

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

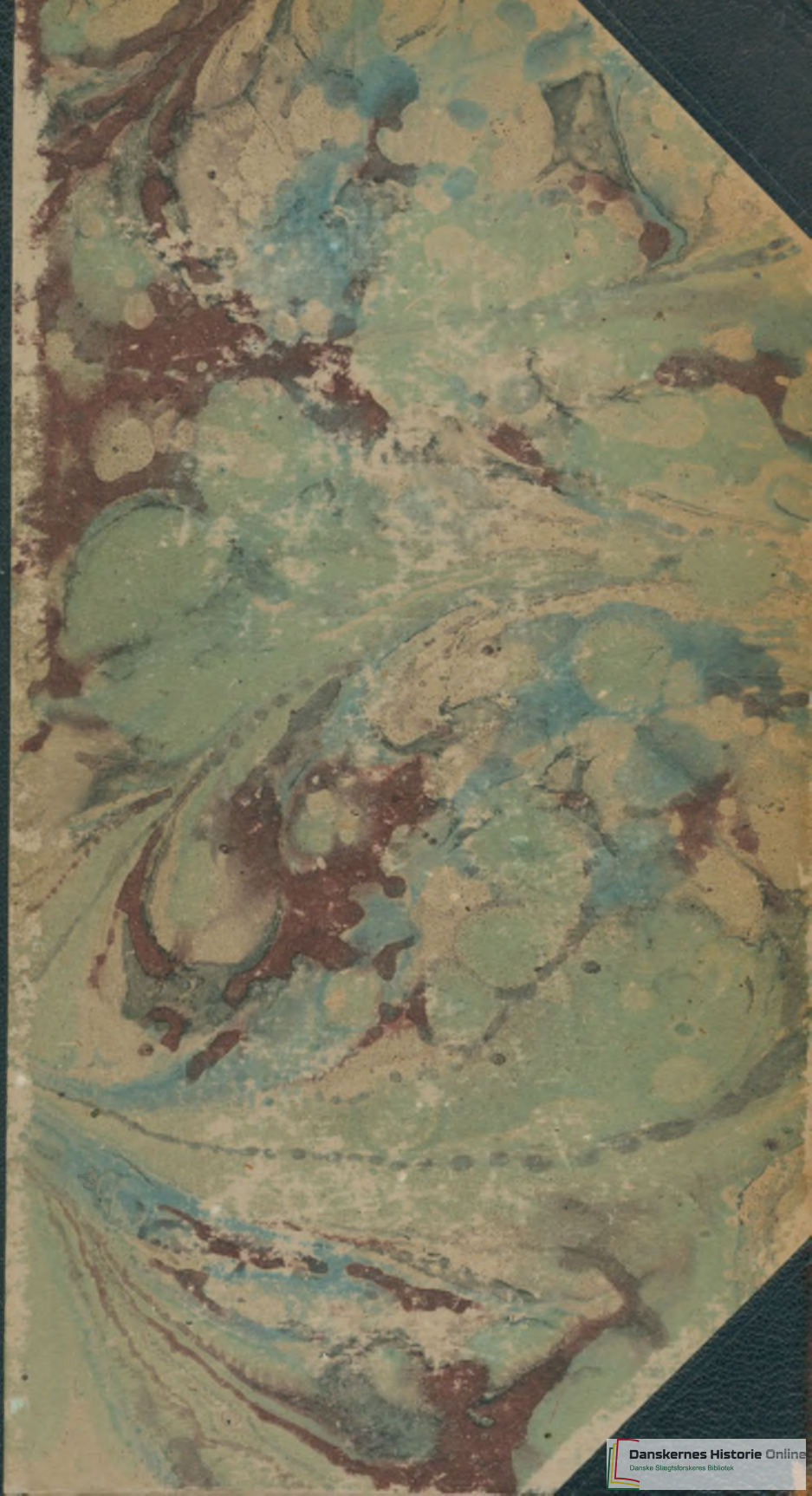
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

DANSK BIOGRAFISK HAANDLEKSIKON

DANSK BIOGRAFISK HAANDLEKSIKON

REDIGERET AF

SVEND DAHL OG P. ENGELSTOFT

ANDET BIND

TH. HANSEN—NORDBY

GYLDENDALSKE BOGHANDEL - NORDISK
FORLAG - KJØBENHAVN OG KRISTIANIA
M D C C C X X I I I

FORTEGNELSE OVER MEDARBEJDERNE

- ABRAHAMSEN, ERIK, Dr. phil. (*E. A.*)
ANDRUP, OTTO, Inspektør ved Museet paa Frederiksborg, mag. art. (*O. A.*)
† BANG, TH. B., Underarkivar i Rigsarkivet, mag. art. (*Th. B. B.*)
BAHR, L., Dyrlæge, Forstander for Bakteriologisk Laboratorium „Ratin“. (*L. Ba.*)
BEHRENS, CARL, Forfatter, Redaktør. (*C. Bs.*)
BERG, R., fhv. Kontorchef i Industriforeningen. (*R. B.*)
BOBÉ, LOUIS, Forfatter, Lektor, Dr. phil. (*L. B.*)
BRØNDAL, VIGGO, Dr. phil. (*V. B.*)
CHRISTENSEN, ANTON, Docent ved Landbohøjskolen, Statskonsulent. (*A. C.*)
CHRISTENSEN, GEORG, Forfatter, mag. art. (*G. C.*)
COHN, EINAR, Kontorchef i Statistisk Departement. (*E. C.*)
DAHL, FRANTZ, Professor ved Universitetet, Dr. jur. (*Fz. D.*)
DAHL, SVEND, Biblioteksinspektør, cand. mag. (*S. D.*)
DRACHMANN, POVL, Redaktør af „Tidsskrift for Industri“, cand. polit. (*P. D.*)
ENGELSTOFT, P., Redaktør, cand. mag. (*P. E.*)
† EWALD, H., Kaptajn, Direktør for Den Danske Kabelfabrik. (*H. E.*)
FONTENAY, FR. LE SAGE DE, Arkivar i Udenrigsministeriet, cand. mag. (*F. de F.*)
FRIIS, OLUF, cand. mag. (*O. F.*)
GARDE, T. V., Kontreadmiral. (*V. G.*)
GAMBORG, V. E., Direktør for Nordisk Livsforsikringsanstalt af 1897. (*V. E. G.*)
GRÜNER-NIELSEN, H., Arkivar i Dansk Folkemindesamling, cand. mag. (*H. G.-N.*)
HARDING, M. C., Inspektør ved Polyteknisk Læreanstalt, cand. polyt. (*M. C. H.*)
HARTZ, G., Kontorchef i Industriraadet. (*G. H.*)
HEEGAARD, POUL, Professor ved Universitetet i Kristiania, Dr. phil. (*P. H.*)
HELMS, JOHS., Professor i Skovbrug ved Landbohøjskolen. (*J. H.*)
HJORTH-NIELSEN, H., Postkontrolør i Generaldirektoratet. (*H. H.-N.*)
HOLST, HELGE, Bibliotekar ved Polyteknisk Læreanstalt, cand. mag. (*H. H.*)
JENSEN, HANS, mag. art. (*H. Js.*)
JUHL, I., Fabrikant (*J. J.*)
JØRGENSEN, HAKON, Kommunelærer, cand. theol. & mag. (*H. J.*)
KALL, J. C., Bibliotekar ved Universitetsbiblioteket, mag. art. (*J. C. K.*)
KJÆR, KRISTJAN, Kommunelærer, Forfatter (*K. K.*)
KNUDSEN, FR., Lærer ved Statens Gymnastikinstitut. (*F. K.*)
KNUDSEN, JOHS., Sekretær i Udv. f. Folkeoplysnings Fremme, cand. mag. (*J. K.*)
KRISTENSEN, MARIUS, Lærer ved Askov Højskole, Dr. phil. (*M. K.*)
LANGE, AXEL, Botanisk Gartner. (*A. L.*)
LARSEN, KAY, Forfatter. (*K. L.*)
† LINDBÆK, JOHS., Stiftsskriver, Dr. phil. (*J. L.*)
LUNDQVIST, CARL, Arkitekt. (*C. L.*)

LÜTZHØFT, F., Overlæge. (*F. L.*)
MOSBECH, HOLGER, Docent ved Universitetet, Dr. theol. (*H. M.*)
NIELSEN, ANTON E., Direktør, cand. polit. (*A. E. N.*)
NORDMANN, V., Afdelingsgeolog ved Danm. geolog. Undersøgelse, Dr. phil. (*V. N.*)
NYGAARD, GEORG, Redaktør. (*G. N.*)
NYSTRØM, EILER, Underarkivar i Rigsarkivet, Dr. phil. (*E. N.*)
NØRGAARD, FR., Højskoleforstander, cand. theol. (*F. N.*)
OLSEN, IVAN MUNK, cand. phil., Assistent ved Kunstindustrimuseet. (*I. M. O.*)
PETERSEN, CARL S., Bibliotekar ved det Kgl. Bibliotek, cand. mag. (*C. S. P.*)
† PREISLER, OSCAR, Læge. (*O. P.*)
REIMERS, M. N., Apoteker, Dr. pharm. (*M. N. R.*)
ROCKSTROH, K. C., Kaptajn, Arkivar i Krigsministeriet. (*K. C. R.*)
RUBOW, AXEL, Dr. polit. (*A. R.*)
RÆDER, HANS, Dr. phil. (*H. R.*)
SCHULTZ, SIGURD, cand. phil. (*S. S.*)
SKJERNE, GODTFRED, Redaktør af „Musik“, cand. jur. (*G. S.*)
STAMM, R. H., Docent ved Universitetet, mag. scient. (*R. H. S.*)
STIBOLT, P., Lærer i Stenografi ved Købmandsskolen, cand. mag. (*P. S.*)
SVANE, H. A., Viceskoleledende (*H. A. S.*)
SVEISTRUP, P. P., cand. polit. (*P. P. S.*)
THIELSEN, O., Sekretær i Frihavnen, cand. jur. (*O. T.*)
THOMSEN, THOMAS, Inspektør ved Nationalmuseet. (*Th. Th.*)
THORSEN, CHR., Redaktør, cand. polit. (*C. T.*)

Hansen, Theodor (f. 20/7 1858), Astronom. F. i Jexen ved Skanderborg. Forældre: Lærer Lauritz H. og Abalone Nielsen. Blev Student 1878, Cand. theol. 1884, Kapellan i Danmark 1884, i Ringsted 1885, Sognepræst i Præstø-Skibbinge 1897. Hans vaagne Interesse er meget alsidig og har sat sig Spor i talrige Afhandlinger, særlig af teologisk, historisk og astronomisk Indhold. Han

har indrettet sig et Privatobservatorium, hvor han navnlig har drevet Solobservationer og taget Fotografier af Kometer. Forøvrig har der fra hans lokale Kreds været lagt megen Beslag paa hans Kræfter; han er Formand for Værgeraadene i Præstø-Skibbinge, Styremedlem i Sparekassen for Præstø og Omegn (siden 1897) og var Højres Folketingskandidat i Præstøkredsen 1906. — Gift 1885 Meta Elisabeth Fischer.

P. H.

Litt.: „Studenterne fra 1878“ 1903; „Præstø Aftenavis“ 20/5 1906; „Haslev Avis“ 20/10 1909.

Hansen, Theophilus Edvard (13/7 1813—17/2 1891), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Bud Rasmus H. (Braathen) og Sofie Elisabeth Jensen. Elev af Broderen H. Chr. H. (s. d.)

og af Hetsch besøgte H. tidlig Akademiet og opnaaede 1835 den lille Guldmedaille, men aldrig den store. Med Støtte fra Reiersens Fond forlod han 1838 Danmark, drog over Tyskland og Venedig til Broderen i Græken-

land og fandt der Beskæftigelse, delvis i Statens Tjeneste; Observatoriet i Athen skyldes ham. Afskediget fra Statstjenesten 1843 fik han efter Ansøgning et Stipendium af det danske Kunstakademi til Hjemrejsen, forlod dog først 1846 Athen og standsede allerede i Wien, hvor han blev Medhjælper hos Arkitekten Ludvig Förster, hans senere

Redaktionen sluttet 12/1 21.

Svigerfader. Vel tænkte han 1848 paa at vende tilbage til Kbh. og lod sig derfor agreere ved Akademiet, men da samtidig Opførelsen af Arsenalets Vaabenmuseum i Wien overdroges ham, opgav han sin Plan og blev for Fremtiden knyttet til Wien, hvor han blev Professor ved Kunstakademiet og adledes som Baron. Blandt hans Arbejder i Wien er den værdige og rolige Rigsdagsbygning, Privatbygningen „Heinrichshof“ og Ombygningen af den græske Kirke; i dette Tidsrum opførte han ogsaa Videnskabernes Akademis Bygning i Athen. Her i Danmark havde man interesseret fulgt hans Rys Vækst; 1858 blev han valgt til udenlandsk Medlem af Akademiet. Et Projekt til det nye Kristiansborg, som han senere hjemsendte, viste, at hans skabende Evner i hans Alderdom var aftagende. H. blev gennem hele sit Liv en tro Elev af Hetsch. Det var den klassiske Oldtids Kunst, han saa op til og søgte at genskabe, og hans Ophold i Grækenland og nøje Indleven i det antikke Byggesæt (f. Eks. hans Restaureringsforslag til Lysikrates-Monumentet i Athen) har yderligere fremmet denne Tendens. Men paa denne Basis, som han kun undtagelsesvis forlod, forstod han ved sin Pragtsans, sin aandelige Smidighed og store Fantasi at skabe Arbejder, der blev af allerstørste Betydning for de følgende Aartiers Byggesæt i Østrig. Han opnaaede en Anerkendelse og en Eftervirking, som kun de færreste danske Kunstnere har kunnet naa. D. i Wien. — Gift 1851 Sophia Förster, d. 1851. O. A.

Litt.: „Ude og hjemme“ 1882—83, S. 303; „Søndags-Posten“ 1872, Nr. 421; „Nutiden“ 1883; „Mittell. d. k. k. österr. Museums f. Kunst und Industrie“ XVIII 1883; „Zeitschr. f. bild. Kunst“ XX 1885; Niemann og Feldegg: „Th. H. und seine Werke“ 1893; „Ill. Tid.“ 1/3 1868 og 20/7 1913; „Berl. Tid.“ 16. 17/7 1883; „Tidskr. f. Kunstindustri“ 1886, S. 52; „Museum“ 1890; „Architekten“ XV, 1913; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 18/2 1891, „Ill. Tid.“ 1/3 s. A., „Allg. Bauzeitung“ LVI s. A. og „Deutsche Bau-Zeitung“ s. A.

Hansen, Valdemar (f. 5/6 1870), Industri-drivende. F. i Hvedstrup ved Roskilde. Forældre: Tømrermester Niels H. og Catharina Jonassen. Blev efter endt Handelslære og Uddannelse paa Handelsskole i en Alder af kun 22 Aar Bestyrer af „Fyns Glasværk“s

Udsalg og viste snart saa betydelige Evner indenfor Glasindustriens Omraade, at han

1906 blev Leder af „De forenede Glasværker“ i Odense og Aarhus, og n. A., da Sammenslutningen med „Kastrup Glasværk“ skete, blev Direktør for den nydannede Sammenslutning, der repræsenterer den overvejende Del af dansk Glasindustri. Ved sin kommercielle Dyg-

tighed og store tekniske Indsigt har H. forstaaet at udvikle og udvide denne Industri meget betydelig. Konkurrencen med Udlandet har ofte været haard, og det skyldes i ikke ringe Grad H.s Energi, at vor hjemlige Industri paa dette Omraade har kunnet hævde sig saa smukt, ja endog er gaaet over til Erobringer i Udlandet. Foruden at være Hovedlederen af den store Virksomhed, der nu omfatter Glasværker af forskellig Slags rundt om i Landet, beklæder H. en lang Række Tillidshverv, er bl. a. Medlem af Industriraadet og Industriforeningens Repræsentantskab, af Bestyrelsen for Dansk Brændsels- og Kontrolforening samt Medlem af en Række Bestyrelser i industrielle Aktieselskaber, der staar Glasindustrien nær, saaledes „Nordisk Gasværks Kompagni“, „Hørsholm Jernstøberi“, „Tuxham“, „Nordiske Metalvarefabrikker“, „Dansk Porcelænsfabrik“, „Chr. F. Kehlet“, „H. V. Christensen & Co.“, „Højbergs Mælketekniske Laboratorium“ og „Nordisk Bank“. — Gift 1913 Dorothy Elizabeth Fife. P. D.

Litt.: „Nationaltid.“ 4/8 1920.

Hansen, Valdemar Fabricius (f. 17/3 1866), Landskabsgartner. F. i Helsing. Forældre: Distriktslæge Lauritz Theodor H. og Mathilde Athalie Fabricius. Fik sin første Uddannelse i Zeiner Lassens Gartneri, i Hardenberg Slotshave, ved Berlins kommunale Anlæg og ved den kgl. Gartnerlæreanstalt ved Potsdam, var derefter Assistent hos Landskabsgartner Høegh Hansen 1891—1901 og tog 1896 Havebrugseksamen ved Landbohøjskolen. 1901—07 drev han selvstændigt Anlægs- og Landskabsgartneri og erhvervede sig ved Energi og stor faglig Dygtighed et meget anset Navn som dette Fags Udøver. Han har saaledes foretaget Nyanlæg eller Omlægning af større Haver eller offentlige Anlæg som Haverne ved Solhøj i Rungsted, Hirschsprungs Malerisamling i Kbh., Welanderhjemmet og Baroniet Løvenborg. 1907 blev han ansat som Afdelingsgartner ved Kbh.s Kommune, 1920 som Stadsgartner sst. Som kommunal Gartner har han planlagt og udført en betydelig Del af de under Kommunen sorterende offentlige Haveanlæg, beplantede Pladser og Gadeplantninger. Saa-

ledes Glyptotekhaven, forskellige Hospitals- og Skolehave, Haveanlæggene ved Svane-møllen og St. Annæplads, Boulevardanlæggene, Omlægning af Østre Anlæg efter Boulevardbanens Gennemskæring og Smedelinien Istandsættelse til offentligt Anlæg. Har desuden taget Initiativet til og planlagt de under Kommunen sorterende Blomstergartnerier og Planteskoler. Han var Medarbejder ved „Nordisk illustreret Havebrugsleksikon“, har endvidere leveret Artikler til „Gartner Tidende“ o. a. St. — Ugift. A. L. Litt.: *Farmoders Slægt* 1 N. Hansen: „Mindeord om Gartner M. F. Voigt“ 1909; Bruun og Lange: „Danm. Havebrug“ 1920.

Hansen, Johan Emil Victor (9/10 1837—19/8 1912), Søofficer, Idrætsforfatter. F. i Kbh. Forældre: Kammermusik Christian Julius H. (s. d.) og Hustru. Blev Søkadet 1850, Sekondløjtnant 1857, Premierløjtnant 1868, Kaptajn 1874 og Kommandør 1886. Afgik fra Flaaden 1898 med Kontreadmirals Karakter og var endelig Overlods 1898—1909. Under Krigen 1864 gjorde han Tjeneste i Korvetten

„Heimdal“ og deltog bl. a. i Slaget ved Helgoland. 1870—81 var han Næstkommanderende paa Søofficersskolen og Chef for de Kanonbaade, hvormed Kadetterne udkommanderedes. Senere Fører for Skoleskibet „Georg Stage“ og en kort Tid Chef for Underofficersskolen. Hans udmærkede alsidige Begavelse gjorde ham snart til Forfatter, først i tjenstlig Række. Han udgav saaledes 1875 „Lærebog i Sømandsskab“, var Redaktør af „Tidsskrift for Søvesen“ fra 1881, Ud giver af „Vore Søhelte“ (1898), og endelig har han skrevet en Samling Noveller „Under forskellige Himmelstrøg“ (1885). Men sin største Betydning har H. haft for Idrættens Udvikling her i Landet. Som V. Hoskiær var Foregangsmanden ved Idrættens Indførelse, saaledes var H. den Mand, der førte Arbejdet videre fremefter. I Tale og i Skrift virkede han gennem en Menneskealder utrættelig for denne sin Livssag. 1884 stiftede han vort første Idrætsblad „Tidsskrift for Sport“, hvis Hovedredaktør han var til 1892, og samtidig udgav han „Illustreret Idrætsbog“. Da V. Hoskiær var død 1895, var H. ved „Dansk Idrætsforbund“s Organisation 1896 selvskrevet til Hvervet som Forbundets Præsident, og som Enhedsmærke for dansk Idræt forblev han i denne Stilling til sin Død. D. i Kbh. — Gift 1862 Hansine Marie Böttzauw, d. 1898. F. K.

Litt.: *Erindringer* 1 „Ill. Tid.“ 10/8 1901; *Nekrologer* 1 „Idrættens“ (af J. L. Nathansen) 22/8 1912; „Berl. Tid.“ (af samme) 17/8 s. A.; „Ill. Tid.“ 20/8 s. A. og „Tidsskr. f. Søvesen“ 1913.

Hansen, Hans Christian Viggo, se Viggo-Hansen.

Hansen, Jøns Wilhelm (¹⁰/₁₁ 1821—⁹/₁₀ 1904), Musiklærer. F. i Kbh. Forældre: Krigskancellisekretær Wilhelm H. og Serine Hoe. Var Kobberstikker og Gravør 1848—57 og grundlagde 1857 den kendte Musikforlagsvirksomhed, der nu som den største i Skandinavien omfatter Musikforlag, Musikhandel, Nodestikkeri, Nodetrykkeri og Bogbinderi. Udrustet med stor Forretningsdygtighed og et

sikkert Blik for Ejendommelighederne i denne Branche drev han sin Virksomhed op fra en beskednen Begyndelse dels ved Tiløb af andre Forlag, saaledes 1879 af C. C. Loses Musikforlag og Sortiment og s. A. af Horneman & Erslevs Forretning, hvorved han paa sin Haand samlede saa godt som alle betydende musikalske Forlagsartikler indenfor dansk Musik i den forløbne Del af 19. Aarh., og dels ved ogsaa fremtidig at knytte til sit Forlag det væsentligste af hvad Samtiden frembragte i dansk og delvis skandinavisk Musik. Stor Betydning fik det ogsaa, at han 1887 oprettede en Filial i Leipzig for at fremme Vekselvirkningen med fremmed Musik. Udviklingen er efter Grundlæggerens Død fortsat med stigende Fart af Sønerne Jonas Wilhelm H. (¹⁰/₄ 1850—²⁵/₂ 1919) og Alfred Wilhelm H. (f. ²⁰/₁₀ 1854) og senere dennes tre Sønner Kaj, Asger og Svend Wilhelm H., idet Firmaet 1908 i Forening med Brødrene Hals, Kria., grundede Norsk Musikforlag, Kria. og Bergen, der opslugte det tidligere Warmuth'ske Forlag, ligesom der 1910 er indledet et intimt Samarbejde med A/S Nordisk Musikforlag. Forlaget, i hvis Katalog man træffer Navnene paa alle danske og talrige fremmede Komponister, har i de senere Aar særlig gjort sig fortjent ved instruktive Udgaver af klassiske Værker ved fremragende Musikkpædagoger. D. i Kbh. — Gift 1849 Johanne Cathrine Petersen, d. 1914. G. S.

Litt.: Dolleris: „Danm. Boghandlere“ 1893; Charles Kjerulf i „Politiken“ ²⁷/₁₀ 1907; A. T. i „Berl. Tid.“ ²⁰/₁₀ s. A.; „Ill. Tid.“ ⁹/₁₁ s. A.; Krak: „Danm. ældste Forretninger“ 1915; Nekrologer i „Dannebrog“ ¹³/₁₀ 1904 og „Nord. Boghandlertid.“ ¹³/₁₀ s. A.

Hansen, Wilhelm Peter Henning (f. ²⁷/₁₁ 1868), Forsikringsmand. F. i Kbh. Forældre: Købmand Niels Christian Adolph H. og Josefina Marie Caroline Buntzen. Gav sig tidlig af med Forsikringsvirksomhed, først i en Aarrække som Generalagent for det engelske Selskab „Gresham“ og gjorde sin egentlige Indsats i dansk Forsikringsvæsen,

da han 1896 stiftede „Dansk Folkeforsikringsanstalt“ og derved som den første herhjemme indførte Livsforsikringen i de bredeste Lag. Paa ærefuld Maade har han siden da ledet dette Selskab frem til en solid og fin Position. Mindre Held havde han med det stort anlagte Selskab „Mundus“, der blev stiftet 1898, men som 1905 gik op i „Hafnia“, i hvis Direktion H. samtidig blev optaget. Ved hans rastløse Energi er „Hafnia“ siden da vokset op til et meget stort Institut, der har Agenturer i Frankrig og Tyskland samt i vore Nabolande. Derimod er det endnu — navnlig siden Krigens Udbrud — umuligt at spaa om, hvilken Fremtid der venter det af H. i Frankrig stiftede Selskab „La Populaire“. H. er kendt for sin levende Kunstinteresse og er Ejer af en udmærket Samling af danske og særlig moderne franske Malerier, hvilke sidste har han gjort tilgængelig for Offentligheden paa sin Ejendom Ordrupgaard. — Gift 1891 Henny Nathalie Soelberg-Jensen. V. E. G.

Litt.: „Hafnia gennem 40 Aar“ 1912; „Politiken“ ²⁰/₁₀ 1917; „Ill. Tid.“ ²⁰/₁₀ 1918.

Hansen(-Ankerstræde), Georg Carl (f. ¹⁹/₁₂ 1865), Husmandsfører. F. paa Gl. Køgegaard. Forældre: Garversvend Adolf H. og Kirsten H. Født udenfor Ægteskab (Moderen af gl. stevnsk Bondeslægt) havde H. i Barnet og Ungdom meget at kæmpe imod. Han lærte som Karetmager i Køge, var siden et Aars Tid paa Rejser og overtog ved sit Ægteskab sin Hustrus Hjem i Ankerstræde ved Køge.

Han oparbejdede den tarvelige Ejendom med stor Energi, drev nogle Aar Professionen og læste samtidig meget, især Historie. Herigenem modnedes hans Beslutning at forsøge en Rejsning af Husmændene, han drog rundt og agiterede og var ⁸/₁₁ 1902 Hovedmanden ved Stiftelsen af „De samvirkende sjællandske Husmandsforeninger“ og Vedtagelsen af „Køgeresolutionen“. I de følgende 8 Aar indtog han (fra 1907 bosat i „Bakkehuset“ ved Svansbjerg) som Formand en ledende Stilling i Husmandsbevægelsen, deltog 1906 i Danneisen af Udstykningsforeningen, 1907 af Brandkassen og redigerede fra 1905 „Husmanden“. Som radikal Kandidat stillede han sig 1906 i Maribo, 1909 i Frederikssund. H.s Fortjenester af Husmandssagen er meget store. Med levende Energi forener

han nøgtern Realitetssans og vaagen Retsfølelse. Han var dog mere Agitator end Administrator, og hans store Selvsikkerhed skaffede ham Fjender. 1910 foranledigede en Strid med københavnske radikale Ledere i Forening med visse økonomiske Misforhold, at H. nedlagde alle Tillidshverv. Han blev derefter Forstander for Landbrugskolonien „Frihedslyst“ ved Hørsholm, siden Ejer af Gaarden „Gyldendal“ ved Frederikssund, hvor han bl. a. er beskæftiget med at skrive sine Erindringer. — Gift 1890 Dorthe Marie Mathiasen. P. E. *Litt.*: „Venstres Folkebl.“ ^{19/12} 1902; „Husmandsalmanakken“ 1908; C. H.: „En Redegørelse“ 1909; „Nordsjæll. Venstrebl.“ ^{19.22/7} og ^{4-7/8} 1910; „Riget“ ^{20/2} 1911; Damsgaard: „Den moderne Husmandsbævegelse“ 1912.

Hansen(-Holsteinsminde), Carl Laurits (f. ^{8/1} 1850), Politiker. F. paa Holsteinsminde ved Fuglebjerg. Forældre: Rebslager Andreas Herman H. og Karen Jensdatter. Udannedes som Rebslager, var 1874—75 paa Hindholm Højskole og overtog 1879 Faderens Forretning, men opgav den 1896, da han valgtes til Formand for Præsto m. fl. Amters Brandforsikring. Han viste her i et kritisk

Øjeblik stor Dygtighed og fik efterhaanden adskillige andre Tillidshverv, var 1886—91 Sogneraadformand i Førlev, 1892—1910 Medlem af Sorø Amtsråd, er fra 1912 Formand i Bestyrelsen for Danmarks Bivlerforening og fra 1909 for Holsteinsminde Børnehjem. 1903 valgtes han til Folketinget i Vordingborg mod den radikalt farvede Nøhr og holdt siden Kredsen paa relativt Mindretal, til han 1913 faldt for Socialdemokraten N. P. Dahl. H., der besidder baade saglig Klarhed, Arbejdskraft og agitatorisk Evne, viste hurtig brugbart Stof i sig til en Politiker og fik snart en fremskudt Stilling i Reformpartiet, navnlig efter Katastrofen 1908. Han fulgte J. C. Christensen 1909 og var i Sommersamlingen s. A. Partiets Ordfører i Forsvarssagen (i hvilken Egenskab han ^{25/8} takkede Grev Holstein, fordi han havde „forladt sit skønne Ledreborg“) og kom n. A. ind i Finansudvalget, hvor han 1910—13 var Ordfører for Forsvars- og Justitsministeriets Budgetter. 1903—13 var han Medlem af Lønningsudvalget og Ordfører for en Mængde Lønningslove. — Gift 1880 Elise Marie Johansen.

P. E. *Litt.*: Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03, Suppl.; „Tidsskr. f. Blavl“ ^{13/1} 1913; „Tiden“ ^{13/8} 1914; „Vordingborg Dagbl.“ ^{14/8} 1913.

Hansen-Jacobsen, Niels (f. ^{10/8} 1861), Billedhugger, Keramikker. F. i Vejen. Foræl-

dre: Gaardejer Carl Peter Jacobsen og Anna Kirstine Hansen. Begyndte som Landmand, kom 22 Aar gammel til Kbh. og dimitteredes af Billedhugger Rasmus Andersen til Akademiet, som han besøgte Okt. 1884—Maj 1889 med Afgang Jan. 1888, og som 1889 belønnede hans dygtig modelerede „Løkke lænket til Klippestykkerne“ (Aarhus Museum) med Aarsmedaillen. For store Akademistipendier 1891—92 foretog han en Rejse gennem Tyskland og Italien til Paris, hvor han var bosat 1892—ca. 1902 og vandt megen Anseelse. 1893 fik han Anckers Legat. Under sit Pariserophold har han udstillet paa Champs Élysées 1892 og næsten aarlig paa Champ de Mars; i Kbh. paa Charlottenborg Foraarsudstilling 9 Gange 1889—1904, Raadhusudstillingen og egen Udstilling 1901, den Frie Udstilling som Medlem siden 1905 og Kunstnerens Efteraarsudstilling 1909, 1915, 1917. H. tilhørte Naturalismen i sine første Arbejders Formgivning, men førtes snart til ogsaa at stilisere. Det fundamentale i hans Begavelse er en digterisk Fantasi, der væsentlig inspireres af litterære Emner og tumler med uplastiske, oftest allegoriske Motiver. Saa-danne har han vel givet en baade plastisk og digterisk overbevisende, al Tradition brydende Form i mindre Ting som „Den lille Havfrue“ (Forsøg paa plastisk Fremstilling af Vand) og i flere Arbejder i en ejendommelig Træskærerstil som „Skyggen“, „Trolde, der vejrer Kristenkød“ (opstillet ved Jesuskirken i Valby). Men hans Symbolisme har for det meste skadet hans store Værker, medens hans Fantasi og plastiske Sans er kommet til deres Ret i hans Keramik. Mest kendt er „Modersmaalet“ (Monument over A. D. Jørgensen og Edv. Lembcke i Skibelund Krat) og „Døden og Moderen“ (Kunstmuseet; opstillet ved Helligaandskirken i Kbh.). H. valgtes til Medlem af Akademiets Plenarforsamling 1914, af Akademiraadet og af Galerikommissionen 1917. Arbejder af ham ejer Kunstmuseet, Kunstindustrimuseerne i Kbh., Hamborg, Nürnberg, Leipzig og Frankfurt a. M. og Skulpturmuseet i Dresden. — Gift 1) 1891 Anna Gabriele Rohde, d. 1901. 2) 1908 Kaja Louise Jørgensen.

S. S.

Litt.: „Tidsskr. f. Kunstindustri“ 1897, 1899; „Dekorative Kunst“ März 1899; Mylius-Erichsen i „Vagten“ I 1899—1900; Beckett i „Tilskueren“ 1901; „Ill. Tid.“ ^{10/11} 1901; Michaëlis i „Kunst“ III 1901; E. Hannover: „Dänische Kunst des 19. Jahrhunderts“ 1907; „Arkitekten“ XVI 1916; „Det danske Kunstindustrimuseums Virksomhed 1915“, S. 50; „Ord og Bild“ XII 1903 S. 523 ff.; Brinckmann: „Museum f. Kunst u. Gewerbe. Bericht f. das Jahr 1896“, S. 48; Henry Berulle i „Les Tendances Nouvelles“ 1911, Nr. 51.

Hansen(-Kartofte), Hans Christian (f. ^{17/5} 1843), Politiker. F. i Egense paa Falster. Forældre: Gaardejer Hans H. og Maren

Frederiksen. Af gammel anset Bondeslægt. Gik i Almueskolen i Vaaelse og var 1861—62 paa Hindholm Højskole, købte 1868 Skalhøjgaard i Kartofte lige ved Hardenberg, som han drev til 1915, da Sønnen overtog den og H. flyttede til Saksbøbing. H. er en begavet og kultiveret Bonde med gode Traditioner, veltalende og praktisk. 1872—82 sad han i Slemminge-Fjelde Sogneraad, og 1878 valgtes han til Medlem af Landstinget og genvalgtes til 1902. Han tilhørte Venstre og deltes moderate Fløj; hans fordragelige og troværdige Personlighed gjorde ham velanset i Tinget, hvor han repræsenterede sit Parti i vigtige Udvalg. Da Agrarbevægelsen begyndte, sluttede han sig nært til den og meldte sig April 1900 ud af Partiet for sammen med J. P. Jørgensen-Gandløse at danne en Løsgængergruppe. Denne Separatisme var den væsentlige Grund til, at Kredsen vragede ham ved Valget 1902. — Gift 1868 Kirsten Larsen.

P. E.

Litt.: Slægt i Rugaard: „Fremragende danske Bønder“ 1871; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03; J. P. Jørgensen-Gandløse i „Agrardagbl.“ ^{12/8} 1902.

Hansen(-Marsvinslund), Hans Jakob (^{0/8} 1855—^{0/2} 1900), Landmand. F. paa Marsvinslund ved Viborg. Forældre: Sædegaardsejer Peter Severin H. og Semine Grønbech. Var hele sit Liv knyttet til Fødegaarden, som han overtog efter Faderen, kun 24 Aar gammel. Han havde et idealistisk Syn, en levende Interesse for samfundsnyttige og filantropiske Formaal samt Evne og Villie til at udrette noget. Den jævne, stilfærdige Mand, som langt fra var fremtrædende eller nogen stor Taler, kom efterhaanden ind i en ret omfattende offentlig Virksomhed; han arbejdede for Plantnings-, Afholds- og Husflidssagen, for Oprettelse af Spare- og Laanekasser, men navnlig blev hans Navn uløselig knyttet til Husmandssagen, og H. maa nævnes som Fader til de ordnede Fællesrejser for Husmænd, der begyndte 1893. Han fulgte hvert Aar med paa disse Rejser, der under hans Ledelse ikke blot blev belærende, men desuden vækkende. Ogsaa paa andre Omraader, navnlig til Fremme

af Husdyrbruget tog H. Del i det landøkonomiske Foreningsarbejde; han afløste 1888 Hofjægermester F. Friis som Formand for „Silkeborg-, Lysgaard-, Hids Herreders Landboforening“ og var fra 1892 Medlem af Bestyrelsen for Foreningen af jyske Landboforeninger. 1896—1900 var han Medlem af Landstinget og tilhørte det moderate Venstre. D. paa Marsvinslund. — Gift 1887 Karen Christensen.

A. C.
Litt.: „H. J. H.-M. Et Mindeskrift“ 1903; Anton Schmidt: „Afholdsbevægelsens Verdenshist.“ IV 1914; Nekrologer i „Landmandsblade“ 1900, S. 147 og „Vort Landbrug“ s. A., S. 167—69.

Hansen(-Menstrup), Hans (^{28/5} 1819—^{20/8} 1899), Politiker. F. i Menstrup ved Næstved. Forældre: Gaardmand Hans H. og Margrethe Mortensdatter. Overtog den fædrene Arvefæstegaard og blev som den oplyste, støtte Mand, han var, en af Egnens førende Mænd, var 1859—86 Medlem af Præstø Amtsråd og i 40 Aar af Den sjællandske Bondestands Sparekasses Styrelse. 1861 valgtes han til Folketinget i Fuglebjerg og genvalgtes, til han 1898 trak sig tilbage. Han indtog udadtil en meget beskedent Stilling og sad i Tinget 26 Aar, før han holdt sin Jomfrutale, men han var ingenlunde noget daarligt Hovede og nød megen Agtelse blandt sine Partifæller. Han begyndte som Bondeven og stod overhovedet Alberti nær, deltog i Dannelsen af Oktoberforeningen og tilhørte siden det forenede Venstre, det danske Venstre og Venstrereformpartiet. Jens Busk kaldte ham 1891 „den sidste Bondeven“. Han var en af de trofaste Menige, der skaber et Parti en solid Grundvold. D. i Menstrup. — Gift 1844 Ane Jensdatter, d. 1899.

P. E.

Litt.: Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; „Næstved Tid.“ ^{10/8} 1891; „Soro Amtstid.“ ^{10/8} 1891; „Tiden“ ^{15/8} 1913; Nekrologer i „Næstved Tid.“ ^{30/8} 1899 og „Soro Amtstid.“ ^{29/8} og ^{1/8} s. A.

Hansen(-Reistrup), Frederik Karl Kristian (f. ^{22/4} 1863), Maler, Billedhugger, Keramikker. F. i Valby. Forældre: Bryggerknægt paa Gl. Carlsberg Peter Christian Hansen og Ingeborg Christiane Abrahamsen. Kom i Porcelænsmalerlære, gik paa Teknisk Skole og dimitteredes af C. F. Andersen til Akademiet, som han besøgte Jan. 1881—Dec. 1882. Malede saa paa den kgl. Porcelænsfabrik, til han 1885 tog til Paris, hvor han gik paa Académie Jullien som Maler og

Billedhugger

under Chapu og levede som Tegner. Efter nogen Virksomhed 1887 ved Porcelænsfabrikken efter Hjemkomsten bosatte han sig 1888 i Næstved som H. A. Kählers. Medarbejder og vandt en Tid Navnkundighed ved sine Krukker og store Friser af glasserede Sten (f. Eks. i Kbh.s Raadhus, paa Museet i Sèvres og Nationalmuseet i Stockholm). Han har endvidere bl. a. dekoreret Teatret, Posthuset og Marselisborg Slot i Aarhus og givet Model til en Løvegruppe (Zoologisk Have), Dyrehovederne paa den nyere Del af Glyptoteket og Hjorterelieffet over Fattigdomen paa Kbh.s Raadhus. Dog er han navnlig en flittig, populær Illustrator — især af billige Folkeudgaver — og Historie- og Bataillemaler. Opsigt vakte det mægtige Lærred „Niels Ebbesen undsig Grev Gert“. H. har udstillet 11 Gange paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1889—1911. 1899 rejste han i Kaukasus sammen med H. S. Kaarsberg (s. d.), 1906 i Italien for det Ancker'ske Legat. — Gift 1890 Johanne Katrine Hansine Jonason. S. S.

Litt.: „Tidskr. f. Kunstindustri“ 1891, 1897—98; „Ill. Tid.“ 17/8 1906; „Arkitektken“ XI 1909; Beckett og Hendriksen: „Kbh.s Raadhus“ 1908; „Ekstrabladet“ 21/4 1913.

Hansen(-Vinde), Carl Christian (f. 15/5 1870), Politiker. F. paa Vinde Vestergaard ved Skive. Forældre: Gaardejer Christen H. og Ingeborg Jensdatter. Uddannet ved Landbrug, kom 1889 paa Sekondløjtnantskolen paa Kronborg og blev 1892 Løjtnant. 1891—99 ejede han sin Fødeggaard, var 1903—06 Medejjer af Nørgaard i Salling og ejede 1908—11 Højgaard i Hem Sogn. Udrustet med ikke almindelig

Ærgerrighed og megen polemisk-agitatorisk Evne kom han snart frem i første Række; som Formand for de samvirkende jyske Mejerier 1900—06 og for de samvirkende danske 1902 gjorde han et stort Arbejde bl. a. for Andelssanatoriesagen, og 1901 rejste han som en af Husmandssagens Pionerer en Bevægelse for Standens Organisation, fik dannet Husmandsforeningen „Fremad“ og blev Medlem af Fællesbestyrelsen for de danske Husmandsforeninger. Politisk stod han Dalsgaard (s. d.) nær, men vilde efter Systemskiftet Samarbejde med Reformpartiet og valgtes 1902 til Folketinget i Skive paa dette Program. H.s Traditioner og stærke Uafhængighedstrang førte ham over i Reformpartiets venstre Fløj; han var den eneste af Partiet, der fastholdt Modstanden mod Bevarelse af den privilegerede Valgret til Amtsraadene (1908), og i Militærspørgsmaalet stod han paa Venstres gamle Stand-

punkt. Dec. 1908 samlede han Skivekredsens Venstre om et Program i denne Retning („Skiveprogrammet“) og udtraadte n. A. af Reformpartiet, ved Valget Maj 1909 af Tinget. Han har siden, fra 1911 som Redaktør af „Skive Folkeblad“, indtaget et Løsgængerstandpunkt med Tilkynting til de Radikale, men med stærkt betonet Selvstændighed. En utvivlsom politisk Begavelse, frisk, idérig, veltalende; lidt uklar, urolig og alt for frodig paa Muligheder. — Gift 1) 1892 Noline Kristensen, d. 1894. 2) 1896 Anne Dorothea Kirstine Jensen.

P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ 1901—03, Suppl.; „Andelsbladet“ 9/10 1906; Olesen-Husted: „Blade af den politiske Udviklings Historie i Salling“ 1 „Skive Folkebl.“ 9/8 1910 ff.; „Tiden“ 18/8 1914; J. Damsgaard: „Den moderne Husmandsbevægelse“ 1916, S. 44 og „Husmand Jens Clausen og hans Samtid“ 1918, S. 94; „Skive Folkebl.“ 16/8 1917; „Fremtiden“ 1/7 og 15/7 1918; „Politiken“ 15/8 1920.

Hansen-Ølstykke, Hans Jørgen (6/4 1837 —22/4 1911), Politiker, Andelsmand. F. i Jørslev ved Karise. Forældre: Gaardfæster Hans Olsen og Ane Sivertsen. Kom 1854 paa Jonstrup Seminarium og tog Eksamen 1857, var 1857—58 Hjelpe-lærer i Karise, 1858—60 Lærer i Klemensker paa Bornholm og 1860—94 i Ølstykke. Han var en ualmindelig dygtig, af Kold og Grundtvig paa-virket Lærer. Politisk var han Venstremand, stillede sig til Folketinget 1873 i Frederiksværk og 1875 mod Dinesen i Hillerød, valgtes 1881 i Kværndrup, hvor han genvælges til 1890, da han faldt for en Forhandlingsmodstander. Han var Medlem af og Sekretær i Tingets Finansudvalg og var anset som begavet Taler og intelligent Politiker. 1892 søgte han forgæves at generobre Kredsen. Størst Navn har han vundet som Andelsmand; paavirket af Sonnes (s. d.) Skrift fik han 1867 i Ølstykke stiftet Danmarks 2. Brugsforening og var 1884 Medstifter af Fællesforeningen af Sjællands Brugsforeninger, hvis Næstformand han var 1884—89, Formand 1889—96. Efter Sammenslutningen med de jyske Brugsforeninger var han 1896—1910 Næstformand i den ny Organisation. H. var her et udmærket Enhedsmærke, idealistisk og almenagtet som han var, men det skortede ham noget paa Forretningsans og Rutine. Efter sin Afgang som Lærer boede han i Kbh. og deltog i forskelligt filantropisk Arbejde. D. i Kbh. — Gift 1) 1858 Sofie Rasmussen, d. 1887. 2) 1888 Rasmine Sophie Vinter. P. E.

Litt.: Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; „Lærerne og Samfundet“ I 1913; Nekrologer i

„Andelsbl.“ ²⁸/₄ 1911, „Højskolebl.“ ¹⁰/₅ 1912, af Sev. Jørgensen i „Andelsudvalgets Almanak“ s. A. og i „Folkeskolen“ ²⁴/₇ og ⁵/₈ 1915.

Hanssen(-Nørremølle), Hans Peter (f. ²¹/₂ 1862), sønderjysk Politiker. F. paa Nørremølle ved Sottrup, Sundeved. Forældre:

Gaardejer Christen H. og Anne Marie Andre- sen. Tilhørende en gl. dansk Storbondeslægt var H. tidlig nationalt vakt og rustede sig fra ganske ung maalbevidst til at blive dansk Fører i sit Hjemland. Han gik i Hejls Friskole og op- holdt sig 1881—82, 1882—83 og 1885—86 paa

Askov, hvor han modtog stærke Impulser af dansk Højskoleliv og knyttede Venskab med mange af dettes Mænd. 1884 optraadte han i Pressen mod en tysk Lærer og var siden Medarbejder ved „Dybbøl-Posten“. Fra Begyndelsen af havde han valgt sit Stade i Realpolitikken; han troede ikke paa Protestprincippets Resultater, han vilde efter 1878's Nederlag føre en rent national Kamp uden ensidig statsretlige Holdepunkter. Han vilde derfor ogsaa lære Tyskland at kende og studerede 1886—87 i Leipzig, 1888 i Berlin. I Mellemtiden var han 1887—88 i Kbh., hvor han knyttede Forbindelser med Studentersamfundet og A. D. Jørgensen. 1888 bosatte han sig i Sønderborg og traadte nu mere og mere frem som det danske Nordslesvigs egentlige Fører og Organisator. Han var Hovedstifter af den nordslesvigske Vælgerforening 1888 og dens Sekretær 1888—96, 1889 havde han væsentlig Del i Grundlægningen af „Sønderjyske Aarbøger“, 1893 købte han „Heimdal“ i Aabenraa og bosatte sig her. 1896 valgtes han til den preussiske Landdag som Hans Lassens Efterfølger og beholdt Mandatet til 1908; 1908 fulgte han Jessen som Rigsdagsmand for Nordslesvig, hvad han var til 1919. H.s. Betydning for den danske Sag i Sønderjylland i disse Aar er enestaaende. I bevidst Modstand dels til tidligere Tidens Førere, dels til Jessen og hans Kredts beto- nede han altid, at Kampen skulde føres paa Lovens Grund af tyske Statsborgere. I Berlin optraadte han i Samklang hermed altid forsonlig, men fast, og hans Tales Klarhed gjorde ofte Indtryk. Størst var dog hans Virksomhed hjemme. Iført hele den tyske Juras og Forvaltningstekniks Rustning virkede han som Raadgiver for Danskerne under de utallige Vanskeligheder, de ud- sattes for; Köller-Kampen (1898—1903), Forenings- og Mødesagen og Optantspørgs- maalet (Konventionen 1907) er Eksempler paa hans ofte sejrjære Taktik. Ogsaa den økonomiske Kamps Betydning forstod han, tog 1909 Initiativet til Nordslesvigske Kredit-

forening og 1913 til Landeværnet. Gennem Foredrag, Avisartikler, Smaaskrifter og Lovudgaver virkede han ustandselig for at klare og ildne. Modsætningerne indenfor de Danske førte til Tider til Konflikter, der dog bilagdes, saaledes 1907, da H. havde stemt for en tysk Militærbevilling. Alt i alt stod H. 1914 som Sønderjydernes aner- kendte Førstemand, og i en Tale ¹⁴/₆ s. A. gav han Udtryk for Danskhedens usvæk- kede Haab og Mod. Ved Krigens Udbrud fængsledes han, men løslodes hurtigt og virkede i de følgende Aar efter Evne i Berlin for sine fortrykte Landsmænd (bl. a. i en Tale ⁵/₆ 1916). Fra liberal tysk Side skete der flere Gange Henvendelser til ham om at indlede Forhandlinger med en dansk- tysk Forstaaelse som Maal. Efter Tysklands Sammenbrud fremsatte H. i Forstaaelse med Vælgerforeningens Tillidsmænd ²³/₁₀ 1918 i Rigsdagen de danske Nordslesvigeres Krav om en Genforening med Danmark og betonedede nu, modsat før, stærkt Art. 5 som retlig Basis. I den følgende Udvikling stod H. stadig i første Række, han modtog Solfs Svar ¹⁴/₁₁, aflagde Beretning paa Folke- mødet i Aabenraa ¹⁷/₁₁, rettede ¹⁹/₁₁ Hen- vendelse til den danske Regering og mod- tog ²³/₁₁ dens Svar. Forslaget om den Clau- sen'ske Linie som Grænse fremkom efter Samraad med ham, og han og den danske Regering mødtes i Modstand mod den fra Dec. 1918 rejste Flensborg- og Mellemsles- vig-Bevægelse. Febr.—Marts 1919 var han Medlem af den danske Pariserdelegation, og i Taler skitserede han det danske For- soningsprogram. Efterhaanden droges H. med i den almindelige Bevægelse over mod Flensborg og lovede ⁴/₆ 1919 2. Zones Dan- skere Støtte. ²⁴/₆ s. A. indtraadte han som sønderjysk Minister i Ministeriet Zahle, et Skridt, der stærkt misbilligedes af Opposi- tionen i Danmark og Sønderjylland, fordi det var sket uden dens Samtykke. Fra sidst i Maj indtraadte en Spaltning i Vælger- foreningen paa Grund af Flensborg-Spørgs- maalet, ¹⁶/₆ sprængtes Foreningen; ved Ny- valg ³⁰/₁₁ fik H. et knebent Flertal. Efter Afstemningen i 1. Zone hyldedes H. ved sin Hjemkomst til Kbh. ¹⁰/₂ 1920 med mæg- tige Ovationer. ²⁰/₃ s. A. afgik han sammen med det øvrige Ministerium. I den i Sept. s. A. nyvalgte Rigsdag fik han mod For- ventning ikke Sæde. — H. er Fører af Fødsel og Villie. Han bæres af usvigelig Tro og ukuelig Energi, han ejer Evnen til at vinde, ildne og sætte i Arbejde. Som Taler spiller han paa alle Strenger, kun ikke de vege og blødsodne, som Organisa- tor og Praktiker sætter han Spor, hvor han kommer. Han har Begavelsens Ærgerrig- hed, Taktikerens Opportunisme, og han kan støde an ved sine Planers hensynsløse Realisme. Som Politiker er han skaaen over en anden Læst end den kongerigske.

Dommen over hans Genforeningspolitik tilhører Fremtiden. Beretningen om hans Manddomsgerning i tredivte Aars nationale Kamp vil gaa over i Historien gennem Andreas Graus Ord fra 1912: „Hans Navn kommer engang til at staa blandt de aller-ypperste, blandt dem, et helt Folk altid vil mindes med Tak.“ — Gift 1888 Helene Iversen.

Litt.: Slægt i „Højskolebl.“ 1892 og „Sønderjyske Aarb.“ s. A.: Erlindringer i „Aarb. Folkebl.“ 7/24/3 1885, „Højskolebl.“ 1913, „Sprogf. Alm.“ 1914 og „Gads Mag.“ Okt. ff. 1920; H. V. Clausen i „Ill. Tid.“ 7/4 1895, „Politiken“ 7/4 1896, „Nationaltid.“ 28/1 1899; „Vor Fremtid“ I 1907—08; Mackeprang i „Nordaleveig 1864—1910“, „Søndena“ Nov. 1910; „Helmdal“ 26/3 1912; Andreas Grau i „Dsk. Folkestyre“ 16/11 s. A.; Rosendal: „Træk af Danskhedens Hist.“ II 1912; V. la. Cour: „Sønderjylland under Verdenskrigen“ 1916; „Politiken“ 25/10 1918; Vilh. Andersen i „Nationaltid.“ 21/11 s. A.; Anker Kirkeby i „Politiken“ 24/11 s. A. og 10/2 1920; A. Linvald est. 20/8 1919; Sv. Dahl og A. Linvald: „Sønderjylland“ I s. A.; A. Møller: „Sønderjylland efter 1864“ s. A.; Fred. Nørgaard: „Rigsdagsmand H. P. H.“ 1920; „Politiken“ 15/8 s. A.; H. P. H.: „Grønspørgsmaal“ 1920.

Harald (d. 1018), Konge. Forældre: Kong Svend Tveskæg (s. d.) og Gunhild (s. d.). Fik efter Faderens Død 1014 Danmark, som han ikke vilde dele med sin Broder Knud (den Store), hvem han derimod hjalp til Magten i England. Døde ganske ung. *H. Js.*

Litt.: Steenstrup: „Normannerne“ III 1882.

Harald Blaatand (d. 986?), Konge. Forældre: Gorm den Gamle (s. d.) og Thyre Danebod (s. d.). Fulgte, uvist hvilket Aar, efter sin Fader. Gik over til Kristendommen, efter Sagnet overbevist af Præsten Poppo Jernbyrd. I Overleveringen om H. er der Træk af Svig og Grusomhed, men tillige Vidnesbyrd om et godt Omdømme hos Folket og hos den katolske Kirke, der under ham vandt sikkert Fodfæste i Danmark. D. paa Jomsborg. — Gift Gunhild (s. d.) el. Tove.

H. Js.

Litt.: A. D. Jørgensen: „Den nord. Kirkes Grundlæggelse“ 1874—78; Steenstrup: „Normannerne“ II 1878; H. Olrik: „Konge og Præstestand“ I 1892; L. Wimmer: „De dsk. Runemindesmærker“ I 1895; Wetbull: „Kritiska undersökningar i Nordens historia omkring år 1000“ 1911 og „Historisk-kritisk metod og nord. medeltidsforskning“ 1913.

Harald Harefod (d. 17/3 1040), Konge. Forældre: Kong Knud den Store (s. d.) og Ælgifu (s. d.). Opnaede efter Faderens Død 1035 ved sin kraftige Moders Hjælp et kortvarigt Kongedømme i England. D. i Oxford.

H. Js.

Litt.: Steenstrup: „Normannerne“ III 1879; Freeman: „History of the Norman Conquest“ I 1867.

Harald Hén (d. 17/4 1080), Konge. Forældre: Kong Svend Estridsen (s. d.) og ukendt Frille. Valgtes efter Faderens Død 1076 til Konge paa Isøre Ting. Kendt for sin Lovgivning. Tilnavnet betyder „blød Sten“. Begravet i Dalby Kirke, Skaane.

H. Js.

Litt.: Ræder: „Danm. under Svend Estridsen og hans Søner“ 1871; A. D. Jørgensen: „Den nord. Kirkes Grundlæggelse“ 1874—78; H. Olrik: „Konge- og Præstestand“ I 1892; J. Olrik i „Hist. Tidsskr.“ VII 2 1899—1900.

Harald Klak (—825—), Konge. Fader: Kong Sigfred. For at faa Hjælp hos Kejser Ludvig den Fromme i indre danske Tronstridigheder maatte han 826 lade sig døbe (i Ingolsheim ved Mainz) og føre Ansgar med hjem til Danmark som Missionær, ligesom han tog Riget til Len af Kejseren.

H. Js.

Litt.: A. D. Jørgensen: „Den nord. Kirkes Grundlæggelse“ 1874—78.

Harboe, Christine, Baronesse (ca. 1682—24/11 1735), Legatstifterske. Forældre: Baron Diderik Fuiren og Baronesse Margrethe Elers. Hun fik en omhyggelig Opdragelse og dyrkede Livet igennem litterære Interesser i Selskab med Tidens lærde Mænd, bl. a. Chr. Falster. Efter en Broder arvede hun 1700 Støvringgaard ved Randers og Søndervang ved Ringkøbing og viste megen Dygtighed som Godejerske. Ved Testamente stiftede hun, der var barnløs, det H.ske Enkekloster i Stormgade i Kbh. og Støvringgaard Jomfrukloster, hvilke Stiftelser hun skænkede største Delen af sin Formue. D. paa Støvringgaard. — Gift 1703 Overkrigssekretær Jens H. (s. d.), d. 1709.

P. E.

Litt.: Slægt se Hofmans Foundationer I 1755, S. 187 ff. og Lengnick: „Ellert Jacobsen“; „Personalh. Tidsskr.“ II 5 1890; Bruun: „Kbh.“ III 1901; Føddersøn: „Mindeskrift over C. H.“ 1910; Breve til Bruun: „Falsteriana“ 1869.

Harboe, Edouard Georg (5/10 1845—26/1 1919), Seismolog. F. i Kbh. Forældre: Major Jacob Wilhelm H. og Marie Therese Weidemann. Blev Exam. polyt. 1863, Sekondløjtnant 1868, Premierløjtnant i Artilleriet 1870, Kaptajn 1880, afgik 1897 som karakteriseret Oberstløjtnant. Efter at have kastet sig over den her hjemme saare lidet dyrkede Seismologi deltog han paa Danmarks Vegne i den internationale Jordskælvskonference i Strasbourg 1901 og blev senere knyttet til den 1903 oprettede internationale seismologiske Association. Han foranledigede Oprettelsen af de seismologiske Stationer i Godhavn i Grønland og ved Navigationsskolen i Reykjavik, men havde desværre ikke Held i sine Bestræbelser for at faa en saadan Station oprettet i selve Danmark. Sine Ar-

bedjer, af hvilke her kan nævnes „Das Erdbeben von Agram am 9. Novbr. 1880“ (1901), „Erdbeben-Herdlinien“ I og II (1902—03), „Fortpflanzungsgeschwindigkeit der Erdbebenwellen“ (1905), maatte han af Mangel paa hjemlige Fagskrifter hovedsagelig publicere i „Gerlands Beiträge zur Geophysik“ og andre tyske Fagskrifter; enkelte kom ogsaa paa Dansk i „Meddel. fra Dansk geolog. Forening“ og „Geografisk Tidsskrift“, f. Eks. „Jordrystelserne i Danmark ved det skandinaviske Jordskælv den 23. Oktbr. 1904“. D. i Kbh. — Gift 1876 Agnes Mathilde Augusta Bay.

V. N.

Litt.: Slægt ved H. W. Harbou i „Personalh. Tidsskr.“ III 2 1893; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 27/1 1919.

Harboe, Emil (f. 26/11 1867), Politiker, Sagfører. F. i Kbh. Forældre: Varemægler Sophus Andreas Frederik H. og Emma Andrea Claudine Brehm.

Blev Student 1885, Cand. juris 1891, Overretssagfører 1894, Højesterets-sagfører 1905; har med energisk Forretningsdygtighed skaffet sig et betydeligt Klientel og er Formand eller Bestyrelsesmedlem i en Række Aktieselskaber.

H. kom først sent ind

i Politik; han var 1909—11 ledende Senior i Studenterforeningen paa et Tidspunkt, da bl. a. den indviklede Byggesag forelaa, og stillede sig 1913 som Højres Kandidat til Folketinget i Randers, faldt, men valgtes 1918 og 1920 paa Suppleringsmandat. H. er udpræget konservativ, en Mand af rene Linier, klar og logisk Taler, øvet Debattør, har allerede givet bemærkelsesværdige Bidrag til Tingets Forhandlinger. Han var 1918 Højres Ordfører i Arbejdsløshedssagen, 1919 i Spørgsmaalet om Len og Stamhuse; 1920 deltog han i Debatten om Ægteskabsloven og stillede sig her et godt Stykke til Højre for Partiets Ordfører, Fru Hauschultz (s. d.). I den sønderjyske Debat har H. taget Del som udpræget Forkæmper for Flensborg og 2. Zone; i Forstaaelse med J. C. Christensen rettede han sidst i Marts 1920 en Opfordring til den internationale Kommission om at afvente de indre politiske Begivenheder i Danmark. — Gift 1896 Holga Helena Börjeson.

P. E.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Studerterne fra 1885“ 1910; „Randers Amts Avis“ 23/4 og 10/5 1913.

Harboe, Jens (døbt 6/11 1646—7/2 1709), Overkrigssekretær. F. i Helsingør. Forældre: Ridedoged, siden Bogholder Christopher H. og Ursula Andreasdatter Kohl. Tjente hos Amtmand Enevold Parsberg og blev 1669 Forvalter og Ridedoged paa Frydendal og Kongsdal, Notarius publicus i Kbh. 1674, Kommissær i Landskrona 1676,

hvor han under de meget vanskelige Forhold efter Slaget ved Lund fik Lejlighed til at vise fremragende Dygtighed, Koldblodighed og Oversigt. Siden blev han Krigssekretær 1678, Admiralitetsraad 1680 og Overkrigssekretær 1688, og i disse tre sidste Stillinger var han den, der forelagde Kongen alle militære Sager og udfærdigede alle Ekspeditioner desangaaende. Han var tillige Deputeret i Generalkommissariatet. H. var en Mand med stor administrativ og finansiel Indsigt, og Christian V benyttede sig derfor ogsaa af hans Tjeneste i mange Sager udenfor de militære. Men straks efter Kongens Død fortrængtes han af sine Modstandere, Hofets Spidser, under Overrentemesteren (G. v. Plessens) Ledelse. Han havde da beklædt sit Embede i 21 Aar, og det var lykkedes hans faste Haand at bringe baade Hærens og Flaadens øverste Ledelse ind i et fast Spor. 1688 havde han af Kongen faaet Vaabenbrev; 1693 blev han hvid Ridder, 1695 Gehejmeraad. Foruden at være en meget dygtig og flittig Mand gjorde han sig ogsaa i hele sin Færd fortjent til den Ros, Christian V paa sit Dødsleje gav ham: „I har handlet som en ærlig Mand“. D. i Kbh.

— Gift 1) 1682 Karen v. Meulengracht, d. 1702. 2) 1703 Baronesse Christine Fuiren (s. d.), d. 1735. K. C. R.

Litt.: Slægt se E. H., f. 1845; „Personalh. Tidsskr.“ II 5 1890; K. C. Rockstroh: „Udviklingen af den nationale Hær i Danm. i 17. og 18. Aarh.“ II 1916.

Harboe, Ludvig (10/8 1709—15/8 1783), Biskop, Kirkehistoriker. F. i Broager, Sundved. Forældre: Provst Johannes H. og Marie Petersen. Blev Student 1729 og besøgte Universiteterne i Rostock, Wittenberg og Jena, hvorpaa han 1732 tog teologisk Eksamen i Rendsborg. 1735 kom han til Kbh. og kastede sig her over Studiet af Danmarks Historie; i Forening med Langebek begyndte han 1738

Udgivelsen af „Dänische Bibliothek“, og s. A. udnævntes han til tysk Kapellan ved Garnisonskirken; et halvt Aar efter blev han tillige Sognepræst ved Kastelskirken. 1741—45 var han paa Island som Visitator for at fremme det kirkelige Liv paa Øen; skønt han i Begyndelsen blev mødt med Uvillie, lykkedes det ham dog efterhaanden at vinde Præsternes og Menighedernes Tillid, saaledes at han fik indført en Række

Forbedringer paa Kirke- og Skolevæsenets Omraade. 1743 blev han udnævnt til Biskop i Trondhjem, men først 1746 kom han derop; i et Par Aar visiterede han da meget flittig i det udstrakte Stift, og navnlig var han ivrig for Almueskolevæsenets Forbedring. 1748 drog han imidlertid til Kbh. og blev adjungeret Biskop Hersleb som Medhjælper i Sjællands Stift; 1756 blev han Medlem af Generalkirkeinspektionen, 1757 Sjællands Biskop og 1766 kgl. Konfessionarius. H. var en mild og rettænkende Mand, der nød almindelig Agtelse; men hans Bispestyrelse synes ikke at have sat sig synderlig dybe Spor. Han forhindrede, at Matematik og Fysik blev optaget blandt de teologiske Studiefag, og at Andenhelligdagen paa de store Fester blev afskaffet. I Forening med Ove Høegh-Guldberg fik han overdraget at udarbejde en ny Salmebog; den udkom 1778 og blev befaleet indført i hele Landet; men den fik aldrig nogen større Betydning. I „Dänische Bibliothek“, „Danske Magazin“, Videnskabernes Selskabs Skrifter samt i Fortalen til Zwergius' „Siellandske Clerisie“ har han leveret værdifulde Bidrag til Islands, Norges og Danmarks Kirkehistorie. Han var en stor Bogesker og efterlod sig et kostbart Bibliotek (nu i det Kgl. Bibliotek), der bl. a. indeholdt en stor Samling af Luthers Skrifter i Originaludgaver samt mange Haandskrifter, især fra Island og Norge. D. i Kbh. — Gift 1748 Frederikke Louise Hersleb, d. 1780.

H. M.

Litt.: Slægt i „Poul H.s Efterk.“ u. A.; Pontoppidan: „Annales eccl. Dan.“ IV 1752; „Büschings Fortges. Nachr.“ I 1758; Zwergius: „Stell. Clerisie“ 1754; P. Pjeturason: „Hist. eccl. Isl.“ 1841; Daae: „Thronhjems Stifts gejstl. Hist. fra Reformationen til 1814“ 1863; „Nationaltid.“ 10. 29/8 1906; Koch: „Oplysningstiden“ 1914.

Harbou, Frederik Hans Walther (17/4 1853—31/12 1918), Officer, Historiker. F. i Altona. Forældre: Generalmajor Johannes H. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1870, Cand. phil. 1871, Sekondløjtnant 1874, Premierløjtnant 1876, var Adjutant ved 1. Generalkommando 1880—84, Kaptajn 1885, Souschef ved 1. Generalkommando 1897—98, Oberstløjtnant 1898, Stabschef ved 1. Generalkommando 1901,

Oberst og Chef for 2. Regiment, Kommandant paa Kronborg 1906, Chef for 12. Regiment 1912 og tillige Frontkommandør paa Kbh.s Vestfront 1914. Tog sin Afsked 1916, men beholdt Kommandoen paa Vestfronten til sin Død. Han udfoldede en stor og betydningfuld Virksomhed som Historiker og historisk Forfatter og var paa Grund af sin store Kundskabsfylde i Almindelighed,

sit omfattende Kendskab til ældre og nyere Personalhistorie samt sin Grundighed og Samvittighedsfuldhed, anerkendt som en af vore dygtigste Specialhistorikere. Var Redaktør af „Personalhistorisk Tidsskrift“ 1890—94, Medarbejder ved Generalstabens historiske Arbejder (saaledes „Bidrag til den store nordiske Krigs Historie“) og ved „Biografisk Leksikon“. Fra 1890 var han Medlem af Bestyrelsen for Samfundet for dansk-norsk Genealogi og Personalhistorie, fra 1906 Formand i Frederiksborg Amts historiske Selskab. D. i Kbh. — Gift 1) 1887 Sofie Cathrine Vilhelmine Marie Dahlerup, d. 1890. 2) 1892 Ludovica Gandil.

K. C. R.

Litt.: Slægt se „Adelsaarbogen“ 1897 og „Personalh. Tidsskr.“ II 2 1887; Vahl: „Slægtbog over Chr. Niensens Afkom“ X 1893, S. 10; Nekrolog I „Frederiksborg Amts Avls“ 8/1 1919 og af A. Tuxen i „Personalh. Tidsskr.“ XL 1919, S. 111.

Harbou, Johannes Wilhelm Antonius (17/1 1810—14/4 1891), Officer. F. i Kbh. Forældre: Toldforvalter Frederik Hans Walther H. og Anne Marie Calumore Prætorius. Blev Landkadet 1820, Officer 1827, Kaptajn 1840. I Anledning af en af ham i „Fædrelandet“ 1841 offentliggjort skarp Kritik over Mangler i Forbundscontingentets Organisation m. m. dømtes han af en Krigsret til 6 Maaneders Fæstningsarrest og blev ved Hærreduktionen 1842 afskediget. Han var derefter i fransk Krigstjeneste i Alger 1844—46, hvor han gentagne Gange udmærkede sig. Da Krigen 1848 stod for Døren, meldte han sig til Tjeneste i Kbh. og genansattes i Hæren som Adjutant hos Krigsminister Tscherning, i hvilken Stilling han spillede en betydelig Rolle; bl. a. var det saaledes ham, der 1849, under sin Udsendelse til Hæren, paa egen Haand bemyndigede Overgeneralen til at foretage den Fremrykning fra Als, der førte til Fægtningen ved Nybøl. I Felttogene 1849 (efter Tschernings Afgang) og 1850 deltog han som Bataillonskommandør i Slaget ved Kolding og Kampen ved Helligbæk. 1864 førte han 5. Infanteribrigade, indtil han, saaret, fratraadte Kommandoen sidst i Marts. Ved Hærreduktionen 1864 stilledes han à la suite som Generalmajor, blev 1876 Chef for 2. Udskrivningskreds og afgik 1883. H. udfoldede en ikke ringe Virksomhed som militærpolitisk Forfatter (f. Eks. „Til Vaaben, i Gæv“ 1848); efter at være udtraadt af Hæren bekæmpede han med Iver de ny Hærorlingsforslag og var en erklæret Modstander af den nationalliberale Politik. Han var en rigtbegavet Personlighed, der altid ufor-

færdet kæmpede for sin Overbevisning, en udmærket Kammerat og elsket Overordnet. D. i Kbh. — Gift 1852 Louise Ulrikke Mariane Hellesen, d. 1897. K. C. R.

Litt.: Slægt se H. W. H.: „Ekstrakt af Akterne i Justitsagen mod Kaptajn J. H. i Anledning af de i „Fædrelandet“ af ham indrykkede Artikler“ 1841; „Nationaltid.“ 31/7 1885; Nekrolog i „Militær Tid.“ 1891.

Hardeknud (1918—^{9/8} 1942), Konge. Forældre: Kong Knud den Store (s. d.) og Dronning Emma (s. d.) af Normandiet. Fik efter Faderens Død Danmark, efter Broderen Harald Harefods Død England, hvor han blev den sidste danske Konge. D. i Lambeth ved London. — Ugift. H. J.

Litt.: Freeman: „The history of the Norman Conquest“ I 1867; Steenstrup: „Normannerne“ III 1879.

Hardenberg, Arne (d. ^{15/2} 1589), Adelsdame. Forældre: Corfits H. til Skjoldemose og Mette Skram Christensdatter. Hendes

Fødeaar er ukendt; hun nævnes 1557—71 som en af Dronning Dorotheas Jomfruer og havde i denne Tid et Kærlighedsforhold til den senere Kong Frederik II, men har øjensynlig selv afvist dennes Tilbud om at have hende op paa Tronen. Et Brev herom til Birgitte Gjøe

stiller A. H.s Karakter i en meget fordelagtig Belysning. Forholdet til A. H. spillede i lang Tid en betydelig Rolle for Frederik II. Efter Kongens Giftermaal 1572 ægtede hun en tidligere Bejler; levede som Enke stille paa Bregentved, hvor hun d. — Gift 1573 Oluf Mouritsen Krognos, d. s. A.

H. J. s.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1897 og F. R. Frlls: „Stamt. over Familien H.“ 1884; Bricka: „Frederik II.s Ungd.“ 1873; Brasch: „Gamle Ejere af Bregentved“ 1873; Wad: „Breve til og fra Herluf Trolle og Birgitte Gjøe“ 1893; „Svendborg Amt“ 1915; løvrigt se under Frederik II.

Harder, Poul Jesper (f. ^{24/6} 1878), Geolog. F. i Vejle. Forældre: Købmand Andreas Nicolai H. og Hedevej Regine Margrethe

Jespersen. Blev Student 1896 og Cand. polyt. 1903; var 1899 Volontær ved Danmarks geologiske Undersøgelse og blev n. A. ansat som Assistent ved samme Institution. Tog sin Afsked derfra 1916 efter 1912 at være blevet Docent i Geologi ved Polyteknisk Læreanstalt.

1904 vandt han Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Vandløb i Midtjylland og blev 1908 Dr. phil. med Afhandlingen „En østjysk Israndslinie og dens

Indflydelse paa Vandløbene“ („Danm. geol. Unders.“ II 19). Han har foretaget Studierejser til Berlin og Wien 1905 og geologiske Undersøgelser i Vestgrønland 1906 og paa Island 1908 og 1909. Foruden den nævnte Afhandling, der er en Redegørelse for omhyggelige Undersøgelser af meget interessante geologiske Forhold i Egnen mellem Vejle, Skanderborg og Grenaa, men bredt og vidtløftigt skrevet, har han udgivet kortfattede foreløbige Meddelelser om enkelte Iagttagelser paa sine Rejser, Beskrivelse af en Boring gennem interglaciale marine Lag ved Tønder samt et Par mindre Arbejder af geologisk Indhold. Han var Formand for Dansk geologisk Forening 1909—10 og for Den Polytekniske Forening 1915—17; er fra 1919 Lærer ved Statens Lærerhøjskole. — Gift 1917 Anna Dagmar Johanne Jensen. V. N.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1908; „Univ. Aarb.“ 1903—04, S. 1057 f. og 1911—12, S. 877 ff.; Th. Kornerup: „Oversigt over Medd. om Grønland 1876—1912“ 1913.

Harding, Marius Christian (f. ^{29/10} 1865), Kemiker, Historiker. F. i Ærøskøbing. Forældre: Bagermester Nicolai Heinrich H. og Cecilie Marie Brink. Tog Skolelærereksamen 1885, men blev derefter Polytekniker og tog 1892 Kandidateksamen som Kemiker; 1898 Student ved Tillægseksamen. 1892 blev han Assistent først ved Polyteknisk Læreanstalts og dernæst (til 1902) ved Universitetets kemiske

Laboratorium. I denne Periode manuducerede han ogsaa i Kemi. Siden 1902 er han Inspektør ved Polyteknisk Læreanstalt. Hans rolige Omtanke, Samvittighedsfuldhed, Nøjagtighed og Hjælpsomhed har gjort ham udmærket egnet for denne Stilling, og i Kraft af disse Egenskaber har han tillige faaet betroet en Række Hverv som Sekretær, Kasserer eller Revisor i forskellige Institutioner og Foreninger (de Massmann'ske Søndagsskoler, Selskabet for Naturlærens Udbredelse, Danmarks naturvidenskabelige Samfund m. m.). Han er endvidere Medlem af Bestyrelsen for Hagemanns Kollegium, ved hvis Oprettelse han ydede Stifteren virksom Bistand, og forskellige Forslag og Beretninger om Studieforhold (i Danmark og i Amerika, som han besøgte 1911) vidner om hans Interesse for de Studerende. H. fik 1890 Universitetets Guldmedaille for en kemisk Opgave og har senere dels udført noget videnskabeligt kemisk Arbejde, dels holdt talrige kemiske Forelæsninger og Foredrag; men i de senere Aar har han uden for sine Hverv væsentlig beskæftiget sig med historiske Studier; særlig maa næv-

nes, at han har udgivet H. C. Ørstedes Brevveksling med Videnskabsmænd (1920 ff.). Som Frugt af hans Studier er fremkommet flere Artikler om H. C. Ørsted (bl. a. i „Fys. Tidsskr.“) og en Skildring af Ole Rømer som Ingeniør (1918). Endvidere har han skrevet en varmfølt Biografi af G. A. Hagemann (1916). — Gift 1893 Meta Oline Sophie Jensen. H. H.

Litt.: „Unlv. Aarb.“ 1890—91, S. 690 f.; „Skaarup Seminarium 1803—1903“ 1903.

Harpestræng, Henrik (d. $\frac{2}{4}$ (?) 1244), Læge. Ligesom vor Middelalders berømteste Matematiker og Astronom, Mester Peder Naktegal, synes ogsaa Mester Henrik at have været Kannik i Roskilde. Efter Ungdomsstudier i Udlandet, hvor han har sluttet sig til den salernitanske Skole i Medicinen og vistnok forfattet en „Liber de simplicibus laxativis“, har han virket som Læge og Forfatter i sit Hjemland og paa Dansk skrevet nogle Værker i sin Videnskab. Bedst bevarede er hans „Urtebøger“, som kendes i Haandskrifter fra ca. 1300 og vandt Udbredelse i alle Nördens Lande. De er i det væsentlige kun Oversættelser af den saakaldte Macer: „De virtutibus herbarum“ og Constantins „De gradibus simplicium“. Deres Indflydelse i Danmark fortsætter sig gennem Reformationstidens Urtebøger langt ned i Tiden, og de maa sikkert ogsaa regnes blandt de bedste af deres Art. Om H. har skrevet en egentlig Lægebog, er endnu usikkert. Han skal som ældgammel have været Læge for Erik Plovpenning. M. K.

Litt.: Molbech i „Nord. Tidsskr.“ III 1829; Ingærlev: „Danm. Læger og Lægevesen“ I 1873; Mansa: „Bidrag til Folkesygdommenes og Sundhedsplejens Hist. i Daum.“ 1873; „Harpestræng“ udg. af Mar. Kristensen 1908 ff.; „Janus“ 1917, S. 27 ff.; J. W. S. Johnsson i Udgaaven af ovenn. „Liber de simplicibus laxativis“ 1917.

Harsdorff, Caspar Frederik (^{26/5} 1735—^{24/2} 1799), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Tysk Skoleholder Johann Christoph H. og Anne Marie Eriksdatter. Man ønskede ham uddannet til Ingeniørofficer, men han selv foretrak Bygningskunsten, uddannedes under Ledelse af Eigtved og Anthon og fik efter det nye Akademis Stiftelse 1754 N. H. Jardin til Lærer. Allerede 1756 vandt han som den første

ste Arkitekt Guldmedaillen, fik n. A. det store Stipendium og drog til Paris, hvor især Blondel blev hans Lærer, og hvor han tilbragte fem Aar, nær knyttet til unge franske og danske Kunstfæller. 1762 drog han til Rom, og i Sommeren 1764 vendte han tilbage til Kbh., hvor han straks blev kgl. Bygningsinspektør, agreeret ved Akademiet og n. A. Medlem, 1766 Professor i Perspek-

tiven, fra 1771 i Bygningskunst. 1770 blev han kgl. Hofbygmester, og 1777—79 var han Akademiets Direktør. Det er et særegent Spil af Skæbnen, at denne Danmarks eleganteste Arkitekt fik sin Embedsvirksomhed netop i den Periode, hvor bogstavelig ingen større Byggeforetagender førtes frem. Hans Embedsgering var derfor mest knyttet til de da brugelige Inventioner og Triumfporte, hvormed de større, sørgelige eller glædelige Begivenheder indenfor Kongehuset fejredes; hans Katafalker og allegoriske Tempelbygninger vakte Samtidens dybeste Beundring. Af de enkelte blivende Værker, han som Hofbygmester har skabt, skal nævnes Frederik V.s Kapel i Roskilde Domkirke (Arbejdet standsedes 1779, men senere fuldførtes den indre Udsmykning hovedsagelig efter H.s Plan af C. F. Hansen), Kolonnaden, som forbinder Christian VII.s Palæ med det nævrende Christian IX.s (1795), Hercules-Logen i Rosenborg Have (1772) og gentagne Ombygninger af det gamle Kgl. Teater i Kbh. (1773 og 1792). Umiddelbart før sin Død modtog han dog en større offentlig Opgave, idet Fuldførelsen af Marmorkirken overdroges ham. Som privat Arkitekt fik H. en Del at gøre, men desværre er kun faa af hans Værker urørt overleveret Nutiden. Ved Ringe paa Fyn byggede han et Gravkapel for General Eickstedt og ved Karise et for en Grev Moltke (1766—69). I Kbh. har han bygget Petersens Jomfrukloster paa Amager, det nu nedrevne Løveapotek, Gaarden Nr. 72 i St. Kongensgade, det nævrende Udenrigsministerium, tidligere H.s egen Gaard, paa Kongens Nytorv. Landmandsbanen, før Peschiers Gaard, ved Holmens Kanal (ombygget af Hetsch og Storck) og Agent Erichsens Gaard (1798—99), nu Handelsbanen, som dog først fuldførendes efter hans Død og senere er noget haardt restaureret. H. hører utvivlsomt hjemme blandt de ypperste Arkitekter i vort Land. Uddannet i fransk Aand besad han Lethed og Klarhed; hans Kendskab til Roms Arkitektur føjede yderligere hertil en Sans for enkel Virkning og for monumental Ro, Egenskaber, som ikke netop havde siddet i Højsædet i den foregaaende Epoke, og da han senere gennem Bøger stiftede Bekendtskab med klassisk græsk Kunst, forstod han derigennem yderligere at berige sine Værker med en Finhed og Ynde, som rundt i Europa var usædvanlig i det Aarhundrede. Hans Indleven i og Forstaaelse af antik Kunst har haft den største Betydning for hele den Kunstnerslægt, der opdrages omkring ham, og de høje Maal, han satte Kunsten, blev ogsaa tvungende for hans Elever. Med en Forstaaelse af antik Arkitektur, som næsten maa forekomme Nutiden mirakuløs — han anvendte f. Eks. antikke Motiver paa en Maade, som

først Udgravningerne af Pompeji senere har vist var brugelig i Oldtiden — forbandt han dyb Pietet overfor ældre hjemlig Byggekunst, og han skærmede baade Rosenborg og Frederiksborg mod Samtidens puristiske Vandaler, som vilde indrette disse Bygninger efter klassisk Recept. Medens de fleste af hans Arbejder er omkalfatrede eller gaaede til Grunde, vil et Par Værker forhaabentlig endnu længe vidne om hans Geni: det enkle, fornemme, kun ved sine harmoniske Forhold virkende Gravkapel over Frederik V, som H. paa Trods af den arkitektoniske Helhed byggede til Roskilde ærværdige Domkirke. Og den kølige og noble Kolonnade, beundringsværdig ikke blot for den Maade, hvorpaa den, uden grelt at bryde med Palæernes Stil, i sin egen rolige Stil dækker dens Formaal: en højtliggende Forbindelsesgang mellem Palæerne, men ogsaa, fordi den er beregnet som en fortrinlig Ramme om Frederik V.s skønne Rytterstatue; den staar endnu i Træ. D. i Kbh. — Gift 1770 Elisabeth Margrethe Braun, f. Fortling, d. 1812. O. A.

Litt.: Hennings: „Essai historique sur les arts et leur progrès en Danemar.“ 1778; Collin: „For Hist. og Stat.“ II 1825; Thiele: „Kunstakademiet“ 1860; Schaper: „Marmorkirken og Marmorpladsen“ 1867; „H.s Værker“ udg. af Høyen 1871; Oehlenschlägers Erlindringer 1872; Friis: „Saml. t. d. d. Bygn.- og Kunsthist.“ 1872—78; Høyen: „Skrifter“ udg. af Ussing III 1876; „Tidsskr. f. Kunstindustri“ II 5 1899; „Arkitekten“ 1898—99, 10/12 1917 og 1/1 1918.

Hartmann, Wilhelm Emilius Zinn (21/2 1836—18/7 1898), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Komponisten J. P. E. H. (s. d.) og

Emma Sophie Amalie Zinn. Udrustet med et lykkeligt Musiktalent, der var taget i Arv efter begge Forældrene, saa han paa Forhaand sin Bane afstukket for sig. I Klaverspil fik han Undervisning først af N. Ravnkilde, senere af Anton Réce, i Teori og Orgel af Faderen. Hans

Kompositionstrang og -evne viste sig allerede i Barnealderen, men hans Debut fandt først Sted i Frue Kirke 1858 med en Passionssalme for Sopran, Kor og Orkester. Hermed indlededes en i dansk Musik betydningfuld Kompositionsvirksomhed, der efterhaanden strakte sig over alle Omraader. Oprindelig var det, som om Teatret særlig skulde drage ham. Sammen med Aug. Winding (s. d.) skrev han Musik til Bournonvilles Ballet „Fjeldstuen“ (1859). N. A. rejste han paa Studierejse til Tyskland, men saa snart han var hjemme igen, tog han paa ny fat paa at skrive for Scenen, og nu fulgte Musikken til Hostrups Syngestykke „En Nat mellem Fjeldene“ (1863), Operaen „Elverpigen“ (1867) og Syngestyk-

ket „Korsikaneren“ (1873). En sen Udløber var „Ragnhild“ (1896). 1861 var han bleven Organist ved St. Johanneskirken, 1871 ved Christiansborg Slotskirke, og han blev efterhaanden klar over, at hans Evner fortrinsvis laa paa et andet Felt end Scenen. Ved Siden af at han fra Tid til anden fordybede sig i mindre Former, hvilket resulterede i en Del Sange, Klaverstykker og adskillig Kammermusik (2 Serenader, Nonet, Strykkvartet, Klavertrio, Klaverkvartet), Mandskvartetter osv., nedlagde han sin bedste Kraft i en Række Orkesterværker. Paa dette Felt indtager H., der var udråbt Symfoniker, en fremragende Plads indenfor dansk Musik. Blandt hans herhen hørende Værker kan nævnes Symfoniene Nr. 1 i Es-Dur, Nr. 2 „Fra Riddertiden“, Nr. 3 i D-Dur og Nr. 4 i D-mol og den symfoniske Digtning „Hakon Jarl“, Ouverture til et nordisk Sørgespil („Eine nordische Heerfahrt“), skrevet for Henrik Ibsens „Hærmændene“, Ouverturepastorale, Skotsk Ouverture, Nordiske Folkedanse, Skandinavisk Folkemusik, Dyeve Suite osv. Endelig bør ikke forbigaa flere Koncerter for Violin, for Cello og for Klaver, enkelte Kantater samt Korværkerne „Vinter og Vaar“ og „Mod Lyset“. I alle disse Arbejder viser H. sig som en overlegen Tekniker med aabent Blik for orkestrale Virkninger, med en legende Udtryksevne og sikker Formsans og dog af et universelt Tilsnit, som herhjemme pegede udover Gade—Hartmann, men som i Udlandet særlig vakte Opmærksomhed ved sin nordiske Kolorit. H. var efter Gades Død Dirigent i Musikforeningen 1891—92 og dirigerede oftere sine Værker paa Koncertrejser i Tyskland. D. i Kbh. — Gift 1864 Bolette Puggaard. G. S.

Litt.: Slægt se J. P. E. H.; V. Møller: „Danske Kunstner-Portrætter“ 1883; Kjerulf 1 „Nuttiden“ 1885; Walter Niemann: „Die Musik Skandinaviens“ 1906; Arthur Seidl: „Wagneriana“ III 1902; Nekrologer i „Svensk Musiktidn.“ 1898 og „Ill. Tid.“ 24/7 s. A.

Hartmann, Johan Peter Emilius (4/3 1805—10/3 1900), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Violinist i det kgl. Kapel August Wilhelm H. og Christiane Petrea Frederica Witten-dorff. Var baade ved Arv fra Faderens Slægt — Bedstefaderen var Johan E. H. (s. d.) — og fra Moderen, der var Datter af Slotskantzoren i Fredensborg, i sjælden Grad udrustet for en musikalsk Løbebane, men Faderen holdt dog bestemt paa den studerende Vej. Omgivet af Musik og selv stærkt sysselsat hermed som H. var, blev hans fortrinlige Anlæg, navnlig for Orgel, snart bemærket af Weyse, som med Iver fulgte hans musikal-

ske Udvikling, og dog blev han alle sine Dage i alt væsentligt indenfor Musikken nærmest Autodidakt. 1822 blev han Student, og skønt han 1824 var bleven Faderens Eftermand som Organist ved Garnisons Kirke, fuldførte han det efter dennes Ønske paabegyndte juridiske Studium, saa at han 1828 blev Cand. jur. Samme Aar ansattes han som Sekretær ved den borgerlige Indrullingskommission, men det var gennem Aarene ogsaa hans eneste borgerlige Beskæftigelse udenfor Musikken. Allerede længe forinden var han optraadt som Komponist, idet han 1825 debuterede offentligt med Musikken til en af Oehlenschlägers komponeret Kantate „Orgelets Pris“. Herpaa fulgte snart en tidligere skreven Koncertouverture i D-mol f. Orkester, en Orgelfantasi samt en gejstlig Overture f. Orkester og Orgel i C-mol og en Sonate f. Violin og Klaver. Nye Impulser i Retning af Vokalkomposition fik han gennem Siboni, med hvem han kom i Forbindelse som Lærer ved det 1827 oprettede Musikkonserveratorium. H. repræsenterer paa dette Tidspunkt endnu kun Tidens almindelige Musikopfattelse uden at lægge noget Særpræg for Dagen. Det egentlige Gennembrud fandt først Sted med Musikken til „Guldhornene“ Op. 11, der første Gang fremførtes paa det Kgl. Teater $1\frac{1}{2}$ 1832. Hermed oprandt en Mærkedag i dansk Musik. Som dette Digt i dansk Literatur blev en af de afgørende Milepæle, hvor Vejen drejede, blev H.s Musik det i dansk Tonekunst. For første Gang lod Toner med et ægte gammelnordisk Stemningsindhold, frigjort fra den almindelige Kolorit, som Gluck og hans Samtid havde meddelt hele Overgangen til det 19. Aarh., uanset Landegrænser og Folkelyne. Nordisk Musik var nu en Realitet, og Breuschen var brudt, gennem hvilken snart Folketonen tillige skulde aabenbare en særlig national, dansk Musik. Ved denne Tid opføres ogsaa H.s første Opera „Ravnen“ (1832), der efterfulgtes af Melodramaet „Jurabjergene“ (1833) og Operaen „Korsarerne“ (1835). Hertil føjedes en Symfoni i G-mol (Op. 17). 1836 kommer Heinrich Marschner til Danmark og opfører „Hans Heiling“, og i Ly af hans Navn, til Dels ogsaa i Følge med ham, drager H. til Tyskland og Paris, hvor han overall modtages med aabne Arme af Mænd som Spohr, Chopin, Paër og Cherubini. Møttet med Indtryk tager han fat med fornyet Kraft, og nu begynder en frugtbart og betydningsfuld Epoke i hans Skaben. Til Oehlenschlägers „Olaf den Hellige“ skrev han (1838) en Musik, hvori der findes prægtige Enkeltheder, som „Slaget ved Stiklestad“ og „Bjarkemaal“; fra 1840 stammer Sørgkantaten over Frederik VI. Hertil kom Musikken til Heibergs „Syvsoverdag“ (1840), der den Dag i Dag har bevaret sin Frisk-

hed (den nu benyttede Overture er dog fra 1872). Den efterfulgtes af Dramaet „Undine“ (1842) og Kantaten ved Weyses Død samt den uforlignelige Sørgemarche ved Thorvaldsens Bisættelse (1844). Slag i Slag kom nu Overturen til „Hakon Jarl“ (1844), der s. A. opførtes i Gewandhaus i Leipzig, Festmusikken (heri „Skanderborgmarchen“) ved Afsløringen af Monumentet for Frederik VI paa Skanderborg Slotsbanke (1845) og den i egentligste Forstand nationale Musik til H. C. Andersens „Liden Kirsten“ (1846), en af de meget faa danske Operaer af blivende Betydning. Krigsaarene betød for H. som for saa mange andre en Standsning i de rigt strømmende Kilder. Yderligere indtraf Dødsfald blandt hans kære: hans Fader, hans første Hustru, der under Navnet Fr. Palmer er kendt fra nogle Hefter yndefulde Romancer, og hans Datter, der var gift med Niels W. Gade. Men snart klinger hans Harpe paa ny. En ny Symfoni i E-Dur, Idyllen „En Sommerdag“ for Soli, Kor og Orkester („Jeg gik mig ud en Sommerdag“), Overtureerne til „Axel og Valborg“ (1856) og „Correggio“ (1858), Mellemaktsmusikken til „Hakon Jarl“ (1856), hvori „Bondehærens Sammenstimlen“, Intermediet til „Kilderejsen“ (1858) og det store Korværk „Dryadens Bryllup“ (s. A.). Fremdeles en Række fortrinlige Balletter: „Et Folkesagn“ (1854), som han skrev i Forening med Gade, „Valkyrien“ (1861), „Thrymskviden“ (1868) og „Arkona“ (1875), hvoraf de tre første horer til vor Nationalscenes bedste Skatte. En lang Række Kantater vidner om, at H. var en af Nationens mest repræsentative Komponister, og at han i Behandlingen af den kombinerede Kor- og Orkestersats var en fremragende Mester, ses tilfulde af en anselig Gruppe af Værker som „Foraarssang“, Davids 115. Salme, „I Provence“, „Hinsides Bjergene“, „Luther paa Wartburg“ og navnlig hans maaske mest geniale Hovedværk „Vølvens Spaadom“ for Mandskor og Orkester Op. 71 (1872), der er uovertruffet i sin Stemning af oldnordisk Mystik. Til en Mængde sceniske Arbejder har han sat Musik, som f. Eks. Oehlenschlägers „Fiskeren og hans Børn“ og „Yrsa“, H. C. Andersens „Maurerpigen“ og Molbechs „Dante“. Endvidere bør nævnes en Del mindre Orkester- og Orgelstykker, nogle tidlige Arbejder for Klaver og Violin og en Række Klaverstykker, hvoriblandt Prissonaten Op. 34. Et Navn til sene Tider vil H. bevare i sine Sange og Romancer. Nær knyttet til Studentersangforeningen skrev han en stor Del af dennes mest yndede Melodier, derunder „Vi er et lystigt Folkfærd“, endvidere mange Romancer, der er blevne det danske Folks kæreste Eje som „Flyv Fugl, flyv“, „Stork, Stork, Langeben“, „Nøkken“, „Du, som har Sorg i Sinde“, „Lær mig Nattens Stjerne“,

„Slumrer sødt i Slesvigs Jord“ m. fl., den yndede Cyclus „Sulamith og Salomon“, Sangene af „Ambrosius“ osv. samt en Del Salmer, aandelige Sange og liturgisk Musik. Man har i nyere Tid under Hensyn til H.s Betydning søgt at sammenfatte hans Værker i 4 Grupper: en evropæisk, en nordisk (spaltet i en fællesnordisk og en dansk), en Hartmannsk og Lejlighedskompositionerne; denne Ordning har dog ikke kronologisk, men alene systematisk Betydning. Af H.s ydre Liv, der, bortset fra en Rejse til Tyskland og Italien i 1857 formede sig meget stilfærdigt, kan anføres, at han ved Weyses Død i 1843 blev Organist ved Vor Frue Kirke, hvilken Stilling han trods sin høje Alderdom bevarede til sin Død. Alleerede 1849 blev han Professor, og fra 1867 var han Meddirektør ved Kbh.s Musikkonserveratorium. D. i Kbh. — Gift 1.) 1829 Emma Sophie Amalie Zinn, d. 1851. 2.) 1855 Thora Camilla Jacobsen, d. 1889. G. S.

Litt.: Slægt i Bjerre: „Stamt. over den Hæke Slægt“ 1899, „Patr. Slægter“ IV 1919, „Slægthaandbogen“ og „Jule-Album“ 1897; Kob. Schumann: „Gesammelt. Schriften“ II—IV 1854; H. C. Andersen i „Saml. Skrifter“ XXVIII 1868 (fra 1860); Overskou: „Den dsk. Skueplads“ V—VII 1864—76; Carl Andersen i „Fremtidens Nytaarsgave“ 1870; Thrane: „Dsk. Komponister“ 1875; Ch. Kjerulff i „Nutiden“ 1883 og „Nord. Musikk. Tid.“ IV s. A.; „Ill. Tid.“ ¹⁰/₅ 1885; „Musikbl.“ ¹⁴/₆ s. A.; Ang. Hammerich: „Kbh.s Musikkonserveratoriums Hist.“ 1892 og „J. P. E. H.“ 1916; W. Behrend: „J. P. E. H.“ 1895 og 1920; J. Fabricius i „Ill. Tid.“ ¹² og ²⁰/₅ 1895; „Musikforeningens Festskrift“ I—II 1889; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ II—III 1889—96; Axel Sørensen: „Studentersangforeningens Hist.“ 1889, „Studentterbl.“ 1895 og „H.s Melodier“ 1900; G. Hetsch i „Ill. Tid.“ ¹⁸/₅ 1900; Nutzhorn i „Højskolebl.“ XXV 1900; H. Ploug i „Dsk. Tidsskr.“ s. A.; T. Norrlind i „Sydav. Dagbl.“ ²¹/₅ 1905; S. Levy, søhn i „Ord och Bild“ XIV s. A.; „Ill. Tid.“ ¹⁴/₅ s. A.; J. A. i „Højskolebl.“ s. A.; W. Niemann: „Die Musik Skandinaviens“ 1906; G. Hetsch: „Musikkonserveratoriets Jubilæumsfestskrift“ 1917; G. Skjerne i „Teatret“ ¹/₅ 1913; „Nationaltid.“ ¹/₇ 1919; „B. T.“ ²³/₆ s. A.; Grandjean: „Spredte Minder“ s. A.; Breve i „Breve til H. C. A.“ 1877, „Breve fra og til H. Hertz“ 1895, „Breve fra og til C. Hostrup“ 1897 og „Ill. Tid.“ ¹²/₅ 1900; Nekrologer i „Nord. Tidsskr.“ 1900 (af Ang. Hammerich), „Ill. Tid.“ ¹⁸/₅ s. A. (af Soph. Michaëlis), „Nordalesv. Søndagsbl.“ s. A., „Nationaltid.“ ¹⁰/₅ s. A. (af A. H.) og ¹³/₅ s. A. (af G. Hetsch), „Politiken“ ¹¹/₅ s. A. (af Ch. Kjerulff og Will. Behrend) og ¹⁹/₅ s. A. (af H. Kjerulff), „København“ ¹¹/₃ s. A. (af Soph. Andersen) og „Berl. Tid.“ ¹⁰/₃ s. A.

Hartmann, Johan Ernst (²⁴/₁₂ 1726—²¹/₁₀ 1793), Musiker, Komponist. F. i Gross-Glogau (Schlesien). Forældrenes Navne kendes ikke; H. var for-

modentlig Broder til den 1786 i Preussen adlede Amtmand I. D. H. Han træffes tidligst 1754 som Violinist hos Fyrstbiskoppen af Breslau, senere ved Hoffet i Rudolstadt og i Hofkapellet i Pløen. Ved dettes Opløsning kom

han 1768 til Kbh. som Hofviolon og Koncertmester. I denne Stilling fik han rig Lejlighed til at udfolde sine Evner baade som Solist, Dirigent og Komponist. I de to førstnævnte Henseender virkede han tillige med stort Held i flere af Samtidens fornemste musikalske Selskaber i Kbh. som i Concert noble i Giethuset og (siden 1784) i Harmonien samt fl. a. Som skabende Kunstner var han oprindelig udelukkende Instrumentalkomponist, i hvilken Egenskab han havde debuteret med en Samling Sonater for 2 Violiner og Bas, og skrev for sit eget Instrument en Række symfoniske Solostykker, endvidere en Del Kammermusik samt 12 aldrig trykte Symfonier. Paa dette Omraade vandt han J. P. A. Schulz's udelte Anerkendelse. Hans Stilling ved Teatret førte ham dog efterhaanden ind paa den vokale Stil, og derved knyttedes hans Navn til Ewalds „Balders Død“ (1779) og „Fiskerne“ (1780), ligesom han skrev Musikken til Syngestykket „Hyrdinden paa Alperne“ (1783) og til Mad. Boyes heroiske Skuespil „Gorm den Gamle“ (1785), hvorfra man endnu har bevaret Melodien „Rolf's Skattekonger“. Endelig var han virksom som Komponist af en Række Kantater, Musikken til Storms „Høitidssange“ og „Jesu Dødsangest i Urtegaarden“, til „Forløserens Død, Opstandelse og Himmelfart“ m. fl. samt til 2. Del af den sammen med Naumann skrevne Kantate til Prinsesse Louise Augustas Formæling med Prinsen af Augustenborg (1786). Hans Arbejder, navnlig de dramatiske, bygger i det væsentlige paa Grétrys og Glucks Stil, men de fleste gik desværre tabt ved Slotsbranden 1794. Kongesangen „Kong Christian stod ved høien Mast“, der findes indlagt i „Fiskerne“, skyldes efter Berggreens Oplysninger ikke H., men Landsdommer D. L. Rogert. D. i Kbh. — Gift 1763 Margarethe Elisabeth Wilcken, d. 1801. G. S.

Litt.: Slægt se J. P. E. H.; Collin: „For Hist. og Statistik“ II 1825; „Nær og Fjern“ ¹/₂ 1880; „Musikforeningens Festskrift“ I 1886; Ravn i Klaverudt. af „Balders Død“ 1876; A. P. Berggreen i Fortalen til „Fædrelandske Melodier“ 1840; Overskou: „Den danske Skueplads“ V—VII 1864—76; C. Thrane: „Fra Hofviolonerens Tid“ 1908; P. Hansen: „Den danske Skueplads“ I; A. Hammerich: „J. P. E. H.“ 1916.

Hartmann, Julius Frederik Georg Poul (f. ¹¹/₁₁ 1881), Fysiker. Forældre: Mejeriejer Carl H. og Kirstine Juliane Mackeprang. Blev Student 1900 og tog 1906 Magisterkonferens (Fysik), blev 1903 Assistent og 1914 Docent ved Polyteknisk Læreanstalt; 1918 tog han som den første den nyoprettede tekniske Doktorgrad. H. har særlig dyrket Fysikkens tekniske Side; han har

udviklet sine Evner i denne Retning under Ophold i Ulandet og haft rig Lejlighed til at anvende dem ved sin Virksomhed paa Læreanstalten og paa anden Maade. Han har opfundet et System for elektriske Ensrettere og Afbrydere med Kviksølvstraaede, og i sin Doktorafhandling har han gjort Rede for sine omfattende Undersøgelser over denne Sag. Endvidere har han udviklet nye Metoder til Bestemmelse af Overfladespænding og til Frembringelse af Lydsvingninger (Vid. Selskab, Mat.-fys. Meddelelser I 13 1919). I sine Bøger „Maaleteknik“ (1914) og „Almindelig Maaleteknik“ (1919) har han behandlet dette Emne fra forskellige, til Dels originale Synspunkter. — Gift 1909 Margrete Oluffa Wentzel.

H. H.

Litt.: Slægt i „Stamt. over Familien Mackeprang“, S. 28.

Hartmann, Oluf (¹⁶/₂ 1879—¹⁶/₁ 1910), Maler. F. i Søllerød. Forældre: Komponisten W. E. Z. H. (s. d.) og Hustru. Dimiteredes af S. og G. Vernehren til Kunstakademiet, som han besøgte Okt. 1896—Maj 1902. Sommeren 1902 rejste han til Italien (Portofino og især Civita d'Antino) sammen med Zahrtmann, i hvis Skole han fuldenste sin Uddannelse de følgende tre Vintre. Af andre

Udenlandsrejser kan nævnes: Besøg ved Rembrandt Udstillingen i Amsterdam 1898, Rejse til Italien, Frankrig og Belgien Jan.—Juli 1900 og til Belgien 2 Maaneder Foraaret 1907, Ophold i Paris 3 Maaneder Efteraaret 1909. H. har udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1905 og 1907, den Frie Udstilling som Gæst 1908, som Medlem 1909, Kunsternes Efteraarsudstilling 1909, Civita d'Antino Udstillingen 1908; Udstilling af efterladte Arbejder i Kunstforeningen Marts 1910. H. hører ved sin stærke, plastiske Form og sit Farvesyn, der begge har en særegen, dybt personlig Karakter, til Zahrtmanns Skole. Hans Temperaments Ejendommelighed aabenbarer sig især gennem hans Motivets Opfattelse og Komposition. Men han var af de højt begavede Kunstnere, der mangler Kraften til Fuldførelse. Foruden sine Raderinger efterlod han sig væsentlig Skitser og ufærdige Arbejder, for Størstedelen Kompositioner med klassiske eller bibelske Motiver, f. Eks. den fantastisk arabeskeagtige „Striden om Patroklos' Lig“. I alle hans Arbejder mærkes den tunge Kamp med Stoffet, hvilken har faaet et symbolsk Udtryk i Hovedværket: „Jakobs Kamp med Englen“. Dette og „Studie af en Stenbider“ ejer Kunstmuseet. D. i Kbh. — Ugift. S. S.

Litt.: Slægt se J. P. E. H.; Ernst Goldschmidt i „Ill. Tid.“ ³⁰/₁, 1910 og „Det nye Kunstblad“ Juli s. A.; V. Wanscher i „Kunstbladet“ 1909 —10, S. 361—66; „Dix eaux-fortes de O. H. Préface de André Salmon. Notice biographique de Ernst Goldschmidt“ Paris 1912; „Klingen“ Juni 1918; „Zahrtmann-Mindebog“ 1919.

Hartvigson, Anton (¹⁶/₁₀ 1845—²⁹/₁₂ 1911), Klaverspiller. F. i Aarhus. Forældre: Købmand Hartvig H. og Eva (Emma) Réé. Fik sin første Uddannelse af sin musikalske Moder og erhvervede derefter ved Studier under Tausig og Neupert en saadan Færdighed paa sit Instrument, at han hurtigt vandt frem i Koncertsalen, hvor han allerede havde opnaaet en smuk Position, da han 1873 første Gang besøgte London. Her fik han Indpas i engelsk Musikliv, hvor han bl. a. under Broderens, Frits H.s (s. d.) Ophold i Rusland virkede som hans Vikar. Efter et fleraarigt Ophold i Danmark, hvor han paa ny optraadte som Koncertspiller, vendte han 1882 atter tilbage til London for at tage fast Stæde der, bl. a. som Lærer ved The Normal College for The Blind, og gav hyppige Koncerter og Recitals, som oftest viede en enkelt af Klaverlitteraturens Stormænd. Allerede 1892 fremførte han saaledes sammen med Broderen Liszt's Værker i Princess' Hall i London. Hans Speciale blev efterhaanden den antikvarisk-analytiske Behandling af Klaverlitteraturens Hovedværker, og sidenhen, da han definitivt havde bosat sig i Kbh., paabegyndte han en storstilet, paa en længere Aarrække beregnet Gennemgang af Sonatens Udviklingshistorie. Han var dog ikke naaet længere end til Beethoven, da Døden indhentede ham. H. besad et yderst indgaaende Kendskab til sit Speciale, for hvilket han var den eneste Repræsentant herhjemme, men hans Klaverspil, der var soigneret, men akademisk indtil det pedantiske, var i det hele Udtryk for en noget ældre Skole. D. i Kbh. — Ugift. G. S.

Litt.: Slægt i Jos. Fischer: „Hartvig Phillip Réé og hans Slægt“ 1912; Nekrolog af G. Skjerne i „Ill. Tid.“ ⁷/₁, 1912.

Hartvigson, (Seligmann) Frits (³¹/₅ 1841—⁸/₃ 1919), Klaverspiller. F. i Grenaa. Forældre: Købmand Hartvig H. og Eva (Emma) Réé. Ligesom Broderen Anton (s. d.) fik han gennem Moderen sine første og kraftige Impulser til Musikken, men efter at Familien 1855 havde bosat sig i Kbh., fik han sin Slægtning Anton Réé (s. d.) til Lærer i Klaver, samtidig med at han lagde sig efter Teori under Gebauer og Gade. Allerede som Dreng optraadte han som Klaverspiller, og 1858 lod han sig høre i Kristi-

ania, men den store Stil opnaede han først efter 1859 at have studeret hos Hans v. Bülow i Berlin, og som færdig Kunstner optraadte han 1860 (senere ogsaa 1863, 72 og 89) i Musikforeningen i Kbh. og 1861 i Gewandhaus i Leipzig o. fl. a. St. Efter Krigen 1864 tog han paa Gades Anbefaling til London og optraadte med stort Held i The Philharmonic Society. Med en enkelt Afbrydelse 1873

—75, da han opholdt sig i Rusland, tilhørte han nu engelsk Musikliv, hvor han hurtigt erhvervede sig en særdeles fremskudt Plads baade som Koncertspiller og Lærer. Han udnævntes 1873 til Hofpianist og Lærer hos Prinsessen af Wales og 1875 til Lærer ved The Normal College of the Blind i Norwood, endvidere 1888 til Professor ved The Royal Academy of Music samt 1905 til første Lærer i Klaver ved Royal College of Music og Medlem af The Board of Professors. Ved Siden af denne ansete Position som Lærer vandt han sig Ry som en fortræffelig og verdenskendt Virtuoso, der oftere var paa Koncertrejser i Udlandet, hvor han knyttede talrige Forbindelser og optraadte i Selskab med de bedste Navne. Han var en af sin Samtids betydeligste Klaverspillere, en af de største indenfor den Bülow'ske Skole og en glimrende Lisztspiller. Blandt hans Elever, der naturligvis væsentligt var Englændere, kan nævnes saa gode Navne som Alfred Hollins og Pauline Ellise, der begge har arvet deres Lærers tekniske Overlegenhed og elegante Form. H. forblev i Virksomhed indtil sit fyldte 70. Aar, da han flyttede tilbage til sit Fædreland, hvor han henlevede Resten af sine Dage i Kbh. D. i Kbh. — Ugift. G. S.

Litt.: Slægt se Anton, H.; „Masken“ 1911; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 7/8 1919, „Nationaltid.“ s. D. og „Politiken“ 10/8 s. A. (af C. K.).

Hartz, Nicolai Eeg Kruse (f. 23/8 1867), Palæontolog, Forretningsmand. F. i Randers. Forældre: Skotøjshandler Carl Peter H. og Christine Margrethe Bøggild. Blev Student 1885, tog Magisterkonferens i Botanik 1895 og ansattes n. A. som Assistent ved Danmarks geologiske Undersøgelse, hvor han foretog Undersøgelser af vore saavel postglaciale som navnlig interglaciale som navnlig interglaciale Moser og andre Ferskvandsaflejringer. Deltog i botaniske og palæontologiske Undersøgelser i Vestgrønland 1889 og 90, i Ryders Ekspedition

til Scoresby Sund 1891—92 og var videnskabelig Leder af Skibsafdelingen paa Carlsbergfondets Ekspedition („Amstrup-ekspeditionen“) til Østgrønland 1900. Disputerede for Doktorgraden 1909 med Afhandlingen „Bidrag til Danmarks tertiære og diluviale Flora“ („Danm. geol. Unders.“ II 20). 1913 tog han sin Afsked som Assistent og gik som Prokurist i Mønstretorretningen „Standard“ over i Forretningslivet, der i Aarenes Løb stede mere og mere havde taget hans Interesse; han varetog dog indtil 1919 sin Plads som Lærer ved Statens Lærerhøjskole. 1919 blev han Direktør i Aktieselskabet Marius Hartz. Foruden det nævnte Arbejde, der er det første større og grundlæggende Værk om vore tertiære og interglaciale Ferskvandsdannelse, har han skrevet en Del, hovedsagelig mindre Arbejder om botaniske, palæontologiske og til Dels arkæologiske Emner. Disse Arbejder er gennemgaaende livlig skrevet, og han var selv en begejstret, men ikke altid tilstrækkelig kritisk Dyrker af Videnskaben. Interesseret for alt nyt, der kom frem indenfor Palæontologiens og den forhistoriske Arkæologis Omraade, var han den første, der her hjemme tog Eolitspørgsmaalet op til Diskussion. Derimod har han mindre Interesse for den minutiøse Konstatation af Kendsgerninger, som danner det nødvendige statistiske Grundlag for Videnskabens Resultater. — Gift 1901 Anna Berg. V. N.

Litt.: Vahl: „Slægtbog over Chr. Nielsens Afkom“ II 9 S. 13 1892; Selvbiografi i „Univ. Progr.“ Nov. 1910; „Univ. Aarb.“ 1911—12 S. 877 ff.; Korerup: „Oversigt over Medd. om Grønland 1876—1912“ 1913; Hauch-Pausbøll: „Studenterne fra 1885“ 1910.

Harvey, George Peel (f. 27/8 1877), Boldspiller. F. i Freshwater paa Isle of Wight. Forældre: Landmand James H. og Eliza Peel. Uddannet som Ingeniør indvandrede han hertil og tog 1901 Ansættelse i Scandinavian Septic Tank Co. A/S, for hvilket Selskab han 1912 blev Direktør. Fra sin tidlige Ungdom har H. deltaget i alskens Idræt; han var Løber, Svømmer og Roer, spillede Vandpolo og Tennis og deltog i Fodboldkampene for Farnborough og Exeter United fra 1898—1901. Ved sin Ankomst hertil blev han Medlem af „Boldklubben af 1893“ og deltog i de to følgende Aar i Fodboldkampene. Som Kricketspiller har han deltaget i sin Klubs Kampe fra 1902 til 1916 og været sit Holds Anfører fra 1906. Han udmærkede sig her særlig som Kaster. Men det er dog mest som Hockeyspiller, at H. har vundet sig et Navn. Han var Medstifter af Hockeyklubben „Orient“ 1907 og har siden siddet i

denne Klubs Bestyrelse, som Formand fra 1914, og han har i Stormerrækken deltaget i alle Klubbens første Holdkampe til 1917. Hans Spil er meget energisk, undtagelsesvis lidt haardt. H.s Navn vil gennem Tiderne nøje være knyttet til „Orient“, hvor hans Klubfæller skatter ham meget for det store Arbejde, han har gjort for sin Klub, men mest for hans noble Karakter og hans trofaste Hjerte. — Gift 1903 Jessie Morgan.

F. K.

Litt.: „Nationaltid.“ ²³/₁₀ 1910 og ³¹/₅ 1914; „Politiken“ ⁹/₆ 1911 og ⁸/₁₀ 1913; „Ildrætt“ ¹³/₁₀ 1914.

Hasle, Jørgen Henrich Theodor (¹³/₇ 1816 —¹⁰/₂ 1889), Politiker. F. i Kbh. Forældre: Overretsprøkurator Nicolai Andreas H. og Ane Marie Ballum. Blev Student 1833, lærte Landvæsen i Holsten

og ejede 1838—47 Hesselbjerggaard ved Ruds Vedby, 1847—59 Løvegaard ved Høng, hvorefter han bosatte sig i Kbh. Han deltog ivrig i Egnens kommunale Liv og var 1856—59 Medlem af Holbæk Amtsraad.

Til Folketinget stillede han sig 1853 i Ruds Vedby, valgtes 1854—58 i Slagelse og 1860—61 i Frederikssund, stillede sig 1861 for-gæves i Præstø og kom 1863 ind i Lands-tinget for 2. Kreds, hvilket Mandat han beholdt til sin Død. 1864—75 var han Stats-revisor. H., der fik en Del Tillidshverv mellem Sjællands Bønder, var Venstremand og fra 1866 en af Partiets Førere i Landstinget. Ved sin besindige og hensynsfulde Optræden og sin hele gammeldags Bravhed vandt han megen Agtelse baade hos Partifæller og Modstandere uden iøvrig at være nogen betydelig Mand. D. i Kbh. — Gift 1) 1838 Marie Magdalene von Schnell, d. 1847. 2) 1850 Marie Elisabeth Prip, Ægteskabet opløst; hun d. 1897. 3) 1872 Johanne Antoinette Stabell, d. 1881.

P. E.

Litt.: Slægt i C. A. P. H.: „Familien H.s Stam.“ 1911; O. M. Giersing: „Stamt. over Eterkommerne af B. Hagen og A. M. Cöllner“ 1884; Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882; „Tiden“ ¹⁴/₇ 1916; A. Wilde: „Lyse og mørke Livserindringer 1856—63“ S. 53 ff.; Fr. Barfod: „Dsk. Rigsdagskalender“ 1856; Nekrologer i „Sørø Amtstid.“ ¹³/₂ 1889, „Morgenbl.“ ¹⁰/₂ s. A. og „Ill. Tid.“ ⁸/₃ s. A.

Haslund, Magnus Alexander Edvard (⁶/₉ 1844—¹⁰/₄ 1906), Læge. F. i Kbh. Forældre: Malermester Ole Henrik H. og Vilhelmine Beate Bentzon. Blev Student 1863, Cand. med. 1870, var paa Studierejse (Laryngologi) og var Reservelæge ved Kommunehospitalets 5. Afdeling 1873—74, ved 4. Afdeling 1874—76, dog med ³/₄ Aars Afbrydelse som konstitueret Overlæge ved 5. Afdeling. 1875 tog han Doktorgraden („Rhinoskopien og dens Betydning for Diagnostik og

Behandling“), var visiterende Læge ved Politiet 1877—82 og Overlæge ved Kommunehospitalets 4. Afdeling og Docent i Dermatologi og Syfilidologi 1882—1906. H. var en udpræget klinisk Begavel-se med et skarpt Blik og en god Hukommelse for Hudlidelsernes brogede Morfologi, hvorved han blev en hurtig og fin Diagnostiker. Som Lærer var han maaske

ikke altid de unge elementær nok, men betød saa meget mere for sine Afdelingslæger og i Dermatologisk Selskab, hvorved han ogsaa indirekte har ydet en meget betydelig Indsats i dansk Dermatologis Udvikling. Han skrev omhyggelig og klart, fortrinnsvis om sjældnere Hudlidelser og de senere, ordartede Former af Syfilis. Sin oprindelige Specialitet, Laryngologien, glemte han ikke, men øvede den stadig paa sin Afdeling. I Ledelsen af denne kom hans ualmindelige Arbejdskraft og administrative Dygtighed for Dagen. Han var en livsglad, elskværdig Natur med stor Sans for Humor, der kun sjældn blev skarp og sarkastisk. D. i Kbh. — Gift 1875 Ingeborg Frederikke Hein, d. 1910.

O. P.

Litt.: Slægt i „Stamt. over Familien H.“ 1902; Selvbioografi i „Univ. Progr.“ Novb. 1875; „Ill. Tid.“ ¹⁰/₃ 1906; Nekrologer i „Hospitalstid.“ og „Ugeskr. f. Læger“ 1906 samt af G. Poulsen i „Politiken“ ¹¹/₄ s. A.

Haslund, Ole Georg (f. ²¹/₁₀ 1877), Kunst-snedker. F. i Kbh. Forældre: Kunstmaler Otto H. (s. d.) og Hustru. Kom efter endt Skolegang i Malerlære og blev Svend 1899. 1901 rejste han til Paris, hvor han uddannede sig som Møbelarkitekt i van de Veldes Hus. Efter Hjemkomsten grundlagde han en mindre Forretning i Kbh. og virkede dels som Maler, dels som Snedker. Lidt efter lidt lagde han sig

efter at opkøbe gamle Møbler og restaurere dem, ligesom han oprettede et Værksted for nye Møbler. Det er Handelen med disse, saavel gamle som nye Møbler, sammen med Antikviteter, han efterhaanden har udviklet til en af Europas største Forretninger paa dette Omraade; hans Udsalg har nu stilfulde Lokaler i det gamle Hus „Kongens Klub“ paa Østergade i Kbh. H. er en af de nulevende, der har bedst baade praktisk og kunstnerisk Forstand paa gamle Møbler, som han har opkøbt over saa godt som hele Europa. — Gift 1911 Charlotte Oline Hauch, f. Brodersen. Ægteskabet opløst.

R. B.

Litt.: Slægt se Alex. H. „Vort Land“ $\frac{4}{8}$ 1910, $\frac{5}{8}$ 1912, $\frac{20}{8}$ og $\frac{1}{8}$ 1914; „Berl. Tid.“ $\frac{4}{8}$ 1910, $\frac{12}{8}$ 1912, $\frac{26}{8}$ og $\frac{1}{4}$ 1914, $\frac{7}{4}$ 1917 og $\frac{2}{10}$ 1919.

Haslund, Otto Carl Bentzon ($\frac{4}{11}$ 1842— $\frac{30}{8}$ 1917), Maler. F. i Kbh. Forældre: Malermester Ole Henrik H. og Vilhelmine Beate Bentzon. Gik efter Forberedelse hos F. F. Helsted paa Akademiet fra Okt. 1858 til sin Afgang Marts 1866 samtidig med, at han malede privat hos Marstrand, J. Roed, N. Simonsen og P. C. Skovgaard. Han modtog 1864 den lille Sølvmedaille for Modeltegn og Neuhausens

Præmie 1871 for „Hjemvenden fra et Marked“ og 1881 for „Køer drives gennem en Granskov“. Han var i Italien sammen med Pietro Krohn 1872—73, sammen med Zahrtmann 1875—77, endvidere 1907; i Paris 1889. 1906 havde han Anckers Legat. Han udstillede paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1865, 1867—1916 og Raadhussudstillingen 1901. Paavirkninger fra andre, tilegnede af et følelsesfuldt Menneskesind og gjorde til dets Ejendom, danner Grundlaget for H.s Kunst. Han begyndte som Lundbye-Elev i Dyremalerier og Landskaber, paavirkedes en Tid i sine Genrebilleder af F. Vermehren baade i Teknik og Opfattelse („To Gamle holder Søndag“; Glyptoteket) og fulgte endelig den frembrydende Naturalisme saaledes, at „Koncert“ (Udstillingsmedaillen 1887; Kunstmuseet) „i visse Maader er et Paradigma paa Firsernes Malerkunst“. Paa Grund af sin Evne til elskværdig og forstaaende Karakteristik blev han en meget benyttet Portrætmaler — især Børnportrætter passede for hans Temperament — og en afholdt Illustrator (navnlig til „Ude og Hjemme“ og „Fremtiden“s Publikationer). Han har ogsaa raderet og deltaget i de første, af A. Clemmensen og Th. Bindsbøll paabegyndte, keramiske Forsøg. Aarhus og Randers Museer ejer Arbejder af ham. H. sad i Charlottenborg Udstillingskomitéen 1888—98, i Akademiraadet 1892—1907. D. i Koldby, Thy. — Gift 1876 Frederikke Agaard.

Litt.: Slægt se Alex. H.; „Tidsskr. f. Kunst-Industri“ 1885—86; „Lettetstedtske Tidskr.“ 1888 S. 42 f.; „Ill. Tid.“ $\frac{22}{8}$ 1892 og $\frac{29}{8}$ 1896; „Kunstens Historie i Danmark“, red. af Karl Madsen, S. 378; F. Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; „Dansk Kunst“, Medlemsblad for Foreningen for national Kunst, Nr. 5 1915; „Zahrtmann-Mindebog“ udg. af F. Hendriksen 1919; Nekrologer i „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ $\frac{20}{8}$ 1917, „Politiken“ $\frac{21}{8}$ s. A. og „Kunstakademiets Aarsberetning“ 1917—18 S. 12 f.

Hass, Heinrich Edvard (f. $\frac{9}{6}$ 1866), Skolemand. F. paa Frisenfeld ved Gedser. Forældre: Gaardbestyrer Hans Philip H. og Antje Arp. Blev Student 1885 og Cand. phil. 1886, studerede Sprog, men begyndte straks

at undervise. Han interesserede sig især for Legemøvelser og har gjort et betydeligt Arbejde for at vække Interessen for den legemlige Opdragelse. 1906 oprettede han — med Støtte fra kirkelig-sindede Kredse — en Kostskole paa Stenhus ved Holbæk, den første Skole i Danmark, hvor Skoletiden i Mellem-skolen og i Gymnasiet er reduceret til $\frac{4}{12}$ Time daglig, medens $\frac{1}{2}$ Time anvendes til legemligt Arbejde i Mark, Have og Værksted. Et stort Landbrug, der drives under H.s Ledelse, hører til Skolen, der i Løbet af kort Tid vandt et godt Navn. $\frac{1}{4}$ 1920 blev den Stats-Gymnasium. H. var Kirkeminister i Liebes 5 Dages Ministerium Marts—April 1920. Han udgav 1898—1907 et pædagogisk Maanedsskrift „Vore Børn“. — Gift 1895 Ingeborg Laurendse Hansen.

K. K.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Studerterne fra 1885“ 1910.

Hass, Ludvig Daniel ($\frac{4}{11}$ 1808— $\frac{11}{7}$ 1881), Politiker, Homøopat. F. i Ringsted. Forældre: Toldbetjent Peder Daniel H. og Elisabeth Wandler. Blev Student 1826, Cand. theol. 1832 og Præst i Medolden i Sønderjylland 1835. 1840 tog han sin Afsked for at rejse ud og missionere mellem Jøderne i Smyrna og opholdt sig her med Chr. Kold (s. d.) som Medhjælper indtil 1847. Hjemkommen blev han

1848 Præst i Hals, 1858 i Nibe, tog sin Afsked 1869. H. var en ret ejendommelig, stærkt selvstændig og iderig Mand; han kom flere Gange i Strid med sine kirkelige overordnede, og hans Iver for Homøopati og praktiske Udøvelse af denne skaffede ham flere Fængsels- og Bødestraffe. H., der var Grundtvigianer og politisk nærmest Bondeven, stillede sig 1849 til Folkettinget i Nørresundby, valgtes 1852 og repræsenterede Kredsen til 1855, da han trak sig tilbage. 1858 valgtes han i Nibe, faldt 1861, men repræsenterede atter denne Kreds Marts—Juni 1864. 1863—65 var han Lands-tingsmand for 7. Kreds. H. virkede i Rigsdagen uden Held for Homøopati og forelagde 1860 forgæves et Forslag om Lægefrihed; derimod fik han 1855 gennemført en Lov om Hjemme- og Privatundervisning. Han udgav 1860 en homøopatisk Lægebog, der 1881 kom i 6. Oplag, og redigerede 1874—75 „Folkeligt Maanedsskrift helliget Homøopati“. D. i Kbh. — Gift 1)

1837 Theodora Cathrine Iversen, d. 1845.

2) 1846 Johanne Ipsen, d. 1883. P. E.

Litt.: „Dsk. Kirketid.“ VII 1852; L. D. H.: „Kort Underretning om min nys stædfundne Domfældelse“ 1860; E. T. Helberg: „Til Oplysning af Pastor H.s Domfældelse“ 1860; L. D. H.: „Lys til „Lægen Heibergs Oplysning““ 1860; Fr. Barfod: „Dsk. Rigsdagskalender“ 1856; Fr. Nygård: „Chr. Kold“ I 1895; „Folkeligt Maanedsskr. helliget Homeopatien“ Jan.—Febr. 1874; F. Nørgaard I „Tiden“ ^{30/7} 1915.

Hassel, August Christian Valdemar (f. ^{9/2} 1864), Billedhugger. F. i Kbh. Forældre: Kaptajn, Mekanikus Johan Fridolin H. og

Doris Henriette Eickhoff. Uddannedes som Stukkator og Billedskærersvend hos H. Chr. Berg og gennemgik derefter Teknisk Skole (Sølvmedaille 1883) og dimitteredes til Kunstakademiet, hvor han studerede Jan. 1882—Juni 1888 og tog Af-

gang som Dekorationsmodelerer 1886 og som Billedhugger 1888. Akademiet tildelte ham sin mindre Guldmedaille 1890 for „Kristi Gravlæggelse“ og 1894 et større Rejestipendium. 1889—95 og 1897 udstillede H. paa Charlottenborg Foraarstudstilling, mest Relieffer med bibelske Motiver. Han har udført en Række Gravmindesmærker (Johs. Petersen, Johan Bartholdy o. fl.), Alterbilleder i brændt Ler med Farver (Nazaretkirken, Fredens Kirke o. fl.) og Monumenter. Nævnes kan Christian IX's Statue paa Tirsbjerg og P. C. Abildgaards Monument ved Landbohøjskolen. — Gift 1893 Theodora Christiane Broberg. S. S.

Litt.: „Arkitekten“ ¹⁸ og ^{25/6} 1896; „Nationaltid.“ ^{9/8} 1900 og ^{18/12} 1904; „Kristeligt Dagbl.“ ^{1/9} 1900; Fibliger: „Guds Lam“ 1911, S. 260—61.

Hasselbalch, Christian Steen (f. ^{27/2} 1851), Fabrikejer. F. i Randers. Forældre: Købmand Steen H. og Caroline Margrethe Hoge.

Kom 1865 i Handelslære (Manufaktur) i Aarhus, arbejdede senere hos Vett og Wessel i Horsens og blev Bestyrer for dette Firmas Filial i Nakskov indtil 1876, da han grundede en selvstændig en gros Forretning. 1889 begyndte han som den første i Danmark paa

Fabrikationen af Gardiner med en Fabrik i Kbh., foreløbig kun med én Væv, men denne ringe Begyndelse udviklede sig hurtig til en stor Virksomhed, med selvstændige Fabrikker i Malmø (1892) og i Frederikshald (1897). Den danske Fabrik findes nu i Lyngby, hvorhen den flyttedes 1892, og beskæftiger 1000 Arbejdere. 1910 anlagdes som den første her i Landet Dansk Merce-

riseringsanstalt. H. er en fremragende Forretningsmand, der ved Siden af sin Hovedvirksomhed beklæder mange Tillidsposter. Han var 1892—1906 Medlem af Sø- og Handelsretten og er fra 1909 Formand for Privatbankens Bankraad. Tillige Medlem af Bestyrelsen for nordisk-oversøisk Handelsselskab og for det forenede Dampskibsselskab. Han er en alsidig interesseret Mand, der i stort Omfang har støttet kunstneriske og humane Formaal. — Gift 1885 Frederikke Marie Mathilde Helms. Ægteskabet opløst. R. B.

Litt.: Slægt i H. A. Nielsen: „Stamt. over Familien H.“ 1889 og H. J. Helms: „Stamregister over Familien Helms“ 3. Udg. 1911.

Hasselbalch, Steen André (f. ^{15/6} 1881), Boghandler. F. i Randers. Forældre: Købmand Steen H. og Louise Cathrine Behrens. Brodersøn af Chr. H.

(s. d.). Lærte Boghandelen 1897—1901 i Silkeborg, var derefter Medhjælper i Kbh. og Randers og 1905—08 i Udlandet (Flensborg, Zürich og Paris). Indtraadte 1908 i Ledelsen af Jacob Erslevs Forlag og startede n. A. Firmæt Erslev & H., der ophævedes med Udgangen af 1915, da han efter at have købt Jacob Erslevs Forlag stiftede sit eget Firma. Blandt vore Forlæggere repræsenterer H. med sin Energi og Smartness den moderne Type, som ikke er bange for at vove den store Indsats, og som tillige ejer et sikkert Instinkt for Litteraturens Værdi som Salgsobjekt. Hans Forlag rummer sikre Publikums Successer som Diemers Førere og G. N. Brandts Havebøger og ved Siden deraf saa omfattende Foretagender som den nye Dickens-Udgave og Karl Meyers Konversationsleksikon. Efter at Sten Drewsen (s. d.) er bleven knyttet til Forlaget, har dette udvidet sin Virksomhed til ogsaa at omfatte mere eksklusiv Litteratur, som f. Eks. Jacob Wassermanns Romaner. H. har startet de meget idbredte illustrerede Ugeblade „Vore Herrer“ og „Vore Damer“ og er Direktør for A/S „Skandinavisk Bladforlag“, som udgiver dem; ogsaa i A/S Hammerich & Co.s Bogtrykkeri er han administrerende Direktør. — Gift 1913 Jutta Margrethe Kongsted. S. D.

Litt.: Slægt se Chr. H.

Hasselriis, Louis (^{12/1} 1844—^{20/5} 1912), Billedhugger. F. i Hillerød. Forældre: Apoteker, senere Gaardejer Herman Edvard Louis H. og Sofie Frederikke Schondel. Stod i Lære hos Billedskærer Wille, blev Elev af H. V. Bissen og gik paa Akademiet med enkelte Afbrydelser Okt. 1859—Dec. 1866; fik Afgang Dec. 1865. Han modtog den lille Guldmedaille for 1867—68 for „David for-

bereder sig til Kamp med Goliath", Anckers Legat 1871 og Akademistipendier 1874—75, og han har udstillet paa Charlottenborg Foraarudstilling 20 Gange 1863—1911, Worlds Columbian Exposition, Chicago 1893, Raadhusudstillingen 1901. Fra 1869 boede han næsten stadig i Rom. Det oprindelige og ægte hos H. er den aandfulde Karakteristik og intime

Stemning, saaledes som han har nedlagt disse Egenskaber i Emil Poulsen-Bustens Ansigtstræk og givet dem gennem Figurens Bevægelse og Holdning og ved at medtage alle Dagliglivets tilfældige Smaatræk i Statuetten af den skrivende Søren Kierkegaard — trods sin Lidenhed et klassisk Værk hos os (nu i forstørret Maalestok opstillet i Haven ved det Kgl. Bibliotek). Bellman-Statuetten og „Diskoskaster før Sejren“ (fik sammen med en Heinesstatue Medaille paa Udstillingen i Wien 1873) i Kunstmuseet viser hans drevne Marmorteknik og Modelering. Portrætstatuetter var hans Evners egentlige Felt. Hans Ærgerrighed: de store, dybsindige Monumenter laa ganske udenfor; Eks.: Projekt til en Amerika- (Columbus-) Apoteose, som „selv Amerikanerne“ afslog, og Danmarksmonumentet, nu fjernet fra Pladsen foran Kunstmuseet. En Tid vandt han europæisk Berømmelse ved sin Heinesstatue til den østrigske Kejserinde Elisabeths Villa paa Korfu (nu i Hamborg) og Busten paa Heines Grav paa Montmartre. Ham skyldes ogsaa H. C. Andersen-Statuen i Odense og „Vandsugende Satyrdreng“ i Ørstedsparken. Arbejder findes desuden paa Frederiksborg og Glyptoteket, i Museerne i Aarhus, Aalborg, Stockholm, Kristiania og Dresden. D. i Kbh. — Ugift. S. S.

Litt.: „Kunst“ II 1900; „Ill. Tid.“ 10/11 og 1/12 1901 samt 31/5 1903; Rubin: „Nogle Erindringer“ 1914; N. Lassen: „Erindringer“ II 1919; „Politiken“ 14/5 1920; Nekrologer i „Berl. Tid.“, „Nationaltid.“, „Politiken“ og „Ekstrabl.“ 21/6 1912.

Hassing, Johannes (f. 13/8 1858). Læge. F. i Kbh. Forældre: Lægen M. M. H. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1876, Cand. med. 1883. Fra Faderen, saavel som fra Morfaderen, P. G. Bang (s. d.), arvede han en stærk Interesse og megen Begavelse for Medicinen, og kun ydre Omstændigheder hindrede ham i at gøre en videnskabelig Karriere. Hans omfattende Viden og hans fine, tillidvækkende Personlighed gjorde ham derimod til en me-

get søgt og overordentlig afholdt Huslæge. Da „Nordisk Livsforsikring“ blev stiftet 1897, blev han dette Selskabs Overlæge, og 1898 indtog han tillige samme Stilling i det da stiftede „Nordisk Ulykkesforsikring“. I disse Virksomheder fik hans videnskabelige Evne Lejlighed til Udfoldelse; han er ubestridt en af vore første Forsikringslæger og har i en Aarrække været Formand for Forsikringslægerne Forening. Han har skrevet Afhandlingerne „Fra den anden internationale Kongres for Forsikringslæger i Amsterdam“ (1901), „Om Maaling og Vejning af Livsforsikringssegende med særligt Hensyn til Tekniken og Bedømmelsen“ (1903) og „Fra Kongressen for Forsikringsmedicin i Berlin 1906“. — Gift 1) 1884 Ellen Augusta Schoustrup, d. 1896. 2) 1903 Astrid Elisabeth Jürs. V. E. G.

Litt.: Slægt sø Hundrup: „Stamt. over Oluf Bangs Etk.“ 1875 og „Stamt. over Familien Dahlerup“ 4 Udg. 1913; „Assurandoren“ 1918 Nr. 15; „Politiken“ 12/8 1918.

Hassing, Morten Mortensen (27/2 1813—27/2 1863). Læge. F. i Hobro. Forældre: Smedemester Jens Mortensen H. og Johanne Andersdatter. Blev Student 1832, vandt Universitetets Guldmedaille 1836, blev Cand. med. 1838, Lic. med. 1845 og Dr. med. 1848. 1838—42 var han Kandidat, 1843—50 Reservelæge paa Almindeligt Hospital, Reserveaccoucheur 1850—53, Overlæge ved Almindeligt Hospitals 3. Afdeling 1855—62. Fra ringe Kaar naaede H. udelukkende ved egen Begavelse og ualmindelig Villiekraft frem til ubestridt Anerkendelse som en Førsterangs Kliniker, der som en af de allerførste gjorde Syfilidologien til Specialstudium og paa dette Omraade blev en fortrinlig Lærer og Autoritet. Ved sin gennem Aarene fortsatte Kritik af Almindeligt Hospitals slette Forhold fik han gennem en Kommission 1853 disse ændret, en egen Afdeling for Hud- og Kønssygdomme udskilt, hvis Chef han selvskreven blev, og endelig gennem en ny Kommission 1855—56 vedtaget Oprettelsen af det nuværende Kommunehospital, dog ikke helt efter H.s Forslag. Hans Tankeklarhed, Bestemthed og Retssans prægede ogsaa hans Artikler om Standsforhold og hans Indlæg i Kommissionen af 1856 angaaende en Reform af Sundhedspolitiet. D. i Kbh. — Gift 1852 Olivia Sophie Jacobine Bang, d. 1908. O. P.

Litt.: Slægt sø Johannes H.; Selvbibliografi i Univ. Progr. ved Reformationsfesten 1845 og 1848; Nekrologer i „Bibl. f. Læger“ V 6 1863, „Ugeskr. f. Læger“ II 38 s. A. og „Berl. Tid.“ 6/5 s. A.

Hassing Jørgensen, Jens (f. 3/6 1872), Bankmand, Trafikminister. F. i Silkeborg.

Forældre: Tømrer, senere Bankbud Niels Jørgensen og Karen Jensen. Voksede op i

smaa Kaar, fik Præliminæreksamen 1888 og vilde studere Sprog, men Pengene slog ikke til. Efter at have været Vinterlærer i Vostrup ved Tarm kom han da ind paa Bankvejen, ansattes 1889 i Silkeborg Bank og blev 1894 Direktør for Søby Bank, 1896 for den af D. Lau-

ritzen (s. d.) oprettede Esbjerg Handelsbank. Da denne 1898 blev Filial af Kbh.s Handelsbank, følte H. J. sig skuffet ved ikke at blive Direktør, han rejste 1901 til Kbh. og begyndte privat Revisionsvirksomhed. Med stor Energi oparbejdede han en Forretning paa dette hidtil updyrkede Felt og førte sine Erfaringer herfra videre ud i Livet, da han 1903 sammen med Fr. Paulsen (s. d.) oprettede Revisionsbanken. For denne var han Direktør til 1913 og førte den paa kort Tid frem til usædvanlig Anseelse. Intelligens, Realitetssans, rolig, fast og sympatisk Optræden, til Tider hensynslos Stejthed, praktisk Blik forbundet med levende Interesse for det økonomiske Livs Teorier præger H. J. som Bankmand og som Minister. Fra Ungdommen radikal Venstremand havde han ikke deltaget i aktiv Politik, da han Juni 1913 indtraadte i Ministeriet Zahle som Trafikminister og Handelsminister ad interim; han beklædte den første Stilling til Ministeriets Afgang $\frac{2}{3}$ 1920 og havde fra 1916 ogsaa Post- og Telegrafvæsenet under sig; Handelsministeriet afgav han $\frac{2}{4}$ 1916. Skønt uden parlamentarisk Rutine viste H. J. sig hurtig som en habil Forhandler baade overfor Rigsdagen og overfor Tjenestemændene; af de talrige vigtige Love, der gennemførtes under ham, kan nævnes Statsbaneloven 1915, Lukningen af Hvide Sande s. A., Aarhus Godsbanegaard 1916, Sønæringsloven s. A., Lov om Fiskerihavne 1917, Jernbaneloven 1918, Lønreformen 1919. Det lykkedes ham ikke at gennemføre Lovene om Banker og Sparekasser og om Aktieselskaber; hans Forslag i sidstnævnte Retning 1914 var Grundlaget for det af Hage 1917 gennemførte. Hos Tjenestemændene vandt H. J. Anerkendelse ved sin Retfærdighedssans, Forhandlingsvillie og Bestemthed. Han søgte forgæves Valg til Folketinget i Nørresundby 1918 og i Holbæk April 1920. 1920 overdroges det ham at opføre Byen Kbh.s Status. — Gift 1) 1895 Gravina Graversen, d. 1901. 2) 1914 Agnes Dahl-Hansen.

P. E.

Litt.: „Nationaltid.“ og „Politikent.“ $\frac{21}{10}$ 1913; „Børsen“ $\frac{22}{6}$ s. A.; „Ill. Tid.“ $\frac{14}{11}$ 1915; „Jernbanekl.“ Aug. 1916; „Verden og vi“ $\frac{15}{1}$ 1918; „Politikens Distriktsbl. f. Frbg.“ $\frac{31}{10}$ 1919; „Dsk. Telegraftid.“ Maj 1920; Jacob Andersen 1 „Aarb. t. d. dsk. Postvæsen“ 1919.

Hatt, Aage Gudmund (f. $\frac{31}{10}$ 1884), Etnograf, Geograf. F. i Vildbjerg ved Herning. Forældre: Lærer Peter Jørgensen H. og Karen Nielsen. Blev efter

ter Undervisning hjemme og Selvstudium Student 1904. Med sin Interesse delt mellem forskellige Naturvidenskaber og Filosofi fandt han ikke straks et Fagstudium, men brød Aaret efter op til Amerika, hvor han efter at have forsøgt praktisk Arbejde blev Assistent ved et kemisk Laboratorium. Et Ophold i Forsommeren 1906 blandt Cheroki-Indianerne gav imidlertid den etnografiske Interesse Overtaget, og 1906—07 studerede han ved Siden af sin kemiske Virksomhed Etnografi ved Harvard-Universitetet i Cambridge (Massachusetts). 1907 vendte han hjem og tog 1911 Skoleembedseksamen i Naturhistorie og Geografi med Udmærkelse. 3 Aars Rejser blandt Lapperne og Museumsstudier i Skandinavien, Helsingfors og Petrograd resulterede i en Doktordisputats: „Arktiske Skinddragter i Eurasien og Amerika“ (1914). 1914—15 foretog han Studier ved forskellige etnografiske Museer i De forenede Stater og Kanada, og Sommeren 1916 tilbragte han paa ny blandt Lapperne i Sverige. Fra 1919 beklæder han Stillingen som Underinspektør ved Nationalmuseet. Foruden Doktorafhandlingen foreligger fra hans Haand en Række Afhandlinger i danske og amerikanske Tidsskrifter, væsentlig sammenlignende Studier over arktiske Folk, uddybende de Synspunkter, der var anlagt i „Arktiske Skinddragter“, saaledes: „Kyst- og Indlandskultur i det arktiske“, „Moccasins and their relation to the arctic footwear“ og „Rensdyrnomadismen“. For sit Specialstudium tabte han dog ikke Interessen for Geografien („Agervandingen i Gudbrandsdalen“, 1915); ved Salmonsens Konversationsleksikon er han geografisk Medarbejder, og sammen med Martin Vahl (s. d.) arbejder han paa en større geografisk Haandbog. H. forener som Videnskabsmand energisk Arbejdsomhed med skarp kritisk Sans, klart Overblik og Evne til at anlægge nye Synspunkter. — Gift 1911 Emilie Demant (s. d.). Th. Th.

Litt.: Selvbioграф i „Unlv. Progr.“ Nov. 1914; J. P. B. de Josselin de Jong 1 „Internat. Arch. f. Ethnographie“ XXIV 1918; H. P. Steensby 1 „Nord. Tidsskr.“ 1915.

Hauberg, Peter Christian (f. $\frac{20}{6}$ 1844), Møntforsker, Museumsmand. F. i Kbh. Forældre: Apoteker Jørgen Christian H. og Margrethe Sophie Arboe. Blev Student 1863; efter nogle Aar at have studeret Polyteknik blev han 1870—71 Elev paa Kunstakademiet, modtog Undervisning af P. C. Skov-

gaard og udstillede 1873—76 Landskabsbildeleder, mest fra Bornholm. 1877—84 var han Medejer af en Boghandel i Kbh. 1885 knyttedes han til Den kgl. Mønt- og Medaillesamling som Assistent, blev 1887 Inspektør og har fra 1898, efter Herbst's Afgang, administreret Samlingen. Foruden ved Møntsamlingen var H. 1887—98 Inspektør ved Dansk Folkemuseum og

1891—1915 ved Thorvaldsens Museum. Fra 1892 er han Inspektør ved Nationalmuseets 2. Afd. Fra Ungdommen var H. Møntsamlere, og paa dette Felt ligger hans Livsvirke. Studiet af Mønterne drog ham tidlig, og det blev særlig Danmarks ældre, da lidet kendte, Møntvæsen, han viede sine Kræfter; i fire grundlæggende Afhandlinger (1884—1906) fulgte han det fra den ældste Tid til 1481. Endvidere har han foruden nogle større Møntfund behandlet: „Gullands Møntvæsen“ (1891), „Skandinaviens Fund af romersk Guld- og Sølvmonter for Aar 550“ og „Nordens ældste Møntsted“ (1914). De to Afhandlinger om Danmarks Møntvæsen for 1241 er optagne i „Vidensk. Selsk.s Skrifter“ (1900 og 1906), alle de øvrige i „Aarb. f. nord. Oldkynd“. I det hele er H.s Indlæg i dansk Mønthistorie af afgørende Betydning. Indenfor det arkæologiske Omraade har han hovedsagelig virket paa Bornholm, ved Udgravningen af Lilleborg i Almindingen og af Hammershus, hvis Vedligeholdelse han har ledet fra 1885 (jfr. „Bornh. Saml.“ 1911 og 1912). Det indgaaende Kendskab, H. allerede fra Ungdommens Kunstmerdage havde erhvervet til Bornholm, har han givet Udtryk i den lille, af ham selv illustrerede Bog: „Bornholm, Billeder og Text“ (1879 og senere). — Gift 1874 Michelle Christiane Stender. Th. Th.

Litt.: Slægt i Bldstrup; „Stamt. over Familierne H. og Arboe“ 1911; „Boghandlerforen. Festskrift“ 1887; Kr. Erslev i „Hist. Tidsskr.“ VII 3 1900—02; „Bornholmske Saml.“ 1911—12; „Nationaltid.“ 1/3 1910; „Berl. Tid.“ 29/9 1919; „Dagens Nyheder“ s. D.; „København“ s. D. (af V. la Cour).

Hauberg, Sophus Christopher (26/12 1848 — 7/3 1920), Industridrivende. F. i Kbh. Forældre: Apoteker Jørgen Christian H. og Margrethe Sophie Arboe. Blev Student 1867 og studerede 1868—71 ved Polyteknisk Lærestalt, men gik derefter over i praktisk industriel Virksomhed som Prokurist i Faderens Firma Hellerung & H.s Maskinfabrik. 1879 overdrog Faderen ham sin

Part i Forretningen, men 1884 udtraadte H. af denne og opførte 1885 sin egen Maskinfabrik, der 1888 gik over til Aktieselskabet Koefoed & H. med H. som Enedirektør. Dette sammensluttedes 1897 med „Marstrand, Helweg & Co.“ til „Titan“, hvor H. var en af Direktørerne. Foruden ved en meget omfangsrig Virksomhed som praktisk Industridrivende er H. særlig blevet kendt for sit Arbejde for Industriens Arbejdsgiverorganisation, først indenfor Jernindustrien og som Formand for Industriefagenes Sammenslutning, men især fra 1907 som Næstformand og fra 1911 som Formand for Arbejdsgiverforeningen. Hans Virksomhed indenfor dette Felt var præget af administrativ Organisationsevne, men især af hans Talent for rolig, maalbevidst Forhandling; ved sin Jævnhed, sin Humor, sin Evne til at forhandle med alle Samfundsklasser, til at fire og staa fast alt efter Sagens Vigtighed skyldes det især ham, at selv Arbejdskonflikter, der til at begynde med saa nok saa tilspidsede ud, løstes til Parternes Tilfredshed. Ham skyldtes det ogsaa, at der opnaaedes Overenskomster paa længere Aaremaal, hvorved der sikredes Arbejdsfred for lange Perioder. Hertil kom en urokkelig Arbejdsevne, et roligt Overlæg, en elskværdig, sprudlende, jævn, gemytfuldt Optræden, der kunde farves af drastiske Ord og Vendinger og skaffede ham Venner baade blandt Arbejdsgivere og Arbejdere. D. i Kbh. — Gift 1) 1875 Elizabeth (Lizzie) Thomson Bruce, d. 1878. 2) 1883 Ellen Sophie Kastруп. R. B.

Litt.: Slægt se P. C. H.; „Medlemsblad for Haandværkerforeningen i Kbh.“ 1907, Nr. 18; „Soransk Tidsskr.“ IV 1901; Max Ballin i „Berl. Tid.“ 27/12 1918; „Dagens Nyheder“ 23/12 s. A.; Nekrologer i „Berl. Tid.“, „Politiken“, „Soc.-Dem.“ og „København“ 8/3 1920.

Hauch, Adam Gottlob Öhlenschläger (10/9 1836—26/12 1914), Skolemand. F. i Sorø. Forældre: Forfatteren J. C. H. (s. d.) og Hustru. Gik en Tid i Skole i Kiel, blev Student 1854, Cand. philol. 1864. Han deltog som frivillig i Krigen s. A. og uddannede sig senere paa Rejser i Europa navnlig i levende Sprog. 1865 blev han Lærer ved Søkadetakademiet i Historie og Geografi. 1869 ved Officersskolen. 1872 oprettede han selv en Latinskole; den begyndte med 7 Elever i Havnegade 5, flyttede saa til Holmens Kanal 12 og 1873 til Vesterbrogade 25, hvor H. opførte en ny Bygning. H. vilde oprindeligt lede Skolen ud fra moderne Principper, bl. a. som konfessionsløs, men efter nogle Aars Blomstring maatte den nedlægges 1890. Efter spredt Lærergerning blev H. 1892 Overlærer ved Roskilde Katedral-

skole og 1902 Rektor for samme; han afgik 1912 og virkede derefter som Lærer ved Bagsværd Kostskole. I mange Aar var han Censor i Engelsk ved Skoleembedseksamen. H. var som Pædagog paavirket af Herbert Spencer og vilde reformere Undervisningen paa forskellig Maade; indenfor de klassiske Sprog er hans „Latinsk Elementarbog“ (1887), „Lærebog i Latin“ (1888) og „Latinsk Formlære“ (1894) Vidnesbyrd herom. Ulige større Betydning fik han dog ved sin stærke og levende Personlighed, der gjorde hans Undervisning uforglemmelig for Eleverne. Født af aandelig Adel levede han i Guldalderens Traditioner og øste af et rigt Fond af Minder og Læsning. Hans Viden spændte over alle Aandslivets Felter, og hans Evne til at vække og interessere ved Spørgsmaal, Sidebemærkninger, Associationer, var sjælden. Urolig, lidenskabelig, stærkt bestemt af Sympati og Antipati kunde han være uretfærdig og var ingen støt Administrator. Men de fleste af hans Elever vil føle sig i Gæld til denne livsfriske Renæssancenatur. D. i Kbh. — Gift 1871 Elise Marie Gregoire Gundersen, adopt. Vilsoët.

P. E.

Litt.: Slægt i Vahl: „Slægtbog over Chr. Nielsens Afkom“ 1879—97, Lengnick: „Munthe af Morgenstjerne“, Hauch-Fausbøll: „Personalh. Saml.“ I 1900 og „Slægthaandbogen“; „Ill. Tid.“ ^{30/6} 1906 og ^{31/8} 1916; D. Jacobson i „Tilskueren“ Sept. 1920; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ^{28/12} 1914 (af Cordt Trap), „Roskilde Tid.“ ^{27/12} s. A.; „Roskilde Avis“ ^{28/12} s. A., „Østsjæll. Folkebl.“ ^{20/12} og ^{31/12} s. A. og „Dsk. Adelsbl.“ Febr. 1915.

Hauch, Adam Wilhelm (26/9 1755—26/2 1838), Overhofmarskal, Fysiker. F. i Kbh. Forældre: Generalløjtnant Andreas H. og Sophie Styrup. Blev Student 1770, men gik Militærvejen. Han avancerede hurtig, men tog 1786 sin Afsked. 1783 var han kommet ind ved Hofvæsenet (som Staldmester). Hans retlinede og pligtopfyldende Karakter, hans fornemme og bestemte Væsen og hans Sans for Orden og

Økonomi bevirkede, at han blev højt skattet; 1794 kom han som Hofmarskal i Spidsen for Hofbestyrelsen, og 1798 blev han Overhofmarskal. Ogsaa i talrige andre Hverv udnyttedes hans administrative Evner. Inden for Ordensvæsenet avancerede han til Ordensvicekansler (1831). Som Leder af Stutteriet virkede han med Iver for Hesteavlens Fremme. 1794—98 og 1801—11 var han Chef for det Kgl. Teater, og efter 1811 forblev han Chef for Kapellet. 1829 blev han Chef for det kgl. Museum for Naturvidenskaberne og for det Kgl. Bibliotek og 1831 Præsident for Videnskaberens Selskab. — Under en Udenlandsrejse havde han faaet Interesse for Fysik og Kemi. Han

holdt Forelæsninger over disse Fag og behandlede dem elementært i „Begyndelsesgrunde til Naturlæren“ (1794; oversat til Svensk og Tysk). I en videnskabelig Afhandling om Vandets Sættelse forsvarer han Lavoisiers Lære. Han anlagde en udmærket Samling af fysiske Instrumenter, som han beskrev i et ufuldført Værk „Det fysiske Kabinet“. Samlingen findes nu paa Sorø Akademi. D. i Kbh. — Gift 1789 Vibeke Magdalene Brockenhuus, d. 1830.

H. H.

Litt.: Slægt se A. G. Ø. H.: Molbech: „Det kgl. dsk. Vidsk. Selsk. Hist.“ 1843; J. V. Neergaard: „Mit Livs vigtigere Tidragelser“ I 1844; Oehlenschläger: „Erindringer“ III 1851; E. Collin: „Fremragende dsk. Primurere“ I 1872; Nekrologer i Vlsb.: „Mureminde over A. W. H.“ 1838, Oehlenschläger: „A. W. H.s Minde“ s. A., af A. V. Schenberg s. A. og af H. C. Ørsted i „Saml. o. efterl. Skr.“ VIII 1852 og i „Neuer Nekrolog der Deutschen“ XVI s. A.; Brev i „Hist. Tidsskr.“ I 4 1843.

Hauch, Ludvig Alfred (f. 3/3 1845), Forstmand. F. i Sorø. Forældre: Forfatteren J. C. H. (s. d.) og Hustru. Blev Forstkandidat 1870, var 1870—73 Assistent ved Statsskovene, 1874—86 Skovrider under Frijsborg, 1886—1915 Forstinspektør for Grevskabet Bregentveds Skove, fra 1890 tillige raadvigende Konsulent ved Grevskabet Langelands og Stamhuset Lundsgaards Skove, hvilken Stilling han endnu beklæder. Fra 1915 bor han i Kbh., berejser f. T. Danmark for at vejlede ved Valg af Træarter til ny Skovkultur. I en lang Aarække var H. Censor ved Forsteksamen, og han har været Medlem af Statens forslige Forsøgskommission fra dens Oprettelse. Af hans rige litterære Produktion maa følgende større Arbejder nævnes: I „Tidsskrift for Skovvæsen“: „Valg af Træart“ (Bd. 1), „Saaning og Plantning“ (Bd. 2) og „Agerens Opbevaring“ (Bd. 5); i „Det forslige Forsøgsvæsen i Danmark“: „Udhugning i unge Egebevoksninger“ (Bd. 1), „Nattefrostens Virkning i ung Bøgeskov“ (Bd. 2 og 5), „Provenienseforsøg med Eg“ (Bd. 4) og sammen med F. Kølpin Ravn: „Egens Meldug“ (Bd. 4); i „Dansk Skovforenings Tidsskrift“: „Ophygning af Skov“ (Bd. 1 og 2). Sammen med A. Oppermann har han udgivet: „Haandbog i Skovbrug“ (1898—1902). Han har staaet i livlig Forbindelse med Forstmænd i Udlandet og har skrevet Afhandlinger i tyske, østrigske og svenske Tidsskrifter. Under sin praktiske Virksomhed, navnlig paa Bregentved, har H. frembragt særdeles smuk Skov af Bøg og Eg paa udstrakte Arealer gennem Anvendelse af grundig Jordbearbejdning, et stort Planteantal og omhyggelig Pleje af Kulturerne, og han

har i Tale og Skrift virket kraftig for Anvendelsen af sin særlige Metode for Frembringelse af Skov. Selv om næppe nogen anden Forstmand nøje har fulgt det af H. angivne Spor, har han dog paavirket sin Samtid stærkt, saa det for en stor Del er hans Fortjeneste, at der nu lægges langt mere Energi i Kulturarbejdet end tidligere. — Gift 1871 Augusta Juliane Holst, d. 1903.

J. H.

Litt.: Slægt se A. G. Ø. H.

Hauch, Erik Sophus Adam (f. $\frac{20}{8}$ 1871), Læge. F. i Kbh. Forældre: Direktør Adam Frederik H. og Erika Roberta Christine Sophie Vilhelmine Skeel.

Blev Student 1889, Cand. med. 1896, fik Accessit 1896 og var Prosector anatomie 1897—1900. 1901 blev han Dr. med. („Om Nyrernes Anatomi og deres Udvikling“), var Kandidat ved Frederiks Hospital, Kandidat og klinisk Assistent ved Fødselstiftelsen 1901—

05, Reservelæge ved samme 1907—10 og blev Overlæge ved Rigshospitalets Fødeafdeling B 1910 efter Konkurrence („Om Fremgangsmaader, som muliggør en hurtig Forløsning per vias naturales ved ikke udvidet orificium uteri“), 1917 Professor ved Jordemoderskolen. Efter J. H. Chievitz' Død tilrettelagde og udgav han dennes „Anatomiens Historie“ 1904. Hans obstetriciske Arbejder handler væsentligst om Eklampsi og Metoder til kunstig Forløsning, hvori han er en Mester. Som Lærer og Eksaminator for Jordemødrene og siden 1911 som Formand for Jordemoderforeningen har han været virksom for Standens Højnelse. — Gift 1908 Julie Anna David. O. P.

Litt.: Slægt se A. G. Ø. H.; Selvbibliografi „Univ. Progr.“ Nov. 1902.

Hauch, Henrik Andreas Rosenauer (f. $\frac{6}{9}$ 1876), Landbrugsskoleforstander, Politiker. F. i S. Nissum. Forældre: Gaardejer Olaf Rye H. og Laurentze Christensen. Fik Forst- og Jagtlærebrev 1897,

var derefter Elev paa Lyngby Landboskole og Askov Højskole, før han kom til Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen 1902; dette Kandidat hold tæller iøvrig et betydeligt Antal ledende Mænd ind

den for Landbrugsskolen, Konsulentstaben og det organiserede Landbrug. H. kom ogsaa i en ung Alder ind i en betydningsfuld Virksomhed. Efter faa Aars Lærergerning paa Lyngby Landboskole, i hvilket Tidsrum

han foretog Studierejser i Norge, Sverige og Tyskland, blev han 1908 Forstander for den nyoprettede, anselige Asmildkloster Landbrugsskole ved Viborg. Skolen havde allerede ved Starten et betydeligt Elevantal, som senere er forøget. H. kom snart til at deltage i det landøkonomiske Foreningsliv, og der overdroges ham en Række betydningsfulde Tillidsposter; han har saaledes siden 1916 været Formand for Foreningen af jyske Landboforeningers Planteavl-udvalg; han er Medlem af Bestyrelsen for De samvirkende danske Landboforeninger, Sekretær i Bestyrelsen for Dansk Andels-gødningsforretning, Formand for Statens Grundforbedringsvæsen, Medlem af Frøkontrolkommissionen m. m. Desuden har han beskæftiget sig med politiske og administrative Anliggender; 1918 valgtes han til Medlem af Landstinget (Venstre), hvor han bl. a. har været Ordfører for Loven om Len og Stamhuse og for Ægteskabsloven; han er endvidere Medlem af Direktionen for Viborg Sindssygehospital, Ernæringsudvalget af $\frac{1}{4}$ 1917, Socialraadet, Lensnævnet m. m. H. er født Taktiker og har en betydelig Forhandlingsevne; naar det anses for formaalstjenligt, optræder han dog med megen Kraft og Myndighed. Ved disse Egenskaber forenet med Klogskab og maalbevidst Arbejde har han forstaaet at skaffe sig betydelig Indflydelse i landøkonomiske og politiske Kredse. — Gift 1902 Ellen Rosendal.

A. C.

Litt.: Slægt se A. G. Ø. H.; „Asmildkloster Elevforenings Aarskrift“ 1910.

Hauch, Johannes Carsten ($\frac{12}{5}$ 1790— $\frac{4}{3}$ 1872), Forfatter, Zoolog. F. i Fredrikshald, Norge. Forældre: Stiftamtmand Frederik H. og Karen Tank. Voksende til sit 8. Aar op i Bergen, senere i Malmanger Præstegaard ved Hardangerfjord hos Præsten Niels Hertzberg, til han 1803 flyttede til Kbh. Faderen var da blevet Stiftamtmand over Sjællands Stift kort efter Moderens Død. Barn-domstiden og særlig Malmangeropholdet stod altid senere for H. med en egen romantisk Glans over sig. Han siger i sine „Minder“, at næsten hele hans Tilværelse dengang gik op i Stemninger, som han med fuld Passivitet hengav sig til. Fantasiforestillinger fra Eventyr og Læsning spillede nogen Rolle, men endnu mere en romantisk drømmende Naturbetagelse og Anelse om en hemmelighedsfuld indre Verden bag den synlige. Ved Siden heraf var han en overordentlig modig Dreng og rask og øvet i alle legemlige Færdigheder. — 1807 deltog han med stort Mod som frivillig i Livjægerkorpset i Kbh.s For-

svar. N. A. blev han Student. Faderen ønskede, han skulde studere Jura for at kunne fortsætte Slægtens Embedsmandsbane. Selv droges han uimodstaaelig af Poesien og Naturstudiet. Farbroderen A. W. H.s (s. d.) fysiske Eksperimenter og navnlig H. C. Ørstedes Forelæsninger virkede tilskyndende til hans egne Interesser. I Poesien var det Oehlenschlägers „Poetiske Skrifter“, der fik afgørende Betydning for ham som for andre af Tidens Unge. Goethes „Faust“ og Lyrik, Shakespeares tragiske Dramaer, Tiecks Skildringer af „den hele mystiske Side af Tilværelsen, hvori en højere Aande verden er lige ved at bryde igennem“ („Minder“), satte han vel endnu højere. Men han bevarede Livet igennem en beundrende Kærlighed til Oehlenschläger, blev hans nære personlige Ven og ridderlige Forsvarer mod alle Angreb: 1816 i Anledning af Teatrets Forkastelse af „Frejas Alter“, 1818 i Tylvtestriden (bl. a. Satiren mod Baggese: „Hunden til Maanen“), 1830 overfor Heiberg (navnlig: „Den babyloniske Taarnbygning i Miniature“). — Han debuterede selv som Digter ved Midten af 10'erne med Lyrik, der var stærkt præget af en spekulativ drømmende Naturopfattelse. I det ene af de to Skuespil i „Kontrasterne“ 1816 vendte han sig mod den overspændte Romantik, men formaaede ikke selv at skabe klare og levende Skikkelser, og han gjorde ingen Lykke. Da Oehlenschläger tvivlede om hans digteriske Evner, besluttede han at opgive Poesien. Han kastede sig saa over Zoologien, tog Magisterkonferens og blev 1821 Dr. phil. paa en Afhandling om Bevægelsesorganerne hos de højere Dyreklasser (trykt lidt ændret n. A. i Blainvilles „Journal de physique“). Paa et offentligt Rejsestipendium drog han Maj 1821 sydpaa. Et Aar var han i Paris, hvor han bl. a. omgikkes Cuvier, og var derefter et Aar i Nizza beskæftiget med det, der var Rejsens særlige Formaal: at studere Middelhavets Dyreverden, da en tiltagende Svaghed i det venstre Ben tvang ham til at afbryde Studierne og førte ham fra det ene Badested til det andet, til Lægerne i Marts 1825 i Neapel ansaa en Amputation for tvingende nødvendig. Under hans Arbejdsudgytighed og under legemlig og sjælelig Forpinthed var hans poetiske Drift vaagnet paa ny, og Poesien kom til ham som „en trøstende Engel“. Men Tvivlen om hans Evner vendte tilbage efter Operationen, og et fuldstændigt lammende Tungsind bemægtigede sig ham, saa han til sidst forsøgte Selvmord. Det mislykkedes, men betegner alligevel et Vendepunkt i hans Liv, fordi det gav Anledning til en religiøs Krise, hvorunder han fra Panteismen kom over i en mere positiv Kristendom. Han havde fra nu en stadig voksende Ligevægt i Sindet, i Tillid til at „Smerten er kun Vranen af Salighedens Dragt“. I Sommeren 1826 var han i Rom;

Byens Skønhedsindtryk vendte hans Sind mere udad, og Omgang med Thorvaldsen, Bødtcher, Freund o. a. virkede med til at befri hans Sind for dets Tryk. N. A. besøgte han Tieck i Dresden og var 1827 hjemme igen, hvorefter han blev udnævnt til Lektor i Naturvidenskaberne ved Sorø Akademi. Han skrev i „Blandinger fra Sorø“ og i et Indbydelsesskrift et Par naturhistoriske Afhandlinger (om rudimentære Organer, om Nervesystemet) i Begyndelsen af 30'erne. Men da han blev Lektor, havde Poesien i Virkeligheden erobret ham helt. — Efter en 7-aarig Tavshed begyndte han nede i Neapel 1823—24 at digte det dramatiske Eventyr „Hamadryaden“, der giver os hans romantiske Livsanskuelse i Modsætningen mellem den flade Materialisme og den dybe og dunkle Drømmen. Han vendte sig derefter mod det historiske Drama, maaske ubevidst under Indflydelse af sin Kærlighed til Shakespeare og Oehlenschläger. Han drages af de store tragiske Karakterer og store Skæbner: „Bajazet“, „Tiberius“, „Gregor VII“ (alle fra Udenlandsrejsen, de udkom i „Dramatiske Værker“ I—III. 1828—30), senere fra Danmarkshistorien: „Svend Grathe“ (1841) og „Marsk Stig“ (1850). De digteriske Skønheder i disse Dramaer kan ikke skjule deres formelle Ubehjælpsomheder, og trods store psykologiske Værdier er de ikke egentlig skikkelsesdannende. Kritikken (navnlig Møllbech) var haard. Blandt Publikum gjorde kun de senere, mindre tunge Skuespil Lykke: „Søstrene paa Kinnekullen“ (opført og udgivet anonymt 1849), „Æren tabt og vunden“ og „Tycho Brahes Ungdom“ (1852); i Tychos Kamp mellem Stands- og Kaldsfølelse er der personlige Reminiscenser. — 1834 begyndte H. at dyrke den mere og mere yndede Genre, Romanen. „Vilhelm Zabern“ er den første, med Bergens Minder og Motiv fra Christian II.s og Dyvekes Historie. 1836 kom „Guldageren“, 1839 „En polsk Familie“, senere „Slottet ved Rhinen“, „Saga om Thorvald Vidførle“, „Robert Fulton“ (1853) og „Fortælling om Haldor“ (1864). De er brede og gammeldags i Stil og Komposition, men fængslende ved Karaktertegning og den Personlighedens Etos, der gennemstrømmer dem. — I enkelte af dem findes, ligesom i Skuespillene, lyriske Digte. De samles og forøges med flere i den første Samling, han udgav: „Lyriske Digte“ (1842), der først 1861 efterfulgtes af „Lyriske Digte og Romancer“ (heri den skønne Romancecyklus „Valdemar Atterdag“) og et sidste Bind 1869. Det er H.s Lyrik, der længst vil bevare hans Navn. Den er ofte personlig og hyppigt reflekterende, mærket af Gennemlevens tunge Alvor, af en fornem Sjæls Foragt for Verdens Glimmer og for Fejghed og Svaghed, men ogsaa af en begejstret og uselvisk Kærlighed til det menneskeligt store og til de evige Værdier. Formelt spæn-

der H.s Verskunst fra Folkesangens simple Inderlighed til en Pindar-Goethe'sk Odepatos. — 1846 blev H. Professor i nordisk Sprog og Litteratur i Kiel, men flygtede ved Oprørets Udbrud og blev 1851 Professor i Æstetik i Kbh. I 3 Bd. har han (1855, 1861, 1869) samlet sine „Æstetiske Afhandlinger og Recensioner“. I Slutningen af 50'erne var han en kort Tid Direktør for det Kgl. Theater, 1860—71 Censor. Saa tog han sin Afsked og rejste sydpaa, men døde i Rom n. A. og begravedes paa den protestantiske Kirkegaard der. — Gift 1829 Frederikke (Rinna) Elisabeth Brun Juul, d. 1896. G. C.

Litt.: Slægt se A. G. Ø. H.; Erlindinger i „Minder fra min Barndom og min Ungdom“ 1867, „For Idé og Virkelighed“ 1870, „Nyt dsk. Maanedsskr.“ I 1870 og „Minder fra min første Udenlandsrejse“ 1871; Oehlenschläger: „Levnet“ II 1831; P. L. Møller i „Dsk. Pantheon“ 1845; Oehlenschläger: „Erlindinger“ III—IV 1851; „Ill. Tid.“ ^{30/3} 1862; Arentzen: „Baggesen og Oehlenschläger“ 1870—78; G. Brandes i „Saml. Skr.“ I 1899 (fra 1873) og II s. A.; Gosch: „Danm. zool. Litt.“ II—III 1875—78; Hostrup: „Folkelige Foredrag“ 1882; „Nordslev. Sondagabl.“ VI 1884; J. Borup: „Litterære Udkast“ 1910 (fra 1890); N. Møller i „Ill. Tid.“ ^{11/3} 1890; H. Rosendal i „Højskolebl.“ XV s. A.; M. Konow: „Nogle Barndoms- og Ungdomserindringer“ 1902; F. Rønning: „J. C. H.“ 2. Udg. 1903; H. N. Zachariæ i „Litteratur og Kritik“ IV 1890; „Tidens Strøm“ VI 1889—90; G. Hertz i „Tilskueren“ 1906; Z. Nielsen i „Gads dsk. Mag.“ 1909—10; M. Rørdam: „Tilbageblik“ 1911; Karl Povlsen i „Ryslinge-Bogen“ 1917; „Verden og vi“ ^{17/3} 1918; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ^{5/3} 1872 og „Dagbl.“ ^{1/3} s. A.; Breve i „Breve til og fra F. C. Sibbern“ 1866, „Uddrag af Breve til P. Hjort“ 1867 og 1869, „For Romantik og Historie“ III 1869, „Ill. Tid.“ ^{28/11} 1869 ff., „Breve til og fra H. C. Ørsted“ II 1870, „Breve til H. C. Andersen“ 1877, „Nær og Fjern“ VI 1877, „Ude og Hjemme“ I 1878, „Mindebl. om Oehlenschläger“ 1879, „Breve til og fra C. Winther“ 1880, „Litt. og Krit.“ IV 1890, „Breve til og fra C. Hostrup“ 1897, „Tilskueren“ 1903 og „Af O. Lehmanns Pap.“ s. A.

Hauch-Fausbøll, Poul Theodor Sofus Emanuel (f. ^{3/1} 1879), Personalhistoriker. F. i Hassing. Thy. Forældre: Sognepræst Peder Julius Rosenstand Fausbøll og Hedeveg Margarethe Christiane v. Hauch. Blev Student 1898 og Cand. phil. 1899, idyrkede meget tidlig personalhistoriske Studier og begyndte allerede 1900 Udgivelsen af „Personalhistoriske Samlinger. Genealogisk Tidsskrift“, hvortil som

Tillæg knyttede sig „Slægthaandbogen“. Dette særlige fortjenstfulde Arbejde, der giver Fordele over nulevende Medlemmer af kendte Slægter med historisk Indledning om Slægtens Historie, har hidtil behandlet op mod 300 Slægter. I Traad med dette Arbejde falder, at H.-F. 1911—19 har udgivet II—IV af „Patriciske Slægter“ (II—III sammen med H. R. Hiort-Lorenzen). Af hans øvrige betydelige Ud-giverarbejde kan nævnes „Haandbog over

den ikke naturaliserede Adel“ (1917), „Danmarks Præstehistorie 1884—1911“ (1912—19; sammen med M. Grohshennig), Slægtbøger for flere kendte Slægter (f. Eks. Slægten Brown 1918 og Holger Petersens Slægtbog s. A.) og en lang Række Stamtavler og Studenterjubilæumsbøger. Jævnside den litterære Virksomhed er gaaet et omfattende praktisk Arbejde, idet H.-F. som Chef for „Personalhistorisk Bureau“ 1901—09 og administrerende Direktør for og Medlem af „Dansk genealogisk Institut“ fra 1909 har bistaaet ved en Mængde Navneforandrings-o. a. Sager. I det hele har H.-F. ved sin Energi, sin Arbejdslethed og sin praktiske Forretningsdygtighed allerede sat sig betydningsfulde Spor i dansk personalhistorisk Virksomhed. — Gift 1) Anna (Anita) Maria Christiani. Ægteskabet opløst. 2) Karen Elisa Østergaard. P. E.

Litt.: Slægt se A. G. Ø. Hauch og „Slesvigske Kirkebogsuddrag“, S. 12 f.

von Hauen, Niels (^{8/9} 1709—^{4/8} 1777), Sprogmand. F. i Odense. Forældre: Præst Frederik Christian v. H. og Birgitte Cathrine Juulby. Blev Student 1729, Hører i Odense 1732, Cand. theol. 1734, Magister 1744, Professor i Græsk ved Odense Gymnasium 1757. Han udgav 1741 „Et lidet orthographisk Lexicon eller Ord-Bog“, som dels indeholder en lille Retskrivnings- og Tegnsætningslære, dels en Sammenstilling af enslydende, men forskellig stavede Ord. Denne sidste giver i rigt Maal Oplysning om Datidens fynske Udtale af det danske Sprog og er derfor af Betydning som den ældste større Dialekt-Lydlære (selv om den var ment som noget helt andet). Et haanligt Angreb fra Th. Clitaua Side fremkaldte ikke blot Protest fra Forfatteren, men gav Høysgaard Anledning til at skrive sine første Sprogafhandlinger, og dette er vel Bogens største Fortjeneste. D. i Odense. — Gift 1754 Christiane Grüner, d. 1782. M. K.

Litt.: Bloch: „Den fynske Gejstlighed“ I 1787; N. M. Petersen: „D. dsk. Litt. Hist.“ IV 1858; Stolpe: „Dagspressen i Danm.“ IV 1882.

Hauerslev, Johannes (f. ^{5/5} 1860), Fotograf. F. i Aalborg. Forældre: Skomagermester Hans Peter H. og Bothilde Martensen. Var 1874—76 ansat paa Aalborg Bispekontor og derefter nogle Aar i forskellige Firmaer i Aalborg og Kbh., bl. a. Chr. Meyer og Ad. Trier & Goldschmidt. ^{1/6} 1887 overtog han P. Th. Olsens fotografiske Forretning i Kbh., som han siden har drevet. H.s Betydning ligger paa Foreningsomraadet; han har spillet en betydelig Rolle indenfor sit Fags Institutioner. 1898 var han Stifter af „Dansk fotografisk

Forening"s Byggefond, blev 1904 Formand for sammes Understøttelsesfond og endelig 1917 Formand for selve Foreningen efter Elfelt. H., der ogsaa paa andre Omraader har deltaget i filantropisk og organisatorisk Arbejde, er den fødte Forretningsmand, ihærdig og initiativrig, meget afholdt af sine Fagfæller. — Gift 1887 Georgine Rosalie Alexandersen. P. E.

Litt.: „Dsk. fot. Tidsskr.“ Aug. 1915, April 1918 og Sept. s. A.

Haugaard, Jens Kristian (f. $10/8$ 1887), Landboforeningssekretær. F. i Bostrup ved Jebjerg. Forældre: Gaardejer Niels H. og

Mette Katrine Jensen. Kom efter Uddannelse i Landbrugspraksis og Ophold paa Højskole og Landbrugsskole til Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen i Foraaret 1911; var derefter nogle Maaneder Medhjælper ved Landbohøjskolens Land-

brugsafdeling, 1911—15 Lærer ved den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard, 1915—16 Konsulent i Hesteavl for de samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift, 1916—19 Konsulent i Planteavl for Viborg Amts landøkonomiske Forening og Lærer ved Asmildkloster Landbrugsskole. Siden $1/8$ 1918 er han Sekretær for Foreningen af jyske Landboforeninger og fra $1/10$ 1919 Redaktør af „Jydsk Landbrug“, der udgives af Foreningen. H. er en dygtig og sympatisk Mand, som har gjort god Fyldest i de Stillinger, der har været ham betroet, og det blev betegnet som et heldigt Valg, da de jyske Landboforeninger antog den unge Konsulent som Sekretær for den store Landbosammenslutning, der blev yderligere forøget ved Indlemmelsen af de sønderjyske Landsdele. Det er en betydningsfuld Stilling, til hvis Bestridelse der foruden flersidig landøkonomisk Indsigt kræves Takt og Klogskab; da H. forener disse Egenskaber med en korrekt Optræden og et vindende Væsen, er han særdeles velegnet til at varetage Stillingen. Medens han var Lærer paa Næsgaard, skrev han „Den unge Landmands Forhold til Landbrugets Maskiner og Redskaber“. Som Konsulent har han skrevet adskillige Beretninger om Hesteavl, Planteavl og landøkonomisk Forøgningsvirksomhed. — Gift 1916 Edel Frederiksen. A. C.

Litt.: „Fyns Stifts Landbrugstid.“ 1919, S. 287.

Hauge, Christen Nielsen (f. $13/6$ 1870), Politiker, Journalist. F. paa Fur. Forældre: Gaardejer Niels Christensen H. og Johanne Jensen. Gik i Almue-skole og kom i Lære paa Fur som Tømrer og Snedker, rejste i Udlandet paa Haandværket 1891—93 og var

paa Askov Højskole 1893—94 og 1895—96. Som Journalist begyndte han ved „Landarbejderen“ og „Demokraten“ og blev 1892 Medarbejder ved „Vestjyllands Socialdemokrat“, hvad han var, indtil han 1902 blev Redaktør af „Bornholms Socialdemokrat“. 1898—1902 var han Medlem af Esbjerg Byraad og er fra 1905 Medlem af Rønne Byraad. Fra 1902

Medlem af Socialdemokratiets Hovedbestyrelse. Han stillede sig til Folketinget i Rønne mod Blem 1903 og 1906, valgtes 1909, faldt 1910, men valgtes igen 1913 og er siden genvalgt. H., der er en tør, men meget solid Taler og Arbejder, har været sit Parti en udmærket Kraft, ikke mindst under Krigen, da han var Ordfører i næsten alle Dyrtids- og Ernærings-sager. Fra 1914 er han Medlem af, fra 1919 Næstformand for den overordentlige Kommission. I den seneste Tid har han vist baade Forstaaelse af de uheldige Sider ved den nyeste Strejkepolitik og Mod til at sige sin Mening derom. — Gift 1896 Esther Mathilde Nielsen. P. E.

Litt.: „Journalisten“ $25/7$ 1907 og $16/6$ 1909.

Haugsted, Frederik Christian ($24/3$ 1804— $15/12$ 1866), Læge. F. paa Kroghenlund ved Svendborg. Forældre: Godsejer Niels Henrik H. og Johanne Kirstine Faaborg. Blev Student 1822, tog kirurgisk Eksamen 1827 og medicinsk 1828, fik Guldmedaille 1829 og blev Lic. med. 1831, Dr. med. 1832 for et Par dygtige, ofte citerede Afhandlinger om Thymus' Anatomi og Fysiologi. 1831 konkurrerede han om Lektoratet i Retsmedicin og Farmakologi, var 1831—53 Distriktslæge i Kbh. Han studerede Øjensygdomme i Udlandet. Virkede som Øjenspecialist og holdt som Privatdocent Forelæsninger over Øjensygdomme. Han har oversat og bearbejdet flere udenlandske Værker og udgivet sine egne Forelæsninger 1843. Han trak sig derefter tilbage fra Forelæsningsvirksomheden og virkede udelukkende som praktiserende Læge, men fortjener at nævnes for sit Pionerarbejde for Oftalmologien herhjemme; selv om den først efter hans Tid fik sit moderne Gennembrud. D. i Kbh. — Gift 1) 1829 Ane Marie Muusfeldt, f. Sommersted, d. 1846. 2) 1852 Julie Susanne Plenge, d. 1855. O. P.

Litt.: Slægt i Grandjean: „Stamt. over Familien H.“ 1906 og i „Personalh. Saml.“ I 1906, S. 207 ff.; Selvbibliografi i „Univ. Progr.“ $26/5$ 1832; Nekrolog i „Ugeskr. f. Læger“ III 2 1866.

Haustrup, Mathea (f. ¹⁰/₁₁ 1859), Skoleinspektrice. F. i Varde. Forældre: Konsul, Bankdirektør, Hospitalsforstander Andreas

Cornelius H. og Erhardine Hyldgaard. Tog 1884 Institutbestyrerindeeksamen med Fransk som Hovedfag og 4 Aar senere Lærerindeeksamen. I nogen Tid var hun Lærerinde ved N. Zahles Skole, men fik allerede 1889 Ansættelse ved det københavnske Skolevæsen.

1903 blev hun Skoleinspektrice, først for Frankrigsgades Skole, senere for Skolen ved Sundholm. Hun er en dygtig Administrator og Skoleleder, der ofte har vejledet det københavnske Skolestyre ved betydningsfulde pædagogiske Reformers Indførelse; i en Aarrække har hun haft Sæde i det indflydelsesrige, staaende Udvalg af Inspektører. For sine Kolleger har Frk. H. udført et værdifuldt Arbejde, bl. a. for Dannelsen af A/S „De københavnske og frederiksbjergske Kommunalærerindes Byggeforening“. Sammen med forskellige Lærere og Lærerinder har hun udgivet flere meget anvendte Skolebøger: „Digte for danske Skolebørn“ (1906), „Salmer samt bibel- og kirkehist. Vers og Sange til Skolebrug“ (1902) og „A. B. C. Børnenes danske Læsebog“ (1912). — Ugift. K. K.

Litt.: „Lærerne og Samfundet“ III 1913.

Hauschultz, Mathilde Johanne Malling (f. ²/₁₂ 1885), Politiker. F. i Kbh. Forældre: Overretssagfører Gustav Malling og Hortensia

Malmberg. Blev Student 1905, Cand. juris 1911, var 1911—14 Fuldmægtig hos Faderen, blev 1914 Overretssagfører og optaget som hans Kompagnon, indtil hun ved hans Død 1919 overtog Forretningen sammen med sin Mand. Fru H. blev ret tidlig en meget benyttet Foredragshol-

der i Kvindeforeninger og kom ligeledes ind i københavnsk konservativ Politik, indenfor hvilken hun fik adskillige Tillidshverv; 1918 valgtes hun til Folketinget paa det konservative Folkepartis Liste. Hun tog Ordet første Gang allerede under Finanslovdebatten Okt 1918 og var siden Partiets Ordfører i Ægteskabsloven, Loven om Fuldmyndighed og om Kvinders Adgang til Embeder. Med agitorisk Styrke og Evne som Debattør forener hun indenfor bestemt konservative Synspunkter ikke liden social Forstaaelse. I Debatten om Ægteskabsloven talte hun sit Kønns Sag overfor sin Parti-

fælle E. Harboe (s. d.). — Gift 1915 Overretssagfører Rudolph Hauschultz. P. E.

Litt.: „Nationaltid.“ ²⁴/₃ 1918.

Hauser, Conrad Caspar (¹⁶/₂ 1743—¹⁴/₁₂ 1823), Handelsmand. F. i Basel. Forældre: Rudolf H. og Catharina König. Drog tidlig

hjemmefra og nedsatte sig som Købmand i Marseille. I Syden gjorde han Bekendtskab med en dansk Dame, der styrede Huset for sin Broder, Konsul Æreboe i Algier; hende ægtede han og knyttedes paa den Maade til Danmark. Herhjemme havde man Opmærksomheden henvendt paa at drage dygtige Købmænd til Landet, og ikke sjælden gav man dem Rang og Titel for at faa dem til at bosætte sig inden for Rigets Grænser. Det var ogsaa Tilfældet med H., som fik Udnævnelse til kgl. dansk Agent med Kommerceraads Rang paa Betingelse af, at han oprettede et Handelshus i Kiel. Deraf blev imidlertid intet, men i Stedet indtraadte han 1777 som Parthaver i det store Iselin'ske Firma og fik hurtig en betydende Stilling inden for dansk Storhandel. 1778—85 var han kgl. udnævnt Handelsadministrator for det oktrojerede vestindiske Handelselskab, 1816—23 var han en af Direktørerne for Asiatick Kompagni. Efter Bombardementet, da Bolignøden i Hovedstaden blev meget følelig, begyndte H. en omfattende Byggevirksomhed, der nok saa meget bundede i Filantropi som i Spekulation; og han satte da ogsaa sin Formue overstyr derved, men hans Navn bevaredes derigenem til Eftertiden; „Hauserplads“ og „Hausergade“ minder endnu om denne hans Virksomhed. H. var en dygtig Købmand, tillige en human og hjælpsom Mand, besjælet af det i hin Tid højt priste „Borgersind“. D. i Kbh. — Gift 1) 1768 Karen Æreboe, d. 1810. 2) 1813 Cecilia Marie Ludvigsen, d. 1844. E. N.

Litt.: Lengnick: Grove; Rasm. Æreboe: „Autobiografi“, udg. af Grove 1889; „Pers. Tidsskr.“ III 4 1895; „Nationalekon. Tidsskr.“ III 3 1895.

von Haven, Lambert (¹⁶/₄ 1630—⁹/₅ 1695), Arkitekt, Maler. F. i Bergen. Fader: Skildreren Salomon v. H.

Han kom hurtig i Hofgunst og sendtes allerede 1653 som kgl. Bygmester til Udlandet paa Kongens Regning for at uddanne sig videre som Bygmester og Maler. Paa Rejsen brugtes han ofte til at gøre Indkøb for Kongen af

Kunstsager. Omkring 1670 vendte han tilbage og fandt kraftig Støtte hos Kongen og hans Omgivelser, blev Generalbygmester (1671) og Inspektør over Kongens Kunstsamlinger mod en Besoldning paa 1500 Rdl. aarlig. Af hans Arbejder skal nævnes den nye Nørreport (1671) i Kbh., Frelsers Kirke paa Kristianshavn (1682—96) (Taarnet er dog af Thurah) og Indretelsen af Audienshuset paa Frederiksborg. Endelig forment han at have bygget den Gaard i Stormgade, hvori han boede, nu Harboes Fruekloster. Ogsaa som Maler var v. H. meget anvendt, men man kender nu kun hans Arbejder efter samtidige Stik, deriblandt Christian V i Salvingsdragt og Portrætter af Hans Løvenhjem og Niels Rosenkrantz. Som Maler forvandlede han senere ganske af d'Agar, men som Bygmester besad han stor Indflydelse, og hans fornemme, højtidelige og dog luftige Konsejlsal paa Frederiksborg vil bevare hans Ry som en meget vidende, behændig og dygtig Kunstner. D. i Kbh. — Gift 1) 1653 med?

2) 1674 Anne Pedersdatter Slange, d. 1729. O. A.

Litt.: „Kbh.s Skilderi“ 1829, S. 1363; „Tilskueren“ 1890, S. 96; F. Beckett: „Frederiksborg“ 1918, S. 195; „Fædrelandet“ 19/6 1880.

Haxthausen, Henrich Christian, Baron (4/5 1831—7/2 1900), Officer. F. paa Høvergaard ved Aarhus. Forældre: Postmester

Baron Johan Christian H. og Elisa Marie Friborg Schytte. Blev Landkadet 1844, Sekondløjtnant 1849, deltog i Felttoget 1850 ved 3. Jægerkorps (Slaget ved Isted, Fægtningen ved Mysunde), blev Premierløjtnant 1858, Elev ved den militære Højskole 1859—63. Under

Krigen 1864 var han Adjutant ved 5. Brigade, deltog i Forsvaret af Danevirke og Dybbøl; fra April Kompagnikommandør ved 7. Infanteriregiment, ansat i Generalstaben 1865 og Adjutant hos Krigsministeren, Kaptajn 1867. Var Lærer i Taktik ved Højskolen 1866 og i Krigskunst ved Officerskolen 1867; Skoleofficer sst. 1870—78 og blev Oberstløjtnant og Chef for 21. Batt. 1880, Oberst og Regimentschef 1888, Afsked med Generalmajors Karakter 1896. H. var Sekretær i Kommissionen af 1866 til Udarbejdelse af et Felttjenestereglement for Fodfolket. 1868—69 var han Redaktør af „Tidsskrift for Krigsvæsen“, hvortil han gennem Aarene skrev forskellige Afhandlinger om taktiske Emner, og han var Medstifter af det krigsvidenskabelige Selskab. Han udfoldede betydelig Virksomhed for Forsvarssagen i Foredrag og Artikler i Dagspressen. Var en strengt pligtopfylden-

de, retlinet og samvittighedsfuld Personlighed, en energisk og dygtig Officer, der i en sjælden Grad var respekteret og afholdt af Under- som af Overordnede. D. i Kbh. — Gift 1861 Thora Emilie Birch. K. C. R.

Litt.: Sægt 1 „Adelsaarbogen“ 1887; „Milit. Tidsskr.“ 1898; Nekrologer sst. 1900, 1 „Ill. Tid.“ 18/2 s. A. og „Berl. Tid.“ 12/2 s. A.

Heckscher, Isidor (f. 2/11 1848), Generalkonsul. F. i Aalborg. Forældre: Købmand, senere Vekselmægler Marcus H. og Bertha

Lipmann. Blev Student 1866, Cand. juris 1872, derefter Volontør i Justitsministeriet og samtidig Fuldmægtig hos Højesteretsavgfører R. Strøm. Efter en kort Tid at have været Fuldmægtig hos en Sagfører i Nykøbing F. rejste H. til Stockholm, hvor han 1875 fik Stilling som

Prokurist i en Bankierforretning. 1884 blev han Sekretær og Kontorchef ved Industri-Kredit-Aktiebolaget i Stockholm og 1894 Ombudsmand (juridisk Raadgiver) ved samme Bank. Samtidig med sin praktiske Virksomhed skaffede H. sig ogsaa en solid teoretisk Uddannelse indenfor Retsvidenskab og Økonomi, om hvilke Emner han skrev talrige Afhandlinger i nordiske Tidsskrifter, bl. a. i „Tidsskrift for Retsvidenskab“. 1885 blev han Dr. jur. ved Kbh.s Universitet ved Afhandlingen „Kreditsalget og Sælgerens Standsningsret“. I sine Arbejder, der er prægede af en rig Kundskabsfyldte, har han i en sjælden Grad forstaaet at gøre sine praktiske Erfaringer fra Handelslivet frugtbare for Retsvidenskabens H., der efterhaanden vandt sig et anset Navn som juridisk-økonomisk Forfatter, udnævntes 1896 til udsendt dansk Generalkonsul i Gøteborg, hvorfra han 1900 forflyttedes til Stockholm. Sit mangeaarige Kendskab til Sverige og sin rige Viden udnyttede han tilfulde i talrige, altid veludarbejdede Indberetninger om svenske økonomiske Forhold (se „Meddelelser fra Udenrigsministeriet“ 1905 ff.). Ogsaa af hans rige Erfaring som Konsul drog Udenrigsministeriet Nytte, idet han blev Medlem af „Kommissionen af 1906 til Omorganisation af Udenrigsministeriet og Danmarks Repræsentation i Udlandet“. — Gift 1878 Rosa Meyer. F. de F.

Litt.: Slægt se A. Heckscher; „Stamtavlen Melchior“ 1884; Selvbioграфи i Univ. Progr. Nov. 1886; „Aftonbladet“ 21/10 1918; „Nationaltid.“ 1/11 s. A.

Heдеgaard, Christian Ditlev (9/1 1700—13/7 1781), Retskyndig. F. i Kbh. Forældre: Funktionær ved Gehejmekonsejlets Bygning Andreas Christian H. og Anne Christensdatter. Blev Student 1714, Cand. theol. 1717, studerede Medicin og i Tyskland Filosofi og Jurisprudens, blev 1719 Volon-

tør i Krigskancelliet, var 1723—26 Mønster-skriver ved Indrulleringen, 1728—31 Medlem af Inkvisitionskommissionen ved Kbh.s Toldbod, blev 1731 Birkedommer ved Rytterdistriktet paa Fyn, 1746 tillige Birkeskriver, fik 1767 Bestalling som Højesteretsadvokat, 1769 Afsked som Underdommer. 1742 blev han Dr. juris („De eo quod contradictorium videtur in jure Danico“ (1743)) og udøvede derefter en flittig og frugtbar Virksomhed som Forfatter, baa-de som Kommentator af Danske Lov og ved en lang Række Dissertationer og mindre Afhandlinger — „Trifolium juridicum“ (1748, 2. Opl. med Fortale af P. Kofod-Ancher 1766), „Forsøg til en Dansk juridisk Dissertation angaaende Voldgift“ (1750, 2. Opl. 1764), der ledsagedes af 11 tilsvarende Forsøg af strafferetligt og strafprocessuelt Indhold, „Forsøg til en Traktat angaaende den danske Kriminal-Ret“ (1760, 2. Opl. 1773), som efterfulgtes af lignende Arbejder over Lovens 2., 3., 4. og 5. Bog, „Ordkvæder“ (1770) o. a. —, ligesom han ogsaa udtalte sine Tanker om en Reformation af Skolevæsenet, om Moden o. l., skrev Vers i Tidens almindelige Maner, forsøgte sig som Skuespildigter o. s. fr. 1769 offentliggjorde han en forbedret Udgave af Andreas Hojers Kollegium over Processen og oversatte J. B. Dons' latinske „Akademiske Forelæsninger over den danske og norske Lov“ (I—IV 1780—81). Som juridisk Skribent hæver H. sig ikke over Tidens Gennemsnit, men hans Arbejder har gjort god Nytte og er alene i Kraft af deres Mængde og Udførlighed næsten et Særsyn i hin magre Litteraturperiode. Størst Værdi har vitsnok hans „Juridisk-Praktiske Anmærkninger til Danske og Norske Lov indeholdende adskillige mærkværdige Tilfælde eller Spørgsmaal, som er forefaldne i eller uden Rettergang“ (I—IV 1764—67 med to Supplementbind 1780), hvor hans praktiske Erfaring og bon sens kunde gøre sig gældende. D. i Odense. — Gift 1) Else Pedersdatter Wichmann, f. Deichmann. 2) Johanne Marie Kryssing, d. 1793.

Fz. D.

Litt.: Selvblograf 1 „Kbh.s Adresse-Contoirs Juridiske, Medicinske og Oeconomske Tidender“ Nr. 30 og 31 1767; J. C. Hedegaard 1 „Iris og Hebe“ Marts 1808, S. 193—233, Juli 1808, S. 63—84.

Hedemann, Christian Jacob (f. ²⁵/₅ 1852), Konsul. F. i Flensborg. Forældre: Overlæge i Hæren Christian August Ferdinand H. og Caroline Amalie Cloos. Gik i Skole paa Herlufsholm og uddannedes som Maskingeniør paa Polyteknisk Læreanstalt og derefter ved fieraargig Virksomhed i Burmeister & Wains Værksteder og Konstruktionsstue. 1878 rejste han til Hawaii, hvor han i seks Aar paa Øen Maui bestyrede den danske Konsul Unnas Sukkerfabrik, som han helt ombyggede og udvidede. H.s

praktiske Dygtighed gav ham snart et større Virkefelt, da han 1884 som Konstruktor knyttedes til det engelske A/S Honolulu Iron Works, der fabrikerede en stor Del af Maskineriet til Øernes Sukkerplantager. 1887 blev han Underdirektør og 1894 ledende Direktør, 1905 Generaldirektør og 1907 Vicepræsident. Under

H.s klogte og forudseende Ledelse udvidedes Virksomheden i stor Stil med Anvendelse af al moderne Teknik og den mest udsøgte Arbejdskraft. Firmaet leverede efterhaanden alt Arbejde til Øernes Sukkerfabrikker og skaffede store Bestillinger udefra trods Konkurrencen med amerikanske Forretninger. Filialer anlagdes bl. a. i New York, San Francisco, Manila i Forbindelse med Bygningen af Rørsukkerfabrikker i Mexico, paa Cuba, Puerto Rico, San Domingo, i San Francisco og paa Filippinerne og Formosa. H. har saaledes nu Overledelsen af en verdensomspændende Virksomhed og nyder et velfortjent Ry for sin saglige Dygtighed og sin ubestikkelige Retskaffenhed. Han har stedse bevaret varm Interesse for sit Land og sine Landsmænd og udnævntes 1909 til dansk Konsul for Hawaii-Øerne. — Gift 1877 Meta Nissen. F. de F.

Litt.: „Ill. Tid.“ ²⁴/₆ 1906.

Hedemann, Hans Christopher Georg Frederik (⁷/₇ 1792—³¹/₅ 1859). Officer. F. i Flensborg. Forældre: Generalmajor Johann (Hans) Christoph Georg H. og Baronesse Georgine Frederikke v. Dehn. Blev Landkadet 1803, Fændrik 1808, Sekondløjtnant i Infanteriet 1809 og s. A. Premierløjtnant, Stabskaptajn 1819, Kompagnichef 1826, Major 1836 og 1842 Oberstløjtnant og Kommandør for 10.

Bataillon, 1846 for 1. Jægerkorps og fungerende Kommandant i Kastellet. Da det 1848 gjaldt om at finde en Fører for den danske Hær, faldt Valget paa ham, en af Hærens yngste Oberster, med Kaptajn Læsøe som Stabschef. Med Hæder førte H. Hæren i Kampen ved Bov, Slaget ved Slesvig, Angrebet paa Als ²⁸/₅ og under General Wrangels Angreb paa de danske Stillinger ⁵/₆. Naar Krigsministeren imidlertid ved kongelig Resolution af ¹⁰/₇ beordrede H. til at fratræde Overkommandoen, ligger Grunden til dette opsigtvækkende Skridt i det stadig mere spændte Forhold mellem Hærens Overkommando og Krigsminister

Tscherning, der forbeholdt sig Ret til at gribe ind i Overkommandoens Planer, naar han skønnede det fornødt. H. var udnævnt til Generalmajor ^{23/4} 1848, til Formand i den raadgivende Komité under Krigsministeriet ^{9/8} s. A. og Kommandant i Kastellet ^{7/12} s. A. En fremadskridende Øjensygdом tvang ham til at søge sin Afsked 1854; den tilstodes ham som General-løjtnant, og hermed afsluttedes hans offentlige Liv, hvis senere Aar havde været saa rige paa Sorger og Skuffelser for ham. Sine sidste Leveaar var han fuldstændig blind. Paa Elleveaarsdagen efter den Kamp, ^{5/6}, da han sidste Gang førte den danske Hær til Sejr, stedtes han til Hvile paa Garnisonskirkegaard. Han var en personlig modig og koldblodig Soldat, en selvstændig og retsindig Karakter, en nidkær og pligt-opfyldende Officer. D. i Kbh. — Gift 1820 Charlotte Eleonora Christine Baagø, d. 1873.

K. C. R.

Litt.: Slægt 1 „Adelsaarbogen“ 1898 og W. v. H. og P. v. H. Heespen: „Gesch. der Familie v. H.“; C. F. F. E. Tuxen 1 „Vort Forsvar“ ^{28/9} 1890; Nekrolog 1 „Tidsskr. f. Krigsvæsen“ 1859.

Hedemann, Johan Christopher Georg (^{20/12} 1825—^{23/2} 1901), Jernbaneingeniør. F. i Kbh. Forældre: Generalløjtnant Hans H. (s. d.) og Hustru. Fulgte Familietraditionen og gik Militærvejen. Blev Sekondløjtnant 1842, gennemgik den militære Højskole og blev 1848 Premierløjtnant i Ingeniørkorpset. Han deltog i Krigen 1848—50 og var bl. a. med ved Udfaldet fra Fredericia og i Slaget ved

Isted. 1850 udnævntes han til Kaptajn. I en Aarrække var han derefter ansat ved Vejtjenesten og deltog i Jernbaneprojekteringer i Jylland og Fyn. 1862—64 fungerede han som Overingeniør ved Bygningen af den nordsjællandske Bane. 1864 var han paa ny i aktiv Militærtjeneste og udmærkede sig ved den Dygtighed, hvormed han under den stærkeste fjendtlige Ild afbrød Broen over Allsund ved Tilbagegangen fra Dybbøl. 1868 gik han helt over i Jernbanevæsenets Tjeneste og blev Overingeniør ved de sjællandske Jernbaner. Først 1877 tog han dog sin Afsked fra Krigstjenesten og blev 1895 karakteriseret Generalmajor. Ved Jernbanerne ledede han alle Nyanlæg og større Udvidelser, ogsaa efter at Banerne 1880 var gaaet over i Statens Eje. Ved Nyordningen af Statsbanedriften 1893 fra-traadte han som Overingeniør. Han var tillige teknisk Tilsynsførende ved Privatbaner paa Sjælland, Falster og Fyn og sad i Bestyrelsen for Gribskovbanen. D. i Kbh. — Gift 1849 Marie Julie Frederikke Marcher, d. 1900.

M. C. H.

Litt.: Slægt se Hans H.; Kragballe: „Gamle Minder“ 1904; Nekrolog af Ax. G. V. Petersen i „Ill. Tid.“ ^{10/8} 1901.

Hedemann, Wilhelm (^{24/2} 1836—^{9/8} 1903), Officer, Entomolog. F. i Kbh. Forældre: Kaptajn Wilhelm Ludvig Friedrich H. og Marie Friederike Caroline v. d. Maase. Blev opdraget i Kiel og Schul-Pforta, gik 1854 som Officer i østrigsk Tjeneste, deltog i det italienske Felttog og var bl. a. med i Slaget ved Solferino. 1864 deltog han i Ekspeditionen til Mexiko, hvor han 1866

var Ordonnans hos Kejser Maximilian. 1867—70 var han atter i østrigsk Tjeneste og 1872—75 Kaptajn i russisk Tjeneste, i Kaukasus. 1878—91 var han Repræsentant for Store nordiske Telegraf-selskab i Petrograd. Derefter bosatte han sig i Kbh., hvor han, økonomisk uafhængig, som han var, ganske kunde hellige sig sin Yndlingsinteresse, Studiet af Smaa-sommerfuglene — Mikrolepidoptererne. Han besad en stor — efter hans Død desværre adspiltet, fortræffeligt præpareret Samling, der stadig forøgedes paa Rejser til udbytterige Lokalteter; Vinteren 1893—94 opholdt han sig saaledes paa de dansk-vestindiske Øer, hvorfra han hjemførte talrige Sjældenheder og langt over 100 hidtil ukendte Arter. Sine sidste Aar tilbragte han i Tyskland. I forskellige udenlandske Tidsskrifter har H. offentliggjort en Række Smaaafhandlinger af faunistisk-systematisk Indhold, i „Entomologiske Meddelelser“ 1894 en Liste over de danske Mikrolepidopterer. D. i Branzoll, Tirol. — Ugift.

R. H. S.

Litt.: Slægt se Hans H.; Fr. Gudmann 1 „Entomol. Medd.“ XII 1918.

Heegaard, Stephen Peter Anker (^{20/7} 1815—^{19/12} 1893), Fabrikant. F. i Kbh. Forældre: Isenkrammer Matthias Anker H. og Henrikke Baggine Hornemann. Uddannedes i Faderens Isenkrammerforretning i Kbh., som han overtog 1837 sammen med sin Broder. Til Forretningen hørte ogsaa et Jernstøberi paa Nørrebro, som han overtog for egen Regning 1847. Som Jernstøber udviklede han en af Danmarks betydeligste Industrivirksomheder, der især fik et stort Omfang, efter at han 1857 havde overtaget og udvidet de hidtil af Staten drevne Virksomheder i Frederiksværk. S. A. overtog han et Løvbrønderi i Blaagaardsgade i Kbh. Han

drev derefter hele den store Virksomhed, indtil han 1884 overdrog den til to Sønner og en Svingerson. Hans Fabrikationsomraade omfattede næsten alt til Jernindustrien hørende, Dampmaskiner, Industri- og Landbrugsmaskiner, men er navnlig blevet landskendt ved sine støbte emailerede Gryder. Indenfor Datidens industrielle Organisationer spillede H. en betydelig Rolle. 1871—76 var han Formand for Industriforeningen i Kbh. og gennemførte som saadan sammen med Rustmester G. Christensen (s. d.) den store nordiske Industriudstilling 1872 og Oprettelsen af det tekniske Selskabs Skole 1876. 1868—85 var han Borgerrepræsentant. Ved Testamente af 1890, der traadte i Kraft ved H.'s Hustrus Død 1905, skænkede H. ca. 350,000 Kr. til offentlige Formaal, bl. a. aarlig Afholdelse af populære Foredrag over Naturvidenskaber og Historie. D. i Kbh. — Gift 1844 Louise Christine Feilberg, d. 1905.

R. B.

Litt.: Slægt se P. H. Heegaard: „Udtog af en Slægtsbog“ 1908; C. Nyrop: „Industriforeningen i Kbh. 1838—88“ 1888; „Legatsifteren S. P. A. H. 1815—1915“ 1915; Nekrologer i „Haandværkerbl.“ X 1893 og „Ill. Tid.“ ^{21/12} s. A.

Heegaard, Poul (f. ^{2/11} 1871), Matematiker, Aktuar. F. i Kbh. Forældre: Professor Sophus H. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1889, tog Magisterkonferens i Matematik 1893 og — efter Studieophold i Paris og Göttingen — Doktorgraden 1898. Han har været stærkt optaget af Undervisningsvirksomhed, bl. a. ved Metropolitanskolen, ved Kadetskolen og andre militære Skoler. 1912—

18 var han Aktuar ved „Carentia“. 1910 ansattes han som Professor i Matematik ved Universitetet, men trak sig 1917 tilbage fra denne Stilling paa Grund af Dissenser inden for Fakultetet. Fra Jan. 1918 er han Professor i Geometri ved Universitetet i Kria. — Af H.s videnskabelige Arbejder kan foruden hans Doktorafhandling „Forstudier til en topologisk Teori for de algebraiske Fladers Sammenhæng“ (oversat i „Bull. de la Soc. math. de France“ 1917 med Indledning af Redaktionen) nævnes hans Bidrag til „Encyclopädie der mathematischen Wissenschaften“ og til „Fortschritte der Mathematik“. Endvidere har han skrevet flere Lærebøger i Matematik (bl. a. den ejendommelige lille Bog: „Rumanskuelse, forberedende Øvelser“ 1900) og været Redaktør af „Nyt Tidsskr. for Matematik“ (1916—18); fra 1919 redigerer han „Norsk Tidsskr. for Matematik“. H.s pædagogiske Evner og almene naturvidenskabelige og kulturelle Interesser har imidlertid fundet andre Virkefelter end Matematik-

Redaktionen sluttet ^{12/1} 21.

ken. Han er bl. a. Forfatter af en Lærebog i Astronomi, en fortrinlig populær Astronomi („Frem“ 1901—02, oversat til Tyst 1911) og flere „Grundrids“ til Folkeuniversitetets-Foredrag med Emner fra Astronomien og Naturvidenskabens Historie; han var Medstifter af Astronomisk Selskab (1916), for hvilket han 1916—19 var Formand. Tillige har han dyrket personalhistoriske Studier. Han har været faglig Medhjælper ved Undervisningsinspektionen (1907—11) og Medlem af den internationale Kommission vedrørende Matematikundervisningen. — Gift 1896 Johanne Magdalene Johansen.

H. H.

Litt.: Slægt se Sophus H.; Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1898; Univ. Aarbog 1910; Niels Nielsen: „Matematikken i Danmark 1804—1908“ 1910; „Nationaltid.“ ^{12/12} 1917; „Ill. Tid.“ ^{3/6} 1918; (norsk) „Aftenposten“ ^{21/12} 1917; Stortingsproposition Nr. 204, 1917; „Berl. Tid.“ ^{19/1} 1918; „Bulletin de la Société Mathématique“ 1917; Brev i „Frederiksborg Amts Avis“ ^{12/5} 1920.

Heegaard, Poul Sophus Vilhelm (^{19/1} 1835 — ^{27/3} 1884), Filosof. F. i Slangerup. Forældre: Postekspediter, Landvæsenkommisær Poul H. og Trine Thomasine Rugaard. Blev Student 1853, valgte efter nogen Vaklen mellem Astronomi og Teologi det sidste og blev Cand. theol. 1858. Utilfreds med Teologien tog han Magisterkonferens i Filosofi 1860 og sluttede sig til R. Nielsen, under hvis Indflydelse han skrev sin Doktordisputats „Den Herbariske Filosofi“ (1861) og det dygtige historisk-kritiske Arbejde „Indledning til den rationelle Etik“ (1866). Visse Tvivl overfor den spekulative Filosofis Sandhed voksede under en Udenlandsrejse, og han brød med Nielsen i Skriftet „Professor R. Nielsens Lære om Tro og Viden“ (1867). I de følgende Aar fuldbyrdede han, gennem energisk Studium af Kant og af engelske Positivister, sin Overgang til den kritiske Filosofi, blev 1868 Docent og 1875 Prof. i Filosofi og udgav en god Lærebog i formel Logik (1871). Anonymt skrev han, der i en Aarrække var Konsulent ved Gyldendalske Forlag, en Række Underholdningsromaner og udviklede derved en Evne til at skrive populært, som præger hans senere filosofiske Arbejder. I Letterstedtske Tidsskrift kom (1878) Afhandlingen „Om Filosofiens Betydning og Værd“, som formulerer Kriticismens Program, dens Krav om videnskabelig Begrundelse og dens Lære om Erkendelsens Begrænsning ved Bevidsthedens Natur. Det irrationelles Betydning i Livet hævdes i „Om Intolerance, især i Henseende til religiøs Overbevisning“ (1878), der kræver de forskellige Livsanskuelser respekterede

som relativt berettigede. Som Rekonvalescent efter en Gigtfæber skrev han den friske og levende Lærebog „Om Opdragelse“ (1880). Under Eksamen 1880 ramtes han af Apopleksi, rejste til Italien, blev atter syg i Florens og havde der den Sorg at miste sin Datter, som plejede ham. Under det derpaa følgende aandelige Sammenbrud vendte han tilbage til den kristne Tro. Hans offentlige Bekendelse derom i Fortalen til 2. Udg. af „Om Opdragelse“ (1883) vakte megen ubillig Kritik, skønt denne Overgang ikke var uforenelig med hans filosofiske Anskuelse i 1870'erne. Grundmotivet i H.s Udvikling var fra først til sidst Forholdet til Religion. Med sjælden Energi arbejdede han Problemerne til Bunds og gennemlevede Udviklingsrækken: Teologi, Spekulation, Criticisme, positiv Tro. Som Lærer øvede han stærk Indflydelse paa de yngre, men han sprængtes under Arbejdet for sin økonomiske Eksistens. D. i Kbh. — Gift 1862 Louise Henriette Laurenze Fensmark. J. C. K.

Litt.: Slægt se Anker H. (Sønnesen af den anf. St. S. 18 nævnte Poul Henrik H., d. 1835); Selvbioografi i Univ. Progr. Nov. 1862; S. Bredstrup i „Højskolebladet“ XX 1895 og i „Hjem og Skole“ 1915; L. C. Nielsen: „Frederik V. Hegel“ 1909; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 6/4 1884 (af K. Kroman), „Rhein. Blätter für Erziehung und Unterricht“ s. A., „Nutiden“ VIII s. A. (af Cl. W.), „Dagbladet“ 29/3 s. A., „Morgenbladet“ 29/3 s. A. (af H. Høffding) og 1. 2/4 s. A., „Berl. Tid.“ 29/3 s. A., „Nationaltid.“ 29/3 s. A. (af A. Thorsøe), 2/4 s. A. og (af Herman Bang) 10/4 s. A.

Heerfordt, Christian Frederik (f. 20/12 1871), Læge. F. i Terndrup ved Hobro. Forældre: Distriktslæge Niels Christian H. og

Othilie Frederikke Møller. Blev Student 1889, Cand. med. 1896, Dr. med. 1900 („Studier over Musculus dilatator pupillæ“). Efter klinisk, især neurologisk Uddannelse valgte han Oftalmologien som Speciale og har fungeret som Assistent ved Kommunehospitalets og Universitetets Øjenklinikker fra 1902—12 og praktiseret som Øjenlæge i Kbh. 1903—15; fra 1915 har han en Øjenklinik i Roskilde. Han har foruden sin Disputats, der bragte meget nyt, skrevet en Række store og vægtige Afhandlinger om endogene gonorrhøiske Øjenlidelser, om Keratoplastik og det ejendommelige Sygdomsbillede „Febris uveoparotidea“ samt om Glaukomets Patogenese. Hans Synspunkter er ofte originale og hviler paa omhyggelige Studier, men staar ikke uimodsagte fra anden Side. — Gift 1905 Kirstin Carlsen.

O. P.

Litt.: Slægt hos Lengnick og I. H. A. Møller; „Stamt. over Slægterne Stampe og Thestrup“ 1910; Selvbioografi i Univ. Progr. Nov. 1900.

Heering, Peter Frederik Suhm (10/10 1792 — 9/12 1875), Handelsmand, Fabrikant. F. i Roskilde. Forældre: Konsumtionsforvalter Otto Carl H. og Christiane Petrine Beate Margrethe Wineken. Kom i Urtekræmmelære 1806, blev Svend 1814 og etablerede sig i Kbh. 1818. Straks efter begyndte han efter en gammel Husopskrift at fabrikere den Kirsebærlikør (Cherry brandy, Cherry cordial), der skulde gøre ham og Firmaet verdenskendt. Opskriften Fortrinlighed og H.s Flid, Arbejdsomhed og Ordenssans bragte hurtigt Firmaet i Vejret, 1838 købte H. Ejendommen Overgaden neden Vandet, der stadig er Forretningens Hjemsted, og tog 1841 Grosererborgerskab. 1833 begyndte han yderligere Rederiforretning og lod efterhaanden bygge ialt 10 Skibe, hvormed han drev Fragt fart paa Europa og Amerika, men som han efterhaanden for største Delen afhændede igen. Sin omfattende Varehandel opgav han væsentlig efter Krisen 1857 og indskrænkede sig til Rederi og Likørfabrikation; Cherry cordial sælges nu Verden over. H. var en alvorlig og streng Mand, men ejede et varmt Hjerte. D. i Kbh. — Gift 1831 Karen Noline Mørch, d. 1872.

P. E.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i Sommer og Bobé; „Slægten H.“ 1900 og P. N. Heering; „Familiebogen“ 1912; P. Drachmann: „P. F. H.“ 1918.

Hegel, Frederik Jacob Deichmann (f. 1/8 1880), Boghandler. F. i Ordrup. Forældre: Boghandler Jacob H. (s. d.) og Hustru. Var Elev i den katolske Skole i Ordrup, senere paa den Brockske Handelshøjskole og arbejdede 1898—99 i Faderens Forlag. Rejste derefter flere Aar i Udlandet, bl. a. Amerika; hjemkommen studerede han nogle Aar Statsvidenskab, men afbrødes af Sygdom, gik derpaa til Diplomati og var 1908—09 Legationsattaché i Bruxelles og Haag. 1909 startede han efter engelsk-amerikansk Monster „Maanedsmagasinet“, som han 1911 overdrog til Egmont H. Petersen. Nytaar 1912 indtraadte han i Direktionen for Gyldendalske Boghandel, hvor han hurtig lagde Grunden til den Omorganisation af Forlaget, som han med megen Energi og administrativ Evne gennemførte, efter 1916 i nært Samarbejde med Axel Garde (s. d.). S. A. var Peter Nansen traadt ud af Direktionen, og 1919 blev H. administrerende Direktør. Med

klart Blik for Nødvendigheden af Reformere ogsaa i Forlagets Forhold til Sortimentsboghandelen har H., trods mange Vanskeligheder, iværksat Indførelsen af nye Salgsmetoder, hvilket efter en langvarig Strid har medført Forlagets Udmeldelse af den danske Boghandlerforening. I en Piece „Gyldendal og dansk Boghandel“ (1917) har han givet en Kritik af det forældede Salgs-system og en dygtig Redegørelse for Synspunkter, hvis Realisation har bidraget til at skaffe Forlaget større Omsætning, og som i det hele næppe vil undlade at sætte blivende Spor i vor Boghandels fremtidige Udvikling. Efter Forlagets Omorganisation er Virksomheden bleven udvidet ud over Landets Grænser, idet der 1920 er oprettet Filialer i London og Berlin. H. er en af vore bedste Golfspillere, har tre Gange vundet det aabne svenske Mesterskab i denne Sport, een Gang det belgiske og med een Undtagelse det danske i de sidste 12 Aar; er Bestyrelsesmedlem i Kbh.s Golfklub. Ogsaa for Sejlsport har han interesseret sig og vandt som ganske ung 1. Præmie i en engelsk Yachtkonstruktionskonkurrence. Endelig har Tegning af Søvsager, Bogbind osv. i tidligere Tid optaget H. stærkt. — Gift 1904 Kathleen Margareth Redington.

S. D.

Litt.: Slægt i L. C. Nielsen: „Fr. V. Hegel“ I 1909; Dolleris: „Danmarks Boghandlere“ IV 1919; „Ill. Tid.“ 18/5 1917; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; Laur. Bruun i „København“ 23/6 1918; ovenn. Piece; „Nationaltid.“ 28/12 1920.

Hegel, Niels Frederik Vilhelm (11/5 1817 - 27/12 1887), Boghandler. F. i Fredensborg.

Moderen Ane Kirstine Nielsdatter blev gift med en indvandret tysk Snedker Jacob Ferdinand H., som adopterede Drengen og satte ham i Huset hos Kobberstikker Oluf Olufsen Bagge, der senere blev hans Svigerfader. Efter sin Konfirmation 1832 kom han i Lære i det Brünnichske Trykkeri, der havde Lokaler i den

Gyldendalske Gaard i Klareboderne. Her lærte Forlagets Indehaver, Jacob Deichmann (s. d.) H. at kende, og efter et Aars Forløb blev han forflyttet fra Trykkeriet til Bogladen, hvor han under en femaarig Læretid vandt sin Principals Hengivenhed og blev hans betroede Medarbejder. 1846 overdrog Deichmann ham Sortimentsboghandelen og 1850 tillige Forlaget, begge Dele paa yderst gunstige Vilkaar. Det varede ikke længe, før det sidstnævnte næsten helt optog hans Interesse og Arbejdskraft. Allerede 1853 solgte han Papirhandelen til J. Faber, 1877 overtog Lehmann og Stage Sortimentet. Men i Løbet af 60'erne og 70'erne udvikler

han det Gyldendalske Forlag, der hidtil havde staaet noget i Skygge af Reitzels, til at blive ikke blot Danmarks, men hele Nordens betydeligste og mest ansete Forlag. Medens Deichmann aldrig rigtig havde vovent at give sig i Lag med Skønlitteraturen, knytter H. i disse litterære Gennembrudstider næsten hele den stadig voksende Kreds af unge æstetiske Forfattere til sig, Brødrerne Brandes, Drachmann, J. P. Jacobsen, Pontoppidan o. m. a., og han udstrækker sin Virksomhed til Norge og bliver Forlægger for Asbjørnsen og Welhaven, for Bjørnson, Ibsen, Kielland og Lie. Ved Siden af Skønlitteraturen dyrker han ogsaa i udstrakt Grad videnskabelige Skrifter og Haandbøger og skaber sig et stort Skolebogsforlag. Da Forlagets 100 Aars Jubilæum fejredes 1870, beherskede det næsten uindskrænket det danske og norske Bogmarked, og de følgende Aar bragte kun yderligere Fremgang. 1875 foretoges store Nybygninger i Klareboderne, og i Begyndelsen af 80'erne købte H. den smukke Ejendom „Skovgaard“ i Ordrup (tidligere Gotfred Rodes Højskole), som i tre Slægtled har været Rammen om saa mange litterære Fester. Til faa Uger før sin Død vedblev han med usvækket Kraft at lede den omfattende Virksomhed, i hvilken han fra 1877 havde optaget sin Søn Jacob H. (s. d.) som Deltager. Naar det lykkedes H. at føre sit Forlag frem til saa glimrende en baade litterær og økonomisk Position, skyldes det en lykkelig Forening af en Række Egenskaber, der tilsammen skaber den store Forlægger. Afgørende i saa Henseende var hverken hans store Flid og Arbejdssevne eller hans næsten pertentlige Ordssans; mere betød hans organisatoriske Evner og hans altid vaagne Forretningssans, men de Egenskaber, som gjorde det muligt for ham at samle saa godt som alle Nordens betydeligste Forfattere om sig og knytte mange af dem — Bjørnson og Drachmann fremfor alle andre — til sig i personligt Venskab, var hans vederhæftige Karakter, hans Menneskekundskab og hans næsten ubegrænsede Forhandlingsevne; i Kraft af disse Egenskaber kunde han uden at fornægte sine, navnlig paa det etiske Omraade, ret konservative Anskuelser træde i Forbindelse med selv de mest radikale Elementer i den litterære Verden og samtidig bevare sin Tilknytning til Mænd fra helt andre Lejre. Dertil kommer, at han i sine Velmagtsdage ejede en storstilet Driftighed og Handlekraft, der efterhaanden næsten helt besejrede et oprindeligt forsigtigt og køligt Træk i hans Natur. Naar han ansaa det for at tjene Forlagets Interesser, var han ikke bange for at yde vidtstrakte Forskud til sine Forfattere eller give sig i Lag med store litterære Opgaver, som f. Eks. Udgivelsen af Brickas biografiske Leksikon. I personlig Fremtræden var han altid yderst

stiltfærdig og uden store Lader. D. i Kbh. — Gift 1846 Elisabeth Ulrikke Eleonore Bagge, d. 1868.

Litt.: Slægt se Fr. H.; Nyrop: „Bidrag til den dsk. Boghandels Hist.“ II 1870; Delbanco: „Boghandlerforeningens Pestskr.“ 1887; L. C. Nielsen: „Fr. V. H.“ I—II 1909; Chr. M. Hansen: „Fra min første Boghandlertid“ 1909; „Tiden“ VIII 1917; „Bogvennen“ 2°/₃ s. A.; „Ill. Tid.“ 1/1 1888 (af M. Galschlöt), 2°/₁₂ 1895, 21/11 1909 og 1°/₆ 1917; „Nord. Boghandlertid.“ 3°/₁₂ 1870, 6/1 1871 og 3°/₁₂ 1887; „Nutiden“ XII 1888; „Berl. Tid.“ 28/12 1887; G. Brandes i „Politiken“ 28/12 s. A.

Hegel, Jacob Deichmann Frederik (16°/₂ 1851—²⁰/₁₂ 1918), Boghandler. F. i Kbh. Forældre: Boghandler Fr. V. H. (s. d.) og

Hustru. Blev efter endt Skolegang 1866 Lærling, senere Medhjælper i Gyldendalske Boghandel, indtraadte 1877 som Associé og blev efter Faderens Død 1887 Eneindehaver af Forlaget; 1885—93 var han tillige Medejder af „Forlagsbureauet“. Skønt oplaget af Sports- og Friluftsliv og uden sine Interesser at have særlig Tilknytning til Forlagsvirksomhed, tog han virksom Del i denne og forstod tilfulde de Forpligtelser, der paahvilede ham som Søn af Nordens betydeligste Forlægger; i Erkendelse af Værdien ved en fast Forbindelse med den nye Litteratur knyttede han 1896 paa Bjørnsons Anbefaling Peter Nansen (s. d.) — dengang Medarbejder ved „Politiken“, til sig — et Valg, der af mange blev anset for udfordrende dristigt, men snart viste sig at tilføre Forlaget frisk Handlekraft og

Initiativ. S. A. købtes det Reitzelske Forlag, der ejede det meste af den klassiske Skønlitteratur, som senere gennem „Gyldendals Bibliotek“ og en Række Folkeudgaver spredtes over Landet i Tusinder af Eksemplarer. Senere fulgte Købet af Schubothes Forlag og Jysk Forlagsforening, og 1903 afsluttedes den hidsige Konkurrence, som i flere Aar var ført med Ernst Bojesens „Nordisk Forlag“, idet dette sammensluttedes med Gyldendal til et Akti-selskab, i hvis Bestyrelse H. sad som Formand til sin Død, medens han overlod den daglige Ledelse til Nansen og Bojesen og, efter deres Afgang, til sin Søn Frederik H. (s. d.). Traditionen tro skabte han i Forening med sin Hustru et gæstfrit Samlingssted for Forlagets Forfattere i sit Hjem, som han smykkede med mange Kunstgenstande, og som rummede hans store Samlinger. Blandt disse var de værdifuldeste en omfattende Samling topografiske Billeder til Kbh.s Historie, som hans Enke 1920 har skænket til Gentofte Kommune, og den store Samling af Forfatterbreve, stammende fra Forlagets Arkiv og rækkende lige fra Guldalderen til

den nyere Tid; ved 150 Aars-Jubilæet 1920 blev den skænket til det Kgl. Bibliotek. Ligesom sin Fader var H. en stiltfærdig, tilbageholdende Mand, der kun i en snævrere Kreds helt gav Udtryk for sin medfølelse klare og beskedne Hjertelighed. D. i Kbh. — Gift 1874 Julie Bagge. S. D.

Litt.: Slægt se Fr. H.; „Ill. Tid.“ 2°/₁₂ 1875; L. C. Nielsen: „Fr. V. Hegel“ I—II 1909; Chr. M. Hansen: „Fra mine senere Aar i den Gyldendalske Boghandel“ 1911; Nekrologer i „Nord. Boghandlertid.“ 28/12 1918, „Berl. Tid.“ 21/12 s. A. og (af G. Philpsen og E. Gad) „Politiken“ s. D.

Hegelund, Peder Jensen (9/6 1542—¹⁸/₂ 1614), Biskop, dramatisk Forfatter. F. i Ribe. Forældre: Borgmester Jens Christensen H. og Anne Pedersdatter. Var som ung Mand i Huset hos Niels Hemmingsen, drog paa Studierejse til Tyskland og tog Magistergraden ved Universitetet i Wittenberg; blev 1568 Skolemester i sin Fødeby, 1580 Lektor ved Domkapitlet, 1588 Sognepræst ved Domkirken og 1595 Biskop over Ribe Stift. Ved Siden af Embedsgæringen, i hvilken han viste ikke ringe Dygtighed, udfoldede han en ret omfattende litterær Virksomhed; særlig nærede han megen Interesse for dramatisk Digtning, og som Rektor lod han jævnlig sine Disciple opføre Skuespil. Af hans Dramer er nu blot ét bevaret: den efter fremmed Forlæg bearbejdede Tragikomedie „Susanna“, der sammen med et originalt Mellemspil i Monologform om Bagtalelsen (Calunnia) udkom 1578 og i sin Tid nød stor Anseelse. Ogsaa med historiske Arbejder syslede han, og i sine Almanakoptegnelser, der strækker sig fra 1565 til kort før hans Død (nu i Kgl. Bibliotek i Kbh.), har han givet Eftertiden et Materiale af Betydning for Personal- og Kulturhistorien (Uddrag i „Magasin til den danske Adels Historie“ I 1824). D. i Ribe. — Gift 1) 1571 Anna Jensdatter, d. 1573. 2) 1580 Margrethe Jørgensdatter, d. 1591. 3) 1594 Anna Andersdatter Klyn, d. 1640.

C. S. P.

Litt.: Slægt i Vahl: „Slægtbog over Afkommet af Chr. Nielsen“ 1879—97 og Halling: „Møine Vorfahren“ 1905; Thorup: „Histor. Efterretninger om Ribe Katedralskole“ 1846; J. Kinch: „Ribe Bys Historie og Beskrivelse“ II 1884; S. Birket Smiths Indledning til Udgaven af „Susanna og Calunnia“ 1888—90.

Heger, Elisabeth, se Holst.

Heger, Ellen Marie (Eline) (13/12 1774—⁷/₆ 1842), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Kandestøber Thomas Schmidt og Anne Reinsdorf. Jomfru S. kom i 13aarsalderen paa Danseskolen og medvirkede nogle Aar i Balletten, men Rosing fik hurtigt Øjet op for den unge Piges Evner og instruerede hende i Skuespillet; ²⁸/₁₁ 1793 optraadte hun for første Gang som Lucette i „Den gode Moder“, en Komedie af Florian, som Rosing havde oversat. Baade Rollen og Stykket var ubetydelige; først da hun anden

Gang viste sig som Emilia Galotti i Lessings Stykke af samme Navn, fik hun Lejlighed til at lægge sit

Talent for Dagen og vandt med eet Slag Sejre. Hun var slank, lysblond, med milde, lidt vemodige Øjne — Typen paa den nordiske Kvinde. Det var ydre Egenskaber, der kom hende til Gode i Oehlenschlägers Tragedier, hvis Kvindeskikkelser hun i sjælden Grad forstod at give Liv og Kolorit. Tør man tro Samtiden, er Thora i „Hakon Jarl“, Valborg i „Axel og Valborg“, Maria i „Correggio“ ikke siden spillet bedre paa den danske Skueplads; ikke blot i Fremtræden og dramatisk Fortolkning forstod hun at skabe betagende Skikkelser, hun behandlede tillige Digterens Vers mesterlig. Ogsaa uden for Oehlenschläger betroedes hende Hovedrollerne i Datidens store Repertoire; hun var i mere end en Menneskealder en af Skuepladsens bærende Kræfter paa Spindesiden. Ved Førsteopførelsen ^{13/1} 1832 af Fru Gyllebourgs lille Drama „Magt og List“ spillede hun Baronesse Sophie og rantes umiddelbart efter af et apoplektisk Anfald; hun overvandt ikke mere Følgerne, i Juli 1834 fik hun Afsked. D. i Taarbæk. — Gift 1797 Skuespiller Steffen Heger (s. d.), d. 1855. E. N.

Litt.: S'ægt i Bobé: „Reventlowske Pap.“ V 1902, S. 197 og E. Reumert: „En Race-Slægt“ 1917; Overskou: „Den dsk. Skueplads“ IV 1862; Nøllendam: „Breve fra dsk. Skuespillere og Skuespillerinder“ I 1911; N. Bøgh i „Hist. Arkiv“ 1875 I.

Heger, Jens Stephan (Steffen) (^{17/3} 1769—^{8/3} 1855), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: senere Assessor i Hof- og Stadsretten Hans H. og Anna Louise Drewsen. Blev Student 1788, var en Tid Huslærer paa Landet, gik siden i flere Aar paa Kunstakademiet, hvor han sad paa Bænk sammen med Thorvaldsen. Midt i 90'erne for-elskede han sig i den smukke Skuespillerinde Ellen Marie Schmidt —

som ogsaa den unge Oehlenschläger havde draget mangt et lønligt Suk for — og for hendes Skyld gik han til Teatret meget imod sin Faders Villie. ^{14/4} 1796 debuterede han som Figaro i Beaumarchais' Komædie „Figaros Giftermaal“. Det var dog navnlig i de nordiske Heltrollerer i Svogeren Oehlenschlägers Tragedier, han slog igennem, som Einar Tambeskælver i „Hakon Jarl“, Thorvald Vidførelse i „Palnatoke“, Vilhelm i „Axel og Valborg“. Ligesom sin Hustru for-

stod han den Kunst at recitere den versificerede og rimede Replik. Ogsaa Bouvivant'en og Ræsonnøren, selv de let komiske og burleske Figurer laa for ham, men ikke i samme Grad. Tidlig mistede han imidlertid Troen paa sit Kald, 1817 søgte han Afsked og optraadte sidste Gang ^{21/4} s. A. som Oakly i Colmans „Den skinsyge Kone“. Resten af sit lange Liv var han en produktiv Skribent, udsendte en Mængde populær-videnskabelige Smaaskrifter og Bøger for Ungdommen, men fik aldrig nogen Betydning som Forfatter. D. i Kbh. — Gift 1797 Ellen Marie Schmidt (s. d.), d. 1842. E. N.

Litt.: Slægt se Elbne H. og Lengnick: Drewsen; Høst: „Erindringer“ 1835; Oehlenschläger: „Levnet“ I 1830; Steffens: „Was ich erlebte“ II 1840; Overskou: „Den dsk. Skueplads“ IV 1862; N. Bøgh i „Hist. Arkiv“ 1875 I; Werlauff: „Erindringer af mit Liv“ („Mem. og Breve“ Nr. 13) 1910; Nøllendam: „Breve fra dsk. Skuespillere og Skuespillerinder“ 1911; „Gemt og Glemmt“ II 1916.

Hegermann-Lindencrone, Cai Ditlev (^{17/5} 1807—^{22/12} 1893), Officer. F. i Kbh. Forældre: Generallojtnant Johan Henrik H.-L. og Mette Louise Christiane Frederikke de Lindencrone (s. d.). Blev Volontør 1816, Landkadet 1819, Sekondlojtnant i Rytteriet 1823, gennemgik den militære Ma-nège og tog den store Veterinærexamen 1834, blev Ritmester 1838. Ved Krigens Udbrud 1848

dannede han af frivillig mødte, hjemsendte Husarer en Reserve-Husareskadron, med hvilken han bl. a. deltog i Affæren ved Hoptrup. 1849 deltog han som Eskadronschef i Kampen ved Kolding og Slaget ved Fredericia, var 1850 Forpostkommandør og tog Del i Slaget ved Isted. Han blev Oberstløjtnant s. A. Kommandør for 2. Dragonregiment 1852, Oberst 1857, Generaladjutant, Chef for Kongens Adjutantstab og Generalmajor 1858, Kommandør for 1. Kavaleribrigade 1860, Generalinspektør for Kavaleriet og Generallojtnant 1863; kommanderede 4. Division ved Krigens Udbrud 1864. I Krigsraadet angaaende Dannevirkes Rømning var han imod en saadan Forholdsregel uden i Forvejen at gøre et Udfald eller i alt Fald uden at maskere Tilbagegangen ved Efterladelse af en større Rytterstyrke i Stillingen. Med Dygtighed ledede han Divisionens Tilbagegang gennem Jylland og udkastede gentagne Gange Planer til ved et uventet Fremstød at bedre den danske Hærs Stilling i Fredericia og Dybbølstillingen, men disse Planer kom ikke til Udførelse, dels fordi det dertil fornødne Infanteri ikke kunde fremskaffes, og til sidst fordi Dybbøl faldt forinden Planens Iværksættelse. H.-L. skrev herom:

„Om Krigsaaret 1864“. Han stod højt i Gunst hos Frederik VII, der udsendte ham i flere diplomatiske Hverv til Sverige. Af Christian IX sendtes han til Rusland i politisk Ærinde og var 1863 en af Kongens Mellemmænd under Forsøgene paa at danne et Helstatsministerium. Han var Folketingsmand for Kbh.s 6. Kreds 1861—64, Formand for Stutterikommisionen 1862—66. D. i Kbh. — Gift 1835 Elise Andrea Frederikke Caroline du Puy, d. 1892. K. C. R.

Litt.: Slægt se H. K. Steffens: „Norske Slægter“ 1915 og „Dsk. Adels-Bl.“ 1918; „Nationaltid.“ ^{25/2} 1882; Stilling: „Dsk. Livregiment til Fods“ 1913; jfr. Litt. til Andæ: Nekrologer i „Mil. Tid.“ 1894, „Vort Forsvar“ s. A. og „Ill. Tid.“ ^{7/1} s. A. (af N. Bøgh).

Hegermann-Lindencrone, Johan Henrik (^{21/7} 1838—^{8/12} 1918), Diplomat. F. paa Jægersborg. Forældre: Generalløjtnant Cai H.-L. (s. d.) og Hustru.

Blev Student 1856, Cand. polit. 1862, s. A. Volontør i Udenrigsministeriet og n. A. Kancellist. Ved Reduktionen efter Krigen satte H. paa Vartpenge 1866 og ledsagede n. A. som Sekretær Prins Hans (s. d.) under hans kortvarige Regentskab i Græ-

kenland. Efter sin Tilbagekomst sendtes han 1868 som Legationssekretær til Stockholm, 1870 til Petrograd. 1872 udnævntes han til Chargé d'Affaires og Generalkonsul i Washington, fra 1875 med Titel af Ministerresident. 1880 blev han Gesandt i Rom, 1890 i Stockholm, 1897 i Paris og 1902—12 i Berlin. Med sin klare Forstand og sit gode politiske Omdømme kom H. hurtig i første Række blandt de danske Diplomater. Overalt hvor han kom, forstod han og hans livlige, musikinteresserede Hustru at skaffe sig de bedste diplomatiske Forbindelser, hvoraf han drog Nytte ved Udarbejdelsen af sine velskrevne, altid velovervejede politiske Indberetninger. Med en hjertelig, imødekommende, aaben Karakter forbandt han stor Forhandlingsdygtighed og Evne til at omgaa Mennesker. Tidlig regnedes han for Danmarks bedste Diplomat og sendtes saaledes 1893 til Madrid for at genoptage Underhandlingerne om den mislykkede Handelstraktat fra 1885. Med Hensyn til Danmarks vigtigste politiske Spørgsmaal, Forholdet til Tyskland, stod H. afgjort i Modsætning til den sædvanlige konservative Opfattelse og var derfor ikke helt persona grata under det estrupske Styre. Alligevel var han allerede 1883 paa Tale som Quaa-des Efterfølger paa Gesandtposten i Berlin, men maatte af Anciennitetsgrunde vige for den langt ældre, men langtfra saa betydelige Kammerherre Vind. Alter 1896 var der Tale om en Omflytning af Gesandterne, saa

at H. kunde komme til Berlin, men først efter Systemskiftet og Vinds Afgang paa Grund af Alder sendtes H. som den dygtigste Mand til den vanskeligste Post, Berlin. Det blev her hans Opgave, i fuld Overensstemmelse med Konge og Regering, ved aaben Drøftelse at søge at fjerne Aarsagerne til de Misstemninger, der Tid til anden opstod som Følge af det ved Wienerfreden skabte Forhold i Nordslesvig. I Samtaler med ledende tyske Statsmænd søgte H. at ophæve den indgroede Mistillid til Danmarks politiske Hensigter og arbejdede maaltbevidst paa at skabe et bedre politisk Forhold mellem de to Lande. Til en vis Grad lykkedes dette ogsaa H., og personlig vandt han fuld Tillid i Berlin. Men selv om den haardhændede Köllerpolitik i Nordslesvig afsvækkedes i H.s Tid, kunde hverken han eller nogen anden nok saa dygtig Diplomat ændre Principperne for den preussiske Grænsepolitik. Gnidningsaarsagerne kunde kun formindskes, ikke helt fjernes. Et af de vigtigste Resultater i denne Retning var Konventionen af Jan. 1907 om Naturalisation af ca. 2.000 hidtil hjemløse Optantbørn, der derved undgik den staaende Fare for at blive udvist. Kort efter deltog H. i Forhandlingerne om de saakaldte Nord- og Østersøkonventioner, Jan. 1908, hvis Betydning dog var mere akademisk end reel. — Efter sin Afgang 1912 levede han i Kbh. I sine sidste Aar nedskrev han Erindringer om forskellige Episoder af sit indholdsrige Liv. Hans Hustru, en talentfuld Amerikanerinde, udgav i to Bøger sine elskværdig fortalte Erindringer fra det diplomatiske Selskabsliv. D. i Kbh. — Gift 1875 Anna Lillie Moulton, f. Greenough.

F. de F.

Litt.: Slægt se Cai H.-L.; Erindringer i „Hist. Tidsskr.“ IX 1 1918 („Dansk-spanske Handelstraktatforhandlinger 1893“); Leth og Wad: „Medd. om Dimitterede fra Herlufsholm“ 1875; Lillie H.-L.: „In the courts of memory 1858—75“ 1912 (dansk Overs. 1913) og „The sunny side of diplomatic life 1875—1912“ 1914 (dansk Overs., 1915); „Ill. Tid.“ ^{2/8} 1908, ^{25/11} 1900 og ^{6/10} 1912; „Nationaltid.“ ^{4/2} 1914; Schovelln i „Nationaltid.“ ^{22/7} 1918; „Politiken“ ^{21/7} s. A.; A. Frits i „Tilskueren“ Juli 1918; „Politiken“ ^{12/12} 1919.

Hegermann-Lindencrone, Mette Louise Christiane Frederikke (^{4/12} 1778—^{18/6} 1853), Forfatterinde. F. paa Gjorslev ved Storehedinge. Forældre: Gods-ejer Johan Frederik de Lindencrone og Bolette Marie Harboe. Hun voksede op i et stille og fint dannet Hjem, blev ung gift med en dygtig og begavet Officer og samlede i sit Hjem i Kbh. (Ejendommen Rolighed ved Kalkbrønderiet) en Række Venner blandt Tidens betydeligste

Mænd, bl. a. Oehlenschläger, Mynster, A. S. Ørsted, Sibbern, Ingemann, Andreas Saint-Aubain, P. Hjort. De omtaler i de varmeste Udtryk hendes Aand og Hjerter og dybt poetiske Sjæl. Fru H.-L.s Forfatterskab vidner ogsaa om Finhed, Smag og poetisk Sans, mens Opfindsomheden og den psykologiske Karakteristik er ret almindelig. Hun har hyppigst valgt historiske Emner, i den Oehlenschlägerske Retnings Aand. Hun har udgivet Skuespillene: „Eleonora Christina Ulfeldt“ (1817) og „Troubadouren“ (1820) samt „Danske Fortællinger“ (1825), ialt fire, bl. a. „Gæstekammeret i Præstegaarden“ og „Billedet“ med Tilslutning til Leonora Christinas Historie. I Nytaarsgaver og Tidsskrifter var hun ogsaa en hyppig Gæst. D. i Kbh. — Gift 1797 Generalløjtnant Johan Henrik H.-L. (s. d.), d. 1849. G. C.

Litt.: Slægt se Cal H.-L.; „Nyt Aftenblad“ 1825, S. 329; Oehlenschlägers Levnet II 1831; sammes Erindringer IV 1851; Selmer: „Nekrolog. Saml.“ II 1852, S. 406; J. P. Mynster: „Meddelelser om mit Levnet“ 1854; Reinhardt: „Familie-Erindringer“ II 1889; Anton Andersen: „Dsk. Forfatterinder I 19. Aarh.“ 1896; Steenstrup: „Den dsk. Kvindes Hist.“ II 1917; Nekrologer I „Berl. Tid.“ 1853, Nr. 144 og „Fædrelandet“ s. A., Nr. 148; Breve i „Af efterl. Breve til J. P. Mynster“ 1862, „Udv. af Breve til P. Hjort“ 1867 og „Nogle Blade af J. P. Mynsters Liv og Tid“ 1875.

Hegner, Anton ($\frac{2}{3}$ 1861— $\frac{4}{12}$ 1915), Violoncellist. F. i Kbh. Forældre: Buntmager Paul Anton Nikolai H. og Caroline Frederikke Westermeyer. Besøgte 1879 Konservatoriet, men fik sin væsentligste Uddannelse hos A. Rüdinger og opnaede snart en solid Position baade som Solist og Orkesterspiller. Samtidig virkede han som Sanglærer i Skoler, f. Eks. i Borgerdydskolen paa Østerbro fra

1880 og udfoldede tillige en ikke ringe Virksomhed som Komponist (flere Hæfter Sange, en Danse fantastique for Klaver, Violinromance, Violoncel-(Horn-)Romance samt Melodier i et Hæfte Skolesange). Afgørende for hans Karrière blev det imidlertid, at han i 1893 vragedes ved en Konkurrence til det kgl. Kapel, hvor hans Broder, den fremragende Kontrabassister Ludvig H. for længst havde Sæde. Skuffet herover rejste han til Tyskland og modtog derfra gennem Koncertagenten Hermann Wolff Stillingen som Solocellist efter Anton Hekking i det store Damrosch Orkester i New York, hvor han tillige blev Medlem af den navnkundige Brodsky Kvartet. I U. S. A., hvor hans Navn, sat i Forbindelse med en opsigtsvækkende Orkesterskandale, straks naaede videned, erhvervede han sig hurtigt Ry som en af Amerikas mest søgte Solister

paa dette Instrument og tilbragte en stor Del af sin Tid paa omfattende Koncertrejser over hele Unionen. H. var i Besiddelse af en varm og syngende Tone paa sit Instrument, og skønt Virtuoso var han fri for enhver Poseren i sit Spil. D. i New York. — Ugift. G. S.

Litt.: Nekrologer I „Berl. Tid.“ $\frac{7}{12}$ 1915, „Nationaltid.“ $\frac{4}{12}$ s. A. og af G. Skjerne i „Ill. Tid.“ $\frac{19}{12}$ s. A.; „Masken“ $\frac{19}{12}$ 1915.

Heiberg, Johan Ludvig ($\frac{14}{12}$ 1791— $\frac{23}{8}$ 1860), Forfatter, Æstetiker. F. i Kbh. Forældre: Forfatteren P. A. H. (s. d.) og Hustru (s. d.). Efter Frederiksdrenes Skilsmisse (1801) blev Drengen paa Faderens Forlangende sat i Huset hos en Moster, senere hos Rahbeks, hvorfra han flygtede tilbage til Mosteren. 1809 blev han privat dimiteret og følte som voksen stadig mere den forgudede Moders og

Stefaderens Hjem som sit. Her — ligesom paa en Sverigesrejse 1812 og i Fru Friederike Bruns litterære Salon — traf han nogle af Tidens betydeligste og højest dannede Personligheder. Derved udvikledes hans Sans for visse formelle Værdier: selskabelig Korrekthed og Finhed, Beherskethed og Ironi. Hans Interesser var diletantisk alsidige, og noget Brødstudium kunde han ikke samle sig om. Han dyrkede dog særlig Naturfag og Litteratur og her mest den romanske og Goethe. 1817 skrev han en Doktordisputats om Calderon, haabede en Tid at komme ind i Diplomati, men fik saa 1819 et Rejsestipendium og drog over London til Paris. Her levede han sammen med sin Fader 3 Aar, befandt sig i Modsætning til de ældre Romantikere yderst vel i Paris og dyrkede ivrig Teater og Selskabelighed. Faderen var bekymret over hans Spredthed; maaske var det Grunden til, at Sønnen søgte Lektoratet i dansk Sprog og Litteratur i Kiel. Her tilbragte han tre drøje Aar; hans Stilling var underordnet, hans Fag overset. Han følte dog selv den tvungne Koncentration som gavnlig, og i disse Aar trængte han ogsaa ind i den Hegel'ske Filosofi, som han indførte i Danmark med Skriftet „Om den menneskelige Frihed“ (1824). 1825 flyttede han tilbage til Kbh., da han saa en Mulighed for at skabe sig en Eksistens som Skuespilforfatter. 1828 blev han desuden Teaterdigter og Oversætter, 1839 Censor, 1849—56 Chef for det kgl. Teater under mangehaande Vanskeligheder. Han var desuden 1830—36 Lærer ved den militære Højskole og udarbejdede i den Anledning dels filosofiske Forelæsninger i Hegel'sk Aand, dels „Udsigt over den danske skønne Litteratur“

(1831). — H. var tidlig poetisk udviklet og skabende; for sit Dukketeater skrev han smaa Komedier. For Publikum traadte han først frem 1814 med „Marionetteater“, hvori „Don Juan“ (efter Molière) og det romantiske „Pottemager Walter“. Fra Aarene før Rejsen stammer ogsaa andre Skuespil: „Tycho Brahes Spaadom“, det mytologiske „Psyche“, det Calderon'ske „Dristig vovet halvt er vundet“. De viser alle en udpræget Formsans og en gratiøs og flygtig Lethed i Tanken og dens Udtryk. Derfor maa ogsaa det tungt højtidelige, overspændte og sentimentale hos Ingemann og hans Publikum udæske ham, og i „Julespøg og Nytaarsløjer“ (1816) parodierer han det. For Grundtvig var Spotten med Ingemanns Følelse kun københavnsk Grin og Gadedrenge-væsen. Han indlod sig i en Polemik, hvori H. boltrede sig med overlegent Vid (f. Eks. „Ny A-B-C-Bog“) og som for ham kun var en festlig Turnering, afsluttet med Digtet „Vaaren og Freden“ (1817). — Pariser- og Kieleropholdet er i det store og hele en Pavse i H.s Produktion. Saa meget stærkere strømmer den fra 1825, da han med sin første Vaudeville „Kong Salomon og Jørgen Hattemager“ med eet Slag erobrede Publikum og Skuespillerne. Indtil 1836 kom bl. a. „Aprilsnarrene“, „Recensenten og Dyrat“, „De uadskillige“, „Nej“, foruden Vaudevillemonologer som „Emilies Hjertebanken“. Overfor de N. T. Bruun'ske flade og flove, oftest oversatte Lystspil betegnede H.s Vaudeviller et uhyre Fremskridt i Komposition, Lethed, Ynde og Vittighed. Kun enkelte ældre regnede dem for Gøgl, og nogle troede, H. sigtede paa bestemte Personer. For at retfærdiggjøre usendte han en Afhandling „Om Vaudevillen som dramatisk Digtart og dens Betydning paa den danske Skueplads“ (1826). — Med „Elverhøj“ (1828) (der besejrede et Konkurrenceforsøg fra Oehlenschlägers Side) op tog H. det romantiske Skuespil paa sit Repertoire, hvor han med beregnet Kunst slynger det virkeliges og det overnaturliges Verden ind i hinanden. Til samme Gruppe hører „Dronning Isabella“, „Alferne“ (1834), „Syvsøverdag“ (1840) og til Dels det mere spekulative Eventyrdrama „Fata Morgana“ (1838). — H.s mest kendte Lyrik findes som Sange i Skuespillene. Mindre let tilgængelig er de Hegel'sk prægede Refleksionsdigte: „Reformationskantaten“, „Gudstjeneste“ og „Protestantismen i Naturen“. De to sidste staar tilligemed „De nygifte“ og den dramatiske Digtning „En Sjæl efter Døden“ i „Nye Digte“ (1840). I „En Sjæl“ har H. taget Standpunkt mod sin Samtids Liberalisme og Realisme, der dømmes ned i Trivialitetens Helvede. Endnu stærkere spottes Tidens Publikum i Teksterne til „Danmark, et malerisk Atlas“ (navnlige „Charlottenlund“) og i Satyrspillet „Nøddeknækkerne“

(1845). Hermed er praktisk talt H.s Digtervirksomhed færdig. Fraregnet det anonyme Lystspil „Valgerda“ og et enkelt Digt som Mindediget over Ida Bombelles (født Brun) vender han sig fra Publikum mod Stjerne og skriver i sin Aarvog („Urania“ 1844—46) forskellige astronomiske Afhandlinger samt „Hven“ og „Sophie Brahe“. Gennem sine Tidsskrifter endelig har H. virket overordentlig ind paa sin Samtids æstetiske Principper og almindelige Smag. Vigtigst var „Kjøbenhavns flyvende Post“ (1827, 28, 30), hvori bl. a. fremkom en overlegen Kritik af „Væringerne i Mikilgaard“ og en vægtig Gennemgang af Oehlenschlägers Digtning med det første Forsøg paa at karakterisere ham i Storhed og Begrænsning. H.s Kritik, hvis Tone affødte en Polemik med Soranerne: Hjort, Wilster og Hauch, holder sig til det tekniske eller det formelle, og undersøger Forholdet mellem Digterens Maal og hans Midler. Den udmærker sig ved sikker Smag og kritisk Skarphed og er skrevet i en pointeret, klar og gratiøs Stil, der dengang var ny. H. var toneangivende i 30'erne; en senere Tid (alle rede Goldschmidt, men navnlig Georg Brandes og Efterfølgere) har bebrejdet ham, at han isolerede Digterværket fra dets psykologiske og historiske Forudsætninger. Imellem 1834 og 1837 udgav H. „Den flyvende Posts Interimsblade“ (heri bl. a. den vægtige Afhandling „Symbolik“) og 1842—44 „Intelligensblade“ (heri bl. a. Afhandlingen „Lyrisk Poesi“). Det er i disse Tidsskrifter, han ud fra sin Kærlighed til Orden, sin Respekt for Autoritet og sin aandsaristokratiske, humanistiske og æstetiske skoledannede vander sig stadig skarpere mod Tidens moderne Tendenser og dens Publikum. Dette gør Gængæld i 40'erne, og H. staar sine sidste 15 Leveaar ret ene. D. paa Bonderup ved Ringsted. — Gift 1831 Johanne Luise Pütges (s. d.), d. 1890. G. C.

Litt.: Slægt i H. K. Heiberg: „Geneal. Opt. om Familien H.“ 1864, H. J. Møller: „Jac. Møller og hans Slægt“ 1889, J. Bldstrup i „Museum“ 1892, K. A. Heiberg: „Samlinger til en Slægtbog“ 1905—07, G. F. Heiberg: „Slægten H.“ 1907 og H. K. Steffens: „Norske Slægter“ 1915; Selvbibliografi i „Pros. Skrifter“ XI 1862 og Univ. Progr. ved Reformationsfesten 1817; Molbech: „Dsk. poet. Antologi“ IV 1840; P. L. Møller: „Kritiske Skitser“ I 1847; Overskou i „Dann. ill. Alm.“ VIII 1861 og „Den dsk. Skueplads“ IV—VII 1862—76; Cl. Petersen i „Aftenlesning“ II 1861; L. Dietrichson i „Nord. Tidsskr.“ I 1863; M. Hammerich: „Smaaskrifter“ II 1867; P. Hansen: „Om J. L. H.“ 1867 og „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; G. Brandes: „Essays“ 1889 og i „Saml. Skr.“ XV (fra 1903); Joh. Luise H.: „Et Liv“ 1891—92; Aumont: „J. L. H. og hans Slægt paa det dsk. Nationalteater“ 1891; N. Bøgh i „Museum“ 1891 II; J. Collin i „Tilskueren“ 1891; Juhl Clausen: „Kulturhist. Studier over H.s Vaudeviller“ s. A. og I „Helbergudstillingen“ 1909; N. Møller i „Ill. Tid.“ 13/2 1891; H. Rosendal i „Højskolebl.“ s. A. „Tilskueren“ 1893; Vilh. Andersen: „Dsk. Studier“ 1893, I „Vort Folk i 19. Aarh.“ I 1897, „Litteraturbilleder“ I 1903 og „Goethe“ I 1915; O. Borchsénius: „Hjemlige Interløber“ 1894; Gigas: „Litt. og Hist.“ I 1898; R. Neliendam i „Perso-

nalh. Tidsskr." VI 6 1915; Sv. Leopold: „Tres Talenter“ 1918; Schlichtkrull: „En Sjel efter Døden“ 1919; Nekrolog i „Ill. Tid.“ ^{9/9} 1860; se løvrig under Thomasine Gyllembourg, Joh. Luise H. og P. A. H.; Breve 1 „Breve til og fra J. L. H.“ 1862, Samlinger af Breve til J. P. Mynster 1862, P. Hjort 1867, H. C. Ørsted 1870, H. C. Andersen 1877, Hegel 1887, H. Hertz 1895 og C. Hostrup 1897, „Af J. Collins Pap.“ 1871, „Nær og Fjern“ VI 1876, „For Romantik og Hist.“ XIX 1877, J. L. Heiberg: „P. A. H. og Th. Gyllembourg“ 1882, C. Reinhardt: „Familie-Erindringer“ II 1887, „Af Dagens Krønike“ 1890, „Museum“ 1890, „Litt. og Kritik“ IV 1890, „Dannebrog“ ^{27/10} 1892, „Tilskueren“ 1912 I og „Vor Fortid“ III 1919.

Heiberg, Johan Ludvig (f. ^{27/11} 1854), klassisk Filolog. F. i Aalborg. Forældre: Læge Emil Theodor H. og Johanne Henriette Jacoba Schmidt. Blev Student 1871, tog filologisk Embedseksamen 1876,

vandt Universitetets Guldmedaille 1877, tog Doktorgraden 1879 (med Afhandlingen „Quaestiones Archimedeae“). H. underviste ved københavnske Privatskoler og var 1884—95 Bestyrer af Borgerdydskolen i

Kbh., som han bragte frem i første Række blandt Landets Skoler; ved sin Undervisning i Græsk førte han Eleverne til Erkendelse af det hellenske Aandslivs høje menneskelige Værd. Han blev titulær Professor 1892, Professor i klassisk Filologi ved Universitetet 1896, Forstander for Universitetets filologisk-historiske Laboratorium 1903, Æresdoktor ved Universiteterne i Oxford (1904), Leipzig (1909) og Berlin (1910) og var Universitetets Rektor 1915—16. Hans egentlige Speciale er de græske Matematikere, af hvis Skrifter han har udgivet alle de betydeligste, saaledes Archimedes (1880—81, 2. Udg., beriget ved nye Fund, 1910—15), Euklid (1883—1916), Apollonios fra Perge (1891—93), Serenos (1896) og Ptolemaios (1898—1903). Hertil slutter sig „Litterargeschichtliche Studien über Euklid“ (1882) og „Om Scholierne til Euklids Elementer“ (1888). Endvidere maa nævnes hans Udgave af Simplicius' Kommentar til Aristoteles' De caelo (1884). Men ved Siden af disse strengt filologiske Arbejder har han præsteret en talrig Mængde Skrifter, der henvender sig til en større Læsekreds, f. Eks. „Attiske Gravmæler“ (1895), „Liv og Død i græsk Belysning“ (1915), „Fra Hellas“ (1920) og en Mængde Smaaafhandlinger i „Studier fra Sprog- og Oldtidsforskning“, „Religionshistoriske Smaaskrifter“, og „Medicinsk-historiske Smaaskrifter“ foruden mangfoldige Artikler i danske og udenlandske Tidsskrifter. I „Illustreret Verdens-Litteraturhistorie“ I har han skrevet om græsk og romersk Litteratur (1901) og i „Verdenskulturen“ II om græsk Kultur

(1905—06). Disse Arbejder er alle prægede af hans stærke Overbevisning om den græske Kulturs enestaaende Betydning for Menneskeheden; græsk Tankegang er for ham ensbetydende med den videnskabelige Aand, der er upaavirket af personlige Følelser eller religiøse Fordomme. Derfor kæmper han med Kraft for Undervisningen i Græsk som det bedste Grundlag for den højere Dannelse. I sin Universitetsgerning, navnlig som Forstander for det filologisk-historiske Laboratorium, har han været ivrig for at fremme de Studerendes aktive Selvvirksomhed ved Øvelserne. Hans videnskabelige Haandskriftsstudier har ført ham ud paa mange Rejser, navnlig til Italien, hvor han imidlertid ikke har indskrænket sig til at studere paa Bibliotekerne, men baade undersøgt middelalderlige Kunstværker, især af Arkitekturen og fortrinsvis i lidet kendte Egne, og har erhvervet sig stor Fortrolighed med de moderne Italieneres Tankegang. Frugten af disse Rejser blev det monumentale, rigt illustrerede Værk „Italien“ (1904). Ogsaa her glæder han sig, hver Gang han i Italien finder Levninger eller Spor af græsk Indvirkning. Endelig har han deltaget i Udgivelsen af Søren Kierkegaards Samlede Værker (1901—06). — Gift 1879 Cathrine Asmussen.

H. R.

Litt.: Slægt se J. L. H.; Selvbibliografi i „Levnedsbeskrivelser af de ved Kbh.s Univ. Firehundredårsfest promoverede Doktorer og Licentiatler“ 1879; E. Hedén i „Ord och bild“ 1910; Vilh. Andersen: „Tider og Typer, Goethe II“ 1916 og i „Nationaltid.“ ^{2/2} 1916; Ove Jørgensen i „Ill. Tid.“ ^{27/4} 1904 og „Studium“ II 1915; Carl S. Petersen i „Berl. Tid.“ ^{28/11} 1914; E. Rindom i „Ill. Tid.“ ^{31/10} 1915; P. Levin i „Berl. Tid.“ ^{2/1} 1921.

Heiberg, Johanne Luise (^{22/11} 1812—^{21/12} 1890), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Vintapper, Traktør Christian Heinrich Pätges og Henriette Hartwig (el. Hirschborn). Faderen var Tysker fra Rhinlandet, Moderen fra Hessen og af jødisk Slægt; de traf hinanden i Kbh. og indgik Ægteskab. Da Johanne Luise blev født (hun var næst- yngste Barn), sad Familien i yderst knappe Kaar; det lille Hjem var blevet haardt ramt under Bombardementet, og Faderen var en slap Natur, der ikke evnede at bringe det paa Fode igen. Han forfaldt mere og mere, medens Moderen tog Styret; den stræbsomme Kone skaffede Mand og Børn Underhold ved at drive Spisekvarter og holdt i Kildetiden Beværtningstelt i Dyrehaven. Nogle Aar boede Familien i Aalborg, og efter Tilbagekomsten herfra blev den lille Jfr. P. optaget paa Teatrets Danseskole under Dahlén og Lar-

cher. Endnu ikke elleve Aar gammel optraadte hun første Gang ^{13/5} 1823 i et nationalt Skuespil af Nicolai Sætoft „Christian IV's Dom“ og fik ^{23/1} n. A. sin første Solodans i Galeottis Ballet „Bjergbøndernes Børn“. Hurtig fik man en Anelse om hendes dramatiske Talent, i Juli 1825 blev hun Elev ved Teatret, i Juli 1826 dramatisk Elev, men allerede forinden havde hendes blændende Evner begyndt at udfolde sig; i Februar havde Frydendahl (s. d.) holdt et Deklamatorium, hvor hun medvirkede og sammen med den fyrretyveaarige C. N. Rosenkilde (s. d.) gav Poul Møllers Dialog „Hans og Trine“. Det blev en Præstation, der mindedes langt ned i Aarhundredet. Heiberg, der var til Stede, gjorde her for første Gang hendes personlige Bekendtskab, og skrev med Udgangspunkt i denne Aftens Oplevelse i de følgende Maaneder „Aprilsnarrene“, hvori Jfr. P. spillede Trine Rar ved Førsteopførelsen ^{22/4} 1826. Jublen og Forbavelsen var lige stor, hendes Rygik som en Løbeild gennem Byen; hastig gled hun ind i Repertoiret, og da hun i Juli 1829 udnævntes til kgl. Skuespillerinde, havde hun et stort Antal betydelige Roller bag sig. Den purunge Pige, der savnede egentlig Oplæring og i sin Barndom kun havde haft triste og trykkende Forhold for Øje, var under denne rivende kunstneriske Udvikling samtidig rykket ud af Hjemmets armodsfyldte og lidet befrugtende Omgivelser; Jonas Collin havde skaffet hende Optagelse i Mad. Wexschalls (s. d.) Hus, hvor hun kom under Indflydelse af en aandelig og fint dannet Omgangskreds, og da dette Hjem opløstes, tog Fru Gyllembourg hende til sig; snart vendtes Forholdet om: Heiberg tog hende til Ægte, satte Bo, og Fru Gyllembourg flyttede ind hos de nygifte. Ved Heibergs Side opnaaede hun en social Stilling, der stod paa Højde med hendes kunstneriske Evner, og der kom Harmoni over hendes Livsgerning, som var saa lykkelig indledet og utrættet fortsattes i en Menneskealder. Navnlig i 30'erne og 40'erne var hun Sjælen i den danske Skueplads. Heiberg og Hertz skrev det ene Stykke efter det andet med kvindelige Midfigurer, der var tilrettelagt for hende. Ingen formaaede som hun at sætte den rette Stil paa Scribes den Gang saa yndede Lystspil, hun magtede lige ypperlig den fornemme, anstandsfulde Verdensdame og den uskyldig-barnlige Ingenue, hun forstod at skildre den erotiske Attraa i dens uendelige Varieteter, ligefra Heibergs Trine til Shakespeares Julie. Derimod laa de holbergske lidet individuelt opdrægede Kvindefigurer ikke for hendes Evner, ikke heller Oehenschlägers retlinet og romantisk skildrede nordiske Møer; hans „Dina“ derimod forstod hun at give Indhold. Det var efter en Udførelse af denne Rolle (Novb. 1842),

at de begejstrede Tilskuere spændte Hestene fra hendes Vogn og trak hende hjem i Triumftog. Der var Tider, hvor Repertoiret stod og faldt med Fru H. og hvor der fuldtud lagdes Beslag paa hendes forbavsende rige Arbejdssevne: fra Begyndelsen af 30'erne til midt i 50'erne paatog hun sig ca. 180 nye Roller. I Sæsonen 1858—59 var hun borte fra Teatret — Uoverensstemmelse med Skuepladsens Direktør havde bragt hende til at tage Afsked —, men hun vendte atter tilbage og begyndte med friske Kræfter. Klog som hun var tog hun i rette Tid sin Afsked; ^{2/6} 1864 viste hun sig sidste Gang som Elisabeth Munk i „Elverhøj“. Fra 1867 virkede hun som Sceneinstruktør og fik i denne Egenskab Lejlighed til at træde i nærmere Forhold til den nye Tid, der begyndte at gry; baade Ibsen og Bjørnson iscenesatte hun. Men 1874 trak hun sig helt tilbage fra den Scene, hun havde ydet saa store Tjenester som ingen anden dansk dramatisk Kunstnerinde. — Fru H. var en sjælden dyb og indholdsrig Personlighed. Hun havde en levende Sans for alle sin Tids store Spørgsmaal; i Heibergs Omgangskreds og paa Sølst ved Øresund, hvor hun og hendes Ægtefælle en Aarrække var J. Th. Suhrs (s. d.) stadig tilbagevendende Sommergæster, havde hun Lejlighed til at veksle Tanker med Dattidens betydeligste Mænd af alle Anskuelser. Som Skuespillerinde havde hun en sjælden udviklet Evne til at finde gribende sande Udtryk for den skildrede Figurs indre Egenskaber, en Evne, der dog ofte er intuitiv og ikke udtrykkelig betinger høj Intelligens; men hos Fru H. havde begge Dele indgaaet en lykkelig Forening. Mænd som Martensen og Krieger vilde ikke have følt sig tiltrukne af en Kvinde, hvor fortryllende og blændende hendes ydre Egenskaber end var, om de ikke aandeligt havde følt sig i Slægt med hende. Selv havde hun betydelige litterære Evner. Et Par Vaudeviller, der var blevet til i sene Nattimer efter Teatertid, en Bog om P. A. Heiberg og Fru Gyllembourg, Bladartikler m. m., vejer mindre til, det er hendes Brevveksling (Brevene til Krieger er udgivne) og navnlig hendes Memoirer („Et Liv, genoplevet i Erindringen“), der vil sikre hende en varig Plads i Litteraturen. I deres Anlæg tilfredsstiller Erindringerne hverken æstetisk eller historisk, hyppig er Faktum fortegnet og Fremstillingen lidet objektiv. Men Episodiskildringen er ualmindelig levende og Karakteristikkerne ofte mesterlig rammende. Breve og Memoirer blotter iøvrig ogsaa Fru H.s mindre lyse Sider, hendes altfor sparsomme og betingede Anerkendelse af Kunstfæller, der blot nogenlunde kommer i Plan med hende, hendes Angst for ikke at komme til at staa som den, der rager højt op over alle andre. Men

det betyder kun lidet i Forhold til hendes store Indsats i dansk Kultur. Eftertiden vil med Rette regne hende blandt de ypperste danske Kvinder. D. i Kbh. — Gift 1831 Forfatteren Johan Ludvig H. (s. d.), d. 1860.

E. N.

Litt.: Erindringer i „Smaaskrifter tillegn. A. F. Krieger“ 1887 og „Et Liv“ 1891—92; F. W. Solem: „Erindringer om Fru H.“ 1858; Th. Over-skou: „Den dsk. Skueplads“ IV—VII 1862—76 og I „Ill. Tid.“ 8/12 1867; „Ude og Hjemme“ VI 1883; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; Aumont: „J. L. Heiberg og hans Slægt paa det dsk. Nationalteater“ 1891; Cl. Bergsøe i „Ill. Tid.“ 10/12 1893 og „J. L. H.“ 1896; Godske Nielsen: „Udv. Bladartikler“ 1896; A. D. Jørgensen i „Saml. Afhdl.“ IV 1900 (fra 1893), „Prof. Phisters og Fru Sødrings Kritik af Fru H.s Erindringer“ 1893, „Hvorledes Fru H.s Erindringer blev til“ 1901 og „Redegørelse“ s. A.; J. J. Marstrand i „Tidens Strøm“ IX 1893; N. Møller i „Tilskuerven“ s. A.; J. L. Phister: „Et Nødværge“ s. A.; Rosendal i „Højskolebl.“ s. A.; J. Sødring: „Erindringer“ 1894—95; P. Andræ: „C. C. G. Andrus“ 1897—1912; John Paulsen: „Ny Erindringer“ 1901; Charlotte Bournonville: „Erindringer“ 1903; H. Hertz i „Juleoser“ 1905; Emil Poulsen i „Ord och Bild“ 1911; Holm Hansen: „Hvad jeg oplevede“ s. A.; E. Agerholm i „Teatret“ XI—XII 1912; E. Brandes i „Politiken“ 22/4 1901 og 21.22/11 1912; Rosenberg i „Ugens Tilskuer“ s. A.; Louise Jacobson og P. Jerndorff i „Ill. Tid.“ 24/11 s. A.; Joseph Martensen i „Studentherhjemmets Julebog“ s. A. og „H. L. Martensen“ 1918; R. Nielsen i „Edda“ 1915 og „J. L. H.“ 1917; H. Høstrup: „J. L. H.“ 1916; Steenstrup: „Den dsk. Kvinde“ II 1917; C. Roos i „Ugens Tilskuer“ 1/12 1917; Fru Gjølting i „Nationaltid.“ 20/12 1919; Gerda Christophersen: „Memolrer“ s. A.; M. Ruben i „Mænd og Bøer“ 1920; Breve i „Breve fra og til Chr. Winther“ 1880, D. Gade: „N. W. G.“ 1892, „Skuespillerforeningens Julehog“ 1893, „Teatret“ VIII 1908—10, „Gads dak. Mag.“ 1912—13, Nøllendam: „Breve fra dsk. Skuespillere og Skuespillerinder“ II 1912 og A. Friis og P. Munch: „J. L. H. og A. F. Krieger“ 1914 ff.; Nekrologer i „Kvinden og Samfundet“ 1891, „Danmark“ VI 1892, „Nationaltid.“ 22/12 og 28/12 1890, „Berl. Tid.“ 21/12 og 27/12 s. A. og „Politiken“ 22/12 og (af S. Schandorph) 25/12 s. A.

Heiberg, Kristian Axel (f. 31/1 1880), Læge. F. i Vemmeløv ved Slagelse. Forældre: Provst Gabriel Thomas Skat Rørdam H. og Johanne Christiane Müller. Brodersøn af P. A. C. H. (s. d.). Blev Student 1897, Cand. med. 1905, var klinisk Assistent ved Frederiks Hospital 1908—10, 2. Reservelæge sst. og ved Rigshospitalet 1910—12, 1. Assistent ved Kbh.s Poliklinik 1913—16. I en lang Række Arbejder over Bugspykirtlens normale og patologiske Anatomi har H. givet nye Bidrag til Forstaaelsen af dette Organs Funktion og dets Betydning for Sukkersygens Opstaaen. I sin i Würzburg 1914 udgivne „Handbuch der Krankheiten des Pancreas“ har han, støttet til et indgaaende Literaturkendskab givet en værdifuld Monografi af Bugspykirtlens Sygdomme. Ogsaa Leverens Patologi og Sukkersygens almindelige Kli-

nik og Terapi har han belyst i mindre Tidsskriftartikler, der er prægede af hans solide og grundige Indtrængen i Emnet. Dels som Formand for danske Lægers Afholdsforening, dels ved talrige populære Artikler om Alkoholens skadelige Indflydelse har han gjort et ihærdigt Arbejde for Ædruelighedssagen. — Gift 1911 Margrethe Kayser. O. P.

Litt.: Slægt se J. L. H.; Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1910.

Heiberg, Peter Andreas (16/11 1758—30/4 1841), Forfatter. F. i Vordingborg. Forældre: Rektor Ludvig H. og Inger Margrethe H. Blev Student 1774

og tog 1777 den nyoprettede store filologiske Eksamen. Han studerede derefter levende Sprog og underviste privat (for 6—8 Sk. Timen), men flygtede 1779 — vistnok paa Grund af en Spillegæld, han frygtede skulde bringe ham i Fængsel

— til Sverige. Her lod han sig af Nød hverve til Soldat, kom fri ved en bergensisk Farbrors Hjelpe, studerede en Tid i Upsala, men drog snart til Norge. 1782—85 var han i Bergen, først som Huslærer, senere som Kontorist hos en Storkøbmand. Men Bedragerier fra dennes Side, som han mod sin Villie blev tvunget ind i, oprørte ham, og da det opdagedes, at han havde omtalt dem i et Brev til sin Broder, mistede han Pladsen. Han vendte tilbage til Kbh., fik en Ansættelse hos Notarius publicus og Bestalling som Translater i Spansk og Portugisisk. — H.s Forfatterskab begynder (fraregnet et Par Oversættelser i Bergen) med Skuespillet „Forvandlingerne“ (1788) og et Par Viser, men bliver dog først af Betydning med „Rigsdalersedlens Hændelser“, et periodisk Skrift i 16 Numre mellem 1789 og 1793. Det blander efter engelsk Mønster Roman og Satire og sigter, snart drillende, snart bidende paa allehaande aktuelle Forhold og Personer, særlig angaaende Tallotteri (hvor H. synes at have personlige smertelige Erfaringer), Adels-hovmod, Embedsmandsovergreb og Tyskeri (baade tyske Vindmageres Frækhed og dansk Snobberi for dem). H.s Tyskerhad, der baade var nationalt og politisk bestemt, fik ogsaa Udtryk i hans „Holger Tyske“ (1789; en Parodi paa Baggensens Opera „Holger Danske“), i Skuespillet „Virtuosens Nr. 2“ (i „Rigsdalersedlen“) og i Komedien „De Vønner og de Vänner“ (opført 1792 under stort Bifald, men standst af Regeringen). Af H.s andre Skuespil fortjener kun Syngestykkerne „Indtoget“ og „Chinafarerne“ at nævnes (1790 og 1791). — Fra de første Aar af 90'erne er ogsaa H.s fleste

Viser, som var bestemte for Klubber og selskabelige Sammenkomster, men hvis skarpe politiske og sociale Hentydninger blev af stor Betydning for Dannelsen af en offentlig Mening i frisindet Retning. Indtogsvisen, Vor Klub, Min politiske Omvendelse, Laterna-magica Visen er de mest kendte. Flere Gange ramtes H. af Sagsanlæg og Bøder. Maaske har hans Kritik og de hyppige litterære Fejlder givet ham et Præg af vel at være frygtløs i Kampen for sin Overbevisning, men lidt kværlant ogsaa, i hvert Fald ikke Regeringens Mand. Han følte det selv som en personlig Forfølgelse, at han blev forbigaaet, da Notarembetet blev ledigt, og kunde ikke tie stille hertil, men førte efter sin Vane sin Sag for Publikums Domstol (i Flyveskrifter, bl. a. „Sum cuique“). Han blev forpint og bitter, havde ogsaa personlige og økonomiske Vanskeligheder, saa han vistnok søgte Bedøvelse ved Morfin. Hans følgende Arbejder er mærkede af Bitterhed: „Politisk Dispatch“ (en Kritik af Statsholdningen) og den ironisk-bidende Ordbog „Sproggranskning“ (begge 1798 i Tidsskriftet „For Sandhed“). Kort efter blev der anlagt Sag mod H.; han var sin egen Defensor og lagde Sagen frem i „Læsning for Publikum“. Efter den nye Presselov blev han dømt ^{24/12} 1799 til Landsforvisning og rejste ^{1 1/2} Maaned efter til Paris, hvor han fik en Ansættelse i Udenrigsministeriet og ofte havde Lejlighed til at følge Talleyrand paa hans Rejser, til han 1817 fik sin Afsked med 3000 Frs. i Pension. Hans Forfatterskab i Paris er rent politisk-juridisk: „Om Dødsstraffene“, „Politiske Aforismer“, „Enevoldsmagten Indførelse i Danmark“, alle fra 20'erne og alle udkomne i Kristiania, hvorfra ogsaa hans „Tre Aar i Bergen“ og „Erindringer“ udsendes 1829—30. — H.s digteriske Betydning er begrænset af, at han stillede sit Forfatterskab i sine politiske Idealers Tjeneste og altid er stærkt aktuel. Han er præget af det 18. Aarh.s franske Oplysning og revolutionære Kritik, men er helt fri for dogmatiske Doktriner, kun uforsonlig overfor enhver Form for Vilkaarlighed. Han er altid skarp, men ogsaa vittig og aldrig plump i sine Angreb. Han var stejl og stolt som Personlighed og lidet lykkelig i sit Liv. Skilsmissen, som hans Hustru gennemførte ved hans Landsforvisning, voldte ham en dyb Smerte og en brændende Forbitrelse, men et treaarigt Besøg af Sønnen (1819—21) hidførte atter en Tilnærmelse. Sine sidste Aar levede han blind og meget ensom. D. i Paris. — Gift 1790 Thomasine Christine Buntzen (s. d.). Ægteskabet opløst 1801; hun d. 1856. G. C.

Litt.: Slægt se J. L. H. og i Jürgensen og Hennings: „Slægtregister over Familierne Sangaard m. fl.“ 1910; Selvbioграфи i „Tre Aar i Bergen“ 1829, „Erindringer“ 1830 og „Æfterskrift til „Saml. Skuespil“ IV 1819; Rahbek: „Erin-

dringer af mit Liv“ 1823—29; Chr. Thaarup: „P. A. H.“ 1860; Cl. Petersen i „Ill. Tid.“ ^{8/1} og ^{15/1} 1865; „Dsk. Saml.“ II 1866—67; Otto: „Livs-erindringer“ 1873; Fr. Bajer: „Nordens polit. Digtning“ 1878; Joh. Luise Heiberg: „P. A. H. og Th. Gyllembourg“ 1882; J. L. Heiberg i „Letterst. Tidskr.“ 1883; Edv. Brandes i „Morgenbladet“ ^{22/3} og ^{26/3} 1883; L. Kornelius-Kybel: „Nogle Bemærkninger om P. A. H. og Fru Gyllembourg“ 1883; J. Nellemann i „Letterst. Tidskr.“ 1883; „Ill. Tid.“ ^{29/5} 1887; „Hist. Tidsskr.“ VI 1 1888; E. Holm: „Den offentlige Mening og Statsmagten i den dsk-no. Stat 1784—99“ 1888; H. Jøger: „En gl. Kærlighedshist.“ 1891; H. Schwanenflügel: „P. A. H.“ 1891; E. Holm i „Hist. Tidsskr.“ VI 3 1892; Rønning: „Rationalismens Tidsalder“ III 1896—99; S. Alkærsg i „Højskolebl.“ 1900 og 1906; Bobé: „Reventlowske Pap.“ VIII 1917, Tilføjelser, S. 29; Grønberg: „P. A. H. og hans Hustru“ 1915; Breve i „Hist. Tidsskr.“ IV 1843, „Ill. Tid.“ ^{4/3} 1877; Boye: „Om K. M. Rahbeks Brevveksling“ 1881, „Breve fra P. A. H.“ 1883, Birket-Smith: „Til Belysning af litt. Pers. og Forhold“ 1884, „Museum“ 1891 II, „Tilskueren“ 1891, 1902 og 1912, „Bogvennen“, Krla. I 1893 og „Personalh. Tidsskr.“ VI 1 1910.

Heiberg, Peter Andreas Christian (^{20/9} 1837—^{20/3} 1875), Botaniker. F. i Lunde ved Odense. Forældre: Pastor Arve Christian Linde H. og Georgia Samsine Rørdam. Blev Student 1854, Cand. mag. i Naturhistorie 1860, Dr. phil. 1863 ved en Afhandling om Diatomeer. Foruden dette Arbejde har han skrevet en Del Afhandlinger i „Botanisk Tidsskrift“, hvis Stifter (1866) og første Redaktør han var. Han var en iderig Mand, der havde mange Planer, som delvis senere er taget op af andre, f. Eks. Udgivelse af en „Dansk Ekskursionsflora“. Han var en meget stridbar Natur, deltog i Striden mellem Schiøtte og Steenstrup paa førstnævntes Side og rettede tillige et kraftigt Angreb paa Botanikeren A. S. Ørsted (s. d.). H.s urolige Virkelyst førte ham ind i det praktiske Liv med omfattende Sødtørringsarbejder forskellige Steder i Landet, f. Eks. ved Sønder sø ved Kbh. Herved tilsatte han den Formue, han havde faaet med sin første Hustru, Datter af en rig Skibsreder i Helsingør. D. i Hellebæk. — Gift 1) 1860 Louise Sophie Holm, d. 1871. 2) 1871 Ottilie Margrethe Hauch, d. 1875. H. J.
Litt.: Slægt se J. L. H.: „Botanisk Tidsskr.“ XII 1880.

Heiberg, Peter Wilken (^{24/7} 1840—^{22/6} 1920), Læge, Ornitolog. F. i Kbh. Forældre: Forstander for Døvtummeinstituttet S. J. H. (s. d.) og Engelke Marie Rørdam. Blev Student 1860, var Underlæge ved Ambulancen 1864, blev Cand. med. 1867 og vandt Universitetets Guldmedaille 1867. 1866—68 arbejdede han paa fysiologisk Laboratorium under Panum, blev Dr. med. 1869 („Bidrag til Læren om Stofskiftet“), nedsatte sig i Thisted Sept. 1868, blev Distriktslæge der 1874,

i Viborg 1879 samt Overlæge ved Sygehuset der. Stiftsfysikus 1893—April 1915. H. vak-

lede i Begyndelsen mellem Fysiologi og Kirurgien, men valgte den sidste og blev derved en af den moderne Kirurgis allerførste Pionerer i de danske Proviensbyer. Han maatte kæmpe mod den gængse Modvillie mod operative Indgreb og arbejde under mangelfulde Syge-

husforhold, men hans Mod og Dygtighed skabte snart Respekt for ham. Han indførte straks Antiseptikken ved dens Fremkomst og foretog i Ly af den store og heldige Underlivsoperationer, bl. a. den første Operation for Ekstrauteringraviditet herhjemme. Efter at han havde faaet større og bedre Arbejdskaar i Viborg, tiltog hans Ry og Virksomhed overordentlig, hvortil hans myndige, repræsentative Personlighed og ualmindelige Dygtighed væsentligt bidrog. I forskellige medicinske Tidsskrifter gav han Meddelelser fra sin Praksis; endvidere udgav han 1886 en ornitologisk Lokalfauna „Thylands Fugle“, et ikke omfangsrigt, men fortjenstfuldt Arbejde, der indeholder gode Oplysninger om det rige Fugleliv i denne noget afsides liggende Landsdel. D. paa Petersdal ved Hald Sø. — Gift 1) 1868 Zarah Margrethe Cathrine Krieger, d. 1870. 2) 1874 Abelone Marie (Minna) Bonne.

O. P.

Litt.: Slægt se J. L. H.; Frølund: „Stamt. over Slægterne Mølgaard og Buch“ 1875; Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1870; „Ill. Tid.“ 23/9 1904; Nekrologer i „Politiken“ og „Nationaltid.“ 23/9 1920, „Berl. Tid.“ 24/9 s. A. (af R. C. Mortensen) og „Ugeskr. f. Læger“ 1/7 s. A. (af V. Scheel).

Heiberg, Povl (f. 27/7 1868), Læge. F. i Sorø. Forældre: Provst Gabriel Thomas Skat Rørdam H. og Johanne Christiane Müller. Brodersøn af P. A. C. H. (s. d.). Blev Student 1886, Cand. med. 1893, foretog efter Kandidattjeneste 1894—96 en Studierejse (Nervesygdomme og Bacteriologi) til Paris

Vinteren 1896—97. Han var Medredaktør af „Ugeskrift f. Læger“ 1900—07 og „Maanedsskrift f. Sundhedspleje“ 1908—14, blev Kredslæge i Kbh. 1906, Dr. med. 1909 („Bidrag til Skarlagensfeberens Historie i Danmark i det 19. Aarh.“), Vicedagslæge 1912. Blandt vore Medicinalstatistikere indtager H. en fremskudt Plads ved sine omhyggelige Arbejder over Sygelighed og Dødelighed indenfor forskellige Erhverv, Syfilis' og generel Pareses indbyrdes Forhold stati-

stisk belyst, Hospitalsbelægningen i Kbh., Sygekasseforhold og ikke mindst ved Disputatsen. Fra Hygiejnens og den sociale Medicins Omraade maa nævnes hans „Hygiejnisk Raadgiver for Boligsøgende“ og Undersøgelser over Kosten i de forskellige Samfundslag og dens Ændringer under Dyrtiden. Endelig har han i Chipault: „L'état actuel de la chirurgie nerveuse“ (1902) skrevet om skandinavisk Nervekirurgi. — Gift 1902 Elisabeth Bjørum. O. P.

Litt.: Slægt se J. L. H.; Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1909; C. Mourier: „Bogen om Studenterne fra 1886“ 1911.

Heiberg, Søren Johan (1/8 1810—13/1 1871), Døvstummelærer, Præst. F. i Kbh. Forældre: Forstander for Vartov Peter Wilken H.

og Elisabeth Catharina Schrøder. Blev Student 1827, Cand. theol. 1836 og s. A. Lærer ved det kgl. Døvstummeinstitut. 1838—39 foretog han Rejser i Udlandet for at gøre sig bekendt med Døvstummevæsenet.

1839 blev han Førstelærer, Præst og Forstander for Døvstummeinstituttet. Samtidig var han Præst for Kbh.s Tvangsarbejdsanstalt (Ladegaarden), var endvidere Medlem af Bestyrelsen for det kgl. Blindeinstitut. Han var den første, der satte System i Arbejdet for de dövstumme, bl. a. ved Ansættelse af flere Lærere, Trykning af de hidtil afskrevne Bøger, Indførelse af Skrædersyning og Vævning for Pigerne og Snedkerarbejde for Drengene, ligesom han systematiserede Arbejdet for de tidligere Elever og bevarede personlig Forbindelsen med dem; han var tillige en fortrinlig Administrator, der gennemførte Orden og Økonomi i Ledelsen af Anstalten. Han var Aumonier hos Enkedronning Caroline Amalie. 1865 blev han Præst i Kjeldby paa Møen og blev Provst for Møenbo og Baarse Herreder. D. i Kjeldby. — Gift 1) 1839 Engelke Marie Rørdam, d. 1855. 2) 1857 Emma Rørdam, d. 1897. K. K.

Litt.: Slægt se J. L. H.; A. Teilmann: „Stamt. over Familien Teilmann“ 1844 og „Stamt. over Familien Neergaard“ 1846; C. Goos: „Det kgl. Døvstummeinstitut i Kbh. 1807—1967“ 1907.

Heiberg, Vilhelm (f. 2/4 1853), Læge. F. i Kbh. Forældre: Forstander for Døvstummeinstituttet S. J. H. (s. d.) og Engelke Marie Rørdam. Blev Student 1871, Cand. med. 1878, var Kandidat ved Frbg. Hospital 1879—81, ved Fødselsstiftelsen 1881—82, blev Dr. med. 1881 („Om Ovariesvulsten som Komplikation ved Svangerskab“), var Re-

servekirurg ved Frederiks Hospital 1882—84, Prosector chirurgie 1883—85, Reserve-læge ved Frbg. Hospital 1885—88, i Udlandet Nov. 1885—Marts 1886. Han oprettede en kirurgisk-gynækologisk Privatklinik 1888 og var Underakkouør ved Fødselsstiftelsen 1890—92, Overlæge ved Kbh.s Amtssygehus 1893—1914. H., der var nøje knyttet til og paavirket af Professor Howitz, hvis fleraarige Assistent han var, gjorde sig tidlig kendt som en dristig og dygtig Operatør, der som den første udenfor England udførte Lawson Tait's Perinæoraf. Hans udmærkede Egenskaber som Gynækolog og Kirurg i Forbindelse med hans faste og bestemte Karakter gjorde ham til en dygtig Leder af Amtssygehuset. — Gift 1888 Anna Elise Margrethe Henningsen. O. P. Litt.: Slægt se J. L. H.; Selvbiografi i Unlv. Progr. Nov. 1882; Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1871“ 1912; „Nationaltid.“ 1/4 1914.

Heide, Axel (10/3 1861—3/10 1915), Bankdirektør. F. i Haderslev. Forældre: Herredsløged, senere Politimester Peter Alexander Cecilus H. og Emilie Magdalene With. Blev Student 1879, Cand. jur. 1885, Birkefuldmægling paa Frbg. 1885—95. Stiftede 1895 med Tietgens Støtte Laane- og Diskontobanken, hvis Direktør han var, til han 1897 blev Tietgens Efterfølger som Direktør i Privatbanken. I

denne Stilling blev han til sin Død, og det er fortrinnsvis hans Virke her, der har sikret ham en særlig Plads i dansk Finansvæsens Historie. Da H. traadte ind i Bankvirksomhed, prægedes Tiden af en relativ Stilstand; Tietgen var gammel og træt, og ingen enkelt syntes decideret kaldet til at tage det finansielle Herredømme op efter ham. H. kom da til at virke overmaade forfriskende ved sit raske Initiativ, sin Iderigdom og sin rastløse Energi for at faa sine Planer gennemførte, hvorved han støttedes virksomt af sin opdrægede Kombinations- og Forhandlingsevne. Skønt han savnede Uddannelse som Bankmand og næppe kan karakteriseres som noget overlegent Finanstalent i Tietgens Stil — han traf vistnok ikke sjælden sine Dispositioner efter Indskydelser og ikke efter kølige velovervejede Beregninger — fik han dog gennem de nævnte forfriskende Egenskaber og støttet af sin store Elskværdighed og sin betydelige ved Giftermaal erhvervede Formue snart en meget indflydelsesrig Position i Finansverdenen og blev meget populær i vide Kredse. Det første Tjaar af hans Privatbankperiode, da han utrættelig nydannede var paa Færde overall, var ikke alene det resultatrigeste — og følgesværeste —, men sikkert og

saa det for ham selv lykkeligste Afsnit i hans Liv. Overordentlig talrige er de til Dels meget betydelige Foretagender, til hvilke hans Navn paa en eller anden Maade er knyttet — som Stifter, som Financier, som Formand i el. Medlem af Bestyrelser o. s. v. Det er allerede nævnt, at han var Laane- og Diskontobankens Stifter; nævnes bør desuden hans Virksomhed for Hovedstadens forskellige Sporvæsselskabers Sammenslutning i kun to Selskaber, det københavnske og det frederiksbergske, hvorefter Driften elektrificeredes og Enhedstakster gennemførtes, hans Arbejde for Sammenslutningen i Tændstikindustrien og hans mer eller mindre intime Tilknytning til Kbh.s Telefonselskab, Østasiatisk Kompagni, Vestindisk Kompagni, Koloniallotteriet, Nordsjællands Elektricitetsværk, Nordisk Forlag, Silvan o. m. fl. Det kan i Betragtning af den rastløse Virksomhed, H. udfødede, næppe undre, at ikke alt, hvad han var med til at bygge op, var lige solidt funderet, og da Trængselstiderne kom med Bankkrisen 1908 og Albertikatastrofen, og Følgerne heraf ogsaa mærkedes i H.s Bank, vendte Stemningen sig mod ham, paa hvem den let rejste offentlige Mening var tilbøjelig til at lægge hele Ansvaret for de Forhold, der dog kun for nogle Aar hæmmede og tyngede Privatbanken. Efterhaanden som de nævnte skæbnsvangre Begivenheder er kommet paa Afstand, og en mere lidenskabsløs Vurdering har kunnet gøre sig gældende, erkendes det vistnok almindeligt, at adskilligt af den Kritik, H. var udsat for, var allfor haard, og det virker i hvert Fald forsonende, at hans Arbejde — som det fra meget indsigtsfuld Side er blevet hævdet — paa efter Krisen at bøde paa begaaede Fejl var beundringsværdigt, og at han herved ikke skydede saa store personlige Ofre, at hans betydelige Formue svandt stærkt ind. Men sin tidligere Indflydelse naaede han ikke at genvinde. Personlig var H. utvivlsomt et overordentlig varmhartet Menne-ske, polisk-elskværdig, hjælpsom og yderst gavmild, og han var en god Patriot. Kbh. har han skænket flere Monumenter (Absalon paa Højbroplads, den unge Oehlenschläger ved Allégade, Bissen og Marstrand foran Kunstmuseet), og i Skibelund Krat beko-stede han Opstillingen af Hansen-Jacobsens „Modersmaalet“. Sin store Forhandlingsevne fik han Lejlighed til at anvende i Samfundets Tjeneste som en af Mæglerne under den store Arbejdskonflikt i 1899. D. i Kbh. — Gift 1888 Harriet Block. C. T.

Litt.: Slægt se Schmidt: „Legatstifteren N. Brocks og Hustru Lene Bredals Slægt“ 1891, Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og „Politiken“ 4/10 1915; „Hver 8. Dag“ 28/8 1906; „Ill. Tid.“ 24/8 1899 (af E. v. d. Recke) og 12/8 1907; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 10/10 1915 (af Henrik F. Rosbøl), „Børsen“ 5/10 s. A., „Berl. Tid.“ 4/10 s. A. (af J. P. Winther og O. Benzon), „Politiken“ 4/10 s. A. (bl. a. af Koppel og Carl Thal-

blitzer), „Nationaltid.“ $\frac{4}{10}$ s. A. (af Jul. Schovelln), „Finanstid.“ I s. A. og „For Industri og Haandværk“ s. A.

Heide, Hans Peter ($\frac{26}{2}$ 1811— $\frac{3}{5}$ 1895), Landmand. F. i Broager Sogn, Sønderjylland. Forældre: Herredsfuldæggt Claus H. og

Cecilie Petersen. Lærte Landvæsen paa et Par Gaarde i Slesvig, men lagde sig ogsaa efter Teglværksdrift, kom 1832 til Holsteinborg og senere til Mogenstrup paa Sjælland, derefter til Knivholt ved Frederikshavn, paa hvilke Steder han som Forvalter udfoldede en af-

vekslende Virksomhed i Tegl- og Kalkværksdrift, Ølbryggeri, Spritbrænding, Mølleri m. m. 1840 overtog han Forpagtningen af Bygholm Teglværk ved Horsens, 1858 købte han den nærliggende Kærsgaard, som han drev indtil 1885, da han flyttede til Horsens. 1893 tog han Ophold i Kbh. H. var en dygtig Praktiker med aabent Øje for Videnskabens Betydning for praktisk Virksomhed; han bliver dog navnlig erindret for sin Deltagelse i det landøkonomiske Foreningsliv. Som ung Mand var han med til at stifte Sorø Amts Landboforening, og han har sin væsentligste Andel i Oprettelsen af Horsens Landbrugsforening, hvis Formand han blev. H. har mere end nogen anden været virksom ved Stiftelsen af vor ældste og største landøkonomiske Fællesforening, Foreningen af jyske Landboforeninger (1872), og han var de to første Aar Formand for denne Forening, som senere udnævnte ham til Æresmedlem. Han nærede en levende Interesse for nationale og landøkonomiske Spørgsmaal og beklædte en Række Tillidsposter; 1864 blev han valgt til Folketinget i Bjerrekredsen, men opgav Mandatet 1865. D. i Kbh. — Gift 1) 1840 Sophie Dorthea Hygom, d. 1857. 2) 1860 Christiane Hygom.

A. C.

Litt.: Slægt se A. H.; M. Galschiøt: „Landbrug og Landmænd i Danmark“ 1888; Nekrologer I „Ugeskr. f. Landmænd“ 1895 og „Horsens Avis“ $\frac{4}{6}$ s. A.

Heilbuth, Paul Herman (f. $\frac{27}{5}$ 1861), Fabrikdirektør. F. i Kbh. Forældre: Grosserer William H. og Emilie Magnus. Fik efter endt Skolegang sin første Handelsuddannelse

1877—78 hos C. Søht & Co. og fra 1878 i Handelshuset Beckelt & Meyer, der paa det Tidspunkt drev Import af Sukker og Kaffe. Var 1884—96 Leder af det nævnte Handelshus' Gødningsforretning, 1897—1913 Direktør i „Det danske Gødnings-

Kompagni“ og 1900—13 Direktør i „Dansk Svovlsyre- og Superphosphat-Fabrik“, Medlem af Bestyrelsen for de Esbjergske Dampskibsselskaber „Vesterhavet“ (1896—1918) og „Dania“ (fra 1900); er endvidere bl. a. fra 1914 Medlem af Landmandsbankens Bankraad og dets Delegation. Var 1912—18 Medlem af Grosserersocietetets Komité og er fra 1913 Medlem af Kbh.s Havnebestyrelse. H. betegnes af dem, der kender ham, som en stærkt nuanceret Personlighed, der ikke kan karakteriseres udtømmende med nogle faa Adjektiver. Han har ikke blot som Forretningsmand vist sig i Besiddelse af ualmindelige Evner, men har lagt stærke politiske, sociale og kunstneriske Interesser for Dagen. Han har spillet en meget betydelig organisatorisk Rolle i det radikale Parti, ikke mindst for dets Presse, som han sikkert har bragt betydelige pekuniære Ofre. Fra 1905 er han Leder af det radikale Venstres Kontor og Medlem af Hovedbestyrelsen for Partiets Landsforbund, fra s. A. i Bestyrelsen for „A/S Den frie Presse“, fra 1910 Formand i Forretningsudvalget for „A/S De sydsjællandske Venstreblade“ og fra 1914 Formand i Bestyrelsen for „De Lolland-Falsterske Venstreblade, A/S af 1914“. Socialpolitisk har han været virksom som Medlem af Bestyrelserne for Sjællands (fra 1906) og for Fyns Stifts (fra 1913) Udstykningsforeninger, og paa Ordningen af de økonomiske Forhold under Krigen har han som et meget interesseret Medlem af den overordentlige Kommission af $\frac{8}{8}$ 1914 utvivlsomt øvet en ikke ringe Indflydelse. H. var 1914—16 Administrator for Stamhuset Mollkenborg og det Huitfeldtske Fideikommis. Interesser udover de forretningsmæssige, politiske og sociale har H. bl. a. vist som Medlem af Bestyrelsen for Foreningen „Fransk Kunst“ (fra 1918) og som Medlem af Direktionen for Zoologisk Have (fra 1918). — Gift 1) 1901 Anna Julie Hoffmeyer. Ægteskabet opløst. 2) 1917 Maria Zeylner. C. T.

Litt.: Slægt i Fischer og Hauch-Fausbøll: „Familien Philippsen“ 1920; C. Nyrop: „Fredens Mølle“ 1905; „Politiken“ $\frac{13}{2}$ 1918.

Heilmann, Gerhard Vilhelm Ernst (f. $\frac{25}{6}$ 1859), Dekorationskunstner, Illustratør, Forfatter. F. i Skelskør. Forældre: Apoteker Henrik Peter Gysbert H. og Fanny Agnes Nathalie Mau. Blev Student 1877, Cand. phil. 1878, studerede en Tid ved Polyteknisk Læreanstalt og dernæst i 5 Aar Medicin, men uddannede sig saa paa Kunstnerens Studieskole fra Okt. 1883 under Frans Schwartz, Tuxen og Krøyer; rejste 1893 tre Maaneder i Tyskland og Italien. Han har udstillet paa Char-

lottenborg Foraarsudstilling 1887—92, 1905 (mest Malerier), Kunstneres Studieskoles Udstilling 1896 og Udstillinger af Bogkunst i Stockholm 1897, London 1900 og Leipzig 1914. H. blev først kendt som Porcelæns-maler (var ved den kgl. Porcelænsfabrik 1890—1902), derefter som Tegner af Udstyr til talrige Bøger og andet (f. Eks. de nu gældende Pengesedler) og som Illustratør (f. Eks. Karl Gjellerup: „Minna“). Hans Arbejder har vundet almindelig Yndest, især hans Pennetegninger, ved deres poetisk stemningsbevægede Fantasi og kultiverede Smag. Han inspireres især af Litteratur, og hans rent dekorative Ting hviler gerne paa et litterært Idéindhold. Som Forfatter og Illustratør har han udgivet: „Slægt Heilmann“ (1893—95), „Øresund“ (1904), „Onkel Vilhelms Historier om Dyr“ (1908), „Min Slægt“ (1919). I Kunstindustrimuseet findes tre Udkast af ham til Vaser. H. nærer levende Interesse for Ornitologi; i „Dansk ornitolog. Foren. Tidsskr.“ har han 1915—16 offentliggjort en stor Afhandling om Fuglenes Afstamning, og han er som Illustratør knyttet til det store Værk om Danmarks Fugle, som vil blive udgivet af E. Lehn Schiøler. — Ugift. S. S.

Litt.: Slægt se H. J. Møller: „Assessor J. Møller og hans Slægt“ 1889 samt Gerhard H.: „Slægten H.“ 1893—95 og „Min Slægt“ 1919; „Tidsskr. f. Kunstindustri“ 1893 og 1897—98; „Modern Book-Bindings“ (Winter Nr. of „The Studio“ 1899—1900) S. 74 f.; „Modern Pen Drawings“ (Special Winter Nr. of „The Studio“ 1900—01); „Zeitschrift für Bücherfreunde“ II 1899 S. 533 f. og III s. A. S. 264 f.; R. W. Shufeldt i „Scientific American“ 1916—17; Arthur Hayden: „Royal Copenhagen Porcelain“ 1911; „Berl. Tid.“ 24/6 1919.

Heimbach, Wolfgang (—1660—), Figuraler. F. i Oveelgøne, Oldenburg. Rejste i 12 Aar i Udlandet og fandt derpaa Beskæftigelse dels hos den hjemlige Greve Anton Günther af Oldenburg, dels hos Christian IV og Frederik III. Hans Arbejder er Portræt- og Figurmalerier i Kabinetformat, nærmest i Palamedes' Stil, uhyre detaljeret gennemførte. Hans største Arbejde er Billedet

paa Rosenborg af Arvehyldingen 1660 (malet 1666), med hans Selvportræt; sst. findes det grevelige Oldenburgske Familiestykke, et Par Prinseportrætter og flere smaa borgerlige Interiører med Figurer, samt Maleriet af Elfenbensskæderen Jakob Jensen Normand. Paa Frederiksborg hænger Sofie Amalie i Maskeradedragt og Grev Christian Rantzau; paa Steensgaard Greve Hans Schack og Hustru, paa Kunstmuseet et Paveportræt (fra 1645). Desuden rummer en Række udenlandske Galerier (italienske Samlinger, National Gallery, London) Ar-

bejder af ham. Ca. 1667 forlod han Danmark; Billeder af ham kendes fra 1635 til 1675. Han var døvstum. O. A.

Litt.: Nagler: „Die Monogrammisten“ III 1863.

Hein, Einar (f. 10/5 1875), Maler. F. i Kbh. Forældre: Direktør i Kbh.s Kreditforening Adolf Christian Frederik H. og Laura Henriette Jensen. Gik, efter forberedende Undervisning af H. Grønvold, paa Teknisk Skole, paa Akademiet Okt. 1892—Maj 1896 og derefter tre Vintre paa Kunstneres Studieskole under Krøyer. 1899 opholdt han sig 1/2 Aar i Paris, hvor han malede paa Rolls Atelier, og fra Efteraaret 1900 til Efteraaret 1902 atter i Udlandet, mest Italien. Han har udstillet næsten hvert Aar paa Charlottenborg Foraarsudstilling siden 1898, Kunstneres Efteraarsudstilling 1907, 1909 og 1912, Udstillingen i Rom 1911 (Portræt af Højesteretsjustitiarius C. V. Nyholm) og Malende Kunstneres Sammenslutnings Udstillinger. Foruden Blomsterbilleder har han overvejende malet Portrætter, især af Børn, der er holdte i lyse, kølige Farver, og i hvilke man sporer Krøyers Skole. — Gift 1900 Elisabeth Caroline Mathilde Jacobsen. S. S.

Litt.: Slægt i Hiort-Lorenzen: „De Fredericia-Bruuners Slægtbog“ 2. Udg. 1880; „Politiken“ 31/1 1903; „Nationaltid.“ 3/2 1903 og 3/5 1917.

Hein, Estrid (f. 20/7 1873), Læge. F. paa Øregaard ved Kbh. Forældre: Højesterets-sagfører Octavius Thomas Hansen (s. d.) og Hustru. Blev Student 1890, Cand. med. 1898, uddannede sig i en Aar-række paa Farbroderen, Prof. Edm. Hansen Gruts (s. d.) Øjen-klinik, studerede derefter fysiologisk Optik i Paris i 1 Aar og opholdt sig ved forskellige Øjen-klinikker i England, Holland, Tyskland og Østrig i 1/2 Aar. 1906 oprettede hun en Privat-klinik i Kbh. og har ved sin Dygtighed og Humanitet samlet sig et stort Klientel. Hendes Interesse for Samfundsspørgsmaal, særlig Kvindens Stilling, bevirkede, at hun 1909 valgtes til Formand for Dansk Kvinde-samfunds Københavnskreds. Denne Stilling varetog hun i 7 Aar, indtil Arbejdet i den skandinaviske Familieretskommission, hvori hun indvalgtes 1915, lagde for stærkt Belslag paa hendes Tid. Hun har arbejdet energisk for Kvindens Valgret og Forbedring af hendes økonomiske og hele retslige Stilling, ikke mindst den gifte Kvindes. Udgaaet fra en gammel, fint kultiveret og be-

gavet Slægt hævder hun smukt dens Navn.
— Gift 1896 Ingeniør Hjalmar H. O. P.
Litt.: Slægt se Edmund Hansen Grut og Einar H.; „Berl. Tid.“ 8/12 1918.

Hein, Sophus Peter Frederik (f. 10/11 1854), Baneingeniør. F. i Kbh. Forældre: Oberst Fritz H. og Sophie Langenheim. Blev Exam. polyt. 1870, Cand. polyt. 1876, log Landinspektørekksamen 1883. 1877 var han traadt i de sjællandske Jernbaners Tjeneste, blev 1879 Fuldmægtig og 1886 Banebestyrer, 1904 Baneingeniør af 1. Grad og har siden 1916 været Chef for 2. Banesektion, der bl. a. omfatter Nord-

og Kystbanen udover Hellerup. H. er i Besiddelse af stor teknisk Dygtighed, klart Blik for det centrale i en Sag og parlamentarisk Evne, men hans noget fornemme Tilbageholdenhed, der bundet i Beskedenhed og fin Dannelse, ligesom hans Sky for at søge Popularitet har gjort, at han ikke i større Grad er kendt af Offentligheden. Hans store personlige Elskværdighed har gjort ham overordentlig afholdt af alle, der lærer ham nærmere at kende. Hans Kaldelse til Chef for de stærkt trafikerede Nord- og Kystbanelinier var tilstrækkeligt Vidnesbyrd om den Anseelse, han nyder indenfor sin Etat. — Gift 1881 Anna Nissen.

H. H.-N.

Litt.: „Fredericia Dagbl.“ 13/3 1909.

Heinesen, Mogens (3/3 1545—18/1 1589), Fribytter. F. paa Østerø, Færøerne. Forældre: Præsten Heine Jønsen (Havreki) og Gyrid Arnbjørnsdatter Gran. Han levede sin Barndom og første Ungdom paa Færøerne. Som voksen drev han Koffardifart mellem Bergen og sin Hjemstavn og gik senere i hollandsk Krigstjeneste. 1579 fik han af Frederik II Eneret paa Færøernes Handel og det Hver at jage Sørovere i Nordseer. Han viste i denne Stilling usædvanlig Dristighed, Aandsnærværelse og Styrke, men for sine Landsmænd, Færingerne, blev han en haard og hensynsløs Plageaand. — Under et Besøg i Danmark 1581 paatog M. H. sig at op-søge Grønland, men trods al Iver og Forvovenhed mislykkedes Forsøget. Ved sin Hjemkomst blev M. H. stillet under Anklage for Voldtægt mod en Søster til den Kvinde, som hæa kort efter ægtede. 1583 fældede Rigsraadet en Dom, som gik ham imod, og samtidig maatte han væge for sig i en Sag, som Rentemesteren Christoffer Valkendorf havde rejst imod ham for hans Bedragerier og blodige Udsugelser paa Færøerne. Skønt han nød Frederik II's Gunst, forlagde han derfor 1585 sin Virksomhed til Holland, hvor han fik udstedt Kaperbrev af Moritz af Oranien.

I Juni 1587 kunde han dog atter vende tilbage, og han bosatte sig nu i Aalborg. Frederik II's Død borttog imidlertid hans Sikkerhed, og det lykkedes nu endelig hans Modstander, Christoffer Valkendorf, at faa Ram paa ham. Et engelsk Gesandtskab førte Klage over, at han 1585 havde overfaldet et engelsk Skib. Skønt han dengang havde været hollandsk Kaper, blev han dog nu for denne Handling dømt til Døden af Københavns Raadstueret. I Forvejen var han kommet i Christoffer Valkendorfs Magt, og denne skyndte sig med at lade Dommen udføre. 1590 blev dog Grundlaget for denne Dødsstraf underkendt af en Herredag; M. H.s Enke fik udbetalt en Erstatning, og hans Levninger kunde nu stedes til Hvile under alle Tegn paa Æresoprejsning. Paa Færøerne levede siden Mindet om Vovehalsen M. H. i Sagnets forskønnede Glans. D. i Kbh. — Gift 1582 Sophia Akselsdatter Gyntersberg, d. efter 1607.

H. Js.

Litt.: Slægt ved Heilskov i „Personalh. Tidsskr.“ VI 6 1915; L. Debes: „Færoe et Færoa reserata“ 1673; Wolffs Journal 1808 II; „Dsk. Mag.“ III 1 1842; L. Daae: „Om M. H.“ 1869; „Folkekalender f. Dann.“ 1869; P. T. Wandall; „Jægerspris“ 1783—94 I; C. E. Secher i „Hist. Arkiv“ 1877 II; Troels-Lund: „M. H.“ 1877 og 1911; C. F. Bricka i „Hist. Tidsskr.“ IV 6 1878; C. Klitgaard i „Personalh. Tidsskr.“ VII 1 1916.

Heise, Carl Arnold Leopold (28/12 1837—7/2 1915), Historiker. F. i Birkerød. Forældre: Sognepræst C. J. H. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1856, Cand. philol. 1862, Adjunkt ved Herlufsholm 1863, i Viborg 1868, Overlærer i Roskilde 1882, Rektor i Viborg 1892, log sin Afsked 1908.

Han vandt Navn og Venner ved sin samvittighedsfulde og retsindige Virken som Skolemand og var en interesseret Lærer, men størst Betydning fik han gennem sit historiske Forfatterskab. I en tidlig Alder kom han ind paa grundige Studier over Reformationstiden i Danmark og satte sig det Maal at fortsætte C. F. Allens Værk; det blev ikke naaet, men H.s Forskning satte Frugt i en Række delvis betydningsfulde Afhandlinger, saaledes om Povl Helgesen og Martin Reinhardt (1870), Herredagen 1533 (1873), Disputatsen „Christiern II i Norge“ (1877) og Wolfgang v. Utenhof (1877). Videre kan nævnes Oversættelsen af Skibbykroniken (1890—91), Udgiverarbejdet „Diplomatium Vibergense“ (1879), en Række Afhandlinger om Viborgs Historie, „Familien Rosenkrantz' Historie“ (1882 ff.), to Afhandlinger om Kbh.s tidligste Historie (1880—82), en Mængde Artikler i „Biografisk Leksikon“ og Fremstillinger af Tiden 1481—1536 i „Danmarks Riges Histo-

rie" (1899—1905). H. viser sig i disse Arbejder som en grundig, forsigtig og sundt dømmende Historiker af den Allen'ske Skole, der paa flere Punkter har skabt frugtbare Synspunkter; mærkes kan hans Fremstilling af Brydningerne mellem dansk og tysk under Christian III. Hans Afsnit af „Danmarks Riges Historie“ er i god Forstand populært og skrevet med Kraft og Lune; her som ellers viser han som sin Læremester nogen Forkærlighed for Christian II. D. i Kbh. — Gift 1868 Kaia Marie Otilia Dichman.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll og Hfort-Lorenzen „Patr. Slægter“ II 1911; Selvbioграфи i Univ. Progr. Nov. 1877; „Ill. Tid.“ 12/1 1908; J. P. Jacobsen I „Tilskueren“ 1907, S. 300 ff.; Nekrologer i „Viborg Stiftstid.“ og „Berl. Tid.“ 9/2 1915 og af Joh. Steenstrup I „Saml. t. J. H. o. T.“ 1915 og I „Hist. Tidsskr.“ VIII 5 s. A.

Heise, Carl Johan (^{30/3} 1787—^{29/2} 1857), Oversætter. F. i Kbh. Forældre: Købmand Samuel Christian H. og Karine Marie Holm. Blev Student 1801, tog teologisk Eksamen 1805, var Adjunkt i Helsingør 1806—13. 1813—15 var han Huslærer hos den preussiske Minister i Kbh. og studerede i sin Fritid Platon, af hvis „Kriton“ han fik en Oversættelse oplaget i Molbechs Maanedsskrift „Athene“ (1814). Han blev Forstander for Seminariet ved Brahetrolleborg 1815 og virkede som saadan til dets Ophævelse 1826. Siden var han Sognepræst i Birkerød 1831—57. Var udpræget Rationalist. Meget forfjnt har han gjort sig ved sine gode Oversættelser af Dialoger af Platon; i det skandinaviske Litteraturselskabs Skrifter (1827) udkom hans Oversættelse af „Symposion“, senere i 8 Bd. Oversættelser af en hel Række af Dialoger med oplysende Anmærkninger (1830—59). Billeder af H. findes ikke; efter Sibbern var han „af smal og mager Legemsbygning, snarere høj end lav, Ansigtet ogsaa meget magert, med stor, fremtrædende Næse og skarpe Træk — I hans legemlige Fremtræden var noget nobelt. I hans Øjne et livligt Sjeludtryk.“ D. i Birkerød. — Gift 1832 Caroline Dichman, d. 1881.

Litt.: Slægt se A. H.; Biografi af F. C. Sibbern som Indledning til 8. Del af H.s Oversættelser af Platon; „Svendborg Amt“ 1909, S. 89.

Heise, Peter Arnold (^{11/2} 1830—^{12/9} 1879), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Kontorchef i Justitsministeriet Samuel Leopold H. og Petrine Mariane Petersen. Var bestemt for Studeringerne og blev Student 1847, men var efterhaanden stærkt fængslet af Musikinteresser og studerede nu Musikteori, først hos A. P. Berggreen og i 1852 hos Moritz Hauptmann i Leipzig. Efter at han 1853 var vendt tilbage til Kbh., virkede han

som Musiklærer og blev n. A. Meddirigent i Studentersangforeningen. En egentlig lønnet Stilling fik han først 1858, da han ansattes som Organist og Musiklærer ved Akademiet i Sorø, hvor han forblev til 1865, da han trak sig tilbage for i Kbh. helt at ofre sig for sin Komponistvirksomhed. Lige saa fattigt hans Liv var paa ydre Begivenheder, lige saa rig er til Gengæld hans musikalske Gerning i sit kunstneriske Indhold. Hans efter Traditionen tidligste Arbejde var Vuggesangen af Oehlenschlägers „Aladdin“. Gennem Berggreen er han musikalsk tidlig traadt i Forhold til Weyse og til Dels formet efter ham, men allerede i den nævnte Melodi spores den i Aarenes Løb stærkt udviklede individuelle Udtryksform, som giver H. en Særstilling i dansk Musik. Efter Hjemkomsten fra Leipzig er det navnlig Forholdet til Gade, som præger hans ydre Form, men ogsaa overfor denne Mester var han stærk nok til at bevare Særpræget i sin musikalske Udtryksmaade; de store Strømninger i Udlandets Musik, specielt den Wagner'ske, naaede ham derimod aldrig, satte ialfald intet mærkbart Spor. Det var i det hele taget ikke saa meget Musikerne som Digterne, der satte hans Fantasi og Skabertrang i Svingninger. Til Gengæld mærkes i hans Musik den samme Sligning og Udvikling, som dansk Digtekunst gennemløb i hans Samtid, den samme Forskel i Formen, som kan følges fra Oehlenschläger til Ernst v. d. Recke og Drachmann. Hans musikalske Karakteriseringssevne passerer nøjagtig den samme Nuancering i Stemningsindholdet, som præger Tiden fra den blodløse Romantik til 70'ernes faste Mandighed. Studentersangforeningstiden satte navnlig Spor i en Række Sange og Viser som „Vi er en liden, men modig Hær“ (1854), „Tre Katte“ (1858) og Viserne af Hostrups „Soldaterløjer“ (1850). Den Gade'ske Paavirkning førte ham ind paa Instrumentalkompositioner som Violinsonaten og til Dels Klaverkvintetten, mulig ogsaa i Forsøg i større Former som „Indvielseskantaten“, den yndede Ruskantate (Chr. Richardt) og Afskedskantaten til Hostrup, men ganske umiskendelig i Ouverturen til „Marsk Stig“ (1856). Det samme gælder „Efteraarstormene“ for Soli, Kor og Orkester (1860), „Bergliot“ for Solo og Orkester med den prægtige Sørgemarsch samt Symfonien i Dmol. Ikke liden Tilknytning havde han til Teatret, for hvilket han skrev Operaen „Pashaens Datter“ (Hertz), opført 1869, Balletten „Cort Adeler“ (1870) samt en Del Scenemusik til „Palatøke“ (1867), „Kongsemnerne“ (1871), „Bertran de Born“ (1873), Munchs „Fjældsøen“ (1875) samt sidst, men ikke mindst hans uforgængelige Opera „Drot og Marsk“ (1878), der er blevet staaende som den levedygtigste af danske musikdramatiske

Arbejder, vor eneste egentlig nationale Hel-aftensopera. For Koncertsalen skrev han „Volmerslaget“ for Mandsstemmer og Blæsere (Sangerfesten i Kbh. 1869), Koncertstykket „Tornerose“ for Soli, Kor og Orkester, „Kong Hakes Ligfærd“ for Mandskor samt en Del yndede Mandskvartetter som „Jylland mellem tvende Have“, „Hurra, Kammerater“, „Dans, ropte Felen“ o. m. fl. Sin største og uforgængeligste Betydning indenfor dansk Musik fik han dog som Romancekomponisten, Weyses Arvtager, og paa dette Omraade skænkede han sit Land en Skat af eminent og blivende Værd. Blandt hans talrige, senere i 3 Bind samlede, Romancer og Sange, baade strofiske og gennemkomponerede, kan fremhæves saa kendte Ting som „Husker Du i Høst“, „Højt over Bøgens Top“, „Bergmanden“, „Sydlandske Sange“ og de prægtige „Dyveke Sange“. De er alle Udtryk for en sjælden poetisk Fordybelse i Stemningsindholdet og svøber sig med deres fuldendte Deklamation som et ligesaa melodisk rigt som harmonisk spartansk Klædebon om Digterens Tekst. D. i Taarbæk. — Gift 1859 Ville (Vilhelmine) Hage, d. 1912.

G. S.

Litt.: Slægt se A. H.; Schwanenflugel i „Ude og Hjemme“ II 1879; V. C. Ravn i Udg. af P. H. s Musik til Palmatoke 1880; A. Sørensen: „Studentersangforeningen 1839—89“ 1890; Niemann: „Die Musik Skandinaviens“ 1906; W. Behrend i „Gads dsk. Mag.“ 1908—09 og i „Riemann-Festschrift“ 1909; H. Ploug i „Vor Fremtid“ III 1910; Breve i D. Gade: „N. W. G.“ 1892, „Breve fra og til H. Hertz“ 1895 og „Tilskueren“ 1910 I; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ²¹/₉ 1879 (af Ang. Hammerich), „Ude og Hjemme“ II s. A., „Nord. Musik Tid.“ I 1880 (af Ch. Kjerulf), „Berl. Tid.“ ¹²/₉ 1879 og „Dagbl.“ ¹³/₉ s. A.

Heise, Arnold Vilhelm (f. ⁷/₅ 1858), Søfartschef. F. i Sorø. Forældre: Sognepræst Victor H. og Alexandrine Flensborg. Kom

1874 til Søs og tog 1879 Styrmandseksamen fra Bogø Navigationsskole, blev 1882 Reserveløjtnant i Marinen. 1888 traadte han ind i Statsbanetjenesten som Styrmand, blev 1902 Skibsfører af 2. Grad, 1905 af 1. Grad, 1910 Skibsinpektør, 1911 Søfartsinpektør og 1916 Sø-

fartschef. H. har gennem sin mangeaarige praktiske Tjeneste i de forskellige Grader erhvervet solide Erfaringer og fortrinlige Forudsætninger for at kunne bestride sit betydningsfulde Embede. Han er derhos en populær Mand indenfor Etaten, hvortil foruden hans udmærkede personlige Egenskaber, hans lange og trofaste Arbejde for Personalets Organisation i høj Grad har bidraget. 1899—1909 var han Repræsentant for Søfartens Personale i Jernbaneforeningen og 1906—09 Formand for Statsbaner-

nes Skibsofficersforening. Under sit Ophold i Korsør var han 1900—06 og 1909—10 Medlem af Korsør Byraad samt 1900—10 Medlem af Korsør Sørst. Siden 1911 er han Medlem af Søtransportkommissionen. — Gift 1888 Agnes Marie Nicoline Bjørn.

H. H.-N.

Litt.: Slægt se A. H.; „Jernbanebl.“ IX 1911, S. 51.

Heldvad, Niels Hansen (²⁷/₁₀ 1564—²⁸/₆ 1634), Folkeskribent. F. i Hellevad, Aabenraa Amt. Forældre: Sognepræst Hans Nissen og Mette Laursdatter Dyltmersen. Under- vistes hjemme af Faderen, særlig i Matematik, Astronomi og Astrologi; rejste senere udenlands, tog Studentereksamen ved Universitetet i Riga og fuldendte sine teologiske Studier i Rostock. 1590 blev han sin Faders Eftermand som

Præst i Hellevad, og s. A. begyndte han Udgivelsen af de tyske og danske Almanakker, der snart gjorde hans Navn kendt og skattede viden om i Danmark og store Dele af Nordtyskland; de bragte en Mængde praktiske Oplysninger og anstillede allehaande meteorologiske og astrologiske Betragtninger i en underholdende Form. 1612 maatte han, der ved en Nativitetsberegning havde paadraget sig den gottorpiske Gehejmeraad Joh. v. Woverns Fortællelse, forlade Sønderjylland og drog til Danmark, hvor Christian IV gjorde ham til sin Hofastrolog og ofte tog ham med paa sine Rejser. Han udfoldede nu en særlig omfattende og broget Skribentvirksomhed og er ikke uden Føje blevet kaldt sin Tids Føljetonist; med samme Lethed og Færdighed behandlede han de forskelligste Emner lige fra indtrædende voldsomme Naturbegivenheder til gamle Kirkeskikke og de i Dansk almindeligst brugte Døbenavne; ogsaa som Salmedigter og dramatisk Forfatter optraadte han. Om det Lune og slagfærdige Vid, han lagde for Dagen i personligt Samvær, var der endnu hundrede Aar efter hans Død Anekdoter i Omløb. D. i Kbh. — Gift 1591 Gertrud Jürgensdatter, d. 1631.

C. S. P.

Litt.: J. Langebek i „Vid. Selsk. Almanak“ 1775—76; R. Nyerup i „Minerva“ 1804, I; „Iris og Hebe“ 1808 I; Brandt og Helveggs „Dansk Salmedigtning“ I 1846; Stolpe: „Dagspressen i Danmark“ I 1878; Rosenberg: „Nordboernes Aandsliv“ III 1885; H. F. Rørdam i „Kirkeh. Sml.“ III 6 1887—89 og IV 1889—91 samt „Hist. Saml. og Studier“ IV 1902; N. Lindbergs Udg. af H. s Bog om vore Kirkeskikke 1863 og V. Sábys af hans Prosaattire „St. Peders trende Døtre“ 1881; C. E. Carstens i „Schlesw.-Holst.-Lauenb. Kirchen- und Schulblatt“ 1887; N. C. Nielsen i „Nord-slesv. Søndbl.“ 1892.

Helgesen, Hans, (⁴/₁₀ 1793—²⁸/₂ 1858), Officer. F. i Oslo. Forældre: Forvalter ved

Alunværket i Oslo Hans H. og Karen Hansdatter. Blev Elev ved norske Militærinstitutt

1810, Sekondløjtnant 1813, Premierløjtnant s. A., udmærkede sig under Krigen mod Sverige 1813—14; arresteredes, da han nægtede at aflægge Ed til den svenske Konge, afskedigedes og gik til Danmark. Her fik han Tilladelse til at gaa i preussisk Krigstjeneste og deltog

bl. a. i Slaget ved Waterloo. Derefter var han til Tjeneste ved det danske Auxiliær-Korps i Frankrig, hvor han 1818 giftede sig og tog sin Afsked. Han levede i Nantes, hvor han gjorde Forretninger bl. a. med Indførsel og Salg af danske Heste til den franske Stat. 1831 fik han Tjeneste som Officer i Pariser-Nationalgarden, 1836 døde hans Hustru, og 1838 rejste han til Norge for at søge ind i Hæren, men gik 1840 til Danmark, hvor han modtog en lille Pension af Christian VIII. Han boede i Stapelholm og ansattes efter Oprørets Udbrud som Ordonansofficer hos Schleppegrell; havde Kommandoen over 5. Bataillon i Slagene ved Kolding og Fredericia. Oberstløjtnant 1849. Efter Slaget ved Isted fik han Kommandoen over Brigaden Schepelerns Avantgarde mod Frederiksstad, indtog Byen og udnævntes til dens Kommandant. Det derefter følgende Forsvar af Byen er en Bedrift, der bragte H.s Navn viden om og hører til de mest lysende i vor Krigshistorie. Efter Krigen blev han Kommandant i Slesvig og fra 1852 i Rendsborg. Det er sagt om H., at han havde Lighed med Sagatidens Helte, og deri ligger vel ogsaa hans sande Karakteristik: han var eventyrlysten som de, trofast og varmhjertet overfor Venner, ubønhørlig og grum mod Fjender, venesæl og livfuld i Livets store Øjeblikke. Hans franske Hustrus Navn kendes ikke; der var flere Børn, og en Søn skal være falden paa Krim; men over den Del af hans Liv hviler der en Dunkelhed, som han selv intet gjorde for at sprede. D. i Rendsborg. — Gift 1818 med ?, d. 1836. K. C. R.

Litt.: Erindringer i „Rapport over Frederikstads Forsvar“ 1850 og „Dsk. Jagttid.“ 1905—06; Flømand: „Slagene ved Fredericia og Isted“ 1853; „Ill. Nyhedsblad“ 1855 og 1860; O. Vaupell: „Skildringer af Ryes, Schleppegrells og H.s Liv“ 1875, i „Vort Forsvar“ 1881, „Ill. Tid.“ ^{1/10} 1893 og „Nordslesv. Søndagsbl.“ 1905; E. Høyer-Møller: „Trø af mine Venner“ 1878, i „Vort Forsvar“ ^{21/1} 1900 og „Livs- og Krigserindringer fra 1850—64“ 1894, S. 31 f.; „Dannebrog“ III—IV 1883; „Vort Forsvar“ Aug. 1887 og 1889—90; H. A. Mallings: „Efterl. Erindringer“ 1894, S. 86; Ax. Larsen (Liljefalk): „Dsk.-no. Heltehistorier 1814—64“ 1896; Rist: „Olaf Ryes Saga“ 1894; „Nordslesv. Søndagsbl.“ 1900; Øverland: „Oberst H. H.“ 1903; J. F. Dücker i „Die Helmat“ 1907; D. Bruun i „Milit. Tidsskr.“ 1910; Bodenhoff: „Mindelige Bøgne“ 1910; „Fædrelandet“ 1910; Brev i

„Norsk mil. Tidsskr.“ 1883; Nekrologer i „Ill. Nyhedsblad“ 1858 og „Tidsskr. f. Krigsvæsen“ s. A.

Helgesen, Povl (f. ca. 1480; Dødsaar ukendt), teologisk og historisk Forfatter. F. i Varberg, Halland. Faderen dansk, Moderen svensk. Gik i Skole i Skara; ellers vides intet om hans Uddannelse, før han 1517 træffes som Munk i Karmeliternes Kloster i Helsingør; i Datiden synes denne Orden i Særdeleshed at have lagt Vægt paa videnskabelige Studier, og H. er da ogsaa begejstret for den humanistiske Dannelse. Tillige var han interesseret i kirkelige Reformers; endnu før Luthers Optræden udgav han 1517 i Anledning af Arcimbolds Afladshandel en latinsk Tale mod Romerkirkens Misbrug, og i Begyndelsen hilsende han ogsaa den tyske Reformator med Glæde. 1519 havde Klosteret oprettet et Kollegium i St. Pederstræde i Kbh. („Hvide Kloster“, det nuværende Valkendorfs Kollegium), hvor unge Mænd kunde uddannes til Kirkens og Videnskabens Tjeneste, og H. blev da denne Stiftelses Forstander og samtidig Lektor i Teologi ved Universitetet; her samlede han om sig en Kreds af Disciple, hos hvem han vakte Sans for alvorlige bibelske Studier, og som han sikkert tillige gav Impulser i reformatorisk Retning. Da Luther imidlertid fuldstændig brød med den katolske Kirke, kunde H. ikke længere følge ham; han slog om og blev fra nu af Reformationens ivrige Modstander; for den folkelige Betragtning stod dette som uforklarligt, og han fik derfor — ganske ufortjent — Tilnavnet „Vendekaabe“. Da han nu tillige faldt i Unaade hos Christian II, maatte han forlade Kbh. og flygte til Jylland; her sluttede han sig helt til de katolske Biskopper og blev en af de virksomste Agitatorer for Oprøret mod Kongen. Nogle Aar senere fik han atter sin Virksomhed ved Universitetet tilbage — i hvert Fald beklædte han denne Stilling 1527 — og han kastede sig nu med Iver ind i Religionskampen og skrev Stridskrifter mod Lutherdommens Talsmænd, bl. a. Hans Tausen; efter Tidens Skik er denne Polemik præget af stærke Skældord og overhovedet holdt i en meget grov Tone. Paa Herredagen 1533 førte H. Sagen mod Hans Tausen og fik ham dømt for kættersk Nadværløse; men selve Hovedresultatet af Forhandlingerne dér, at Kongevalget udsattes, og at de holstenske Grever blev indblandede i Stridighederne, fyldte hans udpræget nationale Sindelag med Uvillie. 1534 udgav han da et Skrift, hvori han formaner til Enighed om de religiøse Spørgsmaal og anviser som Vej dertil nogle mindre Indrømmelser til Protestanterne; i den følgende Tid forsvinder han sporløst af Historien. — Ved Siden af hans polemiske Skrifter maa ogsaa nævnes et Par historiske Arbejder, nemlig en kortfattet latinsk Skildring af de

danske Kongers Historie og især den saakaldte „Skibbykronike“, hvis Original 1650 fandtes indmuret i Skibby Kirke; dette sidste Skrift er trods de haarde og ubillige Domme, H. fælder over sine politiske og religiøse Modstandere, et meget værdifuldt Kildeskrift. Et af de allervigtigste til Datidens Historie. — Ugift.

H. M.

Litt.: Olivarus: „De vita et scriptis Pauli Ellæ“ 1741; Høst I „Politik og Historie“ IV 1821; C. Th. Engelstoft I „Hist. Tidsskr.“ II 2 1848 og III 6 1867—69; C. E. Secher I Udg. af P. H.s dsk. Skrifter I 1855 og I „Kirkeh. Saml.“ II 1853—56; A. Heise I „Ny Kirkeh. Saml.“ V 1869—71, „Hist. Tidsskr.“ IV 3 1873 og VI 5 1895 og I Overs. af Skibbykroniken 1890—91; C. Paludan-Müller I „Hist. Tidsskr.“ III 1 1858 og 6 1867—69; H. Schück I „Samlaren“ VII 1886; H. F. Rørdam: „Hist. Saml. og Stud.“ I 1891; L. Schmitt: „Der Karmeliter Paulus Hellä“ 1893; Ellen Jørgensen i „Fra Frederiksberg Amt“ 1917.

Hellemann, Carl Christian Hallander (15/1 1850—2/5 1920), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Vandmester Andreas Hallander H.

og Inger Johanne Rosa Nielsen. Blev Sergent og var Gymnastiklærer paa Jonstrup Seminarium 1875—77, gik derefter til Scenen, debuterede 23/9 1877 i Fredericia og 25/5 1879 paa Folketeatret som Birk i „Et Kys“. Han tilhørte siden uafbrudt dette Teater, hvor han i Aa-

renes Løb spillede op imod 400 Roller og i 15 Aar tillige var Regissør. Blandt hans Roller kan anføres Oberst Kraft i „Revue“, Abel i „Hverdagsfolk“, Pilegaard i „En Børsbaron“, Havermann i „Landmandsliv“, Dr. Ask i „Feriegæsterne“, Ribolt i „Tordenvej“, Svale i „Eventyr paa Fodrejsen“, Grønholdt i „Mester og Lærling“, Barding i „Soldaterløjer“, Møller i „Første Violin“, Mikkel Stolpe i „Østergade og Vestergade“, Jessen i „Forhus og Baghus“, Dr. Hein i „Fred paa Jorden“, Hans Styx i „Orfeus i Underverdenen“, Musikeren i „Elskovsleg“, Blinde Anders i „Over Evne II“ og Borgmesteren i „Den røde Hane“. Disse Roller angiver Rækkevidden af H.s fremstillende Evner. Han er den danske Borgerstands Repræsentant paa Scenen, baade den brave paastaalige og den lidt naragtig indbildske, eller den af sine Vaner forkuede Pedant, men han kan ogsaa vise ham i Hulspejlbelysning som Farcefigur; han kan give ham følelsesfulde, folkeomedieagtige Træk. Endelig har han til Tider, som hos Offenbach, kastet sig ud i den vildeste Kankanoverdrivelse. H. tilhørte til det sidste den gamle Tradition paa Nørregade-Scenen, men han hævdede sin Position under de nye Forhold. Optraadte sidste Gang 25/5 1919 i „Første Violin“ og blev derefter Klasselotterikollektor. D. i Kbh. — Gift 1875

Conradine Josephine Johansen (Kriegbaum Rosenfeld), d. 1920. C. Bs.

Litt.: Slægt i A. Hellemann: „Geneal. og personh. Medd.“ 1893; Erindringer i „Ill. Tid.“ 19/11 1916; „Masken“ 29/9 1912; R. Neliendam: „Folketeatrets Hist. 1857—1908“ 1919; „Politiken“ 24/5 1919; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 3/6 1920 (af Jul. Clausen), „Ekstrabl.“, „Politiken“ og „Nationaltid.“ s. D.

Hellmann, Thorvald Julius (11/8 1815—11/4 1881), Sparekassedirektør. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Benjamin H. og Vil-

helmine Meier. Var oprindelig bestemt for Studeringerne, men da Hjemmets trange Kaar stillede sig i Vejen, fik H. som ung først Ansættelse i „Berl. Tid.“s og senere i „Fædrelandet“s Ekspedition, men søgte snart et videre Virkefelt for sine Ev-

ner. Tidlig viste han sig i Besiddelse af Selvstændighed, Opfindsomhed, Initiativ og betydlig Arbejdsevne, og disse sine gode Egenskaber lod han i sin Manddomsalders første Afsnit hovedsagelig komme et energisk Arbejde paa dansk Industris Fremme til gode. Han var saaledes Medstifter af Industriforeningen, og i den Periode (1845—59), hvor han var Repræsentant i Foreningen, skøte der ikke meget i denne, uden at hans Indflydelse derpaa sporedes. Hans Navn er knyttet til flere inden- og udenlandske Industriudstillinger, han fik 1852 det første Industrimøde bragt i Stand, og han arbejdede ivrig og med godt Resultat paa at skaffe Industriforeningen egne Lokaler. Som Bevis paa hans frodige Opfindsomhed og alsidige, til Dels filantropisk farvede Virketrang kan nævnes, at han allerede 1845 fremkom med Forslag til Oprettelse af: En Vandkur- og Søbadeanstalt i Klampenborg, et Dampskibsselskab og et „Tjenestepigerens Velfærdsselskab“, hvilke Projekter han dog ikke fik gennemført. Iøvrig interesserede han sig for og skrev om saa forskellige Ting som: Jernbanerne (1851), dansk Eksport til Australien (1853), Hedernes Opdyrkning (1854) og Oprettelsen af Dampkøkkener (1856). Under den første slesvigske Krig var han en dygtig Regnskabsfører dels ved Kbh.s Garnison og dels ved Feltintendanturen. Skønt H. saaledes paa flere Omraader har udført et dygtigt Arbejde, er det vel nok hans filantropiske Virksomhed, der har gjort hans Navn mest kendt og længst vil bevare det. Med Bistand af Professor A. Steen og Dispacheur A. Wessely stiftede han 1857 „Bikuben“, hvis Direktør han blev. Under hans dygtige og af sejt Villie prægede Administration, der til at begynde med havde adskillig Modstand at overvinde, fik denne Spare- og Forsørgel-

sesinstitution et hurtigere Opsving, end man havde ventet. 1865 stiftedes efter hans Forslag Forsørgelsesforeningen „Fremtiden“, og som denne Forenings Formand gjorde han ogsaa et meget betydeligt Arbejde. H., der var Borgerrepræsentant 1863—73, fik efterhaanden stor Indflydelse og blev en i vide Kredse anset og hædret Mand. D. i Kbh. — Gift 1860 Petra Jensine Georgine Lund, d. 1904. C. T.

Litt.: V. Krohn: „Stamt. over Efterkommerne af G. E. Hengst“ 1907; C. Nyrop: „Industriforeningen i Kbh. 1838—88“ 1888; Har. Westergaard: „Bikuben 1857—1907“ 1907; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ¹/₄ 1881, „Fremtidens Nytaarsgave“ 1882 (af P. V. Grove) og „Ill. Tid.“ ¹⁷/₄ 1881 (af A. Bauer).

Hellrung, Axel (⁶/₅ 1853—¹/₁₂ 1918), Tandlæge. Massagelæge. F. i Kolding. Forældre: Frisør, Bandagist Frands H. og Emilie Møller.

Uddannedes til Tandlæge og virkede som saadan i Sverige og Finland, tog derefter til Amerika, hvor hans Liv i den første Tid formede sig saa eventyrligt som nogen Emigrants. Blottet for alt døjede han Hjælpeløshedens og Sultens Kvaler, indtil han endelig

opnaaede at faa en underordnet Plads paa New Yorks Øje-, Øre- og Halshospital. Her gjorde han sig hurtig bemærket ved sin Opvakthed og Energi og ved bl. a. at opfinde en god Metode til Behandling af Ganespalte. Blev Dr. of Dental Surgery og beklædte i 9 Aar en ledende Stilling ved det samme Hospital, indtil han paa Grund af en Øjensvaghed maatte opgive Tandlægevirksomheden, hvorefter han kastede sig over Sygegymnastik og Massage. Ved sine gode anatomiske Kundskaber og sin eminent Evne til fintmærkede Diagnostik og skaansom Behandling skabte han sig et enestaende Ry i Amerika og søgtes af en Mængde af dets Matadorer. De fattige glemte han imidlertid ikke, men var lige saa kendt for sin Godhed som for sin Dygtighed. D. i New York. — Gift 1916 Ragna Larson. O. P.

Litt.: K. Michaëlis og Dahlerup: „Danske Foregangsmænd i Udlandet“ 1911; K. Michaëlis i „København“ ³¹/₁₀ 1910; William Petersen: „Bohémeliv“ 1912; Nekrologer i „Politiken“ og „Berl. Tid.“ ¹²/₁₂ 1918.

Hellssen, Henry (f. ⁸/₁₁ 1888), Journalist. F. i Anbenraa. Forældre: Læge Henry H. og Gretchen Steinicke. Gik paa Sorø Akademi 1900—05, blev Journalist og var ansat ved „Jydsk Morgenblad“ 1909, „Aalborg Amtstidende“ 1909—10, „Riget“ 1910—13; er fra 1913 ved „Berlingske Tidende“ og var „B. T.“s første Redaktør 1916—17. Hans Specialitet er Rejsebreve; han har fra 1913 foretaget en Række Rejser i Europa og Amerika og sendt sit Blad en Mængde

Breve, bl. a. fra Verdenskrigen. Fra 1920 er han Bladets Korrespondent i Sydøst-europa med Bopæl i Wien. I Bogform har han udgivet „Amerika rejser en Hær“ (1918). H. er utvivlsomt paa sit Omraade en af vore talentfuldste Journalister; han ejer Verdensreporterens evige Uro, Kunstnerens nervøse Receptivitet og det moderne Menneskes vidtfavnende Medfølelse; et praktisk Udslag af hans Energi var hans Arrangement af en dansk Julefest i det sultende Wien 1919. — Ugift. P. E.

Litt.: „B. T.“ ¹⁶/₁₂ 1919; Poul Levin i „Berl. Tid.“ ¹⁰/₄ 1920.

Helms, Jacob (¹⁴/₃ 1824—¹⁰/₁₀ 1906), Bygningshistoriker. F. i Sørbymagle ved Slagelse. Forældre: Sognepræst Søren Bagge H. og Nicoline Marie

Zeuthen. Blev Student 1842, Cand. theol. 1848, Adjunkt i Ribe 1850. H., som tidligere havde interesseret sig for kirkelig Arkitektur, viede fra nu af al sin Interesse til Studiet af den gamle romanske Domkirke dér. Det lykkedes ham at tilvejebringe Materiale til kunsthistorisk at placere Kirken blandt de store og berømte Tufkirker ved Rhinen (1870), og senere blev hans Viden taget i Brug af det offentlige ved Kirkens store Restaurering. Hans sidste Bog, som udkom ved Domkirkens Indvielse efter hans Død, bar ogsaa Titlen: „Ribe Domkirke“ og skildrer Kirkens og Restaureringens Historie. Desuden har han skrevet „Danske Tufstenskirker“ (1894) og „Nørrejyllands Granitkirker“ (1884), samt efter Høyens Død imødegaaet Dr. theol. Rothes Angreb paa denne i Spørgsmaalet om Roskilde Domkirkes Alder. H. har for Nationalmuseet og Undervisningsministeriet foretaget Undersøgelser af en Mængde Kirker rundt om i Landet. 1873 blev han Medlem af kgl. danske Selskab, 1894 kreeret som Æresdoktor, 1869—74 var han Sognepræst i Janderup-Billum, derefter til 1906 i Skjellerup-Ellinge. Som Forsker har H. haft en ikke ringe Betydning for sin Tid, og hans Anseelse, ogsaa i Udlandet, var betydelig. For Ribe Domkirkes Restaurering har han udført et stort og værdifuldt Arbejde. D. i Skjellerup. — Gift 1) 1851 Anna (Nanny) Cathrine Sophie Bang, d. 1855. 2) 1856 Ida Marie Sophie Bang. O. A.

Litt.: Slægt se H. J. Helms: „Stamreglster over Familien H.“ 3. Udg. 1911 og Hundrup:

„Oluf Bangs Efterkommere“ 1875; Selvbograft i Unlv. Progr. Novb. 1894; „Mindetaler ved J. H.s Jordfærd“ 1906; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ^{12/10} 1906 (af F. Beckett), „Nationaltid.“ ^{12/10} s. A., „Ill. Tid.“ ^{11/11} s. A. (af Vilh. Lorenzen), „Arkitekten“ IX 1906—07 (af M. Mackeprang) og „Højskolebladet“ 1907.

Helms, Johannes (^{9/11} 1828—^{4/12} 1895), Forfatter. F. i Sørbymagle ved Slagelse. Forældre: Sognepræst Søren Bagge H. og

Nicoline Marie Zeuthen. Voksede op i Egnene ved Esrom Sø (Faderen blev Præst i Nøddebo), blev Student 1847 og gik n. A. med i Krigen. Sine Minder herfra har han mange Aar efter fortalt paa Vers og Prosa i „Soldaterliv i Krig og Fred“ (1883), der giver elskværdige

Billeder af Landsoldatens jævne Lune og stilfærdige Tapperhed. Efter Krigen, der skaffede H. Sølvkorset, kom han paa Regensen, og Livet her og i Studenterforeningen blev den næste Kilde for hans Digtning. Han blev Hostrups Afloser som den, der altid var rede til at lave en fordringsløs og elskværdig morsom, let syngelig Vise. Han imiterede Gadevisen („En svensk Konstabel fra Sverrig“), leverede en Homer-pastiche om Vilh. Rodes og sit eget Besøg hos Frederik VII, eller han var ogsaa senere den altid hjertelige og samtidige lune-rige Tolk ved større Lejligheder (f. Eks. ved en Grundlovsfest 1873: „Jeg elsker de grønne Lunde“ eller ved Plougs Studenter-jubilæum 1879). 1856 blev han Cand. philol., var dernæst fra 1857 indtil Krigen Kollaborator ved Domskolen i Slesvig, og fra 1867 — efter Martin Hammerich — Bestyrer af Borgerdydskolen paa Kristianshavn. 1892—95 var han Borgerrepræsentant. — Mindet og Lejligheden er Udgangspunkter for al H.s Digtning, Varme, Lune og Ungdomsfriskhed dens fremtrædende Træk. Foruden den nævnte Samling har han udgivet: „Nogle Vers“ (1859), „Et Par Digte og Viser“ (1866), „Fortællinger og Digte“ (1888) samt nogle Studenterkomedier, hvoraf „Kærlighed og Statistik“ er opført paa Kasino. Hans sidste Arbejde, Fortællingen „Grib“, har Minder fra hans Ungdomsliv i Gribskovvegnen. D. i Kbh. — Gift 1857 Marie Sophie Hansen, d. 1910. G. C.

Litt.: Slægt se H. J. Helms: „Stamregister over Familien H.“ 3. Udg. 1911; Selvbograft i Slesvig Domscoles Progr. 1857; H. C. A. Lund: „Studenterforeningens Hist.“ II 1898; H. M. Fenger: „Til Minde om J. H.“ 1896; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ^{20/12} 1895 og Progr. fra Borgerdydskolen paa Kristianshavn 1896 (af S. Bauditz).

Helms, Johannes (f. ^{20/1} 1865), Forstmand. F. i Horsens. Forældre: Apoteker Jacob H. og Marie Kirstine Bang. Tog 1887 Skovbrugseksamen ved Landbohøjskolen, og del-

tog 1889—90 i Planlægningen af Barritskov Skovdistrikt; 1890 blev han Assistent ved Statsskovene med Tjeneste paa Tisvilde-Frederiksværk Distrikt, 1900 Skovrider paa Feldborg Statsskovdistrikt, 1909 for Silkeborg Distrikt, indtil han 1917 blev ud-

nævnt til Professor i Skovbrug paa Landbohøjskolen. H., der er en meget kyndig Forstmand baade paa det praktiske og teoretiske Omraade og er i Besiddelse af skarp iagttagelsessevne og stor Arbeidskraft, har faaet betroet forskellige Tillidshverv ikke alene i sit Fag, men ogsaa paa tilstødende Omraader. Han er bl. a. Tilsynsforende ved de private Skove i Aarhus Amt, sagkyndig Medhjælper ved Skoves Vurdering til Ejendomsskyld i Ringkøbing Amt, han er Medlem af Statens forstlige Forsøgskommission og af Naturfredningsraadet og var 1905—17 Formand for Kommissionen for Skovfogedelevs Uddannelse. For Statens forstlige Forsøgsvæsen har han ledet Forsøg med Lystræer paa Feldborg Skovdistrikt og har herom i „Det forstlige Forsøgsvæsen“ Bd. 2 og 4 givet en meget grundig og indgaaende Beretning. Han har iøvrig i Tidsskrifter skrevet adskillige Afhandlinger om vore Skovtræer, deres biologiske Forhold, deres Form, og om de klimatiske Forholds Indvirkning og den forskellige Jordbunds Indflydelse paa deres Trivsel. Særlig kan nævnes: „Rødgran i Blanding med Lystræ“, „Birken paa Tisvilde-Frederiksværk Distrikt“, „Skovfyr paa Tisvilde-Frederiksværk Distrikt“, alle i „Tidsskrift for Skovsvæsen“. I „Det forstlige Forsøgsvæsen“ har H. skrevet om Jagttagelser over Rødgranens og Ædelgranens ydre Form, og i „Dansk Skovforenings Tidsskrift“ om Vindens Indvirkning paa Skovtræernes Form. — Gift 1) 1891 Anna Sophie Weismann, d. 1893. 2) 1900 Thyra Valborg Weismann. A. L.

Litt.: Slægt se Jacob H.

Helms, Otto (f. ^{9/5} 1866), Læge, Ornitolog. F. i Horsens. Forældre: Apoteker Jacob H. og Marie Kirstine Bang. Blev Student 1883, Cand. med. 1890, opholdt sig derpaa 1890—91 i Grønland som Læge ved Kryolithbruddet i Ivgvit og atter, efter en kortere Tjenestetid ved forskellige hjemlige Hospitaller, 1893 i Grønland som Læge i Arsk. Derpaa praktiserede han en Række Aar i Haslev, hvor han desuden 1903—08 var Overlæge ved Nationalforenin-

gens Sanatorium, en Stilling, han 1908 ombyttede med Overlægepladsen paa Sanatoriet ved Nakkebølle Fjord. I sin Fritid har H. saavel i Grønland som her hjemme med utrættelig Iver drevet ornitologiske Studier og erhvervet sig et indgaaende Kendskab til den danske og i det hele taget den nordiske og højnordiske Fugleverden; dette skyldes ikke mindst hans fremragende Evne til ude i Naturen at iagttage Fuglene og at følge dem under deres forskellige Livsforhold. Resultatet af disse Studier er nedlagt i en Række faunistisk-biologiske Arbejder i forskellige danske og udenlandske Tidsskrifter; af disse Afhandlinger kan nævnes den smukke Skildring af „Fuglene ved Nakkebøllefjord“, offentliggjort 1918—19 i det af Dansk ornitologisk Forening udgivne Tidsskrift, hvis Redaktion H. lige siden Foreningens Stiftelse 1906 med stor Dygtighed og meget personligt Arbejde har varetaget. — Gift 1894 Marianne Karoline Meyer.

R. H. S.

Litt.: Slægt se Jacob H.; Sv. Dahl: „Bibliotheca Zoologica Danica 1876—1906“ 1910; Chr. Ottesen: „Studerne fra 1883“ 1908.

Helper, Johan Vilhelm (f. $\frac{6}{2}$ 1857), Trafikdirektør. F. i Kbh. Forældre: Dyrslæge Eduard H. og Elly Augusta Berg. Blev Cand.

polyt. 1881 og traadte efter kortere Tids Lærervirksomhed i Statsbanernes Tjeneste, blev 1884 Fuldmægtig ved Trafikforvaltningen for Sjælland, 1896 Trafikinspektør i Struer, 1897 i Næstved, 1900 i Roskilde og 1904 i Kbh. 1905 udnævntes han til Chef for 2. Trafikkon-

tor og er siden 1907 Direktør ved Trafikafdelingen. Som Trafiktekniker er H. paa Højde med sin Tids Krav; han har som Leder af Trafiktjenesten gennemført adskillige vigtige Reforme, saaledes med Hensyn til Stykgodstransporten, hvorved Banerne har opnaaet en mere intensiv Vognudnyttelse og Publikum en hurtigere og mere planmæssig Forsendelse. H., der flere Gange har været konstitueret Generaldirektør, er en af de betydeligste Skikkelser indenfor vort moderne Jernbanevæsen, en elegant og smidig Personlighed, der altid har været lydhør for de Krav, som Erhvervslivet har stillet til Banerne. — Gift 1884 Maria Louise Albertina Thomson.

H. H.-N.

Litt.: „Politiken“ $\frac{23}{4}$ 1907; „Berl. Tid.“ $\frac{3}{2}$ 1914 og $\frac{2}{7}$ 1918; „B. T.“ $\frac{9}{7}$ 1918; „Sydsjællands Socialdemokrat“ $\frac{1}{3}$ 1918.

Helsingreen, Andreas Frederik ($\frac{13}{10}$ 1827— $\frac{1}{4}$ 1890), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Skræddermester Jens Waage H. og Anne Kirstine Steenstrøm. Blev sat i Blikkensla-

gerlære, udlærtes som Svend og spillede ivrig Privatkomedie i „Søetatens dramatiske Forening“ og paa Teatret i Lille Kannikestræde, den saakaldte „Kalkeballe“, hvor han traf sammen med adskillige andre senere kendte Skuespillere paa deres første Trin over de skraa Brædder. 1854 optraadte han paa Tivolis aabne Teater og blev 1855 af Erik

Bøgh engageret til Kasino, hvor han debuterede $\frac{14}{11}$ 1855 som Morten i „Han gaar paa Kommers“. Paa Teatret i Amaliegade fandt han den egentlige Skueplads for sin kunstneriske Virksomhed. Han svigter det kun i Sæsonerne 1862—67, da han var knyttet til Folketeatret, og fra 1884, da han fulgte sin mangeaarige Direktør Th. Andersen til Dagmartheatret. H. fandt sit egentlige Felt i Fremstillingen af snurrige Bondekarle (f. Eks. Claus i „Talismanen“) og zünftige Haandværkere (f. Eks. Skomager Tokkerup i „En Spurv i Tranedans“), forkuede Eksistenser og burleske Figurer. Han blev en komiker efter det store Publikums Hjerte, enten han var Banditten Picho i „Røverne“, Barberen i „Barn i Kirke“, Klokkeren i „Alt for Fædrelandet“, Bogholderen i „Fromont jun. et Risler sen.“ eller Passepartout i „Jorden rundt i 80 Dage“, hvor han især udfoldede det elskværdige og ufortrødne Lune, der ingensinde svigtede ham. Paa Dagmartheatret spillede han bl. a. Lorient i „Frk. Nitouche“ og Courtalin i „Gadeskrivervens“. I denne Rolle optraadte han sidste Gang $\frac{11}{12}$ 1887. D. i Kbh. — Gift 1853 Wenzeline Hansine Marie Stripp, d. 1885.

C. Bs.

Litt.: Soph. Neumann i „Dannebrog“ $\frac{30}{1}$ 1894; Carl Møller sst. $\frac{27}{12}$ s. A.; Fristrup: „Scenens Navne“ 1913; „Verden og vi“ $\frac{8}{3}$ 1918; Nøllendam: „Folketeatrets Hist. 1857—1908“ 1919; Nekrologer i „Berl. Tid.“ $\frac{2}{4}$ 1890 og (af Albert H.) i „Ill. Tid.“ $\frac{20}{4}$ s. A.

Helsingreen, Frederik Albert (f. $\frac{3}{1}$ 1854), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Skuespiller Frederik H. (s. d.) og Hustru. Debuterede paa Kasino, hvor hans Fader den Gang var ansat, $\frac{19}{4}$ 1872. 1876—78 spillede han paa Folke-teatret, og hans Virksomhed i de følgende Aar strejffede ogsaa Provinserne, indtil han 1887 blev knyttet til det Kgl. Teater. Her savnedes paa dette Tidspunkt en ældre komisk Fremstiller, og det mentes, at H. med sit tørre, knirkende Lune vilde kunne gøre Fyldest i Gammelmandsroller. Hans første Optræden

fandt Sted i en af den klassiske Komedies navnkundigste Fædreroller: Geronte i „Scapins Skalkestykker“, som nylig Adolf Rosenkilde havde spillet til Fuldkommenhed. H. løste Opgaven med umiskendelig Dygtighed, fik ogsaa senere en holbergsk Jeronimusrolle, men da der ikke aabnede sig Muligheder for ham til et større Virksomhedsomraade, forlod han 1889 atter det Kgl. Teater. Han har senere virket dels ved Kasino, i hvis Ledelse han ogsaa har taget Del, dels paa talrige Turneer i Provinserne og Norge, hvor hans Specialitet har været at præsentere enkelte af Vinterens store Hovedstadssucceser. Han er en erfaren Teatermand med Evner for Sceneinstruktion, og hans Søn Gunnar H., fortsætter atter Slægtens Teatertradition paa Kasino. — Gift Agnes Mathilde Hou. C. Bs.

Litt.: Schmidt: „Skuespil og Teaterforhold i Odense“ 1896 og „Odense Teater“ 1896—1914; Fristrup: „Scenens Navne“ 1913; „Den danske Skueplads“ Hlst. 1917; „Politiken“ 3/1, 1916; Nielsen: „Folketeatrets Hlst. 1857—1908“ 1919.

Helsingreen, Emil Waage (f. $25/2$ 1863), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Skuespiller Frederik H. (s. d.) og Hustru. Debuterede

$3/9$ 1885 i Aalborg, var derefter en ganske kort Tid ansat ved Kasino, men gik atter til Provinserne for saa 1900 at vende tilbage til Kbh., hvor han siden hen har været knyttet til Folketeatret. H. har i de forløbne Aar paa denne Scene udført en lang Række Roller og vundet

sig et Publikum ved sin lidt hardhændede Komik, der støttes af omhyggelig Virkelighedsagttagelse. Han er ikke en Skuespiller, som synes at eje uanede Udviklingsmuligheder, men paa sit Omraade yder han solide Fremstillinger, som falder godt i Traad med Nørregade-Scenens særegne Traditioner. I det brogede Galeri af hans Roller kan fremhæves Figurer som den uhyggelige Forbryderkonge Moriarty i „Sherlock Holmes“, Livsens Ondskab i „Thummelusen“, Per Bunke i „Pigernes Alfred“, fremdeles har han særlig i „Moderate Løjer“, i „Jette Gebert“, i „Sind“ o. fl. a. Skuespil ved nøjesene Karakteristik og bredtskarevanted Lune befæstet sin Stilling. — Gift Hedvig Reckendorff, d. 1901. C. Bs.

Litt.: „Publikum“ 1907—08, Nr. 6; „Masken“ $5/11$ 1910 og $28/2$ 1915; Fristrup: „Scenens Navne“ 1913; Nielsen: „Folketeatrets Hlst. 1857—1908“ 1919; Chr. Houmark i „Teatret“ VI 1906—07.

Helsing, Valdemar (f. $25/8$ 1861), Kontorchef i Industrifagene. F. i Svendborg. Forældre: Forsikringsagent Christopher H. og Mathilde Henriette Julie Dittmann. Blev Student 1879 og Cand. polit. 1887, ansattes s. A. som Assistent i Forsikringssselskabet

Danmark, men overgik 1889 til Landbygingernes Brandforsikring. 1893 blev han tillige Sekretær i Foreningen af Fabrikanter i Jernindustrien i Kbh. og 1896 Chef for Jern- og Metalindustriens Fællesbureau. Her fandt han sin Livsopgave, hvor hans betydelige Evner baade som Organisator og som Forhandler kunde gøres nyttige i fuldeste Maal, og 1898 gik han helt over i Jernindustriens Tjeneste, hvor han bidrog meget til at gøre denne Industris Sammenlutning til de danske Arbejdsgiveres stærkeste. 1906 blev han Sekretær i Industrifagene og Chef for disses Kontor, hvad der betød en stor Udvidelse af hans Virkefelt. En Række forskellige Tillidsposter er i Tidens Løb blevet betroet H., f. Eks. som Forretningsfører for Jernindustriens Ulykkesforsikring 1899—1917, Medlem af Kontroludvalget fra 1917, Medlem af, senere fung. Formand for Forretningsudvalget for Kbh.s antisocialistiske Vælgerforening 1902—11, Medlem af Repræsentantskabet for Akts. Pensionsforsikringsanstalten fra 1917. — Gift 1893 Alma Thorene Lander. A. E. N.

Litt.: J. A. Lander: „Slægten Lander i Danm.“ 1915, S. 13; „Ill. Tid.“ $17/3$ 1918; „Arbejdsgiveren“ $20/3$ s. A.; „København“ $17/3$ s. A.; Aumont: „Studenterne fra 1879“ 1904.

Helsted, Axel Theofilus ($11/4$ 1847— $17/2$ 1907), Maler. F. i Kbh. Forældre: Portrætmaler, Tegnelærer Frederik Ferdinand H. og Anna Christine Vilhelmine Olsen. Tegnede

med Faderen, kom 1861 paa Akademiet, udstillede fra 1865, fik Afgang 1866, rejste 1869 til Paris og arbejdede under Bonnat, men drog under Krigen til Italien, hvor han opholdt sig til 1879, delvis med Støtte af Akademiet, 1887 til Holland-Belgien og 1890 paa det Ancker'ske Legat til Palæstina. 1882 fik han Udstillingsmedaillen („Fader og Søn“, Kunstmuseet), blev 1887 Medlem af Akademiet og Akademirådet, senere af Udstillingskomitéen, hvis Formand han 1895 blev. Vandt 1894 en 1. Medaille i Anvers. H. er næsten udelukkende Figurmaler. Han begyndte at vække Opmærksomhed med en Række morsomme Genrebilleder fra Italien med Abbater og Præster og forstod snart lunt og rammende at give Udtryk for en Pointe, som i „Lille Pige med sine Dukker“ (1882), „Byraadet“ (1885; Hamborg Kunsthalle), „Forelæsning for

Damer" (1888) og „Deputationen" (1893), de sidste med en næsten karikaturagtig Karakteristik af Personerne. Ogsaa som Portrætmaler vakte H. Interesse („Küchler", Udstillingsbygningen), Selvportrættet „En Grubler" (Kunstmuseet). I sine senere Aar malede han en Række mindre, religiøse Billeder („Den maanesyge", „Ve Eder, I Skriftkloge" (Kunstmuseet)), mærkelige ved deres dybe Inderlighed, men noget tørt gennemførte. H. hørte til Overgangstidens Kunstnere; af Uddannelse og Temperament stod han Akademikerne nær; hans gennemførte Tegning og Detailbehandling og hans stærke Ofren til Værkernes Billedvirkning saavel som hans Forsigtighed i Farveholdningen viser den gamle Skole; men hans Studiefeld i Paris, hans lange Ophold i Udlandet og hans omfattende Kultur satte Spor i hans Arbejder og gav ham stundom mere Bevægelighed og større Kraft end vanligt blandt Akademikerne. Hans Betydning ligger i hans Kompositionsevne, hans i Reglen fornemte Karakteriseringssevne og hans kunstneriske Alvor. D. i Kbh. — Gift 1874 Emilie Augusta Wolff, d. 1886. O. A.

Litt.: „Middagsposten" Nr. 1 ^{10/6} 1874 ved C. Skibsted; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser" 1910; „Zahrtmann-Mindebog" ved Hendriksen 1919; Nekrologer i „Ill. Tid." ^{24/2} 1907 (af Ant. Thomsen) og „Berl. Tid." ^{19/2} 1907 s. A.

Helsted, Carl Adolph (^{4/1} 1818—^{0/8} 1904), Sanglærer, Komponist. F. i Kbh. Forældre: Valdhornist ved Livjægerkorpset Siger H. og Elisabeth Stendrup.

Begyndte kun 6 Aar gl. at blæse Fløjte og gjorde saa gode Fremskridt, at hans Videreuddannelse paa dette Instrument betroedes den ansete Flautist, kgl. Kapelmusikus Niels Petersen, men alligevel var det Tanken, at han, der ansattes som Volontær

i Rentekammeret, ikke skulde gaa Musikervejen. Det varede dog kun kort, inden H. 1837 blev ansat i det kgl. Kapel. Skønt han havde vakt smigrende Opmærksomhed som Solist paa sit Instrument, besluttede han, der tillige var i Besiddelse af en udmærket Sangstemme, at lade sig uddanne som Sanglærer og tiltraadte 1840—42 med Understøttelse af Fonden ad usus publicos en omfattende Studierejse til Tyskland, Østrig, Frankrig og Italien. Foruden Sangstudier hos Manuel Garcia i Paris bød Rejsen paa en Række rige Indtryk ved Samværet med adskillige af Samtidens berømteste Komponister som Mendelssohn, Schumann m. fl., der bl. a. blev af Betydning for hans Komponistvirksomhed. Han havde i denne Egenkab 1840 opnaaet Accessit ved Musikforeningens bekendte Konkurrence, og han

skrev fremdeles en Række Arbejder som Strygekvartet i Es Dur (1841), en Symfoni i D Dur (1842), Idyllisk Symfoni i F Dur (1844), Klaverkvartet i Es Dur (s. A.), „Liden Kirsten" for Sopran, Kor og Orkester (1851) samt en Række Sange. Sin Virksomhed i Kapellet opgav han 1869, da han efter Broderen Edvard H. (s. d.) overtog Stillingen som Koncertmester indtil 1885. Allerede fra 1842 var han af det Kgl. Teater i stort Omfang blevet anvendt som Sanglærer, og han efterfulgte da ogsaa Rung som Syngemester (1871—86). Det blev paa Sangundervisningens Omraade, han kom til at præstere sin største Indsats i dansk Musik. Fra 1867 var han Lærer i Sang ved Musik-konservatoriet, hvor han 1890 tillige efterfulgte Gade som Direktør. Hans Indflydelse paa den yngre Generation var ikke ringere end Rungs paa en ældre, og blandt hans Elever tælles Navne som Fru Levinsohn, Fru Lütken, Fru Doris Erh. Hansen, Steenberg, Nyrop, Christophersen, Fr. Brun, Lincke o. m. fl. D. i Kbh. — Gift 1849 Francisca Marie Christiane Hagen, d. 1878.

G. S.

Litt.: Thrane: „Fra Hofvoldernes Tid" 1908; „Berl. Tid." ^{10/6} 1893; Frits Bendix: „Af en Kapelmusikers Erindringer" 1913; G. Hetsch: „Det kgl. danske Musik-konservatorium 1867—1917" 1917; W. Behrend i „Ill. Tid." ^{14/5} 1893; Nekrolog af samme sst. ^{19/6} 1904.

Helsted, Edvard Mads Ebbe (^{0/12} 1816—^{1/3} 1900), Komponist, Musikpædagog. F. i Kbh. Forældre: Valdhornist ved Livjægerkorpset

Siger H. og Elisabeth Stendrup. Allerede som Barn fik han Undervisning paa Violin og kom 1831 ind paa den kgl. Violinskole, hvor han uddannedes under Schall og Wexschall, og snart knyttedes han som Elev til det kgl. Kapel, hvor han 1838—61 var ansat som kgl. Kapelmusikus.

1863 blev han Koncertmester og Repetitor, en Stilling han virkede i til 1869, da han af Helbredshensyn maatte tage sin Afsked. Under Frøhlich og P. C. Krossing havde han studeret Musikteori, i hvilket Fag han selv blev en dygtig Lærer, ligesom han udfoldede ikke ringe Virksomhed som Komponist. Blandt hans Arbejder maa foruden nogle Sange og en Orkesterbearbejdelse af Schuberts symfoniske Duo f. 4 Hænder samt en Del instrumentation af fremmede Arbejder navnlig fremhæves hans Musik til flere af Bournonvilles Balletter som „Toreadoren" (1840), 1. Akt af „Napoli" (1842), „Kirsten Pii" (1845), „Gamle Minder" (1848), „Psyche" (1850) og sammen med Paulli „Blomsterfesten i Genzano" (1858). Medens hans Dirigentvirksomhed, der ikke var uden Fortjenester, indskrænkede sig

til hans seksaarige Koncertmestervirksomhed, vandt han sig i Aarene 1869—90 ved Musikkonservatoriet et anset Navn som Pædagog, idet han som Lærer i Klaversammenspil i Kraft af sin ualmindelig fint udviklede Kunstopfattelse, der bundede baade i filosofiske og artistiske Studier, har haft en afgørende Indflydelse paa en Række af de Navne, som senere kom til at spille en Rolle i dansk Klaverkunst. Blandt hans Elever kan nævnes i Teori: Chr. Barnekow og Carl og Georg Lumbye, i Klaver: Johanne Stockmarr og Agnes Adler. De sidste ti Aar af sit Liv tilbragte han i Fredensborg, hvor han døde. — Gift 1846 Elinore Louise Augusta Seydel, d. 1897. G. S.

Litt.: Ang. Hammerich: „Kbh.s Musikkonservatorium 1867—1892“ 1892; Carl Thrane: „Fra Hofviolonernes Tid“ 1908; Frits Bendix: „Af en Kapelmusikers Erindringer“ 1913; G. Hetsch: „Det kgl. danske Musikkonservatorium 1867—1917“ 1917; Nekrolog i „Ill. Tid.“ 16/3 1900; Brev i D. Gade: „N. W. G.“ 1892.

Helsted, Gustav Carl (f. 30/1 1857), Komponist, Orgelspiller. F. i Kbh. Forældre: Sanglærer, Komponist Carl H. (s. d.) og

Hustru. Var oprindelig bestemt for Handelen, ved hvilken han ogsaa var beskæftiget til sit 23. Aar, da hans medfødte Musikinstinkt tog Overhaand og lod ham søge systematisk Uddannelse paa det kgl.

Musikkonservatorium 1879—82, hvor Niels W. Gade, Gebauer, G. Mat-

thison-Hansen, J. P. E. Hartmann, Neupert, Tofte og Langgaard var hans Lærere. H. viste sig snart paa flere Felter som en fremragende Dygtighed, bestred en omfattende Orkester- og Lærervirksomhed, var 1888—89 Operarepetitor ved det Kgl. Teater og knyttedes 1892 til Konservatoriet som Lærer i Musikteori. Men det var navnlig Orgelspillet, hvilket han forøvrig senere studerede under Alex. Guilmant, der drog ham, og efter at han 1891 var blevet Organist ved Jesuskirken i Valby, udviklede han sig snart til en af de betydligste Orgelspillere herhjemme, saa at han 1916 var selvskrevet til at tage Arven op efter Weyse, Hartmann og Malling som Organist ved Frue Kirke, ligesom han allerede 1904 var blevet Lærer i Orgelspil ved Konservatoriet. Det er da ogsaa Orgelmesteren, der spores gennem hele hans betydningsfulde Virksomhed som Komponist, paa hvilket Omraade han er en af Samtidens ejendommeligste i dansk Musik ved sin stjele, noget kantede Egenart, der steds følger sine egne Veje, men altid dog er ledsaget af kræsen Smag og rodfæstet Musikkultur. Ankerstipendiat blev han 1885 og rejste da i Tyskland, Frankrig og Italien. Blandt hans talrige

Værker kan nævnes to Symfonier, Korværkerne Gurrasange, Vort Land (Chr. Richardt) og Abels Død, Dansemusik for Damekor og 4hændig Klaver, Decet for Strygere og Blæsere, Orgelfantasi, Orgelsonate, en Del Klaverværker, Violinkoncert og Violinromance med Orkester, to Violinsonater, Cellokoncert med Orkester, fire Strygekvartetter, Strygekvintet, Strygeseks-tet, en Del Sange og en uopført Opera „Stormklokken“. En stor Del af disse Arbejder er opført i Dansk Koncertforening, for hvilken han bl. a. som Dirigent har haft Betydning, ligesom han indtager Til-lidshverv i de fleste betydningsfulde Musikinstitutioner. — Ugift. G. S.

Litt.: G. Lyng: „Danske Komp. i 20. Aarh.s Beg.“ 1917; „Masken“ 13/2 1916; „Musikbladet“ 40. Aarg. Nr. 1 20/1 1897.

Helt, Vilhelm (10/5 1652—16/1 1724), Forfatter. F. i Nykøbing F. Forældre: Kammer- og Slotsskriver Peder H. og Johanne Hansdatter Merkel. Træffes første Gang 1676 som Kopist ved Fredsunderhandlingerne i Nimwegen, senere i 80'erne paa lange Rejser som Hovmester for en ung adelig, dernæst som høj Embedsmand i danske Kancelli og i Rentekammeret; han fik Vaabenbeværkelse 1720 og døde som Konferensraad. H.s Forfatterskab hører den lærde, sprogodyrkende Tid til. Han skriver Lejlighedsdigte i den 2. schlesiske Skoles bombastiske Stil, i Anledning af Landmilitsens Oprettelse, Vornedskabets Ophævelse, Frederik IV.s Norgesreise osv. Han oversatte Fortællinger og Digte af den hollandske Digter Jacob Cat og fra fransk og italiensk Hyrdedigtning. Mere moderne var han i sine Satirer: „Aut insanuit, aut versus fecit“ (om at Sandheden altid er ilde hørt) og „Irus“ (efter Tiggeren i Odysséen). Her er der kulturhistoriske Træk og Tilløb til en Karaktertegning, der peger hen mod Holberg. H.s Skrifter blev (ufuldstændig) samlet efter hans Død ved Hans de Hofman: „Kuriøse poetiske Skrifter“ (1732). D. i Kbh. — Gift 1700 Anne Joachima Starup, d. efter 1748. G. C.

Litt.: Slægt hos Lengnick; Nyerup og Rahbek: „Bidrag til Den dsk. Digtekunsts Hist.“ III—IV 1806—08; „Medd. fra Gehejmeark.“ 1886—88; Paludan: „Renaissancebevægelsen“ 1887; Bruun: „Fr. Rostgaard“ 1870—71.

Heltzen, Eugenius Sophus Ernst (2/12 1818—7/11 1898), Embedsmand, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Kaptajn Christian Ludvig Ernst H. og Komtesse Marie Elisabeth Knuth. Blev Student 1835, Cand. juris 1840, Protokolsekretær i Højesteret 1843, Auskultant i Rentekammeret 1846, var konst. Stiftamtmand i Aalborg 1846—47, blev 1848 Se-

kreter hos Indenrigsministeren, 1849 tillige Kommitteret, 1850 Amtmand over Aabenraa, Als og Ærø. H. vandt tidlig Anseelse som dygtig Embedsmand af bestemt konservative, helstallige Anskuelser og fik 1852 og 1856 Tilbud om at overtage Indenrigsministeriet. 1856 blev han Medlem af Rigsraadet, bekæmpede de Nationalliberale og stemte 1863 mod Novemberforfatningen. Efter at være afskediget af Preusserne 1864 fik han Sommeren s. A. overdraget Dannelsen af et nyt Ministerium, men maatte nøjes med at overtage Justits- og Kultusministeriet under Bluhme. Der bestod fra Begyndelsen et Modsætningsforhold mellem H. og flere af hans Kolleger, navnlig David, og efterhaanden uddybedes dette derved, at H. nærmede sig Bondevennerne, David H.s Fjender, de Nationalliberale. For at ramme de sidste indlod H. sig 1865 gennem en tvivlsom Person, Molzen, i et lidt pinligt Intrigespil med Jules Hansen (s. d.), der skulde fremlægge kompromitterende Breve fra nationalliberale Førere, bl. a. Bille og Klein. I Pressen og i Rigsraad og Rigsdag rettede de Nationalliberale voldsomme Angreb paa H., hvis Forsvar ikke var stærkt. De mod ham uvenlig stemte Kolleger benyttede Sagen til at styrte ham i Marts 1865, skønt Kongen til det sidste holdt paa ham. Ved et Injuriesøgsmaal fik H. senere Bille idømt en Bøde, uden at Sagens Realitet synes berørt heraf. H. var senere et Par Gange paa Tale som Minister; han deltog i Mødet paa Hotel Phønix mellem de smaa og store Bønder Okt. 1866. 1869 blev han Stiftamtmand i Fyn og virkede som saadan til sin Død; var ansat som en myndig og energisk Embedsmand, der i vanskelige Tider, som Rifelaarene, kunde vise overlegen Smidighed. D. i Odense. — Gift 1849 Catharine Elisabeth (Betzy) v. Ste-mann.

P. E.

Litt.: Slægt i „Personalh. Tidsskr.“ II 1881 og Hauch-Fausbøll: „Slægtmandbogen“; C. H. Hansen: „Gengangerbreve“ 1868; E. Heltzen: „Kopist J. J. Hansens Klage over mig“ 1868; Bille: „Tyve Aars Journalistik“ III 1877; Tauber og Nielsen: „Embedsmænd i Aalborg“ 1879—80; Neergaard: „Under Junggrundloven“ II 1916; C. E. Simonsen i „Dsk. Tidsskr.“ 1899; Cantor i „Tilskueren“ 1913; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 8/11 1898, „Fyens Stiftetid.“ 7/11 s. A. og „Ill. Tid.“ 20/11 s. A.

Helweg, Agner Anthes (10/12 1858—12/10 1918), Læge. F.

i Haderslev. Forældre: Stiftsprovst H. F. Helweg (s. d.) og Agnes Caroline Sophia Anthes. Blev Student 1877, Cand. med. 1884, Reservelæge ved Sindssygeanstalten ved Middelfart 1888, Overlæge ved samme 1908, ved Oringe Sindssygehospital 1914. H.s Navn er knyttet til Ind-

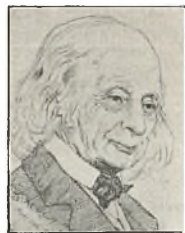
førelsen af den i Udlandet, særlig Skotland, Belgien og Tyskland forsøgte Forplejning af sindssyge i private Familier, som han havde studeret paa Rejser til de nævnte Lande 1902 og 1904 og slaet til Lyd for i sin Bog: „Familiepleje af Sindssyge“ (1906). Det er lykkedes ham ogsaa herhjemme at faa et lignende Plejesystem sat i Gang, om end ikke i større Omfang. Han har tillige arbejdet meget og med Held for at forbedre Plejepersonalet paa Sindssygehospitalet. D. i Kbh. — Gift 1886 Hellen Henriette Frederikke Deborah Brandt.

O. P.

Litt.: Slægt i H. J. Møller: „Stamt. over Familien H.“ 1883; J. E. G. Holm: „Stamt. over J. Holms Efterk.“ 1916; Halvdan H.: „Overlæge A. H.“ 1919; Nekrologer i „Nationaltid.“ og „Politiken“ 12/10 1918, „Ill. Tid.“ 25/10 s. A., „Ugeskr. f. Læger“ s. A. og „Hospitalstid.“ s. A. (af A. Wimmer).

Helweg, Hans Friedrich (10/9 1816—20/11 1901), Præst. F. i Bordsesholm. Forældre: Distriktskirurg Hans Zacharias Helweg og Anna Elsabe Wendt.

Blev Student i Kiel 1833, og efter Studier bl. a. hos Hofmann i Erlangen underkastede han sig 1839 den teologiske Prøve i Gottorp. 1842—43 var han Kapellan hos Fr. Hammerich i Starup og Nebel, 1846 blev han Forstander for Rødding Højskole, hvor han gennem sine historiske og kirkehistoriske Foredrag virkede stærkt betagende paa de unge Bønderkarle; 1848—49 virkede han som Feltpræst. 1850 blev han Diaconus, senere Førstepræst ved Vor Frue Kirke i Haderslev, fra hvilken Stilling han 1864 blev afsat af Preusserne. Efter et Par Aars Sysselsættelse med Udgivelsen af det politiske Ugeblad „Danmark“ (1864—65) udnævntes han 1867 til Sognepræst i Købelev paa Lolland, hvor han virkede til sin Død, 1886—99 tillige som Stiftsprovst. H. udfoldede en temmelig omfattende Forfattervirksomhed; hans kristelige og kirkelige Grundsyn var bestemt af Discipelforholdet til Grundtvig, men han røbede tillige stærk Paavirkning fra Hofmann bl. a. ved sit meget knudrede og kunstlede Sprog og de mange dunkle eller uforstaaelige Udtryk, og det var derfor kun faa, der læste hans Skrifter. Af disse kan nævnes: „Spaadommene eller Gud i Historien“ (I—III 1855—62); „Parabel og Offer, eller Natursymbolik“ (1856); „Frimenighed og Apostelskole“ (I—II, 1878—82); „Israels Aandsliv i Hjemfærdstiden“ (1890); „Livstanke og Livsgerning“ (1892). Desuden deltog han ofte med Indlæg i kirkelige og politiske Blade i Diskussionen om religiøse og nationale Spørgsmaal. D.

i Købelev. — Gift 1) 1847 Agnes Caroline Sophia Anthes, d. 1858. 2) 1877 Anna Marie Lauritsen, d. 1894. H. M.

Litt.: Slægt se Agner H.; Fr. Hammerich: „Et Levnedsløb“ 1882; Birkedal: „Personlige Oplevelser“ II 1890; Rosendal: „Bidr. til Rødding Højskoles Hist.“ 1894; „Tiden“ VII 1916; Nekrologer i „Loll.-Falsters Stiftstid.“ ^{20/11}, ^{25/11} og ^{27/11} 1901, „I Hjem og Kirke“ ^{20/11} s. A., L. Schroder i „Højskolebl.“ 1902 og „Ved H. F. H. s. Jordeførd“ 1901.

Helweg, Leopold Hans Andreas (^{2/3} 1851 —^{6/8} 1920), Haveøkonom. F. i Kbh. Forældre: Sognepræst L. N. Helveg (s. d.) og

Hustru. Uddannedes i praktisk Havebrug og log 1877 Havebrugs-eksamen ved Landbohøjskolen og n. A. Eksamen i Plantedrivning og Sirgartneri. Efter en Udenlandsrejse var han 1878—84 Assistent hos Lærerne i Botanik og Havebrug ved Landbohøjskolen, fra 1886 For-

søgsleder i Foreningen til Kulturplanternes Forbedring og siden 1893 Forsøgsleder ved Statens bevægelige Rodfrugtforsøg. 1886—1901 var han Redaktør af „Gartner-Tidende“, ligesom han ogsaa en Tid virkede som Sekretær og Kasserer i Gartnerforeningen. Ved sin Virksomhed som Forsøgsleder, ved stor Flid og Arbejdsevne erhvervede han sig et enestaaende Kendskab til vore Rodfrugter, deres Kulturformer, deres Forædling og Afstamning, og ved talrige Afhandlinger i vore Landbrugstidsskrifter gjorde han sine indvundne Erfaringer frugtbringende for det praktiske Landbrug. Hans grundige gartneriske Kundskab og boglige Dannelse gjorde det muligt for ham som Redaktør at holde „Gartner-Tidende“ paa et højt Niveau; hans stedse vaagne Kritik har dog maaske her skræmmet en og anden, som ellers sad inde med Viden, fra at levere Stof til Bladet. H. har endvidere skrevet „Lærebog i Plantedrivning“ (1895), og han redigerede „Nordisk illustreret Havebrugsleksikon“ 1887—1902 (2. Udg. 1910—12, 3. Udg. paabegyndt 1919); var Medarbejder ved „Dansk biografisk Leksikon“ o. a. leksikalske Værker og skrev Artikler om Havebrug i „Landmandsbogen“. Af landøkonomiske Artikler kan nævnes den i „Tidsskrift for Landbrugets Planteavl“ optagne „Monografisk Skildring af de dyrkede Gulerodsformer“. D. i Kbh. — Gift 1879 Astrid Benedikte Hostrup Spur Skibsted. A. L.

Litt.: Slægt se Agner H.; Nekrologer i „Gartner-Tid.“ ¹⁹²⁰ (af Paull Fløystrup), „Politiken“ ^{7/8} s. A. og „Højskolebl.“ ^{20/8} s. A.

Helweg, Ludvig Nicolaus (^{20/4} 1818—^{5/8} 1883), Præst, Kirkehistoriker. F. i Odense. Forældre: Distriktskirurg Hans Zacharias Helweg og Anna Elsabe Wendt. Blev Stu-

dent 1835, teologisk Kandidat 1840 og fik s. A. Accessit for Besvarelse af en gammeltestamentlig Prisopgave.

Derefter var han i 3 Aar Huslærer paa Fyn, hvor han 1843 blev Udgiver af Tidsskriftet „For Litteratur og Kritik“, og denne Stilling beholdt han til 1848; han skrev selv i Tidsskriftet en Række Afhandlinger bl. a. en

Undersøgelse om „Christian VI og den Tids religiøse Bevægelser“. Efter at han 1844 var vendt tilbage til Kbh., vakte hans Opmærksomhed for vore Salmer, og sammen med sin Ven C. J. Brandt udgav han da det værdifulde Værk „Den danske Salmedigtning“ (1846—47), en omfattende Samling af Teksterne i deres oprindelige Skikkelse med Ordforklaringer og korte biografiske Oplysninger om Forfatterne. Det Maal, H. dengang stilede mod, var en Ansættelse ved Universitetet, men her mødte der ham mange Skuffelser; saaledes mislykkedes 1847 et Forsøg paa at vinde den teologiske Licentiatgrad for en Afhandling „Om Troen og Guds Ord“, s. A. skuffedes hans Haab om at opnaa et teologisk Lektorat i Kristiania, og da han 1852 konkurrerede om et kirkehistorisk Professorat i Kbh., gik J. F. Hagen af med Sejren. 1857 blev han da residerende Kapellan ved St. Knuds Kirke i Odense samt Præst ved Hospitalet, og i denne Stilling virkede han til kort før sin Død. Skønt han ganske manglede Veltalenhed og de øvrige af en Prædikants ydre Egenskaber, samlede dog hans inderlige, tilforladelige, af Discipelforholdet til Grundtvig stærkt prægede Forkyndelse efterhaanden i den lille Hospitalskirke en talrig Tilhørerkreds, ikke alene fra Odense, men lige saa fuldt fra de omliggende Landdistrikter. Ogsaa i den kirkelige Presse optraadte han som Talsmand for de grundtvigske Tanker, særlig i „Dansk Kirketidende“, hvoraf han 1855—57 var Medudgiver, og i „Nordisk Maanedsskrift for kristelig og folkelig Oplysning“. Han var ligeledes en Ven af den sønderjyske Sag og deltog i Appels Ordination paa Askov; under den deraf slydende Rets-sag blev han idømt en Bøde. Mest kendt er han dog blevet ved sin store Fremstilling af Danmarks Kirkehistorie. Først kom „Den danske Kirkes Historie efter Reformationen“ i 2 Bd. (1851—55; 2. Udg. 1857—83); senere fulgte „Den danske Kirkes Historie før Reformationen“ (1857—70) ligeledes i 2 Bd. Fremstillingsformen er folkelig og i Reglen meget bred, hvilket har skaffet Værket Udbredelse i vide Kredse; jævnlig gengives Kildernes egne Ord og Beretninger, men for de fleste Par-

tiers Vedkommende savnes dog mere indgaaende Kildeundersøgelser. H. var 1849 Medstifter af Selskabet for Danmarks Kirkehistorie og blev den første Redaktør af Selskabets Tidsskrift „Kirkehistoriske Samlinger“. 1855 var han blevet Dr. phil. paa en Afhandling om de danske Domkapitler, og ved Universitetsjubilatet 1879 blev han udnævnt til teologisk Æresdoktor. D. paa Højstrup ved Odense. — Gift 1847 Thalia Caroline Elisabeth Luun, d. 1873. *H. M.*

Litt.: Slægt se Agner H.; Selvbibliografi i Untv. Progr. Nov. 1855; A. Hey i „Højskolebl.“ 1882; L. Schroder; „L. H.“ 1884 og „Højskolebl.“ 1885; Joh. Stenstrup; „Historiskrivningen i Danm. i 19. Aarh.“ 1889; Birkedal; „Personlige Oplevelser“ II 1890; „Kirkehist. Saml.“ IV 5 1897—99; „Bavnen“ 1918; „Højskolebl.“ s. A.; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 29/6 1883 og „For Hjemmet og Skolen“ 1884—85.

Helweg, Regner (f. 29/1 1861), Industridrivende. F. i Odense. Forældre: Sognepræst L. N. Helweg (s. d.) og Hustru. Efter at være blevet Cand. polyt. 1886 og have fungeret som Assistent og Inspektør for Maskinafdelingen under den store nordiske Industri-Kunst- og Landbrugsudstilling i Kbh. 1888 blev han 1889 Medindehaver af Firmaet Marstrand & H. & Co. 1889—96

overgik han som Direktør til A/S Koefoed, Hauberg, Marstrand og H. og er fra 1897 Direktør i A/S Titan. Foruden en ledende Stilling som Industridrivende indtager han en fremtrædende Plads i Industriens Organisationer, 1892—97 som Formand for Foreningen af Fabrikanter i Jernindustrien i Kbh., 1895—97 som Bestyrelsesmedlem i Dansk Ingeniørforening, fra 1899 i den tekniske Forening, fra 1909 i Foreningen Dansk Arbejde, fra 1915 som Næstformand i Industriforeningens Repræsentantskab og fra 1920 som dettes Formand. Ogsaa af flere Kommissioner (om elektriske Stærkstrømsanlæg 1906 og om en ny Toldfordrning 1913) har H. været Medlem. Han øver stor Indflydelse ved sin Ro og Besindighed og store Arbejdsevne. — Gift 1897 Susanne Lorenzen. *R. B.*

Litt.: Slægt se Agner H.

Helweg, Thorvald (29/12 1855—27/2 1917), Præst. F. i Haderslev. Forældre: Stiftsprovst H. F. H. (s. d.) og Agnes Caroline Sophia Anthes. Blev Student 1874 og Cand. theol. 1880; rejste derpaa til Amerika, hvor han i mange Aar virkede som Præst for danske Menigheder, 1881—87 i Neenah (Wis), 1887—93 i West Denmark (Wis), hvor han tillige var Forstander for den danske Kirkes Præsteskoole, og endelig 1893—95 i Chicago. Efter sin Tilbagevenden til

Danmark var han 1895—1906 Valgmenighedspræst i Vallekilde og fra 1906 til sin Død Sognepræst i Idestrup. H. var en begavet og vækkende Taler; hans Navn havde en god Klang i grundtvigske Kredse, og paa Liselund var han i mange Aar en skattet Lærer; han vedblev stadig at følge den danske Kirke i Amerika med Interesse og søgte ogsaa paa forskellig Maade at skaffe den Støtte herhjemme. 1916 udgav han en „Kristelig Læsebog for Konfirmander“. D. i Idestrup. — Gift 1881 Ane Cathrine Petersen. *H. M.*

Litt.: Slægt se Agner H.; F. L. Grundtvig; „Kirke og Folk“ 1909; „Danske i Amerika“ 1908—09; Nekrologer i „Mindeblade om Th. H.“ 1917; „Freds-Varden“ s. A.; „Ret“ s. A. og „Fra Vallekilde Folkehøjskole“ s. A.; „Nykøbing Dagbl.“ (af Joh. Fog-Petersen) 27/6 s. A.; „Løll. Falst. Folketid.“ 27/2 s. A.; „Holbæk Amtstid.“ 28/2 s. A. og „Højskolebl.“ s. A. (bl. a. af Vald. Bennike).

Helvig (d. ca. 1374), Dronning. Forældre: Hertug Erik af Sønderjylland og Adelheid af Holsten. Ved sit Ægteskab bragte hun Kongen en Fjerdedel af det pantsatte Nørrejylland i Medgift. Om hendes Liv foreligger flere Sagn, men næsten intet sikkert. D. i Esrom Kloster. — Gift 1340 Kong Valdemar Atterdag (s. d.), d. 1375. *H. Js.*
Litt.: Reinhardt; „Valdemar Atterdag“ 1880.

v. Hemert, Peter (29/5 1734—20/5 1810), Handelsmand. Forældre: Grosserer Joost v. H. og Petronelle Elisabeth Behagen, f. Mestecker. Hørte til en nederlandsk Slægt, der var kommet til Danmark i Slutningen af 17. Aarh.; Bedstefaderen havde nedsat sig som Vinhandler, Faderen grundlagde et af Landets betydeligste Handelshuse og var interesseret i næsten alle det 18. Aarh.s oversøiske Handelskompagnier og andre storstilede merkantile Foretagender. Sønnen blev tidlig optaget i det fædrene Handelshus, blev Agent 1763, tog Borgerskab som Grosserer 1765 og udnævntes til Etatsraad 1776. Han var Direktør i Asiatisk Kompagni, til hvis største Interessenter han hørte, deltog for egen Regning og med egne Skibe i Handelen paa Ostindien og var under Frihedskrigen blandt de store danske Kødeksportører. En Overgang hørte han til de rigeste Mænd i Landet, og da han tillige stod i Spidsen for et gammelt anset Handelshus, var han en Personlighed, man maatte regne med i Forretningsverdenen; men i Købmandssnille og indsigtfuld Foretagsomhed kom han næppe paa Højde med Faderen, der øjensynlig var Typen paa en virkedygtilt og vidtskuende Storhandelsmand, som kun det 18. Aarh. kan opvise

dem. 1805 gik H. Fallit, og Boet, der blev taget under Behandling af en Kommission, var ikke sluttet, da han døde. D. i Kbh. — Giff 1) 1763 Charlotte Fabritius, d. 1766, 2) 1767 Agathe Hooglandt, d. 1823. E. N. Litt.: Slægt hos Løngnick; C. Bruun: „København“ III 1901; Bobé: „Reventil. Pap.“ VIII 1917, Tillf. S. 40.

Hemme, Ferdinand Theodor (f. ^{10/12} 1871), Musiker. F. i Kbh. Forældre: Musikinstrumentmager Ferdinand Christian H. og Elise

Warncke. Fik sin musikalske Uddannelse hos Vald. Tofte (Violin) og Johan Svendsen (Teori) og var i en længere Aarrække Medlem af forskellige Orkestre, bl. a. 1897—1904 som Koncertmester i Tivoli- og Palæorkestret. Foruden som en dygtig Violin-spiller, der tillige siden

1898 har virket som Lærer i dette Instrument ved det Femmerske Kvindeseminarium, har han formaet at gøre sig gældende som Komponist til en Række Arbejder, hvoraf kan nævnes nogle Sange, en Orkestersuite, en Introduktion og Rondo for Violin samt en Kantate ved den internationale Socialistkongres i Kbh. 1910, hvilken Virksomhed allerede 1900 indbragte ham det Ankerske Legat, paa hvilket han opholdt sig i Italien, Paris og Berlin. Sin betydningsfuldeste Plads i dansk Musikliv har han imidlertid fundet som Dirigent, idet han 1899—1904 var Leder af Kommunens Frikoncerter i Rosenborg Have, 1904—13 Kapelmester ved Kasino og siden 1914 ved Tivolis Harmoniorkester. S. A. blev han Syngemester ved det Kgl. Teater og 1918 tillige Kapelmester for Skuespil og Ballet sst. H., der paa alle Felter er baade dygtig og velskolet, virker navnlig ved sine solide og sikre Musikeregenskaber. — Gift 1895 Martha Schönberg. G. S.

Litt.: „Social-Demokraten“ ^{30/8} 1910; „Masken“ ^{18/1} 1914.

Hemming (d. 812), Konge. Var Brodersøn af Godfred (s. d.) og fulgte ham paa Tronen 810. Han sluttede 811 Fred med Karl den Store, saaledes at Eideren erkendes for Danmarks Grænse. P. E.

Litt.: Steenstrup: „Danmarks Sydgrænse“ 1900; se Godfred.

Hemmingsen, Niels (^{1/8} el. ^{22/5} 1513 el. 1511—^{23/5} 1600), Teolog. F. i Errindlev, Lolland. Forældre: Hemming Nielsen og Karine. Efter Undervisning i Nysted, Nakskov, Nykøbing F., Næstved, Slagelse og Roskilde Skoler samt hos Rektor Bent Arvidsen i Lund blev han 1537 immatrikuleret ved Universitetet i Wittenberg, hvor han kom til at staa i nært Discipelforhold til Melanchton. 1542 vendte han tilbage til Danmark og ansattes n. A. som Professor i

Kbh., først i Græsk, fra 1545 i Dialektik og endelig fra 1553 i Teologi. Han blev nu snart den ledende Personlighed ved Universitetet, var flere Gange Rektor og fra 1572 dets Vicekansler. For at sikre Rettroenheden i Landet lod Christian III 1537 H. udarbejde en „Tavle om Herrens Nadvere“, hvori der blev gjort Rede for de forskellige Anskuelser om dette

Spørgsmaal, og den augsburgske Konfessions Lære fremstillet som den rette, og dette Dokument maatte samtlige Professorer underskrive. Senere (1569) forfattede H. endnu et Bekendelsesskrift, nemlig de saakaldte „25 Fremmedartikler“, o: religiøse Sætninger, som enhver Udlænding maatte bekende sig til for at faa Tilladelse til at bosætte sig i Landet. Ved Siden af sin Universitetsgerning udøvede han ogsaa stor Indflydelse paa det lærde Skolevæsen, og han var her en saa ivrig Talsmand for de klassiske Sprog, at han endog ønskede Modersmaalet banlyst ikke blot fra Undervisningen men tillige fra Disciplenes indbyrdes Samtale. Ligeledes udfoldede han en rig Forfattervirksomhed. 1555 kom hans Metodelære („De methodis“) og 1557 „Enchiridion theologicum“, der oplevede en Mængde Oplag og vandt stor Paaskønnelse ogsaa udenfor Danmarks Grænser; Bogen udgiver sig selv for at være en Indledning til Studiet af Melanchtons „Locī“, men er i Virkeligheden en selvstændig Dogmatik og Etik; indenfor den lutherske Kirkeafdeling er den tillige et af de første Forsøg paa at fremstille den kristelige Sædelære. Stor Betydning for Prædiken og Sjælesorg i Danmark og andre lutherske Lande fik H. ved sin latinske Evangeliepostil (1561), der nærmest er en Samling omhyggelig udformede Prædiken-dispositioner, og sin „Pastor“ (1562), den første protestantiske Pastoralteologi. Paa Dansk udgav han 1570 „Livsens Vej, det er en vis og kristelig Undervisning om, hvad det Menneske skal vide, tro og gøre, som til det evige Liv vil indgaa“, men den blev snart af A. S. Vedel oversat paa Latin og derved bekendt i hele den lærde Verden; desuden kan nævnes Smaaskrifter om Ægteskabet, en Naturret („De lege naturæ“ 1562) af betydelig Interesse samt Kommentarer til de fleste nytestamentlige Bøger. Trods sin store Anseelse undgik H. dog ikke Vanskeligheder fra den herskende lutherske Ortodoksi. Da han i et større dogmatisk Værk („Syntagma institutionum Christianorum“ 1574) havde udtalt Sympati for den calviniske Nadverlære, indskrænkede Frederik II sig vel foreløbig til at give det teologiske Fakultets Medlemmer Paalæg om at afholde

sig fra videre Drøftelse af dette Spørgsmaal; men da der fra Hoffet i Sachsen indløb idelige Klager over den farlige Vranglærer, skred Kongen, om end kun modstræbende, til at kræve en Tilbagekaldelse, og hertil maatte H. 1576 bekvemme sig. Klagerne vedblev dog stadig, og for at værgе den danske Kirke mod Mistanke for Kætteri saa Frederik II sig 1579 nødsaget til at afsætte den berømte Lærer og byde ham at forlade Kbh. H. bosatte sig da i Roskilde, hvor han fra 1557 havde haft et Kanonikat, og henlevede de sidste 20 Aar af sit Liv sisselsat med litterære Arbejder og stadig æret og anset af den lærde Verden. D. i Roskilde. — Gift 1) 1547. Navnet ukendt; Ægteskabet opløst. 2) Marine Madsdatter, d. 1582. 3) 1583 Birgitte Lauridsdatter.

H. M.

Litt.: „Dän. Bibl.“ I 1738; J. Møller i „Hist. Kalender“ II 1815; J. H. Paulli: „N. H.s Pastoralteologi“ 1851; H. F. Rørdam i „Ny kirkeh. Saml.“ IV 1860—62, „Kbh. Univ. Hist.“ I—II 1868—72 og „Folkekalender for Danm.“ 1874; J. Grundtvig i „Ny kirkeh. Saml.“ IV 1867—68; K. Røvsing i „Vor Ungdom“ 1882; „Kirkeh. Saml.“ V 1 1903; Breve i „Ny kirkeh. Saml.“ III 1864—66, „Kirkeh. Saml.“ V 3 1906 og „T. Brahes Æpst.“ IX 1907.

Hempel, Christian Frederik (¹⁴/₅ 1814—¹⁵/₁ 1875), Læge. F. paa Sonnerupgaard ved Roskilde. Forældre: Forpagter Niels H. og

Dorothea Petersen, Brodersøn af S. H. (s. d.). Blev Student 1831, Cand. med. 1838, var Kandidat paa Frederiks Hospital 1840—42, Prosektor ved patologisk-anatomisk Museum 1844—63. Blev Dr. med. 1851 („Om hovedløse Misfoster“) og var Distriktslæge paa Kristianshavn 1853—72. Han holdt Forelæsninger over patologisk Anatomi under Professor Sommers Sygdom 1862—63, var Læge ved Tugt- og Forbedringshuset fra 1863. Som Bestyrelsesmedlem af Lægernes Understøttelsesforeninger gjorde han et stort og uegenlystigt Arbejde, og ikke mindre som Redaktør af „Ugeskrift for Læger“ 1844—60. Han var en grundhæderlig og hjælpsom Karakter, der gerne stillede sin Tid og Viden til andres Tjeneste. Hans litterære Arbejder, hvoraf Disputatsen er det betydeligste, er næsten alle viet den patologiske Anatomi. D. i Kbh. — Gift 1845 Ida Frederikke Valborg Friis, d. 1906.

O. P.

Litt.: Slægt i Hempel: „Stamt. over Familien H.“ 1915; Selvbografi i Univ. Progr. Nov. 1851; Nekrolog i „Ugeskr. f. Læger“ III 19 1875.

Hempel, Johan Frederik (¹⁰/₁₁ 1848—⁸/₃ 1911), Læge. F. i Kbh. Forældre: Lægen Chr. F. H. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1866, Cand. med. 1873, var Reservelæge paa Frederiks Hospital 1877—79, blev Korpplæge

1880, Overlæge 1896, Stabslæge 1902, Generallæge og Chef for Hærens Lægekorps 1908. Tidlig stærkt oplaget af Praksis fik H. aldrig indfriet de Forventninger til videnskabeligt Arbejde, hans fremragende Evner berettigede til at nære. Det blev Militærlægevæsenets praktiske Side, han helt helligede sig sine uhyre Energi og sine betydelige Kundskaber.

Han fik sat den tidligere forsømte taktiske Uddannelse af Militærlægerne i System, indførte Krigsspiløvelser, førte Hærloven af 1909 ud i Praksis og gav i sin kort før Døden fuldførte „Haandbog i Sundhedstjenesten ved den danske Hær“ (1911) sine Kolleger en fortræffelig Vejledning. Hans Afhandlinger om Skudskaar indeholder originale Iagttagelser. D. i Kbh. — Gift 1877 Julia Hanne Mathilde Høegh-Guldberg.

O. P.

Litt.: Slægt se Chr. F. H.; Nekrologer i „Militærlægen“ XIX 1911, „Ugeskr. f. Læger“ s. A. og „Ill. Tid.“ ¹²/₃ s. A.

Hempel, Søren (⁸/₁ 1775—¹²/₁ 1844), Boghandler, Avisudgiver. F. i Faaborg. Forældre: Distriktskirurg, Postmester Christian H. og Sophie Erreboe. Blev Student 1793, Cand. theol. 1796 og købte n. A. sammen med en fransk Emigrant J. B. Lindenfels Fyns Stifts Adresssekretør og Bogtrykkeri i Odense. Herfra udgaves „Fyns Stifts Adressetidende“, som allerede havde bestaaet i 25 Aar, da H. overtog

den, og som han redigerede til 1843. Ved Siden af „Fyns Avis“, med hvilken han ofte laa i skarp Polemik, var Stiftstidenden Byens mest indflydelsesrige Blad, og H. fik efterhaanden en anset Position i Borger-skabet, blev 1835 Stænderdeputeret og 1838 Raadmand. Han skrev selv talrige Artikler til Bladet, bl. a. Indlæg i kirkelige og teologiske Stridigheder, ligesom han skrev og oversatte adskillige, nu for længst glemte Bøger. Samtidig med at han overtog Adresssekretøret, etablerede han en Boghandel, som han efterhaanden udvidede til ogsaa at omfatte Forlagsvirksomhed. Efter hans Død overtoges denne af hans Svigersøn, J. F. Helm-Petersen, medens Avisen fortsattes af hans Søn, Morten Christian H. D. i Odense. — Gift 1798 Frederikke Kirstine Kisbye, d. 1839.

S. D.

Litt.: Slægt se Chr. F. H.; „Fyns Stifts Adressetid.“ ²⁰/₁ 1844; Nyrop: „Den dsk. Boghandels Hist.“ II 1870; C. J. Brandt i „Dsk. Kirketid.“ 1889; J. Lauritzen: „Tilbageblik over

Fyns Stiftstidendes første Aarh." 1872; „Nord. Boghandlertid." 30/12 1896; Dolleris: „Danm. Boghandlere" 1 1912.

Hempel Syberg, Johan Henrik Frederik Carl Casper Reinholdt (f. 12/4 1837), Landmand. F. i Lydinge Møllegaard ved Kværndrup, Fyn. Forældre: Gaardejer, Møller Hans Ernst Frederik Syberg og Ane Margrethe Hempel. Fik privat Undervisning og kom i 16-Aars-Alderen paa Guds-kontoret paa Jomfruens Egede og Grevskabet Muckadell. 1856 blev han Sekretær hos Grev Preben Bille-Brahe,

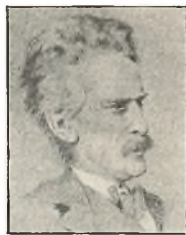

Hvedholm, der skaffede ham Ansættelse som Drænings- og Underforvalter paa Gjedsergaard, blev derefter Underforvalter hos Edv. Tesdorpf, Ourupgaard, hvor han senere uddannedes i Mejeribrug og Fodermestergerning. 1866 blev han Forpagter af Gjelskov, hvor han virkede i 32 Aar. Gjelskov var i hans Tid et anset og meget søgt Lærested ikke alene for unge Landmænd, men ogsaa for Mejerielever, og en ikke ringe Forsøgsvirksomhed paa Mejeribrugets Omraade udførtes her. Den dygtige og ansete Praktiker kom snart ind i offentlig Virksomhed og blev lidt efter lidt den ledende Mand inden for de Organisationer, som beskæftiger sig med Mejeri- og Kvægbrug, Andelsvirksomhed m. m. Da han 1898 opgav Forpagtningen af Gjelskov og flyttede til Odense, blev han Leder af Konsulentkontoret paa Fyn, og han har siden udelukkende beskæftiget sig med offentlig landøkonomisk Virksomhed; det er ogsaa en anselig Række betydningsfulde Hverv, han bestrider. I over en Menneskealder har H. S. været et landøkonomisk Samlingsmærke paa Fyn, hans Retsind og noble Personlighed, rolige, værdige Optræden, Pligtfølelse og Ordenssans gør ham vel skikket til at være samlende og ledende i de fynske landøkonomiske Organisationer. — Gift 1866 Adelheide Marie Varberg, d. 1896. A. C.

Litt.: Slægt se Chr. F. Hempel; „Aftenposten" 14/12 1904; „Fyns Stifts Landbrugstid." 1907 S. 125—129, S. 133—136 og 1917 S. 147—150; „Ugeskr. f. Landm." 1907; „Fyns Stiftstid." 12.10/4 1907; „Fyns Stifts patriot. Selsk." 1910.

Hendriksen, Rasmus Frederik (f. 11/8 1847), Xylograf. F. i Kbh. Forældre: Værts-husholder Rasmus H. og Frederikke Nielsen. Kom i Lære i „Illustreret Tidende"s xylografiske Atelier og gik 1863—66 paa Kunstakademiet. Rejste derefter et Par Aar i Udlandet, navnlig England og Frankrig, og aabnede efter sin Hjemkomst til Kbh. 1870 et xylografisk Værksted. 1877—84 udgav han Ugeskriftet „Ude og hjemme", som han først redigerede alene, fra 1880 sammen med O. Borchsenius. Blandt dets Med-

arbejdere var Brødrene Brandes o. m. a. af det litterære Gennembruds Koryfæer; ogsaa ved sine mange smukke Træsnit efter danske Kunstneres Tegninger indtager dette Tidsskrift en fremskudt Plads i vor periodiske Litteratur. Men Udgivelsen bragte H. et betydeligt økonomisk Tab, og samtidig gik Træskærervirksomheden tilbage, slaet ud i Konkurrencen med de moderne Reproduktionsmetoder. Resolut rejste han da til Wien og satte sig hos Firmaet Angerer & Göschl ind i den fotografiske Ætsnings Teknik og Fotokemien, og fra 1884 opgiver han næsten helt Træsnittet til Fordel for den mekaniske Reproduktion uden dog nogensinde at glemme sin gamle Kærlighed til Haandværket. H. er den mest fremragende Xylograf, vi har haft; ingen har været hans Ligemand herhjemme i kunstnerisk Forstaaelse af det enkelte Billedes Karakter, en Egenskab, der ogsaa er kommen de talrige Ætsninger til Gode, som er udgaaet fra hans Atelier. Størst er dog hans Betydning som Reformator af dansk Boghaandværk. Da han 1888 stiftede Forening for Boghaandværk, hvis enevældige Formand han var i 31 Aar, var det et maalbevidst Forsøg paa at hæve vort Bogtryk og Bogbind op af det Forfald, hvori Efterligning af slet tysk Smag efterhaanden havde bragt det. Med en næsten fanatisk Begejstring, en ukuelig Energi og en hvas, undertiden bitter, men aldrig gold Kritik førte han sit Angreb og bragte trods utallige Vanskeligheder Sejren hjem. Det er næppe for meget sagt, at den bedste Del af vort Boghaandværk i de sidste 20—30 Aar staar i hans Tegn, mere eller mindre direkte paa-virket af ham. Gennem Foreningens Aarskrift og dens andre Publikationer, gennem Fagskolen for Boghaandværk, som han oprettede 1893, og gennem de talrige smukke Værker, hvis Trykning og Udstyrelse han har ledet, har han lært sine Elever at forene Format, Sats, Skrift og Billeder til en dekorativ Helhed; han har tilskyndet vore Bogtrykkerier til at erstatte de magre og kedelige Skrifter med andre mere karakterfulde og kraftige — nogle næsten for kraftige — som f. Eks. fransk Antikva, Plantin, Schwabacher o. fl.; han har sat Fart i Hans Tegner og Bindsbøll som Bogkunstnere, og han har endelig en væsentlig Del i vore Bogbinds kunstneriske Renaissance. Naar dansk Boghaandværk har kunnet hævde en smuk Plads ved de store internationale Udstillinger, skyldes det derfor ham mere end nogen anden. Ogsaa som Leder af Foreningen „Fremtiden"s boglige Foretagender har han virket fornyende.

Selv meget af en Kunstnernatur er H. gennem sit Arbejde blevet personlig knyttet til mange af vore bedste Kunstnere; Tegner og Bindsbøll er allerede nævnt; ogsaa Jerndorff, Brødrene Skovgaard og Zahrtmann har han staaet nær. Den sidste har han sat et smukt Minde i sin Udgave af hans Breve (1919); et lignende Værk om Frølich udsendte han 1920. Hans Tilknnytning til Kunsten har ført ham ind i Bestyrelsen for Kunstforeningen (1881—86) og Kunstindustrimuseet (fra 1891); 1901 ordnede han Raadhusstillingen af dansk Kunst. Selvbiografien „Mennesker og Oplevelser“ (1910), der skildrer hans bevægede Livs Historie, er et smukt Udtryk for hans rige Personlighed, i hvilken ideel kunstnerisk Stræben har indgaaet en lykkelig Forbindelse med praktisk Sans og Handlekraft. — Gift 1) 1872 Therese Margrethe Degen, d. 1873. 2) 1876 Holga Albertha Paulli.

S. D.
Litt.: Volf: „Anders Coldings Slægt“ 1906; Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ S. 768; Ovønn. Selvbiografi; Deneken i „Zeltschr. f. Bücherfreunde“ II 1898; G. Brandes i „Saml. Skr.“ XIII 1903; J. Eyser i „Berl. Tid.“ 10/8 1917; E. Hannover i „Politiken“ 11/8 s. A.; G. Phillipsen i „Nord. Boghandlertid.“ XXIX 1895 og „Aarbog for Bogverner“ I 1917; „Bogvennen“ 16/8 s. A. (af G. Nygaard); „Bogvennen“ udg. af Foren. f. Boghaandv. 1918.

Henius, Erik Semmy (f. 31/3 1863), Handelsmand. F. i Aalborg. Forældre: Fabrik-ejer Isidor H. (s. d.) og Hustru. Lærte 1879

—81 Handelen hos Firmaet J. Ankerstjerne i Randers, søgte derefter videre Uddannelse i forskellige Handelsfirmaer i Udlandet; var saaledes 1882 i Le Havre, 1883 i London, 1884 i Berlin og gik sidstnævnte Aar til Rusland, hvor han blev i 10 Aar, først 1885

—89 som Købmand og dansk Vicekonsul i Sevastopol og derefter 1889—94 som Købmand og dansk Konsul i Odessa. Vendte 1894 hjem og løste Grossererborgerskab i Kbh. (Firma: Erik S. H. & Co.), hvor han snart oparbejdede en betydelig Forretning i Kornbranchen. Han er Medlem af Bestyrelserne for en Række Foretagender, bl. a. „Det forenede Dampskibsselskab“ (fra 1901) „Dansk Eksporthandling“ (fra 1903), „Kbh.s Frihavn“ (fra 1912), „De danske Spritfabrikker“ (fra 1913) o. s. v. H. er en meget dygtig Forretningsmand med ikke ringe Selvtillid; han er overordentlig elskværdig, har en aaben Haand og er altid rede til at staa dem bi med Raad og Daad, som henvender sig til ham om Hjælp. I Kommunalpolitikken har han deltaget som Medlem (1912—17) af Kbh.s Borgerrepræsentation. Han er fra 1911 Medlem af Sø- og Handelsretten, fra 1913 Medlem af Kbh.s Havnebestyrelse og

af Erhvervsskatteudvalget for Kbh. Han har interesseret sig meget for Polarforskningen; var saaledes Medlem af Komiteerne for Danmarks-Ekspeditionen (Mylius-Erichsen), Alabama-Ekspeditionen (Ejnar Mikkelsen) og Kaptajn J. P. Kochs Ekspedition. Under Krigen var han 1915 Leder af Danske Røde Kors' Delegationer til Besigtigelse af de russiske Krigsfangelejre i Tyskland, og han er fra 1916 Leder af Dansk Røde Kors' Delegationskontor. — Gift 1891 Emilie Andrea Schou.

C. T.
Litt.: „Politiken“ 21/10 1913; „København“ 5/3 1912.

Henius, Isidor (25/12 1820—27/1 1901), Industridrivende. F. i Thorn, Vestpreussen. Forældre: Guldtrækker M. H. og Friedrika Cohn. Kom 1838 til

Danmark, hvor han fik Ansættelse som Bestyrer af et Brændeovnsbrænderi. Han var den første, som her i Landet anvendte Kartoffler til Brændeovnsbrænding. 1841 kom han til Aalborg og deltog i Oprettelsen af „Aalborg privilegerede Sirups- og

Spritfabrik“, hvis Navn snart blev kendt viden om ved sit Produkt „Aalborg fuselfri Taffelakvavit“. Det var H., der indførte de Forbedringer, hvorved Fuselolien fjernes fra Brændeovnsbrændingen. 1881 gik Fabrikken ind under de danske Spritfabrikker, og H. blev dette Selskabs Direktør. 1873 havde han overtaget Aalborg Dampmølle, der otte Aar senere gik over til et Aktieselskab, hvis Formand han blev. 1870—76 var han Medlem af Aalborg Byraad og tog virksom Del i Arbejdet for Tilvejebringelse af Arbejderboliger. Trak sig 1884 tilbage fra sine Virksomheder og købte Sohngaardsholm, hvis Hovedbygning han ombyggede. Han var Medstifter af Aalborg Amts Svineslagteri og Medlem af Bestyrelsen. 1898 solgte han Sohngaardsholm og flyttede til Kbh. D. i Kbh. — Gift 1856 Emilie Wasserzug, d. 1913.

H. H.-N.
Litt.: „Børsen“ 25/12 1900; „Berl. Tid.“ 27/12 s. A.; Nekrolog i „Aalborg Stiftstid.“ 28/1 1901.

Henius, Max (f. 16/8 1859), Fysiolog, Bryggeritekniker. F. i Aalborg. Forældre: Fabrik-ejer Isidor H. (s. d.) og Hustru. Søgte sin Uddannelse i Udlandet, først ved den tekniske Højskole i Hannover, senere ved Universitetet i Marburg, hvor han 1881 tog den filosofiske Doktorgrad. Kort efter rejste han til Nordamerika og slog her ind paa Bryggeriteknik. Sammen med

Dr. Robert Wahl stiftede han 1886 et gæringsfysiologisk Laboratorium i Chicago, hvortil i 1891 knyttedes en Bryggeriskole. De to Institutioner fik 1905 deres egen Bygning under Navnet Wahl-H.s Institute of Fermentology. H. indtager en fremskudt Stilling i amerikansk Bryggeriindustri; han stod i Spidsen for Bryggeriudstillingen i Chicago 1911 og er Æresmedlem af U. S. A. Bryggerforening og Brygmesterforening. Fra hans Institut er udgaaet en stor Del af Nordamerikas Bryggeriteknikere, og han har haft væsentlig Del i Indførelsen af moderne Bryggerimetoder i Amerika. H. har stedse bevaret Interessen for sit gamle Fædreland. Han var saaledes Formand for det dansk-amerikanske Stævne i Aarhus 1909 og stod i Spidsen for danske Amerikanere, der 1912 skænkede Danmark Nationalparken i Ræbild. Ogsaa det offentlige Biblioteksvæsen har han vist megen Interesse. H. har udgivet en Række bryggeritekniske Skrifter, deriblandt som det vigtigste „Handy Book of Brewing“. — Gift 1883 Johanne Louise Heiberg. *M. C. H. Litt.: G. F. Heiberg; „Slægten Heiberg“ 1907; M. Salmonsens: „Brogede Minder“ 1913; „Ill. Tid.“ 4/7 1909; „København“ 9/7 1909; „Berl. Tid.“ 16/8 1919; „Politiken“ og „København“ 16/8 1919.*

Henneberg, Hans Christian (7/8 1826—9/8 1893), Xylograf. F. i Kbh. Forældre: Arbejdsmand, senere Spækhøker Svend H. og Magdalene Hansdatter. Kom efter Konfirmationen paa Frølichs Foranledning i Lære hos Xylograf Flinch (s. d.), hvor han var i 5 Aar og bl. a. skar en Del Træsnit efter Tegninger af Lundbye; desuden var han Elev paa Kunstakademiet. 1847 og 1849 var han i Tyskland, en

Tid hos den bekendte Træskærer Bürkner i Dresden, hvorefter han knyttedes til Kiltendorff og Aagaards Værksted i Kbh. og her bl. a. skar Træsnit til Holsts „Felttogene 1848, 49 og 50“ og Fabricius' Danmarkshistorie. 1858 oprettede han med J. F. Rosenstand et eget Værksted, men hævdede 1866 Kompagniskabet og virkede derefter mest som Fotograf, til han 1884 trak sig tilbage. Han opfandt 1866 en Metode, ved hvilken man ad fotografisk Vej kunde overføre Tegningen paa Træstokken. H. var en stillfærdig, beskeden Mand, en af Flinchs bedste Elever, en flittig og dygtig Arbejder i sit Fag. D. i Kbh. — Gift 1854 Anna Dorothea Severine Drejer, d. 1898. *S. D.*

Litt.: „Industriforeningens Maanedsskr.“ 1866; Nirkroger 1 „Berl. Tid.“ 16/8 1893 og af F. Hennings 1 „Bogvennen“ s. A.

Henning, Gerhard (f. 27/8 1880), Billedhugger. F. i Sverige. Uddannet som Billed-

hugger kom han under et Ophold i Italien i Forbindelse med Professor Arnold Krog (s. d.) og har siden da været løsere eller fastere knyttet som Skulptør til den Kgl. Porcelænsfabrik. Begavet med særlige Egenskaber (en stilpræget Elegance, Evne til spirituel Generalisering og til fantastiske Drømmerier), Egenskaber som er højst sjældne herhjemme, men staar i Pagt med en af de ypperligste Sider af Sveriges Malerkunsts Historie, har H. ikke uden Paavirkning fra en international moderne Kunstretning — Beardsley, Dulac — udviklet sig en egen, meget raffineret Stil, som passer fortrinlig til Kunstporcelænet; med stor Fantasi har han hentet sine Emner fra orientalsk Haremsliv og fra det mere eller mindre originale Hyrdespil, altid kredsende om Kvinden og særlig hendes erotisk betonedes Psyke; med meget Lune har han en enkelt Gang grebet et Motiv fra H. C. Andersens Eventyr („Prinsessen paa Ærten“). Hans særlige Egenskaber gør ham til en af de mest fremragende Kunstnere indenfor Porcelænskunsten. Hans bedste Arbejder er iøvrig en Række Bronzestatuetter, som nu findes i Statens Museum for Kunst. — Gift 1) Alma Christine Bissen. Ægteskabet opløst. 2) Gerda Heydorn. O. A. *Litt.: Victor P. Christensen 1 „Skønvirke“ 1920, 8. Hæfte; „Før og Nu“ 1920, Nr. 11—12.*

Hennings, August Adolph Friedrich v. (10/7 1746—17/8 1826), Embedsmand, Forfatter. F. i Pinneberg, Holsten. Forældre: Amtsforvalter Martin Nikolaus v. H. og Anna Christina Schneider. Gik i Gymnasiet i Altona, studerede 1763—66 Jura i Göttingen og satte sig samtidig ind i den nyere franske Litteratur, især Rousseau, hvis begejstrede Tilhænger han blev. I Pinneberg traf han første Gang Baron Ernst Schimmelmänn (s. d.), som han sluttede nært Venskab med. 1768 kom han til Kbh. og satte sig i sin Ærgerrighed de højeste Maal. Han hørte til Stuensees Modstandere, opdagede 1770 hans Forhold til Dronningen og blev derfor af Ministeren sendt i Forvisning som Landmaaler til Antvorskov, søgte dog siden hans Støtte og blev ansat i tyske Kammer. Efter Struensees Fald blev han Diplomat og var 1772—75 ansat i Berlin, 1775—76 i Dresden. 1777 indtraadte han i det af Schimmelmänn ledede Kommercekollegium og havde siden flere andre Poster, men den urolige og højtskræbende Mand fandt sig ingen Steder til Rette og stødte sine Omgivelser fra sig. Guldberg holdt Haanden over ham; efter hans Fald maatte han 1787 trække sig tilbage til Amtmandsstillingen i Pløen og Ah-

rensbok og blev 1807 Administrator for Grevskabet Rantzau. Han har udgivet en lang Række Skrifter af kunsthistorisk, politisk og æstetisk Indhold; mærkes kan „Essai sur les arts et leur progrès en Danemarck“ (1778) og „Olavides“ (1779). Han var en højt begavet, belæst og fint dannet Mand, der dog ikke selv var uden Skyld i, at hans Evner ikke naaede deres fulde Udfoldelse. D. paa Rantzau. — Gift 1780 Margrethe Eleonora Krabbe, d. 1847. P. E.

Litt.: Slægt i J. F. B. og P. Hennings: „Betragte zur Geschichte der Familie H.“ 2. Opl. 1905; P. Hennings: „Anetavle for fire Søskende H.“ 1917 og Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Erindringer i „Møine Duellgeschichte“ 1795; Rahbek: „Erindringer“ II—III 1825; Baden: „Christian VII.s Regeringsaarbog“ 1833; Host: „Kllo“ I 2 1813; „Regeringsskiftet 1784“ 1888; Böttiger: „Litarar. Zustände und Zeitgenossen“ 1838; F. Wehl: „Hamburgs Litteraturleben im 18. Jahrh.“ 1856; W. Iierbst: „J. H. Voss“ 1874; Rist: „Lebenserinnerungen“ 1884—88; A. D. Jørgensen: „Udsigt over de dsk. Rigsskivers Hist.“ 1884; „Fra Arkiv og Museum“ I 1899; P. Hennings: „August H.“ 1900; Schovellin: „Fra den dsk. Handels Empire“ 1899—1900; Bobé: „Reventlowske Pap.“ III 1897; „Hist. Aarbog for Thisted Amt“ 1917; Breve i „Museum“ 1891 og 1894; Nekrolog i Thaarup: „Fædrenel. Nekr. for 1826“ 1844. Jfr. Schimmelmänn, Ernst.

Hennings, Betty Mathilde (f. ^{26/10} 1850), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Restauratør Stig Jørgen Schnell og Sophie Regine Dorothea Schmidt. Den lille Betty Schnell kom paa det Kgl. Teaters Danseskole og medvirkede første Gang paa Scenen ^{13/2} 1859 i „Maskerade“. Sin egentlige Debut som Balletdanserinde fik hun som Astrid i „Valdemar“ ^{21/11} 1866 og udførte i de følgende Aar endvidere saadanne

Hovedpartier i Bournonvilles Balletter som Hilda i „Et Folkesagn“, Sigyn i „Trymskviden“, Therese i „Søvnøggersken“, Sva-va i „Valkyrien“ og Teresina i „Napoli“. Imidlertid var Høedt blevet opmærksom paa den unge Pige, der inderlig ønskede at ombytte den hende anstrengende koreografiske Kunst med Skuespillet, og instrueret af ham, der stedse fulgte hendes Kunst med vaagen Sans, debuterede hun ^{13/12} 1870 som Rose (Agnès) i „Fruentimmerskolen“. Denne Debut blev Indledningen til en lang og glørværdig Teaterbane, som førte Fru H. frem i første Række blandt nordiske Skuespillerinder i vore Dage. Efter at have været Ingenuens foretrukne Fremstillende — nævnes maa Antonie i „Spækassen“, Jeanne i „Lady Tartuffe“ — fik Fru H. sit store kunstneriske Gennembrud hin December-Aften 1879, da hun første Gang spillede Nora i „Et Dukkehjem“. Som Nora voksede til Kvinde, voksede Fru H. her til en moden og bevidst moderne Skuespiller-

inde, der med teknisk Overlegenhed forbandt følelsesfulde Akcenter. De følgende Decennier bragte hende en lang Række betydningsfulde Opgaver — f. Eks. Prinsessen i „Der var engang“ jævnsides Anna Hjelm i „Kong Midas“, Eva i „Eva“ jævnsides Flora i „Puppe og Sommerfugl“, Hedda Gabler jævnsides Anna Bryde, Jane de Simerose i „Damernes Ven“ jævnsides Hedvig i „Vildanden“. Fru H. spillede fremdeles saadanne Ibsen-Roller som Ellida og Fru Alving, saadanne Shakespeare-Roller som Hermione, Ophelia og Cordelia, hos Schiller var hun Maria Stuart og Dronningen i „Don Carlos“, hos Goethe „Margarethe“, hos Holberg Leonora'erne i „Henrik og Pernille“ og „Maskerade“, fremdeles udmærkede hun sig som Magda i „Hjemmet“, Emily i „Den kære Familie“, Clara i „Skærmysler“ og den gamle Dame i „I Stiftelsen“; i de to sidstnævnte Roller viste hun sin mærkelige Evne til at omskabe sig til gamle Damer og finde Udtryk dels for jomfrunalsk Pertentlighed, dels for Alderdommens Ro. Fru H. blev gennem 80erne og 90erne jævnsides Brødrene Emil og Olaf Poulsen Teatrets bærende Kraft. Hun, der var spinkel af Skikkelse, voksede fysisk med de kunstneriske Opgaver, der blev betroet hende, og befæstede det Kgl. Teaters Ry som en af de Scener, hvor Betydningen af Henrik Ibsens moderne Skuespil fandt den mest indtrængende Forstaaelse. Det nye Aarhundrede var Fru H. mindre gunstigt, da Direktionen ikke syntes at eje den rette Opfattelse af, hvad hun, der endnu ikke var fyldt 60 Aar, kunde komme til at betyde for Skuepladsen. I Maj 1908 tog hun sin Afsked; optraadte sidste Gang som Emily i „Den kære Familie“. Dog har hun senere udført en Række Gæsteroller, bl. a. 1913 Aase i „Per Gynt“, og medvirkede desuden paa Dagmar-teatret som Gæst 1914 i Henrik Pontoppidans „Thora van Deeken“. — Fru H. har i Tidens Løb været en yndet Gæst paa nordiske Teatre og optraadte i sine Ibsenroller 1901 og 1903 i Berlin og 1904 i Prag. — Gift 1877 Direktør Henrik H. (s. d.). C. Bs.

Litt.: Ægteskæles Slægt se Aug. H.; Erindringer i „Nationaltid.“ ^{13/12} 1910 og ^{9/2} 1920; Edv. Brandes: „Dsk. Skuespil Kunst“ 1880; „Ill. Tid.“ ^{18/1} 1880; „Nationaltid.“ ^{8/10} 1882, ^{5/12} 1888 og ^{17/2} 1890; E. Skram i „Ill. Tid.“ ^{15/11} 1891; E. Christiansen i „Ill. Tid.“ ^{15/12} 1895; O. Borchenius i „Teatret“ 1901—02 og 1908; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; C. Behrens i „Ord och Bild“ 1898; „Hver 8. Dag“ ^{13/2} 1904; „Ill. Tid.“ ^{24/12} 1905; H. Lind sst. ^{17/2} 1907; sst. ^{21/5} 1908; L. C. Nielsen i „Politiken“ ^{9/2} 1907; „Masken“ ^{10/12} 1910; Frisrup: „Scenens Navne“ 1913; „Den dsk. Skueplads“ Hist.“ 1917; Ch. Kjerulf: „Erindringer“ I 1917; N. J. Berendsen: „Af en gl. Journalists Erindringer“ 1918; Poul Levin i „Berl. Tid.“ ^{25/10} 1920; „Politiken“ ^{20/10} s. A.; R. Neillendam sst. ^{12/12} s. A.; Breve i „Breve fra og til C. Høstrup“ 1897.

Hennings, Henrik (f. ^{10/10} 1848), Komponist, Musikforlægger. F. paa Pedersborg-

gaard ved Gurre. Forældre: Kgl. Skovrider Franz Conrad August H. og Sophie Magdalene Bjørnsen. Blev Student 1866, men søgte

1867 drevet af stærk Musikinteresse ind paa Konservatoriet paa dettes allerførste Elevhold. Med den Blanding af Musikidealisme og praktisk Sans, som stedse var ham egen, fuldendte han dog tillige sine akademiske Studier, blev

Cand. polit. 1870 og gik samtidig ind i Forsikringsvirksomhed, var kst. Branddirektør paa Lolland 1871—72, blev Exam. jur. 1875 og var Forretningsfører for Diakonissestiftelsens Industri-Lotteri 1875—85. Jævnside hermed drev han en ikke ubetydelig Komponistvirksomhed, navnlig af Sange til tyske og skandinaviske Tekster, derunder Vekselsangen „De sønderjyske Piger“ af Holger Drachmanns „Derovre fra Grænsen“, samt af en Del Klaverstykker. Indgribende Betydning for dansk Musikliv fik han dog først, da han 1880 blev Direktør for den kgl. Hofmusikhandel i Kbh., som han selv blev Ejer af 1888, og da denne 1895 indgik som Musikafdelingen i „Nordisk Forlag“ og derefter 1902 gik op i „Nordisk Musikforlag“, blev han ogsaa Direktør her, hvilken Stilling han beklædte indtil 1910, da han paa Grund af sit noget svagelige Helbred trak sig tilbage til Privatlivet, efter at han forinden ogsaa havde været medvirkende ved Stiftelsen af Dansk Musikhandlerforening. Under hele denne Virksomhed var han Sjælen i alle nye Strømninger, der udefra lededes ind over Kbh.s Musikliv. Samtidig med at han knyttede de ypperste danske og svenske Navne til sit Forlag, tog han f. Eks. Initiativet til Johan Svendsens Symfonikoncerter, der knyttede den norske Mester her til Landet, han arrangerede Mængder af Koncerter med Udlandets bedste Navne som Solister eller ved Dirigentpulten, og han bragte et hidtil ukendt Liv ind i danske Musikforhold. — Gift 1877 Betty Mathilde Schnell (s. d.).

G. S.

Litt.: Slægt se August H.: „København“ 18/10 1918; „Nationaltid.“ 15/10 s. A.; „Politiken“ 18/10 s. A.

Hennings, Paul Christian de Coninck (f. 27/8 1875), Personalhistoriker. F. i Charlottentlund. Forældre: Kabinetssekretær Sophus H. (s. d.) og Hustru. Voksede op i Kong Georgs Palæ i Kbh., gik 1884—85 og 1886—87 i Skole i Wiesbaden og tilegnede sig tidlig paa Rejser med Faderen megen Sprogfærdighed. Blev Student 1893 og Cand. juris 1902, hjalp Faderen med Redaktionen af Statskalenderen, hvor han fra 1908 er Medredaktør. 1905 blev han Overretssag-

fører og har siden drevet Forretning i Forretning med forskellige, bl. a. Fr. Ricard og Erik Henriksen (s. d.); var bl. a. Kurator i Kong Georgs Bo og har iøvrig beskæftiget sig med Legatadministration og Forsikringsvæsen. 1905—06 gjorde han en længere Udenlandsrejse og har overhovedet rejst meget. Fra 1905 er han Translatør i Tysk, fra 1909 Medlem af Trans-

latoreksamenskommissionen. Ved Siden af Forretningen dyrker H. ivrig Personalhistorie, er fra 1906 Medlem af Bestyrelsen for Samfundet for dansk-norsk Personalhistorie og Genealogi og fra 1911 Redaktør af „Personalhistorisk Tidsskrift“. Han har her og i andre Tidsskrifter og Blade skrevet en lang Række Afhandlinger og Anmeldelser og endvidere bl. a. udgivet „Beiträge zur Geschichte der Familie H.“ (sammen med J. F. B. Hennings, 2. Opl. 1905), „Studenterne fra Sorø Akademi 1821—1908“ (1909), „Biografisk Slægtregister over Familierne Sangaard m. fl.“ (sammen med F. Jürgensen 1910—11) og „Anetavle for fire Søskende H.“ (bistaet af H. Hjorth-Nielsen 1917). H. forener praktisk Forretningsdygtighed med Pietet og historisk Forstaaelse. Som Formand for „Samfundet for dansk-norsk Genealogi og Personalhistorie“ har han Æren for Indførelsen af de offentlige Møder, der i høj Grad har styrket Selskabets og Tidsskriftets Status i de senere vanskelige Aar. — Gift 1902 Carolina (Lina) Bernhardina Hurm, f. Limpert. P. E.

Litt.: Slægt se August H. og ovenn. „Biografisk Slægtregister“; Erindringer i „Sidste Nyt. Tidsskrift for Soranere“ 15/12 1913; „Studenterne fra 1893“ 1918.

Hennings, Wilhelm Frederik Sophus Magnus Bjørnsen (1/9 1846—29/10 1916), Kabinetssekretær. F. paa Pedersborggaard ved Gurre.

Forældre: Kgl. Skovrider Franz Conrad August H. og Sophie Magdalene Bjørnsen. Blev Student 1864, Cand. juris 1869, var 1869—71 Herredsfuldmægtig i Lejre Herred og 1871—73 Undernotar i Kbh., blev 1874 Sagfører og 1876 Overretssagfører sst. Gennem sin Hustru kom han i Forbindelse med Kongefamilien, blev 1877 Sekretær hos Dronning Louise og var Kabinetssekretær 1882—99. Fra 1886 udgav han Statskalenderen. Ved Siden af sit Kabinetssekretariat bestred han flere andre Hverv for de kongelige, var Befuldmægtiget for Arvingerne efter Kong Georg

og bestyrede Prins Valdemars Pengesager. Han var en diskret og omhyggelig Embedsmand; levede tilbage trukket og var svage lig af Helbred, ofrede megen Tid paa filantropiske og religiøse Interesser, ligesom han foretog adskillige Udenlandsrejser. D. i Kbh. — Gift 1872 Elisabeth Henriette Thomine Buntzen, d. 1913. P. E.

Litt.: Slægt se August H.; P. Hennings og F. Jürgensen: „Biografisk Slægtregister over Familien Sangaard m. fl.“ 1910—11; „III. Tid.“ ^{31/8} 1916; Nekrolog i „Politiken“ ^{29/10} 1916.

Hennings, Carsten Wilhelm Heinrich (27/7 1716—^{29/1} 1794), Kirurg. F. i Glückstadt. Forældre: Købmand Wilhelm H. og Anna

Marie Tittken. Kom tidlig ind paa kirurgiske Studier og fik hos forskellige Amtskirurger sin første Uddannelse; fra 1738 studerede han ved Kbh.s Theatrum anatomico-chirurgicum. I de følgende Aar var han dels Skibskirurg, dels Medhjælper hos flere Regimentsfeltskærere.

1746 blev han Reservekirurg ved Theatrum anatomico-chirurgicum og tog her 1747 anatomisk, 1748 kirurgisk Eksamen. 1755 foretog han paa Stipendium en 2aarig Studierejse til Paris, deltog 1757—58 paa fransk Side som Militærlæge i Syvaarskrigen og kaldtes endelig 1760 til Posten som Generaldirektør for Kirurgien i Kbh. efter Krüger. Som Forstander for den kirurgiske Læreanstalt, der 1785 omdannedes til Kirurgisk Akademi, virkede han lige til sin Død. Litterært har han intet betydeligt ydet og synes i det hele taget ikke at have haft Energi eller Kundskab nok til at fremme sit Fags Udvikling. D. i Kbh. — Gift 1) 1760 Dorothea Margrethe Eichler, d. 1761. 2) 1763 Maria Elisabeth Frederici, f. Meyer, d. 1795. O. P.

Litt.: Ingerslev: „Danm. Læger og Lægevæsen“ II 1873; Tode: „Sundhedsjournal“ I 1794.

Henningsen, Agnes Kathinka Malling Koch (f. ^{18/11} 1868), Forfatterinde. F. paa Skovsbo ved Ullerslev. Forældre: Forpagter

Peter Andersen og Cathinka Malling. Debuterede med en Række Smaanoveller i Dagbladet „København“ 1891. Fra 1899 kom hendes store Romaner „Glansbilledet“ og „Strømmen“, 1901 „Polens Døtre“, 1903 „De Spedalske“, 1905 „Lykken“, 1911 „Den elskede Eva“,

1917 „Den store Kærlighed“. De er alle oversat til Tysk. Ved Siden deraf har Fru H. udgivet en Del Skuespil, hvoraf Dagmar-

teatret har opført: „Den uovervindelige“ (1904), „Elskerinden“ (1906), „Hævnen“ (1912). Det Kgl. Teater har opført „Den rige Fugl“ og antaget „Ungdommens Fyrste“. — Fru H.s Motiver er alle taget fra det moderne Menneskes Liv, særlig det erotiske, som hun skildrer bredt og ofte hensynsløst ærlig med en klog og fin Iagttagelseevne og en sikker Repliksans og ud fra en Grundstemning af en halvt bitter, halvt medfølelse Sørgmodighed. — Gift 1) 1887 Cand. mag., Vicekonsul i New York Mads H. Ægteskabet opløst. 2) 1919 Forfatteren, Kommunaldirektør Simon Koch (s. d.).

G. C.

Litt.: Rimestad: „Digtere i Forhør“ 1906; G. Brandes: „Saml. Skrifter“ XV 1905; Sv. Leopold i „Verden og vi“ ^{80/11} 1917 og „Tres Talenter“ 1918; „Ugens Tilskuer“ VIII s. A.; „Indre Missioners Tid.“ s. A.; H. O. Lange i „Tro og Liv“ s. A.; „III. Tid.“ ^{11/8} 1901.

Henningsen, Laurits Gottlieb Emanuel (^{12/7} 1844—^{11/2} 1886), Forfatter. F. i Hillested ved Maribo. Forældre: Lærer Hans

Christian H. og Elisabeth Amalie Hansen. Blev Seminarist fra Jonstrup Seminarium 1864, var en Tid Lærer paa Lolland og 1870—83 i Husby ved Fjerritslev i Hanherred. Embedet var ikke stort, og da Familien voksede, kneb det med Udkommet. H. havde stor Lyst og

Trang til litterært Arbejde, men da der ogsaa skulde tages Hensyn til at øge de sparsomme Indtægter, blev hans Produktion mere omfangsrig end gavnligt var for dens Lødighed. Til hans bedste Bøger hører: „Børnenes Jul“ (1872), „Palle Hovgaard“ (1874), „Trolldhøjene“ (1874), „Fortællinger“ (1878), „Korsets Stridsmænd“ (1883), „Rejsefæller“ (1885) og „Folkelivsbilleder“, der udkom efter hans Død 1886. 1883 blev H. Lærer i Sæby ved Tissø, men Omflytningen til det mildere Klima kunde ikke hindre, at en Lungesvindst, han havde paadraget sig i Nordjyllands barske Klima og ved uregelmæssig Levevis, mere og mere tærede paa hans Livskraft. Blandt Skolelærerlitteraturens Mænd er H. en af de mest fremragende. Han fortæller med stor Lethed, har Fantasi og Lune, hans Bøger er baade friske og underholdende. D. i Sæby ved Tissø. — Gift 1868 Henriette Petrea Henriksen, d. 1914. F. N.

Litt.: Fortalen til „Folkelivsbilleder“ 1886; „Husvennen“ 1879, 1886 og 1887—88; „Højskolebl.“ 1906 S. 1543—48; „Lærerne og Samfundet“ I 1913, S. 297, 392—400.

Henningsen, Erik Ludvig (f. ^{29/8} 1855), Genremaler. F. i Kbh. Forældre: Farvehandler, Grosserer Frants Christian Ludvig H. og Hilda Christine Charlotte Schou. Lærte

Dekorationsmaleriet, tegnede med C. V. Nielsen og besøgte Teknisk Skole, kom 1873 paa Akademiet, hvorfra han 1877 fik Afgang, udstillede fra 1879, vandt 1887 Aarsmedaillen („Frikvarter i Efterslægtelskabs Skole“), rejste 1889 paa det Ancker'ske Legat i Ulandet, vandt 1890 igen Aarsmedaillen („Ved Juletid“) og var 1893—1902 Medlem af Akademi-

raadet. Efter en grundig Uddannelse og begavet med stor Lethed ved at finde Emner blev H. en af de fremtrædende Kunstnere i 80'ernes Epoke. Han valgte som Speciale Skildringen af Smaafolks Liv i Kbh. og forstod med Liv og tydelig — snarest for tydelig — Adresse at gøre sig meget populær som Maler. Paa Kunstmuseet hænger „Infanteriets Vagtparade“ (1888), „Sat ud“ (1892) og „Saaret Arbejder“ (1895). Hans meget yndede Billede „Fra Askov Højskole“ (1903) med Schrøder paa Talerstolen findes paa Frederiksborg. 1895 overdroges det ham at dekorere det sidste Felt i Universitetets Festsal med „Naturforskermodet 1847 i Roskilde“, et Arbejde, som dog kun relativt er lykkedes. Populærest af hans Billeder er stadig „Paa Skovtur“ (1890) og en Plakat for Tuborg med en svedende og træt Vandrer. Som Illustratør har H. været stærkt benyttet. — H. begyndte sin Bane i Brydningstiden i 80'erne, og han viste sig som udpræget Naturalist, arbejdende mod kompositorisk Billedanordning og mod Afsvækkelsen af Lokalfarven til Fordel for Helvirkningen; hans Farvesans har næppe haft godt af denne Start, og hvor fornøjelige hans Billeder end kan være og hvor megen kulturhistorisk og topografisk Interesse der end kan være knyttet dertil, af kunstneriske Grunde vil de næppe i Fremtiden komme i fremskudt Række. — Gift 1886 Mary Henriette de Jonquières. O. A.

Litt.: „Berl. Tid.“ ¹³/₄ 1886 og ⁹/₅ 1891; *Æ. Schledte* i „Ill. Tid.“ ¹⁵/₄ 1894.

Henningsen, Frants Peter Didrik (²²/₆ 1850—²⁰/₃ 1908), Genremaler. F. i Kbh. Forældre: Farvehandler, Grosserer Frants Christian Ludvig H. og Hilda Christine Charlotte Schou. Blev Student 1869, gennemgik 1870—75 Akademiet (Afgang), rejste 1877 til Paris, hvor Bonnat blev hans Lærer, og til Spanien, hvor han kopierede paa Galerierne; 1883 fik han

Udstillingsmedaillen („En Begravelse“; Kunstmuseet), blev 1887 Medlem af Akade-

miets Plenarforsamling, s. A. af Akademi-
 raadet og blev efter Carl Blochs Død Akademiprofessor (1890—1908). Meget repræsentativ som han var og ivrig for alt, som kunde tjene til Fremme for Kunsten og Kunstinteressen her i Landet, toges hans Evner stærkt i Brug ved officielle Kunstbe-
 givenheder, og han gjorde paa disse Felter et meget betydeligt Arbejde („Den engelske Udstilling“). — Hovedsagelig Figur-
 maler valgte H. som Broderen den københavnske Smaaborgerverden til Emne for sin Pensel, og hans Billeder har ofte større Lune og mindre Sentimentalitet end dennes; paa denne Basis kom H. ogsaa til at udføre flere Billeder af Festbegivenheder i Kongehuset. Betydeligere er dog utvivlsomt den Række Billeder, som fremgik af hans lange Ophold paa Landet, især i Gisselfeld-
 egnen; en Række udmærkede Arbejder-
 typer er her gengivne, og en Række Scener fra Landlivet („Høsten“ 1881) er af megen Betydning. Den naturlige Opfattelse af de Mennesker, han mødte, prægede en Række morsomme og meget levende Portrætter (Grev Danneskjold-Samsøe paa Gisselfeld. Baron Reedtz-Thott paa Gauna). Ogsaa elskværdige Indendørsbilleder har han udført („En lille Efternøler“ 1894), endvidere har han malet enkelte Landskaber. Der er over H.s Kunst stor Smidighed, fortrinlig Karakteriseringssevne og meget elskværdigt Lune. Hans Tegning er god og sikker, og han er derfor en udmærket Illustratør; hans maleriske Egenskaber staar dog ikke paa Højde hermed. D. i Kbh. — Gift 1880 Thora Vermehren. O. A.

Litt.: F. Hendriksen i „Bogvennen“ 1907—10; Nekrologer i „Nationaltid.“ ²⁰/₃ 1908 og „Ill. Tid.“ ²⁹/₃ s. A.; Breve i „Ill. Tid.“ ⁵⁻¹²/₄ s. A.; Zahrtmann-Mindebog, udg. af F. Hendriksen 1919.

Henningsen, Jacob (⁵/₈ 1849—³⁰/₇ 1913), Forfatter. F. i Nakskov. Forældre: Gæstgiver Broder H. og Hansine Jørgine Charlottte Jørgensen (For-
 nitt). Fik tidlig Ansættelse paa Byfogedkontoret i Nakskov, tog 1869 dansk-juridisk Eksamen og blev 1870 Telegrafist i Store Nordiske Telegrafselskabs Tjeneste, først i Newcastle, fra 1871 i Østasien. Her avancerede han hurtigt, blev 1875 Bestyrer af Stationen i Futsjou, senere i Amoy, og 1883 Medlem af Selskabets østasiatiske Driftsbestyrelse og samtidig Leder af Stationen i Shanghai. 1885 blev han Hoveddriftsbestyrer og Selskabets øverste Repræsentant i Kina og Japan. Som saadan var han Selskabets Forhandler med de to Landes Regeringer og indlagde sig Fortjeneste ved sine Forhandlinger, navnlig

med de kinesiske Myndigheder om Koncessioner og Telegrafanlæg. H. var i Besiddelse af udmærkede Forhandlingsevner; smidig, affabel og elskværdig indtagende forstod han at hævde sin Plads baade ved Forhandlingsbordet overfor de snu Kinesere og i Selskabslivet. Ved lange Rejser i det indre Kina skaffede han sig et vist Kendskab til Land og Folk og udnyttede flittigt sine Erfaringer i talrige Korrespondancer til Blade og Tidsskrifter, livlige, lidt overfladiske Skildringer, der senere samledes i Bøgerne: „Det himmelske Rige. Skitser fra Kina“ (1887), „Djung Rhua Dji. Kines. Typer og Skitser“ (1894) og „Under Punkahen. Skizzer fra Livet i Kina“ (1897). Derimod var han uden dybere Forstaaelse af kinesisk Aandsliv og Kultur, og derfor mislykkedes ganske, paa Grund af manglende Kundskaber, en bredere historisk Skildring: „Kina under Forvandlingens Tegn“ (1913), hvori han efter Revolutionen 1911 søgte at trække Hovedlinierne op for Kinas moderne Udvikling. — 1900 forlod H. Kina af Helbredshensyn og tog Ophold i Kbh., hvor han 1902 blev Konsul for Japan. 1911 blev han Formand for dansk Turistforenings sjællandske Afdeling og 1912 Foreningens Præsident. D. i Nykøbing S. — Gift 1) 1871 Miss Forbes, Ægteskabet opløst. 2) 1902 Ellen Marie Caroline Albertsen, d. 1911. 3) 1912 Agnes Ellen Larsen. — *F. de F.*

Litt.: Erindringer i Store Nordiskses Mindeskrift 1919; „Elbys Familielevn“ 1892, Nr. 9; Kr. Dahl i „Ill. Tid.“ 28/6 1902; „Berl. Tid.“ 31/7 1913; „Nationaltid.“ 31/7 s. A. og „Politiken“ 1/8 s. A.

Henrichsen, Christian Severin (15/4 1829 —22/12 1883), Kommunalpolitiker. F. i Kbh. Forældre: Faktor Christian Frederik H. og Marie Antoni. Blev Student 1846, Cand. juris 1853, var Assistent i Indenrigsministeriet og ansat paa Liebes Kontor, blev 1861 Overretsprokurator og 1862 Højesteretsadvokat. Han fik et stort Klientel, især efter at han havde overtaget Afviklingen af det engelske Inge-

njørffirma Airds københavnske Affærer; af celebre Sager kan nævnes Defensoratet for Gedalia (s. d.). 1864 valgtes han til Borgerrepræsentant og var fra 1873 til sin Død Forsamlingens Formand. Hans Ledelse var upartisk og sikker, og han nød i det hele Anseelse som en sjælden retlinet og arbejdsdygtig Mand. Han havde væsentlig Del i Stiftelsen af det store Spanner'ske Legat, der traadte i Kraft 1872, og han og hans Hustru testamenterede selv deres Formue til et Legat for Kvinder. D. i Kbh. — Gift 1862 Marie Charlotte Breede, f. Lund, d. 1887. *P. E.*

Litt.: Nekrologer i „Dagbl.“ 23/12 1883 og „Ill. Tid.“ 30/12 1883.

Henrichsen, Erik (2/4 1865—9/12 1917), politisk Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Prokurator Frederik August H. og Sophie Gala-thea von Halle. Sønnesøn af R. J. F. H. (s. d.). Blev Student 1882, Cand. juris 1887 og Overretssagfører 1892. Tilhørende den københavnske jødiske og radikale Intelligens deltog han fra Ungdommen stærkt i Studentlivet og var et ivrigt Medlem af det 1882

stiftede Studentersamfund. Han var en Beundrer af Hørup og optraadte skriftlig og mundtlig mod Ministeriet Estrup. Efter Systemskiftet nærmede han sig mere og mere den moderate Del af Venstre og forlod efter Bruddet 1905 helt de Radikale, stillede sig 1910 i Sorø mod Poul Christensen, dog uden at opnå Valg. H. var en højt begavet og ærgerrig Mand. Hans Tanker var skarpe, hans Sprog fint og rent, han besad Historikerens Trang til Retfærdighed. Mens han i aktiv Politik aldrig naaede Førerrang, dels paa Grund af ydre Naengler, dels fordi han altid blev en hjemløs i sit Parti, har han som politisk Forfatter skrevet sit Navn dybt. Foruden en Række Karakteristikker i Blade og Tidsskrifter har han udgivet „Viggo Hørup“ (1910), „Christen Berg“ (1911), „Mændene fra 48“ (1911) og „Mændene fra Forfatningskampen“ (1913—14), alt i alt for de tres Vedkommende den største samlede Indsats i dansk politisk Historie efter 1866. Det er Værker, byggede paa intenst Studium og skrevne med stilistisk Glans, ikke objektive og ofte ved Siden af i deres Psykologi, men altid oplysende og tankevækkende. Mindst forstaaende staar H. overfor den grundtvigsk farvede Venstrepolitik; i Biografien af Estrup har et forudlagt Skema hildet hans Blik; bedst lykkedes er maaske Afsnit som Hage, Holstein og J. C. Christensen. I det hele vil H.s Arbejde ikke være til at komme udenom for Fremtidens Historiekrivere. Han døde som en syg og bitter Mand, hvem Livet næppe gav det, han havde ventet. D. i Kbh. — Ugift. *P. E.*

Litt.: Slægt i Jos. Fischer; „Simon Lazarus og hans Efterkommere“ 1911; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 10/12 1917, „Nationaltid.“ 10/12 s. A. (af Oscar Hansen), „Ringsted Folketid.“ 11/12 s. A., „Loll.-Faalst. Stiftstid.“ 11/12 s. A., „Dagens Nyh.“ 11/12 s. A. (af Vald. Vedel), „Morsø Folkebl.“ 11/12 s. A., „Politiken“ 11/12 s. A. (af V. Koppel), „København“ 11/12 s. A., „Sorø Amtstid.“ 11/12 s. A., „Vort Land“ 11/12 s. A., „Østsjæll. Folkebl.“ 12/12 s. A., „Aalborg Amtstid.“ 12/12 s. A. (af J. C. Christensen), „Vordingborg Dagbl.“ 12/12 s. A. og „Tiden“ VI s. A.

Henrichsen, Henrik, se **Hjelmstjerne**.

Henrichsen, Ole Hans (f. $^{10}/_{11}$ 1847), Telegrafembedsmand. F. i Øster Kippinge, Falster. Forældre: Gaardejer Hans Henrik Rasmussen og Ane Margrethe Conrad. Var efter et Ophold paa Hindholm Højskole i Amerika 1867—69; tog efter Hjemkomsten Handelseksamen og uddannede sig i Elektroteknik, traadte 1872 ind i Statstelegrafvæsenet, blev 1895 Overtelografist, 1903 Statstelefonbestyrer og 1905 tillige

Telegrafbestyrer og Leder af det københavnske Telegrafvæsen, 1908 Overtelografbestyrer. Det Tidsrum, H. har været Leder af Landets største Telegrafstation, har været præget af en rivende Udvikling, der flere Gange har gjort Ombygninger og Udvidelser nødvendige. H. har altid haft Øjet aabent for Udviklingsmuligheder og været den første til at gribe til, naar nye Opfindelser, der kunde fremme Korrespondancen, kom til Syne. Det skyldes saaledes ham, at de automatiske Typeskriftapparater, som han under et Besøg i England lærte at kende, blev indført herhjemme. H. har haft den væsentligste Ledelse af Statstelefonens Oprettelse og Indarbejdelse samt gjort flere Opfindelser paa Telefonteknikkens Omraade. Den stærkt forcerede Korrespondance, som Verdenskrigen medførte, stillede H.s organisatoriske Evner paa en haard Prøve, som han tilfulde bestod, ikke mindst fordi han altid har staaet paa den bedste Fod med sit Personale, fjern fra al Bureaukratiisme som han er. H. har udgivet: „Telefonen. Til Vejledning for Telegrafpersonalet“ (1896) og i den tekniske Forenings Tidsskrift 1896—97 skrevet om Statstelefonvæsenet i Danmark. Siden 1909 er han Medlem af den militære Telegraf- og Telefonkommission, er endvidere Formand for Telegrafvæsenets Enke- og Understøttelsesforening. — Gift 1872 Anna Maria Dorothea Jensen. H. H.-N.

Litt.: „Nationaltid.“ $^{9}/_{11}$ 1917; „Berl. Tid.“ $^{9}/_{11}$ s. A.

Henrichsen, Rudolph Johannes Frederik ($^{15}/_{4}$ 1800— $^{15}/_{7}$ 1871), klassisk Filolog, Skolemand. F. i Schwerin. Forældre: Købmand Joachim Hinrichsen og Jacobine Nathanson. Kom 1811 til Kbh. og optoges i sin Morbroder Grosse- rer M. L. Nathansons Hus. Blev Student 1818, tog filologisk Eksamen 1825, blev Adjunkt ved Metropolitanskolen 1826, tog Magistergraden 1828

(med Afhandlingen „De carminibus Cyprii“), blev Overlærer i Helsingør 1828,

Lektor ved Sorø Akademi 1830, Rektor i Odense 1843. Han udgav (med Bistand af Madvig og Elberling) Cicero „De oratore“ (1830) samt adskillige Skoleprogrammer, deriblandt „Om den nygræske Udtale af det hellenske Sprog“ (1836) og „Om de politiske Vers hos Grækerne“ (1838). Hans Arbejde „Om den palatinske Antologis Oprindelse“ blev optaget i Videnskabernes Selskabs Skrifter (1869). Endelig har han udgivet nogle meget benyttede Samlinger af latinske Stile- og Versionsopgaver (1832, 1839 og oftere). D. i Odense. — Gift 1) 1829 Emma Marie Anna Nathanson, d. 1831. 2) 1834 Louise Caroline Sophie Nathanson, d. 1898. H. R.

Litt.: Slægt se Erik H.: Selvbibliografi i Odense Skoleprogram 1843; Nekrolog af J. N. Madvig i „Ill. Tid.“ $^{90}/_{7}$ 1871; Brev i „Breve til og fra H. Hertz“ 1895.

Henrichsen, Roger (f. $^{12}/_{2}$ 1876), Klaverspiller, Komponist. F. i Kbh. Forældre: Overtelografbestyrer O. H. (s. d.) og Hustru.

Fik samtidig med at han gennemgik den lærde Skole og blev Student 1894 og Cand. juris 1901 sin musikalske Uddannelse væsentligst hos Louis Glass (Klaver) og Alfred Tofft (Teori), hvilken fuldendtes hos Leschetizky i Wien 1902—04, fra hvem han vendte hjem som en

meget habil Klaverspiller, der snart vandt Fodfæste i vore Koncertsale baade som Solist og Kammermusikspiller og ogsaa udstrakte sin Optræden til Udlandet (Berlin, Lund og Malmø). Tidlig samlede han sig dog om en udstrakt pædagogisk Virksomhed baade privat og ved Glass' og Hornemans Musikinstitutter, men har samtidig fundet Lejlighed til at udføre et betydningsfuldt kompositorisk Arbejde, der 1911 indbragte ham det Ancker'ske Legat, paa hvilket han bl. a. besøgte Berlin, Dresden, Paris, London og München. Blandt hans Værker maa foruden en Del Sange og Klaverstykker fremhæves nogle Mandskvartetter, en Violinromance, en Strygekvartet i E-mol, den udpræget danske Sct. Hans Hymne for Solo, Kor og Orkester til Tekst af Viggo Stuckenberg, den meget spillede Klaversonate i F-mol og en Symfoni i H-mol, som han selv dirigerede ved en egen Koncert, samt to Kantater for Soli, Kor og Orkester ved Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs 150-aars Jubilæum (1919) og ved Studenterforeningens 100aars Jubilæum (1920). I disse Arbejder viser han sig som en smidig Eklektiker af en smagfuld, ideelt farvet og dog moderne Musikopfattelse. H. virkede en Tid lang som Musik anmelder ved „Dannebrog“ (1905—08) og „Riget“ (1912), og han har

skrevet en lille velskrevet og klart anlagt Lærebog „Den musikalske Ornamentik“, som er udgivet af Musikpædagogisk Forening. En helt ny og ansvarfuld Opgave fik han, da han 1917 blev Dirigent i Studentersangforeningen, som under hans Ledelse har været smukt repræsenteret ogsaa ved skandinaviske Stævner (Kbh. 1919, Kria. 1920). Endelig har han udført et stort Arbejde i en Række musikalske Tillidshverv (Dansk Tonekunstnerforening, Musikpædagogisk Forening og Samf. til Udg. af dansk Musik). — Gift 1895 Hilleborg Arup.

G. S.

Litt.: G. Lyng: „Danske Komp. 1 20. Aarh.s Beg.“ 1917; G. Skjerne 1 „Ill. Tid.“ 3/10 1915; „Politiken“ 17/6 1919; „Ekstrabl.“ 9/10 1915.

Henriksen, Hans Peter (18/4 1836—7/5 1900), Opfindr. F. i Rønne. Forældre: Urmager Lars Peter H. og Karen Kirstine Mortensen. Faderen oplærte ham i Urmagerfaget. Han var lidet egnet for solid og rolig Erhvervsvirksomhed, men en udpræget Opfindernatur, stadig opfyldt af nye Ideer og Spekulationer over deres Udførelse. 18 Aar gammel rejste han hjemmefra, og i den følgende Tid foreviste

han selvavede Modeller til et Lokomotiv og et Dampskib i Kbh. og Odense. Han ernærede sig derefter i en Aarrække ved sit Fag (ved Rendsborg og i Rønne), men opfandt i denne Tid bl. a. en Malkemaskine og en Mitrailløse. Fra 1864 var han bosat i Kbh., hvor det blev hans Levevej at reparere Symaskiner. 1866 tog han Patent paa en Handskesymaskine, der kom paa Pariserudstillingen 1867 (for sent til at faa Præmie). Patentet blev købt af en rig Droskekusk Brogger, som satte store Summer ind paa Sagen, fik H. og hans Kone paa Turné med Maskinen og saaledes skaffede den Indgang i Frankrig. H.s senere Symaskiner (en Stik- og en Krydsstingsmaskine for Handskesyning og en Saalemaskine) vakte megen Opmærksomhed paa Udstillinger i Kbh. (1872 og 1888), Wien (1873), Philadelphia (1876) og Paris (1878, Guldmedaille); men da H. savnede baade Kundskaber, økonomisk Sans og Evner som teknisk Leder, fik han — skønt hjulpen dels med Raad og Daad, dels med Penge af Landsmænd som Valdemar Schmidt, Jules Hansen o. a. — kun meget ringe økonomisk Udbytte af sit Snille, og han forblev i smaa Kaar. Fra 1889 fik han 1000 Kr. om Aaret af den danske Stat. D. i Kbh. — Gift 1866 Margrethe Kirstine Koefoed, d. 1917.

H. H.

Litt.: Nekrologer 1 „Nationaltid.“ og „Politiken“ 8/6 1900.

Henriksen, Victor Carl (f. 22/12 1857), Snedkermester. F. i Middelfart. Forældre: Snedkermester Jens H. og Line Margrethe Rasmussen. Kom efter sin Konfirmation i Snedkerlære i Kbh. 1872, blev Svend 1876 og rejste i Udlandet (Tyskland, Østrik, Schweiz, Frankrig) 1881—84. Han blev i sin Ungdom stærkt religiøst grebet og var bl. a. med ved Dannelsen af Kristelig Forening for unge Mænd.

1889 tog han Borgerskab i Kbh. og var Snedkermester til 1908. Kom som saadan 1903 ind i Lavets Bestyrelse, hvor han, især efter at han 1906 var blevet Formand for Snedkerlavets Bygningssnedker-Afdeling, ivrig virkede for Organisationstankens Udvidelse paa det økonomiske Omraade, opnaaede ogsaa at faa gennemført en Sammenslutning om fælles Priser og indbyrdes Samarbejde ved Tilbud paa større Arbejder, en Ordning, der dog ikke kunde gennemføres i det lange Løb paa Grund af Modstand fra de større Mestres Side. 1911 trak han sig derfor tilbage, men hans Arbejde for Organisationsideernes Udførelse hører til de interessanteste og mærkeligste indenfor vort Haandværks nyeste Historie. Sine Ideer om større Kollegialitet og Samarbejde til Undgaelse af den tidligere stærke indbyrdes Konkurrence søgte han ogsaa gennemføre indenfor Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening, i hvilken han 1911 blev Kontorchef og Leder af Afdelingen for Agitation og Hævdelse af kollegiale Forpligtelser. Ved Siden heraf har han varetaget en Række andre betydningsfulde Stillinger indenfor Haandværkets og Industriens Organisationer. Han er bl. a. siden 1909 Medlem af Bestyrelsen for Industriforeningen i Kbh. Til Bestridelse af sit Organisationsarbejde raader han over store Talegaver og en letflydende Pen. Ideelt anlagt, rig paa Initiativ, lyrisk bevæget og begejstret for sin Sag har han øvet stor Indflydelse indenfor Haandværkets Organisationer. — Gift 1887 Alvilda Johanne Laurine Noack.

R. B.

Litt.: „Dagbladet“ 9/6 1910; „Aftenposten“ 21/6 1916; „Snedkermestrenes Medlemsbl.“ 1/1 1907.

Henriques, Axel Otto (f. 23/8 1851), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Moritz Ruben H. og Jeanne Fürstenberg. Blev Student 1869, Cand. phil. 1870 og tog n. A. Adgangseksamen ved Polyteknisk Lærestanstalt samt 1877 Partieleksamen i Ingeniørfagene. Efter at være uddannet som Bogtrykker i Lahures Bogtrykkeri i Paris var han 1877—1915 Medindehaver af Firmaet O. C. Olsen & Co. Men jævnsides hans praktiske Virksomhed strækker sig et omfattende journalistisk og dramatisk Forfatterskab. Han var

1878—86 en ivrig Medarbejder ved „Dagsavisen“, hvor han skrev Teaterkritik og

Causerier, senere har man fundet hans kendte Mærke „Sganarel“ under talrige Artikler i „Morgenbladet“, „Politiken“, „Berlingske Tidende“ og „Illustreret Tidende“. Først sammen med Johs. Buntzen 1886—88, senere med Anton Melbye 1889—1905 har han skrevet

den københavnske Sommerrevy og ikke mindst med sine livlige, snart barokke snart satiriske Viser bidraget til denne dramatiske Genres store københavnske Popularitet. „Sommerrevyen“ blev i 80erne næsten et dramatiseret Indlæg mod den Estrup'ske Regering og som saadan ikke uden politisk Betydning for Stemninger og Tilstande i Hovedstaden ved Aften efter Aften umærkelig at paavirke Publikum i en bestemt Retning. Desuden har H. lige fra 1889 sammen med Anton Melbye skrevet „Blæksprutten“, denne uundværlige satiriske Julerevue over Aarets Begivenheder. I alt har han forfattet ca. 900 Sange og Viser, desuden flere Pjecer som f. Eks. „Gaar Fallesen af?“, en Samling Artikler „Suppe paa en Pølsepind“; endvidere har han samlet og delvis skrevet „Fra Alverdens gemtligge Lande“ Hertil kommer saa Oversættelser og Bearbejdelser for Folketeatret, Kasino og Dagmartheatret af en lang Række Komedier, Lystspil og Operettekster. Nævnes kan Zola-Busnach: „Som man saar“, Paul Lindau: „Stormende Lykke“, Freytag: „De Herrer af Pressen“, Schöntan og Kadelburg: „Guldfugle“, Meilhac og Halévy: „Kong Kandaules“, Blumenthal og Kadelburg: „Styrtende Uheld“, Offenbach: „Pari-serliv“, Caillavet og de Flers: „Miquette og hendes Moder“, for kun at nævne enkelte. — Gift 1888 Frederikke Meyer. C. Bs.

Litt.: Slægt i E. Henriques: „Stamtavlen H.“ 1903; Erindringer i „Berl. Tid.“ 207; 1917; „Verden og vi“ 7/9 s. A.; N. J. Berendsen: „Af en gl. Journalists Erindringer“ 1918.

Henriques, Fini Valdemar (f. 20/12 1867), Komponist, Violinist. F. i Kbh. Forældre: Direktør for Frbg. Fattigvæsen Vilhelm Moritz H. og Maria Christine Rasmussen. Uddannet i Hjemmet af sin musikalske Moder blev han senere Elev af V. Tofte (Violin) og Johan Svendsen (Teori) og gennemgik 1888—91 Königl. Hochschule für Musik i Berlin med W. Bargiel, Hertel og Joseph Joachim som Lærere. Efter

sin Hjemkomst gjorde han sig snart bemærket som en sjælden talentfuld Violinist, der endnu op gennem Aarene hører til vort Lands ejendommeligste, og som med sit utøjlede Temperament, sin betydelige Teknik og henrivende Tone formaar at yde det ualmindelige. Han var 1892—96 Medlem af det kgl. Kapel, hvor hans urolige Kunsternatur dog kun lidet fandt sig tilrette. Har i Udlandet koncerteret i Berlin, Hamburg, Köln, Dresden, Kiel, London, Oxford, Amsterdam etc. I de senere Aar har han fortrinsvis dyrket Kammermusikspillet og har dannet sin egen Kvartet, der i det af ham stiftede „Musiksamfundet“ har samlet en stor Menighed om sig, ligesom han for en stor Del lever paa Koncertrejser, navnlig i de danske Provinser. Ogsaa som Komponist hører han til Samtidens mærkeligste indenfor dansk Musik. Allerede som Dreng skrev han en Børnesymfoni, men skønt hans gnistrende Talent synes at arbejde med stor Lethed, er Listen over hans Arbejder ikke overdreven lang, hvilket formentlig skyldes hans noget ustadige Karakteregenskaber. Til Gengæld rummer den for største Delen Kompositioner af blivende Betydning og af en artistisk Natur, som stiller dem i første Række blandt danske Toneværker. Af hans Arbejder, der 1891 indbragte ham det Ancker'ske Legat, kan fremhæves foruden en Del Klaversager, derunder en Suite og den yndede „Billedbogen“, en Række Skildringer fra Børnelivet samt ikke faa Sange, en Del Violinværker, bl. a. en Suite, Violinsonaten i G-Mol, et Par Violinromancer og en Bagatel som den af ham selv hyppigt spillede „Myggedans“. Fremdeles en Strygekvartet i A-Mol, en Trio i G-Dur, en Celloromance og Kammerduetter for 2 Violiner og Klaver, en Andante og Fuga for Strygeorkester, Suite for Obo med Orkester, en symfonisk Legende samt to Symfonier (C-Dur og A-Mol). For Scenen har han skrevet Musik til „Prinsessen og det halve Kongerige“ og til „Prinsessen, der spandt“ samt til Carl Ewalds „Canta“, hvorfra nogle af hans mest sunge Sange skriver sig. Stærkest og mest indgribende var dog Virkningen af hans to største Scenewærker: H. Drachmanns Melodrama „Vølund Smed“ (Kgl. Teater 1892), der er udgivet som en firdelt Orkestersuite, og Balletten „Den lille Havfrue“ (Kgl. Teater 1910), i hvilke alle hans bedste Egenskaber kom til Gennembrud og som kraftig understregede hans særprægede Melodiopfindelse og mesterlige Orkesterbehandling. H. var 1910—11 Dirigent i Dagmartheatret under den Herold'ske Operaperiode, ligesom han til forskellige Tider har dirigeret baade her og i Udlandet, hvor man har overøst ham med Hædersbevisninger. Han udnævntes 1918 til kgl. Kammermusik. — Gift 1) 1891 Adda

Johanne Elfride v. Krogh. Ægleskabet opløst. 2) 1918 Ella Jacobsen. G. S.

Litt.: Slægt se Axel H.; G. Lyng: „Danske Komp. i 20. Aarh.s Beg.“ 1917; Sev. Christensen I „Musik“ 1/4 1918; G. Hetsch I „Ord och Bild“ VI 1900; Willh. Hansens „Musik-Beretning“ 1911 Nr. 3; „Signale“ 1911 Nr. 5; „Ill. Tid.“ 6/2 1911; „Hver 8. Dag“ 10/10 1910.

Henriques, Johannes Theodor (f. 25/3 1860), Vekselerer. F. paa Lille Vejlegaard ved Taastrup. Forældre: Direktør for Frbg.

Fattigvæsen Vilhelm Moritz H. og Maria Christine Rasmussen. Tog Præliminæreksamen og uddannedes i Firmaet J. M. Levin & Co. og blev Vekselmægler 1882. Under Firma Johannes H. & Co. etablerede han sig 1889, og med stor Dygtighed har han efterhaanden oparbejdet en betydelig Vekselererforretning, under hvis Auspicer adskillige større Foretagender er løbne af Stabelen. H. har i Aarenes Løb været Stifter eller Medstifter af ca. 20 Aktieselskaber. Han sidder da ogsaa — som Formand eller som menigt Medlem — i en Række Selskabsbestyrelser — f. Eks. for A/S N. Larsens Vognfabriker, Frbg. Jernstøberi og Maskinfabrik, Glud & Marstrand. De forenede Konserverfabrikker, Frederiksholms Teglværker o. m. fl. Privat er han en venuesæl Mand med Kunstinteresser, der bl. a. har bragt ham ind i Bestyrelsen for „National Kunst“. — Gift 1) 1891 Agathe Margrethe Severine Grønbech, d. 1892. 2) 1893 Johanne Christiane Grønbech. C. T.

Litt.: Slægt se Axel H.; „Nationaltid.“ 24/3 1920.

Henriques, Marie (f. 26/6 1866), Malerinde. F. paa Petershøj, Klampenborg. Forældre: Vekselmægler Martin Ruben H. og Therese Abrahamson.

Kusine til Otto og Vald. H. (s. d.). Fik Undervisning tre Vintre hos Frants Henningsen og 1/2 Aar i Paris 1888 hos Alfred Stevens og gennemgik fra Okt. s. A. Akademiet under Viggo Johansen, til hun fik Afgang Jan. 1893. Hun har udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling næsten aarlig siden 1889, paa Kunsternes Efteraarsudstilling 1904—08 og Civita d'Antino-Udstillingen 1908. Hun er meget berejst (gentagne Ophold i Paris, Italien, Grækenland, Ægypten). Foruden at udføre Landskaber, Figurbilleder og Portrætter i Olie og enkelte Farvelitografier har hun især dyrket Akvarellen og Arkitekturbilledet,

men er navnlig kendt for sine Akvareller efter arkaiske Skulpturer i Akropolis-Museet i Athen (Studierejse 1910 med Understøttelse fra Carlsbergfondten). Paa Opfordring af det græske Kultusministerium udførte hun 1911 en Række af disse til den arkæologiske Udstilling i Rom s. A., og 1913 farvelagde hun efter de arkaiske Originaler Afstøbninger til den kgl. Afstøbnings-samling. Akvareller af hende ejer Universitetets arkæologiske Laboratorium, den kgl. Afstøbnings-samling, Museet i Ribe, Goethe-Museet i Weimar og Museerne i Wien og Cassel. — Ugift. S. S.

Litt.: Slægt se Axel H.; „Af Dagens Kronike“ 1889, S. 531—36; „Nationaltid.“ 20/5 1914; „Zahrtmann-Mindebog“ udg. af F. Hendriksen 1913.

Henriques, Otto Ruben (f. 25/2 1856), Vekselerer. F. i Kbh. Forældre: Vekselerer, Gros-serer Aron Ruben H. og Fanny Fürstenberg. Har efter 1871 at have taget Realeksamen arbejdet i det af Bedstefaderen Ruben H. allerede 1801 stiftede og saaledes nu langt over 100 Aar gamle ansete Vekselererfirma R. H. jr., først som Kontorist og senere (fra ca. 1891) som Chef, dog med en Afbrydelse 1876—79, da han uddannedes i Bankierfaget paa forskellige Kontorer i Berlin og Paris. Han har som Chef for det nævnte Firma forstaaet at hævde dettes gode Traditioner fra Faderens og Bedstefaderens Tid. Ikke mindst ved at bevare Firmaets Karakter som Vekselmægler- og Vekselererfirma i oprindelig Forstand og holde det fjernt fra aktiv Deltagelse i egentlige Spekulationsforretninger har han opretholdt det deciderede Soliditetspræg, som fra fordums Tid er hans Firmas fornemste Karaktermærke. — Gift 1884 Elisa Bendix. C. T.

Litt.: Slægt se Axel H.; „Børsen“ 24/11 1901.

Henriques, Robert Martin (14/12 1858—20/12 1914), Musiker, Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Vekselmægler Martin Ruben H. og Therese Abrahamson. Fætter til Otto og Valdemar H. (s. d.). Fik allerede som Dreng Undervisning i Violoncel af Frits Bendix og Franz Neruda og kastede sig efter at være blevet Student 1876 med Iver ved Musikken, i hvilken han videreuddannedes dels 1877 i Dresden af Grützmacher (Violoncel) og Edm. Kretschmer (Teori) og dels senere af David Popper (Violoncel). Efter sin Hjemkomst optraadte han en Tid baade

som Orkesterspiller og Solist, det sidste og saa momentvis i Udlandet, og var meget virksom i Musiklivet i Kbh., hvor han stiftede Musikforeningerne G-Dur (1886—89) og Symfonia (1889—93) og var Dirigent for Akademisk Orkester (1900—03). Ogsaa som Komponist udfoldede han en, om end begrænset Virksomhed, og blandt hans Arbejder, der vidner om megen musikalsk Dygtighed og naturlig Melodik, og som 1887 forskaffede ham det Ancker'ske Legat, kan nævnes Ouverturen „Olaf Trygvason“, som han selv dirigerede i Stockholm, „Aquareller“ for Orkester (heri „Gnomentanz“), en Suite for Obo, nogle Violoncelstykker som Romance og Capricietto, Märchen m. fl., adskillige Klaverstykker samt en Del Sanghefter som „Melodier i Moll“, „I Ny og Næ“, „Illustrationer“, „Dæmpede Melodier“ etc. En afgørende Svingning over i Publicistvirksomhed indtraf, da han, der 1891—92 havde vikarieret i det kgl. Kapel, vragedes ved en Konkurrence, og han virkede siden som Musikkritiker ved „Dannebrog“ (1892—96) og „Vort Land“ (1896—1914), ved hvilket sidste Blad han 1898 blev Medredaktør. Om Niels W. Gade skrev han 1891 en Pjece i Studentersamfundets Smaaskrifter. Omtrent samtidig skrev han i Forening med Oscar Madsen under Pseudonymet „Swift & Co.“ en Række i sin Tid yndede muntre, men overfladiske Københavnerskildringer: „Ved højen Mast“ (1892), „Tjenestefolk“ (1892) og „Studentens glade Liv —“ (1893), ligesom han var Medforfatter til den under Pseudonymet Klint udgivne Bog om J. C. Hostrup. Medens H. aldrig som Musiker kom til at indtage den Stilling, han selv havde drømt om, vandt han sig et Navn som den frygtede Kritiker, hvis Domme ofte var bidende og personlige, men altid i solid Underbygning ragede langt op over Gennemsnittet. D. i Kbh. — Ugift. G. S.

Litt.: Slægt se Axel H.: „Journalsten“ 15/1 1915; „Ill. Tid.“ 10/1 s. A.; Ch. Kjerulf: „Gift og hjemfaren“ 1916; Nekrologer i „Berl. Tid.“, „Nationaltid.“ og „Vort Land“ 30/12 1914.

Henriques, Valdemar (f. 19/4 1864), Læge, Fysiolog. F. i Kbh. Forældre: Vekselerer, Grosserer Aron Ruben H. og Fanny Fürstenberg. Blev Student 1881, Cand. med. 1888, var Assistent ved fysiologisk Laboratorium 1888—89 og Kandidat ved Kommunehospitalet 1889—91, blev Dr. med. 1891 („Undersøgelser over Nervesystemets Indflydelse paa Lungernes respiratoriske Stofskifte“). Han studerede der-

efter Fysiologi i Udlandet 1891—92, blev Lektor i Dyrefysiologi ved Landbohøjskolen

1893 efter Konkurrence, Professor sst. 1903, Professor i Fysiologi ved Universitetet 1911. H. er en af Bohrs tidligste og mest fremragende Elever og Medarbejdere. Dels alene, dels i Samarbejde med Bohr har han udført Undersøgelser over det respiratoriske Stofskifte i Lungerne og Vævene. Paa Landbohøjskolen fik han ved sin Tiltrædelse indrettet et fysiologisk Laboratorium, hvorfra der er udgaaet en lang Række Arbejder, først over Blodets reducerende Stoffer, dernæst over Organismens Fedtstoffer, hvis kemiske Sammensætning bestemtes hos de forskellige Dyrearter, fremdeles Maaden, hvorpaa Næringsfedtet optages og affjeres i Legemet, og den Indflydelse, det har paa Legemsfedtets Sammensætning. Efter kalorimetriske Undersøgelser over Stofskiftet hos vintersovende Dyr har H. begyndt Studier over Æggehvidestoffernes Spaltning, Resorption og Opbyggelse i den dyriske Organisme. Ved Siden af at være en stringent Forsker, der forstaar at opdage og løse vanskelige Problemer er H. en udmærket Docent. — Gift 1891 Carrie Amalie Bing. O. P.

Litt.: Slægt se Axel H.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1891; Vauppel: „Biografier af Studenterne fra 1881“ 1906; „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908.

Hensler, Philipp Gabriel (11/12 1733—31/12 1805), Læge. F. i Oldensworth, Ejdersted. Forældre: Præst Friedrich H. og Margarethe Elisabeth Wedderkopp. Tog teologisk Eksamen i Göttingen, begyndte derefter 1760 at studere Medicin og blev allerede 1762 Dr. med. Blev Fysikus i Segeberg og efter Struensee i Altona. Kom i Gunst hos Bernstorff'erne og udnævntes 1775 til Archiater, 1789 til medicinsk Professor i Kiel. H. har især skabt sig et Navn ved sit Arbejde om Spedalskhedens Historie i Midtledalderen og det store, ufuldendte 2 Binds Værk: „Geschichte der Lustseuche, die zu Ende des XV Jahrhundert in Europa ausbrach“ (1783—89). I dette lødige og gedigne Skrift fremsættes Tanken om en historisk Patologi for første Gang. Han var en energisk Forsvarer af Koppeinokulationen (1765), fremsatte Forslag om Redningsmidler for druknende (1770) og havde fortjent Andel i Udarbejdelsen af en dansk Farmakopé 1771. Han var en begavet og ideelt anlagt Personlighed. D. i Kiel. — Gift ca. 1765 Christina Lucia Kramer. O. P.

Litt.: „Memoria Hensleri“ 1806; Ratjen i „Zeitschr. f. die Gesch. der Herzogtümer Schleswig, Holstein u. Lauenburg“ I 1870; Rohlfis: „Die medicinischen Classiker Deutschlands“ 1875.

Hentze, Gudmund Herman Peter (f. 1/6 1875), Maler, Dekorationskunstner, Illustra-

tor. F. i Næstved. Forældre: Sagfører Gre-
gers Johan Mikael H. og Christiane Elisa-
beth Sommer. Dimitte-
redes fra Teknisk Skole
til Kunstakademiet, hvor
han gik to Semestre
1893—94; blev saa Elev
hos Zahrtmann og rej-
ste i Italien og Tysk-
land 1900—01. Han har
udstillet paa Charlot-
tenborg Foraarsudstil-
ling 1898, 1903—04 og
den Frie Udstilling som

Medlem siden 1905; endvidere paa Udstil-
linger, især kunstindustrielle, i München
(Secessionen, Glaspalat, Kunstverein), Ber-
lin, Hamburg, Frankfurt og Stockholm. H.
er et udpræget dekorativt Talent nært be-
slægtet med og paavirket af den forfinede
Nyromantiks engelske Illustratorer sidst i
forrige Aarhundrede. Han har givet Teg-
ning til dekorative Arbejder af meget for-
skellig Art, i mange forskellige Materialer
(bl. a. for Mogens Ballin, Tvermoes &
Abrahamson, Hofjuveler Michelsen, Chr.
Permin, Søren Jensen), gjort Kobberstik og
Træsnit, malet med Olie, Pastel og Tem-
pera, men især udført Bogomslag (for Gyl-
dendal), Vignetter og Illustrationer (f. Eks.
til J. P. Jacobsen: „Marie Grubbe“). Hans
Miniaturemalerier (Serier, illustrerende
Boccaccio og danske Folkeviser; Portræt-
ter, mest af Kvinder og Børn) er blevet
meget beundrede af Bourgeoisiet. Af og til
har han skrevet Artikler om Kunst. — Gift
1899 Astrid Margrethe Andersen. S. S.

Litt.: Hans Ahlmann i „Varden“ VI 1908, S.
388 ff.; „Journalisten“ 1/4 1912; Sophus Michaëlis
i „Skanvirke“ V 1919.

Hentzen, Carl Johan Wilhelm (f. 1/11
1863), Elektroingeniør. F. i Kolding. For-
ældre: Bagermester Johan Vilhelm H. og
Caroline Broch. Tog
polyteknisk Adgangs-
eksamen 1879 og Eks-
amen i Ingeniørfaget
1885. Var en kort Tid
efter Eksamen ansat
paa Overbaneingeni-
ørens Kontor i Aarhus,
hvorefter han rejste til
England og Tyskland
for at studere Elektro-
teknik. Efter 1887 at

have søgt yderligere Uddannelse paa Stats-
banernes Maskinværksteder i Aarhus gik
han 1888 i Kbh.s Kommunes Tjeneste og
var beskæftiget 1888—90 ved Brolægnings-
og Vejvæsenet. Fra Sommeren 1889 var
han tillige beskæftiget med Projektering af
den elektriske Centralstation i Kbh. Som
en af de faa Sagkyndige, Landet dengang
ejede i det nye Fag Elektroteknik, var H.
selvskreven til at deltage i Driften af Cen-

tralstationen, 1891—96 som Underbestyrer,
1896—1914 som Driftsbestyrer og fra 1914
som Overdriftsbestyrer for samtlige køben-
havnske Elektricitetsværker. Sidstnævnte
Stilling blev 1916 ændret til en Stilling som
Overingeniør. H. har med stor Dygtighed
søgt at fremme den rationelle Udnyttelse
af Elektriciteten. Han har forestaaet Pro-
jekteringen af H. C. Ørsted Værket i Kbh.
og har som raadgivende Ingeniør deltaget
i Udvidelsen af flere af de største Elektri-
citetværker udenfor Kbh. Var Formand
for det kommunale Ingeniørforbund 1912
—16. — Gift 1) 1896 Alma Vilhelmine Marie
Therkelsen, d. 1914. 2) 1916 Jenny Marie
Halting. M. C. H.

Litt.: „B. T.“ 9/3 1917.

Herbach, Caspar (d. 1/10 1664), Alkymist,
Guldsmed. F. i Sachsen. Var allerede kendt
viden om som Kunstsmedker, Mekaniker,
Guldsmed og Alkymist,
da han, der da havde
opholdt sig i Lichten-
berg i 22 Aar og var
henvend et halvt hun-
drede Aar gammel, af
Christian IV 1642 ind-
kaldtes til Danmark
som Snedker og fik An-
sættelse som saadan.
Han anvendtes allerede
s A. som Mekaniker og
Guldsmed og snart efter ogsaa som Kemi-
ker. 1646 lod Kongen indrette et særligt
Smeltehus med en stor muret Ovn og hen-
sigtsmæssige Apparater til Udsmeltning af
norsk Gulderts, et Foretagende, Kongen var
stærkt optaget af, og i hvilket H. blev hans
Hjælper. 1648 fremstillede han den Krone,
som Sophie Amalie bar ved Kroningen.
Allerede da boede H. i Lyngby, hvor han
ejede en Bondegaard, men opholdt sig ofte
i Kbh. 1649 ses han at have haft Bolig i
Destillerhuset i Kongens Have. Den Yndest,
H. stod i hos Christian IV, bevarede han
under Frederik III. 1650 fik han Skøde paa
en Vandmølle i Lyngby og ansattes s. A.
som Proberer. 1655 fik han Ordre til at
være behjælpelig med Anlægget af nogle
Vandledninger, der skulde føre Vandet fra
Emdrup Sø til Kbh.s Slot. Desuden var H.
— „Kunst Caspar“ kaldes han ofte — Kon-
gen behjælpelig i dennes alkymistiske Sys-
ler. 1656 var han i Kongens Ærinde i Am-
sterdam for at forhandle med Kemikeren
Glauber om forskellige „chymiske Kun-
ster“. Efter sin Hjemkomst var han Kon-
gen behjælpelig med Ordningen af Kunst-
kammeret. Ca. 1660 ses han at have været
Ejer af en Gaard paa Kristianshavn. 1661
fik han Eneret paa Øludsalg i sin Gaard i
Lyngby og n. A. Privilegium paa at ind-
rettede en Valkemølle i Kbh., hvor han 1663
fik Skøde paa en Grund mellem Boldhuset

og Provianthuset. S. A. udnævntes han til Møntmester. — Gift 1) Margrethe, d. 1653. 2) Anna, Diderik Holtschards, der overlevede ham. H. H.-N.

Litt.: F. R. Fris 1 „Kbh. Amts Avis“ 1877, Nr. 40 og 42; „Hist. Tidsskr.“ V 1 1879, S. 716; „Maanedsskr. for tekniske Medd.“ 1881 S. 100—105; Aug. Fjelstrup: „Guldmagere i Danmark 1 17. Aarh.“ 1906 S. 14—45; Bricka og Fridericia: „Christian IVs egenh. Breve“ 1878—91.

Herbst, Adelgunde Emilie, se Voigt.

Herbst, Christian Frederik v. (7/4 1818—1/7 1911), Arkæolog, Møntforsker. F. i Kbh. Forældre: Direktør for den militære Klæde-

fabrik Michael Johan Christian v. H. og Michelle Elisabeth Charlotte Christiane de Stibolt. Blev Student 1837 og begyndte at studere Jura, men opgav det, da han i sin Egenskab af Møntsamlere var kommet i Forbindelse med C. J. Thomsen (s. d.) og

1843 var blevet Assistent ved Forevisningen i Museet for nordiske Oldsager. Det hørte til Thomsens Undervisningsmaade at tage interesserede unge med paa sine Rejser og lære dem at se; H. deltog saaledes 1846 i en Rejse til Tyskland og Italien, til Dels sammen med den noget yngre Engelhardt (s. d.). 1848 fik han kgl. Udnævnelse som Arkivar ved Antikvarisk-topografisk Arkiv og Sekretær ved Kommissionen for Oldsagers Opbevaring og, da denne n. A. ophævedes, ved Oldsagsmuseet, hvor han senere blev Inspektør og 1885—92 var Direktør. 1866 blev han Inspektør ved Møntsamlingen; 1885—98 var han Direktør for Rosenborg og 1887—98 Formand for Frederiksborgmuseets Bestyrelse. Han ledede eller deltog i Udgravninger af mange af de betydeligste arkæologiske Fund: Hvidegaardsfundet fra Bronzealderen, Egekistefundene i Trindhøj og Kongshøj ved Vamdrup, Viemosefundet, Jellinghøjene og Kamdegravene i Ringsted. Thomsen satte megen Pris paa ham og havde udset ham som sin Efterfølger; men han maatte her som andetsteds vige for Worsaaes overlegne Begavelse og vide Udsyn, der aabenbart i det hele virkede trykkende paa H.s ikke righoldige Produktion, som fra da næsten helt ophørte; hans Fortjenester kom til at ligge i et solidt og grundigt Arbejde indenfor Museernes Mure. Da H. efter Worsaaes Død blev Museets Direktør, var han allerede 67 Aar og bekendte kun i 7 Aar denne Stilling. D. i Kbh. — Gift 1860 Ophelia Gerstenberg Rosted. Th. Th.

Litt.: Mødrene Slægt i „Adelsaarbogen“ 1912; „Ill. Tid.“ 19/4 1908; Nekrolog af M. Mackeprang i „Hist. Tidsskr.“ VIII 3 1910—12.

Herding, Caroline Marie Hansen- (f. 20/10 1854), Grosserer. F. i Kbh. Forældre: Murermester Edvard Hannibal H. og Sophie Frederikke H. Gennemgik et Handelskursus og ansattes ca. 20 Aar gl. i Firmaet Menck & Co., hvor hun blev i ca. 12½ Aar og ved Deltagelse i alle Grene af det der forefaldende forskelligartede Arbejde som Bogføring, Ekspedition, Annonceering o. s. v. efterhaanden erhvervede sig en alsidig Uddannelse i en gros og en detail Handelens Praksis. Saaledes godt rustet startede hun 1887 under Firmanavnet C. M. Hansen & Co. en Detailhandel i Pilestræde og løste allerede n. A. Næringsbevis for en gros Handel, noget for en Kvinde dengang ret usædvanligt. Med ikke ringe Energi har Frk. H.-H. drevet sin Forretning op til et ikke ubetydeligt Omfang; den føres nu — fra 1904 i hendes egen Ejendom i Pilestræde 50 — under Navnet: „Kbh.s Bestillingskontor og Udsalg for Juletræsdynt samt økonomiske Husholdnings- og Toilet-Artikler. C. M. Hansen (Caroline Hansen-H.).“ 1893 anlagde hun sammen med en yngre Søster en mindre Sæbefabrik. Ved paa Handelens Omraade at vise Vej for de selv-erhvervende Kvinder har Frk. H.-H. faaet Betydning for disse, hvis Bestræbelser hun — hjælpsom som hun er — gerne har støttet og opmuntret. I forskellige Kvindesags-formaals Tjeneste har hun stillet sin Regnskabsindsigt ved at lade sig vælge til Revisor bl. a. i „Dansk Kvindesamfunds Kbh.s-kreds“, „Danske Kvinders Nationalraad“, „Politisk Kvindeforening“ o. s. v. Har desuden i flere Aar siddet i Repræsentantskabet for Kvindernes Bygning. — Ugift.

C. T.

Litt.: „Nationaltid.“ 20/2 1907.

Herforth, Carl Bernhard Ferdinand (f. 11/6 1866), Sagfører, Kreditforeningsdirektør. F. i Kbh. Forældre: Overretsprøkurator, Direktør i Østifternes Kreditforening Christian Ludvig August H. og Christiane Charlotte Réé. Blev Exam. jur. 1888 og Sagfører 1891; er administrerende Direktør for Kreditforeningen af Grundejere i Kbh. og Omegn og Næstformand i Kreditforeningernes staaende Udvalg. H. anerkendes almindeligt som en Kapacitet i alle Spørgsmaal vedrørende Grundejendomes Kreditforhold; han roses for ualmindelig Flid og særlig hurtig Opfattelsesevne. Han

har en meget betydelig Sagførerforretning og nyder stor Anseelse og Tillid blandt sine Kolleger. Dette har bl. a. givet sig Udslag i, at han 1908—14 var og atter fra 1917 er Formand for Kbh.s Underretssagførerforretning, og at han fra 1919 er Medlem af Sagførerraadet. Han sidder — som Formand eller som menigt Medlem — i et stort Antal Selskabsbestyrelser, bl. a. i A/S Københavns private Laanebank, De forenede sydjyske Telefonselskaber, Forsikringsaktieselskabet „Dansk Union“, Nord-Østersø Rederiet, Dansk Rederi-Kompagni o. s. v. Han er desuden Direktør for A/S Det københavnske Ejendoms-Societet, Medlem af Repræsentantskabets faste Udvalg i Københavns Brandforsikring og Bestyrer af nogle Legater. — Gift 1889 Louise Caroline Petersen.

C. T.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Patr. Slægter“ IV 1919.

Herholdt, Johan Daniel (^{10/7} 1764—^{18/2} 1836), Læge. F. i Aabenraa. Forældre: Amtskirurg Johann Friederich Wilhelm H. og

Catharina Maria Petersen. Undervist af Faderen til sit 19. Aar kom han, fattig og lidende af Epilepsi, 1783 til Kbh. Trods Nød og anspændt aandeligt Arbejde blev han fuldstændig rask, saa at han allerede 1785 kunde tage Eksamen ved Theatrum anatomico-chirurgicum, 1789 til-

lige ved kirurgisk Akademi. 1786—1819 gjorde han med Afbrydelser Tjeneste i Søetaten, fra 1792 som Divisionskirurg, 1806 tillige som Stabsmedicus. 1793 belønnedes hans Besvarelse af den første medicinske Prisopgave ved vort Universitet. 1802 blev han Dr. med. („Om Fostrets Liv og Død under Fødslen“), 1805 ekstraordinær, 1818 ordinær Professor i Medicin, 1819—25 Overmedicus paa Frederiks Hospital. Han har skrevet en Mængde betydelige Afhandlinger, fortrinvis anatomisk-fysiologiske, saaledes om Øjets og Ørets Funktion, Respirationens Mechanisme, Dyrs Vintersøvn og Fosterlivets Fysiologi, hvoraf han var en fortrinlig Kender. Fra de sidste Aar stammer en Række Afhandlinger om Misfostre; de indeholder mange nye embryologiske Synspunkter. H. var en skarpsindig og idérig Forsker, der med stor Kundskabsfyldte, erhvervet ved grundige historiske Studier, havde Forstaaelsen af selvstændige Undersøgelers Nødvendighed. Kun sjældent lod han sig ud fra for stærk Tillid til hændvundne Meninger vildlede til gode Spekulationer. Han var meget ivrig for hygiejniske og terapeutiske Forbedringer saasom Vaccinationen, de nyfødtes rette Behandling ved Fødslen, Ventilationen af Skibe og Hospitaler, og

bør mindes som Stifteren af Selskabet til druknendes Redning (1796). Han havde en udstrakt Privatpraksis, men var som Hospitalslæge lidet heldig, idet han ganske ofrede sin Tid og Interesse paa en enkelt Patient, „Synaalejomfruen“, der senere afsløredes som en hysterisk Bedrager. Han udgav „Archiv for Lægevidenskabens Historie i Danmark“ og „Samlinger til den danske Medicinalhistorie“, som indeholder mange af hans historiske Studier. D. i Kbh. — Gift 1789 Sophie Marie Lorentzen Berwald, d. 1820. O. P.

Litt.: Molbech: „Videnskabernes Selskabs Hist.“ 1843; Gosch: „Danm. zool. Litt.“ II—III 1873—78; Nekrologer i „Dagen“ 1836, Nr. 51 (af Thaarup), „Zeitschr. f. d. ges. Med.“ I 1836 og i Schonberg: „Mindetale“ 1839.

Herholdt, Johan Daniel (^{18/3} 1818—^{11/4} 1902), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Regimentskirurg Johann Friederich Wilhelm H. og Cathrine Marie Lorentzen. Brodersøn af

Lægen J. D. H. (s. d.). H. skulde studere, men kom, da hans Anlæg glippede, i Tømrerlære, blev Svend 1837, besøgte Akademiet og lærte under Hetsch og M. Bindsbøll. Hans Haandværk førte ham de følgende Aar rundt til mange Provinskredse (Trondhjem, Odense, Kolding, Hamborg og Holsten), og her vækkes hans Interesse for ældre Bygningskunst, saa at han mange Steder opmaalte og aftegnede den derværende Arkitektur. 1845 optog han atter Akademiarbejdet i Kbh. og vandt 1849 den lille Guldmedaille. Han kom i nær Forbindelse med Høyen og gjorde talrige arkæologiske Rejser (f. Eks. til Visby) og udgav adskillige Opmaalinger. Hidtil havde han kun haft eet mere omfattende Arbejde, Tegningen til Herregaarden Erholm. 1852—54 var han paa en stor Udenlandsrejse til Tyskland, Italien, Frankrig og England. Efter Hjemkomsten toges hans Evner snart stærkt i Brug. I Konkurrence vandt han 1. Præmie for et nyt Universitetsbibliotek og fuldendte dette 1861. Det kom til at danne en Skillelinie i dansk Arkitektur. Først fordi H. brød med den aarhundredgamle Tradition med pusede Façader; de naturlige Materialer skulde nu frem i Lyset og komme til deres Ret; dernæst fordi han i Udlandet havde faaet Øjet op for mere moderne kraftige Konstruktioner i det indre, her et udstrakt Jerndrager-system. Da Teglmaterialeerne nu skulde ses, blev det nødvendigt i højere Grad end før at lægge Vægt paa deres Fabrikation, og det lykkedes H. at sætte Fabrikation af Formsten og glasserede Sten i Gang herhjemme og derved opbølge denne Industri. Endelig var

selve Valget af Udgangspunktet for hans Arbejde mærkeligt; Biblioteket blev opført efter St. Fermokirken i Verona, et Bygningsværk som stod den almindelige antikiserende Smag fjern. Af hans andre Bygninger skal nævnes den gamle Studentforening (1861—63), Grøns Pakhus, det udmærkede Pakhus for Sukkerhuset Phønix i Slots-holmsgade (1867), den gamle Hovedbane-gaard, hvis Hals storslaaede Tømmerkonstruktion vakte megen Opsigt (1863—64), Nationalbanken (1867—70), „Bikuben“s Gaard, Botanisk Laboratorium og Polyteknisk Læreanstalt (1888—92), desuden Indgangen til Ørstedsparken og en Del Bygninger ude i Landet, bl. a. „Enrum“ (1863), Korsør Kirke (1869), Duebrødre Kloster i Roskilde (1879—80) og sammen med Lendorff Raadhuset i Odense (1881—83). 1860—75 var H. Lærer i borgerlig Bygningskunst ved Polyteknisk Læreanstalt, 1861 blev han Akademimedlem, 1864—76 Borgerrepræsentant, 1881—92 kgl. Bygningsinspektør, Æresdoktor 1879. Som Restaurator har han haft en Del at gøre (Herlufsholm, Gissel-feld), men ikke været fremragende. — Blandt Danmarks Arkitekter indtager H. en af de mest fremtrædende Pladser. Original og selvstændig og med en udpræget Følelse for det gediegnede og værdige i Arkitekturen samt med en lykkelig Evne til at undgaa alt forlorent og paaklistret blev han en beundret Lærer for de yngre Slægtled. Hans betydelige Viden og især hans Kendskab til vor hjemlige ældre Bygningskunst blev Grundlaget for en ny Strømning i vor Arkitektur, den nationale Murstensskole; de følgende Generationers ypperste Arkitekter var direkte og indirekte hans Elever, Hans J. Holm, Storck, Nyrop, Martin Borch. Paa dette Punkt kan hans Indsats næppe overvurderes. D. i Kbh. — Gift 1860 Johanne Caroline Elise Herholdine Blauenfeldt, d. 1898. O. A.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. ved 400aars-festen 1879 og i Clemmensen, Holm og Storck: „J. D. H. og hans Værker“ 1898; „Nord. Universitetstidsskr.“ 1859 I; „Opfindelsernes Bog“ VIII 1883; V. Koch i „Tidsskr. f. Kunstindustri“ VIII 1892; V. Klein i „Arkitekten“ 1901—02; Clemmensen i „Arkitekten“ 1903 1918; Oppermann i „Dsk. Arkitektforenings Tidsskr.“ s. A.; Nekrologer i „Arkitekten“ 1901—02 (af H. Storck), „Ill. Tid.“ 20/4 1902 (af E. Schiødt), „National-tid.“ 13/4 s. A. og „Berl. Tid.“ 14/4 s. A. (af V. J. Mørk-Hansen).

Hermann, Aage (f. 5/4 1888), Forfatter, Journalist. F. i Kbh. Forældre: Bogholder Jacques H. og Julie Alexandra Saabe. Tog Præliminæreksamen og var Trafikassistent 1906—14, men begyndte tidlig at dyrke Lyrik og Journalistik og er fra 1914 ansat ved „Ekstrabladet“. Han har her, bl. a. under Mærket „Peter Simple“, udfoldet et let og frodigt Verstantal, især i de aktuelle, ofte bidske Fødselsdagsdigte. Han har udgivet „Digte“ (1909 og 1912), „Krigens Digte“

(1915 og 1918), den versificerede Københavnerroman „Sumpen“ (1919) og Digtene „Mit Hjerte“ (1920), endvidere skrevet talrige Revueviser, dramatiske Smaating osv. Medarbejder ved „Hjemmet“, „Vore Damer“, „Vore Herrer“, „Exlex“ o. fl. a. Blade. Dagens Stemninger, Krigens og Dyrtidens Tryk, Storbyens Lys og Mørke har i H.s lefllydende Poesi ofte faaet klangfulde og kønne Udtryk. — Gift 1917 Clara Rosalie Euphemia Muterspach. P. E.

Litt.: „Ekstrabl.“ 8/5 1912 og 22/10 1920.

Hermansen, Christen (30 el. 31/1 1806—10/10 1882), Teolog. F. i Store Brøndum ved Aalborg. Forældre: Husmand Herman Christensen og Kirsten Sørensdatter. Blev Student 1825 og Cand. theol. 1830. For en gammeltestamentlig Afhandling vandt han Universitetets Guldmedaille, og 1839—41 foretog han med offentlig Understøttelse en Udenlandsrejse til Tyskland, Italien og Grækenland. Efter sin Hjemkomst blev han Docent, 1844 Lektor og 1845 ekstraordinær Professor i semitisk Filologi; men 1848 gik han over til det teologiske Fakultet, først som ekstraordinær og fra 1850 som ordinær Professor i gammeltestamentlig Teologi, og i denne Stilling virkede han til nogle faa Uger før sin Død. Som Universitetslærer var han meget grundig og samvittighedsfuld, og han erhvervede sig efterhaanden en omfattende Lærdom i næsten samtlige teologiske Fag. I kirkelig Henseende var han meget ortodoks, og selv paa det gammeltestamentlige Omraade stod han ganske uforstaaende overfor de kritiske Undersøgelser, som paa hans Tid begyndte at tage Fart i Tyskland. Af litterære Arbejder udgav han kun yderst lidt; foruden et Par Universitetsprogrammer er der kun at nævne en ny Oversættelse af Salmerne (1862) og af Profeten Esaias (1865); men paa den gammeltestamentlige Bibelrevision af 1871 ofrede han et meget stort Arbejde. Sin Bogsamling testamenterede han til Viborg Stiftsbibliotek, og med sin ikke ubetydelige Formue stiftede han flere Legater. Han bevarede hele Livet sit stærkt jyske Maal, og mange Anekdoter fortælles endnu om den lærde Mands Distraction. D. i Kbh. — Gift 1858 Edal Kirstine Margrethe Secher, d. 1879. H. M.

Litt.: Secher: „Medd. om Slægten Secher“ 1885; „Ill. Tid.“ 22/2 1882; „Personalb. Tidsskr.“

VII 3 1918, S. 367; M. Rørdam: „Tilbageblik“ 1911; Nekrolog i „Dagbl.“ 20/10 1882.

Herold, Vilhelm Kristoffer (f. 10/3 1865), Operasanger, Billedhugger. F. i Hasle. Forældre: Bagermester Julius Gottfred H. og

Margrethe Møller, f. Jensen. Blev paa Jelling Seminarium uddannet som Lærer 1883—86 og delte nu sin Tid mellem Undervisning og Sangstudier, bl. a. hos G. Allen og P. Jerndorff. 1889 fik han fast Ansættelse under Kbh.s Skolevæsen som Kommune lærer, men fortsatte

desuagtet sin Sangeruddannelse, som under Leop. Rosenfelds Ledelse og efter en omhyggelig Forberedelse omsider førte ham frem til den længselsfuldt imødesete Debut 10/2 1893 paa det Kgl. Teater i Titelpartiet i Gounods „Faust“ og snart efter ogsaa som Tristan i Tschairowskys „Jolanthe“, i hvilke Partier han straks slog igennem takket være et Sceneydre, der villig lod sig forme efter enhver Karakter, en naturlig og intelligent Fremtræden, men først og sidst et Stemmemateriale (lyrisk Tenor), der i ualmindelig Grad var i Besiddelse af den efterspurgte smeltende Charme. S. A. sang han efter Indbydelse ved Verdensudstillingen i Chicago. Han var nu fast knyttet til det Kgl. Teater indtil 1903, da han søgte til Paris for at fuldende sin Uddannelse hos Sbriglia, og i de følgende Aar var han knyttet til Teatret som Gæst, men gennem en lang Række af de betydeligste Partier som Don José, Canio, Turiddu, Aladdin, Vifandaka, Werther, Lohengrin, Walter v. Stolzing, David i „Saul og David“, Kong Erik i „Drot og Marsk“, Rodolphe i „Bohème“ og Pedro i „Dalen“ vandt han sig en Position som en af Teatrets ypperste Sangere gennem Tiderne. Hans dramatiske Nerve og umiddelbart fængende Temperament i Forbindelse med en udpræget Musikintelligens satte ham i Stand til af de gængse Operahelte at skabe levende Mennesker og endda lade dem ombøje af en Velklang saa henrivende som kun sjældent her i Norden. Han udnævntes 1901 til kgl. Kammersanger. Med Udgangen af 1909—10 løstes han fra sit Forhold til det Kgl. Teater, og den følgende Sæson knyttedes han til et Operaforetagende paa Dagmartheateret, under hvilket han sang de tre Hovedpartier i „Konge for en Dag“, „Evangelie manden“ og „Fra Diavolo“. De følgende Aar sang han atter som Gæst paa det Kgl. Teater bl. a. som Masaniello i „Den Stumme“, og efter en lang Række blændende Afskedsforestillinger trak han sig definitivt tilbage fra Scenen efter sidste Gang at have optraadt paa sin 50aarige Fødselsdag 10/3 1915. Ved forskellige Lejligheder

har han ogsaa optraadt i Udlandet, saaledes paa Covent Garden, paa den kejserlige Opera i Berlin, i Prag, Dresden, Hannover, Stuttgart, Kristiania og Stockholm, og efter at have trukket sig tilbage ledede han en kort Tid en Operaskole i Kbh. Han helligede sig derefter helt en forøvrig længe forinden vaagnet artistisk Interesse for Billedhuggerkunsten og har ogsaa paa dette Omraade formaet at gøre sig fordelagtig bemærket. Allerede hans første Arbejde, en Portrætbuste af Otto Zinck, der udstilledes 1906, indkøbtes af Statens Museum for Kunst. — Gift 1895 Magdalene (Magda) Marguerite Louise Rosenørn, f. von Jerndorff. G. S.

Litt.: Slægt i Herold og Petersen: „Stamt. over Familien H.“ 1891; Selvbiografi i „Ill. Tid.“ 10/12 1900 og i „H.-Album“ 1901; G. Hetsch i „Ord och Bild“ 1901; „Hver 8. Dag“ 3/1 1904 og 20/4 1906; „Masken“ 1910 og 14/2 1915; „Lærerne og Samfundet“ III 1913; „V. H. 1893—1915“ 1915; C. Gulmann i „Gads sk. Mag.“ IX 1914—15; H. Seligmann i „Tilskueren“ 1915 I; G. Skjerne i „Ill. Tid.“ 21/3 1915; R. Hansen i „Politiken“ 8/1 1911 og „Købstadskolen“ 1918; „Nationaltid.“ 10/3 1918; Vilh. Andersen i „Folk og Mennesker“ 1919.

Hersleb, Peder (25/3 1689—4/4 1757), Biskop. F. i Stod Præstegaard, Trondhjem Stift. Forældre: Præsten Christopher H. og Sophie Borch. Blev Student 1703 og Cand. theol. 1707. Efter fortsatte Studeringer blev han 1714 Feltpræst og 1718 Sognepræst i Gunslev paa Falster. N. A. forflyttedes han imidlertid til Hillerød og Herlev, og herfra kom han 1725 som Hofprædikant til Kbh. 1728 led sagede han Kronprinsen og Kronprinsessen paa en Baderejse til Tyskland og fik her Lejlighed til at se Pietismen paa nærmere Hold; bl. a. lærte han ogsaa Zinzendorf at kende; han kunde dog ikke andet end føle sig frastødt af det separatistiske Præg, som Bevægelsen dengang havde, skønt han iøvrig nærmest var en Discipel af Spener og Francke. 1730 udnævnte Christian VI H. til Biskop i Kristiania, og hans Virksomhed her fremkaldte en aandelig Vækkelse i Stiftet og blev af stor Betydning for hele den norske Kirke; 1737 kaldtes han til Kbh. som Biskop over Sjællands Stift, og i denne Stilling virkede han til sin Død, fra 1748 bistaet af sin Svigersøn L. Harboe (s. d.) som Medhjælper. H. var en fremragende Organisator, og navnlig Kristiania Stift kom til at nyde godt af hans talrige Foranstaltninger til Kirke- og Skolevæsenets Forbedring; i Kbh. hemmedes hans Virksomhed stærkt af Generalkirkeinspektionskollegiet, hvoraf han selv som Sjællands Biskop kun „for Skams Skyld“ var blevet Medlem. Til-

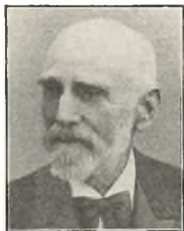

lige var H. en ypperlig Prædikant, der for sin Samtid stod som et Mønster paa Vel-talenhed. Han udgav en Række af sine Prædikener („Livets Ord udi Dødens Stund“ (1729); „Prædikener over adskillige Søndags- og andre Tekster“ (1741); „Offentlige Taler ved Kirke-, Biske- og Præstevielser“ (1740—56)) og desuden en meget benyttet Andagtsbog: „Guds Børns daglige Adgang til Naadestolen“ (1748); paa Tysk udkom en Samling af hans opbyggelige Taler paa ialt 12 Bd. (1743—57). D. i Kbh. — Gift 1719 Bolette Hjort, d. 1767.

H. M.

Litt.: Slægt hos Lengnick og i O. Hjort: „Ud-drag af dansk-norske Slægter Friis og Stam-tavle over den Molde-Aalesund-Bergenske Familie Friis“ 1911; „Büschings Nachrichten“ I 1754; Ancheren og Harboe: „Tvende Lovtaler over P. H. ved N. Ronning“ 1758; „Beiträge zu der neuesten Kirchengesch.“ II 1762; Jens Møller i „Teol. Bibl.“ V 1813; A. Faye i „Teol. Tidsskr. f. d. ev.-luth. Kirke i Norge“ VIII 1865; Bern-hoff i „Kirkel. Kal. f. Norge“ II 1876; L. Koch: „Christian VI's Hist.“ 1886; Vilh. Bang i „Nationaltid“ 24/6 og 1/7 1906.

Hertel, Niels Theodor Axel (1/6 1840—14/7 1911), Læge. F. i Kbh. Forældre: Kaptajn Frederik Christian H. og Hedvig Charlotte Engberg Thomsen. Blev Student 1858, Cand. med. 1865, var Kandidat ved Kommunehospitalet 1865—68, Reservelæge ved samme 1869—71 og rejste i Udlandet 1868—69. Han var Kom-munelæge i Kbh. 1872—1910 og Skolelæge sst. fra 1898. H. staar som Skolehygiejnens Skaber

og ufortrødne Forkæmper herhjemme, der uanfægtet af Autoriteter og Skolemænds sejre Modstand stiltfærdig, men bestemt gennemførte sit Livsmaal: at forbedre „Ungdommens fysiske Udvikling“. Hans Undersøgelser over Sundhedsforholdene i de højere Skoler i Kbh. (1881) var et epokegørende Arbejde, der som intet tidligere Værk godtgjorde Skolernes hygiejniske Mangler og skadelige Indflydelse paa Børnenes Sundhed, men samtidig klart og rigtigt angav Retningslinierne for Fremtidens Skolehygiejne. Bogen vakte Opsigt og gav Stødet til Nedsættelsen af en Kommission 1882, hvis førende Aand H. blev. Som Medlem af flere senere Kommissioner til Reformen af Skolegymnastikken, af talrige Bestyrelser, som Ministeriets Konsulent og som Stifter af Foreningen til Skolehygiejnens Fremme 1903 har han virket begejstret for sin Tanke, ogsaa udenfor Skolens Omraade, bl. a. under Form af Asylsagen, Sløjd, ordnede Lege og Friluftskolonier. Til det yderste uegennyttig og beskeden staar han som et smukt Paradigma paa den socialt virksomme Lægetype. D. i Kbh. — Gift 1874 Signe Charlotte Jensen, d. 1903.

O. P.

Litt.: Slægt i Th. Hertel: „Familien H.s Stam-tavle“ 1886; „Maanedsskr. f. Sundhedspleje“ 1910; N. Holm: „Glade Aar“ 2. Opl. 1916, S. 178; Nekrologer i „Ugeskr. f. Læger“ 1911 (af P. Hertz), „Ill. Tid.“ 28/7 1911, „Gymnastisk Selskabs Aarskrift 1911“ 1912 (af F. Sadolin), „Medd. fra dansk Sløjdforening“ VI 1911 (af Aksel Mikkel-ssen) og „Aarskr. udg. af Foren. til Skolehygiejnens Fremme“ VI 1911 (af A. Svendsen og C. C. Jessen).

Hertel, Hans Axel Valdemar Ib (f. 28/6 1859), Landøkonom. F. paa Store Ravnholt, Vendsyssel. Forældre: Redaktør J. V. T. H. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1878, Cand. mag. i Statsvidenskab 1882. 1882—89 var han Redaktionssekretær ved og 1890—1900 Redaktør af „Ugeskrift for Landmænd“. H. har i disse Aar med stor Dygtighed behandlet nationaløkonomiske og landbohistoriske Emner i Ugeskriflet; han var Sekretær i de to Toldudvalg, som nedsattes af Landhusholdningsselskabet 1887 og 1893 samt i Agrarforeningen i dens to første Aar; 1899 var han Sekretær i den af Finansminister Hørring nedsatte Landbrugstoldkommission. Siden 1901 er han Sekretær i Det kgl danske Landhusholdningsselskab. I disse Virksomheder har H. affattet en Mængde Betænkninger, Indstillinger, Erklæringer og Beretninger, som udmærker sig ved Grundighed og Over-skuelighed i Fremstillingen. Af selvstændige Bøger har han bl. a. skrevet „Agrar-bevægelsen ude og hjemme“ (1893), „Land-bruget og Toldbeskyttelsen“ (1893), „Andels-bevægelsen i Danmark“ (1917) og et stort Værk om Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Historie (endnu ikke afsluttet). Desuden har han været Medarbejder ved „Landmandsbogen“, „Landbrugets Ord-bog“, Brickas „Dansk biografisk Leksikon“, „Salmonsens Konversationsleksikon“ o. fl. Saavel i Skrift som i Tale har H. en klar Fremstilling; Sproget er sobert, undertiden med et poetisk Sving; hans elskværdige Personlighed, kultiverede og vindende Væsen har lettet Samarbejdet med de mange forskellige Mennesker, han har haft med at gøre i sin omfattende Virksomhed. 1911—14 var H. konstitueret som Docent i Landøkonomi ved Landbohøjskolen. — Gift 1887 Emilie Johanne Schmidt, d. 1919. A. C.

Litt.: Slægt se Axel H.: „Aftenposten“ 6/4 1908; „Landtbladet“ 1899 Nr. 1; „Ugeskr. f. Landmænd“ 1901 S. 1 (af Erh. Frederiksen), 1905 S. 430, 1919 S. 344.

Hertel, Jørgen Valdemar Torben (19/5 1831—8/1 1896), Landøkonom. F. i Kbh. Forældre: Kaptajn Frederik Christian H. og Hedvig Charlotte Engberg Thomsen. Tog 1849 Adgangseksamen til Polyteknisk Læreanstalt og 1850 dansk juridisk Eksamen;

et Aarstid studerede han Kemi og hørte Professor B. S. Jørgensens Forelæsninger

over Landøkonomi paa Polyteknisk Læreanstalt, lærte derefter praktisk Landvæsen og gennemgik et teoretisk Kursus paa Hofmangsgave Landbrugsinstitut. 1855—66 ejede han Gaarden Store Ravnholt i Vendsyssel; 1864 flyttede han til Kbh. og knyttedes til

Redaktionen af „Ugeskrift for Landmænd“, ved hvilket han virkede som Redaktør dels alene, dels sammen med andre indtil 1890. I denne for Landbruget enestaaende Udviklingsperiode var Ugeskriftet den paalidelige Budbringer om Fremskridtene i Ud- og Indland, og H. var den omhyggelige, flittige og kyndige Skribent og Redaktør, som ledede sit Blad med Dygtighed, Takt og Ansvarsfølelse. 1866—74 udgav han „Dansk Landbotidende“, der navnlig tog Sigte paa de jævne Landbrugere. H. deltog i Oversættelsen af E. Heidens Gødningslære og Landbrugsstatistik, J. Kühns „Kvægets hensigtsmæssige Ernæring“ (1875) o. fl. 1890—95 var han Kassere og Bibliotekar i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. Han var en ualmindelig tiltalende og retlinet Mand, der fra alle Sider omtaltes med Sympati. D. i Kbh. — Gift 1856 Ida Sophie H., d. 1920. A. C.

Litt.: Slægt se Axel H.; Erh. Frederiksen i „Ugeskr. f. Landmænd“ 1890, S. 15; Nekrolog i „Ugeskr. f. Landmænd“ 1896, S. 41.

Hertz, Alfred Abraham (f. ^{10/10} 1871), Ingeniør, Garveritekniker. F. i Kbh. Forældre: Varemægler Martin H. og Dina Meyer. Blev Student 1889 og tog polyteknisk Eksamen som

Kemiker 1895. 1895—96 var han ansat paa Detlefsen & Meyers kemiske Laboratorium og som Assistent ved Undervisningen paa Universitetets mineralogiske Museum. Fra 1896 kastede han sig over Garveriteknik og Læ-

derfabrikation, som han studerede paa en Rejse i Tyskland og Østrig. Efter Hjemkomsten blev han 1897 ansat som teknisk Direktør for A/S Hertz' Garveri og Skotøjsfabrik i Kbh. Ved Sammenlutningen af dette Selskab med A/S M. J. Ballin's Sønner 1918 blev han Formand i Direktionen for det nye Selskab. Det var paa H.s Initiativ, at der knyttedes Skotøjsfabrikation til H.s Garveri, en Virksomhed, der i Tidens Løb har antaget et betydeligt Omfang. — Gift 1897 Ellen Seligmann.

M. C. H.

Litt.: Krak: „Danm. ældste Forretninger“ 1913; Hauch-Fausbøll: „Studenterne 1889—1914“ 1914.

Hertz, Christian (^{21/3} 1765—^{2/3} 1810), Forfatter. F. i Skovhuse ved Vordingborg. Forældre: Kgl. Skovrider Herman H. og Birgitte Cathrine Johannissen, senere gift Boye (s. d.). Blev Student 1784 og vilde være Skuespiller, men det modsatte den stærkt religiøse Moder sig. Saa gav han sig hen i et lystigt og letsindigt Studenterliv. Han formaaede ikke at samle sig om noget Arbejde og fik derfor heller ikke noget synderligt ud af sit kvikke Hoved og sin formelle Behændighed. Allerede 1782 havde han under Pseudonymet „Jeppe Jeppesen“ udgivet det travesterende „Rejsen til Helicon, et Helledigt i 4 Sange“, som har et Par morsomme Indfald, men er mat og til sin Skade minder Læseren om „Peder Paars“. 1784 begyndte han sammen med to andre Maanedsskriftet „Det muntre Bibliotek for begge Køn“, der kom meget uregelmæssig og kun indeholdt tarvelige Rimerier, Fabler og Oder, moralske Fortællinger, et Par Skuespil og en Del jaskede Oversættelser. Det gik snart ind. 1802 udgav han et højtideligt Digt i 4 Sange: „Søeslaget paa Københavns Red“, i deklamatoriske Alexandrinere. — Han havde endelig 1800 taget teologisk Attestats, blev 1804 Klokker ved Roskilde Domkirke, men var allerede da saa reduceret, at hans Kone maatte passe Gerningen. En Tradition om, at H. skulde være den egentlige Forfatter af „Gulddaasen“, har vist sig at være uden Hjemmel. D. i Roskilde. — Gift 1804 Sylvia Molberg, d. 1824.

G. C.

Litt.: Schwanenflügel i „Ude og Hjemme“ ^{6. 13/10} 1878; Joh. Steenstrup: „Fra Fortid og Nutid“ 1892; C. Behrens: „Forfatterskabet til Gulddaasen“ 1892; „Museum“ 1891 I; „Domprovsten i Roskilde“ („Mem. og Breve“ X) 1909; Indledning til „Gulddaasen“ 1916.

Hertz, Emil Christian (f. ^{1/3} 1879), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Jørgen H. og Rigsfriherreinde Julie Magdalene Konstanze v. Eggers. Tog 1898 Afgangseksamen fra de Brockske Handelsskoler og løste allerede 1902 Børzerskab som Grosserer. Sin Forretning (i Frø og Kul) har han arbejdet stærkt op. H. nyder Anseelse som en ualmindelig dygtig og vaagen Forretningsmand, der med sejt Vedholden forfølger sine Maal; han er socialt interesseret og af stor personlig Elskværdighed. Han er fra 1915 Medlem af Sø- og Handelsretten og sidder i Bestyrelserne for Genforsikringsaktieselskabet Normannia, for A/S Christiansholms Fabrikker og for Dansk-Islands Kulmineaktieselskab. Han var i en Aarrække (1905

—15) Medlem af Handels- og Kontoristforeningens Direktion og er fra 1913 Formand for Engageringskontoret for Handel og Industri og fra 1919 for Dansk Principalforening, ligesom han fra 1918 er Formand i A/S Pensionsforsikringsanstalten. Endelig er han fra 1920 Medlem af Bestyrelsesraadet for Sparekassen for Kbh. og Omegn. — Gift 1908 Martha Nielsen. C. T.

Litt.: „Børsen“ 2/3 1918.

Hertz, Henrik (^{25/8} 1798 (el. 97)—^{25/2} 1870), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Bagermester Philip H. og Beline Salomonsen.

Faderen døde, mens Drengen var spæd, Moderen fortsatte Bageriet, men mistede næsten alt ved Bombardementet. H. var skrøbelig og nervøs som lille, tidlig modtagelig for og interesseret for Poesi. En ældre Broder S. Sylvester H. forberedte ham til Metropolitan-

skolen, hvorfra han dimitteredes 1817. I de sidste Aar (efter Moderens Død 1814) havde Grosserer Nathanson støttet ham og aabnet sit Hjem for ham. Han studerede uden Lyst — og derfor med mange æstetiske Afstikkere — Jura, men blev dog Cand. juris 1825 og havde Aaret før faaet Guldmedaille for en juridisk Afhandling (n. A. fik han Medaillen for en æstetisk, om Nationernes Indflydelse paa deres Digtere). Ved denne Tid træder han imidlertid frem som Digter, vinder sig hurtig en Position og er — fraregnet lidt Skoleundervisning — aldrig andet end Digter. Hans Liv forløb uden større ydre Begivenheder, — en Sommerferie med Heibergs i Hørsholm 1832, en Rejse til Tyskland-Østrig og Italien 1833—34 kan nævnes. Han var af Naturen tilbageholdende og stille, og en tiltagende Tunghørhed isolerede ham med Aarene næsten ganske. Nogen dyberegaaende personlig Udvikling kan man heller ikke spore hos ham; til Gengæld staar han fra sin første Fremtræden som en moden Kunstner, kræsen og bevidst i sine Midler, klar i Tanke og Udtryk og med en bunden Stemningsvarme. Han havde skrevet Vers, fra han var Dreng. Oprindeligt var det Lyrik i Ingemanns og Staffeldts sentimentale, verdensfjerne Aand. Herfor kurede Heibergs „Julespøg og Nytaarsløjer“ ham, og da han træder offentlig frem, er det med lokale Lystspil, som i nogen Grad har baade Holberg og Heiberg til Forudsætninger. Det første er „Hr. Burchard og hans Familie“ (1826), derefter fulgte „Flyttedagen“, „Emma“, det rimede, franskpaa- virkede Konversations- og Intrigestykke „Amors Genistreger“ (1830) samt bl. a. „En

Dag paa Øen Als“ (ogsaa paa Vers). De kom under forskellige Pseudonymer, indtil H. 1832 lod sig døbe og samtidig navngav sig. Efter Udenlandsrejsen kom hans betydeligste Skuespil, udmærkede ved en aandfuld og poetisk Udnyttelse af Motivet og ved Lune, Stemning og Formskønhed. Efter Vaudevillen „Debatten i Politivennen“ kom 1836 „Sparekassen“, 1837 det romantiske Skuespil „Svend Dyrings Hus“, folkeviseagtigt i Motiv og Tone, men moderne ved sin Fremstilling af en „interessant“ Kvindekarakter. 1845 kom „Kong Renés Datter“ (anonymt), 1848 „Ninon“ og ind derimellem Lystspil og Vaudeviller: „Indkvarteringen“, „Audiensen“, „Den Yngste“, „En Kurmelode“ (1861), „Advokaten og hans Myndling“ blandt mange andre, omtrent halvhundredt ialt, der paa Scenen har givet H. Pladsen som vor trediestørste Skuespilforfatter. Mange af dem fik i Samtiden deres særlige sceniske Værdi, ved at de kvindelige Hovedroller altid var beregnede paa og tilrettelagte for Fru Heiberg, af hvis Aand og Ynde H. var lige saa personlig betaget som af hendes Skuespil-kunst. — Ved Arten af sin Digtning havde H. praktisk stillet sig ved Heibergs Side. Teoretisk gjorde han det samme i de 6 „Gengangerbreve eller poetiske Epistler fra Paradis“. De kom 1830 og vakte uhyre Opsigt. De agerede at være Knud Sjællandsfars o: Baggensens og stillede sig paa Heibergs Side i Kampen mod den Oehlenschlägerske Retnings „Stofmaterialisme“, der vilde skille Idé og Form fra hinanden. Til Tanken i „Gengangerbreve“ slutter sig andre Læredigte, bl. a. i „Anonym Nytaarsgave for 1832“, hvoraf navnlig „Naturen og Kunsten“ klart udtrykker den poetiske Realismes Program: „et klarere, men ej forældet Billed“. Fra 30'erne er i det hele H.s bedste lyriske og mindre episke Digte. De stod i forskellige Nytaarsgaver og lignende Samlinger og samlede først 1841 og 1844 i „Lyriske og dramatiske Digte“. Der er herimellem personlig og reflekterende Lyrik („Silkeormen“, „Ensomt Liv“) af et stille Tungsind eller fortællende Digte („Skriftemaalet“) og Epistler („Den glemte Paraply“) af et elskværdigt og stilfærdigt Lune. Dramatikeren, der naturlig sætter i Scene, mærkes ofte („Genboen“). Ellers forbavser Digtens Tonemangfoldighed mest og Evnen til at stemme Stilen efter Emnets Egenart. Der er Baggensens Rimbreve, de Bellman'ske Erindringer fra Hørsholm og Folkevise-Efterdigtninger („Jeg gik mig ud en Sommerdag“). I 40'erne kom H. ligesom Heiberg ud for Publikums Ugunst paa Grund af den Uvillie mod Tidens Liberalisme, som han allerede udtrykte i Novellen „Stemningen og Tilstanden“ (1839). Mod det nationalistiske Tyskerhad i Frihedsaarene protesterer han i Komædien

„Hundrede Aar“ (1848). 1858—59 udgav H. „Ugentlige Blade“, hvori bl. a. en Skildring af hans Rejse, en Karakteristik af Poesien i Danmark efter 1814 og en bred Tidsskilddring i Romanform „Johannes Johnsen“. D. i Kbh. — Gift 1850 Louise Josephine von Halle, d. 1912. G. C.

Litt.: Slægt se Jos. Fischer: „Simon Lazarus og hans Efterk.“ 1911; P. L. Møller: „Kritiske Skizzer“ 1847 og I „Nord. Telegraph“ I 1848; Overskou: „Den dsk. Skueplads“ V—VII 1864—76; „Ill. Tid.“ 24/8 1862; J. L. Helberg: „Et Liv“ 1891—92; G. Brandes I „Saml. Skr.“ I 1899 (fra 1868); Bricka I „Hist. Tidsskr.“ VI 4 1894 og 6 1897; Vilh. Andersen i „Ill. Tid.“ 29/8 1897 og „Litteraturbilleder“ I 1903; P. Hertz i „Tilskueren“ 1897, „Ill. Tid.“ 20/8 s. A. og „Mit Hjem“ I 1911; H. Rosendal i „Højskolebl.“ 1897; „Nord. Søndagsbl.“ s. A.; H. Kyrre: „H. H.“ 1916; J. Clausen i „Berl. Tid.“ 16/8 1919; Breve i „Udv. af Breve til P. Hjort“ 1869, „Breve til H. C. Andersen“ 1877, „Ill. Tid.“ 9/8 1879, „Breve fra og til Chr. Winther“ 1880, „Breve fra og til H. H.“ 1895, „Breve fra og til C. Hostrup“ 1897 og „Personalh. Tidsskr.“ IV 6 1903.

Hertz, Hans Martin (f. 27/10 1849), Overpostmester. F. i Kbh. Forældre: Politinspektør Martin H. og Henriette Frobøse.

Blev, efter et fleraarigt Ophold i Udlandet, 1878 ansat som Assistent i Postinspektoratet for Nørrejylland, 1879 Kontorekspedient ved sjællandske Jernbanepostkontor, 1880 Feltpostassistent i Lejren ved Hald, 1881 Formand for fynske Jernbanepostkontor, 1889 Postmester for samme Kontor, 1899 Postmester i Odense, 1906 Postinspektør for Østifterne, 1908 Overpostinspektør og 1912 Overpostmester i Kbh. Er desuden Medlem af Kommissionen for Postvæsenets Fagprøver. H.s Virksomhed har saaledes i Aarenes Løb strakt sig over det hele Land. Han er Postmand med Liv og Sjæl i moderne Forstand: idé- og initiativrig har han altid forstaaet og været paa Højde med Tidens Krav, altid rede til at tage enhver Opgave, der kan tjene hans Etat, op, først og sidst ud fra Synspunktet, at Postvæsenet er til for Publikums Skyld, ikke omvendt; en frisk Natur, der skærer rask igennem til Sagens Kerne, fuldstændig blottet for al Bureautisme, uden Omsvøb og uden Fordomme, en utrættelig Arbejder. Som Overpostmester har han især gjort sig fortjent ved Tilvejbringelsen af tidssvarende Postkontor samt Indførelsen af Automobildrift. H. er siden 1878 Translatør i Engelsk. Ved Siden af sin Embedsgering har han 1884—95 været Forretningsfører for det sydfynske Telefonselskab, 1888—99 kommunal Revisor i Nyborg, 1895—1905 Driftsinspektør og 1905—06 Driftsdirektør for Fyns kommunale Telefonselskab. 1902—06 var han Formand for Odense og Omegns

borgerlige Vælgerforening. — Gift 1882 Lorentse Borgen. H. H.-N.

Litt.: „Berl. Tid.“ 26/10 1919; „Dagens Nyheder“ s. D.; „Aarboeg for det danske Postvæsen“ 1908.

Hertz, Peter (11/5 1811—2/4 1885), Guldsmed. F. i Kbh. Forældre: Bager Moses Abraham H. og Mariane Behrendt. Kom som ung i Guldsmelære og vandrede som Svend gennem Tyskland og Øsrlig; arbejdede særlig i Wien. Hjemkommen grundlagde han 1834 som Mester en selvstændig Sølv- og Guldsmedeforretning paa Købmagergade i Kbh., som han ved ihærdig Flid og Dygtighed drev fremad til en af Hovedstadens solideste og dygtigste. En Del fremragende Kunstarbejder er i Tidens Løb udgaaet fra Forretningen, der nu drives videre i tredje Generation. D. i Kbh. — Gift 1841 Rose Meyer, d. 1906. R. B.

Litt.: Krak: „Danm. ældste Forretn.“ 1915.

Hertz, Peter Julius (f. 1/8 1874), Kunsthistoriker. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Julius H. og Henriette H. Blev Student 1893, tog et halvt Aar efter Filosofikum, gennemgik teknisk Skoles Arkitekturklasser og studerede Kunsthistorie, idet han dog samtidig var i Murerlære. 1899—1900 var han i Tyskland og Italien, 1901 i London, 1903 atter i Syden, i Belgien og Holland. Medens hans Studier oprindelig nærmest havde drejet sig om Arkitekturens og Malerkunstens Historie, gled hans Interesse for en Tid mere over til Studiet af den antike Skulptur, idet han anlagde rent æstetisk Vurdering paa dette Omraade, hvor man hidtil hovedsagelig havde arbejdet ud fra filologisk og litterært Standpunkt, og 1905 og 1910 udgav han sine Afhandlinger om Parthenons Kvindefigurer og om den centrale Gruppe i Parthenons Gavlfelt, for hvilken sidste han erhvervede Doktorgraden. 1911 var han paa Studierejse paa Universitetsstipendiet til Frankrig, Spanien, Nordafrika og Italien, og lige fra 1904 til 1914 opholdt han sig næsten stadig i Udlandet, især i Berlin. Med stor Alsidighed havde H. fulgt de nyere Bevægelser indenfor Kunsten, og 1915 blev han Underinspektør, 1917 Inspektør ved Statens Museum for Kunst. Tidligere en Del sygelig og senere optaget af Museets omfattende Administration, har han ikke udfoldet nogen større

litterær Produktion. Blandt hans mindre Arbejder skal nævnes et Par Afhandlinger om Eckersberg (1899 og 1917), „Gennembruddet i Halvfjerdserne i dansk Malerkunst“ (1901) og Katalogen over Ordrupgaards danske Malerkunst (1917). H. er Formand i Foreningen for Nutidskunst og Bestyrelsesmedlem for Dansk Kunstmuseumsforening og Foreningen Fransk Kunst. Hans faglige Betydning beror dels paa hans omfattende Viden, hans Alsidighed og Grundighed, dels paa hans sikre Blik for æstetiske Værdier. — Gift 1) 1899 Karen Wellmann. Ægteskabet opløst. 2) 1906 Ina Sophie Oline Meyer. O. A.

Litt.: Jos. Fischer: „Slægten Levin-Fridericia“ 1916; Selvbiografi i Univ. Prog. Novb. 1911; P. Hennings: „Studenterne fra 1893“ 1918.

Hertz, Poul Valdemar (f. $\frac{1}{3}$ 1855), Læge. F. i Kbh. Forældre: Forfatteren Henrik H. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1873, Cand.

med. 1880, var Reserve-læge ved St. Johannes Stiftelse 1885—96, blev Dr. med. 1892 („Abnormiteter i Bugorganernes Leje og Form hos Kvinden som Følge af Snoring og Hængebug“). Blev Skolelæge 1897, Kredslæge 1898, Docent i Skolehygiejne 1905, Medredaktør af „Tids-

skrift f. Sundhedspleje“ 1903—17. H. gav i sin paa et omhyggeligt undersøgt Sektionsmateriale hvilende Disputats et af de første Bidrag til Forstaelsen af Snoringens skadelige Indflydelse paa Bugorganerne. Hans senere Afhandlinger vedrører hygiejniske Spørgsmaal, fortrinsvis Bolig- og Skolehygiejne. Hvad Hertel havde begyndt og givet Impulsen til, har H. selvstændig ført videre og har ved den Fyldest, han har gjort i det 1905 oprettede Docentur i Skolehygiejne, godtgjort dette Fags Berettigelse ved Universitetet. Sine omfattende Specialkundskaber, der er samlede med stor kritisk Vurderingsevne, har han gjort frugtbare i den udtømmende, vel-skrevne Bog „Sund Skoleungdom“ (1917). — Gift 1895 Gudrun Hauch. O. P.

Litt.: Slægt se Henrik H.; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1892; Erindringer i „Mit Hjem“ I 1911; „Verden og vi“ $\frac{1}{3}$ 1918.

Hertzog, Frederik Gottlieb ($\frac{9}{1}$ 1821— $\frac{13}{5}$ 1892), Billedhugger. F. i Kbh. Forældre: Snedkermester Johan Frederik H. og Caroline Catharine Bertelsen. Da han tidlig mistede sin Fader, opdroges han paa Vajsenhuset, var i Begreb med at blive Postmand, men kom snart i Billedskærelære og besøgte Akademiet, hvor han 1851 vandt den lille, 1855 den store Guldmedaille, hvorefter han 1856—61 rejste i Italien og Grækenland. Ved hans Hjemkomst overdroges Re-

staureringen af Dronning Margrethes Sarkofag ham; under vidtløftige Forarbejder gav han sig i Lag dermed, men var ved sin Død langt fra færdig; samtidig ophørte hans øvrige Produktion efterhaanden ganske. I en Aarrække var han Lærer ved Akademiets Skoler, blev 1866 Medlem af Akademiet, fra 1887 af Akademiraadet. H., som allerede fra

1840 havde arbejdet for Bissen i hans Atelier („Apollo“ paa Universitetet), var stærkt præget af den Thorvaldsen'ske Stil; han faa selvstændige Arbejder viser betydelige Egenskaber som Finfølelse og Stilsans. D. i Kbh. — Ugift. O. A.

Litt.: „Carit Etlars Minder“ 1896; Th. Stein i „Museum“ 1893 I; Nekrologer i „Berl. Tid.“ $\frac{14}{3}$ 1892 og „Nationaltid.“ $\frac{18}{8}$ s. A.

Hertzprung, Ejnar (f. $\frac{8}{10}$ 1873), Astronom. F. i Kbh. Forældre: Direktør i Statsanstalten for Livsforsikring Severin H. (s. d.) og Hustru. Blev

Student 1892, slog først ind paa kemiske Studier og blev Cand. polyt 1898; var i Udlandet til 1901 (Petrograd, Leipzig). Hans Interesse for Astronomi og den Opmærksomhed, som hans Arbejder paa Uraniaobservatoriet i Kbh. havde

vakt, førte til hans Udnævnelse til ekstraordinær Professor i Astronomi i Göttingen 1909 og s. A. til Observator ved Astrophysikalisches Observatorium i Potsdam. 1919 blev han Adjointdirektør ved Observatoriet i Leiden og 1920 ekstraordinær Professor ved Universitetet sst. Hans astronomiske Undersøgelser, som er spredt i et meget stort Antal Afhandlinger, er hovedsagelig rettede mod den moderne astrofysiske Undersøgelse af Fikstjernerne og disses Udviklingsstadier. Ved disse har hans Kendskab til Fotografiens Kemi været af Betydning. — Gift 1913 Henriette Mariette Augustine Albertine Kapteyn. P. H.

Litt.: P. B. Grandjean: „Studenterne fra 1892“ 1917.

Hertzprung, Severin Carl Ludvig ($\frac{18}{5}$ 1839— $\frac{27}{10}$ 1893), Astronom, Forsikringsdirektør, Aktuar. F. i Kbh. Forældre: Dugmagermester Edward Samuel Friedrich H. og Christiane Schou. Blev Student 1857, Cand. mag. i Astronomi 1861, fik Videnskaberne Selskabs Guldmedaille 1864. Blev allerede 1862 ansat under Finansministeriet og indtog der forskellige Stillinger, indtil han 1870 blev Beregner („Kalkulator“) i

Livrente- og Livsforsikrings-Anstalterne; efter disses Omordning blev han 1871 For-

retningsfører for „Livsforsikrings- og Forsørgelses-Anstalten af 1871“. Foruden den prisbelønnede Afhandling, der er optaget i Videnskabernes Selskabs Skrifter, har han offentliggjort mindre matematiske Afhandlinger, i det Letterstedt'ske Tidsskrift for 1879 en Oversigt over Livsforsikringsvæsenet i de tre nordiske Riger, og „Livsforsikrings-Anstaltens Festskrift 1842—1892“ (1892). H. havde mange kunstneriske Interesser, støttede unge musikalske Talenter og var med til Oprettelsen af de første populære Søndagskoncerter i Kbh. D. i Kbh. — Gift 1866 Henriette Christiane Charlotte Frost, d. 1915.

V. E. G.
Litt.: Ovenn. Festskrift; Elvius: „Studenterne fra 1857“ 1907.

Hess, Christian Martin (f. ^{14/10} 1851), Industridrivende. F. i Middelfart. Forældre: Jernstøber Jørgen Svendsen H. og Christiane Pauline Petersen. Fra ung oplært i Faderens Virksomhed

oprettede han 1876 et Jernstøberi i Vejle, der efter gentagne Udvidelser nu er et af Landets største med Hensyn til Fabrikation af Kakkellovne. Han er et meget betydende Medlem indenfor Foreningen af

Fabrikanter i Jernindustrien, i hvis Bestyrelse han sidder. Han har desuden øvet Indflydelse som Bestyrelsesmedlem for Teknisk Skole og Haandværkerforeningen i Vejle. Han er fra 1916 Ejer af Hovedgaardens Haraldskær ved Vejle. — Gift 1880 Emma Frederikke Mathilde Brincher.

R. B.
Litt.: „Danske Byerhverv“ 1904—11; „Vort Land“ ^{29/2} 1912; „For Industri og Haandv.“ 1916; „Ill. Tid.“ ^{1/7} 1917.

Hetsch, Gustav Friedrich (^{29/6} 1788—^{7/6} 1864), Arkitekt. F. i Stuttgart. Forældre: Hofhistoriemaler Philipp Friedrich von H. og Louise Friedericke

Wilhelmine Scholl. Blev Student, studerede i Tübingen, men besluttede at gaa over til Kunsten, tog Undervisning hos Arkitekt Etzel i Stuttgart og drog 1808 til Paris, hvor han arbejdede hos og for Mestre som Percier, Lebas

og Rondelet. Hjemkaldt til Stuttgart 1812 var han ved at gaa i offentlig Tjeneste dør, men drog under Krigen til Italien, hvor han arbejdede med stor Flid og kom i Venskabsforhold til Danskeren Peder Malling og gennem denne til Thorvaldsen, Eckersberg og deres Kreds. Det var derfor ret selvfølgelig, at H. traadte i Forbindelse med Københavnerakademiet og ledsagede Malling tilbage til Kbh. 1815 for at danne sig en Fremtid. I den hjemlige Sfære passede H. fortrinlig ind; hans Uddannelse og Viden var usædvanlig god og vedrørte netop den Kunstfættelse, som da ansaas for den eneste saliggørende, nemlig Empiren, Efterligningen af Antikken, især som den viser sig i den romerske Oldtid; at man stundom sammenblandede Antikken og Renæssancen, tilgaves let. H. var derfor saare kærkommen for den store Arkitekt herhjemme C. F. Hansen, som her fandt ikke alene Hjælperen ved de store Byggeforetager, men ogsaa Manden, der, takket være sine flittige Studier, var i Stand til som Lærer at opdrage Elever, og som besad det fornødne Læremateriel i sine talrige Opmaalinger af den romerske Antiks Arbejder. Kort efter sin Ankomst til Danmark blev H. Lærer ved den nyoprettede Ornamentalskole for Arkitekter, og Akademiet afkøbte ham hans Studier, der endnu benyttes som Undervisningsmateriel. H.s Forhold til C. F. Hansen blev stadig bedre; det overdroges ham at varetage Udsmykningen af Kristiansborg, og det lykkedes ham ved sin Viden og sin Iver, retledende og opildnende, at faa den store Mængde ældre og yngre Kunstnere til at arbejde, netop, som han havde tænkt det, og som C. F. Hansens Værk krævede det. Og han havde stadig Fremgang; 1820 blev han Akademimedlem og 1822 efter Konkurrence med Hans Hansen Professor i Perspektiv, kort efter blev han C. F. Hansens Svigersøn og 1829 overordentlig, 1835 ordentlig Professor i Arkitektur. H. fik meget at gøre; hans betydeligste Bygningsværker er den katolske Kirke i Bredgade (1842) og den fortrinlige Synagoge i Krystalgade (1833); store Projekter som til Marmorkirkens Fuldendelse og Gammelholms Bebyggelse fik derimod aldrig Liv. Men det er paa et helt andet Omraade, hans store Indsats faldt: paa Kunstindustrien. Det er uendelige Mængder af Møbler, Sølgenstande og Brugsgenstande, han gav Fortegning til, alle typiske i deres Udsmykning med Palmetter og antikke Ornamente, og rundt om sig skabte han kunstindustrielle Virksomheder; 1828—57 var han Leder af den kgl. Porcelænsfabrik; han spillede en Rolle ved Oprettelsen af Ipsens Terrakottafabrik, af L. Rasmussens Zinkstøberi m. m. For Haandværkeruddannelsen var han ivrig, sad i Industriforeningens Repræsentantskab fra 1841 og var 1844—57 Direktør for Teknisk

Institut, specielt arbejdede han personlig og ved en Række Lærebøger paa at fremme Tegneundervisningen og Tegnkonsten herhjemme. — At H.s Kunst og følgelig hans hele Indsats som Lærer var ensidig, behøver næppe at fastslaaes, og det er endog tilladt at betvivle, at hans Stil var saa ren, hans Smag saa lutret, som han selv og Samtiden antog; én Ting staar dog fast, at hans Virksomhed direkte og indirekte fik den allerstørste Betydning for Smagen, Haandværksdueligheden og Kunstopfattelsen her i Landet igennem Generationer; og hans Ry gik langt over vore Grænser. Elever fra Nabolandene strømmede til og forplantede Bevægelsen videre omkring; Theophilus Hansen er et Eksempel paa hans indirekte Betydning. 1846 havde Haandværkere og Kunstnere hædret ham ved at præge en Medaille med hans Billede; den overraskes ham ved et Fakkeltog og under Afsyngelsen af en af Oehlenschläger skreven Sang; Medaillen bruges nu til Præmie i Teknisk Skole. D. i Kbh. — Gift 1) 1823 Annette Hansen, d. 1827. 2) 1829 Caroline Amalie Augusta Hansen, d. 1874. O. A.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; „Ill. Tid.“ 22/12 1861; Stokbauer i „Kunst og Gewerbe“ XI 1877; C. Nyrop i „Tidsskr. f. Kunstindustri“ IV 1888 og „Bidrag til dansk Haandværkerundervisnings Hist.“ 1893; G. C. G. i „Industriforeningens Tidsskr.“ IV 1888; „Til Minde om G. F. H.“ 1888; Bauer i „Museum“ 1890; Bruun og Fenger: „Thorvaldsens Museums Hist.“ 1892; C. V. Nielsen i „Haandværkerbl.“ XI 1894, „Arkitekten“ 1901—02 og „Ill. Tid.“ 8/9 1889 og 3/4 1904; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; Nekrolog af J. L. Ussing i „Kvartalsberetning fra Industriforeningen“ 1865.

Hetsch, Gustav Stefan Peter Nyeland (f. 27/2 1867), Musikforfatter, Publicist. F. i Kbh. Forældre: Arkitekturmaler Christian

Frederik H. og Anna Kirstine Nyeland. Sønnenes af G. F. H. (s. d.). Viste allerede fra Barndommen Tilbøjelighed for Musik, og efter at han var blevet Student 1885 og Cand. phil. 1886, prøvede han sig frem med Studier i forskellige Retninger som Filosofi (Høffding) og

fransk Filologi (Sundby, Kr. Nyrop), men havnede dog i musikalske og publicistiske Interesser. Musikalske Studier drev han dels hjemme (Teori under Otto Malling) og dels under hyppige Rejser i Udlandet (Paris, Tyskland, Østrig-Ungarn). Debuterede som Musikskribent i „Ny Jord“ 1888 og har siden da uden Afbrydelse været knyttet saavel til Dagspressen („Nationaltidende“ fra 1892) som til den periodiske Presse („Ny Jord“, „Musikbladet“, „Ill. Tidende“, Dansk Tidsskrift“, „Vor Tid“, „Teatret“, „Musik“ o. fl.) baade som Kritiker og Causeur og

har ved sin Grundighed og Samvittighedsfuldhed vundet almindelig Anerkendelse som Publicist, ligesom han fra Tid til anden har været dansk Korrespondent til fremmede Tidsskrifter („Nordisk Musik Revy“, „Ord och Bild“, „Guide musical“ m. fl.). Af selvstændige Skrifter om Musik har han udgivet Haydn (1900), Beethoven (1902), nogle Pjecer om Wagnerske Værker og det kgl. danske Musikkonservatoriums Jubilæumsskrift 1917, hvorhos han forbereder et større Værk om P. Heise. Ogsaa skønlitterært har han formaaget at gøre sig gældende dels med Noveller og Skitser i Pressen og dels med en Række Oversættelser (Maeterlinck, Harleben, Tristan Bernard, Operaen Eugen Onegin). Endvidere „De syv Slørs Dans“ (1915) og Sangspillet „Den krøllede Fritz“. H. er smagfuld og fængslende i sin Stil og rolig og objektiv i sine Domme. Siden 1899 har han redigeret Pressens Almanak „Danmark“. — Gift 1898 Ville (Vilhelmine) Caroline Mathilde Goos. G. S.

Litt.: Slægt se G. F. H.; Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1885“ 1910; „Nationaltid.“ 17/10 1918.

Heuermann, Georg (1723—^o/12 1768), Læge. F. i Oldesloe. Forældre: Raadmand Jürgen H. og Maria Goden. Kom 1745 til Kbh., studerede ved Theatrum anatomico-chirurgicum og underkastede sig 1746 en Prøve, men ingen afsluttende Eksamen. Immatrikuleredes 1748 ved Universitetet, blev Dr. med. 1749 („De lingua humana“). Var Prosektor hos Buchwald til 1758 og holdt stærkt besøgte Forelæsninger.

Da han blev forbigaaet til et Professorat, tog han til Holsten som Medicus ved Felt-hospitalerne og virkede her med stor Dygtighed 1758—62. 1760 blev han dog Professor extraord. i Kbh. og holdt fra 1763 atter Forelæsninger, samtidig med at han blev Læge ved Christians Plejehus. Hans Forelæsninger og Iagttagelser over Fysiologi, Kirurgi og Oftalmologi foreligger trykt i 3 Samlinger (i alt 9 Bd.). Yderst selvstændig og med den selvlærtes Uheldeth beskriver han i en naturlig Stil uden sin Tids „lærde Apparat“ talrige godt sete anatomiske og fysiologiske Enkeltheder, f. Eks. Synkemekanismen, og angiver terapeutiske Indgreb som Stærkekstraktion, Irisoperationer og Skoliosebehandling. I Genialitet et Aarhundrede forud for sin Samtid blev han oversat og glemt til vore Dage. D. i Kbh. — Gift 1764 Maria Dorothea Gustmeyer, d. 1811. O. P.

Litt.: „Nye lærde Tidender“ 1750; G. Norrie: „G. H.“ 1891; Jul. Petersen i „Hist. Tidsskr.“ VI 3 1891—92.

Hey, Frederik Larsen (f. $2\frac{1}{2}$ 1857), Handelsmand, Politiker. F. i Odense. Forældre: Vinhandler Frederik Wilhelm H. og Ida

Christine Larsen. Gik 1866—72 i Odense Kate-dralskole, siden paa Grü-ners Handelsakademi og oplærtes ved Handel i Kbh. og Udlandet (især Bordeaux), optoges 1879 i Faderens 1842 grund-lagte Vinhandel i Oden-se (fra 1889 Filial i Kbh.) og overtog den ved Faderens Død 1891.

Fra 1908 var han kun passiv Deltager og udtraadte helt 1912. Begavet med et sjælden klart og hurtigt Hoved og hensynslos Energi satte han sig tidlig Spor ogsaa udenfor sin omfattende Forretning; Opførelsen af Grand Hotel, Fyns Cykelværk, Arbejderundervisningen, Fyns kommunale Telefonselskab og mange andre Foretagender bærer Vidne herom. Især bør nævnes den af ham 1907 ledede Sammenslutning af de danske Glasværker. 1897—1902 var han Medlem af Odense Byraad, 1895—1916 spansk Vice-konsul. Politisk stod han oprindelig udenfor Partierne, ansaa et Venstreministerium for ønskeligt, men var imod Visnepolitik saa vel som Provisorier. Han afslog at stille sig til Rigsdagen, indtil en oppositionel Be-vægelse indenfor Odenses Højre 1902 skaf-fede ham ind i Landstinget, idet Social-demokraterne gav ham de manglende Stem-mer for at undgaa Andersen-Rosendals (s. d.) Valg. H. sluttede sig i Tinget næsten straks til de frikonservative og kom som deres eneste Erhvervsmand og som den friske og selvstændige politiske Begavelse, han var, til at spille en ikke ringe Rolle. Han kom straks 1902 ind i Skatteudvalgene, var 1909—10 Sekretær og 1913—18 Medlem af Fi-nansudvalget. Fortrinlig Taler og Forhand-ler og udpræget Realpolitiker har han sat sit Stempel paa adskillige Love, bl. a. paa Toldloven af 1908, som han og Neergaard har Hovedansvaret for. 1915 sluttede han sig til det konservative Folkeparti og kom ind i dets Bestyrelse i Tinget, men udtraadte sammen med sine nærmeste Partifæller Juni 1917, da Rottbøll ikke vilde vige som Kon-trolminister. Han var genvalgt 1910 af Højre og Venstre i Forening, men søgte ikke Valg 1918. Fra 1919 ejer han Billeshave ved Strib. — Gift 1883 Kristine Lucie Sommer.

P. E.

Litt.: Erindringer i „Tiden“ $2\frac{1}{2}$ 1915; C. C. Clausen: „Odense og Omegn“ 1900; „De danske Byerhverv“ 1904—11; Bransager og Rosenkrantz: „Den dak. Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Fyns Stiftstid.“ $2\frac{1}{2}$ 1917; Edv. Brandes i „Politiken“ $23/8$ 1920.

Heyman, Isaac Wulff ($1/11$ 1818— $10/6$ 1884), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Købmand Wulff Philip H. og Gittel Isaac Moses. Op-

rettede 19 Aar gammel sammen med J. M. Levin en Vekselererforretning, der snart fik et anseeligt Omfang og gav ham udmærket Fortjeneste. 1848 ud-traadte han af Forret-ningen og var derefter nogle Aar Vekselmægler. Efter ogsaa at have op-givet denne Virksomhed begyndte han Ejendoms-handel og anbragte sine betydelige Pengemidler i Byggeforetagender og forskellige industrielle Foretagender. 1853 oprettede han Bryggeriet „Svanholm“, som han drev sammen med sin Søn til sin Død, og senere den kemiske Fabrik „Sophies-haab“. Han var desuden i lang Tid Medlem af det Konsortium, der var Ejer af Kristianshavns Dampmølle. H. havde stor Ind-flydelse i Kbh.s Grundejerforening, hvis Formandsplads han i mange Aar beklædte. Han var Medstifter af mange Selskaber og af Lærningeforeningen. 1871—80 var han Borgerrepræsentant, i lang Tid Medlem af det mosaiske Trossamfunds Repræsentant-skab. Han var meget godgørende og opre-ttede flere Legater og to Stiftelser i Kbh. D. i Kbh. — Gift 1846 Johanna Levysohn, d. 1885. O. T.

Litt.: Slægt i Jos. Fischer: „J. C. E. Michael-сен og Hustrus Forfædre“ 1913; A. A. Wolff: „Etnsraad J. W. H.“ 1884; Nekrolog i „Berl. Tid.“ $19/6$ 1884.

Heyman, Philip Wulff ($5/11$ 1837— $15/12$ 1893), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Købmand Wulff Philip H. og Jacobine Meyer. 1858 oprettede han en Kommissions-forretning med Smør, der, navnlig efter at han 1862 havde oplag-et Eksport af dansk Smør til Storbritannien, fik et betydeligt Omfang; 1864 skaffede han dansk Landbrug nye Afsæt-ningsmuligheder, idet han begyndte Eksport af hermetisk pakket Smør til oversøiske Pladser. 1866 stiftede han sammen med H. Puggaard & Co. „Københavns Svineslagteri“, hvilket han fortsatte som Eneindehaver efter Puggaards Udræden i Slutningen af 70'erne. Der oprettedes Filialer i Ind- og Udland, og han udviste stor Dygtighed ved Ledelsen af sin Forretning, der var kendt og anset baade i Europa og paa oversøiske Pladser og i høj Grad bidrog til at hæve det danske Landbrugs Produktion af Smør og Flæsk. H., der var i Besiddelse af usædvanlig Energi og Arbejdskraft, var 1873 Medstifter af „Tu-borgs Fabriker“, som oprindelig ogsaa drev Gødnings-, Svovlsyre- og Glasfabrikation,

men efterhaanden kun Bryggeri; som Direktør for dette Selskab fra 1880 bidrog han ved sin kolossale Arbejdskraft betydelig til dets mægtige Udvikling. Som sin Broder Isaac (s. d.) var han meget filantropisk interesseret. D. i Kbh. — Gift 1862 Hanne Emilie Adler, d. 1917.

Litt.: Slægt se Isaac H.; Karl Meyer: „De forenede Bryggerier 1891—1916“ 1916; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 1²/₁₂ 1893 og „Ill. Tid.“ 2¹/₁₂ s. A.

Hjelmstjerne, Henrik (1¹/₁ 1715—18⁷/₇ 1780), Embedsmand, Bogsamler. F. i Kbh. Forældre: Islandsk Købmand Niels Henriksen og Agnete Birgitte Finkenhausen. Voksede op i et velhavende Hjem, hvor Hans Gram og Andr. Hojer hørte til den nærmeste Omgangskreds, og blev undervist privat af de to teologiske Professorer P. Holm og C. L. Leth. 1733 blev han Student, 1736 tog han teologisk Attestats,

og 1738 blev han Sekretær i Danske Kancelli, hvor han sad (fra 1750 som Assessor), til Struensee afskedigede ham 1771. 1740—42 rejste han i Tyskland, England og Frankrig og knyttede Forbindelse med mange Statsmænd og lærde. Han paavirkedes stærkt af fransk Kultur og Levevis og vakte ved sin Hjemkomst en vis Opmærksomhed ved sit franske Væsen; han førte et stort Hus, og hans Fædreearv i Forening med hans Hustrus Medgift tillod ham i rigt Maal at følge sine udprægede Samlertilbøjeligheder, der omfattede Malerkunst og særlig Bøger. 1747 blev han adlet og antog Navnet Hjelmstjerne, 1776 Justitiarius i Højesteret, hvor han fra 1744 havde haft Sæde som Assessor, og s. A. Præsident i Videnskabernes Selskab, i hvilket han havde været Sekretær siden dets Stiftelse. Efter Faderen arvede han 1745 Godset Vesterbyggaard ved Kalundborg. Fra sin tidligste Ungdom nærede H. stor Interesse for Historic og Numismatik; han skrev ogsaa enkelte Afhandlinger, men hans Betydning for Efterverdenen ligger i hans Virken som Bogsamler. Han samlede næsten kun paa dansk Litteratur, noget der dengang endnu ikke var almindeligt, og da han var en rig Mand, kunde han i Reglen skaffe sig de bedst mulige Eksemplarer og endda lade saadanne Sjældenheder, som han ikke kunde faa fat i, optrykke, ligesom han kompletterede defekte Eksemplarer ved nytrykte Blade. Særlig fuldstændig repræsenteret var Litteraturen til henimod Slutningen af det 17. Aarh.; for det 18. Aarh.s Vedkommende er der derimod mange Lakuner. Ved hans Død var Bindtallet nær ved 10000; 1782—86 udkom et Katalog over hele Samlingen. H. havde bestemt, at denne skulde bevares som et Fideikommis i Fa-

milien, men hans Svigersøn, Grev M. G. Rosencrone overdrog den til Kongen, og 1807 bestemtes det, at den skulde indgaa i det Kgl. Bibliotek som en særlig Afdeling, den H.-Rosencroneske Bogsamling. Af H.s store Formue oprettede Grev Rosencrone 1808 den H.-Rosencroneske Stiftelse, af hvis Midler der uddeles Understøttelser til forskellige kulturelle og filantropiske Formaal. Til H.s nære Venner hørte Luxdorff, Langebek og Suhm, og han var saaledes med i den stærkt litterært interesserede Kreds af Mænd, som i sidste Halvdel af 18. Aarh. kom til at betyde saa meget ogsaa for Udviklingen af vor Bogkunst. Som Embedsmand nød han Anseelse for sit Retsind og sin store Flid, og Samtiden roste hans trofaste og uegennyttige Karakter. D. i Kbh. — Gift 1747 Andrea Kirstine Kjærulf, d. 1806.

Litt.: C. F. Jacobi: „Samlede Skrifter“ 1817, S. 77 ff.; Molbech: „Vidensk. Selsk. Hist. 1742—1842“ 1843; Werlauff: „Efterretn. om det store kgl. Bibliotek.“ 2. Udg. 1844; „Langebekiana“ 1794 S. 19 og 23; E. Nystrom i „Bogvennen“ udg. af Foren. f. Boghaandv. 1918, S. 63 ff.; Breve i „Hist. Tidsskr.“ IV 1843, S. 273 ff.

Hilarius-Kalkau, Harald Axel (f. 2¹/₁₀ 1852), Kricketspiller. F. paa Rosengården ved Ringsted. Forældre: Proprietær Johan Frederik H.-K. og Karen Margrethe Hansen. Blev Student 1871, Sekondløjtnant 1874, Premierløjtnant 1878, Kapitajn 1889, Chef for Hærens Gymnastikskole 1892—1902, Oberstløjtnant 1902, Afsked 1912. Under sin Skoletid paa Sorø Akademi lærte K. at skatte Kricketspillet, der blev paa den Tid kom her til Landet. Han blev en fortrinlig all-round Spiller, lige god som Slaaer, Kaster og Markspiller, og den Kærlighed, han i sin Barndom vandt til Spillet, har han bevaret siden. Som Student og ung Officer øvede han Spillet i Kbh.s Kricketklub, derefter i 80'erne i Kbh.s Boldklub, hvor han ved sin fortraffelige Ledelse uddannede en Skare af gode Spillere, der senere fik stor Betydning for Spillets Udvikling, og da han som Oberstløjtnant garnisonerede i Fredericia, førte han 1906 Spillere fra denne By frem som Jyllands bedste Hold. Som Chef for Hærens Gymnastikskole indførte han her Boldspil og Boksning, og han var Fører for det Hold af danske militære Gymnastiklærere, der efter Indbydelse gæstede England 1894. Gennem Sportsblade og Aarbøger følger K. med levende Interesse Cricket ogsaa i den angelsaksiske Verden og har derved erhvervet sig et enestaaende Kendskab til de berømte engelske og australske Spillere. Om mange af disse Mænd — ogsaa om Spillet

— kender H.-K. Anekdoter, der fortælles med betydeligt Lune. Ogsaa andre Boldspil har hans Interesse. Han er saaledes en stadig Gæst ved Fodbold- og Hockeykampe, var Formand for Dansk Hockey-Union 1908—19 og har siden 1902 indtaget Formandspladsen i Udvalget for danske Skolebørns Fælleslege, hvor han i de forløbne Aar har udført et stort, uegennyttigt Arbejde og væsentlig bidraget til, at gode danske Lege og Boldspil ogsaa vinder Fremgang blandt Ungdommen. Fra 1887—92 skrev H.-K. mange Artikler i Sportspressen, og han er Forfatter til Afsnittet Kricket i „Ildrætsbogen“. — Gift 1879 Vilhelmine Magdalene Verdier, d. 1917.

F. K.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1871“ 1912; „Kbh.s Boldklub i 25 Aar“ 1901, S. 11 og 15; „Dannebrog“ ²³/₉ 1895.

Hildebrand, Frants (¹⁹/₁₁ 1842—¹/₄ 1898), Violinspiller. F. i Kbh. Forældre: Postkonduktør Hans Nicolai H. og Ulrikka Lassen.

Blev i Barnearene uddannet baade med Musikken og Dansen for Øje, men den første sejr, saa han allerede i 10aarsalderen kunde optræde offentlig som Violinspiller og hurtig vakte megen Opmærksomhed. Alligevel blev han nogle Aar senere vraget ved en Kapel-

konkurrence, og samtidig med at han lod sine ypperlige Anlæg videreuddannes hos V. Tofte, levede han væsentligst som Orkestermusiker bl. a. hos H. C. Lumbye, hos hvem han blev Soloviolinist, og med hvem han 1867 deltog i en Koncertrejse til Hamborg og Berlin, og paa dette sidste Sted blev han et Aarstid, til han kaldtes til Rusland, hvor han snart blev Medlem af det kejserlige italienske Operakapel i Petrograd, i hvilket han forblev til 1893. I det russiske Musikliv erhvervede han sig hurtig et anset Navn baade som Solospiller, hvortil hans prægtige Tone og sjældne Foretagskunst gjorde ham særdeles vel-skikket, og som Kammermusikspiller, i hvilken Egenskab han blev toneangivende og 1871, bl. a. sammen med Broderen, Cellisten Richard H. (f. ¹⁹/₆ 1848), var Medstifter af Petrograd Kvartetteforening (senere Kammermusikforening), hvor gennem Aarene mange af Udlandets største Navne fandt et Hjemsted, og hvor ogsaa nordiske Kunstnere som Edm. Neupert, Ove Christensen, Fr. Hilmer, Anton Svendsen o. fl. har optraadt, ligesom han ydede ogsaa dansk Musik Husly. H. var Lærer i Violin ved Petrograd Musikskole, men afslog et Professorat i Bratsch ved det kejserlige Konservatorium og var Medlem af det kejserlige Musikselskabs Kvartet. Skønt han

tilbragte næsten hver Sommer i sit Fæderland, har han dog kun en enkelt Gang optraadt der, ³¹/₈ 1891 paa Skodsborg. De sidste Aar af sit Liv led han af en uheldelig Sygdom, af hvilken han døde i Kbh. — Ugift.

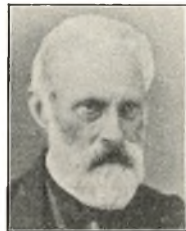
G. S.

Litt.: „Dagbladet“ ²⁹/₁₂ 1893; „Dagens Nyheder“ ²⁰/₁₂ 1893; „Dannebrog“ ¹⁰/₁₀ 1893 og ²/₄ 1898; „Vort Land“ ²/₄ 1898; „St. Petersburger Zeitung“ ¹⁰/₄ (²²/₄) 1898 og ⁵/₁₂ (¹⁷/₁₂) 1899; G. Skjerne: „H. C. Lumbye og hans Samtid“ 1912; Rich. Hildebrand i „Musik“ 1920; A. Bournonville: „Mit Theaterliv“ III 1878.

Hilker, Georg Christian (⁵/₆ 1807—¹³/₁ 1875), Dekorationsmaler. F. i Kbh. Forældre: Skibsfører Christian Ernst H. og Marie Margrethe Vest. Kom allerede 12 Aar gl. paa Akademiet, senere desuden i Lære hos den dygtige Dekorationsmaler Baruël; paa Akademiet søgte han Uddannelse som Landskabsmaler ikke uden Held.

1826 blev han Svend og beskæftigedes derefter stærkt som Dekorationsmaler; da han efter Friends Hjemkomst 1830 fik Bestilling paa at dekorere dennes Bolig i pompejansk Stil, kom han indenfor denne Mesters aandelige Faavirkning, og hans Dekorationskunst blev rigere og friere. Anbefalet varmt af Akademiet fik han 1838 Støtte af Fonden ad usus publicos til en Studierejse til Syden. Han drog ud med Købke; væsentlig Betydning fik hans Ophold i Pompeji og Neapel sammen med Constantin Hansen, idet de der udarbejdede Planer til Universitetets Forhals Udsmykning. Hjemkommen anvendtes han af Bindsbøll til Udførelsen af Lofter i Thorvaldsens Museum, fra 1844—53 dekorede han Universitetets Forhal efter den lagte Plan, 1862—65 Festsalen sst.; desuden har han dekoreret Landbohøjskolens Festsal (med A. P. Madsen) og en Del Lokaler paa Sorø Akademi og i Nationalbanken. 1854 blev H. Ordenskapitlets Vaabenmaler og Lærer ved Kunstakademiet i Dekoration, 1867 Medlem af Akademiet. H. hører til de betydeligste dekorative Begavelser, Landet har fostret. Skønt hans Kunst i Hovedsagen hviler fast paa, hvad han har studeret og malet i Italien af Antik- og Renæssancekunst, forstod han mere at tilegne sig det Synspunkt, hvorfra disse Værker var udsprungne, end slavisk at afkopiere de enkelte Former. Frit og rigt udfoldede hans Dekorationer sig, ofte mindre stilrene, men altid af kunstnerisk Værdi. Hans Arbejder har i betydelig Grad forenklet og højnet Smagen her i Landet, og H. har skabt en Række Rum af fornem og ædel Skønhedsvirkning. D. i Kbh. — Gift 1847 Elise Boline Schou, d. 1867.

O. A.

Litt.: Jul. Lange: „Billedkunst“ 1884; Vilh. Lorenzen: „Maleren H.“ 1908; Nekrolog i „Ill. Tid.“ ¹¹/₄ 1875.

Hillebrandt, Niels Peter (¹⁴/₉ 1815—¹¹/₂ 1885), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Skibskaptejn Peter Jørgen H. og Petrea

Cecilie Nielsen. Kom allerede i sit 12. Aar ind paa Sibonis Musik-konservatorium, der var en Slags Elevskole til det Kgl. Teater, bl. a. for dér at uddannes som Sanger, hvortil han medbragte en lovende Tenorstemme. Han naaede dog aldrig frem paa Scenen, men grun-

dede sig en Virksomhed som Musiklærer og Sangforeningsdirigent i Kbh. Her blev han 1852 Kantor og 1858 tillige Organist ved Frederiks tyske Kirke (nu Kristianskirken) paa Kristianshavn og beholdt disse Stillinger til sin Død. Kendt af en større Kreds er H. alene som Sangkomponist, i hvilken Egenskab han skrev ca. 60 mindre Sange og Viser, der vandt megen Udbredelse navnlig gennem Musikblade o. l., og af hvilke der foruden et Par Hæfter aandelige Sange navnlig bør fremhæves „Har man Ungdomskræfter“ og Overbyes Vaudeville „Karens Kæreste“ (Kgl. Teater 1853), „Fuglen sit Øje lukker“ og „Til Nordens Kvinde“ af Mads Hansen samt saa landskendte Ting som „Til første Regiment“ („Tak for din Daad“) og Vekselsangen „De sønderjyske Piger“ af H. Drachmanns „Derovre fra Grænsen“. H.s Sange udmærker sig ved en jævn, hyggelig Tone og en ukunstlet Melodik af udpræget folkelig Karakter. Han har tillige udgivet en Samling af 47 Sange for 4 Mandstemmer. D. i Kbh. — Gift 1836 Sophie Charlotte Møller, d. 1880. G. S.

Litt.: „Søndags-Posten“ ¹⁸/₇ 1875.

Hilmer, Camilla Elisa (¹⁷/₈ 1849—²²/₉ 1907), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Islandsk Købmand, Skræddermester Jens

Jensen og Edle Hansine Nielsen. Kom 6 Aar gammel ind paa det Kgl. Teaters Balletskole, men da hun var blevet voksen, higede hun efter en mere tilfredsstillende kunstnerisk Virksomhed. Hun havde nu det Held at vække Fru Heibergs Interesse, og vejledet

af denne indflydelsesrige Personlighed fik hun ²³/₁₁ 1865 sin Debut som Laura i „De nygifte“. Sit egentlige Felt fandt hun dog i Vaudevillen og Syngespillet ved sin gode Stemme, og hos Holberg, hvor hun først —

i „Det lykkelige Skibbrud“, „Henrik og Pernille“, „Den stundesløse“ og „Maskerade“ — var Pernille for senere at overtage Magdelonerne. Og jævnsides med disse arvede hun en Række andre af Fru Sødrings og Fru Phisters Roller — som f. Eks. Madam Sommer i „Et Eventyr i Rosenborg Have“, Madam Smith i „Genboerne“, Jfr. Trumpf-meyer i „Aprilsnarrene“, Jfr. Æbeltoft i „Gulddaasen“ o. s. v. Hun spillede gennem 25 Aar et stort Repertoire, og selv om hun i Originalitet i Opfattelsen og Bredde i Lunet ikke kunde maale sig med de nævnte Skuespillerinder, vandt hun sig dog en agtet Plads ved Teatret og var en solid og støt, meget anvendt Kraft, indtil hun 1902 trak sig tilbage. D. i Kbh. — Gift 1877 Kgl. Kapelmusikus Fr. H. (s. d.). C. Bs.

Litt.: S. Bauditz i „Nutiden“ X 1886; P. Hansen: „Den sk. Skueplads“ 1889—96; „Nationaltid.“ ²⁹/₁₁ 1890; E. Brandes: „Holberg og hans Scene“ 1898; „Hver 8. Dag“ ²²/₆ 1902; „Den sk. Skueplads“ Historie 1722—1900“ 1917; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ²⁹/₆ 1907 og „Nationaltid“ ²²/₆ s. A.

Hilmer, Christian Frederik (¹³/₂ 1845—⁵/₁₀ 1901), Violinspiller. F. i Kbh. Forældre: Stabstambour ved Livgardens Frederik Lauritz Theodor H. og Johanne Emilie Knodt.

Uddannedes allerede i Hjemmet med en Musikerbane for Øje og var 1860—69 Klarinet-tist i Livgardens Musikkorps, men kastede sig samtidig specielt over Violinen og blev Elev af Chr. Schjørring, der bragte ham

saa vidt, at han 1870 kom ind i det kgl. Kapel, hvor han forblev til 1900, fra 1895 som Koncertmester. Sit Instrument studerede han yderligere 1874 under Lauterbach i Dresden og senere under Joseph Joachim i Berlin og Massart i Paris. H. var til at begynde med en virtuost anlagt og yderst temperamentsfuld Solospiller, men udviklede sig i Tidens Løb tillige til at blive en betydelig Kammermusikkspiller, der navnlig fik stor Betydning som Primarius i Nerudas Kammermusikforening. Desuden var han en søgt Lærer saavel i Violin, paa hvilket Instrument Peder Møller var en af hans bedste Elever, som i Klaver. Han foretog oftere Concertrejser i Udlandet, saaledes 1888 til Petrograd, hvor han vakte Opmærksomhed baade som Solist og som Kammermusikkspiller, og 1891 til Stockholm og Göteborg. Udnævntes 1895 til kgl. Kammermusikus. D. i Kbh. — Gift 1877 Skuespillerinden Camilla Jensen (s. d.), d. 1907. G. S.

Litt.: J. Fabricius i „Ill. Tid.“ ⁷/₃ 1897; Frits Bendix: „Af en Kapelmusikers Erindringer“ 1913; Kammermusikforeningens 50aars Festskrift 1918; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ¹⁸/₁₀ 1901 (af H. Ploug) og „Nationaltid.“ ⁵/₁₀ s. A.

Himmelstrup, Otto (f. $\frac{1}{12}$ 1883), Landboforeningssekretær. F. i Hjørlande ved Frederikssund. Forældre: Højskoleforstander

George H. og Kirstine Olsen. Blev Student 1904, Cand. polit. 1910, s. A. Assistent i Kongeriget Danmarks Hypotek- og Tiendebank, var 1911—17 Sekretær i Industriraadet og er siden 1917 Sekretær i De samvirkende danske Landboforeninger. H. har saa vel ved sin Uddannelse

som ved sin Virksomhed erhvervet et flersidigt og indgaende Kendskab til de forskellige Erhvervs økonomiske Stilling og til Danmarks nationaløkonomiske Forhold i det hele taget. Denne Indsigt kommer ham til Gode ved Affattelse af de mange Indstillinger, Erklæringer, Indberetninger o. l., som Stillingen fører med sig; navnlig under Verdenskrigen var H. stærkt optaget som Sekretær og Raadgiver for forskellige Nævn, Udvalg og andre Institutioner, der skulde træffe Bestemmelse angaaende Foranstaltninger vedrørende Produktion, Udførsel, Indførsel m. m. Han var Redaktør af „Dansk Industrierbetning“ 1911—16 og har skrevet adskillige Afhandlinger i Industriens og Landbrugets Fagskrifter, bl. a. i „Denmark abroad“ Oversigter over Industriens Forhold i Aarene 1910—13 og i „Vort Landbrug“ 1919 en Oversigt over Danmarks Landbrugseksport under Krigen. Hans vindende Væsen og elskværdige Hjælpsomhed paaskønnes af de mange, han samarbejder med. Sept. 1920 stillede han sig som Venstres Kandidat til Folketinget i Thisted. — Gift 1913 Agnes Mathilde Brinck Rasmussen.

A. C.

Litt.: „Vort Landbrug“ $\frac{17}{3}$ 1917; „Politiken“ $\frac{27}{2}$ s. A.; „Tidsskr. f. Industri“ Sept. s. A.

Hindenburg, Arthur Leopold ($\frac{2}{8}$ 1832— $\frac{25}{3}$ 1913), Retskyndig. F. i Kbh. Forældre: Major Georg Daniel H. og Augusta Dorothea Antoni. Blev Student 1850, Cand. juris

1855, Prøveprokurator 1860, Overretsprokurator 1862, Højesteretsadvokat 1863, Dr. juris 1872, var 1885—1901 kst. Kammeradvokat, 1869—76 Medlem af Folketinget. H. var en ejendommeligt begavet og udpræget Personlighed, født Advokat, udrustet med et for den Tid ikke helt almindeligt Kendskab til fremmed Ret og Retsvidenskab. Som Forfatter syslede han særlig med handels- og søretlige Spørgsmaal. Foruden forskellige Afhandlinger i „Tidsskrift for Retsvæsen“, „Ugeskrift for

Retsvæsen“, „Tidsskrift for Retsvidenskab“ o. a. skrev han „Haandbog i den danske Vekselret“ (1860) og Disputatsen „Om Køb og Salg“ (1872, 2. Udg. 1903), vistnok den første handelsretlige Monografi i dansk Retslitteratur. Som Politiker tilhørte H. det Estrupske Højre. De af ham i den politiske Konfliktstrid under Mærket „Z“ i „Berlingske Tidende“ offentliggjorte Artikler paadrog ham megen Uvillie i Modstandernes Lejr. Han blev sin Overbevisning tro til det sidste, og i talrige Brochurer og Smaaskrifter — f. Eks. „Imod Strømmen“ (1899) — førte han en stedse hæftigere Enekamp for sine Idealer, ogsaa mod de Partifæller, der efter hans Skøn var med til at udviske de „rene Linier som Skel mellem Højre og Venstre“, saaledes som Titelen paa et af hans trykte Foredrag lød. D. i Kbh. — Gift 1868 Simonine Petrine Holm. Fz. D.

Litt.: Slægt i „Politiken“ $\frac{20}{9}$ 1915; Selvbog i Univ. Progr. Okt. 1872; „Ill. Tid.“ $\frac{15}{3}$ 1903; P. Casse; „A. H. og den Høyerske Arvesag“ 1886 og „Gensvar til A. H.“ s. A.; A. H.: „P. Casses og min Behandling af den Høyerske Arvesag“ s. A.; T. Hindenburg; „A. H. 1832—1913. Echos de la presse danoise“ 1913; Nekrologer i „Ugeskrift for Retsvæsen“ 1913 B. S. 112, „Revue de l'Institut de droit comparé“ VI 1913 S. 571 (af A. de Busschere), „Tidsskr. f. Retsvidenskab“ XXVI 1913, S. 462—63 (af T. Hindenburg) og „Berl. Tid.“ $\frac{20}{3}$ s. A. (af A. B.).

Hindenburg, Georg Theodor ($\frac{10}{3}$ 1836— $\frac{2}{3}$ 1919), Retskyndig. F. i Kbh. Forældre: Major Georg Daniel H. og Augusta Dorothea Antoni. Blev Student 1854, Cand. juris 1861, Assistent i Justitsministeriet, 1868 tillige Assistent i Højesterets Justitskontor, 1871—72 kst. Byfoged i Randers, 1872 Protokolsekretær i Højesteret, 1876 Assessor i Kbh.s Kriminal- og Politiret, 1881—1906 i Landsover- samt Hof- og Stadsretten, 1891—95 tillige Næstformand i Sø- og Handelsretten. Foruden af juridiske var H. meget optaget af historiske og arkæologiske Interesser, ligesom han var en ivrig Dyrker af Musikken. I „Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie“ 1869 offentliggjorde han Bemærkninger i Anledning af den s. A. stedfundne internationale arkæologiske Kongres i Kbh., i „Dansk Maanedsskrift“ 1859 I Bd. de endnu vigtige „Bidrag til den danske Arkæologiske Historie“ og i Henrik Scharlings „Dansk Tidsskrift“ 1870 Artiklen „Til Forsvar for Cort Adelaers Minde“. Særlig kendt blev H. ved at samle og udgive „Juridisk Formularbog“ (1880, 5. Udg. ved V. Krarup og Aage Svendsen 1919), hvortil det lykkedes ham at knytte en Stab af sagkyndigt Medarbejdere. 1914 udgav H. et lidet vægtigt Foredrag „Bør vor Strafferetspleje forbedres uden

Indførelse af Nævninger?" Ligesom Broderen Højesteretsadvokat A. H. (s. d.) var H. en ivrig Deltager i 80'ernes politiske Bevægelse. Han var Ven af og Støtte for adskillige Musikere og Komponister. D. i Kbh. — Gift 1870 Mathia Reinholdine Anna Margrethe Haralds Gram, d. 1873. Fz. D.

Litt.: Slægt se A. H.; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 3/3 1919.

Hindhede, Mikkel (f. 13/2 1862), Læge. F. i Lem ved Ringkøbing. Forældre: Gaardejer Jens H. og Else Marie Christiane Fjord. Blev Student 1881, Cand. med. 1888 (med Udmærkelse), var Læge ved Skanderborg Amtssygehus 1891—1909 og kastede sig derefter over Ernæringsproblemaet, som han studerede i Tyskland, Kria, og Amerika 1909—10. Blev Leder af Kontoret og Laboratoriet for Ernæringsundersøgelser 1910. Fra dette har han udsendt en lang Række Detailstudier dels over Kostens Sammensætning i forskellige Samfundslag, dels over de enkelte Næringsmidlers, særlig Brødet og Kartofflens Fordøjelighed, samt Redegørelse for sine Stofskifteforsøg over det Minimum af Æggehvide og Fedt, der kræves til Organismens Ophold. Dette Minimum har vist sig at være betydelig mindre end tidligere paastaet, og H. har derved uomtvistelig godtgjort, at man kan leve paa en langt mere simpel og ensartet Kost end den gængse, selv om han maaske er for tilbøjelig til at give sine Forsøgsresultater for udstrakt Gyldighed. Han er en begavet, klart tænkende Forsker, der gaar sine egne Veje uden Respekt for Overlevering eller Navne og har netop ved denne Selvstændighed naaet de Resultater, der har givet den ældre Ernæringslæres Dogmer et Grundskud. At han ikke vurderes herhjemme efter Fortjeneste, skyldes noget hans agitatoriske Ensidighed, men ingen tvivler om hans Ærlighed og Idealitet. — Gift 1888 Marie Christensen. O. P.

Litt.: „Det ny Aarh.“ I 1—2 1904; „Smaa Biografer og Portrætter af Studenterne fra 1881“ 1906; Chr. Lange 1, „Ill. Tid.“ 81/3 1907; „Hovedstaden“ 2/2 1913; „Politiken“ 19/7 1919.

Hintze, Vilhelm Emil (f. 4/5 1863), Geolog. F. i Kbh. Forældre: Handelsgartner Christian Frederik H. og Anna Oline Dorothea Grum. Blev Student 1882, studerede nogle Aar Kemi ved Polyteknisk Læreanstalt og var en Tid Volontær paa Gl. Carlsberg Bryggeri, men blev 1888 Assistent ved Mineralogisk Museum og 1896 Inspektør ved samme. Fik 1892 Universitetets Guldmédaille („Kritisk Vurdering af de til forskellige Tider fremsatte Teorier om Gange“). Stærkt interesseret for Geologi blev han 1893 sam-

men med K. J. V. Steenstrup og N. V. Using Medstifter af „Dansk geologisk Forening“, af hvis Bestyrelse han var Medlem 1893—1908 og fra 1917. Som Geolog har han særlig anstillet grundige Undersøgelser over Møens Klint, for hvis Naturs Fredning han tillige er en ivrig Forkæmper. Hovedarbejdet venter stadig paa Publikation, men i en Del Artikler og Smaaarbejder, der slaar til Lyd for Klintens Sikring, har han dog givet Hovedtrækkene af dens Bygning. Desuden har han udgivet et for hans undertiden stærkt ensidige Synsmaade karakteristisk Arbejde om „Den nordevropæiske Fastlandstid“ („Meddelelser fra Dansk geologisk Forening“ 1908), der ved sin Fremkomst var Genstand for livlig Diskussion og stærk Imødegaelse fra Fagfællers Side. — Gift 1890 Helga Emilie Christensen. V. N.

Litt.: Selvbibliografi i Stein: „Den blaa Bog“ 1907; Univ. Aarb. 1891—92, S. 1081; „Studerterne fra 1882“ 1907.

Hiort-Lorenzen, Hans Rudolf (16/8 1832—14/8 1917), Journalist, Genealog. F. i Haderslev. Forældre: Politikeren P. H. L. (s. d.) og Helene Dorothea Schroeter. Blev Student 1851 og tog 1856 slesvigsk juridisk Eksamen, var Sekretær hos Amtmanden i Haderslev og Protokolfører ved Stænderforsamlingen i Flensborg, 1859 Borgmester i Eckernførde og fra 1860 Herredsfoged i Sattrup og Maarkjær Herred. Fordrevet herfra af Preusserne 1864 var han 1864—65 Bestyrer af Lasarettet paa Frederiksberg Slot og tog 1865 Bolig i Haderslev, hvor han agtede at blive Advokat. 1868 overtog han Redaktionen af „Dannevirke“ og købte 1874 desuden „Freja“. Under sin forløjstfulde Virksomhed for dansk Sprog og Ret var han Genstand for stadige Chikanerier fra tysk Side og sad bl. a. 1875 8 Maanedg i Fængsel i Magdeburg. 1877 erklæredes han for dansk Undersaat og maatte forlade Sønderjylland. 1878—93 var han derefter Redaktør af „Nationaltidende“ (1878—91 ogsaa af „Dags-Telegraphen“). Han ledede Bladene i nær Tilslutning til Ministeriet Estrup, men fik derved en Del Fjender i Højre. 1879 var han et Par Maanedg Medlem af Folketinget for Assens. Fra 1894 til sin Død var han Stiftsskriver i Roskilde. Som Genealog har han udgivet „Généalogie des maisons principales régnautes dans l'Europe depuis 1815“

(1871), „Annuaire générale des maisons principales souveraines en Europe depuis 1815“ (1882—86) og „Livre d'or“ om samme Emne (1895 og 1908, Tillæg 1912). Sammen med A. Thiset var han 1884—1901 Medudgiver, 1901—17 Medredaktør af „Dansk Adelsaarbog“ og udarbejdede her de aarlige Præsenstavler, med S. Elvius udgav han 1891 „Danske patriciske Slægter“ og med Hauch-Fausbøll 1911—14 „Patriciske Slægter“ II—III. Endelig udgav han 1896—1904 med Ellen Rosendahl og F. P. G. Salicath „Repertorium over Legater og milde Stiftelser i Danmark“. Efter hans Død udkom „Erindringer fra Sønderjylland“ 1919. En fin og fornem Mand, rig paa Temperament og Ideer. D. i Roskilde. — Gift 1) 1859 Oline Johanne Dorothea Bruun Muus, d. 1864. 2) 1868 Betzy Magdalene Frederikke Bruun Muus, d. 1905. P. E.

Litt.: Slægt i H. R. H.-L.: „Slægten Lorenzen fra Rinkenæs“ 1903 og „Legatstamtavle for Muus-Bruuns Legat“ 3. Udg. 1910, Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, „Genealogisk Tidsskr.“ Juni 1913 og „Sønderj. Aarb.“ 1889 og 1901; Erindringer i „Nordst. Søndbl.“ 1907, „Mit Hjem“ III 1913 og ovenn. Memoirer; „Politiken“ 24/6 1912; „Ill. Tid.“ 19/8 1912; Nekrologer i „Nationaltid.“ 15/8 1917 (af H. L. Møller og 19/8 s. A. (af A. M.), „Personalb. Tidsskr.“ VII 2 s. A. (af P. B. Grandjean), „Dansk Adelsblad“ Jull s. A. (af Hauch-Fausbøll) og „Soraner-Bladet“ s. A. (af P. Hennings).

Hiort Lorenzen, Peter (^{24/1} 1791—^{17/3} 1845), sønderjysk Politiker. F. i Haderslev. Forældre: Amtsforvalter Thomas Lorenzen og Martha Hiort. Var af gl. dansk Bondeslægt fra Rinkenæs ved Flensborg Fjord, men opdroges væsentlig tysk, dog med dansk Hjemmesprog. Kom i Handelslære i Flensborg og overtog 1815 et Sukkeraffinaderi i Haderslev, som han opgav 1825, hvorefter han grundede

en betydelig Købmandsforretning. Han var en begavet, fremadstræbende, repræsentativ Mand med stærkt Temperament, men manglede kølig Realitetssans. Som øvet Debattør kom han tidlig ind i Byraadet og blev 1834 Medlem af Slesvig Stænder. Han var udpræget liberal og fæstnede yderligere heri paa en Engelsdrejse 1837; han stod oprindeligt den danske Bevægelse fjern og vilde et konstitutionelt Slesvig-Holsten i Union med Danmark. Efterhaanden droges han dog mod Nord, og efter Sprogpatentet 1840 gennemgik han en Krise, der førte til Brud med Slesvig-Holstenerne. S. A. nedlagde han sit Stændermandat, men valgtes 1841 i Sønderborg og blev snart Fører for det danske Mindretal. Han begyndte Samarbejde med Koch og Flor, men indtog stadig en Særstilling blandt Danskerne. 1842 udvikledes han i Stænderforsamlingen i

heftige politiske Debatter med Tyskerne, og under en Samtale med Flor forenedes H. L. s politiske med dennes nationale Synspunkter, og H. L. bestemte at tale Dansk i Forsamlingen ^{11/11} 1842. Han gjorde det med Glød og Mod, og det skete blev en Epoke i Sprogstridens Historie. H. L. var i de følgende Par Aar et Midtpunkt i den danske Bevægelse og fik 1843 paa Skamlingsbanken overrakt et Sølvdrikkehorn som Hædersgave, men Christian VIII's vankelmødige Optræden og Uvillie mod „Demagogen“ opbragte ham paa det voldsomste, økonomisk Krig fra tysk Side kom til, han maatte opgive sin Forretning og døde som en nedbrudt Mand. 1843 havde han stiftet „Slesvigsk Forening“. Blandt de sønderjyske Førere i Gennembruddets Dage er H. L. maaske den mærkeligste Skikkelse; „vor første nationalliberale Politiker“ hørte til de Mænd, hvis Personligheds Styrke i afgørende Øjeblikke føder lykkelige Resultater, men som ikke er skabt til et langt, roligt, ledende Arbejde. D. i Haderslev. — Gift 1) 1815 Anna Sophie Cathrine Sommer, d. 1825. 2) 1826 Helene Dorothea Schroeter, d. 1853. P. E.

Litt.: Slægt se H. R. H.-L.: Fr. Barfod i „Dsk. Folkekalender“ 1843 og „Sønderj. Aarb.“ 1894; L. Skau: „P. H. L.“ 1865; N. Kierkegård i „For Hjemmet og Skolen“ IV—V 1883—84; K. Hede i „Nordst. Søndbl.“ VII 1885; H. R. H.-L. i „Ill. Tid.“ ^{26/1} 1891; L. Schroeder i „Danskeren“ V 1891 og „Højskolebl.“ XVI s. A.; J. Ottosen i „Søndj. Aarb.“ 1894 og „P. H. L. s historiske Gerning“ 1896; J. Aakjær: „St. St. Blichers Livstragedie“ 1903—04; H. Rosendal: „Danskhedens Historie“ 1911—12; P. Lauridsen: „Da Sønderjylland vaagnede“ 1909 ff. (Is. III 1916 ff.) og i Sv. Dahl og A. Linvald: „Sønderjylland“ I 1919; A. Linvald i „Politiken“ ^{9/2} 1920; C. C. Clausen sst. ^{9/2} s. A.

Hiort-Lorenzen, Peter (^{31/3} 1860—^{4/3} 1920), Jernbaneembedsmand. F. i Kh. Forældre: Generallojtnant Johan Frederik Lorenzen og Christiane Antonie Marie Reinholdine Bruun Muus. Sønesøn af P. H. L. (s. d.). Blev Student 1878, Cand. polyt. 1884 og indtraadte 1885 i Statsbanetjenesten som Aspirant under Baneafdelingen, blev 1887 Fuldmægtig. 1889—90 var han fung. Overbanemester, blev 1892

Fuldmægtig hos Banechefen, 1897 Baneingeniør, 1904 Kontorchef i Generaldirektoratet, 1909 Chef for 1. Banekontor, 1911 Banebestyrer i 3. Kres, Aarhus, 1915 Distriktschef i 2. Distrikt, sst. 1910 studerede han elektrisk Banedrift i Tyskland og Schweiz og blev 1913 Medlem af Sikkerhedskommissionen. Spørgsmaalet Trafikmand eller Tekniker var stærkt fremme, da H.-L. 1915 beskikedes til Distriktschef, men det erkendtes almindelig, at naar man vilde søge en af

Distriktscheferne udenfor Trafikafdelingen, havde man ved Valget af H.-L. haft en særdeles lykkelig Haand. Med en sjælden grundig administrativ Uddannelse og Erfaring forbandt han en behagelig rolig, retlinet og velovervejet Optræden, der knyttede hans nærmeste Medarbejdere til ham med Sympati og Tillid. Specielle Hverv var oftere overdraget ham. Paa en Tjenesterejse til Sønderjylland for at forberede Statsbanernes Overtagelse af de sønderjyske Baner paadrog han sig den Sygdom, der kort efter hans Hjemkomst førte til Døden. D. i Aarhus. — Gift 1) 1887 Aslaug Stephensen. Ægteskabet opløst 1898. 2) 1899 Emilie (Mila) Clara Helene Nissen-Sommersted.

H. H.-N.

Litt.: Slægt se H. R. H.-L.; „Studerterne fra 1878“ 1903; „Jernbanebl.“ 1915, S.257 ff.; Nekrologer i „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ $\frac{1}{3}$ 1920.

Hiort-Lorenzen, Hans Rudolf Peter (f. $\frac{14}{5}$ 1872), Jernbaneembedsmand. F. i Haderslev. Forældre: Stiftssekretær H. R. H.-L.

(s. d.) og Betzy Magdalene Frederikke Bruun Muus. Blev Student 1890, Cand. polyt. 1896, traadte s. A. i Statsbanernes Tjeneste og blev 1898 udnævnt til Ingeniørassistent, 1906 til Baneingeniør og 1916 til Chef for Brokontoret. H.-L. har som Broingeniør gjort et ganske

overordentligt stort og dygtigt Arbejde, ligesom han har været Foregangsmand i den moderne Bevægelse for at erstatte bevogtede Overkørsler med Viaduktanlæg, hvorved der aarlig spares store Summer paa Banernes Budget. Desuden har han forstaaet at vælge billige og økonomiske Anlæg, uden at dette i nogen Maade er gaaet ud over Soliditeten. I „Ingeniøren“ har han offentliggjort en Mængde tekniske Afhandlinger, navnlig vedrørende Broarbejder, Viaduktanlæg, Overkørselsforhold o. l. Han er en retlinet, myndig Karakter, respekteret og afholdt af sine underordnede. — Gift 1906 Ingeborg Johanne Friis.

H. H.-N.

Litt.: Slægt se H. R. H.-L.; „Studerterne fra 1890“ 1915.

Hirsch, Johan Christian Waldemar (f. $\frac{27}{1}$ 1842), Officer, Personalhistoriker. F. i Fredericia. Forældre: Generalmajor Frederik Georg Henrik H. og Anna Kathrina Høyrup. Blev Officersaspirant 1861, Sekondløjtnant af Infanteriets Krigsreserve s. A., deltog i Krigen 1864 og blev saaret $\frac{22}{2}$; $\frac{15}{7}$ s. A. forsat til Linien. Blev Premierløjtnant 1867, var Lærer ved Elevskolen 1878—81, blev Kaptajn 1880. Afgik fra Linien og blev Kaptajn i Forstærkningen 1894, Oberstløjtnant og Chef for Kbh.s

Væbnings 1. Bataillon s. A. Afsked 1907. Hans store og levende Interesse for personalhistoriske Studier har skaffet ham et anset Navn som Personalhistoriker, bl. a. ved det store og værdifulde Værk „Danske og norske Officerer 1648—1814“, et haandskrevet Arbejde i 12 Foliobind der findes i det Kgl. Bibliotek, en bibliografisk Fortegnelse, uundværlig for enhver, der søger personalhistoriske Oplysninger for det nævnte Tidsrum. Han har endvidere skrevet flere militærhistoriske Afhandlinger og har indgaaende Kendskab til Heraldik, Segl osv. Blev ansat som militær Assistent i Rigsarkivets 1. Afdeling 1898, Underarkivar 1914, afgik 1917; han var i disse Aar en fortrinlig Støtte for enhver, der studerede militær Historie og Personalhistorie. — Gift 1870 Emilie Deuntzer.

Litt.: „Nationaltid.“ $\frac{27}{1}$ 1912.

Hirschfeld, Christian Cay (Cajus) Lorenz ($\frac{10}{2}$ 1742— $\frac{20}{2}$ 1792), Havebrugsforfatter. F. i Kirchnichel ved Eutin. Forældre: Pastor Johann Hinrich H. og Margrethe Sibylla Rheinbot. Studerede efter sin Skolegang i Halle, Kiel og Bern, blev 1769 ekstraordinær Professor i Filosofi og 1773 ordinær Professor ved Universitetet i Kiel. Han efterlod sig en lang Række Skrifter, bl. a. af filosoferende

Art, men er særlig blevet kendt for sin Interesse for Havebruget og sin betydelige litterære Virksomhed paa dette Omraade. Han tilsaa fra 1784 til sin Død den kgl. Frugttræskole ved Düsternbrok uden noget Vederlag, kun af Kærlighed til Havevæsenet og Frugtavlens Fremme. H. er Forfatter til „Theorie der Gartenkunst“, 5 Bd. (1779—85), oversat paa Fransk. Endvidere har han forfattet forskellige Smaaskrifter: „Gartenkalender auf das Jahr 1782“, „Taschenbuch für Gartenfreunde“, „Kleine Gartenbibliothek“ o. fl. a. Alle hans Skrifter er forfattede paa Tysk. I førstnævnte Værk, der maa betragtes som hans vigtigste Arbejde, giver han bl. a. en Beskrivelse over de kgl. Haver i Danmark. Iøvrig kæmper han deri nærmest for de Teorier, der ligger til Grund for den engelske Havestil. D. i Kiel. — Ugift.

A. L.

Litt.: Dessior: „Gesch. der neueren deutschen Psychologie“ I 1894; Bruun og Lange: „Danm. Havebrug“ 1920; Nekrolog i „Schlesw.-Holst. Provinzialberichte“ VI 1 1792, S. 321.

Hirschsprung, Harald (¹⁴/₁₂ 1830—¹¹/₄ 1916), Læge. F. i Kbh. Forældre: Tobaksfabrikant Abraham Marcus H. og Petrea

Hertz. Blev Student 1848, Koleralæge 1853, Cand. med. 1855, var Kandidat ved Frederiks Hospital og Fødselsstiftelsen 1857—60, blev Dr. med. 1861 (om medfødt Tillukning af Spiserør og Tyndtarm), var Reservelæge ved Frederiks Hospital 1862

—64, Visitator der 1864—70, Læge ved Rigensgades Børnehospital 1870—79, Overlæge ved Dronning Louises Børnehospital 1879—1904, Docent i Pædiatri fra 1891. Der gaar gennem H.s Liv en sjælden Konsekvens, idet han meget tidlig viede sig til Studiet af Børnesygdommene og herindenfor straks fandt et Speciale: Fordøjelseskanalens medfødte Abnormiteter, som han som ingen anden har klarlagt gennem de Opdagelser, der for steds vil bevare hans Navn i Videnskabens Historie. Efter Disputatsen 1861 fulgte 1877 en lille Afhandling om medfødt Tillukning af Galdevejene, derefter 1886 og 1887 de epokegørende Meddelelser om medfødt Udvidelse af Tyktarmen, Megacolon congenitum, som hædredes med Navnet „H.s Sygdom“, og om den medfødte Pylorusstenose. Endnu større Fortjeneste har han vel ved sine Iagttagelser over den ulige hyppigere og farligere Tarminvagination hos Børn. I en Række Afhandlinger fra 1876—1905 redegør han som ingen før ham for dette Sygdomsbillede og understreger Nødvendigheden af tidlig Diagnose og rationel Behandling. Endelig tegner han gode og til Dels originale Billeder af Barlows Sygdom, Pyuri og reumatiske Ledlidelser hos Børn. Hans Forkærlighed for det sjældne gjorde ham maaske mindre frugtbar som Lærer for de unge, som han iøvrig havde megen Interesse for, ligesom han elskede Børn. Hans uvisnelige Fortjeneste er Grundlæggelsen af Pædiatrien i Danmark og Indretningen og Ledelsen af Dronning Louises Børnehospital, der som et af de første blev taget til Mønster i Udlandet. Hans Personlighed var ualmindelig beskeden og sympatisk. D. i Kbh. — Gift 1862 Mariane Hertz, d. 1910. O. P.

Litt.: Selvbograft i Univ. Progr. Nov. 1861; „Dannebrog“ ¹²/₄ 1895; „Ill. Tid.“ ¹⁰/₁₂ 1900; Nekrologer i „Nationaltid.“ ¹¹/₄ 1916, „Politiken“ ¹²/₄ s. A., „Berl. Tid.“ ¹²/₄ s. A., „Ugeskr. f. Læger“ s. A., „Hospitaltid.“ s. A. og „Ill. Tid.“ ³⁰/₄ s. A.

Hirschsprung, Heinrich (⁷/₂ 1836—⁹/₁₁ 1908), Tobaksfabrikant, Kunstsamler. F. i Kbh. Forældre: Tobaksfabrikant Abraham Marcus H. og Petrea Hertz. Indtraadte 1858 sammen med Broderen Bernhard i den af

Faderen grundlagte Forretning, den nu landskendte Tobaksfabrik, A. M. H. & Sønner, hvoraf han var Medindehaver til sin Død. Baade H. og Broderen interesserede sig tidlig for Kunst, og 1864 begyndte han at samle og vedblev dermed til sin Død. Hans Interesser koncentrede sig efterhaanden næsten helt derom, og i hans store, gæstfrie

Hus samledes mange af Tidens mest kendte Kunstnere. Uden selv at være udpræget Kunstkender forstod han ved at søge Raad at forskaffe sig en enestaaende god Samling af det 19. Aarhundredes danske Kunst, navnlig Malerier. Princippet var at vise de enkelte Maleres Udvikling. Samlingen, der ogsaa omfatter Pasteller, Akvareller, Tegninger og Skulptur, sidstnævnte især Skitser og Udkast, tæller over tusinde Arbejder, er et ypperligt Supplement til Statens Samling og blev 1902 af H. skænket til Staten. Siden 1911 er den offentlig tilgængelig i den dertil særskilt opførte Bygning i Østre Anlæg, D. i Kbh. — Gift 1864 Pauline Elisabeth Jacobson, d. 1912. A. R.

Litt.: Jos. Fischer: „Simon Lazarus og hans Efterk.“ 1911; „Danske Byerhverv“ 1904—11; „Ill. Tid.“ ⁹/₇ 1902; „Nationaltid.“ ²²/₇ 1911; Nekrologer i „Nationaltid.“ ⁹/₁₁ 1908 (af Chr. G.), „Politiken“ ⁹/₁₁ s. A. (af E. Hannover) og „Ill. Tid.“ ¹⁵/₁₁ s. A.

Hjelmslev, Johannes (f. ⁷/₄ 1873), Matematiker. F. i Hørning ved Aarhus. Forældre: Sadelmager Niels Peter Petersen og Marie Kirstine Trolle.

Blev Student 1890 og tog 1894 Magistergraden med Matematik som Hovedfag, hvorefter han virkede som Lærer (Borgerdydskolen i Helgolandsgade 1896—1906) og Manuduktør. Efter 1897 at have taget Doktorgraden ved en Afhandling om „Grundprincipper for den infinitesimale Deskriptivgeometri“ blev han 1903 Docent og 1905 Professor i Deskriptivgeometri ved den Polytekniske Læreanstalt. 1916 blev han Lærer i Matematik ved Statens Lærerskole, 1917 Professor i Matematik ved Universitetet og 1918 Medlem af Carlsbergfondets Direktion. Hans videnskabelige Produktion har i væsentlig Grad været rettet mod fundamentale Spørgsmaal indenfor Geometrien, og han har her vist kritisk Evne i Forbindelse med stor matematisk Fantasi. I sin Bog „Geometriske Eksperimenter“ (1913, 1919) søger han at bryde nye Baner for den konstruktive Geometri.

Som Lærer ved Polyteknisk Lærestalt har han haft stor Indflydelse paa Udviklingen af Undervisningen i Deskriptivgeometri, til hvilken han bl. a. har bidraget ved Udarbejdelsen af en Lærebog (1904). Med sin „Elementær Geometri“ (1916—19) har han arbejdet for ny Veje for Geometriundervisningen i Skolen. — Gift 1898 Agnes Elisabeth Bohse. P. H.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1897; „Univ. Aarb.“ 1904—05, S. 286; „Studenterne fra 1890“ 1915; „Ill. Tid.“ ³/₃ 1918.

Hjerl Hansen, Hans Peter (f. ²⁷/₄ 1870), Handelsmand. F. i Asperup ved Middelfart. Forældre: Snedker Jørgen Hansen og Karen

Jeppesen. Fik efter endt Skolegang Ansettelse i Smørekportsfirmaet E. F. Esmann, Odense, og forstod her saa hurtigt at gøre sig gældende og at vinde sine foresattes Tillid, at han allerede 1890 fik meddelt Prokura og blev betroet til at aabne en Filial af Firmaet i Kbh. Han

løste fremdeles de ham efterhaanden stillede Opgaver med saa stor Dygtighed, at han efter faa Aars Forløb (1897) optoges som Medindehaver af Firmaet, hvis Hovedkontor 1900 flyttedes fra Odense til Kbh. Allerede 1896 havde Firmaet E. F. Esmann oprettet sin første Filial i Sibirien med Eksport af sibirisk Smør som Formaal, og i de følgende Aar aabnedes i Vestsibirien en Række nye Filialer, der foruden Smørhandelen optog Handelen med mange andre Produkter. Det er særlig i denne sibiriske Forretning, at H. H.s ualmindelige kommercielle Evner rigtig kommer til Udfoldelse og skaffer ham Anseelse som en af Nutidens dygtigste danske Forretningsmænd. Paa Grundlag af det Esmann'ske Firmas sibiriske Forretning og et andet Foretagende oprettedes 1904 A/S Det sibiriske Kompagni, hvis Direktør H. H. blev, og naar dette i Konkurrence med talrige lignende europæiske Foretagender snart blev det største sibiriske Smørekportsfirma, tilkommer Æren herfor i første Række H. H.s enestaaende Flid, Grundighed og kommercielle Ærgerrighed. 1916 tog H. H. Initiativet til Oprettelsen af A/S Det alm. Handelskompagni, der har til Formaal at drive Handel med alle mulige Produkter Kloden over, og som har aabnet Filialer paa talrige europæiske og oversøiske Pladser. H. H. har hidtil væsentligst koncentreret sig om sine forretningsmæssige Formaal og er ikke ellers traadt i Rapport til Offentligheden. Hans Indtræden som Handelsminister i det kortvarige Ministerium Liebe i Foraaret 1920 kom derfor ogsaa Offentligheden noget uventet. — Gift 1897 Karen Margrethe Müller. C. T.

Litt.: Krak: „Danm. ældste Forretn.“ 1913, S. 69; „Berl. Tid.“ ²⁰/₄ 1920.

Hjort, Emil Laurup (f. ⁵/₉ 1843), Handelsmand. F. i Frederiksværk. Forældre: Birkedommer Siegfred Christian Frederik H. og Frederikke Elise Arngarite Budde. Brodersøn af P. H. (s. d.). Først fra 1884 tilhører H., der før var etableret som Købmand i Hamborg, den københavnske Forretningsverden, idet han nævnte Aar blev Medindehaver af det af hans Svigerfader grundlagte en gros Firma i Manufaktur: S. Seidelin, der dengang havde til Huse i den Melchiorse Ejendom paa Amagerterov. 1901 blev H. Eneindehaver af Forretningen, der s. A. henflyttedes til Firmaets nyopførte og tidssvarende Ejendom i Skindergade. H. har som Chef for det gamle, ansatte Firma erhvervet sig Anseelse som en dygtig Forretningsmand, der i Aarenes Løb har faaet betroet flere Æres- og Tillidshverv. Han var saaledes 1891—1900 Medlem af Sø- og Handelsretten, 1901—20 Medlem af Nationalbankens Repræsentantskab og 1888—1915 Medlem af Bestyrelsen for Foreningen af københavnske Manufakturgrossister. — Gift 1882 Therese Sabine Nicoline Seidelin. C. T.

Litt.: Slægt i Elvius og Hiort-Lorenzen: „Dsk. pat. Slægter“ 1891 og Hundrup: „Stamt. over Familien H.“ 1866; „Nationaltid.“ ⁹/₁₀ 1918.

Hjort, Niels (⁶/₆ 1862—⁷/₁₁ 1917), Skolemand. F. i Lyksborg. Forældre: Provst Bernth Christoph Wilkens Lind H. og Anna Sophie Mathilde Jacobsen. Blev Student 1879, studerede baade Medicin og Teologi og blev Cand. theol. 1886. I sine ældre Aar gav han sig til at studere Jura og blev Cand. juris 1909. Efter i kort Tid at have undervist ved københavnske Skoler var han 1887—1901 Bestyrer af Frederiksberg Latin- og Realskole. Han underviste især i dansk Litteratur og var en fængslende Lærer. Han var ivrig for at ophjælpe den københavnske Privatskole, saa Lærerne kunde faa bedre økonomiske Kaar og tidssvarende Skolelokaler. 1901 blev han økonomisk Direktør for de sammensluttede private Latinskoler („Skoleingen“), hvis Dannelse væsentlig skyldtes hans Initiativ, 1904 tillige for de københavnske Realskoler og 1907 for de forenede Pigeskoler. H. var i over en Snes Aar den private Skoles Førstemand. Han var et usædvanligt Arbejds menneske, der kunde

overkomme det utrolige. Hans Kendskab til Skolevæsenets mangeartede praktiske Forhold var fenomenal; dertil kom, at han havde rigt Initiativ og store Forhandlings-evner. H. var et iltet og fyrigt Gemyt, en Mand i Ordets dybere Betydning; i Kampen var han udholdende, næsten stædig, og hans Polemik fik nu og da en personlig og skarp Form. Han var en temperamentsfuld Kæmper for sine Ideer; han rev med eller æggede til Modstand. Han vandt sig uforsonlige Modstandere i mange Kredse, ogsaa hos Forældrene, men inden for den private Skole var han yndet af alle. 1901 blev han kendt af den store Offentlighed for sin Kamp mod Christopher Krabbe (s. d.), der ikke vilde tage Afstand fra sin Datters Virksomhed i Sønderjylland. H. skrev en Pjece og rejste den Agitation, der resulterede i, at Krabbe ved Valget i Kalundborg 1901 fik et Flertal af NejStemmer imod sig. For den sønderjyske Sag udtrettede H. i det stille i nær Tilknytning til sin Ven H. V. Clausen (s. d.) et stort Arbejde af uvurderlig Betydning; ogsaa her viste han sit Organisationstalent, ikke mindst da han som den ledende Kraft i „Foreningen af $\frac{1}{10}$ 1898“ i Løbet af faa Aar skabte en Kapital paa 550,000 Kr., af hvis Renter der er ydet Laan til ca. 180 sønderjyske Ejendomme paa danske Hænder. 1911 fik H. Bestalling som Overretssagfører og optoges i Højesteretssagfører F. Bülow's Forretning. Han interesserede sig for Politik, men svingede lidt mellem de forskellige Partier. Han var Medstifter af Dagbladet „Riget“ og dets juridiske Konsulent, saa længe det bestod. D. i Kbh. — Gift 1) 1887 Ane Marie Louise Dagmar Harbou, d. 1902. 2) 1912 Camilla Møller. K. K.

Litt.: Slægt se Emil H. og Fischer: „Simon Lazarus og hans Efterk.“ 1911; „Smaa Biografier og Portrætter af Studenterne fra 1879“ 1904; „Hver 8. Dag“ $\frac{19}{10}$ 1910; Sv. Dahl og Axel Linvald: „Sønderjylland“ II 1919, S. 190; Nekrologer i „København“ $\frac{9}{11}$ 1917, „Berl. Tid.“ (af F. Bülow) $\frac{8}{11}$ s. A., „Politiken“ (af T. Bonnesen) $\frac{9}{11}$ s. A., „Nationaltid.“ $\frac{8}{11}$ s. A. og „Den højere Almenskole“ (af O. Madsen, H. V. Clausen, C. Leuning og L. N. H. Otterstrøm) $\frac{19}{11}$ s. A.

Hjort, Peder ($\frac{19}{7}$ 1793— $\frac{11}{11}$ 1871), Litterat. F. i Taarnby, Amager. Forældre: Kampanell, senere Biskop Viktor Kristian H. og Marie Poulaine Schiørring. Blev Student 1811, studerede først Jura, derpaa Teologi, men opgav ogsaa dette for at kaste sig over Filosofi, samtidig med at Æstetik øvede stærk Tiltrækning paa ham; en Eksamen tog han aldrig, og som hans Studier var spredte, blev

hans Forfatterskab det ogsaa. Han var et skarpt kritisk Hoved, en født Polemiker,

der med hensynsløs Iiterhed kastede sig ind i litterære Fejder, naar mindste Lejlighed gaves; ikke sjælden havde han en Del af Retten paa sin Side, men selv da stod Virkningen i Datiden ikke altid i Forhold til den Kraft, han lagde i Slaget. Mod Ingemann vendte han sig allerede saa tidlig som 1815; 1816—17 angreb han Baggesen paa det voldsomste, sigtede ham for Plagiat og betegnede ham i Bogen „Tolv Paragraffer om J. B.“ (1817) som „et skadeligt Ukrudt“ i den danske Litteratur; 1825 var han med i den af Lægen F. G. Howitz (s. d.) rejste Strid om Villiens Frihed; varm Ven af Oehlenschläger, om end ikke blind for hans senere Digtning's Mangler, søgte han 1828—30 i Forbund med Hauch og Wilster at komme den J. L. Heibergske Æstetik og Bedømmelse af Digterkongen til Livs; med Chr. Molbech havde han i 30'erne adskillige Skærmydsler, 1841 tog han Madvigs latinske Skolegrammatik under Behandling, og 1847 var han en af dem, der stræbte at slaa den af Svend Grundtvig planlagte Folkevisuudgave ned. Som Lektor i Tysk ved Sorø Akademi siden 1822 udvidede han sin Skribentvirksomhed til Pædagogikkens Omraade; paavirket af Rask, Jacob Grimm og den ved dem grundlagte historiske Sprogbetragtning udgav han 1824 sin i flere Henseender udmærkede tyske Grammatik og øvede en ikke ringe Indflydelse paa Modersmaalsundervisningen gennem den fortrinlige Læsebog „Den danske Børneven“ (1839), der ligesom den tyske Grammatik udkom i en Mængde Oplag. Ved Akademiets Nedlæggelse 1849 afskedigedes han med Titel af Professor og levede derefter til sin Død som Privalmand i Kbh. Hans Interesser udstraktes nu til ogsaa at omfatte de politiske Bevægelser; som ivrig Helstattsmand havde han mangen en Dyst at bestaa med det herskende national-liberale Parti, og i en Række Pjecer traadte han energisk i Skranken for de danske Sprogskripter i Slesvig. Ellers hengik hans Tid mest med at samle og tilrettelægge „til biografisk Eftermæle“ og til hans Samtids Karakteristik et fyldigt Udvalg af egne tidligere kritiske Frembringelser; delt i en politisk, en kunsthistorisk, en kirkelig-etisk og en litterærhistorisk Afdeling udkom Værket 1852—67 under Titlen „Kritiske Bidrag til nyere dansk Tænkemaades Historie“. Meget interessant og værdifuldt indeholdes ogsaa i de 2 Bd. „Udvalgte Breve fra Mænd og Kvinder til P. H.“, som han udgav 1867—69, men den Mangel paa Taktfølelse, som han lagde for Dagen ved Stoffets Meddelelse, vakte en Storm af Uvillie mod ham, og et planlagt 3. Bd. saa aldrig Lyset (Materialet nu i Kgl. Bibliotek). D. i Kbh. — Gift 1822 Oliva Katharina Rasbech, d. 1849.

C. S. P.

Litt.: Slægt se Emil H.; Erindringer i „Nyt dsk. Maanedsskrift“ I 1871; „Den beskrevne Domsakt i Sagen C. Ploug ctr. P. H.“ 1854; P. H.: „Krit. Bidrag“ I 1862; Bollmann: „Litt. Nachlass“ 1864; P. H.: „Alle gode Gange tre“ 1865; „Udv. af Breve til P. H.“ 1867—69; Arentzen: „Bagesen og Oehlenschläger“ 1870—78; J. L. M. Hjort: „Ved P. H.s Jordførd“ 1871; P. C. Zahl: „P. H.“ 1893; „Museum“ 1894; H. A. Malting: „Erindringer“ 1894; Nekrolog i „Ill. Tid.“ af P. Hansen 7/12 1871; Breve i „Krit. Bidrag“ I 1862, Bollmann: „Litt. Nachlass“ 1864, „Nyt dsk. Maanedsskrift“ I 1871, „Breve til og fra Inge-mann“ 1879 og Mynster: „Mindeblade om Oehlenschläger“ 1879.

Hjorth, Frantz Christian (22/6 1782—14/8 1865), Naalemager. Angives at være født i Skive eller Skivum som Søn af en Lærer, formodentlig Niels Ivarsen Jakobsen H. Kom i Naalemagerlære i Kbh. og etablerede 1807 sin egen Forretning, som han drev op til et stort Omfang, især ved Tilvirkning af Knappe-naale. 1842 overdrog han den til sin Søn. Han er særlig blevet kendt for sin godgørende Virksomhed, idet han var medvirkende ved Oprettelsen af flere københavnske Stiftelser. saaledes 1835 Stiftelsen for gamle Haandværksmestre og deres Enker i trange Kaar og 1849 Stiftelsen for ugifte Døtre af Embedsmænd og Borgere. H. var en udmærket Type paa den ældre fremadstræbende københavnske Borger og nød stor Anerkendelse og Agtelse. D. i Kbh. — Gift 1807 Maria Dorthea Olsen, d. 1854. R. B.

Litt.: C. Nyrop: „Industriforeningen i Kbh. 1838—88“ 1888.

Hjorth, Herman Andreas (f. 12/4 1865), Ingeniør. F. i Rønne. Forældre: Fabrikant Lauritz Adolph H. og Agnete Marie Wulffsen. Tog polyteknisk Adgangseksamen 1885 og Eksamen som Kemiker 1889. I Sommeren 1888 var han i Grønland for at indsamle Mineralier til Kryolit-, Mine- og Handelsselskabet i Kbh., og Sommeren efter var han Assistent ved „Danmarks geologiske Undersøgel-

se“. Efter at have været Elev ved de danske Sukkerfabrikker en kort Tid og derefter foretaget en Studierejse til kemiske Fabrikker i Tyskland og Bøhmen blev han 1890 ansat som Assistent ved Maglemølle Papirfabrik ved Næstved. Efter 2 Aars Forløb blev han knyttet til A/S De forenede Papirfabrikkers Hovedkontor i Kbh. som teknisk Medhjælper. 1893 forlod han dette Selskab og var til 1900 virksom ved Papirindustrien i Udlandet, 1893—98 som Papirmester paa Skotfos Papirfabrik i Norge og

1898—1900 som Direktør for Revaler Papirfabrik i Reval. 1900 vendte H. tilbage til Danmark og blev paa ny knyttet til De forenede Papirfabrikker, 1900—01 som Driftsbestyrer af Nørrebro Papirfabrik, Kbh. og 1901—14 som Driftsbestyrer af Maglemølle Papirfabrik. H., som har stor Erfaring og Dygtighed i Papirfabrikation, blev i sidstnævnte Aar paa ny kaldet til Udlandet, som Fabrikchef for A/S Hunsfos Træsliberi og Papirfabrik i Norge. Da de nye Anlæg, han her havde projekteret og ledet, var færdige, rejste han til Japan og Kina, hvor han opholdt sig et Aars Tid for at starte ny Industri for norske Interesser. — Gift 1895 Camilla Elisabeth Teisen, d. 1914. M. C. H.

Litt.: „Univ. Aarb.“ 1888—89, S. 920.

Hjorth, Søren (13/10 1801—28/8 1870), Ingeniør. F. paa Ørlevvestergaard ved Ringsted. Forældre: Selvejer Jens (Jacob?) H. og Margrethe Lassen. Tog dansk-juridisk Eksamen og blev 1821 Godsforvalter paa Bonderup ved Korsør. Denne Stilling tiltalte ham ikke, og han blev 1828 Volontør i Rentekammeret, hvor han 1836 avancerede til Sekretær. Tekniske Problemer vakte tidlig hans Interesse. Navnlige Dampkraftens Anvendelse som Bevægkraft for Vogne og Elektricitetens tekniske Anvendelse optog ham. Allerede 1832 konstruerede han en roterende Dampmaskine, som han vilde bruge som Drivkraft for en af ham opfunden Dampvogn til Kørsel paa Landeveje. Det lykkedes ham dog ikke at naa noget praktisk anvendeligt Resultat, og paa en Rejse 1839 til England, Frankrig og Belgien kastede han sig over Studiet af Dampjernbaner. Sammen med Bogholder G. Schram fremsatte han 1840 Forslag om en Jernbane fra Kbh. til Roskilde. I den nydannede Industriforening i Kbh. agiterede H. for Sagen og opnaaede, at Industriforeningen, for hvilken han var Formand 1843—45, 1844 fik Koncession paa Anlæg af en Jernbane fra Kbh. over Roskilde til en By paa Sjællands Vestkyst. Det sjællandske Jernbaneselskab blev dannet med H. som teknisk Direktør. Banen Kbh.—Roskilde aabnedes 1847. N. A. fratraadte han sin Direktørstilling paa Grund af svækket Helbred og rejste paa ny til England, hvor han opholdt sig til 1851 og opnaaede at faa virkeliggjort sin Plan om Bygning af en elektromagnetisk Maskine; denne vakte Opsigt paa Verdensudstillingen i London 1851. Det mest betydningsfulde i H.s Virksomhed er dog Fræmsættelsen af Dynamoprincippet i et engelsk Patenttidsskrift af 14/10 1854, efter at han allerede i 1851 havde undfanget Ideen.

Som indgaaende paavist af Sigurd Smith 1907 er H. den første Opfinder af dette Princip, der senere har gjort Elektriciteten praktisk anvendelig som Bevægkraft. I de følgende Aar arbejdede H. herhjemme og paa Rejser i Udlandet videre med sine Ideer uden dog at faa nogen af sine Opfindelser ført ud i Praksis og uden at høste nogen økonomisk Fordel deraf. 1852—56 deltog han i Bygningen af Banen Roskilde—Korsør. 1859 fik han Bevilling som Translater i Engelsk. I sine sidste Aar virkede han som Lærer og drev Agenturforretning. Fra 1861 fik han en aarlig Statsunderstøttelse paa 500 Rdl. Som Dynamoprincipets Opfinder har H. banet Vejen for den mest gennemgribende Anvendelse af H. C. Ørstedes elektromagnetiske Opdagelse. Personlig synes han at have manglet Udholdenhed, og de Skuffelser, han led, forbitrede hans Dage. D. i Kbh. — Gift 1845 Vilhelmine Ancker, f. Hansen, d. 1885.

M. C. H.

Litt.: „Nord og Syd“ 1856 III; C. Nyrop: „Industriforeningen i Kbh. 1838—88“ 1888; la Cour og Appel: „Historisk Fysik“ 1897, S. 487; J. B. Bruun I „Elektrotekn. Tidsskr.“ 1902, S. 206; sst. s. A. S. 150, 197, 273 og 1903, S. 246; Sig. Smith I „Gads dsk. Mag.“ 1906—07, „Elektroteknikerens“ 1907, „Fysisk Tidsskr.“ 1907—08 og „S. H.“ 1911, eng. Udg. s. A.: „Jernbanen.“ 1909, S. 173; „Lys og Kraft“ I 1917; Holstein-Rathlou I „Tekn. Tidsskr.“ XIV 1918; „Berl. Tid.“ 29/8 1920; „Nationaltid.“ 30/8 s. A.

Hjorth-Nielsen, Henning Emil (f. 7/1 1878), Personalhistoriker. F. i Kbh. Forældre: Klaverfabrikant Jens Anthon Edvard Nielsen og Nanna Emilie Rønne. Tog Præliminæreksamen 1895 og blev s. A. Assistent ved Kbh.s Overpostmesterebde, 1901 Fuldmægtig, 1902 statsansat, 1906 Postekspedient i Fredericia, 1908 i Kbh; siden 1917 tjenstgørende i Generaldirektoratet. Han kom tidlig til at beskæftige sig med

Personalhistorie og Kbh.s Topografi, men traadte første Gang offentlig frem 1911 med en Afhandling i „Personalhistorisk Tidsskrift“; han har siden i dette o. a. Fagtidsskrifter og Dagblade offentliggjort talrige Afhandlinger m. m., bl. a. „Kgl. Resolutioner 1815—1847 faldne paa Ansøgninger om Giftermaalstilladelser fra Hærens Officerer og Ligestillede“, „Familien Rehling“, „Hans Blasen i Pæretæet“, „Peter Applebye, Fader og Søn“, „Peder Jacob Hvid, den Horne-Asdal Præst, der blev Prokurator“, „Dødsfald i Danmark“ (1915—18). Desuden har han udgivet: Register til Statistiskes Ud nævnelser og Afskedigelser 1911—20 samt, i Forbindelse med Paul Hennings (s. d.), „Ahnetavle for fire Søkende Hennings“ (1917). 1918—19 har han foretaget Indsamlingen af Højesteretsskrankens Portræt- og

Billedsamling paa Kristiansborg. H.-N. er en varm Forkæmper for Navnesagen, og et Foredrag, han holdt herom paa dansk historisk Fællesforenings Aarsmøde i Sorø 1913, gav Stødet til Nedsættelsen af et Udvalg til Udarbejdelse af Forslag til Ændringer i Navneloven af 1904. I de senere Aar har han sat et betydeligt Arbejde ind paa flere større Værker, „Danmarks Prokuratorstand 1630—1868“, „Dansk-juridisk Stat 1736—1823“ og, i Forbindelse med Birkedommer S. Grundtvig (s. d.), „Dansk Underdommerstat fra 1660 til Nutiden“. Siden 1918 er han Medlem af Bestyrelsen for Samfundet for dansk-norsk Genealogi og Personalhistorie og beklæder f. T. Posten som Sekretær for Samfundets danske Afdeling. H.-N. er en grundig og solidt arbejdende Personalhistoriker. — Gift 1905 Astrid Nørtoft. P. F.

Litt.: Slægt i Imm. Barfod: „Stamt. over den svendborgske Familie Graae“ 1882, S. 84; „Sorø Folketid.“ 16/8 1913; „Nationaltid.“ 26/8 1913; „Ekstrabl.“ 27/8 1913; „Soc.-Dem.“ 12/11, 1/12 1913; „Jyllandsposten“ 13/8 1915; „Personalh. Tidsskr.“ 1916.

Hjortø, Knud Anders (f. 4/1 1869), Forfatter. F. i Kirke-Værløse. Forældre: Gaardejer Lars Knudsen og Karen Marie Pedersen. Stammer fra en Slægt af sjællandske Bønder. Selv gik han Lærervejen, tog 1888 Skolelærereksamen fra Jonstrup, blev 1891 Student, 1894 Cand. phil. og studerede i nogle Aar sammenlignende Sprogvidenskab med et Studieophold i Paris 1896

—97. Efter Hjemkomsten virkede han som Lærer, 1891—93 i Asaa, 1897—99 i Skanderborg, 1900—08 ved Realskolen i Skelskør, fra 1908 ved Seminariet i Vordingborg. 1912 fik han det Ancker'ske Legat, og efter en Rejse i Tyskland og Italien opgav han Undervisningen. H.s to første Bøger, „Syner“ (1899) og „Hjemme fra Egnen“ (1901), viser straks de Traade, der slynger sig gennem det meste af hans Forfatterskab: en barok fantastisk og en nøgtern Virkelighedsiaagttagelse. Spændingen mellem de to Sider i Forfatterens eget Sind har givet hans Digtning dens Underbund af frugtbar Ironi og er blevet dens psykologiske Hovedmotiv. I tre betydelige Arbejder mellem 1904 og 1906 har H. vist, hvorledes en Drømmer („Støv og Stjerner“), en ren Intelligens („To Verdener“) og en driftbestemt Natur („Hans Raaskov“) søger at affinde sig med Virkeligheden, og hvorledes denne hæver sig. Andre psykologiske Studier er „Den fortabte Søn“ (1910), „Fru Herta“ (1914) og „Tvelysk“ (1917). I den sidste er Drøm og Virkelighed paa den kunstfærdigste og dybsindigste Maade væ-

vet ind i hinanden. H.s særlige Felt er Provsbyen. Med bidsk Lune kan han skildre den traditionelle Modsatning mellem de ubegavede Samfundsstøtter og de mere moderne Aander („Kraft“ (1902), „Folk“ (1903)). Langt finere og originalere er dog hans Studier over den lille Bys Skolepiger og Backfische: „Grøn Ungdom og graa Sjæle“ (1911), „Foraarskkyer“ (1912), „Spotske Jomfruer“ (1918). Deres naive Sikkerhed, deres springske Forestillingsliv og deres irrationelle Logik har hans systematiserende Intelligens iagttaget med en Blanding af Undren og Beundring. Hvor han har skildret Mand og Kvinde overfor hinanden, er det den sjælelige Kønsforskel, der har hans Hovedinteresse. H. er ikke blot en fin og skarp Psykolog. Hans underfundige Ironi, hans Beskrivelsers Præcision og hans Replikkers usvigelige Ægthed i Gengivelsen af Dagligtalens Nuancer viser ham som en meget bevidst Sprogkunstner. Disse Fortrin hænger noget sammen med hans filosofiske Uddannelse, der ogsaa direkte har sat sig Frugt i sproglige Studier „Fra Ordenes Samfund“ (1918), der netop udmærker sig ved en sjælden Evne til at iagttage og beskrive det levende Sprog. — Gift 1904 Kirstine Pedersen.

G. C.

Litt.: Selvbibliografi i „Bogvennen“ 1913 og 1914, „Nationaltid.“ 19/8 1915 og Forfatterforeningens Festskrift 1919, S. 136; O. Gelsmar: „Nogle Digterprofiler“ 1906; Rimestad: „Digtere i Forhør“ 1906; Ax. Garde i „Gads dsk. Mag.“ 1911—12; O. Gelsted i „Tilskueren“ 1915 II; „Studenterne fra 1891“ 1916; Brøndum-Nielsen i „Litteraturen“ Aug. 1918; „Berl. Tid.“ 3/1 1919; Nicolaisen i „Aab. Venstrebl.“ 4/1 1919.

Hoeck, Sophus Johannes (f. 29/8 1869), Forfatter, Journalist. F. paa Lindet ved Frederikshavn. Forældre: Proprietær Hermann Julius H. og Hedevig Margrethe Andersen. Blev Student 1887,

vilde studere Naturfag, men kom ind paa Journalistik og tog 1897 Eksamen i Statsvidenskab. 1890—1907 var han knyttet til „Berlingske Tidende“ og var 1894—1915 Korrespondent til „Times“. Ved Udbrudet af den russisk-japanske Krig 1904 var han i Østen og sendte siden „Berlingske“ en lang Række Breve fra Krigen. 1897—1900 ejede han sin Fædregaard Lindet; 1910—11 foretog han en Rejse til Dansk-Vestindien, Central- og Sydamerika, væsentlig for at gøre Studier over Panamakanalen. H.s Forfatterskab knytter sig overvejende til Østen o. a. overseiske Egne. 1906 bearbejdede han A. Rørbergs Krigsoplevelser til Bogen „Episoder fra Port Arthurs Belejring“, og 1907 udgav han „Spionliv i Østen“, 1908 „Landflygtige Mennesker“, 1909 „Østens

Babylon“ og 1913 „Vestens Babylon“ (paa Grundlag af Rejsen 1910—11). H. vil i disse Bøger vise Forskellen mellem europæisk og asiatisk Kultur og Racens Betydning; uden at give noget kunstnerisk afrundet Hele rummer de megen Viden og gode Iagttagelser. I de senere Aar sysler H. med et stort tre Bindes Værk om Kina i Tiden 1898—1908; udkommet er 1. Bd., „Mod Kejserdømmets Opløsning“ (1917). Endvidere har han udgivet „Marie, Prinsesse af Danmark“ (1910) paa Grundlag af den afdødes egne Meddelelser samt i „Dansk Søfart og Søhandel“ (1919) skrevet Afsnittet „Sejl, Damp og Motor“; endelig leveret talrige Artikler til Dagspresse og illustrerede Blade. — Ugift.

P. E.

Litt.: Selvbibliografi i „Forfatterforeningens Festskrift“ 1919, S. 138; Johs. V. Jensen i „Politiken“ 25/8 1907; „København“ 11/6 og 29/5 1910.

Hoff, Vilhelmine Ulrike Alvilda Harbou (f. 18/12 1862), Læge, Kommunalpolitiker. F. i Rendsborg. Forældre: Generalmajor Johannes Harbou (s. d.) og Hustru. Blev Student 1885, studerede Matematik 1885—89 og blev Cand. med. 1895, var derefter paa Studierejse 1895 og Assistent ved Poliklinikkens gynækologiske Afdeling 1895—97 og nedsatte sig 1897 som praktiserende Læge i Kbh. Socialt og human

interesseret har Fru H. faaet adskillige Tillidshverv; 1905—18 var hun Medlem af Værgeraadet i Kbh., er med i Ledelsen af Børnesanatorierne for Kbh. og Omegn, den sjællandske Aandssvageanstalt, Nærumgaard Børnehjem og Julemærkekomitéen. Særlig er hun kendt gennem sin Virksomhed i Borgerrepræsentationen, hvortil hun valgtes 1909 og siden er genvalgt; fra 1913 er hun Viceformand. Ved sine klare Indlæg og sin store Arbejdskraft har hun gjort sin Gruppe, den radikale, store Tjenester og har i flere Aar været dens Budgetfører. Sine Interesser tro har hun især virket for Sundheds- og Hospitalsvæsen, Børneforsorg, Boligforhold, Byggeslovgivning og Lønspørgsmaal. — Gift 1899 Læge Emil H. (s. d.).

P. E.

Litt.: Slægt se „Adelsaarbogen“ 1897 og „Personalb. Tidsskr.“ II 2 1887; Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1885“ 1910; „Politiken“ 18/8 1917.

Hoff, Hans Emil Madsen (f. 18/8 1844), Læge. F. i Kbh. Forældre: Skomagermester Christen Madsen og Karen Hansen. Blev Student 1863, Cand. med. 1870, var Landkirurg (Fysikus) paa Færøerne 1872—83, praktiserende Læge i Kbh. fra 1883 og Dekanatssekretær ved Sundhedskollegiet 1883—1901. Han var Redaktør af Medicinalberetningen 1877—1901, af Sundhedskolle-

giets Forhandlinger 1883—1901 og af „Den civile Medicinallovgivning“ 1890—99, blev

Kredslæge 1887 og var Stadslæge i Kbh. 1897—1912, Medlem af Sundhedskollegiet og dets Dekan 1901—07, Sundhedsstyrelsens Formand 1912—18. H. er den nidkære og dygtige Embedslæge, hvis store Arbejdskraft og Energi har været stærkt beslægtet i den Række vigtige Poster, han i Aarenes Løb har beklædt i Medicinalvæsenets Tjeneste. Han har endvidere været taget med paa Raad i en Mængde Foreningsbestyrelser og Kommissioner af hygiejnisk og socialmedicinsk Natur, saasom vedrørende Prostitutionen og Kønssygdommenes Bekæmpelse, Epidemihospitalernes Forhold og Kbh.s Hospitalsforsyning, Sindssygeplejen, Næringsmiddelkontrollen og Tandlægestudiet. Udertil har han repræsenteret Danmark paa hygiejniske Kongresser og som Medlem af udenlandske Institutioner. Hans litterære Virksomhed udover den meget omfattende redaktionelle har ikke været stor. — Gift 1) 1872 Anna Elisabeth Margrethe Bay. Ægteskabet opløst 1897. 2) 1899 Alvilda Harbou (s. d.).

O. P.

Litt.: P. J. Schmidt: „Legatstifteren N. Brocks og Lene Bredals Slægt“ 5. Udg. 1891, S. 154; „Farmac. Tid.“ XXVIII 1918; „Arkiv f. Farmaci og Kemi“ s. A.; „Berl. Tid.“ 18/9 1919.

Hoff, William Johan (11/10 1832—24/1 1907), Præst. F. i Rendsborg. Forældre: Distriktslæge Johan Anton H. og Katharina Hannibaline Stockfleth. Blev Student 1851 og teologisk Kandidat 1857. Efter nogen Tids Virksomhed som Huslærer blev han 1860 Kapellan i Vallekilde og Hørve. Da Ernst Trier her 1865 havde oprettet sin Højskole, kom der efterhaanden et fortroligt Venskabsforhold i Stand

mellem de to, og en Kreds af de Tilhørere, som H. havde samlet omkring sin Prædikestol, oprettede 1873 Ubberup Valgmenighed med ham som Præst; hertil blev 1882 knyttet en Filialkirke i Vallekilde. 1894 blev han udnævnt til Præst for Menigheden i Vartov og virkede her til sin Død. H. var en betydelig Prædikant af den grundtvigske Retning, og hans dybe og inderlige Forkyndelse og hans sympatiske Personlighed skaffede ham ogsaa mange Venner i andre kirkelige Lejre. Stor Udbredelse har stadig hans Andagtsbog „Fra Kirken og fra Lønkamret“ I—II (6. Opl. 1908—09); endvidere

har han skrevet „Tre Kvinder“ (4. Opl. 1898), „Guds Ords Herlighed“ (1899) og forskellige andre mindre Skrifter. D. i Kbh. — Gift 1861 Elisabeth Marie Emilie Bonnevie, d. 1918. H. M.

Litt.: D. Thrap: „Familien Bonnevie“ 3. Udg. 1900; Vilh. Beck: „Erindringer fra mit Liv“ 1900; „Ill. Tid.“ 11/6 1905; R. Barner: „Minder“ II 1911, S. 193; „Aalborg Amtstid.“ 12.13/10 1914; Nekrologer i „Højskolebl.“ 1/2, 5/7, 12/7 og 10/7 1907 (af L. Schröder), „Liv og Kultur“ Marts s. A. (af K. Christensen), „For Kirke og Kultur“ XIV s. A. (af Th. Mau), „Til Minde om V. J. H.“ s. A., „Højskolebl.“ 8/2 s. A., „Dsk. Kirketid.“ 3/2 s. A. (af J. P. Bang), „Fra Vallekilde Folkehøjskole“ XIV s. A. (af Povl Hansen) og „Ill. Tid.“ 3/2 s. A.

Hoffensberg, Julius (20/7 1828—28/3 1895), Industridrivende. F. i Kbh. Forældre: Litograf Frantz H. og Else Kirstine Møller.

Lærte som ung Typografhaandværket i Nykøbing F., blev senere Assistent i Krigsministeriet og overtog 1855 et af en afdød Broder oprettet litografisk Etablissement, som han drev til 1874, da han blev Medstifter af det kendte grafiske Etablissement „H., Jespersen & Trap“, der ogsaa gav sig af med Bogtryk og Forlagsvirksomhed. H. trak sig tilbage 1888 paa Grund af Øjensvaghed. Sammen med N. K. Strøberg ejede han fra 1870 en Tid Silkeborg Papirfabrik. D. i Ordrup. — Gift 1) 1861 Mathilde Fahrner, d. 1871. 2) 1872 Margrethe Withusen. R. B.

Litt.: Krak: „Dann. ældste Forretn.“ 1913, S. 116; Nekrolog i „Nationaltid.“ 20/3 1895.

Hoffmann, Kai Anton Carl Nyholm (f. 31/8 1874), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Kaptein i Flaaden Villiam Richard Leopold H. og Armgaard Nyholm. Blev Student 1892, Cand. juris 1899, var derefter Assistent i Kriminalretten 1903—20, 1899—1902 Sagførerfuldmægtig i Kbh., 1903—18 Assistent i Finansministeriet, fra 1920 Fuldmægtig sst. Han debuterede 1899 med Digtsamlingen „Liljer i Mørket“. Den efterfulgtes hvert andet-tredie Aar af et nyt lille Bind Lyrik, eksklusivt og kræsent baade af Form og Indhold. I Rækkefølge kom „Byen og Havet“ (1902), „Riget“ (1905), „Under Solen“ (1907), „Blaa Strande“ (1911), „Hav og Rum“ (1913), „Hjem og Hjemland“ (1915), „Den store Vaar“ (1918), „Sværdtid er endt“ (1920). 1919 kom et Bind Betragtninger i Prosa „Blaanende Danmark“, delvis fra tidligere Tid. H. gaar ud fra Baudelaire og begynder med at søge Skønheden i Drømmens

Fjerne eller i Sindets syge Mørke. Men han befries efterhaanden fra den vage Tilværelsesmelankoli og ligner i sine senere Arbejder snarest Stuckenberg ved en karsk og sjælfuld Modtagelighed for Hverdagens, de simple Tings og de evige Forholds Skønhed og Stemning. I en særlig Grad har han givet det danske Landskabs Luft og Hav og de københavnske Farvetoner med en paa een Gang distinkt og stemningsmættet Stilkunst. Hans Danskhedsfølelse er først og fremmest betinget af hans Naturfølelse, men ogsaa Slægtsminder fra Krigen i 1864 gaar ind deri som et Element. H. har været litterær Konsulent ved Gyldendalske Forlag, nu ved V. Pios. — Gift 1903 Forfatterinden Eline Fischer.

G. C.
Litt.: Mødrene Slægt i Elvius og Guldrandsen: „Nyholm“ 1893, Hauch-Fausbøll: „Slægt-haandbogen“ og C. K. V. Nyholm: „Opt. om Familien Nyholm“ 1897; Selvbiografi i „Nationaltid.“ 27/2 1915; „Verdensspejlet“ 17/6 1906; Chr. Rimstedt i „Digtere i Forhør“ 1906; „Det ny Aarh.“ III 2 s. A.; „Ill. Tid.“ 13/2 1916 og „Spectator“ II 1917; „Bogvennen“ Febr. 1916; „Politiken“ 4/2 og 23/6 s. A.; Grandjean: „Studerterne fra 1892“ 1917; „Berl. Tid.“ 14/12 1918; „Ekstrabl.“ 12/10 1920; H. Ahlmann: „D. dsk. Parnas“ 1920.

Hoffmeyer, Henrik (f. 22/8 1865), Præst. F. i Storehedinge. Forældre: Fabrikant Thorvald Lauritz H. og Thalia Amalie Ohlenbostel. Blev Student 1883 og teologisk Kandidat 1888. 1890 udnævntes han til Vicepastor i Kauslunde, hvorfra han 1895 forflyttedes til Langaa og Øksendrup. 1898 kom han til Hovedstaden som Sekretær for „Kirkelig Forening for Indre Mission i Kbh.“, 1901 blev han 2.

residerende Kapellan ved Vor Frue Kirke, og 1909 kom han endelig til sit nuværende Embede som Sognepræst ved Frederiksberg Kirke; 1910 blev han tillige 3. Stiftsprovst for Sjælland og 1911 Provst for Frederiksberg. H. sidder inde med en betydelig teologisk Viden og stor Belæstning; 1908 udgav han „Kristendommens Sejr i Apostlenes Dage“. Om sin varme og tilforladelige Forskyndelse samler han meget store Tilhørerskarer, og i hans Sogn udfolder sig et kraftigt Menighedsliv. Ogsaa i det kirkelige Arbejde for videre Kredse indtager han en fremskudt Plads; siden 1905 har han saaledes været Formand for „Kirkelig Forening for Indre Mission i Kbh.“, han sidder i Bestyrelsen for Kbh.s Kirkefond og var 1904—19 Medlem af Diakonissestiftelsens Hovedbestyrelse. Han er ligeledes Formand for Almindelig dansk Præstekonvent, har været Formand for Dansk Præsteforening (1911—14) og er stadig Medlem af dens Bestyrelse; endelig maa ogsaa nævnes hans

Virksomhed for den vestindiske Kirkesag og Valdensermissionen. — Gift 1891 Kirsten Inge Hansen.

H. M.
Litt.: Slægt i Teilmann: „Stamt. over Familien Neergaard“ 1846, Th. Jensen: „Optegn. om Familien Jessen“ 1909 og Bøttiger og Volf: „Stamt. over Slægten Wolff“ 1912; C. Ottesen: „Studerterne fra 1883“ 1908.

Hoffmeyer, Julius Jens Emil (20/4 1841—27/10 1911), Biblioteksmand. F. i Kbh. Forældre: Oberst Andreas Brock H. og Juliane Jensine Emilie Bilfeldt. Blev Student 1860, tog Magisterkonferens i Botanik 1869 og en Tillægsexamen i Geografi 1885. 1869—1901 var han knyttet til Katedralskolen i Aarhus, fra 1892 som Overlærer. I en længere Aarrække var han tillige Bibliotekar ved Skolens Bibliotek,

og da Hovedparten af dette indgik i det 1901 oprettede Statsbibliotek i Aarhus, blev H. Bibliotekar ved dette og udraadte dermed af Skolens Tjeneste; 1903 fik han Titlen Overbibliotekar. Til den vanskelige Op-gave at organisere vort tredje største offentlige Bibliotek medbragte H. saa værdifulde Egenskaber som praktisk Sans og klart Overblik, men han manglede den fornødne Energi, og allerede 1905 (vang uheldige Forhold ved hans Regnskabsførelse ham bort fra Stillingen. Sine senere Aar tilbragte han med Fuldførelsen af sit store Værk om Aarhus Bys Historie (1904—11). Han har desuden udgivet et bibliografisk Arbejde om slesvig-holstensk Litteratur („Fra Regenburgs Samling“ 1896—98), og 1871 var han Medstifter og (indtil 1877) Redaktør af „Jyllandsposten“, der dengang var Organ for det saakaldte „Mellemparti“. D. i Kbh. — Gift 1872 Karen Biering.

S. D.
Litt.: E. Stensgård: „Statsbiblioteket i Aarhus“ 1902, „Aarhus Amtstid.“ 17/6 s. A.; Hans Jensen: „L. Bjørnbak“ 1919.

Hoffmeyer, Niels Volmer Biering (f. 5/12 1874), Forfatter. F. i Aarhus. Forældre: Overbibliotekar J. J. E. H. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1894, gik snart over i Journalistik og blev udenrigspolitisk Medarbejder ved „Nationaltidende“ 1898. 1904—09 opholdt han sig i Rom og Paris, var efter Hjemkomsten Teatermedarbejder ved „København“ og senere „Politiken“ (til 1914) og har derefter 1919 startet A/S Moderne Fællesrejser. Afset fra et Skuespil „Anna Raage“, der blev opført 1900 paa Aarhus Teater, begynder H.s Forfatteriskab 1903 med en moderne Køben-

havneroman „Caspar Daae“, der n. A. fulgtes af „Babylon“, med Motiv fra Judæernes sidste Landflygtighedsdage. Med „Ildfluer“ (1905) tog H. sit Stof fra italiensk Nutidsliv. Mellem 1906 og 1908 kom en Trilogi „Morgengry“ (en halv lyrisk Skildring af de første Mennesker), „Flugten fra Jorden“ og „Kain“, de sidste med Nutidsmotiver. 1911 kom „Den hellige Enfold“, vistnok hans bedste Fortælling. I Reglen iagttager H. kun Tidens Overfladeliv, og hans Fremstilling kan i Forhold dertil blive noget pretentiøs. I „Den hellige Enfold“ er der en vis stilfærdig Ironi, ellers søger H. de stærke Farver og de grelle Effekter. Et Skuespil „En lille Mor“ blev 1915 opført paa Dagmar-teatret, et andet „Alverdens Synd“ (1917) har gjort Lykke i hele Skandinavien. — Gift 1) 1902 Anna Hilda Lichtenberg. Ægteskabet opløst. 2) 1919 Gerda Emilie Ørnfelt. G. C. *Litt.*: „Masken“ ²⁵/₄ 1915; S. L. i „Politiken“ ²²/₁₀ 1911.

Hoffmeyer, Niels Henrik Cordulus (³/₆ 1836—¹⁰/₂ 1884), Meteorolog. F. i Kbh. Forældre: Oberst Andreas Brock H. og Juliane

Jensine Emilie Bilfeldt. Gik Officersvejen og blev 1863 Premierløjtnant i Artilleriet, men maatte i Febr. 1864 paa Grund af Sygdom hjemsendes fra Felten; han anvendtes en Tid som Kontrolofficer ved Hellebæk Geværfabrik; men ved Hærreduktionen s.

A. afgik han som Kaptajn. Efter at have genvundet sit Helbred studerede han Jernfabrikation i Frankrig og overtog derpaa Ledelsen af et Jernvalseværk, hvori Faderen var Parthaver; men Foretagendet betalte sig ikke, og 1868 tog han Ansættelse i Krigsministeriet; 1870—78 var han Kaptajn i Forstærkningen. — Imidlertid havde han faaet stærk Interesse for Meteorologien og fandt her sit rette Virkefelt. Oprettelsen af det danske meteorologiske Institut (1872), for hvilket han blev Bestyrer, skyldtes særlig hans Iver for denne Sag. Ved sit energiske Pionerarbejde vandt han i de følgende Aar et anset Navn inden for Meteorologien; han traadte i nær Forbindelse med udenlandske Meteorologer, og i Kraft af sine personlige Egenskaber blev han en virksom og skattet Deltager i de meteorologiske Kongresser. H. virkede kraftigt for Udviklingen af den internationale Vejrtjeneste. Han udgav en Tid synoptiske Kort (o: Kort over samtidige Tilstande) over Vejrforholdene i det nordatlantiske Omraade, og han fremhævede den store Betydning, telegrafiske Vejrmeddelelser fra Grønland, Island, Færøerne og Azorerne vilde have, hvad han bl. a. paaviste ved paa Grundlag af tidligere Observatio-

ner at udlede de sandsynlige Vejrforhold i Atlanterhavet paa bestemte Datoer og sammenlignende Resultatet med Angivelser i Skibsjournaler. D. i Kbh. — Gift 1866 Louise Hauberg, d. 1917. H. H.

Litt. Bldstrup: „Stamt. over Familierne Hauberg og Arboe“ 1911; Nekrologer i „Geogr. Tidsskr.“ VII 1883—84 (af Edv. Erslev), „Ill. Tid.“ ²⁴/₂ 1884 (af Ph. Wellbach), „Nutiden“ VIII s. A. og „Berl. Tid.“ ¹²/₂ s. A.

Hoffory, Johan Peter Julius (⁹/₂ 1855—¹²/₄ 1897), nordisk Filolog. F. i Aarhus. Forældre: Købmand Peter Julius H. og Anne Margrethe Ulrikke Lunne. Blev Student 1872, 1878 Magister i nordisk Filologi, studerede derefter i Berlin og Strasbourg, søgte 1883 for-gæves Lektoratet i Tysk i Kbh., blev s. A. Dr. phil. og 1887 Prof. extr. i nordisk Filologi ved Berlins Universitet, men var fra 1889 sindssyg.

H. havde allerede tidlig kastet sig over nordisk Sprogvidenskab og Fonetik; dette sidste Studium dyrkede han i Forbindelse med sin Skolekammerat Karl Verner, og ligesom denne hører han til de første, der anvender den moderne Fonetiks Resultater paa de gamle Sprog (Doktordisputatsen: „Oldnordiske Konsonantstudier“). Han er en skarp Systematiker, men aldeles blottet for umiddelbar Iagttagelsesevne, saa hans fonetiske Værker er en underlig Blanding af ondt og godt. Det blev næppe til Gavn for hans videnskabelige Udvikling, at en ungdommelig Letsindighed gjorde hans Ansættelse som Lektor i Tysk ved Kbh.s Universitet til intet og bragte ham til at søge Ansættelse i Berlin, hvor han kom under Müllenhoffs og Scherers overvældende Paavirkning. Den Mangel paa Virkelighedssans, som allerede hans første Værker vidner om, fik friere Spillerum, alt som han mere og mere kastede sig over Mytologi og Eddakritik, men hans grundige videnskabelige Skole og dristige Tænkning gjorde, at hans „Eddastudien“ (I, Berlin 1889) alligevel indeholder Guldkorn. Som Lærer havde han Evnen til at ilдне sine Tilhørere, og flere af hans Disciple har senere hørt til de førende i Myteforskningen. Ogsaa som Oversætter og Udgiver af Oversættelser af nordisk Litteratur fik han Betydning, især har han været af Betydning for Ibsens Indflydelse i Tyskland. D. i Westend ved Berlin. — Ugift. M. K.

Litt.: Selvbioografi i Univ. Progr. Novb. 1883; Univ. Aarb. 1884, S. 9 f.; „Tilskueren“ 1888, S. 61 f.; Cantor i „Studenterbogen“ 1896; Elvius: „200 Biogræber af Studenterne fra 1872“ 1897; Nekrologer i „Das Mag. f. Litt.“ LXVI 1897 (af A. Pnlower), „Acta Germanica“ V 1898 (af R. Henning), „Ark. f. nord. Filol.“ XIV s. A. (af A. Heusler), „Goethe-Jahrbuch“ XIX s. A. (af R.

M. Meyer), „Biograph. Jahrb.“ II a. A. (af W. Ranisch) og „Politiken“ 14/4 1897 (af V. Dahlerup).

Hofman, Hans de (¹⁰/₇ 1713—³/₂ 1793), historisk Samler. F. paa Skjerrildgaard ved Horsens. Forældre: Justitsraad Søren de H. og Karen Elisabeth Dreyer. Han blev opdraget hos en Morbroder i Kbh., hvor han 1731 blev Student og 1734 tog juridisk Eksamen. Efter at have foretaget en lang Studierejse til Udlandet fik han et Embede i Landvæsen- og Kommercekollegiet og var fra 1740

tilfælde Assessor i Borgretten. Men fra 1743 til 1760 levede han som privat Godsejer paa sin Fødegaard, til Dels optaget af de historiske, statistiske og juridiske Studier, som han allerede tidligere havde anvendt Flid paa, og som 1749 skaffede ham Plads i det kgl. danske Selskab. Dette Yndlingsarbejde opgav han ikke, efter at han 1760 var blevet Præsident i Fredericia og derpaa 1773 Amtmand over Koldinghus Amt. Iøvrig var han trods sine litterære Interesser en dygtig og virksom Embedsmand. Koldingegnen havde en forholdsvis velstillet og fremadstræbende Bondestand, og af denne indlagde han sig megen Fortjeneste under Gennemførelsen af de praktiske Landboreformer. Mest vil dog H. mindes for sit omfattende historiske Samlerarbejde, hvis Frugter særlig var: Fortsættelsen af „Danske Atlas“ efter Svogeren Erik Pontoppidans Død; H. forfattede i det væsentlige 4.—6. Del (1768—74) og medvirkede ved Udarbejdelsen af 7. og sidste Del (1781); fremdeles „Hofmans Fundatser“ (1755—80), en Samling af Aktstykker vedrørende private og offentlige Stiftelser med tilføjede værdifulde Noter, iøvrig planlagt og paabegyndt af Broderen Tycho de H. (s. d.). D. i Fredericia. — Gift 1) 1743 Bodil Biering, d. 1769. 2) 1770 Marie Elisabeth Ehrenfeldt, f. Beenfeldt, d. 1816. H. J. s.

Litt.: Slægt se T. de Hofman; „Danske Adelsmænd“ II 1778; Forord til de enkelte Bind af ovenn. Værker; „Hist. Tidsskr.“ I 4 1843, S. 301; C. Paludan-Müller i „Hist. Tidsskr.“ V 4 1883, S. 141 f.; „Vejle Amts Aarbøger“ 1911; Laur. Hasse: „Ligtale over H. de H.“ 1793; Nekrolog i „Minerva“ 1793 I; Breve i „Dsk. Mag.“ VI 3 1918—19.

Hofman, Holger Peter (f. ²/₄ 1868), Skuespiller, Teaterdirektor. F. i Aalborg. Forældre: Skibsfører Boie H. og Caroline Petersen. Han blev Elev af Herman Bang og debuterede hos Cortes i Randers ¹⁰/₆ 1890, var derefter i Aarene 1891—97 Skuespiller ved Kasino, Nørrebros Teater og i Provinser. Efter at have været knyttet til Folke-teatret i Aarene 1897—1900 debuterede han ⁴/₆ 1900 paa det Kgl. Teater, hvor han vir-

kede til Udgangen af Sæsonen 1913—14. Han har spillet et stort og broget Repertoire, men især tæller saadanne Roller med, hvor han har faaet Anvendelse for sit frodige Lune og sin friske Iagttagelsessevne overfor menneskelige Skrøbeligheder og Naragtigheder. Ogsaa adskillige Karakterroller har han spillet med Held. Nævnes kan af hans Roller Grosserer Isachsen i „Alexander den store“, Musiker Hansen i „Første Violin“, Verring i „Frie Hænder“, Krogstad i „Et Dukkehjem“, tre Hostrupske Roller som Peter Ravn, Chresten Madsen og Skriverhans, Titelrollen i „En Martyr“, Adam Bagge i „Hjælpen“, Jacob Skomager i „Jeppe paa Bjerget“, Ledermann i „Recensenten og Dyret“, August i „Sparekassen“, Tartuffe, gamle Werle i „Vildanden“, Henrik i „Pernilles korte Frøkenstand“, Martin i „Kongemagt“, Bubnow i „Natteherberg“. 1914 blev H. Direktør for Dagmar-teatret, der under hans Ledelse indtil 1919 bragte en Række Shaw'ske Lystspil til Opførelse samt August Strindbergs „Drømmespil“ og „Advent“ og Goethes „Faust“ I. Blandt hans Roller her kan især nævnes Professoren i „Pygmalion“. 1920 blev han engageret som Skuespiller og Scenesætter ved Det lille Teater. — Gift 1900 Olga Astrid Kreutzer. C. B. s.

Litt.: Fabricius: „Familien Fabricius“ 1913, S. 53; A. Gnudtzmann i „Teatret“ VI 1906—07; „Politiken“ 7/10 1911; „Masken“ 17/3 1912 og 22/3 1914; „Nationaltid.“ 12/7 1917; „Verden og vi“ 29/3 1918 og 4/4 1919; „Berl. Tid.“ 30/3 1919; „Ill. Tid.“ 8/4 1919; „Den danske Skueplads' Hlst. 1722—1900“ 1917; R. Nøllendam: „Folketeatrets Hlst. 1857—1908“ 1919.

Hofman, Tycho de (¹⁵/₁₂ 1714—¹⁴/₂ 1754), Genealog. F. paa Skjerrildgaard ved Horsens. Forældre: Justitsraad Søren de H. og Karen Elisabeth Dreyer. Blev privat dimitteret som Student 1735 og tog 1738 teologisk Eksamen, hvorefter han paa en Udenlandsrejse studerede Historie, Filosofi og Sprog. 1741 blev han Sekretær i det danske Kancelli, men allerede n. A. drog han igen udenlands som Ledsager af en fornem ung Herre. Efter sin Hjemkomst fra denne Rejse gjorde han et hurtigt Avancement; 1747 udnævntes han til Assessor i Kbh.s Hofret, 1750 til Assessor i Højesteret. H.s egentlige Interesse var dog ikke Embeds virksomhed, men historisk Studium og Forfattervirksomhed. Hans særlige Felt var Genealogi og Personalthistorie,

og hans Hovedværk i denne Retning var en Samling Levnedsbeskrivelser af berømte danske Adelsmænd, som han udgav paa Fransk 1746, og som efter hans Død udkom i dansk Oversættelse (1777—79). Endvidere maa nævnes, at han planlagde og paabegyndte Udgivelsen af „Hofmans Fundatser“, som blev fortsat og fuldført af Broderen Hans de H. (s. d.), da han selv blev revet bort, medens han endnu stod i sin fulde Virkekraft. H. var stærkt interesseret i Bogudstyr, og hans Værker udmærker sig ved smukke kobberstukne Vignetter. D. i Kbh. — Ugift.

H. J.

Litt.: S'ægt se Hans de H.; C. L. v. Scherevlien: „Leben des T. v. H.“ 1754; Werlauff: „Det kgl. dsk. Selskab“ 1847; C. Paludan-Müller i „Hist. Tidsskr.“ V 4 1883 S. 141 f.; Victor P. Christensen i „Aarbog for Bogn venner“ IV 1920.

Hofman Bang, Niels (¹⁸/₆ 1776—⁵/₃ 1855), Botaniker, Agronom. F. i Vejle. Forældre: Toldforvalter Claus Bang og Erica Pontoppidan. Blev i sit 9. Aar

indsat til Arving af Stamhuset Hofmansgave efter sin Grandonkel Konferensraad Niels Hofman, blev derefter opdraget paa Hofmansgave og blev Student 1793. Han interesserede sig tidlig for Naturen, og i Kbh., hvor han hørte Vahls Forelæsninger,

opgav han snart det juridiske Studium for det naturvidenskabelige. Han foretog flere Rejser med kendte Botanikere, bl. a. Vahl, og blev i det hele nøje knyttet til Botanikere herhjemme og i Udlandet. Paa sine Rejser studerede han ogsaa de nyere Agerdyrkningsmetoder. Han købte 1805 Bistrupgaard ved Roskilde, hvor han indførte og prøvede disse. Levede senere, efter 1810, et stille og lykkeligt Liv paa Hofmansgave, optaget af sine Interesser for praktisk Landbrug og for Botanik. H. B. interesserede sig særlig for Algerne og stod i Forbindelse med næsten alle Europas Algologer. Hans litterære videnskabelige Produktion er ikke stor, men han fik stor Betydning for algologisk Forskning herhjemme, bl. a. ved sin Paavirkning af Lyngbye. Ogsaa om agronomiske Emner har han skrevet, men ogsaa her var det mere hans personlige Paavirkning, der fik Betydning, idet han paa mange Maader blev en Foregangsmand, med Kartoffeldyrkning, Rajgræsdyrkning, Hørdyrkning, ligeledes med Mergling, Frugttræplantning og Hedeplantning. D. paa Hofmansgave. — Gift 1802 Charlotte Malling, d. 1879.

H. J.

Litt.: Slægt i Hundrup: „Stamt. over Oluf Bangs Efterk.“ 1875, S. M. Gjellerup i „Ill. Tid.“ ⁶/₁₁ 1881, O. M. Gjersing: „Stamt. over Efterk. af B. Hagen og A. M. Cöllner“ 1884, E. P. Pontoppidan: „Slægten Pontoppidan“ 1905 og Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Erindringer ved

L. Daae i „Personalb. Tidsskr.“ IV 1 1898; Claudsade: „Voyage à Stockholm“ 1845; Molbech: „Vidensk. Selsk. Hist. 1742—1842“ 1843; „Bot. Tidsskr.“ XII 1880—81; Mindeskrift af F. M. Liebman i „Overs. over Vidensk. Selsk. Fhdl.“ 1855; Breve i „Tidsskr. f. historisk Botanik“ I 1919.

Hofman Bang, Niels Erik (¹⁸/₇ 1803—²/₃ 1886), Landøkonom. F. paa Hofmansgave ved Odense. Forældre: Botanikeren Niels H. B. (s. d.) og Hustru.

Blev Student 1822, studerede derefter Mekanik og Naturvidenskab, samtidig med at han var Privatsekretær hos sin Morfader, Statsminister Ove Malling. 1827 rejste han til Tyskland, studerede hos Albrecht Thaer paa Möglin — Tidens mest ansete Landøkonom — og foretog Studierejse i Tyskland. Han lagde sig særlig efter Faareavl og Uldsortering, paa hvilke Omraader han ansaa for en Autoritet, saa at han 1831 blev Direktør for de kgl. svenske Schæferier. 1840 overtog han Forpagtningen af Hofmansgave, der tilfaldt ham som Stamhusbesidder efter Faderens Død 1855. Her indrettede han for egen Regning en landøkonomisk Lærestanstalt, der bestod i 10 Aar og besøgtes af 64 Elever, der overvejende hørte til den dannede og mere bemidlede Landmandsklasse. Desuden uddannedes ca. 70 Lærlinge i praktisk Landbrug med teoretisk Undervisning. H. B. forstod i sjælden Grad at meddele sine Elever Interesse for Undervisningen og de landøkonomiske Fag; han var tillige en flittig Skribent; der foreligger fra hans Haand ikke alene en Række selvstændige Skrifter som „Tilberedning af Chester-Ost“ (1848), „Dværgfrugttræernes Behandling“ (1872 og senere Udgaver), „Husdyravlens Grundsætninger“ (1876) m. m., men han skrev desuden en Mængde Artikler i forskellige Tidsskrifter som i „Meddelelser for Landmænd“ (udgivet af H. B. 1851—56), „Tidsskrift for Landøkonomi“, „Ugeskrift for Landmænd“ o. fl. St. Han skrev et klart Sprog og behandlede i en velordnet Fremstilling en Mængde forskelligartede Emner vedrørende Land- og Havebrug. Endnu i sine sidste Leveaar — 82 Aar gammel — skrev han i „Ugeskrift for Landmænd“ om saa forskellige Emner som Hundegræs, Udførsel af Havesager, Bygningsvæsen m. m. H. B. har bl. a. gjort sig fortjent ved Indførelse af Svenskarven og ved Forbedringer af Saamaskinen. Han har indført Alsikekløver og Italiensk Rajgræs i Græsmarken, virket for Rodfrugtdyrknings Udbredelse og Regnskabsvæsenets Indførelse i Landbruget. Særlig Interesse viede han Frugtavl paa Dværgtræer; endnu i 1890erne vidnede Hofmansgaves Have tydeligt herom. Han mente, at Husmændene

kunde skaffes bedre Kaar ved at fremme Havebruget og Frugtavlens. Allerede ved de første Landmandsforamlinger i 1840erne var H. B. en af de ledende Mænd, og han var en af de mest virksomme til at bane Vejen for Landbrugets stærke Udvikling efter Midten af forrige Aarhundrede. Han var en ualmindelig sympatetisk Personlighed, hvis utrættelige Virksomhed var præget af Kærlighed til hans Land og hans Medmennesker. D. paa Hofmangave. — Gift 1835 Martine Malling, d. 1869. A. C.

Litt.: Slægt se N. H. B.; Eckardt i „Landmandsbl.“ 1881; Galschlöt: „Landbrug og Landmænd i Danmark.“ 1888; „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; C. Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913; Bruun og Lange: „Danm. Havebrug“ 1920; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ²¹/₃ 1886; „Ugeskr. f. Landm.“ s. A. I, „Vort Havebrug“ s. A., „Medd. fra bot. Forening“ s. A. og „Fyns Stiftstid.“ ⁹/₃ s. A.

Hofman-Bang, Niels Oluf (f. ²⁷/₆ 1872), Landøkonom. F. i Kbh. Forældre: Stamhusbesidder Niels Erik H.-B. og Charlotte

Louise Müller. Sønnesøn af N. E. H. B. (s. d.). Blev Student 1890, havde derefter 2 Aars Uddannelse ved praktisk Landbrug, før han tog fat paa Studierne og blev statsvidenskabelig Kandidat 1896; han afsluttede sin Uddannelse med et 3-aarigt Ophold i Udlandet særlig i Schweiz, hvor han studerede Mejeribakteriologi, Fysiologi og Kemi. 1900—08 var han Assistent ved Landbohøjskolens landøkonomiske Forsøgsvirksomhed og er siden 1908 Forstander for Forsøgslaboratoriet. I sin 8-aarige Virksomhed som Assistent har H.-B. navnlig foretaget kemiske og bakteriologiske Undersøgelser, der stod i Forbindelse med de landøkonomiske Fodrings- og Mejeriforsøg; han var derfor godt inde i Forsøgslaboratoriets Arbejde og godt udrustet til at overtage Forstanderstillingen, da F. Friis (s. d.) traadte tilbage. Han har varetaget den vanskelige Stilling med Flid og Takt. Beretningerne fra Forsøgslaboratoriet er affattede med Omhu, og hele Arbejdet er præget af ansvarsfuld Grundighed. — Ugift. A. C.

Litt.: Slægt se N. H. B.; „Ugeskr. f. Landm.“ 1908 S. 168; „Studerne fra 1890“ 1915.

Hohlenberg, Frantz Christopher Henrik (¹⁶/₂ 1765—⁹/₁ 1804), Søofficer, Skibskonstruktør. F. i Aabenraa. Forældre: Kaptajn i Marinen Christian Carl Hendrik H. og Øllegaard Hedevig Grabow. Blev Sekondløjtnant 1782, studerede Krigsskibbygning ved en Række udenlandske Orlogshavne. Som Henrik Gerners kæreste og mest begavede Elev arvede han alle hans Papirer og udnævntes 32 Aar gammel til Fabrikmester, som Marinens højeste Tekniker og

Skibskonstruktør dengang benævnedes. H. var en højt begavet og genial Konstruktør, som i sin korte Funktionstid byggede 15 større og en Del mindre Krigsfartøjer, der afveg en Del fra tilvante Former og fik Kritikkens Bølger til at gaa højt indenfor Marinen. Hans Linieskibsformer siges, efter Flaaderovet 1807, at være efterbyggede af Englænderne. H. følte sig efterhaanden miskendt herhjemme, tog sin Afsked 1803 og ansattes som Havnemester paa St. Croix. D. i Kristianssted. — Gift 1795 Elisa(beth) Judithe Hagen, d. 1814. V. G.

Litt.: Slægt i Giersing: „Stamt. over Efterk. af B. Hagen og A. M. Cöllner“ 1884 og Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Garde: „D. dsk. Somagts Historie“ 1700—1814“ 1852.

Højer, Andreas (¹⁸/₅ 1690—²⁸/₈ 1739), Historiker, Jurist. F. i Karlum ved Tønder. Forældre: Præsten Johan H. og Hustru, født Fabricius. Han opdroges paa Tysk og drev i Halle polyhistoriske Studier, bl. a. i Historie og Jura, men med Medicinen som Hovedfag. 1713 kom han til Kbh., blev Lærer for J. G. Holsteins Sønner og var fra nu af paa Livstid knyttet til Danmark. 1717 søgte han forgæves at blive medicinsk Professor, 1718 udgav han „Kurzfassete Dänemarckiske Geschichte“, som maaske skulde kvalificere ham til et historisk Professorat, men kom til at volde ham store Ubehageligheder. I denne Bog, hvor Vægten helt var lagt paa de oldenborgske Kongers Tid, havde han nemlig brugt uforsigtige Ytringer og bl. a. skarpt kritiseret Holberg, som i den Anledning rykkede ud med et polemisk Skrift paa Latin (under Pseudonymet Poul Rytter); meget uheldigt maatte det være for H., at Regeringen officielt misbilligede hans Værk. Tilmed havde han samtidig vakt Gejstlighedens stærke Uvillie ved en latinsk juridisk Afhandling om Ægteskab mellem nær beslægtede. Men under al Modgang bevarede H. den ukuelige Villie til at gøre Karrière, og snart lysnede det for ham. 1721 blev han knyttet til den norske Matrikelkommission og begyndte dermed en snart omfattende Virksomhed som Kollegieembedsmand. 1722 blev han kgl. Historiograf med den Opgave at skrive Frederik IV's Historie. Med den største Flid udarbejdede H. 12 — nu i Rigsarkivet opbevarede — skrevne Folianter, hvori han giver en udførlig Skildring af Danmarks Historie i Tiden fra 1699 til 1711, idet han for hvert enkelt Aar meddeler større og mindre Begivenheder i rent analytisk Form. Som knyttet til Dronning Anna Sofies Parti mistede H. ved Christian VI's Tronbesti-

gelse sine Stillinger. I den nærmest følgende Tid udarbejdede han „König Friedrich des Vierten glorwürdigste Leben“, en mere kortfattet, men fuldstændig Danmarkshistorie fra Frederik IV.s Tid (først udgivet paa Tryk af N. Falck 1829). Fra 1734 blev H. imidlertid atter forfremmet til betydningsfulde offentlige Embeder; han blev Professor i Natur-, Folke- og Statsret og kom desuden til at beklæde en hel Række Direktør- og Kollegiestillinger, som imidlertid snart en tidlig Død skulde rive den rastløs flittige Mand bort fra. H.s Arbejdskraft var ganske overordentlig og hans Evner usædvanlig omfattende. Kun kort Tid virkede han som juridisk Professor, men ved at fremhæve det nationale Lovstof paa Bekostning af Romerretten blev han dog Grundlægger af en dansk-norsk Retsvidenskab. Som Historiker tilkommer der ham for hans Arbejde over Frederik IV.s Tid en meget fremragende Plads. D. i Slesvig. — Gift 1735 Elsabe Margrethe Ambders, d. efter 1770, Enke efter Andreas Nissen.

H. J. s.

Litt.: Falcks Samml. III 1824, „Kbh. Skilder!“ 80/5 1829; E. Lobedanz i „Dsk. Maanedsskr.“ 1867 II; C. Paludan-Müller i „Hist. Tidsskr.“ V 4 1883, L. Daas i „Vidar“ I 1887; H. F. Rørdam; „Hist. Saml. og Studier“ I—IV 1891—1902; E. Holm: „Danm.-Norges Hist. 1720—1814“ I—II 1891—94; Jul. Petersen: „Den dsk. Lægevidenskab 1700—50“ 1893; L. Koch: „Chr. VI's Hist.“ 1886; Breve I „Kirkeh. Saml.“ V 3 1905.

Holbech, Jens Andreas Christian (6/12 1815—29/12 1885), Skolemand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Jens Jørgen H. og Vilhelmine Louise Dorothea Fischer. Blev Student 1833, Cand. theol. 1838, var i nogle Aar Lærer ved Randers Latinskole, blev 1844 Adjunkt og 1855 Overlærer ved Metropolitanskolen. Han gjorde omfattende pædagogiske Studier, og da han ejede en ualmindelig Evne til at sætte sig

ind i Ungdommens Tankegang, blev han en meget anset Lærer. Da V. A. Borgen 1859 blev Minister, og Borgerrepræsentationen forkastede Magistratens Indstilling af Raudmand Gammeltoft, blev H. 1860 udnævnt til Skoledirektør i Kbh. Han var en folkelig, frejdig, bred, jovial Mand, der paa sine mange Skolebesøg vandt Lærerpersonalet, men ogsaa forstod at optræde med stor Myndighed. I Aarene efter 1860 voksede Skolevæsenet med rivende Hast, men H. fulgte Udviklingen saa godt, at den ikke sprængte Rammerne. Der opførtes mange Skoler og gennemførtes mange vigtige Reforme: Lærernes Kaar forbedredes, Lærefagene udvidedes, Eksamenforholdene ordnedes, og der kom en fælles Undervisningsplan. H. var især ivrig for at give Lærer-

inder Adgang til de københavnske Skoler; han interesserede sig stærkt for Læreruddannelsen — bl. a. som Formand for Censurkommissionen for Lærereksamen og Ministeriets Konsulent i Skolesager —, og det var under ham, at Skolehygiejnen begyndte at spille en betydelig Rolle. H. søgte gerne at holde sin egen Person i Baggrunden; han brød sig ikke meget om Teorier, men dømte især efter de praktiske Virkninger. D. i Kbh. — Gift 1) 1841 Henriette Frederikke Sødbring, d. 1844. 2) 1860 Birgitte Sophie Larsen, d. 1915.

K. K.

Litt.: Selvbibliografi i Metropolitanskolens Progr. 1845; Joak. Larsen: „Bidrag til Kbh.s offentlige Skolevæsens Hist.“ 1881 og „Bidrag til d. dsk. Folkeskoles Hist. 1818—98“ 1899; „Ill. Tid.“ 1/5 1885; M. Vogellus: „Kbh.s Kommuneskole 1814—1914“ 1914; „Berl. Tid.“ 6/12 1915; Dalberg og Plum: „Metropolitanskolens Hist.“ 1915; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 24/12 1885 og „Nutiden“ X 1886.

Holbeck, Hans Steenstrup (f. 24/5 1867), historisk Forfatter. F. i Odense. Forældre: Grosserer Hans Carl Georg H. og Laura Magda Holbek. Blev Student 1885 og Cand. mag. i Historie, Fransk og Latin 1891. Han havde allerede for Eksamen begyndt Lærervirksomhed (ved Velgørenhedsselskabets Skole, de Brock'ske Handelsskoler og Frederikssens Skole i Ordrup), blev 1891 Time- lærer i Rønne, Adjunkt

sst. 1894 og Overlærer 1913, endelig 1918 Rektor i Odense. H., der 1891 og 1902 har opholdt sig to Halvaar i Paris, har særlig kastet sig over fransk Historie under Klasicismen; 1907 skrev han „Fra det klassiske Frankrig“ og 1908 „Madame de Maintenon“ og gav her, støttet paa grundig Læsning og Studium, et velformet, sympatisk Billede af Maitressen ud fra nye Synspunkter. 1911 kom „En Oppositionsmand under Ludvig XIV“, en Skildring af Charles Irenée Castel, Abbé de St. Pierre. H. er som Forfatter klar og underholdende og virker fuldt troværdig. Foruden de nævnte Bøger har han skrevet talrige Artikler i Presse og Tidsskrifter, bl. a. en Serie i „Fyns Stiftstidende“ om dansk politisk Historie 1866—1901. 1920 har han overtaget Redaktionen af et større Værk om Odense Bys Historie. — Gift 1892 Ellen Johanne Friis.

P. E.

Litt.: „Stamt. over V. H. Beyers Etterk.“ 1904; Selvbibliografi i Odense Skoles Progr. 1919; J. P. Jacobsen i „Det ny Aarh.“ VI 1 1908—09; „Nationaltid.“ 14/11 1908; Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1885“ 1910; H. Orlrik i „Nordisk tidsskrift“ 1911; „Dagens Nyheder“ 12/6 1918.

Holbeck, Johannes (13/11 1872—14/5 1903), Tegner, Forfatter. F. i Aarby ved Kalundborg. Forældre: Pastor Christian Ohnsorg H. og Ludovika Frederikke Marie Thune. Blev Student 1891 og dimitteredes fra Teknisk

Skole til Kunstakademiet, som han besøgte Foraarssemestret 1893. Sin egentlige kunstneriske Uddannelse fik han paa Ecole des Beaux-Arts under Gustave Moreau og Gérôme ved tre Pariserophold Efteraaret 1893—Sommeren 1895, 1898 og Sept. 1901—02. Efter sin Hjemkomst fra det første af disse begyndte H. at levere Tegninger til Blade som

„København“ og „Politiken“. Han udgav selv „Omkring Midlet“ (1899) og „6 Tegninger af J. H. til Digte af Erik Waage“ (1901); efter hans Død kom „Dekadent Barbari“ (1904) — alt bitter Filosoferen over Livet og dets Foreteelser i Tegninger med Tekster og i Prosafortællinger. Medens Tegningernes Kunstværdi er højt omtvistelig, vidner enkelte af hans malede Studier om et ret betydeligt malerisk Talent (især et Selvportræt, gengivet i „Verdens-Spejlet“), som han imidlertid selv lod upaaagtet for sine ofte dybe Grublerier. Han naaede ikke at kæmpe sig igennem til et endeligt, klart Resultat, men var i sin Filosofi forud for sine Samtidige. Som Personlighed er han et typisk Udtryk for Tidens (ikke forstaaede) Trang til Religion. D. i Kbh. — Ugift. S. S.

Litt.: Slægt i Hlort-Lorenzen: „De Fredericiabruun'er“ 1880, S. 29; „Politiken“ 17/4 1899, 29/7 1901 og 20/6 1904 (af Viggo Stuckenberg); „København“ 7/8 1901, 16.22/5 1903 (af Fr. Olsen) og 4/11 s. A.; „Ill. Tid.“ 24/6 s. A. (af L. Levy); „Tidsskr. f. Aandskultur“ s. A.; „Det ny Aarh.“ I 1903—04, S. 290—95; „Nationaltid.“ 2/2, 21/2 (af Johs. Jørgensen), 29/6 1904 og 3/7 1918 (af Jens Lund); „Vestsjællands Soc.-Dem.“ 14/6, 15/6, 16/6 1911; „Kl. 12.“ 29/6 1904; „Kristeligt Dagblad“ 2/7 1904; „Verdens-Spejlet“ 13/11 1904; Kal Hoffmann i „Litteraturen“ August 1919, S. 312—19; „Studerterne fra 1891“ 1916.

Holberg, Antoinette (Agis) (f. 10/9 1878), Skuespillerinde. F. i Aarhus. Forældre: Bogtrykker Anthon Nielsen og Anna Jæger. Debuterede i Frederikshavn 1896, engageredes derpaa til Aarhus Theater og har fra 1905 tilhørt den københavnske Teaterverden, været ved Kasino 1905—07, ved Dagmartheatret 1907—15, ved Alexandrateatret 1915—17 og er nu atter knyttet til Dagmartheatret. Fru H. har i de 24 Aar,

hun har tilhørt Scenen, spillet et stort og broget Repertoire, hun har baade optraadt i rørende og stærkt kolorerede Roller og vist megen Iagttagelsesevne og et friskt, haandfast Humør med Tilbøjelighed til den stærke Understregning. Hendes vigtigste Roller er Madame St. Gène, Johanne i „Ung-

domsleg“, Marthe i „Faust“, Mine Tokkerup i „En Spurv i Tranedans“, Toinette i „Den indbildt Syge“, Md. Rask i „Henrik IV“, Hanne i „Vognmand Henschel“, Fru Bergmann i „Vaarbrud“, Fru Lechat i „Forretning er Forretning“ og Svigermoderen i „Hævnen“, en Liste, der giver Vidnesbyrd om Alsidighed og kunstnerisk Ihærdighed. — Gift 1) 1903 Forfatteren Andreas Winding (s. d.). Ægteskabet opløst. 2) 1918 Assurandør Erik H. C. Bs.

Litt.: Chr. Houmark i „Masken“ 8/10 1910; „Publikum“ 1910—11, Nr. 5.

Holberg, Ludvig (8/12 1684—28/1 1754), Historiker, Digter, Filosof. F. i Bergen. Forældre: Oberstløjtnant Christen Nielsen H. og Karen Lem. Sine Forældre mistede han tidlig, kom derefter i Husset hos Slægtninge og overlodes snart til at klare sig gennem Tilværelsen paa egen Haand og som han bedst kunde. 1702 blev han Student, 1704 teologisk Kandidat, men blivende Sted fandt han foreløbig ikke; Tran-

gen til at se og lære, Vovemod og Eventyrlyst drev ham Gang efter Gang ud i Europa. Allerede samme Efteraar gjorde han sine faa Ejendele i rede Penge og begav sig fra sin Fødeby, hvor han havde taget Plads som Huslærer, ud paa sin første Udenlandrejse, der havde Holland til Maal; formedelst utilstrækkelige Midler fik den en noget vagabondagtig Afslutning. Hjemkommen forsøgte han sig som Sproglærer i Kristiansand og drog i Foraaret 1706 paa ny ud, denne Gang til London og Oxford, hvor han helligede sig til historiske Studier og ivrig dyrkede Musikken, for hvilken han havde megen Sans. Efter 2 Aars Ophold i England tog han 1708 til Kbh. (Norge gensaa han ikke mere), rejste om Efteraaret til Tyskland som Hovmester for en Professorsøn og var derefter igen Huslærer, indtil han i Aug. 1709 blev Alumnus paa Borchs Kollegium. Her tilbragte han de følgende Aar til 1714 under fortsatte historiske Studier, som han udstrakte til at medindbefatte moderne Retsfilosofi i hollandske og tyske Lærdes Fremstilling. Særlig Pufendorfs Skrifter fængslede ham og blev bestemmende for Arten af hans første Forfatterskab: „Introduction til de europæiske Rigers Historie“ (1711), „Anhang til de europæiske Rigers Historie“ (1713) og „Introduction til Natur- og Folkerettens Kundskab“ (1716). De viser, at han 30 Aar gammel endnu ikke med sin egen Personlighed beherskede det modtagne Stof; kun i Fortalerne samt stedvis i „Anhanget“ ses Glimt af den Aand, vi erkender for holbergsk. Heller ikke slog disse Bøger straks an i Publikum; derimod skaffede de ham

efter Ansøgning Løfte om et Professorat ved Universitetet, og da hertil føjedes et Rejsestipendium, tiltraadte han i Foraaret 1714 sin 4. Udenlandsrejse, den længste og for hans aandelige Udvikling aabenbart betydningsfuldeste af dem alle. Over Holland og Belgien kom han til Paris, hvor han forblev i 1½ Aar. En stor Del af sin Tid tilbragte han paa Bibliotekerne og stiftede her Bekendtskab med den nyere franske Litteratur; navnlig Bayles søgende Skepsis gjorde Indtryk paa ham, som han sent glemte. Ud paa Sommeren 1715 brød han op med Italien som Maal; paa falsk Pas, i delvis blandet Selskab, til Fods og i Trækskøjte drog han til Marseille, derfra søvarts til Genua, hvor han ensom og forladt var Døden nær af Feber, og naaede endelig Rom. Med Studierne blev det her ikke stort bevendt, da de Bøger, han forlangte paa Bibliotekerne, for det meste tilhørte de af den kirkelige Censur forbudte; det var da Staden selv, dens Mindesmærker og Folkeliv, han viede sin Opmærksomhed. Sidst i Febr. 1716 forlod han Rom for Hjemgaende; han tilbagelagde Vejen, der førte ham bl. a. over Alperne, til Fods lige til Paris; til Kbh. ankom han hen paa Sommeren. Et Aarstid nød han Understøttelse af Universitetets Midler og kaldedes derpaa i Decbr. 1717 til Professor, som vanlig i Elementærfaget Metafysik, fra hvilket han 1720 rykkede op i Professoratet i latinsk Veltalenhed (eloquentia). Lære- og Vandreaarene var hermed til Ende. Hvad han havde tilegnet sig gennem Læsning og Oplevelser paa de lange Rejser i Berøring med Folk af alle Samfundslag, staar ikke længere i ufornøjet Forhold til hans Personlighed; det har nu gennemtrængt denne og i Forening med oprindelige Anlæg i ham een Gang for alle skabt hans litterære Fysiognomi: den klare Forstandighed og den urokkelige Bønsens i Pagt med et velsignet Humør, der melder sig i samme Øjeblik, han sætter Pen til Papiret. Gennembrudet skete paa et af ham ikke før betraadt Felt, Digtkunstens, som Følge af den „poetiske Raptus“, der ved 35-Aars Alderen kom over ham, og hvis Magt han ganske var undergivet de nærmest følgende Aar. Den indledes af det komiske Heltedigt „Peder Paars“, der saa Lyset stykkevis 1719—20 og vakte en Opsigt, som ved Rostgaards ubegavede Klage for en Stund tegnede til at kunne blive ubehagelig for Forf.; fra Formens Side kan det ikke maale sig med sine europæiske Aner, men det er deres Jævnbyrdige i Skildringens Kraft og Lune. Det efterfulgtes af en lille Række „Skæmtedigte“ i mere gammeldags Stil, der udkom samlede tidlig paa Aaret 1722, og inden dette var til Ende, stod han midt i Arbejdet for det s. A. oprettede Teater i Lille Grønnegade. Med „Den politiske Kandestøber“ holdt han 2. Forestillingsaften, ^{26/9}

1722 (en Lørdag), sit Indtog paa Scenen; før Aarets Udgang var 4 andre af hans Kommedier opførte („Den Vægeismdede“, „Jean de France“, „Jeppe paa Bjerget“ og „Gert Westphaler“), og hen paa Foraaret 1723 havde han, der befandt sig under et Højtryk af Inspiration og Skabertrang, yderligere 10 liggende færdige (deriblandt „11. Juni“, „Barselstuen“, „Jacob von Thyboe“, „Den Stundesløse“, „Erasmus Montanus“ og „Ulykses von Ithacia.“). Adskillige af Skikkelserne og Situationerne i dem var allerede dragne forbi hans indre Blik, da han skrev „Peder Paars“; saa vidt muligt søgte han derimod at undgaa saadanne Karakterer og Sujetter, som forekom ham tilfredsstillende behandlede af hans dramaturgiske Læremestre Plautus, den italienske Maskekomedie og Molière, fra hvilke han iøvrig laaner manges en Enkelthed. Det er paa disse Karakterkuespil, der med et Par Undtagelser alle er i 5 Akter, at hans Berømmelse som en af Verdens største Komedieforfattere først og fremmest hviler; med Brede og Frodighed i sit Syn paa Livet og Menneskene forener han en uovertræffelig Sikkerhed i Replikken og en overdaadig Rigdom af levende Smaatræk i Situationsmaleriet. Sin Virksomhed for Teatret fortsatte han efter Foraaret 1723 med lettere Intrigestykker, der er i 1 eller 3 Akter og har Personer med staaende Navne i Maskekomediens Maner; mellem dem er „Maskerade“ og en lille Perle af overgiven Komik som „Julestuen“. Men snart viste Følgerne af den forcerede Produktion sig i Form af tiltagende Træthed og Nervositet; for at erholde en nødvendig Rekreation begav han sig da i Sommeren 1725 ud paa sin 5. (og sidste) Udenlandsrejse og tog til Paris, hvor han forgæves søgte at skaffe sine Komedier Indpas paa franske Scener. Efter Hjemkomsten i 1726 offentliggjorde han det før Rejsen paabegyndte Digt „Metamorphoses“, der bærer tydeligt Præg af at være blevet til i en Periode af sjællig Slaphed. At en mærkelig Episode i hans litterære Tilværelse havde faaet sin Afslutning, følte han selv, og i et fingeret „Brev til en højfornem Herre“, der udkom 1728, gav han paa Latin den lærde Verden en Redegørelse for, hvad han havde udrettet, tillige med et Tilbageskue over sit Liv og sin Karakter. Han vendte sig derefter atter til sin Ungdoms afbrudte Studier, saa meget mere, som han 1730 overtog Lærestolen i Historie ved Universitetet. Ved Indgangen til dette nye Afsnit af hans Skribentvirksomhed staar den i længere Tid forberedte „Danmarks og Norges Beskrivelse“ (1729). Ogsaa den bar Mærker af Depressionsperioden over sig; særlig er den udførlige Skildring af de oldenborgske Kongers Historie, som er optaget heri, tung i Udførelsen. Det var dog kun et forbigaaende Stadium. Igen paa sine Evners fulde Højde viser han sig allerede i sit

næste Arbejde, den voluminøse „Danmarks Riges Historie“ (1732—35); ved sin lyse Disposition, sine sunde Domme og sin livfulde Fremstilling er dette hans Hovedværk som Historiker tiltrækkende den Dag i Dag. Og fra nu af skrider hans Produktion ustandselig frem i et bredt og sikkert Leje som en mægtig Strøm, der efterhaanden skyder Grene ud til mange forskellige Sider. 1733 kom de latinske Lærebøger i Verdenshistorie og Geografi, der fandt Anvendelse det halve Europa over; 1737 den mønsterværdige lille „Bergens Beskrivelse“; 1738 den underholdende „Almindelig Kirkehistorie“; 1739 „Heltehistorier“ og 1745 „Heltindehistorier“, der efter Plutarks Eksempel sammenstiller historiske Biografer til gensidig Belysning; den store „Jødiske Historie“ udkom 1742. En stadig Genstand for hans Betragtning og Overvejelse var hans eget Liv og Karakter; to Gange skrev han Fortsættelser af sin latinske Levnedbeskrivelse og udgav dem sammen med sine ligeledes latinske Epigrammer 1737 og 1743 i „Opuscula latina“. Sine Tanker om en fornuftmæssig Samfundsindretning og Livsopfattelse nedlagde han 1741 i Romanen „Niels Klim“, som han med Europa for Øje forfattede paa Latin, og i „Moralske Tanker“ (1744) beskæftigede han sig med religiøse Spørgsmaal, der, alt som han blev ældre, stærkere og stærkere paatrængte sig ham; han kræver Ret for Selvtænkning og Kritik, fordrer ubetinget Tolerance og sætter Livet over Læren, det etiske over det dogmatiske. Vide Kredse af Folket fik han i Aarenes Løb i Tale gennem sine Skrifter, der ikke blot skaffede ham Anseelse som ingen anden i Tiden men ogsaa betydelige Indtægter, som han med megen Forretningsdygtighed paa forskellig Maade vidste at øge. Sine Penge anlagde han fra 1740 i Jordegods i Midtsjælland (Brorup, Tersløse); 1747 blev han optaget i Adelsstanden som Baron samtidig med, at han testamenterede sine Godser, sit Bibliotek og en større Kapital til det genoprettede Sorø Akademi. Utilgængelig for fremmede, vanskelig i Omgang med nærmere staaende skænkede han egentlig blot Publikum sin Fortrolighed. Ved Skrivebordet delagtiggjorde han det lige til det sidste i alt, hvad der mødte ham i Bøger som i det daglige Liv. Herom aflægger hans „Epistler“, der udkom 1748—54, et monumentalt Vidnesbyrd. De har endnu bevaret deres Friskhed, hvilket ikke i samme Grad kan siges om de delvis allegoriserende og filosofierende Komedier, han med Udgangspunkter i „Niels Klim“ skrev efter Skuepladsens Genaabning i 1747. Efter længere Tids Svagelighed og svære Lidelser døde han i Kbh. og blev under megen Højtidelighed begravet i Sorø. At der med ham gik en Aandens Stormand bort, var der i Datiden almindelig Forstaaelse af. — Hans samlede Skrifter udgives siden 1913 af Carl

Redaktionen sluttet 24/ 21.

S. Petersen; blandt de mangfoldige Udgaver af de enkelte Værker fremhæves Jul. Martensens af Komedierne (1897—1909) og Chr. Bruuns af Epistlerne (1865—75) samt N. V. Dorphs Oversættelse af „Niels Klim“ med E. C. Werlauffs Oplysninger (1841, 3. Udg. 1874). — Ugift. C. S. P.

Litt.: Slægt i C. Delbøge; „Stamt. over Familien H.“ 1884 — H.s latinske Selvbioografi i dansk Overs. fra 1745 (udg. af I. Levin 1857), ny Overs. af K. L. Rahbek 1814, af Fr. Winkel Horn 1897; V. Dahlerup; „Om H.s sidste Autobiografi“ 1893; V. Olsvig; „Det store Vendepunkt i H.s Liv“ 1895; Chr. Bruun; „Om H.s trede Epistler indeholdende hans Selvbioografi“ 1895; V. Olsvig; „Om H.s saakaldte Selvbioografi“ 1903 —05; Just Bing; „H.s første Levnedsbrev“ 1904; K. Mortensen; „H.s første Levnedsbrev“ 1914; Carl S. Petersen; „Ogsaa en H.-Forsker [V. Olsvig]“ 1914. — J. A. Schebe; „Nachricht von dem Leben H.s“ 1764; overs. paa Dansk 1884 af Carl Ewald; E. C. Werlauff; „Holbergiana“ 1856; R. Prutz; „H. sein Leben und Schriften“ 1857; M. N. C. Kall-Rasmussen; „Bidrag til H. Biografi for Aarene 1702—14“ 1858; C. W. Smith; „Om H.s Levnet og populære Skrifter“ 1858; L. Daae; „Optegnelser til H.s Biografi“ 1872; L. Daae; „Nogle holbergske Analecter“ 1873; O. Nielsen; „København paa H.s Tid“ 1884; G. Brandes; „L. H.“ 1884; K. Warburg; „H. i Sverige“ 1884; E. Sars; „Tale ved Universitetets H.-Fest“ 1884; L. Daae; „L. H.“ 1886; L. Koch; „H. og Sorø Akademi“ 1887; J. Bidstrup; „H. og Sorø Akademi“ 1893; Vilh. Andersen; „H. paa Tersløsegaard“ 1904; Chr. Bruun; „H. og Tersløsegaard“ 1905; J. Nordahl-Olsen; „H. i Bergen“ 1905; Adolf Hansen; „Engelsk Indflydelse paa dansk Aandsliv og Litteratur i 18. Aarh.“ 1906; Vilh. Andersen; „Tider og Typer. Erasmus II“ 1909; V. Olsvig; „H.s unge Dage“ 1912; J. Paludan; „Fransk-engelsk Indflydelse paa Danmarks Litteratur i H.s Tidsalder“ 1913; V. Olsvig; „H. og England“ 1913; A. Repholt; „Lidt om H.-Portrætter“ 1913; Just Bing; „L. H.“ 1917; Th. A. Müller; „Holbergportrætter“ 1918; „H.-Aarbog red. af Francis Bull og Carl S. Petersen“ 1920 ff. — E. C. Werlauff; „Oplysninger til H.s Peder Paars“ 1862; Chr. Bruun; „H.s Peder Paars. Et Afsnit af en H.-Bibliografi“ 1862; Just Bing; „H.s Peder Paars“ 1904; Niels Møller; „Komiske Heltedigte“ 1904; Carl S. Petersen; „Om de ældste Udgaver af H.s Peder Paars“ 1914; Karl Madsen; „Illustrationerne til H.s Peder Paars“ 1919. — K. L. Rahbek; „Om H. som Lystspildigter og om hans Lystespil“ 1815—17; O. A. Toppelius; „H.s Komedier“ 1856; E. C. Werlauff; „Historiske Antegnelser til H.s 18 første Lystespil“ 1858; A. Legrelle; „H. consideré comme imitateur de Molière“ 1864; O. Skavian; „H. som Komedieforfatter“ 1872; Jul. Hofory; „Om H.s Komediedigtning“ 1887; G. Brandes; „H. som Komedieforfatter“ 1887; Edg. Collin; „Holbergske Skuespillere“ 1888; Axel Grandjean; „Traditionel Musik til Komedierne“ 1888; Otto Zinck; „Holbergsk Teaterstatistik“ 1888; J. Paludan; „H.s Forhold til det ældre tyske Drama“ 1889; E. Gigas; „H. og Spanierne“ 1898; Vilh. Møller; „Omkring Teatret i Lille Grønnegade“ 1898; E. Brandes; „H. og hans Scene“ 1898; Just Bing; „H. Roatgaard og Montagu“ 1900; O. J. Campbell; „The Comedies of H.“ 1914; E. Nystrom; „Den danske Komedies Oprindelse“ 1918; J. C. Normann; „H. paa Teatret“ 1919; Hans Brix; „H.“ 1920. — Chr. Bruun; „H. som Lærer i Historie“ 1872; C. Paludan-Müller; „Dansk Historiografi i 18. Aarh.“ 1883; E. Erslev; „H. som Geograf“ 1884; M. Stub Irgens; „H. i Bergens Beskrivelse“ 1906; S. Høst; „Om H.s historiske Skrifter“ 1913; Francis Bull; „H. som Historiker“ 1913. — E. Holm; „H.s statsretlige og politiske Synsmaader“ 1879; H. L. Bisgaard; „Den danske Nationalekonomi i 18. Aarh.“ 1902; Gerh. Gran; „H.s Indledning til Naturretten“ 1905. — J. Paludan; „Om H.s Niels Klim“ 1878. — R. Nielsen;

„Om H.s Kirkehistorie og Teologi“ 1867; Oscar Hansen: „Filosofien i Danmark“ 1897; H. Høffding: „H. som Filosof“ 1903; Ludv. Selmar: „H. og Religionen“ 1914. — Chr. Bruun: „Fortegnelse over en Del af H.s Bibliotek“ 1869. — P. Botten Hansen: „Nogle utrykte Breve fra H.“ 1858; V. Dahlerup: „H.s Privatbreve“ 1897; G. L. Wad: „Et Brev fra H.“ 1904; Carl S. Petersen: „Et Brev til H.“ 1910; Holger Hansen: „Nogle Breve til og fra H.“ 1912; Carl S. Petersen: „Et Brev fra H.“ 1913.

Holberg, Ludvig ($\frac{9}{8}$ 1847— $\frac{9}{8}$ 1913), Retshistoriker. F. i Skaarup ved Svendborg. Forældre: Sognepræst Diderik August H. og

Henriette Sophie Worsaae. Blev Student 1865, Cand. juris 1871, Overretssagfører 1875. Som Forfatter debuterede H. med „Engelsk Parlamentarisme belyst ved Kongemagtens, Ministeriets og Parlamentets forfatningsmæssige Stilling før og nu“ (1884); fra Studier over engelske

Forfatningsforhold førtes han til Undersøgelser over dansk middelalderlig Statsret, hvilken han derefter belyste i en Række Skrifter, der vidnede baade om Idefyldte og Kombinationsevne, men som heller ikke — Begynderarbejderne i det mindste — skydede Hypoteser eller vovede Slutninger. I Disputatsen „Leges Waldemari regis. Kong Valdemars Lov. Et Bidrag til Oplysning om Danmarks Statsret i det 13de Aarhundrede“ (1886) fremsatte H. den Formodning, at den saakaldte Abel'ske Lov i Virkeligheden stammede fra Valdemar Sejrs, en Opfattelse han fastholdt og forsvarede overfor Angreb navnlig fra H. Matzen og Kr. Erslev. Vigtige retshistoriske Spørgsmaal drøftede H. i „Dansk Rigslovgivning. Forholdet mellem Vederlagslov og Rigslov. Rigslovene i Perioden 1241—1282“ (1889), „Dansk og fremmed Ret. Retshistoriske Afhandlinger“ (1891), „Konge og Danehof i det 13. og 14. Aarhundrede. Første Bind: Kong Erik Glippings Haandfæstning og Rigslove“ (1895), et af H.s betydligste Arbejder, og „Kirke og Len under Valdemarerne. Retshistoriske Afhandlinger“ (1899). H. fandt Døden for egen Haand, og det viste sig da, at den stiltfærdige og reserverede Videnskabsmand i sin praktiske Virksomhed som Sagfører i en Aarrække havde sveget sine Klienters Tillid. D. i Kbh. — Gift 1876 Betty Juliane Sophie Mathilde Caroc. Fz. D.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1886; Kr. Erslev i „Hist. Tidsskr.“ VII 2 1899—1900; H. Matzen sst. VII 3 1900—02; Nekrologer i „Nationaltid.“ $\frac{9}{8}$ og $\frac{18}{8}$ 1913 samt af J. S. i „Hist. Tidsskr.“ VIII 5 1914—15, S. 125.

Holbøll, Einar (f. $\frac{20}{12}$ 1865), Filantrop. Forældre: Kommandør Pingel Johan Carlheger H. og Johanne Mathilde Caspersen. Brodersøn af H. H. (s. d.). Kom til Søs med

„Jylland“ 1880, tog Præliminæreksamen 1883, sejlede derefter i Koffardifart og læste til Styrmands-eksamen, men maatte paa Grund af en Øjensygdom opgave Søen og gik 1886 ind i Postvæsenet, hvor han 1892 blev Ekspedient og var ansat i Kbh., til han 1905 blev Postmester i Gentofte, 1909 i Charlottenlund. Gennem sit Hverv som Bestyrelsesmedlem i Post- og Telegrafforeningen kom han ind paa filantropisk Virksomhed og tog Initiativet til at rejse Foreningens Stiftelse paa Frbg. Under Sorteringen af Julebreve slog den Tanke ham, at Mængden af de ret værdiløse Julehilsner maatte kunne gøres filantropisk nyttig, og ved Støtte fra forskellig Side, bl. a. Moses Melchior, startede han 1904 Julemærket, der siden har indbragt ca. 2 Mill. Kr. til tuberkuløse Børn og over Sverige og Norge har gaaet sin Sejrsgang over store Dele af Verden, ligesom overhovedet Ideen med Velgørenhedsmærker er blevet rigt udnyttet.

1906 fik H. stiftet Statsfunktionærernes Kreditforening til gensidig Kaution med lang Afdragstid. 1912 fik han Ideen til „Barnets Lykkeskilling“, der det første Aar indbragte 40.000 Kr. og som ogsaa er efterlignet flere Steder. Pengene gaar til de Blinde, og Skillingen bærer Mottoet: „Den, som første Gang ser Lyset, skænker en Gave til dem, der aldrig faar Lyset at se.“ Endelig har H. 1920 udkastet Planen til „Danmarks Ungdoms Hjælpeforening for ensomme Gamle“, der skal virke gennem Skolerne. H., der fra 1911 er Forretningsfører i „Forbrugsforeningen for Embeds- og Bestillingsmænd“, indtager adskillige Æreshverv indenfor Filantropien, var 1919 Formand for Komiteen for det sønderjyske Mærke, er fra 1910 Medlem af Nationalforeningens Bestyrelse, er Æresmedlem af „Danmarks Blinde“ og af „Norske Kvinders Sanitetsforening“ samt korresponderende Medlem af „International Forening til Bekæmpelse af Tuberkulose“. — En Forening af lykkelige Egenskaber har sat H. i Stand til at naa de betydelige Resultater, han har bag sig, et Hjerte, der røres over al menneskelig Nød, en lys Tro paa Livet, et lunt Blik for Menneskenes svage Sider og en robust, forsoren og elskværdig Humor, der tænder Smilet paa hans Vej. Denne Konstellation, hvori ikke mangler Alvoren fra egne Skuffelser, har gjort ham til Enhedsmærke for megen gavnlig Gerning. — Gift 1) 1892 Emma Amalie Sandorff. Ægteskabet opløst. 2) 1912 Bertha Hansen.

P. E.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægtbaand-bogen“ og ved H. Holbøll 1, „Personalh. Tidsskr.“ VII 4 1920; „Politiken“ 25/11 1912, 18—17/10 1913, 19/11 1914, 20/12 1915 og 25/5 1919; „Det unge Danmark“ Okt. 1918.

Holbøll, Frederik Ludvig (14/10 1765—30/1 1829), Gartner. F. paa Frydenlund ved Vedbæk. Forældre: Slotsgartner og -forvalter

Jørgen Peter Rasmussen, kaldet Peter H. og Maria Elisabeth Buchholtz. Lærte Gartneriet hos Krause paa Sophienberg og var derpaa Svend hos sin Fader, indtil han efter dennes Død 1788 blev hans Efterfølger. 1793 blev han udnævnt til Gartner ved Botanisk

Have, men foretog først en Rejse til Holland og England, saaledes at han først ben paa Aaret 1794 tiltraadte sin Embedsstilling. Fra 1799 var han tillige Gartner ved Frederiksborg Slotshave. H. var en nidkær Embedsmand og meget dygtig Gartner, han bragte den botaniske Have frem, saa at den fra sin ubetydelige Stilling kom til at indtage en virkelig betydende Position. Han grundlagde den Ordning af Havens Frøsamling og Udveksling med fremmede botaniske Haver, som siden da med kun meget faa Ændringer er bibeholdt af hans Efterfølgere gennem mere end 100 Aar. Han var en meget hjælpsom og velvillig Mand, var saaledes bl. a. Kamra Rahbeks Raadgiver paa Havevæsenets Omraade. H. gennemgik flere Havebøger og gav Bemærkninger dertil, saaledes til J. F. Blotz: „Havekunsten“ oversat af T. Møller (1802—09) og J. G. Vothman: „Lærebog i den økonomiske Haugedyrkning“ (1817). Han skrev endvidere flere mindre Afhandlinger i landøkonomiske og Havebrugs-Skrifter, og han anstillede meteorologiske Observationer, hvilke blev publicerede i „Tidsskrift for Naturvidenskaberne“ o. fl. a. Sl. D. i Kbh. — Gift 1792 Juliane Friderique Kompffe, d. 1801.

Litt.: Slægt se E. H.; Rahbek: „Erindringer“ V 1829; Thaarup: „Materialier til d. dsk. Stats Havekulturs Hist. og Statistik“ 1844; Joh. Lange: „Erindringer fra Univ. bot. Have“ 1874; Boye: „Om K. M. Rahbeks Brevveksling“ 1881; „Gartner-Tid.“ 1908, S. 141; Fr. Helde i „Vor Fortid“ III 1919 og „Fra Frbg. Have til Bakkehuset“ 1918; Nekrolog af J. W. Hornemann i „Dsk. Litteraturlid.“ 1829.

Holbøll, Harald (15/7 1837—23/9 1919), Officer. F. i Kbh. Forældre: Kaptajnløjtnant i Søetaten, Inspektør i Sydgrønland Carl Peter H. og Hanna Theresia Sophie Petersen. Sønesøn af F. L. H. (s. d.). Blev Landkadet 1854, Sekondløjtnant 1856, Flev ved den militære Højskole 1859—63, Premierløjtnant 1864. Deltog i Krigen 1864 som Adjutant ved 8. Infanteri-Brigade, var Adjutant hos Krigsministeren 1867—70, ved 1.

Generalkommando 1870—74, Kaptajn 1876, Stabschef ved 1. sjæll. Brigade 1879—82, Souschef ved 1. Generalkommando 1885—87, Oberstløjtnant 1887, Oberst og Chef for 5. Regiment 1895, Generalmajor og Chef for Fyenske Brigade 1901, afgik 1907. Medlem af „Kommissionen til Behandling af Spørgsmaal vedrørende Fortæret af Kbh.s Landbefæstning“ 1889—92. Har udgivet: „En Brigadeadjutants Erindringer fra Krigen 1864“ (1911). Var en særdeles vindende Repræsentant for den gamle, mangesidig uddannede Højskoleofficerstype, der med stor Livskraft og Elasticitet forstod at slaa Bro mellem Fortid og Nutid, mellem civilt og militært. D. i Kbh. — Gift 1866 Emma Oline Kragh, d. 1917.

Litt.: Slægt se E. H.; ovenn. Erindringer; Kopp: „Oberst Otto Vaupell“ 1912; „Berl. Tid.“ 14/7 1917; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 24/9 1919.

Holck, Axel (f. 30/1 1863), Statistiker, Embedsmand. F. i Kbh. Forældre: Sognepræst Johan Christopher H. og Thyra Elisabeth Christine Thomine Thaning. Blev Student 1882, Cand. polit. 1888, blev 1892 ansat som Assistent i Statens statistiske Bureau og avancerede 1896 til Fuldmægtig og 1897 til Kontorchef sst. 1903 forlod han Bureauet for at overtage Stillingen som Amtsforvalter i Hjørring og forflyttedes 1906 til samme Stilling i Maribo. H. har skrevet „Dansk Statistiks Historie 1800—50“ (1901) samt Afsnittet „Sociale Forhold i det 19. Aarh.“ i „Verdenskulturen“ VII (1909—10); 1902—03 var han Redaktør af „Tidsskr. f. Industri“. I dansk Statistik kom H. ikke til at yde nogen større Indsats, men som Embedsmand er han dygtig og samvittighedsfuld. Endvidere maa fremhæves hans Interesse for Kunst og Kunsthistorie; han skriver herom bl. a. i Salmonsens Konversationsleksikon og „Tidsskr. f. Kunst“. Fra 1912 er han Formand for Lolland-Falsters historiske Samfund. — Gift 1893 Ida Thorlakson.

Litt.: Slægt se Lengnick (Johan C. H.) og V. Christensen: „Stamt. over Familien Thaning“ 1895.

Holek, Carl Christian Jens Vilhelm v. (f. 8/2 1854), Officer, Generalkonsul. F. i Kbh. Forældre: Kaptajn Carl Christian Vilhelm Ferdinand v. H. og Caroline Dorothea Frederikke Als. Blev Student 1871, Cand. phil. 1872 og studerede Jura 1872—77. Han

aftjente derefter sin Værnepligt, blev Sekondløjtnant i Fodfolket 1880, Premierløjtnant i Artilleriet 1881 og var Elev i Officersskolens ældste Klasse 1884—86. Ikke tilfreds med Avancementsmulighederne i Danmark udvandrede han til Siam, hvor han under nuværende Admiral Richelieu fik Ansættelse i det siamesiske Marineartilleri 1886—94.

De første 4 Aar organiserede han Militærstationer i Provinsen Chantaboon og havde i de følgende 4 Aar Kommando over Forterne ved Menamflodens Munding. Han ledede her Opførelsen af et nyt Fort, hvor han førte Kommandoen, da franske Krigsskibe under den kortvarige fransk-siamesiske Krig Juli 1893 forcerede Indløbet til Bangkok; s. A. fik han Udnævnelse som Major i det siamesiske Marineartilleri. Efter eget Ønske tog han Afsked fra Officers-tjenesten i Siam 1894 og vendte hjem til Danmark, hvor han blev Kaptajn i Artilleriets Forstærkning 1895 og fra 1897 var beskæftiget ved Anlæg af nye Statsbaner. 1909 sendtes H. som dansk Konsul og Konsuldommer for Siam til Bangkok, udnævntes til Generalkonsul 1917 og akkrediteredes samtidig som Chargé d'Affaires. H. har altid med megen Elskværdighed taget sig af danske Interesser i Siam. Tog sin Afsked fra $\frac{1}{1}$ 1921. — Gift 1886 Alma Anna Maria Julie Nanna Anina Meyer.

F. de F.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Oluf H.); „Ill. Tid.“ $\frac{17}{4}$ 1910; W. Christmas: „Et Aar i Siam“ 1894, S. 173.

Holck, Carl Georg ($\frac{3}{1}$ 1834— $\frac{14}{8}$ 1868), Retslærd. F. i Aalborg. Forældre: Herredsfoged Peter Carl Christian H. og Adelaide Emilie Caroline Laub. Blev Student 1849, Cand. juris 1855, s. A. Volontær i det slesvigske Ministerium, tog 1856 slesvigske juridisk Eksamen, var 1856—1857 Hjælpesekretær ved 8. ord. Samling af de slesvigske Proviñsialstænder, foretog 1857—59 en videnskabelig

Udenlandsrejse, blev 1858 Kancellist i det slesvigske Ministerium, 1859 ekstraordinær Docent i slesvigske Ret, 1861 Fuldmægtig i det slesvigske Ministerium, s. A. konstitueret Professor, 1862 ord. Prof. ved Universitetet. Som Fag overtog H. Statsretten og Kirkeretten samt Formueretten. Nye Baner i dansk Retsvidenskab blev det ikke forundt H. at bryde — han manglede vist-

nok ogsaa Betingelserne derfor —, men han var en flittig, grundig og omhyggelig Arbejder. Efter H.s tidlige Død udgav C. Goos og J. Nellemann hans Forelæsninger over „Den danske Statsforfatningsret“ I—II (1869), den første systematiske Fremstilling af dansk Statsret efter Grundloven af 1866, og „Den danske Statsforvaltningsret“ (1870). I Firsernes politiske Kamperperiode blev H.s ganske objektive og fuldstændig upolitiske Værk oftere fremført som Autoritet mod forskellige af H. Matzen foreslåede statsrettelige Doktriner. D. i Dresden. — Gift 1) 1861 Christiane Frederikke Andresen, d. 1864. 2) 1868 Ludovica (Louise) Maria Theresia Schmitt. Fz. D.

Litt.: Slægt se C. H. samt i F. E. Seidlin: „Stamt. over Familien Seidlin“ 1877 og H. A. Møller: „Stamt. over Slægterne Stampe og Thestrup“ 1910; C. Goos og J. Nellemann i Fortalen til „Den danske Statsforfatningsret“ I 1869, S. III—XV; Niels Lassen: „Erindringer“ I 1918, S. 230—31.

Holck, Frederik Vilhelm Conrad, Greve ($\frac{28}{9}$ 1745— $\frac{7}{12}$ 1800), Hofmand. F. paa Orebygaard. Forældre: Generalløjtnant Greve Christian Christoffer H. og Baronesse Ermegaard Sophie Winterfeldt. Sønsøn af Henrik H. (s. d.). Blev Kammerpage og Kammerjunker ved Hoffet og fik fra 1766 stor Betydning som den unge Christian VII's nærmeste Stalbroder. Han var Deltager og Anfører i Udskejelserne paa Slottet ikke mindre end i Kongens be-rygtede natlige Udflugter omkring i Byen. Kongen nærrede et grænseløst Venskab for den letsindige Løvemand, hvis 2. Ægteskab var med et 12-Aars Pigebarn, og udnævnte ham til Hofmarskal, „grand maître de la garde-robe“ og „surintendant des menus plaisiers“. Christian VII var imidlertid ingen trofast Natur. Endnu paa den store Udenlandsrejse, som H. iøvrigt fraraadede, syntes hans Stilling urokket, skønt Dronningen hadede ham. Men under Hoffets Ophold i Holsten i Sommeren 1770 lykkedes det Struensee at faa denne Hindring for sin egen Indflydelse ryddet til Side; brat og brutalt fik H. sin Afsked, skønt støttet af Bernstorff, der forstod, at H. fra hans Standpunkt var det mindste Onde. Enevold Brandt, H.s gamle Fjende, blev hans Aføser som Kongens Selskabsbroder; selv levede han fra nu af som Godsejer i Holsten, efter 1789 tillige som Amtmand, og fra dette senere Afsnit af hans Liv høres kun godt om ham. Trods sine letsindige Anlæg var H. paa Bunden en elskværdig og godmodig Aristokrat. D. i Kiel. — Gift 1) 1768 Christine de Stockfleth, d. s. A. 2) 1769 Grevinde Juliane Sophie Danne-

skjold-Laurvig, d. 1790. 3) Baronesse Elise Christiane Anne v. Ende, d. 1823. *H. Js.*

Litt.: Slægt i L. Bobé: „Reventlowske Pap.“ IV 1900; „Hist. Tidsskr.“ III 4 1865—66 og VI 5 1894—95; Rist: „Lebenserinnerungen“ 1880—88; E. Holm: „Danm.-Norges Hist. 1720—1814“ IV 1902; Friis: „Bernstorffske Pap.“ I—III 1904—13; Reverdils Memolrer 1917. Se iøvrig Christian VII, Caroline Mathilde og Struensee.

Holck, Hans (¹²/₃ 1726—²/₃ 1783), Publicist, Filantrop. F. i Nyborg. Forældre: Købmand Peter Nie'sen Dyrhaage og Margrethe

Bolt. Født i ringe Kaar erhvervede H. sig tidlig Kundskaber, lærte Handelen i Slagelse og Flensborg og kom 1750 til Kbh., hvor han 1757 etablerede sig som Tehandler, 1759 tillige som Kræmmer; 1763 blev han Agent, 1767 Grosse- rer. H. var et overordent- lig livligt Hovede, rig paa

Ideer og fuld af praktisk Virketrang; han havde Oplysningstidens Sans for Filantropi og førtes gennem Paavirkning af Pietismen i samme Retning. Han vilde virke for sine Medmenneskers Oplysning og Velvære, sam- tidig med at han som Forretningsmand tjente sin egen Fordel. 1759 lejede han Privilegiet paa det længe hensovede Adresse- kontor og købte det siden; han begyndte straks at udsende trykte Meddelelser, der efterhaanden naaede til at komme fire Gange ugentlig, og han fik Bladet forsendt med Ageposten; Indholdet gav han en ad- skillig mer broget Karakter, end de skrevne Numre før havde haft. 1761 flyttede han sin Handel og Adressekontoret til Købmager- gade 11, hvor der ogsaa skulde være Oplag for de norske Glasværker, som han havde overtaget; 1765 købte han ogsaa Amager- torv 8. Foruden denne store Virksomhed syslede han med utallige Projekter og fik en Mængde af dem gennemført, 1760 et Fi- skeriselskab, 1764 et Auktionslokale, 1765 en Sygekasse, 1769 en Bespisningskasse, 1771 fem Friskoler, 1776 to Gratistaskoler. 1765 udgav han „Kbh.s Handelsspejl“, der 1766 blev til „Danmarks Handelsspejl“ og sammen med den 1770 begyndte „Kbh.s Vejviser“ er Grundlaget for den senere om- fattende Krak'ske (s.d.) Virksomhed. 1772 begyndte han Udgivelsen af „Kbh.s Aften- post“, en Slags Tidsskrift, der udkom nogle Gange ugentlig og hvori H. udfoldede en frodig, meget naiv, for Tidens Kulturhisto- rie yderst oplysende Journalistik, der tog praktisk Sigte paa Folks aandelige og le- gemlige Fornødenheder. H.s paagaende, delvis rimede Filantropi paadrog ham Spot bl. a. fra Wessel, men alt i alt maa han æres som en sjælden virksom Borger med Hjerte for sin Samtids Nød og med Ideer, der peger frem i Aarene. Han gik fallit

1773, ikke mindst paa Grund af sine mange uegennyttige Projekter, og ernærede sig sine sidste Aar foruden ved „Aftenposten“ ved en omfattende Bogproduktion. D. i Kbh. — Gift 1) 1754 Bolette Thrane, d. 1764. 2) 1764 Charlotte Sophie Topp, d. 1811.

P. E.

Litt.: N. Prah: „Agent H.s Levnetsløb“ 1783; Wessels Digte udg. af Levin 1862; „For Hjem- met“ IV 1863; Joak. Larsen: „Bidrag til Kbh.s offentlige Skolevæsens Hist.“ 1881; J. Davidsen: „Fra vore Fædres Tid“ 1884; Trieler: „Gaarden Nr. 8 paa Amager-torv“ 1900; Bokkenheuser: „Saa By som Borger“ 1905; T. Krak: „Vejvis- rens Vej“ 1904; Bering Lillsberg: „Agent H. de fattiges Tolk“ 1908; Weltmeyer i „Personalh. Tidsskr.“ V 6 1909; „Tilskueren“ 1917 II, S. 191; Hj. Gammelgaard: „Vejviseren gennem 150 Aar“ 1919.

Holek, Henrik, Greve (¹⁸/₄ 1599—³⁰/₈ 1633), Officer, kejserlig Feltmarskal. F. paa Kron- borg. Forældre: Lensmand paa Kronborg

Ditlev H. og Margrethe Krabbe. Afgik fra Her- lufsholm 1614, studere- de i Strasbourg, Heidel- berg og ved det refor- merte Akademi i Sedan. Dyrkede Militærviden- skab og den højere Ridekunst i Paris 1618, besøgte de italienske Fægteskoler 1619 og vendte hjem 1620, hvor-

efter han ansattes i Kancelliet. Siden gik han atter udenlands og deltog i den Schaum- burgske Fejde 1621 og i Hertug Christian af Brunsvigs Tog til Pfalz 1622 (Slagene ved Höchst, Fleurus og Stadtlöhn); tjente senere som Oberst i Kejserkrigen og ud- mærkede sig bl. a. i Kampen ved Bernstein, hvor han toges til Fange af Kroaterne. 1618 vendte han hjem og sendtes da med Hjelpe- tropper til det belejrede Stralsund, deltog n. A. i Christian IV.s Indfald i Slesvig. 1630 gik han i kejserlig Tjeneste som Oberst for et Fodregiment under Wallenstein, stod Aaret efter under Tilly og udmærkede sig ved sin Uforfærdethed under Kampen mod Gustaf Adolf ved Angern og ligeledes under Kampene i Bøhmen. 1632 blev han General- vagtmester hos Wallenstein, oprettede et Kyrassérregiment og indtog Eger og Elbo- gen, som en Avantgarde for Wallensteins Hær. S. A. Feltmarskalløjtnant. I Slaget ved Lützen ⁹/₁₁ 1632 førte han Hærens ven- stre Fløj ligeoverfor Gustaf Adolf efter i Løbet af Natten at have ledet Hærens Op- march i dens Stillinger. Dec. 1632 blev H., der var Wallensteins Yndling og fortlørlige, udnævnt til Feltmarskal, Rigsgreve 1633 og s. A. af Christian IV udnævnt til Lens- mand paa Møen. Om Sommeren 1633 be- satte han Sachsen med en kejserlig Hær, men døde kort efter af Pest. Hans Lig før- tes n. A. til Danmark, bisattes i Frue Kirke i Kbh. og førtes derfra til Herrested Kirke

ved Ravnholt. Han var en mangesidig danned Mand, en dristig og forvoven, streng og retfærdig Officer med udrævnet strategisk Dygtighed og med baade Villie og Evne til at holde en i de Tider sjælden god Mands-tugt blandt sine Tropper. Han regnedes for en af de allerdygtigste kejserlige Hærførere. D. i Troschenreuth, Vogtland, Sachsen. — Gift 1628 Hilleborg Krafse, d. 1661.

K. C. R.

Litt.: Petrus Tuxenius: „Idyllum ad H. H.“ 1573; Zober: „Gesch. der Belagerung von Stralsund“ 1628; M. Below: „Honor et amor! memorie comitis H.“ 1633; Schlegel: „Samml. z. dän. Gesch.“ II 1 1776; Textor: „Die Vernichtungszug des kaiserl. Gen. H. durch das sächs. Erzgebirge“ 1829; „Arch. des hist. Vereins f. Niedersachsen N. F.“ 1845; Schwelgerd: „Oesterreichs Helden und Heerführer“ 1853; Herzog i „Mittel. von dem Freiberger Altertumsverein“ 1877; Anger: „Gesch. der kais. kgl. Armee“ 1879; Hallwisch: „Wallensteins Ende“ s. A., „Fünf Bücher Gesch. Wallensteins“ II—III 1910 og „Briefe und Akten zur Gesch. Wallensteins“ I—IV 1912; G. Droysen i „Neues Archiv f. sächs. Gesch.“ I 1880; S. M. Gjellerup: „H. H.“ 1884; Hirsch i „Museum“ 1894 I; „Vort Forsvar“ 1894; J. Krebs i „Hist. Vierteljahrschr.“ III 1900; A. Larsen (Liljefalk): „Kejserkrigen“ 1901; Breve i Hallwisch: „Fünf Bücher“ III 1910 og „Briefe und Akten“ 1912.

Hollnagel-Jensen, Oluf Cecilius (f. 18/12 1865), Postmand. F. i Kbh. Forældre: Pengepostbud Hans J. og Bernhardine Elisabeth Hollnagel. Blev Student 1882, Cand. juris 1889, s. A. konstitueret, 1890 udnævnt Assistent i Generaldirektoratet for Postvæsenet, 1900 Postmester for sjællandske Jernbanepostkontor. Da dette Embede 1906 fornedes med fynske Jernbanepostkontor, sættes H.-J. til Tjeneste i Generaldirektoratet, hvor Sagerne vedrørende Postgangen og Tilsynet med Jernbanepostkontorerne underlagdes ham. 1908 blev han Postinspektør i Generaldirektoratet, 1916 Chef for Kurskontoret, 1917 Generalsekretær for Postvæsenet. H.-J. er i Besiddelse af mangesidige Kundskaber, skarp Iagttagelsessevne og hurtig Opfattelse. Hans omfattende Sprogkundskaber har været ham til stor Nytte paa hans hyppige Studierejser i Udlandet og under Forhandlinger med fremmede Autoriteter. Ingen Sag forlader H.-J.s Hænder uden at have været Genstand for grundige Overvejelser, og han synes lige vel bevandret paa de forskellige Omraader indenfor den omfattende Administration. Han er en human og dygtig Personlighed, der saa vidt muligt skyr al officiel og formel Fremtræden. Han er ivrig Forkæmper for ethvert Fremskridt, særlig paa det tekniske Omraade, og har sin store Andel i Automobildriftens Indførelse i den daglige Tjeneste. Som Formand i den af Staten nedsatte Luftfartskommission har

han udrettet et stort Arbejde og ledet de første Forsøg med Postflyvning. — Gift 1895 Agnes Gabrielle Koldby Olsen.

H. H.-N.

Litt.: „Aarbog for det danske Postvæsen“ 1918.

Holm, Anders Wilhelm Sandberg (f. 21/10 1878), Forfatter, Journalist. F. i Kbh. Forældre: Islandsk Varemægler Carl Ferdinand H. og Anna Sandberg. Blev Student 1897 og Cand. phil. 1899, dyrkede straks Journalistik og var 1900 Redaktionssekretær ved „Middelfart Avis“, 1900—03 Medarbejder ved „København“, 1904—07 Redaktør af „VerdensSpejlet“, 1907 Medarbejder ved „Ekstrabladet“ (Mærke

bl. a. „Per Næsvi“). Siden har han arbejdet spredt ved forskellige Blade, især „Politiken“ og „Ekstrabladet“; har bl. a. skrevet om Politik, Litteratur, Teater samt leveret Kauserier. Sine første „Digte“ udgav han 1905; siden er kommet „Kærligheds Digte“ (1911), „Sange og Digte“ (1913), „Fredlys din Jord“ (1917), „Farbrors Børnerim“ (1916 og 1917), „Vort Flag“ (1919), „Drøm og Længsel“ (1920) samt flere Oversættelser, bl. a. „Werther“ med litterære Noter. En Mængde Romancer, Fædrelandsange og Viser er sat i Musik; H. er en af Samtidens mest komponerede Poeter. Udgaaet af velstillet Slægt kunde H. fra først af føre et ubundet Fribytterliv, hvis Moral han formede i Verset: „Lad Borgeren slide sig sort og sodet, jeg sidder paa Balkonen og spytter ham i Ho'det“. Hans Digte og Journalistik giver et friskt og gaminagtigt, til Tider kynisk Udtryk for et ikke nøjsomt Syn paa Livets Nydelser, gennemgaaende behagelig frit for Katzenjammer. Muntert spøgende og spottende, ofte formfuldendt synger han Ungdommens Viser om Kærlighed uden romantiske Anfægtelser. Gennem Aarene er Tonen blevet fastere, en stærk poetisk Trang til mandig Daad farver Versene og præger hans senere Produktion, der bevæger sig i nationale Stemninger. Under Krigen, ved Freden og ved Genforeningen har han paa flere Maader givet denne Trang til Kende og har til Tider med lykkelig Haand givet Øjeblikkets Følelser Udtryk. Et let rørt Hjerte, en Spøg og Spot, der gemmer en ikke alt for dyb Alvor, en Erobrer, for hvem Verden er lille nok, og med alt det et ikke almindeligt lyrisk Talent. — Gift 1905 Nanne Nielsen.

P. E.

Litt.: Slægt i „H.ernes Slægt“ 1914; Johs. Dam i „Kl. 12“ 18/5 1905; „VerdensSpejlet“ 31/3 1907 og (af Carl Kohl) 7/4 s. A.; „Journalisten“ 13/12 1909; „Politiken“ 1/2, 19/2, 20/2 (af Sv. Lange), 27/7 og 4/8 1911, 24/12 1917 (af Sv. Lange) og 10/6 1920; A. Gnudtzmann i „Riget“ 3/3 1911; Chr. Engelstoft i „Ekstrabl.“ 10/12 1913; E. Gosse i „The Times Literary Suppl.“ 9/8 1917; „Viborg

Stiftstid." 12/7 s. A.; „Vore Damer“ 16/8 s. A.; „Sort paa Hvidt“ 15/12 s. A.; „Nationaltid.“ 23/7 1919 og 13/8 1920.

Holm, Christian Frederik Carl (18/2 1804 — 24/7 1846), Dyrmer. F. i Kbh. Forældre: Guldsmed Christian H. og Petronelle H. Blev Guldsmed og besøgte fra 1819 Akademiet, hvor han 1825 vandt den mindre Sølvmedaille for Modeltegnning, og hvor han under Gebauers Paavirkning førtes fra Bataillietil Dyrmaleriet. 1830—31 opholdt han sig med Støtte af Fonden ad usus publicos i München og Dresden, og 1833

skal han have rejst i Norge og Sverige. Fra 1834 eller 1835 slog han sig varig ned i München, men besøgte dog Italien 1838—39 og fra 1844 eller 1845 til sin Død. Han udstillede paa Charlottenborg 1823—26, 1828, 1830—34, 1837—40, 1842—47 — historiske Malerier (især Batailliestykker) og Dyrebilleder af et gennemæssigt Indhold, af hvilke (if. Reitzel) 8 blev købt af den kgl. Malerisamling. Hans Billeder gjorde Lykke baade i Ind- og Udland og erhvervede ham Akademiets og Kunstskeres Bevaagenhed, f. Eks. Chr. Thomsens og Christian VIII.s, der gav ham Bestillinger. Han solgte tillige til det Leuchtenberg'ske Galeri i Wien og kendte engelske og tyske Samlere. Han var en yndet Raderer, oprindelig opmuntret til at udøve denne Kunst ved sit Bekendtskab med J. F. Clemens. D. i Tivoli ved Rom. — Gift 1832 Rosalie Agathe Frederikke Petit, d. 1873. S. S.

Litt.: „Cotta'sches Kunstblatt“ 1835 ff.; Söltl: „Die bildende Kunst in München“ 1842.

Holm, Christian Frederik (f. 28/7 1867), Handelsmand. F. i Taarbæk. Forældre: Grosserer Andreas Peter Christian H. og Emilie Severine Nathalie Zøylner. Sønnese af Jacob H. (s.d.). Blev Student 1889 og n. A. Cand. phil. Uddannedes derefter i Faderens Forretning og i Königsberg og London og blev optaget i Familiens gamle kendte Firma, Jacob H. og Sønner. H. er en ret typisk Repræsentant for

de gamle ansete københavnske Købmands-slægter baade i Henseende til disses gode Sider og med deres sædvanlige Begrænsning. Med Sans for de Forpligtelser, som en heldig økonomisk Position paalægger, har H. ofret baade Tid og Penge paa offentlige Anliggender, særlig i kunstnerisk Retning, saaledes interesseret sig stærkt for Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse

og to Gange været dennes Formand, bidraget meget til Kristianshavns Volds Istand-sættelse, ogsaa til Taarbæk Kirkegaards Forskønnelse. Af nævnte Kirkes Bestyrelse er H. Medlem. Ved nogle Lejligheder, naar nationale Spørgsmaal har sat Sindene i Bevægelse, har H. vist politisk Interesse, saaledes deltog han ivrig i Bevægelsen imod J. C. Christensen 1909 og var Formand for Protestudvalget og for Folketoget. Ved Folketingsvalget i April 1920, da det sønderjydske Spørgsmaal var stærkt fremme i Agitationen, blev H. opstillet af det konservative Folkeparti. — Gift 1901 Karen Rohde.

A. R.

Litt.: Slægt i J. E. G. H.: „Stamt. over Jac. H.s Efterk.“ 1916, Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, S. 390 ff. og Grandjean: „Stamt. over Familien H.“ 1888; „Berl. Tid.“ 24/3 1920.

Holm, Albert Christian Valdemar From (f. 17/12 1872), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Johannes Michael H. og Sofie Petronelle H. Uddannedes i Handelen først herhjemme hos Firmaet Thøger From, Kbh., og hos Firmaet Th. J. Petersen i Holbæk og derefter i Udlandet hos Charles Petit & Co., Lübeck, og i „Anglo-American Oil Co. Ltd.“, London. Blev 1901 Prokurist i Aktieselskabet

„Det danske Petroleumskompagni“, hvor han fra 1903 er administrerende Direktør og fra 1912 Formand i Bestyrelsen. H. nyder Anseelse som en meget dygtig og smidig Forretningsmand, der med stor Elskværdighed forbinder Evnen til at administrere med fast Haand. Han er fra 1911 Medlem af Handelsbankens Bankraad og sidder i Bestyrelsen for den københavnske Sø-Assurance-Forening. — Gift 1901 Ingeborg Anna Kirstine Mamsen. C. T.

Litt.: Slægt se Chr. H. f. 1867 og Hauch-Fausbøll: „Stamt. for Th. Froms og Hustrus Fideikommiss“ 1912; Schovelin: „Det dsk. Petroleumsk-Aktieselskab“ 1914; „Nationaltid.“ 1/4 1914.

Holm, Peter Edvard (26/1 1833—18/5 1915), Historiker. F. i Kbh. Forældre: Departementschef Christian Frederik H. og Marie Elisabeth Engelbreth. Blev Student 1850 og Cand. philol. 1855. 1856—57 foretog han en Udenlandsrejse, der især gik til Rom og Paris og blev 1860 Dr. phil. paa „De græske Undersaatters politiske Stilling under de romerske Kejsere indtil Caracalla“. Hans første Studier gjaldt saaledes den klassiske Oldtid; 1864 udgav han det betydningsfulde „Gejstlig-

hedens Optræden ligeoverfor Staten fra Slutningen af Konstantin den Stores Regering indtil det vestromerske Riges Fald“, der vidner om stor Uheldethed overfor de religiøse Brydninger. 1865 blev han Docent ved Universitetet med den Opgave at holde Forelæsninger over den nyeste Tids Historie og udnævntes 1867 til Professor, en Stilling, han beklædte til sin Afgang 1899. H. besad overordentlig vidtstrakte Kundskaber i alm. Historie, hvad han lagde for Dagen ved sin Bearbejdelse af Cesare Cantus Verdenshistorie (sammen med Ph. Weilbach 1871—79) og i sine livlige, solide Forelæsninger. Udgaet af et kultiveret national-liberalt Hjem var han i en sjælden Grad Balancens Mand; Historieskrivningen var for ham den modne Forskers dokumenterede og objektive Dom over Mænd og Udvikling, og han naaede ud fra dette Synspunkt vistnok videre end nogen anden dansk Historiker. Ved sin brede Kultur og sin hele dybt humane Personlighed stod han det 18. Aarh., Oplysningstiden nær, og det blev da ogsaa Enevældens Tid, han ofrede sit Arbejde. I Aarene 1866—88 kom en lang Række Skrifter og Afhandlinger om det 17. og 18. Aarh.; nævnes kan „Danmarks Politik under den svensk-russiske Krig 1788—90“ (1868), „Danmark-Norges udenrigske Historie 1791—1807“ (1875), „Om det Syn paa Kongemagt, Folk og borgerlig Frihed, der udviklede sig i den dansk-norske Stat i Midten af det 18. Aarh.“ (1883), „Den offentlige Mening og Statsmagten i den dansk-norske Stat 1784—99“ (1888), „Kampen om Landboreformerne i Danmark 1773—91“ (1888) og „Danmark-Norges indre Historie under Enevælden 1660—1720“ (1885—86). Det sidste Værk danner Indledningen til H.s vægtige Hovedarbejde „Danmark-Norges Historie fra den store nordiske Krigs Slutning til Rigerens Adskillelse“, hvoraf der 1891—1912 udkom 7 Bind, saaledes at der ved H.s Død kun manglede Fremstillingen af den indre Historie 1810—14 (en Fortsættelse er under Udarbejdelse ved A. Linvald). Bygget paa et uhyre omfattende Studium af det kolossale Stof giver H. her en grundlæggende Fremstilling af Enevældens indre og ydre Styre. Mødsat tidligere Fejlsyn paaviser han det overmaade fortjenstfulde Arbejde, der præstere-des af Regeringerne, han renser Christian VI.s, Schimmelmans og Schulins Minde og naar ved sin bon sens og rolige Etos paa mange Punkter afsluttende Resultater. Manglerne ligger i en vis Tørhed, Brist paa stilistisk Pointering og paa Dybde i psykologisk og aandshistorisk Forskning; saaledes vil H.s Dom om Struensee og Bernstorff'erne næppe blive staaende uændret. Men Værket er enestaaende i dansk Litteratur jævnsides Allens. En samlende folkelig Fremstilling af Tiden 1699—1814 gav H. i

„Danmarks Riges Historie“ V. — H.s hele retfærdige Personlighed og myndige Ligevægt gjorde ham velegnet til administrativ Gerning; 1875—88 var han Undervisningsinspektør for de lærde Skoler og 1889—1909 Formand for Carlsbergfondens Direktion. D. i Kbh. — Gift 1859 Frederikke Catharina Waage, d. 1905.

P. E.
Litt.: Slægt i Glessing: „Dsk. Jubellærere“ III 1786, Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ S. 383 ff. og „Geneal. Tidsskr.“ Jan. 1913; Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1860; Erindringer i „Mit Hjem“ III 1913; J. Flibiger: „Mit Liv og Levned“ 1898; P. Munch i „Ill. Tid.“ ^{5/3} 1899; Johs. Steenstrup i „Tilskueren“ s. A.: L. Daae i „Folkebladet“ XXII 1901; H. Olrik i „Ill. Tid.“ ^{15/2} 1903; J. P. Jacobsen i „Tilskueren“ 1907, S. 310 ff.; J. Lindbæk i „Ill. Tid.“ ^{28/1} 1913; „Hovedstaden“ ^{20/1} s. A.; P. L. Müller i „Ugens Tilskuer“ ^{24/1} s. A.; „Hist. Tidsskr.“ VIII 4 Tillægshæfte s. A.; Nekrologer i „Oversigt over Videnskabernes Selsk. Fhd.“ 1915 (af Joh. Steenstrup og Koht) og 1916 (af E. Warming), „Nordisk Tidsskr.“ s. A. (af H. Olrik), „Hist. Tidsskr.“ VIII 6 1915—17 (af Joh. Steenstrup), Univ. Progr. 1915 (af samme), „Højskolebl.“ s. A. (af P. Bjerger), „Berl. Tid.“ ^{18/5} s. A. (af J. Lindbæk og Joh. Steenstrup), „Ill. Tid.“ ^{20/5} s. A. (af K. Fabricius), „København“ ^{19/5} s. A., „Nationaltid.“ ^{18/5} s. A. (af A. T.) og „Politiken“ ^{19/5} s. A. (af V. Koppel og A. Linvald).

Holm, Rasmus Emil (f. ^{13/2} 1867), Operasanger. F. i Kbh. Forældre: Skibsreder Henrik Peter Jacob H. og Henriette Magdalene Hansen. Var oprindelig bestemt for Forretning-livet og var nogle Aar ansat bl. a. som Forvalter i en en gros Forretning, men stærk Musikinteresse og en prægtig dyb Bas foranledigede ham til at lade sin Stemme uddanne hos V. Bielefeld. Han blev 1890 Operaelev ved det Kgl.

Teater, hvor han medvirkede i Koret og i mindre Smaroller (Lampens Aand i „Aladdin“), men hans egentlige Debut fandt Sted 1891 i Musikforeningen som Taarnvægteren i Edgar Tinels „Franciscus“, og snart efter sang han paa det Kgl. Teater Landgreven i „Tannhäuser“. 1893 rejste han til Tyskland, hvor han bl. a. nød Instruktion hos Fru Cosima Wagner i Bayreuth og som Koncert- og Operasanger optraadte i Leipzig, Dresden, Chemnitz og Nürnberg, paa hvilket sidstnævnte Sted han knyttedes til Operaen, indtil han i Sæsonen 1895—96 kom til Kölneroperaen og derfra hentesdes hjem til Kbh. Længe holdt han dog ikke ud paa det Kgl. Teater, hvor han introducerede sig som Mefistofeles i „Faust“, og 1898 drog han paa ny til Tyskland, var 1898—99 ved Stadtteatret i Breslau, 1899—1901 ved Stadtteatret i Düsseldorf og kom derfra til Stuttgart, til hvis Hofteater han gennem 12 Aar var knyttet som første Bassist, indtil han et Aarstid før Verdenskrigen, utilfreds med de fremtrængende Max Reinhardt'ske Scene-

principper, søgte bort og paa ny tog Ophold i sin Fødeby, hvor han siden har levet som Koncertsanger og Pædagog. H., der med et sjældent dybt, klangfuldt og velsolet Stemmemateriale, hvis Videreuddannelse navnlig skyldes Fritz Arlberg og L. C. Tørsleff, forener et livfuldt, musikalsk og dramatisk lige udviklet, Foredrag, har foruden de anførte Steder ogsaa sunget paa de fleste større Scener i Tyskland og i Sverige og Holland. Blandt hans talrige Partier, bag hvilke der altid spores et betydeligt Detailarbejde, kan endvidere nævnes Sarastro i „Tryllefløjten“, Kong Henrik i „Lohengrin“, Hagen, Hunding, Daland, Kong Marke, Pogner, Marcel i „Huguenotterne“, Bertram i „Robert af Normandiet“, Rocco i „Fidelio“, Osmin i „Bortførelsen“, Gessler, Walter Fürst og Melchtal i „Wilhelm Tell“, Kardinalen i „Jødinden“, Orovist i „Norma“, Falstaff, Greven i „Trompeter v. Sækkingen“, Gil Perez i „Sorte Domino“, Collin i „Bohème“ o. m. fl. Af dansk Musik har han gjort sig fortjent ved i Stuttgart at bringe Heises „Drot og Marsk“ til Opførelse. Initiativrig og handledygtig som han er, har han stiftet og er selv endnu Sjælen i „Dansk Solistforbund“. — Gift 1904 Katarina G. S.

Litt.: Slægt se Chr. H. (f. 1867); „Masken“ 21/9 1913; G. Hetsch i „Ill. Tid.“ 21/9 s. A. og „Teatret“ 1916; „Nationaltid.“ 1/9 1913 og 9/11 1915; G. Skjerne i „Ill. Tid.“ 19/10 1916.

Holm, Gustav Frederik (f. 9/8 1849), Søofficer, Opdagelsesrejsende. F. i Kbh. Forældre: Orlogskaptajn Peter Christian H. (s.

d.) og Louise Margrethe Hetsch. Blev 1870 Officer, 1873 Premierløjtnant, 1885 Kaptajn, 1899 Kommandør og Direktør for Søkortarkivet, afgik 1909, s. A. Overlods i østlige Distrikt, 1912 Lodsdirektør, afg. 1919. S. A. Grønlandsforskningen satte i System (to Aar før Oprettelsen af „Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland“), udsendtes H. 1876 med Geologerne K. J. V. Steenstrup og A. Kornerup paa dens første Ekspedition til Julianehaabs Distrikt, hvis Resultat var Opmaalningen og Udforskningen af Kolonien Omegn. 1880—81 ledede H. en ny Ekspedition til Sydgrønland, optog Terrænkort over ialt 40 Ruingrupper i Østerbygden, der delvis udgravedes, fortsatte Kortlægningen af Strækningen fra 61° til Kap Farvel, hvilket han som den første Evropæer besteg, samtidig med, at han undersøgte Storisen Drift i Davisstrædet, samlede Beretninger fra tilreisende Østgrønlandere op til 66° og indhentede vigtige Oplysninger om Østky-

stens Beboelse og Forhold samt Muligheden af at besejle den — altsammen Pionerarbejder for Gennemførelsen af H.s Stordaad, den berømmelige Konebaadsekspedition op langs Østkysten 1883—85 under Ledsagelse af nuværende Admiral T. V. Garde, Kateket Johs. Hansen, den norske Mineralog H. Knutzen og Geologen P. Eberlin. Efter at et Depot var nedlagt i August 1883 paa 61° paa Østkysten, overvintrede man i Nanortalik paa Vestkysten for næste Foraar at ro op langs Østkysten til 62³/₄°, hvor Garde og Eberlin ved Ekspeditionens Deling vendte om og atter gik i Vinterkvarter i Nanortalik, medens H. med sine to andre Ledsagere og Baadsbesætningen gik nordpaa og i Aug. 1884 naaede den af W. A. Graah rejste Varde paa Dannebrogsgø og 20/9 ankom til den af ham benævnte Erik den Rødes Ø paa 65³/₄°, ca. 800 km fra Kap Farvel, hvor Landet toges i Besiddelse og kaldtes Kong Christian IX.s Land. Under Overvintringen i Angmagalik foretoges vigtige etnologiske Studier over den herboende hidtil ukendte og af Kulturen endnu uberørte Eskimostamme. I Juli 1885 mødtes begge Afdelinger atter paa 63° og fulgtes derefter videre til Vestkysten. H.s Ekspedition bliver stedse minddeværdig i de moderne Opdagelsesrejsers Historie ved hans Udholdenhed og Snille, støttet til en lykkelig Forening af dansk og eskimoisk Teknik, og kronet af hans metodiske Bearbejdelse af de indvundne Resultater: Kortlægningen af den ukendte Kyststrækning, Iagttagelserne af Indlandsisen, Gletscher- og Strømforholdene og Indsamlingen af en kostelig Samling af eskimoiske Redskaber, Vaaben og Dragter, som altid vil udgøre en Pryd for det danske Nationalmuseum. H.s Beretning om Ekspeditionen er anerkendt som lige fremragende ved Alsidighed og Grundighed, Stoffets klare og overskuelige Tilrettelæggelse, og først og sidst udmærket ved dens Ædruelighed og Fordringsløshed. 1894 var H. atter paa Østkysten for at anlægge en Missions- og Handelsstation i Angmagalik, hvorved Kong Christian IX.s Land først egentlig blev dansk Besiddelse. Ved Siden af sine vigtige Hverv, først som Direktør for Søkortarkivet og derefter som Lodsdirektør under Verdenskrigen, har H. ved uførtroend og uegennyttigt Arbejde, særlig som Medlem af Grønlandskommissionen, siden uafbrudt virket for Grønlandsforskningens Fremme, senest ved sit værdifulde historisk-geografiske Arbejde om Nordboernes Gunbiørnsskær og Korsøerne (1918). — Gift 1886 Anna Mathea Rosenstand, f. Heiberg. L. B.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægtthaandbogen“ S. 381; G. F. Heiberg: „Slægten Heiberg“ 1907; Erindringer i „Under Dannebrog“ 1918; „Medd. om Grønland“ I—II 1879—81, VI 1883, IX—X 1888—89; „Ill. Tid.“ 1/3 1896; Kornerup:

„Oversigt over Medd. om Grøn. 1876—1912“ 1913; W. Thalbitzer i „Politiken“ 9/8 1919; Steensby i „Berl. Tid.“ 5/8 1919.

Holm, Hans Peter (¹⁷/₈ 1772—²⁰/₁₀ 1812), Søofficer. F. paa Søholm ved Frbg. Forældre: Kaptajn i ostindisk Kompagni Peter

H. og Christence Morstet. Blev Sekondløjtnant 1789, Premierløjtnant 1797, Kaptajnløjtnant 1805, Kaptajn 1811. Efter i sin Ungdom at have gjort en Del Togter og været Havnemester paa St. Croix blev han Næstkommanderende paa et

af de med danske bemandede franske Linieskibe paa Schelden, indtil han 1811 fik Briggen „Lolland“ at føre og med den havde flere hæderfulde Affærer med Englænderne ud for den norske Kyst. I Anledning af sin kække Optræden forfremmedes han 1812 til Chef for Fregatten „Najaden“, og hans Navn er uadskillelig knyttet til dette Skibs glørværdige Kamp i Lyngør i Norge 6/7 1812, hvor H. kæmpede mod engelsk Overmagt, til hans Skib var skudt sønder og sammen. Han kom uskadt ud af Kampen, men druknede kort efter ved en Jolles Kætring. En Mindestøtte er rejst for ham ved Langesund og vidner om det smukke Eftermæle, han har sat sig i Norge og i Danmark. D. i den norske Skærgaard ud for Langesund. — Gift 1807 Marie Heegaard, d. 1860.

V. G.

Litt.: Slægt se G. F. H.; With: „Danske og norske Søheltes Bedrifter“ 1819; „Arkiv f. Søvæsen“ VII 1835; „Ny ill. Tid.“ IV 1877; N. A. Larsen: „Fra Krigens Tid 1807—14“ 1878; „Danbrog“ III 1883; Garde: „Den dansk-norske Sømagts Hist.“ 1906; „Slaget i Lyngør“ 1912; H. Ewald i „Ill. Tid.“ 7/7 s. A.; „Syn og Segn“ s. A.; „Fædrelandet“ s. A.; „Folkebladet“ s. A.

Holm, Hans Jørgen (9/5 1835—²²/₇ 1916), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Administrator i Kreditkassen Carl Jakob H. og Johanne Henriette Kierulff. Blev Student 1854, Cand. phil. og Exam. polyt. 1855, besøgte de følgende Aar Akademi- og tegnede med

Hetsch, knyttedes til Herholdt og var Konduktør ved Opførelsen af Universitetsbiblioteket og Studenterverbningen. 1863—65 var

han i Syden og i Frankrig, vandt 1867 den lille Guldmedaille, blev 1873 Akademimedlem og 1883 Professor ved Akademiet, hvor han havde deltaget i Undervisningen siden 1866, og beklædte Hvervet til 1908. 1887 deltog han med flere andre Kunstnere i C. Jacobsens Rejse til Grækenland. Som

Arkitekt har H. haft en overmaade stor Virksomhed; af hans Arbejder skal nævnes: Diakonissestiftelsen (1873—76), Vestre Kirkegaard, Kvægtorvet (1879), Mineralogisk Museum (1890—93), Overformynderiet (1893), det Kgl. Bibliotek (1898—1906); desuden en Række københavnske Kommuneskoler, Sundby og Ordrup Kirker (1875), Skive Kirke, Indeudstyret af Frijsenborg, Restaureringen af Aalholm og Nybygningen af Vallø. Overalt har H. vist sig som typisk Elev af J. D. Herholdt; i røde Tegl har han ladet sine Bygninger hæve sig i en passende, bramfri, nationalt præget Stil. Skal noget enkelt Arbejde fremhæves, bliver det vel Overformynderiet med dets rolige, fornemme og tilbagetrukne, absolut ikke prangende Virkning. Ikke blot indirekte har H. haft stor Betydning for dansk Arkitektur; men dels gennem sin akademiske Lærergering, dels paa sine Tegnestuer, hvor en talrig Ungdom var sysselsat, kom han til at øve en meget stor Virkning; det Herholdt'ske Studium af ældre dansk Arkitektur fortsattes af H.; han har udgivet Opmaalinger af Bornholms Kirker og Akademiets Opmaalingsarbejder samt „Akademielevernes Studierejser“; endvidere har han været med ved Udgivelsen af: „J. D. Herholdt og hans Værker“ (1898) og af „Tegninger af ældre nordisk Arkitektur“ (1873—87). Som Arkitekt og Lærer hører H. til de mest fremstaaende herhjemme. D. i Ordrup. — Gift 1866 Anna Dorothea Nielsen.

O. A.

Litt.: Slægt se Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ S. 401 ff.; „Tidskr. f. Kunstindustri“ VII 1891; S. Lemche i „Ill. Tid.“ 7/5 1905 og „Arkitekten“ XVII 1915; „Nekrologer i „Dansk Arkitektforenings Tidsskr.“ IX 1916, „Arkitekten“ XVIII s. A., „Ill. Tid.“ 10/8 s. A. (af Thorv. Jørgensen); „Forskonnelsen“ VI s. A. (af M. Nyrop), „Berl. Tid.“ 23/7 s. A., „Politiken“ og „Nationaltid.“ 24/7 s. A.

Holm, Harald Emil Larsenius (19/4 1848—⁹/₂ 1903), Politiker. F. i Kbh. Forældre: Typograf, Musiker Christian Emil Harald H. og Rasmine Henriette Rasmussen. Født i smaa Kaar blev han hjuløbet til Bogen og blev Student 1867, Cand. theol. 1875. Tidlig var han kommet i Berøring med grundtvigske Kredse, blev 1868 Huslærer hos Sof. Høgsbro og kom fra 1870 i Grundtvigs Hus; han var altid siden en tro Tilhænger af det grundtvigske Livssyn. April 1876 søgte han forgæves Valg til Folketinget i Kerteminde, valgtes Okt. s. A. i Verringe og genvælgtes siden til sin Død. H. var en livlig, agitatorisk begavet Taler, der deltog med Iver i Moderne Landet over i Kamptiden. Han levede hele sit

Liv i Kbh., men stod Højskolen og Bønderne nærmest. Politisk var han Venstremand, altid med Hædning til den moderate Fløj; i de første Aar holdt han sig nær til Svigerfaderen Høgsbro, senere mere til Bojsen, og i Forhandlingsaarene 1890—94 gjorde han et stort Arbejde for dennes Gruppe, var 1892—95 en af Ordførerne for Finansudvalget og 1893—95 Statsrevisor. Efter Forliget traadte han naturlig mere tilbage, men deltog med Styrke i Debatten om Skole- og Kirkesager. Han bekæmpede kraftig J. C. Christensens tvungne Menighedsraad og Almenskoleloven, men støttede ham 1902 i Kravet om alm. borgerligt Ægteskab. H., der 1878—83 var Medredaktør af Høgsbros „Danske Folketidende“, skrev meget om Politik, dels som Korrespondent til danske og skandinaviske Blade, dels i en Række Pjecer 1884—1901, hvor han uden stilistisk Originalitet, men med samvittighedsfuld Omhu forsvarede sit Partis Politik. En særlig Gerning fik H. som Leder af det 1887 oprettede „Kbh.s Højskolehjem“ udgaaet af „Kbh.s Højskoleforening“ (1878); han blev her af aandelig Betydning for mange unge Landboere i Hovedstaden. H. var en ægte grundtvigsk farvet Politiker, idealistisk, lidenskabelig, overbevisningsstro og retsindig; han vilde bedre end mange andre have egnet sig til Brobygger mellem Land og By, hvis han havde oplevet de moderate Føreres Renæssance. D. i Kbh. — Gift 1877 Gudrun Høgsbro.

P. E.
Litt.: Vilh. Milthers: „S. Høgsbros Slægt“ 1909; Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; „Ringkøbing Amts Avls“ 20/11 1891; „Søndagsbladet“ 9/2 1896; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Fyns Tid“ 11.12/10 1901; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; Nekrologer i „Den dsk. Højskole“ III 1903 (af Jørgen Nielsen), III. Tid. 19/2 s. A. (af N. Neergaard), „Højskolehl.“ 2.17/4 s. A., „Skole og Samfund“ s. A., Winther i „Vort Samfund“ s. A., „Fyns Tid.“ 9/2 s. A. (af Jørgen Pedersen), 10/2 og 11/2 s. A. (med Aftryk af andre Blades Nekrologer) og „Politiken“ 10/2 s. A.

Holm, Harald Martin Hansen (20/6 1866 —22/2 1920), Blomstermaler. F. i Horne ved Faaborg. Forældre: Trætojmager Lars Peder

Hansen H. og Karen Madsdatter Greve. Var Tjenestdreng paa Landet, kom i Malerlære i Kbh., hvor han boede paa Lærlingehjemmet 1883—86, gik paa Teknisk Skole og besøgte (fra ca. 1886—87) Kunstneres Studieskole under Zahrtmann, hvor han tillige stod Model for

at tjene til Udkommet. Han udstillede første Gang paa en Decemberudstilling 1888; derefter paa Oktoberudstillingen af Zahrtmann-Elever 1893, Kunstneres Studieskoles Udstilling 1896 og Charlottenborg Udstillingen 1891, 1893—1910, 1912—20 og

modtog flere mindre Rejsestipendier fra Akademiet. 1899 var han i Tyskland, 1900 i Paris og 1910 i Schweiz og Italien. H. hørte til den fynske Skole og den Syrak Hansen-Syberg'ske (s. d.) Kreds og er en af de faa danske Malere, der udelukkende har helliget sig Blomstermaleriet. Han vandt hurtigt Anseelse, men stagnerede snart, uden Evne til at forny sig. Han holdt af kraftige, brogede Farver, hvorfor han særlig malede Gyldenlakker, Levkøjer, Orchideer og Chrysanthemum, og udførte sine Billeder med solid Dygtighed. Arbejder af ham findes i Kunstmuseet, Hirschsprungs Samling og Museet i Faaborg. D. i Genua. — Ugift. S. S.

Litt.: „Zahrtmann-Mindebog“, udg. af F. Hendriksen 1919; Faaborg Museums Katalog 1. Udg. 1910; „Berl. Tid.“ 29/10 1920; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 28/2 1920 (af Th. Oppermann) og „Politiken“ 29/2 s. A.

Holm, Jens Jacob (20/6 1770—3/8 1845), Handelsmand, Fabrikant. F. i Skafterup ved Næstved. Forældre: Skoleholder Knud Pedersen H. og Christine Sophie Kampmann. Kom i Urtekræmmerlære i Næstved, drog tyve Aar gammel til Hovedstaden og nedsatte sig 1794 paa Kristianshavn som den første Urtekræmmer i denne Bydel. Han begyndte meget smaat, men slog sig hurtigt op og maatte

snart købe eget Pakhus. Han gik videre, begyndte selv at fremstille de Produkter, han handlede med; 1805 grundede han en Oliemølle, føjede hertil 1808 en Limfabrik, anlagde 1809 en Sejldugsfabrik, 1810 et Sæbesyderi, 1811 en Reberbane og 1825 en Stivelsefabrik — alle paa Kristianshavn eller Amager. Fra Forhandler var han blevet Producent og gjorde nu Skridtet helt ud ved at købe Skibe og selv hjemføre sine Raavarer — hvilket atter førte til, at han anlagde Skibsværfter; han erhvervede Applebys Plads, Asiatiske Kompagnis Plads og Larsens Plads. Fra H.s Værft udgik et af de første danske Dampskibe „Frederik den Sjette“, han selv var 1840 Ejer af en hel Handelsflaade, 14 større Sejlskibe og 4 mindre. Der er noget storladet over hans Virksomhed; den opbyggedes følgerigtigt Led for Led og viser ham ikke blot som en sejgt udholdende og virksom Natur, men som den virkelig vidtskuende Handelsmand. Han var dertil en god Arbejdsgiver, benyttede altid dansk Arbejdskraft og byggede selv Arbejderboliger. H., der i en Aarrække var en af Kbh.s 32 Mænd, optog 1836 sine tre Sønner i det af ham grundede Handelshus, der siden har ført Navn af „Jacob H. og Sønner“. D. i Kbh. — Gift

1) 1795 Maria Lock (el. Lorck), d. 1811. 2) 1811 Christiane Schiffer, d. 1825. 3) 1826 Anne Margrethe Clausen, f. Kirkerup, d. 1852. E. N.

Litt.: Slægt se Chr. H., f. 1867, „Dsk. By-erhverv“ 1904—11; „Søndagsposten“ 6/1 1895; E. Holm: „Et Eftermæle for Grosserer H.“ 1888.

Holm, Johan Theodor, se Holmskjold.

Holm, Just Christian Carl (f. 5/10 1849), Gæringsfysiolog. F. i Kbh. Forældre: Kunst-drejer Jean Jacques H. og Oline Anthon.

Blev Student 1868 og tog 1875 1. Del af medicinsk Embedseksamen. Kom ind paa fysiologi-ske Interesser, under-viste nogle Aar i Na-turhistorie og studerede samtidig Botanik, sær-lig Plantefysiologi. Var 1884—91 Assistent ved Carlsberg Laboratoriets fysiologiske Afdeling

under Emil Chr. Hansen og overtog 1891 Stillingen som Laboratorieforstander ved Alfred Jørgensens gæringsfysiologiske La-boratorium, hvor han leder Undervisningen i Gæringsfysiologi og Gæringsteknik for studerende fra alle Lande. Ved denne sin Virksomhed og ved forskellige Afhandlinger om Gæringsorganismer har han faaet Betydning for Gæringsindustrien. — Gift 1877 Agnes Henriette Cecilie Petersen. H. J.

Litt.: C. Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911.“ 1913.

Holm, Ludvig Sophus Adolph Theodor (f. 24/12 1858), Violinspiller, Komponist. F. i Kbh. Forældre: Kgl. Balletrepetitor Vil-helm Christian H. (s. d.) og Hustru. Fra Hjem-met indstillet paa Mu-sik gennemgik han

Konservatoriet 1875—78 med V. Tofte og Anton Svendsen som Lærere, og allerede 1880 slap han indenfor det kgl. Kapels Vægge, hvor han blev til 1917 efter siden 1899 at have

været kgl. Koncertmester. Som Faderen kom han hurtig til at spille en vis Rolle i dansk Kammermusik, navnlig indenfor Ne-rudas Kammermusikforening, men tillige har han i udstrakt Omfang været optaget af pædagogisk Virksomhed. H., der ogsaa har studeret sit Instrument i Udlandet, er en udmærket Violinspiller og gennemfin Musiker, hvis Lærergerning væsentligst har været knyttet til Hornemans Musikinstitut, i hvis Bestyrelse han fik Sæde 1906, og for hvilket han har været Direktør fra 1911, indtil det 1920 maatte indstille en mænge-aarig fortjenstfuld Virksomhed, hvori ikke mindst han havde nedlagt et anseligt Ar-

bejde. I de senere Aar har han i stigende Grad gjort sig bemærket som Komponist ikke blot af Sange og Klaverstykker men navnlig ogsaa af velklingende og talentfuldt gjort Kammermusik, derunder en Klaver-kvintet og en Strygekvartet, samt af en Violinkoncert med Orkester. — Gift 1887 Ruth Marie Elisabeth Janssen. G. S.

Litt.: „Nationaltid.“ 5/11 1917.

Holm, Mads Christian (19/10 1827—23/9 1892), Skibsreder. F. i Nykøbing, Mors. Forældre: Tjenestekarl, senere Gaardejer

Esper Nielsen og Ma-ren Nielsdatter. H. var født udenfor Ægteskab; Moderen blev siden gift med Skibstømrer, se-nere Klodsmager Lars Christensen H., hvis Navn H. fik. Han ud-dannedes som Skibs-tømrer og arbejdede som saadan i nogen Tid herhjemme; han op-

holdt sig derefter i flere Aar i Australien og Amerika, hvor han lagde Grunden til sin Formue. Navnlig under sit Ophold i Kalifornien, hvor han selv havde et Skibs-værft, tjente han godt. Omkring 1863—64 vendte han hjem og nedsatte sig som Skibs-bygger i Aabenraa. 1870 bosatte han sig i Kbh. og stiftede her Dampskibsselskabet „Norden“, som han med stor Dygtighed ledede til sin Død. Ud fra den Betragtning, at det var Dampskibene, der havde Frem-tiden for sig, realiserede han 1881 ved Stif-telsen af Helsingørs Jernskibs- og Maskin-byggeri en god, men under de daværende Forhold dog ret dristig Plan. Skønt vedbli-vende bosiddende i Kbh. blev han Værftets Driftsleder, og han magtede at følge den omfattende Virksomhed i alle dens Detail-ler uden derfor at tabe Overblikket over den. Som Bevis paa, hvor stor Betydning man i Børskredse tillagde hans personlige Indsats, kan anføres, at Aktierne i Værftet ved Efterretningen om hans Død faldt med 3—4 pCt. H. var en i strengeste Forstand self-made Mand med en saadans stærke Selvstændighed og Utilbøjelighed til paa sit Omraade uden videre at bøje sig for den ellers almindeligt anerkendte Autori-tet. Dette viste sig bl. a. i hans Forhold til Tietgen; H. var en af de faa, som tillod sig at rejse Modstand mod den af saa stor Nimbus omgivne Handelsmagnat. En Tiet-gens Betydning fik H. dog ikke; skønt vel-begavet naaede han ikke at blive ledende udenfor sit specielle Felt, men indenfor dettes Grænser var han en meget betydelig Kraft, der altid var resolut og oftest tillige heldig. Man bebrejdede ham undertiden Haardhed, og utvivlsomt var han en malm-fuld Karakter, der forlangte meget af an-

dre, men han skaanede heller ikke sig selv, og han viste i flere Tilfælde stor Gavnlighed. Sin Fødeby skærkede han meget betydelige Beløb til Kirkens Varmeanlæg, til Asyl og til en ny Skole. D. i Kbh. — Gift 1861 Emilie Bendixsen, d. 1914. C. T.

Litt.: H. Fog: „Grosserer M. C. H.“ 1902; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 24/9 1892, „Nationaltid.“ 24/9 s. A., „Politiken“ 24/9 s. A., „Dannebrog“ 24/9 s. A., „Morsø Folkeblad“ 24/9 og 3-4/10 s. A., „Morsø Avis“ 24/9 s. A., „Helsingør Avis“ 24/9 s. A.

Holm, Mikkel Søren (2/6 1854—21/4 1915), Landmand. F. i Vadstrup, Samsø. Forældre: Gaardejer Klemmen Sørensen H. og Mette

Dorthea Mikkeldatter Stauns. H. har ofte fremhævet den gavnlige Indflydelse, som Barndomshjemmet har haft for hans senere Udvikling; Forældrene var aandelig vaagne, og det gode Bondehjem præget af Kristentro. Ogsaa H. blev tidlig aandelig paavirket ikke

blot fra sit Barndomshjem, men desuden ved Ophold paa Vallekilde Højskole. 1875—76 var han paa Tune Landbrugsskole; kom senere til Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen 1880, s. A. overtog han Madebjerggaard paa Samsø, der efterhaanden blev drevet frem som et Mønsterbrug med udvidet Lucerne- og Rodfrugtdyrkning; Madebjerggaard blev ogsaa et søgt Lærested, og med sin meddelsomme Natur var H. en ypperlig Vejleder for unge Landmænd. En Aarrække drev han et ret betydeligt Fællesmejeri med et efter Datidens Forhold særdeles stort Svinehold. Da Andelsmejerierne kom frem, var han dog meget ivrig for at virke for disses Udbredelse paa sin Fødeø. Paa Grund af sin Uegennytte, Samfundsinteresse, praktiske Dygtighed og Lyst til at meddele andre af sine Erfaringer og Kundskaber kom H. snart til at indtage en ledende Stilling paa Samsø, og han deltog i saa godt som alle betydningsfulde Foranstaltninger paa sin Fødeø. Fra 1886 til sin Død var han Formand for Samsø Landboforening, hvis Virksomhed i høj Grad blev præget af hans Initiativ og Fremsyn. Ogsaa i Foreningen af jyske Landboforeninger har H. udført et betydeligt Arbejde som Medlem af Bestyrelsen og forskellige Udvalg. H. var Medlem af Landbokommissionen af 1894, Kommissionen af 1906 vedrørende Ulykkesforsikring for Arbejdere ved Land-, Have- og Skovbrug, Holbæk Amtsråd 1904—10, Statens Redskabsudvalg m. m. En Aarrække var H. en meget søgt Foredragsholder ved landøkonomiske Møder; uden at være egentlig veltalende havde han en sjælden Evne til at faa Tilhørerne med, idet han talte

med Overbevisningens Styrke og af praktisk Erfaring. Den Energi og ideelle Stræben, som prægede hans Virke, bidrog ogsaa til, at han kunde rive andre med sig. H. havde en udpræget Retsfølelse og var ukuelig, naar det gjaldt om at komme Uretfærdighed til Livs. D. paa Stubberupholm ved Faarevejle. — Gift 1880 Gjertrud Gylling. A. C.

Litt.: „M. S. Holm. 25 Aars Jubilæum som Formand for Samsø Landboforening“ 1911; Nekrologer i „Ugeskr. f. Landm.“ 1915 S. 232, „Vort Landbrug“ s. A., „Andelsbladet“ s. A., „Dsk. Landbrug“ s. A.; „Tidsskr. f. Landøkonomi“ s. A., „Samsø Folketid.“ 21/4, 23/4 og 26/4 s. A. og „Samsø Folkebl.“ 23/4 og 26/4 s. A.

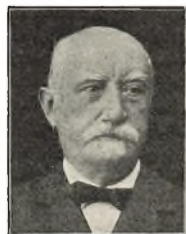
Holm, Hans Nicolai Julius (f. 10/10 1842), Læge. F. i Kbh. Forældre: Bagermester Christian Zacharias H. og Marie Christine

Amalie H. Blev Student 1861, Cand. med. 1868, var Kandidat ved Kommunehospitalet 1868—70, Reservelæge ved dettes 4. Afdeling 1877—79, blev Dr. med. 1878

(„Lupusaffektionens Forhold til Scrofulosen, dens Diagnose og Behandling“). 1881 blev han Privatdocent, var visiterende Læge ved Politiet 1882—85, Politilæge 1885—94, Overlæge ved Almindeligt Hospital 1895—1913. I instruktive Forelæsningsstimer og i Oversigtsartikler i „Medicinsk Aarskrift“ 1887—96 har han fortrinsvis behandlet neurologiske og syfilidologiske Emner. Sine Erfaringer fra Almindeligt Hospital har han gengivet i Bogen „Livet i Alderdom“ (1910), der ved sit Lune, sin humane Livsopfattelse og dybe Sympati og Forstaaelse viser ham som de gamles uovertræffelige Raadgiver og Ven. Ungdomserindringerne „Glade Aar“ (1915) indeholder mange kvikt fortalte og karakteriserende Smatræk. — Gift 1) 1871 Anna Ulrikka Mørup, d. 1875. 2) 1882 Marie Henriette Bering, f. Røding, d. 1919. O. P.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. 1878 og ovenn. Erindringer; „Til. Tid.“ 13/10 1912 og 3/10 1915; Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1861“ 1911.

Holm, Peder Thygesen (7/10 1848—26/6 1898), Politiker. F. i Idestrup, Falster. Forældre: Husmand, Væver Thyge Pedersen og Dorthe Jensdatter. Kom i Skrædderlære og blev Svend 1867, arbejdede en kort Tid i Nykøbing F. og rejste saa til Kbh. Han sluttede sig med Begejstring til Socialismen fra dens Begyndelse herhjemme og blev 1872 Formand for Skræddernes Fagforening. 1874—79

bestyrede han Fagets Produktionsforening og etablerede sig siden selvstændig som Skræddermester, Ekviperings- og Møbelhandler. Han var en ihærdig Forretningsmand, der efterhaanden arbejdede sig i Vejret. Indenfor sit Parti blev han sammen med Hørdum og C. C. Andersen Leder for Genrejsningsarbejdet efter Pios Bortrejse 1877 og var fra 1876 Medlem af Hovedbestyrelsen. Han besad en baade lyrisk og drøj Veltalenhed og en urokkelig Sikkerhed, der gjorde ham til Vælgermødernes Helt. Han stillede sig til Folketinget i Kbh.s 5. Kreds ved de to Valg 1881, valgte der 1884 efter en voldsomt bevæget Valgkampagne mod Goos og genvalgte 1887, 1890, 1892, 1895 og 1898. 1887—90 var han ene om at repræsentere sit Parti paa Rigsdagen og gjorde det med Forstand og Styrke. 1897 valgte han til Borgerrepræsentationen og blev 1898 dens Viceformand. S. A. brast hans Stilling sammen; det opklaredes i Juli, at han havde benyttet sin Viden om Kommunens paa-tænkte Grundkøb i Brønshøj til gennem sin Kompagnon at skaffe sig privat Fordel. Da Sagen kom op, flygtede han til Hamborg og arresteredes der ²¹/₇, nedlagde alle Mandater, blev syg og døde i Fængslet. Kompagnonen dømtes siden til Vand og Brød. D. i Kbh. — Gift 1890 Thora Mine Nielsine Nielsen, siden gift Chr. Rasmussen (s. d.).

P. E.

Litt.: Frejlif Olsen: „Danske Socialister“ 1892; „P. H.s Barndom og Ungdom“ 1898; „Social-Demokraten“ ⁹/₇—⁷/₁₀ 1898; C. E. Jensen og Borgbjerg: „Socialdemokratiets Aarh.“ 1904; „Højesteretstidende“ 1899, S. 247 ff.

Holm, Peter Andersen (¹²/₄ 1844—²³/₄ 1901), Skolemand. F. i Fjeldsted ved Aarup, Fyn. Forældre: Snedker Niels H. og Maren

Tvede. Tog 1863 Lærereksamen fra Jelling, var derefter 1863—64 Lærer i Balslev, 1864—66 i Fredericia, 1866—78 i Højbjerg ved Viborg. Sammen med Emil Sauter og C. A. Thyregod stiftede han her 1874 „Danmarks Lærerforening“. 1878 blev han Lærer i Bjerger ved Horsens, hvor han virkede til sin Død; 1892 kaldedes han til Skoleinspektør i Kolding, men trak sig tilbage inden Tiltrædelsen. H. var en meget begavet Lærer, klar, men noget tør. Han var initiativrig og særdeles godt hjemme i dansk Skolelovgivning. Han oprettede og ledede et „juridisk Skolebureau“, der blev anvendt meget af „Danmarks Lærerforening“ og dens Medlemmer. Han udgav en Række Skolebøger, redigerede „Skole-tidende“ 1872—92 sammen med Broderen, Seminarieforsøger R. J. H. (s. d.) og var Medredaktør af „Folkeskolen“ 1893—97. 1880 var han Medstifter af den betydnings-

fulde Forening „Lærerstandens Brandforsikring“, som han ledede til sin Død. Han har bl. a. udgivet følgende Skolebøger: „Dansk Sproglære“ (41. Opl. 1917), „Figurer og jævnførende Oversigt til Anskueliggørelse af geografiske Størrelsesforhold“ (med A. Andersen 1876), „Skrivebog med Forskrifter“ (1884), „Sangbog for Folkeskolen“ (sammen med C. A. Thyregod og Emil Sauter; 7. Opl. 1902), „Skriftlæsningsbog“ (sammen med Thyregod; 16. Opl. 1907), „Skolelovene“ (2. Udg. 1890). I mange Aar var han meget svagelig og maatte holde Hjælpelærer. D. i Bjerger. — Gift 1867 Anna Eriksen. K. K.

Litt.: „Lærerne og Samfundet“ IV 1914; „Aar-bog for Folkeskolen“ 1897; Nekrolog i „Skole og Samfund“ ²⁶/₄ 1901, „Danm. Lærerforen. Medlemsbl.“ ¹/₅ 1901 og „Dsk. Skolebl.“ (af Fr. Th.) Maj 1901.

Holm, Peter Christian (²⁵/₁₂ 1807—²/₁₀ 1864), Søofficer. F. paa St. Croix. Forældre: Kaptajn i Flaaden Hans Peter H. (s. d.) og

Hustru. Blev Sekondløjtnant 1826, Premierløjtnant 1834, Kaptajnløjtnant 1842, Orlogskaptajn 1852. 1828—33 tjente han i den franske Flaade og var med i forskellige Affærer i Middelhavet, deltog siden i begge slesvigske Krige, i første Krig som Chef for Briggen „St. Croix“, der 1849 bestod en Kamp ved Danzig, 1864 som Chef for Fregatten „Jylland“ i Kampen ved Helgoland. Var konstitueret Havnekaptajn i Kbh. 1854—58. H. var en djærv Natur, en ansæt, tapper og dygtig Officer. Et Mindesmærke er rejst paa hans Grav paa Holmens Kirkegaard. D. i Kbh. — Gift 1) 1839 Marie Caroline Pedersen, d. 1842. 2) 1846 Louise Margrethe Hetsch, d. 1870. V. G.

Litt.: Slægt se G. F. H.; Nekrolog i „Berl. Tid.“ ¹¹/₁₀ 1864.

Holm, Poul (f. ²⁰/₇ 1888), Svømmer. F. i Kbh. Forældre: Fabrikant, Snedkermester Hans Vilhelm Andersen H. og Emma Rudolphine Hinrichsen. Blev Student 1906 og Cand. polyt. 1912 som Maskiningeniør, var derefter beskæftiget med Ingeniørvirksomhed ved forskellige Fabriksanlæg, aftjente sin Værnepligt, blev 1914 Sekondløjtnant i Artilleriet og ansattes ¹/₁ 1917 som Reservebrandinspektør i Kbh.s Brandvæsen. Som Svømmer har H. som Medlem af Gymnastik- og Svømmeforeningen Hermes deltaget i de fleste Kapsvømninger i Kbh. i Aarene 1906—13, vun-

det Dansk Idrætsforbunds Mesterskab i 100 m fri Svømning i Aarene 1908, 09, 10, 11 og 13), og han satte 1908 dansk Rekord paa denne Afstand i 1 M. 10⁴/₅ S., en Tid, der endnu ikke er slaaet. Ogsaa i Provinsen og i Udlandet har H. deltaget i Kapsvømninger: i London 1908, i Hamborg 1910 og 11, i Malmø s. A., i Kria. 1908, 09 og 10 og i Bergen s. A. Fra disse Svømninger har han hjembragt en 2. og tre 1. Præmier. Men ogsaa som Gymnastiker har H. udmærket sig. Han har saaledes siden 1904 deltaget i 1. Holds Gymnastikkonkurrencerne og var med paa det Hold, der vandt Dansk Gymnastikforbunds 1. Holds Turnering i 1908, 09, 10, 12 og 14 og deltog endelig 1908 ved D. G. F.s Opvisning i London.

— Ugift. F. K.
Litt.: V. Hornbeck: „Gymnastik- og Svømme-forenings Hermes“ 1909; „Idrætten“ ²¹/₈ 1910.

Holm, Rasmus Jensen (²⁵/₁ 1838—¹⁰/₉ 1917), Skolemand. F. i Fjeldsted ved Aarup, Fyn. Forældre: Snedker Niels H. og Maren Tvede. Opholdt sig i en stor Del af Barn-

domstiden i Balslev hos Bedstefaderen, der var Lærer, tog Lærereksamen fra Jelling 1853, var et Aar Lærer i Strandby ved Assens og blev saa kaldet til Lærer i Styvel ved Jelling; her oprettede han en Præparandskole og stu-

derede Oldnordisk og Historie. 1865—92 var han Lærer ved Jelling Seminarium i Historie, Dansk, Pædagogik og praktisk Skolegerning. 1892 blev han uden Ansøgning kaldet til at være Forstander for det nyoprettede Stats-Forskoleseminarium i Vejle; herfra tog han sin Afsked 1913. H. var baade Historiker og Pædagog i Grundtvigs Aand; han var en ypperlig Foredragsholder og holdt rundt om i Landet mange Hundrede folkelige Foredrag. Han studerede med Flid Udlandets Skolevæsen, besøgte flere Gange Sverige, Schweiz og Tyskland og publicerede sine lagttagelser, dels gennem Foredrag, dels i Artikler i „Vejle Amts Folkeblad“ og „Fyns Tidende“. 1872—92 var han Medudgiver af „Skoletidende“, 1887—1907 Udgiver af Dansk Skolefor- enings Aarsskrift „Hjem og Skole“, sam- tidig var han denne Forenings Formand. H. har udført et stort Arbejde for Lærer- uddannelsen; især er Faget Anskuelses- undervisning ført frem af ham. Gennem sine udmærkede historiske Skolebøger har han haft stor Betydning for Folkeskolen i det hele, især for Landsbyskolen. Han har bl. a. udgivet „Viser og Sange“ (med H. Tofte og H. Rosendal 1865 ff.), „Læsebog for Skolen og Hjemmet“ (med C. M. Ipsen 1874 ff.), „Regnehefter for Barneskolen“

(med H. Kristjansen 1878—79), „Mundsmag af den ældre Edda“ (1874), „Danmarks Historie fortalt for Ungdommen“ (10. Oplag 1918), „Danmarks Historie til Brug i Børneskoler“ (15. Oplag 1918). D. i Kbh. — Gift 1862 Nielsline Gregersine Gregersen, d. 1915. K. K.

Litt.: Erindringer i „Grundtvigs Højskoles Aarsskrift“ 1917; „Lærerne og Samfundet“ 1913 —14; Nekrologer i „Hjem og Skole“ 1917 (af H. S. Rørdam), „Vejle Amts Folkebl.“ ¹¹/₉ s. A., „Højskolebl.“ s. A. (af Mar. Sørensen), „Dek. Seminariebl.“ s. A., „Folkeskolen“ s. A. og „Grundtvigs Højskoles Aarsskrift“ s. A. (af H. Rosendal).

Holm, Herman Theodor (f. ³/₂ 1854), Botaniker. F. i Kbh. Forældre: Bagermester Christian Zacharias H. og Marie Christine Amalie H. Blev Student

1880, Cand. phil. 1881, Dr. phil. ved Catholic University i Washington 1902, er selv Lutheraner. Han deltog som Zoolog og Botaniker i Dijnphnaekspeditionen 1882—83 og i „Fylla“s Togter til Grønland 1884 og 1886, udvandrede til De Forenede Stater 1888

og blev amerikansk Borger 1893. Han var ansat som Botaniker ved U. S. National Museum i Washington, D. C. 1888—92 og ved Department of Agriculture sst. 1893—96; siden 1896 lever han som Privatmand i Amerika. Berejste Florida 1893, Klippebjergene i Colorado 1896 og 1899, Portorico 1914—15. H. har skrevet Afhandlinger om sit arktiske Plantemateriale og i en Række Afhandlinger i amerikanske Tidsskrifter behandlet Gramineer og Cyperaceer samt Nordamerikas Lægeplanter. For Regeringen i Kanada har han bearbejdet Samlinger af Planter fra Alaska og Kanada. Han har skænket et botanisk Bibliotek og Herbarium til Belgien til Hjælp ved Genoprettelsen af de belgiske Samlinger. — Ugift. H. J.

Litt.: Carl Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913.

Holm, Viggo Valdemar (²⁵/₁₀ 1855—²⁸/₈ 1899), Forfatter. F. i Helsingør. Forældre:

Chef for Translationskontoret ved Øresunds Toldkammer Carl Frederik H. og Augustine Anna Frederikke Elisabeth Liebmann. Blev Student 1874, Cand. theol. 1881 og levede siden som Kommune- lærer i Kbh. Han skrev litterære Karakteristikker i „Nutiden“ og sproglige Artikler i „Vor Ungdom“ og udsendte 1884 „Drilske Smaarim“ uden dog

at vække Opmærksomhed. Først 1887 fandt han sit eget Omraade og erobrede sig sin lille, men ejendommelige Plads i dansk Litteratur ved Samlingen „Fra Hexernes Tid. Kuriøse Historier af Woldemar.“ Under samme Pseudonym skrev han i Begyndelsen af 90'erne tre Skuespil: „Gregers“, „Præsidenten“ (hvori Holberg optræder) og „Varulven“ (fra Helsingør 1661). De blev alle opførte, men kun det sidste (paa Dagmar-teatret) vakte nogen Interesse hos Publikum. Hans betydeligste Arbejde er sikkert det nye Bind „Kuriøse Historier fra Hexernes Tid“ (1896), der efter hans Død efterfulgtes af „Tre kuriøse Historier“, med en Fortale af Georg Brandes. — Woldemars Historier er alle litterære Pasticher, der bygger paa grundige Studier og ofte gaar ud fra historiske og juridiske Dokumenter. Efter P. V. Jacobsens og J. P. Jacobsens Eksempel, men endnu mere gennemført, eftergør han det 16. eller 17. Aarhundredes Sprogform og undgaar sindrigt helt sin egen Tids Tale ved at lade Historierne være Dagbøger eller Beretninger fra en samtidig. Med megen Sikkerhed holder han sig ogsaa oftest indenfor den svundne Tids Ræsonnement og Følemaade. Blot i Valget af Motiver viser han sin egen Personlighed, sin Rædsel over Overtroens Dumhed og Umenneskelighed og sin Medfølelse med dens Ofre. D. i Kbh. — Gift 1898 Kirsten Johanne Louise Harpøth, d. 1912.

G. C.

Litt.: Slægt i V. Hostrup Schultz: „Helsingørs Embeds- og Bestillingsmænd“ 1906, S. 162; S. Hennings: „Medd. om Dimmitterede fra Herlufsholm“ III 3 1909; G. Brandes i ovenn. Forord; Nekrologer i „Ord och Bild“ 1899 (af C. Behrens), „Ill. Tid.“ 10/9 s. A. (af F. Kolbye), „Nationaltid.“ 20/8 s. A. (af A. F.) og „Politiken“ 20/8 s. A. (af E. B.) og 11/9 s. A. (af G. B.).

Holm, Viggo Hansenius (f. 18/9 1846), Kantor, Forfatter. F. i Allinge. Forældre: Købmand, Avlsbruger Hans Nikolaj H. og Hansine Marie H. Gik i Rønne lærde Skole, men forlod denne ved Konfirmationsalderen og kom paa Lyngby Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1865. Efter en Tid at have været Hjælpe lærer blev han 1868 Lærer i Sandvig og Organist i Allinge og 1875 Kom-

munelærer i Nykøbing F., ved hvis Kirke han blev Kantor 1881, hvilke Stillinger han beklædte til 1911. Allerede i Seminarietiden vaagnede stærke historiske og sproglige Interesser hos ham, og i Tidens Løb har han uddybet disse gennem en Række Førstehaandsstudier, der har sat Frugt i adskillige Smaaskrifter og Afhandlinger, som har givet hans Navn god Klang blandt

Hjemstavnshistorikerne. Han har navnlig syslet med Stiftets Personal- og Kulturhistorie, til hvilke han har tilvejebragt rige Samlinger, og bl. hans Skrifter kan nævnes „Efterretninger om Borger- eller Købmandlaget i Nykøbing p. F.“ (1883) samt flere Tidsskrift- og Avisartikler. Meget for tjenstfulde var hans Bidrag til og Bistand ved Udgivelsen af J. C. S. Espersens (s. d.) bornholmske Ord bog (1908), for hvilken han modtog Videnskabernes Selskabs Guldmedaille. Et Hovedfelt for ham var dog Musikken. 1887—88 deltog han i Fejden om Sangundervisningen og har i „Vor Ungdom“ (1887) skrevet en betydningsfuld Afhandling om denne navnlig i Folkeskolen, og under sin Virksomhed som Sanglærer ved Nykøbing Katedralskole har han baade udgivet Lærebøger i Sang og grundlagt et indgaaende Studium af Barnet og Sangen, et Spørgsmaal han ogsaa har studeret paa Rejser i Sverige, Norge, Tyskland og Schweiz. I Traad hermed falder hans dygtige, forskellige Steder offentliggjorte Studier over Musiklivet paa Lolland-Falster i svundne Tider. — Gift 1871 Johanne Emilie Nobel.

G. S.
Litt.: P. B. Grandjean: „Nobel'ske Slægtbøger 1913, S. 26; Selvbibliografi i „Lærerne og Samfundet“ III 1913; Forordet til J. C. S. Espersens bornholmske Ord bog 1908; „Lolland-Falsters gode Navne“ 1908; „Lolland-Falsters Stiftstid.“ 18/9 1916; „København“ 18/9 1916.

Holm, Vilhelm Christian (28/9 1820—15/10 1886), Bratschist, Komponist. F. i Kbh. Forældre: Snedker, Opsigtsbetjent i Politiet Peter Frederik H. og Sophie Margrethe Poulsen. Var oprindelig i Urmagerlære, men fik saa Kapelmusikus L. Mohr til Lærer i Violin og var derefter syv Aar Elev af det kgl. Kapels Violinskole under Wexschall. Han var fra 1847 til sin Død ansat i det kgl. Kapel som Bratschist, i en lang Aarrække som Solospiller, og paa dette Instrument fik han stor Betydning for Kbh.s Musikliv, ikke mindst som en stærkt benyttet Kammermusikspiller. Som den ualmindelig værdifulde Bratschist han var, var han selvskrævet Medlem f. Eks. af Tofte- og Nerudakvartetterne og var lige til det sidste nær knyttet til Kammermusikforeningen. Ved Teatret opnaede han, der allerede 1866 i Forening med A. Lincke havde skrevet Musikken til Balletten „Pontemolle“, i 1869 tillige Posten som Balletrepetitor, og som saadan skrev eller arrangerede han paa Bournonvilles Tilskyndelse fremdeles Musikken til en Del af dennes Balletter og Divertissementer som „Livjægerne paa Amager“ (1871), „Mandarinens Døtre“

(1873), „Weyses Minde“ (1874) og „Fra det forrige Aarhundrede“ (1875) o. fl. a., Opgaver han løste med lykkelig Haand og fin Forstaaelse af Ballettens Krav til Musikken. D. i Kbh. — Gift 1851 Adolphine Mariane Theodora Augusta Lüttichau v. Westen, d. 1875. G. S.

Litt.: Lengnick: v. Westen; C. Thrane: „Fra Hofviolonernes Tid.“ 1908; Frits Bendix: „Af en Kapelmusikers Erindringer“ 1913; A. Hammerich: „Kammermusikforeningen 1868—93“ 1893.

Holm, Villads Nielsen (Villadsen) (15/1 1829—18/1 1901), Politiker. F. i Nørre Tranders ved Aalborg. Forældre: Gaardejer Niels

Villadsen og Maren Jensdatter. Antog Stiffadereens Navn H., købte 1858 en mindre Gaard i Nørholm ved Nibe, fik 1866 en større i Ferslev ved Aalborg, byttede den bort 1879 for en Gaard i Dal Sogn og endelig 1890 denne for en Gaard i Brovst. Sine sidste Aar boede han i Vedsted ved

Aaby og var fra 1889 Branddirektør. 1862—66 og 1883—88 var han Sogneraadmedlem. 1866 valgtes han til Folketinget i Nibe som Modstander af den reviderede Grundlov og genvalgte siden, til han 1890 trak sig tilbage. Han tilhørte oprindelig det Wintherske Venstre og gik 1870 ind i det Forenede Venstre (1870—78 i dets Bestyrelse), hvor han altid hørte til de mest moderate. Han fulgte Thomas Nielsen 1875 og stemte for Finansloven, 1878 gik han med Bojsen, 1884 ind i det danske Venstre og 1887 i det moderate. Han var en velbegavet og klarhovedet Mand uden dybere saglig Styrke, lun og jovial og ypperlig egnet til en tingende Forhandlingspolitik. Han hørte til de saakaldte „Limfjordspolitikere“, der i Virkeligheden stod Højre ret nær, og dannede med S. Kjær, Thorup o. fl. „Gl. Avlsgaard“-Gruppen, der altid var rede til private Underhandlinger. 1875 førte han saadanne med Fønnesbech, og Marts 1888 spillede han en Hovedrolle ved det bristede Paaskeforlig. „Gl. Avlsgaard“-Partiets Optræden her, hvor det pousseredes frem og senere svigtedes af Hørup, kostede de fleste af dets Medlemmer Mandaterne; H. trak sig frivillig tilbage. Siden støttede han de moderate. D. i Vedsted. — Gift 1858 Claudimine Christensdatter Clausen, d. 1912. P. E.

Litt.: Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; Sveistrup: „Rigsdagskalender“ 1887; „Ill. Tid.“ 9/2 1890; Nekrologer i „Aalborg Amtstid.“ 10/4 1901, „Aalborg Stiftstid.“ 10/4, 20/4 og 25/4 s. A., „Vejle Amts Folkebl.“ 10/4 s. A. og „Nationaltid.“ (af H. W.) 20/4 s. A.

Holm Hansen, Johan (24/1 1841—21/7 1920), Skuespiller, Forfatter. F. i Ribe. Forældre: Snedkermester Thomas H. og Karen Sophie Holm. Kom i Snedkerlære efter Faderens

Ønske; selv vilde han være Skuespiller. Han skrev ogsaa Skuespil, som han opførte med Kammerater paa Værkstedet. 18 Aar gammel tog han til Kbh. og meldte sig paa det Kgl. Teater, men afvistes. Men efter at have deltaget som frivillig i Krigsen 1864 og opholdt sig en Tid paa Island lærte han Fru Heiberg at kende, og ved hendes Hjælp opnaaede han sit Ønske.

Han debuterede 2/0 1868 som Leontes i „Et Vintereventyr“. Det lykkedes ham dog aldrig at slaa rigtig igennem, og 1874 tog han sin Afsked. N. A. begyndte han sit Forfatter-skab med en Schweizerfortælling „En katolsk Familie“ og et Skuespil med Emne fra Peter den Stores Tid, „Kejserfesten paa Kreml“, der gjorde Lykke paa det Kgl. Teater. Hans betydeligste Arbejde er Romanen „En fri Mand“ (1877), en Tidsskildring fra 1807 til op imod Samtiden. „Vikingeblood“ (1879) har Minder om hans Islandsophold, og „Fra Danevirke til Roscnvængel“ (1880) har ogsaa en personlig Baggrund. Hans Barndomsindtryk af Ribecognens og Vestkystens Natur og Befolkning er ganske virkningsfuldt udnyttede i flere Fortællinger, „Barbara“ (1882), „Ved Højvande“ (1886), „Karen Hav“ (1887) og „Oprejsning“ (1891), samt i Galschiøls „Danmark“ I (1887). Hans lidt satiriske Skildringer: „Skuespillere“ (1890) og „Karsten Ulv“ og „Paddehattene“ mod de ekstreme Grundtvigianere (1884) mangler Overlegenhed. 1900 kom hans sidste Digtning „Groa eller Oldemoder“, en dramatisk Skildring fra Islands Forfaldsperiode. 1911 fortalte han sine Erindringer „Hvad jeg oplevede“, hvori der er ganske interessante Bidrag navnlig til Fru Heibergs og Bjørnsøns Karakteristik. H. H.s Fortællinger er hyppigt Almanakhistorier, uden kunstnerisk eller personligt Særpræg. Men de er baade underholdende og baarne af en idealistisk Alvor. 1892 fik han det Ancker'ske Legat og rejste til Italien, men de Fortællinger, der var Rejsens Frugter, er meget banale. D. i Kbh. — Gift Augusta Wiimh. G. C.

Litt.: Ovonn. Erindringer; Overskou: „Den dsk. Skueplads“ VII 1876; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ III 1889—96; Nekrolog i „København“ 23/7 1920 og af P. Levin i „Berl. Tid.“ 24/7 s. A.

Holmberg, Johannes (f. 30/3 1877), Ingeniør. F. paa Vennerslund ved Nykøbing F. Forældre: Handelsgartner Niels H. og Ane Sophie Lage. Blev Student 1895, tog Adgangsksamen til Polyteknisk Lærestalt 1896 og Eksamen som Bygningsingeniør 1903. Et halvt Aars Tid efter Eksamen var han ansat som Ingeniør i Firmaet Kemp & Lauritzen, før han i Efteraaret 1903 drog

til Kina og overtog Stillingen som Direktør for Tientsin Native City Water Works Co., Tientsin, hvilken Stilling han fratraadte 1920. H. erhvervede sig hurtig et anset Navn som Ingeniør, og det overdroges ham at projektere og anlægge Vandværket i Peking 1908—10. Maj 1920 blev han dansk Konsul i Tientsin. — Gift 1903 Wilhelmine Petersen.

M. C. H.

Litt.: S. P. Cortsen: „Studenterne fra 1895“ 1921.

Holmberg, Ludvig Ferdinand (22/4 1826—21/12 1897), Ingeniør. F. i Kbh. Forældre: Fabrikmester Holger H. og Ellen Marie Gluud. Begyndte Studiet ved Polyteknisk Læreanstalt 1845, tog Landmaalereksamen 1846 og Eksamen for Mekanikere 1849. Han læste derefter til Eksamen for Kemikere, men afbrød dette Studium 1851 og tog Ansættelse som Assistent ved Kbh.s Havnevesen. Allerede n. A.

blev han Havnebygmester. I denne Stilling ledede han Ombygningen af Prinsens Bro, Opfyldningen af Kanalen paa Sct. Annæ Plads, Bygningen af Kvæsthustbroen og Kajen paa Nordre Toldbod. Hans største Fortjeneste ligger dog i hans Arbejde for Forbedring af den danske Ingeniøruddannelse. Ved Dampskibs- og Jernbanetraffikkens rivende Udvikling blev der i høj Grad Brug for faguddannede Ingeniører. Da Staten tøvede med at indføre Undervisning i de paagældende Fag, traadte en Kreds af ældre Ingeniører sammen og stiftede 1857 „Det private Ingeniørfond“, der lønede en Docent i Vej- og Vandbygningsfagene ved Polyteknisk Læreanstalt, indtil Staten n. A. overtog Udgifterne derved. H. blev ansat i Docentstillingen, efter at han 1857 havde besøgt en Række franske Ingeniørarbejdere og studeret ved Ecole des ponts et chaussées i Paris. Med stor Iver og Interesse gennemførte han en vanskelig Undervisning i helt nye Fag; først 1892 blev han fritaget for Undervisningen i Vejbygning og kunde i Resten af sin Lærertid helt hellige sig Vandbygningsfagene. 1860 opgav han Havnebygmesterstillingen. 1860—83 var han Docent i Jord- og Vandbygningslære ved Landbohøjskolen. H. beklædte mange Tillidshverv: han var bl. a. Borgerrepræsentant 1863—93, Formand for Industriforeningen 1861—65 og for den tekniske Forening 1895—97. Som privat Ingeniør projekterede han Ombyg-

ningen af Flensborg Havn. D. i Kbh. — Gift 1864 Petra Jensine Berthelsen, d. 1904.

M. C. H.

Litt.: Alfr. Lütken i „Ingeniøren“ 1896; C. F. Gjournals: „Den tekniske Forening 1877—1902“ 1902; „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; Nekrologer i „Tekn. Tidsskr.“ 1897 (af V. Bøgh), „Ingeniøren“ 1898 (af Alfr. Lütken) og „Berl. Tid.“ 22/12 1897.

Holmblad, Laurids Peter (9/7 1815—10/11 1890), Industridrivende. F. i Kbh. Forældre: Fabrikant Jacob H. og Christiane Marie Schack. Tilhørte en fra Sverige indvandret Slægt, der fra 1777 drev selvstændig industriel Virksomhed i Kbh. H., der var Sønnens søn af Husets Stifter Jacob H. (1736—1806), blev Cand. polyt. 1837 og fik efter Faderens Død s. A. Ledelsen af hans store Virksomhed, der efterhaanden kom til at omfatte Spillekort („Jacob H.s Salmebog“), Sæbe, Marvalie, Tran, Stearinlys m. m. En anden Gren af Huset drev Farveri. Fra Begyndelsen af 1850'erne var H. en af vore største og bedst kendte Industridrivende; initiativrig og arbejdsdygtig som han var, øvede han stor Indflydelse i mange Kredse. Han var Borgerrepræsentant 1846—59 og et meget benyttet Medlem af en Mængde Komiteer. Som Medlem af Privatbankens Bankraad kom han i Bestyrelsen for en stor Del Handels- og Industriaktieselskaber, bl. a. det Forenede Dampskibsselskab, Store nordiske Telegrafskab, Burmeister & Wain m. fl. Meget godtgørende gav han store Bidrag til velgørende og humane Stiftelser paa Amager, hvor han havde sin Bolig. D. i Kbh. — Gift 1) 1838 Aurora Rosalie Therese Emilie Lindenbergs, d. 1839. 2) 1846 Caroline Marie Elisabeth Schack, d. 1899.

R. B.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i Elvius og Hlort-Lorenzen: „Dsk. patr. Slægter“ 1891 og Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Krak: „Danm. ældste Forretn.“ 1913; P. Drachmann: „Aktieselskabet Sadolin og H.“ 1915; „Ved L. P. H.s Baare“ 1890; Nekrolog i „Ill. Tid.“ 30/11 1890.

Holmblad, Carl Fredrik Sophus (f. 1/5 1864), Jernbaneingeniør. F. i Nakskov. Forældre: Boghandler Josva From H. og Sophie Dorothea Bachmann. Tog polyteknisk Adgangs-eksamen 1880 og Eksamen i Ingeniørfagene 1886. Efter sin Eksamen assisterede han i et Par Aar Landinspektør P. Bentzon og gik derefter 1888 i Statsbanernes Tjeneste som Ingeniør-assistent. 1897 overtog han Stillingen som Driftsbestyrer og Kasserer ved Horsens-

Juelsminde Jernbane. H., der ved Siden af sin tekniske Uddannelse har betydelige administrative Evner, overtog 1899 tillige Stillingen som Driftsbestyrer og Kasserer for Horsens-Bryrup Banen og som teknisk Bestyrer af Horsens-Tørring Banen og fra 1904 som Driftsbestyrer af Horsens-Odder Banen. — Gift 1) 1895 Hella Jensine Elisabeth Kapel, f. Tørsleff, d. 1901. 2) 1903 Calla Tørsleff.

M. C. H.

Litt.: Slægt se L. P. H. og Baumgarten: „Familien Tørsleff“ 1913.

Holmer, Valdemar (⁵/₁₀ 1833—⁸/₇ 1884), Læge. F. i Kbh. Forældre: Kontorchef, senere Borgmester Johan Peter H. og Sophie

Elisabeth Ferdinandine Wiesener. Blev Student 1851, Cand. med. 1859, Dr. med. 1866 („Om den laryngoskopiske Undersøgelse og dens Betydning for Strubesygdømmenes Diagnose“), Reservekirurg paa Kommunehospitalet 1866, allerede n. A. konstitueret Overkirurg paa Grund

af Withusens Sygdom og ved dennes Afgang 1868 Overkirurg. Skønt meget ung og uden fornøden Uddannelse til denne ansvarsfulde Post tilegnede han sig ved sin overordentlige Energi det manglende, saa at han snart ubestridt anerkendtes som en af vore første Kirurger. Nye Veje har han ikke brudt, ej heller litterært virket udover Øjeblikket, men han havde et aabent Blik for hvad der andensteds fremkom af værdifuldt nyt, saaledes Strubeundersøgelsen, og ikke mindst viste det sig i hans hurtige Opfattelse af den nyskabte Antiseptiks Betydning, som han allerede 1868 som den allerførste Hospitalslæge udenfor England indførte paa sin Afdeling og stadig udviklede videre. I Organisationen af „Det røde Kors“, Samfundet for Vanføre og en forbedret Sygepleje paa Kommunehospitalet havde han meget væsentlig Del. D. i Kbh. — Ugift.

O. P.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1866; Nic. Holm: „Glade Aar“, 2. Opl. 1916, S. 167 ff.; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ²⁰/₇ 1884 (af Jul. Petersen), „Bibl. f. Læger“ s. A. og „Nutiden“ s. A.

Holmskjold, Johan Theodor (¹/₁₀ 1731—¹⁴/₁₀ 1793), Botaniker. F. i Nyborg. Forældre:

[Stads- og Garnisonskirurg Thomas Nicolai Holm og Cathrine Lucie v. Lengerchen. Studerede Medicin, foretog 1757—60 en Udenlandsrejse med Professor Friis Rottbøll, blev 1760 medicinsk Kandidat og var 1762—65 Professor i Naturfag og Læge ved

Sorø Akademi. Gennem Fr. Danneskjold-Samsøe kom han i Forbindelse med Hoffet, opnaede flere høje Embeder her og i Administrationen og blev 1781 ophøjet i Adelsstanden under Navnet H. Samtidig med sin Embedsvirksomhed drev han botaniske Studier, navnlig over Svampene. Hans Hovedfortjeneste som Botaniker er hans store Pragtværk om disse, kaldet: „Beata uris otia fungis Danicis“ (1790—99), til hvis Udgivelse han blev rundhaandet understøttet af Enevoldsmagten. D. paa Aldershvile ved Kbh. — Gift 1770 Sophia Magdalena de Schrødersee, d. 1801.

H. J.

Litt.: Giessing: „Dsk. Jubellærere“ I 1, 1781, S. 114; „Københavnse lærde Efterretn.“ 1793, S. 544 og 1794, S. 241; Nekrolog i „Kbh.s Universitetsjournal“ II 1794, S. 105—09.

Holst, Elisabeth Frederikke Margrethe (²³/₁₁ 1811—⁸/₄ 1891), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Skuespiller Steffen Heger

(s. d.) og Hustru. Var kun 16 Aar gammel, da hun debuterede paa det Kgl. Teater som Emilie Galotti, og straks vandt en Sympati, der ikke mindst skyldtes hendes indtagende Ydre: en slank Skikkelse med smukke Bevægelser og et fint skaarent Ansigt med talende Øjne. Men

i Modsætning til disse ydre Betingelser stod hendes Stemme, der havde en saa sonor Klang, at den kun vanskelig kunde give Udtryk for varm Erotik. Hendes anden Rolle, Signe i „Hagbarth og Signe“, blev Indledningen til et anseligt Repertoire i de oehlenschlägerske Tragedier — Ingeborg i „Kjartan og Gudrun“, Sigrid i „Amleth“, Gulnare i „Aladdin“, Ingeborg og senere ogsaa Titelrollen i „Dronning Margrethe“, Sophie i „Erik og Abel“, Thora i „Hakon Jarl“. Fremdeles spillede hun saadanne Roller som Ophelia, Jeanne d'Arc; Clara i „Egmont“, Regisse i „Svend Dyrings Hus“, Cordelia i „Kong Lear“. Hun var ikke en Skuespillerinde, der greb ved storslaaet Liden-skab og voldsomt Temperament, men ædel og fint formet var altid hendes Kunst. Den stod i ideale Magters Tjeneste, dyrkede Skønheden i Livet, forstod ikke dets Skyggesider. Da Fru H. blev ældre, kom der noget stift og stivnet over hendes Spil — hun poserede og lagde Vægt paa en udvendig stiliseret Deklamation — som Fru Helvig i „Svend Dyrings Hus“ og Grisola i „Pottemager Walter“. Da hun med Udgangen af Sæsonen 1869—70 forlod Teatret, havde hun som Skuespillerinde overlevet sig selv i en Tid, der førtes frem mod andre Idealer end dem, hun var opdraget til at ære. D. i Kbh. — Gift 1834 Skuespiller Wilhelm Conrad H. (s. d.), d. 1898.

C. Bs.

Litt.: Slægt se Bobé: „Reventlowske Pap.“ V 1902 og E. Reumert: „En Race-Slægt“ 1917; Overskou: „Den dsk. Skueplads“ V—VII 1864—76; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; C. L. N. Mynster: „Nogle Bidrag til Litteratur og Kritik“ 1871; R. Neiliendam: „Brevæ fra dsk. Skuespillere og Skuespillerrinder“ 1912; Nekrologer i „Aaret rundt“ 1891 (af E. Bøgh), „Ill. Tid.“ ¹⁰/₄ s. A., „Berl. Tid.“ ⁸/₄ s. A. og „Politiken“ ⁹/₄ s. A.

Holst, Erik Begtrup (¹²/₁₀ 1828—²⁶/₄ 1907), Læge. F. i Ljørslev, Mors. Forældre: Sognepræst Hans Gjørup H. og Elline Jacobine

Mørch. Blev Student 1846, Cand. med. 1854, praktiserede i Korsør fra 1855 og var adjungeret Stadslæge der 1856—58, Fysikus i Ringkøbing 1858—1906. Han blev Dr. med. 1859 med Afhandlingen „Koleraepidemien i Korsør 1857“, hvor han paa

Trods af alle knæsatte Anskuelser hævdede den rigtige Opfattelse af Koleraen som en fra Person til Person smittende Sygdom; ved sin energiske Optræden under Epidemien i Korsør havde han ført det praktiske Bevis for sin Anskuelsets Rigtighed. Ogsaa i Spørgsmaalet om Barselbeberens Bekæmpelse var han 10 Aar forud for Autoriteterne. Som Fysikus var han en nidkær og utrættelig Forkæmper for hygiejniske Fremskridt, som han fik gennemført gennem Amls- og Byraad og ved sin personlige Paavirkning i sin vidtstrakte Praksis. Djærv, usnobbet, med dyb social Forstaaelse var han de fattige en god Talsmand. Ogsaa Dyrenes Sag talte han frygtløst mod Vivisektionisterne. D. i Ringkøbing. — Gift 1867 Anna Cecilie Husted, d. 1909.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1859; „Ill. Tid.“ ¹³/₁₁ 1898 og ³¹/₄ 1904; Nekrologer sst. ⁵/₅ 1907, „Hardsyssels Aarbog“ 1908 (af S. Rambusch), „Ringkøbing Amts Dagbl.“ ²⁸/₄ og ²/₅ s. A. og „Ringkøbing Avis“ ²⁷/₄ s. A.

Holst, Charles Frederik (Frits) (¹⁴/₁₂ 1834—³¹/₅ 1909), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Skuespiller Wilhelm Conrad H. (s. d.) og

Ane Cathrine Lund. Blev 1864 Premierløjtnant efter at have deltaget i Dybbølkampene. 1867—68 gjorde han med andre danske Officerer Tjeneste ved 2. Zouavregiment i Algier. Efter et gradvist Avancement endte han som Oberst (1895). Hans

Forfatterskab begynder (fraregnet en Farce og en Vaudeville) 1869 med hans mest yndede Arbejde: Vaudevillekomedien „Revue“. Det er skrevet for Folketeatret og dets Publikum og er atter og atter taget frem. For samme Scene skrev

han Lystspillene „En sand Demokrat“ (1870), „Hverdagsfolk“ (1871), „Den lykkeligste Dag“ (1879) og „Paa Pension“ (1883), mens han uden Held forsøgte sig paa det Kgl. Teater med „I Overgangstiden“ (1876). Ind imellem sine egne Arbejder oversatte han en Række Skuespil fra Fransk. Hans sidste originale Værk er „Hr. Skaarup og hans Venner“, der i Dagmartheatrets Udførelse gjorde megen Lykke (1896). H. vandt Publikum ved sit elskværdige Lune, sin aldrig bitre Satire og sin klare og naturlige, om end lidet dybe og originale Karaktertegning. Let og kvikt følger Scenerne sig for ham til et Billede af Livet, som vækker Genkendelsens Glæde hos et fordringsløst Publikum. Ved Siden af sit dramatiske Forfatterskab har H. ogsaa sammen med Axel Larsen (Liljefalk, s. d.) udarbejdet det populær-historiske Værk „Felttogene i vore første Frihedsaar“ (1888). D. i Kbh. — Gift 1861 Louise Sophie Juliane Carpentier (s. d.), d. 1883. G. C.

Litt.: „Søndags-Posten“ 1871, Nr. 382; O. Borchsenius i „Ill. Tid.“ ²⁷/₆ 1903; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ⁹/₆ 1909, „Vor Fremtid“ II s. A. (af A. Liljefalk), „Nationaltid.“ ¹/₆ s. A. (bl. a. af H. Hellemann) og ²/₆ s. A. (af Chr. G.), „Berl. Tid.“ ¹/₆ s. A. og „Politiken“ ²/₆ s. A.

Holst, Hans Peter (²⁹/₁₀ 1811—²/₆ 1893), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Vognmand, Hyrekusk Hans Peter H. og Maria Rasmusen. Blev Student 1829

og var Huslærer et Par Aar, senere Lærer i Dansk ved Efterslægtsselskabets Skole, fra 1836 ved Landkadetakademiet. 1840—42 var han i Udlandet, mest i Italien, hvor han omgikkes de danske Kunstnere og Digtere. Under

Trearskrigen var han Ekspeditionssekretær ved den norrøyske Generalkommando. 1859 blev han for en kortere Tid Redaktør af „Berlingske Tidende“, 1863 Direktør for Kasino, og fra 1864 til sin Død (med en Pave 1868—75) var han Sceneinstruktør ved det Kgl. Teater. H. vakte først Opmærksomhed ved (ligesom Paludan-Müller) at faa „hæderlig Omtale“ for en Prisopgave til De skønne Videnskabers Selskab (Fire Romancer med Emner fra dansk Historie). De var ligesom et Bind Digtninger og en Samling Noveller fra 30'erne ren Efterklangspoesi, men ved sit Mindedigt ved Frederik VI's Død blev H. med eet Slag saa berømt, at hans nærmest følgende Værker nødvendig maatte skuffe Forventningerne og udsætte Kritikken. Udenlandsrejsen virkede befrugtende paa H., og nogle af hans bedre Digte og Noveller findes i Samlingen „Ude og Hjemme“ (1843), der hovedsagelig er blevet til paa Ischia: saaledes „Den døende Fægter“,

„Du er rig, du er dejlig, o Syd“. Sin næste Inspiration fik H. fra Krigen, og her fik han igen Held til at give den jævne Befolkningens Stemning Udtryk, først med Sangen „Vel mødt igen, Kong Frederik“ til Revuen paa Lerbæk Mark ¹⁹/₁₀ 1848, dernæst med det fortællende Digt „Den lille Hornblæser“, der fra 1849 har opnaaet en halv Snes Oplag, og endelig med Sangen „Slumrer sødt i Slesvigs Jord“ til Mindefesten ³⁰/₇ 1850. Hvad H. senere har skrevet er ikke af stor Værdi. Nævnes kan hans selvbiografiske Digte „Fra min Ungdom“ (1873), i Reglen bygget over smaa Anekdoter (f. Eks. „Huset i Oprør“ om Oehlenschläger). Oftest blev hans lille Talent taget i Brug til festlige Lejligheder, og det er ogsaa, som han har trængt til en ydre Anledning, hvor han mere var Organ for andre end skulde udtrykke sit eget. 1884 kom „Lejlighedsdigte 1849—1884“. Hans Noveller og Skizzer samledes 1881; de virker meget bleget og bygger i Reglen paa ret overfladiske Rejsesindtryk. — Ogsaa som Skuespilforfatter har H. virket og tager ogsaa her gerne Udgangspunkt i Lejligheden og Tidens Stemninger. 1844 skrev han end, inspireret af Neapellopholdet, „Gioacchino“, romantisk Skuespil paa Vers, om Murat. To Aar efter opførtes paa det Kgl. Teater Vaudevillen „William og Emma“, senere Lystspillene „De har en Datter“ og „A-ing-fo-hi eller det Ubekjendte“ (1877). Endelig har han besørget en Del Oversættelser til det Kgl. Teater. — H. har ogsaa været en flittig Udgiver. 1835 begyndte han at udgive „Nytaarsgave fra danske Digtere“ (fortsat i 4 Aar, 1837—39 udgav han en i sin Tid meget brugt „Dansk Læsebog“ og 1868—90 Maanedsskriftet „For Romantik og Historie“. — H. er typisk Epigon. Han har til sin Raadighed en Mængde poetiske Klichéer og et gennemspillet Sprog. Derfor kan han skrive kønne og vellydende Vers, hvor han er Tolk for en fælles Stemning. Derfor havde han ogsaa Publikums-tække og kunde hævde sig ved Siden af sin Tids store. Men han mangler al dybere Originalitet og Skarphed og al kritisk Streng-hed imod sig selv. Derfor virker han allerede nu meget farveløs. D. i Kbh. — Gift 1836 Maria Christina Amalia Holm. d. 1894. G. C.

Litt.: P. L. Møller: „Arena“ 1843; „Dansk Pantheon“ XXVI 1845; Sturzen-Becker: „Hinsidan Sundet“ 1845; H. C. Andersen: „Mit Livs Eventyr“ 1855—67; Arntzen: „Dsk. Digtere i det 19. Aarh.“ 1864; Overskou: „Den dsk. Skueplads“ V—VII 1864—76; „Nutiden“ 1881; P. Hansen i „Ill. Tid.“ ²³/₁₀ s. A.; Birkedal: „Personlige Op-levelser“ I 1890; Gerda Christophersen: „Memoirer“ 1919; Breve i „Ill. Tid.“ ¹⁰/₁₇ 1893 og „Muesum“ 1893 II og 1894 I; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ¹¹/₆ 1893 (af Vilh. Andersen), „Danmark“ 1894, „Berl. Tid.“ ²/₆ 1893 og „Politiken“ ³/₆ s. A. (af G. B.).

Holst, Helge (f. ⁴/₇, 1871), Fysiker, naturvidenskabelig Forfatter. F. i Ærøskøbing. Forældre: Sognepræst Hans Peter H. og Caroline Emilie Andresen. Blev Student

1889 og Cand. mag. i Fysik 1893, var 1894—95 Assistent ved den fysiske Samling paa

Polyteknisk Læreanstalt, derefter Lærer i Fysik; ved københavnske Skoler og Kursus, indtil Sygdom afbrød denne Virksomhed 1898. 1908—18 var han Redaktør af „Frem“, og fra 1920 er han atter traadt i Statens Tjeneste som Bibliotekar ved Polyteknisk Læreanstalt. H. har

udfoldet en meget betydelig litterær Virksomhed, navnlig i Retning af at udbrede Kendskab i Folket til de eksperimentelle Naturvidenskaber og deres praktiske Anvendelse. Hans Hovedværker paa dette Omraade er: „Menneskeandens Sejre“ (Opfindelsernes Historie i Omrids), sammen med Poul la Cour 1903—04; „Elektriciteten“ 1906—07, 2. Udg. 1910—11; svensk Udgave af samme 1907; „Luftens Erobring“ 1909; 3. Udg. af „Opfindelsernes Bog“ ved H. og André Lütken, 1912—14; „Opfindernes Liv“, 1914—15, af hvilken han var Redaktør og Hovedforfatter. I talrige Artikler, bl. a. i „Frem“ har H. desuden behandlet specielle naturvidenskabelige Emner i en overordentlig klar og instruktiv Form. I en Række værdifulde Afhandlinger, som 1920 er udkommet samlet under Titelen: „Vort fysiske Verdensbillede og Einsteins Relativitetsteori“ har han søgt at belyse Relativitetsproblemerne ud fra Synspunkter, der stemmer mere med den almindelige Rum- og Tidsopfattelse og Fysikkens hidtidige Metoder end de Einsteinske, og har derved vakt megen Interesse i Folket for herhen hørende Forhold, ligesom han har behandlet det samme Emne i en Afhandling i „Videnskabernes Selskabs Meddelelser“. Ogsaa flere andre videnskabelige Arbejder over fysiske Emner foreligger fra hans Haand (bl. a. om „Snurten“ i „Fysisk Tidsskr.“). — Gift 1895 Elisabeth Vieth. M. C. H.

Litt.: P. B. Grandjean: „Familien Vieths Slægtbog“ 1917, S. 30; Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1889—1914“ 1914; Kirstine Meyer i „Fysisk Tidsskrift“ 1909, S. 66.

Holst, Jens Lund (f. ²⁰/₇, 1866), Ingeniør. F. i Sønderlund ved Holstebro. Forældre: Gaardejer Jens H. og Ane Jensen. Tog Adgangseksamen til Polyteknisk Læreanstalt 1886 og Eksamen som Ingeniør 1892. Straks efter rejste han til Nordamerika og blev ansat hos Hecla Architectural Iron Works of New York. 1895—97 var han Konstruktor ved New York Central and Hudson;

River Railroad Co. og var i denne Stilling særlig beskæftiget med Brooverbygninger. 1897—98 var han paa ny Konstruktør hos Hecla Iron Works, men vendte atter tilbage til ovennævnte Jernbaneselskab. Her i Amerikas største Selskab erhvervede han sig en meget betroet Stilling, i mange Aar som Chef for Konstruktionsstuerne. Ved Elektrificeringen af Nærtrafikken omkring New York og ved Bygningen af Selskabets store nye Centralbanegaard i New York projekterede han Jernkonstruktioner, der yderligere befæstede hans Ry som en særdeles dygtig Tekniker. 1920 forlod han Jernbaneselskabet og blev Ingeniør ved Cunard Line, for hvis New York-Afdeling han har projekteret Havneanlæg for ca. 50 Mill. Doll. I Tidens Løb har han beskæftiget mange danske Ingeniører i sin Virksomhed og været sine Landsmænd behjælpelig med Raad og Daad. — Gift 1895 Ingeborg Strøm.

M. C. H.

Litt.: „Unlv. Aarb.“ 1891—92, S. 1144.

Holst, Louise Sophie Juliane (¹⁰/₁₀ 1840—¹⁸/₆ 1883), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre Lakaj Jean Edouard Charpentier og Charlotte Christine Schubarth. Var kun 16 Aar gammel, da hun debuterede ved det Milleriske Selskab paa Aarhus Teater, hvorfra H. V. Lange hentede hende til Folketeatret, til hvis første Stab hun hørte, og hvor hun forblev under hele sit for tidlig afbrudte Kunstnerliv.

Hun kom til at høre til denne Scenes bærende Kræfter, udmærkede sig ved Intelligens, Kvikhed og formende Lune, havde en udmærket Replik og en indtagende Fremtræden. Hun blev da hurtigt en af Publikums Yndlinge, især da hun vejledet af Høedt kunde forlade Vaudevillen og Oprettens mindre betydende Opgaver som Mathilde i „Store Bededagsaften“ og Orestes i „Den skønne Helene“ til Fordel for det nyere franske Samfundsskuespil af Dumas og Sardou. En af hendes Glansroller fra hendes senere Leveaar var Baronesse d'Ange i „Plet“. Hun bevares i Erindringen ikke alene for sit blændende Teaterydre, men ogsaa for det Humør og Lune, den Slagfærdighed og det Sving, der var over hendes Spil. Den franske Marmorkvinde og den københavnske Borgerkone magtede hun i samme Grad. Hun var en af Folketeatrets sikreste Støtter, og hendes Død betegnede et uerstættelig Tab for denne Scene. D. i Kbh. — Gift 1861 Forfatteren Frits H. (s. d.), d. 1909.

C. Bs.

Litt.: H. Bang: „Krit. Studier og Udkast“ 1880; Jul. Schløtt i „Ugeskr. f. Teater og Musik“ ²⁴/₁₁ s. A.; „Ill. Tid.“ ¹⁷/₆ 1882; Nøllendam:

„Folketeatret 1857—1908“ 1919; Nekrologer i „Nultiden“ 1883, „Berl. Tid.“ ¹⁸/₈ s. A. og „Dagbl.“ ²⁰/₈ og ²⁵/₈ s. A.

Holst, Malthe Conrad (f. ²⁴/₁ 1875), Ingeniør. F. i Aarhus. Forældre: Grosserer Sigfred Marinus H. og Julie Moritzia Tramm. Tog Adgangseksamen til Polyteknisk Læreanstalt 1891 og Eksamen som Kemiker med Udmærkelse 1896. Blev straks efter sin Eksamen ansat ved den Virksomhed, hvortil han senere har været knyttet, nemlig Aarhus Oliefabrik, oprindeligt som Kemiker, senere som Driftsleder og i de sidste Aar som teknisk Direktør. Paa en Udenlandsrejse 1896 uddannede han sig i Tyskland og i Nordfrankrig i kemiske Undersøgelingsmaader. Under Verdenskrigen har han været Medlem af den af Industriraadet nedsatte Studiekommision og har med udmærket Resultat arbejdet paa at finde Erstatningsstoffer for Fedtstofferne. H. forener stor teknisk Dygtighed med Interesse for Naturvidenskaberne i Almindelighed. — Gift 1902 Tora Frederiksen.

M. C. H.

Litt.: „Unlv. Aarb.“ 1895—96, S. 266.

Holst, Marie Kirstine Sofie (⁵/₁₂ 1866—¹⁸/₂ 1917), Lægemissionær. F. paa Virkelyst, Seest ved Kolding. Forældre: Proprietær Christian Gerhard Vilhelm H. og Karen Margrethe Buch. Efter 1½ Aars Uddannelse paa Diakonissestiftelsen og nogen Tids Virksomhed ved Menighedsplejen i Svendborg fattede hun den Beslutning at drage ud som Lægemissionær og rejste 1890 til London for at faa den fornødne Uddannelse. 1896 tog hun her sin Eksamen, opnaede kort efter den medicinske Doktorgrad i Bruxelles og drog endnu inden Aarets Udløb til Bangalore for at virke i det engelske Zenanamisissionselskabs Tjeneste. 1898 fik hun betroet Ledelsen af Hospitalet i Peshawar, og under hendes 3½ aarige Ophold her modnedes hos hende Tankerne om at optage et Lægemissionsarbejde i Peshawardistriktets Landsbyer med det Formaal til sidst at trænge ind i Afghanistan, der hidtil havde været saa godt som lukket for al Missionsvirksomhed. Efter forskellige Forhandlinger udsendtes hun Okt. 1903 med Støtte fra Det danske Missionselskab og Menigheden i Danmark for med et lille Hospital i Hoti som Udgangspunkt at foretage „Teltrejser“ blandt Pathanerne i de omliggende Landsbyer, og

1907—08 lykkedes det hende at faa bygget et mere tidssvarende Hospital i Mardan, hvor hun virkede til sin Død, kun afbrudt af et Par Besøg i Danmark. Hun omkom ved et Ulykkestilfælde, idet hun i Mørket blev overkørt af en Vogn, og naaede ikke sit Livs Maal at komme til at forkynde Evangeliet i Afghanistan. Hun arbejdede med en sjælden Energi og Selvopofrelse og var ubetinget lydlig overfor hvad hun mente var Guds Villie, ogsaa i Smaating, hvad der undertiden kunde vanskeliggøre Samarbejdet med hende; men den Begejstringens Ild, der brændte i hende, maatte virke ansporende paa Missionsinteressen baade herhjemme og derude. D. i Mardan. — Ugift.

H. M.

Litt.: E. Geismar: „Ved Afghanistans Grænse“ 1917; Nekrologer i „Kristeligt Dagbl.“ 27/2 s. A.; „Kirken og Hjemmet“ s. A., „Nord. Missions-tidsskr.“ s. A., „Dsk. Missionsblad“ s. A. og „København“ 11/3 s. A.

Holst, Niels Henrik (20/9 1828—1/9 1889), Jernbaneingeniør. F. i Kbh. Forældre: Farver Carl Peter Vilhelm Bryde H. og Ane Malene Hansen. Valgte at gaa Militærvejen og blev Løjtnant i Artilleriet, siden Kaptajn i Ingeniørkorpset. Han deltog i Krigen 1848—

50, blev Premierløjtnant 1853 og Kaptajn 1857. Fra 1855—60 var han Tilsynsførende ved Anlægget af Jernbanen mellem Roskilde og

Korsør og deltog i Projekteringen af de jysk-fynske Baner, der byggedes af engelske Ingeniører, som forpagtede Banernes Drift. 1867 overtog Staten Banerne, og H., som 1865 var udtraadt af Hæren, blev nu Direktør for de jysk-fynske Baner. 1880 blev ogsaa de sjællandske Baner overtagne af Staten, og 1885 blev H. Generaldirektør for samtlige Statsbaner. I denne Stilling fik han stor Betydning for Jernbanevæsenets Udvikling her i Landet. Han bragte Enhed til Veje i Banernes Styrelse og søgte ved omhyggelig Udarbejdelse af Fartplaner og Tariffer at gavne Handelen og Industrien saa meget som mulig. Han nærede stor Interesse for Ordningen af de københavnske Banegaardsforhold, der blev forberedt under hans Styrelse. D. i Kbh. — Gift 1853 Petra Christiane Ludvigsen, d. 1912.

M. C. H.

Litt.: Tychsen: „Fortifikations-Etaterne og Ingeniørkorpset“ 1893; „Jernbanebl.“ VII 1909—10, S. 265; Rambusch: „En gl. Jernbanemands Erindringer“ 1916, S. 158 ff.; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 15/9 1889, „Nutiden“ s. A. og „Berl. Tid.“ 2 og 6/9 s. A.

Holst, Peter Nicolai Hansen (21/1 1699—11/9 1774), Præst. F. i Kbh. Forældre: Grynmaaler paa Proviantgaarden Hans Pedersen H. og Anna Cathrine Sylvers. Blev Student

1717 og tog teologisk Attestats 1723. Ved sin Stedfader Professor Grams Hjælp udnævntes han 1730 til Kapellan ved Trinitatis Kirke i Kbh., men n. A. kom Zinzendorf til Byen i Anledning af Christian VI.s Krøning, og H. blev da revet med af den sektariske Bevægelse, som dette Besøg fremkaldte. Først ivrede han meget stærkt imod Skriftemaalet, men Regeringen tog foreløbig mildt paa Sagen og tillod ham at holde en Kapellan til at sidde i Skriftestolen; da han imidlertid gik videre og prædikede mod Statskirken og dens hele Sakramentsforvaltning, blev han stillet for ex Provsteret og dømt skyldig. Han blev da 1735 landsforvist og drog til Tyskland, hvor han opholdt sig paa de Steder, hvor Separatister især havde deres Tilhold; men her kom han efterhaanden til den Erkendelse, at han som Præst vel havde handlet med Nidkærlighed men uden Forstand, og 1748 fik han Tilladelse til at vende tilbage. Han bosatte sig i Ribe, hvor han i Stilhed tjente sit Underhold ved at holde Skole. Naar hans Biograf fra nyere Tid har kaldt ham „det 18. Aarh.s Søren Kierkegaard“, er denne Betegnelse i Virkeligheden kun lidet træffende. D. i Ribe. — Sandsynligvis ugift.

H. M.

Litt.: Theodorus (A. C. Larsen): „P. N. H., det 18. Aarh.s Søren Kierkegaard“ 1884.

Holst, Wilhelm Conrad (2/1 1807—4/3 1898), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Teaterchef Frederik Conrad v. Holstein og ugift Skuespillerinde Charlotte Marie Birgitte Mannerup.

Allerede som Skoledreng blev han grebet af Lyst til Sømandslivet, var fra sit 14. til sit 21. Aar til Søs, besøgte bl. a. Kina og vilde derefter tage Styrmandseksamen i Kbh., da et Tilfælde bevirkede, at han ændrede sin Livsplan og i Ste-

det for debuterede paa det Kgl. Teater 11/11 1828 som Don Alonzo i „Preciosa“. Han blev hurtig en meget anvendt og yndet Fremstiller af de unge Elskere, til hvilke hans kække Udortes, Friskhed og Sikkerhed i Optræden og velklingende Stemme henviste ham. Der var altid noget af Sømandens frejdige Væsen i hans Spil. Han udførte henvend 200 Roller i de mere end 40 Aar, han var knyttet til det Kgl. Teater, og hævdede i den Guldalder, i hvilken hans Manddomsvirke faldt, sin Position med Ære. Han blev en Støtte for det Oehlschläger'ske Repertoire, hvor han bl. a. var Aladdin, Hagbarth i „Hagbarth og Signe“, Harald Haarderaade i „Væringerne i Miklagaard“, Walter og Ulfeldt i „Dina“, Giulio Romano i „Correggio“ og selve Hakon Jarl; han spillede Stig Hvide i „Svend Dyrings Hus“ og Brienne i „Amors Genistreger“, Landsvig i „Gulddaasen“ og

en Række klassiske Roller som Clavigo hos Goethe, Mortimer, Ferdinand og Don Carlos hos Schiller, endelig i Tidens franske Repertoire Don Cæsar de Bazan, en af hans aller populæreste Roller, og Frants I i „Dronning Marguerites Noveller“. Et Par af hans sidste Opgaver var Birger Jarl i „Brylluppet paa Ulfsbjerg“ og Baronen i „Jeppe paa Bjerget“, hvori han tog Afsked $\frac{3}{5}$ 1872, idet han kunde se tilbage paa en frodig Virksomhed, der havde ført ham fra den lyriske Elsker, den fyrige Helt og den dristige Galning til den ældre alvorlige og vel underbyggede Karakterfremstilling. Under den første slesvigske Krig kommanderede H. som Løjtnant en Kanonbaad, deltog siden i Slaget ved Isted og udgav 1851—52 det populære Skrift „Felttogene 1848, 1849 og 1850“. Desuden har han faaet en Række dramatiske Arbejder opført paa det Kgl. Teater, af hvilke de mærkeligste er: „Majgildet“ og „Borgfogdens Bryllup“. D. i Kbh. — Gift 1834 Skuespillerinden Elisabeth Heeger (s. d.), d. 1891. C. B.

Litt.: Overskou: „Den dsk. Skueplads“ V—VII 1864—76; Edg. Collin i „Ill. Tid.“ $\frac{19}{5}$ 1872; „Nutiden“ 1884; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; Borge Janssen i „Dannebrog“ $\frac{2}{1}$ 1897; „Nationaltid.“ s. D.; Neijendam: „Breve fra dsk. Skuespillere og Skuespillerinder“ 1912; Nekrologer i „Ill. Tid.“ $\frac{13}{3}$ 1898 (af Edg. Collin), „Berl. Tid.“, „Politiken“ og „Dannebrog“ $\frac{6}{5}$ s. A.

Holstein, Bent, Greve (f. $\frac{17}{6}$ 1881), Politiker. F. i Kbh. Forældre: Lensgreve C. C. H. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1900, Cand.

juris 1906, ansattes i Udenrigsministeriet 1907 og var Attaché i Paris 1908—09, fungerende Legationssekretær i Stockholm 1909—11, Assistent i Udenrigsministeriet 1912—13, Legationssekretær i Berlin 1913—15, udtraadte derefter af Diplomati og blev Overretssagfører 1917. Han

har gjort sit Navn kendt ved efter sin Udtrædelse af Diplomati at rejse en hæftig Agitation mod Ministeriet Zahles udenrigske, specielt sønderjyske Politik. I en Række Bladartikler i „Vort Land“ og „Ribe Stiftstidende“, der 1919 samledes under Fællestittlen „Det officielle Danmark i Krigens Skær“, erklærede han sig for staaende udenfor Partierne og krævede en fast, ententevenlig Udenrigspolitik. Efter Tysklands Sammenbrud var han en af Dannevirke-Programmets Ledere, rejste i Begyndelsen af 1919 med Vanggaard (s. d.) i Sydsvens, var Marts—Maj s. A. med Overlæge J. Collin i Paris og virkede for Indsættelsen i Versailles-Traktaten af Bestemmelsen om Afstemning i 3. Zone, ligesom han $\frac{23}{6}$ overrakte Clemenceau et Memorandum mod Bortfaldet af dennes Rømning. H., der i

denne Periode saa at sige repræsenterede et uofficielt dansk Diplomati, støttet af mellemslesvigske Udvalg og en Række sønderjyske Foreninger, valgtes April 1920 til Folketingsmand for Aarhus Amt paa det konservative Folkepartis Program. Han har i Tinget bl. a. udtalt sig for en snæver interetskandinavisk Entente. Nov.—Dec. deltog han som valgt af sit Parti i Folkenes Forbunds Conference i Genf. Han fortsætter iøvrig sin journalistiske Virksomhed i „Nationaltidende“, „København“ o. fl. St. — Ugift. P. E.

Litt.: Slægt se „Adelsaarbogen“ II 1885, „Ill. Tid.“ $\frac{27}{1}$ 1878 og $\frac{3}{8}$ 1879 og ved L. Bobé i „Danske Hæregaarde“ (Holsteinborg) 1920; Dahl og Linvald: „Sonderjylland“ I 1919, S. 400 og 450 ff.; F. v. Jessen i „Berl. Tid.“ $\frac{24}{9}$, $\frac{25}{9}$, $\frac{2}{10}$ og $\frac{4}{10}$ 1919; „Ugens Tidskuer“ $\frac{2}{4}$, $\frac{16}{4}$, $\frac{30}{4}$ og $\frac{4}{6}$ 1920; „Berl. Tid.“ $\frac{2}{11}$ og $\frac{10}{11}$ 1920; „Nationaltid.“ $\frac{5}{12}$ — $\frac{7}{12}$ 1920.

Holstein (-Holsteinborg), Frederik Conrad Christian Christopher, Lensgreve (f. $\frac{3}{8}$ 1856), Politiker. F. paa Holsteinborg. Forældre: Lensgreve Ludvig H. (s. d.) og Bodild Joachimine (Mimi) Zahrtmann.

Blev Student 1876 og Landbrugskandidat 1880, boede en Tid paa Spjellerupgaard ved Karrebæksminde og overtog 1892 Grevskabet Holsteinborg. Han har haft og har adskillige Tilidshverv (Medlem af

Holsteinborg-Venslev Sogneraad 1894—1921, Formand for samme 1895—1921), men har især gjort sig kendt som Tilhænger af indre Mission og som Politiker. Han er fra 1897 (med en kort Afbrydelse 1903) Medlem af indre Missions Bestyrelse, 1906 af dens Forretningsudvalg, har betydet ikke lidt i dens Styrelse og har taget livlig Del i Vækkelsesmøder Landet over. Han valgtes 1910 til Landstinget, stod først udenfor Partierne, men gik 1911 ind i Højre, faldt ved Grundlovsvalget 1914. Han kom straks ind i Finansudvalget og var Medlem af, delvis Ordfører for flere andre vigtige Udvalg. Som Ordfører for Udvalget om de kirkelige Love 1910—11 krævede han en hel Kirkeforfatning i Overensstemmelse med det kirkelige Udvalgs Indstilling, og 1911—12 forelagde han selv et Forslag i denne Retning, der dog ikke vedtoges. 1913—14 var han Medlem af Underudvalget om Grundloven. H. er en meget selvstændig, impulsiv, lidt ujævn Karakter og er ofte paa demonstrativ Maade traadt i Skranken for sin Overbevisning, saaledes ved sit Brev til Hærens Generaler Sept. 1915. Han har i Tidens Løb skrevet adskillige Avisartikler af politisk og kirkeligt Indhold. 1918 udgav han Ejecen „Form og Indhold“. — Gift 1880 Elisabeth Lindholm. P. E.

Litt.: Slægt se Bent H.; Budde: „Holsteinsmindes pænikunære Forhold“ 1897; „Kristeligt Dagbl.“ 10/2 s. A. og 11/9 1914; „Nationaltid.“ 2/5 1907, 6/9 1909, 2/1 1912 og 6/2 s. A., 14/4 1915; Chambellan: „Danske Jordrotter“ 1911; Blauenfeldt: „Den indre Missions Historie“ 1912; „Vort Land“ 28/5, 29/5, 24/12 1913, 20/1 og 2/7 1914, 21/9 og 1/10 1915; „Jyllandsposten“ 2/10 1915; „Politikeren“ 22/9 1915 og 13/8 1916; „Tiden“ 1/10 1915.

Holstein, Frederik Adolph, Lensgreve (¹⁸/₁₀ 1784—²¹/₅ 1836), Godsejer, Politiker. F. paa Waterneverstorf, Holsten. Forældre: Lensgreve Heinrich H. og Rigsgravinde Friderica Christiane Marie Rantzau-Breitenburg. Studerede fra 1802 i Kiel og i

Göttingen, men kom 1807 til Kbh. og tog her 1808 dansk-juridisk Eksamen. Derefter overtog han Grevskabet Holsteinborg, som efter Faderens Død i nogle Aar havde været

styret under Overopsyn af Chr. D. Reventlow. Af denne store filantropiske Statsmand kan H. gennem hele sit Liv betragtes som en tro og udmærket Lærling. Han kom væsentlig kun til at virke i den snævrere Kreds, der var afstukket for ham som Jorddrot, men i denne Egenskab salte han efter Oplysningstidens bedste Mønster alt ind paa at virke for sine undergivnes Vel. 1809—11 afløstes Hoveriet paa hans Gods, og paa hele sin Egn søgte han, bl. a. ved Præmieringer, at forbedre Landbrugets Tilstand samt at fremme Havevæsen og Husflid. Med disse Formaal oprettede han et „Industriselskab“, hvoraf ogsaa Bønder blev Medlemmer, og til hvis omfattende Virksomhed det 1814—19 hørte at foranstalte aarlige Rejser for Gaardmænd og Husmænd til fremmede Egne paa Øerne, hvor der var gode Landbodedrifter at tage i Øjesyn (jfr. Nutidens Husmandsrejser). Ogsaa en Spare- og Laanekasse, den første af sin Art i Danmark, og et Heste- og Kvægassuranceselskab skyldtes H.s. Initiativ. Men bag alle hans Bestræbelser laa Iveren for at højne Befolkningens aandelige Standpunkt. Derfor var Skolevæsenet Genstand for hans ganske særlige Omsorg, ligesom det var det for Reventlows. Landbrugskrisen i Tyverne borttog Betingelserne for en stor Del af H.s. samfundsnyttige Arbejde. H. undlod ikke at fremsætte offentlige Forslag til Lettelse af Landbrugets trykkende Kaar, men betegnende nok er han i denne Tid ganske særlig optaget af Bibelselskaber og Hedningemission. Oprindeligt havde hans religiøse Standpunkt været rationalistisk, men i sine senere Aar hylde han en mere retroende og mystisk Religiositet. I Trediverne var det derfor naturligt for ham at beskytte de af Autoriteterne forfulgte gudelige Forsamlingsfolk, men iøvrigt ændredes hans Holdning aldrig overfor Livets praktiske Forhold. Da Land-

brugskrisen var overstaet, fik hans Interesse for disse atter frugtbare Udslag, og han fik oprettet „Sorø Amts landøkonomiske Selskab“. Drevel af sin varme Medfølelse for de smaa og svage grundlagde han 1832 en Børneopdrægningsanstalt paa Fuirendal („Holsteinsminde“). I det ved Stænderanordningen vakte Røre deltog han livlig; han var som kgl. Deputeret et meget interesseret Medlem af den første Roskilde Stænderforsamling, men hans offentlige Virksomhed under de nye Forhold blev kun kort. D. paa Holsteinborg. — Gift 1808 Komtesse Wilhelmine Julie Reventlow, d. 1868.

H. Js.

Litt.: Slægt se Bent II.; „Nord. Kirke-Tid.“ 1835, Nr. 2; „Tidsskr. f. Almueskolevæsen“ III 1836; J. A. L. Holm: „F. A. Greve af H.“ 1844; R. Sørensen: „Mitt Levnedsløb“ 1847, S. 120 ff., 262 ff.; J. A. Hansen: „Polit. Skildringer af afdøde dsk. Mænd“ I 1854; Chr. Nielsen i „Holsteinsminde“ 1875; J. J. Nielsen: „En kort Fremstilling af F. A. H.s Liv og Virken“ 1883; Koeh: „Den dsk. Kirkes Hist. 1817—54“ 1883; J. H. Monrad i „Dsk. Kirketid.“ 1894; Joak. Larsen: „Den dsk. Folkeskoles Hist. 1818—98“ 1899; Ligtale af J. A. L. Holm 1836; „Sorø Amts hist. Aarb.“ 1920.

Holstein, Henrik Frantz Harald, Greve (f. ²⁴/₁₂ 1879), Ingeniør. F. i Kbh. Forældre: Lensgreve Ludvig H. (s. d.) og Betzy Laura Rasmussen. Blev Student 1899 og tog polyteknisk Eksamen som Fabrikingeniør (Kemiker) 1905. Blev Sekondløjtnant i Ingeniørkorpset 1906. Drev et privat Laboratorium 1907—08 og drog derefter til Udlandet, først til London, senere til Sydamerika og Mexico, hvor han praktiserede som Kemiker 1908—12. Efter sin Hjemkomst var han et Aars Tid Ingeniør i Firmaet E. Hirschsprung, hvorefter han 1913 blev adm. Direktør for Dansk Kugleleje A/S S. K. F. Under Indkaldelse i Sikringsstyrken blev han 1917 udnævnt til Kaptajn i Ingeniørkorpsets Reserve. H. har med stor Dygtighed oparbejdet det danske Kuglelejeselskab, som er blevet en af det svenske Moderselskabs største Aflæggere. Han har offentliggjort en Række Afhandlinger over tekniske Emner. — Gift 1909 Anna Margrethe Jensen.

M. C. H.

Litt.: Slægt se Bent II.; Erindringer i „Vore Herrer“ ²⁴/₇ 1919.

Holstein, Johan Georg von (¹⁸/₂ 1662—²⁸/₁₂ 1730), Statsminister. F. paa Møllenhagen, Mecklenborg. Forældre: Godsejer Johan v. H. og Sophie Hedevig v. Petersdorff. Juridisk uddannet kom han som ung først til Hoffet i Schwerin, men søgte derefter sin Lykke i Danmark, hvor han naaede frem til høje Stillinger under Frederik IV. Han var en Tid Hofmester hos Kronprins Chri-

stian (VI), og fra 1712 til sin Død var han Medlem af Statsraadet. 1714 blev han Chef

for det nyoprettede Missionskollegium, hvad der svarede godt til den pietistiske Religiositet, der prægede ham, efter at han havde faaet Bugt med sin Ungdoms stærke Lidenskaber (i religiøs Henseende har han vistnok paavirket Christian VI). H. bekæmpede stærkt Frederik

IV.s Alliance med Czar Peter og fraraadede Danmarks Indtræden i den store nordiske Krig 1709; da Freden var sluttet 1720, glædede han sig meget over, at Slesvig var blevet Kampens Løn. Han billigede den mod Vestmagterne hældende Udenrigspolitik, Danmark nu slog ind paa, men havde iøvrigt i Frederik IV.s senere Aar ikke megen Indflydelse. — Gift 1) 1693 Ida Frederikke Joachim Bülow, d. 1725. 2) 1727 Charlotte Amalie Plessen, d. 1740, Enke efter Jobst Scholten (s. d.). H. Js.

Litt.: Slægt se Bent H.; E. Holm i „Hist. Tidsskr.“ V 3 1881—82 og VI 5 1895 samt i „Danmark—Norges Hist.“ I 1891; „Bidrag til den store nordiske Krigs Hist.“ II—V 1903—15.

Holstein, Johan Ludvig, Lensgreve (⁷/₀ 1694—²⁹/₁ 1763), Statsmand. F. paa Lübz, Mecklenborg. Forældre: Statsminister J. G.

v. H. (s. d.) og Ida Frederikke Joachim Bülow. Studerede i Tyskland, Holland, England og Frankrig. Fra 1716 traadte han i dansk Statstjeneste og blev 1721 Hofmarskal hos Kronprins Christian (VI). I denne Stilling opnaede han en nær personlig Tilknytning til den

vordende Konge, hvad der efter Tronskiftet 1730 førte ham frem til store Stillinger. Han blev straks Stiftamtmand paa Sjælland, derefter 1732 Skoleherre paa Herlufsholm og 1734 Deputeret for Finanserne. 1735 blev han Rosenkrantz Efterfølger som Oversekretær i det danske Kancelli og samtidig Medlem af Statsraadet, 1737 Præsæs i Kirkeinspektionskollegiet, 1740 Patron for Universitetet og 1757 Medlem af Landbokommissionen. H. var en humant tænkende Mand af pietistisk Religiositet, og „uden at gøre Indtryk af nogen eminent Begavelse var han en særdeles dygtig Mand, han tog forstandig paa Sagerne og var baade pligt-opfyldende og arbejdskraftig“ (Edv. Holm). Han maatte som Statsmand først træde i Skygge for Schulin, siden for Bernstorff og A. G. Moltke. Men han begærede heller ingen ubegrænset Indflydelse, ønskede tvært-

imod ikke at blande sig i mere end de Sager, der laa direkte under ham. Christian VI viste ham megen Fortrolighed, hvad bevarede Breve vidner om. Men ogsaa andre forstod han at vinde, mere ved rolig, ligevægtig Optræden end ved egentlig charmende Egenskaber. Holberg gav ham det smukkeste Vidnesbyrd som den, „der stedse var den samme, udi Storm og Stilhed, udi Regn og Solskin“. Karakteristisk er i det hele H.s gode Forhold til ledende litterære Personligheder, hvad der hang sammen med hans almindelige Omsorg for det kulturelle Liv i Danmark. Herlufsholm hjalp han som Skoleherre paa Fode fra et fuldkomment Forfald, sit Patronat for Universitetet røgtede han med Iver og Interesse. Et Samarbejde med Hans Gram i den saakaldte Medaillekommission førte 1742 til Oprettelsen af „Videnskabernes Selskab“, hvorved H. har indlagt sig varig Fortjeneste af dansk Videnskab. — Skønt tysk af Afstamning knyttede H. sig helt til Danmark. For Penge, han havde dels privat og dels gennem Embedsindtægter, erhvervede han sig en større Jordbesiddelse, der 1750 blev til Lensgrevskaftet Ledreborg. Han byggede her en prægtig Hovedbygning og anlagde den smuk Have; om hans aandelige Interesser vidner et Bibliotek paa 20.000 Bd. og en Haandskriftsamling. D. i Kbh. — Gift 1734 Hedevig Vind, d. 1756. H. Js.

Litt.: Slægt se Bent H.; Büsching: „Nachrichten“ I 1754; „Cursus Vitæ Holsteinianæ“ 1763; Richardt og Becker: „Prosp. af dsk. Herregaarde“ I 1844; L. Koch: „Christian VI.s Hist.“ 1886; E. Holm: „Danm.—Norges Hist.“ II—III 1894—97; Rørdam: „Hist. Saml. og Studier“ II—III 1895—96; A. Frlls: „Bernstorfferne og Danm.“ I—II 1903—19; C. S. Petersen i Dahl: „Haandbog i Bibliotekskundskab“ 2. Udg. 1916, S. 154 ff.; „Dsk. Adelsblad“ 1916; Nekrolog i „Dän. Journal“ I 1767; Breve i „Hist. Tidsskr.“ I 4 1843 og Chr. Bruun: „Falsteriana“ 1869.

Holstein(-Ledreborg), Johan Ludvig (Louis) Carl Christian Tido, Lensgreve (¹⁰/₀ 1839—¹/₃ 1912), Politiker. F. paa Hochberg, Württemberg. Forældre: Lensgreve Christian Edvard Moritz H. og Komtesse Caroline Louise Lefeuvre de Marpalu. Sønnensøn Sønnensøn af J. L. H., d. 1763 (s. d.). Blev Student 1859 og Cand. polit. 1866. Gennem Studiet af Søren Kierkegaard førtes han over i Katolicismen og skiftede Tro 1867. 1872 udgav han et Par skarpe og vittige Pjecer til Forsvar for sin Bekendelse mod danske Præster og Teologer. Sept. 1872 valgtes han til Folketinget i Lejrekredsen og genvalgtes, til han 1890 trak sig tilbage. Flere Traade løb sammen i det i dansk Politik enestaende Eftermæle, H. i de 18 Aar skabte sig. Som Godsejer hadede han de

Nationalliberale. Som Katolik stod han som Ener og Fremmed blandt Folk og Standsfæller. Som Elev af Kierkegaard og Skolastikerne ejede han de store Liniers Evne, som aristokratisk Aand foragtede han Stræb og Klassepolitik. Endelig var han af Natur og Villie en sjælden fin Dialektiker, for hvem Talen føjede sig med det levende Ords Selvfølgelighed. H.s. politiske Linie blev Forfatningen af 1866. Fra Begyndelsen til Enden af en saare bugtet politisk Bane er dette den røde Traad. Han tilhørte oprindelig de „nationale Løsgængere“ og saa i Venstres parlamentariske Krav et Angreb paa Enheden, stemte imod Adressen til Kongen 1873 og Finanslovnægtsen s. A. 1874 vilde han endnu støtte Fønnesbech, men anede i Højres Politik et Ønske om at sprænge Forfatningen, slog derfor om og var fra 1875 Medlem af det forenede Venstre. Genstand for en ofte smaalig Forfølgelse fra Standsfæller og uden ret Rod i Venstre stod han i 15 Aar som en af dets Førere og var 1877—90 Ordfører for Finansloven. Forliget paa Basis af jævnbyrdig Forhandling var altid hans Maal; derfor støttede han som Regel Bojsen, medens han stod Berg fjern og kun sporadisk fulgte sin Kulturfælle og Ven Hørup, og derfor deltog han som ledende i Forligsforhandlingerne 1877, 1882 og 1888. Som Ordfører og som den retoriske Begavelse, han var, fik han den Opgave at forsvare sit Partis ofte fattige og snørklede Taktik; han gjorde det med al sin glimrende Talekunst, men høstede ofte Utak; han fik Dialektikerens og de store Synspunkters Ry for Upaalidelighed, og Partiets Synder mærkede ham haardst, Fremmed som han var. Da den Hørup'ske Forhandlingspolitik bristede 1890, var ogsaa H.s. Politik sluppet op; han havde aldrig troet paa Revolutionen, og den ny Forhandling, der forestod, byggede for ham paa forkerte Forudsætninger. Personlig Træthed og Partifællers Mistillid virkede med til, at han 1890 nedlagde sit Mandat. 1890—1900 boede han mest i Schweiz og dyrkede teologiske Studier; 1895 tiltraadte han Grevskabet Ledreborg. Han holdt sig helt udenfor Politik og afslog 1901 og 1908 at indtræde i Venstres Regeringer. Da Uenigheden mellem J. C. Christensen og Neergaard Aug. 1909 truede med at standse Forsvarssagen og hele det parlamentariske Maskineri, lod H. sig, væsentlig af det Neergaard'ske Venstre bevæge til at overtage Konsejlspræsidiets i et Ministerium, hvor begge Førerne fik Sæde og hvis Opgave var Gennemførelsen af det J. C. Christensen'ske Kompromis. I Traad med sin Fortid saa H. det her som sin Opgave at bringe Forfatningen frelst over Skærene; i J. C. Christensen agtede han den store Partifører modsat Agitatoren Berg, han støttede ham i Tinget og mod Bevægelsen i Landet, og For-

svarslovene vedtoges Sept. 1909. Okt. s. A. udtraadte Christensen, og H. overtog selv Forsvarsministeriet. To Dage efter kom det i Folketinget til et Sammenstød mellem Højre og H., der med Biskhed nægtede at have søgt Partiets Støtte, da han dannede Kabinet; et Højreforslag om Mistillidsvotum, rettet mod H. personlig, fremkaldte derefter en Situation, hvorunder det radikale Partis Misbilligelse af det samlede Ministeriums Politik fik Flertal, og H. gik af. — Af Forudsætninger og Personlighed løftet ud over Jævnmaal i dansk Politik maa H. dømmes med anden Dom end sine Samtidige. Den flygtige Ordets Kunst, der vandt ham hans Sejre og kostede ham hans Ry som helstøbt Politiker, bør ikke dække over det dybe Enhedsdrag i hans Karakter og den Tankens og Villiens Oprindelighed, som var ham medfødt, og som inden dansk Politiks snævre Rammer mere end engang førte ham ud i Paradokset. D. paa Ledreborg. — Gift 1867 Henriette Frederikke Alexandrine Ingeborg de Løvenørn, d. 1915.

P. E.

Litt.: Slægt se Bent H.; Zodiacus: „Parlamentariske Stjernebilleder“ 1875; Topsee: „Polit. Portrætskildrer“ 1878; J. L. Holstein-Ledreborg: „Det forenede Venstre i Rigsdagssamlingen 1877—78“ 1878; Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; Hørup i „Politiken“ 17/8 og 21/12 1890; sst. 20/7 1895; J. Michaelsen: „Fra min Samtid“ 1893, S. 255 ff.; E. Hønrchen i „Tilskueren“ 1902; „Dsk. Tidsskr.“ 1906 og „Mændene fra Forfatningskampen“ I 1913; F. Bauditz i „Gade dsk. Mag.“ 1908—09; „Vort Land“ 24/9 1908; E. Brandes i „Politiken“ 30. 31/8 1909; P. Rosenkrantz i „Maanedsmag.“ Sept. 1909; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; Chambellan: „Dsk. Jordrotter“ 1911; Nekrologer i „Politiken“ 2/3 1912, 2/3 s. A. (af E. Brandes) og 12/3 s. A. (af Emma Herup); „Berl. Tid.“ 2/3 s. A., „Riget“ 2/3 s. A. (af Klaus Berntsen, J. C. Christensen og Neergaard), „København“ 2/3 s. A., „Nationaltid.“ 2/3 s. A. (af Neergaard), „Sore Amtstid.“ 2/3 s. A. (af O. Borchenius) 2/3 s. A., „Nord. Ugebl. f. kat. Kristne“ 17/3 s. A., „Ugens Tilskuer“ 2/3 s. A. (af A. J. West) og „Ill. Tid.“ 10/3 s. A.

Holstein(-Holsteinborg), Ludvig Henrik Carl Herman, Lensgreve (18/7 1815—28/4 1892), Politiker, Landmand. F. paa Holsteinborg. Forældre: Lensgreve F. A. H. (s. d.) og Hustru. Opdroges tysk, blev 1836 Student i Kbh., tiltraadte s. A. Grevskabet Holsteinborg efter Faderen og ophjalp det med Dygtighed. Ved sine Evner som Landmand, sit vindende Væsen og sin klare Forstand gjorde han sig anset og populær paa sin Egn og førtes efterhaanden ind i Politik. 1848 valgtes han til Stænderdeputeret og blev 1856 Medlem af Rigsraadet. Oprindelig udpræget konservativ Helstatsmand nærmede han sig efterhaanden de Nationalliberale (deltog 1863 i Lensgrevernes Besøg hos Karl XV), og da

han 1865 valgtes ind i Rigsraadets Folke-ting for Skelskør og 1866 i Rigsdagens, sluttede han sig til Mellempartiet. H., der repræsenterede Skelskør 1866—76, 1879—81 og 1887—90, var ikke nogen fremragende Parlamentariker, men gav med sin elskværdige bon sens ofte gode Bidrag til Sagerne. Han deltog paa Godsejerside i Grundlovsforhandlingerne 1865—66 og var efter Grundlovens Vedtagelse stemt for at tage de fulde Konsekvenser. Da han efter Frijs' Afgang Maj 1870 dannede Ministerium, vilde han optage J. A. Hansen, men maatte frafalde det overfor de Nationalliberale; af disses Spidser indtraadte Hall, Krieger og Fenger og gav Kabinetet dets egentlige Præg. H. havde Fortjeneste af Bevarelsen af Danmarks Neutralitet 1870, men spillede ikke nogen fremragende Rolle i Debatten; Venstres Sejr 1872 tilspidsede Kampen i Folketinget, H., der ikke var nogen stærk Karakter, følte sig ikke tilstrækkelig støttet af Landstinget, og da Krieger gik af Juni 1874, fulgte hele Ministeriet ham i Juli. Siden kom H. ikke frem i første Række. 1872 var han Præsident for Udstillingen i Kbh. Fra Embedet som Overkammerherre (1876—81) maatte han træde tilbage, da hans 2. Ægteskab vakte Uvillie. Som Landmand var H. navnlig Hippolog; han var 1866—81 Præsident i Landhusholdningsselskabet og viste her og i anden landøkonomisk Dont de samme mæglende og samlende Egenskaber, der prægede ham som Politiker. D. i Kbh. — Gift 1) 1850 Bodild Joachimine (Mimi) Zahrtmann, d. 1876. 2) 1878 Betzy Laura Hansen, f. Rasmussen. Ægteskabet opløst.

P. E.
Litt.: Slægt se Bent H.; „Ill. Tid.“ 10/6 1872; H. Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; Galschlöt: „Landbrug og Landmænd i Danmark“ 1888; Hans Jensen: „Politiske Personer og Begivenheder“ 1917; Nekrologer i „Berl. Tid.“, „Nationaltid.“ og „Politiken“ 29/1, 1892, „Ugeskr. f. Landm.“ s. A. I., „Medlems-Blad f. Sorø Amts landøk. Selsk.“ s. A. Nr. 50 og „Ill. Tid.“ 8/5 s. A.

Holstein, Ludvig Dillef, Greve (f. 3/12 1864), Forfatter. F. paa Langebækgård ved Kallehave. Forældre: Greve Christian Johannes Ernst H. og Sophie Augusta Kramer. Brodersøn af Lensgreve Ludvig H. (s. d.). Blev Student 1883 og Cand. phil. 1884. Han debuterede først 1895 med et lille Bind „Digte“, hvis sarte og rene Natursans, kysk-sanselige Eros og lette Lune straks gav ham en Plads

blandt de betydeligste og ægteste af dem, der midt i 90'erne varslede nye Tider bort fra Naturalismen og Dekadencens graa og triste Sandheder. 1898 kom et lyrisk Drama „Tove“ af en næsten Shakespearesk kraftig Kolorit, vævet sammen med lys Som-

mernats Poesi og Erotik. Derefter forstummede H. fuldstændig, til han 1915 udsendte Digtene „Løv“, der efterfulgtes af „Mos og Muld“ (1917) og „Æbletid“ (1920). Disse sidste Binds Lyrik har den samme Friskhed i Sansningen som de første, samme sjælfule Skønhed og Simpelt i Billedet, men der er en endnu dybere Ømhed og næsten religiøs Andagt i Følelsen for dansk Natur. Fra Formens Side er de alle uden Lyde, fulde af sød Musik. — Gift 1) 1892 Rigne Juliane Vilhelmine Warhuus; Ægteskabet opløst. 2) 1901 Petrine Margrethe Kofod; Ægteskabet opløst. 3) 1915 Thyra Ulrik. G. C.

Litt.: Slægt se Bent H.; C. E. Jensen: „Vore Dages Digtere“ 1898; Rimstad: „Digtere i Forhør“ og „Spectator“ 1917; „Politiken“ 2/12 1914 og 10/10 1920; „Verden og vi“ 8/4 1917; Leopold: „Tres Talenter“ 1918; H. Werner: „L. H.“ 1920; M. Borup i „Tilskueren“ Okt. 1920; Ahlmann: „Det dsk. Parnas“ 1920; Ludwigs i Skovrup: „Nord. Digtning“ I 1920.

Holstein, Ulrik Adolf, Lensgreve (14/4 1664 — 20/8 1737), Statsmand. F. i Mecklenborg. Forældre: Godsejer, Oberstløjtnant Adam Christoffer v. H. og

Komtesse Cathrine Christine Reventlow. Alle- rede Faderen havde som Militær været i dansk Tjeneste, og selv kom han til Christian V's Hof som Page; han blev særlig knyttet til Tronfølgeren, og da denne 1699 var blevet Konge, opnaede han høje Em-

beder. Det ham tilhørende Fuirendal blev 1700 gjort til et Lensbaroni, og udvidet med Trolholm blev dette Baroni 1708 ophøjet til Grevskab Holsteinborg. Fra 1701 levede han en Række Aar som Amtmand i Flensborg, fjernet fra Hoffet, fordi Kongens Elskerinde, Grevinge Vieregg, hadede ham. Da Kongen, der iøvrigt hele Tiden viste ham personligt Venskab, 1712 giftede sig med hans Svigerinde, Anna Sophie Reventlow, maatte hans Stilling forbedres. 1719 blev han Medlem af Statsraadet, 1721 blev han under Titel af Storkansler Chef for baade danske og tyske Kancelli, endelig Patron for Universitetet. At han nu blev Kongens højeste Embedsmand, hang sammen med, at Danmark efter den store nordiske Krigs Slutning svingede fra Alliancen med Rusland over til en Forbindelse med England, hvad H. var en udpræget Tilhænger af. Iøvrigt viste han sig paa sin Post som en ret duelig, om end ikke nogen særlig fremragende Mand. En mere glimrende Rolle end han selv spillede hans Hustru, Dronning Anna Sophies Halvsøster, der gennem et smukt Ydre og en god Forstand forstod at gøre sig gældende baade mellem hjemlige Storheder og fremmede Diplomater. Begge Ægtefællers Magtstilling var dog

forbi 1730, da H. som hørende til Anna Sophies Parti efter Tronskiftet straks blev afskiediget, dog med stor Pension. Begravet i Ørslev ved Skelskør. — Gift 1700 Christine Sophie Friis, f. Reventlow, d. 1757. *H. Js. Litt.:* Slægt se Bent H.; „Adelsaarbogen“ VIII 1891, S. 475 og XXXII 1915, S. 589; E. Holm i „Hist. Tidsskr.“ V 3 1881—82 og VI 5 1895 samt i „Danm.—Norges Hist.“ I 1891.

Holstein, Ulrik Adolf, Greve ($\frac{1}{2}$ 1731— $\frac{1}{11}$ 1789), Officer, Overpræsident. F. i Flensborg. Forældre: Amtmand Grev Christian

Ditlev H. og Catharine Elisabeth v. H. Sønnesøn af U. A. H., d. 1737 (s. d.). Var først i dansk og fransk Krigstjeneste, og efter at have ophørt at være aktiv Officer var han 1763—66 Medlem af Generalkrigsdirrektoret, som under Saint-Germains Ledelse søgte at gennemføre

store Reformers i det danske Hærvæsen. Gennem den Omvæltning i de højeste Embedskredse, som fulgte efter Christian VII's Tronbestigelse, kom H. 1767—70 til at beklæde Amtmandsembetet i Tønder, hvor han viste stor Reformiver og opnaaede gode Resultater ved sin Styrelse af Landboforholdene. 1771 blev han imidlertid af Struensee gjort til Overpræsident i Kbh., førte her an i radikale Reformbestræbelser og var bl. a. vistnok den egentlige Ophavsmand til Sø- og Handelsretten. Struensees Fald 1772 trak imidlertid H.s med sig, og han slog sig fra nu af ned i Altona. — H. var om ikke nogen fremragende, saa dog en ganske duelig Mand. Han besad stor Skrivelyst, der satte Frugt i omfattende tidshistoriske Optegnelser, som endnu er bevarede. D. i Altona. — Gift 1763 Amalie Sophie Buchwald, d. 1823. *H. Js.*

Litt.: Slægt se Bent H.; Gaspari: „Urkunden und Materialien“ II 1789; Høst: „Cllo“ I 1813; E. Holm i „Hist. Tidsskr.“ V 3 1881—82 og „Danm.—Norges Hist.“ IV 1902; L. Koch i „Hist. Tidsskr.“ VI 5 1894; Bruun: „København“ III 1901; C. A. Trier: „U. A. H.“ 1916; Breve i A. Friis: „Bernstorffs Pap.“ II 1907.

Holstein-Rathlou, Axel Viggo Emil von (f. $\frac{25}{6}$ 1882), Elektroingeniør. F. paa Gersdorffslund ved Hov. Forældre: Forpagter Huno Philip August v. H.-R. og Jenny Cathrine Charlotte Høeg-Warming. Blev Student 1900 og tog polyteknisk Eksamen for Elektroingeniør 1906. Blev kort efter Eksamen ansat som Ingeniør ved Kbh.s Elektricitetsværker, hvor

han 1917 blev Afdelingsingeniør. Han afløste 1911 Belysningsdirektør Windfeld-

Hansen som Docent i Elektroteknik for Maskin-, Bygnings- og Elektroingeniører ved Polyteknisk Lærestanstalt. 1909 vandt han sammen med Ingeniør Ernst Johansen 2. Præmie for et Projekt til et kommunalt Elektricitetsværk i Aalborg. Siden 1912 har han været Meddommer ved Tillægsprøven for elektriske Installatører og ved Maskinisteksaminerne. H.-R. er i Besiddelse af en usædvanlig stor Arbejdsevne og har ved Siden af sin Embedsgerning udfoldet en betydelig litterær Virksomhed. Foruden en Række Afhandlinger om elektrotekniske Emner i „Teknisk Tidsskrift“, „Elektrotekniker“ og „Elektrotechnische Zeitschrift“ har han skrevet flere Lære- og Haandbøger i Elektroteknik. En stor og læffattelig Haandbog i Stærkstrøms elektroteknik, som han udgav 1915—16, blev hurtig udsolgt, og en ny Udgave er begyndt at udkomme 1917. Fra 1918 har han været Redaktør af „Elektrotekniker“ — Gift 1908 Emilie Juliane Brummerstedt. *M. C. H.*

Litt.: Slægt se Bent Holstein; „Univ. Aarb.“ 1910—11, S. 342.

Holsøe, Carl Vilhelm (f. $\frac{12}{3}$ 1863), Interiørmaler. F. i Aarhus. Forældre: Arkitekt N. P. C. H. (s. d.) og Hustru. Kom fra Teknisk Skole paa Akademiet, som han besøgte fra 1882 til 1884, hvorefter han gik paa Krøyers Malerskole; dog blev det Hammershøi, som har haft størst kunstnerisk Indflydelse paa ham. 1888 udstillede han første Gang og opnaaede i de følgende Aar ikke blot forskellige mindre Rejsestipendier fra Akademiet, men endog en Guldmedaille fra München (1891). 1908 blev han Medlem af Akademiets Plenarforsamling; gentagne Gange har han siddet i Kunstforeningens Bestyrelse. I sin Kunst sysler H. som Regel med enkeltvirkende Landskaber og med Interiører fra stille Stuer med gamle Møbler og med en enkelt Staffagefigur, ikke ulig i Karakter Hammershøis Arbejder; men han er tungere i sin Penselføring og i sit Farvesyn. Paa Galleriet hænger tre Interiører og et Landskab, i Gøteborg og Nye Pinakotek i München hvert Sted et. Rigt kultiveret som Menneske har H. forstaaet at skabe en Kunst, hvis Hovedværld netop ligger i Arbejdernes gennemdyrkede Stemning og gennemarbejdede Form. — Gift 1894 Emilie Heise. *O. A.*

Litt.: Hauch-Fausbøll og Hlort-Lorenzen: „Patr. Slægter“ II 1911, S. 211; „Nationaltid.“ $\frac{8}{10}$ 1908; „Berl. Tid.“ $\frac{25}{10}$ 1920; „Soc.-Dem.“ $\frac{23}{10}$ 1920.

Holsøe, Niels Peter Christian ($\frac{27}{11}$ 1826— $\frac{1}{1}$ 1895), Arkitekt. F. i Øster Egesborg

ved Vordingborg. Forældre: Sognepræst Lauritz Christian H. og Vilhelmine Euphrosyne Margrethe Feddersen.

Tegnede med Hetsch og besøgte fra 1842 Akademiet. Hans Studium afbrødes af Krigen, hvori han deltog som Frivillig; 1853 vandt han den store Sølvmedaille og konkurrerede senere forgæves til Guldmedaillen. Stærkt paavirket af Herholdt har H. rundt

om i vort Land rejst en Del Bygninger, hvis Motiver ofte er taget fra nationalt Byggesæt; han er hovedsagelig knyttet til Helsingør, hvor han har bygget Raadhuset (1853—55), Marienlyst Badehotel (1860), Posthuset, Jernbanehotellet m. m. og hvor han afsluttede sin Virksomhed ved sammen med H. Wenck at bygge Jernbanestationen (1889—91). Men H. har desuden arbejdet rundt i Landet som Jernbanearkitekt og opført alle Stationerne ved de jysk-fynske Statsbaner, undtagen i Aarhus og Randers. Desuden har han bygget St. Hans Hospitals Kurhus ved Roskilde og Uggeløse Kirke. D. i Kbh. — Gift 1862 Emilie Charlotte Klentz, d. 1905. O. A.

Litt.: Nekrologer i „Nationaltid.“ ²/₁ 1895 og „Berl. Tid.“ s. D.

Holsøe, Poul Fiedler (f. ²⁰/₁₁ 1873), Arkitekt. F. i Helsingør. Forældre: Overretssagfører Peter Carl Jessen H. og Ragna Fiedler. Brodersøn af N. P. C. H. (s. d.). Blev Student 1892, Murersvend 1896, arbejdede paa Akademiet for at blive Arkitekt og fik 1903 Afgang, hvorpaa han tilbragte omtrent et Aar i Italien. Han blev kendt i videre Kredse, da han stiftede og organiserede „Akademisk

Arkitektforenings Tegnehjælp“, en Slags Sideinstitution til Retshjælpen for Ubemidlede, og ledede dette Foretagende i fire Aar. 1909—14 var han H. Kampmanns Assistent paa Akademiet. 1920 fik han Akademiets Aarsmedaille og blev Medlem af Plenarforsamlingen; for „Grøndalsvænget“ erholdt han en kommunal Præmie. Hans Virksomhed har især været knyttet til Helsingør, hvor han har opført de offentlige Slagtehus, en Alderdomsstiftelse og to Herskabsboliger paa Marienlyst; i Kbh. har han ombygget Diskontobanken paa Kongens Nytorv. Som Arkitektforeningens Mand blev han 1917 opstillet paa Fælleslisten til Kommunalbestyrelsen i Kbh. og forblev i Borgepræsentationen til 1921. Særpræget og med Evne til at opnaa Helhedsvirkning hø-

rer H. til sit Slægtleds mere fremtrædende Kunstnere. — Gift 1903 Karen Margrethe Helsted. O. A.

Litt.: P. B. Grandjean: „Studenterne fra 1892“ 1917.

Holten, Carl Valentin (¹⁸/₆ 1818—¹/₁₂ 1886), Fysiker. F. i Kbh. Forældre: Vare- og Vekselmægler Matthias H. og Anna Sophie Nicoline Kramer. Kom i Efterslægtens Skole og derpaa i Smedelære i Frederiksværk; men efter at have gjort sit Svendestykke gik han til Polyteknisk Lærestalt. Han blev Kandidat (Mekaniker) 1841 og straks efter Amanuelensis hos H. C. Ørsted. 1847 blev han Lærer ved Lærestalten (først i Matematik, senere i Fysik), 1849 — efter s. A. at være blevet Student — tillige ekstraordinær Docent i Fysik ved Universitetet og 1852 Professor efter Ørsted (indtil Sommeren 1886). 1872—83 var han Direktør for Lærestalten. — H. var i Besiddelse af ualmindelige Evner i flere Retninger; men hans livlige og alsidig interesserede Aands Virkelyst fandt i det væsentlige Afløb gennem Beskæftigelse med talrige mindre Opgaver af forskellig Art, og nogen Indsats af stor Betydning har han ikke gjort i Videnskaben. Han har udført en Bearbejdelse af danske meteorologiske lagttagelser 1767—1868 og skrevet Afhandlinger om Videndes Hyppighed og Styrke, Regnforhold, Nordlys o. a. Konstruktionen af forskellige Apparater, bl. a. en Regulator for Ækvatorialinstrumenter, vidner om hans mekaniske Snille. Foruden den lille Naturlære, „Naturens almindelige Love“ (1. Udg. 1857), der fik stor Udbredelse som Skolebog, har han udgivet en større Lyslære (1861). I sin bedste Tid var han en ypperlig Foredragsholder, og han har skrevet en stor Mængde populære Afhandlinger og paa anden Maade virket for Udbredelse af god Oplysning, bl. a. som Formand for „Selskabet for Naturlærens Udbredelse“, Medstifter af Foreningen „Fremtiden“ og Formand i „Arbejderforeningen af 1860“ (fra 1872). En kort Tid var han Formand for „Industriforeningen“. Han besad et omfattende Kendskab til Litteraturen, og hans dramatiske Evner, hans Lune og Vid gjorde ham skattet i Selskabs- og Foreningslivet. D. i Kbh. — Ugift. H. H.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll og Hiort-Lorenzen: „Patr. Slægter“ II 1911, Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, S. 412, J. J. Holten: „Erindringer om de ældre Led af Slægten H.“ 1910, „Hofsnedkermester J. v. H.s Efterkommere“ 1913 og „Geneal. Tidskr.“ 1913; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ¹²/₁₂ 1886 (af A. Bauer), „Nutiden“ XI 1886, „Fremtidens Nytaarsgave“ 1887 (af H. O. G. Ellinger) og „Berl. Tid.“ ²/₁₂ 1886; Brev i „Breve til og fra Chr. Winther“ 1880.

Holten, Carl Christopher (f. ^{13/7} 1854), Fabrikant, Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Oberst Hans Christopher H. og Maria

Laurence Albeck. Gik trods sin Slægts Traditioner til Handelen, kom ind i Kornbranchen og blev 1872 Bogholder paa Brede Klædefabrik, blev saa Handelsrejsende for et Skotøjsfirma og løste endelig 1877 Grossererborgerskab i Kbh., hvorefter han sammen med

F. Zachariae (s. d.) begyndte en Forretning med Herreklæder, der siden har faaet et meget betydeligt Omfang. Efter 3½ Aars Forløb skiltes han fra Zachariae. Han er en af Grundlæggerne herhjemme af den nu saa betydelige Tilvirkning af færdige Herreklæder. Som Følge af sin fremskudte Position indenfor Herrekonfektionsindustrien beklædte H. 1892—1911 Formandspladsen i Foreningen af københavnske Fabrikanter af Herreklæder. Han er Medlem af Bestyrelsen for Manufakturgrossisterens Forening samt dennes Akkord- og Konkursafdeling. — Gift 1883 Lina Vilhelmine Henriette Venøhr. C. T.

Litt.: Slægt se C. H.; „Dsk. Byerhverv“ 1904—11.

Holten, Suzette Cathrine, f. Skovgaard (f. ^{20/1} 1863), Malerinde. F. i Kbh. Forældre: Maleren P. C. Skovgaard (s. d.) og

Hustru. Udgaaet fra et Hjem, som var gennempræget af System med Kunst, faldt det hende naturligt at forsøge sine Evner paa dette Felt, og uden særlig Skoleuddannelse begyndte hun at male. 1885 udstillede hun første Gang (paa Charlottenborg), senere sluttede hun sig til den

frie Udstillings Kunstnere. Hun har udført saavel Portrætter som Landskaber og Genrebilleder; men sin Hovedindsats har hun dog gjort ved sin System med dekorativ Kunst, og paa dette Omraade hører hun til den Kreds, for hvem den japanske Kunstindustri Forenkling og Liniekraft kom til at spille saa stor en Rolle. — Gift 1894 Grosserer Hans Nikolaj H. O. A.

Litt.: Slægt se C. H.; „Dannebrog“ ^{14/7} 1895.

Holten-Nielsen, Einar (f. ^{20/8} 1864), Officer. F. i Skuldelev ved Frederikssund. Forældre: Departementschef i Krigsministeriet, Oberstløjtnant i Ingeniørkorpsen Christian Axel Nielsen og Juliane Johanne Holten. Blev Student 1882, var Elev ved Officerskolen 1883—85, blev Sekondløjtnant 1885, Premierløjtnant s. A., Kaptajn 1900, gjorde

Tjeneste i Krigsministeriet 1906—07 og var Chef for sammes 2. Kontor 1907—11. Blev

Oberstløjtnant 1910 og afgik 1914. Lærer i Engelsk ved Officerskolen 1899—1908; gentagne Studieophold i England. Var Sekretær i Dansk Turistforening 1897—1900, Medlem af Translatørekommisjonen 1909—11. Han har udfoldet og udfolder en betydelig Virksomhed som militær Medarbejder ved flere Blade, f. Eks. „Politiken“ og „København“, er en begavet, kundskabsrig og energisk Personlighed, hvis store Arbejdsdygtighed og Tilpasningsevne har ført ham ind paa saa forskellige Felter. — Gift 1) 1889 Ottillia Sophie Hegermann-Lindencrone, d. 1913. 2) 1918 Marie (Maj) Louise Wiehe.

K. C. R.

Litt.: Slægt se C. Holten og 1 „Slægthaandbogen“, S. 681; „Nationaltid.“ ^{29/8} 1913.

Hoppe, Frederik Lauritz Peter (f. ^{13/8} 1871), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Jens Jørgen H. og Stephanie

Tschudi. Blev Student 1889, Cand. juris 1895, var Assistent i Finansministeriets 1. Departement 1896—1900 og tog 1901 Borgerskab som Grosserer. Han er Indehaver af Firmaerne Jørgen H. og Jørgen H. & Co.s Eftfl., Direktør for „Det Oversøiske Kompagni“ (fra 1904) og for „Baltisk-Asiatisk Co.“ (fra 1915) og sidder desuden i Bestyrelserne for adskillige Industri- og Transportaktieselskaber, Forsikringsforetagender og Kreditinstitutter. H. er anset som en betydelig, i sin Façon lidt skarp, kommerciel Dygtighed, der ikke alene er overmaade flittig, men ogsaa i Besiddelse af stor Arbejdsevne. Under hans Ledelse er „Det Oversøiske Kompagni“ gaaet stærkt frem, har bl. a. faaet egne Dampere i Søen. — Gift 1898 Austa Kirstine Bojesen. C. T.

Litt.: „Politiken“ ^{10/3} 1916; Hauch-Fausbøll: „Studenterne 1889—1914“ 1914.

Horn, Frederik (^{7/1} 1708—^{25/5} 1781), Digter, Jurist. F. i Nykøbing, Falster. Forældre: Toldkontrolør Lars Nielsen H. og Margrethe Simonsdatter. Blev Student 1728 og betoges stærkt af Holbergs Digtning; under Pseudonymet „Frands Hansen, Drejer i Helsingør“ udgav han 1731 de versificerede Sattirer, der i Datiden skaffede ham Navn af „Hans Mikkelsens Abe“, o: Efterligner: „Somnium poeticum“ og „Apologi for det danske Sprog“. Sin Beundring for Holberg

lægger han her mange Steder for Dagen, smukkeste og med mest Fynd i Linien „Din

Ligemand, om ej din Mester, Molièrel! Men ellers er han som Digter vidtløftig og uden rigtig Evne til at fastholde en Tankegang og føre den igennem. Efter en noget omflakkende Tilværelse som Student, dels i Danmark, dels i Norge blev han 1739 Højesteretsadvokat; 1750

—62 var han Medlem af Teaterdirektionen og udgav 1754 et Forsvar for Skuepladsen, rettet mod Pietisterne: „Sinceri Gensvar paa Hypocritæ Skrivelser imod Komediegang“. 1751 blev han Politimester i Kbh. og 1771 Justitiarius i Hof- og Stadsretten. D. i Kbh. — Gift 1) 1738 Jeanne Antoinette Greben (Greve), d. 1742. 2) 1744 Melte Sophie Torm, d. 1791. C. S. P.

Litt.: Slægt i Vahl: „Slægtbog over Chr. Nielsens Afkom“ XII 1804, S. 17; Rahbek og Nyerup: „Den danske Digtelkunst“ IV 1808; Overskou: „Den danske Skueplads“ II 1856; O. Nielsen i „Personalh. Tidsskr.“ I 1880; Paludan: „Fransk-engelsk Indflydelse paa Danmarks Litteratur i Holbergs Tidsalder“ 1913.

Horneman, Claus Frees (¹⁷/₂ 1751—¹¹/₂ 1830), Teolog. F. i Næstved. Forældre: Købmand Wilken H. og Birgitte Hincheldey.

Blev Student 1766, tog teologisk Eksamen 1768 og rejste 1770 med offentlig Understøttelse til Göttingen, hvor den berømte Orientalist J. D. Michaelis blev hans Lærer og Forbillede. Efter sin Hjemkomst var han i nogle Aar Alumnus paa Borchs Kollegium, men 1776 blev han ekstra-

ordinær og n. A. ordinær Professor i Teologi, og i denne Stilling forblev han til sin Død, altsaa i mere end et halvt Aarhundrede. H. var en konsekvent Rationalist, der i sine Forelæsninger og ved Eksamenbordet jævnlig vakte Forargelse ved sine vittige Bemærkninger om de hellige Personer eller Ting; ved en „mental-moralsk“ Fortolkning og en vidtgaaende Anvendelse af Akkommodation som Forklaring fik han Kristendommen rensat for alt det overnaturlige. Det mest kendte af hans faa offentliggjorte Skrifter: „Nogle Grundtræk af en Sammenligning mellem Kristus og Sokrates“ viser, at han betragtede Jesus som en Lærer ganske paa samme Maade som Sokrates. I sine senere Aar var han saa godt som uden Forbindelse med Tidens aandelige Rørelser; dels hindrede en stadig tiltagende Døvhed ham i mundtlig Tankeudveksling med Kaldsfæller, og dels ophørte

han efterhaanden helt at studere, idet hans Interesse for Naturen og Landvæsenet drog ham bort fra Byen. Han vedblev at være en velvillig og frisindet Mand, der f. Eks. ved Universitetsunderstøttelse kun tog Hensyn til Flid og Dygtighed, selv hos saadanne, hos hvem han fandt „mystiske Lærdomme“. D. i Kbh. — Gift 1777 Helene Elisabeth Crane, d. 1823. H. M.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i H. Hornemann: „Efterkommere paa Sværdssiden efter H. Hornemann“ 1894 og ved G. L. Grove i „Personalh. Tidsskr.“ V, 3 1906; Selvbioografi i Univ. Festskr. 1779 og i „Mag. f. Religionslærere“ IV 1796; Jens Møller i „Nyt teol. Bibl.“ 1827, S. 91 ff.; J. K. Høst: „Erindringer“ 1835, S. 183 f.; L. Koch: „Oplysningstiden i den dsk. Kirke 1770—1800“ 1914; Nekrolog af Jens Møller i „Nyt teol. Bibl.“ 1830.

Horneman, Christian Frederik Emil (¹⁷/₁₂ 1840—⁸/₆ 1906), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Komponist, Musikhandler Emil H.

(s. d.) og Agnes Camilla Scheuermann. Tumlede allerede i Barnealderen hjemme med musikalske Opgaver og følte sig ikke mindst ved Faderens Paaavirkning knyttet til denne Kunst. Rational Undervisning heri fik han dog først, da han 1858—60 gennemgik Konservatoriet i Leipzig

med Moscheles, Richter, M. Hauptmann, Jul. Rietz o. fl. som Lærere. Ved Hjemkomsten forefandt han Faderens økonomiske Forhold lagt øde, og han oprettede da selv en Musikhandel, hvis Forlagsartikler: Divertissementer, Potpourrier etc. han under forskellige Pseudonymer ogsaa selv producerede. Bl. alt dette Haandværksarbejde rager fra denne Tid alene en Strygekvartet frem. 1864 skrev han saa den pragtfulde Ouverture til Operaen „Aladdin“, men da han fremførte den i det ved hans Medvirking 1865 stiftede Musikselskab „Euterpe“, gjorde den kun ringe Virkning. Han opnaaede imidlertid det Ancker'ske Legat og rejste 1867 i Udlandet, hvor han skrev „Ouverture Héroïque“ og i Gewandhaus fik Aladdin-ouverturen opført med et saadant Held, at den 1869 blev taget op i Musikforeningen. Han søgte nu at grundlægge nogle billige Lørdagssoiréer i Kasino, men de varede kun en enkelt Sæson. Han arbejdede imidlertid videre paa sin Opera „Aladdin“, men hans praktiske Foretagender og Faderens Død 1870 voldte mange Afbrydelser, og først 1888 ved Kongens Jubilæumsfest naaede den som Helhed til Opførelse uden dog at vinde Fodfæste. Afgørende Held fulgte den først, da den 1901 kom frem med Herold i Titelpartiet. Den er senere udgivet i Klaverudtog af Samf. til Udg. af dansk Musik. Hans rastløse praktiske Virksomhed var ham dog stadig en Hemsko i hans Skaben, og vel af-

hændede han efterhaanden baade sin Musikhandel og det dertil knyttede Forlag, men 1874 stiftede han i Forening med Otto Malling Koncertforeningen, hvis Koncerter han dirigerede. Allgevel fik han Stunder til at skrive enkelte anselige og baade af Originalitet og Melodirigdom prægede Værker som „Valfarten“ for Baryton med Orkester, en Del Sange og Duetter, Kor- og Orkesterværket „Lyrisk Suite“, Musik til Paludan-Müllers „Kalanus“, Scenemusik og Sange til en Del dramatiske Arbejder som Calderons „Dommeren i Zalamea“, Beaumarchais' „Barberen i Sevilla“ og navnlig til Drachmanns „Esther“ (opf. 1889) og „Gurre“ (opf. 1902), endvidere „Kampen med Muserne“ efter Karl Gjellerups „Thamyris“ samt endelig en Del Kantater. Blandt hans Fortagender var ogsaa Oprettelsen af et saakaldt „Nodekursus“, der 1880 udviklede sig til det kendte H.ske Institut, for hvilket han, der selv var en glimrende Klaverlærer, var Direktør, og som først er ophørt at eksistere 1920 efter en meget fortjenstfuld Virksomhed. H. var en Overgang almindeligt udpeget som Gades og Hartmanns naturlige Arvtager, men da Livet som Følge af Eksistenskampen formede sig noget anderledes for ham, var hans sidste Tid præget af Bitterhed. D. i Kbh. — Gift 1866 Louise Nannestad, d. 1920. G. S.

Litt.: Slægt se C. F. H.; J. Fabricius 1 „Ill. Tid.“ 24/11 1895; H. Ploug sst. 10/2 1901; G. Lyngbe: „Dsk. Komponister 1 20. Aarh.s Beg.“ 1917; Nekrologer 1 „Ill. Tid.“ (af Will. Behrend) 17/6 1906, 1 „Nationaltid.“ 9/6 og (af Grieg) 10/6 s. A., „Dannebrog“ (af Leop. Rosenfeld) 9/6 s. A., „Berl. Tid.“ 9/6 s. A. og „Politiken“ (af Ch. Kjerulf) 9/6 s. A.

Hornemann, Claus Jacob Emil (10/1 1810 — 16/6 1890), Læge. F. i Kbh. Forældre: Professor Jens Wilken H. (s. d.) og Hustru.

Blev Student 1827, udsendtes som Epidemilæge under Koldfeber-epidemien i Sydsjælland 1831, tog kirurgisk Eksamen 1833, medicinsk 1834, var Reserve-læge paa Frederiks Hospital 1837—39 og blev Lic. med. 1838, Dr. med. 1839. 1839—41 var han i Paris og England, hvor

han studerede klinisk Medicin og Hygiejne og paavirkedes stærkt af, hvad han saa. Han praktiserede fra 1841 i Kbh. og var 1843—88 Læge ved Statens Livrente- og Livsforsikringsanstalt, ved hvilken han som dens første Læge gjorde et stort, grundlæggende Arbejde. Efter at han 1843 havde udgivet en udførlig „Haandbog i Stetoskopien“ kastede han sig over Hygiejnen og viede dette Fag Resten af sit Liv. Kbh.s utiladelig slette Forhold paa Vandforsyningens, Renovationsvæsenets og Bolighygiejnens Omraade blev i de følgende Aar Genstand

for hans vedholdende og skarpe Paataale, saaledes 1847 i det af Medicinsk Selskab nedsatte hygiejniske Udvalg. Krigen 1848, under hvilken H. som Overlæge ved forskellige Lægesætter søgte ogsaa at omdanne Hærens mangelfulde Sundhedsvæsen, afbrød vel for en Tid hans reformatoriske Arbejde, men allerede 1850 udsendte han et detailleret „Forslag til en bedre Ordning af Sundhedsforholdene i Kbh.“ Man begyndte at lytte til hans stadige Advarsler mod en kommende Koleraepidemi, der nedsattes en overordentlig Sundhedskommission og en særskilt Kommission for at afværge Kolera-faren, men for sent. Først den voldsomme Koleraepidemi 1853 overbeviste H.s talrige Modstandere om, hvor megen Ret han havde haft. Den af H. oprettede private Lægeforening mod Koleraen gjorde et heltemodigt Arbejde, fik Sygdommen bekæmpet og opførte derefter paa Østerbro Komplekset „Lægeforeningens Boliger“, som toges til Mønster for en Række lignende, billige og sunde Arbejderboliger, af hvis Opførelse H. ligeledes er fortjent. Hans Anseelse steg nu betydelig. 1853—58 var han Medlem af den overordentlige Sundhedskommission, fra 1865 af Sundhedskollegiet. I det af ham udgivne og redigerede Tidsskrift „Hygiejniske Meddelelser og Betragtninger“ (1856—80) skrev han en Mængde klare og fortræffelige Afhandlinger og virkede dels gennem disse, dels ved talrige, populære Foredrag og ved Stiftelsen af „Selskabet til Sundhedsplejens Fremme“ (1879) for Hygiejnens Sag i vide Kredse. Endnu maa nævnes hans Arbejde for en Ændring af Kbh.s Byggeslov og for at indskrænke Børns Arbejde i Fabrikker. I al sin Færd lededes han af sin store Kærlighed til Mennesker, sin Klogskab og fine Takt. D. i Kbh. — Gift 1852 Birgitte Christiane Hohlenberg, d. 1897.

O. P.

Litt.: Slægt se C. F. Horneman; Selvbiografi 1 Univ. Progr. Nov. 1839; Erindringer 1 „Hygiejniske Medd.“ III 2 1884; „De statsgaranterede dsk. Livsforsikrings-Anstalter“ Festskrift 1892; Nekrologer 1 „Berl. Tid.“ 17/6 1890, „Ill. Tid.“ 29/6 s. A. (af Jul. Petersen), „Ugeskr. f. Læger“ s. A. (af samme), „Bibl. f. Læger“ s. A. og „Tidskr. f. Sundhedspleje“ 1891; Brev 1 „Brev til H. C. Andersen“ 1877.

Horneman, Christian (15/8 1765—7/3 1844), Miniatur- og Pastelmaler. F. i Kbh. Forældre: Toldinspektør Ole H. og Ulrikke Antoinette Pauli. Besøgte Akademiet fra 1782, blev Corn. Høyers Elev, konkurrerede 1787 uden Held til den lille Guldmedaille og drog n. A. over Hamborg og Amsterdam til Paris, hvor han opholdt sig i Revolutionsaaret, videre til Italien, hvor han blev til 1795, hvorefter han over Triest og Wien rej-

ste til Berlin og der i Kompagni med Henrik Plötz arbejdede en Del for Hoffet. Først 1803 vendte han efter næsten 16 Aars Udenlandsophold tilbage til Kbh., blev straks agreeret ved Akademiet og 1805 Medlem. 1804 blev han efter Corn. Høyers Død Hofminiaturmaler, fik 1816 Bolig paa Charlottenborg og var 1818—21 Akademiets Kasserer; sine sidste Aar tilbragte han under økonomisk vanskelige Forhold. H. var yndet som Pastelmaler, og en Række Arbejder af ham, baade Kopier efter Malerier og Arbejder efter Model findes endnu; i dem alle viser han stor teknisk Færdighed, men hans Toner er varme og sødlige, og selv langt ned i 19. Aarh. fortsætter hans Kunst Traditionen fra 18. Aarh. i Opstilling og Opfattelse. Det mest almindelige Portræt af Christian VIII som yngre gaar tilbage til en Original af H.; paa Frederiksborg hænger hans Pasteller af Thorvaldsen og Tordenskjold. Som Miniaturmaler naaede H. overmaade høj; der er baade Elegance og Kraft over hans smaa Arbejder. Paa Rosenborg findes en stor Række Miniaturer. D. i Kbh. — Gift 1807 Christine Juliane Frederikke (kaldet Josephine) Gianelli, d. 1816. O. A.

Litt.: Slægt se C. F. H.; „Kbh.s Skilderi“ 1805, Sp. 780 og 1818, Sp. 429; Østs Arkiv I 1824, S. 254.

Horneman, Johan Ole Emil (^{13/5} 1809—^{29/5} 1870), Musiker. F. i Kbh. Forældre: Miniaturmaler Christian H. (s. d.) og Hustru. Var oprindelig bestemt for de bildende Kunster, men Faderen lod ham, advaret af sine egne Kaar, opgive denne Vej for Musikken, hvori han undervistes først af Faderen selv, senere af Kuhlau og J. P. E. Hartmann. I Besiddelse af et utvivlsomt Klavertalent slog han hurtigt godt an

i den københavnske Musikverden, hvor han blev en søgt Informator, ligesom han 1837 blev Klaverlærer ved det Kgl. Teater. Samtidig udfoldede han et lovende Kompositionstalent, idet hans Op. 1 „Tolv Capricer for Pianoforte“ (1842) vakte Opmærksomhed endog helt ned i Tyskland, hvor Rob. Schumann gjorde det til Genstand for en velvillig Kritik i „Neue Zeitschr. f. Musik“. Det blev dog ikke helt ad denne Bane, H. skulde erhverve sig et blivende Navn. Efter at han, der var udrustet med megen Forretningsdygtighed, 1844 havde aabnet en Kunst- og Musikhandel, der i mange Aar havde til Huse i Dyvekes Gaard paa Amagervej, og hvoraf først de Meza, senere Emil Erslev var Medindehaver, bestemtes hans kompositoriske Virksomhed af andre Hensyn, og han udgav herfra sin „Praktisk Pianoforteskolet“, en Mængde pædagogiske Klaverarbej-

der, Etuder, Danse o. lign. Men navnlig paa den populære Vises Omraade blev han snart et Førstenavn. Ikke mindst Krigsaarene kaldte paa ham, og han skabte en Række af vore allerypperste og mest folkekære Melodier, der lever friske endnu den Dag i Dag. Af disse lyser „Den tapre Landsdat“ („Dengang jeg drog afsted“) med stærkest Glans. Fremdeles bør nævnes „Igaar jeg fik min Trøje“, „Holmens faste Stok“, „Gutter ombord“, „Frejdig kan Du stande“, „Jeg synge vil en Vise“ og Bondebryllupsvisen „To og to i Rad“ eller alvorlige Sange som „Natten breder sine Vinger“ og den klassiske „Kongernes Konge“. Høj Anseelse nyder endelig hans Børnviser, hvoriblandt „Højt fra Træets grønne Top“ og „Dengang jeg var en lille En“. Ogsaa Viserne til „Soldaterløjer“ er af ham. Han var i disse Aar utvivlsomt Danmarks populæreste Visekomponist. Imidlertid var han ogsaa ved heldige Grundspekulationer bleven en holden Mand, men sin Formue satte han til paa det af ham i Forening med Georg Carstensen oprettede Forlystelsesetablisement „Alhambra“, hvorved han endog nødtes til at afhænde sin Part af Musikhandelen til Erslev. Han bestyrede senere en af Sønnen C. F. E. H. (s. d.) oprettet Forretning af samme Art. D. i Kbh. — Gift 1) 1834 Agnes Camilla Scheuermann. Ægteskabet opløst; hun d. 1891. 2) 1854 Catharine Amalie Jensen. Ægteskabet opløst; hun d. 1870. G. S.

Litt.: Slægt se C. F. H.; „Søndags-Posten“ 12/7 1870; „Nutiden“ II 1878; O. Borchaenius: „Fra Fyrreerne“ I 1878; Ch. Kjerulf i „Nord. Musik-Tid.“ III 1882; „Ill. Tid.“ 9/8 1899 og 9/8 1909; Fr. Elbe i „Politiken“ 2/8 1909. Jfr. løvrig Peter Faber.

Horneman, Georg Alexis (f. ^{3/12} 1870), Industridrivende. F. i Køge. Forældre: Ingeniør Thorvald Severin Wilken H. og Louise Nathalie H. Blev Student 1889, var ansat i Aarhus Privatbank 1889—92 og blev Cand. phil. 1893; uddannedes derefter for Handelen og tog Afgangseksamen fra de Brock'ske Handelskoler s. A. 1893 ansattes han i Otto Mønstedts Forretning og var 1894—1910 i England, 1894—1900 som Bogholder og Sekretær ved Fabrikken i Southall ved London, 1900—02 som Direktør for Fabrikken i Godley ved Manchester, 1902—10 som Direktør i Southall. Fra 1910 er han administrerende Direktør for A/S Otto Mønsted. Han er fra 1914 Medejjer af Nørlund og Thorstedlund i Jylland og tager iøvrig Del i Ledelsen af en Række andre industrielle Virksomheder i Ind- og Udland. — Gift 1910 Anna Margrethe Kjeldsen. R. B.

Litt.: Slægt se C. F. H.; Hauch-Fausbøll: „Stuedenterne 1889—1914“ 1914.

Hornemann, Jens Wilken (1770—^{30/7} 1841), Botaniker. F. i Marstal. Forældre: Sognepræst Jacob Utzon H. og Margrethe Dorothea Sadolin. Undervist til sit 14. Aar af Faderen, derefter i Huset hos sin senere Svoger Pastor Morten Bredsdorff i Vester Skjeringe, der havde megen Interesse for Naturen. Blev Student 1788 og studerede Medicin som Brødstudium, men blev en begejstret Tilhører

ved Vahls Forelæsninger, hvilket fik afgørende Betydning for ham. I nogle Aar var han Huslærer hos Kammerherre Rosenørn til Ulriksholm, og Opholdet i dette kultiverede Hjem fik Betydning for hans humane Udvikling. Han vandt en af Gehejmekonferensraad Bülow udsat Pris for en økonomisk Plantelære og opgav derpaa Medicinen for helt at ofre sig for Botanik. 1798—1800 foretog han en Udenlandsrejse til Tyskland, Frankrig og England bl. a. i Selskab med Henrik Steffens. 1801 blev han Lektor ved Botanisk Have, 1804, ved Vahls Død, Ud-giver af „Flora Danica“, 1807 Prof. extraord., 1817 Prof. ord. ved Kbh.s Universitet. Hans Hovedværk er: „Forsøg til en dansk økonomisk Plantelære“ (1796 og i en betydelig forøget Udgave 1821—37). Han har i dette Værk givet klare og omhyggelige Plantebeskrivelser; videnskabelig Interesse har navnlig hans Meddelelser om Planternes Forekomst. Som Lærer fik H. stor Betydning, han havde Evner til at vække og interessere og befandt sig vel blandt unge. Adskillige af hans Disciple blev dygtige og kendte Botanikere. H., der var en ansat og afholdt Mand og selskabeligt anlagt, stod i venskabelig Forbindelse med Tidens berømte Botanikere, hvorom hans meget omfattende Brevveksling vidner. D. i Kbh. — Gift 1801 Marie Judith Horneman, d. 1830.

H. J.

Litt.: Slægt se C. F. Hornemann; Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1836 og i „Geneal. og biogr. Arkiv“ 1840—49, S. 315 ff.; H. Steffens: „Was ich erlebte“ 1840—44 III, IV og IX; Univ. Aarb. 1842, S. 61; J. P. Mynster: „Medd. om mit Levned“ 1854, S. 51; Joh. Lange: „Erindringer fra Universitetets botan. Have“ 1875; „Botan. Tidsskr.“ XII 1880—81; O. Dahl i „Arkiv f. Matematik og Naturvidenskab“ XVII 1895; Nekrolog i „Tidsskr. f. Litt. og Kritik“ VI 1841; Breve i „Af efterl. Breve til J. P. Mynster“ 1862 og ved Hakon Jørgensen i „Tidsskr. f. histor. Bot.“ I 1918—19.

Hornung, Conrad Christian (1801—^{11/1} 1873), Pianofortefabrikant. F. i Skelskør. Forældre: Hattemager Jacob H. og Ane Kirstine Haugaard. Lærte i sin Ungdom Hattemagerprofessionen hos sin Fader. Som Hattemager drog han 1824 paa Vandring i Tyskland, men under Opholdet her blev

han, der fra Ungdommen af var meget musikalsk og tillige særdeles fingernem, interesseret i Instrumentmagervirksomheden, særlig i Fremstillingen af Pianoer. Han tog derfor Plads hos en Pianofortefabrikant i Kassel, hvor han lærte alle Fabrikationshemmelighederne, og vendte 1827 tilbage til Skelskør, hvor han nedsatte sig som Snedker.

Her forfærdigede han sit første Pianoforte. 1834 flyttede han til Slagelse og endelig 1842 til Kbh., hvor han nedsatte sig udelukkende som Pianofortefabrikant. Han indførte mange Forbedringer i Bygningen af Instrumenter, konstruerede saaledes den i eet støbte Jernramme, i hvilken Strengene er spændte, og som siden har været en absolut nødvendig Del af ethvert Fortepiano. 1851 trak han sig tilbage og overdrog sin Virksomhed til H. P. Møller (s. d.), der fortsatte den under Firma H. & Møller. Fabrikken eksisterer endnu i tredje Generation i Møllers Slægt. H. er noget af Eventyret indenfor dansk Haandværk. Faa har som han været paa en Gang Autodidakt og Geni, og hans Liv er tillige et interessant Eksempel paa, hvad Flid og Nemme kan bringe det til. Uagtet han som ung intet havde lært og endnu i sit 14. Aar hverken kunde læse eller skrive, vidste han at benytte hver ledig Stund til at erhverve sig Kundskaber, navnlig i musikalsk og teknisk Retning. D. i Kbh. — Gift 1828 Caroline Vilhelmine Augusta Mau, d. 1891.

R. B.

Litt.: Erindringer i „C. C. H.s Ungdoms- og Mænddomsliv, fortalt af ham selv“ 1868, ny Udg. 1873 og 1904 („Et Haandværkerliv“), Tillæg til samme ved F. Krebs 1868; „Kvartalsberetning fra Industriforeningen“ XIII 1853; C. Nyrop: „Bidrag til den dansk. Industris Hist.“ 1873; „H. & Møllers kgl. Hof-Pianofortefabrik“ 1884; „Ill. Tid.“ ^{21/2} 1902; Fr. Møller: „Fars gamle Minde“ 1914; Krak: „Dann. ældste Forretn.“ 1915.

Hornung, Jens Christian Jakob (1837—^{20/7} 1916), Konservator, Fysiker. F. i Korsør. Forældre: Hattemager Christian Frederik H. og Sofie Henningsen. Broder søn af C. C. H. (s. d.). Oplærtes i Snedkerhaandværket og blev Svend, men forlod Professionen og studerede til Polytekniker. En Hjerneaffektion paa Grund af Overanstrengelse hindrede ham i at tage sidste Del af polyteknisk Eksamen. 1873—1912 var han Konservator ved fysisk Samling paa Polyteknisk Lærean-

stalt; her virkede han tillige i en Aarrække som Forelæsningsassistent. 1890 blev han Tilsynshavende ved de fysiske Statssamlinger. Hans Tjenstvillighed, grundige Kendskab til de Ting, han havde med at gøre, og haandværksmæssige Dygtighed gjorde ham højt skattet baade paa Læreanstalten og blandt Landets Fysiklærere; ved sine Inspektionsbesøg gav han ikke blot Raad og Vejledning, men tog selv fat og bragte Apparaterne i Orden. Ogsaa paa andre Maader har hans Virksomhed haft Betydning for dansk Fysikundervisning. Han var saaledes Konservator ved Statens fysiske Normalsamling; han assisterede ved Statens Lærerhøjskoles Feriekursus og førte Tilsyn med Samlinger paa Seminarierne; endvidere afholdt han i 32 Vintre de af Selskabet for Naturlærens Udbredelse foranstaltede fysiske Forevisninger for Skoleelever. D. i Kbh. — Gift 1866 Clara Theresia H., d. 1911.

H. H.

Litt.: F. Barmwater i „Fysisk Tidsskr.“ 1911—12.

Horrebow, Otto (^{25/2} 1769—^{10/7} 1823), Teolog. F. i Kbh. Forældre: Professor astronomiæ Christian H. og Anna Barbara Langhorn. Blev Student 1785 og tog 1793 teologisk Embedseksamen med Udmærkelse, men opnaaede aldrig nogen virkelig Livsstilling. Ved at læse Voltaire blev han tidlig ført bort fra Kristendommen og rettede 1796 i en Pjece: „Harlekin Præst“ et plumpt Angreb paa Biskop Balle; n. A. overtog han Tidsskriftet „Jesus og Fornuften“, mod hvilket Balle da udgav „Bibelen forsvarer sig selv“; i flere Aar (til 1801) fortsattes Polemikken, idet Balle med stor Taalmodighed besvarede alle Angreb; Striden var dog temmelig ufrugtbar, fordi den bestandig drejede sig om Enkeltheder, medens det aldrig kom til noget egentligt Opgør om Principperne; først A. S. Ørstedts Angreb bragte „Jesus og Fornuften“ til at ophøre. Dermed forsvandt H. af Historien; hans senere æstetiske Forsøg, bl. a. et Skuespil „Edvy og Elgiwe“ (1811) og forskellige Oversættelser, vakte ingen videre Opmærksomhed. Et vistnok meget tvivlsomt Rygte fortalte, at H. i sine sidste Aar skal have fortrudt sin litterære Virksomhed og søgt Kirkens Trøst hos en Svoger, der var Præst. D. i Kbh. — Gift 1813 Sophie Frederikke Grüner, f. Krøll, d. 1814.

H. M.

Litt.: Slægt i Giessing: „Dsk. Jubellærere“ II 1 1781 og ved H. F. Grandjean i „Personalh. Tidsskr.“ II 1881; „Kirkeh. Saml.“ III 3 1881—82; „Museum“ 1890, S. 144—47; Rønning: „Rationalismens Tidsalder“ 1886—99; L. Koch: „Oplysningstiden i den dsk. Kirke 1770—1800“ 1914.

Horrebow, Peder Nielsen (^{14/5} 1679—^{15/4} 1764), Astronom. F. i Løgstør. Forældre: Fisker Niels Pedersen og Else Christensdatter. Kom fra fattige Kaar 1696 til Aalborg lærde Skole, hvor han samtidig med Studierne maatte tjene til Livets Ophold ved sine Evner for mekanisk Haandværk; blev Student 1703. I Kbh. tog Ole Rømer ham i sit Hus, og han hjalp med til Forfærdigelsen af astronomiske Instrumenter. Efter 1705 at have taget teologisk Embedseksamen virkede han nogle Aar som Huslærer og blev derpaa 1811 Acciseskriver. Trods Modstand fra Universitetsfamilierne Worm og Bartholin blev han 1714 Professor i Astronomi og Direktør for Observatoriet paa Runde Taarn. 1716 blev han Magister, 1720 Universitetsnotar og fik 1722 Sæde i Konsistorium. 1725 disputerede han for en forevrig temmelig værdiløs medicinsk Doktorafhandling. Alderen og Næringsssorger havde medtaget ham saa stærkt, at hans Observatorium fra 1753 blev besørgt af to af hans mange Børn. Forinden havde H. lagt et stort Arbejde i at bringe det forfaldne Observatorium paa Fode og foretog 1716—20 en Række supplerende Observationer til Ole Rømers. Resultatet af hele dette Arbejde tilintetgjordes dog ved Branden 1728. Flere af hans teoretiske Værker f. Eks. „Basis astronomiæ“ (hvori Rømers Observationer) og „Opera mathematico-physica“ var længe i Udlandet ansat for at være nogle af den praktiske Astronomis Hovedværker. Mens hans Forsvar for det kopernikanske System nu kun har historisk Betydning, har hans Metode til Breddebestemmelse ved to Stjerner, som kulminerer lige langt fra Zenit i Syd og Nord — glemt og genopdaget af Talcott — blivende Værd som fri for systematiske Fejl fra Opstillingen. D. i Kbh. — Gift 1711 Anna Margrethe Rosing, d. 1749.

P. H.
Litt.: Slægt se Otto H.; „Dän. Bibl.“ VIII 1746; Büsching: „Nachrichten“ III 1757; Ingerslev: „Dann. Læger og Lægevesen 1700—50“ 1893; N. Nielsen: „Matematikken i Danm. 1528—1800“ 1912.

Horsbøl, Cathrine Mathilde (f. ^{10/6} 1872), Snedkermester. F. i Ribe. Forældre: Lærer, Kantor Jens Christian H. og Cathrine Mathilde Müller. Gik som Barn i Husflidsskole, blev Snedkerlærling 1889, var i Lære hos J. P. Mørch, Kbh. og blev Svend 1893. Hun var en Tid ansat hos C. B. Hansen og rejste derefter til Berlin, hvor hun var 6

Maaneder hos Siebert og Aschenbach. I Paris, hvortil hun derpaa søgte, blev hun som Kvinde ikke antaget af franske Mestre, men maatte arbejde hos en Tysker. 1895 nedsatte hun sig som Snedkermester i Kbh. og var en af de første kvindelige Snedkermestre i Landet. Hun har udført en Række gode og smagfulde Arbejder efter egne og kendte Arkitekters Tegninger. Større kunstnerisk Selvstændighed har hun ikke udfoldet, men med sin gode Smag og solide Uddannelse naaede hun ofte betydelige Resultater. — Ugift. R. B.

Litt.: „Verden og vi“ 2¹/₃ 1913.

Hortulan, Marcus Ulsøe (døbt 20/4 1722—11/7 1783), Aktør. F. i Vester Hassing, Vendsyssel. Forældre: Sognepræst Søren Andersen

H. og Helvig Sophie Ulsøe. Gik i Viborg Skole, hvorfra han blev Student 1746. Indtraadte n. A. blandt von Qvotens Komedianter, der spillede paa Teatret i Store Kongensgade, og ved Bandens Opløsning Maj 1748 optoges han mellem de danske Aktører. Ved Skuepladsen

paa Kongens Nytorv virkede han i de følgende 30 Aar. Der gik Ry af hans Fædre og Formyndere og navnlig af hans Arv og Jeppe, der var lige ypperlige. Han var aabenbart en frodig Jeppe i den rigtige gamle Stil, med Skuepladsens Tradition bag sig; karakteristisk er det, at Rosenstand-Goiske i sin Dramatiske Journal (1771—73) forarges over, at han tager Ridefogdens Kone „paa Brystet“ — Tiden havde forandret sig siden Komediens første Fremkomst. Pedanter spillede han kun maadelig, i Anstandsroller fyldte hans Skikkelse ikke, men han var Skuepladsens bedste Deklamator. Mod Slutningen af hans Virksomhed dadles han for Skødesløshed og for at gøre for stærkt Brug af Suffløren. Syg og skrøbelig afgik han i Sommeren 1779. D. i Kbh. — Gift 1749 Elisabeth Catharine Rou (Rau), d. 1803. E. N.

Litt.: Overskou: „Den dsk. Skueplads“ II—III 1856—60; „Nationaltid.“ 3/12 1884; E. Collin: „Holbergske Skuespillere“ 1888; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; Brev i Neitendam: „Breve fra dsk. Skuespillere og Skuespillerinder“ I 1911.

Horwitz, Alfred (f. 20/3 1877), Vekselerer. F. i Altona. Forældre: Fabrikejer Salomon H. og Sanne Salomon. Uddannedes i Vekselererforretninger i Kbh., Berlin og London og har været etableret som Vekselerer i Kbh. siden 1904; deltager i Kursnoteringen paa Børsen. Han begyndte samtidig med sin Etablering at skrive Børskronikker i Dagbladet „Børsen“, senere i „Vort Land“ og siden 1910 i „Politiken“ og har desuden skrevet adskillige Tidsskriftsartikler om

finansielle og økonomiske Emner. Med Børsspilletts Udbredelse i Befolkningen er H.s Kronikker, der er saglige og nøjterne, bleven en søgt Lektüre. Han har endvidere givet sig en Del af med at holde Foredrag særlig i Handelsforeninger i Kbh. og Provinserne. Hans Interesse for økonomiske Forhold bevirkede, at han 1918 tog Studentereksamen og derefter kastede sig over økonomisk-statistiske Studier. 1920 blev han Formand for den sociale Oplysningsforening „Socialvirke“. — Gift 1907 Berta Betty H. A. R.

Litt.: „Politiken“ 9/7 1918.

Hoskiær, Otto Valdemar (25/6 1829—23/6 1895), Officer, Idrætsorganisator. F. i Kbh. Forældre: Mægler Frederik H. og Marie Christiane Hennine Lund.

Blev Sekondløjtnant 1848, Premierløjtnant i Ingeniørerne 1853, Kaplajn 1864 og Chef for det nyoprettede Telegrafkompagni 1867, i hvilken Stilling han organiserede hele Telegraf- og Signalmateriellet, udarbejdede Reglementer for Telegraf- og Signaltjenesten samt udgav „Haandbog i Læren om Electricitet og Magnetisme“. En Del af sit Liv tilbragte han paa Rejser Verden over. 1870 gik han i Store Nordiske Telegrafsekselskabs Tjeneste og traadte udenfor Numer i Ingeniørkorpset; han virkede for Selskabet ved Ophold i England, Grækenland, Ægypten, Tyrkiet, Japan og Kina. Han traadte igen ind i Hæren 1876, blev Adjutant hos Kongen, udnævntes 1880 til Oberst og blev 1884 Chef for Ingeniørregimentet. Han udvirkede, at den tekniske Forening blev dannet 1877 og blev 1881 dens Formand. Ved Udstillingen i Kbh. 1888 spillede han en fremragende Rolle. Paa sine mange Rejser til engelske Lande havde H. lært engelsk Sport, Boldspil og Roning at kende, og da han fik den Overbevisning, at disse Idrætter var af stor Værdi for Ungdommens legemlige Opdragelse og derigennem for hele Folket, søgte han at indføre dem til sit Fædreland og blev ved dette Arbejde Foregangsmand for den Idrætsbevægelse, der i de forløbne 50 Aar har faaet en saa mægtig Udbredelse i vort Land. Han stiftede 1866 „Den københavnske Boldspilklub“ og udgav s. A. „Haandbog i Cricket og Langbold“ (2. Udg. 1878). 1867 stiftede han den første danske Roforening og byggede den første Kaproningsbaad „Kvik“. Fremdeles stiftede han

1877 Kbh.s Gymnastikforening og gav siden Stødet til Tennisspillels Indførelse, idet han 1880 gennem Kbh.s Gymnastikforening udgav Lovene for dette Spil. At Idrætten til det sidste havde H.s Kærlighed, viser hans testamentariske Bestemmelse om Oprettelsen af et Legat: Oberst V. H.s Legat til Fremme af Legemsøvelser, stort 20,000 Kr., med det Formaal at „Udbyttet af Legatkapitalen skal anvendes til Belønning for særlig Dygtighed hos den opvoksende Ungdom i Legemsøvelser“, i første Række „Gymnastik, Roning og Boldspil“. Denne sidste Bestemmelse viser H.s vide Syn paa Idrætten. For ham gjaldt det ikke om at fremme en enkelt Idrætsgren, men den gode Idræt i Almindelighed, og han har givet et Vidnesbyrd om sit fædrelandske Sind ved sit Arbejde for, at de forhaandenværende danske Idrætter, Langbold og Gymnastik, ikke skulde ofres for at skaffe Plads for de fremmede Legemsøvelser, men pleies og fremmes sammen med disse. D. i Kbh. —

Ugift. *F. K.*
Litt.: Slægt i „Stamt. over Familien H.“ 1889, „Généalogie de la famille H. 1893“ og Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; V. Hoskiær: „Et Besøg i Grækenland, Ægypten og Tyrkiet“ 1879, „Rejse i Kina, Japan og Indien“ 1880 og „Besøg i Spanien og Portugal“ 1889; „Søndags-Posten“ 6/8 1888; Tychsen: „Fortifikations-Etaterne og Ingeniørkorpset 1684—1893“ 1893; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 7/7 1895, „Idræt“ 27/6 s. A. (af H. Kal-kau) og „Berl. Tid.“ 24/6 s. A.

Hostrup, Helge (f. 19/8 1862), Højskolemand. F. i Silkeborg. Forældre: Forfatteren J. C. H. (s. d.) og Christiane Georgine Elisabeth Hauch. Blev Student 1882; skønt han var opvokset i Kredse, der stod Højskolen nær, var Tanken om at blive Højskolemand ham en Tid lang fjern. Han studerede i nogle Aar især Litteratur, men som Lærer ved Sorø Højskole 1890—91 fik han Kærlighed til Højskolearbej-

det, 1892 rejste han sin egen Højskole i Ry, og den vandt snart stor Tilgang af Elever. Imidlertid følte H. sig draget af det offentlige Liv, 1905—11 var han Redaktør af „Jydsk Morgenblad“, et stort anlagt Bladforetagende, der skulde virke for det radikale Venstres Ideer navnlig i Jylland. Skønt ikke mange Blade bragte saa friske og velskrevne Ledere som H.s, blev Bladet en Skuffelse. H. følte sig igen draget til Højskolen, 1911—21 var han Forstander for Vejlbj Højskole ved Aarhus og knyttedes derefter til Frederiksborg Højskole. Som Højskolemand spiller H. sit eget Instrument, som Taler er han ejendommelig og æggende og siger dristig sin Mening uden Hensyn til, om den vinder Bifald eller ej; som han selv ønsker at gaa sine egne Veje,

er det hans Stræben at tale saaledes, at Trangen til Selvtilnænkning og Selvarbejde vækkes hos de unge. H. har bl. a. skrevet et Par Skuespil („En Storm i et Glas Vand“ 1892, „Paa Akkord“ 1897, „Snævre Grænser“ 1900), en omfangsrig Levnedstegning af sin Fader (1916) og en lille Bog om Fru Heiberg (s. A.). — Gift 1892 Astrid Bojsen. *F. N.*
Litt.: Erindringer i „Nordsjæll. Venstrebl.“ 2-9/10 1909, „Mit Hjem“ i 1911 og „Aarh. Amtstid.“ 3-16/1 1916; „Hver 8. Dag“ 9/8 1903; H. Begtrup i „Højskolebl.“ 1911, S. 785—88; sst. 1917, S. 1133—38; R. Bording: „Ry Højskole 1892—1917“; „Politiken“ 29/1 1921; „Frederiksborg Amts Avis“ 1/8 1921.

Hostrup, Jens Christian (20/5 1818—21/11 1892), Forfatter, Præst. F. i Kbh. Forældre: Justermester Peder H. og Ane Lene Johanne Irgens. Blev Student 1837, studerede Teologi under Indflydelse af Martensens Forelæsninger og blev Kandidat 1843. Han skrev Vers allerede som Barn og ogsaa meget tidlig smaa Vaudeviller, der opførtes hos den lidt ældre Ven Liebenberg eller Skolekammeraten Kr.

Mantzius. Et Par er trykt („Den tredje“ og „Den gamle Elsker“ opr. fra 1840). For Academicum og for Regensen (hvor han flyttede ind 1841) skrev han en Del Smaastrykker og Sange og til at fejre Sammenlutningen mellem Academicum og Studentereforeningen Vaudevillekomedien „Genboerne“ (1844), under Pseudonymet „Jens Krstrup“; den spillede paa Hofteatret af og for Studenter. Under et Huslærophold 1844—47 paa Kokkedal ved Humlebæk begyndte H. paa sin næste Studenterkomedie „Eventyr paa Fodrejsen“, men skrev, inden den var færdig, „Intrigerne“ og „En Spurv i Tranedans“ (den første paa 8 Dage for at klare en Pengeforlegenhed). Det politiske Røre ved det første Grundlovvalg gav ham Ideen til „Familietvist eller det mærkværdige Aar“, mens Krigsaarene er Baggrund for „Soldaterløjer“ (1849). En Rejse i Norge Sommeren 1849 inspirerede ham til Sangstykket „En Nat mellem Fjeldene“, og en Tur i Jylland n. A. gav Stof til det mere alvorlige Skuespil „Tordenvejr“. Den tungere Retning fortsattes med det romantiske Sangspil „Mester og Lærling“ og „Drøm og Daad“ (1854), hvis spekulative Element dog var for tungt for den H.ske Muse. 1855 afsluttede han med Vaudevillen „Feriegæsterne“ foreløbig sin dramatiske Virksomhed. — Ved sine elskværdig-morsomme Sange var H. først og fremmest Studenteregendommens Digter, Regensens og de skandinaviske Møders ved Siden af Ploug. Ved sine Komedier erobrede han først det københavnske Borgerskab og snart hele Fol-

ket og er stadig en af vore allerhyppigst spillede Forfattere. H.s Komedier har Plougs Atellaner til Forudsætning, men er elskværdigere og morsommere end disse og udgaar tillige fra Heibergs Vaudeviller, som de staar tilbage for i dramatisk Komposition og Motivering, men undertiden overgaar i Karakteristikkens Fylde og jævne Menneskelighed. De kan være meget tynde, men har altid en let og naturlig Replik ogsaa i Sangene; de maa blot ikke læses, men skal spilles. — Omkring 1850 var H. i en stærk personlig Gæring; han havde mistet sin første Hustru, der var dødssyg allerede for Brylluppet. En Tid var han optaget af Kierkegaard. En Rejse til Syden 1852—53 gjorde ham vel legemlig sundere, men han følte det dog, som om dybere Livsværdier forsømtes ved Digteriet, og efter at han en Tid havde levet som Lærer, bestemte han sig til at blive Præst. 1856 blev han ansat i Silkeborg, 1862 i Hillerød, til han 1881 tog sin Afsked og bosatte sig paa Frederiksberg. — Han røgtede sin Præstegering saa samvittighedsfuldt, at der i Begyndelsen ingen Tid blev til Digteren. Efterhaanden faldt der dog i Ny og Næ en Lejlighedssang, der med Aarene blev flere og flere, navnlig efter at han i Hillerød gennem Morten Pontoppidan var kommet i Forbindelse med Højskolen. Grundtvigs Kristendom, Folkelighed og Danskhed stemte med H.s inderste Væsen, og i den Aand har han digtet Højskolesange, Grundlovssange, Læredigte („Risbøgen“, „Vintersæden“) og smaa Fyndord, „Sange og Digte fra 30 Aar“ (1872), „Sange og Digte fra de senere Aar“ (1884) og „Efterladte Digte“ (1893). De har en ejendommelig dansk Blanding af Lune og Hjertelighed, Jævnhed og Inderlighed. Samme Egenskaber udmærker hans „Folkelige Foredrag“ (udkom 1882), Grundtvigske Udlægninger til levende Vækkelse og Trøst i de tunge Aar efter Krigen. Om hans Evne til at tale jævnt om alt det høje vidner ogsaa hans Prædikensamlinger 1866 og 1883. 1880 genoptog H. sin Skuespildigtning med „Eva“, et dansk „Dukkehjem“ med Problemet om Hustruens Ret over Børnene, men med idyllisk Udgang. 1885 kom „Karens Garde“, en Købstadskildring, der minder lidt om „Samfundets Støtter“, og 1887 „Under Snefog“, en Hyldest til Hjemmet og dets Varme. Disse Skuespil er uden de ældres Sange og romantiske Dobbeltspil mellem to Verdener, men er moderne ved en vis realistisk Problemdiskussion. Det barske Sandhedskrav og det naturalistiske Livssyn stod H. dog fremmed overfor. Men i Kraft af sin Grundtvigske Tro paa Kærnen i det danske Folk gled han ikke med de Plougske Nationalliberale over til Højre. Ved det første Provisorium udstødte han et gribende Varselsraab (Digtet „I Farens Stund“) og stillede sig (uden at blive valgt) som Folketings-

kandidat i Kbh. paa Vestres Side 1887. — H. er ikke nogen betydelig nyskabende Kunstner, men afvæbner Kritikken ved sin beskedne og elskelige Personlighed. Den ejede en stærk bunden Varme, en mild og lys Tro, et umistelig sundt Humør uden Brod eller Spot. Noget af Nationens elskværdigste Eje klinger i H.s Sang, derfor er han ogsaa bedst som Organ for en Flok og en fælles Stemning. D. i Kbh. — Gift 1) 1848 Henriette Vilhelmine Louise Mantzius, d. 1849. 2) 1855 Christiane Georgine Elisabeth Hauch, d. 1903. G. C.

Litt.: Erindringer i „Erindringer fra min Barndom og Ungdom“ 1891 og „Senere Livserindringer“ 1893; P. L. Møller: „Det dsk. Lystspil“ 1858; „Ill. Tid.“ 3/6 1865; K. Warburg i „Ny sv. tidskr.“ 1881; „Hørup i Skrift og Tale“ i 1902, S. 144 (fra 1881) og 193 (fra 1882); „Ill. Tid.“ 10/6 1886; Arzentzen: „Fra yngre og ældre Dage“ 1886; O. Borchsenius i „Folkets Alm.“ 1889 og i „Hjemlige Interløser“ 1894; Begtrup og Langkjær i „Højskolebl.“ 1892; Birkedal: „Personl. Oplevelser“ II 1890; „Politiken“ 27/11 1892; J. Klint: „J. C. H.“ 1893; J. Collin i „Studentertbl.“ 1895; V. Nannestad: „Portrætter fra Kirken“ 1895; H. C. A. Lund: „Studenteforeningens Hist.“ 1896—98; Begtrup i „Den dsk. Højskole“ I 1900—01 og i „Højskolebl.“ 1918; H. Hostrup i „D. dsk. Højskole“ IV 1904, „Nordsjæll. Vestebl.“ 2. 9/10 1909, „Jysk Maanedsskrift“ 1911 I, „Mit Hjem“ I 1911 og „J. C. H.“ 1916; Marie Rerdam: „Tilbagebl.“ 1911; „Fra Frederiksberg Amt“ 1912; „Vejlby Højskole“ Juni 1913; „H.-Festen paa Th. Langs Skole“ 1917; „Nationaltid.“ 12/6 1918; Dumreicher i „Akad. Ugebl.“ 1918; G. Christensen i „Litteraturen“ I 1918; Mantzius: „Min Far og jeg“ 1919; Breve i Borchsenius: „Hjemlige Interløser“ 1894, „Breve til og fra C. H.“ 1897, „Politiken“ 18/10 1919 og J. P. Jensen: „Sjæll. Bønder“ 1920; Nekrologer i „Tidens Strøm“ IX 1892, „Ill. Tid.“ 27/11 1892 (af V. Vedel), „Tilskueren“ 1893 (af H. Høffding), „Danskeren“ IX 1893 (af L. Schrøder), „Politiken“ 22/11 1892 (af E. B.), „Nationaltid.“ 21/11 s. A. og „Berl. Tid.“ 21/11 s. A.

Hou, Hans Axel (f. ^{13/7} 1860), Maler, Raderer. F. i Kbh. Forældre: Skrædder Sigvard H. og Eline Dortha Jensen. Besøgte Vaisenhusets Skole, kom i Handelslære, blev derpaa Apotekerdiscipel i Lemvig 1875—79 og tog 1884 farmaceutisk Eksamen. Samtidig tegnede han hos H. C. Overgaard og gennemgik derpaa Akademiet (Afgang 1888), paavirket især af Vermehren. 1891—92 studerede han i Paris under Raphael Collin, drog tilbage til Kbh. og vandt 1893 samtidig lille Guldmédaille og Halvdelen af Eibeschutz' Præmie. 1895 fik han Kaufmanns Legat og drog til Italien. 1900 opnaaede han Aarsmedaillen paa Moderens Portræt (Kunstmuseet). Han har udført en Del Portrætter (Stiftsprovst L. Helweg, Vilh. Petersen (Udstillingskomitéen paa Charlottenborg), N. Hansen-Jacobsen) og Figurbilleder („Sisyphos“, Altartavler til Hjørring St. Olai, til Løgstør og den københavnske Simeonskirke, „Lovsangen“ i B-

thesda) samt flere Arkitekturbilleder fra Kbh. Som Maler er H. solid og sikker; Portrætterne besidder Kraft og Egenartethed; men Farvefølelsen kan mangle Kræsenhed. H. har systlet med Kunstindustri, f. Eks. med Bogbind, og har udført store Glasmalerier til Brorsonskirken og til Skern Kirke. Som Raderer han har vundet betydelig Anseelse. Bedst kendt er Portrætraderingen af L. Helweg. En Aarrække har H. været knyttet til Teknisk Skole. — Gift 1903 Maria (Miska) Jørgensen. O. A.

Litt.: Otto Jørgensen: „Slægten Jørgensen fra Følle“ 1918, S. 52.

Houmark, Christian (f. $\frac{3}{10}$ 1868), Forfatter. F. i Aalborg. Forældre: Koffardikaptejn Andreas H. og Christiane Binderup. Vilde være

Skuespiller, debuterede ogsaa og læste hos Mantzius og Herman Bang, men opgav det til sidst. Et Minde om denne Interesse er H.s Oplæsninger, der stadig gør Lykke trods deres udprægede Manér. Ellers har H. virket som Journalist, først hos Vilh. Lassen ved „Aalborg Amtstidende“, derefter fra 1899 i næsten 20 Aar ved „København“ og „Politiken“. Som Forfatter optraadte han først 1908 med en Fortælling „Det Syndens Barn“, der i de næste 10 Aar efterfulgtes af andre lignende Fortællinger: „For Guds Aasyn“, „For de andre“, „Byens Hævn“, „Veje, der skilles“, „Blodets Børn“ og Skuespillet „Som vi elsker“. De fleste er oversat paa Tysk og Svensk. Det er Studier over stiltfærdig ulykkelige Naturer, i Reglen med Sceneri i en dansk Provinsby. De er prægede af Forfatterens følsomme Indtryksmodtagelighed og en rap og kløgtig Iagttagelse, der har Tendens mod det sentimentale, men ikke viger tilbage for en kynisk Ærlighed. I deres impressionistiske Teknik, i Replikbehandlingen, saavel som i den vage Tristhed i Tonen og Livssynet er Paavirkningen fra Vennen og den som Mester beundrede Herman Bang umiskendelig. — Gift.

G. C.

Litt.: „Nationaltid.“ $\frac{10}{10}$ 1908 og $\frac{26}{11}$ 1912; „Politiken“ $\frac{28}{11}$ 1912, $\frac{4}{6}$ 1918 og $\frac{22}{11}$ 1920; „Eks-trabl.“ $\frac{11}{5}$ 1920; „Masken“ $\frac{3}{12}$ 1918; „Pressens Magasin“ Juni 1918; „Berl. Tid.“ $\frac{29}{10}$ 1920.

Hovgaard, Andreas Peter ($\frac{1}{11}$ 1853— $\frac{15}{3}$ 1910), Søofficer, Polarforsker. F. i Aarhus. Forældre: Overlærer Ole Anton H. og Louise Charlotte Munch. Blev Sekondløjtnant 1874, Premierløjtnant 1876, Kaptajn 1888, Kommandør 1901. Deltog efter Gennemgang af Officersskolens Stabsafdeling i Nordenskiöld's „Vega“-Ekspedition rundt om Asien og ledede 1882—83 den danske „Dijmphna“-Ekspedition, hvis Formaal var at trænge Nord paa fra Kap Tscheljuskin langs Kysten

af et af H. formodet Land. Isen standsede „Dijmphna“ i Karahavet, og en Russer fandt adskillige Aar senere det Land („Nikolaj II.s Land“), hvis Eksistens H. havde forudsagt. H. førte senere Postdampskib paa Island i 4 Aar, gjorde sig her som overalt, hvor han kom frem, elsket af alle og blev kendt for sin dristige, men altid heldige Issejlad. Senere beklædte

han en Række fremskudte Poster i Marinen. Han besad Chefseverne par excellence, Kækhed, Ro og en egen tillidindgydende Fremtræden. Marinen saa i ham den rette Mand, hvis det engang skulde gaa løs. I sine sidste Leveaar var han Kongens Jagtkaptajn og udfyldte denne Stilling, saa at den fik mere end almindelig Betydning. D. i Kbh. — Gift 1880 Sophie Christiane Nielsen. V. G.

Litt.: E. Kolthoff: „Johs. Kolthoff“ 1872, S. 82 ff.; A. P. Hovgaard: „Dijmphna-Ekspeditionen“ 1884; Nekrologer i „Ill. Tid.“ $\frac{27}{8}$ 1910 (af G. Holm), „Ymer“ (af O. Nordqvist), „Tidsskr. f. Søvesen“ 1911, „Berl. Tid.“ $\frac{19}{3}$ 1910 og „Politiken“ s. D.

Hovgaard, George William (f. $\frac{28}{11}$ 1857), Søofficer, Marinetekniker. F. i Aarhus. Forældre: Overlærer Ole Anton H. og Louise Charlotte Munch. Blev Sekondløjtnant 1879, Premierløjtnant 1881, Kaptajn 1896, tog sin Afsked 1905. Deltog i 1882 i Ekspeditionen til St. Croix til Observation af Venuspassagen. Uddannedes 1883—86 til Marinekonstruktør og Tekniker ved Royal Naval College i Greenwich,

var derefter knyttet til Orlogsværftet, indtil dettes Direktør K. C. Nielsen (s. d.) overtog Direktørposten ved Burmeister & Wains Værft i Kbh.; H. fulgte Nielsen og var 1895—97 Underdirektør ved Værftet. Hans i England og i Militærvæsenet udviklede hurtige og bestemte Forretningsform passede imidlertid ikke i de mindre Forhold her i Landet, og H. maatte derfor forlade Burmeister & Wain, han genindtraadte i Marinen og forblev her, indtil han 1905 fik et smigrende Tilbud om Ansættelse som Lærer i Krigsskibsbygning for den amerikanske Marines vordende Teknikere. H.s udmærkede Egen-skaber har vundet Anerkendelse i Amerika, og da de Forenede Stater traadte ind i Verdenskrigen, betroedes der ham en Stilling som Medlem af det Marinetekniske Raad i Washington. H. pegede langt tidligere end andre paa Undervandsbaadens Fremtidsmuligheder; han har skrevet en Række vi-

denskabelige Værker om marinetekniske Emner paa Engelsk og Dansk, men, alsidig som han er, tillige om Sport, Forsvarsvæsen, de gamle Nordboers Opdagelse af Amerika („The voyages of the Norsemen to America“ 1914) m. m. Under Verdenskrigen ledede han Omdannelsen af private amerikanske Skibe til Brug ved de store Trottetransporter over Atlanten og fungerer efter Freden som teknisk Ekspert med Kommandørs Rang for det amerikanske Marineministerium. — Gift 1896 Marie Ludolphine Elisabeth Nielsen. V. G.

Litt.: „Burmeister og Wain“ 1906; Joh. Steenstrup i „Hist. Tidsskr.“ VIII 5 1914—15; „Boston Transcript“ 16/2 1921.

Howardy (indtil 1901 **Andersen**), Gert (f. 29/5 1863), Orientalist. F. i Bysted, Salling. Forældre: Møllelejer, Gaardmand Anders

Christian Thomsen og Maren Christensdatter. Tog Seminarieksamen 1884 fra Gjedved Seminarium og blev derefter Lærer ved Mørke Højskole. Blev Student 1888 og 1893 Cand. theol. 1896 blev han Sognepræst i Thorsted og Høver, 1902 i Helnæs og 1918 i Sønderup og Suldrup; tog

sin Afsked 1920. Levende Interesse for at finde Bekræftelse paa Meddelelserne i den gamle hebraiske Litteratur bragte H. til at studere Assyriisk. Han har heri udgivet en nyttigt Haandbog „Clavis cuneorum etc.“ (I—II, 1904—18, ikke afsluttet), en praktisk ordnet Tegnsamling, hvori han giver en Oversigt over de vigtigste Kileskrifttegn og deres Sammensætning med Angivelse af deres lydlige og ideografiske Værdi. 1901 og 1904 skrev han en Række højest naive Artikler i „Højskolebladet“ om Kileindskriftene og det gl. Testamente og udgav 1907—10 „De gamle Østerlande“ (2 Bd.), en populær Oversigt over Udgravningerne i Babylonien, Assyrien og omliggende Lande. — Gift 1899 Marie Johanne Larsen. F. de F.

Litt.: „Politiken“ 11/11 1905; C. Fossey i „Revue critique“ 1905; V. Schmidt i „Højskolebladet“ 1905; „Skive Folkeblad“ 29/12 1907; „Riget“ 29/11 1911; L. F. la Cour: „Studenterne fra 1888“ 1913.

Howitz, Frantz Gotthard (25/12 1789—3/4 1826), Læge. F. i Kbh. Forældre: Stads- mægler Johann Heinrich H. og Øllegaard Christiane Kreutzfeldt. Blev Student 1807, Cand. med. 1812, fik 1813 Guldmedaille, blev 1814 Lic. med. og 1815 Dr. med. („Om Kachexi“). Trods økonomiske Bekymringer og gentagne Sygdomsanfald var det lykkedes H. ved Flid og sit hurtige Hoved at naa

saa vidt i en ung Alder. Paa en Studierejse 1815—18 i Tyskland, Italien, Frankrig og England, hvor han kom i Forbindelse med Datidens bedste Navne i Lægeverdenen, samlede han sig betydelige Kundskaber, saa at han stod velrustet til 1819 at overtage Professoratet i Farmakologi og Retsmedicin i Kbh. Som Docent var han meget skattet for sit livlige og interessante Foredrag især over Retsmedicin. Hans Syslen med retsmedicinske Erklæringer til Sundhedskollegiet affødte 1824 Afhandlingen „Om Afsindighed og Tilregnelser“. Dens filosofiske, materialistiske-deterministiske Karakter gav Anledning til en heftig Polemik med A. S. Ørsted o. fl., der fra H.s Side fortsattes i Skrifterne „Determinismen eller Hume mod Kant“ og „Ultimatum angaaende Determinismen“ (1825). Af hans øvrige litterære Arbejder maa fremhæves hans skarpe Recensioner og Afhandlingerne om engelske Feberhospitaller i „Bibliotek for Læger“ 1821. D. i Kbh. — Gift 1823 Juliane Elisabeth Braner, d. 1860. O. P.

Litt.: Slægt hos Lengnick og i Hauch-Fausboll: „Slægthaandbogen“; Selvbibliografi i Univ. Progr. ved Kroningsfesten 1815; „Messager du Nord“ 1825; J. P. Mynster: „Medd. om mit Levnet“ 1854; Nekrologer i „Dsk. Litt. Tid.“ 1826, „Telegraphen“ V s. A., „Bibl. f. Læger“ 1827 og „Neuer Nekrolog der Deutschen“ 1826 II.

Howitz, Frants Johannes August Carl (7/12 1828—23/12 1912), Læge. F. paa Klintholm, Møen. Forældre: Godsforvalter Daniel Christian Bonaventura H. og Ane Johanne Kirstine Repholtz. Brodersøn af F. G. H. (s. d.). Blev Student 1846, Underlæge 1849—51, Cand. med. 1853, Reservelæge ved Frederiks Hospital 1857—59, Underaccoucher ved Fødselstifelsen 1860—63. Konkurrerede 1866 om Lektoratet i Obstetrik og Gynækologi, var Overlæge ved gynækologisk Afdeling paa Frederiksberg Hospital 1869—1903. H. er Gynækologiens Skaber og Førstemand herhjemme. Efter at han paa en Udenlandsrejse 1855—56 havde faaet et stærkt Indtryk af den frembrydende nye Specialitet, begyndte han selv at arbejde dermed og udsendte 1860 sin første gynækologiske Afhandling. 1863 udførte han som den første i Skandinavien en Ovariometri og indleder saaledes Underlivskirurgiens Æra. Vel mislykkedes de tre første Ovariometri, og H. blev skarpt kritiseret, men sejrede ved sin Energi og Tilidsfuldhed. Ved sin Kritik af Fødselstifelsen 1864 vakte han endnu mere Modstand mod sig. At han vragedes i Konkurrencen om Overaccoucherposten, var ham en bitter Skuffelse, men æggede ham til at gøre sig gældende som Gynækolog. Han var

fremfor alt Praktikerer, hvis Afhandlinger i de af ham udgivne „Gynækologiske og obstetriciske Meddelelser“ (1877—93) alle er af praktisk Tilsnit. Han var en ualmindelig fin og skarpsindig Diagnostiker, men Diagnosen var for ham kun Basis for Behandlingen, som han viede sin Tid Dag og Nat, sin utrættelige Omhu og Opfindsomhed. Hvad han har betydet for sine Patienter, kan ikke maales eller udtrykkes, saa lidt som de Impulser og det Forbillede, han gav sine Elever. Hans Behandlingsmaade af Myxødemet med Indgivelse af Tabletter af Kalvens Skjoldbruskirtel er genial i sin Simpelt, og hans tidlige Forsøg med Røntgenbestraaling og Frysning af Kræft illustrerer hans Trang til at finde Udveje ogsaa i de trøstesløse Tilfælde. Han var en skarp og vittig Intelligens, der ikke skaaede sin Modstander, men samtidig ejede han en dyb og sand Medfølelse med alle lidende og en begejstret Tro paa sin Gerning. D. i Kbh. — Gift 1898 Helene Jacobson.

O. P.

Litt.: Slægt se F. G. H.; „III. Tid.“ 15/5 1896, 6/8 1904 og 20/12 1908; „Kvinden og Samfundet“ 15/2 1913; Ida Johnsen; „Mellem to Tidsaldrer“ 1915 („Mem. og Breve“ XXIII); Nekrologer 1 „Hospitallid.“ 1913 (af L. Kraft); „Ugeskr. f. Læger“ s. A. (af V. Scheel og Bilsted); „III. Tid.“ 5/1 s. A. (af F. Nyrop og S. Nandrup); „Berl. Tid.“ 24/12 1912 (af A. Brønnum); „Nationaltid.“ s. D. og „Politiken“ s. D. (af Leop. Meyer).

Howitz, Johan Christian Georg (10/10 1821 — 7/10 1900). Ingeniør. F. paa Brømersvold ved Rødby. Forældre: Godsforvalter Daniel

Christian Bonaventura H. og Ane Johanne Kirstine Repholtz. Blev Student 1840, polyteknisk Eksaminand 1842, tog Eksamen i anvendt Naturvidenskab 1846 og Landmaalereksamen 1850. 1847—48 foretog han en Studierejse til Udlandet. Efter Hjemkomsten var han et Aars

Tid J. G. Forchhammers Amanuensis, indtil han 1850 blev ansat ved Kbh.s Vandvæsen som Inspektionsassistent. Han deltog i Bygningen af Kbh.s Vandværk og var fra 1858 — 91 dets Bestyrer. Under H.s Ledelse blev Gasværket udvidet og blev til en betydelig Indtægtskilde for Kommunekassen. Han indførte en dansk Jordart, Myremalmen, som Rensningsmiddel for Gassen, hvorved Gasværkets Driftsomkostninger blev meget stærkt formindskede. Fremgangsmaaden har fundet Indpas flere Steder i Udlandet. Som anerkendt dygtig Gasværkstekniker blev H. meget benyttet ved Anlæg af Gasværker i Danmark og Sverige. 1890 traadte han ind i Firmaet Frandsen & Meyers Forretning med Cement og hydraulisk Kalk. For Anvendelsen af disse og andre hjemlige Pro-

dukter som den bornholmske Kalksten og Kaolin var H. en ivrig Talsmand. I sine sidste Aar var han stærkt optaget af teosofiske Studier. D. i Kbh. — Gift 1853 Ida Sophie Pullich.

M. C. H.

Litt.: Slægt se F. G. H.; Tletgen: „Erindringer og Oplevelser“ 1904, S. 41 ff.; Nekrologer 1 „Ingenløren“ 1900 S. 305—06 og „Berl. Tid.“ 8/10 s. A.

Hude, Anna Sophie (von der) (f. 26/7 1858), Historiker. F. i Æbeltoft. Forældre: Prokurator Sophus Waldemar (von der) H. og Johanne Laurentine Elisabeth Tulinius. Genemgik 1876—77 Femmers Kursus for Privatlærerinder og vilde studere, men opgav det, var et Aars Tid Lærerinde ved Roskilde Børgerskole; kom 1878 atter til Kbh. og blev 1882 Student, 1887 Cand. mag. i Historie (Latin og Engelsk).

Allerede som Student bistod hun sin senere Ægtefælle Kr. Erslev (s. d.) med Udgivelsen af „Aktstykker til Rigsraadets og Støndermødernes Historie“ (1883—90) og kom overhovedet under stærk videnskabelig Paavirkning af ham. 1888 vandt hun Universitetets Guldmédaille for en Afhandling om Lensvæsenets Oprindelse, og 1893 blev hun (som den første Kvinde) Dr. phil. paa en Afhandling om „Danehoffet“, en ypperlig gennemført Undersøgelse af vore ældre Forfatningsforhold, hvis Hovedresultater stadig er urokkede, om end maaske Linierne hist og her er trukket for skarpt op. 1889—90 og 1891—1910 var H. Assistent i Rigsarkivet. Hun deltog i Kr. Erslevs Udgivelse af „Repertorium diplomaticum regni Daniæ“ (1894—1912), udgav selv „Aktstykker ved Erik af Pommerns Afsættelse“ (1897), oversatte „Holstenerpræstens Krønike“ (1903) og skrev Afsnittet „Folkevandringstiden og de nye Riger“ i „Folkernes Historie“ III (1898). H. har taget nogen Del i Kvindesagsbevægelsen, var 1904 Medstifter af „Politisk Kvindeforening“, der 1906 ændredes til „Kvindevalgretsforeningen“. I de senere Aar har hun kastet sig over Studiet af Spiritisme og nærliggende Spørgsmaal og har i „The Evidence for Communication with the Dead“ (1913) og „Vejen jeg gik“ (1920) ud fra stor Lærdom og med levende Erkendelsestrang behandlet Spiritisme, de forskellige psykiske Fænomener, Reinkarnation og Panteisme, Jesus og Kristendommen, alt som Led i Forsøget paa at naa en afsluttende Livsbetragtning. — Gift 1910 Rigsarkivar Kr. Erslev (s. d.).

P. E.

Litt.: Slægt 1 C. v. d. Hude; „Slægten v. d. H. 1650—1850“ 1909 og Hauch-Fausbøll: „Haandb. over den ikke naturaliserede Adel“ 1917; Selvbiografi i Unlv. Progr. Novb. 1893; Unlv. Aarb. 1887—88, S. 440; Kr. Erslev 1 „Hist. Tidsskr.“ VII

5 1904—05; „Studenterne fra 1882“ 1907; „Kvindevalgret“ Novb. 1915; S. Pallis 1 „Tilskuere“ Juni 1920; A. Marcus 1 „Bogens Verden“ Maj s. A.

Hude, Kristian Karl Tulinius (von der) (f. 22/8 1860), klassisk Filolog, Skolemand. F. i Viborg. Forældre: Prokurator Sophus Waldemar (von der) H. og Johanne Laurentine Elisabeth Tulinius. Blev Student 1877, Cand. philol. 1883, underviste ved private Skoler i Kbh., foretog en Rejse til Tyskland og Italien 1885—86, tog Doktorgraden 1888 med Afhandlingen „Commentarii critici ad Thucydidem pertinens“, blev Adjunkt ved Metropolitanaskolen 1892, Rektor ved Frederiksborg Statsskole 1902. Hans videnskabelige Virksomhed har navnlig bestaaet i Udgivelsen af græske Forfatters Skrifter, saaledes Thukydidens' 6.—8. Bog (1890) og det hele Værk (Leipzig 1898—1901; mindre Udgave 1901 og 1913), Herodots Historie (Oxford 1908), Lysias' Taler (Oxford 1912). Han har oversat Taler af Lysias (1903) og Sokrates (1905), 3.—9. Bog af Herodots Historie (1904—06; Fortsættelse af F. Falkenstjernes Oversættelse) og Levnedbeskrivelser af Plutarch (1909—15). Endvidere har han til Skolebrug besørget Udgaver af Taler af Demosthenes (1885) og af Aristoteles' Skrift om Athens Statsforfatning (1892 og 1916) samt udgivet en græsk Elementarbog (1892 og 1901—03) og en græsk Syntaks (1888; 3. Udg. 1905), og af C. Bergs græske Formlære har han besørget 3 Udgaver. 1892—1911 var han Redaktør af „Nordisk Tidsskrift for Filologi“. Fra 1919 er han Lektor ved Universitetet. — H. er udpræget „Tekstfilolog“ af den bedste Madviske Skole: ædrvelig, klar og nøjagtig. Som Skolemand har han — den klassiske Filolog — slaaget til Lyd for større Plads i Skolen for de moderne Sprog (De lærde Skolers Lærerforening, Beretning om Mødet Okt. 1902), uden at han har opgivet sin Kærlighed til de klassiske Fag. Frederiksborg Statsskole, der under hans Ledelse er vokset betydeligt, har han skaffet alle tre Gymnasieretninger. — Gift 1893 Wilhelmina Fredrika Margaretha Ohlson. H. R.

Litt.: Slægt se Anna H.; Selvbioografi i Univ. Progr. Nov. 1888; „Ill. Tid.“ 9/2, 1902; „Isøfjordsposten“ 21/8 1920; „Politiken“ 22/8 s. A.

Huitfeldt, Arild (11/8 1546—18/12 1609), Historieskriver. F. paa Bergenshus. Forældre: Lensmand Christoffer Ottesen H. og Øllegaard Trolle. Kom 10 Aar gl. sammen med sin Broder i Huset først hos Prof. Joh. Machabæus, senere hos Prof. Povl Madsen i Kbh. De to Brødre havde til Lærer Hans Michelsen fra Randers, senere den første Rektor paa Herlufsholm; med ham som

Mentor studerede de 1562—65 ved Gymnasiet i Strasbourg. 1566 rejste de til Frankrig for at studere i Orléans, derfra 1568 igen til Strasbourg og senere vistnok til Tübingen. Efter Hjemkomsten til Danmark 1569 maatte H. deltage i nogle Arvestridigheder, bl. a. angaaende Arven efter hans Morbroder Herluf Trolle og Birgitte Gjøe; ved den der-

efter opnaaede Arvedeling indenfor hans Familie fik H. Lillø i Skaane. Straks efter sin Hjemkomst var han blevet Sekretær i Kancelliet, 1573 blev han øverste Sekretær; 1580 traadte han ud af Kancelliet, forlænedes med Gers Herred i Skaane og blev 1583 Forstander for Herlufsholm. 1586 udnævntes han til den høje Stilling som Rigens Raad og Kansler, der som Løn bragte ham rige Forleneringer, Vordingborg Len 1596, Dragsholm Len 1597. — Baade under Frederik II, Formynderstyrelsen og Christian IV var H. en højt betroet Embedsmand og blev benyttet til mange vigtige Hverv i Ind- og Udland. Særlig kan nævnes en Sendelse 1597 til England og Nederlandene, hvor der skulde forhandles med Dronning Elisabeth og Staterne i Haag om Lempelser for den dansk-norske Skibsfart under Krigen med Spanien og om dennes mulige Ophør ved dansk Mægling. — Det er imidlertid som Historiker, ikke som Statsmand, H. har vundet sin Berømmelse. Efter Ungdomsstudier og Embedsvirksomhed var han nærmest Jurist, men tidlig dyrkede han historiske Interesser, og han var en Beskytter af sin Tids Videnskabsmænd, af hvilke flere tilegnede deres Værker til ham. Sin egen Forfattervirksomhed indledede han med Udgiverarbejder (særlig den skaanske Lov i lat. Oversættelse 1590); fra 1595 begyndte han Udgivelsen af sit store Hovedværk: „Danmarks Krønike“. H. tog her en Op-gave op, som andre, særlig Svaning og A. S. Vedel, mod Forventning ikke havde gjort Alvor af at løse. Det var ikke litterær Ærgerrighed, der drev den midaldrende Rigs-kansler selv til denne Gerning; men han vilde ikke, at et Arbejde skulde forblive ugjort, som i høj Grad kunde tjene til Fædrelandets Hæder. Hertil kom hans dybe historiske Sans (jfr. Værkets Motto: „at leve udi Tiden og ikke vide Tiden er som ikke at være til“); endelig troede han paa Historien som den store Læremester for de nulevende og tænkte med Hensyn til sit eget Værk særlig paa den Nytte, det kunde have for den unge Christian IV. H. skrev nærmest sin Krønike bagfra; det første Af-snit, han udgav, var Christian III's Historie, det sidste Historien fra Kong Dan til

Knud VI (1603). Den haarde Dom, H. sælder over Christiern II's hensynsløse Krænkelse af Adelen Privilegier, vidner paa meget betegnende Maade om hans udprægede aristokratiske Livssyn. Iøvrig er Krøniken mindre et livfuldt pragmatisk Værk end et noget tungt Samlearbejde. H. har benyttet baade trykte og utrykte Kilder; en systematisk Udnyttelse af Arkiver har han ikke foretaget, men meddeler dog flere Aktstykker, der senere er gaaet tabt, og han har støttet sig til Forgængeres, særlig Svanings, haandskrevne Forarbejde. — H., hvis Værk gennem et Aarhundrede efter hans Død stod som det fuldendte Historieværk, er blevet stærkt kritiseret af det 18. og 19. Aarh.s Historikere, der har bebrejdet ham unøjagtig og letsindig Omgang med Kilder. Selv Kr. Erslev, hans skarpeste Kritiker, erklærer dog, at „aldrig har hverken før eller senere Kendskabet til Danmarks Fortid gjort et saa uamaadeligt Skridt fremad som ved hans Arbejde“. D. paa Hertufsholm. — Ugift.

H. J. s.

Litt.: Sægt i „Adelsaarbogen“ 1887, Huitfeldt-Kaas: „Efterretninger om Familien Huitfeldt“ 1908 og H. K. Steffens: „Norske Slægter“ 1915; T. A. Becker i „Folkekalender f. Danm.“ XV 1866; H. F. Rørdam: „Historieskriveren A. H.“ 1896; „Kirkeh. Saml.“ IV 6 1899; „Dsk. Mag.“ V 4 1901; Kr. Erslev i „Hist. Tidsskr.“ VI 2 1889—90, S. 411 ff., 427 ff. og est. VII 1 1897—99, S. 489 ff.; E. Arup sst. VIII 1 1908.

Huitfeldt, Iver (⁵/₁₂ 1665—⁴/₁₀ 1710), Søofficer. F. paa Frederikssten, Norge. Forældre: Oberst Tønne H. og Helle Margrethe Nold Thomasdatter. Udnævntes til Løjtnant før 1687 efter at have tjent i den franske Flaade; søgte videre Uddannelse i hollandsk og engelsk Søkrigstjeneste. Udnævntes til Kaptajn 1691, til Kommandør-kaptajn 1697 og til Kommandør 1704. Han havde en Række Chefskommandoer bl. a. i første Afsnit af den store nordiske Krig og var 1704—09 Chef for Orlogsværftet i Christianssand. Blev ved Krigens Udbrud 1709 Chef for Linieskibet „Prins Christian“ og 1710 for Linieskibet „Dannebrog“, hvormed han under Kampen i Køge Bugt ⁴/₁₀ sprang i Luften og gjorde sit Navn uødeligt i vort Fædrelands Historie. H. var med „Dannebrog“ i Spidsen for Flaaden og blev særlig udsat for Svenskernes Beskydning; da hans Skib kom i Brand, ankrøde han og fortsatte Beskydningen i Stedet for at holde af for Vinden og søge Redning ved Landsætning — men med Fare for at antænde andre danske Skibe. En Del af „Dannebrog“s Malmkanoner opstredes ca. 170 Aar efter Kampen og benyttedes ved det smukke Mindesmærke, som er rejst til Minde om Iver H. paa Langelinie; han selv

ligger begravet i Norge. — Gift 1695 Kirsten Røyem Claudsdatter, d. 1750.

V. G.

Litt.: Sægt se Arild H.; „Tidsskr. f. Litt. og Kritik“ VII 1842; H. Huitfeldt: „I. H.“ 1855; „Tidsskr. f. Søvesen“ 1861; „Dsk. Saml.“ II 180—67; „Ill. Tid.“ ⁹/₇ 1873; O. Irmingær i „Nær og Fjern“ II 1873; P. F. Glødesen: „I. H.“ 1885; A. Larsen (Liljefalk): „Dsk.-norske Heltehist. 1700—1814“ 1895; „Juleaften“ s. A.; A. Fabricius: „Minder fra Nordens Hist.“ 1898; G. L. Grove i „Personalh. Tidsskr.“ IV 3 1900; „Bidrag til den store nord. Krigs Hist.“ III 1899—1906; „Tidsskr. f. Søvesen“ 1910; H. J. Huitfeldt-Kaas i „Personalh. Tidsskr.“ VI 1 1910; H. Rechnitzer i „Tidsskr. f. Søvesen“ s. A.; H. D. Lind i „Hist. Tidsskr.“ VIII 4 1912; „Dsk. Adelsbl.“ 1916; Breve I „Dsk. Mag.“ V 1 1887—89.

Hultmann, Fritz Wilhelm (1827/²/₀ 1820—⁹/₀ 1894), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Malmester Alexander H. og Ane Elisabeth Møller. Gik paa Kunstakademiet, blev Elev af Modelskolen og arbejdede samtidig som Litograf. Han havde en god Sangstemme, og da Teatret 1841 havde Brug for unge Tenorer, meldte han sig, men Stemmen svandt bort, inden Skolen var færdig, og H. maatte slaa ind paa en anden Vej. Teatret mente at have Anvendelse for den kønne unge Mand, der kom under Stages og Arnesens Vejledning og ³/₄ 1842 forsøgte sig første Gang som Constantin i Hauchs Tragedie „Svend Grathe“; men først da han ²²/₄ n. A. fik sin egentlige Debut som Julius Smith i Arnesens Vaudeville „Et Rejse-Eventyr“, var han inde paa et Omraade, hvor han hørte hjemme. H. blev derefter Prøve-Skuespiller i Jan. 1845. Ved Førsteopførelsen af „Intrigerne“ ¹⁸/₁₀ 1846 spillede han den teologiske Kandidat Hellebæk og fik i denne sin første Hostrupske Rolle sit kunstneriske Udgangspunkt; den bragte ham straks i det rette hjertelige Forhold til Publikum, og Direktionen viste ham sin Anerkendelse ved at udnævne ham til kgl. Skuespiller (Jan. 1847). H. blev Inkarnationen af den glade Hostrupske Student, ingen har siden kunnet skabe en Klint eller Basalt, der kom paa Højde med hans. Sit ungdommelige Ydre bevarede han højt op i Manddomsaarene, Evnen til naturlig at fremstille den naive Livsglæde, den aabenhjertige og sorgløse Ungdomsfriskhed, svigtede ham ikke. Paa dette, ganske vist ret snævre, Felt naaede han det mesterlige, men paa mange andre — han spillede ca. 300 Roller — gjorde han udmærket Fyldst. H. maatte saaledes drage det tunge Læs i 1855—56 under Høedt og Wiehes Udvandring til Hofteatret. Optraadte sidste Gang ²/₀ 1877 som Præsidenten i Sardous Skuespil „Ferréol“. D. i Kbh. — Gift 1858 Berline Vilhelmine Branserud, d. 1919. E. N.

Litt.: Th. Overskou i „Ill. Tid.“ ²⁵/₈ 1873 og „Den dsk. Skueplads“ VII 1876; „Fædrelandet“ ²/₆ 1877; P. Hansen i „Nær og Fjern“ VI 1877; E. Brandes: „Dsk. Skuespilkunst“ 1880 og „Holberg og hans Scene“ 1898; „Morgenbladet“ ²²/₆ 1890; Charl. Bournonville: „Erindringer fra Hjemmet og fra Scenen“ 1903; R. Neliendam i „Politiken“ ²²/₆ 1920; Nekrologer i „Sendags-Posten“ ¹⁷/₆ 1894, „Dannebrog“ ¹⁰/₆ s. A. og (af Carl Møller) ¹¹/₆ s. A., „Berl. Tid.“ ⁰/₆ s. A. og (af Nic. Bøgh) ¹²/₇ s. A., „Politiken“ ¹⁰/₆ s. A. (af E. B. og K. D.) og „Ill. Tid.“ ²⁴/₆ s. A. (af Edg. Collin).

Hummel, Christian Martinus (f. ³¹/₃ 1849), Ingeniør. F. i Frederiksværn, Norge. Forældre: Rebslagermester Herman H. og Benedikte Tjomsaas. Brodersøn af Chr. G. H. (s. d.). Tog dansk Studentereksamen 1867, polyteknisk Eksamen i Mekanik 1875 og samme Eksamen i Ingeniørfagene 1876. 1877—1919 var han ansat i Statens Vandbygningsvæsen, fra 1877 som Ingeniørassistent, fra 1890 som fast Ingeniør, fra

1905 som Ingeniør af 1. Grad og fra 1915 som Distriktingeniør. Han har efterhaanden været beskæftiget ved en stor Række Vandbygningsanlæg: Esbjerg Havn, Helsingør Havn, Sikringsarbejder paa Jyllands Vestkyst, de lollandske Diger, Nødhaven paa Anholt m. fl., ved mange af disse Anlæg som projekterende eller ledende Ingeniør. Han har projekteret nye Havneanlæg for Helsingør Kommune og ofte deltaget i Kommissionsarbejder vedrørende forskellige Vandbygningsanlæg. H., der forener stor teknisk Dygtighed med en meget vindende Personlighed, har i en længere Aarrække været Censor i Vandbygningsfagene ved Polyteknisk Læreanstalt. — Gift 1885 Ida Svendsen. M. C. H.

Litt.: „Berl. Tid.“ ¹⁶/₃ 1919.

Hummel, Christian Gotfred (¹⁷/₄ 1811—²¹/₈ 1872), Ingeniør. F. i Kbh. Forældre: Tommerformand paa Holmen Christen Jensen H. og Ane Margrethe Kragh. Stod i Tømrerlære paa Holmen og var samtidig Elev i Søetatens Skibsbygningsskole. Blev polyteknisk Eksaminand 1831 og Kandidat i Mekanik 1834. Sammen med sine Studier vedblev han med sit Arbejde paa Holmen, hvor han 1833 blev ansat som

Underassistent ved Søetatens Konstruktionskammer. Desuden underviste han ved de Massmannske Søndagsskoler og fra 1833 (til 1843) i Matematik og Tegning ved Vajsenhuset i Kbh. 1835 blev han konst. Docent i Maskinlære ved Polyteknisk Læreanstalt, og

hans Hovedvirksomhed falder fra nu af ved denne Højskole, hvor han 1838 blev fast ansat som Lektor i teknisk Mekanik og Maskinlære samt Lærer i Tegning; samtidig blev han Medlem af Læreanstaltens Bestyrelse. Sin Lærervirksomhed her fortsatte han til sin Død, men var tillige 1843—45 Inspektør og 1865—72 Direktør for Læreanstalten. Han indførte en gavnlig Forbindelse mellem Undervisningen i Maskinlære og i Tegning, og som Direktør hævdede han de tekniske Fags Betydning uden dog at forsumme Grundvidenskaberne. Ved denne Virksomhed og paa flere Udenlandsrejser indsamlede han et stort Fond af tekniske Kundskaber, som gjorde, at der blev lagt stærkt Beslag paa ham ogsaa udenfor Læreanstalten. 1843—48 var han saaledes Vandinspektør i Kbh., og ofte blev hans Mening hørt i Sager vedrørende Byens Ingeniørarbejder (Gas-, Vand- og Kloakvæsen); han var Indenrigsministeriets tekniske Konsulent fra 1858 og teknisk Raadgiver for mange private. Som Formand for det tekniske Selskabs Bestyrelse fra 1859 til sin Død bidrog han i høj Grad til den tekniske Skoles Udvikling og var i det hele i mange Aar den egentlige Leder af Haandværkernes tekniske Undervisning i Kbh. Han roses som en flittig og hjælpsom Mand med en jævn og ligefrem Optræden. D. i Kbh. — Gift 1) 1839 Mariane Emilie H., d. 1860. 2) 1862 Charlotte Theophilia John, d. 1889.

M. C. H.

Litt.: C. Nyrop: „Bidrag til dsk. Haandværker-Undervisnings Hist.“ 1893; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ⁹/₆ 1872 og „Berl. Tid.“ ²²/₆ s. A.

Hundrup, Ferdinand Emil (²²/₁₂ 1808—¹²/₈ 1879), Personalhistoriker. F. i Slagelse. Forældre: Distriktskirurg Andreas H. og Anna Marie H. Blev Student 1827, Cand. theol. 1836, s. A. konst. Adjunkt i Randers, 1844 Overlærer i Roskilde, i hvilken Stilling han fungerede til 1866; han var desuden 1854—79 Bibliotekar ved Sjællands Stiftsbibliotek. H. var en dygtig og ihærdig Lærer af den gamle Tugtemester-Skole. Han har gjort sit Navn kendt ved de flittige personalhistoriske Studier, han drev trods længe svigtende Syn. Han har i Skoleprogrammer og særskilt givet en lang Række Meddelelser om Filologer og Doktorer samt om Lærerpersonalet ved de lærde Skoler og endvidere udarbejdet en Mængde Stamtavler, bl. a. over Slægterne Foss, Mørch, Bang og Borgen. Lærerbioграфierne har endnu Betydning, medens Stamtavlerne, der er ret mangelfulde, for største Delen er afløste af nyere Værker. D. i Roskilde. — Gift 1837 Marie Caroline Nielsen, d. 1889. P. E.

Litt.: Slægt i Hundrup: „Stamtavler over Familierne Perch, Holm og H.“ 1876; Hundrup: „Lærerstunden ved Randers lærde Skole“ 1872; „Ill. Folkebl.“ 10/1 1876; Skouboe 1 „Kbh. Amts Aarbog“ 1914, S. 28; Nekrolog 1 „Roskilde Avis“ 18/8 1879.

Hunæus, Andreas Herman (8/12 1814—15/5 1866), Maler. F. i Kolding. Forældre: Kapitajn i Borgervæbningen Andreas H. og Jane Petrine Woydemann. Mistede som ganske lille Hørelsen og forblev døvstum, kom paa Døvstummeskolen, hvor han oplærtes i Skrædderhaandværket, viste dog Anlæg for Tegning og begyndte 1831 at besøge Akademiet; udstillede allerede 1833 et tegnet Portræt, vandt 1841 lille

Sølvmedaille, hvorpaa han opgav Skolerne, blev 1857 agreeret ved Akademiet, men hans Medlemsstykke forkastedes. Han har malet en stor Mængde Portrætter, mest kendt er Prinsesse Dagmar (1865) og de store og fornøjelige Kompositioner „Store Bededagsaften paa Volden“ (1862) og „Borgervæbningen passerer Amalienborg“ (1846), en Række Portrætter af Datidens fremragende Mænd malede af ham, udgaves senere som Litografi. H. har ogsaa malet Altertavler og Genrebilleder. Et tegnet (1844) og malet (1853) Selvportræt findes paa Frederiksborg. — H. har øjensynlig Evne til at træffe en ydre Lighed, men selv om man ikke kan frakende ham Humor, var han, vel paa Grund af sin ulykkelige Døvhed, ude af Stand til at tolke de finere sjælelige Egenskaber. Han er teknisk ikke ringe, men Farven er noget sødlig og ubehagelig. D. i Kbh. — Gift 1847 Thora Johanne Cathrine Garbrecht, d. 1866. O. A.

Litt.: Nekrolog 1 „Dagbladet“ 17/6 1866.

Hurtigkarl, Frederik Theodor (3/11 1763—1/12 1829), Lovkyndig. F. i Sorø. Forældre: Akademiinspektør Svend H. og Marie Fjellerup. Blev Student 1779, Cand. philol. 1784, Cand. juris 1788, 1790 Notarius ved det juridiske Fakultet, 1791 Adjunkt sst., 1798 Prof. extraord., 1804 Prof. ord. og Medlem af Konsistorium, 1806 Inspector quæsturæ, i hvilken sidste Stilling hans praktiske Sans og nidkære Interesse for

Universitetets hele Økonomi ret gjorde sig gældende. Den grundige Werlauff omtaler H.s Forelæsninger som „temmelig overfladiske“, og den sprudlende Orla Lehmann giver ham Skudsmaal som en „aandløs gammel Pebersvend“. Bortset fra nogle latinske Disputater, Afhandlinger, Fakultetsbetænk-

ninger og et Par Bind af „Gejstlig Reskriptsamling“ offentliggjorde H. det ufuldendte „Den Danske og Norske Private Rets første Grunde“ (I 1813, II 1—2 1814—17, IV 1 1820), en sørgelig Anakronisme, der kun erindres, fordi det fremkaldte Ørstedes grundlæggende „Haandbog over den danske og norske Lovkyndighed med stadigt Hensyn til Hr. Etatsraad og Professor Hurtigkarls Lærebog“ (I—VI 1822—35). I en næsten ubegribelig Grad synes H. at have manglet Blik for og Forstaaelse af den retsvidenskabelige Renæssance, der i Danmark indledes af Ørsted, i Tyskland af Savigny. Stor Betydning for dansk Retsforskning har H. derimod faaet ved at testamentere Universitetet sin Formue „til Stipendier for Studerende ved Universitetet, fornemmelig saadanne, som med Flid og Held lægge Vind paa Fædrelandets Lovkyndighed“. Særlig som Rejestipendium har H.s Legat stiftet megen Nytte. Portrætter af H. som voksen findes ikke, men Universitetet ejer et Maleri, der forestiller ham som Barn. D. i Kbh. — Ugift. Fz. D.

Litt.: J. K. Høst: „Erindringer“ 1835, S. 122; Orla Lehmann: „Efterl. Skr.“ I 1872 S. 29; „Samling af de for Univ. Legater gældende Bestemmelser“ 1893, S. 333 ff.; E. C. Werlauff: „Erindringer af mit Liv“ („Mem. og Breve“ XIII) 1910; Johs. Pedersen: „Borchs Kollegium“ 1916.

Huth, Heinrich Wilhelm von (17/8 1717—9/5 1806), Officer, Statsminister. F. i Costewitz, Sachsen. Forældre: Tidligere Sekretær hos Hertuginde af Sachsen-Zeitz Salomo H. og Catharina Maria v. Lüschwitz. Studerede Matematik ved Universitetet i Leipzig, blev Officer, var navnlig gennem lang Tid i hessisk Tjeneste og deltog i Syvaarskrigen. Beroring med Prins Karl af Hessen førte til, at han 1765 kom til Danmark for at bistaa Prinsen i hans høje militære Stilling. H. opnaede straks meget betroede Embeder i den danske Armé, men Saint-Germain fik ham 1767 forvist til Udlandet; imidlertid kaldte Struensee ham 1771 igen til Landet og gjorde ham til Chef for Artilleri- og Ingeniørkorpset. Hans Stilling svækkedes paa ingen Maade ved Struensees Fald; 1772 kom han til Norge for som Hjælper for Prins Karl at træffe militære Forholdsregler mod et frygtet svensk Angreb; under et Par Aars Ophold deroppe kom han til at grundlægge Norges systematiske Opmaaling. Han deltog i Sammensværgelsen mod Guldberg og blev 1784 Statsminister. Han og Prins Karl gjaldt for at være Kronprinsens mest indflydelsesrige militære Raadgivere, men almindelig politisk Betydning fik H. iøvrig ikke. Han, der i ældre Alder var kommet til Landet, for-

stod end ikke Dansk og holdt sig under hele sin Virksomhed næsten helt til militære og beslægtede Omraader. Her har han indlagt sig store Fortjenester; baade Artilleri- og Ingeniørkorpset gjorde under hans Ledelse store Fremskridt med Hensyn saavel til Korpsets Organisation som til Officerernes Uddannelse. D. i Kbh. — Gift (?) Charlotte Sophie Wagner, d. 1795. *H. Js.*

Litt.: Lahde og Nyerup: „Saml. af fortjente dsk. Mænds Portr.“ II 1799; „Minerva“ 1799 III; J. K. Høst: „Cllo“ I 2 1813; „Saml. t. d. norske Folks Sprog og Hist.“ IV 1836; C. M. Seue: „Norges geogr. Opmaaling“ 1878; C. Nyrop: „J. F. Classen“ 1887; „Regeringsarkivet 1784“ 1888; Tychsen: „Fortifikations-Etaterne og Ingeniørkorpset 1684—1893“ 1893; „Militært Tidsskr.“ 1899 og 1908; E. Holm: „Danm.-Norges Hist. 1720—1814“ IV—VI 1902—09; A. Frits: „Bernstorff'ske Papirer“ I—III 1904—13.

Hutzen, Fritz William Alfred (^{24/11} 1846—^{17/9} 1907), Veterinær. F. i Kbh. Forældre: Snedkermester Johan Frederik Wilhelm H.

og Edle Christine Svendsen. Tog Dyr lægeeksamen 1867, nedsatte sig i Vejle, hvor han oparbejdede sig en stor Dyr lægepraksis og senere virkede som Inspektør ved det offentlige Slagtehus. Fra 1890 var han Konsulent for Fællesledelsen for Kvægavlforeningerne i en Del

af Vejle Amt og fra 1873 Lærer ved Vinding Højskole og Landbrugsskole. Af H.s litterære Arbejder skal nævnes: „Grundtræk af Husdyrenes Bygningslære“ (1884 og 1886), hvoraf 2. og 3. Udg. udkom 1889 og 1892, og som omfatter Anatomien og Ydre læren samt (de sidste Udgaver) tillige Beslaglæren. Bogen fik Ry som et godt Grundlag for Undervisningen ved Landbrugsskolerne. Endvidere „Svinets Stivsyge“ (prisbelønnet Skrift 1891). H. var en dygtig og anset Dyr læge, der med Held har virket bl. a. for Husdyrbrugets Fremme i Vejle Amt. D. i Vejle. — Gift 1) 1871 Nielsine Caroline Nielsen, d. 1872. 2) 1877 Andrea Vilhelmine Andersen, d. 1906. *L. Ba.*

Litt.: Nekrologer i „Maanedsskr. f. Dyrl.“ XIX 1907 og „Vejle Amts Folkebl.“ ^{18/9} s. A.

Huus, Johannes Ludvig (f. ^{24/11} 1857), Købmand. F. i Nakskov. Forældre: Købmand, Sparekassedirektør Hans Christian H. og Louise Thomasine Amalie Trojel. Lærte Handelen i sin Faders Forretning 1872—73 og hos L. W. Svendsen, Aarhus, 1873—76, gik n. A. paa Grüners Handelsakademi og bestyrede efter Faderens Død 1877 den fædrene Forretning, som han fra 1889 og til 1916,

da han afstod den, med Held drev for egen Regning. H. er ikke blot Typen paa den solide og dygtige Provinskøbmand med den betydelige lokale Indflydelse og de talrige lokale Tillidshverv, men han er tillige en kirkelig og socialt interesseret Mand, der udover sin Hjembygs Grænser nyder megen Anseelse, og paa hvis Kræfter der ikke alene i rent private, men ogsaa i mere almene Formaals Tjeneste er lagt stærk Beslag. Han er Medlem af (el. Formand i) Bestyrelserne for en Række Industri- og Handelsforetagender og har Sæde i mange faglige Handelsrepræsentationer. Endvidere Medlem af Toldraadet (1916—20), af Nakskov Menighedsraad (fra 1912) og af talrige filantropiske og kirkelige Foreningers Bestyrelse. — Gift 1884 Mathea Catharina Hansen. *C. T.*

Litt.: „Lidt om Den H.'ske Forretning“ 1902.

Hvass, Anders Nicolai (^{15/12} 1858—^{1/1} 1916), Kommunalpolitiker. F. i Kbh. Forældre: Personalhistorikeren Frantz H. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1876, Cand. juris 1883, var Sagførerfuldmægtig i Helsingør 1883 og i Kbh. 1884—87, hvorefter han nedsatte sig som Overretssagfører i Kbh. Han oparbejdede her en betydelig Forretning, der mindre var anlagt paa Advokatur end paa almindelig juridisk Bistand; H., der var en rolig, klog, praktisk Natur og en sindig og solid Arbejder, ejede i speciel Grad Evnen til at snakke sig til rette med Folk. Hans Almensans førte ham ind i megen offentlig Gerning. Udgaet fra et konservativt Hjem sluttede han sig tidlig til det liberale Venstre og deltog bl. a. virksomt i Studenter-samfundets filantropiske Arbejde. 1898 valgtes han til Borgerrepræsentant og sad til 1904 og igen 1906—08. Især i den første Periode øvede han stor Indflydelse som en af de liberales solideste Kræfter; han bestred mange vigtige Ordførerskaber og var en kyndig Foregangsmand i Finanssager og Grundspørgsmaal. 1907 skilte han sig med et Par Partifæller fra Gruppens Politik i Sporvejssagen og genvælgtes derefter ikke. H., hvis Hukommelse var sjælden stærk, havde levende historisk og personalhistorisk Interesse. I en Mængde filantropiske og økonomiske Institutioner var han ledende Kraft, bl. a. indenfor Børneforsorg, Byggeforeninger, Fængselshjælp osv. Han var overmaade berejst og gjorde 1911—12 en Rejse Jordan rundt. Han var Typen paa den solide Jurist med Borgerfølelse og alsidig Kultur. D. i Hornbæk. — Gift 1895 Augusta Saxild. *P. E.*

Litt.: Slægt i Glesing: „Dsk. Jubellærere“ III 1786, F. Hvass; „Saml. af Medd. om Personer og Familier af Navnet Hvass“ 1861—90, „Personalh. Tidsskr.“ III 3 1894, Hauch-Pausbøll: „Slægthaandbogen“ og 1 „Politiken“ 7/1 1916 samt i Hennens de Lichtenberg: „Besidderne af det v. Arenstorff'ske Fledkommis og deres Agnater“ 1911; „Politiken“ 9/7 1907, 9/3 og 21/8 1912; Nekrologer i „Politiken“ 2/1 1916 og (af G. Philipsen) 5/1 s. A. samt af Carl Becker i „Berl. Tid.“ 2/1 s. A.

Hvass, Frantz (¹/₁₀ 1824—¹²/₁₂ 1890), Embedsmand, Personalhistoriker, Landmand. F. i Frederikshavn. Forældre: Herredsfoged Anders Nicolai H.

og Kirstine Dorothea Schmidt. Blev Student 1843, Cand. juris 1850, ansat i Justitsministeriet 1851, Kontorchef sst. 1858, tog sin Afsked af Helbredshensyn 1864. Han flyttede derefter til Gaarden Frederiksdal ved Randers, som han solgte 1877 for at over-

tage Rolighed i samme Egn. H. var en dygtig Embedsmand og fik, efterhaanden som hans Helbred bedrede sig, ogsaa betydelig Indflydelse i Randerseggen, var 1875—90 Medlem af Amtsraadet og var 1874 en af Højres Kandidater ved Landstingsvalget. Som Landmand spillede han navnlig en Rolle i „Randers Amts Husholdningsselskab“, hvis Formand han blev 1887; han virkede især for Oprettelse af Kvæg- og Hesteavlforeninger. H.s Hovedinteresse var dog maaske Personalhistorie, som han kom ind paa gennem Interessen for sin Slægt. Sine Studier over denne nedlagde han i det 5 Binds Værk: „Samlinger af Meddelelser om Personer og Familier af Navnet H.“ (1861—90), et grundigt, skarpsindigt og livfuldt Arbejde, der indtager en fremskudt Plads i vor personalhistoriske Litteratur. H. skrev bl. a. det 1889 anonymt udgivne „Generalerne F. og C. v. Arenstorff“. D. i Kbh. — Gift 1857 Tychine Andrea Frederikke de Lichtenberg, d. 1911. P. E.

Litt.: Slægt se Anders H.; „Randers Amts Husholdningsselskab“ 1910; Nekrologer i „Randers Amts Avis“ ¹³ og ¹⁹/₁₂ 1890, „Ugeskr. f. Landmænd“ 1891 I og „Tidsskr. f. Landøkonomi“ s. A.

Hvid, Jens Simon Victor Sylvester (f. ²⁹/₃ 1866), Forretningsmand. F. i Hundested. Forældre: Bagermester Andreas Theodor H. og Rosa Ballin. Gik i Schneekloth's Skole og blev derefter Lærling i Vekselererfirmaet M. H. Cohen & Lamm, hvor han var 1880—83, var 1883—87 ansat i Landmandsbanken og nedsatte sig 1889 som Cykelhandler i Kbh. Bl. a. gennem sin originale „Cycle-Haandbog“

(1893), der i tre Oplag

tryktes i 6.500 Eksp., gjorde han sit Navn kendt. 1899 grundede han „Reklamebureauet“ i Kbh., som han siden har ledet. Han har udgivet „S. H.s Kontorhaandbog“ fra 1911, „Automobilejernes Bog“ (1919) og Firmafortegnelsen „Directory of Danish exporters, importers etc.“ (1920), der er forsendt hele Verden over. H. er et lyst og hurtigt Hoved med barokke Indfald, som han forstaar at stemme i den rette Københavnerstone; privat er han hjælpsom og beskeden. — Gift 1889 Anna Julie Domine Kragh. P. E.

Litt.: „Politiken“ 9/3 1913 og 29/3 1916; „Ill. Tid.“ ¹³/₇ 1916; „Vore Herrer“ Apr. 1921.

Hvidberg, Jens (f. ¹⁹/₅ 1868), Frøavler. F. i S. Lem ved Skive. Forældre: Husmand, Snedker Søren Jensen H. og Karen Laurisen. Var indtil 18 Aars Alderen beskæftiget ved Landbruget, var saa to Aar hos Handelsingartner Boas, Skive, en Vinter Elev paa Testrup Højskole og en Sommer hos en Gartner i Kolding; sin væsenligste Uddannelse i Frøavl fik han dog hos Handelsingartner D. Eltsholtz i Ringe. 1892 blev han Gartner hos Godsejer P. Olufsen, Kvistrup ved Struer, som gav ham Lov til at drive Frøavl i Marken, hvor der 1893 begyndtes med 1 Td. Land. N. A. tredobledes Areal, som udvidedes de følgende Aar, saa der 1896 dyrkedes 18 Tdr. Land med Frøavlsplanter. 1895 købte H. en mindre Bondegaard „Lille Ravnholt“ ved Vinderup, 1898 overtog han „Pajbjerg“ ved Holstebro. Til denne Gaard, der gav den senere saa omfattende Frøavlsforretning Navn, hørte 136 Tdr. Land; her fortsattes Planteafødlingsarbejdet, som bl. a. resulterede i Dannelsen af adskillige anerkendte Rodfrugstammer. Efterhaanden som Frøavlen udvidedes, blev der Brug for mere Jord; 1906 købtes Hunsballe ved Struer, hvor der senere indrettedes Renseri og Tørreri, og 1911 købtes en Gaard ved Skelskør. I Krigsaarene tog Virksomheden yderligere Fart; den omdannedes til et Aktieselskab med en Kapital paa 500.000 Kr.; der købtes Pakhus i Slagelse, Avlsgaarde og Pakhuse ved Eskildstrup paa Falster samt ved Holstebro; Hovedgaarden Idagaard ved Slagelse o. fl. andre Ejendomme erhvervedes. Da der er Kontraktavl med mange Landmænd, bliver der under H.s Overledelse dyrket Frø paa adskillige Tusinde Tdr. Ld. H. er en „self made“ Mand, der har oparbejdet en efter danske Forhold betydelig Virksomhed, som ikke alene har været til Ære og Fordel for ham selv men desuden til Nytte for dansk Rodfrugtavl; H. har kunnet bære Medbøren; han er fremdeles jævn og be-

skeden i sin Opræden, en human Arbejds-
giver og god Læremester. — Gift 1918 Inge-
borg Rasmussen. A. C.

Litt.: „Vor Frøavi“ 1919.

Hvide, Skjalm (d. ca. 1113), Høvdning.
Fødested og Forældre kendes ikke, men
han hørte til en mægtig sjællandsk Stor-
mandsæt og havde selv Ejendomme vidt
omkring paa Sjælland, særlig dog i Sorø-
egnen. Han var med Svend Estridsøn i Sla-
get i Nisaa 1062 og blev her taget til Fange
af Harald Haarderaade. Da under Oluf
Hunger hans Broder var blevet overfaldet
og dræbt af vendiske Sorøvere, rejste S. H.
Folket paa Sjælland til og Hævntog, drog
med en Flaade til Julin og tvang Indbyg-
gerne til at udlevere Broderens Drabsmænd,
som han derefter pinte ihjel paa det gru-
somste. Til Erik Ejegod har S. H. været
nær knyttet, og da Kongen drog ud paa sin
store Pilgrimsfærd, overlod han ham sin
Søn Knud (Lavard) til Opfostring sammen
med hans egne fire Sønner; nogle Aar efter
sendte han dog sin høje Fosterson til Her-
tug Lothar af Sachsen. Fra S. H. stammer
„Hvideætten“, Danmarks mærkeligste Høv-
dingslægt, der blev saa nær knyttet til
Landets Storhed paa Valdemarernes Tid,
men ganske vist ogsaa til Nedgangen i den
følgende Opløsningstid. Begravet i Fjennes-
lev Kirke. — Gift Signe. H. Js.

Litt.: Slægt 1 Adelsaarbogen 1893 og 1898 og ved
Boesen i Sorø Progr. 1900; H. Olrik: „Knud La-
vard“ 1888 og „Absalon“ 1908—09.

Hvide, Stig Andersen (d. 1293), Marsk.
Fødested og Forældre kendes ikke, men
han hørte mulig paa Kvindesiden til den
mægtige Hvideslægt, og hans Families Ejendomme
har sandsynligvis særlig ligget i
Aabo Syssel. Som Marsk anførte han den
Hær, Erik Klipping 1275 sendte til Sverige.
N. A. skal han have nægtet at hyde den
lille Erik Mændved. Efter Mordet paa Erik
Klipping 1286 blev han straks udpeget som
en af Hovedgerningsmændene, og paa Da-
nehoffet i Viborg 1287 blev han sammen med
flere andre erklæret for fredløs. Han søgte
derefter med sine Stalbrødre Tilflugt hos
Kong Erik Præstehader i Norge; herfra del-
tog han i store Plyndringstog mod Dan-
mark, hærgede saaledes under et af Kon-
gen selv ledet Tog baade Samsø, Storebælts
østlige Kyst og de sydlige Øer. 1290 indret-
tede han sig en Røverrede paa Øen Hjelm
og bredte med dette Udgangspunkt Sorg og
Skræk mellem værgeløse, uskyldige Lands-
mænd. — „Marsk Stig“ levede paa en Tid,
der kun har efterladt et meget knapt histo-
risk Kildestof. Til Gengæld lever Sagnet om
ham i en hel Række af vore skønneste Folke-
viser, af hvilke det kun er de i noget senere
Tid digtede, der forherliger hans Opræden
og ved at fortælle om det Motiv, han skulde
have haft i Kongens Krænkelser af hans
Hustru Ingeborg. D. paa Hjelm. — Gift 1)

Redaktionen sluttet 20/6 21.

Ossa Nielsdatter. 2) Ingeborg Pallesdatter.
3) en Datter af Drosten Offe Nielsen (Neb).

H. Js.

Litt.: Slægt se Skjalm H.; „Hist. Tidsskr.“ I.
6 1845, IV 4 1873—74 og VI 6 1895—97; Grundtvig:
„Danm. gamle Folkeviser“ III 1862; „Ny kirkeh.
Saml.“ III 1864—66; A. D. Jørgensen: „Bidrag til
Nordens Hist. i Middelalder.“ 1871; J. Steenstrup:
„Vore Folkeviser“ 1891; Holberg: „Konge og
Danehof“ 1895. Se lævrig Erik Klipping.

Hvidt, Edvard Theodor Daniel (^{24/5} 1850
—^{20/12} 1917), Højesteretsjustitiarius. F. paa
Fuglebjerggaard. Forældre: Godsejer Valde-
mar H. og Mariane Eli-
sabeth Henriette La-
wætz. Blev Student
1867, Cand. juris 1873,
Volontær i Justitsmini-
steriet 1874, Assistent
1878, Fuldmægtig 1885,
Kontorchef 1890, Asses-
sor i den kgl. Lands-
over- samt Hof- og
Stadsret 1891, i Høje-
steret 1902, Justitiarius
sst. 1915, Censor ved de juridiske Eksame-
ner 1895—1903 og 1905—1915. H. var en
ivrig og arbejdsglad Natur, flittig og grun-
dig, en klar Forstand; sin oprindelig noget
enstregede Uddannelse — han havde saa-
ledes aldrig været Sagførerfuldmægtig eller
Medlem af Kriminalretten — supplerede
han baade ved Deltagelse i anden praktisk-
juridisk Virksomhed og ved forskellige so-
ciale og filantropiske Gøremaal. Med R. S.
Gram udgav H. „Realregister til Domssam-
lingerne i civile Sager for Aarene 1887—96“
(I—II 1899) og for Aarene 1897—1906 (I—II
1908). Han var Formand for Akkordretten
1906—15 og Medlem af den skandinaviske
Civillovskommission 1910—16. D. i Kbh. —
Gift 1880 Elise (Lizzie) Cathrine Franciska
Rothe. Fz. D.

Litt.: Slægt 1 („Slægtetog for Familie“) H.“
1881, hos Lengnick og i Hauch-Fausbøll: „Slægt-
haandbogen“; M. P. F. i „Berl. Tid.“ ^{29/5} 1915;
„Politiken“ ^{30/5} 1915 og ^{6/5} 1916; Nekrologer i
„Berl. Tid.“ ^{20/12} 1917 (af M. P. Frils), „Ugeskr.
f. Retsvæsen“ 1918 B, S. 4—5 (af R. S. Gram),
„Nordisk Tidsskr. f. Strafferet.“ VI 1918 S. 10—11
(af Eyvind Olrik) og „Ill. Tid.“ ^{13/1} s. A.

Hvidt, Laurits Nicolai (^{27/10} 1777—^{16/3}
1856), Handelsmand, Politiker. F. i Kbh.
Forældre: Hørkræmmer Niels Nielsen H. og
Anna Beate Schwindt.
Blev Student 1791, Cand.
theol. 1795, overtog 1798
Faderens Forretning og
blev snart en af Kbh.s
mest ansete Handels-
mænd. Under Krisen
1807 gik Forretningen
i Stykker, H. genoptog
den 1816, men maatte i
30'erne atter opgive
den. H. var en kund-
skabsrig, teoretisk sikker, energisk og for-
nemt tænkende Mand, betydeligere som As-

surandør, Reder og Administrator end som Købmand. Hans juridisk skolede Tankegang og Retssans skaffede ham en Mængde Tilidshverv. 1809—16 var han Børskommisær, 1835—56 Direktør for Nationalbanken, 1836—56 for Sparekassen, 1842—56 Formand for Grosserer-Societetets Komité, og han satte Spor overalt. Politisk tilhørte han fra sin Ungdom de liberale Strømninger, og han svigtede dem aldrig. Han kæmpede tidlig for en fri Forfatning og for Eidertanken, og ogsaa paa dette Felt blev han manges Tolk og Fører, 1832 var han en af de oplyste Mænd, 1834—48 Medlem af Stænderforsamlingerne, fra 1840 Borgerrepræsentant, 1841—53 Forsamlingens Formand, 1848—49 Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling, Marts—Sept. s. A. Minister uden Portefølje. H.s hele grundfæstede Position gjorde ham overhovedet i 1848 til et Enhedsmærke for det liberale Kbh., ^{24/1} hyldedes han som Frihedens Repræsentant mod det kgl. aabne Brev, ^{20/3} gik han i Spidsen for Borgertoget til Kongen, og s. D. præsiderede han ved Kasinomødet. H. var en Bourgeois i Ordets bedste Betydning, stort skaaren, arbejdsdygtig, fast indtil Stivhed paa eengang fornem og jævn, opbrusende og tolerant. Endnu 1854 protesterede han mod Ørstedes Helstatsforordning ved at nedlægge sine Statsposter. Han hylledes ved sin Død som en af Landets bedste Borgere. D. i Kbh. — Gift 1800 Therese Vilhelmine Lorck, d. 1852. P. E.

Litt.: Slægt se E. H. og „Slægtbog for Familien Lorck“ 1881; Fr. Barfod i „Skandinavisk Folkekalender“ 1843 og „Dansk Rigsdagskalender“ 1856; H. Hage; „Johs. Hage“ 1854; Paullil; „Ved Guldbrylluppet“ ^{20/3} 1850; „L. N. H.“ 1856; „Hist. Tidsskr.“ III 6 1867—69; Bille: „Tve Aars Journalistik“ II 1875; Lorck: „75 Aar“ 1885; Neergaard: „Under Junigrundloven“ I 1892; Rubin: „1807—14“ 1892 og „Frederik VI's Tid“ 1895; Vill. Christensen: „Kbh. 1840—57“ 1912; „Dsk. Mag.“ VI 2 1916; Schovelin: „Fra Kongeønst til Selvstyre“ 1917; Rubow: „Nationalbankens Hist.“ 1918—20; Nekrologer I „Fædrelandet“ ^{17/3} 1856 og „Dagbl.“ ^{18/3} s. A. Se lovrig Krieger, Lehmann, Madvig.

Hvidtfeldt, se Huitfeldt.

Hübertz, Jens Rasmussen (^{5/9} 1794—^{1/12} 1855), Læge, historisk Samler. F. i Aalborg. Forældre: Raadmand, Købmand Christian

Lassen H. og Hedeveg Rasmussen. Var ved Handelen i nogle Aar, blev Student 1819, Cand. med. 1824, 1826—27 Epidemilæge i Horns Herred under en svær Blodgangsepidemi, hvorom han skrev en Beretning samt en Disputats forsvaret i Kiel 1828. 1827—32 virkede han

som Læge i Ærskøbing, 1832—38 i Aarhus, 1838—44 i Aalborg. Studierejser 1841—42 og 1852. H. var en udpræget Samlerna-

tur, der med største Udholdenhed og Flid opsogte det store Materiale, som ligger til Grund for hans historisk-topografiske Værker om Ærø (1834) og Aarhus (1837) samt hans „Aktstykker vedkommende Staden og Stiftet Aarhus“ i 3 Bd. (1845—46) og „Aktstykker til Bornholms Historie 1327—1621“ (1852). Han er en af de første Udgivere af saadanne historiske Kildeskrifter. 1840 udgav han „Om Bevægelsen i den danske Befolkning“, et interessant og originalt statistisk Arbejde, der dog ikke bygger paa tilstrækkelig fyldigt Materiale. Pseudonymt udgav han 1845 „Slesvig-Holsteinismen og det danske i Slesvig“, et lidet vidtskuende Indlæg i den nationale Strid. Paa Medicinens Omraade gjorde han sig fortjent ved sine væsentligst statistiske Arbejder, først om de Sindssyges Antal og hele Stilling herhjemme, som han gennem Pressen søgte at vække Opmærksomhed for, dernæst (1855) om Koleraepidemien 1853, og endelig ved sin energiske Agitation i Skrift og Tale for Oprettelsen af en Helbredelsesanstalt for Idioter, hvis Oplæring hidtil havde været fuldstændig forsømt. Det lykkedes ham 1855 at faa en saadan Anstalt indviet paa Gl. Bakkehus, men han døde allerede en Maaned efter, at han havde tiltraadt Forstanderpladsen. D. i Kbh. — Ugift. O. P.

Litt.: Slægt hos Lengnick; Nekrologer i „Ugeskr. f. Læger“ II 23 1855 og „Bibl. f. Læger“ IV 8 1856.

Hübner, Martin (1723—^{27/3} 1795), Folkeretslærer. F. i Hannover. Forældrenes Navne ukendte. Kom i sit 5. eller 6. Aar til Danmark, blev 1741 Student, 1744 Informator for J. L. Holsteins Søn, 1751 Prof. designatus i Filosofi og Historie. Ved Studier i Marcken, ved Samtaler baade med Statsmænd, Lærde og Praktikere i Europas første Kulturlande erhvervede H. sig et omfattende Kendskab til Natur- og Folkerettens Systemer og en Førstehaands Viden om Handlens, Industriens og Landboforholdenes Udvikling og Vilkaar. Medens H.s „Essai sur l'histoire du droit naturel“ (I 1757, II 1758) aldrig har spillet nogen nævneværdig Rolle i den naturretlige Teori og forlængst er gledet til Side, har han ved sit Hovedværk „De la saisie des batimens neutres, ou du droit qu'ont les nations belligérantes d'arrêter les navires des peuples amis“ (I—II 1759, tilegnet J. H. E. Bernstorff) ydet Danmarks betydningsfuldeste og mest kendte Bidrag til den folkerellige Litteratur. Som den første begrundede han heri Hovedsætningerne om, at neutralt Skib dækker fjendtligt Gods, og at neutralt Gods er frit paa fjendtligt Skib, Sætninger af en saadan Livskraft, at de bragte Englands Modstand til Fald og endelig fik positiv Sanktion ved Pariser-Deklarationen af ^{10/3} 1856. Medens den franske Udenrigsminister Hertugen af Choiseul ønskede at benytte H. som Underhaandsforhandler om en Særfred mellem

Frankrig og England, hjemkaldte J. H. E. Bernstorff ham 1759 som Hjælper for den danske Gesandt i London ved Behandlingen af Prisesagerne i England, hvor han iøvrigt var persona ingrata som den formodede Forfatter af en engelskfjendtlig Brochure „Le politique Danois (1759). Som Følge heraf kunde H. først 1761 begynde sit Arbejde i London; rig Frugt bar det ikke, derimod trak den danske Regering store Veksler paa H.s Kendskab til Landets økonomiske og kommercielle Forhold. Som Modvægt mod Molesworth's berygtede Bog fra 1693 udsendte han 1762 Skriftet „The present state of Denmark“. 1763 udnævntes H. til Professor ved Universitetet, men hans litterære Virksomhed her indskrænkede sig til nogle akademiske Taler og Smaaskrifter — „Opuscula latina tria“ I—III (1772) o. a., og en Forelæsning skal han aldrig have holdt. 1765 blev H. Kommittet i Rentekammeret, 1769 Vicepræsident i det kgl. danske Landhus-holdningsselskab, i hvilken Egenskab han holdt og udgav en „Sørge-Tale over Greven af Bernstorff“ (1772), Selskabets første Præsident. Sin Ungdoms litterære og videnskabelige Id og Stræben syntes H. at have glemt, det praktiske Livs Interesser og Fordringer laa ham mere paa Hjerte. D. i Kbh. — Ugift.

Fz. D.

Litt.: H. Matzen: „Kbh.s Universitets Rets-historie 1479—1879“ 1879 II S. 92—93 og passim; P. Vedel i „Dsk. Saml.“ IV 1868, S. 297—309; Fredrik Bajer i „Personalhist. Tidsskr.“ IV 4 1903, S. 52—75; samme i „Hist. Tidsskr.“ VII 5, S. 100—110; samme i „Revue d'histoire diplomatique“ XXVIII 1904, S. 406—24; Louis Bobé: „Efterladte Papirer fra den Reventlow'ske Familie-kreds i Tidsskrummet 1770—1827“ VII 1916, S. 456—57; Aage Friis: „Bernstorfferne og Danmark“ II 1919, S. 117—35 og passim; Rikard Kleen: „Kodificerad framställning i mellanfolklig rätt offentlig och enskild enligt den civiliserade världens lagar och seder“ I 1911, S. 406—07; Thorvald Boye: „De væbnede neutralitetsforbund. Et afsnit af folkerettens historie“ 1912, S. 127—28; Ernest Nys: „Le droit international“ I 1912, S. 287; Breve i Aage Friis: „Bernstorff'ske Papirer“ II 1907, S. 271—99; Nekrolog i Jac. Baden: „Kbh.s Univ. Journal“ III 1795, S. 79—80.

Hygom, Peder Jacobsen (^{22/11} 1692—^{8/6} 1764), Biskop. F. i Hygum, Tørnng Len. Forældre: Præsten Jakob H. og Karen Buch. Undervistes hos Præsten Peder Wøldike i Sommersted, blev Student 1710 og sluttede i Studiearene i Kbh. et varmt og varigt Venskab med de to senere Biskopper Brødrene H. A. Brorson og Broder Brorson. 1714 tog han teologisk Attestats, studerede derpaa et Aars Tid i Kiel og blev 1718 Kapellan hos Provst Welleius i Lintrup og Hjerting. 1730 blev han dennes Eftermand i Kaldet, men allerede 1732 opgav han det igen for at blive Kapellan hos Faderen. I disse Stillinger viste han sig som en ivrig Pietist, og der lød i den Anledning Klager over ham; men Biskoppen foretog sig intet, og under Christian VI.s Regering var saadanne Klager langt snarere en Anbefaling. 1736 blev H. Sognepræst ved Vor Frue

Kirke i Aarhus og Provst i Ning Herred, 1737 kom han til Budolfi Kirke i Aalborg, 1738 blev han udnævnt til Biskop over Akershus Stift, men havde endnu ikke tiltraadt dette Embede, da han blev kaldet til Biskop i Aarhus. I sine første 10 Bispeaar havde han her den ivrig ortodokse Dr. Fr. Nannestad til Stiftsprovst, og med denne Pietismens arge Modstander laa han i en beständig Strid. I sine Formaninger til Præsterne advarer han stadig mod verdslige Fornøjelser; han var utrættelig til at gøre Indberetninger til Kirkekollegiet, men synes iøvrig ikke at have uddrettet meget, i hvert Fald erklærer Biskop Hersleb i Kbh. 1747 om H., at han „lidet eller intet bestiller“. Han har fra Tysk oversat Salmen: „Jesus, din søde Forening at smage“, der første Gang tryktes i Pontoppidans Salmebog (1740). D. i Aarhus. — Gift 1719 Karen Welleius, d. 1767.

H. M.

Litt.: „Programma academcum in obitum P. H.“ 1764; „Tidsskr. f. Litt. og Kritik“ V 1841, S. 67 ff.; „Teol. Tidsskr.“ VII 1843; Brandt og Helweg: „Den dsk. Salmeligning“ II 1847; „Dsk. Kirketid.“ 1851, Nr. 43 og 1852, Nr. 367; „Saml. t. j. H. o. Top.“ III 1870—71; Skaar: „Norsk Salmehist.“ I 1877—81; „Kirkeh. Saml.“ III 5 1884—86, IV 1 1889—91 og V 4 1907; „Aar-bøger udg. af hist. Samf. i Aarhus Amt“ X 1917; Vilh. Bang: „Aarb. Stifts Biskopper“ 1901.

Hüttemeier, Johan Heinrich (^{17/10} 1804—1866), Maskinfabrikant. F. i Provinzen Bremen, Hannover. Forældre: Landmand Alert H. og Cathrine Margrethe Sander. Lærte i sin Ungdom baade Urmager- og Klejnsmedefaget og kom 1826 til Kbh., hvor han nedsatte sig som Klejnsmedemester 1831. Begavet med mekanisk Snille udviklede han hurtig sin Forretning til en af Datidens betydeligste Maskinfabrikker, hvis Speciale særlig blev Fremstilling af Bogtrykkerpresser. 1837 forfærdigede han den første danske Hurtigpresse. Han naaede en betydelig Omsætning, ogsaa til Udlandet, men forenede ikke med sin mekaniske Begavelse videnskabelig Ballast. Som andre af Datidens Haandværkere, der gav sig af med storindustriel Virksomhed, savnede han ogsaa fornøden merkantil Indsigt, og han kom derfor i økonomiske Vanskeligheder, der nødte ham til at forlade Landet 1849. D. i Finland. — Gift 1831 Birthe Jensen, d. 1865.

R.B.

Litt.: Slægt i „Fortegnelse over J. H. H.s Efterkommere“ 1910; C. Nyrop: „Camillus Nyrop“ 1884.

Hüttemeier, Peter Theodor (^{30/1} 1832—^{15/1} 1893), Maskinfabrikant. F. i Kbh. Forældre: Maskinfabrikant J. H. H. (s. d.) og Hustru. Lærte Maskinfaget og tog 1858 Borgerskab som Jernstøber og Maskinfabrikant, overtog 1863 P. F. Lundes Jernstøberi, som han

udviklede meget stærkt, indtil det 1893 overtoges af Fabrikkerne Johannes Caroc og

Ernst Schiemann og senere (1895) overgik til A/S Smith, Mygind & H. H. var en af de første Organisatorer af Foreningen af Jernindustriens Arbejdsgivere og udfoldede som Formand for „Foreningen af Fabrikker i Jernindustrien“ stor Virksomhed under den 1885 udbrudte Strike. Han satte Pris paa repræsentativ Virksomhed og ofrede meget Arbejde derpaa, var saaledes baade Borgerrepræsentant og Medlem af Styrelsen for „Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk“ og „Industriforeningen“ i Kbh. D. i Kbh. — Gift 1867 Thyra Elvira Eleonora Terkelsen, d. 1905.

R. B.

Litt.: Slægt se J. H. H.; Krak: „Danm. ældste Forretn.“ 1915, S. 256; Nekrolog i „Haandværkerbl.“ 1893, Nr. 5; Lütken: „Ved Th. H.s Jordefterd“ 1893.

Hytten, Oskar Axel Ejnar (f. ^{15/11} 1858), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Købmand Frederik Martin Vilhelm H. og Karen Sophie Hansen. Efter endt Skoleuddannelse havde han Ansættelse i Firmaet Petersen & Holm 1873—79, derefter i Firmaet Vilh. Petersen & Co. til 1896, da han udnævntes til Direktør for A/S Kbh.s Dampmøller, hvilken Stilling han beklædte til Selskabets Likvidation 1917. Med

stor Dygtighed og Energi oparbejdede han Selskabet, hvis Position ved hans Tiltræden var ret ugunstig; ved betydelige Henlæggelser og Afskrivninger konsolideredes Selskabet, og samtidig kom Udbyttet til Aktionærerne op paa tilfredsstillende Højde. H. er som Følge af sin Forretningsdygtighed en meget anset Mand indenfor Handelsverdenen, og i Privatlivet har hans elskværdige Fremtræden og muntre, slagfærdige Vid skabt ham en talrig Vennekare. Fra 1907 har han været Medlem af Sø- og Handelsretten, fra 1893 Medlem af Bestyrelsen for Handels- og Kontorist-Foreningens Understøttelses Selskab, fra 1907 dets Formand; endvidere er han Medlem af Voldgiftsudvalget for Korn og Foderstoffer. — Ugift.

O. T.

Litt.: „Handels- og Kontoristforeningens Aarboeg“ 1916; „Berl. Tid.“ ^{16/11} 1918.

Häus(s)er (Heusser), Elias David (døbt ^{20/6} 1687—^{10/3} 1745), Arkitekt. F. i Erfurt. Forældre: Ober-Stadt- og Landbaumeister David H. og Johanna Maria Evander. Uddannedes i Ingeniørvidenskab, der omfat-

tede saavel militær som civil Bygningskunst, opholdt sig hos Hertugen af Sachsen-Gotha og fik Ansættelse i den sachsisk-polske Hær som Ingeniørløjtnant, deltog i den spanske Arvefølgekrig under Eugen og Marlborough. Efter Faderens Død (1709) kom han til Kbh. (1711) og blev Sekondløjtnant ved Fodgarden, deltog i Krigen, men ansattes (1712 eller 1716) som Kronprinsens Lærer i Bygningskunst indtil 1719. 1713 var han blevet Kaptajn, 1716 Major; 1720 overgik han til Ingeniørvæsenet som Kaptajn ved Fortifikationen, udnævntes 1723 til Oberstløjtnant. 1724 blev han Chef for Fortifikationen, afgik derfra 1731, da han blev Oberst i Fodfolket, og avancerede 1735 til Brigadér samtidig med at han fratraadte Etaten. 1738 udtraadte han af Hæren og blev Generalbygmester. Allerede i nogen Tid havde han forestaaet Arbejdet med Bygningen af Kristiansborg Slot, hvis Grundsten efter omfattende Forarbejder var blevet lagt 1733, og i Slutningen af 1740 holdt Kongen sig indtog paa Slottet. Endnu er det ikke fuldt oplyst, hvor stor H.s og hvor stor hans Medarbejderes (Thura, Eigtved, le Clerc's) Andel i dette Foretagende var; H. var i hvert Tilfælde Centralfiguren i Arbejdet, og paa Slottets Ydre satte han utvivlsomt sit Præg. Forholdene var vanskelige, og han laa ofte i Strid med de andre Faktorer, som havde med Opførelsen at gøre. I Slutningen af 1741 fratraadte han Embedet som Generalbygmester, blev Nyborgs Kommandant og avancerede 1742 til Generalmajor. D. i Nyborg. — Gift ca. 1713 Christiane (Christine) Sophie Heym, d. 1761.

O. A.

Litt.: J. Møller: „Mnemosyne“ III 1832; Tychsen: „Fortifikations-Etatsne og Ingeniørkorpset 1684—1893“ 1893.

Høberg, Jens Sørensen (ca. 1695—³ /: 1727), Aktør ved Lille Grønnegades Komediehus. Var maaske Søn af Præsten Søren Høberg i Sennels ved Thisted. Gik i Aalborg Skole, hvorfra han 1716 blev Student, tog 1720 teologisk Attestat, gjorde Dimisprædiken 1722 og fik derefter Valkendorfs Kollegium, hvor han flere Gange disputerede offentlig. S. A. oprettedes en dansk Skueplads og H. var en af de jyske Studenter, der knyttedes til den. I Holbergs Stykker spillede han Arv, Jacob Skomager, Studenstrup og Christoffer i „Mester Gert Westphaler“ (Femaktskomedien). Da Universitetet i Foråret 1723 skred ind mod de agerende Studenter, blev H. Syndebuk; man truede med at sætte ham ud af Kollegiet, om han ikke ophørte med sin Virksomhed paa Komediehuset, og skønt Universitetspatronen, Storkansler U. A. Holstein, intervererede til hans Fordel, maatte han til sidst flytte ud. Han søgte samme Foraar Hassing Præstekald i Thy i et rimet Bønskrift til Rostgaard, men fik det ikke, og forblev ved Skuepladsen indtil dens første Lukning 1725. Efter end-

nu et forgæves Forsøg paa at opnaa et jysk Kald døde han som ubefordret Studiosus i Nykøbing p. M. — Ugift. E.N.

Litt.: Rahbek: „Bidrag t. d. dsk. Skueplads' Hist.“ 1222; Werlauff: „Antegn. t. Holbergs Lyst-spil“ 1838; „Dsk. Saml.“ I 1865—66; E. Nystrom: „Den dsk. Komedies Oprindelse“ 1918.

Høberg, Albert Alexander (f. ²⁰/₄ 1879), Operasanger. F. i Kbh. Forældre: Brænderiejer Peter Petersen H. og Amalie Augusta

Lumbye. Fik en grundig og omhyggelig Uddannelse som Sanger, først hos Algot Lange, senere hos Prof. Jul. Hey i Berlin og Baronesse Gyldenkrone, og takket være hans prægtige mørktfarvede Baryton og en af medfødte musikalske Anlæg underbygget Intelligens lykkedes det ham

straks ved sin første Fremtræden at erobre en smuk og fremskudt Plads indenfor dansk Musikliv. Han debuterede ⁸/₄ 1904 paa det Kgl. Teater i Eugen d'Alberts „Kain“, og knyttet til denne Scene har han siden med Held taget Arven op efter N. J. Simonsen. Blandt hans talrige Partier kan fremhæves Marsken i „Drot og Marsk“, Wolfram, Frederik af Telramund, Hollænderen, Kurwenal i „Tristan og Isolde“, Amfortas i „Parsifal“, Don Basilio i „Barberen“, Marcel i „Bohème“, Amonasro i „Aida“, Eugen Oegin og Jochanaan i „Salome“. Jævnside sin Teatervirksomhed udfolder han tillige en flittig Virksomhed i vore Koncertsale, hvor han har vundet en lignende Popularitet som paa Scenen. Endelig har han i nogen Udstrækning vakt Opmærksomhed som Lærer i Sang. 1917 udnævntes han til kgl. Kammer-sanger. — Gift 1900 Astrid Terkelsen. G. S.

Litt.: „Masken“ ⁷/₄ 1912.

Høberg, Andreas Christian Vilhelm Ernst (f. ¹⁴/₁₁ 1871), Cellist. F. i Kbh. Forældre: Brænderiejer Peter Petersen H. og Amalie

Augusta Lumbye. Sammen med Broderen Georg H. (s. d.) kom han ind paa Konservatoriet, hvor han 1888—90 navnlig lagde sig efter Violoncel under A. Rüdigers Vejledning. Har foretaget udfyldende Studier vedrørende sit Instrument hos Franz Neruda og Hugo Becker i Frank-

furt a. M. Allerede 1892 kom han ind i det kgl. Kapel, hvor han 1899 blev Solocellist, og har siden udfoldet stor Virksomhed navnlig som Kammermusikspiller, i hvilken Egenskab han har formaact at gøre sig meget fordelagtig gældende ved sin varme klangkønne Tone og sit teknisk overlegne,

stærkt afslebne Spil, ligesom han indtager forskellige Tillidsposter indenfor vore ældre Kammermusikforeninger. 1914 udnævntes han til kgl. Kammermusikus, og 1919 blev han som det kgl. Kapels 1. Cellist efter fremmed Mønstre kgl. Concertmester. — Gift 1897 Augusta Louise Siemsen. G. S.

Litt.: „Ill. Tid.“ ⁸/₁₂ 1912.

Høberg, Georg Valdemar (f. ²⁷/₁₂ 1872), kgl. Kapelmester. F. i Kbh. Forældre: Brænderiejer Peter Petersen H. og Amalie Augusta Lumbye. Opvokset i et Hjem med levende Musiktraditioner kom han tidligt ind som Elev paa Konservatoriet, hvor han 1888—90 med J. D. Bondesen, Niels W. Gade og Vald. Tofte som Lærere studerede Klaver, Komposition og Violin. Efter nogen Vaklen valgte han den sidste

som Hovedinstrument og studerede det senere under Halir i Berlin. Sin Bane begyndte han som Orkestermusiker, og 1897 naaede han ind i det kgl. Kapel, hvor han dog kun blev til 1901, da han til en stærkt optagen pædagogisk Virksomhed i 1900 havde føjet Stillingen som Lærer i Violinspil ved det kgl. Musikkonservatorium, en Stilling han beklædte lige til 1914. Dog dyrkede han længe Kammermusikspillet, ligesom han foretog Koncertrejser f. Eks. til Hamborg (1904) og Stockholm (1905). Jævnside med denne Virksomhed skrev han en Del Musik, der bl. a. i 1899 skaffede ham det Ancker'ske Legat, og hvoraf navnlig bør fremhæves en Del Kammermusik, Sange, Klaverstykker, en Symfoni i Edur, Operaen „Et Bryllup i Katakomberne“ (det Kgl. Teater 1909) samt Musik til Balletten „Paris' Dom“ (Kgl. Teater 1912), men i ganske særlig Grad har H., der i stort Omfang er i Besiddelse af ualmindelige Musikeregenskaber, viet sig Gerningen som Dirigent, idet han 1910—14 ledede Opførelserne i Dansk Koncertforening og sidstnævnte Aar udnævntes til kgl. Kapelmester. I denne Egenskab har han forestaaet Opførelsen af en Række betydningsfulde Sceneværker som „Parsifal“, „Eugen Oegin“, „Rosenkavaleren“, „Salome“ o. fl. a. Siden 1915 er han tillige Overdirigent i Dansk Korforening, ligesom han beklæder mange repræsentative Hverv. H.s Sikkerhed og usædvanlige Karrière har ikke været uden Modsigelse, men hans ukuelige Energi og ubestridelige Dygtighed, der ogsaa anerkendes, hvor han har dirigeret i Udlandet (Tyskland, Norge), har sikret ham en meget fremtrædende Stilling i dansk Musikliv, en Position der faar en særlig Nuance ved, at han gennem Kronprins Frederik har faaet en vis Tilknytning

til Hoffets Musikdyrkelse. — Gift 1899 Gerda Petersen. G. S.

Litt.: „Ill. Tid.“ 14/1 1912 og 15/3 1914; „Politiken“ 12/10 1912, 28/11 1915 og 4/12 1918; „Masken“ 7/12 1913; „Berl. Tid.“ 4/6 1919; G. Lyng: „Dsk. Komponister I 20. Aarh.s Beg.“ 1917; L. Glass I „Musik“ Juli 1920.

Høedt, Frederik Ludvig (13/2 1820—22/3 1885), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Postbud, Marskandiser Christen Olsen H. og Marie Hansen. Blev Student 1836 og studerede en Tid Teologi, men droges snart derfra af filosofiske, æstetiske og dramaturgiske Studier. Økonomisk uafhængig som han var havde han ingen Hast med at komme ind i en Livsstilling; han udsendte nogle lyriske Digte —

Begyndelsen til en litterær Virksomhed, der siden fortsattes, men blev uden større Betydning — og drog 1850 til Paris for at studere moderne fransk Skuespilkunst. Efter Hjemkomsten debuterede han 14/11 1851 som Hamlet, en Skikkelse han gennem Aaringer havde fordybet sig i og som hans Tankeliv siden stadig kredsede om; H.s Hamlet var fremragende Karakterskuespil og tillige en Udfordring til Unaturen, der klæbde ved en svunden Tids tragiske Skuespilkunst og som man trods alt ikke helt havde faaet Bugt med herhjemme; endnu var der Rester af den gamle konventionelle Tillærthed og Deklamationsteknik tilbage. Udadtill vakte hans Debut enorm Opsigt, indadtill kom han straks i et skævt Forhold til Ægteparret Heiberg, Skuepladsens Direktør og dens ubestridte Primadonna, der ikke anerkendte det berettigede i hans Stræben efter Fornyelse. H. følte sig krænknet, og det kom hurtigt til et Brud; i Sept. 1852 var han blevet kgl. Skuespiller, i April 1855 tog han Afsked. Sammen med Michael Wiehe, hvem ogsaa Heibergs Styre havde tvunget bort, sluttede han sig til den Trup, hvormed H. V. Lange (s. d.) i den følgende Sæson gav Forestillinger paa Hofteatret; det blev en Begivenhed i Teaterverdenen, skønt det kun var mindre Opgaver, han og Wiehe her fik Lejlighed til at løse. Da Heiberg afgik ved Teateraarets Udgang, knyttedes H. atter til det Kgl. Teater fra 1/7 1856, men der var nu sket et Omslag i den offentlige Mening; H. udpegedes som et Splittelsens Tegn inden for Skuepladsen, og Publikum gav højlydt sin Uvillie til Kende ved hans Optræden, bl. a. 13/12 1857, da han spillede Paimpol i Scribes Lystspiel „Min Lykkestjerne“. Han var efter denne Aften ikke mere at bevæge til at betræde Scenen; han fritoges for Tjeneste i Marts 1858, men vedblev at fungere som Elev — og siden som

Scenestraktør, ogsaa efter sin Afsked i Juni 1861. 18 Roller paa det Kgl. Teater, 13 paa Hofteatret blev H.s hele Repertoire. Hans Bane som udøvende Skuespiller var kun altfor kort, men hans Instruksion fik til Gengæld Betydning helt ned i moderne Tid. Han var en af de største Begavelses, der har virket inden for dansk Skuespilkunst, han vilde det rette, men opnaaede for lidt; han var en alt for stolt og stejl Natur og savnede Banebryderens Energi og Paagaenhed. Han blev ingen Garrick. D. i Kbh. — Ugift. E. N.

Litt.: J. L. Heiberg: „Pros. Skr.“ VI—VII 1861; Edv. Brandes I „Det 19. Aarh.“ 1875 II og „Dsk. Skuespilkunst“ 1880; Overskou: „d. sk. Skueplads“ VI—VII 1876 og „Af mit Liv og min Tid“ ved R. Nelliendam 1915—16; A. E. Betzold: „Nutiden“ IX 1885 og „Dags-Avtsen“ 10/2 s. A.; Benj. Pedersen I „Da capo“ 1888—89; H. Christensen: „Det kgl. Teater 1852—59“ 1890; H. Bang: „Ti Aar“ 1891; J. Lulise Heiberg: „Et Liv“ III 1892; „Dannebrog“ 19/9 1892; J. W. Sodrings: „Erindringer“ 1894—95; Carl Møller: „Fra Studenterdagene“ 1895; W. Schorn: „Da Voldene stod“ 1895; Charl. Bournonville: „Erindringer“ 1903; S. Gundel I „Det ny Aarh.“ II 2 1905; B. Hennings I „Nationalitet“ 9/2 1920; R. Nelliendam I „Politiken“ 13/2 1920 og „Mich. Wiehe og F. H.“ s. A.; Breve i D. Gade: „N. W. G.“ 1892; „Breve fra og til H. Hertz“ 1895; „Teatret“ VIII 1908—09 og R. Nelliendam: „Breve fra dsk. Skuesp.“ 1912; Nekrologer i „Nutiden“ IX 1885 (af Vilh. Møller), „Dags-Avtsen“ 23/3 s. A. (af samme), „Politiken“ 24/3 s. A. og „Ill. Tid.“ 29/3 s. A.

Høegh-Guldberg, Christian (1/8 1777—31/10 1867), Officer. F. paa Fredensborg. Forældre: Statsminister Ove H.-G. (s. d.) og Lucie Emerence Nørlem. Blev Sekondløjtnant à la suite i Livgarden til Hest 1782, Premierløjtnant i Kavaleriet 1790, Ritmester 1799, Major 1811, deltog med Udmærkelse i Feltoget i Mecklenborg og Holsten 1813 (Slaget ved Sehested), blev Oberstløjtnant 1816, Oberst 1826, Generalmajor 1840 og Kommandør for 1. Kavaleribrigade 1842. Var ved Krigens Udbrud Generalløjtnant og kommanderende General i Nørrejylland og Fyn, men — til Dels paa Grund af hans høje Alder, og til Dels vel, fordi Krigsminister Tscherning ansaa ham for en alt for selvstændig og heftig Karakter til at være ønskelig paa denne Post — blev det ikke ham, der valgtes til at føre den aktive Hær mod Fjenden. Han beholdt sin Generalkommando, og det overdroges ham at organisere „Reservekorps“ paa Grundlag af en frivillig Folkevæbning, men allerede i April s. A. standsedes hans Virksomhed, og 2/5 nedlagde han Kommandoen og stilledes à la suite i Armeen. Afsked 1850. Han var en fuldkommen nobel, uegennyttig og fædrelandssindet Personlighed, en tapper og ridderlig Officer, anset i

Hæren for sin Dygtighed og Iver for Tjenesten, og han har indlagt sig fremragende Fortjeneste af sit særlige Vaaben, Rytteriet. Ved Siden af sine militære Interesser dyrkede han ogsaa Literaturen og har bl. a. skrevet „Sangfuglen eller Dannerhistoriens Skytsaand“ (1817), et Forsvar for sin Faders Minde: „Et Par Ord om O. H.-G.“ og „Nok et Par Ord“ (1841), adskillige Bidrag (navnlig kavaleristiske og historiske) til „Magazin for militær Videnskabelighed“, en Piece „Kavaleriemancipation“ (1854) o. s. v. D. i Kbh. — Gift 1802 Anna Dorotea v. Munthe af Morgenstjerne, d. 1866.

K. C. R.

Litt.: „Østs Arkiv“ II 1824; „Adelsaarbogen“ 1915, S. 329; H. Munthe: „Familien Munthe“ 1871 og „Efterretn. om Familien Munthe“ 1883—88; C. C. Krogh: „Medd. om den kgl. Livgarde til Hest“ 1886; Busky-Neergaard: „Histor. Beretn. om 5. Dragonreg.“ 1879; Breve i „Udv. af Breve til P. Hjort“ 1867, „Breve til og fra C. C. Rafn“ 1869 og „Breve til H. C. Andersen“ 1877.

Høegh-Guldberg, Frederik (20/3 1771—21/9 1852), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Statsminister Ove H.-G. (s. d.) og Lucie Emence Nørlem. Blev Student 1790 og 1797 Lektor i dansk Sprog ved Blaagaard Seminarium, var senere Lærer for Prinsesse Caroline og opholdt sig ved Hoffet i Kiel, til han 1810 fra- traadte sin Plads. 1813 blev han Lærer i Dansk ved Artillerikadetinsti- tuttet og senere ved den

militære Højskole. Han tog sig faderlig af den ganske unge H. C. Andersen og mindes ogsaa varmt i „Mit Livs Eventyr“. H.-G. har virket som en meget produktiv pædagogisk Forfatter, som Oversætter og selvstændig Digter. Han har skrevet „Grundtræk til en Skildring af det danske Undervisningsvæsens Begyndelse, Fremgang og Tilvækst“ (1800—01) og bearbejdet en af den filantropiske Pædagog Salzmans Lærebøger som „Peder Jensens ABC og Læsebog“ (1798). Han skrev pædagogiske Bøger for Almuen og Afhandlingerne om dansk Sprog, hvoraf „Dannersprogets Retskrivning og Toneklang“ er den mest kendte, fordi dens Patos udæskede Heibergs Ironi i „Julespøg og Nytaarsløjer“. Mere fortjenstfulde for deres Tid var H.-G.s Oversættelser af Martial, Tibull, Terents og Plautus (1801—14). Hans egne Digte kom 1803 og 1815 og fremviste 18. Aarh.s typiske Genrer: Oratorie (Skabelsen), Idyl, Elegi (Assistentkirkegaarden), Drikkevise, Satire. De er hyppigt sentimentale af Tone, almene og vage i Udtryk. Ogsaa hans Skuespil og Syngestykker („Lise og Peter“, „Aftenen“) i Thaarpusk Aand og Stil mangler Saft og Kraft. D. i Kbh. — Gift 1797 Marie Cathrine Bilsted, d. 1849.

G. C.

Litt.: Lengnick: Bilsted; Rahbek: „Erindringer“ V 1829; Host: „Erindringer“ 1835; Jensen: „Efterretn. om det. blaagaard-jonstrup'ske Seminarium“ 1841; Steffens: „Was ich erlebte“ V 1842; P. L. Møller: „Krit. Skitser“ II 1847; H. C. Andersen: „Mit Livs Eventyr“ 1855; A. Petersen: „Den jonstrup'ske Stat“ 1884; Breve i „Nogle Blade af J. P. Mynsters Liv og Tid“ 1875, „Mindebog om Oehlenschläger“ 1879 og „Breve fra og til Chr. Winther“ 1880.

Høegh-Guldberg, Ove (1/9 1731—7/2 1808), Statsmand, Forfatter. F. i Horsens. Forældre: Købmand, senere Bedemand Jørgen

Høegh og Dortehe Ovesdatter Guldberg. Han opdroges i et meget fattigt Hjem og kom ved en Morbroders Hjelpe til at studere, blev 1749 Student, 1754 teologisk Kandidat, vakte derefter Opmærksomhed som Videnskabsmand og var 1761—64 Professor i Veltalenhed i Sorø.

Hans Forfatterskab var hovedsagelig teologisk og historisk. Som Teolog (f. Eks. i „Den naturlige Teologi“ 1765) vil han vise „det faste Baand, som er imellem den sunde Fornuft og den hellige Skrifts Lærdomme“. Hans historiske og i det hele hans videnskabelige Hovedværk er „Verdens Historie“ (i 3 Bd. 1768—1772), der dog ikke naar længere end til den peloponnesiske Krigs Slutning; det viser megen Fremstillingsevne og en fast bibelsk Retroenhed. Under Trykkefriheden deltog han i den litterære Drøftelse af de offentlige Forhold, som han snart skulde faa den overvejende Indflydelse paa. — 1764 var han blevet Lærer for Arveprins Frederik, og 1771 blev han hans Kabinetsekretær. Nær knyttet baade til Arveprins og Juliane Marie deltog han i Sammensværgelsen, der 17/1 1772 styrtede Struensee. Trods Forordn. 13/2 s. A. fulgte nu praktisk talt et nyt Kabinetssystem, hvis Hovedmand blev H.-G., der gennem det meste af „den guldbergske Tid“ kun indtog en ren Hofstilling. 1774 blev han Kongens Gehejmekabinetsekretær, 1776 Stats- og Gehejmekabinetsekretær, adledes 1777, fik 1780 Titel af Gehejmeraad og Statsminister, men blev først virkelig Statsminister og Medlem af Statsrådet 9/4 1784, kun 8 Dage før sit Fald. Afgjort Modstander af H.-G.s Kabinetssystem var A. P. Bernstorff, Udenrigsminister fra 1773 til 1780, da H.-G. fik ham afskediget og derigennem styrkede sin egen Magt. — Et nationalt Fremskridt var Danmarkheden i H.-G.s Styre (Dansk som Kommandosprog i Hæren og som Fag i de lærde Skoler, Indfødsretsloven 1775). Iøvrig var hans Politikk meget konservativ og gik i Retning af Formynderskab og Statsindgreb paa alle sociale og økonomiske Omraader. Noget almindeligt Brud med Struensees Reformlovgivning fandt ikke

Sted, men vel Reaktion paa flere Felter. Hoveriloven 1773 var et afgjort Tilbage-skrift; H.-G. mente, som andre Konservative paa hans Tid, at Bonden kun kunde drives til sin haarde Dont ved Tvang, afviste derfor al Tale om Frihed fra „Teoretici“ og „Poeter“, da „Bondestandens Aag ikke kan afkastes, uden at Staten i alle sine Grundvolde skal bæve“. — I sit hele politiske Livssyn var H.-G. „en Frembringning af Tidsaanden fra 1660“; han nærede en dyb Tro paa det enevældige Kongedømme og en næsten tilbedende Ærefrygt for kongelige Personer. Om en Kronprinsesses Nedkomst skyede han ikke at bruge Udtryk som „den høje Frugtsommelighed“ og „det høje Foster“. Arveprinsen og Juliane Marie var for ham „Herskaber“, hvem Magten under Christian VII's Sindssygdømme ene tilkom, og Kabinetetsordrer fandt han nødvendige for at opretholde Suverænitets Princip. Stejl og ensidig i sin Doktrinærisme, afvisende overfor alle Krav om mere Frihed, havde han den bornerte Mands Selvsikkerhed og kendte netop ikke sin egen Begrænsning. Oppositionen med ham samledes til sidst om den unge Kronprins Frederik og fik Held til at styrte ham ved Regeringsforandringen ^{14/1} 1784. Derefter maatte han finde sig i at leve som Stiftamtmand i Aarhus og viste i denne Stilling Loyalitet mod den nye Regering. Han var en Mand med mange gode personlige Egenskaber, jævn og fordringsløs i Optræden og trods al Selvsikkerhed ikke uden en vis Beskedenhed. Han, der saa stærkt betonede „Staten“ og ikke gerne indrømmede den enkelte Mand eller Stand nogen selvfølgelig Ret, har taget sig selv med i den smukke Lignelse om Staten, der er det blivende, medens alle andre er Trækfugle. D. paa Hald. — Gift 1) ca. 1760 Cathrine Marie Nørlem, d. 1763. 2) 1769 Lucie Emerence Nørlem, d. 1807.

H. Js.

Litt.: J. K. Høst i „Politik og Historie“ I 1820; Østs Arkiv II 1824 og VII 1827; Østs Minerva I—II 1837; Chr. H.-G.: „Et Par Ord om O. H.-G.“ 1841 og „Nok et Par Ord om H.-G.“ 1841; C. Paludan-Müller: „Bemærkninger i Anl. af C. Prougs Art. i „Fædrelandet“ om O. H.-G. som Statsmand“ 1841; J. L. A. Kolderup-Rosenvinge: „Sendschreiben an F. C. Schlosser“ 1843; Giesing: „Struensee og Guldberg“ 1849; Schlern: „Hist. Studier“ I 1856 og i „Hist. Tidsskr.“ III 5 1866—67 og VI 1 1888; Rønning: „Rationalismens Tidsalder“ 1886—99; E. Holm: „Kampen om Landboreformerne“ 1888, i „Hist. Tidsskr.“ VII 2 1900 og 5 1904 samt „Danm.-Norges Hist. 1720—1814“ V—VI 1906—09; L. Koch i „Hist. Tidsskr.“ VI 4 1892—94 og „Oplysningstiden i den dsk. Kirke“ I 1914; A. D. Jørgensen: „Hist. Afdel.“ III 1898; A. Friis: „A. P. Bernstorff og Ove H.-G.“ 1899 og „Bernstorff'ske Pap.“ III 1913; Wieth-Knudsen i „Tilskueren“ 1906; Fridericia i „Det ny Aarh.“ IV 1 1906—07; Breve i „Politik og Hist.“ II 1820, „Hist. Tidsskr.“ I 4 1843 og IV 1 1869—70, Horsens Skoles Progr. 1844, „Geneal. og biogr. Arkiv“ Nr. 8 1849 og „Personalh. Tidsskr.“ V 1884; Nekrologer i „Maan. f. Teol.“ 1808 (af L. N. Fallesen) og „Kbh.ske lærde Efterretn.“ 1808.

Høegh Hansen, Ove (^{15/4} 1832—^{14/1} 1910), Landskabsgartner. F. i Roskilde. Forældre: Stiftsskriver Christian Hansen og Vilhelmine Christine Voigt. Kom 1846 i Lære hos Handelsgartner F. J. Koch. Videre Uddannelse nød han i Botanisk Have, Ledreborg og i Rosenborg Have; uddannede sig ogsaa paa Kunstakademiet. 1852 tog han Gartnereksamen fra Rosenborg. Efter i et Par Aar at have været Medhjælper hos Handelsgartner F. Wendt i Roskilde rejste han til Udlandet, hvor han særlig (1854—56) opholdt sig i England. Efter sin Hjemkomst paabegyndte han en Virksomhed som Anlæggsgartner, der snart blev meget omfattende, ved at flere større Arbejder baade i Hjemlandet og i Sverige blev ham overdragne. Blandt hans større Arbejder kan nævnes Forlystelsesanlægget Alhambra, Haverne ved Hvedholm og Spanager, forskellige offentlige Anlæg i vore Provinsbyer og Kungsparken i Malmø. 1873 blev H. H. kommunal Gartner i Kbh., og 1888 besørgede han Planlæggelsen og Udførelsen af Haveanlæggene ved den store nordiske Udstilling sst. Sine Arbejder udførte han stedse med stor Dygtighed og med levende Interesse og Kærlighed til sit Fag. Ved sin Virksomhed som Kommune-gartner har han formaet at sætte sit Præg paa Byen og udvikle dens Parkvæsen. D. i Kbh. — Gift 1859 Karen Dorothea Andersen, d. 1907. A. L.

Litt.: Bruun og Lange: „Danm. Havebrug“ 1920; Nekrolog i „Gartner Tid.“ ^{3/2} 1910.

Høffding, Aage (f. ^{11/12} 1867), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Victor H. (s. d.) og Hustru. Fik sin første Handelsuddannelse i Firmaet C. & I. Schou, Holstebro, og i Faderens Forretning, var derefter nogle Aar i Udlandet — Königsberg og le Havre — og blev 1898 Medindehaver af Firmaet N. F. H., hvis Eneindehaver han er fra 1910. H. har som Chef for det gamle, ansete Firma forstaaet at hævde dettes gode Handelstraditioner, og ogsaa udenfor Firmaet har han i flere Tillidshverv været Faderen en værdig Efterfølger. Han er bl. a. Medlem af Børsens Voldgiftsudvalg for Frøhandelen og for Jern- og Metalbranchen; han er Repræsentant i de to gamle Brandforsikrings-selskaber, det kgl. oktr. alm. Brandassurance-Kompagni og Kbh.s Brandforsikring og er desuden Medlem af Bestyrelserne for

et Par yngre Forsikringsselskaber og for et Dampskibsselskab. Han sidder i Revisor-eksamenskommissionen, er handelskyndigt Medlem af Sø- og Handelsretten og Medlem af det grønlandske Udvalg til Undersøgelse af Handelens Drift og Virkemaade. Endelig kan nævnes, at han er Medlem af Kbh.s radikale Venstreforenings Hovedbestyrelse. — Gift 1892 Ada Elise Bruun. C. T.
Litt.: Slægt se Lengnick: Gjellerup; „Politiken“ 11/12 1917.

Høffding, Harald (f. 11/3 1843), Filosof. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Niels Frederik H. og Marittha Christine Erasmie Gjellerup.

Blev Student 1861, Cand. theol. 1865, virkede siden som Lærer i Kbh. Læsningen af S. Kierkegaards Skrifter havde aabnet hans Blik for Modsætningen mellem den oprindelige Kristendom og den moderne Teologi, og idet han brød med denne og vendte sig til Filosofien,

fandt han i den Maade, hvorpaa R. Nielsen løste Spørgsmaalet om Tro og Viden ved at bringe Kierkegaards Sætning „Subjektiviteten er Sandheden“ i Harmoni med Videnskabens Objektivitet, Midlet til at forene Kristendom og Videnskab, Ideal og Virkelighed paa Humanitetens Grund. I Kierkegaards Betoning af Inderligheden fandt han Tilknynning mellem Liv og Tænkning, og saaledes var hans Filosofi fra første Færd anlagt som Personlighedsfilosofi. I Stridsskriftet „Teologi og Videnskab“ (1866) tog han Nielsens Parti, erhvervede 1868 Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Determinismestriden, blev Dr. phil. ved „Den antike Opfattelse af Menneskets Vilje“ (1870) og begyndte saa at orientere sig historisk overfor Samtidens Tænkning. Han skrev en Afhandling om Comte og to Bøger om „Filosofien i Tyskland efter Hegel“ (1872) og „Den engelske Filosofi i vor Tid“ (1874), gennem hvilke han førtes over mod Empirisme og Positivism. Dels slutter han sig til Reaktionen mod Hegel i Kravet om at give Erfaringen og Virkeligheden deres Ret og i den dermed sammenhængende Bevægelse tilbage til Kant; dels bekæmper han den absolutte Empirisme og finder omsider i Spencers Udviklingsbegreb den Grundtanke, som tilfredsstillende baade Tankens og Erfaringens Krav ved at muliggøre en kritisk begrundet Helhedsanskuelse af Tilværelsen. Fra nu af udvikler han sin Filosofi videre som en storstilet Enheds-lære, der skal optage den samlede Erfaringsvidenskab i sig uden nogen Sinde at give Erfaringen en dogmatisk Afslutning, men paa idealistisk Grundlag, idet den sidste Begrundelse baade af Erkendelse og

Vurdering søges indenfor den menneskelige Natur. Hermed er ikke blot Teologien, men ogsaa Kristendommen opgivet, og det dogmatiske Synspunkt viger for det kritiske, psykologiske og historiske. Den centrale Bestræbelse bliver at hævede Tankens Betydning som selvstændigt Virkelighedsselement, og Kants Tanke, at Erkendelsen betinges ved Bevidsthedens Natur, bliver Grundvolden for en i alle Enkeltheder paa Erfaring hvilende Tankebygning. Ogsaa al moralsk Vurdering føres tilbage til Principper, som har deres sidste Begrundelse i den menneskelige Natur, og al Religion ses som Udtryk for en Tro paa Værdiernes Bestaaen i Tilværelsen. — En lille Bog „Om Grundlaget for den humane Etik“ (1876) rejste først Kravet om en Moral uden religiøs Begrundelse, og i „Spinozas Liv og Lære“ (1877) hyldede han Monismens store Dogmatiker. 1880 blev H. Docent, 1883 Professor i Filosofi ved Universitetet, og omtrent ved den Tid laa Omridsene af hans Filosofi afklarede for ham, saa at han kunde skride til Gennemarbejdelsen i det enkelte i en Række Hovedværker: „Psykologi i Omrids paa Grundlag af Erfaring“ (1882), „Etik. En Fremstilling af de etiske Principper og deres Anvendelse paa de vigtigste Livsforhold“ (1887), „Religionsfilosofi“ (1901) og „Den menneskelige Tanke, dens Former og dens Opgaver“ (1910). Hertil knyttede sig foruden en lille „Formel Logik“ (1889) tre Bind „Mindre Arbejder“ (1899—1913) og talrige Afhandlinger om psykologiske og filosofiske Emner (bl. a. „Den store Humor“ 1916). H.s egen Udvikling gik Haand i Haand med et utrætteligt historisk Studium af Oldtidens og den nyere og nyeste Tids Filosofi. Heraf fremgik „Den nyere Filosofis Historie“ I—II (1894—95) og en Mængde Monografier, over Kierkegaard (1892), Kants Udviklingsgang (1893), Moderne Filosofer (1904), Danske Filosofer (1909), Bergson (1914), Spinozas Etik (1918), Platos „Parmenides“ (1920) samt „Ledende Tanker i det 19. Aarh.“ (1920). Gennem sit historiske og kritiske Arbejde har han tilført dansk filosofisk Litteratur en mere omfattende Viden end nogen anden dansk Filosof. Sammen med G. Brandes stod han allerede i 1870'erne som Banebryder for en ny Tids Tænkemaade, og det store Flertal af den studerende Ungdom modtog hos ham den første Indvielse i Samtidens videnskabelige Grundtanker. Hans stadige Vekselvirkning med andre Tænkere Arbejde har ofte paa draget ham Beskyldningen for Eklekticisme og Mangel paa Originalitet, men han har næppe modtaget noget fra andre, uden at Spiren til det laa forud hos ham selv. Derfor bærer hans Udvikling lige fra hans første Bog Præget af en sjælden Kontinuitet, forbundet med en Elasticitet, som har ladet ham forvandle sig fra dogmatisk Teolog til

en moderne Tænkter med fri Horisont, uden noget Øjeblik at blive Skeptiker overfor Livet og dets Værdier. 1915 tog han Afsked som Professor og lever nu i Kbh. i Æresboligen paa Carlsberg, fortsættende sit Tankarbejde. Han var Formand for Universitetskommissionen af 1912 og var 1917—21 Formand for det danske „Røde Kors“. — Gift 1870 Emmarenzia Lucie Pape, d. 1877. J. C. K.

Litt.: Slægt se Aage H.; Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1870; Tilbageblik i „Forord og Efterskrift til min Religionsfilosofi“ i „Mindre Arbejder“ II 1905, „Gads dsk. Mag.“ 1908—09 og Febr. 1921 og „Tilskueren“ 1913; „Politiken“ ³/₈ 1890 (om Striden med G. Brandes); A. Vannérus i „Ord och Bild“ III 1894; V. Vedel i „Ill. Tid.“ ¹⁰/₁₁ 1895; Ejnar Hansen i „Nord. Univ. Tidsskr.“ III 1902; G. Brandes i „Saml. Skr.“ XIII (fra 1894—95) og XV (fra 1903) 1903—05; „Hver 8. Dag“ ²⁹/₈ 1903; N. Møller i „Ill. Tid.“ ⁸/₈ 1903; Oscar Hansen i „Politiken“ ¹¹/₈ 1903 og „Ill. Tid.“ ³⁰/₈ 1903; G. Saxild i „Tilskueren“ 1903; C. N. Starcke sst. 1903; Johs. Jørgensen: „Essays“ 1906 og „Guds Kværn“ 1919; „Literary Times“ Aug. 1906 (om Religionsfilosofen); Alfr. Ipsen: „Litterære Portrætter“ 1906; J. C. Kall i „Dannebrog“ ¹/₉ 1908; Anton Thomsen i „Tilskueren“ 1908 og „Politiken“ ¹¹/₈ 1913; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; E. Rindom i „Ill. Tid.“ ³⁰/₄ 1911, „H. H.“ 1913, „Bogens Verden“ 1918 og „Samtaler med H.“ 1918; Børgrav-Jensen i „For Kirke og Kultur“ 1913; Vilh. Madсен i „Vor Fremtid“ VI 1913; I. Falbe-Hansen i „Tilskueren“ 1913; G. Schott: „H. H. als Religionsphilosoph“ 1913; F. Tønnesen i „Tilskueren“ 1913; „Ill. Tid.“ ⁹/₈ 1913; V. Kuhr i „Vor Ungdom“ 1913; „København“ ¹¹/₈ 1913; Troels-Lund, Chr. Collin, Ellen Key o. fl. i „Berl. Tid.“ ¹⁰/₂ 1913; „Studium“ II 1915, Nr. 1 og 15; „Berl. Tid.“ ¹³/₁₆ ¹⁵/₈ 1915; „Ill. Tid.“ ²³/₈ 1915; Herdis Krarup i „Tilskueren“ Juni 1917; „Berl. Tid.“ ¹²/₈ 1917 (om Psykologien); F. Brandt i „Politiken“ ¹¹/₈ 1918; A. Th. J. i „Berl. Tid.“ ¹⁰/₈ 1918; „Tidsskr. f. d. røde Kors“ IV 1918; Edv. Lehmann i „Gads dsk. Mag.“ XII 1918, Leopold: „Tres Talenter“ 1918; Aall: „Filosofien i Norden“ 1919; J. de la Harpe: „La religion comme conservation de la valeur“ 1920.

Høffding, Otto Frederik (¹²/₁ 1847—²²/₈ 1914), Landmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Niels Frederik H. og Martha Christine Erasmie Gjellerup. Kom efter en god Skoleuddannelse til praktisk Landbrug, derefter til Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugs-eksamen 1869; han foretog nu en længere Studierejse i England, Skotland og Frankrig. 1874 forpagtede han Strandegaard i Præstø Amt og

vandt hurtig Omdømme som en dygtig Praktiker; ved sine gode Kundskaber, sunde Omdømme og besindige Optræden skaffede han sig tidlig en Position og kom til at deltage i forskellig offentlig Virksomhed, bl. a. var han et skattet Medlem af Præstø Amtsraad; som Næstformand i Præstø Amts Landboforening virkede han bl. a. for Husmandsagen, for hvilken han nærrede en levende Interesse; herom vidnede ikke alene de for-

trinlige Foredrag, han holdt paa de sjællandske Landbodelegeretmøder, men ogsaa det solide og grundige Arbejde han viede Sagen. Fra Efteraaret 1907 til sin Død var H. Formand for de samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift; han ledede Forhandlingerne med Dygtighed, Værdighed og Besindighed, og som den gode Taler fandt han altid de Ord, som Situationen krævede. D. i Kbh. — Gift 1876 Mathilde Elise Valentiner.

A. C.
Litt.: Slægt se Aage H.; „Aftenposten“ ⁴/₁₀ 1904; „Ill. Tid.“ ⁹/₁₂ 1907; Nekrolog i „Ugeskr. f. Landm.“ 1910, S. 239.

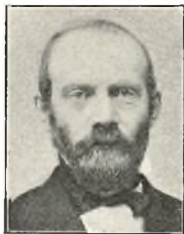
Høffding, Paul Victor (⁵/₆ 1836—²⁴/₆ 1910), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Niels Frederik H. og Martha Christine Erasmie Gjellerup. Gik til Konfirmationen i Skole i Efterslægtnes Skole og kom saa i Lære i Faderens Forretning. Efter Lærearenes Udløb søgte han videre Uddannelse i Stettin, og hjemvendt herfra indtraadte han i Faderens Firma N. F. H., hvor han først blev Prokurist, senere Medindehaver og fra Faderens Død 1884 Eneindehaver. Firmaet, der var grundlagt 1832 som en beskeden Detailforretning i Hørkram, havde allerede, da H. traadte ind i det, udviklet sig til en betydelig en-gros Forretning, og ved H.s store Arbejdskraft og Dygtighed arbejdedes det i Aarenes Løb yderligere op, saa at det blev en af vore allerbetydeligste Forretninger indenfor Frø- og Jernbranchen. H. var som Købmand af den gode gamle solide Type uden Spekulationstendenser, men dog med et klart Blik for den moderne Udvikling indenfor Handelen. Ved sin fornemt retsindige Tænkemaade, sin hjertelige Elskværdighed og sin hele tillidvækkende Fremtræden vandt han sig Venner overalt. I Aarenes Løb blev der lagt stærkt Beslag paa hans Kræfter ogsaa udenfor hans egen Forretning. Han var i mange Aar Medlem af „Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation“, af Grosserersocietetets Komité, af Sø- og Handelsretten, af Nationalbankens Repræsentantskab osv. Han var den danske Handelsstands Repræsentant som Medlem af den nordiske Civillovskommission og udførte som saadan et stort og interesseret Arbejde, og han var Medlem af Kommissionen for en Omordning af Udenrigsministeriet og Danmarks Repræsentation i Udlandet samt sad i Bestyrelsen for den danske Afdeling af Nordisk Forening til økonomisk Samarbejde. Glemmes maa det heller ikke, at han var Medstifter af og Medlem af Bestyrelsen for det østasiatiske Kompagni. D. i Frederiksdal. — Gift 1861 Elisabeth Susanne Kastrop, d. 1907. C. T.

Litt.: Slægt se Aage H.; „Politiken“ ¹⁴/₉ 1899; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ²⁴/₈ 1910, „Politiken“ ²⁵/₆ s. A. og „Ill. Tid.“ ³/₇ s. A.

Høgsbro, Sofus Magdalous (¹⁸/₇ 1822—¹⁵/₁ 1902), Politiker. F. i Rødding. Forældre: Amtsprøbst Hans Høxbroe og Christine Arntzen. Blev Student

1839, paavirkedes i Kbh. af Grundtvig og deltog i det politisk-skandinaviske Studenterliv. 1848 blev han Cand. theol. og valgtes 1850 af Flor til Leder for den nyoprettede Højskole i Rødding. Han virkede her til 1862 med stor baade pædagogisk og praktisk Dygtighed og fik megen Betydning for Danskheden i Sønderjylland ved at skabe den Førere. 1858 valgtes han til Folketinget for Bredebro, og da denne Kreds mistedes 1864, valgtes han 1865 i Svendborg og fra 1866 til sin Død i Sønderbroby. I henved et halvt Aarhundrede var han en af Venstres Førere i Tinget, om end hans Hovedbetydning snarest laa i hans Udgivelse af „Dansk Folke-tidende“ 1865—83, Tidens bedste demokratiske Oplysningsblad. Han gik straks med Bondevenerne og støttede J. A. Hansen mod Tscherning, vilde 1866 kun Forlig mod at binde Landstinget og stemte mod den reviderede Grundlov, hvorefter han blev en af det nationale Venstres Ledere. 1869 medvirkede han til Sprængningen af Alliancen mellem de smaa og store Bønder, gik 1870 ind i det forenede Venstre og stod her paa den moderate Fløjs Yderpunkter. Han var altid stemt for lempelige Midler og stod som Regel paa Forligspolitikens Side, men principfast Partimand, som han inderst inde var, sprang han ofte fra i det afgørende Øjeblik, naar det opnaaede syntes for ringe. 1887 blev han Folketingets Formand og beholdt Stillingen til Okt. 1901 med en kort Afbrydelse 1894—95. Han fulgte Bojsen paa Vejen mod Forliget 1890—94, men skilte sig ud 1894 og indtraadte i Venstrereformpartiet, hvis Formand han var 1895—97. H. var en fremragende Taktiker, der holdt sig tilbage, men støbte andre mange Kugler. Saglig var hans Hovedinteresser Kirke- og Skolesager og Valgkredsordningen. Han virkede i 60'erne og 70'erne med delvist Held for Menighedsfrihed, var 1868—70 Medlem af Kirkekommissionen og stod 1901 til venstre for J. C. Christensen i Menighedsraadssagen. 1887 og 1891 fremsatte han Forslag om Valgkredsfordeling, og hans tidligere Partis Forlig med Regeringen i dette Spørgsmaal 1894—95 kaldte ham frem til en heftig Kamp mod „Grundlovsbrudet“. H. var udpræget Realpolitiker, men Maalene for hans Politik laa lige saa meget i aandelige som parlamentariske Horisonter; han var Landbo,

Højskolemand og Bondeætling og blev altid (modsat Svigersønnen Har. Holm) Kbh. fjern; han vilde skabe et samlet Venstre i grundtvigsk Aand, skønt han selv næppe var egentlig Grundtvigianer. Beskeden, konsekvent og uegennyttig som han var, fik han, dels som typisk Landbo, dels som den stilfærdige Taktiker, et ufortjent Ry for Uærlighed. Men han manglede ubestridelig baade Kampferenss Haardhed og den overlegne Fredstifters Resignation, og indenfor Venstres gode Mænd blev han ved sin Tørhed og Forsigtighed mindre populær, end han ved sin Personlighed fortjente. D. i Kbh. — Gift 1852 Amalie Gabrielle Jürgensen, d. 1893. P. E.

Litt.: Slægt i V. Milthers: „S. H.s Slægt“ 1909; Erindringer i „Mit Forhold til Grundtvig, Tscherning og Monrad“ 1902; Zodiacus I „Nær og Fjern“ ²¹/₁₀ 1877; „Af J. A. Hansens efterl. Papirer“ 1878—79; H. Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; „Højskolebl.“ 1890 Nr. 24 ff. og ²¹/₂ 1902; V. Birkedal: „Personl. Oplevelser“ III 1891; „Sorø Amtstid.“ ¹⁶/₁₈/₇ 1892; Neergaard: „Under Junigrundloven“ II 1916; H. Rosendal: „Rødding Højskole“ 1894; „Dannebrog“ ¹⁵/₁₂ 1894 og ³/₂ 1902; Jørgen Nielsen i „Den dsk. Højskole“ II 1902; E. Henriksen i „Dsk. Tidsskr.“ 1906 og „Mændene fra Forfatningskampen“ I 1913; J. Appel i „Højskolebl.“ ²⁰/₅ 1910; Nekrologer i Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03 (af E. Elberling), „Ill. Tid.“ ²⁰/₁ 1902 (af N. Neergaard), „Sprogforen. Alm.“ 1903, „Sorø Amtstid.“ ¹⁰/₁ og ²⁰/₁ 1902, „Fyns Tid.“ ¹⁶/₁₈/₁ og ²²/₁ s. A., „Politiken“ ¹⁵/₁ s. A. (af N. B.) og „Dannebrog“ ¹⁰/₁ s. A.

Høgsbro, Svend (⁴/₈ 1855—⁵/₅ 1910), Politiker. F. paa Rødding Højskole. Forældre: Folketingsmand Sofus H. (s.d.) og Hustru. Undervistes i Grundtvigs Hus og blev Student 1872, Cand. juris 1878, Overretssagfører i Kbh. 1881, Højesterets-sagfører 1889. Grundtvigsk og politisk vakt deltog han fra Ungdommen i filantropisk og kulturelt Arbejde af forskellig Art, var 1882 Medstifter af Studenter-samfundet, 1883 af Den liberale Vælgerforening, 1878 af Højskoleforeningen og 1890 af Kbh.s Valgmenighed. En af hans Hovedinteresser var Kvindesagen, og han var 1884—1900 Bestyrelsesmedlem i Dansk Kvindesamfund. 1892 kom han ind i Bestyrelsen for Fællesforeningen for Danm. Brugsforeninger og var 1898—1908 Sekretær i Andelsudvalget. 1884—95 var han Stenograf i Rigsdagen og førtes af Tradition naturlig ind i Politik, søgte 1887, 1890 og 1892 Valg til Folketinget i Storehedinge og valgtes der 1895, 1898, 1901, 1903 og 1906. Han tilhørte Venstrereformpartiet, gav sig navnlig af med Rets-, Kirke- og Kulturspørgsmaal, deltog saaledes i Forhandlingerne omborgerligt Ægteskab 1896, Prostitutionsens Ophævelse 1898 og gifte Kvinders formueretlige Stilling 1899 og var 1902—03

den ene af Venstres Ordførere i Retsreformen. Jan. 1905 indtraadte han som Trafikminister under J. C. Christensen, gennemførte bl. a. Loven om Kristiansborg 1906, Rigsarkivet 1908 og Jernbanelønningsloven s. A., men evnede ikke at præge Administrationen i højere Grad. Bedre kom han til sin Ret som Justitsminister efter Alberti Juli 1908—Okt. 1909; Retsreformen fornyedes for at fremtræde under hans Navn. 1909 fulgte han Neergaard i Forsvarsspørgsmaalet og faldt derfor i sin Kreds Maj s. A. Ved Valget 1910 skulde han have været opstillet paa Mors. Modsat sin Fader var H. ligefrem og uden taktisk Evne. Hans sikre Retssans, gode Hjerte og ærlige Arbejdsomhed gjorde ham afholdt og anset; som Politiker manglede han de fleste Betingelser for at blive Fører. D. i Kbh. — Gift 1881 Louise Raunsoe. P. E.

Litt.: Slægt se Sofus H.; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; Nekrologer i „Østsjæll. Folkebl.“ $\frac{7}{5}$ og $\frac{12}{5}$ 1910, „Dsk. Jernbanebl.“ $\frac{16}{5}$ s. A., „Politiken“ $\frac{6}{5}$ s. A., „Sorø Amtstid.“ $\frac{6}{5}$ s. A., „Ill. Tid.“ $\frac{14}{5}$ s. A., „Højskolebl.“ $\frac{20}{5}$ s. A. (af Jac. Appel), „Ord og Billeder“ Juni 1910 og „Andelsudvalgets Aar-bog“ s. A. (af Fred. Neergaard).

Højbjerg, Carl Peter (f. $\frac{12}{6}$ 1873), Præst, Højskoleforstander. F. i Idom ved Holstebro. Forældre: Skolelærer Iver Hansen H. og Hansine Elisabeth Siersted. Blev Student 1892, Cand. theol. 1898. Blandt Danske i Nordamerika har han haft sin længste og betydeligste Virksomhed. 1904—07 var han Lærer ved Kirke- og Lærerskolen Grand View College, Des Moines, og fra 1907—12 Forstander for Nysted

Folkehøjskole i Nebraska og tillige Præst for den danske Menighed der. Et Par Aar, 1912—14, var han derefter Sognepræst i Stiftsbjergby ved Mørkøv, men da han igen fik Opfordring til at drage til sine Landsmænd i de forenede Stater, brød han op og er fra 1915 Forstander for Skolen i Des Moines og indtager en ledende Stilling blandt Danske i Nordamerika i Arbejdet for at bevare dansk Sprog, Skole- og Kirkeliv. — Gift 1903 Hilda Giede Bøving. F. N.

Litt.: „Højskolebl.“ 1916, Nr. 52.

Højmark, Kristian (f. $\frac{7}{9}$ 1832), Politiker. F. i Bredballe ved Vejle. Forældre: Skolelærer Jens Kristensen H. og Maren Arentzen. Tog Eksamen fra Jelling 1851 og var Lærer i Trust og Vol ved Silkeborg 1853—61, i Stavstrup ved Aarhus 1861—92. Han sluttede sig til den grundtvigske Retning og tog Del i sin Egnns politiske og aandelige Røre, var 1866 en af Stifterne af Testrup Folkehøjskole og bekæmpede ivrig Lars Bjørnbak. Han stillede sig til Folketinget 1869 i Esbjerg, 1872 og 1874 i Randers og 1873 i

Mariager og valgtes 1876 i Otterup, hvor han siden genvalgtes, til han 1895 trak sig til tilbage, ofte med smaa Majoriteter i denne Kampkreds. Han tilhørte det moderate Venstre og var en af dettes mere ansætte Medlemmer; deltog bl. a. i Arbejdet for Hærloven 1880 og Fiskeriloven 1888. 1882 var han Medstifter af „Aarhus Folkeblad“. 1895 blev han Klasselotterikollektor i Kbh. — Gift 1864 Kathinka Teilmann, d. 1921. P. E.

Litt.: Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; „Lærerne og Samfundet“ i 1913; Kr. Tårup: „Testrup Folkehøjskole 1866—1916“ 1916, S. 57.

Hønce, Heinrich ($\frac{28}{7}$ 1834— $\frac{21}{6}$ 1898), Telegrafdirektør. F. i Flensborg. Forældre: Bager, Møller Claus H. og Elisabeth Andreassen. Gik i Latinskolen i Flensborg og senere i Mariboos Skole i Kbh. 1853 optoges han paa den militære Højskole, men forlod snart denne for at studere ved Polyteknisk Læreanstalt. 1855 vendte han tilbage og blev Sekondløjtnant 1859. Han var derefter beskæftiget ved forskellige

Ingeniørarbejder, saaledes 1860 ved Jernbaneprojekteringer i Jylland og paa Fyn, 1861 ved Befæstningsanlæg paa Dannevirkestillingsens høje Fløj og 1863 ved Kontrollen med de jysk-fynske Jernbaneanlæg. I Slutningen af 1863 overgik han til Ingeniørtropperne i Sønderborg, og 1864 deltog han i Forsvaret af Dybbølstillingen. 1865 blev han Premierløjtnant og 1870 Kaptajn. 1871 blev han Chef for Telegrafkompagniet og 1874 Stabschef ved Ingeniørkompet. 1877 afløste han Peter Faber som Telegrafdirektør. Denne Stilling beklædte han indtil 1897. H. var en dygtig Administrator, der var nøje kendt med alle Enkeltheder indenfor sin Etat. Paa de internationale Telegrafkongresser repræsenterede han Danmark paa værdig Maade. D. ved Fredensborg. — Gift 1871 Elisa Anina Jørgensen, f. Bock, d. 1885. M. C. H.

Litt.: „Stamt. over den Hempel'ske Slægt“ 1915, S. 35; Tychsen: „Fortifikations-Etaterne og Ingeniørkorpsbet. 1684—1893“ 1893; „Statstelegrafen 1854—1904“ 1904; „Elektrotekn. Tidsskr.“ VIII 1904; Nekrolog i „Ill. Tid.“ $\frac{10}{7}$ 1898.

Høpfner, Johan (Jørgen) ($\frac{19}{5}$ 1689— $\frac{7}{2}$ 1759), Bogtrykker, Avisudgiver. F. i Lüneburg. Forældre: Brygger Christian H. og Margrethe Liermanns. Lærte Typografien i Hamborg 1705—10 og var derefter beskæftiget i forskellige tyske Trykkerier, til han 1715 kom til Kbh. og ansattes hos J. M.

Godiche, ved hvis Død 1717 han blev Bestyrer af Trykkeriet for Enken, som han 3 Aar senere ægtede. S. A. blev han 2. Universitetsstrykker, men ved Ildebranden 1728 brændte hans Trykkeri, der laa i Skindergade. Han var dog allerede da saa velstaaende, at han kunde genopbygge det i udvidet Skikkelse, og 1731 blev han Direktør for det kgl. Trykkeri og 1. Universitetsstrykker. Samtidig fik han et Avisprivilegium og begyndte at udgive Ugebladene „Kbh.s Post-rytter“ og „Dänische Fama“; de havde et fyldigere Indhold end Wielands Aviser, navnlig førstnævnte vandt megen Udbredelse i Kbh. og bestod lige til 1798, men kunde ikke konkurrere med de fra 1749 udkommende Berlingske Aviser, især da Berling fik Postforsendelsesret. 1743 foranstaltede H. et Optræk af Holbergs Komedier (5 Bds. Udgaven), som han flere Gange senere udgav; det er usikkert, om det skete med Holbergs gode Villie. Energisk og vistnok noget haardhændet Forretningsmand som han var, havde han efterhaanden bragt sit Trykkeri frem til at være Byens største; 1750 overtog han desuden det fordelagtige Almanakprivilegium mod en aarlig Afgift til dets Ejer, Prof. Ramus. Efter H.s Død overtoges Trykkeri og Aviser af hans Søn, Nicolai Christian H., hvis Søn 1795 solgte dem til J. H. Schultz (s. d.). D. i Kbh. — Gift 1720 Maria Catharina Godiche, f. Meyer, d. 1741.

Litt.: Slægt I „Slesv. Kirkebogsudrag“ S. 34; Gessner: „Buchdruckerkunst“ II 1740, S. 8; R. Nyerup i „Læsendes Aarvog“ 1800, S. 64; „Jurid. Tidsskr.“ XXXIII 1839, S. 251; Werlauff: „Det kgl. dsk. Selskab“ 1847; Stolpe: „Dagspressen i Danmark“ III 1881; Nyrop: „D. dsk. Boghandels Hist.“ I 1870.

Hørdum, Christen Ivar (²¹/₃ 1846—⁰/₆ 1911), Politiker. F. i Fuglslev ved Æbeltoft. Forældre: Skomager Johannes Laurentius H. og Susanne Marie Brauer. Kom 1860 i Skomagerlære, blev 1864 Svend, arbejdede en Tid i Randers og nedsatte sig derefter i Hyllested ved Æbeltoft. 1869 kom han til Kbh. som Soldat og blev der siden. Han sluttede sig straks 1871 til Socialdemokratiet og var flere Aar Formand for Skomagernes Fagforening, 1872

—76 Formand for deres Produktionsværksted, fra 1873 Medlem af Fagforeningernes Centralbestyrelse og fra 1876 af Partistyret. Ved de gamle Føreres Svigten 1877 kom han sammen med C. C. Andersen og P. Holm frem i første Række og virkede bl. a. som Forretningsfører for „Social-Demokraten“ (1877—1910) med stor Energi for Bladets økonomiske Genrejning. 1884 valgtes han til Folketinget i Kbh.s 9. Kreds, faldt 1887,

men valgtes fra 1890, til han, hvis Helbred længe var svagt, trak sig tilbage 1909. H., i hvis Aarer der flød Taterblod, var en Blending af jysk Sindighed og glødende Overbevisning, han var en troende, der var rede til at ofre for sin Tro. Store parlamentariske eller oratoriske Evner besad han ikke, men han var sit Parti en solid Kraft og vandt Hjerterne ved sin Uegennyttighed, sin Elskværdighed og sin mæglende Ro. D. i Kbh. — Gift 1869 Dorothea Petersen, d. 1890. P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; C. E. Jensen og Borgbjerg: „Socialdemokratiets Aarh.“ 1904; „Middagsposten“ ¹³/₆ 1908; Nekrologer i „Socialdemokraten“ 7-¹⁴/₆ 1911 og „Østsj. Folkebl.“ ¹⁰/₆ s. A.

Hørlück, Anders Dons (¹⁷/₈ 1836—¹/₇ 1900), sønderjysk Politiker. F. i Rurup, Sønderjylland. Forældre: Gaardejer, Sognefoged, Skolelærer Hans H. og Pauline Dons. Var 1853 —54 paa Rødding Højskole og derefter et Aars Tid Skriver paa et Herredskontor, tog 1856 Landmaalersksamen og praktiserede som Landmaaler, til han 1867 blev afsat af Preusserne. Han overtog 1863 sin Fødegård og ejede fra 1873

Kærsgaard i samme Sogn. H. var en klog og indsigtfuld Mand, der navnlig havde megen Viden og Forstaaelse i Familie-, Ejendoms- og Arvesager, Kommunal- og Skattevæsen og overhovedet praktisk Jura. Han fik derfor en Række Tillidshverv paa sin Egn, blev Medlem af Haderslev Kredsraad og valgtes 1881 til den preussiske Landdag som Krügers Efterfølger. Han beklædte denne Post til 1888, men som konsekvent Edsnægter deltog han aldrig i Landdagens Møder. Han var en rolig og beskedene Mand, hvem al Agitation laa fjern. D. paa Gaard. — Gift 1863 Abeline Fausbøl, d. 1887. P. E.

Litt.: Nekrologer i „Flensborg Avis“ ⁶/₇ 1900, „Heimdal“ ⁹/₇ og ¹²/₇ s. A., „Højskolebl.“ ¹⁹/₁₀ s. A., „Nordslesv. Søndbl.“ s. A. og „Sprogforningens Almanak“ 1901.

Hørlück, Nicolaj (f. ⁹/₁ 1870), Mejerikonsulent. F. i Bastrup ved Vamdrup. Forældre: Gaardejer Peter Hansen H. og Karen Hansen. Fik Undervisning dels i Hjemmet og dels i Kolding Latinskole og kom i 16-Aars Alderen til at arbejde i et Mejeri, som 1876 var indrettet i hans Hjem af den senere Mejerikonsulent Nissen Dall. Efter et Par Aars Arbejde her lærte H. Landvæsen hos

Proprietær Schultz, Dalby, og blev senere Forvalter paa Sønderbygaard ved Fredericia. Han kom dog atter tilbage til Mælkeribrug og var en Tid paa Bramdrupdam, Vonsild og Kildedyb Mejerier, 1895 gennemgik han et Kursus for Mejerister og ansattes s. A. af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab som Instruktør for fersk Smør. Efter at have foretaget en Studierejse i Holland, Schweiz og Rhinprovinzen samt gennemgaaet Kursus i Mælkerilære, Kemi og Bakteriologi blev han 1897 udnævnt til Statskonsulent i Mejeribrug. H.s Virkeomraade er Aarhus, Randers og Aalborg Amter, det meste af Hjørring samt en Del af Vcjlø Amt. Han er Medlem af Statens Mejeriudvalg og Mælkenoteringsudvalget samt Sekretær i Mejerifondets Osteudvalg. — Gift 1898 Emilie Kristine Paulsen. A. C. *Litt.:* G. v. Ellbrecht: „Danske Mejerier“ 1915 —18, S. 309.

Hørlyk, Lucie (¹⁸/₂ 1870—¹²/₉ 1912), Forfatterinde. F. i Brøns, Sønderjylland. Forældre: Provst Ludvig Koch (s. d.) og Husfru. Flyttede med Faderen til Falster 1876 og derfra til Brønshøj 1880. Hun var et tidlig udviklet, fantasifuldt og tænksomt Barn, men saa svag, at hun i 16 Aars Alderen maatte sendes til Korsika, alene med en kun lidt ældre Søster. 1887 kom hun hjem, men var stadig skrøbelig; en ivrig Læsehest, men ude af Stand til husligt Arbejde. Som gift tilbragte hun 11 Aar paa forskellige af de vestindiske Øer, hvor hendes Mand var Embedsmand. Efter hans Død flyttede hun hjem til Faderen i Præstegaarden i Glostrup. Trods tiltagende Svaghed skabte hun her de Bøger, der gav hende et Navn. Hun havde fra Øerne hjemsendt nogle smaa vestindiske Fortællinger. Nu bearbejdede hun 1907—09 sine Minder og Indtryk til de tre større Fortællinger: „Tropesol“, „Generalguvernøren“ og „Den gamle Plantage“. De er lidt romanagtige, men fængsler ved deres Skildringer af det brogede raceblandede Liv mellem Danske, Spanske, Amerikanere og Negere. Hun har en usentimental, men oprigtig Medfølelse med de sorte, navnlig de sorte Barnepiger. Rigtig Lykke gjorde dog først Fru H.s næste Bog, Romanen „Meta Hauch“ (1911). Den indtog Læserne ved den overordentlig friske, varme og levende Skildring af en ung Kvindes Udvikling, fra Barndommen i Præstegaarden hos en fin og klog gammel Fader, til Ægteskabet med en ung Herremand. Svagere var Fortsættelsen, „Meta Linde f. Hauch“, som Fru H. ikke naaede at gøre færdig selv, men som besørgetes udgivet af en Søster, Fru Anna

Koch Schiøler. D. i Kbh. — Gift 1892 Guvernementsfuldmægtig Simon Severin Jensen H., d. 1903. G. C.

Litt.: Slægt i Barfod: „Den falsterke Geistlighedens Personalhist.“ I 1851, Jürgensen og Hennings: „Slægtregister over Sangaard m. fl.“ 1910 og „Legatstamtavle for Familien Feddersen“ 1913; Selvbioografi i „Nationaltid.“ („Kvindernes Blad“) ²⁵/₁₁ 1908; L. Koch: „L. H.“ 1913; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ²²/₉ 1912, „Nationaltid.“ ¹²/₉ s. A. og „Politiken“ s. D.

Hørner, Johan (²⁸/₁ 1711—begr. ¹⁰/₃ 1763), Portrætmaler. F. i Edebo Sogn, Upland. Forældre: Præst Niels Petrus H. og Elisabeth (Lisa) Tibelia. Var fra 1728 J. H. Scheffels Elev, til han 1755 drog udenlands for at studere. Han medbragte sin Lærers varmeste Anbefaling og slog sig foreløbig ned i Kbh., som han senere aldrig forlod, og hvor han fandt rigeligt Arbejde, ogsaa indenfor de højeste Kredse. Han siges at have været Hofskildrer, men hans Bestalling kendes ikke. Arbejder af ham findes saavel paa Frederiksborg som paa Galeriet (Brorsons Hustru). Teknisk staar han ikke særlig højt; karakteristisk er hans bredt paasatte, noget tynde Farvelægning og hans varme, olivenbrune Afskygninger; men Realist, som han var, har han i en Række Billeder — Rostgaard paa Universitetsbiblioteket, C. H. Warnstedt paa Brahetrolleborg og i det Peltske Familiebillede i Petersens Jomfrukloster, saavel som Frederik V.s Døtre (1761) paa Vemmetofte — givet en højt virkningsfuld, fintfølelse og dog djærv Karakteristik. H. var ogsaa af sin Samtid højt skattet for sine Natstykker i Schalckens Manér, hvorpaa han indføjede Portrætter af kendte Personligheder, f. Eks. Dronning Juliane Marie. Han skal ogsaa have udført yndede Frugtstykker og Stillebensbilleder. D. i Kbh. — Gift 1737 Christine Wass, d. 1758. O. A.

Litt.: Meier: „Fredensborg“ 1880; C. Bruun: „F. Rostgaard“ 1870—71; G. Valby i „Tidskr. f. konstvetensk.“ 1920, S. 91 ff.

Hørring, Hugo Egmont (¹⁷/₈ 1842—¹³/₂ 1909), Minister. F. i Kbh. Forældre: Urtekræmmer Frederik Barfred H. og Laura Erslev. Blev Student 1860, Cand. juris 1868, Sagførerfuldmægtig s. A., Assistent i Indenrigsministeriet 1874, Fuldmægtig sst. 1880, Direktør for Grønlandske Handel 1882, Departementschef i Indenrigsministeriet 1889. Han var almindelig anset som en dygtig og elskværdig Embedsmand, da han Jan. 1894 udnævntes til Indenrigsminister i Ministeriet Estrup; han overgik i samme Egenskab i Ministeriet Reedtz-Thott og overtog April 1896 yderligere det tidligere Arbejdsministeriums Omraade. Den nye Valg-

kredslov gennemførtes under H.s Ledelse, men han faldt selv ved Folketingsvalget April 1895 i Valby. Han gjorde sig i og udenfor Tinget bemærket som en betydelig Arbejdskraft og vandt Anseelse i alle Partier; det var derfor naturligt, at Dannelsen af et nyt Ministerium overdroges ham efter Reedtz-Thotts Fald Maj 1897. H. overtog selv Finansministeriet, fra 1899 tillige Justitsministeriet. Regeringens første Opgave var at gennemføre den Reedtz-Thott'ske Skatte- og Toldreform, men Forsøgene herpaa mislykkedes Gang efter Gang. Der vedtoges en Del ret vigtige Love, som Statsgældens Konvertering, Jordlodder til Husmænd osv., men H. manglede politisk Bevægelse, og Stillingen overfor det 1898 stærkt øgede Venstre og det smuldrende Højre blev mere og mere vanskelig. I Sommeren 1898 tog H. en provisorisk Bevilling til Granater under den spansk-amerikanske Krig, hvad der yderligere svækkede hans Stilling. Endelig førte Toldlovsbehandlingen i Landstinget 1899—1900 til et formeligt Brud i Højre, og H., der havde mere og mere vanskeligt ved at udfylde Vakancer i sit Ministerium, afgik da April 1900. Han var siden Ordensskatmester, Generaldevisor for Civillisten og fra 1906 Direktør for Kongerigets Hypotekbank. D. i Kbh. — Gift 1) 1873 Vilhelmine Sophie Møller, d. 1874. 2) 1884 Emma Petrea Louise Ryberg, d. 1920.

Litt.: Slægt i „Jacob Erslev“ 1904; „Ill. Tid.“ 21/1 1894; „Regensen“ Sept. 1915; Nekrologer i „Nationaltid.“ 14/2 1909; „Berl. Tid.“ 13/2 s. A. og „Politiken“ 13/2 s. A.

Hørup, Viggo Lauritz Bentheim (22/3 1841 — 15/2 1902), Journalist, Politiker. F. i Torpmagle ved Frederiksværk. Forældre: Skolelærer Frederik Bendtsen H. og Emilie Julie Drachmann. Blev Student 1861, Cand. juris 1867, var derefter Manduktør og en Tid Fuldmægtig hos Balth. Christensen. Fætter til H. Drachmann bevægede H. sig som ung en Del i æstetiske Kredse,

men hans stærke Realitetstrang drev ham over i Politik. Han stillede sig 1872 forgæves til Folketinget i Frederiksværk og valgtes 1876 i Køge, hvor han genvalgtes, til A. Alberti slog ham 1892. Imidlertid var han 1873 blevet knyttet til „Morgenbladet“ og var en af dets Hovedmedarbejdere til 1877 og dets egentlige Redaktør 1881—83. I højere Grad end de fleste danske Politikere havde H. formet en fast Plan for sin Politik. Han var Bondeællingen, Provsinsboen. Han var paavirket af Kierkegaard J. A. Hansen og Bjørnbak. Han sluttede sig til Venstre, og han satte sig det Maal at skabe dette til et helt, stærkt

og radikalt Parti. Han vendte sig først mod de Nationalliberale, i hvem han saa en udlevet Race, der bar Skylden for 1864. Med sin dybt oprindelige Natur, sin seje Villie og sin paradoksale Logik, der klædtes i et stærkt personligt, elegant, ætsende vittigt Sprog, manede han Venstre til Selvtillid, han kaldte Muldets Mænd og Ideer frem til Kamp mod en afbleget københavnsk Idealisme. Indenfor Venstre vilde han ramme de Strømninger, han saa som beslægtede hermed, Grundtvigianismen, Gaardmandsstandens Sætten sig til rette, Slaphedens Gaaen paa Akkord. Han førte denne Kamp som Journalist, Folketaler og Politiker. Bedst som Journalist. I „Morgenbladet“ og det 1884 stiftede „Politiken“, som han redigerede til 1901, satte han sig Mindet som Danmarks første politiske Tænkter og Skribent. I et Sprog, hvis paradoksale Brutalitet og dødelig sløbne Ironi ikke før eller siden er forenet i dansk Presse, domfældte han i en Menneskealder Højres Ord og Gerninger, saa de journalistisk set aldrig rejste sig. Som Taler ejede han baade Indignationens Patos og stilfærdig Talen til Hjerte og Logik; Bønderne tog denne Københavnver som en af deres egne, og Københavnerne antog sig denne Provsinsbo. Som Politiker var han ringest. Han var ikke Taktiker, som Paradoksets og de vide Udsyns Mand manglede han Smidighed i det smaa, hans Foragt for Reformen var skæbnesvanger, og hans Forsøg paa Forlig med Regeringen 1887—88 maatte til Trods for den Nuanse, der skilte dem fra senere Forligsbestræbelser, virke kompromitterende paa hans Politik. — H., der 1877 med stor Dygtighed bestred Aktoratet for Rigsretten mod Hall, Krieger o. fl., tilhørte det forenede Venstre til dets Spaltning 1877, var derefter en af de radikales Ledere sammen med sin Antipode Berg, 1878—92 Medlem af Finansudvalget, 1883—84 dets Formand, 1879 og 1883—88 Tingets 2. Viceformand og 1879—92 og 1895—1900 Statsrevisor. 1883 indtraadte et Brud med Berg, og H. var fra 1884 Fører for den „europæiske“ Fløj af Venstre; han gik 1886 med i den ny Sammenslutning, men hans Forligspolitik 1887—88 („Smørkrigen“) førte til nyt Brud med Berg. Mod Bojsens voksende Styrke fornedes de to Politikere paa ny 1890; da Berg døde, stod H. ene mod den ny forhandlende Politik, der endte i Forliget 1894. H., der 1892 var faldet mod en moderat-konservativ Alliance, vilde ikke mere søge Valg, men førte i sit Blad en voldsom Kamp mod Højre og de moderate, støttende Venstrereformpartiet. Han indtraadte Juli 1901 i Ministeriet Deuntzer som Trafikminister, men var da dødsmerket og fik ingen Betydning. — H. var Danmarks største Agitator. I sin Kamp for at samle og opretholde et radikalt Venstre slog han ned paa de

Ord og Ideer, der bedst kunde føre til Maalet. Han skabte Kravet om Folketingets ubetingede Suverænitæt, han rettede en i sin Voldsomhed farlig og skæbnsvanger Agitation mod Kravet om Forsvar, Selvbeskatningen og „Militarismen“ („Hvad skal det nytte?“). Han ejede Evnen til at skabe Slagord, som levede og lever endnu. I det hele var og er H.s Betydning som Aand, Skribent og Opdrager stor og omfattende, mens hans Taktik gemmes i Historien. Han førte den Kierkegaard'ske Logik og Paradoxet ind i Dagens Diskussion, han rejste et Krav om Realisme og nøgtern Virkelighedserkendelse, som har præget Danmarks Kultur og Videnskab, han trak de politiske Linier op med en Skarphed, som virkede befriende. Epigoner har udnyttet H., Modstandere har mistydet ham. De gode og onde Spor, hans Virksomhed satte sig, lader sig endnu ikke historisk bedømme. Han selv vil blive staaende ikke blot som en overlegen Skribent og som en Frihedshelt, men ogsaa som en Aand, hvis Lune, hvis Villie, hvis Skepsis var i Slægt med det bedste i dansk Folkekarakter. D. i Kbh. — Gift 1868 Emma Augusta Holmsted. P. E.

Litt.: „V. H. i Skrift og Tale“ 1902—04; Zodiacus i „Nær og Fjern“ ²¹/₃ 1878; Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; Arentzen: „Fra yngre og ældre Dage“ 1886; E. Brandes: „Fra 85 til 91“ 1891; „Berl. Tid.“ ¹/₁₀ og ⁸/₁₀ 1892; „Aalb. Amtstid.“ ²²/₆ 1901; E. Henriksen i „Tilskueren“ 1901 og 1903; „Dansk Tidsskr.“ 1906; „V. H.“ 1910 og „Mændene fra Forfatningskampen“ II 1914; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; G. Brandes i „Saml. Skr.“ XV 1905 (fra 1902); F. v. Jessen i „Ill. Tid.“ ²⁰/₆ 1901; A. Schack: „Mindesmerket over H.“ 1902; V. H. O. Madsen i „Hver 8. Dag“ ²⁶/₁₀ 1903; Emma H. i „Det ny Aarh.“ I 1 1903—04 og 2 1904 samt i „Politiken“ ¹²/₃ 1912; E. Warburg i „Det ny Aarh.“ IV 1 1906—07; Ingv. Kieler i „Det ny Aarh.“ IV 2 1907; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; Alfr. Ipsen i „Vor Fremtid“ IV 1911; J. Schovelin i „Nationaltid.“ ²⁷/₆ 1911; Rubin: „Nogle Erindringer“ 1914; Kjerulf: „Gift og hjemfaren“ 1916; Brev i „Politiken“ ²²/₁₁ 1908; Nekrologer i „L'Européen“ ¹/₃ 1902 (af I. Berendsen), „Politiken“ ¹⁵/₂ s. A. (af E. Brandes), ¹⁰/₂ s. A. (af P. Nansen), ¹⁷/₂ s. A. (Aftryk af andre Blade) og ¹⁸/₂₄ s. A.

Høst, Andreas Frederik (²⁰/₃ 1811—⁸/₄ 1897), Boghandler. F. i Kbh. Forældre: Overretsprokurator Johannes Nicolai H. og Marie Christine Bruun. Maatte p. Gr. af Familieforhold opgave at studere og kom 1826 i Lære hos Boghandler Chr. Steen. Han skaffede sig udmærkede Sprogkundskaber og oversatte en Del, ligesom han ogsaa selv skrev Smaafortællinger og Digte. 1836 grundede han sin egen Forretning og knyttede paa flere Rejser til Paris direkte Forbindelse med de franske Forlæggere, der tidligere kun havde handlet med Danmark med tyske Bog-

handlere som Mellemmand; H. blev nu en Slags Hovedkommissionær for fransk Litteratur og forsynede af sit righoldige Lager Boghandlerne i de tre nordiske Lande. Ogsaa som Forlægger var han virksom; 1844 købte han for 10 Aar Forlagsretten til Oehlenschlägers Skrifter, hvis Udgivelse han iværksatte med en for Datiden ualmindelig stærk Reklame. Blandt hans øvrige Forlagsartikler maa fremhæves Skrifter af H. C. Ørsted, Goldschmidt, Th. Romuhr samt mange Oversættelser. H.s Ærgerrighed omfattede ogsaa en ledende Stilling indenfor hans Stands Organisation; 1837 var han Medstifter af Den danske Boghandlerforening, hvis myndige og repræsentative Formand han var 1855—67 og 1870—87; endvidere var han Formand for Boghandlernes Hjæpekasse, der stiftedes 1856 paa hans Initiativ. H., der 1842 var bleven Universitetsboghandler, og som talte en stor Del af Byens Aristokrati blandt sine Kunder, optog 1873 sin Søn Christian H. (⁹/₄ 1847—²⁵/₂ 1900) i Forretningen og overdrog ham den helt 1882. Chr. H. der var idérig, men af et uroligt Temperament, forøgede Tilknytningen til fransk Boghandel og optog 1883 ogsaa Handel med brugte Bøger („Skandinavisk Antikvariat“), ligesom han gjorde sig fortjent ved gennem Oversættelser at gøre en Række danske videnskabelige Værker kendt i Udlandet. A. F. H. d. i Kbh. — Gift 1839 Sidse Hansine Muusfeldt, d. 1850. S. D.

Litt.: Slægt i S. Beyer: „Erindringer vedk. Slægterne Beyer o. fl.“ 1862, „Tillæg til Stamtavle over V. H. Beyers Efterk.“ 1904 og Vahl: „Slægtbog over Chr. Nielsens Afkom“ I 1879—86; Nyrop: „Bidrag t. d. dsk. Boghandels Hist.“ II 1870; „Dansk Boghandlertid.“ ⁸/₆ 1861; „Nord. Boghandlertid.“ ¹⁸/₂ 1881, ¹⁴/₄ 1886, ²⁰/₃ og ³/₄ 1891 og ⁹/₁ 1897 (af O. Wroblewski); „Bibliographie de la France“ ¹⁵/₃ 1897; „Børsenblatt“ ²³/₄ s. A.; Dolleris: „Danmarks Boghandlere“ 1893; J. L. Lybecker: „Erindringer“ 1918.

Høst, Harald Emil (²⁸/₁₁ 1835—⁴/₄ 1908), Politiker. F. i Nyborg. Forældre: Amtstuefuldmægtig Peter Christian Abildgaard H. og Sophie Henriette Schalburg. Sønneson af J. K. H. (s. d.). Blev Student 1855, Cand. juris 1861, var Retsbetjent og Sagførerfuldmægtig til 1865, Prokurator i Fuglebjerg til 1871, Sorenskriver paa Færøerne til 1878, Borgmester og Byfoged i Hjørring til 1886, Byfoged i Helsingør til 1897, endelig Birkedommer i søndre Birk til sin Død. H. var en dygtig og anset Embedsmand, der paa Færøerne bl. a. var Medstifter af „Dimalætting“. 1884 valgtes han til Medlem af Landstinget for 7. Kreds, genvalgtes ikke 1890, men valgtes n. A. til Tinget for 2. Kreds og bevarede Mandatet til sin Død. Han tilhørte Højre

og var uden at eje betydelige Evner en af Partiets solideste Kræfter, der bestred en Række Ordførerskaber, mest for Lovforslag af juridisk Art. D. i Kbh. — Gift 1867 Beate Albertine Sporon Fiedler, d. 1917. P. E.

Litt.: Slægt se A. F. H.; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 2/4 1908, „Nationaltid.“ s. D.; „Politiken“ 3/4 s. A. og „Ill. Tid.“ 12/4 1908.

Høst, Jens Kragh (¹⁵/₆ 1772—²⁶/₃ 1844), Historiker. F. paa St. Thomas. Forældre: Medlem af Raadet paa St. Thomas Georg

Hjersing H. og Birgitta Henrika Kragh. Blev Student 1788, Cand. juris 1792, s. A. Prokurator, 1800 Protokolsekretær i Højesteret, 1801 Assessor i Hof- og Stadsretten. Denne Stilling blev ham 1807 fradømt, idet han var indviklet i en Falsknerisag, hvor han uden at

have begaaet kriminelle Handlinger havde vist megen Uforsigtighed. H., der var meget belæst og tidlig litterært virksom, levede nu væsentlig af sin Pen, udgav en Mængde Tidsskrifter og Ugeblade og skrev mange historiske o. a. Værker, saaledes 1810—14 „Napoleons Levned“, 1821 „Udsigt over de fem første Aar af Christian VII's Regering“, 1824 „J. F. Struensee og hans Ministerium“, 1813—16 „Geschichte der dänischen Monarchie unter Christian VII“. Han viser sig her som lærd og gør ofte gode Bemærkninger, men er skodesløs og overfladisk. En af H.s største Fortjenester ligger i hans Virksomhed for dansk-svensk Samarbejde; 1796 fik han sammen med Baggesen, Nyerup og Pram stiftet det skandinaviske Litteraturselskab, 1798 foretog han en Rejse til Sverige og udgav flere Hjælpemidler til Studiet af Svensk. H., der 1817 disputerede for den juridiske Doktorgrad, var et overmaade uroligt Hovede uden faste Standpunkter, og hans Mangler prægede hans Liv og Virksomhed stærkt. Overfor Dr. Dampé (s. d.) optraadte han som Angiver. D. paa Islegaard ved Kbh. — Gift 1802 Susanne Margrethe Oxholm. Ægteskabet opløst 1825; hun d. 1845.

P. E.

Litt.: Slægt se A. F. H.; Selvbibliografi i Univ. Progr. ved Reformationsfesten 1817; J. K. H.: „Erindringer“ 1835; „Iris og Hebe“ IV 1796; T. Baden: „Hvem er J. K. H.“ 1796; J. K. H.: „Til Publikum“ 1796; „Kort Efterretn. om Justits-sagen mod J. K. H.“ 1807; „Kommissionsdom i Justitsagen mod J. K. H.“ s. A.; „Prøvelse af Kommissariernes Dom i Justitsagen mod J. K. H.“ s. A.; H. Steffens: „Was ich erlebte“ III 1841; „Nord. Tidskr.“ IV 1869; „Ill. Folkebl.“ 1872, N. 208; J. Steenstrup: „Historieskrivningen i Danmark i 19. Aarh.“ 1889; N. Bøgh: „Chr. Winther“ 1893—1901; J. C. Johansen i „Hist. Tidsskr.“ VI 5 1895; J. Ekedahl i „Studier till-ägnaede Henr. Schück“ 1905.

Høst, Niels Johan Wulfsberg (f. ³/₁ 1869), Ingeniør. F. i Kbh. Forældre: Smedemester, Kaptajn Peter Wulfsberg H. og Amalie Ca-

Redaktionen stutet ²⁰/₆ 21.

tharine Jansen. Fik sin Uddannelse som Marineofficer og var Værftsingeniør i Søetaten, indtil han 1905 forlod Statstjenesten og indtil April 1921 var Direktør for Det forenede Dampskibsselskab. I denne Stilling gjorde han udmærket Fyldest som Leder af Selskabets tekniske Anliggender. H. har paa mange andre Maader været nøje knyttet til dansk Søværnen, saaledes som Næstformand i Forretningsudvalget for Fællesrepræsentationen for dansk Skibsfart, som Formand i Bestyrelsen for Helsingør Jernskibs- og Maskinbyggeri og som Medlem af Fragtnevnet af 1916. — Gift 1) Ane Louise Fussing, Ægteskabet opløst. 2) 1918 Ingeborg Charlotta Budtz Jørgensen. M. C. H.

Litt.: Slægt se A. F. H.; 2. Hustrus Slægt 1 O. Jørgensen: „Jens Jørgensen og K. K. Møller fra Følle“ 1918; Schovelin: „Det forenede Dampskibsselskab“ 1906.

Høyberg, Hans Marcussen (f. ²¹/₆ 1871), Veterinær. F. i Ribe. Forældre: Købmand Peter H. og Christiane Jacobsen. Tog Dyr-lægeeksamen 1895, var Assistent ved Forsøgs-laboratoriets bakteriologiske Afdeling 1895—97 og Reservedyrlæge i Hæren 1897—1900, Veterinær ved Sundbyernes Sundhedskommission 1897—1900 og ved Kbh.s Sundhedskommission 1900—06. Fra 1906 er han Stadsdyrlæge for Frbg. Kommune og fra 1908 Forstander for Kommunens Laboratorium for Undersøgelse af Levnedsmidler. Fra 1913 født Medlem af Frbg. Sundhedskommission; fra 1918 Leder af Storkøbenhavns Mælkekontrol. H. har offentliggjort en stor Række mindre og større Afhandlinger vedrørende veterinærhygiejniske Spørgsmaal. Ved Behandlingen af disse viser han sig i Besiddelse af ikke ringe praktisk Evne, saaledes at en Del af hans Metoder, bl. a. til Undersøgelse af Mælk fra syge Køer, med Held har ladet sig anvende i Mælkekontrollen, f. Eks. „En Metode til Paavisning af Køer, hvis Mælk indeholder en abnorm Mængde Leucocyter, Fibrin og Bakterier“ (paa Tysk 1911), „En hurtig og let Beregningsformel for Mælkens fedtfri Tørstof“ etc. Endvidere „Variationer i Komælken's Sammensætning“, „Om Mælkekatalasens Aarsagsforhold“ og „Offentlig Mælkekontrol“ (1918), en Lærebog derom. Af andre Arbejder skal nævnes „Bidrag til Trikinens Biologi“ (1906) og „Bidrag til Trikinosens Forekomst i Danmark“ (1912). Af medicinalhistoriske Arbejder „Det

danske Dyr lægekorps' Historie" (1901) og „Bidrag til Epizootiernes Historie" (1904). Har bl. a. med Understøttelse fra Frbg. Kommune foretaget nogle Studierejser til Tyskland 1896 og 1907. H. er Medstifter og Medredaktør af „Skandinaviske Veterinær Tidsskrift" 1911 og Stifter af Mælkehygiejnisk Forening for danske Dyr læger; Formand for denne Forening 1912—20. — Ugift.

L. Ba.

Litt.: „Hospitalstid." Marts 1908; „Ugeskr. f. Læger" 1912; „Politiken" 18/12 1909 og 8/6 1919; „Nationaltid." 20/12 1909 og 7/7 1919; „Evening Standard" 14/7 1911.

Høyen, Niels Laurits Andreas (⁴/₆ 1798—²⁰/₄ 1870), Kunsthistoriker. F. i Kbh. Forældre: Brændevinsbrænder Anders Larsen

H. og Inger Margrethe Schrøder. Skønt oprindelig bestemt til at gaa Handelsvejen kom H. paa Grund af sine Evner til at studere og blev 1816 Student. Han begyndte paa Juraen, senere paa Teologien, men det viste sig stadig, at det mere var de historiske Sider, som

interesserede ham, og selv da Historien blev hans Fag, blev det Kulturhistorien og Kunsthistorien, som optog ham; til sidst tog han en fast Beslutning og viede Kunsthistorien alene sit Arbejde; han blev derved den første paa dette Omraade herhjemme. Han begyndte ogsaa at besøge Akademiet for at sætte sig ind i Maler-teknik og fik Adgang til de forskellige Ate-lierer; men først i Udlandet kunde han lære sit Fag, og paa Faderens Bekostning drog han Sept. 1822 til Tyskland, Østrik og Italien og vendte først tilbage omtrent 3 Aar senere. Han ernærede sig derpaa en Tid som Timelærer, studerede videre og deltog i forskellige kunstneriske Bestræbelser, stiftede 1827 Kunstforeningen og holdt 1826—27 Forelæsning paa Akademiet over antik Malerkunst; ved N. I. Schow's Afgang blev han 1829 ansat som Professor i Historie og Mytologi ved Akademiet, to Aar efter fik han et Honorar paa 400 Rdl. aarlig for at udarbejde Danmarks Kunsthistorie og beholdt dette til sin Død. Sin første større Indsats gav han allerede 1828, da han paa Frederiksborg kritisk gennemgik den store Portrætsamling, som fandtes der, og som især Vedel Simonsen, ret ukritisk, havde ordnet; han knyttedes senere hertil og foretog under Overhofmarskal Hauchs Overledelse en grundig Omorganisering af denne Samling, som blev og skulde være en Ledetråd i den hjemlige Kunsts vigtigste Gren, Portrætmaleriet, saavel som en Billedbog til Danmarks Historie; i en Aarrække samlede han her, hvad han paa sine Rejser fandt af historiske Malerier. Gentagne Gange

fik han Understøttelse af Fonden ad usus publicos til Berejsning af Provinserne for kunsthistoriske Studiers Skyld, og 1839 efter J. C. Spenglers Død overtog han Ledelsen af den kgl. Malerisamling, først som Inspektør, siden som Direktør, men stadig med C. J. Thomsen ved sin Side. Ogsaa her reorganiserede han Samlingen og dannede Rammerne for Repræsentationen af Dati-dens i Virkeligheden særdeles fremragende Kunst. Opposition mod ham i Kunstforeningen bevægede ham til 1847 at stifte „Selskabet for nordisk Kunst", og da stadig større Kredse ønskede at deltage i hans Undervisning, ansattes han 1856 som ekstraordinær Docent i Kunsthistorie ved Universitetet. — H.s Betydning som Museumsmand kan daarlig overvurderes, hans strenge Ordning af Administrationen, hele det kritiske Apparat, som han, som den første herhjemme, bragte i Anvendelse overfor Malerier og Portrætter, og hans Evne til at vække Interesse for de ham betroede Samlinger, har i og for sig sikret hans Ry. Samtiden vurderede ham dog utvivlsomt højere som Foredragsholder og Lærer. Over hans Forelæsninger skal der have været en Glød, en Ildfuldhed, en hypnotiserende Klarhed, som holdt Tilhørerne fængslede Time efter Time, en Veltalenhed, som de udgivne Foredrag med deres brede, langsomt fremskridende ordrige Form kun kan være en Af-glans af. Men særlig paa to Omraader har han indlagt sig Fortjeneste, som naar langt udoover det almindelige. For det første var han den, der grundlagde Studiet af vort Lands Kunsthistorie og som utrættelig behandlede de derhen hørende Problemer ud fra de Bygningsrester, som findes. Aar efter Aar holdt han i Selskabet for Danmarks Kirkehistorie Foredrag om vore middelalderlige Kirkers Historie; han skabte Interesse blandt Folk for denne Forskning, som senere har betydet saa meget for Kendskabet til vor Kultur. Det haandgribelige Resultat af dette Arbejde, Restaureringen af Viborg Domkirke (1864—76), som han har væsentligt Ansvar for, er desværre for et Nutidseje mislykket. Men sin største Betydning fik H. som Paavirker af de unge samtidige Kunstnere. Udgaaet fra et rent borgerligt Hjem nærede han naturlig den sædvanlige københavnske Borgerskabsliberalisme, som paa hans specielle Felt udmundede i et Krav om folkelig Kunst, at forstaa ikke blot som den Kunst, som Folket kunde fatte, men ogsaa som en Kunst, der byggede paa folkelige Særejendommeligheder. Naar Kunstnerne dybt indledede sig i Bøndernes og Fiskernes Tankegang og Livsførelse, vilde de der finde Kunstens ægte Guld, i hvert Fald Momenter til en særpræget og dyb Løsning af Ejendommelighederne ved vort Land og i vor Historie. Ved dette Program vilde H., hvad der ogsaa lykkedes ham, udelukke fremmed Over-

fladiskhed og ved national Selvfordybelse lade en ny særlig dansk, eller rettere særlig nordisk Kunstskele spire frem. Delvis naaede han sit Maal. Landskabsmaleriet blomstredede med en Intimitet og Forstaaelse som aldrig før; Bissen og Herholdt stod ham nær; Folkelivsmalere viste den undrende Samtid en kulturel og menneskelig Rigdom hos Bønderne rundt om, som Liberalismen hurtigt erklærede for poetisk og ægte; og et storslaaet nationalt Historiemaleri syntes — med Marstrand — at skulle spire frem. For Skolens Fejl — dens Imødekommenhed mod Publikum og dens tekniske Mangler — kunde H. kun indirekte bære Skylden. — En Mand med store og rige Gaver, en kræsen Natur, som ikke var bange for at tugte; en varmtfølede Ven og Forsvarer, men ogsaa en intrigant Forfølger af dem paa den anden Side. En Mand, hos hvem sand Begejstring og plat Affektation løb uadskillelig sammen. Og dog en Mand, som ved sine Tanker og Evner har betydet utrolig meget for vort Lands Kultur. D. i Kbh. — Gift 1832 Edele Birgitte Westengaard, d. 1883. O. A.

Litt.: Lengnick: Westengaard; J. L. Ussing: „N. L. H.s Levned“ 1872 og i „Ill. Tid.“ 5/6 1898; Jul. Lange: „Nutids-Kunst“ 1873; Fr. Helveg og L. Schrøder i „Nord. mån. f. folke- og kristel. oplys.“ 1873 I; N. Bøgh: „Erindringer af og om J. A. Jerichau“ 1884; J. Helms og Ph. Wellbach: i „Kunstbl.“ 1898; Meldahl og Johansen: „Det kgl. Akademi 1700—1904“ 1904; Leo Swane i „Tilskueren“ 1908; L. C. Nielsen: „Fr. V. Hegel“ 1909; Nekrologer i „Berl. Tid.“ og „Fædrelandet“ 80/4 1870 og „Dagbladet“ s. D. og 5/5 s. A.

Høyer, Christian Fædder (24/1 1775—23/6 1855), Historiemaler. F. i Rerslev ved Roskilde. Forældre: Sognepræst Jens Offesen H. og Sophie Dorothea Heldvad. Kom efter sin Konfirmation paa Kunstakademiet, hvor han avancerede fra 1. til 2. Fritegningsklasse Jan. 1793, vandt lille og store Sølvmedaille for Modeltegning 1795 og 1797, den mindre Guldmedaille 1799 for „Jakob vel-signer Josefs Sønner“ og den store 1803 for „Dalila forraader Samson til Filistrene“. 1805 rejste H. til Rom — efter at Akademiet Marts s. A. havde tildelt ham sit store Rejsestipendium fra April 1806, hvilket han dog fik Tilladelse til at trække fra 1/1 — og opholdt sig her til Slutningen af 1811. Stipendiet blev 1809 forlænget med 2 Aar, ligesom Akademiet s. A. bevilgede ham 200 Rdl. til Dækning af Gæld. Dec. 1811 agredes han paa to fra Rom hjemsendte Arbejder „Hæro, ventende Leander“ (Kunstmuseet) og „Sokrates, der skal tomme Giftbægeret“ og fik til Medlemsstykke Opgaven „Signe og Habor, som forenes for Freyas Alter“. Da han fremstillede sit Billede Sept. 1812, forlangte Akademiet det overarbejdet og forbedret, hvorefter det paa ny indsendtes og antoges Marts 1814. Paa samme Tid udførte han efter Bestilling „Christian IV bærer Tyge Brahe allernaadigst med en Guldkæde“ til Børsen. H. var hidtil blevet

anset for en meget lovende Elev af Abildgaard, hans Lærer paa Akademiet; fra nu af havde han imidlertid kun Modgang, idet man efterhaanden saa, at han var uuelig som Kunstner. Forgæves ansøgte han om Professorat 4 Gange (1815, 1818, 1823, 1828) og om en Professortitel (1818). Af Bitterhed blev han en Kværlulant, der idelig i lange Skrivelser, Bladartikler og Pjeecer overfaldt Akademiet, saaledes at dette til sidst slettede ham af Medlemslisten Apr. 1826. 1835 foreslog hans Ven, kgl. Bygmester Peder Malling, uden Resultat at erhverve hans Malerier til Udsmykning af Universitetet. Dog købte Frederik VI 1838 „En Havgud“ til Øresunds Toldkammer. H. udstillede paa Charlottenborg 1811—12, 1814—15, 1823—24, 1840—41, mest Historiemalerier af store Dimensioner, behandelende Emner i Tidens Smag fra Fædrelandshistorien, Biblen, den græske Oldtid, den nordiske Mytologi og Ossian. Seks indkøbtes til den kgl. Malersamling. Han søgte med Villie at efterligne Abildgaard baade i Opfattelse af sine Motiver og i kunstnerisk Stil. Da han manglede personlig Selvstændighed, blev hans Arbejder med Tiden tommere og flovere, jo længere han kom bort fra sin Skoletid. Alligevel malede han flittig til sin Død og efterlod sig talrige store Billeder. Han har tillige udgivet nogle Digte, Forklaringer til sine Billeder og Indlæg i Datidens æstetiske Diskussioner. D. i Kbh. — Ugift. S. S.

Litt.: Slægt hos Lengnick; Jac. Behrend: „Kgl. Historiemaler H.s Skabne“ 1835; Meldahl og Johansen: „Det kgl. Akademi 1700—1904“ 1904; Karl Madsen: „Kunstens Historie i Danm.“ 1901—07, S. 172 f.; Been og Hannover: „Danm. Malerkunst“ 1902.

Høyer, Cornelius (døbt 2/2 1741—2/6 1804), Miniaturmaler. F. paa Kronborg Gevær-fabrik, Hammermøllen. Forældre: Mester Andreas Nielsen H. og Anna Maria Jensdatter. Kom som ung til Kbh. og hørte til det nyindrettede Kunstakademis tidligste Elever; han naaede ikke frem i første Række som Historiemaler, men vakte snart stor Opmærksomhed som Miniaturmaler, hvortil han havde uddannet sig under A. Thornborg; nogle Portrætter af Kongehuset (Frederik V, Kronprinsen) skaffede ham allerhøjeste Bevaagenhed, og 1764 fik han et treaarigt Rejsestipendium paa 400 Rdl., senere 300 Rdl. til Hjemrejsen. H. drog til Paris, kom hurtig i Forhold til den mest ansatte Miniaturmaler Massé og blev hans særlig foretrukne Hjælper. Senere drog han til Italien og opholdt sig paa Hjemvejen en Tid lang i Dresden, hvor han blev Akademimedlem. Kort efter sin Hjemkomst blev han agreeret og 1770 Akademimedlem paa de fortrinlige Billeder af C. G. Pilo og J. Saly, allerede 1769 Hofminiaturmaler og 1777 Akademiets Sekretær. Ofte var han paa Rejser til Udlandet's Hoffer, 1782 til Stockholm, 1788 til Weimar og 1797 til St. Petersburg. Som Kunst-

ner var H. meget fremragende, en af de faa danske Kunstnere, der har vundet og bevaret et europæisk Ry. Han havde en Evne til elegant og træffende at udføre sine smaa Portrætter paa en Maade, som virkede smukt og undgik det sødlige. Teknisk var han i sin Ungdom Pointillist, men kom senere, ikke mindst paavirket af Massé, under Indflydelse af Rosalbas Kunst og gik over til en mere flydende Behandling. Paa Rosenborg og Frederiksborg findes fremragende Arbejder af ham; nævnes bør P. Cramers Portræt og Dronning Maries; paa Akademiet hænger hans Receptionsportrætter, paa Gripsholm flere svenske Kongeportrætter, hos Storhertugen af Hessen-Darmstadt en berømt Miniatur af en hessisk Prinsesse. H. malede ogsaa Pasteller. En meget stor Del af hans efterladte Arbejder erhvervedes 1841 fra hans Datter og er nu spredt paa de kongelige Slotte, hans Skitsebog er i Bankdirektør Emil Glückstadts Eje. D. i Kbh. — Gift 1773 Frederikke Fortling. Ægteskabet opløst 1786, hun d. 1829. O. A.

Litt.: „Kbh.s Skilderi“ 1829, Sp. 1267—75 og 1283—90; Meier: „Wiedewelt“ 1877 og „Fredensborg“ 1880; Oppermann: „Kunsten i Danm. under Fr. V og Chr. VII“ 1906.

Høyer, Gilbert Edgard Louis Severin (f. ^{24/10} 1859), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Musikeren Nicolai Ferdinand H. og Jørgine Adamine Ulrikke Cathrine Rostved. Blev Student 1879, Cand. juris 1883. Har siden virket som Overretssagfører og Forretningsmand, en kort Tid (1899—1901) som Direktør for Kasino. Ved Siden deraf har han udfoldet et omfangsrigt Forfatterskab, ialt 23 trykte og for de

flestes Vedkommende opførte Skuespil og en enkelt Fortælling: „Fra det mellemste København“. Med „Dristig vovet“ debuterede H. 1888 paa det Kgl. Teater, hvor ogsaa „I Ravnekrogen“ 1891 kom frem. Ellers er hans vigtigste Arbejder blevet spillet paa Dagmarteatret: „Scenens Børn“ (1895), „Etatsraadens Stiftelse“ (1895), „Familien Jensen“ (1897, københavnsk Varietéliv og Smaaborgerlighed), „Tante Cramers Testamente“ (1904), „Brødrene Hansen“ (1908) o. fl. En enkelt Gang har han ogsaa dramatiseret en Roman (Gjellerups „Møllen“ (1901)). H. skrev allerede Komedier i Skoletiden, og man mærker let hans sikre dramatiske Haandlag, der byder Skuespillerne gode, o: leffattelige og taknemmelige Roller. Ved Læsningen træder derimod Stykkernes meget udvendige Maskekunst stærkt frem, deres grove Karakteristik, hvor en lavkøbenhavnsk Jargon spiller en stor Rolle, og deres folkekomediagtige Blanding af Moral, Rørelse og Morsomhed. De foregaa

alle i Nutiden, endda med saa aktuelle Hentydninger, at „Helen“ angives at foregaa 1916 og „Hendes Type“ i Affattelsesaaet 1918. — Gift 1886 Anna Caroline Fernanda Clausen.

G. C.
Litt.: Selvbibliografi i „Nationaltid.“ ^{7-8/6} 1915; Rejsebrevne i „Berl. Tid.“ ^{2/6} R. 1899; „Politiken“ ^{29/12} 1913, ^{6/1} 1914 og ^{24/10} 1919; „Nationaltid.“ ^{23/12} 1913; „Teatret“ Januar 1914; „Berl. Tid.“ ^{23/10} 1919.

Høyer, Knud Valdemar (f. ^{31/3} 1875), Idrætsmand. F. i Kbh. Forældre: Telegrafbestyrer Carl Christian Valdemar H. og Alvilda Olivia Madsen.

Blev Sekondløjtnant 1891 og Premierløjtnant s. A., gennemgik Hærens Gymnastikskole 1897—99, afgik 1901 og blev Kaptajn i Reserven 1915. Han spillede først Fodbold i Melchiorianer-Boldklubben, derefter i Boldklubben af 1903, til hvis første

Hold han hørte 1896—1903. Han roede i Kbh.s Roklub 1896—99, sidstnævnte Aar paa Müller-Holdet, hvor han paa Øresundsdagen startede i og vandt tre Løb. Senere har han været Direktør for Kbh.s Gymnastikinstitut og Friluftsgymnasiet, Sætteskipper, Stifter af og Chef for de danske Søspejdere fra 1912. 1899—1900 var han Redaktør for „Dansk Idræts Blad“, og han har skrevet Afsnittet om Friluftsgymnastik i „Idrætsbogen“ (1908). — Gift 1899 Kirsten Dagny Jørgensen. F. K.

Litt.: „Attenposten“ ^{27/11} 1903.

Høyer, Rasmus Christian Markus (^{10/7} 1820—^{8/5} 1888), Veterinær. F. i Sorø. Forældre: Prokurator Ole H. og Else Cathrine Wandel. Var først Smedesvend og arbejdede som saadan nogle Aar hos en Regimentsdyrlæge i Odense, studerede derefter paa Veterinærskolen og tog Dyrlægeeksamen 1844. Efter 1845 at have foretaget en Rejse til Vestindien (Hestetransport) bosatte han sig i Herfølge, idet han 1846 blev ansat som Dyrlæge ved Vallø Stift. H. var en dygtig og begavet Dyrlæge, der fik en stor Praksis og tillige drev en Beslagsmedie. Han var en udpræget Personlighed, der har spillet en stor Rolle indenfor Dyrlægestanden. I mange Aar var han Medlem af Dyrlægeforeningens Bestyrelse og fra 1859 til sin Død Medlem af det veterinære Sundhedsraad, hvor han havde megen Indflydelse. I en Aarrække var han Censur ved Veterinærleksamen og Eksamen for Beslagsmede. D. i Herfølge. — Gift 1847 Inger Marie Jensigne Friis, d. 1904.

Litt.: K. Dons: „Den dsk.-norske Slægt Dons“ 1902, S. 93; Nekrolog i „Tidsskr. f. Veterinærer“ 1888.

Høyer Møller, Erik (²⁸/₄ 1818—¹²/₃ 1904), Præst, Forfatter. F. i Skive. Forældre: Provst Jens Møller og Cecilie Giessing Leth. Blev Student 1836, Cand. theol. 1842. 1850 ansatte Madvig ham som Feltpræst og kort efter Feltprovst. Efter Krigens Afslutning blev han i Sydslesvig blandt de Soldater, der ellers vilde have været henvist til tvsk Gudstjeneste. Han fik ingen Løn, men 1857 fik han oprettet

en Garnisonskirke i Slesvig By, hvor han selv ansattes som Garnisonspræst. 1864 overtog han igen Stillingen som Feltprovst; efter Krigen blev han Sognepræst for Kølstrup og Agedrup ved Kerteminde. 1869—72 repræsenterede han Kertemindedekredsen i Folketinget. 1881 blev han Provst for Bjerge og Aasum Herreder, til han 1892 tog sin Afsked og bosatte sig i Randers. — H. M.s Forfatterskab er af en stærkt personlig Art og har sin Rod i hans egentlige Gerning som Præst og Nationalitetsforkæmper. Han begyndte med at omarbejde sin Faders „Haandbog for Præster“ (oprindelig fra 1820) og udgav „Om de fattige og deres Forsørgelse“ (1864). Men det er navnlig hans Virksomhed som Feltpræst og hans Liv i Slesvig imellem de to Krige, der har givet ham Stof. Begyndelsen skete med det historiske Skrift: „Beretning om de i Slesvig rejste Mindestene paa de faldnes Grave“ (1859), men først 1879 kom under Mærket „En gammel Feltpræst“ de halv digteriske „Præsten i Krigens“, „Tre af mine Venner“, og 1883 „Ellen, et Livsbillede af en trofast Sjæl“. 1890 „Overlægen“. 1894 „Livs- og Krigserindringer“ og 1896 „Den gamle Præstegaard“, hvor han har sat sin Fader et Minde. H. M. har ingen Romanærgerrighed; han fortæller blot om hvad han har set og oplevet og tænkt. Han ræsonnerer hele Tiden med og bruger kun de Skikkelser og Skæbner, han fører frem for os, til at løfte og lutre og styrke sine Læsere. En rent æstetisk Vurdering er derfor misvisende; H. M.s Arbejder maa bedømmes efter deres Aand: deres brændende Fædrelandskærlighed, deres djærve og lyse Tro paa det danske Folk, deres stille og stærke Fromhed og den fornemme, afklarede Personlighed, der taler igennem dem. D. i Hillerød. — Gift 1851 Louise Marie Aagaard, d. 1903. G. C.

Litt.: A. C. Fabricius og P. C. B. Bondesen: „Slægten Fabricius fra Faaborg“ 1884, S. 63; ovenn. Bøger; Bodenhoff: „Den gl. General“ 1914, S. 107 ff.; „Ill. Tid.“ ²⁶/₄ 1918; Nekrologer i „Ill.

Tid.“ ²⁰/₃ 1904, „Sønderjyden“ Marts 1904 og „Sprogforeningens Almanak“ 1905.

Høysgaard, Jens Pedersen (²⁵/₁₂ 1698—²¹/₄ 1773), Sprogmand, Matematiker. F. i Aarhus. Blev Student 1719, Bakkalaureus 1727, var i lang Tid Universitetspedel og blev 1759 Klokker ved Trinitatis Kirke. I sine yngre Aar synes han især at have givet sig af med Filosofi, dog vist kun tilegnende, ikke selvstændig, og Matematik. I dette sidstnævnte Fag er han ogsaa optraadt som Forfatter med et lille Skrift „Algebraisk Kvadratur eller tydelig Integralregning“, som dog først udkom 1767, og som vidner om ikke ringe Selvstændighed. Men hans Hovedgerning er øvet indenfor Modersmaallets Sproglære. Det var Striden mellem von Hauen og Clitau, som først kaldte ham frem med de to anonyme Smaaskrifter „Tres faciunt collegium“ (Første Prøve) og „Concordia res parvæ crescunt“ (Anden Prøve). Det første af disse gælder enkelte Punkter i Retskrivningen, det andet uddyber et af Punkterne i det første, idet det behandler den danske Akcentuation og Muligheden for at udtrykke denne i Skrift, og gaar derpaa over til en Fremstilling af Vokallæren, ligesom den første Del uden Hensyn til de Fordomme, der almindelig radede. Til disse to Smaaskrifter slutter sig to større anonyme Skrifter, „Accentuered og Raisonnered dansk Grammatica“ (1747) og „Metodisk Forsøg til en fuldstændig dansk Syntaks“ (1752). Endelig udgav han 1769 et „Første Anhang“ til den akcentuerede Grammatik, men der kom aldrig nogen Fortsættelse. H. er en fortræffelig lagttager, baade naar det gælder Lyd, Form og Ordforbindelse og naar det gælder Orddannelse eller Betydning. Det bør særlig fremhæves, at han holder sig mere til det talte end til det skrevne Sprog (jævnfør § 1932). Som Eksempler kan nævnes hans delvise Opdagelse af de aoristiske Verbers afvigende Passiv (§ 198), de meget rige Samlinger til Præpositionernes Brug (§ 725 f. og § 1775 f.), Dannelsen af beskrivende Adjektiver (§ 1886) og for Lydlærens Vedkommende Anhanget (ikke mindst § 1938 f.). Men saa at sige overalt møder man Vidnesbyrd baade om hans lagttagelsessevne og hans omhyggelige Indsamling af belysende Enkeltheder. Desuden har han stor Dygtighed til at ordne Stoffet, saa man kan finde, hvad man har Brug for; hans Sprog er til Tider tynget af Kunstord, men ofte krydret af en Spøg, og i Anhanget naar det næsten klassisk Fasthed. D. i Kbh. — Gift 1) Johanne Poulsdatter, f. Calmer, d. 1761. 2) 1764 Anne Lucie Marcusdatter Boye, f. Pahl, d. 1770. 3) 1772 Cæcilie Birgitte Wormstrup. M. K.

Litt.: S. A. Christensen: „Matematikkens Udvikling i Danmark og Norge i 18. Aarh.“ 1895, S. 192; P. K. Thorsen i „Personalh. Tidsskr.“ III 3 1894; Brøndum-Nielsen i „Danla“ 1918.

Ibsen, Aage Rolf (¹⁷/₁₂ 1847—²⁸/₁₁ 1915), Forfatter. F. i Rødby. Forældre: Købmand Wilhelm Feodor Edvard I. og Louise Mathilde Hedeving Gøtke.

Blev Student 1866, Cand. med. 1876. 1880—85 var han Distriktslæge i Godthaab i Grønland, derefter et Aar paa Læsø. Resten af sit Liv virkede han som Læge i sin Fødeby. Først 47 Aar gammel optraadte han som Forfatter med Novellerne

„Nordlys“ (1894). Det er Skitser fra Grønland, barne af stor Kærlighed til Landet og Folket deroppe og af Forstaaelse af Kolonilivets Vanskeligheder. Det samme gælder en af hans sidste Bøger „Fjældgænger“ (1908). Ved Siden heraf har I. skrevet en Række større Fortællinger med Nutids- emne, oftest henlagte til Provinsen, bl. a. „Søster Helene“ (1895), „Frøken Student“ (1897), „Unge Præstefruer“ (1900), „Harriet Mørch“ (1905), „Jutta“ (1911). Han har med Forkærlighed taget kvindelige Hovedfigurer og fortæller underholdende og kultiveret, frisk og elskværdig, men uden egentlig kunstnerisk Særpræg. D. i Rødby. — Gift 1877 Marie Magdalene Plamböck. G. C.

Litt.: Nekrologer i „Grønlandske Selskabs Aarskrift“ 1916, „Berl. Tid.“ ²⁴/₁₁ 1915 og „Politiken“ s. D.

Ibsen, Ib Pedersen (²⁴/₆ 1801—¹²/₅ 1862), Anatom. F. paa Breinholt, Humlum Sogn ved Struer. Forældre: Gaardejer Peder I.

og Ane Margrethe Christensdatter (Breinholt). Var til Søs en Tid, derefter kirurgisk Volontær ved Frederiks Hospital. Et Hospitalsophold for en Fodlidelse skærpede yderligere hans Lyst til Lægevidenskab, og han tog 1826 Examen chirurgicum.

1827—42 var han Prosektor, Konservator og Lærer i praktisk Anatomi ved kirurgisk Akademi, 1842—46 ved Fakultetet. Efter Konkurrence blev han 1846 Lektor i Anatomi ved Universitetet, 1849 titulær, 1861 ordinær Professor. Is Liv var fra den tidligste Studietid viet Anatomien, særlig den beskrivende og sammenlignende, som han teoretisk og praktisk beherskede til Fuldkommenhed. Som Præparator er han ikke overgaaet herhjemme, hans vidunderlige fint udførte Injektions- og Korrosionspræparater af indre Organer vakte Opsigt Verden over, hvor de solgtes i stort Antal, og udgør sammen med hans ligesaa smukke Ørepræparater Pragt-

stykkerne i vort anatomiske Museum. Ved den meget omstridte Konkurrence 1846 med Hannover viste I., der hidtil havde levet i stille Tilbagetrukkethed, optaget af sine Præparationer og Lærervirksomhed, at han kunde gøre Krav paa Navn og Rang blandt Videnskabsmænd. Afhandlingen „Om de anatomiske Varieteter“ (1846) og navnlig hans, først 1881 udgivne „Undersøgelser over det indre Øres Anatomi“ viser hans ubestridelige Anlæg for selvstændig videnskabelig Forskning, idet de indeholder en Fylde af nye Oplysninger, smukt klarlagt gennem Tegninger efter egne Præparater. Naade han end ikke Hannover i Begavelse, vilde han som Lærer og som Grundlægger af anatomisk Museum næppe være blevet overgaaet af nogen dalevende. D. i Kbh. — Gift ca. 1825 Caroline Christiane Bøschén, d. 1850. O. P.

Litt.: Grohshennig: „Slægten Breinholt“ 1907; „Bibl. f. Læger“ III 1 1847; Gosch: „Danm. zool. Litt.“ II 2 1875; Lorck: „75 Aar“ 1885, S. 74 f.; C. Salomonsen, F. C. C. Hansen og J. Fibiger: „Ad. Hannover. Tre Foredrag“ 1915; Nekrologer i „Bibl. f. Læger“ V 4 1862, „Hospitalstid.“ V s. A. (af R. Bergh), „Ugeskr. f. Læger“ II 36 s. A. S. 375, „Nord. Univ. Tidsskr.“ 1864 (af Relsz) og „Ill. Tid.“ ¹/₆ 1862.

Ilfersen, Julius Niels Sophus (f. ²/₇ 1863), Præst. F. i Kalundborg. Forældre: Bager Carl Julius I. og Thora Larsine Norup. Blev Student 1882 og teologisk Kandidat 1888, men allerede forinden havde han virket som Lærer ved københavnske Skoler og et Aarstid som uordineret Medhjælper i Nørre Aaby og med stor Iver taget Del i kristelig Arbejde bl. a. ved 1884 at stifte en lille kristelig Studenterforening; 1889 blev han midlertidig ordineret Medhjælper ved St. Johannes Kirke i Kbh.; n. A. kom han til Helligkors Kirke, hvor han 1895 blev Sognepræst. Det lykkedes ham her at faa oprettet det første organiserede Menighedssamfund i Kbh., og han var en ivrig Talsmand for Organisationer som Blaa Kors, Vigilia, Menighedsforbundet o. fl., indenfor hvilke han beklædte forskellige Tillidsposter, ligesom han i 1894 var Delegeret ved K. F. U. M.s Jubilæums-Kongres i London. Mest bekendt blev han dog ved en Retssag i Anledning af hans Vægning ved at ægtevie en fraskilt Murer; ved Højesteretsdom af ²¹/₁₀ 1903 blev han frifundet, men Sagen havde i Pressen vakt en usædvanlig Opsigt, og navnlig i „Social-Demokraten“ var I. i lang Tid Genstand for heftige Angreb. 1907 forflyttedes han til sit nuværende Embede i Bregninge. Han har skrevet talrige Artikler, Prædikener, Digte og Smaaaftejlinger i kirkelige Blade og

desuden udgivet forskellige Smaaskrifter; han tilhører den indremissionske Retning og har megen Interesse for kristelig socialt Arbejde. — Gift 1) 1891 Ida Erasmie Petersen, kaldet Rasmussen, d. 1908. 2) 1911 Laura Henriette Sofie Larsen. *H. M.*
Litt.: Erindringer i „Hovedstaden“ 9/11, 22/11, 30/11 og 29/12 1913 og 1/3, 29/3 og 2/4 1914; „Studenterne fra 1882“ 1907; J. I.: „Min Forsvarstale for Højesteret“ 1903; „Højesteretstid.“ 1903, S. 309; „Vort Land“ 28/4 1905; „Kristel. Dagbl.“ 16-18/9 1907; A. S. Poulsen: „Danmarks Kristenhed og dens Stilling til Nordens Enhed“ 1919.

Illeris, Niels Jensen (f. 4/12 1871), Gymnasitklærer. F. i Stenild ved Hobro. Forældre: Husmand Jens Christensen I. og Ane Christensdatter Bisgaard.

Tog 1894 Eksamen fra Jelling Seminarium og blev Student 1911. Efter Afgang fra Seminariet var han Lærer forskellige Steder til 1903, da han fik Ansættelse paa Kærehave Husmandsskole. Sammen med nogle af Eleverne herfra oprettede han

1905 Højgaard's Andelsjordbrug ved Kolding, hvor alle Deltagerne skulde have lige Andel i Arbejdet og i Udbyttet, men da bl. a. det økonomiske Grundlag for Foretagendet ikke var tilstrækkelig solidt, maatte det opgives. 1907 blev I. da Lærer ved Statens etårige Kursus i Gymnastik og Assistent hos Gymnastikinspektøren. Allerede 1895 havde han paa et Maanedskursus gjort Bekendtskab med den lingske Gymnastik, 1898—99 gennemgik han Statens etårige Kursus i Gymnastik m. m. og var fra nu af en af den svenske Gymnastiks mest rettroende Talsmænd. Sit Kendskab til legemlig Opdragelse udvidede han ved Rejser til Udlandet. I England var han 1900, s. A. paa Nääs Sløjdsseminarium i Sverige, 1910 og 1911 i Tyskland og 1917 igen i Sverige. I. er sammen med Seminarlærer Trap Forfatter til „Grundtræk af Gymnastikkens Historie“ (1909) og „Seminariernes Gymnastik i det 19de Aarh.“ (1916). Desuden har han skrevet et stort Antal Artikler i „Ungdom og Idræt“, „Gymnastisk Selskabs Aarsberetning“, „Gymnastisk Tidsskrift“ o. fl. — Gift 1900 Ingrid Kirk. *F. K.*

Litt.: „Kærehave Elevforenings Medlemsblad“ 1905, S. 7 og Tillæg; „Ungdom og Idræt“ 2/7 1909.

Illum, Anton Carl (f. 5/7 1863), Handelsmand. F. i Aastrup ved Faaborg. Forældre: Skibsbygger Peter Pedersen I. og Ane Kirstine Rasmussen. I. lærte 1878—83 hos V. Wegener, Vejle, arbejdede derefter 1883—85 i Firmaet Frølund & Wittrup, Horsens, 1885—91 hos W. Kløpper, Hamborg, og etablerede sig 1891 i Kbh. (Østergade 55). Forretningen tog snart et betydeligt Opsving, og 1899 flyttede I. over paa den anden Side af Gaden og grundlagde her det

kendte Stormagasin med sine talrige Afdelinger, der snart krævede mere Plads.

end de daværende Lokaler afgav. 1910 købtes derfor den ved Siden af Magasinet beliggende — Efterslægtsselskabets Skole tilhørende — Ejendom, og 1914 paabegyndtes en Om- og Nybygning, der resulterede i det kendte Hus, hvor Magasinet nu har sine fuldt moderne Lokaler. 1/1 1920 omdannedes Magasinet til et Aktieselskab, for hvilket I. er administrerende Direktør. I. er utvivlsomt en betydelig kommerciel Dygtighed, hvis Styrke har ligget i, at han ikke har spredt sig, men har samlet hele sin Energi om at arbejde sin Forretning op. — Gift 1892 Karen Marie Andersen. *C. T.*

Litt.: „Politiken“ og „Nationaltid.“ 9/7 1913; „Berl. Tid.“ 2/3 1916; „Politiken“ 3/3 1916.

Isted, Peter Vilhelm (f. 14/2 1861), Maler, Grafiker. F. i Saksøbing. Forældre: Købmand Jens Peter I. og Johanne Sophie Lund. Gik i Skole i

Stubbekøbing, tog Præliminæreksamen ved Universitetet, var 8 Maaneder i Malerlære og dimitteredes af Rasmussen og Busch og Teknisk Skole til Kunstakademiet, som han besøgte fra Juni 1878 til sin Afgang Apr. 1883 samt i Apr. Kvartal 1884,

og hvis mindre Guldmedaille han vandt 1885 for „Psyche med Lampen i Haanden nærmer sig den slumrende Amor for at dræbe ham“. Derefter rejste han over Italien til Ægypten, Palæstina, Grækenland og Tyrkiet. Senere besøgte han Skotland, England, Holland, Belgien, Spanien, Marokko og Frankrig, rejste 1889 med kultureministeriel Understøttelse til Verdensudstillingen i Paris, 1891 til Italien og Paris paa et Akademistipendium og fik 1904 Kauffmanns Legat. Akademiet tildelte ham sin Aarsmedaille 1. Gang 1893 for „En Skærmydsel“ (Aalborg Museum), 2. Gang 1899 for „To Børn“, hvorved han blev Medlem af dets Plenarforsamling. Han var Assistent ved dets Modelskole 1893—1905. I. har udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1883—1907, 1909—10, 1912—15, Kunstneres Efteraarsudstilling 1905, 1909—11 og Raadhuseudstillingen 1901 — Interiører og Figurbilleder, tillige Landskaber, Stilleben og Raderinger. Han er en af de Malere af det intime Figur-Interiør, der samler sig om og er paavirkede af V. Hammershøi, hans Svoger. Han har navnlig dyrket det

slørede graa Dagslys og den reflekterede gyldne Soltaage i lukkede Rum. De bredt anslaaede graa og gule Farver, som han ynder, er blevne populære gennem hans Farvetryk. Arbejder findes i Kunstmuseet, Hirschsprungs Samling, Museerne i Aalborg, Aarhus, Maribo, Odense, Randers, Ribe, Krefeld og Musée du Luxembourg i Paris. — Gift 1901 Ingeborg Lovisa Petersen.

S. S.

Litt.: Been og Hannover: „Danmarks Malerkunst“ 1903; Sigurd Müller: „Nordens Billedkunst“ 1905; „Ekstrabladet“ 12/2 1921; „Berl. Tid.“ 14/2 s. A.

Ingeborg (ca. 1277—15/8 1319), Dronning. Forældre: Kong Magnus Ladelaas af Sverige og Dronning Helvig. Hendes Ægteskab ramtes af den Ulykke, at alle hendes 14 Børn enten var ufuldbaarne eller døde som spæde; det sidste omkom ved, at hun selv tabte det ud af sin Vogn. Efter denne tragiske Hændelse synes hun at have levet i St. Claræ Kloster i Roskilde. Begravet i Ringsted. — Gift 1296 Kong Erik Mændved (s. d.), d. 1319. H. Js.

Litt.: Suhm: „Historie af Danmark“ XI 1812; Sv. Grundtvig: „Danm. gl. Folkeviser“ III 1862; Ellen Jørgensen og Johanne Skovgaard: „Danske Dronninger“ 1910.

Ingeborg (ca. 1175—20/7 el. 30/7 1237 el. 1238), Dronning af Frankrig. Forældre: Kong Valdemar I (s. d.) og Dronning Sophie (s. d.) af Rusland. Blev umiddelbart efter Brylluppet i Amiens forskudt af sin Ægtefælle, der havde fattet en uforklarlig Afsky for hende. I sin ulykkelige Stilling fandt hun Støtte hos sin danske Slægt og senere hos Pave Innocens III. 1213 fik hun endelig formel Anerkendelse som Dronning og levede siden under taalelige Vilkaar, optaget af fromme og gode Gerninger. D. ved Corbeil. — Gift 1193 Kong Filip August, d. 1223.

H. Js.

Litt.: Suhm: „Historie af Danmark“ IX 1808; „Udvalg af L. Engelstofts Skrifter“ I 1859 (fra 1801); R. Davidsohn: „Phillip II August von Frankreich und I.“ 1888; A. Fabricius: „I., Phillip Augusts Dronning“ 1870; A. Cartellieri: „Phillipp II August“ III 1910.

Ingemann, Bernhard (f. 21/10 1869), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Arkitekt Valdemar I. (s. d.) og Hustru. Kom paa Sorø Akademi, derpaa i Murerlære (Svend 1888) og paa Teknisk Skole og besøgte Akademiet. Efter at have tegnet hos Blichfeld, Alb. Jensen og Nyrop og efter flere Udenlandsrejser gik I. sammen med Faderen og oparbejdede yderligere den store Forretning. Et væsentligt Arbejde har han haft som Nationalforeningens Arkitekt og Bygningsinspektør, og han har

bygget en stor Række Sanatorier rundt over hele Landet (f. Eks. Julemærkesanatoriet). Desuden har han opført en Del Hospitaler i Provinserne og Marinehospitalet i Kbh. I. er ogsaa Landmandsbankens Arkitekt og har opført Bygningen i Laksegade. Af andre Arbejder skal nævnes: Forretningsejendommen Nørrevold 5 og 7 og Manufakturhandlerens Stiftelse i Bragesgade, der begge er præmierede af Kommunen, Restaureringen af Kanneworffs Hus paa Kongens Nytorv, Hasselbalch og Seidelins Ejendom i Kejsergade, Lund & Lawerentz' i Pilestræde, Egmont Petersens i Landemærket, Raadhuset i Hørsholm. I. har med stor Dygtighed fortsat Faderens Virksomhed, som omtalt, mest beskæftiget for private og Privatinstitutioner. Hans Arbejder har deres væsentligste Fortrin ved deres moderne og praktiske Indretning og derved, at de i Reglen ikke paatvinger sig Opmærksomheden. I. har beklædt en Del faglige Hverv. 1916 deltog han i Bedømmelsen af Planerne til Centralbanken i Norge; sad en Aarrække i Bestyrelsen for Akademisk Arkitektforening og var i tre Aar Formand for Hørsholm-Rungsted Grundejerforening. — Gift 1) 1898 Anna Møller, d. 1900. 2) 1901 Ida Karberg. O. A.

Litt.: Slægt 1 „Stamtavle over Slægten I.“ 1885, ved Hauch-Fausbøll i „Personalh. Saml.“ I 1901 samt i „Højskolebl.“ 1915; „Verden og vi“ 24/5 1918.

Ingemann, Bernhard Severin (28/5 1789—20/2 1862), Forfatter. F. i Torkildstrup, Falster. Forældre: Provst Søren I. og Birgitte Swane. En idyllisk Barndom afbrødes brat, da Faderen døde (1799) og Moderen flyttede til Slagelse. Undervisningens Aandløshed og Drengelivets Raahed lukkede ham inde i sig selv. Efter at være blevet Student 1806 oplevede han Bombardementets Rædsler og mistede i de nærmest følgende Aar sin Moder og tre Brødre, alle døde af Brystsygge. Herved forstærkedes hans Tendens til Verdensfjernhed og elegisk og sværmerisk Drømmen, til æstetisk Læsning (særlig Ossian) og Digtning. Han fik 1811 Valkendorfs Kollegium og skrev n. A. en æstetisk Guldmedailleafhandling, men gjorde ellers intet ved Studierne (Jura). Saa meget produktivere var han som Forfatter, og i 10'ernes ulykkelige og fortrykte Aar imødekom baade det patetisk idealistiske, det sentimentale og det gysenvækkende ved Siden af det blidt nationale i hans Ungdomsposier Læseverdenens Trang og gjorde ham til navnlig Damernes Yndlingsdigter. Hans første Samling „Digte“ kom 1811, den næste „Procne“

1813. 1814 kom et stort allegorisk, uanskueligt Epos „De sorte Riddere“, hvis Livssyn vandt ham Grundtvigs Venskab, og 1816 Eventyrdramaet „Reinald Underbarnet“. Ind derimellem kom enkelte, større og mindre Digte (f. Eks. „Vift stolt paa Codans Bølge“) og en Række Tragedier, bl. a. „Masiello“, „Røsten i Ørkenen“ og „Blanka“. Det sidste fremkaldte Heibergs Ironi i „Julespøg og Nytaarsløjer“, hvilket igen affødte en Fejde mellem Grundtvig og Heiberg. Det er først og fremmest ved deres abstrakte Idealisme, lidt i den hellige Alliances Aand, at disse Værker vandt Hjerterne. Lyrikken har dog ofte en ren, men spinkel Skønhed, hvorimod den skikkelse- og situationsdannende Evne endnu slet ikke er udviklet. — Med „De underjordiske“ (1817), en historisk Fortælling fra Bornholm i 14. Aarh. har I. fastere Jord under Fødderne end nogen Sinde før. Og en Udenlandsrejse 1818—19 (Tyskland — Italien) vendte ham endnu mere udad og gjorde ham legemlig friskere. Dens digteriske Frugter var Skildringerne i „Rejselyren“ (1820) og (1819) det tragiske Drama „Tassos Befrielse“ (med Hentydninger til de Heibergske Angreb 1817). 1820 kom „Eventyr og Fortællinger“ og n. A. den Holbergske Studie „Magnetismen i Barberstuen“, begge Dele friske og levende. Da I. 1822 blev udnævnt til Lektor i dansk Sprog og Litteratur ved Sorø Akademi, kunde han efter 11 Aars Forlovelse endelig gifte sig. Hans Hustru naivt sværmeriske Væsen (hvorom hendes Malerier ogsaa vidner) og Stedets stille Afsondrethed fremmede ikke I.s Virkelighedssans. Men han fandt Arbejdsfred til sin Kunst, og hans Sind udvikledes til en stadig lysere Mildhed og Fred, der kun sjældent afbrødes af uforstaaende Kritikere eller af Længsler efter større og stærkere Livsformer. — Tilskvndet af Grundtvig, med W. Scott som Mønster og Suhm og Folkeviserne som Hovedkilder skrev I. 1824—36 sine historiske Romaner, indlett og afsluttet med episke Digte: „Valdemar den Store og hans Mænd“ (1824), „Valdemar Sejr“ (1826), „Erik Menveds Barndom“ (1828), „Kong Erik og de fredløse“ (1833), „Prins Otto af Danmark“ (1835) og „Dronning Margrethe“ (1836). Hertil slutter sig Romancecyklen „Holger Danske“ (1837). I Kraft af en barnlig, men klar og væsentlig Karakteristik, talrige spændende Scener, og en from og føredrelands kærlig Tendens blev Romanerne overordentlig elskede. Den historiske Kritik (Chr. Molbech i „Maanedsskrift“) gjorde Indvendinger, men I. replikerede for een Gangs Skyld skarpt i „Huldregaverne“ 1831. — Fra 20'erne og 30'erne er ogsaa I.s skønneste Digting, „Højmesse-salmer“ (1825) og navnlig „Morgensange for Børn“ (1837) og „Aftensange“ (1839), komponerede af Weyse. Enkelte andre Sal-

mer kom senere til („Dejlig er Jorden“ 1850). Hvad I. ellers skaber i 30—40'erne er præget af en voksende Uhygge ved det politiske og religiøse Frisind, der udgik fra det unge Tyskland. I Skuespillet „Rene-gaten“ (1838) og det allegoriske Eventyr „De fire Rubiner“ (1849) og Novellen „Den stumme Frøken“ vender han sig lidt naivt mod Tidens Tanker. Men Trearskrigen gengiver ham Troen paa den danske Folkeand, og de nærmest følgende Aars Værker er prægede af frisk Iagttagelse og Lune, navnlig „Nytidsromanen“ „Landsbybørnene“ (1852).

Ellers er de sidste 10 Aar af I.s Liv helliget religiøs Poesi, bl. a. „Konfirmationsgave“, „Tankebreve fra en afdød“, „Guldæblet“. 1854 reviderede han Roskilde Konvents Ud-kast til en ny Salmebog. — Paa hans 70 Aars Fødselsdag skænkede danske Kvinder ham et Guldhorn. Han stod efter Oehlen-schlägers Død som den folkekæreste Dig-ter og som Organ for den nationale og reli-giøse Løftelse i 50'erne. Med 1864 og Realismen dalede hans Anseelse igen undtagen i Højskolekredse. Rom-nerne virker nok nu forældede, men en Del af hans Lvrík hører til det ypperste i vor Litteratur. D. i Sorø. — Gift 1822 Lucie Marie Mandix, d. 1868.

G. C.

Litt.: Sløgt se B. I.; Erindringer i „B. S. I.s Levnedbog“ 1862 og „Tilbageblik paa mit Liv og min Forfattervirksomhed 1811—37“ 1863; P. Hjort i „Athene“ V—VI 1815—16; C. Molbech i „Maanedsskr. f. Litt.“ II 1829; sst. 1831—32; „Dsk. Album f. Litt. og Kunst“ 1845; P. L. Møller: „Kritiske Skitser“ II 1847; H. C. Andersen: „Mit Livs Eventyr“ 1855; „Ill. Tid.“ 27/5 1860; Cl. Rosenhoff i „Danm. Ill. Almanak“ 1860; Kr. Arzentzen i „Dsk. Maanedsskr.“ 1862 I.; L. Dietrichson: „En Tylvt Forelæsninger“ 1862 og I. „Nord. Tidsskr.“ I 1863; „North British Review“ 1863; „Krit. Schmidt's Dagbøger“ ved N. Hancke 1868; Cabiro: „Udv. Feuilletoner“ 1870; „Husvennen“ II 1874—75; „Nær og Fjern“ 1876; L. Schrøder i „Nord. mån. f. folk. og kristl. oplysn.“ 1882 II og „Danskere“ II 1889 og VII 1892; J. Nørregård: „B. S. I.s Digterstilling og Digterværd“ 1886; H. Schwanenflugel: „I.s Liv og Digting“ 1886; „Ur Dagens Krønika“ 1887; N. Erdmann i „Vidar“ II 1888; J. Borup i „Højskolebl.“ XIV 1889; G. Brandes: „Essays. Danske Personligheder“ 1889; I. Falbe-Hansen i „Tidens Strøm“ V 1889 og „Danskere“ VII 1892; Sig. Müller i „Finsk Tidsskr.“ XXVII 1889; Vilh. Møller i „Nutiden“ XIII 1889; Rich. Petersen: „Minde-skr. om B. S. I.“ 1889; P. A. Rosenberg i „Litt. og Kritik“ II 1889; H. Rosendal i „Danskere“ II 1889; M. Rosing i „Sorø Skoles Progr.“ 1889; E. Trier i „Højskolebl.“ XIV 1889; V. Vedel i „Ill. Tid.“ 26/5 1889; Birkedal: „Personl. Oplev.“ II 1890; M. Wilster i „Ill. Tid.“ 26/12 1897; N. Rørh i „Folksk. Alm.“ 1889; Aakjær: „St. St. Blichers Livstrædede“ 1903—04; O. C. Molbech i „Dsk. Tidsskr.“ 1905; „Jyllandsnosten“ 3/2 og 5/5 1913; „Tiden“ 1915; Breve i „Brieve an Ludvig Tjeck“ 1864; „Breve til og fra I.“ 1879; „Brev-veksling mellem I. og Fru Rosenørn“ 1881; „Grundtvig og I.“ 1882; Breve til og fra J. P. Mynster, F. C. Sibbern, C. C. Rafn, H. C. Andersen og C. Hostrup samt I. „Teori og Praksis“ 1869; „Tilskueren“ 1890; „Personalh. Tidsskr.“ II 4 1889; D. Gade: „N. W. Gade“ 1892; H. F. Rørdam: „Peter Rørdam“ II 1892; „Højskolebl.“ XXV 1900; „Dsk. Studier“ 1910 og „Aarb. f. Sorø Amt“ IV 1915.

Ingemann, Carl Johannes Valdemar (²¹/₂ 1840—¹⁰/₁₀ 1911), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Parfumer, Købmand Søren Edvard

Joachim I. og Mariane Aurelia Laurentine Lauritzen. Brodersøn af B. S. I. (s. d.). Kom i Murerlære hos Deutzer, Svend 1858, tegnede hos Nebelung og Stilling, besøgte Akademiet og fik Afgang 1866; deltog i Krigen som Ingeniør-løjtnant. En Tid Lærer ved Teknisk Skole,

hvor han organiserede Lærefaget „borgerlig Byggekunst“ (fra 1877). 1894—1900 Borgerrepræsentant. I. var en overordenlig stærkt beskæftiget Arkitekt, hvis Specialitet efterhaanden blev de store Forretningskomplekser, som i Firserne og Halvfemserne voksede frem i den indre By (Fonnesbech, Købmagergade 50). Af hans Bygninger skal desuden nævnes Kapellet paa Assistentens Kirkegaard (1870), den gamle Bygning for Østifternes Kreditforening paa Nørrevold, et baade stateligt og sikkert virkende Hus, Kong Salomons Apotek, Kgl. Porcelænsfabrik, Kunstforeningen ved Frederiksholms Kanal (1886), Købmandsskolen. Arkitektonisk set er I.s Arbejder ingenlunde banebrydende eller særlig originale, men der er noget roligt, ukunstlet og støt over hans Kunst, og ved Bygningernes Indretning viste I. altid sin store, praktiske Dygtighed og Evne til naturlig Anordning. Det er saaledes typisk, at I. allerede i Firserne for Ombygningen af Købmagergade overfor Magistraten fremkom med Forslag om en Regulering og Udvidelse af denne Gade, et Forslag som desværre ikke blev fulgt og nu er uigennemførligt. D. i Kbh. — Gift 1868 Sofie Margrethe Madsen. O. A.

Litt.: Slægt se B. I.; Nekrolog I „Berl. Tid.“ ¹⁰/₁₀ 1911.

Ingerslev, Ove Emmerik Gustav Høegh-Guldberg (²⁰/₂ 1844—²⁷/₄ 1916), Læge, Medicinalhistoriker. F. i Viborg. Forældre: Rektor Christian Frederik I. og Charlotte Marie Phi-

ster. Blev Student 1862, Cand. med. 1869, var Kandidat og Underaccoucheur ved Fødselsstiftelsen 1873—78, Kommunelæge i Kbh. 1878—93; blev Dr. med. 1879 („Bidrag til Eklampsiens Ætiologi, Prognose og Behandling“). Privatdocent. Lærer ved Jordemoderskolen 1895—1903. Medlem af Sundhedskollegiet 1897—1905; af Retslægeraadet 1909. I. viede udelukkende Fødselsvidenskaben sit Liv og opnaaede derved Mesterens Herredomme over

sit Stof, i sine yngre Aar som den praktisk virksomme, meget søgte Fødselshjælper, i de ældre Aar som den stille Historiker, der i tilbagetrukken Ro efterforsker sit Fags Tilblivelseshistorie. Fra den første Periode stammer en Række Afhandlinger om Barselstøtten i Danmark, nyfødte Børns Vægtforhold o. l. og hans Medarbejderskab ved Stadfeldts Lærebog „Fødsels og Barselstøtten Patologi“ (1879). Med den 1887 udgivne, værdifulde Bog „Fødselstangen“ indlededes hans historiske Forfatterskab, der 20 Aar efter kom til fuld Udfoldelse i de prægtige Værker „Fragmenter af Fødselshjælpens Historie“ I—II (1906—07), „Mathias Saxtorph og hans Samtid“ (1913) og „Kbh.s Fødsels- og Plejestiftelse 1800—1849“ (1915). Et mægtigt, for en stor Del nyt og ukendt Stof, opsporet gennem flittige og majsommelige Arkivstudier, er her kritisk vejet og iklædt en plastisk smuk og afrundet Form, saa at Fortidens Skikkelser og Ideer træder levende frem. Hans Fremstilling af den danske Obstetris Historie er saa grundig og velovervejet, at der kun vil være lidet at ændre eller føje til. Stilfærdig Noblesse var Hovedtrækket i hans Karakter. D. paa Møllekrog ved Fredensborg. — Gift 1880 Anna Kirstine Sørensen. O. P.

Litt.: Slægt i Hundrup: „Stamt. over Familien I.“ 1876, V. Ingerslev: „Stamt. over Familien I.“ 1891, Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, Vahl: „Slægtebog over Afkommet af V. P. Bering“ 1893 og H. A. Møller: „Stamt. over Slægterne Stampe og Thestrup“ 1910, S. 167; Selvbioografi i „Levnedsbeskrivelser af de ved Kbh.s Universitets Firehundredaarsfest promoverede Doktorer“ 1879; Nekrologer i „Ugeskr. f. Læger“ 1916, S. 719 og „Berl. Tid.“ ²⁷/₄ s. A.

Ingerslev, Hans Peter (³/₅ 1831—²⁰/₄ 1896), Minister, Landmand. F. paa Marselisborg. Forældre: Godsejer Caspar Peter Rothe I. og Marie Meulengracht.

Blev Student 1849, vilde være Jurist, men slog om og blev Landmand, forpagtede Marselisborg af Faderen og blev 1864 dets Ejer. Han drev Gaarden op til et Mønterbrug og vandt i det hele et stort Navn som Landmand, virkede bl. a. for Indførelse af rationel Mejeridrift og -regnskab og for Kvægopdræt. Den klarhovedede og arbejdsdygtige Mand kom hurtig ind i en Mængde af Egnens Tillidshverv, var 1865—80 Formand for Viby Sogneraad og 1865—85 Medlem af Aarhus Amsraad. 1873 valgtes han til Folketinget i Aarhus mod Bjørnbak, faldt 1876, valgtes 1879 og 1881, men faldt 1884 mod Pingel. Især i den 2. Periode fik I. Indflydelse, kom ind i Højres Bestyrelse og var sammen med Dinesen og Bille, senere Matzen, en af Partiets Organisatorer ude i

Landet. 1884 valgtes han til Landstinget og kom her straks ind i Finansudvalget. Aug. 1885 blev han Indenrigsminister i en meget vanskelig Periode midt under Provisorierne. Det lykkedes ham ved sin Energi og sjældne Forhandlingsevne at naa betydelige Lovgivningsresultater, ikke mindst paa Landbrugets Omraade, saaledes Tuberkuloseloven, Husdyrloven, Fiskeriloven, Alderdomsunderstøttelses- og Sygekasseloven, Lovene om Kbh.s Frihavn og om Udvidelse af Esbjerg Havn, og samtidig var hans Indflydelse paa den almindelige Politik meget betydelig. Under de Forhandlinger, der førte til Forliget 1894, var han en af dem, der strakte sig videst fra Højres Side. Jan. 1894 naatte han paa Grund af Overanstrengelse afgive en Del af sit Arbejde og beholdt kun den Del, der henlagdes under Ministeriet for offentlige Arbejder. Ogsaa i sine sidste Aar naaede han nævneværdige Resultater. I. var ikke nogen fremragende Taler og overhovedet ikke udstyret med glansfulde Egenskaber, men han var et sjældent klart og praktisk Hoved, besad et Retsind, der vejede alle Hensyn lige, og ejede Arbejds menneskets bedste Egenskaber. D. i Kbh. — Ugift. P. E.

Litt.: Slægt se E. I.; Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; „Ill. Tid.“ ²⁸/₈ 1885, ¹⁰/₆ 1888 og ²³/₁ 1898; „Ugeskr. f. Ldm.“ 1891 I, S. 217 f.; S. P. Petersen: „Blade af Landbrugets Hist. i Aarh. Amt“ 1892; H. Jensen: „L. Bjørnbak“ 1919; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ²⁶/₄ 1896 (af Fz. v. Jesen), „Nationaltid.“ ²¹/₄ s. A., „Jyllandsposten“ ²²/₄ og ²⁰/₄ s. A., „Aarhus Stiftstid.“ ²¹/₄, ²²/₄ og ²⁸/₄ s. A., „Ugebl. f. Aalb. Amts Landboforening“ Apr. s. A., „Haandværkerbl.“ ²²/₄ s. A., „Hedeselsk. Tidsskr.“ XVI s. A. og „Aarb. f. d. dsk. Postvæsen“ VI 1897.

Ingerslev, Johan Vilhelm Christian (²²/₁ 1835—²⁰/₁₀ 1918), Læge. F. i Snesere ved Præstø. Forældre: Lærer Peder Laurits I.

og Jacobine Christiane Magdalene Gottschalk. Blev Student 1852, Cand. med. 1859, Dr. med. hon. causa 1894. Som praktiserende Læge i Præstø fra 1861, Distriktslæge sst. 1888—1913 var I. nøje knyttet til denne By, hvis Historie han skrev, og hvis sanitære Forhold

han gennem sin store Praksis og Embedsvirksomhed fik megen Indflydelse paa. Men desuden fandt han Tid til personal- og medicinalhistoriske Studier og nedlagde de værdifulde Resultater deraf i det store, grundlæggende 2 Bindes Værk „Danmarks Læger og Lægevæsen fra de ældste Tider til Aar 1800“ (1873), som 1894 hædredes med Doktorgraden hon. causa, og som altid vil hævide sin Plads som det første samlede Værk om Lægevæsenets Udvikling i Danmark. Ikke mindst æres I. som en af Stif-

terne og som den utrættelige Talsmand for den danske Lægestands forskellige Understøttelsesforeninger for trængende Kolleger og deres Enker. D. i Præstø. — Gift 1862 Christiane Louise Dorothea Ewertsen, d. 1893. O. P.

Litt.: Slægt se E. I.; Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1894; „Ill. Tid.“ ²²/₅ 1905; Nekrologer i „Ugeskr. f. Læger“ 1918 (af J. Johnsson), „Personalh. Tidsskr.“ VII 3 s. A. (af Carøe), „Præstø Avis“ ²¹/₁₀ s. A. og „Dagens Nyh.“ ¹/₁₁ s. A.

Ingwersen, Peder Margarth (¹⁵/₄ 1819—¹⁷/₃ 1914), Landmand. F. paa Viufgaard ved Kolding. Forældre: Godsejer, Major Johannes Peder I. og Kjerstine Poder. Overtog 1846 Forpagtningen af Elisabethsminde, som han efter Faderens Død 1862 købte sammen med Kirstinlyst ved Kolding. I Perioden 1840—1864 drev I. sammen med Faderen og Broderen Casimir I. en omfattende Eksport af Stude og magert Kvæg til Hertugdømmerne og Tyskland; han var i sin Tid Jyllands betydeligste Kreatureksportør; desuden var han anset som Hippolog og fungerede i flere Aar som Statshingstespekulationskommissær. Ved Dyrskuer og andre Landbostævner var den joviale og originale Mand en sikker Gæst; han bevarede sin Aandslivlighed til sin høje Alder og var afholdt og velset i Landbokredse. D. paa Kirstinlyst. — Gift 1855 Alvida Charlotte Christine Marcussen, d. 1892. A. C.

Litt.: Slægt i Grohshennig: „Slægten Breinholt“ 1907, S. 26 ff. og 88 f.; Nekrologer i „Ugeskr. f. Landm.“ 1914 S. 190 og „Kolding Folkebl.“ ¹⁸/₃ s. A.

Ipsen, Peter Alfred Buntzen (f. ¹⁷/₃ 1852), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Handskammer Heinrich Diderich Buntzen og Marthe Hansdatter. Ved Forældrenes Død 1853 blev han adopteret af Sognepræst Hans Steenstrup I. i Jylland. Blev Student 1872 og Cand. theol. 1877. Allerede i Skoletiden var han optaget af religiøse Grublerier, var en Tid under Jens Nørregårds

Indflydelse stærkt grundtvigiansk, men kom inden sin Eksamen bort fra Dogmetroen over i et religiøst farvet Fritænkeri. Hans første Opræden var ogsaa paa det litterære Venstres Side (Artikler i „Morgenbladet“ og Pjecen „Det social-litterære Nytaarsslag“ 1880). Hans Digte („Ad grønne Stier“ 1883 og „Sonetter og Sange“ 1884) viste derimod, at hans Gemyt bundede i Efterromantikken:

Kaalundsk Frejdighed og Paludan-Müllersk Diskussion om Livsanskuelser. Det sidste gælder ogsaa i særlig Grad om det personlige, dramatiske Digt „Mephistopheles“ (1887). Hans følgende skønlitterære Produktioner er spredt og usikker: nogle Oversættelser (bl. a. Byron og Heine) og Operatekster (bl. a. „Heksen“ 1892), en dygtig Bog, „Holland“ (1891) efter en Rejse paa det Ancker'ske Legat, en fri Gendigtning af det middelalderlige Digt „Flores og Blanseflor“ (1892), de lidt Joh. Jørgensenske Digte „Ekko“ (1894) og de folkelige Eventyrdigte „Fra Fantasiens Land“ (1898). Fra det ny Aarhundrede er mest fortællende Prosa: „Under Korsets Tegn“ (1903), en social-religiøs Nutidsfortælling. „Jyske Strejftog“ (1904), ganske friske Rejseskildringer ved Siden af mere almene Betragtninger, Romanen „Venus“ (1907) og Novellerne „Alle Slags Menneskebørn“ (1913). — Is Dømme- og Forkyndetrang mangler indre Myndighed, selv om den ægte Følelse ofte skaffer sig smukke Udtryk. De senere Værker har kunstnerisk lidt ved allfor stærkt at være bestemt af det Modsætningsforhold, I. allerede fra 90'erne kom i til de dengang toneangivende Retninger: den særlig københavnske, forfaldende Individualisme og den naturalistiske Livsanskuelse. 1897 begynde han i „National-tidende“ Kampen mod „Politiken“, hvortil bl. a. „Fri Horisont“ (1901) og „Revision“ (1910) slutter sig, saa vel som hans Redaktørvirksomhed ved Dagbladet „Samfundet“ (1900) og senere ved Ugebladene „Fædrelandet“ og „Folkelæsning“. Hans afgørende, nationale og etiske, Svnpunkter bærer og farver ogsaa hans Forfatterkarakteristikker: „Georg Brandes“ (1902—03), „Litterære Portrætter“ (1906) og „Charles Dickens“ (1912). — I en Aarrække har I været fast Medarbejder ved „The Athenæum“ og ved „Het Vaterland“ (Haas). — Gift 1885 Agnes Susanne Elisabeth Miller, d. 1915. G. C.

Litt.: Slægt i P. Hennings: „Stamt. over Familien Buntzen“ 1897, S. 12; Selvbibliografi i „Ill. Tid.“ 23/1 1898 og „Nationaltid.“ 1/10 1915; O. Gelsmar i „Nogle Digterprofiler“ 1906; P. E. Benzon i „Højskolebl.“ XXXIII 1908; „Nationaltid.“ 27/0 1908; Holger Jørgensen i „Vor Fremtid“ I 1907—08 og „A. I.“ 1908; „Ill. Tid.“ 27/0 1908; „Vort Land“ 16/0 1912.

Ipsen, Bodil Louise Jensen (f. 9/0 1889), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Inspektør paa „Alderstrøst“ Lars Jensen I. og Laura Hansine Holst. Blev Elev paa det Kgl. Teaters Elevskole og debuterede 10/10 1909 som Helene i „Naar den ny Vin blomstrer“, hvor hun straks vakte Opmærksomhed ved selvstændig Opfattelse. Hun var derefter nogle Aar knyttet til Dagmar-teatret, hvor hun modnedes som Skuespillerinde og var, da hun 1914 vendte tilbage til Det kgl. Teater, fuldt rustet til at træde

frem i første Række. Indtil Udgangen af Sæsonen 1918—19 udførte hun saadanne Roller som Abigail i „Ambrosius“, Scheitan i „Ved Bosphorus“, Friherreinden i „Baandet“, Liza i „Det levende Lig“, Agnete i „Elverhøj“, Emily i „Den kære Familie“, Fru Løve i „Det store Forlis“, Ophelia i „Hamlet“, Gulnare i „Aladdin“, Lady Teazle i „Bagtalelsens Skole“ og Helene Bording i „Under Loven“. I disse højt forskellige Opgaver viste Fru I. sig som en moderne Kunstnerinde med et udpræget Fysiognomi, evnende baade at sætte det romantiske Sværmeri og det i alle Farver spillende kvindelige Temperament, virkende betydeligt og ejendommeligt, hvor Lidenskaben bryder frem i lys Lue, ofte blot med en Betoning, en Nuance karakteriserende Figuren. Mærkelig nok brød hun ud fra det Kgl. Teater, som dog havde skænket hende saa mangeartede og betydningfulde Roller, og tog fra Begyndelsen af Sæsonen 1919—20 Engagement ved Dagmar-teatret. Her har hun uddybet sit Talent i saadanne Roller som Elmire i „Tartuffe“, Alaine i „Revolutionsbrølup“, Kronprinsessen i „Tronfølger“, Hustruen i „Blaarøven“, Alice i „Dødedansen“, Maria Stuart i „Maria Stuart i Skotland“. Hun er for Tiden det oprindeligste kvindelige Talent i moderne dansk Skuespilkunst, og mange kunstneriske Opgaver venter hende sikkert endnu. — Gift 1) 1910 Skuespiller Jacob Texiøre; Ægteskabet opløst S. A. 2) 1914 Ingeniør Hellmuth Heinrich Otto Moltke; Ægteskabet opløst 1917. 3) 1919 Skuespiller Emmanuel Gregers; Ægteskabet opløst 1920. C. Bs.

Litt.: „Masken“ 17/12 1911; P. Fristrup: „Scenens Navne“ 1913; „Berl. Tid.“ 17/1 1915 og 27/1 1920; Sven Lange i „Verden og vi“ 9/0 1919.

Ipsen, Johannes (28/0 1843—25/4 1910), Retskyndig. F. i Kbh. Forældre: Organist Edvard I. og Julie Frederikke Rausing. Blev Student 1862, Cand. Juris 1868, 1871 Volontær i Justitsministeriet, 1874 Auditor, 1879 Assessor i Kbh.s Kriminal- og Politiret, 1889 i Lands-Over- samt Hof- og Stadsretten, 1895 tillige Næstformand i Sø- og Handelsretten, 1896 Justitiarius i Lands-Over- samt Hof- og Stadsretten, Censor ved de juridiske Eksaminer 1886—95. 1888 Direktør i Sparekassen for Kbh. og Omegn. 1886—93 Borgerrepræsentant i Kbh., Medlem af Næringslovskommis-

sionen og den sidste Proceskommission. I. var en sjælden klar og sikker Hjerne, som Leder af Overretten myndig og bestemt; i rigt Maal tyede Rettens Medlemmer til hans rige Erfaring og omfattende, velordnede juridiske Kundskaber. Af Regeringen benyttedes han oftere som Kommissarius i vanskelige og indviklede Kriminalssager — „Holstebrosagen“ af 1885 o. a. I „Ugeskrift for Retsvæsen“ 1868, 1873 og 1884 offentliggjorde han forskellige Afhandlinger af arve-, sø- og strafferetligt Indhold, med Harald Paulsen (s. d.) udgav han „Retsplejen ved Hæren og Fladen“ (1878), med Carl Scharling „Systematisk Oversigt over Højesteretsdomme i kriminelle Sager“ 1857—1884 (I—II 1876 og 1885), alene en tilsvarende Oversigt for Aarene 1885—1894 (1895). Til „Nordisk Retsencyklopædi“ IV Bd. bidrog I. med en Fremstilling af „Den danske og norske Proces“ (1879). D. i Kbh. — Gift 1878 Christel Louise Augusta Schultz.

Fz. D.

Litt.: Niels Lassen: „Erindringer“ II 1919, S. 97—100; Nekrolog i „Ugeskr. f. Retsvæsen“ 1910 B, S. 128.

Ipsen, Knud Harald (9/18 1862—29/4 1891), Filosof. F. i Kbh. Forældre: Skræddermester Ulrik Anton I. og Signe Bjerring. Blev Student 1880, førtes ved Studiet af det 18. Aarhundredes Litteratur ind paa Filosofien, fik 1887 Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Lotzes Psykologi og blev s. A. Magister i Filosofi. Foruden Oversættelser skrev han om filosofiske Emner i

„Vor Ungdom“ 1887—90 og „Ny Jord“ 1888. En Afhandling om dansk Filosofi i 1880'erne tryktes i „Finsk Tidsskrift“ 1890 og „Philosoph. Monatshefte“ 1891. Som Filosof er han en udpræget Discipel af Høffding, men har Evne til at give sin Lærers Ideer nye og rammende Udtryk. Hans Interesse gaar nærmest i psykologisk Retning, og han hævder med Forkærlighed den psykologiske Undersøgelses Ret overfor moralske og religiøse Forhold. Han havde næsten fuldstændt en god Bog „Diderot, hans Liv og hans Gerning“, der skulde have været hans Doktordisputats, da han omkom ved at styrte ud af et Vindu. D. i Kbh. — Ugift. J. C. K.

Litt.: Univ. Aarb. 1886—87, S. 120; Høffding: Fortale til K. I.: „Diderot, hans Liv og hans Gerning“ 1891; Nekrolog i „Politiken“ 30/4 og 9/5 s. A.

Ipsen, Rasmus Peter (2/11 1815—12/9 1860), Terrakottafabrikant. F. i Rønne. Forældre: Sømænd Henrik I. og Birgitte Marcher. Kom i Snedkerlære, men tog paa Grund af daarligt Helbred 1833 Plads som Lærling ved den kgl. Porcelænsfabrik, hvor han 1839

blev Arbejder. 1843 oprettede han paa Nørrebro en lille Terrakottafabrik, idet han fik Fabrikaterne brændt paa Porcelænsfabrikken. Det var gule uglaserede Sager, han fremstillede, og de vandt efterhaanden Indgang, saaledes at en større Fabrik 1847 kunde anlægges paa Utterslev Mark. I. støttedes kunstnerisk af Hetsch og Olrik, og hans tidlige Død afbrød ikke Fabrikatets Sejrgang. Enken og Sønnen Bertel I. (1846—1917) fortsatte Forretningen, der vandt Anerkendelse ved adskillige Udstillinger og 1871 fik Titel af Hof-Terrakottafabrik. 1895 overgik den til et Aktieselskab. D. i Utterslev. — Gift 1843 Louise Christine Bierring, d. 1905. R. B.

Litt.: Slægt i Bidstrup: „Stamt. over Familien Koefoed“ 1886; Nyrop: „Bidrag til den dsk. Industris Hist.“ 1873.

Irminger, Carl Ludvig Christian (3/4 1802—7/2 1888), Søofficer. F. i Wevelsfløth, Holsten. Forældre: Oberstløjtnant, Toldforvalter Otto Friedrich I. og Maria Amalia v. Mechlenburg. Blev Sekondløjtnant 1822, Premierløjtnant 1830, Kaptajn 1840, Kommandørkaptajn 1855, kar. Kontreadmiral 1865, fik Afsked 1872 og blev kar. Viceadmiral 1880. Udmærkede sig allerede som ganske ung ved at erobre en columbiansk Søøverskonnert i de vestindiske Farvande, dæmpede senere Negeroprør i Guinea og paa St. Croix. Var Lærer for og stod i intimt Venskabsforhold til Prins Frederik (senere VII), ledsagede Prinsen paa hans mange Sørejser og bevarer, da Prinsen blev Konge, sin betydelige Indflydelse, som han benyttede med Takt, Uegennytte og Ridderlighed. Var fra 1849 Generaladjutant for Søetaten og kgl. Jagtkaptajn først hos Frederik VII og derefter hos Christian IX. 1850 var han nogle Maanedere Marineminister. Overførte 1866 Prinsesse Dagmar til Rusland. Var Medstifter af det kgl. danske geografiske Selskab, dyrkede hydrografiske Studier og har skrevet Afhandlinger om Atlanterhavsstrømningerne m. m. D. i Kbh. — Gift 1833 Henriette Georgine Viborg, d. 1865. V. G.

Litt.: Barfod: „Dsk. Rigsdagskalender“ 1856; C. F. Holten: „Erindringer“ 1899, S. 149 f.; „Carit Etlers Minder“ 1907, S. 30 ff.; Nekrologer i „III. Tid.“ 19/2 1888, „Danmark“ III 1889, „Tidsskr. f. Søvæsen“ 1889 og „Geogr. Tidsskr.“ IX 1887—88.

Irminger, Ingeborg Plockross (f. $\frac{18}{6}$ 1872), Billedhuggerinde. F. i Kbh. Forældre: Gros-serer, Regnskabsfører ved Det Forenede

Dampskibsselskab Johannes Frederik Plockross og Cathrine Frederikke Tietgen. Var Elev af Kunstakademiet Okt. 1893—Febr. 1899 og af Billedhugger Aksel Hansen; arbejdede flere Aar i V. Bissens Atelier. Har modtaget flere mindre Rejestipendier af Akademiet og Anckers Legat 1912, fik 1908 Akademiets Aarsmedaille for „Yngling“ (Kunstmuseet) og valgtes til Medlem af dets Plenarforsamling 1914 og af Akademirådet 1917. I. har udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1897, 1899—1902, 1904—21, Kunsternes Efteraarsudstilling 1904, 1907, 1910 og Kvindelige Kunstneres retrospektive Udstilling 1920 — overvejende Buster (f. Eks. af J. F. Willumsen, Herman Bang, Harald Bing, Ludvig Kraft, Camillus Nyrop (Teknologisk Institut) og V. Irminger), tillige Statuetter og enkelte større Arbejder. Hun har været knyttet til Bing & Grøndahls Fabrik siden 1898 og har modeleret mange Statuetter til Porcelæn. Kunstmuseet ejer 4 Arbejder. — Gift 1908 Maleren V. I. (s. d.).

S. S.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Plockross).

Irminger, Johan Otto Valdemar (f. $\frac{17}{8}$ 1848), Gasværksingeniør. F. i Kbh. Forældre: Oberst Johan Heinrich Georg I. og Agnete Maria Kaalund. Brodersøn af C. L. C. I. (s. d.). Tog polyteknisk Adgangseksamen 1867 og partiel Eksamen i Ingeniørfagene 1874. Blev straks efter sin Eksamen knyttet til Kbh.s Gasværker som teknisk Fuldmægtig og fra 1878 som Driftsbestyrer ved Østre Gasværk. 1914 ud-

nævntes han til Overingeniør, men fortsatte sin Virksomhed som Driftsbestyrer, indtil han 1920 paa Grund af Alder helt traadte ud af Kommunens Tjeneste. I. har været en overordentlig produktiv Ingeniør, der foruden at passe sin Embedsvirksomhed, i hvilken han har indlagt sig særlig Fortjeneste som ledende Ingeniør ved Bygningen af det store nye Valby Gasværk, har projekteret og bygget en stor Række Gasværker rundt om i Landet. Han har desuden faaet Tid til at pleje sine videnskabelige Interesser ved Planlægningen og Udførelsen af tekniske Undersøgelser, hvoraf særlig bør fremhæves hans Forsøg over Vindtryk, hvorved han praktisk paaviste Betydningen af Sug-

ningen i Læsiden. I en Række Aar har han været Censor i Materiallære ved polyteknisk Eksamen. — Gift 1881 Caroline Jensen.

M. C. H.

Litt.: „Adelsaarbogen“ 1908, S. 226.

Irminger, Otto Frederik Henrik (f. $\frac{17}{11}$ 1836), Søofficer. F. i Fredericia. Forældre: Viceadmiral C. L. C. I. (s. d.) og Hustru.

Blev Løjtnant 1857, Premierløjtnant 1868, Kaptajn 1875, fik Afsked og blev kar. Kommandør 1888. I. er en intelligent og kundskabsrig Søofficer, som i sin Tid tog livlig Del i Drøftelsen af Dagens brændende Forsvarsspørgsmaal. Hans Navn er dog særlig kendt gennem det betydelige Arbejde, han har ydet ved Udbredelsen af den almene geografiske Viden, dels gennem mange litterære Arbejder om Afrikaforskningens Storhedsperiode og dels gennem sin mangleaarige Virksomhed i det kgl. danske geografiske Selskab, hvor han 1885—1903 beklædte Stillingen som Sekretær, medens han i Virkeligheden var dets Leder, og ved sin kloge maalbeviste og taktfulde Optræden skaffede det en smuk europæisk Position. I. var dertil personlig Ven af de største moderne Forskere og sikrede ogsaa derigennem vort Selskab mange Førsterangs Foredragsaftener. Han var Medarbejder ved Salmonsens Konversationsleksikon og i en lang Aarrække „Berlingske Tidende“s skattede geografiske Medarbejder, indtil en Synssvækkelse standsede hans Pen. Korresponderende Medlem af R. Geogr. Soc. London, Gesellschaft für Erdkunde, Berlin, og det norske geogr. Selskab. — Gift 1864 Therese Margrethe Augusta Bournonville, d. 1913.

V. G.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, S. 45; „Berl. Tid.“ $\frac{16}{11}$ 1906 og $\frac{16}{11}$ 1916; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; „Ill. Tid.“ $\frac{18}{11}$ 1906.

Irminger, Valdemar Heinrich Nicolaus (f. $\frac{29}{12}$ 1850), Maler. F. i Kbh. Forældre: Oberst Johan Heinrich Georg I. og Agnete Maria Kaalund. Tog Præliminæreksamen, tegnede under J. L. Lunds Vejledning og gik derefter paa Kunstakademiet fra Jan. 1867 til sin Afgang Juli 1873. Akademiet har tildelt I. følgende Udmærkelser: Neuhausens Præmie 1879 for „En brun Hoppe med sit Føl“, Aarsmedaillen 1. Gang 1888 for „Motiv fra Børnehospitalet ved Refsnæs“, 2. Gang 1889 for „Fra et

Børnehospital" (hvorved han blev Medlem af Akademiets Plenarforsamling) og Serdin Hansens Præmie for Genmaleri 1899 for „Den lille Pige skal sige Godnat“. Han virkede ved Akademiets Kvindeskole som Lærer fra 1906 og som Professor 1908—20, sad i Akademirådet 1902—20 og var Medlem af Charlottenborg-Udstillingens Komité 1905—08 og af Galeriets Indkøbskomité 1911—17. 1884—87 opholdt han sig i Italien paa Stoltenbergs Legat, 1902 havde han Anckers Legat. Siden 1875 har I. hvert Aar paa Charlottenborg Foraarsudstilling udstillet Malerier med meget forskelligartede Emner. Han debuterede som Dyremaler og blev kendt for sine Billeder af Faar, kastede sig 1879 og følgende 5—6 Aar særlig over Soldaterlivet i Fredstid, under Manøvrerne, og blev derefter fortrinsvis Skildrer af Hverdagslivet samtidig med, at han behandlede religiøse og historiske Motiver og virkede som officiel Portrætmaler for offentlige Institutioner (H. O. Brasens Portræt hos Charlottenborg Udstillingskomitéen, Rytterbilledet af Oberst Læssøe paa Frederiksborg). En Række Billeder fra Børnehospitalet paa Refsnæs er sikkert hans Hovedværker. Som Følge af I.s følelsesfulde Menneskesind maatte Hovedsagen for ham blive ikke Malerkunsten, men Billedemnet: den genreagtige eller historiske Fortælling eller den lyrisk bevægede, menneskelige Tildragelse og Skildringen af Mennesker og Dyr. Hans væsentlige Udtryksmiddel er Figurernes Tegning, i hvis yndefulde Karakteristik han formaar at nedlægge hele sin kærlige Medfølelse. Han har ogsaa gjort enkelte Statuetter af Dyr. Arbejder af ham ejer Kunstmuseet, Hirschsprungs Samling og Museerne i Aalborg, Aarhus, Maribo, Odense, Randers, Ribe og paa Skagen. — Gift 1908 Billedhuggerinden Ingeborg Plockross I. (s. d.).

S. S.

Litt.: N. V. Dorph i „Ord och Bild“ VI 1897, S. 326—28; „Dansk Kunst“. Medlemsblad for Foreningen for national Kunst Nr. 1, 3, 7, 11 1913—17; F. Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; H. Chr. Christensen: „Fortegnelse over Malerier og Studier af V. I. i halvtredsindstyve Aar“ 1917; „Gads dsk. Mag.“ Dec. 1920; „Politiken“ 13/10 og 29/12 s. A.

Isaacsz, Isaac (1599—efter 1648), Maler. F. i Amsterdam. Forældre: Maleren Pieter I. (s. d.) og Hustru. Lærte 1616—17 i Antwerpen og blev 1622 indskrevet i Lucasgildet der. Faderen skaffede ham Arbejde for Christian IV; paa Kunstmuseet hænger hans Gæstebud i Veroneses Stil og „Allegori over Øresund“ i Rubens' Maner, begge ret blændende og dekorative Billeder, men let og jasket udførte. Paa Rijksmuseet i Amsterdam findes „Abimelech giver Sara tilbage til Abraham“ (1640). Andre Arbejder paa Skokloster i Sverige og paa Rosenberg. Et Portræt af Johan Pontanus, den berømte Historiker, hans Farbroder, er kendt gen-

nem Stik. Han flyttede snart fra Antwerpen til Holland og gjordes af sine Forældre delvis arveløs paa Grund af sit Liv med Clara Bex fra Antwerpen, med hvem han havde et Barn og hvem han ægtede 1627. O. A.
Litt.: Høyen: „Skrifter“ I 1871; N. de Roever i „Oud Holland“ III 1885; Bredius: „Kunstlerinventaren“ 1918, S. 1473 ff.

Isaacsz, Pieter (1569—¹⁴/₁₀ 1625), Maler. F. i Helsingør. Forældre: Generalstaternes Agent Isaac Pietersz og Margarethe van Delen. Sendtes til Holland for at uddanne sig som Kunstner, rejste derefter i Tyskland og Italien som Hans van Akens Elev og kom 1590 tilbage til Amsterdam, hvor han vandt ikke ringe Berømmelse og udførte flere store Skyttebilleder. Ved denne Tid omtaler Karel van Mander ham omstændelig i sin „Schilderboeck“. Han anlagde en Malerisamling og drev Handel dermed, leverede f. Eks. Christian IV en Mængde Malerier og var hans Mellemmand med de nederlandske Mestre under Frederiksborgs Opførelse. 1607—10 opholdt han sig i Danmark og vandt fuldtud Kongens Tillid; han malede forskellige Billeder af Kongefamilien (det store Billede paa Rosenberg af Kongen og Dronningen gaar for at være I.s Arbejde, sikkert med Rette for Kongeportrættets Vedkommende; Kongeportræt paa Frederiksborg) og aabenbarede i Behandlingen en Friskhed, en Glans og en Elegance, som maa have virket forbløffende herhjemme. De unge Kunstnere, som Kongen lod uddanne, fik Ordre til at rejse til Holland og stilledes under I.s Omsorg. 1614 kom han atter til Danmark og fik n. A. Faderens Embede; men allerede 1616 overgik der ham — uvist hvorfor — den Dom at han skulde rømme Landet og i tre Aar gøre Tjeneste ved Hæren i Nederlandene. Allerede 1617 var han dog atter i Kongens Naade og købte ind til ham. Hemmelig sluttede han 1620 Aftale med Axel Oxenstierna om at fungere som svensk Spion. Han udførte til Christian IV flere store Malerier til Rosenberg („Det ridderlige Akademi“, nu paa Frederiksborg), malede Portrætter af danske Adelsmænd (Palle Rosenkrantz paa Rosenholm, Henrik Holck paa Steensgaard) og udførte desuden en „Mariæ Bebudelse“ til Bedekammeret paa Frederiksborg. D. i Kbh. — Gift 1593 Susanne Craeyborn Willems. O. A.

Litt.: Ph. Wellbach: „Kunst og Æstetik“ 1870, S. 160—63; Brock: „Den oldenb. Kongeslæggt“ 1870; Høyen: „Skrifter“ I 1871; „Dsk. Mag.“ IV 1873, S. 375; „Geheimemark. Aarsb.“ VI 1882; N. de Roever i „Oud Holland“ III 1885; „Tidskr. f. Kunstind.“ V 1889; F. R. Friis: „Bidr. t. d. dsk. Kunsthist.“ 1890—1901; „Ill. Tid.“ ¹⁰/₄ og ¹/₆ 1910; Bering Lillsberg: „Rosenborg“ 1914.

Isabella, Dronning, se Elisabeth.

Isager, Kristen (f. ¹⁴/₁₀ 1864), Læge. F. paa Kærsholm ved Viborg. Forældre: Gaardejer Jens Kristensen I. og Abelone Pedersdatter.

Blev Student 1884, Cand. med. 1891, var Reservelæge ved Odense Sygehus 1891—92.

I. har beskæftiget sig meget indgaaende med Tuberkuloseforskning, og Frugterne af denne blev hans fortræffelige Disputats „Tuberkulosisens Optræden paa Landet“ (1901), hvori han viste, at meget af det, der gaar under Navnet kronisk Bronkitis og Gammelmåndshoste, i Virkeligheden er Lungetuberkulose, og det i smittefarligt Stadium. Paa „Vejlefjord“ og i Udlandet har han studeret Tuberkulosebehandling. Siden 1903 har han været Overlæge paa Ry Tuberkulosesanatorium og siden 1913 paa Plejehjemmet for Tuberkulose der. I. har desuden interesseret sig for Folkemedicin og udgivet „Spredte Bidrag til dansk Folkemedicin“ („Bibl. for Læger“ 1905). — Gift 1893 Maren Jensen. F. L.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1901.

Iselin, Reinhard, Baron ($\frac{5}{4}$ 1715— $\frac{10}{4}$ 1781), Handelsmand. F. i Brugg, Kanton Aargau, Schweiz. Søn af en Gæstgiver. Sattes i Lære i Basel, kom siden til Köln og derfra 1740 til Kbh., hvor han opnaaede en Stilling hos Fabritius & Wewer, allerede da et af Landets fornemste Handelshuse. Han svang sig hurtigt op, grundede eget Hus under Firma R. I. & Co. og ægtede kort efter sin Principals Datter. 1754 oprettede han sammen med et Par af Hovedstadens store Kræmmere en Klædefabrik, anlagde 1755—56 et Kattuntrykkeri paa Svigerfaderens Ejendom Kristiansholm ved Dyrehaven, var Salpeterleverandør til Staten 1761—62, købte 1772 et Garveri, var Parthaver i Frolands Jernværk i Norge og stærkt lieret med Joh. Fr. Classen (s. d.). Ved Siden af denne betydelige industrielle Virksomhed drev han udstrakt Handel og var ti Aar igennem (1759—69) et indflydelsesrigt Medlem af Asiatick Kompagnis Direktion. 1766 blev han Etatsraad, 1769 Konferensraad og optoges i Friherrestanden 1776, da en af hans to Døtre skulde giftes med en mere fornem end velhavende Adelsmand. En Del af sine store Rigdomme satte han i Jordegods. Ved Salget af det Vordingborgske Ryttergods 1774 købte han saa meget, at han deraf kunde oprette Godserne Iselingen og Rosenfeld, der siden blev Stamhuse; uden for Østerport ejede han Rosenvænget og Rosendal og i Lyngby et Lyststed. D. i Kbh. — Gift 1752 Anna Elisabeth Fabritius, d. 1786, siden gift J. Fr. Classen (s. d.), d. 1792.

E. N.

Litt.: „Iris og Hebe“ 1807 III; C. Nyrop: „Joh. Fr. Classen“ 1887; C. Bruun: „København“ III 1901; Bobé: „Efterl. Pap. fra d. Reventlowske Familiekrede“ VI 1903, S. 534 f. og Tillæg.

Isted Møller, Olaf Jacob ($\frac{1}{8}$ 1850— $\frac{1}{12}$ 1913), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Skræddermester Peter Ludvig M. og Emilie Dorothea Birgitte Lund. Blev Student 1870, Cand. juris 1878, Overretssagfører 1881. Uheldige Spekulationer medførte Tabet af hele hans Formue, og han søgte Glemmel i Digteriet. 1893 debaterede han med Nutidsromanen „Hugo Stelling“, der fik sig en Skandale-Succes ved sit kraftige og særdeles tydelige Angreb paa Georg Brandes og hans Retning. Af hans øvrige, meget frugtbare Romanproduktion har egentlig kun Drengbogen „Ferie paa Skovkildegaard“ (1900) gjort en lignende Lykke. Iøvrig udgav han: „Tabte Tøjler“ (1896), „Poul Fensmark“ (1902) og dens Fortsættelse „Vera Rank“ (1903), „Ilsebil“ (1904), „Andegaarden“ (1905), „Caligula“ (1906), „Skilles, en Historie fra Anno Sex“ (1906), „Tvekampen“ (1907), „En Kvinde Ungdomshistorie“ (1907), „Job“ (1909), „Revoltten i Burgheim“ (1908), „Livslykken“ (1910) og „Onkel Hermans Glæder og Sorger“ (1911). I en temmelig upersonlig, men letflydende Prosa blander disse Romaner de sædvanlige Ingredienser af Spænding, Moral, Rørelse og forsonlig Slutning. Dertil kommer som den egentlige Inspirationskilde en oprigtig Harme over Modernismen, men stort mere end dens Yderside rammer I. M. dog ikke med sine Billeder af Tidens Liv og Typer. D. i Kbh. — Gift 1883 Maren Helene Vilhelmine Henriette Julie Brusendorff, d. 1916. G. C.

Litt.: „Søndags-Posten“ $\frac{20}{8}$ 1894; „Bogvennen“ 1911; Nøkrologer i „Nationaltid.“ $\frac{1}{12}$ 1913, „Hovedstaden“ $\frac{2}{12}$ s. A., „København“ s. D. og „Politiken“ s. D.

Iversen, Peter Axel Thorvald ($\frac{20}{8}$ 1844— $\frac{22}{11}$ 1892), Læge. F. i Horslev. Forældre: Forretningsfører for Strandmøllens Papirfabrik Frederik Jessen I. og Martha Elisabeth Carlenius. Blev Student 1863, Cand. med. 1869, var 1870—72 Kandidat, 1872—75 Reservekirurg paa Kommunehospitalet, fik Universitetets Guldmedaille 1872 (Prostata normale Anatomi) og blev Dr. med. 1874 („Om Hypertrophia prostatae“). Han oprettede en Privatklinik for Urinvejssygdomme 1875 og var Overkirurg ved Kommunehospitalet 1884—92; Privatdocent. Fra 1877 Censor ved medicinsk Eksamen. I. hørte til det Kuld af unge, som oplevede Antiseptikkens Til-

blivelse og dens Indførelse i Danmark, og i hvis Lod det faldt at tage Del i dens videre Udformning til Aseptik og i Kirurgiens mægtige Udvikling paa Grundlag deraf. Kundskabsrig, arbejdsivrig og begejstret som faa kastede han sig dristig og behændig over Urinvejrskirurgi og fødte senere med samme Mesterskab Underlivs- og Ledkirurgi dertil. Han var blandt de første til at optage og indføre nye Operationsmetoder, forbedrede ved originale Bidrag Saarbehandlingen og gjorde derved og ved sit Administrations-talent sin Afdeling til et Forbillede. Af hans Afhandlinger, der er livfuldt skrevne ud fra en rig personlig Erfaring, maa fremhæves „Operationer for Cancer recti“ (1890), „Om Appendicitis“ (1891) og „Bækkenup-purationer“ (1892). D. i Kbh. — Gift 1874 Charlotte Mariane Rée, d. 1920.

O. P.

Litt.: Jos. Fischer: „H. Ph. Rée og hans Slægt“ 1912, S. 68; Nekrologer i „Bibl. f. Læger“ VII 4 1893, „Ugeskr. f. Læger“ IV 26 1892, „Ill. Tid.“ 4/12 1892 (af Kr. Poulsen).

Iversen, Charles Alfred (f. 23/4 1855), Forsikringsdirektør. F. i Helsingør. Forældre: Forretningsfører Frederik Jessen I. og Martha Elisabeth Carlenius.

Var ansat i Statsanstalten for Livsforsikring og den alm. Enkekasse 1871—82, men studerede samtidig og blev Student 1873, Cand. juris 1881. 1882—86 var han Fuldmægtig og Ekspeditionssekretær i Statsbanernes Sekretariat og blev 1886 For-

retningsfører, 1894 adm. Direktør i „Kbh.s Brandforsikring“, hvilken Stilling han stadig beklæder. Medstifter af og Bestyrelses-medlem i „Nordisk Genforsikring“ og „Nordisk Brandforsikring“. I, der har en alsidig Uddannelse som Forsikringsmand, deltog i sin Tid ivrig i Arbejdet for en Livsforsikringslov og var Medlem af den skandinaviske Kommission, der udarbejdede Forslag til en saadan. Da Loven 1904 traadte i Kraft, blev I. Medlem af det ved Loven oprettede Forsikringsraad, en Stilling, i hvilken hans elskværdige Karakter og humane Tænkemaade har været baade en Styrke og en Svaghed. Fra 1919 er han Medlem af den skandinaviske Kommission for Forsikringsaftaler. Foruden at have skrevet forskellige forsikringstekniske Bladartikler har han været medvirkende ved Udgivelsen af de to værdifulde Skrifter: „Kbh.s Huse og Indvaanere efter Branden, 1728“ (1906) og „Kbh.s Brandforsikring 1731—1911“ (1913). — Gift 1885 Fernanda Müller Rée.

V. E. G.

Litt.: Jos. Fischer: „H. Ph. Rée og hans Slægt“ 1912, S. 69; „Børsen“ 2/8 1911; „Kbh.s Brandforsikring 1731—1911“ 1913.

Redaktionen slutter 20/8 21.

Iversen, Hans Mortensen (29/3 1842—13/9 1900), Landøkonom. F. i Københoved, Sønderjylland. Forældre: Gaardejer Morten I. og Kirsten Margrethe Lund. Lærte Landvæsen paa forskellige Gaarde og var Elev paa Rødding og Vallekilde Højskoler. Efter Ernst Triers Opfordring blev han Lærer ved Vallekilde og Leder af Avlsbruget. 1870—72 studerede han ved Landbohøjskolen og tog 1872

Landbrugseksamen, var 1872—74 Lærer ved Vallekilde, 1874—84 Forstander for Dragebjerggaard Landbrugsskole i Odsherred, der havde saavel teoretisk som praktisk Undervisning og blev ledet med ikke ringe Dygtighed; men denne Art Skoler kunde ikke klare sig i Konkurrencen med dem, der havde udelukkende teoretisk Undervisning, og I. maatte opgive Virksomheden under de nedadgaende Tider i 80-erne. 1884—90 var han Bestyrer af Ydinggaard ved Roskilde, og fra 1890 boede han i Kbh., fortrinsvis beskæftiget med landbrugslitterær Virksomhed; 1897—1900 Medredaktør af „Agrardagbladet“. Som Korrespondent til en Række Provsblade og Medarbejder ved „Landmandsblade“ og andre Fagskrifter var I. en af 80ernes og 90ernes mest produktive og mest læste Landbrugsskribenter; han tilegnede sig efterhaanden en klar og kortfattet Form i sin Fremstilling, der desuden var præget af Originalitet og Selvstændighed. Han skrev navnlig om Regnskabsføring og om Fodring, men behandlede ogsaa sociale Emner paa en tankevækkende Maade; nævnes kan „Regnskabsbog for det mindre Landbrug“ (1885), „Regnskab“ i „Landmandsbogen“ (1895), „Regnskabsbog for Landmænd“ (efter hans Død 1908). 1888—89 udgav han et velredigeret Ugeblad, som imidlertid maatte gaa ind af Mangel paa Pengemidler. En Aarrække var han Lærer ved Emdrupborg Højskole, og han holdt mange Foredrag i Landboforeningerne. Efter Landhusholdningsselskabets Opfordring rejste I. nogle Aar omkring paa Højskoler og Landbrugsskoler for at instruere Eleverne i Regnskabsføring. I. var en flittig og livlig interesseret Mand, hvis Handlinger var præget af selvstændig Opfattelse og en retlinet, uegennyttig Karakter. D. i Kbh. — Gift 1884 Johanne Kristine Clausen.

A. C.

Litt.: „Aarsberetn. fra det kgl. dsk. Landhusholdningsselskab“ 1885—88; „Næstved Tid.“ 22/8 1893; Nekrologer i „Landmandsblade“ 1900, S. 513; „Næstved Tid.“ 14/9 1900 og „Agrardagbl.“ 13/9 s. A.

Iversen, Herbert Utzon (20/4 1890—0/2 1920), Filosof. F. i Nørre Nebel. Forældre:

Digteren Læge Iver Utzon I. og Elisabeth Stallknecht. Tidlig forældrelovs opdroges han hos Slægtninge, blev Student 1907, Magister i Tysk 1912. Sociale Interesser blev afgørende for ham, og alt hans senere Virke peger imod en stor Idé: Samfundets Gennemrationalisering i socialistisk Aand. Deltog 1911—13 i Ledelsen af Studentersamfundets folkelige

Foredragsvirksomhed, opholdt sig 1913—18 i England og Skotland, 1918—20 i Amerika, optaget af socialøkonomiske Studier, for at uddanne sig til dansk Socialpolitiker. I Amerika arbejdede han som Mekaniker; Rygtet om, at han var Flyver, er falsk. — I. var i Tidens Løb Medlem af forskellige Socialistpartier i Tyskland (1910), Danmark, England og Amerika; skrev i Blade om økonomiske og politiske Forhold og i „Tilskueren“ bl. a. Digtene „Milde Gaver“ af Frede Due 1911 og „Dage i Minnesota“ 1920. I England skrev han „To Essays om vor Erkendelse“, hvis Udgivelse 1919 kostede ham Resten af hans Fædrearv. Det skulde rydde Grunden for al Slags „Filosofi“ og bygge Erkendelsen paa ren Psykologi i Tilslutning til Hume, men med visse Korrektiver. Hans Lære er en psykologistisk Relativitetsteori, som især er rettet imod „Logikernes objektive Væren“, der opløses til at være intet som helst andet end bestemte mentale Oplevelser, som en „sigma-tisk“ Psykologi kan beskrive. Bogen indeholder glimrende, hensynsløst gennemførte psykologiske Analyser, men løber ud i Konsekvenser, der næppe kan siges fri for at være af metafysisk Natur, og Sproget er meget ejendommeligt og fyndigt. I. døde af spansk Syge paa et Fatighospital. Efter hans Død udkom „Amerikanske Tilstande“

Jacobi, Carl (f. ^{10/11} 1874), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Borgmester H. A. J. (s. d.) og Hustru. Studerede Forstvæsen (i Danmark, Nancy, Lüneburg), var Skovrider og Skovejher ved Vordingborg (1900—10), ledede derefter det sociale Sekretariat og Bibliotek i Kbh. i to Aar og har siden været Sekretær i Dansk Havebolig-Forening. — Foruden en fortjenstfuld Dansk-Tysk-Fransk Forstord-

bog (1907) har han udgivet 3 Romaner: „Judias“ (1912), en jødisk Proletarskildring med det mørkeste Kbh. som Baggrund,

1920, en i marxistisk Aand affattet „Rapport til unge Nordboer“ om Kapitalismens Vælde i det moderne Amerika. D. i New York. — Gift 1915 Ingeborg Roepeke-Hansen. J. C. K.

Litt.: J. F. Jørgensen i „Politiken“ ^{25/3} 1919 og „Ugens Tilskuer“ ^{15/4} og ^{1/5} s. A.; J. C. Kall i „København“ ^{2/4} s. A. og „Klingen“ 1920; H. Høffding i „Nordisk tidskr.“ 1919; Edg. Rubin i „Tilskueren“ 1919 og „En ung dansk Filosof og hans Værk“ 1920; Forord til „Amerikanske Tilstande“ 1920; V. Cavling i „Politiken“ ^{7/2} 1921; G. Hatt i „Nord. tidskr.“ s. A.; Nekrologer i „Tilskueren“ Marts 1920 (af H. Frisch), „Social-Demokraten“ ^{20/2} s. A. (af C. V. Bramsnæs) og „Litteraturen“ 1920 (af Edg. Rubin).

Iversen, Lars (f. ^{14/9} 1874), Forsikringsdirektør, Aktuar. F. i Skaarup, Fyn. Forældre: Skibsreder Fritz I. og Mette Kirstine Jensen. Blev Student 1893, Cand. mag. (Matematik) 1898. Virkede som Lærer i et Par Aar og kom 1901 ind som Assistent i Statsanstaltens Beregnerkontor, hvor han blev Fuldmægtig 1907. 1910 blev han Dr. phil. paa en Afhandling om „Dødeligheden blandt Forsørgede“. Matematisk Direktør i Statsanstalten 1911, overtog 1916 det nyoprettede Docentur i Forsikringsmatematik ved Universitetet, men fratraadte 1919 og blev administrerende Direktør for Statsanstalten. Studerede 1903—04 ved „Institute of Actuaries“ i London og 1910 i U. S. A. Har bl. a. skrevet (til de internationale Aktuar kongresser) om „Livrentedødelighed“ (1906) og „Pensionsforholdene i den danske Embedsstand“ (1909). I er en dygtig Elev af Fr. Bing (s. d.) og har — som hans Karriere viser — forstaaet at gøre sig gældende. — Gift 1913 Louise Landsperg. V. E. G.

Litt.: P. Hennings: „Studerterne fra 1893“ 1918; „Forsikrings Kongressen“ ^{2/2} 1916 og „Berl. Tid.“ ^{17/1} 1919.

„Under Guds Aag“ (1915), en psykologisk Studie over et religiøst forskræmt Barne-sind og „De syv Vise“ (1918), syv Skolekammeraters forskellige Udvikling. Disse Fortællinger rummer baade Klogskab, Kultur og menneskelig Medfølelse, og de er givet med en dygtig og vederhæftig Kunst. — Gift 1) 1900 Rosa Anna Christensen; Ægteskabet opløst. 2) 1912 Alma Helene Kirstine Ahlstrøm. G. C.

Litt.: Slægt hos Lengnick og i Hauch-Faubøll: „Slægthaandbogen“; H. Brix i „Politiken“ ^{20/2} 1912; Jul. Clausen i „Det nye Nord“ ^{10/7} 1919.

Jacobi, Hugo Adolph (^{13/7} 1844—^{22/1} 1917), Borgmester. F. i Nykøbing, Sjælland. Forældre: Toldforvalter Hugo Adolph J. og Annette Herbst. Blev Student 1863, Cand. juris 1868, var 1871—75 Fuldmægtig i Kbh.s

Magistrat og blev 1876 Overretssagfører. Han tog megen Del i Velgørenhedsarbejde

og var 1885—91 Næstformand i Hovedbestyrelsen for Understøttelsesforeningen. 1891 valgtes han til Borgmester for Magistratens 3. Afdeling og beklædte Stillingen til 1909. Han var en overmaade human, klarhjernet og myndig Embedsmand, der prægede Administrationen

indentor sit Omraade stærkt. Han fik straks ved sin Tiltrædelse Alderdomsunderstøttelsesloven og den nye Fattiglov at arbejde med og gennemførte i Praksis adskillige Reforme. Den under hans Forgænger ved Nørre Allé til Arbejdsanstalt opførte Stiftelse toges efter hans Forslag i Stedet i Brug som Lemmestiftelse til Afløsning af Almindeligt Hospital, 1897—1901 opførtes Alderdomshjemmet i Guldbergsgade, og 1905 paabegyndtes Opførelsen af den ny Ladegaard paa Sundholm. Blandt andre Reforme kan nævnes Indførelse af Sygeplejestationer og Indretningen af Nærumgaards Børnehjem. J. var en selvstændig Mand med egen Opfattelse, som han gerne satte igennem. Hans Afgang 1909 skyldtes delvis Vedtagelsen af den ny Alimentationslov af 1908, som han i en Pjece betegnede som fordærlig, og som ogsaa 1913 revideredes i Retning af hans Kriitik. Han var 1900—08 Formand for den permanente Voldgiftsret og vandt almindelig Anseelse baade hos Arbejdsgivere og Arbejdere. D. i Kbh. — Gift 1872 Harriet Ida J.

P. E.

Litt.: Slægt se Carl J.; Nekrologer i „Nationaltid.“ 22/1 og 24/1 1917, „Berl. Tid.“ 22/1 og (af C. Lehmann) 22/1 s. A., „Politiken“ 22/1 s. A. og „Social Forsorg“ s. A.

Jacobsen, Anders Peter (f. 17/2 1879), Landbrugskonsulent. F. paa Lergaard, Horns Herred. Forældre: Gaardejer Christen J. og Hanne Marie Hansen. Tog Præliminæreksamen, var beskæftiget med Landbrugspraksis og var paa Tune Landbrugsskole, før han kom til Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen med Udmærkelse 1902; derefter en Tid Gaardbestyrer. 1903—09

Lærer paa Dalum Landbrugsskole, 1910—13 Konsulent i Frederiksborg Amts Planteavlforening, 1913—19 Konsulent i Planteavl for De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift. I de sidste Krigsaar var han Leder af Ernæringsraadets Kartoffelafdeling; siden 1/4 1919 er han Danmarks

Landbrugskonsulent i Tyskland. J. har foretaget adskillige Rejser til Tyskland og desuden opholdt sig flere Maanedre i England, Skotland og De forenede Stater. Han har udfoldet en ret frodig Skribentvirksomhed, der spænder over flere Felter, nemlig Lærebøgerne: „Hesteracer og Hesteavl“, „Hestebedømmelse“ og „Organisk Kemi“. Som Konsulent har han affattet de aarlige Beretninger om Planteavl paa Sjælland 1913—18, Beretning om Forsøg med Kvælstofgødninger 1914—18. Desuden har han skrevet adskillige Afhandlinger i Aarbøger, „Landbrugets Ordbog“ samt talrige Artikler i Dags- og Fagpressen. Han har ofte med Iver og Energi taget Del i Diskussioner om landøkonomiske Emner; han udtaler sin Mening kraftig og uforbeholdt; han er en begavet, energisk Mand med en betydelig Arbejdskraft, som utvivlsomt vil forstaa at varetage Landbrugets Interesser med Dygtighed og bringe nye Pust hjem fra det fremmede. — Ugift. A. C.

Litt.: „Dagbladet“ 18/12 1912; „Fyns Stifts Landbrugstid.“ 1919, S. 116.

Jacobsen, Børge Esaias Bernhoff (f. 25/4 1862), Overretssagfører. F. i Augustenborg, Als. Forældre: Apoteker Christian Frederik J. og Sophie Bolette Gjern. Blev Student 1879, kom straks efter paa Kontoret hos Højesteretssagfører Ch. Shaw (s. d.) og har siden uafbrudt været knyttet til den højt ansete og omfattende Sagførerforretning, der med flere af vore mest kendte praktiske Jurister som Deltagere har fortsat den oprindelig af Ch. Shaw og H. Dietrichson grundlagte Virksomhed. J. fik Retsfuldmagt, da han 1885 var blevet Cand. juris; 1888 fik han Beskikkelse som Overretssagfører, og 1893 optoges han i Firmaet som Kompagnon. J. nyder Anseelse som en meget dygtig Jurist, og da han tillige er i Besiddelse af udpræget Forhandlingssevne, Elskværdighed og repræsentative Egenskaber, har han ganske naturlig faaet Sæde i Repræsentationerne for en Mængde Kreditinstituter, Industri- og Handelsforetagender. Han er saaledes Formand i Bankraadet for Kbh.s Diskontobank og Revisionsbank, Næstformand i Bestyrelsesraadet i Revisions- og Forvaltningsinstituttet, Direktør i Grundejernes Hypotekforening, Medlem af Repræsentantskabet i Nordisk Brandforsikring, Næstformand i Repræsentantskabet for Dansk Folkeforsikringsanstalt, Næstformand i Bestyrelsen for Nordisk Filmskompagni, Formand i Bestyrelsen for A/S Paladshotellet m. m. — Gift 1889 Erlandsigne Ingeborg Hagen. C. T.

Litt.: Slægt i Faating: „Løgen F. C. Djørups Slægt“ 1913, S. 78 og A. Lobedanz: „Stamtavle for J. H. Schous og Susanne Beckmans Stiftelse“ 1903; Vaupell: „Smaa Biografer og Portrætter af Studenterne fra 1879“ 1904.

Jacobsen, Christian Lauritz (^{22/1} 1873—^{17/0} 1913), Maskingeniør. F. i Kbh. Forældre: Detailhandler Peter Christian J. og Sophie Kirstine Hansen.

Gennemgik Søværnets Skole for Skibsbygning og Maskinvæsen og tog Afgangseksamen herfra 1895. Var derefter Maskinassistent i Marinen til 1899. Aaret forud begyndte han at studere ved Polyteknisk Læreanstalt og tog Eksamen som Maskin-

ingeniør 1902. Han blev kort efter sin Eksamen ansat som Ingeniør ved A/S Burmeister & Wains Maskin- og Skibsbyggeri, der bl. a. overdrog ham Afleveringen af et stort Dampmaskineanlæg i Baku. 1902—07 var han Leder af Ingeniørafdelingen i V. Löweners Værktojs-, Staal- og Maskinforretning, Kbh. En Brystsygdom tvang ham i nogle Aar ud af hans Virksomhed, indtil han bedredes saa meget, at han 1910 kunde nedsætte sig i Kbh. som raadgivende Ingeniør. 1912 blev han efter at have deltaget i en Konkurrence konstitueret som Professor i Maskinlære ved Polyteknisk Læreanstalt, men allerede n. A. bortlev Døden ham. J. var en kundskabsrig og dygtig Maskiningeniør; 1904 vandt han Præmie for et Konkurrenceprojekt til Polyteknisk Læreanstalts nye Maskinlaboratorium, 1906 for en af den tekniske Forening udsat Prisopgave: „Tørvens Anvendelse som Brændsel ved Frembringelse af Elektricitet“ og 1913 for samme Forenings Prisopgave: „Midler til Bekæmpelse af Røgplagen“. — Gift 1903 Gerda Marie Jensen.

M. C. H.
Litt.: „Aftenposten“ ^{20/4} 1912; „Univ. Aarb.“ 1911—12, S. 874 ff.; „Berl. Tid.“ ^{25/4} 1912; Nekrologer i „Nationaltid.“ ^{18/0} og ^{23/0} 1913 og (af H. H. Blache) i „Ingeniøren“ s. A.

Jacobsen, Carl Christian Hillmann (^{2/0} 1842—^{11/1} 1914), Brygger, Kunstmænd. F. i Kbh. Forældre: Brygger J. C. J. (s. d.) og Hustru. Blev Student

1861, satte sig ind i Bryggeridrift hos Faderen og syslede noget med Kemi, rejste derefter en Aarrække i Tyskland og England for at lære fremmede Bryggerier at kende og udarbejdede der en Plan til et dansk Bryggeri af engelske Ølsorter, hvil-

ket han paa Faderens Initiativ fik rejst paa Carlsbergs Grund 1871; men da Produk-

terne ikke slog an, gik man over til Brygning af bayersk Øl. Han lejede Bryggeriet af Faderen og kaldte det Ny Carlsberg; 1882 ophørte Lejeforholdet; imidlertid havde han bygget et stort og selvstændigt Bryggeri, hvortil Navnet overførtes, og det stod færdigt 1883. I kraftig Konkurrence med andre Bryggerier, ogsaa med Faderens „Gl. Carlsberg“, lykkedes det J. at mangedoble sin Produktion, og han naaede hurtig en fremskudt Stilling indenfor det rige københavnske Bourgeois. Ved talrige Forbedringer i Produktionsmaaden søgte J. stadig at holde sit Bryg oppe paa Højdepunktet i Kvalitet, han udførte indenfor sine Kollegers Kreds et betydeligt Arbejde af faglig og administrativ Art og forstod ogsaa i Ulandet at vække Interesse for Faget. Endelig evnede han i den daglige Drift at vedligeholde et Slags patriarkalsk Forhold til Arbejderne og var stærkt interesseret i deres sociale Forhold. Fra 1906 var han Direktør for hele Carlsberg-Bryggerierne Kompleks. Den hidtil omtalte Del af hans Virksomhed vilde dog næppe berettigede ham til det Ry, hans Navn har; han gjorde sin Hovedindsats som Kunstsamler, specielt som Kender af Skulptur. I Hjemmets rige Omgivelser havde Kunsten indtaget en Hovedplads, og fra Barndommen var netop Skulpturen, Faderens Yndlingskunst, stillet ham for Øje. Rejserne fæstnede den unges Smag, og med den ham iboende Trang til Udadvendthed og til at propagere oprettede han allerede 1879 et Legat „Albertina“ paa 100.000 Kr. til at smykke Kbh.s Parker og Pladser med Skulptur, et Formaals, som i høj Grad er sket Fyldest. Faa Aar efter (1882) grundlagde J. „Ny Carlsberg Glyptotek“, et Museum for dansk Skulptur, for klassisk og fransk Billedhuggerkunst, en Samling, der forbløffende hurtig naaede europæisk Berømmelse; 1888 gjordes Glyptoteket selvstændigt, og med meget betydelig Støtte af Stat og Kommune opførtes en Bygning paa dets nuværende Plads, bygget af Dahlerup (1896—97), samt for at kunne rumme en ny og betydningsfuld Gave af Skulptur, skænket 1899, udvidet af Kampmann (1907). Denne Samling, der udvidedes med ægyptisk og etruskisk Kunst, forøgedes og forbedredes stadig, men man undgaar ikke at lægge Mærke til, at det oprindelige æstetiske Synspunkt snart overvejedes af et arkæologisk, til sidst endog af et specielt klassisk historisk Synspunkt (Kejserbusternerne). J.s Trang til at øve Propaganda for Skulptur var dog endnu ikke tilfredsstillet; 1896 oprettedes et nyt Museum „Afstøbningssamlingen“, i det ydre knyttet til Kunstmuseet, og det blev J., der som Direktør indrettede den nye Institution og med utrolig Energi og Tilskud af egne Midler hurtig næsten overfyldte de store Lokaler med Gipsafstøbninger. Paa talrige andre

Punkter har J. vist sin Interesse for Museerne; Kunstindustrimuseet skylder for en Del ham sin Tilblivelse, idet hans 1883 stiftede Museumslegat kom det tilgode, da det oprettedes 1890, Rosenborg fik 1881 et Par Bronzebordstel fra gammel kongelig Besiddelse, 1880 rejste han Monumentet for A. J. Carstens, 1886 Huitfeldtmonumentet paa Langelinie, 1909 lod han Amberg bygge et Spir i det gamle Stil paa Nikolaj Kirkegaard, og han arbejdede i sine sidste Aar hensynsløst og med stor Kraft og Begejstring paa ogsaa at pryde Frue Kirke med et lignende Spir; Døden hindrede dog denne Plans Iværksættelse. 1891 byggede han i Valby Jesuskirken, som han meget rundhaandet smykkede. — En saa omfattende og storstilet Virksomhed maatte drage Offentlighedens Øjne hen paa J., og han modtog mange og betydelige Udmærkelser. Indenfor sit Fag blev han Formand for Bryggeriforeningen og Æresmedlem af Nabolandenes forskellige Bryggerforbund. Desuden blev han Æresdoktor ved Kbh.s Universitet (1899) og var Medlem og Æresmedlem af flere udenlandske, videnskabelige Selskaber. J. var en af de ejendommeligste Personligheder for sin Epoke. Fuld af Virksomhedstrang, entusiastisk og med en virkelig dybtfølt Kærlighed til Kunst, som han var, er det forstaaeligt, at det, han syslede med, altid kom til at antage storslaaede Dimensioner, og ubestridelig har han ofret mere for sine Idéer og Interesser end de fleste andre af Samtidens Rigmænd; men han undgik ikke ved sin Ensidighed og Stædighed at komme i Konflikt med flere af de bedste Kræfter i Landet, og Beundringen for hans Storstiledet dæmpedes i Reglen af noget næsten reklameagtig paa-gaaende i hans Væsen. Da Forholdene 1901 indenfor Bryggerierne her i Landet syntes vanskelige, bestræbte J. sig for at konsolidere sin Mæcenstilling og skænkede derfor sit Bryggeri til Carlsbergfondten, mod at dets Overskud efter visse Udbetalinger til ham og hans Familie skulde gaa til et „Ny Carlsbergfond“ til Drift af Glyptoteket og Støtte af kunstneriske Formaal, en Gave, som i Tidens Løb blev til Fordel for alle Parter og som i hvert Fald var en overordentlig storstilet Handling. At maale J. og hans Gerninger efter almindeligt Maal vilde være uretfærdigt; han var mere impulsiv, mere Grand seigneur og stærkere reagerende end de fleste. Og til sene Tider vil de af ham skabte, pragtfulde Institutioner, først og fremmest da Glyptoteket, staa som Monumenter over ham. D. i Kbh. — Gift 1) 1874 Ottilie Mary Stegmann, d. 1903. 2) 1906 Lili Kohl; Ægteskabet opløst.

O. A.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og „Geneal. Tidsskr.“ 1914; Selvbioografi i Univ. Progr. Novb. 1900; Erindringer i „Mit Hjem“ I 1911; „Nutiden“ 1888; Fraenkel: „Gl. Carlsberg 1847—97“ 1897; „Ill. Tid.“ 29/9 og 6/10

1901, 11/1 1903, 1/2 1906 og 4/6 1916; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; Har. Bång i „Tidskr. f. Ind.“ XII 1911; Nyrop: „J. C. J.“ 1911; V. Schmidt i „Nationaltid.“ 2/3 1912; H. Hammerich sst. 2/3 s. A.; F. Beckett i „Ill. Tid.“ 2/3 s. A.; Vagn J. i „Vort Land“ 3/3 s. A.; „Kunstindustrimus. Aarskr.“ 1913; „Verden og vi“ 18/1 1919; Joh. Steenstrup: „C. J. og hans Fader“ 1921; Nekrologer i „Nationaltid.“ 12/1 1914 (af Jul. Schovelln, H. Hammerich, Michaëlis, D. Simonsen o. fl.), „København“ 12/1 s. A. og (af Fr. Poulsen) 18/1 s. A., „Politiken“ 12/1 s. A. (af H. Høffding, Viggo Johansen, Karl Madsen, Edv. Holm, H. A. Hagemann, V. Schmidt o. fl.) og 18/1 s. A. (af Karl Madsen), „Ugens Tilskuer“ IV 1914 (af F. Beckett), „Ord och Blid“ s. A. (af C. Brummer), „Gade dsk. Mag.“ 1913—14 (af samme), „Ingenløren“ s. A., „Tidsskr. f. Ind.“ s. A. (af Fr. Weis), „Revue Historique“ s. A. (af J. Steenstrup) og „Ill. Tid.“ 18/1 s. A. (af A. Peschke-Køedt).

Jacobsen, Carl Peter Vilhelm (f. 17/10 1881), Kemiker. F. i Kbh. Forældre: Tobaksfabrikant Johan Georg J. og Laura Louise Kathrine Raam.

Blev Student 1899 og tog polyteknisk Eksamen som Fabrikingeniør 1905, var en kort Tid straks efter Eksamen ansat i Firmaet Nyboe & Nissen og derefter i „Intern. Buddisering Comp.“, indtil han fra 1/1 1907 blev ansat som Assistent ved

Orlogsværftets kemiske Laboratorium, for hvilket han blev Forstander fra 1/10 s. A. I Forbindelse med denne Stilling beklædte han efterhaanden forskellige Lærerposter ved Søværnets Skoler, var saaledes fra 1907 Lærer i teknisk Kemi ved Søværnets Officersskole og i Kemi ved Ingeniørelevskolen, fra 1911 tillige i Naturlære ved sidstnævnte Skole og fra 1916 i Kemi og Naturlære ved Kadetskolens. 1910 blev han knyttet til Teknologisk Institut som Lærer og Konsulent i de kemiske Fag. J. har været Raadgiver for Myndighederne, saaledes under Verdenskrigen særlig i Spørgsmaal vedrørende røgfrit Krudt og Sprængstoffer. Han er Forfatter af adskillige Tidsskriftsartikler, der viser, at han med stor Iver og Interesse har sat sig ind i mange Grene af den tekniske Kemi. 1913 deltog han med Hæder i Konkurrencen om Professoratet i teknisk Kemi ved Polyteknisk Læreanstalt, og da der 1920 blev oprettet et nyt Professorat i dette Fag med Mørtel-, Glas- og Keramikindustrierne som Speciale, var det naturligt, at Stillingen tilfaldt ham. — Gift 1907 Mary Park Raam.

M. C. H.

Litt.: „Berl. Tid.“ 1/1 1920; M. C. H. i „Naturrens Verden“ s. A.

Jacobsen, Christian Peter (21/8 1841—27/8 1895), Frøkultivator. F. i Todsøl ved Aabenraa. Forældre: Møllebygger Jacob J. og Ingeborg Stougaard. Opdroges paa en Gaard ved Kolding, tog 1862 Eksamen ved

Seminarieret i Tønder og fik straks Ansættelse ved den derværende Realskole, men da denne 1864 standsedes af Preusserne, blev han Lærer ved Realskolen i Thisted. Ved Siden af Lærergerningen beskæftigede J. sig med naturvidenskabelige Studier, navnlig saadanne, som havde landøkonomisk Betydning. Han skrev en Del i de stedlige Blade og blev snart en

søgt Raadgiver for Egnens Landmænd. De gode Resultater af denne lokale private Konsulentvirksomhed, som ogsaa blev paaskønnet af Landhusholdningsselskabet, tilskyndede J. til fra 1868 at udgive „Landmandsblade“ (sammen med J. L. Jensen, s. d.). Dette Blad var anlagt paa Landbostandens brede Lag og vandt hurtig betydelig Udbredelse. Sammen med Gartner Frantz Wendt (s. d.) udsendte de to Redaktører 1872 en Indbydelse til Fællesindkøb af undersøgt Markfrø, hvilket vandt saadan Tilslutning, at J. 1873 flyttede til Kbh. som Leder af Markfrøkontoret, der snart blev banebrydende paa Frøhandelens Omraade ved at indføre rationelle sunde Principper i Landbrugets Forsyning med Frø. Desuden var J. virksom for at indføre forbedrede og udbrede nye yderige Sorter af Sæd, Rodfrugter, Kartofler m. m. Til Markfrøkontoret var under J.s Ledelse knyttet en omfattende Virksomhed med Forsøgs- og Kontrol dyrkning af de mange Sorter og Stammer, der efterhaanden indgaar i Frømarkedet. Som Leder af Markfrøkontoret, Medlem af Landhusholdningsselskabets Hvede- og Maltbygudvalg, i Bestyrelsen af Foreningen til Kulturplanternes Forbedring, Frøkontrolkommissionen og i anden offentlig Virksomhed arbejdede J. med Iver og ideel Stræben for en solid Frøhandel og Udvildelsen af den danske Frøhandel til Gavn og Sikkerhed for Landbruget. D. i Gentofte. — Gift 1863 Cæcilie Margrethe Cordes, d. 1911. A. C.

Litt.: Galschlöt: „Landbrug og Landmænd i Danm.“ 1888; „Lærerne og Samfundet“ I 1913; Nekrologer I „Ugeskr. for Landmænd“ 1895; „Landmandsblade“ s. A. (af K. Hansen) og Markfrøkontorets Aarsberetning for s. A. (af E. Rostrup).

Jacobsen, Hans (1/3 1815—25/2 1891), Plan-
tør. F. i Ulkebøl, Als. Forældre: Slagtermester Hans J. og Anne Marie Christens. Kom 1829 i Lære hos Handelsgartner Vothmann i Sønderborg, senere paa Augustenborg og paa Graasten. 1834 kom han til Kongeriget og fik Plads som Gartner paa Raunstrup, den Gang under Gisselfeld. 1837 blev han udnævnt til Planter ved Hæsedde Planteskole ved Næstved, hvilken Stilling han beklædte til sin Død. J.s Betydning ligger særlig i den In-

teresse og Iver, hvormed han samlede sammen fra Ind- og Udland paa Træer, Buske og Urter, som kunde trives paa Friland under vore Breddegrader, og hvorved han tilvejebragte en større Samling, end der nogen Sinde forhen var set her i Landet, og at han sørgede for at formere og udbrede disse til private og offentlige Haver. Systematisk Orden fandtes ganske vist ikke i Planteskolen, men dette havde sin ganske naturlige Forklaring i, at J. fremfor at se Planterne systematisk ordnede foretrak at se dem i deres bedste Udvikling og derfor altid lod dem staa paa de Steder, hvor de syntes at udvikle sig bedst. Som Paaskønnelse af sin Virksomhed modtog J. baade privat og offentlig Anerkendelse paa forskellig Vis. Foruden Virksomheden som Planteskolemand deltog han som Taksationsmand i Udvisninger i Gisselfelds Skove og forestod Beplantningen af Godsets Veje. D. paa Hæsedde. — Gift 1845 Marie Vilhelmine Thiesen, d. 1895. A. L.

Litt.: „Gartner-Tid.“ (Annonceafdelingen) 1887, S. 185—86; Nekrolog af Joh. Lange I „Medd. fra dsk. botan. Foren.“ 11 1891.

Jacobsen, Holger, Læge, se Jacobæus.

Jacobsen, Holger Alfred (f. 30/10 1876), Arkitekt. F. i Odense. Forældre: Forvalter Henrik Sophus J. og Anna Petrine Marie Hansen Andreasen. Kom i Tømrerlære, blev Svend 1895 og besøgte efter en Udenlandsrejse Akademiet fra 1897. 1905 tog han Afgang og vandt 1909 den lille Guldmedaille; en Konkurrence til den store (1912) med Planer til et Nationalmuseum ved Rosenborg indbragte ham vel ikke Medaillen, men vakte saa megen Interesse, at han ikke blot fik det store Rejselegat, men ogsaa paa dette Projekt en for hans Fremtid betydningsfuld Position. 1914—19 var han Assistent i Akademiets Tidarkitekturskole. Han havde paa dette Tidspunkt allerede vakt megen Opmærksomhed ved Bygningen af Kolumbariet og Krematoriet paa Bispebjerg (1907), og fra 1910 blev han ansat som Kbh. Kommunes Kirkegaardsarkitekt, i hvilken Egenskab han har opført Østre Kapel paa Vestre Kirkegaard. 1920 blev han Medlem af Akademiets Plenarforsamling. Af hans Arbejder skal endvidere nævnes Taastrup Kirke (1907), Genopførelsen af Cirkus

(1914), Fuldførelsen af H. Kampmanns Politigaard, sammen med Rafn og Kampmanns Sønner, samt Planerne til det nye Sceneprojekt for det Kgl. Teater. Af sine Kolleger er han valgt til flere betydningsfulde faglige Hverv (Medlem af Udstillingskomiteen, Arkitekturforeningens Bestyrelse, Formand for Kunstnersamfundets Arkitektursektion). Udgaet fra den Hans J. Holmske Skole og selv delvis Elev af Holm, optog J. snart nyere Synspunkter og gik over til de klassiske Principper, den symmetriske Plan, større monumental Kraft og strengere Linievirkning; hans beherskede og mandige Kunst har skaffet ham betydelig Anseelse. — Gift 1905 Malerinden Sigrild Clausen. O. A.

Litt.: „Arkitekten“ 20/1 1909 og 1918—19, S. 324.

Jacobsen, Jacob (16/1 1856—12/1 1901), Forfatter. F. i Vejen. Forældre: Gaardejer Carl Peter J. og Anna Kirstine Hansene. Kom

som ung paa Askov Højskole og blev derefter Journalist i Esbjerg. En Tid udgav han her et Blad for Husmødre. Senere overtog han en Restauration. J. var et lyst Hoved, vittig og fornøjelig i Selskab, fuld af Historier om jævne Folk og med god Sans

for at finde det træffende Udtryk. Det er væsentlig de samme Egenskaber, der i Forbindelse med et grundigt Kendskab til hans Hjemstavn jyske Sprog giver hans jyske Folkelivsskildringer Værd. De fleste af disse findes i „Tæjelowssjow“ I—II (1888 flg., samlet Udgave 1892), lidt Efterslæt i „Bønder og Arbejdere“ (1892). Hans smaa dramatiske Skitser, „Falske Veksler“ og „En Revision“ (1885), „Kasseangel“ (1891) har mindre Betydning. D. i Esbjerg. — Gift 1880 Flora Høegh Wodder. M. K.

Litt.: „Danla“ II 1892—94, S. 78, 309; Nekrolog i „Vestjyllands Socialdemokrat“ 15/1 1901.

Jacobsen, Jacob Christian (2/9 1811—30/4 1887), Brygger, Mæcen. F. i Kbh. Forældre: Brygger Christen J. (Nørkjær) og Caroline Frederikke Shelbeck.

Udgaet fra et Hjem, hvor Goderne var personlig erhvervede og hvor der herskede dyb Respekt for videnskabeligt Arbejde saavel som for faglig Flid, prægedes han hurtig af det bedste i Tiden, den arbejdsomme Villen, materiel Nøjsomhed, den

klippefaste Tillid til Naturvidenskaben og grænseløse Beundring for Kunst; efter al-

mindelig Skoleundervisning kom han i Bryggerlære, men paaavirkedes stærkt af Faderen til at søge sin aandelige Horisont udvidet og besøgte regelmæssig Forelæsninger i Kemi paa Polyteknisk Læreanstalt; der vakte Sans for aandeligt Arbejde indskrænkede naturlig ikke til de faglige Emner; han studerede Arkitektur, Kunst og var, som alle begavede Ungersvende paa den Tid, dybt optaget af hjemlig og fremmed Litteratur. Efter 1835 at have mistet Faderen maatte han som eneste Barn overlage Bryggeriet. Den Udviklingstrang, som boede i ham, stillede ham snart overfor en ny Opgave; han vilde ikke nøjes med Brygning af Hvidtøl, men ogsaa brygge de i Udlandet brugelige undergærede Ølsorter, og efter mange Forsøg lykkedes det ham endelig 1845 at fremstille et saadant Bryg; men da Tilvirkningen krævede større Plads, end han raadede over i Byen, købte han Grund paa Bjerregaards Mark ved Valby, og 10/11 1847 kunde det ny Bryggeri, der efter hans Søn havde faaet Navnet Carlsberg, indvies; men der viste sig hurtig Mangler ved Anlægget, specielt var Vandtilgangen slet; det lykkedes dog J. ved Flid, Energi og storlaaet Omsigt at drive Anlægget frem; Aar for Aar udvidedes det; efter en Brand 1867 genopførtes Størstedelen af Komplekset. 1854 toges den af N. S. Nebelong opførte Hovedbygning i Brug; den er senere blevet til Eresbolig for en Videnskabsmand. 1870 anlagdes desuden det første Ny Carlsberg, som indtil 1882 var givet Sønnen i Forpagtning. 1871 grundedes Carlsberglaboratoriet, hvis Arbejder indenfor de Naturvidenskaber, som har Betydning for Ølbryggeriet, specielt over Gæringsfysiologi, har spillet en enestaaende Rolle over den ganske Klode. Mere og mere blev Carlsbergbryggeriet en Mønteranstalt, efterlignet i Ind- og Udland, og det er karakteristisk for J.s storlaaede Personlighed, at han udtrykkeligt bestemte, at de vundne Resultater aldrig maatte hemmeligholdes til privat Fordel, men skulde komme andre Bryggerier til Gode. Det er i det hele taget karakteristisk for J., at hans dybtfølte og udprægede Socialopfattelse altid anviste ham selv en Plads som den nyttige Borger; Ølbrygningen, der vel var hans Levebrød, blev aldrig alene eller blot overvejende Forretning for ham, og i etisk Henseende opfattede han sig som den, der ved at fremstille en ædel og vinagtig Drik som Lagerøllet bekæmpede Drikkeriet af Brændevin hos Underklasserne. Bryggeriets voldsomme Vækst — 1886 bryggedes over 5 Gange saa meget Lagerøl som i 1868 og ca. 30 Gange saa meget, som Carlsberg oprindeligt var beregnet til — bevirkede, at J. tjente Formuer, men han regulerede ofte, uden tvingende Nødvendighed, Salgsprisen nedad, og han brugte i udpræget Grad sine Penge til Nytte for Of-

fentligheden. Han skænkede 1883 Kbh. en Dampsprøjte og ydede et væsentligt Bidrag til Opbygningen af Væksthusene (1872) i Botanisk Have; han bar Hovedbyrderne ved Rejsningen af Monumentet for Niels Juel (1881) og for H. C. Ørsted (1876) i Ørstedsparken, idet han erkendte, at hans eget Held skyldtes den Omstændighed, at han i sit Fag havde faaet videnskabelig fastslaaede Holdepunkter, og netop denne Sans for Praktiseringen af videnskabelige Metoder var vakt hos ham ved Ørstedes Paavirkning; han skænkede 1874 det nye Kgl. Teater en Sum Penge og 13 Marmorbuster til Foyeren paa Betingelse af, at denne aldrig maatte bruges til Restaurationsbrug; han bidrog betydelig til Mildnelse af Savnene efter Krigene 1848 og 1864, støttede ogsaa franske Soldaters efterladte 1871 og ydede betydelige Beløb til Støtte for den danske Kultur i Sønderjylland; og under de vanskelige politiske og udenrigske Forhold 1879 gjorde J.s Rundhaandethed det muligt, at Universitetsjubiliæet kunde fejres paa værdig Vis, og for Kbh.s Understøttelsesforening var han bestandig Garant; men alle disse Ydelser stilles i Skygge af to store Gaver. Da Frederiksborg 1859 brændte, var J. blandt dem, som straks ydede Bidrag til dets Genrejsning, og senere gav han Gang paa Gang storslaaede Gaver til dets Udsmykning, altid anonymt. Han bestilte 23 Malerier af Kristi Liv til Bedestolen, gav 40.000 Kr. til Riddersalens Genfremstilling, en Sum, som senere blev til omkring 100.000 Kr., bekostede Loft, Gulv og Kamin i „Rosen“ (1876), og 1877 tilbød han 200.000 Kr. til Istandsættelse af Rummene i Kongefløjen paa Betingelse af, at Slottet indrettedes til et nationalhistorisk Museum; Christian IX gav da Afkald paa Slottet som Kongebolig og bifaldt Planen. Men hermed var J.s Interesse for Slottets Genrejsning ikke udtømt. 1886 genfremstillede Neptunfontænen i Slotsgaarden efter de bortførte Originaler paa Drottningholm (ca. 100.000 Kr.), og omtrent paa samme Tid paabegyndte J. Indretningen af et Klokkespil i Taarnet. Ialt har J. vdet Genfremstillingen af Frederiksborg et Tilskud af over $\frac{3}{4}$ Million Kr. — Men det blev ikke derved. Det nationalhistoriske Museum, han havde stiftet, doterede han først 10.000 Kr. snart yderligere 25.000 Kr. aarlig og ydede det betydelige Gaver, men han havde yderligere den sjældne Takt at lægge dets Bestyrelse i Hænderne paa de dertil egnede Kræfter, Repræsentanter for Museerne, Videnskabernes Selskab og Kongehuset, og fik først paa disses Indstilling Sæde i Bestyrelsen som „Tilforordnet“. — Den anden store Gave, J. skænkede, var Stiftelsen af „Carlsbergfondet“ til Videnskabens Fremme i Danmark; det oprettedes $\frac{25}{100}$ 1876, den Dag Ørstedes-

monumentet afsløredes, og motiveredes ved hans Taknemmelighed mod denne Videnskabsmands Virksomhed; han henlagde her til 1 Million, prioriteret af Carlsberg Bryggerierne. — Det er en Selvfølge, at en Dygtighed som J. maatte finde Anvendelse i det offentlige Liv. „Borgeren“ stod naturligvis i Christian VIII.s Dage som et fast Led i den frisindede Opposition, han var Medstifter af Skandinavisk Selskab (1843) og blev Borgerrepræsentant (1843), i hvilken Egenskab han fik Betydning som en af de tre, i hvis Hænder Planerne til Byens Anlæg af Gas- og Vandværker lagdes; fra 1855 var han Næstformand i Borgerrepræsentationen. Han blev Stænderdeputeret 1846, spillede en vis Rolle i de bevægede Martsdage 1848 og var paa det berømte Møde af frisindede Politikere hos J. F. Schouw ^{22/4} 1848 sammen med Jernstøber P. F. Lunde stemt for krasse Midler. 1854 kaaredes han ind i Folketinget, efter som Medindbyder af „Grundlovsværneforeningen“ at have taget afgjort Parti mod det Ørsted'ske Høststatsministerium og nærmest indrulleret sig blandt de nationalliberale, men da disse kom til Magten, kom han i en Sag om Kbh.s kommunale Styre i stærk Opposition til dem, og da hans Modstand intet nyttede, udgik han med 1857 af Borgerrepræsentationen og søgte heller ikke nyt Valg til Tinget 1858. 1861—64 var han dog Folketingsmand for 1. Kreds, blev 1863 kongevalgt Medlem af Rigsraadets Landsting og derefter af Landstinget, til han 1871 nedlagde sit Mandat. Han beklædte talrige andre Hverv, blev 1837 Løitnant og 1848 Kapitain i Borgervæbningen og vndede højest af sine efterhaanden mange Titulaturer denne. I 1879 blev han Dr. phil. honor. causa. J. vil altid staa som en smuk Type paa den gode Borger, arbejdsom, initiativrig, rundhaandet og fuld af Pligtfølelse overfor det Samfund, hvoraf han fremgaact; men han besad ogsaa den fri Borgers Egenvilje og Stivind og var indviklet i forskellige bitre Konflikter; hans Retsindighed, Bravhed og Nationalitetsfølelse, hans Idealisme og relative Beskedenhed vil sent blive glemt. Ved hans Testaments Aabning viste det sig, at „Carlsbergfondet“ var gjort til hans Hovedarving. D. i Rom. — Gift 1839 Laura Ca-thinka Holst, d. 1911.

O. A.

Litt.: Slægt se Carl J. (d. 1914); Selvbioografi i „Levnedsbeskrivelser af de ved Univ. 400aarstest promoverede Doktorer“ 1879; Barfod: „Dsk. Rigsdagskalender“ 1856; A. Fraenkel: „Gl. Carlsberg“ 1897; E. C. Hansen: „J. C. J.“ 1901; „Arkitekten“ XII 1911; Carl J. i „Tidsskr. f. Ind.“ XII 1911 og „Mit Hjem“ I s. A.; Nyrop: „J. C. J.“ 1911, I „Comptes rendus de travaux du Laboratoire de Carlsberg“ X s. A. og I „Tidsskr. f. Ind.“ XII s. A.; Joh. Steenstrup I „Ill. Tid.“ 1911 og „C. J. og hans Fader“ 1921; J. Østrup: „J. C. J.“ 1912; C. Brummer I „Ord og Bild“ 1914; Nekrologer I „Nutiden“ XI 1887, „Ill. Tid.“ $\frac{8}{15}$ s. A., „Danmark“ II 1888 og „Dagbladet“ 1887, Nr. 102.

Jacobsen, Johannes Christian (f. $\frac{3}{4}$ 1862), Teolog. F. i Hvornum ved Hobro. Forældre: Sognepræst Carl Christian Emil J. og Johanne Frederikke Hassing. Blev Student 1880 og Cand. theol. 1885, foretog 1888—89 en Rejse til Udlandet med Studieophold i Göttingen og Erlangen og udnævntes 1891 efter forudgaaende Konkurrence til Professor ved Universitetet i gammeltestamentlig Teologi. I denne

Stilling optog og fortsatte han det Arbejde, som Forgængeren Prof. Buhl en halv Snes Aar tidligere havde begyndt paa herhjemme, at bane Vej for den moderne videnskabelige Betragtning af det gamle Testamente, og han har utvivlsomt øvet en betydelig Indflydelse paa største Delen af de Teologer, der er udgaaet fra Universitetet de sidste Decennier. Han har Hovedæren for Indførelsen af den saakaldte Laboratorieundervisning ved det teologiske Studium, og hans Forelæsninger og Øvelser har for mange været en fortrinlig Veiledning i metodisk videnskabeligt Arbejde. Han er overhovedet en ypperlig akademisk Lærer, og hans ualmindelig noble og retlinede Personlighed har skaffet ham Højagtelse og Sympati hos alle, som han er kommet i Berøring med. Derimod har han kun skrevet forholdsvis lidt. Sammen med Biskop G. Koch besørgede han den 1907 autoriserede Revision af den nytestamentlige Bibeloversættelse, og han var Medarbejder ved Prof. Buhls videnskabelige Oversættelse af det gamle Testamente. Han er desuden Forfatter til „Daniels Bog og de nyere Sprogundersøgelser“ (1900), „Om Døden og Dødsriget i det gamle Testamente“ (1911) samt „Den gammeltestamentlige Teologi som teologisk Disciplin“ (1912) og har endelig deltaget i Drøftelsen af kirkepolitiske Spørgsmaal med et Par Smaaskrifter: „Om Symboler og Symbolforpligtelse“ (1906) og „Retssagen mod Pastor Arboe Rasmussen“ (1913). 1916 blev han ved sit 25 Aars Embedsjubilæum Dr. theol. hon. c. — Gift 1895 Hilda Valborg Roed, d. 1897.

H. M.

Litt.: Selvbioграфи i Univ. Progr. Nov. 1916; Univ. Aarb. 1891—92, S. 980 f.; „Politiken“ $\frac{21}{10}$ 1913 og $\frac{14}{11}$ 1916; „Berl. Tid.“ $\frac{14}{1}$ 1914; „Akad. Ugeblad“ $\frac{15}{11}$ 1916.

Jacobsen, Jens Peter ($\frac{7}{4}$ 1847— $\frac{30}{4}$ 1885), Forfatter. F. i Thisted. Forældre: Købmand Chresten J. og Benthe Marie Hundahl. Tog Præliminæreksamen i Thisted, kom 1863 til Kbh. og blev efter et første forgæves Forsøg Student 1868 med 3. Karakter, n. A. Cand. phil. To Anlæg kan tidligt spores hos ham: et poetisk drømmende og et intellektuelt iagttagende. Allerede i Skoletiden var

de eksakte Fag hans Styrke, og navnlig dyrkede han Botanik med en saadan Grundighed, at han trods yderst slette Hjælpe-midler fik bestemt hele Egnens Flora. Før og efter Studentereksamen lærte han Sjællands Planteverden at kende. Det var hans Plan at tage Magisterkonferens i Botanik, hvad han dog ikke fik gennemført.

Men to Afhandlinger i „Botanisk Tidsskrift“ (1876 og 1879) vidner om hans Samlerflid og Iagttagelsesevne. Den ene meddeler Resultaterne af en Undersø-gelsesrejse, han for „Botanisk Forening“ foretog til Anholt og Læsø 1870, den anden er en Afhandling om Desmidiaceerne, som fik Universitetets Guldmedaille 1872. I denne Afhandling er der stærke Spor af Darwin, hvis Lære havde grebet J. og var blevet en Slags ny Religion for ham, efter at han havde sluppet sin Barnetro. Han indfø- rer Darwinismen herhjemme, skrev fra 1870 populære Tidsskriftartikler om den (samlet 1893 i „Darwin“) og oversatte „Ar- ternes Oprindelse“ (1872) og „Menneskets Afstamning“ (1875). Paa dette Tidspunkt havde imidlertid allerede Digteren sejret over Videnskabsmanden, eller rettere de havde forbundet sig i den naturalistiske Kunstanskuelse. Han havde skrevet Vers fra han var 9 Aar. Hvad vi kender af hans For- søg fra Skoletiden og de første Aar i Kbh. er yderst almindeligt af Form og Idé, præ- get af Oehlenschläger, H. C. Andersen og Kierkegaard, senere af Studenterforenings- vittighed. Men to Motiver dukker tidlig op: Drømmeren og Fritænkeren, først lagt hen til Middelalderen og til Gorm Lokedyrkers Tid, senere efter talrige Forsøg og Anslag spillet igennem i „Mogens“ og „Niels Lyh- ne“ i Nutiden og med dybt personligt Præg. Det er i Aarene omkring 1870, han modnes og finder sin egen Form. Det videnskabelige Arbejde, ivrig Læsning af moderne frem- med, navnlig fransk, Litteratur og Bekendt- skabet med Edvard Brandes er nogle af Aarsagerne. For Offentligheden fremtræder han først med Novellen „Mogens“ i „Nyt dansk Maanedsskrift“ (1872). Den er ny ved sin Teknik: dels den præcise, individualise- rende Stil, dels den indirekte Karakteristik, der lader Personerne blive til for vor Be- vidsthed, og dels den detaljerede Stem- ningsanalyse. Den er ogsaa ny ved sin nat- urhistoriske Opfattelse af Mennesket og ved sin Idé: Drømmeren, der vækkes op af den barske Virkelighed. — De samme Mo- tiver spilles stærkere igennem i de følgende to store Romaner „Marie Grubbe“ (1876) og „Niels Lyhne“ (1880). „Marie Grubbe“ er vor første og mest gennemførte naturalisti-

ske Roman: den vil forklare en Sjæls Udviklingshistorie ud fra de oprindelige Drifter paa Sindets Bund og ud fra Milieuets Indvirkning. For at give denne Baggrund havde J. gjort store kulturhistoriske og sproglige Studier. „Niels Lyhne“ er ogsaa en psykologisk Udviklingsroman. Den siges at slutte 1864, men afspejler tydeligt personlige Oplevelser og har 70'ernes Idéer (Fritænkeriet og Individualismen) til Problem. — 1882 kom „Mogens og andre Noveller“ (bl. a. „Pesten i Bergamo“ og „Fru Fønss“) og 1886 et Udvalg af hans dybt særprægede og stemningstunge Digte i „Skitseser og Udkast“. — J.s Tanker og digteriske Motiver drejede sig med Aarene mere og mere om Døden. Han blev syg i Florens af Blodspytning 1873, og trods omhyggelig Pleje hjemme i Thisted, trods Ophold i Montreux og Norditalien og trods et stadig mere forsigtigt og stilfærdigt Liv greb Sygdommen om sig og røvede efterhaanden al hans Arbejdskraft. — Hans personlige Væsen rummede lige til det sidste en stor Portion Lune og Ironi og elskværdig Beskedenhed. Brevene vidner derom. Hans Digtning har intet af dette, men bevæger sig i et tungt overlæsset og højtideligt Skrud og er trist resigneret af Grundtone. For 80—90'ernes unge Forfattere kom han til at spille en meget stor og ikke altid heldig Rolle; ofte blev hans Stil gjort til Manér og hans Resignation til en vag Tilværelsesmelankoli (bl. a. Johs. Jørgensen, Stuckenbergs, Michaëlis). Nu føles hans Stil temmelig forældet og usmidig. Ogsaa hans Komposition støder os, navnlig i de større Værker, fordi de udarbejdede Detailler saa ofte sprænger Helheden. Alligevel har J. haft varig Betydning ved at have de kunstneriske Krav om det præcise Udtryk for det tids-, sted- og individualitetsbestemte. Navnlig har han derved nyskabt den historiske Roman. Beundringsværdig var hans egen Evne til psykologisk Indlevelse og Stemningsanalyse, og saa eller ingen af vore Forfattere har haft saa dyb og alsidig en Viden om Menneskehjertet — ikke mindst Kvindens — som han. D. i Thisted. — Ugift. G. C.

Litt.: G. Brandes: „Saml. Skr.“ III 1900 (fra 1883 og 1889); „Breve fra J. P. J.“ udg. med Forord af E. Brandes 1899; Georg Christensen: „J. P. J.“ 1910; Anna Linck: „J. P. J.“ 1911. Se iøvrigt G. Nygaard: „J. P. J. Bidrag til en Bibliografi“, Særtryk af „Litteraturen“ 1918. Tilføjelser hertil: Jul. Schjøtt i „Studentertidningen“ 1896; Karl M. Brischar: „J. P. J. og selske Schule“ 1906; Henriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; „Zahrtmann-Mindebog“ 1914; J. Mayrhofer: „J. P. J.“ 1914; Dumreicher: „J. P. J. Manuskrifter og Breve“ 1919; S. Hallar: „Synselementerne i Naturskildringen hos J. P. J.“ 1921; E. Munk i Skovrup: „Nord. Digtning i Nytiden“ I 1920; E. Skram i „Nationaltid.“ 28/8 1921.

Jacobsen, Jacob Peter (13/12 1869—10/9 1918), Historiker. F. i Ulkær ved Vejle. Forældre: Gaardejer Hans J. og Nielse Christensen. Blev Student 1889 og tog Skoleembeds-

amen i Fransk (Latin og Historie) 1896, vandt 1897 Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om den franske Farcedigtning før 17. Aarh. og opholdt sig 1898 paa Studierejse i Paris. Paa Grundlag af selvstændige Undersøgelser her skrev han 1903 sin Disputats „Det komiske Dramas Oprindelse og Udvikling i Frankrig før Renæssancen“, som han 1910

oversatte til Fransk. Han virkede nu som Lærer (udgav 1904—06 „Historisk Billedatlas“) og var 1903—18 Sekretær ved Statens Lærerhøjskole; samtidig fortsatte han sine omfattende og indtrængende Studier, specielt over Middelalderens Aands- og Kulturhistorie. I „Folkenes Historie“ III skrev han om den ældre Middelalder (1908), i „Verdenskulturen“ VI om fransk Samfundsliv i 17.—18. Aarh. (1909—10); desuden leverede han fortrinlige Oversættelser af middelalderlige Historieværker, især Gregor af Tours' Frankerkronike (1911—18). Mere og mere kom han ind paa Religionshistorie; efter den lille Bog „Heros og Helgen“ (1913) fulgte hans Hovedværk: „Manes, de døde og Menneskelivet“ (1914—16), hvoraf to Bind forelaa ved hans Død, omfattende Romeriget, medens en tredje Del, der behandlede den ældste Middelalder i Frankrig, udgaves posthumt af Niels Møller 1920. J.s Grundtanke er, at det bærende og blivende i alle Tidens Religiositet er den folkelige Dødekultus; Jorden er det givne, og til den vender alle tilbage; Dogmer og folkelige Iklædninger er som Skum paa Vand, der skifter med Slægterne. Der genfindes i dette Syn meget af J.s særegne autochtone Personlighed; af Æt og Naturlig jysk Bonde følte han sig med al sin sjældne Lærdom og sit overlegent ironiske Livssyn dybt i Slægt med de enkle Rytmer fra Hjem og Jord. Hans Beundring for Tankens Spil og Sprogets Finhed var næsten barnlig stor, men i langt dybere og ædlere Forstand fra Barnets Rige var hans Oprindelighed, den Intelligensens Hjemve, der mere og mere klang gennem hans Forskning og gav hans Syner Perspektiv. Han var ikke anlagt for omfattende Produktion, og svagt Helbred hæmmede ham; gennem sit Hovedværk og de 1919 udkomne „Afhandlinger og Artikler“ har han dog sat sig et uforgængeligt Minde. Hans ejendommelige, paa eengang gennemsigtig krystal klare og undselig underforstaaende Personlighed vil i hans Venners Bevidsthed lyse med det sjældnes dyre Glans. D. i Vejle. — Gift 1903 Elisabeth (Lis) Rubin (s. d.).

P. E.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1904; Univ. Aarb. 1896—97, S. 517 f.; „Politiken“ 29/12

1903; Hauch-Fausbøll: „Studenterne 1889—1914“ 1914; A. Adler og V. Grønbech i „Hist. Tidsskr.“ IX 1 1919; A. B. Drachmann i „Politiken“ 9/10 s. A.; A. Christensen i „Berl. Tid.“ 19/11 s. A.; P. Nørland i „Ord och Bild“ 1921; H. Olrik i „Nord. tidsskr.“ s. A.; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 11/9 1918 (af H. Olrik), „Politiken“ 12/9 s. A. (af Edv. Brandes), „Akademisk Ugeblad“ 25/9 s. A. (af J. Eysler), „Ill. Tid.“ 29/9 s. A. (af Niels Møller) og „Højskolebl.“ 11/10 s. A. (af Mar. Kriksen).

Jacobsen, Jacob Peter (f. ²³/₂ 1877), Hydrograf. F. i Skenkelsø ved Frederikssund. Forældre: Gaardejer Erik J. og Marie Sørensen. Blev Student 1895 og Cand. mag. med Fysik som Hovedfag 1899. I de følgende Aar har han virket som Lærer ved Skoler (1902—04 og 1917—19 Adjunkt henholdsvis ved Herlufsholm og ved Aarhus Katedralskole) og som Assistent ved fysiske Øvelser paa Polyteknisk Læ-

reanstalt; men tillige har han udført et omfattende, grundigt og dygtigt videnskabeligt Arbejde paa Hydrografiens Omraade. Fra 1904 har han været Assistent ved hydrografisk Laboratorium. 1913 tog han Doktorgraden ved en Afhandling om de danske Vandes Hydrografi. Forøvrigt har hans Studier til Havs og i Laboratoriet siden 1905 sat Frugt i en Række Afhandlinger, bl. a. i „Meddelelser fra Kommissionen for Havundersøgelser“ og i „Report on the Danish oceanographical expeditions 1908—10 to the Mediterranean and adjacent seas“ udg. af Dr. phil. Johs. Schmidt. Fra 1919 er J. Docent ved Pharmaceutisk Læreanstalt. — Gift 1906 Ragnhild Ohlsen, adopt. Hummel. *H. H.*
Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1913; Cortsen: „Studenterne fra 1895“ 1921.

Jacobsen, Jacob Jørgen (f. ²⁴/₅ 1865), Skuespiller, Teaterdirektør. F. i Kbh. Forældre: Overretsprøkurator Johan Herman

J. og Adelgunde Georgine Marie de Svanenskjold. Blev Student 1883 og skrev derefter fra Tid til anden Artikler i „København“, „Politiken“ og „Af Dagens Krønike“, opholdt sig længere Tid i Paris og debuterede ¹⁴/₁₂ 1891 paa Folketeatret som Konsul Boye i „Sportsmænd“. Ved dette Teater forblev han til Udgangen af Sæsonen 1897—98 og var derefter ansat ved Dagmarteatret til 1905. Han ledede de „8“s Gæstespil i Sæsonen 1905—06, der begyndte i Kristiania og fortsattes i Trondhjem, Gøteborg og Stockholm, blev Skuespiller og Sceneinstruktør ved Aarhus Teater og var dettes Direktør 1908—13. Her-

efter fik han Bevilling som Teaterdirektør i de danske Provinser og har samtidig virket som Sceneinstruktør ved Kasino og ledet Turneer i Sverige og Norge. 1920 valgtes han til Direktør for Aalborg Teater. Blandt hans Roller kan nævnes Manden i „En Bryllupsaften“, Rideknekten i „Tjenestefolk“, Theodor i „Elskovsleg“, Vicevagtmeisteren i „Tappenstreg“, Piene i „Paul Lange og Tor Parsberg“, den unge Greve i „Gurli“, Redaktøren i „Hvo der elsker sin Fader —“, Tellermann i „Morbus Tellermann“, Napoleon i „Madame Sans-Sène“. Fra J.s Haand foreligger en Række Oversættelser og Bearbejdelser som f. Eks. „Tjenestefolk“, „Paris“, „Tappenstreg“, „En Dag ved Hoffet“. „Agnes Jordan“, „Excellencens Børn“, „En munter Sygdom“, „Moral“, „London i Lygteskær“. Som Skuespiller raader han over et elskværdigt Lune og en intelligent Replikbehandling, som Direktør har han vist sig i Besiddelse af organisatorisk Evne. — Gift 1) 1896 Skuespillerinde Olivia Johanne Margrethe Jørgensen. Ægteskabet opløst 1907; hun siden gift Norrie, s. d. 2) 1911 Skuespillerinde Christel Julie Emanuela Holch, f. Frost.

C. Bs.

Litt.: Chr. Ottesen: „Studenterne fra 1883“ 1908; „Ill. Tid.“ 18/5 1909; „Jyllandsposten“ 9/5 1913; R. Nøllendam: „Folketeatrets Hist.“ 1857—1908“ 1919.

Jacobsen, Lars (f. ¹⁴/₄ 1851), Handelsskolemand. F. i Vejlbj ved Grenaa. Forældre: Gaardejer Jacob Larsen og Kirsten Nielsen. Tog Eksamen fra Lyngby Statseminarium 1870, var 1870—78 Huslærer og Privatlærer forskellige Steder og blev 1878 Skolelærer i Buddinge. 1882 tog han sin Afsked fra denne Stilling, flyttede til Kbh. og blev 1884 Student og n. A. Cand. phil. Han underviste derefter i københavnske Skoler og aabnede 1885 paa Nørrebro en Realskole, som han drev til 1903. 1896—1903 ledede han den praktiske Uddannelse af Eleverne paa Blaagaards Seminarium, og 1898 overtog han en Filial af den af Foreningen til unge Handelsmænds Uddannelse oprettede Aftenskole. Da den nævnte Forening 1901 opførte sin egen Skolebygning, valgtes J. til Leder af Hovedskolen, og da han 1903 afstod sin egen Skole, overgik han helt til Købmandsskolen og overtog 1908 desuden Ledelsen af de Brockske Handelsskole Højskoleafdeling, der senere antog Navnet Niels Brocks Handelsskole. Den meget betydningsfulde Opgave at sørge for de unge Handelsmænds Uddannelse er under J.s Forstanderskab løst paa udmærket Maade. Købmandsskolen har vokset sig stor, nye Afdelinger er ind-

rettede, og Tilgangen af Elever er stadig stigende. Den ledende Tanke for J. som Skolemand har været den at knytte det praktiske Liv og Skolen saa nøje som muligt til hinanden uden derfor at give Afkald paa den opdragende og almindelige Side af Skolegerningen. I Samklang hermed har han fra sine tidligste Undervisningsaar interesseret sig meget for Haandgerning, Sløjd, Gymnastik og Idræt. Han gjorde sig 1890 til Talsmand for Fælledeernes Bevarelse til Sportspladser og optog omtrent samtidig et Arbejde for Indretningen af Skolekøkkener efter engelsk Mønster, ligesom han var Medstifter af Legepladsforeningen, i hvis Bestyrelse han stadig sidder. Han er desuden Medlem af Udvalget for nordisk Samarbejde mellem Handelsskolerne. Personlig er J. en hjertensgod og elskværdig Mand, som alle, der kommer i Berøring med ham, holder af. $\frac{1}{8}$ 1921 fratræder han sine Stillinger. — Gift 1878 Anne Kirstine Manuelita Stilling. C. T.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1884“ 1910; „Politiken“ $\frac{31}{11}$ 1920.

Jacobsen, Lars Peter (f. $\frac{30}{6}$ 1871), Forsøgsleder. F. i Sømark, Møen. Forældre: Gaardejer Jens J. og Bodil Katrine Mathiasdatter. Var beskæftiget ved det praktiske Landbrug og gennemgik Kursus paa Højskole og Landbrugsskole, før han kom paa Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen 1905, n. A. Tillægseksamen efter udvidet Kursus i Planteavl. 1906—09 var han Lærer ved Høng

Landbrugsskole, 1909—12 Konsulent i Planteavl for Ribe Amts vestre Landboforeninger; siden 1912 Forsøgsleder og Bestyrer af Statens Forsøgsstation ved Tylstrup. Han har skrevet Beretning om lokale Planteavlsforsøg og andre Foranstaltninger til Planteavlens Fremme, Beretning om Ribe Amts vestre Landboforeningens Arbejde 1910 og 1911. I de senere Aar har han navnlig beskæftiget sig med Kartofler og Kartoffel dyrkning og bl. a. skrevet herom i „Landbrugets Ordbog“. J. samler sin Interesse og sit Arbejde om de Opgaver, der direkte hører Virksomheden til; han nyder Anseelse for sin Omhyggelighed, Grundighed og sit nøgterne og klare Omdømme. — Gift 1908 Alma Therese Kristine Gøhle. A. C.

Litt.: „Dagens Nyheder“ $\frac{31}{1}$ 1921.

Jacobsen, Elisabeth (Lis) (f. $\frac{29}{1}$ 1882), nordisk Filolog. F. i Kbh. Forældre: Nationalbankdirektør Marcus Rubin (s. d.) og Hustru. Blev Student 1900, tog 1903 Lærereksamen og var et Aar Vikar ved Frederiksberg Kommuneskoler, men kastede sig saa

over Studiet af nordiske Sprog. Vandt 1907 Universitetets Guldmedaille for Besvarelsen af Spørgsmaalet: „Naar

og hvorledes har det fællesnordiske Sprog spaltet sig i forskellige Grene?“. Tog 1908 Magisterkonferens i nordiske Sprog og blev 1910 Dr. phil. for „Studier til det danske Rigssprogs Historie. I“. S. A. udgav hun i dansk Oversættelse „Guterlov og Gutersaga“. 1911 begyndte hun at udgive Peder Palladius' danske Skrifter, 1912 kom Forelæsningsrækken „Kvinde og Mand“, og s. A. blev hun Formand i det nystiftede danske Sprog- og Litteraturselskab. I „Tidskr. for filologi“ kom 1915 „Autor og Prenter“ og i „Arkiv f. nord. filol.“ „Om Ordnes Død m. m.“, begge væsentlig polemiske. Desuden har hun udgivet en Haandudgave af Wimmers „De danske Runemindermærker“ og i Sammenhæng dermed „Nyfundne Runeindskrifter i Danmark“ (1914), ligesom hun har taget virksomt Del i Arbejdet med den store Danske Ordbog (I ff. 1918 ff.), hvis Udgivelse hun forestaar i Forening med H. Juul-Jensen. Palladius-Udgaven har ogsaa affødt et Par Afhandlinger om Grundlaget for den danske Bibeloversættelse af 1550 og om de ældste Udgaver af den danske Alterbog. Med stor Energi og organisatorisk Dygtighed og Evne til baade selv at arbejde og sætte andre i Arbejde forbinder Fru J. en velgørende Klarhed og Orden i Fremstillingen. — Gift 1903 Historikeren Jacob Peter J. (s. d.), d. 1918. M. K.

Litt.: Selvebiografi i Univ. Progr. Novb. 1910; „Univ. Aarb.“ 1906—07, S. 922 f.; „Politiken“ $\frac{9}{8}$ 1910, $\frac{21}{7}$ og $\frac{7}{9}$ 1911 og $\frac{28}{5}$ 1916; „Nationaltid.“ $\frac{20}{6}$ 1916; „Kvinden og Samfundet“ 1918.

Jacobsen, Niels ($\frac{3}{4}$ 1843— $\frac{17}{5}$ 1916), Landmand, Opfinder. F. i Fillerup Mølle ved Odder. Forældre: Møller Niels J. og Ane Petersen Nygaard. Var Elev paa Saksild og Oddense Højskoler, 1863—65 Lærling paa Den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard, var derefter nogle Aar Forvalter og forpagtede 1868 Norslund. Her indrettede han n. A. det første Vandmejeri i Jylland; de følgende Aar var han sikker Præmiatager paa Smørudstillinger. 1873 fik han Patent paa et Prøvekærneapparat til Bestemmelse af Smørmængden i de enkelte Køers Mælk; det var det første Skridt i den Retning her i Landet, og J.s Prøvekærne vakte den Gang

megen Opmærksomhed; den tilkendtes Sølvmedaille ved Landmandsforsamlingen i Viborg 1875 og Bronzemedaille paa Verdensudstillingen i Paris 1878. J., der 1880—1906 ejede Gaarden Andkær ved Odder, blev 1884 Formand for det første Andelsmejeri i Østjylland; han tog levende Del i det lokale Landboforeningsarbejde og var i flere Aar Formand for „Østjydsk Frøavlerforening“, førte ofte Ordet i Hads Herreds Landboforening, hvis Formand han var 1896—97. J. havde megen mekanisk Sans og Snille og blev derfor i flere Aar brugt som Dommer ved Landhusholdningsselskabets Maskin- og Redskapsprøver; han konstruerede flere Have- og Markredskaber, lavede Tørreapparater til Roefrø, Kunsttavler til Bier og foretog en Mængde Eksperimenter af forskellig Art. Allerede som Næsgaard-Lærling beskæftigede J. sig med Amatør-Fotografering, som den Gang var adskillig vanskeligere end nu; der foreligger adskillige Fotografier fra hans Haand fra den Tid. J. var Formand for Odder Sogneraad 1891—94. Medlem af Skatteraadet og Ejendomsmyndighedskommissær m. m. 1887 var han Højres Kandidat ved Folketingsvalget i Odder. D. i Odder. — Gift 1869 Johanne Malthasen.

A. C.

Litt.: „Aftenposten“ 21/1 1913; „Næsgaardbogen“ 1917. S. 239; H. P. Larsen: „Festskrift 1 Anl. af Hads Herreds Landboforenings 50 Aars Jubilæum“ 1903; la Cour: „Danske Gaarde“ II 1, S. 186; Nekrologer i „Odder Dagblad“ 18/6 1916 og „Aarhus Amtstid.“ s. D.

Jacobsen, Nicolai (21/6 1837—10/1 1878), Historiker. F. i Kerteminde. Forældre: Lærer Niels Jacobsen og Maren Andersen. Blev Student 1856, Cand. theol. 1862, var en Tid Lærer, blev 1863 Løjtnant i Infanteriet og 1866 Assistent ved det kgl. Bibliotek, endelig 1874 Sognepræst i Højslev, Dommerby og Lundø ved Skive. J. havde megen historisk Interesse og samlede sig især om Danmarks indre For-

hold i 16.—17. Aarh. Han tilvejebragte her til særdeles omfattende og grundige Samlinger, der efter hans Død købtes af det Kgl. Bibliotek. Det var hans Hensigt at give en samlet Skildring af Tidsrummets Kultur og Sæder, men han naaede kun at afslutte enkelte Afhandlinger, saaledes om „Leve-maaden i Drik i 16. og 17. Aarh.“ i Steenstrups „Dansk Maanedsskrift“ 1866 II foruden andre i „Ny kirkeh. Saml.“ og „Saml. t. fynsk Hist. og Top.“; de bærer Vidne om megen Belæstethed og jævn Fremstillingsform. J.s store Samlerarbejde har ogsaa paa anden Maade sat sig Spor, idet det i ikke uvæsentlig Grad danner Grundlaget for Troels-Lunds senere Monumentalværk. D. i

Højslev. — Gift 1) 1867 Thora Emilie Cathrine Arevad, d. 1868. 2) 1875 Elisabeth Kristine Heiberg, d. 1921. P. E.

Litt.: G. F. Heiberg: „Slægten Heiberg“ 1907; F. Bokkenheuser: „Det var i Aaret —“ 1909, S. 115; Nekrolog 1 „Nationaltid.“ 18/1 1878.

Jacobsen, Niels (f. 14/6 1865), Arkitekt. F. i Aabenraa. Forældre: Skibsbygmester Niels J. og Marie Kjær. Kom i Murerlære i Kbh. og derfra over Teknisk Skole til Akademiet, hvorfra han 1890 fik Afgang. 1889 og 1891 rejste han i Udlandet, bosatte sig i Odense 1893 og arbejdede med Bygningsinspektør J. Vilh. Petersen, for hvem han ledede Opførelsen af Garnisonssygehuset i Fredericia og Katedral-skolen i Odense. Senere har han haft en udstrakt Virksomhed ikke alene paa Fyn, men ogsaa i Sønderjylland, hvortil han ikke blot ved sin Fødsel føler sig stærkt knyttet. Af hans Arbejder skal nævnes Grand Hotel, Telefonstationen, Teknisk Skole, Fyns Forsamlingshus, Teatret og Bispegaarden og Ansgarskirken, alt i Odense; Nordslesvigs Folkebank og Frimenighedskirken i Aabenraa, Ommel Kirke paa Ærø. 1894—1908 var J. Lærer ved Odense tekniske Skole og er fra 1911 Formand i dens Bestyrelse. Han har fra 1909 siddet i Byraadet og har desuden deltaget meget i Arbejdet for Sønderjylland. Som Arkitekt er J. Elev af Hans J. Holm uden dog skarpt at have hævdet Skolens Traditioner. — Gift 1893 Christiane Sophie Magdalene Møller. O. A.

Litt.: „Arkitekten“ 11/6 1915.

Jacobsen, Otto Ludvig Thune (f. 5/4 1871), Filosof. F. i Kbh. Forældre: Dr. med. Ludvig J. og Vilhelmine Thune. Blev Student 1888, Cand. theol. 1894, opholdt sig 1897 i Lund paa det Oehlenschläger-Tegnér'ske Stipendium, blev 1898 Assistent ved Kbh.s Universitetsbibliotek, men tog Afsked 1904 for kun at leve for sine Studier. Uden noget egentlig Brud med Teologien var han gennem Studiet af Kierkegaard og af den liberale Teologi naaet til en selvstændig Opfattelse af Kristendommens Væsen, som han i en Række Skrifter har begrundet dels ad historisk, dels ad filosofisk Vej. I Modsætning til en Religiositet, der løsriver Kristendommen fra dens historiske Jordbund og anser den religiøse Sandhedserkendelse for væsensforskellig fra al anden menneskelig Erkendelse, fremhæver han Sammenhængen og Ensartethe-

den, afviser Kravet om overnaturlige Garantier for Religionens Sandhed og opfatter Kristendommen som den klassiske Løsning af Menneskehedens religiøse Spørgsmaal. Hans Hovedværker er: „Gennem Modsætninger. Et Forsøg paa at forstaa Tiden og Livet“ (1905); „Sandhedens Erkendelse. Et Bidrag til Belysning af Religionens Logik“ (1908); „Folkene og Sandhedens Grundtræk af det religiøse Aandslivs Udviklingshistorie“ (1909); „Jesus og Evangelisterne. Synsforskellighederne hos Mathæus, Lukas og Johannes“ (1911); „Født af en Kvinde“ (1914). J. s. Ideer har vundet megen Interesse blandt yngre danske og svenske Teologer. Han var 1912—15 Formand for „Ny teologisk Forening“, blev 1916 Viceprovst ved Regensen og udnævntes 1918 til Dr. theol. hon. c. ved Lunds Universitet. — Ugift. J. C. K.

Litt.: Selvbioografi 1: „Indbudning till Teologie Doktorspromotion vid Lunds Universitets 250 årsfest 27/9 1918“; J. Wallinder: „Saml. Skr.“ I 1913; L. F. la Cour: „Studenterne fra 1888“ 1913; J. C. Kall i „København“ 8/10 1918.

Jacobsen, Peter Vilhelm (21/12 1799—13/5 1848), Historiker, Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Vinhandler Jens Christian J. og Anna Catharina Steenberg. Blev Student 1817 og Cand. juris 1820; s. A. Volontær i Kancelliet, 1829 Kancellist og 1831 Kancellisekretær, 1833 Assessor i Overretten, men 1841 igen ansat i Kontorerne som Kommitteret i Rentekamret. J. var en litterært interesseret Mand, der bl. a.

var en nær Ven af Hertz. Gennem sin Embedsstilling fik han Adgang til en Række hidtil næsten unyttede historiske Kilder, Lensregnskaber, Kancelliregistranter, Raadhusprotokoller, Tingbøger, Kæmnerregnskaber m. m. Han saa deres Værd og begyndte et indgaaende Studium af dem, der efterhaanden modnede Tanken hos ham om at skrive Danmarks indre Historie under Christian III og Frederik II. Dette naaede han ikke, men han gav gennem sin Bog om det danske Skattevæsen i 16. Aarh. (1833) og en Række Afhandlinger i „Historisk Tidsskrift“ (1841—48) meget grundige og endnu værdifulde Bidrag til Tidens Historie, især Købstædernes. Han kan betragtes som Foregangsmand paa et helt nyt Kildeomraade, og hans Praksis som Embedsmand og hele menneskelige Forstaaelse gav hans Arbejde et lodigt Præg. J. s. æstetiske Forfatterskab omfattede kun et Par Smaa-arbejder, da han 1847 skrev det tragiske Skuespil „Trolddom“, bygget over en Hekseproces fra Helsingør, efter Tidens Opfattelse saarende realistisk, i Virkeligheden mere Konstruktion og Litteratur end et le-

vende Digterværk. Det gik fem Gange paa det Kgl. Teater og blev pebet ud, mens Kritikken i det hele var anerkendende; det genoptoges 1896 og gik atter fem Gange. D. i Kbh. — Gift 1838 Gertrud Cathrine Elizabeth Essendrop, d. 1872. P. E.

Litt.: Dagbøger ved Jul. Clausen i „Personalh. Tidsskr.“ IV 2 1899; Høedt: „Aforistiske Bemærkninger om Trolddom“ 1847; Goldschmidt i „Nord og Syd“ s. A.; „Fædrelandet“ 16. 17/12 s. A.; Oehlenschläger: „Erindringer“ IV 1851; Overskou: „Den dsk. Skueplads“ V 1864; Steenstrup: „Historieskrivningen i Danm. i 19. Aarh.“ 1889; Indledning til 3. Udg. af „Trolddom“ 1890; B. A. Duurloo: „Lidt om „Trolddom“'s Forfatter“ s. A.; „Nationaltid.“ 1-2/9 1896 og (af P. Levin) „Politiken“ 2/9 s. A.; H. C. A. Lund: „Studentforeningens Hist.“ I 1897; Kringelbach i „Personalh. Tidsskr.“ IV 2 1899; Nekrolog i „Selmers nekrol. Saml.“ I—II 1848—49; Breve i „Tilskueren“ 1889, „Breve fra og til Hertz“ 1895 og „Breve fra P. V. J.“ 1899.

Jacobson, Daniel Eduard (f. 14/10 1861), Læge. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Eduard Daniel J. og Mathilde Jacoby. Blev Student 1879, Cand. med. 1886,

Dr. med. 1891 („Dementia paralytica hos Kvinden“). Efter en grundig Uddannelse som Nerve- og Sindssygelæge paa Sect. Hans Hospital og Kommunehospitalet, hvor han var Reserve-læge ved 6. Afdeling 1892—95, samt i Udlandet, nedsatte han sig i Kbh., blev Fængselslæge ved Straffeanstalten paa Kristianshavn 1897, Censor ved medicinsk Embedseksamen 1902 og Overlæge ved Frederiksberg Hospitals Nerveafdeling 1903. J. har skrevet en Del Afhandlinger om Emner fra sin Specialitet, har været Medstifter af „Neurologisk Forening“, er Leder af en privat Nerveklinik og en meget søgt Specialist i Nervesygdomme. I „Tilskueren“ har han 1917 og 1920 offentliggjort nogle livlige skrevne Erindringer fra Liv og Praksis. — Gift 1893 Mariane Fridericia, d. 1919. F. L.

Litt.: Slægt i J. Fischer: „Simon Lazarus og hans Efterk.“ 1911, „Slægten Levin-Fridericia“ 1916 og „Stamtavlen Melchior“ 1920, E. Henriques: „Stamtavlen Henriques“ 1903 og Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Selvbioografi i Univ. Progr. Novb. 1891; ovenn. Erindringer i „Tilskueren“; „Politiken“ 22/9 1911 og 1/2 1921; „Dagens Nyheder“ 14/10 1920.

Jacobson, Louise Frederikke Amalie (f. 23/7 1834), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Solodanser Pierre Joseph Larcher og Skuespillerinde Frederikke Nicoline Lange. Debuterede paa det Kgl. Teater 9/1 1852 som Leonie i „Kvindens Vaaben“ og vandt hurtigt ved sin indtagende Personlighed og sin velklingende distinkte Stemme en smuk Position, som hun opretholdt i de 28 Aar, hun — indtil 1/2 1880 — tilhørte Scenen, om end Overgangen fra Ungpigerrollerne til et

mere karakterbestemt Fag blev hende vanskeliggiort. Blandt hendes mest vellykkede

Præstationer maa nævnes Antonie i „Sparekassen“, Rikke i „Genboerne“, Zerbinette i „Scapins Skalkestykker“ — gamle Teatergængere mindes endnu hendes klingende Latter overfor Geronte — Mine Tokkerup i „En Spurv i Tranedans“. Ogsaa som Holbergs Pernille (i „Maskerade“ og „Den Vægelsindede“) forsøgte hun sig, og hun viste som Dorine i „Tartuffe“ et friskt og haandfast Lune. En dygtig Præstation var endvidere den Rolle, hvori hun tog Afsked: Lone Hessel i „Samfundets Støtter“. Til en Mængde andre Roller, romantiske og realistiske, er Fru J.s Navn knyttet — hun var et decideret scenisk Talent, som dog, maaske under Teaterlivets Modgang, ikke naaede sin fulde Udfoldelse. — Gift 1858 Kontreadmiral Georges Johan Jacob Preben J., d. 1897.

C. B.s.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, S. 462; Erindringer i „Ill. Tid.“ 13/4 1913 og „Tilskuerven“ 1921; Edg. Collin i „Ill. Tid.“ 6/6 1880; Overskou: „Den dsk. Skueplads“ VI—VII 1876; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; „Den dsk. Skueplads“ Hæft. 1722—1900“ 1917.

Jacobson, Ludvig Levin (10/1 1783—28/6 1842), Læge, Anatom. F. i Kbh. Forældre: Medaillør Salomon Aaron J. og Merlo Levin von Halle. Blev Student 1802, kirurgisk Kandidat 1804, var Reservekirurg ved Akademi

tidlig en Tid Lektor i Kemi og Lærer ved Veterinærskolen. Tidlig begyndte han at dyrke komparativ-anatomiske Studier, og 1809 fremkom Meddelelserne om det — senere efter ham opkaldte — Organ i Pattedyrs Næsehule; de vakte ogsaa i Udlandet megen Opmærksomhed, og han fik nu Understøttelse til en Studierejse til Paris, hvor han studerede Zoologi hos Cuvier og iøvrig praktisk Kirurgi. Senere tog han Tjeneste i den franske Armé og ansattes ved et Lazaret ved Leipzig. Han havde her nær mistet Livet, da Lazaretet faldt i Fjendernes Hænder, medens han laa farlig syg. Tyske Læger tog sig imidlertid af ham, og 1814 vendte han tilbage til Danmark. Her blev han Militærlæge og fik snart en betydelig Praksis, men dyrkede desuagtet med Iver anatomiske Studier. 1813 havde han beskrevet den Nervegren (i Mellemøret), der bærer hans Navn. 1821 offentliggjorde han et betydeligt Arbejde om Nyre-

Portaaressystemet hos lavere Hvirveldyr, 1830 et om Urnyren, om hvilken han paaviste, at den var et selvstændigt Fosterorgan, og at de saakaldte Gartnerske Gange var Rester af dens Udførselsgange; desuden kom flere vægtige Afhandlinger af komparativ anatomisk Indhold. Det størst anlagte, men ikke fuldførte, Arbejde „Om Primordialkraniet hos Hvirveldyrene“ var fra 1842 og paaviser, at Grundlaget for Kraniet er en Bruskmasse. Af stor Betydning for Kirurgien var hans Konstruktion af et Instrument til Knusning af Blæresten (Litoklast), for hvilken det franske Akademi tildelte ham en „Prix Monthyon“ (4000 Frc.). J. var en fremragende Forsker, lige udmærket ved Originalitet og Grundighed, og han var en fortræffelig og stærkt søgt praktisk Læge (i hvilken Egenskab Baggesen har hædret ham paa Vers). Men alle de Æresbevisninger, han modtog (saaledes 1815 Dr. med. & chir. hon. i Kiel) formaaede ikke helt at opveje den Skuffelse, det var ham som Jøde ikke at kunne blive universitetsansat. D. i Kbh. — Gift 1823 Angelique Jacobine Vilhelmine Marie Petzholdt, d. 1870. F. L.

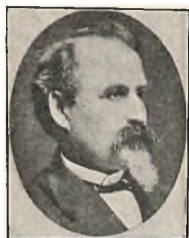
Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Callisen: „L. J. i Copenhagen“ 1832; Nathanson: „Jødernes Forhold og Stilling i Danmark“ 1860; Werlauff i „Hist. Tidsskr.“ IV 4 1873—74; Gosch: „Danmarks zoolog. Litteratur“ III 1878; Nekrologer af H. C. Ørsted i „Saml. Skr.“ VIII 1852, D. F. Eschricht i „Overs. ov. Vidsk. Selsk. Fhdl.“ 1844 og P. L. Møller i „Dansk Pantheon“ 1843; Brev i „Breve fra og til Hertz“ 1895.

Jacobæus, Holger (6/7 1650—18/6 1701), Læge. F. i Aarhus. Forældre: Biskop Jacob Madsen og Anna Bartholin. Blev Student 1666, var udenlands 1671 især i Holland (Leiden), foretog senere gentagne længere Rejser og blev Dr. med. i Leiden 1679. J. havde i Livorno boet hos Steno og havde under hans Vejledning drevet zootomiske Studier. 1674 var han blevet Professor i Historie og Geografi, og siden 1686 holdt han medicinske Forelæsninger, blev 1698 ordinarie Professor. Han var en grundig og flittig Universitetslærer, men har ikke efterladt sig betydelige medicinske Skrifter, og Zootomien synes at være hans egentlige Fag. Kendt er hans Katalog over det kgl. Kunstkammer „Museum regium“ 1696. Hans „Rejsebog“, i hvilken beskrives hans 3 Udenlandsrejser og en Jyllandrejse, med talrige Illustrationer, er 1910 udgivet in extenso af Vilh. Maar og er af megen Interesse. D. i Kbh. — Gift 1) 1681 Anna Margarethe Bartholin, d. 1698. 2) 1699 Anna Bartholin, f. Tistorph, d. 1744, Enke efter Justitssekretær Th. B. (s. d.), d. 1690. F. L.

Litt.: Slægt i Bidstrup: „Stamt. over Familierne Hauberg og Arboe“ 1911; Optegnelser i Suhm: „Nye Saml.“ III 1794, „Dsk. Saml.“ III 1867—68 og ovenn. Rejsebog; Ingerslev: „Danm. Læger og Lægevæsen“ 1873; Gosch: „Danm. zool. Litt.“ II 1 1873; Jul. Petersen: „Bartholinerne og Kredsen om dem“ 1898; „Ugeskr. f. Læger“ 1915.

Jagd, Jens Christian Henrik Claudius (²⁷/₁ 1821—²⁷/₇ 1895), Politiker. F. i Fredericia. Forældre: Førstelærer Niels J. og Ellen Re-

gine Høxbroe. Tog 1841 Skolelærereksamen fra Skaarup og var et Aars Tid Realskolebestyrer i Svendborg, men opgav Pædagogikken, slog sig paa Teknik, konstruerede 1844 en roterende Dampmaskine og opholdt sig en Tid i England. Under Krigen 1848

—50 organiserede han et Frikorps, der vandt Ry for Dristighed, blev siden Premierløjtnant og Kaptajn og udmærkede sig ved Tapperhed. Efter Krigen blev han Telegrafbestyrer i Nyborg, anlagde flere Telegraflinier, men afgik 1863 paa Grund af Svagelighed, 1858 havde han paabegyndt Udtørringen af Sjørring Sø i Thy; det lykkedes ham ikke at fuldføre den, men han vandt en trofast Kreds af Venner i Landsdelen. 1878—82 var han Bestyrer af Kolding Oppebørselsstue, 1882—86 Amtsforvalter i Thisted, 1886—95 i Kbh. Han var Medlem af Folketinget 1849—52 for Svendborg, 1859—61, 1869—72 og 1873—95 for Thisted. Politisk stod han vaklende, tilhørte oprindelig nærmest det saakaldte intelligente Venstre, men var fra ca. 1870 ivrig Højremand. J., der var et hurtigt Hovede, en stejl, selfmade man og et eventyrløst Gemyt, vandt Ry i Tinget som slagfærdig Taler, hvis drøje Vid og uparlamentariske Oprigtighed gjorde ham til Højres enfant terrible. Han hævdede altid Uafhængighed af Partier, saaledes ogsaa i det af ham 1874 udgivne Blad „Thy“; nogen Betydning som Politiker udover den rent agitatoriske fik han trods sit gode Hovede ikke. D. i Kbh. — Gift 1) 1844 Dorthee Vilhelmine Caroline Adolphine Tornøe. Ægteskabet opløst; hun d. 1893. 2) 1879 Sara Helene Bruun.

P. E.

Litt.: Thorgeir Borch: „Slægten Tornøe“ 1910, S. 62; „Stamt. over Familien Lacoppidan“ 1914, S. 21; „Almuevennen“ ²/₁₂ 1874; „Thy“ ²¹/₂₃/₁₂ 1874 og ⁹/₁ 1875; Zodiacus: „Parlamentariske Stjernebill.“ 1875; Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; „Statstelegrafen 1854—1904“ 1904; „Carit Etlars Minder“ 1907, S. 221 ff.; Nekrologer i „Nationaltid.“ ²⁹/₇ 1895, „Thisted Amts Avis“ ²⁹/₇, ³¹/₇ og ²/₈ s. A., „Thisted Amts Tid.“ ²⁹/₇ s. A., „Dannebrog“ ³⁰/₇ s. A., „Politiken“ ³⁰/₇ s. A. og „Ill. Tid.“ ⁴/₈ s. A.

Jahn, Ferdinand Heinrich (⁶/₂ 1789—²⁹/₇ 1823), Officer, Historiker. F. i Neumünster. Forældre: Apoteker Casper August J. og Albertine Georgine Lesser. Havde tidlig Lyst til Søn og sejlede i 1¹/₂ Aar, men da Alder og økonomiske Omstændigheder vanskeliggjorde hans Adang til Søofficersuddannelsen, indtraadte han 1804 i Feltjægerkorpset i Kiel og udnævntes allerede n. A. til Fændrik i Infanteriet. Uden nogen Officerseksamen

blev han, paa General Ewalds varme Anbefaling, Sekondløjtnant 1807. Deltog med Holstenske Skarpskyttekorpss 1813 i Træningen ved Bornhøved og Slaget ved Sehested og var med Okkupationsarméen i Frankrig 1815—17. Efter Hjemkomsten begyndte hans litterære Virksomhed. Han havde allerede længe planlagt et videnskabeligt Tidsskrift for Hæren og fik nu 1818, bl. a. støttet af Kapt. J. A. Fibiger, udgivet „Magazin for militær Videnskabelighed“. Foruden de mange krigshistoriske og andre Afhandlinger, han skrev i sit Tidsskrift, fik han ved sin overordentlige Flid og Energi Tid til at skrive adskillige andre historiske Arbejder. Hans Hovedværk er hans „Grundtræk til Christian IV's Krigshistorie“: 1. Del: „Kalmarkrigen“ (1820), 2. Del: „Danmarks Deltagelse i Trediveaarskrigen“ (1822). Under hans Syssetsættelse med Værkets Fortsættelse beordrede Frederik VI ham til i Kbh. at udarbejde en Haandbog i dansk Krigshistorie, der dels kunde lægges til Grund for hans Forelæsninger og dels give Officererne en Oversigt over Krigskunstens Udvikling. 1825 udgav han „Alm. Udsigt over Nordens, især Danmarks Krigsvæsen i Middelalderen“ og 1827 en Plan til det udførlige Værk om Danmarks Krigshistorie, hvorfra kun 1. Del „Danmarks politisk-militære Historie under Unionskongerne fra Kong Oluf og Dronning Margrethe indtil Kong Hans' Død“, blev færdig og udkom, endda først 1835. Hans Død var et stort Tab for dansk historisk Videnskab. „Med al sin Entusiasme manglede J. ingenlunde Grundighed“, skrev Joh. Steenstrup, „hans samvittighedsfulde Granskning af Kilderne bringer paa mange Steder nye Resultater til Veje. Man føler fuldtud Krigeren gennem hans varme, mandige Optræden og hans djærve Tagen fat i selve det historiske Stof.“ En Del af hans Samlinger til en alm. dansk Krigshistorie gik efter Sønnens Død over til Otto Vaupell (s. d.) og danner Grundlaget for det første og paalideligste Afsnit af dennes „Den dansk-norske Hærs Historie“. Spredte Rester af disse Samlinger er havnet i Rigsarkivet, hvor J.s og Sønnens flittige og omhyggelige Arbejder ogsaa paa anden Maade har efterladt Spor. D. i Kbh. — Gift 1814 Eleonore Hedevig Fries, d. 1859.

K. C. R.

Litt.: C. Molbech i „Nord. Tidsskr.“ III 1829; „Militært Tidsskr.“ XVIII, Tillægshæfte S. 9 1889; Steenstrup: „Historieskrivningen i Danmark 19. Aarh.“ 1889; „Museum“ 1891 II, S. 317; Nekrologer i „Nyt. Mag. f. milit. Videnskabelighed“ II 1828 (af J. A. Fibiger) og „Dsk. Litteraturlid.“ 1828 (af P. E. Müller); Breve i „Breve til og fra B. S. Ingemann“ 1879.

Jahn, Jens Harald Fibiger ($\frac{7}{8}$ 1818— $\frac{9}{8}$ 1849), Officer, Historiker. F. i Kiel. Forældre: Kaptajn F. H. J. (s. d.) og Hustru. Blev

Landkadet 1831, Sekondløjtnant i Infanteriet 1835, fulgte tidlig i Faderens videnskabelige Spor og ofrede sin Tid for krigshistoriske Studier. Efter at have skrevet en Del mindre Afhandlinger (f. Eks. i „Mililitært Repertorium“) udgav han Værket: „De danske Auxiliærtropper“,

et krigshistorisk Udkast: 1. Del 1840 „Korpset i engelsk Tjeneste 1689—97“, 2. Del 1841 „Tropperne i den spanske Successionskrig“, En 3. Del: „Korpset i Ungarn og Polen 1692—99“ offentliggjordes 1843 i „Mil. Repertorium“, hvoraf han 1847 blev Medredaktør. Blandt hans krigshistoriske Arbejder kan iøvrigt fremhæves: „Den danske Armés Organisation og Forplejning under Frederik III“ („Mil. Rep.“) og „Efterretninger om Familien Krummedige“ („Danske Mag.“). J. fik Afsked paa Grund af Svagelighed ved Hærreduktionen 1842 og ansattes 1843 som Premierløjtnant i Infanteriets Krigsreserve, indkaldtes til aktiv Tjeneste ved Krigens Udbrud 1848, blev 1849 Kompagnikommandør ved 3. Reservebataillon og faldt i Træfningen ved Ullerup. Han var en flittig og grundig Forsker, hvis Bidrag til dansk Krigshistorie berettigede til store Forhaabninger. D. ved Ullerup. — Gift 1844 Sophie Vilhelmine Antonie Kuhlmann, d. 1844.

K. O. R.

Litt.: „Mililitært Tidsskr.“ XVIII, Tillægs-hæfte 9 1889; Steenstrup: „Historieskrivningen i Danm. i 19. Aarh.“ 1889; Nekrologer i „Sølmers nekrol. Saml.“ II 1852 og „Den dsk.-tyske Krig 1848—50“, udg. af Generalstaben II 1878.

Jakob (d. ca. 1309), Greve af Nørrehalland. Forældre: Niels af Halland og Cæcilie, Sønsøns Søn af Kong Valdemar Sejv (s. d.). Fik sit hallandske Grevskab overdraget 1283, hørte til Stormandspartiet under Erik Klipping og var mellem de ni, som 1287 blev erklæret fredløse for Drabet paa Kongen. Han hærgede senere Danmark fra Borgen Hunehals, afstod 1305 Nørrehalland til sin Beskytter, den norske Konge, som igen overdrog det til den svenske Hertug Erik.

H. Js.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1893, S. 154; P. v. Møller: „Bidrag till Hallands hist.“ I 1874.

Jakobsen, Anders ($\frac{11}{4}$ 1852), Plovfabrikant. F. i Ørbæk ved Nyborg. Forældre: Smedemester Jakob Chr. Ølsen og Johanne Marie Hansdatter. Kom i Smedelære 1870 og blev Svend 1873; fik Uddannelse i Hestebeslag paa Landbohøjskolen 1875. $\frac{1}{5}$ 1877 begyndte han som Smed i Overholluf under beskedne Forhold med en Dreng som Lærling. Paa Foranledning af Baron Juel-

Brockdorff, Hollufgaard, begyndte J. at efterlave en Molineplov, som Baronnen havde købt fra Amerika. Forsøget lykkedes, og de første Plove stod færdige i Foraaret 1878; der blev straks afsat en Del til større Gaarde, og senere kom de ud til Bøndergaardene. J. flyttede 1886 til Fraugde. Hans Plove blev flere Gange præmierede paa Udstillinger og fik

Anerkendelse ved Plovprøver. Forretningen udvidedes, der blev anskaffet Kraft- og Arbejdsmaskiner for at lette Fabrikationen. 1898 blev der fabrikeret over 2000 Plove aarlig, umiddelbart før Verdenskrigen var Fabrikationen over 3000 Plove aarlig. Ved sit 40 Aars Jubilæum som Plovfabrikant i Maj 1918 var J. med Rette Genstand for megen Opmærksomhed og Anerkendelse, saavel fra Haandværker- som Landbokredse. J. er Pioneren i den danske Plovfabrikation; han har ikke alene vist mekanisk Snille og Dygtighed i sit Haandværk, men har udvist Energi og sejt Udholdenhed ved Overvindelse af de mange Vanskeligheder, som mødte Plovfabrikationen i dens første Tid. Han var Medstifter og Bestyrelsesmedlem i Foreningen af Landsbysmede i Fyns Stift, Formand 1889—99. — Gift 1877 Birthe Marie Henriksen. A. C.

Litt.: „Nationaltid.“ $\frac{10}{5}$ 1918; „Maskinkonsulent“ 1918 S. 79; „Tidsskr. f. Industri“ s. A.; „Fyns Stifts Landbrugstid.“ s. A.; Jubilæumsskrift s. A.

Jakobsen, Jakob ($\frac{22}{2}$ 1864— $\frac{13}{3}$ 1918), nordisk Filolog. F. i Thorshavn. Forældre: Boghandler Hans Nicolai J. og Johanne Hansdatter. Blev Student 1883, studerede nordisk Filologi og Engelsk, kom allerede som Student til særlig at syssle med sit Modersmaal i snævrere Forstand, idet han blev Provst Hammershaimbs Medarbejder ved Udgivelsen af „Færøsk Antologi“, især ved Genarbejdelsen af Sproglæren og Udarbejdelsen af den fortræffelige Ordbog med Udtaleangivelse i Lydskrift. S. A. som dette Arbejde blev færdigt (1891), tog J. Skoleembedseksamen, og i de følgende Aar var han paa Rejser til Færøerne, Shetland og (efter 1909) Orknøerne. Hermed er angivet de to Hovedretninger for J.s Arbejde. Færøernes Historie, Digtning og Folkeoverlevering var hans oprindelige Hovedstudium, og foruden Antologien bærer „Diplomatarium Færoense“ I (1907), „Færøske Folkesagn og

Eventyr" (1898—1901) og „Færøsk Sagnhistorie" (1904) Vidnesbyrd om hans Flid og Dygtighed. Ogsaa for at oparbejde et brugbart færøsk Skriftsprog var han virksom, og Færøernes Forkæmper Poul Nolsø har han gentagne Gange fremdraget Mindet om. Men ved Siden heraf har J. udført et banebrydende Arbejde med Hensyn til at oplyse det norrøne Sprogs Form og Skæbne paa de nordskotske Øer. Hans Doktordisputats (1897) om „Det norrøne Sprog paa Shetland" lægger, selv om den ikke helt savner Forgængere, nyt Omraade ind under den nordiske Filologi, og „Shetlandsøernes Stednavne" (1901) og „Etymologisk Ordbog over det norrøne Sprog paa Shetland" (ufuldendt) giver endnu solidere Kundskab; om Orknømaalets nordiske Bestanddele fik han kun udsendt en foreløbig Meddelelse (1911), men baade dette og de nordiske Sprogs Rester i Stednavnene i England og Normandi var han grundig hjemme i. 1914—18 holdt han en aarlig Forelæsningsrække ved Universitetet i Aberdeen. D. i Kbh. — Ugift.

M. K.

Litt.: Selvbioografi i Univ. Progr. Novb. 1897; Ottøsen: „Studenterne fra 1883" 1908; Nekrologer i „Berl. Tid." ^{15/8} 1918, „Højskolebl." s. A. (af Mar. Kristensen), „Ark. f. nord. Filologi" XXXV s. A. (af F. Jonsson), „A'srrit hins isl. fræafjelags i Kpmh." IV 1919 (B. Th. Melsted) og i „Ill. Tid." ^{1/8} 1918.

Jansen, Niels Carl Sigvard (^{31/8} 1836—^{20/1} 1907), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Klædehandler, senere Rodemester Jens Egidius J. og Marie Kirstine Hemmingsen. Ansattes 1852 i Finanshovedkassen, hvor han 1876 blev Kontrolør, 1896 Kasserer, afgik 1902. For de københavnske Privatteatre bearbejdede han anonymt en stor Mængde Lystspil. Af hans originale dramatiske Arbejder har et gjort overordentlig Lykke, Sang-Farcen „Store Bededagsaften", oprindeligt opført paa Folketeatret 1864 og siden utallige Gange rundt i Landet. D. i Kbh. — Gift 1864 Emma Juliette Lassen.

G. C.
Litt.: Nekrologer i „Nationaltid." ^{27/1} 1907, „Berl. Tid." ^{28/1} s. A. og „Politiken" ^{20/1} s. A.

Janssen, Christian Victor Børge (f. ^{15/5} 1867), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Hovedkasserer Ludvig Conrad Theodor J. og Caroline Elise Margrethe Albinus. Natursans, historisk Interesse og Skrivelyst udmærkede ham tidlig. Allerede 1888 fik han sin første Bog ud, de dystre, men ubetydelige Noveller „Mulm". Han dyrkede i de følgende Aar Journalistik og var Korrespondent fra forskellige større Rejser, særlig i Middelhavsløndene, eengang ogsaa i Asien og Afrika. Af Rejserne er hans farverige Fortæl-

linger „Spanske Nætter" (1898) og „Fatme" (1900) inspireret. Sit egentlige Omraade. paa hvilket han har haft en enestaaende Succes, fandt han dog først med „Jomfruen fra Lucca" (1904), der med „Kongelig Naade" (1905) og „Prinsessen" (1906) blev samlet i „Rosenborg Krucifixet". Det er kulturhistoriske Romaner (Emnet fra Frederik IV's Tid), hvilende paa et solidt Biblioteks- og Museumsstudium og paa Studierejser til Begivenhedernes udenlandske Skuepladser. Handlingen er bygget op med Fantasi og Spænding, Scener og Beskrivelser har et vist malerisk Liv, og det ydre Tidsbillede gør et troværdigt Indtryk, medens Menneskeskildringen er elskværdig, men uden Originalitet eller historisk Intuition. En Række lignende Kulturbilleder har befæstet J.s Ry, bl. a. „Bente Gyldenløve" (1910), „Ulrika Eleonora" (1911), „Christine af Danmark" (1908), „Christine af Milano" (1909), „Christine af Lothringen" (1912) (samlede i „Christiern II's Datter"), „En Roman fra Rosenborg" (1913), „Don Erik" (1915), „Dronningens Gemak" (1917), „Af Søren Nordbys Saga" (1919). Desuden flere Børnebøger, „Niels Grubbes Eventyr" (1904), „Kejseren af Læso" (1905) m. fl. — Gift 1894 Agnes Rudolphine Boesen.

G. C.
Litt.: Slægt i „Personalh. Saml." I 1900—07; Erindringer i „Vesterbotten" ^{28/1} 1909 og „Nationaltid." ^{20-23/8} 1915; „Folkelæsning" ^{14/1} 1906; „Jyllandsposten" ^{14/8} 1912; „Venstrebladet" ^{3/9} 1912; „Hus og Hjem" ^{14/9} 1914; „Vort Land" ^{28/11} 1915; „Ill. Tid." ^{13/7} 1916; „Forfatterforeningens Festskrift" 1919, S. 149.

Jantzen, Albert Thorvald (^{23/5} 1840—^{7/1} 1917), Personalhistoriker. F. i Kbh. Forældre: Chef for Generalstabens Sekretariat Hans Henrik J. og Inger Frederikke Weinert. Blev Student 1858 og Cand theol. 1864; var en Tid Huslærer og 1865—73 Lærer for Prins Valdemar. 1873 blev han Kapellan pro loco i Gentofte og var 1876—1913 Sognepræst sst. Ved Siden af at være en dygtig og nidkær

Præst dyrkede J. historiske Studier og erhvervede sig navnlig et enestaaende Kendskab til det 18. Aarhundredes Personalhistorie i Danmark. Hans Produktion var ikke stor; nævnes maa hans Indledning og Anmærkninger til Oversættelsen af Pascals Provinsialbreve (1876), hans Bog om hans Slægt (1911) og navnlig hans talrige Artikler i Brickas „Dansk biografisk Leksikon"

(af hvis Medarbejdere han var Nr. 6 i Stofmængde). Hans Lærdom og Nøjagtighed kom imidlertid ogsaa paa mange andre Maader Forskningen til gode, idet han med virksom Interesse fulgte mangt et videnskabeligt Arbejde. Han ejede en af de største Bogsamlinger af personalhistorisk-genealogisk Indhold herhjemme. D. i Kbh. — Gift 1) 1868 Jenny Albertine Julie Johnsen, d. 1891. 2) 1898 Emilie Christiane Jochumine Tiedemann. P. E.

Litt.: Slægt i A. Jantzen: „Efterretninger om Familien J. fra Drenderupgaard“ 1911; Nekrologer i „Personalh. Tidsskr.“ VII 2 1917 (af L. Bobé), „Ill. Tid.“ 14/1 s. A. og „Kirken og Hjemmet“ s. A.

Jantzen, Ivar Benedict (f. 31/7 1875), Ingeniør. F. i Gentofte. Forældre: Sognepræst A. J. (s. d.) og Jenny Albertine Julie Johnsen. Blev Student 1894,

var 1899—1900 Assistent ved de af Adam Paulsen iværksatte Nordlysundersøgelser paa Island og blev 1901 Cand. polyt., hvorefter han i 8 Aar var knyttet til Kbh.s Belysningsvæsen (Gasværkerne). Sin Stilling her forlod han 1908 for at indtræde i J. Jørgensen & Co.s Bogtrykkeri, som han 1910 købte af Ejeren, M. A. Hannover. Under J.s Ledelse har Trykkeriet undergaaet en betydelig Udvidelse, bl. a. ved Indretning af en særlig Afdeling for kunstnerisk Bogtryk, fra hvilken er udgaaet en Række dygtigt og smagfuldt udførte Tryk, saaledes Johs. Werners store Værk om Dyrehaven. J., der fra 1918 indtager den betroede Stilling som Leder af Nationalbankens Seddeltrykkeri, har iøvrig interesseret sig særlig for at udforme en ny Metode for Prisberegning af Bogtrykarbejde og har herom skrevet Afhandlinger bl. a. i „Ingeniøren“ og „Teknisk Tidsskr.“, hvis Redaktør han var 1906—08. Ved sin solide tekniske Indsigt og sin alsidige Kultur indtager han en fremskudt Plads indenfor vor typografiske Verden. — Gift 1901 Inge Margrethe Platou Jørgensen. S. D.

Litt.: Slægt se A. J.: „Studerterne fra 1894“ 1919.

Jantzen, Johannes (f. 2/6 1865), Retskyn- dig. F. i Kbh. Forældre: Vare- og Veksel- mægler Hans Valdemar Emil J. og Adol- phine Vilhelmine Char- lotte Larsen. Blev Stud- ent 1883, Cand. juris 1888, 1889 Sekretær i Nordisk Skibsrederfor- ening, hvis Virksomhed 1891 blev forlagt til Kria., 1898 Foreningens Direktør. Med fuld For- staaelse af Betydningen af en frugtbar Veksel-

virkning mellem Teori og Praksis har J. nedlagt sin store Indsigt i Soretsforhold og sit nøje Kendskab til den moderne Skibsfarts Udvikling og Former i en Række Afhandlinger og større og mindre Haandbøger, „Befragtningsklausuler og Havarier“ (Kria. 1900), „Lærebog i Søret“ (1908). Paa Svensk ved Per Hasselrot), „Certepartier og Konnossementer“ (Kria. 1912, ny Udg. 1920). Ogsaa paa Svensk og „Tidsbefragtning“ (Kria. 1919). Nyttig, næsten uundværlig for Studiet af Søretten er den af J. 1900 paa- begyndte, stadig udkommende „Samling af Nordiske Domme i Sjøfartsanliggender“ (med Hovedregister for Aargangene 1900—1917 af Arne Magnus og B. Thoft. Kria. 1919). — Gift 1892 Ida Winther. Fz. D.

Litt.: Slægt se A. J.: Chr. Ottesen: „Biogra- fier og Portrætter af Studenterne fra 1883“ 1908.

Jardin, Nicolas Henri (22/3 1720—31/8 1799), Arkitekt. F. i St. Germain des Noyers, Frankrig. Besøgte Akademiet i Paris og vandt der dets største Udmærkelse, „Grandprix de Rome“, hvorpaa han 1744—54 opholdt sig i Rom. Han havde der Saly som Studiekam- merat. Kort efter hans Tilbagekomst til Paris traadte den danske Ge- sandt i Forbindelse med ham for efter Frederik Vs Ordre og formentlig paa Saly's Tilskyndelse at bevæge ham til at drage til Danmark for at forestaa Opførel- sen af den allerede paaibegyndte Marmor- kirke. Kongen gik ind paa J.s ret betyde- lige Lønfordringer, ligesom han fik Lov til at medtage sin ti Aar yngre Broder Louis Henri J., som dog døde 1759 i Kbh.; begge blev efter Ankomsten til Kbh. Medlemmer af og Professorer ved Akademiet. Efter Thurahs Død 1759 blev han Intendant over de kgl. Bygninger og Slotte. Hans Hoved- værk er Arbejdet paa „Frederikskirken“, Marmorkirken's officielle Navn. Den var paaibegyndt af Eigtved, og Fundamenterne var givne; det var Planen at bygge den af norsk Marmor, og Kongen beredede en aarlig Udgift paa indtil 50,000 Dl. dertil. 1756 overtog J. Arbejdet, men der gik no- gen Tid, før hans Planer sanktioneredes, og først 1760 var Fundamenterne helt i Orden, men Omkostningerne var uhyre store, og Arbejdet gik langsomt fra Haan- den, 1764 var man kun naaet 15 Alen over Fundamentet. Med Kongens Død indtraadte nye Forhold, og 1770 afskedigedes J. som Kirkebygmester, og Arbejdet indstilledes. J. drog derpaa til Frankrig og blev kgl. Bygmester der. Under Revolutionen trak han sig tilbage til sin Fødeby. — Marmor- kirken's Ruin var ikke det eneste Minde, J. efterlod sig her i Landet, „Bernstorff“

Litt.: Slægt se A. J.: „Studerterne fra 1894“ 1919.

opførte han for J. H. E. Bernstorff (1762), ombyggede Marienlyst for Grev A. G. Moltke og det Thottske Palæ for Grevinde Schack og gav Tegningen til „det gule Palæ“, han er Mester for den vidunderlige lille Bygning i Haven til Grev Moltkes Palæ, det nuværende Christian VII; han nedlagde et stort Arbejde i Anlæggelsen af Parken ved Fredensborg. Paa Kristiansborg indrettede han den meget beundrede Riddersal for Christian VII. Man har ogsaa bevaret hans Planer til en fjerde Fløj paa Løvenborg. — J.s Betydning maa ikke blot regnes efter, hvad han efterlod af Arbejder. Hans Hovedindsats bliver utvivlsomt den Virkning, han som Lærer fik paa Udviklingen af den danske Arkitektur; Repræsentant for den franske Kunsts bedste Egenskaber, Klarhed, Elegance og Beherskethed, forstod han at give sine Elever de rette Impulser, og den høje Stilling, vor Bygningskunst i de følgende Generationer indtog, har for en ikke ringe Grad sit Udspring fra ham. Som Kunstner var han meget betydelig, en af de første Repræsentanter for den nye klassicistiske Retning, som afløste Rokokoen, og den Renlighed og Finfølelse, som præger hans faa Arbejder, kan ikke noksom understreges. D. i St. Germain des Noyers.

O. A.

Litt.: Collin: „For Historie og Statistik“ II 1825; Thiele: „Kunstakademiet og Hestestaturen“ 1860; F. J. Meier: „Wiedewelt“ 1877, „Fredensborg“ 1880 og „Marmorkirken“ 1883; „Museum“ 1891 I, S. 11 f.; Th. Oppermann: „Kunsten i Danmark under Frederik V og Christian VII“ 1906.

Jarl, Carl Frederik (Fritz) (f. $\frac{1}{8}$ 1872), Ingeniør, Fabrikant. F. i Kbh. Forældre: Fabrikker Vilhelm Carl Jørgensen (s. d.) og Hustru. Navneforandring 1901. Blev Student 1890 og polyteknisk Kandidat (Kemiker) 1895. Blev straks efter Eksamen knyttet til Kryolitindustrien som Ingeniør ved „Øresunds kemiske Fabrikker“, der ejedes af Faderen og G. A. Hagemann. Da Firmaet 1902 gik over

til et Aktieselskab, blev J. Direktør for samme, og da det 1912 omdannedes til et Kommanditselskab, blev han dets ene ansvarlige Indehaver. J. har efter G. A. Hagemann og Vilh. Jørgensen med stor teknisk og merkantil Dygtighed ført Kryolitindustrien videre i et roligt Spor og udviklet den yderligere. Samtidig har han udført et mangesidigt Arbejde i dansk Industris Tjeneste. Han sidder saaledes i Bestyrelsen for en Række store Industrivirksomheder, f. Eks. A/S Burmeister & Wain, Aarhus Oliefabrik, M. I. Ballins Sønners og Hertz' Garverier og Skotøjsfabrikker. Han sidder desuden i Privatbankens Bankraad og i Besty-

relsen for Teknologisk Institut. Navnlig under Verdenskrigen har han stillet sin Erfaring og store Arbejdsevne i Samfundets Tjeneste. Som Medlem af Industriraadet (fra 1911) har han været Formand eller Medlem i en Række regulerende Udvalg: Eksportudvalget, Udvalget til Regulering af Priserne paa Huder, Læder og Fodtøj, Smørelieudvalget, Fedtstofudvalget, Sæbeudvalget, Studiekommissionen. Ogsaa i Statens Tjeneste har han været virksom som Medlem af Statens Kulfordelingsudvalg, af Valutaraadet og senere af Valutakommissionen. Endvidere har han udført et smukt Stykke filantropisk Arbejde som Medlem af det engelske Røde Kors' Komité og fra 1908 af Bestyrelsen for G. A. Hagemanns Kollegium. Han har udgivet „Fabrikken Øresund 1859—1909“ (Kryolitindustriens Udviklingshistorie). — Gift 1) 1901 Gunild Frederikke Rottbøll. Ægteskabet opløst 1915. 2) 1916 Sophie (Nanni) Wilhjelm.

M. C. H.

Litt.: Slægt I „Personalh. Saml.“ I 1900—07; ovenn. Værk; „Studerterne fra 1890“ 1915.

Jarl, Viggo Hieronymus (f. $\frac{28}{11}$ 1879), Billedhugger. F. i Kbh. Forældre: Fabrikker Vilhelm Carl Jørgensen (s. d.) og Hustru. Navneforandring 1901.

Blev Student 1899 og fik sin Kunstneruddannelse i Zahrtmanns Skole, hos Victor Ségoffin paa Académie de France i Rom 1901—03 og derefter i forskellige Kunstkoler i Paris (f. Eks. École des Beaux-Arts, Académie de la Grande Chamrière), hvor han har haft fast Bopæl siden 1903. J. har udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1900—02, 1904, den Frie Udstilling som Medlem 1905—12, 1914—16, 1918—20 og Pariser Salonen 1904—11, 1913, 1920; retrospektiv Særdstilling i Kbh. 1920. 1904 modtog han Akademiets Aarsmedaille for „De knækkede Vingler“ (Kunstmuseet). Han har udført ikke faa Portrætter (Buster og Statuetter), især fra fornemme engelske og franske Kredse, og en Del Monumenter: Statuer af Kingo og Peder Palladius til Marmorkirken, af Tietgen til Kongens Have i Odense, af Finsen til Lysinstituttet. Hans bedste og mest karakteristiske Arbejder er Statuer af muskuløse Ynglinge (Statue pathétique, La mauvaise pensée (Kunstmuseet)), der baade ved deres symbolistiske Motiver og i Komposition, Modelering og Bronzebehandling viser meget stærk Paavirkning fra tidlige Arbejder af Rodin. — Ugift.

S. S.

Litt.: Slægt se C. F. J.; „Politiken“ $\frac{18}{6}$ 1910 og $\frac{14}{10}$ 1920; „Ill. Tid.“ $\frac{1}{11}$ 1908, „Berl. Tid.“ $\frac{13}{10}$ og $\frac{21}{10}$ 1920.

Jastrau, Richard Louis ($\frac{2}{5}$ 1828— $\frac{29}{3}$ 1902), Operasanger. F. i Odense. Forældre: Skrivelærer Heinrich Matthias J. og Maria

Clausine Laurine Maar. Var oprindelig bestemt for Handelen og virkede nogle Aar i England som Handelskorrespondent, men da Sprogstudier havde ført ham til Spanien, gav han, der var udgaet fra et musikelskende Hjem, sig denne Kunst i Vold og lod i Madrid sin prægtige Tenorstemme uddanne af Komponisten Don Baltasar Saldoni og fortsatte senere disse Studier under Mercadante i Neapel og Lamperti i Milano. Her i Italien debuterede han da 1859 som Sanger i Donizettis „Linda“ og optraadte paa forskellige stedlige Scener. Under et Besøg i Danmark 1863 fik han Opfordring til at optræde paa det Kgl. Teater, hvor hans hjemlige Debut fandt Sted $\frac{22}{1}$ 1864 som Edgard i „Lucia di Lammermoor“, der viste ham som en heldig Repræsentant for den italienske bel canto, og 1865 knyttedes han fast til Teatret, hvor han siden sang ca. halvhundrede store Tenorpartier som Nemorino i „Elskovsdrikken“, Ottavio i „Don Juan“, Manrico i „Trubaduren“, Tamino i „Tryllefløjten“, Pylades i „Iphigenia paa Tauris“, Chalcas i „Iphigenia i Aulis“, Almaviva i „Barbereren“, Raoul i „Hugenotterne“, Eleazar i „Jødinden“, Arnold i „Wilhelm Tell“, Florestan i „Fidelio“, Fra Diavolo o. m. fl.

Men skønt han vandt sine største Triumfer i den italienske Opera, var det ogsaa ham, der herhjemme skabte Tannhäuser, Lohengrin, Walter v. Stolzing o. l. Han optraadte sidste Gang paa det Kgl. Teater $\frac{1}{6}$ 1888. Hans usædvanlig høje og klangfulde Stemme og velfunderede Teknik gjorde ham til en af Tidens mest yndede Sangere. D. i Kbh. — Gift 1865 Adelheid Emilie Therese Thiemann.

G. S.

Litt.: Overskou: „D. dsk. Skueplads“ VII 1876; „Ill. Tid.“ $\frac{7}{6}$ 1888; P. Hansen: „D. dsk. Skueplads“ III 1889—96; Charl. Bournonville: „Erindringer fra Hjemmet og fra Scenen“ 1903, S. 205; Nekrolog i „Ill. Tid.“ $\frac{20}{4}$ 1902.

Jastrau, Viggo (f. $\frac{20}{3}$ 1857), Illustratør, Måler, Kunststudstillings ekspert. F. i Flensborg. Forældre: Kantor Andreas Martin Jakob Ludvig J. og Emma Josefine Louise Frantzen. Brodersøn af Richard J. (s. d.). Gik i Skole i Odense og var ved Handelen 1873—83, kastede sig saa over Kunsten og besøgte Kunsternes Studieskole 1883—84 under

L. Tuxen, opholdt sig et Aar i Paris 1885 og gik paa Studieskolen igen under Krøyer Vintrene 1886—87 og 1887—88. J. har tegnet Illustrationer og Vignetter til en Mængde Tidsskrifter og Bøger (f. Eks. „Aucassin og Nicolette“, La Fontaines Fabler) og paa Charlottenborg Foraarsudstillingen siden 1887 med Mellemrum udstillet Penne- og Tuschtegninger, Raderinger og Pasteller. Efter at han 1888 var blevet Inspektør i Kunstforeningen, udviklede han sig efterhaanden til en Ekspert paa Udstillingsvæsenets Omraade, der var selvskreven som Sekretær ved de store officielle Repræsentations-Udstillinger af dansk Kunst, hjemme og i Udlandet (f. Eks. Raadhhusudstillingen i Kbh. 1901, Guildhall 1907, Rom 1911, Malmø 1914), ligesom han leder de aarlige Vandredtstillinger til Provinsen fra Charlottenborg-Udstillingen. Odense Museum ejer Original-Illustrationer til „Dødningsens Bistand“. — Gift 1895 Thyra Caroline Steinhauer. S. S. Litt.: „Nationaltid.“ $\frac{29}{3}$ 1917; „København“ s. D.; „Politiken“ s. D.

Jensen, Anders Peter ($\frac{0}{5}$ 1859— $\frac{20}{6}$ 1920), Landboforeningssekretær. F. i Kbh. Forældre: Værtshusholder Jens J. og Cecilie Kirstine Mogensen. Uddannedes til Handelen og var 1883—88 Urtekræmmer paa Frbg. Ved Udstillingen 1888 ansattes han som Medhjælper ved Landbrugsafdelingens Kontor under Kaptajn J. C. la Cour, hvilket førte til, at han 1889 blev Assistent paa Landhusholdningsselskabets Kontor, en Stilling han besad til sin Død; snart fik han ogsaa Beskæftigelse paa De samvirkende sjællandske Landboforeningers Kontor, hvor han 1902 afløste J. Meincke som Sekretær. J. savnede landbrugsfaglig Indsigt, men han var en dygtig Kontormand, havde megen Ordenssans, en utrættelig Arbejdsomhed og ikke ringe Organisationsevne; disse Egenskaber forenet med et uopslideligt Humør, elskværdigt Væsen og stor Hjælpsomhed bidrog til, at han med Dygtighed og et vist størstilet Præg kunde arrangere Samvirksomhedens Møder, store Dyrskuer og Fester, uden at Kontorets daglige Arbejde forsmøtes. Sekretærstillingen medførte, at han kom til at samvirke med forskellige landøkonomiske Institutioner og fik adskillige Tillidsposter. D. i Kbh. — Gift 1) 1883 Alma Bolette Henriette J., d. 1901. 2) 1912 Apollonia Arvedsen. A. C. Litt.: „Aftenposten“ $\frac{7}{7}$ 1905; „Nationaltid.“ $\frac{1}{4}$ 1914; „Berl. Tid.“ $\frac{9}{5}$ 1919; Nekrolog i „Ugeskr. f. Landm.“ 1920, S. 367.

Jensen, Adolph Ludvig Otto (f. $\frac{15}{7}$ 1866), Statistiker. F. i Høng. Forældre: Sognepræst Otto Herman J. og Elisa Caritta Lacoppidan. Blev Student 1885, Cand. polit. 1892,

1894 Assistent ved Universitetets statistiske Laboratorium, hvor han forblev til 1896, da han blev Assistent i Statens statistiske Bureau; her blev han 1897 Fuldmægtig, 1903 Kontorchef og 1913 Departementschef. J. har ved Siden af sit Arbejde som Embedsmand i Bureauet (Departementet) paa mange Maader gennem sin Indsigt og sin Arbejdsevne ydet en

værdifuld Indsats paa økonomiske og sociale Omraader. 1898—1901 var han saaledes Redaktør af „Industriforeningens Tidsskrift“ og „Tidsskrift for Industri“, 1901—14 Sekretær i „Nationaløkonomisk Forening“ og Redaktør af „Nationaløkonomisk Tidsskrift“. Desuden har han været Medlem af „Den antropologiske Komité“, Delegeret for Industriforeningen i Fællesrepræsentationen for dansk Industri & Haandværk. Endvidere beklæder J. Pladsen som Censor ved statsvidenskabelig Embedseksamen. Han har udgivet en Samfundskundskab, der nærmest er beregnet paa de Brock'ske Handelsskoler, hvor han har virket som Lærer i adskillige Aar, men som igennem flere Oplag har vundet Udbredelse ogsaa ved andre Skoler. Yderligere var han Medarbejder ved „Verdenskulturen“ og ved „Det nittende Aarhundrede“ samt ved „Danmarks sociale Lovgivning“, hvor han har skrevet Afsnittet om Forligsmandsinstitutionen. J. er som Forfatter ikke stærkt personlig præget, men han samler paa en overskuelig Maade sit Stof, og hans Behandling af det er grundig og klar. Disse Egenskaber har sammen med en udpræget Samvittighedsfuldhed og megen Udholdenhed ogsaa præget hans Virksomhed som Næstformand i den store Lønningsskommission af 1917, som Statens Forligsmand i Arbejderstridigheder 1914—19, som Formand i Arbejdstidskommissionen af 1919 m. v. — Gift 1896 Elisabeth Lacoppidan.

A. E. N.

Litt.: Slægt i „Stamt. over Familien Lacoppidan“ 1914; Hauch-Fausbøll: „Studerne fra 1885“ 1910; „Berl. Tid.“ ^{1/11} 1913; „Politiken“ ^{2/11} 1913, ^{26/7} 1915, ^{8/12} 1915, ^{1/8} 1916 og ^{4/10} 1919.

Jensen, Adolf Severin (f. ^{23/3} 1866), Zoolog. F. i Slangerup. Forældre: Sadelmagermester Jens Madsen J. og Andrea Schwartz. Blev Student 1884, tog Skoleembedseksamen i Naturhistorie og Geografi 1892, var i en Række Aar Lærer ved forskellige Skoler og Kursus i Kbh. samt 1892—1905 Manduktør i Zoologi for Medicinerne, ansattes 1892 som Assistent ved Zoologisk Museum, 1915 som Inspector sst. og udnævntes endelig 1917 til Professor i Zoologi ved Universitetet. 1906 foretog han en kvartærgeologisk

Undersøelsesrejse i Grønland; 1908 og 1909 ledede han for Staten Fiskeriundersøgelser ved Grønland og udnævntes derefter til Konsulent i Fiskerisager vedrørende Grønland. Han er Forfatter af en anseelig Række zoologiske Afhandlinger, der for største Delen omhandler nordiske eller arktiske Dyreformer, og som alle er Vidnesbyrd saa vel om hans betyde-

lige Evner som kritisk Systematiker som om hans fine Sans for biologisk Iagttagelse. Nævnes blandt disse kan det store Værk om Ingolf-Ekspeditionens Lycoder (1904), i hvilket han med stort Skarpsind har skelnet mellem de indbyrdes saa nærstaende Arter inden for denne vanskelige Gruppe af Torskefisk og derved bl. a. har bekræftet den af Jungersen fremsatte Hypotese om Tilstedeværelsen af to ganske forskellige Faunaomraader i det nordlige Atlanterhav; dernæst en Række mindre Arbejder over forskellige Slægter af Muslinger, der 1912 efterfulgtes af den anseelige Afhandling om en Del af Muslingerne fra Ingolf-Ekspeditionen; endelig (1895) en Undersøgelse over en hidtil ukendt Mide, der lever som Snylter i Hesteigliens Ægkokon. Af udpræget biologisk Indhold er Afhandlingen om Husmidlen (1908) samt den i flere Henseender betydningsfulde Undersøgelse af muse- og egerngnavede Kogler (1919); endvidere hører herhen de to Beretninger om de grønlandske Fiskeriundersøgelser. Sidstnævnte gav iøvrigt ogsaa et smukt Udbytte af rent praktisk Art, idet det bl. a. lykkedes at paavise nye Fangstpladser for den økonomisk vigtige Hellefisk. — Som Pædagog nyder J. betydelig Anseelse og blev 1916 ansat som Lærer ved Statens Lærerhøjskole, 1917 som Censor ved Seminarierne. 1918 blev han Æresdoktor ved Lunds Universitet. — Gift 1889 Marie Bloch.

R. H. S.

Litt.: Selvbibliografi i „Inbjudning til filosofie doktorspromotion vid Lunds Univ. 250 årsfest“ 1918; Hauch-Fausbøll: „Studerne fra 1884“ 1909; Sv. Dahl: „Bibl. zool. dan.“ 1910; „Berl. Tid.“ ^{30/7} 1917.

Jensen, Albert Christian (^{25/12} 1847—^{20/6} 1913), Arkitekt. F. i Frederikssund. Forældre: Købmand Søren Andreas J. og Anne Jørgensen. Blev J. H. Nebelongs Elev og besøgte Akademiet, hvorfra han 1870 fik Afgang. 1874 vandt han den lille, 1876 den store Guldmedaille, rejste indtil 1878 paa det store Stipendium, hvorefter han

atter knyttedes til Meldahl, for hvem han længe havde arbejdet, og hvis højre Haand han efterhaanden blev. 1879—99 var han Assistent ved Akademiets Arkitekturskole, blev 1883 Medlem af Akademiet, 1890 af Akademiraadet, 1902 kgl. Bygningsinspektør. Hans betydeligste Arbejde faldt i Samvirken med Meldahl, nemlig Fuldførelsen af den af Jardin paabegyndte Marmorkirke „Frederikskirken“, som efter en indskrænket Plan og paa Tietgens Bekostning fuldendtes 1894, desuden Ombygningen af de skaanske Herregaarde Trollenäs og Trolleholm; endelig fik en af ham og Meldahl udarbejdet Plan til Genrejsningen af Kristiansborg den største Pris ved en udskreven Konkurrence. For den russiske Arkitekt Grimm byggede han russisk Kirke i Bredgade og sammen med Glæsel „Magasin du Nord“ (1893—94). Selvstændigt har han opført Udstillingsbygningen ved Charlottenborg (1881—83), de Brockske Handelsskoler (1891), Frilageret (1891—94) og det fortrinlige „Hagemanns Kollegium“, foruden mange andre offentlige og private Bygninger. Desuden flere Monumenter, som Niels Juels ved Holmens Kanal (med Th. Stein). J. hører til de mest benyttede Arkitekter i sin Periode og fulgte ret nøje de af hans Lærere afstukne Baner i Arkitekturen uden udpræget Kræsenhed overfor Sammenblanding af nordiske og klassiske Motiver. Staaende udenfor den Hans J. Holm'ske Skole fortsatte han Traditionen med den regelrette Plan og tilstræbte altid en arkitektonisk virkende Helhed uden dog at turde resignere overfor Tidens almindelige Smag for stærk Detailudsmykning. Hans medfødte Sans holdt ham dog i Reglen fri for hans samtidige Meningsfællers Smagløshed og Mangel paa Overblik. D. i Kbh. — Gift 1878 Caroline Sofie Nebelong.

O. A.

Litt.: Vahl: „Slægtbog over Afkommet af Chr. Nielsen“ XII 1894, S. 18; „Ill. Tid.“ ⁴/₁₂ 1904; Nekrologer i „Arkitekten“ XV 1913 (af Thorv. Jørgensen), „Nationaltid.“ ²⁶/₆ s. A., „Berl. Tid.“ og „Politiken“ ²⁷/₆ s. A.

Jensen, Anders (f. ²⁰/₇ 1861), Slagtermester, Hotelleder. F. i Slangerup. Forældre: Landmand Jens Nielsen og Cecilie Jacob. Kom 10 Aar gl. til Kbh., fik Plads som Bydreng og kom senere i Slagterlære; efter at have gjort Svendeprov etablerede han sig 23 Aar gl. som Slagtermester (i Nansensgade) og fik ret hurtigt oparbejdet en anset Forretning. I Følge denne Side af sin Virksomhed er J. Oldemand for Slagterlauget og Medlem af Kødudvalget. Det er dog navnlig paa Hotelområdet, at J. har lagt et Arbejde, som

har gjort ham kendt i videre Kredse. Allerede i Begyndelsen af 1890'erne var han successive Indehaver af forskellige mindre Hoteller i Nordsjælland, 1900 købte han Marienlyst, som han stadig leder, senere drev han „Hotel Kongen af Danmark“, og endelig var han til 1920 Direktør for „Paladshotellet“, derefter Formand i Bestyrelsen. J. er i udpræget Grad en selfmade man, med alle en saadans Egenskaber; han er energisk, initiativrig, ærgerrig, flittig og i Besiddelse af betydelige administrative Evner. Han er Bestyrelsesmedlem af Vesterbros Asylselskab og Æresmedlem af Selskabet de danske Forsvarsbrødre i Kbh. Hans Interesse for Landbruget har givet sig Udslag i Købet af Hovedgaarden Cathrineberg ved Taastrup 1918. — Gift 1) 1907 Anna Durloo, f. Svendsen. Ægteskabet opløst. 2) 1918 Karen Kristine Nørtoft. C. T.

Litt.: „Politiken“ ¹⁷/₆ 1912, ³/₇ 1913, ¹⁸/₁₂ s. A., ⁶/₉ 1915, ⁴/₁₂ 1916, ⁴/₂ 1918 og ¹/₁₀ s. A.; „Verden og vi“ ⁶/₉ 1918.

Jensen, Jens Andreas (²⁴/₇ 1834—³/₁₁ 1915), Møbelsnedker. F. i Kbh. Forældre: Detailhandler Jens Jensen (Bonde) og Anne Andersen. Fik tidlig særlig Undervisning i Tegning, kom i Snedkerlære hos den ansete Mester H. C. Jacobsen („Pariser-Jacobsen“) og arbejdede flittig paa Teknisk Skole, hvor han vandt Ry som en elegant Tegner og dygtig Møbelkonstruktør. Rejste fra 1855 som Svend

i Udlandet og arbejdede i Berlin, Wien (med Støtte af Theophilus Hansen) og i Italien, samt i Paris i to Aar hos den kejserlige Hofsnesker Fourninois. Hjemkommen gjorde han Mesterstykke og etablerede sig 1861 med sin Broder Severin J. (s. d.). Firmaet voksede snart betydelig, ikke mindst da Herholdt, efter Hetschs Anbefaling, havde overdraget det Udførelsen af Universitetsbibliotekets Montering. Dette, hidtil ret usædvanlige i Danmark, at Snedkeren arbejdede i nær Forbindelse med en Arkitekt eller Maler, blev for Firmaet af største Betydning; det kom i Forbindelse med Kunstflislotteriet og udførte dertil hele Møblementer af Hans J. Holm, Storck og Heinr. Hansen; men især knyttedes Firmaet nøje til Vilh. Dahlerup, som i en lang Aarrække blev dets kunstneriske Konsulent. Paa Grund af denne Produktions Soliditet og det Ry, som den kunstneriske Assistance gav, naaede Firmaet snart et kolossalt Opsving. I lang Tid havde det Lokaler i det gamle „Hotel du Nord“, og da Wessel og Vett 1892 købte dette Kompleks af Brødrene, flyttede de til Kg. Nytorv 21, hvor de senere har haft til Huse. Da Broderen døde

1893, overtog J. Firmaet alene, men optog 1900 Brodersønnerne Johannes og Poul J. Indenfor sit Fag kom J. til at spille en ret fremskudt Rolle. Han blev 1874 Medlem af Snedkerlaugets Bestyrelse, og var 1890—98 dets Oldermann, derefter dets Æresmedlem, 1875 Medlem af den af Staten nedsatte Arbejderkommission og 1885 af Kommissionen om Sygekasser og Arbejderulykkesforsikring; indtil 1911 var han Repræsentant i Haandværkerforeningen, desuden var han knyttet til Haandværkerbanken og Kbh.s Brandforsikring. Indenfor dansk Haandværk har J. haft fremragende Betydning. Noget gammeldags, selvsikker og tungt solid var han en Bærer af god Tradition indenfor Faget; hans Hovedbetydning ligger i hans Drift til at forædle sit Arbejde ved nøje Samvirken med Kunstnere, og fra en altid levende, men oprindelig noget usikker Smag, naaede han frem til Fremstilling af fortrinlige Arbejder. Faa danske Kunstnere af Betydning har ikke været i Forbindelse med ham. D. i Kbh. — Ugift. O. A.

Litt.: C. Nyrop: „Udstilling 1 1890 af kunstindustrielle Frembringelser“ og „1861—1911. S. og A. Jensen“ 1911; E. Schiøtte i „Ill. Tid.“ 23/8 1891; R. Berg: „Snedkerlavet i Kbh. 1554—1904“ 1904; „Dsk. Byerhverv“ 1904—11; Nekrologer i „Nationaltid.“ 4/11 1915 (af C. A. Clemmensen), „For Industri og Haandværk“ s. A., „Tidskr. f. Industri“ s. A. (af R. Berg) og „Arkitekten“ s. A.

Jensen, Arne (f. 10/1 1873), Journalist. F. i Ousted ved Roskilde. Forældre: Sognepræst, senere Redaktør Henning J. (s. d.) og Hustru.

Kom i Lære hos Max Levig & Co., blev Journalist og var 1895—1905 Medarbejder ved „København“, fra 1905 ved „Ekstrabladet“. Fra 1907 havde han i nogle Aar en Antikvarboghandel i Kbh. J. har skabt sig et Navn ved de Pettistykker, han under Mærket „Arne“ skriver

i „Ekstrabladet“, og hvor han behandler Dagens Smaaspørgsmaal i en Form og Tone, ler er laant fra Mark Twain, men personlig udbygget med en lige saa frodig som barok og ondsksabsfuld Fantasi og en Københavnerhjernens sindssvageste Indfald. J. har gennem de bedste af disse Giftigheder skabt sig et solidt Publikum. I Bogform har han bl. a. udgivet „Korte Betænelser“ (1918), der dog ikke netop rummer de originaleste af hans Artikler. — Ugift. P. E.

Litt.: Slægt se Henning J.; „Politiken“ 16/12 1918.

Jensen, Christian Erasmus Otterstrøm (f. 11/6 1859), Botaniker. F. i Store Kværn, Angel. Forældre: Apoteker Johan Georg Keller J. og Francisca Augusta Otterstrøm. Blev Cand. pharm. 1882 og bestyrede Hvalsø

Apotek fra sin Faders Død 1886 til sin Moders Død 1910, var Apoteker i Hvalsø 1910—17, derefter Apoteker i Kbh. (Nørrebro Apotek). Han har fra Drengeaarene interesseret sig for Botanik, fra sit 18. Aar specielt for Mosser og har for bryologiske Undersøgelser Skyld rejst meget dels i Danmark, dels i Udlandet, navnlig Sverige (Sarekfjeldene i Lule Lappmark, Sommer 1902). Han har bestemt Mosmaterialet fra forskellige især arktiske Ekspeditioner; hans vigtigste Publikationer omhandler Danmarks Sphagnum-Arter og Grønlands Mosser. Sammen med Svenskeren Lektor Arnell, i hvis Selskab han har berejst mange Egne af Sverige, har han 1907—10 udgivet: „Die Moose des Sarekgebietes“. Hans omhyggelige Undersøgelser har gjort ham til en Autoritet paa Bryologiens Omraade. — Gift 1905 Emma Marie Margrethe Mynster, d. 1917. H. J.

Litt.: Carl Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913.

Jensen, Christian Albrecht (20/6 1792—13/7 1870), Portrætmaler. F. i Bredsted, Sønderjylland. Forældre: Handskemager Boy J. og Maria Magdalena Jessen.

Kom til Kbh. for at lære at male, blev Lorentzens Elev og begyndte paa Akademiet. 1817 søgte han videre Uddannelse i Dresden, og snart drog han med offentlig og privat Støtte videre til Italien; 1823 kom han tilbage til Kbh., hvor han agreeledes ved Akademiet og 1824 blev Medlem; han havde Uheld med sin Plan om at arve Lorentzens Plads og rejste 1831—33 paa ny i det sydlige Udland. 1835 ansattes han, ved Kobberstiksamlings Oprettelse, som Konservator der, da han ofte havde beskæftiget sig med Rensning og Restaurering af Kobberstik. Samtiden værdsatte ikke hans Kunst efter Fortjeneste, og han kom delvis i den Høyen'ske Skoles Band, saa han blev mindre og mindre benyttet. Som Kunstner hører han dog til vort Lands betydeligste. Allerede mens han arbejdede i Lorentzens Atelier og endnu ganske var bundet af denne gamle Herres fra 18. Aarh. stammende Synsmaade for Farvevirkning og Opstilling, forbløffer han ved den Sikkerhed, hvormed han havde evnet at gengive det individuelle hos sine Modeller, og ved den Friskhed og det Liv, hvormed han opfattede. Men han lagde sig snart en mere personlig Malemaade til, og hans Farvesyn ændredes i Ret-

ning af større Klarhed og Naturlighed. Han malede dels en Række elegante smaa Portrætter, foredragne med en letflydende og aandrigh Pensel, dels en Mængde større Malerier af Personer, hvor hans brede Pensel lod haant om alle Detailler og Accessorier, men alene gik ud paa at skabe en malerisk Farveholding og fastholde den givne Karakteristik i Portrættet. Bekendt er f. Eks. Portrætterne af Grundtvig og P. Hiort Lorenzen. Mere spirituelle Billeder end hans er næppe malede i Danmark. Arbejder af ham findes i alle Kunstsamlingerne. D. i Kbh. — Gift ca. 1830 Cathrine Lorenzen, d. 1874.

O. A.

Litt.: Vilh. Bendz i „Dsk. Saml.“ II 1 1871—72; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 14/7 1870.

Jensen, Carl Ludvig Emil (f. 2/12 1865), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Husejer Ludvig J. og Karen Marie Svenningsen. Gik i

Borgerdydskolen paa Kristianshavn, men fik, da han 1881 debuterede som Forfatter med en lille Fortælling i „Social-Demokraten“, af Skolens Bestyrer Johs. Helms Valget mellem at forlade Skolen eller opgive Journalistikken. Han valgte det første og blev ikke Student,

men var i de følgende ca. 40 Aar knyttet til „Social-Demokraten“, specielt som litterær og Teateranmelder. 1920 fik han Bevilling til at drive „Det lille Teater“ i Kbh. Som Kritiker er J. fint forstaaende, besidder Smag og Takt og sikker Karakteriserings-evne; han søger at anlægge en rent æstetisk Maalestok for Litteratur uden i mærkelig Grad at være præget af sit Partis socialpolitiske Anskuelse. En Del af sine Anmeldelser samlede han i „Vore Dages Digtere“ (1898), et Rids af 18 yngre danske Forfattere, som indtager en smuk Plads i dansk kritisk Litteratur og for flere af de behandlede Vedkommende er grundlæggende. Fremdeles har J. oversat og bearbejdet en lang Række Skuespil, bl. a. Brieux' „Den røde Kappe“ (1902), „Prinsesse Malene“ af Maeterlinck (1892) og „Elskovsleg“ af Schnitzler (1897); disse to sidste Forfattere indførte han paa Dansk. Med W. Norrie har han skrevet Stykket „Fem Søstre“ (1908), endelig udgivet „Karakter-Album“ (1906—07), sammen med F. Borgbjerg „Socialdemokratiets Aarhundrede“ (1901—04) og sammen med S. Prahlen Oversættelse af Hurets Enquête, „Det unge Frankrig“ (1894). — Gift 1892 Hilda Charlotte Larsen.

P. E.

Litt.: G. Brandes i „Fugleperspektiv“ 1913 (fra 1898); V. Vedel i „Tilskueren“ April 1899; C. E. Jensen og F. Borgbjerg: „Socialdemokratiets Aarh.“ 1901—04, S. 351 f.

Jensen, Carl Oluf (f. 18/3 1864), Veterinær. F. i Kbh. Forældre: Gas- og Vandmester Peter J. og Dorteia Marie Rasmussen. Tog Dyr lægeeksamen 1882 og nedsatte sig i Nimtofte ved Grenaa, opgav sin Praksis paa Grund af Sygdom og studerede 1883—86 Bakteriologi bl. a. hos Carl Jul. Salomonsen, praktiserede

alter en kort Tid i Nimtofte, men foretog 1887 en Rejse til Tyskland, navnlig for at studere Bakteriologi (hos R. Koch, Berlin) og patologisk Anatomi (hos Kitt i München). Var derefter Assistent hos B. Bang. 1889 blev han Lærer ved Landbohøjskolen i Veterinær-Lægevidenskab (alm. Patologi og patol. Anatomi); han var Leder af Skolens Klinik for mindre Husdyr 1892—98 og blev Professor 1903, er Medlem af det veterinære Sundhedsraad fra 1898 og Forstander for Landbohøjskolens Serumlaboratorium fra 1910. J.s Virksomhed som Lærer og Forsker har været af overordentlig stor Betydning, hans Arbejder, der navnlig har belyst talrige Spørgsmaal paa Bakteriologiens og den patologiske Anatomis Omraader, er af stor Lødhed og har i flere Henseender været banebrydende. Hovedarbejder er hans (og G. Sands) Undersøgelser over Kværke hos Heften (1888), hvor Sygdommens Aarsag eksperimentelt paavistes. „Bakteriologiske Undersøgelser over visse Mælke- og Smørfejl“ (1891), hvor J. paaviste Bakterier som Aarsagen dertil og anviste Veje til Bekæmpelsen deraf (Pasteurisering etc.), endvidere J.s (og J. Fibigers) omfattende eksperimentelle Undersøgelser over Menneskets og Kvægets Tuberkulose (1902—08), J.s Undersøgelser over Bradsot (en smitsom Faaresygdom) 1906 ff., som resulterede i Fremstillingen af Bradsotvaccinen, der navnlig paa Island har fundet udstrakt Anvendelse og gjort megen Nytte, og endelig hans betydningsfulde Undersøgelser over Bakterierne henhørende til Coli-Tyfusgruppen, over den ondartede Kalveidiarré (Paavising af Aarsagen og Fremstilling af beskyttende Sera derimod) samt hans Kræftundersøgelser, hvor han første Gang anviste Veje til Studiet deraf paa en eksakt eksperimentel Basis. J. er en af de ypperste Bærere af den danske Veterinærskoles hæderfulde Traditioner, hans Arbejder er prægede af Grundighed og Ærlighed, og han er kendt — ogsaa i Udlandet — som en fremragende Forsker. For Veterinærvesenet og Dyr lægerne har han interesseret sig i høj Grad. Dette har givet sig Udslag paa forskellig Maade som f. Eks. ved hans udmærkede Arbejde i det veterinære Sundhedsraad, hans talrige oplysende Foredrag bl. a. i Dyr lægeforeningen, hans

Arbejde for Kød- og Mælkekontrollens Ordning, for Dyrlægenes Uddannelse (Dyrlægenes Fortsættelseskursus) etc. Af Dyrlægerne er han meget anset og afholdt paa Grund af den Belæring, Støtte og Hjælp, som de aldrig forgæves har søgt hos ham, men ogsaa fordi han — „en af deres egne“ — har formaaet at skaffe sig en saa omfattende videnskabelig Indsigt. Endelig skal nævnes hans betydelige Arbejde for Oprettelsen af et veterinært Seruminstitut, der — i det korte Tidsrum, det har virket (fra 1908) — har udsendt en Række betydningsfulde Arbejder. Af Lærebøger har J. udsendt „Forelæsninger over Mælk og Mælkekontrol“ (ogsaa paa Tysk og Engelsk) 1903. Han er Medlem af flere udenlandske videnskabelige Selskaber, Æresmedlem af den danske Dyrlægeforening, tysk Dr. med. vetr. h. c. og dansk Dr. med. h. c. samt Medlem af Videnskaberne Selskab. I nogle Aar var J. Formand for Kødkontrollforeningen for danske Dyrlæger og for Den alm. danske Lægeforenings Cancerkomité. Han fratraadte 1909 Lærerstillingen ved Veterinærskolen, men holder stadig Forelæsninger over Kød- og Mælkekontrol. Er Medstifter og Redaktør af „Maanedsskrift for Dyrlæger“ (fra 1889). — Gift 1890 Marie Magdalene Thomassine Schmit, d. 1917. L. Ba.

Litt.: Selvbograft i Univ. Progr. Novb. 1910; „Maanedsskr. for Dyrl.“ XXVI 1914—15; „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; L. Bahr: „Danmarks Dyrlægevæsen“ 1906.

Jensen, Camilla Elisa, Skuespillerinde, se **Hilmer, Camilla**.

Jensen, Christian Vilhelm (f. 10/12 1865), Journalist, Administrator. F. i Fredericia. Forældre: Oversergent Jens Christian J. og

Laura Hedvig Melhine Christensen. Uddannedes kontormæssig og blev derefter Journalist, først fra 1886 ved „Dagens Nyheder“, derefter fra 1887 ved „Slagelse-Posten“, hvor han først var Redaktionssekretær, siden Redaktør. Han var en samvittighedsfuld og ihærdig Journalist, der

i de senere Aar arbejdede i god Forstaaelse med Hans Jensen (s. d.) ved „Sorø Amtstidende“ paa Byens almene Vel; 1893—1902 var han Medlem af Byraadet. Han var en af de faa Højreredaktører, der fra Midten af 90'erne forfægtede Kravet om et Venstreministerium. 1895 var han Højres Folketingskandidat i Fuglebjerg. 1902 overtog han Redaktionen af det nygrundede „Samfundet“ i Kbh. og var i denne Egenskab med til at starte den antisocialistiske Bevægelse i Hovedstaden 1904. 1905 forlod han Journalistikken og blev Kontorchef i Nationalforeningen til Tuberkulosens Be-

kæmpelse, hvor han fra 1909 er administrerende Direktør, og hvor hans Elskværdighed og administrative Dygtighed har vundet ham Anerkendelse. I Fag- og Tidsskrifter har han skrevet en Række Afhandlinger og Artikler om den organiserede Kamp mod Tuberkulosen og til statistisk Paavisning af Tuberkulosedødelighedens Tilbagegang i Danmarks Købstæder. Han er fra 1907 Medlem af den 1902 dannede internationale Tuberkuloseorganisation og var Medlem af dens snævrere Forretningsudvalg fra 1908 til dets Opløsning 1921. — Gift 1891 Elisabeth Ingwersen.

P. E.

Litt.: „De 1000 Hjem“ 21/7 1912; „Politikeren“ 17/1 1911, 24/10 1914, 8/11 s. A., 11/2 1915, 10/12 s. A., 10/9 1916 og 17/9 1918; „Sorø Amtstid.“ 16/12 1915; Hans Jensen: „Polit. Personer og Begivenheder“ 1917, S. 84.

Jensen, Christian Axel (f. 1/8 1878), Museumsmand. F. i Kbh. Forældre: Antikvitets-samleren Grosserer Christian Anders J. og

Caroline Hansen. Blev Student 1896 og begyndte straks at gøre Volontærtjeneste paa Nationalmuseet. Efter 1903 at have taget Magistergraden i Historie knyttedes han fast til Museet som Assistent ved dets 2. Afdeling (den historiske Tid) og blev 1918 Inspektør; al-

lerede 1910 var han ogsaa blevet knyttet til Folkemuseet som Kultusministeriets Repræsentant, og fra 1915 overtog han Posten som Inspektør for Kbh.s Bymuseum. Indenfor det danske Museumsvesen har J. haft grundlæggende Betydning; fra Barn vant til under Faderens Vejledning at sysle med Antikviteter traadte han i et langt mere direkte Forhold til de bevarede Rester af Landets Kulturminde i 17. og 18. Aarh. end nogen tidligere Museumsmand; som den første herhjemme lykkedes det ham at klar- gøre og stedfæste Stilsvingningerne her i Landet i nævnte Periode, mest indenfor Billedskæring, men ofte ogsaa inddragende beslægtede Kunstarter som Stenhuggeri og Tekstil; ligeledes er han den første, som har redegjort for de forskellige Bindingsværksbygningers Principper her i Landet. Foruden sin medfødte Kunstsans og store Erfaring besidder J. en overordentlig Flid og har erhvervet sig omfattende Kendskab til kulturhistoriske Fænomener i Ind- og Udland, en Kundskaab, som er samlet gennem et Mosaikarbejde med ofte vanskelig tilgængelige Kilder, og udrustet paa denne Vis har han forstaaet praktisk at frugtbar- gøre sine Evner i Museumsarbejdet. Af hans større Arbejder skal nævnes „Snedkere og Billedsnidere 1536—1660“ (1911) og den populære „Stilarternes Historie“ (sammen med

E. Rondahl 1912); desuden har han været Medarbejder ved Bogen om Liselund (1913—14). Af museale Arbejder skal blot nævnes hans Virksomhed for at skaffe Oplysning om vore Folkedragter, en Opgave, han ikke blot optog paa eget Initiativ, men ogsaa ofte paa egen Bekostning, hans omfattende Arbejder over Kirkeinventar og hans Udgravningsarbejder af middelalderlige Borgruiner (Borringholm). — Gift 1912 Karen Liisberg. O. A.

Litt.: F. Beckett i „Berl. Tid.“, 23/8 1911 og „Nord. tidskr.“ 1913, S. 134; Fr. Poulsen i „København“ 28/8 1911.

Jensen, Christian Frederik (9/10 1833—11/2 1891), Landmand. F. i Vejlsøhus ved Odder. Forældre: Skovrider Jens J. og Karen Rasmussen. Kom efter

en kortvarig Uddannelse ved Forstvæsenet til Landbruget og bestyrede fra sit 19. til 22. Aar sin Moders Gaard i Saxild. 1865 blev han Medejher af Holmgaard i Viborg Amt og boede her, til han 1869 overtog Forpagtningen af Rødstenseje ved Odder.

J. oparbejdede en god Stamme jysk Malkekævg, men drev ved Siden deraf fra 1871 desuden Krydsningsavl med Korthornstyre og Ballumkøer. Rødstenseje blev et af Forsøgsstederne for Landhusholdningsselskabets Hvede- og Maltbygudvalg, af hvilke J. var Medlem, og her foretog Broderen, J. L. J. (s. d.) omfattende Forsøg over Bekæmpelse af Plantesygdomme. J. nød Anseelse som dygtig Landmand med Sans for landøkonomiske Fremskridt og med udpræget Evne til at vejlede de unge Mænd, der i stort Tal (ca. 250 ialt) søgte til Rødstenseje som Landvæsenlærlinge. D. paa Rødstenseje. — Gift 1865 Ane Marie Christensen, d. 1916. A. C.

Litt.: M. Galschiet: „Landbrug og Landmænd i Danmark“ 1888, S. 291; Nekrolog i „Ugeskr. f. Landmænd“ 1891 I S. 114.

Jensen, Christiern, se **Hansen, Christiern**.

Jensen, Clemen (f. 31/12 1876), Haveinspektør. F. i Tømmerup ved Kalundborg. Forældre: Gaardejer, Folketingsmand Jens Clemen Nielsen og Kirstine Jørgensen. Efter

Uddannelse ved det praktiske Havebrug studerede J. ved Landbohøjskolen og tog derfra Havebrugseksamen 1899. Var 1899—1901 Lærer ved Rødkilde Havebrugsskole; rejste derpaa 1901—02 i Udlandet: Tyskland, Holland og Belgien og arbejdede

bl. a. i den botaniske Have i Dahlem ved Berlin. Han var Medhjælper i Botanisk Have i Kbh. 1902—04 og Gartner paa Villa Adelaide, Ordrup 1904—12, Leder af Tegneundervisningen for unge Gartnere paa Rosenberg 1903—04 og i Charlottenlund 1904—1911. Fra 1/4 1912 er han Inspektør for de kongelige Lysthaver. I den Tid, J. har bestyret Haverne, har ikke store Ændringer fundet Sted i disse, men han har med Indsigt, Smag og Veneration fulgt den Retning, som hans Forgængere, Rothe, Flindt og Elers Koch har angivet: at gøre de kongelige Haver til stilfulde smukke Folkeparker. J. har deltaget meget i det faglige Foreningsliv og er af Kolleger blevet betroet forskellige Tillidshverv; endvidere har han taget aktiv Del i forskellige filantropiske Virksomheder. I Havebrugsbladene „Haven“ og „Gartner-Tidende“ har han skrevet enkelte faglige Artikler. — Ugift. A. L.

Litt.: „Politiken“ 10/4 og 13/4 1912, 28/5 1919.

Jensen (Jenssen), David (10/11 1816—1902), Billedhugger. F. i Kbh. Forældre: Snedkersvend Jens Holmgreen og Ellen Jensdatter. Begyndte at gaa paa Kunstakademiet 1832 og vandt 1835 og 1837 den lille og store Sølvmedaille for Modelering og 1841 den mindre Guldmedaille for „Jesu Besøg hos Martha og Maria“ (Kunstakademiet). J. udstillede paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1835, 1837—38, 1840, 1842, 1866, mest Skolearbejder. 1841 modtog han Tilbud om fast Virksomhed som Billedhugger i Petrograd, virkede samtidig som Lærer ved en Kunstskole der og fik 1845 Diplom som Kunstner af Kunstakademiet i Petrograd, der 1857 gjorde ham til Medlem og 1868 ansatte ham som Professor. Han skal have virket baade som Arkitekt og Billedhugger ved Udsmykningen af Palæer og private Boliger og oprettet en Terrakottafabrik. For Danske i Petrograd modelerede han et Sølvfad som Bryllupsgave til Prinsesse Dagmar. D. i Petrograd. — Gift 1845 Anna Caroline Steinberger. S. S.

Litt.: Meldahl og Johansen: „Det kgl. Akademi“ 1904, S. CXLVI.

Jensen, Carl Emil (f. 12/5 1856), Handelsmand. F. i Aarhus. Forældre: Hotelejer Niels J. og Hedeveg Nielsen (ved Adaption: Fastrup). Efter 1872 at have taget Realeksamen arbejdede J. et Aars Tid paa Hotel Phønix i Kbh. og assisterede derefter sin Fader ved Driften af Hotel Skandinavien i Aarhus; men da han havde Lyst til at gaa Handelsvejen, kom han paa Grüners Handelsakademi og fik, da han 1877 havde taget Handelseksamen herfra, Ansættelse i Papirfir-

maet H. B. Cohn i Kbh. Allerede 1879 tog han, efter at have faaet Fuldmyndighedsbevilling, Borgerskab som Grosserer i Kbh. og grundlagde en gros Papirfirmaet Emil J., der 1905 omdannedes til Aktieselskab, for hvilket J. var adm. Direktør til 1916, og af hvis Bestyrelse han stadig er Medlem. J., der er en anset og dygtig Forretningsmand, er Medlem af Sø- og Handelsretten og af Dansk Papirhandlerforenings Voldgiftsudvalg. Han sidder desuden i Bestyrelsen for A/S P. Bjørnbaks Konvolutfabrik og A/S Dampskibsselskabet Hafnia. — Gift 1882 Emma Henriette Meyer. C. T.

Litt.: „Skandinav. Papir-Tid.“ VI 1910—11, S. 48, 60.

Jensen, Frederik Julius Christian ($\frac{1}{2}$ 1811— $\frac{10}{7}$ 1873), Handelsgartner, Havebrugsfatter. F. i Skovmøllen ved Marselisborg.

Forældre: Møller Jens Michelsen og Marie Charlotte Amalie Holm. Kom 1826 i Lære i Marselisborg Have og blev 1828 Elev i Botanisk Have i Kbh. Ved botanisk Gartner Holbølls Vejledning og ved egen Flid og Energi erhvervede den lærestynte Yngling sig Kundskaber

saavel i sit Fag som i fremmede Sprog og i dansk Skønlitteratur. 1830 tog han Gartner-Eksamen i Botanisk Have og s. A. Eksamen i Botanik. Omkring Aaret 1836 var han Gartner hos Amtsforsvalter Rambusch i Korsør og drev i denne Stilling en Del Handel med Planter; han udgav et Katalog over hvad han forhandlede, deriblandt mange Planter, som nu sjælden ses i Kultur. Han blev dernæst Handelsgartner i Ærøskøbing, og 1841 nedsatte han sig i Aarhus. Her drev han Handelsgartneri med Jordbær og Potteplanter, bl. a. dyrkede han en Del Azalea og Rhododendron indført fra Holland, men det kneb for ham at komme igennem, da Handelsgartneriet dengang endnu var i sin Barndom i Provinsen. Gartneriproduktion til Salg dreves vel af nogle større Haveejere, men kun undtagelsesvis som Hovederhverv, mens Drivhuskultur næppe var kendt i Byen. Han var en Aarrække Medlem af Aarhus Borgerrepræsentation. Han foretog Rejse til Udlandet med offentlig Understøttelse og lærte der bl. a. Præserving af Evighedsblomster. J. var en Gartner af den gamle Skole, inde i alle Fagets Grene, streng og fordringsfuld overfor sine Undergivne. Han var en overmaade flittig Skribent, talrige mindre Havebøger foreligger fra hans Haand, og disse har faaet en stor Udbredelse blandt danske Gartnere, hvilket ses af, at flere af dem har oplevet mange Oplag. Den vigtigste af hans Bøger er „Dansk

Havebog“, som udkom i 6 Oplag, de to sidste ved E. Rostруп. D. i Aarhus. — Gift 1837 Caroline Justine Bang, d. 1848. A. L.

Litt.: „Gartner-Tid.“ 1908, S. 128; Bruun og Lange: „Danm. Havebrug“ 1920; Nekrolog i „Aarb. Stiftstid.“ $\frac{17}{7}$ 1873.

Jensen, Jens Frederik (f. $\frac{23}{10}$ 1870), Frøavlsleder. F. i Raabymagle, Møen. Forældre: Gaardejer Anders J. og Maren Katrine J. Fik almindelig Skoleundervisning og opholdt sig en Vinter paa Højskole, var 1888—90 i Gartnerlære, væsentlig for at sætte sig ind i den da opdukken- de Frøavl. 1891—96 drev han Gartneri og Frøavl paa Forældrenes Landejendom og var 1897—1909 Forpagter af Kobbegaard paa Møen. Han kom i denne Egenskab til at deltage i det landøkonomiske Foreningsliv og var 1902—08 Medlem af Landboforeningens Bestyrelse. Planteavlens havde særlig hans Interesse; han blev Medlem af Planteavlsudvalget og var Formand 1904—08. Da „Danske Landboforeningers Frøforsyning“ stiftedes 1906, blev J. Næstformand; 1908—15 var han Selskabets Direktør og organiserede den store Virksomhed. 1915 blev han Medforpagter af Klintholm og fra 1917 tillige af Søndergaard paa Møen. J. har i de senere Aar faaet adskillige betydningsfulde Tillidshverv; 1916—19 var han Medlem af Repræsentantskabet i Dansk Andelsgødningsforretning, 1917—19 Medlem af Andelsudvalget. Siden 1915 har han været Medlem af De samvirkende sjællandske Landboforeningers Planteavlsudvalg og fra 1919 Formand. Siden 1917 Formand for de samvirkende danske Frøavlerforeninger og fra 1920 for Frøavlserelskabet „Pajbjerg“. J. er ikke alene som Frøavlser den dygtige Praktiker, hvis Erfaring og Indsigt er kommet mange andre til Gode, men han har særlig haft Betydning ved sit Arbejde for at organisere Frøavl og Frøhandel. Den ovennævnte store Virksomhed, Danske Landboforeningers Frøforsyning, er i det væsentligste sat i Gang af J. — Gift 1901 Sørine Margrethe Bonde. A. C.

Litt.: „Aftenposten“ $\frac{10}{11}$ 1907; „Tidsskr. f. Frøavl“ 1915.

Jensen, Jesper Frederik Marius (f. $\frac{25}{6}$ 1863), Skuespiller, Teaterdirektør. F. i Nyborg. Forældre: Inspektør Christian Frederik J. og Marie Høybye. Debuterede ved det Spiers'ske Selskab i Randers 1881; optraadte fra 1884 paa Frederiksberg Morsskabsteater og knyttedes 1892 til Nørrebro Teater, hvis Direktør han var 1911—20. Naade hurtig frem som de københavnske Sommerrevyers bærende Førstekraft, i

Besiddelse af Forvandlingstalent, frodigt Lune og en Evne til koloreret Kupletsang, der har vundet ham hele Kbh. til Publikum. At opregne hans Roller i et efemert Repertoire, der blev skabt af Øjeblikket og forsvandt med dette, er ørkesløst, men man husker, naar Figurerne ellers er glemte, de Refrain'er, han formede og som samtidig blev Omkvæ-

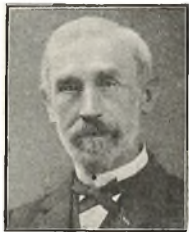

dene paa det glade Kbh.s Sommerliv, ja undertiden ogsaa dets Vinterfornøjelse. Hans Kupletforedrag er en snæver Forening af Ord og Toner, støbt i en Form, der aldrig brydes, selv om Revyen saa gaar hundrede Gange eller mere, levendegjort af et Humør, der synes udtømmelig i Paafund og Betoninger. Netop i Betoningen viser J. en original Opfindsomhed, der mere end alt andet har fastslaaet hans Ry. Desuden har han spillet en Række Farce-roller, originale eller oversatte, i Spidsen for dem alle hans uforlignelige, højt beundrede Rentier Stork i „Barn i Kirke“. Han er blevet selve Personifikationen af det Teater, hvis Førstekraft han er. — Gift 1887 Anne Christine Elisabeth Bjerregaard.

C. Bs.

Litt.: „København“ 10/9 1896; K. Schmidt: „Odense Teaters Hist.“ 1896; „Frederik-Album“ 1900; „Politiken“ 22/6 1906, 25/6 1912, 12/11 s. A., 26/2 1913, 25/6 s. A., 12/12 s. A., 26/1 1916, 18/7 s. A., 20/2 1917, 15/7 1920 og 27/1 s. A. (af Rob. Schmidt); „Masken“ 12/11 1910 (af Axel Juel), 4/10 1911 og 19/4 1914; P. Sarauw i „Teatret“ 1911; P. Fristrup: „Scenens Navne“ 1913; Axel Henriques: „F. J.“ 1918.

Jensen, Gottlieb Andreas (f. 17/10 1838), Højesteretsdommer. F. i Aarhus. Forældre: Prokurator Hans Gundorph J. og Ane Kirstine Johanne Møller. Blev Student 1857, Cand. juris 1863, 1865 Assistent i Justitsministeriet, var i de følgende Aar konstitueret Retsbetjent i forskellige Jurisdiktioner, 1878 Assessor i Kbh.s Kriminal- og Politiret, 1884 i den kgl. Landsoversamt Hof- og Stadsret,

1892—1915 i Højesteret. Medlem af Straffelovskommissionen af 11/8 1905. Før sin Indtræden i Højesteret var J. en af Justitsministeriet meget benyttet Undersøgelssdommer i vanskelige og omfattende Kommissionssager — 1883 saaledes ang. Mislighederne i Horsens Tugthus —, hans juridiske bon sens, rige praktiske Erfaring og rolige, besindige Væsen gjorde sig gældende i samtlige hans Dommerstillinger, ikke

mindst i Landets højeste Domstol. — Gift 1865 Caroline Maria Augusta Topsøe, d. 1908.

Fz. D.
Litt.: Slægt i Vilh. Topsøe-Jensen: „Stamt. over G. A. J. og Hustru C. M. A. J. f. Topsøes Slægter“ 1911; „Politiken“ 24/6 1913, 30/4 1914 og 20/5 1915.

Jensen, Georg Arthur (f. 31/8 1866), Sølvsmed. F. i Raavad ved Skodsborg. Forældre: Gørtler Jørgen J. og Marthine Harding. Kom i Guldsmedelære, blev Svend 1884, besluttede at søge Uddannelse som Billedhugger, besøgte Teknisk Skole, og senere Akademiet (indtil 1892), udstillede allerede 1889 og vandt en vis Position med „Høstkarl“ (1892), „Vildsvinejægeren“ (1894) og „Foraaret“ (1897); men hans Ønske om at komme i stærkere Rapport til Publikum bragte ham til at beskæftige sig med Keramik, og 1904 begyndte han med en Lærling en lille Sølvsmedie, idet han selv tegnede Modellerne. Denne Virksomhed faldt hurtigt i Publikums Smag, og Smedien voksede, saa J. til Slut beskæftigede over 100 Svende og maatte omdanne Foretagendet til et Aktieselskab (1916), delvis med svensk Kapital (Wendel), hvis Direktør han blev. Hans Arbejder er stærkt særpregede; med megen Fantasi og en fornem Stilsans har han forstaaet at optage en Række Motiver, ikke mindst fra Planteverdenen, i sin Ornamentik, og i sine Former har han stundom knyttet Forbindelse med Barokken. I sit Fag har han i allerhøjeste Grad virket fornyende, og hans Paavirkning kan spores langt ud over Landets Grænser; europæiske, amerikanske og japanske Museer har indkøbt hans Arbejder; 1914—15 vandt han en grand prix i St. Francisco. — Gift 1) 1891 Marie Antoinette Wulff, d. 1897. 2) 1905 Magne Pedersen, d. 1907. 3) 1907 Johanne Nielsen, d. 1918. 4) 1920 Agnes Christiansen.

O. A.

Litt.: „Politiken“ 12/6 1916; „Fyns Venstrebl.“ 25/11 1918; „Berl. Tid.“ 2/12 1920; L. C. Nielsen: „G. J.“ 1920.

Jensen, Knud Gunnar (f. 31/3 1863), Billedhugger, Medaillør. F. i Kbh. Forældre: Guldsmed, Ciselør Knud Christian J. og Wilhelmine Methine Rasmusen. Dimitteredes — efter 3 Aars Undervisning i Ciselering og Grave-ring hos Faderen — af Teknisk Selskabs Skole til Akademiet, som han besøgte (bl. a. med H. Conradsen som Lærer)

Maj 1880—Jan. 1886 med Afgang som Modellerer Jan. 1885. Han modtog det Larsenske Legat 1888, mindre Stipendier fra Akademiet 1892 og 1894 og et stort 1896, endvidere Anckers Legat 1899; de benyttedes til Rejser i Frankrig og Italien. Akademiet tildelte ham Aarsmedaillen 1. Gang 1896 for Jul. Thomsens Jubilæums Medaille (efter Model af Saabye), 2. Gang 1912 for Modellen til Carl Jacobsen-Plaquetten, hvorved han blev Medlem af dets Plenarforsamling. J. har paa Charlottenborg Foraarsudstilling siden 1883, ofte med lange Mellemrum, udstillet Medailler, Plaquetter og enkelte Portrætstatuetter og Buster (f. Eks. af L. A. Ring, Kunstmuseet) og som vor eneste nulevende, fremtrædende Medaillør udført en Række officielle Medailler efter andres og egne Modeller. 1886 ansattes han som Medhjælper ved den kgl. Mønt, 1901 som Medaillør. Ham skyldes de nu gangbare Mønter. 1914—17 var han Medlem af Akadmiraaudet. Glyptoteket ejer Medailler af ham. — Gift 1902 Elise Mogensen. S. S. *Litt.*: „Kunstbladet“ 1898, S. 139, 144.

Jensen, Hans, Bonde, se Bjerregaard.

Jensen, Hans Christian ($\frac{1}{2}$ 1836— $\frac{0}{0}$ 1903), Portrætmaler. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Peter J. og Caroline Hansen. Kom paa Akademiet og blev Elev af Marstrand for at uddanne sig som Portrætmaler. Udstillede første Gang 1863. Deltog i Kriegen og mistede sit højre Ben i Kampen paa Als.

1866 og 1873 rejste han med offentlig Støtte til Tyskland og Italien, 1880 blev han Akademimedlem. Indenfor Hoffets

Kredse og i det københavnske Bourgeois vandt J. sig et stort Klientel. Paa Frederiksborg hænger hans Portrætter af Christian IX (1887) og Worsaae. Medens hans kunstneriske Evner kun var beskudne, forstod han at træffe en udpræget Lighed hos sine Modeller, og hans Gengivelse var præget af Elskværdighed og Bramfrihed. — Gift 1882 Marie Holmblad, d. 1899. O. A.

Litt.: Elvius og Hiort-Lorenzen: „Dsk. patr. Slægter“ 1891, S. 158; Nekrologer I „Ill. Tid.“ $\frac{2}{0}$ 1903 (af Vilh. Rosenstand) og „Politiken“ $\frac{11}{0}$ s. A.

Jensen, Hans ($\frac{21}{0}$ 1818— $\frac{25}{12}$ 1895), Veterinær. F. i Vaalse, Falster. Forældre: Fæstemand Jens Hansen Lollike og Sophie Rasmusdatter. Blev 1840 taget til Lansener, kom 1843 paa Manøgen, tog Dyrslægekssamen 1846 og var derefter Dyrslæge paa Grevskabet Christianssæde. Han var frivillig Dyrslæge ved Militæret i Krigsaarene 1848—50 og praktiserede fra 1852 til sin Død i Stubbekøbing, hvor han en Aarrække sam-

tidig drev Landbrug og en Købmandshandel. J. har i „Tidsskrift for Veterinærer“ skrevet en Række værdifulde kliniske Meddelelser og udgivet en Mængde Bøger og Pjeser af populær Art vedrørende Husdyrbruget. I Dags- og Landbrugspressen har han ligeledes skrevet talrige oplysende Artikler derom. Hans Skrifter er nærmest afattede for Bønderne og bærer Vidne om hans Evner som Iagttagere og hans gode Erfaringer; de fik stor Udbredelse og har sikkert i høj Grad gavnet Landbruget. J. tog iverig virksomt Del i en Mængde almennyttige Foretagender i sin Egn, sad inde med forskellige Tillidsposter og har haft væsentlig Del i mange kommunale Forbedringer. Tidlig begyndte han at holde oplysende Foredrag for Bønderne, var en Aarrække Lærer ved Agerbrugsskolen paa Næsgaard og stiftede 1854 Nordfalsters Landboforening, hvis Formand han var i 30 Aar. D. i Stubbekøbing. — Gift 1855 Kristine Henriette Rasmussen, d. 1875. L. B.

Litt.: Høyberg: „Det dsk. Dyrslægekorps' Historie“ 1901; „Næsgaards-Bogen“ 1914, S. 42, 1915, S. 120 og 1917, S. 270; A. Frils: „D. G. Monrad 1864“ 1914, S. XII og 293; A. la Cour: „Den Classenske Agerbrugsskole“ 1899; Nekrologer I „Maanedsskr. f. Dyrslæger“ VII 1895, S. 446 og „Stubbekøbing Avis“ $\frac{27}{12}$ og $\frac{29}{12}$ 1895.

Jensen, Hans (f. $\frac{1}{10}$ 1852), Journalist. F. paa Veflinge Mark ved Bogense. Forældre: Bolsmand, Handelsmand Jens H. og Anne Kirstine Jørgensen.

Skulde være Skolelærer, men kom først i Møllerslære, tog derefter Seminaristeksamen i Odense 1873, var en Tid Højskolelærer hos Anton Nielsen i Vester Skerninge og Vikar i Bogense, 1875 Huslærer i Sønderup Præstegaard ved Slagelse. Han havde allerede 1874 begyndt journalistisk Virksomhed ved fynske Aviser („Fyens Tidende“ og „Bogense Avis“), skrev fra 1876 i „Sorø Amtstidende“, var 1879—81 ved „Sorø Folketidende“ og kom 1881 som Redaktionssekretær til „Sorø Amtstidende“, hvis ansvarhavende Redaktør han er fra 1891. J. er en af de ejendommeligste Skikkelser i dansk Journalistik. Stærkt selvstændig, ofte kættersk og uden Respekt for strømme Partibaand, moderne tænkende, men med solide Rødder i gammel dansk, nærmere bestemt grundtvigsk farvet Venstretradition har han fastslaaet og fastholdt sit Blads Position som Organ for en moderat, smidig, frisindet Venstrepolitik, der ikke gaar af Vejen for Samarbejde til flere Sider.

Begavet med et fint politisk Instinkt og politisk følelse trods nogen Redaktør har han sat sit Blad foran Agitationen og netop derigennem skabt det en sikker og anset Plads; ofte har det været Strømpilen, der angav Fremtidens Retningslinier. Hans Stil er stærkt personlig i sin Jævnhed, indtrængende, naturlig, lun, uden Blomster; hans betydelige Fortælleevne lægger sig ikke mindst for Dagen i hans „Politiske Personer og Begivenheder“ (1917), interessante Erindringer, der navnlig for Taubers og Bergs Vedkommende giver værdifulde Enkeltheder. — Gift 1888 Forfatterinden Rose Bruhn; Ægteskabet opløst 1918.

P. E.

Litt.: Ovenn. Erindringer; Ove Rode i „Norden“ 1902, S. 238; „Journalisten“ ^{15/12} 1907; J. V. Christensen i „Ringsted Folketid.“ ^{26/9} 1912; „Aarhus Amtstid.“ s. D.; „Vejle Amts Folkebl.“ ^{26/9} 1912; „Politikeren“ ^{26/7} og ^{29/8} 1918.

Jensen, Harald Otto (f. ^{13/10} 1851), Journalist, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Høker, siden Arbejdsmand Niels J. og Birgitte J.

Kom efter alm. Skolegang i Lære som Maskintrykker hos I. Cohen i Kbh., blev udlært 1871 og arbejdede paa en Posefabrik, til han s. A. kom paa L. Bjørnbaks Trykkeri i Aarhus. 1872—75 var han igen i Kbh., fra 1875 i Aarhus. Han sluttede sig til Socialismen, blev

1876 Formand for Typografisk Forening i Aarhus og deltog 1881 i Stiftelsen af Jyllands typografiske Forening, der 1882 udvidedes til Dansk typografisk Forening af alle Typografer udenfor Kbh. For denne sidste Forening var han Formand 1882—83 og 1886—87. 1883 oprettede han „Socialdemokratisk Ugeblad“, der 1884 udvidedes til Dagbladet „Demokraten“, og var Redaktør af dette, til han 1918 trak sig tilbage; som Medredaktør havde han bl. a. Marrott og Sabroe (s. d.). Under J.s kloge Ledelse er Bladet vokset op til et af Socialdemokratiets bedste Bladforetagender. J. var 1894—1916 Medlem af Aarhus Byraad. Iøvrig begyndte han alt 1883 en kraftig Agitation mellem Landarbejderne, hvis Resultat var, at han 1890 valgtes til Folketinget i Skjoldeløv som den første socialdemokratiske Repræsentant for en Landkreds. Han faldt 1892, søgte s. A. forgæves Valg i Odder, valgtes 1895 i Aarhus søndre Kreds og genvalgtes, til han 1906 kom ind i Landstinget; her er han fra 1920 landstingsvalgt. J., der 1901—06 var Medlem af Folketingets Finansudvalg og fra 1906 sidder i Landstingets (1906—18 som eneste Socialdemokrat), er en kløgtig, seig og sindig Politiker, der, skønt Københavner, bærer Præg af sin jyske Hjemstavn; han har i

Rigsdagen ikke anlet efter oratoriske Triumfer, men ført en ihærdig Kamp ikke mindst for Landarbejderne. Han har et tørt Lune og ikke liden taktisk Evne. Fra 1888 er han Medlem af Socialdemokratiets Hovedbestyrelse. — Gift 1876 Johanne Petersen.

P. E.

Litt.: Th. Graae: „Moderne Profiler“ 1892; C. C. Clausen: „Aarhus“ 1899; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; C. E. Jensen og Borbjerg: „Socialdemokratiets Aarh.“ 1901—04, S. 368 ff.; A. K. Jensen: „Aarhus By“ 1915; „Medd. fra Provinsjournalistforeningen“ ^{1/7} 1918; „Social-Demokraten“ ^{9/4} og ^{15/7} 1920; S. Martin: „Hvorledes jeg blev Politiker“ 1912.

Jensen, Henning (f. ^{9/12} 1838), Præst, Journalist. F. i Kornerup ved Roskilde. Forældre: Sognepræst Jens Christian J. og Olave

Marie Christine Hansen. Blev Student 1857. Cand. theol. 1864, var Kapellan i Sæby—Gjers-høj 1865—69 og i Dalby—Thureby 1869—72, derefter Sognepræst i Pedersker 1872—79 og i Stenmagle—Stenlille 1879—85. Oprindelig

nærmest tilhørende Indre Mission paavirkedes han efterhaanden stærkt af Grundtvigianismen. Politisk var han Venstremand og stillede sig 1884 til Folketinget i Storehedinge mod Kultusminister Scavenius. Han havde allerede fra 1872 dyrket Journalistik; 1885 skrev han en Artikel i „Politikeren“, hvori han forsvarede Oprør mod en lov-brydende Øvrighed, og blev derfor af Scavenius afskediget fra sit Embede. Han dyrkede nu Journalistik, udgav 1886—90 (1886—89 med Kristensen-Randers) Ugebladet „Enhver sit“ og var efterhaanden Medarbejder ved „Politikeren“, „Social-Demokraten“ og „København“; af dette sidste var han Redaktør 1897—1902 og Medredaktør 1902—19. 1886—92 var han Folketingsmand for Middelfart, tilhørte det radikale Venstre, men fik ingen fremskudt Stilling i Politik. Han var imidlertid kommet ind paa teologiske Studier, der førte ham bort fra det ortodokse Stade; i Tilslutning til tysk nyrationalistisk Forskning udgav han „Jesu Barndom og Ungdom“ (1890), „Jesus i Galilæa“ (1891), „Jesu Lidelse og Død“ (1893) og „Apostlen Paulus“ (1894). Belsægtede Tendenser præger navnlig de første af hans æstetiske Arbejder: Fortællingerne „Kapellanen“ (1891), „Pastor Dalberg“ (1892), „Blodets Baand“ (1895), „Strandet“ (1910), „Hans Lindenow“ (1911), „Ulla Rønnow“ (1912) og „Skovens Hemmelighed“ (1913) samt Skuespillet „Ord og Daad“ (1893). Senere har J., hvis mest udprægede Egen-skab er Sceptikerens Søgen, efterhaanden igen nærmet sig positiv Kristendom; i „Min sidste Bog“ (1919), som han kalder

„en kristelig Fritænkens Tro og Haab“, be-
kender han sin Tro paa Kristus, men hæv-
der sin fuldkomne Uafhængighed af alle
Dogmer. Her og i sin Bearbejdelse af
Myers: „Den menneskelige Personlighed“
(„Psykisk Forskning“ 1916) viser han Til-
slutning til Spiritismen. J. besidder stor Til-
egnelsesevne, og hans Tanker og Sprog er
jævne og klare; gennem et langt Liv har han
med Kraft og Logik forfægtet personlig og
kirkelig Frihed. — Gift 1870 Gertrud Elisa-
beth Eleonore Selmer.

P. E.

Litt.: Slægt i „Hob. Amts Aarb.“ 1916; Hu-
strus Slægt i „Stamt. over Slægten Selmer“ 1868;
Erindringer i „Bornh. Saml.“ XII 1918, „Aarb.
udg. af Hlst. Sf. f. Kbh. Amt“ 1919—20 og For-
ord til „Min sidste Bog“ 1919; „Nationaltid.“ 31/3
1885; „De 1000 Hjem“ 9/2 1902; „Journalisten“
15/11 1907; „Tiden“ 12/12 1913; A. Vilgen i „Berl.
Tid.“ 3/5 1919; „København“ 19/6 1920.

Jensen, Hermann (f. 17/7 1877), Forfatter.
F. i Kbh. Forældre: Proprietær Søren Peter
J. og Ane Larsen. Tog Lærereksamen 1897
og var i et Par Aar Læ-
rer ved forskellige Pro-
vinsskoler, rejste der-
efter til Sydafrika, fik
Ansættelse i Politiet
(Cape Police) og deltog
paa engelsk Side i Boer-
krigen. 1903 vendte han
hjem og blev straks Læ-
rer ved Kbh.s Skolevæ-
sen. Han kom snart i

Forbindelse med prak-

tiske Politifolk, stiftede og ledede 1908—
14 Kbh.s Politiforenings Skole og har fra
1911 været Redaktør af „Politivennen“.
Sammen med en fungerende Politimand har
han 1921 paa en Rejse i England studeret
Londons Færdsselsforhold og derefter ind-
givet Beretning og Forslag til en ny
Færdsselsordning for Kbh. J. er en ivrig
Organisationsmand og Tilhænger af, at
Sammenslutningerne skaber sig Magt for
at bruge den. Sin betydelige Organisa-
tionsevne har han faaet Brug for som For-
mand for Kbh.s Kommunalærerforening (fra
1921) og som de københavnske Tjeneste-
mandsorganisationers Tillidsmand i Arbej-
det for en ny Personal-Vedtægt. J. er ogsaa
kendt som Forfatter til en Række Bøger,
der især skildrer Danske i Udlandet, f. Eks.
„De fordømtes Brigade“ og „Blandet Blod“.
Han er en realistisk, noget haardhændet
Skrivent, men hans Bøger fra Sydafrika
læses med virkeligt Udbytte. — Gift 1905
Maren Kirstine Hansen.

K. K.

Litt.: „Lærerne og Samfundet“ III 1913;
„Kbh.s Kommuneskole“ Decb. 1917 og Decb. 1920;
„Politivennen“ 16/12 1910.

Jensen, Hjalmar (f. 21/6 1865), Botaniker.
F. i Odense. Forældre: Ingeniørkaptajn
Emil J. og Dagmar Louise Dalgas. Blev
Student 1883 og Cand. mag. 1889, var fra
1890—97 Assistent ved Universitetets plante-

fysiologiske Laboratorium, 1899—1900 Assi-
stent ved Landwirthschaftliche Versuchssta-
tion i Karlsruhe og fik derefter en Stilling
som Afdelingschef un-
der Landbrugsdeparte-
mentet paa Java for
Tobaksforsøgsstationen i
Vorstenlandene. 1912 fik
han, efter en Sammen-
smeltning af de to be-
staaende Tobaksforsøgs-
stationer, Titten Direk-
tør for

„Proefstation
voor Vorstenlandsche Tabak“, med fast Bol-
lig i Klaten. 1918 tog han sin Afsked, men
varetog et Aar inden Hjemreisen (1919) Stil-
lingen som Chef for „Het mikrobiologisch
Laboratorium“ ved Landbrugsdepartemen-
tet. Allerede tidlig var J. kommet ind paa
bakteriologiske og agrikulturkemiske Un-
dersøgelser og skrev flere videnskabelige og
populære Afhandlinger om saadanne Em-
ner. Efter sin Ansættelse paa Java har han
beskæftiget sig indgaende med Iagttagelser
over Tobaksplantens Sygdomme og med
Forsøg over Forædling af og Krydsning
mellem Tobaksracer samt med Tobaksfer-
mentationen, over hvilke Emner han har
publiceret en lang Række Arbejder, væsent-
ligst i „Mededeelingen van het Proefstation
voor Vorstenlandsche Tabak“. Desuden har
han publiceret enkelte biologiske Arbejder,
bl. a. om de i Nepenthes (Kandebæreren)
levende Dyr. J. er en dygtig Mand, en ener-
gisk Natur, livlig og hurtig, og han har paa
smuk Maade hævdet de danskes Anseelse
i Ostindien. — Gift 1906 Helga Eleonora
Kirstine Jensen.

H. J.

Litt.: Carl Christensen: „Den dsk. bot. Litt.
1880—1911“ 1913; „Studenterne fra 1883“ 1908;
„Teysmannia“, XXIX 2., Batavia 1918.

Jensen, Niels Ingvard (f. 21/6 1842), Poli-
tiker. F. i Nørre Bork ved Ringkøbing
Fjord. Forældre: Gaardejer, Sognefoged
Jens Christiansen og

Ane Kirstine Nielsdal-
ter. Var paa Gedved
Højskole og tog Semi-
naristeksamen fra Blaa-
gaard 1870, var 1871—
72 Lærer i Thorshavn,
1872—73 i Aakirkeby,
1873—76 i Asminderød
og 1876—1908 Første-
lærer i Gudhjem. Han
fik flere Tillidshverv i
sin By og var 1891—95 Sogneraadsformand.
Politisk sluttede han sig til Berg og deltog
ivrig i Arbejdet paa at erobre Bornholm
for Venstre. 1892 valgtes han til Folketinget
i Aakirkeby og genvalgtes, til han 1913 trak
sig tilbage. Han tilhørte fra 1895 Venstre-
reformpartiet, kom aldrig til at spille nogen
fremtrædende Rolle, men benyttedes en Del

af Partiet i Udvalgsarbejdet, var en Aar-række Ordfører for Indfødsretslovene og Formand for Valgbrevsudvalget, Medlem af Toldkommissionen 1895 og Forsvarskommissionen 1902, Formand for Toldudvalget, Han svarede „Stemmer ikke“ til Grundlovsfor-slaget 1912. 1912—14 var han Statsrevisor. — Gift 1864 Sara Christine Lund, d. 1920. P. E

Litt.: Sonne: „Lauegaards-Familien“ 1878, S. 47; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Rege-ring og Rigsdag“ 1901—03; „Bornholms Tid.“ 24/6 1912.

Jensen, Jens Poulsen (f. 23/10 1845), Stats-konsulent i Hesteavl. F. i Aalborg. Foræl-dre: Vognmand, Avlsbruger Poul J. og Ane

Mortensen. Tog Prælimi-næreksamen 1862, Dyr-lægeeksamen 1866 og praktiserede 13 Aar som Dyr-læge i Nørre Sund-by og Aalborg, hvor-efter han opgav sin Praksis for at studere Hesteavl; 1880 rejste han med offentlig Un-derstøttelse i England og Frankrig og har se-

ner foretaget talrige Studierejser. 1883 blev han Medhjælper ved Stutterikommissionen, 1886 Konsulent i Hesteavl ved Det kgl. dan-ske Landhusholdningsselskab, 1889—1919 Statskonsulent, særlig med Hensyn til Av-len af svære Heste. J. har med Energi og Held arbejdet for at bringe den jyske He-steavl ind i faste Former. Han var med til at oprette Hesteavlsforeningerne, fik gen-nemført Hingste- og Hoppekaaringer og tog fat paa Stambogføringen; det var alle vigtige Foranstaltninger, der dannede Grund-laget for den rationelle Avl, som J. satte sig til Maal, og som han i vid Udstrækning har set gennemført. Han har som Skribent, Dommer ved Dyrskuer, Kritiker, Vejleder og Foredragsholder udfoldet en betydelig Virksomhed; hans Flid, Energi, rige Kund-skabsfylde, eminente Hukommelse og ori-ginale, ofte drastiske Udtryksmaade har til-sammen bidraget til at skaffe ham Autori-tet. Han har ikke holdt sig uden for de hip-pologiske Stridigheder, men forfægtet sine Anskuelser med Kraft og Dygtighed; han har taget sin Torn i Tide og ikke bøjet af for Folkestemninger, og det er ogsaa lyk-kes ham at vække Interessen for Heste-avlen i vide Kredse. Af hans betydelige lit-terære Produktion kan bl. a nævnes Beret-ning om Undersøgelser af Afkom i Jylland og Fyn, „Iagttagelser vedrørende Hesteav-len i England og Nordfrankrig“ (1881), „Stambog over Heste af jydsk Race“, der begynder 1886 og senere er ført op til over 20 Bd. Paa tilsvarende Maade foreligger „Fyns Hingste“ i 2 Bd., samt Beskrivelse af Lolland-Falsters og Bornholms Hesteavl, Frederiksborgs Stutteris Historie (1910), Mindeskrift i Anledning af De samvirkende

jyske Hesteavlsforeningers 25 Aars Jubi-læum (1913), desuden talrige Artikler i ve-terinære og landøkonomiske Tidsskrifter. — Gift 1872 Johanne Nielsen. A. C.

Litt.: „Nationaltid.“ 1/4 1914; „Politiken“ 23/10 1915; „Landbrugsbladet“ 1919 Nr. 15; „Jydsk Husdyravl“ 1919; „Dagens Nyheder“ 10/9 1919.

Jensen, Jens (f. 18/4 1859), Fagforenings-mand, Borgmester. F. i Rørup, Fyn. For-ældre: Husmand, Murer Jens J. og Marie J. Gik i Almueskole, hvor han viste Flid og Læ-selyst, var fra sit 12. Aar Vogterdreng og kom efter Konfirmatio-nen i Malerlære, var som Svend 1876—79 i Randers og Odense og fra 1879 i Kbh. Han fortsatte Arbejdet paa egen Udvikling, lærte Tegning, Tysk og Far-vekemi og studerede Socialspørgsmaal. Den faglige Bevægelse blev hans Virkefelt; alt i Odense havde han faaet grundet en Fag-forening for Malere, 1883 blev han For-mand for den tilsvarende Forening i Kbh. og ofrede sig fra 1884 helt for denne, 1886 fik han oprettet de samvirkende Fag-foreninger i Kbh. og var deres Formand til 1903, 1898 de landsomfattende sam-virkende Fagforbund, hvis Formand han ligeledes var til 1903. J.s Betydning for disse Poster var meget stor; hans solide Arbejdsomhed og hans sjældne Evner som Mægler og Forhandler skaffede ham Au-toritet hos Arbejderne og Respekt hos Ar-bejdsgiverne. Udpræget Realpolitiker søgte han i det længst mulige at undgaa Strejker, men slog haardt til, naar de maatte føres. Af Fæstnelsen af Fagforeningssystemet og Voldgiftsprincippets Gennemførelse efter Lockouten 1899 har han store Fortjenester. Imidlertid var han 1885 blevet Medlem af Socialdemokratiets Hovedbestyrelse og 1888 Medarbejder ved „Social-Demokraten“, 1893 valgtes han til Borgerrepræsentatio-nen og gjorde her til 1903 et stort Ud-valgs- og Ordførerarbejde (fra 1897 Budget-udvalget, 1900 Sporvejsudvalget). Til Fol-кетинget stillede han sig 1887 og 1890 i Odense, 1890 i Lyngby og valgtes 1895—1903 i Kbh.s 10. Kreds, deltog i faglige sociale Debatter, men fik ingen fremskudt Plads. Alle nævnte Tillidshverv opgav J., da han Marts 1903 valgtes til Borgmester for Kbh.s Magistrats 2. Afdeling, Finanserne, som den første Socialdemokrat i Byens Styre. Hans Historie falder sammen med Kbh.s Udvikling i en ofte saare vanskelig Tid, store Omvæltninger i Byens Institutioner (Skatter, Fattiggæsen, Alderdomsunderstøttelse, Hospitalsvæsen, Skoler, Parker), Løn-ningsforandringer, 8 Timers Arbejdsdag, un-der Krigen Dyrtidsforanstaltninger har stil-let uhyre Krav til Finanserne. J.s Ledelse

har været udpræget forsigtig, om end tydelig bestemt af hans faglig-socialt Anskuelser; hans diplomatiske Mæglerevne har ofte baade opadtil og nedadtil virket fredestiftende, og hans Position som grundig, nøgtern, lidt tør Kommunalmand er almindelig fastslaaet. April 1920 var han Socialminister i Ministeriet Friis. J er Typen paa den opportunistiske Socialdemokrat, for hvem den rolige Udvikling er alt, og hvis Samfundsfølelse vokser med hans Ansvar. — Gift 1884 Julie Hansen. P. E.

Litt.: Frejllt Olsen: „Danske Socialister“ 1892; J. Jensen og C. M. Olsen: „Fagforeningsbevægelsen i Danmark, 1871—1900“ 1901; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; C. E. Jensen og Borgbjerg: „Socialdemokratiets Aarh.“ 1902—04; „Social-Demokraten“ 2/3 1903 og 18/3 1919; „Ill. Tid.“ 22/3 1903; „Hver 8. Dag“ 16/3 1903; „Berl. Tid.“ 17/4 1919; „Politiken“ 2/3 1903 og 18/4 1919; „Julealbum“ 1908; Wilnblad og Aising Andersen: „Det dsk. Socialdemokratis Hist.“ 1921.

Jensen, Jens Anthon (f. 1/2 1862), Journalist. F. i Brundt ved Frijsenborg. Forældre: Gaardejer Søren J. og Maren Sørensdatter.

Var 1876—77 ved Landbrug, 1878 Savskærer, tog 1880 Præliminæksamen og blev 1884 Exam. juris. Han havde allerede 1878 begyndt Journalistik ved „Aarhus Amtstidende“, var 1886—87 Lokalredaktør for „Østsjællands Folkeblad“ i Fakse, 1887—88 Redak-

tør af „Odder Folkeblad“, 1889—91 Redaktionssekretær ved „Aalborg Amtstidende“, overført derfra af H. Bing til „Politiken“, hvor han var Medarbejder 1891—93 og 1902—03. 1894—1902 var han ansat ved „København“, 1894—97 som Redaktør, blev 1903 Chefredaktør for de lolland-falsterske Venstreblade og er fra 1914 Fælleskorrespondent til den radikale Presse. J., der 1905 medvirkede ved Affattelsen af det radikale Odenseprogram, er en sikker og dygtig politisk Journalist, hvis Sprog er stærkt personlig præget, ikke uden Skarphed. 1903 fuldendte han Bransager og Rosenkrantz: „Den danske Regering og Rigsdag“ med en Række Biografier, 1908 skrev han om den jyske Bevægelse i „Jysk Maanedsskrift“; iøvrig kan navnlig mærkes hans Provsbreve i „Politiken“, friske og velformede Stemningsbilleder fra Politik og Landliv specielt paa Lolland—Falster. — Gift 1886 Laura Marie Augusta Valeur. P. E.

Litt.: Erlindringer 1 „Politiken“ 9/1 1921; „Midt-dagsposten“ 25/1 1908; „Journalisten“ 1/8 1910 og 1/8 1911; „Politiken“ 1/3 1911, 2/12 1913 og 1/6 1914; „Medlemsblad for Provinsjournalistforeningen“ 4/3 1911; „Provinsjournalister“ 1913.

Jensen, Jens Christian (f. 30/11 1877), Byggeforedningsdirektør, Politiker. F. i Kalundborg. Forældre: Husmand, Postkører Peter

J. og Maren Nielsen. Kom i Snedkerlære, gik flere Aar paa Teknisk Skole og fortsatte sin Uddannelse ved Borups Lærestanstalt o. a. St.; var en Tid ansat hos Oscar Køhler. 1905 kom han ind i Bestyrelsen for Bygningssnedkernes Fagforening og var 1908—16 dens Formand; det lykkedes ham at føre Faget tilbage under de samvirkende Fagfor-

bund. De vanskelige Forhold i Byggeverden efter 1908 modnede Tanken hos ham om et Byggeri i stor Stil; da Storbankernes afslog Støtte, fik han 19/3 1912 „Arbejdernes Andels-Boligforening“ dannet og har siden som dens Direktør med stor Energi, Forretningssans og idealistisk Stræben arbejdet den op fra en ringe Begyndelse til at eje ca. 20 Ejendomme til ca. 25 Mill. Kr.s Værdi. Foreningen besidder egne Teglværker, Cementstøberi, Stukfabrik og Tømrerhandel, og J. tager stadig flere sociale Opgaver ind under dens Virksomhed, Byggeslaan, Børnehaver osv. Endnu videre sigter J.s paa flere Aars Arbejde grundede Plan til Afhjælpning af Bolignød og Arbejdsløshed langt ud i Fremtiden; støttet til et stort Tabelmateriale forelagde han den Dec. 1919 for Rigsdagen og Jan. 1921 for Kbh.s Kommunalbestyrelse, og den har med sin 10 pCt.s Afgift af alle Lejere vakt Interesse som et eventuelt Grundlag. I Rejsningen af Axelborg i Kbh. havde J. væsentlig Del. Han er fra 1913 Medlem af Frederiksborg Kommunalbestyrelse og fra 1918 Medlem af Folketinget for Storkøbenhavn. — Gift 1902 Anna Madsen. P. E.

Litt.: H. Hertel: „Andelsbevægelsen i Danmark“ 1917; „Social-Demokraten“ 8/4 1918; „Foredrag for Rigsdagens Medlemmer 11/12 1919 af J. C. J.“; „Politiken“ 29/1 1920; „Folkets Avis“ 16/6 s. A.; Anton Maaloe i „Hulvudstadsbladet“ 14-16/8 s. A.; „Vore Herrer“ 29/10 1920; „The Nation“ 12/1 1921.

Jensen, Jens Kristian (f. 22/7 1876), Landbrugsskoleforstander. F. i Raabymagle, Møen. Forældre: Gaardejer Anders J. og Maren Katrine J. Var 1894—95 Elev paa Rødkilde Højskole og 1898—99 paa Tune Landboskole, før og mellem disse Skoleophold var han beskæftiget ved praktisk Landbrug. 1901 tog han Landbrugseksamen og 1902 udvidet Eksamen i Plantedyrkning, var 1902—04 Lærer ved Haslev Højskole og er siden 1/4 1904 Forstander for den nyoprettede Haslev Landbrugsskole, der under J.s Ledelse er udvidet betydelig. J. er en flittig Læser

af den landøkonomiske Faglitteratur og en dygtig Lærer, som med Iver og Grundighed spreder landbrugsfaglig Oplysning saavel blandt Skolens Elever som i videre Kredse. 1909—12 var han Medredaktør af „Vort Landbrug“, hvor han har skrevet en Mængde Artikler om forskelligartede landbrugsfaglige Emner. 1905 udgav han en lille „Plantesygdomslære“. J. er Medlem af Bestyrelsen for Haslev og Omegns Landboforening, Landhusholdningsselskabet, det stedlige Planteavlsudvalg m. m., og 1919 var han Medlem af Planteavlsudvalget i De samvirkende sjællandske Landboforeninger. — Gift 1907 Ane Marie Olesen. A. C.

Litt.: „Tune Elevers Aarskrift“ 1915, S. 18.

Jensen, Jens Kusk (f. $\frac{9}{2}$ 1866), nautisk Forfatter. F. i Vester Assels, Mors. Forældre: Gaardmand Søren Kusk J. og Ane Kirstine Sørensen. Gik 17 Aar gl. til Søs og sejlede 4 Aar i Fart paa Nord- og Østersøen, tog Styrmandseksamen 1886 og 1892 Eksamen i de frivillige Fag Engelsk, Søret og Handelsvidenskab, Geografi og Vejrlære. Var med Fregatten „Jylland“ i Vestindien 1886—87, sejlede

derefter 8 Aar fra Hamborg, mest i Fart paa Vestkysten af Amerika og Australien, og led derunder 3 Gange Skibbrud. Efter Hjemkomsten sejlede han et Aarstid med danske Skibe som Skibsfører eller Styrmand, var derefter $2\frac{1}{2}$ Aar i Holland for at føre Tilsyn med Bygningen af 6 danske 3m. Skonnerter og $\frac{1}{2}$ Aar i Helsingør for at føre Tilsyn med S/S „Jens Bang“. Har siden ført Dampskibe (under Verdenskrigen S/S „Margrete“, tilh. A/S Christiansholms Fabrikker). Han er Forfatter til en meget benyttet „Haandbog i praktisk Sømandsskab“ (1. Udg. 1901, 3. Udg. 1916) med 629 Tegninger, udførte af ham selv, samt „Navigationens Udvikling“, der især behandler Vikingernes Navigation (ikke trykt; Manuskriptet deponeret i det Kgl. Bibliotek). Har endvidere i „Sejl og Motor“ I (1912) skrevet „Oplevelser fra Søen“. — Gift 1) 1893 Kirsten Sørensen, d. 1915. 2) 1919 Elsine Marie Wiibroe. J. K.

Litt.: „Dansk Søfartstidende“ 1901 og 1917; Forfatterforeningens Festskrift 1919, S. 153.

Jensen, Johan Laurentz ($\frac{9}{3}$ 1800— $20\frac{3}{4}$ 1856), Blomstermaler. F. i Gentofte. Forældre: Skolelærer Frederik J. og Ane Margrethe Timm. Kom efter sin Konfirmation paa Kunstakademiet, hvor han 1815 avancerede til 2. Frihaandsklasse og 1817 vandt den lille og 1818 den store Sølvmedaille. I nogen Tid arbejdede han som Figurmaler under Eckersberg og som Blomstermaler under Fritsch, bestemte sig saa for det

sidste Fag og opholdt sig med Støtte af Fonden ad usus publicos i Paris og ved Porcelænsfabrikken i Sèvres 1822—23. Akademiet agerede ham 1824 og valgte ham til Medlem 1825 paa et Billede af Blomster og Frugter (Akademiet). Endvidere kan nævnes, at han 1825 blev Overmaler ved den kgl. Porcelænsfabrik. 1833—35 var i Sydfrankrig og Italien, 1845 i Paris og Holland og 1855 besøgte Udstillingen i Paris. Han udstillede paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1818—22, 1824—33, 1835—36, 1838—56. J.s Billeder er brogede Sammenstillinger i Datedens Smag af Blomster og Frugter. Ligesom for hans samtidige var Maalet ikke Skildring af Blomsternes Væsen, men det lille, farverige Dagligstestykke. I gode Arbejder kunde han indføje Farverne koncist i Forhold til hverandre, med frisk Sans for den enkeltes Pragt, dog uden rigtig Evne til at komponere dem sammen til en Helhed. Han var meget flittig og skal, navnlig i sine senere Aar, have udfoldet en Masseproduktion af Billeder, der siges at være haarde og glasagtige. 1855 malede han Guirlanderne paa 1. Etages Brystværn i det gamle Kgl. Teater. Billeder ejer den kgl. Malerisamling (ikke udstillede), Thorvaldsens Museum og Aalborg Museum. D. i Kbh. — Gift 1825 Signe Marie Vilhelmine Visby, d. 1885. S. S.

Litt.: V. Visby: „Familien Visby“ 1905, S. 4, 51 ff.; „Mindeblade om J. L. J.“ 1856; Arthur Hayden: „Royal Copenhagen Porcelain“ 1911.

Jensen, Jens Ludvig ($\frac{9}{1}$ 1836— $10\frac{9}{8}$ 1904), Agronom. F. i Vejlsøhus ved Odder. Forældre: Skovrider Jens J. og Karen Rasmussen. Tog 1855 Eksamen fra Lyngby Seminarium og virkede nogle Aar som Lærer, bl. a. i Odense, indtil han opgav denne Virksomhed 1872. Ved Systemet med Naturfagene vakte hans Interesse for Landbruget, og 1868 begyndte han at udgive „Ugeskrift for Landbostanden“, som forenedes med det af C. P. Jacobsen (s. d.) oprettede „Landmandsblade“, i hvis Redaktion J. indtraadte Okt. 1868. De to Skolelærere ledede Bladet med Energi og Dygtighed, saa det fik stor Udbredelse og havde ikke ringe Betydning i den landøkonomiske Brydningstid i 70'ernes Begyndelse. Sammen med C. P. Jacobsen oprettede J. 1872 „Markfrøkontoret“, indførte Square-head-Hveden og andre yderige Kulturformer her til Landet. Efterhaanden blev han optaget

af botaniske og plantepatologiske Sysler, saa han 1881 opgav det daglige Arbejde i Markfrøkontoret. Hans Interesse samlede sig navnlig om Bekæmpelse af Kartoffelskimmel og Sædarternes Brand. Hans lille Skrift „Kartoffelsygen kan overvindes“ (1882) vakte ved Fremkomsten megen Opsigt, blev oversat til flere Sprog og bragte Forfatteren international Anerkendelse. Større praktisk Betydning fik dog hans indgaaende Undersøgelser vedrørende Bekæmpelse af Sædarternes Brand; han udarbejdede den kendte „Varmvandsbehandling“, der fremdeles anvendes med Tilpasning efter de stedlige Forhold. Da Afsvampningen ved denne Metode er noget omstændelig, anviste J. den saakaldte „Ceresbejsning“. J., der 1880 fratraadte Redaktionen af „Landmandsblade“, var en dygtig Forretningsmand, hvilket han viste ved Udnyttelsen af sine Ideer og ved Startningen af en Annoncetidende, „Herregaardenes Adresseavis“, der blev et indbringende Foretagende. Af J.s litterære Arbejder kan foruden ovenstaaende nævnes: „Mittheilungen über die Resultate verschiedener in Dänemark und Deutschland angebauter Getreidearten“ (1877), „Moyens de combattre et de détruire le peronospora de la pomme de terre“ (1887), „Nye Undersøgelser og Forsøg over Kornsorternes Brand“, 1. og 2. Meddelelse (1888), „Die Geschichte des Sqahead Weizens“ (1890), „Rationel Forkultur i Sæddynge“ (1900), „Bejningsspørgsmaalet“ (1903). Af hans Afhandlinger kan nævnes „Forsøg med Varmvandsmetoden mod Brand i Vaarsæd“ („Tidsskrift for Landøkonomi“ 1894). D. i Kbh. — Gift 1864 Christiane Hansen, d. 1912.

A. C.

Litt.: „Ill. Tid.“ 18/8 1888; M. Galschlet: „Landbrug og Landmænd i Danmark“ 1888, S. 95; „Lærerne og Samfundet“ I 1913; Nekrolog i „Ugeskr. f. Landmænd“ 1904, S. 388.

Jensen, Johan Ludvig William Valdemar (f. 8/5 1859), Telefonoveringeniør, Matematiker. F. i Nakskov. Forældre: Boghandler, senere Fotograf og Bogholder Harald Frederik Julius J. og Adelaide Frederikke Mohr. Tog 1876 polyteknisk Adgangseksamen og studerede Matematik, Fysik og Elektroteknik. Blev 1881 Assistent ved International Bell Telephone Co's københavnske Afdeling, 1882 Ingeniørassistent og 1885 Ingeniør ved Kbh.s Telefonselskab, hvis tekniske Afdeling han har været Chef for siden 1890. Han er Medredaktør af „Acta mathematica“ og Censor ved polyteknisk Afgangseksamen. Uden at have beklædt nogen akademisk Stilling indtager han en fremragende Plads indenfor dansk Matematik. Han var tidlig kommet ind paa selvstændige matematiske Studier,

og da hans Evners Natur gjorde Kravet til Eksakthed særlig brændende, kunde de den gang her almindelige Fremstillinger af Analytens Grundlag ikke tilfredsstillende ham. Han førtes herved ind paa Studiet af den tyske Matematiker Weierstrass' den gang her lidet kendte, banebrydende Arbejder over Funktionslære, hvis Indhold og Aand han tilegnede sig til Fuldkommenhed, hvorunder Bekendtskabet med den svenske Matematiker Mittag-Leffler var af Betydning. Med sit Krav til Eksakthed og sin aldrig trættede Stræben efter at reducere Behandlingen til Benyttelse af de enkleste Midler har han frembragt en Række Afhandlinger, som dels giver koncise Fremstillinger af kendte funktionsteoretiske Emner, dels giver ny Resultater, f. Eks. en Konvergensbetingelse for Rækker indeholdende de tidligere kendte som Specialtilfælde. Adskillige af Afhandlingerne var Led i Undersøgelser kredsende om den Riemannske Zeta-funktion. De fleste fremkom først som Foredrag i Matematisk Forening (i Kbh.), hvis Formand han var 1892—1901. Herved og ved sin Virksomhed i Videnskaberens Selskab har han haft stor Betydning for Kendskabet til moderne Funktionsteori i Danmark. Ogsaa som Tekniker har J. ydet det fremragende — hans ny System for Centralapparater blev i sin Tid indført i Telefonselskabets Centralstation. Set fra Matematikkens Synspunkt maa det beklages, at hans tekniske Virksomhed i Forbindelse med svagelig Helbred har givet nogle af de matematiske Undersøgelser et brudstykkeagtigt Præg, som det uden Delingen af Kræfterne næppe vilde have haft. Til Trods herfor giver den samlede Produktion et meget betydningsfuldt Bidrag til den moderne Funktionsteori. — Gift 1888 Agnete Kirstine Edle From.

P. H.

Litt.: Selvbibliografi i „Inbjudning till filosofie doktorspromotion vid Lunds Univ. 250årsfest“, 1918; N. Nielsen: „Matematikken i Danm. 1801—1908“ 1910.

Jensen, Jens Mourits (0/7 1860—23/4 1898), Dialektolog. F. i Vittrup, Børglum Sogn. Forældre: Gaardejer Rasmus J. og Else Jensdatter. Tog Skolelærereksamen i Jelling 1887 og var 1888—97 Lærer i Stenum paa sin Hjemegn. 1892 blev han alvorlig brystsyg, men samtidig begyndte han, især naar han var ude af Stand til at under-vise, at arbejde med Vendelbomalet, først til Feilbergs Ordbog, senere selvstændig. Hans „Et Vendelbomaals Lyd- og Formlære“ (1897—1902) er foreløbig den fuldstændigste Fremstilling, vi har af et dansk Almueemaal, og udmærker sig ved sin nøjagtige Lydbetegnelse. Han har ogsaa udgivet et Stykke om Personnavne i hans

Hjemegn, en Samling Ordsprog og Talemaader m. m. Hans sproggeografiske Undersøgelser og hans „Træk af Hyrdelivet“ blev aldrig udarbejdet; til det sidste syslede hans Tanke med disse Ting. D. i Stenum. — Gift 1889 Jensine Larsen, d. 1914. M. K. Litt.: „Lærerne og Samfundet“ I 1913; Indledning til „Et Vendelbomaals Lyd- og Formlære“ 1897; „Vendsyssel Tid.“ 30/4 1898.

Jensen, Jens (20/8 1796—16/11 1875), Skolemand. F. i Sørslev ved Kalundborg. Forældre: Hjulmand Jens Nielsen og Margrethe Larsdatter. Dimitteredes 1817 fra Jonstrup Seminarium, var Privatlærer i nogle Aar, blev Student 1821, Cand. theol. 1826 og s. A. Andenlærer ved Jonstrup Seminarium, hvor han gjorde sig bemærket ved sin ualmindelige Flid og udprægede Ordenssans. 1838—69 var han

Seminariets Forstander og gav i den Tid Jonstrup Seminarium et særligt Præg — som Svendsen i Jelling og Møller i Ranum, men paa en anden Maade. Den grundtvigske Aand havde en udpræget Modstander i ham, og som Pædagog tilhørte han den gamle Skole. Han var som Skoleleder først og fremmest en Lovens og en Ordenens Mand; som Lærer var han omhyggelig og klar. Elevernes Vel laa ham alvorligt paa Sinde, og de unge „højagtede“ ham og holdt af ham trods den stive soldatermæssige Ordning, han til det sidste vilde bevare paa sit Seminarium. Han har bl. a. udgivet „Historiske Efterretninger om det blaa-gaard-jonstrupske Seminarium“ (1841 og 1859), „Forklaring over Balles Lærebog“ (1845), „Haandbog i Undervisnings- og Opdragelseslære“ (1846), „Forklaring over Luthers liden Katekismus“ (1856) og „Tidskrift for Almueskole- og Seminarievæsenet“ (1843—57). D. i Kbh. — Gift 1828 Francisca Lagerte Lucia Comestabili, adopt. Petersen, d. 1896. K. K.

Litt.: „Skolens Reform“ II 1850; „Nord. Folkeskole“ 1852—53; A. Petersen: „Den jonstrupske Stat“ 1884; E. Bøgh: „Erindringer fra mine unge Dage“ 1894; Anton Nielsen: „Seminarielev i Fyrtterne“ 1894; „Lærerne og Samfundet“ IV 1913; Bredstrup: „Fra Jonstrup“ 1918.

Jensen, Jess Adolph (f. 12/11 1849), Opvarmnings- og Ventilationsingeniør. F. paa Borrevang Ladegaard ved Nykøbing S. Forældre: Proprietær Peder Lønborg J. og Adolphsine Pommeritzine Scherfig. Blev Student 1868, begyndte Studiet ved Polyteknisk Lærestanstalt 1871 og bestod Eksamen i Ingeniørfagene 1877. Var derefter Pri-

vatassistent hos L. A. Colding, til han 1881 nedsatte sig som Ingeniør i Opvarmnings- og Ventilationsanlæg, samtidig med at han blev Kirke- og Undervisningsministeriets Konsulent i Sager vedrørende saadanne Anlæg. 1884 gik han ind som ledende Ingeniør i A/S Recks Opvarmnings Kompagni, Kbh., og var knyttet til dette Firma, til han 1892 oprettede sin egen Ingeniørforretning i hygiejniske Anlæg i Kbh. J. har lige siden sit Samarbejde med Colding, hvem han hjalp med videnskabelige Undersøgelser, vist stor Interesse for en teoretisk Behandling af tekniske Spørgsmaal, og han har angivet ikke saa faa nye Anordninger ved teknisk-hygiejniske Ingeniørarbejder, saaledes en ny Metode til Udtørring af Bygninger under Opførelse, anvendt ved det nye Marinehospital i Kbh. I mange Aar har han været Censor ved polyteknisk Eksamen i Opvarmning og Ventilation. — Ugift. M. C. H. Litt.: „Berl. Tid.“ 12/11 1919.

Jensen, Peter Johannes (f. 17/10 1888), Mejerikonsulent. F. i Boulund ved Løgumkloster. Forældre: Købmand Nis Peter J. og Louise Demandt. Lærte praktisk Landbrug og Mejeribrug forskellige Steder i Sønderjylland og i det øvrige Danmark, var Elev paa Ollerup Højskole og Ladelund Mejeriskole og virkede paa forskellige Mejerier, før han kom til Landbohøjskolen, hvorfra han 1912 tog Landbrugseksamen. Siden 1912 Konsulent i Aabenraa for Mejeriforeninger for Nordslesvig. Novb. 1914 blev han indkaldt til Militærtjeneste, men blev allerede Novb. 1915 beordret til Mejeribestyrer paa Luthshøft Mejeri i Angel, Juni 1916 forflyttet til Langballe, Angel, og Aug. 1918 til Raved ved Aabenraa. Maj 1919 overtog han igen Konsulentvirksomheden i fuldt Omfang og blev i Sommeren 1920 ansat som Statskonsulent i Mejeribrug for de sønderjyske Landsdele. J. har udarbejdet Mejeristatistik for 1912 og 1913 samt Adressebog over nordslesvigske Mejerier (1919). Fra 1916 er han Medarbejder ved „Nordslesvigsk Landbrugs- og Mejeritidende“ og fra 1919 Redaktør af Mejeriteksten der. — Gift 1913 Karen Marie Ravn. A. C.

Litt.: J. P. Harbo: „Stamt. over Slægten Ravn“ 1918, S. 182.

Jensen, Johannes Vilhelm (f. 20/1 1873), Forfatter. F. i Farsø, Himmerland. Forældre: Distriktsdyrlæge Hans J. og Marie J. Hans fædrene Slægt er jyske Bønder. Fra Bedstefaderens fantasifulde Fortællinger modtog Drengen dybe Indtryk (se „Himmerlandshistorier“ III). Efter Drengenaarenes primitivt friske og intense Tilgængelse

af Tingenes Verden (se „Kirken i Farsø“, Chicago 1903) fulgte Skoleaar i Viborg, hvor

Litteraturen gjorde sig mere gældende, navnlig Heine og Johs. Jørgensen, der „lukkede op for en ny Naturfølelse“. Han blev Student 1893 og tog to Aar efter 1. Del af medicinsk Eksamen, men opgav saa Studierne. Fra 1895—97 levede han af at skrive Knaldromaner til Louis de Moulins „Revue“ (under Navnet „Ivar Lykke“). 1896 begyndte hans egentlige Forfatterskab med „Danskere“, en Fortælling om en Provsstudent i Johs. Jørgensens Stil, der i Hovedstaden er syg af Længsler, Ensomhed og Selvoptrevling. Ny er lagtagelsesnes og Stilens medicinske Kynisme, hvormed Følsomheden søges afbalanceret. Romanen „Einar Elkær“ (1898), der delvis er skrevet under et Besøg i New York (hvad den ogsaa er mærket af), gennemspiller blot i forstærket Udsættelse de samme Motiver som „Danskere“. Vort Sind er splittet, hedder det, fordi vi føler med Rousseau, men tænker med Edison. Bogen er som et desperat Opgør med Tidens Sygdomme, hvorved Digteren søger at skrive sig selv fri af dem. Og i den historiske Roman „Kongens Fald“ (1900—01) fra Christian II.s Tid kan han med mere Ro fremstille det syge Sind, med Reflektionens Kredsløb og Tivlens Handelamhed, som typisk dansk. — Allerede for havde han dog fundet et positivt Udgangspunkt for sin Tilegnelse af Verden ved at gaa tilbage til sine Forudsætninger, sin Hjemstavns Natur og Mennesketyper. Han skildrede dem i „Himmerlandshistorier“ (1898) og indledede dermed „den jyske Bevægelse“ („Nye Himmerlandshistorier“ 1904, og 3. Samling 1910). — Et Ophold i Spanien (som Korrespondent under Kubakrigen) og i Paris (under Verdensudstillingen) gjorde ham endelig helt hans Race og Retning bevidst. Litterært foreligger Resultaterne i Rejsenovellerne „Intermezzo“ (1899) og i de bearbejdede Korrespondancer „Den gotiske Renaissance“ (1901). Det er en Undsigelse til Æstetikken, Stemmingsdyrkelsen, det bagvendte og upræsentiske. I Stedet peger han paa den Befrielse, der ligger i den uadvendte Erkendelse af Kendsgerningerne og i Teknikkens Forkyndelse af Menneskeandens Kraft. Det er de friske Sanser og de aabne Sind, der betinger Følelsen af Livets Rigdom og Sundhed, og som det gælder at vække op igen ved en gotisk Renaissance: en jysk Bevægelse over hele den angelsaksiske Races Verden. Dybest har J. forstaaet denne Race ud fra sin Hjemegns Bønder, men den er først blevet ham fuldt

bevidst som Villie og Handlekraft i Amerika og ved Modsætningsstryk i Spanien. Paa lange Rejser (Indien, Kina, Amerika 1902—04 og Østasien 1913) og gennem antropologiske Studier har han dernæst søgt at forstaa Racens typiske Udviklingsstrin. Den „nordiske Sygdom“ i Sjælen, Udlængslen, og selve Paradisdrømmen om en anden og bedre Verden, den Drøm, der forhindrer os i helt at gribe den Verden, der er, den finder han Kilden til i Racens dunkle Minder om det tabte Land, hvorfra den engang er vandret ud. (Nærmere udført i „Den ny Verden“ 1907, „Nordisk Aand“ 1911 og „Introduktion til vor Tidsalder“ 1915). — Prægede af hans talrige Rejser og af hans evolutionistiske Teorier om Racetyper er hans to amerikanske Romaner „Madame d'Orá“ og „Hjulet“ (1904—05) samt de geniale Skitser „Skovene“ (1904) og „Eksotiske Noveller“ I—III (1907—15) og de mere ujævne „Myter og Jagter“ (4 Samlinger i alt fra 1907). — 1908 begyndte han en stort anlagt udviklingshistorisk Roman („Den lange Rejse“) om den nordiske Race: „Bræen“ tegnede Urmennesket efter Istiden, „Skibet“ (1912) Vikingetidens lystige Udfarter, „Nornegæst“ (1919) forbandt de to ved at gaa fra Stenalder til Kristendommens Indførelse, mens „Det tabte Land“ (1920) skildrede Mennesket før Istiden. „Christopher Columbus“ (1921) danner Afslutning paa Rækken. — Endelig maa nævnes „Digte“ (1906), der har øvet Indflydelse paa flere af de yngste Lyrikere, og en Bog om Kipling (1912), der afbetaler en gammel Taknemmelighedsgæld. — J. er den betydeligste Repræsentant herhjemme for den Ændring af Smag og Livsfølelse, der fuldbyrdes omkring 1900, bort fra æstetisk Forfinelse og dekadent Træthed til en mere primitiv, sansefrisk Erkendelse af Tingene og Glæde ved at fungere kraftigt. Som Kunstner er han ikke altid sikker, hans Komposition er løs, og han har kun faa gennemførte Karaktertegninger. Men i Enkeltheder og i de korte Himmerlandshistorier eller Eksotiske Noveller naar han det overordentlige. Hans psykologiske Intuition og hans Indfølelssevne i Naturens og Tingenes „Sjæl“ er genial, og hans Stil er paa eengang mættet af Sag og af Stemning og overrasker ved Forestillingernes Nyhed, Kraft og Rigdom. — Gift 1904 Else Marie Ulrik. G. C.

Litt.: „Stamt. over den bornholmske Slægt Jespersen“ 1909; Selvbibliografi 1 „Himmerlandshistorier“ III 1910, „Kirken i Farsø“ 1903, „Aar-bog 1916“ 1917 og „Aarb. f. Bogvenner“ 1920; C. E. Jensen: „Vore Dages Digtere“ 1898; Har. Nielsen: „Moderne Litteratur“ 1904; Hj. Christensen: „Danske Digtere“ s. A.; G. Brandes: „Saml. Skr.“ XV 1905; Arne Møller i „Dak. Tidskr.“ s. A.; Rimestad: „Digtere i Forhør“ 1906; Axel Garde i „Ord och Bild“ 1906 og „Dansk Aand“ 1908; O. Gelsmar: „Nogle Digterprofiler“ 1906; Johs. Jørgensen: „Essays“ s. A., „Nationaltid.“ 18/10 1908 og „Ved den skønne Tempeldør“ 1918; S. Claussen i „Politiken“ 21/7 1907; J. Knudsen i „Tilskueren“ 1909; J. Blum i „Re-

vue scandinave" III 1912; Gelsted: „J. V. J." 1913; Nicolaisen: „J. V. J." 1914; Vilh. Andersen: „Goethe" II 1916, „Kritik" II 1914 og „Folk og Mennesker" 1919; Hjortø i „Berl. Tid." 17/11 1916; Munk i „Højskolebl." 1917 og i Skovrup: „Hovedtræk af nord. Digtning i Nylden" 1920; Leopold: „Tres Talenter" 1918; P. B. Grandjean: „Studenterne fra 1893" 1918; H. Kehler i „Politiken" 1-2/6 1921; H. Brix i „Dagens Nyh." 2/6 1921.

Jensen, Jørgen (22/11 1814—10/10 1893), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Værts-husholder Anders J. og Marie Lisbeth Jørgensen. Stod i Lære som Hørkræmmer, ned-satte sig 1841 i Kbh. og tog 1860 Grossererbor-gerskab. Sindigt og ud-holdende, ved utrætte-ligt Arbejde og jern-haard Energi arbejdede han sig i Vejret. Petro-leum og Jern havde han især kastet sig over, ligesom han var virk-

som for Import af amerikanske Jernvarer; det var væsentlig paa hans Initiativ, at Det danske Petroleumsaktieselskab dannedes 1888, og mod sit Livs Slutning var han sik-kert Nordens — og Nordtysklands — stør-ste Jernkøbmand. J. var den virkelige Stor-handelsmand, der skyede den hasarderede Spekulation, men forstod at gribe ind, ofte hensynsløst nok, naar Konjunkturerne var til hans Fordel. Han samlede sig stor For-mue, men gik helt op i sine Forretninger; Offentligheden kendte ham kun af Navn. D. i Kbh. — Gift 1842 Birthe Christine Ol-sen, d. 1877.

E. N.
Litt.: „Dsk. Byerhverv" 1904—11; Schovelln: „Det dsk. Petroleumsaktieselskab" 1914.

Jensen, Kristine Marie (f. 17/7 1858), Koge-bogsforfatterinde. F. i Randers. Forældre: Avlsbruger, Vognmand Christen J. og Pe-trine Sørensen. Begge Forældrene døde, da J. var lille, og hun opdrages hos Bestemoderen i Randers, kom efter Konfirmationen til Kbh., hvor hun gik paa Frk. Zahles Kursus. Hun ud-dannede sig derefter nogle Aar i Husvæsenet og var Husbestyrerinde forskellige Steder. Et

Aars Tid opholdt hun sig i England, men overtog 1890 Husførelsen for Skolebestyrer J. Melchior, hvilken Stilling hun endnu ind-tager. Hun har under Mærket: Frk. J. ud-givet en lang Række Koge-, Sylte- og Bage-bøger, af hvilke især mærkes hendes „Koge-bog", der udkom første Gang 1901 og 1919 forelaa i 22. Oplag og 105,000 Eksemplarer, endvidere „Husholdningsbog" (1904; 9. Op-lag 1918), „Syltebog" (1902; 19. Oplag 1919), „Hvad skal vi ha' til Middag?" (1903; 4. Op-lag 1912) osv. Flere af Bøgerne er oversat

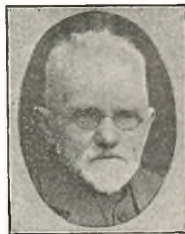

paa Svensk. Frk. J.s praktiske Dygtighed og Evne til at vejlede andre har fremdeles givet sig Udslag i journalistisk Virksomhed indenfor hendes Fag; hun har i nogle Aar været Medarbejder ved „Haven" og „Poli-tiken" og leverer fra 1901 ugentlige Bidrag til „Hjemmet". — Ugift. P. E.

Litt.: „Politiken" 19/2 1916.

Jensen, Karl Georg (f. 22/11 1851), Arkitek-turmaler. F. i Holstebro. Forældre: Køb-mand Søren Harpoth J. og Christine Møller.

Kom i Klejnsmedelære i Kbh., blev Svend, lærte at tegne af C. V. Niel-sen og kom 1873 paa Akademiet, hvor Ver-mehren ved sit Krav om gennemført Nøjag-tighed fik Betydning for ham; 1879 ophørte hans Akademiesøg, han ar-bejdede en Tid hos Foss og bistod i en Aarrække

Frølich. I mange Aar var han bundet til Kbh. som Tegner til Ugeblade og Bøger; hans Nøjagtighed blev højt skattet i viden-skabelige Kredse; af hans Arbejder skal nævnes Tegningerne af Konge-Sigillerne i Thisets Bog. J. har stundom ogsaa i de Aar faaet Tid til at syssle med Penslen, fra 1879 udstillede han paa Foraarsudstillingen nogle Landskaber, men snart fandt han sit spe-cielle Felt i Arkitekturbilleder, mest In-terierer, især fra Rosenborg og Frederiks-borg og fra Mariekirken og Klostret i Hel-singør. Fra 1892 har han hørt til de frie Udstillere. J. har undertiden med beundringsværdig Dygtighed kopieret Portræ-ter. — Som Kunstner staar han i første Række herhjemme, og han er utvivlsomt den mest fremragende Arkitekturmaler, Landet har fostret; med den fineste Følelse for Farvernes Valører forbinder han dyb Respekt for sine Modeller og stor arkitek-tonisk Sans. Hans smaa, overordentlig gen-nemførte Malerier ejer vel ikke en Heinr. Hansens eller J. T. Hansens Bravour, men en langt ægttere og mere dybtfølt Kunst. Hans Kunnen er i Hovedsagen opbygget paa æl-dre hjemlig Kunst; de faa Udenlandsrejser (Paris og Lybæk 1889, Rom 1894) har kun betydet lidet for ham. Af hans Arbejder — han har ialt næppe malet 200 Malerier — hænger to („Landskab fra Næstvedegnen" (1884) og „Audienssalen paa Rosenborg" (1889)) paa Kunstmuseet; paa Raadhuset hænger dels et Par Billeder fra Sønder sø Vandværk i et Borgmesterværelse, dels et Billede af „Raadhusudstillingens store Sal". — Ugift. O. A.

Litt.: „Fort. over K. J.s Malerier, Akvareller og Raderinger 1873—1916" 1916; „Nationaltid." 26/10 s. A.; „Politiken" 27/10 s. A. og 22/11 1921.

Jensen, Kristjan (f. 28/3 1868), Forfatter. F. i Merring ved Horsens. Forældre: Hus-mand Rasmus Jensen og Ane Christensen.

Kom 14 Aar gammel ud at tjene hos Bønder, var Møller i nogle Aar, kom paa Højskole 1891, opholdt sig senere paa Askov i to Vintre og to Somre, fik Aarskursus i Gymnastik og lod sig uddanne som Sløjdlærer. 1896 blev han Højskolelærer i Elbæk og 1906 Bestyrer af Børne- og Ungdomsskolen der. Har været meget benyttet som Foredragsholder og som

Leder af Skytteforeningernes Maanedskursus i Gymnastik. — Han er dog mest kendt som folkelig Forfatter. Hans første Bog „Kaar“ udkom 1911, siden fulgte „Livets Gang“, „Hejles Datter“, „Mellem Jul og Slet“, „Jenle Folk“, „Riget“, „Fire Uger“, „Den Fremmede“ og 1921 „Løft dit Hoved“. I sine Bøger skildrer J. den lavest staaende Landalmues Liv og begrunder psykologisk dens Tilbøjeligheder og tunge Skæbne; med særlig Forkærlighed skildrer han gamle Folk og Børn. Fortællingen „Riget“ vakte især Opmærksomhed om hans Navn i litterære Kredse; men højest naar han i sine Smaafortællinger. „Faste og stærke“ beretter de om Menneskers brogede Skæbne, og bag Beretningens barske, ja, strenge Linier ligger et varmt Hjerte aabent. Dygtigere og menneskeligere Bondelivsskildrer ejer Danmark ikke. Han agiterer ikke, tegner blot Livet, som det er og leves, og lader det selv tale. — Gift 1907 Dagmar Lohmann. K. K.

Litt.: J. Elbæk 1 „Horsens Folkebl.“ 27/3 1918; „Aarhus Stiftstid.“ 30/3 1918.

Jensen, Lauritz (f. 22/8 1859), Dyrebilledhugger. F. i Viborg. Forældre: Murer Anders J. og Dorothea Marie Mortensen. Besøgte Teknisk Skole, var Elev hos Vilh. Bissen og gennemgik Kunstakademiet Okt. 1877 til sin Afgang Jan. 1885. J. har modtaget store Rejestipendier fra Akademiet 1888—89, Anckers Legat 1900 og Treschows 1919, Neuhausens Konkurspræmie 1901 for „Fysisk Kraft“ og Aarsmedaillen 1. Gang 1898 for „Anskudt Kronhjørnt“ og 2. Gang 1905 for „To Utilfredse“ (købt af Friends Legat, nu opstillet ved Husarkasernen i Kbh.), hvorved han blev Medlem af Akademiets Plenarforsamling. 1909—17 var han Medlem af Akademiraadet, og 1920 valgte han atter dertil. Endvidere arbejdede han 1894—96 i Chicago paa Iowa Soldiers' and Sailors' Monument sammen med Rohl-Smith, efter hvis Død han fuldførte Rytterstatuen af General Sherman 1901—02 i Washington, og han har

jævnlig udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling siden 1880, i Chicago 1895, i Paris 1900 (Sølvmedaille for en Gruppe Jagthunde), flere Gange i München og London, endelig sine mange Dyrestatuetter i Dansk Kunsthandel Okt. 1918. J. har, foruden enkelte Portrætbuster, udført Dyreskulpturer dels i naturlig Størrelse, mest Grupper — vakte saaledes Opmærksomhed med den kolossale Gruppe „En Kelter til Hest kæmpende med en Urokse“ ved den nordiske Udstilling 1888 —, dels som Statuetter (baade Gentagelser af de store Arbejder og selvstændige). De sidste er meget udbredte i Reproduktioner i Bronze, Porcelæn og Terrakotta. Han er stærkt paavirket af de franske Dyreskulptører og stræber efter ved naturalistisk Modellering af Dyrenes Former og ved at gribe den livfulde Bevægelse at give en naturtro Karakteristik af Dyrenes Væsen. Arbejder ejer Kunstmuseet, Randers Museum („To Kristne paa Arenaen“) og Frederiksborg Slot (Rytterstatuetter af Christian IX og Frederik VIII). Den skjoldbærende Løve paa Odense Raadhus skyldes ham. — Gift 1894 Emilie Mathilde Dagmar Johansen. S. S.

Litt.: „Nationaltid.“ 7/10 1918.

Jensen, Isak Louis Napoleon (16/8 1858—21/6 1908), Landskabsmaler. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Fritz Peter Edvard J. og Julie Bloch. Dimitteredes efter 1 Aars Malerlære af Chr. V. Nielsen til Kunstakademiet, som han gennemgik Jan. 1876—Jan. Kvarter 1882, og som 1894 tildelte ham den Sødring'ske Opmuntringspræmie for „Poppeltræer ved et Aaløb. Motiv fra Apperup“. Han debuterede paa Decembruudstillingen 1879, udstillede paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1881—1909 og Raadhusudstillingen 1901, og han har rejst i Tyskland, Schweiz, Holland, Frankrig, Italien, Finland og Rusland. J. var udelukkende Landskabsmaler, søgte fortrinvis sine Motiver ved Aær, Søer og Enge og i gamle Byer, baade i Tyskland og i vore Provinsbyer. Han har ogsaa raderet. Billeder af ham ejer Kunstmuseet og Museerne i Aalborg og Randers. D. i Kbh. — Gift 1890 Marie (Rita) Brorson. S. S.

Litt.: „Stamt. over Slægten Haslund“ 1902; „Ill. Tid.“ 21/6 1908.

Jensen, Louis (f. 14/8 1882), Violoncellist. F. i Kbh. Forældre: Urmager Thorvald J. og Emilie Cathrine Ørum. Fik Uddannelse paa Celloen hos Ernst Høeberg (s. d.), og da han ukendt udenfor den snævre Kreds 1906 meldte sig til Konkurrence i det kgl. Kapel, gik han straks af med Sejren. Hans prægtige varme og ædle Cellotone og ele-

gante, haarfine Teknik bragte ham snart frem i allerførste Række, men Livet i vort

Eliteorkester stod kun daarlig til hans hyppige Koncertrejser og ikke helt disciplinerede Musiknaturel, han kom aldrig til at føle sig rigtig hjemme i Kapellet, og hans Virksomhed der blev kun kort. 1912 forlod han det, og efter en kortere Tilknytning til et Kaféorkester sagde

han for steds Orkesterlivet Farvel for udelukkende at hellige sig en fri koncerterende Virksomhed, der har ført ham baade til Tyskland og England. Ved Oprettelsen af Peder Møller Trioen blev han sammen med Fru Agnes Adler (s. d.) Medlem af dette Ensemble, der har vundet et anset Navn overalt i Skandinavien. J., der uden Modsigelse er en af Landets fineste Instrumentister, tilbringer Størstedelen af sin Tid paa Koncertrejser, oftest som Kammermusikspiller, men hans intelligente Musikopfattelse lader ham iøvrig mestre de forskelligste Stilarter. — Gift 1919 Kamma Larsen. G. S.

Litt.: G. Skjerne 1 „Ill. Tid.“ 28/4 1914; „Nationaltid.“ 16/4 1918.

Jensen, Mads Marius Rasmus (9/8 1858—15/9 1916), Filantrop, Børnehjemsforstander. F. i Kbh. Forældre: Gas- og Vandmester Peter J. og Dorothea Marie Rasmussen. Tog Præliminæreksamen og blev

Cand. pharm. 1880, havde megen zoologisk Interesse og blev en dygtig Konservator, især af Fugle. 1880—82 var han Assistent ved Zoologisk Have og var siden Indehaver af en teknisk-kemisk Fabrik. 1887

blev han Korrektor ved „Social-Demokraten“, avancerede til Journalist og var 1901—08 Redaktionssekretær. A. C. Meyer havde begyndt et Arbejde for at skaffe fattige Børn Landophold i Ferien, dette overtog J. og grundede 1899 Børnenes Kontor, som han ledede til 1908. 1904 var han Medstifter af Børnehjælpsdagen, sad i Forretningsudvalget til 1908 og var derefter Hovedkasserer. Endelig blev han 1908 Forstander for Nærum Børnehjem og var det til sin Død. Han var en lys, munter og hjertelig Natur, der havde udmærkede Evner til at vinde Børn. Fra en naturhistorisk Rejse til Malakka og Sumatra 1901 havde han hjembragt store Samlinger og havde et særligt Greb paa at aabne Børnenes Øjne for Naturen. I sine sidste Aar var han svagelig. D. i Kbh. — Gift 1883 Anna Maria Frederikke Østerberg. P. E.

Litt.: „Journalisten“ 1/8 1908; Nekrologer i „Social-Demokraten“ 17/9 1916, „Politiken“ s. D., „Berl. Tid.“ s. D., „Børnesagens Tid.“ 16/10 s. A. (af Jensen-Knudstrup) og „Folkets Avls“ 16/9 s. D. (bl. a. af Georg Nielsen).

Jensen, Mathilde (f. 22/3 1863), Viceskoleinspektør. F. i Fredericia. Forældre: Overdyrlæge Jens Christian J. og Mine Poulina Dorothea Ladegaard. Tog

1894 Lærerindeeksamen, uddannede sig videre i fremmede Sprog og var i nogle Aar Lærerinde ved en Privatskole i Helsingør. 1898—1911 var hun Lærerinde paa Jagtvejens Skole i Kbh. og 1911—17 Viceinspektrice ved Kapelvejens Skole. 1917 blev hun —

som den første Kvinde — Viceskoleinspektør i Kbh. Her fører hun især Tilsyn med Skolerne i den indre By og det vestlige Nørrebro, men har tillige for hele Byen det særlige Tilsyn med Undervisningen i Haandarbejde. Frk. J., der har vist sig som en dygtig Lærerinde, har et sundt, praktisk Syn paa det Skolevæsen, hun er med til at styre. Administrationshensyn faar hende ikke til at glemme det bærende i alt Skolevæsen: Lærerens daglige Arbejde. Hun ser paa Skolen med Pædagogens Øjne og er derfor Lærerstandens en god Repræsentant i Direktionen. Hun egner sig fortræffelig til at være tilsynsførende og virker paa sine talrige Skolebesøg som en Opmuntring og Spore for baade Lærer og Elever. Dertil kommer, at hun er i Besiddelse af en mere end almindelig Retfærdighedssans. For Kvindesagen har hun øvet en meget paaskønnet Virksomhed, hun har været ledende i Agitationen for Feriekolonier og har endelig uddrettet et godt Arbejde i forskellige humane Institutioner paa det fattigste Nørrebro. — Ugift. K. K.

Litt.: „Lærerne og Samfundet“ III 1913; „Kvinden og Samfundet“ 1917; „Nationaltid.“ 9/8 s. A.

Jensen, Niels Peder (26/10 1830—17/5 1918), Officer, Historiker. F. i Kbh. Forældre: Farver Johannes Otto J. og Johanne Marie Walsøe. Var ved Krigs-

udbruddet 1848 ansat paa et Skibsklareringskontor i Helsingør, meldte sig straks som Frivillig ved Hæren, deltog i Kampen ved Bov, Slaget ved Slesvig og Træfningen ved Oversø, blev Sekondløjtnant i Infanteriets Krigsreserve 1849, deltog i Kampen ved Adsbøl og Slaget ved Fredericia. Saaredes 24/7 1850 ved Helligbæk og blev s. A. forsat til Linien, Premierløjtnant 1861,

tjenstgørende ved Generalstaben 1860—63, deltog som Kompagnikommandør i Krigen 1864 (Forsvaret af Danevirke og Dybbøl); Kaptajn 1867. Var ansat i Generalstabens taktiske Afdeling 1870—76, Souschef ved 1. Generalkommando 1876—79, blev Oberst-løjtnant 1880, Oberst 1890 og tog sin Af-sked 1895. — Da Krigsministeriet 1860 forberedte en historisk Fremstilling af Krigen 1848—50, var J. blandt de Officerer, der skulde ordne Krigsarkiverne og fik derved Interesse for krigshistoriske og andre militær-litterære Studier. 1860 og 1862 skrev han Prisopgaverne: „En Felttjeneste for Underafdelingsførerne af Infanteriet“ og „Eksempelsamling af Krigshistorien til Brug for Forelæsninger i Taktik“. 1871 havde Krigsministeriet bestemt, at der skulde holdes Konkurrenceforedrag over Emner fra den fransk-tyske Krig 1870—71, J. vandt 1. Præmie ved sit Foredrag „Sedan“, der udgaves 1873. En stor Del af hans Skrifter staar iøvrigt i nær Forbindelse med hans Virksomhed som Foredragsholder, saaledes „Infanteritaktikens Udvikling fra Frederik II til Nutiden“ (1882), „Napoleons Felttog 1814“ (1891), „Napoleons Felttog 1812 (1893), 1815 (1906), 1813“ (1908), „General-feltm. H. v. Moltke“ (1892) o. s. v. Bl. andre historiske Værker kan nævnes „Den fransk-tyske Krig“ (1895), „Den første slesvigske Krig“ (1898), „Den skaanske Krig“ (1900), „Den anden slesvigske Krig“ (1900), „Napoleon I“ (1904), „Oberst Frederik Læssøe“ (1912), „Kampen om Sønderjylland“ (I—IV, 1913—16). 1915—17 udkom „Livserindringer 1830—1915“, og 1874 udgav J. sammen med Kaptajn Dalberg „Militær Lommebog“. Om Forsvårssagen skrev han en Mængde Artikler og flere Pjecer som „Den ny Hærlø og vort Forsvar“ (1894), „Fædrelandet i Fare“ (1907), „Kan vi forsvare vort Land“ (1908). J. var en fortræffelig Feltsoldat, en stærk og uafhængig Personlighed med en uhyre Arbejdsevne og Energi, fyldt af en ukuelig Livskraft og helt op i den høje Alder i Besiddelse af en enestaaende Hukommelse og en sjælden ungdommelig Livfuldhed. Hans varme Fædrelandskærlighed, hans myndige, selvbevidste og farverige Taleform og hans hurtige, livlige Aand gjorde ham til en fortræffelig Agitator for de Ideer, han kæmpede for og som for ham betød Fædrelandets Vel. — Ogsaa i det kommunale og politiske Liv tog han Del fra konservativt Stade; var 1868—70 Byraads-medlem i Viborg, Folketingsmand 1874—84 (Randers) og 1909—10 (Kbh. 3.). D. i Kbh. — Gift 1865 Laurine Olsen.

K. C. R.

Litt.: Erindringer i ovenn. Værk, „Ill. Tid.“ 20/6 1907 og „Nationaltid.“ 20/12 1915; Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; „Ill. Tid.“ 20/10 1910 og 7/11 1915; P. U. Michelsen: „21. Bats Hist.“ 1918; Nekrologer i „Nationaltid.“ 18/5 1918, „Vort Land“ s. D., „Politiken“ 19/5 s. A. og „Ill. Tid.“ 20/6 s. A.

Jensen, Niels Peter (f. 20/1 1867), Statistiker, Politiker. F. i Lysgaard ved Viborg. Forældre: Husmand Jens Frandsen og Ane Nielsdatter. Var Vognterdreng og Daglejer, tog Skolelærereksamen 1885 og var Lærer, rejste 1889 til Kbh. og blev Student 1891, Cand. mag. i Statsvidenskab 1895. 1896 blev han Assistent i Statens statistiske Bureau, 1902 Fuldmægtig sst., 1907 Amtsforsvarer i Kolding, 1912 i Skanderborg, 1919 i Aalborg. 1901 studerede han Smaalandsbrug i Polen, England o. fl. St. Hans statistiske Forfatterskab omfatter bl. a. en Afhandling i „National-økonomisk Forenings Festskrift“ (1897) om Jord til Landarbejdere, det flittige og lærerige Værk „Dansk Landbrug ved Overgangen til det 20. Aarh.“ (1902) og Pjecen „Skattereformen“ (1903). J. stillede sig som Venstres Kandidat til Folketinget i Silkeborg 1903, valgtes 1906—10 i Hornslet, 1910—13 og fra 1918 i Kjellerup. Han har i Tinget især beskæftiget sig med agrariske og økonomiske Spørgsmaal, var 1907—08 og 1910—13 Medlem af Finansudvalget, i den sidste Periode dets Sekretær og Ordfører for Udenrigs-, Indenrigs- og Handelsministeriets Budgetter; 1921—22 Venstres Ordfører for Toldloven; han fulgte J. C. Christensen i Forsvårssagen 1909. J. er tydelig præget af sin Oprindelse, hans Uddannelse ved Landbrug giver praktisk Baggrund for hans statistiske og politiske Arbejde, han har megen og smidig Evne til at tumle med Tal, og hans Arbejdskraft kan sætte sig bemærkelsesværdige Resultater, ligesom hans sejre Selvfølelse kan støde bort. — Gift 1895 Marie Kirstine Nielsen.

P. E.

Litt.: „Studenterne fra 1891“ 1916; J. Warning, I „Nationaløk. Tidsskr.“ 1903; „Social-Demokraten“ 10/5 og 18/6 1903; „Tilskueren“ 1903, S. 509; „Silkeborg Avis“ 5/5, 9/5 og 11/5 1903; „Randers Venstrebl.“ 19/5 1906; „Tiden“ 9/5 1913; Jensen-Knudstrup I „Viborg Stifts Folkebl.“ 19/4 1918.

Jensen, Niels Peter Theodor (f. 28/12 1877), Haveøkonom. F. i Brande. Forældre: Maler Anders Peter J. og Ane Margrethe Petersen. Kom 3 Aar gl. i Huset hos Plantør N. Chr. Sørensen, Vonge, der efter Opfordring af E. Dalgas anlagde en Planteskole og iøvrig udførte et stort Arbejde for Plantningssagen paa Egnen. Efter Konfirmationen var han i Gartnerlære, men maatte ved Plejefaderens Død hjem for at bistaa i Planteskolen; var en Vinter paa Beder Havebrugsskole og fik

yderligere Uddannelse paa en af Hedeselskabets Planteskoler. 1903 overtog han Vonge Planteskole; i Begyndelsen lagdes Vægten særlig paa Tiltrækning af Læ-, Hegn- og Skovplanter, nu er Hovedkulturen Frugttræer og Roser. J. har udfoldet en ikke ringe litterær Virksomhed paa det havebrugseconomiske Omraade. Efter at han i flere Aar havde været Medarbejder ved „Husmandsbladet“, udgav han 1905 et lille Skrift om kvælstofsamlende Planter, 1906 „Rationel Pilekultur“, som vakte en Del Opmærksomhed, 1908 „Rationelt Havebrug“, der er udkommet i 5 Oplag, og 1916 „Kolonihaven“, som foreligger i 4 Oplag. 1908—13 var han Udgiver og Redaktør af „Vor Planteavl“, der afløstes af „Vort Havebrug“, som J. udgav og redigerede til Udgangen af 1919. Siden 1920 er han Medredaktør af „Haven“ og Sekretær i det jyske Haveselskab, og han er Redaktør af „Lommebog for det mindre Landbrug“ m. m. En Aarrække medvirkede J. ved Havebrugskursus i Jylland. — Gift 1903 Mathilde Mikkelsen. A. C.

Litt.: „Aftenposten“ 11/10 1909.

Jensen, Olga Vilhelmine Meisner- (f. 12/2 1877), Malerinde. Forældre: Tømrermester Hans J. og Clara Meisner. Dimitteredes af

Emilie Mundt og Marie Luplau til Kunstakademiet, hvor hun gik Sept. 1898—Febr. 1903, og malede en Vinter under Frits Syberg. 1917 tildelte Akademiet hende Aarsmedaillen for „En Buket Blomster“. J. har studeret en Vinter i Paris, var i Italien 1920 paa et Akademi-

stipendium og har udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1908—09, 1911, 1913—20, i Kunstforeningen 1916 og paa Kvindelige Kunstneres Udstilling 1920. Fremtrædende i hendes Produktion er Studier af smaa Børn og navnlig Blomstermalerier. Et typisk Udtryk for hendes Egenskaber og Stræben har man i det store Billede „Vindue med Campanula og Pelargonier“; energisk gennemarbejdet, kraftigt farvede Blomster i bredt, gult Sollys. — Ugift. S. S.

Litt.: „Politiken“ 18/3 1921.

Jensen, Otto Nicolai (8/1 1840—24/4 1915), Skolemand. F. i Jonstrup. Forældre: Seminarieforstander Jens J. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1857, Cand. theol. 1864, var derefter Kommunalærer i Kbh. 1864—74, hvorefter han 1874—1914 var Forstander for det kgl. Opfostringshus. Han øvede en betydelig pædagogisk Virksomhed, bl. a. i „Pædagogisk Selskab“ og i „Foreningen til vildfarne Børns Redning“, og deltog i Skrift og Tale i Arbejdet for Børnesagen. Han besad betydelige administrative Evner og var i

en Aarrække den Ferslew'ske Presses Revisor. Men først og fremmest var han Skoleleder og udsendte fra Opfostringshuset en Mængde dygtige unge Mennesker, som var meget søgte af vore betydeligste Handelschefer, f. Eks. af Tietgen, fordi de udmærkede sig ved solide Skolekundskaaber, ved Orden, Punktighed og nøjsomme Vaner. De tidligere *

Elever har i taknemmelig Erindring om deres gamle Skole dannet en Forening, hvor de stadig samles og knyttes til hinanden ved Minder om det lyse, friske Skoleliv under J.s faste og kærlige Ledelse. J. var i en Række Aar Formand for Herlovianersamfundet og sammen med S. Hennings Udgiver af „Meddelelser om Herlovianere, der ikke er dimitteret fra Herlufsholm“ (1903—06). D. i Kbh. — Gift 1868 Margrethe de Fontenay Dahlerup, d. 1911. K. K.

Litt.: „Stamt. over Familien Dahlerup“ 1882; Leth og Vad: „Meddelelser om Dimitterede fra Herlufsholm“ 1875—87; A. T. Høj: „Det kgl. Opfostringshus gennem 150 Aar“ 1903; Opfostringshusets Aarsberetning 1915; Opfostringshusforeningens Medlemsblad 1920; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 24/4 1915 og „Politiken“ 25/4 s. A.

Jensen, Peder (10/1 1846—23/6 1913), Dyr-læge. F. i Trunderup ved Kværndrup. Forældre: Gaardejer, Landstingsmand Jens J. og Ane Hansdatter. Beskæftigede sig en Tid lang med Landvæsen paa Faderens Gaard, som han overtog 1893. Tog Dyrslægeeksamen 1876 og nedsatte sig som Dyrslæge i Kværndrup, hvor han virkede til sin Død og skabte sig en stor Praksis. Han interesserede sig le-

vede for sit Kald og har ydet værdifulde Bidrag til Sygdomslæren (Tarmparese hos Kvæget i „Maanedsskrift for Dyrslæger“) og skrevet en prisbelønnet Afhandling om Fodselshjælp hos Svinet (sst.). J. havde endvidere udpræget Interesse for Historie og har i „Svendborg Amt. Aarskrift for Svendborg Amts historiske Samfund“ (1908—13) og i „Aar bog for dansk Kulturhistorie“ (1896) skrevet flere værdifulde originale Artikler (bl. a. om „Stevner og Folde“ 1908, „Blade af Hovbøndernes Historie“ 1911 etc.). Mest udrettede han som Samler af Folkeminder. Paa dette Omraade har han gjort sig meget fortjent ved i en lang Aarrække at indsamle Optegnelser vedrørende sin Egnns historiske Topografi m. m. og bl. a. ogsaa sydfynske Dialektord, som han „le-e ha' snubbet u å Mun'i å Folk“. Sin

store og ypperlige Samling overdrog han til Dansk Folkemindesamling. Han var en dygtig Praktiker, der i høj Grad besad sine Klienters Tillid. I over 20 Aar var han Dyrskuedommer, 1885—97 sad han i Sogneraadet, heraf tre Aar som dets Formand; i ti Aar var han Formand for en Foredragsforening, og 1894 dannede han en Husflidsforening. D. i Kværndrup. — Gift 1877 Inger Marie Pedersen, d. 1883. L. Ba.

Litt.: Nekrologer i „Svendborg Amt. Aarskrift for Svendborg Amts historiske Samfund“ 1913 (af Poul Bjerge) og „Maanedsskr. f. Dyr-læger“ XXV 1913—14.

Jensen, Niels Peter (^{23/7} 1802—^{19/10} 1846). Komponist, Flautist. F. i Kbh. Forældre: Smedefrimester Nicolaj J. og Ane Sophie

Nielsdatter. Tidlig berøvet Synet henvistes han af sine udprægede Musikanlæg naturligt til denne Kunst, hvori han bl. a. uddannedes af Kapelmusikerne Ph. Seydler og P. C. Bruun, der udviklede ham til en fortrinlig Flautist, samt af Kuhlau (Teori) og A. W. Hartmann (Or-

gel). Paa Blindesagens daværende allerførste Stadium laa hans Anbringelse i et egentligt Embede udenfor Almenhedens Forestillingskreds, og der maatte derfor overvindes adskillig Modstand, inden han 1828 udnævntes til Organist ved St. Petri Kirke i Kbh. Samtidig optraadte han med stort Held paa sit Hovedinstrument, f. Eks. i Kuhlau's Fløjtekompositioner, og tillige varetog han en omfattende Undervisningsvirksomhed, under hvilken bl. a. J. P. E. Hartmann var hans Elev (i Instrumentation). Øget Anseelse vandt han under Udfoldelsen af et ikke ringe Kompositionstalent. Allerede i sit 15. Aar havde han komponeret en Trio for Fløjte, Klarinet og Cello. 18 Aar gl. fik han paa det Kgl. Teater opført en Kantate til Fordel for Blindeinstituttet. Foruden en Del Klaversager skrev han navnlig for Fløjte adskillige Sonater, Duetter, Fantasier, Transskriptioner, Variationer, Etuder m. m. Oehlenschläger anvendte ham meget. For ham skrev han Ouverture, et Mellemspil og Sange til „Væringerne i Miklagard“ (1827) samt Musikken til en Del Kantater som Formælingskantaten (1828), Polyteknisk Læreanstalts Indvielse (1829), Biskop Münters Død (1830), Universitetsbygningens Indvielse (1836) og Reformationsjubelfesten (s. A.). Musikken til G. Siesbyes Syngestykke „Robinson“ opførtes 1834 paa det Kgl. Teater. En fordringsløs, borgerlig Jævnhed præger hans Musikopfattelse, der nøje faldt sammen med Tidens Smag. D. i Kbh. — Gift 1838 Louise Ingeborg Nielsen, d. 1866.

G. S.

Litt.: „Journal f. Blinde“ 1811—17; V. C. Ravn: „Konserter og mus. Selskaber i ældre Tid“ 1886; Angul Hammerich: „J. P. E. Hartmann“ 1916.

Jensen, Peter Gregers Christian (^{25/4} 1842—^{19/8} 1911), Sagfører, Politiker. F. i Nysted. Forældre: Købmand Wilhelm Edinger

Balle J. og Hansigne (Signe) Elsmine Abelone Lund. Blev Student 1858, Cand. juris 1866, dyrkede en kort Tid teoretisk Jura, men blev 1869 Underretsprokurator i Nykøbing F. og 1872 Overretssagfører sst. Han oparbejdede en betydelig Forretning og vandt alm. Anseelse,

var 1876—84 Byrådsmedlem. 1884 blev han Direktør i Østifternes Kreditforening i Kbh., 1887 Formand i Direktionen, men afgik s. A. efter en Strid med Repræsentantskabet. Han nedsatte sig nu som Sagfører i Kbh. og blev 1888 Højesteretsagfører, vandt et meget betydeligt Klientel og fik en Mængde økonomiske og administrative Tillidshverv. Ikke blot var han den fødte Advokat med en enestaaende Evne til at finde en Sags Kærnepunkt og en bestikgende Veltalende i Skranken; han var ogsaa en fremragende Sagfører og sjælden indsigtfuld Raadgiver især i økonomiske Spørgsmaal. Indenfor sin Stand spillede han en betydelig Rolle. I Politik kom han først ind 1891 som Landstingsmand for 2. Kreds og genvalgte siden til sin Død. Han blev 1895 Medlem af Finansudvalget indtil 1910 og var fra 1900 som Regel dets Ordfører. Han tilhørte det Estrup'ske Højre og var en af dets solideste Kræfter, skønt hans Stejlhed og kategoriske Bestemthed kunde støde Partifællerne fra ham, og skønt han ikke egentlig var Taktiker. Han bestred en lang Række vigtige Ordførerskaber, saaledes i Toldloven, Lov om Rettens Pleje og Skattelovene 1900—02. I sidstnævnte Egenskab var han 1901 Ophavsmand til Højres opsigtvækkende Tilbud om Hartkornskattens Ophævelse, en Tanke, der, gennemført 1903, skaffede ham større Tak hos Venstre end hos Højre. Af vigtige Kommissioner angaaende Næringslov (1890), Told (1895) og Straffelov (1905) var J. Medlem. 1900—02 var han Formand for Højres Repræsentantskab. D. i Kbh. — Gift 1) 1872 Charlotte Vilhelmine Elisabeth Pontoppidan, d. 1878. 2) 1881 Anna Cathrine Eggertsen. P. E.

Litt.: Slægt i Falk-Jensen: „Stamt. over W. E. B. J. og Hustrus Efterk.“ 1911; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ^{27/8} 1911 (af Goos), „Berl. Tid.“ ^{19/8} s. A. og „Politiken“ ^{20/8} s. A. (af C. C. Clausen og V. Koppel).

Jensen, Rasmus Johannes (f. ^{21/1} 1885), Elektroingeniør. F. i Gudme Sogn, Fyn. Forældre: Mejeribestyrer Søren J. og Else Kirstine Rasmussen. Blev Student 1903 og

tog polyteknisk Eksamen for Elektroingeniører 1910. Var 1910—13 Assistent i Elektroteknisk Laboratorium paa Polyteknisk Læreanstalt under Professor Abs. Larsen. Denne Stilling forlod han for at gaa i Kbh.s Kommunes Tjeneste som Laboratorieingeniør ved Elektricitetsværkerne. 1914 forfremmedes han til Underbestyrer ved Gøttersgades Elektricitetsværk (fra 1920 Driftsingeniør). J., der sidder inde med en meget grundig og omfattende elektroteknisk Viden, har givet flere smukke Bidrag til Elektroteknikkens Udvikling. I „Elektrotechnische Zeitschrift“ for 1913 har han saaledes beskrevet en hyppig anvendt Metode til automatisk Synkronisering af Kaskadeomformere, og han har udtaget en Del Patenter paa værdifulde Anordninger ved elektriske Maskiner. Sammen med Brandinspektør Povl Vinding har han gjort en Række lovende Forsøg paa Udnyttelsen af Vindkraften af elektrisk Vej. Hans Anseelse blandt Fagfællerne har ført ham ind som Medlem af Dansk elektroteknisk Komité og af Elektroteknisk Forenings Bestyrelse. — Gift 1913 Louise Wolfhechel.

Litt.: „Berl. Tid.“ 21/6 1920.

Jensen, Carl Reinhold (25/6 1827—19/10 1888), Politiker. F. i Nakskov. Forældre: Garver Johannes Gabriel J. og Cecilia Olsen. Deltog som frivillig i Krigen 1848 og tog 1853 Landmaalereksamen. Han gjorde sig kendt ved nogle skarpe Pjecer om Landinspektøruddannelsen og ved et Indlæg mod Rasmus Nielsen; iøvrig dyrkede han Journalistik og udgav 1861—63 Ugebladet „Jyllandsposten“

Litt.: „Berl. Tid.“ 21/6 1920.

og 1864—67 Ugebladet „Folkebladet“. Han valgtes 1858 til Folketinget for Nykøbing S. og sluttede sig til Bondevennerne, især Tscherning; han var en logisk og skarp Taler, men uden Fantasi og Varme, og manglede agitatorisk Evne. 1861 overgik han til Kalundborgkredsen, faldt 1864 og valgtes 1866 i Skanderborg, hvor han dog 1868 trak sig tilbage. Under Grundlovskampen holdt han til det yderste paa Junigrundloven, og dennes Nederlag og hans Mistvivlen om Fremtiden var Hovedgrunden til hans Mandatnedlæggelse. Han var derefter fra 1868 til sin Død Stationsforstander i Vejle. Han var en alsidig interesseret og dannet Mand, et skarpt, klart og køligt Hoved, der til det sidste bevarede sine demokratiske Sympa-

ter. Hans Indflydelse paa østjysk Politik var i 60'erne ikke ringe; i „Dansk Folkeforening“ var han en Tid Sekretær. D. i Kbh. — Gift 1) 1859 Vilhelmine Mathilde Nielsen, d. 1869. 2) 1869 Emma Christine Vilhelmine Schmidt, d. 1918. P. E.

Litt.: Søndergaard 1 „Jysk Maanedsskr.“ 1911; Nekrolog 1 „Vejle Amts Folkebl.“ 20/10 1888; H. Jensen: „Bjærnbak“ 1919, S. 54.

Jensen, Richard Vilhelm (f. 28/3 1883), Solodanser. F. i Kbh. Forældre: Fabrikant August J. og Emilie Svane. Kom 1892 ind paa det Kgl. Teaters Balletskole, blev 1901 ansat som Balletdanser og udnævntes 1908 til Solodanser. Hans Debut i en Solodans fandt Sted, da han attenaarig deltog i Udførelsen af en Pas de six i 3. Akt af „Napoli“, i hvilken Ballet han senere afløste Hans Beck som Fiskeren Gennaro. Han har fremdeles udført saadanne Partier som Harlekin i „Harlekens Millioner“, Ola i „Brudefærden i Hardanger“, Alexis i „Konservatoriet“, Alonzo i „Toreadoren“ og Amon i „En Nat i Ægypten“. Som Danser besidder han Kraft og Elegance og har jævnsides med sin koreografiske Udvikling alvorlig bestræbt sig for at gennemføre mimiske Karakterer, hvad der paa Traditionens Grund f. Eks. lykkedes for ham med det nævnte Parti i „Brudefærden i Hardanger“. — Ugift.

Litt.: „Masken“ 25/6 1911.

C. Bs.

Jensen, Hans Severin (7/2 1833—27/8 1893), Møbelfabrikant. F. i Kbh. Forældre: Høker Jens J. Bonde og Anne Andersen. Kom i Lære hos Malermester T. P. Gram, gennemgik Teknisk Skole og Akademiets Modelskole, gjorde 1860 Mesterstykke som Maler og var allerede tidlig interesseret i Møbeltegning. Efter Broderen Andreas J.s (s. d.) Hjemkomst besluttede de at arbejde sammen: først var det især som en Slags Montører af Værelser, men det gled snart over til, at de næsten udelukkende beskæftigede sig med Møbeltilvirkning, idet S. J. noget mere fik Forholdet til Omverdenen under sig, A. J. Ledelsen af Værkstedet, men ved sit Kendskab til Folk, specielt til Kunstnerkredse, fik S. J. en meget stor Betydning for Firmaets Vækst. V. Dahlerup knyttedes til Forretningen som kunstnerisk Tilsynshavende. Indenfor Haandværkerstanden fik S. J. en vis Betydning som den, der i 22 Aar, 1870—92, var Formand for de forenede københavnske Sang-

foreninger, og han var i Bestyrelsen for „Arbejdernes Byggeforening“ og for det tekniske Selskabs Skole og dens Forløbere; ved Philip Schous Side havde han kæmpet i „Industriforeningen“ for Støtte til Haandværkerskoler 1874. 1875 indvalgte han i Borgerrepræsentationen og sad deri til sin Død. Ligeledes deltog han 1888 i Stiftelsen af Foreningen „Det nationale Arbejde“, vendt mod Peschcke Køedts Frihandelsagitation. S. J. hører ved sin Energi og sit Arbejde for de mere ideelle Sider af Tilværelsen til den danske Haandværkerstands bedste Mænd. D. i Kbh. — Gift 1876 Pouline Christine Høyer, d. 1900. O. A.

Litt.: Se under Andreas Jensen; Nekrolog i „Haandværkerbl.“ 1893.

Jensen, Søren (f. ¹⁰/₇ 1865), Pianofabrikant. F. i Aarhus. Forældre: Murmester Niels J. og Maren Johansen. Lærte 1879—84

Faget i Aarhus og uddannede sig videre i Kbh., Berlin, Dresden, Hamborg og Paris. Vendte 1888 tilbage til Kbh. og havde her Ansættelse som Egalisør, indtil han 1893 etablerede sig som Pianofabrikant. Fra en ringe Begyndelse i et Værksted med 2 Mand arbejdede Fabrikken sig hurtigt op. J.s Instrumenter vandt straks stor Anerkendelse af Autoriteter som J. P. E. Hartmann, Aug. Winding og Gotfred Matthison-Hansen. 1917 udvidedes Fabrikken, saa den nu staar som en af de største og bedst indrettede Pianofabrikker i Norden. J.s Sans for det kunstnerisk prægede Haandværk var tidlig vakt. Han har i Aarenes Løb med Assistance af Kunstnere som Vald. Andersen, N. V. Dorph, Gudmund Hentze o. fl. fremstillet en Række kunstnerisk smykkede Instrumenter, ligesom han personlig har bidraget til at give sine Fabrikater en smuk ydre Form, bl. a. i det af ham konstruerede „Dania-Flygel“. Hans udprægede administrative Evner er i udstrakt Grad kommet hans nærmeste Fagfæller og Kunsthaandværkets Dyrkere til Gode. Særlig virksom kan han været indenfor „Dansk Pianofabrikantforening“, hvis Medstifter han er, Foreningen „Dansk Arbejde“ og „Forening for Kunsthaandværk“. Siden 1907 har han været Medlem af Arbejdsgiverforeningens Hovedbestyrelse og af Bestyrelsen for Arbejdsgivernes Ulykkesforsikring. — Gift 1) 1889

Caroline Michelsen, d. 1902. 2) 1903 Anna Kathrine Vilhelmine Jensen. G. N.

Litt.: Axel Hou i „Skenvirke“ 1918; „For Industri og Haandværk“ ⁴/₂ s. A.; „Ill. Tid.“ ¹⁰/₂ s. A.; Kal Flor i „Berl. Tid.“ ¹⁰/₃ s. A.; „S. J. s Jubilæums-Album 1893—1918“ s. A.

Jensen, Søren (¹⁴/₄ 1873—¹³/₂ 1902), Zoolog. F. i Kragelund, Als Sogn, S. for Limfjorden. Forældre: Gaardfæster Jens Peter

J. og Maren Poulsdatter Christensen. Blev, til Trods for mange økonomiske Vanskeligheder, Student 1893, begyndte derpaa med stor Iver at studere Zoologi, navnlig Leddyrene og fik snart Lejlighed til at vise sine udmærkede Evner baade som Samler og som Undersøger; 1898 erhvervede han saaledes Universitetets Guldmedaille for et Arbejde over de danske Ferskvands-Copepoder og -Ostrakoder. Som-

meren 1900 deltog han i den anden Amstrup'ske Ekspedition til Østgrønland. Efter Hjemkomsten knyttedes han som Konservator til Zoologisk Museum og som Medarbejder til de danske Planktonundersøgelser; samtidig genoptog han sine Studier og underkastede sig 1901 Magisterkonferensen. De store Forventninger, der knyttedes til ham, brast dog allerede det følgende Aar ved hans uventede Død efter faa Dages Sygdom. Af videnskabelige Arbejder fik han 1901 publiceret en Undersøgelse over de snyltende Copepoder Rhizorhina og Herpyllobius, et dygtigt Arbejde, der dog skæmmes en Del ved sine voldsomme og vist ikke altid lige vel begrundede Udfald mod en ældre, anset Forsker (H. J. Hansen); endvidere udgaves efter hans Død en Række Iagttagelser over Østgrønlands Pattedyr samt udvalgte Partier af hans Guldmedaillearbejde. — I Studenterlivet tog han livlig Del; han blev saaledes 1901 Inspektør i Studentersamfundet. D. i Kbh. — Ugift.

R. H. S.

Litt.: „Vidensk. Medd. fra naturhist. Foren.“ 1904; Sv. Dahl: „Bibl. zool. Danica 1876—1906“ 1910; Nekrologer i „Politiken“ ¹⁴/₂ og ¹⁰/₂ 1902 og i „Ill. Tid.“ ²⁸/₂ s. A. (af F. Meinert).

Jensen, Thyra Margrethe Marie Kirstine (f. ¹¹/₁₀ 1865), Forfatterinde. F. i Sillerup, Sønderjylland. Forældre: Lærer Jørgen Pedersen Lauesgaard og Laura Thalia Bay. Uddannede sig som ung i Haandgerning og Sygepleje, blev ved sit Ægteskab ført ind i stærkt udprægede grundtvigske Kredse (hendes Mand er Søn af den kendte grundtvigske Præst og Højskolemand N. J. Jensen og Datter søn af F. E. Boisen (s. d.)). Allerede tidlig begyndte T. J. at bruge Pennen, Mænd som Jakob Knudsen og Julius Schjøtt (til hvis Blad „Nordstjernen“ hun sendte sine Smaaskitser) opmuntrede hende til at fortsætte; i mange Aar var hun Medarbejder ved Zakarias Niensens: „Søndagsbladet“, og 1901 kom hendes første Bog: „En lille Historie“,

to andre Børnebøger fulgte: „Store Bror og lille mej“ (1903) og „Blommestenen“ (1905); desuden har hun udsendt flere Fortællinger: „Musen“ (1902), „Dansk Jul“ (1907), „En lille Pige, som danser“ (1910); i to Bind: „Fra Hjem til Hjem“ har hun samlet de fleste af sine Bidrag til „Søndagsbladet“, og i „En dansk Præstekones Historie“ (1915, 2. Opl. 1918) har hun givet en smuk Skildring af sin Svigermoder. 1904—08 var T. J. Medlem af „Det kirkelige Udvalg“, den første Kvinde, der herhjemme har taget Sæde i en folkevalgt Forsamling. Hendes Arbejde i „Det kirkelige Udvalg“ var præget af hendes grundtvigske Opfattelse, for hvilken hun navnlig staar i Gæld til sin Mand. I de senere Aar har hun i sit Hjem holdt Sommerkursus for unge Piger. — Gift 1889 Sognepræst Frederik Engel Bojsen Jensen.

F. N.

Litt.: Slægt i „Arkiv f. Genealogi og Heraldik“ I 1908—09, S. 101; „Loll.-Falst. Stiftstid.“ 24/11 1919; „Nakskov. Tid.“ 10/12 s. A.; „Lange-lands Avis“ 11/1 s. A.

Jensen, Torben (f. 7/5 1857), Mejerist. F. i Sandager, Gislev Sogn, Fyn. Forældre: Gaardejer Jens Hansen og Johanne Jens-

datter. Var paa Vallekilde Højskole i Vintren 1881—82 og kom 1882 til den kendte Forpagter Burchardi, Birkendegaard, som. Mejerilærling og blev der senere en Tid som Mejerist. 1884—1920 var han Mejeribestyrer i Gislev-Holme. J. nyder megen Anseelse i Mejerikred-

se; han var 1892—1908 Formand for Dansk Mejeriforening; han er Medlem af Noteringsudvalget og Formand i Bestyrelsen for De danske Mejeriers Fællesindkøb og Maskinfabrik. Ogsaa uden for de mejerifaglige Organisationer beklæder han en Del Tillidsposter; han er bl. a. i Bestyrelsen for Maskinfabrikken Svendborg og Andelsbogtrykkeriet i Odense og var til 1920 Formand for Ryslinge Valgmenighedskreds' Bestyrelse. Han har navnlig tidligere skrevet en Del i Fagskrifter bl. a. om Ostelavning. — Gift 1886 Nielsine Nielsen.

A. C.

Litt.: G. Ellbrecht: „Danske Mejerier“ II 1916, S. 115.

Jensen, Wilhelm (f. 0/0 1859), Handelsmand. F. i Randers. Forældre: Købmand Jens Peter J. og Aurelia Clementine Siemsen. Fik sin første Handelsuddannelse hos J. J. Stokkebye, Odense, og var 1879—86 ansat hos Stokkebye & Hvalsoe i Kbh. Efter et Aars Ophold i Hamborg hos Firmaet H. Pontoppidan & Co. overtog han 1888 en Korn- og Foderstofforretning (en gros) i sin Fødeby. Denne Forretning overgik 1897 til A/S Randers Korn- og Foderstofforretning, hvis Direktør J. var til 1/1 1914. Ved at

tildele ham talrige lokale Hverv har J.s Bysbørn i ret udstrakt Grad lagt Beslag paa hans Evner. Han er saaledes bl. a. Direktør i Sparekassen for Randers By og Omegn, Medlem af Randers Havneudvalg, Formand for forskellige lokale Handelsorganisationer og var 1899—1906 Medlem af Randers Byraad. Men ogsaa udenfor de lokale Interessers Sfære er J., dygtig, virkelysten og almeninteresseret som han er, en meget benyttet Mand i repræsentative Hverv. Han sidder i Bestyrelserne for flere landsomfattende Handelsorganisationer, er Medlem af Repræsentantskabet for A/S Pensionsforsikringsanstalten, af Dansk Komité til Bekæmpelse af Brandfare m. m. m. — Gift 1891 Inge Elisabeth Michaelsen.

C. T.

Litt.: „Arkiv f. Genealogi og Heraldik“ I 1908—09, S. 35.

Jensen(-Bælum), Jens Henrik (3/4 1850—20/4 1915), Politiker. F. i Nyrup ved Nykøbing S. Forældre: Indsiddet Jens Hansen og Inger Sørensdatter.

Udlært som Snedker, var et Par Aar i Kbh. og nedsatte sig 1877 i N. Kongerslev ved Bælum, hvor han siden blev. Fra 1889 tog han Del i Egnens Politik og valget 1892 som moderat Venstremænd mod Herm. Bing (s. d.) i Bælum. Han bevarede siden

den Kredsen gennem skiftende Kampe til sin Død og erhvervede sig gennem de tit forviklede Forhold i Lokalpolitikken en parlamentarisk Smedighed, der stemte godt med hans glatte Veltalenhed og hele enfoldig-snedige Gemyt. Han fulgte Bojsen til Forligt og gik saa ind i Venstre-reformpartiet; da han 1900 sammen med tre andre Venstremænd og Køedt stemte for Brændevinskat, rejste Vilh. Lassen en Bevægelse mod ham, og J. valgte 1901 med kun 17 Stemmers Flertal mod Pinstrup (s. d.). 1909 fulgte han J. C. Christensen mod Neergaard. I Rigsdagsarbejdet tog han ikke ringe Del, talte flydende og forstod at skaffe sin Kreds store Bevillinger, ogsaa — skønt han var Baptist — til nye Kirker. I det hele og store var han en typisk Husmandsrepræsentant. D. i N. Kongerslev. — Gift 1) 1875 Mette Marie J., d. 1887. 2) 1887 Ane Kathrine J.

P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Tiden“ 4/7 1913; A. Rasmussen: „Aalborg III“ 1915; Nekrologer i „Politiken“ 29/4 1915, „Aalborg Amtstid.“ 29/4 og 10/6 s. A. og „Aalborg Stiftstid.“ 29/4 s. A.

Jensen Fenger, Maria Kirstine Dorothea (Thit) (f. $10/1$ 1876), Forfatterinde. F. i Farsø, Vesthimmerland. Forældre: Distriktsdyrlæge Hans J. og Marie J.

Modtog stærke Indtryk af sin praktiske, dygtige Moder og sin frisindede, religiøst interesserede Fader. Tidlig kom hun ud, først som Lærerinde, senere som Husbestyrerinde. Om Nætterne læste hun og skrev, „for det maatte jo siges, hvordan Ver-

den skulde bære sig ad med at være god“. 1903 fik hun sin første Bog trykt „To Søstre“; samtidig havde hun kastet sig ud i en omflakkende Tilværelse med Foredragsrejser; ogsaa i Amerika har hun haft Succes som Foredragsholderke. Hendes Bøger er: „To Søstre“ (1903), „Familien Storm“ (1904), „Martyrium“ (1905), „Ørkenvandring“ (1907), „Prins Nilaus af Danmark. Sagnfortælling“ (1907), „Sagn og Syner. Mystiske Fortællinger fra Island“ (1909), „I Messias' Spor“ (1911), „Elskovs Forbandelse“ (1911), „Det banker — Fire Historietter“ (1912), „Hemskoene“ (1912), „Højeste Ret“ (1913), „Stærkere end Tro“ (1915), „Jorden“ (1915), „Jydske Historier“ (1916), „Hr. Berger intime“ (1917), „Kærlighedens Kaabe“ (1918), „Gerd. Det tyvende Aarhundredes Kvinde“, „Hævnen“ (1918), „Den erotiske Hamster“, „Det evigt Mandige“ og „Kongen fra Sande“ (1919). De københavnske og jyske Skitser og Sagnfortællingerne danner fredelige Hvilepunkter i Rækken af Romaner, der er energisk formede Tendensbøger, løbende parallelt med Foredragsvirksomhed, Indlæg i Debatten om det moderne Ægteskab og Kvindens Ret og Pligter. Hun har stillet sig blandt Ægteskabets Forsvarere; hendes Styrke er hendes retfærdige Harme og sunde Sans; hendes Fare er hendes flydende Pen og hurtige Ræsonnement, der kan gøre hende mondæn og sensationsvækkende, hvor hun har villet ramme dybere. Litterært er hun især paavirket af Amalie Skram, hvem hun dog er underlegen i den psykologiske Skildring. Bedst skildrer hun Kvinder, særlig den usammensatte Type, „livsfro og dansk fripostig“. Hendes Natur- og Dyreskildringer er levende set. I „Kongen fra Sande“ har hun smukt ladet den gamle Bondes Tanker over sin døde Søn blande sig med Naturstemninger og Egnens Sagn; sammen med „Jord“ er det hendes bedste Bog. — Gift 1912 Gustav Jehan Fenger; Ægteskabet opløst 1918. O. F.

Litt.: Selvbibliografi i „Nationaltid.“ $17-18/11$ 1915; Leopold: „Tres Talenter“ 1918; Forfatterforeningens Festskrift 1919; Gølsmar i Skovrup: „Hovedtræk“ I 1920; „Verden og vi“ s. A.

Jensen-Flø, Niels Christian (f. $24/1$ 1861), Politiker. F. i Sejrup, Thyregod Sogn ved

Vejle. Forældre: Husmand Jens Kristensen og Mette Cathrine Hansen. Kom i Tjeneste paa Landet 1868 og er Husmand i Flø i Brande Sogn fra 1882. Han har gjort et stort Arbejde paa sin Ejendomme og indtager en anset Stilling i Egnens offentlige Liv, var 1900 —14 Formand for Brande og Omegns Landboforening og er Medlem af Sogneraadet fra 1898.

Ved Agrarforeningens Stiftelse 1893 sluttede han sig straks til den. Politisk var han tidlig forhandlingsvenlig og støttede den Politik, der 1894 førte til Forlig; hans Læremester var nærmest Thomas Nielsen (s. d.). 1895 opstilledes han til Folketinget i Give og er her siden genvalgt, fra 1910 som Medlem af Partiet Venstre, i hvis Bestyrelse han sidder. Han var 1900—06 Sekretær i Tinget, han tager ret livlig Del i Forhandlingerne og er en solid Arbejdskraft og øvet Debattør, der har bestredet flere vigtige Ordførerskaber (Dyrtdislov 1917). Sin Selvstændighed har han vist ved forskellige Lejligheder, bl. a. ved 1916 at tage Stilling mod det vestindiske Øsalg. — Gift 1882 Marren Kristensen. P. E.

Litt.: Erindr. 1, „Tiden“ $31/12$ 1915; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Reg. og Rigsd.“ 1901—03; „Vejle A. Folkebl.“ $4/4$ 1895; „Politiken“ $21/10$ 1921.

Jensen-Haarup, Anders Christian (f. $8/1$ 1863), Zoolog. F. i Nim ved Horsens. Forældre: Bolsmænd Niels Christian J. og Johanne Marie Andersen. Tog Lærereksamen 1885, var dernæst nogle Aar først Privatlærer, derpaa Journalist (1890—93 Redaktør af „Vejle Amts Folkeblad“), endelig 1902 —04 Realskolelærer i Randers; foretog 1904 —05 og 1906—07 som naturhistorisk Samler to udbytterige Rejser til Vestargentina og ansattes 1907 som Kommune-lærer i Silkeborg. I sin Fritid har han utrættelig drevet entomologiske Indsamlinger og har paa adskillige Omraader — navnlig Biller, Tæger og Cikader — indlagt sig betydelig Fortjeneste af dansk Faunistik. Til Brug for Samlere har han udgivet flere nyttige, godt illustrerede Bestemmelsesværker over danske Insekter, saaledes „Danmarks Tæger“ (1912), „Danmarks Cikader“ (1920) samt, i Forening med K. L. Henriksen, „Danmarks Træbukke“ (1914). Alle disse er fremkomne som Bind af „Danmarks Fauna“; derimod er en Række andre Bestemmelseslister, f. Eks. over Biller, samt en Del mindre Meddelelser offentliggjorte i „Flora og Fauna“, et populært Tids-

skrift, i hvis Udgivelse han selv har været stærkt interesseret, og som, til Trods for et vist dilettantisk Præg, utvivlsomt har gjort adskillig Gavn ved at tjene som Bindeled, navnlig mellem de jyske Samlere. — Gift 1889 Lone Nielsen. R. H. S.

Litt.: Sv. Dahl: „Bibliotheca zoologica Danica 1876—1906“ 1910; „Lærerne og Samfundet“ II 1913.

Jensen (-Kleis), Jørgen Sørensen (f. ^{19/5} 1863), Politiker. F. i Nebsagerskov ved Horsens. Forældre: Gaardejer Jens Andersen og Susanne Jørgensen. Var paa Grejsdalens Landbrugsskole og er fra 1886 Ejer af en Gaard i Kleis i Raarup Sogn. Kom ind i de lokale Styrelser, var 1900—03 Formand for Raarup Sogneraad og 1902—10 Medlem af Vejle Amtsraad. Han valgtes 1906 til Folketinget i

Bjerrekredsen efter den tidligere Repræsentant Jensen (-Onsteds) Overgang til de Radikale og genvalgt paa Mindretal 1909, 1910 og 1913, med absolut Majoritet 1918, faldt efter den ny Valgordning April 1920, men genvalgt Sept. s. A. J. er en af Venstres mest evnerige Bonderepræsentanter, hvis støtte, jyske, tilforladelige Arbejdsomhed har bragt ham frem til en ansat Stilling i Partiet. Han har i Tidens Løb haft en Række Ordførerskaber bl. a. i Skole-, Skatte- (ogsaa Skattelovene 1920—22), Sparekasse- og Bankspørgsmaal. Han fulgte Neergaard 1909 i Forsvarsspørgsmaalet. — Gift 1886 Nielsine Knudsdatter Hansen. P. E.

Litt.: „Tiden“ ^{1/8} 1913; „Politiken“ ^{24/1} 1917.

Jensen-Klint, P. V., se Klint.

Jensen-Knudstrup, Anders (^{10/8} 1848—^{17/4} 1919), Skolemand, Politiker. F. i Skovsborg ved Levring. Forældre: Gaardmand Jens

Pedersen Kudsk og Inger Kirstine Knudsdat- ter. Ønskede at blive Officer og uddannede sig med dette Maal i fire Aar ved Garnisonen i Viborg, men var utilfreds med de bundne Forhold og tog saa paa Seminariet i Jelling, hvorfra han 1873 fik Eksamen. I nogle Aar

var han Lærer ved forskellige Højskoler, hvorefter han blev Lærer i Knudstrup ved Kellerup. Skønt svagelig blev han her Foregangsmand i det nyttige Foreningsliv, især for Husflid og Plantningsagen. Forliget 1894 fyldte ham med Harme, saa han begyndte at skrive politiske Artikler, der vakte Opmærksomhed i Egnen; han blev opstillet i Kellerupkredsen 1895 og repræsenterede den 1901—09 i Folketinget, hvor

Redaktionen slutet ^{17/12} 21

han tilhørte Venstrereformpartiet. Han kom ikke til at spille nogen større politisk Rolle, men anvendtes meget af sit Parti og var Medlem af Forsvarskommissionen. Han interesserede sig ellers mest for Toldspørgsmaal (i udpræget Frihandelsretning) og for Skolesager; han fik Indflydelse paa Skellovene fra 1904 og 1908. Den sidste Lov, hvor den omdisputerede § 8 om Afskedigelse findes, gav Anledning til en Række Angreb paa J.-K., Angreb, han tog sig meget nær. Han var en varmhjertet Mand, virksom og velmenende; men hans politiske Virksomhed satte ikke dybere Spor. 1910 søgte han forgæves Valg i Faaborg. Han var i sine sidste Aar, efter at han havde taget sin Afsked som Lærer, Statens tilsynsførende med Børnehjem og Opdragelsesanstalter. D. i Aarhus. — Gift 1888 Johanne Kristine Kastberg. K. K.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Lærerne og Samfundet“ I—II 1913; Nekrologer i „Politiken“, „København“ og „Viborg Stifts Folkebl.“ ^{19/4} 1919 og „Børnesagens Tid.“ s. A.

Jensen (-Onsted), Jens Jørgen (f. ^{1/1} 1860), Politiker. F. i Virring ved Skanderborg. Forældre: Husmand Jens Pedersen og Johanne Nielsen. Blev Tjenestekar, udvandrede 1882 til Nordamerika og opholdt sig der til 1886, da han kom hjem og overtog et Hus i Mjesing ved Skanderborg. 1899—1910 ejede han en Gaard i Onsted ved Odder og er fra 1911 Fortinneriejer i Trandbjerg paa Samsø.

Politisk var han allerede som ganske ung ivrig Venstremand; han blev opstillet til Folketinget i Bjerrekredsen 1898, valgtes 1901 og 1903 som Venstreformand, men faldt 1906, efter at han 1905 havde sluttet sig til den radikale Gruppe. 1903 var han Medlem af den vestindiske Kommission. Ved Dannelsen af det første Ministerium Zahle Okt. 1909 indtraadte han som Trafikminister, men afgik allerede Febr. 1910, efter at Hærens Officerer havde følt sig fornærmede over en Ytring af ham paa et Møde om deres Stilling til Forsvarslovene, og J. i denne Anledning havde optraadt „alt for forbeholdent“ ogsaa over for sine Kolleger. Han stillede sig 1909 som radikal til Folketinget i Maribo, 1913 i Nykøbing Sjøland og valgtes 1918—20 i Ringkøbing Amt. Han var 1918—20 Medlem af Finansudvalget og Ordfører for Udenrigs-, Justits-, Trafik- og Handelsministeriets Budgetter. Fra 1916 er han Medlem af det radikale Venstres Hovedbestyrelse. J. har utvivlsomt ved sit Ophold i Amerika tilegnet sig et friere Syn paa adskilligt end andre jyske Bønder. Nogen betydelig Indsats i dansk

Politik har han iøvrig ikke gjort. — Gift 1886 Johanne Christiansen. P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Politiken“ ^{22/10} 1909.

Jensen-(Stengarden), Rasmus Peter Jacobsen (^{1/1} 1837—^{9/10} 1910), Politiker. F. i Riserup, Falster. Forældre: Gaardejer, siden

Gæstgiver Jacob J. og Karen Pedersdatter. Kom 16 Aar gl. i Købmandslære i Roskilde og blev 7 Aar senere ansat i en Agenturforretning i Kbh., hvor han et Par Aar efter nedsatte sig som Høker og Detailhandler. Han

erhvervede sig efterhaanden en betydelig Formue, der 1877 satte ham i Stand til at købe Stengarden ved Hellerup. Han var fra Ungdommen trofast Tilhænger af Berg og blev Venstrepartiet en nyttig Partifælle i Hovedstaden paa en Tid, da dets Stilling der var meget svag. Hans Gaard var et gæstfrit Hjem for Berg og andre Meningsfæller. 1890 valgtes J. til Landstinget for 2. Kreds, trak sig tilbage 1906, men blev n. A. kongevalgt Landstingsmand. Han talte ikke meget, men kunde i saglige Spørgsmaal, der laa hans Interesser nær, give vægtige og kloge Bidrag. Medlem af Finansudvalget 1895—1906 og 1907—10. D. i Kbh. — Ugift. P. E.

Litt.: „Vendsyssel Tid.“ ^{10/12} 1895; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; Nekrologer i „Dannebrog“ og „Politiken“ ^{6/10} 1910.

Jensen-Sønderup, Jens (f. ^{10/2} 1862), Politiker. F. i Sønderup, Vest-Himmerland. Forældre: Gaardejer Jens Christensen og

Else Marie Christensdatter. Gik i Almueskole og kom 13 Aar gl. til Landarbejde, men begavet og videbegærlig, som han var, higede han efter Bogen. 1878—80 var han nogle Maaneder paa Lundy Højskole og begyndte 1880 at faa privat Undervisning, hvorefter han

1881 rejste til Kbh. og gik paa Kursus for at blive Student. To Brødres Død 1882 kaldte ham hjem, og 1886 overtog han Fædrengaarden. Han var tidlig kirkelig og politisk vakt; under Paavirkning fra Hjemmet blev han stærkt grebet af den grundtvigske Livsanskuelse og har taget livlig Del i kirkelige Anliggender. Allerede fra 1885 skrev han Artikler i Pressen og blev paa det praktiske Livs Omraade snart stærkt benyttet, var 1893—96 Sognefoged, 1895—1906 Formand for Sogneraadet, ligesom han

var virksom i Mejeri- og Forsikringsspørgsmaal og fra 1893 støttede Agrarbevægelsen. 1895 opstilledes han som Forligsmodstandernes Kandidat til Folketinget i Nyborg og valgtes 1896 ved Suppleringsvalg i Nørresundby, hvor han genvælges, til han 1910 trak sig tilbage. J.-S. har fra Begyndelsen været en af Venstrereformpartiets sikreste Kræfter; han besidder ingen glansfulde Egenskaber og er med sin tørre, grundige Veltalenhed og vederhæftige Saglighed ikke egentligt Føreremne, men han er et hurtigt og godt Hoved, sjælden vel funderet i de Sager, han paatager sig, og en energisk, elskværdig og arbejdsom Organisator. 1901—08 var han Ordfører for Kultusministeriets og Finansministeriets Budgetter samt Finanslovens Indtægtside og bestred samtidig flere andre vigtige Ordførerskaber; af Invaliditets- og Alderdomsforsikringskommissionen var han Medlem 1905—08 og dens Formand fra 1910; han har her gjort et stort Arbejde. 1908—09 var han Trafikminister under J. C. Christensen og Neergaard; han fulgte denne sidste i Forsvarsspørgsmaalet 1909, maatte kæmpe med Pinstrup om sin Kreds og ved Dannelsen af Ministeriet Holstein s. A. give Plads for en Tilhænger af J. C. Christensen. Han var Formand for den Neergaardske 11 Mands Gruppe, var 1909—10 1. Viceformand, udraadte af Tinget 1910, men valgtes paa ny 1911 i Vemming. 1909—10 var han Direktør for Kongerigets Hypotekbank og indtraadte Juni 1910 i Ministeriet Beratsen som Indenrigsminister; i denne Stilling, som han havde indtil 1913, gennemførte han vigtige Love som Beværterlov, Fabrikarbejderlov, Arbejdsanvisningslov og Lov om Hjælpekasser. Da Vervingekredsen 1918 forsvandt, valgtes J.-S. April s. A. i Bogense; faldt ved Omvalget i Juli, men kom ind paa et Suppleringsmandat; dette mistede han Sept. 1920, delvis som Følge af sit selvstændige kirkepolitiske Stade, bl. a. i Spørgsmaalet om borgerligt Ægteskab. 1916—20 var han atter Medlem af Finansudvalget og arbejdede sig fra en noget isoleret Stilling efterhaanden frem til en af Venstres politiske Ordførerpladser. 1914—21 var han Arbejdsanvisningsdirektør og er fra Aug. 1921 paa ny Direktør for Kongerigets Hypotekbank. Han er et ret enestaaende Eksempel paa Bondens Omdannelse til ledende Embedsmand. — Gift 1887 Mariane Nielsen. P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Politiken“ ^{21/8} 1920 og ^{27/8} 1921; Martin: „Hvorledes jeg blev Politiker“ 1912.

Jensen-(Toustrup), Niels (^{30/1} 1846—^{7/7} 1916), Politiker, Landmand. F. i Toustrup ved Laven. Forældre: Gaardejer Jens Nielsen og Maren Sørensdatter. Blev 1872 Ejer af Fædregaarden og valgtes allerede s. A. til Folketinget i Skanderborg, sluttede sig

til det moderate Venstre, men faldt 1879. 1881 valgtes han i Nyborg og genvælgtes her, til han 1910 trak sig tilbage. J. var en retlinet, mæglende Natur, frisindet og med et indenfor jysk Bondestand ikke almindeligt lyrisk Sving. Han støttede Bojsen og stemte for Forliget 1894, spillede iøvrig ikke nogen betydningsfuld Rolle i Tinget udenfor strengt

landbofaglige Spørgsmaal. 1909 tog han sammen med Lindø (af 11 Mandsgruppen) til Ledreborg for at bevæge Grev Holstein til at danne Ministerium, og 1909—10 var han 2. Viceformand i Tinget. 1914 valgtes han til Landstinget ved Suppleringsvalg og sad der til sin Død ved et Biluheld. Større Position end i Politik havde J. indenfor jysk Landbrug; han var 1888—1913 Formand for de samvirkende jyske Hesteavlforeninger, 1890—1913 for Silkeborg og Omegns Landboforening og endelig 1909—16 for de samvirkende jyske Landboforeninger. Hans Standsfæller værdsatte hans gode Hoved og repræsentative Evner. D. i Grindsted. — Gift 1872 Inger Kirstine Sørensen, d. 1896. P. E.

Litt.: Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Agrardagbl.“ 25/7 1906; „Politiken“ 21/2 1914; Nekrologer i „Fyns Tid.“ 8/7 1916, „Politiken“ s. D., „Ugeskr. f. Landm.“ 13/7 1916, „Vort Landbrug“ s. D., „Tidsskr. f. Landøkonomi“ s. A., „Fyns Stifts Landbotid.“ s. A., „Underofficersbl.“ s. A., „Mælkeritid.“ s. A. og „Andelsbl.“ s. A.

Jenssen, Jens August Carl (f. 13/1 1852), Gartner. F. i Korsør. Forældre: Portør Christen J. og Anne Kristine Marie Spieler.

Tilbragte sin første Læretid paa Taarnborg ved Korsør og Bellevue ved Præstø samt hos Handelsingartner C. Hansen i Kbh., hvorpaa han var Medhjælper hos Handelsingartner Fr. Wendt 1873—75. 1877 tog han Havebrugseksamen paa Landbohøjskolen, var derefter i 4

Aar, med Afbrydelse af et Ophold i Tyskland. Gartner ved Taarnholm Have og fra 1881 Handelsingartner og Graver i Stege. 1908 bortforpantede han sit Gartneri, og 1916 solgte han det; sin Stilling som Graver fratraadte han med Udgangen af 1916. Siden da har han ofret sig for Arbejdet i Præstø Amts Afdeling for „Østifternes Haveselskab“. J. er navnlig som Forfatter blevet kendt indenfor den danske Gartnerstand. Han har skrevet „Hjemmets Flora“ (1883), „Havens Pasning Aaret rundt“ (3. Opl. 1908), „Lære-

bog i Frugttærdyrkning og Planteskole-drift“ (1902) samt udgivet „Lommebog for Gartnere“ (1887 ff.), dels alene dels i Forbindelse med Redaktør Borregaard. 1890—98 var han Redaktør af „Dansk Havebrugstidende“. Hans vigtigste Værk er dog ubetinget „Ordbog for Gartnere og øvrige Plantedyrkere“ (1886), hvori han meddeler Forklaring paa de latinske Plante-navne, som Praktikere kan vente at træffe. Denne Bog har været af overordentlig stor Betydning for de danske Gartnere, hvis Interesse gaar ud over den almindelige, daglige Dont; ogsaa Botanikere har haft megen Nytte af den; Bogen udkom 1907 i 2. Oplag. At J. har kunnet magte den Opgave, han havde stillet sig, at skabe en saadan Bog, skyldes navnlig hans Jernflid, Taalmodighed og kritiske Sans. J. har ved Siden af sin Virksomhed som Gartner med Iver kastet sig over Skyttesagen, har saaledes en meget lang Aarrække været Formand i Stege Skyttekreds. — Gift 1) 1881 Anna Marie Petersen, d. 1912. 2) 1913 Anna Kirstine Møller. A. L.

Litt.: „Aftenposten“ 12/8 1907.

Jenssen-Tusch, Harald Ludvig Christian (22/8 1815—10/10 1894), Officer, botanisk Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Major Georg Frederik J.-T. og Juliane Cathinca Sophie Kauffmann. Undervistes først af Faderen i Byen Slesvig, hvor denne gjorde Tjeneste, derefter i Latinskolen i Flensborg for derfra at indtræde paa Landkadet-akademiet. Deltog i 3-Aarskrigen og blev i denne forfremmet til

Kaptajn. Ved Hæromordningen efter Hærløven af 1867 blev J.-T. udnævnt til Oberst i Forstærkningen og Chef for Bornholms Væbnings Fodfolkbataillon. Han kom her i et skarpt Modsætningsforhold til Øens Kommandant, Oberst Fallesen, der bevirkede hans Afskedigelse uden Undersøgelse og uden Varsel 1872. J.-T., der fra sin Ungdom havde Interesse for Botanik, samlede gennem mange Aar Materiale til et Værk om folkelige Plantenavne, hvoraf 1. Del „Nordiske Plantenavne“ udkom 1867—71, med Understøttelse af Videnskabernes Selskab. I de følgende Aar arbejdede han ogsaa med Indsamling af Plantenavne i de romanske og de andre germanske Sprog, hvilket Arbejde kun foreligger i Manuskript (Universitetsbiblioteket). Han har desuden forfattet nogle militære Skrifter. J.-T., der arbejdede under meget trykkende Kaar, har indlagt sig megen Fortjeneste ved sit Værk om de nordiske Plantenavne, for Danmarks Vedkommende det eneste eksisterende Værk

af den Art. D. i Kbh. — Gift 1) 1849 Emma Elisabeth Henrikke Morville, d. 1855. 2) 1856 Christine Sophie Jürgensen, Ægteskabet opløst 1871, hun d. 1901. H. J.

Litt.: Weylandt og Wolf-Jürgensen: „Slægten Jürgensen“ 1893; Nekrolog i „Berl. Tid.“ ¹⁸/₁₀ 1894.

Jensen-Tusch, Harald (f. ²¹/₁₂ 1851), Officer, Forfatter. F. i Viborg. Forældre: Oberst H. J.-T. (s. d.) og Emma Elisabeth Henrikke Morville. Blev Student 1869, Cand. phil. og Exam. polyt. 1870, Sekondløjtnant i Ingeniørkorpset 1873, Premierløjtnant i Fodfolket 1875, gennemgik Officerskolens ældste Klasse og forsattes til Generalstaben (Adjutant ved 2. Generalkommando), blev Kaptajn 1884, Oberstløjtnant 1897, fik

sin Afsked 1908. Han skrev 1886 i „Militært Tidsskrift“ en større Afhandling: „Den franske Republiks Hære 1870—71“, udgav 1902—05 det store, personalhistorisk værdifulde Værk, „Skandinaver i Kongo“ og er Medforfatter af det i 1914 paabegyndte populære Hefteværk „Verdenskrigen“. Han var Udgiver og Redaktør af „Militær Tidende“ 1891—97, Redaktør af samme 1898—1903. Hans varme Patriotisme og litterære Arbejdsstrang har iøvrig siden 1911 givet sig Udslag i en frugtbar, militær-politisk Journalistik, der dog jævnlige, naar han lader sig rive med af, hvad han anser for det rette, faar ham til at skyde over Maalet. 1908—11 var han Kontorchef i Andelsforsikringselskabet „Fædrelandet“. — Gift 1882 Elise Noline Christiane Kauffmann.

K. C. R.

Litt.: „Forfatterforeningens Festskrift“ 1919, S. 160.

Jensen-Tusch, Sophus Georg Frederik (¹⁸/₈ 1824—²⁹/₇ 1888), Forstmand. F. i Kbh. Forældre: Major Georg Frederik J.-T. og Juliane Cathinca Sophie Kauffmann. Blev uddannet som Landmand, var Forvalter først i Skaane, senere i Holsten, hvorfra han 1848 blev fordrøvet, da han ikke vilde lade sig indskrive i Oprørshæren. Efter et Ophold i Viborg blev han Forvalter paa Øster Keilstrup ved Silkeborg,

hvor han traf M. Drewsen, der hjalp ham til at blive uddannet som Skovfogedaspirant paa Silkeborg Statskovdistrikt. 1852 blev han konstitueret og 1853 ansat som Skovfoged i Studsbøl Skov ved Haderslev, hvorfra han 1862 forflyttedes som Planter til Statsplantagerne ved Feldborg. Hans første Opgave blev her at efterbedre tidligere Ti-

ders mislykkede Grankulturer, hvilket han udførte saaledes, at der mellem Granholmene gravedes dybe Rønder, i hvilke Alen blev gennemgravet, hvorefter Jorden, naar den var tilstrækkelig udluftet, blev jævnet ned i Rønderne igen, og der plantedes derefter en Blanding af Bjergfyr, Rødgran og Skovfyr. Bjergfyrene trivedes tilfredsstillende, og det lykkedes efterhaanden at frembringe sluttede Bevoksninger af de gamle Granholme og de indplantede Bjergfyr. Samtidig ryddedes store Strækninger af tarvelig Birkekær i Simmelkær, og Arealet omdannedes til frodige Enge. Efterhaanden udvidedes Feldborg Skovdistrikt med Sjørup, Borbjerg, Klosterhedens og Sevel Plantager, i hvilke J.-T. udførte en stor Del af Kulturarbejdet, oftest efter Reopljøning og ved Plantning af Rødgran i Blanding med Bjergfyr. J.-T. var en fremragende dygtig Praktiker paa Hedeskovdyrknings Omraade, tillige fortrinlig Jæger. Som Anerkendelse af hans Fortjenester blev han 1876 udnævnt til kgl. Skovridder, til Trods for, at han ikke var Forstkandidat. D. paa Feldborggaard ved Skive. — Gift 1853 Petrine Marie Sofie Andersen, d. 1898. J. H.

Litt.: A. Oppermann: „Bidrag til det dansk. Skovbrugs Hist. 1786—1866“ 1889; E. Dalgaard: „Skovkulturer i Jyllands Hedeegne“ 1890—91; Kr. Guldborg i „Tiden“ ²¹/₆ 1913; Nekrolog i „Dsk. Jagttid.“ 1888—89.

Jepesen, Carl Christian (f. ¹⁶/₃ 1858), Journalist, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Værtshusholder Jens J. og Marie Frederikke Petrine Tauer. Forældrene døde 1859, og J. kom i Pleje hos Kularbejder Niels Petersen og Hustru, opdroges i smaa Kaar og gik i Folkeskole, de Massmann'ske Søndagsskoler og paa teknisk Aftenskole. 1868—72 var han Bydreng, vilde gerne studere og valgte, da

han skulde være Haandværker, et rent mekanisk Arbejde for at bevare sin Frihed til aandelig Syssel. 1872—76 var han i Cigarmagerlære, blev 1877 Cigarsorterer, rejste 1878 til Norge og blev Piassavaarbejder 1878—81, siden Børstefabrikant 1881—87 og Cigarhandler 1892—1917. Han havde tidlig sluttet sig til Socialdemokratiet og blev i Kristiania efterhaanden en af dettes Ledere, var Redaktør af „Social-Demokraten“ 1887—92 og 1906—17, ligesom han har haft og har adskillige Tillidsposter i Partiet og har repræsenteret det paa talrige Kongresser. 1898 blev han Medlem af Bystyret, 1901 af Formandskabet i Kria., er fra 1917 dettes Formand. Han er en begavet Taler og Skribent, et klart Hoved med et frejdigt lyrisk Temperament; har skrevet adskillige Ar-

bejdersange. Han regnes for en af det norske Socialdemokratis Stiftere, følger efter Skismaet 1917 den moderate Fløj. Han er Formand for „Norsk Presseforbund“. — Gift 1878 Hulda Johanne Schmidt. P. E. Litt.: H. Koht 1 „Det ny Aarb.“ I 2 1904; „20. Aarb.“ Maj 1905; „Politiken“ 4/12 1913 og 3/0 1917; Borgbjerg og Jensen: „Socialdemokratets Aarb.“ 1902—04.

Jepesen (Borgbjerg), Jens (¹⁴/₂ 1834—²¹/₅ 1904), Veterinær. F. i Boslunde ved Skelshør. Forældre: Bolsmand Jeppe Carstensen

og Marie Quistgaard. Tog Dyr lægeeksamen 1858 og nedsatte sig i Boslunde, hvor han skabte sig en betydelig Dyr lægepraksis. Nærede meget stor Interesse for Husdyrbruget og ophørte 1876 med at praktisere for at overtage Forstanderposten ved Faarbogaard Landbrugsskole

ved Holbæk. Senere oprettede han selv en Landbrugsskole i Lundby paa Falster for med al sin Kraft at virke for Andelstanken og de dertil knyttede Bevægelser. 1890 blev han ansat som Bogholder i De danske Landmænds Smøreksporening, hvor han virkede til sin Død. J. var en helstøbt Personlighed, der med usædvanlig Kraft og Friomdighed virkede for de Idéer, der havde hans Interesse. Danske Dyr læger mindes ham som den, der 1874—76 ved Dyr lægemøderne med stor Styrke gjorde sig til Talsmand for længe tiltrængte Reforme, som f. Eks. bedre Foruddannelse for Dyr lægerne, Skærpelse af Fordringerne ved Veterinæreksamen, Oprettelsen af en Lærerpost i patologisk Anatomi ved Veterinærskolen, Tilvejebringelse af tilfredsstillende Lærebøger i Veterinærfagene etc. D. i Kbh. — Gift 1865 Hermine Dorothea Hedegaard, d. 1920. L. Ba.

Litt.: „Tidsskr. f. Veterinær“ II 5—6 1875—76; H. M. Høyberg: „Det dsk. Dyr lægekorps Historie“ 1901; Nækrologer i „Maanedsskr. f. Dyr læger“ XVI 1904 (af Gautlier), „Social-Demokraten“ 22/5 s. A. og „Dannebrog“ s. D.

Jepesen, Niels Andersen (f. ¹⁴/₈ 1882), Forfatter. F. i Rands ved Fredericia. Forældre: Forpagter, siden Husmand Anders J.

og Eline Kjær. Det fattige Hjem var præget af den stærkt religiøse Moder. Ti Aar gl. flyttede han til Vejleegn, hvor Faderen blev Fattiggaaardsbestyrer; her modtog han dybe Indtryk af Naturen og af Menneskenes Nød. Blev Student 1901. Han følte sig stærkt tiltrukket af

Ernesto Dalgas, især dennes „Lidelsens Vej“. Efter en trang Studentertid blev han

1908 Cand. theol. uden dog at ville søge Embede som Præst; han gik over i Skolevæsenet og har fra 1915 været Adjunkt i Viborg. Sin egentlige Debut som Forfatter fik han med Romanen „Den som sejrer“ (1908), hvoraf 2. Del „Under Byrden“ kom 1910. Desuden har han udgivet „Hegn og Hytter“ (1911), „Hans og Thomas“ (1913) og „Den gode Hyrde“ (1918). J. skildrer bedst fattige og forkomne Eksistenser, Mennesker der taber og segner i deres Kamp for Lykken. Hans interessanteste Type er Johannes Eriksen fra Dobbeltromanen; det er en Skildring af det oprindeligt stærke Bondesinds gradvise Opløsning gennem religiøse og erotiske Anfægtelser. Baggrunden for Karakterstudierne dannes af indgaaende Skildringer af Landsbyen og Landskabet. Her viser J. sig som en kraftig Realist, overbevisende ved sikker Iagttagelsesevne og præcist Ordvalg. Ind imellem Romaner og Fortællinger er udkommet: „Digte“ (1909), „Gyldne Straa“ (1915) og „Slesvigs Sønner“ (1919). Personer og Motiver er de samme som i Prosaarbejderne. Hans Digte har, naar de er bedst, en egen haard, ru Tone, kraftig er alle væsentlige Detailler tvunget ind i Digtets korte Form. Han er Efteraarets og Vinterens Digter; Januar er hans Maaned. Digtene om Sønderjylland i Aarene før og under Verdenskrigen har Fynd og folkelig Kraft. — Gift 1911 Karen Vilhelmine Rasmussen. O. F.

Litt.: Selvebiografi i „Bogvennen“ 1914, Nr. 17—18; A. Garde i „Riget“ 6/6—7/6 1911; „Tilskueren“ Febr. 1911 og Novb. 1913 (af P. Levin); „Vejle Amts Folkeblad“'s Julenummer 1919; „Litteraturen“ April 1920.

Jepesen, Peter Vilhelm (f. ⁷/₃ 1877), Politiker. F. i Uglerup, Hørby Sogn ved Holbæk. Forældre: Gaardfæster Jens J. og Sidse Marie Christensen.

Var først Landarbejder og overtog derefter et Husmandsbrug i Gislinge ved Holbæk 1901 og sin nuværende Ejendom, et Hus i Drusebjerg ikke langt derfra 1911. I en ret ung Alder kom han til at spille en ledende Rolle i den sjællandske Husmandsbevægelse, var 1907—17 Medlem af Bestyrelsen for de samvirkende sjællandske Husmandsforeninger og er fra 1912 Redaktør af „Husmanden“. 1914 valgtes han ind i Landstinget af det radikale Parti og er siden genvalgt; 1918—20 var han Medlem af Finansudvalget. Han har været sit Partis Ordfører i en Række vigtige Sager og er ved Siden af Niels Frederiksen (s. d.) blandt dets fremmeste Husmandsrepræsentanter. Han har været og er Medlem af en Række af Krigsaarenes Nævn, er Formand for Kornudvalget (skiftende med Hede-

gaard) og fra 1919 Medlem af Lensnævnet.
— Gift 1898 Anna Kristine Emilie Jeppesen.

P. E.

Litt.: „Holb. Amts Venstrebl.“ 10/7 1914.

Jeppsen, Mads (²⁰/₃ 1868—⁹/₂ 1916), Journalist, Forfatter. F. i Bredstrup ved Fredericia. Forældre: Skrædder, Bolsmand Jeppe Madsen og Karen Marie Madsen. Begyndte tidlig at skrive, fik som tiåars Dreng sit første Honorar for en Artikel, og Sognepræsten, A. Schack, tog sig af den bevagede Dreng. Fra sit Hjem var han stærkt paavirket i indremissionsk Retning, og som Student (1887) deltog han med næsten

paagaende Nidkærlighed i adskilligt kirkeligt Arbejde. Som Privatsekretær hos C. Berg fik han sin politiske Interesse vakt, men navnlig var han optaget af litterære Studier, skrev i Blade og Tidsskrifter og førtes mere og mere ind i en æstetisk Livsanskuelse, der stod i dyb Modsætning til hans tidligere Opfattelse; 1893 afbrød han sit teologiske Studium. 1893—94 var han Redaktør af „Horsens Venstreblad“, 1895—1901 Venstrereformpartiets Generalkorrespondent i Kbh., en kort Tid politisk Redaktør af „Samfundet“ og oprettede 1901 Ugebladet „Folkelæsning“, som han ledede til sin Død. I Artikler og Bøger vendte han sig nu voldsomt mod Brandesianismen, som han før stod i nært Forhold til. Navnlign rettede han de stærkeste Angreb paa Peter Nansen og hans Ledelse af Gyldendalske Forlag. Han følte sig nu hjemme i grundtvigske Kredse og var en søgt Foredragsholder mange Steder, men Nygrundtvigianerne, der efter hans Skøn lefede med Fritænkerne og med umoralske Strømninger i vort Folk, anfaldt han saa stadig og med en saadan Voldsomhed, at det paa mange virkede som Sygelighed. Under Navneskjulet Otto C. Lund udgav han Bøger om Edison, Fridtjof Nansen, Tolstoj o. fl. og under sit eget Navn bl. a. om Selma Lagerlöf, Cromwell og Gustaf Adolf. De vidner alle om hans smukke Stil og Fremstillingsevne. Hans polemiske Stykke var stor, han skrev hurtig og let, men hans Angreb svækkedes i høj Grad ved, at hans tidligere Opfattelse syntes at staa i alt for skarp Modsætning til hans senere Virksomhed. Og hans Gerning blev i høj Grad omstridt. D. i Bramminge. — Gift 1893 Ane Marie Thomsen. F. N.

Litt.: „Fædrelandet“ 1910; „Folkelæsning“ 7/8 s. A.; G. Brammer: „Studenterne fra 1887“ 1912; P. Nansen: „Nogle M. J. ske Aktstykker“ 1913; P. Lauritsen: „M. J.“ 1917; Nekrologer i „Hovedstaden“ 1²/₂ 1916, „Vort Land“ 1²/₂ s. A. og „Indre Missions Tid.“ s. A.

Jericchau, Ernst Bernhard (⁴/₁₀ 1797—²⁵/₂ 1841), Fysiker. F. i Assens. Forældre: Køb-

mand Carl Christian J. og Juliane Rasmussen. Kom til Handelen, men havde aabenbart vanskeligt ved at finde sin Plads i Livet. Paa Grund af sine Interesser for Fysik og Mekanik blev han sat i Lære i et mekanisk Etablissement i Kbh., men opgav hurtigt denne Vej. Han læste saa til Jurist, blev Exam. jur. og derefter Fuldmægtig hos Byfogden i Assens. Her dyrkede han Musikteori og udførte Forsøg med Toner; med Støtte af A. W. Hauch fortsatte han disse Forsøg i Kbh., og 1825 fik han Videnskaberens Selskabs Sølvmedaille for en Afhandling om dem. 1826 blev han Student og tog 1830 juridisk Embedseksamen; men allerede 1829 var han kommet ind paa Polyteknisk Lærestanstalt, og 1833 blev han polyteknisk Kandidat (Mekaniker). Han fik Plads som Volontær i Rentekammerets Vejkontor, men dyrkede stadig Fysikken. 1834 fik han Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Diffusion gennem porøse Vægge (oversat i Poggendorffs Annaler 1835) og 1840 Videnskaberens Selskabs Guldmedaille for en Slags Metaltermometer, hvor Varmeudvidelsen maalt ved Forskydning af Newtons Ringe; hans Forsøgsapparat findes i Polyteknisk Lærestanalts fysiske Samling; Metoden, der bl. a. er beskrevet i Poggendorffs Annaler 1841, blev henvendt et kvart Aarhundrede senere bragt i Anvendelse af Fizeau. Under en Studiereise til Udlandet døde han i Paris. — Ugift. H. H.

Litt.: Selmers „Akad. Tid.“ II 1834, S. 75; Vidensk. Selsk. Aarsb. 1840 og Naturvid. og mat. Afh. 1836; H. Holst i „Fys. Tidsskr.“ XVII 1918—19, S. 92; N. Nielsen: „Matematikken i Danm. 1801—1908“ 1910.

Jericchau, Harald Adolf Nikolaj (¹⁷/₈ 1851—⁹/₃ 1878), Landskabsmaler. F. i Kbh. Forældre: Billedhuggeren J. A. J. (s. d.) og Hustru. Fik en spredt Uddannelse, delvis ogsaa ved Akademiet og drog 1869 til Italien, studerede under Direktøren for det franske Akademi i Rom, Benouville, besøgte 1869, 1872 og 1874 Orienten, var 1871 i Paris og flakkede ellers om i Frankrig, Schweiz og Italien. Den slægtlige Kultivering og den rige og forskelligartede Uddannelse havde tilsyneladende givet den unge Mand alle Fordelene i Konkurrencen med hans samtidige, og han stod meget lovende, da han bortreves af Tyfus. Hans netop færdiggjorte Billede „Sletten ved Sardes“, skænkedes af Brygger J. C. Jacobsen til Kunstmuseet. D. i Rom. — Gift 1875 Marie Kutzner, d. 1876. O. A.

Litt.: E. Jerichau-Baumann: „Til Erindringer om H. J.“ 1879; Jul. Lange: „Billedkunst“ 1884; Sig. Müller: „Nyere dsk. Malerkunst“ 1884; Nekrolog i „Til. Tid.“ 5/5 1878.

Jerichau, Holger Hvitfeldt (²⁰/₄ 1861—²⁰/₁₂ 1900), Maler. F. i Kbh. Forældre: Billedhuggeren J. A. J. (s. d.) og Hustru. Fik sin Uddannelse i Udlandet, idet Faderen ønskede, at ogsaa den yngste Søn skulde modtage en almen, europæisk Opdragelse. Den første Vejledning i Malerkunsten blev givet ham af Moderen, men den videregaende Forberedelse fik han i det Fremmede. Hans Kunst-

syn blev da ogsaa ret internationalt, og hans mange og lange Ophold i Italien, Sydrusland, Orienten og Indien, hvor han aflagde en gift Søster Besøg 1894, har i høj Grad præget hans Naturopfattelse, næppe i den heldigste Retning. Som Udstiller debuterede han paa Foraarsudstillingen 1884. Ogsaa i sit Fædreland malede J. en Del Billeder, navnlig Partier fra Hørsholm, hvor han boede et Par Somre. Hans Malerier og Tegninger, som man ofte møder i Privatsamlinger og paa Auktioner, udmærker sig ved et letflydende Foredrag, men er gennemgaende løse og overfladiske i Karakteristikken. Hans Billeder, af hvilke de fleste er bygget over Studier fra hans forskellige Rejser, gengiver ofte interessante og gode Motiver, men paa en lidt for illustrationsmæssig Maade. D. i Kbh. — Gift 1886 Anna Frederikke Birch.

Litt.: Erindringer i „Ill. Tid.“ ¹⁰/₁₁ 1894; N. Bøgh: „Erindringer af og om J. A. J.“ 1884; „Dannebrog“ ¹⁷/₁₁ 1894; Nekrolog i „Ill. Tid.“ ²⁰/₁₂ 1900.

Jerichau, Jens Adolf (¹⁷/₄ 1816—²⁴/₇ 1883), Billedhugger. F. i Assens. Forældre: Snedker, Købmand Carl Christian J. og Karen Birch. Kom i Malerlære i Odense, men havde snart efter det Held at komme til Kbh., ikke mindst draget dertil af sit Bysbarn Dankvart Drejer, hvem han i de følgende Aar stod meget nær, arbejdede med paa Akademiet og snart overfløjede ganske. 1834 vandt han den store Sølvmedaille. En Konkurrence for lille Guldmedaille endte følgende Sommer med Nederlag for J., og i sin Depression lagde han ganske Maleriet paa Hylden, øvede sig i Modelering og kunde 1837 forevise sin første Statue „Balder“, som Christian VIII fik støbt. Efter en ny mislykket Konkurrence til den lille Guldmedaille drog J. 1838 til Italien med Fregatten „Rota“, som skulde hente Thorvaldsens Værker, og han opholdt sig derpaa indtil 1846 i Rom. Han begyndte snart at vække Opmærksomhed, og trods Akademiets Kølighed overfor Eleven, som

var løbet af Skole, opnaede han ret betydelige Bestillinger som „Alexanders Bryllup med Roxane“ til Dronningens Kabinet paa Kristiansborg (1842—45). Sejren forfulgtes med den store Gruppe i overnaturlig Størrelse „Herkules og Hebe“, som bestiltes i Marmor af Christian VIII og 1847 indbragte J. Udstillingsmedaillen. Gruppen blev meget omdiskuteret i sin Tid, da den var bygget over en antik Torso, hvorfor enkelte vilde frakende J. Æren for den. Som Modtræk mod Skumlerne modelerede J. saa den Gruppe, der senere skulde regnes for hans Hovedværk, „Panterjægeren“ (1846), den erhvervedes af Fyrst Galatzin i Rusland. S. A. agreeredes J., under et Besøg i Danmark, ved Akademiet. Han vendte hurtigt tilbage til Rom og udførte der sit Medlemsarbejde „Adam og Eva efter Syndefaldet“ (1849); derefter rejste han hjem og blev Professor ved Akademiet. 1857—63 var han dets Direktør. Foruden en Mængde Buster (Christian IX, Tscherning, H. C. Andersen) skal af hans Arbejder nævnes David foran Frue Kirke og H. C. Ørstedes Monument i Ørstedsparken; særlig lykkedes en Række Dyreskulpturer for ham. Hans Arbejder afspejler hans dybtgaende Naturstudium og er detaljeret gennemført. Mellem sine Samtidige herhjemme var J. den største tekniske Dygtighed og den naturligt skabende Kunstner; men Tidens Smag var ham ikke gunstig nok. Han grebes af Tungesind og slog sig ned paa en Bondegaard i Nedre Draaby paa Horns Herred, hvor han d. — Gift 1846 Elisabeth Marie Anna Baumann (s. d.), d. 1881.

Litt.: „Ill. Nyhedsblad“ II 1853; H. C. Andersen: „Saml. Skr.“ XVIII 1855, S. 122; Fr. Bøgh i „Ill. Tid.“ ¹⁰/₁₂ 1868; Høyen: „Skrifter“ III 1876; N. Bøgh: „Erindringer af og om J. A. J.“ 1884; A. Wilde: „Erindringer om J. og Thorvaldsen 1838“ 1884; Jul. Lange: „Billedkunst“ 1884; „Nordslesv. Søndagsbl.“ 1896; „Forfatterbogen“ 1898, S. 41 ff.; S. Michaëlis: „Billedhuggeren J. A. J.“ 1906; E. Goldschmidt i „Politiken“ ¹⁴/₁ 1907; „Tiden“ VII 1916; Axelline Lund: „Spredte Erindringer“ 1917; Breve I „Breve til H. C. Andersen“ 1877 og Hendriksen: „Frølich“ 1920—21; Nekrologer i „Ude og Hjemme“ 1883 (af Sig. Müller), „Nutiden“ s. A., „Højskolebl.“ 1885 (af Z. Nielsen) og „Ill. Tid.“ ⁶/₈ 1883.

Jerichau, Jens Adolf Emil (¹¹/₁₂ 1890—¹⁰/₈ 1916), Maler. F. i Roskilde. Forældre: Maleren Holger J. (s. d.) og Hustru. Tog 4. Klasses Hovedeksamen og stod to Aar i Murerlære i Hjørring, idet det var hans Hensigt at uddanne sig til Arkitekt. 1909 optoges han som Elev paa Kunstakademiet, hvis Malerskole han besøgte fra Juni 1910 til Maj 1913. Deltog i Kunstnernes Efteraarsudstilling 1914, hvor hans Billede „Guldfuglen“ vakte Opmærksomhed bl. enkelte Kendere. 1916 holdt han

Danskernes Historie Online
 Danske Biografisters Bibliotek

en større Udstilling med efterfølgende Auktion i den Frie Udstilling. Resultatet, som han imødesaa med Bekymring, overtraf hans dristigste Forventninger og gav ham Midler til et længere Ophold i Paris, hvor han døde. Af Rejsestipendier har han ingen modtaget, ligesaa lidt som Offentligheden viste hans Kunst den Forstaaelse, der tilkom den. Hans Evner som Maler er meget særprægede. De afspejler sig typisk i Billeder som „Dante“, „Pieta“, „Hecuba“ og „Eventyrfuglen“, der alle ejer noget af Renæssancekunstens Festlighed og faste Komposition med en ejendommelig Islæt af glødende Lidenskabelighed og tung Mysticisme. Som Arv fra Bedstefaderen fik han Længslen mod Kunstens højeste Maal, men ogsaa noget af hans Uligevægtighed i Sind. Han er udpræget Kolorist og benytter Farven som Element i Kompositionen med en Forkærlighed for dybe, ulmende Toner; hans Tegning er gennemgaaende ret svag, og hans Figurer kan forekomme sælsomt deforme; derimod er hans Sans for Massernes Bevægelse betydelig. Efter hans Død foranstaltede Kunstforeningen 1918 en større retrospektiv Udstilling. Blandt den nyeste Kunsts Banebrydere staar han i allerførste Række. D. i Paris. — Ugift.

I. M. O.
Litt.: „Hovedstaden“ 22/11 1914 (af V. Wanschker); „Killingen“ Okt. 1917; Kunstforeningens Katalog over Udst. 1918; „Tidens Tegn“ 8/12 1919 (af Pola Gauguin); Nekrolog i „Berl. Tid.“ 21/8 1916.

Jerichau-Baumann, Elisabeth Marie Anna (Lisinska) (27/11 1819—12/7 1881), Malerinde. F. nær Warschau. Forældre: Kortfabrikant

Philip Adolf Baumann og Johanne Reyer. Forældrene var tyske; Datteren opdroges i Danzig, søgte Uddannelse som Malerinde i Berlin, gik derfra til Düsseldorf og blev Elev af Schadow og Professor Sohn; snart efter rejste hun til Rom og blev der 1845 forlovet, n. A. gift

med J. A. J. (s. d.). Hun slog sig ned i Kbh., da hendes Mand 1849 blev Professor ved Akademiet, og opnaaede selv 1861 at blive Akademimedlem. Fru J.-B. har malet en Række Portrætter samt talrige Genrestykker. „En saaret dansk Kriger“, hvem en Plejerske læser for (1868) vakte megen Opmærksomhed og erhvervedes af Galeriet, og hendes mest populære Maleri „Danmark“, vandrende med Flaget gennem en moden Kornmark (1851), hænger nu paa Glyptoteket. Hendes Formbehandling er sløj, hun tegner daarlig, og hendes Farver er grelle, uøgte og uharmoniske; hendes kunstneriske Følelse udarter til overfladisk Føleri, og dog kan man ikke frakende hende Betydning. Et sprudlende Temperament, en ud-

præget Evne til at ramme Publikums Interesse og en aandelig Frodighed betegner bedst hendes Ejendommeligheder. Fru J.-B. har udgivet flere Smaaskrifter, mest memoireagtige Beretninger fra hendes Liv („Ungdomserindringer“ (1874) og „Brogede Rejsebilleder“ (1881)). D. i Kbh. — Gift 1846 Billedhuggeren J. A. J. (s. d.), d. 1883.

O. A.

Litt.: Erindringer i ovenn. Skrifter og „Ill. Tid.“ 26/6 1878; Fr. Bøgh i „Ill. Tid.“ 24. 31/6 1868; Sig. Müller: „Nyere dsk. Malerkunst“ 1884; N. Bøgh: „E. J.-B.“ 1886; A. Andersen: „Dsk. Forfatterinder i 19. Aarh.“ 1896; „Nordalesv. Søndagsbl.“ s. A.; John Paulsen: „Nye Erindringer“ 1901; E. Kraft: „Brogede Blade“ 1905; Axelline Lund: „Spredte Erindringer“ 1917; Brev i „Breve til og fra Ingemann“ 1879; Nekrologer i „Nuttiden“ V 1881, „Ude og Hjemme“ (af Sig. Müller) s. A., „Ill. Tid.“ 24/7 s. A. og „Berl. Tid.“ 11/7 s. A.

Jerichow, Peter Andreas (14/5 1859—24/11 1916), Embedsmand, Politiker. F. i Middelfart. Forældre: Købmand Niels Peder Andreas Christensen og Sophie Georgine Møller. Navneforandring 1910. Blev Student 1878, Cand. poliit. 1883, Assistent i Overbestyrelsen for Postvæsenet 1883, Fuldmægtig i Generaldirektoratet for Postvæsenet 1889, Kontorchef 1894, Chef for Finansministeriets

2. Revisionsdepartement 1903. 1910 valgetes han af Venstre til Folketinget i Roskilde, men faldt 1913; stillede sig 1914 uden Held i Ærøkrædsen. J. var en energisk og evnerig Personlighed, klar og koncis i sine Tanker og i Besiddelse af stor Arbejdskraft, paa hvilken der i de faa Aar, han var Rigsdagsmand, lagdes stærkt Beslag. Han gjorde saaledes et fortjenstfuldt Arbejde som Medlem af Finansudvalget (1910—13), af Toldforordningskommissionen, af Finanslovkommissionen og af Kommissionen om Styrelsen af Postvæsenet, der førte til Ordningen 1916, hvorved denne Etats Revision lagdes ind under dens Generaldirektorat og saaledes gled bort fra J., der beholdt Toldrevisionen. Ogsaa for Ordningen af Statsrevisionens Stilling og Organisation gjorde J. et meget betydeligt Arbejde og foretog med dette for Øje Studierejser til Belgien, England og Tyskland. I „Ugens Tilskuer“ (Nov. Dec. 1911) har han offentliggjort en Serie Artikler om Statsrevisionen og Regnskabsrevisionen i Statshusholdningen. I en Aarrække var han Censor ved statsvidenskabelig Eksamen og beklædte talrige Tillidshverv i en Mængde private Foretagender saavel indenfor Industri- og Forsikringslivet som indenfor Filantropiens Omraade. Her skal blot nævnes hans Virksomhed som Formand for Julemærkekomiteen. D. i Kbh. — Gift 1888 Louise Augusta Dagmar Thidemann.

H. H.-N.

Litt.: Tidsskr. f. Toldvæsen" XXI 1903; „Nationaltid." 21/8 1908; „Aarb. f. d. dsk. Postvæsen" 1909; „Tiden" 21/4 1913; Nekrologer i „Maanedsskr. f. Toldvæsen" X 1916; „Tiden" VII s. A.; „Ministeriernes Maanedssbl." I s. A.; „Aarb. f. d. dsk. Postvæsen" 1917; „Berl. Tid." 26/11 1916 og „Nationaltid." s. D.

Jerndorff, August Andreas (25/1 1846—28/7 1906), Maler. F. i Oldenburg. Forældre: Hofmaler Just Ulrik J. og Nancy Caroline Jones. Flyttede 1847 faderløs til Kbh. med Moderen, kom i Malerlære og besøgte fra 1863 Akademiet, hvorfra han 1868 fik Afgang. Han begyndte at lægge sig efter Landskabsmaleriet og arbejdede ved Høyens Mellemkomst i Skovgaard's Atelier, vandt

1869 den Neuhausenske Præmie for et Portræt (Pastor L. Schmidt), fik 1871 den lille, men aldrig den store Guldemedaille. 1875—76 tilbragte han i Italien med Støtte fra Akademiet, 1884 vandt han Udstillingsmedaillen, blev 1887 Medlem af Akademiets Plenarforsamling og var 1887—93 Medlem af Akademiraadet, konkurrerede uden Held med Fr. Henningsen om Professorpladsen efter C. Bloch; først 1901 blev han Professor ved Akademiet. En Aarrække arbejdede han ved Restaureringen af Constantin Hansens Fresker paa Universitetet. Mest kendt blev han som Portrætmaler; hans formelle Dygtighed, noble Opfattelse af Modellerne og Evne til Karakterisering gjorde ham meget eftertragtet som Kontrafejrer; men det kan ikke nægtes, at hans Pænhed kan blive til Tørhed. Af hans Portræter skal nævnes det fantasifulde Billede af Olaf Rye, Rytterbilledet af General Bülow, Portræterne af de to Bryggere Jacobsen, det overlegne Billede af Estrup og det følsomme Portræt af Svogeren, Komponisten Matthison-Hansen (alle paa Frederiksborg). Men J. var ikke blot Portrætmaler, sin gamle Kærlighed Landskabsmaleriet blev han tro, og en Række inspirerede, ofte storslagent opfattede Landskabsbilleder er udgaet fra hans Haand. Endelig maa det nævnes, at J. besad en udtømmelig og egenartet Fantasi, en lyrisk og naiv Forstaaelse, som satte sine skønneste Blomster i hans Illustrationsarbejder, f. Eks. i „Trolde-tøj" og „Visen om Fru Ingelil's Døtre". Han har ogsaa malet flere religiøse Billeder. D. i Kbh. — Gift 1875 Betty Marie Charlotte Vilhelmine Matthison-Hansen. O. A.

Litt.: Slægt hos Lengnick og i Hauch-Fausbøll; „Slægtshandbogen"; Slg. Müller; „Nyere dsk. Malerkunst" 1884; Karl Madsen i „Ill. Tid." 15/9 1901; Søborg i „Kunst" III s. A.; „Hver 8. Dag" 17/1 1904; F. Hendriksen i „Bogvennen" 1907—10, S. 37 ff.; „Mennesker og Oplevelser" 1910; „Nationaltid." 7/10 1908; H. C. Christensen; „A. J. 1846—1906" 1912; Nekrologer i „Nationaltid." 28/7 1906; „Politikken" 29/7 s. A. (af E. H.); „Berl. Tid." 29/7 s. A. og „Ill. Tid." 5/8 s. A.

Jerndorff, Peter William (f. 24/11 1842), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Divisionskvartermester, Inspektør ved Søkvæsthuset Andreas J. og Caroline Jones. Fætter til August J. (s. d.). Blev Student 1861, deltog som frivillig i Krigen 1864, blev Løjtnant, men fortsatte sit medicinske Studium og tog Embedseksamen 1870. Som han beretter i sin smukke Bog „Nogle Minder fra det gamle Kgl. Teater", havde Teatret fra hans tidlige Ungdom fængslet og optaget ham; allerede som Elev i Metro-politanskolen og senere som Student havde han spillet Komædie — nu bestemte han sig til at opgive Lægevidenskaben for Skuespilkunsten og fik 17/2 1871 sin Debut paa det Kgl. Teater som Aage i „Mester og Lærling". Gennem Aarene vandt J. en anselig Position ved Teatret, han blev 1890 kgl. Skuespiller og er nu Scenens Alderspræsident. Han har med Honnør fejret sit 50 Aars Jubilæum og er den eneste tilbageblevne af den gamle Stamme af „kgl. Skuespillere". Gennem det lange Spand af Aar har J. spillet en Række højt forskelligartede Roller og ogsaa været anvendt i Operaen („Faust"; Wilhelm Meister i „Mignon"). Fra Leander er han hos Holberg blevet Jeronimus (i „Erasmus Montanus" og „Jean de France"), han har siden 1891 stadig spillet Visberg i „Gulddaasen", i Vaudevillen erindres han som Tennemann i „Aprilsnarrene", som Skomageren i „Genboerne", som Svale i „Eventyr paa Fodrejsen". Han har været Olaf Trygvason i „Hakon Jarl", baade Horatio, Kongen og Polonius i „Hamlet"; Dr. Rank i „Et Dukkehjem", Gregers Werle i „Vildanden", Pastor Manders i „Gengangere", Pastor Castberg i „Den gamle Præst", med de to sidstnævnte Roller læggende en Alen til sin kunstneriske Vækst — henholdsvis ved Styrke i Karakteristik og Myndighed i Holdning. Hans Fysiognomi som Skuespiller er blevet kraftigere og fyldigere med Aarene, og som Vogter af det gode danske Sprog, som Vejleder og Lærer for mange unge har J. været det Kgl. Teater en med Rette paaskønnet Støtte. — Gift 1883 Amalie Lorentzen.

C. Bs.

Litt.: Slægt se August J.; Erindringer i „Vor Fortid" II 1917, ovenn. Bog og „Ill. Tid." 24/11 1912; „Nationaltid." 19/7 1882; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads" 1889—96; „Politikken" 21/2 1896; Einar Christiansen i „Ill. Tid." 18/2 s. A.; A. Gnutzmann i „Teatret" II 1902—03; „Politikken" 17/2 og 24/11 1911 og 24/11 1912; Borchenius i „Teatret" XII 1912; P. Levin i „Ill. Tid." 24/11 s. A.; P. Fristrup: „Scenens Navne" 1913; E. Brandes i „Teatret" Febr. 1921; „Berl. Tid." 12/2 s. A.; Jul. Clausen est. 18/2 s. A.; R. Neliendam i „Politikken" 17/2 s. A.; Kgl. Teaters Program 17/2 s. A.; R. Neliendam: „Det Kgl. Teaters Hist. 1874—1922" I 1921.

Jerndorff, Povl (f. $31/12$ 1885), Maler. F. i Kbh. Forældre: Maleren August J. (s. d.) og Hustru. Stød i Malerlære hos Bernh.

Schrøders Eftf. og besøgte Harald Foss' Tegneskole og Teknisk Selskabs Skole. Blev Okt. 1904 optaget som Elev paa Kunstakademiet, hvor han 1907—10 havde Viggo Johansen til Lærer. 1914 modtog han Aarsmedaillen for Billedet „Loke og Sigyn“. Har udstillet paa Char-

lottenborg fra 1910 og som Indbudt i den Frie Udstilling 1920 og 1921. Febr. 1919 afholdt han i Forening med sin Hustru og Alice Wallén en større Udstilling i den Frie Udstilling. Han har arbejdet en Sommer i Viborg Domkirke under Joakim Skovgaard. Af Legater har han to Gange modtaget Akademiets største Rejsestipendium foruden enkelte mindre. 1907 opholdt han sig tre Maaneder i Italien. Hans Billeder, store figurrige Kompositioner, Landskaber og Portrætter, udmærker sig ved deres fantasifulde Opbygning og alvorlige, kølige Farveholdning, der er kraftig og præget af ualmindelig Energi og af Sans for det dramatisk Storladne. I sin Behandling af Formen viser han sig paa en heldig Maade præget af Kubismen. Et af hans bedste og mest karakteristiske Billeder er Portrættet af en ung Kvinde, som han udstillede paa den Frie Udstilling Foraaret 1921. — Gift 1914 Lisbeth (Lissen) Ewald. *I. M. O.*

Litt.: Slægt se August J.; Hustrus Slægt se Carl Ewald; „Berl. Tid.“ $13/2$ 1919 og $28/6$ 1921; „Politiken“ $2/2$ 1919 og $29/6$ 1921.

Jersild, Peter Christian Olaf (f. $6/7$ 1867), Læge. F. i Kbh. Forældre: Vekselerer Peter Valdemar J. og Anna Marie Jensen. Blev Student 1886, Cand. med.

1893. Efter en lang og omhyggelig Uddannelse som Venerolog og Dermatolog, dels ved københavnske Hospitaler, dels i Udlandet (Paris), var J. i 9 Aar Reserve-læge ved Vestre Hospital og Kommunehospitalet. 1904 disputerede han med „Undersøgelser

over Cervikalsekretet hos Prostituerede“, og der er siden fra hans Haand kommet adskillige vægtige litterære Arbejder, væsentlig om venerologiske Emner, bl. a. om en særlig Behandling af Gonorrhoe (Kobberiontoforesen), ligesom han ofte har givet djærve og kraftige Indlæg i lægevidenskabelige Polemiker. 1916 blev han E. Pontoppidans Efterfølger som Overlæge ved Rudolph Berghs Hospital. Ved Siden af sit

videnskabelige Arbejde og sin betydelige Lægevirksomhed har J. tillige med stor Interesse og Dygtighed deltaget i Arbejdet for at værne Samfundet mod venerisk Smitte, har medvirket ved Udkastet til Lovgivning om Straffe for Overførelse af venerisk Smitte og været sagkyndig Raadgiver ved den skandinaviske Familieretskommission. J. er endelig stærkt kunstinteresset. — Gift 1902 Ingeborg Ellen Margarethe Nissen.

F. L.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1904; „Bogen om Studenterne fra 1886“ 1911; „Politiken“ $19/6$ 1913, $12/6$ 1916, $2/4$ og $6/7$ 1917; „Ill. Tid.“ $6/7$ 1917; „Berl. Tid.“ s. D.

Jersin, Jens Dinesen ($28/6$ 1588— $26/10$ 1634), Biskop. F. i Jersie ved Køge. Forældre: Sognepræst Dines Jensen og Ellen Hansdatter. Blev Student 1605, var 1607—10 i Wittenberg, tog Magistergraden og blev 1611 Rektor i Sorø. 1615 fik han Stipendium og rejste til Giessen, hvor han med Iver deltog i de dogmatiske Stridigheder og søgte at sætte sig ind i en ny Metode for Latinundervisningen. 1617 kom han med hjem, blev først Lærer for Christian IVs uægte Sønner, men allerede 1619 Professor i Metafysik og 1624 i Fysik. Sammen med en Studiefælle, Knud Richardsen, fik han overdraget at reformere Latinundervisningen og udarbejde nye grammatiske Hjælpe-midler dertil. 1622 forelagde J. da sin „store og lille Practica“, der i Begyndelsen mødte stor Modstand, men dog hurtig trængte igennem. Imidlertid havde J., under Paa-virkning særlig af Joh. Arnd, oplevet et religiøst Gennembrud, der bragte ham til at søge gejstlig Virksomhed, og 1625 udnævntes han til Sognepræst ved Frue Kirke i Kbh. Hans paa rig Selverfaring støttede Omvendelsesprædikener vakte stort Røre, og da Ribe Bispestol 1629 blev ledig, blev J. af Christian IV kaldet til denne. I Begyndelsen havde han her store Vanskeligheder at kæmpe med; Præster nægtede at underordne sig, og de ham tilkommende Tiender kunde han ikke faa. Ved talrige Rejser og myndig Optræden lykkedes det ham dog at tilvejebringe ordnede Forhold. Han optraadte ligeledes med stor Kraft imod Overtroen, der netop i Datiden greb stærkt om sig, og udgav 1631 nogle Prædikener derimod: „Om Mirakler, Tegn og Aabenbaringer og deres Udlæggelse“. Ogsaa hans to øvrige Skrifter: „Vera via vitæ, en rigtig Vej, som fører til det evige Liv“ (1633) og „Troens Kamp og Sejer“ (1636) er sammenarbejdede af hans Prædikener, og de har lige til vore Dage været paaskønnede Opbyggelsesbøger. D. i Nyborg. — Gift 1) 1621 Anne Hansdatter Wolff, d. 1625. 2) 1626 Margrethe Fuiren, d. 1628. 3) 1630 Cathrine Outzen.

H. M.

Litt.: Slægt i „Stamt. for Familien J.“ 1875; „Ny kristelig Samler“ VIII 1862; S. M. Gjellerup:

„J. D. J.“ 1868—70; O. Andersen: „Holger Rosenkrantz“ 1896.

Jespersen, Christian Magdalus (¹⁵/₂ 1809—²⁸/₁₁ 1873), Politiker. F. i Viborg. Forældre: Justitiarius Jesper J. og Mette Marie Bang. Blev Student 1826, Cand. juris 1830, Lands-

 overretsprokurator i Viborg 1834, Herredsfoged i Hatting Herred 1856, afgik 1873. Han var 1843—48 Medlem af nørrejske Stænderforsamling og vandt Anseelse som frisindet og dygtig Politiker; 1846 indgav han Andragende

om en Konstitution. 1848 valgtes han til den grundlovgivende Rigsforsamling for Nibe; han blev Medlem af Grundlovsudvalget og stillede sammen med P. D. Bruun det Forslag om Rigsdagens Sammensætning, som sejrede ved den endelige Afstemning, efter at Venstre havde sluttet sig til det. J. havde personlig helst set en høj Valgretsensus til Landstinget, medens han paa andre Punkter var rede til at gaa vidt i demokratiske Indrømmelser. 1861—66 var han Folketingsmand for Horsens, 1861—63 Medlem af Rigsraadet, 1864—65 af dettes Folketing, 1861—69 Byraadsmedlem i Horsens, 1857—61 Direktør for Straffeanstalten der. D. i Kbh. — Gift 1) 1830 Vilhelmine Caroline Leopoldine Stockfleth, d. 1845. 2) 1847 Christensine Elisabeth Margrethe Christopharine Frederikke Sehested, d. 1905.

P. E.

Litt.: Slægt i Jespersen: „Stamt. over Familien J.“ 1862, Bähr: „Stamt. over den bornholmske Familie J.“ 1884 og Jespersen: „Stamt. over den bornholmske Familie J.“ 1909; „Adelsaarbogen“ 1886, S. 360; Barfod: „Dsk. Rigsdagskalender“ 1856; Neergaard: „Under Junigrundloven“ I 1892.

Jespersen, Christian Magdalus (²²/₁₀ 1844—²⁴/₃ 1873), Læge. F. i Aarhus. Forældre: Stiftsfysikus Jakob Vilhelm J. og Anne Marie Kirstine Bloch. Blev Student 1862, Cand. med. 1869. Efter at have gjort Tjeneste ved Kommunehospitalet ansattes han paa St. Hans Hospital, hvor han, 2 Maaneder før sin Død, blev Reservelæge. Trods en tidlig udviklet Tuberkulose arbejdede han dog med stor Energi og studere-

de særlig den sørgelige Sindssygdom Dementia paretica. Om denne Sygdom havde tyske Forskere 1857 (Esmarch og Jessen) paa Grundlag af nogle faa Tilfælde opstillet den Hypotese, at den skyldtes erhvervet Syfilis; Steenbergs og Kjellbergs Undersøgelser tydede i samme Retning, men først

J.s fortræffelige, kritiske Gennemgang af et stort Materiale (123 Patienter) bragte det endelige Bevis for Hypotesens Rigtighed, og Eftertiden har bekræftet hans Resultat. Hans Arbejde „Skyldes den almindelige fremskridende Parese Syfilis?“, der vel indeholder det vigtigste danske Bidrag til Syfilidologien, antoges som Doktordisputats; men før Forsvaret skulde finde Sted, døde J. 1874 udgaves Bogen af Familien. D. paa St. Hans Hospital. — Ugift. F. L.

Litt.: Slægt se C. M. J.; Forord til Disputatsen; Elvius: „Studenterne fra 1862“ 1912.

Jespersen, Einar (²¹/₈ 1890—¹⁵/₁₁ 1921), Landboforeningssekretær. F. i Aarslev ved Randers. Forældre: Gaardejer Peder J. og Maren Ostenfeldt Sørensen. Tog 1908 Realeksamen og var derefter et Aars Tid Medarbejder ved „Agrardagbladet“, 1909—10 Elev paa Tune Landboskole, kom derefter til Landbohøjskolen, hvorfra han 1912 tog Landbrugseksamen, var 1913—16 Redaktionssekretær ved „Vort Landbrug“, 1916—17 landbrugskyndig Med-

hjælper ved Nordisk Foderstoffabrik, 1917—20 Sekretær i Fællesforeningen af Danmarks Brugsforeninger. Efter A. P. Jensen (s. d.) blev han 1920 Sekretær i de samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift, og han overtog desuden Redaktionen af Medlemsbladet for de samvirkende sjællandske Landboforeninger. J., der havde opholdt sig nogle Maaneder i England og Skotland, bevægede sig med Lethed i alle Kredse og gled behændig ind i det Samarbejde med mange forskellige Personer og Institutioner, som hans Stilling medførte. D. i Kbh. — Gift 1918 Karen Margrethe Knobelow. A. C.

Litt.: „Vort Landbrug“ 1920; Nekrologer sst. 1921 og af O. Himmelstrup i „Berl. Tid.“ ¹⁷/₁₁ s. A.

Jespersen, Henrik Gamst (f. ²⁰/₈ 1853), Maler. F. i Ondløse ved Holbæk. Forældre: Proprietær Jens Henrik J. og Marie Elisabeth Baagøe. Henlevede sin Barndom i Kolding, hvor han tog Præliminæreksamen, kom 1870 til Kbh., besøgte Polyteknisk Læreanstalt og tog 1878 Eksamen som Ingeniør. Fik Stilling som Bogholder og Kasserer ved østsjællandske Jernbanes Anlæg, men efter knap halvandet Aars Forløb opgav han denne for helt at hellige sig Malerkunsten. Samtidig med at han udstillede paa Charlottenborg, besøgte han Akademiet, hvor han gennemgik de for-

ste Klasser, men gik ikke paa Malerskolen og har aldrig staaet i direkte Elevforhold til nogen Maler; han har uddannet sig selv ved omfattende Naturiagttagelse med udpræget Interesse for Solnedgangen blændende Lysfænomener. Som Udstiller debuterede han paa Akademiets Juleudstilling 1880. Har foretaget talrige Rejser i Italien og i Tirol, hvor han har opholdt sig i længere Tid. Hans Hovedværker er: „Mild Oktoberdag ved en Aa i Vestjylland“ (1901), „Bjergensomhed“ (1909) og „Nordjysk Landskab med bortdragende Byge“ (1910). 1895 købte Kunstmuseet hans første, store Solbillede, „Solopgang over en lille Kystby (Stege)“, der nu er udlånt til Vejle Museum. Hans vellykkede Forsøg paa at gengive Solens blindende Virkning har vakt megen Opmærksomhed. Som Skildrer af fremmede, effektfulde og farverige Bjerglandskaber og hjemlige Hedepartier viser han sig som en habil, paalidelig, men ikke særlig ejendommelig Kunstner. — Ugift.

I. M. O.

Litt.: Slægt i Groshennig: „Familien J. fra Skanderborg“ 1919 og Barfod: „Den svendborgske Familie Graae“ 1882; Katalog over Udstillingen hos Winkel og Magnussen 1908.

Jespersen, Ingrid (f. $24/1$ 1867), Rektor. F. i Kbh. Forældre: Forlagsboghandler Edward Julius Marie J. og Henriette Klein.

Tog 1889 Lærerindeeksamen og blev to Aar efter Bestyrerinde af I. J.s Skole. Den begyndte med 9 Elever, men har nu ca. 500 og dimitterer til Mellem-skole-, Real- og Studentereksamen. 1919 blev Frk. J. Rektor. Som Skoleleder har Frk. J. ret nøje fulgt den almindelige pædagogiske Udvikling, men hendes Hovedsynspunkt har været at vække Elevernes Virksomhedstrang og Arbejds-glæde; det egentlige opdragende Moment spiller derfor en betydelig Rolle ved hendes Skole, der i sjældnen Grad kan bygge paa baade Elevernes og Forældrenes Hengivenhed. Da 1919 den store Overgang fra Privatskole til Stats- eller kommunal Skole fandt Sted, ønskede Frk. J. at blive udenfor. Hun fandt det uheldigt at drage et større Skel mellem Underskole og højere Skole, idet hun mener, at Eleverne vil faa større Udbytte af Undervisningen, naar de gennemgaar én Skoles samtlige Klasser. Som Skoleleder er hun almindelig anerkendt for sin Forstaaelse af kvindelig Ungdom og for sine Evner som Administrator. — Ugift.

K. K.

Litt.: Slægt se C. M. J.: „Berl. Tid.“ $24/1$ 1917 og $31/8$ 1919; „Cøbenhavn“ $31/8$ 1919; „Tidens Kvinder“ $9/6$ s. A.

Jespersen, Jens Bohn, se Bohn-Jespersen.

Jespersen, Johannes (f. $17/4$ 1881), Veterinær. F. i Pøl ved Nordborg, Als. Forældre: Arbejdsmand Niels J. og Maren Johannsen. Kom tidlig til praktisk Husdyrbrugsvirksomhed som Fodermesterelev, Kontrolassistent og Regnskabsfører; 1901—02 Elev paa Dalum Landbrugsskole. Tog Præliminækskursus i Husdyrbrug paa Landbohøjskolen og kom s. A. til Landbohøjskolen, hvorfra han 1909 tog Landbrugseksamen. 1909—10 var han Redaktionssekretær ved „Fyns Stifts Landbrugstidende“, gennemgik derefter Fortsættelseskursus i Husdyrbrug paa Landbohøjskolen og tog Eksamen 1912, Dyr lægeeksamen 1915. Han var Reservedyrlæge i Hæren 1915—16, Konsulent i Hesteavl for De samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift 1916—17, Assistent i Husdyrbrug ved Landbohøjskolen 1917—19 og blev Lektor i Husdyrbrug 1919. J. har yderligere suppleret sin Uddannelse ved Studierejser i Udlandet, bl. a. i Frankrig 1920; han er en energisk Mand, som med Iver og Dygtighed arbejder i sit Fag. — Gift 1918 Ellen Mazanti Andersen.

A. C.

Litt.: „Fyns Stifts Landbrugstid.“ 1917, S. 431 og 1919, S. 356.

Jespersen, Johan Peter Magnus Bohn ($20/5$ 1833— $19/1$ 1917), Geolog. F. paa Kannekegaard, Bodilsker Sogn, Bornholm. Forældre: Proprietær Jochum Bohn J. og Witta Bolette Fischer. Sønnesøn af Peder J. (s. d.). Antog 1913 Navnet Bohn-J. Efter Skolegang i Rønne kom han 1849 paa Polyteknisk Læreanstalt, tog 1854 Eksamen i anvendt Naturvidenskab og gik derefter over i praktisk Virksomhed, først ved et Teglværk i Slesvig, senere ved Sorthat Kulværk paa Bornholm. 1858 blev han Adjunkt ved Rønne Latinskole og kom 1861 til Latinskolen i Nykøbing F., hvor han 1886 blev Overlærer og pensioneredes 1903. Blandt Naturvidenskaberne havde særlig Geologien vakt hans Interesse, og indenfor denne Videnskab var det ganske naturligt Forholdene paa hans Fødeø, der især tiltrak sig hans Opmærksomhed. Sine Undersøgelser publicerede han dels i Skoleprogrammer, dels i forskellige inden- og udenlandske Tidsskrifter. Skønt Arbejderne, af hvilke kan nævnes „Liden geognostisk Vejviser paa Bornholm“ (1865, 2. Udg. 1913), gennemgaaende er af ringe Omfang, er de dog særdeles vigtige for Opfattelsen af Bornholms Geologi, ikke mindst

fordi de ofte behandler Lokalteter, som enten nu ikke længere kan undersøges eller i alt Fald kun under visse heldige Naturforhold. D. i Nykøbing F. — Gift 1859 Anna Christine Boysen, d. 1910. V. N.

Litt.: Slægt se C. M. J.; M. K. Zahrtmann i „Bornh. Saml.“ XI 1917.

Jespersen, Olfert Willemoes (f. $\frac{2}{4}$ 1863), Komponist, Musikdirigent. F. i Kbh. Forældre: Snedker i Marinen Hans Peter J. og

Caroline Tønnesen. Alleerede som rask Nybordersdreng meldte han sig som Fløjteblåser — baade med Munden og med Næsen — paa Vesterbros Teater, og siden da har han, der var Elev af Holger Dahl (s. d.), under forskellige Former tilhørt det muntre københavnske Mu-

sikliv, indenfor hvilket han med sejt Energi og et utvivlsomt Talent har arbejdet sig op til en paa dette Felt ubestridt Forgrundstilling. Oprindelig Orkestremusiker ved Vesterbros Teater (1873—80) og senere paa Rejse i Sverige, Tyskland og Rusland opnaaede han 1891 Posten som Musikdirektør ved Nørrebro Teater, hvilken han beklædte til 1893, var derefter Dirigent ved National 1894—95 og ved Kasino 1916, ligesom han siden 1898 har ledet Musikken i Zoologisk Have. Hans derigennem erhvervede store Popularitet i de videste Kredse underbyggedes ved en omfattende Kompositionsvirksomhed i den lettere Genre, hvori han har fundet sit Milieu. Den moderne Revy er musikalsk skabt af ham, og faa evner som han at skabe en Vise, der øjeblikkelig er paa alles Læber. Hans Produktion omfatter Musik til talrige Revyer, Pantomimer, Sange, Viser og Danse, men hans til Dato størst anlagte Værk er Operetten „Molboerne“ (1898), der ogsaa holdt ud over Øjeblikket. J. var Redaktør af „Musik og Sang“ 1898—1908 og er siden 1905 Musikforlægger, særlig af Orkesterværker, ligesom der er tilfaldet ham Tillidshverv indenfor Kbh.s Orkesterforening og Dansk Komponistforening. — Gift 1898 Nanna Modeweg. G. S.

Litt.: „Politiken“ $\frac{10}{8}$ 1912, $\frac{2}{4}$ 1913 og $\frac{8}{6}$ 1915; „Masken“ $\frac{15}{8}$ 1914; Carl Gottschalcksen: „En glad Musikants Dagbog“ 1920; „Politikens“ Distriktsblad“ $\frac{17}{6}$ 1921.

Jespersen, Jens Otto Harry (f. $\frac{10}{7}$ 1860), Sprogforsker. F. i Randers. Forældre: Herredsfoged Jens Bloch J. og Sophie Caroline Bentzien. Blev Student 1877, studerede til 1881 Jura, derefter under Indflydelse af Vilh. Thomsen nyere Sprog; han blev 1887 Cand. mag. og efter en Studierejse til England, Paris og Berlin 1891 Dr. phil. („Studier over engelske Kasus“). Siden 1893 virker han ved Kbh.s Universitet som Professor i en-

gelsk Sprog og Litteratur og har ogsaa i Udlandet vundet en smuk videnskabelig Position. 1890—1903 var han

Medredaktør af Tidsskriftet „Dania“; holdt 1904 og 1909—10 Forelæsninger i Amerika; har haft talrige videnskabelige Sendelser. J. har ved Universitetet virket som en flersidig og interessevækkende Faglærer, hvem den stærkt stigende Inter-

esse for Engelsk ogsaa i Skolen væsentlig skyldes; ved sit friske Syn og sin aabne Sans for alt nyt har han tillige øvet en betydningfuld Indflydelse paa de Sprogstuderende overhovedet. Hans meget omfattende og betydelige Produktion behandler dels Engelsk (saaledes „Chaucers Liv og Digtning“, 1893, „Growth and Structure of the English Language“, 1905 (Prix Volney 1906) og den stort anlagte „Modern English Grammar“ (I 1909, II 1914), dels Sprog i det hele. De almene Arbejder har til Emne snart Sprogets ydre, lydlige Side („Articulations of Speech Sounds“, 1889; „Fonetik“, 1897—99, heraf Bearbejdelse paa Tysk: „Phonetische Grundfragen“, 1904; „Lehrbuch der Phonetik“, 1913, og paa Dansk: „Modersmaalets Fonetik“, 1906; „Engelsk Fonetik“ 1912), snart dets indre, logiske Side („Sprogets Logik“, 1913; flere Forarbejder til et planlagt større Værk: „The Basis of Grammar“); hertil kommer Behandlinger af Sprogets Udvikling fra komplekse til stadig enklere Former („Progress in Language“, 1894, Bearbejdelse af Disputatsen) og af dets Vækstbetingelser overhovedet (f. Eks. „Nutidssprog hos Børn og Voksne“, 1916). J.s Forskning, der paa flere Punkter fortsætter Johan Storms og Henry Sweets Arbejder, er afgjort positivistisk, men uden Angst for omfattende Synspunkter; saadanne synes hentet fra Herbert Spencers Udviklingsfilosofi, senere til Dels fra Wilh. Ostwalds Energetik. J.s Arbejder præges af Aktualitetsprincippet: det gamle og fjerne finder overalt sin Forklaring i det nye og nære. Det hænger sammen hermed, at J. har ofret megen Tid og Kraft paa rent praktiske Sprogspørgsmaal, herunder Sprogets Røgt og Barnets første Læseundervisning („A B C“, 1908). Foruden flere Lærebøger (nogle oversatte paa Svensk, Hollandsk, Polsk, Telugu) har han skrevet „Sprogundervisning“ 1901 og om Verdenssprog (f. Eks. i „Tilskueren“ 1905); var Medstifter af den skandinaviske Forening for forbedret Sprogundervisning „Quousque Tandem“ og deltog 1907 i Paris i et internationalt Kommissionsarbejde, hvis Resultat blev Verdenssproget Ido. — Gift 1897 Ane Marie Djørup.

V. B.

Litt.: Slægt se C. M. J. og i Fasting: „Løgen F. C. Djerups Slægt“ 1913; Selvbograft i Univ. Progr. Novb. 1891; „Univ. Aarb.“ 1892—93, S. 14; Holger Pedersen i „Tilskueren“ 1906; „Politiken“ 20/3 1910, 20/3 1912, 2/6 1913, 18/12 1914, 1/2 1920, 20/10 s. A. og 23/5 1921; „Akad. Ugeblad“ 1918; „Verden og vi“ 10/4 s. A.; Thalbitzer i „Politiken“ 1/4 s. A.; V. Grønbech i „Berl. Tid.“ 20/3 s. A.; N. Møller sst. 17/7 1920; „Social-Demokraten“ og „København“ 10/7 s. A.; Vilh. Thomsen i „Berl. Tid.“ 15/7 s. A.

Jespersen, Peder Dam (11/3 1772—28/9 1835), Sandflugtskommisær. F. i Nekso. Forældre: Herredsfoged Niels J. og Bertha Marie Dam. Tog dansk

juridisk Eksamen og blev 1797 Byskriver i Nekso. 1809 overtog han Svigerfaderens Købmandsgaard i Rønne, og 1810 købte han Sejrsgaard mellem Rønne og Hasle. Købmandsforretningen sygnede efterhaanden hen; derimod blev han Foregangsmand

paa Landbrugets Omraade. Han stod blandt de første til at hævde Markfred, grave Afvandingsgrøfter, bakse Stenene ud af Agrene og nyttiggøre dem i Høgnsgærdene, lade Jorden ligge brak, avle Raps, Kartofler og nye Sædarter, samt til at anvende nye Avlsredskaber. Han udnævntes efterhaanden til Skattekommisær for Bornholm, til Assessor i Priseretten under Krigen, til Forligsmand, til Landvæsenskommisær og til Sandflugtskommisær. Som Landvæsenskommisær fik han det byrdsomme og utaknemlige Hverv at ordne ved indbyrdes Magelæg hver enkelt bornholmsk Bondegaards vidt spredte Smaalodder til en samlet Hovedmark. Efter at han 1819 var valgt til Sandflugtskommisær, fik han den Opgave at dæmpe Sandflugten paa Kyststrækningen mellem Rønne og Hasle. Han forkastede den sædvanlige Dæmpningsmaade ved Plantning af Sandhjelme og andre Klitplanter og hævdede, at Sandflugten skal dæmpes ved Fred og ved Plantning af Træer. Trods energisk Modstand fra Beboernes Side lykkedes det ham at holde Sandflugtsstrækningen fri for Kreaturgræsning og at omdanne den til Skov, nu Statsskoven „Blykobbe Plantage“. J.s store og nyttige Virksomhed er først ret blevet paaskønnet efter hans Død. I Blykobbe Plantage er der 1886 rejst en Mindestøtte for ham af Egnens Beboere. D. i Rønne. — Gift 1798 Barbara Kirstine Bohn, d. 1864.

J. H.

Litt.: Slægt se C. M. J. og i „Stamt. over Familien Dam“ 1907, S. 37; Thaarup: „Bornholms Amt og Christiansø“ 1839; M. K. Zährmann i „Naturen og Mennesket“ 1893 og „Bornholmske Saml.“ X 1916, S. 111 og XI 1917, S. 26; Brev i „Bornholmske Saml.“ IV 1909.

Jessen, Axel Hans (f. 30/3 1868), Geolog. F. i Kbh. Forældre: Fabrikant Wilhelm Carl Hanno J. og Marie Josephine Giese. Tog po-

lyteknisk Adgangseksamen 1885 og blev Cand. polyt 1890. Fra 1889 arbejdede han i Sommermaanederne som Assistent ved Danmarks geologiske Undersøgelse, medens han i Efteraaret 1890 og 1891 var Kemiker paa Stege og Højbygaard Sukkerfabrikker. 1890—92 og 1895 var han tillige Assistent ved Mineralogisk Museum. 1892 blev han fast Assistent ved D. G. U. og 1897 Statsgeolog og har i denne Stilling særlig været beskæftiget ved den geologiske Kortlægning af Jylland. Foruden kortere Studierejser til Norge, Sverige, England og Tyskland har han foretaget geologiske Undersøgelser i Julianehaab Distrikt i Grønland 1894 og i Egnen omkring Myrdalsjøkul paa Island 1909. Med Undtagelse af Beretningen om Undersøgelserne i Grønland og en lille Afhandling om en dengang formodet interglacial Aflejring ved Kintyre i Skotland omhandler hans Publikationer Forhold vedrørende Danmarks Geologi, dels Kortbladsbeskrivelser, dels Undersøgelser af specielle Emner, f. Eks. Gasforekomsterne og den kvartære Lagfølge i Vendsyssel, Dislokationerne i Lønstrup Klint, Marsken ved Ribe o. a. Hans Arbejder, der er rige paa gode og interessante Iagttagelser og er skrevet i et smukt, tydeligt Sprog, udmærker sig ved Grundighed og Klarhed i Fremstillingen. — Gift 1902 Petrea Pedersen. V. N.

Litt.: Slægt hos Lengnick og i N. C. Th. Jessen: „Meddelelser om Slægten J.“ 1885.

Jessen, Carl Vilhelm (10/7 1764—30/3 1823), Søofficer. F. i Fredensborg. Forældre: Kæmner ved Øresunds Toldkammer Nicolai Jacob J. og Marie Christine Jacobi. Blev Sekondløjtnant 1782, Premierløjtnant 1789, Kapteinløjtnant 1796, Kommandarkaptajn 1810, Kommandør 1815, fik Afsked med Kontreadmirals Karakter 1815. Som Chef for Briggen Lougen 1800—01 havde han flere hæderfulde Af-færer med engelske Orlogsmænd i de vestindiske Farvande og modtog ved sin Hjemkomst en Guldæressabel af Kongen. Han var Chef for Linieskibet „Prins Christian Frederik“ i Kampen ved Sjællands Odde 22/3 1808 mod en stor engelsk Overmagt; kæmpede med en mangelfuld og syg Besætning og strøg først Flaget, da han havde ca. 200 dræbte og saarede og samtidig med at Linieskibet stødte paa Land og blev Vrag. Blandt de faldne, som ligger begravede paa Oddens Kirkegaard, var Peter Willemoes. I Resten

af Krigen var J. Chef for Trekroner og en Afdeling Kanonbaade. I sit sidste Leveaar var han Guvernør paa St. Thomas. Han nævnes i den danske Søkrigshistorie som en kæk og ædel Mand. D. paa St. Thomas. — Gift 1794 Anna Margrethe Erichsen, d. 1845. V. G.

Litt.: Slægt hos Lengnick og i Hauch-Pausbøll: „Slægthaandbogen“; Witth: „Dsk. og norske Søheltes Bedrifter 1797—1813“ 1814; Dahlerup i „Arkiv f. Søværnen“ XI 1839 og „Mit Livs Begivenheder“ I 1908; „Mag. f. Natur- og Menneskekundskab“ 1845 II; Garde: „Sømagtens Historie 1700—1814“ 1852; „Tidsskr. f. Søværnen“ 1884 og 1901; Liljefalk i „Nordslesv. Søndagsbl.“ 1896; Øverland: „Fra en svunden Tid.“ 1888; „Vor Fremtid“ I 1907—08; „Fra Holbæk Amt“ II 1908; Nekrolog i Thaarup: „Fædrelandsk Nekrolog 1821—26“ 1842.

Jessen, Carl Arnold Edwin (¹/₁ 1833—¹⁴/₅ 1921), Sprogmand. F. i Randers. Forældre: Overførster Nicolai Jacob J. og Baronesse

Selma Henriette Dirckinck-Holmfeld. Sønnesøn af C. V. J. (s. d.). Blev Student 1849 og tog 1857 Magisterkonferens i nordiske Sprog og Tysk. Disputerede 1862 for den filosofiske Doktorgrad („Undersøgelser til nordisk Oldhistorie“) og udfoldede i de ti Aar til 1872 i

flere Tidsskrifter en usædvanlig rig Forfattervirksomhed paa den nordiske Filologis Omraade. Hans Arbejde var mest kritisk, men ogsaa særdeles værdifulde positive Resultater kom frem, som hans Bestemmelse af Eddakvadernes Alder og Hjemsted og Enkeltheder i deres Verseform eller hans i Sommeren 1872 indsamlede „Nolitter“ om Härjedalens og Jämtlands Folkesprog, en Afhandling, der er banebrydende indenfor svensk Dialektologi. Desuden maa nævnes hans lille „Dansk Sproglære“ (1868). Hans Virksomhed gik i det hele parallelt med og udfyldende Lyngbys i de samme Aar, men den ophørte omtrent samtidig med Lyngbys Død. Først omkring 1890 vendte han tilbage til den med Værker som den vidtløftige „Dansk Grammatik“ (1891) og „Dansk etymologisk Ordbog“ (1893 med senere Tillæg i „Tidsskr. for Filologi“). Overfor det anerkendte var J. altid en stor Tvivler, hans spidse Pen var stedse rede til at pirre ved Autoriteterne; det var da kun konsekvent, at han i sine senere Værker kom til at bekæmpe det, han selv i sin Ungdom hjalp frem til Anerkendelse. Ogsaa filosofiske Studier drev J., og Udslag heraf var f. Eks. „Psykologiske Spørgsmaal“ (1882) og hans bl. a. ved sin Stil ejendommelige, af hans ateistiske Livsanskuelse prægede Bog „Religiøse Illusioner“ (1904). J. havde aldrig noget Embede, men levede som Privatlærer, tit i trange Kaar, altid rede til hellere at

lide Nød end gaa mod sin Overbevisning. D. i Kbh. — Ugift. M. K.

Litt.: Slægt se C. V. J.; Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1862; Ida Johnsen: „Mellem to Tidsaldr“ („Mem. og Breve“ XXIII) 1915; Nekrologer i „Politiken“ ¹⁹/₆ 1921 (af J. Brøndum-Nielsen) og ²⁰/₅ s. A. og i „Nationaltid.“ ¹⁷/₆ s. A.

Jessen, Franz Christopher von (f. ¹⁸/₄ 1870), Journalist. F. i Horsens. Forældre: Ritmester, Branddirektør Carl Frederik

(Fritz) Reinhold v. J. og Louise Frederikke (Fritze) Leth. Gik i Skole i Ribe og paa Herlufsholm, blev ansat i Landmandsbanken i Kbh., men vilde være Skribent, begyndte 1889 at skrive Korrespondancer i „Holstebro Avis“, derefter i „Aarhus Stiftstidende“ og „Berlingske Tidende“.

1890—92 var han Redaktionssekretær ved „Aarhus Stiftstidende“ og rejste 1892—94 i Udlandet, især Berlin, Wien og Paris, studerede Sprog og Politik og erhvervede sig megen Viden og praktisk Færdighed. 1894 kom han hjem, oprettede Korrespondancebureauet „Unio“ og var 1894—97 Redaktionssekretær ved „Illustreret Tidende“, som han gjorde betydelig mere aktuelt end før. 1897—1910 var han derefter Medarbejder ved de Ferslew'ske Blade og virkede tillige som Korrespondent til flere andre skandinaviske og udenlandske Aviser. Han var saaledes i Grækenland 1897, i Frankrig under Dreyfus-Affæren, i Vestindien 1901—02, paa Balkanhalvøen 1903 og 1908, i Rusland og Asien 1904—05, i Norge-Sverige 1905. 1906—11 var han Formand for Journalistforeningen. 1910 overtog han Redaktionen af det stort anlagte Blad „Riget“, der navnlig var rettet mod „Politiken“, men fratraadte allerede 1912 efter Foretagendets Stranding. Han har derefter genoptaget sin Virksomhed som Korrespondent, bl. a. til „Berlingske Tidende“, „Le Temps“, og „Morning Post“, var paa Balkan 1912—13 og har siden Verdenskrigens Udbrud boet i Paris. J. er en af de faa danske Journalister, der bevidst har tilskaaet deres Virksomhed efter Verdensformat. Med Evne til Iagttagelse og malende stilistisk Sikkerhed forener han storpolitisk Interesse, med personlig repræsentative og vindende Egen-skaber en urokket Tro paa sin egen Mission. Maalet for hans Journalistik er ikke alene Reportage, men lige saa meget national Hævdelse af Danmark og Danskheden. Han har her især virket for den sønderjyske Sag, udgav 1901 den fortjenstfulde „Haandbog i det nordslesvigske Spørgsmaals Historie“ (fransk Udgave 1906) og tog i Verdenskrigens sidste Aar og efter dens Afslutning ivrig Del i Arbejdet for at

sikre Danmark det mest mulige af Sønderjylland. Marts 1918 holdt han et Foredrag for Senatets og Deputeretkammerets udenrigske Udvalg om Artikel 5 og overgav det Okt. s. A. en Memoire herom (trykt 1919). Han udkastede Tanken om den danske Delegation til Paris i Marts 1919 og har i vægtige Artikelrækker i „Berlingske Tidende“ skildret det sønderjyske Spørgsmaals Historie for Fredskonferencen. Af sine Korrespondancer har J. i Bogform udgivet „Egne jeg saa“ (1906), „Begivenheder jeg oplevede“ (1907), „Mennesker jeg mødte“ (1908) og „Mænd og Kampe paa Balkan“ (1913); endvidere en Fortælling fra Rusland „Katja“ (1912). — Gift 1891 Henriette Nicoline Johanne Møller. Ægteskabet opløst; hun siden gift Maleren Otto P. Balle (s. d.).

P. E.

Litt.: Slægt se C. V. J. og „Meddelelser om Familien Ammitzboell og Descendenter“ 1902; Erindringer I „Julealbum“ 1908 og I „Ill. Tid.“ 2°/₁₀ 1909; Karl Larsen I „Gads dsk. Mag.“ s. A.; „Journalisten“ 2°/₁₀ 1910; „Fiver 8. Dag“ 1°/₁₁ s. A.; „Politiken“ 2°/₁₀ og 1°/₁₂ 1912, 3°/₁₁, 8°/₂ og 2°/₁₀ 1914, 9°/₁₀, 1°/₁₀, 12°/₁₀ og 1°/₁₁ 1915; Dahl og Linvald: „Sønderjylland“ I 1919; „Berl. Tid.“ 17°/₄ 1920.

Jessen, Jens (⁵/₂ 1854—²²/₇ 1906), Journalist, Politiker. F. i Toghale ved Møgeltonder. Forældre: Lærer Hans Møller J. og

Ane Kjestine Bundesen. Voksede op i et udpræget dansk Hjem, hvor den slesvigske Selvstændighedsfølelse var levende. Han læste meget, ogsaa danske Aviser, og vilde tidlig studere og blive Redaktør. 1864 gjorde et stærkt Indtryk paa ham. 1871 kom han paa Tønder Seminarium,

tog 1874 Eksamen der og var et Par Aar Lærer i Broager og Tønder. 1879—80 studerede han Sprog og Litteratur i Göttingen og Paris, tog 1880 Mellemskolelærereksamen med Fransk og Engelsk som Hovedfag og blev 1881 Lærer ved Haderslev Realskole. Han skulde have overtaget Ledelsen af denne og tog derfor Rektoratskamen, men Myndighederne lukkede Skolen. Han blev da Medarbejder ved „Flensborg Avis“, hvori han fra 1875 havde skrevet, og 1882 dens Redaktør. Her ligger hans Livs Gerning. Han er Bladets egentlige Skaber, bragte det fra 800 Holdere frem til næsten 10,000, gjorde det til Midtpunktet i den danske Sprogkamp og skabte det en stærk og anset journalistisk Position. J. var Skribent og Agitator mere end Politiker. Som Journalist rager han op over Jævnmaal ved sine vidtstrakte Kundskaber, sit ædle, rene Sprog og sin malmfulde Patos. „Flensborg Avis“ blev under hans Ledelse ikke blot det bedste sønderjyske Blad, men et af de første danske (et Udvalg af Artikler kom 1907). Han

var klar, ærlig og skarp, hans Retsbevidsthed var stærk som hos faa, og hans Villie var af Jern. Politisk og nationalt stod han fast paa Retsstandpunktet og vilde aldrig fire. Opportunisme laa ham fjern; han vilde en offensiv dansk Politikk, der ikke standse ved Sproggrænsen. Han kom herved i Modsætning til den Realitetspolitik, der navnlig repræsenteredes af H. P. Hanssen (s. d.), og fik i Kongerigets liberale Kredse med Urette Ord for at være Højremand. Som Taler viste han sine Evner under Valgkampene 1898, 1902 og 1903 („Valgtaler“ 1902). I aktiv Politikk kom han ind 1902 som Gustav Johannsens Efterfølger i den tyske Rigsdag. Trods sin Støjhed og sit kategoriske Væsen naaede han ikke lidt i Retning af at hævede Danskheden; han var ved sin Død under rig Udvikling som Parlamentariker og havde ved Forhandlingerne med ledende Tyskere forberedt Optantkonventionen af 1907. Hans Helbred nedbrødes tidlig af Arbejde og Fængselsophold. 1882—1906 tilbragte han 4 Aar i Fængsel, og han døde oplidt før Tiden. — J. bærer som national Kæmper Grønseboens og den typiske Slesvigervig Præg. Hans Styrke laa i den Ensidighed og den beske Sejghed, som smidigere Naturer har dadlet ham for. I Slægt med Saggærns Høvdinge rejste han i Danskhedens sydligste Forpost et storslaaet Idealbillede af national Villie og uforsonlig Retsfølelse, som længe vil bevare sit moralske Værd. D. i Kbh. — Gift 1887 Marie Oktavia Fibiger.

P. E.

Litt.: A. Fibiger: „Familien Fibiger“ 1917; H. L. Møller I „Ill. Tid.“ 2°/₁₀ 1894; F. v. Jessen I „Nationaltid.“ 8°/₂ 1899; N. Hjort I „Ill. Tid.“ 1°/₁₂ 1901; A. Sveinsson: „Redaktør J.“ 1906; I. Kieler I „Det ny Aarh.“ IV 2 1907; M. C. Mathlesen I „Vor Fremtid“ II 1908—09; Mackeprang: „Nordslesvig“ 1910; V. la Cour: „J. J.“ 1913; J. Andersen I „Ugens Tilskuer“ 9°/₁ 1914; „Grønsevagten“ I 1913; H. Budde-Lund: „En af dem, der førte“ s. A.; Holger Andersen I E. Rørdam: „Sønderjylland“ s. A.; Nekrologer I „Nationaltid.“ 23°/₁ 1906 (af F. v. Jessen), „Flensborg Avis“ 24°/₇—4°/₈ s. A., „Højtid“ 22, 29°/₇ s. A., „Dannebrog“ 23°/₇ s. A., „Ill. Tid.“ 29°/₇ s. A., „København“ 24°/₇ s. A. (af Herm. Bang), „Politiken“ 24°/₇ s. A., „Vort Land“ 24°/₇ s. A. (af C. Muusmann), „Gads dsk. Mag.“ 1906—07, „Sønderj. Aarh.“ 1907 (af H. L. Møller), „Sprogforeningens Alm.“ s. A. (af R. P. Rossen), „Højskolebl.“ s. A. (af P. Andresen) og „Nordslesv. Søndagsbl.“ 1906.

Jessen, Johan Christian (2°/₁ 1817—⁹/₁ 1884), Kommunalmand, Politiker. F. i Nykøbing F. Forældre: Stiftamtmand Matthias Reinhold v. J. og Marie Sophie Ammitzboell. Blev Student 1834, Cand. juris 1840, ansat i Rente-kamret, 1843 kst. Herredsfoged i Lunde, Skam og Skovby Herreder, 1845 kst. Borgmester og Byfoged i Svendborg, fast ansat der 1846, 1859 Borgmester og By-

foged i Horsens. Han var en dygtig og foretagsom Kommunalmand, der prægede de to Byer, han styrede, i betydning Grad. Han hørte til Tidens liberale Embedsmænd, hældede politisk til Blixen-Finecke og Bondevenerne og var Medlem af Folketinget for Svendborg 1858—64, af Rigsraadets Folketing for samme Kreds 1864—65, repræsenterede 1866 et Par Maaneder Horsens i Folketinget og var 1866—84 Landstingsmand for 10. Kreds. Paa anbefaling af R. Westenholtz indtraadte han Dec. 1859 i det kortvarige Ministerium Rotwitt som Indenrigsminister, tog fat med stor Energi og indbragte en Jernbanelov og en Lov om kommunal Valgret i Købstæderne, men afgik allerede Febr. 1860. Han var en livlig og iderig Taler, men fik ingen stor Betydning som Politiker. Jernbanesager var en af hans Hovedinteresser, og han var kgl. Kommissarius for flere Linier. Som Landstingsmand sluttede han sig til Højre. D. i Horsens. — Gift 1847 Sophie Augusta Deichmann, d. 1900.

P. E.

Litt.: Slægt se C. V. J. og „Meddelelser om Familien Ammitzbøll og Descendenter“ 1902; Leth og Wad: „Dimitterede fra Herlufsholm“ I—II 1875—87; Fabricius: „Horsens Købstad“ 1878; Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892—1916; Nekrolog 1 „Horsens Avis“ 7/2 og 12/2 1884.

Jessen, **Juliane Marie** (¹²/₂ 1760—⁸/₁₀ 1832), Forfatterinde. F. i Kbh. Forældre: Kæmner ved Øresunds Toldkammer Nicolai Jacob J. og Marie Christine Jacobi. Voksende op under Paavirkning af Tidens nationale Forfattere, Jacob Baden, C. F. Jacobi, hendes Morbroder og Lærer, og Rasmus Nyerup. Først var hun en stor Beundrer af Oehlenschläger, senere blev Baggesen hendes Vén. Kun 30 Aar gammel maatte hun paa Grund af Sygdom opgave sin Stilling som Lektrice for Enkedronningen; siden var hun svag, ofte sengeliggende. Foruden en Del Oversættelser har hun udgivet en Samling Smaa-digte og nationale Lejlighedsvers „Smaa Markvioler, plantede i Danmarks Digterhauge“ (1819). 1816 vandt hun med „Danne-mark, Danmark, hellige Lyd!“ den Præmie, som „Selskabet for de skjønne Videnskabers Forfremmelse“ havde udsat for en Nationalsang; den har, trods Weyses Musik, ikke kunnet hævde sin Plads som Nationalsang og fortjener det heller ikke. Ingen søger nu hen til den beskedne Plads i „Danmarks Digterhauge“, hun selv har anvist sig. D. paa Frederiksberg. — Ugift.

O. F.

Litt.: Slægt se C. V. J.; Forord til „Markvioler“ I 1819; J. Davidsen: „Fra vore Fædres Tid“ 1884; J. Steenstrup: „Den dsk. Kvindes Hist.“ II 1917; Nekrologer 1 „Københavnsposten“ 1832, S. 814 og „Dagen“ 1833, Nr. 13.

Jessen, **Laurits** (f. ³⁰/₅ 1868), Politiker. F. i Vejle. Forældre: Arbejdsmand Andreas J. og Ane Johanne Hansen. Kom i Sætterlære ved Højrebladet i Vejle og var allerede da

Redaktionen slutet ²²/₁₂ 21.

Socialdemokrat. Udlært 1887 rejste han til Kbh. og fik Arbejde ved „Berlingske Tidende“, hvor han naaede gode faglige Resultater for sig og sine Kammerater. Samtidig lærte han Stenografi og blev 1895 Stenografassistent i Rigsdagen, hvad han var til 1909. Han fik Arbejde ved „Socialdemokraten“ og er fra 1904 Medarbejder ved Bladet, især i juridiske Spørgsmaal. Imidlertid havde han 1900 taget Studentereksamen og blev 1906 Cand. juris, var derefter Sagførerfuldmægtig i tre Aar og fik saa Beskikkelse som Overretssagfører. 1908—09 var han Formand for Studentersamfundet. Han nærede fra Ungdommen Interesse for Politik, stillede sig 1906 som Socialdemokratiets Kandidat i Vonsild og valgtes 1909 i Stege, hvor han genvalgtes til 1920 (fra 1918 omfattede Kredsen ogsaa Vordingborg). Hans vigtigste Gerning i Tinget var Ordførerskabet for hans Parti i Retsreformen 1915—16. I kommunal Politik kom han ind 1913, da han valgtes til Borgerrepræsentationen; han udttraadte af Forsamlingen allerede n. A., da han blev Raadmand for Magistratens 1. Afdeling. Han er endvidere Indehaver af en Del forretningsmæssige Tillidshverv og Medlem af flere Kommissioner. J.s typiske Egenskaber er saglig Grundighed og behersket Ro. — Gift 1896 Alma Emilie Henriette Diederichs.

P. E.

Litt.: „Soc.-Dem.“ ²⁰/₅ 1906 og ³⁰/₅ 1909; „Politiken“ ⁸/₁₁ 1913; „Medlemmerne af Folketinget“ 1914.

Jessen, **Hans Peter Boye** (Pjeter Petrovitsch) (⁶/₅ 1801—²/₆ 1875), Veterinær. F. i Katharinenheerd, Ejdersted. Forældre: Pastor Peter J. og Henriette Dorothea Augusta Schumacher. Tog Dyr-lægeeksamen 1823, rejste snart til Rusland, hvor han blev militær Dyr-læge i Novgorod og tog russisk Dyr-lægeeksamen i Petrograd 1827. Var 1828—32 Dyr-læge ved den kejserlige Marstald, praktiserede privat nogle Aar i Petrograd og blev 1834 Dyr-læge ved Chevalier-Garde-Regimentet og (1840) ved Hestgarden. I 5 Aar foretog han som Medlem af en russisk Komité for Veterinærmedicin Rejser til russiske Stutterier og blev 1848 udnævnt til Direktør for den nyoprettede Veterinærskole i Dorpat (Estland); denne Skole, som J. ledede til 1858, da han tog sin Afsked, og hvor han virkede som Professor til sin Død, fik snart euro-

pæisk Ry. Foruden flere Udenlandsrejser foretog J. 1853 og 1855 længere Rejser til Sydrusland for at studere Kvægavlsforhold og Kvægpesten i Steppeegnene. Han har skrevet forskellige Afhandlinger om veterinære Forhold, om Hestebeslaget, om den russiske Travrace etc., og har især gjort sit Navn bekendt ikke alene ved sin utrættelige og betydningsfulde Virksomhed som Leder og Lærer ved Dorpats Veterinærskole, men ogsaa ved sit Arbejde for Bekæmpelsen af den især for Ruslands Vedkommende, tabbringende Kvægpest. J. havde en rig praktisk Erfaring, var en begavet og vindende Personlighed og meget anset af sine Samtidige; han var Medlem og Æresmedlem af flere lærde russiske Selskaber og den russiske Regerings Raadgiver i veterinære Spørgsmaal. Med den danske Veterinærskole stod han i stadig Forbindelse til sin Død. D. i Dorpat. — Gift? L. Ba.

Litt.: „Dörptsche Zeitung“ 9/8 1873; „Neue Dörptsche Zeitung“ 9/8 og 11/8 1873; „Baltische Wochenschrift“ 4/10 1873; L. Bahr i „Maanedsskr. f. Dyr læger“ XXIV 1912—13, S. 246; Nekrologer i „Baltische Wochenschrift“ 1875 og „Tidsskr. f. Veterinærer“ II 5 s. A.

Jessen, Peter (1/2 1846—9/8 1885), Veterinær. F. i Ullerup, Sundeved. Forældre: Gaardejer Peter J. og Ingeborg Hansen.

Var først Landvæsenselev paa Rungstedgaard, tjente senere som Karl hos en Præst, forberedte sig — væsentlig ved egen Hjælp — til Præliminæreksamen og tog Dyr lægeeksamen 1871. Blev Lærer ved Lyngby Landboskole (i 5 Aar), gjorde flere Studierejser i Ind- og Udlandet for at

studere Husdyrbrug og blev 1876 Konsulent i Husdyrbrug. Han har udført et stort og dygtigt Arbejde for at føre Kvægbruget, som han nærmest interesserede sig for, fremad og var en udmærket og grundig Raadgiver og Vejleder for danske Landmænd. Han blev meget benyttet i denne Henseende og havde mange offentlige Hverv, bl. a. foretog han Rejser til England, Holland og Hamborg, til Paris og London etc. dels for at undersøge Vilkaarene for Danmarks Kreaturhandel og dels for at paase, at den frie Indførsel af vore Kreaturer ikke blev hæmmet; til sidstnævnte Steder førte han 1878—79 Samlinger af Heste og Kvæg, fremskaffede ved Statsunderstøttelse til Udstillingerne. D. i Rysling. — Gift 1881 Henriette Amalie Povlsen. L. Ba.

Litt.: L. Schrøder i „Sønderj. Aarb.“ 1891; Nekrologer i „Vort Landbrug“ 1885, „Ugeskr. f. Landm.“ s. A., „Landmands-Blade“ s. A. og „Tidsskr. f. Landøkonomi“ s. A.

Jessen, Thomas Balthasar v. (4/7 1648—27/10 1731), Diplomat. F. i Store Vi ved Flens-

borg. Forældre: Pastor Johannes J. og Margrete Lange. Studerede Jura i Udlandet og traadte 1675 i dansk Statstjeneste. 1677 blev han Sekretær, 1688 Oversekretær i det tyske Kancelli, 1679 Kammersekretær; 1681 fik han Vaabenbrev. Han øvede Indflydelse baade i udenrigsk og indenrigsk Styrelse, men navnlig paa det førstnævnte Omraade, hvor han, støttende sig til sin Svigerfader C. B. Ehrenschild (s. d.), arbejdede for franske Interesser. Han var ogsaa meget virksom i gottorpske Sager. I Kredsen af borgerlig fødte Bureaukrater under Christian V udmærkede han sig ikke mindst ved stor Arbejdsevne, men var tillige meget forfængelig og modtagelig for Bestikkelser. Tronskiftet 1699 medførte hans Afskedigelse, men ikke længe efter blev han atter anvendt i diplomatiske Ærinder. 1701 sluttede han paa Danmarks Vegne en defensiv Alliance med Kejseren i Wien; 1704—07 var han dansk Gesandt i Polen. Fra 1713 til kort før sin Død var han Præsident for det gottorpske Kancelli og Overretten i Slesvig. Begravet i Lübeck. — Gift 1680 Elisabeth v. Ehrenschild, d. 1729. H. Js.

Litt.: Slægt se C. V. J.; Adelsaarbogen 1919, S. 480; Optegnelser i „Pers. Tidsskr.“ IV 5 1902; Brasch: „Om Robert Molesworths Skrift“ 1879; E. Holm i „Hist. Tidsskr.“ VI 5 1894—95.

Joachim, Hans Christian (f. 30/10 1870), Maler, Keramiker. Forældre: Smedemester Jens Petersen og Karen Marie Hansen. Gennemgik Teknisk Skole og uddannede sig Okt. 1887—Jan. 1891 paa Kunstakademiet til Maler. 1893 udstillede han paa Foraarsudstillingen et meget karakteristisk Selvportræt (nu i den Bramsenske Samling) og i de følgende Aar ligeledes et Par Portrætter; men den Interesse for keramiske Forsøg, som han fra sin tidligste Ungdom havde næret, fik ham til sammen med en jævnaldrende Kunstnerfælle, Billedhuggeren, den senere Sølvmed Georg Jensen (s. d.), at foretage forskellige Eksperimenter. Det blev dog ikke til noget rigtigt, førend J. 1901 kom i Forbindelse med Direktør Dalgas paa den kgl. Porcelænsfabrik. Efter forskellige Forsøg fandt J. sit rette Felt paa Fajancens Omraade. For „Alumina“, den senere „Kbh.s Fajancefabrik“, udførte han en Række Modeller baade til Brugs- og Prydgenstande, og i den store Udvikling, som Fajancefabrikationen efterhaanden tog, havde han sin store Andel. Han staar nu som Fabrikkenes kunstneriske Leder (fra 1904) og har stadig gennem utrættelige Forsøg og Eksperimenter udvidet Fabrikationens Omraade, sidst med det saakaldte Trankebar-Fajance. Ogsaa en

Del Stentøj har J. udført. Som Kunstner er han i Besiddelse af en udpræget Smag for det dekorative. Han forstærker at variere Dyre- og Plantemotiver i en ornamental Stil, hvis Forbilleder vel kan findes i ældre Keramik, men som ved Behandlingens Originalitet fuldtud er blevet hans egen. Hans Stilsans er sikker og i nøje Overensstemmelse med det Materiale, hvori han arbejder. — Gift 1900 Hanne Johansen. G. N.

Litt.: „Ekstrabl.“ 2/4 1908; „Politiken“ 10/10 1913; „Fajancefabrikken Alumina 1863—1913“ 1913; „Skønvirke“ 1921.

Johan (III) den Milde (d. 1359), holstensk Greve. Forældre: Grev Gerhard II af Holsten og Agnes af Brandenburg. Blev sin Faders Hovedarving med sine Lande godt samlede i det østlige Holsten omkring Pløen og Kiel. Under den Opløsning af det danske Rige, som fulgte med hans Halvbroder Christoffer II.s Regering, kappedes han med Grev Gert om den virkelige Magt i Landet. Fra 1329 var han Panteherre over Sjælland og Skaane; i Forvejen havde han Lolland, Falster og Femern. Allerede 1332 afkastede dog Skaaningerne hans Aag og gav sig ind under Sverige. Fra 1340 fratoges hans andre Besiddelser ham efterhaanden af Valdemar Atterdag, som han selv havde hjulpet til Kongeværdigheden. — Gift 1) 1319 Cathrine af Glogau, Enke efter Markgrev Johan V af Brandenburg. 2) 1327 Mirislava af Wittenburg. H. J. S.

Litt.: Waitz: „Schlesw.-holst. Gesch.“ 1851—56; „Nordalb. Stud.“ III 1858; Schäfer: „Die Hansestädte u. König Waldemar“ 1879; Reinhardt: „Valdemar Atterdag“ 1880; Erslev i „Hist. Tidsskr.“ VI 6 1895—97.

Johan (Hans) Adolf (8/4 1634—2/7 1704), Hertug af Pløen, Feltherre. F. paa Ahrensboök, Holsten. Forældre: Hertug Joachim

Ernst af Pløen og Dorothea Augusta af Gottorp. Vandt Ry som Krieger i kejserlig Tjeneste mod Tyrkerne og under Kampe mod Ludvig XIV i Vesttyskland. Som regerende Hertug i Pløen (fra 1671) var han knyttet nær til Danmark gennem fælles Modsætning til Gottorp og blev

1676 dansk Feltmarskal og Præsident i Krigskollegiet. Efter i Forening med Fr. Ahlfeldt (s. d.) at have medvirket til Griffenfelds Fald ledede han den skaanske Krigs store Forsøg paa at tilbageerobre de tabte Provinser øst for Sundet. Hvorvidt hans Ledelse af disse til at begynde med meget heldige Kampe var ganske dadeløs, er nu omdisputeret. Imidlertid er det ikke klart, hvorfor han allerede Sept. 1676 maatte nedlægge sin Overkommando. Under Krigsfaren i Anledning af den gottorpske Sag

1689 var han atter dansk Øverstkommanderende og var senere en Tid i hollandsk Krigstjeneste. Han forblev gennem hele sit Liv Danmarks Ven. D. paa Ruheleben, Holsten. — Gift 1673 Dorothea Sophie af Brunsvig-Wolfenbüttel, d. 1722. H. J. S.

Litt.: P. Hanssen: „Nachricht v. d. Plönlischen Landen“ 1759; „Theatrum Europæum“ XI 1 1782, S. 586, 610, 791 ff.; Hojer: „Friedrich IV glorwürdt. Leben“ I 1829, S. 32; „Blätter f. Pöllzel u. Kultur“ 1801 I, S. 338 ff.; A. D. Jørgensen: „Peter Schumacher Griffenfeld“ 1893—94; „Dsk. Mag.“ V 5 1904; K. Fabricius: „Griffenfeld“ 1910; N. P. Jensen: „Den skaanske Krig“ 1900; Rockstroh i „Hist. Tidsskr.“ VIII 4 1912.

Johannsen, Christian Gottfried Wilhelm (14/4 1813—29/3 1888), Embedsmand. F. i Flensborg. Forældre: Amtmand Friedrich Heinrich Christian J. og Ida Sophie Antoinette Petersen. Blev Student 1832, Cand. juris 1838 og var derefter Auskultant i Slesvig. 1841 blev han Kancellist i Kabinetsskretariatet og var 1844 en kort Tid Kabinetsskretær. 1846 blev han Amtmand i Sønderborg og Nordborg Amt, 1850 i Husum og Bredsted Amter, tillige Overstaller over Eidersted, Nordstrand og Pelworm og Overdiggreve. Han var en nidkær og dygtig Embedsmand af den gamle Skole. Jan. 1864 indtraadte han som Minister for Slesvig i Ministeriet Monrad og overgik Juli s. A. i Ministeriet Bluhme, udtraadte efter Freden. Han var nærmest Helstatsmand, var imod en Deling af Sønderjylland uden Personalunion; udtalte sig siden for en Delingslinie Syd om Flensborg og Nord om Tønder. Efter 1864 levede han i Kbh. D. i Kbh. — Ugift. P. E.

Litt.: Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892—1916; Nekrologer i „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ 20/3 1888.

Johannsen, Claus (f. 20/8 1841), Afholdsmænd, Politiker. F. i Vaarst ved Aalborg. Forældre: Gaardfæster Frantz J. og Else Pedersen. Gik i Almueskole og uddannede sig iøvrig ved selvstændig udstrakt Læsning; overtog Fædrengaarden i Forpagtning 1865 og købte den 1872. Tidlig politisk vakt i Bjørnbak'sk Retning stillede han sig som Venstres Kandidat til Folketinget i Aalborg 1872, 1873 og 1874 og var Landstingsmand for 7. Kreds 1874—82 uden at spille nogen fremtrædende Rolle. Paa sin Egn havde han mange Tillidshverv, var 1870—75 Sogneraadsformand; 1874—85 Amdsraadsmedlem, er fra 1880 Direktør i Kreditforeningen af Ejere af min-

dre Ejendomme paa Landet og er anset som en dygtig og interesseret Landmand. Sit Navn har han vundet som Afholdsmænd. Han stiftede 1880 en Afholdsforening i Fjellerad og blev n. A., da den folkelige og kristelige Afholdsbevægelse smeltede sammen, valgt til Formand for „Danmarks Afholdsforening“, hvilken Post han beklædte, til han 1921 traadte tilbage. Ved sin idealistiske, elskværdige og varmhjertede Natur, sin mæglende Evne og sin klare Forstand har han betydet overmaade meget for Afholds-sagens Vækst i Danmark. — Gift 1870 Clara Bjørnbak, d. 1917. P. E.

Litt.: Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; Balle og F. Nielsen: „Jubilæumsskrift for Danmarks Afholdsforening 1875—1904“ 1904; „Fyrtaarnet“ Juli s. A.; A. Schmidt: „Afholdsbevægelsens Værdshistorie“ IV 1914; J. C. B. la Cour: „Danske Gaarde“ II Samling 2 Bd., S. 789; „Politiken“ 16/7 1921; R. K. Bertelsen: „Viborgkredsens Folketingsmænd“ 1918; „Pressens Mag.“ 1/11 1919.

Johannsen, Frederik (Fritz) Ferdinand Wilhelm (f. 10/4 1855), Ingeniør, Telefon-direktør. F. i Kbh. Forældre: Oberst Otto

Julius Georg J. og Anna Margrethe Dorothea Ebbesen. Brodersen af C. G. W. J. (s. d.). Var Smedelærling i Helsingør 1871—72, tog polyteknisk Adgangseksamen 1872 og Eksamen i Ingeniørfaget 1877, gik derefter straks ind i praktisk Virksomhed og assisterede nogle Aar

ved Baneanlæg og Inddæmningsarbejder, saaledes ved Nissumfjordens Inddæmning. 1881—84 var han ansat ved Statsbaneanlægene i Jylland og Fyn. Derefter udførte han Havnearbejder i Assens og var ansat ved Kbh.s Befæstningsanlæg, indtil han 1888 helt helligede sig privat Entreprenørvirksomhed og fortsatte dermed, til han 1903 blev Direktør for Kbh.s Telefon-Aktieselskab. Som Entreprenør — ofte i Kompagni med andre Ingeniører: Werner, Winkel, Saabye — byggede han Havne, Broer og Baner, f. Eks. Færgeløjer i Strib, Jernbanebro over Gudena, Æbeltoft Jernbane og Havn. Han indførte mange Forbedringer i Arbejdsmaaderne, og ved sit Forhold til Bygherrerne hævede han Entreprenørstandens Renommé. I Slutningen af denne Periode deltog han sammen med Axel Heide i et for Kbh.s Udvikling meget vigtigt Arbejde: Sammenslutningen og Elektrificeringen af de københavnske og frederiksbergske Sporveje. Ved sin store tekniske Indsigt og betydelige Forhandlingsdygtighed overvandt han de mange Vanskeligheder, som Sagens Gennemførelse medførte, og det vigtige Trafikmiddel blev bragt i en mønstergyldig og moderne Form. For Kbh.s Telefonvæsen blev han den store Fornyer. Luftledningerne ombyttedes med underjordiske Kabler,

Abonnementernes Fordeling i Takstklasser og mellem Hoved- og Bicentraler organiseredes, og samtidig fik J. Tid til at følge sin gamle Interesse for Naturvidenskaberne og navnlig Matematikken til Opklaring af Forhold af Betydning for den daglige Drift. 1911 lykkedes det ham at skaffe Telefonselskabet et nyt, moderne Hjem paa Nørregade, netop paa det Sted, hvor H. C. Ørsted gjorde sin Opdagelse af Elektromagnetismen. 1897—1908 var han Medlem af Frederiksberg Kommunalbestyrelse; han var Formand for Kommunens Vejudvalg, og en stor Række vigtige Arbejder blev sat i Gang paa hans Initiativ: Asfaltering af Hovedvejene, Ordning af Hospitalsforholdene, Vandforsyningen og Bebyggelsen i de nye Distrikter m. m. Ogsaa ved Ordningen af de københavnske Banegaardsforhold træffer vi J.s geniale Ideer. Som Formand for Dansk Ingeniørforening 1916—20 og som Vicepræsident for Danmarks naturvidenskabelige Samfund har han vist en levende Forstaaelse af den videnskabelig tekniske Uddannelses Betydning. I den ovennævnte mangesidige Virksomhed, hvortil kommer hans Arbejde i en Række Aktieselskabers Bestyrelse, møder vi til Stadighed J.s skarpe og hurtige Tankegang, hans rige Initiativ og Handlekraft, hans lyse Syn paa Tingene, hans sprudlende Humør og hans Interesse for alle menneskelige Forhold. — Gift 1887 Marie Theone Frederikke Bauditz.

M. C. H.

Litt.: „Adelsaarbogen“ 1909, S. 55; Ax. G. V. Petersen i „Ill. Tid.“ 18/1 1903; N. Nielsen: „Matematikken i Danm. 1801—1908“ 1910; „De 1000 Hjem“ 10/3 1912; „Politiken“ 16/4 1915, 12/1 1916, 26/2 1917, 12/4, 6/10, 10/4 og 19/10 1918 og 9/7 1921; C. Winslow, Joh. Saabye, C. J. Brodersen, S.A. Faber, Wilh. Barkhuus og Ax. G. V. Petersen i „Ingeniøren“ 1920.

Johannsen, Gustav Henrik Jøns (2/8 1840 —25/10 1901), Politiker. F. i Gundeby, Ulsnæs Sogn, Angel. Forældre: Skolelærer Bur-

chard Frederik J. og Ane Cathrine Jøns. Stammende fra et blandet Distrikt beherskede han fra ung baade Dansk og Tysk. Kom 1859 paa Tønder Seminarium og tog 1861 Skolelærereksamen i Kbh., blev s. A. Lærer i Sollerup, dernæst i Langballe. 1864 blev han afsat af Preusserne og flyttede til Flensborg, drev der først en Privatskole, som blev forbudt, var saa Lærer og drev 1869—74 en Boghandel. 1869 overtog han „Flensborg Avis“, som han udgav og delvis redigerede, til Jessen afløste ham 1882. Nogle Aar var han Borgerrepræsentant, fra 1891 Direktør for Spare- og Laanekassen. Imidlertid var han mere og mere blevet Leder af den danske

Bevægelse. Han ejede en bred og djærv Veltalenhed, der kunde svulme lyrisk og kalde Latteren frem, han forstod som faa at vinde en Befolkings Hjerte og Tillid, og han var sine Landsmænd en klog Hjælper i utallige retslige Forhold. 1881 valgtes han paa Grund af Splittelse i den tyske Lejr til Rigsdagen i 2. Kreds (Flensborg—Angel), der iøvrig havde tysk Flertal, faldt 1884, men valgtes 1886 som Jungreens Eftermand i 1. Kreds og bevarede Mandatet til sin Død, ligesom han fra 1888 var Medlem af den preussiske Landdag. J., der af Fødsel var Sydslesviger og af Hjemstavn Flensborger, blev gennem sin Virksomhed som Fører og Rigsdagsmand i fuldt Maal hele Nordslesvigs Repræsentant. Han ejede rige Betingelser for at fylde den overmaade vanskelige Plads i Berlin. Hans varme Menneskelighed og brede Humor vandt ogsaa Modstanderne, og han fik navnlig inden for de liberale Partier talrige Venner. Hans Klarhed og Slagfærdighed som Taler gjorde, at han gerne hørt, og hans oratoriske Sejre var ikke faa. Store Resultater var der ikke at naa, men gennem Debatter som den i Februar 1899 om Udvisningerne vakte J. en Opmærksomhed for Danskhedens Sag, der ikke var uden Betydning. Han stod fast paa Retsstandpunktet og hævdede ved hver givne Lejlighed Artikel 5's fortsatte Gyldighed; for sine Udtalelser i Presse og paa Møder maatte han flere Gange vandre i Fængsel. Gold Protestpolitik laa ham dog fjern; han ejede baade Agitatorens Glød og Taktikerens Smidighed, og hans hele lyse Personlighed bidrog i høj Grad til at holde Modet oppe hos Danskerne. Hans Minde er derfor ogsaa stadig friskt og levende, skønt han ikke egentlig dannede Skole og skabte sig Efterfølgere. D. i Flensborg. — Gift 1863 Margaretha Kyhl.

P. E.

Litt.: Slægt I „Sønderj. Aarb.“ 1902, S. 117 ff. og 1913, S. 45 ff.; „Ill. Tid.“ 27/11 1881; Joh. Ottosen sst. 6/10 1889 og 1 „Sønderj. Aarb.“ 1902; „Ill. Tid.“ 10/7 1898; H. P. Hanssen I „Sønderj. Aarb.“ 1902 og „Sprogforeningens Alm.“ 1903; G. Brandes: „Saml. Skr.“ XV 1905 (fra 1901); Martha Ottosen I „Gads dsk. Mag.“ 1907—08, „Ruths Far“ 1907 og „Danmarks Grænsevagt mod Syd“ 1917; F. v. Jessen I „Mennesker jeg mødte“ 1908; P. Lauritsen: „G. J.“ 1910; Zach. Nielsen: „Minder“ II 1911; Alexandra Johansen I Rørdam: „Sønderjylland“ 1920; Nekrologer I „Flensborg Avis“ 26/10—9/11 1901, „Nationaltid.“ (af F. v. Jessen) 28/10 s. A., „Poltikken“ (af A. Frils) 26/10 s. A., „København“ 20/10 s. A., „Højskolebl.“ s. A. (af Thade Petersen) og „Den dsk. Højskole“ II 1902 (af Jac. Appel).

Johannsen, Wilhelm Ludvig (f. 3/2 1857), Plantefysiolog. F. i Kbh. Forældre: Oberst Otto Julius Georg J. og Anna Margrethe Dorothea Ebbesen. Brodersøn af C. G. W. J. (s. d.). Tog Præliminæreksamen og blev Elev paa Helsingør Apotek, tog derfra Medhjælpereksamen 1876 og var 1876—78 ansat paa Apoteker i Hertugdømmerne og i Tyskland. 1880 blev han Cand. pharm., var 1880

—81 paa Aalborg Apotek, derefter Assistent ved Carlsberglaboratoriets kemiske Afdeling under Kjeldahl 1881

—87. 1887—92 var han dels paa Udenlandsrejse, dels herhjemme, hvor han uddannede sig som Plantefysiolog og beskæftigede sig med forskelligt andet Arbejde. Han var derefter Lektor (fra 1903 Professor) ved Landbohøjskolen i botaniske Fag, særlig Plantefysiologi 1892—1905 og er siden 1905 Professor i Plantefysiologi ved Kbh.s Universitet. J. havde allerede som ung Apotekermedhjælper i Tyskland faaet Interesse for Plantefysiologi, i Kbh. fik E. Warmings Undervisning saa vel som R. Pedersens Forelæsninger over Plantefysiologi stor Betydning for ham. Paa Carlsberglaboratoriet var det ham overdraget at foretage Bygundersøgelser, og han kom herved ind paa Stofomdannelserne under Bygkornets Modning. Dette førte ham ind paa Undersøgelser over Planternes Hvileperiode. Det lykkedes ham at vise, at man ved Anvendelse af narkotiske Midler (Kloroform, Æter) kan bringe visse Planteorganer, f. Eks. Blomsterknopper af Pål, Syren o. fl. a. til Udvikling paa et Tidspunkt, da de befinder sig i Hvile. Denne saakaldte Ætermetode anvendte han til et indgaaende Studium over Hvileperiodens Forløb hos de paagældende Planter, og han har yderligere givet en Række indgaaende og videnskabelig højt værdifulde Undersøgelser over Virkningen af narkotiske Stoffer paa Stofskiftet hos Planterne saavel under Spiring som under Modning. — Efterhaanden kom J. mere og mere ind paa Arvelighedsforskning. Paa dette Omraade naaede han 1903 et overordentlig betydningsfuldt Resultat, idet det lykkedes ham at vise, at man ved Udvalg indenfor en ren Linie (o: Afkommet af en enkelt, selvbestøvende Plante) ikke kan forskyde Liniens Anlægspræg: Typen holder sig trods Udvalget konstant. Med disse Undersøgelser som Basis har han rettet en stærk og berettiget Kritik mod de herskende Teorier paa Udviklingslærens Omraade, og de rene Liniers Princip er blevet en Grundpille i moderne Arvelighedsforskning. Ved Siden af sin videnskabelige Virksomhed har J. udfoldet en betydelig Virksomhed som Popularisator baade i Skrift og navnlig i Tale, hvortil hans livlige, impulsive Natur gør ham særlig egnet. Hans vigtigste Arbejder er: „Studier over Planternes periodiske Livsyttringer“ (1897), „Æter-Metoden ved Plantedrivningen med særligt Hensyn til Syren-Drivning“ (1900), „Lærebog i almindelig Botanik“ (sammen med Warming 1900), „Lærebog i Plante-

Johansen, Hans Fridolin (²¹/₈ 1868—¹³/₇ 1908), Maler. Født i Kbh. Forældre: Arbejdsmand, senere Værtshusholder Peter J. og

Dorthea Kirstine Hansen. Var af Kulsvier-slægt, blev Elev af Kyhn og besøgte derefter 16 Aar gl. Zahrtmanns Skole, hvor han gik to Aar. Et Par Arbejder fra hans Drengetid, i hvilke der med stor Troskab er gjort Rede for alle Enkeltheder, røber Paavirkning fra hans første Lærer og vidner om betydelige Evner. Svag af Karakter som han var, gav han altfor let efter sin Hang til „at fare“, et Udtryk, han brugte om sine muntre Værtshusbesøg, og hans ellers stærke Konstitution nedbrødes lidt efter lidt. Efter at have giftet sig slog han sig ned i Nøddebo. Gang paa Gang blev hans Billeder afvist paa Charlottenborg, hvorfor han deltog i den første danske Salon des refusés. Motiverne til hans smaa, ualmindelig farveskønne og lyrisk beaandede Billeder tog han de Steder, hvor han følte sig mest hjemme, paa Dyrehavsbakken, hvor han en Sommer var Gæst hos Teltholderne, paa Alléen, i Hillerød og ved Nøddebo Holt. Han synes paavirket af Impressionisterne, antagelig gennem Werenskiold. Hans Billeder er i Reglen skaaret af med en bred Forgrund og meget høj Horisont. I vore offentlige Samlinger er hans Kunst ikke repræsenteret, derimod besidder Skuespiller Albrecht Schmidt en betydelig Samling af hans bedste Ting. Efter hans Død foranstaltede Kammeraterne fra Zahrtmanns Skole en mindre Udstilling af hans Arbejder i den Frie, og i 1918 gav en Udstilling i Kunstforeningen et samlet Overblik over hans Produktion. D. i Nøddebo. — Gift 1902 Magda (lene) Daniels f. Christensen, d. 1911.

I. M. O.

Litt.: Albr. Schmidt i „Tilskueren“ 1918; Chr. Engelstoft i „Vor Tid“ s. A.; „Politikken“ ¹⁹/₅ s. A.; „Folkets Avis“ ¹⁵/₅ s. A.; P. Hansen i Katalog over Udstillingen af F. J.s Værker s. A.; „Ekstrabl.“ ²⁰/₄, ²/₅ og ⁶/₅ s. A.; Nekrolog af C. E. Jensen i „Kunstbl.“ 1909—10.

Johansen, Jens Christian (f. ²⁰/₉ 1868), Kulturingeniør, Generalkonsul. F. i Slagelse. Forældre: Landinspektør, Kæmner Hans

Charles Jacob Wulff J. og Marie Kristine Hauberg. Blev Student 1886 og tog 1892 polyteknisk Eksamen. 1892—1901 var han Kulturingeniør i Rusland, 1901—10 Distrikts-Kulturinspektør i Estland; fra 1910 Lands-Kulturinspektør for Estland og siden 1915 Kon-

sulent vedrørende Landbrugets Driftsmetoder for det estlandske Landhusholdnings-selskab J., der i Rusland har udført store kulturtekniske Arbejder og indsamlet betydelig Erfaring paa dette Omraade, holdt i Februar—Marts 1915 en Række Forelæsninger over Kulturteknik paa Polyteknisk Lærestanstalt i Kbh. og arbejdede 1917—18 ivrig paa en Reorganisation af Grundforbedringsvæsenet i Danmark, hvorved der kom øget Interesse for Sagen; har skrevet forskellige Afhandlinger om Kulturteknik i danske, tyske og russiske Fagskrifter. J., der flere Steder i Rusland kan se gode Resultater af sin Virksomhed, hævder med ideel Begejstring Grundforbedringens nationaløkonomiske Betydning. 1918 dansk Generalkonsul i Reval. — Gift 1893 Ingeborg Agnes Laudrup. A. C.

Litt.: „Bogen om Studenterne fra 1886“ 1911; „Jahrbücher und Berichte der Liv- und Estländischen Bureau für Landeskultur“.

Johansen, Johan Peter (²²/₁₀ 1844—²²/₄ 1915), Entomolog. F. i Ladelund ved Tønder. Forældre: Inderste Johan Peter J. og Christine Jessen. Besøgte Tønder Seminarium, hvorfra han tog Lærereksamen 1866. Virkede derpaa nogen Tid som Lærer, bl. a. i Aalborg, men blev her, gennem sit Ægteskab, ført ind paa en ny Bane, idet han blev Bestyrer af Ravnkildes Bryggeri, som ejedes af hans

Svigerfader. Denne Stilling beholdt han indtil Bryggeriets Salg 1898; han flyttede da til Hillerød, hvor han tilbragte Resten af sit Liv som Rentier. Allerede tidlig var hans Interesse for Insekterne blevet vakt, og han kom til blandt de lidt ældre Entomologer at indtage en fremtrædende Plads; han var en udmærket Samler og Iagttaget og dertil en Mand, der ikke nærede Betænkelighed ved at give sig i Kast med den altid vanskelige Artsbestemmelse og de talrige Smaaformer. Hans litterære Hovedværk er et stort og for Samlere meget værdifuldt Bestemmesarbejde over Danmarks Rovbiller (1914), i hvilket hans fine Blik for smaa Artsforskelligheder træder smukt frem; iøvrig har han gennemarbejdet en Mængde andre Billefamilier, navnlig saadanne, som er rige paa Smaaformer, og har, som Resultat heraf, i „Entomologiske Meddelelser“ givet Beretninger om Fundet af mange i vor Fauna enten helt nye eller sjældne Arter. Hans Billesamling skænkedes til Zoologisk Museum. D. i Hillerød. — Gift 1877 Sophie Elisabeth Ravnkilde. R. H. S.

Litt.: Sv. Dahl: „Bibl. zool. Dan. 1876—1906“ 1910; „Entomol. Medd.“ 1918; Nekrologer i „Frederiksborg Amts Avis“ ²⁴/₄ 1915, „Flora og Fauna“ s. A. og „Entomol. Medd.“ s. A.

Johansen, Lauritz Ferdinand Julius (6/11 1856—26/10 1919), Luftskipper. F. i Kbh. Forældre: Restauratør Lauritz Buch J. og Bente

Christine Nielsen. Var Restauratør, men Lysten til at opleve noget drev ham til at blive Luftskipper. Hans første Opstigning med Ballon fandt Sted 24. Aug. 1890; 1891 var han Assistent hos den franske Luftskipper Godard ved Løkkeballonen Montebello i Tivoli, 1892

foretog han Opstigning om Natten med elektrisk Lys, 1893 gik han op med fem Balloner paa een Gang, 1896 foretog han Opstigning fra Malmø Udstillingen, 1897 otte Opstigninger fra Stockholm Udstillingen, sidste Opstigning 1905, ialt har han 117 Gange været i Luften. Disse Farter har givet Stødet til, at J. har skrevet: „I Ballon“ (1893), „Til Nordpolen pr. Ballon“ (1894), „Under og over Atmosfæren“ (1896) og „Over Taarn og Tage“ (1911). Desuden har han skrevet to dramatiske Arbejder: „Prinsenskjold“, der er blevet opført i Provinser, og „Fra Vestkysten“, opført paa Frederiksberg Teater. I sine senere Aar var han Indehaver af Restaurationen „Grøften“ i Tivoli. D. i Kbh. — Gift 1883 Anna Christiane Christiansen. F. K.

Litt.: Ovønn. Værker; Edv. Rambusch: „Luftballoner og Luftsejlsdæ“ 1893, S. 103 f.; „Vort Land“ 7/4 1912; Nekrologer i „Berl. Tid.“, „Politiken“ og „Ekstrabl.“ 27/10 1919.

Johansen, Mads (f. 10/1 1833), Frugteksporør. F. i Sødinge ved Ringe, Fyn. Forældre: Fæstehusmand Johan Nielsen og

Mette Madsdatter. Opvokset i Husmandshjemmet maatte han tidlig tage Del i alt Mark- og Havearbejde; navnlig dette sidste interesserede ham, han forbedrede Kulturerne og begyndte ogsaa at drive en Del Frøavl. Ved Lærelyst og Flid tilegnede han sig Kundskaber i Naturfagene og tillige i Sprog. I 80erne kom han paa den Tanke, at vi kunde udføre en Del Havesager her fra Landet, og efter at han ved Korrespondance havde sat sig ind i, hvorledes andre Lande eksporterede Havesager til England, stiftede han ved et Møde i Odense 1884 „Foreningen til Udførsel af Havesager“, hvis Formand han blev. Foreningen vandt ved J.s kraftige Arbejde, hans djærve og selvsikre Optræden stærk Fremgang og talte sluttelig 3000 Medlemmer. J. tilskyndede den senere Direktør Mads Rasmussen (s. d.) til at rejse til Ame-

rika for at lære Konservering af Havesager, og ved Rasmussens Hjemkomst fik han stiftet en ny Forening, som satte Konserverfabrikken i Faaborg i Gang. J. har skrevet nogle Smaapecer om Havebrug og Artikler i „Nationaltidende“s Havebrugsafdeling. — Ugift. A. L.

Litt.: Galschløt: „Landbrug og Landmænd i Danmark“ 1888; Bruun og Lange: „Danm. Havebrug“ 1920.

Johansen, Niels Kristian (12/4 1850—8/3 1915), Politiker. F. i Vissenbjerg, Fyn. Forældre: Husmand Johan Bernth Sørensen og

Johanne Christensdatter. Kom paa Vesterskerlinge Højskole, siden Lyngby Landbo-skole og var 1875—82 Lærer ved Vesterskerlinge Højskole. 1884—94 var han Ejer af Ollerup Højskole, solgte den derefter, men beholdt og drev Jorden. Han blev politisk vakt 1877, var Bergianer og valgtes 1894 til Landstinget som Forligsmodstander. Han havde en Del Ordførerskaber og interesserede sig navnlig for Børnesagen, var Tilsynshavende med de statsunderstøttede Opdragelsesanstalter og fra 1905 Medlem af Overværgeraadet. Efterhaanden som Madsen-Mygdal efter 1905 droges mod de Radikale, voksede J.s Betydning indenfor Venstre, uden at han dog nogen Sinde fik Førerrolle. Han var en paalidelig Landborepræsentant, kunde bruge stærke Udtryk og tog ivrig Del i Agitationen paa Fyn. 1897—99 var han Sekretær i Tinget, 1902—15 Medlem af Finansudvalget. D. i Kbh. — Gift 1880 Marie Petersen. P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; Nekrologer i „Politiken“ 9/3 1915, „Børnesagens Tid.“ 19/3 s. A. og „Højskolebl.“ 19/3 s. A. (af Kristensen-Randers).

Johansen, Jens Oskar Normann (f. 2/12 1860), Politiker, Sagfører. F. i Korsør. Forældre: Barber Peder Tønnes J. og Agnes Elise Cathrine Thye.

Blev Student 1878, Cand. juris 1884, nedsatte sig som Overretssagfører i Kbh. 1888. Livligt og hurtigt Hoved, som han er, kastede han sig fra Ungdommen ind i Politik paa radikal Side og har deltaget i adskilligt agitatorisk og reformatorisk Arbejde. 1889—

99 var han Formand for Studentersamfundets Retshjælp og har i mange Aar været Formand for Aktieselskabet „Politiken“. 1891—92 udgav han Bladet „Lov og Ret“, der kæmpede for en demokratisk Retspleje, et Maal, J. stadig har haft for Øje i sine se-

nere journalistiske og politiske Virksomhed. Han var 1897—1903 Medlem af Borgerrepræsentationen og stillede sig 1906 i Kbh.s 2. Kres til Folketinget mod H. L. Møller (s. d.). Han, der i sine yngre Aar var en søgt og øvet Manuduktør, virkede 1903—08 som Docent ved Universitetets juridiske Laboratorium i praktiske Retstilfælde og Retsdokumenter; han er Formand for Straffelovskommissionen af 1917 og var ligeledes Formand for de militære Retspleje- og Straffelovskommissioner af 1918, hvis Betænkning resulterede i Loven af 4/10 1919. Han har udgivet nogle Pjecer om Retsplejen, saaledes „Kriminal Retspleje“ (1890) og „Politi og Domstole“ (1896); endvidere har han i Aarenes Løb øvet en omfattende juridisk Journalistik især i „Politiken“. Bag en smilende og sleben Form gemmer J. besk Ironi og lidenskabelig Kampvillie; han nyder indenfor demokratiske Kredse Anseelse som en af Retsprincippets Forkæmpere. Betegnende for Brydninger i det radikale Parti var hans Hævdelse i Sommeren 1921 af Højesterets Kompetence overfor grundlovsstridige Love. — Gift 1898 Hans Anni Constance Bünsow. P. E.

Litt.: H. Høffding i „Politiken“ 1¹/₆ 1906 og 2²/₁₁ 1913; „Middagsposten“ 1⁹/₅ 1906; „Nationaltid.“ 9/10 1915; „Social-Demokraten“ 9/4 1916; „Ugens Tilskuer“ 9/1 1920.

Johansen, Paul Theodor (4/2 1860—9/5 1912), Forstmand. F. i Slagelse. Forældre: Landinspektør, Kæmner Hans Charles Jacob Wulff J. og Anna Vilhelmine Møller. Blev Forstkandidat 1881, afsluttede 1884 sin Militærtjeneste som Sekondløjtnant; 1884—89 assisterede han ved forskellig forstlig Virksomhed og blev derefter ansat som Skovrider ved Hedeselskabet med Bolig i Aarhus og Distrikt i Aarhus Amt. Distriktet omfattede ved hans Ansættelse kun faa Plantager, ved hans Død 210 Plantager med tilsammen 14500 Td. Ld., hvoraf ca. 10 000 Td. Ld. var tilplantet. Desuden sorterede under Distriktet 5 Plantningsforeninger, hvoraf han selv direkte ledede den ene, nemlig Rønde Plantningsforening, der har gjort megen Gavn i Djurslands magre og sandede Egne. Af store Plantager ledede J. selv Kongsø, Hjøllund-Bredlund og Guldborgland. 1893 blev J. tillige Kontorchef ved Hedeselskabet og flyttede med Kontoret fra Aarhus til Viborg. Ved Omordning af Administrationsforholdene 1902 blev han Leder af Østjysk Plantageadministration, hvorunder ogsaa Øerne hørte. Fra Dansk Plantageforsikringsforenings Oprettelse 1899 var J. dens Forretningsfører. 1911 udgav han sammen med Skovriderne Morville og Schrøder „Anlæg

og Behandling af levende Hegn, Læbælter og Smaaplantninger“; desuden har han skrevet en Del mindre Artikler i „Hedeselskabets Tidsskrift“, af hvilket han fra 1897 var Medredaktør. J. var en stilfærdig og beskednen Mand, som ikke yndede offentlig Fremtræden; han kom dog gennem sin Virksomhed i Berøring med mange Mennesker og var afholdt af alle. D. i Viborg. — Gift 1892 Augusta Swane.

J. H.
Litt.: „Stamt. over Familien Hvild“ 1910; Nekrologer i „Viborg Stiftstid.“ 10/5 1912 og „Hedeselsk. Tidsskr.“ s. A.

Johansen, Peter (f. 7/6 1858), Kunsthistoriker. F. i Kbh. Forældre: Pastor Jensenius J. og Thora Oldenburg. Blev Student 1877, Cand. juris 1883.

Hans Hovedinteresse var Kunst, og han malede i den følgende Tid paa Kunsternes Studieskole under P. S. Krøyer, udstillede fra 1884 enkelte Billeder, Interiører og Landskaber; han ombyttede dog snart Penslen med Pennen og begyndte at skrive Kunst anmeldelser og kunsthistoriske Studier. Alleerede 1884 blev han Biblioteksassistent ved Akademiet, 1901 Docent og Bibliotekar; desuden var han 1897—1901 Udstillingssekretær; 1889 fik han Arbejde ved Skoleraadet som Sekretær, og 1901—16 var han Akademisekretær. Han blev ogsaa Medlem af Akademiet. Hans nære Tilknytning til dette bevirkede, at han bar en Hovedbyrde af Arbejdet ved den af Meldahl foretagne Udgivelse af Kunstakademiets Historie (1904); desuden har han været Redaktør af Foreningen for national Kunsts Skriftrække, hvortil han selv har bidraget med Bogen om Jørgen Sonne (1902). Foruden en Mængde Kunst-Artikler og Biografier (bl. a. til Salmonsens Leksikon) har J. udarbejdet flere æstetiske Afhandlinger („Kunst og Illusion“ o. fl.). Han var en af Foregangsmændene i Arbejdet for gamle Bygningers Bevarelse. En noget veg, stilfærdig, flittig og selvstændig Forsker. — Gift 1897 Fanny Rebekka Bense. O. A.

Litt.: Slægt i Vahl: „Borgmester Chr. Nielsens Atkom“ I 1879—86, S. 204 og „Stamt. over Slægten Paludan-Müller“ 1895; „Politiken“ 1⁵/₃ 1911, 2⁶/₃ 1913 og 3/3 1916; „Nationaltid.“ 9/12 1917; „København“ 7/6 1918.

Johansen, Viggo (f. 3/1 1851), Maler. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Frederik Christoph J. og Camilla Olavia Petrine Jepsen. Skulde være Handelsmand, men opmuntret af Marstrand, der havde set nogle af hans Tegninger, lod han sig 1868 optage paa Kunstakademiet, hvor han studerede i 7 Aar uden dog at opnaa Afgangsbrevs som Maler. Han debuterede 1876 paa Charlottenborg med et Portræt og mødte n. A. frem

med to Genrebilleder „Et Maaltid“ (Hirschsprung) og „Nabokonens Besøg“, der gjorde fortjent Lykke. Han opholdt sig derefter et

Par Somre i Hornbæk, hvor han traf Krøyer. Skildringer fra hans Hjem optager i de følgende Aar en betydelig Plads i hans Produktion. 1886 fik han den Thorvaldsenske Udstillingsmedaille for en „Aftenpassiar“ med Portrætter bl. a. af Krøyer, Bindsbøll og Karl Mad-

sen. Efter at have fuldført Billedet „En Fiskerkone i en Port“ foretog J. forskellige Rejser, bl. a. til Verdensudstillingen i Wien, hvor hans Billeder vakte stor Opmærksomhed, og var 1898 første Gang i Italien, hvor han opholdt sig 8 Maanedre, besøgte 1900 Verdensudstillingen i Paris og var 1904 atter i Italien. 1887 blev han Medlem af Akademierraadet, 1888—1900 virkede han som Lærer ved Kunstskolen for Kvinder. 1906 udnævntes han til Professor ved Akademiet, 1909—11 og 1914—17 beklædte han Posten som Vicedirektør og fungerede 1911—14 som Direktør. I hans første Genrebilleder, der er holdt i kølige, nedstemte Farver, spores Paavirkning fra Roed og Vermehren. Nogle Nature-morte Billeder viser hans vaagnende Sans for Lyset og dets Brydninger i Atmosfæren. Efter at have opdyrket Gengivelsen af Lysets Reflekser og Formæling med de forskellige Stoffers Overflade giver han sig i Kast med de store, intime Interiører, paa hvilke hans Ry som en af Europas store Kunstnere især grunder sig: „Aftenpassiar“ 1886 (Kunstmuseet), „Aftenselskab i mit Hjem“ 1899 (sst.), „Mellem Kunstnere“ 1903 (Stockholm) samt „En Akademiiraadsforsamling“ 1904 (Kunstmuseet), der maaske bedst illustrerer hans suveræne Lysbehandling og glimrende Karakteriseringsevne. Som Landskabsmaler er det i udpræget Grad Lyset og Luften, der interesserer ham. Som Skildrer af Vejrliget i Billeder som „Gæs og Faar paa Bymarken. Graavejr. Dragør“ (1893) og „Mod uroligt Vejr, Dragør“ (1897) overgaas han næppe af nogen Samtidig. Som vor betydeligste Portrætmaler viser han sig fra sin bedste Side i Portrætterne af P. F. Koch (1905; Raadhuset) og E. Hannover; men ogsaa hans lysflimrende Nature-morte Billeder, hvis Teknik er paavirket af van Beyerens, er uden Sidestykke i dansk Kunst. I det hele taget er hans Alsidighed som Maler meget betydelig. Som Lærer har J. øvet stor Paavirkning. I Kunsthalle i Hamborg findes „Konfirmationssøndag i Dragør“ (1897), og i Münchens Pinakotek et større Interiørbillede. — Gift 1880 Martha Kirstine Møller.

I. M. O.

Litt.: Slg. Müller: „Nyere dsk. Malerkunst“ 1884 og 1 „Kunst“ V 1903, „Ill. Tid.“ 4/6 1892; Karl Madsen i „Tilskueren“ 1894 og „Politiken“ 3/1 1911; „Ord og Billeder“ Aug. 1910; P. Hansen i „Riget“ 3/1 s. A.; E. Goldschmidt i „Det nye Kunstblad“ I s. A.; Smaa Kunstbøger: V. J. 1917; Chr. Engelstoft i „Vor Tid“ Juni 1918; „Politiken“ 13/10 1920 og 3/1 1921.

Johnsen, Ingvald Marius Nicolai (7/12 1843 —11/7 1914), Politiker. F. paa Visby Vestergaard ved Thisted. Forældre: Gaardejer Poul J. og Laurette Elisabeth Sommer. Gik i Realskole og blev 1864 Exam. juris, var 1864—76 Fuldmægtig hos Amtmanden i Thisted og Sekretær i Amtsrådet, hvor han erhvervede sig stort Kendskab til Kommunalvæsen. 1876 nedsatte han sig som Sagfører i Thisted Landsogn, var 1876—80 Sogneraadsformand der, flyttede siden til Thisted, blev 1880 Formand for Ligningskommissionen og var 1888—1906 Byrådsmedlem. 1871 russisk Vicekonsul, 1879 svensk-norsk. Var en meget virksom og praktisk Mand, der øvede stor Indflydelse i sin By og bl. a. fik stor Betydning for Plantningsagen, Thisted-Fjerritslev-Banen og Limfjordens Uddybning. 1894—1914 var han Medlem af Landstinget, tilhørte Højre og var en solid saglig Kraft, der i mange Udvalg gjorde et stort Arbejde, saaledes i Fiskerisager, Kommunalsager, Retsreformen, Vestkystthavnensagen o. s. v. Han var Sekretær 1898—1900 og Medlem af Finansudvalget 1910—15. Udenfor Tinget spillede han bl. a. en Rolle i Købstadforeningen. D. i Thisted. — Ugift.

P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; Nekrologer i „Nationaltid.“ 13/7 1914, „Politiken“ s. D., „Thisted Amtsavis“ s. D. og „Thisted Amtstid.“ s. D.

Johnsson, John William Schibbye (f. 22/8 1868), Læge. F. i Kbh. Forældre: Landmand Jøns J. og Albertine Charlotte Adolfine Schibbye. Blev Student 1886, Cand. med. 1893 og var Reservelæge ved St. Josefs Hospital 1902—04, praktiserer i Kbh. fra 1899. Som Medicinalhistoriker og Folklorist staar J. i første Række blandt vore hjemlige Forskere og er højt agtet i Udlandet. Hans Kundskabsfylde er lige imponerende hvad angaar Overblik over Hovedstrømninger og førende Personligheder i den medicinske Kulturhistorie som ved Detailkendskab til store Tidsafsnits, særlig Middelalderens og Renæssancens Litteratur, Kunst og Tænkemaade og til enkelte Syg-

dommes Historie som Pest og Syfilis. Han er en erfaren Haandskriftudgiver (bl. a. Henricus Dacus: „De simplicibus medicinis laxativis“ 1914). Som Medstifter af Medicinsk-historisk Museum 1907, til hvis bærende Kræfter han hører, af Dansk medicinsk-historisk Selskab 1917 og som Sekretær i Foreningen Danmarks Folkeminder har han arbejdet for at samle og værne Fortidsminder og for at vække Interesse derfor. Hans Udgaver af „Den danske Lægestand“ (1907 og 1915), hans talrige Afhandlinger, Feuilletoner og kritiske Anmeldelser og endelig hans varmt skrevne Studie over J. C. Tode (1918) vidner om hans Flid, udstrakte Kundskaber af næsten polyhistorisk Omfang og sikker Dømmekraft. Yderst beredvillig stiller han sin Viden til andres Raadighed. — Gift 1913 Lina Maria Schuster. O. P.

Litt.: „Bogen om Studenterne fra 1886“ 1911.

Johnstrup, Johannes Frederik (¹²/₁₀ 1818—³¹/₁₂ 1894), Geolog. F. i Kbh. Forældre: Skibsfører, Brændevisbrænder Ulrik Frederik J. og Elisabeth Johansine Petri. Blev Student 1837, Cand. polyt. 1844, midlertidig Assistent hos Zeise paa det kemiske Laboratorium 1842 og s. A. Assistent paa Forchhammers Laboratorium samt to Aar senere Assistent hos ham ved Mineralogisk Museum. 1846 blev

han midlertidig Docent i Fysik, Mineralogi og Geognosi ved Sorø Akademi og efter dettes Nedlæggelse Adjunkt i Kolding 1848, 1850 Overlærer. 1851 kom han paa ny til Sorø som Overlærer ved det tidligere Akademis lærde Skole og blev endelig 1866 efter Forchhammers Død Professor i Mineralogi ved Universitetet, hvilken Stilling han indtog til sin Død. Foruden at passe sine Forelæsninger her og ved Polyteknisk Lærestanstalt varetog han ogsaa Bestyrelsen af Mineralogisk Museum og var navnlig i sine sidste Leveaar stærkt optaget af Oprettelsen og Ordningen af det nye Museum. Hertil kom en ret omfangsrig litterær Produktion, omhandlende forskellige Emner, hovedsagelig vedrørende Danmarks Geologi. Blandt hans Arbejder maa her særlig fremhæves dem, der behandler Kridtformationen, men ved Siden heraf hans kvartærgeologiske Arbejder, i hvilke han her i Landet indfører Istidsteorien. Nævnes kan saaledes „Faksealkens Dannelse og senere undergaaede Forandringer“ (1864), „Om Grønsandet i Sjælland“ (1876), „Om Hævningsfænomenerne i Møens Klint“ (1873), „Oversigt over de geonostiske Forhold i Danmark“ (1882), „Nogle Iagttagelser over Glacialfæno-

menerne og Cyprinaleret i Danmark“ (1882), „Om de geologiske Forhold i den nordlige Del af Vendsyssel“ (1882), „Abriss der Geologie von Bornholm“ (1889). 1871 og 1876 foretog han Undersøgelser paa Island, særlig af Solfatarer og andre vulkanske Fænomener, 1872 undersøgte han Kullagene paa Færøerne og 1874 Kryolitten ved Ivigtut i Grønland. 1875 indgav han Forslag til Rigsdagen om Foranstaltninger til geologiske Undersøgelser af Danmark og Grønland, men kun de sidste blev vedtagne, og fra 1876 blev J. Leder af disse, først alene, senere sammen med N. F. Ravn og H. Rink. Da „Danmarks geologiske Undersøgelse“ blev oprettet 1889 paa Foranledning af V. Pingel, blev J. ogsaa Leder heraf og varetog denne Stilling til sin Død. — Foruden den store Betydning for Danmarks Geologi, som J. har faaet ved sine paa grundige Undersøgelser hvilende, omhyggelig udførte Publikationer, sine interessante og godt holdte Forelæsninger og sit Organisationstalent, skildres han af sine Elever som en dygtig og elskværdig Lærer og en utrættelig og interessevækkende Fører paa de mange Ekskursioner, som han foretog med de studerende. D. i Kbh. — Gift 1850 Marie Louise Dahl, d. 1911. V. N.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Petri), 1 H. C. Johnstrup: „Stamt. over Familien Petri“ 3. Udg. 1913 og Elvius og Guldbrandsen: „Nyholm“ 1893; Selvblografi i Univ. Progr. Novb. 1894; K. Rørdam i „Medd. fra dsk. geol. Foren.“ V Nr. 15 1918; Nekrologer i „Geol. foreningens i Stockholm fhdl.“ 1895 (af V. Madsen), „Ill. Tid.“ 13/1 1895 (af K. Rørdam), „Geogr. Tidsskrift“ XIII 1895—96, „Medd. fra dsk. geol. Foren.“ Nr. 3 1896 (af K. J. V. Steenstrup) og „Medd. om Grønland“ 1896 (af C. F. Wandel).

Jonge, Nicolai (²⁹/₈ 1727—²⁴/₁₀ 1789), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Revisor i Rentekammeret, Skibsmaaler Peder Nielsen og Anna Sophie Einhaus. Tilhørte en oprindelig hollandsk Slægt. Blev Student 1745 og tog Attestats 1747; 1754 blev han Kateket ved Holmens Kirke og var fra 1762 til sin Død Sognepræst i Allerslev ved Præsto. Delvis for at forøge sine beskedne Embedsindtægter udfoldede J. en flittig litterær Virksomhed, der baade omfatter forskellige Skrifter af teologisk Indhold og en Række Skolebøger, deriblandt et Par geografiske. Af Holbergs „Synopsis historiae universalis“ leverede han 1757 en Bearbejdelse og Fortsættelse, og 1759 paabegyndte han et stort anlagt geografisk Værk, hvis sidste (7.) Bd. forfattedes og udgaves af N. Prah. Skønt J. af reklamemæssige Hensyn, men ganske uberettiget, knyttede Holbergs Navn til Værket og fik mange Subskribenter til det, voldte det ham dog store økonomiske Vanskeligheder. Det er et grundigt Arbejde, bygget paa de nyeste dengang foreliggende Kilder. Ogsaa den Beskrivelse af Kbh., hvis første Del han udgav 1783, hviler paa flittige Studier, bl. a. i Arkiverne og i Borg-

mester Erik Torms store Samlinger til Byens Historie. Anden Del findes i Manuskript i det Kgl. Bibliotek. D. i Allerslev. — Gift 1763 Geske Fischer, d. 1798. C. S. P.

Litt.: „Nyeste Skilderie af Kbh.“ 1829, Nr. 70.

Jonquière, Henri Alexandre Antoine de Dompierre de (13/8 1816—21/9 1879), Officer. F. paa Folehavegaard. Forældre: Godsejer

Frédéric Anne de D. de J. og Anna Hedevig Høyer. Blev Søkadet 1831, men opgav Søvæsenet p. G. af Myopi og blev Elev ved den militære Højskole 1834, Sekondløjtnant i Artilleriet 1838, Premierløjtnant 1840. 1842 Lærer i Artilleri paa Højskolen; afskedigedes — sammen

med Læssøe — herfra 1845; ansattes atter 1846. Deltog 1848—50 bl. a. i Kampene ved Nybøl og Dybbøl (1848), i Slagene ved Fredericia og Isted. Fra 1853 Konstruktør ved Artilleriet, hvor hans indgaaende Kendskab til Skydningens Teori i rigt Maal kom Hæren tilgode. Af stor artillerividenskabelig Betydning var saaledes hans: „Ballistiske Tabeller for de danske Projektiler“ (1857), ligesom han i militære Tidsskrifter skrev en Række artilleristiske Arbejder, bl. a. ang. Resultaterne af hans Udkommando til Sebastopol (Krimkrigen). Det skyldes for Størstedelen hans Virksomhed for det riflede Skyts' Sag, at den danske Hær 1864 var forsynet med et betydeligt Antal riflede Kanoner. Virkede som Konsulent i Søbefæstnings-sagen energisk for Udvidelsen af Kbh.s Søbefæstning. Blev Major 1863; ansattes 1864 i den højstbefalende Artilleriofficers Stab. Febr. s. A. Stabschef ved Artillerikommandoen i Dybbølstillingen og i Marts højstbefalende Artilleriofficer sst. Stod i denne Stilling ved sit Mod, sin Pligttrøskab og Dygtighed, sin bramfri Ro som et Mønster for hver Mand i Hæren; det føltes som en Ære at tjene under ham. „Der tjente mange tapre Mænd under ham,“ skrev Oberst Otto Blom, „men man træder neppe nogen af dem for nær ved at tillægge det Eksempel paa Mod og Uforfærdethed, som deres Chef gav dem paa sin stilfærdige Vis, Broderparten af Æren for, at Fæstningsartilleriet saa troligt holdt Tønnen ud til det sidste.“ J. udgav 1865 sine „Bemærkninger om det danske Artilleri og dets Deltagelse i Krigens 64“. Efter Dybbøls Fald blev han Artillerikommandør paa Als, men kaldtes kort efter til Kbh. som Konstruktør. Blev Oberst og Chef for Artilleriet 1865, Generalmajor og Medlem af Forsvarskommissionen 1866. Som Generalinspektør for Artilleriet indførte han de Krupp'ske 9 cm Feltkanoner i Hæren 1876 og virkede for Anskaffelsen af Panzerskyts. — Han var Landstingsmand for Kbh.

fra 1870. D. i Oeynhausen, Westphalen. — Ugift. K. C. R.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og Vahl: „Slægtetog over Afkommet efter Chr. Nielsen“ XII 1894; O. Blom i „Vort Forsvar“ 1886, Nr. 153; W. G. O. Bauditz: „Livs-erindringer“ 1903, S. 101; N. Nielsen: „Matematikken i Danm. 1801—1908“ 1910; Nekrolog i „Ill. Tid.“ 9/10 1879 (af O. Blom).

Jonsen, Rane (d. 1294), Kammermester. Forældre: Jon Ranisen og Elisabeth, Niels Falsters Datter. Tilhørte den i 15. Aarh. uddøde Slægt Rani, var Ejer af Gjorslev og havde en høj Stilling som Kammermester (camerarius) hos Kong Erik Klipping. Han var hos denne i Finderup i Mordnatten 22/11 1286, da han ifølge Folkevisens Vidnesbyrd „værgede ham som en Skalk“. Han var medlem de 9 Stormænd, der 1287 blev dømt for Kongemordet. Som fredløs blev han 1294 fanget og henrettet i Roskilde. H. Js.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1910; se iøvrigt Erik Klipping og Stig Andersen Hvide.

Jónsson, Arngrímur (1568—27/8 1648), Historiker. F. paa Auðunastaðir, Víðidalur, Island (betegnede sig derfor undertiden med Tilnavnet Víðalin). Forældre: Bonden Jón J. og Ingibjörg Loptsdóttir. Tilbragte som ung 4 Aar ved Kbh.s Universitet og var derefter (1589—98) Rektor ved Latinskolen paa Holar; senere blev han Præst og Provst til Melstaður. 1596—1628 fungerede han som biskoppelig Vikar og øvede megen Indflydelse hos Biskop Guðbr. Thórlaksson, der var hans Slægtning. Hans islandske Landsmænd kendte ham nærmest som en stolt og magtkær Prælat, men uadtill og i Eftertiden vandt han Ry for sin Lærdom. Med Rette er han blevet kaldt „den islandske Oldtidsvidenskabs Genføder“. Den danske Historiograf Niels Krag forsynede han med latinske Oversættelser af Sagalitteraturen, som han havde Adgang til i gode Haandskrifter. Han kom i det hele til at betyde meget for udenlandske Læres Kendskab til islandsk Historie og gav f. Eks. Ole Worm antikvariske Oplysninger. Drevet af patriotisk Iver for at imødegaa fremmed Litteraturs Vrangforestillinger om Island udgav han ogsaa flere selvstændige historiske og topografiske Skrifter paa Latin, bl. a. „Crymogæa“ (= Island, Hamborg 1609). D. paa Island. — Gift 1) 1598 Solveig Gunnarsdóttir. 2) Siggríður Bjarnadóttir. H. Js.

Litt.: F. Johannæus: „Hist. ecclesie Isl.“ III 1777; Thóróddsen: „Landfræðissaga Isl.“ I 1892—96; J. Thorkelsson: „Om Digtningen paa Island i 15. og 16. Aarh.“ 1888; A. Olrik i „Aarb. f. nord. Oldk. o. Hist.“ 1894.

Jónsson, Einar (f. 11/5 1874), Billedhugger. F. paa Gallafell, Island. Forældre: Bonden Jón Bjarnason og Gróa Einarsdóttir. Rejste 19 Aar gl. til Kbh., hvor han det første Aar arbejdede i Stephan Sindings Atelier for derefter at besøge Kunstakademiet. Han debuterede som Udstiller paa Charlottenborg

med Gruppen „Den Fredløse. Skovgangsmanden bærer ved Nattetid sin Hustrus Lig til Kirkegaarden“ (1901), der vakte stor Opmærksomhed, hvorefter det islandske Alting tildelte ham et Stipendium paa 3000 Kr., der blev benyttet til Studieophold i Tyskland, Italien og Østrig-Ungarn. Efter at være vendt tilbage til Kbh. blev han Medlem af „De fri Billedhuggeres Selskab“.

Hovedværker: „Antiken“ (1905), „Skypumpen“ (1906), „Daggry. Trolde som har røvet den unge Pige og af Sollyset forvandles til Sten“ (1907), Monumenter for Landnamsmændene Ingolf, Christian IX og Digteren Jón Hallgrímsson, de tre sidste Arbejder til hans Fødeø. Desuden har J. udarbejdet Skitser til Mindesmærker over Snorre Sturleson og over Mylius-Erichsen samt hugget en Del Buster. Hans Arbejder er alle prægede af en vild, storslaaet, men noget utøjlet Fantasi og røber af og til en Smag, der ikke er helt sikker. — Gift 1918 Anna Jørgensen.

Litt.: „Politiken“ 5/3 1905; „Oslo Tid.“ Febr. 1906; „Leipziger Ill. Zeit.“ 1910, Nr. 3517; „American-Scand. Review“ III 1915; „Mittelungen der Islandsfreunde“ VII 1919; „Nationaltid.“ 14/10 1915.

Jónsson, Eiríkur (22/3 1822—30/3 1899), nordisk Filolog. F. paa Hoffel i Hornefjord, Island. Forældre: Præsten Jón Bergsson og Sigríður Eiríksdóttir. Blev Student 1846, studerede først Teologi, men tog aldrig Embeds-eksamen, blev saa Medarbejder ved Forberedelserne til Cleasby's Islandske Ordbog og paa-tog sig, da denne ikke syntes at skulle blive til noget, Udarbejdelsen af en oldnordisk Haand-

ordbog. Denne righoldige lille Ordbog udkom 1863 og afhjalp da et føleligt Savn; selv om den senere i visse Henseender er blevet overgaaet af Fritznerns og Hægstad-Torps Ordbøger, er den endnu meget brugt. Som Hjælper ved K. Gíslasons Udgave af Njála (1875) og Finnur Jónssons af Hauksbók (1892—96) har han gjort et dygtigt Arbejde. Han var Arnarnagnænsk Stipendiarius fra 1872 og Viceprovst paa Regensen fra 1874 til sin Død. D. i Kbh. — Gift 1868 Jensine Petrine Petersen, f. Jensen, d. 1900.

M. K.

Litt.: Nekrolog af Finnur Jónsson i „Arkiv f. nord. filol.“ XVI 1900, S. 319.

Jónsson, Finnur (f. 20/3 1858), nordisk Filolog. F. i Akureyri (Øfjord), Island. Forældre: Historikeren, Bogbinder Jón Borg-

firðingur og Anna Guðrún Eiríksdóttir. Blev Student 1878, filologisk Kandidat 1883 og allerede 1884 Dr. phil. for en Afhandling „Kritiske studier over en del af de ældre norske og islandske skjaldekvad“. 1887 blev han midlertidig Docent, 1898 Professor ved Universitetet, og han har været flittig til at holde Forelæsninger og Øvelser næsten udelukkende over oldislandsk og oldnorsk Digtning og Prosalitteratur. Ved Siden deraf har han udfoldet en stor Virksomhed som Udgiver. Doktordisputatsen var paa en Maade Forstudier til Udgaven af Egils Saga (1886—88). Haand-udgaven af „Den ældre Edda“ kom i en tysk Samling 1888—90, og kort efter fulgte de fototypiske Udgaver af Codex Regius (1891 sammen med Wimmer) og AM. 748, 4to af Eddasangen. Derpaa Udgaver af Hauksbók (1892—96), Snorres norske Kongekrone (1893—1901), og Fagrskinna (1902—03), Íslendingabók (1887) og Landnáma (1900), Haand-udgave af Snorres Edda (1900), Eirspennill (1913—16), Gunnlaugs Saga m. m. Særlig maa fremhæves Udgaver af Skjaldedigtningen (1912—15), Rimerne (1896, 1905 o. flg.) og Jón Arasons Digte (1918); siden Konráð Gíslasons Død er J. ubetinget den grundigste Kender af den gammelislandske Poesi, han har da ogsaa paa ny udgivet Sv. B. Egilssons Lexicon poeticum. Ved Siden deraf har han skrevet en stor oldnorsk-islandsk Litteraturhistorie (1894—1902) og en kortere-islandsk (og oldnorsk) Litteraturhistorie paa Islandsk og Dansk (den sidste 1907), som gør alle tidligere Værker om dette Emne forældede. En Række Enkeltspørgsmaal af litterær-historisk og tekstkritisk Art har han behandlet i Tidsskriftartikler, saaledes det vigtige Spørgsmaal om de islandske Folkevise-alders Alder („Aarb. f. nord. Oldk.“ 1914). Islands og Grønlands Arkæologi har han i de senere Aar gentagne Gange taget op til Behandling og sammen med D. Bruun udgravet Gravhøje og Hus- og Tempeltomter paa Island. Den oldnorsk-islandske Filologis Historie har han givet et Omrids af i Universitetsfestskrift 1918. Ogsaa rent lingvistiske Undersøgelser har han givet sig af med; vigtigst er hans Undersøgelser over Skjaldesprogets Bøjningslære („Det norsk-islandske Skjaldesprog“ 1901). Baade ved sin Lærergerning og ved sine litterære Arbejder har J. sat dybe Spor i den Videnskab, han har helliget sin sjældne Flid og Dygtighed. — Gift 1885 Emma Herazcek. *M. K.*

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1885; Univ. Aarb. 1886—87, S. 19 f., 1897—98, S. 654 f. og 1910—11, S. 30 ff.; „Ill. Tid.“ 10/4 1913; „Islandica“ VI 1913; V. Dahlerup i „Berl. Tid.“ 20/3 1918; J. Brøndum-Nielsen i „Politiken“ 20/3 s. A.

Judichær, Ole (²⁰/₃ 1661—²⁰/₉ 1729), Sø-officer, Krigsskibskonstruktør. F. paa Gulland. Forældre: Præst Niels Olufsen J. og Anne Nielsdatter Gardea. Studerede som ung Teologi og Matematik i Kbh., bl. a. under Ole Rømer. Ansattes paa Bremerholm, hvor han 1692 avancerede til Fabrikmester paa Grund af sine fremragende Evner og byggede mange Krigsskibe efter nye videnskabelige Principper. Blev 1698 Kommandørkaptajn, 1710 Schoutbynacht, 1714 Viceadmiral og 1718 Holmens Chef og Admiral. Fra 1705 havde han Sæde i Admiralitetet. Gentagne Gange førte han Flaadestyrker paa Søen, bl. a. 1700, 1710 og 1715—18. Han havde en mægtig Beskytter i Gabel og ledede under denne en stor Del af Marinens Administration. J. var en haard og egensindig Natur og fik derved en Del farlige Fjender, der efter Gabels Død udvirkede hans Afsked 1727 efter at have rettet en Del, i Hovedsagen vistnok uberettigede Anklager imod ham. D. i Næstved. — Gift Veronica Scavenia Foss, d. 1745. V. G.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Tryde) og 1 „Kirkeh. Saml.“ III 3 1881—82; „Nord. Ugeskrift“ I 1837; H. G. Garde i „Tidskr. f. Søvesen“ 1862; „Dsk. Saml.“ IV 1869; H. Degenkolv i „Tidskr. f. Søvesen“ 1880 og 1902; E. Holm; „Dan. Norges Hist. 1720—1814“ I 1891; H. D. Lind i „Museum“ 1893 I; „Den store nord. Krigs Hist.“ I—V 1899—1895.

Judichær (Gotlænder, Gullandsfar), Severin (Søren) Povelson (¹⁵/₅ 1599—ca. ¹⁵/₈ 1668), Præst, Sprogmand. F. i Øja, Gulland.

Forældre: Præst Povel Severinsen og Dorothea Pedersdatter Schyrmand f. Stub. Blev Student 1621, var derpaa i Tyskland og blev 1624 Hører ved Kbh.s Skole, 1627 Rektor i Vordingborg, 1631 Magister; 1635 var han igen i Kbh. for at studere, 1637 blev han Sognepræst i Slangerup,

hvor han var til sin Død, i sine sidste Aar tillige Provst. Som ung blev han opmærksom paa de danske Salmers uregelrette Bygning og prøvede paa at forbedre deres Versemaal; dette blev han vel yderligere tilskyndet til i Vordingborg ved sit Bysbarn Sognepræsten Anders Arrebo's Digtning. Bisperne H. P. Resen og Brochmand opfordrede ham til at gennemarbejde Salmebogen, og dette Arbejde synes han at have fuldført, men hans „Evangeliske Sangbog“ kom aldrig ud. De bevarede Prøver viser et betydeligt Herredømme over Sproget, men ingen digterisk Evne. Som teoretisk Grundlag for sit Arbejde forfattede han en „Pro-sodia Danica eller Danske Rimkunst“ (udg. i Uddrag 1650, fuldført i hans Dødsaar og udg. af hans Enke 1671), et Værk, som vidner om varm Følelse for det danske Sprog

og rummer ikke faa værdifulde Bemærkninger, men er utrolig snakkesaligt og spredt og fyldt med uvedkommende Lærdom. D. i Slangerup? — Gift 1) 1637 Kirstine Nielsdatter, Præst Villads Andersens Enke. 2) 1665 Sophie Olufsdatter, Præst Lavrids Jørgensens Enke. M. K.

Litt.: Nyerup og Rahbek: „Den dsk. Digtekunst“ II 1802; H. F. Rørdam i „Kirkeh. Saml.“ III 3 1881; „Ark. f. nord. Fil.“ III 1886; J. Paludan: „Renessancebevægelsen i Danm. Litt.“ 1887.

Juel, Axel Niels Christian (f. ¹²/₂ 1883), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Kaptajn Hakon J. og Nathalia Christensen. Blev Student 1901, kom ind i Marineministeriet, hvor han 1919 blev Ekspeditionssekretær og 1920 Chef for Sekretariatet og Kommandokontoret. Debuterede 1909 med „De første Blomster“; af denne og de følgende Digtsamlinger kom der 1918 et Udvalg med Titlen „I Lykkens Timer“.

Siden er kommet „Sange om Dannebrog“ (1919), „Bogen om Grete“ (1920) og „De kongelige Hjerter“ (1921). Den mere officielle Del af hans Digtning bestaar, foruden af Kantater, af Digte om Flaaden („Søflyveren“) og Danmark, Folket og „Flaget“; enkelte af disse er ved at vinde sig en Plads som Fædrelandssange. I sin mere personlige Digtning har J. erkendt sig selv som Vandringsmanden; hans Motiv er Landevejene og Vejene mellem de hydeblomstrende Haver; han synger om Blomsterne og de unge lyse Kvinder paa hans Vej. I „Bogen om Grete“ har han nænsomt fortalt om Udviklingen i en stille og dyb Kærlighed. J. kender sin Kunst og sine Virkemidler, kender sin Begrænsning; indenfor sit Felt, Visen og det lille lyriske Digt, naar han det rene og enkle baade i Indhold og Form. Hans Tone er dansk som Ingemanns og Chr. Winthers; han har ogsaa lært af Stuckenberg og Johs. Jørgensen. „Vandringsmanden synger“ (1915) og „Bogen om Grete“ giver det smukkeste Udtryk for hans Digtning. — Ugift. O. F.

Litt.: „Riget“ ²⁸/₁₀ 1912; „Bogvennen“ ⁷/₁₁ 1917; „Dsk. Adelsblad“ s. A.; Vilh. Andersen i „Nationaltid.“ ²³/₁₁ 1918; Leopold: „Tres Talent“ 1918; „Berl. Tid.“ ⁴/₂ 1919; Chr. Rimestad i „Ill. Tid.“ ²³/₁₁ 1916 og „Politiken“ ⁸/₁₁ 1920; „Berl. Tid.“ ¹⁰/₁₁ 1920 og ²⁸/₇ 1921.

Juel, Christian Julius Halfdan Berg (⁷/₁₁ 1828—⁰/₈ 1914), Politiker. F. i Svaneke. Forældre: Byskriver Søren J. og Frederikke Bolette Petersen. Blev Student 1847, tog slesvigsk juridisk Eksamen 1852 og dansk 1857, blev 1853 Fuldmægtig i slesvigske Ministerium og 1857 Bureauchef sst. 1862—63 holdt han juridiske Forelæsninger ved Universitetet, blev 1863 Overappellationsretsraad i

Flensborg, men afskedigedes 1864 og nedsatte sig 1865 som Overretsprokurator i Kbh.

1866—77 var han Medlem af Bestyrelsen for Kreditkassen for Landejendomme i Østifterne. Han tjente en betydelig Formue 1871 ved Salget af Koncessionen paa Kalundborgbanen til Tietgen, men tabte den siden delvis igen under Samarbejde med N. C. Frederiksen (s. d.).

Han var 1864—66 Medlem af Rigsdagens Folke-ting for Nakskov og 1876—87 Folketingsmand for Nørresundby. Oprindeligt tilhørende det forenede Venstre fjernede han sig efterhaanden fra Partiet og stod i de senere Aar som uafhængig; han var i det hele en Mellemstandpunkternes Mand, snild, smidig og kundskabsrig, deltog bl. a. i Forhandlingerne om Straffeloven 1866 og fremsatte 1886 Forslag til en Grundlovsændring. Han udgav en Del politiske Flyveskrifter. D. i Munkebo ved Kerteminde. — Gift 1858 Anna Marie Poulsen, d. 1913.

P. E.

Litt.: Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; Festschrift for Kreditkassen for Landejendomme i Østifterne 1916; S. 21 og 101.

Juel, Christian Sophus (f. $25/1$ 1855), Matematiker. F. i Randers. Forældre: Auditor Andreas Peter Theodor J. og Augusta Sophie Hanne Caroline

Emilie Jürgensen. Studerede først (fra 1871) paa Polyteknisk Læreanstalt, men tog saa af Interesse for Matematikstudiet. Studentereksamen 1876, derpaa 1879 Magisterkonferens i Matematik og 1885 Doktorgraden for en Afhandling „Bidrag til den ima-

ginære Linies og den imaginære Plans Geometri“. Efter at have virket som Matematiklærer og Manuduktør blev han 1894 Lærer ved Forberedelseskursuset paa Polyteknisk Læreanstalt og Docent i Matematik sst., 1890—1916 var han Medredaktør af „Nyt Tidsskrift for Matematik“, 1899 blev han Censor i Matematik ved Lærereksaminerne og 1907 Professor i Matematik (Rationel Mekanik) ved Polyteknisk Læreanstalt. Allerede som Lærebogsforfatter har J. en stor Produktion, baade paa det elementære Omraade ved Almenskolen og tekniske Skoler og paa det videregaaende ved Læreanstalten. Man kan særlig fremhæve Gymsasiestereometrien, hvori det grundlæggende System er gennemarbejdet til stor logisk Klarhed, Infinitesimalregningen, som fik Betydning for den gradvise Indtrængning af dette Fag paa mere elementært Niveau, og den Rationelle Me-

kanik, ved hvilken han, efter at dette Fag havde faaet en selvstændig Stilling ved Læreanstalten, skabte den Form, hvori det doceres. Ved Siden heraf har J. faaet Tid til at skrive et stort Antal videnskabelige Afhandlinger, som hovedsagelig behandler geometriske Emner og vidner om hans store Kundskaber, højt udviklede Evne til geometrisk Tænkning og skarpe logiske Sans. Uden direkte at have beklædt nogen Universitetslærerpost er J. gennem sin Virksomhed ved den med Universitetet forbundne Læreanstalt, som Privatdocent, ved sin Stilling som Censor ved Skoleembedseksamen, som flittigt Medlem af Matematisk Forening i Kbh. og ikke mindst ved sin mangeaarige Virksomhed som Redaktør af „Nyt Tidsskr. f. Matematik“ kommet i Berøring med en stor Del af de opvoksende Slægter af Matematikere og har øvet en ikke ringe Indflydelse paa mange af disse. — Gift 1902 Laura Thiele.

P. H.

Litt.: Slægt i Weylandt og Wolf-Jürgensen: „Slægten Jürgensen“ 1893 og L. J. Böttliger: „Stamt. over Slægten Wolf“ 3. Udg. 1912; Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ S. 1067; Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1886; N. Nielsen: „Matematikken i Danm. 1801—1908“ 1910.

Juel, Jens, Baron ($15/7$ 1631— $23/5$ 1700), Statsmand. F. paa Nørtoorp, Thy. Forældre: Rigsraad Erik J. og Sophie Clausdatter Sehested. Studerede i Sorø

og var 1651—55 paa en Udenlandsrejse. 1655—57 var han Sekretær i danske Kancelli, hvorefter hans diplomatiske Løbebane begyndte med hans Virksomhed som dansk Resident hos Kongen af Polen 1657—59. Siden blev hans Evner i rigt Maal taget i Brug indenfor den danske Statstjeneste. Han

bøjede sig loyalt for Enevældens Indførelse, som ikke kom til at skade ham. Paa sin Morbroder Hannibal Sehesteds Anbefaling blev han 1662 Resident i Stockholm, hvor han virkede til 1670. Ved sin Hjemkomst fra denne Post opnaaede han en Række meget ansete Stillinger indenfor den højeste Administration: han blev Vicepræsident i Kommercekollegiet, 1671 Assessor i Statskollegiet og Direktør for det vestindiske guineiske Kompagni, 1675 Medlem af Højesteret, 1680 af Konseillet. Han deltog ogsaa i Styrelsen for Forsvarsvæsenet og blev 1863 Præsident for det fælles Generalkommissariat for Land- og Søetaten, 1699 Generaladmiral og Chef for Admiralitetet. Paa diplomatisk Omraade var hans Virksomhed langtfra afsluttet 1670, og han blev ogsaa senere brugt til vigtige Sendefærd og Forhandlinger. — J. er næst efter Griffenfeld sin Tids mest omfattende Statsmandstalent, og ingen anden Mand af gammel dansk

de (det Reventlow'ske Familiebillede, det Moltke'ske), og med indtagende Virkning formaar han — især i sine Børnebilleder — at placere de portrætterede ude i Naturen, i en Have, Park o. l., omgivne af Blomster. Som Menneske var J. overordentlig afholdt og skattet; af Elever og Kolleger forgødedes han. Hans Lethed i Arbejdet, hans Elskværdighed i Opfattelsen og hans her hjemme ret enestaaende tekniske Færdighed var tilstrækkelige til at sikre ham Samtidens Beundring; og denne Plads indrømmer Eftertiden han villig paa Grund af hans ubevidste Charme og Ungdomsarbejdernes kræsne og yndefulde Farvesyn. D. i Kbh. — Gift 1790 Rosine Dörschel, d. 1831. O. A.

Litt.: Hennings: „Essay sur les arts“ 1778 og „Musaget“ 1798; Levnede ved N. Høyen i en Fortegnelse over J.s Arbejder 1828; Thiele: „Thorvaldsen“ I 1831, S. 156 og „Kunstakademiet og Heststatuen“ 1860, S. 158, 165; Jul. Lange: „Nuttidskunst“ 1873; Werlauff i „Hist. Tidsskr.“ IV 4 1873—74, S. 273; Meier: „Johs. Wiedewelt“ 1877; Lowzow: „Mindeskriфт om J. J.“ 1891; „Kunst“ III 1901; Karl Madsen: „J. Th. Lundbye“ 1895, S. 34 og i „Kunstbl.“ 1909—10; Oppermann: „Kunsten i Danmark under Fr. V og Chr. VII“ 1906; Brev i „Nær og Fjern“ VIII 1879.

Juel, Just (^{13/10} 1664—^{8/8} 1715), Søofficer. F. i Viborg. Forældre: Henrik J. til Lindbjerg og Sophie Høg. Førte et omflakkende Ungdomsliv, indtil han 20 Aar gammel kom i hollandsk Orlogstjeneste. Blev 5 Aar senere ved sin Farbroder Niels J.s Protektion Løjtnant i dansk Orlogstjeneste og forfremmedes 1691 til Kaptajn, blev Kommandørkaptajn 1697, Kommandør 1704 og Viceadmiral 1712. Han

havde en Del Chefskommandoer, bl. a. paa Orlogsskibet „Lindormen“s Togt til Frankrig 1695, da han kæmpede med et engelsk Linieskib, som forgæves søgte at faa ham til at stryge sin Vimpel for sig. Kommanderede 1700 en Defensionsstyrke og bidrog til at afværge Kbh.s Bombardement. 1709—12 var han Gesandt hos Peter den Store og fulgte ham paa hans mange Rejser; ved sit Sømandskendskab og sit frejdige Væsen vandt han Tsarens Tillid og Venskab. Deltog senere i den nordiske Krig og faldt som Eskadrechef i Kampen ved Rygen ^{8/8} 1715. — Gift 1702 Edele Bjelke, d. 1706. V. G.

Litt.: Slægt se Jens J.; „Adelsaarbogen“ 1887, S. 65; N. Jonge: „J. J.s Liv og Levnedsbeskrivelse“ 1755; J. J.: „En Rejse til Rusland under Tsar Peter“ 1893; Garde: „Den dsk.-norske Sømagts Hist.“ 1852—61; „Den store nord. Krig“ I —V 1899—1915.

Juel, Niels (^{6/5} 1629—^{8/4} 1697), Søofficer. F. i Kria. Forældre: Rigsraad, Landsdommer i Jylland Erik J. og Sophie Sehested. Fik sin Ungdomsuddannelse i Holland og udmærkede sig under Martin Tromp og

Ruyter i den engelsk-hollandske Krig 1652—54. 1656 vendte han tilbage til Danmark og viede fra nu af og til sin Død Fædrelandet og Flaaden alle sine Kræfter, sin Indsigt og sit Geni. Han blev hurtig udnævnt til Holmens Chef, men anvendtes til lige som Eskadrechef bl. a. i Slagene ved Møen, Falsterbo og Rødsand. 1658 ledede han med Tapperhed Forsvaret af

Kbh. mod Søsiden. Fra Fredsslutningen til Udbrudet af den skaanske Krig udførte J. sammen med Cort Adeler og Bjelke et stort Arbejde for Flaadens Reorganisation, og da Krigen brød ud, og Adeler var død, stod J. som det selvskevne danske Føreremne. Kongen mistvilede dog om hans Evne til at løse de store Opgaver, som forestod, og indkaldte Hollænderen Cornelius Tromp, som J. da maatte underordne sig. Inden Tromps Ankomst havde han dog ^{1/6} 1676 erobret Gulland. Under Tromp kæmpede J. i det sejrige Slag ved Øland ^{1/6} 1676 og bidrog i væsentlig Grad til det for os saa udmærkede Resultat. ^{1/6} 1677 tilkæmpede han sig uden hollandsk Hjælp Sejren ved Møen, og endelig ^{1/7} s. A. satte han Kronen paa Værket ved sin glimrende Sejr i Køge Bugt over Admiral Horn, hvor han gjorde det ganske af med den svenske Sømagt. J. var et uomtvisteligt Føreremne, baade i strategisk, taktisk og almindelig sømandsmæssig Henseende. Hans Bedrift i Køge Bugt bragte hans Ry ud over Verden og gjorde Danmarks Navn kendt. Efter Slaget udnævntes han til Generaladmiraløjtnant; der blev slaaet en Medaille til hans Ære, og for de store Prispenge købte han Taasinge, der senere blev Familiens Sæde. J. var Flaadens Chef fra 1678 til sin Død. Han skildres som en saare rettænkende, rolig og god Mand. Han blev det nationale Samlingsmærke i vor Flaade, hvor hans Navn vil æres, saa længe den bestaar. 1881 rejstes der ham i Kbh. et smukt og værdigt Mindesmærke tæt ved det Sted, hvor han virkede i saa mange Aar. D. i Kbh. — Gift 1661 Margrethe Ulfeldt, d. 1703. V. G.

Litt.: Slægt se Jens J.; M. Gløe: „Ligtale over N. J.“ 1753; Hofman: „Dsk. Adelsmænd“ II 1778; „Nye dsk. Mag.“ IV 1823; Østs Arkiv II 1824; „Arkiv i Søvæsen“ II 1828; H. G. Garde: „N. J.“ 1842 og „Den dsk.-no. Sømagt 1535—1700“ 1861; Chr. Thaarup i „Dsk. Folkekalender“ 1842; Flamand: „N. J.“ 2. Udg. 1870; J. C. Tuxen i „Folkekal. i Danm.“ VII 1858, „N. J. og Tordenskjold“ 2. Udg. 1883 og „Den dsk.-no. Sømagts Hist.“ 1875; Chr. Bruun i „Dsk. Saml.“ II 1 1871; P. F. Gjødens i „Ill. Tid.“ ^{1/2} 1877; C. Paludan-Müller: „Søslaget i Køgebugt“ 1877; „Nær og Fjern“ 1877; „Vort Forvar“ 1889, Nr. 232 f.; V. Hansen i „Danbrog“ I 1881; „Nordlesv. Søndagsbl.“ 1890; H. D. Lind i „Museum“ 1893 I, „Kong Frederik III's Sømagt 1896 og 1“, „Hist. Tidsskr.“ VIII 2 1910; A. Liljefalk: „Dsk.-no.

Heltehistorier 1648—1700" 1894, A. Güntelberg: „N. J." 1897; „Den store nord. Krig" 1899—1915; J. Lundbye i „Hist. Aarb. f. Thisted Amt" 1909; Rocketroh i „Aarb. udg. af Hist. Samf. f. Kbh. Amt" 1911; „Dsk. Adels-Forbunds Medlemsbl." II 1912; „Ill. Tid." 10/11 1913.

Juel-Frederiksen, Emil (f. 24/1 1873), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Kantor ved Garnisons Kirke Peter Frederiksen og Ballet-

danserinde Thora Lauritze Margrethe Louise Juel. Fra Hjemmet vænnet til Syslen med Musik fik han sin systematiske Uddannelse gennem et treaarigt Kursus paa det kgl. Musikkonserveratorium, hvor han foruden forskellige Instrumenter f. Eks. Klarinet navnlig studerede

Sang, et Felt, hvortil hans kønne Baryton og Interesse for Sangundervisning særlig henviste ham, og som han ogsaa efter sin Afgang fra Konservertoriet 1894 har studeret hos Eugen Hildach i Berlin. Praktisk virkede han en Tid i Koret ved Garnisons Kirke og blev derefter 1898 Organist ved Kerteminde Sognekirke, hvorfra han 1901 som Organist og Kantor forflyttedes til Apostelkirken i Kbh. Han har derhos fungeret som Musikanmelder ved „Aftenbladet" og allerede i en Aarrække været Sanglærer ved Statens Lærerhøjskole. Mest kendt af Ofentligheden er han dog blevet som Komponist, fortrinsvis til en Del populære Sange (f. Eks. „Lille dejlige Rosenknop" o. fl.) og nogle kirkelige Klaverfantasier, men tillige har han skrevet en endnu uopført grønlandsk Ballet „Højt mod Nord" og to Orkestersuiter „Skandinavisk Suite" (udk. i Hamborg) og „Aus dem Nordlande". Endelig har han skrevet Musikken til den bl. a. paa Kasino opførte Folkekomedie „Smuglerens Søn". Karakteristisk nok er hans Produktion ikke Kirkemusikerens sædvanlige; han repræsenterer en jævn og naturlig, lidt sentimental men udpræget folkelig Tone, som har vundet ham et betydeligt Publikum. — Gift 1907 Dagmar Theodora Karisse Anna Johansen. G. S.

Litt.: J. Foss: „Organist- og Kantor-Embederne" 1916.

Juel-Hansen, Erna Emilie Louise (f. 5/3 1845), Forfatterinde. F. i Kbh. Forældre: Lægen Anders Georg Drachmann (s. d.) og Vilhelmine Marie Stæhr. Da hun ikke opnaede Ministeriets Tilladelse til at tage Artium for senere at studere Medicin, begyndte hun at hjælpe Faderen i hans Praksis; tog med ham til Paris 1866, hvor hun kom ind

paa Studiet af Gymnastik; 1870 tog hun Almueskolelærerindeeksamen. Den følgende Vinter studerede hun i Berlin Frøbels Børnehaver, som hun efter at være blevet gift prøvede paa at indføre i Danmark; Forsøget vandt kun ringe Tilslutning. 1884 oprettede hun Gymnastikinstituttet for Kvinder (Lings Gymnastik). — Som Forfatterinde debuterede hun under Pseudonymet „Arne Wendt" med „Mellem 12 og 17" (1881), der blev efterfulgt af „Sex Noveller" (1885), „En ung Dames Historie" (1888), „Terese Kærulff" (1894) o. fl. Paa Dagmartheatret fik hun 1890 opført Toaktsskuespillet „Aftenen før —". Hun skildrer især den københavnske Bourgeoisipige, som hun følger fra den første Ungpigeerotik ind i Ægteskabet med dets Brydninger eller ud i en større Virksomhed, i Skabelsen af et Livserhverv. Hun er Forkæmper for Kvindens frie Opdragelse. Hendes Livserfaring i Forbindelse med en kraftig Virkelighedssans giver hendes Skildringer Vægt og Betydning. — Gift 1871 Forfatteren Niels J.-H. (s. d.), d. 1905.

O. F.

Litt.: Slægt i Scheel: „Stamt. over en Familie Scheel" 1870, S. 9; Anton Andersen: „Dsk. Forfatterinder" 1896; G. Brandes i „Saml. Skr." XV 1905 (fra 1894); „Ill. Tid." 6/3 1905; „Hver 8. Dag" 11/3 1906; „Politiken" 6/3 1915; „Ill. Tid." 7/3 1915; „Berl. Tid." 29/2 1920; „Politiken" 6. 4/3 og 14/3 s. A.; „Social-Demokraten" 5/3 s. A.; Erindringer i „Mit Hjem" 1911.

Juel-Hansen, Niels (3/1 1841—23/8 1905), Forfatter. F. paa Høgsgaard, Skamstrup Sogn ved Holbæk. Forældre: Arkefæster, Viktualiehandler Hans Hansen og Eline Sophie H. Blev Student 1862, Cand. juris 1870, studerede Pædagogik i Udlandet, især Leipzig og oprettede 1871 sammen med sin Hustru den første Frøbel'ske Børnehaver her i Landet. Den havde Vanskeligheder at kæmpe med, og J.-H. opgav den siden for en Realskole. Han har udfoldet et ret frodigt Forfatterskab paa Ungdomslitteraturens Omraade, udgav 1882 „Erik Sjøblads Hændelser", en Bearbejdelse af Defoes Robinson med pædagogiske Maal for Øje. Senere kom „Over Stepperne" (1883), „En Ishavsfar" (s. A.), „Fra Nilen til Himalaya" (1884) og „Japanerne" (1891), alle underholdende populær-videnskabelige Fortællinger i lidt tung Form. Endelig udsendte J.-H. tre Bøger af sociologisk Indhold, „Livet i Verden" (1890), „Samfundslivet" (1895) og „Familie og Samfund" (1903). D. i Kbh. — Gift 1871 Forfatterinden Erna Emilie Louise Drachmann (s. d.).

P. E.

Litt.: Elvlus: „Studerterne fra 1862" 1912; „Læstørne og Samfundet" i 1913, S. 304 ff.; Nekrologer i „Berl. Tid." 22/8 1905 og „Politiken" 26/8 s. A.

Juliane Marie (⁴/₁₀ 1729—¹⁰/₁₀ 1796), Dronning. Forældre: Hertug Ferdinand Albert af Brunsvig-Wolfenbüttel og Antoinette Amalie af Blankenburg. Fik den

utaknemmelige Opgave at være den meget populære Dronning Louises Efterfølger. Hun søgte at knytte sig nær til sit ny Fædreland, hvis Sprag hun lagde sig efter, og trods sin Gemals vidt drevne Utrokskab blev hun ham en omhyggelig Hustru. Som

Enkedronning chikaneredes hun stærkt af Stifsnønnen Christian VII, hans Dronning og Yndlinge og lod sig derfor gøre til Midtpunktet for den Sømmensværgelse, som førte til Katastrofen ¹⁷/₁ 1772. Den Magtstilling og Popularitet, som derefter blev hende til Del, nød hun med Glæde og Selvfølelse, men virkelig politisk Betydning fik hun nærmest kun ved at skubbe sin Yndling Guldberg længere og længere frem. Efter det ny Regeringsskifte 1784 trak hun sig helt tilbage til det, hun selv har kaldt for „guddommelig Stillehed“. Hun var en forstandig og velmenende Kvinde med gode Kundskaber, men smaatskaaren og uden Evne til at vinde Hjerter. D. paa Fredensborg. — Gift 1752 Kong Frederik V (s. d.), d. 1766.

H. Js.

Litt.: „Dsk. Saml.“ I 1865—66; A. D. Jørgensen: „Regeringsskiftet 1784“ 1888; „Hist. Tidsskr.“ VI 5 1894—95 og VII 2 1899; E. Holm: „Danm.-Norges Hist. 1720—1814“ III—VI 1897—1909; A. Frilis: „Bernstorff og Høegh-Guldberg“ 1899; „Kunst“ II 1900; E. Jørgensen og J. Skovgaard: „Dsk. Dronninger“ 1910; „Schriften des Vereins f. die Geschichte Berlins“ 1905; Reverdlil: „Memoirer“ 1917.

Junge, Joachim (²⁸/₁₀ 1760—⁹/₁₀ 1823), Forfatter. F. i Odense. Forældre: Glarmester Christian Rasmus J. og Magdalene Juliane From. Blev Student 1778, tog 1781 filologisk og 1783 teologisk Eksamen. Han læste desuden flittig i sin højt beundrede Lærer Suhms og i Luxdorfs Biblioteker, især Rejsebeskrivelser, og udviklede i disse Mænds Kreds sin medfødte lagtlagesesevne og ironiske Sans. Sandsynligvis har han gjort Forarbejder til et Værk om Scytherne og deres nordiske Efterkommere, men dette Værk blev aldrig til noget. Ganske vist fortsatte han sine Studier, efter at han 1791 var blevet Sognepræst i Blovstrød, men han førtes her ind paa et andet Arbejde, det som skulde blive hans Livs Hovedværk. Medens Glemselen for længst har sænket sig over hans Popularisering af Kants Erkendelseslære („Om Sanselighed og Indbildningskraft“ 1806), om hvilken han kom i hidsig Polemik med Prof. N. Treschow, og over hans ligeledes af Kant paavirkede Katekismus „Kristendomslære“ (1808), har det

Værk, han 1798 udgav om „Den nordsjællandske Landalmues Karakter, Skikke, Meningen og Sprog“ bevaret hans Navn til vore Dage. Det hæver sig højt over de mange Sognebeskrivelser, som Datidens Præster forfattede; J. giver en trods mange Sidespring og megen tyngende klassisk og filosofisk Lærdom yderst livfuld Skildring af den nordsjællandske Bonde som Menneske, ikke nogen idealiseret Fremstilling, saaledes som Datidens Bondevener saaledes saaledes som Datidens Bondevener saa let forfaldt til, men et Billede af Bonden, som han er i sit daglige Liv. Som Fynbo har J. dog i nogen Grad manglet den fornødne Sympati over for sine Sognebørn og deres Fæller; han er fuld af Kritik over deres slette Agerbrug og laster ofte deres Drikkædighed og Dovenskab. Den dybe Indleven sig i Bondens Sød og Skikke, som en senere Tids Folkepsykologer har enevet, findes ikke hos J., dertil staar han i for høj Grad udenfor og ovenover. Men en skarp Iagttagelse, vittig og lunerig, er han, og talrige Oplysninger af folkloristisk og sproglig Art rummes i Bogen. Den vandt megen Anerkendelse, og allerede kort efter hans Død udkom den i ny Udgave, 1844 i en 3. 1915 udgaves den forkortet og kommenteret af Hans Ellekilde. J.s sidste Leveaar formørkedes af hans Bitterhed over, at han ikke havde kunnet gennemføre en Reform af det forældede sjællandske Landbrug, og over hans fejlslagne Forsøg paa at indføre kantiansk Kristendom i Danmark. D. i Blovstrød. — Ugift.

C. S. P.

Litt.: Slægt i Grandjean: „Slægtetog over en Familie J.“ 1913; „Iris“ 1791 IV; G. L. Baden: „Dsk.-no. hist. Bibl.“ 1815; Worm i Jens Møller: „Nyt teol. Bibl.“ XIX 1831, S. 186; Hans Ellekilde i ovenn. Udgave af J.s Værk 1915; „Dsk. Adel og Borgerstand“ I 1916.

Jungersen, Mads Christian Jensen (f. ²³/₁₀ 1839), Politiker. F. paa Skald, Aaby Sogn, ved Aalborg. Forældre: Gaardejer Jens J. og Karen Sørensen. Var paa Smidstrup Højskole og ernædede sig 1856—67 delvis som Drænmester. 1867 købte han Haugaard i Jelstrup Sogn ved Hjørring og drev den, til han 1909 afstod den til sin Svigersøn. Han var tidlig politisk virksom, agiterede 1857 for P. C. Zahle i Nørresundbykredsen og valgtes 1872 til Folketinget i Hjørring, hvor han siden genvalgtes til 1910. Han var stærkt paavirket af Bjørnbak og bevarede gennem skiftende Partigrupperinger dennes Antimilitarisme som ledende Synspunkt. 1877 var han den eneste Skatteyder, der en Tid nægtede at betale Skat efter Provisoriet. Han fulgte efter Bruddet de Moderate, men svingede efter Hærloven 1880 over til de Radikale.

1884 gik han ind i det danske Venstre, fulgte siden Bojsen, men stemte imod Forliget 1894 og tilhørte fra 1895 Venstrereformpartiet. Han var imidlertid Modstander af dettes Militærpolitik efter 1905, udtraadte 1909 og gik i Valggruppe med det radikale Venstre, ligesom han stemte imod Forsvarslovene s. A. 1910 faldt han derefter i sin Kreds. Han var i Tinget ikke nogen hyppig Taler, beskæftigede sig især med Landbrugssager og militære Spørgsmaal; var en Tid lang Formand for Hærudvalget. — Gift 1867 Ane Magdalene Olsen.

Litt.: Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; „Næstved Tid.“ $\frac{3}{4}$ 1892; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Dannebrog“ $\frac{23}{5}$ 1909; „Vedssyssel Tid.“ $\frac{24}{5}$ s. A.

Jungersen, Frederik Olfert ($\frac{2}{4}$ 1836— $\frac{4}{2}$ 1912), Præst. F. i Harridslev ved Randers. Forældre: Sognepræst Jørgen Holger Andreas J. og Charlotte Marie Mørch. Blev Student 1853 og studerede først Medicin, men følte sig under Indflydelse fra Kierkegaard saa stærkt tiltrukket af religiøse Spørgsmaal, at han bestemte sig for det teologiske Studium, og under dette blev han efterhaanden stærkt paavir-

ket af Grundtvig. Efter Embedseksamen 1861 blev han Skolebestyrer i Troense indtil Krigen 1864, i hvilken han deltog og avancerede til Løjtnant. 1865 oprettede han sammen med Chr. Bredsdorff Nørrebroes Latin- og Realskole, hvor han virkede, til han 1870 blev Medbestyrer af Gotfr. Rodes Højskole paa Skovgaard ved Ordrup. 1877 søgte han imidlertid gejstlig Virksomhed og blev Sognepræst i Blære og Ejdrup, hvorfra han 1881 forflyttedes til Vig og Asminderup. 1890 modtog han Kaldelse som Valgmenighedspræst ved den først 1893 fuldførte Immanuelskirke paa Frederiksberg, hvor han virkede, til han 1911 tog sin Afsked, som en af Menighedens Medlemmer højt skattet Prædikant. Allerede tidlig havde han begyndt paa litterær Virksomhed; i „Dansk Protestantisme“ (1873) behandlede han Kierkegaard, Grundtvig og Rs. Nielsen og gjorde Rede for, hvad han havde lært af hver især af dem; senere søgte han ud fra et konservativt ortodoks-grundtvigsk Grundsyn at imødegaa Vantroen i Skrifterne: „Hvad er Sandhed?“ (1885), „Den frie Tanke, Teologien og den levende Gud“ (1889) og „Til Forsvar for Kristentroens Sandhed“ (1895). Endvidere har han udgivet Skrifter af mere opbyggelig Art som „Vidnesbyrd fra Immanuelsk Kirke“ (1899) og „Tror Du paa Helleganden?“ (1904) samt „Klippegrund“ (1908), især rettet mod Prof. Ammundsens „Den unge Luther“. D. i Kbh. — Gift 1878 Regitze Sophie Zinn, d. 1918. *H. M.*

Litt.: A. H. Nielsen: „Stamt. over Familierne Kjellerup og Strøberg“ ny Udg. 1906; „Ill. Tid.“ $\frac{15}{4}$ s. A.; Nekrologer 1 „Nationaltid.“ $\frac{5}{2}$ 1912, „Kristeligt Dagbl.“ $\frac{6}{2}$ s. A. og „Højskolebl.“ (af A. X. Rosendal) s. A.

Jungersen, Hector Frederik Estrup ($\frac{13}{1}$ 1854— $\frac{6}{3}$ 1917), Zoolog. F. i Dejbjerg ved Ringkøbing. Forældre: Provst Andreas Christian J. og Hedevig Ingeborg Bang. Blev Student 1871, studerede derpaa Zoologi under Steenstrup, der allerede 1874 skaffede ham Ansættelse paa zoologisk Studiesamling, blev 1877 Magister i Zoologi og disputerede 1889, efter et kortere Ophold i Würzburg hos Semper,

for Doktorgraden. 1879—99 var han Adjunkt ved Metropolitanskolen, 1886—1901 holdt han zoologiske Forelæsninger ved Polyteknisk Lærestanstalt, 1899 blev han Lützens Efterfølger som Professor i Zoologi ved Universitetet. Somrene 1895—96 deltog han som zoologisk Leder i den danske „Ingolf“-Ekspedition til det nordlige Atlanterhav. Som Videnskabsmand sad J. inde med grundige Kundskaber inden for næsten alle Zoologiens Omraader, og hans anselige litterære Produktion har som Emner højest forskellige Dyreformer. Hans værdifulde Arbejder omhandler dog de lavere Hvirveldyr; heraf bør nævnes en Række Undersøgelser af embryologisk eller komparativ-anatomisk Art, omhandlende forskellige Forhold ved Urogenitalsystemet, saaledes Disputatsen „Kensorganernes Udvikling hos Benfiskene“, de to smaa Arbejder „Om Udviklingen af den Müllerske Gang hos Padderne“ (1892) og „Om Embryonalnyren hos Støren“ (1894) samt endelig det store i „Ingolf“-Beretningen publicerede Værk om Tværmundenes Parringsorganer (1898). Af deskriptiv-anatomisk Art er „Ichthyotomical contributions I—II (1908—10), der indeholder vigtige Oplysninger om forskellige ejendommelige og til Dels meget sjældne Fiskeformer, medens endelig den lille velskrevne Bog om Danmarks Krybdyr og Padder (1907) har Betydning for en større Læsekreds. En anden Gruppe af hans Arbejder omfatter de ottearmede Koraldyr; heraf kan fremhæves en Undersøgelse af vor almindelige Søfjer (1888) samt Bearbejdelsen af „Ingolf“-Ekspeditionens Søfjer (1904); sluttelig kan, som et Vidnesbyrd om hans Interesse for de snyltende Smaakrebs, nævnes hans Arbejde over Chordeuma obesum (1914). Værdien af disse Arbejder beror i lige Grad paa den indgaaende Undersøgelse af Materialet, den udprægede Kritik over for den ældre Litteratur og den vel udarbejdede Form, hvori de fremtræder; helt nye Synspunkter giver de derimod kun sjældnere. Næsten altid er

det de anatomiske Forhold, som særlig behandles; saa meget desto mere er der Anledning til at fremhæve, at J. langtfra manglede Blik for biologiske Forhold; det var saaledes ham, der paa „Ingolf“-Ekspeditionen først fik Øjet op for det i zoogeografisk Henseende saa overordentlig betydningsfulde Forhold, at Nordatlantehavets Dybvandsfauna kan deles i to ganske forskellige Grupper, der lever adskilte ved en Hebriderne til Grønland løbende undersøisk Højderyg, nord for hvilken Vandets Temperatur i de dybere Lag altid er under 0°. Som Lærer, saavel i Skolen som ved Universitetet, udfyldte J. fortræffelig sin Plads; han fulgte godt med i sin Videnskab, var en livlig Foredragsholder, der udmærket forstod at tilrettelægge selv et vanskeligt Stof, og han besad stor Evne til at interessere sine Elever; paa de med hans Stilling forbundne administrative Omraader kunde derimod maaske nok af og til hans Initiativ noget hemmes af hans udpræget konservative Tænkemaade. D. i Kbh. — Gift 1887 Anna Margrethe Volqvartz.

R. H. S.

Litt.: Krenchel: „Stamt. over Slægten Meyer“ 1892; Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1889; Univ. Aarb. 1898—99, S. 30 f.; „Politiken“ 27/10 1912 og 7. 8/10 1913; „København“ 13/1 1914; „Nationaltid.“ 29/12 s. A.; Dalberg og Plum: „Metropolitanskolen“ 1916; Nekrologer i „Vort Land“ 13/3 1917 (af Carl With), „Naturen“ s. A. (af Aug. Brinkmann), „Vidsk. Medd. fra naturh. Foren.“ s. A. (af Ad. Jensen), „Aarskr. for Metropolitanersamt.“ s. A., „Flora og Fauna“ s. A., „Overs. over Vidsk. Selsk. Fhdl.“ s. A., „Ingeniøren“ s. A., „Akad. Ugebl.“ s. A., „Politiken“ 8/3 s. A. (af Bøving-Petersen) og „Ill. Tid.“ 18/3 s. A.

Junggreen, Jens Peter (14/8 1827—19/7 1886), Politiker. F. i Aabenraa. Forældre: Skibsfører Lorenz Hansen J. og Henriette Thomsen. Faderen døde 1828, og J. opdroges af Stedfaderen, Tobaksfabrikant Middelheus, gik i tysk Skole, men blev ivrig dansksindet, paavirket bl. a. af Fr. Fischer (s. d.). 1848 var han i Kbh., deltog siden i Krigen, arbejdede paa Tobaksfabrik og rejste 1853—56 til Australien

og Amerika, hvorefter han oprettede en Tobaksfabrik i Aabenraa; drev en Tid ogsaa Urtekramhandel. Under Indtrykket af Ulykken 1864 begyndte han 1865 at skrive Artikler i „Freja“, fra 1868 i „Dannevirke“. Hans gennem tyve Aar fortsatte Skribentvirksomhed her fik den største Betydning for Danskheden i Sønderjylland; hans klare, velskrevne, maadeholdne Artikler viste mandig og tillidsfuld Tro, og med sine solide historiske Kundskaber ramte han Gang paa Gang Tyskerne følelig. 1878 udgav han Pjecen „An das deutsche Volk“. Kun eengang, 1875, idømtes han Fængselsstraf, 1/2 Aar i

Magdeburg. Han deltog ogsaa aktivt i den nationale Agitation og fik 1880 den danske Sprogforening dannet. 1884 valgtes han til Rigsdagen i 1. Kreds og virkede ihærdig, om end selvfølgelig uden Resultater, for sine Landmænd (bl. a. ved Talen 28/1 1885). Han var en dybt retsindig, lidt tung og melankolsk Natur, overbevist Kristen. D. i Aabenraa. — Gift 1) 1856 Cathrine Marie Franziska Otte, d. 1866. 2) 1871 Thora Kliene, d. 1871. 3) 1875 Anna Algreen-Ussing, d. 1877. 4) 1884 Anna Cathrine Cornett, d. 1911.

P. E.

Litt.: Jessen i „Nordsl. Søndagsbl.“ 1889; H. P. Hanssen i „Sønderj. Aarb.“ 1892; H. Kau: „J. P. J.“ 1894; P. Lauritsen: „J. P. J.“ 1907; „Politiken“ 9/11 1920; Nekrologer i „Flensborg Avis“ 20/7 1886; „Højskolebl.“ s. A., „Ill. Tid.“ 1/8 s. A., „Nutiden“ s. A. og „Danmark“ 1887.

Justesen, Heinrich Emil Ferdinand (27/8 1845—14/9 1916), Forfatter. F. i Slagelse. Forældre: Prokurator Peter Theodor J. og Christine Wilhelmine Schne-gelsberg. Tog 1866 dansk-juridisk Eksamen og var derefter By- og Herredsfuldmægtig i Holstebro, fra 1870 Sagfører i Ringkøbing, 1886 — 1912 Branddirektør i Nykøbing F. 1880—81 redigerede han det konservative „Ringkøbing Amts Folkeblad“. Hans

Forfatterskab er udelukkende knyttet til hans lidenskabelige Jagtinteresse. Dels har han i novellistisk Form givet nogle, i sin Tid meget læste Skildringer af Jagtoplevelser (første Samling, „Jægerliv“, kom 1881), dels har han udgivet „Haandbog for Jægere“ (1889) og „Danmarks Vildt“ (1891). Endelig var han med i Stiftelsen af „Dansk Jagtforening“ (1884) og redigerede dens Organ „Dansk Jagttidende“ (til 1891). D. i Nykøbing F. — Gift 1871 Johanne Kirstine Hansen, d. 1911.

G. C.

Litt.: Nekrologer i „Loll.-Falst. Folketid.“ 15/9 1916 og „Dsk. Jagttid.“ s. A.

Justesen, Jens Peter (f. 13/3 1866), Mejerist. F. i Lyby ved Skive. Forældre: Gaardejer Just Madsen og Anc Jensen. Gik paa Ladelund Landbrugsskole 1881—82 og begyndte 1882 sin praktiske Uddannelse som Mejerist. 1884 blev han Mejeribestyrer paa Brørup Andelsmejeri ved Brørup, hvor han fremdeles virker. J. er en dygtig Fagmand, der i høj Grad har sine Standsfællers Tillid; han har siden 1891 været Kredsformand for Mejeristforeningerne i Ribe Amt, siden 1908 Formand for Dansk Mejeristforening. For-

mand for Dansk Andels Smøreksporfor-
ening, for Ladelund Landbrugs- og Mælke-
skoles Bestyrelse, for Oste-Eksportudvalget
og for De samv. danske Andels-Smørekspor-
foreninger, Medlem af Bestyrelsen for De
danske Mejeriers Fællesindkøb, for Har-
bjerg Kalksandstensværk, Mælkeudvalget
m. m. J. har desuden som Medlem af Brø-
rup Sogneraad virket meget for Skolevæs-
net i sit Sogn. — Gift 1890 Kirstine Han-
sen.

A. C.

Litt.: Ladelund Elevforenings Aarskr. 1909;
„Mælkeritid.“ 1912, S. 1051 og 1087; G. Ellbrecht:
„Danske Mejerier“ IV 1918, S. 160.

Jutta (—1250—), Dronning. Forældre: Her-
tug Albrecht af Sachsen og Agnes af Østrig.
Blev Dronning 1241. De fattige historiske
Kilder lader os kun vide meget lidt om
hende. Gennem en Beretning om voldelig
Fremfærd mod Øm Klosters Munke skimtes
dog en meget „middelalderlig“ Karakter. —
Gift 1) 1239 Kong Erik Plovpenning (s. d.),
d. 1250. 2) Grev Burchard af Rosenburg.

H. Js.

Litt.: Jørg. Olrik: „Valdemar Sejrs Sonner og
den store Erkebispesstrid“ 1906; E. Jørgensen og
J. Skovgaard: „Dsk. Dronninger“ 1910.

Juul, Asger Callisen (⁰/₅ 1874—¹/₃ 1919),
Kirkesmusiker, Komponist. F. i Aarhus. For-
ældre: Korpslæge Michael Carl Christian J.
og Emilie Constance Cal-
lisen. Skønt udgaaet fra
et musikelskende Hjem
og beskæftiget med Mu-
sik allerede i Skoletid-
en, begyndte dog J.,
der 1892 blev Student,
paa det medicinske Stud-
ium samtidig med at
han tog Musikundervis-
ning hos G. Matthison-
Hansen (Klaver) og

Thekla Griebel Wandall (Teori), og først
1898 vendte han sig afgjort til Musikken og
skrev navnlig en Del Sange, f. E. til Blau-
müllers „Dronning Hjærteløs“, „Smaa San-
ge“ samt et Par Hefter Klaverdigte og Mu-
sikken til Børnebogen „Peters Jul“. 1904
opholdt han sig i Leipzig, og her fik Hugo
Riemann afgørende Indflydelse paa ham,
og han var siden en af dennes ivrigste Tals-
mænd her i Landet. Berøringen med Tho-
maskirkens Musikopførelser i Leipzig vendte
dernæst hans Tilbøjelighed mod Kirkemu-
sikken. Og paa dette Omraade skulde hans
Livsgerning komme til at ligge. Han ned-
satte sig 1905 som Musiklærer i Kbh., og
efter nogle Aar som Organistvikar blev han
1910 Kantor og 1915 tillige Organist ved
Mathæuskirken i Kbh., hvorfra han 1918
gjorde det ærefulde Spring til Domkantor i
Roskilde. Allerede forinden havde han fuld-
endt sit Livs største Indsats, det 3 Bind om-
fattende „Aandeligt Sangværk“, hvori han
arbejder med næsten alle Kirkesangens For-

mer. Med Udgangspunktet i a Capella San-
gen søger han tilbage til svundne Tidens
Iklædning, som han fylder med nyt Indhold,
og skaber ikke mindst i sine prægtige Veksel-
sange Værdier, som maa forventes at faa
blivende Betydning. Adskilligt herfra er op-
ført, bl. a. Musikken til H. C. Andersens
Eventyr „Verdens dejligste Rose“ (Dansk
Koncertforening). Ved Siden af Th. Laub
var han Tidens interessanteste Skikkelse
indenfor Kirkemusikken herhjemme, og det
vakte overalt levende Beklagelse, da hans
frugtbare og meget lovende Udvikling af-
brødes af en altfor tidlig Død. Han var si-
den 1905 tillige Musikanmelder ved „Krite-
ligt Dagblad“. D. i Kbh. — Gift 1906 Ebba
Rigmor Gyrithe Høeg Brask.

G. S.

Litt.: P. B. Grandjean: „Studerterne fra 1892“
1917; G. Lyngø: „Danske Komponister v. 20.
Aarh.s Beg.“ 1917; Foss: „Organist- og Kantor-
embeder“ 1916; „Nationaltid.“ ³⁰/₁₁ 1918; Selg-
mann i „Roskilde Tid.“ ²/₁₂ 1918; Nekrologer i
„Musik“ April 1919 (af E. Bangert) og i „Natio-
naltid.“ ²/₃ s. A.

Juul, Esger (d. ¹⁷/₁ 1325), Ærkebiskop. Fa-
der: den jyske Herremand Niels J. Som
Kannik i Ribe stod han paa Erik Mændveds
Side under hans Strid med Jens Grand. 1310
udnævntes han til Ærkebiskop, og som saad-
an blev han Kongens Modstander under
Fortsættelsen af den gamle Strid mellem
Kongemagt og Kirke. 1317 skete der et
aabent Brud; E. J. søgte Ly paa Hammers-
hus, hvor han dog ikke følte sig sikker i
Længden. Han var 1320 i Avignon for at
søge Pavens Mægling, og 1321 vendte han
hjem i Følge med en pavelig Nuntius. Denne
lykkedes det at mægle et Forlig, som blev
sluttet Aug. s. A. gennem gensidige Indrøm-
melser fra de to Parter. Begravet i Lund. —
Ugift.

H. Js.

Litt.: Slægt i „Adelsaarbogen“ 1890; Helveg:
„Den dsk. Kirkes Historie til Reformationen“ I
1862; Kinch: „Ribe Bys Historie“ I 1869.

Juul, Ove (²³/₁₀ 1615—²⁰/₅ 1686), Vicestat-
holder. Forældre: Rigsraad Iver J. og Inge-
borg Parsberg. Var 1633—39 paa Udenlands-
rejser og beklædte der-
efter flere Hofstillinger;
1655 blev han sendt til
Stockholm som Resi-
dent. 1656 forhandlede
han i Preussen med
Karl Gustav, og i Sven-
skekrigens Tid 1657—60
brugtes han som den
dygtige Underhandler
gentagne Gange til For-
handlinger med Fjen-

den; saaledes medvirkede han ved Prælimi-
nærfreden i Taastrup 1658. Paa Stænder-
mødet 1660 var J. en ivrig Talsmand for den
bestaaende Adelsvælde, hvorved han dog
ikke mistede Frederik IIIs Gunst. Han slut-
tede sig hurtigt helt til det nye Styre og var
nær knyttet til Christoffer Gabel. 1669 blev

han Gehejmerraad, Assessor i Statskollegiet og Højesteret og tillige Vicesatholder i Norge. Han forstod at bevare sin Position, skønt baade Gabel og derefter hans senere Ven Griffenfeld blev styrtet fra deres Magtstillinger. 1676—79 var han Vicekansler i danske Kancelli; 1681 blev han udnævnt til Stiftamtmand i Aarhus. Han var en Adelsmand med aandelig Dannelse og litterære Interesser og har forfattet historisk vigtige Dagbogoptegnelser. D. paa Villestrup ved Mariager. — Gift 1649 Kirstine Urne, d. 1672.

H. Js.

Litt.: Slægt se Esger J.; Dagbog i „Hist. Tidskr.“ III 3 1862—64; „Mag. t. d. dsk. Adels Hist.“ I 1824; Brasch: „Gamle Ejere af Bregentved“ 1873; Tauber og Nielsen: „Embedsmænd i Aalborg“ 1879—80; Fridericia: „Adelsvældens sidste Dage“ 1894; Lindbæk: „Statskollegiets Hist.“ II 1910.

Juul-Rysensteen, Christian Frederik Adrian, Lensbaron (^{15/10} 1838—^{27/2} 1907), Politiker. F. paa Lundbæk ved Nibe. Forældre:

Lensbaron Niels J.-R. og Philippine Kjær. Blev Student 1859, Cand. polit. 1866, førtes ved Købet af Mundelstrupgaard 1867 over i Landvæsenet og arvede 1889 Lundbæk. Vandt Ry som dygtig og energisk Landmand paa sin Egn, 1874—80 Sogneraadformand,

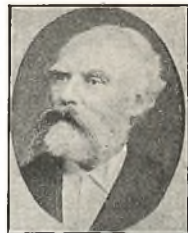
1886—92 Amtsraadsmedlem. 1874 valgt til Landstinget for 9. Kreds, genvælt til 1890; fra 1893 til sin Død kongevalgt Medlem af samme Ting. Som udpræget Konservativ hørte han til Estrups mest trofaste Garde; han var ingen fremragende Mand, men absolut retsindig og en betydelig Arbejdskraft. April 1900—Juli 1901 var han Trafikminister under Sehested, men maatte kæmpe med heftige Angreb fra Etaterne og Oppositionen. Hans impulsive Temperament kunde volde Vanskeligheder, og hans ubehændige Fremfærd mod Trafikassistent Ohlsson og Pakmester Pedersen rejste en Bevægelse mod ham, der — iøvrigt ret uførtjent — gjorde ham til Ministeriets Syndebuk og sikkert bidrog ikke lidet til dets Valgnederlag 1901. D. i Kbh. — Gift 1) 1868 Elisabeth Hendrine Meinig, d. 1897. 2) 1901 Vibeke Margrethe Henriette Blechingberg, d. 1906.

P. E,

Litt.: Slægt se Esger J.; Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Jernbanebl.“ 1909—10, S. 92; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ^{28/2} 1907, „Ill. Tid.“ ^{10/3} s. A. og af Ulsoe-Bruhn i „Dsk. Jernbanebl.“ ^{8/3} s. A.

Jünger, Frederik Edvard Gottlieb (^{19/4} 1823—^{21/10} 1899), Mekaniker. F. i Holbæk. Forældre: Løjtnant, Konsumtionsunderbetynt Frederik Ludvig J. Rønnow og Johanna Dorthea Magdalene Henriette Hesse. Fik

efter Konfirmationen Kontorplads, først paa Herredskontorerne i Kolding og Vordingborg, senere paa Bregentved Godskontor. Hans Interesse for Mekanik fik ham til at henvende sig til H. C. Ørsted, og efter dennes Raad søgte han Uddannelse paa Polyteknisk Lærestanstalt, hvortil Ørsted skaffede ham Understøttelse fra Grev Knuth-Knuthenborg. 1850

—52 foretog han med Støtte af det Reiersenske Fond en Rejse til München, hvor han søgte Uddannelse hos Frauenhofer og Ertl, derfra til Wien, hvor han arbejdede hos Steinheil. Efter Hjemkomsten etablerede han sig som Instrumentmager og blev senere Universitetsmekaniker. Fra det Jske Etablissement udgik der i de følgende Aar flere udmærkede Instrumenter, hvoriblandt kan nævnes Ækvatorealer til Observatorierne i Kbh. og Lund. Da hans Øjne tog Skade af Arbejdet med de fine Instrumenter, overdrog han 1868 sit Etablissement til C. P. Jürgensen (s. d.). N. A. rejste han til Udlandet, hvor han opholdt sig, bl. a. i Dresden, til 1873. Nævnte Aar fik han fra Holmegaard Glasværk Tilbud om at overtage dets Bestyrelse, og han ledede nu dette Værk indtil 1884. Sine sidste Aar levede han som Privatmand i Kbh. D. i Kbh. — Gift 1852 Caroline Anna Melcher, d. 1910.

G. N.

Litt.: C. Nyrop: „Bidrag til den danske Industri's Historie“ 1873; Nekrolog i „Berl. Tid.“ ^{23/10} 1899.

Jürgensen, Christopher Peter (^{30/10} 1838—^{26/12} 1911), Mekaniker. F. i Gjering ved Randers. Forældre: Landmand Christian Andreas J. og Jesmine Christensen. Kom efter Konfirmationen i optisk Instrumentmagerlære hos Jul. Nissen og besøgte samtidig Teknisk Institut, hvor han fik Præmie for Graving. Efter udstaaet Læretid (1851—59) modtog han et Stipendium fra Institut for Metalarbejdere og foretog for dette 1860 en Udenlandsrejse. S. A. knyttedes han til F. E. Jürgens (s. d.) Etablissement, som han overtog 1868. Paa flere Rejser til Udlandet søgte han at dygtiggøre sig, hans Bestræbelser gik stadig ud paa at holde sit Etablissement paa Højde med Udviklingen. De af ham forfærdigede Instrumenter nød da ogsaa overalt Ry for Paa-lidelighed. Ikke blot forsynede han den danske Marine med Distancemaalere og Strømfordelingsborde, Observatorier med en Opstilling til dets store Zoneinstrument, ogsaa

til Norges og Sveriges Marine var han Leve-
randør, han forsynede Videnskabsmænd i
Ind- og Udland med Instrumenter, og hans
Nivellerinstrumenter gik baade til Amerika
og Australien. Den af Malling Hansen (s. d.)
konstruerede Skrivekugle forarbejdedes af
J., og det 1872 udtagne Patent lyder paa
begges Navne. Sammen med Fysikeren Lo-
renz (s. d.) konstruerede han 1881 en Dy-
namomaskine, og efterhaanden som Elektri-
citeten fik større og større Betydning, ud-
videde og omlagde J. sit Etablissement, der
1887 overgik til et Aktieselskab med 3 Di-
rektører, hvoraf J. var den ene. Et særligt
Speciale fik Etablissementet i Installation af
elektriske Lysanlæg, det var saaledes J.s
Etablissement, der sammen med Siemens
& Halske i Berlin 1890 kontraherede med
Kbh.s Magistrat om Etableringen af Byens
elektriske Centralstation. Paa en Række Ud-
stillinger, Kbh. 1872, Wien 1873, Paris 1878
og Paris 1881 havde J.s Instrumenter op-
naaet 1. Klasses Medaljer. J. var en frem-
ragende Tekniker og sindrig Opfinder; men
Forretningsmand var han ikke. En Sam-
menlutning med den danske Humber Cycle
Fabrik svækkede yderligere hans Etablis-
sement, der havde haft økonomisk Modgang,
og det endte med Aktieselskabets Fallit. Den
aldrende Mands sidste Aar blev derfor min-
dre lyse. En Privatpension, der tilvejbrog-
tes af tidligere Elever og Venner, sikrede
ham dog mod ligefrem Nærings sorg. D. i
Charlottenlund. — Gift 1870 Bolette Mar-
grethe Larsen. G. N.

Litt.: C. Nyrop: „Bidrag til den danske In-
dustri Historie“ 1873; „Industriforeningens Tids-
skr.“ 1886; „Til. Tid.“ ²/₂ 1902; „Elektrotekn.
Tidskr.“ 1900; „Nekrologer i „Berl. Tid.“ ²⁷/₁₂
1911, „Nationaltid.“ ²⁷/₁₂ s. A. og „Politiken“
²⁸/₁₂ s. A.

Jürgensen, Christian (¹⁹/₅ 1805—¹⁶/₁₂ 1860),
Matematiker. F. i Kbh. Forældre: Staldskri-
ver Lorentz J. og Christiane Kirstine Han-
steen. Blev Student 1823,
Cand. jur. 1828, havde
ved Siden af studeret
Matematik hos Degen og
H. G. v. Schmidten; skrev 1827 en matema-
tisk Prisaafhandling og
tog 1832 Doktorgraden
ved en Afhandling om
Rækker, som fremkaldte
en Polemik med Falles-
en og Ramus. 1828—

—37 var han Fuldmægtig ved Søetatens
Sportelkassererembede. 1832 konkurrerede
han forgæves med Fallesen og Ramus om
Ansættelse ved Universitetet efter v. Schmid-
ten, 1833—53 var han Lektor ved Søetaten,
1842 blev han matematikkyndig Meddirek-
tør for Statens Livsforsikringsanstalt og end-
elig 1857 efter Ramus' Død Professor i Ma-
tematik ved Universitetet. J.s Virksomhed
falder i en Periode, hvor den danske viden-

skabelige Matematik arbejdede sig op fra et
temmelig elementært Niveau til Forstaaelse
af Udlandets store Matematikere. J.s Pro-
duktion, som væsentlig falder ind under Ana-
lyse og rationel Mekanik, bærer Præg heraf,
bl. a. har han haft Forstaaelse af Abels Un-
dersøgelser. Han har skrevet en Række
Lærebøger, ikke alene for Universitetsstu-
dierne, men ogsaa for Skolen, for hvilken
han nærede stor Interesse. Med en stærkt
udviklet Almendannelse, Sans for Filosofi
og Kærlighed til Musik, ønskede han, at
Matematikundervisningen skulde blive „et
Led i et større Hele“. Ved sine Bestræb-
ser for at tilvejebringe Forbindelse mellem
Undervisningen i Matematik og Naturviden-
skab og derfor at indføre Infinitesimalreg-
ning i Gymnasiet, var han en Forløber for
den matematik-pædagogiske Reformbevæ-
gelse i vort Aarhundredes Begyndelse. Her-
under blev han naturlig en ivrig Forkæmper
for en „Anden Eksamen“ paa bred Basis.
Hans Professortid var for kort til at sætte
sig dybere Spor. D. i Kbh. — Gift 1842 Jo-
hanne Cathrine Kraft, d. 1856.

P. H.
Litt.: Hustrus Slægt i Lengnick: „Olrog“; Al-
green-Ussing: „Til Minde om C. J.“ 1860; Metro-
poltanskolens Progr. 1872; „De statsgaranterede
dsk. Livsforsikringsanstalter“ 1892; N. Nielsen:
„Matematikken i Danm. 1801—1908“ 1910; E. Løff-
ler: „Min Selvbibliografi“ 1911; Dalberg og Plum:
„Metropolitanskolen“ 1916; Nekrolog i „Mat. Tids-
skr.“ 1861.

Jürgensen, Christian (f. ²⁷/₆ 1846), Læge.
F. i Aabenraa. Forældre: Toldkontrolør Ja-
kob J. og Agnes Augusta Friederike Wal-
ter. Blev Student 1865,
fik Accessit for Pris-
opgave 1871 og blev
Cand. med. 1873, Dr.
med. 1889 („Om Mave-
funktionsundersøgelse og
Saltsyremangel ved Ma-
veysygdomme“). Virker
som Privatdocent og Spe-
cialist i Maveysygdomme.
J. har som ingen anden
talt Diætetikens Sag
og kæmpet uforfærdet for en haardt til-
trængt Forbedring af vore Bageriers hygiej-
niske Indretning. Gennem Bogen „Mad og
Drikke“ (3. Udg. 1902) og de meget an-
skuelige farvede Tavler „De menneskelige
Fødemidlers kemiske Sammensætning i gra-
fisk Fremstilling“ (7. Udg. 1916) har han
faaet vide Kredse i Tale, og ved Tidsskrifts-
artikler, ved de af ham grundlagte prak-
tiske Kogekursus for Læger og ved de over-
maade grundige og stofmættede Bøger
„Kogelærebog“ (1909) og „Allgemeine diä-
tetische Praxis“ (1917) blandt Læger skabt
Forstaaelse af Diætbehandlingen og den
rationelle Madlavnings vitale Betydning. Han
er en af Fægtekunstens Støtter herhjemme.
En selvstændig, ideelt stræbende, vederhøv-
tig, men lidt tung Forfatter og en impulsiv

Personlighed. — Gift 1881 Harriet Mary Valborg Beckwith-Lohmeyer. O. P.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Prog. Novb. 1889; „Nationaltid.“ 27/6 1916; N. Lassen: „Erindringer“ I 1918, S. 98.

Jürgensen (Iürgensen), Rasmus Emil (6/8 1839—21/5 1895), Retskyndig. F. i Sønder Kirkeby, Falster. Forældre: Stiftsprovst Peter Andreas Heiberg J. og Thomasine Elisabeth Johanne Koch. Blev Student 1858, Cand. jur. 1864, deltog som frivillig i Krigen s. A., s. A. Byfogedfuldmægtig paa St. Thomas, 1865 Volontær i Generaldirektoratet for Skattevæsenet, 1867 i Justitsministeriet, 1868 By- og Herreds-

fuldmægtig i Skanderborg, 1871 Auditor, 1881 Byfoged, By- og Raadstueskriver i Randers, 1890 Herredsfoged og Skriver i Lunde-Skam Herrede samt Birkedommer og Skriver i Grevskabet Roepstorffs Birk. Besjælet af en levende Interesse for retslige og sociale Problemer, skarpsindig, nøjagtig og flittig, nedlagde J. et sjældent taalmodigt og omfattende Arbejde i en navnlig af de juridiske Praktikere paaskønnet litterær Virksomhed. I „Ugeskrift for Retsvæsen“ offentliggjorde han forskellige, særlig processuelle, straffe- og forvaltningsretlige Afhandlinger, 1867 saaledes „Bidrag til Fortolkningen af Straffelovens § 203“, 1872 „Om Ombud“, en virkelig Gennemtrawling af dette Emne. Kort efter Emanationen af Straffeloven af 1866 udgav J. en udførlig og i flere Henseender fortjenstfuld „Almenfatteligt Vejledning til Forstaaelse af Straffelovens Grundsaetninger og almindelige Bestemmelser“ (1866), der efterfulgtes af „De Brock-Bredalske Legater for Randers“ (1886) og „Bygningslovgivningen for Købstæderne (udenfor København) og Landet“ (1887). J.s Hovedværk er hans fortrinlige „Nyt Lovleksikon“ (I—V 1875—78. Med fire Supplementbind 1880—95), der i sammenarbejdet og forøget Skikkelse paa ny udgaves af Emil Hammerich (s. d.) (I—VI 1900—03). Med Spørgsmaalet om uægte Børns Retsstilling syslede J. meget. I „Dagbladet“ for 1882 slog han til Lyd for Sagen og udarbejdede et herhenhørende Lovudkast, ligesom han som Nr. 3 af „Smaaskrifter udgivet af Dansk Kvinde-samfund“ publicerede Foredraget „Det uægte Barn og dets Moders Retsstilling“ (1885). D. i Odense. — Gift 1869 Ingeborg Marie Biering. Fz. D.

Litt.: Slægt i Iürgensen og Hennings: „Slægtregister over Familierne Sangaard m. fl.“ 1910.

Jürgensen, Georg Urban Frederik (Fritz) (25/10 1818—23/3 1863), Tegner. F. i Kbh. Forældre: Urmager Frederik (Fritz) J. og Vilhelmine Rebekka Dichman. Brodersøn af

Urban J., d. 1830 (s. d.). Uddannedes til Urmager af Faderen og ved et Ophold i Le

Lochle, men opgav allerede 30 Aar gl. Haandværket og malede et Par Aar under J. Roeds Vejledning. Efter Faderens Død 1843 overtog han Forretningen, opgav den 5 Aar efter, men forbeholdt sig dog dens Privilegium, Opdræknings af Urene paa de kgl. Slotte. Hans ustadige Karakter og personlige Sorger, særlig Hustruens bratte og tidlige Død ødelagde hans Sinds Ligevægt, lod ham søge Trøst i stærke Drikke og hemmede meget hans Udvikling som Kunstner. Det er udelukkende som Tegner han mindes. Hans mange Pennetegninger, hvis spinkle Streg virker naivt, næsten dilettantisk, er fjernt fra al Virtuositet, men yderst karakteristiske i Forbindelse med den spidse, gotiske Skrift og giver Udtryk for et Lune, en Ironi og en bitter, men godmodig Spot, der maa betegnes som typisk københavnsk. Flere af Tegningernes Tekster er da ogsaa blevet „bevingede Ord“. En litograferet Udgave af hans Tegninger og Tekst udkom i hans sidste Leveaar og efter hans Død i tre Mapper, der udgaves samlede 1878 med Indledning af P. Hansen. Et Udvalg ved Nicolai Bøgh udkom 1897, og 1899 udsendte Nordisk Forlag et lignende med Tegningerne i fotografisk Gengivelse. Endelig udsendte M. P. Madsens Boghandel 1919 et Udvalg, indledet af Vilh. Andersen, og Gyldendalske Forlag et lignende med Forord af Alfr. Schmidt; 1920 udkom den hidtil uudgivne „Gyssebog“. D. i Kbh. — Gift 1842 Marie Elisabeth (Lise) Dichman, d. 1843. I. M. O.

Litt.: „Nær og Fjern“ 1878—79; ovenn. Indledninger af P. Hansen, Nic. Bøgh, Vilh. Andersen og Alfr. Schmidt.

Jürgensen, Peter Jürgen (f. 21/6 1872), Forfatter. F. i Roskilde. Forældre: Toldkontrolør Peter Deodatus J. og Juliette Meyer. Blev Toldkontorist, men rejste 1898 til Kongo; oprindeligt drevet ud af Eventyrlyst maatte han gennemgaa en haard Skole, hvortil kom svære Sygdomme. 1900 blev han sendt som „Second“ til Posten Balondo, som han senere selv overtog; han var derefter eneste Europæer i et Distrikt paa Størrelse som Nørrejylland. 1902 vendte han tilbage til Danmark, har senere været ude igen flere Gange og bor f. T. i Kongo. Han debuterede som Forfatter med Romanen „Christian Svarres Kon-

gofærd" (1909), der efterfulgtes af „Opfylder Jorden" (1910), „Feber" (1911) og „Den store og den lille Flod" (1913). Hele Forfatterkabet er inspireret af Opholdet i Kongo; her er Beskrivelser af Marcher og Sejlads, af Postens Grundlæggelse og Organisation af det nærmest omliggende Land. Der er baade Skildringer af Europæere og indfødte, den traditionelle „Fyrste" og „den gamle Troldmand". Det er god Underholdningslektüre. Forfatterens Filosoferen virker ikke overbevisende; smuk er derimod hans simple Glæde ved at leve for andre, ved at skabe „Lykke og Lys" omkring sig; her mærker man den aktive Kolonisateur. — Gift 1907 Elise Christensen.

O. F.

Litt.: Slægt i Weylandt og Wolf-Jürgensen: „Slægten J." 1893; Jønsen-Tusch: „Skandinaver i Kongo" 1902—05.

Jürgensen, Jørgen ($7/4$ 1780—1845 el. 1850), Eventyrer. F. i Kbh. Forældre: Hofurmager Jørgen J. og Anna Leth Bruun. Var som Dreng en meget upaalidelig, men fantasifuld Spilopmager. Kom til Søs og sejlede med engelske Skibe, især i Sydhavet. 1807 blev han dansk Kaper, men allerede 1808 tog Englænderne ham til Fange og førte ham til London. Her kom han i Forbindelse med en Sæbesyder Phelps, der vilde gøre Forretninger paa Island, og sammen med denne kom han Juni 1809 til Reykjavik med et armeret engelsk Kaperskib. Han benyttede sig af den Situation, der var opstaaet for Island gennem Krigens Afbrydelse af Forbindelsen med Danmark, og overrumplede og arresterede $25/8$ Stiftamtmanden, Grev Trampe. Idet han udstedte Proklamationer om Afskaffelse af al dansk Myndighed over Island, optraadte han selv som Landets Herre under Titel af „Beskytter af hele Øen Island og øverstkommanderende til Lands og til Vands". Hans eventyrlige „Regering" fandt ingen synderlig Modstand hos Islænderne, men fik dog en brat Ende ved et engelsk Krigsskibs Ankomst. Gennem Overenskomst med indfødte Embedsmænd blev J. allerede $22/8$ igen afsat og derefter ført tilbage til London. Ogsaa senere førte han et meget eventyrligt og omflakkende Liv. Han var en mærkelig Natur, en Vovehals med personlig vindende Egenskaber og en ganske utømmet Fantasi, der ogsaa præger talrige Skrifter, som han har forfattet om mange Emner, og med hvilke han naaede at vække en vis Opmærksomhed i England. Blandende løst og fast kritikløst sammen skrev han Rejsebeskrivelser, teologiske og statsøkonomiske Afhandlinger, Bladartikler, Optegnelser om sit Levned m. m. Adskillige Bind af hans utrykte Arbejder gemmes i British Museum. D. i Hobartstown, Tasmanien. — Gift ?. *H. Js.*
Litt.: Schulesen: „J. Js. Usurpation i Island 1809" 1832; Øhlschlägersers Erindringer I 1850; „Øresund" 1857, Nr. 26; C. Flood: „Smaastrykker" 1880; J. F. Hogan: „The convict king" 1891 (overs.

af Ripperda 1892); J. C. Johansen i „Museum" 1892 II; Jón Þorkellson i „Saga Jörundur hundadagakóns" 1892; Valgerður Jónsdatter i „Maanedsmag." 1909 I; H. Wiehe i Eftersl. Skoles Progr. 1915; M. Dahlsgaard: „Kongen paa Island" 1916 (Roman med Noter).

Jürgensen, Louis Urban ($29/5$ 1806— $28/7$ 1867), Urmager. F. i Kbh. Forældre: Urmager Urban J. (s. d.) og Hustru. Fik en fortrinlig Skoleundervisning af fremragende Lærere og uddannedes samtidig allerede fra sit 12. Aar paa Faderens Værksted i det højere Urmageri. I Faderens sidste svagelige Aar havde han forestaaet Ledelsen af Kronometer- og Ur-Etablissementet, og efter Faderens Død 1830

overtog han sammen med Broderen Jules Frederik J. ($27/7$ 1808— $17/12$ 1877) Forretningen under Firmanavnet „Urban J.s Sønner". Med offentlig Understøttelse foretog han 1831—33 en Udenlandsrejse til Paris, hvor han opholdt sig et Aar, og derfra til Schweiz og London. Han satte sig grundig ind i sit Fags nyeste Fremskridt og Arbejdsmetoder og kom rig paa Erfaringer hjem til Kbh., hvor han, efter at Broderen 1834 havde bosat sig i Schweiz, alene ledede Forretningen. Med megen Hæder deltog han i forskellige Udstillinger, bl. a. London 1851 og Paris 1855. 1854 var han blevet kgl. Hof-Kronometermager. Særlig Fortjeneste har han af at have foranstaltet nye Udgaver og Oversættelser af Faderens Skrifter om Tidsmaaling o. l. D. i Kbh. — Gift 1835 Annette Birgitte Leth Horstmann, d. 1885.

G. N.

Litt.: G. F. K. Ursins „Mag. for Kunstnere og Haandværkere" II 1—3 og 5 1830—34 og „Nyt Mag." for Kunstnere og Haandværkere" 1, 3 og 6 1837—42; Rawert: „Danm. industrielle Forhold" 1849, S. 224—27; Krak: „Danm. ældste Forretninger" 1915.

Jürgensen, Urban ($5/8$ 1776— $14/5$ 1830), Urmager. F. i Kbh. Forældre: Hofurmager Jørgen J. og Anna Leth Bruun. Kom i Lære hos Faderen og foretog med Støtte af Fonden ad usus publicos og den Reiersenske Fond en femaarig Rejse til Udlandet, under hvilken han arbejdede i de store Urfabriker i Neuchâtel, Genf, Paris og London. Da han 1801 kom tilbage til Kbh., var han i enhver Henseende vel uddannet i det højere Urmageri. Som Faderens Associé overtog han Ledelsen af dennes Værksteder, og disses allerede store Anseelse forøgedes yderligere. 1804 erholdt han Videnskabernes Selskabs Sølvmedaille for

en Afhandling om Maaden, hvorpaa Urfjedre forfærdiges ved Hjælp af Maskine og hærdes, s. A. bekostede Staten Udgivelsen af hans Værk „Regler for Tidens nøjagtige Afmaaling ved Uhre“, et Værk, som han n. A. udgav paa Fransk, og som efter hans Død udkom i nye Udgaver baade paa Dansk, Fransk og Tysk. 1805 hædredes han af Landhusholdningsselskabet med den store Guldmedaille for et af ham opfundet Termometer. Hans Opfindsomhed paa Urmageriets Omraade var stor. Han var den første, der indførte Brugen af Staal i Stedet for Messing til Cylinderhjulet og saaledes fuldkommengjorde Cylinderuret som Tidsmaaler. 1807—09 var han atter paa Udenlandsrejse. Under sit Ophold i Neuchâtel satte han sig ind i den herhjemme hidtil ukendte Kunst at gennembore ædle Stene. Han ofrede sig nu helt for sit Kronometer- og Ur-Etablissement, som han efter Faderens Død 1811 bestyrede alene. Hans Kronometre var udførte med den yderste Omhu; det er betegnende, at han i Løbet af en Snes Aar kun naaede at faa fuldført ca. 50. Han blev 1818 kongelig Sø-Urmager, 1821 Observator ved den kgl. Sø-Etats Kronometre, 1826 Medlem af Landhusholdningsselskabets Kunstkomité. Allerede 1815 havde han nydt den for en Industridrivende sjældne Udmærkelse at blive valgt til Medlem af Videnskabernes Selskab, men hans Bidrag til Selskabets Skrifter, bl. a. „Om Isochronismen ved Pendelens Sving“, og i Schumachers „Astronomische Nachrichten“ viser Berettigelsen af dette Valg. Baade som Praktiker og Teoretiker var J. sikkert den mest fremragende danske Urmager. D. i Kbh. — Gift 1801 Sophie Henriette Houriet, d. 1852.

G. N.

Litt.: Selvbograft i Ursin: „Mag. for Kunstnere og Haandværkere“ IV 1829; sst. I 1827 og II 1 1830; Thaarup: „Kopenhagener Børsenhalle“ I 1830; Rawert: „Danmarks Industrielle Forhold“ 1849; Industriforeningens Kvaritalsberetning 1865 (af L. Urban J.); G. Pedersen: „Urmageriet i vor Tid.“ 1894; C. Nyrop i „Tidsskr. f. Industri“ 1905; Berling Lilsberg: „Urmagerlaugets Historie“ 1908; Krak: „Danm. ældste Forretninger“ 1915; „For Industri og Haandværk“ 1915.

Jæhnigen, Carl Frederik ($7/2$ 1813— $24/7$ 1887), Musiker. F. paa Langeland. Forældre: Undergraver ved Trinitatis Kirke Carl

Johan Gottlob J. og Ellen Grønholdt. Fik sin Uddannelse af Faderen, der oprindeligt var en fra Sachsen indvandret Militærmusiker, og spillede 12 Aar gammel, da han allerede var ansat som Hoboist ved Kongens Regiment, Webers første Klaverkoncert ved en Hoffest paa

Frederiksborg Slot. Senere virkede han 1832—40 i det kgl. Kapel som Elev paa Valdhornet, men da han sad inde med betyde-

lige teoretiske Kundskaber og havde en køn Tenorstemme, gled han efterhaanden gennem en omfattende Virksomhed som Lærer i Klaverspil og Sang fra Teatret over i Kirkemusikken og blev 1857 ansat som Kantor ved Holmens Kirke, hvor han forblev til sin Død, og hvor han gennem sine fremragende medfødte Musikeregenskaber og betydelige Kunnen bragte Kirkesangen op til en tidligere ukendt Højde. Som Komponist har han kun efterladt sig lidet, deriblandt et Par Hæfter Kirkemelodier, hvorfra enkelte har fundet en blivende Plads i Menighedssangen. Hans to Sønner Carl Emil Valdemar J. ($9/5$ 1844— $20/1$ 1910), Musiklærer ved Sorø Akademi og Organist ved Sorø Kirke og Viggo Amadeus J. ($25/8$ 1848— $8/4$ 1918), Kantor ved Roskilde Domkirke, fortsatte med Ære Navnets Traditioner. D. i Kbh. — Gift 1843 Christiane Oline Emilie Jensen, d. 1869. G. S.

Litt.: C. Thrane: Fra Hofvoldens Tid“ 1908; Bobé: „Bremerholms Kirke og Menighed“ 1919.

Jøhnke, Ferdinand Henrik ($11/5$ 1837— $9/1$ 1908), Søofficer, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Snedkermester Josias J. og Henriette Lindsted. Blev Løjtnant 1857, Premierløjtnant 1868, Kaptajn 1874, Kommandør 1885, Kontreadmiral 1899, tog sin Afsked som kar. Viceadmiral 1902. Var Marineminister i Deuntzers Ministerium 1901—05. Som ung Løjtnant var han Kommandant paa Kristiansø og deltog 1864

ombord i „Niels Juel“ i Kampen ved Helgoland. J. gjorde sig tidlig bemærket som et skarpt Hoved med en tilsvarende Tunge og med udprægede, oftest fra de almindelige afvigende Meninger om Forsvarsspørgsmaal. Hans 1876 udgivne Piece om „flydende Forter“ vakte saaledes stærk Diskussion og megen Modstand i Flaadestredse. Hans Raad og Vejledning søgtes imidlertid af Venstres ledende Mænd, og Marineminister Ravn, som paa engang frygtede hans Indflydelse hos Venstre og respekterede hans ubestridelige Dygtighed og stærke Virkekrang, betroede ham efterhaanden vigtige Poster indenfor Marinen. Efter at have været knyttet til Søminevæsenet siden dets Fremkomst ansattes han saaledes 1879 som Chef for det aktive Torpedovæsen og 1885 som Chef for det samlede Søminevæsen, der under hans Ledelse udvikledes til en Mønstereinstitution, som vandt betydelig Anseelse i Udlandet. 1899 udnævntes han til Chef for Orlogsværftet og ved Systemskiftet til Marineminister, hvilken Stilling han med Dygtighed beklædte; hans Strid med Krigsminister Madsen bidrog til Ministeriets Af-

gang Jan. 1905 og Ansættelsen af en civil Forsvarsminister. D. i Kbh. — Gift 1860 Julie Sophie Reitzel, d. 1905. V. G.

Litt.: „Politiken“ og „Nationaltid.“ 24/7 1901; „Ill. Tid.“ 12/8 1907; Axelline Lund: „Spredte Erindringer“ 1917; Nekrologer i „Nationaltid.“ 8/1 1908, „Politiken“ 7/1 s. A., „Ill. Tid.“ 12/1 s. A. og „Tidsskr. f. Søværnen“ 1909.

Jøhnke, Vilhelm Carl Andreas (f. 12/8 1861), Søofficer. Forældre: Marineminister Ferdinand J. (s. d.) og Hustru. Blev Sekondløjtnant 1882, Premierløjtnant 1884, Kaptajn 1899, Kommandør 1910 og Kontreadmiral udenfor Nr. 1918. Var i hele sin Ungdom knyttet til Søminevæsenet, for hvis

Torpedoafdeling han var Chef 1899—1906. Samtidig gjorde han en Mængde Togter, navnlig som Torpedobaadschef,

og udviste her stor Dygtighed og Organisationstalent. Var i nogle Aar Chef for Fiskeinspektionen indenfor Skagen. 1909—11 var han Chef for Flaadens Stab og gled herfra med sit alsidige Kendskab til Marinens forskellige Grene og sit ualmindelige Administrations- og Forhandlingstalent ind i den — særlig under de nuværende Forhold — saare vanskelige Stilling som Direktør for Marineministeriet, som han røgte til almindelig Tilfredshed. — Gift 1889 Ellen Louise Johanne Sophie Ballin.

V. G.
1918, 10/1 1920 og 12/9 1921.

Jørgen-Jensen, Elna Eleonora Fobian (f. 29/2 1888), Solodanserinde. F. i Kbh. Forældre: Kontorchef Axel Lauesgaard og Beate

Emilie Fobian. Kom i 7-Aars Alderen ind paa det Kgl. Teaters Balletskole, blev snart anvendt i smaa Dansepartier og Barneroller og fik sin egentlige Debut Febr. 1907 som den gode Fe i „Harlekens Millioner“, efter at hun 1906 havde modtaget det Schram'ske Legat

og fra 1/7 s. A. var blevet ansat som Balletdanserinde. Efterhaanden tilfaldt en Række af de betydeligste Partier i Balletrepertoiret hende; hun har saaledes udført Sylfiden i „Sylfiden“, Birthe i „Et Folkesagn“, Rosita i „Fjernt fra Danmark“, Ragnhild i „Brudefærden i Hardanger“, Teresina i „Napoli“, Elisa i „Konservatoriet“, Svanilda i „Coppelia“, Havfruen i „Den lille Havfrue“, Sylvia i „Sylvia“, Pierrette i „Pierrettes Slør“, Amelie i „Drømmebilleder“, Svava i „Valkyrien“, Auteia i „Artemis“, Astrid i „Val-

demar“, fremdeles Fenella i „Den stumme i Portici“ og Gloria Arsena i „Gloria Arsena“. Enkelte Partier i Skuespillet har været Forsøg paa at ombytte den stumme Kunst med den talte. 1/7 1910 blev E. J.-J. udnævnt til Solodanserinde. Hun har ved sin Stræben efter at bryde med de traditionelle Former og ved sin tekniske Overlegenhed naaet en anerkendt Plads ved Balletten og optraadte i Sommeren 1921 med et eget Ensemble i London. — Gift 1910 Direktør Erik J.-J. C. Bs.

Litt.: Slægt i „Arkiv f. Gen. og Heraldik“ I 1908—09, S. 101; C. C. Clausen i „Teatret“ 1911; Carl Behrens: „E. J.-J.“ i „Sceniske Kunstnere“ 1917; „Politiken“ 28/8 1911, 23/4 1916, 22/12 1917, 3/10 1919 og 18/1 1920; „Berl. Tid.“ 28/8 1917; „Vore Dammers Jul 1919“ 1919; „Teatret“ s. A.

Jørgensen, Adolf Ditlev (11/8 1840—5/10 1897), Historiker. F. i Graasten. Forældre: Farver Markus Adolf Jürgensen og Marie

Elise Bahnsen. Faderen var tysktalende, men dansksindet, og J. voksede op under stærke nationale Indtryk, bl. a. af Trearskrigen. 1853—57 gik han i Flensborg Latinskole, hvor han navnlig paavirkedes af C. F. Monrad. Hans klare Forstand drog ham mod Matematik, men med levende Fantasi syslede han samtidig med al Slags Læsning; allerede nu laa Sønderjyllands Historie og nordisk Mytologi ham nær. Overvældet af Indtryk søgte han et Aar ud paa en Gaard som Landvæsenselev, vendte saa tilbage til Skolen og tog 1859 Realafgangsksamen. Han tog til Kbh. for at lære Polyteknik eller Naturvidenskaber, men kastede sig over frit Studium i Historie, Mytologi, Klassikerne, Filosofi, bl. a. Kierkegaard, og var samtidig Lærer. 1863—64 var han Hjælpelærer ved Flensborg Latinskole, blev afsat af Tyskerne og gik igen til Kbh. Dybt ramt af Danmarks og sit Hjemlands Ulykke gav han sig nu helt Fortiden i Vold. Han satte sig for at granske Grundene til vort Nederlag og klare dem for sig selv og Samtiden. 1865 begyndte han et dybtgaaende Studium af vor ældre Historie, der satte Frugt i en lang Række vægtige Afhandlinger fra Aarene 1868—71, delvis samlede i „Bidrag til Nordens Historie i Middelalderen“ (1871). De danner Indledningen til et Forfatterskab, der i Perioden 1868—80 væsentlig samlede sig om Middelalderen og Sønderjylland. 1874—78 kom det grundlæggende Værk „Den nordiske Kirkes Grundlæggelse og første Udvikling“ (2 Bd.; et 3. Bd. om Eskild og Absalon blev udgivet), 1876 den fremragende Afhandling om Danebrog og 1879 om det danske Vaaben; nævnes kan fremdeles de skarpsindige Undersøgelser over historiske Folkeviser og

fra 1883 Synspunkter for Opfattelsen af Valdemar Atterdag og Dronning Margrete. Imidlertid var J. 1869 blevet ansat i Kongerigets Arkiv og viste sig snart som Arkivmand af første Rang, blev 1874 Fuldmægtig og 1883 Gehejmearkivar, efter Arkivvæsenets af ham skabte Omordning 1889 Rigsarkivar. Han havde 1871 været paa Tale som Professor i Historie, stod siden Universitetet lidt fjernt, blev 1894 Æresdoktor. — Fra Tiden om 1880 samlede hans Studier sig mere om den nyere Tid, han gav en Række Biografier, af Zoëga (1881), Niels Steensen (1884), H. A. Brorson (1887), Johannes Ewald (1888), Griffenfeld (1893—94), skrev Afhandlinger om Sønderjyllands Indlemelse 1721 (1885), Christian II paa Sønderborg (1887 og 1892), Christian VIII og den danske Sag i Nordslesvig (1894), udgav de populære „40 Fortællinger af Fædrelandets Historie“ (1882) og „Fortællinger af Nordens Historie“ (1893) og fremlagde flere Resultater af Arkivstudier, saasom „Kongeloven“ (1886) og „Regeringsskiftet 1784“ (1888). Endelig udgav han 1890—91 Fru Heibergs „Et Liv“ og overtog i „Danmarks Riges Historie“ Tiden 1814—66, hvoraf kun Aarene til 1852 forelaa ved hans Død. — J. var rigt rustet fra Naturen. Klar Tanke, frodig Fantasi var parret med sjælden Trang til Forstaaelse, et Blik for Helheden i Aand og Natur, der rakte vidt og bar højt. Hertil kom en Tro paa eget Kald som Forklarer og Forkynder, der gav Trykhedens Myndighed. Ungdommens mange Muligheder samledes af stærke nationale Oplevelser og under Konstellationen fra 64 i eet Maal: gennem Historien at belære, vække og rettede et Folk. Evnerne slog mærkelig til J., der ingen Eksamen, ingen Metode havde, blev ikke alene skabende Førstemand indenfor Arkivvæsenet, i Historieforskningen saa han med genial Sikkerhed, hvor Linierne for det kommende Arbejde maatte trækkes, ud fra Kildestudier, og i Historieskrivningen traadte han ind med rig menneskelig Forstaaelse og et Sprog, der uden al Kunst svøbte sig om Tanken som enkelt og ædelt Purpur. Overalt bar han den selv lærtes Præg, personlig ofte stejl, som Forsker ofte for hildet af store Syner til at vise Enkeltheden Respekt. Hans rent videnskabelige Indsats er dog meget stor, og som folkelig Skribent staar han blandt vore ypperste. Først og fremmest maa nævnes hans Betydning for Sønderjylland og dets Historie; han virkede personlig utrættelig for Danskheden som den fremragende Forredragholder han var, ikke mindst paa Højskolerne, og blev end hans store Værk om sønderjysk Historie og om dansk og tysk i 18.—19. Aarh. aldrig skrevet, har han baade videnskabeligt og populært præget vor Opfattelse af sønderjysk Historie dybt. Som Aand staar han mellem Kierkegaard

og Grundtvig, politisk mellem de national-liberale og Venstre, altid med Dommer-sværdet vendt mod sig selv og andre. Det helt afklarede, den endelige Dom, fik han ikke skabt, heller ikke i den „Redegørelse for min Udvikling og mit Forfatterskab“, der udkom efter hans Død (1901); han saa selv frem mod en Afslutning i Lys af Ungdommens sokratiske Søgen mod Enhed. Alt i alt et sjældent Eksempel paa rige individuelle Evners Frugtbargørelse gennem Afstammings og Samtidens Krav. D. i Kbh. — Gift 1869 Ida Marie Pedersen. P. E.

Litt.: Slægt i „A. D. J. og Hustrus Slægtebog“ 1884; Selvbibliografi i Univ. Progr. 1894; ovenn. Redegørelse; Joh. Ottosen i „Ill. Tid.“ 7/10 1894; Rubin i „Tilskueren“ 1897 og „Mænd og Bøger“ 1920; A. Frils i „Nord. Tidsskr.“ 1900; L. Schröder i „Den dsk. Højskole“ I 1900—01; H. Orlrik i „Sønderj. Aarb.“ 1901; J. A. Fridericia i „Politiken“ 14/4 1901; sst. 22/4 s. A.; Troels-Lund i „Ill. Tid.“ 15/8 s. A.; M. Eskesen: „Paa Rejse“ 1904; V. A. Secher: „Medd. fra det dsk. Rigsarkiv 1906—18“; S. 219 ff.; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; Rosendal: „Træk af Danskhedens Hist.“ 1911—12; L. Moltesen i „Gennem 1500 Aar“ 1912 og „Berl. Tid.“ 10/12 1918; „Verden og vi“ 7/12 1917; M. Ottosen: „Damm. Grænsevagt mod Syd“ s. A.; Th. Graae: „Gamle Minder“ s. A.; Nissen: „Ti Levnedsløb“ 1919; H. L. Møller i Dahl og Linvald: „Sønderjylland“ II s. A.; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 10/10 1897, „Medd. om Rigsarkivet for 1895—97“ (af C. F. Bricka), „Højskolebl.“ XXII 1897 (af L. Hertel og L. Moltesen), „Hist. Tidsskr.“ VII 1 1897—99, „Aarb. f. dsk. Kulturhist.“ 1898 (af Poul Bjerge), „Sprogforen. Alm.“ 1899 (af H. P. Hanssen), „Sønderj. Aarb.“ 1899 (af Joh. Ottosen), Monrad og Schröder: „Ved A. D. J.s Jordeførd“ 1897, „Politiken“ 6/10 s. A. (af J. A. Fridericia) og „Nationaltid.“ 7/10 s. A.

Jørgensen, Karl Aksel (f. 3/2 1883), Maler. F. i Kbh. Forældre: Maskinsmed Mathias J. og Maren Christensen. Besøgte Teknisk Skole, men har ellers nærmest uddannet sig selv ved et indgaaende Virkelighedsstudium.

Foretog 1910 en længere Rejse til Tyskland, Holland og Paris og deltog 1914 i Konkurrencen om Udsmykningen af det danske Hus paa den baltiske Udstilling. 1917 blev han Medlem af Akademiets Plenarforsamling og 1920 Professor ved Akademiet. Han debuterede som Udstiller 1908 paa Kunstnernes Efterarsudstilling, udstillede 1910 som Gæst paa den Frie og 1918 som Medlem samt 1917 i Grønningen. Med Skildringer af Proletariatet og Prostitutionens Ulykkelige vakte han tidlig Opmærksomhed ved en ganske usminket Realisme og en træfsikker Tegning. Gennem Farvebehandlingsens Clair-obscur staar hans Billeder ogsaa i malerisk Henseende højt. 1911—13 udførte J. en Serie Malerier med Fremstillinger af Drachmanns Liv og Digtning. Disse temperamentsfulde og overlegent beherskede Figurkompositioner betegner foreløbig hans

Kunsts Kulmination. Til Landsudstillingen i Aarhus malede J. et kolossalt Billede, forestillende Jernstøbere i Arbejde. Blandt hans betydeligere Billeder kan nævnes „Portræt af Thorkild Rovsing ved en klinisk Forelæsning“ og „Portræt af to Børn“ (1909), der tilhører Kunstmuseet. Ogsaa som Illustrator har J. udfoldet rig Virksomhed, som Bogkunstner i Engelstofts „Svig og List“, i „Gnisten“, af hvilket han var Medstifter, og i Bergstrøms: „En haard Negl“ og som Grafiker med sine Portrætraderinger, bl. a. af Forf. Sig. Mathiesen og Tetzen-Lund, og i sine Træsnit med Figurkompositioner. Han arbejder for Tiden paa et større Illustrationsværk: Nordens Guder. — Gift 1910 Kristine Carlsen.

I. M. O.
Litt.: Chr. Engelstoft i „Tilskueren“ 1910; Paul Elsner: „Streiflichter aus Dänemark“ 1913; „Social-Demokraten“ 10/6 1913 og 2/8 1919 (af Jens Pedersen); „Politiken“ 18/8 1910 og (af N. Lützhøft) 26/6 1913; Kat. over „Exhibition of contemporary Scandinavian art“, N. York 1912; „Politiken“ 18/10 1920.

Jørgensen, Alfred Peter Carlslund (f. 16/10 1848), Gæringsfysiolog. F. i Odense. Forældre: Købmand Jørgen Peder J. og Kristine Albers. Tog Lærereksamen 1868, blev Student 1872 og drev botaniske, specielt biologiske og fysiologiske Studier. 1881 grundlagde han et Laboratorium særlig for mikroskopiske og mikrobiologiske Undersøgelser, der snart udviklede sig til et gæringsfysiologisk Laboratorium.

Han udarbejdede under Samarbejde med Emil Chr. Hansen (s. d.) Regler for Anvendelsen af rendyrkede Bryggeri-Undergæracer i Praksis. Fremstillede 1884—85 de første rendyrkede udvalgte Overgæracer og indførte disse saavel som de forskellige andre Typer af industrielle Gær-, Bakterie- og Skimmel-Arter i flere Lande. Laboratoriet udviklede sig efterhaanden til ogsaa at blive en Lærestalt for Gæringsfysiologi med Elever fra alle Lande; 1910 naaedes Tallet 1000. 1886 udgav J. en stærkt benyttet Lærebog i Gæringsfysiologi „Die Mikroorganismen der Gärungsindustrie“, der ligeledes udkom i engelsk og fransk Oversættelse. Har desuden skrevet en lang Række videnskabelige Afhandlinger og Meddelelser om Gæringsorganismer og begyndte 1885 at udgive „Zymotechnisk Tidsskrift“, vort eneste Fagblad paa dette Omraade. — Gift 1881 Camilla Fanny Augusta Lund.

H. J.
Litt.: Elvius: „200 Biografer af Studenterne fra 1872“ 1897 og 1912; „Danmark i vor Tid“ 1904; C. Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913; „Nationaltid.“ 16/10 1918.

Jørgensen, Alfred Theodor (f. 9/8 1874), Teolog, Filantrop. F. i Vejle. Forældre: Lærer, Kantor Julius Andreas J. og Marie Bagger. Blev Student 1892, Cand. theol. 1897,

vandt Universitetets Guldmedaille 1899 og blev 1907 Dr. theol. 1902 blev han som Sekretær knyttet til den da nylig oprettede Organisation af „de samvirkende Menighedsplejer“, og denne har han med stor Dygtighed siden ledet, saaledes at den nu indtager en meget fremskudt Plads i det filantropiske Arbejde i Hovedstaden; i

Krigsaarene har han tillige udført et meget fortjenstfuldt Arbejde for at bringe Hjælp til de nødlidende Lande, især gennem Organisering af den saakaldte „Kollegahjælp“, og han har været virksom for at tilvejebringe en nærmere Forbindelse mellem de skandinaviske Lande paa kirkeligt og filantropisk Omraade. Blandt hans litterære Arbejder kan nævnes en Oversættelse af „Den danske Folkekirkes Bekendelsesskrifter“ (2. Opl. 1918), hans Disputats: „Luthers Kamp mod Semipelagianismen“ (1908) og Jubilæumsskriftet „Luther“ (1917) samt (i Forening med N. Dalhoff) Legatbogen „Hvor findes Hjælpen?“ (2. Udg. 1911). Desuden har han i den sidste Snes Aar været kirkelig Medarbejder ved „Berlingske Tidende“, og i denne Stilling har han ud fra et ortodoks-konservativt Standpunkt gjort meget for at udbrede Oplysning om religiøse og kristelige Spørgsmaal, men han har næppe altid formaet at vise fuld Forstaaelse overfor teologiske eller kirkepolitiske Modstandere. — Gift 1899 Ingeborg Christiane Dorothea Jordt.

H. M.
Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Okt. 1908; „Studenterne fra 1892“ 1917.

Jørgensen, Anders (1/3 1839—30/11 1915), Højskoleforstander. F. paa Flødstrup Mark ved Nyborg. Forældre: Husmand Jørgen Pedersen og Anna Poulsdatter. Kom tidlig ud at tjene, men hans Hu stod til Bogen. Vinteren 1857—58 var han Elev paa Kolds Højskole, og som Medhjælper ved Holsteinsminde Børnehjem læste han privat og tog Skolelærereksamen 1863. I nogle Aar fortsatte han som Lærer ved Børnehjemmet og Hindholm Højskole, men overtog 1872 Høng Højskole, som under hans dygtige Arbejde fra en lille Begyndelse voksede sig større og større. J. hørte ikke som Skolemand til de udvalgte store, men jævnt og støt gjorde han sin Gerning, hans Skikkelse og hele Færd vakte Tillid, et Par gode, milde Øjne lyste over hans store Vildmandsskæg, et barnligt,

fromt Sind aabenbarede sig gennem hans Tale, og han og hans Hustru gjorde Skolen til et godt Hjem for de unge. Men med alt dette forenede han stor praktisk Dygtighed. Hans Have og lille Jordlod ydede det usædvanlige, han vejlede og opmuntrede de mindre Jordbrugere, talte om Husmands-sagen, hans Bog „Den lille Vejleder“ kom i flere Udgaver (oversat til Svensk: „Småbrukarens bok“ (1912)), han gav Stødet til, at Husmandsrejserne kom i Gang. Og et Børnehjem, han og hans Hustru oprettede i Høng, vidner om hans Omsorg for hjemløse Børn. D. i Høng. — Gift 1) 1872 Maren Christensen, d. 1873. 2) 1875 Marie Lomholt. F. N.

Litt.: „Minder fra Høng Højskole“ 1907 og 1911; „Højskolebl.“ 1909 S. 305—08; 1914 S. 913—20; S. M. Berthelsen: „Om A. J.“ 1915; Nekrologer i Meddelelse fra Høng Højskoles Elevforening 1916—17, „Husmanden“ ¹²/₁₂ og ¹⁹/₁₂ 1915, „Højskolebl.“ s. A. (af V. Brückner) og „Børnesagens Tid.“ 1916 (af Jensen-Knudstrup).

Jørgensen, Bendt Søborg (¹⁹/₉ 1815—⁷/₁₂ 1888), Landøkonom. F. i Kbh. Forældre: Gæstgiver Hans J. og Anne Kirstine Søborg.

Fik en forstandig, men noget streng Opdragelse og indtraadte 1830 som Værkstedselev paa den nyoprettede polytekniske Læreanstalt. 1836 og 1838 tog han Eksamen henholdsvis i Mekanik og i anvendt Naturvidenskab. Fra Selskabet for Naturlærens Udbredelse og Det kgl.

danske Landhusholdningsselskab fik han derpaa til Opgave at foretage nogle geologiske Undersøgelser, bl. a. gjorde han en Del Rejser til Norge, Sverige og Tyskland for at studere Trækulsbrænding og Jernudsmeltning, idet man omgikkes med Planer om at udvinde Jern af Alen i Jylland. Endvidere ledede han en Del Forsøg med Fabrikation af hollandsk og engelsk Ost paa Knabstrup. Han angiver selv, at han 1843 „begyndte specielt at studere Landbrug“. Dette Aar vandt han en af Videnskaberne Selskab udsat Præmie for Besvarelse af en Opgave om Tørvens Forkulning. 1845 begav han sig ud paa en stor landøkonomisk Studierejse, der begyndte i Danmark og gik gennem Tyskland, Schweiz, Holland og Belgien og afsluttedes 1847 i Storbritannien og Irland. Paa denne Rejse havde han rig Lejlighed til at sætte sig ind i baade praktisk og teoretisk Landbrug; han studerede bl. a. hos Liebig og var derfor næsten selvsikre Medlem af den Kommission, der 1847 nedsattes i Anledning af Forhandlingerne om Oprettelsen af en Højskole i Sorø. Krigen kuldskastede imidlertid alle Planer, og J. meldte sig som Frivillig. Han var med som Underofficer paa Als og ved

Dybbøl og avancerede til Sekondløjnant, men søgte derefter sin Afsked. Med Landhusholdningsselskabets Understøttelse begyndte han i Vinteren 1848—49 at holde Foredrag om enkelte Afsnit af Landbrugs-læren paa Polyteknisk Læreanstalt, og 1849 blev han ansat her som Docent i Landbrugsfagene. Denne Stilling beklædte han til 1858, da han overtog Professorposten i Landøkonomi ved den nyoprettede Landbohøjskole. Det skyldes sikkert væsentlig ham, at Skolen blev en udelukkende teoretisk Læreanstalt. Ved Siden af sin Lærergerning var J. 1855—83 Præsident i Landhusholdningsselskabet, 1868—79 Formand i Kbh. Amts Landboforening og 1853—66 Redaktør af „Tidsskr. f. Landøkonomi“. J. var ikke nogen frugtbar Forfatter, men hans Artikler vidnede om en grundig Indtrængen i Emnet og Respekt for det praktiske Livs Erfaringer. Han var saaledes ikke, som mange har villet antyde, fanatisk Teoretiker, derimod i visse Retninger noget konservativ, og hans Undervisning blev efterhaanden noget forældet. Her til skal dog siges, at en enkelt Lærer i et saa mangesidigt Fag umuligt kunde følge med overalt, endsiges magte at give sine Elever en Kundskab i de enkelte Grene, der svarer til Nutidens Krav. For det danske Landbrug fik J. stor Betydning ved sin alsidige Viden og den Kærlighed til Faget, han forstod at indpode sine Elever. Mælkeribruget viste han sin Interesse ved at virke for Ansættelse af en Mælkerikonsulent, den senere Professor Segelcke, hvis Gerning fik saa stor Betydning for det danske Mejeribrugs rivende Udvikling. D. i Kbh. — Ugift. A. C.

Litt.: Erh. Frederiksen 1 „Nutiden“ III 1879; Bøggild: „Mælkeribruget 1“ Danm.“ 1890—91; „Den kgl. dsk. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; „Vort Landbrug“ 1915; „Tiden“ VI s. A.; H. Appel i Ellbrecht: „Dsk. Mejerier“ IV 1918, S. 259; Nekrologer i „Tidsskr. f. Landøkonomi“ V 7 1888 (af J. C. la Cour), „Ill. Tid.“ ¹⁹/₁₂ s. A., „Landmandsblade“ XXI s. A., „Ugeskr. f. Landm.“ VI 16 s. A. og „Vort Landbrug“ VII s. A.

Jørgensen, Christian Peter Julius (⁹/₉ 1851—²²/₁₀ 1916), klassisk Filolog og Arkæolog. F. paa Frederiksborg Slot. Forældre: Kammerfører Christian Hermann J. og Juliane Kirstine Augusta Hansen. Blev Student 1869, tog filologisk Eksamen 1876, underviste ved Privatskoler i Kbh. og fra 1883 ved Metropolitan-skolen, blev Adjunkt 1886, rejste til Italien og Grækenland 1886—87, tog Doktorgraden 1888 (med Afhandlingen „Kvindefigurer i den arkaiske græske Kunst“) og fik Ansættelse ved den kgl. Møntsamlng 1888, hvor han, idet han opgav Adjunktstillingen, ud-

nævntes til Museumsinspektør 1899. Medens hans videnskabelige Virksomhed, der mest bestaar i Afhandlinger i Blade og Tidsskrifter, ikke er meget omfattende, har han erhvervet sig store Fortjenester i sin Stilling som Formand for det filologisk-historiske Samfund (1875—1915), navnlig ved den dertil knyttede Udgivervirksomhed, først og fremmest af „Studier fra Sprog- og Oldtidsforskning“ (1891 ff.) og desuden af „Minde-skriftet“ (1879) og „Opuscula philologica“ (1887); endvidere har han omarbejdet Madvigs latinske Sproglære og udgivet efterladte Arbejder af Jul. Lange og L. Fenger. Ved det 4. nordiske Filologmøde i Kbh. i 1892 fungerede han som Generalsekretær og udgav dets Forhandlinger. D. i Kbh. — Ugift.

H. R.

Litt.: Selvbograft i Univ. Progr. Nov. 1888; „Berl. Tid.“ 15/10 1900 og 8/8 1911; „Dannebrog“ 15/10 1900; Dalberg og Plum: „Metropolitanskolen“ 1916; Nekrologer i „Kort Udsigt over det filologisk-historiske Samfunds Virksomhed“ III 1918, S. 223 ff., „Akad. Ugebl.“ VI 1916 (af Axel Sørensen), „Aarskr. for Metropolitansamf.“ 1917 og „Nord. Tidsskr. f. Filologi“ IV 5 1917, S. 185 (af H. Røder).

Jørgensen, Jørgen Christian (1/2 1815—17/6 1876), Journalist. F. i Korsør. Forældre: Værtshusholder J. og Christine Bonnesen.

Født i meget smaa Kaar arbejdede han sig op fra neden, var først i Bagerlære i Maribo, 1831—35 ansat i Byens Bogtrykkeri. 1836—39 arbejdede han som Typograf i Odense og var 1842—45 tillige Overopsynsmand ved Daarekisten der. 1844 redigerede han en kort Tid

„Fyns Avis“. 1845 blev han Bestyrer af Bogtrykkeriet i Nykøbing F. og overtog Redaktionen af „Lolland-Falsters Stiftstidende“; fra 1848 var han tillige Ejer af Bogtrykkeriet i Maribo og til 1863 Udgiver af „Lollandsposten“. J. var en begavet Mand af et lyrisk Gemyt og med megen Kundskabs-trang; han lærte sig efterhaanden flere fremmede Sprog og tilegnede sig ikke ringe Viden i dansk Litteratur- og Personalhistorie. Han var en oprigtig frisindet Mand, og han indlagde sig stor Fortjeneste ved i Aarene efter 1870 at give Georg Brandes og flere af hans Kampfæller Ordet i sit Blad paa et Tidspunkt, da den københavnske Presse var lukket for dem. 1852—53 var han Folketingsmand, 1859—66 Landstingsmand, tilhørte oprindelig nærmest de nationalliberale, men gled efterhaanden over mod Bondevennerne; stemte mod den reviderede Grundlov 1866. D. i Kbh. — Gift 1845 Jacoba Thomsen, d. 1866.

P. E. Litt.: Barfod: „Dansk Rigsdagskalender“ 1856; Schandorph: „Oplevelser“ I 1889, S. 228 ff.; Nekrologer i „Lollandsposten“ 18/6 1876 og „Lolland-Falsters Stiftstid.“ 27/6 s. A.

Jørgensen, Christian Ludvig (f. 13/5 1844), Slotsgartner. F. paa Sorgenfri. Forældre: Materialkusk Jørgen Christensen og Christine Thorup. Lærte Gartneriet paa Sorgenfri 1859—64 og deltog som Frivillig i Krigen 1864. Med Understøttelse af Enkedronning Caroline Amalie rejste J. derefter til England og Skotland og arbejdede dels hos Handelsgartnerne Paul & Son og Charles Turner, dels i den Kgl. botaniske Have i Kew og Haverne ved Floors Castle. Sommeren 1869 blev han Gartner paa Søholt, og fra 1872 er han Slotsgartner paa Hardenberg. Han er en dygtig og indsigtfuld Gartner, som har bragt den ham underlagte Have frem i første Plan. Kort efter sin Tiltrædelse af Pladsen fik han bygget flere store Drivhuse bl. a. et Ananashus, som var det største i sin Slags her i Landet. Senere blev Dele af Parken omdannet; et større Areal umiddelbart op til den egentlige Have henlaa i Vildnis, dette Parti omdannede J. til en Sø omgivet af et smukt Anlæg med et større Stenhøjparti. Han har ogsaa i Haven bragt sammen en sjælden Samling af haardføre Træer og Buske. J. har taget livlig Del i Foreningslivet og har været indvalgt i Alm. dansk Gartnerforenings Bestyrelse. Han har skrevet faglige Artikler i „Gartner-Tidende“ og „Nord. ill. Havebrugsleksikon“. — Gift 1872 Johanne Maria Henriette Gøske, d. 1909.

A. L. Litt.: „Gartner-Tid.“ 1897, S. 141.

Jørgensen, Christian Ludvig (18/2 1812—20/5 1869), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Værtshusholder Mathias J. og Ane Marie Mathiasdatter. Blev Elev ved det Kgl. Teater, men da han følte Vanskelighederne ved her at bryde sig en Bane, rejste han til Kria., hvor han paa Strøbergers Teater og senere paa det 1837 aabnede nye Teater blev en meget yndet Skuespiller baade i Elsker- og Karakterfaget. Han spillede Hovedroller baade i Oehlschlägers Tragedier, i Holbergs Komedier og i Heibergs Vaudeviller, der i de Aar var eneraadende paa Kria.-Teatret. Han var en stræbende og kundskabsrig Skuespiller, der søgte videre Uddannelse ved Studierejser baade til sin Fødeby og til Tyskland. De, der erindrede ham som Skuespiller, fremhævede hans klangfulde Organ, Anstand i Holdning og sikre Diktion. Til

hans erklærede Beundrere hørte Henrik Ibsen. Han virkede baade som Instruktør og Skuespiller i den danske Traditions Aand og paatrykte derved Teatrets Virksomhed et Stempel af Kultur, det uden hans og de andre danske Skuespilleres Gærning vilde have savnet. Han blev den første Skuespiller i Norge, som hædredes med St. Olavsordenen. 1863 tog han sin Afsked, forlod kort efter Norge og levede til sin Død i Kbh. Datidens Memoirer dvæler ofte ved hans Kunst og Personlighed. D. i Kbh. — Gift 1838 Cecilie Gade, d. 1890. C. Bs.

Litt.: „Ill. Nybedshl.“ 1852, Nr. 63; „Aftenposten“ (norsk) 1894, No. 402; Blanc: „Kria Teaters Hist.“ 1899.

Jørgensen, Ellen Sophie Rasmine (f. 9/3 1877), Historiker. F. i Kbh. Forældre: Snedkermester Hans Christian J. og Cathrine

Cecilie Marie Qvortrup. Blev Student 1896, Cand. mag. i Historie 1903, vandt 1905 Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Helgendyrkelsen i Danmark i Middelalderens senere Tid og 1907 Videnskabernes Selskabs Guldmedaille for et Værk om „Fremmed Indfly-

delse under den danske Kirkes tidligste Udvikling“ (som Bog 1908). 1909 blev hun Dr. phil. for en Afhandling, der videreførte den første Guldmedailleafhandling og behandler Helgendyrkningen i Danmark fra ca. 1050 til Reformationen. J. viser i disse Arbejder overordentlig Flid, skarp Kritik og videnskabelig Stringens forenet med menneskelig Forstaaelse og megen historisk Sans. Før og efter deres Fremkomst har hun studeret paa Rejser 1905, 1906, 1910—11 og 1914 og siden 1916 foretaget fem Biblioteksrejser til Sverige for Videnskabernes Selskabs Registreringskommission, hvis Sekretær hun er. Fra 1915 er hun Underbibliotekar i det Kgl. Bibliotek, leder her Haandskriftafdelingen og affatter en Katalog over de middelalderlige latinske Manuskripter. Hun er Leder af Selskabet til historiske Kildeskrifters Oversættelse og har 1911 udgivet en Samling Kilder til Valdemar Atterdags Historie i Oversættelse. 1920 paabegyndte hun Udgivelsen af den forfæjntifulde og metodiske Samling „Annales Danici medii ævi“, er endvidere Medudgiver af „Illuminated Mss. now or formerly in Danish Collections“. Endelig kan nævnes Afhandlinger i „Historisk Tidsskrift“ og „Nordisk tidsskrift for bok- og biblioteksvæsen“ og det populære Skrift „Danske Dronninger“ (1910; med Johanne Skovgaard). — Ugift. P. E.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1909; Univ. Aarb. 1904—05, S. 191; „Politiken“ 22/6 s. A.; „Vidsk. Selsk. Overs.“ 1907, S. 32; Joh. Steen-

Redaktionen sluttet 21/11 21.

strup i „Hist. Tidsskr.“ VIII 2 1909—10; „Svensk hist. tidsskr.“ XXIX 1909, S. 137 og 187; Th. B. Bang i „Dsk. Studier“ s. A., S. 191; „Nord. Ugebl. f. kat. Kristne“ s. A., S. 461; „Revue critique d'histoire et de littérature“ s. A., S. 429; „Analecta Bollandiana“ XXIX 1910, S. 174; „Le moyen âge“ XIX 1917; „Kvinden og Samfundet“ 1915; „Politiken“ 30/11 1915 og 24/6 1917; „Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde“ XLIII 1921, S. 435.

Jørgensen, Emil Gustav Vilhelm (f. 3/9 1858), Arkitekt. F. i Rendsborg. Forældre: Oversergent Gustav J. og Vilhelmine Wille. Gik i Murerløve (Svend 1876) og samtidig paa Kunstakademiet, hvis Afgangsbevis han erhvervede 1883. 1891 belønnedes han med den lille Guldmedaille. Han arbejdede under Hans J. Holm 1879—92 og har senere været en stor Støtte for Martin Nyrop, idet han som Konduktør ledede Opførelsen af Kbh.s Raadhus 1893—1904 og Bispebjerg Hospital 1909—14. Samtidig udførte han store selvstændige Arbejder: Skt. Anna Kirken, Skt. Elisabeth Hospital, de døvstummes Kirke, Haandværkerstiftelsen paa Blegdamsvej, Klasselotteriets Bygning, Værnehjemmet „Bethania“, Stiftelsen „Vesterled“, Schioldans Stiftelse, Sundholm paa Amager og Klosteret for den evige Tilbedelses Orden paa Jagtvej, alle i Hovedstaden. J. hører kunstnerisk til Hans J. Holms trofasteste Elever, men har ikke tilført denne Skole nye Impulser. Hans Detailbehandling er sober og behersket, ligesom Planerne vidner om hans gode Uddannelse og solide Dygtighed. — Gift 1888 Anna Margrethe Knudsen. C. L.

Litt.: „Arkitekten“ 1905—07 og 1916.

Jørgensen, Alexander Eugen Vincent (13/3 1858—11/9 1910), Arkitekt. F. i Frederikssund. Forældre: Prokurator Kristian Erhardt J. og Eugenie Françoise Eva Vincent. Blev Student 1875, Cand. phil. 1876, gik paa Kunstakademiet, hvorfra Afgang 1884; vandt 1887 den Neuhausenske Præmie. Hans vigtigste Arbejder er Ride- og Beslagskolen paa Kong Georgsvej, Bygningerne i Frederik VI's Allé, Hj. af Strandboulevard og Livjærggade, Edv. Brandes' Villa i Skjoldsgade, Husarkaseren, som er hans bedste Arbejde, og hele Christian IX's Gade-Kvarteret. Som Arkitekt sluttede han sig til Hans J. Holms Skole; om end han stadig holdt Skolens gode Traditioner i Ære ved Anvendelsen af gode

Former og ægte Materialer, skimtedes dog hans egen Personlighed i mange af hans Arbejder, idet han søgte at drage Motiver fra Barokkens borgerlige danske Bygningskunst ind i sin Arkitektur. Han var 1898—1906 et meget virksomt Medlem af „Arkitekten“s Redaktion, i Bestyrelsen for Tegne- og Kunstindustriskolen for Kvinder og Medlem af Kbh.s Borgerrepræsentation 1904—10. J. har endvidere indlagt sig Fortjeneste ved Ordningen af Arkitektelevernes tekniske Uddannelse. — Gift 1887 Maria Camilla Permin.

Litt.: Nekrolog i „Arkitekten“ 1910 (af Martin Borch). C. L.

Jørgensen, Henrik Gothard Antonius (f. ^{30/1} 1861), Kirkehistoriker. F. i Kjædeby paa Langeland. Forældre: Lærer Hans Christian J. og Inger Margrethe Henriksen. Blev Student 1880 og teologisk Kandidat 1887. Efter et Aars Virksomhed som Huslærer udnævntes han 1889 til Sognepræst i Stadil, hvorfra han 1901 forflyttedes til sit nuværende Embede i Farup ved Ribe. J.

har især beskæftiget sig med kirkehistoriske Studier og skrevet en Række fortrinlige populære Monografer, særlig af Personligheder fra Reformations-tiden f. Eks. Filip Melancton (1900), Dronning Elisabeth af Danmark (1901) og Luther og hans Tid I—III (1903—08), alle udgivne af Udvalget for Folkeoplysningens Fremme. Han har endvidere oversat Melanctons „Locī communes“ (1897) og Augustins „Confessiones“ (1902) samt leveret velkrevne Fremstillinger i populær Form af den alm. og den danske Kirkes Historie. — Gift 1893 Johanne Christine Farre.

H. M.
Litt.: P. P. Jørgensen i „København“ ^{20/1} 1911; „Ribe Stiftstid.“ ^{21/1} 1914.

Jørgensen, Jørgen Georg (^{28/7} 1838—^{1/6} 1905), Døvtummepædagog. F. i Kbh. Forældre: Skomagemester Hans Vilhelm J. og Ane Marie Hanche. Tog 1857 Lærereksamen fra Jonstrup og blev s. A. Lærer ved det kgl. Døvtummeinstitut; 1862 tog han Studentereksamen og Filosofikum. J. interesserede sig levende for sin Gerning som Lærer for de døvtumme, tog ivrig Del i Forhandlingerne om en forbedret Døvtummeundervisning og blev snart herhjemme og i Norge og Sverige regnet som en af Døvtummelærerstandens mest karakteristiske og mest fremragende Medlemmer. Sammen med S. J. Heiberg,

V. Dahlerup og Malling Hansen var han en utrættelig Forkæmper for „Tale“metoden fremfor „Tegn“metoden. Efter en Studierejse 1874 til Riehen ved Basel blev J. helt vundet for den rene Talemetode og for Elevernes Deling efter Undervisningsbetingelser. I to paa Tysk udgivne Skrifter: „Zwei deutsche Taubstummenanstalten“ (1875) og „Aufruf an die Lehrer und Freunde der Taubstummen“ (1876) tog han indtrængende til Orde for de tyske Metoder. 1881—1904 var han Forstander for det nystiftede Institut i Fredericia, som skulde underkaste de døvtumme de første Prøver og siden fordele dem til de Anstalter, der bedst egnede sig for dem, og som tillige skulde uddanne Døvtummelærere. Det lykkedes J. at udfylde denne Stilling paa en saadan Maade, at Danmark i Sammenligning med Nabolandene kom til at indtage en fremskudt Plads med Hensyn til Døvtummebehandling. D. i Kbh. — Gift 1866 Petra Emilie Capito. K. K.

Litt.: Elvius: „Studenterne fra 1862“ 1912; G. Forchhammer i „Nyt Tidsskr. for Abnormvæsen“ 1901—02; F. Bech: „Smaablade for Døvtumme“ Nr. 35 1896 og Nr. 45 1897; Goos: „Det kgl. Døvtummeinstitut 1807—1907“ 1907; Nekrologer i „Fredericia Dagbl.“ og „Fredericia Avis“ ^{2/6} 1905, „Ill. Tid.“ ^{11/6} s. A. og F. Bech: „Smaa- blade for Døvtumme“ Juni s. A.

Jørgensen, Hakon (f. ^{17/12} 1879), Politimand. F. paa Nyord. Forældre: Sognepræst Niels Høstmark J. og Thora Sophie Petersen. Blev Student 1898, Cand. juris 1904, ansattes s. A. som Betjent i Kbh.s Politi, blev 1906 Inspektionsbetjent, s. A. Politiassistent, 1914 Forstander for Politiskolen, 1919 Politiinspektør i Statspolitiet og 1920 1. Politiinspektør i Kbh. og Chef for Ordenspolitiet der. J., der fra tidlig Tid har studeret Politividenskab, er utvivlsomt en af de mest fremragende Kræfter indenfor dansk Politi. Han rager baade i Kundskaber og praktisk Dygtighed op over de fleste i Etaten og har paa mangfoldige Omraader indenfor den været Foregangsmand. 1908 førte han Politihundesagen frem, siden har han været Sjælen i Politiskolens Udvikling, han har faaet Kostercentralen oprettet, og han har skabt et praktisk System for Fjernidentificering ved Fingeraftryk. Fra 1919 er han knyttet til Universitetet som Docent ved juridisk Laboratorium i Politikundskab og Polititeknik. Hans Maal har fra Begyndelsen været at gøre hver enkelt Mand i Politietaten saa selvstændig og vel rustet til sin Tjeneste som mulig, og hans Virksomhed betegner i saa Henseende et meget betydeligt Fremskridt. Han har udgivet en Række

Lærebøger i sit Fags forskellige Grene, saaledes en Vejledning i Politihundredressur (4. Udg. 1919), en Fremstilling af Læren om Forbrydelsens Efterforskning (1912), en Lærebog i Politikundskab (1915), en Fremstilling af Strafferetten og Forbrydelsens Efterforskning (1916—20) og en Vejledning i Daktyloskopi med Register (1916—18). — Gift 1909 Ellen Magy Tscherning. P. E.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, S. 1092; „Politivennen“ 27/7 1920; „Politiken“ 22/8 1920 og 29/4 1921; „Sornerbl.“ 1919.

Jørgensen, Noline Thomasine **Henriette** (19/6 1791—17/11 1847), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Bogholder ved Enkekassen

Gert Diderik J. og Henriette Rose. Fra Borups dramatiske Selskab, hvor hun som mange andre unge Piger af det velstaaende Borger-skab spillede Komædie, gik hendes Ry som fremragende Deklamatrice over Byen, og det Kgl. Teater gav hende derfor Ansættelse som

kgl. Skuespillerinde i Sept. 1815, endnu inden hun havde debuteret. Hendes første Fremtræden fandt Sted ved Mad. Frydendahls Aftenunderholdning 23/3 1816, hvor hun kun reciterede, ikke spillede Komædie, den egentlige Debut faldt først 7/5 s. A. som Clementine i Kotzebues „Besøget“. Hendes Talent var dog ikke blot indskrænket til Verdens- og Anstandsdamen, hun magtede med lige Lethed de komiske Figurer; der var Højhed over hendes Marie Stuart, som der var bred og saftfuld Fylde over hendes Mad. Rust, og hendes store Alsidighed gjorde hende gennem en lang Aarrække til en af Teatrets vigtigste og mest paalidelige Kunstnerinder. Hun var en fin Intelligens og som Personlighed højagtet af alle. Optraadte sidste Gang 26/6 1845 som Else Skolemesters i Barselstuen og tog Afsked i Juli s. A. D. i Kbh. — Ugift. E. N.

Litt.: Overskou: „Den dsk. Skueplads“ IV—V 1862—64; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; Bournonville: „Mit Teaterliv“ II 1865.

Jørgensen, Holger (f. 25/10 1877), Forfatter, Journalist. F. i Sønder Næraa, Fyn. Forældre: Købmand Jens Vilhelm J. og Laurine Bernhardine Kjær. Tog Præliminæreksamen og derefter Seminaristeksamen fra Blaagaard 1898, var 1899—1902 Lærer ved Langs Seminarium i Silkeborg, 1902—04 Skolebestyrer i Svendborg, fra 1904 Medejer af et Bogtrykkeri i Silkeborg og samtidig Lærer ved Silkeborg Seminarium og

Th. Langs Seminarium. J., der fra Ungdommen interesserede sig stærkt for Politikk og studerede Historie og dansk Litteratur (1900—01 Kursus paa Statens Lærerskole), tilegnede sig udpræget konservative Synspunkter og satte sig det Maal aktivt at træde op mod Radikalismen i Politik og Litteratur. Hans tre Bøger „Rudolf Schmidt“ (1906), „Alfred Ipsen“ (1908) og „To Mænd“ (o: E. v. d. Recke og K. G. Brøndsted, 1912) er kraftige polemiske Indlæg i denne Aand, og i Tidsskriftet „Vor Fremtid“ (1907—13) gjorde han et energisk Forsøg paa at skabe et konservativt Modstykke til „Tilskueren“. 1915—18 redigerede han „Vort Land“ sammen med Poul Jacobsen, 1918—19 alene; Bladet maatte i disse Aar kæmpe med stadige Vanskeligheder. Efter dets Ophør har J. dyrket fri litterære Studier og tiltraadte 1921 som Lærer ved „K. F. U. M.“s Seminarium i Kbh. J., der 1909—18 var Medlem af Bestyrelsen i „National Forfatterforening“, besidder megen versifikatorisk Evne, som han bl. a. har lagt for Dagen i flere kunstfærdig formede Digte i „Vor Fremtid“. — Gift 1902 Louise Vilhelmine Herskind. P. E.

Litt.: Mads Jepsen I „Folketælling“ 1/11 1908; J. Østrup i „Vort Land“ 10/6 1913.

Jørgensen, Jens (28/2 1806—10/2 1876), Politiker. F. i Uldum ved Vejle. Forældre: Gaardejer Jørgen Jensen og Karen Mortensdatter. Ejede 1832—46 en Gaard i Høltum, 1847—51 en Gaard i Bøggalle, overtog 1851 Bjerregaard ved Horsens, som han fra 1847 havde været Medejer af. Han var fra et dybt religiøst Hjem, paavirket af de stærke Jyder, og blev en af Lederne for den religiøse Vækelse paa Horsens-Egnen. Som Ven af P. L. Skræppenborg (s. d.) deltog han i gudelige Forsamlinger og idømtes derfor flere Bøder. Senere sluttede han sig til Grundtvig. Han var en praktisk dygtig Mand, der fik mange Tillidshverv, var 1845—51 Medlem af Vejle Amtsraad, 1859—65 af Skanderborg og indtog en ledende Stilling i Jysk Folkeforening. Han var Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling 1848 for Konstantia Kros Distrikt, 1852—53 Landstingsmand, 1853—58 Folketingsmand for Kolding, 1864 Medlem af Rigsraadet Folketing og 1869—73 Folketingsmand for Givekredsens. Han tilhørte Venstre, stemte 1866 mod Grundloven og gik 1871 ind i det forenede Venstre, men var imod al haardhændet Politik, saaledes Finanslovnægtelsen 1873, medens han personlig søgte at bevæge Kongen til at give efter for Venstres Krav. Han talte kun lidet i Tinget, men hans hele retsindige, mæglende Personlighed nød stor

Anseelse. 1873 stillede han sig i Vejle mod Thomas Nielsen. D. paa Bjerregaard. — Gift 1) 1830 Maren Sørensdatter, d. 1849. 2) 1850 Kirsten Kristiansdatter, d. 1890.

P. E.

Litt.: Om Slægt Wulff: „Den danske Rigsdag“ 1882, S. 212; Barfod: „Dsk. Rigsdagekalender“ 1856; Neergaard: „Under Junggrundloven“ II 1890—1916; Elbek: „J. J., Bjerregaard“ 1906; Nekrologer I „Højskolebl.“ 1876 (bl. a. af Lindberg) og „Dsk. Folketid.“ 1877, Nr. 1.

Jørgensen, Jens Kristian (f. ^{15/12} 1864), Gartner. F. i Gundsømagle ved Roskilde. Forældre: Gaardejer, Sognefoged Jørgen Andersen og Ane Nielsdatter. Efter at have uddannet sig i det praktiske Havebrug paa Thurebyholm og i Rosenborg Have tog J. 1887 Havebrugseksamen paa Landbohøjskolen. 1893—97 var han Gartner paa Korselitze, 1897—1906 paa Orebygaard og fra 1906 paa Knuthenborg, hvor han nu er Overgartner. Siden 1907 er han tillige Overgartner ved det kgl. Haveselskabs Have. J. forener med en sjælden gartnerisk Indsigt et udpræget Arrangementstalent og Smag for det dekorative, hvilke Egenskaber har gjort ham i særlig Grad egned til at udfylde de Stillinger, han beklæder. Fra 1908 har han redigeret „Meddelelser fra det kgl. danske Haveselskab“. Ogsaa her gør hans gode Smag og tillige hans stilistiske Evner sig gældende, hvorfor nævnte Tidsskrift ogsaa stedse har et nobelt Tilsnit. J. har endvidere skrevet Artikler i „Gartner-Tidende“, i „Nord. ill. Havebrugsleksikon“ og i Maribos „Ill. Havebog“. — Gift 1892 Anna Maria Nilsen.

A. L.

Litt.: Erindringer I „Berl. Tid.“ 29/1 1921; „Aftenposten“ 14/10 1907.

Jørgensen, Jens Johannes (f. ^{9/11} 1866), Forfatter. F. i Svendborg. Forældre: Skibsfører Jørgen Christian J. og Marie Elisabeth Johansen. Til Barndommen i Svendborg knytter sig nogle af hans dybeste og rigeste Indtryk: Juleaftnerne i Hjemmet, Moderen, „et af de Mennesker, der skaber Fred om sig“, og Morbroderen, hvis Bogsamling og poetiske Sans fik stor Betydning for ham. Flyttede 1882

til Kbh. for at gaa i Latinskole og blev Student 1884; studerede først klassisk Filologi, men opgav det for Zoologien. Han havde udviklet sig til erklæret Fritænker og var kommet ind i den litterære Kreds,

der holdt til i „Studentersamfundet“. Med Viggo og Ingeborg Stuckenberg og Sophus Claussen sluttede han nært Venkab. Zoologien blev snart opgivet for Digtning og Journalistik, og 1887 debuterede han med „Vers“; 1889—92 var han Redaktionssekretær ved „Børs-Tidende“. Utilfredsstillet af den blotte Naturalisme kom han under stærk Paavirkning af de katoliserende Tendenser i moderne fransk Digtning, især Huysmans. Sammen med Stuckenberg o. a. grundlagde han 1892 „Taarnet“ som et Tidsskrift for den nye Kunst og Livsbetragtning, Symbolismen. „Taarnet“ gik dog snart ind, og J. rejste til Tyskland og Italien („Rejsebogen“); hans æstetisk-religiøse Stemninger tog bestemte Form i Retning mod Katicismen. Februar 1892 gjorde han Skridtet fuldt ud, da han blev optaget i den romersk-katolske Kirke, et Skridt, der førte til Brud med de tidligere Venner. Siden har J. mest opholdt sig i Udlandet og var 1913—14 Professor i Æstetik i Louvain; i de senere Aar har han været bosiddende i Siena. Sit Liv har han — ikke uden Protester fra sine samtidige — skildret i „Mit Livs Legende“ (I—VI, 1916—19). Siden sin Konversion har J. udsendt en broget Bunke af Skrifter, der dog alle knyttes sammen ved det ene: Forkyndelsen af Katicismen. Saaledes Rejseleksildringerne, begyndende med „Rejsebogen“ (1895), der efterfulgtes af „Romersk Mosaik“ (1901), „Pilgrimsbogen“ (1903) og en hel Række Bøger, skildrende Europa, som en af Titlerne angiver, „Fra Vesuv til Skagen. I. „Det tabte Land“ (1912) og senere i „Danimarca“ (1921) gives Indtryk fra Sønderjylland. Hertil slutter sig noje Helgenbillederne: „Romerske Helgenbilleder“ (1902); interessantest er „Den hellige Frans af Assisi“; J. har følt sig personlig tiltrukket af denne Helgen, der som han selv traf Valget mellem Livsnydelse og Forsagelse. De direkte religiøse Skrifter blev indledet med „Livsløgn og Livssandhed“ (1896), fremkaldt ved et Brev fra Ingeborg Stuckenberg; det er en personlig Bekendelse; den efterfulgtes af opbyggende Andagtsbøger og polemiske Indlæg som „Lignelser“ (1898) og „Hovedfjender“ (s. A.). Endelig bragte Verdenskrigen nogle tykkjendtlige Propagandabøger, mest bekendt er „Klokke Roland“ (1915). Som Kritiker optraadte J. allerede i „Taarnet“; en Række Artikler fra Halvfemserne, især om nyere franske Forfattere, er samlet i „Essays“ (1906); „Goethe-Bogen“ (om den unge Goethe) er hans fineste kritiske Arbejde. — Det er dog ved sine Fortællinger og Digte, J. først og fremmest tilhører den danske Litteratur. I Fortællinger som „En Fremmed“ (1890), „Sommer“ (1892), „Livets Træ“ (1893) og „Hjemve“ (1894) er den fælles Type Bondestudenten, der kommer til Kbh. og baade tiltrækkes og frastødes af Hovedstadens Erotik. Bø-

gerne er rige paa Naturskildringer, der viser J. som den fine Naturlyriker; han forbinder et intimt Kendskab til Naturen, der gaar tilbage til Barndommen og Naturstudiet, med Kunstnerens Sans for Stemninger og Valører; ellers har Fortællingerne nærmest tidstypisk Interesse. Det er i sine Digte, at J. lever i Danmark, hvorfra han da ogsaa stadig henter sin Inspiration: „Vers“ (1887), „Stemninger“ (1892), „Bekendelse“ (1894), „Digte“ (1898), „Blomster og Frugter“ (1907), „Af det Dybe“ (1909) og „Der er en Brønd, som riler“ (1920). I den første Digtsamling var Stilen endnu overbroderet og snørklet; allerede i den anden anslaaer han en enklere Tone, som han samtidig med sit religiøse Gennembrud spiller stadig renere igennem, indtil han naar den fuldstændige Harmoni. Det er Ungdomsdigtenes Hjemve og Ensomhedsfølelse, der opløses i Gudstroen „som en Sjel, der finder Fred i sit Hjemland“ („Bøn“); oftest høres dog i hans Digting „to Stemmer, der stadig strider“; det er Dobbeltmotivet: „den hedenske Morgen“ og „den kristne Aften, naar Hjertet skælver“. Herved bliver han i dansk Digting naadsbetslægtet med Paludan-Müller og har selv følt det; J. overgaar denne som Lyriker baade ved Versets Melodi og Stemningsrigdom, men han har endnu ikke naaet ham i Tankens sublime Ro og Standpunktets rene Streghed. — Gift 1890 Amalie Ewald. O. F.

Litt.: Erindringer i „Livsløgn og Livssandhed“ 1896, „Tilskueren“ 1904, „Bogvennen“ 1915 og „Mit Livs Legende“ 1916 ff.; C. Nærup i „Ringeren“ I 1898; C. E. Jensen: „Vore Dages Digtere“ s. A.; J. Ranftl i „Hist.-polit. Blätter f. d. kath. Deutschland“ 1899; H. J. Christensen: „Dsk. Digtere i Nutiden“ 1904; A. Ipsen i „Den dsk. Højskole“ IV s. A. og „Litterære Portrætter“ 1906; A. v. Walden i „Der Katholik“ III 29 1904; T. de Wyzewa i „Revue de deux mondes“ s. A. II; Rlmestad: „Digtere i Forhør“ 1905; „Nord. Ugebl. f. kat. Kristne“ 1905, 1912 (af N. Hansen), 1915 (af O. Gelsmar) og 1916 (af N. Hansen); O. Gelsmar: „Digterprofiler“ 1906 og 1916 samt i Skovrup: „Hovedtræk“ I 1920; K. Christensen: „Hvor Fremtiden gror“ 1911; H. Rode i „Ill. Tid.“ 1/9 1912; Har. Nielsen i „Ugens Tilskuer“ VI 1916; „Bavnen“ s. A.; „Bogvennen“ VI s. A.; Bøving-Petersen i „Tilskueren“ s. A. II; Leopold: „Tres Talenter“ 1918; H. Sandvad i „Tilskueren“ 1921; Brever i „Højskolebl.“ 7/1 1921.

Jørgensen, Jakob Kristian Konrad (20/3 1849—22/3 1921), Bogtrykker, Redaktør. F. i Rostrup ved Hobro. Forældre: Skolelærer Peter Mikael J. og Karen Kirstine Jensdatter. Voksede op i et kristelig og folkelig interesseret Hjem. De store Begivenheder 1864 oplevede han paa nært Hold under et Ophold hos en Broder, der var Købmand i Slesvig. I Vinteren 1866—67 var han Elev paa Kolds Højskole, et Aars Tid var han derefter Fri-

skolelærer i Maale ved Kerteminde, var Vinteren 1868—69 Elev paa Askov Højskole, 1869—74 Fri- og Højskolelærer i Askov, 1874—76 Redaktør af „Kolding Folkeblad“, men 1876 fandt han sin egenlige Gerning, idet han virkeliggjorde en Tanke, han længe havde haft: han begyndte at udgive „Højskolebladet“, som skulde være et Bindeled mellem Højskolerne og deres tidligere Elever. J. var til sin Død Udgiver af det (ansvarlig Redaktør var han til 1893), og under hans praktiske og frisindede Ledelse er det stadig vokset i Størrelse, Udbredelse og Indflydelse. Sit eget Bogtrykkeri i Kolding oprettede han 1878, og ogsaa denne Virksomhed er blevet stor og omfattende. Iøvrigt nød J. i vid Udstrækning sine Medborgeres Tillid og var Formand i adskillige betydende Foreninger. 1886—94 var han Landstingsmand, valgt af Venstre, og ogsaa paa Tinge værdsatte man hans solide Dygtighed og hans Frisind. D. i Schweiz. — Gift 1883 Maren Nielsen Nørbye. F. N.

Litt.: Sig. Müller i „Søndagsbladet“ 20/5 1901; „Fyns Tid.“ 27/3 1909; „Kolding Folkeblad“ og „Kolding Avis“ 26/3 og 27/3 1909 og 25/3 1919; Børneblad til „Flensborg Avis“ 15/4 1909; „Kolding Socialdemokrat“ 6/4 1916; Nekrologer i „Højskolebl.“ 29/5 og 28/10 1921.

Jørgensen, Lavrids, se Ethelberg.

Jørgensen, Olav Eskil (f. 4/11 1875), Maskiningeniør. F. i Kbh. Forældre: Rigsarkivar A. D. J. (s. d.) og Hustru. Stod i Maskinlære paa Orlogsværftet 1891—93, tog polyteknisk Adgangseksamen 1894 og Eksamen som Maskiningeniør 1899. Blev straks efter Eksamen knyttet til A/S Burmeister & Wain, hvor han — med et enkelt Aars Afbrydelse (1900—01), da han foretog en Studierejse til Nordamerika — forblev til 1912, 1901—08 som Chef for Maskintegnestuen og 1908—12 som Overingeniør. 1912—15 var han Direktør for „The Burmeister & Wain (Diesel-System) Oil Engine Company“, Glasgow. Sidstnævnte Aar traadte han ind i Firmaet Christiani & Nielsens Tjeneste, 1916—19 som Chef for Firmaets Kria-Afdeling. Han rejste derefter til Amerika og er nu (April 1921) ansat som Overingeniør ved det store Maskinfirma Westinghouse i New York. J. havde væsentlig Del i de heldige Forsøg, som Burmeister & Wain udførte for at naa til Anvendelsen af Dieselmotorer som Fremdrivningsmaskine i store Skibe, og mange af de af ham udtagne Patenter angaar netop den praktiske Anvendelse af Dieselmotoren. Han er en højt begavet Maskiningeniør, der navnlig har sin Styrke i konstruktiv Op-

findsomhed. — Gift 1904 Jessie Augusta Wegener.

Litt.: Slægt se A. D. J.

Jørgensen, Oluf Holger (27/11 1852—21/10 1920), Journalist. F. i Aabenraa. Forældre: Overlærer, senere Redaktør Jørgen J. og Ursula Olsen. Gik i Skole i

Ringkøbing og kom 1867 til Kbh., hvor han besøgte Bokkenheusers Kursus, blev derefter 1871—73 Medarbejder ved „Ringkøbing Amts Avis“ og Redaktør af „Jysk Morgenblad“ (sammen med C. A. Thyregod), 1873—76 Medarbejder ved „Morgenbladet“. 1876

stiftede han „Skanderborg Amts Avis“, som han redigerede til 1897 og arbejdede stærkt i Vejret. Oprindelig Bergianer svingede han 1887—88 over til Forhandlingspolitikken, deltog 1889 i E. Bojsens „Vikingetog“ til Lolland og fulgte fra 1890 F. Bojsen. 1892 stillede han sig som moderat mod Bluhme i Esbjerg og valgtes 1895 i Skanderborg; Valget blev imidlertid kasseret, og ved Omvalget faldt han. J., der var en jovial, paalidelig og meget arbejdsom Mand, vandt en stærk Stilling i Midtjylland, ogsaa i Byen Skanderborg, hvor han 1890—97 var Byrådsmedlem. 1882 var han Medstifter af den jyske Husmandsforening. Ved Agrarforeningens Stiftelse 1893 sluttede han sig ivrig til den og overtog 1897 Redaktionen af „Agrardagbladet“. Paa dette Tidspunkt var Bevægelsen dog allerede i Stagnation, og Bladet gik langsomt tilbage, til det 1911 gik op i „København“. J. var derefter Medredaktør af dette til 1919, men fik her ingen Betydning. D. i Kbh. — Gift 1877 Anna Walther.

P. E.

Litt.: „Næstved Tid.“ 17/2 1892; „Vejle Amts Folkebl.“ 5/2 1895; „De 1000 Hjem“ 24/11 1912; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 21/10 1920, „København“ og „Politiken“ 22/10 s. A.

Jørgensen, Oskar Carl Christian (f. 20/1 1870), Journalist. F. i Kbh. Forældre: Bødkermester Peter J. og Oline Frederikke Jensen. Kom efter Konfirmationen i Maskinlære paa Marinens Værksted, men blev senere Cigarmager. Blev tidlig Socialdemokrat, 1891 Sekretær i „Karl Marx-Klubben“ og deltog meget i Diskussionsmøder. Fra 1893 udfoldede han i nogle Aar en kraftig

Virksomhed som Agitator, navnlig blandt Landarbejderne, og havde en ikke uvæsentlig Del i det sjællandske Socialdemokratis Vækst. 1894 blev han Journalist ved „Social-Demokraten“, hvor han siden er forblevet. 1907—09 var han

Redaktør af „Klokken 12“, fra 1910 af „Kbh.s Amts Social-Demokrat“ og „Nordsjællands Social-Demokrat“, fra 1915 ogsaa af „Midtsjællands Social-Demokrat“, „Holbæk Amts Social-Demokrat“ og „Østsjællands Social-Demokrat“, og 1919 tiltraadte han som Medredaktør af selve „Social-Demokraten“. I de første Aar af sin Journalistvirksomhed fortsatte han sit Agitationsarbejde, stillede sig 1898 til Folketinget i Nakskov og 1901 mod Alberti i Køge og udfoldede navnlig sidstnævnte Sted megen agitatorisk og polemisk Dygtighed. Fra ca. 1904 har han viet Journalistik alle sine Kræfter; han bærer en Hovedpart af Arbejdet paa sit Blad og har afslaaet andre Tillidshverv, var dog 1921 Medlem af Handelsdelegationen i Rusland. — Gift 1893 Laura Jensen.

P. E.

Litt.: „Nakskov Folkeblad“ 1/3 og 29/3 1898; „Østsjællands Social-Demokrat“ 18/3 1901; Wiinblad og Aising Andersen: „Det dsk. Socialdemokratis Hist.“ I 1921, S. 163.

Jørgensen, Poul Johannes (f. 25/0 1873), Retslærd. F. paa Hardenberg, Lolland. Forældre: Overgartner Chr. J. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1891, Cand.

juris med Udmærkelse 1897, fik 1900 Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om den danske Strafferets Udvikling i Tiden fra Reformationen til Christian V's Lov, studerede i Udlandet 1899—1901, var 1901—07 Revisionsassistent i Lands-tinget, midlertidig Docent ved Universitetet 1903, Prof. extraord. 1907, Prof. ord. 1910. Fra 1897 tillige Notarius ved det rets- og statsvidenskabelige Fakultet. Som Videnskabsmand særpræges J. ved omfattende juridisk og historisk Lærdom, han besidder baade stor Skarpsindighed og gennemtrængende kritisk Evne, hans Metode er sikker og bestemt, hans Form klar og afrundet. Ethvert Arbejde, der udgaar fra J.s Pen, det være sig større eller mindre, bærer Vidnesbyrd om en usvigelig Paalidelighed og minutiøs Nøjagtighed; alt halvgjort, alt forloret og forløjet er J.s gennemærkelige Natur en Pest. J.s „Forelæsninger over den danske Retshistorie“ (1—4 Hefte 1904—08, 2. omarbejdede Udgave 1. Hefte med Titel „Udsigt over den danske Retshistorie“ 1913) betegner et væsentligt Fremskridt i Sammenligning med tidligere Fremstillinger. Foruden dette Hovedværk har J. offentliggjort forskellige Afhandlinger, Anmeldelser og Biografier i „Ugeskrift for Retsvæsen“ og „Tidsskrift for Retsvidenskab“, saaledes f. Eks. „Vore Lovsamlinger“ i „Ugeskr. f. Retsv.“ 1919, „Lovgivningen for de sønderjydske Landsdele“ sst. 1920, enkelte Biografier i „Dansk biografisk Leksikon“ og en

Række fortrinlige Artikler i Salmonsens Konversationsleksikon. For Universitetets Anliggender nærer J. levende Interesse — 1917 Medlem af Konsistorium, 1919 Formand for Stipendiebestyrelsen —, ikke mindst af det juridiske Fakultet er hans prøvede Dygtighed taget stærkt i Brug. Han hører til de Universitetslærere, hvis Stemme har Vægt, ved sin Humanitet og sit Retssind afholdt og paaskønnet som faa. — Ugift. Fz. D.

Litt.: „Univ. Aarb.“ 1899—1900, S. 545, 1902—03, S. 429 og 1904—05, S. 19; „Studenterne fra 1891“ 1916; „Dannebrog“ $\frac{1}{2}$ 1897.

Jørgensen, Søren ($\frac{10}{6}$ 1838— $\frac{10}{6}$ 1903), historisk Forfatter. F. i Ørbæk ved Nyborg. Forældre: Tjenestekarl Jørgen Hansen og

Mette Sørensdatter. Opvoksende i stor Armod, kom ud at tjene, blev Gartnerlærling paa Ørbækluunde og kom 1860 paa Skaarup Seminariet, hvorfra han tog Eksamen 1863. Han var derefter Hjælperlærer i Haarslev og blev 1864 Lærer i Kistrup, Østerhæsing Sogn, fra hvilken

Stilling han tog sin Afsked 1902. J. var en interesseret og begavet Mand, var nogle Aar Medredaktør af „Nordisk Skoletidende“, 1886—92 Sogneraadmedlem og 1889—92 Sogneraadformand, 1881 blev han Bibliotekar ved Hvedholms og Karen Brahes Bibliotek. I Samarbejde med N. Rasmussen Søkilde (s. d.) drev han grundige historiske Studier, udgav med denne 1880 „Efterretninger om Hillerslev og Østerhæsing Sogne“ og gav iøvrigt en Mængde Bidrag til Fyns Historie bl. a. i „Fyns Stiftstidende“, „Samlinger til Fyns Historie og Topografi“ og „Historisk Tidsskrift“. 1877 udgav han „Efterretninger om Faaborg Købstad“. J. var en flittig og solid Forsker, der i Aarenes Løb samlede et stort historisk Materiale; dette blev desværre endnu inden hans Død ved en utilgivelig Vandalisme tilintetgjort af hans Søn. D. i Hastrup ved Faaborg. — Gift 1864 Marie Kirstine Andersen, d. 1909.

P. E.

Litt.: „Følkeskolen“ $\frac{18}{10}$, $\frac{8}{11}$, $\frac{15}{11}$, $\frac{22}{11}$ 1906; „Medd. fra det dsk. Rigsarkiv“ 1901—05, S. 19; „Svendborg Amt“ 1911; „Lærerne og Samfundet“ I 1913.

Jørgensen, Sophus Mads ($\frac{4}{7}$ 1837— $\frac{1}{4}$ 1914), Kemiker. F. i Slagelse. Forældre: Skrædermester Jens J. og Caroline Grønning. Blev Student 1857, Magister i Kemi 1863, Dr. phil. 1866. Han var 1864 Assistent hos E. A. Scharling, drev derefter frie kemiske Studier og manudcerede til 1867, da han overtog Bestyrelsen af Polyteknisk Læreanstalts kemiske Laboratorium efter Julius Thomsen. 1871 blev han Lektor og 1887 Professor i Kemi ved Universitetet,

men vedblev at bestyre Læreanstaltens kemiske Laboratorium, til han 1908 traadte tilbage fra denne og sine øvrige Embedsstilling. 1885 blev han Medlem af Carlsbergfondets Direktion og 1909 Formand for samme. Denne Stilling opgav han 1913 paa Grund af Sygdom, medens han vedblev at være Formand for Carlsberg Laboratoriets Bestyrelse til sin Død. 1872—1908 var han Toldvæsenets Konsulent i kemiske Spørgsmaal. Fra 1871 til sin Død var han et virksomt Medlem af Bestyrelsen for Rosenborg Brøndanstalt. Desuden var han i Tidens Løb Medlem af en Række Kommissioner og flere Gange Formand for Kemisk Forening. — Ved Siden af Julius Thomsen, men paa mange Punkter vidt forskellig fra denne, var han i en lang Aarrække Kemiens betydeligste Repræsentant her hjemme. Som Videnskabsmand aabnede han et nyt Felt for kemisk Forskning: Metalammoniakforbindelserne, og ved sine fortrinlige og yderst omhyggelige Undersøgelser skabte han et ypperligt Forsøgsmateriale til Opklaring af disse Stoffers Konstitution, et Spørgsmaal han var blevet ført ind paa ved Emnet for hans Doktordisputats: „Overjodider af Alkaloider“. Undersøgelserne er offentliggjorte i Vidensk. Selskabs Skrifter og „Journal für praktische Chemie“ 1870—92, derefter i „Zeitschr. für anorganische Chemie“, som han var Medarbejder af. J. var usædvanlig vel bevandret i Kemiens mange Enkeltheder; herom vidner det af ham forfattede Afsnit om Metallerne i Gmelin-Krauts fortrinlige „Handbuch der organischen Chemie“ 1875—81. Han havde en overordentlig stor Interesse for sin Videnskabs Historie, hvad der f. Eks. stærkt kommer frem i hans fortrinlige lille Bog: „Kemiens Grundbegreber“ (1902), der er oversat paa mange fremmede Sprog. Som Lærer forstod han at vække sine Elevers mest levende Interesse for Kemi, og gennem fortrinlige Lærebøger i uorganisk og organisk Kemi har han i høj Grad bidraget til kemiske Kundskabers Udbredelse i vort Land. Som Menneske var J. af den vægtigste Støbning. En klar og skarp lagttager af Tidens Rørelser, men samtidig en fortrinlig Kender af de gamle Sprog og Fortidens Kultur. Med største Interesse tog han sig af sine Medarbejdere og Elever saavel i videnskabelige som i rent personlige Spørgsmaal. D. i Kbh. — Gift 1871 Louise Wellmann, d. 1921.

M. C. H.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Novbr. 1870; „Polyteknisk Ugebl.“ 1896; A. C. Andersen i „Tidsskr. f. Kemi, Farmaci og Terapi“ (Kria.)

1907; „Ill. Tid.“ 14/7 s. A.; „Berl. Tid.“ 4/7 s. A.; H. C. Nielsen 1 „Politiken“ 4/7 s. A.; S. P. L. Sørensen: „S. M. J. Mindetale i Kemisk Forening“ 1914; Nekrologer i „Nationaltid.“ (af H. Hannover) 2/4 1914, „København“ s. D. (af Frederik Poulsen), „Ill. Tid.“ 19/4 s. A. (af Jul. Petersen), „Berl. Tid.“ 1/4 s. A. (af R. Koefoed); „Chemikerzeitung“ s. A. (af Alfred Werner), Overs. over Vidensk. Selsk. Fhdl. s. A. og Univ. Festskr. s. A. (af Jul. Petersen).

Jørgensen, Jens Severin (f. 31/3 1842), Andelsmand. F. i Rostrup ved Hobro. Forældre: Skolelærer Mikael J. og Karen

Kirstine Jensdatter. Kom i Urmagerlære, som han af Helbredshensyn forlod for 1857—62 at lære Handelen i Aarhus. Tidlig vakte hans Interesse for den af Pastor Sonne herhjemme rejste Brugsforeningsbevægelse, og fra 1868, da han, der da var etableret som Købmand paa

Falster, opgav sin egen Forretning for at blive Brugsforeningsuddeler, tilhører han fuldt og helt den danske Andelsbevægelse. Efter at han 1874 var blevet Uddeler for den da nyoprettede Brugsforening i Vester Nebel ved Kolding, hvor han siden uafbrudt har været bosiddende, tog han med Kraft fat paa Arbejdet for at faa realiseret sin Kongstanke: at faa samtlige danske Brugsforeninger samlede om et Fællesindkøb af deres Varer. Han fandt til en Begyndelse kun ringe Sangbund for sin dog indlysende rigtige Tanke og maatte foreløbig opgive Realisationen af sin Plan. 1884 toges hans Tanke imidlertid op af de sjællandske Brugsforeninger, der da oprettede et Fællesindkøb — ganske vist uden direkte Medvirken af J., men dog med udtrykkelig Erkendelse af, at Tanken skyldtes ham —, og 1888 var J. gennem et taalmodigt, udholdende Arbejde kommet saa vidt, at en jysk Fællesindkøbsforening kunde stiftes med Domicil i Kolding, efter at J. allerede længe havde fungeret som Fællesindkøber for 30—40 jyske Brugsforeninger. I den jyske Fællesforenings første Aar foretoges alle dens Indkøb i J.s Navn og paa hans Risiko; han viste i det hele stor Uegennytte og var uhyre aktiv for at skaffe den nødvendige Kapital ved eget Udlæg, ved Laan, ved Kaution o. s. v. Endelig sattes 1896 Kronen paa Værket ved Sammenslutningen af den sjællandske og den jyske Forening til „Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger“, hvis Formand og Direktør J. som den egentlige Stifter var selvskreven til at blive og var til 1913, og hvis Virksomhed snart skulde overstige de distigste Forventninger — endog Stifterens. Selv om det specielt er Brugsforeningerne, J. har helliget sit Arbejde, — det er ikke for meget sagt, at ingen har bidraget mere til Brugs-

foreningssagens Vækst end han — har han dog ogsaa paa mange andre Maader haft stor Indflydelse paa Andelssagen i al Almindelighed. Hans Tanke var det saaledes at faa dannet en Fællesrepræsentation for de danske Andelsforeninger, og Tanken realiseredes 1898 ved Stiftelsen af „Andelsudvalget“, af hvilket J. vedblivende er Medlem. Om end Fællesforeningen var J.s Hjerdebarn, kunde han dog, naar han saa, at specielle Opgaver løstes bedst uden om Fællesforeningen gennem selvstændige Foreninger, loyalt arbejde med paa Oprettelsen af saadanne („Dansk Andels Ægeksport“ og „Dansk Andels Gødningsforening“). 1900 fik han „Andelsbladet“ oprettet, og her udfoldede han en livlig Skribentvirksomhed. J. er en habil Skribent, men derimod ikke nogen god Taler. Nogen særlig stor Agitator kan han derfor næppe heller siges at have været; han har mere virket som Vejleder og Oplyser. Ikke uden merkantilt Talent er J. en Mand med en stærkt udviklet Samfundsfølelse, og han har med ikke ringe Klogskab og stor Udholdenhed arbejdet for sine Planers Realisation. J. er Medlem af det internationale Andelsforbund (International Cooperation Alliance). Han har skrevet: „Haandbog for Brugsforeninger“, 1906—10 udgivet „Aarboeg for Danmarks Brugsforeninger“ og har i „Andelsbladet“ og a. St. offentliggjort mere end 150 Artikler. — Gift 1864 Johanne Frederikke Wippert.

Litt.: „Højskolebl.“ 1912, S. 477—88; „Andelsbl.“ 1912, S. 245—254, 273 og 278; H. Hertel: „Andelsbevægelsen i Danmark“ 1917, S. 66—71, 247—49.

Jørgensen, Thorvald (f. 27/6 1867), Arkitekt. F. i Norsminde ved Aarhus. Forældre: Købmand Hans Rolf Valdemar J. og Anna Birgitte Laura Treschow.

Gik i Tømrerlære og uddannedes samtidig paa Teknisk Skole i Kbh., derefter paa Kunstakademiet, hvorfra han fik Afgang 1889. Vandt den Neuhausenske Præmie 1891 og den store Guldmédaille 1893 for Opgaven „En Kirke med Præstebolig“. Efter en

Konkurrence, hvori næsten alle danske Arkitekter deltog, overdroges det ham 1905 at genopføre Kristiansborg Slot, det største og ærefuldeste Arbejde, der er budt danske Arkitekter siden Opførelsen af det forrige Kristiansborg 1820—26. Nu, da Slottet staar færdigt i det ydre, har der fra visse Sider rejst sig en Del Kritik, men nogen almindelig Anskuelse om Slottets kunstneriske Værdi har endnu ikke bundfældet sig, og det er vel ogsaa for tidligt at dømme derom. Foruden Slottet har J. opført: Brorsonskirken, Kirken i

Hellerup, Esajaskirken, Nathanaelskirken, Skt. Jakobs Menighedshus, Skagens Apotek, Badehotellet paa Grenen, Sporvognsventesalen paa Raadhuspladsen, Ejendommene Triangelen Nr. 2 og 4 samt en Mængde private Villaer og Beboelseshuse. 1911 udnævntes han til kgl. Bygningsinspektør. J. hører til Hans J. Holms Elever (han var Holms Konduktor ved Opførelsen af Overformynderiets Bygning i Stormgade 1892—93), men paavirkedes senere stærkt af Nyrop. Han har søgt at opnaa en vis Virkning ved at sammenblande barokke og en Del andre Motiver og ynder at pryde sine Bygninger med en Rigdom af Detailler, hvad der maaske undertiden faar ham til at tabe noget af Sansen for Helhedsvirkningen. — Gift 1) 1893 Lamine Ulrikke Christiane Hoffmeyer, Ægteskabet opløst. 2) 1920 Hertha Wulff.

C. L.

Litt.: Slægt i O. Jørgensen: „Slægten J. fra Følge“ 1918; „Til. Tid.“ 19/11 1905; „Arkitekten“ 1906—07 og 1912; „Hver 8. Dag“ 17/11 1907; „Vort Land“ 20/11 1912; „Politiken“ 29/5 1914, 3/11 1915, 26/2, 7/10, 29/10, 21/11 og 30/11 1916 og 27/6 1918; „Nationaltid.“ 29/6 1917.

Jørgensen, Troels Georg (f. 2/2 1874), Retslærd. F. i Kbh. Forældre: Rigsarkivar A. D. J. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1891,

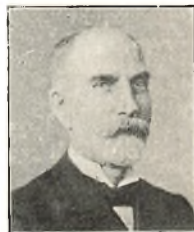
Cand. juris 1897, 1900 Vikar i Kultusministeriet, modtog 1902 Universitetets Guldmedaille for en Prisaafhandling om Krigstilstandens statsretlige Virkninger, 1901 Volontør, senere Assistent i Indenrigsministeriet, 1905 Dr. juris, s. A. Auditor og Amtsfuldægelig i Aalborg, 1919 Landsdommer i Viborg. I sin Disputats „Erstatning for Ejendomsafstaaelse“ (1905) viste J. sig som en selvstændig og skarpsindig Tænkter, kritisk og søgende; hans stærke erkendelsesteoretiske Trang og Interesse har i hans Arbejde i det praktiske Retslivs Tjeneste et Værn mod spekulativ Forkalkning indenfor Studerekammerets fire Vægge. I en Række Afhandlinger i „Ugeskrift for Retsvæsen“, „Teologisk Tidsskrift“, „Gads danske Magazin“, „Militært Tidsskrift“ o. a. har J. oftere taget til Orde særlig i processuelle, stats- og forvaltningsretlige og militærretlige Spørgsmaal — f. Eks. „Nogle Bemærkninger om Domstolens Stilling overfor grundlovsstridige Love“ („Ugeskrift for Retsvæsen“ 1921) —; i Afhandlinger i „Tidsskrift for Retsvidenskab“ — „Om Retsdannelse“ (1916), „Grundtræk af Retslivets Psykologi“ (1917) og „Retsforholdenes Aarsagsforhold“ (1919) — har han navnlig behandlet Retsdannelsen som sociologisk Kendsgerning og fremstillet Begrebet Retsforhold paa sociologisk Baggrund. 1917 og 1920 udgav J. „Register

til Overkrigsrettens Domme“ henholdsvis for Aarene 1908—16 og 1917—19. — Gift 1) 1905 Emmy Agnethe Meyer, d. 1909. 2) 1911 Doris Margarethe Gerlach. Fz. D.

Litt.: Slægt se A. D. J.; Selvbioografi i Univ. Progr. Novb. 1905; Univ. Aarb. 1901—02, S. 214; „Studerterne fra 1891“ 1916; „Politiken“ 9/10 1915.

Jørgensen, Valborg, se Borchsenius.

Jørgensen, Vilhelm Carl (f. 2/5 1844), Industridrivende. F. paa Tiselholt, Vejstrup Sogn, Fyn. Forældre: Godsejer Carl Ulrik J. og Anna Hansine Maria Møller. Tog polyteknisk Adgangsksammen 1863 og blev 1867 Cand. polyt. Han overtog 1870 sammen med G. A. Hagemann (s. d.) den under Administration værende kemiske Fabrik „Øresund“, hvor han tidligere havde været Kemiker; den var anlagt 1859 efter Jul. Thomsens Plan til Sodafremstilling af Kryolit. Under J.s Ledelse anlagdes en Svovlsyrefabrik, som senere gik over til Fredens Mølles Fabrikker; Sodafabrikationen ophørte 1894, og Hovedvirksomheden blev nu Rensning af Kryolit, der anvendes i Aluminium-, Glas- og Emaille-Industrien og er blevet en stor Eksportartikel. Da Firmaet 1902 omdannedes til Aktieselskab, blev J. Medlem af Bestyrelsen, 1912 trak han sig tilbage, og Selskabet omdannedes til et Kommanditselskab med Sønnen C. F. Jarl (s. d.) som ansvarlig Deltager. J. var tillige i en Aarrække, 1875—85, Direktør for Hinnerup Cellulosefabrik og 1882—86 for Sukkeraffinaderiet Øresund i Malmø. Ved Siden af sin Uddannelse som Kemiker besad J. fremragende Egenskaber som Forretningsmand, saaledes at de Foretagender, han viede sin Energi og omfattende Arbejdsevne, var i stadig Fremgang. Ligesom Hagemann nærede han stor Interesse for Niels R. Finsens Studier og Eksperimenter. Han var 1896 med til at stifte Lysinstituttet i Rosenvænget og var dets økonomiske Leder indtil 1916, da han overtog Formandskabet i Overbestyrelsen, en Stilling, han stadig indtager. Hans Arbejde for Fremgangen af Lysinstituttets Virksomhed, der har været forbundet med store økonomiske Ofre, har fundet megen officiel Paaskønnelse, bl. a. ved Lysinstituttets Udvidelse 1908. 1890—1907 var J. Medlem af Sø- og Handelsretten. Ligesom sin Svoger, C. F. Tietgen (s. d.) føler han sig stærkt knyttet til grundtvigske Kredse; han var 1894—1918 Kirkeværge for Frederikskirken, hvis ydre Udsmykning han bl. a. har bidraget til ved at skænke Kirken de Statuer, som hans Søn Viggo Jarl (s. d.) har udført af Thomas

Kingo, Knud den Hellige og Peder Palladius. — Gift 1870 Anna Plenge. G. N.

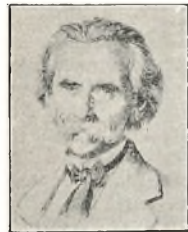
Litt.: Slægt i „Personalh. Saml.“ I 1900—07, S. 530 ff.; „Ill. Tid.“ 18/3 1901 og 3/3 1914; „Ekstra-bl.“ 21/12 1905, 14/4 1908 og 1/5 1914; „Politiken“ 2/5 1914; C. F. Jarl: „Fabrikken Øresund 1859—1909“ 1909; Finsen-Festskrift 1921.

Jørgensen (-Gandløse), Jens Peter (6/1 1848—9/10 1909), Politiker. F. i Nedre Værebros, Jyllinge Sogn ved Frederikssund. For-

ældre: Møller Jørgen Nielsen og Gertrud Albrechtsdatter. Var paa Grundtvigs Højskole og Arresodal Højskole, overtog 1870 Toftegaard i Ølstykke Sogn, solgte den 1876 og købte en mindre Gaard i Gandløse, som han 1895 overdrog sin Søn. J. var en velbegavet og praktisk

Mand, der fik adskillige Tillidshverv, 1880—89 var han Sogneraadformand, 1886—98 Amtsraadsmedlem og blev 1896 Landvæsenkommisær. Han interesserede sig tidlig stærkt for Politik, sluttede sig ivrig til Højre og udgav i Tidens Løb adskillige Pjecer. Han var ret belæst og skrev 1890 en Fremstilling af Landkommunernes Styrelse siden 1660. Da Agrarforeningen dannedes 1893, sluttede han sig til den og blev Formand for dens sjællandske Afdeling; han var imidlertid svinget bort fra Højre, hvis Provisoriepolitik han misbilligede, og valgtes 1898 til Landstinget af Højre- og Venstreagrarer i Forening. Sammen med Hansen-Kartofte (s. d.) dannede han fra 1900 en lille agrarisk Gruppe, men stod efter Hansens Fald 1902 alene. Han arbejdede ivrig for Skattereforen, der gennemførtes 1903, nærmede sig derefter Venstre, meldte sig 1904 ind i Venstrereformpartiet og genvalgte af dette 1906. En kundskabsrig og veltalende Mand, der skrev meget og flydende („Landets mest skrivende Bonde“), men hvis stærke Svingninger mellem Par-

Kaalund, Hans Vilhelm (23/6 1818—27/4 1885). Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Pre-

mierløjtnant, Undertoldbetjent Marinus Nicolaus K. og Juliane Marie Schmidt. Fik som Barn sine dybeste Indtryk fra Naturen, særlig „Grænsen mellem By og Land“. Skulde efter Faderens Død have været til Vestindien, kom i Stedet paa Freunds Atelier, men

opgav snart Billedhuggerkunsten for Malerkunsten, hvor han dog heller ikke drev det

tierne medførte et vist Ry for Upaalidelighed. I sine sidste Aar var han Klasseotterikollektor. D. i Gandløse ved Slangerup. — Gift 1870 Bodil Andersen, d. 1915. P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; Nekrologer I „Frederiksborg Amts Avis“ 10/10 og 17/10 1909, „Nationaltid.“ 9/10 s. A., „Agrardagbl.“ 13/10 s. A., „Politiken“ 10/10 s. A. og „Frederiksborg Amtstid.“ 10/10 s. A.

Jørgensen Jømtou, Johan (7/3 1791—30/12 1866), Forfatter. F. i Maribo. Forældre: Væver, Skatteopkræver Jørgen Pedersen og Bodild Margrete Lars-

datter. Blev Væversvend 1807 og arbejdede ved Faget til 1814, men den læselystne, ærgerrige og lyriske unge Mand hagede frem, en kort Tid var han ansat ved en tysk Skuespillertrup og tog derefter 1818 dansk juridisk Eksamen og nedsatte sig som Sagfører i Maribo 1819. En uheldig Proces drev ham herfra, han bosatte sig i Kbh. og læste en Tid til Artium, men købte saa et Skriftstøberi og drev iøvrig litterær Virksomhed. Han udgav en lang Række Tidsskrifter og Skrifter af oplysende, politisk og socialt, stærkt selvovervurderende Indhold. 1835 traf han den senere Christian VIII, der følte sig tiltalt af den begavede Idealist og skaffede ham Penge til en Udenlandsrejse 1840, hvor han studerede Retspleje. 1848 udarbejdede han et Udkast til en Kriminallov og mente siden, at andre uretmæssig havde benyttet sig af det. Efter Kongens Død ophørte hans Understøttelse, han levede derefter ret kummerlig af Skribentvirksomhed; 1861 idømtes han Fængselsstraf for Fornærmelser mod Frederik VII. D. i Kbh. — Ugift.

P. E.
Litt.: Erindringer I „Erindringer af mit Sagfører- og Ungdomsliv“ 1832 og I „Diorama“ 1858; „Generalfiskalen imod J. J. J.“ 1859; „Dagbl.“ 1857, Nr. 104 og 108; J. Davidsen: „Fra det gl. Kongens Kbh.“ 1880—81.

til noget. Blandt Kammeraterne var han allerede da kendt for sine Digte, og med et Digt i Anledning af Thorvaldsens Hjemkomst vakte han offentlig Opmærksomhed om sit Navn. 1840 udgav han sin første Bog „Samlede Digte“. En Nervesygdom 1842, en Slags aandelig Forløftelse, efterfulgtes af en lykkelig Rekonvalescensperiode, som han tilbragte i Egnen omkring Furesøen og Farum; mange af hans Digte har Motiver herfra. Begivenhederne 1848 greb ham stærkt, og han gik med som Intendant. Efter Krigen maatte han, da han ikke kunde leve af sin Digtning, se sig om efter en Stilling i „Virkeligheden“. Efter at have prøvet forskelligt, været Huslærer,

Teglværksbestyrer i Sletten, Telegrafist, blev han 1859 Overlærer ved Vridsløselille Fængsel og beklædte denne Stilling til 1881. Han gik op i sin Gerning og lagde Hovedvægten paa Forbedringen. 1863 foretog han en længere Udenlandsrejse („Rejsetummel“). — Som Digter begyndte K. som tro Discipel af Oehlenschläger med „Kong Haldan den Stærke“ og „Valkyrjen Gøndul“ (1842). Efter den aandelige Krise kom „Fabler og blandede Digte“ (1844) og n. A. „Fabler for Børn“. „Et Foraar“ (1858) er i det væsentligste et Udvalg af de tidligere Samlinger. Den næste Digtsamling „En Eftervaar“ kom først 1877. K. er bedst i sine Natur- og Dyredigte. Hans Skildringer er ejendommelige ved de mange sete Træk; det er jævne, lyrisk-idylliske Studier efter Naturen. I sine Dyrefabler behersker han baade det rørende og det komiske, kan endogsaa, som i „Løven i Slippen“ anslaa det pædagogiske. Flere af Fablerne har en moraliserende Tendens eller er Skjul for Forfatteren („Støren“). Ogsaa Naturdigte slaar ofte over i personlige Refleksioner og Bekendelser, især hans mange Efteraarsdigte. Det Spørgsmaal, der stadig beskæftiger K., er Forholdet til Virkeligheden. Det er ogsaa Problemet i hans eneste dramatiske Arbejde „Fulvia“ (1875), der efter mange Omarbejdelser blev opført paa det Kgl. Teater. K. er en Overgangsfigur. Det viser sig tydelig i hans Polemik med Schandorph og Drachmann; han bekender sig til en Idealisme i Realismen. Kunsten skal vise de evige Ideer og løfte op over Virkeligheden („Idealitet og Realitet“ 1879). I K.s Udvikling som Digter viser der sig en bevidst Stræben efter at naa den færdige, lødige Form, i hans Digte tegner sig Billedet af en nobel, søgende Aand. D. i Kbh. — Gift 1860 Cathinka Julie Jensine Jensen, d. 1901.

O. F.

Litt.: Slægt 1 Adelsaarbogen 1908, „Personalh. Tidskr.“ VI 3 1912 og ved P. B. Grandjean i „Dsk. Adel og Borgerstand“ 1916; P. L. Møller: „Kritiske Skizzer“ II 1847; P. Hansen i „Ill. Tid.“ 12/8 og 19/8 1866; Arentzen: „Dsk. Digtere 1 19. Aarh.“ 1864 og „Fra yngre og ældre Dage“ 1886; „Nutiden“ VI 1882; N. Bøgh: „Erindringer af og om J. A. Jerichau“ 1884, „Elisabeth Jerichau-Baumann“ 1886 og „H. V. K.“ 1906; O. Borchsensius: „To Digtere“ 1886 (særskilt 1 2. Udg. 1918); „Tilskueren“ 1889, „Dyrevennen“ 1918 og Forord til „Krydsede Klinger“ s. A.; Z. Nielsen: „H. V. K.“ 1886, „Minder“ 1905 og i „Julestjernen“ 1913; Edv. Egeberg 1 „Nordslesv. Søndagsbl.“ X 1888; G. Brandes: „Danske Personligheder“ 1889; S. Schandorph 1 „Ill. Tid.“ 3/5 1885, „Oplevelser“ 1889—98 og „Forfatterbogen“ 1898; J. Michelsen: „H. V. K.“ 1901; F. Jensen i „Tidskrift“ udg. af Begtrup III 1907; A. Darø i „Nordslesv. Søndagsbl.“ 1907; L. C. Nielsen: „F. V. Hegel“ 1909; Agerholm i „Vor Fortid“ 1918; Bredstrup 1 „Højskolebl.“ s. A.; Hauch-Fausbøll i „Dsk. Adelsbl.“ s. A.; Vilh. Andersen i „Nationaltid.“ 29/8 1918; „Berl. Tid.“ s. D., „København“ s. D.; Chr. R. i „Politiken“ 12/8 1921; Brev 1 „Breve fra og til Chr. Winther“ 1880; Nekrologer 1 „Nord. Tidsskr. f. Fængselsvæsen“ VIII 1885 og af G. B. i „Politiken“ 29/4 s. A.

Kaalund, Peter Erasmus Kristian (10/8 1844—7/7 1919), nordisk Filolog, Biblioteksmand. F. i Sølsted ved Nakskov. Forældre: Sognepræst Caspar Ernst K. og Anne Helene Riedewaldt. Blev Student 1863 og tog 1869 Magisterkonferens i nordisk Filologi med Hovedvægten lagt paa den reale Side af Faget. 1872 tog han til Island, hvor han opholdt sig i to Aar, hver Sommer berejsende Landet for at undersøge

de Lokalteter, som omtales og beskrives i de islandske Slægtssagaer. Resultatet af sine Studier i Marken, der gik Haand i Haand med en om sund og skarp kritisk Sans vidnende Bearbejdelse af den litterære og mundtlige Overlevering, nedlagde han i det monumentale Værk „Bidrag til en historisk-topografisk Beskrivelse af Island“ (2 Bd., 1877—82), et Hovedarbejde indenfor nordisk Filologi. Et Afsnit af dette Værk forsvarede han 1879 for den filosofiske Doktorgrad. 1875 var han blevet Adjunkt ved Metropolitanaskolen, en Stilling, han med sit noget hæftige, koleriske Temperament ikke i særlig Grad egnede sig til, men paa sin rette Plads kom han 1883, da han tiltraadte den nyoprettede Post som Bibliotekar ved den arnamagnæanske Samling. Med den af Heinemann over Wolfenbüttelbiblioteket udgivne Katalog som nærmeste Mønster udgav han 1888—94 i 2 Bd. sin fortrinlige Katalog over den arnamagnæanske Haandskriftsamling, som 1900 efterfulgtes af en tilsvarende over de oldnorsk-islandske Haandskrifter i det Kgl. Bibliotek; denne sidste Katalog ledsagede han med en udmærket Oversigt over den norrøne Oldtidslitteraturs Indsamling og Bevaring. Et Midtpunkt i hans Studier blev ganske naturligt Arne Magnussens Liv og Virke, men en Biografi af ham naede han ikke at faa fuldført; som et Slags Forarbejde dertil udgav han 1916 hans Embedsskrivelser og Brevveksling med Torfæus. Selv Haandskriftlæser af første Rang gav han et grundlæggende Bidrag til Studiet af nordisk Palæografi ved Udgivelsen af „Palæografisk Atlas“ (3 Bd. 1903—07), der falder i en dansk og en norsk-islandsk Afdeling. Med minuties Nøjagtighed og overordentlig Samvittighedsfuldhed besørgede han en Række Sagaudgaver og forsynede dem med omhyggelige Indledninger vedrørende Haandskriftsforholdet og Tekstens rette kritiske Behandling; størst af Omfang er Udgaven af den voluminøse Sturlungersaga (2 Bd. 1906—11), af hvilken han 1904 havde givet en dansk Oversættelse. Ogsaa ud over Sagalitteraturen strakte hans Interessesfære sig; han offentliggjorde saaledes 1907 den gammelislandske Bearbejdelse af

Harpestrængs Lægebog og har paa dette Felt indlagt sig særlig Fortjeneste ved sine Udgaver af Skrifter af komputalistisk-astro-nomisk-historisk Indhold, der udkom i 3 Bd. 1908—18 under Tittlen „Alfræði íslenzk“. Endelig besad han en paa stadig Læsning grundet, omfattende Kundskab til den nye- re islandske Litteratur, hvad de Biografier om Islændere, som han skrev til Bricks Leksikon, noksom vidner om; de viser til- lige, at han havde skarpt psykologisk Blik og Evne til med rammende Ord at tegne Billedet af en Personlighed. Sin Kærlighed til Island, der hos ham ikke var ensbety- dende med kritikløs Holdning overfor Fore- teelser i Islands politiske og litterære Liv i Nutiden, lagde han paa smuk og uegennyttig Maade for Dagen ved i sit Testamente at gøre det islandske Litteraturselskab i Kbh. til sin Hovedarving. Af Videnskaber- nes Selskab var han 1900 blevet Medlem; i Oldskriftsselskabet var han Sekretær siden 1891 og i „Samfundet for Udgivelsen af gammelnordisk Litteratur“, hvor han gjorde Hovedarbejdet, siden dets Stiftelse 1879. Lidt barsk og stejl kunde han give Udseen- de af at være i sin Optræden, men de, der kendte ham nærmere, vidste, at han ikke blot var en altid redebon Hjelper, men ogsaa en Mand med et ildfuldt Hjerter og en ubestikkelig Redelighed overfor Menne- skene som overfor sin Videnskab. D. i Kbh. — Ugift. C. S. P.

Litt.: Slægt se H. V. K.; Selvbiografi i Univ. Jubilæumsfestskrift 1879; F. Jónsson i „Afmælls- rift til K. K.“ 1914, S. V—XI; „Politiken“ ¹⁹/₁₀ 1914; Dalberg og Plum: „Metropolitanskolen“ 1916; Ne- kroløger i „Overs. over Vidsk. Selskabs Forh.“ 1919 (af F. Jónsson), „Arssit hins ísl. fræðafje- lag i Kbh.“ 1920 (af Melsted), „Politiken“ ⁸/₁₀ 1919, „Nord. tidskr. f. bok- o. biblioteksvesen“ 1919 (af Bløndal), „København“ ¹¹/₁₀ 1919 og ¹¹/₁₀ 1920 (af Berlin) og „Ark. f. nord. Filol.“ 1920 (af F. Jónsson).

Kaarsberg, Hans Sophus (f. ²⁰/₁ 1854), For- fatter. F. i Græse ved Frederikssund. For- ældre: Sognepræst Hans Berlin K. og Emma Elise Charlotte Hilda Reumert. Blev Student 1873, tog 1880 medicinsk Embedseksamen og fik s. A. Ansættelse som Læge i Skjelby ved Næstved. Rejste efter en Tid at have været Kandidat paa Kommu- nehospitalet i Tyskland og Østrig-Ungarn for at studere Kirurgi og Gy- nækologi og blev 1889 Dr. med. Har fore- taget flere Rejser for at studere de nosolo- giske og fysiske Forhold hos primitive Folkeslag, saaledes 1890 gennem Middell- havet over Konstantinopel til Kalmykhor- derne paa de kirgisiske Stepper, og 1894 til Lapperne i den svenske Lapmark. 1899 blev han Distriktslæge i Sorø og Læge ved

Amtssygehuset og Sindssygeanstalten og er fra 1915 Amts- og Kredslæge sst. — K. har, først under Pseudonymet Hans Jaug, senere under eget Navn, udsendt en lang Række Noveller og Rejseskildringer: „Daarlige Ti- der. Tegninger i Sandet“ (1887), „Fordær- vede Randtegninger“ (1888), „Mutterlillen“ (1889), „Gennem Stepperne og blandt Kal- mykkerne. Tilhest og med Trespand“ (1892), „Mennesker. Fortællinger fra Kaukasus og Danmark“ (1892), „Folkene paa Nakke- bjerg“ (1895), „Langt ude“ (1897), „Sort og Rød“ (1898), „Trange Stier“ (1899), „Stort Vildt“ (1901), „For en Vinteraften“ (1904), „Eventyr-Diget om Prins Hafiz' Rejse“ (1907), „Vildt og Tæmnet“ og „Jagt og Ja- get. Udvalgte Skildringer“ (1915). Fra sine Rejser og sit bevægede Liv har K. hentet Stoffet til sine Skildringer, der er under- holdende fortalt og røber frisk iagttagelses- evne. Det er Folkeliv og Samfundsforhold, der interesserer ham. I Rejseskildringerne kommer ogsaa Interessen for folkepsyko- logiske Studier frem. Foruden Doktordispu- tatsen og mange Specialafhandlinger om medicinske Emner har K. endvidere skrevet en Række populære Afhandlinger, især om Børneopdragelse og Kvindehygiejne og 1921 udgivet sine Memoirer. Han er en impulsiv Friluftsnatur, har overalt vundet stor Aner- kendelse ved sin Alsidighed og Indsigt. — Gift 1) 1880 Rigsgrævinde Anna Elise Mar- grethe Platen-Hallermund. Ægteskabet op- løst. 2) 1891 Agnes Overbeck-Petersen. O. F.

Litt.: Slægt i „Stamt. over Familien Friis“ 1865; Hauch-Fausbøll: „Haandb. over den ikke- naturaliserede Adel“ 1917, S. 70; Selvbiografi i Univ. Progr. 1889; „Memorier“ 1921; G. Brandes: „Saml. Skr.“ XV 1905; „Politiken“ ²⁸/₁ 1914.

Kaarsberg, Peder Johannes Friedenreich (²¹/₁ 1856—²⁸/₃ 1917), Læge. F. i Græse ved Frederikssund. Forældre: Sognepræst Hans Berlin K. og Emma Eli- se Charlotte Hilda Reu- mert. Blev Student 1873, studerede Teologi i to Aar og blev Cand. med. 1881. Var Kandidat ved Frbg. Hospital i 1882—85, blev Dr. med. 1884 („Om den Emmet'ske Ruptur“), var Reserve- kirurg ved Kommu- nehospitalet 1888—91, Kan- didat og Reserveaccoucheur ved Fødsels- stiftelsen 1891—94; konkurrerede om Pro- fessoratet i Fødselsvidenskab 1897 og var Overlæge ved St. Lukasstiftelse 1900—17. Der er en ikke ringe Parallelisme mellem K.s og hans Lærer Howitz' Løbebane, kun at H. var Grundlæggeren, K. Efterfølgeren. Lige grundig kirurgisk og obstetricisk ud- dannede stilede begge med 30 Aars Mellem- rum mod samme Universitetspost, men maatte nøjes med Stillinger ved smaa og

ubekendte Hospitaler, som de imidlertid ved deres Energi, store diagnostiske og operative Dygtighed og utrættelige Omhu for Patienterne gjorde til landskendte gynækologiske Centrer og søgte Uddannelsessteder. K. har skrevet dygtig og solidt om Ekstrahutergraviditeten, Svangerskabsdiagnosen, Genitalprolapsen og Mastitisbehandling. Han ejede ikke Howitz' Originalitet og Aandslivlighed, men indtog alle ved sit altid lige vægtige, elskværdige, lunerige og medfølede Væsen. D. i Kbh. — Gift 1892 Læge Henriette Helene Therese Irminger. O. P.

Litt.: Slægt se Hans K.; Selvbiografi i Univ. Progr. 1885; Univ. Aarb. 1895—98, S. 338 ff.; „Ill. Tid.“ ³⁰/₄ 1905; „Politiken“ ⁶/₁ 1913 og ²¹/₄ 1916; „Nationaltid.“ ²³/₆ 1916; Ellen Reumert: „To lykkelige Hjem“ 1919; Hans Kaarsberg: „Memoirer“ 1921; Nekrologer i „Hospitalstid.“ 1917 (af R. Hertz), „Ugeskr. f. Læger“ s. A. (af J. P. Hartmann), „Nord. Tidsskr. f. Terapi“ (af V. Esmann) s. A., „Ill. Tid.“ ¹/₄ s. A., „Politiken“ ²⁶/₈ s. A. og „Berl. Tid.“ (af le Maire) s. D.

Kaas, Frederik Christian (¹/₁₂ 1725—¹⁰/₁ 1803), Søofficer. F. paa Rybjerg ved Ringkøbing. Forældre: Kommandør Hans K. og Agathe Rodsteen Timsdatter Banner. Blev Sekondløjtnant 1743, Premierløjtnant 1746, Kaptajløjtnant 1753, Kommandørkaptajn 1758, Kontreadmiral 1768, Viceadmiral 1772, Admiral 1775. Han deltog i Ekspeditionen til Marokko 1751, hvor han blev fanget og holdt fængslet i Land til 1753. Siden foretog han adskillige Rejser til Middelhavet og førte endelig 1770 den ulykkelige Ekspedition til Alger, hvorfra han vendte hjem med uforrettet Sag, da hans Styrke ikke formaade at bringe Algiers Fæstningsværker til Tavshed. En Krigsret gav baade ham, Udenrigsministeren, Marineministeren og Holmens Chef deres Del af Ansaret. K. var i en Aarrække Deputeret i Admiralitetet. D. i Kbh. — Gift 1) 1757 Susanne Jacobe Fabricius Tegnagel, d. 1762. 2) 1764 Christiane Elisabeth Birgitte Juul, d. 1796. V. G.

Litt.: Slægt i Adelsaarbogen 1917, „Personalh. Tidsskr.“ V 1884 og II 4 1889, R. Carstensen: „Stamt. over Efterkommerne af G. F. Ulrich“ 1897, ved S. M. Gjellerup i „Ill. Tid.“ ¹⁹/₄ 1879, P. B. Grandjean i „Dsk. Adel og Borgerstand“ 1916 og Hauch-Fausbøl i „Dsk. Adelsbl.“ 1917; Erindringer i „Nyt Arkiv f. Søværnet“ II 1843; H. G. Garde: „Den dsk.-no. Sømagts Hist. 1700—1814“ 1852; „Museum“ 1893 I; E. Ehlers i „Tidsskr. f. Søværnet“ 1911.

Kaas, Frederik Julius (²⁴/₈ 1758—¹¹/₁ 1827), Statsminister. F. i Kbh. Forældre: Admiral F. C. K. (s. d.) og Susanne Jacobe Fabricius Tegnagel. Oprindelig Hofpage var han i sin første Ungdom Ingeniør-officer og blev 1782 tilige Cand. juris. 1783 blev han Assessor i Norges Overhofret, 1789 i Højesteret, men gik 1790 atter til Norge. 1795—1802 var han Stiftamtmand over Akershus

Stift og i denne Stilling virksom for at styrke Norges Forsvar, hvorved han vandt Kronprins Frederiks Gunst. 1802 blev han Justitiarius i Højesteret og var fra 1804 Kancellipræsident med en Afbrydelse 1809—10, da han som Medlem af Regeringskommissionen var i Norge, praktisk talt for at holde Øje med Christian August. 1813 fik han Prædikat af „Justitsminister“, og 1814 blev han Geheimstatsminister. — K. øvede megen Indflydelse paa sin Velynder Frederik VI og var en Mand af betydelig Dygtighed; Tanker om en fuldstændig Omordning af Administrationen fik han dog ikke virkeliggjort. Som Karakter nød han ikke almindelig Tillid. Man bebrejdede ham Pengegridskhed og Egennytte samt alt for stor Lemfældighed mod utro Embedsmænd. Overfor A. S. Ørsted stillede han sig skynsig og fjendtlig, og han modarbejdede ham hos Kongen. Dog maatte han lige til sin Død finde sig i at beholde Ørsted som Medarbejder i Kancelliet, men denne maatte 1826 bøje af i den afgørende Strid om hans Forfattervirksomhed. D. i Kbh. — Gift 1786 Kirsten Nielsen, d. 1827, Enke efter Jernværksejer Conrad Claussen.

H. Js.

Litt.: Slægt se F. C. K.; A. S. Ørsted: „Af mit Livs og min Tids Hist.“ 1851—57; „Medd. fra Geheimarkivet“ 1886—88; Tychsen: „Fortifikations-etaterne og Ingeniørkorpsen 1684—1893“ 1893; „Medd. fra Krigsarkiverne“ IV og VI 1890—94; M. Rubin: „1807—14“ 1892 og „Frederik VI's Tid“ 1895; L. Koch: „A. S. Ørsted“ 1896; E. Holm: „Danm.-Norges Hist. 1720—1814“ VI 1 1909 og VII 2 1912; „Fra Hoffet og Byen“ 1906 („Mem. og Breve“ III); „Den dsk. Centraladministration 1721—1921“ 1921; Breve i L. Daae: „Af Joh. v. Bülow's Papirer“ 1864; Nekrolog i F. Thaarup: „Fædrenelandsk Nekrolog for 1827“ 1844.

Kaas, Niels (1535—²⁹/₆ 1594), kgl. Kansler, F. paa Staarupgaard ved Skive. Forældre: Herremanden Niels K. og Anne Bjørnsdatter (Bjørn). Gik først i Viborg Skole og kom senere i Huset hos Teologen Niels Hemmingsen i Kbh., under hvis Vejledning han fik gode Kundskaber i Teologi, Latin og andre Fag. Han var derefter paa en Udenlandsrejse, under hvilken han bl. a. hørte Melancthon i Wittenberg. Efter sin Hjemkomst blev han 1560 ansat i Kancelliet og brugtes meget til vigtige Statshverv. Han fungerede fra 1570 som kgl. Kansler og udnævntes 1573 endelig til denne vigtige Post. Han kom herigennem ogsaa til at styre Universitetet, hvortil han ved sin Kærlighed til Videnskaben var udmærket egnet. Navnlig elskede han Historien og kaldte den første Lærer i dette Fag (Niels Krag) til Universitetet. Efter Frederik II's Død var han en af de 4 Rigsraader, som udgjorde Formynderregeringen,

og trak her sit Læs i det vanskelige Forhold til Enkedronningen. Paa sit Dødsleje overrakte han Christian IV Nøglen til den Hvælving, hvor Rigsregalierne gemtes, og tog samtidig Afsked med den unge Konge i smukke, formanende Ord. K. var ingen stor Statsmand, men en velmenende, forsigtig Mand, mildt og fredsommeligt anlagt, i det hele vel egnet til en mæglerende og konservativ Rolle indenfor Statsstyrelsen. Han vil stadig staa som en smuk Repræsentant for den danske Adel i dens Blomstringstid. D. i Kbh. — Ugift.

Litt.: Slægt i Adelsaarbogen 1899; G. L. Baden i Østs Arkiv I 1824; H. Rørdam, „Kbh. Univ. Hist. 1537—1621“ II 1869—72; Troels-Lund: „Christian IV's Skib paa Skanderborg Sø“ 1893; Ligtaler af Slangstrup og Villstrup 1594.

Kabell, Ludvig Christian Brinck-Seidelin (²¹/₇ 1853—¹/₂ 1902), Maler. F. i Vejlbj ved Grenaa. Forældre: Sognepræst Petrus K. og Christiane Kirstine Henriette Brinck-Seidelin. Uddannedes efter Tilskyndelses af Hilker i Malerhaandværket, besøgte fra 1873 Akademiets Skoler, men tog ikke Afgang. Han fik nogen Undervisning af P. C. Skovgaard og udstillede første Gang paa Decemberudstillingen .

1877. Sammen med Joakim og Niels Skovgaard opholdt han sig Okt. 1880—Maj 1881 i Paris. 1881 blev den Sødringske Opmuntringspræmie for unge Landskasmalere tildelt ham for „Sydsjællandsk Landskab, Sommerdag med store Skymasser“, og 1883 vandt han den Neuhausenske Præmie for „En Junidag“. 1886 besøgte K. Tyrol og Italien paa Akademiets Rejestipendium. Som Landskasmaler gengiver han, med Forkærlighed for idylliske Motiver, stemningsfulde Udsnit af Naturen, ofte i aftenlig og flatterende Belysning, og finder smukke, om end lidt almindelige Udtryk for sit lyrisk bevægede Sind, som i Billedserien „Aarets 12 Maaneder“. Højest i kunstnerisk Henseende staar hans Sovekammerinteriør fra Nestelsø Præstegaard (1884). D. i Fredensborg. — Gift 1887 Baronesse Rudolphine Wedell-Wedellsborg, d. 1920.

I. M. O.
Litt.: Slægt hos Lengnick og Seidelin: „Stamt. over Familien Seidelin“ 1877; Adelsaarbogen 1908, S. 496; H. Kaarsberg: „Memoirer“ 1921; Nekrolog af O. P. Balle i „Ill. Tid.“ ¹/₂ 1902; Ligtaler udg. s. A.

Kalshauge, Sophus Viggo Harald (¹²/₈ 1840—¹⁰/₂ 1905), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Organist ved Vartov Kirke Johan Christian K. og Sophie Charlotte Lundbye. Overensstemmende med flere Slægtleds Musikertraditioner fulgte ogsaa K. en Vej, paa hvilken han oprindelig indførtes af Faderen, og hvor han fik sin øvrige Uddannelse af P. Heise og Hofpianist Carl Rongsted samt

af J. C. Gebauer, hvis Vejledning prægede hans tidligste Kompositioner som f. Eks. den i hans 16. Aar skrevne Salmemelodi „Urolige Hjerter“. Efter Faderens Død 1871 fulgte han denne i Embedet ved Vartov, i hvilken Stilling han udgav Melodierne til den grundtvigske Salmebog med senere Tillæg, men samtidig udfoldede han stor Virksomhed som Klaverlærer, Sanglærer ved Skoler (bl. a. Efterslægtsselskabets) og Sangforeningsdirigent. Blandt hans Ungdomsarbejder kan ogsaa nævnes „An den Frühling“ for Solo, Kor og Orkester, der opførtes i Euterpe, men da han 1868 paa det Anckerske Legat havde besøgt Tyskland, Østrig, Schweiz og Italien, vaagnede en stærk Interesse hos ham for dramatisk Musik, og Resultatet heraf var Operetten „Zouavens Hjemkomst“ (Kasino 1868) og Syngestykkerne „Paa Krigsfod“ (Kgl. Teater 1880) og „Mantillen“ (sst. 1889). Han har iøvrig skrevet et Par Ouverturner, nogle Lejlighedskantater, Klaverstykker samt flere Hefter Sange m. v., der altsammen røber en letflydende Melodik og en naturlig og elskværdig Opfindelse, uden dog nogensinde at betræde nye Baner. Han har endelig arrangeret Musikken til V. Fabers og Carl Møllers Visesamling „Sang og Klang“. D. i Kbh. — Gift 1) 1861 Johanne Kirstine Hamann, d. 1875. 2) 1875 Augusta Vilhelmine Ryberg. G. S.

Litt.: „Dags-Telegraphen“ ²/₆ 1882; „Ill. Tid.“ ¹¹/₆ 1906; Nekrologer i „Højskolebl.“ 1905 og af Will. Behrend i „Ill. Tid.“ ²⁰/₂ s. A.

Kalkar, Christian Andreas Hermann (²⁷/₁₁ 1803—²/₂ 1886), Teolog. F. i Stockholm. Forældre: Rabbiner Simon Isak K. og Hendel (Hedda) Nathan. Kom 1812 i Huset hos en Onkel i Kbh., hvor han 1819 blev Student. Han begyndte at studere Jura, men efter en religiøs Krise blev han 1823 døbt af Mynster og kastede sig derpaa over Teologien. 1826 blev han Kandidat og n. A. Adjunkt i Odense, hvor han ved Siden af sin Lærergerning udfoldede en flittig litterær Virksomhed; hans Skrifter fra denne Periode behandlede især bibelske Emner; 1833 vandt han saaledes i Kiel den filosofiske Doktorgrad ved en Afhandling om Deborasangen og 1836 i Kbh. den teologiske for et Arbejde om Klagesangene i det gl. Testament. 1842 foretog han med offentlig Understøttelse en Udenlandsrejse for i fremmede Biblioteker og

Arkiver at samle Materiale til Danmarks Historie i Reformationstiden, og kort efter sin Hjemkomst blev han (1843) Sognepræst i Gladsaxe og Herlev; en Ildbrand 1849 tilintetgjorde imidlertid hans hjembragte Samlinger, saaledes at han deraf kun fik udgivet et enkelt Bind: „Aktstykker, henhørende til Danmarks Historie i Reformationstiden“ (1845); tillige brændte hele hans Bibliotek, og han saa heri et guddommeligt Fingerpeg om, at hans Studier skulde tage en anden Retning. Selv om han stadig vedblev at syse med historiske Emner og 1856—85 udgav fire Rækker „Livsbilleder og Guds Riges Historie“, var hans Interesse i den følgende Tid dog fortrinsvis viet Missionsdagen; 1861—73 var han Formand for det danske Missionselskab, og han udgav talrige Skrifter om de kristne Kirkesamfundes Arbejde blandt Hedninger og Jøder; mest bekendt er: „Den kristelige Mission blandt Hedningerne“ (1879) og „Israel og Kirken“ (1881). Da disse Værker udkom, havde K. allerede (1868) opgivet sin Præstegerning og taget Bolig i Kbh. for helt at ofre sig for litterære Sysler. 1871—80 udgav han et „Teologisk Tidsskrift“, og ved Siden deraf er han i Nutiden bedst kendt for sit Medarbejderskab (sammen med Chr. Hermansen og C. Rothe) ved Revisionen af den gammeltestamentlige Bibeloversættelse (1865—70) og for den saakaldte „Pragtbibel“ (en ny Oversættelse af hele Biblen, forsynet med Noter og talrige smukke Illustrationer), som han 1844—47 foranstaltede sammen med Chr. Hermansen, F. Helveg og C. Levensen. D. i Kbh. — Gift 1828 Eggertine Dorothea Tryde, d. 1896. *H. M.*

Litt.: Slægt i J. Fischer: „S. I. K. og hans Slægt“ 1917, „Stamt. over Familien Tryde“ 1878 og E. C. Tryde: „Saml. til Tryde-Slægtens Hist.“ 1912—14; Selvbibliografi i Univ. Festskr. ved Reformationstiden 1886; C. Rothe i „Ill. Tid.“ 14/4 1878; Vilh. Bang i „Nutiden“ VIII 1883; „Ill. Tid.“ 31/8 1884; V. Birkeadal: „Personlige Oplevelser“ I 1890; Breve i C. L. N. Mynster i „Nogle Blade af J. P. Mynsters Liv og Tid“ 1875 og F. L. Mynster og G. Schepelern: „Biskop O. Laubs Levnet“ II 2 1887; Nekrologer i „Allg. ev.-luth. Kirchenzeitung“ 1886, „Neue evang. Kirchenzeitung“ s. A. og „Danmark“ 1887.

Kalkar, Karl Otto Herman Tryde (f. 9/6 1837), Sprogmand. F. i Odense. Forældre:

Sognepræst C. H. K. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1854 og studerede, trods stærke sproglige Interesser, Teologi. 1859 blev han Cand. theol., gik 1864 frivillig med i Krigen og blev Løjtnant. 1865 blev han Højskoleforstander i Salling, 1866 Seminarlærer i Lyngby ved

Grenaa, 1870 i Jonstrup, 1884 Skoleinspektør i Viborg og 1886 Sognepræst i Himmelev

ved Roskilde, tog sin Afsked 1898 for udelukkende at arbejde paa sin Ordbog. Denne „Ordbog til det ældre danske Sprog (1300—1700)“ var han allerede begyndt at samle til 1868. 1881 udkom 1. Hæfte, og 1918 kunde han afslutte 5. Bd., Supplementer til de 4 første. At denne Ordbog ikke er blevet mere omfattende, og navnlig at Ordene i deres endnu brugelige Betydninger kun i ringe Omfang er medtaget, skyldes for en væsentlig Del ikke K. Som den foreligger, bringer den en Rigdom af Oplysninger om det danske Ordforraad i ældre Tider, og K. har ikke snævert holdt sig til de ikke længer brugelige Ord eller Betydninger, men medtaget ogsaa Ord, som væsentlig kun afviger ved Skrivemaade, ja ofte ogsaa helt nutidsagtige Ord, naar de belyser andre Ords Forhold. Derfor giver K.s Ordbog i Virkeligheden ikke saa lidt mere, end den lover, og den store Flid og Udholdenhed, han har anvendt paa den, maa man beundre. — Gift 1) 1866 Ursula Glud, d. 1875. 2) 1877 Ida Augusta Nielsen. *M. K.*

Litt.: Slægt se C. H. K. og M. Rosenkilde: „Bldrag til en Stamt. over Familien Glud“ 1896; Forord til Ordbogens I. Bd. 1881—85; „Overs. over Vidensk. Selsk. Fhdl.“ 1873, S. 34 ff.; „Dannebrog“ 9/6 1907; G. Knudsen i „Dsk. Studier“ 1919.

Kalkau, Hilarius, se **Hilarius-Kalkau**.

Kall, Abraham (2/7 1743—5/12 1821), Historiker. F. i Kbh. Forældre: Professor Johan Christian K. og Elisabeth Wøldike. Blev Student 1756, Cand. theol. 1762, rejste fire Aar i Udlandet og blev 1765 Universitetsbibliotekar, hvad han var til 1780. 1770 blev han tillige Professor designatus i Græsk, 1781 i Historie og Geografi og s. A. Professor i Mytologi og Kunsthistorie ved Akademiet. K. var et typisk Eksempel paa ældre Tidens Lærdom; han besad en enestaaende Tilegnelsesevne og en usvigelig Hukommelse og sad inde med en yderst alsidig og grundig Viden bl. a. ogsaa i Matematik. Hans Mangel paa Ærgerrighed og store praktiske Optagethed gjorde hans Produktion forholdsvis ringe; han udgav 1776 en Lærebog i Verdenshistorie, der trods sin Tørhed holdt sig i ca. et halvt Aarhundrede, han skrev en Del Afhandlinger og udgav forskelligt, saaledes 8.—9. Bd. af Suhms Danmarkshistorie, hvor han i Noterne foregreb senere kildesøgende Studier. Han var en ægte Søn af Oplysningstiden og interesserede sig levende for sociale og humane Opgaver, ved hvis Løsning han viste Dygtighed, saaledes 1797 ved Stiftelsen af Kbh.s Kreditkasse. Han var en velmenende og elskværdig Mand, der med største Beredvillighed lod andre nyde godt

af sin uhyre Viden. D. i Kbh. — Gift 1774 Marie Anna Sophie Rosenstand-Goiske, d. 1821.

P. E.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Kall og Rosenstand-Goiske), Vahl: „Chr. Nielsens Afkom“ I 1879—86, S. 204, M. de la Garde: „David Monrads Descendenter“ 1896 og Soltoft: „Stamt. over Slægten Paludan-Müller“ 1895; „Dansk Minerva“ V 1817; „Bibliotheca Kalliana“ 1822; Molbech: „Det kgl. dsk. Videnskabernes Selskabs Hist. 1742—1842“ 1843; Werlauff: „Det kgl. dsk. Selskab“ 1847, I „Hist. Tidsskr.“ IV 4 1873—74 og „Erindringer af mit Liv“ 1910 („Mem. og Breve“ XIII); P. Hjort: „Krit. Bidrag, kirkelig-etisk Afd.“ I 1856, S. XIV; Steenstrup: „Historieskrivningen i Danm. i 19. Aarh.“ 1889; B. Arnesen-Kall: „Livserindringer“ 1889; G. L. Wad: „Fra Fyns Fortid“ 1916—21; Johs. Pedersen: „Borchs Kollegium“ 1916; Brev i „Geneal. og biogr. Arkiv“ 1840—49; Nekrologer i „Tilskuener“ 1821 (af Rahbek), „Politik og Historie“ V 1822 (af R. Nyerup), „Dsk. Litteraturlid.“ 1822 (af Werlauff) og Thaarup: „Fædrelandsk Nekrolog for 1821“ 1835.

Kall, Johan Christian (f. $\frac{31}{1}$ 1872), Filosof. F. i Kbh. Forældre: Postmester Marcus David Nicolai K. og Fanny Christiane Johanne Holm. Blev Student 1889, Magister i

Filosofi 1900 og ansattes n. A. som Assistent ved Universitetsbiblioteket, hvor han 1907 blev Underbibliotekar, 1919 Bibliotekar; 1910 deltog han i Omordningen af Industriforeningens Bibliotek og foretog den systematiske

Inddeling af dets Katalog. Tidlig paavirket af den Kr. Erslev'ske Kildekritiks skarpe Sondring mellem Kendsgerning og Tradition har K. ved Behandlingen af filosofiske Problemer altid søgt at skelne afgørende mellem Virkelighedserkendelse og Følelsens eller Fantasien Omdigtning af Virkeligheden og er saaledes blevet Talsmand for en rent rationel og religionsløs Livsanskuelse, som han forfægter med Ro og nøgtern Sandhedstrang. Som Kritiker har han udelukkende interesseret sig for „Problemstillingen“ og dens historiske Forudsætninger. Han besidder skarp Tankegang og klar Fremstillingsevne, men hans Produktion er kvantitativt ringe; 1915 udkom „Filosofi og Religion“, en Samling Artikler, iøvrig har han skrevet en Del andre Blad- og Tidsskriftsartikler, af hvilke fremhæves en kritisk Gennemgang af Salmonsens Konversationsleksikon (i „Det nye Aarh.“ 1908) og „Breve om en dansk Officers (C. C. G. Holms) Død i 1848“ (i „Personalh. Tidsskr.“ 1920). K. er desuden Medarbejder ved „Dansk biografisk Haandleksikon“. — Ugift.

S. D.

Litt.: Slægt se Abraham K.; Erindringer i „Birkebladet“ Juni 1921; Hauch-Fausbøll: „Studenterne 1889—1914“, 1914; „Forfatterforeningens Festskrift“ 1919, S. 174; A. Thorsen i „Nationaltid.“ $\frac{27}{10}$ 1915.

Kall, Rolf (f. $\frac{9}{11}$ 1864), Officer. F. i Kbh. Forældre: Postmester Marcus David Nicolai

K. og Fanny Christiane Johanne Holm. Blev Student 1883, Cand. phil. 1884, Sekondløjtnant 1886, Premierløjtnant 1888, Kaptajn 1903, var Adjutant hos Artillerigeneralen 1909—12, Lærer ved Officersskolen fra 1896, ved Søofficersskolen 1904—11, Oberstløjtnant 1914, Oberst 1919. Han har været Medlem af flere

Reglementskommissioner, har udgivet en Række Lærebøger og Forelæsninger og endvidere bl. a. „Studie over Nutidens Kamp i aaben Mark“ (1900), „Feltartilleri om Natten“ (1910), „Krigskunst i Omrids“ (2 Bd. 1912—15), en Lærebog i Strategi „Krig B“ (1921) samt skrevet en Del Afhandlinger i militære Blade og Tidsskrifter, saaledes det ejendommeligt farvede Arbejde „Lidt Maalstræv“ (1899) og „Nogle Ord om Blækjensete“ (1903). Med sine i sjælden Grad omfattende, men samtidig solide og grundige Kundskaber, sin store Arbejdsevne og Pligt-opfyldelse er han en baade teoretisk og praktisk fremragende dygtig Artilleriofficer og Lærer, en mangesidig og højt kultiveret Personlighed. Han er Medlem af Bestyrelsen for „Gymnastisk Selskabs Kbh.s Afdeling“ (han er bl. a. en af vore dygtigste Sæbelfægttere) og fra 1921 Formand for Samfundet „Modersmaalets Fremme“; han er ivrig Sprogrenser. — Ugift.

K. C. R.

Litt.: Slægt se Abraham K.; Chr. Ottesen: „Studenterne fra 1883“ 1908.

Kall-Rasmussen, Michael Nicolai Christopher ($\frac{25}{6}$ 1816— $\frac{12}{3}$ 1863), Historiker. F. i Kbh. Forældre: Professor Jens Lassen Rasmussen (s. d.) og Hustru. Blev Student 1834

og studerede Teologi, men kom ind paa historiske Studier og fik aldrig sin Eksamen. 1845 ansattes han som Kopist i Gehejmearkivet, blev 1849 Inspektør sst. og 1851 Registratør. K.-R. lignede sin Moders Farbroder Abraham Kall (s. d.) i at besidde en urokkelig sikker Hukommelse, men ogsaa i Mangel paa Produktionsevne. Han tilegnede sig i Tidens Løb en overordentlig omfattende og grundig Viden, specielt i Adelshistorie, og han var sin Chef Wegener og de besøgende i Arkivet en uvurderlig Støtte ved sin fænomenale Hukommelse. Med største Opofrelse ydede han sin Bistand til en lang Række af Tidens lærde Værker, stille og elskværdig vandt han alles Sympati. Selv har han kun skrevet et Par smaa Afhandlinger og udgivet en Del Aktstykker i

„Danske Magasin“, 1847—51 var han Medhjælper hos Sekretæren i Videnskabernes Selskab, fra 1860 selv Sekretær. D. i Kbh. — Gift 1859 Christine Nicoline Mathilde Reimer, d. 1906. P. E.

Litt.: Slægt se Abraham Kall, endvidere Lengnick: Ackermann; Steenstrup: „Historieskrivningen i Danm. i 19. Aarh.“ 1889; B. Arnesen-Kall: „Livserindringer“ s. A.; Werlauff: „Erindringer af mit Liv“ 1910 („Mem. og Breve“ XIII); G. L. Wad: „Fra Fyns Fortid“ II 1916; Thiset i „Fra Arkiv og Museum“ II 1 1917, S. 49; Nekrolog i „III. Tid.“ 22/3 1863.

Kamban, Guðmundur Jónsson Hallgríms-son (f. 9/6 1888), Forfatter. F. i Álftanes, Gullbringusysla ved Reykjavík. Forældre: Købmand Jón Hallgrímsson og Guðny Jónsdóttir Páls-son. Blev Student 1910, Cand. phil. 1911. Studerede Filosofi ved Kbh.s Universitet 1910—14, skrev samtidig sine to første Skuespil. Afbrød Læsningen og rejste to Aar til New York, hvor han bl. a. gjorde Studier til Skuespillet „Marmor“. Han

debuterede som Forfatter med „Hadda Padda“ (1914), der blev efterfulgt af „Kongelimen“ (1915), „Marmor“ (1918), „Vi Mordere“ (1920) og i de sidste Dage „De arabiske Telte“ (1921). I sine to næstsidste Skuespil vender K. sig mod Samfundet og det fine „Selskab“, Opfattelsen af „Velgørenheden og Forbryderen“. „Marmor“ er ved dette Idéindhold blevet abstrakt, dramatisk set mindre levende, men betydeligt ved Slutnings-scenens bidende Satire. I det næstsidste Skuespil har Grundidéen: Forbryderen er et indbildt Begreb, kun direkte faaet Udtryk i den resigneret-ironiske Titel „Vi Mordere“, ellers har Dialektikken atter faaet dramatisk Liv, som K. kan det, i Situationer og Karakterer. Allerede i sit første Skuespil viste K. sig som en Mester i effektfulde Situationer, især saadanne, hvor Hovedpersonerne tærner mod hinanden i skarp Konflikt, der giver Handlingen dramatisk Spænding og sætter Personerne i Relief. I Skuespillenes Hovedpersoner har han skabt en Række stortegnede Karakterer, hvis Særmærke er en ukuelig Villiesenergi, der, trods et Sjæleliv, der rummer store psykologiske og patologiske Dissonanser, giver dem en egen Holdning og Støbning. I sin Karaktertegning magter K. baade det stærkt bevægede og de rene Linier. Han skildrer ubøjelige Lidenskaber, men af en ejendommeligt intellektuel Art. I de store Opger kæmper hans Personer mod hinanden som Høg over Høg. Det er de gamle islandske Ordkampe, sennur, i moderne Form. Hans Replik rammer, har mere Intelligens end Fantasi. Ved dette Grundpræg, og ikke blot ved Indførelsen af islandske Lokalteter og

Redaktionen slutter 21/1, 21.

Motiver, virker K. som noget værdifuldt nyt indenfor dansk Skuespil. I det moderne Drama har han sit Forbillede og sin aandsbeslægtede i Shaw; bag dem begge staar Ibsen. — Gift 1916 Agnete Egeberg. O. F. Litt.: E. Brül i „Akad. Ugebl.“ IV 1914; Ørnulf Rée i „Nord. tidskr.“ 1921; „Berl. Tid.“ 3/6 1921.

Kamp, Jens Nielsen (1¹/₂ 1845—23/3 1900), Folklorist. F. paa Kamp Hovedgaard ved Stadil. Forældre: Gaardejer Niels Olesen og Karen Christensdatter

K. Faderen døde, da K. kun var 10 Aar gl.; K. gik i Stadil Skole, fik derefter Undervisning paa Staby Højskole, hvor hans Interesse for det jyske Almuemaal blev vakt, var en Vinter Omgangskolelærer i Thorsted, men kom 1865—67 til Blaagaards Seminarium i Kbh., hvor han læste alt andet end just til Eksamen, men kneb sig dog til en anden Karakter. Penge nød hindrede hans videre Uddannelse i videnskabelig Retning og gjorde ham til Højskolelærer: Røgen Højskole 1868—71, Høng Højskole 1872—74, Grundtvigs Højskole paa Marielyst 1874—76. Senere virkede han som Folkeskolelærer 1876—79 paa Bogø og til sidst ved Sundbyvester Skole, Amager, men han var da allerede ret nedbrudt og tog sin Afsked 1891. K. besad betydeligt Talent som Indsamler af Folkeminder og fik efterhaanden et indgaaende Kendskab til en Mængde af Landets Egne; interesserede sig særligt for Folkemaal, Bygningsskik, Overtro og Eventyr. Fik kun udgivet Samlerværket: „Danske Folkeminder“ (1876) og „Danske Folkeæventyr“ I—II (1878—91), „Smaasagn fra Vestjylland“ (i „Saml. t. jysk Historie“ 1875), „Provinsejendommelighed“ (i „Højskolebl.“ 1881), samt forskelligt i Børneblade, Almanakker og Aviser. K.s betydelige folkloristiske Samlinger findes nu i „Dansk Folkemindesamling“. D. i Kbh. — Gift 1884 Martha Juliane Neergaard.

H. G.-N.

Litt.: Adelsaarbogen 1915, S. 344; „Lærerne og Samfundet“ I 1913, S. 51 (af Hans Ellekilde); Nekrologer i „Danla“ 1900 S. 233 (af Axel Orlík) og „Højskolebladet“ 1901, Sp. 661 (af Anders J. Eriksholm).

Kampmann, Christian Johannes (f. 1/6 1858), Handelsmand. F. i Æbeltoft. Forældre: Provst Christian Peter Georg K. og Johanne Margrethe Marie Schmidt. Løste Grossererborgerskab i Kbh. 1886, er Indehaver af Firmaet K. & Herskind (Kul), som under hans Ledelse har erhvervet sig en god Position indenfor Kulbranchen. K. nyder Anseelse som en dygtig og solid Forretningsmand, og han har i Aarens Løb beklædt forskellige Tillidsposter. Han var saa-

ledes 1902—14 Medlem af Sø- og Handelsretten, valgtes 1912 ind i Grosserer-Societetets Komité og var

1913—17 som Repræsentant for Højre Medlem af Frbg. Kommunalbestyrelse. De, der kender K. som Privatmand, betegner ham som en usædvanlig elskværdig, jovial og fornøjelig Mand, der er en Ynder af Frituftslivet (enrageret Lystfisker).

I god Samklang med hans Naturglæde staaer det, at han 1918 har erhvervet sig Hovedgaarden Palstrup ved Rødkærnsbro. — Gift 1891 Johanne Schmith. C. T.

Litt.: N. Ø. Kampmann: „Slægten K.s Stamtavle“ 1884; „Politiken“ 15/8 og 3/9 1914.

Kampmann, Hack (9/8 1856—27/6 1920), Arkitekt. F. i Æbeltoft. Forældre: Provst Christian Peter Georg K. og Johanne Margrethe Marie Schmidt. Uddannedes som Murer og blev Svend 1874, gik samtidig paa Kunstakademiet, hvorfra han fik Afgang 1878. Han erhvervede 1882 Akademiets lille Guldmédaille og efter en Udenlandsrejse 1882—83 med Studieophold ved Kunstakademiet i Paris den

store Guldmédaille 1884 for Opgaven „Et Raadhus til Kbh.“; foretog derefter en længere Rejse 1885—86 til Tyskland, Frankrig og Italien samt 1887 til Grækenland sammen med Brygger Carl Jacobsen. Blev 1887 Medlem af Akademiets Plenarforsamling, udnævntes 1892 til kgl. Bygningsinspektør for Jylland og valgtes 1908 til Professor i Bygningskunst ved Kunstakademiet, hvor han virkede til 1919. Han var Formand for Akademisk Arkitektforening 1917—19. Den af hans Bygninger, som først vakte Opmærksomhed, var Landsarkivet i Viborg (1890), men snart fulgte hans Værker Slag i Slag, Toldkamret i Aarhus, den meget omstridte Restaurering af Helligaandshuset i Randers, Aarhus Teater, med sin friske og livlige Façade og sit festlige Indre, Marseisborg Slot o. s. v., indtil han i en Tid, hvor Antikken var næsten forkæret herhjemme, efter en Konkurrence opførte Ny Carlsberg Glyptotekets antike Afdeling i ren græsk Stil og saaledes skabte sit bedste Arbejde, tillige et af Hovedværkerne i nyere dansk Bygningskunst. Foruden ovennævnte Bygninger har K. opført Landstedet „Miramare“ ved Vedbæk, Teknisk Skole og Sparekassen i Hjørring, Hovedbygningen paa Ny Carlsberg, Toldkammerbygninger i Aalborg, Frederikshavn, Hjørring, Horsens,

Skagen og Viborg, Post- og Telegrafbygninger i Aarhus og Aalborg, Posthuse i Silkeborg, Grenaa, Hobro og Sindal, Stendalgaard Skovridergaard, Jagthus paa Kalø, Statskolerne i Aarhus og Horsens, Budolfi Kirke og Hospital i Aalborg, Sneslev og Nørre Sundby Kirker, Taarnet ved Ry Kirke, Statsbiblioteket i Aarhus, Amtmandsbolig i Hjørring m. m. Han døde under Udførelsen af det store Arbejde, Politigaarden i Kbh. K. var en sjælden kunstnerisk og arkitektonisk Begavelse. Han repræsenterer en interessant Udvikling og Nuancering af Svigerfaderen Hans Holms Skole; uden ham vilde dansk Arkitektur i Tiaarene før og efter 1900 have været adskillig fattigere. En stærk og myndig Personlighed, som havde Mod til at følge sit Talent og sin klare Forstand, hvad der satte et alvorligt og myndigt Præg paa alle hans Værker, men altfor personlig til selv at kunne danne Skole. Selv om næppe alle hans Værker vil staa for Eftertidens Dom, hører han ubestridt til de ejendommeligste af sin Tids Arkitekter. K. var en glimrende Tegner og fremragende Akvarelmaler, hvis nøjagtige og indgaaende Studier af ældre Arkitektur staaer som Kunstblade af høj Rang. Mindeudstilling paa Charlottenborg 1921. D. i Kbh. — Gift 1888 Johanne Holm, d. 1920.

C. L.

Litt.: Slægt se Chr. K.; Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ S. 402; „Kunst“ II 1900; „Ill. Tid.“ 10/8 s. A., 1/7 1906 og 20/7 1908; „Hver 8. Dag“ 10/8 1903; „Arkitekten“ 1908, 1909, 1912, 1915 og 1919; „Politiken“ 27/1 1918; Nekrologer I „Arkitekten“ 1920 (af M. Nyrop, Arnold Krog m. fl.), „Berl. Tid.“ 28/6 og 29/6 s. A. (af Th. Oppermann); „Ill. Tid.“ 4/7 s. A. og „Nationaltid.“ 20/6 s. A.

Kampp, Rasmus Hansen (f. 9/8 1891), Landbrugskonsulent. F. i Sønderby, Møen. Forældre: Gaardejer Mads Peter Hansen K. og Eline Marie Dideriksen. Uddannedes i det praktiske Landbrug, besøgte Højskole og Landbrugsskole og tilbragte derpaa en Sommer i Tyskland med Studier af Landbrugsforhold. 1915 tog han Landbrugseksamen med Udmærkelse og var derpaa en Tid Assistent paa Forsøgsstationen Blangstedgaard, senere Lærer paa Dalum Landbrugsskole i ca. 2 Aar. Efter at have været Konsulent i de sydsjællandske Landboforeninger og Lærer paa Sydsjællands Landbrugsskole blev han Afdelingschef i Ernæringsraadet og drog derefter ud paa en landøkonomisk Studierejse, der strakte sig over et Aar og gik hele Jorden rundt. Om denne Rejse har K. givet en Række livlig skrevne Artikler dels i Fag- og dels i Dagspressen. Ved sin Hjemkomst blev han Konsulent for de

samvirkende danske Frøavlsforeninger og Redaktør af Tidsskriftet „Dansk Frøavl“, indtil han i Juli 1921 udnævntes til Sekretær i Udenrigsministeriet og Sept. s. A. til Konsulatssekretær i Canada. Kun faa danske Landmænd i saa ung en Alder besidder saa megen Viden om og har set saa meget af de forskellige Landes Landbrug — specielt Frøavl — som K., en Viden, han i fuldt Maal vil faa Brug for i sin nuværende Stilling, hvor han er sendt ud for at varetage dansk Landbrugs Interesser i Udlandet. — Gift 1921 Emilie Gether Spang.

A. C.
Litt.: „Dansk Frøavl“ 1920 S. 154; „Sjæll. Stifts Landbrugstid.“ 1920, S. 243; „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ 7/9 1921.

Kanne, Søren Mikkelsen (¹⁰/₂ 1801—¹⁰/₁₁ 1860), Bonde. F. i Hessel Strandhuse ved Grenaa. Forældre: Husfæster Mikkel Sørensen og Kirsten Thomasdatter. Fik en bedre Undervisning end sine Standsfæller, idet han gik i Byskolen i Grenaa, fæstede Strandhuset paa Hessel Hede og drev en Tid Snedkeri. Han, der var en livlig, jovial og afholdt Mand, gjorde sit Navn bekendt ved ¹⁰/₂ 1835 at svømme ud med sine Heste i en forrygende Storm og med stor personlig Livsfare redde Skipperen paa et strandet Skib, Ole Jensen Jyde. Blicher besang Begivenheden i et ikke helt historisk korrekt Digt, og S. K. fik Medaille og en Belønning af Kongen og et Sølvbæger af Aarhusboere. Han omkom ved Drukning i en Aa, da han søgte efter en bortløben Ko. D. ved Grenaa. — Gift før 1834 Karen Rasmusdatter (Møller), d. 1870.

P. E.
Litt.: Brilcka I „Hist. Tidsskr.“ VI 1 1888 (med Litteratur); A. Knudsen og S. P. Petersen I „Jylland“ 1891—92; Aakjær: „St. St. Blichers Livstragede“ II 1904, S. 238 ff.; H. P. B. Barfod: „Minder“ 1921.

Kaper, Ernst Christian (f. ¹⁴/₆ 1874), Skolemand, Borgmester. F. i Kbh. Forældre: Overlærer J. K. (s. d.) og Marianne Petrine Branner. Blev Student 1892, begyndte at studere Jura, men brød af og fulgte Slægtstraditionerne. Studerede i flere Aar ved tyske Universiteter og blev Cand. mag. i Tysk 1898, Dr. phil. 1908 („Kleist: Robert Guiscard“). For at gøre sig bekendt med forskellige Skoleformer tog

K. Timer ved mange forskellige Skoler, Latin- og Realskoler, de forenede Kirkeskoler, Aftenkursus o. l. og fik hurtigt Ry som en ualmindelig frisk og livfuld Lærer. 1900—17 var han Lærer i Tysk ved Statens Lærerhøjskole; iøvrig især knyttet til Frederiksberg Latin- og Realskole og Henrik Madsens Skole. 1904 blev han Adjunkt ved Metropolitanskolen og 1908 Rektor for Ordrup

Gymnasium, som han med Held ledede, til han 1917 blev Borgmester i Kbh. I flere Aar var han Medlem af Eksamenkommissionen for Privatister til Artium og Medhjælper hos Gymnasieskolernes Undervisningsinspektør. I mange Aar har han besørgt Udgivelsen af Faderens Lærebøger; desuden har han skrevet „Hovedtræk af den tyske Litteraturs Historie efter 1817“ og „Den daglige Undervisnings Form“ (3. Udg. 1918 og en forkortet Udg. 1919 som „Vejledning ved Læreruddannelsen“). I sine pædagogiske Bøger og i mange Artikler i „Vor Ungdom“ slaar han stærkt til Lyd for faste, metodiske Fremgangsmaader ved al Undervisning og især for Klasseundervisningsmetoden, der i ham har sin ivrigste og talentfuldeste Forkæmper. Fra 1916 blev K. stærkt optaget af offentlige Spørgsmaal, blev Formand for Ordrup Kommunalforening, valgtes som Gentofte Kommunes Repræsentant ind i Kbh.s Amsraad og blev endelig 1917 — paa Initiativ af den borgerlige Gruppe i Kbh.s Borgerrepræsentation — valgt til Borgmester for Magistratens 1. Afdeling. K.s første Opgave blev at ordne Forholdet mellem den private og den offentlige Skole, og han var Sjælen i det Arbejde, der resulterede i den store Skoleovertagelse 1919, hvorved en Række Gymnasier i Storkøbenhavn overtoges af Stat eller Kommune. Dernæst begyndte han et Arbejde for at reformere den daglige Undervisning ved Kommunens Skoler, saa det elementære følger en fast Plan og Metode, medens Læreren iøvrigt udfolder sig frit i sit Arbejde. Det lykkedes ham at sætte Fart i en Række Reformarbejder (Vikarordning, Aldersgrænse, Timerreduktion for ældre Lærere, Undervisningsassistenter, Skolestyret o. m. m.), der vil gøre hans Embedstid til en stærkt særpræget Skoleperiode. Helt uden Strid er det ikke gaaet, og Spørgsmaalet om Skoledirektørens Kompetence førte 1919 til, at Skoledirektør N. Bang (s. d.) tog sin Afsked. Iøvrig har K. ogsaa gennemført betydningsfulde Reforme for Begravelsesvæsenet, Kirkefunktionærerne og Politiet og er i Spidsen for Arbejdet for den nye Politigaard, et af Stadens mest imponerende Byggeforetagender. I Politik har K. taget ivrig Del paa Højres Side; han var under den politiske Konflikt i Paasken 1920 en af Mæglerne, der vilde en fredelig Løsning, og ved Valgene s. A. støttede han Centrum. K. er en betydelig Arbejdskraft, handlelydig og rig paa Initiativ, han er en virksomhedsfuld Taler, fængslende og æggede og en slagfærdig Debatter. Han har politisk Instinkt og stort Forhandlingsnille. Men hans ildfulde Temperament kan nu og da spille ham Puds, saa han naar noget andet end det tilsigtede. — Gift 1) 1903 Erna Margrethe Petersen, d. 1918. 2) 1920 Elisabeth Birck.

K. K.

Litt.: Mødrene Slægt i P. J. Schmidt: „Slægtens Feilberg“ 1890; Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1908; Dalberg og Plum: „Metropolitanskolen“ 1916; „Studerterne fra 1892“ 1917; „Berl. Tid.“ $\frac{1}{8}$ 1917; „Politiken“ $\frac{2}{8}$ s. A. $\frac{31}{4}$ 1918 og $\frac{28}{8}$ 1919; „Ordrup Skole“ 1916—17; Paull: „Det tekniske Selskab 1843—1913“ 1918; H. Kyrre: „Det pædagogiske Selskab gennem 100 Aar“ 1920; „Festskrift i Anl. af Vestre Kirkegaards 50 Aars Bestaaen“ s. A.

Kaper, Johannes ($\frac{28}{4}$ 1838— $\frac{17}{1}$ 1905), Sproglærer. F. i Lindholm ved Tønder. Forældre: Lærer Ernst Leberecht K. og Elisabeth

Buffleb. Blev Student 1857, Cand. theol. 1862; virkede som Adjunkt i Flensborg 1863—64, efter Krigen som Privatlærer i Kbh., hvor han 1873 ansattes ved Metropolitanskolen (1889 Overlærer). K., der i sine bedste Aar var en samvittighedsfuld og grundig Faglærer og en

betydelig Pædagog af den ældre Skole, er især kendt som Forfatter af en Række fortrinlige Hjælpebidder for Tyskundervisningen. Af disse, der hurtig vandt og til dels endnu hævder en Førsterangs Plads, udkom „Dansk-norsk-tysk Haand-Ordbog“ 1. Gang 1870, „Tysk-dansk-norsk Haand-Ordbog“ 1878 og „Kortfattet tysk Sproglære“ 1880 (betegnet som 3. Oplag, idet 1. og 2. Oplag 1872—76 er lig 7. og 8. Oplag af P. Hjorts tyske Grammatik). K. var Eksaminator ved alm. Forberedelseseksamen og Censor ved Skoleembedseksamen. Hans omfattende humane og politiske Interesser skaffede ham desuden Sæde i Direktionen for de Massanske Søndagsskoler og (1896—1902) i Borgerrepræsentationen, ligesom han blandt Frimurerne indtog en høj Stilling. D. i Kbh. — Gift 1) 1863 Anna Cathrine Albertine Wensien, d. 1864. 2) 1866 Marianne Petrine Branner. V. B.

Litt.: Metropolitanskolens Progr. 1875; Dalberg og Plum: „Metropolitanskolen“ 1916; Nekrolog i „Ill. Tid.“ $\frac{29}{1}$ 1905.

Karberg, Andreas Valentin (f. $\frac{28}{2}$ 1881), Politiker. F. i Sønderborg. Forældre: Købmand Diedrich K. og Jensine Caroline

Jensen. Blev Student 1899 og studerede Jura i München, Berlin, Kiel og Jena, tog Referendareksamen 1903 og blev Dr. juris 1905. 1906—19 var han derefter Fuldmægtig i Sønderborg Bank, men kunde af nationale Grunde ikke blive Advokat. Efter Tyskernes Sammenbrud

valgte han 1919 til Medlem af Sønderborg Byraad og Kredsudvalg, 1920 udnævnte den internationale Kommission ham til Land-

raad i Sønderborg, og efter Genforeningens Fuldbgyrdelse blev han Nov. s. A. Amts-assessor i Sønderborg Amt. Han nyder Anseelse for indgaende praktisk juridisk og økonomisk Indsigt. Under Genforeningskampen stod han H. P. Hanssen nærmest, valgte ved Valgmandsvalgene Sept. 1920 paa en Særliste af Sønderborg By og blev ved det endelige Valg en af de sønderjyske Landsdeles Landstingsmænd. Han meldte sig ind i Venstre og blev straks Medlem af Finansudvalget; har i Tinget i Samlingen 1920—21 været Ordfører for et Par sønderjyske Love. — Gift 1911 Ella Friis. P. E.

Litt.: „Politiken“ $\frac{2}{10}$ 1920.

Karl, se Carl.

Karoline, se Caroline.

Karsten, Anthon Christian Johan Diderik (f. $\frac{9}{2}$ 1857), Ingeniør. F. i Kbh. Forældre: Forvalter Anthon Theodor K. og Clara Sophie Rasmus-

sen. Tog polyteknisk Adgangseksamen 1874 og Eksamen i Ingeniørfaget 1880. Indtil han 1886 gik ind i Kbh.s Kommunes Tjeneste som Ingeniørassistent hos Stadsingeniøren, deltog han i en Række private og offentlige Ingeniørarbejder: 1880 ved

det militære Ingeniørvæsen, 1881 ved Kbh.s Brolægnings- og Vejvæsen og 1882—86 ved Udvidelsen af Helsingør Havn. I Kommunens Tjeneste blev han Afdelingsingeniør 1898, og 1920 afløste han J. J. Voigt som Stadsingeniør. Som Afdelingsingeniør har han ledet en Række store Ingeniørarbejder, saaledes ved Kbh.s Raadhus og Bispebjerg Hospital. Desuden har han projekteret og ledet store Ingeniørarbejder andetsteds, f. Eks. ved den nye Postgaard i Kbh. og ved Banegaarden i Helsingfors. K. er Sekretær ved Kommissionen for Kristiansborg Slots Genopførelse og Statens tilsynsførende Ingeniør ved nogle af de kgl. Slotte. Ogsaa som Medlem af Bestyrelsen for forskellige industrielle Foretagender har han i rigt Maal kunnet gøre sin omfattende tekniske Indsigt frugtbringende. Han er i Besiddelse af stor Arbejdsevne og betydelig administrativ Dygtighed. — Gift 1) 1887 Dagmar Karen Marie Lassen, d. 1915. 2) 1917 Ellen Monrad. M. C. H.

Litt.: Univ. Aarb. 1879—80, S. 1027.

Karsten, Ludvig Peter (f. $\frac{9}{5}$ 1876), Maler. F. i Kria. Forældre: Bygmester Hans Heinrich K. og Ida Pfuetzenreuter. Rejste 1895 til Rom og senere til München, ved hvis Akademi han studerede. I Madrid, hvortil han rejste Aaret efter, fordybede han sig særlig i Studiet af Velasquez. Efter-

aaret 1899 opholdt han sig atter i München for sin Uddannelses Skyld; han har ellers

mest opholdt sig i Danmark og i Paris, hvor han besøgte Eugène Carrières Atelier. Han har udstillet paa Statens aarlige Udstillinger, i Kria. 1901—08 og efter 1902 paa Salon des indépendants i Paris samt haft Særudstillinger i Kria. og Kbh. 1904 og 1921. K., der er

stærkt paavirket af Munch, er udpræget Kolorist og behersker Farven, der altid er fuldttonende og fyldig, med stort, artistisk Mesterskab. Hans Kunst er repræsenteret i Kunstmuseerne i Kria. og Kbh. („Den blaa Stue“). — Gift 1913 Michaela Frederikke Haslund. Ægteskabet opløst. — I. M. O.

Litt.: „Politiken“ 5/12 1913, 18/4 1921, 2/10 og 9/10 s. A.; „Social-Demokraten“ 3/1 1919 og 12/4 1921; „Berl. Tid.“ 13/4 1921; J. Thils 1, „Norge“ 1814—1914“ 1914.

Karstensen, Asger Kristian (f. 22/3 1874), Politiker, Journalist. F. i Gjelsted ved Midelfart. Forældre: Sognepræst Jens Frederik Karsten K. og Povline Marie Lassen. Blev Student 1894, Cand. phil. 1895, var allerede fra Barn stærkt optaget af Politik og kastede sig uden at vælge noget Brødstudium ind i Journalistik og Agitation paa konservativ Side. Han begyndte 1894 som Medarbejder ved „Nordsjælland“, var derefter en Tid ved „Avisen“ og overtog 1896 Redaktionen af Jac. Scavenius' Blad „Tidens Krav“. Han havde sluttet sig til det unge Højre og var dets Formand fra 1895, til han 1898 frattraadte baade Redaktionen og Formandsposten. Han arbejdede derefter paa Dannelsen af et nyt Mellemparti, det nationale Fremskridtsparti og forhandlede herom med flere gammel-liberale, saaledes Nyholm, Niels Lassen og Falbe-Hansen, men uden Resultat. Som Indehaver af det 1899 købte Korrespondancebureau „Unio“, som ivrig og øvet Deltager i Agitationen Landet over, som Medlem af Højres Ledelse og 1903—16 politisk Medarbejder ved „Nationaltidende“ spillede K. i de følgende Aar en fremtrædende Rolle i konservativ Udentingspolitik. Han stillede sig 1901 til Folketinget i Ærskøbing, 1903 og 1906 i Roskilde, men uden at opnaa Valg. Hans Tendenser indenfor Partiet gik mere og mere i Retning af Forstaaelse med Venstre, Respektering af Vælgernes Villie og Dannelse af et liberalt Mellemparti, frit baade af Agrarer, Kapitalisme og Socialisme. Han kom herunder ofte i

Modstrid med stærke Dele af Partiet, til Tider ogsaa med „Nationaltidende“s Ledelse. 1906—10 vilde han Forlig paa Valglov og Toldlov, og 1912—13 arbejdede han paa en Grundlov i Forstaaelse med Venstre. Landstingets Politik stillede sig 1914 i Vejen herfor, men efter Grundlovsforliget 1915 ansaa K. Tiden for kommet til at skabe det ny Parti. Paa hans Initiativ grundedes Dec. 1915 det konservative Folkeparti; men det lykkedes ikke K. at drage betydende Dele af Venstre ind i det, og indenfor dets Ledelse traadte han i de følgende Aar mere og mere til Side for den energiske, væsentlig storindustrielt bestemte Fløj, der i Genforeningsperioden fik afgørende Vind i Sejlene. K., der 1915—20 redigerede „Frederiksborg Amtstidende“ (fra 1909 og 1911 ogsaa et Par andre Blade) og 1917—21 var Borgerrepræsentant i Kbh., valgte 1918 ind i Folketinget for Lolland-Falster og fik straks en fremskudt Plads i Forhandlingerne, deltog i Debatten bl. a. om Forsvarskommissionen, Ophævelsen af Prisreguleringsloven, Skatte-, Jord-, Husleje- og Valglove. Valgloven April 1920, der fremgik af et Forlig mellem Højre og de ekstreme Partier, betegnede et Nederlag for hans Politik, han genvælges til Tinget Juli s. A., men kort efter bidrog Udfaldet af en Injurieproces i en Fortoldningssag til, at han trak sig tilbage fra alle sine Tillidshverv. — K. er utvivlsomt en af de mest udprægede politiske Begavelser fra de senere Aar. Han er den fødte Taktiker og Realpolitiker, med levende Forretningsans, men ingenlunde uden Ideer. Hans ledende Tanke, et liberalt Mellemparti, er teoretisk stærkere underbygget end Dinesens Gaardmands- og Frijs' Overklassesamling, og hans Syn paa nationale og økonomiske Spørgsmaal hviler paa bred borgerlig bonsens. Det — mulig kun foreløbige — Nederlag, han i Pjecen „Et Opgør“ (1921) erkender at have lidt, skyldes maaske noget egne Brist, den professionelle Politikers Mangel paa social Position og en vis Dristighed i privat og politisk Taktik, der til Tider skabte en Atmosfære af Usikkerhed om hans Navn. — Gift 1) 1899 Emilie Benthien. Ægteskabet opløst. 2) 1906 Inger Johanne Nielsen. P. E.

Litt.: „Et Opgør“ 1921; „Journalisten“ 15/2 1911; „De 1000 Hjem“ 29/3 1912; „Roskilde Avis“ 27/5 1906; „Nationaltid.“ 21. 25/9 1908; „Politiken“ 20/1 1909 ff., 28/9 1916, 27/5 og 24/7 1920 og 18/1 1921; „Berl. Tid.“ 2/8 1917; „Verden og vi“ 8/10 1917; „Pressens Mag.“ 1/8 1918; Niels Lassen: „Erindringer“ I s. A., S. 62 ff.; „København“ 25/7 1920; „Politiken“ 18/10 1921; „Tilskueren“ Novb. s. A.

Karup, Johannes Ferdinand Georg (f. 9/5 1854), Aktuar. F. i Kbh. Forældre: Forfatteren W. I. K. (s. d.) og Hustru. Flyttede 1864 med Forældrene til Dresden, hvor han fik sin Skoleundervisning. Men allerede 1869 blev han taget ud af Skolen for at hjælpe Faderen ved dennes litterære Sys-

ler; han skrev saaledes Slutningskapitlet til Faderens „Handbuch der Lebensversicherung“ (1868—70), som Døden forhindrede Forfatteren i at fuldføre. Han var i Besiddelse af udprægede matematiske Evner og fik Lejlighed til at øve disse, da han 1871 fik Ansættelse i det store tyske Livsforsikringsselskab i Gotha, hvis ledende Aktuar han i en lang Aarrække har været, indtil han for faa Aar siden trak sig tilbage til Privatlivet. Af hans Skrifter kan nævnes: „Die technischen Grundlagen für das Beamten-Pensions-Institut des Assekuranzvereins oesterreichischer Zuckerfabriken“ (1881). I dette Værk, der suppleredes 1898, behandler han Pensionskassernes Teori. Senere har han skrevet en lang Række forsikringstekniske Afhandlinger og endelig 1903 et fremragende Værk: „Die Reform des Rechnungswesens der Gothaer Lebensversicherungs Bank“. 1895 blev han Æresdoktor i Filosofi i Jena. — Gift 1878 Caroline Hess, d. 1919. V. E. G.

Litt.: „Assurandøren“ ¹/₂ 1904; „Dansk Assurandøren“ 1915.

Karup, Carl Frederik Wilhelm Ignatius (²⁰/₁₂ 1829—¹⁹/₄ 1870), Forfatter, Forsikringsmand. F. i Kbh. Forældre: Skræddermester

Johan Heinrich Ferdinand K. og Noline Sophie Elgstrøm. Vilde oprindeligt være Skuespiller, blev senere Boghandler og Bogtrykker, var 1847—48 paa Jonstrup Seminarium, men fik hverken Skolelærerexamen eller Artium, som han en Tid læste til. 1852 foretog han

med Kongens Støtte en Rejse i Udlandet, gik 1853 over til Katolicismen og stiftede s. A. Ansgarsforeningen, ligesom han udgav flere Pjecer om den katolske Lære og virkede for den som Redaktør. 1855 kom han paa Kant med den katolske Ledelse i Danmark og levede siden en halv Snes Aar som Litterat og Foredragsholder, lagde megen Belæsthed og Frimodighed, men ogsaa Stridbarhed og Selvdyrkelse for Dagen, redigerede en Tid et litterært Smudsblad og tiltalte for Fornærmelser mod Frederik VII. Hans Stilling blev mere og mere vanskelig, og 1864 modtog han en Plads som Inspektør ved Forsikringsanstalten Imperiale i Dresden. Han havde erhvervet sig en Del Indsigt og Læsning i Forsikringssspørgsmaal (begyndte 1862 Udgivelsen af et Forsikringsblad), og hans „Handbuch der Lebensversicherung“ (1868—70) var ikke uden

Værdi og blev i de kommende Aar en Del benyttet. Iøvrigt har K. udgivet en lang Række Skrifter af broget Indhold. D. i Dresden. — Gift 1853 Nielsine Cathrine Rasmussen, d. 1899. P. E.

Litt.: Selvbioграфи 1 „Nødværge mod D'Hrr. Bille og Bøgh“ 1860, „En fürchterlig Bombe“ 1862 og „Mit Livs Roman“ 1864; Viæse om Folketaleren K. 1862; J. C. Birch: „Sort paa hvidt eller Grevinden kontra K.“ 1863; Rosenthal: „Convertitenbilder aus dem 19. Jahrh.“ 2. Opl. I 3 1872; A. Nielsen: „Seminarlelliv i Fyrrerne“ 1894, S. 86; E. Bøgh: „Fra min første Forfatter-tid“, 1897, S. 79; Chr. Thorsen i „Assurandøren“ ¹⁵/₁₂ 1920; Nekrolog i „Katolsk Kirketid.“ 1870.

Kattrup, Rasmus (f. ²⁴/₄ 1848), Landmand. F. i Skelskør. Forældre: Sognepræst Nis Christian K. og Zara Wilhelmina Christiane Krüger. Maatte fra sin tidlige Ungdom sørge for sig selv, fik Uddannelse hos to af Datidens dygtigste Landmænd, Carøe, Skærvad (1867—1868) og E. Tesdorpf, Ourupgaard (1869—70). Efter 8 Aars Forvalter-tjeneste bl. a. paa Lykkesholm overtog han 1878 Forpagtningen af

Hellerup, hvor han virkede til 1903 og grundlagde den landskendte Stamme af rødt dansk Malkekvæg, der hjembragte Kongepremien fra Landmandsforstillingerne i Randers 1894 og Odense 1900 og har vundet en Mængde Ærespræmier og Førstepremier saavel i Danmark som i Sverige. Ved Konkurrencen blandt hele Kvæghold tilkendtes Besætningen højeste Avlscenterpræmie for Aarene 1898—1901; det er derfor naturligt, at der fra Hellerup er udgaaet en Mængde Avlsdyr til Ind- og Udland. K. har desuden interesseret sig for Avl af Trækheste; sammen med S. H. G. Vind stiftede han Hesteavlforeningen „Fremad“; han har indkøbt en Del belgiske Avlsdyr og hjembragt adskillige Førstepremier fra Hesteskuer. — 1903 overtog K. Hovedgaarden Risinge mellem Nyborg og Kerteminde. Her viste han, at han ikke ensidig har Interesse for og Indsigt i Husdyravlen, thi Risinge er kendt for sine rene og frodige Afgrøder og den udstrakte Fremavl af Saasæd og Frø. Ikke alene fra Danmark, men ogsaa fra Udlandet er der kommen studierejsende for at se Bedriften og unge Mænd for at søge Uddannelse. Sammen med den omfattende praktiske Virksomhed bestrider K. en Række offentlige landøkonomiske Tillidshverv. — Gift 1879 Eline Marie Josepha Wognsen. A. C.

Litt.: Slægt i Th. Borch: „Fundamæssige Bestemmelser for Fru Wederkinchs Legat“ 1872; „Fyns Stiftstid.“ ¹⁸/₄ og ²⁸/₄ 1918; „Fyns Stifts Landbrugstid.“ s. A. S. 163; „Nationaltid.“ ²⁰/₄ s. A.; „Vort Landbrug“ s. A.

Kauffmann, Heinrich August Theodor (¹³/₄ 1819—¹⁷/₈ 1905), Officer. F. i Rendsborg.

Forældre: Oberstløjtnant Nicolaus Gustav Hermann K. og Marie Sophie Frederikke

Falkenberg. Blev Elev ved den militære Højskole 1836, Sekondløjtnant i Artilleriet 1840, Premierløjtnant 1842, gennemgik Generalstabsafdelingen 1842-44, blev Kaptajn i Generalstaben 1848, Maj s. A. Stabschef ved Kommandoen paa Als, deltog 1849—

50 i Kampene ved Adsbøl, Ullerup og Dybbøl, Slagene ved Kolding, Fredericia og Isted. Blev Major 1849 og Stabschef ved Generalkommandoen i Jylland, efter Krigen i Slesvig Oberstløjtnant og Chef for Generalstabens taktiske Sektion 1854, Amtmand i Kiel 1855—60, Militærbefuldægtiget ved Forbundsdagen i Frankfurt 1861—63. Hjemkaldt Decb. 1863 ansattes han som Stabschef ved Overkommandoen og har i denne Stilling uden Tvivl haft afgørende Indflydelse paa Hærens Ledelse i Krigens første Afsnit. Efter Rømningen af Dannevirkestillingen beordredes han til Kbh. sammen med sin Chef, Generalløjtnant de Meza, blev siden Kommandør for 2. Infanteribrigade og deltog i Dybbøls Forsvar (særlig $\frac{18}{4}$) og Kampen paa Als (Stormen paa Kjær By). Benyttedes som Underhandler ved det tyske Hovedkvarter og var Befuldægtiget ved Fredsforhandlingerne i Wien. Derefter blev han Chef for Generalstaben, 1865 Generalmajor og Generaladjutant for Landetaten; Afsked 1867; fik Generalløjtnants Karakter 1886, blev Ordenseremonimester 1888. Efter sin Afgang viste han sin Interesse for Forsvaret ved sin store Virksomhed for Befæstningssagen. 1884 tog han Initiativet til Oprabet „Til vore Vaabenfæller“ fra samtlige Hærens og Flaadens tilbagelevende, overordnede Fører fra 1864. K. var en formfuldendt og helstøbt Personlighed og en dygtig Fører, som man ved Beklagelse saa træde saa tidlig ud af Hæren, fordi Forholdenes Udvikling ved Hærlovens Vedtagelse 1867 ikke syntes ham den rette. Han afslog gentagne Gange, efter sin Afgang, Stillingen som Krigsminister. D. i Kbh. — Gift 1851 Mathilde Louise Jensine Fønss, d. 1904.

K. C. R.

Litt.: „Nationaltid.“ $\frac{28}{9}$ 1886; P. N. Nieuwenhuis 1 „Ill. Tid.“ $\frac{12}{8}$ 1899; „Generalstaben 1808—1908“ 1908; Neergaard: „Under Junigrundloven“ II 1916; Nekrologer 1 „Millitært Tidsskr.“ 1905, „Vort Forsvar“ s. A. og „Ill. Tid.“ $\frac{26}{8}$ s. A.

Kauffmann, Wilhelm Frederik Ludvig ($\frac{26}{3}$ 1821— $\frac{7}{1}$ 1892), Officer. F. i Rendsborg. Forældre: Oberstløjtnant Nicolaus Gustav Hermann K. og Marie Sophie Frederikke Falkenberg. Blev Elev ved den militære Højskole og Sekondløjtnant i Artilleriet 1838, Premierløjtnant 1842, Skoleofficer og

Lærer ved Landkadetakademiet 1846. Deltog 1848—50 i Slagene ved Kolding, Fredericia og Isted og 1864 først som Batterichef i Dybbølstillings Forsvar, senere som næstkommanderende Artilleriofficer i Dybbølstillingen; det var paa hans Anvisning, at indirekte Skydning første Gang anvendtes under Krigsforhold, idet han lod Batterierne paa Als

skyde udover Dybbølskanterne. Han var militær Konsulent for de danske Delegerede paa Londonkonferencen. Efter Krigen var han Stabschef ved Artilleriet og Formand i Kommissionen ang. Infanteriets fremtidige Bevæbning. 1858 udgav han: „Om det danske Monarkis Forsvar i Almindelighed og Arméens Organisation i Særdeleshed“ og 1865: „Tilbagetoget fra Dannevirke og dets hemmelige Historie“. Han blev Oberst og fung. Tøjmaster 1867, n. A. Kommandør for Kbh.s Søbefæstning, hvilken vigtige Post han beklædte i 11 Aar, samtidig med at han virkede i en Række betydningsfulde militære Kommissioner. 1879 blev han Generalmajor, s. A. Krigsminister og fremlagde som saadan 1879—80 et nyt Lovforslag om Hærens Ordning. Dette gennemførtes ikke, idet et andet, fremlagt af Højre og det moderate Venstre, ophøjedes til Lov. Han traadte tilbage som Minister 1881 og udnævntes til Generalløjtnant og kommanderende General i 1. Generalkommandodistrikt, tog sin Afsked 1891. K. var en mangesidig begavet Mand, en elskværdig, ligefrem og rolig Personlighed, en fortræffelig Fører i Felten. D. ved Fredsborg. — Gift 1847 Annette Angelica Fronier, d. 1900. K. C. R.

Litt.: Slægt 1 „Peter Tygesens Stam.“ 1859; „Nationaltid.“ $\frac{21}{9}$ 1888; „Millit. Tidsskr.“ I 1891; Nekrologer 1 „Ill. Tid.“ $\frac{17}{1}$ 1892, „Dagbl.“ $\frac{18}{1}$ s. A., „Millit. Tidsskr.“ s. A. og „Vort Forsvar“ s. A. (af O. Blom).

Kaufmann, Carl Richard Johannes ($\frac{19}{9}$ 1846— $\frac{1}{8}$ 1894), Journalist, Forfatter. F. i Assens. Forældre: Læge Frederik Ferdinand K. og Betty Amalie Jacobsen. Blev Student 1865, Cand. phil. 1866, kom ind paa Journalistik og blev Medarbejder bl. a. ved „Berlingske Tidende“ og „Dagens Nyheder“. Under Paavirkning af Watt og fransk Journalistik udviklede han sin Stil i Retning af Feuilletonen og Causeriet og blev en hurtig og habil Arbejder. Han udgav iøvrig flere Biografier (under Mærket Paul Pry) og Oversættelser og redigerede fra 1876 „Nutiden“ sammen

med Vilh. Møller. 1880 flyttede han til Paris, hvor han siden levede som Korrespondent til skandinaviske og tyske Blade; han besad uhyre Flid og Sporsans, og hans og hans Hustrus Elskværdighed gjorde hans Hjem til et Samlingssted for Skandinaver. En Række Bøger om Paris (,,Pariserliv i Firserne“ 1885, „Paris under Masken“ 1887, „Paris under Eiffeltaarnet“ 1889) giver livlige og underholdende, med Gallicismer alt for rigt udstyrede Skildringer. 1881 havde han sammen med William Bloch skrevet Skuespillet „Konsekvenser“, der opførtes paa det Kgl. Teater; iøvrig et Par andre dramatiske Arbejder, Oversættelser, Digte osv. En impulsiv, brav Mand uden større Originalitet. D. i Kbh. — Gift 1883 Anna Elisabeth Dons. P. E.

Litt.: „Dannebrog“ ²/₁₀ 1894; Carl Møller ast. ²⁸/₉ og ³⁰/₉ 1895; Berendsen: „En gl. Journalists Erindringer“ 1918; „Dagens Nyheder“ ²⁷/₈ s. A.; Nekrologer i „Dannebrog“ ¹/₈ 1894 og (af Vilh. Møller) i „III. Tid.“ ¹²/₈ s. A.

Kayser, Carl Johan Henrik (²⁰/₁₂ 1811—²⁸/₉ 1870), Læge, Nationaløkonom, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Sadelmager Carl Christian K. og Johanne Cathrine Hertz. Blev Student 1828, Cand. med.

1834, studerede 1836—39 i Udlandet, især Paris og paavirkedes af de moderne Strømninger i Medicinen. Efter sin Hjemkomst grundede han 1839 „Ugeskrift for Læger“, som han redigerede til 1843, blev

1840 Licentiat og 1841 Dr. med. og udgav 1840 en Oversættelse af Gavarets Værk om Lovene for Statistikkens Anvendelse i Medicinen. 1841 blev han Distriktslæge i Kbh., var 1842—43 Underakkuchør ved Fødselsstiftelsen, blev 1843 Reservekirurg ved Frederiks Hospital og praktiserede fra 1845 som Læge i Kbh. 1845 udgav han det for tjenstfulde Skrift: „Den kgl. Fødselsstiftelse i Kbh. og den der herskende ondartede Barselseber“. 1848 blev han Stiftsfysikus i Odense, men udnævntes allerede s. A. til Professor ved Universitetet i Statistik og Statsøkonomi, en Stilling, han 1865 opgav paa Grund af Sygdom. Han havde fra sin Ungdom dyrket den medicinske Statistik og satte sig efterhaanden grundig ind i den statistiske og nationaløkonomiske Litteratur, hvilket resulterede i Værket „Om Arbejdets Ordning“ (1857), en ikke original og efter danske Forhold lidet afpasset Nationaløkonomi, der dog afhjalp et Savn og i nogen Tid benyttedes meget. Som Politiker valgtes K. 1852 til Folketinget i Lyngby og genvalgtes 1853 efter en amerikansk Valgkampagne mod Tscherning; han faldt 1854, men repræsenterede 1861—64 Kbh. 2. Kreds i Folketinget. Han stod de nationalliberale

nærmest og viste i Politik som i al sin Ger-ning et lyst, hurtigt Nemme, Omhu og Grund-dighed; han var i et Par Aar Ordfører for Finansudvalget og senere 2. Viceformand i Tinget. D. i Kbh. — Ugift. P. E.

Litt.: Selvbioografi i Univ. Progr. ved Sal-vingen og Kroningen 1840; N.-n.: „Skizzer af Fol-кетинgets Medlemmer“ 1863; Jul. Petersen i „Ugeskr. f. Læger“ IV 19 1889, S. 489; „Natio-naløk. Forenings Festskrift“ 1897, S. 22; Ne-krologer i „Dagbl.“ ³⁰/₈ 1870, „Ugeskr. f. Læger“ III 10 s. A. og „Bibl. f. Læger“ VI 1 1871.

Kayser, Harald Hartvig (⁶/₃ 1817—¹⁰/₁₀ 1895), Tømrermester, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Sadelmager Carl Christian K.

og Johanne Cathrine Hertz. Kom 1831 i Tøm-rerlære, ved Flid og Nøjsomhed lykkedes det ham efter 4 Aars For-løb at blive Svend, hvor-til han selv bestred Ud-gifterne. I sin knapt til-maalte Fritid tog han Undervisning i Matema-tik, saa han 1837 kunde indstille sig til polytek-nisk Eksaminandeksamen. Han kastede sig over Matematik- og Tegneundervisning og læste ved Siden af, saa han 1842 kunde tage polyteknisk Eksamen i Mekanik. I Vin-teren 1842—43 opholdt han sig i Kria., hvor han vikarierede for J. H. Nebelongs som Lærer ved Tegneskolens Bygningsklasse. Hjemkommen til Kbh. blev han Lærer ved det nyoprettede tekniske Institut. Men hans Maal var at blive Tømrermester. Trods gode Anbefalinger lykkedes det ham ikke at bry-de Tømrerlavets Modstand, da han søgte at opnaa Børgerkab uden Mesterprøve, hvad der den Gang var forbundet med store Ud-gifter. Han aflagde Prøven og etablerede sig 1845, s. A. opnaede han det første af de mange Tillidshverv, der i Aarenes Løb betroedes ham, han blev Medlem af Kon-trollkomiteen for Fredens Møllers Fabrikker. 1847 blev han Medlem af Industriforeningens Repræsentantskab, n. A. dets For-mand. 1848 indvalgtes han i Borgerrepræ-sentationen, og i Okt. s. A. blev han Med-lem af den grundlovgivende Rigsforsam-ling, valgt som nationalliberal, men til-lige anbefalet fra demokratisk Side af Ven-stres Valgreformforening. Først 1854 lod han sig vælge til Rigsdagen, hvor han sad som Repræsentant for Kristianshavn i Folketinget 1854—64. 1871 blev han konge-valgt Landstingsmand, hvad han var til faa Dage før sin Død. Hans praktiske Indsigt og store Arbejdsdygtighed kom dog fortrin-svis hans kommunale Virksomhed tilgode. 1863—73 var han Formand for Borgerre-præsentationen, 1875—94 Næstformand med Undtagelse af en kort Periode 1884—85, da han fungerede som Formand. Han beherskede denne Forsamling med megen Myn-

dighed og havde navnlig stor Indflydelse ved Behandlingen af Byggelovene 1856, 1871 og 1889. At han 1857 stemte for Næringsloven, var i god Overensstemmelse med hans 1844 udgivne lille Skrift „Om de nuværende Mesterprøver i Haandværkslavene“. Blandt de mangfoldige Tillidshverv, K. sad inde med, er der Grund til at nævne hans Tilknytning til Industriforeningen, hvis Ledelse han deltog i til 1866. Det var her særlig Haandværkerundervisningen, der laa ham paa Sinde. 1876—82 var han Næstformand i Det tekniske Selskabs Skole, der havde afløst det tekniske Institut. Sjælden Arbejdskraft og human Tænkemaade udmærkede denne helstøbte og myndige Personlighed, hvis Virksomhed i det store og hele øvedes til Samsfundets Gavn. For den sønderjyske Sag virkede han ivrig bl. a. gennem Foreningen „Dannebrog“ og navnlig for Skolesagen. Ved sit 50 Aars Borgerjubilæum blev han Æresmedlem af Kbh.s Tømmerlav. D. i Kbh. — Gift 1850 Birgitte Alette Elisabeth (Betty) Arctander, d. 1901. G. N.

Litt.: Hustrus Slægt i M. Arnesen og J. H. Breder: „Stamt. over Familierne Breder m. fl.“ 1876; Brudstykker af Selvbiografi i „Tidskr. f. Industri“ April 1917; Fr. Barfod: „Dsk. Rigsdagskalender 1856; N.-n.: „Skizzer af Folketingets Medlemmer“ 1863; „Ill. Tid.“ 2/3 1887 og 3/3 1895; C. Nyrop: „Kbh.s Tømmerlav“ 1887; „Industriforeningen 1838—88“ 1888 og „Bidrag til dsk. Haandværkerundervisnings Hist.“ 1893; „Berl. Tid.“ 22/2 1895; Vill. Christensen i „Hist. Medd. om Kbh.“ II 1910, S. 583 ff.; Linvald: „Kbh. Brandforskring“ 1913; „Tiden“ 9/3 1917; R. Berg i „Tidskr. f. Industri“ April s. A.; Dahl og Linvald: „Sønderjylland“ II 1919, S. 176; Nekrologer i „Politiken“ 11/10 1895, Efterslægtens Skoles Progr. 1895—96, S. 13 f. og (af A. D. Jørgensen) i „Sprogforeningens Alm.“ 1897.

Kayser, Olaf Vilhelm (f. 18/6 1856), Tømmermester, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Tømmermester H. H. K. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1873 og Cand. polyt. 1880. Alleerede som ganske ung begyndte han at undervise, var saaledes 1875—87 Lærer ved Borgerdydskolen og 1883—97 ved det tekniske Selskabs Skole. 1883 indtraadte han i Faderens Forretning som Tømmermester og har som saadan haft flere store Arbejder i Entreprise.

Hans Indsigt og store Arbejdsdygtighed bragte ham ind i forskellige Virksomheder, saaledes blev han Medlem af Ekspropriationskommissionen vedrørende Grundes Afstaaelse til Vandanlæg og af Taksationskommissionen. Han er Næstformand for Industriforeningens Repræsentationskab og sidder i Bestyrelsen for det tekniske Selskabs Skole og for Foreningen af 1865 for Tilvebringelsen af billige Arbejderboliger. Siden 1913 har han været bygningskyndig Direktør i Kbh.s Brandforsikring. 1909—21

var han Oldermænd i Tømmerlavet og viste sig ved Forhandlinger i Arbejderspørgsmaal o. l. i Besiddelse af megen Forhandlingsevne. Hans Jævnhed i Forbindelse med Myndighed, der i meget minder om Faderen, er paaskønnet fra alle Sider. 1920 stillede han sig som Erhvervspartiets Kandidat til Folketinget og opnaede Valg som Repræsentant for Kbh.-Frbg.s østre Storkreds; han har 1920—21 bl. a. taget Del i Forhandlingerne om Bolig- og Læringspørgsmaalet. — Gift 1883 Nanna Monrad. G. N.

Litt.: Moders Slægt se H. H. K.; „Studenterne fra 1873“ 1898.

Kehler, Henning (f. 22/1 1891), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Skoleinspektør Kristen K. og Minna Andersen. Blev Student 1909, studerede i Paris 1912—13, erhvervede 1915 Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Ibsens Stil og Teknik og tog Magisterkonferens i Fransk 1916. Maj 1917 rejste han til Rusland som Attaché ved det danske Gesandtskab i Petrograd, var Gesandtskabsdelegeret i

Simbirsk (Volga) i Maj—August 1918, blev arresteret af Tsjekkoslovakerne og paa et hængende Haar dræbt. Efter en Maanedes Fængsel blev han frikendt for Spionageanklage ved den tjekkoslovakiske Undersøgelsesret i Jekaterinburg og var derefter Vicekonsul i Tomsk (Sibirien) til 1919. Han vendte saa hjem over Østen og Amerika s. A. Fra Begyndelsen af 1920 er han knyttet til „Politiken“ som litterær Medarbejder; her fremkom de Skildringer, inspireret fra Opholdet i Rusland, der senere er udgivet i Bogform „Russiske Kroniker“ (1920). Af hans kritiske Forfatterskab maa nævnes: „Studier i det Ibsen'ske Drama“ (i „Edda“ 1915—16), et Essay om J. L. Heiberg i Foreningen „Fremtiden's“ Udgave af dennes Digte, og „Joseph Bédier“ (i „Edda“ 1917). K.s Stil er koncis og fyndig. I sine Rejse-skildringer viser han en udpræget Sans for det dramatiske, der i de litterære Afhandlinger røber sig i den sikre Opbygning. Grundpræget er en klar, fast Intelligens; Domme og Meninger fremtræder færdige og kategoriske, i Almindelighed set mod en stor historisk Baggrund. Hans bevægede Oplevelser har givet ham en egen Realitetsans og psykologisk Indsigt. — Gift 1917 Ville Berg. O. F.

Litt.: Univ. Progr. Novb. 1915, S. 93; E. Bønnelycke i „Tilskueren“ 1921; Chr. Rimestad i „Nordisk tidskr.“ s. A.; „Politiken“ 10/3 1920.

Keiser-Nielsen, Søren (f. 27/6 1856), Politiker. F. i Besser, Samsø. Forældre: Lærer Søren Nielsen og Mette Marie Sørensdatter

Keiser. Navneforandring 1909. Blev Student 1876, Cand. theol. 1882, Kapellan i Vesterborg-Birket 1883 og Sognepræst i Taagerup-Thorslunde ved Rødby 1891. Som praktisk, klarhovedet og interesseret Mand kom K.-N. ind i mange Hverv foruden sin Præstegering, han var 1896—1909 Sogneraadformand, drev selv sin for en Præstegaard usæd-

vanlig store Avling, var 1910—12 Formand i Direktionen for Andelsanstalten Tryg og havde adskillige andre Tillidsposter. Politisk var han Venstremand, afsløg 1902 en Opfordring til at modtage Valg som Landstingsmand, stillede sig 1903 til Folketinget i Naskov og valgtes 1909 i Stubbeboing, hvilken Kreds han repræsenterede til Juli 1920. Han havde imidlertid sluttet sig til det radikale Venstre, sad 1909—12 i dettes Hovedbestyrelse og tog livlig Del i Forhandlingerne i Tinget, var saaledes 1909 Ordfører i Rigsretssagen. Juni 1913 indtraadte han som Kultusminister i det 2. Ministerium Zahle og opgav sit Præsteembede. De første Par Aar var ikke frugtbare paa Love, 1913—15 mislykkedes Forsøgene paa at gennemføre Love om Kirkens Styrelse og om Syn over Kirker. Administrationen voldte, bl. a. i den Arboe Rasmussen'ske (s. d.) Sag, en Del Vanskeligheder, og K.-N., der staar kirkeligt Centrum nærmest, kom ikke i nogen stærk Kontakt med Menighedskredse. Kort før Højesteretsdommen over Arboe Rasmussen faldt, fratraadte han i April 1916 Kultusministeriet og beholdt Undervisningsvæsenet, der udskiltes som særligt Ministerium. Han gennemførte paa denne Post bl. a. Lov om Bygningsfredning, Statsseminarium for Kvinder, Kbh.s højere Skolevæsen, Nedsættelse af en Skolekommission, Lønninger for Folkeskolen, Lov om statsunderstøttede Biblioteker osv. I Teatervæsenet indlagde han sig Fortjeneste ved 1919 at ophæve Feu'en. Han afgik med det øvrige Ministerium Marts 1920; blev 1921 valgt til Medlem af Gentoftes Kommunalbestyrelse. — Gift 1) 1883 Vilhelmine Kolbye, d. 1906. 2) 1909 Else Marie Christensen Balle.

P. E.

Litt.: „Politikken“ og „Nationaltid.“ 21/6 1913; „Ill. Tid.“ 21/10 1915.

Keller, Christian (f. 19/10 1858), Læge. F. i Kbh. Forældre: Skoleforstander Johan C. H. R. K. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1875, Cand. med. 1883, Forstander for og Overlæge ved de K.'ske Aandssvageanstalter i Kbh. 1884, i Brejning 1900. Grundlægger af og Overlæge ved Livø Anstalt for samfundsfarlige aandssvage Mænd 1911. Ved Faderens Død stod K. som den naturlige, men

unge og uforberedte Arvtager af hans Ger-ning. Medens Arbejdet blandt de døvstumme overdroges til en Farbroder, tilfaldt de aandssvage K. Opgavens Storhed modnede ham hurtigt til Mand. Med en Mands Klarsyn og Energi har han skabt Rammerne for Aandssvagearbejdet, idet han dels har virket for offentlig Tilsyn med alle aandssvage og Anstaltsbehandling for saa mange, som trænger der-til, dels har gennemført en vidtgaende Sondring af de aandssvage i ensartede Grupper efter Art og Alder. Han har saaledes oprettet Afdelinger for aandssvage Epileptikere og særlige Anstalter for arbejdsføre aandssvage, bygget den store Brejning-Anstalt op paa dette Princip og som sidste Led udkastet Ideen til Livø-Kolonien for samfundsfarlige aandssvage Mænd. At befri Samfundet for en Mængde farlige Individuer ved at isolere dem paa en Ø, hvis Størrelse gør Tabet af Friheden mindre føleligt, er lige saa genialt som humant tænkt. I alle Spørgsmaal vedrørende hans Speciale høres hans klart fremsatte Mening med Interesse; af Væsen er han venlig og ligefrem, som Anstaltsleder vaagen og fremsynet. — Gift 1885 Louise Amalie Fick.

O. P.

Litt.: „Ill. Tid.“ 10/11 1895 og 18/12 1904; „Nyt Tidsskr. f. Abnormvæsenet“ III 1901 og XI 1909; J. Keller: „Den K.'ske Aandssvageanstalt 1865—1915“ 1915; „Berl. Tid.“ og „Politikken“ 18/10 1918.

Keller, Johan Christoffer Henrik Rummelhoff (7/6 1830—20/6 1884), Døvstumme- og Aandssvage lærer. F. i Kbh. Forældre: Fængselsinspektør Christian Nicolai K. og Sophie Henriette Magdalene Pers. Blev Student 1849, Cand. theol. 1855, var nogle Aar Lærer ved Kbh.s Kommuneskoler. Hans store Interesse for filantropisk-pædagogiske Ideer førte ham snart ind paa det, der blev hans Speciale: Døvstummes og Aandssvages Undervisning. 1856 blev han sammen med H. P. Duurloo Bestyrer af Dahlerups lille private Døvstumme-Skole, og denne Virksomhed viede han snart alle sine Evner. 1859 besøgte han den berømte Døvstummelærer Hill i Weissenfels i Tyskland og vendte hjem som en begejstret Tilhænger af Talemetoden, som han i Tale og Skrift slog til Lyd for. Hans Skole voksede stærkt, men samtidig udvidede han Rammerne og begyndte Undervisning af aandssvage. Hans Skole var alle-

rede blevet en Prøveskole, som skilte de absolut døvstumme fra de uegentlig døvstumme. 1865 oprettede han sin Skole for aandsvage, der 2 Aar senere blev en særlig Anstalt. Hans Maal var at skabe en „Landbrugskoloni for flinkere aandsvage“, Idealtypen for en moderne Anstalt. De K.ske Anstalter fik Bygninger paa Nørrebro, 1880 oprettede han „Karens Minde“ i Hvidovre, derimod opnaede han ikke at faa den store Landbrugskoloni grundlagt. — K. var virksom, iderig, begejstret, optimistisk, varm-hjertet overfor Samfundets Stedbørn. Alle Vegne, hvor han kunde vente Lydhørhed, var han paa Færde. Han var Medlem af flere Kommissioner, havde 1883—84 Sæde i Borgerrepræsentationen, stiftede „Forening til Fremme af den døvstumme Piges Selverhverv“, deltog i Redaktionen af „Nordisk Tidsskrift for Blinde“, Døvstumme- og Idiot-skoler“, skrev Lærebøger for Abnormskolen og udgav 1869 „Om Idiotsagen“. K. var en glad, poetisk Natur, berømt for sine Lejligheds-sange, udgav ogsaa en Digtsamling. D. i Kbh. — Gift 1856 Cathrine Elisabeth Dorothea Graae, d. 1906. K. K.

Litt.: Imm. Barfod: „Stamt. over den svendborgske Familie Graae“ 1882; P. B. Grandjean: „Den Graae'ske Slægtbog“ 1914; „Ill. Tid.“ 10/11 1895; Hj. Keller: „Døvstummeskolen grundet paa Talemotoden“ 1896; Goos: „Det kgl. Døvstummeinstitut i Kbh. 1807—1907“ 1907; Johan Keller: „Den K.ske Aandsvageanstalt“ 1915; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 15/6 1884, „Nord. Tidsskr. f. Abnormskolen“ s. A. og (af A. Prytz) i „Nutiden“ s. A.

Keller, Sophie Helene Henriette (f. 14/11 1850), Operasangerinde. F. i Kbh. Forældre: Syngemester Henrik Rung (s. d.) og Frederikke Charlotte Pauline Lichtenstein (s. d.). Voksede op i et sjældent fint kultiveret Musikhjem, hvor hun tidlig dyrkede Guitar, Klaver (Anton Réé), Orgel og Violin (Vald. Tofte), og hvor Faderen ledede hendes første Uddannelse i Sang, der snart satte hende i Stand til at optræde ved Cæciliaforeningens Koncerter. Faderens strenge og kræsnе Skole efterfulgtes af et Studieophold hos Lamperti i Milano og Romani i Firenze, hos hvem hendes høje Mezzosopran fik en Afslibning, der svarede nøje til hendes fine musikalske Begavelse og Øre. Da hun kom hjem, debuterede hun 9/12 1869 paa det Kgl. Teater som Agathe i „Jægerbruden“ og knyttedes nu i mere end 25 Aar til denne Scene, hvor hun med voksende dramatisk Herredømme sang en Række af de betydeligste Partier som Iphigenia i „Iphigenia i Aulis“, Benjamin i „Joseph og hans Brødre“, Liden Kirsten, Tove, Colomba, Aase og Ingeborg i „Drot og Marsk“, Donna Anna og Donna Elvira,

Ragnhild i „Oluf“, Charmion i „Cleopatra“, Fidelio, Anna og Bjergdronningen i „Hans Heiling“, Cherubino og Grevinden i „Figaros Bryllup“, Rosina i „Barberen i Sevilla“, Siebel i „Faust“, Senta i „Flyvende Hollænder“, Elisabeth i „Tannhäuser“, Elsa i „Lohengrin“, Sieglinde i „Valkyrien“, Aida, Leonore i „Troubaduren“ osv. Hun optraadte sidste Gang 7/2 1895 efter forinden at være udnævnt til kgl. Kammersangerinde. Samtidig med at hun var en af Operaens Hovedpiller, udfoldede hun en omfattende Virksomhed i Koncertsalen og ved Kirkekoncerter, og navnlig har hun saavel før som efter sin Afgang fra Teatret uddannet talrige Elever, bl. hvilke kan nævnes Elisabeth Dons, Regina Nielsen, Fanny Gætje, Thyra Larsen, Ida Møller o. m. fl., og ogsaa i denne Gerning har hun afsløret alle de gode Musikeregenskaber, der udmærker Slægten Rung. 1888 aabnede hun i Forening med Fanny Gætje et Sang- og Musik-konservatorium for Damer, og 1895 oprettede hun Privat kvindeligt Koncertforening med Kor og Orkester paa 130 Damer; denne havde dog kun en kortere Levetid. — Gift 1877 Cand. juris Emil Charles Thorwald K., d. 1896, Broder til Johan C. H. R. K. (s. d.). G. S.

Litt.: Leop. Rosenfeld i „Ugeskr. f. Teater og Musik“ I 1880—81; Jac. Fabricius i „Ill. Tid.“ 2/12 1894; C. Thrane: „Cæciliaforeningen og dens Stifter“ 1901; R. Neftendam: „Det Kgl. Teater 1874—1922“ I 1921.

Keller, Johan (f. 23/6 1866), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Skoleforstander Johan C. H. R. K. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1885, Cand. phil. 1886 var Døvstummelærer 1885-87, derefter Aandsvage-lærer. Fra 1899 er han Skolebestyrer ved den K.ske Anstalt i Bregning. Han har med Statsunderstøttelse foretaget Studierejser til Aandsvageanstalter i Sverige, Norge, Tyskland og Østrig. Siden 1919 er han Redaktør af „Nyt Tidsskrift for Abnormvæsenet i Norden“, og 1915 udsendte han et Jubilæumsskrift: „Den K.ske Aandsvageanstalt“. Han debuterede som skønlitterær Forfatter med „Moll-Toner“ (1886), der efterfulgtes af en lang Række Noveller og Romaner. Han er ogsaa optraadt som dramatisk Forfatter; „Længe efter“ (1892) og „Et Opgør“ (1894) er begge opført paa Dagmar-teatret, „Efter Middagen“ (1898) paa det Kgl. Teater og Aarhus Teater. Af hans Noveller maa særlig fremhæves „Situationer“ (1899), „Liv“ (1895) og „Abnorme Eksistenser“ (1918). I Romanen har han ogsaa ydet noget værdifuldt: „Fru Karen“ (1903) og „Herbert Vinding“ (1904). K.s Opdragelse og Livsgerning har gjort ham til en Skil-

drer af de ulykkelige og forladte i Livet, med hvilke han har en varm Medfølelse. Som Patolog undgaar han alt Pikanteri; han foretrækker det stemningsfulde for de større Effekter. Ved sin Forstaaelse af de stille Menneskeskæbner minder han om Herman Bang, der har været hans litterære Forbillede. — Gift 1895 Augusta Johanne Marie Betzonich. O. F.

Litt.: „Ill. Tid.“ 10/11 1895; ovenn. Jubilæumsskrift; „Nyt Tidsskr. f. Abnormvæsenet“ 1917 og 1918.

Kellermann, Caroline Vilhelmine (20/2 1821 —20/5 1881), Danserinde. F. i Kbh. Forældre: Kgl. Lakaj Rasmus Hansen Fjeldsted

og Cornelia Wilhelmine Charlotte Lefland. Blev antaget paa det Kgl. Teaters Balletskole og skyldte Bournonville sin Uddannelse. 16 Aar gammel vakte hun Opmærksomhed som Fatme i „Brama og Bajaderen“, men det var først, efter at Lucile Grahn havde forladt Teatret, at den

unge Jfr. Fjeldsted for Alvor kunde gøre sig gældende ved sin elegante Fremtræden og teknisk højt udviklede Dans. Hun blev Solodanserinde, og skønt Augusta Nielsen i sine bedste Teateraar distancerede hende i nogen Grad, skænkede hendes dramatiske Evner hende alligevel en smuk Position ved Balletten, og i Partier som Teresina i „Napoli“ og Palmyra i „Abdallah“ blev hun en talentfuld Repræsentant for Bournonvilles Balletstil. Fru K. hører til de Danserinder, der i Midten af 19. Aarh. før Juliette Prices Fremtrædens bidrog til at befæste den danske Ballets Ry, og lige til 1861, da hun forlod Teatret, forsvarerede hun med Ære sin kunstneriske Stilling. D. i Kbh. — Gift 1849 Violoncellisten Christian Laurentz K. (s. d.), d. 1866. C. Bs.

Litt.: Ægtefælles Slægt i Türgensen og Hennings: „Slægtregister over Familierne Sangaard m. fl.“ 1910; Thomle: „Slægten Hofgaard“ 1911; Overskou: „Den dsk. Skueplads“ V—VII 1864—76; Breve ved C. Behrend i „Teatret“ XIII 1913.

Kellermann, Christian Laurentz (27/1 1815 —3/12 1866), Cellovirtuos. F. i Randers. Forældre: Handskefabrikant Olaus Christian K.

og Martha Hofgaard. Var oprindelig bestemt for Handelen, men efter at han 1822 med Forældrene var bleven bosiddende i Wien, vaagnede hans musikalske Anlæg, hvorfor han 1828—32 gennemgik det der værende Konservatorium og navnlig under Joseph Merks Vejledning lagde

sig efter Violoncel. Han blev Medlem af Hofkapellet og senere af Carlsteatrets Or-

kester, men hans glimrende Cellistegenskaber, der særlig fandt Udtryk i en blød, syngende Tone og en brillant Teknik, førte ham snart ud paa langvarige Koncertrejser, under hvilke han bl. a. optraadte i Budapest (1836), Paris (1837), Stockholm og Finland (1839), Kria. (1840), Tyskland og Polen (1841—43), Holland (1844), London (1846), Donaufyrstendømmerne (1852), Italien (1857—58) osv. K. har oftere optraadt i Selskab med de største Navne som Joh. Strauss, Ole Bull, Carlotta Patti, Ferd. Laub, Jaell etc., og han betragtedes som en af Tidens berømteste Virtuoser, ikke mindst efter at han i Bukarest med Held havde evnet at kappes med „Violoncellens Paganini“ François Servais. Mellem Rejserne opholdt han sig dog jævnlig i Danmark, hvor han første Gang optraadte 1839, og hvor han udnævntes til kgl. Kammermusikus, ligesom han, da han 1864 efter en Koncert i Mainz var blevet ramt af et Slagtilfælde, der brat afbrød hans Kunstnerbane, for stedse trak sig tilbage hertil. Af hans Kompositioner, der alle var skrevne med hans egen Koncertopræden for Øje, er kun en enkelt, en Koncert-Mazurka „Souvenirs de Wilna“ udkommet i Trykken. D. i Kbh. — Gift 1849 Solodanserinden Caroline Vilhelmine Fjeldsted (s. d.), d. 1881. G. S.

Litt.: Slægt se Caroline K.; Overskou: „Den danske Skueplads“ V 1864; „Ill. Tid.“ 23/4 1865; Alb. Rüdinger: „Bidrag til Violoncellspillet Historie“ 1907; „Ole Bulls Breve i Uddrag“ ved Alex. Bull 1881.

Kellner, Ludvig Stephan (3/4 1796—17/4 1883), Matematiker. F. i Aalborg. Forældre: Løjtnant Stephan David K. og Gertrude Fjeldsted. Blev Landkadet 1810 og Pagekadet 1813 og ansattes 1815 ved Kronens Regiment, hvor han 1824 blev Premierløjtnant. Han uddannede sig derpaa til at være Lærer i Deskriptivgeometri (1828—29 i Paris) og indtraadte 1830 i Kommissionen til

Oprettelse af en militær Højskole. Han virkede 1830—61 som den første Lærer i dette Fag, som han ogsaa docerede 1838—61 ved Polyteknisk Lærestanstalt. 1846—61 underviste han desuden i Krigsbygningskunst paa den militære Højskole. Avanceret gennem Graderne fik han 1858 Obersts Karakter. 1860—63 var han Chef for den militære Højskole, afgik 1864. K. har vel ikke vist nogen videnskabelig Selvstændighed, men har med stor Pligtroskab udført det ham paalagte Hverv, saa at der paa et tidligt Tidspunkt i Danmark er udbredt Kendskab til den Udvikling af den moderne Geometri, som især skyldes Monge, Poncelet og Dupin, og saa at Tek-

nikere har nydt godt af denne for dem vigtige Gren af Matematikundervisningen. D. i Kbh. — Gift 1833 Augusta Sophie Elisabeth Zuber, d. 1857.

P. H.

Litt.: Løngnick: Zuber; Tychsen: „Fortifikationssetaterne og Ingenlørkorpset 1684—1893“ 1893; W. G. O. Bauditz: „Livserindringer“ 1903; N. Nielsen: „Matematikken i Danm. 1801—1908“ 1910.

Kemp, Gerhard Peter Brammer (f. ^{13/11} 1852), Fredspolitiker, Skribent. F. i Jelling. Forældre: Sognepræst, Seminarieforsøger

Carl Emil K. og Johanne Henriette Møller. Blev Student 1870, Cand. theol. 1877, var nogle Aar Lærer og blev 1880 Kapellan i Taarbæk, Sognepræst sst. 1907. Han har gjort sig kendt som ivrig Forkæmper for Fredssagen, var Medlem af Hovedbestyrelsen for Dansk Fredsforening fra 1899, til Helbredshensyn 1917

tvang ham til at trække sig tilbage, 1. Viceformand 1910—17. Han har taget Del i Udarbejdelsen af det radikale Venstres og Socialdemokratiets Neutralitetsprogram; har iøvrig forfægtet sin Sag i en lang Række Artikler bl. a. i „Fredsbladet“, „Højskolebladet“, „Social-Demokraten“ og „Politiken“. Han staar paa et humant kristeligt Stade, er imod yderliggaaende Midler som Militærnægtelse og lægger Hovedvægten paa Oparbejdelsen af Menneskekærlighed og kristelig Barmhjertighed. En anden Hovedinteresse hos ham er Bevarelsen af Dyrehavens Idyl mod militære og forslige Overgreb og Forsømmelser, og herom har han i „Politiken“ skrevet talrige Artikler. — Ugift.

P. E.

Litt.: „Politiken“ ^{9/8} 1905, ^{13/11} 1912 og ^{27/2} 1920; „Social-Demokraten“ ^{13/11} 1912; „Aftenposten“ ^{9/2} 1914; „Fredsbladet“ ^{15/4} og ^{15/5} 1916.

Kidde, Astrid Ehrencron- (f. ^{4/1} 1874), Forfatterinde. F. i Kbh. Forældre: Kontorchef Vilhelm Christian Müller og Laura Marie Jakobsen. Studerede i sin Ungdom Musik,

men blev afbrudt af en Nervesygdom i Ryggen, gled derfra over i Skribentvirksomheden og debuterede med en Samling Eventyr (1901) og „Fra Dronningens Taarnrude“ (1902). Større Opmærksomhed vakte hun først med „Den signede

Dag“ (1905). Siden har hun omtrent hvert Aar udsendt en eller to Noveller og Romancer. Særlig bør nævnes: „Fru Hildes Hjem“ (1907), „Martin Willéns underlige Hændelser“ (1911), „Alle Sjæles Nat“ (1912), „En

Vagabonds Roman. Et Ungdomsliv i Värmland“ (1915), „Pastor Medin“ (1916), „Skriverværten fra Filipstad“ (1917), „Over Sukkenes Bro“ (1919) og „Staffan Hellbergs Arv“ (1920). Hun har en naturlig Fortællemaade; hendes Skildringer af Natur og Folkeliv er ypperlige, især Skildringerne fra Värmland, hvis storladne, øde Natur danner den romantiske Baggrund for Personerne, der ofte er synske og begavede med usædvanlige Evner. I den Maade, hvorpaa hun faar det mystiske til at vokse frem af det virkelige, minder hun om og har hun lært af Edgar Poe. — Gift 1907 Forfatteren Harald Kidde (s. d.), d. 1918.

O. F.

Litt.: Selvbibliografi i „Nationaltid.“ ^{6-7/10} 1915; „Bogvennen“ Juli 1917; „Gyldendals Juleavis“ 1921.

Kidde, Harald Henrik Sager (^{14/8} 1878—^{23/11} 1918), Forfatter. F. i Vejle. Forældre: Amtsvejiinspektør Christen K. og Doris Corneliusen. Fulgte som

Dreng gerne med paa Faderens Inspektionsrejser; her blev han tidlig kendt med mange Slags Vejrlig og Menneskekæbner. Moderen, fordrømt og dog villiestærk, blev „Linien og Flugten“ i hans Digtning. Hendes Fortællinger om det barske og triste Liv paa Læsø, hvor hun havde levet det meste af sin Barndom og Ungdom, ligger bag meget af hans Digtning. I „Helten“ steg „Øen“ op paa ny. 1898 blev K. Student og begyndte at studere Teologi, endte dog i fortvivlet Fornægtelse. Han læste meget, var fyldt med J. P. Jacobsen og Johs. Jørgensen og de tyske Romantikere. Ogsaa Ibsen og Kierkegaard paavirkede ham stærkt. Sygdom og Dødsfald i Barndomshjemmet i Forbindelse med eksalterede Forelskelser gjorde ham ensom og indadvendt. Han havde den Gang kun faa Venner, boede de første Aar i Kbh. hos Moderen, for hvem han læste sine Værker op. Han debuterede 1900 med „Sindbilleder“. I sine sidste Aar, efter at han 1907 var blevet gift, tilbragte han ofte lange Perioder i Sverige, hvorfra han bragte friskt Stof til sine Bøger. Efter Debutbogen kom 1902 „Aage og Else — Døden“ og n. A. „Aage og Else — Livet“. Endvidere har han udgivet „Luftslotte“ (1904), „De Blinde“ (1906), „Loven“ (1908), med Skildringer af svensk Natur, „Den anden“ (1909), „Helten“ (1912) og „Jærnet“ (1918). Efter hans Død er de Skitser og Prosadigte, han skrev under Arbejdet paa „Jærnet“, blevet udgivet med Titlen „Vandringer“ (1920). — K. er i sin Digtning en grublende Skønhedsdyrker og Sjælegransker. Ved de mange Sammenligninger og Billeder bliver hans Stil tung og maniereret, men kan ofte

hæve sig til stor patetisk Skønhed. Som Psykolog er han lydhør for det sjælelig fine og skære, som han kan indfange i sit Sprog. Det er Livsfølelsen han vil naa ned til, men han taber sig ofte i sygelige Sjæls-optrevlinger. Han tumler i sine Romaner med vægtige Tanker og Problemer, i „Aage og Else“ med Spørgsmaalet om Troskabens Værdi i Livet. I „Helten“, der hviler paa dybtgaaende Studier af Pietismen i Danmark og 50'ernes Kbh., har han skildret hvad det vil sige at leve et kristent Liv. „Jærnet“ er første Del af en stort anlagt Serie, der skulde skildre Värmland igennem ca. 100 Aar, med Skildringer af de store sociale Omvæltninger og til sidst Verdenskrigen. Jærnet symboliserer Villien i Menneskesindet, Skaanselsløshed og Pligtopfyldelse. K. kredser stadig om de samme Mennesker og Problemer, han borer sig dybere og dybere ind, indtil han med „Jærnet“ segner under Arbejdet. Historisk set fortsætter han den psykologiske Roman, der begyndte med „Niels Lyhne“, men medens andre Forfattere, som Johs. Jørgensen, Johs. V. Jensen og Knud Hjortø, hver paa sin Maade ved en mægtig Kraftanstrengelse drejede Strømmen om i nyt Leje, førte K. Retningen til Bunds og Afslutning. Det er det tragiske ved K.s Forfatterskab, at han ikke fik de Sider af sit Væsen udtrykt i sin Digtning, der efter Vennernes Vidnesbyrd virkede saa stærkt: Humoren og Aandens „kvægende og styrkende Ro“. K. har udtalt sin Kærlighed til Carsten Hauch, med hvem han er dybt beslægtet. Han er som Hauch villiestærk og avet i Livets Haardhed, men med en Sjæl, der vil omfatte Uendeligheden, Livets Højde og Dybde. Han havde som Hauch „den hellige Ild“ i sit Sind og i sit Arbejde. D. i Kbh. — Gift 1907 Forfatterinden Astrid Ehrencron Müller (s. d.).

O. F.

Litt.: Slægt i Vejle Amts Aarb. 1913—14; Selvbiografi i „Nationaltid.“ 19/a 1915; Johs. Jørgensen: „Essays“ 1906; Rimestad: „Digtene i Forbør“ 1906, i Efterskrift til „Vandringer“ 1920 og i „Hver 8. Dag“ 8/12 s. A.; „Bogvennen“ Sept. 1912 og 1915; Carl Gad i „Ugens Tilskuer“ V 1914; O. Gølsmar i „Højskolebl.“ 1917 og i Skovrup: „Nord. Digtning i Nytiden“ I 1920; Leopold: „Tres Talenter“ 1918; N. Jeppesen i „Litteraturen“ Sept. 1920; R. G. i „Politiken“ 28/11 s. A.; „Studenterhjemmets Julebøg“ 1916; Nekrologer af Vald. Vedel i „Nationaltid.“ 28/11 1918, Rimestad i „Politiken“ 27/11 s. A.; „Pressens Magazin“ 1/1 1919, af A. C. Andersen, K. Hoffmann, H. Nathansen, Rimestad og Vald. Vedel i „Vor Tid“ II 1918, af Carl Gad i „Litteraturen“ s. A. og af Poul Levin i „Berl. Tid.“ 24/11 s. A.

Kieldrup, Anton Edvard (16/2 1826—22/5 1869), Landskabsmaler. F. i Haderslev. Forældre: Skibsfører, islandsk Købmand, senere Forpagter Jens K. og Marie Magdalene Smidt. Besøgte Kunstakademiet 1845—47, lagde sig efter Landskabsmaleriet, udstillede fra 1849, foretog flere Rejser i Norge og var 1858—59 i München og 1863—64 med akademisk Understøttelse i Tyskland og Schweiz;

specielt fik Opholdet i Düsseldorf Betydning for hans Kunst, om end ikke i god Retning. Hans Landskaber er omhyggelig og pillent udførte, ofte af dekorativ Holdning, men upersonlige i Farvevalget. Hans Emner er mest danske Landskaber, stundom dog ogsaa Bjergegne. D. i Kbh. — Gift 1857 Ingeborg Hedvig Marie Simonsen, d. 1897. O. A.

Litt.: „Berl. Tid.“ 27/5 1869; Been og Hannover: „Danm. Malerkunst“ II 1903.

Kieler, Laura Anna Sophie Müller (f. 9/1 1849), Forfatterinde. F. i Tromsø. Forældre: Herredsfoged Morten Smith Petersen (von Fyren) og Anna Hansine Kjerulf Müller. Forældrene var af dansk Afstamning, og 1870 forlod hun sit Barndomshjem og rejste til Kbh., hvor hun lærte Henrik Ibsen at kende. Siden Faderens Død (1872) har hun været bosiddende i Danmark; hun føler sig som særlig dansk Forfatterinde. Med Foredrag, Avisartikler og Bøger har hun i de sidste trede Aar arbejdet ihærdig for Sønderjylland; hun er Æresmedlem af „De Samvirkende Sønderjyske Foreninger“. Hun debuterede som Forfatter med „Brands Døtre“ (1869), der vakte megen Opsigt; det er en Skildring af Ibsens Brand efter Agnes' Død. Af hendes store Produktion maa særlig fremhæves hendes to romantiske Fortællinger med Skildringer fra Lapland: „André fra Kautokeino“ (1879), og „Laurekas Korhoinen“ (1881), og hendes Skildringer fra Pietismen i Norge: „En Oppositionsmand“ (1886), der giver et Billede af den norske Opvækkelsesprædikant Hans Nielsen Hauge, og „I en Lysengels Skikkelse“ (1892). Kunstnerisk mindre værdifulde er hendes nationale Bøger, af hvilke fremhæves „Han faldt ved Helgoland“ (1894), „Sten Stensen til Stensbo“ (1904), „Hvem kastede den første Sten?“ (1906). Skuespillet „Mænd af Ære“ (1890), opført paa Kasino og Kristiania Teater, er et Indlæg mod hvad Hans Jæger kaldte „Kristiania Bohémen“; det vakte megen Debat. Hendes Liv har været virksomt i Arbejdet for smukke nationale og moralske Idealer; 1893 repræsenterede hun Danmark paa Verdenskongressen i Amerika for repræsentative Kvinder. — Gift 1873 Overlærer Victor Thomas Joachim K., d. 1916. O. F.

Litt.: Ægtefælles Slægt i O. Duurloo: „Bidrag til Oplysning om Thomas Jørgensens Slægt“ 1890; Erlindringer i „Fædrelandet“ 18/a 1910;

Selvbibliografi i „Nationaltid.“ 23.30/6 1915; Anton Andersen: „Dsk. Forfatterinder 1 19. Aarh.“ 1896; „Folkelæsning“ 18/11 1903; „Sønderjyden“ Febr. 1904; „Idun“ (Stockh.) 24/8 s. A.; „De 1000 Hjem“ 21/7 1907; „Dybbølposten“ 9/11 1909; „Konservative Kvinder“ 11/11 1915; „København“ og „Hovedstaden“ 9/1 1919.

Kler, Christian Ludvig (f. 25/12 1839), Rets-historiker, Kommunalmand. F. paa Herlufsholm. Forældre: Godsforvalter Tycho K. og Johanne Rasmussen. Blev Student 1857, Cand. juris 1863, deltog i Krigen 1864 som Intendant, Overretssagfører i Aarhus 1869. Ved sin juridiske Dygtighed og praktiske Sans skaffede K. sig hurtig en fremskudt Stilling i Jyllands Hovedby; baade fra offentlig og privat Side blev

der lagt stærkt Beslag paa hans Evner og Arbejdskraft, han var saaledes Direktør for Jysk Handels- og Landbrugsbank 1874—76, Medlem af Aarhus Byraad 1876—87 og 1891—99, Formand i den danske Købstadfor-ening 1894—1900 og i Tiendeafsløningskommissionen for Aarhus Stift 1894—1900 m. m. Trods sin store Virksomhed som praktisk Jurist, sine kommunale og andre Gøremaal lykkedes det K. samtidig at udfolde en omfattende og i flere Retninger betydningsfuld Forfattervirksomhed, jævnlig med Fremdragen af nye eller ikke hidtil tilstrækkelig paaagtede Punkter. Medens K.s tidligste Arbejder — „Om Overdragelse af Ejendomsret over faste Ejendomme for Tiden indtil Chr. V.s Lov“ (1889) og „Valdemars sjællandske Lov“ (1890) — i forskellig Retning røber Begynderen og ogsaa fra retshistorisk Side blev mødt med megen Kritik, betød allerede Afhandlingen „Er den skaanske eller den sjællandske Kirkeret den ældste?“ („Aarb. f. nord. Oldk. og Hist.“ 1891) et væsentligt Fremskridt, en Udvikling, der blev videre forfulgt i Bogen: „Edictus Rotari. Studier vedrørende Langobardernes Nationalitet“ (1898) bl. a. med dens fortjenstfulde Paaavisning af den nære Forbindelse mellem langobardisk og dansk Ret, Synspunkter, som Forf. overfor den af den berømte tyske Retshistoriker Julius Ficker herimod rettede Kritik fastholdt og forsvarede i sine retshistoriske Undersøgelser „Dansk og langobardisk Arveret“ (1901). Vanskelige Problemer behandlede K. i Afhandlingen „Ham-murabis Love og germansk Ret“ („Tidskrift for Retsvidenskab“ 1910) og i Skriftet „Beowulf. Et Bidrag til Nordens Oldtids-historie“ (1915). — Gift 1) 1870 Dorthea Sophie Büniger, d. 1906. 2) 1920 Anna Kirstine Nikoline Pedersen.

Fz. D.

Litt.: Slægt 1 Seidelin og Holm: „Den Christen Møller Schmidtke Stam.“ 2. Udg. 1911; „Berl. Tid.“ 24/12 1919.

Kier, Otto Frederik (Fritz) Rasmus (f. 17/3 1851), Jernbanemand. F. paa Herlufsholm. Forældre: Godsforvalter Tycho K. og Johanne Rasmussen. Blev Student 1869, Cand. polyt. i Ingeniørfaget 1877, Assistent ved Dalum Papirfabrik, ansat ved de jysk-fynske Statsbaner 1878, Baneingeniør 1885, Kontorchef i Generaldirektoratet for Statsbanerne 1886, Driftsdirektør for de sydfynske Privatbaner 1890—1914, for Kerteminde—Martofte Banen 1903—14, for nordvestfynske Bane 1911—14. Siden 1914 er han Medlem af Direktionen og Tilsynsførende ved de nævnte Baner, fra 1920 Formand for sydfynske Jernbaneselskab. Under K.s fortrinlige Ledelse voksede de fynske Privatbaner frem til de Mønsterbaner, de er. Med en ukuelig Arbejdsevne forbinder han en stærk Konstitution, en fast Villie og en klar Hjerne. Paa mange Maader har der været lagt Beslag paa hans Evner. Han har 1903—13 været Medlem af Odense Byraad, i Bestyrelsen for den danske Købstadforening 1909—13, Formand i Fyns kommunale Telefonselskabs Direktion siden 1911, Formand for Odense elektriske Sporveje 1911—18, Formand for Statsbanekommissionen af 1911, Formand for Herlovianersamfundet fra 1913 og Medlem af Jernbanaeraadet 1915. Senest har han under de af Verdenskrigen skabte Forhold gjort et overordentligt stort Arbejde som Formand for Statens Kulfordelingsudvalg, og hans Virksomhed her for hele vor hjemlige Industri kan ikke noksom paaskønnes. — Gift 1881 Amalie Margrethe Buchwald.

H. H.-N.

Litt.: Adelsaarbogen 1913, S. 178; „Jernbanebl.“ 1911, S. 297; „Politiken“ 27/1 1914; „Nationaltid.“ 16/8 1921; „København“ 17/8 s. A.; „Politiken“ 16/8 s. A.; „Berl. Tid.“ 16/8 s. A.

Kierkegaard, Amélie (f. 27/9 1888), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Inspektør ved „Scala“ Willads K. og Othilia Mariane Elisabeth Dahl. Blev knyttet til Frederiksberg Teater, da dette grundedes som Vinterscene 1904 af Emil Wulff, og kom til at udføre saadanne Roller som Prinsessen i „Det grønne Haab“, Madame Sherry i Operetten af samme Navn, Islænderinden i „Den fortabte Søn“. De følgende Somre medvirkede hun ved Wulffs Selskab i Tivolis Teatersal. Hendes egentlige Glansperiode oprandt, da hun 1913 blev knyttet til Scalateatret, hvor hun hurtig

naaede frem i første Række som denne Scenes erklærede Primadonna. I Revyerne og i Operetterne vandt hun Sejrr paa Sejr ved Humør, Elskværdighed, yndefuld Sang og Dans. Blandt hendes Roller her kan nævnes Annie i „Filmens Dronning“, Helena i „Polsk Blod“, Mary i „Lykkesmeden“, Stasi i „Czardasfyrstinden“ og især Titelpartiet i „Sydens Datter“, hvor hun fik Lejlighed til at vise, at hun stadig arbejder med sin Stemme og ikke slaar sig til Taals med den engang tilsyneladende saa let vundne Position. Hendes sceniske Apparition udtrykker Livsglæde og Skælmeri, og dette forklarer den Popularitet, Frk. K. nyder i den københavnske Teaterverden. — Ugift.

C. B.

Litt.: Johs. Dam: „A. K.“ 1917; „Masken“ ²³/₁₂ 1910 og ¹⁷/₂ 1918; „Politiken“ ⁴/₁₂ 1919.

Kierkegaard, Peter Christian (⁰/₇ 1805—²⁴/₂ 1888), Biskop. F. i Hillerød. Forældre: Høsekræmmer Michael Pedersen K. og Ane Sørensdatter Lund. Blev Student 1822 og Cand. theol. 1826. To Aar efter begav han sig paa en Udenlandsrejse, der førte ham til Berlin og Göttingen, hvor han vandt den filosofiske Doktorgrad ved en Afhandling om Løgnen („De mendacio“), senere til Paris, hvor han op-

levede Julirevolutionen, og endelig over München og Leipzig tilbage til Kbh. Her virkede han som Lærer og Manuduktør og fik som Dr. phil. 1834 Tilladelse til at holde Forelæsninger paa Universitetet over Moralfilosofi; for ogsaa at kunne holde egentlig teologiske Forelæsninger disputerede han 1836 ved dette Fakultet for Licentiatgraden og læste i de følgende Aar baade over eksegetiske og kirkehistoriske Emner. Baade hans Forelæsninger og hans talrige Afhandlinger fra disse Aar røbede stærk Paavirkning fra Grundtvig, og han kom ogsaa efterhaanden i nær personlig Forbindelse med grundtvigske Kredse. 1842 blev han Sognepræst for Pedersborg og Kinder-tofte; han raadede over en usædvanlig Veltalenhed og megen dialektisk Skarpsindighed og Spidsfindighed, hvorfor hans Prædikener ofte gik over Hovedet paa jævne Tilhørere; men fra det nærliggende Sorø søgte adskillige hans Prædikestol. Da han nægtede at døbe Børn af baptistiske Forældre, naar de ved Politiets Foranstaltning blev bragt til Daab, var han nær ved at miste sit Embede; men efter at Grundloven havde givet Religionsfrihed, var for Fremtiden saadanne Situationer udelukkede. 1856 udnævntes K. til Biskop over Aalborg Stift, hvor han i Kraft af sin Veltalenhed og sin

Lærdom straks fik en fremskudt Position baade blandt Stiftets Præster og blandt selve Byens Befolkning. Ved forskellige Lejligheder havde han erklæret sig for en Tilhænger af Høgsbros Lovforslag om et „Tillæg til Loven om Sognebaandets Løsning“, og Grev Frijs betroede ham derfor 1867 Porteføljen som Kultusminister, for at han skulde gennemføre Valgmenighedsloven. I Aarene 1850—53 havde han som Landstingsmand taget nogen Del i det politiske Liv, men iøvrigt var han med sin ængstelige Natur og sine mange Betæneligheder ganske uskikket til den Opgave, der paahvilede ham som Minister; karakteristisk for hans minutøse Samvittighedsfuldhed var det saaledes, at han som Betingelse for sin Overtagelse af Kultusministeriet krævede, at Administrationen af det Kgl. Teater midlertidigt blev henlagt under Justitsministeriet. Han fremsatte nu Lovforslaget og forsvarede det med Opbud af al sin Veltalenhed; men da alle Landets øvrige Biskopper fremkom med en højtidelig Indsigelse derimod, blev han usikker og vendte tilbage til sin Bispestol i Aalborg, medens Aleth Hansen gennemførte Loven. 1868—70 var han Medlem af Kirkekommissionen og gav vægtige Bidrag til dens Forhandlinger; men efterhaanden tog hans Tungsind, der stod i Forbindelse med Faderens Ungdomsbrøde (se nedenfor under Søren K.), ganske Overhaand; han ansaa sig selv for uværdig til at være Biskop, og 1875 tog han sin Afsked; 1879 fik han tilbudt den teologiske Doktorgrad, men frabad sig denne, da han mente, at han ogsaa var uværdig til at kaldes „Lærer“; i sine sidste Aar var han fuldstændig sindssyg. I forskellige Tidsskrifter bl. a. de af ham selv udgivne „Nordisk Tidsskrift for kristelig Teologi“ (i Forbindelse med Th. V. Oldenburg; 4 Bd. 1840—42) og „Fortsættelser fra Pedersborg“ (3 Bd. 1849—53) har han efterladt sig talrige Afhandlinger og Taler; de er som hans „Samlede Skrifter“ udgivne af P. E. Glahn og L. Nye-gaard (I—VI 1902—05). D. i Aalborg. — Gift 1) 1836 Elise Marie Boisen, d. 1837. 2) 1841 Sophie Henriette Glahn, d. 1881.

H. M.

Litt.: Slægt se „Lunds Familjestamtavler 1889; Hustruens Slægt se Fr. E. Boisen samt Schmidt; „Slægten Glahn“ 1885 og Grandjean; „Familien Glahns Slægtbog“ 1907; „Ill. Tid.“ ²²/₉ 1867; H. P. Barfod: „Til Minde om P. C. K.“ 1888; V. Birkedal: „Personlige Oplevelser“ II 1890; J. P. Bang I „Dsk. Kirketid.“ 1905; L. Nye-gaard sst. s. A.; P. N. Petersen sst. s. A.; H. K. I „Nationaltid.“ ⁹/₇ s. A.; B. Paludan-Müller i „Tidsskr.“ udg. af H. Begtrup II 1906; Th. Elmquist I „Vintersol“ II 1909; Ida Johnsen; „Mellem to Tidsaldre“ 1915 („Mem. og Breve“ XXIII); Breve I „Breve til og fra Ingemann“ 1879, Mynster og Scheepelern: „Biskop O. Laubs Levned“ II 2 1887; „Tilskuere“ 1894; Nekrologer i „Dsk. Kirketid.“ 1888, „Ill. Tid.“ ⁴/₈ s. A., „Tidens Strøm“ IV s. A., „Nutiden“ s. A., „Danmark“ III 1889 (af F. Rønning), „Kirkebladet“ XII 1888 (af Th. Elmquist) og „Berl. Tid.“ ²⁴/₂ s. A. Iøvrigt sml. Søren Kierkegaard.

Kierkegaard, Søren Aabye (⁵/₅ 1813—¹¹/₁₁ 1855), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Høsekræmmer Michael Pedersen K. og Ane Sørensdatter Lund. K.s Udvikling var fra Barndommen bestemt ved

Indtryk af Faderens Personlighed og ved den Pietetsfølelse, hvormed han først i Ærefrygt, siden i dyb Medfølelse knyttede sin egen Skæbne til hans. Faderen havde som lille Vogterdreng paa den jyske Hede, sulten og forkommen, udraabt en Forbandelse over Gud og bar hele Livet igennem paa Erindringen om denne Begivenhed som en Brøde, der ikke kunde sones. Nagende Tungsind i Forbindelse med høj intellektuel Begavelse prægede ham, og han gav Sønnen en Opdragelse, der maatte tvinge ham til at leve Livet i Fantasi og Selvrefleksion, idet han lærte ham, at Sandheden skal lide, forhaanes og bespottes. Som Student (1830) begyndte K. at studere Teologi, men hans geniale Aand førtes snart bort fra Eksamenshensyn og ud i vidtspændende filosofiske og æstetiske Studier. Hans Anlæg til Tungsind holdtes endnu nede af et ubændigt Livsmod, og hans Forhold til Aandslivets Værdier, ogsaa til Kristendommen, blev foreløbig rent intellektualistisk. Han havde tilegnet sig Hegels Filosofi, og han førtes gennem den tyske Romantik tilbage til Middelalderens Folkepoesi og Eventyrdigtning. De første Spor af Forfattervirksomhed (Vinteren 1834—35) er beskudne: et Foredrag i Studenterforeningen om vor nyeste Journallitteratur, en satirisk Avisartikkel og en Avispolemik med Orla Lehmann. Men fra Foraaret 1834 indtil hans Død haves en næsten ubrudt Række af Optegnelser, i hvilke hans Udvikling kan følges. Søgende efter „en Idé, for hvilken han kunde leve og dø“, tumlede han tidlig med store litterære Planer, som kredsede om typiske Perioder og Skikkelser i europæisk Aandslivs Udvikling: Sagnene om Don Juan, Faust og den evige Jøde; Forholdet mellem Antikken, Kristendommen og Romantikken; Begreberne Ironi og Humor med Sokrates og Hamann som Typer. Efterhaanden som han gennemrystedes af sin første store Krise, brød hans Hegelsk-metafysiske Intellektualisme sig mod en subjektiv-etisk Strømning, og det psykologiske Synspunkt traadte mere og mere bevidst op mod det systematiske: Ideen om „den menneskelige Sjæls Historie“ kom frem som den første Antydning af Oprør imod „Systemet“, hvormed han mente al spekulativ Filosofi. Den afgørende Krise begyndte, da han i Efteraaret 1835 fik Vished om en frygtelig Brøde i Faderens Liv som Forklaring paa hans

Tungsind, og denne Opdagelse virkede paa ham som en „Jordrystelse“, der gav ham en helt ny Fortolkning af samtlige Fænomener i sit eget og Faderens Liv. Først stødtes han bort i Forargelse mod Kristendommen, og kort efter kastede han sig ud i et vildt Liv for ret at nyde Ungdommens Tid. Men dette kulminerede i et Orgie, hvor han, beruset indtil Bevidstløshed, begik en eller anden Handling, der kom til at staa for ham som hans Livs Katastrofe, som den konkrete Virkeliggørelse af Arvesynden. Hvori Handlingen bestod, vides ikke, da alle K.s Udtalelser derom synes at maatte forstaas som billedlig Tale, og Hemmeligheden selv tog han med sig i Graven. Muligvis har det været et almindeligt menneskeligt Fejltrin, men ved at se det i religiøs Belysning og fantasere over Brøden, Angsten og Tungsindet i sit eget og Faderens Liv fik han Familietragediens Tvangstanke færdig. Han følte sig som en Synder, der skulde gøre Bod hele Resten af sit Liv, og som en Misdæder, der burde gøre offentlig Skrifte og underkaste sig alle Menneskers Foragt. Tanken om at skulle omvende sig, om at gøre „Springet“ over til en „ny Skabelse“ i Troen paa Kristus kastede ham i de to følgende Aar ud i voldsomme Kampe mellem Syndsbevidstheden og hans intellektuelle Evner, der ømmede sig ved at skulle underkaste sig i Resignation. Spændingen steg til et Højdepunkt, da han i Maj 1837 forelskede sig i en ung Pige, den 14-aarige Regine Olsen, og hans indre Konflikt stillede ham overfor det Ansvaret at turde knytte et uskyldigt Menneske til sig for Livet. Et Aar senere fandt han endelig i Begrebet „Underet“ den Tankeformel, som stiftede Forlig mellem hans intellektuelle og hans religiøse Stræben, idet han lod Resignationens passive Holdning forvandle sig til fortrøstningsfuld Hengivelse i Kristendommen som Kærlighedens og Naadens Religion. Omvendelsen var fuldraget, og et nyt Opsving begyndte. Han udgav det Aar et lille Skrift „Af en endnu levendes Papirer“ (1838), hvori han gennemhaandede H. C. Andersen. Og da hans Fader døde ⁸/₈ s. A., genoptog han af Pietet mod hans Minde Eksamensstudiet, blev Cand. theol. 1840 og Magister med Afhandlingen „Om Begrebet Ironi med stadigt Hensyn til Sokrates“ 1841. Han stod da allerede midt i en ny Krise. I Sept. 1840 havde han forlovet sig med Regine Olsen, men allerede Dagen efter Forlovelsen indsaa han, at den var en Fejltagelse. Hun kunde ikke bryde hans Tungsind: Syndsbevidstheden og Ansvarsfølelsen meldte sig øjeblikkelig med Krav om, at han skulde indvie hende i sit Livs Byrder. En Tid lang syntes han at have haabet paa Forstaaelse med hende i det religiøse, men dette Haab strandede, og i Aug. 1841 bestemte han sig til at hæve Forlovelsen. Da hun ikke vilde slippe ham,

begyndte han systematisk at opføre sig saaledes imod hende, at hun skulde komme til at hade ham. Det lykkedes ikke, men endte dog med, at Forholdet opløstes efter to Maaneders Forløb. Fortvivlet over at have svigtet sit Ord overfor hende flygtede han til Berlin, hvorfra han gennem Vennen Emil Boesen holdt sig underrettet om hendes Sindstilstand. Han følte det som en Lettelse, da hun senere giftede sig med Juristen Fritz Schlegel, og i hans Fantasi kom Forholdet til hende til at staa ved Siden af Forholdet til Faderen og øvede stærk Indflydelse paa hans senere Forfatterskab. Et Forsøg paa at nærme sig hende igen 1849 blev afvist, men han testamenterede hende alle sine Efterladenskaber. — Under Berlineropholdet 1841 arbejdede han flittig paa sit første Hovedværk „Enten — Eller“, som udkom 1843 og indledede Forfatterskabets første Periode. Denne omfattede Værkerne: „Frygt og Bæven“ og „Gentagelsen“ (1843), „Filosofiske Smuler“, „Begrebet Angst“ og „Forord“ (1844), „Stadier paa Livets Vej“ (1845) og „Afluttende uvidenskabelig Efterskrift“ (1846). Alle disse udkom under forskellige Pseudonymer, medens en Mængde „Opbyggelige Taler“ kom under K.s eget Navn. Den religiøse Understrøm i hans Natur gennembrøder i disse Værker helt hans tidligere intellektualistiske Standpunkt, idet han ved Psykologiens Hjælp retter en tilintetgørende Kritik mod det spekulative System. Han stiller sin „kvalitative Dialektik“ op mod Hegels, og Grundtanken her er Læren om Springet. De kvalitativt forskellige Livsformer med deres individuelle Gyldighed sættes i Stedet for Hegels abstrakte Væreformer, for hvilke det individuelle og dets Betydning forsvinder i den uendelige Verdensudvikling. Baade etisk og erkendelsesteoretisk tjener Springets Begreb til at betone den Enkelte som det „eksistentielle“, i hvilket al Væren og al Værdi er samlet. I den konkrete Handling bliver Muligheden til Virkelighed ved et Spring, og i det logiske System, som er den eneste Erkendelse, Mennesket har, sker det første Skridt ved et Spring, hvis Gyldighed der ingen Garanti haves for. Der ligger et Spring mellem Virkeligheden og Erkendelsen, fordi Erkendelsen ikke kan naa Virkeligheden uden ved at omdigte den. Som en af de første i Bevægelsen tilbage til Kant sprænger K. den Hegelske Objektivisme ved at proklamere, at Sandheden er subjektiv eller — at Subjektiviteten er Sandheden. Men endnu et Spring gives der og det vigtigste af alle: Springet fra det relative over i det absolutte, fra den menneskelige Fornuft over i Troens Paradoks, Sandheden, som er Fornuften til Forargelse, og som derfor skal lide, forhaanes og bespottes. Med en Logik, som knuser al Modstand, gennemfører K. denne sin kvalitative Dialektik, som i Grunden kun skal tjene

til at samle hele Interessen om Subjektiviteten og den psykologiske Fordybelse i denne. Værkernes psykologiske Indhold er Skilddringen af de Hovedtyper af menneskeligt Sjæleliv, som han kalder det æstetiske, det etiske og det religiøse Stadium, en Klimaks i Dybden, som betegner henholdsvis Livet i Øjeblikkets Lyst, i Hverdagens Pligter og Opgaver indenfor Tiden, i Inderligheden i Evigheden ene med Gud. For at føre disse Typer ud i deres yderste Konsekvenser opdiger han alle sine Pseudonymer og udliverer hele sin egen Lidelsehistorie gennem deres Bøger med en Fremstillingskunst, som behersker alle Udtryksformer lige fra det abstrakt filosofiske til det romantisk poetiske og kristelig opbyggelige. Dermed havde han talt ud og tænkt paa at søge Præstekald paa Landet, men ogsaa denne Tanke synes at være strandet paa Protester fra Synsbevidstheden, og kort efter førtes han ud i en ny Krise. I Harme mod „Korsaren“ havde han udtalt, at han hellere vilde skældes ud end roses i dette Blad. Da Goldschmidt tog ham paa Ordet og fik Latteren paa sin Side, bragte det K., som havde følt sig usaarlig, til Fortvivlelse under nye Tungsindsanfald. Han søgte Opbyggelse i at skrive en Række af sine dybsindigste religiøse Skrifter: „Opbyggelige Taler i forskellig Aand“ og „Kærlighedens Gerninger“ (1847), „Kristelige Taler“ (1848), „Liljen paa Marken og Fuglen under Himlen“ og „Ypperstepræsten, Tolderen, Synderinden“ (1849), „En opbyggelig Tale“ (1850) og „To Taler ved Altergangen om Fredagen“ (1851). Sin Pessimisme gav han Luft i „Tvende etisk-religiøse Smaaafhandlinger“ (1849), som spørger, om et Menneske bør lade sig slaa ihjel for Sandheden, men svarer, at kun en Apostel tør det. Hans Tanker begyndte at kredse om, hvor vidt han selv var det Sandhedsvidne, som Tiden behøvede. Selv Mynster, som var en af de faa, han havde agtet højt, stod nu for ham som en af dem, der gaar paa Akkord. Disse Stemninger raader i Skrifterne „Sygdommen til Døden“ (1849), „Indøvelse i Kristendom“ (1850), „Om min Forfattervirksomhed“ og „Til Selvprøvelse“ (1851). Mynster døde i Jan. 1854, og da Martensen i sin Prædiken over ham kaldte ham et Sandhedsvidne, følte K. det som en Haan mod alt, hvad han selv havde sat Livet ind paa. Med en Ubændighed, som maatte forfejle enhver Virkning, rejste han sig til en sidste Kamp mod den officielle Kristendom med det Grundtema, at Kristendommen eksisterer ikke mere. Han udtømte sine sidste Kræfter og opbrugte den sidste Rest af sin Kapital i denne Kamp, der førtes i Bladartikler i „Fædrelandet“, i nogle Flyveblade og i et Tidsskrift „Øjeblikket“ (1855). Kort efter blev han syg paa Gaden af et Anfald af en gammel Ryglidelse og bragtes til Frederiks Hospital. Han

fik ikke Nadverens Sakramente før sin Død, fordi han ikke vilde modtage det af en Præst. Blandt hans Efterladenskaber fandtes et Skrift „Synspunktet for min Forfattervirksomhed“ og „Dømmer selv“, skrevne 1849 og 1850—51, udgivne af Broderen P. C. K. 1859 og 1876. Rasmus Nielsen udgav hans Bladartikler 1857. Hans efterladte Papirer udgaves først af H. P. Barfod og H. Gottsched 1869—81, siden af P. A. Heiberg og V. Kuhr i en endnu uafsluttet Mønsterudgave 1909 ff. Papirerne vedrørende Forlovelsen udgaves efter Fru Schlegels Død (1896) i to Udgaver ved Henriette Lund og bedst af R. Meyer (1906). Samlede Værker ved A. B. Drachmann, J. L. Heiberg og H. O. Lange (1901—06). — K. er en af Verdenshistoriens mest individuelle Skikkelser. Hans Liv forløb som en Række indre Eksplosioner, der altid stod i et skrigende Misforhold til de ydre Anledninger, som fremkaldte dem, — en Individualismens Tragedie, som faar sin Storhed af den Hensynsløshed, hvormed han satte Livet ind paa sit Kald. Med et fra Barndommen oprevet Sind hagede han forgæves efter at genoprette den tabte Umiddelbarhed, medens han med sin martrede Selvransagelse bestandig fjernede sig mere fra dette Maal. Et af hans Midler var at ofre sine enestaende intellektuelle Evner for at vinde Ligevægt i sin Barndoms Tro. Da han i sin tidlige Ungdom begyndte at rette sin Kritik mod den Hegelske Objektivisme, udviklede han sin egen Intellektualisme til en virtuøs Jangleren med Begreber. Og da han vendte sig bort i Forargelse fra Kristendommen, truede denne Bevægelse med at løbe ud i intellektuelt Spilfægtteri, fordi han med sin totale Mangel paa Interesse for eksakt Naturvidenskab savnede enhver Forudsætning for at naa til et positivt Standpunkt udenfor Kristendommen. Reaktionen af de slumrende religiøse Lag i ham mod hans egen Intellektualisme er derfor analog med Sokrates' Reaktion mod Sofistikken. Men den er ogsaa i Slægt med alle Mystikeres Hævden af det indre Livs Utilgængelighed for Tankens Formalisme. Han kom saaledes til at forkynde en Kristendom, som er alt andet end borgerlig, og som let kom til at stille Mænd som Mynster og Martensen i et uretfærdigt Lys, fordi de ignorerede hans Fordringer, som ligger udenfor menneskelig Evne. Men for en yngre Slægt kom han til at staa som Forkæmperen for den ideale Kristendom, og hvad enten de derved i al Beskedenhed tog hans Sag op, eller de netop ved hans Eksempel veg tilbage for „Paradokset“, skylder disse Mænd — lige fra Kofoed-Hansen og Rasmus Nielsen til Høffding og Thune Jacobsen — ham deres stærkeste Impulser. For Nutidens yngre Slægt er de metafysiske Problemer, han maatte kæmpe med, ikke mere levende, og Studiet

af hans Udvikling som Menneske ligger den nærmere. P. A. Heiberg har i den Henseende gjort en betydningsfuld Begyndelse. Men ogsaa i Tyskland og Sverige spores en stærk Interesse for ham. — K.s Indflydelse paa Skønlitteraturen er aldrig blevet ordentlig undersøgt, men baade stilistisk og psykologisk er Paavirkningen fra de æstetiske Skrifter umiskendelig allerede i hans egen Tid hos Goldschmidt og H. E. Schack, i en senere Periode navnlig hos Drømmere og Grublere som J. P. Jacobsen og Harald Kilde. I Journalistikken paavirkede han Hørup. D. i Kbh. — Ugift. J. C. K.

Litt.: Slægt se P. C. K.; „K.ske Papirer. Forlovelsen“, udg. af R. Meyer 1904; S. K.: „Om min Forfattervirksomhed“ 1851, 2. Udg. 1906; S. K.: „Synspunktet for min Forfattervirksomhed“ 1859, 2. Udg. 1906; „Af S. K.s efterladte Papirer“, udg. af H. P. Barfod og H. Gottsched 1869—1881; „S. K.s Papirer“, udg. af P. A. Heiberg og V. Kuhr 1909 ff.; „K.ske Studier“ I. P. A. Heiberg; „En Episode i S. K.s Ungdomsliv“ 1912; II. V. Kuhr; „Modtægelsens Grundsætning“ 1916; III. P. A. Heiberg; „Et Segment af S. K.s religiøse Udvikling“ 1918. — A. Baerthold: „S. K. Eine Verfasser-Existenz eigener Art“ 1873, „Aus und über S. K.“ 1874, „Noten zu S. K.s Lebensgeschichte“ 1876; G. Brandes: „S. K. Ein kritisch Fremstilling i Grundriss“ 1877; W. Rudin: „S. K.s person og författarskap“ I 1880; P. A. Heiberg; „Bidrag til et psykologisk Billede af S. K. i Barndom og Ungdom“ 1895; V. Deleuran: „Esquisse d'une étude sur S. K.“ 1897; C. Jensen: „S. K.s religiøse Udvikling“ 1898; C. Koch: „S. K. Tre Foredrag“ 1898, 2. Udg. 1918; O. Kuylenstierna: „S. K. Tankaren och sanningsökaren“ 1898; P. A. Rosenberg: „S. K., hans Liv, hans Personlighed og hans Författarskab“ 1898; R. Hoffmann: „K. et la certitude religieuse. Esquisse biographique et critique“ 1907; C. Schrempf: „S. K. Ein unferler Pionier der Freiheit“ 1907; O. P. Monrad: „S. K. Sein Leben und seine Werke“ 1909; V. Amundsen: „S. K.s Ungdom, hans Slægt og hans religiøse Udvikling“ 1912; F. W. Fulford: „S. A. K. A Study“ 1913; W. Leendertz: „S. K. Académische proefschrift“ 1913; „S. K.s Journal“ (I „Ugeskr. f. Læger“ 1913); H. Ellekilde: „Studier over K.s Ungdomsliv. Den store Jordrytelse“ („Danske Studier“ 1916); K. Warmuth: „S. K. ein Seelsorger für die Seelsorger“ („Archiv f. Gesch. der Philosophie“ XXX 1917). — F. Petersen: „Dr. S. K.s Christendomsforkyndelse“ 1877; H. Brochner: „Erindringer om S. K.“ („Det 19. Aarh.“ 1877 I); G. Fick: „Martensen, Kierkegaard og Grundtvig“ („Teol. Tidsskr.“ 1880); C. L. N. Mynster: „Har S. K. fremstillet de kristelige Idealere — er dette Sandhed?“ 1884; A. Bärthold: „S. K.s Persönlichkeit in ihrer Verwirklichung der Ideale“ 1886; H. Høffding: „S. K. som Filosof“ 1892, 2. Udg. 1918; „S. K.s og Kolderup Rosenvinges Spasereture i Breve“ ved H. O. Lange („Dansk Tidsskr.“ 1898); K. Walz: „S. K., der Klassiker unter den Erbauungsschriftstellern des 19. Jahrhunderts“ 1898; C. Koch: „S. K. og Eventyret“ („Dansk Tidsskr.“ 1899); C. Koch: „S. K. og Emil Boesen“ 1901; P. Münch: „Die Haupt- und Grundgedanken der Philosophie S. K.s in kritischer Beleuchtung“ 1901; N. Teisen: „Om S. K.s Betydning som kristelig Tænkner“ 1903; A. B. Drachmann: „S. K.s Forlovelse“ („Det nye Aarh.“ I 2 1904); J. Paludan: „S. K.s Forlovelseshistorie“ („Dansk Tidsskr.“ 1905); G. Niedermeyer: „S. K.s philosophischer Werdegang“ 1909; „S. K. und die Romantiker“ 1909; F. F. M.: „Katoiske Tanker hos S. K.“ („Nord. Ugeblad f. katolske Kristne“ 1912); W. Bauer: „Die Ethik S. K.s“ 1913; T. Haecker: „S. K. und die Philosophie der Innerlichkeit“ 1913; A. T. Jørgensen: „S. K. und das biblische Christenthum“ 1914; Sodeur: „K. und Nietzsche. Versuch einer vergleichender

Würdigung" 1914; M. Slotty: „Die Erkenntnislehre S. A. K.s Eine Würdigung seiner Verfasserwirkung samlet vom zentralen Gesichtspunkte aus" 1915; T. Bohlin: „S. K., Drag ur hans levnad och personlighetsutveckling" 1918, „S. K.s etiska åskådning med särskilt hänsyn till begreppet „Den enskilda" 1918, „S. K. och nutida religiöst tänkande" 1919.

Kinch, Jakob Frederik (²³/₅ 1817—¹⁰/₆ 1888), Historiker. F. i Vordingborg. Forældre: Byfoged Otto Peter K. og Catharine Christiane Frederikke Brøgger.

Blev Student 1835, Cand. philol. 1844, Adjunkt i Ribe 1847, Overlærer sst. 1858. Han var en samvittighedsfuld, lidt kejlet Lærer og tog ogsaa nogen Del i det offentlige Liv, 1858—61 som Folketingsmand for Ribekredsen (konservativ) og 1861—73 og 1879

—85 som Medlem af Byraadet. Sit Navn skylder han dog sit historiske Forfatterkab. Han var en overordentlig flittig og grundig Forsker i dansk, specielt sin egen Bys Historie og har skrevet en Række Afhandlinger herom. Han var 1866 Medstifter af jysk historisk-topografisk Selskab og skrev i første Bind af dets Tidsskrift det fortrinlige Tidsbillede „Anders Sørensen Klyn og hans Slægt"; senere fulgte her „Thord Degn og hans Artikler" (1868—69). I „Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie" skrev han 1874 „Bidrag til en Tekst-kritik af de sidste 7 Bøger af Saksens Danmarkshistorie" og 1875 det betydningsfulde „Om den danske Adels Udspring fra Tinglid", hvis Fortolkning af dansk Adels Oprindelse var gældende, til Kr. Erslev omstødte den. K.s Hovedværk er dog den ufuldendte „Ribe Bys Historie og Beskrivelse" (2 Bd. 1869—84), et i tung, annalistisk Form skrevet Værk, der giver en Rigdom af kulturhistoriske Bidrag og indtager en meget fremragende Plads i dansk Byhistorie. Den lærde og kritiske Forsker var privat hjælpsom og beskedne. D. i Ribe. — Gift 1) 1850 Bertine Nikoline Krøyer, d. 1863. 2) 1864 Kirstine Nielsine Andersen, d. 1885. P. E.

Litt.: Slægt hos Lengnick, 1 „Saml. t. jysk Hist. og Top." II 2 1889—90 og 1 Milthers: „Sof. Høgsbros Slægt" 1909, S. 17; Erslev: „Valdemarernes Storhedstid." 1898; A. Friis 1 „Ribe Stiftstid." ²³/₅ 1917; Joh. Steenstrup og J. Lindbæk sst. ²⁴/₅ s. A.; Erslev sst. ²³/₅ s. A.; Arup sst. ³⁰/₅ s. A.; Chr. Axel Jensen sst. ⁷/₄ s. A.; H. G. A. Jørgensen 1 „Tiden" ⁸/₆ 1917; Nekrologer 1 „Ribe Stiftstid." ¹⁸/₆ og ²²/₆ 1888 og af Vilh. Bang 1 „Saml. t. jysk Hist. og Top." II 2 1889—90.

Kinch, Karl Frederik (¹⁵/₃ 1853—²⁶/₈ 1921), klassisk Filolog og Arkæolog. F. i Ribe. Forældre: Overlærer J. F. K. (s. d.) og Bertine Nikoline Krøyer. Blev Student 1870, tog filologisk Eksamen 1878, Doktorgraden 1883 (med Afhandlingen „Questiones Curtianae

criticae"), foretog 1883—87 Studierejser i Italien, Grækenland og Tyrkiet, underviste ved Privatskoler i Kbh., bestyrede „Mariboos Skole" 1895—98, foretog paa Foranledning af Carlsbergfondet sammen med Chr. Blinkenberg Udgravninger paa Rhodos, navnlig i Lindos, 1900, 1902—09 og 1914. Han har udgivet „L'arc de triomphe de Salonique" (1890) og Beretninger om Udgravningerne paa Rhodos, dels i Videnskabernes Selskabs „Oversigter" 1903 ff., dels i det omfangsrige Værk „Vroulia" (1914), illustreret af hans Hustru — alle Arbejder, der udmærker sig ved Grundighed og minutøs Nøjagtighed og vidner om den store Energi, hvormed han gennemførte sine arkæologiske Undersøgelser. En samlet Udgave af Materialet fra Rhodos naaede han ikke at faa færdig. D. i Kbh. — Gift 1903 Malerinden Helvig Agnete Am-sinck. H. R.

Litt.: Slægt se J. F. K.; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1883; Nekrologer 1 „Politikken", „Nationaltid." og „Berl. Tid." ²³/₆ 1921.

Kingo, Thomas Hansen (¹⁵/₁₂ 1634—¹⁴/₁₀ 1703), Biskop, Forfatter. F. i Slangerup. Forældre: Væver Hans Thomsen K. og Karen Sørensdatter. Blev Student 1654, tog teologisk Attestats 4 Aar efter, var dernæst Huslærer, først i Frederiksborg, saa paa Vedbygaard ved Tissø, hvor han paa nært Hold blev Vidne til Svenskernes Hærgen. 1661 blev han Kapellan i Kirke-Helsingø, 1668 Præst i Slangerup, og n. A. tog han Magistergraden. 1677 blev han Biskop paa Fyn og fik 1679 adeligt Skjold og Vaaben. — K.s Forfatterkab begyndte i hans Huslærertid med nogle for deres Tid livfulde og realistiske Skildringer af Landlivet: „Nævnetud og Knud herud", „Sæbygaards Koklage", „Carsten Atkes Afsked fra Løve Herred". Kun det andet blev trykt i K.s egen Tid, og de regnedes vel ogsaa af ham selv kun for Bagateller. Langt mere Anseelse gav Lejlighedsdigtingen K. Den tog først rigtig Fart i Slangerupaarene, men fortsattes lige til hans Død. Der er talrige Æredigte til Majestæten, Nytaarsønsker eller Forherligelser af Begivenhederne i den skaanske Krig („Kong Christian V.s Ledingsbog"). Desuden er Griffenfeld oftere hyldet, bl. a. i det naturbeskrivende Digt „Samsøes Beskrivelse". Ved Siden heraf er der talrige Ærevers til andre fornemme Personer, et Par erotiske Digte i

Hyrdestil („Chrysilis“ til hans 1. Hustru, „Candida“ til hans 3.), mange Epitafier (f. Eks. over Niels Juel) og epigrammatiske Indskrifter (bl. a. paa Kronborg-Portene). — Der er baade Fynd og Fylde mange Steder i disse Digte. Men de kan ogsaa — navnlig Lejlighedsdigtene — være meget langtrukne, tunge af kunstige Ordsammensætninger og i en oppustet bombastisk Billedstil, ligesom ogsaa deres Smiger ligger vor Smag fjern, men det var Egenskaber, Tiden krævede af sin mere officielle Poesi. — K.s religiøse Digting henvender sig til et bredere Publikum og taler ud af en virkelig personlig Følelse, derfor bliver den baade jævner og ægttere i Tonen. Den begyndte ved Juletid 1673 med første Part af „Aandeligt Sjungekor“, dediceret til Kongen og indeholdende 7 Morgen- og 7 Aftensange samt Davids 7 Pøniltenssalmer genindtaget, alle til bearbejdede verdslige Melodier. I en senere Udgave tilføjes 14 Hjerteresuk. 1681 kom 2. Del af Sjungekoret med Bods- og Lejlighedssalmer. Den var dediceret Dronningen. N. A. udnævntes K. til Dr. theol., og 1683 overdroges det ham at udarbejde en ny Salmebog i Stedet for den Hans Thomisønske (fra 1569), der med senere tilfældige Boghandlertilføjelser efterhaanden frembød en forvirret Blanding af gammelt og nyt. 1689 udgav han „Vinterparten af Danmarks og Norges Kirkes forordnede Psalmebog“. Han fik Privilegium paa Udgivelsen i 15 Aar og havde allerede indrettet et Trykkeri i Bispegaarden i Odense, da Retten en Maaned efter blev ham frataget. Der laa Hofintriger bag, men ogsaa Uvillie mod hans radikale Ændringer af de gamle Salmer efter hans egen Tids æstetiske Principper og mod den rigelige Repræsentation, han havde givet sig selv (136 Salmer af 267). I det Udkast til en ny Salmebog, som Domsprovt Søren Jonassen derefter udsendte, var der slet ingen Salmer af K., men i den saakaldte „K.s Salmebog“ (1699), som en Kommission havde udarbejdet, var han repræsenteret med 85 Numre. I enkelte afsides, gammeldagstroende Egne (f. Eks. de stærke Jydere) har denne Salmebog holdt sig til vore Dage, men hverken Pietister eller Rationalister yndede den. K.s Salmer er prægede af den Ortodoksiens og Autoritetens Tid, de tilhører. Han har en stærk Syndsbevidsthed, men ogsaa en kraftig Fortrøstning. Tugt og Tillid er hans Forkyndelse. De almenkrystne Forestillinger har han fyldt med Indhold ud fra personlige Erfaringer. Hans Sprog er djærvt, undertiden massivt, men altid Udtryk for en kraftig Fantasi og Følelse. Ofte danner et simpelt og storladent Naturbillede Optakten til hans Salmer. — K.s Karakter var omdisputeret i hans Samtid. Trættekær, magtkær og pengevær har han utvivlsomt været, selv om det var med Urette, han beskyldtes for Embeds-

misligheder. Han havde noget af den germanske Renæssancetids tunge Livsappetit, som han med Møje søgte at bøde ind under Tugten. D. i Odense. — Gift 1) 1669 Sille Blankenburg, d. 1670, Enke efter Præsten P. Worm. 2) 1671 Johanne Lauridsdatter Lund, d. 1694, Enke efter Forvalter Peder- sen. 3) 1694 Birgitte Balslev, d. 1744. G. C. Litt.: Rabbek i „Minerva“ 1800; Brandt og Helveg: „Den dsk. Salmeligtning“ 1846—47; A. C. L. Helberg: „T. K.“ 1852; „T. K.“ 1857; E. Carstensen: „Salmeligtningen T. K.s Levnet“ 1881; J. Hansen i „Højskolebl.“ 1881; A. F. W. J. Prytz: „Livsbilleder fra den nyere Kirkehist.“ 1883; Brandt: „Vore dsk. Kirkesalmebøger“ 1886; J. Paludan: „Renaissancebevægelsen i Danmark“ 1887; R. Petersen: „T. K. og hans Samtid“ 1887; J. Utheim i „Folkevennen“ 1888; N. Dalhoff i „Diakonisseliftelsens Alm.“ 1894; C. C. Clausen: „Vore store Mænd“ 1897; K. Poulsen i „Dsk. Kirketid.“ 1899; „Danske Salmeligttere“ 1905; O. Kalkar i „Kirkeh. Saml.“ V 4 1907—09; H. Graversen: „Salmeligtteren T. K.“ 1911; H. Brix: „Tonen fra Htmelen“ 1912; „Dsk. Adel og Borgerstand“ 1916; Bobé i „Personalh. Tidsskr.“ VI 5 1914; V. J. v. Holstein-Rathlou: „Om T. K.“ 1917; Breve i Suhm: „Nye Saml.“ IV 1—2 1795, „Kirkeh. Saml.“ II 1853, „Ny kirkeh. Saml.“ I 1857—59 og „Saml. t. jysk Hist. og Top.“ 1879.

Kirchheiner, Johan Frederik ($\frac{2}{6}$ 1798— $\frac{11}{8}$ 1865), Operasanger. F. i Kbh. Forældre Løjtnant Adam Ludvig K. og Regine Louise Halkjær. Var oprindelig Løjtnant ved det slesvigske Kyrasserregiment i Horsens, men følte sig fristet til at aflægge Prøve paa det Kgl. Teater som Tenorist, blev antaget og forlod Hæren. Han debuterede $\frac{1}{9}$ 1823 som Don Girolamo i „Agnese“, og hans klangfulde Stemme, der efterhaanden støttedes af udprægede dramatiske Evner, skabte ham hurtig et anseeligt Repertoire. Han var en dramatisk Sanger, der egnede sig for den store lidenskabelige Stil, derfor blev saadanne Partier som Masaniello i „Den stumme i Portici“, Huon i „Oberon“, Fra Diavolo i „Fra Diavolo“ og Robert i „Robert af Normandiet“ hans ypperste. Af Bruuns Teaterkostumer kan man faa et tydeligt Indtryk af hans sceniske Apparition. Blandt hans øvrige Partier maa nævnes Georges Brown i „Den hvide Dame“, Tamino i „Tryllefløjten“, Almaviva i „Barbereren i Sevilla“, Ritmester Rose i „Ungdom og Galskab“; ogsaa i Vaudeviller anvendtes han, f. Eks. som Majoren i „De danske i Paris“. I denne Rolle optraadte han sidste Gang $\frac{10}{5}$ 1842 og afgik ved Sæsonens Slutning. Han var tidlig kommet paa Retur som Kunstner, og de 25 Aar, han endnu levede fjernt fra Hovedstaden, var sorgfulde og triste. D. i Frederiksdal. — Gift Anna Sophie Friis, d. 1872. C. Bs.

Litt.: Lengnick: Friis fra Arrild; Overskou: „Den dsk. Skueplads“ IV—V 1862—64; Nekrolog i „Berl. Tid.“ $\frac{14}{8}$ 1865.

Kirk, Ole Christian Christensen (9/10 1788 —23/1 1876), Politiker. F. i Stadil ved Ringkøbing. Forældre: Gaardejer Christen Jepsen K. og Maren Jepsedatter. Kom ud at tjene, blev 12 Aar gammel Vinterskolelærer og var siden ved Handel;

overtog 1816 en lille Gaard, fik siden Fade-rens og købte 1823 Ebbensgaard i Ulfborg Sogn, som han drev til 1872. Han var en dygtig Landmand, fik 1831

det første jyske Dyrskue afholdt og arbejdede for Hedeplantning. 1842—53 var han Formand for Sogneforstanderskabet og 1842—48 Medlem af Amtsrådet. Hans Navn er dog især knyttet til hans Virksomhed i jyske Stænderforsamling, hvor han sad 1836—48. Han indtog blandt Bønderne her en fremskudt Stilling, virkede for demokratiske Reformers som Ophævelse af Skoletvang, almindelig Værnepligt, Sognebaandsløsning, lige Arveret, Pressefrihed osv.; derimod var han mindre ivrig for en konstitutionel Forfatning og var Modstander af almindelig Valgret. 1848 var han Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling, stillede sig senere 1853 uden Held til Folketinget i Ringkøbing. Som den, der først og fremmest lagde Vægt paa at samle Folket til en Enhed, var han Modstander af Bondevennerne og blev heftig angrebet af dem; i Slutningen af sit Liv vendte han sig ogsaa mod det forenede Venstre. Han staar indenfor Periodens Bønder som en selvstændig, rank, frihedelskende Mand, der vilde modne Folket til politisk Frihed gennem Dagliglivets Institutioner. Han var jævn og sagtmodig i sin Tale, men kunde være skarp og fyndig i Angrebet. D. i Ulfborg. — Gift 1816 Mette Christensdatter, d. 1869.

P. E.

Litt.: F. Barfod: „Rigsdagskalender“ 1856; Rée i „Ill. Tid.“ 11/1 1874; J. N. Madvig: „Livserindringer“ 1887; Galschiøt: „Landbrug og Landmænd i Danmark“ 1888; „Tidens Strøm“ V 1888—89; O. Kirk: „O. K.“ 1888; „Morgenbl.“ 19/6 1888; „Revue“ 25/7 1888; Storgaard-Pedersen: „O. C. K.“ 1902; Olesen-Husted i „Hardsyssels Aarb.“ 1915 og 1917; Nekrolog i „Dsk. Folketid.“ 25/2 1876.

Kirkeby, Anker Høxbro (f. 12/9 1884), Journalist. F. i Aarhus. Forældre: Købmand

William K. og Maren Sabine Kristine Høxbro. Blev Student 1903, Cand. phil. 1904, blev allerede 1907 Journalist ved „Politiken“, hvor han senere har arbejdet, bortset fra en ganske kort Periode i Marts 1915, da han var Redaktør af „Dagens Nyhe-

der“. Han har rejst meget i Udlandet, boede 1906—08 i Kria., 1909 i Stockholm, 1910—11 i Paris og har siden repræsenteret sit Blad mange forskellige Steder i Europa, saaledes 1919 i Versailles og 1920 i Flensborg. Nogle af sine Rejsebrev har han 1915 samlet i Bogen „Store Øjeblikke“. Hjemme har han taget betydelig Del i Bladets indre Liv og udgav 1920 for det Mindeværket „Politikens Billedbog“. 1914 samlede han „Den danske Stats Arkiv for Film og Stemmer“, der nedlagdes i det Kgl. Bibliotek; endvidere har han skrevet en lille Bog om Olaf Poulsen (1917) og med Grev E. Schack udgivet „Sønderjylland som det er“ (1920). K., der som Journalist er mindre Æstetiker end Oplysningskribent, nærer en begejstret Tro paa Pressens og Journalistikkens opdragede Betydning. Han har i de senere Aar gjort sig til Talsmand for de Bestræbelser mod en international, human Moral, som bl. a. er baaret frem af Tolstoj, France, Wells og Barbusse. I denne Retning peger hans „Aabenhjertige Kroniker“ (1920) og en i 1922 udkommet elisk Læsebog. — Gift Skuespillerinden Betty Meyer. P. E.

Litt.: Slægt i V. Milthers: „Sof. Høgsbros Slægt“ 1909; „Bogvennen“ 1915, S. 441 f.

Kirkegaard, Ivar (f. 28/11 1869), Forfatter. F. i Sundby, Mors. Forældre: Lærer, senere Skoleinspektør Jens Ivarsen K. og Dorthea Kathrine Kappel. Tog 4.

Klasses Hovedeksamen 1887, var paa Sekondløjtnantsskolen paa Kronborg 1888—89, rejste derefter til Amerika og blev Arbejder paa det senere American Steel and Wire Companys Fabrikker i Massachusetts, siden Kontorist sst. og fra 1899 Indehaver af en ledende Stilling ved Firmaets Springfjederafdeling.

1903 forlod han Forretningen og grundede Maanedsskriftet „Norden“ i Racine, som han redigerede til 1916. Siden da er han Agent ved Skandinavien-Amerika-Liniens Kontor i New York. K. har udgivet flere Bøger, saaledes „Halvkloden rundt“ (1905), en Blanding af Vers og Prosa, Erindringer, Agitation osv., „Danes in America“ (1907), „Danske Dage“ (1916), en Samling Festkantater m. m. Han besidder et kraftigt og sundt lyrisk Talent og har bl. a. givet Hjemkærligheden og Hjemlængslen mod det gamle Land smukke Udtryk. Indenfor Dansk-Skandinaverne har han spillet en fremstaende Rolle, var Medstifter af „Dansk-amerikansk Selskab“ 1905, dets Sekretær 1905—08, Viceformand 1903—11. — Gift 1895 Ida Karolina Nygren. P. E.

Litt.: „Søndagsbladet“ 19/2 1905; L. C. Nielsen i „Ill. Tid.“ 9/10 1907; „København“ 4/7 1909; „Ill. Tid.“ s. D.; „Salomons Almanak“ 1916.

Kirketerp, Morten Emil (²⁶/₈ 1848—²⁵/₈ 1908), Landmand. F. paa Høgholm, Djursland. Forældre: Godsejer Morten K. og Ida

Elisabeth K. Blev Student 1868 og begyndte derefter at studere Medicin, men Lysten til Landbruget tog Overhaand, og han kom ud at lære Landvæsen. Efter at have været Forvalter paa Splitsgaard købte han 1873 Lensgaard ved Gudhjem, som han i Løbet af en Aarrække

forbedrede betydelig. 1882 blev han Formand for Bornholms landøkonomiske Forening. I denne Stilling har han navnlig virket som Foredragsholder og har paa mange Maader kæmpet for Forbedringer i Øens Landbrug; hans Virksomhed blev tidlig kendt ud over Bornholms Grænser, saa han 1882 valgtes til Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad. 1906 valgtes han til Præsident for Agrarforeningen efter Westenholz. En virksom og elskværdig Mand. D. i Kbh. — Gift 1873 Sophie Margrethe Jespersen.

A. C.

Litt.: Slægt i Bldstrup: „Stamt. over Familien Koefoed fra Koefoedgaard“ 1887, P. J. Schmidt; „Niels Brocks og Lene Bredals Slægt“ 5. Udg. 1891, Lobedanz; „Stamt. for J. H. Schous og S. Beckmans Stiftelser“ 1903 og Elvius: „En slesvigs Skægt“ 1911; Galschiøt: „Landbrug og Landmænd i Danm.“ 1888; M. E. Kirketerp: „Bornholms landøkon. Forenings Hist. 1852—1902“ 1902; Nekrologer i „Agrardagbl.“ ²⁵/₈ 1908, „Bornholms Avis“ s. D., „Ugeskr. f. Landm.“ 1908, S. 598 og „Tidskr. f. Landøkon.“ 1909, S. 40.

Kirschner, Aage Georg (f. ¹⁹/₁₂ 1870), Kemiker. F. i Kbh. Forældre: Manufakturhandler Daniel Ludvig K. og Francisca Maria Petersen. Blev Student 1888 og polyteknisk Kandidat (Kemiker) 1893. Blev straks efter Eksamen ansat som Assistent ved Universitetets kemiske Laboratorium under Julius Thomsen og har siden været knyttet til samme Institution, fra 1905 som Inspektør. K. vandt 1897 Universitetets

Guldmedaille for en Prisopgave vedrørende Salpeterundersyrlingen og dens Salte („Bidrag til Salpeterundersyrlingens Kemi“ i Vidensk. Selskabs Overs. 1897 og i „Zeitsch. f. anorg. Chemie“ 1898) og har senere offentliggjort en Række videnskabelige Afhandlinger i inden- og udenlandske Tidsskrifter. Blandt disse bør særlig nævnes „Bestimmung des Butterfettes neben Kokosfett in Margarine“ i „Zeitschr. f. Nahrungs- und Genussmittel“ 1906, hvori han giver Anvisning paa en Fedtstofanalyse, der især har vundet Indpas i engelske Laboratorier. Sam-

men med Niels Bjerrum har han offentliggjort: „Die Rhodanide des Goldes und das freie Rhodan“ i Vidensk. Selsk. Skrifter 1918. Udtog 1898 nogle Tændstikpatenter (sammen med Ingeniør S. Lemvig-Fog). K. har været Censor i Kemi ved Polyteknisk Læreanstalt fra 1904 og ved Landbohøjskolen siden 1918. I sin Embedsstilling har han med stor Samvittighedsfuldhed og Interesse været Lærer i Kemi for Størsteparten af de yngre danske Læger og Magistre i de naturvidenskabelige Fag. — Gift 1897 Anna Margrethe Blicher.

M. C. H.

Litt.: Univ. Aarb. 1896—97, S. 520; L. F. la Cour: „Studerterne fra 1888“ 1913.

Kittendorff, Johan Adolf (⁵/₄ 1820—²⁰/₄ 1902), Litograf. F. i Kbh. Forældre: Vævermester Johan Adolf Frederik K. og Anna Amalie Elisabeth Kuhn. Kom paa Foranledning af Hetsch i Malerlære og efter at være bleven Svend 1838 til Em. Bærentzen & Co.s litografiske Atelier; samtidig besøgte han Akademiet og vandt her 1841 den lille, 1849 den store Sølvmedaille. 1845 udførte han med megen Dygtighed det vanskelige Arbejde at overføre J. T. Lundbyes Tegninger til „Fabler for Børn“ med Pen paa Sten. Til det fra Broderen Axel K.s (s. d.) Forlag udgivne Værk af Vilh. Holst „Felttogene 1848, 49 og 50“ tegnede han næsten alle Billederne til Træsnit og viste her en betydelig kunstnerisk Evne, udviklet ved et flittigt Studium af Naturen og Menneskene. Han tegnede næsten altid og fyldte en Mængde Skitsebøger. Hans særlige Evne var Miniaturtegningen, og han var en Mester i at tegne baade til Træsnit og Litografi. K.s Hovedværk er de 186 Blade i Litografi „Billeder efter danske Malere“, Gengivelser af kendte Malerier, som han med stor Evne til at træffe hver enkelt Originals særlige Karakter overførte med Kridt paa litografisk Sten. 1850 havde han sammen med I. W. Tegner (s. d.) stiftet et litografisk Etablissement, og Kompagniskabet ophørte først ved Tegnens Død 1893. I ikke mindre end 38 Aar (1855—93) var K. Lærer ved Kunstakademiet og blev her den omhyggelige Vejleder i Tegning for et Par Generationer af Kunstnere; den jævne, stilfærdige og beskedne Mand var højt elsket af sine Elever. Til hans Venner hørte bl. a. Marstrand, med hvem han i 1870'erne rejste i Italien, og Vilh. Kyhn. I de sidste Aar, da hans Syn var svagt, malede han en Række smaa Naturstudier i Akvarel. D. i Kbh. — Ugift.

Litt.: P. Krohn: „Tidskr. f. Kunstindustri“ II 2 1896, S. 105 ff.; Bernh. Olsen i „Bogvennen“ 1900; F. Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“

K. D.

Litt.: P. Krohn: „Tidskr. f. Kunstindustri“ II 2 1896, S. 105 ff.; Bernh. Olsen i „Bogvennen“ 1900; F. Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“

1910; Nekrologer i „Tidskr. f. Industri“ III 1902 (af E. Hannover) og i „Ill. Tid.“ 20/4 s. A.

Kittendorff, Axel Theodor (19/10 1821—8/3 1868), Xylograf. F. i Kbh. Forældre: Vævermester Johan Adolf Frederik K. og Anna

Amalie Elisabeth Kuhn. Lærte at skære Træsnit hos Xylograf Flinch (s. d.) og gik samtidig paa Kunstakademiet. Opholdt sig 1848—49 i Berlin og Leipzig og grundede 1849 sammen med Johan Aagaard en Kunsthandel med tilhørende xylografisk Atelier i Kbh. Medens Aagaard

væsentlig helligede sig Kemitypien, var K. den ledende paa Træsnittets Omraade og skaffede i Forening med en Række dygtige Medarbejdere, som Henneberg, H. P. Hansen, J. F. Rosenstand, Carl Aagaard o. a., sit Værksted stor Anseelse; til dets bedste Frembringelser hører Billederne i Fabricius' „Danmarkshistorie“, Baches „Nordens Historie“, Erslevs „Den danske Stat“ og Vilh. Holsts „Felttogene 1848, 49 og 50“. K. var kunstnerisk paavirket af Høyen, og blandt Malerne af den Høyen'ske Skole fandt han flere gode Venner og Medarbejdere. Hans Træsnit var af gammeldags Stil, med klare og faste Streger og uden Toner; det nyopdukkende Tonsnit interesserede han sig ikke for. Typiske for ham er det Billede, han efter Marstrands Tegning skar til „Erasmus Montanus“, samt hans forskellige fædrelandshistoriske Billeder efter Frølich's og Constantin Hansens Tegninger. Han var en myreflittig Mand, og hans Produktion var overordentlig stor, men bar altid Præg af den yderste Omhu og af den dybe Kærlighed, han nærede til sit Fag. Træskæreriet kunde dog ikke økonomisk bære Forretningen, der maatte udvides med Tegne- og Malereksaminer, og i sine sidste Aar havde K. næsten ophørt med xylografisk Virksomhed. D. i Kbh. — Gift 1853 Emilie Christiane Catharina Kretzschmer, d. 1902. S. D.

Litt.: „Tidskr. f. Kunstindustri“ 1891, S. 12; Bernh. Olsen i „Bogvennen“ 1900; F. Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910.

Klær, Hector Frederik (f. 7/6 1862), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Skolebestyrer L. Ove Kjær (s. d.)

Han tjente som ung 1886—89 i den franske Flaade bl. a. i Tongkin, deltog siden i Ingolfekspeditionen til Island og Grønland 1895—96 under Wandel, var 1908—11 Chef for Vagervæ-

senet og senere for Fiskeriinspektionen paa Færøerne. Han har i en lang Aarrække været først Næstkommanderende og senere (fra 1912) Chef for Kadetskolen og anses for en særdeles god Opdrager af de unge. K. har haft en Række Chefskommandoer og førte 1900—03 Postdampskib paa Island. I „Tidskr. f. Søværnen“ har han skrevet en Del fortjenstfulde Artikler vedrørende Handelskøbsarten; er Medlem af Bestyrelsen for Svitzers Bjergningsentreprise. — Gift 1887 Ellenore Marie Henriette Hansen.

V. G.
Litt.: „Stamt. over Familien Frisch“ 1872, S. 19; „The Danish Ingolf-Expedition“ I 1 1899.

Kiærskou, Frederik Christian Jakobsen (20/3 1805—9/6 1891), Landskabsmaler. F. i Kbh. Forældre: Kopist i Politiretten Frederik Jakob K. og Susanne Dorothea Lind. Kom 1814 efter Forældrenes Død paa Vajsenhusets Skole, anbragtes paa Direktionens Initiativ paa Akademiets Tegneskole og kom desuden i Malerlære. Han vilde uddanne sig som Landskabsmaler, udstillede fra 1826 og vandt 1832 en akademisk Præmie. 1840—43 opholdt han sig med akademisk Støtte i Dresden og München, 1845 i Sverige. 1843 blev han agreeret og 1845 Akademimedlem, 1865 Konservator ved den Moltke'ske Malerisamling; desuden var han Medlem af det svenske Kunstakademi. Han hører til den Kreds af Kunstnere, som i Smag og Farvevalg stærkt paavirkedes af den godtkøbsagtige sydtyske Landskabskunst, men han besad dygtige tekniske Egenskaber. D. i Kbh. — Gift 1827 Ida Gindrup, d. 1880. O. A.

Litt.: Nekrologer i „Berl. Tid.“ 8/6 1891 og „Ill. Tid.“ 14/6 s. A.

Kiærskou, Hjalmar Frederik Christian (9/6 1835—19/3 1900), Botaniker. F. i Kbh. Forældre: Maleren F. C. K. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1855 og Magister 1862, ansattes 1861 som Assistent ved Botanisk Have, blev 1883 Museumsinspektør. K. var Medarbejder ved Steins Laboratorium 1876—83, Docent ved Polyteknisk Lærestanstalt fra 1882, Lærer ved de Monradske Kursus 1882—89, derefter fra 1896

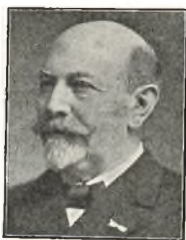
Lærer ved Statens Lærerhøjskole. Han sad i Eksamenkommissionen for Præliminæksamen og var 1869—93 Redaktør af „Botanisk Tidsskrift“. K. beskæftigede sig noget med systematiske Arbejder, bestemte saaledes en Del vestindisk og brasiliansk

Plantemateriale. Hans betydeligste Arbejde er dog det sammen med Samsøe Lund udgivne Værk om de dyrkede Kæalsorter. Hans Virksomhed var imidlertid væsentligst praktisk, dels med Administration, dels med Undervisning; hans lyse, udadvendte Natur gjorde ham vel skikket hertil. Til dybere videnskabelig Forskning havde han ikke udpræget Lyst. D. i Kbh. — Gift 1873 Margrethe Olivia Gindrup.

H. J.
Litt.: Hauch-Fausbøll: „Personalh. Saml.“ I 1900—07, S. 487; „Botanisk Tidsskr.“ XII 1860—81; C. Christensen: „Den dsk. botaniske Litt. 1880—1911“ 1913; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 15/4 1900, „Berl. Tid.“ 20/3 s. A., „Arkiv f. Pharmaci og Kemi“ VII s. A. og af L. Kolderup-Rosenvinge i „Notanisk Tidsskr.“ XXIII s. A.

Kjørboe, Henrik Emil (f. 5/8 1847), Kreditforeningsdirektør. F. paa Skjægs Mølle, Odder Sogn. Forældre: Møller Peter August

K. og Nicoline Hilaria Bastrup. Blev allerede 1867 Exam. juris og var derefter Sagførerfuldmægtig indtil 1872, da han fik Beskikkelse som Sagfører i Odense, hvor han siden praktiserede til Udgangen af 1914. Han indtraadte 1888 som retskyndig Direktør i Kreditforeningen

af Grundejere i Fyns Stift og blev faa Aar efter (1891) Formand for Foreningens Direktion, hvilken Stilling han vedblivende beklæder. Fra 1892 er han Medlem af de danske Kreditforeningers staaende Fællesudvalg. I en lang Aarrække, 1882—99, var han Medlem af Hovedbestyrelsen for „den almindelige Sagførerforening“ og dennes Afløser „den danske Sagførerforening“. K. er Formand i Kontrollkomiteén for Fyns Disconto Kasse og har Sæde i Bestyrelserne for flere odenseanske Aktieselskaber, f. Eks. Dampmøllen Victoria og Odense nye Silopakhus. — Gift 1874 Charlotte Nicoline Haugsted.

C. T.
Litt.: Slægt i V. og W. Kjørboe: „Optegnelser vedr. Familien K.“ 1910 og H. Grandjean: „Stamt. over Familien Haugsted“ 1906.

Kjørboe, Valdemar Olaf (f. 22/1 1852), Postmand. F. paa Skjægs Mølle, Odder

Sogn. Forældre: Møller Peter August K. og Nicoline Hilaria Bastrup. Blev Student 1870, Cand. polit. 1876, Assistent i Postinspektorerne 1876, Postekspedient sst. 1877, Formand for sjællandske Jernbanepostkontor 1887, Postmester ved samme Kontor 1889, Postmester i Aalborg

1893, Overpostmester i Kbh. 1897, Generaldirektør for Postvæsenet 1905. I en Bryd-

ningstid, hvor to paa flere Omraader gaa meddags anskuende Embedsmænd hidtil havde siddet som Chef for henholdsvis det københavnske og hele det danske Postvæsen, var det af Vigtighed, at deres Efterfølger blev en Mand, hvis hele postale Syn altid var rettet mod alle Rørelser indenfor Postvæsenets Rammer i videste Forstand. Tilfulde, maaske endda i Overmaal, kan dette siges om K., den Mand, der fra et Provispostkontor kaldtes til Leder af det københavnske, senere af hele Danmarks Postvæsen. Han viger ikke tilbage for nogen Reform, og selv om noget af det nyskabte vel maa neutraliseres i Tidens Støbeske, vil hans Styre altid faa den Dom af Historien, at det aldrig med hans gode Villie stivnede i Reaktionen Hylster. Paa nærværende urolige Tidspunkt, hvor næppe nogen Statsøkonom eller nogen Postmand kan overse Situationen og afgøre, om de af Postvæsenet trufne Dispositioner er rigtige eller ikke, vil det være umuligt at gaa ind paa en længere Redegørelse for det danske Postvæsen i den Periode, hvor K. har siddet som dets Leder; de sidste Aar har været en Tid, da der ikke levnedes Postvæsenet megen Ro, og hvor Publikums Kritik ikke blidnedes. Fremtiden vil vise, om der kommer roligere Forhold i Almindelighed og med disse ganske automatisk mere Ro indenfor Postvæsenet. Og man vil ved Bedømmelsen af K.s Styre have at tage i Betragtning, at de postale Tilbageskridt, for hvilke det danske Postvæsen kritiseres, som et commune naufragium mer eller mindre er indført i de fleste europæiske Lande. — Gift 1882 Johanne Larsen-Naur, d. 1908.

H. H.-N.

Litt.: Slægt i V. og W. Kjørboe: „Optegnelser vedr. Familien K.“ 1910; „Ill. Tid.“ 9/8 1900 og 20/11 1904; „Aarb. f. det dsk. Postv.“ 1905; „Politiken“ 24/4 1912, 12/4 1914, 20/11 1919 og 10/5 1921.

Kjeldahl, Johan Gustav Christoffer Thorsager (16/8 1849—18/7 1900), Kemiker. F. paa Jægerspris. Forældre: Distriktslæge Jørgen

K. og Johanne Georgine Lohmann. Blev Student 1867 og polyteknisk Kandidat i anvendt Naturvidenskab (Kemiker) 1873. 1873—75 var han Assistent ved Landbohøjskolens kemiske Laboratorium hos C. T. Barfoed og hjalp samtidig N. J. Fjord med kemiske Analyser ved dennes landøkonomiske Undersøgelser. 1875—76 arbejdede han i Carlsberg Bryggerierne og forberedte sig til at overtage Stillingen som Forstander for Carlsberg Laboratoriets kemiske Afdeling, der oprettedes 1876 ved Carlsbergfondets Stiftelse. Forstanderstillingen beholdt han til sin Død,

der indtraadte pludselig under Badning. Emnerne for K.s videnskabelige Undersøgelser er for det meste hentede fra Felten indenfor Bryggeriindustrien, men de vundne Resultater har Betydning langt ud over dette Omraade. Navnlige blev hans Metode til Bestemmelse af Kvælstof i organiske Stoffer, offentliggjort i „Tidsskrift for Fysik og Kemi“ 1883 og i „Meddelelser fra Carlsberg Laboratoriet“ s. A., modtaget med den største Begejstring af Kemikerne hele Verden over, og de talrige Smaaændringer, Metoden har faaet i Tidens Løb, viser bedst dens udstrakte Anvendelse. Tidligere havde man møjsommelig maattet foretage Kvælstofbestemmelser efter Will-Varrentrapps Metode. Nu skænkede K. Videnskaben en Metode, der gjorde Bestemmelser hurtig og sikker. Metoden, der bestaar i en Omdannelse af Kvælstof til Ammoniak, som let lader sig titrere, har faaet den allerstørste Betydning saavel for videnskabelige Undersøgelser i Kemien og Fysiologien som for tekniske Værdibestemmelser af Foderstoffer, Raamaterialier i Bryggeriindustrien o. l. Engelske Kemikere har endog dannet et nyt Ord „to kjeldale“ om Metoden. K. har skabt flere andre vigtige Undersøgelsermetoder, saaledes navnlig en forbedret Metode til Bestemmelse af Sukker i Vædsker. Ved Siden heraf udførte han en Række egentlig videnskabelige Undersøgelser, hvoraf navnlig hans Arbejder over sukkerdannende Fermenter og over forskellige Forhold i Planteægeghivestoffernes Kemi, f. Eks. Æggehivestoffernes Omdannelse under Spiringen har faaet blivende Betydning. Han blev Æresdoktor ved Kbh.s Universitet 1894. K.s Personlighed havde en egen Tiltrækning. Han var et ægte Stemningsmenneske, hvis Tale lyste af godt Humør og var præget af Beskedenhed og Velvillie overfor andre; sine Medhjælpere paa Laboratoriet betragtede han som sine Kammerater. Han havde megen Interesse for Kunst og Litteratur. D. i Hornbæk. — Ugift.

M. C. H.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Novbr. 1894; W. Johannsen i „Ill. Tid.“ 13/2 1900; C. Nyrop: „J. C. Jacobsen“ 1911; C. Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913; Nekrologer i „Meddelelser fra Carlsberg Laboratoriet“ V 1900 (af W. Johannsen), „Ingeniøren“ s. A. (af R. Koefoed), „Sv. Bryggereforeningens månedsskrift“ s. A. (af P. Klason), „Nationaltid.“ og „Politiken“ 19/2 s. A. og „Berl. Tid.“ 20/2 s. A.

Kjeldsen, Jens (17/1 1858—21/2 1907), Handelsmand. F. i Bloustrød ved Hillerød. Forældre: Arbejdsmand Herman K. og Ellen Sørensen. Født i fattige Kaar, faderløs fra to Aars Alderen, Vogterdreng allerede som seksaarig, 16 Aar gl. Tjenestekarl hos en Proprietær, kom knap 20 Aar gammel til Kbh., og som den Slider han var og til sin Død vedblev at være, tog han her uden Betænkning fat paa hvad som helst. Succesive var han Murarbejdsmand, Fyrbøder

paa en Amerikadamper, Savværksarbejder, Fæstemand, omrejsende Forhandler af Tærskewærker, Gadehandler (Fisk) o. s. v., indtil han med en sammensparet Kapital af nogle faa Hundrede Kroner begyndte en lille Marskandiserhandel i Nansensgade. Da denne Handel gav de til en Virksomhed i lidt større Stil nødvendige Midler, flyttede K. (1886) til Klæderen, Vestervoldgade 5 (samme Sted, hvor Firmaet endnu har til Huse) og begyndte her for Alvor at handle — væsentligst med Klæder. K.s værste Trængselsaar var dermed forbi. Ved utrættelig Energi og Opfindsomhed og ved en overmaade ihærdig Udnyttelse af en ofte ret barokt-komisk formet Annoncereklame („Sludder og Vrovl har vi nok af, men ingen sælger Klæder saa billig som J. K.“) — en Annonceringsmaade, som de med en amerikansk farvet Reklame da ret uvante Københavnerne vel nok trak paa Smilebaandet ad, men som dog sikkert gjorde den tilsigtede Virkning — lykkedes det efterhaanden K. at faa sin Forretning arbejdet op til et betydeligt Omfang med talrige Filialer i Landets Købstæder. Saa bombefast overbevist om Reklamens altbesejrende Magt skal K. have været, at han efter Sigende i Forretningens første Aar ofte pantsatte Dele af sit Varelager for at faa Penge til at annoncere for. Forretningen trivedes i hvert Fald; den flyttedes op i Stuen, til 1. Sal, Ejendommen købtes, ombyggedes, og 1898 rejste en helt ny Bygning sig paa det velkendte blæsende Hjørne („Her bor J. K.“). Da K. døde, altfor tidlig opslidt, var han da sikkert ogsaa en ret velstaaende Mand. K. er en ikke uinteressant Type og afgiver et godt Bevis for, hvad der uden nogen som helst boglig Uddannelse — K. lærte næppe nogen Sinde rigtig at skrive — kan naas ved ihærdigt og maaltbevidst Arbejde. Han var ingenlunde uden Originalitet, og han omtales som godgørende. Efter hans Død omdannedes Forretningen til et Aktieselskab. D. i Kbh. — Gift 1882 Anna Svensson, d. 1910. C. T.

Litt.: „Nationaltid.“ 21/10 1911; „Erindringer om Forretningsmanden J. K.“ 1912; Nekrolog i „Politiken“ 22/2 1907.

Kjeldsen, Niels (1/2 1840—28/2 1864), Dragon. F. paa Bæksgaard, Give Sogn. Forældre: Gaardejer Kjeld Thomsen og Ane Johanne Sørensen. Oplært ved Landbrug, mødte 27/6 1863 ved 6. Dragonregiment, hvorved han under Krigen 1864 stod som Dragon Nr. 80 ved 4. Eskadron. Han faldt under en Forpostfægtning ved Højen 28/2, hvorved han til det sidste gjorde sin Pligt ved af yderste Evne at forsvare sig trods Op-

fordring til Overgivelse. Hans fortrinlige Holdning under Kampen gav 1881 Anledning til, at senere Oberst Emil Madsen i „Vort Forsvar“ Nr. 1 gav en paa en samtidig Beretning baseret Fremstilling af Begivenheden, hvoraf det syntes at fremgaa, at Dragonens Fald var fremkaldt paa lidet ridderlig Vis. ^{18/10} 1891 afsløredes et Mindesmærke over N. K.

paa Stedet hvor han faldt. 1902 udgav Karl Larsen imidlertid et Skrift: „Dragon N. K. og hans Drabsmand. En Undersøgelse“, der gav Stødet til en voldsom Pressefejde. Kun om eet Punkt var alle Parter enige: at den danske Dragon havde vist sig som en fuldgod og tapper Soldat. Hvad hans Banemand, Fændrik, Grev Lüttichau, angaar, maa Undersøgelsen dog siges at have godtgjort, at hans Adfærd ved paagældende Lejlighed ikke med Rette kan gøres til Genstand for nogen Bebrejdelse. D. ved Højen ved Vejle. — Ugift.

K. C. R.
Litt.: Ovenn. Bog af Karl Larsen; Kr. Erslev i „Hist. Tidsskr.“ VII 4 1903, hvor de fleste af Skrifterne om N. K. nævnes og gennemgaaes; endvidere N. P. Jensen: „Dragon N. K.“ s. A.; Karl Larsen i „Sml. t. jysk Hist. o. Top.“ III 3 s. A. og Niels Møller i „Tilskueren“ s. A.

Kjer-Petersen, Richard (f. ^{30/5} 1873), Læge, Journalist. F. i Kbh. Forældre: Bogholder Vilhelm P. og Astrid Kjer. Blev Student 1891, Cand. med. 1898, var Reservelæge ved Amtssygehuset i Næstved 1899—1901, Assistent paa Vejlefyord Sanatorium 1902—04, Kandidat paa Kommunehospitalet i Kbh. 1904—06, Reservelæge ved Øresundshospitalet sst. 1906—11 og Kommune-læge sst. 1912—17 og

fra 1919. 1902 studerede han i London, og 1905 blev han Dr. med. paa en Afhandling om Tælling af hvide Blodlegemer. Han har i mange Aar ved Siden af sin Virksomhed som Læge i Vesterbros Fattigkvarterer dyrket Journalistik, fra 1912 som Medarbejder ved „Hovedstaden“, hvilket Blad han redigerede 1917—19. Han er en idealistisk, frygtløs Natur, der ud fra bestemt kristelige Synspunkter kæmper for, hvad han anser for moralsk og socialt forsvarligt. Han har saaledes ved flere Lejligheder rettet stærke Angreb paa det medicinske Fakultet, dets Ledelse og dets Medlemmer, har udgivet Pjecerne „Under Roving'ske Vinger“ (1911) og „Det medicinske Fakultet og de medicinske Doktordisputater“ (1912) og i Avisartikler under den Nordentof'ske Sag 1921

og senere beskæftiget sig med Spørgsmaalet om Lægernes Uddannelse nu og før. — Ugift.

P. E.
Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Hauch Fausbøll og Rist: „Bogen om min Slægt“, udg. af Holger Petersen 1918 samt i „Stamt. over S. C. Schjøtts og A. K. Harboes Efterkommere“ 1907; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1905; „Studenterne fra 1891“ 1916; „Politiken“ ^{27/5} 1919; „Berl. Tid.“ ^{25/4} og ^{6/5} 1921.

Kjerulf, Charles Theodor Martin (^{22/3} 1858 —^{22/8} 1919), Komponist, Publicist. F. i Kbh. Forældre: Klasseotterikollektor Peter Andreas Gottlieb K. og Emma Wilhelmine Grøn-sund. Tidlig vaagnede Musikinteresser bestemte K., der blev Student 1877, til at opgave Studeringerne for helt at hellige sig Musikken, hvori han uddannedes af Alb. Meyer og Leop. Rosenfeld (Sang), Wiel-Lange (Teori) og Bohlmann (Instrumentation); han begyndte nu en Virksomhed som Sanglærer og Sangforeningsdirigent, hvortil han snart fojede en broget Produktivitet som Journalist, blev Medarbejder ved „Nordisk Musik Tidende“, hvori han bl. a. skrev dygtige Karakteristikker af danske Komponister, „Svensk Musik Tidning“ og „Dags Avisen“, hvorfra han 1886 gik over til „Politiken“, ved hvilken han forblev til sin Død efter i over 40 Aar at have virket som en af Kbh.s betydeligste og toneangivende Kritikere. Han var tillige gennem Aarene en søgt Bearbejder og Oversætter af tallose dramatiske Arbejder i alle Genrer f. Eks. af Hauptmann, Sudermann, Schönherr osv. foruden en lang Række Operetter med Offenbachs i Spidsen. Hertil kommer en Mængde selvstændige Bidrag til de københavnske Privatsceners Repertoire, hvor han oftere præsterede baade Musik og Tekst som Operetterne „Kejserens nye Klæder“, „Madammernes Jens“, „Livs-Elixiren“, „Kaserne-Arrest“ m. fl. Hans kompositoriske Talent satte imidlertid sine betydeligste Skud i Musikken til Drachmanns Skuespil „Dansen paa Koldinghus“ og „Naar Klostermuren brydes“ samt til „En Bortførelse“, men navnlig fandt han rammende musikalske Udtryk for en Række Digte og Viser af J. P. Jacobsen, Frøding, Edv. Söderberg, Aakjær og i særlig Grad Drachmann. Endelig har han under Pseudonymet Jens Kok skrevet en Del livlige Skildringer fra Soldaterlivet, der senere samledes under Tittelen „Dengang jeg var Soldat“, ligesom han har foretaget en vellykket Oversættelse af „Fredmans Epistler“ til Dansk. I sine sidste Aar skrev han en Bog om Niels W. Gade (1919) samt to Bind frisk fortalte Erindringer „Grøn Ungdom“ (1915) og „Gift og Hjemsfaren“ (1917). Som Komponist laa K.

Styrke i den lette og flagrende Melodi. Han var udpræget folkelig og med et sikkert Instinkt overfor sit Publikum, Egenskaber, som gengives i hans Skribentvirksomhed, der røbede den betydelige Journalists Kontakt med Tiden. Han skrev i en egen personlig Jargon, der var præget af et uforfalsket Københavnerhumør, og opnaede som Kritiker uden at stikke dybere — de største Former i Musikken laa sikkert hans hele Naturel fjært — en betydelig Indflydelse og en førende Stilling, der paa Grund af hans stærke Subjektivitet oftere indviklede ham i Konflikter. Udrustet med en uhyre Energi og en forbavsende Arbejdsevne skabte han adskillige Musik-Institutioner, som er blevet staaende, deriblandt Dansk Tonekunstnerforening og Dansk Solistforbund. D. i Helsingør. — Gift 1880 Susanne Margrethe Møller (Matthieu). G. S.

Litt.: Slægt i C. Klitgaard: „Kjærulfske Studier“ 1914—18 og Hundrup: „Stamt. over en Familie K.“ 1863; ovenn. Erindringer; „Politiken“ ²/₁₂ 1915 og ²²/₈ 1918; „Danske Dramatikere“ 1916; Berendsen: „En gl. Journalists Erindringer“ 1918; „Musik“ Jan., Febr. og April 1917; Nekrologer i „Politiken“ ²⁸/₈ og ³⁰/₈ 1919, „Berl. Tid.“ ²³/₈ s. A. (af A. Tofft), „Nationaltid.“ s. D. (af Carl Muusmann), „Nordens Musik“ s. A. (af Sophus Andersen), „Skand. Forfattertid.“ s. A. (af Chr. Engelstoft) og „Journalisten“ s. A. (af Johs. Dam).

Kjær, Mads Ernst August (f. ¹²/₁ 1876), Statskonsulent i Hesteavl. F. i Lemvig. Forældre: Proprietær Mads K. og Ida Caroline Paulsen. Tog Præliminæreksamen 1891, lærte praktisk Landvæsen og var 1897—98 Elev paa Malling Landbrugsskole, kom derefter til Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen med Udmærkelse 1901 og Dyrslægeeksamen 1906. Han praktiserede nu et Par Aar som Dyr-

læge, blev 1909 Konsulent for de samvirkende jyske Hesteavlsforeninger og Assistent ved Stambogsføringen for Heste af jysk Race, 1912 Forretningsfører for de samvirkende jyske Hesteavlsforeninger og 1917 Konsulent i Hesteavl for Foreningen af jyske Landboforeninger. Gennem disse Virksomheder i Forening med interesseret og grundigt Studium har K. faaet en udmærket Indsigt i den jyske Hesteavl; han var selvskreven til at afløse J. Jensen (s. d.), og da denne 1919 trak sig tilbage, blev K. udnævnt til Statskonsulent for den svære Hesteavl og Stambogsfører for Heste af jysk Race. Saavel skriftlig som mundtlig har K. en god Fremstillingsevne, og han nyder megen Anseelse blandt jyske Hesteopdrættere; hans væsentligste litterære Virksomhed er knyttet til Stambøgerne. — Gift 1909 Betty Frederikke Agersted. A. C.

Litt.: „Ugeskr. f. Landmænd“ 1919, s. 326; „Hilopol. Tidsskr.“ s. A.

Kjær, Hans Andersen (f. ¹²/₁₀ 1873), Arkæolog. F. i Oustrup ved Egved. Forældre: Landbruger Christian Christiansen (K.) og Karen Hansen. Blev Student 1891, Cand. mag. 1898 med Græsk som Hovedfag, var allerede da ansat ved Nationalmuseet, hvor han 1898 blev Assistent, 1914 Underinspektør og 1916 Inspektør. Han har foretaget adskillige Studierejser i Udlandet, 1904, 1906 og senere til Tyskland, 1905 til Grækenland og Italien. For Museet har han i Aarenes Løb berejst Danmark paa Kryds og Tværs væsentlig med Undersøgelse og Fredlysning som Formaal, han har paa disse Rejser erhvervet sig megen Erfaring og Sikkerhed og repræsenteret Museet udadtil paa en Maade, der har vundet Anerkendelse. Han har endvidere udfoldet et ret betydeligt Forfatterskab og har, især i „Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie“ skrevet en lang Række Afhandlinger af arkæologisk Indhold; nævnes kan „Om Bornholm i Jernalderen“ (1907), „Gravkister fra Stenalderens Slutningstid“ (dansk og fransk) (1910) og „Om Jelling Kongehøje“ (1914). Et Hovedarbejde er hans velskrevne og oplysende Afsnit i Daniel Bruun: „Danmark“, „Oldtidsmindesmærker og Oldtidsbebyggelse“ (1919). Ogsaa som Foredragsholder og som arkæologisk Medarbejder ved „Berlingske Tiden- de“ viser han Evne til Popularisering af sin Videnskab. Han er ivrig Sportsmand, er Medstifter af og fra 1919 Formand for Dansk Hockey-Union og fra 1911 Medlem af Dansk Idræts-Forbunds Bestyrelse. — Ugift. P. E.

Litt.: „Studenterne fra 1891“ 1916.

Kjær (Kiær), Ludolph Ove (³¹/₃ 1830—²²/₁₁ 1908), klassisk Filolog, Skolemand. F. i Varde. Forældre: Stiftsfysikus Hector Frederik Janson K. og Rebecca Cornelia Louise Krohn. Blev Student 1847, tog filologisk Eksamen 1854, virkede som Privatlærer, var Medbestyrer af Latin- og Realskolen i St. Kongensgade 1863—64, Lærer og Medbestyrer af Galster og Holbøll's Kursus 1872—95. Han har udgivet „Studier af Oldtidslivet og Oldtidshistorien“ (1864), et fortjenstfuldt Dansk-latinsk Leksikon (1870) og en paa Latin affattet Undersøgelse af Juvenals Sprog (1875), endelig nogle i det hele korrekte, men tunge og posiløse Oversættelser af Horats' samtlige

Digte (1863), Juvenals Satirer (1866) og Vergils Æneide (1896). D. i Kbh. — Gift 1858 Sophie Henriette Frisch. Ægteskabet opløst 1868, hun d. 1909. H. R.

Litt.: „Stamt. over Familien Frisch“ 1872, s. 19.

Kjær, Severin Michaelsen (^{30/11} 1843—^{25/2} 1907), historisk Forfatter. F. i Trustrup ved Grenaa. Forældre: Gardejer Michael Julius K. og Marie Høifeldt. Opholdt sig som Barn hos sin Morfader, hvor hans Sans for historisk Læsning vasktes. Tog 1862 Skolelærereksamen og blev s. A. Andenlærer i Baarse ved Præstø, var her en Tid Sogneraadsformand. 1875 forflyttedes han til Borup ved Præstø og 1880 til Kong-

sted, hvor han blev til sin Død. Han var en dygtig, livfuld Lærer, men blev landskendt som historisk Forfatter. Med stor Flid studerede han gennem mange Aar Kilder som Tingbøger, Kirkebøger og Skifteprotokoller og udgav en Række lidt bredt, men malende skrevne Bøger, der med Hovedskueplads i Sydsjælland og Østjylland giver gode kulturhistoriske Billeder fra 17.—18. Aarh. Nævnes kan „Fra Stavnsbaandets Dage“ (1888), „Gøngehøvdingen Svend Poulsen og Snaphanerne“ (1892), „Præsten i Vejlbj Søren Jensen Qvist“ (1894), „Fra Vornedskabets Tider“ (1899—1900), „For 100 Aar siden“ (1903) og „Erik Grubbe og hans tre Døtre“ (1904). K. var ogsaa en benyttet Foredragsholder. 1872 stillede han sig til Folketinget i Præstø, men trak sig tilbage før Valget. D. i Kongsted. — Gift 1875 Dortha Petersen. P. E.

Litt.: „Lærerne og Samfundet“ I 1913; Nøkrologer i „Folkeskolen“ ^{14/3} 1907, „Præstø Avis“ ^{29/2} s. A. og „Hist. Tidsskr.“ VIII 1 1907—08.

Kjær, Søren Nielsen (^{7/1} 1827—^{11/12} 1893), Politiker. F. i Vinderslev ved Silkeborg. Forældre: Lejehusmand Niels Sørensen K.

og Dortha Johanne Nielsdatter Smedegaard. Kom ud at tjene, deltog i Krigen 1849—50, overtog saa et Hus i Ilsø og sparede sammen, til han 1864 kunde købe en Gaard i Helstrup ved Langaa. Han var en dygtig Landmand og en god Økonom, der i Tidens Løb blev velhavende.

Han stillede sig til Folketinget i Søndervinge 1855, faldt, men valgtes 1856 og repræsenterede Kredsen til 1881, 1864—66 ogsaa i Rigsraadets Folketing. K. var et ualmindelig lyst Hovede, havde udmærkede Talegaver og frejdigt Angrebsmod; han traadte ind i Tinget som udpræget Bonde-

repræsentant, og Tscherning, Winther og Bjørnbak blev hans politiske Læremestre. Han var fra Begyndelsen kras Modstander af de Nationalliberale, og med sin voldsomme og slagfærdige Veltalenhed gav han dem, navnlig Bille, raat for usødet; til Genæld blev han i københavnske Kredse afmalet som den personificerede Materialist og Aandsfornægter. K., der i sine tidligere Aar torndede mod Militærvæsen, Præster og Overklasse, blev med Tiden mildere; han var 1870 gaaet ind i det forenede Venstre, nu fulgte han 1878 de moderate og stemte 1880 for Hærloven. Dette fremkaldte et Brud med Bjørnbakkerne, og K. faldt 1881, søgte 1882 Valg i Mariager, valgtes igen i Søndervinge 1887, faldt 1890 og valgtes 1892 som borgerligt Enhedsmærke mod Harald Jensen i Skjoldelev. K., der 1886 havde været i Amerika, var personlig en interesseret, livlig og morsom Mand, der ingenlunde savnede Aand. D. i Kbh. — Gift 1854 Christine Marie Nielsen, d. 1908. P. E.

Litt.: N—n: „Skizzer af Folketingets Medlemmer“ 1863; „Pennetegninger af Folketingets Medlemmer“ 1870; Zodiacus: „Parlamentariske Stjernerbilleder“ 1875; Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; „Ill. Tid.“ ^{9/2} 1890; „Næstved Tid.“ ^{12/1} 1892; „Aalborg Stiftstid.“ ^{20/4} 1901; „Tiden“ ^{23/10} 1914; H. Jensen: „Bjørnbak“ 1913. S. 105 f., 151; Nøkrologer I „Aalborg Amtstid.“ ^{11/13} 1893, „Politikken“ ^{12/12} s. A. og „Aarhus Amtstid.“ ^{12/12} s. A.

Kjærbølling, Niels (^{11/10} 1806—^{2/1} 1871), ornitologisk Forfatter. F. i Dynnevit, Als. Forældre: Lærer Jørgen Nielsen K. og Marie Lorentzen. Tog 1827

Lærereksamen fra Skaarup Seminarium og blev 1831 Lærer i Marstal, 1836 i Ærøskøbing. Samtidig drev han ivrig ornitologiske og botaniske Studier, udgav 1843 en Haandbog i Gartneri og blev 1844 ansat som Inspektør over det af Haveselskabet for Jylland, Fyn og Slesvig oprettede Haveanlæg ved Snoghøj. Samtidig lykkedes det ham, navnlig gennem Jonas Collin, at opnaa Understøttelse til et Værk om Danmarks Fugle; dette, der udkom 1847—56, bestaar dels af et Bind Tekst, dels af et Atlas med talrige kolorerede Tavler. Den videnskabelige Værdi af dette Arbejde er meget ringe; Tavlerne er sjusket udførte, og Teksten er, som det tilfældigvis har vist sig, i stor Udstrækning en kritikløs, næsten ordret Oversættelse af et ret ukendt, tysk Værk; ikke desto mindre har Bogen gjort adskillig Gavn ved at vække Interesse for Fuglene; efter Forfatterens Død oplevede det endog en ny Udgave, iøvrig med helt omarbejdet Tekst. 1859 grundlagde K. den zoologiske Have ved Kbh., idet han til dette Øjemed fik overladt „Prinsesse Vilhelmines Have“ ved

Frederiksberg Slot. D. i Kbh. — Gift 1832
Christine Ploug-Nissen, d. 1878. R. H. S.

Litt.: „Ill. Tid.“ 17/10 1897; „Festskrift i Anledning af Afsiøringen af N. K.s Buste i Zool. Have“ 1903; Jul. Schjøtt: „Zool. Have gennem 50 Aar“ 1909; Nekrolog i „Søndagsposten“ 1871, Nr. 368.

Kjærgaard, Niels Peter Larsen (f. 28/8 1866), Lærer. F. paa Mullerup Mark, Droselbjerg Sogn ved Slagelse. Forældre: Landarbejder Lars Nielsen og Maren Nicolaisdatter. Tog Skolelærereksamen 1887 og var nogle Aar Lærer i Esbjerg og Frølundede ved Korsør, siden 1893 i Korsør. Han interesserede sig tidlig for offentlige Anliggender, især kommunale og skolepolitiske. 1906 blev han af de Radikale valgt til Byrådsmedlem, hvad han endnu er, i de senere Aar valgt paa Socialdemokraternes Liste. Han er Formand for Havneudvalget og har udført et værdifuldt Arbejde for Korsør nye Havn. Som Skolepolitiker og pædagogisk Taler er han landskendt. Han har betydelige agitatoriske Evner, besidder den Veltalenhed, der gør Indtryk paa store Forsamlinger, og er tillige en behændig Debattør og smidig i indendørs Forhandlinger. K. har haft Sæde i to vigtige Regeringskommissioner: Kommissionen af 1910 om Skolens Styrelse og Tilsyn og den store Skolekommission af 1919. Her har hans Evne til at finde samlende Mellemstandpunkter været af Betydning. Siden 1906 har K. redigeret det store Ugeblad „Folkeskolen“, der er Medlemsblad for Danmarks Lærereforening, i hvis Hovedledelse han i mange Aar har spillet en ikke ringe Rolle. Sammen med Edv. Lehmann og Lærerne Attrup og Aagesen har han udgivet „Hvorledes skal jeg undervise?“ (1912). — Gift 1894 Marie Caroline Rønne. K. K.

Litt.: „Lærerne og Samfundet“ I, III og IV 1913—14.

Klausen, Kristoffer Markvard (f. 28/8 1852), Politiker. F. i Hillested ved Maribo. Forældre: Gaardejer Klaus Jensen Frimand og Marie Marcusdatter. Var fra sit 14. til sit 17. Aar ved Landvæsen, kom saa paa Seminarium og tog 1873 Skolelærereksamen, gennemgik 1874—77 Statens udvidede Kursus og blev 1878 Kommunelærer i Kbh., en Stilling, han beholdt til 1898. 1882 var han Medopretter af Undervisningsanstalten „København“ og del-

tog i dens Ledelse til 1909. Politisk paavirkedes han først af J. A. Hansen og blev radikal Venstremand; gennem Omgangen med Kbh.s fattige Børn blev han Socialdemokrat og begyndte at skrive i „Social-Demokraten“, deltog i Møder og udgave Pjecer. 1888 opstilledes han til Borgerrepræsentationen og skrev ved denne Lejlighed Socialdemokraternes første kommunale Program. 1890 indtraadte han i Partiets Hovedbestyrelse og forblev der, med en kort Afbrydelse, til 1920. 1893 valgtes han ind i Borgerrepræsentationen og deltog navnlig i Forhandlinger om Skolesager; han genvalgtes 1899, men valgtes 1900 til Raadmand i Magistratens 1. Afdeling, hvad han forblev til 1914. Til Folketinget valgtes han 1895 i Kbh. Amts 2. Kreds, det ydre Frederiksberg, og er siden genvalgt her. Han blev straks 1895 Medlem af Finansudvalget, til 1901 Partiets eneste, og beholdt Posten til 1920, i Aarene 1913—20 som Formand. K., der er af gammel Bondeslægt, er naaet til sin politiske Tro hverken gennem økonomisk Interesseskamp eller teoretisk Studium, men gennem praktisk Arbejde mellem Mennesker. Pædagogen skinner igennem hans sejge, tørre, til Tider ondskabfulde Logik og hans barske Selvsikkerhed, men ogsaa hans absolutte Hønetitet. Han har i Tinget sjældnere ført an i den højere Storpolitik, men i mange Aar været sit Parti en aldrig træt Ordfører i adskillige Sager, finansielle Spørgsmaal, Husmandssag, Statsarbejdernes Lønninger, Skolevæsen, særlig Ungdomsskolen, osv. Han er ingen stor Taler, men en hvas Debattør, og han har ikke sjældent haft bemærkelsesværdige Resultater, saaledes i sin Kamp mod Krigsminister Madsen 1904—05. Han har været Medlem af vigtige Udvalg som Banegaardskommissionen, Kødkontroludvalget, Finanslovkommissionen og Universitetskommissionen, og det var ham, der som Medlem af Forsvarskommissionen af 1902 udarbejdede Partiets Militærprogram. I de senere Aar har han som Finansudvalgsformand og (fra 1915) Tingets 1. Viceformand holdt sig tilbage i Debatten. Han er Formand for Skolekommissionen af 1919. — Gift 1893 Jensigne Metine Hansen, d. 1918. P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den dansk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; C. E. Jensen og Borghjerg: „Socialdemokratiets Aarh.“ 1901—04; „Politiken“ 28/8 1910; „Lærerne og Samfundet“ I 1913; Martin: „Hvorledes jeg blev Politiker“ 1912; „Social-Demokraten“ 9/4 1920; Aising Andersen og Winblad: „Socialdemokratiets Hist.“ I 1921, S. 82, 100.

Klein, August Henning (11/10 1839—25/0 1909), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Murmester Ditlev Vilhelm K. og Marie Kirstine Skousboe. Blev Exam. polyt. 1855 og kom i Lære hos Tømrermester Kayser (Svend 1858), tegnede samtidig hos Bindsbøll og

Meldahl og var Elev paa Kunstakademiet. Han var 1862—65

Meldahls Konduktør ved Genopførelsen af Frederiksborg Slot. Deltog som Menig i Krigen 1864. Gennemgik under alt det Kunstakademiet, men opnaaede ikke Afgang. Foretog Studierejser til Frankrig, Tyskland og Schweiz 1874 og 1892. Han kom navnlig til at beskæftige sig med Landbrugsbygninger, som han udviklede til et Speciale, og udgav „Tegninger til Landbrugsbygninger“ (1876) og „Danske Landbrugsbygninger“ (1893), samtidig med at han optraadte som Forfatter i „Ugeskrift for Landmænd“ og „Tidsskrift for Landøkonomi“. Hans største Arbejder er Hovedbygningerne paa Faarevejlegaard, Oxholm paa Øland, Klintholm paa Møen, Tølløse og Skjoldgaarden samt Tranekjær Kirke. Kunstnerisk hører K. til de Meldahl'ske Elever. Han fik ingen Betydning for Byernes Arkitektur, men kom til at spille en Rolle ved den store Mængde fortrinlige Landbrugsbygninger, han opførte, idet han derved skabte en Type, som udmærker sig ved deres sobre og hjemlige Udseende og gode Tilpasningsevne til det danske Landskab. De hører med til Fysiognomiet af 70'ernes og 80'ernes Bygningskunst, saaledes som den staar for det nulevende Slægtled. D. i Kbh. — Gift 1871 Pouline Clementine Lorentzen. C. L.

Litt.: Nekrologer i „Arkitekten“ 1909 og „Berl. Tid.“ 22/6 s. A.

Klein, Christian Sophus (17/8 1824—9/1 1900), Jurist, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Overretsprøkurator, senere Byskriver Hen-

rik Adolph Esaias K. og Christiane Andrea Petriner Funder. Blev Student 1840, Cand. juris 1845, Protokolsekretær ved Stænderne s. A., Fuldmægtig hos Amtmand Knuth i Sorø 1847. Da denne 1848 blev

Udenrigsminister, blev K. Sekretær ved Regeringskommissionen i Slesvig, s. A. ved Bureauet i den grundlovgivende Rigsforsamling, 1850 Landstingssekretær, 1851 Sekretær ved Notabelforsamlingen i Flensborg og siden ved Straffelovkommissionen. 1854 blev han Assessor i Viborg, 1856 tog han slesvigsk juridisk Eksamen, blev 1857 Assessor i Overretten i Kbh., var 1862—72 Sø- og Handelsrettens første og højt fortjente Formand, blev 1877 Dr. juris h. c. i Upsala, s. A. Højesteretsassessor og var endelig 1891—99 Overpræsident i Kbh. I Politik traadte han ind 1858,

da han valgtes til Folketinget i Lovelkredsen; han var nationalliberal og blev en af denne Retnings mest typiske og længst levende Repræsentanter. Med skarpt juridisk Hovede og gammeldags bred og pointeret Veltalenhed forenede han myndig Selvsikkerhed og stor parlamentarisk Færdighed, men manglede maaske noget Resoluthed overfor politiske Realiteter. Han spillede en stor Rolle ved Gennemførelsen af vigtige juridiske Love som Stempeloven, Loven om Sø- og Handelsretten og Straffeloven og var Medlem af flere betydningsfulde Kommissioner. Fra 1861 udgav han en Lovsamling. Han deltog i fremskudt Række i Grundlovsdebatten 1865—66, faldt 1866 i sin Kreds for en Nejsiger, var derefter en kort Tid Landstingsmand for Kbh., repræsenterede 1866—69 Thisted i Folketinget, faldt for Kaptajn Jagd, valgtes 1870—76 i Aalborg og repræsenterede 1876—98 Viborg. 1872—75 var han Justitsminister under Holstein og Fønnesbech og havde som saadan med den opdukende socialistiske Bevægelse at gøre. Efter Fønnesbechs Afgang opfordredes han til at danne Ministerium, men henviste til Estrup. Under den følgende politiske Kamp fjernede han sig mere og mere fra Ministeriet, hvis provisoriske Politik han misbilligede, om han end juridisk fandt den forsvarlig; han indtog ofte Særstandspunkter og var til Tider ret ilde anset i Partiet. 1885 indbragte han et Grundlovsforslag, der ikke tilfredsstillede nogen af de stridende. 1887 og 1890 maatte han i sin Kreds kæmpe med en Højrekandidat og valgtes ved Venstres Stemmer. D. i Kbh. — Gift 1) 1850 Julie Augusta Vilhelmine Erichsen, d. 1887. 2) 1890 Valborg Christiane Camilla Erichsen, d. 1919. P. E.

Litt.: „Skizzer af Folketingets Medlemmer“ 1863; „Pennetegninger af Folketingets Medlemmer“ 1870; „Ill. Tid.“ 28/12 1873; Zodiacus: „Parlamentariske Stjernebilleder“ 1875; Topsøe: „Politiske Portræstudier“ 1878; Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; „Berl. Tid.“ 30/12 1899; „Ill. Tid.“ 7/1 1900; Bille i „Mit Hjem“ 1912; Neergaard: „Under Junigrundloven“ II 1916; Bertelsen: „Viborgkredsens Folketingsmænd“ 1918; Aakjær: „Artikler og Taler“ 1921, S. 557; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 9/1 og 16/1 1900, „Nationaltid.“ 9/1 s. A. og „Politiken“ 10/1 s. A.

Klein, Charlotte (27/10 1834—9/3 1915), Kunstpædagog. F. i Helsingør. Forældre: Købmand Simon Unna

og Johanne Schrøder. Allerede da hun var tolv Aar gammel, fortæller hun selv, begyndte de Tanker at røre sig i hende, som førte hende til at interessere sig for Kvindens intellektuelle, økonomiske og politiske Frigørelse. Et personligt Møde med Mathilde Fibiger (s. d.), som efter at være fordrevet fra Haderslev 1864 op-

holdt sig nogen Tid i Helsingør i Købmand Unnas velstaaende Hjem, har sikkert bidraget til at modne hendes Forestillinger om en ny og selvstændig Kvindetype. Hendes Giftermaal gav hende en trofast Forbundsælve i Arbejdet for at skabe Veje for den selvstændig arbejdende Kvinde's Uddannelse, og det 1871 stiftede Dansk Kvindesamfund fandt i hende en ivrig Hjælperse. Da hendes Mand 1875 oprettede Tegneskolen for Kvinder, blev hun en af Skolens første og mest betydende Lærere, og hun vandt gennem sit dygtige og maaltvisteste Arbejde Elevernes Højagtelse, Tillid og Kærlighed. D. i Kbh. — Gift 1866 Arkitekt Vilhelm K. (s. d.), d. 1913. G. N.

Litt.: „Nationaltid.“ ²⁶/₂ 1912; „Kvinden og Hjemmet“ XXX 1914; Gyrlthe Lemche: „Dansk Kvindesamfund 1 40 Aar“ 1912; „Kvinden og Samfundet“ XXIX 1913 og XXX 1914; M. Galschløt: „Helsingør“ 1921, S. 174 ff.; Nekrologer i „Kvinden og Samfundet“ XXXI 1915, 1 „Berl. Tid.“ ⁹/₈ s. A. og „Politiken“ ¹⁰/₈ s. A.

Klein, Vilhelm (⁶/₃ 1835—¹⁰/₂ 1913), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Murmester Ditlev Vilhelm K. og Marie Kirstine Skousboe. Gik

i Murerlære og samtidig paa Akademiet, tegnede hos Herholdt, Hagemann og senere i 5 Aar hos Bindesbøll til dennes Død 1856. Vandt s. A. Akademiets store Sølvmedaille og konkurrerede 1857 og 59 til Guldmedaillerne, men uden Resultat. Var 1858 Konduktor for Meldahl

ved Blindeinstituttets Opførelse og rejste derefter til Italien. Senere rejste han næsten aarlig til Udlandet, navnlig Paris og Italien. Deltog som Menig i Krigen 1864. Sit bedste Arbejde opførte han 1872, nemlig Industriudstillingsbygningen (nu Industriforeningen), der oprindelig fremtraadte i en meget tiltalende Skikkelse, men senere har lidt en Del ved uheldige Tilbygninger og ved Anlægget af Raadhuspladsen. Bygningen virker dog endnu meget fornemt og vidner højt om K.s Talent. Han har desuden opført Frimurerlogen i Helsingør, Sparekassen for Kbh. og Omegn, Centralhotellet, Sparekassen i Aalborg, den franske Kunstindstillingsbygning 1888 (nedrevet), Arbejderboligerne ved Østerallé og Strandvejen, Kunstindustrimuseet, Bryghus paa Ny Carlsberg og Aftapningsanstalten paa Carlsberg, Brejning Aandssvageanstalt, Boghandler Gads Ejendom i Vimmelskaflet, Hospitalet i Baldersgade m. m. Foruden Arkitekturen havde han mange Interesser og udgav en Række Bøger om Kunst og Historie: „Den nyere Kunstindustri“ (1879), „Om Kunstværdi med Hensyn til Maleriet“ (1890), „Vejlledning for Besøgende i den internationale Kunststilling“ (1897), „Ita-

liens politiske Historie“ (3 Bd. 1904—08), ligesom han deltog med Pjecer og Artikler i den politiske Strid i 80'erne. Han interesserede sig stærkt for Haandværkerens tekniske og kunstneriske Uddannelse, oprettede og bestyrede selv en Haandværkerskole (1868—76) og Kunstindustriskolen for Kvinder (1875—1908). K. var ved sin Død en af de sidste af den lille Gruppe Arkitekter, som herhjemme fortsatte og udviklede Traditionerne fra den senere klassicistiske Periode over florentinske og norditalienske Motiver til den nordiske Renaissance; men han formaede ikke at danne en Skole, som kunde hævde disse Traditioner overfor den fremtrængende Holm'ske Skole, og han maatte se sine Ideer lide Nederlag og sine Idealer ringeagtede. Hans Misfornøjelse hermed gav sig kraftige Udtryk i Bøger og Tidsskrifter. De fleste af hans senere Bygninger, der er prægede af en tør og glædeløs Stilrenhed i det ydre og indre, egnede sig heller ikke til at understøtte hans stærke Agitation. Han bosatte sig til sidst i Rom for at henleve sin Alderdom i klassisk Luft. D. i Kbh. — Gift 1866 Charlotte Unna (s. d.), d. 1915. C. L.

Litt.: E. Schlødte 1 „Ill. Tid.“ ¹⁹/₃ 1905; Nekrologer 1 „Arkitekten“ 1913 (af Varming), „Berl. Tid.“ ¹⁰/₂ s. A., „Nationaltid.“ ¹¹/₂ s. A. og „Politiken“ ¹¹/₂ s. A. (af N. Lützhöft).

Kleinschmidt, Samuel Petrus (²⁷/₈ 1814—⁸/₂ 1886), Sprogforsker. F. i Lichtenau, Sydgrønland. Forældre: Brødremissionær Johan Conrad K. og Anne Marie Hammelef. Sendtes

1823 til det herrnhutiske Institut i Kleinwelke i Sachsen, kom 1828 i Apotekerlære i Holland, blev 1836 Lærer i Christiansfeld og vendte 1840 tilbage til Grønland, hvor han virkede som Missionær i Lichtenau, Lichtenfels og Ny Herrnhut ved Godthaab. 1859 udtraadte han af Brødremissionen paa Grund af divergerende Anskuelse om Kirketugt og det tvungne Giftermaal og blev i dansk Tjeneste Lærer ved Seminariet i Godthaab med Forpligtelse til at udarbejde en grønlandsk Ordbog, idet han allerede 1851 i Berlin havde udgivet sin fundamentale „Grammatik der grönländischen Sprache mit theilweisem Einschluss des Labradordialects“, der havde vakt stor Interesse i sprogvidenskabelige Kredse ved den skarpt logiske og systematiske Opstilling af det grammatikalske Stof og den beundringsværdige, dybe Indtrængning i det saare vanskelige eskimoiske Sprog. 1856 tog han fat paa en revideret Oversættelse af Bibelen, hvoraf allerede store Dele forelaa især fra Egede'rne, O. Fabricius og hans stærkt sprogtinteresserede Fader. Han naaede at blive færdig med Gengivelsen af de 5

Mosebøger, Job, Salmerne, Ordsprogene, Prædikeren, Højsangen, Profeterne og det nye Testamente. 1871 udkom hans Grønlandsk-Danske Ordbog (den danske Tekst under Medvirkning af H. F. Jørgensen). Fra Barnsben fortrolig med grønlandsk Tanke-sæt og Forestillingskreds og udrustet med en fænomenal sproglig lagttagelsesevne beherskede K. det grønlandske Sprog som ingen fremmed før ham, og ved sin Redogørelse for Grundbetydningen og den afledede Betydning af Stamordene samt ved Indførelsen af en konsekvent Retskrivning gjorde han det muligt for danske at tilegne sig Sproget. Det folkesproglige og friske laa dog hans videnskabelig grublende Eneboernatur fjernt, ligesom den fonetiske Behandling maatte blive Eftertiden forbeholdt. Udover Sprogstudierne var han stærkt interesseret i meteorologiske Iagttagelser og Udarbejdelse af Specialkort, tegnede paa Rejser i Godthaabsegnen med traadfine sikre Linier. Opfyldt af varm Interesse for det grønlandske Folk, hvis Levesæt han ganske havde tilegnet sig, bandede han Vejen for det nuværende kommunale Selvstyre i Grønland ved at give Grønlandervennen H. Rink Impulsen til Indførelse af Forstanderskaber i Landet. D. i Godthaab. — Ugift.

L. B.

Litt.: „Grøn. Selskabs Aarsskrift“ 1913 og 1916; „1721—1921. Tohundredaarsdagen for den grøn. Mission“ 1921; Nekrolog i „Nutiden“ 26/8 1886 (af H. Rink).

Klenau, Paul August von (f. $\frac{1}{2}$ 1883), Komponist, Dirigent. F. i Kbh. Forældre: Direktør Georg Frederik August v. K. og Ingeborg Birgithe Berggreen. Er udgaaet fra en musikalsk Slægt, der bl. sine Medlemmer tæller Grandonklen A. P. Berggreen, og valgte, efter at være blevet Student 1900 og Cand. phil. 1901, resolut Musikerbanen med Lærere som Otto Malling (Komposition) og Fr. Hilmer (Violin), men er senere uddannet i Berlin hos Halir (Violin) og Max Bruch (Komposition) samt efter definitivt at have opgivet Violinen i München hos L. Thuille (Komposition). Knyttedes her til Kredsen omkring Billedhuggeren Adolph Hildebrand, der fik stor Indflydelse paa hans hele Kunstopfattelse, og gik 1907 til Freiburg i Br., men søgte n. A. til Stuttgart, hvor han blev Elev af Max Schillings og 1909 Korrepetitor ved den stedlige Opera. 1913 vendte han tilbage til Freiburg som første Kapelmester, men Verdenskrigen gjorde en brat Ende paa denne Virksomhed. Han havde allerede forinden vakt levende Opmærksomhed som Komponist til en Række Værker, bl. a. fire Symfonier: Nr.

1 i f-mol (München 1908), Nr. 2 (Strasbourg 1911), Nr. 3 i F-dur (Dresden 1913) og Nr. 4 „Dante“ (sst. 1914). Endvidere kan nævnes et Te deum (Breslau 1909), en nordisk Ballade „Ebbe Skammelsen“ for Baryton og Orkester, Korværket „Die Weise von Liebe und Tod des Cornets Christoph Rilke“, Operaerne „Sulamith“ (München 1913) og „Kjartan og Gudrun“ (Mannheim 1918), Balletten „Lille Idas Blomster“ (Stuttgart 1916 og opført paa det Kgl. Teater s. A.), Pantomimen „Marion“, en Cyclus „Samtaler med Døden“ for Alt og Orkester samt en Klaverkvintet, en Strygekvartet i e-mol, en Violinsonate, Klaverstykker og Sange. K., der er en energisk og maalbevidst Musiker, begyndte paa udpræget klassisk Grund for senere at svinge over til Bruckner og ende som en ivrig Tilhænger af Modernismen (Debussy, Schönberg etc.). Han har i Tyskland oftere dirigeret sine Værker, er Dirigent for Bachverein i Frankfurt a. M. og er Stifter og musikalsk Leder af det 1920 grundede filharmoniske Selskab i Kbh., hvor han navnlig har gjort sig fortjent ved at slaa til Lyd for Udlandets seneste Frembringelser. — Gift 1903 Anнемarie Simon. G. S.

Litt.: Slægt i Hauch-Pausbøll: „Slægthaandbogen“ og „Personalh. Tidsskr.“ II 4 1889; G. Skjerne i „Ill. Tid.“ 30/11 1916; „Musik“ Jan. og Marts 1917; „Nationaltid.“ 22/8 1919.

Kleve, Johan Terkel (1743— $\frac{5}{12}$ 1797), Kobberstikker. F. i Aarhus. Fader: Sognekapellan Ole Pedersen K. Brodersøn af Terkel Klevenfeldt (s. d.). Blev Underløjtnant i Artilleriet 1769, Premierløjtnant 1774, fik sin Afsked 1779, var Tegnelærer ved Artilleriskolen til 1782 og Gravør ved Speciebanken. Hans Betydning ligger dog paa et andet Felt. Allerede omkring Midten af Aarhundredet havde Franskmanden Demarteau opfundet en lettere Maa- de end ved Liniestykket at frembringe Kobberstik paa, nemlig ved den saakaldte „Crayon“- eller Tegnemanér. K. prøvede sig frem til et lignende Resultat, og hans Opfindelse belønnedes med Landhusholdningsselskabets mindre Guldmedaille (1777) og med en kgl. Præmie. K. har raderet Struensees Portræt og i sin Manér udført en Række Stik af Kongehusets Medlemmer, af Me Walter i Aglaë, af Joh. Ewald og af Anna Louise Heger, f. Drewsen m. m., Arbejder, som mere interesserer ved deres Tidsfarve end ved den kusteriske Dygtighed. D. i Birkerød. — Gift 1779 Else Johanne Frimodt, d. 1796. O. A.

Litt.: Hustrus Slægt i Lengnick: Drewsen; Fick: „J. P. Clemens“ 1851, S. 15; „Dsk. Saml.“ II 6 1877—79; „Kbh.s nyeste Skildev.“ 1830, S. 405; Meier: „Wiedewelt“ 1877.

Klevenfeldt, Terkel (døbt $\frac{5}{8}$ 1710— $14\frac{1}{4}$ 1777), Genealog, Samler. F. i Kbh. Forældre: Købmand Peder Iversen Kleve og Anne Sørensdatter Fohrmann.

Kort efter Faderens Død i den store Pest 1711 ægtede Moderen den senere Generalfiskal og Højesteretsassessor Hans Ursin, og i dette ansete og velstaaende Hjem voksede K. op, til han 1728 blev Student, men s. A. mistede Forældrene en stor Del af deres

Formue ved Kbh.s Brand. 1734 blev han Sekretær i Danske Kancelli og 1737 Justitssekretær i Højesteret. 1741—45 var han udenlands (Dagbøger i Udtog udg. 1919) og tiltraadte hjemvendt Stillingen som Assessor i Højesteret. Embedsgengningen interesserede ikke den fra tidlig Ungdom af passionerede Samler og Gransker af den gamle danske Adels Stamtavler. Paa Rejser i Danmark og Skaane afskrev eller lod han overalt afskrive historiske Aktstykker og lønnede Tegnere til at rejse rundt og afbilde adelige Ligsten og Sigiller. Hans Samlermani udstrakte sig til de forskellige Omraader, originale Breve og Diplomer, Portrætter, Bøger, ja endog Mineraler, indtil han ganske mistede Overblikket baade over sine Rariteter og over de haandskrevne Kollektanea, som han ikke forstod at gøre frugtbringende. Skønt han fandt rundelig Støtte fra Kongens Side og ydre Anerkendelse ved 1747 at blive ophøjet i Adelsstanden, blev han grebet af den for guld Lærde ejendommelige Bitterhed mod produktive Kaldsfæller. Saaledes fattede han ganske umotiveret Nag til sin Ven Langebek, hvis travle Udgivervirksomhed og Iver for at tilvejebringe Tegninger af Monumenter efter hans Forbillede irriterede ham. Et skrantende Helbred, Broderens store fattige „ulyksalige Familie“, han maatte sørge for, og hans stigende Gæld formærkede yderligere K.s triste Pebersvendeliv. Hans Breve fra senere Aar behager sig derfor i iltre, skarpe Udfald mod alt og alle. Frugten af hans Livsarbejde blev 4 Bd. uordentlig opstillede Stamtavler over de gamle danske Adelslægter samt en ret talrig Række hertil hørende Afskrifter af Aktstykker til deres Historie, opbevarede i Rigsarkivet. Paa dette Omraade stod han et Aarhundrede som den største Autoritet, indtil adelshistoriske Forskere med Overblik og kritisk Sans som Barner, Heise, Møllerup og frem for alt A. Thiset paa det nærmeste overflødiggjorde hans Samlinger, som K. med bitter Selvironi har betegnet som et genealogisk Kaos, der er vokset til Banker lig Flyvesandet. Afskediget 1771 fra sine Embeder slæbte han endnu Livet hen i nogle Aar. D. i Kbh. — Ugift. L. B.

Litt.: Rejsedagbøger i „Mag. f. Rejseagttagelser“ I 1820 og „Af T. K.s Rejsejournaler 1741—45“ 1919 („Mem. og Br.“ XXIX); F. Algreen-Ussing: „Biografi af K.“ 1865; „Norsk hist. Tidsskr.“ II 6 1888; Suhm: „Saml. Skr.“ 1798; „Dsk. Saml.“ IV 1868—69; Rørdam: „Breve fra Langebek“ 1895; Molbech: „Hist.-biogr. Saml.“ 1847—51; Jul. Clausen i „Vor Fortid“ II 1916; Breve i „Pers. Tidsskr.“ VI 1885, „Dsk. Mag.“ V 5 1903—04 og VI 2 1914.

Klingemann, John Frederik Louis ($\frac{9}{10}$ 1859— $12\frac{11}{11}$ 1915), Seminarieførstander. F. i Frederiksstad, Slesvig. Forældre: Toldinspektør Georg Ernst Theofilus K. og Marie Auguste Brønsted. Blev Student 1876 og Cand. theol. 1882, virkede i nogle Aar som Huslærer paa forskellige Herregaarde, blev derefter Manuduktør og Lærer ved Mariboos Skole. 1889 vandt han Universitets

Prisopgave for Besvarelsen af: „At undersøge Forholdet mellem Kants Lære om det radikale Onde og den kirkelige Lære om Arvesynd“. 1892 forsvarede han sin Afhandling „Følelsens Betydning for Religionen. Kritisk Studie over Schleiermacher“ og blev Lic. theol. 1894 blev han Forstander for Statsseminariet i Skaarup, hvor han blev, til han 1915 tog sin Afsked. — K. blev ikke nogen kendt Skikkelse i den danske Skoleverden. Han ønskede at leve ubemærket og ofrede sig helt for Seminariet. Han var en dygtig Leder, der især udmærkede sig ved Relinitet og Retsind, og en betydelig Lærer, der til Bunds kunde sit Stof og til Punkt og Prikke kendte sine Elever. Han hadede Taage og Vrøvl; de vanskelige og tungeste Problemer blev i hans Fremstilling klare og anskuelige. Han var ikke Initiativets Mand, mere en Tilskuer, en Ironiker, med udpræget Foragt for store Ord og Fraser. Han var en Mand med sit eget, ikke helt almindelige Præg, en Mand med klar og skarp Tanke forenet med Lune og aaben Sans og med et Hjerte, der ikke just laa ham paa Læben, men som man lærte at kende i hans Trang til at være nobel og hensynsfuld i al sin Færd. Seminariet blomstrede en Tid under hans Ledelse, men tiltagende Svagelighed hæmmede ham efterhaanden og tvang ham til at søge sin Afsked. D. paa Refsnæs. — Gift 1894 Ingeborg Dorothea Daugaard. K. K.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1892; Univ. Aarb. 1888—89, S. 859; „Skaarup Seminarium 1803—1903“ 1903; „Lærerne og Samfundet“ IV 1914; „Dsk. Seminarieblad“ $\frac{1}{10}$ 1915; „Folkeskolen“ $\frac{21}{10}$ s. A.; „Svendborg Amtstid.“ $\frac{21}{10}$ 1920; Nekrologer i „Dsk. Seminarieblad“ $\frac{1}{12}$ 1915 og „Berl. Tid.“ $\frac{16}{11}$ s. A.

Klingenberg, Paul v. ($\frac{18}{10}$ 1615—begr. $\frac{11}{10}$ 1690), Generalpostmester. F. i Hamborg. Forældre: Jochim K. og Gardruth Allers.

Blev 16 Aar gl. sat i Handelslære hos Købmand Berns, hos hvem han tre Aar senere blev Bogholder og senere hans Associé. 1652 kom K. paa en Forretningsrejse til Kbh., hvor han hurtig forstod at skaffe sig Indpas hos formaaende Mænd, og da Berns kort forinden var død, tog K. Ophold i Danmark. 1653 fremsatte han en Plan om Oprettelse af en Tontine,

men Planen mislykkedes. S. A. kom han ind i den Gerning, hvortil hans Navn altid vil være knyttet, idet han fik Bestalling som Generalpostmester for Danmark og Hertugdømmerne. Postvæsnet blev overdraget ham for 30 Aar, og han fik Forpligtelse til at oprette kørende og ridende Poster paa Ruten Kbh.—Hamborg og gaaende Poster paa andre Ruter, ligesom han skulde sørge for Heste til Personbefordring ved Posthusene. Til Gengæld fik han hele Indtægten af Portoen og Betalingen for Hestene, forskellige Skattefriheder og 1000 Tdr. Havre aarlig. Det lykkedes ham ved Omhu og Energi at bringe Postvæsnet frem til et for Tidens højt Standpunkt ved at udlægge Bøndergaarde til Budenes Befordring, ved en ny Postforordning og ved at etablere et snævrere Samarbejde med det norske Postvæsen. Ved Siden af denne Gerning blev K. ofte benyttet i diplomatiske Sendinger og i andre statstjenstlige Hverv. 1654 blev han Admiralitetsraad, 1669 optaget i Adelsstanden, fik 1671 Sæde i Statskollegiet og 1679 i Kommmercekollegiet. Allerede under Krigen med Sverige var han blevet benyttet som Underhandler, 1665 sendtes han til Nederlandene, hvor han afsluttede en Traktat med Generalstaterne, 1667 deltog han i Forhandlingerne, der førte til Fredsslutningen i Breda, og var 1675 i Haag for at forhandle med Regeringen. Griffenfjelds Fald 1676 havde nær draget K. med, idet han mistænkttes for at have overskredet sin Fuldmagt, men Uvejret drev over. Til Trods for alle disse offentlige Hverv fik K. Tid til i stor Udstrækning at drive private Forretninger. Med den Formue, hans Hustru bragte ham, og ved sine private Foretagender blev han en rig Mand og kom dels ved Køb, dels ved Arv i Besiddelse af en Mængde Herregaarde. De Forpligtelser, han overtog med en Del af sine Godser, og en af hans Svigerfader ikke opfyldt Kontrakt, undergravede den før saa rige Mand, og for at redde, hvad reddes kunde, afstod han 1685 Postvæsnet til Kongens Søn Christian Gyldenløve. Han døde fattig hos en Søn. D. paa Højris. Mors. — Gift 1654 Elisabeth Berns, d. 1663. *H. H.-N.*

Litt.: F. F. Olsen: „Det dsk. Postvæsen indtil 1711“ 1889, S. 64 ff.; „Hist. Tidsskr.“ VI 2 1889—90; Lindbæk: „Statskollegiet“ II 1910.

Klingsey, Peter Eduard (^{20/1} 1817—^{8/6} 1887), Korttegner. F. i Kbh. Forældre: Assistent (Kobberstikker) ved Søkort-Arkivet Hans Christian K. og Sigrig (Serine) Lund. Blev Kadet 1828, Sekondløjtnant i Fodfolket 1833, Premierløjtnant 1838, Kaptajn af 2. Kl. 1848, af 1. Kl. 1850, Major 1860, Oberstløjtnant 1864, Oberst 1866, afgik 1876. Deltog i Udfaldet fra Fredericia 1849 og Slaget ved Isted 1850. Ledede 1851—54 de Rekognosceringsarbejder, der i Sønderjylland udførtes af Officerer i Hæren, og som senere blev bearbejdede og udgivne af Generalstaben som „Kort i 1 : 120000 over Slesvigs Fastland og Als“. 1864 kommanderede han 13. Infanteriregiment, der hørte til Fredericias Besætning under Bombardementet ^{20.21/3}. En betydelig Del af K.s Virksomhed falder udenfor Hæren. 1836—41 var han ansat ved Gradmaalingen i Holsten, og desuden udfoldede han en stor Virksomhed som Korttegner og Kortlitograf (Planerne til Generalstabens Værk om Krigen 1848—50, Atlas til 2. Udg. af Traps Danmark). K.s Kort vidner om en høj Grad af Flid og Omhu og er udførte med megen Smag og Sirlighed. D. i Kbh. — Gift 1841 Sophia Clara Claudine Henning, d. 1901.

J. K.

Litt.: Nekrolog i „Berl. Tid.“ ^{8/6} 1887.

Klint, Peder Vilhelm Jensen (f. ^{21/6} 1853), Arkitekt. F. paa Mineslyst ved Skelskør. Forældre: Mejeriforpagter Christen Jensen og Johanne Andersdatter. Gik paa Polyteknisk Læreanstalt 1870 og blev Cand. polyt. 1877, var Ingeniør 1877—78 og var derefter Elev paa Kunstakademiets Malerskole 1878—85. Udstillede paa Charlottenborg 1883—93, virkede igen som Ingeniør 1890—97, Medlem af den fri Udstilling 1897, Arkitekt 1896 og har siden virket som saadan. 1902—05 var han Formand for Selskabet for dekorativ Kunst. Hans vigtigste arkitektoniske Arbejder er: Gymnastikhuset paa Vodroffsvej, Banken i Frederikshavn, Godsforvalterbolig paa Ourupgaard, Venthallen paa Triangelen, Vodskov Kirke, Kirken Sct. Hans Tveje i Odense og mange kunstindustrielle og dekorative Arbejder, f. Eks. Kilometerstenen. Desuden har han projekteret den ny Grundtvigskirke, hvortil Grundstenen er lagt paa Bispebjerg ved Kbh. Sept. 1921. K. arbejder efter sin Tids fremherskende Smag mest med den røde Mursten

og Granitten; men han har med Talent indført udpræget barokke Motiver i de røde Murstensfaçader og derved opnaaet en smuk Virkning. Til at danne Skole synes hans Talent at have været for egenartet trods hans energiske Arbejde som Lærer, og hans Værker har ikke sat sig videre Spor i Tidens Arkitektur. — Gift 1887 Mathilde Caroline Pedersdatter Markussen. C. L.

Litt.: V. Wanscher i „Arkitekten“ IX 1906—07; Carl V. Petersen i „Tilskueren“ 1915 II; „Kirke-Tid.“ 1918; „Bavnen“ s. A.; „Arkitekten“ s. A.; „Højskolebl.“ s. A.; „Politiken“ 16/4 og 9/0 1921; „Folket“ 2/0 s. A.; Thom. Bærentzen i „Tidsskr. f. Ind.“ 1907.

Klitgaard, Carl (f. 9/12 1868), historisk Forfatter. F. i Blokhus. Forældre: Købmand Niels Bondrop K. og Jensine Christiane Katrine Jensen. Indtraadte i Postvæsenet 1885, blev

Ekspedient i Brønderslev 1893, i Aalborg som kørende 1897, Postmester i Vraa 1917, i Brønderslev 1921. Efter 1888 at være blevet Medarbejder ved „Jyllandsposten“, „Vendsyssel Tid.“ og „Aalborg Stiftstid.“ førtes han lidt efter lidt

ind paa lokalhistoriske og genealogiske Studier og begyndte 1893 paa Biblioteks- og Arkivstudier til mere omfattende Arbejder, af hvilke det første „Skude- og Strandhandelen paa Vestkysten af Vendsyssel“ fremkom i „Saml. t. jysk Hist. og Top.“ 1896. K. har siden i Tidens Løb udgivet en Del historiske og personalhistoriske Arbejder, bl. a. „Blade af Vendsyssels Historie“ (1899), „Slægtens Saga. Stambog for Efterkommere af Mogens Brix og Karen Pedersdatter Lassen“ (1898), „Hvetbo Herred“ I—II (1906—07), „De kejserlige Tropper i Vendsyssel og Thy 1627—29“ (1911), „Nibe Bys Historie“ (1917), „Aalborg Handelsstands Historie 1431—1913“ (1913), „Hjørring Handelsforening 1870—1920“ (1920) og „Kjærulfske Studier“ (1914—18). Endvidere en Mængde Afhandlinger og Artikler i „Saml. t. jysk Hist. og Top.“, „Personalh. Tidsskr.“ o. m. fl. For Tiden er han i Færd med Forberedelserne til et Arbejde om Hjørring Bys Historie. Han er Medstifter af Historisk Samfund for Aalborg Amt og var Redaktør af Samfundets Aarvog 1912—15. Tog 1915 Initiativet til Oprettelsen af Historisk Samfund for Hjørring Amt og er Redaktør af dettes Aarvog siden 1915. K. er en overordentlig flittig Arbejder, grundig og klartseende. Gennem dybtgaaende Studium af Tingbøgerne har han hentet uvurderligt Stof frem, og han formaar at gengive de brogede Billeder fra denne prægtige Kilde til Kundskab om Fortidens daglige Liv fornøjeligt og dog strengt historisk. Det historiske Liv i hans Hjemegn skylder ham

meget, men hans Betydning naar ogsaa udover Hjemmets Grænser. — Gift 1895 Anne Marie Therkildsen. H. H.-N.

Litt.: Slægt i C. Klitgaard: „Nogle Medd. om Købmand i Blokhus Jens Carl Bang K. og Hustru Christiana Brix“ 1899 og „Slægtens Saga“ 1898; „Berl. Tid.“ 4/12 1918; „Vendsyssel Tid.“ 9/0 1920.

Klitgaard, Harald (f. 12/11 1855), Handelsmand. F. i Frederikshavn. Forældre: Købmand Valdemar K. og Betty Adelaide Lund.

Løste allerede 1880 Borgegskab som Grosserer og etablerede Firmaet H. K. & Co. (en gros Handel med Smør). Forretningen fik efterhaanden et meget betydeligt Omfang, og K. vandt gennem sin Virksomhed i udpræget Grad sine Standsfællers Agtelse og Tillid, hvilket bl. a. fik

sit Udtryk i, at han valgtes til flere meget betydningsfulde Tillidsposter indenfor en gros Handelens Hovedorganisationer. Alleerede 1894 kom han saaledes ind i Grosserer-Societetets Komité, hvor han, skønt forholdsvis ung, hurtigt forstod at gøre sig gældende og 1912 overtog Formandsstillingen efter C. A. Olesen. 1915 traadte han tilbage fra Formandsposten og var derefter Viceformand til 1920, da han udtraadte af Komitéen. Ikke mindst som Formand i Smørnoteringsudvalget og i Kbh.s Bedømmelses- og Voldgiftsudvalg for Smørhandelen har K. spillet en fremtrædende Rolle. Han er Formand for Foreningen for Eksportører af dansk Smør og sidder desuden i en Række Selskabsrepræsentationer, saaledes bl. a. i Privatbankens Bankraad (Næstformand fra 1911), i Repræsentantskaberne for Nordisk Brandforsikring og for Arbejdsgivernes Ulykkesforsikring (Næstformand), er Kommitteret i de private Assurandører o. s. v. — Gift 1891 Ingeborg Dam. C. T.

Litt.: „Ill. Tid.“ 20/11 1905; „H. K. 1894—1919“ 1919; „Politiken“ 28/3 1912, 7/10 1914 og 12/10 1915.

Kloppenborg-Skrumsager, Hans Diderik (f. 2/7 1868), Politiker. F. i Københoved ved Skodborg. Forældre: Gaardejer J. N. H. Skrumsager (s. d.) og Ane Marie Kloppenborg.

Nedstammer fra to sønderjyske Bondeslægter. Lærte Landvæsen paa Sjælland, var paa Askov 1886—88 og paa Tune Landboskole 1891—92, derefter paa Borups Kursus i Kbh. 1893 overtog han den mødrene Gaard Bestrupgaard, som han endnu ejer. Udgaet fra et af Centerne i den danske Bevægelse i Nord-

slesvig førtes K.-S. ret tidlig fra Forældrenes Protestpolitik over i mere moderne Synspunkter, og han var en af de første ledende Danskere, der blev preussisk Soldat (1888—91). Siden blev han i Kraft af sit Navn og sin solide Personlighed Føreremne, blev 1906 Næstformand i Nordslesvigsk Landforening og valgtes 1908 til Medlem af den preussiske Landdag, hvad han var til 1918. Hans robuste Sikkerhed, gode Fysik og brede Lune skaffede ham ikke sjælden Ørelyd i Forsamlingen. Ved Tysklands Sammenbrud Novb. 1918 stod han oprindelig enig med H. P. Hanssen om en Deling af Sønderjylland ved Sproggrænsen, men sluttede sig siden med Begejstring til Sydslesvigernes Krav og blev indenfor Vælgerforæningen Leder af den anti-Hanssenske Bevægelse, ligesom han tog livlig Del i Agitationen i Sønderjylland og Kongeriget. Han deltog i Parisdelegationen 1920 og blev s. A. Formand for det økonomiske Udvalg, Medlem af Haderslev Amdsraad og Sept. s. A. af Landstinget. K.-S. er ikke Organisator eller egentlig Politiker; han har naaet sin Position ved sin Personlighed, sin Afstamning og sit solide Fodfæste i gammel national, grundtvigsk Kultur. Han er omgængelig, men kan bruse op, han er uden Doktriner, og hans Stilling i Genforeningssagen synes mere bestemt af nedarvede Bondeinstinkter end af fast udformede politiske Synspunkter. — Gift 1893 Anne Kristine Pedersen. P. E.

Litt.: Mødrene Slægt i „Højskolebl.“ 1885; Erindringer i „Mit Hjem“ 1911; „Dsk. Ungdom“ 27/6 1908; „Helmdal“ 17/6 s. A.; H. V. Clausen i „Politiken“ 18/6 s. A.; Martha Ottosen i „Gads dsk. Mag.“ 1908—09; A. Svensson i „Fædrelandet“ 11/6 1910; Dahl og Linvald: „Sønderjylland“ II 1920; „Danskeren“ 24/5 1918; A. Frits i „Tilskueren“ Maj 1921, S. 290 ff.

Klubien, Anton Hieronymus Fritzsche (29/7 1834—5/12 1893), Højesteretsadvokat. F. i Randers. Forældre: Oberstløjtnant Balthasar Bernst Peter K. og Esther Cathrine Torgersen. Blev Student 1852, Cand. juris 1857, s. A. Volontær i Justitsministeriet, Fuldmægtig sst. 1863, Højesteretsadvokat 1867. Paa det Hurtigkarlske Stipendium havde K. studeret to Aar i Udlandet, men det var ikke Udforskningen af den teoretiske Retsvidenskab, men Arbejdet for Skranken, der stod for ham som hans Livsmaal, og ved en lykkelig Forening af personlige Egenskaber, Skarpsind, Viden, Veitaledhed, Menneskekundskab blev han ubestridt sin Tids første Advokat. K. havde været Fuldmægtig hos G. E. Brock, men den Brock'ske Patos og gallisk farvede Retorik afløstes af K.s ægte danske Tale.

Til en lang Række betydelige Sager knyttede K. sit Navn, han var Defensor i Rigsretssagerne 1877 mod Krieger, Holstein-Holsteinborg og Fønnesbech samt Hall og Worsaae, Aktor i Sagen mod C. Berg, P. P. Noes og Th. Nielsen („Holstebrosagen“) 1885—86 og mod Sigvald Olsen 1886 (om foreløbige Loves Gyldighed og Ophørsmaade) o. m. a. Ogsaa i legislativ Sysseledet K. virksom Del; Medlem saaledes af Kommissionerne ang. Veksel-, Varemærke- og Fimaloven samt Søloven. Han beklædte tillige forskellige andre private og offentlige Hverv, fra 1892 saaledes Direktør for den kgl. Maleri- og Skulptursamling og Kobberstiksamlingen. Særlig i sin yngre Aar og paa Rejser havde K. ogsaa plejet æstetiske Interesser. Han var saaledes en Ungdomsven af Henrik Ibsen. D. i Kbh. — Gift 1872 Illa Marie Sunesson. Fz. D.

Litt.: Slægt se „Lunds Stamtavler“ 1889 og „Slægthaandbogen“, S. 1049; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 17/12 1893 (af Gudske Nielsen), „Berl. Tid.“ 5/12 s. A. og „Tidsskr. f. Retsvidsk.“ VII 1894, S. 125 f.

Klæstrup, Peter Christian Nygaard Mattat (29/5 1820—9/3 1882), Tegner. F. i Kbh. Forældre: Løjtnant i den norske Hær, Oversætter, Privatlærer Christian Juel K. og Sofie Jensine Anthon. Begyndte 1835 at gaa paa Kunstakademiet, hvor han 1841 avancerede til Modelskolen, og besøgte samtidig J. L. Lunds Malerskole. Han var sin Samtids satiriske og humoristiske Tegner (især til „Corsaren“ og „Punch“) og Illustrator („Peder Paars“).

Selv udgav han Jan.—Marts 1864 „Oldfux“, hvor han gjorde sig til Talsmand for den almindelige Skuffelse over Krigens og de politiske Begivenheders Gang, to haandkolorerede Billedværker over danske adelige Vaabenmærker (1879 og 1881) og endelig 3 Serier „Det forsvundne København“ (1877, 1879 og 1881): Skildringer af Livet i Frederik VI's og Christian VIII's snurrige og hyggelige Hovedstad ganske som Samtidens Genremaleri i Stil og Opfattelse. Det sidste er en Del af tre Albums, han for en Privatmand udførte som Brudegave til Kronprins Frederik og Kronprinsesse Louise 1869. Karl XV af Sverige tildelte ham 1865 Medaillen pro litteris et artibus. Frederiksborg-Museet ejer smaa Genremalerier af ham. D. i Kbh. — Gift 1866 Maren Emma Vilhelmine Elisabeth Kierulff, d. 1892. S. S.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Kierulff) og I. C. Klitgaard: „Kjærluftske Studier“ 1914—18, S. 233.

Kløcker, Albert (f. 28/6 1862), Gæringsfysiolog, Entomolog. F. i Kbh. Forældre: Bogholder, Kasserer Albert Christian Ludvig K. og Cathrine Vilhelmine Georgine Hahn.

Blev Student 1880, tog medicinsk Forberedelseseksamen 1883, pharmaceutisk Eksamen 1888, ansattes ved Carlsberg Laboratoriets fysiologiske Afd. 1892 som Assistent, 1910 som konstitueret, 1911 som ekstraordinær Forstander. I denne Stilling har han — ganske naturlig — særlig givet sig af med de forskellige Mikroorganismers Betydning for Ølindustrien og har bl.

a. udgivet en meget benyttet Haandbog „Die Gärungsorganismen in der Theorie und Praxis der Alkoholgärungsgewerbe“ (1900), der har oplevet to Oplag og ogsaa foreligger paa Engelsk som: „Fermentation organisms“ (1903); dernæst har han i „Meddelelser fra Carlsberg-Laboratoriet“ publiceret flere Undersøgelser over Gærsvampe; endelig har han ydet Bidrag til forskellige faglige Værker, bl. a. flere Afsnit i Fr. Lafars store „Handbuch der technischen Mykologie“ (2. Aufl. 1904—06) og i Leyser-Heisz' Bog „Die Malz- und Bierbereitung“ (10.—11. Aufl. 1900—10), ligesom han 1894—1911 var Redaktør af „Arkiv for Farmaci og Kemi“ og siden 1909 har redigeret „Bryggeritidende“. I sin Fritid har han dernæst med stor Iver drevet zoologiske Studier og har bl. a. gjort sig kendt som en fortræffelig Insektsamler; hans specielle Omraade er de danske Sommerfugle, og i „Danmarks Fauna“ foreligger der allerede fra hans Haand en Række velskrevne Bearbejdelser af en stor Del af disse Dyr. I „Entomologiske Forening“ har han længe været en bærende Kraft, bl. a. har han 1903—13 udgivet „Entomologiske Meddelelser“. — Gift 1890 Emmy Camilla Ravn.

R. H. S.

Litt.: Sv. Dahl: „Bibl. zool. Dan. 1876—1906“ 1910; C. Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913.

Kløcker, Abraham (²⁸/₁₀ 1673—²/₂ 1730), Handelsmand. F. i Aalborg. Forældre: Borger i Aalborg Jens Pallesen og Helvig K. Tog Borærskab som Købmand i Kbh. 1707, blev 1720 Kommitteret i Politi- og Kommercekollegiet, s. A. Medlem af Missionskollegiet og Kurator ved Vajsenhuset. Sammen med to andre ansete Købmænd fik han 1726 Eneret paa Indførsel af flere stærkt søgte Handelsvarer og oparbejdede sig i det hele gennem Aarene en betydelig Stilling inden for dansk Storhandel. For Vestindiskguineisk Kompagni var han Direktør. Han stod i nært Forhold til Fred. Rostgaard (s. d.), der brat afskedigedes fra Posten som Oversekretær, da det i den saakaldte „Bandedkommission“ 1725 oplystes, at han som talrige andre havde modtaget Skænk og Gave; K. blev opkaldt for denne Kommission

og aflagde Ed, hvilket han, som Andreas Hojer fortæller, tog sig saa nær, at han sørgede sig til Døde; han døde dog først flere Aar efter. Sønnen Herman Lengerken K. (d. 1765), der ligesom Faderen var Købmand, arvede dennes ansete Stilling og naaede socialt høiere; han blev baade Højesteretsassessor, Etatsraad og Viceborgmester, og hans Slægt naturaliseredes som dansk Adel. D. i Kbh. — Gift 1) Elisabeth v. Lengerken, d. 1718. 2) 1719 Johanne Herforth, Raadmand Elovius Mangors Enke, d. 1756. E. N.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i „Tidskr. f. d. norske Personalhist.“ I 1840 og i „Adelsaarbogen“ 1908; O. Nielsen: „Kbh.s Hist.“ VI 1892.

Knieper, Hans (d. ²/₁₁ 1587), Maler. Formentlig f. i Antwerpen, indkaldtes 1577 til Danmark fra Brabant og fik ⁵/₁ 1578 Bestalling som kgl. Maler for en Løn af 100 Rdl. og en Hofklædning aarlig; han fik desuden som Opgave at tegne Patronerne til de Tapeter, hvormed Frederik II vilde smykke Kronborg, og da Tapetmageren Antonius de Corte 1579 døde, overtog K. Ledelsen af Væveriet. Fra dette Værksted er de berømte Vævninger af de danske Konger (Nationalmuseet) udgaaede, Arbejder, som ved deres monumentale Holdning, rige dekorative Rammer og skønne og livlige Baggrunds-fremstilling indtager en fremragende Plads; Tronbaldakinen findes nu paa Nationalmuseet i Stockholm. Af K.s Malerier, fortrinlig tegnede og overordentlig nænsomt opfattede Portrætter, findes Frederik II (1589, en Gave til Landgreven af Hessen-Kassel) paa Frederiksborg, Christian II som ung paa Rosenborg. — Gift Marine Johansen.

O. A.

Litt.: „Nye dsk. Mag.“ II 1806; „Dsk. Saml.“ V 1869—70; F. R. Friis i „Saml. t. dsk. Bygn. og Kunsthist.“ 1878; Burmann Becker: „Forsøg til en Beskrivelse af og Efterret. om vævede Tapeter m. m. i Danmark“, 2. Udg. 1878; Nationalmuseets Katalog; Beckett: „Renaissanceen og Kunstens Hist.“ 1897.

Knipschildt, Otto Joachim (f. ²/₂ 1851), Landmand. F. i Skovriderboligen til Espe Hovedgaard, Boeslunde Sogn ved Korsør. Forældre: Skovrider Karl Johan K. og Marie Barbara Syberg. Lærte i 3 Aar Landvæsen hos F. Hempel Syberg (s. d.), Gjeldskov paa Fyn. I 18 Aars Alderen blev han Underforvalter og 19¹/₂ Aar gammel Overforvalter hos E. Tesdorpf, Ourupgaard. Pladsen maatte opgives paa Grund af Militærtjenesten; da denne var overstaaet, blev K. Forvalter paa Gjeldskov; 24¹/₂ Aar gammel forpagtede han Søbysøgaard paa Fyn, hvor der oprettedes et stort Fællesmejeri. 1896 forpagtedes Lerchenborg, og i Løbet af faa Aar havde K. desuden en

Række andre større og mindre Gaarde i Forpagtning, nemlig Hedvigsløst og Melbygaarden under Lerchenborg, Donnerup under Adlersborg samt Tærø, Strandgaarden og Flindrupgaarden. Endelig har K. ejt Svinningegaarden og været Medejer af Ragnesminde og Olstrupgaarden, saa han en Aarrække hørte til Landets største Jordbrugere. 1917 afstod han Forpagtningen af Lerchenborg og flyttede til Kbh, men han er fremdeles Forpagter af Hedvigsløst, Tærø og Strandgaarden samt Ejer af Prøvesten ved Lillerød. Under K.s Ophold paa Fyn var han en Aarrække Medlem af Odense Amtsraad og Formand for Nørre Søby Sogneraad. Paa Sjælland har K. haft en Del landøkonomiske Tillidshverv navnlig i Holbæk Amts økonomiske Selskab og i Sukkerroedyrkerforeningen. Han er Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelse, Næstformand i Landsudvalget for udenlandsk Arbejdskraft, Formand i Bestyrelsen for Dampskibsselskabet „Primula“, Formand i Repræsentantskabet for Kreaturforsikringselskabet „Kustos“ og for Forpagternes Understøttelsesforening i Østifterne, i Bestyrelsen for flere Aktieselskaber, Medlem af dansk Komité til Bekæmpelse af Brandfare m. m. — Gift 1876 Charlotte Møller. A. C.

Litt.: „Dagens Nyheder“ 5/1 1921.

Knobelau, Fritz Ferdinand (22/2 1820—18/1 1884), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Løjtnant Isak K. og Ellen Cathrine Thorup.

Var som mange andre københavnske Privat-teaterskuespillere først i Lære, men Lysten til Scenen besejrede al Tilbøjelighed til at blive Urtekræmmer. Det lykkedes ham at komme til at debutere ved det Müller'ske Selskab paa Vesterbros Teater 1848, han rejste senere i Pro-

vinserne og kom derefter til at tilhøre det Selskab, med hvilket H. V. Lange 1857 aabnede det nye Folketeater; han optraadte her første Gang 18/9 1857, sidste 28/5 1867. K. havde en udmærket Skikkelse paa Scenen, forstod at tale distinkt og trænge igennem med sin Sangstemme. Hurtig fik han derfor et stort Repertoire i alle de Genrer, Folketeatret dyrkede, Lystspil og Vaudeville, Folkekomedie og Operette. Blandt hans Roller her kan nævnes Tateren Ib i „Gøngehøvdingen“; Jupiter i „Orfeus i Underverdenen“, Kalkas i „Den skønne Helene“. Hans Udførelse af denne Rolle gav Anledning til en heftig Pressepolemik. 1867 blev han engageret til Kasino, og her skabte han sig en fremskudt Position, blev en af Teatrets paalideligste Støtter, der i høj Grad vandt Publikums Bevaagenhed. Baade Alvor

og Skæmt, baade Farcens Overdrivelse og Folkeskuespillets rolige Overlegenhed evnede han i sin ligevægtige Kunst. Som Phileas Fogg i „Jorden rundt i 80 Dage“, som Mørup i „Min egen Dræng“ og Prokurator Galle i „Barn i Kirke“, som Delobelle i „Fromont jun., Risler sen.“ og Overopvarteren i „Lad os skilles ad“, viste K., lige til en pludselig Død afbrød hans Bane, sin virksomhedsfulde Fremstillingsevne i skarpt Relief. — Ugift. C. Bs.

Litt.: R. Neliendam: „Folketeatrets Hist. 1857—1908“ 1919; Carl Møller i „Dannebrog“ 17/11 1894; Nekrologer af H. Bang i „Nationaltid.“ 18/1 1884 og af Paul Marcussen i „Nutiden“ s. A.

Knud den Store (ca. 995—12/11 1035), Konge. Forældre: Kong Svend Tveskæg (s. d.) og Gunhild (s. d.) af Polen. Opnaaede efter Kampe 1017 Kongemagten i England; 1018 blev han ogsaa Konge i Danmark, og 1028 underlagde han sig Norge. Han var som Regent kraftig og dygtig — iøvrig langt mere engelsk end dansk —, og oprindelig en Vikingehøvding søgte han, bl. a. ved at støtte Kirken at fremme Kulturen i sit store, usammenhængende Rige. Han havde to Sønner med Frillen Ælfgifu, en Søn og en Datter med Emma. D. i Shaftesbury, Dorsetshire. — Gift 1017 Emma (s. d.) af Normandiet. d. 1052. H. Js.

Litt.: H. Gram i „Det kbh. Selskabs Skrifter“ I 1745; „Scriptores rerum Dan.“ II 1773; Baden i Østs Arkiv VIII 1827; Lappenberg: „Geschichte Englands“ I 1834; „Monumenta Germaniae hist.“ XIX 1866; Freeman: „The norman conquest“ I 1867; „Forschungen z. deutschen Gesch.“ X 1870; A. D. Jørgensen: „Den nord. Kirke“ I 1874—76; Mule: „Livsbilleder af Kristi Rige“ 1880; Steenstrup: „Normannerne“ III—IV 1882; Orlrik: „Konge og Præstestand“ 1892; Welbull i „Hist. tidskr. f. Skåneland“ IV 1910; Larson: „Canut the great“ 1912.

Knud den Hellige (ca. 1040—10/7 1086), Konge. Fader: Kong Svend Estridsen (s. d.). Som sin Faders næstældste Søn besteg han Tronen efter Harald Hen 1080. Energisk, myndig og kristelig sindet vilde han hævde Kongemagten langt ud over hævdunden Sædvane og fæstne Gejstlighedens Stilling i Landet i Overensstemmelse med alle sin Tids kirkelige Krav. Hans hensynsløse Trods mod gammel folkelig Lov og Skik førte til et stort Bondeoprør og hans eget Drab i St. Albani Kirke i Odense. 1101 blev han kanoniseret som Helgen. — Gift ca. 1083 Edel (s. d.) af Flandern, d. 1115. H. Js.

Litt.: „Scriptores rerum Dan.“ III 1774; N. F. S. Grundtvig i „Danne-Virke“ I 1816; Sv. Grundtvig: „K. d. H. efter Knytlingesaga“ 1869; L. Schrøder i „Nord. Maanedsskr.“ I 1 1871; Fr. Bartod: „Billeder af Nordens Hist.“ 1874; A. D. Jørgensen: „Den nord. Kirke“ I 1874—76; Linderberg: „K. d. H. og Folkerejsningen“ 1886; Weeke i „Hist. Tidsskr.“ V 6 1886—87; H. Orlrik: „Konge og Præstestand“ 1892, i „Hist. Tidsskr.“ VI 4 1892—94 og VII 3 1900 samt „Dsk. Helgeners Liv“ 1893—94; F. Jónsson i „Vidsk. Selsk.; Skr. hist.-fil. Kl.“ VI 1 1900 og „Hist. Tidsskr.“ VII 3 1900; Gertz: „K. d. H.s Martyrhst.“ 1907 og „Vitæ sanctorum Danorum“ 1908—12; Bobé i „Hist. Tidsskr.“ VIII 1 1907; Th. Constantin

Hansen i „Højskolebl.“ 1907; Schmeidler i „Neues Archiv d. Ges. f. ältere d. Geschichtskunde“ 1912; C. Weibull i „Hist. Tidsskr. f. Skåneland“ VI 1915; Steidl: „K. d. H.“ 1918.

Knud (Magnussen) (d. $\frac{9}{8}$ 1157), Konge. Forældre: Prins Magnus Nielsen (s. d.) og Richiza (s. d.) af Polen. Den lidet betydelige Mand valgtes 1046 til Konge i Jylland og deltog derefter i den store Tronstrid, hvor Svend Grathe og Valdemar var de to andre Parter. Myrdet paa Svends Foranstaltning ved sit eget Gæstebud i Roskilde. — Gift en Prinsesse af Sverige. *H. Js.*

Litt.: A. D. Jørgensen: „Hist. Afhandlingler“ I 1898.

Knud (Valdemarson) (1163— $\frac{12}{11}$ 1202), Konge. Forældre: Kong Valdemar I (s. d.) og Sophia (s. d.) af Rusland. Kronedes til Konge — ved den første danske Kongekroning — 1170 i Ringsted og blev regerende Konge efter sin Fader 1182. Han var en kirkelig sindet, ikke meget kraftig Mand, der mest lod sig lede af Absalon og af sin yngre, mere energiske Broder, Hertug Valdemar (Sejr). Begravet i Ringsted. — Gift 1177 Gertrud (s. d.) af Sachsen, d. 1197.

H. Js.

Litt.: „Baltische Studien“ I 1832 og X 2 1844; Usinger: „Deutsch-dänische Geschichte 1189—1227“ 1863; H. v. Sybel i „Kleine hist. Schriften“ II 1869; H. Olrik: „Konge og Præstestand“ 1892 og „Absalon“ 1908—09; Ruuth i „Hist. uppsatser tillæggnade M. G. Schybergson“ 1911.

Knud Lavard ($\frac{12}{3}$ (?) 1096— $\frac{7}{1}$ 1131), Hertug. Forældre: Kong Erik Ejegod (s. d.) og Dronning Bodil (s. d.). Opfostredes hos Skjalm Hvide og senere hos Hertug Lothar af Sachsen. Ved sin senere Virksomhed blev han Banebryder for tysk Kulturindflydelse i Danmark. Fra 1115 forsvarede han som Slesvigs „Hertug“ med Kraft Grænselandet mod Venderne og naaede derved en Magtstilling, der gjorde ham farlig for det øvrige Kongehus. Derfor myrdet af Kong Niels' Søn Magnus i Haraldsted Skov. 1169 blev han kanoniseret som Helgen. — Gift 1116 Ingeborg af Rusland. *H. Js.*

Litt.: „Scriptores rerum Dan.“ IV 1776; H. Reich i „Jahrbuch f. d. Landeskunde Schlesw., Holst. und Lauenb.“ X 1869; Glesebrecht i „Zelt-schr. f. schl.-holst.-laueb. Gesch.“ I 1870; Waitz: „Eine ungedruckte Lebensbeschreibung des Herzogs K. L.“ 1858; Henry Petersen i „Aarb. f. nord. Oldk. og Hst.“ 1885 og 1888; H. Olrik: „Dsk. Helgeners Levned“ 1893—94 og „K. L.s Liv og Gerling“ 1888; Gertz: „Vitæ sanctorum Dan.“ 1908—12.

Knud Skytte, se Nielsen, Jacob.

Knudsen, Frederik (f. $\frac{19}{10}$ 1864), Sports-Pædagog. F. i Krøjerup ved Sorø. Forældre: Gaardejer Mads K. og Maren Sørensen. Blev Student 1885, Cand. phil 1886, studerede i nogle Aar Naturhistorie og Geografi og var 1889—1914 Lærer i disse Fag ved forskellige Latinskoler og Gymnasier i Kbh. Det blev dog især den legemlige Opdragelse, der efterhaanden tog K.s hele Interesse, og for

den har han udført et værdifuldt Arbejde. Paa forskellig Maade kom han i Forbindelse med Lærere og Lærerinder fra saa at sige alle Landets Egne, og støttet af en glimrende Evne til at huske Ansigter og Personer har han bevaret Forbindelsen med disse mange Ungdomsopdragere og med dem skabt et Samarbejde, der har naaet meget betydelige Resultater. I mange Aar har K. været Sekretær for Udvalget for danske Skolebørns Fælleslege og er fra 1888 Lærer i „Ordnete Lege og Boldspil“ ved Statens Gymnastikinstitut. Han har interesseret sig stærkt for de gamle danske Lege og Boldspil, og ved Hjælp af sine mange Elever og Medarbejdere Landet over har han tilvejebragt en Samling af gamle danske Lege, f. T. over 400 Blade, og en Samling af gamle Idrætsredskaber, der nu findes paa Idrætsmuseet, som K. er Medstifter af. I Tilslutning til dette Arbejde har han udgivet „Danske Skolebørns Legebog“ (1908), „Dansk Legebog“ (1915) og „Lege og Boldspil“ (1918). Sammen med A. Otterstrøm har han udgivet „Lærebog i Fodbold“ (1909), og i forskellige Tidsskrifter, bl. a. „Danske Studier“, har han beskrevet „Den gamle islandske Boldleg“, „Pind“, „Ballonbold“, „Trille“, „Munk“, „Langbold“, „So i Hul“ o. s. v. I sine unge Dage var K. en ivrig Fodbold- og Kricketspiller. Det er ham, der har indført Hockey her i Landet og overført Lovene for Hockey og Bandy paa Dansk. Han har stiftet forskellige Hockey-Klubber og sidst „Dansk Hockey-Union“ og „Dansk Bandy-Union“, som han Tid efter anden har været Formand for. Siden 1898 har K. været Inspektør for Kbh.s Legepladsforening. — Gift 1895 Helene Auguste Vilhelmine Adelheid Møller. *K. K.*

Litt.: H. Olrik: „Danm. Lærerehøjskole 1856—1906“ 1906; Hauch-Fausbøll: „Studerterne fra 1885“ 1910.

Knudsen, Hans Christian ($\frac{6}{3}$ 1763— $\frac{4}{3}$ 1816), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Murersvend Knud Christensen og Anna Kirstine Hansdatter. Oplærtes i sin Faders Haandværk. Sagnet fortæller, at han under et Arbejde paa Sorgenfri brækkede Benet, og at Arveprins Frederik, der beboede Slottet, af den Grund blev opmærksom paa den muntre Murersvend og fattede Godhed for ham. Sikkert er det, at han ved Hoffets Protektion kom til Teatret, hvor han $\frac{11}{12}$ 1786 fremtraadte for-

ste Gang som Oldfux i „Den stundesløse“. Han vandt straks Publikum, og hans udpræget komiske Evner maatte Sagkundskaben anerkende, men først i Maj 1793 blev han udnævnt til kgl. Skuespiller. Han var født Komiker med en blød, lidt sentimental Underbund; til Tider kunde hans Lune være saa frodigt og overgivent, at han selv havde Vanskelighed ved at holde det i Ave, og naar Rollen ikke behagede ham, kunde han i overlegen Respektløshed gøre Løjer med det hele. Tog han Opgaven alvorlig, løste han den med Mesterskab; ingen kunde f. Eks. som han skildre den jødiske Type, som den opfattedes i hans Samtid, og af hans Faldsmaal i „Gulddaasen“ og hans Oldfux gik der fortjent Ry længe efter hans Død. Dertil var han en dygtig Sanger, som fuldt ud gjorde Fyldest i Syngespillet, i store Partier som Johan i „Ungdom og Galskab“, Saft i „Sovedrikken“ og Leporello i „Don Juan“. K. var dog ikke blot en fremragende Kunstner, han var tillige en Mand af Fædrelandssind og med et godt Hjertelag. Da det i 1801 trak op til Fjendtligheder med England, opildnede han Forsvarerne med patriotiske Sange, og efter Slaget paa Reden, saavel som efter Ulykkerne 1807, drog han om i Landet og gav Underholdninger til Fordel for de faldnes efterladte. Det menige Folk forgødede ham, og Kongen gjorde ham (1809) til Dannebrogsmænd, en den Gang ukendt Hæder for en Skuespiller. Han optraadte sidste Gang 27/11 1815 som Arianke Grovsmeds i „Den politiske Kandestøber“, og da han faa Maaneder efter bares til Graven, blev Hovedstaden Vidne til en Ligfærd, den ikke havde set Magen til siden Ewalds Død. D. i Kbh. — Gift 1786 Anna Lucie Lax, d. 1847.

E. N.

Litt.: Rabbek: „H. C. K.s Minde“ 1816; Overskou: „Den dsk. Skueplads“ III—IV 1860—62; Cl. Pavels Biografi og Dagbøger 1864; Fr. Schmidt's Dagbøger ved Hancø 1868. S. 108 f.; Werlauff i „Hist. Tidsskr.“ IV 4 1873—74; Collin: „Holbergske Skuespillere“ 1888; J. Davidsen: „Københavnernes liv i ældre og nyere Tid“ 1889; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; „Fra Hoffet og Byen“ 1906 („Mem. og Br.“ III); A. Daas i „Personalh. Tidsskr.“ VI 1 1910; E. Nystrøm i „Fra Arkiv og Museum“ IV 1911; Breve i Nøllendam: „Breve fra dsk. Skuespillere og Skuespillerinder“ 1911; Nekrolog i „Tilskueren“ 1816.

Knudsen, Hans (11/1 1813—18/2 1886), Præst, Filantrop. F. i Kbh. Forældre: Skibskaptajn Niels K. og Ane Cathrine Hall. Blev Student 1830 og Cand. theol. 1836. N. A. drog han som Præst og Missionær til Trankebar, men paa Grund af Sygdom maatte han allerede 1843 vende tilbage; han virkede derpaa i nogen Tid som Sognepræst, først i Gerlev og Ensløv (1846—53) og

derpaa i Bregninge og Bjergsted (1853—65); men en Underlivssygdom tvang ham til ogsaa fra denne Stilling at søge sin Afsked. I de følgende Aar bedredes hans Helbred imidlertid noget, og han blev da Præst ved Diakonissestiftelsen; men sin egentlige Livsopgave fandt han først, da han, grebet af Medlidenhed med de mange Krøblinge, som i Datiden ofte maatte friste yderst kummerlige Kaar, 1872 stiftede „Samfundet som antager sig vanføre og lemlæstede Børn“. Begyndelsen var kun beskeden, men Samfundets Virksomhed voksede hurtigt; man sørgede for Bandager og kunstige Lemmer til Krøblinge, og der oprettedes en særlig Skole, hvor Børnene oplærtes til et Arbejde, som de var i Stand til at udføre; Omraadet udvidedes fra Kbh. til det hele Land, og man ydede Hjælp ikke alene til Børn, men ogsaa til Voksne; ved Stifterens Død havde over 1500 Mennesker nydt godt af Samfundets Forsorg, og for en meget væsentlig Del skyldtes denne Fremgang netop hans store Nidkærlighed og opofrende Arbejde for Sagen. K. udfoldede desuden en ikke ringe litterær Virksomhed. 1853 udgav han en „Fortolkning af Jesu Bjergrædiken“ og 1854 „Grundtvigianismen, Papismen og Kirkeunionen, Bidrag til en kirkelig Tidsbetragtning“, der vakte betydelig Opsigt paa Grund af det skarpe Angreb paa Grundtvigianismen. Senere kom flere opbyggelige nytestamentlige Arbejder: „Vor Herre og Frelser Jesu Christi Lignelser udlagte og forklarede“ (1868), „Vor Herres Jesu Christi tre Besøg i Bethanien“ (1874) samt „Om Jesu Christi Person og Liv, en Række Studier“, (I—III 1880—86), der vidner om en ikke ringe Belæstning. D. i Kbh. — Gift 1841 Adelheid Vilhelmine Hall, d. 1900.

H. M.

Litt.: N. Dalhoff i „Diakonissestiftelsens Alm.“ 1897; „Ill. Tid.“ 24/10 1897 og 12/1 1913; „Høj-skolebl.“ 1913; „Nyt Tidsskr. f. Abnormvæsenet“ s. A.; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 28/2 1886, „Danmark“ 1887 og „Nationaltid.“ 18/2 1886.

Knudsen, Hans Christian Martinus (f. 18/8 1865), Landskabsmaler. F. i Roskilde. Forældre: Trikotagehandler Martinus K. og Johanne Cathrine Jensine Crone. Kom 16 Aar gammel i Malerlære hos Dekorationsmaler Aagaard i Odense, men rejste 1884 til Kbh., hvor han gik paa Kunsternes Studieskole under Zahrtmann ca. 7 Aar fra 1888. Han udstillede første Gang paa Decemberudstillingen paa Charlottenborg 1890; derefter paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1893—1900 og aarlig siden 1906, Kunsternes Studieskoles Udstilling 1906, Den frie Udstilling som Medlem 1901

—05. Akademiet tildelte ham Aarsmedaillen 1. Gang 1916 for „Graavejrsdag. Vinter. Motiv fra Gandløse Ore Skov“, 2. Gang 1917 for „Afteninteriør“ (Maribo Museum), hvorved han blev Medlem af dets Plenarforsamling, og 1919 Serdin Hansens Præmie for Genremaleri for „En Dreng, som tegner Model“. K. har malet Landskaber fra Egnen omkring Brønshøj og Værløse og Limfjorden nær Skive og, navnlig i de senere Aar, Afteninteriører med Figurer. Ligesom for hans Samtidige Alb. Gottschalck, af hvem han oprindelig er paavirket, er for ham Hovedsagen det lyriske, i Farveholdningen hvilende Stemmingsanslag. Ligesaa vælger han jævne, ofte meget enkle Motiver og foretrækker Vinteren, det tidlige Foraar og først og fremmest Efteraaret paa Grund af Stilheden i dets klare, rene Luft. I sine Interiører tilstræber han Overensstemmelse mellem Omgivelser og Figurer — Interiørets stilfærdige Hygge og Aftenhvilen. Arbejder af ham findes i Kunstmuseet og Hirschsprungs Samling. — Gift 1909 Sørine Kristine Thomsen. S. S.

Litt.: „Berl. Tid.“ 6/11 1918 og 2/5 1919; „København“ 30/4 1919.

Knudsen, Ivar Peter Bogger (1/4 1861—23/3 1920), Maskiningeniør. F. i Følle ved Kalø. Forældre: Købmand Jens Elsbert K. og Julie Rønberg. Stod i Klejnsmedlære i Vejle og arbejdede som Svend paa Caroc & Leths Maskinfabrik i Aarhus. Tog polyteknisk Adgangseksamen 1882 og blev Cand. polyt. (Mekaniker) 1887. Efter at have arbejdet et Aars Tid ved Fæstningsværkerne omkring Kbh. blev han ansat hos

Stadsingeniør Amt og forblev i denne Stilling til 1891, da han ansattes som Maskiningeniør ved Kbh.s nye elektriske Station i Gotersgade. 1895 gik han over i A/S Burmeister & Wains Tjeneste som Underdirektør, 1897 udnævntes han til teknisk Direktør og forblev i denne Stilling, til han 1920 traadte tilbage, men vedblev at være knyttet til Selskabet som Kommitteret for den nye Direktion. Da K. 1895 efter David Halleys Død blev kaldet til Burmeister & Wain, var Værftet ganske forældet. K. ny-skabte Værkstederne og forsynede dem med Maskiner af de nyeste og bedste Typer. Derved blev det muligt for Værftet i de følgende Aar at gøre betydelige Fremskridt paa Maskin- og Skibsbygningens Omraade. Herunder hører K.s Konstruktion af en Centrifuge med selvbalancerende Spindel, hvortil Patentet senere solgtes til Separator i Stockholm. Af langt større Betydning blev dog de Nykonstruktioner, som Værftet udførte under K.s Ledelse, hvorved det blev muligt at

anvende Dieselmotoren selv i meget store Skibe. Med fortrinlig Bistand fra Østasiatisk Kompagnis Side blev der herved lagt Grunden til en Skibsbygningsindustri, som har skaffet Værftet og dansk Skibsbygningskunst Verdensry. En Række store Motorskibe er Resultatet af K.s og hans Medarbejdes geniale Arbejde. Under hans Ledelse gjorde Værftet sig endvidere uafhængigt af Udlandets Staalfabrikanter ved Oprettelsen af det første danske Staalværk, der navnlig under Verdenskrigen fik stor Betydning for Landet. I sine sidste Aar blev K. benyttet af engelske Finansmænd ved Starten af flere store Foretagender, og det var paa en Rejse til Østen i et saadant Øjemed, at han afgik ved Døden som Følge af en Ptomainforgiftning. K. var en ivrig Sportsmand og deltog ofte i Turneringer i Kbh.s Golf-Klub, for hvilken han en Tid var Formand. Han var en sjælden vindende Personlighed og forstod ved sin Hensynsfuldhed og grundige Karakter at skabe det bedst mulige Samarbejde med sine mange Medhjælpere. D. i Bombay. — Gift 1891 Julie Marie Olsen. M. C. H.

Litt.: „Burmeister & Wain“ 1846—1906“ 1906; „Politiken“ 4/11 1911, 23/6 1912 og 1/6 1915; „Opfindernes Liv“ 1914—15; „Berl. Tid.“ 11/3 1919; „Nationaltid.“ s. D. og 23/1 1920; „Aftenposten“ 24/1 s. A.; Nekrologer i „Ingenløren“ 24/4 1920 (af H. H. Blache), „Berl. Tid.“ 27/3 1920 (af H. I. Hannover) og „Politiken“ s. D.

Knudsen, Jakob Christian Lindberg (14/9 1858—21/1 1917), Forfatter. F. i Rødning. Forældre: Sognepræst Jens Lassen K. og Nanna Marie Frederikke Adelaide Boisen. Brodersøn af Knud K. (s. d.). Slægten var vestjysk, fra Ribeegnen. Hjemmet var grundtvigiansk; Faderen og Moderen talte til ham om Religion, Poesi og Fædreland, „som levende Mennesker taler om Livet“. Gennem Faderens strenge Opdragelse fik han sine første Indtryk af den Lydighedslov, der senere kom til at bestemme hans Gudforhold. Han blev fortrolig baade med Hjemegnens Natur og Bøndernes Skikke og Tale. I Overgangsalderen kom han ind i voldsomme Sjælekrampe forbundet med sygelige Angstfølelser. Blev Student 1875, valgte Teologien som Eksamenstudium, men Filosofien havde hans Interesse. Da han 1881 var blevet Cand. theol., kastede han sig over Filosofien og begyndte paa forskellige digteriske Arbejder; ingen af Delene syntes at lykkes for ham. Efter et aandeligt Sammenbrud tog han hjem. Han vendte tilbage fra Hovedstaden og Filosofien til Folkeligheden og Højskolen. Nu fulgte en Række Aar som Højskolelærer i Askov. Han blev gift og fik

Hus og Grund. 1890 blev han Valgmenighedspræst i Mellerup; fra denne Periode stammer hans „Kristelige Foredrag“ (1893). Han var blevet skilt fra sin Hustru, og da han 1896 giftede sig igen, fik han Stemningen saa stærkt imod sig, at han maatte søge sin Afsked. Forinden havde han udgivet „Cromwells Datter“ (1891), med et Forord af Drachmann. Han bosatte sig nu i Randers og levede som Foredragsholder og Forfatter. Siden 1909 boede han i Birkerød. I hans senere Aar brød Skruplerne fra Ungdommen frem med fornyet Styrke, samtidig hærgede Gigten hans vældige Krop. Sin sidste Tid fik han atter mere Mildhed og Fred i sit Sind. — K. begyndte som Dramatiker, men Skuespillet lykkedes aldrig helt for ham. Heller ikke den bundne Stil kom han til at beherske, selv om han i „Jomfru Maria“ (1904) har skabt et ejendommeligt Digt. Først med „Et Gensyn“ (1898), hans „anden Debut“, fandt han sit Felt, Fortællingen og Romanen. Særlig maa nævnes: „Den gamle Præst“ (1899), „Gæring“ og „Afklarung“ (1902), „Sind“ (1903), „Inger“ (1906), „Fremskridt“ (1907), „Lærer Urup“ (1909), „To Slægter“ (1910), „Rodfæstet“ (1911), „Martin Luther“ („Angst“ 1912 og „Mod“ 1914) og „Jyder“ (1915). K. fandt sin egen Form og simple, vægtige Stil, da han greb tilbage til det Milieu og den Race, hvorfra han var udgaaet: Landsbyen og Hjemstavn og de jyske Bondetyper. I disse første Bøger, hvor han øser af sin Barndoms- og Ungdomserindringer og lodder sin Slægts og sit eget Sinds Grund, naar han højest. Her har han skabt Pastor Castberg, hans monumentaleste Skikkelse, og Anders Hjarnsted, en Personliggørelse af det nordjyske, stærke Folkesind. De Problemer, han reiser og behandler i disse Bøger, er dybt personlige, som Spørgsmaalet om Forholdet mellem personlig og borgerlig Moral, Spørgsmaalet om den enkeltes Ret til at handle efter sin Samvittigheds Bud paa tværs af de almindelige borgerlige Love. Med „Inger“, et Angreb paa den seksuelle „Frigjorthed“, forlader han det Omraade, hvori han er „rodæstet“; i „Fremskridt“ bekender han sin politiske Konservatisme, og i „Lærer Urup“ udtordner han sin Mistillid til det moderne demokratiske Samfund og dets Hovedprincip, den almindelige Valgret. K. udgaar fra Grundtvigianismen, som han, trods sine Opgør med Nygrundtvigianerne, vedblev at bekende sig til. Hans Religiositet er uløselig bundet til den Angstfornemmelse, der laa i selve hans Natur. Først naar han kunde bøje sit „Sind“ i fuldkommen Lydighed ind under Guds Myndighed, fik han Fred i sin Samvittighed. Han er heri beslægtet baade med Grundtvig og Luther. Derfor lykkedes den store Dobeltroman om Luther for ham som Sjæleskildring. Her er han atter paa hjemlig

Grund i Skildringen af en Bondesøn, der gennem en Barndom i Lydighed og en Ungdom i urolige Samvittighedsskrupler finder Frelse for sin Samvittighed i Gudstroen. I den saksiske Bondesøns Udvikling til en verdenshistorisk Skikkelse saa han et Kulminationspunkt af den Bondekultur, han selv tilhørte og kæmpede for. I moderne Kultur rager K. op ved sin Naturs primitive Kraft, der er tvunget ind i et Livssyns Konsekvens. D. i Birkerød. — Gift 1) 1883 Sofie Frederikke Plockross; Ægteskabet opløst. 2) 1896 Helga Bek. O. F.

Litt.: Slægt ved J. Byskov i Dahl og Linvald: „Sønderjylland“ i 1919; mødrene Slægt se F. E. Boisen; Erindringer i „Tilskueren“ 1904 og „Mit Hjem“ 1911; Har. Nielsen i „Tilskueren“ 1902; Johs. Jørgensen: „Essays“ 1905; Gelsmar: „Nogle Digtprofer“ 1906 og 1916; Chr. Rimestad: „Digtetere i Forhør“ 1906; Jannik Lindbæk i „Højskolebl.“ 1907; Ax. Garde: „Dansk Aand“ 1908; Th. Bredsdorff i „Højskolebl.“ 1909; „København“ 18/5 1910; Sandvik i „For Kirke og Kultur“ 1911; Fr. Bøök: „Studier och ströftåg“ 1911 og „Essayer och kritiker“ 1919; Helge Rode i „Ill. Tid.“ 1/10 s. A.; „Nord. Tidskr.“ 1913; „Politiken“ 4/1 1912 og (af Sven Lange) 11/12 1916; Johs. V. Jensen: „Aarbo 1917“; „Bogvennen“ 21/2 1917; V. Rardam i „København“ 6-7/6 1918; Edv. Lehmann i „Gads dsk. Mag.“ s. A.; R. Gandrup i „Tilskueren“ s. A.; C. Roos: „J. K.“ s. A.; S. Leopold: „Tres Talenter“ s. A.; H. Begtrup: „J. K.“ s. A. og i „Frederiksborg Højskoles Aarskr.“ s. A.; Hjorte i „Berl. Tid.“ 29/2 s. A.; J. Byskov i Skovrup: „Hovedtræk af nordisk Digtning i Nylden“ I 1920; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 27/1 1917, „Politiken“ 22/1 s. A. (af Sven Lange), 23/1 s. A. (af Johs. V. Jensen) og 24/1 s. A. (af A. Kirkeby); „Ord och Bild“ s. A. (af Chr. Rimestad), „Højskolebl.“ s. A. (bl. a. af Brücker, Bredsdorff og Kristensen-Randers), „Spectator“ s. A., „Tiden“ s. A. (af J. C. Christensen), „Bavnen“ s. A. (bl. a. af Uhrskov), „Ugens Tilskuer“ s. A. (af Har. Nielsen), „Kirken og Hjemmet“ s. A., „Bogvennen“ s. A. (af Vilh. Østergaard), „Askov Læringsk.“ s. A., „For Kirke og Kultur“ s. A., „Berl. Tid.“ 22/1 s. A. (af Helge Rode og Har. Nielsen), „Nationaltid.“ s. D. (af V. Vedel, Johs. V. Jensen, P. A. Rosenbergh, L. C. Nielsen, L. Moltesen og H. Brix), „Vort Land“ s. D. og „København“ s. D. (af J. C. Christensen, Borchsenius, Moltesen og Borup).

Knudsen, Johan Christian Severin (f. 10/12 1865), Politiker. F. paa Moutrup, Mors. Forældre: Proprietær Jakob Sepstrup K. og Ane Jensine Riis. Moderen ægtede efter Faderens Død Farbroderen Poul K., der adopterede J. Tog 1881 Præliminæksamen, lærte Landvæsen og gik paa Landbohøjskolen, blev Student 1889, Cand. phil. 1890. Han tog ingen Embedsksamen og kom, økonomisk uafhængig som han var, ind i Tidens radikale litterære Kredse, bistod sin Broder C. Riis-Knudsen (s. d.) med Redaktionen af „Litteratur og Kritik“ og redigerede 1890—91 sammen med Ove Rode og Carl Ewald „København“, som han financierede. Han skrev selv talrige Ar-

tikler i Bladet, især om sin Hovedinteresse Teatret, og denne journalistiske Virksomhed fortsatte han i Ny og Næ, til han 1902 forlod Kbh. 1895—97 bistod han Broderen i Ledelsen af Dagmarteatret. 1891 havde han købt Bangsbo ved Frederikshavn, som han ejede til 1909 og gjorde til Hjem for en talrig Kreds af den litterære Ungdom. Under Indtrykket af Socialismens Fremgang svingede K. efterhaanden politisk over i konservativ Retning, han søgte 1898 som Højremand Valg til Folketinget i Frederikshavn, valgtes 1906 i Fredensborg og genvalgtes til 1913 paa Mindretal mod to Venstrekandidater. Samtidig var han 1905—15 Medlem af Højres Repræsentantskab og 1907—15 af dets Forretningsudvalg. Han indtog et gennemgaaende moderat Stade, var sit Partis Ordfører bl. a. i Teatersager, tog virksom Del i Husmandslovdebatten 1908—09 og stemte 1909 mod Forsvarslovene, hvorefter han en kort Tid dannede en særlig Gruppe med fem andre. 1913 hørte han til de Højremænd, der vilde acceptere den almindelige Valgret. K., der 1905 havde overtaget Bliedstrup og Moutrup paa Mors, stillede sig 1915 i Hurup, gik s. A. ind i det konservative Folkeparti og valgtes 1918 paa Suppleringsmandat i Hjørring Amt. Han blev straks Folkepartiets politiske Ordfører og Formand, genvalgtes April 1920, men frabad sig Juni s. A. Genvalg og nedlagde sine Hverv indenfor Partiet. I K.s politiske Fysiognomi indgaaer den litterære Bohème, den kultiverede Intelligens og Godsejeren en nær Forening. Hans let blaserte Overlegenhed, hans Noblesse og hans mæglende Ro gjorde ham trods Mangelen paa en egen skarpt afgrænset Politik til en værdifuld Fører for et heterogent Parti; hans Mandatafkald hænger sammen med de ekstreme Retningers Fremvækst indenfor Folkepartiet. — Gift 1) 1901 Skuespillerinde Elisabeth Riis, f. Otto-Lissner. Ægteskabet opløst 1906. 2) 1911 Olga Johanna Rebekka Madsen, f. Thorsøe.

P. E.

Litt.: „Frederikshavns Avis“ 1⁵/₂ og 1¹/₈ 1898; H. Bang 1 „Ill. Tid.“ 8/7 1906; „Ekstrabl.“ 1¹⁰/₁₂ 1910; Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1889“ 1914; Konservativ Valgavis, Frederikshavn April 1918; K. Bokkenheuser: „Bangsbo“ s. A.; „B. T.“ 18/1 1919; „Nationaltid.“ 11/6 1920; „Berl. Tid.“ 1¹⁰/₆ s. A.; „Politiken“ 11/6 s. A.; „Frederikshavns Avis“ 11/6 s. A.; A. Karstensen: „Et Opgør“ 1921.

Knudsen, Knud Johannes (f. 4/3 1872), Historiker. F. paa Vosnøsgaard ved Kaløvig. Forældre: Avlsforvalter, senere Bestyrer Hans K. og Henriette Jakobine Hansen. Blev Student 1890, Cand. mag. i Historie 1898, var 1894—1904 Assistent ved Udvalget for Folkeoplysnings Fremme og er fra 1904 Sekretær og Redaktør ved samme; iøvrig er han fra 1903 Lærer ved Frederiksberg Gymnasium. Han har skrevet flere Smaaøbger for Folkeoplysningsudvalget, saaledes „Søvejen

til Indien“ (1901), „Den danske Ishavsfarer Jens Munk“ (1902) og „Booker T. Washington“ (1905 og 1917); iøvrig ligger hans Hovedarbejde paa ældre Navigations og Kartografis Omraade, hvor han har skabt sig en i Danmark næsten enestaaende Specialitet. Han har i „Tidsskrift for Søvesen“ skrevet en Række Afhandlinger over Emner herfra, saaledes „Lodsøger i Oldtid og Middelalder“, „Den nedertyske Seebuch“ og „Det første Blad af den danske Søopmaalings Historie“; endvidere har han udgivet Laurentz Benedichts Søkort (1915), Jens Sørensens „Danske Søkort, 1646—1723“ (1916), sammes Papirer (1921) og „Het Leeskaartboek van Wisbuy 1566“ (1920). Et for ældre nordisk Kulturhistorie vigtigt Stof er her behandlet med voksende Kyndighed og Lærdom. — Gift 1) 1899 Caroline Thierry. Ægteskabet opløst. 2) 1921 Ane Kirstine Thygesen. P. E.

Litt.: „Studenterne fra 1890“ 1915; Joh. Steenstrup 1 „Hist. Tidsskr.“ VIII 6 1917; Forfatterforeningens Festskrift 1919, S. 185; C. P. Burger i „Het Boek“ VI—VII 1917—18.

Knudsen, Knud Anthon (f. 21/6 1864), Gymnastikinspektør. F. i Orte ved Bred, Fyn. Forældre: Gaardejer Hans Peter K. og Karen Kirstine Jensen Hansen. Blev Student 1883, Cand. theol. 1889, underviste som Student i Gymnastik, gennemgik det Kgl. gymnastiske Centralinstitut i Stockholm 1889—91, foretog en Rejse til Amerika og blev ved sin Hjemkomst Lærer ved Ryslinge Højskole til 1895. Deltog i

Oprettelsen af Sygegymnastisk Institut i Kbh. 1895—98 og var samtidig Lærer bl. a. ved Frk. Zahles Skole og Seminarium, Redaktør af „Ungdom og Idræt“ 1897—1901, Medlem af den danske Afdeling af den internationale Komité for legemlig Opdragelse fra 1902, Leder af det etaarige Gymnastikkursus under Statens Lærhøjskole 1898—1911, Forstander for Statens Gymnastikinstitut fra 1911, Assistent hos Gymnastikinspektøren 1900—1904, Gymnastikinspektør fra 1904, Formand for de danske Skytteforeningers Delingsførerforening 1912—16. — Fra K.s Haand foreligger dér en betydelig Gymnastik-Litteratur væsentlig bestaaende af en Samling udførlige, meget benyttede Lærebøger i Gymnastik: „Grundsætninger for Gymnastikundervisningen“ (1897), „Øvelseslære“ (1900), „Gymnastikreglement for Hær og Flaade“ (1905,

sammen med Kaptajn H. H. Bondo), „Legemøvelser for Pigeskoler“ (1913, sammen med Frk. S. Nutzhorn), „Lærebog i Gymnastik for Seminarier“ (1916) o. fl. K.s Virksomhed kendetegnes af megen Iver for at give den Lingske Gymnastik den stærkest mulige Udbredelse baade blandt Børn og Voksne, give den Ligestilling med andre Fag i Skolen og fremme dens indre Udvikling, idet han anser den for den bedste og mest udviklingsdygtige Form af Gymnastik, vel skikket ikke alene til at fremme Ungdommens legemlige Opdragelse, men ogsaa til at holde Legemet sundt og spændstigt gennem Aarene og saaledes føre nogle af Ungdommens Goder med sig langt op i Alderen. — Gift 1891 Bodil Cathrine Elise Olsen.

F. K.

Litt.: „Ungdom og Idræt“ 9/6 1904; H. Olrik: „Danmarks Lærerehøjskole 1856—1906“ 1906; Chr. Ottesen: „Biografer og Portrætter af Studenterne fra 1883“ 1908; „Skyttesagen i Danmark gennem 50 Aar 1861—1911“ 1911; „Den Lingske Gymnastik i Danmark i 25 Aar 1884—1909“ 1909; Fred. E. Leonard: „Physical Education in Denmark“, Oberlin, Ohio 1918.

Knudsen, Knud Lausten (¹⁷/₁₂ 1806—¹⁰/₆ 1866), sønderjysk Forer. F. i Ribe. Forældre: Gæstgiver, Kreaturhandler Kresten K.

og Maren Jensen. Giftede sig Penge til og blev stor Grundejer, købte 1851 den gamle Herregaard Trøjborg, hvis Hovedbygning han 1854 lod nedbryde, da Staten ikke vilde overtage den; selv boede han paa Visby Hedegaard. Han var baade en dygtig Landmand og en ivrig

Talsmand for Sønderjyllands folkelige og kirkelige Vækkelse; 1838—41 havde han Chr. Kold (s. d.) som Huslærer. Han var en af Hovedmændene for Rødding Højskoles Oprettelse og betød meget for Skolen. 1849—51 var han Landstingsmand for 11. Kreds. I 1860'erne tilhørte han de saakaldte Klosterpolitikere, hvortil bl. a. ogsaa Corn. Appel hørte; de vilde knytte Sønderjylland til Danmark gennem vidtgaaende borgerlige og kirkelige Friheder. K. nød stor Anseelse i Slesvig og Danmark for sin sunde kristelige Aand og sin danske Tænkemaade. Hans Søn Hans Aagesen K. (⁷/₁ 1831—⁴/₅ 1917) ejede Trøjborg efter ham, var 1881—90 Danskernes Kandidat i den haabløse Tønderkreds. D. paa Vestergaard ved Lemvig. — Gift 1826 Gyde Marie Oksen, D. 1884.

P. E.

Litt.: Slægt se Jakob K.; Rosendal: „Rødding Højskole“ 1894; Karl Jørgensen i „Højskolebl.“ ²/₅, 1890; Dahl og Linvald: „Sønderjylland“ I 1919.

Knudsen, Lars Nannestad (f. ⁷/₅ 1868), Skuespiller. F. i Aggersborg, Hanherred. Forældre: Sognepræst Jens Lassen K. og Nanna Marie Frederikke Adelaide Boisen.

Han kom ind paa det Kgl. Teaters Elevskole og optraadte fra 1897, da han blev knyttet til Teatret som Skuespiller. Navnlig i Holbergroller har han fundet Anvendelse for sit Lune, der er mere drastisk end egentlig frodigt og i de Arvroller, han hidtil har spillet: i „Maskerade“ og „Hekseri eller blind Alarm“, mest har virket ved Betoning og ved komiske Udtryk for Skræk. Fremdeles har han spillet Jens i „Jacob von Thyboe“, Studenstrup i „Den ellevte Juni“ og Mester Gert Westfaler i Enaktskomedien — i de to sidste Roller vejledet af Will. Bloch, hvad der gør dem begge meget betydningsfulde i K.'s Teaterliv. Ogsaa i forskellige Operaer har han vist sin Brugbarhed — især som Mime i „Siegfried“; ogsaa Canio i „Bajadser“ og Arv i Operaen „Maskerade“ har han sunget, samt udført mange mindre Komedieroller med smaa pudsig lagttagelse og et Lune, der undertiden dog ikke vogter sig tilstrækkelig for karikaturagtig Overdrivelse.

— Gift 1) 1900 Hedvig Nicoline Christine Guldberg Agerlin; Ægteskabet opløst. 2) 1910 Gyde Marie K.

C. Bs.

Litt.: Slægt se Jakob K.; „Den dsk. Skueplads 1722—1900“ 1917.

Knudsen, Ludvig Harald (f. ¹⁸/₈ 1843), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Kaptajn, Urtekræmmer Jens Christian K. og Johanne Jakobsen. Kom i Tømrerlære og begyndte 1860 at gaa paa Kunstakademiet, hvorfra han fik Afgang 1866. N. A. erhvervede han Akademiets mindre Guldmedaille. Han var oprindelig Elev af Hetsch, men arbejdede senere hos Chr. Hansen og Meldahl. 1871—89 var han Bygningsinspektør i Kbh.s 4. Distrikt. Han har udfoldet en betydelig Virksomhed, har ikke noget udpræget kunstnerisk Fysiognomi, men er altid smagfuld og behersket. Hans betydeligste Arbejde er Kronprins Frederiks og Kronprinsesse Louises Stiftelse paa Sortedamsdosseringen i Kbh. (1900); desuden har han opført Andreas Kirken i Ordrup, Kirker i Egebæksvang og Rungsted, Clemens Kirke paa Bornholm, Stefans og Fredens Kirker i Kbh., Christian IX og Dronning Louises Jubilæums Asyl m. m. Han har restaureret og ombygget Garnisons Kirke og Reformert Kirke i Kbh. — Gift 1872 Caroline Sofie Mottlau.

C. L.

Litt.: „Ill. Tid.“ ¹/₄ 1900; „Arkitekten“ 1913.

Knudsen, Martin Hans Christian (f. $15/2$ 1871), Fysiker. F. i Hasmark ved Otterup, Fyn. Forældre: Gaardejer Jørgen K. og Marren Kirstine Hansdatter Fredberg. Gik til sit 13. Aar i Almueskolen og var om Sommeren Vogterdreng, men kom saa i Latinskolen i Odense. Blev Student 1890; Cand. mag. (Fysik) 1896. Som Student arbejdede han i C. Christiansens Laboratorium, og hans mekaniske Snille og ypper-

lige Haandelag gjorde det muligt for ham at tjene til Føden ved her at udføre Snedker-, Mekaniker- og Glasblæserarbejde. 1895 deltog han i Ingolfekspeditionen og fik n. A. Universitetets Guldmédaille for en Afhandling om den elektriske Gnist. K. blev 1896 Forelæsningsassistent ved Polyteknisk Lærestanstalt, 1899 Assistent ved de medico-fysiske Øvelser. 1901 Docent og 1912 Professor i Fysik ved Universitetet. Hans Deltagelse i Ingolfekspeditionen havde imidlertid ført ham ind paa Hydrografen, hvor hans store tekniske Dygtighed, der bl. a. gav sig Udslag i Konstruktionen af nye Maaleapparater, og hans organisatoriske Evner bragte ham frem til en ledende Stilling. Efter et Forslag af K. (1899) oprettedes et internationalt Laboratorium til Fremstilling af Normalvand; 1902 overtog han Oprettelsen og Ledelsen af Hydrografisk Laboratorium i Kbh.; som dansk Delegeret deltog han i de aarlige Møder i det internationale Raad for Havundersøgelser, og han redigerer Raadets Bulletin hydrographique. — K. har endvidere vundet et højt anset Navn som Fysiker gennem sine banebrydende Arbejder paa den kinetiske Luftteoris Omraade. Ved Forsøgene, der begyndte 1907, undersøgte han i Modsætning til tidligere Forskere Forholdene ved overordentlig lave Tryk (en Milliontedel Atmosfære el. l.), hvor Luftmolekylerne kan gaa lange Veje uden indbyrdes Sammenstød. Ved Konstruktionen af et „absolut Manometer“ blev han i Stand til at maale disse lave Tryk, og han kunde baade bekræfte Teorien langt mere eksakt, end det tidligere var muligt, afsløre nye Egenskaber ved Luftarterne og yde betydningsfulde Bidrag til Opklaring af Forholdene ved Fordampning. 1916 modtog han Ørstedsmédajllen for disse Arbejder. 1918 blev han Æresdoktor i Lund. — K.s store Virkekraft og administrative Dygtighed har fundet mange Arbejdsfelter i Institutioner og Komiteer. Han er Formand for Selskabet for Naturlærens Udbredelse, Medstifter af og Vicepræsident i Danmarks naturvidenskabelige Samfund, Sekretær i Videnskaberne Selskab og i det internationale, fysiske Solway-Institut, og han har som Næstfor-

mand i H. C. Ørstedkomiteens Forretningsudvalg haft en Hovedandel i Organisationen af H. C. Ørsted-Jubilæet 1920. — Gift 1903 Ellen Ursin

H. H.
Litt.: Selvbibliografi i „Inbjudning til filosofie doktorspromotion vid Lunds Univ. 250 årsfest“ 1918; „Univ. Aarb.“ 1895–96, S. 204, 1897–98, S. 662, 1901–02, S. 37 ff. og 1911–12, S. 492; „Politiken“ $23/6$ 1912, $15/2$ og $17/2$ 1916; „Studenterne fra 1890“ 1915; „Fysik Tidsskr.“ 1915–16, S. 137 ff.; „Ill. Tid.“ $27/2$ 1916; „Berl. Tid.“ $14/2$ 1921; „Polytekniker“ $4/8$ s. A.

Knudsen, Peter Adolf Christian Julius Elisa ($9/12$ 1819— $29/12$ 1903), Læge. F. i Skjelby, Falster. Forældre: Sognepræst Peter Adolf K. og Dorothea Elisabeth Rude. Blev Student 1836, medicinsk Kandidat 1843. Fra 1846 praktiserede han i Kbh. og blev 1859 Distriktslæge paa Nørrebro, hvor han under flere Epidemier indtog en ledende Stilling som Overlæge paa Lasaretter. K.s Interesse for Hygiejne blev tidlig vakt, og under Studieophold i Paris og London udvidede han sine Kundskaber i Faget. 1858 disputerede han for Doktorgraden med en Afhandling: „Bidrag til at belyse Begravelsespladsers Indflydelse i sanitær Henseende“ og har skrevet flere større Arbejder om herhen hørende Emner. 1869 blev han Fysikus i Sjællands søndre Fysikat (Næstved) og forblev i denne Stilling til 1900. Han var en meget kyndig og dygtig Hygiejniker, var Medstifter af Selskabet for Sundhedsplejens Fremme, Medlem af Kommissionen til Ordning af den danske Medicinalstatistik og var interesseret i alle hygiejniske Fremskridt. D. i Næstved. — Gift 1848 Louise Frederikke K., d. 1908.

F. L.
Litt.: Slægt hos Lengnick (Gotzsche og Plesner) og i I. Barfod: „Den falsterske Geistlighedens Personalhist.“ I 1851, S. 255; Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1858; Nekrologer i „Ill. Tid.“ $10/1$ 1904, „Næstved Tid.“ $29/12$ 1903 og „Næstved Avis“ s. D.

Knudsen, Peter Christian ($23/11$ 1848— $28/10$ 1910), Politiker. F. i Randers. Forældre: Skomagermester Christian K. og Else Marie Borreschmidt. Gik i Friskole, blev 1867 Handskemagersvend og rejste 1868 til Kbh., var 1870—72 i Göteborg og var Soldat 1872. Han interesserede sig tidlig for Læsning, især af social Litteratur, og sluttede sig som ung til Socialismen. 1875 var han Medstifter af Handskemagerne's Fagforening og var dens Formand til 1903, 1876—79 var han Formand for det nordiske Handskemagerforbund og blev 1876

Medlem af Fagforeningernes Fællesbestyrelse, 1878 af Bestyrelsen for Socialdemokratisk Forbund. 1886 var han Medstifter af og blev Næstformand for de samvirkende Fagforeninger i Kbh., 1898 ligeledes for de samvirkende Fagforbund for hele Landet (til 1908). Sit Haandværk drev han til 1882, da han blev Forretningsfører for „Socialdemokratisk Forbund“, en Post, han beklædte til 1909. Han stillede sig 1890 til Folketinget i Randers, valgtes s. A. til Lands-tinget i Kbh., valgtes 1898 til Folketinget i Randers, faldt 1901, men repræsenterede 1903—09 Kbh.s 10. Kreds i Folketinget. Af Borgerrepræsentationen var han Medlem 1897—1902 (1898—1902 Næstformand), Raadmand 1902—09 og Borgmester for 3. Afdeling 1909—10. — K. var en af de Mænd, der genrejste Socialdemokratiet i Danmark efter 1877. Han var den mest belæste og den saglig solideste af Partiets Førere. Tung og tør som Taler og uden større politisk Begavelse ejede han en overbevisende Grundighed, en sejg Flid og en myndig Tro til sin Sag, der efterhaanden gjorde ham til Partiets anerkendte Førstemand. Hans Viden især paa social-statistiske Omraader var stor; han lagde den for Dagen i det omfattende Arbejde „Sygeforsikring og Alderdomsforsørgelse“ (1888), som Medlem af talrige Kommissioner og som Rigsdagsmand, bl. a. under Behandlingen af Arbejdslovsloven 1907. Han repræsenterede Partiet paa flere Kongresser, saaledes i Paris 1900, hvor han proklamerede den danske Arbejders Beredthed paa Revolution. I alle sine Hverv, ikke mindst under Arbejdskampene 1885 og 1899 viste han mægtig Arbejds-kraft; da han blev Borgmester, var han dødsmerket og udtredte næppe stort mere end at sætte Alderdomsunderstøttelsen i Vejret. En Mand, der manglede Form og Farve, men hvis Ord baade i Tal og Tro var solidt underbyggede. D. i Kbh. — Gift 1875 Vilhelmine Clausen, d. 1911.

P. E.

Litt.: Fr. Olsen: „Dsk. Socialister“ 1892; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; C. E. Jensen og Borgbjerg: „Socialdemokratiets Arh.“ 1902—04; „Til. Tid.“ 12/1 1908; „Journalsten“ 1/12 1909; A. C. Meyer: „P. K.“ 1916; Wiinblad og Alsing Andersen: „Det dsk. Socialdemokratis Hist.“ 1921; Nekrologer i „Social-Demokraten“ 22/10—1/11 1910 og „Politiken“ 22/10 s. A.

Knudsen, Theodor Valdemar Cornelius (13/9 1844—16/5 1920), Instrumentmager. F. i Kbh. Forældre: Mekanicus Jens Frederik Cornelius K. og Ida Kirstine Halkier. Uddannedes til Sømand og for som Kadet bl. a. til Søs sammen med den senere Kong Georg af Grækenland. Da han 1871 indtraadte i det af Faderen 1838 grundlagte Firma, var det særlig Interessen for de nautiske Instrumenter, han førte med sig i Virksomheden. Efter Faderens Død 1879 overtog han Firmaet, der under hans Le-

delse naaede frem til stor Anseelse og leverede kirurgiske, optiske og navnlig nautiske Instrumenter til Institutioner overalt i Verden. K.s Nykonstruktioner af nautiske og fysiske Instrumenter var verdenskendte. Ved Siden af sin Virksomhed som Instrumentmager bestred K. Stillingen som Skuemester i Magistraten og Revisor i Selskabet for Naturlærers Ud-bredelse, ligesom han indenfor Frimurerordenen indtog en høj Rang. Han sad i Repræsentantskabet for „Borgervennen“ og Haandværkerbanken. Firmaet fortsattes af Sønnen Aage Cornelius-K. (f. 1879). D. i Kbh. — Gift 1871 Anna Sophie Hansen, d. 1911.

G. N.

Litt.: „Danske Byerhverv“ 1904—11; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 17/5 1920, „Nationaltid.“ 17/6 s. A. og „Politiken“ 18/6 s. A.

Knudsen, Rasmus Thorvald (f. 22/1 1870), Højskoleforstander, Præst. F. i Sødinge ved Ringe. Forældre: Friskolelærer, Børnehjemsbestyrer Knud Rasmussen og Ane Marie Jensen. Var i sin tidlige Ungdom Elev paa Ryslinge og Vallekilde Højskoler, uddannede sig til Gartner og arbejdede som saadan i England 1891—93, var dernæst Elev paa Askov udvidede Højskole 1894—96. I et Par Aar studerede

han i Kbh., læste Teologi dels privat og dels paa Universitetet og blev 1898 kaldet til Præst for den danske Menighed i Nysted i Nebraska og ordineret ved den danske Kirkes Aarsmøde i Omaha i Juni s. A. 1898—1903 var han baade Præst og Højskoleforstander i Nysted, indtil 1920 virkede han blandt Danske i U. S. A. og skabte sig en højt anset og betydningsfuld Stilling indenfor Dansk-Amerikanernes Skole- og Kirkeliv; 1903—12 var han Præst og Højskoleforstander i Tyler i Minnesota, var 1912—15 Forstander for Præste- og Lærerskolen, Grand View College, Des Moines, hvorfra han vendte tilbage til Tyler. Det var da et stort Tab for dansk Aandsliv i Amerika, at han 1920 sagde Ja til at overtage Forstanderstillingen ved den nyoprettede Højskole ved Fynshav paa Als. Han gav den Navnet „Danebod“, samme Navn som Højskolen i Tyler har. Uden Tvivl kunde K. have oparbejdet Danebod Højskole til en stor og anset Skole, men inden han ret kom til Sæde paa Als, lød et Kald til ham, som han maatte følge. 1921 deltes Ryslinge Valgmenighed, og den grundtvigske Valgmenighed

i Ryslinge opfordrede ham til at blive dens Præst; i Aug. 1921 blev han indsat som Præst her. Hans Barndoms- og Ungdomsminder knytter ham til V. Birkedals gamle Menighed, fra sin Ungdom af er han grundfæstet i det grundtvigske Aandsliv, hans stilfærdige Myndighed, hans Modenhed og Erfaring som Præst og hans samlende Evne vil sikkert skaffe ham en blivende Stilling som Præst i Ryslinge. I Traad med sin tidligere Gerning virker han ogsaa som Lærer ved Ryslinge Højskole. — Gift 1900 Thora Vilstrup.

Litt.: N. P. Krarup: „Stamt. over Familien Krarup“ 4. Udg. 1915. S. 22; „Højskolebl.“ 1904, S. 1557, 1907 S. 614, 1912 S. 1017 (af Th. Helveg), 1921 S. 1 (af Alfr. Povlsen); L. Schrøder: „Den nord. Folkehøjskole“ 1904—05.

Knudstrup, Peder Nielsen (^{31/1} 1781—^{20/8} 1858), Bonde. F. i Knudstrup, Granslev Sogn, Viborg Amt. Faderen Snedker. Arbejdede en Række Aar dels ved Snedkerhaandværket og dels som Bondekarl, tjente 1802—12 ved Rytteriet og overtog derefter sin Svigerfaders Fæstegaard i Lerbjerg By. Gaarden var ved Overtagelsen i en meget daarlig Forfatning, men K. indførte Vekseldrift og Sommerstaldfodring og blev for sit udmærkede Arbejde hædret med Landhusholdningsselskabets Guldmedaille, ligesom han senere af J. Chr. Drewsen fik Hædersnavnet „Danmarks første Bonde“. Fra 1824 ejede K. forskellige Gaarde og havde forskellige kommunale Tillidshverv. Han tog livlig Del i det politiske Liv, valgtes 1836 til Bøndernes Repræsentant ved den første Stænderforsamling og deltog 1838 igen i Stænderforsamlingen. Han indbragte her et Forslag om Hoveriets Aflysning. D. i Jebjerg, Ørum Sogn ved Randers. — Gift 1812 Charlotte Magdalene Amalia Christiansdatter, d. før 1855.

Litt.: „Nye landøkonomiske Tidender“ III 1821 S. 198, V 1823 S. 100; Hald: „Beskrivelse over Randers Amt“ 1827; D. E. Rugaard: „Fremragende danske Bønder før og nu“ 1871.

Knudtzon, Frederik Gotschalk (^{11/1} 1843—^{14/5} 1917), Kunsthistoriker, Forretningsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Peter

Chr. K. (s. d.) og Lucinde Gotschalk. Blev Student 1862, studerede i Udlandet 1866—68, blev Cand. mag. i Æstetik 1871 og drev i et Par Aar kunsthistoriske Studier i Italien, hvilke resulterede i Doktordisputatsen „Masaccio og den florentinske Malerkunst paa hans Tid“

1875. S. A. begyndte han at virke som Forretningsmand ved at grundlægge et meget kendt Bogtrykkeri; 1892 trak han sig tilbage til at være passiv Kompagnon i dette. Senere var han Medindehaver af Alb. Cammermeiers Forlag 1892—94 og Vinhandler-

firmaet K. & Holten 1895—97, ligesom han ejede og drev Lystgaarden Eriksholm ved Helsingør 1897—1907. Foruden Tidsskriftafhandlinger har han skrevet „En Brochure om Masaccio“ (1900). K. blev Kunsthistoriker i den stilkritiske Metodes første Tid. I sine Arbejder har han behandlet et af dennes vanskeligste og stadig omstridte Problemer, Forholdet mellem Masaccio og Masolino. D. i Kbh. — Gift 1885 Anna Mathilde Lovise Lysell. S. S.

Litt.: Slægt i Due: „Familien K.“ 1884; Selvbibliografi i Univ. Progr. Novbr. 1875; „Ill. Tid.“ ^{10/8} og ^{9/11} 1916; Elvius: „Studenterne fra 1862“ 1912; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ^{14/5} 1917, „Ill. Tid.“ ^{27/5} s. A. og „Politiken“ ^{10/5} s. A.

Knudtzon, Peter Christian (^{19/3} 1789—^{17/11} 1864), Handelsmand. F. i Kristiansund, Norge. Forældre: Købmand Nicolai Heinrich K. og Janicke Fastring. Faderen var Slesviger, men bosatte sig i Norge. Sønnen opdroges i Sønderjylland, fik 1805 Ansættelse i Kbh., hvor han 1810 etablerede sig som Grosserer, og opnaede allerede i en ung Alder, i de vanskelige Aar omkring 1813, en betydende Stilling i Hovedstadens Handelsverden. Han var engageret i Norges Kornforsyning 1814 og kom tidlig gennem sin Svigerfader ind paa islandsk Handel. Norge og Island var i en lang Aarrække hovedsagelig hans Afsætningssteder, men ogsaa i Sydeuropa og i oversøiske Lande fandt han Marked for sine Varer. Hans Forretning hørte ved Midten af Aarhundredet til Landets største, og han var Skibsreder i stor Stil, drev bl. a. Fiskeri under Island. K. var en driftig og iderig Handelsmand, ikke ængstelig for at slaa ind paa nye Veje og usikre Foretagender; 1842 maatte han da ogsaa indstille sine Betalinger, men kom atter paa Fode og betalte enhver sit. Ved sin Død var han en rig og anset Mand. Han var Medlem af de første Stænder i Roskilde, hvor han opmærksom blev hørt, naar han tog Ordet, navnlig i Toldsager, men nogen fremtrædende Skikkelse i Forsamlingen blev han aldrig; et Aars Tid var han Borgerrepræsentant og sad sidst i Fyrererne i Grosserersocietetets Komite. Mange af Datidens nationalliberale Politikere var hans Venner og kom i hans Hus. D. i Kbh. — Gift 1) 1810 Marie Thomsen, d. 1831. 2) 1839 Lucinde Gotschalk, d. 1888.

Litt.: Slægt se Fr. G. K.; J. Schovelln: „Fra Kongegunst til Selvstyre“ 1917; „Hist. Tidsskr.“ Litteraturhæfte 1916—17, S. 158.

Knudtzon, Søren Christian (^{10/7} 1844—^{12/8} 1913), Nationalbankdirektør. F. i Kbh. Forældre: Grosserer, Skibsreder P. Chr. K. (s. d.) og Lucinde Gotschalk. Blev Student 1862,

1863 Sekondløjtnant i Infanteriets Krigsreserve og deltog som saadan i Krigen 1864,

avancerede til Premierløjtnant og tog statsvidenskabelig Eksamen 1868, gjorde derefter et Aars Tjeneste ved Zouavernes i Algier. 1880 tog han sin Afsked fra Hæren med Rang af Kapitajn og indtraadte s. A. i Faderens Firma, var i Aarrække Medlem af Handelsbankens Bestyrelsesraad og 1891—96 Landstingsmand for Kbh. (Højre). Han ophørte at drive Forretning, da han 1896 blev Nationalbankdirektør, hvilken Stilling han beklædte til sin Død. Uden oprindelig at besidde særlige Evner som Bankmand udfyldte K. Direktørstillingen med Dygtighed og udpræget Ordenssans; det var ham, der satte igennem, at Nationalbanken opsagde Albertis gennem den sjællandske Bondestands Sparekasse optagne Laan i Banken, hvorved Stødet til Albertis Fald blev givet. D. i Kbh. — Gift 1882 Ellinor Grut Hansen. A. R.

Litt.: Slægt se Fr. G. K.; Hustrus Slægt se Edmund Hansen Grut; Elvius: „Studenterne fra 1862“ 1912; Rubow: „Nationalbankens Hist. 1878—1908“ 1920; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ¹²/₈ 1913, „Nationaltid.“ s. D. (af Jul. Schovelin) og „Politiken“ ¹⁸/₈ s. A.

Knuth, Adam Levin (¹/₃ 1648—¹³/₁ 1699), Godsejer, Embedsmand. F. paa Leizen, Mекlenborg. Forældre: Godsejer Jacob

Ernst v. K. og Elisabeth Mohrin. Kom 1661 til Danmark og fik 1664 Tjeneste som Page hos Kronprins Christian (V). Han vandt i høj Grad sin Herres Yndest og gjorde en glimrende Karriere efter hans Tronbestigelse 1670. Han avancerede til Kammerjunker, fik 1684 det

hvide Baand og blev 1695 Gehejmerraad. Nær knyttet til V. Hahn (s. d.) havde han en fremskudt Stilling indenfor Hofkamarillaen. Navnlig betød han meget for Bestyrelsen af Kongens private Økonomi og Hofholdning, men var fra 1682 tillige Amtmand over Kbh.s Amt og fik ogsaa andre offentlige Embeder. Hans Stilling gav ham et rigt økonomisk Udbytte, og ved Gaver fra Kongen og Køb samlede han store Godsbesiddelser, navnlig Gisselfeld, som han bestyrede med Humanitet overfor Bønderne. Han var en elskværdig Natur, men uden Dannelsen og Kundskaber, i høj Grad anlagt for Vinens Nydelser. Han var i mange Aar forlovet med Komtesse Hilleborg Holck (d. 1724), der er begravet ved hans Side i Braaby Kirke. D. i Kbh. — Ugift. H. Js.

Redaktionen sluttet ²²/₆ 1922.

Litt.: Slægt i Adelsaarbogen 1919, hos Lengnick, i „Østs Arkiv“ 1824 I, „Ill. Tid.“ ¹¹/₁₁ 1877 og „Danske Herregaarde ved 1920“ (Knuthenborg); O. W. Worm i Universitetsprogram ved A. L. K.s Død 1699; Richardt og Becker: „Dsk. Herregaarde“ I (Gisselfeld) 1844; Molbech: „Uddrag af J. Bircherods Dagbøger“ 1846; O. F. C. Rasmussen: „Meddelelser om Gisselfeld“ 1868; lovrig jfr. Christian V og Griffenfeld.

Knuth, Christopher Adam Vilhelm, Greve (f. ³/₇ 1855), Hippolog, Politiker. F. paa Østergaard ved Kallehave. Forældre: Greve Adam Carl Vilhelm K.

og Baronesse Wilhelmine Alexandra Eugenie Catharine Jenny v. Buttlar. Blev Student 1874, Cand. phil. 1875, var 1876—97 Forpagter af Fødegården og overtog 1897 Fideikommisgodset Lilliendal. Han har gjort sig kendt indenfor Hesteavlens som Formand for Statstingstekommissionen i 1. Distrikt 1896—1906 og for Foreningen til den ædle Hesteavl's Fremme 1901—10. Han er en stejl, selvstændig Karakter, hvis Særmeneringer ofte kan give sig et eksplosivt Udtryk; hans Fratræden fra Statstingstekommissionen fulgte saaledes efter et heftigt Sammenstød med Frederiksborgpræstens Mænd. 1895—1916 var han Medlem af Præstø Amtsraad og valgtes 1910 til Landstinget for 3. Kreds, udtraadte 1918. I Tinget forfægtede han altid udpræget konservative Synspunkter, tog bl. a. Del i Forhandlingerne om Forlystelsesskat (1911), Automobillov (1912—13) og Lenskontrol (1914), i sidste Tilfælde som Partiets Ordfører. Han stemte imod Grundloven af 1915 og indtog i Forhandlingerne om Brændselslov, Skatte- love og Arvefæsteafgiftens Afløsning (1916—18) en Stilling yderst til højre. Apr. 1917 udmeldte han sig af det konservative Folkeparti, fordi dets Standpunkt i Brændsels- sagen forekom ham selvmorderisk; dog stod han vedblivende i Valggrupper med Partiet. Efter Lensafløsningen har han taget Bolig i Wiesbaden. — Gift 1881 Ille Ottilte Vilhelmine Lerche. P. E.

Litt.: Slægt se A. L. K.; „Foreningen til den ædle Hesteavl's Fremme 1859—1909“ 1910; „Næstved Tid.“ ³/₇ 1915.

Knuth, Frederik Marcus, Lensgreve (¹¹/₁ 1813—⁸/₁ 1856), Politiker. F. i Kria. Forældre: Lensgreve Eggert Christopher K. og Karen Rosenkrantz. Blev Student 1829, Cand. juris 1833, ansattes 1834 som Auskultant i Direktionen for Statsgælden. Allerede 1818 havde han arvet Grevskaftet Knuthenborg, som han tiltraadte 1837. Han var fra Ungdommen paavirket i liberal Retning (opdraget hos A. V. Moltke) og sluttede Venskab bl. a. med Hall, som han 1834—35 ledsagede paa en Udenlandsrejse. Han underskrev 1840

Petitionen til Stænderforsamlingen om en Konstitution og var 1844 og 1846 Medlem af

Roskilde Stænder. Som Godsherre viste han Dygtighed og Frisind, anlagde 1841—43 Bandholm Havn og var den første, der fik Bevilling til at bortarvefæste og bortsælge Bøndergods. Han vandt Christian VIII.s Sympati og blev 1847 Amtmand i Sorø, hvor han skulde realisere Planen om Højskolen. Ved Dannelsen af Martsministeriet 1848 blev han Udenrigsminister og fungerede som saadan i den stærkt bevægede Tid; han nærmede sig mere og mere Tanken om Slesvigs Deling og afgik med det øvrige Ministerium Novb. s. A. Han blev derefter kongevalgt Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling, var 1852—53 Medlem af Folketinget for Kbh.s 5. Kreds og 1854—56 af Landstinget for 9. Kreds. 1851—56 var han Forstander for Herlufsholm. K. var en fint begavet og kultiveret Mand, hvis Karakters Renhed og Noblesse vandt høj Anerkendelse ved hans tidlige Død. Han bevarede sit politiske Frisind til det sidste, om han end til Tider synes at have vaklet lidt. Han vilde fra Begyndelsen, at den fri Forfatter skulde udgaa fra Kongen, og som Minister dannede han et Mellemded mellem Mænd som Moltke og Monrad. D. i Kbh. — Gift 1837 Karen Rothe, d. 1877.

P. E.

Litt.: Slægt se A. L. K.; Barfod: „Dsk. Rigsdagskalender“ 1856; Hamiltons „Nord. tidskr.“ II 1867 S. 700 f.; „Hist. Tidsskr.“ III 6 1867—69 og IV 5 1875—77; Bille: „20 Aars Journalistik“ II 1876; Galschløt: „Landbrug og Landmænd i Danm.“ 1888; Birkedal: „Personlige Oplevelser“ I 1890; Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892—1916; A. Thorsøe: „F. M. K.“ 1911; „Fru Andræs polit. Dagbøger“ I 1914; Frlls: „Monrad 1864“ 1914, S. 30; „A. F. Kriegers Dagbøger“ I 1920; Breve i „Af O. Lehmanns Papirer“ 1903; Nekrologer i „Ligtaler over F. M. K.“ 1856 (af Gude og Mynster), „Dagbl.“ 10. 11/1 s. A., „Fædrelandet“ 1/1 s. A. og „Loll.-Falsters Stiftstid.“ 80/1—4/2 s. A.

Koch, Carl Henrik (f. 31/3 1868), Handelsgartner. F. paa Frederiksberg. Forældre: Handelsgartner F. J. K. (s. d.) og Anna Marie Andersen. Var i Lære hos Handelsgartner Bøgh 1885—87 og hos Faderen til 1891, rejste 1892 til Udlandet og arbejdede hos Handelsgartner Beckwith, London, og Sanders, St. Albans. 1894 vendte han hjem og blev Medhjælper i Faderens Gartneri. 1896 grundlagde han sit eget

Gartneri paa Roskildevej, et Gartneri, som har udviklet sig til det betydeligste Blom-

stergartneri her i Landet; Jordarealet er 6 ha Land, deraf dækker Drivhusene 1,3 ha. K. har indført ny Drivhuskonstruktioner, anvendt Udplantning frit i Hus for mange Planters Vedkommende, der forhen udelukkende dyrkedes i Potte, gjort flere Forsøg med Kulturforbedringer og indført i Storkulturen Planter, som ellers kun dyrkedes i lille Maalestok, saa at han i det hele kan betegnes som en Foregangsmand i det nutidige Handlingsgartneri. Hans vigtigste Kulturer omfatter Roser, Nelliker, Syrener, Asparagus, Adiantum, alt til Afskæring, hovedsagelig til Eksport til Sverige og Norge. Han har leveret Artikler til „Nordisk illustreret Havebrugsleksikon“. — Gift 1898 Marie Duurloo.

A. L.

Litt.: A. Lange og S. Bruun: „Danm. Gartneri og Havebrug til Aar 1919“ 1920, S. 536 og 608.

Koch, Cornelius Peter August (11/9 1816—9/3 1892), Skibsreder. F. i Husum, Slesvig. Forældre: Købmand Cornelius Diedrich K. og Anna Dorothea (Doris) Andersen. Lærte Handelen i Kbh., især hos Broberg & Søn, etablerede sig og drev Agentur og Kornhandel, indtil hans Virksomhed som Dampskibsekspeditor, en Vej, han som en af de første herhjemme var slaadt ind paa, efterhaanden krævede hans hele Tid og Arbejdskraft. 1845 overtog han Ekspeditionen af Damperen „Caroline Amalie“, i 1847 tillige af „Laaland“ og „Sjælland“, og stiftede nogle Aar efter sammen med Skotten William Henderson et Dampskibsrederi, der snart kom til at raade over et betydeligt Antal Baade og bl. a. var Ejer af det første Skruedampskib, der løb ind til Kbh. K. blev Banebryder paa sit Felt og indlagde sig stor Fortjeneste af dansk Skibsfart. 1856 gav han Stødet til Dannelsen af „Det alm. danske Dampskibsselskab“ og blev Leder af det; ti Aar efter stod han i Begreb med at danne et dansk-engelsk Selskab til Besørgelse af Farten paa England, men Krisetider i London bevirkede, at hans engelske Forbindelser svigtede og Nybygningerne i England kunde ikke aftages. Firmaet K. & Henderson, H. P. Prior og det af K. ledede Selskab indgik da en Forening under Navn af „Det forenede Dampskibsselskab“, og man blev derved i Stand til at hjemføre de bestilte Skibe. Det nye Selskabs Flaade kom efterhaanden til at beherske Nord- og Østersøen, og K., der stod i Spidsen, først med Prior ved sin Side, senere (1872—87) som Ene-direktør, maa tilskrives en væsentlig Del af Æren for Selskabets betydningsfulde Virksomhed. Til sin Død sad han i Direk-

tionen. D. i Kbh. — Gift 1845 Vilhelmine Jörss, d. 1905. E. N.

Litt.: J. Schovelin: „Det forenede Dampskibsselskab“ 1891 og 1906; Nekrolog 1 „Ill. Tid.“ 20/8 1892.

Koch, Carl Frederik (f. 17/9 1860), Præst, Forfatter. F. i Ribe. Forældre: Stiftsprovst Christian Frederik K. og Anna Emilie Eccardine Balslev. Blev Student 1878 og Cand. theol. 1884. Efter nogle Aars Virksomhed som Lærer ved Birkerød Latinskole blev han 1888 Kapellan hos V. J. Hoff (s. d.) i Uubberup; da denne flyttede til Vartov, blev K. 1895 hans Efterfølger som Præst for Valmenigheden dér,

og i denne Stilling har han siden virket. Han har formaaet at tilegne sig betydelige Kundskaber paa vidt forskellige Omraader og at gøre disse frugtbringende ikke alene i talrige Foredrag og Artikler i forskellige Tidsskrifter, især i „Højskolebladet“, men tillige i en Række Bøger, hvis smukke og almenforstaaelige Fremstillingerum har skaffet dem Indgang i alle kirkelig eller religiøst interesserede Kredse. K. er en grundig Kender af Søren Kierkegaard, og som Vejledning til Forstaaelse af hans Tanker har han skrevet en Bog om ham („Søren Kierkegaard“ 1898, 2. Udg. 1916), besørget et Udvalg af hans Værker med Indledning (1908) og udgivet „Søren Kierkegaard og Emil Boesen. Breve og Indledning“ (1901). Nyere Undersøgelser paa nytestamentligt Omraade har han søgt at frugtbare i „Jesu Lignelser. Udlagte og belyste“ I—II (1905—08). en Bog, der med Rette nyder stor Yndest og for nylig udkom i 3. Opl. En Række kirkehistoriske Foredrag, holdte paa Askov Folkehøjskole, har han udgivet under Titlen „Fortællinger af Kirkens Historie. Oldtiden“ (1913), og ogsaa et Par religionshistoriske Smaaskrifter foreligger fra hans Haand, nemlig „Buddha og den ældre Buddhism“ (1891) og „Artemis eller Christus. Blade af det gamle Efesos' Historie“ (1893). Han har endvidere skrevet om „Goethes Faust“ (1901) og om „Fuglen Fønix. Et Sindbilledes Historie“ (1909) samt — sidst men ikke mindst — forskellige Andagts- og Opbyggelsesbøger, bl. a. „Opbyggelige Betragtninger“ (I—II 1897—1903), „Undervejs. Religiøse Tanker og Billeder“ (1899, 2. Udg. 1907), „Fra Bakkens Top. Stemninger og Strøtanker“ (1906, 4. Opl. 1912), „Livets Retning. Tanker og Stemninger“ (1913), „Kirke-Ord. Tanker og Stemninger“ (1915) o. fl. — Gift 1888 Elisabeth Christine Knauer.

H. M.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Koch og Brorson), i Vahl: „Chr. Nielsens Afkom“ 13.—16. Hæfte 1896, S. 68 og i L. C. og B. Balslev: „Stamt. over

Haarslevgrenen af Familien Balslev“ 1917; Karl Christensen: „Hvor Fremtiden gror“ 1911; „Højskolebl.“ 1913; „Nationaltid.“ 16/9 1920; „København“ 17/9 s. A.

Koch, Hans Ludvig Emil (f. 23/7 1851), Præst. F. i S. Kirkeby, Falster. Forældre: Provst Hans Peter Gyllemborg K. og Anna

Oline Parelius. Blev Student 1869, Cand. theol. 1874. Efter et Par Aars Virksomhed som Huslærer blev han 1878 personl. Kapellan hos L. N. Helveg (s. d.) ved St. Knuds Kirke i Odense, 1883 residerende Kapellan ved samme Kirke samt Præst ved Graabrødre Hospital, og i denne Stilling har han virket siden. K. er en af de betydeligste Personligheder indenfor den grundtvigske Retning; i mange Aar har han været Formand for Odense Højskoleforening, og han er en skattet Prædikant og Foredragsholder, jævn og ægte. Desuden er han Forfatter til et Par ypperlige Andagtsbøger „Lys i Mørke. Nogle Ord til Syge, Bedrovede og Urolige“ I—II (1893—94) og „Det kristne Menneskeliv. Smaastykker til daglig Læsning gennem Kirkeaaet“ I—IV (1901—05), der begge er udkomne i flere Oplag, samt forskellige mindre Foredrag, bl. a. „Det kristne Menneskelivs Herlighed“ (1908) og „Smaa Taler holdt for Præster“ (1909). Sociale Problemer ligger ham stærkt paa Sinde; hans lille Skrift „Det sociale Spørgsmaal og de Kristne“ (1904) er udgivet af Henry-George Foreningen. — Ugift.

H. M.

Litt.: Slægt i I. Barfod: „Den falsterske Geistligheds Personalhist.“ I 1851, S. XVI og Irgensen og Hennings: „Slægtregister over Familierne Sangaard m. fl.“ 1910; C. C. Clausen: „Odense og Omegn“ 1900; „Kristeligt Dagbl.“ 13/2 1900; „Berl. Tid.“ 22/2 1900 og 22/7 1921; „Ill. Tid.“ 29/11 1903 og 17/7 1921.

Koch, Frederik Julius (23/4 1816—26/1 1911), Handelsgartner. F. paa Bernstorff Slots Gartnerbolig. Forældre: Slotsgartner, senere Handelsgartner Rudolf K. og Caroline Petersen. Var i Lære hos Gartner Hintze paa Vesterbro og derefter Medhjælper ved Frederiksberg Slotshave, hvorfra han 1835 tog Gartner-Eksamen. Han rejste derefter til Udlandet og opholdt sig 2 Aar i Skotland og 1 Aar i London. Efter sin Hjemkomst var han et Par Aar Medhjælper i Botanisk Have, og 1845 overtog han sin 1844 afdøde Faders Ejendom og lagde derved Grunden til det Gartneri, som han i over 50 Aar drev paa

samme Sted paa Vesterbro, hvor Kochsvej nu findes. K. viste sig at være en særdeles dygtig Handeltgartner, som forstod at følge med Tiden og rette sig efter Øjeblikkets Krav og Ønsker. I Begyndelsen drev han mest Meloner i Bænk og Vin i Potter, en Kultur som paa den Tid ellers ikke var kendt herhjemme. Ligeledes dyrkede han Rabarber og Jordbær til stor Fuldkommenhed. Senere gik Gartneriet over til at dyrke Potteplanter, og til de forskellige Tider regnedes K.s Pelargonier, Roser og Palmer til de bedste paa Markedet. Ogsaa Camellier dyrkede han til stor Fuldkommenhed baade i Potte og frit udplantet i Hus. K. var en flittig Udstiller ved de forskellige Havebrugsudstillinger; han var agtet og æret indenfor sin Stand, hvilket bl. a. gav sig Udslag i, at han udnævntes til Æresmedlem af saavel det Kgl. Haveselskab som af Alm. dansk Gartnerforening. D. i Kbh. — Gift 1) 1851 Oline Winstrup, d. 1859. 2) 1864 Anna Marie Andersen, d. 1904. A. L.

Litt.: „Gartner-Tid.“ 1895, S. 73; Nekrolog af P. Fløjstrup sst. 1911, S. 25.

Koch, Fritz Anton Peter (¹⁰/₁₂ 1857—²⁴/₈ 1905), Arkitekt. F. paa Rønnowsholm, Vendsyssel. Forældre: Forpagter Rasmus Malling K. og Louise Marie

Catherine K. Brodersøn af Borgmester G. K. (s. d.), hos hvem han opholdt sig i sine Drengeaar. Tog Præliminæreksamen, gik i Tømrerlære og 1877 paa Kunstakademiet, hvorfra Afgang 1882. Efter en Udenlandsrejse 1884—86 vandt han 1890 Akademiets lille Guldmédaille og rejste derefter igen. Fra 1891 arbejdede han hos Fenger og udviklede samtidig hermed sin egen Arkitektvirksomhed. Han har opført Kommuneskolen ved Østre Gasværk, Alex. Foss' Villa i Valby, det ejendommelige Pakhus i Larsbjørnsstræde, Langelinies Pavillon, Skolen paa Dr. Priemesvej, Elektricitetsværket i Aarhus, det Kgl. oktr. Brandassurance Kompagni paa Højbroplads m. m. Han var udråbt med store Evner som Arkitekt og havde tillige betydeligt dekorativt Talent, hvormed de københavnske Telefonkiosker smukt vidner. Hans bedste Arbejder, Langelinies Pavillon og det Kgl. oktr. Brandassurance Kompagnis Bygning, lovede en rig Udvikling, som afbrødes ved hans tidlige Død. D. i Kbh. — Gift 1897 Julie Emma Nicoline Jensen, f. Muus. C. L.

Litt.: „Arkitekten“ III—VI 1900—03; Nekrologer sst. ²/₉ 1905, af V. J. Mørk-Hansen i „Berl. Tid.“ ²⁰/₈ s. A., af C. B. i „Politiken“ ²⁷/₈ s. A., i „Nationaltid.“ ²⁷/₈ s. A. og „Ill. Tid.“ ³/₉ s. A.

Koch, Johan George Christopher Frederik (¹¹/₈ 1827—²¹/₅ 1914), Kommunalmand, Poli-

tiker. F. paa Østergaard ved Aarhus. Forældre: Proprietær Friis' Ernst K. og Juliane Marie Schmidt. Blev Student 1845, Cand. Juris 1851, tog slesvigsk juridisk Eksamen 1852 og blev s. A. Fuldmægtig i Ministeriet for Slesvig, 1853 Politimester i Byen Slesvig, 1856 Herredsfoged i Vis og Ugle Herreder, Flensborg Amt, 1859 Medlem af Appellationsretten i

Flensborg. Forðrevet herfra 1864 blev han 1866 Byfoged i Odense og var 1877—97 Borgmester sst. I denne Stilling vandt han stor Anseelse og blev af megen Betydning for Odense, hvis Styre han prægede med sin myndige, konservative Personlighed. Nye Skoler, Havne- og Kanalanlæg og det nye Raadhus er Mærkepæle i Byens Udvikling under ham. 1883—97 var han Formand for Købstadforeningen. Som Politiker sad han 1869—72 og 1876—81 i Folketinget, valgt af sin By. Han var Højremand, men fik i Lighed med C. S. Klein, som han i meget mindede om, Ry for Upaalidelighed; han var Medlem af Finansudvalget og deltog i adskillige vigtige Sagers Behandling, men fik intet sikkert Fodfæste. 1894 valgtes han til Landstinget for Fyn og sad der til 1902; han stod nu tæt op til Højre og gav ud fra sin Erfaring betydelige Bidrag især til kommunalpolitiske og juridiske Sager, var bl. a. Ordfører for Love og Bidrag til Kommuner og Tilsyn med Plejebørn (1894—95), Oprettelse af Kreditforening (1895—96), Jordlodder for Landarbejdere (1897—99), Næringsdrift (1899—1900), men ogsaa i en Sag af mere politisk Karakter som de vestindiske Øers Salg (1901—02). K., der endvidere sad i en Række Kommissioner, var Typen paa en nationalliberal Embeds- og Købstadsmand, elegant Taler, men ikke egentlig Politiker. Hans største taktiske Bedrift var maaske, at han 1902 fik F. Hey (s. d.) valgt til sin Efterfølger mod Agrarerne. D. i Odense. — Gift 1853 Fro Mathilde Louise Friis, d. 1905. P. E.

Litt.: „Pennetegninger af Folketingets Medlemmer“ 1870; Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; C. C. Clausen: „Odense og Omegn“ 1900; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Fyns Stiftstid.“ ⁷/₁, 1897; „Ill. Tid.“ ¹⁰/₈ 1907; Nekrologer i „Fyns Stiftstid.“ ²²/₅ 1914 og ²⁰/₈ s. A. samt i „Nationaltid.“ ²²/₅ s. A.

Koch, Hans Winding (f. ⁹/₄ 1867), Præst. F. i Vejstrup ved Kolding. Forældre: Provst L. K. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1884 og Cand. theol. 1890. Kort efter fik han Ansættelse som Adjunkt paa Herlufsholm, hvor han virkede til 1897; efter et længere Studieophold i England blev han 1898 ordineret Medhjælper i Gentofte, 1901 Sogne-

præst i Hellerup, 1905 i Nordby paa Fanø, hvorfra han 1909 vendte tilbage til Hellerup

som ordineret Medhjælper; 1911 udnævntes han til sit nuværende Embede som Sognepræst for Solbjerg Kirke paa Frbg. Han er en betydelig Prædikant, især højt skattet indenfor den kristne Studenterbevægelse; han taler ofte ved dens Sommermøder og har siden

1919 (med et Aars Afbrydelse) været Formand for Danmarks kristelige Studenterforbund. Han er ogsaa meget belæst og følger især med Interesse de forskellige Foretelser i moderne Litteratur; selv er han en af vore ypperste kirkelige Stilister; i Ugebladet „Plovfuren“, som han 1911—17 redigerede, har han skrevet talrige Artikler, og han har ligeledes ofte taget til Orde gennem Dagspressen, undertiden med skarpe, men næppe helt velovervejede Angreb paa, hvad han ansaa for Udslag af manglende Renhed og Ærlighed i vort offentlige Liv. En Del af hans Afhandlinger er samlede i „Fra Dagens Strid“ (1917); desuden har han ved Udgivelsen af Breve o. l. søgt at tegne Billeder af unge Mennesker, der til Trods for en tidlig Død alligevel naaede vidt i kristelig Udvikling, saaledes „Agnes Rothe“ (1916, 12. Opl. 1921) og „Agnete“ (1921). — Gift 1902 Margrethe Schiøler. *H. M.*

Litt.: Slægt se Emil K.; Hauch-Fausbøll: „Studerterne fra 1884“ 1910; „Folkelæsnings“ 1-16/3 1918; Rlcard 1 „Akad. Ugebl.“ 1919.

Koch, Jørgen Hansen ($\frac{4}{8}$ 1787— $\frac{30}{1}$ 1860), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Skibsbygmester Jørgen Hansen K. og Anne Cathrine Volkersen. Lærte Tømrerhaandværket og gik paa Kunstakademiet, hvis to Sølvmedailler han vandt 1809, og hvor han 1811 fik den lille og 1816 den store Guldmedaille. 1817—22 foretog han en Rejse til Italien, Grækenland, Frankrig og England, hvor han gjorde omfattende Studier.

I Rom traf han Akademiets Præsens, Prins Christian Frederik (Christian VIII), hvis Venskab han vandt og bevarede til hans Død. 1823 blev han kgl. Bygningsinspektør og samtidig Hofbygmester, 1831 Medlem af Akademiet, 1835 ved C. F. Hansens Afgang blev han Professor i Bygningskunst ved Kunstakademiet, var 1844 og 1847 Direktør for Akademiet og blev 1850 Direktør for Statens Bygningsvæsen. Der næredes i hans Ungdom de største Forventninger til hans Talent og Begavelse, og Æresbevisninger

tildeltes ham i rigt Maal fra Ind- og Udland; men hans praktiske Byggevirksomhed blev ikke stor, da de større københavnske Bygearbejder efter Branden og Bombardementet ved hans Hjemkomst fra Udlandet allerede var fuldførte eller i Hænderne paa andre. Hans vigtigste Arbejder er: Etatsraad Hansens (nu Gaméls) Bolig paa Hjørnet af Bredgade og Fredericiagade, Ombygningen af det Holstein'ske Palæ i Stormgade, Ombygningen af det Kgl. Teater 1827, Ombygningen af det Kgl. Bibliotek og en Del Raadhuse og Skoler i Provincesbyerne f. Eks. Frederiksborg lærde Skole. Katedralskolen i Roskilde og Raadhuset i Storeheddinge. Han indlagde sig stor Fortjeneste som en dygtig administrativ Embedsmand i Statens højeste Bygningsvæsen, men fik ikke nogen større Betydning for Landets Arkitektur; de faa Arbejder, han har efterladt sig, vidner om hans Talent og fine Smag og viser ham, der var Elev af C. F. Hansen, som en glimrende Repræsentant for den sene Klassicismes smukke Blomstring i Danmark. D. i Kbh. — Gift 1823 Ida Wulff, d. 1876. *C. L.*

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll og Hiort-Lorenzen: „Patr. Slægter“ III 1915 og Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Werlauff: „Hist. Efterretn. om det store kgl. Bibl.“ 2. Udg. 1844; „Dsk. Saml.“ II 3 1873—74, S. 303; C. Bruun og L. Fenger: „Thorvaldsens Museums Hist.“ 1892; „Museum“ 1894 I.

Koch, Johan Peter (f. $\frac{15}{1}$ 1870), Opdagelsesrejsende. F. i Vestenskov ved Nakskov. Forældre: Sognepræst Carl Bendix K. og Elise Knudine de Teilmann. Blev 1890 Sekondløjtnant i Hæren, s. A. Premierløjtnant, var 1903—06 ansat ved Generalstaben, 1907 Kapitajn, 1915 Stabschef ved 1. Division, fik 1917 militært Flyvercertifikat og blev s. A. Oberstløjtnant og Leder af Hærens Flyvertjeneste. K.s første Færd til arktiske Egne var som Deltager i Amdrups Ekspedition til Østgrønland, hvor han gjorde udmærket Fyldest og herfra hjembragte et værdifuldt Kortmateriale. 1902—04 ledede han tre af Generalstabens topografiske Afdeling udsendte Opmaaling- og Kortlægningsekspeditioner til Island. Som Kartograf deltog han 1906—08 i Danmark-Ekspeditionen til Nordøstgrønland. Fra Vinterstationen i Danmarks Havn ($\frac{76}{4}$ n. Br.) brød Mylius-Erichsen i Marts 1907 op med sin Afdeling for at arbejde sig nordefter frem til den formodede Peary Kanal og Kap Glacier (Peary 1892), medens K. skulde søge Øst om til Peary Land til dets Nordostpynt, Kap Bridgman (Peary 1900). Medens K. ved sin dristige og energiske gennemførte Slædeekspedition naaede

sit Maal $\frac{15}{16}$, havde Mylius-Erichsen forvillet sig i den 200 km lange Danmarks Fjord. Ved Kap Rigsdagen mødtes begge Afdelinger, hvorefter Mylius-Erichsen gik vest over, medens K. med sin Afdeling i Løbet af 88 Dage naaede tilbage til Skibet i Danmarks Havn. Da Mylius-Erichsen udeblev, drog K. i Foraaret 1908 ud for at søge ham og hans Fæller. Paa Lamberts Land fandt han J. Brønlands Lig og ved samme en Dagbog, der berettede, at Mylius-Erichsen og Høeg-Hagen, efter at have naaet Kap Glacier, var bukket under for Sultedøden i Novb. 1907. K. bragte Efterretningen om deres Skæbne til Danmark i Sommeren Aaret efter. Blandt alle Ekspeditioner over Grønlands Indlandsis staar K.s Vandring 1912—13, hans sidste arktiske Bedrift, højest. Han landsattes paa Nordøstkysten, overvintrede paa selve Indlandsisen, hvad ingen før ham havde voget, og gjorde den følgende Sommer den lange Vandring over Isen til Upernivik. For de, ogsaa videnskabeligt set, ypperlige Resultater af sine Ekspeditioner hædredes K. med la Roquette Medaillen, Karl Ritter- og Vega Medaillen. Han har udgivet „Gennem den hvide Ørken“ (1913), en meget læst Bog, og „Survey of North-east-Greenland“ (1917). — Gift 1874 Marie Kirstine Christensen. L. B.

Litt.: Slægt se Carl K. og A. Tellmann: „Stamt. over Familien Tellmann“ 1844; „Medd. om Grønland“ 1902 og 1912; ovenn. Bøger; „Den dsk. Ekspedition til Dronn. Louises Land“ 1913; Achton Friis: „Danmark-Ekspeditionen“ 1909; „Berl. Tid.“ 14/1, 1920.

Koch, Hans Ludvig Schielderup Parelius ($\frac{20}{7}$ 1837— $\frac{19}{10}$ 1917), Præst, kirkehistorisk Forfatter. F. i Vodder, Nordslesvig. For-

ældre: Provst Hans Peter Gyllembourg K. og Karen Magdalene Amalie Parelius. Blev Student 1856, Cand. theol. 1861, deltog i Krigen 1864 og blev derefter Bestyrer af en Privatskole i Vejstrup ved Grænsen. Fra 1868 virkede han som Forstander for Folkehøjskolen

i Brøns i Sønderjylland, indtil den 1870 blev lukket af den preussiske Regering; han overtog da en Præstegerning først (1871) som residerende Kapellan i Nykøbing S., dernæst (fra 1876) som Sognepræst for Skelby og Gedesby paa Falster, (fra 1880) i Brønshøj og Rødovre, hvor han 1882 tillige blev Provst, og (fra 1892) i Glostrup, hvorfra han 1908 tog sin Afsked. I sine yngre Aar optraadte han som kirkelig Polemiker, saaledes overfor Rasmus Nielsens og Grundtvigianernes Angreb paa Teologien med Skriftet: „Teologien er dog en Videnskab“ (1867), og overfor den brandesianske Bevægelse med: „Kristendommen og den

frie Tanke“ (1877); men samtidig kastede han sig over Studiet af Danmarks Kirkehistorie og foretog flittige Undersøgelser i Arkiverne. I forskellige Tidsskrifter, navnlig i „Kirkehistoriske Samlinger“, har disse Studier sat Frugt i talrige værdifulde Afhandlinger, og i en Række større Arbejder har han behandlet Emner fra Danmarks Kirkehistorie i de sidste to Aarhundreder. 1876 kom en Levnedstegning af Biskop N. E. Balle, 1879—83 „Den danske Kirkes Historie 1801—54“, 1882 „Den danske Landsbyskoles Historie til 1848“, 1886 „Christian VI.s Historie“, 1889 „Fortællinger af Danmarks Kirkehistorie 1517—1848“ (udgivet i Forening med Holger Fr. Rørdam), 1896 „Anders Sandøe Ørsted“, 1898 „Fra Grundtvigianismens og den indre Missions Tid“, 1912 „En gammel Præsts Erindringer“ og endelig 1914 „Oplysningstiden i den danske Kirke“ I. Fremde gav K. i en Række Afhandlinger i „Historisk Tidsskrift“ værdifulde Bidrag til den almindelige Historie i 18. Aarh., især under Struensee. Alle hans Arbejder er skrevet i en livlig og fængslende Form, undertiden noget bredt, men med talrige malende Enkeltheder og Smaa-træk, saaledes at Personligheder og Begivenheder staar levende for Læseren, og Skildringen ofte bliver ligefrem underholdende. De hviler paa meget flittige Studier af Samtidens Litteratur og øvrige Dokumenter, men skæmmes hist og her af mindre Unøjagtigheder i Detailler. Umiddelbart før sin Død blev K. udnævnt til Ærdesdoktor i Teologi ved Kbh.s Universitet. D. i Kbh. — Gift 1866 Caroline Henriette Winding. H. M.

Litt.: Slægt se Emil K.; ovenn. Erindringer; „Ill. Tid.“ 28/7, 1907; Nekrologer i „Nationaltid.“ 20/10 1917, „Berl. Tid.“ s. D., „København“ 24/10 s. A., „Kirke-Tid.“ II s. A. og „Hist. Tidsskr.“ IX 1 s. A. (af A. Friis).

Koch, Laurids Johannes (f. $\frac{10}{1}$ 1875), Præst. F. i Vejrum ved Struer. Forældre: Stiftsprovst Christian Frederik K. og Anna Emilie Eccardine Balslev. Blev Student 1892 og Cand. theol. 1899. Efter et Aars Læring ved Esbjerg Realskole blev han 1900 ordineret Medhjælper ved Vor Frue Kirke i Odense og 1906 residerende Kapellan sst.; tillige var han 1902—06 Forstander for Dansk Missionsselskabs Missionsskole, blev 1910 Censor ved Seminarieeksamen og foretog 1911 med offentlig Understøttelse en Studierejse til Udlandet, 1913 blev han Forstander for og Præst ved Diakonissestiftelsen i Kbh.; fra 1915 har han været Formand i Marthaforeningens Bestyrelse og fra 1919 Censor ved teologisk Embedseksamen. Hans Studier har særlig

beskæftiget sig med nytestamentlige Emner, og foruden forskellige Afhandlinger i „Teologisk Tidsskrift“ har han udgivet et Par mindre Skrifter om Apostlen Paulus („Paulus, et Livsbillede“ 1910, „Paulus som Karakter“ 1911, 2. Opl. 1917), en udførlig videnskabelig Kommentar til 2. Korinthierbrev (1914—17) samt en Bog om „Hans Adolf Brorson og hans Psalmer“ (1918). — Gift 1899 Marie Cathrine Gotfredsen.

H. M.

Litt.: Slægt se Carl K.; „Studerterne fra 1892“ 1917.

Koch, Peter Frederik (²²/₄ 1832—¹¹/₆ 1907), Højesteretsjustitiarius. F. i Kbh. Forældre: Arkitekten J. H. K. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1850, Cand. juris 1857, Assistent i Justitsministeriet, 1864 Fuldmægtig sst., var 1869—71 tillige kst. Vicepolitidirektør i Kbh., blev 1871 Assessor i Kriminal- og Politiretten, 1878 i den kgl. Landsover- samt Hof- og Stadsret, 1885 i Højesteret, 1897 Justitiarius

sst. Ligesom sin Forgænger P. C. N. Buch (s. d.) var K. ikke nogen Videnskabens eller Litteraturens Mand, hans Styrke var den klare og skarpe Tanke og en udpræget bon sens, men i Modsætning til Buch deltog K. paa forskellig Maade i det offentlige Liv; hans Interesser var heller ikke udelukkende juridiske, det Milieu, hvori han var opvokset, havde præget hele hans smukke og fine Personlighed og bibragt ham en levende Sans for og Forstaelse af Kunstens Værdier. Gentagne Gange var K. Formand for Kunstforeningen, han var Medlem af Indkøbskomiteen ved Statens Museum for Kunst, af Glyptotekkomiteen, var Formand for Kommissionen af 1886 om Kunstakademiets Ordning o. a. 1882—98 havde K. Sæde i Kbh.s Borgerrepræsentation, deraf 1885—95 Forsamlingens repræsentative og upartiske Formand. Han beklædte tillige en Række andre offentlige og private Hverv. D. i Kbh. — Gift 1859 Adamine Vilhelmine Mathilde Hauch, d. 1910. Fz. D.

Litt.: Slægt se J. H. K. og Vahl; „Chr. Nielsen's Afkom“ I 1879—86, S. 21; „Ill. Tid.“ ²/₁ 1898 og ²/₁ 1901; Marie Rørdam: „Tilbageblik paa et langt Liv. Minder“ (3. Opl. 1911) S. 364—65 og passim; „Breve fra og til Hostrup“ 1897; Nekrologer I „Ill. Tid.“ ¹⁶/₆ 1907, „Ugeskr. f. Retsvæsen“ 1907 B, S. 153—54 (af N. Lassen), „Berl. Tid.“ ¹¹/₆ s. A., „Nationaltid.“ ¹¹/₆ s. A. og (af O. J.) I „Politiken“ ¹²/₆ s. A.

Koch, Peter Christian (¹⁰/₂ 1807—²/₁₁ 1880), Redaktør. F. i Tiset ved Gram, Sønderjylland. Forældre: Parcelist, Smed Christian Jørgen K. og Ulrika Antonette Kjærgaard. Kom i Købmandslære i Haderslev 1820, lærte sig selv at læse og skrive og dyrkede forskellig Læsning, etablerede sig

som Købmand 1836. Han, der oprindeligt var ivrig liberal, kom i Forbindelse med en ung Bogbinder Nissen og udkastede Planen til et dansk Ugeblad til Støtte af dansk Sprog og Følelse i Sønderjylland. Hjulpet af Flor og Paulsen førte han Sagen igennem trods mange Vanskeligheder, fik 1838 kgl. Bevilgning og begyndte s. A. Udgivelsen af „Dannevirke“, der fra 1840 udkom to Gange ugentlig. Under den nationale Kamp i Fyrerne var dette Blad et af Centerne for Danskheden. Flor var de første Aar den egentlige Redaktør, og Hiort-Lorenzen var Medarbejder til sin Død 1845. K., der oprindeligt var ganske ulært, havde efterhaanden tilegnet sig mange Kundskaber, men bar altid Autodidaktens Præg. Han var en grundtvigsk paavirket, original, stemningsbevæget Natur med talrige Interesser. Digter, Komponist, Tegner og Maler, ikke egentlig Skribent, men rustet med Overbevisningens Glød og en brændende Energi. 1843 fik han stiftet den slesvigske Forening og var dens Sekretær 1846—52. Under Oprøret maatte han et Par Gange flygte fra Haderslev, stiftede 1851 „Budstikken“ med F. E. Boisen (s. d.) som Redaktør og solgte 1856 paa Grund af Vanskeligheder fra Myndighedernes Side „Dannevirke“ og flyttede til Kbh. Her udgav han 1857—60 Ugeskriftet „Øresund“ og ernærede sig iøvrig bl. a. som Fotograf. Sammen med Fr. Fischer (s. d.) bærer han Æren for at have grundet en dansk Presse i Sønderjylland. D. i Kbh. — Gift 1837 Christine Frederikke Metsch, d. 1871. P. E.

Litt.: K. Hede: „P. C. K.“ 1889; Hiort-Lorenzen I „Sønderj. Aarb.“ 1889—90; Lauridsen: „Da Sønderjylland vaagnede“ I—II 1909—11 og I Dahl og Linvald: „Sønderjylland“ I 1919, S. 213 ff.; Hille I „Zeitschr. f. Schlesw.-Holst. Gesch.“ XL 1910; Rosendal: „Træk af Danskhedens Hist.“ I 1911; Aakjær: „St. St. Blichers Livstragedie“ 1903—04; Breve i „Af Orla Lehmanns Pap.“ 1903 og Lauridsen: „Da Sønderjylland vaagnede“ I 1909; Nekrologer i A. D. Jørgensen: „Hist. Afhdl.“ IV 1900, „Ill. Tid.“ ¹⁴/₁₁ 1880 (af Hiort-Lorenzen), „Fædrelandet“ ²/₁₁ 1880 og „Dagbl.“ ³/₁₁ s. A.

Koch, Peter Gabriel (f. ²⁰/₁₂ 1858), Biskop. F. i Ribe. Forældre: Stiftsprovst Christian Frederik K. og Anns Emilie Eccardine Balslev. Blev Student 1882, Cand. theol. 1882, fik Universitetets Guldmedaille 1885. Efter et Studieophold i Udlandet blev han 1885 Præst i Vildbjerg og 1889 i Herning, hvor han 1891 tillige blev Provst; 1900

Litt.: K. Hede: „P. C. K.“ 1889; Hiort-Lorenzen I „Sønderj. Aarb.“ 1889—90; Lauridsen: „Da Sønderjylland vaagnede“ I—II 1909—11 og I Dahl og Linvald: „Sønderjylland“ I 1919, S. 213 ff.; Hille I „Zeitschr. f. Schlesw.-Holst. Gesch.“ XL 1910; Rosendal: „Træk af Danskhedens Hist.“ I 1911; Aakjær: „St. St. Blichers Livstragedie“ 1903—04; Breve i „Af Orla Lehmanns Pap.“ 1903 og Lauridsen: „Da Sønderjylland vaagnede“ I 1909; Nekrologer i A. D. Jørgensen: „Hist. Afhdl.“ IV 1900, „Ill. Tid.“ ¹⁴/₁₁ 1880 (af Hiort-Lorenzen), „Fædrelandet“ ²/₁₁ 1880 og „Dagbl.“ ³/₁₁ s. A.

forflyttedes han til Vor Frue Kirke i Odense, men allerede 1901 blev han Biskop i Ribe, forflyttedes 1922 til Odense. 1890—1920 var han tillige Forstander for Dansk Missions-selskabs Missionsskole og 1899—1902 Censor ved teologisk Embedseksamen; 1904—07 og 1921 var han Medlem af det nedsatte „kirke-lige Udvalg“, og ved de sønderjyske Lands-deles Tilbagevenden overtog han, indtil en erdelig Ordning blev truffet, den foreløbige Administration af de kirkelige Anliggender, hvorved han har udført et meget stort og vanskeligt, men ikke altid lige paaskønnet Arbejde. Hans Navn er endvidere knyttet til den 1907 autoriserede Revision af Over-sættelsen af det ny Testamente, som han besørgede sammen med Professor J. C. Ja-cobsen, og han er Forfatter til et pastoral-teologisk Arbejde: „Præst og Menighed“. (2. Opl. 1908) samt et Par Smaaskrifter om „Den saakaldte Syndefrihedslære“ (1901) og „Bibelkritik“ (1902). — Gift 1891 Bertha Gine Cæcilie Carstens, d. 1921. *H. M.*

Litt.: Slægt se Carl K.; „Ill. Tid.“ 4/8 1901; „Tiden“ 20/8 1913; Univ. Aarb. 1884—85, S. 189; „Nationaltid.“ 7/8 1904; „Berl. Tid.“ 22/3 1922; „Ribe Amtstid.“ s. D.; „Ribe Stiftstid.“ 23/3 s. A.

Koch, Jens Sigvard Simon (f. 19/2 1871), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Kirkegaardsin-spekter Rudolph K. og Charlotte Jensen.

Blev Student 1889 og Cand. juris 1895. S. A. blev han ansat i Kbh.s Magistrat, hvor han 1909 blev Kontorchef; 1900 Overretssagfører, 1913 Chef for Stadens Økonomikontor, 1918 Direktør for dens faste Ejendomme. Ved Folke-tingsvalget 1903 var han Socialdemokratiets

Kandidat mod daværende Justitsminister Alberti. Senere har han levet tilbagetruk- ket, en stilfærdig Skønhedsdyrker og El- sker af Ensomheden, en fin Ironiker og grublende Drømmer. Hans Forfatterskab bestaar kun af faa og smaa Bøger: „Haabet og den Haabløse“ (1901), „Ung Krigsmand“ (1903), „Lykkenid“ (1905), „Digteren“ (1907), „April“ (1907), „Den gyldne Sky“ (1913) og „Den unge Erik“ (1921). Det er psykologiske Studier, især af erotisk Art, og Skildringer af hverdaglige Begivenhe- der. Ind imellem Skildringerne slynger sig Forfatterens Refleksioner over Livet, over Lykken og Sorgen, Tvivlen og Ensomheden. Her er hans Stil med de mange sirlige Om- skrivninger og Personifikationer især paa- virket af J. P. Jacobsen. Hans mandlige Sikkelser tilhører ogsaa hvad Jacobsen kalder „de Melankoliske Kompagnie“, men i Keld i hans første Bog f. Eks. begynder den ny Type at vise sig: „Lykkens sikre Mand“, med det lyse Blik, „der med rolig Glæde borer igennem ind til Godheden i

alle Ting.“ — Gift 1) 1896 Julie Erasmie Christiane Schjøtt, Ægteskabet opløst. 2) 1919 Forfatterinden Agnes Henningsen (s. d.). *O. F.*

Litt.: „Social-Demokraten“ 30/5 1903; Rime- stad: „Digtere i Forbør“ 1906 og i „Politiken“ 7/11 1921; G. Brandes: „Saml. Skr.“ XV 1905 (fra 1903); Poul Levin i „Tilskueren“ Novb. 1921; „Ekstrabl.“ 9/11 1907.

Koch, Svend (f. 20/8 1867), Ingeniør. F. i Kbh. Forældre: Justitiarius P. K. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1886 og polyteknisk Kandidat i Ingeniørfaget 1894. Efter en kort Tid at have været beskæf- tigt i F. A. H. Petersen & Ludvig Christensens Maskinfabrik blev han ansat hos Stadsingeniø- ren i Kbh. og forblev i denne Stilling til 1906. Samtidig virkede han som Lærer ved Teknisk Selskabs Skole (til 1907)

og som Ingeniør ved Rigshospitalets Opfø- relse. Fra 1906 har han været ledende Inge- niør ved Kristiansborg Slots Genopførelse. 1911 blev han Justitsministeriets tekniske Konsulent og fra 1913 tilsynsførende Inge- niør ved Statens Sindssygehospitalet og den jyske Fødselsanstalt. Ved Siden af sin pri- vate Virksomhed har han deltaget i det offentlige Liv, 1908—17 som Medlem af Frbg. Kommunalbestyrelse og 1918—20 som Medlem af Folketinget, hvor han tilhørte det konservative Folkeparti. Navnlig i Kom- munalbestyrelsen blev der lagt stærkt Bes- slag paa hans tekniske Indsigt, saaledes i en Række Aar som Formand for Vejudval- get. Fra 1908 har han været Censor i Fun- dering og Jordarbejde ved Teknisk Skole i Kbh. og fra 1911 i teknisk Hygiejne ved Polyteknisk Lærestanstalt. K. sidder inde med en betydelig teknisk Viden og stor Arbejds- dygtighed. — Gift 1895 Ingrid Bruhn.

M. C. H.
Litt.: Slægt se P. K.; „Bogen om Studenterne 1886“ 1911; „Berl. Tid.“ 20/4 1917; „Nationaltid.“ 20/3 1918.

Koch, Thomas Petersen (f. 17/8 1863), Dyr- læge. F. i Krstrup ved Randers. Forældre: Gaardejer Peter Andersen K. og Dorthea Marie Rasmussen. Tog Dyr-lægeeksamen 1888 og har senere navnlig virket som Leder af den veterinære Kødkontrol i Silkeborg, hvor han nu er Stadsdyrlæge. K. er en meget dygtig og anset Kødhigieniker, der i „Kødkontrolrørfor- eningen for danske Dyr- læger“, af hvis Besty- relse han i mange Aar har været et skattet Medlem, 1916—18 dens Formand, har vir-

ket overordentlig gavnlig og navnlig arbejdet for Forbedring af Dyrlægernes Stilling samt for Indførelsen af Statskontrol med Svinelagterierne. K.s litterære Virksomhed er ikke stor; nævnes kan hans udmærkede Arbejde vedrørende Oksebremsen (*Hypoderma bovis*). — Gift 1889 Mariane Jensen.

L. Ba.

Litt.: „Maanedsskr. f. Dyr.“ XV 1903 og XIX 1907.

Koch, Otto Valdemar (^{20/10} 1852—^{24/2} 1902), Arkitekt. F. i S. Kirkeby, Falster. Forældre: Provst Hans Peter Gy:lembourg K. og Anna

Oline Parelius. Kom i Mølle- og Maskinbyggerlære og senere i Tømrerlære, gennemgik Kunstakademiet 1871—79, da han fik Afgang. Rejste 1880 og 1883 til Udlandet, vandt 1884 den lille Guldmédaille for Opgaven „En Kirke til København“ og rejste atter ud 1885—86. Hans væ-

sentligste Arbejder er: Konsul Heys Gaard i Odense, Upsalagade 18—20 i Kbh., Kommuneskolerne i Uterslev, Ishøj og Rødovre, mange Kirker, saaledes Lukaskirken paa Frbg., Kapernaumskirken i Uterslev, Zionskirken paa Strandvejen, Kristkirken ved Enghavevej og Apostelkirken i Saksogade, foruden en Del dekorative Arbejder. I sin Ungdom arbejdede han hos L. Fenger og Storck og synes navnlig at være paavirket af denne sidste og af Nyrop, men hans Betydning som skabende Arkitekt blev ikke stor. Derimod udførte han en stor Mængde smukke Opmaalingstegninger af danske Kirker og Herregaarde, som han offentliggjorde i „Tegninger af ældre nordisk Arkitektur“, „Sallinglands Kirker“ (1893) m. m., og har derved sat sig et smukt Minde blandt Arkitekter og Arkæologer. Han fik Præmier 1889 og 1890 ved Konkurrencen om Kbh.s Raadhus, men arbejdede som Borgerrepræsentant (1891—97) ihærdig for Gennemførelsen af Martin Nyrops Raadhusprojekt. D. i Kbh. — Gift 1887 Anna Ludvigsen.

C. L.

Litt.: Slægt se Emil K.; W. Møllerup i „Arkitekten“ IV 1901—02, „Tidsskr. f. Kunstindustri“ VII 1892; „Ill. Tid.“ ^{4/12} 1904; Nøkroløger i „Arkitekten“ IV 1901—02, „Ill. Tid.“ ^{9/3} 1902 (af Erik Schødte), „Dannebrog“ ^{29/2} s. A. (af samme), „Nationaltid.“ ^{29/2} s. A. og „Politiken“ ^{29/2} s. A. (af N. V. D.).

Kock, Jørgen (d. 1556), Møntmester. Skal være indvandret fra Westphalen, vandt Rigdom ved Kaperi og blev en dygtig og meget rig Forretningsmand i Malmø (Møntmester 1518—30) og var tillige en politisk handlelysten Mand, hvis Maal det var at hæve Borgerstanden til Magt i Staten. Udnævntes til Borgmester af Christian II ved dennes

Flugt fra Landet, ledede Malmøs Forsvar 1523—24, forsonede sig senere med Frederik I.s Regering og førte under denne Reformationen til Sejr i Malmø; adledes 1526. Under Grevefejden var han en Hovedleder for Borgerpartiet, men kunde dog bagefter blive taget til Naade af Christian III og var fra 1540 atter Borgmester i Malmø. D. i Malmø. — Gift efter 1510 Sidse Cortsdatter, d. 1553, Enke efter Walter Kniphof.

H. Js.

Litt.: „Orlon, Kwartalskrift“ I 1843; Faludan-Müller: „Grevens Fejde“ 1853—54; Allen: „De tre nordiske Rigers Historie“ IV—V 1870—72; „Personalh. Tidsskr.“ II 1881; A. U. Isberg: „Bidrag till Malmö Stads Hist.“ II a 1897 og „Malmö Stads Krönikebok“ I—II 1911—12.

Kock, Laurids Olufsen (^{13/6} 1634—^{17/3} 1691), Præst, Sprogmand, Digter. F. i Åsmindrup ved Holbæk. Forældre: Sognepræst Oluf Sørensen Kok og Else Nielsdatter. Blev Student 1653, var (vist omkring 1660) paa en Udenlandsrejse og skrev i Udlandet en lille dansk Sproglære paa Latin, som først er trykt i vore Dage, men benyttet af hans Skolekammerat Peder Syv; den er klar og vel ordnet og fremhæver stærkt Sjællandsk paa de andre Dialekters Bekostning. 1666 blev han Rektor i Ringsted og 1673 Sognepræst paa Refsnæs ved Kalundborg, 1684 Provst. Ogsaa hans andet sproglige Arbejde, den danske Ordbog (utrykt) blev benyttet af andre, saaledes af Moth. Den var beregnet til Skolebrug og stammer vist fra hans Rektoraar. Af hans Digte er „Ringsteds Beskrivelse“ og „Parafrase . . . af Prædikerens Bog“ delvis utrykte og lidet betydelige Rimerier i Alexandrinere, medens de tre Viser, Peder Syv optog i sine Kæmpevisers fjerde Part (Nr. 37, 38 og 43), vidner om Digterevner, og især gælder dette Nr. 38, Danevirkevisen med sit prægtige Indgangsvers og sin smukke Strofebygning, men ialfald enkelte Vers i de andre taaler meget godt at sammenlignes med det bedste fra hin Tid. D. paa Refsnæs. — Gift 1674 Elisabeth Sophia Lauridsdatter Gram, d. 1712.

M. K.

Litt.: H. F. Rørdam i „Kirkeh. Saml.“ V 1864—66 og III 2 1877—80; A. Olrik i „Kort Udsigt over flol.-hist. Samfunds Virksomhed“ II 1887—88; C. Berg i „Efter, om Efterslægt. Skole 1904—05“; Rahbek og Nyerup: „D. dsk. Digtek.“ III 1805, S. 105; Anker Jensen i Aab. Skoles Progr. 1912; la Cour: „1000 Aars Grønsevævt“ 1916; C. Dumreicher i „Sønderl. Julealb.“ 1918 og „Kalundborg Avis“ ^{24/6} 1920.

Kock, William Alfred (f. ^{9/5} 1879), Statskonsulent i Fjerkæravl. F. i Kbh. Forældre: Hovedkasserer Lauritz Nielsen K. og Eleonora Elisabeth Hansen. Uddannedes ved Handelen, men fik tidlig Interesse for Fjerkæravl og blev allerede 1903 Konsulent for Foreningen for landøkonomisk Fjerkæravl, 1910 for De samvirkende danske Fjerkær-

avlerforeninger, 1913 for Det kgl. danske Landhusholdningsselskab og 1914 tillige for Fællesudvalget for Fjerkræavl; 1920 udnævntes han til Statskonsulent. K. har faaet sin faglige Uddannelse ved Selvstudium og Rejser i de fleste europæiske Lande samt i Amerika, desuden har han overværet adskillige internationale Udstillinger og Kongresser. Han traadte

frem paa det rette Tidspunkt, da en levende og voksende Interesse for Fjerkræavl gik Haand i Haand med Ægproduktionens stigende Betydning. Han har med Rette arbejdet for Fjerkræavlens økonomiske Side og i ringere Grad interesseret sig for den sportslige. Med Energi og Dygtighed har han i Tale og Skrift arbejdet paa at sprede Oplysning om rationel Fjerkræavl omkring i Landet; hertil har ogsaa bidraget hans nyttige Virksomhed med Avlsforsøg, Æglægningskontrol, Konkurrencer med Hønehold m. m. Foruden talrige Artikler i Ordbøger, Dags- og Fagpressen har K. skrevet adskillige selvstændige Værker, f. Eks. „Fjerkræavlens Standpunkt i Nordeuropa“ (1906), „Høsegaardens Pasing Aaret rundt“ (1909); „Hvorledes drives praktisk og økonomisk Fjerkræavl i De forenede Stater og Canada“ (1910), „Fjerkræavl i det mindre Landbrug“ (1911), „Haandbog i Fjerkræavl“ (1915), „Dansk Andels-Ægeksperts Virksomhed i 25 Aar“ (1920). — Ugift. A. C.

Litt.: „Dagens Nyheder“ 17/1 1921.

Koefoed, Carl Andreas (f. 10/11 1855), Statskonsulent. F. i Skanderborg. Forældre: Apoteker, Proprietær Henning Gynther

K. og Therese Emilie Krebs. Blev Landbrugs-kandidat 1875, var derefter Forvalter paa jyske Gaarde og rejste 1878 til Rusland, hvor han 1880 blev Godsforvalter i Guvernementet Kaluga, 1887 Ejendomsaktator ved den alm. russiske Kreditforening og ved den russiske Adelsbank 1889. Han udfoldede fra 1903 en betydelig litterær Virksomhed paa landøkonomisk Omraade, og denne henledte Regeringens Opmærksomhed paa ham. Paa Foranledning af Witte skrev han et omfangsrigt Værk om Udskiftningens Nødvendighed, blev 1905 ansat som Udskiftningsrevisor i det russiske Landbrugsministerium og senere Statsraad. Han indlagde sig som saadan stor Fortjeneste af Landbrugets Udvikling i Rusland, afgik ved Revolutionen 1917 og levede et Par Aar i Danmark, indtil

han 1921 udnævntes til Statskonsulent til Varetagelse af Landbrugets Interesser i Randstaterne og senere i Rusland, en Stillings, han har fremragende Betingelser for at udfylde. 1921 gav han en Fremstilling af de russiske Landboforhold i „Tidsskrift for Landøkonomi“. — Gift 1887 Elisabeth Obje-dof. P. E.

Litt.: Slægt i Hundrup: „Stamt. over Familien Borgen“ 3. Udg. 1877, Bidstrup: „Stamt. over Familien Koefoed“ 1886 og Krebs: „Slægter af Navnet Krebs“ 1889; „Ugeskr. f. Landmænd“ 6/6 1913 og 21/4 1921.

Koefoed, Ehrenreich Christopher Ludvig (9/7 1830—25/10 1904), Officer. F. i Nibe. Forældre: By- og Herredsfoged Hans Georg K. og Nicoline Jespare Hillerup. Blev Elev ved den militære Højskole 1848, Sekondløjtnant à la s. ved Artilleriet 1850 og afgik til Tjeneste ved Feltingeniørdetachementet, var atter paa Højskolen 1851—53, blev Premierløjtnant i Ingeniørkorpsen 1853 og deltog 1854 i Projekteringen af Dybbølstillingen og 1856 af Kbh.s Søbefæstning samt 1858 ved Anlægget af sidstnævnte. 1861—64 var han Lærer i Krigsbygningskunst ved Højskolen, 1868—76 ved Officersskolen, deltog 1864 i Forsvaret af Fredericia, blev Kaptajn og efter Høveloven 1867 Kaptajn i Ingeniørkorpsen, Oberst 1877 og ansat ved Bygningstjenesten, 1890 Generalmajor, Generalinspektør for Ingeniørtropperne og Chef for Ingeniørkorpsen. Afgik 1900. Han var Medstifter af det krigsvidenskabelige Selskab og Bestyrelsesmedlem 1870—90; havde mange tjenstlige Hverv, særlig ang. Befæstningssagen, hvorom han skrev talrige Artikler. Endvidere udgav han bl. a. en Lærebog i Krigsbygningskunst og 1884, paa Opfordring af den Letterstedtske Forening, et stort historisk Værk om Danmarks, Norges og Sveriges Jernbaner. Han var Medlem af en Række Kommissioner ang. Jernbaneforholdenes Ordning, Statens Byggearbejder, Anlæg af Frihavn o. s. v., Medlem af Frbg. Kommunalbestyrelse 1866—70, af Landstinget for 2. Kredt 1889—90 og Formand for den danske Radéforening fra 1893. En Mand med en lys og elskværdig Karakter, en virksom og fortjent militær Embedsmand. D. i Kbh. — Gift 1859 Marie Benedicte Rothe, d. 1906. K. C. R.

Litt.: Slægt i Bidstrup: „Stamt. over Familien Koefoed fra Koefoedgaard“ 1887 og Vahl: „Chr. Nielsens Afkom“ I 1879—86, S. 174; Tychsen: „Fortifikationsetaterne og Ingeniørkorpsen 1684—1893“ 1893; „Militært Tidsskr.“ 1898; „Nationaltid.“ 7/7 1900; „Ill. Tid.“ 15/7 s. A.; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 29/10 1904, „Ill. Tid.“ 9/11 s. A. og „Militært Tidsskr.“ s. A.

Koefoed, Einar Laurentius (f. 26/7 1875), Zoolog. F. i Rungsted. Forældre: Kontre-

admiral Vilhelm Ferdinand K. og Emilie Bertelsen. Blev Student 1894, studerede derefter Naturhistorie, dels ved Universitetet, dels under gentagne Ophold paa Dansk biologisk Station, og tog 1901 Magisterkonferens i Zoologi. 1902—05 var han derefter ansat hos Dr. phil. J. Hjort ved Norges Fiskeristyrelses videnskabelige Afdeling. 1905—08 deltog han i

Hertug Philippe af Orléans' Ekspedition til Grønlandshavet, og 1908—18 og fra 1921 er han ansat som Assistent ved Fiskeridirektøren, Dr. J. Hjorts Kontor i Bergen. I denne Stilling deltog han i forskellige Togter til Atlanterhavet, bl. a. i den kendte, af Hjort og J. Murray ledede Ekspedition paa „Michael Sars“ til Nordatlantehavet 1910. I Aarene 1918—21 opholdt han sig i Kbh., beskæftiget med Bearbejdelse af det 1910 indsamlede Materiale af Fisk. Af videnskabelige Arbejder har han i Hertugens af Orleans' Rejseberetning, til Dels i Samarbejde med andre Forskere, 1907 publiceret forskellige zoologiske og hydrografiske Arbejder; iøvrig har han, ved sine betydelige, zoologiske Kundskaber og ved den aldrig svigtende Omhu, hvormed han under Togterne varetog det indsamlede Materiale, haft en ikke ringe Andel i det rige Udbytte, disse har hjemført. — Gift 1907 Christiane Tanberg.

R. H. S.

Litt.: Slægt i Bidstrup: „Stamt. over Familien Koefoed“ 1886 og Lobedanz: „Stamt. for J. H. Schous og S. Beckmans Stiftelse“ 1909, Tavle III a.

Koefoed, Henning Emil (f. 9/7 1858), Kemiker. F. i Skanderborg. Forældre: Apoteker, Proprietær Henning Gynther K. og

Therese Emilie Krebs. Blev Cand. pharm. 1880, Student 1881 og tog Magisterkonferens i Kemi 1884. Allerede 1882 blev han S. M. Jørgensens Assistent i Polyteknisk Læreanstalts kemiske Laboratorium og vedblev dermed, til han 1891 blev Docent i Kemi ved den nystiftede

farmaceutiske Læreanstalt. Docenturet omdannedes 1902 til et Professorat. Fra 1895 har han tillige været Læreanstaltens Direktør. 1887 vandt han Universitetets Guldmedaille for en kemisk Afhandling, 1891 den Classenske Præmie for Besvarelsen af en af Videnskaberens Selskab stillet Prisopgave om Fedtsyrer i Smør og 1894 den filosofiske Doktorgrad for en Afhandling om Nitroso-Platinammoniakforbindelser. Desuden har han offentliggjort en Del andre

videnskabelige Arbejder. Størst Betydning har K. haft ved sin Lærervirksomhed i Kemi og ved sit Arbejde for det farmaceutiske Studiums Fremme. Som Assistent var han en meget søgt Manuduktør. Hans Lærervirksomhed ved Farmaceutisk Læreanstalt har særlig omfattet den organiske Kemi, hvori han har udgivet en fortrinlig Lærebog (1. Udg. 1898). Han har med Fasthed og Dygtighed ledet den farmaceutiske Læreanstalt i en for det farmaceutiske Studium rig Udviklingsperiode, og som Autoritet paa det farmaceutisk-kemiske Omraade var han 1907—09 Justitsministeriets Konsulent i Medicinalspørgsmaal, hvorefter han blev Konsulent i den nystiftede Sundhedsstyrelse. 1908 blev han Medlem af Medicinalkommissionen og har som saadan haft Del i Udarbejdelsen af Apotekerloven af 1913. — Gift 1) 1885 Gertrud Methea Larsen. Ægteskabet opløst. 2) 1900 Birgit Hansine Lunøe.

M. C. H.

Litt.: Slægt se C. A. K.; Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1894; Univ. Aarb. 1886—87, S. 122; V. Vaupell: „Studenterne 1881—1906“ 1906; V. Permin 1, „Berl. Tid.“ 9/11 1920; „Arkiv f. Farmact og Kemi“ 1916; „Den farmaceutiske Læreanstalt 1892—1917“ 1917.

Koefoed (Kofod), Jens Pedersen (3/11 1628 —23/5 1691), Frihedshelt. F. i Rønne. Forældre: Borgmester Peder Hansen K. og Elisabeth Madsdatter Ravn.

Var en hidsig og stridbar Natur og fik 1654 et Drab paa sin Samvittighed. Efter at have tjent med to Heste 1657 kom han hjem til Bornholm, der ved Freden i Roskilde blev afstaaet til Karl Gustav. Misfor nøjelsen med Fremmedherredømmet var stor paa Grund af Skattepaalæg og især paa Grund af Soldaterudskrivninger. K. sluttede en Sæmsværgelse med Præsten Poul Ancker (s. d.) og Landsdommeren Peder Olsen, og Dec. 1658 lykkedes det at overrumple den svenske Kommandant og at befri Øen. Foruden at slippe for retslig Tiltale i sin Drabssag fik K. som Løn af Kongen den afgiftsfri Benyttelse af Maglegaard ved Svaneke. D. her. — Gift 1) 1653 Margrethe Sandersdatter, d. 1678. 2) 1680 Elisabeth Akeleye, d. 1739.

H. Js.

Litt.: Slægt i Bidstrup: „Stamt. over Slægten K.“ 1886; „Adelsaarbogen“ 1884, S. 18 og 1906, S. 479; „Dsk. Minerva“ VIII 1819; Rilses Arkiv, ny Saml. VI 1831; Marckmann i „Dsk. Folkebl.“ VII 1841—42; „Almue-Vennen“ 1850; „Univsum“ I 1857; „Fortid og Samtid“ 1870; Flnchs Alm. 1874; „Ude og Hjemme“ 1/8 1878; „Danebrog“ I 1881; „Hist. Tidsskr.“ V 4 1883—84; „Svensk hist. Tidsskr.“ VIII 1888; Liljefalk i „Museum“ 1890 og „Dsk.-no. Heltehist. 1648—1700“ 1894; G. L. Grove i „Museum“ 1891 og „Hist. Tidsskr.“ VII 1 1897—99; M. K. Zahrtmann i „Hist. Tidsskr.“ VI 5 1894 og VII 1 1897—99; Fabricius: „Minder fra Nordens Hist.“ 1898; J. A. Jørgensen: „Born-

holms Hist." I 1900; „Bornholmske Saml." I 1906, II 1907, VIII 1913, IX 1915, XII 1918, XIII 1920, XIV 1922; Troels Lund: „Hist. Fortællinger" IV 1912, S. 143.

Koefoed, Andreas Michael (f. 27/12 1867), Embedsmand. F. i Rønne. Forældre: Rektor Christian Grønbech K. og Marie Christine Andresen. Blev Student 1886, Cand. polit. 1891, fik s. A. Ansættelse i Statistisk Departement, blev Assistent der 1892, Fuldmægtig 1896, Kontorchef 1902, Direktør 1904, fra 1906 tillige Chef for Stats-Brandforsikringsfonden. 1913 forlod han Departementet og udnævntes til

Generaldirektør for Skattevæsenet. I det midlertidige Forretningsministerium Friis (April—Maj 1920) var han Finansminister. Iøvrig var han Censor ved statsvidenskabelig Embedseksamen 1905—10, Statens Forligsmand i Arbejderstridigheder 1910—14 og fra 1922 og har yderligere i Tidens Løb haft en lang Række andre offentlige Hverv, hvoraf skal nævnes: Formand for de under Krigen nedsatte Vurderingskommissioner og forskellige andre Nævn, Formand for Tobaks-kommissionen 1918, Formand for Sønderjydsk Valutaraad 1920, Medlem af Overskyldraadet 1903—13. — Af private Tillidshverv maa fremhæves: Medlem af Bestyrelsesraadet for Kbh.s Sparekasse, af Kontrolkomitéen for Nye Danske Brandforsikrings-selskab, i Bestyrelsesraadet for St. Croix Sukkerfabrik, Formand i Repræsentantskabet for A/S Nordiske Genforsikring, Formand for Nationaløkonomisk Forening, for Foreningen „Norden", for Nationalforeningen Bornholm og for Ritzaus Bureaus Bestyrelsesraad. Af K.s litterære Arbejder skal foruden hans Bidrag til den officielle Statistik nævnes: Medarbejder ved Traps Danmark, Medredaktør af Hages Haandbog i Handelsvidenskab 2.—3. Udg., Medudgiver af „Grundrids af Danmarks Statistik". Hans Hovedbetydning ligger iøvrig i hans administrative Virksomhed. Hans nøje Kendskab til vort Samfunds Økonomi og sociale Opbygning i Forbindelse med en udpræget Evne til at gribe Kernen i foreliggende Sager og til at vinde Medborgeres Tillid er karakteristisk for ham og var f. Eks. afgørende for den store, almenanerkendte Myndighed, han som den første Forligsmand skabte for denne Institution, saavel som for den uangribelige Løsning af de mange betydningsfulde Hverv, der iøvrig har været ham betroet. — Gift 1896 Inger Margrethe Thorsen.

E. C.

Litt.: Slægt i Blåstrup: „Stamt. over Familien K." 1886 og „Stamt. over den bornh. Familie Jespersen" 1909, S. 75; Max Ballin i „Ill. Tid." 7/6 1911; „Bogen om Studenterne fra 1886" 1911.

Koefoed, Rudolf (f. 19/3 1862), Bryggeritekniker, Kemiker. F. i Kbh. Forældre: Generalmajor E. C. L. K. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1880 og Magister i Kemi 1886. Var derefter ansat 1886—90 som Assistent paa Carlsberg Laboratoriet i kemiske Afdeling under J. Kjeldahl. Sidstnævnte Aar gik han over i praktisk Bryggeridrift, 1890—91 som Assistent paa Bryggeriet „Ceres" i Aarhus, 1892—1901 som Overinspektør paa Gl. Carlsberg og derefter som Direktør til 1906, da han tog sin Afsked. 1911—12 deltog han som Kemiker i en Ekspedition til det døde Hav. K. er Medlem af Sø- og Handelsretten i Kbh., Medlem af Bestyrelsen for Carlsberg Laboratoriet og af Bestyrelsen for Rosenborg Brøndanstalt; han er Censor ved polyteknisk Eksamen og Medarbejder (i Kemi) ved Salmonsens Leksikon. Af kemiske Arbejder har han i „Meddelelser fra Carlsberg Laboratoriet" offentliggjort en Afhandling om Cholin og om Kjeldahl-Metodens forskellige Fejlkluder. K. har altid med største Uegennytte og Samvittighedsfuldhed varetaget de Hverv, der har været ham overdraget. — Gift 1890 Thora Sonne.

M. C. H.

Litt.: Slægt se E. C. L. K.

Kofod, Axel Braag (f. 14/11 1866), Raadsformand, Aktuar. F. i Klemensker, Bornholm. Forældre: Klokker Jokum Peter K. og Maria Martha Winther. Blev Student 1885, Cand. phil. 1886, studerede Matematik og blev 1889 Assistent i Statsanstaltens Beregnerkontor, Fuldmægtig sst. 1900 og Anstaltens Beregner 1904. Fra 1917 er han Formand for Forsikringsraadet, var indtil da ogsaa Aktuar for „Nordisk Genforsikring". Ved sin solide Dygtighed og sin stilfærdige, men bestemte Optræden har K. allerede opnaaet stor Anseelse i den vanskelige og vigtige Stilling som Raadsformand. — Gift 1895 Johanne Magdalene Lucie Bruhn.

V. E. G.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1885" 1910; „Forsikrings-Kongressen" 3/1 1917; „Assurandøren" 1/1 s. A.; „Dansk Assurance" s. A.

Kofod, Hans Ancher (4/1 1777—30/4 1829), Skolemand, Læreborgsforfatter. F. i Rønne. Forældre: Sognepræst Mads Alexandersen K. og Mette Marie Mortensen. Blev Student 1795, Cand. theol. 1799, men forlod dermed Teologien og kastede sig over Pædagogikken. Han studerede i nogle Aar ved det

pædagogiske Seminarium i Kbh. med Historie og Geografi som Hovedfag. 1805 blev han Lærer ved Metropolitanskolen, fra 1812 til sin Død var han Overlærer ved samme. Som Følge af en Nervesvækkelse, der til sidst fremkaldte fuldstændig Blindhed, var han dybt melankolsk; han var iøvrig afholdt af Eleverne og roses for sin Nidkærlighed. Han vandt sig et godt Navn som Forfatter af stærkt benyttede geografiske og historiske Lærebøger. De første adskilte sig ikke meget fra Tidens Skolegeografibøger og var ret tørre, men hans historiske Lærebøger har — i S. B. Thrighs Bearbejdelse — været benyttet lige til sidste Aarhundredskifte. De udmærkede sig ved et heldigt Udvalg og ved en let og flydende Fremstilling, hvilket især gælder „Historiens vigtigste Begivenheder, fragmentarisk fremstillede“ (1808) og „Ud- tog af Fædrelandets Historie“ (1816). K. oversatte fra Tysk K. Bredows livlige historiske Lærebog og Brockhaus' „Konversationsleksikon“ (1818—26), til hvilket han selv forfattede Biografier af de danske Personer. D. i Kbh. — Ugift. K. K.

Litt.: Slægt i Bidstrup: „Stamt. over Familien Koefoed fra Koefoedgaard“ 1887; Hundrup: „Lærestanden ved Metropolitanskolen“ I 1872; Plum og Dalberg: „Metropolitanskolen“ 1916; Nekrologer i „Dsk. Litteraturlit.“ 1829 og „Københavns- posten“ s. A., Nr. 72—73.

Kofod, Lucianus Hansen (²⁷/₅ 1829—¹/₁₁ 1904), Politiker. F. i Pedersker, Bornholm. Forældre: Skrædder Hans Koefoed Jensen

og Agnethe Margrethe Holm. Opvoksede i smaa Kaar, skønt Morfaderen var en paa Bornholm kendt og anset Degn, var Vogterdreng, deltog frivillig i Krigen 1848—50, tog 1853 Skolelærereksamen, var 1854—56 Forstander for Gedved Højskole, blev Sekondløjtnant i Bornholms Artilleri, deltog i Krigen 1864, men blev 1865 slettet af Hæren, fordi han havde angrebet dens Ledelse; 1879 fik han Afskedspatent som Kaptajn. 1856—58 ledede han en af ham oprettet Højskole i Aakirkeby, stillede sig 1864 til Folketinget i Vejle og repræsenterede 1858—64 og 1866—81 Rønnekredsen. Han stod oprindelig frit af Partierne, men stemte mest med Bondevennerne (søgte 1866 Valg i Nibe som Ja-Stemmer), hørte siden til det nationale Venstre, men nærmede sig efter 1870 mere og mere Højre. Han var et lyst Hovede, slagfærdig Agitator, i Tinget lidt for impulsiv og voldsom; den gamle Republikaners Overgang til Højre kostede ham mange Skoser. 1874—75 førte han en meget omtalt Proces med L. Bjørnbak (s. d.), hvem han i Folketinget beskyldte for vitterlig Usandhed. En af K.s Hovedinteresser var Sprog-

rensning; en Sproglære og en Retskrivningslære, han udgav, var en Tid stærkt benyttet. Iøvrig virkede han som Arbejderleder mod det voksende Socialdemokrati og dannede 1871 „Dansk Arbejdersamfund“. Han har skrevet et „Bornholms Drapa“, der endnu kendes paa Øen. 1881—91 var han Tøjmeister paa Bornholm. D. i Kbh. — Gift 1891 Kristine Vonnetgaard. P. E.

Litt.: Slægt i N. Hansen: „Slægtreglster over Familien J. L. Holm og E. M. Snedker“ 1910; Lucianus K.: „Om min Udslettelse“ 1865; N.-n.: „Skizzer af Folketingets Medlemmer“ 1863; „Pen- netegninger af Folketingets Medlemmer“ 1870; „Ill. Folkeblad“ ¹⁹/₁₁ 1871; „Almue-Vennen“ ¹⁶/₁₂ 1874; Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; H. Jensen: „Bjørnbak“ 1919, S. 135 ff.; „Berl. Tid.“ ²/₂, ²⁷/₃ og ³/₃ 1865; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ³/₁₁ 1904, „Bornholms Avis“ ⁴/₁₁ s. A., „Ill. Tid.“ ¹³/₁₁ s. A. og (af L. Schröder) i „Højskolebl.“ 1905.

Kofod Ancher, Peder (¹⁴/₁₀ 1710—⁵/₇ 1788), Retslærd. F. i Østerlarsker, Bornholm. Forældre: Sognepræst Jørgen A. og Johanne Kofod. Sønneson af

Præsten Poul Ancher (s. d.). Blev Student 1726, Cand. theol. 1730, Cand. juris 1738, 1741 efter Konkurrence bl. a. med Henrik Stampe Professor juris („Dis- quisitio præscriptionis Danorum“ (1740)), 1742 Dr. juris, 1753 Assessor i Overadmiralitetstret-

ten og Generalauditør i Søetaten, s. A. Justitsraad (Assessor i Højesteret). Sine offentlige Forelæsninger maatte han fra 1756 af Helbredshensyn lade besørge ved Vikarer — det samme var ogsaa i en Aarrække Tilfældet med hans Embede som Generalauditør — men han røgtede iøvrig sin Professorgerning bl. a. ved private Forelæsninger og litterært ved en Række Disputatser og sin Begynderbog „En kort Anvisning især for en Dansk Jurist, angaaende Lovkyndigheds og Stats-Kunstens adskillige Dele, Nytte- og Hjelpe-Midler“ (1755, 2. Udg. med ændret Titel og Indhold 1777). 1770 var han Regeringens Tillidsmand overfor Bornholmerne, der i Henhold til deres Privilegier af 1658 nægtede at betale forskellige Skatter, Medlem bl. a. af Kommissionen i Sagen mod Struensee og Brandt 1772 og af Kommissionen 1784 om den Laurvigskes Arvesag. Ogsaa vigtige legislative Hverv blev ham overdraget. Han var saaledes Medforfatter af Krigsartikelsbrevet for Landtjenesten ved Søetaten af ²⁰/₇ 1756 og var fra 1743 et aktivt og ivrigt Medlem af Kommissionen til Gennemsyn af Landsloven; hans „Promemoria“ til Kommissionen blev først trykt 1805 i Schlegel's „Astræa“. Sammen med Andreas Hojer og Henrik Stampe behersker K. A. det 18. Aarh.s danske Retsforskning og Retsliv i det hele. Medens

Hojer, iderig og reformivrig, virkede inciterende mere som Docent end som juridisk Skribent, medens Stampe var den fremragende Praktiker, er K. A. sikkert den største og videst omspændende juridiske Begaelse. Hverken som Dogmatiker eller Erkendelsesteoretiker hæver han sig over det almindelige; han følger, længe idetmindste, Chr. Wolf; Aander som Montesquieu forstaaer han ikke tilbunds; i „De indole juris privati pro habitu imperii Danico-Norvegici libri duo“ (1756) fører han som Enevældens tro Vaabendrager Sværdet til Forsvar for dens statsretlige og politiske Syn. Men som Retshistoriker rager K. A. op over Middelmaadigheden baade i Norden og andensteds. I videnskabelig Metode, i Principperne for historisk Kritik og Kildevurdering er han langt forud for sin Tid; de Grundsætninger, han i saa Henseende opstiller f. Eks. i Fortalen til sin Lovhistorie, vil i alt væsentligt kunne underskrives af Nutidens Forskning. K. A.s Hovedværk er „En Dansk Lov-Historie fra Kong Harald Blaatands Tid til Kong Christian den Femtes“ (I 1769, II 1776), en Række Undersøgelser over de enkelte Love i kronologisk Orden, med forskellige Tillæg, dels retshistoriske Afhandlinger, dels Aftryk af Love. Til dette Arbejde slutter sig, foruden en Del Afhandlinger og akademiske Taler, dogmatiske og retshistoriske Skrifter som „Om den retteste og beste Maade at regne Slægtskabs Led paa i Ægteskabs og Arve-Sager samt om Led-Regnings Maaden efter vore Danske og Norske Love“ (1765), „Dansk Lehns Ret“ (1777. Oversat paa tysk af J. H. Bärens 1788), „Svar paa nogle Spørgsmaale til det juridiske Fakultet“ (1779), „Om gamle Danske Gilder og deres Undergang“ (1780) og „Den Jydske Lovbog paa Gammel Dansk. Med forskjellige Læsninger, Latinsk Oversættelse, Anmerkninger og Forklaringer“ (1783), økonomiske, religiøse og filosofiske Afhandlinger som „Om Handelens Nytte for Borgerlige Stater“ (i M. Theists Oversættelse af Melons Skrift om Handelen 1759), „Om den fornuftige Guds-Dyrkelse“ (1781), „Om Sydens Oprindelse og Fortplantelse“ (1788), „Om Dyrene kan tillægges Fornuft, eller ey?“ (i Fortalen til F. C. Eilschows „Philosophiske, Historiske og Oeconomiske Skrifter“ I 1746) o. fl. a.; K. A.s anonyme „Et Brev til Ingen, om Intet i Lov og Ret“ (1764), som han selv imødegik i et ligeledes anonymt Skrift, synes at bære Vidnesbyrd om, at hans kritiske Sans har kunnet føre ham til en vis Skepsis overfor hans Videnskabs teoretiske Berettigelse. Han stod som en central Skikkelse i Datidens Aandsliv, som en Mand, hvis Ord fremfor nogen andens havde Vægt og Myndighed. Foruden til juridiske Værker — John Arnesen's Islandske Rettergang (1762) o. a. — søgte man ogsaa hans litterære Protektion ved Fortaler til andre Arbejder, der laa

hele hans Naturel fjernere, f. Eks. Tøger Reenberg's „Poetiske Skrifter“ (I—II 1769). Hans lovprisende Approbation paa F. C. Schönau's ligegyldige Bagatel „Forsøg paa en Historie om Naturens Rett“ (1751), givet i den Tro, at Forfatteren var Grev Otto Manderup Rantzau, og derfor tilbagetaget, da Censuren var „faldet paa den urette Mand“, viser, at han i sit Syn paa Adel og sit Forhold til denne ganske stod paa sin Tids Standpunkt. K. A.s „Samlede juridiske Skrifter“ blev udgivne af J. F. W. Schlegel og R. Nyerup (I—III 1807, 1809 og 1811). Hans Samtid betragtede ham som den største Jurist, Danmark—Norge hidtil havde fostret. Som dogmatisk-eksegetisk Forsker, som Retstænker maa han vige ikke alene for Ørsted, men for mange andre, men som Retshistoriker udførte han et mægtigt Rydningsarbejde, og hans Lovhistorie vil til alle Tider staa som et Hovedværk i den retshistoriske Forsknings Annaler. D. i Kbh. — Gift 1) 1742 Sophie Amalie Bildsøe, d. 1788. 2) 1751 Johanne Maria Sevel, d. 1788.

Fz. D.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Ancher) og i Bidstrup: „Stamt. over Familierne Müller, Madvig og Sode“ 1884; Jacob Baden: „Memoria P. K. A.“ 1788, optrykt i sammes „Opuscula Latina“ 1793, S. 371—400; J. H. Bärens i Fortalen til den ovenfor nævnte tyske Oversættelse af K. A.s „Lehnret“ 1788, S. IX—CX; samme i „Juridisk Lommebog for 1795“, S. 99—102; C. Bruun i „Dsk. Saml.“ I 1865—66, S. 102—108; E. Holm i Univ. Progr. April 1883; J. Pedersen: „Borchs Koll. Hist.“ 1916; Gigas: „Katalog over det Kgl. Bibls. Haandskr.“ II 1906.

Kofoed, Kristian Hansen (f. $\frac{11}{3}$ 1879), Politiker, Embedsmand. F. i Østermarie, Bornholm. Forældre: Avlsbruger Christian K. og Kristine K. Tog Skolelærereksamen 1900 og blev Student 1902, Cand. mag. i Naturhistorie og Geografi med Geologi som Speciale 1908, var 1902—07 Lærer ved det dsk. Selskabs Skole, 1907—09 ved de forenede Skoler i Kbh., blev 1909 Adjunkt i Rønne, fra hvilken Stilling han tog sin Afsked 1920. Tidlig radikal deltog K. i Studentersamfundets Styrelse og stillede sig 1910 til Folketinget i Aakirkeby, valgtes 1913 og repræsenterede Kredsen, til han 1920 nedlagde sit Mandat. K., der 1910—13 var Medlem af det radikale Venstres Landsstyre, fik i Tinget hurtigt Navn som en sejt og utrættelig Arbejder, et systematisk Hovede og en energisk Forhandler. Han var 1915—16 og 1919 Ordfører for Navigationsskoleloven og 1919 for Lov om Støtte til arbejdsløse Fiskere, hans Hovedomraade blev dog meget snart Lønningsvæsenet. Han blev straks 1913 Medlem af flere Lønningsudvalg og sad fra 1915 i det ny staaende Lønningsudvalg, hvis Kompetence han hæv-

dede med Styrke og hvis Formand han var 1918—20. Han har været Ordfører for en lang Række Lønningslove, blandt de vigtigste Tjenestemandsloven 1919 og Lærernes og Præsterens Lønningslove s. A. Han sad 1917 i den store Lønningskommission, og da Lønningsraadet oprettedes 1919, blev han dets Formand. 1917—20 var han Medlem af Overfredningsnævnet, er fra 1920 Medlem af Socialraadet og fra 1921 Formand i Statssparekommissionen. Endelig var han 1920—21 Statens Forligsmand i en overmaade vanskelig Periode. K. har utvivlsomme Fortjenester til begge Sider ved Ordningen af Statens Lønninger, om end hans Sans for systematisk Enhed kan virke som Doktrinærisme. — Gift 1912 Adjunkt Sigrid Henriette Andersen. P. E.

Litt.: „Bornholms Soc.-Dem.“ 11/5 1910; „Politiken“ 9/6 1920 og 15/10 1921; „Berl. Tid.“ 15/10 og 15/12 1921.

Kofoed-Hansen, Hans Peter (15/5 1813—4/12 1893), Præst. F. paa Aastrup ved Holbæk. Forældre: Forpagter Niels H. og Sophie Elisabeth Ortwed. Blev Student 1832, Cand. theol. 1837 og s. A. Adjunkt i Odense. I denne Stilling virkede han i 12 Aar, idet han dog 1842—43 og 1847—48 havde Permission for at foretage længere Studierejser til Udlandet. 1849 udnævntes han til residerende Kapellan ved Vor Frelseres Kirke i Kbh., men allerede n. A. forflyttedes han til Marielirken i Haderslev, hvor han 1854 tillige blev Provst; 1855 blev han Sognepræst i Gl. Haderslev, men afsattes 1864 af den preussiske Regering. 1867 udnævntes han til Sognepræst i Thoreby paa Lolland, hvor han 1879 tillige blev Provst for Musse Herred og Stiftsprovst for Lolland-Falsters Stift; men allerede 1883 nedlagde han sit Embede og gik 1887 over til Katolicismen. K. har efterladt sig en betydelig Række Skrifter; i Fyrrerne udsendte han saaledes under Pseudonymet „Jean Pierre“ flere æstetisk-filosofiske Arbejder („Dialoger og Skitser af en Fysiognoms efterladte Papirer“ (1840), „Liv af Død“ (1842), „Kød og Aand eller de to Veje, en Sjælehistorie“ (1846)), i hvilke han røber et nært Slægtskab med S. Kierkegaard; han følte sig da ogsaa stærkt tiltrukket af denne, skrev flere Anmeldelser af hans Bøger og rettede efter hans Død stærke Angreb paa Biskop Martensen („Dr. S. Kierkegaard mod Dr. H. Martensen“ (1856) og „S. Kierkegaard mod det bestaaende“ (1857)). Senere fik hans Forfatterskab et mere direkte religiøsofbyggeligt Præg („Tegnet fra Himlen“ (1856) og „Her og hisset, Breve til en af-død fra M. Oriente“ (1872), og samtidig viste

han sig ogsaa i politisk Henseende yderlig-gaende og skrev „Et Folk — Folket, Bidrag til Demonismens Karakteristik“ (1869), et Stridsskrift rettet mod Tidens demokratiske Tanker. Et Værn mod den efter hans Mening opløsende religiøse Subjektivisme mente han, at Genindførelse af Skriftemaalet vilde være, og i en Afhandling („Skriftemaalet“ 1881) anbefalede han derfor noget saadant i den evangeliske Kirke. Hans Tanker fandt imidlertid ingen Tilslutning, og Jubilæumsfestlighederne i Anledning af 400 Aars Dagen for Luthers Fødsel gjorde ham yderligere bitter. Efter sin Embedsnedlæggelse udsendte han 1885 Flyveskriftet „Er vi fremdeles Lutheranere?“ og 1885 „Hvor er Menigheden?“, i hvilke han karakteriserer „den saakaldte Reformation“ som Oprør mod guddommeligt og menneskelig Orden. D. i Kbh. — Gift 1851 Komtesse Sophia Isabella Læticia Moltke, d. 1898.

H. M.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; P. P. Jørgensen: „H. P. K.-H.“ 1920 med Litteraturhenviisninger; Henning Jensen i „København“ 13/2 1920.

Kofoed-Hansen, Otto Joachim Moltke (20/3 1854—19/3 1918), Søofficer. F. i Haderslev. Forældre: Stiftsprovst H. P. K.-H. (s. d.) og Hustru, Blev Sekondløjtnant 1873, Premierløjtnant 1874, Kaptajn 1888, Kommandør 1900, Viceadmiral og kommanderende Admiral 1911. Viste sig tidlig som en rask og uforfærdet Officer med udpræget Karakter og Villie. Efter en alsidig Officersvirksomhed blev han ved Systemskiftet 1901 Departementschef hos Marineminister Jøhnke og ved dennes Afløsning 1905 af J. C. Christensen Direktør for Marineministeriet, hvilken Stilling han beklædte til Dec. 1908. K.-H. var en meget myndig Direktør, og var han end ikke elsket af alle, saa var han meget respekteret. Han var samtidig Chef for Marinens Stab og udførte her et stort Arbejde ved Udredningen af Danmarks militærpolitiske Stilling. Han var den første Militær herhjemme, som aabent klarlagde, hvorledes en virkelig dansk Neutralitetspolitik lod sig forene med Tysklands Interesser og derfor indeholdt en ikke ringe Sandsynlighed for at bevare vort Land for Krigens Ulykker. Han tog det Tilnavn af Tyskerven, som hede Chauvinister heftede paa ham, med overlegen Sindsro. Han var sit Fædreland en god Søn, ikke mindst 5/8 1914, hvor hans Beslutsomhed fik den største Betydning for de Afgørelser, som Regeringen traf. D. i Kbh. — Gift 1891 Sigrid Marie Holm. V. G.

Litt.: Slægt se H. P. K.-H. og J. E. G. Holm: „Stamt. over Jac. Holms Efterkommere“ 1916;

Nekrologer i „Berl. Tid.“ 17/4 1918, „Nationaltid.“ 17/4 s. A., „Politiken“ 18/4 s. A., „Ill. Tid.“ 21/4 s. A. og „Tidsskr. f. Søveesen“ s. A.

Kohl, Aage Hermann von (f. 5/12 1877), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Oberstløjtnant Adolph Carl Christian von K. og

Laura Camilla Mortensen. Blev Student 1896 og bestemte sig derefter, udgaaet som han var fra en gammel Officersslægt, til at gaa den militære Løbebane, men Digtningen drog ham bort. S. A. han udgav sin første Bog „Kunst, et Nødraab“ (1903), tog han sin Afsked som

Premierløjtnant af Fodfolket. Under Krigen var han Kaptajn i Reserven (1915—19). Debutbogen blev efterfulgt af „Den gyldne Gift“ (1903), „Hjertevirtuosen“ (1905), „De røde Navne“ (1905), „Mikrobernes Palads I—III“ (1908), de to sidste med Emne fra den russisk-japanske Krig, og „Det store Skød“ (1911). Desuden har han udgivet to Skuespil „Klippen“ (1904) og „De, der bærer“ (1920) og et Foredrag, holdt i Studenterforeningen, „Litteraturen og Teatret“ (1912). K.s Fantasi er voldsom og indtrængende, hans impressionistiske Stil er usikker, de store Kraftanstrengelser skyder ofte over Maalet, men kan stundom skabe en højspændt, intens Stemning. Han vil forene Sensationsromanen med den litterære, psykologiske Roman i Skildringen af store Mands- og Kvindetyper i afgørende Konflikter. Det er en Art realistisk Romantik, hvor Livet leves fuldere og under stærkere Højtryk end sædvanlig. — Gift 1904 Ellen Traupaud Levinsen.

O. F.
Litt.: Slægt hos Lengnick, i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og samme: „Haandbog over den ikke-naturaliserede Adel“ 1917; Dansk Forfatterforenings Festskrift 1919, S. 186; Rimestad: „Digtere i Forhør“ 1906; „Berl. Tid.“ 7/2 1920; Selvbibliografi i „Dansk Aand“ I 1912.

Kohl, Carl Christian Lorens von (f. 24/1 1869), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Oberstløjtnant Adolph Carl Christian von K. og

Laura Camilla Mortensen. Blev Premierløjtnant 1891, garniseret i Viborg, forflyttet til Kbh. 1896. Studerede i Paris 1904—05. Tog sin Afsked fra den aktive Militærtjeneste 1908. Var Redaktør af „Verdensspejlet“ 1907—10 og af „Verden og Vi“ 1912. Under Krigen var han

tjenestgørende i Krigsministeriets Arkiv (1914—17) og fungerende Bibliotekar i Generalstaben (1918). K. fik sin egentlige Debut som Forfatter med „Satan og hans Kultus i vor Tid“ (1902), et Bidrag til mo-

derne Kulturpsykologi med Skildringer af „Mørkemesserne“ i Paris. I „Babel“ (1904) har han skildret en Kærlighedshistorie paa Baggrund af Billeder af orientalsk Oldtidskultus. „Vaagne Nætter“ (1906) bærer Spor af fransk Paavirkning, Baudelaire og Mallarmé. Som Militærforfatter har han skrevet „Om Panik og Skræk i Krigen“ (1917) og „Den rumænske Krig“ (1918). Desuden maa nævnes en større Afhandling: „Pesten i Kbh. 1711—12“ i „Historiske Meddelelser om Kbh.“ 1912. K.s Forfatterskab er præget og farvet af hans Studium af og Interesse for okkulte Fænomener, Mystik og Magi. — Gift 1) 1897 Inge Christine Kofoed. Ægteskabet opløst 1910. 2) 1910 Johanne Rasbech.

O. F.
Litt.: Slægt se Aage v. K.; Dansk Forfatterforenings Festskrift 1919, S. 188; „Verdensspejlet“ 10/8 1907; „Dsk. Forfartertid.“ 1919.

Kohl, Louis Henri von (f. 14/12 1882), Forfatter, Redaktør. F. i Kbh. Forældre: Oberstløjtnant Adolph Carl Christian v. K. og Laura Camilla Mortensen. Blev Student

1900, studerede germansk Filologi ved Universitetet 1903—04; har derefter særlig givet sig af med Studiet af asiatiske Digtning og Kultur. Debuterede som Forfatter med „Rosa mystica“ (1906). Hans

Værker er Resultaterne af hans tyske og asiatiske Studier: „Friedrich Nietzsche“ (1914), „Den chinesiske Kvinde“ (1914), „Stor-Japan“ (1915), hvor han paa Baggrund af en historisk Udvikling skildrer sit Syn paa Englands østasiatiske Politik, „Jyan chi kai, Kejser og Præsident“ (1916), „Chinas Apostel“ (1916) og „Asiatiske Studier I“ (1917), Verdenskrigen, der allerede spores i disse Arbejder, fremkaldte: „John Bull intime“ (1917), „Sandheden om Lichnowsky“ (1918) og „Mennesket og Freden“ (1919). Haand i Haand med det historiske Forfatterskab er gaaet en omfattende Oversættelsesvirksomhed af oldkinesisk og japansk Digtning. Af hans moderne Oversættelser maa nævnes Fordanskning af Nietzsche og Tagore. K. har gjort sig særlig fortjent som Redaktør og Udgiver, saaledes af „Vor Tid“ (1914—17), af „Spectator“ (1915—17) og af „Litteraturen“ indtil 1919. Han var ogsaa Udgiver af „Sort paa Hvidt“ (1917—18) og Leder af det tysk prægede „Nordiske Forfatteres Forlag“. — Gift 1907 Malerinden Gerda Johansen, Ægteskabet opløst 1920.

O. F.
Litt.: Slægt se Aage v. K.; Dansk Forfatterforenings Festskrift 1919, S. 189; „Akademisk Ugebl.“ 1917.

Kok, Johannes Georg Elias (24/2 1821—20/1 1887), Præst, Sprogmand. F. paa Ledreborg.

Forældre: Gartner Johan Martin Koch og Marie Sophie Lange. Blev Student 1841,

Cand. theol. 1846 og blev særlig paavirket af Martensen. 1848 kom han til Aarhus, hvor han var, til han 1851 blev Sognepræst i Burkal ved Tønder. 1864 blev han fordrevet fra sit Kald og flyttede til Kbh., hvor han blev Præst ved Alm. Hospital (1867) og i Citadel-

let (1872). Som Teolog var han en slagfærdig Modstander af den grundtvigske Retning, men havde hverken Held til at hindre Salmebogstillægget i at trænge igennem eller til at holde Skat Rørdam ude fra Embedet som Holmens Provst. Som Præst var han, uden at være Modepræst, anset og afholdt. Stillingen som Præst lige ved Kirkesproggrænsen førte ham ind paa Studiet af Almuens Liv og Sprog; en Afhandling af ham gav H. F. Feilberg Anledning til at skrive „Fra Heden“, og 1863 begyndte han at udgive „Det danske Folkesprog i Sønderjylland“. I første Del giver han en historisk (og politisk) Indledning og derefter Sproglære og en temmelig righoldig Ordbog. Anden Del (1867) er en Gennemgang af alle Sønderjyllands Person- og Stednavne med Oplysninger fra ældre Kilder og Sammenligninger med andre nordiske Sprog. Hertil slutter sig (1870) en Samling af omtrent 2000 danske Ordsprog og Talemaader fra Sønderjylland. Trods deres Mangler er disse Bøger en værdifuld Kilde til Kendskab om Sønderjyllands Sprog og Navne. D. i Kbh. — Gift 1848 Siegfriede Rosalie Tofft, d. 1900. M. K.

Litt.: „Nuttiden“ 1882; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 30/1 1887, „Berl. Tid.“ 20/1 og 20/1 s. A. og „Nationaltid.“ 20/1 og 20/1 s. A.

Kok, L. O. se **Kock**.

Kold, Christen Mikkelsen (20/3 1816—9/1 1870), Skolemand. F. i Thisted. Forældre: Skomagermester Mikkel K. og Kirstine Marie Jannerup. Som Barn grebes han af den Magt, der laa i hans Moders Fortælling, og da han kom til Sneslev Seminarium, mødte det samme ham her, navnlig gennem Algreens Lærergerning, der var præget af grundtvigsk Livsyn, og Lægprædikanten P. Larsen Skræp-

penborgs levende kristelige Vidnesbyrd hjalp ham paa en Tid, da han var inde i dyb Bekymring for sin Sjæls Frelse. Seminarist blev K. 1836 med en god Eksamen, var Lærer et Par Steder paa Mors, men

kunde ikke faa fast Ansættelse, da han ved at deltage i gudelige Forsamlinger var kommet paa Kant med Myndighederne. 1838—41 var han Huslærer hos Knud Knudsen (s. d.) i Forballum i Sønderjylland, og her gik det op for ham, at Børn ikke skal plaget med at lære Balles Lærebog udenad, men der skal fortælles for Børn om Guds Førelse med sit Folk. „Jeg havde nær sprunget ud paa Gaden,“ siger K., „ligesom Arkimedes gjorde, og raabt: Nu har jeg fundet det! — Men jeg gjorde det ikke, thi jeg var en Jyde og ingen Græker.“ Men Balles Lærebog skulde bruges, en Privatskole kunde han ikke oprette, fast Embede kunde han ikke faa. Han rejste da 1841 til Kbh., lærte at binde Bøger ind, blev Tjener hos Præsten L. Hass (s. d.), der 1842 drog til Smyrna som Missionær, og nedsatte sig som Bogbindermester i Smyrna. 1847 vendte han hjem, vandrende paa sin Fod fra Triest til Thisted, kørende sine faa Ting paa en lille Trækvogn, og han gik frivillig med i Krigen 1848. Dybere og dybere var han grebet af Grundtvig og hans Tanker, og det blev hans Livs Maal „at faa Folk til at tro paa Guds Kærlighed og Danmarks Lykke“. I Efteraaret 1849 blev K. Huslærer hos Birkedal i Ryslinge, og her begyndte han at samle unge Karle og fortælle dem bibelsk Historie og Danmarks Historie og havde Glæde deraf. Venner hjalp ham da til at købe et lille Hus i Ryslinge, og 1/11 1851 aabnede han her en Højskole med 15 Elever. Den følgende Sommer begyndte han en Friskole i Dalby Nord for Kerteminde, og da hans Forhold til Birkedal kølnedes, flyttede han 1853 sin Højskole til Dalby, og da Pladsen her blev for lille, byggede han 1862 en større Skole i Dalum ved Odense. Her samlede han baade Vinter og Sommer (Skole for unge Piger fra 1863) over hundrede Elever. — K. var Banebryder for de grundtvigske Skoletanker, han er Friskolens Fader, og hans Tanker om Børneundervisning har virket langt ud over Friskolens Omraade; han førte Grundtvigs Højskoletanke ud i Livet, saa den fik Form og slog Rod i de jævneste Lag. Mange saa kun hans folkelige Særheder og hans Ensidighed, men de, som kom ind under hans Ords Magt, glemte det aldrig. Han ofrede sig helt for sin Gerning, levede i stor Nøjsomhed, delte alt med sine Elever. Og han talte med Myndighed, med klippefast Tro paa Aandens Magt gennem Ordet. Med Historien som Udgangspunkt, med rig sjælelig Sans og øsende af sin Livserfaring blev han en dybsindig Vejleder i Aandens Verden. Kristelig og folkelig Vækkelse var det første for ham, Oplysning kom i anden Række. Men hans Virksomhed rakte langt ud over Elevernes Kreds. Han hører til Danmarks ejendommeligste Skolemænd, en dansk Sokra-

tes er han blevet kaldt, og kun faa har haft en saa kendelig Indflydelse i Skolens Verden i Samtid og Eftertid som han. D. i Dalum. — Gift 1866 Anne Kirstine Jakobsen, d. 1902.

F. N.

Litt.: Selvbioграф i „For Folkeoplysning“ 1870; Dagbøger ved Har. Holm 1882; J. C. Lindberg i „Nord. Kirke-Tid.“ 1838; L. D. Hass sst. 1840; Kl. Bernitsen: „Blade i Mindekransen over K.“ 1870 og 1913; „Fra Hindholm Højsk.“ 1911—12; „Andelsbl.“ 1916 og „Erindringer“ 1921; „Norsk Folkebl.“ V 1870; L. Frederiksen i „Dsk. Folkebl.“ I 1879—80; „Friskolebevægelsen 1852“ 1885 og I „Højskolebl.“ 1884; M. Eskesen: „Minder og Udsigter“ 1881; „Samliv med K.“ 1884 og I „Højskolebl.“ s. A.; F. Linderberg: „K. M. K.“ 1882; E. Triet o. fl. i „Højskolebl.“ 1882 og 1883; Fr. Nygård: „P. K. Algreen og J. K. Sørensen Levnedsløb“ 1883 og „K. K.“ 1895 og 1914; K. R. Stenbæk: „Bidrag til K.s Levnedstegning“ 1883 og 1892 og I „Højskolebl.“ 1884; V. Birkedal: „Personl. Oplevelser“ II 1890; J. Vedel i „Højskolebl.“ 1894 og 1911; L. Schrøder i „For Kirke og Kultur“ 1896; Joak. Larsen: „Den dsk. Folkeskoles Hist.“ 1899; V. Bennike: „Fra Mindernes Væld“ 1899; H. Begtrup, A. Jørgensen og Jørgen Nielsen i „Den dsk. Højskole“ I 1900—01; Jørgen Nielsen i „Bavnen“ 1903; H. Begtrup: „Det dsk. Folks Hist.“ 1909—14; Austild: „Eln folkelærer“ 1911—13, dsk. Udg. 1919; Frederikke Olsen og Jørgen Pedersen i „Højskolebl.“ 1911; sst. 1913, 1915 og 1916; „Hjem og Skole“ 1914; Joak. Larsen sst. 1916; „Dsk. Seminarlebl.“ s. A.; „Folkeskolen“ s. A.; „Fyns Tid.“ ^{23/8-24/8} s. A.; „Købstadskolen“ s. A.; „Bavnen“ s. A.; H. Begtrup: „C. K.“ 1916; E. Spjut: „K. K.“ s. A.; C. A. Hallström: „K. K.“ 1918; „Fyns Venstrebl.“ ^{8-10/7} 1912; Breve i „Dsk. Folkebl.“ 1882 og „Højskolebl.“ 1888 og 1916; Nekrolog af Har. Holm i „Ill. Tid.“ ^{22/8} 1870.

Kolderup-Rosenvinge, Janus Lauritz Andreas (^{10/5} 1792—^{1/8} 1850), Retslærd. F. i Kbh. Forældre: Postdirektør Peder Andreas

K.-R. og Mariane Grüner. Blev Student 1809, fik 1813 Universitetets Guldmedaille for en retshistoriske Afhandling, s. A. Cand. juris, 1814 Notarius ved det juridiske Fakultet, 1815 tillige Adjunkt sst., 1815 Lic. juris, 1817 Dr. juris („De usu juramenti in litibus probandi et decidendis juxta leges Daniæ antiquas“ I—II), 1818 Prof. extraord., 1830 Prof. ord. ved Universitetet, 1828 Lærer i Kirkeret ved Pastoralseminariet, 1834—48 Medlem af Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler. 1822 ekstraordinær Assessor i Højesteret, 1834 Medlem af Videnskabernes Selskab og iøvrig Medlem af en Mængde videnskabelige Selskaber og Stiftelser. Alsidig begavet, med fremtrædende æstetiske og musikalske Interesser og jernflittig trods et skrøbeligt Helbred viste K.-R. baade som Docent og Skribent stor Iver for de studerendes Tarnv og Universitetsundervisningens Fremme. Han var Elev af Ørsted, hvem han ogsaa politisk stod nær, og supplerede Ørstedes mægtige Forfattervirksomhed ved en Række kortfattede Lærebøger, „Grundrids“, den Gang noget nyt og ukendt,

saaledes „Grundrids af den danske Lovhistorie“ (I—II 1822—23, i 2. og 3. Udg. (1832 og 1860) „Retshistorie“), den danske Politiret (1825, 2. Udg. 1828), den positive Folkeret (1829, 2. Udg. 1835), den danske Kirkeret (I 1838, II 1840, 2. Udg. ved C. T. Engelstoft 1851) og den juridiske Encyclopædi (1849). Større videnskabelig Betydning har K.-R. som Retshistoriker, hans „Retshistorie“ er den første sammenhængende Fremstilling af den danske Retshistorie og har baade her og i Udlandet været et vigtigt og meget benyttet Hjælpe-middel til Studiet af dansk Retshistorie; Bogen blev 1825 oversat paa Tysk af den fremragende Germanist Prof. i Berlin C. G. Homeyer. Ved en lang Række Afhandlinger — i juridiske og historiske Tidsskrifter, Danske Magazin, Videnskabernes Selskabs Skrifter o. a. — optog K.-R. en Række retshistoriske Spørgsmaal til Behandling. Som retshistorisk Udgiver udførte han et Pionerarbejde af Rang. Med beundringsværdig Flid og Taalmodighed skabte han det store, men ufuldendte Værk „Samling af gamle danske Love udgivne med Indledninger og Anmærkninger og tildels med Oversættelser“ (1ste Dels 1ste Afd. 1846, II 1821, III 1837, IV 1824, V 1827), hvortil sluttede sig hans Universitetsprogram af 1826 om Knud den Stores engelske Love, en Udgave af Rigens Ret (1847) og „Udvalg af Gamle Danske Domme, afsagte paa Kongens Retterting og paa Landsting“ (I—IV 1842—48), der blev modtaget med stor Paaskønnelse ogsaa udenfor Videnskabsmændenes Kreds. Af forskellige Smaaskrifter — „Stemmer fra Frankrig og England om Tokammerssystemet“ (1848), „Om Kirkebestyrelse, Kirkeforfatning og Kirkens Ejendomsret“ (1850) o. a. — fremgik hans konservative Syn paa stallinge og kirkelige Forhold. Hele K.-R.s Virksomhed bærer Vidne om hans varme og uegennyttige Fædrelandskærlighed. Mod den tyske Historiker Schlosser's Fremstilling af Danmarks Historie i det 18. Aarh., navnlig Omtalen af O. H.-Guldberg, traadte han i Skranken i Brochuren „Sendschreiben an den Herrn F. C. Schlosser, Geheimenrath und Professor der Geschichte in Heidelberg“ (1843). I sin sidste Levetid foretog K.-R. navnlig skriftlige „Spaseretoure“ med Søren Kierkegaard. At han, som Brøchner udtaler i sine Erindringer om Kierkegaard, i disse Aar skulde være „aandelig sløvet“, er en Paastand, der paa det stærkeste modbevises saavel af de offentliggjorte Breve fra K.-R. til Kierkegaard som af K.-R.s hele videnskabelige og litterære Virke. Foruden andre Arbejder udsendte han anonymt 1849 en Oversættelse af Calderon's „Dronning Zenobia“. D. i Nantes. — Gift 1814 Barbara Abigail Lange, d. 1846.

F. z. D.

Litt.: Slægt hos Lenknig (K.-R. og Winding) og I „Personalh. Tidsskr.“ V I 1904; Selvbioграф

i „Solennia academica“ 1815, S. 31—32, 1817, S. 17; O. Lehmann: „Efterl. Skrifter“ I 1872; H. Brochner i „Det 19. Aarh.“ 1877, S. 363; Joh. Steenstrup: „Historieskrivningen i det 19. Aarh.“ 1889, S. 382—85; H. O. Lange i „Dsk. Tidsskr.“ 1898, S. 69—102; L. C. Nielsen: „F. V. Hegel“ 1909; M. Liefmann: „Von Kieler Professoren“ 1916, S. 141 og passim; G. L. Wad: „Fra Fyns Fortid“ I—III 1916—21; Breve i „Udvalg af Breve til P. Hjort“ 1867, S. 86—89 og C. L. N. Mynster: „Nogle Blade af J. P. Mynsters Liv og Tid“ 1875; Nekrologer af A. S. Ørsted i „Overs. over Vidsk. Selsk. Fhdl.“ 1850, S. 97—124 og af C. Molbech i „Hlst.-biogr. Saml.“ 1851, S. 466—76; „Ved Konferensraad K.-R.s Jordefærd“ 1850.

Kolderup Rosenvinge, Janus Laurits Andreas (f. ⁷/₁₁ 1858), Botaniker. F. i Kbh. Forældre: Vandbygningsdirektør V. K.-R.

(s. d.) og Hustru. Blev Student 1876, tog Magisterkonferens 1882 og blev 1888 Dr. phil., 1898 Docent ved Universitetet, 1900 ved Polyteknisk Lærestanstalt, fra 1916 Professor extraord. i Botanik ved Universitetet. Siden 1910 har han været Formand for „Dansk Botanisk

Forening“. K. R. kom allerede som Student ind paa sit Speciale, algologiske Studier. 1883 tiltraade han en længere Rejse med Studieophold i Stockholm, ved et Par tyske Universiteter og forskellige Steder i Frankrig; hjem 1885. 1886 og 1888 udsendtes han af Kommissionen for Grønlands Undersøgelse med „Fylla“. 1891—95 foretog han med offentlig Understøttelse omfattende Undersøgelser af Algevegetationen i de danske Farvande. Hans Arbejder omhandler overvejende Alger. Foruden en Del mindre Afhandlinger har han af større publiceret „Grønlands Havalger“ (1893), „Det sydligste Grønlands Vegetation“ (1897), „Om Algevegetationen ved Grønlands Kyster“ (1898), „The Marine Algae of Denmark“ (1909—18). Han har behandlet Algerne i Rostrups „Den danske Flora“, 2. Del: „De blomsterløse Planter“. 1913 kom hans store Lærebog „Sporeplanterne“. K. R., der i en længere Aarrække havde været en baade herhjemme og i Udlandet meget anset Forsker, blev først 1916 Professor. Professoratet, der er ekstraordinært og ydet K. R. som en velfortjent ydre Anerkendelse, er formelt i Botanik uden særlig Forpligtelse med Hensyn til Sporeplanterne, reelt er det Lærerpost i Læren om disse Planter og vil sikkert danne Overgang til Oprettelsen af et længe tiltrængt ordinært Professorat heri. K. R. har i høj Grad fremmet Studiet af de lavere Planter herhjemme. Som Lærer ved Universitetet har han baade ved sin fine menneskelige Personlighed og ved sin videnskabelige Dygtighed faaet Betydning for sine Elever. — Gift 1912 Ingeborg Mosolf, d. 1915.

H. J.

Litt.: Slægt se J. L. A. K.-R.: Selvbioografi i Univ. Progr. Novbr. 1888; Dahl: „Bibl. zool. Danica 1876—1906“ 1910; „Oversigt over Medd. om Grønland 1876—1912“ 1913.

Kolderup-Rosenvinge, Valdemar (¹⁹/₁₂ 1828 —⁵/₁₂ 1889), Officer, Vandbygningsdirektør. F. i Kbh. Forældre: Professor J. L. A. K.-R.

(s. d.) og Hustru. Blev 1853 Premierløjtnant i Ingeniørkorpset; gjorde Tjeneste ved Vejvæsenet til 1856, derefter ved Kbh.s Fortifikation til 1862 og ved Ingeniørtropperne til 1863. Sidstnævnte Aar blev han ansat som 1. Politinspektør i Kbh., men vendte kort før Krigens Udbrud tilbage til Hæren og deltog i Forsvaret af Dybbøl. Efter Krigens forløb han i Hæren og udnævntes 1867 til Kaptajn og Kompagnichef for 1. Ingeniørbataillon. 1882 fik han Afsked fra Kristtjenesten som Oberstløjtnant og udnævntes til Direktør for Vandbygningsvæsenet. Som saadan ledede K.-R. flere store Arbejder, deriblandt Sikringen af Jyllands Vestkyst og Udvidelsen af Esbjerg Havn. Han var endvidere Formand for den 1882 nedsatte Kommission for Anlæget af Udførsels- og Tilflugthavne paa Jyllands Vestkyst, i det nordlige Kattegat og paa Bornholm. Trods de vanskelige Bevillingsforhold i Firserne lykkedes det ham at føre Udviklingen af Vandbygningsvæsenet videre i et roligt Spor. D. i Kbh. — Gift 1856 Henriette Vilhelmine Petersen, d. 1911.

M. C. H.
Litt.: Slægt se J. L. A. K.-R.; Jos. Michaelson: „Fra min Samtid“ 1890; Tycheen: „Fortifikations-Etaterne og Ingeniørkorpset 1684—1893“ 1893; Nekrolog i „Ill. Tid.“ ¹⁵/₁₂ 1889.

Kolding, Poul Jensen (²²/₃ 1581—¹⁹/₁₀ 1640), Skolemand, Ordbogsriver. F. i Kolding. Forældre: Raadmand Jens Poulsen og Malene Falencamp. Blev Student 1600, udenlands 1601—04, Magister 1604 og Rektor i Aalborg 1605, Præst til Vindinge-Kvislemark 1608, til Herlufsholm 1622, hvor han tillige var Skoleforstander til 1631 og Provst. Han var en praktisk dygtig Mand, hvad han især viste ved sin Styrelse af Herlufsholm; ligeledes var han Forfatter til en Reformationshistorie paa Dansk, „Kirkehistorie“ (1614). Hans vigtigste Arbejde er den store latinsk-danske Ordbog „Etymologicum latinum“ (1622, i forkortet Form „Dictionarium Herlovianum“ 1626). Baade hans Udtalelser i Portalen til sidstnævnte Værk og hans Sprogbehandling i Kirkehistorien vidner om hans Iver for Modersmalets Brug og Opdyrkning. D. i Lille Næstved. — Gift 1608 Johanne Pedersdatter, d. 1640, Enke efter Præsten Rasmus Jensen.

M. K.

Litt.: Slægt og Selvbografi i „Dsk. Saml.“ II 6 1877—79; R. Vinding: „Academia Haunlensis“ 1665, S. 457; H. F. Rørdam: „Kbh. Univ. Hlst.“ IV 1868—74, S. 50; „Ny kirkeh. Saml.“ I 1857—59, S. 95; H. B. Melchior: „Efterr. om Herlufsholm“ 2. Udg. 1865; „Ny dsk. Mag.“ V 1827, S. 243; „Norsk hist. Tidsskr.“ II 1872, S. 338.

Kolling, Johan Frederik Harald (²⁰/₁₂ 1835—¹¹/₁₂ 1904), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Skræddermester Carl Andreas K. og

Frederikke Louise Thiemann. Var oprindelig Tobaksspindersvend, men gennem Dilettantkomedien blev han ført op paa de egentlige Brædder og knyttedes til det 1857 oprettede Folketeater, hvor han debuterede ¹⁸/₁₀ som Nicolai i „En lille Heks“.

Ved denne Scene blev han lige til sin Afgang 1901 (Afskedsforestilling ¹⁴/₁₀ 1901 som Kraft i „Revyen“) blot med Undtagelse af Sæsonen 1870—71, da han uden Held forsøgte sig ved det Kgl. Teater bl. a. som Geronte i „Scapins Skalkestykker“ og Zierlich i „Aprilsnarrene“. K. blev en af de Skuespillere, der kom til at personificere det gamle Nørregade-Teater, en støt, paalidelig og samvittighedsfuld Kunstner, hvis Felt strakte sig lige fra den alvorlige Karakterforestilling til den mere overgivne Farcekarikatur. Han kunde baade røre i sin Replik og fremkalde Latter ved pointeret Kupletforedrag. I sit lange Teaterliv udførte han hønimod 500 Roller, af hvilke især mindes Oberst Kraft i „Revyen“, Jappe i „De forlovede“, Jessen i „Forhus og Baghus“, Palle i „Pak“, Bassing i „Redaktionssekretæren“, Hammer i „For Alvor“. Ingen kunde som K. bringe Taarerne frem i det brede Publikums Øjne, naar han fremstillede den brave Haandværkers Kamp overfor sin forlorne Son. Paa den anden Side brast Salen i Latter, naar han viste sin Forvandlingsevne og sin karikerende Spot i Erik Bøghs Vaudeviller. Han tilhørte en Type af sceniske Kunstnere, der nu er uddød. Ved sin Afgang blev han som den første Privatteaterskuespiller Ridder af Dannebrog. D. i Kbh. — Gift 1) 1861 Christine Therese Hoppensach, d. 1870. 2) 1873 Hertha Eleonore Adeline Brahe, d. 1904.

C. Bs.

Litt.: Erindringer i „Dannebrog“ ¹⁹/₁₀ 1892; „Søndags-Posten“ 1870, Nr. 316; Overskou: „Den dsk. Skueplads“ VII 1876; „Nordstjernen“ 1889—90, Nr. 14; „Ill. Tid.“ ¹²/₁₀ 1897 (af E. Schødte) og ¹⁵/₁₀ 1901; V. Østergaard i „Teatret“ I 1901—02; R. Nøllendam: „Folketeatrets Hlst. 1857—1908“ 1919; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ¹²/₁₂ 1904, „Dannebrog“ ¹⁸/₁₂ s. A. og „Ill. Tid.“ ¹⁵/₁₀ s. A.

Kolling, Valdemar Ludvig Christian (¹¹/₁₀ 1834—¹¹/₁₂ 1915), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Skræddermester Wilhelm K. og Caroline Augustine Thiemann. Han var i Manu-

fakturlære, spillede som ung Privatkomedie i „Kalkeballen“ og besluttede omsider at gaa til Scenen. Hans Debut paa det Kgl. Teater som Arv i „Julestuen“ fandt Sted ²⁰/₁₂ 1854, og ved elskværdig Komik, Respekt for de givne Rammer, Omhu og Sikkerhed i Udarbejdelsen af sine Roller blev han i over 40 Aar af Betydning for Teatret, i hvis Holbergrepertoire han

vandt en anselig Plads. Han blev kgl. Skuespiller. Blandt hans Roller, der næsten udelukkende findes paa Komedieområdet, kan nævnes Arv i „Henrik og Pernille“ og „Maskskerade“, Henrik i „Den vægelsindede“, Leonard i „Jean de France“, Jens i „Jacob von Thyboe“, Jeronimus i „Abracadabra“, Peder Eriksen i „Den Stundesløse“, Argante i „Scapins Skalkestykker“, Assessor Svale i „Eventyr paa Podrejsen“, Mads i „Soldaterløjer“. Med Udgangen af Sæsonen 1896—97 fik K. sin Afsked og hædredes med en Forestilling ³¹/₃ 1897. D. i Kbh. — Gift 1867 Almne Louise Ferdinandine Neien-dam.

C. Bs.

Litt.: Erindringer i „Dannebrog“ ²⁹/₁₀ 1892; Overskou: „Den dsk. Skueplads“ VI—VII 1876; P. Hansen: „D. dsk. Skueplads“ 1889—96; „Dannebrog“ ²⁵/₁₂ 1894; E. Brandes: „Holberg og hans Scene“ 1898; „Ill. Tid.“ ²⁰/₁₀ 1897 (af E. Collin) og ¹⁰/₁₀ 1904; R. Nøllendam: „Det Kgl. Teaters Hlst.“ I 1921; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ¹⁰/₁₂ 1915 (af G. Skjærne), „Politiken“ ¹²/₁₂ s. A. (af E. Gad), „Berl. Tid.“ ¹¹/₁₂ s. A. (af Jul. Clausen og Edv. A.) og „Masken“ ¹⁰/₁₂ og ²⁰/₁₂ s. A.

Kolling, Valdemar Henrik Vilhelm (²⁰/₅ 1863—⁷/₁₀ 1912), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Skuespiller Harald K. (s. d.) og Christine Therese Hoppensach. Debuterede kun 20 Aar gammel i Malmø ¹⁶/₁₀ 1883 som Sten i „Kalifen paa Eventyr“, medens hans første Optræden i Kbh. fandt Sted som Skyttelars i „Fastelavnsgildet“ ²⁹/₈ 1884 paa Kasino, til hvilket Teater han med en enkelt Af-brydelse, da han gik til „Nørrebro Teater“, var knyttet til sin Død. Han blev en meget populær Skuespiller i de brede Lag, hans Jovialitet, hans udtømmelige Lune og uførtroede Gaen paa, hans pointerede Viseforedrag, der støttedes af en omhyggelig Tekstbehandling og — i givne Tilfælde — rørende Appel til folkelige Instinkter, gjorde ham til Typen paa en Kasino-Skuespiller i dette Folkeskuespillets og Operetens gamle Hjem. Blandt hans Roller maa nævnes Mørup i „Min egen Dreng“, Ole Kaninstok i „Capriciosa“, Jens i „Pigernes

Jens". Kraft i „Gutter om Bord“, Kobbersmeden i „En Børsbaron“, Peter Sørensen i „Peter Sørensen“, Munken i „Dukken“, Anders Tikøb i „Anders Tikøb“, Jens Daglykke i „Landsoldaten“. Hans Viseforedrag vil især erindres fra hans Medvirksomhed 1899 ved Journalistforeningens Opførelse af Cyclus'en „Aarhundredets Viser“. D. i Kbh. — Gift 1886 Johanne Caroline Magda Madson.

C. Bs.

Litt.: „Ill. Tid.“ 20/9 1908; „Duevennen“ 1918, S. 55; Nekrologer i „Masken“ 28/6 1912, „Nationaltid.“ 8/6 s. A. (af Chr. G.), „Berl. Tid.“ s. D. (af A. B.) og „Politken“ 8/6 s. A. (af P. S.).

Kongstad, Johan Kristian (f. 9/4 1867), grafisk Kunstner. F. i Kbh. Forældre: Brænderiejer Hans Peter Rasmussen og Didrikke

Hansigne Vilhelmine K. Vilde være Kunstner og blev sat i Malerlære; besøgte samtidig Teknisk Skole og fra 1884 en af Frans Schwartz, senere af Kr. Zahrtmann ledet Malerskole. Det blev dog ikke Malerkunsten, han viede sine Evner; tidlig havde han følt Lyst til at

dyrke Bogdekoration og Illustration, og 1894 aabnede han et „Atelier for Bogudstyr“ (Dekoration af Bogbind og Forsatspapir). N. A. kom han paa Foranledning af Simon Bernsteen (s. d.) ind paa Træskærerkunsten og fik særlig Interesse for det farvede Træsnit. Efter at han 1896 havde bosat sig i Frederiksværk, trykte han med en lille Haandpresse flere farvede Forsatsblade, der trods mangelfuld Udførelse vakte Opmærksomhed. 1897 flyttede han til Fredensborg (senere var han bosat i Helsingør, nu i Hillerød) og fortsatte sin Virksomhed som Tegner, Træskærer og Trykker, men gik fra 1902 over til at benytte en Victoria-pressen, hvorved han førtes ind paa ogsaa at dyrke Typografi. Han anskaffede en kraftig Skrift „Jenson“ og begyndte med en lille Bog om Kirken i Tibirke (1903), der senere er efterfulgt af ca. 50 større og mindre Arbejder, de fleste med Friser og Vignetter af ham selv. Til de mest kendte hører Poul Møllers „Lægdsgaarden“ (1911, 2. Udg. 1919), Aarestrups „Ritorneller“ (1907) og „Erotiske Situationer“ (1916), Blichers „Trækfuglene“ (1914) og „Juleferierne“ (1918), Jakob Knudsen: „Den først af de catilinarisk' Taaler“ (1919), Josias Bille: „Til Dig“ (1916) o. fl. Med stor dekorativ Sans har K. anvendt sit Typemateriel, der efterhaanden udvidedes med flere Skrifter, som Gammel Fraktur, Plantijn, Grasset o. a. 1921 opgav han Bogtrykkeriet og solgte Skrifterne til J. Jørgensen & Co.s Trykkeri. Som Illustratør har K. været meget virksom, og med Forkærlighed tegner han —

som i Bøgerne om Helsingør (1906 og 1915) og i Forskønnelsesforeningens Bog om Kbh. (1914) — gamle Bygninger og gør det med en bred, kraftig Streg, der minder om Træsnit, men som nu og da virker lidt tungt. I de senere Aar har K. været bogkünstlerisk Raadgiver for Gyldendalske Forlag og vundet sig et anset Navn som Skribent ved sine djærve kritiske Oversigter over nyere Boghaandværk i „Aarbog for Bogvenner“ (1917 ff.). 1915 tegnede han det Ekspl. af den nye Grundlov, som findes paa Kristiansborg. Arbejder af ham findes iøvrigt i Museerne i Kria., Stockholm, Berlin, Dresden og Leipzig; det Kgl. Bibliotek i Kbh. ejer en Udgave af Woldemars „Hexerne“ udført 1912 i kun eet Ekspl. Omend paavirket fra flere Sider er K. væsentlig Autodidakt. Skønt han ikke kan siges at have dannet Skole, er hans Indflydelse paa nyere dansk Bogkunst betydelig. — Gift 1896 Franziska Pauline Friederike Hinné.

S. D.

Litt.: Slægt i „Personalh. Tidsskr.“ V 6 1909; Selvblograf i Zachrissons „Boktryckeri-Kalender“ 1902—03; A. Døllers: „Dann. Boghandlere“ IV 1919; H. Brøchner i „Bogvennen“ 24/1 1917 og i „Nord. Boktryckerikonst.“ Febr. s. A.; „Nationaltid.“ 8/4 s. A.; „Forskønnelsen“ s. A.

Kongstrand, Søren Christian (f. 10/2 1872), Billedhugger, Keramiker. F. i Ejerslev, Mors. Forældre: Haandværker Peder Sørensen Konge og Grete Strand. Er en selvært Mand, der aldrig har faaet nogen særlig Uddannelse. Først i 34 Aars Alderen, da han i flere Aar havde virket som Købmand, gav han efter for Trangen til at arbejde i Leret og med Kemikalier, idet han følte og anede, at der laa uendelige Muligheder. Omtrent fem Aar ofrede han paa Studiet uden Tanke for, hvad det kostede, eller hvad Nytte det skulde bringe. Han rejste til Kbh., og da der fra forskellig Side vistes hans keramiske Forsøg Interesse, bl. a. erhvervede Kunstindustrimuseet et af hans Arbejder, tog han for Alvor fat paa at brænde. Siden 1912 har han jævnlig udstillet paa Charlottenborg. Hans Keramik omfatter baade Krukker, Vaser og Skulpturarbejder. Hans først udstillede Billedhuggerarbejde var en Portrætbuste, senere har han i Keramik fremstillet selv ret store Skulpturer brændt i ét Stykke med Glassur, det anseligste er en liggende Kvindefigur i naturlig Størrelse, „Det bødes der for“. I den keramiske Proces er K. gaaet sine egne Veje, han har ofte i sine Glassurer, der efterligner Naturfremtoninger som Perlemor, Mineralier o. l., opnaaet fortrinlige Virkninger. Taalmodigt Arbejde i Forbindelse med en lykkelig In-

tuition har gjort ham det muligt at skabe Værker, der giver ham en fremstaaende Plads blandt danske Keramikere. — Gift 1894 Christiane Jensen. G. N.

Litt.: „K.s Keramik“ Esbjerg 1912; „Ill. Tid.“ 10/4 1916; „Sydvestjyllands Venstrebl.“ 14/11 1919; „Vestkysten“ 2/10 s. A.

Konow, Henri (f. 7/2 1862), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Skibsrøder Hans Jacob Hesselberg K. og Ida Marie West. Blev Sekondløjtnant 1883, Premierløjtnant 1884, Kaptajn 1900, Kommandør 1910, Kontreadmiral og Chef for Orlogsværftet 1920. Tjente som ung 3 Aar i den franske Flaade og nedskrev sine Erindringer herfra i den livlige Rejseklidring: „I Asiens Farvande“ (1893), var der-

efter i 3 Aar Guvernør for Prins Carl (nuværende Kong Haakon) og har senere med Dygtighed beklædt en Række vigtige Poster indenfor Marinen som Opmaalingschef, Chef for Fiskeriinspektionen, for Krydsere og Panserskibe, for Ingeniørelvskolen, som Eskadrestabschef og Eskadrechef. 1917 havde han det vanskelige Hverv som Chef for „Valkyrien“ og som konstitueret Guvernør at lede Afstaaelsen af de dansk-vestindiske Øer og skilte sig med stor Takt og Dygtighed herfra, Marts—April 1920 var han Forsvars- og Udenrigsminister i Ministeriet Liebe. 1914—20 var han Formand for Søofficersforeningen og er Medlem af Bestyrelsen for Foreningen til Søfartens Fremme og for Sømandsforeningen. — Gift 1892 Jacobine Cathrine Margrethe Worsaae. V. G.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og H. Struer: „Optegnelser om J. Rørbyes og M. S. Wedsetofts Slægt“ 1918; Erindringer i ovenn. Bog og „Under Dannebrog“ 1912; „Berl. Tid.“ 20/3 1920; „Nationaltid.“ 20/3 1920 og 7/2 1922.

Konow, Johan Wilhelm West (f. 14/8 1859), Ingeniør. F. i Bergen. Forældre: Skibsrøder Hans Jacob Hesselberg K. og Ida Marie West. Blev Student 1877 og polyteknisk Kandidat i anvendt Naturvidenskab (Kemiker) 1884. 1885 nedsatte han sig i Paris som projekterende Ingeniør; 1890 associerede han sig med Ingeniør M. J. Davidsen (s. d.) og dannede Ingeniørfirmaet „K. & Davidsen“ i Paris, der navnlig beskæftigede sig med Projektering og Anlæg af Teglværker, Fajance- og Cementfabrikker o. l. 1892 udraadte han af Firmaet. 1895—97 var K.

Direktør for den Ankerske Marmorforretning i Kbh. Senere forlod han sit oprindelige Speciale og arbejdede 1901—12 for Udviklingen af Acetylenets praktiske Anvendelse (i „Acetylenkompagniet ved K., Nyboe og Nissen“). 1910 overtog han C. Krügers Tapetfabrik i Kbh. og driver endnu denne. Han har gentagne Gange vundet den af den tekniske Forening udsatte Præmie for Besvarelse af Opgaver vedrørende Støv og usunde Luftarter og deres Fjernelse i Fabrikslokaler. Ved Siden af denne mangeartede tekniske Virksomhed har K. fundet Tid til at dyrke sin Interesse for Sport, navnlig Sejlsporten. 1913—18 var han Næstformand i Bestyrelsen for Kgl. dansk Yachtklub, og han er Forfatter til Skriftet: „Dansk Yachtklub 1866—1916“. — Gift 1898 Komtesse Caroline Amalie Juel-Brockdorff. M. C. H.

Litt.: Slægt se Henri K.; „Dagens Nyheder“ 14/8 1919.

Konstantin-Hansen, Elise (f. 4/5 1858). Malerinde. F. i Kbh. Forældre: Maleren Constantin Hansen (s. d.) og Hustru. Undervist af Faderen og senere af Dalsgaard og optoges paa Kunstakademiet Dec. 1888. Debuterede som Udstiller paa Charlottenborg 1882 med „Før Skolelid. En lille Pige som børster Støvler“ og har fra 1893 udstillet paa den Frie. Foretog 1894—95 paa et Stipendium en Rejse til Grækenland og har besøgt Italien og Paris. I Grækenland arbejdede hun sammen med Niels Skovgaard og under Paavirkning af denne. Herhjemme har hun mest op-

holdt sig paa Øen Venø i Limfjorden og i Landsbyen Aagaard ved Kolding, paa hvis Højskole hun har undervist i Tegning og Kunsthistorie. 1885 modtog hun den Neuhausenske Præmie for „Drengene udenfor en Grønthandel“. Arbejder som Akvarellen „En Grib“ aabenbarer betydelige dekorative Evner, som fuldtud kommer til deres Ret i de mange kunstindustrielle Arbejder, hun siden 1888, da hun deltog i Dekorationsforeningens Udstilling med nogle keramiske Forsøg, har udført. For den Broderiforretning, som Søsteren Christiane sammen med Bindsbølls Datter grundlagde, har hun haft stor Betydning. I „Dansk Kunsthandel“ var Nov.—Dec. 1917 flere af hendes Arbejder udstillede. Randers Museum ejer „Hønsene paa Morgenudfugt“. — Ugift. I. M. O.

Litt.: Slægt se Constantin Hansen.

Koppel, Josef Alexander (Sander) Jacob (f. 29/6 1846), Generalkonsul. F. i Nyborg. Forældre: Købmand Samuel Bendix K. og Adolfine Warburg. Rejste 28 Aar gl. til Co-

lombia, hvor han først opholdt sig i Bucaramanga 1872—82. Her blev han Medinde-

haver af Firmaet K. og Schrader og oparbejdede med megen Energi og Dygtighed en stor Im- og Eksportforretning paa Europa. Han oplevede som en af de faa Europæere, der blev i Byen, det store Oprør mod de Fremmede 1879 i Bucaramanga. 1882 flyttede han sin Forretning, der nu kaldtes A. K. & Co., til Colombias Hovedstad Bogotá, hvor han ved sin Dygtighed og Retsindighed blev en af de ledende indenfor Fremmedkolonien. Var i mange Aar Meddirektør i „Banco de Bogotá“, en af de største og bedste Banker i Colombia. K. har altid været en udmærket og uegennyttig Støtte for Danske i Colombia, ligeledes har han paa enhver Maade, om ikke altid med lige stort Held, søgt at indføre danske Varer i det sydamerikanske Marked. Efter først at have været hollandsk Konsul, blev han 1893 Konsul, 1894 Generalkonsul for Danmark i Colombia. — Gift 1875 Emma Helene Olsen, d. 1909. *F. de F.*

Litt.: Slægt 1 Alb. Heckscher: „Stammatafel K. (oder Thurnauer)“ 1883 med Tillæg ved Rosina Heckscher 1909.

Koppel, Henrik Emil Morris (f. ^{22/10} 1871), Boghandler. F. i Kbh. Forældre: Prokurator Menca K. og Fanny Rosalie Bendixsen.

Blev efter 1887 at have taget 1. Del af Artium Boghandlerlærling i Kbh. og var senere som Medhjælper ansat i Boglader i Aabenraa, Hamborg, Paris og Turin. 1898 rejste han til Stockholm og startede for Nordisk Forlags Regning en svensk Udgave af „Frem“, som

her fik Titlen „Ljus“, og som bestod indtil 1903. Allerede 1900 var „Ljus“ blevet udvidet til Forlag og K. blevet Direktør for det; det fik snart et betydeligt Omfang og udsendte ikke blot store videnskabelige og populære Værker som det svenske Stednavneudvalgs Skrifter, Linnés Breve, Lundells og Noreens „Svensk vittighet“, Brantings „Socialdemokratiens århundrade“ og den svenske Udgave af „Verdenskulturen“, men gjorde sig især fortjent ved at udgive en Række af de bedste inden- og udenlandske skønlitterære Forfattere i billige Udgaver („Enkronasböckerna“) og i Oplag af hidtil ukendt Størrelse — Strindbergs „Svenska öden och äfventyr“ f. Eks. i 60000 Ekspl. — en lignende Virksomhed altsaa,

som herhjemme er udfoldet af John Martin (s. d.). 1914 blev „Ljus“ købt af det store Stockholmer-Forlag Norstedt & Söner, og K., der 1906—11 ogsaa havde været Direktør for Dagbladet „Dagens Nyheter“, vendte nu tilbage til Kbh. og indtraadte som Kommitteret i Gyldendalske Forlag. Her fandt han dog ikke tilstrækkeligt Afløb for sin stærke Virketrang, og 1917 oprettede han sit eget Forlag. Endnu har dettes Fysiognomi ikke fæstnet sig — dets Publikationer har været af højst forskellig Art, lige fra Børnebøger til Medicinalhistorie, men K. har ogsaa her vist sin Lyst og Evne til at tage store Opgaver op („Danske Herregaarde“, et efter svensk Mønster anlagt Subskriptionsværk, og „K.s Atlas“, en for-dansk Udgave af Andrees store tyske Kortværk) og sin i Sverige udviklede Sans for smukt Bogudstyr. 1920 overtog han Redaktionen af „Dansk Boghandlertidende“ og har her leveret flere dygtige polemiske Indlæg i faglige Spørgsmaal. — Gift 1911 Else Kleen, Ægteskabet opløst 1914.

S. D.

Litt.: Slægt se Alexander K.; A. Dollerits: „Danm. Boghandlere“ IV 1919; „Svenska Dagbladet“ 2/8 1914; „Stockholms-Tidningen“ s. D.

Koppel, Valdemar (f. ^{10/} 1867), Journalist. F. i Kbh. Forældre: Prokurator Menca K. og Fanny Rosalie Bendixsen. Blev Student 1885 og Cand.

mag. med Historie som Hovedfag 1891, var allerede fra 1889 virksom som Journalist ved „København“, især som Varieteanmelder og underviste iøvrig ved flere Skoler, Industriforeningsbygningens Latinskole, v. Westens Institut og Lang og Hjorts Kursus. 1891—92 opholdt han sig i Paris og knyttedes 1892 til „Politiken“, hvor han siden har virket. Han har under Mærker som Einar, Hektor, Den ensomme, Observator o. fl. behandlet en Mængde forskellige Emner og bl. a. ved sin Redaktion af „Dag til Dag“ gennem Aarene præget Bladet stærkt. K., der har tilegnet sig den Erslevske Skoles Sans for Nøjagtighed og besidder et fint Øre for Sproget, har i sin Journalistik lagt mere end sædvanlig Vægt paa faktisk og formel Korrekthed, og han har ved fortrinnsvis at tage det jævne Bourgeoisie i Kbh. som Objekt faaet fortrinlig Anvendelse for den diskrete, Hørup'sk skolede Satire, han raader over. I en Række Petit-Arbejder har han i Aarens Løb taget Typer fra Selskabs- og Forretningsliv under en Behandling, der, saa uskaansom den er, ikke udelukker en vis overbærende Samfølelse. Højdepunktet naede han ganske med Levemandsportrættet „Christensen“

(1906), der senere dramatiseredes af K. og A. Melbye; det efterfulgtes af Bogen „Selvskabsliv“ (1907). K. har gennem disse elegant skrevne Essays over Takt og Tone skabt sig en Skole af Efterlignere, der ikke har naaet ham. Han har iøvrig med Kunst og Smag fordansket flere Bøger af Anatole France („Dronning Gaasefod“ 1899, „Guderne tørster“ 1912) o. a. franske Forfattere. I de senere Aar har han kastet sig over praktisk Kommunalpolitik, valgtes 1917 til Borgerrepræsentationen, hvor han er Formand for den radikale Gruppe og bl. a. har beskæftiget sig med Skattespørgsmaal og Spørgsmaal om Byens Forskønnelse. — Gift 1902 Elise Jørgensen. P. E.

Litt.: Slægt se Alexander K.; Erindringer i „Gads dsk. Mag.“ 1908—09; „Hver 8. Dag“ 27/10 1907; Hauch-Fausbøll: „Studerterne 1885—1910“ 1910; „Journalisten“ 15/11 1911; „De 1000 Hjem“ 17/3 1912.

Korch, Morten Luther Gudmund (f. 17/1 1876), Forfatter. F. i Overholluf, Fyn. Forældre: Lærer Ole Rye Aarsleff K. og Mette Kirstine Sophie Birgitte Raben. Kom som ung i Lære i en Købmandsforretning i Nyborg, blev senere Medindehaver af Wilh. Løngreens Fabrikker i Odense og drev siden selvstændig Grossererforretning.

1912 oprettede han „Morten K.s Forlag“ til Udgivelse af folkelige Bøger, men det ophørte 1915. Fra 1919 er K. Redaktør af Ugebladet „Land og By“ og virker iøvrig nu alene som Forfatter og Foredragsholder. Allerede som Dreng skrev han Digte, og mens han stod i Handelslære, syslede han i sin sparsomme Fritid med boglige Forsøg. Hans første Bog „Fynsk Humor“ udkom 1898, og navnlig siden 1911 har han udsendt en anselig Række Fortællinger. K. henter især sine Emner fra sin Fødeby, men ogsaa fra Sønderjylland (hans Moders Fødestavn) har han faaet Tilskyndelser til boglige Arbejder. K. kender Fynboerne og deres Sprog, hans Bøger er præget af Fynboens Lune, Natursans og varme Følelse; der er en egen tiltalende Friskhed over hans Fortællinger; den Yndest, han har vundet som folkelig Forfatter, er fortjent. Til hans betydeligste Bøger hører „Guldglassuren“ (1912), „En Æreskrans“ (1916), „Kongemøllen“ (1918) og „Uhrene i Rørby“ (1921). — Gift 1) 1899 Elna Marie Frydendahl, d. 1907. 2) 1908 Petrea Sophie Bruun.

F. N.

Litt.: A. Dolleris: „Danm. Boghandlere“ IV 1919; „Dagens Nyheder“ 7/12 1918; „Folketælling“ 15/10 1918; „Verden og vi“ 12/12 1919.

Kornbeck, Eyvind (f. 20/7 1882), Skuespiller, Direktør. F. i Kbh. Forældre: Arki-

lekturmaler Johan Peter K. og Anna Nathalie Trolle. Debuterede hos Jens Walther som Assessor Brack i „Hedda Gabler“ i Sorø 1904, rejste derpaa nogle Sæsoner med sin Broder Svend K. som Direktør og var 1908—12 ansat ved Odense Teater. Sidstnævnte Aar blev han af Odense Byraad valgt til Direktør for Teatret, og under hans Ledelse indviedes 1914 det nybyggede Teater, hvis Direktør han derpaa var til 1917. Sammen med Svend Aggerholm (s. d.) var han atter Direktør for Odense Teater i Sæsonen 1920—21 efter i de mellemliggende Aar at have ledet nogle meget vellykkede Turneer, bl. a. med Johannes Poulsen som bærende Kraft. Fra Efteraaret 1921 er K. Direktør for Sønderbros Teater i Kbh. Til hans vigtigste Roller hører Tjælde i „En Fallit“, Poul Abel i „Ranke Viljer“, Dag i „Daglannet“, Rektor Vahl i „Skyldig eller Uskyldig“, Professor Higgins i „Pygmalion“. Marc-Arron i „Revolutionsbryllup“. K. er en dygtig og erfaren Teatermand, der ejer gode administrative Evner, hvad der i høj Grad er kommet Odense Teater til Gode under hans Ledelse. — Gift 1907 Skuespillerinde Marie Hovgaard. C. Bs.

Litt.: Karl Schmidt: „Odense Teater 1896—1914“, 1914.

Kornerup, Andreas Nikolaus (7/2 1857—3/9 1881), Geolog. F. i Kbh. Forældre: Portrættegner, Litograf Lars Andresen K. og Anna Margrethe Julie Berentsen. Tog den store Præliminæreksamen 1872 og n. A. Adgangseksamen til Polyteknisk Lærestanstalt og blev Cand. polyt. 1878. Han deltog i tre Ekspeditioner til Grønland, nemlig 1876 sammen med Geologen K. J. V. Steenstrup og daværende Premierløjtnant G. Holm til Julianehaabs Distrikt, 1878 sammen med daværende Premierløjtnant J. A. D. Jensen (Bildsø) og Arkitekt Groth til Egnen S. f. Godthaab og til Frederikshaabs Isblink, hvor de foretog deres kendte Vandring ind paa Indlandsisen, og endelig 1879 sammen med Løjtnanterne Jensen og R. Hammer til Holstensborgs og Egedesminde Distrikter. Paa denne Tur paadrog han sig den Betændelse i Lungehinden, som, skønt der snart indtraadte nogen Bedring, skulde blive Aarsagen til hans alt for tidlige Død. Efter Hjemkomsten blev han Docent i Jordbundslære ved Landbohøjskolen, men hans Virk-

somhed her blev betydelig hemmet af Sygdommen. I Sommeren 1880 deltog han i det skandinaviske Naturforskersmøde i Stockholm, hvor hans Foredrag og navnlig de af ham selv tegnede og malede Billeder fra Grønland vakte saa megen og fortjent Opmærksomhed, at han paa A. E. Norden-skiöld's Forslag blev valgt til korresponderende Medlem af „Geologiska Föreningen“. Paa en Fjeldvandring i Norge, som han foretog efter Mødets Slutning, brød hans Sygdom frem igen med fuld Kraft, og efter tre Fjerdingaars Sygeleje bukkede han under. Videnskaben mistede i ham en dygtig og energisk Forsker med usædvanlig lovende Evner ikke blot som Geolog, men ogsaa som Kunstner; han har selv illustreret sine Rejseberetninger, som væsentligst er publicerede i „Meddelelser om Grønland“ og i „Geografisk Tidsskrift“. En Samling Akvareller og Tegninger, han havde malet efter grønlandske Landskaber, blev udstillet efter hans Død og vakte berettiget Opmærksomhed; de er senere næsten alle overgivet til Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg. Foruden til Geologien har han ydet vigtige Bidrag til Botanikken og andre Sider af Grønlands Natur. D. i Kbh. — Ugift. V. N.

Litt.: „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“, 1908; Th. Kornerup: „Oversigt over Medd. om Grønland 1876—1912“ 1913; Nekrologer i „Geogr. Tidsskr.“ V 1881 (af Edv. Erslev), „Nationaltid.“ 9/8 1881 og „Søndags-Posten“ 18/8 s. A.

Kornerup, Ebbe Erland (f. 20/2 1874), Forfatter, Maler. F. i Roskilde. Forældre: Arkitekturmaler Jacob K. (s. d.) og Hustru. Var et Aar i Dekorationsmalerlære, dimitteredes fra Teknisk Skole og optoges 1894 paa Akademiet, som han gennemgik Febr. 1895—Maj 1899; han har desuden været Elev af Willumsen og Zahrtmann. Han har ikke udstillet paa Charlottenborg, derimod paa Kunstnernes Efter-

aarsudstilling 1917 og 1919 og havde Privatudstillinger i Kbh. 1893, 1908 og 1916. Han har fra tidlig Tid ført et omflakkende Liv og har besøgt de fleste af Jordens Egne. Hans Billeder giver bl. a. Motiver fra Tahiti, Japan, Australien og Filippinerne; endvidere har han udført en Række Exlibris. Hans Bøger, der foreligger i et Antal af en halv Snes Stykker, giver farverige, halvt æstetiske, halvt etnografiske Billeder fra de eksotiske Lande, han har besøgt; nævnes kan „Hede Zoner“ (1909), „Khadia“ (1912), „Sydhavs-Øen“ (1917), „Ecuador“ (1919), „Indien“ (1921) og „Filippinerne“ (s. A.). — Ugift. P. E.

Litt.: Slægt se N. C. Christensen: „Stamt. over Feder Kornerups Efterk.“ 1913; O. Wang: „En dansk Ex Libriskunstner“ 1914; „The Japan Ad-

vertiser“ 22/4 s. A.; „Svenska dagbl.“ 10/3 1918; Sv. Leopold i „Verden og vi“ 25/7 1919; „Deutsche Rundschau“ Juli 1921; Thøger Larsen i „Politiken“ 24/4 og 22/12 1921.

Kornerup, Jacob (10/11 1825—9/3 1913), Arkitekturmaler, Arkæolog. F. i Roskilde. Forældre: Købmand Ebbe K. og Inger Caroline Brünnicke. Blev Student 1845 og dyrkede derefter Malerkunsten som Elev af M. Rørbye, kom 1847 paa Akademiet og vandt 1852—53 begge dets Sølvmedailler. Samtidig begyndte han at udstille. Der foreligger fra hans Haand en ret stor Række sirligt udførte og stærkt gennemarbejdede Billeder saavel i Olie som Akvarel og ikke faa Raderinger. Der er blandt dem baade Portrætter og Genrebilleder; men Arkitekturen blev hans Hovedemne. Hans Barndoms Interesse for Historie og Arkæologi styrkedes i Ungdommen gennem hans Omgangskreds: I Studenterforeningen havde han gjort Worsaaes Bekendtskab, blandt hans Malerkammerater var A. P. Madsen, der da allerede arbejdede som arkæologisk Tegner, og det blev Arkitekterne Herholdt og Meldahl, der ledsagede ham paa de følgende Aars Udenlandsrejser. Efter Hjemkomsten flyttede K. 1855 til Roskilde, hvor han levede Resten af sit Liv. I denne sin Slægts By har han sat sig et Minde som Deltager i Restaureringen af Domkirken 1855—65 („Beskrivelse af Roskilde Domkirke“ 1877) samt ved en Række historiske Skildringer („Roskilde i gamle Dage“ 1892, „Roskilde-Minder“ 1897). Med Worsaae deltog K. i de antikvariske Rejser i Danmark som Tegner, særlig af Kirkerne, til hvilke hans Hovedarbejder knyttedes gennem Kalkmalerierne, som han i Aarene 1862—1904 har fremdraget og restaureret i henvend 80 Kirker (jfr. hans „Middelalderens Fresko- og Kalkmalerier“ i „Kunstens Historie i Danmark“, talrige Afhandlinger i „Aarb. f. nord. Oldkyndighed“ og Tegninger i Nationalmuseets Arkiv). Som Deltager i Frederik VII's Udgravning 1861 blev han Udgiver af Resultaterne „Kongehøjene i Jellinge“ (1875). Af sine Rejser har han givet livlige Skildringer („Skildringer fra Spanien i 1860“ 1863 med hans egne Raderinger). — I sin Restauration af Roskilde Domkirke har K. Æren af at have hævdet de skiftende Tidens Ret i en Periode, hvor Løsnet var at føre alt tilbage til det oprindelige. Om hans Virksomhed overfor Kalkmalerierne siger M. Mackeprang i et Mindeord: „Lad være, at der kan rettes og er blevet rettet Indvendinger mod den Maade, paa hvilken han udøvede denne overmaade vanskelige Kunst, saa maa det til Gengæld ikke glemmes, at

han her saa at sige maatte tage fat paa bar Bund, og at hans Restaureringer som hans Hundreder af Tegninger udfødt staar Maal med, hvad der samtidig udførtes i Udlandet, ikke mindst ved deres fornemme, kunstneriske Holdning og ved den store Kærlighed, man mærker har ligget bag Arbejdet." D. i Roskilde. — Gift 1869 Augusta Madsen, d. 1906. *Th. Th.*

Litt.: Slægt se Ebbe K.; Erindringer 1 ovenn. Værker; Erik Schiødtte i „Ill. Tid.“ ^{20/11} 1905; sst. ^{20/11} 1910; Axelline Lund: „Spredte Erindringer“ 1917; Nekrologer 1 „In Memoriam“ 1913, „Ill. Tid.“ ^{22/3} s. A., „Aarb. for Kbh.s Amt“ s. A. (af Th. Bredsdorff), „Arkitekten“ XV s. A. og „Hist. Tidsskr.“ VIII 4 1912—13 (af M. Mackeprang), „Roskilde Tid.“ ^{10/3} 1913 (af A. Fang), „Politiken“ s. D. (af N. L.) og „Berl. Tid.“ s. D. (af Sophus Müller).

Kornerup, Thorvald Otto (f. ^{11/3} 1864), Postmand, Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Portrættegner, Litograf Lars Andresen K. og Anna Margrethe Julie Berentsen. Blev Student 1881, Cand. polit. 1885, var Assistent i det statistiske Departement 1886—87, Redaktør af „Vejle Amts Avis“ 1887—88, Assistent i Sparekasseinspektoratet 1888—92, i Generaldirektoratet for Postvæsenet 1889—1901, Fuldmægtig

i Sygekasseinspektoratet 1892—1901, Redaktør af „Sygekassetidende“ 1892—95, Postmester i Hjørring 1901—08, i Holbæk 1908—16, paa Frederiksberg fra 1916, Formand for Postmesterforeningen 1904—07. K.s Løbebane har strakt sig over mange og forskelligartede Felter, og hans Forfatterskab er broget og afvekslende. 1882 gjorde han en akustisk Opdagelse angaaende Intervallet c—d i C Dur, fremsat i „Tidsskrift for Fysik og Kemi“ 1882; den blev Indledningen til en ny Behandling af den musikteoretiske Akustik, som 1920—21 blev fremsat i en Række Artikler i „Musik“ (udvidet eng. Udg. 1922 „Musical Acoustics“). K. har desuden udgivet en stor Mængde Skrifter og Afhandlinger af statistisk, historisk og naturvidenskabelig Art, bl. a. om Grønland og Island. 1900 og 1913 udgav han „Oversigt over Meddelelser om Grønland 1876—1912“. 1903 stillede han sig til Folketinget i Aarhus (Venstre), men blev ikke valgt. Hans politiske Interesse affødte flere Arbejder, saaledes fra 1908 en Række Artikler mod D'Hondts Forholdstalsvalgmaade, der resulterede i, at han 1919 konstruerede „Grupperingsmetoden“, der dog viste sig ikke at kunne bruges i alle Tilfælde, men førte til den af ham i Febr. 1920 fundne Metode, som ligger midt imellem D'Hondts og Laguës, nemlig Division af Stemmetallene paa de forskellige Lister med Differensrækken 2, 5, 8, 11, 14 o. s. v., hvor første Nævner

er 2, de øvrige stadig 3 større. Ogsaa Forsøgene paa at konstruere et Kunstsprog har han interesseret sig for og behandlet i Afhandlinger. Hans postale Interesser har foranlediget flere Afhandlinger samt talrige Forslag til Forbedring af Postgangen. I „Nordisk Astronomisk Tidsskrift“ 1918 har han offentliggjort en Artikel om „Reform af den gregorianske Kalender“ og desuden skrevet i det amerikanske Tidsskrift „Popular Astronomy“ 1920. — Gift 1896 Johanne Frederikke Lund. *H. H.-N.*

Litt.: „Vendsyssel Tid.“ ^{29/10} 1901; „Aarhus Amtstid.“ ^{14/6} 1903; „Studerterne fra 1881“ 1906; „Holbæk-Posten“ ^{21/1} 1908; „Aarb. f. d. d. Postv.“ 1916.

Kornerup, Valdemar Vincent (f. ^{1/5} 1865), Maler. F. i Kbh. Forældre: Portrættegner, Litograf Lars Andresen K. og Anna Margrethe Julie Berentsen.

Kom i Malerlære og i Lære hos Faderen og dimitteredes af J. F. Busch til Kunstakademiet. Han gennemgik dette fra Okt. 1881 med Afgang Maj 1885 og malede flere Aar hos Krøyer. Derefter var han et Par Aar Lære paa Vilh. Kleins Tegneskole for Kvinder og foretog 1887—88 en Rejse til Tyskland, Frankrig og Østrig-Ungarn sammen med Lensgreve Chr. E. Reventlow som dennes Tegnelærer. Senere opholdt han sig i Norge 1898—1902 og berejste 1912 Landene omkring Middelhavet. Foruden to Pengepræmier for Modelfigurer (1890 og 1892) har K. ved Akademiet vundet: 1891 mindre Guldmedaille for „Abisag fremføres for David“, halv Præmie i Eibeschiütz' Konkurs 1893 for „Den badende Susanne“ og Ekstrapremie i Neuhausens 1895 for „En Billedhugger i sit Værksted“ (Museet i Lübeck). Endvidere har han udstillet aarlig paa Charlottenborg Foraarsudstilling siden 1887, Verdensudstillingen i Paris 1889, i Chicago 1893 og Lübeck 1895, paa Kunsternes Efteraarsudstilling 1904 og 1907—10. K. debuterede med „Et Almuebryllup i Vartov Kirke“ (Hirschsprungs Samling), en psykologisk Skildring af Mennesker i et Milieu i Firsernes Aand (ifr. Malere som Fr. Henningesen, G. Achen). Han har væsentlig malet Figurer i Interiører; mest kendte er hans Bondestuer. Arbejder paa Frederiksberg. — Gift 1) 1895 Agnes Margrethe Stisgaard, d. 1899. 2) 1903 Jeanne Hertz. *S. S.*

Litt.: „Frederiksborg Amts Avis“ ^{20/4} 1915.

Korsgaard, Kristen Peter Kristensen (^{16/9} 1846—^{24/6} 1904), Politiker, Journalist. F. i Kbh. Forældre: Husmand Peter Christensen og Maren Ingvordsdatter. Voksede op i Jylland, kom paa Højskole, tog Skolelærereksamen 1866, blev Student 1868 og Cand. phil. 1869, studerede Filosofi og Nationaløkonomi,

men tog ingen Eksamen, blev Journalist og var fra 1873 Rigsdagskorrespondent ved „Morgenbladet“. Han stod Berg nær og blev 1884 Redaktør af Bladet, men afskedigedes 1887 af det Bojsen'ske Flertal i dets Ledelse. Han begyndte da Udgivelsen af „Aftenbladet“, som han arbejdede godt i Vejret som det første demokratiske Eftermiddagsblad. 1872 og 1876

havde han stillet sig i Rønne mod Luc. Kofod; 1889 valgtes han til Folketinget i Nykøbing S., tilhørte Bergs Gruppe, var 1889—91 Medlem af Finansudvalget og spillede en Rolle i Agitationen i Landet. 1891 indtraadte et Brud med Berg, bl. a. fordi K. havde ladet sig benytte som Mellemand for P. A. Alberti, og K. udelukkedes af Partiet. Han var derefter radikal Løsgænger, valgtes endnu 1892 og stemte mod Forliget 1894, men faldt 1895 og søgte forgæves Genvalg 1898 og 1901. 1894 havde han gennemført Lov om Æresoprejsning uden Bevilling. 1892—1902 udgav han „Nykøbing Venstreblad“. For de Penge, han tjente paa „Aftenbladet“, erhvervede han ret betydelige Ejendomme i Ordrup. K. var en kundskabsrig og flittig Praktiker med megen politisk Sans. D. i Ordrup. — Gift 1874 Anna Kirstine Thomsen, d. 1921.

Litt.: Svelstrup: „Rigsdagskalender“ 1890; Madsen-Mygdal: „Politiske Oplevelser“ 1912, S. 53, 98, 116, 127; Nekrologer i „Aftenbl.“ 25/6 og 29/6-2/7 1904, „Politiken“ 20/6 s. A., „Soc.-Dem.“ 29/6 s. A., „Nykøbing Dagbl.“ 29/6 s. A. og „Fredsberiksborg Amts Avis“ 20/6 s. A.

Korsgaard, Peder (f. 17/7 1874), Politiker. F. paa Tøttrupgaard, Thy. Forældre: Proprietær Mads Peter K. og Christine Marie

Christensen. Tog polyteknisk Adgangseksamen 1891 og blev Cand. polyt. 1897. Var 1899—1904 Stadsingeniør, Bygningsinspektør og Gasværksbestyrer i Silkeborg, hvorefter han overtog Ledelsen af den af ham grundlagte Ammoniakfabrik i Nyborg. Fabrikken overgik 1919 til et Interessentskab, hvis Direktør han er. 1907—15 var han Medlem af Sogneraadet i Aunslev-Bovense Kommune, hvor han boede, sidder iøvrig i en Række økonomiske o. a. Institutioners Styrelse. Politisk var han fra Begyndelsen af konservativ, stillede sig 1906 til Folketinget paa Langeland mod Gulbrandsen og P. Munch og 1913 i Nykøbing M. 1918 valgtes han i Skanderborg Amt og er siden genvalgt. Han fik straks en fremskudt Plads indenfor Højre som en af In-

dustriens Repræsentanter, var 1918—22 Partiets Ordfører for Skattelove, Dyrtidslove, Lov om Statslaan o. fl. og var 1919—20 en af Fædrene til Valgloven. Han staar i Samlingen 1921—22 som en af de bedst rustede Parlamentarikere indenfor Bykonservatismens Fløj og har paa sociale og finansielle Omraader rettet skarp Kritik mod Regeringen. — Gift 1899 Ellen von Cappeln. P. E.

Litt.: „Ølandenes Dagbl.“ 28/5 1906; „Morsø Avis“ 17/5 1913; „Nationaltid.“ 25/4 1918; „Politiken“ 10/8 1921.

Kortsen, Kort Kristian (f. 24/4 1882), Filosof. F. i Hesselbjerg, Mors. Forældre: Bolsmand Niels K. og Margrete Larsen-Haaning. Gennemgik 1900—03 Ra-

num Seminarium, var 1903—06 Kostskolelærer i Fakse Ladeplads og 1907—15 knyttet til Kbh.s Kommuneskoler. Kromans Bøger førte ham ind paa Psykologi og spekulativ Tænkning, og for at studere teoretisk Pædagogik blev han Student 1907, toges snart helt fangen af Psykologien, men har dog bevaret Følingen med det pædagogiske gennem stadige undervisningstekniske Paralleller. Fik 1910 Accessit, 1911 Universitetets Guldmedaille for filosofiske Prisopgaver og tog 1912 Magisterkonferens i Filosofi. Læsningen af K. Pontoppidans Forfatterskab var blevet ham den Oplevelse, som bestemte hans Studier i Retning af de sjælelige Tilstande, der ligger paa Grænsen af det abnorme. Hjemme og i Udlandet studerede han Psykiatri foruden Psykologi (1913 og 1914 i Paris hos P. Janet, 1917 i Schweiz), og han blev Dr. phil 1916 ved Afhandlingen „De psykiske Spaltninger“. Hans uafhængig søgende, fordomsfrit empiriske Forsker-aand drog ham tidlig paa Langtarm mod lidet gennemarbejdede eller her hjemme lidet kendte Omraader. Han blev blandt vore Filosofer den, der staar nærmest fransk og angelsachsisk Filosofi moderne (Bergson og Pragmatismen). Han var 1921 nogle Maaneder Formand for Selskabet for psykisk Forskning. Typisk for ham er Afhandlingen „Bevidst, Ubevidst og Underbevidst“ i „Gads dsk. Mag.“ 1922. Han har virket i Folkeuniversitetsforeningens Tjeneste og skrevet en Mængde Afhandlinger i danske og fremmede Tidsskrifter samt Kritik i „Nationaltidende“. Han bekæmper al Slags Doktrinarisme og har en fortrinlig Evne til at skrive Filosofi paa en naturlig Maade. — Ugift.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1916; „Univ.-Aarb.“ 1909—10, S. 1239 og 1910—11, S. 184; „Politiken“ 16/4 1921; Aug. Wimmer i „Hospitalstid.“ 1917, Nr. 36.

Krabbe, Christopher (20/7 1833—22/6 1913), Politiker. F. paa Holgershaab, Falster. Forældre: Godsejer Frederik Anton Monrad K.

og Vilhelmine Nyrop. Blev Student 1852, Cand. juris 1859, dyrkede nogle Aar Journalistik, var 1859—61

Redaktør af „Fyns Avis“, 1863 af Blixen-Fineckes „Danmark“ og udgav 1863 en vittig Pjece med Angreb paa Hall og andre national-liberale, 1864—68 var han Medarbejder ved „Fædrelandet“, et Par Aar Fuldmægtig hos Balth. Christensen og

blev 1870 Overretsprokurator i Kbh., 1871 Birkedommer paa Fejø, 1876 Herredsfoged og Borgmester i Grenaa, 1883 i Skive, 1886 Herredsfoged i Lysgaard Herred, hvorfra han tog sin Afsked 1909. 1881—92 ejede han Hald ved Viborg. 1861 stillede han sig til Folketinget i Brobyværk, valgtes 1864 i Kalundborg-Samsø og genvalgtes, til han 1884 trak sig tilbage. Han stod Bondevennerne nær, var en af de ivrigste Tilhængere af Junigrundloven og advarede indtrængende mod et ufolkeligt Landsting. Efter 1866 nærmede han sig Grundtvig, blev en af de ledende i det nationale Venstre og prægede flere vigtige Love; 1870 deltog han i Stiftelsen af det forenede Venstre, hvis Program han skrev sammen med Berg. 1870—83 var han Folketingets Formand og besad til denne Post særlige Evner. Stor ydre Sikkerhed og Ro var forenet med Myndighed og Retfærdighedssans, men hans stejle Selvtillid og af Naturen heftige Gemyt kunde faa ham til at forløbe sig, saaledes overfor Estrup 1877 og overfor Hørup 1883. Han prægede flere af Partiets Afgørelser, men hans Interesse laa væsentlig paa Forfatningens og Retsreformens Omraade. Indenfor Venstre var han nærmest moderat, men hævdede sin Selvstændighed („Jeg er C. K.“). 1884—95 var han udenfor Politik, genvalgtes 1895 i Kalundborg-Samsø mod en Forligsmodstander med det bestemte Maal at skabe en Forfatningsændring; han udgav et Aars Tid Bladet „Folk og Land“, men hans Forslag om et fælles Rigsdagsnævn vandt ingen Tilslutning. 1896 indmeldte han sig i Venstrereformpartiet, medvirkede til flere vigtige Love, navnlig Lov om hemmelig Afstemning 1901, og var Op-havsmand til den parlamentariske Skattekommission 1900. 1901—05 var han 1. Viceformand. Fra 1901 var han med Høgsbro Ordfører for Retsreformen, men her og paa Prygleloven fjernede han sig mere og mere fra Alberti, hvad der medvirkede til, at han 1905 fulgte de radikale. 1900—01 rejstes en stærk Bevægelse mod ham paa Grund af hans Datter Fru Wildenrads Virksomhed ved „Dannevirke“; ved Valget 1901 stemtes han ned, men erklæredes valgt, da ingen Modkandidat meldte sig. 1906—09 var han

Medlem af Finansudvalget og var Okt. 1909—Juli 1910 Forsvarsminister i Ministeriet Zahle. Hans stejle Karakter foranledigede flere Sammenstød med Officerer. Ved Ministeriets Afgang modtog K. en Kammerherretitel, hvad der vakte Partiets Misbilligelse og medførte hans Mandatnedlæggelse s. A. Fra 1897 var han Medlem af den danske interparlamentariske Gruppe, 1900—10 af det interparlamentariske Raad og mødte paa Kongresserne 1900—12. K. ejede flere af Aristokratens bedste Egenskaber, og som Karakter og Overbevisning staar han i sjælden Grad uplettet. Til hans politiske Evner hørte aldrig Smidighed, og hans personlige Saarbarhed gjorde Linien i hans Politik mindre fast og Frugterne af hans klare Tanke mindre modne, end de kunde have været. D. i Kbh. — Gift 1861 Marie Dorothea Boesen, d. 1918.

P. E.

Litt.: Slægt I „Personalh. Tidsskr.“ I 3 1882 og III 2 1893, H. Krabbe og A. Thiset: „Stamt. over den paa Damsgaard hjemmehørende Slægt K.“ 1901 og „Genealogisk Tidsskr.“ Maj 1913; „Pennetegninger af Folketingets Medlemmer“ 1870; „Søndags-Posten“ 8/12 1872; Zodiacus i „Nær og fjern“ 4/11 1877; Topsøe: „Polit. Portrættudier“ 1878; Fr. Bajer i „Nutiden“ 6/1 1879; H. Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; „Erklæringer af C. V. Nyholm, N. Hjort og C. K.“ 1901; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; N. Hjort: „K.-Aftæren“ 1905; N. Neergaard: „Under Junigrundloven“ II 1916; Nekrologer i „Politiken“ 28/5 1913, „Nationaltid.“ 22/5 og 23/5 s. A., „Viborg Stifts Folkebl.“ s. D., „Kalundborg Dagbl.“ 22/5, 23/5 og 30/5 1913, „Tiden“ 30/5 s. A. og af Fr. Bajer i „Dsk. Interparl. Gruppens Aarbog“ 1914.

Krabbe, Elsebe (12/1 1514—8/3 1578), Adelsdame. F. paa Helsingborg Slot. Forældre: Rigmarsk Tyge K. (s. d.) og Hustru. Hun blev en mønsterværdig Hustru for sin Ægtefælle, Peder Skram, med hvem hun 1537—47 levede paa Helsingborg Slot, som han havde i Len, og senere i Halland, hvor han ejede Gods og 1558—81 var forlenet med Laholm. Hun stod trofast ved sin Mands Side under Laholms Slots Belejring af Svenskerne 1565, og senere skrev hun en Folkesang om Guds Beskærmelse mod den truende Fare. Hun var en religiøs Natur med boglig Sans og har bl. a. efterladt en Levnedbeskrivelse af sin Mand. D. paa Laholm Slot. — Gift 1535 Admiral Peder Skram (s. d.), d. 1581.

H. Js.

Litt.: Slægt i Subms „Nye Saml.“ III 1794 og „Personalh. Tidsskr.“ I 1 1880 og 4 1883, VI 2 1911 og 3 1912; H. F. Rørdam: „Monumenta hist. Dan.“ II 1875; „Personalh. Tidsskr.“ I 6 1885; J. Nørregaard: „Peder Skram og E. K.“ 1887; Ligprædiken af Revavius 1581; lævrig se Peder Skram.

Krabbe, Harald (13/3 1831—25/1 1917), Zoolog. F. i Kbh. Forældre: Generalløjtnant Oluf K. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1848 og studerede Medicin, fungerede allerede 1850—51 som anatomisk Prosektor ved Frederiks Hospital, blev 1855 Kandidat og 1857 Dr. med. ved en Afhandling om Urinens

Fosforsyreindhold. Ansattes dernæst, efter et kortere Ophold i Udlandet, 1858 som Assistent ved Landbohøjskolen, 1880 som Lærer i Anatomi og Fysiologi sst., en Stilling, der fra 1892 betegnedes som Professorat, og i hvilken han virkede indtil 1902. I Forbindelse med denne Lærergerning staar Udgivelsen af et Par Lærebøger om Hestens og Huspattedyrenes Anatomi; imidlertid var det ikke som Anatom, men

som Parasitforsker — navnlig som Helminnolog —, at han skulde vinde sig et Navn. Allerede tidlig havde han interesseret sig for Indvoldsormene; 1862 udkom saaledes hans første Arbejde om Hundens og Kattens Tarmsnyltere, og n. A. rejste han til Island for at undersøge den „Blæreormelidelse“, som i saa høj Grad hærgede Landet, at omtrent hvert 6. Menneske led deraf. Hans Undersøgelser gav et betydningsfuldt Udbytte; ikke blot paavistes Artsammenhængen mellem den lille Bændelorm, *Tænia echinococcus*, hos Hunden og de ofte kæmpemæssige „Blærer“ hos Mennesket, men ogsaa de Veje, ad hvilke Smitten fandt Sted; som Middel mod Sygdommen tilraadedes større Renlighed og navnlig mindre intim Omgang med Hundene, Tanker, der gennem Lovgivningen førtes ud i Livet til stor Gavn for Befolkningen. Resultatet af Undersøgelsen fremkom 1868 under Titlen: „Helminnologiske Undersøgelser i Danmark og paa Island“. I Tidens Løb kom K. til at udgive en hel Række Undersøgelser over parasitiske Orme, navnlig Bændelorme; heraf kan f. Eks. nævnes hans store Arbejder over Fluglenes Bændelorme (1869 og 1882) samt forskellige Oversigter over Forekomsten af Bændelorme hos Mennesker i Danmark; endelig har han, indenfor Rundormene, f. Eks. skrevet om Sælernes og Tandhvalernes Spolorme, om Trikiner og om Hestens Palisadeorm. Som Forsker nød K. med Rette megen Anseelse; han var vor eneste hjemlige Autoritet paa dette Omraade, og hans samvittighedsfulde Arbejder var skattede ogsaa i Udlandet; hans Interesse for Videnskaben holdt sig usvækket gennem Aarene til Trods for den Øjensygdom, der allerede tidlig begyndte at hindre hans Arbejde. D. i Kbh. — Gift 1871 Kristin Guðmundsson, d. 1910.

R. H. S.

Litt.: Slægt se Christopher K.; Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1857; „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; Sv. Dahl: „Bibl. zool. Dan. 1876—1906“ 1910; Nekrologer i „Dsk. Adelsbl.“ 1917, „Ill. Tid.“ ⁶/₈ s. A., „Oversigt over Vidsk. Selsk. Fhndl.“ s. A. (af B. Bang), „Naturens Verden“ s. A. (af H. Ditlevsen), „Maanedsskr. f. Dyrlæger“ s. A. (af S. Paull), „Videnskabelige Medd. fra naturhist. Forening“ 1918 og „Berl. Tid.“ ²/₄ 1917 (af S. Paull).

Krabbe, Oluf (Ole) (døbt ¹/₁₁ 1789—³⁰/₃ 1864), Officer. F. i Gamst ved Vamdrup. Forældre: Toldforvalter, Kaptajn Johan Henrik Bernhard Ludvig K. og Anna Marie Marienhoff. Blev Fændrik 1808, Sekondløjtnant i Infanteriet 1809, Premierløjtnant 1813, Kaptajn 1822, Major 1837, Oberstløjtnant 1845. Han deltog 1848 i Slaget ved Slesvig, hvor han blev saaret og taget til Fange, blev Oberst 1849 og Kommandør for

1. Infanteribrigade, som han med Udmærkelse førte i Kampen ved Ullerup og i Slaget ved Isted, hvor hans dygtig og omsigtsfuldt førte Kamp ved Vedelsvang paa Hærens venstre Fløj var af stor Betydning for Slaget Udfald. Under Feltogets sidste Del dannede hans Brigade et selvstændigt Korps, med hvilket han i høj Grad udmærkede sig ved sin Ledelse af Kampen ved Mysunde. Han blev Generalmajor 1852 og fik sin Afsked 1860 med Generalløjtnants Karakter. Var en i høj Grad pligtopfyldende og karakterferst Mand, en dristig og omsigtsfuld Fører, en streng, uforfærdet Soldat. D. i Kbh. — Gift 1830 Charlotte Schlotfeldt, d. 1888.

K. C. R.

Litt.: Slægt se Christopher K.; Flåmand: „Slægene ved Fredericia og Isted“ 1853; „Vort Forsvar“ ¹⁵/₁₀ 1899; J. Th. Ræder: „Krigserindringer fra 1848—50“ 1911; „Militært Tidsskr.“ 1910—11; Nekrolog sst. 1865.

Krabbe, Otte (¹/₁ 1641—¹³/₇ 1719), Statsmand. F. i Kristianopol, Bleking. Forældre: Lensmand Erik K. og Maren Mogensdatter Kruse. Kom til Hoffet som Page 1656, blev senere Kammerpage og naaede en overordentlig Yndest hos Frederik III, der udaandede i hans Arme. Under Christian V blev han 1671 Amtmand over Tryggevalde, Vordingborg og Møens Amter, 1682 over Roskilde Amt samt Stiftsbefalingsmand over Sjællands Stift. Under Frederik IV kom han til at spille en stor Rolle i den centrale Styrelse. Bl. a. var han Medlem af den Kommission, som forberedte Vornedskabets Ophævelse — en Foranstaltning, hvoraf han iøvrig var Modstander. Som Medlem af Konseillet fra 1703 bar han en stor Del af Regeringens Byrder under den store nordiske Krig. 1717 tog han Afsked fra alle sine Embeder. — K. blev som den tro Kongetjener Indehaver af meget Jordegods; allerede 1670 tilskødede Christian V ham Holmegaard, og senere udvidede han sine Besiddelser. Han viste trods sit konservative Standpunkt i Landbosagen

stor Humanitet i alle Livets Forhold og stod under de første Enevoldskonger som en tiltalende og meget dygtig Repræsentant for den gl. danske Adel. D. paa Egholm, Hornsherred. — Gift 1) 1671 Dorteaa Gersdorff, d. 1680. 2) 1681 Catharine Lucie v. Hahn, d. 1685. 3) 1686 Birgitte Skeel, d. 1737.

H. Js.

Litt.: Slægt se Elsebe K.; „Nye dsk Mag.“ III 1810; Becker og Richardt: „Dsk. Herregaarde“ IV (Holmegaard) 1850, X (Bækkeskov) 1858, XIV (Egholm) 1862 og XV (Krabbesholm) 1863; V. S. Skeel: „Familien Skeel“ 1871—82; E. Holm: „Danm. Norges indre Hist. 1660—1720“ I—II 1885—86; „Hist. Tidsskr.“ IV 4 1894—95; Adelsaarbogen 1901, S. 418; „Bidrag til d. st. nord. Krigs Hist.“ I—VI 1900—20; Ligprædiken af Worm 1719.

Krabbe, Peter Greis (døbt ^{26/10} 1755—^{21/4} 1807), Søofficer. F. i Biri, Norge. Forældre: Oberstløjtnant Frederik Christian K. og Ingeborg Greensen. Blev

Sekondløjtnant 1776, Premierløjtnant 1781, Kaptajn 1789, Kaptajn 1796, Kommandørkaptajn 1803. Gjorde sig kendt ved sin Affære med Fregatten „Freja“ i den engelske Kanal ^{25/6} 1800, da han paa Vej til Middelhavet med en Konvoj af Handels-

skebe blev angrebet af 4 engelske Krigsskebe, som havde forlangt at visiterer Handelsskibene, men havde faaet Afslag af K. Efter en hidsig Fægting maatte „Freja“ næsten synkefærdig stryge sit Flag for Overmagten og blev bragt ind til Downs. K. blev dog snart frigivet og fortsatte sin Rejse. Ved Hjemkomsten belønnede Kongen ham med en Guldæressabel for hans kække og heltemodige Opførsel. D. i Kbh. — Gift 1794 Sophie Juul Gaarder, d. 1837.

V. G.

Litt.: Slægt se Christopher K.; „Dsk. Mag.“ III 5 1857; Nekrolog i „Berl. Tid.“ ^{24/4} 1807.

Krabbe, Thorvald Haraldsen (f. ^{21/6} 1876), Ingeniør. F. i Kbh. Forældre: Professor Harald K. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1894

og polyteknisk Kandidat (Bygningsingeniør) 1900. Assisterede en kort Tid Ingeniør C. F. Bech (s. d.) ved forskellige Vandbygningsarbejder, navnlig ved Skernaadeltaets Regulering, var derefter ansat hos A/S Burmeister & Wain og senere ved Statsbaneanlægene, indtil han 1902 blev

assisterende Ingeniør ved Kbh.s Belysningsvæsen, hvor han navnlig havde med Projektering og Anlæg af Valby Gasværk at gøre. 1906 blev han udnævnt til Landsingeniør paa Island med Bolig i Reykjavik, og siden har hans Virksomhed helt tilhørt dette

Land, til hvilket han er knyttet ved Familiebaand paa mødrene Side. Fra 1910 har han været Direktør for Islands Fyrvæsen og har ved talrige besværlige Rejser gjort et betydeligt Arbejde for Udviklingen af Besejlingsforholdene langs med Kysterne. Som Bevis for den Agtelse K. nyder blandt sine Fagfæller, skal nævnes, at han 1903—06 var Sekretær for den tekniske Forening i Kbh. og Redaktør af Foreningens Tidsskrift og 1914—15 Formand for den islandske Ingeniørforening. 1913 udgav han det personalhistoriske Arbejde „Niðjatal þorvalds Böðvarssonar og Björns Jónssonar“. — Gift 1) 1902 Sigríður Thorvaldsdóttir Jónsson, d. 1905. 2) 1907 Margarethe K.

M. C. H.

Litt.: Slægt se Christopher K.; „Studenterne fra 1894“ 1921.

Krabbe, Tyge (1474—^{23/6} 1541), Rigsmarsk. F. paa Bustrup, Salling. Forældre: Herremanden Mogens K. og Elsebe Tygesdatter Lunge. Blev 12 Aar gl.

Smaadrenge hos Kong Hans, hvis Hunde han en Tid passede. Ca. 1501 blev han Lensmand paa Kbh.s Slot, 1507 paa Helsingborg; 1510 vandt han en stor, ofte besungen Sejr over Svenskerne. Under Christian II maatte han lide under

Forfølgelse fra denne, som fratog ham Helsingborg. I Frederik I's Tid var han Rigsmarsk og utrættelig paa Færde som den egentlige Leder af det konservative, katolsk sindede Rigsraad. Under Bondeopstanden i Skaane for han frem med hansynsles Streghed og kaldtes af Almuen „Tyge Badspyd“. 1531 var han Hovedmanden for at fængsle Christian II trods det givne Lejde. 1533 var han Talsmand for de katolske Krav og modarbejdede Christian III's Valg. Under Grevefejden var hans Stilling meget vanskelig, og han bøjede sig en Tid for Grev Christoffer. Skønt han beholdt sit Embede som Rigsmarsk, var hans hele Stilling efter 1536 derfor politisk umulig. Gennem sin hele Personlighed var han den kraftfulde og tillige brutale Repræsentant for en middelalderlig Adel, hvis Tid nu var forbi. D. paa Vegeholm, Skaane. — Gift ca. 1505 Anne Rosenkrantz, d. 1550.

H. Js.

Litt.: Slægt se Elsebe K.; Adelsaarbogen 1910, S. 378; Allen: „De tre nord. Rigers Hist.“ 1864—72; Paludan-Müller: „Grevefejden“ 1873—74; Heise: „Familien Rosenkrantz' Hist.“ 1882; O. Malmström: „Helsingborgs Slott och Stad“ 1908, S. 34 ff.

Krabbe-Cariusus, Hans (^{16/4} 1771—^{23/7} 1845), Diplomat, Statsminister. F. i Kbh. Forældre: Gehejmerraad Frederik Michael K. og Christiane Charlotte Charisius. Oprindelig bestemt for Marinen og en Tid Page blev han senere sat til juridiske Studier, som han fuldendte ved Universitetet i

Kiel. Han traadte derefter ind i Diplomatiet og blev 1814 Gesandt i Stockholm. Han virkede her med stor Dygtighed, sluttede 1819 Konventionen om Norges Andel i den dansk-norske Statsgæld, 1826 en liberal Handelstraktat, 1831—42 var han Danmarks Udenrigsminister, men kom i denne Egenskab ikke til at sætte sig stærke Spor, da Tiden ikke frembød større udenrigspolitiske Opgaver for Landet. K. var helt igennem en konservativ Mand uden Sympati for de konstitutionelle og nationale Strømninger. D. i Kbh. — Ugift.

H. Js.

Litt.: Slægt se Adelsaarbogen 1890, S. 161; A. Thorsøe: „Den danske Stats Historie 1814—48“ 1879.

Kraft, Carl Valdemar (f. $\frac{30}{5}$ 1849), Retskyndig. F. i Kbh. Forældre: Overretsprokurator Hans Rudolph K. og Caroline Johanne Elisabeth Brandt. Blev Student 1867, Cand. juris 1873, Assistent i Justitsministeriet 1874 og Fuldmægtig sst. 1885, Ekspeditionsssekretær 1886, Kontorchef 1888, Assessor i den kgl. Landsover- samt Hof- og Stadsret 1890, Dommer i de internationale Domstole i Ægypten

1896, Præsident for Tribunalen i Mansurah 1899, forflyttet til Kairo 1901, Vicepræsident i den internationale Domstol i Kairo 1908—13 og 1914—16, Præsident for samme 1916—20. Sammen med Jul. Lassen, H. Sylow og J. F. Utke Damm konkurrerede K. om det ved Aagesens Død 1879 ledigblevne Professorat, han blev ikke den sejrende, men hans Konkurrenceafhandling „Om Hovedprincipperne i den formuerellige Anordning“ (1881) har blivende Interesse og Betydning navnlig ved sin Kritik af Goos' Bestemmelse af den objektivt retstridige Handling og sin Fremhæven af den handlendes subjektive Forhold (dolus); en Studierejse til Tyskland, Frankrig og England paa det Hurtigkarlske Legat 1884—86 fulgte for K.s Vedkommende efter den videnskabelige Væddestrid. Under Mærket α skrev K. i „Berlingske Tidende“ forskellige Artikler og Anmeldelser, 1894 saaledes flere Indlæg, delvis af polemisk Natur, fremkaldt ved en Tvangsindlæggelse paa Kommunehospitalet af en fhv. juridisk Embedsmand. 1891—96 var K. Censor ved de juridiske Eksaminer. Som Dommer baade i sit Fædreland og i Ægypten gjorde K. sig gældende ved sin lyse og levende Intelligens og klare Tanke,

ligesom han ved sine omfattende Sprogkundskaber og hele verdensmandsmæssige Tilsnit og Holdning hævdede sig og derigennem ogsaa Danmark en anset Position i det internationale Milieu, hvori hans Livs Hovedgerning kom til at ligge. Der var forbeholdt K. Plads i den danske Højesteret — ekstraordinær Assessor fra 1907 —, men han foretrak at blive i Ægypten. Han repræsenterede 1898—99 og 1900—08 Danmark i to internationale Kommissioner vedrørende Lovgivningen angaaende Codes Mixtes; i den Anledning skrev han paa Opfordring til Belysning af Systemet Livres Fonciers en indgaaende og skarpsindig „Note sur le Projet de Loi instituant des Livres Fonciers“ (Kairo 1905) med dertil sig sluttende „Appendice au Rapport du Comité chargé d'examiner le Projet de Loi sur les Livres Fonciers“ (Kairo 1907). K. er Hovedforfatteren af de af ham sammen med Tyskeren C. Gescher og Spanieren L. Comulada afgivne „Rapports sur la proposition du Gouvernement Egyptien de reduire de cinq à trois le nombre des Magistrats requis pour siéger dans les Chambres des Tribunaux de première instance et de huit à cinq celui des Magistrats requis pour siéger dans les Chambres de la Cour d'appel“ (Kairo 1910); 1912 gjorde han i „Note sur l'art. 12 modifié du Code civil mixte“ nogle Bemærkninger til Fortolkningen af den nævnte Artikel. I Maj 1918 beskikkedes K. til Præsident for en Specialret af 11 Dommere i Alexandria i et processuelt Principsspørgsmaal. 1919 Medlem af den permanente internationale „Commission d'Enquête danoise-américaine“, 1921 af det videnskabelige Selskab „La Société Sultanieh d'Economie Politique de Statistique et de Législation“ i Kairo. — Ugift.

Fz. D.

Litt.: „Berl. Tid.“ $\frac{29}{5}$ 1919.

Kraft, Frederik Carl Julius ($\frac{8}{10}$ 1823— $\frac{26}{10}$ 1854), Landskabsmaler. F. i Kbh. Forældre: Landsdommer Adam Gottlob K. og Sofie Frederikke Tronier. Skulde have været Handelsmand, men kom paa Grund af sin Lyst til Kunsten i sit 15. Aar paa Kunstakademiet, hvor han 1846 blev Elev af Modelskolen. For 2 Aars Understøttelse fra dette rejste han i Italien 1851—53. Han udstillede paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1843—44, 1847—51, 1854—55. Man ventede sig meget af ham. Han har tegnet Portrætter og Folkelivsbilleder, men kun malet Landskaber (især fra Nordsjælland og Italien) i sin Samtids (nærmest V. Kynhs) Stil. Vegetationen er et Mylder af Detailler, prikkede med spids Pensel. Særlig Opmærk-

somhed vakte „Parti fra Comosøen“, købt 1855 af Grev A. W. Moltke, Bregentved. Billeder i Kunstmuseet („Parti fra Færgelunden ved Jægerspris“) og Johan Hansens Samling. Hans Søstre stiftede et Legat for Landskabsmalere til Minde om ham. D. paa Lille Vodrofgaard ved Kbh. — Ugift. S. S. Litt.: Been og Hannover: „Danm. Malerkunst“ II 1903, S. 74; Hiort-Lorentzen og E. Rosendahl: „Repertorium over Legater og milde Stiftelser“ VI 1904, S. 54.

Kraft, Jens (?/10 1720—18/3 1765), Filosof, Matematiker. F. i Fredrikshald. Forældre: Kaptajn i det norske Infanteri Anders K. og Severina Ehrensfryd Scholt. Opdroges efter Faderens Død hos Farbroderen Major Jens K. til Raastrupgaard i Hundborg Sogn. Blev Student 1738 og var Alumnus paa Borchs Kollegium. Blev Magister 1742, foretog en fleraarig Udenlandsrejse og var fra 1746 til sin Død Professor i Matematik og Filosofi ved Sorø Akademi. Allerede et Par Studenterdisputater fra 1741—42 viser ham som en dygtig Matematiker, og som Filosof var han en selvstændig Repræsentant for den Leibniz-Wolfske Fornuftfilosofi, hvis „matematiske“ Metode stemte godt med hans egne Evner. Hans Lærebøger i Logik (1751), Ontologi (1751), Kosmologi (1752), Psykologi (1752) og Naturlig Teologi (1753) danner tilsammen det første danske Systemværk. I Mod sætning til Wolf hylder han Newtons kosmologiske Hypotese som bedre stemmende med Erfaringen end Descartes'. En Række mindre Arbejder fra 40'erne og 50'erne viser ham som en skarpsindig Tænkter, der paa visse Punkter foregriber Kant. 1760 udgav han „Kort Fortælling af de vilde Folks fornemmeste Indretninger, Skikke og Meninger“, hvori han vil „forklare Mennesket ved Mennesket selv“. N. A. udfægtede han i sine „Kritiske Breve til Videnskabernes Fremvækst og Smagens Forbedring“ (1761) den første danske litterære Fejde. Det var imod Sneedorffs „Patriotiske Tilskuer“, at han her forsvarede de grundige Videnskabers større Nytte for Staten end de skønne Videnskabers, men under Stridens Gang modificerede han sit Standpunkt betydelig. Hans Hovedværk er „Forelæsninger over Mekanik“ (1763) og dettes 2. Del over „Statik og Hydrodynamik med Maskinvæsenets Teorier“ (1764), et for den Tid meget fremragende Arbejde, som fik stor Betydning for det følgende Slægtled. D. i Sorø. — Gift 1) 1748 Bodil Cathrine Evertsen, d. 1758. 2) 1759 Sophie Magdalena Langhorn, d. 1791.

J. C. K.

Litt.: Molbech: „Videnskabernes Selsk. Hist.“ 1843; S. A. Christensen: „Matematikkens Udvik-

ling i Danmark og Norge i det 18. Aarh.“ 1895; O. Hansen: „Filosofien i Danmark i det 18. og 19. Aarh.“ I 1897; Niels Nielsen: „Matematikken i Danmark 1528—1800“ 1912.

Kraft, Carl Ludvig (f. 25/8 1860), Læge. F. i Kbh. Forældre: Kommandør Johan Christian K. og Pauline Arnoldine Christiane Wolff. Blev Student 1878, Cand. med. 1886, var Kandidat paa københavnske Hospitaler 1886—91 og blev Dr. med. 1891 („Eksperimentelle Studier over akut Peritonitis“), var Reservekirurg ved Kommunehospitalet 1891—95, Prosektor ved samme 1896—1903 og er siden 1903 Overkirurg

ved Frbg. Hospitals kirurgiske Afdeling, som han paa Grundlag af sin store kliniske Erfaring, betydelige patologisk-anatomiske Kundskaber og gode eksperimentelle og operative Anlæg har gjort til en Mønsterafdeling, hvis gennemtænkte Indretning skyldes ham. Han er i særlig Grad skikka til en Chefpost og præger med sin stærke og energiske Personlighed i høj Grad det daglige Arbejde paa Afdelingen. Hans særlige Omraade er Underlivskirurgien, hvortil han foruden ved Angivelse af en ny Metode til Gastro-Enteroanastomose har ydet Bidrag ved Afhandlinger om Mavesaaret, Bugspytkirtellidelse og ikke mindst Blindtarmsbetændelsen, hvis kliniske Former og Forløb han kender til Bunds, og hvis rettidige operative Behandling han ihærdig kæmper for. — Gift 1905 Louise Ramm, d. 1917. O. P.

Litt.: Slægt i Lengnick: Olog; Selvbografi i Univ. Progr. Novbr. 1892; „Ill. Tid.“ 14/8 1903; „Berl. Tid.“ 24/8 1920; „København“ 25/8 s. A.

Krag, Anders (1553—8/8 1600), Fysiker, Læge. F. i Ribe. Forældre: Borger i Ribe Peder K. og Karine Sørensdatter Klyne. Blev med Støtte af Bispen Poul Madsen, med hvem han var beslægtet, Student i Kbh. og studerede senere ved tyske Universiteter, især i Wittenberg, hvor han blev Magister. Senere besøgte han den navnkundige Lægeskole i Montpellier, hvor han promoveredes til Doktor 1585. N. A. ansattes han ved Kbh.s Universitet, først som Prof. pædagogicus, senere i Matematik og Fysik, men han naaede ikke ind i det medicinske Fakultet paa Grund af sin tidlige Død. K. var en ivrig Forkæmper for den saakaldte Ramisme (efter Filosofen Petrus Ramus i Paris), der bekæmpede det Aristoteliske Læresystem; hans Skrifter vidner om Klarhed, Fordomsfrihed og Despekt for Formalisme, men betydeligere videnskabelige Arbejder fik han ikke fuldført. Som Læge var han meget paavirket af Paracelsus, men uden dennes Foragt for Galenismen; han indtog snarere en medierende

Stilling. Han havde en betydelig Praksis og benyttedes ogsaa af Kongefamilien. D. i Kbh. — Gift 1585 Elline Mortensdatter Olufsen, d. 1615. *F. L.*

Litt.: Om Slægt se Halling: „Meine Vorfahren“ I 1905; „Saml. t. d. dsk. Medicinalhist.“ I 1835; Rørdam: „Kbh.s Univ. Hist. 1537—1621“ III 1873 —77 og I „Nord. Univ. Tidsskr.“ X Tillæg 1866; Kinch: „Ribe Bys Hist.“ 1869—84.

Krag, Niels (1550—¹⁴/₅ 1602), klassisk Filolog, Historiker og Diplomat. F. i Ribe. Forældre: Borger i Ribe Peder K. og Karine Sørensdatter Klyne. Studerede i Kbh., hvor han blev udelukket fra Kommunitet, fordi han havde slaet en Medalumne paa Øret. 1572—74 var han Skolemester i Ringkøbing, og 1575 tog han Magistergraden i Wittenberg. Febr. 1577 blev han Rektor for Frue Skole i Kbh., men brød op fra denne Stilling 1582, da han drog paa Udenlandsrejse som Hovmester for Adelsmanden Peder Rud. Han erhvervede i Udlandet store Sprogkundskaber og opnaede desuden den juridiske Doktorgrad. Efter sin Hjemkomst fik han henledt Opmærksomheden paa sine historiske Interesser og blev som ekstraordinær Prof. 1589 Universitetets første særlige Lærer i Historie. 1592 blev han ordinær Prof. i Græsk, og 1601 blev han Universitetets Rektor. S. A. blev han Forstander for Sorø Klosters Gods og Skole. I Tillid til hans Klogskab og aandelige Smidighed benyttede man ham desuden til vigtige diplomatiske Hverv. Efter at han 1593 havde været paa diplomatisk Sendefærd til Skotland, overdroges det ham 1594 at skrive den danske Historie paa Latin, og kort efter blev han udnævnt til kgl. Historiograf. A. S. Vedel blev samtidig tvunget til at overlevere ham de Samlinger, som han selv havde gjort til en Danmarks Historie paa Modersmaalet. K. naaede imidlertid kun at løse en Brøddel af sin Opgave og fik blot færdigskrevet Christian III.s Historie til 1550. Dette Arbejde, som først blev udgivet 1737 af Gram, vidner om flittig Forsken i Arkiver; men skrevet af en Mand, der selv var praktisk Diplomat, lægger det Vægten paa den udenrigske Historie. I Egenskab af Filolog har K. udgivet latinske Skolebøger og et Værk paa Latin om Sparta. K. var en Mand, der i udpræget Grad havde Lykken med sig; fra smaa og vanskelige Kaar naaede han frem til stor Magt og Anseelse. — Gift 1) 1578 Kjønne, Datter af en Mikkel Skriver; Ægteskabets opløst 1586, hun d. efter 1620. 2) 1591 Else Mule, d. 1604, Enke efter Magister Iver Bertelsen. *H. Js.*

Litt.: Slægt se Anders K.; Wegener: „A. S. Vedel“ 1846; Kinch: „Ribe Bys Hist.“ 1869—84; Rørdam: „Kbh. Univ. Hist. 1537—1621“ III 1873 —77.

Krag, Otte (²⁰/₈ 1611—¹/₂ 1666), Rigsraad. F. paa Agerkrog ved Varde. Forældre: Rigsraad Niels K. og Jytte Styggesdatter Høg. Var paa Studierejse i Udlandet 1630—38 og

derefter ansat i danske Kancelli, indtil han 1653 blev Medlem af Rigsraadet. Som Lensmand blev han Febr. 1658 taget til Fange af Svenskerne. Paa Stændermødet 1660 var han Adelsens Fører og viste et stejlt Sind overfor Kongens og Borgernes Krav (Sammenstødet med Hans Nansen paa Slotsbroen) uden dog at kunne afvende det uundgaaelige. Efter den gennemførte Statsforandring blev han regnet for en af det nye Styres mest afgjorte Fjender. D. i Kbh. — Gift 1645 Anne Rosenkrantz, d. 1688. *H. Js.*

Litt.: Slægt i Klevenfeldt: „Stamt. over Familien K.“ 1868 og Adelsaarbogen 1899; Optegnelser i „Dsk. Saml.“ II 2 1872—73; Becker og Richardt: „Dsk. Herregaarde“ II (Egeskov) 1845; J. A. Fridericia: „Adelsvældens sidste Dage“ 1894; „Svendborg Amt“ 1915; Breve i „Dsk. Mag.“ V 2 1892; Nekrolog i Univ. Progr. 1666 og Ligprædiken af M. Henriksen.

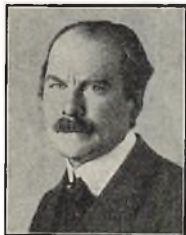
Krag, Christian Peter Seidelin (¹³/₈ 1839—¹⁰/₉ 1912), Præst. F. i Sønder Broby, Fyn. Forældre: Sognepræst Christian Ernst K. og Marie Margrethe Vilhelmine Seidelin. Blev Student 1858 og Cand. theol. 1864. Efter nogle Aars Lærergerning ved Frk. Zahles Skole blev han 1868 Kateket ved St. Johannes Kirke i Kbh.; 1873 blev han Sognepræst i Vildbjerg, Timring og Nøvling, hvorfra han allerede 1878 vendte tilbage til Kbh. for i en Menne-skealder at virke som Sognepræst ved St. Jakobs Kirke. 1903 flyttede han til Søborg og Gilleleje, hvorfra han 1910 tog sin Afsked. K. var en betydelig Prædikant, om hvis Forkyndelse der i Kbh. samlede sig en stor og virksom Menighed. St. Jakobs Sogn var blandt de første, som fik et Menigheds-samfund, og K. forstod at drage Lægfolket med ind i det kirkelige Arbejde; han var en fremragende Administrator og en myndig Mand, som i Reglen formaede at sætte sin Villie igennem. Den københavnske Kirkesag laa ham stærkt paa Sinde, og en Sølvbryllupsgave paa 43.000 Kr., som var indsamlet til ham, dannede Grundfonden til de Midler, hvorfors Zions Kirken blev rejst. Under tiden tog han til Orde i Bladartikler, især om sociale Spørgsmaal, og udgav flere Prædikener og Ligtaler samt en Husandagtsbog („Daglig Andagt. Minder fra St. Jakobs Kirke“ 1896). D. i Charlottenlund. — Gift 1869 Jenny Sophie Petersen, d. 1910. *H. M.*

Litt.: F. E. Seidelin: „Stamt. over Familien Seidelin“ 1877, S. 31; „Nationaltid.“ ²¹/₄ 1918;

Carl Hornbech i Fibliger: „Ebenezer“ 1921; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 10/9 1912.

Kragh, Johannes (f. 9/5 1870), Maler, Billedhugger. F. i Bisserup ved Skelskør. Forældre: Sognepræst Jens Theodor K. og Ellen

Kathrine Lange. Begyndte 13 Aar gammel at lære Akvarelmaling hos J. Kornerup, kom i sit 15. Aar i Huset hos Viggo Pedersen, der vejledede ham, samtidig med, at han gik paa Teknisk Skole under H. Grønvold. Derefter besøgte han Akademiet 3 Semestre 1887—88 og

Krøyers Skole 1888—89, her særlig undervist af Frans Schwartz, gik i Malerlære 1889 og blev Svend 1891. 1900 studerede han under Billedhuggeren I. V. Ségoffin i Rom; endvidere har det været af stor Betydning for ham, at han har været baade Joakim og Niels Skovgaards Hjælper. Foruden i England, Holland, Belgien har han gentagne Gange været i Italien (Stipendier fra Akademiet og Larssens Legat). Af hans Deltagelse i Udstillinger anføres: Charlottenborg Foraarsudstilling 1893—94, 1906, 1909 og aarlig siden 1914; den Frie Udstilling som Gæst 1896, som Medlem 1907—13; Kunstnernes Efteraarsudstilling 1904—05, 1907—08, 1915, 1918; Kunstnernes Studieskoles Udstilling 1896; Verdensudstillingen i Paris 1900; Cività d'Antino-Udstillingen 1908; dansk Udstilling i Kunstgæverbe-Museum, Berlin, 1910; Brighton 1912; Baltiska Udstillingen 1914. Hovedtrækkene hos K. er hans mange Interesser og hans Energi, hans Villie til Fordybelse i sit Emne, hvilken træder i Stedet for umiddelbar Kunstnerbegavelse. Dette har naturlig givet sig Udslag i Trang til Stilisering. Af hans mange højst forskelligartede Arbejder kan nævnes; Vægdekorationer i Kasein (Zionskirken, Kristkirken paa Enghaveplads, begge i Kbh.) og Fresko (Ryslinge Valgmenighedskirke), Glasmalerier (Kirker i Holstebro, Skive, Hellerup), Mosaikker (paa Paladshotellets Taarn), dekorative Panneauer i Tempera med Guldgrund, store Figurkompositioner (Musik, Sommerens Død, Et gammelt Ægtepar), Landskaber, Portrætter (Jacob Helms, Proprietær Lawaetz), Rytterstatuetter, Portrætbuster (J. Skovgaard, Henrik Gerners Monument i Hillerød, Eugène Ysaye), de præmierede, men ikke benyttede Konkurrenceudkast til Christian IX's og Dronning Louises Sarkofag og Grundtvig-Monumentet. K. beskæftiger sig særlig med kirkelig og allegorisk Kunst. Tillige har han skrevet ikke faa Artikler om Kunst til Blade og Tidsskrifter. Buster i Kunstmuseet og paa Frederiksborg. — Gift 1902 Ellen Kathrine Becker.

S. S.

Litt.: Slægt i Kobke: „Stamt. over Familien Bredsdorff“ 1888; „Arkitekten“ XI 1908—09 og XV 1912; „Skønvirke“ Maj 1916; „Vore Herre“ 10/8 1916; Zahrtmann: „Mindebog“ udg. af F. Hendriksen 1919.

Kragh, Oluf Christian (f. 23/9 1870), Politiker. F. i Hals. Forældre: Malermester Rudolph K. og Johanne Margentine Møller. Blev Student 1888, Mag. scient. i Matematik 1893, var 1893—97 Lærer bl. a. ved Borgerdydskolen i Helgolandsgade og blev 1897 Timelærer ved Nykøbing Katedralskole, 1899 kst., 1900 fast Adjunkt sst., endelig 1918 Rektor ved Metropolitanskolen. Han blev Dr. phil. 1902 for en Afhandling om Pendulsvingninger og udgav 1907 tre Lærebøger i Plangeometri og Trigonometri. Politisk var han tidlig Venstremand, stod en Tid de Radikale nær, men førtes bl. a. af Forsvarsspørgsmaalet over i Venstreparti, fik en fremskudt Plads i sin Landsdels Politik og var 1912—18 Formand for de samvirkende Venstreorganisationer der. 1910 stillede han sig i Stubbejøbing mod Keiser-Nielsen og 1913 i Silkeborg mod Jac. Christensen; 1914 valgtes han til Landstinget og er siden genvalgt. K. er en politisk Begavelse, uden vidt teoretisk Vingefang, men kundskabsrig, smidig og forhandlingsdygtig, øvet og skarp Debattør. Han gjorde sig hurtig gældende i Venstre og fik vigtige Ordførerskaber, saaledes 1916 i den vestindiske Salgssag, 1917 i Brændselsloven, 1918 i Skole- og Dyrtidsloven og i det islandske Spørgsmaal, 1919 i Tingets Aktion mod Zahle i den færøske Sag og i Interpellationen om det sønderjyske Spørgsmaal, 1920—21 i Ulykkesforsikringsloven, Livsforsikringsloven, Lovene om Udenrigstjeneste og om Sygekasser. Fra 1920 var han Medlem af Finansudvalget og fra 1919 af Militærkommissionen. Hans medierende Evne og paa eengang robuste og sympati-vækkende Personlighed stillede ham blandt Førere; man regnede ham almindelig for kommende Forsvarsminister, da han ved Sig. Bergs pludselige Død Juli 1921 udnævntes til Indenrigsminister. Han gennemførte i denne Egenskab Dec. s. A. Loven om Arbejdsløshedsunderstøttelse, hvis Fortolkning under Lockouten Febr.—April 1922 gav Anledning til stærke Angreb paa K. fra to Sider. — Gift 1895 Anna Schulz. P. E.

Litt.: Selvbioграфи i Univ. Progr. Novb. 1902; N. Nielsen: „Matematikken i Danm. 1801—1908“ 1910; „Loll.-Falsters Stiftstid.“ 20/4 1910; „Loll.-Falsters Folketid.“ 21/4 s. A.; „Silkeborg Avis“ 22/4 1913; L. F. la Cour: „Studenterne fra 1888“ 1913; „Politiken“ 11/7 1914; „København“ 23/7 og 1/8 1918; „Nationaltid.“ 22/9 1920; „Berl. Tid.“ 16/7 1921; „Politiken“ 17/7 og 19/7 s. A.

Kragh, Ove Holger (f. 18/12 1862), Udgiver af Vejviseren. F. i Kbh. Forældre: Stads-

konduktør T. K. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1881, Cand. med. 1889, var Kandidat

paa Frederiks Hospital 1889—90 og praktiserede som Læge i Kbh. 1892—1902. Med Faderens voksende Alder og Døvhed kom han i Aarene omkring 1900 mere og mere ind i Ledelsen af Kbh.s Vejviser, og fra 1903 overtog han den helt, idet han samtidig

opgav sin Lægevirksomhed. K., der har arvet Faderens praktiske Sans og overgaar ham i Temperament og Idrigdom, har ført Vejviseren hurtig videre i den siden 1863 begyndte Retning. Mærkeåret er 1905, da Bogen udvidedes til at omfatte hele Landet som et „Danmarks Handelspejl“, og Udviklingen er siden da ført stadig videre ad denne Bane — til Gavn og Glæde for Forretningsverdenen mere end Personalhistorikeren. Til Gengæld har K. ved Paabegyndelsen af „K.s blaa Bog“ (1910 ff.) indlagt sig stor Fortjeneste af personalhistorisk Studium saa vel som af Nutidshistorien overhovedet og paa flere andre Maader dokumenteret sin Interesse specielt for Kbh.s Historie. 1907 udgav han „Agent Holck“ (af Bering Liisberg), 1910 og 1915 „Danmarks ældste Forretninger“ paa Grundlag af Faderens Samlinger, 1911 „K.s Tidstavlør“ (ligesaa) og „K.s Lommevejviser“, 1912 „K.s Navnebog“, 1919 „Vejviseren gennem 150 Aar“ (af Hj. Gammelgaard), 1920 „Kbh.s Borgere 1659“ (ved E. Marquard), ligesom flere andre sted- og personhistoriske Arbejder i Tilknytning til Vejviseren er under Udarbejdelse. I det K.ske Forlags Ledelse forenes saaledes stadig sikker Forretningssans med snæver Tradition. — Gift 1913 Else Brock, f. Nielsen. P. E.

Litt.: „Smaa Biografer af Studenterne fra 1881“ 1906; Hj. Gammelgaard: „Vejviseren gennem 150 Aar“ 1919; „B. T.“ 27/11 1918; „Pressens Magasin“ 1/1 1919.

Krak, Elias Christian Thorvald (12/6 1830—9/11 1908), Stadskonduktør, Udgiver af Vejviseren. F. i Kbh. Forældre: Skibsfører Hans

Andersen K. og Karen Sophie Lind. Blev 1848 Elev paa den militære Højskole, var 1848—49 tillige paa Central- og Kommandoskolen, blev 1850 Sekondløjtnant i Artilleriet, deltog i Krigen ved Feltingeniørerne, var 1851—53 atter paa Højskolen og blev 1853 Premierløjtnant i

Ingeniørkorpset, afgik 1858 med Kaptajns Karakter, hvorefter han 1858—98 var Stadskonduktør i Kbh. Han indlagde sig i denne Byens store Vækstperiode megen Fortjene-

ste ved forudseende, hurtig og omsvøbsfri Administration, indførte 1859 fortløbende Gadenumre og fik 1860—66 foretaget Opmaaling af alle skattepligtige Ejendomme som Grundlag for Ejendomsbeskatningen. Mere kendt for Nutiden er K.s Navn gennem Kbh.s Vejviser, som han 1862 fik Privilegium paa at udgive og som han ledede til 1902. Straks den første Aargang, han udsendte, viste en gennemgribende Forandring fra før, Omfanget var over firdoblet, og Realregister, Fagregister og Firmaregister var kommet til; siden fortsattes Udviklingen, 1864 opstod Husregistret, og Bogens Omfang voksede 1875—1900 til det tredobbelte. Samtidig med at Nøjagtigheden blev større, baseredes Værket økonomisk mere og mere paa Annonceindtægten, der fra 1899 var det bærende. K.s personlige Fortjeneste af hele denne Udvikling var meget stor og hans Arbejdsevne betydelig. Han efterlod sig Samlinger til flere statistiske og historiske Arbejder, der senere udgaves af Sønnen Ove K. (s. d.); endvidere udgav han 1904 „Vejviseren Vej“ og 1893 en Haandbog i Whist. D. i Kbh. — Gift 1858 Charlotte Henriette v. d. Recke, d. 1897. P. E.

Litt.: Tychsen: „Fortifikations-Etaterne og Ingeniørkorpset 1684—1893“ 1893; Hj. Gammelgaard: „Vejviseren gennem 150 Aar“ 1919; Nekreloger I „Ill. Tid.“ 15/11 1908 og „Tidsskr. f. Opmaalings- og Matrikulsvæsen“ V 1909.

Kramp, Johannes Lassenius (5/5 1808—30/10 1876), Haandværkerlærer. F. i Kbh. Forældre: Snedkermester Frantz Sørensen K. og Anne Christine Larsdatter Schiwe. Oplærtes i Faderens Haandværk, blev Svend og tog 1831 Borgerskab som Snedkermester. Han havde i sin Læretid erhvervet sig gode boglige Kundskaber og viste sig som den fremmeligste af sine Lærekammerater, gennemgik Kunstakademiets Bygningsklasser og vandt flere Præmier. Hans livlige Aand gav sig bl. a. Udslag i litterære Sysler og dramatiske Interesser, men hans Arbejde samlede sig snart om Haandværkerundervisningen. 1837 stiftede han Snedkernes Tegneforening, og da Teknisk Institut aabnedes 1843, fandt han her sin Livsgerning. Han opgav Snedkeriet og blev Inspektør for Instituttet og dermed dets egentlige Leder. Men ogsaa paa anden Maade ønskede K. at være Haandværkerne til Nytte, dels ved at skaffe dem Kundskaber, dels ved at samle dem i en Organisation til Værn for fælles Interesser. Allerede 1840 havde han stiftet Haandværkerforeningen i Kbh., nærmest som Modvægt mod den mere frisindede Industriforening. Det lykkedes dog ikke Haandværker-

foreningen at hindre Næringsloven af 1857. K.s største Betydning laa stadig i hans Arbejde for Undervisningen. Ikke blot for Teknisk Institut i Kbh., ogsaa for de tekniske Skoler i Provinsen var han virksom, og han var i mange Aar den ledende indenfor de Massmann'ske Søndagsskoler, 1849—55 deres Direktør, 1855—75 deres Sekretær og atter 1875—76 Direktør. Der gjorde sig efterhaanden paa den tekniske Undervisnings Omraade nye Strømninger gældende; en paa Industriforeningens Initiativ nedsat Komité, hvori ogsaa K. havde Sæde, førte til Dannelsen af Teknisk Skole som en stor statsunderstøttet Centralskole for Haandværkerundervisningen. Den afløste Teknisk Institut, og da den traadte i Virksomhed, afgik K. 1876, kort før sin Død. D. i Kbh. — Gift 1833 Christiane Magdalene Frølich, d. 1889. G. N.

Litt.: A. Bauer: „Snedkernes Tegneforening af 1837“ 1887 og „Haandværkerforeningen i Kbh. 1840—90“ 1890; Ette: „Om Stiftelsen Alderstøt“ 1881—89; C. Nyrop: „Bidrag til den dsk. Haandværkerundervisnings Hist.“ 1893 og „Ved Alderstøtets 50 Aars Jubilæum“ 1912; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; C. Rasmussen: „Bidrag til dsk. Haandværkerundervisnings Hist.“ 1916; „Det tekniske Selskab 1843—1918“ 1918; „Folket“ 1921, Nr. 36; Nekrolog af A. Bauer i „Ill. Tid.“ ³/₁₁ 1876.

Krarup, Alfred (f. ³⁰/₁₂ 1872), Biblioteksmand. F. paa Fogedgaarden ved Hobro. Forældre: Forpagter Albrecht Thaer K. og Christine Arnoldine Grønnerup. Blev Student 1890, Cand. mag. i Historie 1896. Efter 1897—98 at have opholdt sig i Rom for med Carlsbergfondets Understøttelse at afskrive Pavebreve i Vatikanets Arkiv blev han 1898 ansat ved Universitetsbiblioteket (1907 Underbibliotekar, 1911 Bibliotekar); desuden var han 1896—1909 Assistent ved Filologisk-historisk Laboratorium og er Lærer i Historie ved Borgerdydskolen i Helgolandsgade. 1902—03 og 1920—22 foretog han paa ny Arkivundersøgelser i Vatikanet til Brug for Værket „Acta pontificum Danica 1316—1536“, hvis 2.—6. Bd han har udgivet sammen med J. Lindbæk. Indenfor Universitetsbiblioteket har K. udført et ikke ringe Arbejde, bl. a. ved Katalogiseringen og ved Ordning og Registrering af Haandskriftsamlingerne; i Diskussionen om Bibliotekets fremtidige Retningslinier har han deltaget ud fra konservative Synspunkter. Kendt i videre Kredse er han blevet ved det store bibliografiske Værk om dansk Historie i videste Forstand, som han under Titelen „Dansk historisk Bibliografi“ udgiver med Bibliotekar B. Erichsen (hidtil udk. Bd. I og III, 1917 ff.). Til dette Arbejde havde K. kvalificeret sig gennem sin Virksomhed som

bibliografisk Medarbejder ved „Historisk Tidsskrift“ (1899 ff.), og med den største Flid og Udholdenhed har han og hans Medarbejder i Aarevis samlet det omfattende Stof og skabt en af vore mest benyttede bibliografiske Haandbøger. — Gift 1903 Marie Caroline Constance Amali? (Maia) Caspari, d. 1922. S. D.

Litt.: Slægt hos Lengnick og I N. P. Krarup: „Stamt. over Familien K.“ 4. Udg. 1915; „Studenterne fra 1890“ 1915.

Krarup, Carl Emil (¹²/₁₀ 1872—³⁰/₁₂ 1909), Telegrafembedsmand. F. i Kbh. Forældre: Manufakturhandler Carl Emil K. og Anna Johanne Henriette Bonnesen. Blev Student 1890, Cand. polyt. 1896, Aspirant ved Telegrafvesenets 1898, Telegrafingeniør 1902 og Chef for den tekniske Afdeling 1906. Paa en Tid, hvor Telegraf- og Telefonvesenets rivende Udvikling nødvendiggjorde en betydelig Reorganisation indenfor den tekniske Forvaltning, hævdede K. sin fremskudte Stilling paa en smuk og værdig Maade. Med stor teknisk Dygtighed og organisatorisk Begavelse forbandt han ypperlige Evner til Samarbejde med det store Personale. Oprettelsen af Imprægneringsanstalten i Sorø er i væsentlig Grad hans Værk. 1902 fik han Accessit for sin Besvarelse af Universitetets Prisopgave om Selvinduktionsbestemmelser ved elektriske Ledere; Afhandlingen dannede Grundlaget for et System, som han opfandt og i Praksis gennemførte ved Nedlægningen af Femernkablet 1902—03. Systemet bestod i en direkte Bevikling af Kobberet med tynd Jerntraad, hvorved der indførtes en konstant Selvinduktion over hele Kablets Længde. Han kom herved bort fra de tidligere brugte Systemer med indskudte Selvinduktioner og opnaaede at forøge Taleafstanden meget betydelig. Systemet har haft meget stor Betydning for Telefontechnikens Udvikling. K. har anlagt det islandske Telefonnet samt planlagt og ledet et større Telefonanlæg i Baku. Desuden blev hans Evner brugt i forskellige Kommissioner, ligesom han i 1903 var Danmarks Repræsentant ved en Række Forsøg paa den traadløse Telegrafis Omraade, som den norske Regering lod udføre ved Lofoten, og 1908 Danmarks Repræsentant paa den internationale tekniske Kongres i Budapest. D. i Kbh. — Gift 1904 Harriet Christiane Margrethe Walsøe.

H. H.-N.
Litt.: Slægt se Alfred K. samt Fabricius og Bondesen: „Slægten Fabricius fra Faaborg“ 1884 og D. Hvalsoe: „Slægten Hvalsoe-Walsøe“ 1914, S. 29; „Studenterne fra 1890“ 1915; Univ. Aarb. 1901—02, S. 219; Nekrologer i „Teknisk Tidsskr.“ ¹²/₁ 1910, „Nationaltid.“ ³¹/₁₂ 1909 og „Berl. Tid.“ ³⁰/₁₂ s. A.

Krarup, Nicolai Christian Møhl (²⁶/₇ 1831 —²⁹/₃ 1875), Ingeniør. F. i Kbh. Forældre: Skolebestyrer Niels

Bygom K. og Christiane Amalie Møhl. Tog polyteknisk Adgangseksamen 1849, Landmaalereksamen 1851 og polyteknisk Eksamen i Mekanik 1855. Et Aars Tid var han ansat som Ingeniør ved Anlægget af Roskilde—Korsør Banen, men gik derefter ind i Telegrafvæsenet. Han fungerede som Telegrafbestyrer i Vejle indtil 1865 og derefter som Overtelegrafist i Kbh. indtil 1870. Endnu mens han var i Vejle, begyndte han at sysle med Opvarmnings- og Ventilations-spørgsmaal, og paa en Rejse i Frankrig studerede han dette Fag hos den kendte franske Opvarmnings- og Ventilationsingeniør General Morin. 1868 vandt han den Classenske Præmie for en af Videnskabernes Selskab stillet Prisopgave: „Om Ventilation i Privatbygninger“. K. var den første, der herhjemme udførte Opvarmnings- og Ventilationsanlæg efter videnskabelige Principper. Hans Arbejder i den Retning vandt saa megen Anerkendelse, at han opgav sit Embede og helt helligede sig sin Ingeniørvirksomhed. Han projekterede og udførte Opvarmnings- og Ventilationsanlæg bl. a. i Folketingssalen paa Kristiansborg Slot, i det Kgl. Teater, i flere københavnske Skoler og i Stortingsbygningen i Kria. Ved disse og andre Arbejder bragte han denne Gren af dansk Ingeniørvirksomhed ind i et Spor, den senere med Held har fulgt. D. i Kbh. — Gift 1871 Marie Sophie Magdalene Krarup, d. 1901.

M. C. H.

Litt.: Slægt se Alfred K. samt i Fabricius og Bondesen: „Slægten Fabricius fra Faaborg“ 1884, Lengnick: Stampe og H. A. Møller: „Stamt. over Slægterne Stampe og Thestrup“ 1910; Nekrolog i „Ill. Tid.“ ³¹/₁₀ 1875.

Krarup, Frederik Christian (f. ³¹/₃ 1852), Teolog. F. i Løgumkloster. Forældre: Sognepræst Niels Peter K. og Jensine Skierbeck. Blev Student 1870 og paa Grund af Sygdom først teologisk Kandidat 1878. Efter et Par Aars Virksomhed som Religionslærer bl. a. ved Blaagaards Seminarium foretog han 1881—83 en Studierejse til Udlandet med Ophold i Erlangen, Göttingen og Strasbourg og kortere Besøg i Schweiz, Paris og Italien. Efter sin Hjemkomst erhvervede han sig 1885 den teologiske Licentiatgrad for en Afhandling: „Om Forholdet mellem det guddommelige og

menneskelige i Kristi Person“ (1885); kort forinden var han blevet Sognepræst i Mariager, og 1893 forflyttedes han til Sorø, tog sin Afsked 1922; i mange Aar har han været Censor ved teologisk Embedseksamen, og 1911 udnævnte Universitetet i Kria. ham til Æresdoktor i Teologi. Alerede i sin Disputats havde K. afsløret sig som Discipel af Ritschl, og siden har han været den ypperste Talsmand for dennes Kristen-domsbetragtning herhjemme. Han har dog udformet sin Lærers Tanker paa helt selvstændig Maade, og den Interesse for S. Kierkegaard og Grundtvig, som han har næret lige fra sin tidligste Ungdom, har i ikke ringe Grad præget hans Tænkning. Hans første Arbejder vakte ikke saa stor Opmærksomhed, som de i og for sig havde fortjent, fordi de i Formen var meget tunge; foruden den førnævnte Disputats gælder dette ogsaa et Par Smaaskrifter om Underne („Om Undergavens Stilling i den kristne Kirke“ (1888) og „Hvori er Underkraften begrundet?“ (1889)) samt hans „Grundrids af den kristelige Etik“ (1894; tysk Overs. ved F. Küchler 1897), der var tænkt som et Hjælpemiddel ved Religionsundervisningen i Gymnasiets øverste Klasser, men viste sig altfor vanskelig til dette Formaal. Derimod er hans senere Arbejder skrevet i et smukt og klart Sprog og har da ogsaa efter danske Forhold vundet en meget betydelig Udbredelse. Det var egentlig først med hans „Religionsfilosofi“ (1905, 2. Opl. 1921), at han rigtig slog igennem; den fører som Undertitel: „En Bog om det religiøse Livs Væsen og Ret“ og er ment som det erkendelsesteoretiske Grundlag for en Fremstilling af den kristelige Livsanskuelse; en saadan gav han senere i „Livsforstaaelse. Kristelig Troserkendelse fremstillet i Sammenhæng“ (1915, 2. Opl. 1917) og „Livsførelse. Kristelig Selvforstaaelse fremstillet i Sammenhæng“ (1918), og det er dermed lykkedes ham at give en Fremstilling af hele den systematiske Teologi. K. viser sig heri som en ualmindelig skarp Tænkner, der med ubønhørlig Logik efterviser det uholdbare i tidligere Tidens Formulering af de kristelige Dogmer, men som tillige formaar at lade Kristendommens religiøse Indhold fremtræde i en saadan Form, at det kan smelte sammen med Nutidens Aandsliv til en gennemført Livsanskuelse. Hans Kristendomsopfattelse udgør en til alle Sider velovervejnet, sjælden sluttet og harmonisk Bygning, som har virket og rimeligvis i Fremtiden i endnu højere Grad vil komme til at virke befrugtende langt ud over den Kreds, som i alle Henseender deler hans Teologi en Plads, der fuldt ud staar paa Højde med den, Martensen i sin Tid havde. — Gift 1885 Marie Mohr.

H. M.

Litt.: Slægt se Alfred K. samt i Wiesener: „Slægten Mohr fra Bevern“ 1909, S. 44 og D. Hvalsee: „Slægten Hvalsee-Walsøe“ 1914, S. 119; Selvbioграфи i Univ. Progr. Novb. 1885; M. Kierkegaard 1, „Tilskueren“ 1906; Landmark: „Religionsfilosofi“ 1908; Edv. Lehmann 1, „Ill. Tid.“ ^{9/10} 1910; A. S. Poulsen: „Liv og Lære“ 1916; Sev. Christensen: „Indad“ 1918; „Dannebrog“ ^{20/11} 1909.

Krarup, Janus Balthazar (^{22/7} 1829—^{12/10} 1898), Landøkonom. F. i Nykøbing M. Forældre: Sognepræst Jens K. og Arnoldine Christine Wormslev. Kom i

Urtekræmmerlære, men havde mere Lyst til Landvæsnets og kom derfor ud paa sin Farbroders Præstegaard, indtil han ved Landhusholdningsselskabets Hjælp blev anbragt hos sin ældre Fætter, N. B. K. (s. d.) paa Haraldslund. Efter sin Uddannelse her

og et Par Aar som Forvalter vendte han 1851 tilbage til Haraldslund som Lærer og fra 1855 som Forstander, idet Skolen ved Ejendommens Salg blev flyttet til Skaarupgaard Nord for Aarhus. Jorden var bortforpagtet, men Eleverne havde Lejlighed til at deltage i det praktiske Arbejde. 1867 købte K. Gaarden Daugaard ved Vejle og fortsatte her, til han 1874 opgav sin Skolegerning. Foruden at være en af Banebryderne for Landbrugsundervisningen er K. Forfatter til en lang Række Afhandlinger i „Tidsskrift for Landøkonomi“, væsenligst om Husdyrbrug, men hans Hovedværk er dog „Beskrivelse af Landbrugets Udvikling i Danmark fra 1835 til Nutiden“, udgivet ved det kgl. danske Landhusholdningsselskab. Han naaede kun at faa de to Bind færdige (1895—96), men disse var ogsaa tilstrækkelige til at sikre Forfatteren et Navn som en af de bedste og grundigste paa Landbrugets og Landøkonomiens Omraade. Bogen, hvoraf 3.—6. Bd., delvis skrevne af S. C. Tuxen, udkom 1899—1912, er et udmærket Kildeskrift og indeholder en Fylde af Oplysninger særlig om Driften paa en Mængde Ejendomme i de forskellige Landsdele. D. i Haslev. — Gift 1856 Sophie Elisabeth Caroline Krag, d. 1916. A. C.

Litt.: Slægt se Alfred K.; „Tidsskr. f. Landøkonomi“ 1855; Nekrologer i „Landmandsblade“ 1898, S. 637; „Ugeskr. f. Landmænd“ 1898, S. 529 og af A. Bling i ovenn. „Beskrivelse af Landbrugets Udvikling“ III 1899, S. I.

Krarup, Niels Bygom Christian (^{12/1} 1802—^{20/2} 1865), Landøkonom. F. i Aale ved Horsens. Forældre: Sognepræst Christian Nielsen K. og Kirstine Thomsen. Blev Student 1822, Cand. phil. 1823 og var fra 1825 Andenlærer ved Skolelærerseminariet i Lyngby ved Grenaa. Her begyndte han sin Landmands virksomhed, idet han drev Præstegaardsavlingen som Forpagter. 1835 forpagtede han Frijsendal under Frijsenborg

og oprettede her 1837 et Agerdyrkningsinstitut, den første egentlige Landbrugsskole her i Landet, der naaede ud over Forsøgsstatiet. 1840 flyttedes Skolen til Haraldslund ved Aarhus, hvor K. fortsatte til 1855, da J. B. K. (s. d.) overtog den. Skolen understøttedes af Landhusholdningsselskabet og fra 1842 desuden af Staten. Undervisningen var meget alsidig, idet der undervistes i Grundvidenskaberne, alm. Landbrugsfag og praktiske Arbejder. Kursus varede 2—3 Aar og afsluttedes med Eksamen. Ved talrige Rejser i Udlandet fik K. Ideen til de store Møder af Landmænd, der første Gang førtes ud i Livet ved 1. danske Landmandsforsamling, der afholdtes i Randers Sept. 1845 med K. som Præsident. 1850—55 var han Medlem af Landstinget (konservativ); han bosatte sig i Kbh. og blev 1851 Medlem af Stutterikommisjonen. Han var Medredaktør af „Ugeblad for den danske Bonde“ 1834—36 og Redaktør af „Landøkonomisk Maanedsskrift for mindre Jordbrugere“ 1844—46. D. i Kbh. — Gift 1827 Henriette Manniche, d. 1885.

A. C.
Litt.: Slægt se Alfred K.; „Tidsskr. f. Landøk.“ 1841 og 1844; Fr. Barfod: „Rigsdagskalender“ 1856; S. P. Petersen: „Blade af Landbrugets Historie i Aarhus Amt i dette Aarh.“ 1892, S. 42; Tuxen: „Unge Landmænds Uddannelse“ 1888, S. 14.

Krarup, Ove Thomas Nikolaj (^{10/12} 1799—^{10/6} 1862), Landøkonom. F. i Aale ved Horsens. Forældre: Sognepræst Christian Nielsen K. og Kirstine Thomsen. Blev Student 1818, Cand. theol. 1823, Sognepræst i Navr og Sir 1825, i Ulfborg og Raasted 1837, begge Pastorater i Ribe Stift, endelig i Flødstrup paa Fyn 1852. Foruden at være en nidkær Præst var K. meget interesseret i Landbrugets Fremme, og den larvelige, forsømte Præstegaard i Navr forvandlede han til en Mønstergaard. Det var K., der udfangede Ideen til med Jyllands vandrige Strømme som Grundlag at danne et Kanalsystem til Engvanding, og ved at vinde Christian VIII for Sagen opnaaede han til en Begyndelse, at Skernaens Op-land blev nivelleret. Han fik dannet et Aktieselskab, der købte Hedegaarden Søbygaard, hvor der indrettedes et stort Vandingsanlæg. Planen mislykkedes for K., men han arbejdede stadig paa Hedens Opdyrkning, og da han forflyttedes til Flødstrup, fortsatte han sit kulturelle Arbejde

her, han begyndte bl. a. at dyrke Rodfrugter i større Stil. Størst Opmærksomhed vakte det Vandingsanlæg af Agermarken, han udførte efter at have drænet Marken. Dette Foretagende støttedes baade af Staten og det Classenske Fideikommis og gik ud paa at lede stærkt fortyndet Gødningvand gennem Rørledninger ud i Marken, hvorfra det sprøjtedes ud over Agrene. Ogsaa det mislykkedes, til Dels grundet paa baade tekniske og økonomiske Vanskeligheder, men K., der var en stor Optimist, bevarede stadig Troen paa sine Ideer. Han blev Tiendekommissær 1831 og Provst 1846, og han var en Tid Formand for Holstebrø landøkonomiske Selskab og Medlem af Ringkøbing Amtsraad. I det udmærkede lille Skrift „Bemærkninger over vort danske Agerbrug“ hævder K., at Landets Afgrøder i de kommende 20—30 Aar kunde forbedres. Han var flittig Medarbejder ved „Ugeskrift for Landmænd“, hvori han førte en langvarig Debat om ovennævnte Spørgsmaal; i sine sidste Aar planlagde han Udgivelsen af Landbrugsbladet „Den danske Bonde“. D. i Flødstrup. — Gift 1826 Susanne Mathilde Tang, d. 1899.

A. C.

Litt.: Slægt se Alfred K. og Lengnick: Ellert Jacobsen; Galschiet: „Landmænd og Landbrug i Danm.“ 1888; Nekrologer i „Ugeskr. f. Landm.“ 1862 og „Tidsskr. f. Landøk.“ s. A.

Krarup, Viggo (f. ^{20/11} 1860), Højesteretsdommer. F. i Kbh. Forældre: Overretssagfører Ove Thure Nicolai K. og Christiane K. Blev Student 1877, Cand. juris 1883, Volontør i Justitsministeriet 1886, Assistent 1889, Fuldmægtig 1893, Kontorchef 1896, Assessor i den kgl. Landsoversamt Hof- og Stadsret 1901, Assessor (Dommer) i Højesteret 1912. Sammen med den senere Overformynder M. P.

Friis (s. d.) hørte K. i sine yngre Aar til sit Slægts mest søgte og ansete Manuduktører; hans store Beskedenhed og Tilbageholdenhed har ikke forhindret, at han baade i Administrationen og paa Dommerstedet har virket som en stille Magt ved sin skarpsindige Tanke, klare Blik, sikre Kundskab og dybe Retsfølelse. K. var Medlem af den skandinaviske Familieretskommission 1910—13, ligesom han bestrider forskellige private og offentlige Hverv — Medlem af Bestyrelserne for det kbhvske Kirkedog og Bibelselskabet for Danmark, Formand for Repræsentantskabet for Det kgl. oktr. Brandassurancekompagni. I Litteraturen er K. optraadt som Medudgiver af T. Hindenburg's „Juridisk Formularbog“ (4. Udg. 1909 med T. Hindenburg, 5. 1919 med

Aage Svendsen). — Gift 1892 Hermantine Cecilie Johnson.

Fz. D.

Litt.: Slægt se Alfred K.; M. F. I „Berl. Tid.“ ^{28/11} 1920.

Krarup-Hansen, Johanne Marie Magdalene (f. ^{15/8} 1870), Operasangerinde. F. i Vinding ved Vejle. Forældre: Førstelærer Hans Christian Mathias K.-H. og Christine Marie Jørgensen. Fik sin musikalske Uddannelse hos Aug. Winding og Agnes Adler, samtidig med at hun studerede Sang hos Leopold Rosenfeld, og fik paa det sidstnævnte Omraade senere yderligere Vejledning hos Kutzbach i Dresden. Debuterede ^{10/3} 1899 paa det Kgl. Teater som Orfeus i „Orfeus og Eurydike“ og vakte straks Opmærksomhed ved sin store og velklingende, efterhaanden meget omfangsrige, Mezzosopran, der anvendtes med sikker musikalsk Kultur og solid Teknik, støttet af en egen dramatisk Myndighed og Verve. Hun kom i Tidens Løb til at indtage en fremskudt Plads ved Teatret, hvor hun ikke mindst i de hendes hele Naturel særlig næstaaende Wagnerpartier gjorde fortrinlig Fyldest. Hun var saaledes den danske Operas første Brynhilde og har sunget Ortrud i „Lohengrin“, Magdalene i „Mestersangerne“, Fricka i „Rhinguldet“, Erda i „Siegfried“, Brangæne i „Tristan og Isolde“ og Kundry i „Parsifal“. Af hendes øvrige brogede Repertoire kan nævnes Carmen, Azucena i „Trubaduren“, Amneris i „Aida“, Dalila i „Samson og Dalila“, Malfred i „Liden Kirsten“, Morgiane i „Aladdin“, Martha i „Faust“, Giulietta i „Hoffmanns Eventyr“, Dronning Helvig i „Tove“. Flora i „Traviata“, Martha i „Jolanthe“, Larina i „Eugen Onegin“ o. m. fl. Hun optraadte sidste Gang ^{12/10} 1919 som Ortrud. 1908 udnævntes hun til kgl. Kammersangerinde. — Ugift. G. S. Litt.: „Nationaltid.“ ^{9/5} 1919; „Musik“ ^{1/10} s. A.; „Teatret“ s. A.; „Berl. Tid.“ ^{11/1} s. A.

Kratzenstein, Christian Gottlieb (døbt ^{2/2} 1723—^{7/7} 1795), Naturforsker, Læge. F. i Wernigerode, Preussen. Forældre: Lærer, senere Borgmester Thomas Andreas K. og Maria Elisabeth Mannessen. Dimitteredes 1742 til Universitetet i Halle, hvor han navnlig lagde sig efter Fysik og allerede 1744 fik en Prisbelønning for et fysisk Arbejde samt udgav et lille begejstret Skrift om Elektricitetens Anvendelse i Medicinen. 1746 blev han Magister i „Filosofi“ og Professor i Fysik. 1748

kaldedes han til Petrograd som Professor i Mekanik ved Akademiet; her syslede han navnlig med Forbedringen af forskellige nautiske Instrumenter. For personlig at prøve disse rejste han 1752 fra Arkangelsk omkring Norge til Petrograd; undervejs besøgte han Kbh., kom i Berøring med de ledende Kredse og blev 1753 udnævnt til Professor i Eksperimentalfysik og Professor medicinæ designatus. Han virkede her, i en for Universitetet ingenlunde glimrende Periode, som et lysende Eksempel for sine Kolleger og var utvivlsomt af stor Betydning som Lærer; med utrættelig Iver holdt han Forelæsninger ikke blot over Fysik (udg. 1758), men ogsaa over nærtstaaende Emner, som Astronomi og Meteorologi, over Kemi, som han foredrog i sit eget private Laboratorium, over Naturhistorie, som han gennemgik med Linnés „Systema naturæ“ som Grundlag, ja endog over Lægevidenskab. Større videnskabelig Betydning har han dog næppe haft; den meget alsidige Virksomhed maatte nødvendigvis være forbundet med adskilligt Dilettanteri; at hans Interesse for Videnskaben var ægte nok, fremgaar af, at han til Fysikkens Fremme testamenterede Universitetet en meget anseelig Kapital. Personlig var K. ved sin rastløse Iver og sin Paa-staaelighed udsat for at støde an og lide Modgang; en stor Skuffelse for ham var det, at en af ham til det netop paabegyndte Regenfuss'ske Konkylieværk udarbejdet, iøvrig langtfra udmærket Tekst, nærmest ved Hofintriger blev kasseret til Fordel for en utvivlsomt ringere; han havde i det hele svært ved at slaa Rod og skaffe sig Venner i sit nye Fædreland. D. i Kbh.—(Gift 1) 1754 Anna Margarethe Hagen, d. 1783. 2) 1784 Anna Maria Thuum, d. 1827. R. H. S.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Cöllner) og i Giersing: „Stamt. over Efterkommerne af B. Hagen og A. M. Cöllner“ 1884; Ingerslev: „Danm. Læger og Lægevæsen“ 1873; Gosch: „Danm. zool. Litt.“ II 1 1873; Panum: „Bidrag til vort medicinske Fakultets Oprindelse og Barndom“ 1879; Gosch: „Brev til Panum“ 1881; „Zeltschr. des Harzvereins f. Gesch. u. Altertumskunde“ XIV 1881; Jul. Petersen: „Den dsk. Lægevidenskabs Hist. 1700—50“ 1893; G. Norrie: „Kirurgisk Akademis Hist.“ 1896; N. Nielsen: „Matematikken i Danm. 1528—1800“ 1912; Johs. Pedersen: „Borchs Kollegiums Hist.“ 1916; Brev i C. Christensen: „Naturforskeren P. Forskål“ 1918.

Kratzenstein-Stub, Christian Gottlieb (15/8 1783—24/7 1816), Historiemaler. F. i Kbh.

Forældre: Kommandørkaptajn Otto Frederik Stub og Louise Elisabeth Kratzenstein. Opdroges i Morfaderens C. G. K.s (s. d.) Professorsbolig i Kbh. og kom efter hans Død 1795 paa Kostskolen Schnepfen-thal ved Gotha; senere kom han tilbage til Kbh.

og blev Student 1802. Stærkt interesseret for kunstneriske Formaal besluttede han at blive Maler, besøgte flygtig Abildgaards Atelier, men fulgte mest sin egen Smag. 1809 rejste han til Paris og derfra til Rom, hvor han sluttede sig til Thorvaldsens Kreds; Hjemvendt blev han 1812 agreeret og 1814 Medlem af Akademiet; han var paa Tale som Professor, da Brystsygen bortrev ham. K.s altfor spredte og tilfældige Uddannelse bevirkede, at han teknisk set hverken i Farvebehandling, i Tegning eller i Figur-fremstilling naaede et passabelt Standpunkt. Han interesserer alene som typisk for sin Tid; Emnerne for hans store Malerier er, naar han vælger frit, tagne fra Antikken eller fra Ossians Verden („Alkyone om Morgen efter en bange varslende Drøm ser ud over det stormende Hav ventende sin Mands Hjemkomst“ (1811), „Cupido vækker Psyke med Odden af en Pil“ (1815), „Ossian hører Malvinas Aand gribe i Harpens Strenge; Alpíns Søn, som staar ved Siden, lytter ogsaa til Tonerne“ (1816); han behandler sine Motiver i en veg og blodløs Form, æterisk og sentimentalt, men han kan undertiden give Udtryk for, hvor meget han har lært i Paris. Modsat hans store Maleriers Banalitet kan hans Portrætter — Fru de la Calmette og Selvportræt hos Hirschsprung, Portrætter paa Gaunø — give en bestemt Karakteristik og en fornem Holdning. D. paa Kalundborg Ladegaard. — Gift 1811 Mille Johanne Smith, d. 1869.

O. A.

Litt.: Slægt se Kratzenstein samt Lengnick: Plum og Smith: „Athene“ IV 1813 og VIII 1817 (af Friederike Brun); Jul. Lange: „Nutidskunst“ 1873; „Personalh. Tidsskr.“ II 1 1886, S. 196 ff.; G. Heilmann: „Slægten Hellmann“ 1893.

Krause, Alfred Bertel (f. 17/10 1880), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Musikdirektør Christian Richard Sophus Johan K. og Jochumine Caroline Angeline Larsen. Debuterede 18 Aar gammel paa „Arbejdernes Teater“ paa Enghavevej som August i „Pak“ og rejste derpaa 1900 paa Turné til Norge. Efter at Selskabet havde opløst sig, blev han knyttet til Provinsselskaber som Stephensens, Alb. Helsingreens, Jens Walthers, Julius Petersens, Svend Kornbecks og spillede under Emil Wulff paa Odense Teater. Blandt hans Roller i disse Aar kan nævnes: Løjtnant von Buddinge, Skriverhans og Mester Strange i „Dansen paa Koldinghus“. 1909 blev han knyttet til Frederiksberg Teater og var derefter 1912—14 ansat ved Dagmarteatret, hvor han bl. a. med Held spillede Guvernøren i „Narredans“ og Overlæreren i

„Skyldig eller Uskyldig“, og ved Det ny Teater tre Sæsoner 1914—17, hvorefter han engageredes til det Kgl. Teater. Her optraadte han første Gang $\frac{4}{11}$ 1917 som Direktør Friis i „Den kære Familie“, har senere bl. a. spillet Baronen i „Ambrosius“ og Barberen i „Hekseri eller blind Alarm“. Ialt har han under sin omvekslingsrige Teaterbane udført 225 Roller. Han besidder et oprindeligt Lune, desuden baade Humor og Myndighed, hvad de nævnte Roller noksom bærer Vidne om. Han staar som Skuespiller endnu i Udviklingens Tegn, men retledet og vejledt har han, der vogter sig for Overdrivelsens Grimace, mange Muligheder for at naa frem i første Linie. — Gift 1) 1906 Emilie Andrea Aaquist, d. 1908. 2) 1909 Viscsangerinden Anna Asmussen, f. Hansen.

Litt.: „Verden og vi“ $\frac{2}{3}$ 1917.

C. Bs.

Krause, Axel Emil (f. $\frac{14}{4}$ 1871), Maler. F. i Kbh. Forældre: Træ- og Finérhandler Meinert Harald K. og Elsiné Kirstine Søborg.

Fik Undervisning af Axel Hou og optoges 1889 paa Kunstakademiet, hvor han tog Afgang som Maler Maj 1895. Modtog 1897 og 1905 den Neuhausenske Præmie for henholdsvis „Tønderidning paa A-mager“ og „Færøisk Nationaldans“. Var 1919 og 1920 Medlem af Censur-

komiteen. Han har udstillet Portrætter og Figurbilleder, men er ellers mest skattet som Raderer og har siden 1900 udført ca. 125 Blade, de fleste med Motiver fra det gamle Kbh. og oftest gengivende fornem Arkitektur og stiltfærdige Gadebilleder (Marmor kirken, Frederiksberg Slot; de seks Søstre, Gl. Strand og Landemærket). Ved en velovervejet Farvning af Kobberpladen har K. opnaaet fine maleriske Virkninger. Det er særlig Arkitekturens Stemmingsværdier, der faar Udtryk i hans Kunst, som ikke er særlig dybtgaaende, men indtagende og let tilgængelig og baaret af megen Forstaaelse af de Arkitekturbilleder, der gør Kbh. til en skøn By. Arbejder af K. findes i Museerne i Randers og Aalborg samt paa Frederiksborg. — Gift 1898 Bertha Marie Jakoline Vilhelmine Braszel. I. M. O.

Litt.: Slægt i „Familien K.s Stamtavle“ 1890; „The Studio. Modern etching and engraving“ 1902; „Berl. Tid.“ $\frac{13}{4}$ 1921.

Krause, Nathalie, se Poulsen.

Krause, Olivo Vilhelm Eduard Oscar (f. $\frac{2}{7}$ 1857), Oboist. F. i Kbh. Forældre: Malmester Harald Emil Balduin Hartvig K. og Olivia Andersen. Begyndte sin Musikeruddannelse, bl. a. i Violin hos V. Tofte, saa tidlig, at han kun 11 Aar gl. kunde debu-

tere som Solist paa dette Instrument. Han gennemgik senere det kgl. Musikkonservatorium 1873—76, hvor han navnlig under Vejledning af Chr. Schiemann (s. d.) udviklede sig til en af vore betydeligste Oboelæsere, der 1882 ansattes i det kgl. Kapel, i hvilket han 1893 blev Solooboist, og hvorfra han 1919 tog sin Afsked. Ved sine fortrinlige Musikeregenskaber og sin sjældne Tone vandt han sig et betydeligt Navn saavel som Solist som i Orkestret og udnævntes 1914 til kgl. Kammermusik. Samtidig udfoldede han en spredt Kompositionsvirksomhed, der omfatter en Del Klaversager og Sange, af hvilke flere er sunge af N. J. Simonsen, V. Herold, P. Cornelius, Alb. Høeberg o. fl., ligesom en Violinsonate af ham er spillet af Fr. Hilmer i Kammermusikforeningen. Dertil slutter sig nogle Solostykker for Obo og en uopført Opera „Popoff“. Ogsaa paa et tredje Felt har han gjort sig bemærket, idet han tidlig viste stærk Interesse for Klaveret. Dette medførte, at han et Par Sæsoner tillige fungerede som Operarepetitor ved det Kgl. Teater, og at han foruden sin Lærervirksomhed paa Oboen, i hvilket Instrument han 1911 blev Lærer ved det kgl. Musikkonservatorium, ogsaa erhvervede sig en stor Kreds af Klaverelever og 1918 tillige blev Klaverlærer ved Konservatoriet. Hans Navn er ogsaa knyttet til et af ham grundet Blæserensemble, hvor hans Føreregenskaber og solide Instruksjon viste ham som den alsidige og fintdannede Musiker, han er. — Gift 1) 1883 Helga Neupert. Ægteskabet opløst. 2) 1900 Olufa Jacobine Nielsen.

Litt.: „Musik“ $\frac{1}{8}$ 1917.

G. S.

Krebs, Carl Elias Bonaventura ($\frac{14}{7}$ 1851— $\frac{22}{12}$ 1921), Filosof, Forsikringsmand, Aktuar. F. paa Læsø. Forældre: Stiftsfysikus F. C. K. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1870, Cand. mag. (Matematik) 1875, Cand. polit. 1879, Dr. phil. 1885. Virkede som Matematiklærer, til han 1894 blev ansat som Aktuar i „Danmark“s Livsforsikringsafdeling; han var samtidig 1886—1920 matematisk Konsulent for Livsforsikringsforeningen „Fremtiden“ i Aalborg. K. skrev forskellige Afhandlinger af forsikringsteknisk Indhold, men hans Hovedværker var dog de filosofiske Skrifter „Om Viden og Forventning“ (1885) — hans Dok-

tordisputats — og „Handling og Iagttagelse“ (1913), et ejendommeligt og skarpsindigt Arbejde, som har sit Grundlag i den engelske psykologiske Skole, især Bain og Stuart Mill, og udvikler en erkendelsesteoretisk Anskuelse, der danner en interessant Parallel til Bergsons. Han var Medlem af Bikubens Bestyrelse. Den alsidig begavede Mand holdt ogsaa filosofiske Forelæsninger ved Universitetet. D. i Kbh. — Gift 1889 Nelly Andrea Larsen. V. E. G.

Litt.: Slægt hos Lengnick og i H. Krebs: „Slægter af Navnet K.“ 1889; Selvbioграфи i Univ. Progr. Novb. 1885; „Ill. Tid.“ 10/7 1911; „Det gensidige Forskringselskab Danmark 1861—1911“ 1911; C. Warburg 1 „Dsk. Forskringstid.“ 11/7 1921; „Berl. Tid.“ 13/7 1921; J. C. Kall 1 „Riget“ 14/7 1911; Nekrologer 1 „Berl. Tid.“ 23/12 1921 og af V. E. Gamborg 1 „Politiken“ 29/12 s. A.

Krebs, Frederik Christian (15/10 1814—14/5 1881), Læge, Socialøkonom. F. i Kbh. Forældre: Amtsforvalter Peter Axel Christian

K. og Elisabeth Caroline Hadsteen. Blev Student 1834, Cand. med. 1841, var 1847—55 Distriktslæge paa Læsø og 1855—71 i Skelskør, 1871—81 Stiftsfysikus paa Fyn. K. var en almen-interesseret Mand, der i Datidens Tidsskrifter og i Pjecer behandlede saa forskelligartede Emner som: det lærde Skolevæsen, vore Landboforhold, de vestindiske Øer; efter at han en kort Overgang, 1864—65, som Redaktør af „Berlingske Tidende“ ogsaa havde beskæftiget sig med aktiv Politik, som ivrig Modstander af det nationalliberale Parti, blev hans sociale Interesser mere og mere fremtrædende, selv om de Synspunkter, han forfægtede, ikke har faaet Medhold af den følgende Tids Udvikling. I Afhandlingen „Den danske Bonde i vore Dage (1870), hvor han behandlede Spørgsmaalet om Forpagtning og Udstykning, og andre Steder, fremstiller han Faren ved en stærk Udstykning af Jorden. I Skriftet „Individualisme og Socialisme“ (1872) hævder han, at en kraftig Lovgivning i Forbindelse med et kraftigt Associationsvæsen vil gøre det af med baade Individualisme og Socialisme. Om end det nu er let at se, i hvilket Omfang disse Anskuelser miskender den Retning, Udviklingen vil tage, har dog en Indsats som K.s været af Betydning ved, at Problemerne blev taget op til Behandling, og et praktisk Bidrag hertil fik han ogsaa Lejlighed til at yde som Medlem af „Kommissionen til Fattigvæsenets Ordning af 1869“ og „Arbejderkommissionen af 1875“. Ved Universitetets Jubilæum 1879 udnævntes han til Æresdoktor i Medicin. D. i Odense. — Gift 1846 Anna Margrethe Borch, d. 1891. E. C.

Litt.: Slægt se C. E. B. K.; Selvbioграфи 1 „Levnedsbeskrivelser af de ved Kbh.s Universitets 400-aarsfest promov. Doktorer“ 1879; Bille: „Tve Aars Journalistik“ III 1877; van Dockum; „Livsindringer“ 1893; Nekrologer 1 „Berl. Tid.“ 17/5 1881; „Ugeskr. f. Læger“ s. A. og „Bibl. f. Læger“ s. A.

Krebs, Henry Johannes (f. 27/6 1847), Fabrikant. F. i Brandstrup, Lolland. Forældre: Sognepræst Hans Peter Tostrup K. og Johanne Luise Wichfeld.

Gik paa Sorø Akademi, kom i Smedelære i Nykøbing F., var et Par Aar i Glasgow og siden ansat paa Sukkerfabrikken Højbygaard samt Deltager i Jernstøberiet Guldborg i Nykøbing F. 1879 rejste han til Amerika og bosatte sig i Wilmington, Delaware,

hvor han siden har boet. Efter i tre Aar at have arbejdet paa at indføre Sukkerdyrking i Delaware og tre Aar beskæftiget sig med Maskinkonstruktion grundede han 1886 en Ammoniakfabrik, der i 1900 overgik til et Selskab. 1901 begyndte han at producere Litofenol og Farvestof, som efterhaanden har faaet en mægtig Udbredelse. Fabrikkerne er stadig udvidede, og der fabrikeres nu ca. 20,000 Tons aarlig; Virksomheden har sine egne Miner i Georgia og Tennessee. 1917 købte K. et Grundstykke paa 500 acres og oprettede Mønsterfarmen Breidablik K., der helt ofrer sig for sine to Virksomheder, er et smukt Eksempel paa dansk Foretagsomhed i Amerika. — Gift 1876 Ebba Victoria Kruse. P. E.

Litt.: Slægt se C. E. B. K.; G. Faye: „Minder fra svundne Tider“ 1916, S. 31, 33; „Nordlyset“ 16/3 1916; Salomons Almanak 1917; „Delaware Magazine“ Sept.—Okt. 1919.

Krebs, Johanne Cathrine (f. 21/4 1848), Malerinde. F. paa Læsø. Forældre: Stiftsfysikus F. C. K. (s. d.) og Hustru. Begyndte 1869 at male hos P. C. Skovgaard, studerede i München 1875—76, har rejst i Italien, England og Frankrig og udstillet paa Charlottenborg Foraarstudstilling 1880—81, 1884—87, 1889 og paa den Frie Udstilling fra dennes Begyndelse 1891. Oftest og bedst har hun i sin første Tid malet

Portrætter (Magdalene Thoresen, Dr. med. Jens Schou, Biskop Skat Rørdam, Jens Busk), især af Kvinder — Moderens fremhæves. Portrættet af Kammerraad Fenger paa Kvindelige Kunstners Udstilling 1920 viste hendes karakteristiske Egenskaber: nøgtern Intelligens, Villie til psykologisk Redegørelse for Modellen, energisk Genneførelse. I de senere Aar har hun haft

Forkærlighed for Præstegaarde og Præstegaardshaver med blomstrende Roser. Hun har tillige ivrig deltaget i Arbejdet for Kvinners Ligestilling med Mænd (ved Bladartikler i 80'ernes Slutning), og hun var 1888—1908 Inspektrice ved Akademiets Kunsthøjskole for Kvinder, for hvis Oprettelse hun selv havde slaæet til Lyd. Arbejder i Museerne i Aarhus og Ribe. — Ugift. S. S.

Litt.: Slægt se C. E. B. K.; „Nationaltid.“ 20/4 1918; „Berl. Tid.“ 18/7 1921.

Krejdal, Augustus (30/5 1790—28/4 1829), matematisk Filosof. F. paa St. Thomas. Forældre: Pastor Augustus K. og Helena Dorothea v. Ahelen. Kom 1798 til Danmark (Ringsted, Odense, Tommerup) med sin Stiffader, Præsten Thorkild Lund. I Odense Skole, hvor han sluttede Venskab med Rask og sin senere Svoger N. M. Petersen, fandte han Interesse for Matematik. Efter at være blevet Student 1811 studerede han ved Siden af Matematik ogsaa Filosofi (hos Treschow) og Teologi. 1814 vandt han Universitetets Guldmedaille for en Afhandling indenfor den matematiske Fysik. Hans højtstræbende Forhaabninger om at opbygge et helt igennem paa matematisk Analyse begrundet filosofisk System, som skulde reducere Kvalitetsforskelle til Kvantitetsforskelle og ogsaa omfatte de moralske Forhold, fik — trods hans for Tidsalderen gode Kundskaber til Udlandets Matematik (Laplace, Lagrange) — et Knæk, da han 1814 fik forkastet en matematisk Doktorafhandling. Under Skuffelsen herover drog han ud til Provinserne som Matematiklærer (1816 Slagelse, 1817 Odense) og arbejdede videre paa sit store filosofiske Værk „Pananalysis eller Verdensdynamik“ (først udkommet 1833, efter hans Død). Trods al hans Interesse, Flid og ret alsidige Kundskaber knustes han under det vældige Program. D. i Odense. — Ugift.

P. H.

Litt.: Forord af N. M. Petersen til „Pananalysis“ 1833; N. Nielsen: „Matematikken i Danm. 1801—1908“ 1910; Bondesen: „Mindeblade om N. M. Petersen“ 1891; N. Bøgh: „Chr. Winther“ II 1900, S. 315.

Krenchel, Valdemar (18/3 1844—19/3 1885), Læge. F. i Kbh. Forældre: Havnekaptajn Henrik Emil K. og Oline Clausine Hornemann. Blev Student 1862, var Underlæge i Søværnet under Krigen 1864 og blev Cand. med. 1868. Han begyndte straks at uddanne sig som Oftalmolog hos Edm. Hansen Grut, blev Assistent ved hans Klinik og var fra 1877 hans Kompagnon. 1872—74 studerede han hos

Donders i Utrecht. 1876 disputerede han om „Amblyopia centralis“, og hans Arbejde omtales som en fortrinlig Fremstilling af

dette hidtil dunkle Emne; ogsaa hans mange senere Arbejder, der mest omhandler Lyssans og Farvesans, indeholder ganske originale Synspunkter og er alle prægede af hans klare og skarpe Tænkning og fængslende og koncise Fremstilling, der ogsaa udmærkede de Forelæsninger, han holdt som Privatdocent. Hans Helbred var meget svagt og hindrede den højtbegavede og noble Mand i at naa saa højt, som man kunde have haabet. D. i Kbh. — Gift 1875 Sophie Martine Simony. F. L.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Lindemann), i H. Hornemann: „Efterkommere paa Sværdsiden efter Hans Hornemann“ 1894 og F. F. Møller: „Stamt. over de til Brødrene Petersens Jomfrukloster adkomstberettigede Familier“ 1884; Selvbog for 1 Univ. Progr. Novbr. 1876; Elvius: „Studenterne fra 1862“ 1912; Nekrolog i „Bibl. f. Læger“ 1885.

Kretz, Frederik Emil (1/2 1854—3/4 1921), Bureauchef. F. i Næstved. Forældre: Arkitekt Johan Georg K. og Marie Posselt. Blev Student 1871, Cand. juris 1877, Stenograf i Rigsdagen 1879—88, Assistent i Generaldirektoratet for Skattevæsenet 1881, Fuldmægtig 1888, 1893 Bureauchef i Rigsdagen. I den sidste Stilling gjorde han sig særlig fortjent ved en Omordning af Rigsdagens Arkiv og ved fra 1899

at udgive de nyttige og meget paaskønnede Aarbøger for Rigsdagssamlingerne; et stort Arbejde udførte han ved Rigsdagens Indflytning paa Kristiansborg. Sin nøje Indsigt i Skatte- og Stempel forhold nedlagde han i Skrifter som „Lov om Arveafgift af 27/5 1908“ (1908), „Haandbog i Lovgivningen om Stempelafgift (Lov 13/5 1911)“ (1913) og „Lov om Stempelafgift (Nr. 108 af 13/5 1911) med Ændringer indtil Juli 1919 samt alfabetisk Register“ (1919). Han var i det hele virksom som Lovudgiver. Foruden at give sammentrængte Fremstillinger af den nye processuelle Lovgivning — „Retsplejereformen“ (1908) og atter 1916 — udgav han sammen med Departementschef Oskar Damkier fra 1884 „Supplement“ til den saakaldte Klein-ske Lovsamling, 1894 med samme „Realregister over Love og Reskripter m. m.“ (I—V 1894—1912), fra 1904 var han Medudgiver af Indenrigsministeriets „Samling af Love, Anordninger m. v.“ K. var en alsidig interesseret Mand, særlig musikalsk begavet. I sine yngre Aar var han saaledes Musikmedarbejder ved „Dagens Nyheder“. D. paa „Landbolyst“ ved Hillerød. — Gift 1880 Alvilda Theodora Wellmann. Fz. D.

Litt.: „Ill. Tid.“ 3/4 1904; Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1871“ 1912; „Politiken“ 14/6 1919 og 20/1 1921; Nekrologer i „Aarbog for Rigsdagssamlingen 1920—21“ S. III—IV, „Politiken“ 4/4 1921 (af C. C. Clausen) og „Berl. Tid.“ s. D.

Kretzmer, se Krætzmer.

Krieger, Anthonius Michael Napoleon (f. ^{11/7} 1858), Kabinetssekretær. F. i Silkeborg. Forældre: Generalmajor Cornelius K. og Johanne Drewsen. Blev

Student 1875, Cand. juris 1880, Løjtnant i Livgarden, ansattes 1883 i Indenrigsministeriet, var 1894—95 konst. Stiftamtmand i Aarhus, blev Fuldmægtig i Ministeriet 1895, Departementschef sst. 1898. Han naaede i denne Stilling betydelig over Jævnmaal og vandt

Ry som et Mønster paa en ministeriel Embedsmand, korrekt og jævn, menneskelig hjælpsom og forstaaende. 1910 udnævntes han til Kabinetssekretær hos Kongen og har i denne vanskelige Stilling gjort god Fyldest. Han har et udstrakt Personalkendskab, især til Politikere af alle Afskygninger, og er i alle Lejre velset paa Grund af sin Takt og Loyalitet. Han er i bedste Forstand frindsind og tænker strengt parlamentarisk; hvis han til Tider har taget Parti, har det kun været imod, hvad han anser for Udygtighed og politisk Dilettantisme. K. interesserer sig levende for social Forsorg og har været og er Leder ikke blot af Navn for adskilligt Velgørenhedsarbejde, bl. a. Børnehjælpsdagen, 1910 var han Formand for den internationale Kongres i Kbh. for offentlig Forsorg og redigerede i den Anledning et større Værk om danske Institutioner paa dette Omraade. — Ugift. P. E.

Litt.: Slægt se A. F. K. og Lengnick: Drewsen: Erindringer i „Mit Hjem“ 1913; „Ill. Tid.“ ^{7/8} 1910; „Berl. Tid.“ og „Politiken“ ^{10/7} 1918; „Nationaltid.“ ^{11/7} s. A.

Krieger, Andreas Frederik (^{4/10} 1817—^{27/6} 1893), Jurist, Politiker. F. i Kolbjørnsvik ved Arendal. Forældre: Kommandørkaptajn

Johannes K. og Anna Elise Finne. Brodersøn af J. C. K. (s. d.). Moderen var norsk. K. opdroges i Kbh., blev Student 1833, Cand. juris 1837, fik 1839 Universitetets Guldmedaille, blev 1841 Licentiat og var udenlands 1841—43. 1838—43 var han ansat i Kancelliet, var 1840

Protokolfører ved Stænderne og blev 1844 Lektor ved Universitetet, 1845 overordentlig og 1847 ordentlig Professor. Han fik ikke større Betydning som Universitetslærer, og som Jurist indlagde han sig mindre Fortjeneste ved sine Lærebøger end ved sin vækkende Indflydelse paa yngre Jurister og sin praktiske Indsats i Lovgivningen og fællesnordisk Samarbejde i denne. Men hans Vidnen indenfor og udenfor Retsvidenskaben

var uhyre; han besad en i vore Dage enestaaende Evne til at blive lærd paa de forskelligste Omraader, mindst dog i Filosofi og Naturvidenskaber. Hans Hukommelse var urokkelig, og hans skarpe Intelligens samlede og ordnede Stoffet i Kategorier og Doktriner. Med stor Selvsikkerhed og til Tider despotisk Myndighed forbandt han megen personlig Elskværdighed, parlamentarisk Smidighed og vægtig Veltalenhed. Han traadte ind i Politik som Medlem for Køge af den grundlovgivende Rigsforsamling 1848; han var nationalliberal med stærkt betonet Interesse for Slesvig (foranledigede Udgivelsen af „Antislesvig-holstenske Fragmenter“), og han søgte forgæves at faa Forfatningssagen udsat, til dettes Forhold var ordnet. Han bestred med glimrende Dygtighed Ordførerskabet i Grundlovsudvalget; hans Forslag om et fælles Finanslovudvalg faldt. Dec. 1849 valgte han til Folketinget i Køge, prægede Presse- og Rigsretslov, men faldt 1852, s. A. ogsaa i Mariager. 1855—56 var han Departementschef i slesvigsk Ministerium, blev Okt. 1856 Indenrigsminister under Andræ og gennemførte bl. a. Næringsloven 1857. I Striden mellem Andræ og Hall, Helstat og Eiderpolitik, stod K. vaklende, men nærmede sig stadig mere Hall; da denne 1857 var blevet Konsejlspræsident, blev K. Juli 1858 Finansminister, Maj 1859 igen Indenrigsminister. Ministeriets Omdannelse i nationalliberal Retning var nu fuldført, og K. stod i Spørgsmaalet Grevinde Danner paa Partiets yderste Fløj; hans personlige Modsetningsforhold til Kongen og Hoffet bidrog til Ministeriets Fald Dec. 1859, og i det ny Ministerium Hall Febr. 1860 indtraadte han ikke, blev s. A. Assessor i Højesteret. I Aarene 1860—63 stod K. med store Betænkeligheder overfor Halls Politik, men nærmede sig den efterhaanden og var som Medlem af Rigsraadet (fra 1857) Ordfører for Novemberforfatningen 1863. Hans sidste stærke Tale, der brød Broen af til Tilbagekridt, dækkede aabenbart over Uvished hos ham selv. Han afslog Indtræden i Monrads Ministerium, overtog Apr. 1864 med Quaade og T. Bille Hvervet som Delegeret i London. Han var ikke Diplomat, stode for meget paa sin folkeretlige Kompetence og paa Danmarks militære Kraft, han regnede fra Begyndelsen med en Sprængning af Konferencen som en ikke alt for ubehagelig Mulighed; da Spørgsmaalet kom til at staa paa Delingslinien, vilde han redde baade Flensborg og Husum og lettede indirekte Monrads og Kongens Afvisning Juni 1864. 1863 var han valgt til Landstinget og blev her en Førstekraft. Han var 1865—66 Formand for Grundlovsfællesudvalget, deltog ikke direkte i Forliget 1866, men billigede Resultatet. Maj 1870 blev han Justitsminister under Holstein, Juli 1872 Finans-

minister, afgik Juni 1874 efter bl. a. at have gennemført den islandske Lov 1871 og Møntloven 1874. Han modsatte sig med Styrke Venstres parlamentariske Krav, bl. a. i monumentale Taler 1873 og 1877 og virkede i Landstinget 1880 for Hærlovens Vedtagelse, men han fjernede sig efterhaanden fra Ministeriet Estrup, hvis Politik han misbilligede, til sidst stod han isoleret, og 1890 søgte han ikke Genvalg. For en Rigsretsklage 1877 var han blevet frikendt. K.s centrale Stilling i nyere dansk Historie skyldes mindre hans direkte Indsats 1849, 1863 og 1864 end hans Personlighed, de aandelige Bølger, han satte i Bevægelse, og det historiske Efterladenskab, han skabte sig. Lidet produktiv var K. baade receptiv og inciterende, hans vækkende og tilskyndende Evne spores paa utallige Omraader indenfor Aandslivet, hans Hus var et Centrum for Historikere og Jurister fra hele Norden, Politikerne søgte hans Raad, og gennem sit mangeaarige Ven-skab med Fru Heiberg førtes han ind i Kunstens og Litteraturens Rige. Mere vidende end nogen anden nationalliberal Fører var han maaske inderst inde den mindst doktrinære, men hans uhyre Stuelærdom hæmmede ikke sjælden hans Bevægelser i Politik og gjorde ham ængstelig og eftergivende. Hans skarpe lagttagelsesevne afspejler sig i hans Dagbøger, der spænder fra 1848—80 og som, naar deres Udgivelse er endt, vil være en Hovedkilde til Tidens Historie. D. i Kbh. — Ugift. P. E.

Litt.: Slægt hos Lengnick og i Adelsaabogen 1907; Dagbøger ved A. Frils, E. Koppel og P. Munch 1920 ff.; Barfod: „Dsk. Rigsdagskalender“ 1856 og „Den grundlovgivende Rigsforsamling“ 1849; „Skizzer af Landstingets Medl.“ 1863; Topsøe: „Politiske Portrætsstudier“ 1875; Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; C. St. A. Bille i „Smaaskrifter tilgængede A. F. K.“ 1887 og i „Danmark“ 1894; „Ill. Tid.“ ¹⁰/₁₀ 1887; P. Andrae i „Tilskueren“ 1887; „Hist. Tidsskr.“ VI 5 1894—95, „En Brevveksling mellem Andrae og K.“ 1894, „C. G. Andrae“ 1897—1912, „Andrae og Fællesforfatningen“ 1903 og „Fru Andraes politiske Dagbøger“ 1914—20; P. Motzfeldt: „Breve og Optegnelser“ 1888; Joh. Luise Heiberg: „Et Liv“ IV 1892; Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892—1916; A. D. Jørgensen: „Redegørelse“ 1901, S. 154 ff., 161; E. Hørrichsen: „Mændene fra 48“ 1911; C. Goos: „A. F. K.“ 1912; A. Frils i „Berl. Tid.“ ⁴/₁₀ 1917 og „Hist. Tidsskr.“ IX i 1918—20, S. 100; R. Neltendam: „Joh. Luise Heiberg“ 1917; „Fru Heiberg og K.“ ved A. Frils og P. Munch 1914—15; A. Frils: „Den dsk. Regering og Nordstevns Genforening med Danmark“ I 1921; P. Engels-toft i „Sørø Amtstid.“ ^{16.20}/₁₂ S. A.; Breve i Udvalg af „Breve til P. Hjort“ 1869 og ovenn. Brevvekslinger med Andrae og Fru Heiberg; Nekrologer af Thorsøe i „Ill. Tid.“ ⁸/₁₀ 1893, P. Vedel i „Nordisk tidsskr.“ s. A., J. Nellemann i „Tidsskr. f. Retsv.“ 1894, E. Elberling i „Politiken“ ²⁸/₁₀ 1893, sst. ²⁹/₁₀ s. A., „Nationaltid.“ ²⁸/₁₀ s. A. og „Berl. Tid.“ ²⁸/₁₀ og ⁴/₁₀ s. A.

Krieger, Johan Cornelius (?/7 1756—9/7 1824), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Viceadmiral Johan Cornelius K. og Sophie Magdalene Arff. Blev Sekondløjtnant 1771, Premierløjtnant 1776, Kaptajn løjtnant 1781, Kommandørkaptajn 1800, Kontreadmiral 1812. Deltog som ung paa fransk Side med

Udmærkelse i Kampene i de vestindiske Farvande mellem Englænderne og Franskmandene og var siden Skibschef under Steen Bille (s. d.) i Middelhavet under dennes Virksomhed til Beskyttelse af dansk Skibsfart under Napoleonskrigene. Han ledede Kanonbaadsforsvaret ved Kbh. og i Øresund 1807—13 og udviste Aktivitet og Dygtighed. Blev efter Fredsslutningen Holmens Chef og virkede med Dygtighed paa Flaadens Genrejsning. D. i Kbh. — Gift 1) 1787 Sophie Vilhelmine Caroline Bornemann, d. 1792. 2) 1794 Dorothea Sara Marie Meincke, d. 1809. 3) 1811 Anna Cathrine Falbe, d. 1843.

V. G.

Litt.: Slægt se A. F. K.; Elvius og Hlort-Lorenzen: „Dsk. patr. Slægter“ 1891, S. 83; Adelsaabogen 1893, S. 83; „Arkiv f. Søværnet“ 1841; „Kommandør Paludans Erindringer“ 1908 („Mem. og Breve“ IX); Nekrolog i „Fædrelandsk Nekrolog 1821—26“ 1843.

Kristensen, Evald Tang (f. ²⁴/₁ 1843), Folkemindesamler, Forfatter. F. i N.-Bjært Skole ved Kolding. Forældre: Lærer Anders K. og Ane Persine Sand. Blev faderløs 1846 og levede det meste af sin Ungdom i Øby ved Viborg, hvor Stedfaderen var Lærer. 1861 tog han Seminaristeksamen og var Lærer i Husby ved Nissumfjorden, i Helstrup ved Randers 1863—66, i Gellerup ved Herning 1866—76, i Faarup ved Viborg 1876—84, i Brandstrup ved Viborg 1884—88; opgav da Lærervirksomheden for helt at hellige sig Folke-mindeindsamling. Bosatte sig i Hadsten ved Hadsund og senere i Vejle. K.s Samlertrang gav sig tidlig Udslag. Allerede i sine Drengenaar samlede han paa Folkegaader. I Seminarietiden vakte paa egen Haand hans Interesse for Folkeviser og Folkemusik; da han blev Lærer i de sangrige Hedeegne ved Gellerup, opdagede han hurtigt, at der endnu kunde optegnes en Mængde Viser og Melodier efter Folketradition. Hans Indsamlervirksomhed begynder 4. Juledag 1867. K.s første Bog „Jyske Folkeviser og Toner“ (med Slutord af Svend Grundtvig) (1871) indeholdt 150 Viser, hvoraf de 75 ikke før var truffet i mundtlig Tradition her i Landet. Interessen udvides efterhaanden til alle Arter af Folkeminder, og hans Indsamlingsomraade udstræktes til hele Jylland. Efter Svend Grundtvigs Død stiftede K. 1883 Folkemindesamfundet og var 1884—89 Redaktør af dets Medlemsblad „Skattegraveren“.

P. E.

Trods K.s Modstand opløstes dette Samfund 1889, men K. havde da erhvervet sig en Række personlige Forbindelser hele Landet over og var faktisk endnu en Snes Aar den egentlige Leder af Folkemindesamlingen her i Landet. K.s overordentlig omfattende Udgiverarbejde falder i 3 Grupper 1) de af ham selv personlig indsamlede Minder: „Jyske Folkeminder“ I—XIII (1871—97) osv., 2) Udgaver af andres Samlinger: „Skattegraveren“ I—XII, „Danske Folkeeventyr“ (1888), „Øen Anholt“ (1891) osv. 3) Samlerværker, der indeholder alt det ham tilgængelige Materiale; hertil hører hans systematisk ordnede Hovedværker: „Danske Sagn“ I—VII (1892—1901), „Jysk Almueliv“ I—VI (1891—1902), „Ordsprog“ (1890), „Børnerim“ (1896), „Folkegaader“ (1913), „Skæmteviser“ (1901), „Skæmtesagn“ (1900), „Molbo- og Aggerbohistorier“ (1892), „Dyrefabler og Kæderemser“ (1896) osv., 4) historiske Arbejder: „Vindt Mølle“ (1887), „Øen Holmsland“ (1891), „Gellerup Sogns Degnehistorie“ (1917) osv. De fleste af K.s Bøger er udkommet paa hans eget Forlag, og han har selv solgt dem paa sine Rejser. Han har kun faaet udgivet Halvdelen af sit Stof; det utrykte er deponeret i Afskrift i Dansk Folkemindesamling. En Del af hans Almuegenstande findes nu som en særlig Samling i Herning Museum. K. har udfoldet en rastløs Virksomhed, der ikke har ladet sig kue af andres Ligegyldighed og Spot eller af økonomiske Vanskeligheder. Han føler selv en saa umiddelbar Glæde over den folkelige Fortællekunst, at han blot ønsker at gengive, hvad han har hørt, og ikke interesserer sig synderlig for de enkelte Folkeminders Udviklingshistorie. Hans Kildemateriale giver imidlertid sandt Billeder af Almuekulturens gode og onde Sider; hans store Variantstof har været til største Nytte for den folkloristiske Forskning baade her og i Udlandet. Trods sit noget kantede Væsen og sin Lyst til vel stærkt at sige sin Mening ligeud har K. besiddet en enestaaende Evne til at komme i Berøring med den jævne Del af den jyske Befolkning og (ved sin lidt strenge skolemesteragtige Udspørgen) at vække dens Fortællelyst og vinde dens Fortrolighed. I Bunden besidder K. ikke lidt humoristisk Sans, som ogsaa kommer frem af og til i hans mindre Artikler. — Gift 1) 1866 Frederikke Duedahl, d. s. A. 2) 1872 Anna Margrethe Risum, d. 1900. 3) 1905 Kirsten Marie Jensen f. Huus.

H. G.-N.

Litt.: Bibliografi ved G. Knudsen i „Festskrift til E. T. K.“ 1917; H. Ellekilde i „Lærerne og Samfundet“ I 1913 og Skovrup: „Hovedtræk af nordisk Digtning i Nytiden“ I 1920; E. T. Kristensen: „Øen Holmsland“ 1891; „Danmarks Folkeblad“ 1885, Nr. 40 f.; H. Drachmann i „Berl. Tid.“ 7-8/8 1887; „Husvennen“ 11/12 1887; Anton Andersen i „Ill. Tid.“ 11/8 1892; Craigle i „Folklore“ 1898; „De 1000 Hjem“ 16/2 1902.

Kristensen, Hans Kristian (f. 18/11 1892), Landbrugskonsulent. F. i Høng, Holbæk Amt. Forældre: Gaardejer Jørgen Peder K. og Ane Marie Hansen. Lærte Landbrugets praktiske Arbejde og kom paa Landbrugsskole og senere paa Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen 1913. 1913—15 var han Assistent ved Tylstrup Forsøgsstation, 1915 Lærer ved Skaarup Landbrugsskole og 1916 ved Syd-sjællands Landbrugsskole. Derpaa gik han atter til Landbohøjskolen, hvor han 1918 tog Tillægseksamen i Planteavl, var derefter en Tid Assistent ved Statens Ukrudtsforsøg og Afdelingschef i Ernæringsraadet, indtil han 1919 blev Konsulent i Planteavl for de samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift. K., der forener Dygtighed med levende Interesse for sin Gerning og har en elskværdig tiltalende Optræden, har i en ung Alder opnaaet en anselig Position. — Gift 1919 Kathrine Nielsen. A. C.

Litt.: „Vort Landbrug“ 1919, S. 263.

Kristensen, Morten Kristen (f. 27/4 1880), Landøkonom. F. i Gedesby ved Gedser. Forældre: Gaardejer Niels K. og Mathilde Reinholdtine Bjerregaard. Lærte Landvæsen hjemme og hos den kendte Opdrætter Gaardejer Chr. Bjerregaard, Elkenøre, og var 1898—1900 Elev paa Næsgaard Agerbrugsskole, hvorfra han tog Afgangseksamen med Udmærkelse; dette gav Anledning til, at han tog til Landbohøjskolen 1900 og tog Eksamen herfra 1902. Han var derefter Medhjælper paa Askov Forsøgsstation og desuden praktisk Lærer i Roelugning i Bølling Nørre Herreders Landboforening; Vinteren 1902—03 og de to følgende Vintre var han Lærer paa Klank Højskole, hvor han bl. a. underviste paa de korte Kursus for Husmænd. Sommeren 1903 var han Forsøgsassistent for Kolding Omegns og Kolding Herreds Landboforeninger og var dermed inde i det lokale Forsøgsarbejde, som han senere har beskæftiget sig meget med. 1904—08 var han Planteavlskonsulent for Ribe Amts vestre Landboforeninger og blev 1908 Konsulent i Planteavl for Foreningen af jyske Landboforeninger. K. er en ide- og initiativrig Mand med betydelig Handkraft; hans Arbejdslyst og levende Interesse for landbrugsfaglige Spørgsmaal er forenet med en jævn og elskværdig Optræden. Hans Virksomhed har bragt frodigt Liv i det jyske

Planteavlsarbejde; foruden den omfattende Forsøgs- og Oplysningsvirksomhed, han har været med til at organisere, har han været ivrig for Oprettelsen af Græsmarksektionen og andre Foranstaltninger. — Gift 1905 Sine Rasmussen. A. C.

Litt.: „Aftenposten“ 4/8 1912; „Dagens Nyheder“ 7/2 1921.

Kristensen, Marius (f. 27/4 1869), nordisk Filolog. F. i Lystrup ved Aarhus. Forældre: Gaardejer Peder Andersen Christensen og Ane Andersen.

Blev Student 1887, Cand. mag. 1894; studerede 1895 i Upsala og blev s. A. Lærer ved Askov Højskole, hvor han siden har virket, fra 1915 som Medbestyrer. Blev 1906 Dr. phil. („Fremmedordene i det ældre danske Skriftsprog“). Hans videnskabelige Virksomhed har iøvrig særlig været rettet mod Studiet af Dialekterne; 1906 udgav han under Tittlen „Nydansk“ en klar og kortfattet Fremstilling af de forskellige Folkemaal til Afløsning af F. Dyrlands Bog fra 1857 om samme Emne, men hans Hovedarbejde paa dette Omraade er de sammen med V. Bennike (s. d.) 1897—1913 udgivne „Kort over de danske Folkemaal“, det hidtil eneste Forsøg paa fonetisk at kortlægge vore Dialekter og i sig selv et Hovedarbejde indenfor Dialektologien. I Forbindelse hermed staar, at han (fra 1910) er et virksomt Medlem af Stednavneudvalget, hvor hans særlige Kundskaber bl. a. er benyttet ved Fastsættelsen af de officielle Former for de sønderjydske Stednavne. Ved Siden af Dialektstudiet har han fortsat sin Beskæftigelse med vore ældste Sprogmindesmærker og har med Benyttelse af et udtømmende Haandskriftmateriale leveret en tekstkritisk Udgave af de gamle Læge- og Urtebøger, der gaar under Harpestrengs Navn (1908 ff.). Paa almindelige Sprogbetragtninger gaar han ind i sin Afhandling „Samlede Kræfter i Sprogudviklingen“ (1899). Nær knyttet til Axel Olrik og H. F. Feilberg har han (fra 1904) været Medudgiver af „Danske Studier“, Bestyrelsesmedlem af „Danmarks Folkeminder“ og har paa mange Maader været Feilberg en trofast Hjælp ved Udarbejdelsen af hans jyske Ordbog. Endelig har han deltaget i de senere Aars Bestræbelser for Udbredelsen af Kendskab til svensk Litteratur i Originalsproget; han har udsendt kommenterede Udgaver af svenske Forfattere og 1917 en Bog om Selma Lagerlöf. — Gift 1899 Anne Marie Hansen. C. S. P.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1906; Nielsen-Stevns: „Paa Askov“ 1910; G. Brammer: „Student. fra 1887“ 1912; „Højskbl.“ 1920, Sp. 1507.

Kristensen, Martin (f. 8/11 1842), Seminarieforstander. F. i Hvejsel ved Vejle. Forældre: Bolsmand Kristen Jensen Tapager og Johanne Marie Jensdatter. Kom paa Højskole, var en Tid Hjelpe lærer, tog 1863 Eksamen fra Jelling Seminarium og kom derefter til Grundtvigs Højskole og i Samarbejde med Grundtvig. 1864—1912 var han knyttet til Gedved Seminarium, hvis Forstander han var 1896—1912. K. var en fremragende Lærer, der kunde undervise i næsten alle Fag, og han gjorde det altid godt. Han udmærkede sig ved en mere end almindelig Arbejdsevne og en fænomenal Hukommelse. Hans Hovedfag var Litteraturhistorie, Tegning, Zoologi og Pædagogik, og i nordisk Arkæologi var han en Kapacitet; men han kom i Løbet af de 48 Aar, han virkede i Gedved, til at undervise i næsten alle Fag. Foruden grundig Viden besad han klar Fremstillingssevne og en vækkende Undervisningsform, der skabte et fortræffeligt Forhold mellem Lærer og Elev. I mange Aar var K. en søgt Foredragsholder. Gennem sine arkæologiske Undersøgelser kom han i Forbindelse med Egnens Landmænd, der altid henvendte sig til ham med deres Fund, og han udførte et stort Arbejde for Nationalmuseet ved Vurdering og Indsendelse af Oldsager og ved Fredlysning af talrige Gravhøje. Han har skrevet en Række Artikler i mange forskellige Dagblade; i „Tiden“ (II) har han offentliggjort „Træk af Kristendomsundervisningens Historie i Danmark“. Han er en talentfuld Tegner. — Gift 1866 Karen Jensine Dalgaard, d. 1906. K. K.

Litt.: „Søndagsbl.“ 1906; „Gedved Seminarium 1862—1912“ 1913; „Tiden“ 3/12 s. A.; „Lærerne og Samfundet“ I og IV 1913—14; „Højskolebl.“ 1912.

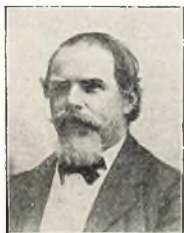
Kristensen, Niels Søren (f. 11/9 1852), Bivavler. F. i Viksø. Forældre: Husmand, Væver Christen Sørensen og Bodil Nielsdatter. Fik almindelig Almueskoleundervisning i Himmelev ved Roskilde, hvor Forældrene 1861 flyttede hen, og var 1875—76 Elev paa Tune Landboskole, 1877 overtog han Forældrenes Ejendom, stiftede 1880 Gl. Roskilde Amts Biavlerforening og holdt 1881—85 en Mængde Møder om Biavl. 1886—89 var han Udgiver og Redaktør af „Biavlstidende“, 1889 blev han fast Biavllærer for Danmarks Biavlerforening, 1896 Lærer ved og 1898 Forstander for den af Biavlerforeningen oprettede

Biavlsskole. Han, der fra 1899 bor i Roskilde, har ledet alle her i Landet afholdte 14-Dages Kursus til Uddannelse af Tilsynsmænd ved Bipestens Bekæmpelse; han er Leder af flere Foreninger til Fremme af Landbrugets Bierhverv; siden 1898 Redaktør af „Tidsskrift for Biavl“, hvis Holderantal under K.'s Redaktion er gaaet frem fra 2500 til 17000. — Gift 1877 Johanne Jørgensen.

A. C.
 Litt.: „Hver 8. Dag“ ^{13/11} 1898; „Aftenposten“ ^{24/10} 1921.

Kristensen, Niels Knud (f. ^{3/6} 1859), Børnebogsforfatter. F. i Bidstrup ved Næstved. Forældre: Gaardejer Christen Nielsen og

Ane Margrethe Poulsdatter. Var fra lille en Læsehest og befandt sig næsten altid blandt Bøger; han bestemte at blive Lærer og kom paa Jonstrup; men da Skoletugten der var ham for streng, tog han til Gedved, hvor han befandt sig vel i den Grundtvig'ske Aand og Tone.

1880 fik han Eksamen og blev Lærer i Haslev, kort efter Huslærer paa Oudrupgaard ved Horsens. Det fireaarige Ophold her blandt opvakte Højskolefolk fik megen Betydning for ham; han begyndte at skrive i Bladene og holde Foredrag. 1886 blev han ansat i Esbjerg og 1890 Timelærer i Kbh., hvor han endnu virker. — Som Lærer blev K. optaget af at følge Børnene Fritidslæsning, og han begyndte et frugtbringende Arbejde paa en Forbedring deraf. 1897 skrev han en Artikel i „Vor Ungdom“ om „Dansk Børnelitteratur“. Siden har han hvert Aar skrevet en saadan Vejledning for Lærere og Bibliotekarer. Samtidig blev han Medarbejder ved flere Børneblade: „Kammeraten“, „Børnevennen“, som han redigerede en Tid, og „Børnenes Avis“, som han startede som et Forsøg paa at holde Børnene fra den daarlige, billige Dagspresse. Han arbejdede især paa at finde den Fremstillingsmaade, der tiltalte Børn. Flere af hans Smaa historier i Børnebladene slog an, og han begyndte da paa sine Drengestories, der nu hører til vor mest udbredte Børnelitteratur og udmærker sig ved et klart Sprog og en spændende Handling. Nævnes kan „En Dreng fra 64“ (1899), „En Københavnerdreng“ (1900), „Danske Drengene i 1848“ (1901), „Røgter-Jakob“ (1903), „Faderløs og Moderløs“ (1901, 2. Udg. m. Titel „Et Plejebarns Historie“), „Byens Vovehalse“ (1904), „Paa de vilde Veje“ (1906) samt to Serier, der skildrer vore sidste Krige. — Stor Betydning fik et Foredrag, K. 1902 holdt i Pædagogisk Selskab; efter det overdroges det ham at udarbejde en Fortegnelse over Bøger, der egner sig for Børn,

og 1910 fremlagde han en Fortegnelse over Bøger til begyndende Børnebogsamlinger; han har siden flere Gange gennemrejst Landet og holdt Foredrag om Børnebogsamlinger og har saaledes virket for disses Oprettelse. Han har sammen med C. Godvin udgivet en Læsebog for Mellemkolen (1915—16) og Realskolen (1916) og har skrevet en anerkendt „Danmarkshistorie“ (1911). — Gift 1890 Emma Coucheron Aamot. K. K. Litt.: „Søndagsbl.“ 1906; „Folkelæsning“ ^{24/10} 1909; „Lærerne og Samfundet“ I 1913; Forfatterforeningens Festskrift 1919; „Politiken“ ^{1/3} 1915.

Kristensen-Randers, Jens Peter (f. ^{28/7} 1854), Højskoleforstander. F. paa Flors Mark ved Randers. Forældre: Smed Christen Jen-

sen og Gertrud Marie Pedersdatter. Tog Skolelærereksamen 1875, var en kort Tid Lærer i Hvingel ved Ringkøbing og 1878—84 Lærer ved Gedved Seminarium. 1884—1914 var han Forstander for Ollerup Højskole og arbejdede den op til at blive en af Landets største. Han var vel skikkaet til Højskolegerningen; den havde hans Kærlighed, og med grundig Viden forenede han en livlig og klar Fremstilling, og i sin Hustru, en Datter af C. Berg, havde han en udmærket Støtte ogsaa i Skolearbejdet. Som Lærer paa sin Skole virkede han stærkest, men han blev tillige en meget søgt Foredragsholder (har holdt omtr. 3000 Foredrag udenfor Skolen). Hans Foredrag er præget af Orden, Kraft og Klarhed mere end af Stemning, nu og da synes man at kunne høre Faderens Forhammer gennem hans Tale. Da han blev de treds, overlod han Forstanderbyrderne til en anden, men virker endnu ved sin gamle Skole som Lærer. K.-R. har bl. a. udgivet: „Herrens Bøn og den kristne Menigheds Historie“ (1891). 1888—1910 var han Medlem af Svendborg Amtsraad. — Gift 1) 1890 exam. jur. Nanna Berg, d. 1908. 2) 1909 Gunild Ingemann.

F. N.

Litt.: Erindringer i „Tilskueren“ 1917 og Ollerup Elevforenings Aarskr. s. A.; „Folkelæsning“ 1903, Nr. 48; „Højskolebl.“ 1909, S. 513—24, 1914 S. 1053, 1201—04, 1918, S. 753—60; „Fædrelandet“ 1910; „Vejle Amts Folkebl.“, Julenummer 1914; „Sore Amtstid.“ ^{24/5} 1918; Ollerup Elevforenings Aarskr. 1918; „Fru Nanna K.-R.s sidste Dage, Død og Jordfærd“, 2. Opl. 1910; „Kvinden og Samfundet“ 1908, S. 90—91; Peder R. Møller: „Slægt efter Slægt“ 1918.

Kristian, se Christian.

Krock, Heinrich (^{21/7} 1672—^{18/11} 1738), Maler. F. i Flensborg. Fader: Købmand Valentin K. Lærte hos Aierschettel i Husum, kom 1688 til Kbh. og blev P. Andersens Elev. Ved Støtte fra U. F. Gyldenløve kom han til Italien og fik senere en Aarpenge af Frederik IV til sin Uddannelse. Hjem-

vendt hørte han til de Kunstnere, der 1701 anmodede Kongen om Støtte af deres „Societet“; 1705 vendte han hjem fra en 3. Italiensrejse, hvor han havde arbejdet hos Maratti; dog synes han at have lært mere i Frankrig. 1706 blev han Hofskildrer, 1722 Kancelliraad. Han var Medstifter af det ældre Akademi. K.s Virksomhed faldt væsentlig ved Udsmykningen af den Række Slotte, som Frederik IV skabte. Mægtige Plafondmalerier er udgaaet fra hans Haand, mest berømt var hans „Dommedag“ i Slotskirken. Hans Arbejder kan virke ubehagelig ved deres Farvers Klarhed og skrigende Kraft, og hans Smag har ikke været udsøgt, men kompositorisk viser de unægtelig, at han har gaaet i en god Skole, og han kan give Liv og Bevægelse over sin Fremstilling (Loftsbilleder paa Fredensborg, Frederiksberg, Ministerialbygningen, Rosenberg, Staffelibilleder paa Kunstmuseet, Gaunø, Vemmetofte). K. har ogsaa malet en Del ret karakterfulde Portrætter: Otte Krabbe og Ulrik Christian Gyldenløve (Frederiksberg), Dorthie Krag (Gisselsfeld). D. i Kbh. — Gift 1) 1707 Helle Cathrine Rafn, f. Robring, d. 1718. 2) 1722 Elisabeth Vilhelmine Magdalene v. Cummen, d. 1723. 3) 1724 Armgott Sophie Koefoed, d. 1773.

O. A.

Litt.: Bldstrup: „Stamt. over Familien Koefoed“ 1886; „Dsk. Mag.“ III 1747; Hennings: „Essai sur les arts“ 1778; „Kbh.s Skilderi“ 1807, Sp. 121; Thiele: „Kunstakademiet og Hestata-tuen“ 1860; „Dsk. Saml.“ IV 1869 og II 5 1876—77; Wellbach: „Kunst og Æstetik“ 1870; Chr. Bruun: „Fr. Rostgaard“ 1870—71; Friis: „Saml. t. dsk. Bygnings- og Kunsthist.“ 1872—78; Møler: „Fredensborg“ 1880; Oppermann: „Kunsten i Danm. under Frederik V og Christian VII“ 1906; Berling Lilsberg: „Rosenborg“ 1914; Leo Swane i „Minist. Maanedssbl.“ Aarg. 1, S. 193 ff.; Brev i „Mnemosyne“ III 1832.

Krog, Arnold Emil (f. $\frac{18}{3}$ 1856), Arkitekt, Porcelænskunstner, Landskabsmaler. F. paa Frederiksværk. Forældre: Inspektør Hans

Jacob Grøgaard K. og Jenny Meyer. Tog Real-Afgangseksamen 1873 og stod i Murerlære $\frac{1}{2}$ Aar, dimitteredes samtidig af C. V. Nielsen til Akademiet, som han gennemgik fra Okt. 1874 med Afgang som Arkitekt Marts 1880. 1877—78 deltog han i Opmaaling af Kronborg under Hans

J. Holm; endvidere tegnede han hos L. Fenger og 1878—81 under Meldahl og Heinrich Hansen ved den indre Udsmykning af Frederiksberg og gjorde paa en Italiensrejse 1882—83 dekorative Studier, især over Majolika. Tilskyndet af F. Hendriksen antog Philip Schou, der kort forinden var blevet Direktør for den kgl. Porcelænsfabrik, fra $\frac{1}{1}$ 1885 K. som dennes kunstneriske Leder. Fabrikken førte en kummerlig Tilværelse, men K. hævdede den i Løbet af faa Aar til en

førende Stilling indenfor den europæiske Porcelænstilvirkning og til Verdensberømmelse. Han simplificerede Formerne for at lade Porcelænets Skønhed som Materiale komme til sin Ret; han optog Underglasurmaleriet og indførte som Emne for dette det danske Naturbillede — inspireret hertil af S. Bings Japan-Samling, som han saa i Paris; endelig genoptog han Porcelænsplastikken i ny naturalistisk Skikkelse (har ogsaa selv modeleret) og førte det Muschel-mønstrede Brugsporcelæn tilbage til dets gamle, oprindelige Mønstre og fornyede fuldstændig dets Formforraad. Hans dekorative Talent var udadvent: følsomt over for Tidens Trang og indstillet paa Virkeliggørelse af den store dannede Almenheds kunstneriske Behov — egen Trang til kunstnerisk Personlighedsforløsning stillede ikke vanskeliggørende Krav. Efter at Idéerne var undfangede, faldt det ham derfor let at oversætte sin Samtids, Naturalismens, øjeblikkelige kunstneriske Stræben paa for-løsende Maade til sin Gren af Kunstindustrien. K. blev Fornyreren, „den moderne Keramikstilfinder“. Den første Præsentation af Fabrikkens nye Resultater ved Udstillingen i Kbh. 1888 virkede da ogsaa overvældende, og Verdensudstillingen i Paris 1889 blev et Gennembrud. Æren herfor var K.s, som initiativrig Leder, som Maler og som Formtegner. Siden har han stadig vedligeholdt Fornyelsen ved at knytte friske Kræfter, Kunstnere og Kemikere, til og ved at tage Initiativet til ny Landvinding (f. Eks. Genoptagelsen af det ældste kbh. Porcelæn, fremført 1906, Fremstillingen af Stentøj). 1891 ansattes han som Fabrikkens anden Direktør, fra hvilken Post han 1916 trak sig tilbage til at være kunstnerisk Raadgiver. Akademiet valgte ham til Medlem af sin Plenarforsamling 1911; han sad i Akademirådet 1911—19. K. har tillige givet Tegning til Møbler, Bogbind og Metalarbejder og til Danmarks Fontæne til Fredspaladset i Haag (udført paa den kgl. Porcelænsfabrik) og har i de sidste Aar særlig virket som Landskabsmaler (egen Udstilling 1919). Han har udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1887, 1891, 1916, 1919—21. Porcelænsarbejder af ham findes i vort Kunstindustrimuseum og mange udenlandske Museer og Privatsamlinger. — Gift 1882 Euphemia Magdalene Henning-

S. S.

Litt.: Slægt i J. K. Bergwitz: „Trulseslægten K.“ 1897—1902; Erindringer i „Martin Nyrop 1849—1919“ 1919; „Tidsskr. f. Kunstindustri“ III 1887 (af Karl Madsen) og IV 1888; „Gazette des Beaux-Arts“ III 2 1889, S. 243; „Danske Byerhverv“ 1904—11; E. Hannover i „Politiken“ $\frac{31}{12}$ 1909; Ch. Been i „Ill. Tid.“ $\frac{2}{1}$ 1910; Fr. Dalgas i „Arkitekten“ $\frac{22}{1}$ 1910; Friedr. Deneken i „Kunstgewerbeblatt“ XXI Febr. 1910; F. Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; Arthur Hayden: „Royal Copenhagen Porcelain“ 1911; „Skovværk“ VI 1920, S. 89 ff.; „Før og nu“ Nov.—Dec. 1920.

Krogh, Schack August Steenberg (f. ^{15/11} 1874), Fysiolog. F. i Grenaa. Forældre: Redaktør, fhv. Skibsbygger Andreas Viggo

Dethlef K. og Marie Magdalene Bolette Drechmann. Blev Student 1893, tog Magisterkonferens i Zoologi 1899 og blev 1903 Dr. phil. med en Undersøgelse over „Frørnes Hud- og Lungerespiration“. Var 1899—1908 som Assistent knyttet til det under det

medicinske Fakultet liggende fysiologiske Laboratorium, men ansattes 1908 som Docent, 1916 som Professor i Dyrefysiologi under det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet og fik samtidig Midler til Oprettelsen af et eget „dyrefysiologisk“ Laboratorium. Fysiologien indgik samtidig som fast Led i de naturhistoriske studerendes Uddannelse, og gennem fortræffelig tilrettelagte Forelæsninger og Øvelser er det lykkedes K. at vække Interesse for denne vigtige, tidligere ganske med Urette tilsidesatte Gren af Zoologien. Samtidig har han udfoldet en rig videnskabelig Virksomhed og har navnlig paa Respirationsfysiologiens Omraade leveret en Række banebrydende Undersøgelser. Som Forsker besidder han en fremragende Evne til at trænge ind til Sagens Kerne og samtidig en ualmindelig skarp og logisk Tænksevne, der leder ham videre fra det ene Problem til det andet; dernæst er han en fortræffelig Eksperimentator, der gennem talrige, af ham selv med stort Snille konstruerede Instrumenter har været istand til at gennemføre Undersøgelserne med en Sikkerhed og Nøjagtighed, der langt overgaar Forgængernes. Meget vigtige Bidrag har han saaledes, i Afhandlingsrækken: „Mechanism of gas-exchange in lungs“ leveret til Forstaaelsen af Luftsiftet i Lungen — altsaa mellem den atmosfæriske Luft og Blodet; det var for en herhen hørende Undersøgelse, at han 1906 modtog en af den østrigske Fysiolog Zeegen udsat Pengepræmie. Af stor Betydning er ligeledes Paavisningen af, at Blodfyldningen i Musklernes Haarkarnet er i høj Grad varierende og ganske afhængig af Musklernes Arbejde; Haarkarrene regulerer med andre Ord meget nøjagtig Stofftilførslen til Musklerne i Forhold til disses Behov. For disse Undersøgelser modtog K. 1920 Nobelpræmien i Medicin. Iøvrig har han, som Zoolog, udstrakt sine Forskninger til meget forskellige Dyregrupper; han har saaledes ogsaa undersøgt Respirationsforholdene hos Insekterne, bl. a. under Forvandlingen. Endelig maa nævnes, at han sammen med J. Lindhard har udgivet nogle Arbejder over Kredsløbsmaaling og Muskelarbejde; ved de sidstnævnte paavistes det, at Muskel-

arbejde udføres billigt, naar Kulhydrater og ikke Fedtstof benyttes som Ernæring. K.s Arbejder er trykte i forskellige, mest udenlandske Tidsskrifter; desuden foreligger angaaende Respirationen en fortræffelig Haandbog: „The Respiratory Exchange of Animals and Man“ (London 1915); endelig har han, f. Eks. til Skolebrug, udgivet en meget benyttet mindre Lærebog. — Gift 1905 Dr. med. Marie Jørgensen. — R. H. S. Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Novbr. 1903; Univ. Aarb. 1907—08, S. 150; J. Lindhard i „Berl. Tid.“ ^{29/10} 1920; „Nationaltid.“ s. D. og ^{2/4} 1921; Sv. Dahl: „Bibl. zool. Dan. 1876—1906“ 1910; R. Ege i „Natures Verden“ 1920.

Krogh, Carl Christian v. (^{17/4} 1832—^{25/8} 1910), Officer. F. i Svendborg. Forældre: Major Gregers Christian Frederik v. K. og Isidore Maria Magdalene v. Heinen. Blev Landkadet 1846, Sekondløjtnant i 1. Jægerkorps 1851, forsat til Livgarden til Hest 1853, Premierløjtnant 1863. Efter Hestgardens Opøsning forsat til Gardehusarregimentet 1866, Ritmeister 1871. Afsked 1876. Var en dygtig og anset

Rytterofficer, en repræsentativ, nobel og kundskabsrig Personlighed med mange Interesser. Han beskæftigede sig saaledes med historiske Undersøgelser og udgav 1886 det anselige historiske Værk: „Meddelelser om den kgl. Livgarde til Hest“ (1886). Han færdedes meget paa Rejser i og udenfor Europa, skrev 1889: „Et Ophold i Orienten i Vinteren 1887—88“. Var 1895—1906 Formand i Dansk Turistforening. D. i Kbh. — Gift 1877 Susan Courtois Howard. K. C. R. Litt.: Slægt hos Lengnick, i „Tidsskr. f. d. norske Personalhist.“ 1846—50, C. v. Krogh: „Die Descendenz des F. F. v. K.“, 2. Opl. 1898 og 1 Adelsaarbogen 1898; Nekrolog i „Berl. Tid.“ ^{26/8} 1910.

Krogh, Gerhard Christopher v. (^{10/10} 1785—^{12/4} 1860), Officer. F. paa Aastrup ved Haderslev. Forældre: Overforstmerter Frederik Ferdinand v. K. og Rosina Elisabeth v. Frankenberg-Proschlitz. Blev 5 Aar gl. Fændrik, 10 Aar gl. Sekondløjtnant. Premierløjtnant i Infanteriet 1803, Kaptajn 1807. Kavalier hos Dronning Marie Sophie Frederikke 1814—42, men samtidig til Tjeneste ved sin Afdeling, Major 1829, Oberstløjtnant 1833, Oberst 1840. 1842 gav Kongen ham Valget mellem at fortsætte sin Hofkarriere og udtræde af Hæren eller helt at ofre sig for den militære Tjeneste. Han valgte det sidste og ansattes som Kommandør for 5. Liniefanteribataillon; General-

major 1847. Var ved Krigsudbruddet tænkt anvendt som Overgeneral eller som Kommandør for Flankekorpset, men, som en Indrømmelse til den offentlige Mening, der med Mistro saa paa Mænd med nære Familieforbindinger i Hertugdømmerne, opgav man dette. Imidlertid opnaede han dog i Juni 1848 at blive ansat som Kommandør for 5. Infanteribrigade og i Juli efter Hedemanns Afgang at faa Overkommandoen over Hæren. Ved Begyndelsen af Feltoget 1849 havde han Overkommandoen, men fjernedes atter i Anledning af Katastrofen ved Eckernförde, hvori han senere viste sig ganske sagesløs. 1850 blev K. atter Højstkommanderende over Hæren og førte den til Sejren ved Isted, det største Slag i aaben Mark, der er udkæmpet i Norden, den afgørende Begivenhed i den lange Krig. 1851 blev han kommanderende General i Slesvig og overtog n. A. Generalkommandoen i Holsten og Lauenborg. Stillet til Raadighed 1857. Saa vel ved sine ydre som indre Betingelser var K. en fremragende Personlighed. Med et sjælden smukt og sympatisk Ydre forbandt han en lige saa aaben, nobel og harmonisk Karakter. Som Hærfører viste han sig i Besiddelse af en aldrig svigtende Koldblodighed og Ro, og han forstod at lytte til andres Raad og at vælge de bedste. Under sin Stilling som kommanderende General i Hertugdømmerne vandt han overalt Stemningen for sig ved sin fordomsfri og værdige Elskværdighed, sin velvillige og dog faste Holdning. D. i Kbh. — Gift 1813 Komtesse Siegfriede Victorine Knuth, d. 1866. K. C. R.

Litt.: Slægt se Carl v. K.: Adelsaarbogen 1919, S. 535; „Den dansk-tyske Krig 1848—50“ 1870—87; Vaupell: „Slaget ved Isted“ 1875; „Vort Forsvar“ 1/2, 1890; Neergaard: „Under Junggrundloven“ 1892—1916; Vaupell: „Læssøe“ 1895; „Militært Tidsskr.“ 1895; C. F. v. Holten: „Erindringer“ 1899, S. 193; N. P. Jensen: „Oberst F. Læssøe“ 1912; Andræ: „W. H. F. A. Læssøe“ s. A.; Bodenhoff: „Kongesorger“ 1913; Nekrologer i „Tidsskr. f. Krigsvæsen“ 1860 og „Ill. Tid.“ 22/4 s. A.

Krogh, Ferdinand Christian Herman v. (19/7 1815—19/6 1891), historisk-genealogisk Forfatter. F. paa Favervraagaard ved Kristiansfeld. Forældre: Amtmand Godske Hans Ernst v. K. og Agnes Cecilie Wilhelmine v. Warnstedt. Blev 1841 Cand. juris i Kiel, 1846 Toldforvalter i Nordborg, 1851 Landfoged i Stapelholm, var samtidig nogle Aar Præsident i Frederiksstad. Monrad tilbød ham 1863 Plads i sit Ministerium. 1864 forlod han sit Embede og syslede siden med historiske Studier. Han udgav bl. a. „Kaj Lykke“ (1878), „Historiske Minder“ (1882) og et Par Bøger om det sønderborgske Hus' Historie; endvidere gjorde han store Samlinger til

Huset Holsten-Gottorps Historie, siden afhændede til Storhertugen af Oldenburg. Hans Hovedværker var imidlertid de genealogiske Arbejder „Den højere danske Adel“ (1866), „De danske Majorater“ (1868) og „Dansk Adelskalender“ (1878), der rummede adskilligt i sin Tid brugbart Materiale, men ogsaa led af store Mangler. D. i Münden, Hannover. — Ugift. P. E.

Litt.: Slægt se Carl v. K.: Bricka I „Hist. Tidsskr.“ V 1 1879; „Fra Arkiv og Museum“ II 1 1916, S. 16.

Krogk, se Krock.

Krohn, Frederik Christopher (4/8 1806—19/6 1883), Medaillør, Billedhugger. F. paa Møllergaard ved Sorø. Forældre: Major i Artilleriet Johan Jacob K. og Maren Rasmussen, adopt. Nielsen. Begyndte Jan. 1823 som Billedhugger paa Akademiets Skole, hvor han en kort Tid havde Dajon til Lærer og 1825 vandt den lille, 1826 den store Sølvmedaille. Et Par Forsøg paa at vinde Guldmedaille som

Billedhugger mislykkedes. Efter Opfordring fra Akademiets Præsæs — den senere Christian VIII — lagde han sig efter Stempelskæring, vejlededes af H. E. Freund og modtog 1835 den store Guldmedaille for en Medaille til Minde om J. H. Wessel. For kgl. Rejseunderstøttelse i 2 1/2 Aar og for et Aars Tillæg 1838 fra Akademiet rejste han udenlands 1835—39, til Berlin, hvor han studerede Møntningsteknik, til München og Rom. Fra 1841 til henholdsvis 1852 og 1873 var han Medaillør ved Mønterne i Altona og Kbh., i hvilken Egenskab han skar Stempellerne til Christian VIII's og Frederik VII's Sølvmønter. K. udstillede paa Charlottenborg Foraarsudstilling 7 Gange 1826—59. Før sin Udenlandsrejse havde han som Billedhugger bl. a. udført nogle Statuer og Relieffer til Kristiansborg. Af hans Medailler nævnes: Medaillerne i Anledning af Reformationens Indførelse (1836), af Christian VIII's Tronbestigelse, Medaillen for Tapperhed og Fædrelandskærlighed (1849). K. var en ivrig Samler, særlig af Kobberstik og Raderinger. Sønnen Pietro K. udgav hans efterladte „Samlinger til en beskrivende Fortegnelse over danske Kobberstik, Raderinger, Illustrationer m. m.“ (1889). D. i Kbh. — Gift 1) 1835 Sophie Susanne Dorothea Købke, d. 1853. 2) 1855 Emilie Købke, d. 1880. S. S.

Litt.: Slægt i H. V. Købke: „Stamt. over P. B. Købkes og Hustrus Efterkommere“ 1888 og Holger Petersen: „Min Slægtbog“ 1914; „Zahrtmann. Mindebog“ udg. af F. Hendriksen 1919; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 14/9 1883.

Krohn, Johan Jacob (f. 9/8 1841), Skolemand, Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Bil-

ledhugger F. C. K. (s. d.) og Sophie Susanne Dorothea Købke. Blev Student 1860, Cand.

theol. 1867, var 1868—72 Huslærer paa Bregentved og virkede 1872—80 som Lærer ved forskellige Skoler i Kbh., de sidste tre Aar som Forstander for det Kgl. Teaters Elevskole. 1880—1914 var han Bestyrer for Krebs' Forberedelsesskole, der under hans Ledelse kom i

voksende Ry som en Skole, hvor en god Aand var herskende, og hvor Kundskabssiden fik, hvad der tilkom den, i rigeligt Maal. K. har dog ogsaa været Genstand for Angreb; en tidligere Elev, Forfatteren Julius Magnussen (s. d.) har i „Mikkel“ (1907) og „Skyldig eller uskyldig —?“ (1914) benyttet K. som Model og hævdet, at han ikke forstod sig paa vanskelige og aparte Drengnaturer, en Karakteristik, der dog fra mange Sider er betragtet som ensidig og uretfærdig. K. har tillige vundet sig et anset Navn som Børnebogsforfatter. I en Aarrække redigerede han „Børnenes Juleroser“, og han skrev en Række Børnebøger, der røbede et poetisk Talent og var prægede af en hjemlig Stemning og et stilfærdigt Lune og i Tanke og Stil afpassede efter Barnenaturen. Flere af Bøgerne er illustrerede af K.s Broder Pietro, andre af Frants Henningsen, og Tegningerne har vundet næsten lige saa stor Popularitet som Teksten. 1866 kom „Peters Jul“ (paa Vers), 1871 „Billedbog for Børn“, 1872 „Børnehistorier“, 1877 „Billedbog for Børn“ og 1892 „Vor Ven Støren“. Den første og den sidste kommer stadig i nye Oplag. — Gift 1879 Cecilie Margrethe Petersen.

K. K.
Litt.: Slægt se F. C. K.; „Lærerne og Samfundet“ I 1913; „Højskolebl.“ 12/8 1921.

Krohn, Mario (18/12 1881—8/1 1922), Kunsthistoriker, Museumsmand. F. i Kbh. Forældre: Museumsdirektør Pietro K. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1899, studerede i nogen Tid ved Universitetet uden noget afsluttende Maal og blev omtrent samtidig med Faderens Død Assistent ved det af denne skabte Kunstindustrimuseum, hvor han blev til 1911; 1912—15 var han knyttet til Kunstmuseet, men Mangel paa

Smidighed i Administrationsanliggender og for udpræget Selvfølelse bragte ham til at indgive sin Afsked; 1916 blev han Direktør for Thorvaldsens Museum og beklædte denne Stilling til 1921, da han af Sygdomsgrunde tog sin Afsked. Energisk, virkelysten

og storsynet havde K. ikke ringe Betydning for de Museer, han viede sin Arbejdskraft, baade hvad det organisatoriske og hvad Nyerhvervelserne angaar. Det bør ogsaa nævnes, at det alene skyldtes hans Energi, at den meget ønskede Centralsamling af Fotografier efter Kunstværker blev stiftet og ført videre i en vis Tilknytning til Akademiet. Allerede tidlig havde K. ogsaa syslet med litterære Arbejder; 1908—09 var han Redaktør af „Tilskueren“. Hans Interesser kom mere og mere til at gaa i ren kunsthistorisk Retning, og 1910 kom „Italienske Billeder i Danmark“, en Bog som baade vidner om stor Kundskabsmængde og om Grundighed og Flid, men maaske for ensidig gennemfører nyere, i deres Grundopfattelse næppe kunstneriske Vurderingsmomenter, og hvis Resultater næppe vil blive afgørende; 1915 fulgte det meget smukke og med megen Flid og Skønsomhed samlede Supplement til Hannovers Bog om Bedstemoderens Broder „Malerier af Chr. Købke“. Senere arbejdede K. i en Aarrække paa en Fremstilling af fransk Kunst fra 18. Aarh. i Danmark. Fantasifuld, begejstret, arbejdsivrig og flittig havde K., som baade var i Besiddelse af slægtsarvet Forfinelse i Interessevalg og havde erhvervet sig omfattende Kundskaber, ved sin Død adskillige Betingelser for i vor hjemlige Museumsverden at faa en afgørende Indflydelse. D. i Hornbæk. — Gift 1911 Asta Bergh, f. Heymann, tidligere gift Zoologen Rudolph Bergh (s. d.).

O. A.
Litt.: Slægt se F. C. K.; „Nationaltid.“ 23/4 1916; „Politiken“ 27/1 1921; „Nekrologer i „Berl. Tid.““ 3/1 1922 (af Karl Madsen og F. Beckett); „Politiken“ 10/1 s. A. (af E. Hannover); „Nationaltid.“ s. D. (af Fbg.) og „Ekstrabl.“ s. D. (af G. N.).

Krohn, Pietro Købke (23/1 1840—15/10 1905), Museumsdirektør. F. i Kbh. Forældre: Billedhugger F. C. K. (s. d.) og Sophie Susanne Dorothea Købke. Blev Student 1859, arbejdede paa Akademiet som Maler under Skovgaard og Marstrand og deltog 1864 i Krigen, hvor han udnævntes til Løjtnant. 1872—78 opholdt han sig med Akademiets Støtte i Rom og drog derfra til Paris. Han virkede som Genremaler og udstillede 1865—78 paa Charlottenborg; desuden udførte han en Del Raderinger. 1865 fik han Neuhausens Præmie. Medens K.s kunstneriske Virksomhed er uden Betydning, kom han paa Grund af sin ud søgte Kultur og kunstneriske Følelse til at yde en betydelig Indsats paa to andre Omraader. Paa Grund af nogle allerede kort efter hans Hjemkomst tegnede Kostume-tegninger knyttedes han 1880 fast til det

Kgl. Teater som Kostumier og Økonomiinspektør (indtil 1893), hvormed han fra 1885 forbandt Stillingen som Operainstruktør. Hans fantasifulde Virksomhed paa dette Omraade har præget Teatret indtil vor Tid. Straks da Planerne om Oprettelsen af et nyt Museum i Kbh. for Kunstindustri kom frem, tog K. Del deri, og han kom snart til at forestaa Indkøbene af Genstande dertil og blev den designerede Direktør (fra 1890). Efterhaanden som Planen blev til Virkelighed, tog denne Institution al hans Tanke og Energi og 1895 løstes hans Forhold til det Kgl. Teater. Det skyldes utvivlsomt K.s omfattende Kultur og Skønhedsfølelse, hans Begejstring og Energi, at Kunstindustrimuseet hurtigt blev et af de populæreste Museer, medens paa den anden Side hans Mangel paa fast Skole i museumsteknisk Henseende og Klarhed i Fastsættelse af Museets Maal og Grænser har virket hæmmende for det. Som Personlighed var K. skattet af store Kredse, i det Arbejde for Højnelse af Almenkulturen herhjemme, som skete i Slutningen af 19. Aarh., indtager han en fremskudt Plads. K. var en Tid kunstnerisk Leder af Bing & Grøndahls Porcelænsfabrik. D. i Kbh. — Gift 1881 Emilie Juliane Bull, d. 1910.

O. A.

Litt.: Slægt se F. C. K. og H. R. Bull: „Stamt. over den Trønderiske Slægt Bull“ 1886; Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, S. 60; Carl Møller: „Fra Studenterdagene“ 1895; „Bing og Grøndahls Porcelænsfabrik 1853—1903“ 1903; „Det ny Aarh.“ 1905—06 I, S. 177; F. Henriksen: „Bogvennen“ 1907—10, „Mennesker og Oplevelser“ 1910 og „Zahrtmann-Mindebog“ 1920; „Det dsk. Kunstindustrimuseum i de første 25 Aar“ 1920; Nekrologer i „Tidsskr. f. Industri“ 1905 (af Har. Bing), „Ord och Bild“ s. A. (af F. Henriksen), „Ill. Tid.“ 22/10 s. A. og „Museumschronik“ 1906 (af Deneken).

Krohn, Viggo Henrik Victor (f. 2/12 1859), Underofficer. F. i Kbh. Forældre: Sognepræst Johan Theodor Sophus K. og Ane

Marie Elisabeth Truelssen. Indtraadte i Militærtjenesten 1880, blev Sergent i Fodfolket 1882, Oversergent 1899, fik Afsked 1906 og blev s. A. ansat som Skriver i Indenrigsministeriet. En kundskabsrig og mangesidig interesseret Underofficer, en retsindig og idealistisk Karakter,

der satte sig det Maal at gøre Sit til at højne den danske Underofficersstand og havde Evner til at naa adskilligt i den Retning. Stiftede 1891 Underofficerskvarteret „Perpetua“, der i Tidens Løb under hans Ledelse optog andre Opgaver og udviklede sig til at blive en Forening. Underofficersforeningen, der omfatter hele Landets Underofficersstand. K. var i flere Aar dens Formand. Viste ogsaa paa anden Vis sine Interesser; har saaledes, siden sin Afgang fra

Hæren, dyrket Kbh.s — navnlig Kastelets — Historie, et Arbejde, han stadig fortsætter og som indtil nu er resulteret i et ca. 6000 Kvarters stort haandskrevet Værk: „Notitser til Kastelets Historie“. Han har udgivet flere Afhandlinger om dette Emne, bl. a. „Kastelet som Fængsel“ („Hist. Medd. om Kbh.“ II) samt „Kastelets Volde og Udenværker“ (1917). — Gift 1884 Augusta Marie Wilhelmine Fuglede. K. C. R.

Litt.: Krøler og Hinge: „Den danske Underofficer“ 1916; „Underofficersbl.“ 15/7 1909, 15/10, 1/11, 15/11 1916; „Søndags-Posten“ 11/12 1898; „Berl. Tid.“ 21/10 1916; „Ill. Fam.-Journ.“ 9/11 1916; „København“ 24/10, 20/10 og 21/10 1916.

Kroman, Kristian Frederik Vilhelm (f. 20/3 1846), Filosof. F. i Maribo. Forældre: Skibsfører Levin Christian K. og Elisabeth Richardine Krøyer. Gik i Borgerskole, var en kort Tid til Søs og i Købmandslære, tog Seminaristeksamen 1865, var et Aar Huslærer, blev Student 1869, Magister i Filosofi 1874 og Dr. phil. 1877. Naturvidenskab var hans første Interesse, men han førtes over til

Filosofi ved Læsning af Kierkegaard, hvis Princip „Subjektiviteten er Sandheden“ falder i Traad med et Grundtræk i K.s egen Filosofi: hans Omsorg for at værne Sjælelivets højeste Værdier mod Angreb ud fra forhastede „videnskabelige Resultater“, hans dermed sammenhængende Sky for al Dogmatisme og hans Overbevisning om, at vi ingen objektive Garantier har for vor Erkendelses Gyldighed, men kun en etisk Fortrøstning til, at Virkeligheden svarer til dens Forudsætninger. Brøchner og Lotze fik Betydning for hans Udvikling, og ligesom Heegaard søgte han Støtte i Kriticismens Fornyelse og i engelsk Positivisme overfor den lyrisk-spekulative Filosofi, men endnu mere i naturvidenskabelige og matematiske Studier. I sin Disputats „Den eksakte Videnskabs Indlæg i Problemet om Sjælens Eksistens“ (1877) gør han sig til Talsmand for en kritisk-empirisk Filosofi, der skal tilegne sig Naturvidenskabens Eksakthed og anerkende, at der gives Spørgsmaal, som Videnskaben endnu ikke kan løse. En ualmindelig klar og frisk Fremstillingsform præger Lærebogen „Kortfattet Tænke- og Sjælelære“ (1882) og hans paa væsentlige Punkter geniale Hovedværk „Vor Naturerkendelse; Bidrag til Matematikkens og Fysikkens Teori“ (1883). Han skelner deri mellem Erkendelsens selvskabte og dens forefundne Objekter og svarende dertil mellem den aprioriske Erkendelses Vished og den empiriske Erkendelses Sandsynlighed. Hans Lære om de selvskabte Objekters Almengyldighed er beslægtet med Berkeleys Lære om Almenbegreberne som repræsenta-

tive Forestillinger. Den Hume-Kant'ske Konflikt m. H. t. Aarsagtsbegrebet løser han ved at gøre Aarsagssætningen til et Postulat, en Grundhypotese for al empirisk Forskning. — K. blev 1883 Docent i Filosofi, var 1884—1922 Professor deri og Docent i Pædagogik, var tillige Kultusministeriets pædagogiske Konsulent 1886—99, Medlem af Eksamenkommissionen for Lærere og Lærerinder 1886—1909 og Lærer i Pædagogik ved Statens Lærerhøjskole til 1914. Hans Bog „Om Maal og Midler for den højere Skoleundervisning“ (1886) krævede en Skolereform i Retning af større Naturlighed, mere Selvarbejde af Eleverne, mere Naturkundskab, Gymnastik og Sløjd; og vort Skolevæsens senere Udvikling har heri givet ham Ret. Et lille, men betydningsfuldt Arbejde er „Meddelelser om vore Farvefornemmersers Systematik“ (1890). Sine etiske Anskuelser har han fremsat i „Etik. I. Alm. Del“ (1904). Han bestemmer gennem en fortræffelig Undersøgelse det etiske som den med Menneskets inderste blivende Væsen overensstemmende og derfor modsigelsesfrie Opførsel $\circ$: som den ideale Selvhævdelse, der består i at handle alment. Men de psykologiske Bestemmelser, hvori han ser Midlerne til at erkende, hvad der er det centrale i Mennesket, synes ikke at række ud over individuelle Overbevisningers Gyldighed, saa at en videnskabelig Etik næppe kan skrives paa dette Grundlag; den specielle Del er da heller aldrig kommet. Hans senere Produktion består i mindre Arbejder om fysiske og matematiske, mekaniske, fysiologiske og pædagogiske Emner, oftest med Henblik paa det praktiske pædagogiske (f. Eks. Gymnastikteori) eller paa erkendelsesteoretiske Principspørgsmaal. Til første Gruppe hører Skrifter om „Organisk Mekanik“ (1912) og „Muskelvirksomheden“ (1917); til anden Gruppe hører hans Kritik af moderne matematiske og fysiske Relativeringsbestræbelser: „Relativitetsprincippet“ (1915, forts. 1917) og „Matematikken og Erkendelsestæren. Til Belysning af den ikke-euklidiske Geometris Oprindelse“ (1920). Af ren matematisk og mekanisk Interesse skrev han bl. a. „Kapsejladens Logik“ (1893), „Skrueskibet og de gængse Skrueteorier“ (1912) og „Macody Lund og Genrejsningen af Trondhjems Domkirke“ (1920), og af hans store Musikinteresse fremgik „Om Bronzelurerne i Nationalmuseet“ (1902). I „Dansk biografisk Leksikon“ skrev han udmærkede Biografier over danske Filosofer. — K.s Værker er baarne af en Idealitet, som giver ham en stor Fantasiens Frihed i Problembehandling og en tilsvarende Sikkerhed i at gøre sine Tanker anskuelige, men tillige en Tendens til udenfor det eksakte Omraade at foretrække idealistiske Muligheder for mere naturlige. Saaledes forsvarer han den af Sjælens relative Selvstændighed følgende

relative Determinisme paa Villiens Omraade med Argumenter (de psykiske Aarsagss Uberægnelighed og Ansvarsfølelsens Eksistens), som Modstanderne godt kan underkrive, men uden at tillægge dem principiel Betydning. K.s Betydning ligger udelukkende i hans Fortjenester af Problembehandling, medens han hverken har dannet Skole som Filosof eller gjort sig gældende i det offentlige Liv. — Gift 1877 Marie Louise Bruun. J. C. K.

Litt.: Om Slægt se „Arkiv f. Genealogi og Heraldik“ I 1910, S. 162; Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1877; N. Nielsen: „Matematikken i Danm. 1801—1908“ 1910; Har. Nielsen i „Ugens Tilskuer“ VI 1916; „Folkeskolen“ XXXIII s. A.; „Akad. Ugebl.“ 29/3 s. A.; „Vort Land“ 29/3 s. A.; Vald. Hansen i „Ugens Tilskuer“ VII 1917; Starcke i „Berl. Tid.“ 29/3 1921; Cortsen i „Ekstrabl.“ 29/3 s. A.; „Politiken“ 29/3 og 22/12 s. A.; Cortsen i „Tilskueren“ Maj s. A.; Edv. Lehmann i „Gads dsk. Mag.“ s. A.; „Hver 8. Dag“ 17/3 s. A.

Krossing, Nikolaj Ulrik (¹³/₈ 1798—⁵/₂ 1872), Forfatter, Skolemand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Jørgen Christian K. og Marie Søgaard. Blev Student 1816, men fik ingen Embedseksamen, blev 1819 Kantor ved Citadelskirken, senere tillige Lærer i Dansk. Som saadan virkede han fra 1844 til sin Død ved Borgerdydskolen paa Kristianshavn, kun i de lavere Klasser, hvor han var ualmindelig afholdt.

Han har skrevet et Par Begynderbøger til Stil- og Grammatikundervisningen i Dansk og udgav 1829 og 1834 en længe benyttet „Poetisk Læsebog“ i 2 Bd. Hans Kærlighed til Modersmaalet var i de yngre Aar forbundet med en stærk æstetisk Interesse (han fik 1821 og 1823 Accessit for Universitetets æstetiske Prisopgaver) og poetisk Drift. Han leverede en Række Bidrag til Tidsskrifter og Blade, de første 1818, de sidste i 1840'erne. Det bedste heraf samledes i „Digte“ (1858). Paavirkningen fra Oehlenschläger er umiskendelig i Fortællemaaden og det hyppigt fædrelandshistoriske Stof. D. i Kbh. — Ugift. G. C.

Litt.: „Engelstofts Efterretninger“ 1823, S. 36—37; Borgerdydskolens Progr. 1854; Helms: „Borgerdydskolen“ 1887, S. 68; „Maanedsskr. f. Litt.“ XX 1838; Nekrolog i „Fædrelandet“ 1872, Nr. 31.

Krossing, Peter Casper (²¹/₈ 1793—¹/₀ 1838), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Jørgen Christian K. og Marie Søgaard. Var bestemt for Studeringerne, men gav, kort før Artium, efter for sin Hang til Musikken. Hos Kunzen erhvervede han sig grundig Uddannelse som

Musiker, og allerede 1816 ansattes han som Organist ved Frederiks tyske Kirke paa Kristianshavn (nu Kristianskirken). 1820—27 var han tillige Syngemester ved det Kgl. Teater, og en Del af de større Skoler i Hovedstaden knyttede ham til sig som Sangleærer, saaledes f. Eks. Metropolitanskolen og Borgerdydskolen i Kbh. — K. nævnes som en fremragende Musikteoretiker; uden Tvivl kan man i hans Kompositioner spore den intelligente Teoretikers klare og prægnante Sættemaade, parret med de danske Romantikers vege og bløde toniske Linie, en Stilblending, der forlener hans Arbejder med en egen, stærkt individuelt præget Tonelød. Af hans Kompositioner maa nævnes en Instrumentalsats 1811, „Høstsalme“ og „Høstkantate“ 1814, to Reformationskantater i Jubelaaret 1817, Kantaten „Tonekunsten“ 1818, hvormed K.s egentlige Debut fandt Sted (ved en af de af M. Foght og G. Gerson arrangerede „Amatørkoncerter“ i „Vildmanden“ paa Østergade), „Kunzens Minde“, Korene ved Holberg-Jubelfesten 1822; foruden til adskillige andre Kantater er K. Komponist til en Symfoni, en Klaverkvintet og til Sange (bl. a. 15 Sange af Ingemann), hvoraf især er kendt Melodien til Oehlenschlägers „Hjemve“ og Ingemanns „Liden Harpepiges Klage“. Kun Mindreparten af K.s Kompositioner er trykt. D. i Kbh. — Ugift.

E. A.
 Litt.: B. Borgen i „Københavnsposten“ 15/9 1838; Dalberg og Plum: „Metropolitanskolen“ 1916.

Krum, Jacob Daniel (2/1 1850—22/3 1887), Balletkomponist, Danser. F. i Kbh. Forældre: Statistformand Johanachim Daniel K.

og Anna Margrethe Heidemann. Kom som Barn ind paa det Kgl. Teaters Balletskole, hvor Bournonville og Brodersen underviste ham i Kunsten. Han fik sin egentlige Debut 28/9 1870 og blev en smidig og behændig Danser i Besiddelse af sikker teknisk Dygtighed og plastisk

Sans, men hans mimiske Evner stod ikke paa Højde med hans koreografiske Dygtighed. Han vandt sig hurtig en fremskudt Plads som Solodanser, medens han ikke i samme Grad kunde blive af Betydning for Kunsten som dramatisk Fremstiller. Han forsøgte sig ogsaa som Balletkomponist, og der foreligger fra hans Haand tre Balletter: „Bacchusfesten“ (1877), „I Karnevalstiden“ (1878) og „Spillemanden“ (1885), den sidste en Bearbejdelse af en kendt wiensk Ballet. Hvis ikke en tidlig Død ved Selvmord havde afbrudt hans Bane, vilde han sikkert have kunnet yde betydeligere Bidrag end disse til Ballettens Repertoire. D. i Charlott-

tenlund. — Gift 1875 Skuespillerinde Johanne Elisabeth Schmidt. C. Bs.

Litt.: „Søndags-Posten“ 20/6 1886; R. Neilen-dam: „Det Kgl. Teaters Hist. 1874—1922“ I 1921; Nekrolog i „Politiken“ 25. 20/3 1887.

Krummedige, Henrik (ca. 1464—Marts el. April 1530), Rigsraad. F. i Norge(?). Forældre: Rigsraad Hartvig K. og Karen Andersdatter Hak. Fik 1487 Akershus, 1489 Bohus i Forlening og var samtidig norsk Rigsraad. Hans bitre Modstander var den norske Stormand Knut Alfsen, som til sidst gik over paa svensk Side og kæmpede aabent mod H. K.; denne fik ham 1502 i sin Magt og lod ham trods givet Lejde henrette. Han blev af den Grund forflyttet til Danmark og var nu dansk Rigsraad. Som Frederik I.s Repræsentant var han atter i Norge 1523, da han maatte kæmpe mod Vincens Lunge, og endelig efter dennes Fald 1529. D. paa Mogensstrup ved Malmø. — Gift 1493 Anne Jørgensdatter Rud, d. 1533. H. Js.

Litt.: Slægt i Adelsaarbogen 1900; „Dsk. Mag.“ III 2 1845; Vedel-Simonsen: „De danske Ruder“ 1845; Allen: „De tre nord. Rigers Hist.“ 1864—72; Heise: „Familien Rosenkrantz“ Hist. 1882; Møllerup: „Bille-Ætten“ I 1888—93; „Norsk hist. Tidsskr.“ V 2 1912—13; „Svenska slott och herresätten“, Skåne 1909 (Ellinge).

Krumpen, Otte (1473—20/6 1569), Rigmarsk. Forældre: Herremanden Jørgen K. og Anne Styggesdatter Rosenkrantz. Var 1520 Leder af Christian II.s Tog til Sverige, og, kraftigt, energisk samt præget af hensynsløs Selvhævdelse, havde han som Rigsraad en indflydelsesrig Stilling under Frederik I. Han tilhørte det gammelkatoiske Parti og viste en meget usikker og vaklende Holdning under Grevefejden. Først efter den alm. Udsoning mellem den danske Adel og Christian III blev han taget til Naade af denne og var fra 1542 atter Rigsraad. 1554 blev han Rigmarsk, men var for gammel til at gøre Fyldest i denne Stilling under Syvaarskrigen. — Gift 1) 1521 Drude Clausdatter Krummedige, d. 1555, 2) 1557 Anne Pedersdatter Lykke, Enke efter Anders Bille (s. d.).

H. Js.
 Litt.: Slægt i Adelsaarbogen 1900; sst. 1903, S. 274; Allen: „De tre nord. Rigers Hist.“ 1864—72; Richardt og Becker: „Dsk. Herregaarde“ IV 1850 (Mejgaard) og VIII 1856 (Spøtrup og Tranekær); Heise: „Familien Rosenkrantz“ Hist. 1882; A. Liljefalk i „Vort Forsvar“ 1897.

Kruse, Louis Frederik Vinding (f. 30/7 1880), Retslærd. F. i Thisted. Forældre: Toldassistent Christoffer Vinding K. og Maren Oline Nielsen. Tog Præliminæreksamen 1897, blev Student 1899, fik 1902 Accessit for en Afhandling om David Humes Filosofi, blev 1905 Cand. juris, var 1907—08

Sagførerfuldmægtig og Assistent i Justitsministeriet, 1909—11

paa Studieophold i Ulandet, navnlig England, blev 1911 Eksaminator ved de juridiske Eksamina, s. A. Docent ved Universitetet, 1913 Dr. juris, 1914 Professor ved Universitetet. K.s Interesser havde oprindelig været mere filosofiske end juridiske, men først ved Studiet af Retsvidenskaben fandt han den faste Bund under Fødderne, efter hvilken hans energiske og kraftige Personlighed tragede; hans Blik er rettet mod det friske og levende Liv, mod Livets reelle Værdier og den praktiske Erfarings udtømmelige Guldgruber; overfor rent abstrakte Teorier eller almene Principper, overfor Dogmer af enhver Art, baade juridiske og politiske, staar han kritisk og respektløs. Som Forfatter vakte han Opmærksomhed ved sin Afhandling „Om Modsætningen mellem Formuerettigheder og personlige Rettigheder, med særligt Hensyn til Forfatter- og Kunstnerretten. Et Bidrag til Spørgsmaalet om juridisk Metode“ („Tidskrift for Retsvidenskab“ XX 1907, S. 181 ff.) og Disputatsen „Arbejdets og Kapitalens Organisationer retslig bedømt. I. Synspunkter for Retsudviklingen i Industriens Hovedlande“ (1913). Foruden en Række Afhandlinger o. l. i „Tidskrift for Retsvidenskab“, „Ugeskrift for Retsvæsen“, „Nationaløkonomisk Tidsskrift“ o. a. har K. endvidere skrevet „Den kollektive Arbejdsaftale“ (Forhandlingsemne ved XI. nord. Juristmøde Stockholm 1919) og „Aktieselskaber og Andelsforeninger. Nogle Hovedpunkter af deres Stilling i dansk Ret“ (1920); hans Afhandling „Ægteskabsloven“ i „Ugeskrift for Retsvæsen“ 1920 med dens stærke Angreb paa Forslaget til Lov om Ægteskab gav Anledning til en heftig Polemik mellem ham og Forslagets Forsvarere, Prof. Viggo Bentzon og Præsident Hjalmar Westring. 1916 foranstaltede K. 2. Udgave af V. Bentzons „Almindelig Retslære“. 1913 blev han L. A. Grundtvigs Efterfølger som Sekretær ved Provinshandelsforeningernes Fællesudvalg og virkede som saadan til 1918. Ogsaa paa anden Maade — Medlem af Bestyrelsen for forskellige Aktieselskaber og Kreditforeninger — har han Føling med det praktiske Retsliv. For det sønderjyske Spørgsmaal har K. lagt levende Interesse for Dagen. 1920 var han af den danske Regering udsendt til Frankrig og England i Anledning af Grænsespørgsmaalet, 1920—22 Formand for Grænseforeningen, sønderjyske Foreningers Fællesraad. — Gift 1920 Pauline Petersen.

Fz. D.

Litt.: Selvbioografi i Univ. Progr. Novbr. 1914; Univ. Aarb. 1901—02, S. 216; „Ill. Tid.“ 8/6 1914; „Akad. Ugebl.“ 1920; „Berl. Tid.“ 1/4 1922.

Kruse, Jens William (døbt 19/6 1775—18/2 1823), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Haarskærer Johan Gottfred K. og Inger Marie Svane. Blev Elev ved det Kgl. Teater i Decbr. 1796 og debuterede næste Foraar (25/4) som Smeden Bastian i „De forliebte Haandværksfolk“, et Syngestykke med Tekst af Goldoni. Publikum lagde Mærke til den unge Sanger med den dybe, udtryksfulde Stemme, og efter sine to næste Roller, Arv i „Den honnente Ambition“ og Morten i det italienske Syngespil „Landsbypigen“, havde han skabt sig et Navn. K. var baade Komiker og Karakterkuespiller og reusserede især i Prælatroller (Biskop Popo i Oehlenschlägers „Palnatoke“ og Don Ignatio i Kotzebues „Den unge Zigeunerinde“), men havde ogsaa et stort Repertoire i Syngestykkerne. Trods manglende Dannelse, trods lidet tiltrækkende menneskelige Egenskaber regnedes han for en af Teatret „højtfortjent Skuespiller“. Han var en rigt begavet Kunstner, ikke en af dem, der omhyggeligt udarbejdede sine Figurer, men et Naturtalent, der kunde udfolde sig med Styrke; han ridsede sine Figurer op med raa, malende Streger og rev Publikum med. Et højt uregelmæssigt Liv ældede ham dog tidlig, knap 46 Aar gl. optraadte han sidste Gang som Poeten i „Barselstuen“ (10/5 1821); den paafølgende Sommer fik han Afsked. D. i stor Armod paa Frederiks Hospital i Kbh. — Gift 1804 Lovisa Augusta Phraust. E. N.

Litt.: Overskou: „Den dsk. Skueplads“ III—IV 1860—62; F. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; R. Neilendam: „Breve fra dsk. Skuespillere og Skuespillerinder“ 1911—12; Gigas: „Det Kgl. Bibls. Haandskrifter“ III 2 1915, S. 165; Nekrolog i Thaarup: „Fædrelandsk Nekrolog 1821—26“ 1835—44.

Kruse, Lars Andersen (5/6 1828—0/3 1894), Fisker. F. i Skagen. Forældre: Fisker Anders Larsen K. og Maren Sophia Sørensdatter. Opvokset blandt Fiskere og uddannet som saadan vandt K. sit Navn som Redningsmand. Han viste hele sit Liv igennem baade Mod og Kløgt, naar det gjaldt at redde skibbrudne, og henved 200 Mennesker skyldte ham Livet. Minderig var især hans Optraeden 27/12 1862 ved den svenske Dampers „Daphne“s Stranding; han ægtede siden Enken efter en af de ved denne Lejlighed druknede 8 Fiskere. Fra 1863 var han ansat i Redningsvæsenet.

Han fik en stor Mængde Medailler og Hædersdiplomer og modtog 1880 et Sølvkrus af Landsmænd. Paa hans Grav staar et Mindesmærke med Vers af Drachmann. Druknet under Gnestorm ved Skagens Nordstrand. — Gift 1) ca. 1855 Inger Marie Jensdatter, d. 1871. 2) 1872 Hedevig Jensen Andreassen, f. Bagh, d. 1899. P. E.

Litt.: H. Drachmann: „L. K.“ 1879; Nekrologer i „Nationaltid.“ ¹⁰/₃ og ¹²/₃ 1894, „Politiken“ ¹⁰/₃ og ¹⁶/₃ s. A., „Søndags-Posten“ ¹/₄ s. A. og „Ill. Tid.“ ¹⁸/₃ s. A.

Kruse, Vibeke (d. April 1648), Frille. Sandsynligvis af tysk Herkomst, kom hun i Tjeneste hos Kirstine Munk, men blev jaget af sin Plads 1629. Ellen Marsvin tog hende derefter under sin Beskyttelse, og det kom til et Kærlighedsforhold mellem hende og Christian IV, der varede til hans Død. Hun øvede vistnok en ikke ringe Indflydelse paa Kongen og var meget hadet af Kirstine Munk og hendes Kreds. Der blev taget en haard Hævn over hende efter Kongens Død. Skønt selv døds syg blev hun øjeblikkelig fjernet fra Slottet, og der var ingen Grænser for Haanen imod hende. Hendes Børn med Kongen var U. C. Gyldenløve og Datteren Elisabeth Sophie. D. i Kbh. — Ugift. H. Js.

Litt.: „Dsk. Mag.“ IV 4 1878; Birker-Smith: „Leonora Christine Ulfeldts Hist.“ I 1879.

Krygell, Johan Adam (¹⁸/₉ 1835—²⁷/₇ 1915), Komponist. F. i Næstved. Forældre: Musikervd Lansenerne Johan Ernst K. og

Karen Marie Thornam. Maatte paa Grund af Faderens tidlige Død i en Aarrække dele sin Tid mellem Haandværk og Musikken, for hvilken han tidlig røbede Anlæg. Arbejdede som ung ivrig med Violinspillet og komponerede — uden nogen teoretisk Uddannelse — en hel

Del Musik, mest Dansemusik. Først i en ret fremrykket Alder opnaaede han en regelmæssig Undervisning i Tonekunsten, lagde sig efter Orgelspil og blev 1863 Organist ved Herlufsholm. 1867—68 besøgte han Konseruatoriet, hvor han blev Elev af Gade og Hartmann i Harmoni- og Kompositionslære samt Orgel og af W. Tofte i Violinspil. 1874 var han i Tyskland, Schweiz og Italien paa det Ancker'ske Legat og 1878 atter i Udlandet, hvor han fik en Del af sine Kompositioner opført (Leipzig, Dresden, Wien). 1880 blev han Organist ved Matthæuskirken i Kbh., et Embede, han beholdt lige til sin Død. Fik fra 1889 aarlig Komponistgænge. K. havde en meget omfattende Lærergerning i Kbh. (Teori, Kompositionslære, Instrumentation, Orgel, Violin, Klaver). — En betydelig Part af sin musikalske Produktion nedlagde han i sin Gennemførelse af Gudstje-

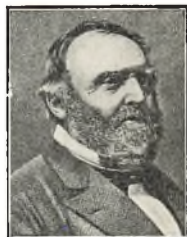
nesten, ved hvilken han som Orgelkunstner og som begavet Improvisator gjorde sit Navn kendt i vide Kredse. Hans Kompositioner er iøvrig meget talrige. De omfatter alle mulige Genrer indenfor Tonekunsten, fra Sager for Klaver og Violin, Violinkoncerter, Strygekvartetter, Sekstet, Septet, Orgelværker, hvoriblandt „Moll og Dur“, 24 Fugaer gennem alle Tonearter (der regnes for et af de betydeligste af K.s Værker), Symfonier, Suiten, Ouverturner, Sange, Kantater, Oratorier, Messe, Requiem for Soli, Kor, Orkester og Orgel til dramatisk Musik: den uopførte Opera „Saul“. Størsteparten af alle disse Kompositioner er utrykte. Originalmanuskripterne er for nylig skænket det Kgl. Biblioteks Musikafdeling. K.s Stil var den yngre dansk-tyske Romantiks; hans Teknik støttede sig dog i mange Tilfælde paa den gamle, bundne Skrivemaade. I Orgelværket „Moll og Dur“ drev han denne sin Teknik frem til virtuosmæssig Højde; han dyrkede her Fugaen og aftvang i behændige og smidig førte Linier denne Form værdifulde og lodige Tonekomplekser. D. i Kbh. — Gift 1875 Christina Ulrika Pihl, d. 1906.

E. A.

Litt.: Rob. Henriques i „Nutiden“ 1888; „Ill. Tid.“ ¹⁷/₉ 1905; Lyngre: „Dsk. Komponister i 20. Aarh.s Beg.“ 1917; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ²⁸/₇ 1915 og „Ill. Tid.“ ⁸/₈ s. A. (af G. Skjerne).

Krüger, Hans Andreassen (⁹/₄ 1816—²⁷/₇ 1881), Politiker. F. i Bevtoft, Sønderjylland. Forældre: Kromand, Gaardejer Andreas K. og Ellen Andersen. Overtog 1841

Fædregaarden og Kroen og drev senere ogsaa et Par Møller. 1846 valgtes han til Kredsformand i den stedlige slesvigske Forening og 1847 til Medlem af Stænderne. Med Mod og Kraft protesterede han her i Rendsborg ¹⁸/₃ 1848 mod Slesvigs Indlemmelse i det tyske Forbund og tog fra nu af stadig Del i den danske Bevægelse med det stærkt betonedede Maal at knytte Slesvig saa nær som muligt til Kongeriget. 1851 var han Medlem af Notabelforsamlingen, siden af Stænderne og 1855—63 af Rigsraadet. I Stænderne ledede han det danske Parti sammen med Skau og Mørk-Hansen, i Rigsraadet støttede han sig til det eiderdanske Venstre og fremsatte et Par Gange Forslag til Fællesgrundlov for Slesvig og Kongeriget. 1863 var han Medlem af Grundlovsudvalget; hans vidtgaende demokratiske Forslag faldt, men han stemte ja til Fællesforfatningen. 1864 valgtes han til Landstinget for 11. Kreds. Efter Krigen valgtes han to Gange 1867 til den nordtyske Rigsdag og var Medlem af den tyske Rigsdag fra 1871 til sin Død; ogsaa af den preus-

siske Landdag var han Medlem lige fra 1867, men nægtede konsekvent Edsaflæggelse og deltog derfor ikke i Møderne. I Rigsdagen mødte han derimod og hævdede sammen med Ahlmann (s. d.) med Vægt Danskernes Sag. Uden særlig Begavelse var K. en djærv og overbevisningsstro Mand, hvis hele Personlighed indgød Tillid. Han kunde bruge voldsomme Ord i Agitationen, men hans urokkelige Fastholden af Artikel 5 og Danmarks Ret virkede støttende og sammende paa Danskheden i Sønderjylland, selv om han maaske alt for længe fastholdt Edsnægtelsespolitikken; endnu i et 1880 affattet Testamente forfægter han denne og anker over den danske Regerings Forsøg paa at vinde Tysklands Velvillie. D. i Bevtoft. — Gift 1840 Bolette Christine Thomsen, d. 1907.

P. E.

Litt.: Slægt i nedenn. Bog af M. Eskesen; Testamente ved Linvald i Dahl og Linvald: „Sønderjylland“ II 1919; Barfod: „Dsk. Rigsdagskalendar“ 1856; K. Vennervald i „Flensborg Almanakken“ for 1875; „Ude og Hjemme“ II 1879; Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892—1916; M. Eskesen: „H. K.s Saga“ 4. Udg. 1902; Hiort-Lorenzen i „Sønderj. Aarb.“ 1907—08; Mackeprang: „Nordslesvig 1864—1909“ 1910 og i Dahl og Linvald: „Sønderjylland“ I 1919; H. D. Kloppenborg-Skrumsager i „Mit Hjem“ 1911; „Fædrelandet“ 1913; „Tiden“ VII 1916; Nekrologer i „Højskolebl.“ 1882 (af H. Sveistrup), „Dsk. Folkebl.“ s. A., „Nutiden“ 1881, „Ill. Tid.“ ^{11/9} s. A., „Ny Ill. Tid.“ s. A., „Flensborg Avis“ ^{20/8} s. A. og ^{4/9} s. A.

Krüger (Crüger), **Simon** (1687—^{24/1} 1760), Kirurg. Forældre: Skoleholder Johann Kröger og Helvig Andersdatter. Kom i Barber-

lære, blev Kirurg og skaffede sig hos Elev af Joh. de Buchwald (s. d.) gode Kundskaber, blev 1712 ansat i Marinen, 1715 Kirurg ved Landetatens Hospital og 1720 Livkirurg og Kammerlæger hos Frederik IV. 1728 afsattes han imidlertid, rimeligvis fordi han intrigerede mod

Dronningen, og han rejste nu til Paris, hvor han studerede Anatomi hos Winsløw og Kirurgi hos Petit. Hjemkommen 1731 satte han hele sin Energi ind paa at forbedre Kirurgernes Uddannelse. Denne havde hidtil været meget lidet systematisk og foregik dels i Barberstuen, dels hos Amtsmestrene og Militærkirurgerne og paa Rejser i Udlandet, men det lykkedes virkelig K. at faa etableret et velordnet Theatrum anatomico-chirurgicum, hvor der gaves en ordentlig teoretisk Undervisning, og selv blev han ene Leder af dette, hvor herefter enhver, der vilde praktisere som Kirurg, maatte tage Eksamen. Samtidig (1736) blev han „Direktør-General“ for Kirurgen. Ved Klogskab og Hensynsløshed lykkedes det ham at holde Stillingen trods Angrebene baa-

de fra Fakultetet, Amtsmestrene og det senere Collegium medicum (Sundhedskollegiet), og Ledelsen af Lærestalten, der siden blev til „Kirurgisk Akademi“, var sikkert om end ensidig saa dog paa Højde med Tidens Fordringer, i alt Fald indtil hans Søn, der var hans meget afholdte Medhjælper, bortreves ved en tidlig Død. K.s Virksomhed blev af meget stor Betydning for Kirurgien i Danmark, og sin Interesse for Faget viste han ogsaa ved sin Del i Oprettelsen af Frederiks Hospital, af hvis Direktion han blev Medlem. Hans litterære Virksomhed var meget ringe og uden Originalitet. D. i Kbh. — Gift 1714 Margrete Schmidt, d. 1763.

F. L.

Litt.: Buntzen: „Kirurgien i Danm. i Midten af forrige Aarh.“ 1869; Ingerslev: „Dann. Læger og Lægevesen“ 1873; G. Norrie: „G. Heuermann“ 1891 og „Kirurgisk Akademis Hist.“ 1896; Jul. Petersen: „Den dsk. Lægevidenskab 1700—50“ 1893.

Krætzmer, Andrea Marie (^{15/3} 1811—^{25/1} 1889), Danserinde. F. i Slagelse. Forældre: Værtshusholder, senere Skovløber og Portner Hans Andersen Møller og Inger Marie Andersen. Kom som lille

Pige ind paa Balletskolen og vandt 1829 som Therese i Balletten „Søvngængersken“ en saa stor Sejr, at hun allerede n. A., kun 18aarig, blev udnævnt til Solodanserinde. Under Bournonvilles Vejledning havde hun uddannet sig til en Kunstnerinde af Rang, i Besiddelse af teknisk Aplomb, mimisk Udtryksfuldhed og dramatisk Kraft. Til hendes andre fremtrædende Partier hørte Virginie i „Paul og Virginie“, Lise i „Victors Bryllup“, Baronessen i „Fanden er løs“, Giulietta i „Romeo og Giulietta“, Zoloë i „Brama og Bajaderen“, Margrethe i „Faust“. Hendes saa lovende Løbebane blev imidlertid brat og brutalt afsluttet. Da hun 1831 bad Teaterchefen, Grev Holstein, om Orlov paa Grund af Sygdom, besvarede han hendes Anmodning med at beskyldte hende for Insubordination og sætte hende i Blaataarn. Hun blev Teatrets sidste Blaataarnsfange og frigaves først efter en Maanedes Forløb, da Frederik VI lagde sig imellem. Hun udførte nu Margrethes Parti, og tilsynsladende var den gamle Konflikt glemt, indtil hun 1834 havde det Sammenstød med Bournonville, hvis tyranniske Haardhed nu berøvede Balletten denne fremragende Kunstnerinde. ^{17/11} 1834 optraadte hun sidste Gang i „Søvngængersken“, og et Gæstespil en halv Snes Aar senere førte ikke til noget varigt Engagement. K.s Skæbne er et mørkt Blad i den danske Ballets Historie. D. i Kbh. — Gift 1829 kgl. Kapelmusikus Christian Frederik K., d. 1853. C. Bs.

Litt.: Overskou: „Den dsk. Skueplads“ V 1864; O. C. Molbech i „Tiilskuieren“ 1901; Knud Bokkenhøuser: „Det Kgl. Teaters sidste Blaataarnsfange“ 1911.

Krøier, Johannes Karl Kristian Vilhelm Afzelius (f. $\frac{12}{10}$ 1880), Underofficer. F. i Kbh. Forældre: Hovmester Vilhelm Carlsen og

Ane Marie K. Gik paa Elevskolen 1895—98 og blev Sergent i Artilleriet 1900, var til Tjeneste ved Generalstaben fra 1901, blev Guide 1905, deltog i Opmaalinger, bl. a. paa Island 1903. Han tog med Iver og Held Del i Underofficerernes Organisationsbevægelse og ind-

tog en fremskudt Plads i denne. Fik sin Afsked 1916 og overtog en Post som Fabriksinspektør. Han var Stabssergent Hinges Medarbejder paa det 1916 udkomne: „Den danske Underofficer. Et Bidrag til Hærens Historie“, et betydningsfuldt, grunddigt og virkelig tiltrængt Værk. Da i Foråret 1917 Hospitaliseringen af invalide Krigsfanger skulde organiseres herhjemme, overdrog Regeringskomiteen K. Hvervet som Lejrinspektør i Lasarettejen, der ved Horserød indrettedes til 1200 russiske Soldater og senere for russiske Flygtninge. Denne Stilling, hvor hele Civiladministrationen var ham betroet, beklædte han i fire Aar og gjorde udmærket Fyldest ved sit betydelige Administrationstalent og sin solide og samvittighedsfulde Grundighed. 1921 blev han Kommunesekretær i Hørsholm, 1922 Kæmner i Haderslev. — Gift 1907 Jensine Søndergaard.

K. C. R.

Litt.: Anmeldelser af ovenn. Bog i „Underofficersbl.“ $\frac{15}{11}$ 1916, „Militært Tidsskr.“ s. A., „Nationaltid.“ $\frac{30}{10}$ s. A., „Berl. Tid.“ $\frac{30}{10}$ s. A. og i K. Fabricius i „Hist. Tidsskr.“ IX Litteraturrefete 1916—17, s. 185.

Krøyer, Hans Ernst ($\frac{31}{1}$ 1798— $\frac{24}{3}$ 1879), Komponist. F. i Kbh. Forældre Bogholder Bernt Anker K. og Johanne Margrethe Schrøder. Blev Student 1815, opgav ret snart sine Studeringer og levede i Hovedstaden som Lærer i Klaver og Sang. 1844 blev han Kantor ved Kristiansborg Slotkirke, hvilket Embede han besad til sin Død. K. deltog som ung ivrig i Studenterlivet, og da Interessen for Mandssangen omkring 1820 blev vakt herhjemme, var K. med til at danne en af de mange Kvartetter, der opstod blandt Studenterne. Kvartetten udgjordes iøvrig af Rosenkilde, Chr. Winther og Abrahams. Fra disse Dage daterer sig flere af de Sange, som K. har komponeret for Mandskvartet. Han fandt i denne Genre i særlig Grad sin Form og ydede paa dette Omraade adskillige ypperlige Bidrag, der tilsammen har gjort ham til en af Klassikerne blandt den danske

Kvartetsangs Komponister og til de danske Studentersangeres kaarne Yndling. Sine Inspirationer hentede han dels fra den muntre Visegenre som f. Eks. den lunerige „Verbum amare“ og „Muser har Glæden, Druen kær“, dels fra de mere lyriske Digte som Chr. Winthers „Her under Nathimlens rolige Skygge“ eller „Nu er da Vaaren kommen“, som han alle indhyllede i en let, legende, ildfuld Musik eller i et stemningsfuldt, fint følt Tonespind. K. er ligeledes Komponist til Oehlenschlägers „Der er et yndigt Land“. I Modsætning til den ældre som Nationalsang kaarede Melodi, den martialske „Kong Christian stod ved højen Mast“ (af Hartmann eller Rogert) anslaar K., i fuld Overensstemmelse med Tekstens Stemning, her i denne Sang en blødere, mere romantisk, lyrisk, og i en vis Forstand mere ejendommelig national Tone, der paa anderledes fyldestgørende Maade dækker vor Tids danske Folkekarakter. Selv den noget sentimentale kromatiske Linieføring i Sangens Slutning, hvis Tankegang udspringer af en for den danske Romantik karakteristisk Form for Tonefølelse, falder uden Tvivl i et og alt sammen med de senere Tidens danske Folkelyne. Sangen blev komponeret 1823, men blev dog især først kendt ved Festen paa Skamlingsbanken 1844. K. holdt mod al Forventning ret tidlig op med at komponere. Han levede sine senere Aar i stærkt tiltagende Sygelighed. D. i Kbh. — Ugift.

E. A.

Litt.: N. Bøgh: „Chr. Winther“ I—II 1893—1900; A. Abrahams: „Minder fra mine Forældres Tid.“ 1894, s. 68 ff.; H. C. A. Lund: „Studenterforeningens Hist.“ I 1896.

Krøyer, Henrik Nicolaj ($\frac{22}{3}$ 1799— $\frac{14}{2}$ 1870), Zoolog. F. i Kbh. Forældre: Bogholder Bernt Anker K. og Johanne Margrethe Schrøder. Tidlig forældres protegeredes han af F. L. Bang (s. d.) og blev Student 1816, begyndte at studere Lægevidenskab, men følte sig mere tiltrukket af klassisk Filologi og Historie og opgav Medicinen. I Studenterlivet deltog han ivrig og var et virksomt Medlem af den Kreds, der 1820 stiftede Studenterforeningen. 1821 hidførte en brat Afbrydelse af hans Studier; den græske Frihedskrig var udbrudt, og K., der gennem sine Studier af Klassikerne var begejstret for græsk Aand, og som med sin urolige Natur hagede efter det frie Krigerliv, besluttede som Filhellener at drage til Grækenland. I sine interessante „Erindringer“ (1870) har han fortalt om Rejsen; delvis til Fods naaede han under mange Besværigheder til Marseille og derfra til Naverino Jan. 1822. Skuffet af det

græske Folk besluttede han allerede i Marts at vende tilbage. Hjemrejsen var om mulig endnu vanskeligere end Udrejsen; først i Efteraaret 1823 gensaa han Kbh. Her var han nogle Aar Manuduktør, til han 1827 blev Adjunkt i Stavanger. Under Opholdet her var det, at hans Øje blev opladt for Zoologien; med al Nyhedens Interesse kastede han sig over de Studier, der senere ganske skulde optage ham. Daarligt Helbred tvang ham 1830 til at søge tilbage til Kbh., hvor han i nogle Aar underviste i Naturhistorie. Dette varede til 1834, da han af Rentekamret fik det Hverv at undersøge Fiskeriernes Tilstand og nu flere Aar i Træk Sommeren igennem berejste de danske Kyster. Resultatet af disse Studier er nedlagt i „De danske Østersbanker“ (1837) og „Danmarks Fiske“ (1838—53), Værker, der endnu den Dag i Dag kan bruges med Udbytte. K.s Rejser kom imidlertid til at strække sig langt ud over Fædrelandets Grænser; 1838—39 deltog han saaledes paa den franske Regerings Opfordring i et Undersøgelsestogt med Korvetten „La Recherche“ til Spitzbergen, 1840—41 rejste han med den danske Fregat „Bellona“ til Sydamerika for at foretage zoologiske Indsamlinger. Kort efter Hjemkomsten herfra knyttedes han som Inspector til Naturhistorisk Museum. 1845 søgte han efter J. C. H. Reinhardts Død Stillingerne som Professor i Zoologi ved Universitetet og Overinspector ved Museet, og han følte det — maaske med Urette — som en stor Forbigaaelse, at Pladserne besattes med Jap. Steenstrup og V. Pingel. I de følgende Aar led K. meget af Sygdom, kun en enkelt Gang 1853—54, vovede han sig ud paa en længere Rejse til Vesteuropa og Nyfundlands Kyster. Som Tiden gik, blev han i stedse højere Grad lænket til sit Studereværelse; hans Aand forblev dog usvækket til det sidste. Som Zoolog har K. væsentligst beskæftiget sig med Fisk og Krebsdyr; han er som Undersøger meget nøjagtig — og meget omstændelig — i Beskrivelserne, medens samtidig hans historiske Interesse kommer for Dagen gennem ualmindelig talrige og nøjagtige Henvisninger til ældre Forfattere; ikke mindst det sidste Forhold er det, som endnu giver „Danmarks Fiske“ betydelig Værdi. Største Delen af hans Publikationer har iøvrig kun Interesse for Specialister, af hvem de stedse vurderes højt; en Del deraf findes optaget i det af K. med stor Dygtighed redigerede „Naturhistorisk Tidsskrift“ (1837—49). Som Menneske besad K. en stolt og uafhængig Karakter og et heftigt og lidenskabeligt Temperament; derved kunde han blive meget vanskelig at omgaas, og han skaffede sig mange Ærgrelser, idet han ved alle Lejligheder — med Rette og med Urette — følte sig krænkede og forbigaaet; under de derved fremkomne, dels videnskabelige, dels per-

sonlige Stridigheder, kunde han iøvrig vise sig som en baade slagfærdig og bidende vittig Polemiker. D. i Kbh. — Gift. 1833 Birthe Cecilie Gjesdahl, d. 1891. R. H. S.

Litt.: „Erindringer af H. K.s Liv 1821—38“ 1870; Jap. Steenstrup: „Aabent Brev til V. Bergsøe“ 1870; V. Bergsøe: „Svar og Gen svar til Jap. Steenstrup“ 1871; Metropolitansk. Progr. 1872; H. V. Fiedler i „Nord. Tidsskr. f. Fiskeri“ 1887; Gosch: „Den dsk. zool. Litt.“ II 2 1875 og „J. C. Schlødte“ 1898—1905; N. Bøgh: „Chr. Winther“ I 1893; H. C. A. Lund: „Studenterforeningens Hist.“ I—II 1896—98; Dalberg og Plum: „Metropolitanskolen“ 1915; K. Stephensen i „Naturens Verden“ Febr. 1920; Brev i „Breve fra og til Chr. Winther“ 1880; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 18/2 1870 og af V. Bergsøe i „Ill. Tid.“ 27/2 s. A.

Krøyer, Peter Severin (^{23/6} 1851—^{20/11} 1909), Maler. F. i Stavanger. Forældre: Fatlignefoged N. S. Hjorth og Ellen Cecilie Gjesdahl. Moderen var Patient paa Sindssygehospital, K. adopteredes af Mosteren og hendes Mand, Zoologen H. N. K. (s. d.) og opdroges i Kbh. Da han meget tidlig viste udpræget Interesse for og Lyst til Tegning, fik han Helsted som Lærer, gennemgik Teknisk Institut og 1864—70 Akademiet, hvorfra han fik Afgang som Maler og 1873 vandt den lille Guldmedaille, 1882 fik han Udstillingsmedaillen, blev 1887 Medlem af Akademiraadet, fik 1889 sin danske Indfødsret bekræftet og modtog desuden mange Æresbevisninger fra Udlandet (Medaille paa Salonen i Paris 1881; Opfordring til at indsende Selvportræt til Uffizierne 1888, Guldmedaille i Berlin 1891, Medlem af Akademiet i Stockholm 1894). I den danske Kunstverden kom K. til at spille en fremragende Rolle, ikke alene fordi han i Kraft af sine rige Evner som Maler blev det naturlige Samlingsmærke i Striden mellem gammelt og nyt, men ogsaa fordi han som en af Lederne af „Kunsternes Studieskole“ kom til at øve Indflydelse paa de yngre Kunstnere; det er derfor ogsaa en Selvfølge, at han fra først af støttede den frie Udstilling. I sin Kunst havde han allerede fra Begyndelsen Lykken med sig. Begavet med en overordentlig Lethed i at fastholde en Karakteristik og tidlig fuldt ud Herre over sin Teknik vakte han allerede med sine tidligste Billeder smigrende Opsigt, saasom Billederne fra Hornbæk („Fiskere ved „Stokken““ (1875)), og han fik allerede da anseelige Portrætbestillinger: Martensen (1875), Blomstermaler Ottesen (1872, til Udstillingsfonden). 1877 gik han da paa Rejse i Europa for at lære; i Holland og Belgien studerede han de gamle Mestre og forstod der, at vor hjemlige Kunst paa det Tidspunkt manglede friere Behandling og virkelig Kraft; i Paris arbejdede han i Bon-

nats Atelier som saa mange andre af sine Samtidige, og han fik der lært en mere moderne; kraftigere og djærvere Teknik og en større og mere vaagen Interesse for Lysvirkninger og Stofgengivelse. 1878 opholdt han sig længe i Spanien og kopierede Velasquez, den Kunstner, som vel ialt har paa- virket ham stærkest; i Granada malede han „Søndag Morgen udenfor en Gitano-Bolig“ (Kunstmuseet). Efter atter at have tilbragt en Vinter i Paris (det mislykkede „Dafnis og Chloe“) rejste han med en Skare franske Malere til Bretagne („Sardinieriet i Concarneau“), 1879—80 opholdt han sig i Italien, og hans derfra hjemsendte Arbejder, de realistiske, men djærvt og kraftig gennemførte „Markarbejdere i Abruzzerne“ og „Italienske Landsby-Hattemagere“, virkede ganske revolterende paa det hjemlige Publikum, som var vant til at betragte Italien gennem Marstrands, Ernst Meyers og Carl Blochs Briller; Sveddraaben paa Hattemagerens Næse vakte Storme af Forargelse. Den sandtru Alvor i hans Arbejde, den energiske Gennemførelse af Motivet, den overlegne Teknik og hele Lysets beundringsværdige Gengivelse gav ham dog hurtig Sejren. 1881 var han atter i Kbh., og i de følgende Aar levede han hovedsagelig i Skagen, beskæftiget med at male Friluftsbilleder eller Fiskerscener, og i Kbh. optaget af Portrætbestillinger („Fra Skagens Strand“ (1883), „Fiskere paa Skagens Strand“ (1884), „Ved Frokosten“ (1891) og de store Figurbilleder „Burmeister & Wains Jernstøberi“ (1885), „Musik i Atelieret“ (1886, Kria.), „Den franske Kunststillsingskomité“ (1888), „Børsbilledet“ (1895) og Hovedværket „Et Møde i Videnskaberens Selskab“ (1898)). Efterhaanden skiftede hans Billeder Karakter; Farverne blev lysere, klarere og mere pastellagtige og solskinsdruke; det undmuede i de vidtbeundrede Sommernatsbilleder fra Skagens Strand omkring 1900, fine og lyriske Stemningsgengivelser. Anfal af dyb Melankoli og Sløvhed greb ham derefter med større og mindre Mellemrum; ind derimellem malede han, men hans Kraft var brudt, og det var ikke Mesterværker, han frembragte. Hans Død var nærmest en Befrielse. I sine Arbejder har K. stadig syslet med Lysproblemer og Lysvirkninger, Sollyset, det kunstige Lys, Baalet. Han staar blandt de betydeligste danske Malere i Kraft af sin Lethed ved at producere, sin forbløffende Teknik, sin Evne til Anskuelighed, sin Lyrisme og venlige Kultur. En Nutid kan finde hans Farvevirkning raa og hans Komposition uden streng Værdighed; men om hans blændende Indsats i sin Tids Kunst kan ikke disputeres. Ogsaa som Billedhugger (Schandorphs Buste i Østre Anlæg) og Raderer har K. vundet Laurbær. Straalende og fuld af Liv og Venlighed var han højt afholdt gennem hele

sit Liv. D. i Skagen. — Gift 1889 Malerinden Maria Martha Mathilde Triepcke. O. A.

Litt.: Sig. Müller i „Ill. Tid.“ 4/ø 1881 og „Nyere dsk. Malerkunst“ 1884; „Nutiden“ 1881; E. Hannover i „Hjemme og Ude“ 1884—85; Schandorph: „Oplevelser“ 1889—98; K. Wählin i „Ord och Bild“ 1894; N. V. Dorph i „Kunst“ 1899 og „Ill. Tid.“ 12/1 1902; Soph. M. i „Ill. Tid.“ 24/ø 1900; H. Rosenhagen i „Die Kunst“ 1903; Beckett i „Det ny Aarh.“ II 1 1905; V. Wanschler i „Ord och Bild“ 1906; Chr. Krohg i „Samtiden“ 1909; Hoffding, C. Locher og St. Drewsen i „Ill. Tid.“ 19/2 s. A.; L. Tuxen i „Kunstbl.“ s. A. og i „Gads dsk. Mag.“ 1910—11; E. Goldschmidt i „Det ny Kunstbl.“ I 1910; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ s. A.; „P. S. K. 1851—1909. Kunstforeningens Udst.“ s. A.; K. Madsen i „Gads dsk. Mag.“ 1909—10; P. Lorenz i „Die Kunstwelt“ I 1911; A. Schwartz: „Skagen“ 1912—13; Axelline Lund: „Spredte Erindringer“ 1917; Breve i „Kunstbl.“ 1909 og „Tilskueren“ 1911; Nekrologer i „Højskolebl.“ 1909 (af Ellise Konstantin-Hansen), „Ill. Tid.“ 28/11 s. A., „Politiken“ 21/11 s. A. (af Nic. L.), 22/11 s. A. (af E. Hannover), 24/11 s. A. (af G. Brandes) og 29/11 s. A., „København“ 22/11 s. A., „Dannebrog“ 23/11 s. A. og (af Fritz Magnussen) 24/11 s. A.

Kuhlau, Daniel Frederik Rudolph (1786—1832), Komponist. F. i Uelzen, Hannover. Forældre: Regimentsoboist Johan Carl K. og Charlotta Dorothea Seger. Udgaaet af en velbega- vet, fattig Musikerslægt levede han sin Barndom i Uelzen og Lüneburg, vist ogsaa i Brunsvig. Traditionen vil; at det Uheld, der foraarsagede, at han mistede sit højre Øje, ogsaa gav Stødet til, at hans Evner for Musikken blev opdaget: han fik et Klaver at spille paa, og Forældrene erkendte snart hans musikalske Talent. Han fik systematisk Undervisning i Musik hos Organisten Ahrenbostel. Som 14aarig kom han til Hamborg, hvor den dygtige Teoretiker C. F. G. Schwenke blev hans Lærer. Tiden i Hamborg (1800—10) benyttede K. paa bedste Maade til at arbejde paa sin musikalske Udvikling; foruden de teoretiske Studier søgte han ivrig at uddanne sig paa forskellige Instrumenter, især paa Klaveret. Da Hamborg 1810 maatte bøje sig for Napoleon, flygtede K. til Kbh. Ved en Række Concerter gjorde han her sit Navn saa kendt, at han hurtig blev vel anskrevet hos Publikum, Musikerne, Bourgeoisiet og Hof- fet og allerede 1813 blev kgl. Kammermu- sikus. Han ernærede sig i Kbh. dels ved Undervisning, dels ved Komposition. 1816—17 var han Syngemester ved det Kgl. Teater, men da Schall blev Kunzens Efterfølger som Kapelmester, trak han sig tilbage fra Teatret. 1818 tillagdes der ham Gage som kgl. Kammermusik med Forpligtelse til at spille og at skrive Lejlighedsmusik for Hoffet samt at komponere for Teatret. K. var gentagne Gange i Udlandet; 1815 be-

søgte han Stockholm, hvor han gjorde megen Lykke, 1816 gæstede han Hamborg, gentagne Gange var han i Göteborg, 1821 en lang Rejse i Tyskland, Schweiz og Østrig, 1825 og 1829 atter i Tyskland. — Antallet af Kompositioner, der foreligger fra K.s Haand, er meget stort. I Hamborg komponerede han for Sang, Klaver, Fløjte og Strygeinstrumenter; Opholdet i denne By sluttede med Kompositionen af hans Op. 1—3 (3 Rondoer for Klaver) og Klaverkoncerten i C-Dur, med hvilken han introducerede sig hos det københavnske Publikum, og som han dedicerede Weyse. Den tidligste, økonomisk set mest vanskelige Tid for K. i Kbh. affødte de let sælgelige Kompositioner for Fløjte, Datidens Modeinstrument. K.s Betydning i Kompositionens Historie ligger, — foruden i de Mesterværker, han skabte paa Klaverets (Rondoer, Sonatiner, Sonater), Fløjstens (Soloer, Duetter m. m.), Sangens (bl. a. Mandskvartetterne) og Kammermusikkens Omraade, og som alle vidner om ualmindelig teoretisk Viden, musikalsk Tankeconcentration og af Muserne benaadede Skaberevne, — navnlig i hans Kompositioner af dramatisk Art. Det er K.s uomtvistelige Hæder i Begyndelsen af 19. Aarhundrede at have bragt de nye Tonetanker ind paa den danske Operascene, som alt i længere Tid havde beskæftiget Udlandet. Med „Røverborgen“ (1814) drev en Duft af Romantik ind over den kgl. Scene, denne Opera, der med sin næsten Cherubini'ske Harmonik og Kromatik og sit fyldig instrumenterede Partitur kom til at staa i skarp Kontrast til den Klassicismens Aand, der herskede paa Teatret. Med „Lulu“, der med sine indsmigrende Melodier, sin elegante Instrumentation og sin varme, bløde Kolorit betog det københavnske Publikum, holdt den (yngre) italienske Operas store Stil sit Indtog i Danmark. „Trylleharpen“, „Elisa“, „William Shakespeare“, „Hugo og Adelheid“ og „Trillingbrødrene fra Damask“ markerer alle tilsammen ny Landvinding for Operakompositionens Kunst; Ouverturen til „Wilhelm Shakespeare“ hører vel til det mest fuldendte, hin Tids Operamusik formaar at opvise. Populærest er K.s „Elverhøj“-Musik (1828) blevet. Uden Tvivl fortjener denne sprudlende, livlige, poetiske, fint anordnede og smukt instrumenterede over danske Folkemelodier byggede Musik til Heibergs nationale Festsplil denne sin Folkeyndest. Hvorvidt man i denne Komposition tør se Grundlaget for en speciel national Tonekunst, maa det blive den moderne stilistiske Musikhistories Opgave at gøre Rede for. Man maa ikke glemme, at K. er tysk af Fødsel og fik hele sin musikalske Uddannelse i Tyskland, saaledes at han som næsten fuldt udviklet Musiker indtraf i Kbh. Det maa heller ikke glemmes, at K. ved sine mange Rejser modtog mangt

et Indtryk af fremmed Skrivemaade, hvis Stil ofte flød ham i Pennen. En Tilbøjelighed hos Eftertiden til at overføre Tekstens national-romantiske Aand paa Musikken virker ligeledes hæmmende i Forsøget paa at afgøre, hvad der er dansk, og hvad der er fremmed, hvad der er oprindeligt, og hvad der er tillempet hos denne berømmelige Gæst paa det danske Toneparnas. D. i Kbh. — Ugift.

E. A.

Litt.: P. O. Brøndsted: „Til F. D. K.s Thukommelse“ 1835; Oehlsenschläger: „Erindringer“ IV 1851, S. 40; Overskou: „Den dsk. Skuepl.“ IV 1862; G. St. Bricka i Mallings „Udtag af K.s Musik til Will. Shakespeare af C. J. Boye“ 1873; Thrane: „Dsk. Komponister“ 1875; „Tidsskr. f. Kirke, Skole- og Folkesang“ IV 1883; S. L. i „Nationaltid.“ 11/6 1886; C. Kjerulf i „Politiken“ s. D.; A. Hammerich i „Ill. Tid.“ 12/9 1886; „Nord. Musik-Tidsskr.“ VII s. A.; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; N. Bøgh: „Chr. Winther“ II 1900; „Nordslesv. Søndagsbl.“ 1902; Breve i „Tidsskr. f. Musik“ II 1858 og „Museum“ 1895 I; Nekrologer i „Dagen“ 20/3 og 23/3 1832, „Linnæa“ s. A., „Københavnsposten“ 17/3, 20/3, 21/4 og 12/5 s. A. og „Valkyrien“ s. A. I.

Kuhr, James Victor (f. 21/9 1882), Filosof. F. i Kbh. Forældre: Grosserer James Alfred K. og Henriette Salomon. Blev Student 1900 og valgte til Trods for udprægede musikalske Anlæg at gaa Videnskabens Vej, blev Cand. mag. 1908 i klassisk Filologi med forsokratisk Filosofi som Speciale, blev derefter Lærer og Manuduktør til Filosofikum, Dr. phil. 1912. Sammen med P. A. Heiberg udgiver han den nye mønsterværdige Udgave af S. Kierkegaards efterladte Papirer (hidtil 9 Bd. 1909—20), hvorved et virkeligt Studium af dennes Livsudvikling er blevet muligt. Dette Arbejde gav ham indgaaende Kendskab til den danske og tyske Filosofi i det 19. Aarh.s første Halvdel, og en Frugt heraf er Kierkegaardsstudien „Modsigelsens Grundsætning“ (1915). K. ydede V. Maar filologisk Hjælp ved Udgivelsen af Stenos Opera philosophica (1910) og udgav sammen med H. Brix Johannes Ewalds Værker I—III (1914—16). Lærergerningen førte ham ind paa historiske og psykologiske Undersøgelser, som skal give en teoretisk Begrundelse af Nutidens praktiske Pædagogik. Et første Led heraf er hans Disputats „Det pædagogiske System i Comenius' Didactica Magna“ (1912). Som Bestyrelsesmedlem i Foreningen for videnskabelig Pædagogik og som Medlem siden 1917 af Redaktionen af „Vor Ungdom“ har han i Skrift og Tale virket for derhen hørende Interesser. Han er anset som en praktisk dygtig Lærer. Han deltog i Professorkonkurrencen 1916, blev 1917 Lektor, 1918 Prof. i Filosofi. Hans to smaa filosofiske Arbejder, „Herakleitos fra Ephe-

sos" (1917) og „Alm. Videnskabslære I. Formel Logik" (1921) (som skal fortsættes med en systematisk Videnskabslære), er ikke tilstrækkelige til deraf at danne sig et tydeligt Billede af hans filosofiske Retning. — Ugift.

J. C. K.

Litt.: Slægt i M. Rosenkilde: „Familien Glud" 1896; Selvbiografi i Unlv. Progr. Nov. 1912; „Studium" II 1915; E. Rindom i „Ill. Tid." 24/8 1916; „Akademisk Ugebl." 1918.

Kunzen, Frederik Ludvig Æmilius (24/11 1761—28/1 1817), Komponist. F. i Lübeck. Forældre: Organisten Adolph Carl K. og Anna Charlotte Aubery.

Var bestemt for Juraen, som han 1781 rejste til Kiel for at dyrke. Allerede da røbede han betydelige Evner for Musik, var en teknisk kyndig og kunstnerisk smagfuld Klaverspiller, dygtig til Teori og begavet med betydelige kompositoriske Evner. Schulz

(s. d.) nærrede ikke ringe Interesse for ham og raadede ham efter at have set et Par af hans Kompositioner til at opgive Studierne og kaste sig over Musik. Som saa mange af den nordtyske Komponistskole udsaa ogsaa K. sig Kbh. som Virkefelt. 1785 begyndte han her en Virksomhed som Informator i Sang og Klaverspil, optraadte som Klavervirtuos og Dirigent og fik en Del af sine Kompositioner opført. Det er Rahbeks, Bärens' og Rosings Fortjeneste i denne Periode at have taget sig af K. Trods deres Støtte synes han dog alligevel at have haft Vanskeligheder ved at klare sig økonomisk, og efter at have lidt den store Skuffelse at se sin udmærkede Opera „Holger Danske" lagt til Side efter nogle faa Opførelser paa Grund af den litterære Fejde, Teksten (af Baggesen) fremkaldte, forlod han 1789 Kbh. og rejste til Udlandet. Efter et Par Aars Ophold i Berlin blev han Musikdirektør i Frankfurt a. M., senere i Prag, men da Schulz, der i Slutningen af 80'erne var blevet Kapelmester i Kbh., 1795 paa Grund af Sygdom maatte trække sig tilbage fra sit Embede, blev K. kaldt til Kbh. som Kapelmester ved Teatret her, hvad han var til sin Død. K. var af et overnaade produktivt Talent. Hans Kompositioner omfatter især Sange, Korværker (Kantater og Oratorier) og Operaer. Sangene følger sig som et følgeagtigt Led ind i den hele „Lieder"-Bevægelse, der paa hin Tid herskede i Tyskland; Operaerne udspringer naturlig af hans Virksomhed som Kapelmester, hans nøje Indsigt i de scenisk-musiske Virkemidler og hans eget dramatiske Talent. Allerede i Kiel havde han skrevet en Række „Geistliche Lieder" (til Tekster af J. A. Cramer); 1786 udkom hans Samling af „Viser og ly-

riske Sange" (Tekster af Storm, Thaarup, Baggesen o. fl.), 1789 „Zerstreute Compositionen für Gesang und Clavier". Af Korværkerne maa nævnes Musik til Rahbeks Sørgekantate (1785), til Oratoriet „Opstandelsen" (1796), Baggenses Hymne „Skabningens Halleluja" (1797), Thaarups „Jubelhymne" (1801) og til Høegh-Guldbergs „Erobreren og Fredsfyrsten" (1802). En Fylde af kompositorisk Arbejde nedlagde K. i sin Produktion af dramatisk Musik. Hans betydeligste Operaer, Syngestykker og Skuespil-musik er, foruden den allerede nævnte „Holger Danske": „Hemmeligheden", „Vinhøsten" (1796), „Dragedukken" (1797), „Erik Ejegod" (1798), „Naturens Røst" (1799), „Hjemkomsten" (1802), „Eropolis" (1803), „Gyrithe" (1807) og „Kærlighed paa Landet" (1810). — K. var en alsidig musikalsk Begavelse, ypperlig skolet og af en levende, stedse frodig Aand. I hans Sange hersker den hyggelige og godtroende „Lieder"-Stil, der siden det 16. Aarh.s flerstemmige „Lieder"-Tid har været Tyskerne egen. Om end de næppe staar paa Højde med Schulz', hersker der dog i dem en fin Følsomhed, der vidner om høje kunstneriske Evner. I hans Operaer, af hvilke de fleste synes paavirket af Mozart, hersker saa helt og fuldt Klassicismens Aand, dens ædle Linieføring, dens afsllebne Former, dens Lune og dens Evne til dramatisk Karakteristik. D. i Kbh. — Gift ca. 1793 Sangerinden Johanna Margaretha Antonetta Zuccarini, d. 1842.

E. A.

Litt.: Reichardt: „Musikalische Monatsschr." 1792; „Allg. mus. Zeitschr." II 1799, XVII 1815, XIX 1817; Baggesen: „Trylleharpens Historie" 1818; „Tidsskr. f. Musik" 1859; Overskou: „Den dsk. Skueplads" III-IV 1860-62; V. C. Ravn i Barnekows Udtog af Musikken til „Gyrithe" 1872; Thrane: „Dsk. Komponister" 1875; A. Hammerlich: „Musikforeningen 1836-86" 1886; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads" 1889-96; L. Bobé: „Frederike Brun" 1910; Nekrologer i Hosts „Søndagsbl." 1817 (af L. C. Sander), „Kbh.s Skilderi" s. A. og „Schlesw.-Holst. Prov.-berichte" 1818; „Politiken" 14/2 1922.

Kvist, Anton (f. 29/10 1878), Forfatter. F. i Nibe. Forældre: Murer Lars Peter K. og Jensine Hedevig Kristensen. Fætterson af L. K. (s. d.). Lærte Murerhaandværket i Aalborg og kom derefter til Kbh., aftjente sin Værnepligt paa Kronborg og rejste 1901 til Amerika, hvor han tog Bolig i Chicago. Han har arbejdet for forskellige dansk-amerikanske Blade, skrevet en Del Digte og bl. a. udgivet Samlingerne „Fyr og Flamme" og „Fred og Fejde" (1918). K.s Poesi, der er jævn og frisk, behandler bl. a. dansk Almueliv og skal have vakt mange af hans Landsmænd

i Amerika til folkelig Bevidsthed. — Gift 1907 Laurette Margrethe Røgelhede. P. E. Litt.: „Salomons Almanak“ 1917.

Kvist (Quist), Laurs Sørensen (f. $28/5$ 1854), Politiker. F. i Abildgaard ved Støvring. Forældre: Gaardfæster Søren Laursen Quist og Maren Kirstine Jensdatter. Gik i Almue- og Aftenskole og overtog 1880 en Gaard i Estrup ved Støvring, som han ejede til 1916. 1883—1906 var han Medlem af Ø. Hornum Sogneraad, 1885—89 og 1897—1906 Formand, 1886—89 var han Sognefoged.

Han var i det hele virksom paa forskellige praktiske Omraader, da han 1890 valgtes til Folketinget i Nibe, hvor han siden er genvalgt. Han stillede sig som moderat, men gik 1894 mod Forliget og var fra 1895 Medlem af Venstrereformpartiet, fra 1910 af Venstre. K., der er en stilfærdig Natur, fjern fra al Albuhen sig frem, talte de første Aar meget lidt og hører heller ikke senere til de veltalende; han har i Hovedsagen begrænset sin Virksomhed til enkelte Sager, som han har ofret et betydeligt Arbejde, nemlig Skolelove, Love om Oprettelsen af mindre Landbrug og Loven om Beværtning og Handel med stærke Drikke. Især til den sidste er hans Navn knyttet; han var Medlem af Ædruelighedskommissionen af 1903 og siden i flere Aar Ordfører for Sagen i Tinget til dens Gennemførelse i 1912. Han har endvidere bl. a. været Ordfører for Lov om Handelspladsers Styre (1896—97), Udryddelse af Rotter (1920—21) og var i flere Aar Formand for Udvalget om Indfødsret og om Andragender, ligesom han fra 1894 (undtagen 1908—09) har været en af Tingets Sekretærer og fra 1901 er Sekretær i Udvalget om Forretningsordenen. Han er Medlem af Ædruelighedskommissionen af 1914. Udenfor Tinget har han spillet en Rolle indenfor Afholdelsesbevægelsen paa dens moderate Fløj, er fra 1907 Medlem af Hovedbestyrelsen for Danmarks Afholdelsesforening og var 1912—19 Medlem af Bestyrelsen for de danske Afholdelseskabers Landsforbund. — Gift 1) 1879 Maren Kristensen, d. 1904. 2) 1915 Helga Kathrine Jensen. P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; Erindringer i „Tiden“ $17/12$ 1915; sst. $27/6$ 1913; „Aalb. Amtstid.“ $27/5$ 1914 og $20/1$ og $22/1$ 1915; A. Schmidt: „Afholdelsesbevægelsens Verdenshist.“ IV 1914; „Personlig Frihed“ 1922, Nr. 2; „Ekstrabl.“ $6/2$ 1922.

Küchler, Albert ($2/5$ 1803— $19/2$ 1886), Maler. F. i Kbh. Forældre: Snedkermester Christian K. og Mette Andreasdatter Thorkilsen. Kom i Lære hos sin Fader, besøgte tidlig Akademiet og besluttede at blive Maler, arbejdede i Eckersbergs Atelier og

vandt 1825 efter forgæves Forsøg den lille Guldmedaille, 1829 den store. Fra 1823 havde han udstillet dels historiske Figurkompositioner, dels et Par Folkelivsscener, som gjorde stor Lykke ved et vist Lune („Den forlegne Frugtsælgerske i Bendz' Atelier“ (Kunstmuseet), „Borgerne paa Fælleden“). 1830 rejste han til München og n. A. med Akademiets

Støtte til Italien. 1838 agreeeredes han enstemmig paa Thorvaldsens Forslag, men blev først 1877 Akademimedlem, derimod vandt han 1839 Udstillingsmedaillen. 1844 gik han over til Katolicismen og blev 1851 Franciskanermunk („Fra Pietro“), maatte tilbringe nogle Aar i et Kloster i Schlesien, flyttede derefter 1855 til Bonaventura Klosteret i Rom, hvor han blev boende, selv en Tid efter 1866, da Klostrene ophævedes. Medens hans Anlæg tydelig viser ham hen til Genremaleriet, hvor han ikke alene ved den velovervejede Komposition og ved Opfattelsens Elskværdighed har vundet sig Sejre, men ogsaa gjort sig yndet ved Udslag af et lyst Humør („Romerske Landfolk køber Abbatehat til deres lille Dreng“ (Thorvaldsens Museum)), syslede han dog mest med store og strenge Figurbilleder, især efter hans Omvendelse til Katolicismen med religiøse Billeder og Altartavler, Arbejder, som nu kun interesserer i ringere Grad, da de er tørre og kedelig blodløst udførte, i Idé og Udformning stærkt prægede af de tyske „Nazarenere“, som K. under Studietiden i Rom stod nær. D. i Rom. — Ugift. O. A.

Litt.: Nic. Bøgh: „Mellem Siljan og Sorrent“ 1883; Sig. Müller: „Nyere dsk. Malerkunst“ 1884 og i „Højskolebl.“ 1892; Axelline Lund i „Nuttiden“ 1886 og „Spredte Erindringer“ 1917; Johs. Frederiksen i „Vor Fremtid“ I 1908; H. Scharling: „Livsminder“ 1919; R. Bay: „Sentimentalisk Rejse“ 1920 („Mem. og Breve“ XXXII—XXXIII); N. Bøgh: „Chr. Winther“ II—III 1900—01; Breve i „Det ny Aarh.“ 1876—77, „III. Tid.“ $15/7$ 1877 og „Museum“ 1892 II og 1894 II; Nekrologer „Nord. Ugebl. f. kat. Kristne“ 1886, „Berl. Tid.“ $17/2$ s. A., „Nationaltid.“ $17/2$ s. A., „Politiken“ $18/2$ s. A. (af K. M.) og „III. Tid.“ $28/2$ s. A. (af M. Galschiet).

Kyhl, Henrik Larsen ($8/8$ 1793— $12/2$ 1866), Urmager. F. i Søsum ved Ølstykke. Forældre: Hjulmand, senere Forpagter Lars Hansen og Maren Jensdatter. Kom i Urmagerlære i Kbh. og etablerede sig 1818 som Taarnurfabrikant. Sit mekaniske Snille lagde han for Dagen bl. a. ved Opfindelse af et Kileindgribnings-system. Et Taarnur efter dette System vandt stor Opmærksomhed paa

Verdensudstillingen i London 1851, det anbragtes senere i Metodistkirken i Rigensgade i Kbh., hvor det gik til Grunde ved Kirkens Brand 1914. 1828 konstruerede han den Gadelygte, som anvendtes ved Belysningen i Kbh. indtil Gasbelysningens Indførelse 1857. 1832—38 var han Oldermænd i Kbh.s Urmagerlav. 1837—59 Borgerrepræsentant i Kbh. 1840 valgtes han til Stændersuppleant og deltog 1844 og 1846 i Stændersforsamlingen i Roskilde. Han var 1835 Medstifter af Selskabet til Trykkefrihedens rette Brug, 1838 af Industriforeningen, af hvis Repræsentantskab han var virksomt Medlem til 1863. Han var 1843 Medstifter af Tivoli, valgtes til Næstformand, s. A. til Formand og ledede som Direktør Etablissementet til 1857. 1848 var han Medstifter af „Det skandinaviske Selskab“, og han, der tilhørte Tidens frisindede Retning, beskikkedes s. A. til Medlem af Valgbestyrelsen for Kbh. ved Valget af Deputerede til den bebudede Rigsforsamling. Han var en dygtig og virksom Mand. D. i Kbh. — Gift 1817 Sophie Dorothea Grosskopf, d. 1861.

G. N.

Litt.: „Berl. Tid.“ 1845, Nr. 212; Rawert: „Kongeriget Danmarks Industrielle Forhold“ 1849; „Industriforeningens Tid.“ 1840 og 1888; Nyrop: „Industriforeningen i Kbh.“ 1888 og „Vor Haandværkerstands Hist. før 1857“ 1914; C. A. Clemmensen: „Tivoli gennem 75 Aar“ 1918.

Kyhl, Svend Sophus Marius Lier (f. ^{1/10} 1876), Officer. F. i Fredericia. Forældre: Teglegrafbestyrer Theodor Henrik K. og Thora Vilhelmine Frederikke Lier. Sønneson af H. L. K. (s. d.). Blev Sekondløjtnant i Fodfolket 1897, Kaptajn 1910, gennemgik Officersskolens Stabsafdeling 1906—08 og blev ansat ved Generalstaben 1909. Ansattes 1916 til Tjeneste hos Kbh.s Kommandant og blev 1918 Lærer i Krigs-

kunst ved Officersskolen. Overgik s. A. til Forplejningskorpset som Overintendant og Stabschef, en Post, hvortil hans ualmindelige Arbejdsdygtighed og betydelige administrative Evner gjorde ham særlig skikket. Stabsintendant 1919. K. er en mangesidig kundskabsrig og interesseret Mand, Medredaktør af Tidsskriftet „Det nye Nord“, Direktør for Selskabet „Forenede Danske Motorejere“ fra 1919 og for A/S „Forenede Danske Motorejeres Forsikringsafdeling“ fra 1920. Af litterære Arbejder skal fremhæves „Fæstningerne før Verdenskrigen“ (1918, i „Studier over Verdenskrigen“) samt „Kbh.s Skytteforenings Rekylkorps under Verdenskrigen“ (1919). — Gift 1916 Else Margrethe Ammerup. K. C. R.

Litt.: „Berl. Tid.“ ^{24/12} 1918.

Kyhn, Knud Carl Edvard (f. ^{17/3} 1880), Maler. F. i Kbh. Forældre: Urmager Ludvig

Redaktionen sluttet ^{29/5} 1922.

Johan K. og Marie Eline Ursin. Forberedtes til Akademiet af Harald Foss, besøgte dette Vinteren 1900—01 og gik derefter paa Kunstnernes Studieskole og havde Tuxen til Lærer. Færdedes meget i Farbroderen, Vilh. K.s Atelier. Rejste 1917 til Sverige paa det Kauffmannske Legat og fik 1919 Akademiets Eckersbergmedaille for en Akvarel (Et Tigerpar).

K. har udstillet paa Charlottenborg, den Frie og Grønningen samt haft et Par Særudstillinger hos Kunsthandler Anton Hansen. Han er en temperamentsfuld Skildrer af Dyr, særlig Havfugle, forstaar at gribe det lynsnare i deres Bevægelse og har i sine friske Akvareller, i hvilke Farven er det dominerende Element, og i sine store, dekorative Olie-Billeder, der er malet med en let og fyrig Haand, indfanget meget af Naturens vilde og storslaaede Pragt. Han har udført en Del Dyreskulptur i Stentøj (for de to Porcelænsfabrikker) og i Ler (for Herm. A. Kähler). — Gift 1) 1905 Else Blume. Ægteskabet opløst. 2) Johanne Valeur Brun. Ægteskabet opløst. I. M. O.

Litt.: Slægt i Hellemann: „Geneal. og personl. Medd.“ 1893; „Ekstrabl.“ ^{3/11} 1907; „København“ ^{15/2} 1920; „Berl. Tid.“ ^{21/2} s. A., ^{31/1}, ^{21/10} og ^{27/10} 1921; „Politiken“ ^{23/2} 1920 og af Slg. Swane ^{9/10} 1921; „Art et décoration“ Nov. 1921.

Kyhn, Peter Vilhelm Carl (^{30/3} 1819—^{31/5} 1903), Landskabsmaler. F. i Kbh. Forældre: Opsigtsbetjent ved den grønlandske Handel Carl Gottlieb K. og Sara Marie Henriksen. Kom først paa Handelskontor, derefter i Kobberstikkerlære, begyndte Nov. 1836 paa Akademiet, hvor han gik til Apr. 1844 og 1843 vandt den mindre Sølvmedaille for en Modelfigur og 1845 Neuhausens Præmie for „Skovparti, hvori Foraaret karakteriseres“. Paa Akademistipendier 1848 og 1851 rejste han 1850 udenlands og opholdt sig to Aar i Italien og Frankrig. Han udstillede paa Charlottenborg 1843—1903 og deltog i alle store Repræsentationer i Udlandet af dansk Kunst i hans Levetid, især Verdensudstillingen i Paris 1878, hvor Franskændene satte ham højere end P. C. Skovgaard. 1870—83 var han Medlem af Akademiet og 1867—81, 1885—87 af Charlottenborgudstillingens Komité. Foruden fra Frankrig, Italien, Norge og Sverige har K. malet Landskaber fra de fleste Dele af Danmark, i sine senere Aar særlig fra Egnen omkring Ry Station. Sammen med Lundbye og P. C. Skovgaard staar han

som vor tredje store Landskabsmaler. Den landskabelige Stemning, Gengivelsen af Motivets umiddelbare, intuitivt opfaldte Skønhed er for ham Hovedsagen. Hermed følger — en lige saa karakteristisk Modsætning til de to andre —, at han besidder stor umiddelbar Farveglæde og koloristisk Sans. Mere end nogen anden dansk Maler har han søgt sjældne og flygtige Stemninger i Naturen, særlig ved Aften. Friskest og mest syntetisk har han fastholdt dem i sine Skitser. Selv om han vel forstod netop i Kompositionen at karakterisere sit Motiv („Bjærgelide ved Horsens“, Kunstmuseet), er de store gennemarbejdede Billeder, som han malede i sit Atelier efter Friluftsskitserne med stor Hukommelse for Enkeltheder, egentlig ikke Kompositioner, men snarere forstørrede Skitser. I dem bliver Stemningen til en Rigdom, en Totalum af Detailler og brogede Farver, hvis Helhed dog ikke brister til Trods for Enkelthedernes Mængde. K.s Produktion er meget ensartet, uden Forandring i kunstnerisk Syn eller Opfattelse, en jævn Stigning — frasat en svagere Periode i 60erne — til han i Løbet af 70erne naar sin bedste Tid. Han opponerede kraftig mod den i de Aar indtrængende Paaavirkning fra fransk Kunst som unational, upersonlig og væsentlig rettet mod tekniske Kunststykker og førte i Pjeccer en skarp Polemik herom med Vilh. Groth (s. d.), men drog dog den Lære af det nye, at han begyndte at male sine store Billeder ude. Derved bevaredes i dem Indtrykkets Friskhed og Farvens Kraft, det blev en Fornyelse for hans Kunst, han blev paa en Maade selv Naturalist og kom til i sig at forene to Slægter. 1887 malede han „En Oktober-Aften. Emnet ved Ry Station“ (Grev Moltke), der, fordi det forenede Skitsernes Egenskaber med en hos K. sjælden, dekorativ Holdning i Kompositionen, er et af de mest fremragende Arbejder i dansk Landskabsmaleri. Fra da af stod han som den gamle Mester, hvem især den yngre Generation, som han altid kritiserede, flokkedes om. Og nu i sine senere Aar vandt han ogsaa den tidligere manglende, almindelige Anerkendelse blandt Publikum. K. tog ivrig Del i Kunstnerlivet. I 70ernes Begyndelse samledes i hans Atelier, kaldet „Hulen“, nogle Kunstnere til „et frit Aftenakademi“, der blev den tidligste Forløber for Kunstnernes (senest Zahrtmanns) Studieskole. Han skildres som en idealistisk, retlinet Personlighed, ensidig og stejl, men et nobelt, sinfølede Menneske. I mange Aar havde han en Tegneskole for Kvinder. Billeder af ham i de fleste danske Samlinger. D. i Kbh. — Gift 1853 Poulina Petrine Leisner, d. 1894.

S. S.

Litt.: Slægt se Knud K.; Karl Madsen i „Nord. tidsskrift“ 1888, og „Ill. Tid.“ ^{31/3} 1889; Sig. Müllner i „Nyere dsk. Malerkunst“ 1884 og „Jylland“ 1891–92; F. Meldahl og P. Johansen: „Det kgl.

Akademi for de skønne Kunster“ 1904, S. 449 ff.; F. Meldahl: „Kunststudstillingerne ved det kgl. Akademi“ 1906, S. 175, 178, 224 ff., XXXIX, LXXII f.; F. Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; „Ill. Tid.“ ^{4/6} s. A.; A. Schwartz: „Skagen. Den svundne Tid.“ 1912; „Zahrtmann. Mindebog“, udg. af F. Hendriksen 1919; „Lorenz Frølich“, udg. af F. Hendriksen 1921; (P. Johansen): „Vilh. K. Hundredaarsudstilling (ved Foreningen for national Kunst)“ 1919; Th. Oppermann i „Berl. Tid.“ ^{19/10}, ^{18/10} 1919; J. P. i „Soc.-Dem.“ ^{10/10} s. A.; Nekrologer af Karl Madsen i „Tilskueren“ 1903 og af H. L. i „Ill. Tid.“ ^{17/5} s. A., af B. F. i „Nationaltid.“ ^{12/5} s. A., af K. Seeborg i „Politiken“ ^{18/5} s. A., af E. T. i „Berl. Tid.“ ^{13/5} s. A. samt i „Nationaltid.“ ^{10/5} s. A.

Kühnel, Arnold August Blichert (^{22/5} 1850—^{3/6} 1908), Officer. F. i Odense. Forældre: Seminarieførstander, Pastor Arnold Magdalus Andreas K. og Ane Elisabeth Blichert. Blev Sekondløjtnant 1869, Premierløjtnant 1874, var Elev i Officersskolens ældste Klasse 1874—76, Adjutant ved 1. Generalkommando 1878—80, ved Generalstabens taktiske Afdeling 1881—82, Kaptajn 1883, forsat til Generalstaben 1887, 1893 ansat som Lærer i Krigskunst og Krigshistorie i Officersskolens ældste Klasse og samtidig tjenstgørende i Krigsministeriet. Oberstløjtnant 1895, Chef for Taktisk Afdeling 1897, Oberst 1901, Generalmajor og Chef for Generalstaben 1903, Generalløjtnant og kommanderende General i 1. Generalkommandodistrikt 1905. Var i Krigsministeriet beskæftiget med Ændringer til Lovforslagene til Hærløvsforandringen 1894 og udgav paa Ministeriets Foranledning: „Om de saakaldte uproduktive Udgifter“. Udnævntes 1901 til Sekretær i Generalkommissionen og blev 1902 tilfornordnet Kommissionen af ^{7/3} 1902 til Ordning af Forsvarsvæsenet. Han var en Mand med rige Evner, en staalsat, energisk Karakter, pligtro og samvittighedsfuld som faa og med en enestaaende Arbejdsevne. Veg aldrig tilbage for selv det største Arbejde, naar det gjaldt Maal, som Landets Forsvar stiledede henimod. Stillede ubønhørlig strenge Fordringer til andre, men størst til sig selv. Han gik altid selv foran og var sit militære Kald til det yderste hengiven. Hans store Arbejdssiver medførte dog, at han havde Vanskelighed ved at begrænse sine Arbejdsfelter og disses Omfang, hvoraf atter fulgte, at Arbejdet dyngede sig op omkring ham og kunde komme til at mangle en virkelig Afslutning. Han har øvet betydelig Indflydelse paa Hærens taktiske Uddannelse og særlig paa en gennemført Skoling af Generalstabsofficererne. Han havde en usædvanlig smuk og værdig Fremtræden og hertil svarede lige saa tiltalende Karakteregenskaber. For vore hjemlige Forhold var hans militære Løbe-

bane enestaaende rask, men fra alle Sider anerkendtes han som den selvskrevne Fører. D. ved Badestedet Nauheim, Hessen. — Gift 1891 Sofie Friis. K. C. R.

Litt.: „Ill. Tid.“ 9/8 1903 og 12/11 1905; „Berl. Tid.“ 3/11 1905; Madsen-Mygdal: „Polit. Oplevelser“ 1912, S. 189 ff.; Nekrologer 1 „Ill. Tid.“ 14/6 1908, „Mil. Tidsskr.“ s. A., „Dsk. Aarbog“ (af Palle Berthelsen) s. A., „Nationaltid.“ 4/6 s. A. og „Berl. Tid.“ 4/6 s. A.

Kylling, Peder Lauridsen (ca. 1640—96), Botaniker. F. i Assens. Fader: Raadmand Laurids K. Blev Student 1660 og Cand. theol. 1666. Fra 1680 boede han paa Valkendorfs Kollegium, hvis Have han passede, og hvor han underviste Alumnerne i Botanik. 1662 blev han beskikket til kgl. Botanicus med Pligt til at indsamle og optegne Planterne i Danmark og Norge. Han udgav 1684 „Gyldenlund“, hvori han angiver 404 af ham selv iagttagne Planter ved Gyldenlund, nu Charlottenlund. Hans Hovedværk er det 1688 udkomne „Viridarium Danicum“, en alfabetisk ordnet Fortegnelse paa tre Sprog over 1103 danske Planter med Angivelse af Voksested og Blomstringstid. K. var noget af en Særling. Han er vor første Botaniker af Fag, „Gyldenlund“ vor første Lokalfloora og „Viridarium“ modsat Paullis „Flora Danica“ en virkelig dansk Flora. D. i Kbh. — Ugift. H. J.

Litt.: Bloch: „Den fynske Gejstlighed“ II 1787, S. 191; O. Wolffs Journal 1825 II 193 f.; „Naturhist. Tidsskr.“ I 1837; „Bot. Tidsskr.“ XII 1880 —81; Jul. Petersen: „Barthollinerne“ 1898, S. 138; Helms: „Valkendorfs Koll.“ 1917; C. Christensen I „Naturens Verden“ 1921.

Kyrre, Hans Peter (f. 22/6 1885), Forfatter. F. i Jebjerg, Salling. Forældre: Jordbruger, Slagter Immanuel Kristensen og Ane Gregersen. Navneforandring Okt. 1912. Tog 1906 Lærereksamen og fik s. A. Ansættelse ved Kbh.s Kommuneskoler. Han begyndte som Forfatter med Afhandlinger om Hjemstavns Historie, men allerede med sin første Bog „Landbrugs-krisen i Danmark 1818—28“ (1911) udvidede

han sit Omraade og Synspunkt. Hertil slutter sig „Furboerne“ (1912) og „Kartoffelens Krønike“ (1913). Springet over i Litteraturhistorien gjorde han med „Knud Lyne Rahbek og Bakkehuset“ (1914), der fremkom som en Besvarelse af Bakkehuskomiteens Prisopgave. Senere er kommet: „Henrik Hertz“ (1916), „M. Goldschmidt og Sibylla, en Brevveksling“ (1917) og „M. Goldschmidt“ (1919). Det er Kulturhistorien i videste Forstand, der interesserer K., hvad enten hans Emne er landbohistorisk eller litterært. Hans Bøger, der bygger paa Arkiv- og Biblioteksstudier, bringer flere nye Ting uden dog at levere den udtømmende og indtrængende Behandling, der er Resultatet af en systematisk Undersøgelse. De er skrevet i

en let læselig, populær Form svarende til deres pædagogiske, folkeoplysende Formaal. Det skønlitterære Arbejde „Sognets Bygmestre“ (1918), en Hjemstavnroman paa historisk Baggrund, forener paa en smuk Maade hans forskellige Interesser. Han har endvidere bl. a. udgivet „Det pædagogiske Selskab gennem 100 Aar“ (1920), „I Darwins Have“ (s. A.) og skrevet talrige Afhandlinger. — Gift 1911 Bergljot Gjølme. O. F.

Litt.: „Lærerne og Samfundet“ I og IV 1913 —14; C. S. Petersen I „Berl. Tid.“ 30/10 1914.

Kyster, Anker Julius (f. 16/3 1864), Bogbinder. F. i Kolding. Forældre: Skomager Andreas Elias K. og Bodil Marie Hirth. Kom i Bogbinderlære og arbejdede som Svend baade herhjemme og (1883—85) i Udlandet (Paris, Rom, Zürich), samtidig med at han søgte videre Uddannelse paa Fagskoler og tekniske Skoler. 1892 etablerede han sig som Mester i Kbh. og har efterhaanden skabt sig Ry som vor kyndigste og kunstnerisk mest fremragende Bogbinder i Nutiden. K. sidder inde med megen Viden om gamle Dages Bogbinderkunst og dens Metoder og har bygget sit eget Arbejde op paa de bedste af Fortidens Traditioner. Ikke mindst gælder dette hans herhjemme banebrydende Virksomhed for at indføre haandgjort, marmoreret Papir til Afløsning af det smagløse maskingjorte. Her som i sit øvrige Arbejde ledes han af et sikkert kunstnerisk Instinkt, der giver hans Produktion et eget Præg, og som har bragt ham i Forbindelse med mange af vore Kunstnere, særlig Bindsbøll og Joakim Skovgaard, ligesom han derved er blevet den betroede Raadgiver for en Række af vore store Bogsamlere. Sin omfattende Samling af gamle Stempeler har han benyttet til mangfoldige kunstnerisk udførte Bogbind og Adresser efter egne og andres Tegnninger; fremhæves kan hans Indbinding af Grundloven 1915 (i Rigsarkivet og paa Kristiansborg). Arbejder af ham findes i det danske og flere udenlandske Kunstindustri-museer. K. har været blandt Foregangsmændene i Bestræbelserne for at højne vort Bogudstyr; i en Tid, da Maskinerne truer med at kvæle det gamle Haandværk, staar han sammen med Xylograf F. Hendriksen (s. d.) og enkelte andre som dettes trofaste Ridder. I en lang Aarrække har han undervist i Fagskolen for Boghaandværk, er i Bestyrelsen for denne samt for Forening for Boghaandværk, Forening for Kunsthaandværk og desuden Formand for Bogbindernes Voldgiftsret og Æresret. Forskellige Tidsskriftaafhandlinger (bl. a. om Spejlbindene fra Holbergs Tid i „Aarbog for Bogvenner“

II 1918) vidner om hans store Erfaring og historiske Viden, og i de to Hefter „Om Indbinding af Bøger“ (1920) har han i en ejendommelig personlig præget Fremstilling fortalt om sit Haandværk, som det øves i vore Dage, og som de gamle Mestre gjorde det. Endelig har han 1917 udgivet et Skrift med Gengivelser af Bindsbøll'ske Exlibris. — Gift 1900 Anna Margrethe Schmith. S. D.

Litt.: „Dekorative Kunst“ 1897; „Tidskr. f. Kunstindustri“ 1898; „The Studio“ 1900—01; „L'art décoratif“ 1900; „Papierzeltung“ 1901; „Zeltschr. f. Bücherfreunde“ 1910; Bogeng.: „Der Bucheinband“ 1913; E. Hannover 1 „Aarb. f. Bogvenner“ V 1921.

Kähler, Herman August (2/3 1846—10/11 1917), Lervarefabrikant, Keramiker. F. i Næstved. Forældre: Pottemager, Kakkellovnsfabrikant Joachim

Christian Herman K. og Mariane Sophie Copmann. Kom i Lære hos Faderen i Næstved, gik paa Teknisk Skole sst. og — Vinteren 1864—65 — i Kbh. samtidig med, at han modelerede i Bissens Atelier. 1865—67 rejste han i Tyskland og Schweiz, vandre-

drende til Fods og arbejdende paa de største Lervarefabrikker (f. Eks. i Charlottenburg ved Berlin og i Zürich). Derefter arbejdede han igen hos Faderen og overtog hans Fabrik 1872, beskæftigende sig med Fabrikation af Fajance og Bygningsornamenter. K. skulde imidlertid blive en af Pionererne inden for den danske Keramik, for hvilken Interessen her hjemme var vakt af A. Clemmensen (s. d.). Anledningen var en Henvendelse fra Vilh. Klein om Brænding af Majolikafade og -tallerkener, udførte som Kopier efter Renæssancen af Eleverne paa dennes Tegneskole for Kvinder. Da dette mislykkedes, gav han sig til at eksperimentere med Farver og Glasurer. Derved bl. a. genfandt han Fremstillingen af de metal-skinrende Lustrer, „i Aarhundreder en tabt Kunst“; berømt blev hans røde Lustre. 1886 begyndte han Samarbejde med Maleren Carl O. I. Lund fra den kgl. Porcelænsfabrik, Nytaar 1888 knyttede han Hansen-Reistrup til sin Fabrik som kunstnerisk Leder og indledede saaledes et stadig vedvarende Samarbejde med kendte Kunstnere (bl. a. Th. Bindsbøll, H. A. Brendekilde, L. Frølich, Svend Hammershøi, Knud Kyhn, L. A. Ring). Af stor Betydning for ham blev S. Bings Japan-Samling, som han saa i Paris 1889; 1891 foretog han en Studierejse gennem Tyskland til Norditalien. Ligesom den kgl. Porcelænsfabrik vandt K. sine afgørende Sejre ved den nordiske Udstilling i Kbh. 1888 og Verdensudstillingen i Paris 1889. Stor Opmærksomhed vakte i sin Tid hans store Flisedekorationer (Ægir og hans

Døtre af Frølich i Kbh.s Raadhus, Frontespicen paa Aarhus Teater). Hans billige Prydkeramik har været bestemmende for og er blevet efterlignet af hele vor nuværende Lervareindustri. D. i Næstved. — Gift 1873 Jansine Elisabeth Christine Berg, d. 1901. S. S.

Litt.: „Tidskr. f. Kunstindustri“ I 1885, IV 1888 (af F. J. Meler), II 3 1897 (af R. Berg); Erik Schiødt 1 „Ill. Tid.“ 27/6 1891; „Skønvirke“ Marts 1916 (af Emil Hannover) og 1920, S. 82; „Berl. Tid.“ og „Politiken“ 2/3 1916; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 17/11 1917 og „Politiken“ 18/11 s. A.

Købke, Christen Schjellerup (20/5 1810—7/2 1848), Maler. F. i Kbh. Forældre: Bagermester Peter Berend K. og Cecilie Margrethe Petersen. Udgaaet

fra et solidt borgerligt Hjem sik K. Lejlighed til at faa den bedst mulige Uddannelse herhjemme i Tegning og Maling, og fra 1822 besøgte han Akademiet, hvor han særlig blev Lorentzens Elev, fra 1828 arbejdede han i Eckersbergs Atelier. Hans Ma-

lerier vakte tidlig betydelig Opsigt, og baa-de Kunstforeningen og Galeriet var blandt hans første Købere („Parti af Aarhus Domkirke“ 1831; „Sommermorgen paa Østerbro“ 1837). 1838 rejste han med Støtte af Fonden ad usus publicos og af Akademiet til Italien i Selskab med Hilker, og n. A. var han med Constantin Hansen i Syditalien. 1840 vendte han tilbage til Kbh. og blev 1842 agreeret ved Akademiet, men hans Medlemsarbejde blev 1846 forkastet, hvad der voldte ham dyb Sorg og Ærgrelse. Efter Rejsen var K. i ikke ringe Grad beskæftiget med at male italienske Landskaber („Kystparti ved Capri, Morgen“, 1844, Galeriet; det forkastede Akademibillede „Marina Piccola paa Capri“), Arbejder, som trods mange gode Egenskaber paa ingen Maade staar paa Højde med hans hjemlige Billeder eller med Skitserne fra Rejsen (Castel dell'uovo, 1839; Kunstmuseet). Tidligere havde han vundet sine Laurbær hovedsagelig som Portrætmaler, især med en Række Billeder af sine nærmeste Omgivelser, dels ogsaa som Landskabsmaler (Landskabsbillederne fra Dosseringen og Østerbro; Billederne fra Frederiksberg). Han har ogsaa udført en Del Raderinger. Som Kunstner hører K. til de ejendommeligste og absolut mest fremragende danske. Af Eckersberg havde han lært den rolige og nøjagtige Anskuen, den renlige Farvebehandling og det gennemførte Arbejde; stærk Paavirkning af Høyen havde hertil føjet en dybere kunstnerisk Opfattelse, en mere indtrængende Forstaaelse af Motivet, hvad enten det nu var en Person eller et Prospekt, og hos C. A. Jensen havde han indset Betydningen af at gribe det ka-

rakteristisk levende Udtryk hos Modellen; desuden var han Førstemand blandt det Kuld af Eckersbergs tidlige Elever, hvem Farvens finstemte Harmoni blev det vigtigste Maal. Men foruden disse ydre Bestemmelser af hans Talent betegnes han nok saa meget ved sine indre Værdier, sin Familie- og Hjemstavnsfølelse, sin retsindige og milde Objektivitet og ved den bundne Lyrik, som hans Arbejder giver Udtryk for. Ingen anden dansk Maler naar op mod ham i fornemt følt Fortolkning af Familie eller Venner, ingen anden har med dybere Forstaelse tolket den Plet, hvor han levede, og naar dertil kommer hans fine Opfattelse af og kræse Sans for Lysfænomener og for Farveharmonier, maa Resultatet tydeligvis blive, at det ikke er uden Beføjelse, naar han regnes for at være sin Generations mest fremragende og maaske vor Kunsts mest særprægede Maler. D. i Kbh. — Gift 1837 Susanne Cecilie Købke, d. 1849. O. A.

Litt.: Slægt i H. V. Købke: „Stamt. over P. B. K. og C. M. Petersens Efterk.“ 1888 og Holger Petersen: „Min Slægtebog“ 1914; Karl Madsen i „Ude og Hjemme“ 1884 og „Kunstmuseets Aarskr.“ 1914; E. Hannover: „C. K.“ 1893; Jul. Lange: „Udv. Skr.“ I 1900 (fra 1894); „Fort. over C. K.s Malerier“ 1912; M. Krohn: „Maleren C. K.s Arbejder“ 1915; H. Hedemann-Gade i „Politiken“ 29/8 1922; Nekrolog i Selmers Nekrol. Saml. I 1849.

Købke, Johan Peter (5/10 1824—3/8 1898), Officer. F. i Fredericia. Forældre: Oberstløjtnant Niels Christian K. og Mette Marie Bruun. Blev Elev ved den militære Højskole og Sekondløjtnant à la suite i Artilleriet 1842. Premierløjtnant i Ingeniørkorpset 1848. Under Felttoget 1848 var han ansat ved Feltingeniør-detachementet, deltog i Fægtningerne i Sundeved og ved Hoptrup, blev Adjutant ved Over-

kommandoen 1849 og deltog i Fægtningen ved Adsbøl, var derefter ved Feltingeniør-detachementet (Slagene ved Fredericia og Isted). Kaptajn 1850. Efter Krigen ansat ved Udarbejdelsen af Forslag til Kbh.s Befæstning, 1861 Stabschef ved Ingeniørkorpset. Lærer ved Højskolen 1853—55. 1867 fung. Direktør for Kommandoen, s. A. som Oberst Chef for den nye Institution, Hærens Forplejningskorpset, 1868 Generalintendant og stod, indtil sin Afsked 1894, i Spidsen for Hærens Forplejningsvæsen, hvilken Stilling han røgtede med Energi og aldrig svækket Interesse. Medstifter af Officersforeningen i Kbh., 1876—97 Formand for det krigsvidenskabelige Selskab. Borgerrepræsentant i Kbh. 1863—67. Udgav 1892 „En dansk IngeniørOfficers Levnedsløb i forrige Aarh.“ K. var en begavet og almen-

interesseret, initiativrig og elskværdig Personlighed med stor administrativ Dygtighed, men i Tidens Løb havde det af ham indrettede og gennem en lang Aarrække ledede Forplejningskorpset samlet saa mange Omraader og saa megen Myndighed under sig, at det maatte blive meget vanskeligt for en Institution udenfor Ministeriet i Længden at hævde det. D. i Viborg. — Gift 1851 Kirstine Marie Bruun, d. 1919. K. C. R.

Litt.: Slægt i Hiort-Lorenzen: „De Fredericia Bruun'ers Slægtebog“ 2. Udg. 1880; Tychsøn: „Fortifikationsetaterne og Ingeniørkorpset 1684—1893“ 1893; „Mil. Tidsskr.“ 1892; „Berl. Tid.“ 21/7 s. A.; Nekrolog i „Mil. Tidsskr.“ 1898 og „Berl. Tid.“ 3/8 s. A.

Køedt, Peschcke, se Peschcke Køedt.

Køhl, Torvald Heinrich Johan (f. 7/10 1852), Astronom. F. i Kbh. Forældre: Skrivermester Jørgen Johan K. og Ida Mathilde Dithmer. Var Lærer i Kbh. og siden Forstander for den kommunale Realskole i Odder 1883—1903. Han har ved en meget omfattende Virksomhed som populær-astronomisk Forfatter og Foredragsholder — dels i Bøger, dels i Tidsskrifter og Dagblade — hos mange vakt Interesse og Opmærksomhed for Astronomien. Denne har han yderligere udviklet hos dem, som har fulgt de Kurser, han siden 1907 har afholdt paa det af ham 1903 med Støtte af Staten og Aarhus Amt indrettede Privatobservatorium i Odder, opkaldt efter Stjernebilledet Carina (Kølen). Som praktisk Astronom har K. særlig beskæftiget sig med Stjernesked og variable Stjerner. Han har gennem mange Aar organiseret Iagttagelse af Stjernesked og bearbejdet det samlede, værdifulde Materiale. — Gift 1) 1875 Karentine Sophie Madsen, d. 1892. 2) 1894 Viktoria Emanuela Snilker Petersen. P. H.

Litt.: „Dannebrog“ 30/7 1897 og 19/8 1901; „Søndagsbl.“ 19/1 1902; „Østjysk Folketid.“ 18/10 1904; „Odder Dagbl.“ 21/12 1907; „Politiken“ 16/8 1907; „Ringsted Folketid.“ 7/8 og 9/8 1907; „Aftenposten“ 21/12 1907; „De 1000 Hjem“ 22/8 og 29/8 1912; „Aarhus Stiftstid.“ 6/10 1912; „København“ 7/10 1912 og 21/3 1920; „Julegæsten“ 1913; „Folkeskolen“ 7/8 1916.

Køhler, Carl Christian David (11/12 1856—27/2 1915), Murermester. F. i Usserød. Forældre: Murermester Frants K. og Marie Kirstine Malmgreen. Blev Svend 1874, Mester 1883 og etablerede sig i Kbh., hvor han i Kraft af sin praktiske Dygtighed og store Arbejdsevne, Egen-skaber, der var fælles for ham og hans efternævnte to Brødre O. og

Vilh. K., snart oparbejdede en meget betydelig Virksomhed. Af de store Byggeforetagender, som i Aarenes Løb blev ham betroet, kan nævnes Privatbanken, Laane- og Diskontobanken, Østerbros Brandstation, Pumpestationen paa Kløvermarksvej, Hotellerne Metropol og Kong Frederik, flere Stiftelser, Kommuneskoler og Asylter samt i hans senere Aar store Dele af Komplekserne paa Islands Brygge. Hans Virksomhed var saa omfattende, at der næppe er nogen Del af Byen, hvor der ikke findes flere Ejendomme, som han har opført. 1890—1902 var han Voldgiftsmand og Repræsentant og 1902—07 Bisidder i Murerlauget, ligesom han fra 1907 var Laugets Repræsentant i Fællesrepræsentationen for Industri og Haandværk. Af andre Tillidshverv beklædte han Stillingen som Medlem af Arbejdsgiverforeningens Hovedbestyrelse, Medlem af Bestyrelsen for Kreditkassen for Husejere i Kbh., Medlem af Laane- og Diskontobankens Bankraad og som Bestyrelsesmedlem i en Række Aktieselskaber, hvoribl. Frederiksholms Teglværk. D. i Kbh. — Gift 1879 Jacobine Bang. H. H.-N.

Litt.: Nekrologer i „Arkitekten“ 1915, „Arbejdsgiveren“ s. A., „Medlemsbl. f. Haandværkerforeningen i Kbh.“ s. A., „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ 27/2 s. A., „Politiken“ 28/2 s. A. og „For Industri og Haandv.“ s. A.

Køhler, Frederik Josva Oscar (9/7 1848—7/8 1907), Tømrermester. F. i Usserød. Forældre: Murermester Frants K. og Marie Kirstine Malmgreen. Fo'r i sin tidligste Ungdom til Søs, men gik saa i Tømrerlære og etablerede sig senere som Tømrermester i Kbh. 1899 omdannedes hans Forretning til et A/S, hvis administrerende Direktør han blev. Hans Navn er knyttet til en Mængde store Bygningsarbejder,

hvoriblandt Raadhuset, Glyptoteket, Silopakhuset, Banegaarden i Helsingør, Sindspsykehospitalet i Viborg o. m. a. Indenfor Tømrerlauget beklædte K. adskillige Tillidshverv, bl. a. som Laugets Repræsentant i Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening. K. var ikke blot en dygtig Mand indenfor sit Fag, men vil tillige blive mindet som en hjertevarm Personlighed, der udøvede en ikke ringe Godgørenhed. D. under en Islandsrejse i Reykjavik. — Gift 1879 Ebba Jakobine Florentine Morville. H. H.-N.

Litt.: Hustrus Slægt hos Lengnick; „Arbejdsgiveren“ 1903, Nr. 33; Nekrologer i „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ 9/8 1907.

Køhler, Vilhelm Edvard David (10/10 1839—10/7 1902), Murermester. F. i Usserød. Forældre: Murermester Frants K. og Marie Kirstine Malmgreen. Oplærtes af Faderen og

tog derefter Arbejde i Kbh., hvor han samtidig søgte Uddannelse, dels paa Teknisk Skole, dels hos N. S. Nebe-long. Efter en længere Udenlandsrejse etablerede han sig 1863 i Hørs-holm, men flyttede 1864 til Kbh., hvor han hurtig kom frem i første Linie. Mange store Bygningsarbejder, hvoriblandt det Kgl. Teater, Kunstindustrimuseet, Hærens og Flaadens Epidemihospital, St. Pauls og St. Mathæus Kirker, den Kgl. Porcelænsfabrik og adskillige Skoler, blev betroet ham, og hans Arbejde var altid dadelfrit. Som i det ydre var K. i det indre en Kæmpe, støt, besindig, paalidelig i alt, og han øvede ved sin klare Forstand, Ro og Overlegenhed stor Indflydelse indenfor Byens Haandværkerstand og Byggeforshold. K. var i en lang Aarrække Bisidder i Murerlauget og beklædte senere, indtil faa Aar før sin Død, Oldermandsstillingen. En Tid var han Medejer af Frederiksholms Teglværk og blev, da dette i Begyndelsen af 70'erne overgik til et A/S, detes administrerende Direktør. Iøvrig var han Formand for Haandværkerbankens Bestyrelse, Formand for Teglværksforeningen af 1893 og Medlem af Bestyrelsen for Arbejdsgiverforeningen, den senere Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening. D. i Kbh. — Gift 1863 Hansine Sibbern, d. 1917. H. H.-N.

Litt.: R. Nøllendam: „Det Kgl. Teaters Hist. 1874—1922“ I 1921; Nekrologer i „Arkitekten“ IV 1901—02, S. 341 f., „Ill. Tid.“ 1902, „Nationaltid.“ og „Berl. Tid.“ 11/7 1902, „Medlemsblad for Haandværkerforeningen i Kbh.“ 1902, Nr. 14 og „Arbejdsgiveren“ 1902, Nr. 28.

Køie, Valdemar Ernst (f. 10/10 1872), Maler, Raderer. F. i Vester Marie Sogn, Bornholm. Forældre: Lærer Florian Valdemar Eduard K. og Vilhelmine Emilie Gehl. Besøgte Kunstakademiet 1893—97, men tog ikke Afgang. Har arbejdet ca. 5 Aar hos Bing og Grøndahl og paa den Kgl. Porcelænsfabrik. Som Grafiker hører K. til vore aller betydeligste. Hans ca. 350 Blade, af hvilke flere er Monotypier og andre kun eksisterer i faa Aftryk, røber en let Paavirkning fra japanske Træsnit. Med enkle Midler forstaar han at give en lyrisk Stemning Udtryk som i en Versstrofe og med en Følsomhed for Linieskønhed, der kan bringe Lundbye i Erindring. Hovedblade: Hammershus, Nytænding, Vildvin. Han har udført nogle faa mindre betydende Oliemalerier og en Række særpræ-

gede Akvareller (Blomsterstudier, Landskaber). Har udstillet paa den baltiske Udstilling i Malmø og paa den grafiske Udstilling i Leipzig 1914 samt hos Kunsthandler Frandsen, Kbh. Novbr. 1921. — Gift 1904 Inge Jensen.

I. M. O.

Litt.: „Ugens Tilskuer“ III 1913; „Politiken“ 7/12 1921.

Kølle, Claus Anton (²⁵/₁₁ 1827—²/₀ 1872), Maler. F. i Sandby, Lolland. Forældre: Birkeskriver Christian Frederik K. og Elisabeth Margrethe Møller. Stod i Malerlære hos Dekorationsmaler Løffler og besøgte samtidig Kunstakademiet, fik 1851 den mindre Sølvmedaille som Dekorationsmaler for et Teaterloft. Han tvivlede en Tid om sine Evner som Kunstner og vilde nøjes med at arbejde som Dekorationsmaler. Hjælp

Frølich med Udsmykningen af Overappellationsrettens Sal i Flensborg. Paa en Rejse til Tyskland 1854 fik han Mod til at dyrke Figurmaleriet (Kristus i Emmaus for den Neuhausenske Konkurs) og Landskabsskildringen og besøgte 1860 med Understøttelse af Akademiet Italien, hvor han opholdt sig to Aar. Som Landskabsmaler hører K. til vore aller betydeligste, og hans italienske Billeder (ofte med Arkitektur) staar ikke meget tilbage for lignende Arbejder af Købke og Constantin Hansen. I sine Skovbilleder, hvis Kolorit kan være saa sjælfuld i sine sarte Sølvtoner, giver K. smukke Udtryk for en betaget og stilfærdig Naturlilbedelse. Kunstmuseet ejer „Eftermiddag ved Himmeljberget“ (1860) og „Parti ved Møens Strand“ (1871). D. i Kbh. — Ugift.

I. M. O.

Litt.: „Fort. over C. A. K.s efterladte Olliemalerier“ 1873; Sig. Müller: „Nvere dsk. Malerkunst“ 1884; Breve i „Lorenz Frølich“ udg. af F. Hendriksen II 1921.

Køller-Banner, Georg Ludvig v. (¹/₃ 1728—²⁰/₄ 1811), Officer. F. i Freysa, Hessen. Forældre: Kaptajn Joachim Christoph v. K. og Kordula Christine Zoll v. Zollin. Deltog 1743—48 i Felttogene i Bayern, Brabrand og Skotland i hessisk Tjeneste og 1757—60 i Syvaarskrigen, kom 1760 i dansk Tjeneste som Oberstløjtnant ved Falsterske Infanteriregiment som militær Raadgiver for Chefen, Prins Carl af Hessen. 1766 Oberst og n. A. Chef for Regimentet. Sluttede sig til Sammensværgelsen mod Struensee, stillede sit Regiment til Raadighed for Juliane Marie og blev ved sin kendte Omsigt og Koldblodighed, sin prøvede Energi og Raskhed til Hovedlederen, da Statskupet sattes i Værk. Det skyldes hovedsagelig hans betænksomme og omsigtsfulde Ledelse, at Revolutionen tilendbragtes med Held i

Løbet af nogle faa Nattetimer uden at vække Uro i Hovedstaden. Han blev i Løbet af de følgende Dage Generalløjtnant, Overgeneraladjutant, Deputeret i Generalitetskollegiet og Chef for Infanteridepartementet, ophøjet i den danske Adel under Navnet K.-B. 1772. Fjernesdes dog fra Hovedstaden Nov. s. A. som midlertidig Guvernør i Rendsborg, Kommandant sst. 1773, hovedsagelig vel paa Grund af sit Uvenskab med Generalerne Huth og Eickstedt. Ved Arveprins Frederiks Hjælp blev han 1774 Guvernør i Rendsborg og Infanteriinspektør i Hertugdømmerne, men maatte samtidig fratræde Kommandoen over Falsterske Regiment. Afsked som Guvernør 1775, som General 1776. Næsteften den militære Tjeneste havde Teatret hans mest levende Interesse; som bekendt sigtede Ewald bl. a. til ham i „De brutale Klappere“. Maj 1772 stillede han i Spidsen for en Kommission til en bedre Ordning af det Kgl. Teaters Forhold. Var en fremragende dygtig Officer og Organisator, en ideel Chef for det Regiment, der var ham betroet. Hans Undergivne forgudede ham. Af Hovedstadens Befolkning var han alt andet end afholdt paa Grund af sit Overmod og sin velkendte Hidsighed. Derimod indsendte Borgerskabet i Rendsborg 1775 en Adresse med Bøn om at faa ham tilbage som Guvernør. D. i Altona. — Ugift.

K. C. R.

Litt.: Slægt i Bobé: „Reventlow'ske Pap.“ VIII 1917; E. M. v. Köller: „Stammtafel der Familie v. K.“ 1880 og „Taschenbuch der uradelligen Häuser“ 1904; Høst: „Politik og Hist.“ I 1820; „Neues staatsbürgerl. Mag.“ I 1833; Schiern: „Hist. Studier“ 1856—57; „Hist. Tidsskr.“ III 3—4 1862—66 og IV 2 1870—72; Svane: „II. Battallions Hist. 1747—1879“ 1879; „Museum“ 1891 II; Holm: „Danm.-Norges Hist. under Christian VII“ 1902—09; A. Friis: „Bernstorff'ske Pap.“ 1904 ff.; Reverdlil: „Struensee og det dsk. Hof“ 1916.

Kølpin, Alexander (⁷/₇ 1731—²⁰/₁ 1801), Kirurg. F. i Uetersen, Holsten. Forældre: Rektor Friedrich Christopher K. og Catharina Margaretha Evers. Begyndte 1746 kirurgiske Studier, fortsatte 1749 i Hamborg, 1752 i Kbh. hos Berger og Wohlert. Eksamineredes 1755 ved Theatrum anatomico-chirurgicum og var 1756—62 Regimentskirurg i Hertugdømmerne. 1763

tog han medicinsk Tillægsexamen og foretog en Studierejse 1763—66 til Europas medicinske Berømtheder. 1766—76 var han Overkirurg ved Frederiks Hospital og blev 1768 Hofkirurg, 1785 Professor ved det for en stor Del paa hans Initiativ oprettede kirurgiske Akademi, tog sin Afsked herfra 1794. K. synes at have været en praktisk, dygtig og indsigtfuld Kirurg, men en ikke

saa lidt ærgerrig Natur, der gerne vilde spille en Førerrølle indenfor Kirurgien. Hans Anseelse daledede imidlertid, ikke mindst efter hans mislykkede Operation paa Livlægen J. v. Berger. Ved H. Callisens Udnævnelse til Kirurgisk Akademis Leder 1794 trak han sig tilbage til Privatlivet. Hans litterære Produktion var ret omfattende, men ikke af væsentlig Betydning i videnskabelig Henseende. Sin store medicinske Bogsamling skænkede han til Kirurgisk Akademi (nu i Universitetsbiblioteket). — D. i Kbh. — Ugift. O. P.

Litt.: A. Kölpin: „Leben und Character des Justizrats A. K.“ 1810; Ingerslev: „Danm. Læger og Lægevæsen“ II 1873, S. 626; Norrie: „Kirurgisk Akademis Hist.“ 1896.

König, Johan Gerhard (²⁰/₁₁ 1728—²⁰/₆ 1785), Botaniker. F. i Ungernhof, Livland. Forældre: Gerhard K. og Anna Alexandrina Wilde. Kom til Danmark 1748 og virkede paa Apoteker i Sorø og Viborg. Rejste 1757 til Upsala, hvor han gennem Linné fik stærk Interesse for Botanik, og sendtes 1764 til Island for at samle Planter til Flora Danica. 1767 tog han medicinsk Embedseksamen og blev s. A. ansat som Læge ved den danske Mission i Trankebar. Han blev her Sjælen

i en lille Kreds af botanisk interesserede Missionærer og Læger. Han samlede og beskrev en Mængde indiske Planter og foretog talrige Rejser i botanisk Øjemed, bl. a. ogsaa til Malakka og Ceylon. Han er blevet kaldt Indiens første Botaniker, idet han var den første, der systematisk — ud fra Linné'ske Synspunkter — behandlede Indiens Flora. Hans Indsamlinger, Beskrivelser og Bestemmelser fik den største Betydning for andre Botanikere og disses Samlerværker. Til M. Vahl, And. Johs. Retzius, Willdenow o. a. har han sendt betydeligt Plantemateriale. W. Roxburghs store Folioværk „Plants of the Coast of Coromandel“ er bygget over K.s Indsamlinger. Selv har han kun publiceret lidt, men han nævnes med den største Anerkendelse af alle senere Behandlere af Indiens Flora. D. i Trankebar. — Gift 1) Mariæne Mørch. 2) 1768 Catharine Elisabeth de Tittoho, Enke efter Pastor F. D. Bøge. H. J.

Litt.: „Vidensk. Selsk. Skr.“ XII 1779, S. 383 ff.; „Handelstid.“ 1788, S. 188; Willdenow: „Lærebog i Botanik“ 1794; Portale til W. Roxburgh: „Plants of the Coast of Coromandel“ 1795; „Naturhist. Tidsskr.“ I 1837; „Bot. Tidsskr.“ XII 1881; J. Lind i „Farmac. Tid.“ 1913; Breve i „Der Naturforscher“ XXV—XXVI 1791—92.

Laale, Peder (ca. 1370?). Ordsprogsamler. Om hans Liv vides intet, men der tillægges ham en Samling latinske (versificerede) og danske Ordsprog, hvis ældste Hovedmasse maa være samlet i det 14. Aarh., som i det 15. Aarh. blev overført til Svensk, som benyttedes ved Undervisningen i Roskilde Skole før 1500, blev udgivet tre Gange til Skolebrug 1506—15, og trods Christiern II.s Forsøg paa at udrydde den endnu var i Brug i Kbh.s Skole omkring 1530. Som den ældste Samling af nordiske Ordsprog har hans Bog stor Betydning, skønt ikke alt det nordiske er ægte gamle Ordsprog. M. K.

Litt.: „Östnordiska och latinska Medeltidsordspråk“ ved A. Kock og C. af Petersens I 1889—94; „Dsk. Studier“ 1916 og 1919.

la Beaumelle, Laurent Angliviel de (²⁸/₁ 1726—¹⁷/₁₁ 1773), Forfatter. F. i Vallerargues, Languedoc. Forældre: Købmand Jean Angliviel og Suzanne d'Arnal. Opdroges i

Jesuiterkollegiet i Alais og kom 1747 som Hovmester til Kbh., hvor han 1748 udgav et af vore første ræsonnerende Ugeblade: „La Spectatrice danoise ou l'Aspasia moderne“. Det saa paa forskellige danske Forhold med fremmede Øjne og saa kritisk og

frisindet, at det vakte Anstød. 1750 blev han dog Professor i Fransk ved Akademiet paa Charlottenborg, men fjernedes og drog til Berlin allerede n. A. paa Grund af dristige Udtalelser i hans populært-filosofiske „Mes pensées“. En Ytring heri skaffede ham ogsaa Voltaires Fjendskab, der fordrev ham fra Berlin, to Gange bragte ham i Bastillen, senere i Forvisning til Languedoc og under Censur. En Del af hans Kræfter gik med i Polemik mod Voltaire („Réponse au Supplément du siècle de Louis XIV“ 1754). Ellers skrev han Romaner i 18de Aarh.s Oplysningsaand, „L'Asiatique tolérant“, eller ræsonnerende Skrifter, bl. a. et Forsvarsskrift for Montesquieu. Trods Voltaires Angivelse blev han kort før sin Død ansat ved det Kgl. Bibliotek i Paris. D. i Paris. — Gift 1764 Rose Victoire Nicol, født de Lavaysse. G. C.

Litt.: Delort: „Hist. de la détention des philosophes etc. à la Bastille“ II 1829; Quéraud: „La France littéraire“ IV 1830; Nisard: „Les ennemis de Voltaire“ 1853; Angliviel: „Observations sur un écrit de Nisard contre de la B.“ s. A.; Nicolas: „Hist. littéraire de Nîmes“ II 1854; Sayous: „Le 18 siècle à l'étranger“ II 1861; Desnoiresterres: „Voltaire et la Société Française“ 1867—76; Grimlot: „Les faux Autographes de Mme de Maintenon“ 1869; Stolpe: „Dagspressen i Danm.“ IV 1882; Geffroy: „Mme de Maintenon“ 1887; Taphanel i „Revue de l'Histoire littéraire de France“ II 1895, „Revue Hist.“ 1895 og „La B. et Saint-Cyr“ 1898; Jul. Clausen i „Hist. Tidsskr.“ VII 1 1897—99 og 2 1899—1900; Lappenberg: „Briefe von und an Klopstock“ 1867, S. 101.

Lacoppidan, Hans Johan Georg Adolph (⁴/₆ 1811—¹²/₁ 1885), Landøkonom. F. i

Svendborg. Forældre: Apoteker Carl Adolph L. og Elisabeth Juliane Marie Toftegaard.

Fik en temmelig varvelig Skoleundervisning, men tog 1831 farmaceutisk Eksamen, virkede derefter nogle Aar som Medhjælper paa Apoteker i Slesvig og Holsten. 1834—38 var han Amanuensis ved det kemiske Laboratorium under Forchhammer. Hans

Trang til selvstændig Virksomhed førte ham til at tage fat paa Landbruget, og efter 2 Aars Læretid i praktisk Landbrug købte han 1840 Gaarden Fjederholt i Ringkøbing Amt. Denne drev han i 4 Aar under stadige Vanskeligheder med at skaffe Driftskapital. Efter 1844 at have solgt Fjederholt købte han mod en ringe Udbetaling Ubberupgaard ved Kalundborg, som han solgte igen 1855. Han blev derefter Overlærer paa Næsgaard, en Stilling, han egnede sig udmærket til. Med sine gode Kundskaber baade i Teori og Praksis og sit livlige Sind havde han stor Indflydelse paa Eleverne og de talrige Landmænd, han kom i Berøring med. Paa Opfordring af Landhusholdningsselskabet udgav han 1860 en Agerdyrkningslære, der blev den Tids mest læste Landbrugsskrift, idet den kom i 6 danske, 2 svenske og 1 engelsk Udgave. D. i Kbh. — Gift 1840 Caritta Mathea Sophie Friedrichsen, d. 1901.

A. C.
Litt.: Slægt i „Stamt. over Familien L.“ 1914; „Landbrugsskolebl.“ 1881; Galschiøt: „Landbrug og Landmænd i Danm.“ 1888; „Næsgaardsbogen“ 1914, S. 38 ff., 1915, S. 117, 119 og 1917, S. 270; Nekrologer i „Ugeskr. f. Landm.“ 1885, „Vort Landbrug“ s. A. og „Landmandsblade“ s. A.

la Cour, se Cour, la.

Lahde, Gerhard Ludvig (^{10/10} 1765—^{30/11} 1833), Kobberstikker. F. i Bremen. Forældre: Skrædermester Johann Friedrich L. og Catharina Margrethe Drucker.

Kom i Guldsmedelære i Kiel, drog som Svend til Kbh. 1787 for at uddanne sig til Guldsmed paa Akademiet og vandt 1792 den lille Guldsmedaille. 1793 fik han dansk Indfødsret og blev 1799 Hofkobberstikker. 1803—04 var han paa en kort Udenlandsrejse med Støt-

te af Fonden ad usus publicos. Senn og Eckersberg boede en Tid hos ham. L. har baade udført en Del Portrætstik og en Mængde Blade med Fremstilling af Begivenheder (Brandbillederne, Episoder fra Bombardementet), delvis efter Tegninger af Eckersberg. Han har ogsaa udgivet en Række Fortegningsbøger, bl. a. „Tolv Figu-

rer til Tegncøvelser efter Thorvaldsen med poetisk Forklaring af A. Oehlenschläger“ (1814). Hans Blade udkom ofte illumineerede, hvilket Arbejde hans Døtre stundom besørgede. Som Kunstner var L. ej udygtig, og han var en energisk og opfindsom Forretningsmand. Hans Arbejder har dog mere topografisk og kulturhistorisk end kunstnerisk Retning. D. i Kbh. — Gift 1) 1796 Charlotte Dorothea Eleonore Werner, d. 1803. 2) 1820 Marie Tonnun, f. Larsen, d. 1876.

O. A.

Litt.: „Dagen“ ^{3/1} og ^{4/1} 1834; Thiele: „Thorvaldsen“ I 1851; Weilbach: „C. V. Eckersbergs Levned og Værker“ 1872; „Personath. Tidsskr.“ V 6 1909.

Lambek, Hans Christian Laurids Christensen (f. ^{10/10} 1870), Filosof. F. i Sønder Lem ved Ringkøbing. Forældre: Gaardejer Jens Christian Christensen og Mette Kirstine Nielsen. Blev Student

1889 og tog Familienavnet L. 1891. Studerede Filosofi til 1893 uden at tage Eksamen, udgav Digtsamlingen „Vide Egne“ (1892) og blev Realskolebestyrer i Jyderup 1894—97, Lærer ved det danske Selskabs Skole 1899—1908, er Bestyrer af Horslunde Realskole siden 1908. L. kom tidlig ind paa de Studier af Sjælelivets konkrete Bevægelser og Massefænomener, som er ejendommelige for hele hans Forfatterskab. Lykkeproblemet kan siges at være hans centrale Problem, og hans Metode er paa en Gang psykologisk forklarende og etisk vurderende. Ofte med Mesterskab, men af og til med trættende Vidtløftighed beskriver han Betingelser og Former for Sjælelivets organiske Vækst. Hans beskrivende Psykologi er beslægtet med Feilbergs, men han forkaster dennes mekaniske Analogier. Medens han begyndte som Kritiker („Fire kritiske Studier“, 1896, og „Bidrag til Ibsen-Kritiken“, 1899), har han efterhaanden behandlet hele det moderne Kulturlivs Psykologi, Individets saavel som Samfundskulturens. Han redigerede „Tidsskrift for Aandskultur“ 1902—04 og udgav „Udkast til en sjælelig Bevægelseslære“ I—III (1901—06), „Verdsligt Aandsliv“ (1907), „Om social Retfærdighed“ (1908), „Indledning til Kulturens Filosofi“ (1908), „Om psykologiske Beviser“ (1909), „Personlig Kultur“ (1910), „Fremskridt“ (1912), „Dagligdagen“ (1914), „Retsmoral“ (1916; sammen med A. Dam og Sev. Christensen), „Retsmoralske Grundrids“ (1918), „Om Vurderingsproblemet“ (1921). — Ugift.

J. C. K.

Litt.: Slægt i Bendtsen og Milthers: „Slægten fra Fastergaard“ 1906; Selvbiografi i Hauch-Fausbøll: „Studenterne 1889—1914“ 1914; Karl Christensen: „Hvor Fremtiden groer“ 1911; A. Dam i „Hovedstaden“ ^{23/1} 1913.

Lambæk, Mads Kristian (f. $18\frac{1}{8}$ 1861), Landmand. F. i Lambæk ved Ringkøbing. Forældre: Gaardejer Peder Christian Madsen og Jensine Lauridsdatter. Var 1884—85 paa Vallekilde Højskole, 1888—89 paa Askov. 1885

overtog han Gaarden Gammel Bjerg ved Ringkøbing, som han 1920 overdrog til sin Søn. I de 35 Aar, L. har virket i det praktiske Landbrug, har han faaet en lang Række Tillidshverv,

han har i 18 Aar været Formand for Ulfborg-Hind Herreds Landboforening, er nu Næstformand i samme Forening og i Foreningen af jyske Landboforeninger; Medlem af de samvirkende danske Landboforeningers Bestyrelse og Forretningsudvalg; Medlem af Arbejderforsikringsraadets Landbrugsafdeling og af Landbrugsraadet, af Bestyrelserne for Jysk Andelsfoderstofforretning og for Andelselskabet Det Cooperative Import & Eksport Co. Medlem af Kornudvalget og af det kirkelige Udvalg af 1921. Han er Folketingsmand for Østbirkredsens fra 1918, har ikke taget større Del i Forhandlingerne og har bebudet at ville trække sig tilbage ved Valgperiodens Slutning. — Gift 1891 Else Marie Oline Kristense Hindhede. A. C.

Litt.: „Horsens Folkebl.“ $17\frac{1}{4}$ 1918.

Lamm, Aron Frederik (f. $3\frac{1}{5}$ 1856), Vekselerer, Kursnoteringsdeltager, Kommunalpolitiker. F. i Kbh. Forældre: Vekselerer

David L. og Betty Geber. Uddannedes i Faderens Forretning, Firmaet M. H. Cohen & L., af hvilket han blev Deltager 1880 og Eneindehaver 1903. Han var Medlem af Kursnoteringsudvalget og dets Næstformand i de Aar, da Vekselererstandens Forhold var Genstand

for hyppig Omtale, hvad der endte med Lovgivningsmagtens Indgriben 1919; han er Medlem af den derefter oprettede Fondsbørsstyrelse. L. har i mange Aar sluttet sig til det socialdemokratiske Parti, og som Repræsentant for dette var han 1898—1904 og 1909—13 Medlem af Kbh.s Borgerrepræsentation, 1909—11 og 1912—13 dens Formand. Foruden for Socialpolitik nærer han megen Interesse for Filantropi, særlig for Kbh.s Understøttelsesforening, hvis kommunale Afdeling han var Formand for 1915—21. — Gift Anna Marie Petersen. A. R.

Litt.: Slægt i M. Hannover: „A. Hannovers fædrene og mødrene Slægt“ 1914; „Soc.-Dem.“ $18\frac{1}{2}$ 1898 og $17\frac{1}{2}$ 1909.

Lamoureux, Abraham Cæsar (begravet $27\frac{1}{4}$ 1692), Billedhugger. Fødested ukendt, formodentlig i Frankrig. Stod i Dronning Hedvig Eleonora af Sveriges Tjeneste, arbejdede for Magnus Gabriel de la Gardie (Vångarn, Jakobsdal) og nævnes først dør 1669. 1677 kaldes han „Rikssankedrotningens Skulptör“; men af hans Arbejder i Sverige er næppe noget bevaret i ordentlig Stand. I Novb. 1681 er han traadt i Tjeneste hos Christian V for at udføre Heststatuen af denne til det ny anlagte Torv, nu „Kongens Nytorv“. Af andre Arbejder har han udført en Springvandsgruppe af „Hunde, der jager en Hjort“ til Slotssøen ved Frederiksborg og et Marmorrelief af Christian V (nu paa Rosenborg). I sit Arbejde her i Landet blev han hjulpet af Broderen Claude L., som synes indvandret ca. 1685 og først afskedigedes efter Christian V.s Død. L. er en ret frodig og hændig Kunstner, om end hans Arbejder er hans Samtidige, Thomas Quellinus's Værker underlegne. Hans Hovedværk. „Hesten“ paa Kongens Nytorv, et typisk Barokværk, maa ikke ensidig bruges til Bedømmelse af hans Evner, da det ved Ændring og Restaurering er stærkt forvansket. Stilmæssig synes det mere germansk end romansk. — Gift Anna Till. O. A.

Litt.: „Recherches pour servir à l'histoire de Lyon“ 1757; „Kbh.s Skilderi“ 1829, Sp. 977 ff.; F. J. Meier: „Efterretn. om J. Wiedewelt“ 1877; Marquard i „Fra Arkiv og Museum“ II 1 1918.

Landorph, Peter Frederik Rasmus Alexander Lassen (f. $3\frac{1}{2}$ 1860), Forretningsmand. F. i Korsør. Forældre: Sognepræst Alexander Frederik Lassen og

Christine Petræa Emilie Zahle. Tog 1874 Præliminæksamen og søgte et Par Aar Uddannelse i Maskinfaget, men hans Udlængsel førte ham allerede 1876 til Hollandsk Ostindien, hvor han blev Assistent i Selskabet „Tabak Maatschappij“, Arendsburg paa Sumatra og 1883—87 var Administrator for Selskabets Tobaksplantage i Kloempang. I 80-ernes Slutning var han en kort Tid Medejjer af en Plantage i Longkal, og i Begyndelsen af 90erne foretog han en Række Inspektionsrejser til Tobaksplantager paa Borneo, Sumatra og i Mexiko; 1896—99 var han Hovedadministrator for Amsterdam Deli Compagnie paa Sumatra. 1899 vendte han tilbage til Danmark, men ikke for at sidde uvirksom hen. En Række hjemlige Virksomheder har efterhaanden lagt Beslag paa hans Indsigt og administrative Evner; han er Medlem af Bestyrelsen for „De forenede Bryggerier“ (fra 1899), af Privatbankens Bankraad (fra 1904), af Bestyrelserne for „Kbh.s Margarinefabrik“ (fra 1905), for

„Krystalisværket“ (fra 1913) og for „A/S De danske Cigar- og Tobaksfabrikker“ (fra 1919) etc. L. har ogsaa vist Interesse for Filantropi, er siden 1899 Medlem af (nu Næstformand for) Bestyrelsen for „Kronprinsesse Louises praktiske Tjenestepigeskole“ og sidder fra 1915 i Bestyrelsen for „Ensomme Gamles Værn“. Han har skænket en Samling paa 64 Stkr. Musikinstrumenter (arabiske, indiske, kinesiske osv.) til Musikhistorisk Museum. — Gift 1887 Valborg Caroline Krestensen.

C. T.

Litt.: Slægt i H. C. A. Laassen: „Stamt. over Familien Lassen“ 1907 og H. V. Christensen: „Stamt. over Slægten Ryge“ 1915; „Berl. Tid.“ og „København“ ²/₂ 1920.

Lang, Theodora Vilhelmine Linderstrøm (f. ³/₅ 1855), Pædagog. F. paa Vemmetofte. Forældre: Kantor, Lærer Theodorus L. og Johanna Ulrica Linderstrøm. Uddannede sig i en ung Alder som Lærerinde og var Privatlærerinde i forskellige Hjem 1873—81. Tog 1882 Lærerindeeksamen fra N. Zahles Skole og begyndte straks derefter en Skolevirksomhed i Silkeborg med en lille Pigeskole, senere Fælles-

skole; den kom i Ry, og snart voksede Virksomheden. Paa Rejser i Udlandet, især Frankrig, satte Frk. L. sig ind i moderne Skoleadministration og Undervisning, og hvad hun havde lært praktiseredes med stort Held i Silkeborg; inden længe var hendes Skoler landskendte. Først kom Realskolen, 1891 Forskolelærerinde-Seminarier, 1896 Lærerindeseminarier og endelig 1907 Gymnasiet. De forskellige Skoler har efterhaanden faaet deres særlige Ledelse, men endnu virker Frk. L. som Overbestyrerinde. Det er kristelig Aand og Tone, der først og fremmest præger Frk. L.s Skoler; men ogsaa i pædagogisk Henseende — især i hvad der angaar Smaabørns Undervisning — har de deres Særpræg, og skønt udprægede Provinsskoler, har de været med til at tegne vor Tids pædagogiske Fysiognomi. Frk. L.s betydelige administrative Evner har ikke alene skabt Skolerne i Silkeborg, men ogsaa gjort sig gældende i et omfattende Foræningsarbejde for den danske Pigeskole, Realskolernes Hjelpe- og Pensionskasse, Hvilehjemmet „Sixtus“ ved Middelfart, Pædagogisk Selskab o. s. v. 1895—1915 redigede Frk. L. Tidsskriftet „Bog og Naal.“ I en Aarrække har hun været Medlem af Menighedsraadet i Silkeborg. — Ugift.

K. K.

Litt.: Slægt 1 „Familien L.s Stamt.“ 1909; „Lærerne og Samfundet“ IV 1914; „Nationaltid.“ ²⁸/₄ og ⁴/₅ 1915; „Berl. Tid.“ ²¹/₁₀ 1921; „Skolen“ (Krla.) Novb. s. A.

Lange, Agnes, se Nyrop.

Lange, Algot (¹⁷/₄ 1850—¹⁴/₃ 1904), Operasanger. F. i Kalmar. Forældre: Løjtnant Carl Gustaf L. og Johanna Sofia Runsten. Blev Student 1869, vilde studere Jura, men brød af for at hellige sig Sangen. Han debuterede i Sept. 1872 som Eremiten i „Jægerbruden“ paa det svenske Teater i Helsingfors; i fem Aar var han engageret her, tog saa (Vinteren 1877—78) til Paris, hvor han studerede Sangkunst under Bussine og Obin for endelig i Nov. 1878

at faa sin Førsteoptræden paa Stockholms Opera som Bellamy i „Villars' Dragoner“. 1884 gav den svenske Opera Gæstespil i Kbh., og L. gjorde stor Lykke som Toreadoren i „Carmen“. Det Kgl. Teater knyttede ham til sig og lod ham debutere ²/₉ 1884 som „Don Juan“, en Rolle, der fremhævedes som en af hans bedste Præstationer. Ved Udgangen af Sæsonen 1894—95 tog L. sin Afsked fra Scenen. Han havde i denne Aarrække baaret en betydelig Del af det løbende Repertoires større Partier, saaledes Daland i „Den flyvende Hollænder“, Bazilo i „Barberer i Sevilla“, Mefistofeles i „Mefistofeles“, Greven i „Figaros Bryllup“, Lothario i „Mignon“, Gessler i „Wilh. Tell“, Wotan i „Valkyrien“ osv. L. havde siden 1887 (i sine Ferier) fortsat sine Sangstudier hos Garso i Bremen og slog sig efter sin Afsked fra Teatret ned som Sanglærer i Kbh. 1899 flyttede han til Stockholm, men begav sig kort efter til Paris, hvor han boede til sin Død. L., hvis elegante ydre Fremtoning var som skabt for Scenen, besad en soigneret, malmfuld Basbaryton af en ualmindelig blød og charmerende Timbre, der dog med Aarene tabte en Del af sin Klang. Hans Maade at benytte sine smukke Stemmemidler paa var altid præget af den største Intelligens, ligesom hans Gengivelse af Rollerne vidnede om nøje Indleven i Partiet og om ypperlige dramatiske Evner. L. interesserede sig stærkt for de sangmetodiske Spørgsmaal, især den Müller-Brunow'ske Metode, om hvilken han holdt Foredrag, og om hvilken han skrev Bøgerne „Om Sang“ (1898) og „Om Tonedannelse i Sang og Tale“ (1900). D. i Paris. — Gift 1876 Klavervirtuosinden og Forfatterinden Ina Blenda Augusta Forstén; Ægteskabet opløst.

E. A.

Litt.: A. Ahnfelt: „Europas konstnærer“ 1889; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; „Politiken“ ²¹/₁ 1885; „Sv. Musikt.“ 1899, S. 33; Nekrologer I „Politiken“ ¹⁵/₉ 1904 (af Ch. Kjerulf) og „Sv. Musikt.“ 1904, S. 41.

Lange, Axel (f. ⁴/₁₂ 1871), botanisk Gartener. F. i Kbh. Forældre: Professor Johan Martin Christian L. (s. d.) og Hustru. Fik 3 Aars Uddannelse i praktisk Gartneri, dels i

Ledreborg Slotshave, dels i et Handelsgartneri og gik derefter paa Landbohøjskolen,

hvorfra han tog Havebrugseksamen 1893. Efter et Par Aars Virksomhed som Assistent i Botanisk Have rejste han til England og blev ansat i Kew Garden (Europas største botaniske Have). Her blev han et Aar, tog derefter til Skotland og Belgien, hvor han opholdt sig

ved Bryssels botaniske Have et halvt Aar. 1897—1902 rejste han i Tyskland, arbejdede i Planteskoler, studerede Alpeflora i Tirol, var Medhjælper ved botaniske Haver i Dahlem ved Berlin og i Köln. Siden Novb. 1902 har han været Gartner ved Botanisk Have i Kbh. Han er Bestyrelsesmedlem i Dansk botanisk Forening og Sekretær i Udvalget for Naturfredning. Han er en kundskabsrig Mand og flittig Skribent, der bl. a. har leveret gode Bidrag til Havebrugets Historie og Gartnerens Personalhistorie. Han har bl. a. skrevet adskillige faglige Artikler i „Gartner Tidende“, „Haven“ og fl. St. Sammen med Sv. Bruun har han udgivet „Danmarks Havebrug og Gartneri til 1919“ (1920) og sammen med O. Trier „Fortegnelse over Havebrugskandidater“ (1904, 2. Udg. 1911; bliver med det første ført à jour). — Gift 1907 Henriette Augusta Hinge. A. C.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Lange IV), i H. V. Købke: „Stamt. over Familien Bredsdorff“ 1888, ved P. M. Lange i „Pers. Tidsskr.“ I 1901 og i samme: „Stamt. over Familien Møller“ 1880; C. Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913; „Berl. Tid.“ ³/₁₂ 1921; „Politiken“ ⁴/₁₂ s. A.

Lange, Carl Georg (⁹/₁₂ 1834—²⁰/₅ 1900), Læge. F. i Vordingborg. Forældre: Rektor F. O. L. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1853, Cand. med. 1859. 1863

sendtes han til Grønland for at undersøge Sundhedsforholdene, og hans første videnskabelige Arbejder drejede sig herom og om Epidemiologi (tyfoid Feber, Gigtfeber), 1863—66 var han Reservemedicus paa Frederiks Hospital, 1866—67 ved Alm. Hosp., 1867

—68 studerede han Histologi og Nervefysiologi i Zürich og Florens (Schiff) og skabte saaledes Grundlaget for sine fremragende Arbejder om Nervesystemets Sygdomme. Hjemkommen holdt han 1869—71 Forelæsninger herover og udgav 1871—76 „Rygmarvens almindelige Patologi“ og „Bidrag til Kundskaben om den kroniske Rygmarvsbetændelse“ (1874). Disse Værker, der hviler paa selvstændige kliniske og histologiske Undersøgelser, vidner om en meget over-

legen Kundskab og Kritik og førte til nye Resultater, der har vist sig at holde Stik. 1875 blev L. Docent, senere Lektor og Professor i patologisk Anatomi. Arbejdsvilkårene var imidlertid daarlige, og først længe efter fik han et patologisk Institut til Disposition. Som Docent var han ikke fremragende, men han skrev for de Studerende en Lærebog i almindelig patologisk Anatomi, der i Retning af Overblik er imponerende, og hvori Fremstillingen er af en Prægnans og Klarhed, der næsten er farlig. Ogsaa den specielle Del paabegyndte han. Senere svingede L.s litterære Produktion over mod psykofysiologiske Studier. 1885 udkom „Om Sindsbevægelser“, senere „Bidrag til Nydelsernes Fysiologi som Grundlag for en rationel Æstetik“. Det materielle Synspunkt for Kunstnydelse vakte imidlertid Æstetikernes Opposition, og L.s originale Arbejde om Urinsyreidatesens Betydning for periodiske Depressionstilstande mødte ogsaa nogen Kritik. En Mængde mindre Arbejder fra hans Haand, ogsaa om hygiejniske Forhold, findes i „Hospitalstidende“, af hvilket han fra 1866 var Med-, senere Hovedredaktør. En Masse Hverv, baade i videnskabelige og praktiske Foretagender, har L. maattet paatage sig: som Medudgiver af videnskabelige Tidsskrifter, Generalsekretær ved den 8. internationale Lægekongres i Kbh., hvor han gjorde et enormt Arbejde, som Medlem af Kommissioner og Bestyrelser, f. Eks. af Selskabet for Sundhedsplejens Fremme, for „international Sygdoms-Undersøgelse“ o. s. v., Kbh.s Poliklinik m. m. Desuden havde han en betydelig Praksis som Nervespecialist. Fra 1882 var han Borgerrepræsentant. En mere overlegen Begavelse end L. har den danske Lægestand ikke haft; hans Interesser var næsten universelle, og hans Viden naaede til alle Grænsebetener for hans Fag, som Psykologi, Antropologi, medicinsk Historie og Geografi (Afrikaforskning). Havde han arbejdet under bedre Forhold, og var hans Hovedværker udkomne i et af Hovedsprogene, vilde hans Navn have staaet i forreste Række blandt Nervepatologer. D. i Kbh. — Gift 1866 Marie Agaard. F. L.

Litt.: Slægt i C. Søltøft: „Stamt. over Slægten Paludan-Müller“ 1895; „Ill. Tid.“ ¹⁵/₄ 1900; G. Brandes: „Levned“ 1905; Rubin: „Nogle Erindringer“ 1914; H. Kaarsberg: „Memoirer“ 1921; Nekrologer i „Hospitaltid.“ 1900 (af K. Faber), „Ugeskr. f. Læger“ s. A., „Politiken“ ³⁰/₆ s. A. (af G. Brandes), „Nationaltid.“ ²⁰/₆ s. A. og „Berl. Tid.“ ³⁰/₆ s. A.

Lange, Frederik Olaus (²¹/₁₀ 1798—¹¹/₂ 1862), Pædagog. F. i Kbh. Forældre: Skræddermester Rasmus L. og Rebecca Tommerup. Blev Student 1815, studerede Teologi, men havde mere Interesse for Filologien og underviste i Græsk ved Borgerdydskolen. Tog dog teologisk Eksamen 1825. Udgav 1826 en græsk Skolegrammatik, som i lang Tid blev meget benyttet. En alvorlig Øjen-

sygdom, der næsten gjorde ham blind, hindrede ham dog ikke i videnskabelig og pædagogisk Virksomhed.

Han blev 1833 Overlærer ved Vordingborg Latinskole og Rektor sst. 1841. Han styrede denne Skole med stor Dygtighed. I dens Programmer offentliggjorde han flere Afhandlinger om almindelig Grammatik, der ogsaa var Emnet for hans Doktordisputats „De casuum universis causis et rationibus“ (1836). Ved Skolens Nedlæggelse 1846 afskedigedes han og flyttede til Kbh., hvor han 1847 ansattes ved Universitetet som Docent i Pædagogik; han læste navnlig over Pædagogikens Historie. Sine pædagogiske Anskuelser fremsatte han i „Skolen og Livet“ (1856), hvor han navnlig hævder, at Skolens Opgave ikke saa meget er at bringe Disciplene Kundskaber som at udvikle deres Tænke- og Arbejdsevne og paavirke dem i etisk Henseende. Han tog ogsaa Ordet for i Skoleundersøgningen at give Naturfagene en Plads jævnsides de sproglig-historiske Fag. D. i Kbh. — Gift 1832 Louise Paludan-Müller, d. 1862.

Litt.: Slægt se Carl L.; Selvbioграфи i Univ. Progr. Novb. 1874; Rubin: „Nogle Erindringer“ 1914; Nekrologer i „Hospitaltid.“ 1908 (af V. Rubow og A. Wimmer), „Ugeskr. f. Læger“ s. A. (af A. Helveg), „Ill. Tid.“ ⁵/₁ s. A., „Politiken“ ²¹/₁₂ 1907 (af G. Brandes og P. F. Lange), „Nationaltid.“ ³⁰/₁₂ s. A. og „Berl. Tid.“ ³⁰/₁₂ s. A.

Litt.: Slægt se Carl L.; Selvbioграфи i „Acta solennia“ ved Universitetets Reformations-Jubelfest 1836; J. E. Suhr: „Smaa skrifter af pædagogisk og historisk Indhold“ II 1843; N. Bøgh: „Chr. Winther“ I og III 1893—1901; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ²³/₂ 1862, „Tidsskr. f. Filologi og Pædagogik“ IV 1863 og „Nordisk Universitets-Tidsskr.“ IX s. A.

Lange, Frederik (Fritz) (¹⁰/₁₁ 1842—²⁰/₁₂ 1907), Læge. F. i Vordingborg. Forældre: Rektor F. O. L. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1861, Cand. med.

1870. Efter at have haft Ansættelse ved københavnske Hospitaler 3—4 Aar blev han Kandidat ved Oringe Sindsygehospital 1874 og Reservelæge 1876. 1885 foretog han en længere Udenlandsrejse og blev 1887 Overlæge ved det nyoprettede Sindsyge-

hospital ved Middelfart, hvor han forblev til sin Død. 1883 havde han skrevet sin Disputats: „Om Arvelighedens Indflydelse i Sindsyge sygdomme“, 1894 udgav han en kort Oversigt over Psykiatrien og 1904 Bogen „Slægter“. I disse større Arbejder som i adskillige mindre er det især Aarsagsforholdene i Dispositionen til Sindsyge sygdomme og Degenerationslæren, han beskæftiger sig med. Selv om L.s Arvelighedsbetragtning ikke stemmer med moderne Forskninger, og selv om det Omfang og den Betydning han, især i „Slægter“, giver Urinrydiatesen, ikke kan siges at være viden-

skabelig dokumenteret, maa hans litterære Produktion dog regnes for meget betydningsfuld paa Grund af hans store Selvstændighed og rige Erfaring, hans fortræffelige kliniske Iagttagelser og den fængslende Sprogkunst, hvormed han beskriver Typer og Tilfælde. Som Overlæge var L. myndig, men human og fremskridtsvenlig; han var den første danske Overlæge, der begyndte med Familiepleje af Sindsyge. I sin Ungdom havde han givet sig en Del af med belletristisk Forfatterskab og udgav 1899 en fin Skildring af Morbroderen Frederik Paludan-Müller. D. i Middelfart. — Ugift. F. L.

Litt.: Slægt se Carl L.; Selvbioграфи i Univ. Progr. Novb. 1874; Rubin: „Nogle Erindringer“ 1914; Nekrologer i „Hospitaltid.“ 1908 (af V. Rubow og A. Wimmer), „Ugeskr. f. Læger“ s. A. (af A. Helveg), „Ill. Tid.“ ⁵/₁ s. A., „Politiken“ ²¹/₁₂ 1907 (af G. Brandes og P. F. Lange), „Nationaltid.“ ³⁰/₁₂ s. A. og „Berl. Tid.“ ³⁰/₁₂ s. A.

Lange, Hans Ostenfeldt (f. ¹³/₁₀ 1863), Biblioteksmand, Ægyptolog. F. i Aarhus. Forældre: Købmand Hans L. og Cathrine Marie Ostenfeldt. Blev Student 1881 og allerede n. A. Assistent ved Universitetsbiblioteket, 3 Aar efter ved det Kgl. Bibliotek, hvis Chef han blev 1901. Som Fagstudium valgte L. Ægyptologien; han deltog 1899 og følgende Aar i det internationale Katalogiseringsarbejde ved det ægyptiske Nationalmuseum i Gizeh, og i Forening med Prof. H. Schäfer har han beskrevet den af Mariette i Abydos udgravede Samling af ægyptiske Steler fra det mellemste Rige i Kairos Museum (1902—03). Som Frugt af hans ægyptologiske Studier foreligger iøvrig bl. a.: „Den store Sphinx ved Gizeh“ (1891), „En thebansk Klosterforstanders Testamente“ (1894), „Det gamle Ægyptens Kultur“ (i „Verdenskulturen“ I 1907), en Oversigt over ægyptisk Religion i Chantepie de la Saussayes „Lehrbuch der Religionsgeschichte“ 1905 samt en Udgave af ægyptiske religiøse Tekster (i „Verdensreligionernes Hovedværker“ 1921).

1918 blev han Æresdoktor ved Lunds Universitet. L.s Hovedvirksomhed er dog falden paa Biblioteksraadet. Han traadte til som Overbibliotekar ved det Kgl. Bibliotek paa et Tidspunkt, da Loven om en ny Bygning for Biblioteket forlængst var vedtaget, men det lykkedes ham i sidste Øjeblik at faa foretaget Ændringer af væsentlig Betydning for hele Planen, et blandt mange Vidnesbyrd om hans store Forhandlingssevne. Efter Flytningen til den nye Bygning 1906 har han i Forstaaelse af Publikums Krav, men med Hensyntagen til Bibliotekets Traditioner paa forskellige Punkter søgt at

omorganisere og udvikle Virksomheden. Med særligt Held har han arbejdet for en Udvidelse af Bibliotekets Annuum og af dets Personale. Hans Hovedindsats er dog ikke af administrativ Natur, men beror paa hans særegne Evner til at skaffe Biblioteket Forøgelse; en enestaaende Bogkundskaab og et intimt Kendskab til Udlandets Bogmarked har, ikke mindst i Krigsaarene og Tiden derefter, sat ham i Stand til at udnytte Indkøbskontoen i en Grad, som man skal gaa langt tilbage i Bibliotekets Historie for at finde Sidestykke til. Særlig er der tilført Samlingen af Inkunabler en meget værdifuld Tilvækst, som har gjort den til en af de førende paa visse Omraader. L. er selv en af Foregangsmændene i Norden m. H. t. den typologiske Metodes Indførelse i Inkunabelforskningen og har skrevet flere Afhandlinger paa dette Felt (bl. a. i sine „Analecta bibliographica“ 1906 og i Vidensk. Selsk. Oversigt 1907). Sin fremtrædende Plads indenfor dansk Biblioteksvæsen har han dog maaske mest vundet i Kraft af en sjældent alsidig Forstaaelse af hele Bibliotekssagen. Næppe nogen Gren af vort offentlige Biblioteksvæsen er ikke berørt af hans vidtspændende Ideer, men stærkt socialt interesseret omfatter han med særlig Varme Folkebibliotekerne og har til Løsning af vigtige Problemer indenfor dette Felt givet flere Bidrag, prægede af hans Sans for Samvirken og Centralisation, saaledes i Skriftet „Bibliotekssagen udenfor Kbh.“ (1909); han var Medlem af det Udvalg, der forberedte Biblioteksloven af 1920, og er Medlem af Biblioteksraadet og af Kbh.s Kommunebibliotekers Bestyrelse. I Forening med L.s sociale Interesse staar dels hans Arbejde for international Samvirken paa forskellige kulturelle Felter, dels hans stærke kirkelige Interesse; fra sin tidligste Ungdom har han tilhørt Indre Mission og under Paavirkning af engelsk Kirkeliv været blandt de førende indenfor Lægmandsbevægelsen og den kristelige Afholdelsesbevægelse (stiftede 1895 sammen med H. P. Møllerup den første „Blaa Kors“-Forening i Danmark). Ogsaa af Kirkegaard er han paavirket, og sammen med A. B. Drachmann og J. L. Heiberg har han udgivet hans samlede Værker (1901—06 og 1921 ff.) — Gift 1893 Jonna Mielche.

S. D.

Litt.: Selvbibliografi i „Indbudning till filosofie doktorspromotion vid Lunds Univ. 250 årsfest“ 1918; „Bogvennen“ 1904—06; „Biografier og Portrætter af Studenterne fra 1881“ 1906; „Bogsamlingsbladet“ Okt. 1910; F. Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; „Nationaltid.“ 11/10 1914; „Vore Herrer“ 29/4 1920; „Blaa Kors i Danm.“ 1920, S. 14, 18, 20, 24, 85 osv.; A. Schmidt: „Afholdelsesbevægelsens Verdenshist.“ IV 1914.

Lange, Hans Vilhelm (18/1 1815—29/1 1873), Teaterdirektør. F. i Kbh. Forældre: Skomagermester Peter Casper L. og Fledmine Magdalene Bryde. Skulde oprindeligt være Kondi-

tor, men Lysten til at spille Komædie sad ham i Blodet, og han sluttede sig til et Provinsselskab, der ogsaa besøgte Sverige og Norge. Ved Chr. Molbechs Indgriben kom han til at debutere paa det Kgl. Teater 9/1 1839 som Luceval i „Frierens Besøg“, men han følte sig ikke fristet af Forholdene, rejste atter til Provinserne og ledede 1845—48 et Selskab.

Dette vandt under hans Ledelse hurtig saa stor Autoritet, at det blev L., der kom til at aabne det til Teater omdannede Kasino 28/12 1848. Han ledede denne Scene i 7 Aar, og da han efter en Strid med Bestyrelsen for Aktieselskabet opgav den, opnaede han gennem sit i Provinssaarene stiftede Bekendtskab med Frederik VII Bevilling til at oprette et Folketeater i Kbh. Inden dette skete, ledede han 1855—56 den berømte om end overvurderede Hofteater-Sæson, da Høedt og Michael Wiehe, utilfredse med det Heiberg'ske Styre, havde forladt det Kgl. Teater og kastede Glans over de L.'ske Forestillinger. 17/9 1857 aabnede den til Folke-teater forvandlede Hippodrom paa Nørregade sin første Sæson med L. som Direktør, og her fandt han blivende Sted, her blev hans unge Datter, Agnes L. (siden Nyrop, s. d.), den erklærede Primadonna, og her fik han Lejlighed til at udfolde sine bedste Evner som en myndig og indsigtfuld Teaterleder, der i sit Repertoire forstod at forene nyt og gammelt, baade den Offenbach'ske Kaadhed og det nye franske Skuespil. Forholdene var ikke altid lette, men L. hævdede dog Stillingen lige til sin Død. Hans Eftermæle i dansk Teaterhistorie er uden Plet; han var en sjælden energisk Mand, der blev Fader til de københavnske Privatteatre. D. i Kbh. — Gift 1) 1834 Juliane Marie Michelsen, d. 1866. 2) 1867 Skuespillerinden Julie Johanne Christiane Lumbye (s. d.), d. 1895. C. Bs.

Litt.: Om Slægt se „Kbh.s Brandforskring 1731—1911“ 1911, S. 124; C. Bayer: „Kbh.s Folketeater“ 1882; Aumont i „Af Dagens Krøniker“ 1889; J. L. Heiberg: „Et Liv“ 1891—92; Carl Møller i „Dannebrog“ 24.28/9 1894; R. Neielendam: „Breve fra dsk. Skuespillere“ 1912, S. 216, i „Politiken“ 10/3 1914, „Vor Fortid“ 1918 og „Folketeatret 1857—1908“ 1919; Brev i „Teatret“ 1918; Nekrolog i „Nyt ill. Ugebl.“ 1873.

Lange, Jakob Emanuel (f. 2/4 1864), Botaniker, Socialøkonom. F. i Flensborg. Forældre: Sognepræst Morten Thomsen L. og Bothilde Bredsdorff. Blev Havebrugskandidat 1884 og studerede derefter i London og Paris 1885—87, var 1888—1918 Lærer i Botanik, Fysik og Socialøkonomi ved Dalum Landbrugsskole, derefter Forstander for Husmandsskolen ved Odense. L.s botaniske

Speciale er Hatsvampene, og han har udarbejdet et smukt Billedværk „Danmarks Agaricaceer“ (nu paa Botanisk Museum) og skrevet om dem i „Dansk bot. Arkiv“ (1914 ff.). Endvidere Forfatter til et Par Lærebøger for Landbrugsskoler og et populært Billedatlas „Vilde Planter“. Under sit Ophold i England blev L. paavirket af Henry Georges Ideer,

og han var den, der førte disse frem hjemmefra, først gennem Artikler i „Højskolebladet“ 1888, siden tillige i „Vor Tid“ 1889—91, „Den lige Vej“ 1911—18 o. a. St. Har oversat flere af Henry Georges Skrifter som „Gudgørelse modsat Retfærd“, 1903, „Arbejdets Kaar“, 1904, „Fremskridt og Fattigdom“, 1905. Udgav 1909 sin Socialøkonomi. Som Lærer er L. dygtig og ejendommelig paavirkende sine Elever stærkt gennem sit selvstændige Syn. For Henry George-Bevægelsen herhjemme har han været den bærende Kraft. — Gift 1917 Leila Bredsdorff Larsen.

H. J.

Litt.: Slægt se Axel L.; Vill. Christensen: „Den første Henry George-Bevægelse i Danmark“ 1906; „Den lige Vej“ 1¹/₁₁ 1910; C. Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913; „Vort Landbrug“ 18¹⁰/₁₀ 1917.

Lange, Johan Martin Christian (20³/₃ 1818 —3¹/₁ 1898), Botaniker. F. paa Ødstedgaard ved Fredericia. Forældre: Proprietær Jens

L. og Margrethe Dorothea Bredsdorff. Blev Student 1836, studerede først Teologi, derefter Botanik, var et Par Somre Lærer ved Haraldslund Landbrugsskole, 1842—44 Lærer i Botanik ved Veterinærskolen paa Kristianshavn og 1846—48 konstitueret Lektor ved Sorø

Akademi. 1851—53 var han paa en betydningsfuld videnskabelig Rejse til Sydfrankrig og Spanien. 1856—76 var han Direktør for Botanisk Have og 1858—93 Lærer i Botanik ved Landbohøjskolen, fra 1892 som Professor. 1856—83 var han Udgiver og dermed Afslutter af den store 1761 paabegyndte „Flora Danica“, over hvis Indhold han 1887 udgav en samlet Oversigt. Hans Hovedværk er den 1851 udkomne „Haandbog i den danske Flora“, der er Grundlaget for al senere Undersøgelse af Danmarks Planteverden. Sit Kendskab til Spaniens Plantevækst har han nedlagt i det store i Forening med Østrigeren Willkomm udgivne Værk: „Prodomus florae Hispanicae“. Ogsaa Grønlands Flora har han behandlet, vigtigste Arbejde er her „Conspectus florae

Groenlandicae“, 1880. L. lagde baade som Lærer og som Forfatter Vægt paa Plantebeskrivelse og Systematik og har haft stor Betydning med Hensyn til Kendskab til Danmarks Planteverden. Som Leder af Universitetets og Landbohøjskolens botaniske Haver har han ligeledes uddrettet et betydningsfuldt Arbejde. D. i Kbh. — Gift 1856 Eline Cathrine Bredsdorff, d. 1912. H. J.

Litt.: Slægt se Axel L.; Erindringer i „Erindr. fra Univ. bot. Have 1778—1874“ 1875 og „Erindr. fra den bot. Forenings Hist. 1840—90“ 1890; „Berl. Tid.“ 2¹/₃ 1898; „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; C. Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913; „J. L., hans Hustru og deres Hjem“ 1914; Hakon Jørgensen i „Naturens Verden“ 1918; „Gartner-Tid.“ s. A.; Ostenfeld i „Bot. Tidsskr.“ s. A. og „Berl. Tid.“ 20³/₃ s. A.; Nekrolog af O. G. Petersen i „Bot. Tidsskr.“ XXII 1898—99.

Lange, Johanne Marie, se Spindler.

Lange, Julie, se Hansen.

Lange, Julius Henrik (19⁶/₆ 1838—20⁸/₈ 1896), Kunsthistoriker. F. i Vordingborg. Forældre: Rektor F. O. L. (s. d.) og Hustru. Kom i Metropolitanskolen, fik Undervisning i Tegning af J. Roed, men sattes, da en Øjensygdom gjorde bogligt Studium problematisk, i Murerlære for at blive Arkitekt, besøgte Akademiet og Hetschs Skole, men vendte snart tilbage til Studeringerne og blev Student i 1858. Han be-

skæftigede sig med Filologi, Filosofi (Brøchner) og Kunsthistorie (Høyen) og lagde sig særlig efter Studiet af den klassiske Oldtid. Samværet med Kammerater, blandt hvilke især Georg Brandes fik Betydning for ham, skærpede hans Evne til koncis Udtryksform og klar Fremstilling. 1861—62 rejste han i Italien med H. Puggaard og blev klar over, at Kunsthistorien maatte være hans Kald. Efter at have deltaget i Krigen 1864 tog han 1866 Magisterkonferens i Kunsthistorie, gjorde sig straks bemærket ved flere Dagbladsartikler om Kunst og blev efter Høyens Død snart dennes Efterfølger; 1870 udnævntes han til Docent ved Akademiet og blev n. A. Akademimedlem, ligesom han kom til at holde Forelæsninger ved Universitetet, 1874 blev han Akademiets Sekretær (til 1882), 1875 Docent ved Universitetet, 1886 Æresdoktor, 1888 ekstraordinær Professor ved Universitetet og 1895 Leder af Statens Afstøbningssamling. Denne overmaale stærke Position indenfor den hjemlige Kunstverden havde mange Aarsager. Ligesom Høyen dannede L. snart ved sine klare og fintfølte Foredrag om Kunst en „Menighed“ om sig, men i Modsætning til sin Forgænger virkede han ogsaa betydelig ved sine Skrifter. Det var for en Del Artikler og Afhandlinger, fremkaldte af de øjeblikkelige Begivenheder

og med det Formaal at vejlede det store Publikum („Strejftog i Verdensudstillingen“ 1873, „Nutidskunst“ 1873, „Billedkunst“ 1884, „Bastien Lepage og andre Afhandlinger“ 1889, „Vor Kunst og Udlandet“ 1879), Arbejder, hvori han, uden helt at afvise Indflydelse fra Udlandets Kunst, stærkt understregede den hjemlige Malerskoles Betydning og afgjort advarede mod ubeaandet Naturalisme og Fortabelse i Teknik. Men ved Siden deraf udgav han af og til dybtgaaende og gennemgribende Detailundersøgelser, som dem over forskellige kunstneriske Udtryksformer (den skrævende Stilling i Middelalderens Skulptur) eller over enkelte Motivers Udvikling („Det ioniske Kapitæl“ 1877). 1886 kom den fremragende Afhandling om Sergel og Thorvaldsen, 1891 den om Roskilde Domkirke, og imod Slutningen af sit Liv syslede han med en storlaaet Plan, en samlet Oversigt over Billedkunstens Fremstilling af Menneskeskikkelsen, hvoraf 1. Del udkom 1892, 2. Del efter hans Død 1898 og Fragmenterne til Fortsættelsen som 3. Del 1899; de to sidste Dele udgivne af Købke. Den i dette Værk fastslaaede Lov for primitiv Menneskefremstilling, Frontalitets Lov (: Paavisning af at Mennesket i den primitive Statuefremstilling altid vises paa den Maade, at en Plan lagt fra Isse til Fod vil dele den fremstillede Krop symmetrisk, og at altsaa vel Bøjninger, men aldrig Drejninger og Sidebøjninger af Kroppen kan forefindes), har vundet almindelig Anerkendelse indenfor Kunsthistorien og vakte en for L. højst smigrende Opmærksomhed i Udlandet. — Som Videnskabsmand har L. her som paa anden Vis tilkendegivet sit fremragende Værd. Udgaet fra Slægter, hvor Systemet med de højeste menneskelige Grundspørgsmaal havde været Sædvane, blev hans dybeste Interesse knyttet til Menneskets Opfattelse af sig selv, og han indsaar tidligt, at en Fagvidenskab i sig selv ikke kunde være Maalet, men kun et Mittel til at trænge nærmere ind i den menneskelige Forstaaelse. For ham blev Kunsthistorien da hovedsagelig en Maade til at søge ind til de sublime Tanker, som havde ledet Kunstværkets Fremstiller, og som faa andre har han med ædel Følelse og fin Forstaaelse evnet at tolke den latente Sjæl i Mesterværket. Men dette medfører paa den anden Side, at hele Værdsættelsen af det tekniske, af „Haandværket“ i Kunsten laa ham fjernt, og at han stod ganske uforstaaende overfor Skønhedsværdier af mere formel Art; han begreb ikke den kræsne Farvesans i Rokokotidens Malerier, Kompositions-kraften i den østasiatiske Kunst o. s. v. Med en saa ensidig Basis maatte han naturlig være vanskelig stillet som Dommer over og Vejleder i sin Samtids Kunst, og paa dette Felt har hans Opfattelse ikke formaet at hævde sig. Men alt dette kan ikke formind-

ske hans Fortjenester af den kunsthistoriske Videnskab, hans fintmærkende Forstaaelse, hans lærde Bedømmelse og klare, skøntformede Præcisering af den ældre Kunsts storslaaede Kunstværker. Ikke alene paa Kunsthistoriens Omraade fik han Betydning; en Nyordning af Akademiet fandt Sted efter hans Plan, om denne Begivenhed end, før den kunde gennemføres, bragte ham store Ubehageligheder. Han syslede ogsaa med litterære Emner og skrev bl. a. Lystspillet „Kunst og Politik“ (1885). Rigt udrustet og uddannet var han som Menneske Genstand for megen Hengivenhed hos de bedste af sine Samtidige; en stærkt fremadskridende Tunghørighed isolerede ham efterhaanden, og Sygdom lod ham lide meget i hans sidste Tid. D. i Kbh. — Gift 1866 Louise Aagaard. O. A.

Litt.: Slægt se Carl L.; Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1887 og „Udvalgte Skrifter“ I 1900; G. Brandes i „Saml. Skr.“ XVI (fra 1890), „J. L.“ 1898, „Saml. Skr.“ XIV 1904 og „Levned“ 1905—08; Schandorph: „Oplevelser“ II 1898; V. Rørdam i „Dsk. Tidsskr.“ 1902; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; J. Ahrenberg i „Gads dsk. Mag.“ 1911—12; A. Schwartz: „Ska-gen“ 1912—13; Vilh. Andersen: „Folk og Mennesker“ 1919; Breve i „Tilskueren“ 1898, 1910 II og 1918 I, „Breve fra J. L.“ 1902—03 og „Ord och Bild“ 1902; Nekrologer i „Letterstedts Tidsskr.“ (af Fr. Beckett) 1896, „Tilskueren“ (af Karl Madsen) s. A., „Ill. Tid.“ (af V. Vedel) ³⁰/₈ s. A., „Poltikken“ (af E. Hannover) ²¹/₈ s. A., „Dannebrog“ (af N. L.) ²¹/₈ s. A., „København“ (af S. H.) ²¹/₈ s. A., „Nationaltid.“ ²⁰/₈ s. A., „Berl. Tid.“ ²¹/₈ s. A. (af C. B.) og ²⁸/₈ s. A.

Lange, Lars Rasmus (¹¹/₈ 1826—⁷/₈ 1890), Industridrivende. F. i Faaborg. Forældre: Hattemager Hans Henrik L. og Kirstine Bendixen. Kom som Barn til Svendborg, blev 1843 Huslærer hos en Jernstøber i Nykøbing F. og fik her Interesse for Jernstøberiet, rejste til Kbh. og blev Støbemester hos D. Løwener & Co. Efter at have deltaget i Krigen 1848 nedsatte han sig 1850 sammen med to andre som Jernstøber og Maskinfabrikant i Svendborg og lagde herved Grunden til den store Virksomhed, der siden er fortsat. 1860 blev han Eneindehaver af Fabrikken, der navnlig blev kendt for sine Kakkellovne. L. forstod at sætte sig i et godt Forhold til sine Arbejdere, for hvem han 1873 oprettede en Alderdomsforsørgelseskasse. I sin Bys Liv spillede han en betydelig Rolle, var Medstifter af „Sydfynske Dampskibsselskab“ og Industri- og Borgerforeningen, Forretningen fortsattes af L.s Sønner, forenedes 1898 med H. P. Jensen, Aarhus, til A/S, optog 1906 tre andre Jernstøberier i Næstved og Kbh. og fik Navnet De forenede Jernstøberier. D. i Svendborg. — Gift 1852 Margrethe Marthea P. E. Quist, d. 1896.

Litt.: „Tidsskr. f. Kunstindustri“ 1888; Krak: „Dann. ældste Forretn.“ 1915, S. 79; Nekrologer i „Svendborg Amtstid.“ 8/8 og 13/8 1890.

Lange, Sven (f. 22/8 1868), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Professor Carl L. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1887 og studerede

Kunsthistorie. Efter at have udsendt sin første Bog „Engelche og andre Fortællinger“ (1893) rejste han til Paris, hvor han boede 1893—95; var derpaa tre Aar i München, de sidste to Aar som Redaktør af „Simplicissimus“ (1896—98). Efter et Aar i Italien kom han 1900 tilbage

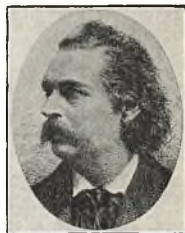
til Kbh., hvor han siden har boet. I sine første Fortællinger og de to første Skuespil „En Martyr“ (1896) og „Kærlighedens Narre“ (1897), er det hele endnu temmelig udvendigt; han studerer interessante sjælelige Fænomener, dyrker en Stil, hvor alt af Frygt for det almindelige skal være sært og forvredent. Med „Iris, eller den usaarlige Frue“ (1897) begynde han sine intime Menneskeskildringer, sine „Røvertogter efter Livets tusind Nuancer“. I en Skikkelse som Prof. Jørgensen har han tegnet 90'ernes vege, men fine, sjælfule Mennesketype. I Romanen „Hjertets Gerninger“ (1900) uddybede han denne Type i Hovedpersonen Fries. Det er maaske den af hans Bøger, hvori Livet bevæger sig fyldigst. L. har sagt om sig selv, at han ikke har Taalmodighed til „Romanens vanskelige Kunst“; hans senere Romaner er mindre i Anlægget: „Sommerleg“ (1902), „Barnets Gave“ (1908), „Fru Gerda“ (1915) og „Eros' Ansigter“ (1921). Især „Fru Gerda“ naar meget højt ved sin Prosa; længe efter at man har glemt Handlingen, bliver Indtrykket af Sproget tilbage i ens Erindring som en fuldkommen ren og klar Fornemmelse. Det er dog Teatret, L. har helliget sit meste Arbejde, baade som selvstændig Dramatiker og som Kritiker; fra han kom tilbage til Kbh. har han været Anmelder i „Politiken“. Af hans Skuespil maa fremhæves: „De stille Stuer“ (1902), hvor han er bedre i Skildringen af Theysen og de stille Stuers Fred end i Skildringen af de stærkere bevægede Karakterer og Situationer, „En Forbryder“ (1902), „Kvindelykke“ (1903), „De umyndiges Røst“ (1906), „En Digters Kærlighed“ (1907), „Samson og Dalila“ (1909) og „Kærligheden og Døden“ (1914). Alle Skuespillene er blevet opført paa de forskellige københavnske Theatre, men L. har ikke faaet det store Publikum i Tale. Det kræver nærende Kost, hvor han kommer med fintlebede Stene. I „Samson og Dalila“ har han behandlet Spørgsmaalet om Kunsten og Publikum og forkyndt Poesiens Tilintetgørelse: Samson forraades altid

Redaktionen sluttet 29/6 1922.

i Filistrenes Vold. Som Kritiker, i hvilken Egenskab han har været lige saa Respekteret som frygtet, er det hans stolte Fortjeneste, at han altid har sat Maalene højt. Han har avet sig selv og har derfor med Myndighed kunnet tugte andre. L. tilhører en gammel Kulturslægt og har maattet vedgaa Arv og Gæld. Fra Paludan-Müller arvede han — som han selv siger — Mistilliden til de fleste menneskelige og jordiske Værdier; Troen paa de himmelske Værdier tog de senere videnskabelige L'er fra ham. Han stod tilbage desillusioneret, med sin Refleksion og sin nervøse Følsomhed. Men han fik ogsaa i Arv en intim Menneskeforstaaelse, Sprogets rene, smidige Skønhed og en dyb Respekt for Poesiens Ukrænkelighed. — Gift 1898 Maria Magdalene Blad. O. F.

Litt.: Selvbiografi i „Selvportrætter o. a. Portrætter“ 1901 og i „Dsk. Aand“ I 1912; C. E. Jensen: „Vore Dages Digtere“ 1896; G. Brandes: „Saml. Skr.“ VII 1901; Jens Pedersen i „Det ny Aarh.“ II 1905; Rimestad: „Digtere i Forbør“ 1906 og i „Politiken“ 1/10 1918; „Studenterne fra 1887“ 1912; „Masken“ 8/11 1914; Geismar: „Digterprofiler“ 1916 og i Skovrup: „Hovedtræk“ I 1921; „Dsk. Dramatikere“ 1916; Leopold: „Tres Talenter“ 1918; „Bogvennen“ 19/3 s. A.; Jul. Magnussen i „Politiken“ 22/8 s. A.; E. Brandes sst. 3/11 1921.

Lange, Thomas (30/11 1829—26/8 1887), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Postmester Thomas L. og Ulricca Margrethe Andresen. Fra han var et halvt Aar gammel blev han opdraget hos en Morbrøder, der var Præst, først i Ho ved Varde, fra 1840 i Ringkøbing. Fra disse Egne modtog Drengen Indtryk, der blev afgørende for hans Geni; og hans Forfatterskab. 1848 blev han Student,

1857 Cand. theol. Økonomisk Uafhængighed tillod ham at leve blot som Digter, og ingen Studier, ingen fast Gerning eller borgerlig Beskæftigelse forstyrrede hans halvt drømmende, halvt spekulative Forhold til Virkeligheden, men til Gengæld mistede hans Aand Anspændelsens og Kampens Udviklingsmuligheder. Hans Forfatterskab begynde 1858 med nogle Skitser „I Ungdommen“, der ligesom de nærmest følgende (saaledes „Poetiske Naturer“ 1862) er abstrakt diskuterende og psykologisk eksperimenterende i de Kierkegaard'ske Pseudonymers Smag. Langt værdifuldere er Fortællingen „Eventyrets Land“ (1865) med Scene ved Blaa vandshuk og gennemglødet af Barndomsmindernes Stemning og af den mystiske Drømmetilstand, hvori Naturen og den menneskelige Sjæl flød sammen for L.s Bevidsthed. Endnu stærkere er Natursymbolikken gennemført i den næste Roman „Aaen og Haavet“ (1870), i „Romaniske Skildringer“ (1872) — navnlig Novellen „De faldende Blade“ — og „De lyse Næt-

ter" (1875). I disse Bøger er baade Stil og Komposition meget gammeldags, ligesom ogsaa Menneskeskildringen danner en besynderlig Kontrast til den samtidige realistske Psykologi. Det er ogsaa gamle romantiske og panteistiske Problemer, der drøftes i Bøgerne, om Aandens og Sansernes Verden og om den store Sammenhæng i alt og alle. Men der er en Alvor i Følelsen, der smitter, og navnlig en fin og dyb Modtagelighed for Stemningen i Naturen. Hvad L. senere skrev, i Aarene omkring 1880, bl. a. „Et Symposium“, „Nyt Liv“, „En Kærligheds-historie“, er svagere og mærket af hans Mangel paa Fornylses- og Udviklingsevne baade som Kunstner og Menneske. Han kom derved — lidt mere end retfærdigt — til at stilles i Skygge af den ny Tids Mænd. D. i Lyngby. — Gift 1857 Fanny Gjellerup, d. 1889. G. C.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Gjellerup og Lange III B); S. Bauditz i „Ill. Tid.“ 14/6 1876; V. V. Holm i „Nutiden“ 1884; F. Bauditz i „Ny sv. Tidskr.“ 1888; „Forfatterbogen“ 1898, S. 46 ff.; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 4/6 1887 (af M. G.), „Nutiden“ s. A. (af V. M.), „Danmark“ 1888 (af S. Bauditz), „Morgenbl.“ 20/8 1887 og „Politiken“ 27/8 s. A.

Lange, Thor Næve (0/4 1851—22/2 1915), Forfatter. Forældre: Pastor Johan Nicolai L. og Marie von Holtzendorff. Blev Student

1869 og studerede Filologi, var Elev af Madvig, paa hvis Anbefaling han fik Ansættelse som Lærer i Latin og Græsk ved et af de nyoprettede Akademier i Rusland. Efter 1874 at have taget Embedseksamen rejste han 1875 til Petersborg; 1877 overtog han Undervisningen ved Institut

Lazarev i Moskva. Dansk Konsul 1887—1906. Blev helt knyttet til Rusland; udgav Lærebøger paa Russisk og var Medarbejder ved russiske Blade. Ved sit Giftermaal blev han Ejer af Godset Selo Napadovka, beliggende paa Grænsen mellem Ukraine og Polen, og gik med stor Iver og Dygtighed op i Landbrugsvirksomheden. Blev ophøjet i den russiske Adel 1899, fik nogle Aar senere Generals Rang og Titel af Excellence. Han ligger begravet i Familiegravnen paa Napadovka. L. bevarede sin Kærlighed til sit Fædreland usvækket og gav den et smukt Udtryk i de Mindesmærker (Finderup-Korsæt, Magnus d. Gode-Stenen), han lod rejse rundt i Danmark. Han debuterede med „Euterpe“ (1874), som han udgav sammen med M. Cl. Gertz og Sigurd Müller og hvori bl. a. findes Gendigtninger af middelalderlige Sange. I disse („Min Skat, vil du med mig ride —“) fandt L. først sin Tone. Senere kom „Fra fremmede Lande“ (1876), „Nogle Folkeviser“ (1878), „Gennem farvet Glas“ (1894), „Nocturner, Folkeviser og andre Vers“ (1897) og „Fjerne Melodier“

(1902). Hans Digte er mest Oversættelser, fra Skotsk, Gammelhollandsk, Gammelfransk, Tysk, Svensk o. s. v., men især fra slavisk Folkepoesi; ogsaa Tolstoj har han oversat. L. er ikke Oversætter i sædvanlig Forstand. Han tilegner sig ved sin filologiske Forstaaelse af det fremmede Digt den Virkelighedsgrund, hvorfra det er udgaaet, og herfra gror i ham selv Digtet op paa ny, næret af hans egen poetiske Kraft. I denne Sammenhæng maa ogsaa nævnes hans Oversættelse af Longfellow's „Den gyldne Legende“ (1882) og fra de senere Aar hans Oversættelse af de græske Tragediedigtere. Et Slags Supplement til hans Oversættelser danner Skrifterne om russiske Forfattere: „Wesnå. Skildringer og Stemninger fra den russiske Litteratur“ (1886) og „Alexiej Tolstoj“ (1894), for hvilken han erhvervede Doktorgraden uden Forsvar. Endelig maa nævnes hans Skildringer og Skitser fra forskellige Lande: „Fra Rusland“ (1882), „En Maaned i Orienten“ (1887), „Sarniza“ (1896) og „I danske Farver“ (1907), der, ligesom mange af hans originale Digte, viser, hvorledes han i det fremmede mindedes Jyllands Bakke- drag og den danske Bøgeskov. Grundtonen i hans Digtning er vemodig, ikke altid helt fri af det sentimentale. Han behersker dog ogsaa den umiddelbare Glæde („Skin ud, du klare Solskin“) og det skælmiske og djærvt komiske. Han er de dæmpede Farvers Digter. Hans Sans for Ordenes Stemningstøner er overordentlig fintmærkende. Det kraftige i hans Aand viser sig i Digtenes sluttede Karakter, Ordene er sat sikkert ind paa deres Plads i Linien og Strofen. L. fik stor Betydning for det følgende Slægtled, han forberedte det lyriske Gennembrud i 90'erne. D. paa Selo Napadovka. — Gift 1883 Nathalie Michailovna de Protopopov. O. F.

Litt.: Slægt se Axel L.; Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1894; Erindringer i „Forfatterbogen“ 1898, S. 105 ff.; „Dannebrog“ 7./8/5 1894; O. Borchenius i „Ill. Tid.“ 7/4 1901, C. Nyrop i „Ill. Tid.“ 7/4 1901 og „T. L.“ 1917; G. Brandes i „Saml. Skr.“ X 1902; Har. Nielsen i „Ill. Tid.“ 20/8 og 20/9 1903 og i „Vej og Sti“ 1916; „Dannebrog“ 20/6 1906 (bl. a. af Vilh. Thomsen, K. G. Brøndsted, F. Hendriksen, S. Bauditz og V. Østergaard) og 22/6 s. A. (af C. Nyrop); A. Ipsen i „Fædrelandet“ 1911; R. Barner: „Minder“ 1911; Ax. Sørensen: „T. L.“ 1915; Kristensen-Randers i Skovrup: „Hovedtræk“ I 1921; Aakjær: „Artikler og Taler“ s. A., S. 132; H. Kaarsberg: „Memoirer“ s. A.; Nystrom: „C. Nyrop“ 1922; Brev ved A. Ipsen i „Berl. Tid.“ 8/2 1922; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 28/3 1915 (af O. Borchenius), „Ord og Bild“ s. A. (af samme), Wisbechs Almanak 1916 (af samme), „Samtiden“ 1915, „Politiken“ 10/3 s. A. (af Fris-Møller), „Højskolebl.“ s. A. (af Mar. Kristensen og P. M. Lange), „Nord. tidskr.“ 1916 (af Niels Møller), „Nationaltid.“ 10-12/10 1915 (bl. a. af H. L. Møller, Lange-Müller og Vald. Rørdam), „Vort Land“ 12/3 s. A., „København“ 10/3 s. A. (af Chr. R.) og „Berl. Tid.“ 11/3 s. A.

Lange, Vilhelm (22/1 1849—18/6 1917), Fabrikant, Politiker. F. i Svendborg. Forældre: Murmester Marcellinus L. og Vitalis Vilhelmine Zehngraf. Lærte Tobaksfabrikation i

Svendborg og Køge og nedsatte sig 1873 i Slagelse med meget ringe Kapital, arbejdede sin Forretning i Vejret og udvidede den 1880 og senere til et betydeligt Omfang. 1878 blev han Medlem af Byens

Ligningskommission, 1891 af Byraadet og spillede desuden som Bestyrelsesmedlem i talrige Foreninger o. l. en betydelig Rolle i Byens Liv. Han følte sig som

Haandværker, specielt Smaahaandværker, og forstod med en vis gammeldags patriarkalsk Fordragelighed at enes med sine Arbejdere. I Tidens Løb tjente han sig fra bar Bund en ret betydelig Formue. I Politik var han gammel Højremand, stillede sig 1895, 1897 og 1898 i Næstved, 1901 i Slagelse, valgtes der 1903 og 1906, endelig 1909 som Fælleskandidat for Højre og Venstre, blev trukket tilbage 1910, da Venstre forlangte en mere moderat Højremand. Han stillede sig da s. A. forgæves i Horsens, valgtes s. A. til Landstinget for 3. Kreds og sad der til sin Død. 1913 var han Højres Folketingskandidat i Næstved. Han deltog i begge Ting en Del i Forhandlinger om økonomiske og sociale Love, Toldloven (1906—08), Lov om Bekæmpelse af Børns Tobaksrygning (1906—07 mod sine Interesser som ivrig Forsvarer), Beværterlov, Fabriklov (1912), Tobaksafgiftslov (1912—13) osv. Han stemte for Forsvarslovene 1909. Sit uforandret konservative Standpunkt lagde han for Dagen i sin sidste Tale i Landstinget ^{22/4} 1915; som eneste Medlem svarede han „Stemmer ikke“ til Grundloven, bl. a. som Modstander af Kvinders Valgret og Valgbarhed. D. i Hornbæk. — Gift 1875 Oline Amalie Jørgensen, d. 1914. P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03, Suppl. S. 773; Nekrologer 1 „Sorø Amtstid.“ ^{18/6} 1917, „Berl. Tid.“ s. D., „Nationaltid.“ s. D., „Politikeren“ ^{18/6} s. A. og „Dyrevennen“ s. A.

Lange, Villum (^{15/1} 1624—^{22/5} 1682), Politiker, Lærd. F. i Helsingør. Forældre: Sognepræst Peder Rasmussen L. og Karine Villumsdatter. Dimitteredes 1641, forsvarede en fysisk-medicinsk Disputats og tog teol. Eksamen 1643. Efter Udenlandsrejser ansattes han 1650 som Professor ved Universitetet. Sin videnskabelige Betydning fik han som Matematiker og Astronom; han dyrkede Kronologien, og f. Eks. satte han den første Skabelsesdag til Mandagen ^{30/4} 4042 f. Kr. Knyttet til Hoffet som Opdrager for Kronprins Christian (V) blev han af Frederik III ogsaa benyttet til politiske Hverv. I Stænderudvalgsrådet ^{19/10} 1660 deltog han efter Kongens Udnævnelse som Universitetets Repræsentant; han skal imidlertid have vakt sin kongelige Velynders

Mishag ved at fremholde udenlandske Forfatninger som Mønstre for en dansk Konstitution. 1661—80 var han Landsdommer i Jylland og boede paa Asmild Kloster ved Viborg. Efter Tronskiftet 1670 indleverede han et Reformforslag til Christian V. Venskabelig knyttet til Griffenfeld har han ogsaa i Breve til denne givet Udtryk for Reformønsker, der vidner om et humant, fremskridtsvenligt Sindelag. D. i Kbh. — Gift 1653 Anne Resen, d. efter 1688. H. Js.

Litt.: Universitetsprogr. 1682; Leth og Wad: „Dimitterede fra Herlufsholm“ II 1882—87; „Dsk. Mag.“ V 2 1889—92; A. D. Jørgensen: „Griffenfeld“ 1893—94; J. A. Fridericia: „Adelsvældens sidste Dage“ 1894, S. 533 f.; K. Fabricius: „Griffenfeld“ 1910 og „Kongeloven“ 1920, S. 160, 174.

Langebek, Jacob (^{29/1} 1710—^{10/8} 1775), Gehejmearkivar, Historiker. F. i Skjoldborg, Thy. Forældre: Sognepræst Frederik L. og Else Skytte. Til sit 16.

Aar undervistes han hjemme, derefter i Nykøbing Mors Latinskole. Tidlig vakte hans historiske Sans, og han viste levende Interesse for alle Mindesmærker fra Fortiden, for alle Skrifter, der bragte Bud om Forfædrenes Bedrifter.

„Faa eller ingen dansk

Videnskabsmand har saa tidlig været kaldet til Fædrelandets Historie og Oldsager som J. L., og ingen har fulgt den indre Stemmes Kald trofastere end han“ (Paludan-Müller). Dimitteret 1728 maatte han som Student leve under meget fattige Kaar, fik 1732 teol. Eksamen og kunde fra nu af noget mere frit hengive sig til sine historiske Yndlingsstudier. I Forbindelse med disse lagde han sig flittig efter Sprog, lærte Engelsk og Tysk saavel som Oldengelsk og Oldnordisk. Han blev knyttet til den rige, bogelskende Fr. Rostgaard, der gjorde ham til Medarbejder ved den store Danske Ordbog. 1735 kom han i nærmere Forhold til Hans Gram, de historiske Studiers Førstemand i Danmark, hvem han tilegnede en Oversættelse af „Kristni-Saga“. Gram skaffede ham Ansættelse ved det Kgl. Bibliotek og optog ham 1739 i sit Hus. — 1737 begyndte L. at optræde som historisk Udgiver ved sammen med Ludv. Harboe at paabegynde „Dänische Bibliothek“. 1745 gjorde han et afgørende Fremstød som Videnskabsmand ved at stifte det endnu bestaaende „Danske Selskab“, der blev taget under Beskyttelse af Christian VI og fik Prædikat af „kongeligt“. Dette Selskab begyndte Udgivelsen af den historiske Kildesamling „Danske Magasin“, af hvilken der i L.s Tid udkom 6 Kvantbind (1745—53). L. var den omhyggelige Redaktør, der forsynede de udgivne Aktstykker med Indledning og Oplysninger. Af kun forbigaaende Betydning blev en Strid med Erik

Pontoppidan, hvem L. havde angrebet i Magasinet. 1748 udnævntes L. til Grams Efterfølger som Gehejmearkivar. — L. var utrættelig som historisk Samler. Gennem mange Aar samlede han Stof til et dansk-norsk Diplomatarium, som allerede Gram havde gjort Studier til. Dette Værk naaede han aldrig at faa udgivet, derimod begyndte han efter Struensees Fald, som han hilste som Fædrelandets Befrielse, Udgivelsen af sit andet store Hovedværk ved Siden af „Danske Magasin“, „Scriptores rerum danicarum mediæ ævi“. Denne højest værdifulde Samling af historiske Kildeskrifter vedrørende Danmarks Middelalder skred rask fremad, men var dog ikke blot halvt afsluttet, da L. døde. L. er en af Danmarks store „lærde“ Historikere i det 18. Aarh., og hans Virksomhed bar mangfoldig Frugt for Eftertiden. Han var Historiegransker, ikke Historieskriver. Skønt han beundrede Holberg, var han helt igennem Discipel af Gram, hvem han overgik i rent historisk Kundskab, men ikke naaede i kritisk Sans. D. i Kbh. — Gift 1) 1755 Helene Marie Pauli, d. 1766. 2) 1773 Marie Wulff, d. 1792, Enke efter Klokker Niels Glud.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Lindberg); Suhm: „Saml. Skr.“ VI 1790, S. 11 og XV 1798; R. Nyerup: „Langebekiana“ 1794; Werlauff i „Univ. og Skole-Annaler“ 1806 II og „Det kgl. dsk. Selsk.“ 1847; Grundtvig: „Dane-Virke“ I 1816, S. 72 ff.; Jens Møller i „Nye dsk. Mag.“ IV 1818 og „Nyt Aftenbl.“ 1826 I; C. F. Allen i „Dsk. Folkebl.“ VIII 1842; C. Molbech: „Dsk. Mag.“ III 2 1845; G. A. Becker i „Orion“ II 1851; „Dsk. Saml.“ IV 1868—69; L. Daae i „Norsk hist. Tidsskr.“ II 1872; C. Paludan-Müller i „Hist. Tidsskr.“ V 4 1883—84; „Kirkebl. Saml.“ IV 4 1895—97; Gigas i „Nord og Syd“ I 1897—98 og „Katalog over det Kgl. Biblioteks Haandskr.“ I—III 1903—15; J. Damsgaard i „Hist. Aarb. f. Thisted Amt“ 1910; Fr. Jessen i „Kirkebl. Saml.“ V 6 1913; Breve i Molbechs „Nord. Tidsskr.“ IV 1836, „Hist. Tidsskr.“ IV 1843, „Ann. f. nord. Oldk.“ 1856, „Dsk. Saml.“ I 1865—66 og III 1867—68, „Dsk. Mag.“ V 1 1888 og „Breve fra J. L.“ 1895.

Langeland, Rasmus (døbt $7/10$ 1712— $17/8$ 1780), Handelsmand. F. i Korsør. Fader: Handelsmand Christen L. Var en af sin

Fødebys førende Handelsmænd, fik 1759 Privilegium paa at indføre Vin fra Spanien og oprettede 1768 et grønlandsk Kompagni med Trankogeri. 1764—75 ejede han Korsør Fæstning, som han havde købt af Staten. Han var Meddejer af Færgeløbet og søgte at fremme

Skibsarten, byggede den store Ejendom Kongegaarden, som i nyeste Tid er restaureret af Aage Mathiesen. Hans Sønner var ødsle og satte Familiens Velstand over Styr. D. i Korsør. — Gift 1735 Anne Marie Jensdatter, d. 1778. P. E.

Litt.: „Wessels saml. Digte“ ved Levin 1862; K. Bokkenhuser: „I gamle længst —“ 1919.

Lange-Müller, Peter Erasmus (f. $1/12$ 1850), Komponist. F. paa Frederiksberg. Forældre: Højesteretsassessor Otto Frederik Müller

(s. d.) og Hustru. Nærede tidlig stærk Tilbøjelighed for Musikken og fik endnu i Skoleaarene Undervisning i Klaverspil hos G. Mathison-Hansen, blev Student 1870 og paabegyndte det statsvidenskabelige Studium. Et Aarstid besøgte han Musikkonservatoriet, hvor han fik

Neupert til Lærer i Klaverspil; bestemte sig endelig 1874 for Musikken. S. A. deltog han i Stiftelsen af „Koncertforeningen“, i hvilken han var Meddirigent 1879—83. L.-M. har iøvrigt ikke indtaget nogen offentlig Stilling — et noget vaklende Helbred har bl. a. været Aarsag hertil — men lever tibagetrøkket og ofrer Kompositionen sine Kræfter. Disse Kompositioner spænder over et betydeligt Omraade af Musikkens Felter: paa det dramatiske Omraade har L.-M. skænket os Værkerne „Tove“ (1878), hans sceniske Debutarbejde (Op. 7), Musikken til Lystspillet „I Mester Sebalds Have“ (Op. 13, 1880), til Kaalunds „Fulvia“ (Op. 15), Operaen „Spaniske Studenter“ (Op. 22, 1883), Musikken til Drachmanns „Der var engang —“ (Op. 25, 1886), hvis Fremkomst, foruden Romanerne, uden Tvivl var medbestemmende i L.-M.s folkenydest, endvidere Operaen „Fru Jeanna“ (Op. 30, 1891, Tekst af E. v. d. Recke), Musikken til Drachmanns „Ved Bosphorus“ (Op. 41), „Vikingeblod“ (Op. 50, 1900), Musikken til Drachmanns „Renaissance“ (Op. 59, 1901) m. fl.; blandt hans Korværker maa nævnes „Novemberstemning“, „Tonernes Flugt“ (Op. 5), „Niels Ebhesen“ (1878, Op. 9), „Tre Salmer (Op. 21, 1883), „Zwei Madonnalieder“ (Op. 29) samt en Række Kantater; den absolutte Musik er repræsenteret med bl. a. Orkestersuiten „I Alhambra“ (Op. 3, 1876) og „Weyerburg“ (Op. 47), 2 Symfonier („Efteraar“ Op. 17, 1882, Symfoni i d-moll Op. 33, 1889), en Violinkoncert (Op. 69, 1904), Kammermusik (Klavertrio i f-moll Op. 53, Tre Fantastykker Op. 39 for Violin og Piano), Romance Op. 63 for Violin og Orkester samt Klaverstykker (Tolv Klaverstykker Op. 8, Syv Skovstykker Op. 56, Dæmpede Melodier Op. 69, Meraner Reigen (firhændige) Op. 26); hertil kommer de mange Kor og Kvartelkompositioner og det anselige Antal Romancer. Disse nævnte Eksempler paa L.-M.s alsidige Produktion røber alle den fine, følsomme og sjælfule Tonebegavelse, der er L.-M. egen; disse Tonebilleder bærer alle en skønhedsdyrkende Aands Præg, taler Inderlighedens og Sjæledyets varmeste Sprog. L.-M.s Melodik er af en sødmefyldt, letfly-

dende og sangbar Karakter, hans Harmonik, med dens særprægede Kolorit og dens smidige Modulationer, af en udpræget lyrisk Fylde. Især i den mere intime Kunst kommer disse toniske Ejendommeligheder helt og fuldt til deres Ret. L.-M. er saaledes størst i Romancen og i den romanceaglige Scenemusik. Ikke i de store Former, ikke i den episke Udvikling, men i Detailskildringen naar denne Lyrikens og Stemningernes Fortolker de glansfulde Højder. Som Romancekomponist staar han som Weyses, Heyses, Gades og Hartmanns Arvtager, men ogsaa, stilistisk set, som afsluttende Led i hele denne Kæde. Han har ført denne Kunstform frem til den romantiske Tonedigtningens yderste Konsekvens, givet dens klare, afrundede Form det dybeste og varmeste Indhold.

— Gift 1892 Ruth Block, d. 1921. E. A.
Litt.: Slægt hos Lengnick (Lange II), i O. M. Giærsing: „Stamt. over Erterk. af B. Hagen og A. M. Cöllner“ 1884, Hauch-Fausbøll: „Slægt-haandbogen“ (Müller) og Hauch-Fausbøll og Hfort-Lorenzen: „Patr. Slægter“ II 1911; Selvbiografi i „Til. Tid.“ 27/11 1910; Ch. Kjerulf i „Nuttiden“ 1884; Carl Nielsen i „Riget“ 1/12 1910; A. Eschricht i „Maanedsmag.“ s. A.; Lyngø: „Dsk. Komponister“ 1917; Sellmann i „Politiken“ 1/12 1920; F. Crome i „Teatret“ s. A.; „Musik“ s. A. (af L. Glass o. a.); „Højskolebl.“ s. A.

Langen, Johann Georg von (22/3 1699—25/5 1776), Forstmand. F. i Oberstadt, Grevskabet Henneberg, Sachsen. Forældre: Riddergodsbesidder Johannes Ludwig v. L. og Anna Charlotte v. Seebach. Uddannedes som Jæger og Forstmand og kom sammen med sin yngre Broder Frantz Philip og flere andre tyske Forstmænd 1737 til Norge, hvor de foretog Opmaaling af Landet, Beskrivelse og Udarbejdelse af Kort. v. L. mødte megen Modstand under Udførelsen af sit Arbejde, rejste derfor tilbage til Tyskland, men vedblev at staa i dansk-norsk Tjeneste til 1746. Paa Foranledning af Overjægermester C. C. v. Gram indkaldtes han her til Landet 1762 for at udarbejde Planer for Driften af de nordsjællandske Statsskove. Han ankom i Efteraaret 1763 og tog Bolig paa Jægersborg. I Løbet af de følgende Aar blev under hans og Grams Ledelse de nordsjællandske Statsskove inddelte, opmaalte, beskrevne og takserede, hvorefter der blev udarbejdet Kort og Driftsplaner for de enkelte Skovdistrikter. Størst Betydning har v. L.s Virksomhed faaet derved, at han indførte Naaletræerne: Rødgran, Ædelgran, Skovfyr og Lærk, som siden i høj Grad har præget Danmarks Skove. Nogle af Plantingerne fra v. L.s Tid eksisterer endnu, saaledes i Jægersborg Dyrehave, Nørreskoven ved Farum og Tinghusplantagen ved Maarum. Personlig var han en talentfuld, meget særpræget Personlighed, stridbar og voldsom. D. paa Jægersborg. — Ugift. J. H.

Litt.: A. Bernhardt: „Gesch. des Waldgenutms etc.“ 1872—75; „Zeitschr. des Harz-Verains“ 1876; J. A. Krag: „Bidrag t. d. norske Skovvæsens Hist.“ 1880; „Zeitschr. f. Forst- und Jagdwesen“ 1883; R. Hess: „Lebensbilder hervor-

ragender Forstmänner“ 1885; A. Schwappach: „Handbuch der Forst- und Jagdgeschichte“ 1885—88; E. Holm: „Danm.-Norges indre Hist. 1720—1814“ II 1885; „Norsk Forstforenings Aarog“ 1886 og 1891; A. Oppermann: „Bidrag til det dsk. Skovbrugs Hist. 1786—1886“ 1889; „Tidsskr. f. Skovvæsen“ 1889; C. Lütken: „Den Lske Forstordning“ 1899; „Fra Frederiksborg Amt“ 1914.

Langer, Olaf Viggo Peter (f. 11/12 1860), Landskabsmaler, Sanger. F. i Reudnitz ved Leipzig. Forældre: Xylograf H. P. Hansen (s. d.) og Hustru. Navneforandring 1885. Kom 3 Aar gammel til Kbh.; fik dansk Indfødsret 1891, var i Malerlære 1½ Aar og dimitteredes af Vilh. Kyhn og det tekniske Institut til Akademiet, som han gennemgik Okt. 1877—Maj 1886, samtidig med at han malede hos Carl Bloch 1884—85.

Paa Rejser har han flere Gange besøgt Italien, 1893 Paris og 1911 Kaukasus. Han debuterede paa Decemberudstillingen 1881 og har siden 1882 næsten aarlig udstillet paa Foraarsudstillingen ved Charlottenborg; endvidere paa Kunstnernes Efteraarsudstilling 1907—09. I sine unge Aar vakte han Opmærksomhed ved Billeder fra Lellingegegnen; i de senere har han særlig hentet sine Motiver i Dyrehaven og har sluttet sig til Foreningen „Dyrehavens Malere“. Hertil kommer Virksomhed som Tegner (f. Eks. til „Illustreret Tidende“ og „Ude og Hjemme“) og Tenorsanger (Elev af Algot Lange og Leop. Rosenfeld). I 90'erne optraadte han meget ved Koncerter, paa Dagmar-teatret og som Balthazar Zorn i „Mestersangerne i Nürnberg“ paa det Kgl. Teater. Kbh.s Raadhus ejer et Par Malerier fra den gamle Ladegaard, det Kgl. Teater en Karton med Portrætter. — Gift 1) 1887 Malerinden Louise Frederikke Caroline du Plessis de Richelieu, Ægteskabet opløst. 2) 1899 Amalie Christiane Nielsen. S. S.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Slægtahaandbogen“ S. 867; „Verden og vi“ 2/1 1912; „Berl. Tid.“ 22/11 1921; „Ekstrabl.“ 20/11 s. A.

Langgaard, Johannes Peter (12/5 1811—24/7 1890), Ortopæd, Teglwarefabrikant. F. i Kbh. Forældre: Urmager Jens Bartholomæus L. og Marie Harms. Fadren døde i Tyskland, L. uddannedes som Urmager paa Rügen og i Kbh. og oprettede 1834 en ortopædisk Anstalt paa Tuborg i Kbh. („Retterstedet“), den første her i Landet. Den bestod til 1851 og nød stor Anseelse; en ortopædisk Maskine med et Fjederapparat, som L. fik Eneret paa 1849, bidrog hertil. Sit mekaniske Snille viste L. ved

flere andre Opfindelser, Dampkedler, Indretninger til Tivoli som Tyrehoved-Kraftproven osv. 1847 købte han Gaarden Hakke-mose i Sengeløse Sogn og oprettede her et af Landets største Teglværker, forbundet med Terrakotta- og Fajancefabrik; det solgtes 1895 af hans Arvinger til et engelsk Konsortium. D. i Kbh. — Gift 1) 1835 Henriette Catharine Frederikke Conradine Treschow, d. 1894. 2) 1849 Baronesse Charlotte v. Seydewitz, d. 1891. P. E.

Litt.: C. Nyrop: „Camillus Nyrop“ 1884; „Ugeskr. f. Læger“ 1847; „Bibl. f. Læger“ s. A.; Chr. Langgaard: „J. P. L.“ 1911.

Langgaard, Rud Immanuel (f. ^{28/7} 1893), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Komponisten Siegfried L. (s. d.) og Hustru. Viste allerede som Barn umiskendelige Anlæg for Musikken, undervistes af sin Moder i Klaver-spil og blev senere Elev af Vilh. Rosenberg (Teori), Chr. Petersen (Violin) og G. Helsted (Orgel); debuterede i 11 Aars Alderen som Orgel-spiller ved en Koncert i Marmorkirken. L., der

ikke beklæder nogen offentlig Stilling i Musikverdenen, men udelukkende lever for sin Komponistgerning, har allerede ved en anselig Række Musikværker skabt sig et betydeligt Navn som Tonekunstner. Nævnes kan saaledes Symfonier, symfoniske og melodramatiske Billeder („Drapa“, „Sfinks“, „Fantasi ved Havel“), Korværker („Musae triumphant“, „Skovfruens Latter“, „Alle Helgen“, „Kong Volmer“, „Paaskedag“, Fuldendelsen af Gades „St. Hansaftenspil“), ca. 100 trykte og utrykte Sange med Klaver, Kammermusik (Strygekvartetter, Violinsonate, „Sinfonietta“ for 7 Blæsere), Klaverkompositioner, Orgelstykker. Af disse Værker er flere opført baade herhjemme og i Udlandet (Berlin, Stockholm, Gøteborg, Kristiania). L. besidder et betydeligt Herredømme over det tekniske Apparat, der kræves af Komponisten, er saaledes en behændig Instrumentator med udpræget Klangsans og mestrer Musikkens reale og formale Elementer paa plastisk og fri Maade; han synes dertil at være af en følsom, poetisk Tonebegavelse, der paa ejendommelig Maade evner at lytte til de dybe, sjælelige Oplevelser i Menneskesindet; har hidtil været stærk nok til at holde sig klar af hjemlige Klikker og Skoler, og man har uden Tvivl Ret til at vente sig en ejendommelig og særpræget Toneproduktion fra hans Haand i de kommende Tider. — Ugift. E. A. Litt.: Lyng: „Dsk. Komponister 1 20. Aarh.s Begyndelse“ 1917.

Langgaard, Siegfried Victor (^{13/7} 1852—^{5/1} 1914), Pianist, Komponist. F. i Kbh. For-

ældre: Fabrikant J. P. L. (s. d.) og Baronesse Charlotte v. Seydewitz. Blev Student 1870, var Elev af Fr. Neruda, Neupert og Gebauer, gennemgik fra 1873 Konservatoriet (Gade, Hartmann), til hvilket han knyttedes som Lærer 1881, og hvor han virkede til sin Død. 1878 og 1879 studerede han hos Liszt i Weimar. Han debuterede som Pianist 1878

ved en Koncert i Kasino og gav i de følgende Aar hyppigt Koncerter. Af Kompositioner kan nævnes flere Hæfter Klaverstykker og en Klaverkoncert, alt behændig anlagt for Klaveret og afrundet og smidigt i Formen, samt en Række Sange. Fik 1889 Titel af kgl. Kammermusikus. D. i Kbh. — Gift 1881 Pianistinden Emma Foss. E. A.

Litt.: Lyng: „Dsk. Komponister 1 20. Aarh.s Begyndelse“ 1917; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ^{8/1} 1914, (af A. T.), „Politiken“ ^{7/1} s. A. (af Ch. Kjerulf) og „Ill. Tid.“ ^{18/1} s. A. (af G. Skjerne).

Langkilde, Hans Peter (f. ^{25/3} 1879), Gymnastikinspektør. F. paa Krøghenlund ved Svendborg. Forældre: Proprietær Rasmus Theodor L. og Octavia Petersen. Tog Afgangseksamen fra Skaarup Seminarium 1902, gennemgik Statens Gymnastikkursus 1902—03 og var derefter Lærer ved Skaarup Seminarium til 1911. Han var midlertidig Lærer ved den engelske Hørs Gymnastikskole i Aldershot

1906—07 og Leder af Feriekursus for engelske Lærere i Scarborough 1909—11, Tilsynshavende ved Physical Instruction for Skoledirektionen i West Riding 1911—14. Allerede 1898 var han blevet Sekondløjtnant, ved Krigens Udbrud blev han hjemkaldt fra England og gjorde Tjeneste ved Sikringsstyrken 1914—18, Kaptajn 1915 og blev s. A. ansat som Adjunkt ved Roskilde Katedralskole. Under Krigen foretog han efter Overkommandoen Ordre to Tjener til England og Frankrig 1917 og 1918, udnævntes 1919 til Gymnastikinspektør i Kbh. og valgtes 1921 til Formand i Kbh.s Legepladsforening. L. er en initiativrig Mand, der finder Midlerne til Ungdommens legemlige Opdragelse ikke alene i den lingske Gymnastik, men ogsaa i de frie Idrætter, Boldspil og Lege. — Gift 1904 Else Møller. F. K.

Litt.: „Skaarup Seminarium 1803—1903“ 1903, S. 108.

Langkilde, Kirsten (f. ^{10/8} 1873), Forsvarsagitator. F. paa Bramstrup ved Odense.

Forældre: Godsejer William August L. og Hanne Josefine Schwartz. Blev Student 1894, Cand. mag. i Historie 1901, Lærerinde i Historie og Engelsk ved Frk. Zahles Skole og F. Stenbergs Skole 1903, ved L. Engelhardt's Skole (nu Rysenstiens Gymnasium) 1909, Lektor ved Kbh.s kommunale Gymnasier 1919. Fra Barndommen stærkt nationalt vaagen var

hun 1907—19 Medlem af Hovedbestyrelsen for „Danske Kvinders Forsvarsforening“ og 1917—19 dens Formand. ^{15/10} 1907 talte hun første Gang for en større Forsamling i Odd Fellow-Palæet og har siden i Aarene 1907—13 holdt ca. 200 Møder for Forsvarssagen, hvor hun med retorisk Styrke og mere end almindelig saglig Sikkerhed har forfægtet sit Standpunkt. Efter 1913 deltog hun med samme Iver i Agitationen mod de vestindiske Øers Salg og for Danskheden i Flensborg og 2. Zone. 1912—15 redigerede hun „Kvindernes Blad“; 1916—21 var hun Medlem af Frbg. Kommunalbestyrelse, beskæftigede sig især med Skolesager, men fik ingen større Betydning. — Ugift. P. E.

Litt.: Slægt i C. V. Langkilde: „Stamt. over Familien L.“ 1889; „Kvindernes Blad“ ^{18/3} 1908; „Ribe Stiftstid.“ ^{2/3/7} s. A.; „Ekstrabl.“ ^{22/1} s. A.; Alfr. Ipsen i „Fædrelandet“ ^{22/10} 1909; R. Barner: „Minder“ 1911; „Politikens Distriktsblad Frbg.“ ^{9/1} 1920.

Langkjær, Hans Christian Marius (f. ^{18/2} 1865), Bogtrykker, Arbejdsgiverleder. F. i Vejle. Forældre: Murermester Carl Christian L. og Mette Marie Sørensdatter Eilstrup. Lærte Typografi i Arnold Jørgensens Bogtrykkeri i Horsens og uddannede sig yderligere i tyske og østrigske Trykkerier. 1893 oprettede han et Bogtrykkeri og Forlag i Kbh. i Forening med J. Kihl; fra 1900 har han drevet Firmaet

alene. L.s Navn er iøvrig blevet kendt gennem hans Virksomhed indenfor Arbejdsgivernes Organisation. 1903—04 var han Næstformand i Kbh.s Bogtrykkerforening, 1904—08 Formand. Efter 1906—07 at have været Revisor i Dansk Arbejdsgiverforening blev han Medlem af Forretningsudvalget, 1918 Næstformand og afløste endelig 1920 Sophus Hauberg (s. d.) som Formand. Den umiddelbart efter proklamerede Generalstrejke stillede store Krav til L.s Forhandlingsevne og Arbejdskraft, og under Lock-outen Febr.—April 1922 fik han yderligere Lejlighed til at gøre sig gældende i en meget vanskelig Situation. I højere Grad end

sin Forgænger har han søgt at paavirke den offentlige Mening, dels gennem Pressen, dels gennem de store Taler, i hvilke han har gjort Rede for Arbejdsgivernes Anskuelse. L. er et klart Hoved med ikke ringe taktisk Evne og med sikker Forstaaelse af Organisationens Betydning. Han har derfor ogsaa faaet mange andre Tillidshverv betroet, er saaledes fra 1920 Medlem af Industriraadet, af Industriforeningens Repræsentantskab, af den faste Voldgiftsret, af Tilsynsraadet for den offentlige Arbejdsansvining m. m. — Gift 1896 Marie Cathrine Olsen. S. D.

Litt.: Slægt i H. C. Langkjær: „Stambog over Familien L.“ 1914; „København“ ^{18/3} 1920; „Berl. Tid.“ ^{10/1} 1922; Osc. Johansen i „Politiken“ ^{12/5} s. A.

Langsted, Adolf Christoffer (f. ^{9/2} 1864—^{7/4} 1919), Skolemand, Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Oberst Lauritz L. og Ida Vilhelmine Leth. Blev Student 1882,

Cand. phil. 1883, studerede især Fransk og var Lærer ved forskellige Skoler, blev 1889 Inspektør ved Mariboes Latin- og Realskole og ledede 1895—97 de instruktive Kursus for danske Haandværkere i Paris. Han var en af de første herhjemme, der

benyttede Lysbilledundervisning. Som Pædagog var han stærkt paavirket af Rousseau og søgte i sin 1897 oprettede „Nye Skole“ paa Svineryggen i Kbh. at gennemføre nogle af dennes Ideer. Skolen blomstrede et Par Aar, men 1903 afstod han Pigeskolen og 1905 Drengeskolen til de forenede Skoler, hvorefter han en Række Aar opholdt sig i Paris som Korrespondent og Forfatter. Han efterlod sig en lang Række Skrifter, dels Børnebøger („Konger uden Land“ 1884, „Fortællinger for Ungdommen“ 1900 osv.), dels Noveller („Hjemløs“ 1905, overs. paa fem Sprog), dels Digte („Vedbend“ 1890, „Bukkar“ 1894, „Lyng“ 1901, „Asters“ 1915), dels Rejseskildringer („Glædens Stad i Lys og Skygge“ om Paris 1917, „Rivieraen“ 1912) og Læsebøger. 1894—95 og 1899 redigerede han Børnebladet „Kammeraten“. Hans Arbejder viser et poetisk, let bevæget Sind og et flydende, soigneret Sprog uden iøvrigt at eje større Originalitet. Flere af hans religiøse Digte er meget kendte og yndede. D. i Kbh. — Gift 1892 Hedevig Margrethe Toxværd. P. E.

Litt.: Grandjean: „Stamt. over Familien Toxværd“ med Tillæg 1896—98; Chr. Richardt i Forord til „Bukkar“ 1894; „Aftenposten“ ^{30/7} 1905; „Studenterne fra 1882“ 1907; „Lærerne og Samfundet“ I 1913; „Fyns Stiftstid.“ ^{20/11} og ^{2/12} 1914; „Nationaltid.“ ^{2/12} s. A.; „Urd“ ^{12/12} s. A.; „Hver 8. Dag“ ^{22/11} s. A.; Nekrologer i „Nationaltid.“ ^{7/4} 1919, „Berl. Tid.“ s. D. (af J. C.), „Politiken“ ^{8/4} s. A., „Dsk. Frøbeltid.“ s. A., „Skand. Forfattertid.“ s. A. (af L. Levy), „Urd“ ^{20/4} s. A. (af Ole Bang) og „Folkelæsning“ ^{15/4} s. A. (af A. Ipsen).

Lanzky, Axel Waldemar (¹⁰/₅ 1825—³⁰/₄ 1885), Sangdirigent. F. i Kbh. Forældre: Fagottlisten Johann Traugott L. og Caroline

Juliane Wilhelmine Gerlach. Blev fra ganske lille opdraget af sin Fader i Tonekunsten og opnaaede i en ung Alder en betydelig Færdighed som Musiker, formaaede hurtigt at ernære sig som Sang- og Musiklærer og som Orkestermusiker. 1866 an-

sattes han som Kontrabassist i det Kgl. Kapel, hvor han virkede til sin Død. L. nød stor Anseelse som Sangdirigent, og hans Betydning i dansk Musikliv maa søges i denne hans Dirigentgerning. Ikke alene ledede han og prægede med sin sikre Smag en Række Sangforeninger („Odeon“, „Jysk Sangforening“, „5. Juni-Foreningen“), men dirigerede siden 1859 med den største Dygtighed ved Lejligheder, hvor disse enkelte Sangforeninger gav Fælleskoncerter („De centraliserede københavnske Sangforeninger“). Fra hans Haand foreligger — foruden enkelte Kompositioner og en Række Arrangementer for Harmonimusik — flere Bind Korsange, som han har samlet og tilrettelagt. De staar som en Mønstersamling i dansk Korlitteratur og giver et fortrinligt Indtryk af Tidens Smag og dansk Korsangs kunstneriske Niveau i 19. Aarh. D. i Kbh. — Gift 1852 Hansine Rosent, d. 1881.

E. A.

Litt.: „Søndags-Posten“ ²⁰/₇ 1874 og ⁵/₈ 1883; Frits Bendix: „Af en Kapelmusikus' Erindringer“ 1913.

Larcher, L. F. A., se Jacobson.

Larsen, Alfred Christian (¹²/₁ 1840—¹¹/₂ 1914), Forfatter. F. i Randers. Forældre: Sognepræst Lars Peter L. og Nathalia An-

nina Økenholt. Blev Student 1857, Cand. theol. 1862, derefter Lærer i Kbh. Blev 1870 Assistent ved det Kgl. Bibliotek, 1905 Underbibliotekar, 1907—14 Bibliotekar. Tidlig religiøs vakt, men kritisk overfor det kirkelige støttedes han ved Kierkegaards Paavirkning i

at tænke og tale som „den Enkelte“, idet det religiøse blev et personligt Samvittighedsanliggende for ham, men Kierkegaards Mangel paa Kritik overfor Bibelen og Dogmerne frastødte ham. Hans eget Standpunkt blev en etisk bestemt, fri Religiositet uden „Overnaturlighed“. I Bogen „Samvittighed og Videnskab“ (1865) protesterede han mod R. Nielsens Forsoning af Tro og Viden og rejste derved Striden om det Spørgsmaal.

I en Række Fortolkninger af det nye Testaments Breve — meget benyttede af Studenterne paa Grund af deres Korthed og Klarhed — arbejdede han hen imod en Reform af det teologiske Studium, og i Smaaskrifterne „Om Nadveren“ (1871), „Om kirkelig Frihed“ (1871), „Teologiske Smuler“ (1872), „Om det teologiske Fakultet“ (1874) rejste han en aaben Kamp mod Ortodoksien. Men konservativ af Temperament, som han var, tog han ogsaa Afstand fra Radikalismen, idet han under Pseudonymet Theodorud gav „Breve til en Landsbypræst“ (1876) og en Række andre Skrifter om religiøse og politiske Emner. Han besad en vis logisk Skarphed i Tanken, men blev med sin Trang til at paavirke Mennesker let hængende i opportunistiske Standpunkter til Dagens Spørgsmaal uden synderlig Dybde i den principielle Begrundelse. I 1870'erne og 80'erne optraadte han, der var en ypperlig Taler, og som nærede høje Tanker om den akademiske Stands sociale Betydning, som Fører for det liberale Parti i Studenterforeningen. Men med sine særegne Mellemstandpunkter kunde han ikke i Længden fængsle de Unge; han opfattedes som en Kompromis'ernes Mand og trængtes ud. Og saa et Forsøg paa at komme ind i det politiske Liv som Oppositionskandidat ved Folketingsvalget i Kbh.s 4. Kreds 1884 mislykkedes. Hans Karakters Modsætning af gammelt og nyt gjorde ham ensom og trængte ham tilbage til Studerekammeret. Som Biblioteksebedsmand var han utrættelig i sin Hjælpsomhed og fik stor Betydning for mange Mennesker ved at orientere dem overfor Litteraturen og drøfte deres Interesser med dem. Efter en Række filosofiske Skrifter, bl. a. „Fremtidens Religion“ (1887), genoptog han sin Fortolkningsvirksomhed og udgav fra 1890 til 1907 en Mængde Oversættelser af det gl. Testaments Bøger og af Johannes' Aabenbaring. Et Udvalg af hans Afhandlinger og Foredrag „Gennem mange Aar“ I—II kom 1915. D. i Kbh. — Ugift. J. C. K.

Litt.: Selvbibliografi i ovenn. „Gennem mange Aar“ I 1915; „Studenterbogen“ 1896; A. Ipsen: „Litterære Portrætter“ 1906; „Statentersamfundet gennem 25 Aar“ 1907; „Nationaltid.“ ¹¹/₉ 1910; V. E. Brenk i „Tilskueren“ 1914; Bokkenheuser: „Studenten vi kaldes —“ 1920; Nekrologer i „Akad. Ugebl.“ 1914 (af C. Dumrelcher), „København“ ¹²/₂ s. A. (af samme), „Nationaltid.“ ¹²/₂ s. A. (af R. B.), „Politiken“ ¹²/₂ s. A. (af Victor Madsen) og „Berl. Tid.“ ¹²/₂ s. A.

Larsen, Anton Laurentius (⁴/₁₁ 1827—²²/₆ 1888), sproglig Forfatter. F. i Faabergs Præstegæld, Norge. Forældre: Maler Arne L. og Anne Midtjørstad. Blev Student i Trondhjem 1845, Cand. phil. i Kria. 1846. Efter et Ophold i Skotland for at studere Landvæsen drev han derefter i nogle Aar en Gaard, han havde arvet i det Nordenfjeldske. Fra 1860 levede han i Kbh. (Indfødsret 1867) et stille Liv, optaget af arkivalske og leksiko-

grafiske Studier. Paa Arkivet afskrev han Dokumenter for Historikere og (indtil 1881) for det norske Rigsarkiv; en Frugt af Studierne her er „Af en Afskrivers Optegnelser; nogle ældre Betydninger af nuværende danske Ord“ (1881). Sine omfattende Sprogkunderskaber frugtbargjorde L., der siden 1869 var Translatør i Svensk og Engelsk, ved at udarbejde de kendte Ordbøger: „Svensk Ordbog for danske og norske“ (1865), „Svensk — dansk-norsk Haandordbog“ (1884) og „Dansk-norsk — engelsk Ordbog“ (1880, 4. Udg. 1910). D. i Kbh. — Gift Margretha Christina Augusta Grape, d. 1893.

V. B.

Litt.: Nekrolog i (norsk) „Morgenbl.“ 9/7 1888.

Larsen, Søren Absalon (f. 5/4 1871), Elektrofysiker. F. i Nørre Aaby, Fyn. Forældre: Maltgører Hans Christian L. og Ingeborg

Absalonsen. Blev Student 1890 og Cand. mag. med Fysik som Hovedfag 1896. Vandt Univ.s Guldmédaille 1898 for en Prisopgave i Fysik om Amalgamers elektriske Ledningsevne og blev s. A. Assistent ved Polyteknisk Lærestalts fysiske Laboratorium, hvor han navnlig fik

med Undervisningen i Elektricitet at gøre. Dette i Forbindelse med, at han omkring 1900 ved en Række vellykkede Forsøg skaffede Klarhed over forskellige Forhold ved de „vagabonderende“ elektriske Strømme, opstaaede ved elektrisk Sporvejsdrift, gjorde, at G. A. Hagemann ved Oprettelsen af en Studieretning for Elektroingeniører ved Polyteknisk Lærestalt i første Række valgte ham til at organisere den nye Undervisning. 1903 blev han ansat som Docent i Elektroteknik, 1906 omdannedes Docenturen til et Professorat. Som Docent stilledes der ham en vigtig Opgave: at indrette det første elektrotekniske Laboratorium herhjemme. Dels ved Planlæggelsen og Indretningen af Laboratoriet, dels senere ved Ledelsen af Undervisningen i Laboratoriet har L. i høj Grad indlagt sig Fortjeneste af vor Ingeniøruddannelse. Ved Siden heraf har han udført en Række videnskabelige Undersøgelser, som har ført til væsentlige Fremskridt paa flere elektrotekniske Omraader. Han har saaledes konstrueret en Række saakaldte komplekse elektriske Maaleapparater og opstillet en ny Teori for Vekselsstrømsmaalere. Fra 1908 har han været Sekretær i den danske Afdeling af den internationale elektrotekniske Komité og repræsenterer paa værdig Maade de danske Elektroteknikere overfor Udlandet. Hans store Fagkundskab er parret med en stærkt udviklet sund Dømmekraft i almenmennes-

skelige Forhold. — Gift 1900 Agnes Hedvig Elisabeth Munch.

M. C. H.

Litt.: „Univ. Aarb.“ 1897—98, S. 832; „Studenterne fra 1890“ 1915; „Ingenløren“ 2/3 1920; „Nationaltid.“ 4/4 1921; „Berl. Tid.“ 5/4 s. A.; „Politiken“ 5/4 s. A.; „Polyteknikeren“ s. A.

Larsen, Alfred Valdemar (f. 12/5 1860), Maler, Illustrator. F. i Stenderup ved Horsens. Forældre: Lærer Sindal L. og Jensine

Sophie Magdalene Schøler. Kom i Billedskærelære i Kbh. 1875, blev et Par Aar senere fotografisk Retouchør og dimitteredes af det tekniske Institut og C. F. Andersen til Kunstakademiet, som han gennemgik Okt. 1878—Jan. 1884, hvorefter han besøgte Kunsternes Stud-

diesskole under Krøyer. En Tid søgte han endvidere Uddannelse i Kobberstikkunst hos Joel Ballin. L. har malet Landskaber og Figurbilleder, men er især kendt som Illustrator til historiske o. l. Værker, f. Eks. Fabricius' Danmarkshistorie (3. Udg.), „Gamle københavnske Huse og Gaarde“ udg. af Foreningen „Fremtiden“, „Danmarks Riges Historie“ og Sophus Müller: „Vor Oldtid“. Tillige har han tegnet Bogomslag og Bogbind. Han har jævnlig udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling siden 1883, har foretaget Rejser til Paris (1894) og Holland—Belgien og har været Tegnelerer ved det kgl. Vajsenhus (siden 1893) og ved Fagskolen for Boghaandværk. Arbejder findes paa Frederiksborg. — Gift 1903 Karen Margrethe Bang. S. S.

Litt.: F. Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910.

Larsen, Axel, se Liljefalk.

Larsen, Julius Bertram (f. 4/9 1854), Taarnurfabrikant. F. i Køge. Forældre: Taarnurfabrikant Johannes Bertram L. og

Juliane Emilie Thygesen. Uddannedes hos Faderen i Køge, blev Urmagersvend 1872, efter Faderens Død 1877 bestyredes han Forretningen for sin Moder, til han 1880 overtog den og flyttede den til Kbh. Hans Maal blev nu at uddanne sig i den Kunst at bygge

Taarnure, selv i meget store Dimensioner, og Sangværker samt i at rekonstruere og restaurere gamle Kunsture, baade store og smaa. Mange kunstfærdige gamle Ure gik deres Forfald og Undergang i Møde, fordi Ingen havde tilstrækkelig Interesse for dem; det var L.s Forsæt at raade Bod herpaa. Med Støtte fra forskellige Fond og Legater og fra private Velyndere, bl. a. Brygger J.

C. Jacobsen, foretog han flere Udenlandsrejser for at dygtiggøre sig, og han mødte under sit Arbejde megen Tillid og Forstaaelse, ikke mindst hos Kunstnere. Af hans talrige Arbejder fandt adskillige Vej til Udlandet, hvor de vandt Anerkendelse paa de store Verdensudstillinger og skaffede ham flere 1. Klasses Medailler, sidst paa Verdensudstillingen i Chicago. Af de betydelige Ur-Anlæg, L. i Aarens Løb har udført, kan fremhæves Sangværket til Frederiksborg Slot, Taarnure til Aarhus Domkirke, St. Knuds Kirke i Odense, Holmens Kirke og Vor Frue Kirke i Kbh., Jesuskirken i Valby foruden til flere Slotte og Kirker, Istandsættelse af flere gamle Kunsture som Isaak Habrechts astronomiske Ur i Christian IV's Audienssal paa Rosenborg, Kæmpeurværket i Vor Frelsers Kirke paa Kristianshavn, Klokkespillet paa Ledreborg og Sangværket til Gjedsted Kirke. For Tiden (1922) har han under Arbejde Planetariet i Rundetaarn og det 500 Aar gamle astronomiske Kunstur til Lunds Domkirke. L. er paa sit Omraade en Kunstner, der er fuldt fortrolig med de Gamles Kunstfærdighed og arbejder i deres Aand. Med enestaende Dygtighed forener han en lykkelig Kærlighed til sit smukke og sjældne Haandværk, og de Resultater, han har naaet, til Dels bistaet af interesserede Kunstnere og Videnskabsmænd, navnlig blandt Arkitekter, Musikere og Astronomer, har vundet fortjent Anerkendelse baade herhjemme og i Udlandet, hvorom talrige Vidnesbyrd foreligger. — Gift 1880 Anna Andrea Gormsen. G. N.

Litt.: Theodor Wählin: „Lunds Domkyrkas gamla konstur“ 1913; V. Holck: „Beretning om det nye Sangværks Anbringelse paa Frederiksborg Slot“ 1915; Leopold Reverchon: „Hora, Gazette mensuelle pour l'horloger“ Novb. 1918, S. 359—64; R. Berg: „Det gamle Taarnur i Vor Frelsers Kirke paa Kristianshavn“ 1920; „Ill. Tid.“ 18/9 1892 (af Erik Sklodte); „Dagbl.“ 27/1888; „Tidsskr. f. Kunstindustri“ 1889 S. 129 ff.; „Frederiksborg Amts Avis“ 10/6 1898; „Dannebrog“ 9/3 1903; „Aftenbladet“ 13/6 1903; „Berl. Tid.“ 8/7 1903 og 9/5 1905; „Stockholms Dagblad“ 21/5 1914 og 24/11 1915; „Nationaltid.“ 10/9 1914; E. Wrangel 1 „København“ 24/6 1914; „Berliner Tageblatt“ 28/6 1914; „Vort Land“ 21/12 1914; „Berl. Tid.“ 20/2 1915; „Nya Dagl. Allehanda“ 28/11 1915; „Lunds Dagblad“ 28/12 1915; „Verden og Vi“ 1916, Nr. 4; Krak: „Danmarks ældste Forretninger“ 1915.

Larsen, Stig Eduard (f. 2/6 1860), Skolemand, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Skræddermester Lars Martin L. og Clara Angelica Hesselberg. Blev Student 1878, Cand. theol.

1884, var de følgende Aar Lærer ved forskellige Skoler, 1885—88 ved Borgerdydskolen paa Kristianshavn, 1891—1915 ved Vesterbro, senere Blaagaard Seminarium, 1892—1900 ved Slomanns Skole og 1902—15 ved Søværnets Elevskole. Samtidig stu-

derede han Filosofi, var 1889—90 i Paris (horte Ribot) og blev 1891 Dr. phil. paa Afhandlingen „Th. Hobbes' Filosofi“. I 90'erne drev han filosofisk Manuduktion, har siden bl. a. skrevet nogle eliske Afhandlinger (om Moral og Religion og det sjette Bud i „Tilskueren“ 1899—1900), men kom efterhaanden bort fra Filosofien. Foruden Pædagogik interesserede han sig for folkelig Oplysning (var i mange Aar Redaktør af Studenter-samfundets Smaaskrifter og Pressekorrespondance) og for Politik. Opr. Venstremand og Bestyrelsesmedlem i den liberale Vælgerforening gled han efter 1901 mere og mere i radikal Retning, deltog 15/6 1903 i det Møde mellem Munch, Rode, Friis og Berendsen, der i Kbh. var den første Kim til det radikale Parti. Som radikal stillede han sig til Folketinget 1906 paa Frederiksberg, 1909 i Kerteminde, valgtes 1910 sidstnævnte Sted og genvalgtes til 1918. Han tog levende Del i Tingets Forhandlinger, bl. a. om Bank- og Sparekasselove, Postlove, Sukkerlov, Skattelove, Menighedsraadslov og prægede navnlig Afgørelsen i Spørgsmaalene Hvide Sande, Vestkysthavnene og Merindkomstskatten. 1915 udnævntes han til Forstander for Skaarup Seminarium. Der var ved Udnævnelsen kun taget Hensyn til L.s ubestridelige pædagogiske Erfaring og Indsigt, og der rejstes fra kirkelig Side en voldsom Agitation imod den, ligesom hans Ledelse ogsaa siden har været Genstand baade for stærke Angreb og absolut Tilslutning. — Gift 1) 1892 Jenny Sara Goldschmidt, d. 1897. 2) 1913 Eleonora (Lori) Olivia Renarda Pauli. P. E.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Novbr. 1891; „Studenterne fra 1878“ 1903; „Politiken“ 11/5 og 20/6 1906; V. E. Gamburg, C. N. Starcke og Arn. Møller i Valgbog for Frederiksberg 1. Kred. s. A.; „Fyns Venstrebl.“ 20/4 1909 og 15/10 1915; „Forløber“ (Blaagaard Sem.) Novb. 1915, Apr.—Maj 1916 og April 1917; Osc. Andersen og F. Torm i „Nationaltid.“ 10/10 s. A.; Ludwigs i „Nykøbing Dagbl.“ 23/10 s. A.; „Folkeskolen“ 28/10 s. A.; „Købstadskolen“ s. A.

Larsen, Carl Frederik Emanuel (15/6 1823 —24/9 1859), Marinemaler. F. i Kbh. Forældre: Exam. juris Lars Hansen L. og Louise Christine Weinreich.

Blev Elev af Eckersberg og Kloss, udstillede for første Gang 1845 og rejste s. A. til Island og Færøerne med et Marinens Skibe. 1852—54 besøgte han England og Frankrig og opholdt sig i længere Tid i Marseille. Han modtog 1851 den Neuhausenske Præmie for „Udsigt fra Langelinie“.

Af Eckersbergs mange Elever var L. den eneste, der udelukkende dyrkede Marinemaleriet. Motiverne til flere af hans Billeder og Raderinger hentede han ved Middelhavet og omkring Island. Som Tegner og Kolorist naar

han ikke sin Lærer i Finhed, ligesom hans Komposition kan virke noget urolig. Fri-skest og bedst er han i Skitsen og har her ofte ydet det fortrinlige. Hans betydeligste Arbejde er „En Formiddag i Øresund“ (1856) (Kunstmuseet). D. i Kbh. — Ugift.

I. M. O.

Litt.: Wellbach: „Kunst og Æstetik“ 1870; Axelline Lund: „Spredte Erindringer“ 1917; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 14/10 1859.

Larsen, Emmanuel Lorentz (18/6 1865—10/6 1917), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Oversergent i Artilleriet Lorentz Peter L. og Caroline Nielsine Edvardine Sørensen. Blev Student 1883, Cand. phil. 1884 og studerede en Tid Polyteknik og Sprog, men da hans Interesse for Skuespilkunst tog Overhaand, opgav han foreløbig Studierne og rejste til Tyskland for at følge Hovedscenernes Virksomhed. I Wien

modtog han stærke og blivende Indtryk af Lewinskys Kunst. Han debuterede 1889 paa Dagmarteatret, hvor han var ansat til 1906, spillede derpaa i Norge („de 8“) og Provinserne, var ved Folketeatret 1908—10, atter ved Dagmarteatret 1910—12, Sceneinstruktør ved Kasino 1912—14, 1914—17 ved Aleksandrateatret. Han fik under denne Virksomhed Lejlighed til at fuldføre sin Ungdoms Studier og tog Magisterkonferens i alm. og sammenlignende Litteraturhistorie 1914. Ved sin Død var han just blevet valgt til Direktør for Odense Teater. Han var som Skuespiller i Besiddelse af Fantasi, men hans Smag formaaede ikke altid at overvinde et Hang til karikaturagtig Overdrivelse. Blandt hans Roller vil især huskes Amandus i „Ungdom“, Snild i „Erotik“, Pabst i „Dønvig Præstegaard“, Pyromanen i „Den røde Hane“, Spiegelberg og senere Franz Moor i „Røverne“. 1909—11 var han Formand for „Dansk Skuespillerforbund“. D. i Kbh. — Gift 1) 1890 Fanny Louise Hvilsom. Ægteskabet opløst; hun siden gift Maleren Sally Philipsen (s. d.). 2) 1907 Johanne Louise Winther. C. Bs.

Litt.: Selvbibliografi i „Ill. Tid.“ 28/8 1902; A. Gnuetzmann i „Teatret“ 1903—04; Chr. Ottesen: „Studenterne fra 1883“ 1908; „Masken“ 21/3 1912; „Tilskueren“ 1914; „Verden og vi“ 5/1 1917; Nekrologer i „Nationaltid.“ 17/6 1917, „Berl. Tid.“ s. D., „Politiken“ (af P. C. V. Hansen) s. D. og „Masken“ 24/6 s. A.

Larsen, Erik Øckenholt (f. 23/8 1880), Tennis-spiller. F. i Kbh. Forældre: Bankdirektør Julius L. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1898, Cand. juris 1904, studerede derefter Bankvæsen i Hamborg, Paris og London 1906—09 og er nu ansat hos Bankierfirmaet Sperling & Co., London. Under Krigen gjorde han Tjeneste som engelsk Censor. L. be-

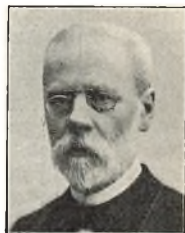
gyndte sin Tenniskarriere 1895, idet han da spillede mod de bedste danske Spillere, deriblandt Folmer Hansen.

Sin første internationale Sejr vandt han i Hamborg 1898, sin anden n. A. i Stockholm. Han vandt Mesterskabet for Danmark 1899, for Hamborg 1899, for Danmark 1900 og 1905, spillede i Wimbledon 1905, vandt atter Mesterskabet for Danmark 1906 og 1907, for Bremen 1907 og for Hannover 1907 og 1908. Desuden har han vundet talrige Mesterskaber i England, som f. Eks. for Warwickshire 3 Gange, Lincolnshire 3 Gange etc. Ogsaa for anden Idræt saasom Fægtning, Ridning, Skøjteløbning, Bandy, Golf, Jagt etc. er L. meget interesseret. — Gift 1919 Astrid Larsen. F. K.

Litt.: „Kbh.s Boldklub i 25 Aar“ 1901.

Larsen, Erhard Florian (7/1 1838—11/2 1916), Jurist, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Kancellibud Jens L. og Anne Cathrine Pihl. Blev Student 1855, Cand. juris 1862, Assistent i Indenrigsministeriet 1864, Fuldmægtig sst. 1875, Kontorchef 1880, Assessor i Overretten 1884, var Højesteretsassessor 1894—1910 og siden ekstraordinær Assessor i samme Ret. Han var stærkt kirkelig og filantropisk interesseret, udgav 1901—12 „Den danske Kirkeret“ i 3 Bd., en især for Præster bestemt praktisk Haandbog, og stod (bl. a. som Svigersøn af H. L. Martensen) det saakaldte kirkelige Centrum nær. Hans Viden paa kirkereligt Omraade kom ofte til Nytte i Højesteret. Politisk var han Højremand, var i mange Aar Formand for Højres Arbejder- og Vælgerforening og valgtes 1887 til Folketinget i Kbh.s 1. Kreds. Han tog Del i Forhandlingen om kirkelige, juridiske og kulturelle Spørgsmaal, men fik ikke større Betydning og faldt ved Valget 1890; søgte forgæves Valg i samme Kreds 1892 og 1895. Han var en human og idealistisk Personlighed. D. i Kbh. — Gift 1) 1865 Anna Marie Martensen, d. 1888. 2) 1899 Sophie Augusta Louise Camilla Hennings. P. E.

Litt.: Slægt i Hennings: „Beiträge zur Gesch. der Familie Hennings“ 2. Opl. 1905 og Jürgen-sen og Hennings: „Slægteregister over Familien Sangaard m. fl.“ 1910; Martensen: „Af mit Levned“ III 1883, S. 220; „Personalh. Saml.“ I 1900—07, S. 489; Fz. Dahl i „Teol. Tidsskr.“ Ny Række III 1905, S. 86—90; „Riget“ 29/2 1910; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 11/2 1916 (af Niels Lassen og Godskesen), „Nationaltid.“ s. D., „Politiken“ 12/2 s. A., „Kirken og Hjemmet“ 27/2 s. A. og „Ber-netid.“ s. A.

Larsen, Hans Christian (f. $\frac{3}{8}$ 1870), Landøkonom. F. i Broby ved Sorø. Forældre: Tømrer Rasmus L. og Else Marie Halling.

Opdroges ved det praktiske Landbrug og søgte 1889—91 Agerbrugsskolen paa Næsgaard, gik derefter paa Landbohøjskolen, hvorfra han 1893 tog Landbrugseksamen. 1893—95 var han Assistent i Landøkonomi ved Landbohøjskolen, 1895—1915 Kasserer i det Kgl. danske Land-

husholdningsselskab, er siden 1903 Sekretær af Statens Planteavlssudvalg og fra 1916 Kontorchef ved Statens Forsøgsvirksomhed. Med Energi og Dygtighed har L. arbejdet for Organisation af Forsøgsvirksomheden vedrørende Plantekultur, som efterhaanden har faaet et for Landets Størrelse meget anseligt Omfang. Han er ikke alene den punktligste Kontormand, der altid har det formelle i Orden, men han har med megen Initiativ og Virkestrang beskæftiget sig med forskellige landbrugsfaglige Spørgsmaal, f. Eks. udarbejdet Forslag og Planer for Udnyttelsen af Vildmoserne, for Omordningen af Statens Forsøgsvirksomhed paa Planteavlens, Husdyrbrugets og Mejeribrugets Omraade, for den højere Landbrugsundervisning, for Statens og Hedeselskabets Grundforbedringsvæsen m. v. Han er Landbrugsministeriets Tilsynsførende med Foranstaltninger til Planteavlens Fremme og Ministeriets Repræsentant i forskellige Kommissioner og Udvalg. Medens Kr. Pedersen (s. d.) var Landbrugsminister, havde L. paa flere Omraader en betydelig Indflydelse paa Gennemførelsen af forskellige landøkonomiske Foranstaltninger. Han var Redaktør af „Landøkonomisk Aarbog“ 1900—18, af P. Holts „Lømmebog for Landmænd“ 1908—20 og redigerer „Tidsskrift for Planteavl“ fra 1907. — Gift 1896 Marie Sophie Hansen.

A. C.

Litt.: „Næsgaardsbogen“ 1915, S. 124.

Larsen, Hans Peder (f. $\frac{27}{10}$ 1867), Landbrugsskoleforstander. F. i Kalkerup ved Næstved. Forældre:

Gaardejer Lars Hansen og Maren Kirstine Pedersen. Fik en god praktisk landøkonomisk Uddannelse og var Elev paa Tune Landboskole 1884—85, senere paa Landbohøjskolen, hvor han tog Landbrugseksamen 1890. 1892—93 var han Lærer ved Nysted

Højskole, 1893—94 Regnskabsfører og Lærer for Landvæsenslærlinge paa Tybrind,

1895—96 Medredaktør af „Landboforenings-Tidende“, blev 1895 Lærer ved og 1902 Forstander for Malling Landbrugsskole, af hvilken han har været Ejer siden 1910. Han har foretaget Studierejser i Tyskland, Holland, Schweiz og Sverige. Han er Formand for Danske Mejeriers Smørekøportforening fra 1904, for Aarhus Amts landøkonomiske Selskab fra 1911, og han har haft og har adskillige andre Tillidshverv indenfor Landbruget. Han har mangleaarig Erfaring som aktiv Deltager eller ledende Personlighed i det landøkonomiske Foreningsliv. Hans grundige Indsigt i og levende Interesse for Landboforhold i Forening med en elskværdig Optræden og Evne til at forhandle med alle Parter gør ham vel skikket til at beskæftige sig med offentlige Anliggender. Af hans litterære Arbejder kan nævnes: „Kontrol med Koens Mælkeydelse“ (1897), „Smørberegningstabell for Kontrolforeninger“ (6. Udg. 1918) og „Hads Herreds Landboforenings Historie“ (1903). — Gift 1896 Anna Nielsen.

Litt.: „Dagens Nyh.“ $\frac{30}{1}$ 1912.

A. C.

Larsen, Jens Carl (f. $\frac{2}{2}$ 1872), Forsøgsleder. F. i Ballerup. Forældre: Vognmand Hans L. og Ane Marie Hansen. Værdier. Var fra sin Barndom beskæftiget ved praktisk Landbrug, kom 1889 paa Landbrugsskole, derefter paa Landbohøjskolen, hvorfra han 1893 tog Eksamen. 1893—94 var han Lærer ved Børkop Højskole, 1894—1901 ved Lyngby Landboskole, 1894—97 Assistent hos Kaptajn J. C. la Cour og fra 1901 ved Lyngby Forsøgsstation. 1914 blev han konstitueret Forsøgsleder paa Statens Forsøgsstation ved Lyngby og fra 1918 fast ansat. Han er Medlem af De samvirkende sjællandske Landboforeningers Planteavlssudvalg og har flere andre Tillidshverv; han har forfattet nogle Forsøgsberetninger og talrige Artikler i Fagpressen. Hans Sans for Orden og Økonomi præger Ledelsen af Forsøgsstationen; han er en nøgtern Fagmand med solid Indsigt og Viden, og hans Interesse og Virksomhed gaar fortrinnsvis ud paa at klare Spørgsmaal, som har direkte Betydning for praktisk Landbrug. — Gift 1894 Maren Sophie Nielsen.

Litt.: „Vort Landbrug“ 1918, S. 267.

Larsen, Johan nes Ephraim ($\frac{21}{2}$ 1799— $\frac{10}{11}$ 1856), Retslærd. Politiker. F. i Kbh. Forældre: Ølhandler Knud L. og Karen Sophie Hellebracht. Fra fattige Forældres „fugtige og mørke“ Kælderlejlighed til Universitetets Kateder og Justitiarius-Stolen i Danmarks Højesteret — det er i korte Træk L.s Løbane. Han var sin egen Lykkes Smed, men fortrinlige Evner, ukuelig Energi og en væl-

dig og aldrig trættest Arbejdskraft var givet ham i Vuggegave. Efter sin Konfirmation blev

L. i 14-Aars Alderen ulønnet Ekstraskriver i General-Toldkammer- og Kommercekollegiet, 1815 Ekstraskriver ved Kbh.s Politiret, Exam. juris 1816, s. A. Kopist, 1818 Fuldmægtig i Politiretten, 1819 Student, 1825 Cand. juris, 1826 Politisekretær, 1828 Politiasistent, 1831 Prof. extraord.

ved Universitetet, 1836 Prof. ord., 1856 Justitiarius i Højesteret. 1839 Medstifter af, 1853 Formand for „Historisk Forening“. L. var den fødte Jurist, skarp, klar og praktisk. Størst videnskabelig Betydning har sikkert hans retshistoriske Arbejder — med saadanne debuterede han, og med dem vandt han sit Professorat —, men som Lærer og Skribent udøvede han navnlig Indflydelse ved sin dogmatisk-systematiske Forelæsnings- og Forfattervirksomhed, ligesom han vistnok selv betragtede sin retshistoriske Forsken som tjenende, som en nødvendig Forudsætning for den rette Forstaelse af den positivt gældende Ret. L. var uden filosofisk Fordannelse, og den juridiske Erkendelsesteori var ikke hans Sag. Uden at være veltalende i egentlig Forstand var han en vækkende Docent; Mænd som Hall og Krieger har vidnet derom, og F. T. J. Gram udtaler, at ved L.s Eksaminatorier „gik Retsvidenskabens Lys op for ham“. At stille L. paa Linie med Ørsted, hvad Gram synes at ville gøre, gaar derimod ikke an. Ligesaalidt som de øvrige efter-Ørsted'ske Forfattere var L. nogen Banebryder, men han var en Fuldender og Fortsætter af Ørsted's Gerning. De efter L.s Død udgivne Forelæsninger over Privatretten — Privatrettens almindelige Del, Person-, Familie- og Arveret, Obligations- og Tingret —, Civil- og Kriminalprocessen og Statsretten — baade den før og efter Grundloven af 5/6 1849 gældende —, var i Virkeligheden systematiske Lærebøger og benyttedes længe som saadanne; den af L. sammen med P. G. Bang (s. d.) forfattede „Systematisk Fremstilling af den danske Procesmaade“ (I—V. 1837—43. Oprindelig trykt i „Juridisk Tidsskrift“) var indtil Nellenmann's Arbejder det processuelle Hovedværk i dansk Retsvidenskab, og Gram's „Den danske Formueret“ skylder efter Forfatterens eget Udsagn for en stor Del L. sin Tilblivelse. Som Retshistoriker naaede L. ikke som sin Forgænger Kolderup-Rosenvinge at levere en fuldstændig Retshistorie — han var ikke som Rosenvinge nogen Arkivets Mand, ej heller Udgiver af retshistoriske Kilder —, kun Tilføjelser og Rettelser til ældre Forfatteres Skrifter, Anmeldelser o. dsl.; men hans retshistoriske Afhandlin-

ger hører til dansk videnskabelig Litteratur's ypperste Frembringelser, baade Debutarbejdet „Yderligere Undersøgelse over Kong Christian den andens Love“ („Jurid. Tidsskr.“ XI 1825) og de berømte „Bidrag til de gamle Danske Provisiallovbøgers Historie“ (sst. XIII, XIV og XV 1827—28), „Om Kongeværdighedens Arvelighed fordem i Danmark“ (Molbech's „Nord. Tidsskr.“ V 1836), Universitetsprogrammerne „De comitiis et senatu regni Danicæ ante mutatum a. 1660 reipublicæ formam“ (1838) samt „Om de danske Kongers personlige Deltagelse i Retsplejen fra de ældste Tider indtil den nuværende Tid“ (1839), de to Afhandlinger om „Samforleningsinstituttet“ i „Antislesvigholstenske Fragmenter“ (I 1848) og det mod Jón Sigurðsson rettede Universitetsprogram „Om Islands hidtilværende statsretlige Stilling“ (1855, oversat paa Islandsk 1856). De har paa mange Punkter indvundet nyt Land og sysselsætter endnu Nutidens Historikere og Retsforskere. Efter L.s Død udgaves hans „Samlede Skrifter“ i 10 Bind (1857—61), hvoraf det sidste indeholder „Blandede Afhandlinger, Udarbejdelser og Foredrag, fortrinnsvis af politisk Indhold“. Som aktiv Deltager i det politiske Liv optraadte L. fra Aaret 1841, da han af Kongen udnævntes til Medlem af Stænderforsamlingen, Vicepræsident i Roskilde og Viborg 1844 og 1846, 1848 Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling, hvor han stillede Forslag om et Et-kammersystem, Medlem af Folketinget, fra 1853 til sin Død af Landstinget, dog med en Afbrydelse 1854—55, da han nedlagde sit Mandat som Følge af Ministeriet Ørsted's Opræden overfor Embedsmændene. Fra et oprindelig konservativt Stade var L. havnet i det nationalliberale Parti; for sønderjyske Spørgsmaal nærede han levende Interesse, Bevarelsen af Sønderjyllands Forbindelse med Moderlandet var ham en Livssag. Til Afbenyttelse under Forhandlingerne om Ordningen af Tronfølgen i Monarkiet udarbejdede L. efter Udenrigsminister Reetz' Opfordring Afhandlingen, „Om Arvefølgeordenen efter den af Kong Frederik III under 14. November 1665 udstedte Kongelov“ (1851); han var Forfatter af Udvalgsbetænkningen om det kgl. Budskab angaaende Tronfølgens Ordning og bekæmpede med en for ham usædvanlig Veltalenhed og parlamentarisk Bevægelighed Regeringens Forslag. Samtidig nødsagedes han til som Universitetets Rektor at give Studenterne en — iøvrig vistnok ganske formel — Irettesættelse i den Wegener'ske Sag. L. var ogsaa Ordfører for Folketings-Udvalget vedr. det i Samlingen 1851—52 fremsatte Forslag til Lov om Fæstes Overgang til Selvejendom. L. var Rigsrettens Formand i Anklagen mod Ministeriet Ørsted. Han var en Mand uden glimrende ydre Egenskaber, men sanddru, vederhæftig, redelig og grundig, ingen

Allemandsven, ingen Jabroder. Han manglede den tomme, overfladiske Elskværdighed, men sagde ærlig sin Mening uden at se hverken til højre eller venstre. Han ejede de bedste af Almuesmandens Egenskaber. Faa af vort offentlige Livs Personligheder har efterladt sig et saa uplettet og skønt Eftermæle som L. D. i Kbh. — Gift 1837 Caroline Holm, d. 1891. Fz. D.

Litt.: „L. Chr. Müllers Eftermæle“ 1851, S. 49—50; Orla Lehmann: „Efterl. Skr.“ I 1872, S. 35—36; C. St. A. Rille: „Tyve Aars Journalistik“ I 1873, S. 345—47 og II 1876, S. 46—52; H. N. Clausen: „Optegnelser om mit Levned og min Tids Hist.“ 1877 passim; Joh. Steenstrup: „Historie-skrivningen i Danm. I det 19. Aarh.“ 1889, S. 385—87; Neergaard: „Under Junigrundloven“ I—II 1892—1916 passim; H. C. A. Lund: „Studentertoreningens Hist.“ II 1898, S. 353 ff. og passim; P. Andrø: „Gehejmraadinde Andras polit. Dagbøger“ I—II 1914—16 passim; Nekrologer I „Nord. Univ. Tidskr.“ III 1 1857, S. 225—31 (af J. Gram), Fr. Barfod: „Folke“ I 1859, S. 398—400 (af G. Stephens; engelsk Digt fra „Morning Chronicle“ 1856) og I „Dagbladet“ 22/11 1856 (af A. L. C. de Coninck).

Larsen, Elliot Kirchhoff Joakim (^{23/5} 1846 —^{12/3} 1920), Skolemand. F. i Nykøbing S. Forældre: Førstelærer Jens Christian L. og

Elise Cathrine Christiane Kirchhoff. Tog 1865 Lærereksamen og blev s. A. Lærer ved Frbg. Skolevæsen. 1874 blev han Overlærer og ved N. J. Fjords Afgang som tilsynsførende 1885 Leder af det samlede Skolevæsen paa Frbg., der i hans Tid naaede mere end det 20-dob-

belte i Omfang; 1885—98 var han Inspektør, 1898—1911 Direktør. L. var Skolemand med Liv og Sjæl og i Besiddelse af en sjælden pædagogisk Indsigt og Forstaaelse og betydelige administrative Evner. Han vandt tidlig og bevarede gennem Aarene Myndighedernes Tillid og fik den afgørende Indflydelse paa alle de kommunale Skolereformer, saa Frbg. Skolevæsen under hans Ledelse blev et Mønsterskolevæsen. — L. udgav flere gode Lærebøger, der ogsaa fik Indpas i Landets øvrige Skoler; nævnes kan hans ABC, hans danske Læsebøger og Regnebøger, der, hvor de benyttedes, i høj Grad bidrog til at skabe Fasthed og Metode i Undervisningen. I en lang Aarrække var L. den ledende Mand i mange pædagogiske, filantropiske og kirkelige Foreninger. 1895—1900 var han Formand for Danmarks Lærerforening og gjorde et betydeligt Arbejde for Gennemførelsen af Skoleloven 1899. Han ledede Sjællands Stifts Skolemøder i Roskilde, han var Formand for Frbg. Menighedsraad, for Foreningen mod Smudspresen og endnu flere Foreninger. 1900—05 havde han Sæde i Censurkommissionen for Lærereksamen, og 1913—20 var han Formand for Frbg. Skolekommission

og vedblev saaledes til sin Død at have afgørende Indflydelse paa det frederiksbærgske Skolevæsen. — Tillige har L. vundet et meget anset Navn som Historiker. Han udgav en Række grundlæggende Værker om Skolevæsenet og dets Historie, hvortil Materialet var samlet gennem et mangeaarigt, flittigt og omhyggeligt Arkivstudium. Det er et lodigt Arbejde, omfangsrigt og indholdsmættet, og det er lykkedes ham at fremdrage ukendt og upaaagtet Stof, der ogsaa paa anden Vis bidrager til at kaste Lys over de forskellige Tidsaldrer, der behandles. Som Historieskriver er L. altid objektiv, samtidig interessant, og anvender et klart, let læseligt Sprog. De betydeligste af hans Bøger er følgende: „Bidrag til Kbh.s offentlige Skolevæsens Historie“ (1881), „Bidrag til den danske Folkeskoles Historie 1784—1818“ (1893), „1818—1898“ (1899), „Skolelovene af 1914 og deres Tilblivelse aktmæssig fremstillet“ (1914), „Bidrag til den danske Folkeundervisnings og Folkeskoles Historie 1536—1784“ (1916). Endvidere skrev L. Jubilæumsskrift for Danmarks Lærerforening (1874—99) og „Folkeskole og Koffession i Udlandet“ (1884). D. i Kbh. — Gift 1869 Elise Kirstine Adolfine Kirchhoff, d. 1920. K. K.

Litt.: Fr. Th. I „Dsk. Skolebl.“ Marts 1901; „Lærerne og Samfundet“ I, III og IV 1913—14; Kjærgaard I „Folkeskolen“ 1916; „Tiden“ 28/5 s. A.; Nekrologer I „Folkeskolen“ 25/3, 1/4 og 8/4 1920 (af Hans Rasmussen, S. Franck og Carl Henriksen), „Nationaltid.“ 12/3 s. A. (af H. A. Svane), „Berl. Tid.“ 12/3 s. A. (af R. C. Mortensen), „København“ 12/3 s. A. (af Kr. Kjær), „Politiken“ 12/3 s. A. og „Vor Ungdom“ s. A. (af E. V. Rolsted).

Larsen, Johannes (f. 27/12 1867), Maler. F. i Kerteminde. Forældre: Købmand Jeppe Andreas L. og Vilhelmine Bless. Tog Præliminæreksamen og kom til Kbh., hvor han besøgte Kunsternes Studierskole og fik Frants Schwartz og senere (1885) Kr. Zahrtmann til Lærer. Blandt Kammeraterne paa Skolen omgikkes han især Fritz Syberg, Pøter Hansen, Poul Christiansen, Lütz-høft og Hølse. Ferierne tilbragte han i Kerteminde sammen med en eller anden af disse. I 1890 foretog han en Rejse til Nordtyskland sammen med flere Kunstfæller (Karl Jensen, Elise Konstantin-Hansen, Karl Madsen o. fl.). Efter at have afledt sin Værnepligt som Marinesoldat fuldførte han en lang Række Arbejder: „Regnfulde Augustdage. Højerud“ (1892—93), „Min Fader og Bob“ (s. A.) (begge i Faaborg Museum) og „Blomstrende Pæretæ“ (1896—1902). Allerede fra Barn af havde han interesseret sig for Fugle. Fra 1895 stammer en Mængde udmærkede

Akvareller af døde Fugle (flere i Faaborg Museum), og Skildringen af Fugle og Fugleliv indtager fra nu af en stadig mere dominerende Plads i hans Kunst. Paa Charlottenborg kasseredes (fra 1889) de fleste af de indsendte Billeder; det første Billede, der blev antaget, var „Vinterdag i zoologisk Have“ (1894). L. deltog 1889 i den første Salon des Refusés og derefter i Skoleudstillingerne og hos Kleis og senere i den frie. Han har malet alvorlig opfattede Portrætter (bl. a. af Forældrene), Landskaber med storslaaede og friske Skildringer af Vejrliget og de skiftende Aarstider, samt Billeder med Dyr (Hjorte og Svaner). I overmaade mange af hans Landskaber er Fuglene indført som Staffage paa en ny og for hans Kunst saare karakteristisk Maade, idet de synes at fortolke hele Naturstemningen og indgaar som en magtfuld Bestanddel i hans Natursyn („Fuglemaleren“), „Graagæs i en Mose“ (1913), „Edderfugle ved Sprogø“ (1913) (begge i Kunstmuseet). Han har udført enkelte Dyreskulpturer og mange fortræffelige Træsnit. 1905 udgav Foreningen Fremtiden hans Akvareller til „Historien om en lille Mis“, og 1914 udkom Blichers „Trækfuglene“, udg. af Raderforeningen med Træsnit af L. — Gift 1898 Alhed Warberg. I. M. O.

Litt.: Sv. Fleuron i „København“ ^{11/3} 1913; Carl V. Petersen i „Tilskueren“ 1917; „Berl. Tid.“ ^{26/2} 1919, ^{12/2} 1921 og ^{11/4} s. A.; „Politiken“ ^{11/10} 1920, ^{11/2} 1921 og ^{23/4} s. A., ^{22/1} og ^{23/1} 1922; „Ekstrabl.“ ^{21/1} s. A.; Johs. V. Jensen: „J. L. og hans Billeder“ 1920; „Hver 8. Dag“ ^{3/2} 1922; A. Garde i „Dsk. Aand“ I 1912.

Larsen, Hans Christian Julius (^{10/7} 1850 — ^{9/3} 1916), Bankdirektør. F. i Randers. Forældre: Sognepræst Lars Peter L. og Nathalia Annina Øckenholt. Blev Student 1867,

var ansat i Bankierfirmaet Fr. & Edw. Gottschalk 1867—73, tog Vekselmæglereksamen 1872, havde forskellige Ansættelser i Forretningsvirksomheder i Jylland, drev Agenturvirksomhed i Kbh. 1878—79, var Bogholder og

Kasserer hos „De private Assurandører“ 1879—88, blev Cand. polit. 1882 og var Direktør i Privatbanken 1888—1909, først sammen med Tietgen og efter dennes Fra-træden 1897 som Førstedirektør. L. var en meget flittig Mand af en fin behersket velvillig Optræden, der passede godt til Stillingen som Direktør i en Hovedbank, og som gjorde ham afholdt af dennes Personale. Hans Stilling førte ham naturligvis ind i talrige Aktieselskabsbestyrelser og lignende. Under den københavnske Bankkrise 1908, hvor det viste sig, at Privatbanken havde strakt sig videre end fornuftigt,

slog hans noget svækkede Helbred ikke helt til, og da Alberti, til hvem L. synes at have næret en sand Tyrketro, et halvt Aars Tid senere afsløredes som Bedrager, opgav L. snart efter sin Direktørstilling. D. i Kbh. — Gift 1875 Helene Dorothea Jensen. A. R. Litt.: Jul. Schovelln: „Privatbanken i Kbh. 1857—1907“ 1907; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ^{8. v/3} 1916, „Nationaltid.“ ^{9/3} s. A. (af Jul. Schovelln), „Politiken“ s. D. og „Assurandøren“ s. A. (af Lønborg).

Larsen, Lars Jørgen Wendelboe (f. ^{10/7} 1851), Landøkonom. F. i Sct. Jørgensbjerg ved Roskilde. Forældre: Entreprenør Jørgen L. og Anna Christianesen. Lærte Landvæsen og ledede 18 Aar gl. Udtørringen af Tastum Sø i Viborg Amt. Med Erfaringer herfra turde han 1881 give sig i Lag med en endnu større Opgave, Købet af Gaardbo Sø i Vendsyssel, hvis Areal, ca. 800 Tdr. Land, han udtørrede og kultiverede, saa han i faa Aar omdannede Ejendommen til et frugtbart Landbrug og et smukt Herresæde. L. har eller har haft en Mængde Tillidshverv, var Sogneraadsformand 1898—1910, Formand for Landboforeningen „Vendsyssel“ 1895—1913 og for Eksporthageriet i Frederikshavn 1896—1913, er Medlem af de jyske Landboforeningers Planteavlssudvalg siden 1900 og Formand for Græsmarkssektionen fra 1919, Medlem af Hjørring Amtsraad fra 1910. Han sparer hverken Tid eller Kræfter, naar det gælder om at faa gennemført en Sag, han anser for nyttig. Han var medvirkende til, at der indførtes ensartede Regler for Bedømmelserne ved Landboforeningernes Dyrskuer og Statsskuerne. Han er en initiativrig og selvstændig Mand, som i flere Henseender har brudt nye Baner og gaar sine egne Veje. En Tid stod hans Navn i Stridens Tegn, nemlig da han med sin vanlige Energi kastede sig over Indførsel af Jerseyracen i det danske Kvægbrug og fik dannet en Forening med dette Formaal for sig. — Gift 1876 Engeline Margrethe Thorn. A. C.

Litt.: „Ugeskr. f. Landm.“ 1921, S. 385; „Jysk Landbrug“ 1921, S. 476.

Larsen, Karl Halfdan Edvard (f. ^{28/7} 1860), Forfatter. F. i Rendsborg. Forældre: Ingeniørlejtant Hans Peter L. og Elecnora Christine Roedsted. Hans første Barndomsindtryk er knyttet til Krigen 1864. Faderen faldt paa Dybbøl, og da Moderen døde n. A., blev han opdraget hos sine Bedsteforældre i Kbh. Barndomsminde fra Kbh., især fra Vestergade og Voldkvarteret, kom ikke til at betyde mindre for ham end Minderne fra Hjemstaven for de samtidige Hjemstavnsforfattere. Gennem Bedstefade-

rens Fortællinger oplevede han et stort Tidsrum af Kbh.s Historie. Blev Student 1877, studerede Jura i Kbh. og Berlin, men hans litterære Interes- ser drog ham bort her- fra. Han opholdt sig i Udlandet 1883—88 og har ogsaa siden rejst meget; har levet som Forfatter og Journalist, stærkt interesseret i Foreningsliv. Med „Den gamle Historie“ (1920)

har han begyndt en poetisk-historisk Lev- neds- og Tidsskildring. — L.s to Skuespil, Debutbogen „Kvinder“ (1889) og „Ære“ (s. A.) giver Udgangspunkterne for hans hele Forfatterskab: Kbh. som Milieuet, Kvinde- typerne i „Kvinder“ og det militaristiske Tyskland i „Ære“. I den Maade, hvorpaa de to Skuespil staar overfor hinanden, har han indirekte for første Gang stillet sig Spørgsmaalet: Danmark—Tyskland, og gi- vet Besvarelsen, idet tysk-militaristisk Strenghed sættes op som et efterfølgelses- værdigt Eksempel for det slappe Danmark. Hans kunstneriske Arbejdsmaade er alle- rede her objektiv, men hans Sympatier kommer frem ved Udeladelsen af Skygge- siderne ved det tyske Billede og ved Mangle- nen paa et større Synspunkt, der kunde vise Snæverheden i det nationalt-militaristiske Ideal. — Københavnermilieuet har han smukkest givet i „I det gamle Voldkvarter“ (1899); Nutidens Kbh. skildres i „Seksten Aar“ (1900). I sine Skildringer af køben- havnske Proletartyper, „sære og snurrige Folk“, har L. med Figurer som Hans Peter Egeskov, Kresjan Vesterbro og Hopsadren- gen tilført Litteraturen nye Typer, fremstil- let i en fuldfærdig, klassisk Form. Særlig maa nævnes Samlingen „Søndagsbørn og Hverdagsmennesker“ (1909). — Sine kvin- depsykologiske Studier har han fortsat med „Ej blot til Lyst“ (1894), heri „To Afte- ner“, endvidere: „Søster Marianna“ (1894), „Seksten Aar“, Dobbeltromanen „Hvi ser du Skæven“ (1901), et Ægteskabs Historie, først fortalt af Hustruen, bagefter af Man- den, og endelig „En moderne Hverdagshi- storie“ (1906). — L. er Realist til Bunds. Han studerer efter Model som en Maler; til Hans Peter Egeskov „holdt“ han en Mo- del, som han gennem Samtaler fik til at røbe sig. Beslægtet med disse Modelstudier er hans Benyttelse af „menneskelige Doku- menter“, Breve og Dagbogsoptegnelser, i „Under vor sidste Krig“ (1897) og i Serien „De, der tog hjemmefra I—IV“ (1910—14). Sit fineste Udtryk faar denne Realisme i hans Gengivelse af det levende Talesprog, de københavnske „Dialekter“ i Proletarskil- dringerne. Det filologiske Studium, der lig- ger bag disse Skildringer, har han meddelt

i „Dansk Soldatersprog til Lands og til Vands“ (1895) og „Dansk Argot og Slang“ (1896). L.s Karakterer og Typer er samlet sammen Stykke for Stykke, efter videnska- belig Metode, Materialet er derefter kritisk vurderet, og endelig opstaar de gennem den poetisk sammenfattende Proces som leven- de Skikkelser. — Den samme Realisme mø- der man i hans første Rejsebøger: „I det store, hellige Rusland“ (1896), „Modet og den blanke Klinge“ (1898), fra Spanien, „Poetisk Tyskland“ (1898) og „Det skønne Portugal“ (1904). Her er L. paa én Gang Tu- risten og Artisten. Han rejser „for at samle sammen paa alt det, der i de stille Timer hjemme arbejdes til et Stykke Kunst“. Fa- ren ved denne Artisme har han selv er- kendt og skildret i „Dr. Ix“ (1896) med bi- dende Ironi. Imod Artisten reagerede han aktivt ved Forkyndelsen af den militaristi- ske Stat som den højeste Kulturstat. I „Ja- pansk Aand“ (1909) er han ikke mere blot Kunstner som i de „poetiske“ Rejsebøger, men militaristisk Moralist. Hans Stilling under Verdenskrigen, som han proklame- rede i sine polemiske Krigsskrifter: „Et Folk i Krig“ (1914), „Krig, Kultur og Danmark“ (1916) og „Militarismens Fallit“ (1919), var ikke nogen letkøbt Overbevisning for det særlige Tilfælde, men Konsekvensen af hans tidligere Skrifter lige fra „Ære“. Det, der har draget ham til Tyskland, er hans Sans for aandelig Disciplin og Nøjagtighed, Egen- skaber der præger ham i hans eget „Haand- værk“, og som bærer ham et godt Stykke paa Vej. Men han naar kun det bedste, hvor hans „Hjemstavnsfølelse“ træder hjælpende til, og hvor hans Skikkelser belyses af hans snart menneskelig-vemodige, snart djærvt- barokke Humor. — Gift 1892 Malerinden Mathilde Minona Marie (Mimi) Schwartz- kopf.

O. F.

Litt.: Selvbiografi i „Nationaltid.“ 20/3 1915 og „Tilskueren“ 1904; „Forfatterbogen“ 1898; C. E. Jensen: „Vore Dages Digtere“ 1898; L. Hennings i „Ord och Bild“ 1901; „Hver 8. Dag“ 9/12 1903; Hj. Christensen: „Dak. Digtere i Nutiden“ 1904; Chr. Gulmann i „Dansk Tidsskr.“ 1904; G. Brandes: „Saml. Skr.“ XV 1905; Rimestad: „Digtere i Forhør“ 1906; H. Lind i „Ill. Tid.“ 1906; Vilh. Andersen i „Nationaltid.“ 2/4 1914; Jul. Clausen i „Berl. Tid.“ s. D. og 11/1 1922; Har. Nielsen og Karl Larsen i „Ugens Tilskuer“ VII—VIII 1917—18; Har. Nielsen: „Jøden — Filisteren — Holste- neren“ 1917; Leopold: „Tres Talenter“ 1918; For- fatterforeningens Festskrift 1919; H. Kehler i „Politiken“ 28/7 1920; Aakjær: „Artikler og Tale- rer“ 1921, S. 160; Geismar i Skovrup: „Hoved- trækk“ I 1921; A. Winding i „Politiken“ 2/5 1922.

Larsen, Kay (f. 19/12 1879), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Lingerihandler Peter Hein- rich L. og Ingrid Louise Petersen. Uddan- nedes ved Læsning paa egen Haand, stude- rede Arabisk, Historie og Kunst og søgte Uddannelse ved Handel i Udlandet for sam- tidig at lære Sprog, var ved Silkeindustri i Lyon, Trikotagehandel i London, Notting- ham og Winterthur, Tobakshandel ved Ha-

vana Handelsgesellschaft i Hamborg. Han foretog lange Rejser og dyrkede Journalistik, var Medarbejder, en Tid Redaktør af et Par Smaablade i Nordre Birk. 1912 tog han Grossererborgerskab i Kbh. (Manufaktur). Foruden et Par æstetiske Bøger (Fortællingerne „Glimt“ 1904 og Digt-samlingen „Druer“ 1914) har L. udgivet en Række historiske Arbejder,

der er udsprungne af et grundigt og omfattende Studium dels af dansk Kolonihistorie („De danske ostindiske Koloniers Historie“ I—II 1907—08, „De danske i Guinea“ 1918, „Krøniker fra Trankebar“ s. A., „Krøniker fra Dansk Guinea“ 1921), dels af dansk Kapervæsen i 19. Aarhundredes Begyndelse („Danmarks Kapervæsen 1807—14“ 1915, „Paa Kryds med Kamphanen“ 1921). L. har til dansk-ostindisk Historie tilvejebragt en Samling paa ca. 4000 Biografier, som nu findes i det Kgl. Bibliotek; han sysler (1922) med et Værk om Dansk Vestindien og paatænker videre Skildringer af glemt dansk Foretagsomhed i Udlandet. Hans Forfatterskab er præget af stærk national Følelse, hviler paa solide Kundskaber og giver i let læselig Form værdifulde Billeder fra Danmarks Handelshistorie. Endelig har L. gjort sig fortjent som Bestyrelsesmedlem i Forfatterforeningen 1915—19 og dens Sekretær 1916—19; han udførte her et betydeligt Arbejde, fik iværksat Sammenlutningen med National Forfatterforening 1919, deltog i Ledelsen af Nordisk Forfatterstævne 1919 og i Udarbejdelsen af Foreningens Festskrift s. A. — Gift 1917 Helen Maud Meyer. Ægteskabet opløst. P. E.

Litt.: H. Bangsted 1 „Dagens Ekko“ 23/4 1918; „Dagens Nyh.“ 14/7 s. A.; „Maanedsmag.“ 1/10 s. A.; „Sort paa hvidt“ 14/12 s. A.; „Skandinavisk Forfattertid.“ 16/4 1919; „Politiken“ 1/10 s. A.; Forfatterforeningens Festskrift s. A., S. 200.

Larsen, Knud Erik (f. 27/8 1865), Maler. F. i Vinderød ved Frederiksværk. Forældre: Lærer Jens Peter L. og Julie Sophie

Olsen. Blev Malersvend og dimitteredes af Teknisk Institut til Kunstakademiet, som han besøgte fra Okt. 1883 til sin Afgang Jan. 1889. Han har foretaget adskillige Rejser til England, Paris, Holland, Belgien, Tyskland og Italien og har udstillet aarlig paa Charlotten-

borg Foraarsudstilling siden 1887 og paa de fleste større samtidige Udstillinger af dansk Kunst i Udlandet. Akademiet har tildelt

ham: 1893 Neuhausens Præmie for „Portræt“ (af hans Fader) (Museet i Stockholm), 1894 Aarsmedaillen 1. Gang for „En Barne-daab“ (Kunstmuseet) og 1898 2. Gang for „St. Hans Aften“, hvorved han blev Medlem af dets Plenarforsamling; 1902 Udstillingsmedaillen for „Kristus i Emaus“ (Frederiksborg St. Markus Kirke), Serdin Hansens Præmie for Genremaleri 1901 for „Sommer, Børnene binder Kranse“ og 1905 for „En vestjysk Begravelse“. Endvidere har han været Medlem af Akademiraadet siden 1908 og af Charlottenborgudstillingens Komité siden 1914. Kernen i L.s meget omfattende Produktion er Figurbilleder, der nærmest hører ind under Dagliglivsskildringen. Mest prægede af Personlighed er Billeder fra Svincløveggen, i hvilke han med ligefrem og nøgtern Sanddrthed har gengivet vestjyske Almuesfolk i den barske Natur, der har præget og kuget dem; eller andre som „En Høstmand“, der viser en Stræben efter at generalisere og fastholde en enkelt Figur i syntetisk Almindelighed som Type eller Allegori. Meget kendte og yndede er hans Strandbilleder med unge Piger. Maaske mere end nogen anden af sine samtidige har L. — fra de tidligste Aar og i stæde stigende Grad — virket som Portrætmaler baade for Privatmænd og for talrige private og offentlige Institutioner (f. Eks. Frederiksborg-Museet, Charlottenborgudstillingens Komité, Kbh.s Raadhus, Carlsbergfondet). Tillige har han tegnet Illustrationer (f. Eks. til Chr. Richardt: „Vort Land“) og givet Udkast til Sølvarbejder og Bogudstyr. De fleste Provinsmuseer ejer Billeder af ham. — Gift 1893 Frederikke Elisabeth Dall. S. S.

Litt.: „Kunst“ 1902 (af S. Michaëlis); „Ill. Tid.“ 7/12 1902 (af L. C. Nielsen).

Larsen, Hans Kryger (f. 21/8 1882), Landbrugskonsulent. F. i Kvandløse ved Holbæk. Forældre: Gaardejer Lars Peter L. og Sofie Jensen. Fik sin første Uddannelse i Landbruget i Hjemmet, var derefter Elev paa Vallekilde Højskole og Tune Landboskole. 1904 tog han Landbrugseksamen ved Landbohøjskolen, var 1904—05 Assistent ved Ladelund Landbrugsskoles kemiske Laboratorium, ledede 1905 de lokale Markforsøg paa Sjælland, var 1905—06 Lærer ved Oddense Landbrugsskole, 1906—12 Konsulent i Planteavl for de 3 Landboforeninger i Kbh.s Amt, 1912—18 Konsulent for de samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift. 1918 overtog han Stillingen som Driftsleder paa Brolykke og Planteavlslæder paa Hjortholm og Nordenbrogaard, Lange-land, alle Gaarde tilhørende Grevskabet Tranekjær. 1919—22 var han faglig Direk-

tør i A/S Frøavlscentret „Pajbjerg“, Slagelse og er nu Lærer ved Dalum Landbrugsskole. Han er Forfatter til en Række Forsøgs- og Planteavlsberetninger og har skrevet adskillige Artikler i Fagpressen. — Gift 1909 Ane Margrethe Karoline Sofie Christensen Bjørn.

A. C.

Litt.: „Vort Landbrug“ 1918; „Sorø Amtstid.“ 15/9 1922.

Larsen, Lars (^{31/1}1821—^{28/12}1902), Møbel-fabrikant. F. i Kbh. Forældre: Kgl. Kusk Jørgen L. (Andebølle) og Karen Marie Nielsen. Da Forældrene døde tidlig, kom L. straks efter Konfirmationen i Sadelmagerlære; efter at være udlært 1840 drog han straks til Tyskland, hvor han opholdt sig til 1848. N. A. blev han Værkfører hos Hofstole-magemester C. B. Hansen, hvis Datter han ægte-

deget Borgerskab fra 1853 havde overtaget Ledelsen af Tapetsererværkstedet. 1867 overtog han sammen med sin Svoger Charles Hansen hele C. B. Hansens Virksomhed. Med Prædikater Hofmøbelfabrikant var han Medindehaver til Jan. 1894. Fra sin Stilling i den gamle, 1870 ophævede, Borgervæbning bar han tillige Titlen Kaptajn. Etablissemets Anseelse var i disse Aar stadig voksende; det deltog med Ære i mange af Udlandets store Udstillinger. L. virkede ved Siden af navnlig for Lærlingesagen, dels gennem „Foreningen til Lærlinges Uddannelse“, hvis Formand han var fra dens Stiftelse 1874, dels gennem Oprettelsen af Lærlingeforeningens Lotteri, der senere gik op i Dansk Vare- og Industrilotteri; han arbejdede for Oprettelsen af Lærlingplejehjemmet og for Alderdomshjemmet „Fredenshus“; i det hele taget var hele hans offentlige Virksomhed nøje knyttet til hans Interesse for Haandværker-Ungdommen. 1876—89 var han Medlem af Kbh.s Borgerrepræsentation. D. i Kbh. — Gift 1854 Claudine Marie Hansen, d. 1893.

G. N.

Litt.: A. Bauer: „C. B. Hansens Etabl. 1830—80“ 1880; C. Nyrop: „Udstillingen i 1880 af kunstind. Frembringelser“ 1880; „Nordstjernen“ 1895; „Ill. Tid.“ 2/10 1898; Carl Muusmann 1, „Ill. Tid.“ 3/2 1901; Nekrologer 1, „Ill. Tid.“ 4/1 1903 (af A. Bauer); „Berl. Tid.“ 29/12 1902; „Nationaltid.“ 29/12 s. A. og „Politiken“ 30/12 s. A.

Larsen, Lars Peter (f. ^{8/11}1862), Missionær. F. i Baarse ved Præstø. Forældre: Smed Jens L. og Ellen Nielsdatter. Blev Student 1882 og Cand. theol. 1888. Straks efter traadte han i Det danske Missionsselskabs Tjeneste og virkede 1889—98 som dets Udsending i Madras. Hans frisindede Kristendomssyn vanskeliggjorde imidlertid Samarbejdet med Missionsselskabets Ledelse, og han udtraadte derfor for 1899—1910 under friere Former at virke blandt Studen-

terne i Madras, støttet af en Kreds af Akademikere i Danmark. 1910 blev han Lærer ved The United Theological College i Bangalore i Sydindien, og siden 1911 har han virket som dets Forstander; 1918 udnævntes han af Universitetet i Lund til Dr. theol. hon. causa.

L. er en betydelig Tænk-ker med megen Sans for Logik og gennemført Konsekvens, og han har derfor været i Stand til virkelig at tilegne sig den for Europæere saa fremmedartede indiske Filosofi og med denne som Udgangspunkt optage en Forhandling med dannede Hinduer. Paa sine Feriebesøg i Danmark har han holdt talrige Foredrag, ved hvilke han ikke blot har oplyst sine Landsmænd om religiøse og kulturelle Forhold i Indien, men tillige for mange ydet Hjælp til Løsning af de Vanskeligheder, som den kristne Livsanskuelse fra Tankens Side frembyder. To Gange, 1907 og 1922, har han holdt Forelæsninger paa Universitetet, og baade paa Dansk, Tamulsk og Engelsk har han udfoldet en betydelig Forfattervirksomhed. Blandt hans danske Arbejder kan nævnes: „Gaven og Opgaven. Vejledning til Fordybelse i Efeserbrevet“ (1906), „Vejledning til Fordybelse i Korintherbrevene“ (1908), „Tro. Bibelske Foredrag“ (1907), „Hindu-Aandsliv og Kristendommen“ (1907), „Korslet i Biblens og Livets Lys“ (1912), „Bøn“ (1915); blandt de engelske: „Oneness with God“, „Prayer“, „Studies in Isaiah“; desuden foreligger der en Række „Meddelelser om L. P. L.s Mission blandt indiske Studenter“. — Gift 1) 1889 Anna Elisabeth Seidelin, d. 1903. 2) 1910 Gjertrud Cathrine Andersen. H. M.

Litt.: „Studenterne fra 1882“ 1907; Hennings. „Meddelelser om Dimitterede fra Herlufsholm“ 1907—09, S. 102; ovenn. Meddelelser; „Solbjerg Menighedsblad“ Febr. 1922.

Larsen, Lars (^{25/3}1758—^{18/1}1844), Skibsbygger, Værftsejer. F. i Kbh. Forældre: Brygger Peder L. og Charlotte Margaretha Holm. Nedsatte sig som Skibsbygger i Kbh. og tjente forholdsvis tidlig en Formue, som 1802 satte ham i Stand til for 42,000 Rdl. at købe de tidligere østersøiske og guinesiske Handelsselskabers Plads, den nuværende „L.s Plads“ ved Toldbodgade i Kbh. Han ejede desuden „Blaa Pakhus“ og Pladsen ved den nuværende Kristiansgade bag det Kgl. Bibliotek foruden forskellige Ejendomme i Kbh. og paa Kristianshavn. Han var en for sin Tid meget anset Mand, der bl. a. selvsvyvende indvalgte i den Kommission, der efter Kbh.s Bombardement nedsattes for at skabe lettere Adgang for større Skibe ad Indløbet gennem Kalveboderne til Langebro for Kbh.s Proviantering i Krigstid.

Hjælpsom overfor yngre dygtige og fremadstræbende Mænd vandt han Navn som en god Borger. D. i Kbh. — Gift 1807 Jacobine Krüger, f. Ursin, d. 1819.

G. N.

Litt.: Hellemann: „Geneal. og personalhist. Medd.“ 1893, S. 85; C. Nyrop: „Et Stykke dansk Haandværks- og Fabrikhistorie“ 1892, S. 48; M. Rubin: „1807—1814“ s. A., S. 604; C. Bruun: „Kbh.“ III 1901.

Larsen, Laurits (¹²/₁₂ 1861—²/₃ 1913), Snedkermester. F. i Kbh. Forældre: Snedkermester Hans Christian L. og Emma Melchior.

Allerede som Dreng maatte L. hjælpe til paa Faderens Værksted, og straks efter Konfirmationen kom han i Lære samme Sted. Der blev ikke Tid til megen teoretisk Uddannelse i Læretiden, men saa snart L. var udlært, rejste han udenlands paa Professionen. Han

arbejdede baade i Berlin og Wien men navnlig i Paris, hvor han, saare karakteristisk for ham, særlig søgte de Værksteder, hvor der stilledes de største Fordringer, og hvor det vanskeligste Arbejde udførtes. Sammen med Broderen H. P. L. overtog han 1890 det af Faderen 1867 grundlagte, og efter dennes Død 1879 af Moderen fortsatte, Værksted under Firmanavnet Brødrene H. P. og L. Larsen. I nøje Samarbejde med forskellige for Kunsthaandværket interesserede Kunstnere udgik der fra Brødrenes Værksted en Række Møbler, der hos alle Kyndige vakte Beundring paa Grund af den sjældne Nøjagtighed og Omhu, hvormed de var gjort. L. var en Kunstner i sit Fag; den lille, uanselige Mand, der ellers var faamælt og stille, blev veltalende, naar det gjaldt hans Arbejde. Han var den fødte Snedker med den videst gaaende Respekt for Arbejdets mindste Enkeltheder, men hans Nøjagtighed blev aldrig til Tørhed. Med en god Kunstners Øje forstod han at tage sig Friheder paa de rette Steder, hans Behandling af Materialet var kyndig og levende, hvert Møbel, der udgik fra hans Haand, var præget af hans ærlige Personlighed. Maleren Johan Rohde, der i særlig Grad var Brødrene L.s kunstneriske Værkfælle, siger om ham: Han var en sjælden Haandværker og vilde være sjælden, hvor i Verden han end virkede; enhver, der har nogen Erfaring i hans Fag, vil vide og uden Betænkning erkende, at der overhovedet ikke nu om Stunder noget Steds blev gjort bedre Snedkerarbejde end det, der udgik færdigt fra L.s Haand, om i det hele taget noget Steds *noget* saa godt. Han kunde med samme Ret som en Kunstner signere sine Arbejder — hvad den beskedne Mand kun gjorde paa andres Forlangende.

D. i Kbh. — Gift 1894 Agathe Dedrang, d. 1914. G. N.

Litt.: E. Hannover i „Tidskr. f. Ind.“ I 1900, S. 108—09; Nekrologer af Johan Rohde sst. 1913, S. 89—91 og af Frejllf (Olsen) i „Ekstrabl.“ ²/₃ s. A.

Larsen, Lauritz Christian (f. ²⁷/₈ 1874), Journalist, Presseattaché. F. i Kbh. Forældre: Detailhandler Jens L. og Laura Christensen. Blev Student

1894 og Cand. juris 1902. Hans Sympati for de Smaa i Samfundet drev ham tidlig over i Journalistikken og Forfatterskabet. Allerede straks efter Embeds-eksamen knyttedes han til „Vestjyllands Social-Demokrat“ og udsendte 1903 sin første og hidtil

eneste Bog, „Halvmennesker“, Skildringer af københavnske Fattigfolks Liv, fremstillet med Selvpoplevelsens Styrke og med udpræget Blik for Virkelighedens graa Haabløshed. 1904 knyttedes L. til det af „Politiken“ startede Ekstrablade, og da dette fra 1905 fremstod som „Ekstrablade“ med selvstændig Redaktion, knyttedes han til dette Blad som Redaktionssekretær. 1907 opnaede han en lignende Stilling ved „Social-Demokraten“, og ved dette Blad blev der snart god Brug for hans organisatoriske Evner i den sociale Forsorgs Tjeneste. Han var 1909—19. Medlem af Børnehjælpsdagens Forretningsudvalg, Leder af De Arbejdsløses Kontor 1909 og af Børnenes Kontor 1909—11. Ogsaa indenfor Fagfællernes snævrere Kres drog man Nytte af hans friske Initiativ og store Arbejdsdygtighed, og han sad en Tid i Journalistforbundets Bestyrelse. Under Krigen udnævntes han 1917 til Fuldmægtig i Udenrigsministeriets Pressebureau og forflyttedes 1919 som Presseattaché til det kgl. danske Gesandtskab i Berlin. — Gift 1904 Emma Pino. G. N.

Litt.: „Politiken“ ²/₂ 1919; „Journalisten“ Febr. s. A.

Larsen, Mads (f. ²⁹/₅ 1862), Politiker. F. i Hesselum ved Otterup. Forældre: Gaardejer Knud L. og Maren Madsen. Var paa Vester-skerninge Højskole 1881, paa Særslev 1883—84, derefter paa Dalum Mælkeriskole, var Mejeribestyrer i Aastrup ved Faaborg 1887—95, Forpagter af Skeby Præstegaard 1895—1902 og er fra 1902 Ejer af sin Fødegård i Hesselum. Politisk stod han oprindeligt Bojsens Politik nærmest, men sluttede sig 1895 til Venstre-reformpartiet og kom efterhaanden til at høre til dettes radikale Elementer. Han stil-

lede sig til Folketinget i Otterup 1898, valgtes 1901, faldt 1903, valgtes 1906, faldt 1910, valgtes 1910 i Køge som Bransagers Eftermand og repræsenterede Kredsen til 1920, da han valgtes i Stege-Vordingborgkredsen. Han deltog 1901—03 i Forhandlinger bl. a. om Lønnings- og Skolelove, sluttede sig 1905 til det radikale Parti og var 1906—12 en af Tingets Sekretærer, 1913—19 Medlem af Finansudvalget. Han har i Aarens Løb bestredet en Række Ordførerskaber, var 1913—18 Ordfører for Kirke- og Undervisningsministeriets Budget paa Finansloven, 1918 for den københavnske Skolelov, har iøvrig taget virksom Del i Forhandlingen bl. a. om Husmandslove, Tyendelov, Ulykkesforsikringslov, Alderdomsunderstøttelseslov, Valglove. Hans Hovedinteresse er Jordspørgsmaalet. Han hører til de mest radikale blandt sit Partis Bonderepræsentanter, er en sjælden flittig og grundig Mand, der sætter sig solidt ind i Sagerne, og en ivrig og uførtroden Agitator i sine Kredse. Han var Medlem af Skeby Sogneraad 1897—1909, er fra 1912 Formand for Aktieselskabet „Fyns Venstreblad“. — Gift 1887 Dorothea Kirstine Jensen. P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03“; „Fyns Venstrebl.“ 12/6 1903, 10/5 1906, 27/6, 27/7, og 31/7 1912; „Øststj. Folkebl.“ 18/5 1910; „Politiken“ 28/6 1922.

Larsen, Otto Michael (20/12 1845—15/3 1922), Læge. F. i Randers. Forældre: Sognepræst Lars Peter L. og Nathalia Annina Øcken-

holt. Blev Student 1864, Cand. med. 1871, var Reservelæge ved Kommunehospitalets 5. Afdeling 1874—77 og Assistent ved C. N. Christensens Øjenklinik fra 1874, senere Medbestyrer. 1878—1920 var han Kommunalæge, men praktiserede iøvrig væsentlig som Øjenlæge.

Han var en ivrig Forkæmper for Vegetarismen og arbejdede meget for Afholdssagen; foruden en Del Artikler i sit Specialfag skrev han adskilligt efter 1890, til Dels stærkt polemisk, i de anførte Retninger. 1894 udgav han sammen med S. Trier: „Om Alkohol og dens Virkninger“ og 1901 „Naturhelbredelse. En Sundhedslære fra vegetarisk Synspunkt“. Han dyrkede som Amatør Akvarelmaleri. D. i Kbh. — Gift 1877 Edla Annette Josepha Carstensen.

F. L.

Litt.: „Afholdssamfundet“s Aarsberetn. 1909; Anton Schmidt: „Afholdsbevægelsens Verdenshist.“ IV 1914; „Politiken“ 2/1 1921; Nekrologer sst. 16/3 1922 og i „Berl. Tid.“ s. D.

Larsen, Morten (f. 13/11 1851), Præst. F. i Vesterø, Læsø. Forældre: Sømand, Husmand Lars Markussen Mortensen og Karen Larsdatter Bang. Tog Skolelærereksamen

1873, blev Student 1876 og Cand. theol. 1881. 1881—85 virkede han som Præst for den dansk-norske Menighed i Paris, var 1885—87 Højskolelærer i Æbeltoft, og siden 1888 har han været Præst for Valgmenigheden i Holstebro; efter hans Ønske omdannedes denne 1914 til en Frimenighed, men Udskillelsen fra Folkekirken skyldtes udelukkende kirkepolitiske Grunde, ikke Uenighed i Lærespørgsmaal. Indenfor den grundtvigske Retning har L. i de sidste Aartier ubetinget staaet i allerførreste Række. Naar han selv bliver grebet af et Emne, kan han udfolde en betagende Veltalenhed, og han har ført Ordet ved talrige grundtvigske Gudstjenester og Møder rundt om i Landet; ved N. Daels „Menighedsskole“ paa Liselund er han en meget skattet og stærkt benyttet Medarbejder. Han er ligeledes en ypperlig Stilist, der har skrevet talrige Artikler, fortrinsvis om Kirke- og Skolespørgsmaal i „Højskolebladet“, i „Baunen“, af hvilket Ugeblad han selv er Medredaktør, og i Dagspressen; med stor Energi kaster han sig ud i Kampen for, hvad han anser for rigtigt, og fører en skarp, men sjældent saarende Polemik mod sine Modstandere. Af sin Menighed er han beundret og elsket, ikke mindst paa Grund af sin enestaaende selvopofrende og uegenlyttige Færd. Personlig staar han paa et gammeldagstroende, fuldstændig ortodoks Standpunkt og har sikkert meget svært ved at forstaa andre Anskuelser og anerkende deres kristelige Berettigelse; men han er en Modstander af enhver Anvendelse af verdslige Magtmidler i aandelige Spørgsmaal. 1904—10 var han Medlem af det dengang nedsatte kirkelige Udvalg, og hans varme Interesse for nationale Spørgsmaal bevægede ham til 1909 at lade sig opstille som det Neergaardske Venstres Kandidat ved Folketingsvalget i Holstebrokredsen. Hans Skrifter er dels af opbyggeligt, dels af kirkepolitisk Indhold; blandt dem kan nævnes: „Lov og Evangelium“ (2. Udg. 1910), „Brændende Spørgsmaal“ I—V (1901—11), „Vejen frem“ (1916), „Hvad er Meningene?“ (1917), „Livstanker“ I—II (1918—19). — Ugift.

H. M.

Litt.: „Højskolebl.“ 1921; „Folket“ 9/12 s. A.; „Berl. Tid.“ 24/9 1922.

Larsen, Nicolai Andreas (f. 29/6 1860), Skolemand. F. i Trøstrup-Korup ved Odense. Forældre: Lærer Peder L. og Martine Frederiksen. Tog Lærereksamen 1879, blev Student 1882, Cand. theol. 1888, vandt Universitetets Guldmédaille (Teologi) 1889. Var Kapellan og senere Sognepræst i Nørre Ørslev 1890—95. Levende Interesse for pæda-

gogiske Spørgsmaal førte ham dog snart ind i Skolens Arbejde. 1896 blev han Forstander

for Statsseminariet i Rantum, og da Soph. Sørensen (s. d.) 1899 forlod Jelling for at blive Kultusministeriets Konsulent i Sager vedrørende Folkeskolen, blev L. hans Efterfølger. Han var en næsten ideel Forstander, levende interesseret for sine Elever og for sine Fag, stærkt optaget af Tidens brændende Spørgsmaal og aldrig bange for at sige sin Mening rent ud. 1903 blev han Soph. Sørensens Afløser som Konsulent for Ministeriet og tillige Formand for Censorerne ved Lærereksamen og selv Censor i Pædagogik. Ved talrige Rejser i Landets forskellige Egne har L. erhvervet et nøje Kendskab til vort Lands Skolevæsen, og da han besidder en sjælden Hukommelse, tør man betegne ham som den, der bedre end nogen anden kender Folkeskolens Tilstand og dens Lærerkorps. L. er ofte selv Lærer ved Instruktionskursus, hvor han — der ogsaa leder de katekisiske Øvelser ved Pastoralseminariet — især vejleder i Religionsundervisning. Det er L., der har foranlediget de saakaldte „ministerielle Prøver“ i Dansk og Regning, som i en Række Aar har været afholdt i forskellige Skolers Konfirmationsklasser og har givet Ministeriet et interessant Materiale til Bedømmelse af Folkeskolens Resultater. L. er Medlem af en Række pædagogiske og filantropiske Foreninger; især er han stærkt optaget af Arbejdet for vildfarende Børn; han er Medredaktør af „Børnesagens Tidende“. 1916—22 var han, bl. a. sammen med V. Kuhr (s. d.), Redaktør af Pædagogisk Selskabs Maanedsskrift „Vor Ungdom“. — Gift 1891 Martine Marie Frederikke Hansen, d. 1902. K. K.

Litt.: „Univ. Aarb.“ 1888—89, S. 859; „Vejle Amts Folkebl.“ Julenummer 1899; „Lærerne og Samfundet“ IV 1914; H. S. Rordam og K. M. Kristjansen: „Jelling Statsseminarium 1841—1916“ 1916; „København“ 29/6 1920; „Nationaltid.“ s. D.

Larsen, Niels Frederik (2/12 1814—26/12 1881), Handskemager. F. i Kbh. Forældre:

Skrædermester Larsen L. og Ane Birgitte Angel. Faderen døde, da L. var 10 Aar, og han sattes i Opfostringshuset, hvorfra han efter Konfirmationen kom i Handskemagerlære. Han blev Svend 1836 og begav sig n. A. paa Vandring gennem Tyskland, Ungarn og Nord-Italien. Han var

borte i 5 Aar og etablerede sig efter Hjemkomsten 1843. Hans Forretning voksede

hurtig, allerede 1848 købte han egen Gaard, 1859 anlagde han Garveri i Viborg, og efter at han 1863 havde anskaffet sig en Tilskæremaskine, voksede Bedriften yderligere, saa han blev Leverandør til alle Kbh.s Handskemagere og ved Siden af kunde drive en betydelig Eksport, navnlig til England. Paa et vist Tidspunkt beskæftigede han ca. 800 Syersker. Paa en Række Verdensudstillinger prisbelønnedes hans Fabrikat. Hans Anseelse var voksende, 1858—67 var han Borgerrepræsentant, og indenfor den grundtvigske Menighed blev hans Hjem et Samlingssted, hvor navnlig Fattigplejen og Skolegerningen var Genstand for Interessen. Hans Fagfæller valgte ham til Formand for Handskemagerforeningen 1870—78. En Friboelig for Handskemagere vidner om hans Hjerte for Fagets Udøvere. D. i Kbh. — Gift 1) 1843 Henriette Marie Burmann, d. 1858. 2) 1859 Ida Vilhelmine Storm, d. 1900. G. N.

Litt.: H. J. Møller: „Apoteker J. Møller og hans Slægt“ 1889; Johs. Schrøder i „Haandværkerbladet“ I 1884 og „N. F. L. Et Mindeskrift for Venner“ 1885; K. Vinther: „Oplevelser fra Menighedslivet i Kbh. og Sydøstsjælland“ 1895, S. 104 ff.; Fr. Nygaard i „Højskolebl.“ 1885; „Tiden“ V 1915, Nr. 44 (Omstaget); Nekrolog i „Nutiden“ 1882.

Larsen, Niels Jakob (f. 24/11 1845), Politiker. F. i Lumsaa, Odsherred. Forældre: Møllersvend, Husmand Lars Pedersen og Ane Jacobsdatter. Var Vogterdreng, kom i Mallerlære i Nykøbing S., blev hjulpet til Bogen, kom 1862 paa Blaagaard Seminarium og blev Student 1865, Cand. juris 1870. Samtidig begyndte han Journalistik som Korrespondent til Provsblade og var Lærer i Historie ved Blaagaard

og Emdrupborg. Han var født Venstremand, direkte Ælling af Bondevennerne og Bevægelsen i Holbæk Amt og bevarede Livet igennem Præg deraf, Skepsis overfor Præster og Store, nøgtern Realitetssans. 1873 deltog han i Stiftelsen af „Morgenbladet“ og var dets Redaktør til 1881, ikke uden personlige Ofre af Penge og flere Gange ramt af Presseloven, som Journalist forunklet af Hørup. 1881—1903 var han Folketingsmand for Stubbekøbing. Han stod oprindelig Berg nær, men tidlig med Tendenser i Retning af de moderate, han var en af de videstgaaende indenfor sit Parti under Alliancen med det litterære Venstre, men stod i Virkeligheden dette ret fjern. Han støttede Berg ved Splittelsen 1883—84, gik ind i det danske Venstre og blev 1884 Medlem af Finansudvalget. Ved Forhandlingspolitikens Forberedelse 1887 forlod han Berg, stod siden Bojsen nær og blev en af de

ledende i de følgende Aars Realpolitik, 1892—95 Formand for Finansudvalget. Han deltog saaledes i Mødet $\frac{7}{3}$ 1891, der affødte de økonomiske og sociale Love, og var 1894 en af Forligets Hovedmænd. 1892 gav han Stødet til den ny Proceeskommissions Nedsættelse, blev selv Medlem og støttede det over Betænkningen byggede Alberti'ske Retsreformforslag 1902—03. 1892 indbragte han Lovforslaget om Ligbrænding. Efter Forliget traadte han efterhaanden i Baggrunden, udraadte 1901 af Finansudvalget og opgav sit Mandat 1903. Han var 1891—1918 Direktør for Østifternes Brandforsikring for Landboer, 1881—96 Revisor i Den sjællandske Bondestands Sparekasse og 1904—13 Censor ved juridisk Embedseksamen. I de seneste Aar har han, svag af Helbred, levet tilbage trukket. — L. var i dansk Venstrepolitik den juridisk skolede Bondepolitiker. En skarp, knastør Tanke, en sejt og ondsksfuld Dialektik, der ikke frygtede Argumenter, en for al Patos blottet Realisme var forenet med en ubestridelig Hang til de smaa Forhandlinger, Strategien paa de indre Linier. Som det solide Hoved, han var, og som en af Partiets faa Jurister prægede han ikke uvigtige Love; en special Interesse var Dyrebeskyttelsen. Som Politiker vandt han altid mere Respekt end Kærlighed. — Gift 1876 Theodora (Thea) Juliane Augusta Christiane Wüstenberg.

P. E.

Litt.: Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; Th. Graae: „Moderne Profiler“ 1892; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; Fr. Graae i „Dansk Aand“ I 1912; Madsen-Mygdal: „Politiske Oplevelser“ s. A., S. 49 ff.; E. Henriksen: „Mændene fra Forfatningskampen“ II 1914; „Loll.-Falsters Stiftstid.“ $\frac{24}{11}$ 1915.

Larsen, Ole Hansen (f. $\frac{24}{8}$ 1875). Landøkonom. F. i Helsing. Forældre: Gaard-ejer, Sognefoged Hans L. og Maren Kirstine

Nielsen. Fik sin første praktiske Uddannelse i Hjemmet, var senere paa forskellige Gaarde og paa Tune Landbo-skole 1896—97, derefter paa Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen 1899. Fortsatte sine Studier og foretog Rejser i Ulandet Sommeren 1899,

1901 og 1902, var Lærer ved Forsingelandsbrugsskole i Vinterhalvaarene 1899—1906, Landbrugskonsulent i Holbæk Amt 1902—06, Konsulent i Planteavl under de samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift 1906—12, studerede hos Arrebo i Berlin og Laur i Zürich 1913, i England (Oxford) 1914 og 1920, i Nordamerika 1921. Fra 1913 holdt han Forelæsninger over Landbrugets Driftslære ved Landbohøjskolen og blev 1914 Professor i almindelig Landbrugslære. I sin Virk-

somhed inden for Landbruget har L. eller har haft en lang Række Tillidshverv, var Formand for Foreningen af danske Landbrugskandidater 1911—17, for de samvirkende sjællandske Landboforeningers Planteavlsvvalg 1918—19; er faglig Medhjælper ved Statens Tilsyn med Højskoler og Landbrugsskoler fra 1914 og Leder af det landøkonomiske Driftsbureau fra 1918. Af hans betydelige litterære Virksomhed kan foruden en Række Forsøgsberetninger nævnes: „Brugen af Kunstgødning med særlig Hensyn paa det mindre Landbrug“ (1911), „De kunstige Gødninger og deres Anvendelse“ (2. Oplag 1914), „Landbrugets Driftsforhold før og under Krigen“ (1918), „Landbrugets Historie og Statistik“ (1921) og sammen med I. Dokken „Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold“ (1918—20). Endvidere talrige Artikler i Fagpressen om udenlandske Landbrugsskoler, Planteavl, Regnskab m. m. L. har ved flittige Studier i Ind- og Udland erhvervet sig en grundig og alsidig Viden, og han har let ved at delagtiggøre andre deri. Som Foredragsholder er han veltalende, klar i Fremstillingen med et velvalgt om end noget rigeligt Ordforraad. Hans Klogskab, sunde Sans, forsigtige, nøjterne Natur og betydelige Menneskekundskab gør ham velegnet til at bedømme Personer og Forhold, og han har ved sin jævne Optræden haft let ved at samarbejde med andre. — Gift 1905 Betty Margrethe Bro.

A. C.

Litt.: „Ugeskr. f. Landmænd“ 1914, S. 262 og 266; „Vort Landbrug“ 1912, S. 544; „Sorø Amtstid.“ $\frac{15}{10}$ 1912; „Nordsjællands Venstrebl.“ $\frac{29}{10}$ s. A.; „De 1000 Hjem“ $\frac{10}{11}$ s. A.

Larsen, Peter Mathias ($\frac{26}{7}$ 1862— $\frac{20}{11}$ 1917), Præst. F. i Birkerød. Forældre: Gaard-ejer Anders L. og Maren Kirstine Petersen.

Blev Student 1881 og Cand. theol. 1887, ansattes n. A. som Kapellan i Farum og Værløse, blev 1892 residerende Kapellan ved Vor Frel-sers Kirke i Kbh., 1899 Sognepræst sst., og forflyttedes endelig 1903 til Frederikskirken, hvor han virkede til sin Død.

L. var en betydelig Prædikant, der om sin smukt formede og velgennemtænkte Forkyndelse baade paa Kristianshavn og i Bredgade samlede en talrig Tilhørerkreds; han sluttede sig til den grundtvigske Retning, indenfor hvilken han efterhaanden indtog en ledende Stilling som Formand for og Bestyrelsesmedlem af forskellige Organisationer som „Kirkeligt Samfund af 1898“, „Kirkelig Ungdomsforening“, „Grundtvigs Højskole“ og „Den grundtvigske Salmefond“; men han viste tillige Forstaaelse for andre af Folkekirken Arbejds-

maader og var saaledes Medlem af Bestyrelsen og Forretningsudvalget for „Kbh.s Kirkefond“ og Bestyrelsesmedlem i „Kbh.s Indre Mission“ og „De samvirkende Menighedsplejer“. D. i Kbh. — Gift 1889 Anna Elisabeth Bonnevie Hoff. H. M.

Litt.: D. Thrap: „Familien Bonnevie“ 3. Udg. 1900; Nekrologer i „Højskolebl.“ 1917, „Kirken og Hjemmet“ s. A., „Berl. Tid.“ 21/11 og 27/11 s. A., „Nationaltid.“ 21/11 s. A. og „København“ 21/11 s. A.

Larsen, Poul Sehestedt Harald (f. 21/3 1859), Ingeniør. F. i Flensborg. Forældre: Kaptajn Harald L. og Birgitte Sofie Elisabeth Sehested. Stod et

Aars Tid i Maskinlære, inden han 1877 begyndte at studere ved Polyteknisk Lærcanstalt, hvor han tog Eksamen i Maskinik 1882. De følgende Aar var han Maskintegner paa H. Rudolf Kjøfoed & Co.s Maskinfabrik i Kbh. og Maskinkonstruktør hos Mil-

ler & Co., Vulcan Foundry, Coatbridge, Skotland. 1884 knyttedes han som Konstruktor til Ingeniørfirmaet F. L. Smidth & Co., Kbh. og blev 1886 sammen med Alex. Foss (s. d.) indehaver af Firmaet, hvis Speciale er Anlæg af Teglværker og Cementfabrikker samt Fabrikation af Maskiner til saadanne Anlæg. Ved Anvendelsen af fortrinlige Forretningsprinciper har Firmaet under Foss' og L.s Ledelse udviklet sig til et Verdensfirma med Sesterselskaber i mange europæiske Lande og i Amerika, og de af Firmaet udførte Fabrikationer er spredte over hele Jorden. Under Verdenskrigen, da Foss var stærkt optaget af Arbejde i Offentlighedens Interesse, var L. den daglige Leder af det store Firma og førte det med stor Dygtighed gennem de vanskelige Krigsaar. Han er Formand for Bestyrelserne af en Række danske Cementfabrikker og andre industrielle Foretagender, saaledes Sukkerfabrikken Vestsjælland og sidder i Bestyrelserne for Kbh.s Handelsbank, Frbg. Jernstøberi og Maskinfabrik m. fl. Han er Medstifter af A/S The Chinese-Danish Industrial Company Ltd., Kbh. og Tientsin, der har til Formaal at indføre danske Industriprodukter i Kina. L. er en højt kultiveret Ingeniør med levende Interesse for de almenmenneskelige Sider af Samfundslivet. — Gift 1886 Emilie Lotz.

M. C. H.

Litt.: „Dsk. Byerhverv“ 1904—11; „Berl. Tid.“ 20/3 1919 og 1/1 1922; Knudåge Ritsager: „F. L. Smidth 1882—1922“ 1922.

Larsen, Søren Eskildsen (1802—17/11 1890), Læge. F. i Kerteminde. Forældre: Købmand Hans L. og Cecilie Borch Clausen. Blev Student 1822, tog kirurgisk Eksamen 1828. 1829 var han Medstifter af Sel-

skabet „Filiatrien“, af hvilket han stadig var et virksomt Medlem. 1826—32 havde han været Kandidat ved Alm. Hospital og blev 1836 Reservekirurg ved Kirurgisk Akademi og samtidig ved Frederiks Hospital. 1843 blev han Overkirurg ved Alm. Hospital og fungerede til den kirurgiske Afdelings Nedlæggelse 1863. 1868 kreerede han til Dr.

med. h. c. i Lund. L. var en selvstændig, meget virksom og praktisk Kirurg, hvorom ogsaa hans Afhandlinger vidner; de findes væsentlig i „Hospitalsmeddelelser“ og „Ugeskrift for Læger“. Han optog hurtig nye Operationer og Forbedringer, udførte saaledes her den første Transfusion, indførte Traeketomien og den universelle Narkose (1847); han fik særlig Ry for sine plastiske Operationer. Efter 1863 praktiserede han endnu en Snes Aar som en meget skattet Huslæge. D. i Kbh. — Gift 1835 Sofie Albertine Matzen, d. 1895. F. L.

Litt.: Slægt hos Lengtent; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 17/11 1890, „Ill. Tid.“ s. A. (af Jul. Petersen), „Ugeskr. f. Læger“ s. A. (af samme) og „Bibl. f. Læger“ s. A.

Larsen, Sofus Kristian (f. 10/9 1855), Biblioteksmand, Filolog. F. i Kbh. Forældre: Lægen S. E. L. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1872, Cand. philol. 1880 og vandt Universitetets Guldmønt 1885 for en Afhandling om det anonyme Skrift „De bello Alexandrino“. Blev Dr. phil. 1889 („Studia critica in Plutarchi scripta moralia“). 1883 var han blevet Assistent ved Universitetsbiblioteket, hvor han 1899 avancerede til Underbibliotekar, 1907 til Bibliotekar og to Aar efter til Overbibliotekar. Som saadan har L. fortsat det af hans Forgænger paabegyndte Katalogiseringsarbejde; i særlig Grad har han lagt Vægt paa at gennemføre en indgribende Konservering og Katalogisering af Bibliotekets værdifulde Haandskriftsamlinger, ligesom han med Held har arbejdet for at øge Bibliotekets Annuum og Personale. I de senere Aars Diskussioner om Bibliotekets fremtidige Retningslinier har han deltaget med energiske Indlæg i Dagspressen. Ved Siden af sin Embedsgerning, der ogsaa har fremkaldt interessante boghistoriske Afhandlinger som den om Renæssancetidens Posebind (1920), har L. udfoldet en betydelig videnskabelig Virksomhed. Stor Opmærksomhed vakte den Afhandling om Liden Kirsten og Prins Buris, med hvilken han 1898 indledede

en aarlang Beskæftigelse med den danske Middelalders Folkevisedigtning. For den Metode, som han mener bør anvendes ved Folkevisernes Restitution, har han udførligt gjort Rede i sine „Kritiske Studier over vore Folkeviser“ (1902), og i det store Værk „Niels Ebbesens Vise med kritisk Kommentar“ (1908) har han bragt den i Anvendelse overfor en enkelt Vise. Det er den skolede klassiske Filolog, man møder i disse Restitutionsforsøg, der dog har fremkaldt Modsigelse hos Folkeviseforskere af Faget; i de derved opstaaede Polemikker er han ikke bleven Svar skyldig. Ud fra sit Arbejde med Folkeviserne er L. i de senere Aar ført ind paa Studier over andre Sider af middelalderligt Kulturliv med Afhandlingerne om kvindeligt Haandarbejde (1915) og antik og nordisk Drømmetro (1917). Til Kartografiens og Opdagelsesrejsernes Historie har han endelig givet Bidrag med Afhandlingerne „Danmark og Portugal i det 15. Aarh.“ og „De store Opdagelser og den danske Søfart“ (begge 1919). Disse saavel som hans øvrige Afhandlinger er præget af stor Belæstethed, men ogsaa af en noget bred Fremstillingsform. — Gift 1891 Helga Steen. C. S. P.

Litt.: Slægt se S. E. L. og I. P. J. Schmidt: „Niels Brocks og Lene Bredals Slægt“ 5. Udg. 1891; Selvbibliografi i „Univ. Progr.“ Novb. 1890; Univ. Aarb. 1884—85, S. 192 f.; Elvlus: „Studenterne fra 1872“ 1897 og 1912; G. Brandes I „Politiken“ 11/1 1904; „København“ 10/9 1915.

Larsen, Svend Eduard Olaf (f. 21/12 1864), Dyrlæge. F. i Tøvelde, Møen. Forældre: Gaardejer Hans Peter L. og Dorteaa Peder-

sen. Tog Dyrlægeeksamen 1888, var Assistent ved Landbohøjskolens Klinikker 1889—99; nedsatte sig 1899 i Kbh., hvor han snart skabte sig en stor Praksis; fra 1915 tillige Overdyrlæge ved Dyrehospitalet (Emdrup). L. er en anset og dygtig Dyrlæge, der i „Maanedsskrift for Dyr-

læger“ 1892—1918 har offentliggjort en halv Snes større og mindre Afhandlinger, nærmest vedrørende Kirurgien, som „Skillevægge i Patterne hos Kvæget og deres Behandling“ (1892), „Rektalundersøgelser og deres diagnostiske Betydning“ (1894), „Kejsersnit hos Koen“ (1898) etc.; en Del af disse Afhandlinger er oversat til Tysk. L. har i en længere Aarrække (1899—1916) været Medlem af Bestyrelsen for Foreningen til Dyrenes Beskyttelse, 1912—14 som Næstformand og 1914—15 som Formand. Fra 1912 har han været Formand for Voldgiftsretten i Tvistigheder angaaende Handel med Husdyr og fra 1902 Censor ved Veterinærskolen. — Gift 1895 Sophie Margrethe Hansen. L. Ba.

Litt.: „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908.

Larsen, Thomas Christian (f. 17/2 1854), Politiker, Historiker. F. i Milbakken, Lendum Sogn ved Frederikshavn. Forældre: Smed, Husmand Lars Peter Thomsen og Mariane Jensdatter. Hjalp til ved Landbrug, lærte Smedehaandværket og købte 1874 et Hus paa Glimsholt Hede i Ugilt Sogn, som han 1884 ombyttede med et Hus i Hørmested; boede fra 1901 i Vraa. Vokset op i grundtvigske Kredse

var han fra Barndommen religiøs og politisk interesseret og læste usædvanlig meget, kom derimod aldrig paa Højskole. Han var Venstremænd og havde tidlig næret Sans for de sociale Spørgsmaal, som han mente sit Parti kaldet til at løse, især Jordspørgsmaalet. Han arbejdede en Tid sammen med Linderberg (s. d.), skrev i Provsinsblade og holdt Foredrag, var 1888—94 Medlem af Hørmested Sogneraad. 1895 valgtes han til Folketinget i Vraakredsen som Reformvenstremænd og genvalgtes, til han 1909 faldt for en Alliance mellem Storbønder og Socialdemokrater. Han valgtes derefter i Frederikshavn 1910—20 og er fra 1920 Landstingsmand. I Tinget rejste han 1901 Spørgsmaalet om Invalideforsikring og fik 1903 nedsat en Kommission herom, for hvilken han var Formand 1903—08. Den udarbejdede det Forslag om Arbejdsløshedskasser, der 1907 blev til Lov under L.s Ordføreskab, og som løste et længe stærkt omtumlet Problem; derimod gav dens endelige Betænkning 1914 ikke Udtryk for nogen samlet Plan. L. selv er Tilhænger af Folkeforsikringstanken. Han var iøvrigt Ordfører for det samlede Skattelovkompleks 1903 og for en Række sociale Love, saaledes om Sømændenes, Fiskernes og Landbrugets Ulykkesforsikring (1905—08). 1907—09 var han Medlem af Finansudvalget og var 1908 Tingets Ordfører efter Albertikatastrofen. Han fulgte J. C. Christensen 1909 og var Aug.—Okt. 1909 Trafikminister under Holstein, Juli 1910—Juni 1913 under Berntsen; han gennemførte i denne Stilling bl. a. en Takstlov 1911, Lov om delvis Lukning af Hvide Sande 1912 og om færøske Havne 1913 samt aabnede Kbh.s nye Banegaard 1911. Hos Funktionærerne fik han Ord for jævn Forhandlingsvillighed og praktisk Blik. Som Politiker er han saglig, mæglende, bred Taler, en af Bondevestres mest socialt forstaaende Mænd. — L., der 1902 og 1909 udgav et Par Pjecer om sociale Spørgsmaal, har de senere Aar udfoldet en fortjenstfuld historisk Forfattervirksomhed. 1917 udgav han 1. Del af „En Gennembrudstid. Fra del 19. Aarh.s sidste Halvdel“, og gav heri en delvis paa Selvoplevelse bygget Frem-

stilling af Vendsyssels Aandshistorie 1850—80; hertil føjedes 1921—22 2. Del i to Halvbind, behandlende den politiske Historie 1848—98; endelig er planlagt en 3. Del om den økonomiske Udvikling. Dette Værk hæver sig baade ved kritisk Evne, aandeligt Frisind og personligt Præg over de fleste andre lignende i vor Litteratur. — Gift 1874 Ane Marie Larsen. P. E.

Litt.: Erindringer i „Tiden“ ^{10/8} 1915; Bransager og Rosenkrantz; „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Vendsyssel.Tid.“ ^{23/2} og ^{20/5} 1909 og ^{3/8} 1921; „Folkelæsning“ ^{12/12} 1909; Martin: „Hvorledes jeg blev Politiker“ 1912; „Jernbanetid.“ ^{5/7} 1913; „Jernbanekl.“ Juli 1913; Arup i „Hst. Tidsskr.“ IX Litteraturhæfte 1916—17; „Højskolebl.“ ^{4/11} 1921; „Jyllandsposten“ ^{11/8} s. A.; P. Engelstoft i „Sorø Amtstid.“ ^{22/8} 1922.

Larsen, Thøger (f. ^{5/8} 1875), Forfatter. F. i Tørring ved Lemvig. Forældre: Møllebygger, Husmand Peder L. og Kirsten Thøgersen. Voksede op under fattige Almueskaar. Var mest overladt til den 90-aarige Bedstefader, der satte hans Fantasi i Sving ved sine Sagn og Historier og sin Højtælning af Bibelen og gamle gudelige Bøger. Tog Realeksamen 1892, men da Faderen døde s. A., maatte han

opgive at læse videre. De følgende tre Aar var han Huslærer; 1896 blev han Landinspektørassistent. Kastede sig ivrig over Matematik og Astronomi; i „Stjerner og Tider“ (1914) har han offentliggjort nogle af sine astronomiske Studier. Samtidig med at han blev Redaktør af „Lemvig Dagblad“, udsendte han paa eget Forlag sin første lille Digtsamling „Jord“ (1904). Siden er kommet: „Dagene“ (1905), „Det Fjerne“ (1907), „Bakker og Bølger“ (1912), „Slægternes Træ“ (1914), „Udvalgte Digte“ (1917) og „I Danmarks Navn“ (1920); han har desuden oversat bl. a. Omar Khaijams Digte. I de sidste Aar har han ogsaa udgivet et Par Novellesamlinger: „Fjordbredden“ (1913) og „Kværnen“ (1915). Særlig Interesse har de to Fortællinger „Generationer“ og „Barn-dom“, der bygger direkte paa L.s Barn-domserindringer. L. er Realist i den Forstand, at selve hans Digtning er en Virkelighedsbekræftelse for ham. Hans Fantasi breder sig frodig langs med Jorden, over Bakker og Bølger og Sognene, der ligger drømmende i Fjordenes Arm, men over sig hvælver den Stjernehimlen og Universet i stadig videre Perspektiver. Hans faste Virkelighedssans rummer Uendelighedsfølelsen. Hans Personskildringer er ogsaa sikkert sete og trænger i Karakteristikken ned til selve Naturbunden. Den enkelte Situation, han griber, genspejler gerne hele den skildrede Persons Liv, som i Billedet af Moderen („Ved Vinduet“) og i „Jens Højby“, et

Højdepunkt i moderne episk Digtning. Hans Stil er kraftfuld; mange forslidte Ord, „god“, „fortrolig“ o. lign., faar ny Liv ved den personlige Betoning, han giver dem. Dialektordene og de nydannede Ord falder hjemlig i Munden og dog med det nyes Glæde; Stroferne slutter sig fyndig og fast. Grundtonen er lys, „en Sommersang, hvor Tonen gliitrer gylden“. Han elsker Efteraaret, ikke det triste Efteraar, men den Tid, i hvilken Farverne bliver saa „visdomsklare“. Han staar som Lyriker ved Siden af Aakjær og Johs. V. Jensen. — Gift 1904 Thyra Paludan. O. F.

Litt.: Rimestad i „Det ny Aarh.“ 1906; H. Ahlmann i „Varden“ 1908 og „Det dsk. Parnas“ 1921; Nicolaysen i „Tilskueren“ 1914; C. C. Lassen i Skovrup: „Hovedtræk“ I 1921.

Larsen-Ledet, Lars (f. ^{19/8} 1881), Journalist, Afholdsagitator. F. paa Overgaard ved Løkken. Forældre: Gaardejer Chresten Larsen og Else Kathrine Martine Jørgensen Ledet. Gik i Almueskole, tog Præliminærexamen 1897, gennemgik 1902 et Kursus ved Sorbonne i Paris, 1903 ved Ruskin College i Oxford. Blev Journalist allerede 1895, var 1897—1901 og 1903 Redaktionssekretær ved „Vendsyssel Tidende“, 1901—02 Lokalredaktør i Brønderslev, 1905—06 Redaktionssekretær ved „Jysk Morgenblad“, er fra 1906 Redaktør af „Afholdsdagbladet“ i Aarhus, har endvidere været Medarbejder ved en lang Række andre Blade. 1900 deltog han i Stiftelsen af „Provsjournalistforeningen“. Som Foredragsholder har han besøgt de fleste europæiske og amerikanske Stater. Politisk er han radikal Venstremand, var 1912—21 Medlem af Partiets Hovedbestyrelse og 1913 og 1920 dets Kandidat ved Folketingsvalget i Aarhus, 1917—21 Medlem af Viby Sogneraad. Hans Hovedgerning ligger paa Afholdssagens Omraade; han rejste 1907 Kommunafstemningsbevægelsen her i Landet og har været en fanatisk og utrættelig Agitator for Forbudstanken; han blev 1911 Medlem af og Vicepræsident for The World Prohibition Federations Forretningsudvalg, 1921 dens Sekretær, er fra 1912 Medlem af Bestyrelsen for I. O. G. T. i Danmark, fra 1920 Leder af I. O. G. T.s politiske Arbejde Verden over, fra 1919 Vicepræsident i The World League against Alcoholism, stiftede 1922 den danske Pussyfoot-Forening. Han har udgivet en lang Række Skrifter, dels æstetiske, dels Rejseskildringer, dels behandler Alkoholspørgsmaalet („Haandbog i Alkoholspørgsmaalet“ 6. Opl. 1912). L.-L. er en ægte Agitatorstype, skarptskaaen i jysk-amerikansk Stil; paa Bunden gemyttlig og fremkommelig benytter han i Striden de

voldsomste Midler, han er Repræsentant for det uforsonligste Forbudskrav og forfægtet Sagen med klar Tanke, karakt, grovkornet Lune og mægtlig Fysik. — Gift 1908 Journalist Nielsine Kirstine Kathrine Nielsen. P. E.

Litt.: Erindringer i „Aholdsdagbl.“ 18/5 1920; V. Rordam i „København“ 10/3 1909; „Journalisten“ 1/6 1910; „Jysk Morgenblad“ 20/4 og 18/5 1913; Ant. Schmidt: „Aholdsbewægelsens Verdens-hist.“ IV 1914; „Aarhus By“ 1915; „Danmarks Storloge 1880—1915“ 1915; „Hovedstaden“ 28/12 1917; „Politiken“ 26/6 1919; „Vore Herrer“ 27/11 1919; „Aarhusposten“ 17/6 1920; „Templaren“ 24/3 1921; Bergstedt: „Sange fra Provinsen“ II 1915 („Folkerøret i Provinsen“); „Personlig Frihed“ Juli 1922.

Larsen (Skræppenborg), Oluf (Ole) Peter Holm (8/10 1802—0/1 1873), Lægprædikant. F. i Hunderup ved Odense. Forældre:

Branddirektør Niels Larsen og Mariane Anna Elisabeth Hansen. Kom i Landmaalerlære, men havde mest Lyst til at blive Bonde, og efter Faderens Død tog han Plads hos Peder Rasmussen paa Store Skræppenborg i Brylle Sogn, hvor han 20 Aar gl. blev gift med en af

Døtrene, der var 17 Aar ældre end han selv; han blev herved Ejer af Svigermoderens Gaard og tillige draget ind i en Kreds, som var vakt til religiøst Liv under Paavirkning fra Kristiansfeld; senere kom han ogsaa i Forbindelse med den østfynske Vækkelse og dens Leder Chr. Madsen i Bregner ved Kerteminde, og dette gjorde ham til Lægprædikant; han foretog talrige Prædikerejser baade paa Fyn og i Jylland og maatte i den Anledning døje baade Fængsel, Bøder og andre Fortrædeligheder fra Øvrighedens Side. 1841 flyttede han til Dons ved Kolding, hvor han købte sig en stor Gaard og indrettede en Forsamlings-sal, hvori talrige vakte, baade Præster og Lægfolk, samlede, især til hans aarlige „Høstgilder“. Efterhaanden sluttede han sig til den grundtvigske Retning, som han i en Pjece „Til Gaardmand Anton Larsen paa Gamborg Mark“ (1853) forsvarede overfor sin tidligere Medarbejder; men han table dog ikke Forbindelsen med den pietistisk prægede Vækkelsesretning. Efter Krigen 1864 vakte han Opsigt ved i en Tale paa Kolding Torv at opfordre Kongen til at omgive sig med danske Mænd, men iøvrig deltog han kun lidt i det politiske Liv; overfor Personer og Institutioner, som havde hans Sympati, udviste han en storslaet Gavnildhed. D. i Dons. — Gift 1) 1822 Ane Kirstine Jørgensdatter, d. 1867. 2) 1868 Karen Jørgensdatter, d. 1876. H. M.

Litt.: „Nord. Kirketid.“ 1837; „Dsk. Kirketid.“ 1870; S. Borgen: „Til Minde om O. P. H. L.“ 1873; L. Schrøder: „O. P. H. L.“ 1875; „P. L. s. Liv og Gerning“ 1902, I „Vort Forsvar“ s. A. og

„Højskolebl.“ s. A.; K. H. N. Vinther: „Oplevelser fra Menighedslivet i Kbh. og Sydøstsjælland“ 1895; Fr. Nygård: „Kr. Kold“ 1895 og 1914; S. Alkærslig i „Højskolebl.“ 1907; John M. Møller i „Aarb. f. Hist. St. f. Odense og Assens Amter“ VI 1919, S. 227 ff.; Nekrolog i „Ill. Tid.“ 23/2 1873.

Larsen Stevns, Niels (f. 9/7 1864), Maler, Billedhugger. F. i Gevnu, Stevns. Forældre: Tækkemand Lars Thomsen (Thomassøn)

og Kirsten Nielsdatter. Kom efter et Ophold paa Vallekilde Højskole, der blev af stor Betydning for ham gennem hele Livet, i Dekorationsmalerlære i Kbh. 1884, blev Svend 1887, dimitteredes af Teknisk Skole til Kunstakademiet, som han besøgte Okt. 1886—Jan. 1888,

Okt. 1892—Maj 1894, og uddannedes videre i Kunsternes Studieskole under Zahrtmann. 1896, 1900, 1904 var han i Italien for at gøre Studier til Bedste for Arbejdet i Viborg Domkirke, med Støtte herfra og fra Larssens Legat. 1919 valgte Akademiet ham ind i dets Plenarforsamling, og 1921 fik han Ankers Legat. Han har udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1889, 1891, Zahrtmanns Elevers Udstilling Okt. 1893 og Kunsternes Studieskoles 1896, den Frie Udstilling som Parthaver fra 1905 (med Mellemrum), Udstillingerne i Brighton 1912 og Malmø 1914. L. S. maatte i en Aarrække kæmpe haardt for Udkommet, upaaagtet, kun værdsat af en snæver Kreds, indtil Gennembruddet: hans Udstilling i Kunstforeningen 1917. Ogsaa Kunsten har været ham en Kamp. Derved udvikledes hans Sans for Komposition og Figurstil, hvilke han lærte af Joakim Skovgaard, hvis dygtigste Medhjælper han var i Viborg Domkirke, og for Farven, som han ihærdig studerede i Blomstermalerier. Hans vigtigste Arbejder er religiøse Historiemalerier („Marie salver Kristi Fødder“, „Kristus skriver i Sandet“), personlig særprægede ved Foreningen af naiv Virkelighedssans med frisk Forestillingssevne, af individuelle, fra Modeller tagne Træk i Figurerne med Spar-somhed og gennemført Strenghed i Anvendelsen af kunstneriske Midler. De har da ogsaa gennem Velyndere skaffet ham en Del Bestillinger til Kirker (Vægdekorationer i Svingelbjerg og Ranum, Altartavler i Viuf, Vrensted, Hvam, Bredstrup). Hertil kommer mange Landskaber i Olie og Vandfarve. Ved sin Behandling af Komposition og Farve er han en af dem, der befæster den af Zahrtmann og J. Skovgaard skabte kunstneriske Tradition og fører den videre. Som Billedhugger har han mest arbejdet for andre, skaaret i Træ, hugget i Sten (f. Eks. for J. Skovgaard Rammen om „Kristus i de Dødes Rige“ (Kunstmuscet) og

Gravstene, for N. Skovgaard Magnus den Gode-Stenen; efter eget Udkast Chr. Richardt-Monumentet i Højrup Lund). Arbejder ejer Kunstmuseet og Kunstindustri-museet. — Gift 1922 Anna Elisabeth Peder-sen.

Litt.: „Gads dsk. Mag.“ Okt. 1906 (af J. Milche); Karl Madsen: „Viborg Domktrke“ 1909, S. 24—28, 42; „Tilskueren“ Dec. 1911 (af G. Saxild) og April 1916 (af J. Skovgaard); „Højskolebl.“ 1917 Nr. 51 B; Carl V. Petersen: „N. L. S.“ 1917; „Zahrt-mann-Mindebog“ udg. af F. Hendriksen 1919; „Ill. Tid.“ 27/3 1921; „Berl. Tid.“ 21/12 s. A.; „Po-littiken“ 7/8 1922.

Larssen, Anna, se Bjørner, Anna.

Larssen, Oda, se Nielsen, Oda.

Lassen, Aksel Martin (f. 10/5 1870), Land-skabsmaler. F. i Kbh. Forældre: Skomager-mester Søren Emil L. og Sophie Birch. Gen-nemgik Kunstakademiets Skoler og malede 6 Vin-tre hos Zahrtmann, ud-stillede derefter 1897 sit første Landskabsbil-lede. Han rejste i Ita-lien med Zahrtmann 1903 og var 1908 paa Akademiets Rejestipen-dium i Holland og Pa-ris sammen med Herm. Vedel. 1905 fik han den

Neuhausenske Præmie for „Storskov“. Mo-tiverne til sine Billeder henter L. hoved-sagelig i Dyrehaven. Han gengiver med stor Dygtighed gamle Trækroners Struktur i skiftende og effektfulde Belysninger. Hans Kolorit er livfuld uden dog at virke bro-get, men uden synderlig Finhed. Han er en typisk Repræsentant for den Kreds af Ma-lere, der har gjort Skildringer af Dyre-haven til Speciale („Dyrehavsmalerne“). Kunstmuseet ejer hans Landskab „Motiv fra Eremitagesletten“ (1904). Han har ud-stillet i München, Brighton og Stockholm og havde Maj 1920 en Særudstilling hos Winkel og Magnussen. — Gift 1912 Gudrun Munch.

I. M. O.

Litt.: „Dagbl.“ 28/4 1905; „Berl. Tid.“ 18/5 1920.

Lassen, Eduard Ludvig (13/4 1830—15/1 1904), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Silke- og Klædehandler Ludvig L. og Hetly War-burg. Blev 12 Aar gl.

Elev af Konservatoriet i Bruxelles, hvortil For-ældrene var flyttet 1832. Med Understøttelse af den belgiske Regering foretog han fra 1850 en fleraarig Studierejse til Italien og Tyskland, hvor han i Weimar blev introduceret hos Liszt, der kom til at nære en varm Interesse for den unge Komponist og senere paa virksom Maade støttede ham i hans Løbebane. Ved Liszts Indflydelse blev saaledes L.s første Opera „Le roi Edgar“

opført i Weimar, og 1858 blev han ansat ved Hofteatret sst., 1858—61 som første Kapelmester, siden 1861 i Liszts Embede som Hofkapelmester, i hvilken Stilling han virkede lige til 1895, da han af Helbreds-hensyn tog sin Afsked. L.s Kompositioner omfatter Operaer og Skuespilmusik (foruden den nævnte „Le roi Edgar“ maa endvidere nævnes „Frauenlob“ (1860), „Le captif“ (1868), „Pandora“ (1886), Musik til Goethes „Faust“ og til Sofokles' „Oedipus i Kolo-nos“), Symfonier, Ouverturer, Sange, Klaver-stykker m. m. D. i Weimar. — Ugift. E. A.

Litt.: Nekrolog i „Goethe-Jahrbuch“ 1904, S. 262 ff.

Lassen, Hans (11/2 1831—20/1 1896), Poli-tiker. F. i Lysabild, Als. Forældre: Gaard-ejer Hans L. og Anna Marie Hansen. Var 1847—48 paa Rødding Højskole og overtog 1852 Fødegården, var en dygtig Landmand og gjorde sig anset paa Egnen, saa han efter-haanden fik en usæd-vanlig lang Række Til-lidshverv. Han var i den danske Tid Medlem af Herredsrådet for Als Sønderherred, blev af-sat 1864, var 1866 en af de 47, der rejste til Kongen i Berlin, og blev mere og mere en af Danskhedens Førere. 1868 blev han Medlem af Sønderborg Kredsraad og Rends-borgs Landdag, 1875 Ahlmanns Efterfølger i den preussiske Landdag. Oprindeligt fulgte han Forgængerens Edsnægtelsespolitik, men skiftede siden Anskuelse, og han, der allerede havde talt imod Udvandringen, erklærede 1879, at Eden burde aflægges. Hensynet til Krüger holdt ham dog endnu tilbage, men efter hans Død aflagde han Eden og tog Sæde i Landdagen, repræsenterede 1881—84 ogsaa 1. Kreds i Rigsdagen. L.s Brud med Protestpolitikken vakte megen Mod-stand, men han støttedes af Gustav Johann-sen, og hans Anskuelse vandt efterhaanden Terræn. Han var ingen stor Taler, men fyldte sin Plads ved sin klare Forstand, sin praktiske Sans og sin rolige Værdighed. Især paa Als vandt han ubefinget Tillid, var Formand for Øens Landboforening, for Foreningen til Udgivelse af „Dybbølposten“ og fra 1866 til sin Død for Lysabild Spare-kasse. Efter hans Død viste det sig til al-mindelig Overraskelse og Sorg, at han gen-nem ca. 30 Aar havde bedraget Sparekas-sen for ca. 200.000 Mark, en Katastrofe, der baade moralsk og økonomisk ramte Dansk-heden haardt. D. i Lysabild. — Gift 1852 Marie Kathrine Elholm, d. 1905. P. E.

Litt.: „Ill. Tid.“ 27/11 1881 og (af H. P. Hans-sen) 10/2 1890; „Sønderjylland“ I 1895, S. 14; Dahl og Linvald: „Sønderjylland“ I—II 1919 passim; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 20/1 1896; „Dybbølposten“ 21/1, 23/1, 29/1, 3/3, 6/3 og 17/3 s. A.; „Flensborg Avis“ 21/1, 22/1, 23/1, 24/1 og 5/3 s. A.; „National-

tid." 21/1 s. A., „Berl. Tid." 21/1 s. A., „Politiken" 21/1 s. A. og „Højskolebl." s. A.

Lassen, Jens Jacob (f. 20/6 1874), Ingeniør. F. i Kbh. Forældre: Overretsprøkurator Johan Lorenz L. og Elise Henriette Nielsen. Blev Student 1892 og Cand. polyt. (Bygningsingeniør) 1899. Fik straks efter Eksamen Ansættelse hos Ingeniør Paul Schou i London, i hvilken By han senere har haft sin Virksomhed. 1900 oprettede han sammen med Vilhelm Hjort Ingeniørfirmaet „L. & Hjort, Engineers, London", der særlig har kastet sig over Fabrikationen af Vandrensingsanlæg og har indført forskellige Forbedringer ved Vandrensingsapparaterne. Firmaet er et af de mest anerkendte paa det særlige Omraade. L. nærer stor Interesse for sine Landsmænd og er Medlem af „Scandinavian Benevolent Society"s Bestyrelse. — Gift 1902 Alice Augusta Broberg. M. C. H.

Litt.: „Studenterne fra 1892" 1917.

Lassen, Julius Severin Vilhelm (f. 4/7 1847), Retslærd. F. paa Bisgaard, Samsø. Forældre: Forpagter Christian August L. og Marie Elisabeth Margrethe Gram. Blev Student 1865, Cand. juris 1871, 1872 Volontær i Justitsministeriet, Studieophold i Italien, Tyskland og England paa det Hurtigkarl'ske Rejsestipendium 1875—77, 1877 Assistent i Justitsministeriet, Dr. juris 1879, Fuldmægtig i Justitsministeriet 1880,

blev efter sejrrig bestaaet Konkurrence med C. Kraft, H. Sylow og J. F. Utke Damm Prof. ved Universitetet 1881—1918, ekstraordinær Assessor i Højesteret 1906, Censor ved de juridiske Examina 1918, Dr. juris h. c. i Kria. 1911, i Lund 1918, Regensprovst 1896—1918. L.s Studier havde oprindelig navnlig omfattet Strafferetten og Processen, hans Disputats behandlede saaledes det intrikate Problem „Om Betingelserne for Forsøgets Strafbarhed" (1879), men det blev hans Forfænger Aagesens Værk baade paa Romerrettens og dansk Formuerets Felter, hvilket han kom til at fortsætte. I sin Konkurrenceanfhandling „Handlinger paa fremmed Formueretsomraade i romersk og dansk Ret" (1880) gav L. bl. a. en ny Besvarelse af det omtvistede Spørgsmaal om Forstaaelsen af de kvasikontraktmæssige Tilbageagningsrettigheder, og som Professor stillede han sig som Maal at give en paa Praksis bygget objektiv Fremstilling af gældende dansk Formueret, et Maal, der ikke var naaet af

Aagesen, men som fuldt ud blev naaet af L. Som Erkendelsesteoretiker, som Systematiker udgik L. fra Goos og Aagesen; den af L. med Styrke og Vægt hævdede betydningsfulde Tillidsteori — „Løfte og Akcept" („Tidsskr. f. Retsvid." I 1888), Universitetsprogrammet „Vilje og Erklæring ved Afgivelse af formueretlige Tilsagn" (1905) — blev saaledes først opstillet af Goos; ogsaa Evaldensen skylder han meget, ligesom han særlig i sin første Forfattertid paavirkedes af tysk Retsvidenskab — Windscheid og Dernburg —; men L. har iøvrig under hele sin videnskabelige Bane vist en mærkelig Evne til ikke at forbenes i Systematik eller Formalisme, men til stadig at holde sig ung og perfektibel, stadig under Udviklingens Lov. Efter først — for at tilfredsstille de studerendes Tarv — at have udsendt foreløbige Udgaver af den danske Obligationsrets almindelige og specielle Del (Alm. Del 1883, 3. Udg. 1887, Speciel Del 1. Afd. 1884—85, 3. Udg. 1889. Med Tillæg 1881 og 1889) skabte han med de store engelske Juristers Arbejder som Forbillede i sin „Haandbog i Obligationsretten. Almindelig Del" (1892, 2. Udg. 1917—20), „Speciel Del" (1897) og „Lærebog i Obligationsrettens specielle Del" (1912, 2. Udg. ved Henry Ussing 1919 med Tillæg 1921), et Værk, som næsten virker med Lovbogens Autoritet og som har udøvet en bestemmende Indflydelse paa hele Nordens Retspraksis og dannet Hovedbasis for den nyere fællesnordiske Lovgivning, uundværligt baade for Teoretikere og Praktikere. I Sverige og Norge er L. sikkert den bedst kendte og mest læste danske Retslærer. Vigtige formueretlige Problemer har han drøftet i en lang Række Anmeldelser og Afhandlinger, f. Eks. om *condictio indebiti* („Ugeskrift f. Retsvæsen" 1889), om Berigelseskravet efter Nordisk Veksellovs § 93 („Tidsskr. f. Retsvid." VII 1894), Nordisk Checklovgivning (Forhandlingsemne paa det 8. nord. Juristmøde i Stockholm 1896), „Nullitet og Anfægtelighed" (Universitetsprogram 1899), kunstig Kreditorbegunstigelse („Tidsskr. f. Retsvid." XXX 1917), Definitioner i Retslitteraturen (Festskrift til R. A. Wrede, Helsingfors 1921) o. m. a. I sin Afhandling „Nogle Bemærkninger om Proforma og Omgaelse" („Ugeskr. f. Retsv." 1890) viste L., hvorledes man skulde komme de da grasserende „Møbellaan" til Livs. Paa Romerrettens Omraade har L. forfattet „Om Retshandeler i Almindelighed efter romersk Ret" (1892), „Forelæsninger over romersk Privatret" (1904) og „Lærebog i romersk Privatret" (1904, 2. Optryk 1911). Historikere er L. ikke, men de af ham i „Biografisk Leksikon" skrevne Artikler røber en ikke almindelig litteraturhistorisk Forstaaelse. Samtidig har L., der aldrig har taget aktiv Del i det politiske Liv, udøvet en legislativ Virksomhed af vidtrækkende Betydning. Med

V. C. Thomsen udarbejdede han 1895 Forslag til Checkloven; i sin Tale ved Universitetets Reformationstest 1899 slog han kraftig til Lyd for en Kodifikation af Privatretten, helst paa skandinavisk Grundlag. Som et af de mest fremtrædende Medlemmer i den ved kgl. Resolutioner af $\frac{29}{10}$ 1901 og $\frac{4}{7}$ 1910 nedsatte Kommission har han haft en væsentlig Andel i Tilblivelsen af Købeloven af $\frac{9}{4}$ 1906 — hvilken han behandlede i sin Bog „Køb og Salg“ (1906, 3. Udg. 1917) —, af Lov om Aftaler og andre Retshandler paa Formuerettens Omraade og det sig dertil sluttende Lovkomplekks. Som Universitetslærer og Regensprovst hørte L. til de udvalgte. Med en brændende Kærlighed til sin Videnskab og Gerning forbandt han en sjælden Omhu og Omsorg for de studerende. L.s Interesser er ikke begrænsede til Retsvidenskaben alene. Hans religiøse Stæde udelukker ikke en munter Humor; som Botaniker har han særlig om sin Fødeøes Flora samlet et stort og værdifuldt Materiale af Iagttagelser. — Gift 1884 Therese Susanne Hvidt. Fz. D.

Litt.: Slægt i „Stamt. over Familien Frilts“ 1865, S. 6, Hauch-Pausbøll: „Slægthaandbogen“, S. 241 og „Stamt. over Familien Gram“ 1882; Selvbiografer i „Lævnedsbeskrivelser af de ved Kbh.s Univ.s Firehundreaarstest promoverede Doktorer og Licentlater“ 1879 S. 96—97, „Berl. Tid.“ $\frac{15}{12}$ 1917, „Ugeskrift for Retsvæsen“ 1918 B S. 17—18 og „Indbudning till Juris Doktorspromotion vid Lunds Universitets tvåhundraåretårsfest $\frac{27}{10}$ 1918“, S. XII—XIII; Frantz Dahl I „III. Tid.“ $\frac{18}{2}$ 1906, S. 299; H. Federspiel I „Vort Land“ $\frac{22}{2}$ 1906; Frantz Dahl I „Tilskueren“ II 1917, S. 70—77; V. Bentzon I „Berl. Tid.“ $\frac{2}{7}$ 1917; M.-P. i „Ugeskrift f. Retsvæsen“ 1917 B. S. 209; E. Marks von Würtemberg i „Svensk Juristtidning“ II 1917, S. 257—62; O. K. Magnusen I „Ugens Tilskuere“ VIII $\frac{1}{2}$ 1918, S. 124—26; Frantz Dahl: „Juridiske Profiler“ 1920, S. 61—70; Kal Hoffmann: „Under Solen“ 1907, S. 24—32 (Digt); Frantz Dahl I „Berl. Tid.“ $\frac{3}{7}$ 1922; „Politiken“ $\frac{4}{7}$; s. A.

Lassen, Lorentz Fjelderup ($\frac{28}{11}$ 1756— $\frac{27}{7}$ 1837). Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Byfoged Peder Fjelderup L. og Sophie Magdalene Fisker. Blev Sekondløjtnant 1779, Premierløjtnant 1788, Kapteinløjtnant 1789, Kaptein 1797, Kommandørkaptein 1809, Kommandør 1812, kar. Kontreadmiral 1815 efter sin Afgang s. A. Er kendt fra sin fortrinlige Optræden som Chef for Blokskibet „Prøvestenen“ i Slaget paa Reden $\frac{2}{4}$ 1801. Han fremhævedes efter Kampen som den tapreste af alle Skibskheferne. Blev 1806 Overlods i Fredrikshald i Norge, men traadte atter i aktiv Tjeneste 1807. D. i Kbh. — Gift 1786 Charlotte Nordtman, d. 1841. V. G.

Litt.: J. P. With: „Danske og norske Søheltes Bedrifter“ 1819; Flamad: „Mindeskrift om $\frac{2}{4}$ 1801“ 1848; P. C. Bundesen I „Tidskr. f. Søvæsen“ 1901.

Lassen, Alexandra Karen Marie ($\frac{14}{1}$, 1864— $\frac{21}{6}$ 1921), Bladudgiver, Politiker. F. i Revn ved Grenaa. Forældre: Gaardejer, senere Foreningsvært Jens Emanuel Balle og Hanne Hansen. Boede som ung Pige i Aarhus, hvor hun traf sin senere Mand. Fra Begyndelsen stærkt interesseret for Politik blev hun ham en ypperlig Støtte under hans Arbejde i Aarhus og Aalborg; gennem Hjemmet og ved sin Omhu for

hans Helbred betød hun overmaade meget for ham, samtidig med at hun tilegnede sig ikke lidt af hans klare politiske Blik. Ved hans Død 1908 overtog hun Udgivelsen af „Aalborg Amtstidende“ og fortsatte den til sin Død, mere som Chefredaktør end som Udgiver. Hun boede som Regel i Kbh. og meddelte i daglige Telefonsamtaler Redaktionen sit Syn paa de politiske Begivenheder. Gennem et nært Venskab med J. C. Christensen, der ikke mindst stod sin Prøve under Alberti-Katastrofen, fik hun en til Tider betydelig Indflydelse paa Venstres Politik og nævntes 1918 og 1920 som Ministeremne. 1917—19 var hun Medlem af Kbh.s Borgerrepræsentation, valgt samtidig med Asger Karstensen (s. d.) som Pant paa en borgerlig Eningspolitik, men hun fik her ikke nogen Betydning og nedlagde sit Mandat 1919. 1918 stillede hun sig til Folketinget paa Langeland mod Munch, 1920 i Aalborg, valgtes s. A. til Landstinget for 6. Kreds. I Genforeningsarbejdet 1918—20 tog hun stærkt Del ud fra et udpræget Flensborg-Synspunkt. Fru L. var en baade klog og temperamentsfuld Dame, hvis gode Hjerte kunde give sig storslaaede Udtryk. Den Underhaands-Stilling, hun største Delen af sit Liv stod i til Politik, kunde til Tider lægge et i sig selv uretfærdigt Skær af Intrigen over hendes Virksomhed, som utvivlsomt nu og da vakte nogen Misstemning i Dele af Partiet. D. i Aalborg. — Gift 1886 Finansminister Vilhelm Herman L. (s. d.), d. 1908. P. E.

Litt.: Erlindringer I „Aalb. Amtstid.“ $\frac{1}{10}$ 1914; „Søe Amtstid.s Søndagsbl.“ $\frac{10}{3}$ 1912; „Journalisten“ $\frac{1}{2}$ og $\frac{15}{3}$ 1914; „Tiden“ $\frac{23}{1}$ 1914; „Nationaltid.“ $\frac{12}{2}$ 1916; Nekrologer i „Aalb. Amtstid.“ $\frac{21}{6}$ 1921 ff., „Politiken“ $\frac{21}{6}$ og $\frac{22}{6}$ s. A. og „Berl. Tid.“ $\frac{21}{6}$ s. A. Iøvrigt se Vilh. Lassen.

Lassen, Niels Kjeldgaard Poulsen (f. $\frac{2}{1}$ 1848), Retslærd. F. i Nykøbing M. Forældre: Sognepræst Hans Christian L. og Nielsine Andrea Elisabeth Poulsen. Blev Student 1865, Cand. juris 1870, s. A. Sekretær ved Kommissionen ang. en ny Sø- og Handelslovgivning, 1871 Volontær i Justitsministeriet, Studierejse i Tyskland, Schweiz og Italien paa det Stampe'ske Rejestipendium 1872—74, Dr. juris 1875, Assistent i Justits-

ministeriet 1876, Assessor i Kbh.s Kriminal- og Politiret 1879, i den kgl. Landsover- samt Hof- og Stadsret 1890, tillige Næstformand i Sø- og Handelsretten 1896, Assessor i Højesteret 1897, Justitiarius sst. 1909—15. Censor ved de juridiske Examina 1886—98, Borgerrepræsentant i Kbh. 1889—97, Rigsrettens Formand i Sagen mod J. C. Christensen og Sigurd Berg

1910, Medlem af Sølovkommissionen og Hovedforfatter af Motiverne til Lovudkastet af 1882, Formand for Kommissionen af 29/6 1901 om Køblovgivningen. Trods gentagne Tilbud fra det juridiske Fakultet har L. ikke ønsket at ombytte sit Dommersæde med en Professorplads, men selv uden et Kateder har han baade som Forfatter og Kritiker udøvet en Lærervirksomhed af høj Rang. Han er en af dansk Retsvidenskabers mest udprægede Skikkelser, en sjælden skarp og klar Aand, skeptisk overfor den juridiske Frase og Almensætning, uden overdreven Respekt for Systematikens Værd og Betydning og uden Tro paa Retsfilosofiens Sandheder; det retslige Spindelvæv, alt forlorent og skruet, alt spekulativt Konstruktionsmageri har en svoren Fjende i denne store juridiske Forstand. Som Stilist staar L. fremmest blandt danske retsvidenskabelige Skribenter; hans Fremstilling bæres af en frodig juridisk Fantasi, vrimler af overraskende Billeder og slaaende Eksempler; han ejer en polemisk Begavelse, der i Vid og Elegance kunde minde om J. L. Heibergs. L. og Francis Hagerup er uden Tvivl dansk-norsk Retslitteraturs ypperste Essayister. Allerede i L.s Disputats „Villien som Forpligtelsesgrund. Bidrag til Løsningen af et brændende Spørgsmaal i Formueretten“ (1874) træder en Del af de fremhævede Egenskaber frem; de naaede til fuld Udvikling i en lang Række Afhandlinger, saaledes de grundlæggende Analyser af Forbrydelse og Dokumentfalsk og Afpresning („Ugeskrift for Retsvæsen“ 1879 og 1883) og Begrebet efterfølgende Meddelagtighed (sst. 1886), de skarpsindige Undersøgelser om Skadeserstatningspligtens Omfang („Tidskrift for Retsvidenskab“ II 1889) og Skadeserstatning for ubestemmelige Formuetab (sst. V, 1892), hvori han kritiserede den den Gang herskende „Normaltabsteori“, o. m. a. Af indgribende Betydning var L.s Skriftveksel med Prof. Julius Lassen om det af denne hævdede Princip om Retsbeskyttelse for berettigede Forventninger („Ugeskrift for Retsvæsen“ 1885). Til Forhandlingerne paa det 5. nordiske Juristmøde i Stockholm 1884 bidrog L. med en Afhandling om Vindikation af rørlige Ting. Af positivt-dogma-

tisk Indhold var L.s Udvikling af de begrænsede tinglige Rettigheder som 2. Afdeling af den nordiske Tingsret i „Nordisk Reitsencyklopædi“ (1880). I Afhandlingen „Den Struensee'ske Proces“ („Tidsskrift f. Retsvid.“ IV 1891 med „Replik“ V 1892), skrevet efter Tilskyndelse af A. D. Jørgensen, foretog L. den første egentlige juridiske Prøvelse af den berømte Proces, særlig af Dommens Reifærdighed og Holdbarhed; hans Opposition mod den gængse Opfattelse af Dommen fremkaldte Indsigelse baade fra Juristers og Historikeres Side. Fra 1888—1917 var L. Medredaktør af „Tidsskrift for Retsvidenskab“; hans Meddelelser heri fra dansk Retspraksis, navnlig Højesterets, læstes altid med megen Opmærksomhed. I sit Otium har L. udgivet sine „Erindringer“ (I—II 1918—19), hvori ikke mindst Skildringen af hans Barndoms Liv i Sønderjylland frembyder Interesse. — Gift 1) 1872 Constance Eleonora Marie Juhl, d. 1895, 2) 1898 Henriette Andrea Pers, d. 1908, 3) 1910 Helga Meyer.

Fz. D.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1875, S. 47—48; ovenn. Erindringer; Frantz Dahl I, „Ill. Tid.“ 12/6 1910; O. K. Magnussen I, „Ugens Tilskuer“ V 1915, S. 328—30; „Politikken“ 19/5 1915; „Ill. Tid.“ 13/6 s. A.; C. Goos I, „Nationaltid.“ 8/6 s. A.; Th. Graae, „Gamle Minder“ 1917, S. 18—20; Vinding Kruse og C. B. Henriques I, „Berl. Tid.“ 2/1 1918.

Lassen, Peder (20/8 1606—5/10 1681), Jurist. F. i Randers. Forældre: Borgmester Niels Jakobsen og Maren Pedersdatter. Tilbragte efter 17 Aars-Alderen 18 Aar paa Studierejser omkring til Europas mest ansete Universiteter. 1636 blev han juridisk Licentiat i Basel. Fra 1641 brugtes han til flere diplomatiske Hverv, og to Gange i sit Liv afslog han at blive Gesandt i Stockholm. Udstyret 1643 med et Kanonikat i Aarhus levede han fra 1647 en Række Aar i sin Fødeby, optaget af Studier særlig over dansk Ret. 1649 afslog han at blive Prof. i Kbh. Efter Enevældens Indførelse blev hans store Evner og Kundskaber for Alvor taget i Brug. Han blev 1661 kgl. „Raad“ og Medlem af Højesteret. Han var 1670—76 en af Højesterets to Referendarer (der havde den første Behandling af Sagerne) og 1670 en af de tre Mænd, der rundt om i Landet modtog Troskabsederne til Christian V. Størst Betydning fik han som Medarbejder ved Forberedelsen af „Danske Lov“. Han var Sjælen i de i den Anledning nedsatte Lovkommissioner. Med sin dybe Respekt for hævdunden Ret vilde han forme Loven som en Kodifikation af alle hidtil gældende Lovbestem-

melser. Men Rasm. Vinding, der blev begunstiget af sin Ven Griffenfeld, vandt Forspringet for L. og kom til at give det endelige Udkast til „Danske Lov“. Dog fik L. Indflydelse paa mange Enkeltheder og maa næst efter Vinding regnes for Lovens fornemste Ophavsmand. — L. og hans Hustru efterlod sig flere Legater, navnlig et Rejselegat for 2 Studenter af deres Slægt. D. i Kbh. — Gift 1661 Magdalene Pedersdatter, d. 1707. H. Js.

Litt.: T. Hofman: „Fundationer paa de Legater, som ere stiftede af P. Lasson“ 1753; V. A. Secher: „Medd. om Slægten Secher“ 1885; S. Vedel: „Den dsk.-no. Højeesterets Hist.“ 1888; Secher og Stockel: „Forarbejderne til Christian Vs dsk. Lov“ 1891—94; K. Fabricius: „Kongeloven“ 1920.

Lassen, Vilhelm Herman (¹⁰/₆ 1861—⁸/₄ 1908), Journalist, Politiker. F. i Butterup ved Holbæk. Forældre: Møller Laurits Christian L. og Marie Elisabeth Plambeck. Blev Student 1879, Cand. juris 1884. Politisk

upaavirket hjemmefra blev han som Student radikal Venstremand, præget især af Hørup. Ganske ung optraadte han som Tolk for Landbovenstre, deltog 1882 i Stiftelsen af Studenter-

samfundet, men blev aldrig „litterær Venstremand“. Anbefalet af Hørup blev han straks efter Eksamen ansat ved „Aarhus Amtstidende“, 1885 Redaktionssekretær, kort efter Redaktør. Han slog an blandt de Bjørnbakske Bønder, og hans Fysiognomi laa herefter fast; han vilde et samlet Landbovenstre med Vægten paa de socialøkonomiske Spørgsmaal, især Husmands- og Andelssag, og han fik dannet en Bjørnbaksk- agrarisk Bondeorganisation, der dog ikke satte dybere Spor. Hans Journalistik havde lært af Hørup, men var mere direkte, langt mindre æstetiserende, fasthamrende med Logik og Postulater, uden Billeder. Som Taler ejede han overbevisende Klarhed og betagende Glød; gennem al hans Virken gik et brutalt og befriende Krav om sund Fornuft. Trods aarelang Svaghed evnede han det utrolige som Agitator. 1889 kaldte Herman Bing (s. d.) ham til Leder af „Aalborg Amtstidende“; han blev 1891 Udgiver, 1893 Medejjer, 1896 Ejer og førte gennem mange Trængsler og ved et stort personligt Arbejde Bladet frem til et af Provinsens allerførste, rent typografisk set en Nyskaber. Politisk stod han oprindelig Hørup nær, gik imod Forliget 1894, men vilde efter det modsat Hørup frem gennem Reformen og støttede stadig stærkere J. C. Christensen. Husmandssagen blev et af de bærende Led i hans Politik, hvis Rødder altid laa ude i Landet. 1894 udgav han

Pjecen „Offentligt Fæste“, hvor han forfægter Statsfæste fremfor Selveje. Hans Anseelse i Venstre var efterhaanden blevet stor, han skrev politiske Oversigter i „Tilskueren“ og var Formand for Partiets Redaktørklub. Venstreministeriet 1901 hilste han med et kategorisk Krav paa Sammenhold nedefter. Han havde 1892 stillet sig i Halvrimmen; nu valgtes han 1901 ved et Suppleringsvalg i Sæby, men maatte kæmpe paa Livet med en lokal, af Bladinteresser skabt Opposition. I Tinget blev han hurtigt førende, fra 1903 Medlem af Finansudvalget, 1903 Ordfører for Tiendeloven, Lov om Laan til Fiskere o. fl.; gennemførte selv Lov om en Statstidende. Mod den voksende Uro i Venstre optraadte han skarpt og mandede til Sammenhold for ikke at sætte det vundne over Styr. Nov. 1903 holdt han en stor Tale om den kommunale Valgret, var n. A. mod Prygleloven. Ved Dannelsen af Ministeriet J. C. Christensen Jan. 1905 blev han Finansminister og gjorde derved for bestandig Ende paa de utilfredses Forsøg paa at drage ham over til sig. Han førte i sit Blad en voldsom Kamp mod de radikale uden dog at tage tydeligt Standpunkt i Forsvarsagen. Som Minister gennemførte han ialt 27 Love, 1906 Lov om en Hypotekbank, 1907 Lønningslov for Ministerierne og Hædersgaven til Veteranerne, ligesom han forelagde og sammen med Neergaard forbedrede Toldloven af 1908. Som Administrator var han klar, kort, elskværdig, viste sin Handlekraft ved sin Opræden under Bankkrisen Febr. 1908. Han døde opslidt af Arbejde og af Sygdom. — L. var den fødte Politiker, for saa vidt som Politik er Arbejde for haandgribelige Ting. Hans glub-ske Foragt for alt, hvad han ansaa for Teori og Spekulation, var baade hans Styrke og Svaghed. Gennem den blev han en arbejdende Agitator som faa i Danmark, men den jævned ham ikke Vejen til det store Førerskab, hans Evner berettigede ham til, men som han ikke naaede. Skønt lys og oprindelig af Natur og med stærke Rødder i det jyske Vestres nederste Lag blev han ikke et af Folkets Navne som Hørup og J. C. Christensen. Han fulgte først den ene, saa den anden; det lykkedes ham at bringe sig selv frelst over Afgrunden, næppe at bygge Bro for andre. Hans Journalistik rummer uvurderlige Rigdomme til dansk Politiks Historie. D. i Kbh. — Gift 1886 Alexandra Karen Marie Balle (s. d.), d. 1921. P. E.

Litt.: „Studenterbogen“ 1896; Bransager og Senkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Studenterne fra 1879“ 1904; C. C. Clausen i „Tidsskr. f. Toldvæsen“ Febr. 1905; „Politiken“ ¹⁴/₁ 1905 og ¹/₂ 1906; „Vejle A. Folkebl.“ ⁹/₆ 1911; „Sorø Amtstid.“ ¹²/₆ s. A.; „Roskilde Dagbl.“ ³⁰/₉ 1914; „Frederiksberg Amts Avis“ ¹/₁₀ s. A.; „Tid- den“ ²/₁₀ s. A.; „Aalb. Amtstid.“ ¹/₁₀ s. A.; Henschens: „Mændene fra Forfatningskampen“ II s. A.; „Aarh. Amtstid.“ ¹/₁₀ 1916; Damsgaard: „Den moderne Husmandsbevægelse“ 2. Opl. 1916;

Houmark 1, „Pressens Mag.“ $\frac{1}{8}$ 1918; A. Christensen: „V. L.“ 1919; Rubin: „Mænd og Bøger“ 1920; Th. Larsen: „En Gennembrudstid“ II 1922; Nekrologer i „Journalisten“ $\frac{15}{4}$ 1908, „Aalb. Amtstid.“ (med Uddrag af andre Blade) $\frac{7}{4}$, $\frac{8}{4}$, $\frac{9}{4}$, $\frac{10}{4}$ og $\frac{12}{4}$ s. A., „Dsk. Ungdom“ $\frac{22}{4}$ s. A., „Politiken“ $\frac{7}{4}$ s. A. (af O. Rode og C. C. Clausen), „Ill. Tid.“ $\frac{12}{4}$ s. A. (af Mich. Koefoed), „Det ny Aarh.“ s. A. (af P. Munch), „Varden“ s. A., „Nykøbing Dagbl.“ $\frac{7-9}{4}$ s. A. (af J. A. Jensen) og „Kolding Folkebl.“ $\frac{7-9}{4}$ s. A. (af L. Thastum og G. Bruun).

Lassen Landorph, se Landorph, Lassen.

Lassenius, Johan ($\frac{28}{4}$ 1636— $\frac{20}{8}$ 1692), Teolog. F. i Waldow, Pommern. Forældre: Præst Johannes L. og Anna Sieverts. Efter

teologiske Studier i Rostock rejste han som Hovmester for en ung Adelsmand til Frankrig og England, og senere ledsagede han to Prinsere til Spanien og Portugal. Hjemkommen herfra fik han Ansættelse ved Biblioteket i Berlin, men begav sig snart igen paa Rejser i Studieøjemed; han prædikede desuden forskellige Steder og rettede heftige Angreb paa Jesuiterne og den katolske Kirke, hvad der i Østerrig nær havde bevirket hans Udlevering til Tyrkerne; det lykkedes ham imidlertid at undslippe, og 1665 kom han til Itzehoe, hvor han først blev Rektor og 1669 „Hofpræst“ hos Grev Rantzau samt Provst over Grevskabets Kirker; men 1676 kaldte Christian V ham til Kbh. som Sognepræst ved St. Petri Kirke, og to Aar efter udnævntes han til Professor i Teologi ved Universitetet. Han nød stort Ry for gejstlig Veltalenhed, men kunde paa Prædikestolen udvise en temmelig smagløs Adfærd; tillige var han en frugtbar Forfatter, der udgav 36 større og mindre Skrifter og efterlod 23 i Manuskript; det er dels apologetiske Skrifter som „Besiegte Atheisterei“ (1673 og 1693) og „Orthodoxia Lutherana vindican- da“ (1686), dels Andagts- og Opbyggelsesbøger som „Morgen- og Abendgebete“ (1703), „Heiliger Perlenschatz“ (1687—89) og „Biblicher Wehrauch“ (1689), dels Lejlighedstaler, et Fyrstespejl: „Löblicher Fürst“ (1664) samt „Bürgerliche Reis- u. Tischreden“ (1664). D. i Kbh. — Gift 1) 1666 Elisabeth Diesteler, d. 1667. 2) 1668 Geske Wilde, d. 1709, tidligere gift Pastor Peter Garpe. *H. M.*

Litt.: Universitetsprogr. 1692; „For Kristne“ v 1825; „Neue Schlesw.-Holst.-Lauenb. Prov.-Berichte“ 1833 og 1834; „Kirchen- und Schaublätter für Schlesw.-Holst.-Lb.“ 1847; „Ugeskr.“ f. d. evang. Kirke i Danm.“ XII 1858; Koch: „Geschichte des Kirchenliedes“ 3. Opl. 1868; Carstens I „Bewels des Glaubens“ XII 1876; „Kirkeh. Saml.“ IV 2 1891—93 og V 1 1901—03; Bobé I „Personalh. Tidsskr.“ III 5 1896; „Gyldenlevs Lakaj“ („Mem. o. Br.“ XVII) 1912.

Lau, Edvard Rasmus (f. $\frac{20}{8}$ 1859), Kommunalmand. F. i Kolding. Forældre: Farver

Lorenz Peter L. og Mariane Kirstine Alle-
rup. Gik i Kommuneskole, kom paa Sagfører-
kontor og blev exam.

juris 1881, nedsatte sig
1885 som Sagfører i Kol-
ding og praktiserede
som saadan, til han 1916
overtog Stillingen som
administrerende Direk-
tør for Nye jyske Køb-
stadkreditforening i Aar-
hus. Han valgtes 1888
til Medlem af Byraadet
og beklædte denne Post
lige til sin Afrejse fra Byen, 1914—16 som
folkevalgt Borgmester. Ved sin grundige Ar-
bejdsomhed, sin praktiske Sans og sin jævne
Forhandlingsdygtighed blev han inden længe
en af de ledende i Raadet, og han er en af
de danske Kommunal mænd, der har gjort
det største Arbejde for deres Kommune.
Han var først nogle Aar Formand for Gas-
udvalget, derefter 1901—06 for Fattigudval-
get, senere for Skoleudvalget; et stort Ar-
bejde ofrede han Jernbanesagen, hvor han
sikrede Kolding værdifulde Fordele. Det
kommunale Pensionsvæsens Ordning, Dyr-
ehavegaards Køb m. m. skyldtes ogsaa ham.
Skønt Venstremænd valgtes han 1911 til For-
mand i Dansk Købstadforening, der over-
vejende bestaar af Højremænd og Social-
demokrater; han beklædte denne Post til
1916. Iøvrig havde han en lang Række Til-
lidshverv i Kolding og Omegn. — Gift 1888
Anna Birgitte Gotlobdine Hoyer, d. 1901. *P. E.*

Litt.: „Kolding Folkebl.“ $\frac{4}{8}$ og $\frac{6}{8}$ 1913, $\frac{27}{8}$
og $\frac{2}{6}$ 1916; „Kolding Avis“ $\frac{5}{8}$ og $\frac{6}{8}$ 1913, $\frac{2}{6}$
1916; „Venstrebladet“ $\frac{6}{8}$ 1913 og $\frac{27}{8}$ 1916; „Kol-
ding Soc.-Dem.“ $\frac{6}{8}$ 1913 og $\frac{2}{6}$ 1916; „Aalborg
Grundejerbl.“ $\frac{20}{2}$ 1913; „Dsk. Grundejerbl.“ $\frac{8}{8}$
1913.

Lau, Hans Emil ($\frac{10}{4}$ 1879— $\frac{10}{10}$ 1918),
Astronom. F. i Odense. Forældre: Exam.
juris Peter Christian L. og Maria Becker. Blev
Student 1898, studerede
Astronomi i Kbh. og tog
Magisterkonferens 1906.
Han arbejdede længere
Tid hos Victor Nielsen
paa Uraniaobservatoriet
i Kbh. og drog derpaa
til Treptowobservatoriet
i Berlin. Hjemkommet
virkede han som Lærer
ved forskellige Skoler,
indrettede sig et Privat-
observatorium i Hørsholm og blev kort før
sin Død udnævnt til Adjunkt i Helsingør. L.s
astronomiske Virksomhed ligger væsentlig
paa det observerende Omraade (variable
Stjerner, Dobbelstjerner, Mars- og Jupiter-
forskningen). Ogsaa Spørgsmaalet om trans-
neptunske Planeter beskæftigede han sig
med. Hans ideale Interesse og store Arbejds-
villie lod ham paa disse Omraader naa be-
tydelige Resultater trods hans tidlige Død

og trods de vanskelige og omflakkende Livsforhold, som delvis var skabt af hans letbævelige Sind. D. paa Usserød Sygehus. — Gift 1907 Louise Cecilie Hansen. P. H.

Litt.: Nekrologer i „Nordisk Astron. Tidsskr.“ III 1918 (af Luplau-Janssen), „Nationaltid.“ 18/10 s. A., „Astron. Nachrichten“ 1918 og „Naturens Verden“ Febr. 1919 (af J. Braae).

Lau, Olga Andrea Mathilde (f. $11\frac{1}{3}$ 1875), Malerinde. F. i Næstved. Forældre: Rasmus Mester, Manufakturhandler Asmus Henrik

Christian L. og Elise Margrethe Olsen. Begyndte at lære at tegne 11 Aar gammel hos Landskabsmaler Rudolph Berthelsen og besøgte derefter Teknisk Skole i Næstved, 1895—96 Sophus Vermehrens Skole og Nov. 1898—Marts 1904 Kunstakademiet (under Viggo

Johansen), hvor hun ikke fuldendte Afgangsprøven. For Akademiets og andre Stipendier foretog hun Studierejser til Dresden og Berlin 1903, Holland 1904, Paris og Holland 1906—07; opholdt sig endvidere i Italien 1914—19 og (for Anckers Legat) 1920. Hun har jævnlig udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling siden 1901; fremdeles paa Udstillingen af Arbejder afviste fra Charlottenborg 1905, Kunsternes Efteraarsudstilling 1909, 1911—12, Baltiska Utställningen i Malmö 1914 og Kvindelige Kunstneres Udstilling 1920. L. gjorde sig i Begyndelsen bemærket ved Figurbilleder fra Amager med enkelte Figurer, hvilke viste Paavirkning fra Viggo Johansen (et i Kunstmuseet). De Bestræbelser for Forenkling og streng Monumentalitet i Stemning, Komposition, Form og Farvegivning, der giver dem Personlighedspræg, har hun videre udviklet i, ofte allegoriske, Kompositioner udførte under hendes Italiensophold. — Ugift. S. S.

Litt.: „Politiken“ 14/5 1908 (af Jens Thils) og 3/10 1913 (af N. L.); „Hovedstaden“ 3/10 1913 (af V. Wanschler) og 14/10 1919; „Svenska Dagbladet“ 10/8 1919 (af F. U. Wrangel); „Nationaltid.“ 5/10 1919; „Berl. Tid.“ 21/9 1919 og 22/10 s. A. (af Th. O.); „Vore Damer“ 7/4 1921.

Laub, Hardenack Otto Conrad ($0\frac{3}{8}$ 1805— $27\frac{5}{8}$ 1882), Biskop. F. i Frørup, Fyn. Forældre: Sognepræst Hieronymus L. og Louise Frederikke Zinck. Blev Student 1824 og

Cand. theol. 1830, 1834 Sognepræst i Ryslinge, 1845 i Brahetrolleborg og Krarup; 1854 blev han Biskop over Viborg Stift og beklædte denne Stilling, til Sygdom 1878 tvang ham til at tage sin Afsked; ved Universitetets Firehundredaarsfest 1879 udnævntes han

til Dr. theol. h. c. L. var en fint kultiveret Personlighed, der stod i nært Forhold baade til Mynster og Martensen; som Præst var han agtet og elsket i sine Menigheder, ikke alene paa Grund af sin alvorlige og klare Forkyndelse, men ogsaa for sit milde og vindende Væsen, og under sin Bispegerning udøvede han en meget stor personlig Paavirkning, baade naar han kom paa Visitats i Menigheder og i Præstegaarde, og naar han i sit Hjem modtog Besøg fra Stiftet. Af hans Skrifter kan nævnes „Om den kirkelige Absolution“ (1839), der er et Forsvar for den bestaaende Form for Skriftemaalet, og „Theses om Trosbekendelsen og Kirken“ (1853), et Indlæg i Striden om Grundtvigianismen; som Biskop udsendte han flere Hyrdebrev, Smaaskrifter om Alterbogsdaaben (1857) og Konfirmationen (1860), et Foredrag om „Syndsforladelsen ved Daaben og den dagligt tilbagevendende Syndsforladelse“ (1875) samt en større Samling „Prædikener“ (1866). En Del af disse Arbejder er efter hans Død udgivne af G. Schepelern under Titlen: „Kirkelige Lejlighedsskrifter samt tre Prædikener“ (1883); der foreligger ogsaa 3 Bd. Breve fra og til L. (1885—87), der indeholder adskilligt til Belysning baade af ham selv og flere betydelige Personligheder i Samtiden. D. i Kbh. — Gift 1835 Susanne Charlotte Hedevig Johanne Tostrup, d. 1854.

H. M.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i F. E. Seidelln: „Stamt. over Familien Seideln“ 1877, Blåstrup: „Stamt. over Familien Koefoed fra Koefoedgaard“ 1887, Elvius og Hiort-Lorenzen: „Dsk. patr. Slægter“ 1891, Hauch-Fausbøll: „Slægt-haandbogen“ og Zinck: „Den Lske Slægt“ 1902; Selvbibliografi i „Levnedsbeskrivelser af de ved Universitetets 400 Aarsfest promov. Doktorer“ 1879; „Nogle Blade af J. P. Mynsters Liv og Tid.“ 1875; V. Schousboe i „Ill. Tid.“ 12/5 1878; H. Martensen: „Af mit Levned“ III 1883, S. 134; Fr. Helveg i „Teol. Tidsskr.“ IV 1887; V. Birke-dal: „Personl. Oplevelser“ II 1890; Breve i „Ud-drag af Breve til P. Hjort“ 1869 og „Biskop O. L.s Levnet. En Livsskildring i Breve“ 1885—87; Nekrologer i „Sædemanden“ 1882 (af P. Madsen), „Nutiden“ s. A. og „Viborg Stiftstid.“ 30/5 s. A.

Laub, Thomas Linnemann (f. $5\frac{1}{12}$ 1852), Organist, Musikhistoriker. F. i Langaa ved Nyborg. Forældre: Sognepræst Hans Jørgen Trojel L. og Ernestine Deichmann Linnemann. Blev Student 1871, studerede Teologi, men viede snart Musikken hele sin Interesse. 1873—76 gennemgik han Konservatoriet og ansattes n. A. som Organist-Vikar ved Trinitatis Kirke (1877—81). 1882 foretog han en Studierejse til Italien, blev 1889 Organist ved Helligaandskirken og 1891, efter Gades Død, ved Holmens Kirke, i hvilket Embede han virker endnu. L. har ydet en betydelig Indsats i dansk Musik-kultur, dels ved gennem Undervisning i Mu-

sikhistorie at sprede Kendskab til ældre, værdifuld Tonekunst og ved, at anvise denne Undervisningsform som Vejen til Højnelse af det bredere Publikums Musikforstaaelse og Smag (jfr. hans „Vor Musikundervisning og den musikalske Dannelse“, 1884), dels ved sit Arbejde paa en Restaurering af vore middelalderlige Folkeviser og vor Kirkesang. I Tidsskriftet „Dania“ (1893, „Vore Folkemelodiers Oprindelse“) gjorde han opmærksom paa, hvorledes vore Folkevise-melodier gennem de vekslende Tider var blevet fuldstændig ødelagt og ikke mere gav det nøjagtige Tonebillede af den danske Middelalderes Vise. Han foretog sst. en fuldgyl-dig Rekonstruktion af Melodierne — saa meget mere beundringsværdig, som vi ikke besidder en eneste Vise overleveret fra selve Middelalderen — og udgav senere disse under Titlen „Danske Folkeviser med gamle Melodier“ (1899, 1903, 1904). Paa lignende Maade arbejdede L. paa en Fornyelse af vor Kirkesang. I en Række Skrifter („Om Kirkesangen“ 1887, „Luthersk Kirkesang“ 1891, „Musik og Kirke“ 1920) paaviste han, hvorledes vore Kirkemelodier gennem forskellige Forandringer, fortaget af de skiftende Slægtled under Indflydelse af den paa de forskellige Tidspunkter herskende Stil og Smag i Musikken, efterhaanden har fjernet sig saa langt fra deres oprindelige Skikkelse, at Forbindelsen med den ægte Salmemeli-di er brudt. Endvidere at de senere Salmekompositioner, især saaledes 19. Aarh.s Produktion, alt for udpræget staar i den romantiske, subjektivt prægede Tonekunsts Tegn og derfor kun lidet egner sig til Brug ved Gudstjenesten. Der laa her en dobbelt Opgave at løse for L. Dels maatte Grundstammen af Kirkemelodier bringes tilbage til den oprindelige Skikkelse — saa godt dette lod sig forene med praktisk Maal for Øje — d. v. s. deres Rytmer maatte fra den todelte monotone og stive „Koral-Rytme“ forandres til 16. og 17. Aarh.s livligere tredelte eller vekselvis todelte og tredelte Rytme, og endvidere maatte deres Harmonisering føres tilbage til hine Tidens strengere Harmonik og renere Stemmeføring, en Opgave, L. løste med ubestridelig Dygtighed. Men dernæst laa det lige for at gøre Forsøget paa at skabe en Række Melodier til de senere Tidens Salmedigtning (f. Eks. Grundtvigs) i en Stil, der paa saadan Maade adskille sig fra Romantikken, at Teksterne gjordes brugbare til Afsyngelse ved Gudstjenesten. I dette Arbejde røber L. sig som den gennemskoledede Musiker, i hvis Kompositioner der hersker en fin, stille og inderlig Aand, hvor Folkevisetonen og en Genspejling af ældre Tidens flerstemmige Kunst smelter sammen i en sjælfuld og stilren Sats (jvfr. for begge Opgavers Vedkommende: „80 rytmiske Koraler“, „Kirkemelodier“, „Udvalgte Salmemelodier i Kirkestil“,

„Dansk Kirkesang“). Vor Kirkesangs Fornyelse er L.s Livsværk; langsomt baner de gamle Kirkemelodier i deres oprindelige Skikkelse sig Vej tilbage til Menigheden og til Kirkens Tjenere, for hvem de nu i Aarhundreder har været ude af Minde, og det synes, som om en Regeneration af vor Kirkesang — trods den Fanatisme, hvormed L. har kæmpet for sine Ideer, og derved ofte staaet sin egen Sag i Vejen — skal bringes til en lykkelig Gennemførelse. — Ugift. E. A.

Litt.: Slægt se Otto L. og A. Linnemann og A. Smith: „Fort. over de Personer, der er beslægtede med M. J. B. Linnemann“ 1890; „Berl. Tid.“ 10/1 1891; „Nationaltid.“ 7/1, 11/1, 18/1, 15/1, 17/1, 22/1 og 23/1 s. A.; Marie Rørdam: „Tilbageblik“ 1911; „Højskolebl.“ s. A.; „Berl. Tid.“ 2/5 og 20/5 1922.

Lauesgaard, Axel (f. 13/7 1870), Kontorchef. F. i Yding ved Skanderborg. Forældre: Lærer Jørgen Pedersen L. og Laura Thalia Bay. Blev Okt. 1889 ansat i Rigsdagens Bureau og avancerede efterhaanden, til han 1919 blev Chef for Bureauets

Ekspeditionskontor; imidlertid var han 1893 blevet exam. juris. L., der er en ualmindelig hurtig, arbejdsdygtig og elskværdig Kontormand, har i Aarenes Løb erhvervet sig indgaaende Kendskab til Rigsdagens Maskineri og har beklædt en Række Tillidshverv indenfor dette; 1892 blev han Sekretær ved Statsrevisoratet, dets Kontorchef 1918, ligeledes 1892 Sekretær ved Folke-tingets Finansudvalg, dets Protokolsekretær 1916; fra 1908 er han Sekretær ved den danske interparlamentariske Gruppe og deltager i alle interparlamentariske Kongresser, fra 1914 Sekretær ved Forsvarsministerens Foredragsudvalg; 1906 var han Sekretær ved Allingets Besøg i Kbh., 1907 ved Rigsdagens Rejse til Island, 1909 ved de franske Parlamentarikeres Besøg i Kbh., 1910 ved Rigsretten, 1919—20 ved Rigsdagspartiernes sønderjyske Udvalg, 1920 ved Modtagelsen af Besættelsestropperne og de sønderjyske Kvinder. Udenfor Rigsdagen har han været Sekretær for det nordiske Juristmøde 1902, den internationale Kongres for legemlig Opdragelse 1911, den internationale Sørøtskonference 1913 og den internationale Pressekongres 1914. Han har bl. a. udgivet „Fortegnelse over Rigsdagsvalgene m. m. og Talerfortegnelse 1850—87“ (1916) og er fra 1918 Udgiver af den interparlamentariske Gruppens Aarbøger og periodiske Meddelelser. Fra 1913 er han Formand for Foreningen af Rigsdagstjenestemænd. Disse og andre Tillidshverv har L. bestredet baade med Takt og Rutine. — Gift 1899 Beate Emilie Fobian. P. E.

Litt.: Slægt i „Arkiv f. Gen. og Heraldik“ I 1908—09, S. 101; „Berl. Tid.“, „Nationaltid.“ og „Politiken“ 1/10 1914.

Laurberg, Julie (f. $\frac{7}{10}$ 1856), Fotograf. F. i Grenaa. Forældre: Prokurator, Godsforvalter Peter Severin L. og Johanne Georgine Schou. Var Elev af Portrætmaler og Fotograf Leopold Hartmann, etablerede sig efter Studierejser til Paris og Italien i Kbh. 1895 og optog 1907 Frk. Franziska Gad som Kompagnon. 1910 blev hun Hof-Fotograf. Firmanavnet Julie L. og Gad bibeholdtes efter Frk. Gads Død 1921.

Frk. L. har taget livlig Del i Arbejdet for Kvindesagen og er bl. a. Medstifter af Kvindernes Boligselskab ved Opførelsen af „Clara Raphaels Hus“, men har ellers mest ofret sig for den fotografiske Stand, til hvis mest ansete Medlemmer hun hører, sidder saaledes i den fotografiske Fagskoles Bestyrelse og er Kasserer for samme siden dens Oprettelse 1917 samt Medredaktør af Skolens Lærebog i Fotografi. Hun er Forfatterinde til en Række Artikler om faglige Emner i forskellige Fagskrifter og Dagblade. — Ugift. G. N.

Litt.: „Dsk. fot. Tidsskr.“ 1920, S. 29.

Laureberg, Hans Willumsen ($\frac{29}{2}$ 1590— $\frac{28}{2}$ 1658), Matematiker, Digter. F. i Rostock. Forældre: Prof. med. Wilhelm L. og Johanna Longueil. Blev efter en fleraarig Udenlandsrejse 1618 Professor i latinsk Poesi ved Universitetet i Rostock, men kaldedes 1623 paa Foranledning af Holger Rosenkrantz til Professor i Geografi og matematiske Videnskaber ved det nys oprettede adelige Akademi i Sorø. Som Lærer i disse Fag udgav han forskellige Arbejder over Aritmetik og Algebra samt Landmaaling; han var den første, der indførte Logaritmer i Danmark. Fra 1631 deltog han i Arbejdet for Danmarks Kortlægning, og det er sandsynligt, at de Kort over Landet, som findes i de hollandske Kartografer Blaeus og Janssonius' Kortværker om ved Aar 1650, gaar tilbage til et af ham skabt Grundlag. Imidlertid er det som Digter, at han mest har tildraget sig Eftertidens Opmærksomhed. Med de Festskauespil, som han skrev 1634 og 1655 til Opførelse ved Hoffestlighederne, indførte han Senrenæssancens Drama i Danmark. 1652 udgav han sit mest kendte Digterværk, de fire plattyske Skæmte digte, der s. A. oversattes paa Dansk; skrevne som de er under Indtrykket af det plattyske Sprogs Døds-kamp i hans Hjemstavn revser de Borgerskabet, fordi det lader sig blænde af fremmede Sæder og Sprog og kaster Vrag paa det gamle fra Fædrene nedarvede. Med disse Digte staar han som den sidste betydelige Repræsentant for plattyske Digtekunst, indtil Sproget igen bringes til Ære

og Værdighed som digterisk Udtryksmiddel af Fritz Reuter i 19. Aarh. D. i Sorø. — Gift 1619 Maria Lilie. C. S. P.

Litt.: J. Classen: „Über das Leben und die Schriften J. L.“ 1841; E. Müller: „Zu J. L.“ 1870; Daas: „Om Humanisten og Satirikeren Joh. L.“ 1884; Bolte i „Jahrb. f. d. Ver. f. niederl. Sprachforschung“ 1887; Schütze i „Zeitschr. f. allg. Gesch., Cultur-, Litt.- und Kunstgesch.“ 1887; P. Lauridsen i „Hist. Tidsskr.“ VI 1 1887—88; „H. W. L.s fire Skæmte digte“ i dsk Overs. ved Paludan 1889; Paludan: „Danm. Litt. mellem Reformationen og Holberg“ 1896; E. Witte i „Schlesw.-Holst. Rundschau“ 1908; N. Nielsen: „Matematikken i Danm. 1528—1800“ 1912.

Laurensen, Peder (ca. 1490—1552), Reformator. F. i Næstved. Indtraadte i sin Ungdom i Karmeliterordenen og blev efter grundige humanistiske og teologiske Studier som Lektor knyttet til det 1519 oprettede Karmeliterkollegium i Kbh.; da dette 1522 maatte standse sin Virksomhed, flyttede han til sin Ordens Kloster i Assens, og her skete (senest 1527) hans reformatoriske Gennembrud. 1529 blev han da Læsemester ved den evangeliske Præsteskole i Malmø og begyndte tillige en frugtbar Forfattervirksomhed. 1530 udgav han saaledes „Malmøbogen“, en Redegørelse for den reformatoriske Ordning i Malmø, 1533 forsvarede han i et andet Skrift Præstægteskabet og angreb Munke-løfterne, og s. A. kom „En stakket Undervisning imod Pavens, Bispers og deres Disciples Statutter, Love, Bud og Skikkelser“ samt et Stridsskrift mod Domkapitlet i Lund („Expostulatio ad canonicos Lundenses etc.“). Efter Afslutningen af Grevens Fejde blev L. Præst i Oxie, men allerede 1537 tilkaldtes han for at medvirke ved Affattelsen af Kirkeordinansen, og kort efter blev han Lektor ved Lunds Domkirke, hvilken Stilling han beklædte til sin Død. D. i Lund. — Gift 1529 Anne Mortensdatter. H. M.

Litt.: H. F. Rørdam i Indledning til „Malmøbogen“ 1868 og „Kirkeh. Saml.“ IV 4 1895—97; „Hist. Tidsskr.“ III 1 1858—59.

Lauridsen, Jakob Kristian ($\frac{18}{10}$ 1858— $\frac{3}{11}$ 1905), Politiker. F. i Lind, Rind Sogn ved Herring. Forældre: Bolsmand Laurids Møller Larsen og Karen Marie Jacobsen. Voksende op i et meget smaa Kaar i et stærkt religiøst Hjem, var Vogterdreng blandt fremmede og hjalp til ved Jordbruget hjemme. Han besad Uldjydernes Ud-længsel og var udmærket begavet; hjulpet frem bl. a. af Thomas Nielsen (s. d.) kom han 1875 til Kbh., sled sig frem ved Undervisning og læste gratis hos Ludv. Trier, blev Student 1879, Cand. juris uden Manuduktion 1884, derefter Sagførerfuldmægtig og Overretssagfører i Kbh. fra 1887 til sin Død. Under sit Regens-

ophold kom L. ind i liberale Studenterkredse, var et af Studentersamfundets første Bestyrelsesmedlemmer og blandt de første Landhodemokrater, der vandt Arbejdernes Øre. Han var radikal Venstremænd med Bondens Uvillie overfor de store, Antimilitarist og Rationalist. Gaardmænds og Husmænds Samvirken var hans Politikks Hovedpunkt. Han besad et barokt Lune og en hensynsløs Oprigtighed, der iklædt bred jysk Dialekt virkede uimodslaaelig paa hans samtidige, utallige Anekdoter om ham lever endnu. Han virkede som Journalist ved „Morgenbladet“ og „Politiken“. Paa et Møde i Frederikssund Juni 1885 krydsede han med Held Klinge med Matzen og var derefter beständig i Ilden som Agitator. 1887—95 repræsenterede han Ringstedkredsen i Folketinget, tilhørte Hørudderne, men kom med sin drastiske Veltalenhed ikke i første Række. Han manglede Udholdenhed og forfaldt efterhaanden paa forskellig Maade; hans Rigsdagstaler antog til sidst en næsten skandaløs Karakter (saaledes ¹⁴/₁₂ 1894 under Valgkredslovens Behandling), og 1895 maatte han trække sig tilbage. Han levede siden i smaa Kaar delvis af obskure Forretninger. Han, der i sin sidste Rigsdagstale ²⁸/₁ 1895 sammenlignede de ensidige Agrarer med Kain, fastholdt til det sidste sin Tro paa Bonden som ledende Faktor (politisk Testamente i „Sorø Amtstidende“ ⁹/₁₀ 1905). D. i Kbh. — Gift 1886 Christiane Nikoline Christensen. Ægteskabet opløst.

P. E.

Litt.: „Ringsted Folketid.“ ³/₁ 1887; All. Christensen i „Studentersamfundet 1882—1907“ 1907; „Gammelt og nyt fra Regensen“ 1911, S. 129; Ch. Kjerulf: „Gift og Hjemfaren“ 1916; Bock: „Den lille Humor“ 1920; Nekrologer i „Politiken“ ⁴/₁₁ 1905 (af A. Hvass), „Ringsted Folketid.“ ³/₁₁ og ⁹/₁₁ s. A. og „Sorø Amtstid.“ ³/₁₁ s. A.

Lauridsen, Johannes Peder (⁹/₅ 1847—²⁰/₆ 1920), Fabrikant, Bankmand, Politiker. F. paa Grønvang ved Vejen. Forældre: Gaardejer Peder L. og Magdalene Andersdatter. Uddannedes som Landmand og ved Dræningsarbejde, var 1865—66 og 1866—67 paa Askov Højskole og overtog 1877 Fødegården Grønvang; ejede desuden Dalagergaard i Vorbasse Sogn. Han var en anset Landmand, der

drev Eng- og Dræningsentreprise, anlagde et Mejeri paa Grønvang og var 1891—1905 Formand for Vejen Andelsmejeri. Udpræget Foretagsomhed og Forretningsdygtighed gjorde ham til Starter af adskillige store industrielle Virksomheder, der fik afgørende Betydning for Vejen By; 1878 begyndte han paa Cikorietering og oprettede 1889 Cikoriefabrikken „Nørrejylland“, der 1902

overgik til de forenede Cikoriefabrikker; 1897 begyndtes Margariefabrikken „Alfa“, der nu er en af Landets største og fra 1909 ledes af L.s Søn Olav Vang L. (f. 1879); 1903 startede han Lundgaard Fiskeri og 1907 Tagpap- og Cementfabrikken „Fønix“. For Vejen By sørgede han ved Oprettelsen af Realskolen 1900, af en Teknisk Skole og af Banken 1902, Stiftelsen af et Legat m. m. 1890—94 og 1901—06 var han Sogne- raadsformand. 1908 udnævntes han til landbrugsyndig Direktør for Nationalbanken efter Ole Hansen. Politisk var han Venstremænd, valgtes 1907 ved Suppleringsvalg til Landstinget for 11. Kreds og genvalgte til 1918. Han tog ikke stærk Del i Tingets Forhandlinger, var bl. a. 1909—15 Partiets Ord- fører for Forslagene om udenlandske Handelsagenter og gav Bidrag til flere andre Handels- og Trafikspørgsmaal. 1913 stod han paa Partiets højre Fløj i Grundlovs- sagen. D. paa Blindekildegård ved Slagelse. — Gift 1877 Maren Sofie Olsen. P. E. Litt.: Slægt i J. P. Harbo: „Slægten L.“ 1922; „Jyske Byer. I. Vejen m. fl.“ 1916; „Berl. Tid.“ ⁸/₆ 1917; „Kolding Folkebl.“ s. D.; Magdalene Lauridsen: „Fem og tyve Aar 1895—1920“ 1921, S. 3, 11 f.; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ²¹/₆ 1920, „Politiken“ ²¹/₆ s. A., „Kolding Folkebl.“ ²¹/₆, ²⁴/₆ og ²⁸/₆ s. A., „Ill. Tid.“ ²⁵/₇ s. A. (af Jac. Appel), „Hedeselsk. Tidsskr.“ s. A., „Vort Landbrug“ s. A. og „Højskolebl.“ s. A.

Lauridsen, Magdalene (f. ²⁵/₄ 1873), Husholdningsskoleforstanderinde. F. i Holsted. Forældre: Gaardejer Anders Peder L. og Mette Marie Eskildsen.

Broderdatter af Johannes og P. L. (s. d.) Uddannedes i Tanten Fru Maren L.s Hus paa Grønvang, var paa Askov 1892—93 og oprettede 1895 en Husholdnings- skole i Sorø sammen med Eline Eriksen; 1897 fik den egen Bolig. Hun har studeret Husger- ningsskolevæsen i Sverige 1895, 1905 og 1919, i Norge 1905 og 1917, i England 1899, i Holland 1902 og 1916, i Tyskland 1902 og i Bøhmen 1906; især paavirkedes hun af Lotten Lagerstedt i Gøteborg og i England. Efter engelsk Mønster begyndte hun 1900 Aftenundervisning i Husgering, og denne Virksomhed optoges 1901 af de samvirken- de sjællandske Landboforeninger. 1902 op- rettede hun derefter Husholdningsseminariet „Ankerhus“ ved Sorø til Uddannelse af Lærereinder, og dette har hun siden ledet, medens hun 1907 overlod sin Part i Hus- holdningsskolen til Eline Eriksen. 1902—20 uddannedes ca. 240 Lærereinder. 1912—18 drev hun sammen med sin Mand kombi- neret Uddannelse af Forskole- og Hushold- ningslærereinder. 1902—05 udgav og redige- rede hun „Husholdningsbladet“, 1906—21 var hun Formand for Foreningen af Hus-

holdningslærere og lærerinder, 1916—21 Medlem af den overordentlige Kommission og 1917—21 af Sorø Landdistriktsraad. Hun har udgivet nogle Husholdningsbøger, hvoraf „Frugt- og Grøntretter“ 1915 kom i 4. Oplag. 1920 foreslog hun Oprettelsen af et Husholdningsministerium. Til Minde om sin Mand oprettede hun et Folkebibliotek „Peter Dams Bibliotek“ ved Ankerhus. Fru L. er en af Husgerningsskolesagens første og bedste Kræfter her i Landet og har med stor Dygtighed og Udholdenhed oparbejdet en betydelig Virksomhed. — Gift 1911 Seminarieførstander Peter Dam, d. 1918.

P. E.

Litt.: Slægt se Johannes L.; Erindringer 1 „Fem og tyve Aar 1895—1920“ 1921; „Folketælling“ 2^{8/2} 1909; „Aarskrift med Beretning om Virksomheden paa Ankerhus 1902—14“ 1914; „Aarskrift for Foreningen Ankerhus“ 1918—19; Johanne Christensen 1 „Ringsted Folketid.“ 10/1 1921.

Lauridsen, Peter (f. 14/10 1846), Historiker. F. i Jægerup ved Haderslev. Forældre: Gaardejer Laurids L. og Maren Haugsted.

Tog Lærereksamen 1867, studerede derefter Historie og nordiske Sprog i Kbh., blev 1877 Kommunelærer i Kbh., 1890 Viceinspektør og var 1892—1919 Inspektør ved Husumgades Skole. Ved Siden af sin Skolegerning har L. udfoldet en rig og betydningsfuld videnskabelig For-

fattervirksomhed, der spænder over tre forskellige Felter. Han begyndte som Kartografi- og Geografihistoriker 1883 med Udgaven af Jens Munks „Navigatio septentrionalis“; 1885 udkom hans Bog om Vitus Bering og de russiske Opdagelsesrejser 1725—43, til hvilken han havde indsamlet Materiale bl. a. i Arkiverne i Petrograd, og 1888 den store Afhandling om Kartografen Johannes Mejer, hvori han een Gang for alle gør det af med det 17. Aarh.s kartografiske Arbejder som Kilde til Kundskaben om en fjernere Fortid. Et andet Omraade for hans Studier har været Agrarhistorien; her er særlig at fremhæve den store Undersøgelse om Skyldjord eller terra in censu (1903) med dens Redegørelse for den gamle Jorddeling, den klassiske Afhandling om den gamle danske Landsby (1896), der kuld-kastede de da herskende Forestillinger paa dette Felt, og hans sejrige Polemik med R. Mejborg om de slesvigske Bøndergaarde (1894—97). Mest kendt for Almenheden er L. dog bleven gennem sine Arbejder vedrørende Sønderjyllands Historie. Med Spørgsmaalet om den gamle Folkegrænse mellem Dansk og Tysk har han gentagne Gange beskæftiget sig paa Grundlag af indgaaende Studier i Jorde- og Markbøger; han er den

første, der offentlig har udtalt den Anskuelse, at Angel og Mellemslesvig nu nationalt er tabt for Danmark (1884), og hævdet det i Polemik med en af den gamle Opfattelses Mænd (Mørk Hansen). Med Skriftet „Slesvig og Kronen“ (1906) har han ligesom i enkelte mindre Afhandlinger givet sit Bidrag til Udredningen af Hertugdømmernes overordentlig udviklede statsretlige Forhold og er derved kommen i en heftig litterær Fejde med Kr. Erslev. Jævnside hermed er gaaet et paa Biblioteks- og Arkivmateriale hvilende omfattende Studium af den danske Nationalitetsbevægelses Oprindelse og første Udvikling i Sønderjylland; ved Siden af flere mindre Afhandlinger er Hovedværket her den endnu ikke afsluttede Bog „Da Sønderjylland vaagnede“ (1909—18; Folkeudg. 1919), ved ildfuld Fremstilling, levende Personkarakteristik og malende Milieuskildring et af nordisk Historiekrivnings ypperste Værker. Blandt det meget ny, Bogen bringer, er Fremhævelsen af Chr. Flor som Sjælen i den danske Nationalitetsbevægelse, den rørende Skildring af Fr. Fischer og den psykologiske Redegørelse for L. Skaus Personlighed. Med hele sit Temperaments Varme tog han gennem flere Indlæg i Dagspressen 1919 Del i Grønsekampen og stillede sig uforbeholdt paa Nationalitetsprincippets Grund. Blev 1922 Dr. phil. h. c. — Gift 1880 Kathinka (Katy) Augusta Bang. C. S. P.

Litt.: „Lærerne og Samfundet“ I og III 1913—14; „Hejmdal“ 15/1 1921; Joh. Steenstrup 1 „Hist. Tidsskr.“ VIII 2 1909—10; Aage Friis sst. 6 1917.

Lauridsen, Peder (f. 22/5 1866), Handelsmand. F. paa Grønvang ved Vejen. Forældre: Gaardejer Peder L. og Mette Tonnesen. Skulde oprindelig være Landmand, men foretrak Handelen, var 1881—85 i Vejen Brugsforening, 1885—88 hos C. F. Müllers Eftf., Kolding og 1888—90 ved Cikoriefabrikken i Vejen. 1890—91 var han paa Askov Højskole og etablerede sig 1891 som Købmand i Vejen, hvorfra han efterhaanden udvidede sin Korn- og Foderstofforretning med Filialer i Skodborg 1906, Holsted 1909 og Andst 1911. Hovedsædet for Korn- og Foderstoffandelen flyttedes 1913 til Kolding, og her omdannedes Forretningen n. A. til A/S P. L., hvis administrerende Direktør L. blev og vedblivende er. Ikke alene gennem den af ham selv oparbejdede betydelige Forretning, men ogsaa gennem sin Deltagelse i forskellige andre Virksomheder i Kolding, Esbjerg, Grindsted etc. er L., der er en dygtig Forretningsmand og god Økonom, blevet en

Forgrundsskikkelse i Sydjyllands Forretningsliv, og navnlig er der en nøje Forbindelse mellem L.s Virksomhed og den fremblomstrende Stationsby Vejens økonomiske og kulturelle Udvikling. Hvad der findes i Vejen af betydende Virksomheder — og det er i Forhold til Byens Størrelse slet ikke saa lidt — og af Foreninger med kulturelle og almene Formaal har L. saavel som Halvbroderen Johannes L. (s. d.) nær Tilknnytning til. Han er fra 1903 Formand for Bankraadet og Medlem af Direktionen for Banken for Vejen og Omegn, Formand for Bestyrelserne i A/S Vejen Trælasthandel (fra 1902) og i A/S Margarinefabrikken „Alfa“, Medlem af Bestyrelsen for A/S Tagpapfabrikken „Fønix“ o. s. v. Endvidere er han fra 1906 Formand for Kunstforeningen for Vejen og Omegn, for Vejen tekniske Selskab (fra 1909), for Vejen Bibliotek, som han og hans Hustru har oprettet og skænket Kommunen samt doteret med et Legat paa 5000 Kr., og for Ribe Amts Kredsaafdeling af Nationalforeningen til Tuberkulose Bekæmpelse. Kombinerede Forretnings- og Biblioteksinteresser førte 1919 L. paa en Studierejse til U. S. A., hvor han besøgte Bibliotekerne i New-York, Chicago, San Francisco m. fl. — Gift 1894 Anna Petersen.

C. T.

Litt.: Slægt se Johannes L.; „Bogsamlingsbl.“ 1916; „Kolding Folkebl.“ 2/10 s. A.; „Jyske Byer. I. Vejen m. fl.“ s. A.; „Danm. Søfart, Handel og Industri: Vejle Amt“ 1917; „Folkebl. for Vejen og Omegn“ 20/4 og 21/5 1919.

Lauritzen, Jørgen Peter (f. 20/8 1878), Forfatter. F. i Aalborg. Forældre: Arbejder Jørgen L. og Mariane Jørgensdatter. Voksende op i fattige Kaar, hvilket hindrede, at han kom til at studere, hvortil han havde frændende Lyst. Men i Borgerskolen fik han en god Undervisning, og navnlig staaer han i Gæld til Ludv. N. Hedelund, der var Lærer ved Skolen.

Som ungt Menneske blev L. Kontorist i Landbosparekassen, 1895 blev han Assistent, senere Fuldmægtig, i „Jydsk Husmandskreditforening“ i Aalborg. I sin Fritid læste han meget, begyndte snart at skrive i Bladene, og gennem sin Forfattervirksomhed blev han snart kendt. Foruden et Par Digtsamlinger og nogle skønlitterære Arbejder (bl. a. „Lykkens Alter“ (1905), „Den største Dag“ (1906), hvortil Emnet er hentet fra Begivenhederne i Norge 1905, „Den hellige Gral“ (1909)) har L., der er udpræget Polemiker, skrevet en Række polemiske Skrifter: „Gyldendals Forlag og danske Litteraturforhold“ (1911), „Georg Brandes og det danske Folk“ (1912),

„Det litterære Maskeradebal“ (1915). L. viser sig her og i Artikler og Afhandlinger som en uforsonlig Modstander af alt og alle, der efter hans Skøn vil nedbryde de Livsværdier, som Kristendom, Moral og det nationale bringer. Hans Optræden er præget af ærlig Villie og oprigtig Overbevisning, men hans Virksomhed er i høj Grad blevet forskellig bedømt og vurderet. En Del Smaabiografier, han har skrevet under Fællestitlen: „Danske Mænd“, har især vundet Udbredelse inden for den kristelige Ungdomsbbevægelse, som han staaer i nært Forhold til. 1919—20 tog L. i Grænsespørgsmaalet Stade imod Flensborg-Bevægelsen. — Gift 1902 Karen Nielsen. F. N.

Litt.: „Folketæsnng“ 25/10 1908; „Søndagsbl.“ 0/11 og 22/11 1913.

Lauritzen, Lauritz Ditlev (f. 23/11 1859), Skibsreder. F. i Ribe. Forældre: Tømmerhandler Jørgen L. og Sophie Frederikke Pontoppidan. Oprettede allerede 1884 i Esbjerg en Trælasthandel, og derefter gik det Slag i Slag med Optagelsen af nye Virksomhedsgrene.

Allerede 1885 optoges Handelen med Kul og Kunstgødning, 1887 paa-begyndtes Smørekspert, og 1888 lagdes Grunden til Skibsrederiforeningen. L.s usædvanlige Virketrang, der har faaet saa stor Betydning — ganske særlig for Esbjerg By — havde saaledes rask givet sig energiske Udslag, men var hermed langt fra tilfredsstillet. En Mængde nye Foretagender har L. i Aarenes Løb været Stifter eller Medstifter af, saaledes: Esbjerg Handelsbank (1897), Esbjerg Valsemølle (1899), Dampskibsselskabet Dania (1902), Esbjerg Tougværksfabrik (1904), Fiskerihermetikfabrikken Esbjerg (1919), Køge Skibsværft (1919), The Baltic Cotton Co. (1920) o. m. fl. Endvidere er L. korresponderende Reder for Dampskibsselskabet Vesterhavet (1895), Medlem af Bestyrelserne for Dampskibsselskaberne Progress og Dania, for A/S Danske Oliemøller og Sæbefabrikker, for Assurance Compagniet Baltica, for Fanø Vesterhavsbad m. fl.; i det hele er L. som Forretningsmand ikke af almindelig Dimension, ikke nogen smaat-skaaren Type, men virker efter de store Linier. Han bedømmes som en Mand, der ikke vurderer en Forretning udelukkende efter det Udbytte, den kan give, men som nyder Glæden over at se en Virksomhed vokse under sine Hænder, og som ogsaa meget vel forstaaer at anlægge samfunds-økonomiske Synspunkter. Han karakteriseres iøvrig som sejt og sindig, stiltørdig, men bestemt — maaske lidt stædig. Han var Medlem af den overordentlige Kommis-

sion af $\frac{8}{8}$ 1914, af Dampskibsnævnet og af Transportnævnet, og han er fra 1915 Medlem af Nationalbankens Repræsentantskab. — Gift 1893 Maren Breinholt. C. T.

Litt.: Slægt i „Slægten Pontoppidan“ 1905; „Dsk. Byerhverv. Jylland“. 1906—07; „Berl. Tid.“ 23/11 1919.

Lauritzen, Marius (f. $\frac{11}{4}$ 1864), Læge. F. i Slagelse. Forældre: Købmand Carl Theodor L. og Henriette Frederikke Fischer.

Blev Student 1884, Cand. med. 1891, praktiserende Læge i Kbh. 1893, Dr. med. 1897 („Kliniske Undersøgelser over Kvælstofudskilningens Forhold til den diætetiske Behandling ved Diabetes mellitus“). Reservelæge ved Kommunehospitalets II Afdeling 1900—1904; opret-

tede 1904 en stærkt søgt Privatklinik for Patienter med Sukkersyge. Denne Sygdom har L. gjort til Genstand for indgaaende Undersøgelser og har derved i Aarenes Løb erhvervet sig en fintmærkende Forstaaelse af dens mangfoldige Ytringsformer og individuelt forskelligartede Behandlingsmaade. Hans Interesse for Terapi i Almindelighed har gjort ham til en energisk og omsigtsfuld Redaktør af „Nordisk Tidsskrift for Terapi“ (fra 1902) og af „Nordisk Bibliotek for Terapi“ (fra 1918). Hans egne Bidrag drejer sig næsten udelukkende om Sukkersygen. — Gift 1894 Laura Frederikke Larsen Samuel. O. P.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1897; Hauch-Fausbøll: „Studerterne fra 1884“ 1910.

Lauritzen, Severin (f. $\frac{30}{4}$ 1850), Okkultist. F. i Assens. Forældre: Farver Hans L. og Trine Sophie Munch. Blev Student 1869,

var 1870—74 i Kina hos Store Nordiske Telegraf-selskab og 1874 beskæftiget med forskellige Opfindelser bl. a.

Slangeskriptapparatet, derefter igen en Tid Ingeniør hos Telegraf-selskabet. Var 1876—83 Medindehaver af Kbh.s By- og Hustelegraf og er siden 1883 Parthaver

i Firmaet Kemp og L., et af Kbh.s ældste og mest ansete elektriske Installationsfirmaer. Han har virket ivrig for Studiet af Okkultismen, skrev især støttet til Crookes Eksperimenter „Overtro kontra Kirken, Videnskaben og Graven“ (I—II 1901), var 1910—14 Formand i Selskabet for psykisk Forskning og har oversat flere af den moderne Okkultismes Hovedværker, især F. Myers: „Den menneskelige Personlighed“ (I—II 1914) og Skrifter af Lodge. L. ind-

tager et ubetinget okkultistisk Standpunkt og benægtet Muligheden af at forklare de okkulte Fænomener ved Videnskabens sædvanlige Undersøgelsermetoder. Uden at have eksperimenteret selvstændig med disse Ting er han i sin Form maadeholdende og forhandlingsvenlig, har søgt at holde Bevægelsen paa et anstændigt intellektuelt Niveau og at værges sig mod Retningens mest udskejelende Tilhængere. — Gift 1878 Dorothea Sønderberg. J. C. K.

Litt.: „Studerterne fra 1869“ 1894; „Berl. Tid.“ 7/8 1922.

Laursen, Jens, kaldet **Væver** ($\frac{9}{11}$ 1822— $\frac{31}{1}$ 1914), Fisker, Opfinder. F. i Ginnerup, Krejbjerg Sogn ved Skive. Forældre: Fisker

Lauris Clausen og Anne Laursdatter. Drev i sin Ungdom Kvæg sydpaa til Holsten og Mecklenborg, men var ogsaa Fisker; efter at han 1849 havde været med i Kriggen, tilbragte han Livet i sin Fødeegn beskæftiget med Fiskeri og Fiskehandel. Oprindeligt blev Flynderfiskeriet drevet med faststaaende Garn eller Land-

dragningsvod; men 1848 lod L. lave et Vod, som kunde udsættes fra og drages ind til en Baad. Da han fik udmærkede Resultater med dette Vod, det saakaldte Snurrevod, blev det ogsaa anvendt af andre, og efterhaanden vandt det vid Udbredelse; det har i en lang Aarrække været anvendt til Rødspæltefiskeriet fra de store Kutterflaader og kan vel betegnes som det vigtigste danske Fiskeredskab; ogsaa til andre Lande har det fundet Vej. 1896, da man var blevet opmærksom paa L.s Fortjeneste af denne Sag, fik han tildelt „Dansk Fiskeriforening“s Æresdiplom med tilhørende Pengepræmie paa 36 Kr.; men først da Træhandler Niels Sørensen i Lem 1912 paa ny fremdrog L.s Navn af Forglemmelsen, fik han den Anerkendelse, hans Opfindelses Betydning beretigede ham til. Han fik bevilget en Pension paa 600 Kr., blev Æresmedlem af „Dansk Fiskeriforening“ og hædredes paa anden Maade, bl. a. under et Besøg, han (for at takke Kongen for sit Dannebrogskors) af lagde i Kbh, hvor den støtte og lune Vestjyde vakte stor Opmærksomhed. 1918 blev der rejst en Bronzestube for ham ved Esbjerg Havn. D. i Krejbjerg. — Gift 1849 Anne Marie Nielsdatter, d. 1876. H. H.

Litt.: N. Sørensen 1 „Skive Folkebl.“ $\frac{1}{8}$ og $\frac{15}{10}$ 1912, $\frac{18}{9}$ 1913 og $\frac{7}{2}$ 1914; „Fiskertid.“ $\frac{8}{11}$ 1912; L. P. L. Blak 1 „Skive Folkebl.“ $\frac{7}{10}$ 1912 og $\frac{4}{9}$, $\frac{8}{9}$ og $\frac{19}{9}$ 1913; „Aftenposten“ $\frac{21}{7}$ 1913; Johan Skjoldborg 1 „Politiken“ $\frac{18}{7}$ 1915; „Salomons Almanak“ 1916; „Berl. Tid.“ $\frac{8}{7}$ 1918; „Vestkysten“ $\frac{18}{7}$ 1918.

Laursen, Laurs Rasmus (f. $\frac{18}{1}$ 1864), Arkivar. F. i Tinning ved Hammel. Forældre: Gaardejer Rasmus L. og Karen Rasmussen.

Blev Student 1883, Cand. mag. i Historie 1890, Assistent i Rigsarkivet 1889, Arkivsekretær sst., Arkivar 1912. Han gjorde 1906—08 Tjeneste i Landsarkivet i Kbh., er fra 1912 Leder af Ekspeditionen til Ministerierne; han er en praktisk og kyndig Arkivmand. Han har gjort flere Rejser paa Arkivets Vegne, deltog 1907 i Arkivmødet i Karlsruhe, 1908 i Lübeck og studerede 1911 Ordningsarbejdet i Stockholm. Fra 1917 er han Sekretær i det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog. Sammen med Joh. Steenstrup udgav han 1903—05 Slutningen af 17. og 18.—19. Bd. af „Dansk biografisk Leksikon“ efter Brickas Død; iøvrig ligger hans Hovedfortjeneste i de tre store Udgiverarbejder „Kronens Skøder 1535—1648“ (1890—92), „Kancelliets Brevbøger“ (12 Bd., 1561—1620, 1893—1919, fortsættes) og „Danmark—Norges Traktater 1523—1750“ (5 Bd., indtil 1664, 1907—20). Navnlige sidstnævnte er et betydningfuldt Arbejde, udført med hele den moderne Tekniks Sikkerhed og ikke mindst ved de udførlige Indledninger til Traktaterne uundværligt for fremtidige Studier af den paagældende Perioodes danske Udenrigshistorie. Endelig har L. 1921 udgivet „Den civile Centraladministration 1894—1913“. — Gift 1895 Jenny Anina Valborg Brøndum. P. E.

Litt.: Chr. Ottesen: „Studenterne fra 1883“ 1908; Maria Nielsen i „Hist. Tidsskr.“ VIII 4 1913; „Zeitschr. der Gesellschaft für Schlesw.-Holst. Gesch.“, 1921, S. 524; „Meddelelser om Rigsarkivet 1906—15“ 1920, S. 8 f., 48, 78 og 82 f.

Laurson, Niels Johan (f. $\frac{11}{6}$ 1855), Præst, Politiker. F. i Tønning ved Horsens. Forældre: Gaardejer, Sognefoged Laurs Steffensen og Inger Kirstine Mikkelsdatter. Var paa Jelling Seminarium 1872—75, blev Student 1877, Cand. theol. 1882 efter 1879—80 at have været Huslærer i Norge. Var tidlig Venstremand, paavirket af Jens Jørgensen, Bjerregaard, og Thomas Nielsen, og da han ikke ønskede straks at blive Præst, modtog han 1882 Stillingen som Redaktør af det nyoprettede „Aarhus Folkeblad“, som han ledede til 1895. Bladet var stiftet som grundtvigsk Modstykke til den bjørnbakske Presse, og L.s dygtige journalistiske Virksomhed fortsattes i samme Retning 1895—1903, da han var Medredaktør og Medudgiver af „Aarhus Amts Folkeblad“. Han virkede iøvrig paa forskellig Maade for Aarhus By, var Byrådsmedlem

(længe eneste Venstremand) 1900—06 og 1909—21, var 1882—94 Formand for Højskoleforeningen og hjalp sin Hustru med Ledelsen af en Privatskole, hun overtog 1890, og som nu kaldes Fru L.s Realskole. Politisk stod han oprindelig Berg og Bojsen nær, stillede sig til Folketinget i Lemvig 1887 og 1890, i Mariager 1892, i Silkeborg 1895, i Aarhus 1901. Efter at han 1903 var blevet 2. residerende Kapellan ved Aarhus Domkirke (1911 1. residerende Kapellan), holdt han sig en Del Aar udenfor aktiv Politik, optaget af en omfattende Embedsgerrang, men valgtes 1910 til Folketinget i Kolding og er siden genvalgt. Han tilhører Venstre, blev allerede 1910 Medlem af Finansudvalget og er fra 1920 dets Formand, har iøvrig bl. a. taget Del i Forhandlingen om Ægteskabsloven (Tilhænger af valgfrit borgerligt Ægteskab) og Loven om Kvinders Adgang til Embeder (1920—21), for hvilken sidste han var Ordfører. Han besidder saglig Dygtighed og en vis polemisk Evne. Han har selvanden udgivet „Sangbog for den danske Folkehøjskole“ (1891, 17. Opl. 1918) og „Skolesangbogen“ (1894, 3. Opl. 1907); for en Række Blade har han i over en Snes Aar redigeret „Søndagstanker“. — Gift 1882 Anna Marie Pedersen, d. 1911. P. E.

Litt.: Erindringer i „Tiden“ $\frac{10}{3}$ 1915; „Kolding Folkebl.“ $\frac{2}{5}$ 1910 og $\frac{17}{4}$ 1918; „Aarhus Stiftstid.“ $\frac{9}{3}$ 1913; „Arbejderens Almanak“ for 1918, S. 16 ff.

Lawaetz, Carl Anton Nicolaj (f. $\frac{27}{3}$ 1868), Landmand. F. paa Refsnæsgaard ved Kalundborg. Forældre. Proprietær O. C. F. A. L. (s. d.) og Charlotte Anna Pauline Burchardi. Vilde oprindelig studere Medicin, men blev paa Grund af mindre godt Helbred taget fra Bogen og anbragt ved Landbruget i Hjemmet, hvor han fik hele sin praktiske Uddannelse, bortset fra et ganske kort Ophold hos Fr. Andersen-Rosendal (s. d.) og Thygesen, Hesselballe. 1890—92 var han Forvalter paa Fødegården Refsnæsgaard, 1893—94 Bestyrer af Corseltze paa Falster, 1894—1906 Forpagter af Rudbjerggaard ved Nakskov, 1898—99 tillige Forpagter af Helgenæs ved Nakskov. Fra 1900 Forpagter og 1907 Ejer af Kalundborg Slots Ladegaard og Refsnæsgaard; ejer endvidere Løvegaard og Falkensten ved Slagelse. Han stiftede Sukkerfabrikken „Vestsjælland“ Sept. 1911. Han er en energisk, handlekraftig Mand og en dygtig Administrator; han tager med Liv og Temperament Del i Diskussionen om økonomiske Spørgsmaal, herom vidner foruden adskillige Artikler i Fagpressen nogle Smaaskrifter, bl. a. „Det danske Landbrug set

Litt.: Erindringer i „Tiden“ $\frac{10}{3}$ 1915; „Kolding Folkebl.“ $\frac{2}{5}$ 1910 og $\frac{17}{4}$ 1918; „Aarhus Stiftstid.“ $\frac{9}{3}$ 1913; „Arbejderens Almanak“ for 1918, S. 16 ff.

Lawaetz, Carl Anton Nicolaj (f. $\frac{27}{3}$ 1868), Landmand. F. paa Refsnæsgaard ved Kalundborg. Forældre. Proprietær O. C. F. A. L. (s. d.) og Charlotte Anna Pauline Burchardi. Vilde oprindelig studere Medicin, men blev paa Grund af mindre godt Helbred taget fra Bogen og anbragt ved Landbruget i Hjemmet, hvor han fik hele sin praktiske Uddannelse, bortset fra et ganske kort Ophold hos Fr. Andersen-Rosendal (s. d.) og Thygesen, Hesselballe. 1890—92 var han Forvalter paa Fødegården Refsnæsgaard, 1893—94 Bestyrer af Corseltze paa Falster, 1894—1906 Forpagter af Rudbjerggaard ved Nakskov, 1898—99 tillige Forpagter af Helgenæs ved Nakskov. Fra 1900 Forpagter og 1907 Ejer af Kalundborg Slots Ladegaard og Refsnæsgaard; ejer endvidere Løvegaard og Falkensten ved Slagelse. Han stiftede Sukkerfabrikken „Vestsjælland“ Sept. 1911. Han er en energisk, handlekraftig Mand og en dygtig Administrator; han tager med Liv og Temperament Del i Diskussionen om økonomiske Spørgsmaal, herom vidner foruden adskillige Artikler i Fagpressen nogle Smaaskrifter, bl. a. „Det danske Landbrug set

Litt.: Erindringer i „Tiden“ $\frac{10}{3}$ 1915; „Kolding Folkebl.“ $\frac{2}{5}$ 1910 og $\frac{17}{4}$ 1918; „Aarhus Stiftstid.“ $\frac{9}{3}$ 1913; „Arbejderens Almanak“ for 1918, S. 16 ff.

Lawaetz, Carl Anton Nicolaj (f. $\frac{27}{3}$ 1868), Landmand. F. paa Refsnæsgaard ved Kalundborg. Forældre. Proprietær O. C. F. A. L. (s. d.) og Charlotte Anna Pauline Burchardi. Vilde oprindelig studere Medicin, men blev paa Grund af mindre godt Helbred taget fra Bogen og anbragt ved Landbruget i Hjemmet, hvor han fik hele sin praktiske Uddannelse, bortset fra et ganske kort Ophold hos Fr. Andersen-Rosendal (s. d.) og Thygesen, Hesselballe. 1890—92 var han Forvalter paa Fødegården Refsnæsgaard, 1893—94 Bestyrer af Corseltze paa Falster, 1894—1906 Forpagter af Rudbjerggaard ved Nakskov, 1898—99 tillige Forpagter af Helgenæs ved Nakskov. Fra 1900 Forpagter og 1907 Ejer af Kalundborg Slots Ladegaard og Refsnæsgaard; ejer endvidere Løvegaard og Falkensten ved Slagelse. Han stiftede Sukkerfabrikken „Vestsjælland“ Sept. 1911. Han er en energisk, handlekraftig Mand og en dygtig Administrator; han tager med Liv og Temperament Del i Diskussionen om økonomiske Spørgsmaal, herom vidner foruden adskillige Artikler i Fagpressen nogle Smaaskrifter, bl. a. „Det danske Landbrug set

Litt.: Erindringer i „Tiden“ $\frac{10}{3}$ 1915; „Kolding Folkebl.“ $\frac{2}{5}$ 1910 og $\frac{17}{4}$ 1918; „Aarhus Stiftstid.“ $\frac{9}{3}$ 1913; „Arbejderens Almanak“ for 1918, S. 16 ff.

Lawaetz, Carl Anton Nicolaj (f. $\frac{27}{3}$ 1868), Landmand. F. paa Refsnæsgaard ved Kalundborg. Forældre. Proprietær O. C. F. A. L. (s. d.) og Charlotte Anna Pauline Burchardi. Vilde oprindelig studere Medicin, men blev paa Grund af mindre godt Helbred taget fra Bogen og anbragt ved Landbruget i Hjemmet, hvor han fik hele sin praktiske Uddannelse, bortset fra et ganske kort Ophold hos Fr. Andersen-Rosendal (s. d.) og Thygesen, Hesselballe. 1890—92 var han Forvalter paa Fødegården Refsnæsgaard, 1893—94 Bestyrer af Corseltze paa Falster, 1894—1906 Forpagter af Rudbjerggaard ved Nakskov, 1898—99 tillige Forpagter af Helgenæs ved Nakskov. Fra 1900 Forpagter og 1907 Ejer af Kalundborg Slots Ladegaard og Refsnæsgaard; ejer endvidere Løvegaard og Falkensten ved Slagelse. Han stiftede Sukkerfabrikken „Vestsjælland“ Sept. 1911. Han er en energisk, handlekraftig Mand og en dygtig Administrator; han tager med Liv og Temperament Del i Diskussionen om økonomiske Spørgsmaal, herom vidner foruden adskillige Artikler i Fagpressen nogle Smaaskrifter, bl. a. „Det danske Landbrug set

Litt.: Erindringer i „Tiden“ $\frac{10}{3}$ 1915; „Kolding Folkebl.“ $\frac{2}{5}$ 1910 og $\frac{17}{4}$ 1918; „Aarhus Stiftstid.“ $\frac{9}{3}$ 1913; „Arbejderens Almanak“ for 1918, S. 16 ff.

Lawaetz, Carl Anton Nicolaj (f. $\frac{27}{3}$ 1868), Landmand. F. paa Refsnæsgaard ved Kalundborg. Forældre. Proprietær O. C. F. A. L. (s. d.) og Charlotte Anna Pauline Burchardi. Vilde oprindelig studere Medicin, men blev paa Grund af mindre godt Helbred taget fra Bogen og anbragt ved Landbruget i Hjemmet, hvor han fik hele sin praktiske Uddannelse, bortset fra et ganske kort Ophold hos Fr. Andersen-Rosendal (s. d.) og Thygesen, Hesselballe. 1890—92 var han Forvalter paa Fødegården Refsnæsgaard, 1893—94 Bestyrer af Corseltze paa Falster, 1894—1906 Forpagter af Rudbjerggaard ved Nakskov, 1898—99 tillige Forpagter af Helgenæs ved Nakskov. Fra 1900 Forpagter og 1907 Ejer af Kalundborg Slots Ladegaard og Refsnæsgaard; ejer endvidere Løvegaard og Falkensten ved Slagelse. Han stiftede Sukkerfabrikken „Vestsjælland“ Sept. 1911. Han er en energisk, handlekraftig Mand og en dygtig Administrator; han tager med Liv og Temperament Del i Diskussionen om økonomiske Spørgsmaal, herom vidner foruden adskillige Artikler i Fagpressen nogle Smaaskrifter, bl. a. „Det danske Landbrug set

Litt.: Erindringer i „Tiden“ $\frac{10}{3}$ 1915; „Kolding Folkebl.“ $\frac{2}{5}$ 1910 og $\frac{17}{4}$ 1918; „Aarhus Stiftstid.“ $\frac{9}{3}$ 1913; „Arbejderens Almanak“ for 1918, S. 16 ff.

Lawaetz, Carl Anton Nicolaj (f. $\frac{27}{3}$ 1868), Landmand. F. paa Refsnæsgaard ved Kalundborg. Forældre. Proprietær O. C. F. A. L. (s. d.) og Charlotte Anna Pauline Burchardi. Vilde oprindelig studere Medicin, men blev paa Grund af mindre godt Helbred taget fra Bogen og anbragt ved Landbruget i Hjemmet, hvor han fik hele sin praktiske Uddannelse, bortset fra et ganske kort Ophold hos Fr. Andersen-Rosendal (s. d.) og Thygesen, Hesselballe. 1890—92 var han Forvalter paa Fødegården Refsnæsgaard, 1893—94 Bestyrer af Corseltze paa Falster, 1894—1906 Forpagter af Rudbjerggaard ved Nakskov, 1898—99 tillige Forpagter af Helgenæs ved Nakskov. Fra 1900 Forpagter og 1907 Ejer af Kalundborg Slots Ladegaard og Refsnæsgaard; ejer endvidere Løvegaard og Falkensten ved Slagelse. Han stiftede Sukkerfabrikken „Vestsjælland“ Sept. 1911. Han er en energisk, handlekraftig Mand og en dygtig Administrator; han tager med Liv og Temperament Del i Diskussionen om økonomiske Spørgsmaal, herom vidner foruden adskillige Artikler i Fagpressen nogle Smaaskrifter, bl. a. „Det danske Landbrug set

fra et stats- og landøkonomisk Synspunkt" (1920) og „Statshusmandsbevægelsen eller Kejsereens nye Klæder" (s. A.). — Gift 1898 Kirstine Gyiring. A. C.

Litt.: Slægt i A. R. Hansen: „O. C. F. A. Lawaetz' Børn" 1915; Norvin i „Dsk. Herregaarde ved 1920" (Kalundborg Slots Ladegaard).

Lawaetz, Otto Christian Friedrich Anton (10/10 1829—9/0 1914), Landøkonom. F. i Bünzen, Holsten. Forældre: Gaardejer Carl Wilhelm L. og Sophie Magdalene Siegmund. Fik sin første praktiske Uddannelse ved Faderens Mejeriforpagtninger i Jylland. Ved Faderens Død 1849 maatte L. som ældste Søn, kun 20 Aar gammel, tage hans Gerning og Pligter paa sig, og i en Række Aar drev han forskellige Forpagtninger først i Jylland, senere paa Sjælland.

1858 forpagtede han Birkendegaarden ved Kalundborg og 2 Aar efter Kalundborg Slots Ladegaard, som han købte 1887. 1886 købte han Refsnæsgaard. L. har ikke alene haft stor Indflydelse paa Landbrugets og Mælkeribrugets Udvikling i Holbæk Amt; hans Meninger og Erfaringer fremsat baade i Tale og Skrift tiltrak sig stor Opmærksomhed ogsaa i Landets fjerneste Egne. Hans Bog „Praktisk Anvisning til Kvægavl og Mejeridrift særlig for mindre Jordbrug" naaede 4. Oplag allerede 1880. 1903 udkom „Praktisk Landbrug". Størst Betydning har L. dog haft ved Uddannelsen af det store Antal unge Landmænd, der hos ham er blevet dygtiggjort i Land- og Mejeribrug, og det var altid en god anbefaling at have været Elev hos L. Politisk var L. Højremand og stillede sig 1895 til Folketinget i Holbæk. D. i Kbh. — Gift 1) 1854 Charlotte Anna Pauline Burchardi, d. 1871. 2) 1875 Cathinka Benthea Volck. A. C.

Litt.: Slægt se Carl L.: Erindringer i „Kalundborg Avis" 8-/0 1914; Galschlöt: „Landbrug og Landm. i Danm." 1888; „Kristol. Dagbl." 18/10 1909; „København" 9/5 1913; B. Bøggild: „Mælkeribruget i Danmark" 4. Udg. 1916, S. 19; H. V. Clausen: „Fra Holbæk Amt" 1918; Nekrologer i „Kalundborg Avis" 9/0, 9/0 og 12/0 1914, „Berl. Tid." 9/0 s. A. og „Andelsbladet" s. A.

Laverentzen, Johan (ca. 1648—Aug. 1729), Historiker, Numismatiker. Forældre: Vinhandler Laurids Jensen og Maren Struck. Man ved intet om hans Liv, før han 1683 som „kgl. Haandskriver" blev knyttet til Gehejmearkivet. Videnskabelig anlagt vandt han Ry ved sin Antikvitets- og Møntkundskab. Et Katalog af Holg. Jacobæus over Kunstkamrets Indhold udsendte han 1710 i ny Udgave; det havde da Karakter af en hel dansk Mønthistorie. Som egentlig Historiker følte han sig draget af alt, hvad der vedrørte hans Oldefader Anders Sørensen Vedel og dennes Samtid. Han forfattede

paa Tysk en populær Skildring af Frederik II.s Regering, udgav Vedels efterladte Arbejde om Svend Tveskæg og (1713) i revideret Form 1. Bog af Vedels Saksooversættelse. I Gehejmearkivet var L. temmelig daarlig aflagt, men 1698 blev han kgl. Bogtrykker og n. A. Universitetets Bogtrykker. Han bestred disse Stillinger paa en daarlig Maade, var meget lidt virksom og søgte nærmest at klare sig ved at holde høje Priser og ved at værge haardnakket for sine store Privilegier. Han laa i bestandig Kævl med Kaldsfæller, som han beskyldte for at gaa ham i Næringen, og de slette Aviser, han udgav, vilde han have beskyttet ved Forbud mod Salg af fremmede Aviser. — D. i Kbh. — Gift 1) 1709 Johanne Marie Thomasdatter Daabelsten, d. 1724, Enke efter Borgmester Albert Bartholin. 2) 1727 Ellen Marie Lemvigh, d. 1759, Enke efter Professor Hans Bircherod. H. Js.

Litt.: Slægt i Vahl: „Slægtbog over Chr. Nielsens Arkom" 13.—16. Hæfte 1896, S. 3; Møller: „Cimbria litterata" I 1745; „Geh. Ark. Aarsb." I 1852; Nyrop: „Den dsk. Boghandels Hist." I 1870; „Kirkeh. Saml." III 2 1877—80; Stolpe: „Dagspressen i Danm." II 1879; Sv. Dahl i „Nord. tidsskr. f. bok- och bibliotekväsen" I 1914, S. 335 ff.

Laxmand, Hans (d. 30/5 1443), Ærkebiskop. Forældre: Peder L. og Taleke Gotskalksdatter (Degn). Var Kannik, studerede i Prag og Tyskland, havde allerede gjort sig bemærket som Modstander af Erik af Pommern, da han 1436 valgtes til Ærkebiskop i Lund. I de følgende Aar ledede han Rigsraadets Opposition mod Kongen; som den fødte Adelsmand vilde han værge Aristokratiets Magt, som Prælat Landskirkens Uafhængighed. Hans Politik vandt Sejrr. Nytaarsdag 1443 kunde han krone Christoffer af Bayern til Konge i Ribe Domkirke, og samtidig udstedte Konge og Ærkebiskop i Forening to Forordninger, af hvilke den ene fastslog Bispetienden som gældende ogsaa indenfor Jyske Lovs Omraade, medens den anden stillede Klostrene under biskoppeligt Tilsyn. D. paa Fligende, Skaane. — Ugift. H. Js.

Litt.: Slægt i Adelsaarbogen 1902; Helveg: „Den dsk. Kirkes Hist. før Reformationen" II 1 1870; Erslev: „Erik af Pommern" 1901, S. 385 ff.; „Acta pontificum" III—IV 1908—10.

Laxmand, Poul (d. 22/0 1502), Rigshofmester. Forældre: Peder L. til Valden og Margrethe Thorkildsdatter Brahe. Opdroges hos Rigsraad Eggert Frille, ejede Sandholt og Nielstrup paa Fyn og Valden i Skaane, steg under Kong Hans til de højeste Poster i Staten. Gridsk efter Jordegods glemte han ikke for en omfattende politisk Virksomhed at udvide sine egne Besiddelser. Han støttede den skaanske Adel under dens Strid med Ærkebiskop Birger, der søgte at svække hans Stilling hos Kongen ved at beskyldte ham for Utroskab mod denne. At han 22/0 1502 blev overfaldet og dræbt paa Højbro af Ebbe Strangesen og Bjørn Andersen

Bjørn, skyldtes dog rent personlige Motiver. Kongen var ikke indblandet, men rejste siden Anklage mod L. for Forræderi, og en Rigsraadsdom tilkendte Kongen hans Gods uden Hensyn til hans Arvinger. Gejstlighedens Had mod den afdøde har her spillet en Rolle. „P. L.s Sag er et Led i den store Kamp mellem Fyrstemagt, Adelsmagt og Præstevælde“ (Heise). D. i Kbh. — Gift før 1485 Inger Holgersdatter Munk (Lange), d. 1493 el. senere. 2) Kirsten Eriksdatter (Banner), d. 1509 el. senere. H. Js.

Litt.: Slægt se Hans L.; „Ilist. Tidsskr.“ III 1842; Allen: „De tre nord. Rigers Hist.“ I 1864; Brasch: „Gl. Ejere af Bregentved“ 1873; Paludan-Müller: „De første Konger“ 1874; „Saml. utg. for de skånska landskapens hist. o. ark.-fören.“ II—III 1874—75; „Dsk. Mag.“ IV 6 1886; Møllerup: „Bille-Ættens Hist.“ 1893; Thlset: „Dsk. adelige Brevkister“ 1897.

Løbeck, Anders (f. $\frac{15}{5}$ 1868), Journalist, Politiker. F. i Bovlund ved Aabenraa. Forældre: Gaardejer Jens Outzen L. og Bodil Marie Schmidt. Faderen døde tidlig, og L. hjalp Moderen med Gaarden, viste Lyst til Læsning,

tog alm. Forberedelseseksamen og vilde en Tid være Dyrslæge, var paa Askov Vinteren 1889—90, fik Interesse for offentlige Anliggender og studerede i Kbh. 1890—93 og en Del af 1894

bl. a. Historie, Naturvidenskaber, Kunst, Litteratur, Filosofi og Nationaløkonomi. 1893—94 var han i Berlin, Oxford og Paris, virkede derefter 1893—1908 som Medarbejder og Redaktør ved „Hejmdal“ i Aabenraa, fra 1909 i samme Egenskab ved „Dannevirke“ i Haderslev. Han gjorde sig kendt ved en Række Artikler om Köller-Affæren, har altid hørt til H. P. Hanssens nærmeste Tilhængere og er en Mand med stærke aandelige og litterære Interesser, knyttet til danske Højskolekredse. Han har med særlig Iver beskæftiget sig med Skolespørgsmaal, og som Kasserer (fra 1911) for den sønderjyske Skoleforening og (fra 1920) Formand for Skolekommissionen i Haderslev gjort et stort Arbejde. Under Krigen drev han et omfattende Velgørenhedsværk i Haderslev; var i Krigens første Maaned en Tid arresteret med de andre Førere. Sept. 1920 valgtes han til Folketinget som Venstres Kandidat i Aabenraa. — Gift 1895 Margrete Hansen. P. E.

Litt.: Erlindringer i Dahl og Linvald: „Sønderjylland“ II 1919; „Hejmdal“ $\frac{11}{9}$ 1920 (af P. Ellassen), $\frac{13}{9}$ s. A., $\frac{17}{9}$ s. A. (af H. P. Hanssen) og $\frac{19}{9}$ s. A.

le Clerc, Louis Augustin (1688— $\frac{8}{3}$ 1771), Billedhugger. F. i Metz. Fader: Kobberstikkeren Sebastian I. C. Kom i Lære hos Coysevox, kaldtes 1735 til Danmark og blev

s. A. Hofbilledhugger. Han var Direktør for det ældre og blev 1763 Professor ved Frederik V.s nyindrettede Akademi. Han arbejdede baade paa Kristiansborg og paa Prinsens Palæ, saa vel som paa Hirschholm. Den første „Dreng med Svane“ i Rosenborg Have (1739) er udført af ham. Af hans øvrige Arbejder maa nævnes Portalerne og Frontespicerne til Kristiansborg. Han har ogsaa fungeret som Møbeltegner. En Række fortrinlige Tegninger findes fra hans Haand i Kobberstiksamlingen. Som Elev af en af Frankrigs største Billedhuggere har han haft en betydelig Post her i Landet, hvor Smagen ellers mere gik i lysk Retning; selv om nu kun faa Værker fra hans Haand kan paapeges, kan hans Indflydelse paa dansk Kunsthaandværk i 18. Aarh. ikke nok betones. — Gift 1) Caroline (Kardene) Vilhelmine Isabella, d. 1739. 2) 1742 Jacobine Louise le Fèvre, d. 1757. O. A.

Litt.: J. Møller: „Mnemosyne“ III 1732; Thiele: „Kunstakad. og Heststatuen“ 1860, S. 46 f., 61, 85; Meier: „Wiedewelt“ 1877 og „Fredensborg“ 1880; „Tilskueren“ 1886, S. 518 ff.; Bobé: „Reventlowske Pap.“ VIII 1917, Tilf. 36.

Leerbech, John Erik Vilhelm (f. $\frac{5}{12}$ 1849), Officer. F. i Kbh. Forældre: Silke- og Klædehandler Benedictus Dionysius Augustus Scholten L. og Marie Sabine Emilie Jacobine Wunderlich. Blev Officersaspirant 1868, Sekondløjtnant i Fodfolket s. A., Premierløjtnant 1872, var Elev i Officerskolens Stabsafdeling 1872—74, forsatte til Generalstaben 1879 og var Adjutant ved 1. Generalkommando 1880—82. Blev Kaptajn 1882, stod u. f. Nr. 1883—86, afgang 1897 og fik Oberstløjtnants Karakter 1901. Han var en dygtig, energisk Officer, uddannede sig bl. a. ved den østrig-ungarske Skydeskole i Wien og skrev en Række Militærafhandlinger i danske og tyske Militærtidsskrifter. 1884 udgav han „Die europäischen Infanterie-Schiessinstruktionen“, 1880 sammen med Kaptajn Volkersen: „Das Infanterie-feuer im Gefecht“ og 1883 med samme „Studier til Skydereglementets § 11“. Efter at have forladt den militære Løbebane interesserede han sig for Statsøkonomien, blev Cand. mag. 1899 og var 1901—05 udsendt Konsul i New York, 1905—09 i Rotterdam. 1905 udgav han „Trustformer og Trustlovgivning“. — Gift 1897 Ella Cathrine Emilie Stampe. K. C. R.

Litt.: Adelsaarbogen 1920, S. 495.

Lefolii, Hans Henrik (¹⁹/₂ 1819—⁷/₄ 1908), Skolemand. F. i Kbh. Forældre: Urtekræmmer Jacob Severin L. og Ane Abelone Juel.

Blev Student 1837, fik 1839 Accessit for Besvarelsen af en Prisopgave om Plutarch, var Lærer ved københavnske Skoler, tog 1842 filologisk Eksamen og blev n. A. Adjunkt i Sorø. 1844 blev han Overlærer i Rønne, 1854 i Odense, og 1866—92 var han Rektor i Viborg. Han

prægede stærkt denne Skole ved sin Styrelse: de daglige Karakterer blev afskaffet, der blev indført Undervisning i Sløjd og Dans, Fag som Gymnastik, Sang og Skrivning lededes væsentlig af de faste Lærere, og Lærernes Arbejde fordeltes saa vidt mulig gennem hele Skolen (saaledes overtog han selv Begynderundervisningen i Dansk). Ved alt dette søgte han at skabe Helhed i Undervisningen. I nogen Maade hængte dette sammen med hans nære Forbindelse med den grundtvigske Retning. Han udgav til Skolebrug „Fortællende Digte for Børn“ (1860), „Fortællinger og Sagaer for Børn“ (1860—61) o. l. og udarbejdede en større og en mindre dansk Sproglære (1871 og 1857). Især den større, „Sproglærens Grundbegreber“, er rig paa værdifulde Iagttagelser og gode Distinktioner. 1875 var han med til at stifte „Selskabet for historiske Kildeskrifters Oversættelse“, i hvis Ledelse han tog Del til sin Død; han udgav 1894—1902 i Selskabets Skrifter Oversættelser af Sallusts Jugurtha og Catilina og af Tacitus' Agricola og Germania (med Indledninger). Endvidere fortjener at nævnes Viborgprogrammerne fra 1876 og 1893 (med hans Afskedstale) og det lille Skrift „Sandhed og Virkelighed“ (1899), der indeholder værdifulde pædagogiske Tanker. Han var stærkt paavirket af Madvig og 40'ernes demokratiske Bevægelse, af Kierkegaard og Grundtvig, men Paavirkningen blev altid omsmeltet i hans særpregede Personlighed. D. i Charlottenlund. — Gift 1) 1844 Nicoline Tiomothæa Christiane Schow, d. 1845. 2) 1862 Christiane Dorthea Julie Strandbygaard, d. 1918.

M. K.

Litt.: Selvbibliografi i Rønne Skoles Progr. 1844; Erindringer i Viborg Skoles Progr. 1893, „Danskere“ X s. A. og „Højskolebl.“ 1899; L. Schrøder i „Nord. Maanedsskr.“ 1876 II; „Nationaltid.“ ¹⁶/₇ 1892; „Dannebrog“ ¹⁹/₂ 1899; „Dsk. Studier“ 1906, S. 136; Nekrologer i „Højskolebl.“ 1908 (af Mar. Kristensen), „Det ny Aarh.“ s. A. (af P. Munch), „Hist. Tidsskr.“ VIII 1 s. A. (af Kr. Erslev) og „Ill. Tid.“ ¹⁹/₄ s. A.

Lehmann, Alfred Georg Ludvig (²⁹/₁₂ 1858—³⁰/₀ 1921), Filosof. F. i Kbh. Forældre: Oberst Wilhelm Otto Waldemar L. og Adelaide Marie Antonie David. Blev Student

1876, studerede Ingeniørvidenskab, men gik over til anvendt Naturvidenskab, da R. Nielsens filosofiske Forelæsninger havde vakt hans Interesse for teoretiske Principspørgsmaal. Blev Cand. polyt. 1882, Assistent ved Landbohøjskolen 1882—92, udgav nogle kemiske Undersøgelser derfra og blev 1888 Inderigsministeriets Konsulent i SmørgMargarinefarve-Sager.

I den af Fechner grundlagte Psykofysik havde han fundet et Felt indenfor Filosofien, som kunde dyrkes efter naturvidenskabelig Metode, og efter sin Disputats „Farvernes elementære Æstetik“ 1884 studerede han hos Wundt i Leipzig 1885—86; indrettede sig derefter et Laboratorium i Metropolitanskolens Kælder, hvilket Universitetet overtog med ham som Bestyrer 1893. Han havde da faaet Videnskabernes Selskabs Guldmedaille 1889 for et Værk om „Hovedlovene for det menneskelige Følelsesliv“ (udg. 1890), den første i rent naturvidenskabelig Aand gennemførte Analyse af Følelsernes Natur. Et Biprodukt af disse Undersøgelser er „Hypnosen og de dermed beslægtede normale Tilstande“ (1890). S. A. var han blevet midlertidig Docent i Eksperimentalsykologi og Medlem af Eksamenkommissionen for Skolelærere. 1910 blev han Prof. extraord., 1919 Prof. ord. i Eksperimentalsykologi. Han er en af denne Videnskabs betydeligste Foregangsmænd og har grundlagt Studiet af den i Danmark. For en stor Del ved Hjælp af Apparater af egen Konstruktion har han i sit Laboratorium eftergaaet saa at sige alle hidtil fremkomne Forsøg af Betydning, idet han har arbejdet paa ad Eksperimentets Vej at hæve Psykologien i Rang med Naturvidenskabernes ved at stille den i Sammenhæng med Fysiologien. For at paavise Sjælelivets Love brød han med den af ældre Psykologer, ogsaa af Fechner hævdede „Parallelisme“ mellem Sjæl og Legeme, der satte en absolut Grænse mellem Psykologi og Fysiologi. Han supplerer den beskrivende Psykologi med en forklarende Psykofysiologi, der opfatter de psykiske Fænomener som bundne til en særlig Energiform, opstaaet ved Forvandling af Centralnervesystemets kemiske Energi og underkastet de almindelige Energilove. Hans ene Hovedopgave har derfor været at studere de psykofysiske Processers Love saa vel fysiologisk som psykologisk, medens en anden dermed nøje sammenhængende Opgave er den praktiske Anvendelse af Psykologien som Psykotechnik og til kritisk Undersøgelse af saadanne Fænomener, som ved Iagttagelsesfejil, Overtro og Modesygdomme kan lede Psykolo-

gien paa Afveje. Han var Medstifter af Selskabet for psykisk Forskning og har virksomt bekæmpet Spiritismen, i hvilken han saa en Bølge af primitiv Overtro, der brød ind over Europa. Derfor skrev han sit mest populære Værk „Overtro og Trolddom“ (1893—96, ny Udg. I—II 1920). Dets historiske Del lider af Mangler, der dog ikke kan siges at anfægte Gyldigheden af den naturvidenskabelige Kritik, han anlægger paa Aandetroen, som efter sit Væsen er uforenelig med Psykofysiologien; kun i Telepatien ser han et Omraade af den psykiske Forskning, som endnu danner et aabent Spørgsmaal for virkelig Videnskab, medens alle andre psykiske Fænomener allerede nu kan forstaaes. Andre Hovedværker er: „De sjælelige Tilstandes legemlige Ytringer“ (I 1898, tysk Udg. I—III 1899—1905), „Grafologien“ (1899), „Lehrbuch der psychologischen Methodik“ (1906), „Grundzüge der Psychophysiologie“ (1912), „Den individuelle sjælelige Udvikling“ (o: pædagogisk Psykologi) (1913), den nye Bearbejdelse af „Die Hauptgesetze des menschlichen Gefühlslebens“ (1914), „Stofskifte ved sjælelig Virksomhed“ (1918), „Størst Udbytte af legemligt og aandeligt Arbejde“ (I—II 1919), hvori han med den moderne Psykotechnik skildrer, hvad L. Feilberg kalder „Flidsværdier“, medens Feilberg skildrede „Mulighedsværdierne“. Hans sidste Skrift var „Spiritismen og dens saakaldte Beviser“ (1921). Ved sit Arbejde for Grundlæggelsen af en videnskabelig Psykofysiologi og for Udnyttelsen af de psykofysiske Naturlove i praktiske Øjemed staar han indenfor dansk Filosofi som den første fuldt ud moderne Tænkner, i hvis Arbejder der intet Spor findes efter Romantikken, men han begrænsede sit Omraade efter „Eksperimentets“ Rækkevidde. D. i Kbh. — Gift 1887 Ida Sofie Tørsleff. J. C. K.

Litt.: Slægt i Orla L.: „Efterladte Skr.“ I 1872, Hauch-Fausbøll: „Slægthandbogen“ og i „Politiken“ 28/0 1921 samt i Baumgarten: „Familien Tørsleff“ 1913; Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1884; Univ. Aarb. 1889—90, S. 3 f. og 1909—10, S. 966 ff.; H. Krarup: „Die Metaphysiologie A. L.s kritisch erläutert“ 1907; „Berl. Tid.“ 28/12 1918; „Politiken“ 29/12 s. A.; Aall: „Filosofien i Norden“ 1919; S. A. Pallis: „Naturvidenskab og Spiritisme“ i „Tilskueren“ Apr. 1921; Nekrologer i „Nationaltid.“ 27/0 s. A. (af C. N. Starcke) og 30/0 s. A. (af K. Kortsen), „København“ 28/0 s. A. (af J. C. Kall), „Berl. Tid.“ 27/0 s. A. (af Hoffding) og 29/0 s. A. (af Edg. Rubln), „Politiken“ 27/0 s. A. (af Edv. Lehmann) og Univ. Progr. Nov. s. A. (af C. N. Starcke).

Lehmann, Carl Frederik Mozart (f. 14/11 1858), Borgmester. F. i Kbh. Forældre: Lægen Heinrich L. (s. d.) og Hustru. Var Elev paa Skovgaard Højskole, 1877—79 ved Landvæsentet hos Tesdorpf, Falster, derefter ansat hos københavnske og engelske Firmaer, til han 1886 blev Assistent i Magistrats 3. Afdeling; s. A. blev han Fuldmægtig paa Almindeligt Hospital, Inspek-

tør sst. 1905. I denne Stilling gjorde han sig meget afholdt af Hospitalets Beboere og indlagde sig Fortjeneste af dets Ledelse. Samtidig blev han stærkt optaget af Velgørenhedsarbejde og sad efterhaanden i en lang Række Bestyrelser og Komiteer, bl. a. ang. Børneforsorg. Politisk stod han de radikale nærmest, men afslog flere Opfordringer til at stille sig til Folketinget. Som anset Kommunalmand valgtes han Dec. 1910 til Borgmester for Kbh.s Magistrats 3. Afdeling; Valget skyldtes en Alliance mellem de borgerlige Partier, medens Socialdemokraterne opstillede Chr. Christiansen. Han beklædte denne Stilling til 1917 og fortsatte sin Virksomhed for en forsvarlig og økonomisk Fatiggleje. Han oprettede det første Folkekøkken, indførte 1914 den første Børnebe-spising fra Forsørgelsesvæsenets Stiftelser og aabnede s. A. den første kommunale Vuggestue; 1915—16 rejstes de første Barakker. Blindeloven 1913—14, Alimenterationsloven s. A., den svenske Lov om Folkepensionering o. fl. a. Love er prægede af hans Forslag. Ved Siden af sin Embedsgerning fortsatte han sin filantropiske Virksomhed, oprettede 1914 Centralkomiteen paa Dronningens Initiativ og var dens Formand til 1917. Efter sin Afgang blev han Formand for Direktionen for det kgl. Blindeinstitut og tager iøvrig stadig levende Del i Velgørenhedsarbejde. — Gift 1) 1884 Henriette Sophie Svendsen, d. 1905. 2) 1908 Camilla Marie Budelmann. P. E.

Litt.: Slægt se Alfred L.; „Politiken“ 14/11 1908 og 8/12 1910; „Social-Demokraten“ 8/12 s. A.; „Riget“ 8/12 s. A.; „Nationaltid.“ 8/12 s. A.; „Idun“ 28/10 1916; „Berl. Tid.“ 8/6 1917.

Lehmann, Caroline (0/4 1825—15/10 1879), Sangerinde. F. i Kbh. Forældre: Blikkenslagermester Albinus Martin L. og Anna Cecilie Borrebye. Blev Elev af C. Helsted og debuterede 1848 paa det Kgl. Teater, hvor hun i en Aarrække havde virket i Koret, som Benjamin i „Joseph og hans Brødre“, i hvilken Rolle hun, ligesom i en Række andre Partier (Agathe i „Jægerbruden“, Anna i „Den hvide Dame“ m. fl.) gjorde stor Lykke. Efter faa Aars Forløb drog hun dog udenlands, utilfreds med de Vilkaar, hun herhjemme kunde naa. Over Tyskland gik hun til Amerika, hvor hun overalt blev modtaget med den største Honnør, koncerterede her ind-

til 1855), da Operaen i Amsterdam et Aars-tid fandt Anvendelse for hendes Talent, drog senere til Tyskland igen, optraadte bl. a. paa den kgl. Opera i Berlin, i München og ved Gewandhauskoncerterne i Leipzig. Ogsaa Skandinavien nød godt af hendes Stemmepragt, idet hun 1851 besøgte Stockh. og 1857 Kria.; 1858 og 1860 sang hun atter i Kbh., henholdsvis paa Vesterbro Teater, Folketeatret og det Kgl. Teater. Fra 1865 tog hun, efter endnu gentagne Gange at have besøgt de store europæiske Musikbyer, blivende Ophold i sin Fødeby. Frk. L., der var inde i en overordentlig stor Del af de klassiske Operapartier, og som ogsaa som Oratoriesangerinde nød stort Ry, besad en fyldig, klar Mezzo-Soprano, teknisk højt skolet, rent intonerende, smidig og bøjelig til Koloraturer. D. i Kbh.

— Ugift.

E. A.

Litt.: Overskou: „Den dsk. Skueplads“ V—VII 1864—76; H. H. Nyegaard I „Ill. Tid.“ 9/1 1867; Brev i „Teatret“ 1909—10; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 10/10 1879.

Lehmann, Otto Ludvig Edvard (30/1 1815 — 7/12 1892), Portrætmaler. F. i Kbh. Forældre: Miniaturemaler Johan Peter Christian L. og Johanne Lassen. Besøgte Akademiet fra 1828 og vandt 1835 og 1839 Sølvmedaillerne, men konkurrerede uden Held til den lille Guldmedaille. 1842—44 var han med Akademiets Støtte i Paris og Italien, vandt 1849 Neuhausens Præmie. Han udstillede paa

Charlottensborg fra 1829, dels en Del Portrætter, hvoraf intet dog vakte særlig Beundring, dels en Række morsomme og helt elegante Genrebilleder fra det københavnske Borgerskabs Liv, f. Eks. flere Balscener med Portrætter. L. har ogsaa litograferet flere Blade. Fra 1858 var han en halv Snes Aar forhindret i at arbejde, men en Operation gengav ham Synet, og han arbejdede derefter til sin Død. I Modsætning til sine Samtidige havde L. taget stærke Indtryk af fransk Kunst, og gjordes end Maalene derved ringere, forlenede det dog hans Værker med en vis let Gratie og frimodigt Lune, Egenskaber, som ikke netop kan siges at kendetegne de tidligere Elever af Eckersberg. D. i Kbh. — Ugift.

O. A.

Litt.: Charl. Bournonville: „Erindringer“ 1903, S. 64; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 8/12 1892.

Lehmann, Johannes Edvard (f. 19/8 1862), Religionshistoriker. F. i Kbh. Forældre: Lægen Heinrich L. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1880, Cand. theol. 1886 og vandt 1890 Universitetets Guldmedaille. I en Aar-række ernærede han sig dels som Lærer ved Kbh.s Kommuneskoler, dels ved litte-

rære Arbejder og Foredragsvirksomhed; 1892—96 var han paa Studierejser i Udlandet, og 1896 erhvervede han den filosofiske Doktorgrad ved en Afhandling „Om Forholdet mellem Religion og Kultur i Avesta“; 1900 blev han ansat som midlertidig Docent i Religionshistorie; men en i økonomisk Henseende betrygget Stilling opnaaede han først, da han

1910 modtog en ærefuld Kaldelse til at være Professor i Religionshistorie og Religionsfilosofi ved Universitetet i Berlin; for at kunne virke under mere hjemlige Forhold ombyttede han imidlertid allerede 1913 denne Stilling med en lignende ved Universitetet i Lund, hvor han stadig er ansat. Han har udfoldet en ganske usædvanlig rig litterær Virksomhed; blandt hans rent videnskabelige Arbejder kan nævnes „Hedensk Monoteisme“ (1897), et polemisk Indlæg mod Martensen-Larsens Disputats om „Den bibelske Monoteismes Særstilling indenfor Religionerne“, „Guder og Helte“ (1899), og hans Hovedværk: en paa Kildestudier i Originalsproget hvilende Fremstilling af „Zarathustra“ I—II (1900—02). I 2. Udg. af Chantepie de la Saussaye: „Lehrbuch der Religionsgeschichte“ (1897) skrev han Afsnittene om Indere og Persere, og ved 3. Udg. (1905) var han tillige Medredaktør; i mange Aar udarbejdede han til „Theologischer Jahresbericht“ Afsnittet „Religionsgeschichte“, og 1912 udgav han i Forening med en Række faglige Medarbejdere en „Textbuch zur Religionsgeschichte“. Adskillige af hans Arbejder er udkomne baade i danske, svenske og undertiden tillige i tyske bearbejdede Udgaver f. Eks. „Mystik i Hedenskab og Kristendom“ (1904, 2. Udg. 1921, tyske Udgaver 1908 og 1921; svensk Udgave 1921), „Buddha“ (1907, 3. Udg. 1920), „Stället och vägen, ett religionshistoriskt perspektiv“ (1917, dansk Udg. 1918) og „Religionerna, kortfattad religionshistoria“ (1918, dansk Udg. 1920); „Religionsvetenskapen“ I (1914) er en svensk Bearbejdelse af en længere Artikel i den tyske Encyklopædi: „Religion in Geschichte und Gegenwart“. Endnu større Navnkundighed har han dog erhvervet sig ved sine mere populære Arbejder; han har efterhaanden uddannet sig til en ypperlig Stilist, der raader over en ualmindelig fængslende Fremstillingsform, og hans medfødte Kultur og alsidige Belæsthed giver ham Forudsætninger for at behandle vidt forskellige Omraader; i talrige Tidsskriftartikler, i „Gads dsk. Magazin“ og andetsteds, har han beskæftiget sig med Dagens Spørgsmaal paa en frisk og æggende Maade,

og de samme Egenskaber præger ogsaa hans mange Smaaskrifter som „Fri Forskning og positiv Kristendom“ (1905), „Om Bibelen at læse og lære“ (1906), „Romanik og Kristendom“ (1910), „Opdragelse til Arbejde“ (1910), „Almuelliv og Eventyr“ (1910), „Barnelærdom og Ynglingeliv“ (1913), „Fremtidens Kvindesag“ (1914), „Brytningstiden“ (1914), „Upplysninger om teosofien“ (1916), „Lighedens Land“ (1917), „Hedensk Gudetro og kristen Guds frygt“ (1919) m. fl. Endelig er han over hele Skandinavien kendt og berømt som Folketaler; al den Tid, han kan afse fra sin akademiske Lærergerning, tilbringer han paa Rejser snart i de nordligste Egne af Sverige og snart i afsides Købstæder i Jylland, og allevegne henriver han Tilhørerne ved sine Foredrag, der ofte har Karakteren af et aandrigt Causerie og behandler saa at sige alt mellem Himmel og Jord. — Gift 1896 Karen Marie Wiehe.

H. M.

Litt.: Slægt se Alfred L., „Stamt. over Familien Mackeprang“ 1879, E. Mackeprang: „Det Mackeprang'ske Fætterskab“ 1917 og „Stamt. over S. C. Schledts og A. K. Harboes Efterk.“ 1907; Selvbioграфи i Univ. Progr. Novb. 1896; Erindringer i „Julebogen“ 1918; Univ. Aarb. 1889—90, S. 274; V. Grønbech i „Bogvennen“ 22/11 1916 og „For Kirke og Kultur“ 1919; C. Thalbitzer i „Tilskueren“ 1917 II, S. 499; V. Brückner i „Højskolebl.“ 14/2 1919; Fr. Bök i „Stockholms dagbl.s søndagsbilaga“ 14/5 1919; Johs. Pedersen i „Berl. Tid.“ 18/8 1922.

Lehmann, Georg Carl Heinrich (27/10 1815 —18/6 1890), Læge. F. i Kbh. Forældre: Departementschef i Generaloldkamret Martin Christian Gottlieb L. og Frederikke Louise Bech. Blev Student 1834 og Cand. med. 1840, studerede efter endt Hospitalstjeneste Øjenlægevidenskab i Wien og Paris 1840—41, var 1842—43 Prosektor ved det fysiologiske Museum og praktiserede derefter i Kbh., men tog atter paa

Studierejse 1846 for at følge Oftalmologiens nye Fremskridt. 1846 blev han Lic. med. med en Afhandling om „Vandvædskens fysiologiske og patologiske Forhold“; hans Arbejde, vakte Opsigt og blev oversat paa Tysk og Fransk, men det gav Anledning til et ondsindet Angreb, der synes at have betaget L. Lysten til fortsat videnskabeligt Arbejde i større Stil. 1848—50 var han Lasaretlæge i forskellige Byer og studerede derefter atter sit Yndlingsfag paa hyppige Udenlandsrejser. 1852 oprettede han en Poliklinik for Øjensygdomme; den blev 1855 kommunal, og 1864—77 var han Forstander for den kommunale Klinik for Øjensygdomme paa Kristianshavn, 1872 blev han Læge ved Blindeinstituttet og 1874 ved Døvstummeinstituttet. L. var en højt kultiveret Mand, der foruden sine faglige Interesser

var stærkt musikalsk interesseret og desuden var en meget virksom Filantrop. Han var Formand for Bestyrelsen for de Puggaardske Legater. Opdraget i den ældre Oftalmologis Skole naaede han ikke at blive Foregangsmand herhjemme for den moderne Retning indenfor Faget. D. i Kbh. — Gift 1843 Hansine (Signe) Claudine Mackeprang, d. 1911.

F. L.

Litt.: Slægt se Alfred L., „Stamt. over Familien Mackeprang“ 1879 og E. Mackeprang: „Det Mackeprang'ske Fætterskab“ 1917; Selvbioграфи i Univ. Progr. ved Reformationsfesten 1846; Nekrologer i „Bibl. f. Læger“ 1890, „Ugeskr. f. Læger“ s. A. og „Ill. Tid.“ 5/10 s. A.

Lehmann, Henrik Julius (f. 30/8 1869), administrativ Embedsmand. F. i Kbh. Forældre: Dekanus i Sundhedsstyrelsen Julius L. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1887, Cand. juris 1893 og var Fuldmægtig ved Amager Birk og Thisted Amt, til han 1896 blev ansat i Kultusministeriet (1896 Assistent, 1909 Fuldmægtig, 1912 Kontorchef). Indenfor Ministeriet beskæftigede L. sig især med Skolesager og blev efterhaanden en Autoritet i alle Spørgsmaal vedr. Folkeskolevæsenet; hans „Haandbog i Lovgivning om den danske Folkeskole“ (1909, ny Udg. 1914—17) er et fortrinlig tilrettelagt og meget benyttet Værk, og han har desuden udgivet Skolelovene af 1899 og 1904 med Noter. Ogsaa for de statsunderstøttede offentlige Biblioteker nærer han levende Interesse og har som Medlem af Statens Bogsamlingskomité 1910—20 og af Biblioteksraadet fra 1920 været med til at forberede og udforme de Rammer for Biblioteksvæsenets Ordning, som fastlagdes ved Loven af 5/5 1920. Han var endvidere juridisk Sekretær ved Sundhedsstyrelsen 1909—19. En særlig betydningsfuld Indsats ydede han som Formand 1914—19 for Centralforeningen af Ministeriernes Embedsmænd og som disses Repræsentant i Lønningss Kommissionen af 1917; naar de ministerielle Tjenestemænd har opnaaet betydelige Lønforbedringer og nu staar samlede i en fast Organisation, der sammen med Dommerforeningen og Universitetsforeningen har dannet et fælles „Samraad“ omfattende hele den højere Embedsstand, skyldes det i høj Grad L.s Initiativ og Forhandlingsevne, der støttes af udprægede formelle Evner og en rolig, korrekt Fremtreden. Ogsaa for det fælles-nordiske administrative Samarbejde har han interesseret sig. Fra 1919 er han Amtmand over Thisted Amt, en Stilling, hvortil hans tidligere Virksomhed og hans repræsentative Egenskaber gør ham udmærket skikket. — Gift 1900 Gerta Klug.

S. D.

Litt.: Slægt i Kragballe: „Stamt. over Slægterne Kragballe m. fl.“ 1870; „Studenterne fra 1887“ 1912; „Ministeriernes Maanedsbll.“ ¹⁶/₂ 1919; „Bogsamlingsbll.“ Marts s. A.; „Nationaltid.“ og „Berl. Tid.“ ¹²/₂ s. A.

Lehmann, Julius Christian (⁶/₅ 1836—²/₁ 1901), Læge. F. i Kbh. Forældre: Toldkasserer Johan Christian Julius L. og Helene Dorothea Christine Fog. Blev Student 1853, Cand. med. 1859. Efter sin Kandidattjeneste studerede han i Udlandet 1863—65, var derefter Reserve-læge ved Kommunehospitalet 1865—68 og Visitor til 1872. 1862 blev han Dr. med. med Afhandlingen „Om Perinophritis“, var 1871—89

Redaktør af „Bibl. for Læger“ og blev Kommunelæge 1872 samt Medlem af Sundhedskollegiet, hvis Dekanus han var fra 1889. L. interesserede sig varmt for Hygiejne og har især studeret Lungetuberkulosen i Danmark, hvorom han har udgivet flere dygtige Arbejder, det betydeligste: „Bidrag til Kundskaben om Lungesvindotens Forekomst i Danmark“ (1886). D. i Kbh. — Gift 1868 Emilie Elisabeth (Betzy) Behrens, d. 1919.

F. L.

Litt.: Slægt se Henrik L.; Selvbioграфи i Univ. Progr. Novb. 1864; Nekrologer i „Ugeskr. f. Læger“ 1901 og „Ill. Tid.“ ¹³/₁ s. A.

Lehmann, Peter Martin Orla (¹⁵/₆ 1810—¹³/₆ 1870), Politiker. F. i Kbh. Forældre: Departementschef i Generaltoldkammer Martin Christian Gottlieb L. og Frederikke Louise Bech. Blev Student 1827, Cand. juris 1833. Hjemmet var tysk, men L. blev dansk under Modernens Paavirkning, Juli-revolutionen prægede hans politiske Anskuelser, han var Skandinavn og stod fremmest blandt de liberale, der

i 40'erne blev nationalliberale. 1833—34 var han i Berlin, hvor han bl. a. var sammen med Tscherning, hjemkommen virkede han som Sagfører og tog i Tale og Skrift Del i Agitationen for en fri Forfatning. Fra 1835 var han den egentlige Leder af „Københavnsposten“ sammen med Giødwad, og 1839 grundede han Dagbladet „Fædrelandet“ med David o. fl. Han var den, der gav Stødet til en levende sønderjysk Bevægelse i Danmark, og i Breve til P. Hiort-Lorenzen kaldte han denne til Fører. Ved 1839 stod L. som en af Frihedsbevægelsens første; han var smuk og besad en Veltalenhed, der var og er sjælden i Danmark, en flammende og følsom Lyrik, der greb og fastholdt ved Klangene af hans Stem-

me og Glansen i hans Blik. Han ejede Evnen til at fæstne de store Øjeblikke i faste og klingende Sætninger, men Ordet tog alt for ofte Magten fra ham, saa han lovede eller bandt for stærkt. Han var Ordfører for Adressen til Christian VIII 1839, 1840 blev han Borgerrepræsentant i Kbh., s. A. Medlem af Roskilde Stænder. ³⁰/₁ 1841 holdt han sin berømte Tale i Nykøbing F., hvor han som en af de første Akademikere kaldte Bonden til Del i Frihedsværket; han blev anklaget og dømt til tre Maaneders Fængsel og vandt herved en mægtig Popularitet. 1842—43 var han i Paris og Italien, 1844 blev han Højesteretsadvokat. Han deltog med glimrende Taler i den liberale og nationale Bevægelse i 40'erne og var 1846 Medstifter af Bondevennernes Selskab. 1847—48 var han i Italien, kaldtes hjem af Revolutionen, var ²⁰/₃ 1848 Hovedtaleren i Kasino og formede Henvendelsen til Kongen og dennes Svar. Marts—Nov. 1848 var han Minister uden Portefeuille i Martsministeriet og ledede fortrolige Forhandlinger i Berlin og London. Han havde megen Del i Grundlovens endelige Redaktion. Dec. 1848 blev han Amtmand i Vejle, var 1849 en Tid i tysk Fangenskab. 1851—53 var han Medlem af Folketinget for Vejle, 1854—70 af Lands-tinget, indtog en ledende Stilling her og prægede vigtige Love som dem om Kvindens Myndighed og lige Arveret. Som han var en af de første, der havde kaldt paa Bonden, var han en af de første til at vende sig mod ham; hans Tale i Vejle ²⁰/₃ 1860 var Udgangspunktet for den nationalliberale Bevægelse mod Bondevennerne (se bl. a. de Coninck). Som decideret Eidermand stod L. stærkt i sit Parti, og Sept. 1861 kaldte Hall ham til Indenrigsminister for derved at øge Tilliden til en fast Politik. Han kæmpede ivrig for Novemberforfatningen, men var svag af Helbred og skuffede som Parlamentariker. Han afgik Dec. 1863, var 1865—66 en af de ivrigste blandt de nationalliberale for at styrke Landstinget. Han faldt 1866 i sin Kreds, men valgtes i Kbh., stod de sidste Aar isoleret og misfornøjet. En fremmedartet Eventyrer i dansk Politikk og dog kærnedansk. Han besad solide Kundskaber, vid Dannelse og Kunstforstand ikke mindre end praktisk Sans, men det blev de glimrende, hurtig slutte Stjernesked, der gav ham hans Ry. Som „en politisk Prometheus“ (Topsøe), som „Forjættelsernes Fakkellbærer“ (Ploug) lændte han Gang efter Gang Blus, der flammede op og lyste vidt, men som han ikke evnede at nære. Han havde den nationalliberale Politikens Fortrin og Fejl fremfor nogen; i brændende Fædrelandskærlighed veg han for ingen. D. i Kbh. — Gift 1844 Arnette Marie Bolette Puggaard, d. 1848.

P. E.

Litt.: Slægt se Alfrød L.; O. L.: „Forsvarstale for Højesteret“ 1842, „Imellem Sessionerne“ 1861, „Efterl. Skr.“ 1872—73; „Af O. L.s Papirer“ ved Jul. Clausen 1903; Fr. Barfod i „Skandinavn.

Folketal." 1843; „Ill. Tid." 1819; 1859; N.—n.: „Skizzer af Landstingets Medl." 1863; „Hist. Tidsskr." III 6 1867—69; H. Hage: „Tale ved d. dsk. Folkeforenings Sorgesfest for O. L." 1870; A. C. Raab i „Nord. tidsskr." s. A.; C. Ploug i „For Idé og Virkelighed" 1871 I; C. E. F. Reinhardt: „O. L. og hans Samtid." 1871; Bille: „Tyve Aars Journalistik" III 1877; Topsøe: „Polit. Portrætsstudier" 1878; „Nordslesv. Søndagsbl." 1886; Neergaard: „Under Junigrundloven" 1892—1916; H. C. A. Lund: „Studenterforeningens Hist." 1896—98; Jul. Clausen: „Skandinavismen" 1900; B. Nissen: „O. L." 1902; P. Munch i „Nord. tidsskr." 1903; H. Ploug: „Carl Ploug" I 1905; H. Rosendal i „Lyngby Elevers Aarskr." 1908 og „Højskolebl." 1910; P. Lauridsen: „Da Sønderjylland vaagnede" I, IV, VI 1909—18; Lindbæk i „Loll.-Fa. Stiftstid." 14/5 1910; E. Henriksen: „Mændene fra 48" 1911; Leopold i „Nationaltid." 10/10 1917; „A. F. Kriegers Dagbøger 1848—80" 1920 ff.; Breve i „Breve fra og til H. C. Ørsted" II 1870, „Breve fra og til Ingemann" 1879 og „J. A. Hansens efterl. Papirer" 1878—79; Nekrologer i „Unsere Zeit" VII 1 1871, „Fædrelandet" 13/9 1870 og „Berl. Tid." 14/9 s. A.

Lehn, Abraham (20/8 1643—2/9 1709), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Vinhandler, Raadmand Johan L. og Sara v. Dickelen. Han begyndte med Studeringer, der blev afbrudt ved Krigsaarene 1658—60, blev derefter Vinhandler som sin Fader og gjorde for Fagets Skyld Rejser til Holland og Tyskland. Efter Hjemkomsten 1672 blev han snart selvstændig Købmand, Indehaver af det ansete Vinhus „Dyrkøb", i det hele en af Byens store Handlende og tillige en af dens største Skibsredere. 1687 blev han Forstander for Petri Kirke, 1688 en af Stadens 32 Mænd. 1703 byggede han en Gaard paa Kristianshavn. D. i Kbh. — Gift 1) 1673 Karen Hesselberg, d. s. A. 2) 1675 Margrethe Søbatker, d. 1677. 3) Cathrine Elisabeth Kreyer, d. 1710.

H. Js.

Litt.: Slægt hos Lengnick og 1 „Hist. Tidsskr." II 1841; Selvbibliografi i „Personalh. Tidsskr." VII 3 1919; „Personalh. Tidsskr." II 3—4 1888—89.

Lehn, Abraham (10/5 1701—31/7 1757), Godsejer. F. i Kbh. Forældre: Vinhandler, Raadmand Abraham L.

(s. d.) og Cathrine Elisabeth Kreyer. Tidlig forældreløs opdroges han sammen med sin Broder i en Svogers Hus. 1717 blev han Student; som myndig under Kurator fra 1719 kunde han betragte sig som en meget rig Mand, og han begav sig 1720 paa en etaarig Udenlandsrejse. Fra 1725 benyttede han

sin Rigdom til at købe en Række lollandske Herregaarde, bl. a. Berritsgaard, hvor han i Reglen havde Sommerophold, medens han om Vinteren boede i Kbh., hvor han ejede flere Gaarde. L. var en dygtig og interesse- ret Landmand, der tog sit Kald som Godsejer meget alvorlig. Samtidig var han en ivrig Samler af Bøger og allehaande Sjældenheder. Medens hans Møntsamlng for største Delen er forsvundet, er hans store

Bogsamling og en stor Kunstsamling blevet bevaret til Nutiden. D. paa Berritsgaard. — Gift 1727 Sophie Amalie Edinger, d. 1768.

H. Js.

Litt.: Slægt se Abraham L. (d. 1709); Becker og Richardt: „Dsk. Herregaarde" III 1847 (Berritsgaard); „Dsk. Herregaarde ved 1920" (Orebygaard).

Lehn, Poul Abraham, Baron (9/10 1732—24/10 1804), Godsejer. Forældre: Godsejer Abraham L. (s. d.) og Hustru. Arvede efter sin Fader Berritsgaard og Højbygaard paa Lolland, efter en Farbroder de fynske Godser Hvidkilde, Nielstrup og Lindskov. 1775 købte han Orebygaard. 1780 blev han Baron (af hans Godser blev i Aarenes Løb oprettet to Baronier og et Stamhus). Han vandt megen

Anseelse ved den velvillige Humanitet, hvormed han behandlede sine Bønder, hvis Kaar han vilde ophjælpe, ogsaa ved at give dem Adgang til industriel Virksomhed (Strømpevæveri). Han vilde som flere andre Godsejere gerne gaa med til de rent praktiske Landboreformer uden dog at ønske nogen principiel Forandring i Bondens Samfundsstilling. Han virkede ivrig for Fællesskabets Ophævelse, men som Medlem af Landbokommissionen af 1786 bekæmpede han Reformpolitikken, naturligvis uden Resultat overfor Mænd som Reventlow og Colbjørnsen. D. paa Hvidkilde. — Gift 1761 Erica Christine Cicignon, d. 1792.

H. Js.

Litt.: Slægt se Abraham L. (d. 1709); Becker og Richardt: „Dsk. Herregaarde" I 1844 (Hvidkilde) og III 1847 (Berritsgaard); „Dsk. Herregaarde ved 1920" (Orebygaard).

le Maire, se Maire, le.

Lembcke, Christian Ludvig Edvard (16/6 1815—21/3 1897), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Bogauktionarius August (Anton) Christian L. og Christiane Lykke. Blev Student 1833, Cand. theol. 1838. Drev i de følgende Aar æstetiske og nysproglige Studier, underviste ved Vordingborg Skole, til den 1846 blev nedlagt, og læste derefter til filologisk Embedseksamen, som han tog 1849. Det var Skolelegningen, der drog ham. 1850 blev han Konrektor i Haderslev, og her udfoldede han en betydningsfuld Virksomhed som Lærer og som Forkæmper for Danskhedens Sag baade ved Artikler (i „Danevirke" og „Fædrelandet") og som Digter af nationale Sange („Vort Modersmaal er dejligt" — skrevet 1859 — og „Du skønne Land med Dal og Bakker

frage"). Efter 1864 oprettede han i Kbh. sammen med sine fordrevne Kolleger „Haderslev Læreres Skole“. 1888 trak han sig tilbage og levede sine sidste Aar paa Fasan-gaarden i Frbg. Have. 1879 udnævntes han til Æresdoktor ved Universitetet. — L. samlede sine „Digte og Sange“ 1870. De bestaar for en Del af Ungdomsdigte, der er lidt blege og almindelige i Udtrykket, selv om Kærlighedsdigtene til hans udmærkede Hustru gemmer en stærk og stille Varme. I hans nationale Sange er der mere Malm og efter Nederlaget en Harmens Patos, der gløder gennem de jævne Ord. — Langt omfangsrigere end hans selvstændige Digtning er L.s Oversættelsesvirksomhed, som han begyndte allerede i sin Skoletid. Han oversatte 1861—73 alle Shakespeares dramatiske Arbejder og 1873—76 Byrons „Udvalgte dramatiske Digte og Fortællinger“ (allerede 1843 havde han oversat „Manfred“); dertil kom Swinburnes „Erechteus“ og Ph. Moores „Lalla Rookh“. De er alle prægede af Smag, Kyndighed og poetisk Finfølelse, men mangler nok lidt i Prægnans og Individualitet. D. i Kbh. — Gift 1841 Laurence (Laura) Charlotte Jørgensen, d. 1875. G. C.

Litt.: Selvbibliografi i „Haderslev Skoles Progr.“ 1851 og „Levnedbeskrivelser af de ved Univ. 400aarsfest promoverede Doktorer“ 1879; J. Fibiger i „Ill. Tid.“ 14/6 1885 og „Mit Liv og Levned“ 1898; Vilh. Andersen i Lembecke: „Digte“ 1901 og i „Litteraturbilleder“ I 1903; L. Schrøder i „Højskolebl.“ 1903; „Tiden“ VI 1915, S. 130; Vilh. la Cour i Dahl og Linvald: „Søfærdjylland“ II 1919; Sophie Trojel i „Gads dsk. Mag.“ Marts s. A.; Nekrologer i „Dannebrog“, „Berl. Tid.“ og „Politiken“ 23/8 1897 og (af Vilh. Andersen) i „Ill. Tid.“ 4/4 s. A.

Lembcke, Gustav Adolph Peter (29/8 1844—17/6 1899), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Skræddermester Johan Adolph Martin L. og

Wilhelmine Caroline Elisabeth Hufe. Var Elev i Violin af Koncertmester G. Spars, Koch og Tofte, i Klaver af J. Jettels og N. W. Gade, i Teori af Richter i Leipzig. Fik 1859 Ansættelse i det kgl. Kapel (fast Ansættelse 1868), blev 1884 Opera-repetitør og 1888 Syngemester (efter Gerlach).

L. var en ubestridelig musikalsk Dygtighed og besad et ikke ringe kompositorisk Talent. Han var en meget benyttet Kammermusikspiller (var Medstifter af Kammermusikforeningen) og Akkompagnatør, i hvilken sidste Egenskab han rostes for sin forstaaende, formfuldendte, til Tider dybt poetiske Maade at støtte den koncerterende paa; han dirigerede endvidere Paasekoncerterne i Frue Kirke og udfoldede i det hele taget en betydelig Virksomhed for det københavnske Musikliv. Fra hans Haand foreligger en Række Kompositioner, der ved den næn-

Redaktionen sluttet 29/6 1922.

somme, smidige og naturlige Sats røber den smagfulde Musiker, saaledes flere Hefter Sange (bl. a. „Danmark skal staa, mens Bølgene rulle“, „Majsang“, „Vier Gesänge“ (1873), „Sange for Mandskor“, „Fem Sange“ (1873), „Udvalgte Sange“ udg. af Samfundet til Udgivelse af dansk Musik, Bilag 1901), en Ballade med Orkester „Hertug Abel“, Sørgemarsch for Orgel med Basuner, Kørværket „Forjættelsen“ m. m. D. i Kbh. — Gift 1879 Koncertsangerinden Anna Christine Thorning, d. 1909. E. A.

Litt.: Nekrologer i „Ill. Tid.“ 24/6 1899 og „Berl. Tid.“ 18/6 s. A.

Lembcke, Jacob Christopher (7/1 1833—13/2 1907), Filantrop, Dyreven. F. i Korsør. Forældre: Bagermester Jochum Jacob Christoph L. og Ane Margrethe Otto. Gik i Realskole, blev 1849 ansat paa Bogense Toldkammer, 1855 Assistent i Kolonialrevisionskontoret under Finansministeriet, 1867 Revisor sst. Ved sit Ægteskab fik han en betydelig Formue og tog 1873 af Helbredshensyn sin Afsked, hvorefter han helligede sig filantropisk Virksomhed, trofast støttet af sin Hustru. Han var ledende i flere velgørende Selskaber og stiftede 1892 „Foreningen til Oprettelse af Landbrugskolonier for fattige Børn“, hvis Formand han blev. Mest kendt blev han som Dyreven; 1875 stiftede han sammen med Ingeniør V. Th. Schmidt „Foreningen til Dyrenes Beskyttelse“ og var som dens Sekretær, fra 1880 Næstformand, fra 1889 Formand Sjælen i dens Virksomhed. Fra 1880 udgav han „Dyrevennen“, som oprindelig bekostedes og forfattedes af ham og hans Hustru alene. 1882 deltog han i Stiftelsen af „Nordisk Samfund til Bekæmpelse af det videnskabelige Dyrplageri“. L. var af Væsen lidt gammeldags og sirlig stiv; han havde et varmt Hjerte og var en utrættelig Agitator for de Sager, han troede paa. Genem N. J. Larsen (s. d.) øvede han til Tider Indflydelse paa Folketingets Behandling af Lovforslag, som berørte hans Interesser. D. i Kbh. — Gift 1866 Julie Albertine Augusta Wilsler, d. 1899. P. E.

Litt.: O. Borchsenius i „Dyrevennen“ Okt.—Nov. 1915; Nekrologer sst. Marts—April 1907 (af samme), „Politiken“ 16/2 s. A. og „Berl. Tid.“ 14/2 s. A.

Lemche, Ellen Gyrithe (f. 17/4 1866), Forfatterinde. F. i Kbh. Forældre: Skolebestyrer Hartvig Frisch og Elisabeth Alexandra Mourier. Blev Student 1887, virkede til sit Giftermaal som Lærerinde og har senere udfoldet en energisk Virksomhed i Bestyrelsen for Dansk Kvindesamfund (Formand for Forretningsudvalget 1913—18, for Fællesstyrelsen fra 1921), hvis Historie

hun ogsaa har skrevet (1911). 1913—19 redigerede hun „Kvinden og Samfundet“.

Som skønlitterær Forfatter har Fru L. dyrket den kulturhistoriske Roman: 1898 kom „Soedtmanns Jomfru“, n. A. „Folkets Synder“, der med Alvor rejste et hygiejnisk Problem, 1905 „De Fyrstenberg Bønder“. Betydeligst er Romanserien „Edwards-gave“ (1900—12): „Køb-mænd“, „Valeur & Krüger“, „Dæmringstider“, „Naadsens Aar“, „Nederlagets Børn“. Med megen Finhed er her givet en Række Billeder, der afspejler vigtige Faser i dansk Kulturhistorie fra ca. 1770 til Forligets Aar 1894. De danner Baggrund for en Slægts Historie, hvortil Fru L. har benyttet Træk af sin mødrene Slægts og Næsseslottets Historie. Mange af Skikkelserne er udmærket opfattede og levende Typster. — Gift 1893 Læge Johan Heinrich L. G. C.

Litt.: Slægt i „Stamt. over Familien Frisch“ 1872; Selvbioграф i „Nationaltid.“ ^{13/3} og ^{15/3} 1915; G. Lemche: „Dsk. Kvindesamfunds. Hlst. gennem 40 Aar“ 1911; G. Brammer: „Studenterne fra 1887“ 1912; „Kvinden og Samfundet“ ^{30/12} 1918; „Forfatterforeningens Festskr.“ 1919, S. 205; „Nationaltid.“ ^{4/11} 1919; „Sorø Amtstid.“ ^{11/6} 1922.

Lemming, Jens Andreas (f. ^{23/3} 1866), Landøkonom. F. i Lemming ved Aarhus. Forældre: Gaardejer Niels Andersen og Birthe Marie Jensdatter. Besøgte flere Højskoler, bl. a. Sørslev, der da ejedes af Klaus Berntsen, kom senere paa Gedved Seminariums Realskoleafdeling og derefter paa Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen 1891. Siden 1896 er han Ejer af Skousbogaard ved Viby, Sjælland. L.

interesserer sig meget for Gennemførelsen af rationel økonomisk Fodring af vore Husdyr; han har sammen med Harald Goldschmidt og C. Moesgaard Kjeldsen foretaget en Række Rentabilitets-Fodringsforsøg og udgivet Beretning herom. Han er mangeaarig Formand for Planteavlssudvalget i de 3 Landboforeninger i Kbh.s Amt. Han har en levende Interesse for offentlige Anliggender og deltager ofte i Diskussioner bl. a. om Emner vedrørende Landbrugets Organisation, Forsøgs- og Regnskabsvæsen. Hans Bidrag er navnlig fremkommet i „Ugeskrift for Landmænd“ og „Politiken“, ved hvilke han i en Aarrække har været fast Medarbejder. Han har desuden udgivet „Regnskabsbog for Landmænd“ (1904) og har været Medarbejder ved „Landbrugets Ordbrug“; han skriver et smukt, kultiveret Sprog, der

lydelig udtrykker Forfatterens Mening. — Gift 1898 Dagmar Jensine Cæcilie Lind. A. C.

Litt.: J. C. B. la Cour: „Dsk. Gaarde“ IV 1907, S. 523.

Lemvig-Müller, Adolph Christian (f. ^{27/11} 1853), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Hørkammer Johan (Jean) Frederik L.-M. og Charlotte Sophie Walsøe. Lærte 1868—75 Handelen hos Firmaet Fried. E. Petersen og ansattes efter et kort Ophold i Hamborg i Faderens Forretning; løste Grossererborgerskab 1878. Paa L.-M.s Initiativ stiftedes 1902 Foreningen for Grossister i Jern- og Metalbranchen og Kbh.s Bedømmelses- og Voldgiftsudvalg for samme Branche, af hvilket Udvalg han først var menigt Medlem, senere Næstformand. 1913—19 var han Medlem af Bestyrelsen for Adler Cykle A/S, ligesom han har været Medlem af Bestyrelsen for de to Forsikringsselskaber „Det københavnske Reassurance Comp“ og „Den københavnske Genforsikring“ fra disse Selskabers Stiftelse, henholdsvis 1915 og 1916, og til 1920. Udenfor Forretningskredse er L.-M. særlig blevet kendt for den Iver, hvormed han har agiteret for den saakaldte „Sommer-tid“s Indførelse. 1916 gennemførtes faktisk Sommertiden, men senere har hans Agitation for den været uden Resultat. L.-M. var 1888—1908 Ligningsmand i Kbh. Han har stiftet nogle Legater under Grosserer-Societetets Bestyrelse. — Gift 1879 Caroline Constance Schmidt. C. T.

Litt.: Slægt i Glesing: „Dsk. Jubellærere“ III 1786, Kragballe: „Stamt. over Slægterne Kragballe m. fl.“ 1870, samme: „Stamt. over Slægten Lemvig“ 1875, Hauch-Fausbøll: „Slægt-haandbogen“ (Lemvig og Müller), D. Hvalsoe: „Slægten Hvalsoe-Walsøe“ 1914 og Hauch-Fausbøll og Hiort-Lorenzen: „Patr. Slægter“ II 1911; „Børsen“ ^{27/11} 1903 og ^{4/10} 1918.

Lendorf, Axel Valdemar (f. ^{18/2} 1871), Læge. F. paa Knudstrupgaard ved Sorø. Forældre: Proprietær Alfred Peter Heinrich L. og Laura Henriette Carstensen. Blev Student 1887, Cand. med. 1894, var 1900—03 Prosector anatomie og udarbejdede sin udmærkede Disputats (1900) „Bidrag til Blæreslimhindens Histologi“. 1903—07 var han Reservekirurg ved Kommunehospitalet, praktiserede siden som Kirurg i Kbh., var Medredaktør af „Hospitalstidende“ 1908—18 og af „Bibliotek for Læger“ 1909—14. 1906 havde han konkurreret om en Overkirurgpost ved Frederiks Hospital, 1910 var han blevet Leder af Rigshospitalets

kirurgiske Poliklinik, 1914 ansattes han som ekstraordinær, 1920 som ordinær Professor i Kirurgi. L.s videnskabelige Produktion er alsidig og selvstændig, som Lærer er han interesseret og livlig, og hans udmærkede Kundskaaber og Deksteritet har skaffet ham en betydelig kirurgisk Virksomhed. — Gift 1909 Jenny Møllerup. Ægteskabet opløst.

F. L.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Novbr. 1901; Univ. Aarb. 1906—07, S. 754 ff.; G. Brammer: „Studenterne fra 1887“ 1912; „Politiken“ 18/2 1921.

Lendrop, Anna Margrethe (13/7 1873—30/4 1920), Operasangerinde. F. i Kalundborg. Forældre: Grosserer Carl Julius Boeck og Thora

Rasmine Mathiassen. Debuterede 1898 som „Carmen“ paa det Kgl. Theater og blev i Løbet af faa Aar en af Operaens Hovedkræfter og en af Publikums erklærede Yndlinge. Hendes fløjlsblade, ikke særlig store Stemme, hendes sikre musikalske Øre, hendes ualmindelige Begavelse

for at tolke de melodiske Intentioner, der fra Komponisternes Side var nedlagt i Tonesatsen, maatte paa Forhaand bestemme hende til at blive en af de førende indenfor Sangkunsten; et betydeligt dramatisk Talent stillede hende samtidig i forreste Plan i den tonedramatiske Kunst. Fru L.s Repertoire spændte over vidt forskellige Omraader indenfor Operaen, og hun evnede i lige Grad at udfylde alle disse mangearterede Partier med sin Kunst og at træffe Stilen, baade i det rent dramatiske og i den rent toniske Fortolkning. Saavel i fremmede som i de nationale Værker formaade hun at give Partierne den rette Karakteristik, skabe lyslevende tonedramatiske Typer, der som oftest var præget af en stærk Personligheds klare Opfattelse. Fra „Carmen“'s naturalistiske Skikkelse kunde hun glide let og uden Besvær over i glansfulde Præstationer som „Mignon“, indsmigrende Partier som „Cherubino“, rørende naive Fremstillinger som Nuri i „Dalen“ eller Suzuki i „Madame Butterfly“, elegante Typer som „Rosenkavalieren“; hendes alsidige frodige Talent satte hende i Stand til sanglig som dramatisk ypperlige Præstationer som Ette i „Liden Kirsten“, Pernille i „Maskerade“, Alva i „Canta“, Lola i „Cavaleria rusticana“, Amor i „Orfeus“, Despina i „Cosi fan tutte“ o. m. fl. — Præstationer, der alle blev holdt ude fra hverandre, uden at Reminiscenser af stilistisk Art førtes fra Rolle til Rolle. D. i Kbh. — Gift 1902 Læge Otto L.

E. A.

Litt.: Finl Henriques og Aumont i „Teatret“ 1909; „Vore Damer“ 9/7 1916; „Politiken“ 13/5 1919; Nekrologer i „København“ 1/5 1920; „Berl. Tid.“ s. D., „Ill. Tid.“ 9/5 s. A., „Musik“ s. A. (af Jul. Lehmann), „Teatret“ s. A. og af Chr. Houmark i „Politiken“ 6/5 s. A.

Lengnick, Johan Carl Louis (2/2 1796—25/2 1865), Genealog. F. i Kbh. Forældre: Student, Musiklærer Carl Leopold L. og Johanne Marie Holte. Blev Student 1814, Cand. juris 1822, Kopist i Kbh.s Magistrat 1831, Fuldmægtig under den Kgl. Vandkommission 1842, Kaptajn i Kongens Livkorps 1824, Regnskabsfører ved samme 1843, var 1846—58 Assistent ved Kbh.s Vejvæsen. 1838—39 oprettede han

„det genealogisk-biografiske Selskab“ og begyndte Udgivelsen af Stamtavler, der i Aarenes Løb naaede op til over 500. Hans 1842 udkomne Skrift „Om genealogiske Undersøgelser saa og Kirkebøger o. s. v.“ er den første egentlige Vejledning i det genealogiske Studium. L.s Stamtavler hviler paa hans omfattende Studium af Landets Kirkebøger, hvilke han som den første herhjemme benyttede som genealogisk Hovedkilde og til Kontrolering af de Angivelser, han ved en udstrakt Korrespondance med Familierne indhentede og prøvede med Kritik. I en Tid, da Pieteten for historiske Overleveringer og den familiehistoriske Sans var saa ringe som nogensinde, begyndte han at gøre Udtog af Kirkebøger og fortsatte trods vanskelige økonomiske Kaar og svigtende Kræfter, hindret af Kommunikationens Begrænsning og ofte manglende Forstaaelse hos Landets Præster, dette kæmpemæssige Arbejde gennem en Menneskealder til sin Død, da han havde tilvejebragt Udtog af alle Kbh.s Sognes Kirkebøger til 1814 og ialt af ca. 600 Sogne i Landet. Uddragene, der omfatter ialt 65 Kvarthind, alle med Registre, opbevares i Rigsarkivet (hans store Korrespondance i det Kgl. Bibliotek) og er uden Sammenligning den hyppigst raadspurgte Kilde til genealogiske Forskninger paa det første Trin. L.s store Flidsarbejde fortjener fuldtud Eftertidens Anerkendelse og Tak. Udtogene opviser forsvindende faa Fejllæsninger og Unøjagtigheder i datariske Angivelser, ligesom Navnene, støttet til hans enestaaende Kendskab til Landets adelige og borgerlige Slægter som Regel er rigtig opfattede. 1858 udkom hans „Personalhistoriske Bidrag vedk. Danmarks og Norges Geistlighed“, og s. A. fik han en aarlig Understøttelse paa 400 Rdlr. til genealogiske Studier. D. i Kbh. — Gift 1830 Christine Elisabeth Prytz, d. 1871.

L. B.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Lengnick, Munthe af Morgenstjerne og Plum) og I J. C. L. Lengnick: „Om Slægtskabsforbindelser og Beneficler vedk. den dsk. Linie af Familien L.“ 1857; „Geneal. Tidsskr.“ Maj 1913.

Lente, Christian v. (29/3 1649—2/11 1725), Diplomat, Overkrigssekretær. F. i Flens-

borg. Forældre: Kansler Theodor L. og Magdalene Johansdatter Schönbach. Bestemt til Hofstjernen blev han opbyggelig uddannet, særlig gennem Udenlandsrejser. Skønt han oprindelig havde søgt Griffenfeldts Ven- skab, vidste han efter dennes Fald at staa sig godt med de ny Magt- havere. 1681—90 var han Gesandt i England; gentagne Gange var han

Gesandt eller Underhandler i Holland. 1682 naturaliseredes han som dansk Adelsmand, 1699 blev den ærgerrige Mand Medlem af Konseillet og Overkrigssekretær ved Hær og Flaade. Uden militær Uddannelse og Sagskundskaab formaade han under den store nordiske Krig ikke at vinde Generalernes Tillid. I Erkendelse af Danmarks hele Stilling stemte han mod Krigserklæringen 1709. N. A. udtraadte han af Konseillet og blev som Overkrigssekretær afløst af Eickstedt. Efter at have beklædt flere andre høje Embeder var han fra 1721 til kort før sin Død atter Medlem af Konseillet. Han besad vistnok megen politisk Smidighed og Evne til at gøre sig afholdt. D. i Kbh. — Gift 1680 Jakobine Charlotte Thomasdatter von Sasburg, d. 1688. H. Js.

Litt.: Slægt i Adelsaarbogen 1904; L. Bobé i „Museum“ 1890, S. 121 ff.; „Bidrag til den store nord. Krigs Hist.“ I—III 1899—1905; Breve i Gasparis Urkunden 1789; H. Gram: „Memoria Christiani de Lente“ 1726.

Leonora Christina (⁸/₇ 1621—¹⁶/₃ 1698), Kongedatter. F. paa Frederiksborg. Forældre: Kong Christian IV (s. d.) og Kirstine Munk (s. d.). Opdroges til det 6. Aar hos sin Mormoder, Ellen Marsvin, senere hovedsagelig under Faderens eget Tilsyn. Hun blev udrustet med al den Dan- nelse, som Tiden krævede af den fornemme Kvinde, og ejede stor Sans for Sprog, Poesi og Kunst. Hun var me-

get smuk og meget karakterfast og desuden egnet til at gøre Indtryk ved den kraftige Selvfølelse, hvormed hun bar Kongedatteren til Skue. Kun godt 15 Aar gl. blev hun gift med Corfits Ulfeldt. Dennes Magtstilling kunde ikke opretholdes under Frederik III, hvortil meget bidrog et overordentlig skinsygt Forhold mellem L. C. og Dronning Sophie Amalie. Efter Affæren med Dina Vinhofvers (s. d.) forlod L. C. og Ulfeldt i Hemmelighed Danmark og opholdt sig i den følgende Tid navnlig i Sverige. L. C. kan ikke være helt uden Delagtighed

i de Anslag mod sit eget Fædreland, som Ulfeldt nu indlod sig paa. Men beundres maa den sjældne Trofasthed og Kærlighed, hvormed hun stod ved sin Egtfælles Side under alle Farer og Omskiftelser. Hun forhandlede paa hans Vegne personlig med Frederik III 1656, forsvarede hans Sag mod Karl Gustavs Anklager 1659, fulgte efter ham til Danmark 1660, hvor de i Forening maatte udstaa 17 Maanedes haardt Fangenskab paa Bornholm. 1661 kunde de tage Ophold paa Ellensborg paa Fyn, men rejste 1662 atter udenlands og tog særlig Ophold i Brügge. Til L. C.s Ulykke udklækede hendes Mand her nye Planer mod Danmark. Da hun skulde indkræve Pengefordringer fra Ulfeldt hos Karl II af England, blev hun af denne udleveret til den danske Regering. Straks efter at være ført til Kbh. blev hun som anklaget, men ikke overbevist for Delagtighed i sin Mands Forræderi indsat i Blaataarn, hvor hun kom til at tilbringe henimod 22 Aar af sit Liv. Det var ikke politiske Grunde, men Sophie Amalies Had og Hævnlyst, der gjorde hendes Fængselsophold saa langt. Først efter denne bitre Fjendes Død (1685) slap hun ud. Om sin haarde Skæbne siger hun selv: „Dersom man min Jammer kunde veje og mine Lidelser tilsammen i en Vægtskaal lægge, da skulde de være tungere end Sand i Havet.“ Men med den fasteste Villiestyrke og med kristeligt Taalmod bar hun sin Modgang. Hun syslede i Fængslet med litterære Arbejder, af hvilke det berømte Jammersminde giver en sammenhængende Skildring af hele hendes Fangenskab. Det er af høj Værdi som Sprog- og Litteraturmonument, som Tids- og Kulturskildring og ikke mindst ved det Billede, det giver af L. C.s egen stort anlagte og rigt begavede Personlighed. Sine sidste Aar tilbragte hun paa Maribo Kloster. D. her. — Gift 1636 Corfits Ulfeldt (s. d.), d. 1664.

H. Js.

Litt.: Selvbibliografi i „Saml. af adsk. nyttige og opbyggelige Materier“ II 1743 og „Dsk. Saml.“ II 1 1871—72; „Jammers-Minde“ ved Birket-Smith 3. Udg. 1885; J. K. Høst i „Nyt Aftenblad“ 1826 og i „Nordisches Museum“ I 1829; Molbechs „Nord. Tidsskr.“ I 1827; „Dsk. Mag.“ III 2 1845; „For Idé og Virkelighed“ 1869; „Dsk. Saml.“ V 1869—70; Birket-Smith: „L. C. paa Maribo Kloster“ 1872 og „L. C. Grevinde Ulfeldts Hist.“ 1879—81 (forkortet Folkeudg. 1887); M. Pingel: „L. Ulfeldts Fængselsliv“ 1886; Jul. Lange i „Udv. Skrifter“ I 1900 (fra 1888); Ellen Fries: „Mærkværdige Kvinnor“ 1890; Fridericia: „Adelsvædens sidste Dage“ 1894; Bering Lilsberg: „Kvinder i dsk. Hist.“ 1917 og i „København“ ⁸/₇ 1921; „Loll.-Falsters hist. Samfunds Aarbog“ 1917 og 1921; Egil Rostrup: „To gaadefulde Skuespil“ 1918; „Politiken“ ⁸/₇ 1921; Thyra Sehested i „Randers Amts hist. Aarb. for 1921“ 1922; Brev i „Dsk. Mag.“ VI 1 1910. Jfr. lævrig Corfits Ulfeldt.

Leopold, Svend Valdemar (f. ²³/₈ 1874), Forfatter. F. i Hjørring. Forældre: Hotelejer Edmund August L. og Henriette Birgitte Hansen. Efter at han havde tilbragt sine før-

ste Aar i Hjørring i den barske nordjyske Natur, kom den sidste Del af Barndommen,

som han tilbragte i Vejle, til at staa for ham som Idyllen. Blev Student 1893, Cand. phil. 1894, har rejst en Del i Tyskland, Frankrig og Italien. Foruden at være Medarbejder ved „Politiken“ (1904—07), „Berlingske Tidende“ og „Verden og Vi“ har han faaet Tid til at skrive

en lang Række Bøger. Han debuterede med „Prinsesse Charlotte“ (1897), en historisk Roman om Christian VIII's første Dronning; den giver et smagfuldt kulturhistorisk Billede. Den er blevet efterfulgt af flere Romaner, bedst er „Enevold Brandt“ (1900), og et Par historiske Skuespil: „Pro Patria“ (1904), ogsaa fra Christian VIII's Tid, og „Hos Grevinden“ (1911). Sin egen Tids Kbh. har han skildret i „Den store Eros“ (1902), Billeder fra Christian IX's Bredgade med Typer fra de øverste Rangklasser. Hertil slutter sig „Vort Bourgeois“ (1909) og „Bureaokrater“ (1916). Ved Siden af disse større Romaner har han udsendt Samlinger af Historier, Eventyr, Skitser, Fantasier, Satirer o. s. v. under forskellige Titler. Særlig fortjener at nævnes „Goethes Kat“ (1906), en Skildring af Goethe intime gennem hans Huskats Erindringer, „Vore Oldenborgere“ (1907), „Lavrør og Roser“ (1910) og „Tredje Kaktusbog“ (1917). Han har gjort Skildringen af litterære Episoder og Situationer til sit Speciale, men noget godtkøbsagtigt virker ofte den Maade, hvorpaa han fremstiller historiske Personer i opdigtede Situationer og Samtaler. I „Tres Talenter“ (1918) har han givet en Række snapshots af moderne Forfattere. Grundpræget er en Satire, der „stikker“ og snerter, om end den sjælden rammer dybt, og en vis rokokoaagt Elegance og Lethed i Stilen. — Gift 1907 Johanne Agnes Poulsen.

O. F.

Litt.: Selvbibliografi i „Nationaltid.“ 10/2 1916; „Ekstrabl.“ 9/12 1900; „Berl. Tid.“ 8/12 s. A.; E. B. i „Politiken“ 28/12 s. A.; Gnußtzmänn 1 „Dagbl.“ 1/12 1902; G. Brandes i „Poltikken“ 14/9 1903; „Dannebrog“ 18/12 1907; „Soc.-Dem.“ 27/12 1909; „Masken“ 8/12 1914; „Bogvennen“ Juni 1916; Geismar: „Digterprofiler“ 1916; Hennings: „Studerterne fra 1893“ 1918.

Lerche, Johanne Juliane Camilla (18/9 1838—29/10 1914), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Guldmedemester Johan Peter Martinus L. og Marie Jæger. Debuterede allerede 14/4 1855 paa det Kgl. Teater som Juliette i „Prinsessen af Taranto“, men hendes Teaterbane fortsattes ikke her, men paa Kasino, hvor hun optraadte første Gang 7/10 1858 som Isabella i „God rolig Nat, Hr. Pantalon“. I en lang Aarrække blev hun en

af denne Scenes bærende Kræfter, hun spillede et broget og alsidigt Repertoire, der

naaede fra Catharina i „Trolld kan tæmmes“ til Serge Panines hævnende Moder i Ohnets Skuespil. Da Th. Andersen 1884 overtog Dagmar-teatret, hørte Frk. L. til den Del af Personalet, der fulgte sin Direktør herind, og ved dette Teater løste hun endnu en Række betydningsfulde Opgaver som Fru Martin i „Inden Døre“ og Generalinden i „Grøns Fødselsdag“ og aabenbarede som den gamle Frue i „Thérèse Raquin“ ved „Studentersamfundets fri Teater“'s Opførelse af Stykket April 1891, at hun ejede Udtryk for Lidenskab og Uhygge, medens hun i andre Roller kunde virke baade med Skælmeri og Godmodighed. Hun var en virkelig Støtte for de to Teatre, hun viede sin Kunst, og hendes Virksomhed strakte sig ind i den Riis-Knudsenske Periode. Sidste Gang viste hun sig paa Scenen ved en Privatforestilling i Sommeren 1900. D. i Kbh. — Ugift. C. Bs.

Litt.: Slægt i Grandjean; „Stamt. over Familierne Jæger og Knudsen“ 1913; H. Bang i „Ugeskr. f. Teater o. Musik“ I 1880; „Nationaltid.“ 8/5 1900; Nekrologer i „Berl. Tid.“ og „Politiken“ 31/10 1914.

Lerche, Gustav, Baron (f. 27/7 1859), Landmand. F. paa Birkendegaard ved Kalundborg. Forældre: Greve Vilhelm Cornelius Magnus L. og Vilhelmine Barner. Blev Student 1877, Cand. phil. 1878, Sekondløjtnant 1881, Premierløjtnant ved 5. Dragonregiment og Gardehusarerne 1884; afgik 1895 som kar. Ritmester. Han overtog 1895 Birkendegaard, som han solgte 1921; han fik hurtigt en Række Tillidshverv inden for Landbruget: Præsident i Holbæk Amts økonomiske Selskab, Medlem af Bestyrelsen for de samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift og af det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Bestyrelsesraad. Formand for det sjællandske Hesteavlsvudvalg. Formand for Værsløv Sogneraad til 1917 og for Nordvest-sjællands Elektricitetsværk til 1921. Medlem af Nationalbankens Repræsentantskab til 1909. Han har været et aktivt Medlem i de samvirkende sjællandske Landboforeningers Bestyrelse, hvor han navnlig har virket for Hesteavl; han optræder med en frisk Djærvhed og udtaler sig kraftig og uforbeholdent om de Sager, der behandles. I Politik har han deltaget paa konservativ Side og stillede sig til Folketinget i Kalund-

borgkredsen 1913 og 1918. — Gift 1895 Baronesse Julie Benedicte Christiane (Adane) Wedell-Wedellsborg. A. C.

Litt.: Slægt hos Lengnick og I „Dsk. Herregaarde ved 1920“ (Lerchenborg); Adelsaarbogen 1908, S. 495; „Holbæk Amts øk. Selsk.“ 1912.

Lerche, Hans Christian (¹⁴/₁ 1807—⁷/₁₂ 1876), Bogbinder. F. i Kbh. Forældre: Bogbindermester Jonas Christian L. og Anne

Kirstine Lorentzen. Tilhørte en Slægt af Bogbindere, der kan følges helt tilbage til Midten af det 18. Aarh., da L.s Bedstefader, Hans Christensen L., 1757 blev Bogbindersvend, og som siden har tall adskillige Repræsentanter, af hvilke L. er den betydeligste. Han

kom i Lære paa sin Faders Værksted, blev udlært 1826 og etablerede sig 1832 i Kbh., hvor han snart blev kendt som en ualmindelig dygtig Bogbinder, hvis Bind ikke blot udmærkede sig ved omhyggelig teknisk Udførelse, men ogsaa ved kunstnerisk Sans og kultiveret Smag. Navnlige i Haandforydning var han en Mester. Til hans Kundekreds hørte det Kgl. Bibliotek, Universitetsbiblioteket og Videnskabernes Selskab. Han var den første danske Bogbinder, der indførte den Skik at signere sine Bind med sit Navn. Arbejder af ham findes udstillet i Det danske Kunstindustrimuseum. Efter hans Død fortsattes Bogbinderiet af hans Søn, Carl Edvard L., der 1921 solgte det til P. O. Olsen. D. i Kbh. — Gift 1833 Juliane Frederikke Amalie Jensen, d. 1864. S. D.

Litt.: Emil Hannover i „Tidsskr. f. Industri“ 1913, S. 280; Krak: „Danmarks ældste Forretninger“ 1915.

Lerche, Otto (f. ¹⁹/₈ 1873), Ingeniør. F. paa Lerchenborg ved Kalundborg. Forældre: Lensgrave Christian Albrecht L. og

Cornelia Emma Sophie Louise von Tillisch. Blev Student 1890, begyndte Studiet ved Polyteknisk Læreanstalt 1891 og tog Eksamen i Ingeniørfagene 1898. Efter at have vikarieret som Ingeniør-assistent ved Havnevæsenet i Esbjerg 1898—99 studerede han et Aars Tid Elektroteknik

ved den tekniske Højskole i Hannover, men gik derefter over i Entreprenørvirksomhed, som han senere helt har helliget sig. 1901—02 var han Deltager i Ingeniørfirmaet Fr. Johannsen & J. Saabye i Kbh. og derefter Medindehaver af Firmaet J. Saabye & O. L. st., der foruden Entreprenørvirksomhed driver Maskinfabrikation under Firmanavnet „Kastrup Maskinfabrik ved J. Saabye &

O. L.“ L. har sammen med sin Kompagnon gennem solidt udførte Arbejder, der navnlig omfatter Havneanlæg, Jernbaneanlæg og Uddybningsarbejder, skaffet sit Firma en anerkendt smuk Stilling indenfor dansk Entreprenørvirksomhed. — Ugift. M. C. H.

Litt.: Slægt se G. L. og Lengnick (Tillisch); „Studenterne fra 1890“ 1915.

Lerche, Mad. (ca. 1689—²²/₃ 1755), Aktrice ved Komediehuset i Lille Grønnegade. Hun er uden al Tvivl identisk med Maren Magdalene Hagendal fra Odense, som paa det Tidspunkt Montaigu samlede sin danske Komedianttrup var gift med Politibetjent L. i Kbh. Manden blev Skriver for Komedianterne, Konen indtraadte i Truppen som den ene af dens tre første Aktricer. Efter at have mistet sin Mand forlod Mad. L. Truppen (1723 el. 24) og drog til Norge sammen med en Flok unge Mennesker for at spille Komedie. Ved denne Lejlighed lærte hun at kende Peder Hiort, en nogle og tyveaarig Yngling, der var løbet af Vor Frue Skole uden at blive Student. De giftede sig og havde efter den norske Trups Opløsning en Række vanskelige Aar. Hiort ernærede sig først som Dansemester i Bergen, men fortsatte samtidig Studierne og blev (1731) dimitteret til Universitetet i Kbh. Som Student maatte han læse om Natten og være Dansemester om Dagen for at skaffe Føden til sin Familie; det lykkedes ham at blive Skoleholder, men Sladderen, der gik om hans Fortid, hindrede ham længe i at faa Kald. Endelig blev han Feltpræst ved de danske Tropper i Hannover og fik til sidst Præsteembede paa Falster. Den tidligere Aktrice, der under alle disse Omskiftelser trofast havde staaet ved hans Side, døde som værdig Provstefrue. Mad. L. er den første Fremstiller af følgende Holbergske Figurer: Aneke i „Den politiske Kandestøber“, Terentia i „Den Vægelsindede“, Elsebet i „Jean de France“, Nille i „Jeppe paa Bjerget“, Gunild i Femaktskomedien „Mester Gert“, D. i Stubbekøbing. — Gift. 1) Mathiis L. 2) Peder Hiort, d. 1753. E. N.

Litt.: Overskou: „Den sk. Skueplads“ i 1864; E. Nystrom: „Den sk. Komedies Oprindelse“ 1918.

Leth, Andreas Peter Martin (¹/₂ 1822—⁹/₃ 1905), Præst. F. i Nyborg. Forældre: Adjunkt, senere Sognepræst Albert L. og Mathia Christiane Eilschou.

Blev Student 1838 og Cand. theol. 1843, 1845 Adjunkt i Ribe; 1850 valgte han til Diakon i Aabenraa, hvor han 1852 avancerede til Kompastor. 1863 blev han Sognepræst i Ulso og Øster Egede, hvorfra han 1870 kom til Mideldelfart og virkede der, til han 1895 tog Afsked. L. sluttede sig til den grundtvigske Retning og var i Be-

siddelse af stor Veltalenhed („Nordens Gyl-
denmund“); han var en skattet Foredrags-
holder og holdt navnlig 1881 talrige Møder
rundt omkring i Landet for at slaa til Lyd
for de grundtvigske saakaldte „kirkelige Fri-
hedskrav“, som blev formulerede i den be-
kendte „Askov-Adresse“ fra 1881; senere op-
traadte han som ivrig Forsvarer af denne i
den kirkelige Presse. Han udgav desuden
en opbyggelig Udlægning af Johannesvan-
geliet (1883) og Galaterbrevet (1885), et Til-
læg til Pontoppidans Salmebog, bestemt til
de sønderjyske Menigheder, samt Prædike-
ner og Lejlighedstaler; med Interesse og
Glæde fulgte han de moderne Undersøgelser
af det gamle Testamente og vedblev stadig
at læse saavel dette som det nye Testamente
i Grundsprøgene. 1895—1901 levede han i
Kbh. og holdt da jævnlig i sit Hjem højt
skaltede Bibellæsninger og Studentersam-
menkomster, ligesom han ogsaa i disse Aar
jævnlig prædikede for de grundtvigske Me-
nigheder i Vartov, Frederikskirken og Im-
manuelskirken. I sin Alderdom blev han an-
gribet af graa Stær og var til sidst helt
blind. D. i Middelfart. — Gift 1846 Margre-
the Regine Thorup, d. 1914.

H. M.

Litt.: Slægt i Ellskov: „Stamtavle over Slæg-
ten Ellskov“ 1869, S. 18; Hustrus Slægt se El-
vius: „Danm. Præstehist. 1869—1884“ 1885—87, S.
460; Birkedal: „Personlige Oplevelser“ II 1890;
L. Koch: „Fra Grundtvigianismens og den Indre
Missions Tid“ 1898; Nekrologer i „Middelfart
Avls“ $\frac{2}{3}$ og $\frac{14}{3}$ 1905, „Middelfart Venstreblad“
 $\frac{7-10}{3}$ s. A., „Søndagsbl.“ $\frac{10}{3}$ s. A. og „Høj-
skolebl.“ 1905—06.

Leth, Frederik Christian (f. $\frac{11}{3}$ 1869), Elek-
troingeniør. F. i Holstebro. Forældre: Læge
Jens Højer L. og Christine Frederikke Schou.

Stod i Lære i 2 Aar i den
elektriske Afdeling paa
C. P. Jürgensens meka-
niske Etablissement. Tog
polyteknisk Adgangs-
amen 1887 og Eksamen
i Ingeniørfagene 1893.
Efter at have virket
nogle Aar som Civilinge-
niør, dels for Stadsinge-
niøren i Odense, dels for
Stadsingeniør Amt i

Kbh. bl. a. ved Kloakanlæg i Sorø studerede
han Elektroteknik ved Polyteknikum i Zü-
rich 1895—96. Ved sin Hjemkomst blev han
ansat som teknisk Fuldmægtig ved den elek-
triske Station i Kbh. Fra 1901 har han været
Chef for Elektricitetsværkernes Ingeniør-
kontor og har i denne Stilling udført et be-
tydeligt Arbejde ved Anlægget og Udviklingen
af det elektriske Ledningsnet i Kbh. Fra
1912 har han været Formand for Eksamens-
kommissionen for den kommunale Elektro-
installatørprøve og har sammen med H. Réé
udgivet „Vejledning for elektriske Installatø-
rer“. Han er desuden Censor i Elektrotek-
nik ved polyteknisk Eksamen for Maskin-

ingeniører. Som en af Landets ældste Elek-
troingeniører har han i væsentlig Grad bi-
draget til en rationel Uddannelse af vore
elektrotekniske Haandværkere. — Gift 1896
Sigrid Rudolfa Friis.

M. C. H.
Litt.: Slægt i Groshennig: „Legattfamilien
Aagaard“ 1905 og P. B. Grandjean: „Stamt. over
P. J. Deichmanns Efterk.“ s. A.

Leth, Rasmus Balslev ($\frac{2}{1}$ 1839— $\frac{10}{3}$ 1920),
Forstmand. F. i Lillehedinge, Stevns. For-
ældre: Sognepræst Lars Balslev L. og Jo-
hanne Henriette Jakobe
Bredsdorff. Blev Forst-
kandidat 1861, assiste-
rede 1862 og 1863 ved
Planlægningen af Baro-
niet Lehns Skove; blev
derefter indkaldt for at
aftjene sin Værnepligt
og deltog i Krigen 1864
først som Menig og Un-
derofficer, senere som
Løjtnant. 1865 blev han

ansat som Assistent ved Statsskovene og
1873 udnævnt til Skovrider ved Sorø Akade-
mis Skovdistrikt. 1882—89 havde han Tilsyn
med de private Skove i Sorø og Præsto Am-
ter, 1889 blev han Overførster ved 1. Inspek-
tion med Bolig paa Egelund, tog sin Afsked
1909. I en Aarrække var han Medlem af
Eksaminationskommissionen for den prak-
tiske Adgangseksamen for Forststudende.
Han var en flittig og pligtopfyldende Em-
bedsmand, som krævede gældende Regler
og Instruktør overholdte med militærisk Ak-
kuratesse. Samarbejdede med hans Under-
givne forløb dog uden større Brydninger, da
han var en personlig elskværdig og velvillig
Foresat. D. i Kbh. — Gift 1873 Emmy Antoi-
nette Moltke.

J. H.

Litt.: Slægt i H. V. Købke: „Stamt. over Fa-
milien Bredsdorff“ 1888 og L. C. og B. Balslev:
„Stamt. over Haarslevgrenen af Familien Bals-
lev“ 1917; Adelsaarbogen 1921, S. 522; Nekrologer
i „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ $\frac{20}{3}$ 1920 og „Fra
Skoven og Træmarkedet“ s. A.

Leth, Frans Henrik Theodor ($\frac{27}{4}$ 1825—
 $\frac{29}{3}$ 1911). Politiker. F. paa Aalykkegaard ved
Odense. Forældre: Proprietær Laurids Chri-
stian Lange Frederik L. og Arnoldine Luise Ka-
trine Lund. Blev Student
1845, Cand. juris 1853,
tog slesvigs juridisk
Eksamen s. A., blev Ad-
vokat 1855, var Notarius
publicus i Aabenraa 1855
—64, blev Overretsprøve-
prokurator 1864 og Over-
retsprokurator 1866. Han
var tidlig Venstremand,
stillede sig 1872 i Kbh.s 3. Kreds og valgtes
1876 ved Suppleringsvalg i Næstved. Han
sluttede sig nær til Berg og deltog ikke lidt
i Forhandlingerne om juridiske og praktiske
Sager; hans Indlæg var grundige, lange og

tørre. Han havde fra Ungdommen beskæftiget sig med Zoologi og 1882—83 offentliggjort nogle Jagttagelser om Aalen, som Videnskaben siden bekræftede; i Tilknnytning hertil var en af hans Hovedinteresser Fiskeri, og han virkede baade i og udenfor Rigsdagen ivrig for Fiskernes Sag. 1902—07 var han 1. Vicepræsident i Dansk Fiskeriforening. 1880 indbragte han selvanden Lovforslag om Fæste- og Lejehusmænd og 1887—88 Forslag om hemmelig Afstemning; han indledede hermed Debatten i Tinget om disse vigtige Spørgsmaal. Til sine Vælgere kom han under Smørkrigen og den paafølgende Forhandlingspolitik noget i Modsætning og trak sig 1892 tilbage for en Bojsenit. Ved Splittelsen i de københavnske liberale 1903 fulgte han Regeringen og var 1903—08 Formand i den ny Kbh.s Venstreforening, hyldedes ^{27/4} 1905 af Partiet ved en politisk interessant Ministerbanket. D. i Kbh. — Gift 1858 Minna Marie Claudine Meisner. P. E.

Litt.: Slægt i I. Barfod: „Stamt. over Slægten Graae“ 1882; Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; „København“ ^{27-28/4} 1905; Dahl: „Bibl. zool. Dan. 1876—1906“ 1910; „Tiden“ ^{23/3} 1914; Nekrologer i „København“, „Riget“, „Politiken“ og „Næstved Tid.“ ^{30/3} 1911 og „Dsk. Fiskeritid.“ ^{4/4} og ^{11/4} s. A.

Leth-Espensen, Christian (f. ^{21/11} 1855), Politiker. F. paa Højlund ved Skanderborg. Forældre: Gaardejer Espen Nielsen og Mette

Pedersen. Var paa Viby Højskole hos Lars Bjørnbak tre Vintre og et Sommerhalvaar, var derefter paa Faurbogaard Agerbrugsskole 1876—77 og blev 1885 Ejer af Vibygaard ved Aarhus. 1883—89 og 1904—07 Medlem af Viby Sogneraad. Stærkt præget af sin Læremester Bjørnbak har L.-E. fra tidlig Tid drevet Politik og Journalistik i Tilknnytning til hans Synspunkter; han hævder den økonomiske Selvstændighed som Grundlaget for al Frihed og repræsenterer indenfor Venstre rent agrariske og antikøbenhavnske Tendenser. Under Vilh. Lassens og C. Th. Zahles Ledelse af „Aarhus Amtstidende“ var han Bladets Medarbejder og deltog med Lassen, Jens Busk og L. Bjørnbaks Søn i Dannelsen af den Bondeorganisation, der blev en Slags Forløber for Agrarforeningen. Ved dennes Stiftelse 1892 udgav han Pjecen „Frem, Bondemand, frem“, hvor han kaldte til Kamp mod Købstæderne. Han stillede sig 1892 til Folketinget i Vestervig, valgtes s. A. ved Suppleringsvalg i Odder, genvalgtes 1895, faldt 1898, stillede sig forgæves sst. 1903, valgtes 1909 i Kellerup, faldt 1910. I Tinget tilhørte han oprindeligt det forhandlende Venstre, men traadte ud ved Forliget 1894; han bekæmpede ivrig Valgkreds- og

Skoleloven og virkede i Hærudvalget sammen med Jungersen til Brud med den alm. Værnepligt. 1909—10 stod han i Valggruppe med de radikale og stemte mod Forsvarslovene, 1912—13 var han Modstander af det ny Grundlovsforslag og udgav herom „Bondetanker i Anledning af Grundlovs-kampen“ (1913). L.-E. er en særpræget, stejl Personlighed. — Gift 1879 Johanne Marie Mikkeline Mikkelsen Trige.

P. E.

Litt.: „Aarh. Amtstid.“ ^{24/10} og ^{20/10} 1892; „Aarardagbl.“ ^{1/4} 1898; A. Christensen: „Vilh. Lassen“ 1919, S. 24.

Leuning, Carl Peter Gram (^{27/5} 1820—^{21/7} 1867), Retskyndig. F. i Førslev ved Fuglebjerg. Forældre: Herredsfoged Søren Johan L. og Karen Christence Nørgaard. Blev Student 1837, Cand. juris 1842, Volontær i Kancelliet, 1848 Fuldmægtig i Justitsministeriets islandske Departement, 1851—53 Studieophold paa det Hurtigkarl'ske Rejsestipendium i England og Frankrig, 1856 Departementschef i Justitsministeriet, 1865 Justitsminister i Ministeriet Frijs. Han tog i Embeds Medfør virksom Del i 50'ernes og 60'ernes legislative Arbejder, navnlig paa Processens og Strafferettens Omraade; han var Medlem af forskellige Lovkommissioner, bl. a. angaaende den ny Straffelov, som han selv ^{10/2} 1866 paraferede som Justitsminister. Foruden nogle Artikler i „Fædrelandet“ og „Dagbladet“, navnlig om Prisespørgsmaal, skrev L. „Om Forundersøgelsen i criminelle Sager efter fransk og engelsk Ret“ (1853) og „Anklage, Hovedforhandling og Bevislære i criminelle Sager efter fransk og engelsk Ret“ (1854), formelt og reelt Indberetninger til det juridiske Fakultet, paalidelige og vederhæftige, men uden dybere videnskabelig Betydning. Taler var han ikke og uden egentlig politisk Evne, han tilhørte det nationalliberale Parti, blev 1864 Medlem af Rigsraadets Lands- ting, men spillede ingen Rolle her. L. var en dygtig Jurist, samvittighedsfuld og grundig, i Besiddelse af stor Arbejdskraft. Han var beskedne og tilbageholdende, en dybt religiøs Natur, der i sin Tro fandt Trøst for det aarlange Sygeleje, som begyndte i Foraaret 1866 og endte med Døden. I sin Ungdom havde han en Tid lang været Omgangsfælle af M. Goldschmidt og kildres med megen Sympati af denne fra ham saa vidt forskellige Natur. D. i Kbh. — Gift 1856 Mathilde Petrine Nørgaard, d. 1890. Fz. D.

Litt.: M. Goldschmidt: „Livs Erindringer og Resultater“ I 1877, S. 269—71; „A. F. Kriegers Dagbøger 1848—80“ III 1921, S. 330, 333, 350, 352; IV s. A. S. 11, 14, 25, 38; Nekrologer i „Dagbl.“ ^{23/7} 1867 og i „Ill. Tid.“ (af Fr. B.) ^{11/8} 1867.

Leuning Borch, Caspar (¹⁴/₁₀ 1853—⁹/₂ 1910), Arkitekt. F. i Kristianssted, Sct. Croix. Forældre: Herredsfoged Caspar Frederik Carl Borch og Marie Borch. Vilde være Søofficer og bestod Adgangsprøven til Søofficerskolen (1870), men blev ikke optaget; gik saa i Tømrerlære i Saks-købing og kom paa Kunstakademiet 1874. Han fik Afgang 1882, vandt 1886 en Præmie i Konkurrencen til det

ny Kunstmuseum og 1889 den Neuhausen'ske Præmie; rejste i Udlandet 1891 og 1893. Hans væsentligste Byggearbejder er Sekondløjtnantskolen paa Kronborg, Ingeniørkaserne i Kbh., flere Bryggerier, Ejendommen paa Hjørnet af St. Kirkestræde og Nikolaj Plads, Samfundet for Vanføre paa Toldbodvejen, flere Villaer og Landsteder samt en Del Møbler. L. B. hørte til Hans J. Holms mange Elever og søgte at passe den røde Mursten og Motiverne fra dansk middelalderlig og Renæssance-Bygningskunst ind i moderne Bygninger. Han præsterede aldrig noget særlig fremragende som Arkitekt, men viste dog en udpræget personlig Smag for rolig og behersket Form, hvad der navnlig træder frem i Samfundet for Vanføre og Ejendommen paa Nikolaj Plads. Hans Betydning for sin Tid ligger mest i hans agitatoriske Virksomhed, idet han ved Foredrag, Bladartikler og Udstillinger af Møbler søgte at vække Befolkningens Sans for bedre Bygningskunst, særlig Møbelkunst. Han blæste nyt Liv i „Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse“ og var Sjælen i „Selskabet for dekorativ Kunst“ og „Foreningen for Skønvirke“, hvorved han bragte et Samarbejde i Stand, som senere har baaret god Frugt. D. i Kbh. — Gift 1880 Alida Louise Dødt. C. L.

Litt.: Nekrologer i „Politiken“ (af C. Brandstrup) ¹⁰/₂ 1910, „Berl. Tid.“ ⁹/₂ s. A., „Arkitektent“ (af Eug. Jørgensen) s. A. og „Ill. Tid.“ (af C. Brummer) ²⁰/₂ s. A.

Levetzow, Cornelia Frederikke Juliane Victorine (¹⁴/₁ 1836—²⁶/₄ 1921), Forfatterinde.

F. i Ringkøbing. Forældre: Toldkasserer Diderik Vilhelm L. og Edle Vilhelmine Fog. Kom 1849 til Kbh. og siden til Lyngby, hvor hun levede det meste af sit Liv beskæftiget med litterært Arbejde og Filantropi. Hun læste fra Ungdommen megen Skønlitteratur, især af H. C.

Andersen og Dickens, og 1860 debuterede hun selv med „En ung Piges Historie“, der

siden er udkommet i en Mængde Oplag (20,000 Eksp. 1916) og oversat paa flere Sprog. Den fulgtes af en lang Række Fortællinger fra Hverdagslivet under Titler som „Fra Vej og Sti“, „Ved Dagry“, „Livsførelser“ osv., som Regel udgivne under Pseudonymet I (Forf. til „En ung Piges Historie“). Det er en Art Solstraalefortællinger, kønt og underholdende fortalte, uden indtrængende Personskildring, ikke uden Evne til at give smaa Interiører af stilfærdigt Dagligliv. D. i Lyngby. — Ugift. P. E.

Litt.: Slægt i Adelsaarbogen 1890 og J. v. Levetzow: „V. Lske Familienblætter“ 1900 ff.; Antton Andersen: „Dsk. Forfatterinder“ 1896; Nekrolog i „Berl. Tid.“ ²⁸/₄ 1921.

Levin, Carl Magnus (f. ²⁰/₄ 1861), Overretssagfører, Censor. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Harry August L. og Rosette Mannheimer. Blev Student 1878, Cand. juris 1884, oparbejdede som Overretssagfører fra 1887 i Kompagni med W. Honnum en betydelig Forretning. Litterært og dramatisk interesseret stod han baade konservative og radikale Kredse nær, var en Tid lang ivrig for Studentersamfundets Retshjælp og Dansk Forfatterforenings Konsulent; som Svigersøn af J. C. Ferslew øvede han til Tider Indflydelse paa de Ferslew'ske Blades Ledelse. Han havde oversat nogle Smaastykker og selv præsteret et og andet i den lettere Genre, da han Aug. 1904 af Alberti udnævntes til Censor for Privatteatrene. Udnævnelsen hilstes med Bifald fra forskellig Side, uden at dog den følgende Embedsbane blev fri for Torne; L.s Afgørelser vakte Gang efter Gang stærk Kritik i litterære Kredse, ikke mindst Forbudet mod Opførelsen af Bergstrøms „Karen Bornemann“ (1907). 1909 trak han sig tilbage fra Embedet og er siden ikke traadt frem for Offentligheden. — Gift 1887 Anna Caroline Larsenia Ferslew. P. E.

Litt.: Slægt i Jos. Fischer: „Slægten Levin—Fridericia“ 1916; „Nationaltid.“ ²⁰/₆ 1904; „Politiken“ ²⁷/₆ 1904 og ²⁸/₄ 1911; „Hver 8. Dag“ ¹⁸/₉ 1904 og ²⁹/₁₁ 1908.

Levin, Israel Salomon (¹⁰/₅ 1810—⁴/₆ 1883). Litterat, Sprogmand. F. i Randers. Forældre: Købmand Salomon L. og Gotton Mendel. Blev Student 1829, studerede dansk Sprog og Litteratur, var en Tid Redaktør, men ellers uden fast Stilling. Udgav af Vedels Saksøversættelse og Holbergs Værker begyndte han paa, men førte dem ikke til Ende. Derimod udgav han Wes-

sels Digte med Levnedsskildring og Oplysninger om det norske Selskab (1862). Desuden har han udgivet den paa selvstændige Studier byggede „Dansk Lyd- og Kønslære“ (1844), som skulde være første Hæfte af en Haandbog i dansk Grammatik, men aldrig blev forsat. Til en dansk Ordbog gjorde han betydelige Samlinger, som nu kommer. „Ordbog over det danske Sprog“ til gode og allerede tidligere har været benyttet af forskellige (som Liebenberg). Forøvrig har han strøet om sig med polemiske Bladartikler og Pjecer, snart rettede mod den ene, snart mod den anden, saaledes mod Sv. Grundtvigs Folkevisseudgave, Molbechs Ordbog, den nyere historiske Sprog-ranskning, Rasks Retskrivningstanker, Puristerne osv., paa Kant med næsten alle. I en lang Aarrække nød han en Aarpenge af Staten for sine Ordbogsarbejder og havde Fribolig paa Frederiksberg Slot. Sin Fritid tilbragte han som „Soldefar“ i Studentereforeningen, hvor han var mere kendt end afholdt. L. var utvivlsomt en skarpsindig lagttager, men der kom altfor lidt ud af hans Arbejde, og det opløste sig mest i Hidsighed og Spydighed. D. i Kbh. — Gift 1865 Hilda Georgine Christiane Fase, f. Køhne. Ægteskabet opløst.

M. K.

Litt.: Goldschmidt: „Erindringer“ I 1877; Liebenberg: „Nogle Optegnelser“ 1894, S. 69, 82 ff.; H. C. A. Lund: „Studentereforeningens Hist.“ 1895—98; A. Abrahams: „Minder fra min Studentertid“ 1896, S. 25; Schorn: „Da Voldene stod“ 1905, S. 231; C. Behrend i „Berl. Tid.“ ^{15/6} 1910; „Ordbog over det danske Sprog“ I 1919, S. XLIV; Schandorph: „Oplevelser“ I 1889, S. 125.

Levin, Joseph Marcus (^{30/1} 1807—^{8/1} 1886), Vekselerer. F. i Fredericia. Forældre: Købmand Marcus Joseph L. og Réeche Weel.

Opdroges i smaa Kaar og kom som ung til Kbh., hvor han 1836 sammen med Isaac Heyman (s. d.) grundlagde det endnu bestaaende velkendte Bankierhus J. M. L. & Co. Ved sin anerkendte Dygtighed, sin grundmurede Hæderlighed og sin store Retsindighed erhvervede L. sig ubetinget Tillid i vide Kredse og førte efterhaanden Firmaet frem til at blive et af Byens ledende Vekselererfirmaer. For det mosaiske Trossamfund betød L. meget. Velkendt som han var med de Trængsler, hans Trosfæller i hans Ungdom ofte maatte gennemgaa for at vinde frem til Anseelse, bevarede han gennem Aarene sin Villie til at støtte Trosfællerne og sin Kærlighed til Menighedslivet. I mere end 25 Aar var han Medlem af Repræsentantskabet for det mosaiske Trossamfund i Kbh., og i Størstedelen af denne Tid var han dets Formand. L. var stærkt traditions-

bundet og kan i det hele karakteriseres som en Mand af den gamle Skole; han var klog og verdenserfaren, og mange lyttede med Fordel til hans Raad. Efter hans Død førtes Forretningen videre af hans Sønner Adolph Joseph L. (^{30/6} 1842—^{1/5} 1918) og Martin Joseph L. (f. ^{9/1} 1857), der begge forstod at værne om Firmaets udstrakte Kundekreds og ansætte Navn. D. i Kbh. — Gift 1839 Frederikke Weel, d. 1894. C. T.

Litt.: Slægt se Carl L.; Krak: „Danm. ældste Forretn.“ 1915, S. 166; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ^{9/1} 1886 og „Politiken“ ^{10/1} s. A.

Levin, Johan Martin (f. ^{3/10} 1877), Vekselerer. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Siegfried Joseph Fredericia L. og Bonna Isidora Philipson. Gik i de Brockske Handelsskoler og ansattes 1894 i det af hans Bedstefader J. M. L. (s. d.) grundlagte Vekselererfirma J. M. L. & Co., hvor han 1905 blev Prokurist og 1907 Chef. 1897 havde han taget Mæglereksamen. — Som Chef for det gamle Firma har L.

ikke indskrænket sig til at søge dets Klientel bevaret, men har stræbt at udvide dette og at føre Firmaet rask frem ad de nye, men farlige Baner, de forandrede Tider har anvist. At den efter Krigsaarenes vældige Opsving følgende Krise blev skæbnesvanger for L., er en kendt Sag. L. har betragtet det som en Hovedopgave for sit Firma at yde Industrien finansiel Støtte, og han er derfor ganske naturlig ført ind i en Række Selskabsbestyrelser. Han er saaledes Formand for Bestyrelsen for „A/S Hørsholm Klædefabrik“, Medlem af Bestyrelserne for „A/S M. I. Ballin's Sønners og Hertz' Garverier og Skotøjsfabrikker“, for „A/S Læderexport Kompagniet“, for „A/S Carl Lunds Fabrikker“, for „A/S Frederiksberg Metalvarefabrik“, for „A/S Mogensen & Dessaus Væverier“ etc. L. har en hurtig Opfattelsesevne og er i Besiddelse af betydelig finansteknikk Indsigt. Han var Formand for Vekselmæglerens og Vekselerernes Kursnoteringsudvalg, da dette ophævedes 1919, var 1920—22. Formand for Repræsentantskabet for Fondsbørsens Medlemmer og er fra 1919 Medlem af Grosserer-Societetets Komité o. s. v. L. har vist Interesse og Offervillie overfor forskellige sociale og humanitære Foretagender, i hvilken Forbindelse kan anføres, at han er Medlem af Direktionen for „Welandershjemmet“ — hvis Tilblivelse væsentlig skyldes ham — og af Bestyrelsen for „Kbh.s Sygehjem“, ligesom han er Kasserer i „Hvile- og Rekreatioishjemmet for Kvinder“ og i „Dansk Forening til Kønssygdommes Bekæmpelse“. Han roses for sin Godgørenhed.

Endelig er han kunstinteresseret, ivrig Bog-samler og personlig meget elskværdig. — Gift 1905 Karen Frænckel. C. T.

Litt.: Slægt se Carl L. og „Stamtavlen Mel-chlor“ 1920, S. 66; Krak: „Danm. ældste For-retn.“ 1915, S. 166.

Levin, Poul Theodor (f. $17/6$ 1869), For-fatter. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Harry August L. og Rosette Mannheimer. Blev

Student 1887, skrev 1891 en Guldmedaille-afhandling, blev 1894 Cand. mag. og 1898 Dr. phil. paa en Afhandling om Ovids Ungdomsdigtning. Han har siden skrevet en Mængde Bog- og Teateranmeldelser, bl. a. i „Politiken“, „Det ny Aarhundrede“, „Illustreret Tidende“ og

„Tilskueren“, som han desuden har redigeret fra 1910. L.s. Forfatterskab har været af dobbelt Art, dels litteraturhistorisk, dels digterisk med Romaner og Skuespil. Den første Retning er, foruden ved de nævnte Universitetsarbejder, repræsenteret af en „Dansk Litteraturhistorie“ (1894, sammen med Jul. Clausen), „Chr. Winther“ (1896), „Egne og Stæder“ (1899), „Victor Hugo“ I—II (1901—02), oprindelig Universitetsforelæsninger, og „Den naturalistiske Roman“ (1907). Disse Bøger udmærker sig, ligesom L.s. Døgnkritik, ved poetisk Lyd-hørhed, en lidenskabelig og stærkt personlig Tilegnelsesevne, og en digterisk Evne til levendegørende og stemningsfuld Genskabelse. — L.s. selvstændige Produktion begyndte 1895 med Skuespillet „Antoinette“; det efterfulgtes af „Sejr“, „Fars Penge“, „Flugten til Amerika“ (1914), „Riber & Søn“ og „Taarnet“. De tre sidste har gjort Lykke paa det Kgl. Teater. Et større Publikum har L. dog vundet ved sine Romaner. Efter Novellerne „Den døde By“ (1902) skrev han ikke Fortællinger før 1911 „Familien i Danmark“ og „Lykkens Veje“ (1913). Sit særlige Område fandt han dog med „Den lykkelige Mand“ (1916), „Den stjaalne Glæde“, „Hjem“, „Sønnen“ og „Mariannes Mor“ (1921). Disse Bøger er Hymner til Slægtfølelsens og Hjemmets Pris. Deres Motiv er en Stemningskrise, der en Tid synes at true disse Magter. Tonen i dem er ren, men spinkel. De har noget af Herman Bangs Teknik, en beregnet antydende Fortællekunst, sikker Gengivelse af en særlig københavnsk Milieutone og en diskret Følsomhed. — Gift 1919 Karen Elise Cornélie Bille. G. C.

Litt.: Slægt se Carl L.; Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1898; Univ. Aarb. 1891—92, S. 1078; „Politiken“ $3/3$ 1898; G. Brandes: „Saml. Skr.“ XVIII 1910 (fra 1906); Brammer: „Studenterne fra 1887“ 1912; „Masken“ $15/11$ 1914; „Verden og vi“ $26/2$ 1919; „Berl. Tid.“ $16/8$ s. A.; Chr. Houmark sst. $14/10$ 1921; „Dsk. Dramatikere“ 1916.

Levinson, Georg Marius Reinald ($23/1$ 1850 — $9/8$ 1914), Zoolog. F. i Hørsholm. Forældre: Sagfører Jens L. og Amanda Ludovica Leopoldine Brockdorff.

Blev Student 1869, tog Magisterkonferens i Zoologi 1874 og opholdt sig derpaa, med Understøttelse af det Thottske Legat og beskæftiget med zoologiske Studier 1875—77 i Grønland. 1885 blev han Inspektor ved zoologisk Museum. I Tidens Løb har han publiceret et betydeligt Antal Arbejder, hovedsagelig af systematisk-faunistisk Indhold, og omhandlende meget forskellige Dyregrupper: Coelenterater, Pighude, Orme, Mosdyr og Krebssdyr; blandt disse var det dog fornemmelig Hydroider, Ledorme og Mosdyr, der optog hans Interesse. Af disse Værker, der i mange Maader har udvidet vort Kendskab til den nordiske Havfauna, kan nævnes: „Systematisk-geografisk Oversigt over de nordiske Annulata etc.“ (1883—84), en Række Lister over forskellige Havdyr i „Hauch's Togter“ (1893) samt den smukt illustrerede Bearbejdelse af de danske „Mosdyr“ i „Zoologia Danica“ (1894). Hans Hovedværk er det 1909 udgivne, af 27 Tvl. ledsagede: „Studies on Cheilostomatous Bryozoa“, der utvivlsomt for Specialister vil være af betydelig Værdi. Endelig har han ogsaa studeret fossile Mosdyr og fik 1896 Guldmedaille for et — aldrig udgivet — Arbejde over danske Kridtbryozoaer. L. var en typisk stuelærd, en flittig, stilfærdig og beskedn Mand, der Dag ud og Dag ind sad bøjet over sit Arbejdsbord. I sin Museumsafdelings Vækst var han stærkt interesseret og arbejdede stadig paa at tilvejebringe nyt Materiale; samtidig kan det dog ikke nægtes, at hans komplette Mangel paa Interesse for moderne Museumsteknik — ja endog for almindelig Orden — ikke kunde undgaa i Aarenes Løb at gøre sig beklagelig bemærket. D. i Kbh. — Gift 1885 Caroline Ulrikke Bonnesen.

R. H. S.

Litt.: Slægt i „Familien L.“ 1861; Dahl: „Bibl. zool. Dan. 1876—1906“ 1910; Nøkrologer i „Berl. Tid.“ $12/8$ 1914, Univ. Progr. Novb. 1914, „Overs. over Vidsk. Selsk. Fhdl.“ s. A. og af Hj. Broch i „Tilskueren“ 1915 I.

Levinsohn, Anna Henriette ($8/1$ 1839— $22/3$ 1899), Operasangerinde. F. i Kbh. Forældre: Hoboist i Garden Peter Christian Andersen og Marie Louise Restorff. Blev Elev af C. Helsted i Sang og af Høedt i Deklamation; debuterede, efter fra 1857 at have sunget i det Kgl. Teaters Kor, som Nanette i „Den lille Rødhætte“ 1860 og blev i de 18 Aar, hun virkede ved Teatret, en af dets bedste Støtter. Hendes Repertoire

var meget alsidigt; det spændte over Partier baade i den klassiske og i den senere

franske og italienske Opera, saaledes Pagen i „Huguenotterne“, Pagen og Susanne i „Figaros Bryllup“, Siebel i „Faust“, Marie i „Regimentets Datter“, Zerlina i „Don Juan“, Rosina i „Barberen i Sevilla“, Rose Friquet i „Villars' Dragoner“, Anna i „Jægerbruden“, Madeleine i „Postillonnen i Lonjumeau“, Rachel i „Jøden“, Henriette i „Murmesteren“, Benjamin i „Joseph og hans Brødre“, m. fl. Fru L. blev 1866 kgl. Skuespillerinde og ved sin Afgang 1879 kgl. Kammersangerinde. Hendes Stemme var en ren og klar Mezzo-Sopran af en fyldig, indtagende Klang. Et sympatetisk, vindende Ydre i Forening med en navnlig i de senere Aar ikke lidet udviklet dramatisk Evne, hendes fine, ofte skæmske og muntre Spil, hvis Ynde dækkede over et rigt Sinds fint facetterede Følelser og Stemninger, gjorde hende til en af Publikums mest skattede Operasangerinder. D. i Kbh. — Gift 1871 Læge Carl Viggo Valfred L., d. 1907. E. A.

Litt.: Overskou: „Den dsk. Skueplads“ VII 1876; Edg. Collin i „Ude og Hjemme“ 1/6 1879; C. Thrane i „Ill. Tid.“ 20/7 s. A.; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; Charl. Bournonville: „Erindringer“ 1903; R. Neliendam: „Det Kgl. Teaters Hist.“ I 1921; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 22/3 1899.

Levison, (Frederik) Ferdinand Emanuel (9/11 1843—27/6 1907), Læge. F. i Kbh. Forældre: Kateket ved mosaik Trossamfund

Dr. phil. Esaias L. og Frederikke Bendix. Blev Student 1861, Cand. med. 1868, var klinisk Assistent ved Fødselsstiftelsen 1870—72 og Reserve-medicus ved Frederiks Hospital 1872—75. 1873 disputerede han for Doktorgraden („Om Fostervandet og den abnorme Forøgelse af dettes Mængde“). L.s videnskabelige Interesser var meget omfattende, og han var en meget hurtig Arbejder. I Begyndelsen interesserede han sig overvejende for Gynækologi og rejste for Studiet udenlands 1875, senere blev det især Studiet af Stofkiftesygdomme, der interesserede ham, navnlig den urinsure Diatose, og han har herom skrevet adskillige mindre Afhandlinger og en større „Urinsyrediatose, Gift og Nyregrus“ (1891); han oprettede en Klinik for disse Sygdomme. Men ikke mindre var hans Interesse for hygiejniske Spørgsmaal, især Ligbrænding; 1881 stiftede han For-

eningen for Ligbrænding og var fra 1884 dens Formand. 1887 blev han Kredslæge, 1905 Borgerrepræsentant. D. i Kbh. — Gift 1885 Ida Fridericia. F. L.

Litt.: Slægt i Jos. Fischer: „Simon Lazarus og hans Efterk.“ 1911 og „Slægten Levin—Fridericia“ 1916 samt i „Stamt. Henriques“ 1903; Selvbibliografi i Univ. Progr. Okt. 1873; G. Brandes: „Et Tiaar“ 1907; Nekrologer i „Ugeskr. f. Læger“ 1907, „Hospitalstid.“ s. A., „Ill. Tid.“ 7/7 s. A., „Maanedsskr. f. Sundhedsvæsen“ s. A. (af P. Hertz), „Politiken“ 28/6 og 30/6 s. A. (af E. A. Tscherning og G. Brandes) og „Nationaltid.“ 28/6 s. A.

Levison, Otto Julius (20/2 1835—7/12 1905), Retskyndig. F. i Kbh. Forældre: Kateket ved mosaik Trossamfund Dr. phil. Esaias L. og Frederikke Bendix. Blev Student 1852, Cand. juris 1859, Overretsprokurator 1865, Overretsprokurator 1867, Højesteretssagfører 1870. Uden at eje egentlig videnskabelige Evner var L. en kundskabsrig og grundig Jurist, omhyggelig og nøjaglig, en flittig Arbejder, der med Nidkærlighed og næsten pinlig Samvittighedsfuldhed røgtede de ham betroede private og offentlige Sager. Nogen omfattende Virksomhed som Sagfører udfoldede L. ikke, paa Grund af svigtende Helbred havde han kun mødt for Højesteretsskranken de første Par Aar efter sin Bestalling. Størst Betydning havde L. som Leder af „Ugeskrift for Retsvæsen“, 1872 sammen med J. H. Mundt, fra 1874 som Eneredaktør, en Gerning, der laa godt netop for en Mand af hans Støbning, som helt opfyldte ham og som var ham kær. Selv skrev L. forskellige mindre Afhandlinger og Anmeldelser deri, ikke mindst værdifulde kunde hans Redaktionsbemærkninger til Domme være. Som Menneske var L. en helstøbt og ægte Karakter, stille, beskedent og fordringsløs, uden Lyst til offentlig Optræden. Kun sjælden tog han til Orde udenfor „Ugeskrift for Retsvæsen“, saaledes en enkelt Gang i Dagspressen, navnlig „Nationaltidende“, angaaende Spørgsmaalet om offentlig Behandling af Difteriti. D. i Kbh. — Gift 1881 Betzy Agnes Fridericia. Fz. D.

Litt.: Slægt se Ferdinand L.; Frantz Dahl i „Ugeskr. f. Retsv.“ 1917 B, S. 8—9 og 1 „Juridiske Profiler“ 1920, S. 201—02; Nekrologer i „Politiken“ 8/12 1905, „Berl. Tid.“ 8/12 1905 (af T. Hindenburg), „Ugeskr. f. Retsv.“ 1905 A S. 641—42 (af F. A.) og „Ill. Tid.“ 24/12 1905 (af Frantz Dahl).

Levison, Wilhelm (9/3 1854—28/6 1917), Forsikringsredaktør. F. i Kbh. Forældre: Papirhandler Lion L. og Galathea Schottländer. Kom allerede 12 Aar gammel i Lære paa Langebros Dampmølle, rejste efter udstaaet Læretid til Paris, var der ved Manufakturhandel i nogle Aar, rejste saa til Lon-

don, blev Sukkerimportør gennem 9 Aar, vendte hjem til Kbh., hvor han startede en

Førretning i Kolonialvarer. 1886 fik han Ansættelse som Fuldmægtig i Firmaet Aug. Borgen og begyndte 1891 en Assuranceforretning med Generalagenturer for en Række udenlandske Selskaber. Han var Medstifter af „Dansk Tarifforening“ samt Forsikringselskaberne

„Hejmdal“ (1898), „Tryk“ (1898) og „Patria“ (1899), men opgav siden al denne Virksomhed og gik over til journalistisk Arbejde, korresponderede til udenlandske Fagblade, redigerede „Børsen“s Forsikringsrubrik og senere „Politiken“s Forsikrings-Tidende. 1906 startede han Ugebladet „Forsikrings-Kongressen“, som han redigerede til sin Død, og i hvilket han med skarp Pen og ikke ringe Talent førte mange Kampe mod mindre heldige faglige Foreteelser. Hans Løbebane var et Udtryk for hans urolige og iltre Sind. D. i Kbh. — Gift 1886 Olga Henriette Løwener. Ægteskabet opløst.

V. E. G.

Litt.: Slægt se Ferdinand L.; „Forsikrings-Kongressen“ 3/10 1917; „Assurandøren“ s. A.; „Dsk. Assurance“ s. A.

Lewy, Bergnart (Bernhard, Baruch, Bagge) Carl (⁵/₇ 1817—¹/₁ 1863), Kemiker. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Samuel Nathan L. og

Cecilie (Sille) Melchior. Tog farmaceutisk Eksamen 1835 og studerede derefter Kemi ved Polyteknisk Læreanstalt under W. C. Zeise, blev 1839 Dr. phil. i Berlin. Under et Ophold i Rom blev han introduceret hos den franske Kemiker J. B. Dumas, der antog ham som sin Privatassistent. I Paris assisterede han Dumas

og Boussingault ved deres Undersøgelser over Luftens Sammensætning og fik i Forbindelse hermed af det franske Akademi overdraget at undersøge Luften i de danske Farvande og i Kbh. Forsøgene udførtes 1841 paa Polyteknisk Læreanstalt. 1847 blev han Professor i Kemi i Bogotá i Ny Granada, hvor han kom til at indtage flere fremragende Stillinger, saaledes som Præsident for Videnskaberne Selskab og Direktør for Mønten. 1851 vendte han tilbage til Paris og udførte nu sammen med Boussingault et vigtigt Arbejde over Luften i Muldjord. 1853 knyttes han til Mønten i Paris, indtil 1858 som Leder af Fabrikationen af Bronzemønter og derefter som „Essayer adjoint“. Han roses for sin eksperimentelle Dygtighed og for

den Interesse, hvormed han tog sig af sine Landsmænd, naar de kom til Paris. D. i Paris. — Ugift.

M. C. H.

Litt.: Slægt i „Stamtavlen Melchior“ 1920; „Berl. Tid.“ ²³/₉ 1847; Nekrolog i „Arkiv f. Farmaci“ 1863, s. 381.

Levy, Carl Edvard Marius (opr. Moritz Marcus) (⁸/₆ 1808—³⁰/₁₂ 1865), Læge. F. i Kbh. Forældre: Juveler Marius L. og Judith Heckscher. Blev Student 1825, vandt Universitetets Guldmedaille 1830, blev cand. med. & chir. 1831, Licentiat 1832 og Dr. med. 1833 med en Afhandling om visse Misdannelser og tiltraadte derpaa en 3-aarig Udenlandsrejse for at studere Obstetrik.

1836 kom han hjem, blev Læge ved Plejestiftelsen og optraadte som Privatdocent med Forelæsninger over Børnesygdomme samt Svangerskabs- og Fødselslæren. 1839 skrev han sit smukke Arbejde om „Kollisionen mellem Perforation og Kejsersnit, et Bidrag til Undersøgelsen: de jure vitæ et necis, quod competit medico in partu“, og blev 1840 Lektor, 1841 Professor og Overakkuchør. L. var sikkert en baade velbevaget og samvittighedsfuld Fødselshjælper, der forestod sin Fødselsstiftelse med stor Omhu og Autoritet, men han formaaede trods Omordningen af den og flere Udflytninger ikke at standse de svære Barselfebepidemier, og hans Aand var ikke tilstrækkelig uheldet og overlegen til, at han kunde akceptere Semmelweis' Lære. Der foreligger fra hans Haand adskillige gode Afhandlinger, især i „Hospitalsmeddelelserne“, som han var Medudgiver af, men ingen større videnskabelige Arbejder fra hans Professortid. Hans fortræffelige Administrationsevne var til stor Nytte i Kommissionen til Kommunehospitalets Opførelse. Han deltog i Grundlæggelsen af den almindelige danske Lægeforening. D. i Kbh. — Gift 1) ca. 1840 Hilda Wulff, d. 1852. 2) 1854 Vilhelmine Jacobson, d. 1913.

F. L.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, S. 462; Selvbioografi i „Solemnica academica Univ. Haun.“ Juni 1833; Stadfeldt: „Kbh.s Fødselsstiftelse“ 1887; E. Ingerslev: „Den kgl. Fødsels- og Plejestiftelse 1800—99“ 1915; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ¹/₁ 1866, „Bibl. f. Læger“ s. A. og „Ugeskr. f. Læger“ s. A.

Levy, Frederik Lauritz (f. ¹/₂ 1851), Arkitekt. F. i Hamborg. Forældre: Grosserer Aron Meyer L. og Henriette Heymann. Kom ¹/₂ Aar gammel til Kbh. med Forældrene og har siden levet her. Blev Student 1870 og gennemgik Kunstakademiets Arkitekturskole 1870—78, da han fik Afgang; rejste i Udlandet 1878, 1880 og 1885. Hans Virksomhed som Arkitekt falder navnlig i Kbh.,

hvor han har opført Kapellet paa den jødiske Kirkegaard, Borgerdydskolen i Helgolandsgade, Østerbros Latinskole i Odensegade, Salomonsens Gaard i Bredgade, „Kreditforeningen af Grundejere i Kbh.s Bygning paa Gammeltovej, Ejendommen Kongens Nytorv 8, Kbh.s Handelsbank m. m. I Provinsen har han bl. a. bygget Døvtummeskolerne i Fredericia og Nyborg. Desuden har han restaureret det af Harsdorff opførte Erichsens Palæ paa Kongens Nytorv og indrettet det til Brug for Handelsbanken. L. hører ikke udpræget til den Holm'ske Skole som de fleste af sine samtidige; han arbejder gerne med den symmetriske Plan, benytter sig ofte af klassiske Motiver og har god Sans for Bygningernes rigtige Virkning i Gadebilledet. Hans Dygtighed og store Indsigt paa alle Omraader af Bygningsvæsenet er kommet Samfundet til Nytte ved hans Arbejde i mange Udvalg og Kommissioner, ligesom Akademisk Arkitektforening stærkt har lagt Beslag paa hans Arbejdskraft. Han har med stor Dygtighed kastet sig ind i offentlige Diskussioner indenfor sit Fag, saaledes i Striden om Spiret paa Frue Kirke 1910—14, hvor han paaviste, at Lerches Spir kun var en Kopi af et af den engelske Arkitekt Gibbs projekteret Spir til en Kirke i London og derved væsentlig bidrog til, at Forslaget om Genrejsningen af Spiret henlagdes. — Gift 1880 Christiane Ottilie Christensen, d. 1897.

C. L.

Litt.: „Arkitekten“ 11/3 og 18/3 1911, 12/4 1913, 24/11 og 7/2 1914.

Levy, Frits Martin (2/2 1847—23/11 1921), Læge. F. i Kbh. Forældre: Professor Carl L. (s. d.) og Hilda Wulff. Blev Student 1866,

Cand. med 1873, var 1877—79 Reservemedicus ved Frederiks Hospital, fik 1878 Universitetets Guldmedaille og disputerede 1879 („Om serøse Ekssudater i Pleurahulen og disses operative Behandling“). Han kastede sig nu over Studiet af Obstetrik og Gynækologi under et

2-aarigt Studieophold i Udlandet, blev efter sin Hjemkomst klinisk Assistent og senere Reserveakuchør ved Fødselstiftelsen (1883—85). Gynækologien blev hans egenlige Fag, og 1885 ansattes han som Overlæge ved Sct. Josefs Hospitals gynækologiske Afdeling, var tillige 1876—1900 Læge ved „Røde Kors“ Klinik. Ved sin rige Erfaring og sit tillidvækkende og humane Væsen fik L. et meget stort Klientel og stor operativ Virksomhed. Foruden et Arbejde om „Kejsersnit efter Porro“ (1880) har han skrevet adskillige Artikler om sit Speciale i Fagtidsskrifterne, og 1887—96 var han Medudgiver og Redaktør af „Medicinsk Aarsskrift“. 1916

opgav han sin Overlægestilling. D. paa „Friedheden“ ved Hørsholm. — Gift 1) 1875 Emilie Caroline Henriette Smith, d. 1888. 2) 1914 Baronesse Catharina Charlotta Alice Roug, f. Nieroth.

F. L.

Litt.: Selvbibliografi i „Levnedsbeskrivelser af de ved Kbh.s Universitets Firehundredaars-Fest promoverede Doktorer og Licentiatier“ 1879; Univ. Aarb. 1877—78, S. 424; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 24/11 1921.

Levy, Louis Nicolaj (f. 9/10 1875), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Korpslæge Adolph Julius L. og Petra Wulff. Blev Student 1894, Cand. phil. 1895, studerede Medicin et Par Aar, har siden udfoldet en omfattende journalistisk Virksomhed som udenlandsk Korrespondent for „Politiken“ (i Paris 4 Aar), „København“ og „Berlingske Tidende“, som Teateranmelder i „Tilskueren“ og som Redaktør af

„Ungt Blod“ og „Ungdom“. Fra 1920 er han Medlem af Forfatterforeningens Bestyrelse. Han har udgivet følgende Bøger: „Ungt Blod“ (1895), „Breve fra Ensomheden“ (1898), „Invalideklubben“ (1900), „Simon Ring“ (1901), „Børnerim“ (1904), „Byg dig en Ark“ (1904), „Dansk Foraar“ (1906), „Hjemkomst“ (1907), „Menneskeløget Kzradock, den vaarfriske Methusalem“ (1910), „Børnevers“ (1910), „Den gamle Verden“ (1910), „Gaarden“ (1911), „John Offer“ (1911), „Mors smaa Børnerim“ (1917), „Jøden som Fredsstifter“ (1918) og endelig sammen med Svend Borberg Skuespillet „Vort Hjerte“ (1921). Hans Forfatterskab er meget spredt og af ulige Værdi. „Hjemkomst“ er den interessanteste af Prosa-bøgerne, skrevet i et sjældent smukt Dansk; den har tidstypisk Interesse for Forstaaelsen af 90'ernes Ungdom: Brydningen mellem den begyndende Virkelighedstilegnelse og Afmagten. I „Vort Hjerte“, der dramatisk set er svagt paa Grund af den blege, konturløse Personskildring og den noget haartrukne Symbolik, har han skildret Erindringens og det ubevidstes Betydning for Sjælelivet, Mindet som det, der i det dunkle former Menneskeskæbner. Som lyrisk Digter har han gjort en Indsats i det smaa med sine Børnerim, særlig kendt er Digtet „Sørens Far har Penge“ blevet. — Gift 1) 1898 Clara Larsen. Ægteskabet opløst. 2) 1911 Malerinden Margrethe Erichsen.

O. F.

Litt.: „Ekstrabl.“ 10/11 1920.

Levy, Martin (2/2 1827—24/4 1899), Bankdirektør. F. i Kbh. Forældre: Købmand Abraham L. og Mariane Cohen. Blev Student 1844, statsvidenskabelig Kandidat 1852. Han skal have været den første statsvidenskabe-

lige Kandidat, der blev ansat i Finansministeriet, hvor han 1870 avancerede til Departementschef og Statsgældsdirektør. 1875—79

var han Statsrevisor, valgt af Landstinget; desuden Medlem af flere af Staten nedsatte finansielle Kommissioner, Medstifter af „Store nordiske Telegrafelskaber“ og af andre kendte Aktieselskaber. Ligesom Broderen Moritz (s. d.)

var L. nationaløkonomisk interesseret og har skrevet en Del Artikler i „Dagbladet“, som han stod nær lige fra dets Oprettelse. 1873 opgav han sin Embedsstilling for at overtage en Direktørpost i den nyoprettede Handelsbank, en Stilling, han beklædte til Sommeren 1897. Ogsaa efter Udrædelsen af Statstjenesten bevarede han levende Interesse for Statsfunktionærer, særlig de finansielle. D. i Kbh. — Gift 1857 Mathilde Christine Dorothea Thortsen, d. 1916. A. R.

Litt.: Rubin: „Nogle Erindringer“ 1914; Nekrologer i „Politiken“ og „Vort Land“ 2°/₄ 1899 samt i „Ill. Tid.“ 7°/₅ s. A.

Levy, Moritz (¹⁰/₁₁ 1824—¹²/₇ 1892), Nationalbankdirektør. F. i Kbh. Forældre: Købmand Abraham L. og Mariane Cohen.

Voksende op i smaa Kaar, var i Handelslære i Kbh., kom til Hamborg og blev ansat i det store Bankierfirma Behrens & Söhne. Senere blev han Købmand i Vestindien, som han forlod, da han ikke taalte Klimaet. Hjemvendt 1849 fik han Ansættelse ved Intendanturen og efter Kri-

gens Stillinger under Finansministeriet. Som Regeringens „Montagent“ i Altona gjorde han sig under Indførelsen af Rigmønten i Hertugdømmerne fordelagtig kendt ved Dygtighed og uangribelig Hæderlighed. Under Handelskrisen 1857 deltog han i Hamborg i de Forhandlinger, der førte til den danske Regerings og Nationalbankens Hjælp til det hamburgske Handelshus Pontoppidan & Co. Det af Krisen forårsagede Merarbejde for Nationalbankdirektionen tilligemed en af Bankdirektørernes Sygdomsforfald bevirkede, at Bankens Repræsentantskab ønskede at styrke Direktionen, hvorfor den ansatte L. som Kommiteret under Direktionen. Den 33aarige selfmade Mand havde nogle vanskelige Aar sammen med den daværende fornemme, af lutter gamle Mænd bestaaende Bankdirektion, indtil han 1861 ved indtraadt Vakance blev Nationalbankdirektør med kgl. Udnævnelse. Han

var den første ustuderede Mand, der blev kongevalgt Direktør. Meget hurtigt kom han til at indtage den udpræget ledende Stilling blandt Bankens ligestillede Direktører. Han reformerede Bankens noget stagnerede Forretningssang, men Ledelsen undergik ingen radikal Forandring, hvilket heller ikke tiltrængtes. I 31 Aar ledede han Nationalbanken med ubestridelig Dygtighed, der nærmest kan betegnes som en klog og forsigtig Forudseenhed; han sørgede for, at Banken aldrig kom i Vanskeligheder, men var samtidig ikke bange for, naar det var fornødent, at lade den tage en Risiko som under Handelskrisen i Kbh. 1885. L.s fremragende Dygtighed bundede i levende Interesse for alle pekuniære Foreteelser og i Forstaaelsen af, at et sundt Pengevæsen har afgørende Betydning for næsten alle Forhold i Landet, og at omvendt Landets Pengevæsen paavirkes af en Mængde forskellige Forhold. Han bragtes herved ind paa en livlig Deltagelse i alle Tidens nationaløkonomiske Spørgsmaal, han var en tidlig Fortaler for Guldmøntfodens Indførelse her i Landet og sluttede sig til Arbejdet for Oprettelsen af en skandinavisk Møntunion. Den ingenlunde lette Opgave at iværksætte Danmarks Overgang fra Sølvmøntfod til Guldmøntfod blev med almindelig anerkendt Overlegenhed løst af L., der i Overgangsperioden var konstitueret Møntdirektør. L.s mest originale Indsats paa det pekuniære Omraade var Oprettelsen 1885 af Samarbejdet mellem de tre skandinaviske Hovedsæddelbanker, en enestaaende international Overenskomst, som L. havde ment kunde udvides til alle Lande med Guldmøntfod. Forudsætningerne for hans Idé, en liberalistisk, frihandelsvenlig og fredsvendig international økonomisk Udvikling er jo imidlertid totalt bristede. D. i St. Gervais ved Chamonix, Frankrig. — Gift 1857 Emilie Wagener, d. 1870. A. R.

Litt.: A. Rubow: „Nationalbankens Hist.“ 1918—20; A. F. Kriegers Dagbøger passim; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ¹³/₇ 1892, „Nationaltid.“ ¹³/₇ og ¹⁸/₇ s. A., „Politiken“ ¹³/₇ og ¹⁰/₇ s. A., „Nationaløk. Tidsskr.“ s. A. (af Falbe-Hansen og C. St. A. Bille), „Ill. Tid.“ ²⁴/₇ s. A. (af Jul. Schovelln) og i Godske-Nielsen: „Udv. Bladartikler“ 1899.

Levysohn, Salomon Frederik (f. ¹⁴/₁₀ 1858) Operarepetitør. F. i Kbh. Forældre: Grosse-
rer Michael Cosmann L. og Gitte Salomon-
sen. Blev Student 1876
og studerede i nogle
Aar Polyteknik. Lysten
til Musikken — som
han tidlig nærde en
varm Interesse for —
blev dog snart over-
vejende, og han blev
Elev af Otto Malling og
Victor Bendix. Var 1885
—91 Musikanmelder ved

„Morgenbladet“ og er siden 1891 Operarepetitør ved det Kgl. Teater, hvis Musikarkiv han tillige forestaar. L. har gjort en stor Indsats ved sit Arbejde i vort Musikliv, dels ved sin Gerning ved Teatret, der har været præget af en aldrig svigtende Interesse og en ubestridelig Dygtighed, dels som Dirigent i Studentersangforeningen (1884—96 og 1903—17), hvilket Kor han ledede med sikker Smag og stor Myndighed, dels endelig ved sit Arbejde i Ledelsen af en Række af vore fornemste Musikinstitutioner (Cæciliaforeningen, Internationalt Musikselskabs danske Afdeling, Formand for Studentersamfundets Arbejderkoncerter). Som Forfatter er L. optraadt med Oversættelser og Bearbejdelser af forskellige Operatekster („Bortførelsen fra Seraillet“ 1897; „Othello“ 1898, „Kain“ 1904, „Don Juan“ 1906, „Bohème“ 1908, „Forseglet“ 1910) samt med en Karakteristik af J. P. E. Hartmann (i „Ord och Bild“ 1905); tillige er hans Navn knyttet til en Række ypperlig skrevne Artikler i Salmonsens Konversationsleksikon. Sammen med V. Lincke (s. d.) udgav han „Opera-Album“. Han var i en Aarrække en skattet Akkompagnør, især har han saaledes siddet ved Flyglet, naar Operaens Kræfter var i Ilden; ogsaa paa anden Maade har vor Opera nydt godt af hans fremragende musikalske Evner, idet han gentagne Gange med lykkelig Haand har dirigeret i Teatret. Hans Musiktalent, hans noble og stilfærdige Fremtræden, hans Lune og hans skarpe Intelligens har gjort ham til en af de mest skattede Personligheder inden for dansk Musikliv. — Gift 1891 Anna Glückstadt. E. A.

Litt.: Slægt i Jos. Fischer: „Stamtavlen Eichel“ 1904; Axel Sørensen: „Studentersangforeningen 1839—89“ 1889; „Rejsen til Amerika“ 1912; „Nationaltid.“ ²/₄ 1915; Otto Levin i „Akad. Ugebl.“ ²⁰/₆ 1917.

Libert, Georg Emil (²/₈ 1820—¹⁹/₆ 1908), Landskabsmaler. F. i Kbh. Forældre: Snedkermester Johan Christian L. og Andrea Hassing. Kom efter sin Konfirmation til Akademiet, arbejdede i J. L. Lunds Malerstue, fik 1846 og 1847 Rejestipendier, som brugtes til et treaarigt Ophold i München, der fik overordentlig Indflydelse paa hans Kunst; agredes 1850 ved Akademiet, men søgte aldrig at blive Medlem; var 1851 i Tyrol, 1857—59 i Schweiz og Tyskland og atter 1875 paa det Ancker'ske Legat i Syd- og Mellem-europa; har desuden ofte berejst Norge og Sverige. 1887 valgtes han til Medlem af det nye Akademis Plenarforsamling. Ved Branden paa Kristiansborg brændte 17 af hans bedste Malerier. Som Landskabsmaler

(Bjergbilleder, Maaneskinspartier) har L. haft et betydeligt Publikum, og baade i private og offentlige Samlinger er han repræsenteret. Han er haandværksmæssig dygtig, men hans Studieophold i Tyskland har paa- virket hans Kunst, saa hans Arbejder i Reglen virker fremmedartede og uhjemlige, baade i Farveholdning og i Opfattelse. L. har indenfor sine Kollegers Kreds gjort sig fortjent ved at være Medstifter af „Fremtiden“ (1865) og af „Pensions- og Understøttelsesforeningen for bildende Kunstnere“ (1851). D. i Kbh. — Gift 1852 Marie Philippine Caroline Busch, d. 1904. O. A.

Litt.: „Ill. Tid.“ ²/₆ 1907; Nekrologer sst. ²¹/₅ 1908 og i „Berl. Tid.“ ²⁰/₅ s. A.

Lichtenberg, Carl Frederik (¹²/₁ 1837—⁶/₆ 1900), Industridrivende. F. i Kbh. Forældre: Mel- og Grynhandler Ludvig Ernst L. og Sara Dorothea Amalie Bense. Gennemgik Mariboets Skole og studerede derefter ved Polyteknisk Læreanstalt, hvorfra han 1859 blev Cand. polyt. i anvendt Naturvidenskab. Han virkede som Lærer i Matematik, bl. a. ved Mariboets Skole, indtil han 1870 løste Borger- skab som Bager. Han købte Pipers Bageri i Adelgade og lagde sig særlig efter Baging af Skibsbrød. I dobbelt Egenskab af Haandværker og Cand. polyt. blev han af sine Standsfæller betroet en Række Tillidshverv, saaledes valgtes han 1879 ind i Haandværkerforeningens Bestyrelse og blev 1888 Foreningens Formand. Ligeledes blev han Foreningens Delegerede i Bestyrelsen for Det tekniske Selskabs Skole og i Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk. 1890 blev han Medlem af Industriforeningens Bestyrelse paa et Tidspunkt, da denne Forening søgte at knytte Haandværk og Industri nærmere sammen. L., som 1881—93 sad i Borgerrepræsentationen, havde desuden Sæde i flere andre Foreninger, og han var 1884—91 Medlem af det af Landhusholdningsselskabet nedsatte Udvalg til Undersøgelse af Hvedesorter. Ved jovial Forhandlingsevne og dog fast Optræden blev han en god Mand for de Organisationer, der havde valgt ham til Tillidsmand. Paa Grund af Sygdom trak han sig 1896 tilbage fra alle Tillidshverv. D. i Kbh. — Gift 1) 1863 Vilhelmine Andrea Maja Hoffgaard, d. 1871. 2) 1875 Hansine Sørensen, adopt. Jespersen. G. N.

Litt.: Slægt i W. Lichtenberg: „Familien L. i 200 Aar“ 1901 og Thome: „Familien Hofgaard i Norge“ 1911; „Ill. Tid.“ ¹⁶/₁₁ 1890; A. Bauer: „Haandværkerforeningen i Kbh.“ 1890; C. A. Clemmensen: „Haandværkerforeningen“ 1915; Nekrologer i „Tidsskr. f. Ind.“ I 1900, S. 127—28 (af C. Nyrop) og „Berl. Tid.“ ⁷/₆ 1900.

Lichtenberg, Gerhard Hansen de (9/4 1697 —^{10/7} 1764), Handelsmand, Godsejer. F. i Horsens. Forældre: Købmand Hans Christensen og Geske L.

Blev i ung Alder Deltager i sin Faders og en Morbroders store Handelsforretning og kom ved Arv i Besiddelse af stor Rigdom. Fra 1731 købte han flere Godser, navnlig paa Horsens-Vejleegnen. Meget stort anlagt elskede han at bygge prægtig, og af

hans Herregaarde nød særlig Engelholm ved Vejle og Bidstrup ved Silkeborg godt af denne Byggelyst. I Horsens opførte han „den L.ske Gaard“, en smuk og stilfuld Prove paa dansk Barokkunst. De mange Kirker, han ejede, var han ivrig for at istandsætte og udsmykke. Han ydede samtidig rundhaandede Gaver til offentlige Formaal, saaledes til Skolerne i Horsens. Han interesserede sig humant for sine Bønders Vel og fremmede industriel Virksomhed. Hans Navn nævnes paa 26 Sider i „Danske Atlas“; han var i Samtiden meget kendt og anset som den gode Borger og blev ogsaa paaskønnet af Regeringen, bl. a. gennem Optagelse i Adelsstanden (1739). Bidstrup gjorde han 1763 til et Fideikommis for sin Slægt. D. i Horsens. — Gift 1728 Bodil Stefensdatter Hofgaard, d. 1795. H. Js.

Litt.: Slægt i Adelsaarbogen 1917, Hvass: „Personer og Familier af Navnet Hvass“ I 1861 og Thomle: „Familien Hofgaard i Norge“ 1911; M. Frydensberg: „Taler og Vers ved G. de L.s Død“ 1765; Richardt og Becker: „Dsk. Herregaarde“ I 1844 (Engelholm) og VII 1854 (Bidstrup); C. Nyrop: „Strandmøllen“ 1878; Fabricius: „Horsens Købstads Beskrivelse og Historie“ 1879; Fr. Schjøtt i „Arkitekten“ 1906—07.

Lichtenstein, Pauline, se Rung.

Liebe, Anna Dorothea (1/7 1784—^{20/7} 1838), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Vognmandskarl Svend Jensen og Elisabeth Margrethe Sølvér (Sølvér).

Jfr. Sølvér debuterede 4/3 1802 som Fulbert i „Den lille Matros“, og ved sin friske, djærve Personlighed gjorde hun straks Lykke. De udtrykfulde, livsglade Øjne vakte uvilkaarlig Sympati, og hendes Brugbarhed for Scenen forøgedes ved en fyldig Altstemme,

som Italieneren Feretti havde uddannet. Hun fik den Betydning for Teatret, at hun fra Pernille i „Maskerade“ at regne genskabte den længe vanrøgtede Pernilletepe ved sit uforbeholdne Lune, men var ydermere Skuepladsen til stor Nytte ved Rækkevidden af sit Fremstillingstalent. Hun var

den ene Aften Zerline i „Don Juan“, den næste Jomfru Æbeltoft i „Gulddaasen“, snart Ammen i „Romeo og Julie“, snart Annine i „Cendrillon“. Blandt hendes øvrige Roller findes baade den frastødende Birgitte i „Røverborgen“ og den forstøede Donna Elvira i „Don Juan“, Magdalone i „Julestuen“, Marthe i „Jean de France“ og Cherubin i „Figaros Bryllup“. Hun var et ægte dramatisk Talent, for hvem alt lykkedes med mærkelig Lethed. Desværre sattes der en Stopper for hendes Teaterbane, da hun en Aften under Forestillingen ved at springe ned fra en Forhøjning brækkede sit Ben. Dette blev sat klodset sammen, saa hun kom til at halte og maatte spille med en Klods under Hælen. Men da Lidelsen tog til, resignerede hun, og optraadte ^{18/6} 1830 sidste Gang som Mad. Hank i „Nørreports Vagt St. Hans Aften“. Hun efterlod sig Mindet om en livsglad og naturlig Kunstnerinde. D. i Kbh. — Gift 1811 Skuespiller Georg Julius L., d. 1845. C. Bs.

Litt.: Overskou: „Den dsk. Skueplads“ IV—V 1862—64; Jubeludgaven af Holbergs Komedier III 1888; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96.

Liebe, Carl Christian Vilhelm (^{30/11} 1820 —^{24/8} 1900), Advokat, Politiker. F. i Roskilde. Forældre: Skolekasserer Georg Julius

Johnssen L. og Caroline Frederikke Munck. Blev Student 1837, Cand. juris 1841, var 1843—48 Sagførerfuldmægtig, 1849—50 i Udlandet og blev 1851 Højesteretsadvokat. Han, der allerede i Studenterforeningen havde fejret parlamentarisk-oratoriske

Triumfer, vandt hurtig

Ry som en usædvanlig klar og elegant Taler; 1855—56 var han under Rigstretssagen Defensor for Tillisch, Sponneck, Bluhme og Scheel og udfægtede en blændende Duel med sin Modpart Brock (s. d.). 1861 vandt han fra samme den Thorseng'ske Arvesag og blev nu specielt Aristokratiets Sagfører, fik store, ogsaa fyrstelige, Boer og drøges efterhaanden bort fra Skranken. 1857 og 1865 afslog han Tilbud om en Ministerpost, valgtes 1861 til Folketinget i Roskilde og havde i og udenfor Tinget Sæde i vigtige Udvalg og Kommissioner, faldt ved Grundlovsvalget 1866 og blev s. A. kongevalgt Landstingsmand. 1869 valgtes han til Formand efter M. P. Bruun; han beklædte denne Post i 25 Aar med en her i Landet næppe for eller siden naaet formel Sikkerhed, havde en sjælden Evne til at begrænse og neutralisere Debatten uden at benytte voldsomme Midler. 1894 opgav han Formandsstillingen og 1895 sit Mandat. Kløgt, Form og Forsigtighed var Hovedlinier i L.s Fysiognomi. Han tilhørte det nationallibe-

rale Slægtled, men fik med sin kritiske bønens og sin Skepsis overfor politisk Magt ikke Plads i dets Helligdomme saa lidt som Del i dets Dekadence. I sin Lands-tingstid, der endte omtrent samtidig med Estrups Fald, var han utvivlsomt ministe-riel. D. i Bagsværd. — Gift 1851 Ann Sophy Pedersen, d. 1911. P. E.

Litt.: Om Slægt se „Personalh. Tidsskr.“ II 1—4 1886—89; „Dagbl.“ $\frac{0}{8}$ 1856; „Skizzer af Folke-tingets Medlemmer i Rigsdagens 14. Session“ 1863; Topsee: „Polit. Portræstudier“ 1875; „Ill. Tid.“ $\frac{2}{12}$ 1876; H. Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882 og i „Nutiden“ s. A.; „Politiken“ $\frac{0}{11}$ 1884; „Nationaltid.“ og „Dannebrog“ $\frac{27}{7}$ 1895; „Ill. Tid.“ $\frac{4}{8}$ s. A.; H. C. A. Lund: „Studentereforenin- gens Hist.“ 1896—98; Ewald: „En Slægts Hist.“ II 1905, S. 197 ff.; „A. F. Kriegers Dagbøger“ I 1920, S. 207 og III 1921, S. 329; Nekrologer i „Ill. Tid.“ $\frac{2}{9}$ 1900; „Nationaltid.“ $\frac{23}{8}$ s. A. og „Polit- iken“ s. D.; Ligtale af A. S. Poulsen s. A.

Liebe, Johanne Emilie ($\frac{31}{10}$ 1831— $\frac{5}{5}$ 1881), Operasangerinde. F. i Kbh. Foræl- dre: Portner Claus Petersen Egense og

Margrethe Clemmensen. Blev som Barn anbragt paa det Kgl. Teaters Balletskole, men svigte- de Dansen for at lade sin Stemme uddanne hos Carl Helsted. Hun debuterede $\frac{27}{4}$ 1853 som Adelaide i „Roverbor- gen“, og hendes vel ega- liserede Mezzo-Sopran skaffede hende under

det Savn, Fru Gerlachs Afgang forårsagede Operaen, en smuk Position. I de Aar, hun som Fru L. var virksom ved Teatret, til- faldt der hende en lang Række vigtige Partier i Operarepertoiret — saaledes f. Eks. Anna i „Den hvide Dame“, Charlotte i „Sovedrikken“, Grevinden i „Figaros Bryl- lup“, Anna og senere Dronningen i „Hans Heiling“, efterhaanden baade Zerlina, Donna Anna og Donna Elvira i „Don Juan“, Agathe i „Jægerbruden“, Kirsten i „Liden Kirsten“, Margrethe i „Faust“, Leonore i „Troubaduren“ for særlig at nævne de Op- gaver, som kan give vor Tid en Idé om Rækkevidden af Fru L.s Talent. Til hendes gode Stemme kom et udpræget scenisk An- læg, og selv om hendes Ydre skæmmedes af en Fejl ved det ene Øje, kunde dette ikke lægge Hindringer i Vejen for hendes Teaterbane, der fik en brat Afslutning $\frac{4}{1}$ 1876. I Forspillet til „Hans Heiling“ rantes hun som Dronningen af Hjerneapopleksi. Forestillingen fortsattes ved at Fru Erhard Hansen overtog Partiet, men Fru L. var fremtidig fordømt til Uvirksomhed. D. i Kbh. — Gift 1856 Skuespiller Johannes Theodor Julius L., d. 1893, Søn af A. D. L. (s. d.). C. Bs.

Litt.: „Ill. Folkebl.“ $\frac{31}{1}$ 1869; Overskou: „Den dsk. Skueplads“ VI—VII 1876; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; Neliendam: „Det kgl. Teaters Hist. 1874—1922“ I 1921; Nekrolog i „Berl. Tid.“ $\frac{2}{5}$ 1881.

Liebe, Carl Julius Otto (f. $\frac{24}{5}$ 1860), Høje- steretsadvokat. F. i Kbh. Forældre: Høje- steretsadvokat C. C. V. L. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1877, Cand. juris 1882, blev Over- retssagfører 1885 og Højesteretsadvokat 1889. Han arvede fra Faderen en af Landets største og fineste Sagførerfor- retninger og har fortsat den i samme Spor. I Skranken har han navn- lig i tidligere Aar ud- foldet rig Virksomhed;

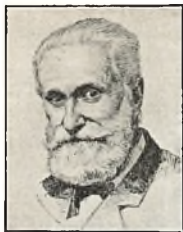

hans Veltalendehed er maaske mindre formelt afklaret end Faderens, dog ejer han baade Klarhed og Patos og som Sagfører skarpt Blik for en Sags Muligheder. Blandt hans mange Procedurer kan nævnes Defensora- tet for Arboe Rasmussen 1916. Hans Posi- tion i Forretninglivet markeres bl. a. ved hans Stillinger som Medlem af Privatban- kens Bankraad og Gyldendals Bestyrelse, hans Anseelse indenfor sin Stand ved hans Valg til Formand for Dansk Sagførerfor- ening 1910 og for SagførerraaDET 1919. I Politik har han ikke deltaget. Paa Anmod- ning af Kongen overtog han $\frac{20}{3}$ 1920 Dan- nelsen af et Ministerium som Afløser af Zahles; det betegnede sig som et Forret- ningsministerium til Afholdelse af Folke- tingsvalg og sammensattes af Mænd, der stod helt udenfor aktiv Politik; L. var $\frac{30}{3}$ — $\frac{2}{4}$ selv Justitsminister. Ministeriet ud- skrev Valg til Folketinget, men nægtede at indkalde Tinget til Møde om Krisen. Social- demokratiets Trusel om Generalstrejke og de fra forskellig Side rejste Krav om en ny Valglov førte, navnlig under Indtryk af Kbh.s Borgerrepræsentanters Henvendelse til Kongen, til indgaende Forhandlinger mellem denne og Partiførerne, hvorefter Kongen $\frac{4}{1}$ henstillede til L. at træde til- bage; dette skete $\frac{5}{4}$, og M. P. Friis (s. d.) dannede et med parlamentarisk Garanti underbygget Forretningsministerium til Gen- nemførelse af en ny Valglov og Afholdelse af det af L. udskrevne Folketingsvalg. — Gift 1894 Johanne Louise Heide. P. E.

Litt.: Slægt se C. C. V. L.; Hustrus Slægt se A. Heide; „Riget“ $\frac{20}{5}$ 1911; „Politiken“ $\frac{1}{4}$ og $\frac{23}{5}$ 1920; „Berl. Tid.“ $\frac{8}{4}$ s. A.

Liebenberg, Frederik Ludvig ($\frac{10}{8}$ 1810— $\frac{23}{1}$ 1894), Litterat. F. i Kbh. Forældre: Kgl. Konfessionarius Michael Frederik L. og Antoinette Thomasine Birch. Blev Student 1828, studerede i nogen Tid Teologi, men opgav det og tog aldrig nogen Embedseksamen. 1846—58 var han Biblioteksassistent i Stu- denterforeningen; Resten af sit Liv hen- levede han uden egentlig fast Stilling, oppe- bærende en aarlig Understøttelse af Stats- kassen og helligende sig til sin meget om- fattende Udgivervirksomhed. Denne indlede-

des med den store Udgave af Schack Staf-feldts Digte (2 Bd., 1843), hvortil sluttede

sig Samlinger til hans Levned (2 Bd., 1846—51). Med Støtte af I. Levin (s. d.), til hvem han en Tid kom i et noget tryk-kende Afhængighedsforhold, udgav han derefter Holbergs Komedier (8 Bd., 1847—54) og føjede hertil af andre Holberg-ske Skrifter: „Peder Paars“ (1856), „Helte-

historier“ (2 Bd., 1864—65), „Mindre poetiske Skrifter“ (1866) og „Kirkehistorie“ (2 Bd. 1867—68). Støttet til Forarbejder af Chr. Thaarup udgav han Joh. Ewalds Skrifter (8 Bd., 1850—55) og vendte sig derefter mod Oehlenschläger, hvis „Poetiske Skrifter“ han udgav 1857—65 i 32 Bd. 1855 besørgede han den forkortede Udgave af Bredahls „Dramatiske Scener“ (3 Bd.), leverede et revideret Optryk af Charlotte Dorothea Biehls Oversættelse af „Don Quixote“ (2 Bd., 1865—69) og udgav 1877 Aarestrups samlede Digte, ligesom han var Chr. Winther, C. Ploug og andre samtidige behjælpelig med Korrektur paa deres Værker. Under sin stille Syslen med danske Digteres Arbejder og ved sin Deltagelse i Studenter-verdenens Anliggender kom L. i Berøring med mange Mennesker; særlig Ungdommen sluttede han sig til, og blandt de unge var der ingen, han skattede højere end den unge G. Brandes, til hvem han stod i trofast Venskabsforhold til sin Død. — Som Udgiver gik L., hvis forskellige Udgaver af Holberg og Oehlenschläger har behersket Litteraturen lige til den Dag i Dag, til sit Arbejde med ærbødig Respekt for Opgaven; han var en omhyggelig Korrekturlæser, men ikke altid en lydefri Haandskriftslæser, og til Skade for en videnskabelig Benyttelse betragtede han de af Forf. til forskellig Tid indførte Ændringer som en samlet Overlevering, over hvilken der efter æstetisk Skøn kunde disponeres ved Fastsættelsen af Teksten. D. i Kbh. — Ugift. C. S. P.

Litt.: Slægt hos Lengnick og ved H. Trier i „Hist. Medd. om Kbh.“ IV 1913; Erindringer i „Nogle Optegnelser om mit Levned“ 1894; O. Borchsenius i „Ude og Hjemme“ III 1879 og „Hjemlige Interiører“ 1894; G. Brandes: „Saml. Skr.“ II 1899 (fra 1890); S. Schandorph i „Ill. Tid.“ $\frac{1}{2}$ 1894; Jul. Martensens Udg. af Holbergs Komedier I 1897; A. J. Eriksholm i „Højskolebl.“ 1897 og „Nordslesv. Sondagsbl.“ 1904; N. Bøgh: „Chr. Winther“ II—III 1900—01; Nekrologer i „Berl. Tid.“ $\frac{24}{1}$ 1894 og „Dannebrog“ s. D. (af O. B.).

Liebman, Johan August Valdemar (f. $\frac{9}{10}$ 1864), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Gros-serer Axel Valdemar L. og Emma Cathrine Maria Severine Clara Næser. Fætterson af F. Liebmann (s. d.). Efter at have forsøgt sig i det praktiske Liv debuterede han paa

det Kgl. Teater $\frac{5}{2}$ 1890 som Horace i „Fruentimmerskolen“, gik n. A. til Dagmar-teatret, hvor han blev til 1894, og var saa knyttet til det Kgl. Teater til 1910. I Sæsonen 1910—11 var han Direktør ved Dagmar-teatret, hvor han forblev som Skuespiller til 1913 for saa at vende tilbage til sin gamle Scene. Fra de unge Galninge og de lyriske Elskere er L. vandret henimod Karakterrollerne baade i klas-sisk Gevandt og i moderne Dragt. Han har spillet Prinsen i „Der var engang“, Tristan i „Kong Renés Datter“, men ogsaa Helmer i „Et Dukkehjem“ og Nechljudow i „Opstandelse“. Til hans Repertoire hører end-videre Marki Posa i „Don Carlos“, Marc-Arron i „Revolutionsbryllup“, Kong Claudius i „Hamlet“ og Kong Frederik III i „Dina“, sidstnævnte to Roller har han især karakteriseret med mange skarpsindige Træk og levedejort med Fantasi. Men ogsaa det muntre, sorgløse har han udtrykt som f. Eks. Paul Raymond i „Hvor man keder sig“, Klint i „Genboerne“ og Herløv i „Eventyr paa Fodrejsen“. Han har fremstillet det fraseaglig hule baade hos Poli-tikeren: Celius i „Det lykkelige Valg“ og hos Skuespilleren: Herbot i „Den store Scene“. Det karakterløse, forfjamskede præger en af hans sidste nye Roller: Amtmand Borgen i „I rette Øjeblik“. Desværre ind-tager L. langtfra den Plads i Forgrunden, han fortjente — Teatret skylder ham en Række Opgaver, og hans sidste Præstationer i „Dina“, „Den store Scene“, „Bagtalel-sens Skole“, „Amphitryon“ og „Munken gaar i Enge“ viser hans Talents Rækkevidde og peger paa hans stadig frodige Formevne. — Gift 1897 Emmy Walin. C. Bs.

Litt.: Slægt ved Meldell i „Dsk. Tidsskr.“ 1900, S. 471 ff.; 609 ff.; moderne Slægt hos Lengnick og i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; „Publikum“ 1910—11 Nr. 2; „Masken“ $\frac{17}{11}$ 1912; Fristrup: „Scenens Navne“ 1913; „Berl. Tid.“ $\frac{1}{2}$ 1915 (af J. C.); „Politiken“ $\frac{3}{2}$ s. A. (af S. L.); „National-tid.“ $\frac{5}{2}$ s. A. (af H. F.).

Liebmann, Axel ($\frac{30}{8}$ 1849— $\frac{23}{1}$ 1876), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Botanike-ren F. L. (s. d.) og Henriette Sophie Marie Hornemann. Blev Stu-dent 1867, Cand. polit. 1872. Samtidig (1868—69) havde han søgt Ud-dannelse ved Konserva-toriet i Musik og vær-ret Musikassistent (1868—71) i Studenterang-foreningen. 1874 kon-stitueredes han som Or-ganist ved Garnisons-

kirken og var en Tid Musikanmelder ved „Fædrelandet“ og ved „Nær og Fjern“. 1873 stiftede han sammen med V. Bendix „Korforeningen“, der ophævedes ved L.s Død. Af hans Kompositioner er kun de færreste blevet trykt; de omfatter Kammermusik (Sonate for Violin og Klaver, Strøgkvartet), et Korværk („Planternes Liv“, opført i „Musikforeningen“ efter hans Død) og en Række Sange („Viser og Sange“ Op. 3, „Sommersange“ Op. 4, jfr. „Efterladte Kompositioner, i Udvalg ved Victor E. Bendix“); hertil følger sig en Del Arrangementer (saaledes af Hartmanns „Liden Kirsten“) samt en Samling af flerstemmige Sange (1875), hvoriblandt ogsaa L.s egne Toner er repræsenterede. L. var en ualmindelig velbevaget Musiker med alsidige Interesser; over hans Kunst ligger der en følelsesfuld og livfuld Aands fine Skær. Hans friske og gratiøse Sommersange staar i særlig Grad som et Pant paa hans ejendommeligt beandede Toneintelligens. D. i Kbh. — Gift 1874 Nanna Magdalene Lehmann.

E. A.
Litt.: Slægt se Aug. Liebman og Vahl: „Slægtebog over Chr. Nielsens Afkom“ I 1879—86, S. 175; Axel Sørensen: „Studentersangforeningen 1839—89“ 1889; Nekrologer i „Nær og Fjern“ 1876 og „Berl. Tid.“ 24/1 s. A.

Liebmann, Frederik (Frits) Michael (10/10 1813—29/10 1856), Botaniker. F. i Helsingør. Forældre: Købmand Nicolai Christian L.

og Anna Reemcke. Blev Student 1832 og studerede Botanik, navnlig under Hornemann, blev 1837 Docent ved Veterinærskolen, 1838 Docent ved Universitetet. Efter sin store Mexikorejse blev han 1843 Udgiver af „Flora Danica“, blev ekstraordinær Professor ved Universitetet

1845 for 1852 at blive Professor ordinarus og Direktør for Botanisk Have. Størst Interesse knytter sig til hans Rejse til Mexiko 1840—43, til hvilken han grundigt havde forberedt sig, og til hvilken han dels anvendte egne Midler, dels blev understøttet fra forskellige Sider. Rejsen blev gennemført med megen Energi (Orizaba besteg og undersøgt 1841), og der blev foretaget store Indsamlinger af Planter. Det meget rige, hjemsendte eller hjembragte Materiale omfattede dels levende Planter og Frø, dels Herbarier og tillige mange zoologiske Genstande. L. udsendte en Række Publikationer om disse mexikanske Samlinger, som for en Del endnu er ubearbejdede. Hans Bestemmelser har vist sig ikke altid at kunne bestaa en kritisk Revision. Han uddøvede imidlertid ogsaa samtidig en omfattende og dygtig administrativ Virksomhed. Tillige virkede han

en hel Del som Popularisator. L. var en begavet og kultiveret Mand, der i sit korte Liv fik udrettet meget. D. i Kbh. — Gift 1) 1846 Henriette Sophie Marie Hornemann, d. 1853. 2) 1854 Christine Johanne (Hanne) Permin, adopt. Olufsen, d. 1918. H. J.

Litt.: Slægt se Aug. Liebman; 1. Hustrus Slægt se C. F. Hornemann; 2. Hustrus Slægt i „Stamt. over Slægten Permin“ 1905; Joh. Lange: „Erindringer fra Universitetets bot. Have“ 1875; „Bot. Tidsskr.“ XII 1881; Reinhardt: „Familie-Erindringer 1831—56“ 1889.

Liisberg, Bering, se Bering Liisberg.

Liisberg, Valdemar Peter Emil (25/1 1855—24/5 1916), Brandofficer. F. i Kbh. Forældre: Urtekræmmer Niels Jacob Peter L. og Inger Andrea Hansen. Tog polyteknisk Adgangseksamen 1872, Eksamen i Ingeniørfagene 1878, var et Par Aar Ingeniørassistent hos Kommuneingeniøren paa Frbg., til han 1881 gik i Kbh.s Brandvæsens Tjeneste. Her virkede han til 1890 som Assistent, til 1905

som Fuldmægtig og Telegrafingeniør, til 1909 som Vicebranddirektør og fra 1909 til sin Død som Brandvæsenets Chef. Ved Nyordningen af Kbh.s Brandvæsen efter Kristiansborg Slots Brand 1884 var det særlig Projekteringen og Udførelsen af Telegraf- og Telefonanlæggene indenfor Brandvæsenet, der var betroet ham, og han beholdt senere ved Siden af sin øvrige Virksomhed Ledelsen af Brandtelegrafan. Han deltog i Udarbejdelsen af Bestemmelser for Benyttelsen af nye brandfarlige Stoffer i Industrien; i sine sidste Aar arbejdede han navnlig for Indførelse af Automobildrift ved Brandvæsenet. Hans store Interesse for alle Sider af Brandvæsenets Virksomhed og hans hensynsfulde Optræden skaffede ham megen Agtelse hos Fagfæller her hjemme og i Udlandet; han var 1912 Vicepræsident for „Conseil international des Sapeurs-Pompiers“ ved den internationale Kongres i Bryssel. D. i Kbh. — Gift 1) 1882 Harriet Hansine Mygde, d. 1884. 2) 1886 Nancy Dorothea Marie Nielsen, d. 1922. M. C. H.

Litt.: Nekrologer i „Ingeniøren“ 1916 (af Müllertz), „Assurandøren“ s. A. og „Amatørfotografen“ s. A., „Politiken“ og „Berl. Tid.“ 22/6 s. A.

Liisberg, Peter Johannes (5/7 1855—17/2 1893), Læge. F. i Aarhus. Forældre: Dyr-læge Peter L. og Birgitte Hansine Caroline Aaris. Blev Student 1872, Cand. med. 1878, studerede 1880 i Tyskland og var 1884—87 Reservemedikus ved Frederiks Hospital, disputerede 1883 for Doktorgraden („Studier over nogle fysiske Kavernesymptomer“) og beskæftigede sig siden særligt med Brystsygdomme. 1890 blev han Overlæge

ved St. Josefs Hospitals medicinske Afdeling. L., der som ung havde udgivet en Bog

om Danmarks spiselige Svampe, skrev senere flere dygtige, større Arbejder. Hans Lærebog i Stetoskopi fra 1886 bruges endnu (3. Udg.); 1890 udkom en paa egne Erfaringer baseret Afhandling om Bronkialastma. L. var en usædvanlig kundskabsrig, flittig og alsidig Mand, der sikkert vilde have naaet meget vidt som Kliniker, hvis ikke hans Bane saa hurtigt var blevet afbrudt. D. i Kbh. — Gift 1884 Vilhelmine Cecilie Meyer. F. L.

Litt.: Selvbograft i Univ. Progr. Novb. 1883; Nekrologer i „Bibl. f. Læger“ 1893 og „Ugeskr. f. Læger“ s. A.

Liljefalk, Axel Theodor Larsen (^{15/10} 1848 —^{28/1} 1915), Officer. F. i Kbh. Forældre: Borgmester Lars Christian Larsen og Louise

Christine Sophie Helweg. Var under Krigen 1864 Søkadet, blev 1867 Officersaspirant, 1868 Sekondløjtnant, 1872 Premierløjtnant, 1882 Kaptein, 1895 Oberstløjtnant og 1902 Oberst og Regimentschef, afgik 1908. Studiet af Krigshistorie interesserede ham varmt, og hans statelige Produktion af krigshistoriske Værker rummer baade videnskabelige Arbejder som „Kalmarkrigen“ (1889), „Kejserkrigen“ (1901), „Christian IV's Krige“ (1895) og tillige populære Skrifter, der vandt ham en stor Læsekreds som „Dansk-norske Heltehistorier“ (1893—95), ligesom han, sammen med Frits Holst, skrev: „Felttogene i vore første Frihedsaar“ (1888); sammen med Bering Liisberg: „Christian IV“ (1890—91) og sammen med Otto Lütken „Vor sidste Kamp for Sønderjylland“ (1904). Han tog baade i Skrift og Tale levende Del i Forsvarsbevægelsen og var Medudgiver af det militære Ugeblad „Dannebrog“ samt hørte til „Vort Forsvar“s faste Medarbejdere. Som Forfatter førte han en livlig Pen og interesserede sig meget for de Emner, han behandlede. Han var en rask og interesseret Officer og en ivrig, velmenende Fædrelandsven. Var Formand i Bestyrelsen for den danske Komité til Bekæmpelse af Hvid Slavehandel. D. i Kbh. — Gift 1877 Auguste Frederikke v. Bülow. K. C. R.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ (Larsen); Erindringer i „Julebogen“ 1915; Nekrologer i „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ ^{29/4} 1915, „Vejle Amts Aarb.“ s. A. (af P. Ellassen) og „Hist. Tidsskr.“ VIII 6 s. A. (af K. Fabricius).

Lillienschield, Carl Christian Hartvig (f. ^{17/5} 1855), Handelsmand. F. i Odense. Forældre: Oberst Carl Anthon Frederik L. og Emma Gyldenfeldt. Fik sin forretningsmæssige Uddannelse i Firmaerne Schack Steenberg (1872—75), J. P. F. Ekmann (1875—78) og Sthyr & Kjær (1878—81). 1881 løste han Grossererborgerskab og indtraadte i det gamle 1837 stiftede Kolonialvarefirma L. F. Mørck & Co., der alle-

rede da indtog en anset Position, og hvis Eneindehaver han er fra 1904. Under L.s dygtige og indsigtfulde Ledelse, der har skaffet ham et udmærket Købmandsry, er Forretningen ikke alene vokset i Omfang men ogsaa i Anseelse, saaledes at den nu afgjort staar i første Række indenfor Branchen: Kolonial — specielt Kaffe. Det var derfor ogsaa meget naturligt, at L. 1901—07 var Formand for Foreningen af Kolonialgrossister i Kbh., som hvis egentlige Stifter han kan betragtes, og at han 1905 valgtes ind i Grosserer-Societetets Komité som Kolonialbranchens Repræsentant. Som menigt Medlem af Komiteen viste han saa stor Interesse for dennes Formaal og gjorde et saa betydeligt Arbejde for Købmandstanden, at han fuldt fortjente den Paa-skønnelse, der vistest ham derved, at han 1920 — ved C. C. Clausens Afgang — valgtes til Komiteens Formand, med hvilken Stilling Posten som Formand for den danske Handelsstands Fællesrepræsentation er forbunden; fra disse Poster traadte han tilbage 1922. L. roses for sin betydelige Forhandlingsevne; han akcepterer i mindre væsentlige Ting gerne andres Meninger, selv om de er afvigende fra hans egne, men paa de principielle Punkter staar han fast, saaledes som han f. Eks. viste det ved det Særstandpunkt, han indtog som Medlem af Valutakommissionen. Overfor Offentligheden er L. aldrig traadt stærkt frem. 1904—15 var han Medlem af Sø- og Handelsretten. — Gift 1883 Alma Prior. C. T.

Litt.: Krak: „Danm. ældste Forr.“ 1915, S. 199; „Berl. Tid.“ ^{18/3} 1920 og ^{30/4} 1921; „Børsen“ ^{30/4} 1921.

Linck, Helge Ejnar (f. ^{29/6} 1873), Journalist. F. i Kbh. Forældre: Skræddermester Carl Vilhelm L. og Josefine Vilhelmine Kirkmann. Kom efter Konfirmationen i Købmandslære i Løgstør, var derefter en kort Tid paa Vesterbro Seminarium, men begyndte her at skrive i forskellige Blade og gik snart helt over til Journalistik. Han skrev en Del i „Aftenbladet“ under Korsgaard, gik 1905 til „Klokken tolv“ og skrev 1906—19 i „København“, hvorefter han kom til „B. T.“ Han er desuden fra 1919 Redak-

tør af Anti-Forbudsbladet „Sund Sans“ og er Medarbejder ved „Vore Damer“, „Vore

Herrer“, „Svømmøllen“ m. m. L. har vundet et Navn ved sine Serier fra det jævne Borger-skabs og Arbejderstandens Dagligliv, dels i Samtale-, dels i Brevform (Madammerne i „København“, „Erbødigt Hansen sst.“, „Fru Soffys Breve“ i „B. T.“ osv.); han viser her ikke almindelig Evne til at skildre visse lavkomiske Typer og gennem dem virkningsfuldt satirisere over Samfundets Brøst. Han har udgivet en Del af sine Serier i Bogform og har 1913 faaet Lydstillet „Søren Frisk“ opført paa Frbg. Teater. — Gift 1906 Betty Kirstine Petersen. P. E.

Litt.: Fred. Poulsen i „København“ ¹⁵/₁₀ 1914; „B. T.“ ²/₁ 1919.

Lincke, Andreas Frederik (¹⁰/₂ 1819—¹⁴/₁₀ 1874), Komponist, Dirigent. F. i Kbh. Forældre: Militærmusiker Johan Frederik Wilhelm L. og Ane Marie Clausen. Begyndte sin militære Løbebane som

Hoboist i Garden, kom senere ind som første Violinist i Lumbyes Orkester, hvor han ogsaa dirigerede i Lumbyes Fraværelse. Som Dirigent var han endvidere knyttet til Hofteatret (1855—56), til Kasino,

til Alhambra m. m., ligesom han flere Gange besøgte Udlandet i denne Egenskab, senest Sverige, hvorfra han paa Grund af Sygdom maatte tage tilbage til Hjemlandet. Hans Kompositioner omfatter især Danse, Marscher og Balletmusik („Den alvorlige Pige“ 1856, Finalen i „Fjernt fra Danmark“ 1860, „Pontemolle“ (sammen med W. Holm, 1866)); endvidere er hans Navn knyttet til en Række Arrangementer af Vaudevillemusik, som han foretog til Kasino. Efter hans Død udkom hans vægtigste Arbejde: 8 store Violinetuder (revideret af Edm. Singer i Stuttgart). D. i Kbh. — Gift 1) 1843 Carolina Charlotte Nicoline Christine Petersen, d. 1844. 2) 1852 Amalia Maria Petersen, d. 1915. E. A.

Litt.: G. Skjerne: „H. C. Lumbye“ 1912; Nekrologer i „Søndags-Posten“ ⁸/₁₁ 1874 og „Berl. Tid.“ ¹⁵/₁₀ s. A.

Lincke, Valdemar Christian (f. ¹⁴/₂ 1869), Operasanger, Sangpædagog. F. i Kbh. Forældre: Juvelerer Carl Christian Friedrich L. og Alma Marie Alvida Steenstrup. Blev Elev af Konservatoriet, senere af Devillier i Paris, debuterede 1892 paa det Kgl. Teater som Landgreven i „Tannhäuser“ og sang i den følgende Tid en Række af

de betydeligste Bas- og Basbarytonpartier (Greven i „Figaros Bryllup“, Leporello i „Don Juan“, o. fl.) indtil 1902, da han tog sin Afsked fra Teatret. Han virker siden da som Sanglærer i Kbh. Alle-rede 1900 var han blevet knyttet til Konservatoriet som Lærer og udfolder her, som i sin private Lærergerning, ved sin eminente kunstneriske Begavelse og

sine betydelige pædagogiske Evner en alsidig og almen anerkendt Virksomhed indenfor dansk Sangkultur. Sine Erfaringer fra Operasangen har han draget Nytte af bl. a. ved Udgivelsen (sammen med S. Levysohn) af en Række Operaarier fra det Kgl. Teaters Repertoire med Teatrets tekstlige Underlæg („Opera-Album for Sopran. Forsynet med den af det Kgl. Teater benyttede danske Tekst“, „Opera-Album for Baryton og Bas“ etc. 1920). — Gift 1894 Violinistinden Mary Albertine Soyer. E. A.

Litt.: „Nationaltid.“ ³¹/₁ 1915; „Politiken“ ¹/₂ s. A.; „Berl. Tid.“ ¹³/₂ 1919.

Lind, Hans Daniel (f. ¹⁷/₇ 1847), Historiker. F. i Kbh. Forældre: Snedkermester ved Orlogsværftet Hans Vilhelm L. og Jensine Caroline Braband. Blev Student 1865 og Cand. theol. 1871, Katket ved Johanneskirken i Kbh. 1874, 1876 tillige konst. Præst ved Lade-gaarden. 1879 blev han Sognepræst i Søby paa Ærø, 1887 i Rynkeby-Revninge paa Fyn, 1898 i Skelby-Gunderslev paa Sjælland, afgik 1920. L. blev i sine første Ungdomsaar stærkt paa-virket af sine Omgivelser, af Livet i Nyboder og paa Faderens Arbejdsplads, Orlogsværftet. Hans Sans blev vakt for marinehistorisk Forskning, og udover en Samling religiøse Smaafortællinger: „Fra det virkelige Liv“ (1886) har hans Forfatter-virksomhed været helliget den danske Flaades og Nyboders Historie. Ved Marineministeriets Støtte udkom „Nyboder og dets Beboere, især i ældre Tid“ (1882), „Christian IV og hans Mænd paa Bremerholm“ (1889), „Frederik III's Sømagt“ (1896) og „Fra Frederik II's Tid“ (1902), — alle Værker, der næsten udelukkende er udarbejdet ved omfattende Arkivstudier og derfor har den største Betydning som Kildeskrifter. Desuden er L. Forfatter til talrige Artikler i „Museum“, „Tidsskrift for Søvesen“, „Historisk Tidsskrift“, „Vort Folk i det 19. Aarh.“, „Fra Arkiv og Museum“, „Historiske Med-

delelser om Kbh., „Præstø Amts Aarbog“ og „Under Dannebrog“. Emnerne har bl. a. været: „Griffenfeldt og vorre Soudrustninger“, „Da Tromp var i Vente“, „Styrkeforholdet i Slaget ved Køgebugt“ og ganske særlig den Tids danske Søheltes Virke og Forhold. L. har ogsaa med Kraft og Varme virket for sine Standsfæller, og Præstepensioneringer af 1886 skyldes i første Række hans Initiativ. — Gift 1876 Andrea Rigmor Dora Evers. K. L.

Litt.: „Festskrift for Studenterne fra 1865“ 1905 og 1915; Anmeldelser i „Berl. Tid.“ 20/9 1882 (af H. P. Boye), „Politiken“ 20/12 1889 (af J. A. Friedericia), 20/11 1896 (af samme) og 27/1 1902 (af P. Munch) og „Nationaltid.“ 25/11 1896 og 14/3 1903; „Næstved Tid.“ 15/7 1917.

Lind, Jens (f. 1/3 1874), Botaniker. F. i Nykøbing M. Forældre: Landinspektør Janus Balthasar Krarup L. og Christine Marie Begtrup. Blev Cand. pharm.

1896, konditionerede i mange Aar paa forskellige Apoteker og studerede samtidig Snyltesvampe. 1905 foretog han en Studierejse til Stockholm og Berlin. Efter E. Rostrups Død (1907) blev han opfordret til at bearbejde hans efterladte Svampe-

samlinger og udgav 1913 en Fortegnelse over alle hidtil kendte danske Snyltesvampe. Han har tillige skrevet talrige Artikler og Pjecer dels om Bekæmpelse af Plantesygdomme, dels om farmaceutisk-botaniske Emner, f. Eks. om Lægeplanters Dyrkning og deres Historie. 1912—17 var han Botaniker ved Statens plantepatologiske Forsøg i Lyngby, er nu Indehaver af Østbirk Apotek ved Horsens. L. har ved sin Virksomhed som Plante- patolog gavnede de praktiske Virksomheder; tillige har han paa Grænseområdet af Farmaci og Botanik fremdraget adskilligt interessant og nyt Stof. — Gift 1908 Hedevej Harder. H. J.

Litt.: C. Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913.

Lindberg, Jacob Christian (14/1 1797—10/12 1857), Præst. F. i Ribe. Forældre: Sognepræst Niels L. og Ane Magdalene Jacobsen.

Blev Student 1815 og Cand. theol. 1822, blev straks Adjunkt ved Metropolitanskolen. Han udgav her til Brug ved Undervisningen en hebraisk Grammatik, en hebraisk Krestomati og en grammatisk Analyse til Genesis, og i Münsters „Miscellanea Hafniensia“ offentliggjorde

han 1824 en Afhandling om nogle puniske Mønter. Allerede som Student havde L. hørt

til Grundtvigs Tilhængere, og sammen med denne og Rudelbach begyndte han 1825 Udgivelsen af „Theologisk Maanedsskrift“; da Striden om „Kirkens Genmæle“ begyndte, kastede han sig ind i denne med stor Voldsomhed, og efter „Nogle Bemærkninger i Anledning af Kirkens Genmæle“ (1825) og „Hvad er Kristendom i Danmark?“ (1826) kom 1829 „Er Dr. Prof. theol. H. N. Clausen en ærlig Lærer i den kristne Kirke?“; imidlertid blev dette Skrift undertrykt af Censuren, der blev anlagt Sag mod L., og han blev suspenderet fra sit Adjunktembede, men Dommen lød paa Frifindelse, og Bogen blev frigivet; ogsaa Suspensionen blev hævet, men L. søgte alligevel Afsked fra sin Stilling. I den følgende Tid levede han da som Privatmand, væsentlig optaget af med Mund og Pen at angribe det rationalistiske Kristendomsyn, særlig i „Maanedsskrift for Kristendom og Historie“, som han udgav 1830—32, og „Den nordiske Kirketidende“, der udkom 1833—40, samt i flere Flyveskrifter; hans Polemik var ikke alene skarp og personlig, men jævnlig ogsaa ufin og smaalig, saaledes at H. N. Clausen med Føje i sine Livserindringer kan beklage sig derover. Samtidig søgte han at fremme gammeldags Fromhedsliv ved i sin Bolig i „Lille Rolighed“ paa Kalkbrønderiet at samle jævne Haandværkere og Smaaborgere til gudelige Møder, og derved dannede han Begyndelsen til den frie Menighedskreds, der senere samledes om Grundtvig i Frederiks tyske Kirke og Vartov. 1844 blev L. Sognepræst i Tingsted paa Falster, og her fuldførte han sin Oversættelse af det gl. og det ny Testamente, som efter 16 Aars Arbejde forelaa afsluttet 1853. Det var hans Hensigt at gengive de bibelske Skrifter i et folkeligt Sprog, som kunde tale Menigmand til Hjerte; talrige af de Udtryk, han valgte, maatte ganske vist forekomme de fleste Bibellæsere smagløse, men i den af Sønnen Niels L. besørgede 2. Udg. (1866; tidligere var kommet 2. Opl. 1857—58) er de værste Pletter fjernede, og i grundtvigske Kredse har denne Oversættelse været stærkt benyttet. I politisk Henseende havde L. oprindelig været Tilhænger af Enevælden og en Beundrer af Christian VIII, men ligesom Grundtvig blev han efterhaanden grebet af de liberale Ideer, og 1853—55 var han disses Talsmand i Folketinget (valgt i Nakskov) og til sin Død i Rigsraadet. 1857 forflyttedes han til Lille Lyndby og Ølsted ved Frederiksværk, men inden Aaret var omme, døde han af Tyfus. D. i Lille Lyndby. — Gift 1826 Anna Cathrine Elisabeth Hansen, d. 1866. H. M.

Litt.: Selvbibliografi i „Solennia Acad.“ ved Formælingsfesten 1828; „Af J. C. L.s Papirer“ i „Hist. Maanedsskr.“ I—VI 1883—86; Barfod: „Den falsterske Gejstlighed“ II 1854, S. 169; H. Jørgensen: „Et Par Ord til J. C. L.s Efterladte“ 1858; „J. C. L. Mindeord af Helveg, Thurah og Køster“ 1866; Metropolitanskolens Progr. 1872;

Skrøder: „O. P. H. Larsen“ 1875; Grundtvig: „Kirkelige Lejlighedstaler“ 1877; H. N. Clausen: „Optegnelser“ 1877; Fr. Hammerich: „Et Levnedløb“ 1882; L. Koch: „Den dsk. Kirkes Hist. 1817—54“ 1884; Elise Lindberg i „Højskolebladet“ 1887, 1888 og 1897; Fr. Nygård: „J. C. L.“ 1897; L. Koch: „Fra Grundtvigianismens og Indre Missions Tid“ 1898; Schwanenflügel: „J. P. Mynster“ 1900; F. Rønning: „N. F. S. Grundtvig“ 1907—14; Plum og Dalberg: „Metropolitanskolen“ 1915; L. Koch: „En gl. Præsts Erindringer“ 1919; Breve i H. Bech: „Gunnl. Busch“ 1869, „Breve til og fra Ingemann“ 1879 og „Nord. Maanedsskr.“ 1881 II og 1882 II; Nekrologer i „Fædrelandet“ 12/12 1857 og „Dagbl.“ 14/12 s. A.

Lindberg, Jakob Kristian (f. 10/6 1873), Nationaløkonom. F. i Gedved ved Horsens. Forældre: Valgmenighedspræst Niels L. og Clara Cathrine Monrad.

Sønnesøn af Jac. Chr. L. (s. d.). Blev Student 1891, Cand. polit. 1897, var Assistent ved Statistisk Laboratorium til 1901, i hvilket Aar han blev Sekretær ved Arbejds- og Fabriktilsynet, Kontorchef 1913 og Direktør 1914. Ved Siden af sin Embedsvirk-

somhed har han været Redaktør af „Dansk Industri-Beretning“ 1906—14 og Docent ved Polyteknisk Lærestalt 1908—19; endvidere socialdemokratisk Medlem af Frbg. Kommunalbestyrelse 1909—17, derefter Kommunens Revisor. Navnlig gennem denne Embedsvirksomhed er L.s Interesse for sociale Forhold bleven underbygget med et sjældent indgaaende Kendskab til vort Lands industrielle- og Arbejdsforhold (jfr. f. Eks. hans Afhandling „Haandværkets Fremtid i „Nationaløk. Tidsskr.“ 1905), og han har derigennem ikke blot været det politiske Parti, han tilhører, et meget nyttigt Medlem, men der er ogsaa af Statsmagten i udstrakt Grad lagt Beslag paa hans Indsigt, f. Eks. under Krigsaarene, hvor han ledede Brændselsoliefordelingen og paa anden Maade deltog i Ordningen af Brændselsspørgsmaalet m. v. Desuden har han beskæftiget sig med betydningsfulde Sider af Samfundskønomiens Teori, navnlig Værditeori, og har i Afhandlingerne i „Nationaløk. Tidsskrift“ søgt at hævde den marxistiske Værditeori overfor de „borgerlige“ Teoretikere (Böhm-Bawerk, Birck). Efter Krigens Afslutning har han i Tale og Skrift været Socialdemokratiets førende Mand i Partiets Krav om Kontrol med Erhvervslivet og om Oprettelse af Bedriftsraad m. v., og hans store baade praktiske og teoretiske Indsigt har givet hans Anskuelse Vægt, selv om de politiske og økonomiske Forhold foreløbig i nogen Grad har standset Diskussionen om disse Spørgsmaal. — Gift 1901 Inger Dortha Ousen Tornøe.

E. C.

Litt.: Slægt i Mazar de la Garde: „Konferensraad David Monrads Descendenter“ 1896 og T. Borch: „Slægten Tornøe“ 1911; „Soc.-Dem.“ 11/3

1909; „Nationaltid.“ 3/6 1914; „Studerterne fra 1891“ 1916; „Politiken“ 27/8 1918.

Lindbæk, Johannes Peder (6/12 1872—25/7 1919), Historiker. F. i Ribe. Forældre: Sognepræst Jacob Borrig L. og Augusta Caroline Nielsen. Blev Student 1890, Cand. mag. i Historie 1897, var et Aar Lærer i Birkerød og opholdt sig 1898—1901 og siden i 1906 i Rom for med Carlsbergfondets Støtte at afskrive Pavebreve i Vatikanets Arkiv. Herigennem kom han ind paa Studiet af dansk middelalderlig Kirkehistorie, udgav 1906 sammen med G. Stemann (s. d.) „De danske Helligaandsklostre“ og disputerede 1907 med Bogen „Pavernes Forhold til Danmark 1448—1513“.

Han samlede sig efterhaanden om den Plan at skrive en dansk Klosterhistorie til Afslutning af Daugaards og naaede 1914 at udgive det første Bind „De danske Franciskanerklostre“, hvortil V. Lorenzen (s. d.) knyttede sin Bygningshistorie. Til Fortsættelsen af dette Værk og til Roskilde Domkapitels Historie efterlod L. sig værdifulde Samlinger. Som Udgiver leverede han sammen med A. Krarup (s. d.) „Acta pontificum Danica“ II—VI (1907—15) og alene „Aktstykker og Oplysninger til Statskollegiets Historie 1660—76“ I—II (1903—10). Han, der 1904—10 var historisk Medarbejder ved „Dannebrog“ og fra 1910 ved „Berlingske Tidende“, kom ved Verdenskrigens Udbrud ind paa udenrigspolitisk Historie, var fra 1914 Medudgiver af Gyldendals Samleværk „Verdenskrigen“ og udgav 1917 den objektive og kyndige Bog „Forspillet til Verdenskrigen“. Hans Ophold i Berlin og ved Fronten under Krigen bidrog til at undergrave hans Sundhed, og han døde to Aar efter, at han 1917 var blevet Stiftsskriver i Roskilde. L. var en grundig, arbejdsdygtig og sandhedsstræbende Historiker, som Skribent i Besiddelse af jævn og jovial Fortælleevne uden særligt Særpræg. Hans Opfattelse af Religionsskiftet i Danmark i 15.—16. Aarh. var tydelig katolsk paavirket. Som politisk Historiker bevarede han Ro og Upartiskhed i Nationalitetenskampens Brænding. D. i Roskilde. — Gift 1902 Sofie Aubert. P. E.

Litt.: „Norske Slægter“ 1915, S. 9; Selvbografi i Univ. Progr. Novbr. 1907; „Studerterne fra 1890“ 1915; Kr. Erslev i „Hist. Tidsskr.“ VIII 1 1907—08; M. Mackeprang sst. 5 1915; „Berl. Tid.“ 10/10 1917; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 25/7 1919 (af E. Arup), „Politiken“ 20/7 s. A. (af A. Linvald), „Roskilde Avis“ 23/7 s. A., „Hist. Tidsskr.“ IX 2 1921 (af M. Mackeprang), „Aarb. udg. af Hlst. Samf. f. Kbh. Amt“ 1919 (af Th. B. Bang) og „Højskolebl.“ 1920 (af Th. Bredsdorff).

Linde, Andreas Conrad Putscher (Kbh./8 1814—3/3 1888), Departementschef. F. i Kbh. Forældre: Oberst Georg L. og Karen Rothe. Blev

Student 1831, Cand. juris 1835, s. A. Kancelist i Universitetsdirektionens Sekretariat,

1841 tillige Auditor, 1843 Fuldmægtig under fornævnte Direktion, 1847 Chef for Direktionens 2. Ekspeditionskontor, 1848 Kontorchef i Kultusministeriet, 1851 konst. Departementschef, 1857 Chef for Ministeriets 2. Departement, 1866—76 tillige konst. Chef for det Kgl. Teater og Kapel,

1876 Departementschef for hele Kultusministeriet. Han røgtede tillige en Række andre offentlige og private Hverv. Uden at være i Besiddelse af fremragende Begavelse var L. en dygtig og samvittighedsfuld Embedsmand, flittig ved sit Arbejdsbord, hjælpsom, forekommende og elskværdig. Han udgav de nyttige „Meddelelser angaaende Kjøbenhavns Universitet, den polytekniske Læreanstalt, Sorø Akademi og de lærde Skoler med dertil hørende Realundervisning i Kongeriget for Aarene 1849—1856“ (I—II 1860 og 1864), tilsvarende Meddelelser for 1857—63 (1865, 1867 og 1886) og „Meddelelser angaaende de lærde Skoler med dertil hørende Realundervisning i Kongeriget Danmark for Aarene 1857—86“ (1883—88). Til at beklæde den vanskelige Stilling som Teaterchef strakte hans Evner ikke til. Han manglede dertil den fornødne Rygrad og besad ligesaa lidt som den faktiske Styrelse, den med ham samtidig udnævnte Intendant G. Berner (s. d.), tilstrækkelig æstetisk Autoritet eller Myndighed. Under L.s Styre forefaldt den bekendte Affære med Kr. Mantzius, der i sin Piece „Berner—Linde—Hall contra Mantzius“ (1871) aftrykker de hans Afskedigelse vedrørende Aktstykker. I sine Breve til A. F. Krieger betegner Fru J. L. Heiberg vel L. en enkelt Gang som „rørende godmodig“, men udtaler sig iøvrig gennemgaaende meget skarpt og uskaanstomt om ham. I L.s Chef-Tid aabnedes det Kgl. Teaters nuværende Bygning. Han blev paa en brutal og hensynsløs Maade fjernet fra Chefposten af Kultusminister J. C. H. Fischer. D. i Kbh. — Gift 1849 Johanne Amalia Linde, d. 1910.

Fz. D.

Litt.: Slægt hos Lengnick og i Hauch-Fausbøll og Hiort-Lorenzen: „Patr. Slægter“ II 1911; Oskaar Damkler i „Danmark. Illustreret Kalender for 1889“ III S. 66—69; P. Hansen: „Den sks. Skueplads“ III 1896 passim; R. Nøllendam: „Det kgl. Teaters Hist. 1874—1922“ I 1921, S. 16 ff. og passim; A. Friis og P. Munch: „Johanne Luise Heiberg og Andreas Frederik Krieger“ II 1915 passim.

Linde, Christen (²⁸/₁₂ 1626—⁹/₆ 1706), Herremand. F. i Holstebro. Fader: Købmand Christen Jeppesen. Som Søn af en vistnok nogenlunde velstillet Handelsmand kom han selv til Handelen, skal en Tid have været

omvankende Bissekræmmer og efter Sagnet være kommet til Rigdom ved et rent Tilfælde. I hvert Fald blev han snart fast bosiddende i Holstebro og er rimeligvis blevet formuende gennem sit Ægteskab. En af Landets rigeste Mænd blev han gennem Spekulationer i Jordejendomme. Han satte Prioriteter i Adelsgods, forpagtede flere Hovedgaarde og benyttede Lejligheden til at blive Godsejer i stor Stil, da dette efter 1660 var blevet tilfældigt for en borgerlig, og da der ogsaa økonomisk kom svære Tider for den gamle Herremandsstand. Efterhaanden samlede han en halv Snes nyske Hovedgaarde. Bøndergods opøbde han i Mængde, og hans samlede Godsomraade var i Hartkorn større end noget Grevskab. Til Gengæld for Laan, han ydede Regeringen, blev han 1704 adlet. D. paa Pallesbjerg. — Gift ca. 1660 Dorthea Nielsdatter, d. 1685.

H. Js.

Litt.: Slægt hos Lengnick; Farstrup og Axelssons Dagbøger ved J. Becker 1813; „Orion“ I 1843; Bircherods Dagbøger ved Molbech 1846; Frølund: „Holstebro“ 1871; O. Nielsen: „Hist. Efterretn. om Hjerm og Ginding Herreder“ 1895; Storgaard Pedersen: „Bidrag til Hing Herreds Hist. og Top.“ 1896 og „Ulfborg Herred“ 1900; E. Nyström: „P. M. Bruns og Ane Munchs Slægt“ 1910.

Lindegaard, Peter (¹⁰/₁ 1758—²⁶/₁₀ 1832), Slotsgartner. F. i Egense paa Fyn. Formodentlig af Bondeslægt. Kom 14 Aar gammel i Lære hos en tysk Gartner Poserne paa Hvidkilde, og fra 1779 fortsatte han sin Uddannelse paa Rosenborg hos Gartner Dörschel; om Vinteren besøgte han Kunstakademiet. 1782 blev han Svend, og Foraaet efter rejste han til Holland, hvor han arbejdede paa Waterland.

1785 fik han Plads som Mestersvend hos Carl Emil Döllner paa Rosenborg, hvis Efterfølger han blev 1791. Her virkede han til sin Død. L. var en af sin Tids mest ansætte Gartnere; han fremkom sammen med botanisk Gartner Holbøll med Forslag til Regeringen om at oprette en Gartner-Eksamen, hvilket blev taget til Følge, idet det ved Plakaten af ²⁹/₁₀ 1811 blev anordnet, at der to Gange aarligt skulde afholdes Eksamen for Gartnere. Paa sit specielle Omraade Frugtdriveri var han Foregangsmand, og han forfattede en Bog „Om Vinstokkens Dyrkning saavel i Drivkasser som i frie Luft i Danmark“ (1826) og paa Engelsk „A new method of forcing grapes and keeping them

in winter, invented and practised by Pt. L.“ (1817) foruden andre Afhandlinger paa Engelsk. Han var tillige Hovedmedarbejder ved den ved F. Møller udgivne Oversættelse af Blotz og Christ: „Havekonsten“ (1802—09). L. var korresponderende Medlem af „The horticultural Society“. D. i Kbh. — Gift 1791 Anna Erichsen, d. 1827. A. L.

Litt.: Brock: „Hist. Efterretn. om Rosenborg“ II 1881, S. 68, III 1883, S. 135; „Tidsskr. f. Havevæsen“ VIII 1874, Nr. 13; Bruun og Lange: „Danm. Havebrug“ 1920.

Lindenov, Godske (d. 1612), Admiral, Grønlandsforsker. Forældre: Christoffer L. til Lindersvold og Sofie Hartvigsdatter Pless. Indtraadte 1605 i Flaadens Tjeneste og sendtes s. A. til Grønland som Chef for „Løven“, der sammen med to andre Smaaskibe under Cunninghams (s. d.) Overkommando skulde finde de gamle nordiske Kolonier. L. skilte sig fra sin Chef og kom til Land ved det nuværende Fiskeresset, rovede et Par Eskimoer og naaede hjem med dem inden de andre Skibes Ankomst. Hans Ankomst vakte stor Begejstring, og 1606 sendtes han atter til Grønland — denne Gang som Eskadrechef med Cunningham under sig. Den sydligste Fjord paa Grønlands Østkyst bærer L.s Navn. 1610 blev L. Holmens Chef, deltog i Kalmarkrigens første Faser, men døde inden Krigens Slutning. D. i Kbh. — Gift 1611 Karen Henriksdatter Gyldensjerne, d. 1654. V. G.

Litt.: Slægt i Adelsaarbogen 1902; H. G. Garde: „Efterr. om den dsk.-no. Sømagt“ 1832—35; „Grønlands hist. Mindesm.“ III 1845; Richardt og Secher: „Dsk. Herregaarde“ XIX 1867 (Lindersvold); H. D. Lind: „Christian IV og hans Mænd paa Bremerholm“ 1889; „Danm. Herregaarde ved 1920“ (Lindersvold) 1921.

Linderberg, Peder Theodor Fernando (20/4 1854—4/12 1914), social Agitator og Publicist. F. i Kbh. Forældre: Skrædder Niels Theodor Thorsen L. og Johanne Pedersen. Opvokset i smaa Kaar og fra Barndommen grundtvigiansk paavirket begyndte han 1881 efter et Ophold paa Vallerkilde Højskole og efter i flere Aar at have arbejdet som Gartner i Norge sit folkeoplysende Arbejde i nærmere eller

fjernere Tilknytning til Socialdemokratiet, indtil han brød med dette 1896. Han redigerede et Par Blade, skrev i Provinspressen, holdt Foredrag og stiftede 1888 „Dansk Arbejderforbund“. Interesserede Mænd hjalp ham efter Brudet med Socialdemokraterne til at drive sociale Studier i Udlandet, og det lykkedes ham, til Dels sammen med disse Mænd, 1898 at faa dannet „Udvalget til social Oplysnings Fremme“. Men heller ikke dette Samarbejde blev varigt. L.s Stræben gik ud paa at „gøre de Kristne til So-

cialister“; derved var Samarbejdet mellem ham og Socialdemokratiet, der altid har lagt afgørende Vægt paa den socialistiske Bevægelse som ren Klassebevægelse, blevet næsten umuliggjort. Paa den anden Side var de Mænd, han i Udvalget arbejdede med, interesserede i at „gøre Socialisterne til Kristne“, medens Hovedopgaven for L. syntes at bestaa i at vække social Forstaelse uden for Arbejdernes Kreds og at hæve den hele Arbejderbevægelse op ved at tilføre den religiøse Idealer og alle gode Kræfters Medvirken fra de øvrige Samfundsklasser. Efter et Aars Forløb opløstes Udvalget, medens det til dette knyttede Sekretariat opretholdtes som „Det sociale Sekretariat og Bibliotek“, der under ret neutrale Former fortsatte det sociale Oplysningsarbejde. L. var paa forskellig Maade knyttet til dette Arbejde, men udfoldede navnlig et rigt Forfatterskab. Han udgav talrige Bøger, bl. a. „Frikonkurrencen og Socialismen“ (1895); hans Hovedarbejde er „Kristendommen og den sociale Udvikling“ (1903—08). Dette som andre Arbejder fra hans Haand er præget af anden Haands Viden, undertiden af agitatorisk farvet Fremstilling. Hertil kom, at L. var stejl af Natur og havde vanskeligt ved at samarbejde med Mennesker; hverken ved sit Forfatterskab eller ved sit personlige Virke har han da skabt saadanne blivende Resultater, som vilde være fremkomne, om hans dybt ideelle Stræben havde været knyttet til en større Personlighed. D. i Kbh. — Gift 1885 Johanne Hansen. E. C.

Litt.: Erindringer i „Min Tiltale og Fritidselise for Majestætsforbyrdelse“ 1882; „Folket, Kongen og Ytringsfriheden i Danmark“ 1884; „Forvarsaltalen for Hojesteret“ 1884 og „Tidens Strøm“ VI 1889—90, S. 126 ff.; „Frit Vidnesbyrd“ 3/11 1894, 3/10 1895 og 18/5 1899; Vill. Christensen i „Det ny Aarh.“ II 2 1905—06, S. 82 f.; Nekrologer i „Politiken“ 4/12 1914, „Soc.-Dem.“ 3/12 s. A., „Samfundets Krav“ 1915 (af V. Ammundsen, A. Boje, Thomas Larsen og A. Munk) og „Nationaløkonomisk Tidsskr.“ s. A. (af Johs. Dalhoff).

Lindgreen, Ferdinand Ludvig Vilhelm (døbt 10/4 1770—18/6 1842), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Marinekonstabel Thomas Jespersen og Johanne Kirstine Hansdatter Groot. Var Halvbroder til Caroline Walter; antog Navnet L. og fik som 18aarig Elev ved det Kgl. Teater Fr. Schwarz til Lærer, idet han samtidig forberedte sig til Studentereksamen.

Han betraadte Scenen allerede 1788, men først som Student fik han 10/11 1790 sin egentlige Debut som Frontin i „Den forlobte Avtor og Tjener“. Da han kort efter havde spillet Den pantsatte Bondedreng og Henrik i „Maskerade“, blev man klar over, hvilke fro-

dige Evner der boede i den unge Mand. Forholdene ved Teatret var ham gunstige, og han fik sit varmeste Ønske om et Holbergs Repertoire rundelig opfyldt. Henrik og Arv, Chilian og Mester Gert, selv Sganarel i „Melampe“ spillede han til almindelig Tilfredshed — frodige og farverige Præstationer, der dog næsten fordunkledes, da han ^{25/2} 1805 overtog Jeppe paa Bjerget efter Gjelstrup og med dennes Spil som Grundlag yderligere udarbejdede og uddybede Figuren. L. havde gaaet i Skole i Roskilde, saa han kendte af Selviagttagelse de midt-sjællandske Bønder og kunde nu til den traditionelle Jeppetypen føje en Række friske, Livet aflurede Træk, der hævdede den Holbergske Rolle op til den ypperste Komedie-Fremstilling, Tiden ejede. L. var og blev Komediens Repræsentant — hvad han udenfor dette sit egentlige Felt ydede, naaede ikke ud over det rutinemæssige og hæderlige. Han besad mange Strengte paa den Bue, der var hans egentlige, og hans Roller er derfor som et Paradigma paa Samtidens komiske Repertoire — enten han nu spiller David i „De Vonner og Vanner“, Trækom i „Gulddaaen“, Tøraf i „Virtuosen“ eller Twastle i „Robinson i England“ og Proprietæren i „Hr. Burckart og hans Familie“. Som Instruktør fik han mindre Betydning for Skuepladsen, men som Phisters Lærer naaede hans Indflydelse dog langt frem i Tiden — helt ned til vore Dage, ved at hans Lære nemmedes ogsaa af Phisters geniale Elev. L. oplevede sit 50 Aars Jubilæum ^{30/1} 1838, og næstfølgende ^{9/12} optraadte han som Broder Sup i „Bødkeren“ sidste Gang. D. i Kbh. — Gift 1794 Hedvig Sophie Hviding, d. 1844. C. Bs.

Litt.: Overskou: „Den dsk. Skueplads“ III—IV 1860—62; Jubeludg. af Holbergs Komedier III 1888; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; H. Weitmeyer i „Hist. Medd. om Kbh.“ II 1909; R. Neliendam: „Breve fra dsk. Skuespillere og Skuespillerinder“ 1911; „Pers. Tidsskr.“ VIII 1922.

Lindhard, Erik (f. ^{18/6} 1873), Landøkonom, Forsøgsleder. F. i Dalby ved Tureby. Forældre: Købmand Sofus Johan L. og Bolette Amalie Hansen. Gik efter 3 Aars Uddannelse i det praktiske Landbrug samt Ophold paa Højskole og Landbrugsskole til Landbohøjskolen, tog Landbrugseksamen 1895 og var derefter en kort Tid Assistent paa Askov Forsøgsstation, 1895—99 Assistent i Landøkonomi paa Landbohøjskolen. L. foretog derefter en etaarig Udenlandsrejse, hvor han besøgte Sverige, Tyskland og Østrig for at studere Planteformer og Forsøgsvirksomhed. 1900—04 bestyrede han et Skovdistrikt i Siam under Ø. K. 1904—09 var han Assi-

stent i Statens Planteavlsvudvalg; siden 1909 Forsøgsleder og Bestyrer af Tystofte Forsøgsstation. Han har ledet den 1906 indstiftede Prøvedyrkning af Saasædsstammer og Undersøgelser over Græsmarker i Jylland og er Formand for Landbo- og Husmandsforeningernes Kontroludvalg fra 1913; Medlem af Bestyrelsen for Nordiske Jordbrugsforskeres Forening m. m. L., der særlig har kastet sig over Studier vedrørende Arvelighedsforskning og Planteformædling, indtager blandt Fagfæller en fremragende Plads ved sin Intelligens, kritiske Sans og faglige Dygtighed. Han er ikke den vidt favnende Agitator, som taler æggende til den brede Landbefolkning, han egner sig ifølge sit Naturel bedre til at tale og skrive for en Kreds, som har faglige Forudsætninger udover de rent elementære. — Gift 1907 Agnes Kirstine Nielsen. A. C.

Litt.: „Ugeskr. f. Landmænd“ 1909, S. 130; C. Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913.

Lindhard, Jens Peter Johannes (f. ^{25/4} 1870), Fysiolog, Gymnastikteoretiker. F. i Dalby ved Tureby. Forældre: Købmand Sofus Johan L. og Bolette Amalie Hansen. Blev Løjtnant i Feltartilleriet 1891, Student 1893, Cand. med. 1898, var Læge ved Kryolithbrudene i Ivigtut 1899—1900, Reservelæge ved Middelfart Sindssygeanstalt 1900—02, praktiserende Læge i Karise 1902—06, Læge og Fysiolog ved „Danmark-Ekspeditionen“ 1906—08, Assistent ved Finsen-Institutets Laboratorium 1908—15, Docent i Anatomi og Gymnastikteori 1909. Var paa en fysiologisk Ekspedition i Alperne 1911, Skiislæge (D. F. D. S.) paa Ruten til New York 1913, blev Dr. med. 1914, Professor i Gymnastikteori 1917, Leder af Universitetets gymnastikteoretiske Laboratorium 1919, var Redaktør af „Gymnastisk Selskabs Aarskrift“ og „Gymnastisk Tidsskrift“ 1910—16. Han har skrevet en Række betydelige fysiologiske Afhandlinger, særlig om Respiration og Kredsløb samt Muskelarbejde, Lærebøger i Almindelig og Speciel Gymnastikteori og gymnastiske Smaaartikler. Paa mange Punkter bryder han her Staven over tidligere godkendte efter-Lingske gymnastiske Opfattelser, ligesom han drager skarpt til Felt mod den Udartning, som paa flere Steder har fundet Sted indenfor Idrætten. — Gift 1900 Bodil Pontoppidan. F. K.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1914; Hauch-Fausbøll: „Slægtthaandbogen“ S. 811; Olaf Hansen i „Akad. Ugebl.“ 1917; „Studerne fra 1893“ 1918.

Lindholm, Knud Herluf (f. ^{15/3} 1866), Tolddirektør. F. i Hørsholm. Forældre:

Oberst Vilhelm L. og Caroline Othilde Frederikke Vilhelmine Elisabeth Hedemann.

Tog 1. Del af Artium og rejste til England, hvor han Juni 1888 tog en Eksamen, der gav Adgang til det kinesiske Søtoldvæsen, i hvis Tjeneste han siden har været. Sept. 1888 fik han Ansættelse som Assistent af 4. Klasse i Peking for at studere Kinesisk, forflyttedes

1889 til Amoy, 1891 til Kanton, 1893 til Fusan i Korea og 1898 til Shanghai. 1906 var han en kort Tid fungerende Vicetolddirektør, blev derefter fungerende Tolddirektør i Samshui, 1908 Chef for Toldvæsenet ved Grænsen mod Tongkin og 1911 Chef for Grænsetoldvæsenet mellem Kina og Korea i Distrikterne Huntsjun og Lungtsjingtsun, fra 1916 med Udnævnelse som Tolddirektør. 1908 fik han af den kinesiske Regering Rang som Mandarin af 4. (civil) Klasse (*ssu-pin-hsien*). L. har foretaget talrige Rejser i ukendte Egne af Kina, særlig i Grænseområdet overfor Tongkin og Korea, og har derom skrevet forskellige Afhandlinger. Han er som Følge deraf 1911 blevet Medlem af „The Royal Geographical Society“ i London. — Gift 1) 1899 Mary Annette Slade. Ægteskabet opløst. 2) 1919 Asta Hermine Gauc. *F. de F.*

Litt.: Slægt hos Lengnick; Erindringer i „Museum“ 1890, S. 454.

Lindorph, Hans Andersen (ca. 1691—18/10 1772), Aktør paa Komediehuset i Lille Grønnegade. Blev dimitteret til Universitetet 1711, laa paa Regensen, men fik aldrig Eksamen. 1723 indtraadte han i den danske Aktørtrup, og en af hans første Roller var Jacob i „Ellevte Juni“, der fremkom i Terminstiden s. A. Netop i de samme Dage blev han bortvist fra Regensen. Han fulgte Høbergs (s. d.) Eksempel og nægtede at flytte, men Konsistorium gjorde kort Proces og relegerede ham. L. stod ved den danske Trup, til den endelig opløstes 1728, og var aabenbart en habil Komediant, som fik større Roller betroet. Foruden Jacob vides han at have spillet i Holbergske Stykker: Jeronimus i „Barselstuen“, Andreas i „Det arabiske Pulver“, Espen i „Den Vælgelsinde“ og Jeppe. Efter Komediernes Ophør giftede han sig med en Enke og fristede rimeligvis Livet ved Information og Skriveri; fra hans ældre Aar kendes fra hans Haand en rimet Oversættelse af Corneilles Tragedie Polyeucte. Han var den af de oprindelige danske Aktører, der levede længst, han naaede at se den danske Komædie, som han havde været med til at grunde, blive en betydende Kulturfaktor, men selv døde han uanset og glemst som

Lem paa Alm. Hospital. D. i Kbh. — Gift Henriette Birgitte, Jens Vogensens Enke. *E. N.*

Litt.: Eller Nystrom: „Den danske Komædie Oprindelse“ 1918.

Lindstrøm, Viggo Oluf Eugen (f. 12/1 1859) Skuespiller, Teaterdirektør. F. i Kbh. Forældre: Skræddermester Hans Oluf L. o

Adolphine Mauritzen. Var i Vinhandlerlære og paa Kontor og debuterede 3/12 1880 i Stavanger, var derefter indtil 1882 Skuespiller i Norge og kom 1883 til Dagmarteatret, hvor han virkede til 1888, derefter 1891—1902, 1913—14 og nu fra 1916. Forevrigt har han

i to Overgange 1888—91 og 1912—13 være knyttet til det Kgl. Teater; 1902—07 var han engageret ved Folketeatret som Skuespiller og Instruktør, og endelig grundlagde han 1908 det Ny Teater, hvis Direktør han var til 1911. L.s Teaterliv har saaledes været meget omskiftende, men han har dog faaet Lejlighed til at præge sit Skuespillerfysiognomi med Skarphed ind i Publikum Bevidsthed. Først det friske, ufortrødn. Humør som Jens Daglykke i „Landsoldaten“, hans mest populære Rolle fra 1886 som han endnu spillede saa sent som 1911 ved Afskeden paa det Ny Teater. Fremdele maa nævnes Roller som Tessier i „Ravne“ (paa „Studentersamfundets fri Teater“ 1893), Professor Crampton, Ludvig XI, Anders Kluk i „Varulven“, Ben Akiba i „Urie Acosta“, Lundgren i „Niels Peter Svane“ og Anders Olsen i „Dønvig Præstegaard“ Beldenak i „Christiern II“, Geronte i „Skytten“, Diaforius i „Den indbildt Syge“ og Lar Mathiesen i „Gamle Melodier“. I et broge Repertoire betegner disse Roller Højdepunktet af hans Fremstillingskunst og viser han Evne til Karakteristik, lun Jagttagelse og et friskt Humør, der ikke viger tilbage for det barokke. Han er en paalidelig Skuespiller med mange Interesser, og det var derfor urimeligt, at det Kgl. Teater ikke gjorde hans sidste Engagement varigt. Som Direktør maatte han kæmpe med de uundgaaelige Vanskeligheder ved et Teater. Start, men han viste god Villie til at højne Repertoiret og fremdrage de rette Kræfter — Fra L.s Haand foreligger den historiske Skildring: „København i 60erne“ (1912). — Gift 1) 1884 Louise Dall-Olsen. Ægteskabet opløst. 2) 1904 Vera Beyer. *C. Bs.*

Litt.: Helmer Lind i „Ill. Tid.“ 1/5 1904; A. Gnutzmann i „Teatret“ 1905; Frstrup: „Scenes Navne“ 1913; „Masken“ 10/3 1913; C. Muusmann: „Ti Aar. Det ny Teaters Festskrift“ 1918; R. Nøllendam: „Folketeatrets Hist. 185—1908“ 1919; „Nationaltid.“ 8/12 1920; Carl Gaudrup i „Teatret“ Dec. s. A.; Krohng: „Kampe for Tilværelsen“ III 1921.

Lindø, Niels Peter (f. $\frac{5}{12}$ 1852), Politiker. F. paa Lindø, Munkebo Sogn, ved Kerteminde. Forældre: Gaardejer Niels Nielsen

(L.) og Dorthea Poulsdatter. Var to Vintre paa Askov og paa Landbrugsskole, ejede 1876—83 en Gaard i Dræby ved Kerteminde og overtog 1883 en ret stor Gaard i Sønder Næraa, som han i de seneste Aar har overdraget en Søn. Han blev Sogneraadsmlem og var

1888 Medlem af Odense Amsraad, fik desuden flere Tillidshverv i kulturelt og økonomisk Arbejde, var Formand for den fynske Friskoleforening og den fynske Agrarforening. Han stillede sig til Folketinget i Kerteminde 1892 paa det forhandlende Venstres Standpunkt, men gik mod Forliget og var, da han stillede sig igen 1895, nærmest agrarisk Venstreløsgænger. Som saadan valgtes han 1903 i Vervingen efter Har. Holm; Venstrereformpartiet nægtede at optage ham, og han stod 1903—05 udenfor Grupperne, til han Okt. 1905 optoges i Venstrereformpartiet. Han genvalgtes 1906, 1909 og 1910, fik ingen fremskudt Plads, deltog i Forhandlinger om agrariske Sager og var 1911 Ordfører for Loven om Kødkontrol. Mest kendt blev han 1909, da han gik med Neergaard i Forsvarsspørgsmaalet; ved Dannelsen af Ellevemandsgruppen $\frac{21}{7}$ s. A. blev han Formand, og han var i Forening med Jensen(-Toustrup) virksom for Danneisen af Ministeriet Holstein (Bilturen til Ledreborg $\frac{19}{6}$). Nov. 1909 blev han Medlem af Delegationen, n. A. af Venstres Bestyrelse, men maatte 1911 som Følge af en Hjernesygdom nedlægge sit Mandat. — Gift 1877 Anne Kirstine Jørgensen. P. E.

Litt.: „Fyns Tid.“ $\frac{12}{4}$ 1892, $\frac{14}{4}$ 1895, $\frac{19}{3}$ og $\frac{28}{3}$ 1903, $\frac{26}{3}$ 1911; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03.

Linnemann, Mads Johan Buch ($\frac{4}{6}$ 1830— $\frac{24}{6}$ 1889), Officer. F. paa Rugstedgaard ved Vejle. Forældre: Proprietær Johan Henrik

L. og Madsine Johanne Buch. Var ved Handelen, men meldte sig som Frivillig ved Hæren 1848 og blev Sekondløjtnant i Infanteriets Krigsreserve 1849, forsat til Linien 1850. Premierløjtnant 1861 og deltog som Adjutant ved 4. Regiment i Krigen 1864, Kompagni-

kommandør under Kampen paa Als $\frac{29}{6}$. Han blev Kaptajn 1867 og tog 1869 Patent paa en af ham opfundet, meget praktisk Fodfolkskspade, den „L.ske Spade“, der 1870

indførtes i Hæren. 1871 traadte han udenfor Nr. og oprettede i Wien en Fabrik for sin Spade, der indførtes i den østrigske Hær og i flere andre. Den anvendtes saaledes med stor Fordel i den rumænske Hær under Krigen 1877—78. Kom atter til Tjeneste 1876 og afgik 1882. Stillede sig til Folketinget i Hjørring 1866. D. i Jægersborg. — Ugift. K. C. R.

Litt.: Slægt i A. Linnemann og A. Smith: „Portegnelse over de Personer, der er beslægtede i 1. og 2. Sidelinie med M. J. B. L.“ 1890 og Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Thomas Larsen: „En Gennembrudstid“ II 1922, S. 274, 280 ff.

Linstow, Joachim von (f. $\frac{29}{3}$ 1875), Elektroingeniør. F. paa Ulstrup ved Løgten. Forældre: Assistent ved Statsbanerne Georg

v. L. og Theodora Emilie Ludvigsen. Tog polyteknisk Adgangseksamen 1892 og Eksamen i Ingeniørfagene 1898. Sidstnævnte Eksamen supplerede han 1906 med Eksamen for Elektroingeniører. 1898—99 var han assisterende Ingeniør, dels ved Anlægget af Odense-Kerteminde Banen, dels hos Stadskonduktøren og Stadsingeniøren i Kbh. 1899 blev han ansat som Ingeniør ved Kbh.s Telefon-Aktieselskab og var her beskæftiget ved Liniebygningen, indtil han 1906 blev Driftsingeniør ved Fyns kommunale Telefonselskab. N. A. overtog han Direktørstillingen for sidstnævnte Selskab. L. hørte til det første Hold Elektroingeniører, som udgik fra Polyteknisk Læreanstalt og har i det hele været i første Række blandt dem, der har arbejdet for Elektroteknikkens, navnlig Telefonvæsenets Udvikling her til Lands. 1908—14 var han Medlem af en af Staten nedsat Kommission til Overvejelse af Dobbeltledningssystemets Indførelse ved de danske Telefonanlæg og 1911—14 teknisk Raadgiver for A/S Vejle Telefonselskab. — Gift 1902 Clara Louise Meyer. M. C. H.

Litt.: Slægt i „Taschenbuch der Uradelligen Häuser“ 1901 og 1918.

Linvald, Axel Steffensen (f. $\frac{28}{1}$ 1886), Historiker. F. i Kbh. Forældre: Viceskoleinspektør Frederik Carl Christian L. og Marren Poulina Steffensen. Blev Student 1904, Magister artium i Historie 1910, Underarkivar i Rigsarkivet 1912. Som Arkivmand foretog han 1917 Indretningen af den danske Legations østrigske Afdeling i Petrograd; iøvrig har han gjort Studierejser til Sverige (1911; hørte især H. Hjärne),

1913 til Genève, Paris, Sydfrankrig og Berlin, 1921 til Wien for at registrere danske Kilder og 1922 til London for at studere dansk Handels- og Neutralitetspolitik 1797—1807; endelig har han gentagne Gange opholdt sig ved Statsarkivet i Slesvig. L., der i sin Produktion nærmest har Tilknøytning til Historikere som Fridericia og Friis, har overvejende dyrket det 18. Aarhundredes 2. Halvdel i Danmark; allerede som Student skrev han Afhandlingen „Antvorskov og Vordingborg Krongodser“, har senere bl. a. udgivet Festskriftet „Kbh.s Brandforsikring 1731—1911“ (1913), „Sønderjylland“ (sammen med Svend Dahl 1919), hvori han selv skrev Genforeningens Historie til Foraaret 1919, „Stemninger og Tilstande i Sønderjylland“ (1920) og Afsnittet „Struensee og den danske Centraladministration“ i Festskriftet ved Kancellibygningsens 200 Aarsdag (1921). Som et større Hovedværk maa imødeses den Fortsættelse af Edv. Holms store Værk, L. (1922) har under Udarbejdelse og som skal behandle Danmarks indre Forhold efter 1800. L. er historisk Medarbejder ved „Politiken“ fra 1910; han tog Del i Arbejdet paa Organisation af Tjenestemændene paa Arkiver, Biblioteker og Museer og er fra 1921 Formand for deres Sammenslutning. — Gift 1913 Adda Hannover Cohn.

Litt.: M. A. Hannover: „A. Hannovers fødrene og mødrene Slægt“ 1914; Erindringer i „Politiken“ 24/8 og 25/8 1917; Anmeldelser af Arbejder 1, „Dsk. Forskrings Tid.“ 19/6 1913, „Nationaltid.“ 1/7 1913, „Politiken“ 12/11 1913, „Fyns Venstrebl.“ 4/12 s. A., „Ministerlernes Maanedssblad“ 1921, Nr. 9—10 og „Nord. administrativ Tidsskr.“ 1921, S. 69 ff.

Listov, Andreas Laurits Carl (20/2 1817—15/2 1889), kirkehistorisk Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Overlærer Manasse L. og Ane Elisabeth Svendsen.

Blev Student 1833 og Cand. theol. 1839, rejste efter nogle Aars Lærergerning i Kbh. 1845 til Rom, hvor han i to Aar var Huslærer, og foretog derefter en 6 Maaneders Studierejse gennem Italien og Tyskland. 1851 blev han residerende Kapellan ved

Frue Kirke i Aalborg, 1858 Sognepræst i Næstved og 1872 i Dalby og Tureby, hvor han virkede til sin Død. I ældre Tid var han navnlig kendt for sin Oversættelse af K. Hases dogmatiske Repertorium „Huttenus redivivus“ (1841) og for det sammen med J. F. Hagen besørgede Udvalg af de latinske Kirkefædre (1850), som blev benyttet til den patristiske Prøve for Teologer, saa længe denne endnu bestod. Han er endvidere Forfatter til en Række meget læste Biografier af Reformationstidens Mænd

(„Luthers Husliv 1525—46“ (3. Udg. 1874), „Martin Luther“ (2. Udg. 1881), „Fra Luthers Vennekreds“ (1880)) samt til en Forklaring af de af Datidens norske Forfattere anvendte specielt norske Udtryk (1866). Ogsaa i det politiske Liv deltog han og var 1864 Medlem af Landstinget, dog uden at komme til at spille nogen særlig Rolle. D. i Dalby. — Gift 1) 1851 Frantzone Christiane Mathilde Howitz, d. 1852. 2) 1854 Ane Frederikke Louise v. Conradt-Fberlin, d. 1905.

H. M.

Litt.: Slægt i „Personalhist. Tidsskr.“ V 4 1907; Hustruers Slægt se F. G. Howitz samt Lengnick: Conradt-Eberlin og Seren Mathiesen; Nekrolog i „Nationaltid.“ 18/2 og 25/2 1889.

Listov, Jens Wilhelm Victor (26/9 1826—3/4 1888), Sproglærer. F. i Kbh. Forældre: Overlærer Manasse L. og Ane Elisabeth Svendsen. Begyndte som Kontorist, men blev tidlig Lærer, bl. a. i Engelsk ved Melchior's Skole,

som han selv var udgaet fra. I dette Fag kom L. efterhaanden til at undervise dels privat, dels ved en Række kbhvske. Skoler, 1861—69 tillige ved Søkadet-akademiet. Det lykkedes ham, der var en fortrinlig Lærer, at skaffe sit Fag en mere fremskudt Plads i Skolen, og han udarbejdede til Brug for Undervisningen deri en Række systematisk tilrettede Hjælpemidler (Ledetraad, Elementar-bog, Læsebog, Læsestykker og Stileøvelser), som han stadig i nye Udgaver forbedrede, og som længe var de eneste benyttede. Ved sine Kursus med de „Monrad'ske Seminarister“ fik L. Indflydelse paa det nye Slægtled af Skolemænd. Efter et Anfald af Hjerneapopleksi (1885) maatte han trække sig tilbage. D. i Kbh. — Ugift. V. B.

Litt.: Slægt se A. L.; Groshennig: „Melchioriana“ 1910, S. 23, 32, 37, 38; Dan. Jacobson i „Tilskueren“ 1920.

Liunge, Andreas Peter (8/4 1798—31/3 1879), Forfatter, Journalist. F. i Kbh. Forældre: Vinhandler Frederik L. og Marie Kirstine Winther. Blev 1813 Volontær og 1816 Kopist ved Frederiksværks Hovedkontor i Kbh., tog 1818 dansk juridisk Eksamen, afgik 1835 paa Grund af Sygdom og blev 1844 Kasserer og Bogholder ved Klampenborg Badeanstalt, afskedigedes 1847, men fik Stillingen igen 1853 ved Højesteretsdom og indehavde den til 1877. L. udgav allerede i Skolen et Blad og vedblev hele sit Liv igennem at udgive Tidsskrifter og Bøger i broget Mængde. Som

Medlem af Klubben „Clio“ fra 1817 stod han litterære Kredse nær og havde gode Medarbejdere til sine Foretagender. 1817—18 udgav han „Skæmt og Satire“, 1820—24 „Harpen“; betydeligst af hans Blade var „Københavnsposten“, som han udgav 1827—45, og som først kom 3 Gange, siden 4 og 6 Gange om Ugen. Det var oprindeligt æstetisk og litterært, fra 1832 overvejende politisk og øvede til Tider ikke ringe Indflydelse, især som Organ for J. L. Heibergs Modstandere. D. i Kbh. — Gift 1829 Albertine Charlotte Akkermann, d. 1874. P. E.

Litt.: Slægt i Hellemann: „Geneal. og personahist. Medd.“ 1893; Optegnelser i „Personalh. Tidsskr.“ IV 1 1898; J. L. Heiberg: „Prosaiske Skr.“ X 1861; N. C. L. Abrahams: „Medd. af mit Liv“ 1876; J. Davidsen i „Avisen“ ¹/₁₀ 1889; N. Bøgh: „Chr. Winther“ 1893—1901; J. S. Berthelsen: „Blade af Klampenborg Badeanstalts Hist.“ 1895; Aakjær: „St. St. Blichers Livstragedie“ 1903—04.

Lobedanz, Arnold Troels Lund (⁵/₄ 1861—¹/₁₁ 1909), Officer. F. i Kbh. Forældre: Forfatteren Edmund Adolph Johannes L. og Eleanor Louise Marie Lyng. Blev Sekondløjtnant i Ingeniørkorpsset 1881, Premierløjtnant i Fodfolket 1883, var Elev i Officerskolens ældste Klasse 1891—93, blev Kaptajn 1897. En begavet, almeninteresseret, initiativrig Personlighed, som Foresat elsket af sine Undergivne, en livlig, foretagsom om end noget rastløs Karakter, hvis Interesser gav sig Udslag i en mangesidig Virksomhed. Han interesserede sig saaledes stærkt for en Udvikling i mere sportslig Retning af vor Soldateruddannelse og udgav 1901 „Rekrutuddannelse. Den italienske militærgymnastiske Metode, omplantet paa dansk Grund“ og 1889 „Cyklen og dens Anvendelse i Hæren“. Af historiske Arbejder skrev han 1896 „Heltene fra Napoleons-tiden“ (oversat til Svensk og Hollandsk), 1899 „Murat og hans Hustru“ og 1900, sammen med Ove Giersing „Cajus Julius Cæsar“. Fra en Rejse i Østen 1904 hidrører hans Artikel i „Militært Tidsskrift“ s. A. „Et Besøg i den kinesiske Officerskole i Wuschang“. 1896 udgav han en Oversættelse af General Marbots Erindringer. 1907 tilkaldtes han af Venstre reformpartiet for, sammen med nuv. Oberst A. H. F. Paulsen, at assistere som militær Konsulent ved Udarbejdelsen af Forsvarskommissionens Flertals Betænkning 1908. L.s Virksomhed for Forsvarskommissionen har han selv karakteriseret saaledes: „Naar en overlæstet Vogn er gaaet i Staa, er det den mest praktiske Maade at aflæse saa meget af Vognens Indhold, at den atter kan sættes i Gang. Det er det, jeg har gjort, hvad Forsvarskommissionens Arbejde an-

gaar.“ L. udgav ogsaa en Række Bøger for Ungdommen: „Peter Messedreng som Kinafarer“ (1904), „Peter Kok i Port Arthur“ (1905) og „Nanki-Poe og Boxerne“, der ikke blot er oversat til flere fremmede Sprog, men ifølge Statistikken hører til de mest læste Børnebøger herhjemme. D. i Kbh. — Gift 1) 1886 Helga Winsløw. Ægteskabet opløst. 2) 1906 Gurli Devin.

K. C. R.

Litt.: Slægt i A. Lobedanz: „Stamtavler for J. H. Schous og Susanne Beckmans Stiftelse“ 1903, Tavle III B.; Nekrologer i „Berl. Tid.“ og „Politikken“ ²/₁₁ 1909.

Locher, Axel Thilson (f. ¹¹/₀ 1879), Billedhugger. F. i Kbh. Forældre: Marinemaler Carl L. (s. d.) og Hustru. Dimitteredes af Gustav og Sophus Vermehren til Kunstakademiet, i hvis Skoler han gik Okt. 1894—Jan. 1899. Samtidig var han fra sit 12.—17. Aar Elev af V. Bissen i dennes private Atelier. Maj 1903—Juli 1904 opholdt han sig i Paris. 1905 rejste han paa Anckers Legat i Tyskland og Italien

(især Rom og Florens). Han har udstillet paa de danske Udstillinger i Kunstgewerbestemuseum, Berlin, 1910 og i Brighton 1912, Charlottenborg Foraarsudstilling 1897, 1899—1903 og den Frie Udstilling siden 1905 (Parthaver fra 1906). L. er fortrinsvis Statuettebilledhugger og har som saadan virket ved Bing & Grøndahls Fabrik, hvor han har en ledende Stilling, og lejlighedsvis ved den kgl. Porcelænsfabrik. Han er blevet kendt ved sine Statuetter af enkelte Skuespillere (især Olaf Poulsen) i mange Roller, „plastiske Øjebliksgengivelser“ af „de særlig karakteristiske Stillinger, der kan betragtes som en Art Ledemotiv i Skuespillerens Fremstilling af vedkommende Figur“. Hertil kommer nogle Statuetteillustrationer til Eventyr og af større Arbejder Buster af Karl Mantzius, Olaf Poulsen og Prof. E. Schmielgelow, Kvindestatuoen „Løvfald“ og til Kristiansborg Slot 8 Kolossalfigurer (Folketyper) og 4 store Vaser til Taarnet og Dekorationen til Gitret mod Ridebanen. Hovedfaktoren i hans Produktion er den litterære, Tanke og Forestilling dannende Fantasi, ikke den artistisk Motiv skabende. — Gift 1901 Malerinden Io Hahn Jensen. S. S.

Litt.: Slægt i Elvius: „En slesvigs Skægt“ 1911; Arthur Hayden: „Royal Copenhagen Porcelain“ 1911; „Teatret“ ¹/₄ 1917 (af Henning Brøchner); „Før og nu“ Dec. 1920, S. 278.

Locher, Carl Ludvig Thilson (²¹/₁₁ 1851—²⁰/₁₂ 1915), Marinemaler. F. i Flensborg. Forældre: Malermester Jens Thilson L. og Caroline Meyer. Var Elev af Kunstakademiet 1872—74, debuterede som Udstiller paa Charlottenborg 1870 med „Sejlere i Sundet“. Har

haft C. Neumann og i Paris Bonnat til Lærer. Boede meget i Hornbæk og paa Skagen og

færdedes meget til Søs, var 1906 i Grønland og 1907 med Kong Frederik VIII paa Færøerne og Island. Han slog igenem med „Vinterdag ved Hornbæk Strand“ (1882), der erhvervedes til Kunstmuseet, men udstillede allerede 1878 et af sine største og bedste Billeder: „Rødningspaaden gaar ud; forrygende Storm. Motiv fra Skagen“. Han har malet flere omfangsrige Værker som „Slaget paa Kolbergerheide“ (Frederiksborg) og „Frederik den Syvendes Ligfærd“. Som Marinemaler er han stærkt præget af 80'ernes noget upersonlige Naturopfattelse. Frisket og friest er han i sine Studier, men det mest værdifulde i hans Kunst maa dog søges i hans Raderinger. Her modtog han Tilskyndelser af Carl Bloch og udførte allerede i 80'ernes Midte sine første Forsøg, var paa Studieophold med Statsunderstøttelse hos Hans Mayer i Berlin 1892. Han har raderet 60 Blade, de fleste i mindre Format, men ogsaa enkelte store som „Fra Skagens Strand“ og „Præsten hentes over Aaen til en Syg“ (efter Sonnes Maleri). Hans Streg er sikker, aandfuld og levende. Han har haft Radererskole (med Statsunderstøttelse) og har bl. a. uddannet Krøyer og Ancher. D. paa Skagen. — Gift 1875 Anna Marie Frederikke Göllich, d. 1920.

I. M. O.

Litt.: Slægt se Axel L.; Sig. Müller: „Nyere dsk. Malerkunst“ 1884, 1 „Julealbum“ 1898 og „Nationaltid.“ 3/0 1896; V. Ø. 1 „Aaret rundt“ II 1890; N. V. D. 1 „Politiken“ 6/0 1896; „Hv. 8. Dag“ 4/0 1904; „Dagens Nyh.“ 14/7 1912; „Udstillingen af C. L.s grafiske Arbejder“ Udg. af Hans Frandsen. 1919; „Verden og vi“ 29/3 1918; Nekrologer 1 „Nationaltid.“, „Berl. Tid.“ og „Politiken“ 21/12 1915 og 1 „Ill. Tid.“ 9/1 og 28/1 1916.

Løchat, Peder Jensen (d. 10/10 1416), Biskop. Omtales første Gang 1375 som Kannik i Roskilde og er kendt som Dronning Margrethes trofaste Hjælper. 1382 udnævntes han paa hendes Anbefaling til Biskop i Växjö, 1386 fik han i Stedet Aarhus Bispestol, og 1395 forflyttedes han til Roskilde. Han deltog i en Række vigtige Statsforhandlinger bl. a. paa Mødet i Kalmar 1397, hvor han rimeligvis har formuleret den Beslutning, som der blev truffet, og ogsaa paa anden Maade, f. Eks. i Pengesager, ydede han Dronning Margrethe værdifuld Hjælp. Efter hendes Død førte han hendes Lig fra Sorø Kirke til Roskilde og fik det bisat der; selv ligger han begravet i Trollernes Kapel, som han havde bygget til St. Sigfreds Ære.

H. M.

Litt.: „Dsk. Mag.“ III—V 1747—51; Erslev: „Dronning Margrethe“ 1882; „Fra Arkiv og Museum“ II 1904.

Locher, Carl Wilhelm (f. 20/8 1859), Industridrivende. F. i Fredericia. Forældre: Fabrikfører Carl Wilhelm L. og Petrine Sophie

Voigt. Gik paa Sorø Akademi 1871—75, fik teoretisk Handelsuddannelse dels paa Grüners Handelsakademi 1876—77 og dels paa en Handelsskole i Hannover og ansattes saa 1879 i Faders Forretning. 1882 blev han Bestyrer af den af hans Fader til Christiansholms Fabrikker solgte Forretning (Kul og Salt), som han 1891 tilbagekøbte, med Dygtighed førte videre og 1914 omdannede til et Aktieselskab, hvis administrerende Direktør og Bestyrelsesformand han vedblivende er. L. er en ogsaa udenfor Provinces Forretningskredse anset Mand, der har adskillige Tillidshverv. Han er saaledes Medlem af Repræsentantskabet for de forenede sydjyske Telefonselskaber, sidder i Direktionen for Fredericia Bys og Omegns Sparekasse, er Medlem af Bestyrelserne for Foreningen af Arbejdsgivere i Fredericia og for Nordisk Textil A/S samt Medlem af Repræsentantskabet for Forsikringsaktieselskabet Dansk Veritas. L. er siden 1892 tysk Konsul. — Gift 1) 1884 Helga Nikoline Ulrikka Andresen, d. 1914. 2) 1918 Valborg Sofie Elisabeth Smith. Ægteskabet opløst 1921. C. T.

Litt.: C. C. Clausen: „Fredericia og Omegn“ 1899; „Nationaltid.“ og „Berl. Tid.“ 19/8 1919.

Loft, Aage Johannes (f. 10/11 1866), religiøs Forfatter. F. i Horsens. Forældre: Overlærer Jens Peter L. og Olivia Sophie Frederikke Gøtze. Blev Student 1884 og Cand. theol.

1890. Han bestemte sig straks for Lærergerningen og virkede 1890—98 ved Realskolen i Vordingborg, blev derefter Adjunkt paa Herlufsholm, men forflyttedes 1902 til Viborg Katedralskole og 1915 til Odense Katedralskole, hvortil han siden har været knyttet, fra 1920 som Lektor. Hans Hovedinteresse som Lærer er utvivlsomt Religionsundervisningen, og hans livlige og fængslende Fremstilling af herhen hørende Emner skattes af mange af hans Elever; han har desuden været virksom for at skaffe Faget en bedre Stilling ved Gymnasiet, men han er en afgjort Modstander af de Bestræbelser, der lejlighedsvis har gjort sig gældende for at faa Kristendoms-kundskab gjort til Eksamenfag ved Artium; siden 1904 har han været Formand for Religionslærerforeningen. Han er Forfatter til en „Lærebog i den evangelisk lutherske Kri-

stendom" (1907), et Par opbyggelige Skrifter („Den ypperstepræstelige Bøn" (1905) og „Fra Korset til Koret" (1915)) samt en lille pædagogisk Vejledning: „Den unge Religionslærer" (1917). — Gift 1900 Marie Magdalene Nygaard. *H. M.*

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1884" 1910.

Lohmann, Kristian (²²/₄ 1852—²/₁ 1919), Politiker. F. i Aasum ved Odense. Forældre: Gaardejer Rasmus Hansen og Maren Kirstine Andersdatter. Var paa Vesterskerninge og Skovgaard Højskoler og 1876—79 Lærer ved sidstnævnte. Fra 1882 ejede han Gaarden Hiiørende i Aasum. Han var dybt præget af det Grundtvigske Livssyn, var en belæst og dannet Mand med et varmt Hjerte og et lyrisk Sving

over sin Tale, virkede som Foredragsholder og Skribent i ret vide Kredse. Han var Sogneraadsformand fra 1908. Han stillede sig til Folketinget i Kerteminde 1887 og 1890, valgtes i Middelfart 1892 mod Henning Jensen, genvalgtes 1895 og 1898, men faldt mod Slengerik 1901, valgtes saa 1903 i Otterup, faldt mod Mads Larsen 1906 og stillede sig 1909 forgæves i Kerteminde. Han tilhørte det forhandlende Venstre, men fik ingen fremskudt Plads; under Behandlingen af Skoleloven 1895—96 stillede han sig med sin Antipode Leth-Espensen (s. d.) paa et udpræget agrarisk Stade og lyste ⁴/₃ 1896 efter større Offervillie hos Lærerne. 1896—98 kæmpede han for valgfrigt borgerligt Ægteskab, var 1903 stærkt imod den Thorvald Jørgensen'ske Slotsplan. Den i mange Maader begavede Mand fik næppe den Betydning, han selv og andre havde ventet. D. i Aasum. — Gift 1882 Johanne Nielsen.

P. E.

Litt.: C. C. Clausen: „Middelfart" 1900; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag" 1901—03; „Tiden" ¹²/₁₂ 1913; Nekrologer i „Fyns Tid." ⁴/₁ og ¹⁰/₁ 1919; „Berl. Tid." ³/₁ s. A.; „Otterup Højskoles Elevforening" s. A. og „Højskolebl." ¹²/₆ s. A.; „Taler ved K. L.s Jordeførd" s. A.

Lohse, Hans Ole Christian (f. ²³/₆ 1867), Boghandler. F. i Varde. Forældre: Boghandler Hans Hinrich L. og Anne Bethilde Sand.

Tog Præliminæreksamen 1883 og lærte derefter Boghandelen hos H. Bech i Lemvig. 1886—90 var han som Medhjælper ansat i Vejle og Kolding, hvorefter han indtraadte i Faderens Forretning i Varde; 1896 blev han Indehaver af den, men allerede 1894

havde han startet et kristeligt Forlag der i Byen. 1911 købte han Bethesdas Forlag i Kbh. og Tollefsens Forlag i Bergen, og 1914 overtog han Ledelsen af Kirkelig Forening for den indre Missions Forlag i Kbh., der var grundlagt 1868, og med hvilket han nu sammensluttede sit eget Forlag. L., der allerede tidligere havde vist sit Initiativ, f. Eks. ved 1899 sammen med H. Hagerup at starte det bekendte Julehefte „Julestjernen", har i Løbet af faa Aar oparbejdet Indre Missions Forlag til en meget betydelig Virksomhed, der nu praktisk talt omfatter næsten hele den religiøse Litteratur her i Landet, og som raader over en stor moderne Forretningsejendom i Bernstorffsgade, hvor ogsaa Missionstrykkeriet har til Huse. L. er ikke blot en særdeles dygtig og energisk Forretningsmand, men har ogsaa vist Interesse for at højne den opbyggelige Litteraturs Niveau og for en smagfuld Udstyrelse af sine Forlagsartikler. Til de mest kendte blandt disse hører Olf. Ricards „Ungdomsliv" (ialt 78000 Eksp.), C. Skovgaard-Petersens „Vil du frem" (32000 Eksp.), A. Fibigers „Guds Lam" (26000 Eksp.) samt de to Serier „Hjemmenes Bøger" og „Hjemmenes Bogsamling". L. er Hovedkommissionær for „De unges Forlag" i Aarhus og for en Række Missions- o. a. religiøse Selskaber. Et Vidnesbyrd om hans Anseelse indenfor Indre Missions Kredse er det, at han sidder i Bestyrelsen for 12 forsk. kristelige Virksomheder. — Gift 1891 Maren Nielsine Cathrine Thomsen. *S. D.*

Litt.: „Nord. Boghandlertid." ¹⁰/₁₀ 1911; „Ribe Amts Tid." ²¹/₁₀ s. A.; „Varde Folkebl." ²⁰/₁₀ s. A.; „Folkelæsning" s. A.; „Dsk. Boghandlertid." ³/₁₀ 1918.

Lolle, Peder, se Laale.

Lomborg, C. S., se Longomontanus.

Lomholt, Niels Ebbesen (²⁸/₆ 1864—²⁵/₈ 1919), Officer. F. i Vøjstrup ved Nørre Broby, Fyn. Forældre: Lærer Mads Jensen L.

og Karen Christiansen. Blev Sekondløjtnant i Artilleriet 1885, Premierløjtnant s. A., Kaptajn 1896, Kommandør for Generaltøjmasterkvarteret 1910 og s. A. Formand for Hærens Motorkøretøjtilsyn, Oberstløjtnant 1911 og Direktør i Teknisk Korps 1916. Hans baade praktiske og teoretiske Dygtighed i Artilleriets Virksomhedsgrene gjorde ham selvskreven til Stillingen som Lærer i Officerskolens ældste Classes Artilleri- og Ingeniørafdeling, og han udgav en Række Forelæsninger, der udmærkede sig ved Grundighed og Klarhed. 1896 kom den fortrinlige og instruktive Bog „Kampen om Kystbefæstningen" (2. Oplag 1912). Endvidere udgav han en Række Fore-

læsninger i Artilleri- og Vaabenlære og 1897 en firecifret Logaritmetail, ligesom han skrev forskellige af de paa Artilleristabens Foranledning udgivne „Haandbøger for det danske Artilleri“. Formand for Dansk frivilligt Motorordonnanskorps. D. i Kbh. — Gift 1900 Clara Fogh-Hansen. K. C. R.

Litt.: Slægt I A. Lomholt: „Foreløbig Oversigt over Slægten L.“ 1897; N. Nielsen: „Matematikken i Danm. 1801—1908“ 1910; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ²⁹/₈ 1919 (af J. Hvalsoe og Ankerstad), „Politiken“ s. D., „Ingeniøren“ s. A. og „Dsk. Artilleri-Tid.“ s. A.

Londemann, Gert (²¹/₄ 1718—³/₃ 1773), Skuespiller. F. i Smidstrup ved Fredericia. Fader: Sognepræst Laurids Gertsen L. Blev

Student 1739, skulde være Teolog, men hans muntre Lune og Efterlignelsesevne bevirkede, at han, da Thiolo søgte ny Tilgang til sit Teater, meldte sig til Prøven og bestod den med Glans; blandt Censorerne var selve Holberg. ¹⁴/₄ 1747, da i Bergs Hus i Læderstræde de danske Ko-

medier efter den lange Hvile begyndte paa ny, medvirkede L. som Henrik i „Den politiske Kandestøber“, slog straks an, blev efter Samtidens Vidnesbyrd en af Publikums Yndlinge, en kaad og respektløs Improvisator, som lo ad det opstyltede og repræsenterede den sunde Sans med adskilligt Hang til grovkornet revyagtig Komik — som da han i Tamperretsscenen i „Maskerade“ kopierede en kendt Højesteretsadvokat, han opdagede blandt Tilhørerne (i vore Dage har vi i samme Komedie set en Henrikfremstiller kopiere en af sine egne medspillende). L. var en Skuespiller, der ejede Forvandlingsevne i udpræget Grad, han kunde forandre baade sin Stemme og sit Ansigt. Han blev en ypperlig Fortolker af den klassiske Komedies Hovedfigurer, f. Eks. den pantsatte Bondedreng og Jakob Skomager hos Holberg, hos Molière vovede han sig endog frem til Tartuffe og var Crispin hos Regnard. Som denne Figur stod han tre Uger før sin Død sidste Gang paa Scenen. Om det Tab, man følte ved hans Bortgang, har Rosenstand-Goiske vidnet i „Den dramatiske Journal“, hvor Kritiken giver den saftige og vittige Skuespiller et Eftermæle, hvis Oprigtighed og Varme formaar at røre os den Dag i Dag. D. i Kbh. — Gift 1749 Bente Marie Møller, d. 1775. C. Bs.

Litt.: Overskou: „Den dsk. Skueplads“ II—III 1856—60; „Ill. Tid.“ ³⁰/₁₁ 1884; E. Collin i „Nuttiden“ s. A.; „Nationaltid.“ ³/₁₂ s. A.; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; Jubeludg. af Holbergs Komedier 1888; E. Brandes: „Holberg og hans Scene“ 1898; R. Neitendam: „Breve fra dsk. Skuespillere“ I 1911; „Personalh. Tidsskr.“ VI 6 1915; „Den dramat. Journal“ udg. af C. Behrens II 1917.

Longomontanus, Christen Sørensen (⁴/₁₀ 1562—⁸/₁₀ 1647), Astronom. F. i Lomborg ved Lemvig (deraf Navnet latiniseret). For-

ældre: Bonde Søren Poulsen og Maren Christensdatter. Hans tidlig vaagne Lærelyst blev først under fattige Forhold tilfredsstillet paa hans Fødeegn af Præsten og en Lærer i Lemvig. Af Ulyst til Bondearbejde forlod han 1577 sit Hjem og vandrede til Viborg, hvor han blev optaget paa Latinskolen. Først 1588 var hans Skolegang færdig, og han kom til Universitetet. Allerede n. A. blev han Medhjælper hos Tyge Brahe, der snart lærte at sætte stor Pris paa ham. 1597 drog L., som imidlertid var blevet en fremragende Astronom, paa Studierejse til Tyskland; 1599 var han atter en Tid Medarbejder hos Tyge Brahe paa Slottet Benátky i Bøhmen. Efter sin Hjemkomst i 1602 blev han Rektor ved Viborg Skole, hvor Forholdene dog (efter en Pest) var saa utiltalende, at han snart igen drog til Kbh.; her gav Kansleren, Chr. Friis (s. d.) til Borreby, ham Livsophold. 1604 afslog han, som adskillige Gange før, en Kaldelse til Udlandet (Wittenberg) i Haabet om en passende Ansættelse i Kbh. Dette opfyldtes 1605, da han ansattes som ekstraordinær Professor i Astronomi; til 1607 maatte han dog virke som Professor pædagogicus. L., som var Tyge Brahes kæreste Elev og Medarbejder, ydede meget væsentlige Bidrag til dennes Stjernekatalog og Teori for Maanens Bevægelse. I Kbh. forestod han Oprettelsen af Universitetsobservatoriet paa Rundetaarn og fortsatte og supplerede der Observationerne fra Hveen (se „Introductio in theatrum astronomicum“ 1639). Fra 1609 udarbejdede han den aarlige Universitetsalmanak (indførte Aarsangivelsen „efter Verdens Skabelse“). 1622 udkom hans Hovedværk „Astronomia Danica“, hvor han søgte at realisere Tyge Brahes Plan om en systematisk Fremstilling af Astronomien paa ny Observationers Grundvold. Tiden var imidlertid løbet fra L., som ikke kunde frigøre sig for sin store Lærers Aand. Trøds Logaritmernes Opfindelse fastholdt han den modsat arbejdende Tychoniske „Prostaphæresis“ metode. Han kender vel baade Galileis Opdagelser i Teleskopet og de keplerske Ellipser, men vil dog ikke slippe det gamle platoniske Cirkelbevægelsesdogne. Han fastholder det Tychoniske Verdenssystem, som lader Jorden være i Verdens Midtpunkt, dog saaledes, at han gaar et lille Skridt imod det kopernikanske ved at forklare den daglige Bevægelse og Præcessionen ved Antagelse af Jordens Rotation om en langsomt varierende

Akse. Trods stor Konservatisme og megen middelalderlig Mystik (Astrologi) var der dog i „Astronomia Danica“ paa original Maade samlet saa meget godt (Tabeller og systematiske Fremstillinger), at den en Tid var af en ikke ringe Betydning (ny Udg. 1640, 1663). — I sine Afhandlinger om Cirkulens Kvadratur viser L. sig ukritisk som Matematiker (imødegaaet af Guldin og Pell). D. i Kbh. — Gift 1607 Dorthe Bartholin, d. 1637.

P. H.

Litt.: Vinding: „Acad. Haun.“ 1665; „Jyske Efterretn.“ 1771; Delambre: „Hist. de l'astronomie moderne“ I 1821; Rørdam: „Kbh. Univ. Hist. 1537—1621“ III 1873—77; Storgaard-Pedersen i „Hardsyssels Aarbog“ 1907; Thomas Bartholin 1616—1916“ 1016, S. 82; N. Nielsen: „Matematikken i Danm. 1528—1800“ 1912; Univ. Progr. ved L.s Død 1647.

Lorck, Carl Berendt (^{29/8} 1814—^{25/10} 1905), Boghandler. F. i Kbh. Forældre: Kaptajn-løjtnant i Marinen Lorentz L. og Mariane Elisabeth Bech. Blev Student 1833, Cand. phil. 1834, men opgav Studierne for at blive Boghandler og gik i Lære i Bianco Lunos Bogtrykkeri for at sætte sig ind i Typografien. 1836 rejste han til Leipzig, hvor han først arbejdede hos Breitkopf & Härtel, men n. A. indtraadte som Associé i J. J. Webers Forlag.

1845 opløstes Kompagniskabet, idet L., der havde faaet sachsisk Borgerret, blev Ene-ejer af Forlaget under det gamle Firma (fra 1856 med tilhørende Trykkeri). 1868 opgav han Forlags- og Bogtrykkerivirksomheden og helligede sig Resten af sit Liv helt en litterær og organiserende Virksomhed indenfor tysk Boghaandværk. Han dannede en tysk Bogtrykkerforening, for hvilken han til 1875 var Forretningsfører, og stiftede 1884 Centralforeningen for tysk Boghaandværk, hvis Sekretær han var, og af hvis bekendte „Buchgewerbe-Museum“ i Leipzig han indlagde sig stor Førtjeneste. Ogsaa den store tyske Bogafdeling af Chicago-Udstillingen organiserede han. Til Belysning af tysk Boghandels og Bogtryks Historie udgav han flere Værker af Værdi, saaledes „Annalen der Typographie“ (1869—77), „Handbuch der Buchdruckerkunst“ (1—2. 1882—83) og „Geschichte des Vereins der Buchhändler in Leipzig“ (1883). L., der fra 1856 var dansk Generalkonsul i Leipzig, interesserede sig meget for nordisk Litteraturs Udbredelse i Tyskland og udgav en stor skandinavisk Lagerkatalog, en „Skandinavischer Literaturbericht“ samt mange Oversættelser, bl. a. H. C. Andersens Eventyr i en tysk Udgave, hvortil Vilh. Pedersen efter hans Opfordring tegnede sine kendte Illustrationer. L.s varme Interesse for Boghaandværk og Boghandel, hans store

og uegennyttige Arbejde og hans personlige Elskværdighed vandt ham megen Anseelse og gjorde ham afholdt af Kaldsfæller baade i Tyskland og Norden. D. i Leipzig. — Gift 1846 Johanne Ida Henriette Plätzer, d. 1889. S. D.

Litt.: Slægt hos Lengnick og i „Slægtbog for Familien L.“ 1881; C. Nyrop: „Den dsk. Boghandels Hist.“ II 1870; „Børsenblatt. f. d. deuts. Buchhandl.“ 1894, Nr. 201; „Bogvennen“ s. A., S. 54—55; J. Goldfriedrich: „Gesch. d. deuts. Buchhandels“ 1913; Nekrologer i „Nord. Boghandler-tid.“ ^{2/11} 1905 og „Børsenblatt f. d. deuts. Buchh.“ ^{20/10} og ^{1/11} s. A.

Lorck, Frants Andreas (^{21/11} 1841—^{2/11} 1914), Vekselerer. F. i Kbh. Forældre: Vinhandler Niels Ferdinand L. og Johanne Marie Jürgensen. Fik sin Uddannelse i Firmaet J. S. Salomonsen & Co., hvor han var ansat i 10 Aar, og indtraadte 1866 som Prokurist i Vekselererfirmaet Martin Cohen & Co.; til denne Forretning forblev han knyttet til 1912 — af formelle Grunde vedblivende som Prokurist, men reelt som Kompagnon. L. var et klart Hoved, havde megen praktisk Sans og nød som Forretningsmand almindelig Tillid. Standsfællerne betroede ham da ogsaa flere Tillidshverv; han var saaledes i mange Aar Formand for Kursnoteringsudvalget, — hvilket Hverv han bestred med stor Myndighed — og han var Medlem af Bestyrelsen for Mæglerens Understøttelsesforening. Desuden sad han i Repræsentantskabet for det kgl. oktr. alm. Brand Assurance Comp. Særlig var han i Aarenes Løb knyttet til mange velgørende Foretagender, som Komitèmedlem, som Kasserer, som Bestyrelsesmedlem o. s. v. Ikke mindst paa Grund af sit markante Ydre var L. efterhaanden blevet en meget populær Personlighed; han var med overalt, og hans Kæmpeskikkelse kunde ingen undgaa at lægge Mærke til. Han var et fremtrædende Medlem af det kgl. københavnske Skydeselskab, hvor han fungerede som Dommer. L. var en jovial og fordoms-fri Mand, der roses for stor Elskværdighed i daglig Omgang. D. i Svendborg. — Gift 1876 Jutta Cecilie Caroline Danielsine Schmidt. C. T.

Litt.: „Politiken“ ^{21/11} 1911; Nekrologer i „Berl. Tid.“, „Politiken“ og „Børsen“ ^{3/11} 1914.

Lorck, Melchior, se Lorichs.

Lorck, Victor Lorentz (f. ^{17/10} 1871), Sø-officer. F. i Kæng ved Vordingborg. Forældre: Overlæge i Hæren Lorentz L. og Odalie Leontine Kemp. Blev Sekondløjtnant 1893, Premierløjtnant 1898, Kaptajn 1909, Kommandør 1920. Gennemgik som ung Hærens Officersskoles strategisk-taktiske Del og blev efter en Del almindelige Togter i

en tidlig Alder knyttet til Marineministerens og senere til Flaadens Stab, hvor han som

Afdelingschef har udført meget fortjenstfulde Arbejder særlig paa det strategisk-taktiske Omraade; han var Viceadmiral Kofoed-Hansens vigtigste Hjælper ved hans Klarlægelse af Danmarks militærpolitiske Stilling og bør nævnes som vor første Teoretiker paa den moderne Søkrigskunsts Omraade. Han var i en Aarrække Lærer i dette Fag paa Flaadens Officersskole. 1919 var han Marineattaché ved vort Gesandtskab i London, 1920 blev han Chef for Officersskolen, men tog et Par Maaneder efter sin Afsked for at ofre sig for den indre Mission, en Virksomhed, der mere og mere har taget hans Hjerter og Interesse. En nobel og finttænkende Mand.

— Gift 1897 Vibeke Marie Hvidt. V. G.
Litt.: Slægt se C. B. L.; Hauch-Fausbøll; „Slægthaandbogen“ S. 439.

Lorentzen, Carl (f. $\frac{22}{1}$ 1860), Læge. F. i Viborg. Forældre: Distriktsdyrlæge Vilhelm L. og Augusta Frederikke Emilie Louise Ringheim. Blev Student

1879, Cand. med. 1886, var Læge i Arskud i Grønland 1886—87 og praktiserede derefter to Aar i Brønderslev, vendte tilbage til Kbh., hvor han bl. a. blev Sekretær hos Stadslægen, hvorved hans Interesse for medicinal-statistiske og hygiejniske Spørgsmaal vakte. 1895 disputerede han med et Arbejde om den reumatiske Febers Optræden og Udbredelse i Kbh. 1883—91 og beskæftigede sig iøvrig med Studiet af Mave- og Tarmsygdomme, hvorfor han gjorde flere Studierejser. 1902 oprettede han Privatklinik og blev en meget søgt Specialist. Ved sit Initiativ, sin praktiske Sans, sin Interesse for og Viden om sanitære Forhold og Evne til at forhandle er L. blevet et meget virksomt Medlem af de mange Kommissioner o. l., hvori han har siddet. 1901 stiftede han sammen med H. Rørdam „Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse“ og har været Formand for Forretningsudvalget, var siden 1906 Ministeriets og senere Sundhedsstyrelsens Konsulent i Tuberkulosesager til 1916, 1908—21 Medlem af Medicinalkommissionen. Foruden Afhandlinger om sit Speciale har han skrevet om Tuberkulosesager og desuden talrige populære Bidrag dels i Dagspressen, dels i „Dansk Sundheds-tidende“, som han har redigeret fra 1896. — Gift 1890 Emilie Marie Lumbye. F. L.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1895; „Berl. Tid.“ $\frac{21}{1}$ 1920; „Politiken“ $\frac{22}{1}$ s. A.

Lorentzen, Christian August ($\frac{10}{8}$ 1749— $\frac{8}{5}$ 1828), Portrætmaler. F. i Sønderborg, Als. Forældrenes Navne kendes ikke. Synes tidlig at have vakt Interesse hos den her-tugelige Augustenborgske Familie (Hertug Frederik Christians Portræt paa Frederiksborg) og hos dens Paarørende, Greverne af Danne-skjold (Gisselfeldmaleriet fra 1772), saa selv om han ikke gjorde store Fremskridt paa Akademiet, men snarere syntes at uddanne sig ved Kopiering efter gamle Malerier, havde han dog et Publikum, og ved Støtte fra forskellig Side (ogsaa fra Grev Otto Thott, hvem han leverede utallige Kopier) kunde han 1779—82 rejse til Vesteuropa. Fra Anvers hjemsendte han til Schack-Rath-lou en Kopi efter Rubens, i Hovedsagen var det dog Paris, som fik Betydning for ham, og her malede han for Gesandten Blome det fortrinlige Helligfursbillede af Frederik VI som ung (Etatsraad Glückstadt). Hjemkommen blev han straks agreeret (Sept. 1782) og 1784 Medlem af Akademiet paa W. A. Müllers og Weidenhaupts Portrætter; paa denne Tid malede han ogsaa Schack-Rath-lous Portræt (Frederiksborg). Efter Juels Død blev han 1803 valgt til Professor, 1809—10 var han Akademiets Direktør. Som Maler var L. saare produktiv, fra hans Malerskole udgik talrige Portrætter, hvoraf flere (Fr. Schwartz) viser en ret fast Karakteristik, desuden malede han Landskabsbilleder, hvoriblandt hans norske Prospekter vandt Ry; ogsaa de historiske Begivenheder i Samtiden fandt hos ham deres Fortolker; Billeder med Motiver fra Frederik VI.s Liv hænger hos Enkedronningen og paa Kunstmuseet; to store Malerier af Slaget paa Reden paa Frederiksborg. Men ogsaa med historiske Fremstillinger syslede L. Hans Billeder af Wismars Erobring, af Anna Colbjørnsdatter, af Karl X Gustav paa Amager blev velkendte igennem Kobberstik, og hans Slagscener var stærkt yndede. Særlig var dog Samtiden begejstret for hans Lune i Billederne med Holbergske Motiver. Endnu som gammel Mand vedblev L. at virke som Lærer ved Akademiet, og hans typiske 18. Aarhs. Kunst spillede ind i hans Elvers Arbejder, men det var kun hans Teknik, som fik nogen varig Betydning for disse (Dahl, C. A. Jensen). I Følelse for sine Modeller saavel som i Farvesyn naar han ikke Juel, og hans Landskaber mangler E. Pauel-sens Vederhæftighed og Naturfølelse, men han var unægtelig i Besiddelse af dekorative Egenskaber og besad en dreven og sik-

ker Behandlingsmaade af Farverne. D. i Kbh. — Ugift. O. A.

Litt.: „Minerva“ 1785 II, S. 97 f. og 1788, S. 34; P. Hjort: „Kritiske Bidrag. Kunsthistorisk Afd.“ 1854; Oehlenschläger: „Erindringer“ 1872, S. 11; H. Hansen: „Portrætmalerens Dagbog“ 1907 („Mem. o. Br.“ VI); Karl Madsen i „Kunstmuseets Aarskrift“ 1919.

Lorenz, Johan Godfred (f. ^{29/12} 1865), Havneingeniør. F. i Stege. Forældre: Læge Edvard Gustav L. og Johanne Sofie Charlotte Hornemann. Blev Student 1885 og tog Eksamen i Ingeniørfagene 1891, var assisterende Ingeniør ved Vandbygningsvæsenet 1891—92 og derefter ved Kbh.s Havnevæsen indtil 1895. Efter i et Par Aar at have foretaget en Studierejse til udenlandske Havneanlæg og været

ansat som Ingeniør ved Maskin- og Agenturforretningen H. C. Petersen & Co., Kbh., vendte han tilbage til Kbh.s Havnevæsen og var her assisterende Ingeniør 1897—98, Ingeniør 1898—1914 og endelig Havnebygmester fra 1914. L. har først under Havnebygmester Møller og senere selvstændig udført et betydeligt og værdifuldt Arbejde ved Projekteringen og Udførelsen af den store Række Ingeniørarbejder, der er udført ved Kbh.s Havn i den Tid, hvori han har været knyttet til Havnen. Han har desuden udenfor sin Embedsvirksomhed gjort sig bemærket som en dygtig Ingeniør. 1904 fik han sammen med Ingeniør G. Schönweller 3. Præmie for et Konkurrenceprojekt til Udvikelse af Gøteborg Havn og har sammen med Ingeniør J. Fibiger afgivet Betænkning over Anlæg af Fiskerihavne m. m. paa Jyllands Vestkyst (i „Ingeniøren“ 1916). L. har siddet i Bestyrelsen for Dansk Ingeniørforening 1901—10 og været Formand for Foreningens Sektion for Vej-, Vand- og Jernbanebygning 1913—15. — Gift 1) 1897 Astrid Nystrom. Ægteskabet opløst. 2) 1907 Sigrid Maria Frederiksen. M. C. H.

Litt.: Slægt i Hornemann: „Efterkommere paa Sværdsiden efter H. Hornemann“ 1894; Hauch-Fausboll: „Studenterne fra 1885“ 1910; „Berl. Tid.“ ^{1/10} 1922.

Lorenz, Ludvig Valentin (^{18/1} 1829—^{9/5} 1891), Fysiker. F. i Helsingør. Forældre: Købmand Johan Gotfried L. og Charlotte Scherfin. Blev Student 1846, Cand polyt. (Kemiker) 1852, men hans Evner og Interesser gik i matematisk og fysisk Retning. Han fik 1854 Universitetets Guldmedaille for en matematisk Afhandling, studerede 1858—59 Matematik og Fysik i Paris, var en

kort Tid Assistent hos Prof. Holten og gav forørig Undervisning; 1866 blev han Lærer ved Officerskolen, hvilken Stilling han beklædte til 1887, da han ved en aarlig Sum fra Carlsbergfondet i Forening med en Statsunderstøttelse blev i Stand til at leve alene for videnskabeligt Arbejde. Ad ganske selvstændige Veje søgte han at trænge til Bunds i Problemerne, og gennem det teoretiske Studium førtes han ind paa eksperimentale Arbejder, som han udførte med megen Dygtighed. Han beskæftigede sig særlig med fundamentale Spørgsmaal vedrørende Lys, Varme og Elektricitet; uafhængig af Maxwell udarbejdede han en elektromagnetisk Lysteori; og han søgte at definere en Varmegrad i absolut Maal. Han udtænkte endvidere en helt ny Metode til Bestemmelse af elektrisk Modstand i absolut Maal og udførte herved 1873 en Maaling nøjagtigere end nogen tidligere. Paa den til Fastsættelse af Modstandsenheden Ohm nedsatte Kommissions Møde i Paris 1882 vandt L.s simple og fundamentale Metode den allerstørste Anerkendelse, og den blev i den følgende Tid anvendt af L. og andre; i England udførtes 1914 med et forbedret L.-Apparat en overordentlig fin Maaling. L. studerede ogsaa Telefonledningers Teori og kom herved tidligere end nogen anden ind paa det senere af Krarup og Pupin anvendte Princip for Forbedring af Taleoverføringen (kunstig Forøgelse af Selvinduktionen); men hans Forhandlinger om Udnyttelsen af Metoden strandede, og der blev ikke offentliggjort noget om Sagen. L.s videnskabelige Arbejder blev efter hans Død udgivet af H. Valentiner. D. i Kbh. — Gift 1862 Agathe Fogtmann, d. 1922. H. H.

Litt.: „Oeuvres scientifiques de L. Lorenz“ 1898—99; „Upsala Univ. 400års Jubelfest“ 1877, S. 365; Abs. Larsen i „Fys. Tidsskr.“ XIII 1914—15; S. P. Madsen i „Ingeniøren“ 1920, S. 605; N. J. Berendsen: „En gl. Journalists Erindringer“ 1918, S. 33; N. Nielsen: „Matematikken i Danm. 1801—1908“ 1910; Nekrologer i „Tidsskr. for Fysik og Kemi“ 1891 (af K. Prytz), „Ill. Tid.“ ^{21/6} s. A., „Berl. Tid.“ ^{10/6} s. A. og „Danstikeren“ VI s. A. (af J. Appel).

Lorenzen (Lilholt), Nis (^{30/1} 1794—^{14/3} 1860), Politiker. F. paa Lilholt, Halk Sogn ved Haderslev. Forældre: Gaardejer Lorents Madsen og Karen Nielsdatter. Overtog Fædregaardens 1815, valgtes 1834 til Stænderdeputeret. Som liberal stod han Hiort-Lorenzen nær og var som han i Begyndelsen mere Slesviger end Dansk; 1836 fremsatte han, tilskyndet af Flor og med en af ham skrevet Motivering, Forslag om Afskaffelse af Tysk i Retsplejen i danske Egne. Hans Motiver hertil var mere politiske end nationale, og da han 1838 gen-

tog Forslaget, var Begrundelsen rent slesvig-holstensk. Den negning vedtoges Forslaget, og Sprogskriptet $\frac{2}{5}$ 1840 skyldtes væsentlig L.s. Initiativ her. Sidst i 30'erne hørte L. fil dem, der bekæmpede „Danevirke“; først i 40'erne blev han, som Hiort-Lorenzen, grebet af den danske Bevægelse, han talte 1840 Dansk i Stændersalen og kæmpede for Sprogskriptets Bevarelse. 1848 udstedte han med Skau og Krüger et Opraab til Befolkningen, men deltog ikke siden i Politik. 1858—60 var han Medlem af Haderslev Amtsraad. Han var en brav og djærv Mand, men uden større Evner som Taler eller Fører. D. paa Lilholt. — Gift 1839 Martha Christine Müller, d. 1900. P. E.

Litt.: Fr. Barfod: „Skand. Folke-Kal.“ 1845; „Dsk. Folkeskrifter“ XXXV 1861; Rugaard: „Fremragende danske Bønder“ 1871; K. Hede i „Nordslev. Søndagsbl.“ 1884; „Højskolebl.“ s. A.; M. Eskeesen sct. 1894; Lauridsen: „Da Sønderjylland vaagnede“ 1909—18; Rosendal: „Træk af Danskhedens Hist.“ 1911—12; Nekrologer i „Ill. Tid.“ $\frac{2}{9}$ 1860 (af Fr. Barfod) og „Danevirke“ $\frac{15}{3}$, $\frac{17}{3}$, $\frac{20}{3}$ og $\frac{21}{3}$ s. A.

Lorenzen, Vilhelm Birkedal (f. $\frac{27}{1}$ 1877), Arkitekturhistoriker. F. i Gislev, Fyn. Forældre: Sognepræst Claus Nicolai L. og Agathe Johanne Birkedal.

Blev Student 1895 og Cand. mag. i Historie 1901. Han begyndte tidlig at gøre Studier i den danske Kunsthistorie, specielt vedrørende Arkitekturen, og har særlig gennearbejdet de middelalderlige Klosters Bygningshistorie („De danske Helligaandsklostres Bygningshistorie“ (1912), „Franciskanerklostrenes“ (1914) og „Dominikanernes Bygningshistorie“ (1920)); senere har hans Virksomhed som Hovedredaktør for Værket „Danske Herregaarde ved 1920“ ledet hans Studier ind paa Undersøgelse af de forskellige Borgtyper (Doktorisputats 1921 „Studier i dansk Herregaardsarkitektur i 16. og 17. Aarh.“). I alle disse Arbejder er en betydelig Vægt lagt paa at understøtte Bygningernes interne Sammenhæng med Sted og Omgivelser. Denne Interesse for Fortids Arkitektur førte snart til, at L. blev Sekretær i Foreningen for gamle Bygningers Bevaring, at han udgav flere Arbejder som „Landgaarde og Lyststeder“ (1916—20) og „Christianshavns borgerlige Bygningskunst“ (1914), at han blev Redaktør af „Arkitekten“ (1917—20) og Medlem af det særlige Bygningssyn. Men Haand i Haand med denne antikvariske Virksomhed er der gaaet en Bestræbelse for at jævne Vilkaarene for Fremtidens Byggesæt. L. var Medstifter af Foreningen „Bedre Byggeskik“ og Formand for et af Landbrugministeriet nedsat Udvalg til Forbedring af Husmands-

boligerne („Tegninger“ 1907). Endelig har han arbejdet paa Oprettelsen af permanente Bygmesterkursus og været ivrig for Tilvebringelse af en Lov om Byplaner („Bebyggelsesplaner for Landkommuner“ 1918) og har derfor naturligt Sæde i Bestyrelsen for „Dansk Byplanslaboratorium 1922“. Han er desuden Adjunkt ved Metropolitanskolen og Lærer ved Lærershøjskolen og Kadetskolen. L.s Virksomhed vidner om hans udstrakte Interesse, personlige Flid og Arbejdsomhed, dybtgaaende sociale Sans og betydelige æstetiske Skønsomhed. — Gift 1) 1906 Lily Peschke Køedt. Ægteskabet opløst 1912. 2) 1919 Dora Elsass. O. A.

Litt.: Mødrene Slægt se V. Birkedal; Selvbio-grafi i Univ. Progr. Nov. 1922; Dansk Forfatterforenings Festskrift 1919, S. 219; Cortsen: „Studenterne fra 1895“ 1921; „Berl. Tid.“ $\frac{14}{11}$ 1921 og (af F. Beckett) $\frac{15}{11}$ s. A.; S. Schultz i „Bogens Verden“ Maj—Juni 1922.

Lorichs (Lorck), Melchior (ca. 1527—vistnok 1582), Kobberstikker, Maler. F. i Flensborg. Forældre: Raadmand, Købmand Thomas L. og Anna. Ud-

gaaet fra en meget velstaaende Slægt, som paa mange Maader var knyttet til Kongehuset, og besvogret med Sekretæren i Tyske Kancelli Johan Joel, opnaede L. let Christian III's Støtte og drog 1549 med Kongens Hjælp paa Studierejse til Niederlandene. I en Aarrække færdedes han nu i Tyskland, kom i Wien i nær Forbindelse med Aldegrever, besøgte Pfalz og Italien, hvis Kunst bragte ham ud over Kleinmeisternes Skole, besøgte Ægypten og naaede derpaa at kunne slutte sig til det kejserlige Gesandtskab, som under Busbecqs Ledelse drog til Konstantinopel, hvor L. naabenbart har opholdt sig 1557—61 og 1559 udførte et stort Prospekt af Byen (nu i Leiden; udgivet paa Kejser Vilhelms Foranledning af Dr. Oberhummer 1902). 1563 sendte han nogle betydelige Portrætskik af Sultanen m. m. til Frederik II og tillige en Udsigt over Tyrkiets militære og finansielle Forhold (denne Beretning skal være trykt i Anvers 1572). Trods Kongens Opfordring til ham om at vende tilbage hengik der dog endnu lang Tid, før han vendte hjem. 1568 var han i Hamborg (Elbkortel), 1575 formentlig i Flensborg, derpaa 1577—80 i Konstantinopel, og endelig $\frac{19}{2}$ 1580 traadte han i Kongens Tjeneste som Hofkontrafejer. Men to Aar efter forsvinder hans Navn af Lønningsrullerne, og man kender ikke hans Dødsaar. Han havde dog naaet at udføre det fortrinlige store Kobberstik af Frederik II, et af de bedste Blade, som er udført her i Landet. Uddannelsen og Livsforholdene saavel som L.s egen Intelli-

gens gjorde ham til en Kunstner af europæiske Dimensioner.

O. A.
Litt.: „Nye dsk. Mag.“ I 1794, S. 359; „Minnerva“ I 1785; „Die Elb-Karte des M. L. vom Jahre 1568“ ved J. M. Lappenberg 1847; „Sitzungsberichte der kgl. Bayr. Ak.“ 1876; „Der deutsche Herold“ 1881; „Die Heimat“ 1912; „Fra Arkiv og Museum“ 2. Ser. I 1919; Th. Oppermann i „Berl. Tid.“ ²²/₂, 1922.

Lornsen, Uwe Jens (¹⁸/₁₁ 1793—¹³/₂ 1838), politisk Skribent. F. paa Kejtum, Sild. Forældre: Skibskaptajn, Raadmand Jørgen Jens

Lorensen og Christine Peters. Blev Student 1816, studerede Jura i Kiel og 1818—19 i Jena, tog juridisk Eksamen 1820, blev 1821 Volontær i det slesvig-holstenske Kancelli i Kbh., 1826 Kontorchef sst. L. var et lyst Hovede og en dygtig Administrator, noget ujævn i sin

Foretagsomhed, delvis maaske som Følge af en Sygdom, han havde paadraget sig som Student. Han var i Jena paavirket af Burschenschaft-Bevægelsen og de liberale Ideer. Julirevolutionen vakte dem til nyt Liv hos ham, og da han 1830 af Helbredshensyn lod sig udnævne til Landfoged paa Sild, bestemte han sig til at rejse en liberal Bevægelse i Hertugdømmerne. Han foretog en Rejse gennem Landet, holdt i Novb. Møde i Kiel og udgav ⁵/₁₁ en Brochure: „Über das Verfassungswerk in Schleswig-Holstein“, hvor han krævede en Forfatning for Hertugdømmerne alene og en blot Personalunion med Kongeriget. Dette var ikke nyt, men fremsattes paa en kategorisk og dristig Maade, man blev bange i Kbh., L. blev arresteret og Maj 1831 dømt til Embedstab og et Aars Fæstningsarrest. Han opholdt sig efter Løsladelsen i Brasilien 1833—37, derefter i Sydfrankrig og Schweiz, skrev et større Værk „Die Unionsverfassung Dänemarks und Schleswig-Holsteins“, som Besejler udgav 1841. Sygelighed og Melankoli tog mere og mere Overhaand hos ham, og han endte selv sit Liv. Selvstændig politisk Tænkner og Fører var han ikke, men han blev en Martyr for Slesvigholstenismen. D. ved Pressy ved Genfersen. — Ugift. P. E.

Litt.: U. L. N.: „Notizen zu einer Lebensbeschreibung des U. J. L.“ 1838; „Neue Kieler Blätter“ X 1843; K. Jansen; „U. J. L.“ 1872 og 1873 samt I „Zeitschr. f. schl.-holst.-lauenb. Geschichte“ 1873, 1874 og 1879; Usinger sst. 1873; Th. Graae i „Tilskueren“ 1889 og „U. J. L.“ 1891; „Zeitschr. f. schl.-holst.-lauenb. Gesch.“ 1891, 1892, 1894, 1897 og 1900; „Die Heimat“ III 1893; A. F. U. L. Thomsen; „Lewer duad as Slaw!“ 1893; Stamper i „Biographische Blätter“ II 1896; Rosendal; „Træk af Danskhedens Hist.“ I 1911; Brev i „Zeitschr. f. schl.-holst.-lauenb. Gesch.“ 1906.

Lotze, Ernst Gustav (¹⁴/₁₂ 1825—¹⁷/₁₂ 1893), Apoteker, Fabrikejer. F. i Kbh. Forældre: Materialist Ernst Gerhard L. og Charlotte

Kristine Kleinstüber. Blev Discipel paa Vajsenhusapoteket og tog 1847 farm. Eksamen, var i 4 Aar derefter Assistent ved Polyteknisk Læreanstalts (samtidig Universitetets) kemiske Laboratorium og Manuduktør for Farmaceuter og Polyteknikere. Han holdt i disse Aar hyppigt Foredrag i Farmaceutisk Forening over naturvidenskabelige Emner. I Begyndelsen af

1852 foretog han en længere Udenlandsrejse til England, Frankrig og Tyskland og købte s. A. Løveapoteket i Odense, som han overtog 1853. Han begyndte straks paa en Ombygning og Modernisering af det gamle Apotek og tilkøbte efterhaanden en Del Naboejendomme. 1871 ombyggedes Apoteket igen; i de følgende Aar skete der hyppigt Udvidelser og Ombygninger, hvorved der skabtes et i arkitektonisk Henseende smukt samlet Hele. L. indrettede en kemisk Fabrik og Damppulveriseringsanstalt og oparbejdede en betydelig en gros-Forretning med Apotekervarer. Han dyrkede betydelige Mængder af medicinske Planter, og han anlagde en botanisk Have med store Palmer og Væksthuse, hvori en Mængde eksotiske medicinske Planter m. m. fandtes. Som Apoteker indtog L. en meget anset Stilling; fra 1872 til sin Død var han saaledes Formand for Danmarks Apotekerforening. Fra 1864 til Dagen før sin Død var han Medlem af Odense Byraad, hvor han var førende, særlig i tekniske Sager. Han tog sig af Byens Forskønnelse og oprettede Byens Museum (indviet 1885), hvortil han personlig bidrog med store Gaver, og udførte med megen Dygtighed og Smag alt det grundlæggende Arbejde. Han skrev hyppig Artikler i Blade og Tidsskrifter om mange forskellige Emner; har udgivet „Bogføring for Apotekere“ (1889). D. i Odense. — Gift 1885 Christiane Boeck, d. 1908.

M. N. R.
Litt.: Malmgren: „Danm. industrielle Etablissementer“ I 1888; „Fyns Stiftstid.“ ¹⁰/₁₂ 1893; C. C. Clausen; „Odense“ 1899; E. Dam; „Odense Løveapoteks Hist.“ 1903; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ³¹/₁₂ 1893 (af Soph. Michaëlls), „Berl. Tid.“ ¹⁸/₁₂ s. A., „Fyns Stiftstid.“ ¹⁸/₁₂ s. A. og „Arkiv f. Farmaci og Kemi“ 1894.

Louise (²⁹/₈ 1667—¹⁸/₃ 1721), Dronning. F. i Mecklenborg. Forældre: Hertug Gustav Adolf af Mecklenborg-Güstrow og Magdalene Sibylle af Holsten-Gottorp. Viedes 1695 til den danske Kronprins Frederik (IV), der havde valgt hende af Tilbøjelighed. Dog blev han hende snart utro, og Dronningværdigheden bragte hende ikke Lyk-

ke. To Gange tog Frederik IV en Hustru „til venstre Haand“. Trøst herover fandt hans tilsidesatte Dronning i religiøs Læsning. D. i Kbh. — Gift se ovenfor. *H. Js.*

Litt.: Hojer: „Friedrich IV.s glorværdigstes Leben“ 1829; Holm: „Danm.-Norges Hist.“ 1660—1720“ 1885—86 og „Danm.-Norges Hist. 1720—30“ 1891.

Louise (¹⁸/₁₂ 1724—¹⁹/₁₂ 1751), Dronning. F. i London. Forældre: Kong Georg II af England og Dronning Caroline af Brandenburg-Ansbach. Politiske

Hensyn medførte hendes Giftermaal (1743) med den danske Kronprins Frederik (V). Denne blev hende i høj Grad utro, men højst indtagende af Ydre og Væsen og med Villie til at slutte sig helt til det Land, hvis Dronning hun blev, vandt hun en

overordentlig Popularitet, der gjorde hendes tidlige Død (i en stor Folkesorg. D. i Kbh. — Gift se ovenfor. *H. Js.*

Litt.: „Nord. med. Arkiv“ XXIV 1892; Holm: „Danm.-Norges Hist. under Frederik V“ 1897—98; A. Thorsøe: „Kong Frederik V.s Ungdom og Tronbestigelse“ 1868; Bobé: „Interiører fra Kong Frederik V.s Hof“ 1909; „Hist. Tidsskr.“ III 4 1865.

Louise Vilhelmine Frederikke Caroline Auguste Julie (⁷/₉ 1817—²⁹/₉ 1898), Dronning. F. i Kassel. Forældre: Landgrev Vilhelm af Hessen og Prinsesse Charlotte af Danmark. Opdroges i Kbh. og erhvervede sig gode

Kundskaber, navnlig i Sprog og Musik. 1842 ægtede hun Prins Christian af Glücksborg og tog Bolig i det gule Palæ i Amaliegade. Sin Arveret til den danske Krone (hun var Datterdatter

af Arveprins Frederik) overdrog hun 1851 til sin Ægtefælle, der da 1863 besteg Tronen som Christian IX (s. d.). L. var i national-liberale Kredse endnu mere upopulær end sin Mand, og den Uvillie, der herskede mod det ny Styre 1864 og den nærmeste Tid derefter, rettedes ikke mindst mod hende. Hun var en klog og foretagsom Dame, der opdrog sine Børn godt og med Snildhed benyttede sig af de Forbindelser, der gennem dem skabtes mellem Danmark og det engelske, russiske og græske Kongehus. Hun mentes ogsaa at besidde en ikke ringe Indflydelse paa sin Ægtefælle. Hun var stærkt religiøs og gjorde et stort Arbejde for Filantropi; især maa nævnes hendes Fortjenester af Diakonissestiftelsen. D. paa Bernstorff. — Gift se ovenfor. *P. E.*

Litt.: „Ill. Tid.“ ²⁶/₆ 1892, ⁷/₇ 1897 og ²/₁₀ 1898; R. Besthorn i „Tilskueren“ 1898; „Fredensborg“

1895—98; J. Brøchner: „The king and queen of Denmark“ 1898; Paull: „Ved Dronning L.s Baare“ s. A.; Charlotte Bournonville: „Erindringer“ 1903; R. Barner: „Minder“ 1911; Steenstrup: „Den dsk. Kvindes Hist.“ II 1917; „Nationaltid.“ ⁹/₉ s. A.; C. H. Rørdam: „Hofliv hos Christian IX“ 1918. Iøvrig se Christian IX.

Louise (Lovisa) Josephine Eugenie (f. ³¹/₁₀ 1851), Dronning. F. i Stockholm. Forældre: Kong Carl XV af Sverige-Norge og Dronning Louisa af Nederlandene. Hendes Ægteskab med den senere Kong Frederik VIII (s. d.) 1869 vakte almindelig Glæde i Danmark, hvor Forbindelsen opfattedes som Forbud om en ny skandinavisk Strømning. Noget saadant indtraf ikke, og L. har tilsyneladende holdt sig ret fjernt fra Politik, ogsaa som regerende Dronning 1906—12. Hun har givet sine Børn en klog Opdragelse og virket udadtil ved omfattende filantropisk Gerning i stærkt religiøs Aand; nævnes kan her især hendes Arbejde for røde Kors. — Gift se ovenfor. *P. E.*

Litt.: L. Dietrichson i „Juleroser“ 1891; „Festalbum 1851—31. Okt.“ 1911“ 1911; R. Barner: „Minder“ 1911; „Berl. Tid.“ ²⁹/₁₀ 1921; „Politiken“ og „Verden og vi“ ³⁰/₁₀ s. A. Iøvrig se Frederik VIII.

Louise Augusta (⁷/₇ 1771—¹³/₁ 1843), Hertuginde af Augustenborg. F. paa Hørsholm. Hun blev født i Dronning Caroline Mathildes (s. d.) Ægteskab med Kong Christian VII (s. d.), men skønt officielt opfattet som ægtefødt Prinsesse af Danmark, var hun i Virkeligheden Datter af Struensee (s. d.). Af Hensyn til Huset Augustenborgs Arvemuligheder ved den kgl. Mandstammes Uddøen blev hun efter A. P. Bernstorffs Forslag 1786 gift med den senere Hertug Frederik Christian af Augustenborg. Hun betragtede sit Ægteskab som et patriotisk Offer, brød sig ikke om sin pedantiske Mand og var ganske uimodtagelig for hans Forsøg paa at bibringe hende højere Dannelse. Under de politiske Rivninger mellem ham og hendes Broder Frederik VI havde hun Sympati med den sidstnævnte. D. paa Augustenborg. — Gift se ovenfor. *H. Js.*

Litt.: E. Holm: „Danm.-Norges Hist. under Christian VII“ I—III 1902—09 og I „Fædrelandet“ I 1907; Breve i Niels Lassen: „Erindringer“ 1918. Iøvrig se Frederik Christian af Augustenborg.

Ludwigs, Christian (f. ¹¹/₁₁ 1877), Biskop. F. i Skanderborg. Forældre: Hotelvært An-

ders Georg Hans L. og Georgine Helene Ihler. Blev Student 1896 og Cand. theol. 1902.

Allerede forinden havde han deltaget i Arbejdet i den grundtvigske „Kirkelig Ungdomsförening“, og 1902—05 ledede han dennes mandlige Afdeling; samtidig virkede han som Lærer bl. a. ved Østersøgades Latin- og Realskole. 1903 blev han ordineret Medhjælper hos F. O. Jungersen

ved Kbh.s Valgmenighed, 1904 Kateket ved Trinitatis Kirke og 1905 residerende Kapellan ved Blaagaardskirken; 1911 flyttede han til samme Stilling ved Vor Frelzers Kirke paa Kristianshavn, og 1915 udnævntes han til Biskop i Aalborg. I Sommeren 1909 foretog han med ministeriel Understøttelse en Rejse til Grønland for at studere Kirke- og Skoleforhold, efter at han allerede fra 1906 havde virket som Sekretær i Udvalget for den grønlandske Kirkesag og Redaktør af dets „Meddelelser“; ogsaa som Biskop er han vedblevet at følge de kirkelige Forhold i Kolonien med Interesse; ved Jubilæet for Hans Egedes Mission 1921 foretog han atter en Rejse derop og redigerede det til Anledningen udgivne Festschrift. Han har ogsaa beskæftiget sig med Studiet af vor Salmelitteratur og skrevet et Par Smaaskrifter („Salme og Sang“, 1915; „Af Menighedens Sang“, 1918) derom; han har desuden selv offentliggjort forskellige smukke Digte og er Forfatter til en Biografi af H. P. Børresen (1916) og en Opbyggelseshog („For Hjemgaaende“ 1905). Hans Udnævnelse til Biskop vakte i sin Tid betydelig Misstemning i mange kirkelige Kredse, bl. a. fordi man frygtede, at han skulde blive en erklæret Partimand, idet han som Medarbejder ved og senere Medredaktør af „Dansk Kirketidende“ havde ført en meget skarp Polemik mod kirkepolitiske Modstandere. Denne Frygt har dog vist sig ubegrundet, og han nyder nu sikkert Agtelse og Tillid indenfor alle kirkelige Retninger i sit Stift. Hans store naturlige Veltalenhed gør ham ogsaa til en skattet Prædikant og Foredragsholder ved talrige kirkelige Møder baade indenfor og udenfor dette. — Gift 1907 Guldborg Jensen, d. 1918. H. M.

Litt.: „Dsk. Kirketid.“ 1915; „Nationaltid.“ 14/11 s. A. og af L. Nyegaard 17/11 s. A.

Ludvigsen, Hans Valdemar (f. 20/0 1861). Fabrikant. F. i Kbh. Forældre: Fabrikant Christian Adam L. og Henriette Frederikke Geisler. Gik i Odense Latinskole, søgte Uddannelse i anvendt Kemi og satte sig paa Rejser i Udlandet 1884—87 ind i Elektrokemi og den da begyndende Telefontechnik. Fra 1888 samarbejdede han i Kbh. med Wilh. Hellesen, der 1887 havde taget Patent

paa en Variant af galvanisk Element, som han gav Navnet Tør-Element; efter Hellesens Død 1892 stiftedes Forretningen Hellesens Enke & V. L., og L. forbedrede Elementet betydeligt, bl. a. ved en

Elektrolytsammensætning 1895. Forretningen beskæftigede i Begyndelsen kun et Par Mand, men vandt efterhaanden frem, saa at den 1899 rummede 20 Arbejdere; 1905 flyttedes Fabrikken fra Blaagaards- til Aldersrogade, og der indrettedes store Bygninger til Eksportfabrikation. 1906 blev L. Eneindehaver af Firmaet, der 1918 overgik til et Aktieselskab med 2½ Mill. Kr.s Kapital; i dets Bestyrelse er L. Formand. Fra 1908 er han Konsul for Guatemala. — Gift 1891 Amalie Prætorius. P. E.

Litt.: „Elektrotekn. Tidsskr.“ 10/0 1901; „Dennmark abroad“ 20/11 1921.

Lumbye, Carl Christian (9/7 1841—10/8 1911), Komponist, Dirigent. F. i Kbh. Forældre: Komponisten H. C. L. (s. d.) og Georgine Marie Hansine Hoff. Blev Elev af F. Stockmarr (Violin) og E. Helsted (Teori), kom i 15-årsalderen ind i Faderens Orkester, dirigerede siden selv ved en Række af Kbh.s Forlystelsesetablissementer, saaledes paa Klampenborg, i Odeon, Aftenstjernen, ved Kasinos Maskorader, i Alhambra, Concert du Boulevard, Tivoli etc.; det sidste Sted ledede han i en Aarrække Harmoniorkesteret. Han var tillige knyttet som Sanglærer til københavnske Kommuneskoler. Har komponeret — foruden enkelte Sange — ialt ca. halvandet hundrede Dansemelodier, i hvilke Kompositioner han paa eminent Maade viser at kunne løfte Arven efter sin geniale Fader. Hans Musik, der iøvrig ofte afspejler Bøghenheder i Datidens offentlige Liv, ejer alle den klassiske Dansekompositions lunerige, sprudlende lystige Karaktertræk, isprængt den særegne danske, jævne Tone, der — i deres særlige Genre — stiller dem i Række med vor øvrige nationale Tonekunst. Den omfatter bl. a. Galopper („Brevdue Galop“, „Cycle Galop“, „Telefon Galop“), Polkaer („Storfyrstinde Maria Feodorowna Polka“), Marcher („1. Regiments March“ (1864), „Vaabenbrødre March“ (ved de danske Vaabenbrødres 25 Aars Jubilæum 1884), „Nordisk Udstillingsmarch“ (1888), „Festpolonaise“ (ved Regeringsjubilæet 15. Nov. 1888), „Kong Georg d. Istes Revuemarch“ (1892), „Guldbryllups Festmarch“ (Chr. d.

IX og Dr. Louise 1892), „Sølvbryllups Festmarch“ (Kronpr. Frederik og Kronpr. Louise 1894), „Alexander d. III.s Revuemarch“, „Den 8. April“ (tilegnet Chr. d. IX), „1900 March“ o. m. fl.). D. i Kbh. — Gift 1863 Emilie Ringheim, d. 1912. E. A.

Litt.: „Søndags-Posten“ ^{22/8} 1881; Engell: „Kbh.s Tivoli i 50 Aar“ 1893; G. Skjerne: „H. C. Lumbye og hans Samtid“ 1912; C. A. Clemmensen: „Tivoli 1843—1918“ 1918; Nekrologer i „Berl. Tid.“, „Politiken“ og „Ekstrabl.“ ^{11/8} 1910.

Lumbye, Georg August (^{28/8} 1843—^{29/10} 1922), Komponist, Dirigent. F. i Kbh. Forældre: Komponisten H. C. L. (s. d.) og Geor-

gine Marie Hansine Hoff. Blev tidlig oplært i Musik (Violin og Cither) og fortsatte Studierne som Elev (1867—68) ved Pariser Konservatoriet (med Bazin som Lærer i Teori), hvor Faderen paa en Koncertrejse fik ham optaget. Virkede efter sin Hjemkomst som Orkesterleder i en

Række københavnske Forlystelsesetablissementer (Café Boulevard, Concert du Boulevard, National, Cirkus Variété), var 1870—80 om Vinteren Dirigent hos Blanch i Stockholm (dirigerede senere baade i Upsala og i Göteborg) og foretog adskillige Koncertrejser med eget Orkester i den danske Provins. Efter i en Aarrække at have dirigeret i Harmoniorkesteret i Tivoli blev han 1891 ved Balduin Dahls Død Dirigent i Koncertsalen, hvor han virkede endnu 1897. Senere dirigerede han hos Wiwel, indtil Sygdom tvang ham til 1908 at trække sig tilbage fra offentlig Virksomhed. L.s Kompositioner er særdeles omfattende; saavel i den alvorligere som i den lettere Genre har han ydet udmærkede Bidrag. Et Par Strygekvartetter og nogle flerstemmige Sange er forblevet utrykt, derimod er flere af hans Sange med Klaver kommet viden om („Kjære Minder“, „Æ Hav“, „Til min Sangfugl“, „Du brune Hjort“, „Savoyardrengens Sang“ etc.), ligesom ogsaa hans Dansekompositioner hører til de mere kendte Musikstykker. Af disse sidste kan f. Eks. nævnes hans Valse („Kronprinsesse Louise Vals“, „Sølvmyster Vals“), Polkaer („Alma Polka“, „Ingenu Polka“, „Henrik og Pernille“), Marcher („4. Regiments Kendingsmarch“, „Oscar II.s Honneur March“, „Fakkeldans“, „Sølvbryllups March“ (1894), „Kejser Alexanders Kroningsmarch“). L. har endvidere skrevet Operetten „Heksefløjten“ (Erik Bøgh) samt Musikken til Vaudevillerne „Lam og Løvinde“, „Millionen paa Kvisten“ m. fl., ligesom han er Ophavsmand til den sprudlende vittige Københavner-Potpourri, der i Udstillingsaaret 1888 gjorde saa mægtig Lykke. Hans Strofer, der vidner om fin melodisk Aare, danner sammen med

Faderens og Broderens Musik Tonerne i den danske klassiske Dansemusik, der paa een Gang er nøje knyttet til de sydligere Landes klassiske Dansemusik-Epoke og skilt derfra ved sit nordiske, blødere og vegere Fysiognomi. D. i Kbh. — Gift 1872 Nina Caroline Wendrich, d. 1907. E. A.

Litt.: „Søndags-Posten“ ^{24/8} 1873; Engell: „Kbh.s Tivoli i 50 Aar“ 1893; G. Skjerne: „H. C. Lumbye og hans Samtid“ 1912; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ^{30/10} 1922 og „Politiken“ ^{21/10} s. A.

Lumbye, Hans Christian (^{2/5} 1810—^{20/5} 1874), Komponist, Dirigent. F. i Kbh. Forældre: Korporal Rasmus Hansen L. og Margre-

ta Jönsdotter Malmgreen. Kom seks Aar gl. til Randers, senere til Odense, til hvilke Byer Faderen blev forflyttet. Fik begge disse Steder Undervisning i Musik, i Randers hos Organisten, i Odense hos Stadsmusikanten, og kunde allerede i en ung Alder tage Tjeneste ved Regimentsmusikken, fra 1829 ved Hestgardens Musikkorps i Kbh. Fortsatte paa egen Haand sine Musikstudier (Violin, Teori) og tjente til Livets Ophold — foruden ved sit Embede i Hestgarden — som Musiksvend hos Stadsmusikanten. Et steiermarksk Musikselskab, som 1839 gav Koncerter i Kbh., ved hvilken Lejlighed bl. a. opførtes Lanner'ske og Strauss'ske Kompositioner, gav L. Ideen til slike Koncerter med lettere Musik paa Programmet, og 1840 optraadte han for første Gang i Spidsen for eget Orkester med Koncerter à la Strauss. Hans Idé slog an, og med denne Koncert begyndte han den lange Række af Musikopførelser, der skulde kaste saa stærk en Glans over hans Navn. I en lang Aarrække var han en meget søgt Musikdirektør og som saadan knyttet til en Mængde københavnske Forlystelsesetablissementer, hvor han for egen Regning eller ved Engagement gav Koncert, saaledes til d'Angletterre, Figaros Vauxhall Koncerter, Hippodrom Koncerterne (1846 og 1847), Kasino (1847 ff.) og Kasinos Maskerader (fra 1849), Hofteateret (ved Pricernes Forestillinger), Sommerlyst (1858), Thors Hal paa Vesterbro (1864—65) m. fl. Overalt kom han i stedse stigende Grad i Kontakt med den københavnske Befolkning, der med Glæde hørte ham dirigere og efterhaanden med Jubel modtog de mange geniale Dansemelodier, han lod se Dagens Lys. Først og fremmest blev hans Navn dog knyttet til Tivolis. Da Carstensen 1843 aabnede dette Etablissement, var L. den førende Orkesterdirigent her, og i 29 Aar frydede han dets Publikum med sine Musikopførelser i Koncertsalen, hvor han baade spillede fremmede (fra 1846 bl. a. ogsaa Symfonier) og egne Kompositioner. Ved sin Virksomhed i Tivoli skabte han

sig Navnet som den klassiske danske Dansemusik's ypperste Repræsentant. Fra 1846 var han genlagne Gange paa Tourne i Provinserne, overalt modtaget med aabne Arme af Befolkningen. I Udlandet gav han Koncerter i Paris, Wien, Hamborg, Berlin („Krolls Wintergarten“) (1844 og 45), St. Petersborg (1850) og i Sverige (1860) i Stockholm (tidligere i Malmø) ved Karl XV.s Krøning og i Göteborg, senere atter i Frankrig og i Tyskland (Berlin, Hamborg, Düsseldorf, Lübeck) og endnu en Gang (1869) i Sverige; hvor han kom frem, modtoges han med fuld Honnør som de klassiske Wienerdansekomponisters jævnbyrdige. L. trak sig tilbage fra Tivoli 1872; hans Helbred var paa dette Tidspunkt vaklende, og en tiltagende Døvhed gjorde det yderligere vanskeligt for ham at fortsætte. Han dirigerede en enkelt Gang endnu ved en Velgørenhedskoncert paa Folketeatret ^{17/5} 1873. — L. har komponeret baade Sange (til Tekster bl. a. af Recke („Du har saa ofte sagt mig“) og af A. M. Glükstad („Du spørger min Dreng, hvad jeg vil med den visne Viol“)), Vaudevillemusik („Altfor smuk“ (Glükstad), „Et Uhyre“ (Erik Bøgh), „Berthas Klaver“ (bearb. af Recke), „Den sidste Nat“ (bearb. af Recke) m. fl., og Orkesterfantasier („Drømmebilleder“, „Drømmen efter Ballet“ o. a.), men det er paa den egentlige Dans' Omraade, hans Talent ret fik Vingefang. En Del af disse Danse er skrevet for Scenen, saaledes adskillige Dansedivertissementer, L. udarbejdede sammen med Bournonville; ogsaa en Række Indlæg i Balletter, der skulde indgaa i det Kgl. Teaters Repertoire („Napoli“ (Finalen), „Fjernt fra Danmark“ (Indianerdansen og Finalen), „Livjægerne paa Amager“ (Finalen)), kom fra L.s Haand. Hans øvrige Danse (og Marcher) staar oftest i nøjeste Forbindelse med Begivenheder i det samtidige offentlige Liv, hvis Billede de afspejler i deres Toner. Mellem hans mere end 400 Kompositioner skal erindres om enkelte af hans eminent Marcher (Frederik VII.s, Chr. IX.s, Carl XV.s Honnørmarcher), af hans melodiose Valse („Krolls Ballklänge“, „Amelie Vals“) og de sprudlende livlige Galopper — den Danse-ater, L. naaede høist i („Döblers Zaubergalop“, „Storm Galop“, „Manøvre Galop“, „Nordisk Fostbrødre Galop“, „Bouquet Royal Galop“ og den festlige „Champagnegalop“); hertil kommer hans Polkaer og de yndefulde og fine Børnekompositioner. Det er L.s Fortjeneste hos os at have introduceret den nyere Dansemusik, som den var grundlagt af Lanner og Strauss. I sine Kompositioner bygger L. selv videre paa den af Wienerklassikerne skabte Tradition, som han kender den gennem Steiermarkernes Koncert, gennem sine egne Opførelser af Wienermusik og ved sine Rejser, og i adskilligt af hans Musik lader den specielt wienske Stil sig naturligtvis med Nemhed

paavise. Men samtidig lader der sig ogsaa i den — som det syntes — udtømmelige musikalske Aare, af hvilken han øser sine Udtryk for Glædens og Munterhedens lette og fine Stemninger, paavise individuelle Træk, der tydeligt viser hen imod en specielt dansk Tonebegavelse, i hvis usammensatte Rytmik, enkle og naturlige Harmonik, jævne og gemyttlige Melodik man føler det hjemlige, det nationale. Ved sin særegne Stilling som Dansekomponist er L. herved — maaske mere end nogen anden — blevet hele det danske Folks Komponist; i hans geniale Dansestrofer, der er lige langt borte fra teoretisk Spekulation som fra plumpe eller grove Vendinger, mødes alle Stænder i Følelsen af at være i en dansk, af barnlig Ynde og lyse og lykkelige Stemninger præget Personligheds Nærhed. D. i Kbh. — Gift 1) 1832 Georgine Marie Hansine Hoff, d. 1871. 2) 1871 Anna Helene Jönsson, d. 1901.

E. A.

Litt.: „Ny Portefeuille“ 1844 IV; A. Bournonville I „Ill. Tid.“ ^{22/10} 1865 og „Mitt Teaterliv“ III 3 1878; „Søndags-Posten“ ^{29/12} 1872; „Af Dagens Kronike“ 1889; Engell: „Kbh.s Tivoli I 50 Aar“ 1893; C. C. Clausen: „Vore store Mænd“ 1897; K. Lumbye I „Maanedsmagasinet“ 1910; Ch. Kjerulf i „Politken“ ^{2/5} s. A. og S. Skjerne I „Ill. Tid.“ ^{1/5} s. A. og „II. C. L. og hans Samtid.“ 1912; „Nationaltid.“ ^{1/5} 1910; C. A. Clemmensen: „Tivoli 1843—1918“ 1918; Nekrolog af Bournonville I „Ill. Tid.“ ^{20/8} 1874.

Lumbye, Julie, se Hansen, Julie.

Lund, Aage Viggo (f. ^{22/11} 1864), landøkonomisk Forsøgsleder. F. i Groshjerg ved Vordingborg. Forældre: Sparekassebogholder Jacob L. og Thea Andersen. Lærte praktisk Landvæsen et Par Aar og kom paa Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen med Udmærkelse 1887. Han var derefter et Aar Medhjælper ved Forsøgslaboratoriets Fodringsforsøg, hvor han 1889 ansattes som Assistent. 1915 blev han Forsøgsleder ved Forsøgslaboratoriet og har fortrinsvis været beskæftiget med Fodringsforsøg paa Sjælland og Lolland-Falster. Han har haft sin store Andel i den Paalidelighed, der særtegnede Forsøgslaboratoriets Arbejder, en Række Forsøgsberetninger fra hans Haand, bl. a. 65. og 68. Beretning fra Forsøgslaboratoriet, vidner om hans Evne til at tilrettelægge Resultaterne. Foruden sit Arbejde paa Laboratoriet har L. beskæftiget sig en Del med Regnskabsføring navnlig paa større Gaarde. — Gift 1899 Gerda Sofie Madsen. A. C.

Litt.: „Ugeskr. f. Landm.“ 1914, S. 565.

Lund, Carl (^{8/4} 1846—^{17/10} 1912), Fabrikant. F. i Kbh. Forældre: Skomagermester Carl L. og Anne Christine Jensen. Kom efter

Skolegang i Melchior's Borgerskole i Isenkræmmerlære. Han blev derved opmærksom

paa, at adskillige Varer, som indførtes fra Udlandet, ligesaa godt kunde fremstilles herhjemme. Han blev 1872 Forretningsfører for og Medindehaver af den af P. C. Elfstrøm grundlagte Fabrik for lakerede Jærn- og Blikvarer, og to Aar senere overtog han Fabrikken, som han med

stor Energi arbejdede op til at omfatte alle Slags lakerede, fortinnede og emaljerede Jærnblikvarer. Allerede 1879 anlagde han en Filial i Malmø og erobrede derved Markedet baade i Sverige og Norge. 1889 overgik „C. L.s Fabrikker“ til et Aktieselskab med L. som administrerende Direktør, en Stilling han 1896 ombyttede med Sæde i Selskabets Bestyrelse. 1887 var han blevet Konsul for Peru. D. i Malmø. — Gift 1872 Hulda Francisca Larsen. G. N.

Litt.: „Ill. Tid.“ 22/7 1883; N. Malmgren: „Dann. Industr. Etabl.“ I 1888; Krak: „Dann. ældste Forretn.“ 1915; Nekrolog i „Politiken“ 19/10 1912.

Lund, Carl Christian (f. 21/4 1855), Teatermaler. F. i Odense. Forældre: Skomagermester Martin L. og Abalone Aagaard. Kom

i Malerlære i Odense, drog som Svend til Kbh. og gik 1873—76 paa Akademiet samtidig med at han arbejdede som Dekorationsmaler for Onkelen C. F. Aagaard og for Hilker. 1878 drog han udenlands paa Professionen og lagde sig der, især i Wien, efter Teatermaleriet. Ved sin

Hjemkomst 1882 fandt han let Beskæftigelse; ved en Række fantasirige og stemningsfulde Teaterdekorationer til Dagmar-teatret og de andre Privatteatre gjorde han sig snart bemærket, og 1892 kunde han med ministeriel Støtte atter fortage en Studierejse til Udlandet (Italien). Til Verdensudstillingen i Paris 1889 var det overdraget ham at smykke den danske Pavillon, og hans 6 store Slotsprospekter findes nu paa Odense Raadhus. Fra 1896 var han en Tid konstitueret som Teatermaler ved det Kgl. Teater. Senere har han haft en betydelig Virksomhed ved Privatteatrene, og ikke mindst har hans Arbejder i Tivoli udbredt hans Ry. — Gift 1883 Leopoldine Francesca Schafraath. O. A.

Litt.: „Hver 8. Dag“ 17/9 1899; „Ill. Tid.“ 9/11 1902; „Politiken“ 19/8 1909; „Vore Herrer“ 16/10 1920.

Lund, Emil Ferdinand Svitzer (f. 8/1 1858), Museumsmand. F. i Kbh. Forældre: Godsejer Vilhelm Nicolai L. og Camilla Hen-

riette Elisabeth Svitzer. Blev Student 1876, rejste derpaa i Schweiz, Italien, Tirol og

Tyskland og blev 1883 Cand. juris. Til Dels af Helbredshensyn tilbragte han nu igen nogle Aar i Udlandet, bl. a. Montreux, Baden-Baden og London. Siden drev han antikvariske og kunsthistoriske Studier og var 1897—1913 Inspektør og Sekretær ved det nationalhistoriske Museum

paa Frederiksborg, er fra 1914 Direktør for det nyoprettede Museum for Handel og Søfart paa Kronborg. Han har udarbejdet Katalog over Frederiksborg-Samlingen 1902 og over Kronborg-Museet 1915. Hans Hovedværk er dog „Danske malede Portrætter“, som han med Statsunderstøttelse paabegyndte 1894 sammen med C. C. Andersen (s. d.), og hvoraf der 1895—1914 er udkommet 9 Bd. og nogle Hæfter af 10. Bd. Værdien af det stort anlagte Værk svækkes noget ved den uoverskuelige Plan. — Gift 1) 1884 Charlotte Frederikke Elisabeth Funch. Ægteskabet opløst. 2) 1904 Karen Kirstine Agnes Sloth. Ægteskabet opløst. 3) Bertha Marie Hansen. P. E.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, Elvius og Hlort-Lorenzen: „Dek. patr. Slægter“ 1891, M. og O. H. Lund: „Henrik Lunds Mandslinie“ 1876 og M. F. C. og O. H. Lund: „Familie-Stamtavler“ 1890; mødrene Slægt i R. Volf: „Anders Coldings Slægt fra Skræve“ 1906; Frederiksborg lærde Skoles Progr. 1896.

Lund, Frederik Christian (egil. Chr. Fr.) (14/2 1826—31/10 1901), Maler. F. paa Fødselsstiftelsen i Kbh. Faderen var en velhavende Skomagermester, Moderen hans Tjenestepige. Kom i Malerlære, blev Svend, besøgte fra 1838 Akademiet og deltog under Hilker i Udsmykningen af Thorvaldsens Museum. Først 1852 fik han den store Sølvmedaille. Han deltog som frivillig i Krigen og blev hårdt saaret ved Fredericia

1849. En Række Tegninger og Malerier fra hans Deltagelse i Krigen vakte hurtig Opmærksomhed, „Episode fra Fredericia“ (1853) købtes af Galeriet (nu paa Frederiksborg). Hans Kunsts Retning bestemtes herigennem, og han blev næsten udelukkende Historie- og Genremaler, systende især med nationale Motiver. 1862—64 opholdt han sig med offentlig Støtte i Italien, og 1874—75 boede han der atter paa det Ancker'ske Legat. 1877 blev han Akademiemedlem. 1890 rantes han af et Slattilfælde, som berøvede ham Muligheden for at male. Uden i nogen

Retning, hverken i Farvevalg eller i Komposition, at naa ud over det almindelige opnaaede L. en vis Popularitet ved sine indholdsrige, ofte stærkt dramatiske Malerier, hvis solide Gennemførelse og fulde Haandgribelighed tiltalte Samtidens førende, højest ukræse Publikum. Af hans Malerier skal H. Buntzens (1869; Udstillingsbygningen) og Küchlers (Frederiksborg) Portrætter nævnes. Sidstnævnte Sted findes ogsaa hans store Billede af Stormen paa Kbh. og af Indtoget i Flensborg 1848. I Galeriets Eje er „Svenskerne paa Kronborg“ (1873). Med offentlig Støtte uarbejdede han en Samling Akvareller af danske Folkedragter (nu i Stockholms Nationalmuseum), og disse brugtes som Grundlag for en stor Frise til Parisudstillingen (1878), nu i det Kgl. Teater. Hans dekorative Arbejder i Viborg Domkirkes Loft (1876) har nu maattet vige Pladsen for Skovgaards Malerier. D. i Kbh. — Gift 1859 Forfatterinden Axelline Mørch, d. 1918.

Litt.: Selvbibliografi i Axelline Lund: „Spredte Erindringer“ 1917; Wellbach I „Ill. Tid.“ ¹¹/₂ 1894; V. Bergsøe: „Eventyr i Udlandet“ 1905 og „Under Palmer og Pinitr“ s. A.; Axelline Lund I „Ill. Tid.“ ¹⁴/₂ 1909; Nekrolog I „Berl. Tid.“ ³¹/₁₀ 1901.

Lund, Frederik Ernst August Emil (²²/₈ 1823—¹⁴/₅ 1907), Søofficer. F. i Rendsborg. Forældre: Ingeniør-Major, Kanalinspektør

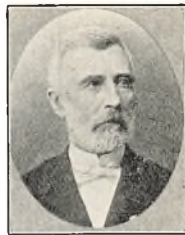
Johan Cornelius L. og Elisabeth Catharina Heyenberg. Blev Sekondløjtnant med Kongens Æresabel 1842, Premierløjtnant 1851, Kaptajnløjtnant 1864, Kommandør 1873, afgik som kar. Kontreadmiral og Overlods i østlige Distrikt 1879. Han deltog i begge slesvigske Krige, 1864

som Næstkommanderende i „Niels Juel“ ved Helgoland. Var en rolig, praktisk og dygtig Sømand, hvis Hjerte var ligesaa udpræget dansk, som hans Akcent var sydslesvigske, Paa Grund af sine personlige Egenskaber blev han efter Tietgens Ønske Chef for Fregatten „Tordenskjold“ paa dens historiske Togt til Østasien 1870—72, hvor da Store nordiskes første Telegrafkabel udlagdes mellem Kina og Japan. 1878 var han Eskadrechef og derefter til 1898 en afholdt human og dygtig Overlods. D. i Kbh. — Gift 1858 Margrethe Arneemann, d. 1902. V. G.

Litt.: Nekrologer I „Tidsskr. f. Søv.“ 1908, „Ill. Tid.“ ²⁰/₅ 1907 og „Berl. Tid.“ ¹⁶/₅ s. A.

Lund, Georg Frederik Wilhelm (²⁸/₇ 1820—³/₂ 1891), Filolog, Skolemand. F. i Nykøbing S. Forældre: Læge Carl Ferdinand L. og Anna Louise Christine Høy. Var 1828—31 paa Vestmanøerne, hvor hans Fader var ansat, blev Student 1837, Cand. philol. 1842, blev Adjunkt i Nykøbing F. 1843, Overlærer

1845, tog s. A. Magistergraden med Afhandlingen „De parallelismo syntaxis Græcæ et Latinæ“, blev Rektor i Aalborg 1863, i Aarhus 1868, afgik 1885. Han har leveret flere kommenterede Skoleudgaver af Skrifter af Cicero (1849—51), af Taler af Demosthenes (1853) og af Vergils Æneide (1856). Indenfor den nordiske Filologis Omraade har han udgivet en oldnordisk Ordføjningslære (1862), hvor han bringer de madvigiske Synspunkter i Anvendelse, en Udsigt over den oldnordiske Litteratur (1873) og en Ordbog til de gamle danske Landskabslove (1877), et Arbejde, der rigtignok lider af betydelige Mangler; endelig adskillige Afhandlinger i Skoleprogrammer. D. i Kbh. — Gift 1843 Anna Emilie Fuglede, d. 1899. H. R.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Nov. 1845; „Tids-Tavler“, udg. af L. Kr. Daas III 1874, S. 121 ff.; „Nord. Tidsskr. f. Filologi“ Ny R. III 1877, S. 284 ff.; „Kritische Vierteljahrschrift f. Gesetzgebung“ XXI 1879, S. 94 ff.; Dahlberg og Plum: „Metropolitanskolen“ 1916; Nekrolog af Otto Lund i „Arkiv för nordisk filologi“ Ny följd IV 1892.

Lund, Hans Carl August (⁵/₄ 1839—²⁵/₂ 1903), Historiker. F. i Horsens. Forældre: Snedkermester August Friedrich L. og Dorte Sørensen. Blev Student 1858, tog Magisterkonferens i Historie 1866 og fik s. A. Akkessit for en historisk Afhandling. Han beskæftigede sig med Lærergerning, bl. a. ved Privatskoler, og var fra 1886 til sin Død Lærer i Historie og Geografi ved Søofficersskolen.

Iøvrig var han Journalist, var fra 1876 efter E. Elberling „Fædrelandet“s udenrigspolitiske Medarbejder og skrev efter dets Ophør 1882 i „Dagbladet“ og „Nationaltidende“. Han var nationalliberal, siden Højremand, en idealistisk, skarplinet Natur, for hvem de moderne politiske og kulturelle Rørelser stod som Oprør mod Tradition og Moral, og han fik Lejlighed til at kæmpe for sine Ideer i Studenterforeningen, hvor han fra 1875 nogle Gange var Senior og i et Par Aartier spillede en fremskudt Rolle som Konservatismens Fører. 1895—98 udgav han efter langvarige Studier „Studenterforeningens Historie 1820—70“ i 2 Bd., et særdeles flittigt, noget blegt Arbejde, der har ikke ringe tidshistoriske Interesse. Iøvrig udgav han 1901 et Festskrift i Anledning af Søkadetkorpsets Tohundredaarsjubæum s. A. og arbejdede ved sin Død paa et Værk

om Danmark i 1864. D. i Kbh. — Gift 1896 Emma Gertrude Magdalene von Schnitter.

P. E.

Litt.: Univ. Aarb. 1864—71 II, S. 498; „Studenterbogen“ 1896; „Berl. Tid.“ 27/6 1896 og 31/5 1898; P. Munch I „Studenterbl.“ 14/1 1897; „Nationaltid.“ 9/6 og 21/8 1898; „Dannebrog“ 28/7 s. A.; Bokkenheuser: „Studenter vi kaldes“ 1921; Nekrologer I „Højrebl.“ 13/3 1903; „Samfundet“ 20/2 s. A.; „Ill. Tid.“ 8/3 s. A. (af H. Ploug); „Tidskr. f. Søvnasen“ 1905, S. 35; „Dannebrog“ 20/2 1903; „Berl. Tid.“ 25/2 s. A.; „Vort Land“ 20/2 og 4/3 s. A. og „Politiken“ 20/2 s. A.

Lund, Jens Gustav (20/12 1814—27/5 1882), Snedkermester. F. i Kbh. Forældre: Snedkerfrimester Jens L. og Ane Mortensen. Kom

til Verden paa Kvisten i et Baghus i Krystalgade og sendtes straks efter udstaaet Skolegang i Snedkerlære og blev Svend 1836. Flittig som han var, besøgte han med Iver Kunstakademiet, hvor Hetscher beherskede Haandværkerundervisningen. Han gjorde Mesterstykke

1841, etablerede sig med tomme Hænder, og ved Flid og Dygtighed arbejdede han sig saaledes op, at han, der i Begyndelsen havde to Svende, allerede 1846 beskæftigede 35, et Tal, der senere steg til ca. 100. Efter en Udenlandsrejse 1853, da han besøgte London og Paris, steg hans Iver for at dygtiggøre sig, og han, der tidligere havde stillet sig kølig overfor Dellagelse i Verdensudstillinger, fik nu Mod til selv at deltage og blev ivrig i at opfordre andre til det samme. Hans Selvstændighedstrang gav sig Udslag i, at han helst selv tegnede sine Møbler, og endnu da han ubestridt var Kbh.s første Snedker, deltog han personlig i Arbejdet paa Værkstedet og fulgte Arbejdet fra først til sidst. I London-Udstillingen 1862 deltog han med et stort, kostbart Buffetskab, han selv havde tegnet, men her slog hans Kræfter dog ikke til. Hans bedste Møbler er absolut dem, han udførte med kunstnerisk Hjælp, bl. a. har han for Kunstflidslotteriet udført flere Møbler efter Heinrich Hansens Tegninger. Hofsnedker blev han 1868. Hans Interesse for Kvalitetsarbejdet førte ham naturlig til at interessere sig for Ungdommens Oplærelse. Han var 1857—71 Bisidder i Snedkerlavet, 1859—70 Formand i Snedkernes Tegneforening, 1868 var han med til at oprette den af Arkitekt V. Klein foreslaaede nye Haandværkerskole. Fra 1859 til sin Død sad han i Borgerrepræsentationen. L. er et sjældent Eksempel paa, hvorledes en Mand fra fattige og ganske ringe Kaar ved Flid, Nøjsomhed og Samvittighedsfuldhed kan arbejde sig op til en betydelig Stilling indenfor sin Stand. D. i Kbh. — Gift 1) 1842 Erasmine Thanning, d. 1868.

2) 1869 Martine Theodora Thanning, d. 1871. G. N.

Litt.: C. Nyrop: „J. G. L. Et Afsnit af det danske Snedkeris Historie“ 1883; A. Bauer: „Snedkernes Tegneforening af 1887“ 1887; Nekrolog i „Nutiden“ 1882.

Lund, Johan Ludvig Gebhard (16/10 1777—3/3 1867), Historiemaler. F. i Kiel. Forældre: Malermester Hans Gievert L. og Marie Magdalene Christine Bremer. Kom 19 Aar gl.

til Kbh., besøgte Kunstakademiet og modtog Vejledning af Abildgaard, rejste 1799 over Dresden til Paris og blev Elev af Louis David. Han opholdt sig derpaa flere Aar i Italien, hvor han omgikkes Thorvaldsen. 1810

fuldførte han „Andromache ved Hectors Grav“ og valgtes 1818 til Professor efter 1814 at være blevet Medlem af Akademiet. Til Kristiansborg udførte han fem Kolossalbilleder: Soltilbedelsen, Ofring til Tor, Kristendommens Indførelse i Norden, Procession ved Kristi Legemsfest, Luthersk Gudstjeneste (genanbragte paa Kristiansborg). Han har iøvrig malet adskillige Altertavler bl. a. Petri Kirkes og Slotskirkens (nu i Johanneskirken). Til det Kgl. Teater malede han et Fortæppe, hvis Komposition er benyttet til det nuværende. Han har udført enkelte Portrætter (Oehlenschläger) og flere italienske Prospekter. Som Dyrker af et idealistisk, lidt blodløst Historiemaleri stod han i et sælsomt Modsætningsforhold til den virkelighedskære Eckersberg. Han følte sig knyttet til Frederikke Brun og hendes Kreds, hvor han mødte megen Forstaaelse. Som Lærer havde han kun ringe Betydning. D. i Kbh. — Gift 1820 Augusta Lorentz, d. 1871. I. M. O.

Litt.: Slægt I „Stamtavle Lund-Lorentz-Herlow“ 1907; „Athene“ II 1814, IV 1815 (af Frederikke Brun), V s. A. og IX 1817; H. Hansen: „Betragtninger“ 1827; Thiele: „Thorvaldsen“ I 1831; P. Hjort: „Kritiske Bidrag. Kunsthist. Afd.“ 1854, S. 34 og 134; Oehlenschläger: „Erindringer“ 1872, S. 470; Høyen: „Skrifter“ I 1871, S. 22 ff., 107—10; Karl Madsen: „J. Th. Lundbye“ 1895; L. Bobé: „Frederikke Brun“ 1910; Nekrolog af Ph. Weibach i „Fædrelandet“ 11/3 1867.

Lund, Jens (13/8 1844—9/10 1922), Højskoleforstander. F. i Virring ved Randers. Forældre: Smed Just Thommesen L. og Mette Dorte Nielsen. Hjemmet var fattigt, og tidlig maatte L. ud at tjene. Men Præsten M. A. S. Lund blev opmærksom paa hans gode Evner, og 1861 kom han til Lyngby Seminarium ved Grenaa og tog Eksamen

1864. I Ungdomsaarene blev han stærkt optaget af Grundtvigs Skrifter, og da han blev Børnelærer i Drastrup ved Randers, søgte han i sin Undervisning at virkeliggøre de grundtvigske Skoletanker. Ulykkerne i 1864 vakte ogsaa hos L. Trang til at arbejde med Ungdommen, og 1867 blev han Lærer ved Vejstrup Højskole, n. A. Forstander, og var det til 1912. I ham havde Sydfyn faaet en mandig og overbevisningstro Stridsmand for folkelig Oplysning, for kirkelig og politisk Frihed. Vejstrup blev et Hovedsted for den grundtvigske Bevægelse. Først og fremmest var L. den dygtige Skolemand, til hvem mange unge søgte hen. Og for en videre Kreds virkede han som Foredragsholder. Hans Kærlighed til Friheden og Retten tvang ham ind i den politiske Kamp i 70erne og 80erne paa Bergs Side. L. var Formand for den landsomspændende Grundlovsværneforening 1878—82. 1880 arbejdede han for Edv. Brandes' Valg paa Langeland og deltog i den heftige Strid inden for grundtvigske Kredse herom. Regeringen fratog hans Skole Statsunderstøttelse paa Grund af hans politiske Optræden, men Venner og Meningsfæller hjalp ham ogsaa økonomisk. L. var i mange Aar Formand for Vejstrup Valgmenighed, og 1904—08 var han et virksomt Medlem af „Det kirkelige Udvalg“. D. i Vejstrup. — Gift 1869 Sofie Laurent, d. 1909.

F. N.

Litt.: „Højskolebl.“ 1894, S. 1249—62 og 1917, S. 833—44, 887—96; Holger Begtrup: „Det danske Folks Historie i det 19. Aarh.“ IV 1914, S. 162—64, 324, 368 (jfr. „Højskolebl.“ 1915, S. 569—76, 598—602); „Til gamle Elever fra Vejstrup Højskole“ 1911 og 1917; „Fyns Tid.“ ^{22/6} 1917; Nekrologer i „Sorø Amtstid.“ ^{9/6} og ^{19/6} 1922, „Fyns Tid.“ ^{6/6} s. A. og „Højskolebl.“ ^{22/6} s. A.

Lund, Jens Martin Victor (f. ^{18/11} 1871), Tegner, Maler. F. i Kbh. Forældre: Snedkermester J. G. L. (s. d.) og Martine Theodora Thanning. Studerede Forstvæsen, tog derefter dansk juridisk Eksamen og var en Tid paa Sagførerkontor, men kastede sig saa over Kunsten. Jensen-Egeberg gav ham den første Undervisning, hvorpaa han opholdt sig i Paris 1896—99, hvor han arbejdede i

Académie Julien under Robert Fleury. Senere foretog han Rejser til Italien, Spanien og Grækenland 1901—02, 1905—07 og Paris og Brügge 1919. Af Deltagelse i Udstillinger nævnes: Salonen i Paris (Champs de Mars) 1898, den Frie Udstilling som Gæst 1901, egen Separatudstilling sst. 1909, Foraarsudstillingen ved Charlottenborg 1910, 1912—21 og Kunstnernes Efteraarsudstilling 1911. L. har hovedsagelig udført Tegninger (mest Pen og Tusch, ofte farvelagte) og Akvarel-

ler. En Del er Landskaber, Arkitekturbilleder og Udkast til dekorative Arbejder (Bogomslag, Broderier). Det vigtigste af hans Produktion er imidlertid ornamentale Stemmingsbilleder, stiliserede Fantasier og Drømmerier af metafysisk Tilslutning i Linier og sort-hvidt. Han har udgivet en Del af dem, ledsagede af tilsvarende Tekster, i Bogform: „Forvandlede Blomster“ (1899); „Livets Skove“ (1901), „Drømmerens Bog“ (1915). I Kunstindustrimuseet Tegningen „Min Kærligheds Sang“. — Gift 1893 Bolette Redsted.

S. S.

Litt.: „Politiken“ ^{1/6} 1901 (af N. V. Dorph) og ^{22/2} 1909 (af Nic. Lützthoft); „Ill. Tid.“ ^{28/2} 1909 (af Vilh. Wanscher); „Ekstrabl.“ ^{12/2} 1909, ^{3/6} 1910 og ^{17/11} 1921; „Ugens Tilskuer“ ^{20/6} 1915 (af Sigurd Müller); Dahlberg og Plum: „Metropolitanskolen“ 1916; „Skovvirke“ III 1917 (af Clod-Svensson); „Berl. Tid.“ ^{18/11} 1921.

Lund, Jens (egl. Jensen L.) (f. ^{6/2} 1873), Billedhugger. F. i Videbæk ved Ringkøbing. Forældre: Kroejer Jens Jensen L. og Johanne Nielsen. Begyndte i sit 21. Aar som Billedskærer, stod i Lære 2 Aar og dimitteredes af Teknisk Skole til Akademiet, som han besøgte Okt. 1896 til sin Afgang Apr. 1901 under V. Bissen som Lærer. 1904 var han paa Studierejse i Italien, 1906 i Tyskland og Frankrig (paa Akademistipendium). For Anckers Legat 1913 rejste han i Ægypten, Grækenland og Italien. Han har udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1900, 1902—08, Kunstnernes Efteraarsudstilling 1904—05, 1907, den Frie Udstilling 1911—13, 1915—21 (Medlem 1914) og Udstillingerne i Brighton 1912 og hos Liljevalch, Stockholm, 1919. Akademiet tildelte ham sin Arsmedaille 1. Gang 1919 for Portræthoved af Kunstgibser Ferdinand (Kunstmuseet) og 2. Gang 1920 for Statuen „Ægyptere“, hvorved han blev Medlem af dets Plenarforsamling. L.s Kunstnerstræben har fra Begyndelsen været rettet mod monumental Generalisering af menneskelige Følelser. De bliver i hans Fremstilling til den simple, ureflekterede Grundstemning, den summariske, halvt ubevidste Tilværelsesfølelse (Job; Jysk Husbandskone, 1920). Derfor havde han udmærkede Betingelser for at løse de Opgaver: at levere en Række danske Bondetyper til Kbh.s Hovedbanegaard og Haandværkerstyper til Teknologisk Instituts Façade. Her til svarer rent kunstnerisk hans monumentale Forenkling af den plastiske Form til usammensat Massevirkning, simpel Fylde, behersket Kraft. Er Plastikken i tidlige Arbejder nærmest ubevægelig Tyngde (Monumental Buste, 1916), saa har han i de seneste Aar overvundet sin Tunghed og forøget

Formens Intensitet, dels ved mere præcis Modellering (Ferdinandsen-Busten), dels ved Leddeling i Enkeltformer og ved større Bevægelse mellem disse (Ægyptere; Arabisk Havnearbejder, 1921). Det er karakteristisk for hans solide Haandværkernatur, at et lykkelig Fund af for ham særlig egnet Materiale har lettet ham Vejen: den sorte gamle Moseeg, som han nu hyppigst anvender. Nævnes maa en Række Gravmæler i Sten (Niels Hjort, L. A. Grundtvig) og Buster (Harald Kilde, C. V. Nyholm). 1914 ansattes han som Skulpturkonservator ved Kunstmuseet. I dette 4 Arbejder af ham. — Gift 1919 Agnes Marie Hoff. S. S.

Litt.: „Arkitekten“ XVI 1914, XIX 1917; „Skønvirke“ III 1917, S. 101, IV 1918 (af Nic. Lützhøft), V 1919, S. 44 (af Kai Flor), VI 1920, S. 49 ff. (af Nic. Lützhøft); „Kunst og Kultur“ VIII 1920 (af Victor P. Christensen); „Ill. Tid.“ 27/3 1921 (af S. S.).

Lund, Josephine, se Zinck, Josephine.

Lund, Johan Ludvig Michael (¹⁵/₁₂ 1844—¹⁴/₀ 1912), Zoolog. F. i Gjern. Forældre: Sognepræst Joachim Otto From L. og Emma Gyrithe Andrea,

Christiane Meyer. Blev Student 1862, studerede Zoologi og var en af Schiødtes bedste Elever, fik 1866 Universitetets Guldmedaille for en glimrende anatomisk Afhandling om Cladocernerne (trykt 1871 i „Naturhist. Tidsskr.“), hvori han paaviste Be-

tydningen i systematisk Henseende af Munddelene og Lemmerne, især Svømmebenene. Efter en Rejse i Spanien udgav han „Spanske Tilstande i Fortid og Nutid“ (1871), der viser ham som en god Iagttaget af Samfundsforhold, samt en Digtsamlings og Dramaet „Nero Cæsar“ (1873). Rejste i Europa 1874—77 og Amerika 1878—82, optaget af Studier over Sprog, Kunst, Kultur og Religion, og udgav „Om virkelige Portrætter af Jesus“ (1887) og et Hefte af „Tolv Fragmenter om Hedenskabet“ (1891). De vilde Fantasterier, han her kom ud i, vakte stærk Kritik, og den fortsatte Polemik, under hvilken han udgav „Videnskabelige Forskningsmetoder. Bidrag til en Karakteristik af Videnskaberens Dyrkere her i Landet“ (1894), bragte ham kun Skuffelser. Han udgav endnu „Videnskaben og Kristendommen“ (1896). D. i Kbh. — Ugift.

J. C. K.

Litt.: „Nyt dansk Maanedsskrift“ 1872; Univ. Aarb. 1864—71, S. 499 f.; Gosch: „Danmarks zool. Litt.“ II 2 1875; J. Collin: „L. L. og hans Forfattersvirksomhed“ 1894; Kr. Erslev: „Hr. L. L. og Professorerne“ 1895; H. Trier: „Pædagogiske Tids- og Stridsspørgsmaal“ IV 1902; Elylvus: „Studenterne fra 1862“ 1912; Nekrolog i „Politiken“ 18/0 1912.

Lund, Knud Ludvig (¹⁵/₁ 1857—¹⁰/₂ 1918), Elektrotekniker. F. i Grenaa. Forældre:

Købmand Carl Frederik L. og Inge Cathrine Knudsen. Stod i Lære hos Instrumentmagerfirmaet Klein, Kbh., og kom som Svend til E. Jüngers mekaniske Etablissement, hvis Indehaver, C. P. Jürgensen, benyttede den unge dygtige Mekaniker til flere betroede Arbejder, f. Eks. til Fremstilling af Instrumenter til Observatorierne i Kbh. og Lund og af den første

Skrivemaskine efter Malling-Hansens Princip. 1881 blev han sendt til Verdensudstillingen i Paris med Firmaets første Elektrodynamo, konstrueret af Lorenz og Jürgensen. 1884 etablerede han sig sammen med Mekaniker Engelsted, men udtraadte 1886 og stiftede sit eget Firma: „L. L.s mekaniske og elektriske Etablissement“, samtidig med at han overtog Repræsentationen for Danmark af det Schuckertske Elektricitets-selskab i Nürnberg. Han udførte en stor Række elektriske Belysningsanlæg, saaledes i de københavnske Teatre. 1894 omformedes Firmaet til „Dansk A/S Siemens-Schuckert“ som Aflægger af det tilsvarende Selskab i Berlin, og L. blev Selskabets første Direktør og energiske Leder. Ved sin Dygtighed og rolige Optræden vandt han sine Fagfællers Højagtelse. Han var Formand for „Foreningen af Installatører af elektrisk Lys og Kraftoverføring for Kbh. og Omegn“ og Elektroteknisk Forenings Repræsentant i Stærkstrømskommissionen; han var endvidere Medlem af Dansk elektroteknisk Komité. D. i Kbh. — Gift 1892 Cecilie Thorkelin.

M. C. H.

Litt.: Nekrologer i „Ingenøren“ 1918, S. 129 (af Alfr. Levy), „Teknisk Tidsskr.“ s. A., Nr. 8, „Lys og Kraft“ s. A. og „Berl. Tid.“ 12/2 s. A.

Lund, Magnus Christian (¹⁰/₅ 1767—²⁷/₁ 1837), Veterinær. F. i Kolding. Fader: Peter Frantzen L. Tog Dyrslægeeksamen 1793 og udnævntes til Kursmed, senere til Regimentsdyrlæge ved holstenske Lansenerregiment og 1806 til Stabsdyrlæge. 1796—1823 var han Medlem af Remontekommissionen, 1809 blev han Medlem af Besigtigelseskommissionen. Han var ikke meget produktiv i litterær Henseende, han har skrevet en Afhandling om Pungbrok i Veterinærsekskabets Skrifter og sammen med E. Viborg (s. d.) udarbejdet den første Instruks og Farmakopoe for det militære Veterinærvesen. Han gjorde sig fortjent ved at foranledige Adskillelsen af Veterinærvesenet fra Smedehaandværket indenfor Militærvesenet. D. i Haderslev. — Gift Kirstine Christensen, d. 1835.

L. Ba.

Litt.: H. M. Heyberg: „Det danske Dyrslægekorps Historie“ 1901.

Lund, Niels Møller (^{30/11} 1863—^{28/2} 1916), Maler. F. i Faaborg. Forældre: Købmand, Dampskibsekspeditor Christian L. og Sofie Gerhardine Knudsen.

Forældrene flyttede, da L. var 4—5 Aar gammel, til Newcastle on Tyne. Her kom han først paa Faderens Kontor, men tog 1882 til London for i St. John's Wood Art School at forberedes til Royal Academy of Arts, hvor han gik 3 Aar —

bl. a. under John Millais, tog en Eksamen og yderligere arbejdede 6 Maaneder. Derefter fulgte et Studieophold i Paris i Maleren Juliens Atelier. Fra 1887 udstillede han i Royal Academy, slog igennem 1890 med et skotsk Landskab, der opnaaede Mention honorable paa Salonen i Paris 1894 og købtes af den franske Stat til Luxembourg-Museet. 1895 vandt han Guldmedaille sst. med „En Vinternat“, hvilket Maleren John Milburn skænkede til Kunstmuseet i Newcastle. L. malede især Landskaber fra Skotland og Engnen omkring Newcastle — storlaaede romantiske Vuer med høj, urolig skyet Himmel, saaledes som disse dyrkes i England siden Turner. En Bestilling fra Danske i Newcastle paa et Billede af denne By som Gave til Christian IX's Guldbryllup indledede en Række store Byprospekter (f. Eks. „The Heart of the Empire“ (3: London), der benyttedes som Gave til en afgaaende Lord Mayor af London, og som hang paa den danske Guildhall-Udstilling 1907, til hvilken Initiativet udgik fra L.). Hertil kommer Portrætter, store Figurkompositioner („The Bath of Diana“, tilh. Sir William Petersen) og Raderinger. L.s Kunst er udpræget akademisk-engelsk. Han var bosat i London, var Medlem af Institute of Oil Painters og virkede som Lærer ved Kunstkoler. D. i London. — Gift 1896 Betty Thora Clausen. S. S.

Litt.: „Dannebrog“ ^{15/7} 1893; „Nationaltid.“ ^{1/8} 1895; A. G. Temple: „Catalogue of the Exhibition of Works by Danish Painters“ 1907; „Ill. Tid.“ ^{4/4} 1908 (af M. de Linde); „The Studio“ ^{1/8} 1918; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ^{3/3} 1916, „Nationaltid.“ og „Dagens Nyh.“ ^{4/3} s. A. (af Th. Faaborg).

Lund, Peter Wilhelm (^{14/6} 1801—^{25/5} 1880), Naturforsker. F. i Kbh. Forældre: Silke- og Klædehandler Hendrik L. og Marina Magdalena Lobeck. Blev Student 1818 og studerede Lægevidenskab; imidlertid havde han alt fra Barndommen følt sig stærkt tiltrukket af Naturvidenskaben og opgav snart Medicinen for, økonomisk uafhængig som

han var, ganske at hellige sig sin Yndlingsinteresse. 1825 vandt han Universitetets Guldmedaille for to samtidig givne Opgaver, en medicinsk om Vivisektionens Betydning for Fysiologien og en zoologisk om Karsystemet hos Krebsdyrene; af Besvarelserne blev den første udgivet baade paa Tysk og Italiensk og vakte megen Opmærksomhed. Imidlertid havde L., hvis Helbred var noget skrøbeligt, faaet Lyst til for sin Sundheds Skyld at opholde sig nogle Aar i et tropisk Klima; 1825 afrejste han derfor til Rio de Janeiro, i hvis nærmere og fjernere Omegn han opholdt sig til Hjemrejsen i Jan. 1829. Tiden gik stadig med zoologiske og botaniske Undersøgelser; betydelige Samlinger af Insekter og Fugle hjemsendtes til det kgl. Museum, og desuden samlede han Stof til de senere udgivne Arbejder om Tarmkanalen hos visse Tana-grafinker — der 1829 skaffede ham Doktor-titlen i Kiel —, om de brasilianske Myrers Levevis og om Æghylstrene hos Havneglene. I Kbh. blev L. kun kort Tid; allerede s. A. rejste han til Italien i Selskab med J. F. Schouw og kom, idet Hjemrejsen lagdes over Paris, hvor han traf sammen med mange af Datidens berømte Lærde, først hjem 1831. Jan. 1833 var han atter i Rio, hvor han traf sammen med den af den russiske Regering udsendte Botaniker Riedel og besluttede, sammen med denne, at foretage en længere Rejse ind i Landet. Denne, som paabegyndtes s. A., og hvis Formaal ogsaa fra L.s Sidé var botanisk, blev et Vendepunkt i hans Liv. I den lille By Curvelo traf han en dansk Farmer, P. Claussen, der skaffede ham Lejlighed til dels at besøge nogle af de mange Huler i Kalkbjergene i disse Egne, dels at se nogle af de Knogler; der ofte i stor Masse fremdrages, naar den Jord, Hulerne indeholder, udgraves til Salpeterudvinding. Den videnskabelige Betydning af en systematisk Gennemgang af Hulerne stod straks klar for L.; han bestemte derfor, saasnart Rejsen var afsluttet, at vende tilbage til disse Egne. Efter som et Udbytte af Rejsen at have hjemsendt en Afhandling om „Vegetationen paa de indre Højsletter af Brasilien“ rejste han 1835 tilbage til Curvelo, hvor han, støttet af et Tilskud fra Videnskabernes Selskab, gik igang med Huleundersøgelserne. Her traf han en Nordmand, P. A. Brandt, der blev hans Husfælle gennem mange Aar og ved sin Dygtighed som Tegner var ham til megen Nytte. Curvelo forlodes snart, og efter paa Rejsen at have undersøgt en Række Huler naaede L. ^{17/10} Lagoa Santa, hvor han blev til sin Død. Omegnen her er meget rig paa Huler, og i en Række af Aar — indtil 1844 — var L. utrættelig beskæftiget med at undersøge disse, udpræparere og sortere de fundne Knogler samt bearbejde Fundene videnskabelig i den Række Afhandlinger, der, navnlig under Titlen: „Blik paa Brasiliens Dyre-

han var, ganske at hellige sig sin Yndlingsinteresse. 1825 vandt han Universitetets Guldmedaille for to samtidig givne Opgaver, en medicinsk om Vivisektionens Betydning for Fysiologien og en zoologisk om Karsystemet hos Krebsdyrene; af Besvarelserne blev den første udgivet baade paa Tysk og Italiensk og vakte megen Opmærksomhed. Imidlertid havde L., hvis Helbred var noget skrøbeligt, faaet Lyst til for sin Sundheds Skyld at opholde sig nogle Aar i et tropisk Klima; 1825 afrejste han derfor til Rio de Janeiro, i hvis nærmere og fjernere Omegn han opholdt sig til Hjemrejsen i Jan. 1829. Tiden gik stadig med zoologiske og botaniske Undersøgelser; betydelige Samlinger af Insekter og Fugle hjemsendtes til det kgl. Museum, og desuden samlede han Stof til de senere udgivne Arbejder om Tarmkanalen hos visse Tana-grafinker — der 1829 skaffede ham Doktor-titlen i Kiel —, om de brasilianske Myrers Levevis og om Æghylstrene hos Havneglene. I Kbh. blev L. kun kort Tid; allerede s. A. rejste han til Italien i Selskab med J. F. Schouw og kom, idet Hjemrejsen lagdes over Paris, hvor han traf sammen med mange af Datidens berømte Lærde, først hjem 1831. Jan. 1833 var han atter i Rio, hvor han traf sammen med den af den russiske Regering udsendte Botaniker Riedel og besluttede, sammen med denne, at foretage en længere Rejse ind i Landet. Denne, som paabegyndtes s. A., og hvis Formaal ogsaa fra L.s Sidé var botanisk, blev et Vendepunkt i hans Liv. I den lille By Curvelo traf han en dansk Farmer, P. Claussen, der skaffede ham Lejlighed til dels at besøge nogle af de mange Huler i Kalkbjergene i disse Egne, dels at se nogle af de Knogler; der ofte i stor Masse fremdrages, naar den Jord, Hulerne indeholder, udgraves til Salpeterudvinding. Den videnskabelige Betydning af en systematisk Gennemgang af Hulerne stod straks klar for L.; han bestemte derfor, saasnart Rejsen var afsluttet, at vende tilbage til disse Egne. Efter som et Udbytte af Rejsen at have hjemsendt en Afhandling om „Vegetationen paa de indre Højsletter af Brasilien“ rejste han 1835 tilbage til Curvelo, hvor han, støttet af et Tilskud fra Videnskabernes Selskab, gik igang med Huleundersøgelserne. Her traf han en Nordmand, P. A. Brandt, der blev hans Husfælle gennem mange Aar og ved sin Dygtighed som Tegner var ham til megen Nytte. Curvelo forlodes snart, og efter paa Rejsen at have undersøgt en Række Huler naaede L. ^{17/10} Lagoa Santa, hvor han blev til sin Død. Omegnen her er meget rig paa Huler, og i en Række af Aar — indtil 1844 — var L. utrættelig beskæftiget med at undersøge disse, udpræparere og sortere de fundne Knogler samt bearbejde Fundene videnskabelig i den Række Afhandlinger, der, navnlig under Titlen: „Blik paa Brasiliens Dyre-

verden før sidste Jordomvæltning" fremkom i Videnskabernes Selskabs Skrifter og ogsaa i Udlandet vakte berettiget Opsigt. Med det nævnte Aar stander imidlertid brat ikke blot denne hans Virksomhed, men ogsaa al anden videnskabelig System fra hans Side; Grunden hertil maa formentlig snarest søges i den Depression, der stundom griber Europæere, som opholder sig i Troperne, og ikke saa meget i det, som L. oftere selv vender tilbage til, skrøbeligt Helbred. Sine værdifulde og meget omfangsrige Samlinger saavel af Hulefund som af nulevende Dyr tilbød L. 1845 Christian VIII som Gave; de opbevares nu som en særlig Samling i Zoologisk Museum og har givet Stof til en Række Publikationer, navnlig af H. Winge, i det monumentale Værk „E Museo Lundii“ 1888—1915. Fra 1844 henrandt Livet for L. i fuldstændig Uvirksomhed; hans Interesse for Naturvidenskab var vel ikke, navnlig i de første Aar, forsvundet, hvad der tydelig nok viste sig, naar han fik Besøg af Landsmænd som J. Reinhardt eller Eug. Warming, men hans Initiativ var fuldstændig lammet; end ikke til at forlade Sydamerika og bosætte sig f. Eks. i Sydfrankrig og derfra maaske gøre Besøg i Hjemlandet — hvad han havde tænkt paa — kunde han bestemme sig. D. i Lagoa Santa. — Ugift.

R. H. S.

Litt.: Slægt se E. F. S. Lund; „Ill. Tid.“ 30/11 1862; Gosch: „Dann. zool. Litt.“ II—III 1873—78; Henriette Lund: „Naturforskeren P. W. L.“ 1885; E. Warming i „Vidensk. Selsk. Skr. VI. Naturvidensk.-mat. Afd.“ VI 1890—92; Troels-Lund: „Bakkehus og Solbjerg“ II 1921; K. Fabricius: „Troels-Lund“ 1921; Bøving-Petersen i „Politikeren“ 7/6 1922; Brev i „Breve fra og til C. C. Rafn“ 1860; Nekrolog af J. Reinhardt i „Overs. over Vidsk. Selsk. Fndl.“ 1880.

Lund, Rasmus (9/1 1827—23/1 1889), Præst. F. i Brande. Forældre: Sognepræst Niels Bay L. og Johanne Sophie Carstensen. Blev

Student 1846 og Cand. theol. 1853. Efter nogle Aars Virksomhed som Huslærer blev han 1857 Kapellan i Magleby paa Møen, 1859 Hjælpepræst i Tyrstrup ved Kristiansfeld, og da han 1864 fordroves fra Sønderjylland, fik han Embedet som Sognepræst i Jetsmark. Dette opgav han imidlertid 1871 for at blive Præst for en Valgmenighed i Øster-Jølby paa Mors, og han optraadte i den følgende Tid som en ivrig Talsmand for de grundtvigske Frihedskrav; navnlig m. H. t. Nadveren ønskede han for Præsterne Ret til Selvkommunion, for Menigheden Tilladelse til at deltage uden forudgaaende Skriftemaal og for Børn Lov til at gaa til Alters uden Hensyn til deres Alder. 1881 gav han en lille syg Pige og n. A. en 11 Aars Dreng Sakrament; han maatte

derfor betale en Bøde men lod samtidig Ministeriet vide, at han af sin Samvittighed maaske kunde blive tvunget til at handle paa lignende Maade i Fremtiden; allerede 1882 indtraf et saadant Tilfælde, mæn forinden han foretog selve Nadverhandling, indberettede han sit Forehavende til Biskoppen og bad om, at Anerkendelsen som Valgmenighedspræst maatte blive taget tilbage, hvis Kirkestyrelsen ikke billigede hans Adfærd. 1883 imødekom man hans Anmodning, og han virkede til sin Død som Frimenighedspræst. D. i Øster-Jølby. — Gift 1859 Laura Pio, d. 1903. H. M.

Litt.: Erindringer i „Min Afsked“ 1883; Mindeord af Lillelund i M. Lund: „Sange“ 1891; J. Damsgaard: „Præsten R. L. og Frimenigheden paa Mors“ 1916; Nekrologer i „Dsk. Kirketid.“ 1889, „Dankersen“ I s. A. og „Aarhus Folkebl.“ 22/1 og 31/1 s. A.

Lund, Samsø (20/4 1845—28/3 1886), Botaniker. F. i Tostrup ved Ringsted. Forældre: Skolelærer Frederik L. og Andrea Telline Teilmann. Blev Student

1864 og tog Magisterkonferens 1875, blev 1876 ansat ved „Dansk Frøkontrol“, 1877 Assistent ved Botanisk Have med Tilsyn ved Plantebestemmelserne og 1882 Docent i Botanik for Pharmaceuter. Han færdedes i sin lange Studietid meget i Naturen med en Vennekreds, hvortil Digteren J. P. Jacobsen hørte. 1873 vandt han den Thott'ske Pris for en Afhandling om Marktidslen. Han skrev forskellige Afhandlinger om Blomsterfrø og sammen med Kiærskou et udmærket Arbejde om Kaalslægten. L. var en meget grundig Mand og nidkær i alt, hvad han foretog sig. Som Landbrugsbotaniker har han en et udmærket Navn. Foraaret 1883 blev han angrebet af Lungetuberkulose, rejste til Korsika, men vendte hjem uden at være helbredet. D. i Kbh. — Gift 1876 Charlotte Christine Engberg, d. 1913.

H. J.

Litt.: „Bot. Tidsskr.“ XII 1880—81; C. Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913; Nekrologer af O. G. Petersen i „Medd. Bot. For.“ 2 1887 og af E. W. i „Berl. Tid.“ 20/5 1886.

Lund, Sigvard (3/11 1813—9/11 1867), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Jens Troelsen L. og Anna

Maria Cathrine Hostrup Schultz. Blev Sekondløjtnant 1835, Premierløjtnant 1842, Kaptajn 1853, Orlogskaptajn 1866. Han var en sjælden brav og af sine Kammerater højt æret Officer, som 1864 var Chef for Korvetten

„Hejmdal“ i Kampen ved Helgoland og som udmærkede sig ved sin ridderlige og rolige Optraeden. Søgte efter Krigen Helbredelse paa Madeira for en Brystsygdom, men døde kort efter Hjemkomsten. D. i Kbh. — Gift 1848 Emma Angeline Constance Deichmann, d. 1863. V. G.

Litt.: Slægt se E. F. S. L.; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 12/11 1867 og „Tidsskr. f. Søv.“ 1868.

Lund, Søren Jørgensen (f. 12/12 1852), Dyremaler. F. i Horne ved Faaborg. Forældre: Sognefoged Jørgen Sørensen og Ane Hansdatter. Blev sat i Malerlære hos Syrak Hansen i Faaborg, Svend 1873, kom til Kbh. og dimitteredes af det tekniske Institut til Akademiet, som han frekventerede Okt. 1874—Apr. 1882, og hvor Jørgen Røed var ham en god Lærer. 1891 foretog han en Rejse til Holland, Belgien og Paris

og 1904 for Larssens Legat til Italien. Han har udstillet paa Verdensudstillingen i Paris 1889, i Chicago 1893 og Malmø 1914, paa Kunstnernes Efteraarsudstilling 1904, 1907—11 og Charlottenborg Foraarsudstilling siden 1879. L. anbringer sine Dyr i forholdsvis store Landskaber, idet Landskabsskildringen er ham fuldt saa vigtig som Skildringen af Dyrene. Siden 1912 har han malet Foraarsbilleder fra Dyrehaven. S. Müller fremhæver ham som Raderer. Han har udført ca. 60 Blade, deriblandt den symbolistiske Fantasi „Det gamle Øg og Døden“, hans Hovedværk. Endvidere har han illustreret Svend Fleuron: „Kalv og Dyrehaven“ og virket som Lærer ved det tekniske Selskabs Skoles Malerskole siden Nov. 1889. Arbejder ejer Faaborg Museum. — Gift 1) 1881 Jensine Marie Jeppesen, d. 1882. 2) 1891 Ane Cathrine Elisabeth Lindberg, d. 1895. S. S.

Litt.: Slægt i M. de la Garde: „David Monrads Descendenter“ 1896; „The Studio“ sommernr. 1902 (af Henning Brøchner); Sigurd Müller: „Nordens Billedkunst“ 1905; Faaborg Museums Katalog 1. Udg. 1910; „Nationaltid.“ 1/2 1916 (af Th. Faaborg).

Lund, Troels, se Troels-Lund.

Lund, Valdemar Christian Sofus (f. 7/12 1860), Dampmøller, Grosserer. F. i Kbh. Forældre: Generaldirektør for Postvæsenet Niels

Holm Hostrup L. og Ida Vilhelmine Steglich. Fik sin første Handelsuddannelse i Firmaet J. P. Bloch, rejste nogen Tid i Udlandet og etablerede sig derefter 1889 som Medindehaver af Korn- og Foderstoffirmaet V. Lund; 1893 blev han tilige Indehaver af „Bleg-

damsmøllen“. L. er en meget solid og sympatetisk Forretningsmand, der — skønt han er meget tilbageholdende og beskedene og næppe rigtig har Smag for offentligt Liv — ikke har kunnet undgaa at faa overdraget forskellige faglige og offentlige Tillidshverv. Han var saaledes 1910—18 Medlem af Grosserer-Societetets Komité, er vedblivende Formand for Bedømmelses- og Voldgiftsudvalget for Korn- og Foderstofhandelen, var Medlem af den nu ophævede overordentlige Kommission af 8. Aug. 1914 og af Majs-nævnet fra 1916. En Opposition fra Standsfællernes Side overfor det Standpunkt, L. tog i den overordentlige Kommission, blev Anledning til, at han 1918 udtraadte af Grosserer-Societetets Komité. Personlig er L. en elskværdig Mand, der omtales som meget trofast overfor sine Venner. Sin Hovedinteresse udenfor Forretningen finder han iøvrig i Familielivet og i et lille Landbrug, han har erhvervet sig. — Gift 1890 Anna Eufemia Strandgaard. C. T.

Litt.: Slægt se E. F. S. L.

Lundbeck, William (f. 10/10 1863), Zoolog. F. i Aalborg. Forældre: Rebslagermester Ole Andreas L. og Regina Elisabeth Schwarz. Blev Student 1886. Magister i Zoologi 1895, ledede 1889—90 en entomologisk Ekspedition til Grønland, udførte 1892—93 Fiskeriundersøgelser paa Island og deltog 1895—96 som Zoolog i „Ingolf“-Ekspeditionen til Nordatlantehavet. Var Sekretær i Dansk Fiskeriforening og Redaktør af dennes Medlemsblad 1896—1902, blev 1904 Assistent og 1910 Inspector ved Zoologisk Museum. Som Zoolog er L. den flittige og omhyggelige Systematiker, hvis Hovedformaal er den sikre Bestemmelse af Arterne; han har i „Ingolf“-Beretningen (1902—10) offentliggjort 3 store Bind, omhandlende Kiselsvampe, men er iøvrig i de senere Aar vendt tilbage til sin Ungdomsinteresse, Entomologien, og har paabegyndt et stort anlagt Værk over de danske Fluer „Diptera Danica“, af hvilket 5 anelige Hæfter (1907—16) er udkommet. Iøvrig maa nævnes, at han er en fortrinlig Insektsamler, hvis Fund har beriget baade Videnskaben og dansk Fauna, og at han, hvad der fremgaar af det smukke, lille Arbejde om Vest-Grønlands Insekter (1893), ogsaa har et godt Blik for Dyrenes Biologi. — Gift 1) 1896 Betty Hanna Caroline Wildner, d. 1903. 2) 1912 Elfrida Emma Maria Sophia Wiche. R. H. S.

Litt.: „Studerterne fra 1886“ 1911; Sv. Dahl: „Bibl. zool. Dan. 1876—1906“ 1910.

Lundbye, Christian Carl (25/4 1812—2/1 1873), Officer. F. i Brundby, Samsø. Foræl-

dre: Oberst Joachim Theodor L. og Cathrine Bonnevie. Blev Volontær 1821, Artillerikadet

1822, Stykjunger 1826, Sekondløjtnant i Artilleriet og Elev ved den militære Højskole 1830, Skoleofficer og Lærer ved Landkadetkorpset 1837, Premierløjtnant 1838, Kaptajn 1842 og Konstruktor og Chef for Materielbureauet, 1850 Kommandør for Belejringsskolen ved Hørup-

hav, 1854 Major og Direktør for Hærens Materiel, var Krigsminister 1856—59, blev Stabschef ved Artilleriet 1860. Han blev atter Krigsminister 1863 og blev saaledes den, der forberedte Hæren til Krigen 1864. Under selve Krigen bidrog L. ved sin Indgriben i Overkommandoens Dispositioner til at svække den Kommanderendes Magtomraade, hvorved Krigsføringen hæmmedes og Ansvarligheden lagdes andet Steds hen, end hvor den hørte til. Han afgik Maj 1865. Som Leder af Artilleriets Materiel indlagde han sig stor Fortjeneste. 1849 udgav han „Ledetråd i Artilleri til Brug ved Forelæsninger: Det egentlige Artillerimateriel“ og 1865: „Mit Udbytte af at overveje Ordningen for nuværende Tid af den danske Hærstyrke“. Han var en dygtig Artilleriofficer, en retsindig, velmenende og begavet Mand, der dog ikke havde tilstrækkelig selvstændig Karakter til fuldtud at kunne gøre sig gældende overfor sine Kolleger i Ministeriet, særlig Konsejlspræsidenten. D. i Kbh. — Gift 1) 1844 Louise Wilhelmine Christiane L., d. 1845. 2) 1849 Emilie Cathrine Bierre.

K. C. R.

Litt.: Slægt 1 Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og Thrap: „Slægten Bonnevie“ 3. Udg. 1900; „Fødrelandet“ 16-18/2 1860; „Den dsk.-tyske Krig“ 1—3 1890—93; Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892—1916; „Dsk. Mag.“ VI 2 1916; A. F. Kriegers Dagbøger 1920 ff.; Nekrologer i „Fødrelandet“ 4/1 1873 og „Ill. Tid.“ 12/1 s. A.

Lundbye, Johan Thomas (1/9 1818—20/4 1848), Dyre- og Landskabsmaler. F. i Kalundborg. Forældre: Oberst Joachim Theodor L. og Cathrine Bonnevie. Kom som ung til Kbh., viste tidlig udpræget Lyst til Tegning og syslede, trods Faderens Misfornøjelse, dermed; 1832 kom han ind paa J. L. Lunds Tegneskole og besøgte derpaa Akademiet, uden dog i nogen Maade at vække Op-

mærksomhed. Han arbejdede en Del under Dyremaler Chr. Holm; størst Betydning for hans Ungdoms Studier havde dog Museumsmanden C. J. Thomsen, der nøje belærte ham om at sky alt konven-

tionelt og kun give, hvad han selv saa, og som fortrinsvis henviste ham til Dyremaleriet. Ogsaa Samlivet med Studiekammeraterne fik Betydning, Idealisten Læssøe, Teknikeren Frølich og den produktive, reelt følende Skovgaard. Hans aandelige Udvikling faldt i Tiden før Nationalismens Vaagen; som dybtbegeistret Patriot og stærkt paavirket af den Ingemann-Grundtvigske Sværmen for vort Folks Fortid og dets Minder blev han en brændende Tilhænger af Høyens Program om den nationale Kunst, og det blev denne Lærer, som gav L. den aandelige Basis for hans Virken. Paa sin 16-aarige Fødselsdag udførte han sit første Maleri, en liggende Ko paa Nørrefælled, og allerede 1835 kunde han for første Gang deltage i Charlottenborgudstillingen, 1839 og 1841 konkurrerede han uden Held til den Neuhausen'ske Præmie, men hans Arbejder begyndte at vække Opsigt, og flere af hans Landskaber købtes af Kunstmuseet og Kunstforeningen. Han opnaaede 1845 Akademiets Støtte til en Italiensrejse, men dette Ophold blev uden stor Betydning for hans Kunst, og mismodig og tungsindig, som han var af Naturen, blev han allerede n. A. af Hjemveén dreven tilbage til Danmark. Her vandt han ikke straks sit Livsmod tilbage, men netop som alt syntes at klare op for ham, kom Krigen. Han meldte sig som Frivillig, kom til Flensborg, men rantes efter otte Dages Forløb af et Vaadeskud under Kompagniets Hvil ved Bedsted og døde hurtigt. Hans Malerier har enten Dyr eller Landskaber som Objekter. Indtrængende og taalmodig, som ingen anden af sine Samtidige, studerede han Husdyrenes Ejendommeligheder, deres Former og Udseende som deres Væremaade, og med den næsten barnlige Følelse for dem, som maaske er det skønneste Træk i denne højt sympatiske Kunstners Væsen, formaadede han paa dette Felt at yde en Kunst saa fin og ægte som sjældent herhjemme. Paa Statens Museum for Kunst hænger „Kostalden“ (1844) og „Malkepladsen ved Vognserup“ (1846). Men ogsaa som Landskabsmaler vandt L. sig et Ry. Han besad en udpræget Sans for Landskabets Struktur og en ejendommelig Finfølelse for Liniernes Rytmik; maaske har netop en vis Nærsynethed hos ham bidraget til den samlende Monumentalitet, han formaadede at give Landskaberne. Han nærede en sværmerisk Kærlighed til sit Land og var fuldt fortrolig med dets ejendommelige Karakter. Hans Malerier er ikke Prospekter, men delvis sammenkomponerede, som det da var Skik, men hans Følelse for Landets rette Ejendommelighed var saa befæstet, at han — i Modsætning til mange af hans Kolleger — helt undgik at forvanske dets virkelige Karakter i sine Billeder, der trods deres Alder virker paa os med Nutidens Sandhed og Naturlighed. Som Hovedmotiv i sine

bejdede en Del under Dyremaler Chr. Holm; størst Betydning for hans Ungdoms Studier havde dog Museumsmanden C. J. Thomsen, der nøje belærte ham om at sky alt konven-

Landskaber har han ofte valgt mindetunge Lokaliteter, Stendysser, Kæmpehøje eller Borge, men lige fuldt gennemføres Luftbehandling, Landskabets Linievirkning og de enkelte Bevoksninger. Paa Kunstmuseet hænger „Kystparti fra Issefjord“ (1843) og „Et Boelsted“, paa Glyptoteket: „Vejrhøj med Dragsholm“, hos Hirschsprung det skønne Billede af „Hankehøj“. Ikke blot som Maler har L. Betydning. Næppe nogen anden dansk Kunstner har ført en saa elegant Streg, i Blyant eller med Tegnepen, og faa har haft Evnen til med smaa Midler at opnaa saa betydelig Virkning; hans Tegninger hos Hirschsprung og paa Kobberstiksamlingen regnes med Rette til vore betydeligste nationale Skatte. Desuden har L. udsendt et Par Raderinger og han har ved sine — oprindelig litograferede — Illustrationer til Kaalunds „Fabler“ forstaaet at skabe Værdier, som endnu Aar efter Aar vinder ham Venner blandt den opvoksende Slægt. Upaaagtede af Samtiden, men højt skattede af senere Tider var hans Træsnit til Flinchs Almanak, Afbildninger af de gamle Mindesmærker, for derigennem at vække Landbefolkningens Interesse for og Kærlighed til vort Lands Historie og dens synlige Spor. Kort sammenfattet tør man da maaske mene, at L. trods sin fremragende Dygtighed som Tegner næppe vilde have naaet frem til den Førsteplads, han indtager, saafremt ikke hans sjælelige Egenommeligheder, hans Nationalfølelse, hans Kærlighed til Landet og dets Minder, og hans Følsomhed overfor alt det skabte, havde adlet hans Opfattelse. Hans fine og lyriske Natursans viste ham Vej frem mod Værdier, som ikke da alle forstod, og han følte i al Beskedenhed et tungt Ansvar, som den der skulde gøre de af ham følte Værdier tilgængelige for sine Landsmænd. D. ved Bedsted, Sønderjylland. — Ugift. O. A.

Litt.: Slægt se C. C. L.; Dagbog i Udtoget ved Karl Madsen 1918; Udstillingskatalog ved samme 1893; „Den dsk. Raderforening“ 1856; Høyen: „Skrifter“ I 1871; Lange: „Nutidskunst“ 1873; L. Frølich I „Ude og Hjemme“ I 1877; S. Müller: „Nyere dsk. Malerkunst“ 1884; E. Bloch i „Billeder i Træsnit af J. Th. L.“ s. A.; N. Bøgh: „Erindringer af og om J. A. Jerichau“ s. A. og I; „Nord-slesv. Søndagsbl.“ 1898; Vauppel: „Krigen 1848—50“ 1889; Helene Nyblom I „Ord och Bild“ III 1894; Karl Madsen: „J. Th. L.“ 1895; V. Wanschier I „Dsk. Tidsskr.“ 1906, S. 430; Hendriksen: „Mennesker og Opvelser“ 1910; H. V. Clausen: „Fra Holbæk Amt“ 1917—18; „Nationaltid.“ $\frac{1}{10}$ 1918; Th. Opnermann I „Berl. Tid.“ $\frac{10}{12}$ s. A.; „Høj-skolebladet“ s. A.; „Ls dsk. Landskabstegninger“ ved A. Marcus 1919; Breve i „Kunstbladet“ 1898, Kunstmuseets Aarskrift 1919, „Tilskueren“ Apr. s. A. og Hendriksen: „Frølich“ I 1920.

Lundbye, Johan Thomas (f. $\frac{27}{8}$ 1874), Hygiejningeniør. F. paa Frederiksberg Slot. Forældre: Oberst Emmanuel Andreas L. og Komtesse Ida Octavia Petersdorff. Brodersøn af C. C. og J. Th. L. (s. d.). Blev Student 1892 og polyteknisk Kandidat 1899, var 1899—1903 assisterende Ingeniør hos Stadsingeniøren i Kbh. En kort Tid var han

derefter Ingeniør ved „Landeskulturbureau“ i Dorpat og foretog i Tilslutning hertil en Studierejse gennem en stor Del af Europa. 1904—06 var han Ingeniør hos Havestädt & Contag, kgl. Bauräte, Berlin. Efter Generaldirektør Ambts Afgang 1904 som Docent i Kloakanlæg og Vandforsyning ved Polyteknisk Læreanstalt blev Faget udvidet til at omfatte kommunal-hygiejnisk Ingeniørvæsen, og L. blev 1906 antaget til at holde Forelæsninger derover. 1908 fik han fast Ansættelse som Docent og 1916 som Professor i Faget, der nu hedder „Teknisk Hygiejne“ og er blevet et Hovedfag ved Eksamen for Bygningsingeniører. Udviklingen af dette, særlig for Kommuneingeniører vigtige Fag skyldes saaledes i væsentlig Grad L. Fra 1909 har han desuden været Lærer i Bygningshygiejne ved Kunstakademiets bygnings-tekniske Skole og fra samme Aar Medlem af Arbejdsraadet. I Tilslutning til sit Fag var han 1909—10 Medlem af Redaktionen for „Maanedsskrift for Sundhedspleje“ og har fra 1915 været Sekretær i Selskabet for Sundhedsplejen i Danmark. 1906—16 var han Leder af Dansk Ingeniørforenings Oplysningsbureau og 1908—12 Redaktør af Den tekniske Forenings Tidsskrift. L. har jævnlig behandlet historiske Emner, saaledes har han i Udforskningen af Forløbet af Danmarks Landeveje i fordums Tid gjort et stort og interessant Arbejde. — Ugift.

M. C. H.

Litt.: Slægt se C. C. L.; Univ. Aarbog 1905—07, S. 654 f.; „Studenterne fra 1892“ 1917.

Lunde, Peter Frederik ($\frac{3}{5}$ 1803— $\frac{21}{10}$ 1893), Politiker. F. i Kbh. Forældre: Kolonibestyrer Niels Larsen L. og Frederica Dorthea Svenstrup. Forældreloven inden sit 6. Aar blev han opdraget til Underofficer i Artilleriet, men tog efter 12 Aars Tjeneste sin Afsked fra denne Stilling. Han havde fulgt naturvidenskabelige Forelæsninger, og med Støtte fra H. C. Ørsted kunde han 1829 begynde en Virksomhed som Jernstøber. Han arbejdede sig snart frem til en anset Stilling, men glemte aldrig, at han engang havde hørt til Smaakaarsfolk. Han havde Talent som Opfinder, var den første danske Jernstøber, der anvendte Dampmaskinen, og konkurrerede heldig med det officielle Frederiksværk. Politisk støttede han den liberale Opposition, blev Borgerrepræsentant 1840 og

Stænderdeputeret i Roskilde 1846. 1848 skilte han sig ud fra de nationalliberale og var Formand for Hippodrommoderne. Han vilde rejse en selvstændig demokratisk Bevægelse i Byernes jævne Lag, men Tiden var ikke moden hertil. Han udgav 1848 et „Forslag til Forbedring af de arbejdende Klassers Kaar“, der er paavirket af Begivenhederne i Paris, viser Frygt for den frie Konkurrences Følger og vil organisere de danske Haandværkssvende under Samarbejde med Mestrene. Han var Folketingsmand for Nyboder 1849—52. Uheld bragte ham i store private Vanskeligheder, og han gik fallit 1857. 1870 fik han en Statspension for de Tjenester, han som Jernstøber havde ydet Artilleriet. Han blev ved at interessere sig for sociale Forhold og agiterede for, at alle Arbejdere over 30 Aar skulde have en voksende Livrente. Noget kværlantisk blev L. gennem Skuffelser, men med ærlig Idealisme var han optaget af Arbejderspørgsmaalet paa en Tid, da dette endnu ikke havde naaet sin moderne Form og sin fulde Styrke i Danmark. D. i Kbh. — Gift 1830 Frederikke Louise Dahl. d. 1869. *H. Js.*

Litt.: Erindringer i „Hovedtræk af et Levnedsløb“ 1888; Rawert: „Danm. Industrielle Forhold“ 1850; Barfod: „Dsk. Rigsdagskalender“ 1856; C. Nyrop: „Medd. fra Industriens Omraade“ 1876; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 22/a 1893 og „Haandværkerbl.“ s. A.

Lunding, Elias (f. 2/10 1878), Landøkonom. F. i Kbh. Forældre: Cand. juris, Sekretær ved Statsbanerne Valentin L. og Bornemina (Mina) Sophie Vigoline Wright. Sønsøn af N. C. L. (s. d.). Tog Præliminæksamen og fik nogen Uddannelse ved praktisk Landvæsen, kom til Landbohøjskolen og tog Landbrugs-eksamen 1903 og Til-lægseksamen i Plante-avl 1905. 1903—04 var han Forvalter, 1907

landbrugskyndig Raadgiver for Firmaet Moritz Fraenckel & Co. i Göteborg, hvor han opholdt sig nogle Aar, 1910 Forpagter af Grubberholm ved Vallø. Fra Møder, Udstillinger og Kongresser var L. velkendt med de Mænd, som arbejdede i det landøkonomiske Forsøgsvæsen i de skandinaviske Lande; det var derfor naturligt, at han blev Generalsekretær i Foreningen af nordiske Jordbrugsforskere ved dennes Oprettelse 1918. Her udfører han et betydeligt Arbejde ikke alene ved at besørge de almindelige Sekretærforretninger, men navnlig ved at redigere Tidsskriftet „Nordisk Jordbrugsforskning“. — Gift 1910 Astrid Lund. *A. C.*

Litt.: Slægt hos Lengnick og i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“.

Lunding, Niels Christian (19/3 1795—20/7 1871), Officer. F. i Kbh. Forældre: Assessor

i Kommercekollegiet, Viceraadmand Mathias L. og Margrethe Matthiesen. Blev Fri-korporal, Sekondløjtnant i Infanteriet 1810, ved Ingeniørkorpset 1811, Premierløjtnant 1818, Kaptajn (1828) 1834 og ved Hærloven 1842 Kaptajn af 1. Klasse og Chef for 1. Ingeniørkompagni. Da der ikke før havde været Ingeniørtropper, var det L., der kom til at organisere det danske Feltingeniørvæsen. Han blev Major 1844, Fæstningsingeniør for Kbh.s Fæstning 1848. Ved Krigens Udbrud 1848 blev han Kommandør for Feltingeniørdetachmentet, deltog i Slaget ved Slesvig og Fægtingen ved Sundeved, ledede fra Febr. 1849 Forstærkningen af Fredericia Fæstning, blev Kommandant her 8/a s. A., en Stilling, hvor han viste sig som den rette Mand paa den rette Plads og udfoldede en betydningsfuld og anerkendt Virksomhed. 1852 ansattes han i Fæstningstjenesten paa Sjælland, 1853 i Holsten og Lauenburg, 1855 Kommandant i Kastellet, 1856 paa Kronborg og s. A. Generalmajor. Decb. 1863 blev han Kommandant i Fredericia og raadede til at opgive Fæstningen uden Kamp, da den var i saa slet Stand. Raadet fulgtes ikke, og under Belejringen Marts 1864 arbejdede han ihærdig og med Held for Fæstningens Forstærkning og ledede Forsvaret med stor Dygtighed. Da Rømnin-gen beordredes, nedlagde han sin Kommando. Efter Krigen var han Kommandant paa Kronborg, sattes 1867 à la suite i Arméen. Var en sjældent helstøbt og energisk Karakter, „en af de faa,“ skreves der om ham, „der har baade Villie og Evne til at gennemføre, hvad de anser for Ret og Pligt.“ 1867—68 bevilgede Rigsdagen ham en særlig Ærespension som Anerkendelse af hans Fortjenester af Staten. D. i Kbh. — Gift 1833 Jutta Mangor, d. 1894. *K. C. R.*

Litt.: Slægt se E. L.; „Den dsk.-tyske Krig“ 1890—93; „Vort Forsvar“ 21/10 1892 og 2/a 1899; Tytschen: „Portifikationsetaten og Ingeniørkorpset 1684—1893“ 1893; V. Bergsøe: „Studentereben“ 1903; W. G. O. Bauditz: „Livserindringer“ s. A.; „Vejle Amts Aarbog“ 1911; C. H. Rørdam: „Svundne Dage“ II 1916; „Dsk. Mag.“ VI 2 s. A.; Nekrologer i „Berl. Tid.“ og „Fædrelandet“ 29/7 1871 og „Ill. Tid.“ 20/a s. A.

Lundsgaard, Konrad Kristian Karl (f. 20/a 1867), Læge. F. i Silkeborg. Forældre: Snekermester Conrad Christian L. og Lene Kirstine Simonsen Kjær. Blev Student 1886, Cand. med. 1893. Efter en fyldig Hospitalsuddannelse og speciel Uddannelse som Øjenlæge 1887—1902 ved Christensens Øjenklinik var han Reservekirurg ved Frederiks Hospital 1902—04, blev 1905 Øjenlæge ved Finsens Klinik, var Leder af Elisabeths-

søstrenes Hospitals Øjenafdeling 1905—12 og Øjenlæge ved Frbg. Hospital fra Jan. 1908. 1912 oprettede han Privatklinik. Ved Siden af sin meget betydelige praktiske Gerning har L. udfoldet en stor videnskabelig Virksomhed. Denne har mest drejet sig om de ydre Øjensygdomme, især Conjunctivas. Hans Guldmedaille-Afhandling (Nyfødtes Øjenbetændelse 1897) og hans Disputats 1900 (Bakterielle Studier over Conjunctivitis) bragte betydelige Bidrag til Kundskaben om disse Sygdommes Aarsagsforhold, og Behandlingen af Conjunctivas Sygdomme har han fremmet meget ved som den første at have indført Lysbehandling i Ophthalmologien og angivet Metoder og Instrumenter hertil; ogsaa universelle Lysbade har han taget i Anvendelse især ved Iristuberkulose. I det hele har han leveret betydelige Bidrag til Kundskaben om Lupus og anden Tuberkulose i Øjet, om Synsanomalier ved Sukkersyge og fortræffelige Bidrag til sit Fags Historie (Brillernes Historie 1913, Størøperationens Historie og Guldmageren Borriss Betydning i denne 1919). Var 1909—10 Medredaktør af „Dansk Klinik“ og er siden 1919 Medredaktør af „Hospitalstidende“. — Gift 1897 Ingeborg Margrethe Guldbrandsen. P. L.

Litt.: Slægt i Bisgaard: „Stamt. for Slægten Lassen“ 1906. „Familien Nybos Stamt.“ 1907 og K. Understrup: „Stamt. over Slægten L.“ 1913 og „Slægten L.“ 1915; Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1900; Univ. Aarh. 1897—98, S. 828; „Bogen om Studenterne 1886“ 1911; „Berl. Tid.“ 20/s 1917.

Lunge, Vincents Vincentsen (kort efter 1485—³/₁ 1536), Rigsraad. Forældre: Vincents Iversøn Dyre til Tirsbæk og Kirsten L. Tvæsdatter. Blev efter Studier i Udlandet 1521 juridisk Professor og Rektor ved Universitetet i Kbh. Men endnu mere end en Lærd var han Verdensmand og Politiker, udrustet med stor Menneskekundskab. Frederik I sendte ham som sin Repræsentant til Norge, og han blev fra 1524 til 1536 den centrale Skikkelse i dette Land. Som Svigersøn af Fru Inger til Østeraat sluttede han, den danskfødte Adelsmand, sig til den norske Selvstændighedsbevægelse. Sammen med Ærkebiskop Olav Engelbrektsøn virkede han for at give Norge en saa selvstændig Stilling som mulig overfor Danmark. Norge skulde være et Lydland, ikke „en Ladegaard“ til Danmarks Rige. Men Samarbejdet mellem ham og Ærkebispens kunde ikke holde i Længden, og det endte med, at V. L. under et norsk Rigsraadmøde blev dræbt af Ærkebispens Tilhængere. V. L. er en interessant Tidstype. „Hans Væsen var Renæssancens Rationalisme, Individualisme,

Egoisme“. D. i Trondhjem. — Gift 1523 Margrethe Nielsdatter Gyldenløve. H. Js.

Litt.: Slægt i Adelsaarbogen 1891 og 1902; Breve i „Dipl. Norv.“ II—XVIII 1852—1907; C. Paludan-Müller: „Grevens Føjde“ 1853—54; Keyser: „Den norske Kirke under Katolicismen“ II 1858; „Norsk hist. Tidsskr.“ III 1875; Allen: „De tre nord. Rigers Hist.“ IV 2 1871; Heise: „Chr. II i Norge“ 1877 og „Familien Rosenkrantz“ Hist.“ II 1882; O. A. Johnsen i „Fhndl. i Vidsk. Selsk. i Kria.“ 1915; Edv. Bull.: „V. L.“ 1917.

Lunn, Villars Knudsen (¹³/₁₂ 1845—²⁰/₁₂ 1921), Politiker. F. paa Dortheasløst ved Holbæk. Forældre: Godsejer Carl Frederik

August L. og Geske Cathrine Resch. Blev Student 1864, studerede Polyteknik, var Tegner i Udlandet og satte sig i England ind i Jernbaneteknik, bestyrede et Stenhuggeri i Sverige, var 1872—75 ansat ved sjællandske Baneanlæg og overtog 1873 Knabstrup Teglværk som Forpagter, var 1886—97 dets Ejer og besad ligeledes Tornvedgaard 1888—1910, Aggersvold 1898—1916, Hegnsholt 1916—19 og Søgaard i Sønderjylland 1907—10. Han var en dygtig og driftig Forretningsmand og Landmand, der vandt alsidig Anseelse. I Politik var han konservativ, stillede sig i Holbæk mod Fogtmann 1879, 1881, 1887, 1890 og 1898 og i Svinninge mod Kr. Pedersen 1906, var 1890—1914 Medlem af Landstinget for 2. Kreds. Han beskæftigede sig her overvejende med Jernbanespørgsmaal og stod saa godt som altid stærkt selvstændig, kritisk overfor Administrationen. Han tog straks 1890—91 Særstade overfor Slagelse—Værsløv-Banen og rettede 1892 et heftigt Angreb paa Statsbanernes Ledelse, der fulgtes af et voldsomt Sammenstød med H. P. Ingerslev (s. d.). Siden tog han Del i alle større Banedebatter, stemte mod Loven 1900 og Jernbaneskylden 1910. Hans Forslag til Ordning af Kbh.s Banegaardsforhold (hvorom han 1894 udgav en Pjece) blev ikke gennemført. Stærkt nationalt interesseret hørte han til de Pengemænd, der traadte virksomt op mod Tyskernes Jordkøb i Sønderjylland. Han var en impulsiv, hidsig, retsindig Karakter, der kunde begaa Uforsigtigheder (hans Indblanding i „Potentia“-Affæren, Højesteretsdom 1918), men for hvem Sagen altid var mere end Personerne. D. i Kbh. — Gift 1881 Cathrine Junggreen. P. E.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Hersleb), Barfod: „Stamt. over Slægten Graae“ 1882, Giering: „Stamt. over Efterk. af B. Høgen og A. M. Cöllner“ 1884, „Stamt. for Familien L.“ 1901, „Fra Holbæk Amt“ 1909 og 1917—18 og Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; „Studenterti.“ ¹²/₁₁ 1896; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Højesteretstid.“ 1918, S. 287 ff.; „Dsk. Herregaarde ved 1920“

(Knabstrup); Nekrologer i „Berl. Tid.“ 27/12 1921 (af Piper), „Nationaltid.“ s. D. og „Politiken“ 28/12 s. A.

Luno, Christian Peter Bianco (24/6 1795—14/6 1852), Bogtrykker. F. i Randers. Forældre: Toldkasserer Jens L. og Elisabeth

Charlotte Boeck. Blev et Aar gl. faderløs og vænnes tidlig til at klare sig paa egen Haand. 1811 gik han i Bogtrykkerlære i Aalborg, blev Svend 1816 og rejste n. A. til Udlandet (Tyskland, Schweiz, Italien og Ungarn), hvor han i 11 Aar opholdt sig ved forskellige større Tryk-

kerier. 1828 vendte han rig paa teknisk Vidende hjem til Kbh., begyndte at fabrikere Bogtrykkerfarver, til han 1831, vistnok ved Brødrene Ørsteds Hjælp, fik kgl. Privilegium paa at oprette et nyt Trykkeri og aabnede dette s. A. under Navnet „B. L. og Schneider“; hans Kompagnon, Typograf F. W. Schneider, havde tilvejebragt den nødvendige Kapital, men det var L., der planlagde og forestod Indretningen og gjorde Trykkeriet til det mest moderne udstyrede for sin Tid her i Landet. Det fik da ogsaa snart en stor Kundekreds, bl. a. Schubothes og Reitzels Forlag, og da Schneider 1837 udtraadte af Firmaet, afløstes han af Prof. C. N. David (s. d.), der ikke blot tilførte ny Kapital, men ogsaa skaffede Trykkeriet meget Arbejde gennem sine mange Forbindelser i litterære og videnskabelige Kredse. 1847 blev L. Hofbogtrykker, en ydre Anerkendelse af hans Virksomheds smukke Position. Udvidelser foretoges stadig, og allerede 1840 anskaffedes den første Hurtigpresse. Ved L.s Død var Trykkeriet Landets største; det overgik til F. S. Muhle og Ferd. Dreyer og har senere været paa flere Hænder; f. T. ejes det af Carl Aller (s. d.). D. i Kbh. — Gift 1) 1838 Laura Anger, d. 1839. 2) 1850 Charlotte Kjær, d. 1889. S. D.

Litt.: P. Strøm i „Skandinav. Bogtrykker-Tid.“ i 1870; C. Nyrop: „B. L. og den danske Bogtrykkerkunst“ 1881; „Gengivelser af Skriftprøver fra B. L.s Bogtrykkeri“ 1920, Indledn.

Luplau, Antonette Marie Henriette (f. 7/9 1848), Malerinde. F. i Hillerød. Forældre: Sognepræst Daniel Carl Erhard L. og Nicoline Christine Monrad. Kom paa V. Kyhns Tegneskole, hvor hun traf Emilie Mundt (s. d.), med hvem hun sluttede Venskab og nøje Fællesskab for Resten af Livet, og rejste 1875 til München for i 8 Maaneder at studere efter nøgen Model. Uddannelsen fortsattes hos Collin og Courtois i Pa-

ris paa flere Rejser til Frankrig 1882—84 og senere (Ophold 14 Maaneder i Paris, et Par Somre i Bretagne). Desuden Rejser til Italien og 1892—93 paa mindre Akademi-stipendier til Schweiz. L. har udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling siden 1878, den nordiske Udstilling i Kbh. 1888, Raadhusudstillingen 1901 og Kvindelige Kunstneres Udstilling 1920. Hendes Produktion omfatter Portrætter og Landskaber — mest Graavejrsstemninger og sene Aftenstemninger med fyldig Behandling af Trærnes Løv. I Aalborg Museum hænger et Landskab og i Rigsdagen et Billede med 24 Portrætter „Fra Kvindevalgrets Kampens første Dage“. I 34 Aar holdt L. Tegne- og Maleskole sammen med Emilie Mundt. — Ugift. S. S.

Litt.: Slægt hos Lengnick; F. Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910.

Luplau Janssen (f. 15/6 1869), Maler. F. i Sørbymagle ved Slagelse. Forældre: Missionær i Grønland, Sognepræst Carl Emil J. og Louise Sophie Frederikke Luplau. Kom i Malerlære først i Kbh., senere i Helsingør, og blev Svend 1889. Samtidig dimitteredes han af Teknisk Skole, hvor han havde H. Grønvold til Lærer, til Akademiet, som han besøgte Okt. 1887—Maj 1891, medens han om Aftenen gik paa

Krøyers Skole. 1897 vandt han Neuhausens Præmie med „Vadskende Piger i en Bondegaard, forstyrrede af en Sommergæst“. 1898 rejste han i Italien og 1909 i Sydfrankrig og til Paris, hvor han studerede impressionistisk Maleri sammen med sin Hustru paa Académie Raçon. Han har deltaget i følgende Udstillinger: Charlottenborg Foraarsudstilling 1890—1902, den Frie Udstilling som Parthaver siden 1902, Berliner Secessionen 1909, den danske Udstilling i Kunstgewerbe-Museum, Berlin, 1910, Separatudstilling 1911. L. J.s Virksomhed som Maler er ret omfattende: Portrætter (Søren Kierkegaard, Peter Faber, begge paa Frederiksborg; V. Dahlerup til Charlottenborg Udstillingens Komité; Margrethe Lendrop som Carmen), Landskaber og større Arbejder som „Dansende Piger; Elever fra Vallekilde Højskole paa deres aarlige Udflugt til „Drivsaat“ ved Skarritso“, „En Operation“ og „Kong Christian IX.s Ligto passerer over Holmens Bro“ (Frederiksborg). Talrige Figurbilleder af hans Hustru og Børn har skaffet ham en vis Popularitet. Hertil kommer ikke faa Raderinger, Træsnit og navnlig Litografier. Desuden har han udfoldet en ikke ringe Virksomhed ved sin Tilknytning til Selskabet for dekorativ Kunst og dets Tidsskrift „Skønvirke“ i Kraft af sin store Interesse for dette Omraade og

som Tegnelærer. Han har gennemgaaet Statens Tegnelærerkursus, har virket ved Teknisk Skole og Kbh.s Kommuneskoler, været Undervisningsassistent ved Akademiet 1905—11 og selv i sine unge Dage haft Tegne- og Maleskole sammen med Viggo Pedersen. — Gift 1) 1893 Marie Borup. Ægteskabets opløst. 2) 1910 Ingeborg Madsen. S. S.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Luplau) og 1 F. V. Christensen: „Stamt. over Familien Janssen“ 1 „Personalh. Saml.“ I 1902, S. 277—304; V. Wanschler 1 „Dsk. Tidsskr.“ 1904, S. 412; „Aftenposten“ $\frac{1}{2}$ 1911; „Agitatoren“ $\frac{3}{4}$ 1913; „Nationaltid.“ $\frac{1}{6}$ 1919; „B. T.“ $\frac{2}{3}$ 1921.

Luxdorph, Bolle Willum ($\frac{24}{7}$ 1716— $\frac{13}{8}$ 1788), Embedsmand, Digter. F. i Kbh. Forældre: Oberst Christian L. og Susanne Magdalene Worm. Faderen døde tidlig, og Moderen flyttede til Mørup ved Ringsted, der blev L.s Barndomshjem. 1733 blev han Student og begyndte straks at arbejde i Danske Kancelli. N. A. blev han Kancellisekretær, 1738 Vicelandsdommer i Sjælland, 1744 Højesteretsassessor, 1749

Generalprokurør, 1753 Maitre des requêtes, 1771 Kancellideputeret og efter Struensees Fald 1. Deputeret i Danske Kancelli. Inden sin Død opnaede han Gehejmeraadstillen (1777). Som Embedsmand var L. samvittighedsfuld og skarpsindig, i Besiddelse af stor Arbejdskraft og enestaaende Evne til hurtig at orientere sig og trænge ind til Sagens Kærne; hans Afgørelser er præget af en ubestikkelig Retsindighed. Han var de skiftende Oversekretærers højre Haand, og skønt han ikke hørte til dem, der prægede sin Tid eller brød nye Baner, var hans Indflydelse paa Statsadministrationen af vidtrækkende Betydning. Stilfærdig og forsigtig som han var lod han under Struenseeperioden ikke sin Uvillie komme aabenlyst frem, men det nye Styre var ham inderlig imod; efter Gehejmekabinetministerens Fald blev L. Medlem af den Kommission, der domfældte ham og Dronningen. Ikke blot nød han Ry som Embedsmand, han regnedes til sin Tids Skønaander. Han var Digter og Lærd, mere dog Formidler og Ansponsor end selvstændig arbejdende Litteratur- og Videnskabsdyrker. Han syслеde med Møntvæsen og Antikviteter, var hjemme som faa i den klassiske Litteratur, lydhør over for den unge tyske Digtekunst og studerede med Iver franske Historikere og Filosofer. Hans Samtid ansaa ham for en fremragende latin-sk Poet, en Mester i at gøre Epitafier og Epigrammer, hvoraf adskillige er samlet i hans „Carmina“ (1. Udg. 1775); af hans danske Digte vandt et enkelt, Satiren „Tossernes Lyksalighed“ Navnkundighed. Ogsaa som Udgiver virkede han, bl. a. ved Udga-

ven af Tøger Reenberg's poetiske Skrifter. L. var Medlem af Videnskabernes Selskab, hvis Præsident han blev 1780, endvidere af Langebeks Danske Selskab, og indenfor det saakaldte „Smagens Selskab“ var han blandt de ledende; her sad han til Doms over Datidens Poeter, bl. a. Ewald, men havde dog ikke tilstrækkelig aabent Øre for den sjældne Klang i den unge Digtets Lyrik. L. var tillige Bogsamler og Bogelsker, mange af hans sjældne og smukke Bøger er bevaret i vort Kgl. Bibliotek. Han var en lykkelig Mand, hans Vennekreds var stor, Tidens mest fremragende Mænd kom i hans Hus; Hielmstjerne og Suhm stod ham nærmest. Selv var han ikke blot Stuelærd, han elskede Naturen, puslede og plantede paa sin Landejendom i Nærum og fulgte samtidig med et aabent Sind alle sin Tids Rørelser. Herom vidner hans gennem en lang Aarrække førte Dagbøger, som ved deres Righoldighed yder værdifulde Bidrag til det 18. Aarh.s Stats-, Kultur- og Personahistorie. D. i Kbh. — Gift 1748 Anna Bolette de Junge, d. 1781.

E. N.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Wissing) og 1 „Personalh. Tidsskr.“ I 1 1880; ovenn. Dagbøger udg. af E. Nystrom 1915 ff.; Optegnelser i „Kirkeh. Saml.“ IV 2 1891—93; Molbech: „Det kgl. dsk. Videnskabernes Selskab“ 1843, S. 269; „Personalh. Tidsskr.“ II 2 1887; Gigas: „Katalog over det st. kgl. Bibl.s Haandskr.“ II 1906; Vilh. Andersen: „Erasmus“ II 1909, S. 210 ff.; H. O. Lange 1 „Aarb. f. Bogv.“ III 1919, S. 176; Brev i „Hist. Tidsskr.“ 1843; Mindetaale af C. F. Jacob 1 1788; Nekrolog af Suhm 1 „Minerva“ 1790 I.

Lybecker, Johan Ludvig (f. $\frac{30}{3}$ 1862), Boghandler. F. i Kbh. Forældre: Handelsbogholder Carl Adolph L. og Kirstine Marie Jessen. Blev efter Konfirmationen sat i Lære i Andr. Fr. Høsts Boghandel, hvor han var i 10 Aar og fik et udmærket Kendskab til Boghandelens forskellige Grene. Om disse Læreaar har han 1918 udgivet nogle „Erindringer“, der gennem mange oplysende og pudsige

Smaatræk tegner et interessant Billede af Datidens Boghandel og dens Mænd. 1887 satte Fædreneren ham i Stand til at købe C. A. Topps Boghandel paa Købmagergade, men hans Lyst stod til Forlagsvirksomhed, og n. A. begyndte han en saadan i Forening med Einar Meyer; 1890 blev han ved Meyers Død Eneindehaver af Firmaet, og 1893 sammensluttede han det, i Forening med E. A. Hirschsprung, med J. H. Schuboths Boghandel under Navnet Det Schubothske Forlag, som han derefter drev, til det 1909 solgtes til Gyldendal, hvorefter han stiftede sit eget Forlag, der 1921 sammensluttedes med H. Hagerups, i hvis Direktion han nu har Sæde. Under sin mangleaarige Virken

som Forlægger har L. udsendt et stort Antal Værker indenfor mange forskellige Litteraturgrene, men med Forkærlighed har han dyrket Memoirlitteratur og Lærebøger. Det Schubothske Forlag udgav flere smukt udstyrede Serier („Kulturbibliotek“, „Miniaturbibliotek“ o. a.). Indenfor Skønlitteraturen har L. udgivet ældre Forfattere som Dodt og Tolderlund og samtidig som Forlægger for Emil Bønnelycke o. a. vist Forstaaelse af den yngste Retning i vor Litteratur. L. redigerede 1893—1920 „Dansk Boghandlertidende“, var 1883 en af Stifterne af Boghandlermedhjælperforeningen, 1897—1920 Medlem af Forlæggeraadets Forretningsudvalg og er Medlem af Boghandlernes Voldgiftsret og af deres Hjælpekasses Bestyrelse. Med sin retsindige Karakter og altid omhyggelige Arbejdsmaade har han gjort god Fyldest i alle disse Hverv, og de samme Egenskaber præger hans Virksomhed som Forlægger. Han hører som saadan ikke til dem, der dristig har brudt nye Bannet, men hvad der er udgaet fra L.s Forlag, har næsten altid baaret Stempel af Kultur og Sans for godt Bogudstyr. — Ugift.

S. D.

Litt.: Ovenn. „Erindringer fra mine Læreaar“ 1918; Dolleris: „Dann. Boghandlere“ 2. Udg. 1906; „Berl. Tid.“ 2°/3 1922.

Lübschitz, John Leopold (f. 2°/3 1858), Maler, Raderer. F. i Kbh. Forældre: Malermester, Dekorationsmaler Carl Bernhard L.

og Martha Marie Guldbrandsen. Blev Student 1876 og dimitteredes af Teknisk Skole til Akademiet, i hvis Skoler han gik Juni 1877 til sin Afgang Juni 1882. Han har udstillet jævnlig paa Charlottenborg Foraarsudstilling siden 1882; endvidere Salonen i Paris 1894, 1896, Kunstnernes Efteraarsudstilling 1904—05, 1908, den nordiske Udstilling i Kbh. 1888, i Chicago 1893 og Malmø 1914. Efter flere mindre Rejser til Paris (1884, 1889) tog L. Ophold der Efteraaret 1893—Efteraaret 1898 og kastede sig særlig over Raderekunsten, paa hvis Omraade han har gjort flere tekniske Opfindelser. Han har malet nogle Portrætter (Billedhuggeren Th. Stein), Landskaber og Skildringer i 80'ernes novellistiske, sociale Genre („En kritisk Dag“), men er først og fremmest Raderer og som saadan en af de kyndigste Teknikere herhjemme. Hans Blade — enkelte Portrætter, mest Landskaber med poetiske Stemningsmotiver („Sommernat“, „Sommeraften ved Furesøen“), mange meget store — er gennemførte med grundig og solid Teknik, tegnede i Streg, uden Anvendelse af Toner. Arbejder ejer Kobberstiksamlingen og Raadhusmu-

seet. — Gift 1884 Emmy Laura Sofie Stein, d. 1912. S. S.

Litt.: „The Studio“ sommernr. 1902 (af Henning Brochner); Sigurd Müller: „Nordens Billedkunst“ 1905.

Lycke, Nis Petersen (f. 1°/6 1842), Frimenighedspræst. F. i Tiset, Gram Sogn. Forældre: Lærer Peter L. og Else Andersen. Gik Lærervejen som sin Fader, blev Seminarist fra Tønder 1862 og var dernæst en Række Aar Lærer, i Hygum 1862—67, i Skærbæk 1867—80; 1880—88 var han Degn og Organist i Gram, en Stilling, der ikke var forbundet med Lærergerning. Det var nemlig blevet L., som fra sin

Ungdom var stærkt optaget af den nationale Kamp, mere og mere uudholdeligt at arbejde i Skolen, der stedse stærkere skulde bruges i Fortyskningens Tjeneste. Efter indtrængende Opfordring fra Frimenigheden i Rødding blev han 1889 dens Præst, indviet dertil af sin Forgænger, Cornelius Appel. I 33 Aar til 1922, da han traadte tilbage af Helbredshensyn, beklædte han denne Stilling og har i sin Gerning vist megen samlende Evne og haft en stor og frugtbar Virksomhed. Ikke mindst i Verdenskrigens Aar, da personlig Sorg ramte L.s Hjem, var han en god Trøster for dem, der sørgede over Tab, de havde lidt. — Gift 1884 Kathrine Schou. F. N.

Litt.: „Hejmdal“ 1°/6 1912; „Bavnen“ 1917, S. 186; „Tiden“ 2°/6 1917; „Højskolebl.“ 1°/6 1922; „Ill. Tid.“ 3°/6 1900.

Lüders, Ferdinand Vilhelm Weghorst (2°/5 1827—2°/11 1895), Havneingeniør. F. paa Blangstedgaard ved Odense. Forældre: Proprietær Ernst Philip L. og Margrethe Kirstine Ploug. Tog polyteknisk Adgangseksamen 1852 og Eksamen i Mekanik 1855. Forinden sine Studier ved Polyteknisk Lærestalt havde han været Sekondløjtnant i Søetaten fra 1846 og deltaget i Krigen 1848—50. Efter Eksamen avancerede han til Premierløjtnant og blev ansat som Ingeniørassistent ved Bygningen af Orlogsværftets Dok. 1856 traadte han udenfor Nummer i Søetaten og tog Tjeneste hos Ingeniørfirmaet James Walker Burgess & Cooper, Westminster. Senere vendte han tilbage til Danmark og blev 1860 ansat som Havnebygmester i Kbh.; i denne Stilling forblev han, til han 1872 afløste J. Garde som Havnekaptajn. I L.s lange Funktionstid (1860—95) blev der udført en stor Række vigtige Ingeniørarbejder i Kbh.s Havn; Knip-

pelsbro og Langebro blev ombygget, nye Bolværker og nye Kajer, f. Eks. ved Nordre Toldbod, opførtes, men navnlig bør fremhæves, at der tilkommer ham en ikke ringe Del af Æren for den hurtige Gennemførelse af det store Frihavnsanlæg. Ogsaa i Udlandet vandt han Anseelse som Havneingeniør. D. i Kbh. — Gift 1862 Nanna Augusta Hvidt, d. 1894.

M. C. H.

Litt.: Slægt i P. Ellskov: „Stamtavler over Slægten Ellskov“ 1869, S. 15 og „Slægtbog for Familien Hvidt“ 1881: „Ill. Tid.“ ^{19/11} 1894: Nekrologer i „Teknisk Forenings Tidsskr.“ 1895 (af H. C. V. Møller), „Ill. Tid.“ ^{8/12} s. A., „Milit. Tid.“ ^{13/2} 1896 (af A. Güntelberg), „Tidsskr. f. Søværnet“ s. A., „Berl. Tid.“ ^{30/11} 1895 og „Politiken“ ^{1/12} s. A.

Lykke, Cai (d. ^{8/7} 1699?), Adelsmand. Forældre: Frands L. til Overgaard og Lisbeth Brock. Rejste i sin Ungdom udenlands 1640

—45 og opholdt sig en Tid i Padua. Efter sin Hjemkomst blev han Hofjunker og stod Ulfeldt nær. Han var i hele sin Færd Typen paa den letsindige unge Adelsmand. Ved sin Faders Død 1655 blev han stor Godsejer og varetog med Iver sine Godseers Bestyrelse, sam-

tidig med at hans Liv i erotisk Henseende var meget løssluppet — hvad der paa en ejendommelig Maade blev hans Ulykke. I et Brev fra 1656 til en af sine Kærester havde han rettet overmaade kraftige Beskyldninger mod Dronning Sophie Amalie for ægteskabelig Utroskab. Ved en Hævnakt fra den Mand, Kæresten senere blev gift med, kom Brevet 1661 i Hoffets Hænder, og nu ramte en meningsløs haard Straf den ufor sigtige C. L. Han vedgik selv at have begaaet en Majestætsforbrydelse og blev først tvunget til at betale en stor Pengebøde. Senere blev han ved Højesteret dømt fra Ære, Liv og Gods. I Forvejen var han imidlertid undsluppet til Skaane, saa Dødsstraffen blev blot (^{5/6} 1661) udført i effigie paa Slotspladsen i Kbh. Han flakkede længe hjemløs omkring, men kunde dog i sine sidste Aar igen opholde sig i Danmark. D. paa Bramminge? — Gift 1660 Øllegaard Axelsdatter Gyldenstjerne, d. 1697.

H. Js.

Litt.: Slægt i Adelsaarbogen 1903; C. P. Rothe: „Brave dsk. Mænds og Kvinders Eftermæle“ 1753; „Minerva“ 1804 III; „Tigeb. f. Folkereformingen“ II 1857; Rasmussen: „Gisselfeld“ 1868; N. Rasmussen Søktilde: „C. Ls Fald“ 1876 og i „Hist. Tidsskr.“ V 2 1880; Chr. Bruun: „C. L. til Gisselfeld m. m.“ 1886; M. Mackeprang i „Fra Arkiv og Museum“ II 1 1917; Bobé: „Brahettrolleborg“ 1909; „Dsk. Herregaarde ved 1920“.

Lynar, Rochus Friedrich, Greve ^{10/12} 1708 —^{13/11} 1781), Diplomat. F. paa Lübbenau, Sachsen. Forældre: Grev Friedrich Casimir L. og Grevinde Eva Elisabeth Windischgrätz. Gik 1733 i dansk Tjeneste og var 1735—40 Gesandt i Stockholm, hvor han efter sin Re-

gerings Ønske blandede sig i „Hallene“s og „Huerne“s Partistrid, hvad der i Længden gjorde hans Stilling uholdbar. 1749 blev han i Anledning af den holsten-gottorpske Sag sendt til St. Petersborg. Det saa her et Øjeblik ud, som om han skulde tilvejebringe en Udsoning med Storfyrst Karl Peter Ulrik (Peter III), men Forsøget mislykkedes, fordi han havde forsømt at vinde Storfyrstinden (Katharina II) for sit Formaal. Dette var et haardt Slag for den begavede, ærgerrige og selvbevidste L., og en anden stor Skuffelse var, at samtidig Bernstorff og ikke han selv blev udnævnt til Udenrigsminister. 1751—65 var han Statholder i Oldenborg. D. paa Lübbenau. — Gift 1735 Grevinde Sofie Maria Helene Reuss-Schleiss-Köstritz, d. 1781.

H. Js.

Litt.: Slægt i „Goth. Gen. Taschenb. der Gräflichen Häuser“ 1880; Jenichen: „R. F. Ls Levnetsløb“ 1787; „Almennyttige Saml.“ XV s. A.; Büsching: „Beiträge zu der Lebensgesch. denkwürdiger Personen“ III 1785; G. Jansen: „R. F. Graf zu L.“ 1873; P. Vedel i „Hist. Tidsskr.“ IV 4 1874; E. Holm: „Dnm.-Norges Hist. under Frederik V“ 1897—98; A. Frlls: „Bernstorfferne og Danm.“ 1903—19 og „Bernstorff'ske Pap.“ 1904—13; W. Hayen: „Die Anklagen gegen den Grafen L.“ 1915; „Gemt og glem!“ III 1916; Breve i A. Frlls: „Bernstorff'ske Pap.“ II 1907 og „Dsk. Mag.“ VI 3 1918—19.

Lyngby, Kristen Jensen (^{28/6} 1829—^{15/2} 1871), Sprogmand. F. i Nibe. Forældre: Lærer Jens Christensen L. og Kristine Fuur.

Blev Student 1847 efter kun at have gaaet et Aar i Aalborg Katedralskole. Trods det stærke Røre blandt Studenterne levede han i sine første Studenteraar kun for sine Studier, hans eneste fortrolige var Faderen. Fra ca. 1849 forandrede dette sig, han fik Omgang med enkelte Studiefæller, og da han 1853 havde taget den filologiske Eksamen, begyndte han ogsaa at følge med i offentlige Sager. Hagerups Bog om Angelbomaalet (sidst i 1853) og Videnskabernes Selskabs Prisopgave om det jyske Sprog (1854) drev ham ind i jyske Dialektstudier. Han søgte Oplysninger ved de jyske Seminarier og Rødding Højskole, og fra 1857 foretog han Undersøgelsesrejser til Sønderjylland. Samtidig var han ivrig Deltager i Dannelsen af det filologisk-historiske Samfund og i Redaktionen af „Tidsskrift for Filologi og Pædagogik“. 1858 kom hans Bøger „Om Nordfrisisk i Bøkkung og Hvidung Herre-

der" og „Bidrag til en sønderjysk Sproglære“. 1863 disputerede han for den filosofiske Doktorgrad („Udsagnsordenes bøjning i Jyske Lov og i den jyske sprogart“), og s. A. blev han udnævnt til Docent i nordisk Filologi (med Titel af Professor fra 1869). L. er som Lingvist vidtspændende, selv Negersprogene søgte han at omfatte; men det er særlig Sproghistorien, den historiske Lyd- og Formlære, han behersker til fulde, selv om han ogsaa sad inde med stor real Viden. Hans Lydskrift var den fuldkomneste, der endnu var fremstillet, og hans klare Dokumentering af Forskellen mellem de tre Sprog i Sønderjylland og af de ældste Runeskrifters nordiske Præg (i Breve til Studiefæller) vidner om hans sjældne Skarpsyn. D. i Kbh. — Ugift.

M. K.

Litt.: Selvbioografi i Univ. Progr. Novb. 1862; C. Berg: „Minder om Sprokforskeren K. J. L.“ 1872 og i „Tidsskr. for Filologi og Pædagogik“ X 1890—92; Såby i „Blandinger, udg. af Universitetsjub. danske Samfund“ I 1881—87, S. 49; Kuhn i „Zeltschr. f. vergleich. Sprachf.“ X 1861; „Fædrelandet“ 19/6 1862; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 23/5 1871 og J. Kok: „Livets og Dødens Alvor“ 1880.

Lyngbye, Hans Christian (29/6 1782—18/5 1837), Botaniker. F. i Blenstrup ved Aalborg. Forældre: Skolelærer Jens Michelsen L. og Mette Christensdatter. Blev Student 1802 og teologisk Kandidat 1812. Han blev derefter Huslærer paa Hofmansgave paa Fyen hos Botanikeren N. Hofman Bang (s. d.). L. havde allerede i flere Aar beskæftiget sig med Botanik, men kom her ind paa Studiet af Alger, idet Hofman Bang, hvis Venskab fik stor Betydning for L., interesserede sig for disse Planter. 1817 vandt han en af Universitetet udsat Prisopgave, en systematisk Oversigt over alle hidtil i Danmark fundne Alger; s. A. gjorde han en algologisk Rejse til Færøerne. 1819 udkom hans botaniske Livsværk: „Hydrophytologia Danica“, en samlet Oversigt over det danske Riges Alger med for sin Tid udmærkede Billedtavler. L. levede i meget fattige Kaar som Præst i Gesing-Nørager paa Djursland, senere i Søborg-Gilleleje. Hans Arbejde blev straks skarpt angrebet, men ogsaa varmt forsvaret, anses i Virkeligheden stadig for et klassisk Værk indenfor Algologien. L. er tillige den første Udgiver af færøiske Folkeviser. D. i Søborg. — Gift 1822 Henrietta Augusta Tilemann, d. 1854.

H. J.

Litt.: „Kbh. Univ. Aarb.“ 1838, S. 187; „Vidsk. Medd. fra naturhist. Forening“ 1879—80; „Bot. Tidsskr.“ XII 1880—81; „Tidsskr. f. hist. Bot.“ 1918—19; Nekrolog af N. Hofman Bang i Krøyers „Naturb. Tidsskr.“ II 1837.

Lyngbye, Hans Peter Johan (15/7 1834—15/3 1920), Forretningsmand. F. paa Vallø. Forældre: Kantor Hans Peter Johan L. og Ida Monrath. Blev Student 1851, Cand. phil. 1852, blev derefter ansat i Stefadersen Emil Z. Svitzers Forretning. Tømmerhandel og Bjergningsentreprise, i hvilken han 1863

indtraadte og som han 1886 overtog ved Stefadersens Død. 1872 udskiltes Bjergningsentreprisen som et særligt Aktieselskab, der 1886—96 lededes af L.; denne drev sin Forretning med megen Dygtighed og fandt Sæde i flere Bankers og andre Aktieselskabers Bestyrelser. Fra Faderen havde L. arvet Sans for Musik, som han interesserede sig meget for, og han var Sekretær i Musikforeningen. D. i Kbh. — Gift 1859 Emilie Svitzer, d. 1884.

A. R.

Litt.: Stægt hos Lengnæk; „Ill. Tid.“ 17/7 1904; „Berl. Tid.“ 14/7 1919; Nekrologer i „Nationaltid.“ og „Berl. Tid.“ 16/4 1920.

Lyngge, Herman Henrik Julius (13/11 1822—5/12 1897), Boghandler. F. i Kbh. Forældre: Bogbindermester Henrik Berendt L. og Sidsel Christine Poulsen. Kom i Lære hos Antikvarboghandler C.

Tønder Sæbye i Gotersgade og overtog efter dennes Død 1844 kun 22 Aar gl. Bestyrelsen af Forretningen, som han fra 1853 drev for egen Regning. Under L.s Ledelse voksede den hurtig frem til en førende Stilling indenfor dansk Antikvarboghandel og blev det første Antikvariat herhjemme, der opnaede en virkelig Betydning for Bogsamlere og Biblioteker. 1855 flyttede L. til Købmagergade (senere til Walkendorfsgade); han fik efterhaanden et overordentlig stort Lager og oplog ogsaa Handel med Billeder, især Kobberstik og Raderinger, som han delvis erhvervede fra Forlagernes Restoplæg. Selv var han en ægte Samlernatur og tilvejbragte med stor Indsigt omfattende Samlinger af Portrætter, Raderinger, Autografer, Mønter og Medailler, Malerier, Bøger. En enkelt af disse Samlinger, ca. 400 Nr. Holbergiana, solgte han omkr. 1870 til Bankkasserer F. S. Bang (s. d.), der skænkede den til Sorø Akademis Bibliotek, til hvis værdifuldeste Bestanddele den hører; L. forøgede den senere med sine Gaver og efterlod sig endda ved sin Død talrige Holbergiana (ca. 800 Nr.), der ligesom hans fleste andre Samlinger blev solgt ved Auktion. Den meget værdifulde Samling af historiske Billeder skænkedes dog i sin Helhed til Frederiksborg-Museet af hans Søn, Herman L. (s. d.), der overtog Antikvariatet. L. er dansk Antikvarboghandels egentlige Skaber; han hævede Faget højt over det dengang almindelige Niveau og skaffede det en Position,

som det tidligere havde savnet — et Udtryk herfor var det, at han allerede 1862 fik den svenske, 1878 den danske Fortjenstmedaille i Guld. Han var ikke blot en dygtig og myreflittig Forretningsmand, men sad ogsaa inde med en stor bibliografisk Viden, der ligesom hans Samlinger altid beredvilligt stillede til andres Raadighed. D. i Kbh. — Gift 1859 Wilhelmine Andersen, d. 1891. S. D.

Litt.: C. Nyrop: „Den dsk. Boghandel“ II 1870; A. Dolleris: „Danm. Boghandlere“ 1. og 2. Udg. 1893 og 1906; Carl S. Petersen i „Haandbog i Bibliotekskundskab“ 2. Udg. 1916; F. Hendriksen i „Aarbog f. Bogvenner“ I 1917; Nekrolog i „Nord. Boghandlertid.“ 1897, S. 299 (af O. Wroblewski); „Berl. Tid.“ 10/11 1922.

Lyng, Herman Johannes Vilhelm (f. 26/12 1862), Boghandler, Zoolog. F. i Kbh. Forældre: Boghandler H. H. J. L. (s. d.) og Hustru. Uddannedes i

Faderens store Antikvariat, i hvilket han 1892 blev Kompagnon og efter Faderens Død 1897 Eneindehaver; han har med megen Dygtighed fortsat Forretningen og har navnlig udfoldet en stor Virksomhed som Kommissiønær for Bogsamlere og

Biblioteker ved Bogauktioner. Hans bibliografiske Viden indenfor dansk Litteratur er meget betydelig, og hans Kendskab til Bogpriser i ældre og nyere Tid herhjemme enestaaende. I „Aarvog for Bogvenner“ (1917 ff.) har han offentliggjort en Række meget benyttede Fortegnelser over Priserne ved de forløbne Aars Auktioner. Ligesom Faderen er han en utrættelig og kyndig Samler, saavel af Bøger (ca. 15000 Bd. væsentl. vedr. Naturhistorie) som af Autografer og Billeder; han har desuden fra sin tidligste Ungdom dyrket zoologiske Interesser og i Tidens Løb erhvervet sig Landets største Privatsamling indenfor sit Speciale, Bløddyrene; paa Muslingernes Omraade er han i særlig Grad sagkyndig og har her bl. a. offentliggjort en Afhandling i Vidensk. Selskabs Skrifter: „Marine Lamellibranchiata of the Danish Expedition to Siam“ 1909. Med sine alsidige Interesser forbinder L. megen personlig Elskværdighed og stiller altid gerne sine Samlinger og sine Kundskaber til andre interesseredes Tjeneste. — Gift 1893 Elisabeth Betty Julie Vaupel.

S. D.

Litt.: Dolleris: „Danm. Boghandlere“ 2. Udg. 1906; „Dannebrog“ 26/5 1903; „Nationaltid.“ s. D.; „Vort Land“ s. D.; Sv. Dahl: „Bibl. zool. Danica 1876—1906“ 1910 og „Dsk. Biblioteksfører“ 1915, S. 109; „Dsk. Boghandlertid.“ 8/11 1917; „Verden og vi“ 19/1 s. A.; „Politikeren“ 2/10 1922.

Lyngsie, Michael Christian (f. 9/7 1864), Politiker, Arbejderfører. F. i Kbh. Voksede op i meget smaa Kaar paa Kristianshavn,

gik i Kommuneskole, blev 8 Aar gl. Bydreng, arbejdede fra 1877 paa Hærens Laboratorium. Han var Socialdemokrat og tog i 80'erne Del i politisk Agitation; da han 1890 virkede for Hørdums Valg, blev han afskediget fra Laboratoriet. N. A. valgtes han til Formand i Arbejdsmændenes Forbund i Kbh. og begyndte sin Livsgering: at samle Arbejdsmændene. Ved en utrættelig og paagaende

Agitation i det smaa fra Arbejdsplads til Arbejdsplads og i det større ved Agitationsrejser i Landet lykkedes det L. at tømre en fast Organisation af det stærkt forskelligartede og fra først af modløse og sløve ikke-faglærte Mandskab. Gennem Strejker som Renovationsmændenes 1892 og Strejken paa Frederiksholms Teglværk 1894 hævdedes Arbejdsmændenes Organisationsret, og 1896 samledes alle danske Forbund i Dansk Arbejdsmandsforbund, hvis Formand L. siden har været. Han har set dets Medlemstal vokse fra 350 til ca. 100000 og er i en sjælden Grad blevet eet med sin Organisation. Iøvrig er han Medlem af Bestyrelsen for de samvirkende Fagforbund og Mælkeriet Enigheden, ligesom han var Formand for Arbejdernes Margarinefabrik i Svendborg. 1900—14 var han Borgerrepræsentant i Kbh. og her bl. a. Formand for Sporvejsudvalget, 1898—1906 var han Folketingsmand for Horsens, slog Jul. Wulff og Schovelin, men faldt for Fraenkel. Efter Grundlovsændringen har han været opstillet paa Partiets Folketingsliste for Kbh., er 1. Stedfortræder som tingvalgt til Landstinget. — I Socialdemokratiets Falanks af selvskabte Mænd er L. yderst paa Fløjen. Uden Fagfællesskabets Støtte begyndte han arbejdsløs et Organisationsarbejde, der var større end i noget andet Fag. Han medbragte Villie, Hensynsløshed, Evner som Folketaler for de jævreste, en Opportunisme, der snildt leder og ledes af sine egne og er Fjæld og Flint mod de andre. En Blanding af Voldsomhed og fin Taktik har gjort L. elsket og hadet og har under de sidste Aars store Konflikter ofte bragt ham Sejren, ogsaa overfor de samvirkende Fagforbund. Naar han til Tider tilsyneladende har staaet med skarp Front mod Samfundet, er det næppe fordi han er mere revolutionær end sine Partifæller. — Gift 1885 Nielsine Olsen.

P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; C. E. Jensen og Borgbjerg: „Socialdemokratiets Aarb.“ II 1902—04, S. 482 f.; „Soc.-Dem.“ 21/5 1906, 22/4 og 28/4 1916, 14/4 1918 og 29/3 1922; „Ved Arbejdsmændenes Forbunds 25 Aars Stiftelsesfest“ 1909; J. C. Larsen og Chr. Sørensen: „Arbejdsmændenes For-

bund for Sjælland og Øerne" 1915; „Politikken" 10/3, 21/3 og 2/4 1922; „Vore Herrer" 22/1 1920.

Lysér (Leyser), Michael (14/4 1626—20/11 1659), Anatom, Læge. F. i Leipzig. Forældre: Professor, Superintendent Polycarp L. og Sabina Volckmar. Studerede i Fødebyen, kom ca. 1650 til Kbh. og studerede under Thomas Bartholin, hvis første Prosektor han blev 1651—52. 1652 blev han Dr. med. i Padova og ansattes 1656 ekstraordinært som Professor i sin Fødeby, men vendte 1657 tilbage til Danmark, hvor han blev Provinsialmedicus for Møen og Lolland-Falster. L. var en udmærket Anatom og navnlig en Mester i anatomisk Teknik; hans Hovedværk „Culter anatomicus", der udkom her 1653 og oplevede adskillige Oplag, er en fortræffelig Bog, langt mere end en Vejledning i Dissektion. Th. Bartholin har ogsaa hævet ham højt, men hvor stor Del han har i Bartholins Opdagelse af Lymfekarrene, kan nu ikke oplyses, heller ikke, om Bartholin hindrede den Ansættelse som Professor ved Universitetet, som L. sikkert har aspireret til 1657, men som Bartholins Broder fik. D. i Nykøbing F. — Gift 1659 Magdalene Sibylle Heerfordt. F. L.

Litt.: Portale af Thom. Bartholin til „Culter anatomicus" 1665; Ingerslev: „Danm. Læger og Lægevesen" I 1873; Gosch: „Danm. zool. Litt." II 1 og III 1873—78; Jul. Petersen: „Bartholinerne og Kredsen om dem" 1898.

Lyskander, Claus Christoffersen (1558—1624), Historiker, Digter. F. i Nørre Vram, Skaane. Forældre: Sognepræst Christoffer

Pallesen L. og Anne Lauridsdatter. Besøgte som Student forskellige Universiteter i Nordtyskland og tog Magistergraden i Wittenberg. kaldedes, vistnok paa Foranledning af Arild Huitfeldt, 1587 til Sognepræst for Herfølge og Sædder ved Køge, hvor han til-

bragte hele sin øvrige Levetid. Allerede som ung viste han levende historisk og poetisk Sans, og med Historie og Poesi syslede han Livet igennem. 1616 udnævntes han til Kgl. Historiograf og udkastede Planen til et mægtigt Værk i 116 Bøger, der skulde samle alt, hvad der var sagt og kunde siges om Danmarks Historie, Topografi, Statistik, religiøse Forhold, Love, borgerlige Forhold, Skoler, Universitetet, Stændernes, Litteraturens Tilstand o. m. Til Aars, som han var, fik han ikke Værket færdigt; af Samlingerne dertil er senere blevet udgivet en livlig Danmarks Beskrivelse og et dansk Forfatterleksikon paa Latin, det første, der haves, og endnu af Værdi trods Unøjagtighed i Enkeltheder og ensformig Panegyrik i Karakteristikken. Selv fik han kun udgivet „De danske Kongers Slægtbog"

(1622), der knytter de bibelske Slægtregistre sammen med Saxos Kongerækker og forfølger den danske Kongeslægt ud i alle mulige Sidelinier, saa at omtrent alle Europas Konge- og Fyrstefamilier indgaar i den. Som Historiker er han overhovedet en typisk Repræsentant for den Retning indenfor det 16. og 17. Aarh.s europæiske Historieskrivning, der søger at gøre Fædrelandets Fortid saa gammel og berømmelig som mulig. Ogsaa paa Digtkunstens Omraade, hvor han staar som den sidste betydelige og virkelig betydelige Digter i gammel Stil herhjemme, ledes han af sin levende Følelse for Historien. Der haves fra hans Haand en Række Rimværker i Kronikestil: „Billeslægtens Rimkrønike" (ca. 1598), „Grønlandske Chronica" (1608), „Kalmarske Triumf" (1611) og „Christian IV's Udvalgelses- og Hyldingshistorie" (1623). Alle vidner de trods Breddes og tungt Stof om Lethed i at lave Vers; de indeholder smukke Naturskildringer, men højest naar de i Skildringen af Kampen og Heltens Død for Fædrelandet. D. i Herfølge. — Gift 1588 Margrethe Scavenius. C. S. P.

Litt.: H. F. Rordam: „L.s Levned" 1868; Rordams Udg. af „Billeslægtens Rimkrønike" 1888; G. Storm: „Om Kilderne til L.s Grønlandske Chronica" 1 „Aarb. f. nord. Oldk." 1888; „Kirkehist. Saml." IV 3 1893—95; Paludan: „Danm. Litt. mellem Reformationen og Holberg" 1896.

Lütken, Alfred (f. 1/8 1860), Ingeniør. F. i Riserup, Falster. Forældre: Overlærer Carl Theodor L. og Johanne Lucie Jürgensen.

Blev Student 1877 og Cand. polyt. 1883. Var 1883—84 Ingeniørassistent ved Nivellementet af Lammefjorden og senere ved Vandforsynings- og Kloakanlæg i Naskov. 1884—86 udførte han Ingeniørarbejderne ved Bygningen af Sukkerfabrikken i Nykøbing F. Han var derefter nogle Aar Ingeniørassistent hos Landinspektør L. Bentzon (s. d.) og samtidig i Kompagni med Ingeniør P. Bentzon (s. d.) om forskellige Ingeniørarbejder f. Eks. Anlægget af Sølvgadens Sporvej i Kbh. Fra 1892 blev han knyttet til Polyteknisk Læreanstalt som Docent i Vejbygning. 1894 omdannedes Docenturet til et Professorat, som L. beklædte, til han 1916 blev Direktør for Tilsynet med den tekniske Undervisning for Haandværkere og Industridrivende. Han er dog vedblivende knyttet til Polyteknisk Læreanstalt som Lærer i specielle Afsnit af Vejbygningsfagene. L. har været en fortrinlig Lærer for de unge Ingeniører; med levende Interesse for sit Fag forbinde han dyb og stærkt nuanceret Forstaaelse af sine Elevs Forhold. Som Næstformand for Det tekniske

Selskabs Skole (1901—16) og i sin nuværende Stilling har han udført et stort og reformerende Arbejde for Undervisningen i de tekniske Skoler. Han har desuden faaet Tid til at beskæftige sig med en stor Række praktiske Ingeniørarbejder, f. Eks. Udstikningen af Odsherredbanen og Anlægget af Langelandsbanen. Han er Medlem af Vandafledningskommissionen. Desuden har han været Formand for Folkeuniversitetsforeningen i Kbh. fra 1901 og for Polyteknisk Understøttelsesforening fra 1915. — Gift 1896 Cand. mag. Anna Dorothea Müller.

M. C. H.

Litt.: Slægt hos Lengnick og i Jürgensen og Hennings: „Slægtregister over Familjerne Sanngaard“ m. fl. 1910; „For Industri og Haandværk“ 1916, S. 427; „Det tekniske Selskab 1843—1918“ 1918; „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ ⁹/₈ 1920.

Lütken, André Gregor Henrik (²/₁₀ 1843—⁹/₅ 1916), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Overretsassessor Frederik Tekla L. og Golla

Andrea Mathilde Krogstad. Blev Student 1863, Cand. phil. 1864, studerede Statsvidenskab, Jura og Sprog og var Translatør i Fransk. Dyrkede iøvrig Journalistik og levede 1881—91 i Petrograd som Korrespondent først til „Nationaltidende“, senere til „Politiken“ o. a.

Blade. Febr.—Aug. 1892 redigerede han i Kbh. det nye „uafhængige“ Dagblad „Danmark“, der nærmest var Organ for det ikke-estrupske Højre, siden var han fast Korrespondent til „Göteborg Handels- och Sjöfarts-Tidning“ o. a. udenlandske Aviser. Han udgav et Par livlig skrevne Rejseskildringer, „Fra Syden“ (1870), „Fra Adria til Bosphorus“ (1892) og „Fra Zarens Rige“ (1894) og redigerede 1897—99 „Nord og Syd“, et illustreret Maanedsskrift for Historie, Geografi og Naturvidenskab, ligesom han har oversat adskilligt, bl. a. Tolstoj. 1877—81 udgav han „Opfindelsernes Bog“ i 7 Bd., en Bearbejdelse af „Buch der Erfindungen“, men med megen Dygtighed tilpasset efter danske Forhold. 2. Udgave (1899—1901) i 3 Bd. var næppe tilstrækkeligt ført up to date, og 3. Udgave (1912—14), hvor L.s Navn stod jævnsides Helge Holsts (s. d.), prægedes væsentlig af denne sidste. I sine senere Aar var L. aandelig svækket efter at være kommet til Skade ved en Granatsprængning. D. i Kbh. — Gift 1883 Olga Vasiljevna Zelenkoff.

P. E.

Litt.: Slægt se Alfr. L.; „Journalisten“ ¹⁵/₁₁ 1910; Nekrolog i „Berl. Tid.“ ⁸/₅ 1916.

Lütken, Augusta Sophie Vilhelmine (⁴/₁₀ 1855—²⁶/₉ 1910), Operasangerinde. F. i Kbh. Forældre: Garvermester Niels Christian Schou og Sophie Frederikke Iversen. Blev

Elev af C. Helsted, debuterede ²⁴/₆ 1876 som Vilhelmine i „Ungdom og Galskab“. Hendes overordentlig smidige og bøjelige Sopranstemme, der var af stort Omfang og stor Styrke, gjorde hende selvskevren som Indehaver af de kolorerede Sopranpartier: Nattens Dronning („Tryllefløjten“), Susanna („Figaros Bryllup“), Philine („Mignon“), Javotte („Kongen har sagt det“), Madeline („Postillon i Lonjumeau“) etc., ved hvilke Roller hun skabte sig en betydelig Position ved Operaen og blev en af Publikums mest yndede dramatiske Sangerinder. Tvunget af Helbredshensyn trak hun sig tilbage fra Teatret 1887, men optraadte dog fra 1890 endnu nogle Sæsoner (Venus i „Tannhäuser“, Kleopatra i Ennas Opera af samme Navn m. fl.). Hendes Navn er ogsaa knyttet til Operaerne i Stockholm og London, som hun gæstede 1878 og 1879—80. Fru L. skildres som en sjælden indtagende og sympatetisk Personlighed, der med sin Stemmepragt og sin takkelige Fremtræden kastede Glans over vor Opera. D. i Kbh. — Gift 1880 Kaptajn i Marinen Otto L. (s. d.), d. 1906.

E. A.

Litt.: Mands Slægt se Alfr. L.; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; „Ill. Tid.“ ¹/₁₁ 1891; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ²⁷/₉ 1910, „Politiken“ (af Ch. Kjerulf) ²⁹/₉ s. A. og „Ill. Tid.“ (af P. Jerndorff) ⁹/₁₀ s. A.

Lütken, Christian Frederik (⁴/₁₀ 1827—⁹/₂ 1901), Zoolog. F. i Sorø. Forældre: Professor Johannes Christian L. og Frederikke Flor. Blev Student 1844 fra Sorø, hvor C. Hauch og Jap. Steenstrup havde vakt hans Interesse for Naturhistorie. Han deltog som frivillig i den første slesvigske Krig, var med i Slagene ved Ullerup og Isted, avancerede til Premierløjtnant og gik først 1852 ud af Hæren. S. A. blev han Assistent paa Universitetets zoologiske Museum, 1852 tog han Magisterkonferens i Zoologi, og 1857 blev han Doktor ved en Afhandling om Grønlands Echinodermer. Gennem en lang Aarrække var han Museumsassistent og indlagde sig navnlig megen Fortjeneste ved den store Omordning efter Museernes Forening i den nuværende Bygning 1870. 1882 blev han Inspector ved Muscet, og 1885 udnævntes han til Professor, en Stilling, han paa Grund af Svækkelse maatte opgive 1899. 1878—86 var han desuden Docent ved Polyteknisk Lære-

anstalt. L. var en meget produktiv Forfatter, der blandt Fagmænd navnlig er kendt ved sine Arbejder over Pighude og Fisk. Blandt de første kan her nævnes, foruden Disputatsen, hans Arbejder over Slangestjernerne, der endnu skal have betydelig Værdi, blandt de sidste Afhandlingerne om Formforandringer hos Fisk under deres Udvikling, om det aabne Havs Laksesild, om Dybhavs-Tudsefiskene samt Bearbejdelsen af „Ingolf“-Ekspeditionens Fisk. Ogsaa indenfor mange andre Omraader har han imidlertid været virksom, idet han f. Eks. har udgivet omfattende Undersøgelser over forskellige Delfiner samt over forskellige snyltende Krebsdyr, saasom Hvallus og Copepode — i sidste Tilfælde dog i Samarbejde med Steenstrup. L.s Arbejder bærer altid Præg af nøjagtig Undersøgelse og megen litterær Videnskab; det sidste kan undertiden, i Forbindelse med Forfatterens Ulyst til at tage et bestemt Standpunkt, gøre Resultatet noget uklart; dette træder f. Eks. stærkt frem i Afhandlingene: „Om Ganoidernes Begrænsning“ (1868) samt i de forskellige, mere populære Afhandlinger, han har samlet under Titlen: „Skildringer af Dyrelivet i Fortid og Nutid“ (1880). Bedst kendt i vide Kredse vil L. vel iøvrig være gennem forskellige virkelig gode Skolebøger, der rager højt op over mange mere „moderne“ Naturhistorier. L. besad i det hele taget i sine yngre Aar en betydelig Evne til at skrive paa en Gang videnskabeligt og samtidig for en større Læsekreds; herom vidner de talrige Bidrag fra hans Haand, der findes i det af ham, C. Fogh og C. Vaupell 1854 stiftede „Tidsskrift for populære Fremstillinger af Naturvidenskaben“, der vedblev at udkomme indtil 1883. Som Universitetslærer udmærkede L. sig ved vel tilrettelagte, omend noget „lærde“ Forelæsninger; samtidig var hans Foredrag dog meget tørt, og i det hele taget lykkedes det ham aldrig at komme i nøjere Kontakt med sine Elever, dels paa Grund af hans noget kølig afvisende Væsen, dels sikkert ogsaa, fordi det nødvendigvis maatte bemærkes, at Tiden var løbet fra ham, og at han derfor stod ganske uforstaaende overfor mange betydningsfulde, nyere Strømninger inden for Videnskaben. D. i Kbh. — Gift 1855 Mathea Elisabeth Müller, d. 1890. R. H. S.

Litt.: Slægt se Alfr. L.; Selvbibliografi i Unlv. Progr. Novbr. 1857; Gosch: „Danm. zool. Litt.“ II—III 1875—78 og „J. C. Schlotde“ 1898—1905; Dahl: „Bibl. zool. Dan. 1876—1906“ 1910; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 8/2 1901 (af Rud. Bergh), „Ill. Tid.“ 17/2 s. A. (af H. F. E. Jungersen) og „Politiken“ 8/2 s. A.

Lütken, Christopher (24/3 1826—20/3 1906), Forstmand, F. i Mern ved Præstø. Forældre: Sognepræst Diderich L. og Cecilie Marie Leuning. Blev Student 1844, tog anden Eksamen 1845, drev derefter teologiske Studier, der afbrødes af Krigen, idet han ind-

traadte i Eksercerskolen for Frivillige. Han deltog 1850 som Korporal i Slaget ved Isted.

Efter Krigen forberedte han sig til Forsteksammen, som han bestod 1856, studerede derefter Kemi og besvarede en Prisopgave om Imprægnering af Træ, senere var han beskæftiget med Forststatistik, hvilket fortsattes, efter at han 1862 var blevet ansat som Assistent ved Stats-skovene med Tjeneste i Forstkontoret, og førte til Udgivelsen 1870 af: „Statistisk Beskrivelse af de danske Statsskove.“ Da Forstkontoret 1866 nedlagdes, fulgte L. med over i Domænekontoret, hvor han forblev, til han 1870 beskikkedes til Skovtaksator. Han var derefter beskæftiget med Planlægning i Statsskovene til 1882, da det blev ham overdraget at udføre forstlige Forsøg. Han kastede sig navnlig over Undersøgelsen af Skovtræernes Vækstforhold og anlagde en Mængde faste Prøveflader i Bevoksninger af de forskellige Træarealer over hele Landet. L. var en vel begavet og flittig Mand, men arbejdede langsomt og med en ofte unyttig Omstændelighed, hvorfor han kun naaede at faa en lille Del af det indsamlede Forsøgsmateriale bearbejdet. Foruden ovenn. Værk skrev han bl. a. „Den Langenske Forstordning“ (1899); i „Tidsskrift for Landøkonomi“: „Om Skovdyrkning i det vestlige Jylland“ (1865), „Vedligeholdelse af Jordbundskraften i Skoven under sammes Selvforyngelse“ (1867) samt forskellige Skovbrugsberetninger; i „Tidsskrift for Skovbrug“: „Nogle Iagttagelser over de meteoriske Forholds Indflydelse paa Træernes Tilvækstgang“ (1891); i „Tidsskrift for Skovvæsen“: „Den Langenske Forstordning. Et Forsvar“ (1900), „Iagttagelser over Pinus Laricio i Danmark“ (1891) og „Weymouthsfyrren i Tisvilde Hegn“ (1892). D. i Odense. — Ugift. J. H.

Litt.: Slægt se Alfr. L.; „Tidsskr. f. Skovvæsen“ VIII 1896; „Bot. Tidsskr.“ XII 1880—81; C. Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913; Nekrolog i „Fyns Stiftstid.“ 21/3 1906.

Lütken, Frederik Christopher (27/4 1698—1/2 1784), Søofficer, religiøs Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Regimentsskriver Joachim L. og Margrethe Elisabeth Bilefeld. Blev Søkadet 1709 og deltog som saadan i den store nordiske Krig. 1716 udnævntes han til Maanedsløjtnant, 1719 til Sekondløjtnant, 1723 blev han Premierløjtnant, 1732 avancerede han til Kaptajn løjtnant;

og 1733 til Kaptajn; men allerede 1736 fik han sin Afsked uden Pension, fordi han som Medlem af en Undersøgelseskommission havde brugt for stærke Ord overfor den enevældige Konge. Paa Hofpræst Bluhmes Forbøn opnaede han dog 1737 en lille Pension, og 1739 fik han Ansættelse ved Øresunds Toldkammer i Helsingør, i hvilken Stilling han forblev, til han 1777 søgte sin Afsked. I Samtiden havde han et stort Navn som nationaløkonomisk Forfatter, og hans „Økonomiske Tanker til højere Eftertanke“ I—IX (1755—61) udkom 1757 ff. paa Tysk og 1777 i 2. danske Oplag; men endnu bedre kendt blev hans religiøse Arbejde, navnlig hans „Hellige Opmuntringer i mødige og tankefulde Stunder“ (1764; 9. Opl. 1889), der lige ned til vore Dage har været et meget skattet Opbyggelsesskrift. D. i Helsingør. — Gift 1) 1729 Cornelia Siewers, d. 1745. 2) 1746 Anna Cathrine Riis (Stibolt), d. 1781.

H. M.

Litt.: Slægt se Alfr. L.; Erindringer i „Nyt Arkiv f. Søværnen“ I 1842; J. F. Fenger i „Dsk. Kirketid.“ III 1848; E. Holm: „Om det Syn paa Kongemagt, Folk og borgerl. Frihed osv.“ 1883, S. 85 f.; Rich. Petersen i „Nordsl. Søndbl.“ 1904; Bisgaard: „Den dsk. Nationaløkonomi I 18. Aarh.“ 1902.

Lütken, Louis Carl Frederik (¹⁰/₆ 1863—²⁷/₆ 1918), Officer. F. i Kbh. Forældre: Amtsforvalter Sylvester L. og Frederikke Elise v. Buchwald. Blev Student 1881, Sekondløjtnant i Fodfolket 1884, var Elev i Officerskolens ældste Klasses Stabsafdeling 1890—93, ansat i Generalstabens topografiske Afdeling 1895—99, Chef for Krigsministeriets 1. Departement 1905—09, Chef for 21.

Batl. 1910, Oberst og Chef for 1. Regiment 1910—14, for 2. Rgt. 1914—17, Generalmajor og Chef for 3. Division 1917. En højt begavet og kundskabsrig, maalbevidst og ejendommelig Personlighed, en reel og retsindig, men stejl Karakter, en Mand med videre Udsyn end de fleste, med aabent Øje for Tidens Strømninger og med Evne til at danne sig et afgørende Skøn i det rette Øjeblik. Hans kølige ydre Form bevirkede, at mange dannede sig et fejl-agtigt Indtryk af hans hele Personlighed. Der var sand Velvillie og Retsindighed bag hans noget mutte og jævnlig tilsyneladende arrogante Væsen. Baade ved hans direkte Virksomhed i den ansvarsfulde Stilling som Krigsministerens højre Haand og ved hans mangeaarige Venskabsforbindelse med forskellige af Venstrepartiets Ledere har hans overlegne Personlighed været af meget stor Betydning for dansk Militærvæsens Organisation og Ledelse siden „Systemskiftet“s Dage. Hans Navn blev landskendt ved Of-

Redaktionen sluttet ⁰¹/₁₀ 1922.

fentliggørelsen af de mellem ham og den preussiske Generalstab 1902—06 skete fortrolige Meningsudvekslinger angaaende Danmarks Forhold til Tyskland m. fl. under en Krig. D. i Roskilde. — Gift 1909 Gertrud Thürmer. K. C. R.

Litt.: Slægt se Alfr. L.; Vaupell: „Studenterne fra 1881“ 1906; „Nationaltid.“ ¹⁵/₁₀ 1909; „Aktst. vedr. Kapt. L. C. F. Ls Ophold i Berlin 1902—03 osv.“ udg. af Komm. til Undersøg. og Overvejelse af Hærens og Flaadens fremtidige Ordning 1919; Holten-Nielsen i „Politiken“ ²/₁₀ s. A.; „Folketingsgeta Fhdl. 1919—20“, S. 507 f., 654 ff., 918 ff., 951 ff., 986 ff., 1022 ff., 1094 ff., 1295 ff., 1456, 1475 ff., 1564 f., 1686 ff.; Nekrologer i „Mil. Tidsskr.“ 1919; „Berl. Tid.“ ²⁸/₉ 1918; „Nationaltid.“ ²⁷/₆ s. A. og „Politiken“ ²²/₆ s. A.

Lütken, Otto Diderik (¹⁷/₃ 1713—²⁵/₁ 1788), økonomisk Forfatter. F. i Nordrup ved Slagelse. Forældre: Regimentsskriver Joachim L. og Margrethe Elisabeth Bilefeld. Blev Student 1732, teologisk Kandidat 1737, var fra 1743 til sin Død Præst i Skjellerup ved Nyborg, men udførte ved Siden af Præstegjerningen en for den Tid betydelig økonomisk Skribentvirksomhed. Hans Hovedværk

og et betydningsfuldt Værk i dansk nationaløkonomisk Litteratur er „Undersøgninger angaaende Statens almindelige Økonomi“ (1760), hvoraf 1. Del undersøger „den Satz: At Folkets Mængde er Rigets Lyksalighed, eller: jo flere Undersaattere, jo florisantere Regering“, og 2. Del omhandler „nogle af de vigtigste og vanskeligste Spørgsmaal ved Landvæsenets Indretning“. I dette og i andre Skrifter viser L. sig som en skarpsindig og selvstændig Forfatter, paa Højde med eller forud for sin Tid, forsaavidt han bl. a. en Menneskealder før Malthus overfor sin Samtids Teorier om Fordelagtigheden ved den størst mulige Befolkning hævder Folke-mængdens Afhængighed af Næringsmidlerne, og overfor merkantilistiske Teorier om Nyttens af Luksus skrider til en Undersøgelse over, om „Yppighed vel kan siges Verden nyttig og nødvendig“. Indenfor Behandlingen af Landboforholdene beskæftiger L. sig baade med de almindelige Spørgsmaal, saasom om Ophævelse af Jordfællesskabet, og med praktiske Landbrugsspørgsmaal. D. i Skjellerup. — Gift 1) 1743 Anna Pedersen, d. 1751. 2) 1755 Margrethe Schandorff Suhr, d. 1778. E. C.

Litt.: Slægt se Alfr. L.; E. Holm: „Nogle Hovedtræk af Trykkefrihedens Hist.“ 1885, S. 124; Bisgaard: „Den dsk. Nationaløkonomi I 18. Aarh.“ 1902, S. 50 ff.

Lütken, Otto Hans (³¹/₇ 1813—²⁶/₁₁ 1883), Søofficer, Marineminister. F. i Kristiansand. Forældre: Kontreadmiral Magnus L. og Vilhelmine Cecilie Nissen. Blev Sekondløjtnant 1831, Premierløjtnant 1840, Kaptajnløjtnant

1849, Orlogskaptajn 1857. Efter en Del oversøiske Togter var han 1842—43 Chef for

Dampskibet „Ægir“ og derved en af de første Dampskibsførere herhjemme. Han havde senere en Række Chefsposter og udnævntes ved Krigens Udbrud 1864 til Chef for Fregatten „Niels Juel“, men overtog kort efter Marineministerportefeuillen, som han indelavede

fra Nytaar 1864 til Nov. 1865. 1858—61 var han Folketingsmand for Lyngbykredsen. L.s Hovedvirksomhed faldt dog i Postvæsenets Tjeneste, idet han i en lang Aarrække — til sin Død — beklædte Stillingen som Postvæsenets maritime Konsulent og derved blev den egentlige Leder af vore Postdampskibe. Særlig stod Korsør—Kiel-Ruten hans Hjerter nær. Inden sin Død opnaede han at se Dampfærgerne i Gang. D. i Kbh. — Gift 1843 Anine Buntzen, d. 1891. V. G.

Litt.: Slægt se Alfr. L.: v. Dockum: „Livs-erindringer“ 1893; A. F. Kriegers Dagbøger 1920 ff.; Nekrologer i „Tidsskr. f. Søvesen“ 1884, S. 13, „Ill. Tid.“ ¹⁶/₁₂ 1883 og „Berl. Tid.“ ²⁶/₁₁ s. A.

Lütken, Otto George (¹⁶/₈ 1849—²³/₅ 1906), Søofficer, Historiker. F. i Kbh. Forældre: Marineminister O. H. L. (s. d.) og Hustru.

Blev Sekondløjtnant 1874, Premierløjtnant 1875, afgik som kar. Kaptajn 1888. Han beskæftigede sig tidlig med litterære Sysler og skrev i en underholdende — ved private Lejligheder tillige meget vittig — Form. Foruden mange Artikler i Tidsskrifter og Dagblade har han

bl. a. skrevet „Nordsøeskadren og Kampen ved Helgoland“ (1884), „De Danske paa Schelden“ (1885), „Søkrigsbegivenhederne i 1864“ (1896), „Tordenskjold“ (sammen med W. Carstensen 1902), „Vor Sømagts Historie“ (sammen med Eidem 1906), „Vor sidste Kamp for Sønderjylland“ (sammen med Liljefalk 1904). Han var en Tid Medredaktør af Ugebladet „Dannebrog“ og fra 1890 et Par Aar Redaktør af „Adresse-Avisen“. Han blev paa et tidligt Tidspunkt svagelig. D. i Kbh. — Gift 1880 Operasangerinde Augusta Sophie Vilhelmine Schou (s. d.), d. 1910. V. G.

Litt.: Slægt se Alfr. L.: Nekrologer i „Berl. Tid.“ ²³/₅ 1906, „Ill. Tid.“ ³/₆ s. A. og „Tidsskr. f. Søvesen“ 1907, S. 29.

Lütken, Vilhelm (f. ⁹/₅ 1857), historisk Forfatter. F. i Nykøbing F. Forældre: Overlærer, senere Fotograf Carl Theodor L. og Johanne (Hanne) Lucie Jørgensen. Blev

Student 1874, Cand. theol. 1880, var Huslærer paa Taarnholm 1880—82, personel

Kapellan i Halsted 1882

—84, Sognepræst i Taps

1884—86, ved Vridsløse-

lille 1886—94, derefter

i Simmerbølle paa Lang-

geland. Som Fængsels-

præst satte han et enor-

gisk Arbejde ind paa at

forbedre unge Forbry-

deres og løsladtes Kaar,

studerede 1891 disse

Forhold i Udlandet, ud-

gav et Par Pjecer og Bogen „De danske

Fængselselskaber 1843—93“ (1893) samt fik

oprettet det sjællandske Fængselselskab

1889 og det lolland-falsterske 1892. Gennem

et Arkivstof, han oprindelig havde arvet

efter sin Hustrus Onkel, kom han ind paa

Langelands Historie, foretog grundige Stud-

ier i Litteratur og Arkiver og udgav 1909—

10 „Bidrag til Langelands Historie“, et

Værk, der i Grundighed, kritisk Sans og

nøgttern, personlighedspræget Fremstilling

staar meget højt i dansk topografisk Litte-

ratatur. Bogen spænder fra Oldtiden til ca.

1840 og giver adskillige Bidrag til Landets

almindelige Landbo- og Administrations-

historie. — Gift 1884 Malvine Wegner. P. E.

Litt.: Slægt se Alfr. Lütken og Lengnick:

Plesner; Erindringer i Rejseoptegnelser fra 1891;

K. Fabricius i „Berl. Tid.“ ²⁹/₁₂ 1909; P. Laur-

idsen i „Hist. Tidsskr.“ VIII 3 1910—12; „Fra

Arkiv og Museum“ V 1912—15, S. 217.

Lüttichau, Christian Ditlev (²⁰/₄ 1832—²⁴/₈

1915), Politiker. F. paa Tjele. Forældre:

Stamhusbesidder Hans Helmuth L. og Ida-

lia Frederikke Pauline

Dirckinck af Holmfeld.

Blev Student 1849 og

studerede Retsvidenskab,

men forlod saa Studi-

erne for Landvæsenet.

Efter at have været For-

pagter paa Vingegaard

tiltraadte han 1862 Stam-

huset Tjele, som han

styrede, til han 1911

overlod det til Sønnen

Helmuth (s. d.). Han var en dygtig Land-

mand og Godsstyrer og blev i Kraft af sine

ledende og mæglende Evner stærkt benyttet

i forskellige Tillidshverv, var Formand for

Tjele Sogneraad, Medlem af Viborg Amts-

raad, 1884—93 Formand for Fællesforenin-

gen af jyske Landboforeninger og Præsident

for det kgl. danske Landhusholdningsselskab

1894—1915, endelig 1899—1908 Formand for

Hedeselskabet, hvis Medstifter han var og

i hvis Tjeneste han gjorde et betydeligt Ar-

bejde. Politisk var han Højremand af libe-

ral Støbning, stillede sig til Folketinget i

Løvel 1879 og 1881 og valgtes 1887 i Ran-

ders mod Bluhme, genvalgte, til han 1898 trak sig tilbage. Han tog ret livlig Del i Debatter om økonomiske og agrariske Spørgsmaal, støttede Estrup, men stod den Kredse af Højre nær, der senere dannede de fri-konservative. Aug. 1894 indtraadte han i Ministeriet Reedtz-Thott som Finansminister og viste ikke ringe Forhandlingsdygtighed overfor Folketinget. Han gennemførte 1894 Lov om Konvertering, 1895 Lov om Udlaan til Amts- og Købstadskommuner, om Beskatning af Spil ved Væddeløb og om Ordning af Statens statistiske Bureau; 1897 førte han det ret agrarisk farvede Skatte-lovkompleks frem til Forlig med Folketinget; da imidlertid Ministeriets Forsonlighed til Venstre vakte Uvillie i stærke Dele af Landstingets Højre, førte Situationen til dets Fald Maj 1897. L. deltog derefter fra 1898 ikke i aktiv Politik. D. paa Tjele. — Gift 1860 Margrethe Theresia Petrine Malvina Jessen.

P. E.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i „Danske Herregaarde ved 1920“ (Tjele) og i „Gen. Taschenbuch der adeligen Häuser“ 1903 og 1920; C. Dalgas i „Ill. Tid.“ 21/4 1907; H. Lüttichau i „Mit Hjem“ I 1911; Bertelsen: „Anders Nielsen“ 1915, S. 11; C. Nyrop: „Det dsk. Hedeselskab“ 1916; Nekrologer i „Viborg Stifts Folkebl.“ 24/8 1915, „Politiken“ 26/8 s. A., „Berl. Tid.“ 24/8 s. A., „Dsk. Adelsbl.“ s. A., „Hedeselsk. Tidsskr.“ 19/8 s. A., „Tidsskr. f. Landøkonomi“ s. A., og „Ill. Tid.“ 2/8 s. A.

Lüttichau, Frederik Christian Tønne, Rigs-greve (20/3 1744—20/2 1805), Godsejer. F. paa Tjele. Forældre: Generalmajor Christian Ditlev L. og Helle Trolle Urne. Oprindelig Officer, Kaptajn ved Dragonerne, studerede senere i Udlandet og blev Dr. juris i Oxford 1768. Gennem Giftermaal blev han jysk Herremand med Aakjær Gods som Hovedbesiddelse. Han var en stridslysten, modig Mand, der i offentlig Optræden ikke lagde noget Baand paa sig. Bladartikler med Kritik mod Regeringen paadrog ham Bøder baade 1773 og 1778. 1784 kritiserede han i et Brev til Kongen meget uforbeholdent Guldbergs Kabinetsstyre. Som Godsejer viste han Humanitet og Retsindighed, og han havde oprindelig været stemt for ret vidt-gaaende Landboreformer. 1769 foreslog han Regeringen, at Hovieriet skulde næsten fuldstændig afskaffes og Bønderne have en vis begrænset Ejendomsret til deres Gaarde. Men de Reformere, der blev gennemført 1787 og 1788, fandt han altfor radikale, og sammen med Kammerherre Beenfeldt (s. d.) overrakte han 1790 de jyske Godsejeres Protest-adresse til Kronprins Frederik. Dens eneste Frugt var en hæftig Pennefejde mellem L. og Chr. Colbjørnsen. Et voldsomt Flyve-skrift mod den sidstnævnte kostede L. en Bøde paa 1000 Rbd., ligesom han mistede Kammerherrenøglen. Denne Ydmygelse vilde han ikke taale og udvandrede derfor til Tyskland, hvor han af Hertugen af Brunsvig blev udnævnt til Gehejmeraad og af Kej-

seren til Rigs greve. D. i Pohnstorf, Mecklen-borg. — Gift 1) 1770 Anna de Lasson, d. 1786. 2) 1786 Karen Benzon, d. 1828.

H. Js.

Litt.: Slægt se Chr. L.; mødrene Slægt i Adels-aarbogen 1904; Eggerts: „Til Publikum om F. C. T. L.“ 1792 og „Aufklärungen in Rücksicht auf die Erhebung des F. C. T. L. in den Reichs-grafenstand“ s. A.; F. C. T. L.: „Vorläufige Bekanntmachung einer weitgetriebener Vermessenheit des Herrn Eggerts“ 1792, E. Holm: „Kampen om Landboreformerne“ 1788 og „Danm.-Norges Hist.“ VI 1 1907; L. Koch i „Personalh. Tidsskr.“ II 6 1891; Linvald i „Hist. Tidsskr.“ VIII 1 1907.

Lüttichau, Hans Helmuth (13/1 1868—22/2 1921), Politiker. F. paa Tjele. Forældre: Stamhusbesidder Chr. L. (s. d.) og Hustru.

Blev Student 1888, Cand. polit. 1894, ejede Viskum fra 1897 og overtog Tjele 1911. Han besad flere af sin Faders Egenskaber, hans Jævnhed og Elskværdighed og hans repræsentative Evner gjorde ham anset i de samme Kredse. 1904—16 var han Medlem af Viborg Amdsraad, 1908 blev han

Formand for Hedeselskabet og 1920 Præsident for Landhusholdningsselskabet. 1909 valgte han som Højremand til Folketinget i Viborg, idet en Del af Venstre stemte paa ham for Forsvarssagens Skyld; han var i Tinget Ordfører for en Mergelbanelov og sit Partis Ordfører for det radikale Lovforslag om kommunale Valg og om Reduktionsfor-slaget ang. Husdyravlens Fremme, han stemte for Forsvarslovene Sept. 1909 og tilhørte derefter den store Højregruppe, men han faldt 1910, da Venstre opstillede en særlig Kandidat. D. i Kbh. — Gift 1894 Fanny Julie Caroline Mathilde Basse Fønss.

P. E.

Litt.: Slægt se Chr. L.; Erindringer i „Mit Hjem“ I 1911; la Cour: „Studenterne fra 1888“ 1913; C. Nyrop: „Det dsk. Hedeselskab“ 1916; Bertelsen: „Viborgkredsens Folketingsmænd“ 1918, S. 54; „København“ 29/3 1920; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 22/2 1921, „Hedeselsk. Tidsskr.“ s. A. og „Tidsskr. f. Landøkonomi“ s. A.

Lüttichau, Matthias (9/12 1795—12/3 1870), Officer. F. paa Egebjerggaard, Ods Herred.

Forældre: Generalkrigs-kommissær Schack L. og Antonie Elise Petrea Lunding. Blev Volontær, Artillerikadet 1808, Stykjunker 1810, s. A. Sekondløjtnant, deltog i Felttoget 1813; à la suite 1816. Atter til Tjeneste 1819 som Premierløjtnant, Kaptajn 1828, Batterichef 1836 og Chef for Haandværkeretaten i Kbh. 1842, Major 1846. Under Felttoget 1848 var han øverst-

kommanderende Artilleriofficer paa Als, deltog 1850 i Slaget ved Isted, blev 1851 Stabschef ved Artilleribrigaden, 1854 Chef for 1. Artilleriregiment. Indtraadte i Rigsraadet 1854, blev Krigsminister s. A., afgik som saadan 1856 og blev Generalmajor à la suite. 1861 blev han Chef for Artilleriet og varetog med Dygtighed og Hensynsfuldhed Vaabnets Interesser i denne vanskelige Brydningstid, 1863 højstkommanderende Artilleriofficer i Danevirkestillingen, stemte som saadan i Krigsraadet $\frac{1}{2}$ 1864 imod Stillings Rømning og nægtede at underskrive Protokollen. Han havde efter General de Meza's Bortkaldelse Kommandoen over Hæren indtil $29\frac{1}{2}$, hvorefter han atter i Kbh. overtog Kommandoen over Artilleriet. Afgik 1865. 1834—47 Stænderdeputeret for Viborg, 1851—64 Landstingsmand for 10. Kreds, 1853—54 Medlem af Rigsretten. Var en nobel, principfast Personlighed, en omend streng saa dog velvillig Foresat, en selvstændig og uafhængig Karakter. D. paa Eggebjerggaard. — Gift 1828 Gotholdine L., d. 1835. K. C. R.

Litt.: Slægt se Chr. L.; Barfod: „Dok. Rigsdagskal.“ 1856; „Den dsk.-tyske Krig 1864“ 1890—92; N.—n.: „Skizzer af Landstingets Medl. i Rigsd. 14. Sess.“ 1863; „Vejle Amts Aarbøger“ 1914; „A. F. Kriegers Dagbøger“ 1920 ff.; Nekrologer i „Ill. Tid.“ $\frac{2}{8}$ 1870 og „Søndags-Posten“ Nr. 330 s. A.

Lützhøft, Hans Henrik Holten (f. $\frac{1}{4}$ 1857), Præst. F. i Lendemark ved Tønder. Forældre: Sognepræst Holten Frederik L. og Jansine Margrethe Worsøe.

Blev Student 1874 og Cand. theol. 1880. N. A. kom han som Kapellan til Assens og Kjærum, og 1886 blev han Sognepræst i Kjærum; 1891 forflyttedes han til St. Pauls Kirke i Kbh. og 1904 til sit nuværende Embede som Stiftsprovst og Sognepræst ved St.

Knuds Kirke i Odense. L. slutter sig til Kirkeligt Centrum, i hvis Bestyrelse han har Sæde, og i flere Aar var han Medredaktør af Retningsorgan „Kirken og Hjemmet“; ved Oprettelsen af Kirkeligt Landsforbund hørte han til den Fraktion af Centrum, som deltog deri, og han er stadig Medlem af Landsforbundets Bestyrelse. Han har offentliggjort forskellige Smaafortællinger og Digte, udgivet en Del Prødikener og Lejlighedstaler samt til Skolebrug udarbejdet „Oplysninger og Forklaringer til Apostlenes Gerninger“ (1905). — Gift 1882 Emma Mettha Marie Zimmermann. H. M.

Litt.: Slægt i A. Høryk: „Slægten L. i Danm.“ 1917.

Lützhøft, Lauritz Nicolaus Holten (f. $\frac{10}{8}$ 1864), Maler, Kunstkritiker. Født i Lendemark ved Tønder. Forældre: Sognepræst

Holten Frederik L. og Jansine Margrethe Worsøe. Blev Student 1882, besøgte Zahrmanns Studieskole og modtog Undervisning af Karl Jensen og Frantz Schwartz. Han har udstillet paa Charlottenborg men afbrød 1894 sin Virksomhed som Maler for at lade sig uddanne til Sanger af Hey i Berlin, debuterede som Operasanger i Reval 1896, men vendte kort

Tid efter tilbage til Danmark. Han blev derefter Musikanmelder ved „Dannebrog“, men rejste 1899 atter til Tyskland, hvor han bl. a. modtog Ansættelse som Sanglærer ved Frantz-Liszt Akademiet i Gotha. 1908 paa ny hjemme var han i en Aarrække Kunst-anmelder ved „Politiken“, medens han samtidig skrev talrige Artikler om Kunst til „Illustreret Tidende“ og „Tilskueren“. Akvarelmaleriet, som han under sit sidste Tysklandsophold saa smaat havde dyrket, genoptog han 1913—14 for fuld Kraft. Som Tekniker er han betydelig, og i sine Genfigelser af gamle, københavnske Gadepartier aabenbarer han megen Følelse for arkitektonisk Skønhed. Hans Olie-Billeder, ofte med Motiver fra Stavnsholt og Furesøen, udmærker sig ved deres sødmefulde, stemningsbevægede Farveholdning. 1915 udgav han den instruktive kunsthistoriske Undersøgelse: „Middelalderlige Skulpturer i Tyskland“. Akvareller af L. findes i Museet i Faaborg. — Gift 1897 Hedevig Sofie Jessen. I. M. O.

Litt.: Slægt se Hans L.; „Studenterne fra 1882“ 1907; „Politiken“ $29\frac{1}{8}$ 1911, $7\frac{1}{1}$ 1919 og $18\frac{1}{4}$ 1921; „Nationaltid.“ $4\frac{1}{8}$ 1915; „Berl. Tid.“ $10\frac{1}{1}$ 1919 og $8\frac{1}{4}$ 1921; „Ekstrabl.“ $7\frac{1}{4}$ 1921.

Læssøe, Werner Hans Frederik Abrahamson ($23\frac{1}{8}$ 1811— $25\frac{7}{7}$ 1850), Officer. F. i Kbh. Forældre: Toldinspektør Niels Frederik L. og Margrethe Juliane Signe Abrahamson. Studerede først, men blev 1827 Landkadet, 1829 Sekondløjtnant. Elev ved den militære Højskole 1832—36, Premierløjtnant og Adjoint ved Generalstaben 1837. 1839—48 anvendtes han som Topograf og Geodæt. Han indsendte til Militærkommissionen af 1839 udførlige Forslag, baade ang. Infanteriets Organisation og til en Reform af Generalstaben, og stærkt paa- virket af Tidens liberale Ideer benyttede han sig tillige af Dagspressen til at fremsætte sine Tanker om Hærens Ordning for Offentligheden, betragtedes derfor med Mistro af sine Foresatte og fik uden Grund Skyld for

flere oppositionelle Bladartikler. For at fjerne ham en Tid sendte man ham til Udlandet for at studere Forplejningsvæsenet i fremmede Hære 1842—43, derefter var han Lærer paa Højskolen 1844—45, rejste til Italien 1847 af Helbredshensyn og udnævntes derefter til Medlem af den permanente Forsvarskommission. Ved Oprørets Udbrud udnævnte Tscherning ham til Stabschef ved Overkommandoen. Et bedre Valg kunde næppe være truffet under de vanskelige Forhold, hvor Troppernes Koncentration sinkedes ved Sotransportmidlernes Utilstrækkelighed, Manglen paa Træn ved Forplejnings- og Lasaretvæsenets Mangelfuldhed. L.s Dispositioner førte til Sejren ved Bov og lod Tilbagetoget efter Slaget ved Slesvig foregaa saaledes, at Hæren derefter stod i fuldt kampdygtig Stand. Han viste ogsaa i Kampen ved Nybøl og Dybbøl sit sædvanlige Overblik og Initiativ. Da General Krogh overtog Kommandoen, forblev L. som hans Stabschef, men da General Hansen blev Krigsminister, førte det spændte Forhold mellem ham og L. til, at denne indsaa, at hans Stilling var uholdbar. Af Katastrofen ved Eckernførde tog Ministeren Anledning til at fjerne baade General Krogh og L., der først ansattes som Stabschef paa Fyn, men deltog i Slaget ved Kolding i General Ryes Stab og fik Kommandoen over 12. Bataillon, som han førte i Kampene ved Viuf og Vejle. Under Slaget ved Isted rykkede L. med sin Bataillon som Avantgarde fra Øvre Stolk mod Syd for at forcere Passet mellem Isted Sø og Langsø og komme i Ryggen paa Fjendens Centrum, men faldt ved Angrebet paa Gryde Skov. Hans Død var et uerstatteligt Tab; man knyttede store Forhaabninger for Fremtiden til hans overlegne militære Indsigt og hans store politiske Indflydelse. Han var en stærk Karakter, — en Handlingens Mand kalder Oberst H. W. Harbou ham, — der vandt Beundring og Tillid hos alle ved sin Grundighed, Energi, Fædrelandskærlighed og klare Forstand. „Han var den Officer, der har vist størst militært Geni.“ skrev Tscherning om ham. Den Miskendelse, han var Genstand for, — som ung af nogle af sine Foresatte og senere af Krigsminister Hansen, bar han med Sjælsstorhed; hans første Tanke var altid at gøre sin Pligt i stort som i smaat. Da han i Krigens senere Afsnit maatte nøjes med en Bataillonschefs Stilling, udførte han sin Tjeneste saaledes, at Ryes Stabschef, Steinmann, udtalte sin uforbeholdne Anerkendelse af „L.s udmærkede Førelse af Bataillonon som af ethvert Hverv, der blev ham overdraget“. D. ved Isted. — Ugift.

K. C. R.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Helning og L.) og i Vahl: „Slægtbog over Chr. Nielsens Afkom“ VIII 1887; „Den dsk.-tyske Krig 1848—50“ 1867—87; F. Abrahamson: „V. H. F. A. L.“ 1869; J. Harbou: „Erindringer og Betragtninger 1870“; O. Vaupell: „Slaget ved Isted“ 1875, „L.s Lev-

ned og Aktstykker til Krigen 1848—50“ 1895 og 1 „Milit. Tidsskr.“ XXIV 1895; N. Bøgh: „Signe Læssøe“ 1877; F. W. Krag i „Danebrog“ I 1881; C. H. Rørdam sst. III 1883; „Museum“ 1894 I; „Milit. Tidsskr.“ XXIV 1895—96; A. Lillefalk: „Dsk.-no. Heltehist. 1814—64“ 1896 og 1 „Milit. Tidsskr.“ XXXVI 1907; „Tidsskr. f. Søv.“ 1898; J. Skytte i „Højskolebl.“ 1900; „Vort Forvarer“ 1907, Nr. 697; „Nationaltid.“ 18/0 1911; „Dagbl.“ 25/0 s. A.; N. P. Jensen i „Milit. Tidsskr.“ XL 1911 og „Oberst Fr. L.“ 1912; P. Andræ: „W. H. F. A. L.“ s. A.; R. Kopp: „Oberst F. Vaupell“ s. A.; „Fædrelandet“ 1913; la Cour i „Vor Fortid“ 1918; Breve i „Breve til H. C. Andersen“ 1877 og ovenn. Bog af Andræ.

Læssøe, Thorald (25/0 1816—25/3 1878), Maler, Forfatter. F. i Frederikshavn. Forældre: Toldinspektør Niels Frederik L. og Margrethe Juliane Signe Abrahamson. Skulde oprindelig være Landmand, men gav hurtig efter for sin Lyst til Kunsten og blev Elev af Dyremaleren Chr. Holm. Besøgte Kunstakademiet, men uddannedes hovedsagelig gennem Omgang med Ungdomsvennerne Lundbye, Frølich og Jerichau, hvilken sidste han stod meget nær. 1844—57 samt Vinteren 1867—68 opholdt han sig i Italien og havde i Rom den franske Maler A. Benouville til Lærer. Hans smaa Arkitekturbilleder og Landskabsstudier er ikke synderlig særprægede, men følger sig smukt ind i det samlede Billede af Lundbye og hans Samtidiges Kunst. I nogle af L.s senere Billeder har Frølich malt Staffagen. Kunstmuseet ejer en Studie: „Ved Broen over en Aa“, og i Generalkonsul Johan Hansens Samling findes adskillige Arbejder, bl. a. „Titusbuen“ og „Udsigt over Rom“. Hans Billede „Forum Romanum“ er litograferet af Kittendorff. L. har ogsaa udfodet en begrænset litterær Virksomhed og bl. a. udgivet en Roman „Ved Maalet“ (1870). D. i Kbh. — Gift 1857 Komtesse Emy Francisca Erhardine Tidonia Krag-Juel-Vind-Frijs, d. 1863. I. M. O.

Litt.: Slægt se Frederik L. og Hauch-Fausbell: „Stamt. for Carlsen-Langes Legatstiftelse“ 1914; Adelsaarbogen 1886, S. 409; N. Bøgh: „Signe Læssøe“ 1877 og „Erindringer af og om J. A. Jerichau“ 1884; „Forfatterbogen“ 1898; Schorn: „Fra gl. Skuffer“ 1906; M. Eskesen: „L. C. Müllers Saga“ 1907; Breve i „Bogen om Frølich“ II 1921.

Læssøe Müller, Paul (f. 28/11 1878), Historiker. F. i Kbh. Forældre. Rektor Sigurd Müller (s. d.) og Hustru. Blev Student 1896 og tog Magisterkonferens i Historie 1904, har siden Iøjnhedsvis undervist og holdt Foredrag, men overvejende beskæftiget sig med litterær Sysse. Paa Rejser har han bl. a. besøgt Paris 1905, 1907—08, 1909—10 og 1914 og London 1905, 1910 og 1914; han besidder meget Kendskab især til moderne engelsk Historie. Allerede 1899 skrev han den til Hjem-

stavnbyen knyttede lille Bog „Kampene om Kolding 1849“, siden var han 1910—19 Medarbejder ved Har. Niensens „Ugens Tilskuer“, hvor han navnlig i de første Aargange udfoldede en omfattende refererende („Vendesecko“) og kritiserende Virksomhed uden Navn. 1905 udgav han „Det moderne England“, 1912 skrev han om England 1846—1906 i „Fol-

kenes Historie“ VII, 1919—21 om Europa og Vestasien 500—1100 og England og Mexiko 1815—1920 i „Gyldendals Verdenshistorie“. For Studentersamfundet, hvor han en Tid var Bibliotekar, udgav han 1907 Jubilæumsbogen. Iøvrig har han skrevet en Række Dagblads- og Tidsskriftartikler og en Del grundige historiske Artikler i Salmonsens Leksikon, 2. Udg., bl. a. om Danton, Edvard VII, Girondinerne osv. — Gift 1918 Ester Dam.

P. E.

Litt.: Om Slægt se Morten Eskesen: „Ludv. Chr. Müllers Saga“ 1907; mødrene Slægt i I. Barfod: „Den falsterke Gejstlighedens Hist.“ I 1851, S. I ff.; Hustrus Slægt i L. D. og N. Hansen: „Stamt. over Familien Dam“ 1907.

Lætus, Erasmus (Rasmus Glad) (o. 1520— $\frac{9}{11}$ 1582), Latindigter. F. paa Ingvorstrup ved Grenaa. Forældre: Herredsskriver Michel Ingvorsen og Hustru af Slægten Glad. Blev Student 1542 og tog Magistergraden 1546, ansattes 1554 som Professor ved Universitetet, først i Pædagogik, senere i Teologi. Med Kollegerne, der ikke kunde lide hans anmassende, herskesyge Væsen, laa han idelig i Strid; ved Hove og i Samvær med Rigets Stormænd var han lutter indsmigrende Smil. Frederik II vandt han i den Grad, at han 1569 ophøjedes i Adelsstanden, og 1572 drog han med kongelig Orlov ud paa en Rejse, der førte ham gennem Tyskland og Schweiz ned til Norditalien, og som er kendetegnede ved en ståtelig Række latinske Digte. Republikken Venezia til-egnede han et stort Digt om Søværnet; Staden Nürnberg begavedes med en Skildring paa Vers af Byens Historie, og til Elisabeth af England dedicerede han sin Besyngelse af Dronning Margrethe o. s. v. Af hans Fraværelse benyttede hans Kolleger sig til 1574 at faa ham fjernet fra Universitetet; Kongenst Gunst mistede han dog ikke, og Resten af sine Dage tilbragte han i et behageligt Otium med litterære Arbejder eller Udflugter i Fædrelandet, for hvis Naturskønhed han havde aabent Øje; blandt hans nærmere Venner var Tyge Brahe og A. S. Vedel. D. i Kbh. — Gift Marine Stump, d. 1573.

C. S. P.

Litt.: H. F. Rørdam: „Kbh. Univ. Hist.“ II 1869—72; Paludan: „Danm. Litt. mellem Reformationen og Holberg“ 1896; Vilh. Andersen: „Tider og Typer“ I 1907.

Løffler, Ernst Conrad Abildgaard ($\frac{20}{2}$ 1835— $\frac{30}{7}$ 1911), Geograf. F. i Kbh. Forældre: Kontorchef ved det Kgl. Teater Ernst Richard L. og Julie Abildgaard. Blev Student 1854, vaklede en kort Tid mellem Malerkunsten og Videnskaben, men bestemte sig saa for det hidtil herhjemme stærkt forsømte geografiske Studium; hertil paavirkedes han dels af Humboldts og J. Fr. Schouws Skrifter, dels af det nylyt stiftede etnografiske Museum og berejste Slægtninge. 1855 fik han af Universitetet Tilladelse til at indstille sig til en Magisterkonferens i „fysisk Geografi“ med Geologi, Astronomi og Klimatologi som Hovedfag, Botanik og Zoologi som Bifag, og efter at have forberedt sig til denne Prøve under Ledelse af Forchhammer, d'Arrest, Ørsted og Steenstrup tog han den 1859. 1860 foretog han en Studierejse til Tyroleralperne og Venezia, 1861 til Midtfrankrig og Syditalien. Samtidig begyndte L. ogsaa et nøjere Studium af Ethnografi og Antropogeografi, idet den Opfattelse efterhaanden modnedes hos ham, at selv om Geografien ifølge sin Metode nærmest er Naturvidenskab, omfatter den dog tillige Menneskelivet, „vurderer Naturen efter dens Betydning som Helhed for Menneskets Kulturliv“. 1866 blev han Dr. phil. med Afhandlingen: „Forsøg paa en geognostisk Tydning af Landenes Overfladeforhold“. Allerede n. A. begyndte han at holde geografiske Forelæsninger ved Universitetet, og hans malende Veltalenhed og umiddelbare, smittende Begejstring skaffede ham stadig fra nu af en talrig Tilhørerkreds. Det var fra Begyndelsen af L.s Plan at faa Geografien indført som videnskabeligt Fag ved Universitetet, hvilket endelig lykkedes ved Indførelsen af den nye Skoleembedseksamen 1883. 1873 opnaaede han at faa Honorar for at holde geografiske Forelæsninger, 1883 ansattes han som Docent, 1888 som Prof. extraord. og 1898 som Prof. ord. 1902 grundlagde han Universitetets geografiske Laboratorium, hvortil han selv skænkede en Del ældre Kort og en etnografisk Vaabensamling. $\frac{1}{2}$ 1910 tog han sin Afsked. Han har bl. a. udgivet: „Lærebog i Geografi“ (1864), „Haandbog i Geografien“ (1876; 3. Udg. 1883—85), „Omrids af Geografien“, I—II (1893 og 98), til Brug ved Universitetsundervisningen; i „Tidsskrift for Søvesen“ 1872 og 74 et Par oceanografiske Studier om Strømforskelene i de danske Farvande, „The Vineland-excursions of the ancient Scandinavians“ (Amerikanistkongr. Publ. 1883), „Dänemarks Natur und Volk“ (1905), om Geografisens Metode og Forhold til Hjelpevidenskaberne:

„Quelques réflexions sur les études géographiques“ (1879); „Die Geographie als Universitätsfach“ („Deutsche Litt. Z.“ 1899), endelig forskellige Afhandlinger om kunstneriske Emner. D. i Kbh. — Gift 1873 Ida Jensen, d. 1920. J. K.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1866 og E. L.: „Min Selvbibliografi“ 1911; Nekrologer i Univ. Progr. Novb. 1911 (af H. P. Steensby), „Ill. Tid.“ s. A. (af samme), „Berl. Tid.“ 1/8 s. A., „Riget“ 2/8 s. A. og „Politiken“ s. D.

Løffler, Julius Bentley (30/10 1843—10/12 1904), Arkæolog. F. i Kbh. Forældre: Kontorchef ved det Kgl. Teater Ernst Richard

L. og Julie Abildgaard. Kom i Borgerdydskolen, gik derfra 1862 til Akademiet, som han frekventerede til 1868, da han forgæves søgte at tage Afgang. Han havde dog allerede tidligere, ikke mindst paa- virket af Høyen og den- nes Kirkeundersøgelser, lagt sig efter Studiet af

vor middelalderlige Arkæologi og udført en Række Tegninger og Opmaalinger af Kirker og kirkelige Mindesmærker; dette Arbejde fortsattes, i Reglen med offentlig Støtte, og 1873 knyttedes han til Nationalmuseet for at deltage i Herredsundersøgelserne, og 1896 blev han ekstraordinær Medhjælper; denne Stilling fratraadte han 1900, men vedblev dog at bistaa ved Arbejdet. Hans litterære Arbejder falder paa to Linier, dels hans Bøger om Kirkebygningerne (Undersøgelser om rygenske og nordtyske Kirker, Sjællands Stifts Landsbykirker, Danmarks romanske Kirkebygninger, Sorø Akademis Kirkebygninger og Klosterporten i Sorø), hvortil „Reliefferne over Korstolen i Roskilde Domkirke“, som han udgav med Jul. Lange, slutter sig, dels hans Arbejder over middelalderlige Ligsten (i Roskilde Købstad (1885), i Sorø Kirke (1888), i Ringsted (1891)). Selv om hans Arbejder ikke fuldt ud kan staa som mønstergyldige for Nutiden, betyder de et stort Fremskridt for deres Tid; paa hans Arbejde og Studier hviler en Del af Nationalmuseets Tradition. D. i Kbh. — Ugift. O. A.

Litt.: Selvbibliografi i „Min Virksomhed ved Nationalmuseet 1868—1900“ 1905; „Berl. Tid.“ 1/10 1890; E. Løffler: „Min Selvbibliografi“ 1911; Nekrologer i „Arktiktekten“ VII 1904—05 (af M. Mackeprang) og „Berl. Tid.“ 10/12 1904.

Løfting, Johan Christian Lund Levensen (f. 27/11 1867), Fiskeriinspektør. F. i Helsingør. Forældre: Overauditor Carsten Levin Levensen og Sophie Villhelmine Lund. Blev Student 1887, Forstkandidat 1891, Magister i Zoologi 1898; var derpaa 1898—1900 Assistent ved Dansk biologisk Station, ansattes 1900 som Landbrugsministeriets Konsulent i Sager vedrørende Ferskvandsfiske-

riet, blev 1907 tilsynsførende og 1917 Fiskeriinspektør ved Ferskvandsfiskeriet. Talrige Gange har han opholdt sig i Udlandet paa Studierejser; han har saaledes for at sætte sig ind i Fiskeriforholdene besøgt, foruden Island og Skandinavien, de fleste evropæiske Lande og studerede f. Eks. 1906 Fiske sygdomme i München; fremdeles har han altid næret en levende

Interesse for de tidligere dansk-vestindiske Øer, paa hvilke to Gange har opholdt sig, dels 1891—92 i Selskab med Geografen Holger Lassen, Zoologen Meinert og Botanikeren Eug. Warming, dels 1895—96 sammen med Botanikerne Børgesen og Ove Paulsen. Han har f. Eks. udgivet „Oplysninger og Bemærkninger angaaende Foretagender til Ferskvandsfiskeriets Fremme“ (1901), „Om Fiskebestanden og Fiskeriet i Gudenaens nedre Løb og Randers Fjord“ (i Samarbejde med A. C. Johansen, 1919) samt „Træk af Dansk-Vestindiens Saga“ (1916). — Gift 1893 Catherine Marie Caroline Marguerite Lund. R. H. S.

Litt.: Slægt i „Familien Levensen“ 1861; Hustrus Slægt se E. F. S. Lund; Svend Dahl: „Bibl. zool. Dan. 1876—1906“ 1910; G. Brammer: „Stuedenterne fra 1887“ 1912.

Løgstrup, Jens Theodor Nikolaj (f. 10/6 1853), Præst. F. i Randers. Forældre: Overlærer Hans L. og Maren Ussing. Blev Student 1871 og Cand. theol.

1877. Kort efter blev han personel Kapellan i N. Vedby—N. Alslev og 1880 Sognepræst for Helligsø—Gjettrup; men 1890 tog han sin Afsked fra denne Stilling for at virke som Sekretær for det danske Missionsselskab med Bopæl i Fredericia, og som saadan kom han paa talrige Rejser til Midtpunkterne for Hedningemissionsvirksomheden i Norge, Tyskland, Holland, Schweiz, England og Skotland; siden 1908 har han været Sognepræst i Nyborg. Han har udgivet et teologisk Arbejde: „Samvittigheden. Et etisk Forsøg“ (1894) og skrevet forskellige Afhandlinger i „Kirkehistoriske Samlinger“; men mest kendt er han blevet ved sine talrige større og mindre Skrifter om Emner fra Nutidens Hedningemission, hvormed han tilstræber og sikkert ogsaa i betydelig Grad har opnaaet at vække Kærlighed til og Interesse for Sagen; blandt disse Værker kan nævnes: „Den nyere danske Mission blandt Tamulerne“ (1885), „Nordisk Missionshaandbog“ (1889), „Nordiske Missionærer

1893" (1893), „Vor Mission" (1895; 3. Udg. 1897), „Nordiske Missionærer 1897. En lille Missionshaandbog" (1897), „Den evangeliske 'Mission i Kina" (1898), „Vejledning til Missionslæsning" (1898 og 1906), „Missions-Erindringer fra London" I—III (1900), „Det danske Missionsselskabs Historie i 80 Aar" (1901, 3. meget forøgede Udg. 1907) og „Verdens-Missions-Conferencen i Edinburgh" (1910). — Gift 1880 Marie Larsen. *H. M.*

Litt.: Slægt i T. Løgstrup: „Stamt. over de nulevende af Slægten L." 1915, Vahl: „Slægtebog over Chr. Nielsens Afkom" II 13 1894 og Algreen-Ussing: „Stamt. over Slægten Ussing" 1910; V. Beck: „Erindringer" 1900, S. 153.

Lønberg, Poul Emilius Valdemar Hansen (f. ^{25/8} 1870), Forsikringsdirektør, Aktuar. F. i Nakskov. Forældre: Fotograf Adolph Christian Barfoed L. og Conradine Hansen. Blev Student 1888, Cand. polyt. 1894, var Assistent ved

Tegneundervisningen paa Polyteknisk Læreanstalt 1893—97, blev ansat i Forsikrings-selskabet „Danmark" 1895, Kontorchef og Direktør sst. 1905 og 1911; er Bestyrelsesmedlem i For-

sikringselskaberne „Norden" og „Dana" samt i „Dansk Sparaeselskab" og Formand i Forsikringsforeningen. Udøver med stor Dygtighed Kunstsnedkeri. — Gift 1) 1907 Agnes Elisabeth Petersen. Ægteskabet opløst 1912. 2) 1916 Poula Rubin. *V. E. G.*

Litt.: Om Slægt se „Personalh. Tidsskr." V 4 1907, S. 167; la Cour: „Studerterne fra 1888" 1913; „Berl. Tid." ^{12-18/2} 1917; „Assurandøren" og „Dsk. Forsikringstid." 1920.

Løth-Jensen, Jens Nicolaj (f. ^{18/1} 1875), Journalist. F. i Kbh. Forældre: Detailhandler Rasmus Jensen og Marie Olsen. Tog Præ-

liminæreksamen 1892, var fire Aar paa Kontor og begyndte 1896 Journalistik som Medarbejder ved Jac. Scavenius' og det unge Højres Blad, „Tidens Krav". Dette frattraadte han 1898, blev Medarbejder ved Højres Generalkorrespondance og 1899 ved „National-

tidende", hvor han forblev til 1919, bortset fra en kort Afbrydelse 1901—02, da han var Redaktør af det konservative Blad i Aalborg, „Nordjylland". 1910 blev han Redaktionssekretær ved „Nationaltidende", 1918 Medredaktør, men fratrædte n. A. Bladet for at blive Redaktionssekretær ved „Berlingske Tidende". Han er desuden Korrespondent til norsk „Morgenbladet" og svensk „Aftonbladet". L.-J. er som Journalist overvejende politisk interesseret, han er en praktisk dygtig, klar og

sikker Bladleder, der har baaret og bærer en betydelig Del af Arbejdet ved de to store konservative Aviser, han efterhaanden har været knyttet til. Han har udgivet en Række politiske Pjecer, bl. a. forud for Valgene 1909, 1910 og 1913 det konservative Partis „Valgbøger". — Gift 1) 1901 Astrid Conradsen. Ægteskabet opløst 1906. 2) 1911 Gemma Beeken Sletting. *P. E.*

Litt.: „Journalisten" ^{15/11} 1910 og April 1918; „Berl. Tid." ^{3/4} 1918.

Lowe, Herkules Christian Vilhelm (^{26/2} 1827—^{23/8} 1879), Handlungartner. F. i Vejle. Forældre: Toldkasserer Andreas L. og Karen Brun. Kom 1842 i

Lære hos Gartner Kjær-bølling, Snoghøj, og tog 1849 almindelig Gartner-eksamen fra Rosenborg. Efter Trearskrigen, i hvilken han deltog, blev han Medhjælper, senere Bestyrer hos Handlungartner Danckert. 1858 grundlagde han sit eget Gartneri paa Østerbro;

det begyndte under beskedne Former som Torvegartneri og paa forpagtet Jord, men snart blev det oparbejdet til et af de betydeligste Gartnerier i Datiden, ligesom L. ogsaa blev Selvejer og ved Køb af andre Grunde og ved Leje udvidede sit Gartneriareal. Gartneriet var meget alsidigt, idet der baade blev drevet Blomstergartneri og Planteskoledrift og senere Frøavl og Frøhandel. Den sidste Gren af Forretningen fik Fart, efter at L. 1863 havde købt J. F. W. Mohrs Frøforretning, som fandtes paa Vesterbro i Nærheden af Jernporten; Frøhandelen blev efterhaanden Gartneriets vigtigste Forretning og fortsattes endnu af L.s Kompagnon L. Frisenette (s. d.). L. drev sit Gartneri med stor Dygtighed, vidste altid at forsyne sig med de nyeste Frembringelser og var i livlig Kontakt med Publikum; han var ogsaa en flittig Udstiller ved de forskellige Fremvisninger, som fandt Sted, og udstillede baade Roser, Stauder, afkaarne Blomster, Coniferer og Væksthusplanter. D. i Kbh. — Gift 1864 Erica Petræa Cathrine Petersen, d. 1876. *A. L.*

Litt.: „Tidsskr. f. Havevæsen" XII 1877, Nr. 7; „Berl. Tid." ^{30/8} 1918.

Løvendal (egl. Løventhal), Emil Adolf (^{14/7} 1839—^{8/7} 1901), zoologisk Kobberstikker, Entomolog. F. i Randers. Forældre: Boghandler Edvard August Sanner Løventhal og Merry Emilie Margrethe Allen. Begyndte allerede som Dreng at samle Insekter og fik Lyst til at studere Naturhistorie; som Følge af de smaa Kaar i Hjemmet maatte han dog tilbringe en Række Aar i Smedelære. En Tante bragte ham i Kbh. i Berøring med J. C. Schiødt, der snart opdagede baade hans Dygtighed som Insektsamler og

hans sjældne Evner som Tegner og Kobberstikker. Han gav ham foreløbig Undervisning og sørgede for at skaffe ham en offentlig Understøttelse, saa at han i Paris kunde blive fuldt udlært. De store Forventninger, Schiødt nærrede til L., viste sig fuldt berettigede; allerede 1862 træffes i „Naturhistorisk Tidsskrift“ de første Tavler med hans Navn, og i Aarenes Løb udfoldede han en imponerende Virksomhed; alene til det nævnte Tidsskrift har han udført langt over 200 Oktavtavler og senere, til „Zoologia Danica“, over 60 Foliotavler; desuden har han til andre, saavel inden- som udenlandske, Værker leveret talrige Tavler. Som zoologiske Afbildninger staar disse meget højt, saavel ved deres minutøse Nøjagtighed som ved det rene og kraftige Stik. Samtidig med denne Virksomhed vedblev han at dyrke Entomologien, idet han først arbejdede for den kendte Samler Westermann, og fra 1868, da dennes Samlinger skænkedes til Staten, som Konservator knyttedes til Zoologisk Museum. Hans Arbejde her kan næppe vurderes højt nok; overalt spores hans enestaaende Dygtighed og utrættelige Flid som Præparator. Desuden var han en fortræffelig Samler, der, paa talrige Rejser, som faa andre har udvidet Kundskaben om vort Lands Insektverden; sit indsamlede Materiale skænkede han for største Delen straks til Museet; kun en fortræffelig Billesamling gik først efter hans Død over til dette. I „Entomologiske Meddelelser“ har han udgivet flere mindre Arbejder af faunistisk Indhold; desuden udkom 1898 det statelige Værk: „De danske Barkbiller“. D. i Kbh. — Gift 1864 Josefine Florentine Nielsen, d. 1916. R. H. S.

Litt.: „Entomol. Medd.“ XII 1918; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 8/7 1901 og (af H. J. Hansen) i svensk „Entomol. tidskr.“ XXII s. A.

Løvendal, Ulrik Frederik Valdemar, Rigsgreve (9/1 1700—27/3 1755), Officer. F. paa Bothkamp, Holsten. Forældre: Statholder Baron Ulrik Frederik Valdemar L. og Dorothea Brockdorff. Blev 1715 Volontær paa den danske Flaade, 1717 Lejtnant i sachsisk Tjeneste, derefter i kejserlig i Serbien og paa Sicilien, var 1730—32 i genueisk Tjeneste paa Korsika, deltog som Generalmajor i den polske Tronfølgekrig og ledede med stor Udmærkelse Krakaus Forsvar. 1737 blev han russisk Generallejt-nant og deltog i Tyrkekrigen, senere Over-

general og Guvernør i Estland. Han var Stormester for Artilleriet i Felittoget mod Svenskerne i Finland 1742. S. A. tilbødes ham Overkommandoen over den danske Hær, men han foretrak fransk Tjeneste og spillede en stor Rolle i den østrigske Arvefølgekrig. Han blev saaret ved Freiburg og efter 1747 at have indtaget Bergen op Zoom Marskal af Frankrig. Baade Danmark, Rusland og Venedig ønskede efter Fredsslutningen at sikre sig den berømte Kriger som Overgeneral, men under Forhandlingerne døde han. Gang paa Gang fik han under sit Krigerliv Lejlighed til at vise Danmark og Danske Tjenester, tage sig af danske Officere og dansk Ejendom. Overalt i Tidens Litteratur og i Breve o. l. kaldtes han Dansk, og hans Færden kastede Glans over Danmarks Navn. Var en meget kundskabsrig og charmerende Mand, en født Feltherre, lige fremragende som Ingeniør, Artillerist og Troppfører. D. i Frankrig. — Gift 1) 1722 Baronesse Theodora Eugenia v. Schmettow. Ægteskabet opløst, hun d. 1768. 2) Barbara Magdalene Elisabeth Szebeck, d. 1762. K. C. R.

Litt.: „Slægt i Ahlefeld og Rumohr: Die schlesw.-holst. Ritterschaft“ 1869, Bobé: „Reventlow'ske Pap.“ V 1902, S. 220 og „Pers. Tidskr.“ VII 2 1917; „Valdemar, Græve af Løvendahls Levned og Bedrifter“ ved Rothe 1750; de Slnety: „Vie du Maréchal de Lowendal“ 1867—68; A. Tuxen: „Valdemar L.“ 1891; „Den store nord. Krigs Hist.“ I—VI 1899—1920; M. Skaanlund: „Gyldenløves Laka“ („Mem. og Br.“ XVII) 1912.

Løwener, Daniel Frederik (20/3 1805—20/0 1873), Jernstøber. F. i Kbh. Forældre: Ligkistesnedker, Billedskærer Johan Christopher L. og Christine Palle. Kom i Snedkerlære hos Faderen og uddannede sig derefter som Billedskærer og Tegner. 1826—28 opholdt han sig sammen med en Broder i det sydlige Norge, hvor han var beskæftiget med Opførelse af Ejendomme. Senere træffer man ham som Indehaver af en Snedker- og Ligkisteforretning, som han havde overtaget efter Faderen. Denne Forretning drev han, til han 1838 grundlagde et mindre Jernstøberi, der udvidedes 1840 og 1857, da han afstod det til sin Søn, Valdemar L. (1830—1916) og en mangleaarig Medarbejder C. J. Mørck, beskæftigede ca. 200 Mand. Jernstøberiet og Maskinfabrikken overgik senere til Firmaet Kristianshavns Jernstøberi og Maskinværksteder, der 1906 gik op i Aktieselskabet De forenede Jernstøberier. D. i Kbh. — Gift 1) Sophie Christine Hjelm, d. 1837. 2) 1838 Julie Sophie Frederikke Klinghammer, d. 1861. 3) 1866 Frina Sherg, d. 1913. G. N.

Litt.: Slægt i H. E. Meyling: „Til Minde om Vald. Løwener“ 1918; Rawert: „Danm. industr. Forhold“ 1849, S. 165; Krak: „Danm. ældste Forretninger“ 1915; „Nationaltid.“ 28/1 1914.

Løvenskiold, Carl Ludvig (²⁷/₀ 1822—²²/₇ 1898), Overhofmarskal, Historiker. F. i Kbh. Forældre: Oberst Herman Hermansen L. og

Komtesse Annette Kirstine Knuth. Blev Officer 1844, afgik 1848 med Garden til Hæren og deltog i flere Kampe, bl. a. Slaget ved Isted, blev 1848 Premierløjtnant, 1854 Adjutant, 1859 Kaptein, udtraadte 1863 med Majors Karakter. 1860 blev han Hofmarskal hos Frederik VII

og udfyldte denne vanskelige Stilling med stor Takt og Dygtighed, overtog 1863 det samme Embede hos Christian IX, men fratraadte 1868 paa Grund af Utilfredshed med Overhofmarskal Oxholms Ledelse. 1875 indtraadte han paa ny i Hofstjenesten som Ceremonimester, blev 1876 igen Hofmarskal og 1881 Overhofmarskal og fungerede som saadan til sin Død. Han besad baade økonomisk Administrationsevne, indgaaende Kendskab til europæisk Hofceremoniel og stor personlig Elskværdighed, hvorfor han vandt megen Anerkendelse i sin Gerning. Som Historiker syslede han væsentlig med Militær- og Hofhistorie, udgav 1858 „Efterretninger om den kgl. Livgarde til Fods“, skrev nogle Smaaafhandlinger i „Historisk Tidsskrift“ og efterlod sig en værdifuld Samling Planer og Tegninger til den skanske Krigs Historie, hvoraf Hovedeksemplaret findes i Rigsarkivet. D. i Kbh: — Gift 1) 1849 Christiane Marie Schultz, d. 1851. 2) 1852 Friherreinde Charlotte Eugénie Louise Augusta Lagerheim, d. 1892. P. E.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i C. L. Løvenskiold: „Den Lste Slægtebog“ 1882 og „Adelsaarbogen“ 1889; „Nutiden“ 1890; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 31/7 1898, „Berl. Tid.“ 22/7 s. A., „Politiken“ 23/7 s. A. og „Hist. Tidsskr.“ VII 1 1897—99.

Løvenskiold, Herman Severin (³⁰/₇ 1815—⁵/₁₂ 1870), Komponist. F. paa Holden Jernværk, Norge. Forældre: Overjægermester

Eggert Christopher Frederik L. og Margrethe Frederikke Sophie L. Var bestemt for Militærvejen, men fik Lov til at følge sin Lyst til Musikken og blev Elev bl. a. af P. C. Krossing; begyndte tidlig at optræde som Komponist, idet han debuterede allerede 1836 med Balletten „Syl-

fiden“ (Bournonville), der gjorde megen Lykke. Var 1838 paa Studierejse i Udlandet, saaledes i Wien hos Teoretikeren Seyfried

og i Leipzig, hvor Schumann og Mendelssohn, ligesom Kuhlau og Weyse herhjemme, viste den unge Komponist megen Interesse; 1841 opholdt han sig i St. Petersburg, og først fra det følgende Aar 1842 tog han fast Ophold i Kbh., blev kgl. Kammermusikus og fra 1851 Hoforganist ved Kristiansborg Slotskirke. Foruden „Sylfiden“, der har oplevet en lang Række Opførelser paa det Kgl. Teater, skrev L. en Del andre Arbejder for Scenen, saaledes Syngestykket „Sara“ (1839), Musikken til Eventyrkomedien „Hulen i Kullafjæld“ (1841), Syngestykket „Dagen før Slaget ved Marengo“ (1843), Musikken til Dramaet „Konning Volmer og Havfruen“ (1846), Balletten „Den nye Penelope“ (1847), Syngestykket „Ildprøven“ (1848) og Operaen „Turandot“ (1854). Desuden foreligger fra hans Haand en Klaverkvartet, en Klavertrio, Kantater, Ouverturer, Marcher, Danse, en Concertouverture „Fra Skoven ved Furesø“, Sange for en og flere Stemmer, Klaverværker. Hans Kompositioner vidner om en frodig Tonefantasi og om Evne til at skrive melodiose og smidige formede Satser, der, uden at være tyngede af teoretisk Spekulation, ejer en Fylde af fængslende Detailler. D. i Kbh. — Gift 1853 Anna Elisabeth Fabritius, d. 1864. E. A.

Litt.: Slægt se C. L. L.; G. St. Bricka i Klaverudtoget af „Fra Skoven ved Furesø“ 1874.

Løventhal, Carl Edvard (¹⁰/₇ 1841—¹⁴/₆ 1917), Missionær. F. i Aalborg. Forældre: Boghandler Edvard August Sanner L. og Merry Emilie Margrethe Allen.

Tog Skolelærereksamen og var i nogle Aar Huslærer; under Paavirkning af Pastor Frimodt oplevede han en religiøs Vækkelse, der bragte ham den Overbevisning, at han havde faaet Kald til at drage ud som Missionær. 1868 blev han da optaget paa det danske Missionsselskabs Skole, men her følte han sig ikke hjemme, og 1870 traadte han ud med det Formaal i Indien at virke paa egen Haand. Sine Planer udviklede han i et lille Skrift „Mit Missionssyn“ (1871); dette fandt navnlig Tilslutning i grundtvigske Kredse, og med Støtte fra disse drog L. og Herman Jensen 1872 til Indien og tog Bopæl i Byen Vellore i Provinsen Madras. 1874 gik Jensen imidlertid i det danske Missionsselskabs Tjeneste, og dette tilbød ogsaa 1881 at støtte L., men han foretrak at staa frit; han lagde kun ringe Vægt paa at vinde enkelte Indere, der ved deres Overgang til Kristendommen maatte skille sig ud fra deres Folk, men stræbte ved sin Prædiken at bane Vej for en Folkeomvendelse i større Stil. Sit Syn paa indiske Forhold har han fremstillet i „Folkeracerne i Syd-Indien“

(1891) og „Indien før og nu“ (1895), og efter 42 Aars Virksomhed derude vendte han 1914 tilbage til sit Hjemland. D. i Kbh. — Gift 1874 Andrea Juliane Andersen.

H. M.

Litt.: E. L.: „Efter 16 Aar i Indien“ 1890 og „Breve fra Ostindien“ 1873; „Breve fra E. L. og H. Jensen“ s. A.; „Tvangfri Hæfter om L.s Mission“ 1886—87; „Missionsugen i Kbh.“ 1888; Rønne: „L.s Mission“ 1890; Hertel: „L. og Santalmisjonen“ s. A.; Th. Rørdam: „L.s Missions-syn“ 1891; M. A. S. Lund i „Højskolebl.“ 1897; „Nationaltid.“ ^{30/12} 1906 og ^{14/8} 1913; „Kristeligt Dagbl.“ ^{19/7} 1916; Nekrologer i „Kristeligt Dagbl.“ ^{16/6} 1917, „Kirken og Hjemmet“ s. A., „Nord. Missionstidsskr.“ s. A., „Højskolebl.“ s. A. og „Dsk. Missionsbl.“ s. A.

Løwenørn, Poul Vendelbo (^{5/4} 1686—^{27/2} 1740), Officer, Statsmand. F. i Horsens. Forældre: Handelsmand, senere Bedemand Thomas Poulsen Vendelbo

og Anna Nielsdatter. Blev faderløs 1693, men fik en god Stefader. Hjemmet var ikke fattigt, og heller ikke efter at være blevet Student led han Nød, Stefadren støttede ham, og han havde en lille Fædre-arv. Men hans Lyst gik i anden Retning end Te-

ologien. 1707 gik den smukke, raske unge Mand efter Opfordring af den norskfødte russiske Oberst Lange til Rusland. Han blev Løjtnant i Menzikofs Livvagt (med Kaptajns Rang) og efter Poltava 1709 Major og Generaladjutant hos Menzikof. 1710 blev han Oberstløjtnant og kom s. A. til Kbh. paa den russiske Regerings Vegne. Frederik IV ophøjede ham 1711 i Adelsstanden (med et Navn, der hentyder baade til det danske Løve- og det russiske Ørnevaaben), da han mentes som Menzikofs Yndling at kunne være Danmark nyttig. Han blev ekstraordinær Generaladjutant hos Kongen og forhandlede paa dennes Vegne med Zaren, men da de to Herskere ikke kunde enes om fulles Optræden i den store nordiske Krig, brød L. med Zaren og gik helt i dansk Tjeneste. Lige fra 1710 og gennem hele Livet var L. nær knyttet til Ditlev Vibe. Danmark vandt i ham en fremragende Diplomat, der blev brugt til mange vigtige Forhandlinger. 1722—26 var han Gesandt i Berlin, hvor han forstod at vinde Kongefamiliens Venskab. 1726—30 var han Stiftamtmand i Aarhus. Frederik IV var ham i sine sidste Aar mindre naadig, men Christian VI gjorde ham efter sin Tronbestigelse 1730 til Overkrigssekretær (Chef for Hær og Flaade, fra 1735 dog kun for Hæren). 1731 blev han Gehejmerraad, 1732 fik han Bregentved om-trent som Gave, 1738 blev han udnævnt til General i Rytteriet. I almindelig Politik øvede han megen Indflydelse og virkede ivrig for Danmarks Tilknytning til Frankrig

og Sverige. — Der staar en særlig Glans over L.s Løbebane, der begyndte paa eventyrlig Maade i det barbariske Rusland. Han naaede saa vidt ikke blot ved Dygtighed, men ogsaa ved hjertevindende Egenskaber. Det var, som om denne danske Student af jævn Herkomst besejrede Verden ved sin Elskværdighed og sit prægtig gode Humør. D. i Kbh. — Gift 1714 Ingeborg Vinding, d. 1734.

H. Js.

Litt.: Slægt hos Lengnick; H. P. Glessing: „Løwenørn“ 1847; C. H. Brasch: „Gl. Ejere af Bregentved“ 1873; E. Holm i „Smaaskrifter til-egnede A. F. Krieger“ 1887; „Frederik IV's sidste Regeringsaar“ 1891 og „Kristian VI“ 1891—94; „Bidrag til den store nord. Krigs Hist.“ II og IV—VI 1906—1920; A. Tuxen i „Personalh. Tidsskr.“ VII 1 1916, „Aarhus Stifts Aarb.“ 1920 og „Hist. Tidsskr.“ IX 2 1922; „Tilskueren“ 1922; Schøller i „Personalh. Tidsskr.“ VII 2 1917; „Dsk. Herregaarde ved 1920“ (Bregentved); Breve i „Falsteriana“ 1869 og „Personalh. Tidsskr.“ VI 3 1912.

Løwenørn, Poul (^{11/8} 1751—^{10/3} 1826), Sø-officer. F. paa Antvorskov. Forældre: Amtmand Frederik L. og Frederikke Holsten. Sønsøn af Poul Vendelbo L. (s. d.). Blev Sekondløjtnant 1770, Premierløjtnant 1776, Kaptajn 1781, Kommandørkaptajn 1797, Kommandør 1804, Kontreadmiral 1812. Han deltog som ung paa fransk Side i den nord-amerikanske Frihedskrig og senere paa russisk Side i Krigen mellem Rusland og Sverige. Han havde en Del Chefskommandoer herhjemme, var Generaladjutant for Marinen og var 1791—92 udsendt som Ambassadør til Kejseren af Marokko med Foræringer. Han var en saare alsidig Mand, men hans Navn er dog først og fremmest knyttet til det kgl. danske Søkortarkiv, hvis Stifter han var 1784, og som han ledede med stor Dygtighed til sin Død. Han er Fader til den rationelle Opmaaling, Kortlægning, Afmærkning og Belysning af de danske Farvande og konstruerede bl. a. det første danske Spejl- og Blinkfyrs (paa Kristiansø). Ogsaa til Lodsvæsnets Organisation er hans Navn knyttet, og han var en Tid Overlods for Sjælland. Endelig ledede han 1786 det mislykkede Forsøg paa fra Danmarksstrædet at trænge ind til Grønlands Østkyst. Hans Indsats i dette Foretagende er kritiseret en Del, men det maa lades ham, at Opgaven var uløselig med de Midler, som stod til hans Raadighed, og trods stort Mod lykkedes det heller ikke hans Næstkommanderende Løjtnant Egede, som overtog Kommandoen efter L.s Hjemrejse, hverken 1786 eller 1787 at naa ind til Østgrønland, hvortil man dengang fejlagtig henlagde den gamle nordiske Koloni Østerbygden. I „Annales maritimes et coloniales“ for 1823 findes en

Beretning af L. om den mislykkede Ekspedition. D. i Kbh. — Gift 1) 1792 Anna Marie Philippine Dumreicher, d. 1795. 2) 1797 Caroline Henriette Gjedde, d. 1842.

V. G.

Maaløe, Anthon Louis (f. $\frac{23}{7}$ 1867), Journalist. F. i Assens. Forældre: Sagfører, Sparkassedirektør Idicus Frederik Wilhelm

Mads M. og Hanne Lund. Tog Præliminæreksamen 1883, var Boghandlerlærling i Sorø 1883—87, Boghandlermedhjælper i Kbh. 1887—90, blev derefter Journalist og 1890 Redaktionssekretær ved „Sorø Amtstidende“, hvorfra han Sept. 1892 overgik til det da oprettede „Dannebrog“. Han

fungerede her som politisk Medarbejder og Rigsdagsreferent til V. Sechers (s. d.) Død 1907, hvorefter han Marts s. A. overtog Bladets Redaktion. Han oplevede 1908 Albertis Sammenbrud og fra traadte Redaktionen, da Bladet Dec. 1910 gik ind. Han har siden fra 1912 redigeret „Stats-tidende“, var desuden 1913—17 Kontorchef i Fællesrepræsentationen for Industri og Haandværk og Redaktør af „Tidsskrift for Industri og Haandværk“ og 1917—19 Sekretær i „Kbh.s Bogtrykkerforening“. Fra 1919 er han Specialkorrespondent og Rigsdagsmedarbejder ved „Sorø Amtstidende; har endvidere skrevet Korrespondancer til „Aftenposten“ (Norge), „Aftonbladet“ (Sverige) og „Hufvudstadsbladet“ (Finland) og er sidstnævnte Blads faste Korrespondent i Kbh. 1897—1904 var han Næstformand i Journalistforeningen. En alsidig interesseret, elskværdig og livfuld Journalist. — Gift 1) 1893 Clara Elise Bosse, d. 1914. 2) 1915 Sigrid Johnsen. P. E.

Litt.: Slægt i H. Maaløe; „Slægtregister over Familien M.“ 1884; Erindringer i „Pressens Mag.“ $\frac{15}{1}$ 1917; „Sorø Amtstid.“ $\frac{26}{2}$ 1907; „Ill. Tid.“ og „Verdensspejlet“ $\frac{10}{3}$ s. A.

Maar, Valdemar Emil ($\frac{12}{4}$ 1849— $\frac{4}{1}$ 1911), Landøkonom. F. i Odense. Forældre: Mægler Jens Wilhelm M. og Rasmine Petrine Sophie Rasmussen. Lærte Landvæsen paa forskellige fynske Gaarde og tog derefter Landbrugseksamen 1870. Efter yderligere Uddannelse i praktisk Mejeribrug og nogle Aars Virksomhed som Forvalter blev han 1875 Assistent i Landøkonomi ved Landbohøjskolen. Han benyttede sin lange Assistenttid til at søge

Litt.: Slægt se Poul Vendelbo L.; Aminnelse-Tal, hällne i Kgl. Krigs-Wettenskaps-Acad. 1826—27; Garde: „Efterretn. om den øsk. og norske Sømagt“ 1832—35; „Tidsskr. f. Søvæsen“ 1898 og 1901; Nekrolog i Selmer: „Fædrenelandsk Nekrolog for 1826“ 1844.

yderligere Uddannelse, tog Studentereksamen 1880 og statsvidenskabelig Eksamen 1884. 1886 blev han konstitueret som Lærer i Landbrugsfagene og 1887 fast ansat som Lærer i almindelig Landbrugslære og Redskabslære. I Juni 1896 udnævntes han til Professor. 1899—1906 var M. Formand i Kbh.s Amts Landboforening; i en Aarrække var han Medlem af Bestyrelsen for de samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift og de danske Sukkerfabrikker samt Ministeriets Tilsynsførende ved de egentlige Landbrugsskoler, ligeledes Dommer og Foredragsholder ved talrige Udstillinger og Landbomøder. Han ejede Arvefæstegaarden „Nordskov“ ved Hellebæk. Han foretog talrige Studierejser og udgav Beretning om disse, endvidere kan nævnes „Beretning om Landbohøjskolens Forsøgsmark 1883—87“. 1882—91 redigerede han „Dagbladet's Landbrugstidende. Desuden udgav han en Del af sine Forelæsninger over Redskabslære og Landbrugets Driftsmidler. Han var en samvittighedsfuld og forstandig Embedsmand, der foretrak den jævne, rolige Udvikling paa et solidt velkendt Grundlag for den rivende Fremgang med springende Udvikling. Dette mærkedes ogsaa i hans Forelæsninger, hvor han foretrak god Forstaaelse og klart Overblik over et mindre Omraade fremfor en mangelfuld Tilegnelse af en større Stofmængde. D. i Schweiz. — Gift 1891 Mariane Augusta Levy.

A. C.

Litt.: „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; Nekrologer i „Tidsskr. f. Landøkonomi“ (af H. Hertel) 1911, „Ugeskr. f. Landm.“ s. A., „Vort Landbrug“ s. A. og „Nationaltid.“ $\frac{3}{4}$ s. A.

Maar, Edvard Vilhelm Emil (f. $\frac{9}{6}$ 1871), Læge, Medicinalhistoriker. F. i Odense. Forældre: Læge Carl Jacob Ludvig M. og Christine Vilhelmine Rafn. Blev Student 1889, Cand. med. 1876. Beskæftigede sig oprindeligt med intern Medicin, især Fysiologi, var Assistent ved fysiologisk Laboratorium 1904—10 og udførte her adskillige større fysiologiske Arbejder, navnlig vedrørende Lungernes Fysiologi. 1902 blev han Dr. med. („Nervesystemets Indflydelse paa Kirtelsekretionen med særligt Hensyn til Forholdene i Lungerne“). 1898—99 studerede han i Udlandet, især

England og Frankrig. 1901—10 var han Læge ved et privat Brystsygesanatorium i Lyngby. Samtidig drev han indgaaende Studier i Medicinens Historie, blev Docent ved Universitetet i Faget 1911, Professor 1916. Det er navnlig den Bartholiniske Periodes Mænd, især Steno, der har været Genstand for hans dybeste Interesse, og det er lykkedes ham at faa trykt i meget smukke Udgaver en Række Værker fra den Tid, som han har forsynet med fortræffelige Noter og Indledninger: „Nicolai Stenonis opera philosophica“ (o: de naturvidenskabelige Værker) (1910), Holger Jacobæus' Rejsebog (1910), „Autobiographie de J. B. Winslow“ (1912), „Thomae Bartholini Vasa lymphatica“ (1916). Desuden har han skrevet en Del om og oversat nogle mindre Skrifter fra denne Periode. Af medicinsk-historisk Videnskab har han desuden indlagt sig Fortjeneste ved Udgivelsen af en Række Smaa-skrifter (30) i Aarene 1912—17. Siden 1918 har han været Formand for det medicinsk-historiske Museum. Ogsaa i Udlandet har han, der er Medredaktør af „Janus“, vundet megen Paaskønnelse ved sin litterære Virksomhed. — Gift 1900 Adelaide (Ida) Francisca Antoinette Christensen. F. L.

Litt.: Mødrene Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Selvbograft i Univ. Progr. Novb. 1902; Hauch-Fausbøll: „Studenterne 1889—1914“ 1914; Univ. Aarb. 1910—11, S. 25 f.

Mackeprang, Adolf Henrik ($\frac{5}{2}$ 1833— $\frac{10}{3}$ 1911), Dyremaler. F. paa Langesø ved Odense. Forældre: Forpagter Antonius Johannes

M. og Louise Adelaide Stouder. Lærte at tegne af J. C. Larsen og N. F. Møller og kom 16 Aar gl. til Kbh. Her sattes han i Malerlære og optoges Okt. 1849 i Akademiets Skole, hvis mindre Sølvmedaille han vandt Marts 1859 for Modeltegning. Med Støtte af Akademiet rej-

ste han Juni 1870 til Paris, efter 3 Maaneders Ophold videre over Schweiz til Rom, hvorfra han vendte hjem over Tyskland og Holland Foraaret 1872. M. udstillede paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1857—70, 1872—89, 1891—1911, til at begynde med Landskaber, senere overvejende, til sidst udelukkende, Dyrebilleder. Hans Omraade var vidtspændende, baade tamme Dyr, Heste, Køer og Faar, Hønsene i Gaarden, Hundene efter Katten — og vilde: al Slags Hjortevildt, Mikkell Rævs Meriter, Fuglevildt, og faldt i Publikums Smag. Hyppig indeholder hans Billeder en iøjnefaldende novellistisk Pointe, er en Art Dyr-Genre-malerier; deres „tækelige Udførelse“ bidrog yderligere til deres Popularitet. Ikke faa købtes af Kunstforeninger, „Raadyr“ af den

kg. Malerisamling. 1883 valgtes M. til Medlem af Akademiet, men nægtede som Deltager i Oppositionen dengang at modtage Valget. Billeder ejer Hirschsprungs og Johans Hansens Samlinger, Aalborg Museum. D. i Kbh. — Gift 1863 Emma Louise Christine Christensen, d. 1918. S. S.

Litt.: Slægt i „Stamt. over Familien M. til Slutningen af Aaret 1879“, Vahl: „Chr. Nielsens Afkom“ i 1879—86 og Edv. Mackeprang: „Det M.ske Fæterskab“ 1917; „Ill. Tid.“ $\frac{21}{10}$ 1894 (af Carl Hartmann); Nekrologer i „Nationaltid.“ $\frac{10}{3}$ 1911 og „Politiken“ $\frac{10}{3}$ s. A. (af N. L.).

Mackeprang, Edvard Philip (f. $\frac{4}{2}$ 1877), Statistiker. F. i Kbh. Forældre: Købmand Harald Bellman M. og Laura Dahlberg. Blev Student 1896, Cand.

polit. 1901, rejste i Udlandet 1903—04. I Afhandlinger, der fremkom i „Nationaløkonomisk Tidsskrift“ og i „Socialøkonomisk Samfund“s Skriftserie i Aarene nærmest efter Aarhundredskiftet, viste M. sig som en baade dygtig og indsigtfuld Dyrker af Statistikkens Teori. Han var desuden i Besiddelse af en ikke almindelig Evne til at fremstille de Resultater, han havde vundet, og til at opspore nye Emner. 1902—05 var han ansat i Statens statistiske Bureau og erhvervede sig Aaret efter sin Afgang fra dette Doktorgraden i Statsvidenskab for en Afhandling om „Priser og Pristeorier“, der dog ikke stod paa Højde med hans tidligere Arbejder. Siden har han som Sekretær, Forretningsfører eller Direktør i forskellige Sammenslutninger, som Redaktør af en Række Blade, navnlig i Forsikringsbranchen („Assurandøren“ 1909—14, „Samfundets Krav“ 1911—12, „Dansk Land“ 1913—17, „Dansk Assurance“ 1915), men dog overgangsvis ogsaa af Industrieretningen, og som Forfatter til forskellige Afhandlinger om Industri- og Arbejderspørgsmaal forladt sit egentlige Domæne: Statistikken og har mere og mere ladt sig opluge af de for nævnte Hverv og af Forretningsvirksomhed i nærmere eller fjernere Tilknøytning til dem. — Gift 1903 Margrethe Larsen. E. C.

Litt.: Slægt se A. M.

Mackeprang, Carl Mouritz Clod (f. $\frac{20}{12}$ 1869), Museumsmand, Historiker. F. i Kiding ved Graasten. Forældre: Forpagter Adam Magnus Johannes M. og Anna Gomme (Mine) Frederikke Krøyer. Udgaaet af en udpræget Landmandsfamilie kom han til Bogen, blev Student 1889 og tog Magisterkonferens i Historie 1897. Han havde 1893 faaet Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Sønderjyllands statsretlige Stilling under Hertugerne af den Abelske Linie; den blev 1895 trykt i „Historisk

Tidsskrift" under Titel af „De danske Fyrstelen i Middelalderen" og fastslog den gældende Opfattelse paa dette Punkt. 1895—97 opholdt M. sig ved Vatikankirken i Rom, blev 1897 Assistent ved Nationalmuseets 2. Afdeling, 1910 Direktør for samme og 1922 Direktør for det samlede Nationalmuseum. 1900 blev han Dr. phil. ved en Afhandling om

„Dansk Købstadstyrelse fra Valdemar Sejr til Christian IV“, iøvrig har han skrevet en Del mindre Afhandlinger i „Historisk Tidsskrift" og 1890—98 leveret Fortegnelser over historisk Litteratur til dette. Fra 1920 er han Formand i „Historisk Forening". En Hovedinteresse for ham er det sønderjyske Spørgsmaal; han udgav 1910 Haandbogen „Nordslesvig 1864—1909" (tysk Udgave 1912), gav 1889—95 Litteraturfortegnelser i „Sønderjyske Aarbøger" og har i Tidsskrifter og Dagspresse skrevet en Del om Sønderjylland. Han var en af de første Tilhængere af den Clausen'ske Linie og virkede ivrig for dens Sejr. Som Museumsmand er M. i Besiddelse af stor Administrations- og Forhandlingsevne, og hans personlige Elskværdighed gør ham velegnet som Leder. Han har virket og virker for Fremskaffelsen af bedre Bygningsforhold for Museet, er Tilhænger af Planen om dets Flytning til Kastellet. Han er Medlem af det særlige Kirkesyn fra 1910 og Næstformand i det særlige Bygningssyn fra 1918; sin store Kyndighed i og Kærlighed til danske Kirkers Historie har han lagt for Dagen i det populære Værk „Vore Landsbykirker" (1920). — Gift 1895 Ingeborg Johanne Winther.

P. E.

Litt.: Slægt se A. M.; Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1900; Univ. Aarb. 1892—93, S. 179; „Teol. Tidsskr." 1920.

Madelung, Aage (f. 5/7 1872), Forfatter. F. paa Söderton Herregaard, Skaane. Forældre: Godsejer Henrik August M. og Floriane Løve. Slægten stammer fra Madelungen i Sachsen-Weimar. Tipodefader og Oldefader var de to sidste danske Mønt-Guardeiner i Kongsberg. Tilbragte Barndom og Ungdom paa Faderens Gaarde i Skaane og Nordsjælland, opdroges paa Birkerød Kostskole. Efter

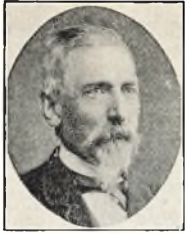
nogle Aar ved praktisk Landvæsen i Danmark og Rusland rejste han Efteraaret 1897 til Wologda i Nordrusland som Repræsentant for et dansk Smørfirma, senere ogsaa

for engelske og tyske Importhuse. Her oplevede han 1905 den første russiske Revolution. Juli 1906 rejste han til Kbh. igen; fra nu af udelukkende beskæftiget med litterært Arbejde, som han allerede havde begyndt 1891 med Artikler og Skitser i „Nordsjælland". Han har stadig ligget paa Rejser over hele Europa, var 1914 Krigskorrespondent for „Berliner Tageblatt", gjorde hele Karpatherfelttoget med (Korrespondancerne samlet i „Mein Kriegstagebuch" (1915) og „Aus Ungarn und Galizien" (1916)). Fra 1920 har han haft fast Ophold paa sin Gaard „Fuglesangaard" ved Præstø. — Af M.s mangfoldige og vidtspredte Bidrag til skandinaviske, finske, russiske, tyske osv. Aviser og Tidsskrifter har der med Aars Mellemrum bundfældet sig en Række Novellesamlinger: Debutbogen „Jagt paa Dyr og Mennesker" (1908), endvidere „Opbrud" (1909), „Forvandlinger" (1913) og endelig et lille Udvalg af disse „I Dyreham" (1921). Hans Hovedværk er „Elsker Hverandre" (1912), en bredt anlagt Roman, der skildrer Scener fra den første russiske Revolution og dens Pogromer, interessant baade ved sit Milieu og sine Typer. Psykologisk set er den første Halvdel interessantest. Endvidere maa nævnes den kun paa Tysk og Magyarisk udkomne Roman „Zirkus Mensch" (1918), en utopisk Samfundssatire. Alle Bøgerne er udkommet i store Oplag paa fremmede Sprog. M. skriver et kraftfuldt Sprog, i Fortællingerne ofte med megen Humor og i de russiske Skildringer af en ejendommeligt Voldsomhed. I Fortællingerne som „De første Jagter" og „Brudehingsten" har han, paa en Gang Skribent og Friluftsmænd, ydet sin fineste Fortællekunst. — Gift 1) 1898 Marie Egelstein. Ægteskabet opløst. 2) 1910 Julie Elisabeth Rafn. O. F.

Litt.: E. Lampén i „Pälvä" 14/11 1908 og i „Tyomles" 24/11 s. A.; Servaes i „Neue Freie Presse" 20/6 1909; Heinr. Spiro i „Hamb. Fremdenbl." 4/7 s. A.; E. Goth i „Pester Lloyd" 20/7 s. A.; P. Rosenkrantz i „Riget" 10/11 1912; Jul. Clausen i „Berl. Tid." 2/12 s. A.; S. Michaëlis i „København" 6/12 s. A.; G. Brandes i „Tilskueren" 1913; H. Rode i „Ill. Tid." 8/6 s. A.; Frits-Møller i „Politiken" 2/8 s. A.; A. M. L. i „Rjetsch" 19/20 Okt. s. A.; P. Schlenker i „Berl. Tagebl." 31/10 s. A.; L. Pineau i „Journal des Débats" 18/11 s. A.; Jak. Wassermann i „Frankfurter Zeit." 25/11 s. A.; Johs. Oehquist i „Neue Zürcher Zeit." 1/2 1914; Rich. Hejll i „Dagens Nyheter" 21/6 s. A.; E. Korrodi i „Neue Zürcher Zeit." 8/6 1918; H. Kehler i „Politiken" 24/4 1921; „Hver 8. Dag" 8/2 1922.

Madsen, Andreas Peter (22/12 1822—20/9 1911), Dyremaler, Raderer, Arkæolog. F. i Kbh. Forældre: Kgl. Stafet, Viktualiehandler Lars M. og Johanne Marie Andersen. Kom straks efter sin Konfirmation i Malerlære, blev Svend 1841 og arbejdede i Professionen til 1847. Samtidig gik han paa Akademiets Aftenskole 1835—47, vandt Marts 1846 den mindre Sølvmedaille for Modeltegning og deltog som dets Elev i Udsmykningen af

Thorvaldsens Museum. Han drog frivillig med i Krigen 1848, blev Officer 1849 og stod

i Hæren, brugt som Korttegnere og ved Opmaalinger i Hertugdømmerne, til han 1864 gik af som Kaptajn. Som Maler var M. Lundbye-Epigon, malede mest Køer og Faar i det frie, f. Eks. Vandinger og Malkepladser. Han solgte tidlig til den kgl. Malerisamling, vandt 1869

Neuhausens Præmie for „En Vanding“, har udført nogle større Vægmalier i Landbohøjskolen og Zoologisk Museum og en hel Del Raderinger (bl. a. Portræt af Holberg) og udstillet 49 Gange paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1846—1910. Større Betydning fik han imidlertid som forhistorisk Arkæolog af den gammeldags Type, hos hvem Drivkraften i højere Grad var Kærlighed til dansk Oldtid end videnskabelig Interesse. Hans Virksomhed var helt af praktisk Art. Dels som Illustratør til danske forhistoriske Tidsskrifter og Værker (f. Eks. „Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie“, V. Boye: „Fund af Egekister fra Bronzealderen“); selv udgav han de store raderede Billedværker „Afbildninger af danske Oldsager og Mindesmærker“ (1868—72) og „Gravhøje og Gravfund fra Stenalderen i Danmark“ (1896). Dels foretog han en Mængde Udgravninger som fast Medarbejder i en lang Aarrække ved Nationalmuseets 1. Afdeling og medvirkede i dettes topografiske Bereknsning af Landet. I denne Egenskab indlagde han sig især Fortjeneste af Paavisningen og Fremdragelsen af den vestjyske Enkeltgravskultur fra Stenalderen og af de jyske Tuegrave fra førromersk Jernalder. Fundpublikationer af ham findes i „Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie“ 1888, 1891 og 1894. Han huskes i Arkæologkredse som en munter Mand, til hvis Person der er knyttet mange Anekdoter. D. i Kbh. — Gift 1) 1854 Malerinden Sofie Thorsøe, d. 1856. 2) 1861 Anna Sofie Ottomine Ottesen. S. S.

Litt.: Nekrologer i „Berl. Tid.“ (af Hans Kjær) 27/9 1911 og „Politiken“ (af N. L.) s. D.

Madsen, Alfred Carl Valdemar (25/5 1867 —13/9 1911), Læge. F. i Kbh. Forældre: Brygger Frederik Christian M. og Andrea Dorothea Thorvaldine Bech. Blev Student 1885, Cand. med. 1893. Efter Uddannelse ved flere Hospitaler, især Diakonissestiftelsen, i Upsala hos Lennander og i Tyskland, oprettede han 1901 en Privatklinik for Sygdomme i

Fordøjelsesorganerne. M. fik efterhaanden en stor Virksomhed paa dette Felt, baade medicinsk og kirurgisk. Paa Funktionsundersøgelsernes Omraade var han Foregangsmand, og da han var i Besiddelse af megen Opfindsomhed, har han i flere Retninger forbedret Teknikken, ikke alene indenfor sit snævrere Speciale, men i det hele ved den aseptiske Kirurgi. M. var en udpræget Idealist, en nobel Personlighed med et varmt Hjerter og en utrættelig Omhu for sine Patienter. Han var en dygtig Praktiker, og hans Interesse for Faget var overordentlig levende og svækkedes ikke af hans svagelige Helbred. D. i Kbh. — Gift 1905 Hilda Gustafva Janzon. F. L.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1885“ 1910; Nekrologer i „Ugeskr. f. Læger“ 1911, „Hospitaltid.“ s. A., „Berl. Tid.“ 14/9 s. A. og „Politiken“ s. D.

Madsen, Andreas Lucian Anton (f. 23/11 1863), Havebrugsforfatter, Tegner. F. i Kbh. Forældre: Dyremaleren A. P. (s. d.) og Anna Sofie Ottomine Ottesen.

Fik praktisk Uddannelse i Gartnerfaget, bl. a. paa Ledreborg, paa Rosenborg og i Botanisk Have og tog 1892 Havebrugseksamen paa Landbohøjskolen. Han var en Tid vikarierende Assistent paa denne, men har ellers hovedsagelig givet sig af med Tegning og med litterære Sysler og har i begge disse Retninger udfoldet en rig og mangesidet Virken. Tegninger, oftest farvelagte i Vandfarve af Fugle, Insekter, Planter og Ugrus, Ukrudtsplanter, har han leveret til offentlige Institutioner, til Landbrugs- og Havebrugsskoler saavel som til Forsøgsstationer. Om Havebrug, Botanik og beslægtede Emner har han skrevet i Dag- og Fagblade, i Trap: „Danmark“ og i forskellige Leksika. Han har skrevet om Kulturplanterens Historie, f. Eks. om Taksen i „Naturen og Mennesket“, om Havebrugets Tilstand i Danmark, f. Eks. i „Danish export review (1899) („Danish Horticulture“) og til Pariserudstillingen „Les organisations de l'horticulture danoise“ (1900). I Lyngby Elevers Aarskrift har han skrevet „En botanisk Udflugt“, „Lyngbyegnens Dyreverden“, „Furesøen“; han har endvidere skrevet personalhistoriske Artikler, om „Jydepotter“ o. m. a. M.s Afhandlinger og Artikler vidner om stor Belæstethed og Grundighed, han har en egen Evne til at søge til Bunds i en Sag og i skriftlig Form forelægge den for Læseren, saa at denne fængsles af Emnet. Ved Siden af denne Virksomhed har M. politisk Interesse og nyder indenfor den Fraktion, han tilhører (Socialdemokratiet), forskellige Tillidshverv

og er lokal Redaktør af „Kbh.s Amts Social-Demokrat“. — Ugift.

A. L.
Litt.: C. Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913.

Madsen, Axel Valdemar (f. $\frac{9}{8}$ 1850), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Vognfabrikant August Frederik M. og Birgitte Elisabeth Jørgensen. Blev Student 1870 og studerede i nogen Tid Medicin, men Interessen for Scenens Kunst vandt hurtig Overhaand, og efter at være blevet vejledet af Adolf Rosenkilde opnaede han 1876 en Debut paa det Kgl. Teater som Klint i „Genboerne“. Han forblev ved dette Teater i

46 Aar og vandt i Aarens Løb Anerkendelse i Kraft af sin chevalereske Skikkelse, elskværdige Fremtræden og smukke Sangstemme. Som Heibergs og Hostrups Vaudevilllelsker blev han meget anvendt, men fik ogsaa Roller hos Holberg (Leander), Oehlsenschläger (Olaf Trygvesson) og Shakespeare, viste især som Kongen af Bøhmen i „Et Vintereventyr“ varmere Følelse og mere indtrængende Karakteristik, end han ellers plejede at raade over. Ogsaa som romantisk Elsker forsøgte M. sig under sin lange Teaterbane — som selve Chevalier'en i „Ninon“. Men sine bedste Egenskaber lagde han dog for Dagen i „Tordenvejrr“ og „Under Snefog“; Bravheden, den usminkede Hæderlighed, Oprigtigheden hos den sin Pige trofast elskende Ingeniør eller Forpagter har været M.s herskende Evne. Selv hans noget famlede Diktion med dens stødagtige Tone har i saadanne Roller ikke skadet ham, men næsten passet til deres Karakter. Forvandlingsevne var ham nægtet, men han personificerede Sider af dansk Folkekarakter, som er det store Publikum sympatiske og dyrebare. Han tog sin Afsked 1922 og optraadte sidste Gang $\frac{1}{8}$ s. A. som Ejbæk i „Eventyr paa Fodrejsen“. — Gift 1880 Elisabeth Hansine Berg. C. Bs.

Litt.: R. Neilendam: „Det Kgl. Teaters Hist. 1874—1922“ II 1922; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; „Søndags-Posten“ $\frac{18}{11}$ 1887; „Den dsk. Skueplads“ Hist. 1722—1900“ 1917; „København“ $\frac{8}{6}$ 1920; „Politiken“ $\frac{21}{6}$ 1922; „Berl. Tid.“ $\frac{8}{6}$ s. A.; „Teatret“ Aug. s. A.

Madsen, Carl Frederik (f. $\frac{17}{11}$ 1862), Fagforbundsleder. F. i Fredericia. Forældre: Arbejdsmand Hans M. og Ane Cathrine Hentzen. Lærte Skomageriet i Fredericia, kom 1884 til Kbh. og fik snart en ledende Stilling indenfor Faget, blev 1887 Formand for Skotøjsarbejdernes 1885 stiftede Fagforening og var 1895—1903 Formand for den større københavnske Forening, ligesom han 1897 blev Formand for det samlede danske Skotøjsarbejderforbund. Han fra-

traadte disse Stillinger 1903 for at blive Sekretær i de samvirkende Fagforbund og Arbejdernes Fællesorganisation. Under Martin Olsens Sygdom var han i nogen Tid den egentlige Leder, indtil han 1909 valgtes til Formand. Han er iøvrig Medlem af en Række Bestyrelser indenfor Socialdemokratiet, er fra 1913 Borgerrepræsentant og fra 1920 lingvalgt Landstingsmand. De solide Egenskaber, der har bragt M. frem i første Række, er roligt Selvherredømme og elskværdig Myndighed, parret med alsidig Viden. Han har i vanskelige Situationer, ikke mindst under Lockouten 1922, vist sig i Besiddelse af den Evne til at forlige højest forskellige artede Synspunkter, som Situationen krævede. — Gift 1889 Marie Madsen. P. E.

Litt.: „Soc.-Dem.“ $\frac{23}{4}$ 1909, $\frac{10}{6}$ 1914 og $\frac{4}{3}$ 1913; „Dsk. Skotøjsarbejderforbund 1885—1910“ 1910; Wilnblad og Alsing Andersen: „Det dsk. Socialdemokratis Hist.“ II 1921, S. 218 f.

Madsen, Christian Ludvig ($\frac{17}{10}$ 1827— $\frac{28}{1}$ 1899), Telegrafingeniør. F. i Kbh. Forældre: Niels M. og Noline Catharine Krogh. Født i smaa Kaar, gik Militærvejen og blev Underofficer, men forlod denne Stilling 1856 og blev ansat blev Statstelegrafen; her blev han saa vel ansat, at han flere Gange blev sendt paa Tjenesterejser til Udlandet. 1869 gik han over i Det store nordiske Telegrafelskabs Tjeneste og forblev her til 1882, først som Forretningsfører, senere som kontrollerende og ledende Ingeniør og i de sidste Aar som teknisk Konsulent. Han gjorde sig særlig fortjent ved Nedlægning af oversøiske Kabler, bl. a. i de østasiatiske Farvande. 1882—90 var han administrerende Direktør for Kbh.s Telefon Aktieselskab. Gennem et flittigt Selvstudium havde M. tilegnet sig saa fyldige Kundskaber, at han gjorde god Fyldest i sine Stillinger, og han har i talrige Artikler behandlet mange forskellige Emner. De vigtigste af disse er „Telegrafens Forbindelse med og Betydning for Landenes økonomiske Samliv“ og hans Studier over Termogeografien. D. i Kbh. — Gift 1865 Dortha Frederikke Faber.

M. C. H.

Litt.: „Det store Nordiske Telegrafelskab 1869—94“ 1894; Nekrolog I „Nationaltid.“ $\frac{20}{1}$ 1899.

Madsen, Hans Carl Grum (f. $\frac{14}{7}$ 1878), Operasanger. K. i Kbh. Forældre: Typograf Peter M. og Marie Hansen. Blev Elev af

Konservatoriet i Kbh. og af Operasanger Vald. Lincke, debuterede $22/4$ 1903 som Alberich i „Siegfried“ og

blev 1904 ansat ved det Kgl. Teater. 1909 gjorde han en Studierjse til Bayreuth og München; er siden 1916 Lærer ved Musikkonservatoriet i Sang. M. hører i Kraft af sin høje Sangkultur og sine emnente dramatiske Evner til Operaens betydeligste Kræfter. Af en Række Partier af stærkt differerende Karakter har han skabt et Galleri af særprægede tone-dramatiske Skikkelser, der alle ejer Liv og Sjæl og paa den smukkeste Maade dækker over de stilistiske Ejendommeligheder, der fra Komponistens Side er indgivet dem. Fra det stærkt dramatiske og patetiske som Arceusius i „De døde Øjne“, Sebastiano i „Dalen“ spænder hans Roller over det livsglade og elegante som Figaro i „Barberen i Sevilla“ og i „Figaros Bryllup“, Schaunard i „Bohème“ lige til det snurre og barokke som Beckmesser i „Mestersangerne“, Jeronimus i „Maskerade“, Sakristanen i „Tosca“ etc. Med Glans har han løftet Arven efter Olaf Poulsen som Kaspar Røghat i „Der var engang —“. — Gift 1) 1906 Elna Svendsen. Ægteskabet opløst. 2) 1919 kgl. Balletdanserinde Tony Andersen. E. A.

Litt.: Erlindringer i „Hver 8. Dag“ $3/2$ 1922; „Berl. Tid.“ $23/4$ 1903; „Ill. Tid.“ $1/6$ s. A.

Madsen, Christen (døbt $23/3$ 1777— $10/2$ 1829), Lægprædikant. F. i Munkebo ved Kerteminde. Forældre: Gaardmand Mads Christensen og Ane Andersdatter. Ejede som voksen et Hus paa Bregør Mark, hvor han arbejdede dels ved Landbrug, dels som Snedker og Tømrer; efter en alvorlig Bøds-kamp oplevede han 1819 en religiøs Vækelse, og som den begavede og veltalende Mand han var, blev han snart en af Lederne indenfor den religiøse Lægmandsbevægelse, som dengang bredte sig over hele Fyn. Da der 1821 fra Øvrighedens Side blev skredet ind mod de gudelige Forsamlinger, indsendte M. et Bønskrift til Dronningen; imidlertid havde han deri beskyldt sin Sognepræst for „at henvise dem til Kortspil, Drik og Dans“, og der blev derfor anlagt Sag imod ham, og han arresteredes; vel kom han senere fri mod Kaution, men skønt Fyns Guvernør, Prins Christian, antog sig de opvakte Sag, lykkedes det dog ikke at faa Processen imod ham standset, og $9/4$ 1829 faldt Højesteretsdommen, hvorefter han skulde betale en Bøde paa 30 Rdl. Sølv til Odense Amtsfattigkasse; han var imidlertid allerede død. D. i Bregør ved Kerteminde. — Gift 1804 Mette Marie Nielsdatter, d. 1837. H. M.

Redaktionen sluttet $9/10$ 1922.

Litt.: „Ny kristel. Saml.“ VIII 1862; Rugaard: „Fremrag. dsk. Bønder“ 1871; L. Koch: „Den dsk. Kirkes Hlst. i 19. Aarh.“ II 1883; Fr. Nygård: „Den fynske Opvækkelse“ 1897.

Madsen, Edgar Frederik Georg ($24/1$ 1865— $21/10$ 1919), Bryggeritekniker. F. i Kbh. Forældre: Brygger, Kaptajn Frederik Christian M. og Andrea Dorothea Thorvaldsen Bech. Tog polyteknisk Adgangseksamen 1881 og Eksamen som Kemiker 1888. I sin Studietid uddannede han sig praktisk i Bryggeriet i Ravnsborggade, Kbh., der tilhørte Faderen. 1889—91 var han Bestyrer af dette Bryggeri og derefter Brygmester paa Bryggeriet i Rahbeks Allé i Kbh. til 1894, da han rejste udenlands for navnlig i München at studere Bryggeriteknik. I Bryggeriet i Rahbeks Allé indførte han rendyrket Gær i Hvidtølsfabrikationen, idet han tillempede Emil Chr. Hansens Metode efter de særlige Forhold, som gælder ved Fabrikationen af overgærede Ølsorter. Heri maa hans største Fortjeneste for dansk Industri søges, thi fra den Tid er Fabrikationen af overgærede Ølsorter kommen i god og rationel Gang. 1895 blev han teknisk Direktør for „Brasserie de Beaurepaire“, Dazin freres, Roubaix i Frankrig og moderniserede helt dette Bryggeri. Det samme var Tilfældet med Wiibroes Bryggeri i Helsingør, for hvilket han blev Direktør 1898. Det lykkedes ham at arbejde dette Bryggeri op til et af de bedste Provinnsbryggerier i Danmark. Ogsaa Bryghuset i Nykøbing F., som han overtog 1904 sammen med H. A. Synnestvedt, er blevet omdannet og moderniseret under hans Ledelse. D. i Kbh. — Gift 1900 Theodora Jacobsen. M. C. H.

Litt.: Hustrus Slægt se Carl Jacobsen (d. 1914); Nekrologer i „Ingeniøren“ $8/11$ 1919, „Hovedstaden“ $20/10$ s. A., „Bryggeritid.“ s. A. og „Helsingørs Avls“ $22/10$ s. A.

Madsen, Augustin Julius Christian Emil ($27/6$ 1830— $10/12$ 1919), Officer. F. i Kbh. Forældre: Passkriver, senere Toldkontrolør Anders Christian M. og Emilie Julie Gamél. Blev Elev ved den militære Højskole 1841, Sekondløjtnant à la suite i Artilleriet 1850, Premierløjtnant 1854, Generalstabsaspirant 1857, Kaptajn og Adjoint i Generalstaben 1861, Souschef ved 2. Division 1863 og deltog som saadan i Kampene ved Dybbøl $17/3$ og $28/3$. Derefter var han Kommitteret ved Korpsintendanturen og som saadan Leder af Hærens Forplejningsvæsen under den største Del af

Krigen. 1866 blev han Sekretær i Forsvarskommissionen, ansattes 1870 ved 2. Artilleribataillon og som Lærer i Hærorrdning og Krigskunst ved Officerskolen. 1874 stilledes han til Raaigthed for Artilleristaben, blev 1880 Chef for 1. Artilleri-Afdeling, 1883 for Trænafdelingen, 1889 for Tøjhusafdelingen, 1892 for 2. Artilleriregiment. Afgik 1895. Som Lærer udfoldede han en betydelig og anerkendt Virksomhed og udgav en „Udsigt over Hærorrdningens vigtigste Grundsætninger og Forhold“ (1877, ny Udg. 1880) og en „Vejledning i Generalstabstjeneste“ (1879). Som Militærhistoriker har han navnlig gjort sig kendt ved sine Skrifter over det 16. Aarh., f. Eks. „Om Fodfolkets Udrustning i de danske Hære under Frederik II“ (1885), „De kgl. Rustkamre i det 16. Aarh.“ (1901), „Forskellige Forhold ved den danske Hofstat i det 16. Aarh.“ (1902), „Jylland i det 16. Aarh.“ (1914) og „Bidrag til Kbh.s Historie i Christian IV's Tid“ (1918). 1908 udgav han „Den danske Generalstab i ældre og nyere Tid indtil 1880“. I en Aar-række indtil 1913 var han Formand for det kgl. danske geografiske Selskabs Raad. Af stor topografisk og kultur- og sproghistorisk Interesse er hans skarpsindige og overordentlig grundige Afhandling om „Sjællandske Stednavne“ i „Annaler for nordisk Oldkyndighed“ 1863. Var en usædvanlig evne- og kundskabsrig og mangesidig interesseret Personlighed, hvis sjældne Arbejdsevne holdt sig op i den høje Alder og endnu til det sidste tillod ham at drive Studier; en elskværdig og retlinet Karakter. D. i Kbh. — Gift 1) 1861 Marie Erneste Laurentze Gamél, d. 1885. 2) 1895 Karen Marie Nielsen. K. C. R.

Litt.: Erindringer i „Nationaltid.“ ^{30/1} og ^{31/1} 1914 samt i „Ill. Tid.“ ^{14/10}, ^{21/10}, ^{28/10}, ^{9/12} og ^{10/12} 1917, ^{9/1}, ^{27/1}, ^{23/4}, ^{19/5} 1918; „Generalstaben 1808—1908“ 1908; „Berl. Tid.“ ^{30/4} 1918; „Nationaltid.“ ^{31/10} 1919; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ^{20/12} 1919, „Nationaltid.“ s. D., „Hist. Tidsskr.“ IX 2 1920 og „Dsk. Artilleri-Tid.“ s. A.

Madsen, Frederik Christian (9/10 1834—23/4 1882), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Bøværter Jens M. Tjørnelund og Karen

Larsdatter. Kom i Urmagerlære, men ved at spille Dilettantkomedie i „Kalkeballen“ i Lille Kannikestræde vaktet hos ham ligesom hos saa mange af hans samtidige Lysten til Scenen. Han valgte dog at debutere ude i Provinserne, og hans Førsteoptræden — som Rid-

der Almerik i „Kong Renés Datter“ og Albert i „Den svage Side“ — fandt Sted i Haderslev ^{3/0} 1856 ved det Brunske Selskab, med hvilket han rejste rundt de følgende Aar. Han kom ogsaa til Kbh. med

dette Selskab og blev paa Alhambra „opdaget“ af Folketeatrets Direktør H. V. Lange, der straks engagerede den talentfulde unge Mand. Hans første Rolle paa Nørregade ^{9/0} 1859 var Julian i det da saa yndede franske Skuespil „Marmorkvinderne“. Hans Evner blev forsøgt paa forskellige Omraader, indtil han som Svenden i Folkekomedien „En Oldgesell“ allerede i sin første Sæson (^{11/1} 1860) vandt almindelig Opmærksomhed ved sin Friskhed og Naturtroskab. Inden Kalenderaaret var udløbet, havde han som Hans Styx i „Orpheus i Underverdenen“ fastslaaet sit Ry som fantasifuld Komiker. De ti Aar, M. var knyttet til Folketeatret, var det lykkeligste Tidsrum i hans Teaterliv. Her skabte han en Figur som Bagersvenden i „Store Bededags Aften“, der endnu mindes, her brillerede han i forskellige franske Farcer, der dannede Repertoirets Hovedhjørnesten, ved et overgivent og skælmisk Lune, ved sin Evne til at fremstille en Galfrands, en Døgenigt, en Spradebasse fra den elskvædigste Side. Han ejede Udtryk baade for Godmodighed og Letsind. Men efter Folketeateraarene havde M. Vanskelighed ved at finde noget blivende Sted. Snart spillede han paa Kasino (1871—72 og 1876—80), snart i Provinserne eller i Norge, hans Helbred undergravedes lidt efter lidt, og da han omkring 1880 sidste Gang viste sig paa Scenen i Kbh., var han kun en Afglans af sig selv — svag, uligevægtig og forpint med en ulægelig Hæshed i Stemmen. I Aarhus afsluttedes hans Teaterbane ^{17/4} 1882, og kort efter døde han, et stort og oprindeligt Talent, der aldrig naede sin rette Blomstring. D. i Aarhus. — Gift 1) 1862 Skuespillerinde Louise Cecilie Lange, d. 1866. 2) 1870 Skuespillerinde Caroline Margrethe Georgine Recke, f. Lumbye, d. 1901, tidligere gift Forfatter A. v. d. Recke (s. d.), d. 1867. C. Bs.

Litt.: A. Bayer: „Kbh.s Folketeater 1857—82“ 1882; Benj. Pedersen i „Jule-Kalender“ 1888; „Af Dagens Krønike“ I 1889; P. Engell: „Skuespillere uden Maske“ 1891, S. 42 og 44 ff.; K. Schmidt: „Skuespil og Teaterforhold i Odense“ 1896; „Sandhedssøgeren“ ^{15/11} 1910; „Ekstrabl.“ ^{27/11} s. A.; V. Lindstrøm: „Kbh. i 60'erne“ 1912, S. 152; P. Fristrup: „Scenens Navne“ 1913; R. Nøllendam: „Folketeatrets Hist. 1857—1908“ 1919; Nekrologer i „Morgenbl.“ ^{25/4} 1882, „Nationaltid.“ ^{24/4} s. A. og af R. Watt i „Nutiden“ s. A.

Madsen, Hans (f. ^{31/1} 1870), Landmand. F. i Valsølle ved Ringsted. Forældre: Gaardforpagter, Sognefoged Peder M. og Marren Kirstine Hansen. Var beskæftiget ved Landbrugsarbejde og gennemgik Kursus paa Emdrupborg Højskole (1885—86) og Tune Landboskole (1890—91), før han kom til Landbohøjskolen, hvorfra

han 1893 tog Landbrugseksamen. 1894—95 var han Regnskabsfører og Lærer for Landvæsenlærlingene paa Tybrind, 1895—1911 Ejer af Slangrupgaard ved Ringsted; Gaarden var ved Overtagelsen meget forfalden, men den blev i Løbet af faa Aar sat i god Stand ved et meget flittigt og energisk Arbejde af M. og hans Hustru. Lidt efter lidt kom M. til at deltage i det landøkonomiske Foreningsliv: han var Formand for Ringstedegnens Landboforening 1905—10, Medlem af Bestyrelsen for de samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift 1907—12, Næstformand 1909—12, Formand for Planteavlsudvalget 1915—18. Ved sin Dygtighed og Handlekraft gør M. god Fyldest i de offentlige Hverv, han beklæder; men hans selvstændige Natur og kraftige Optræden har nu og da skaffet ham Modstandere. 1914 købte han Overberg Hovedgaard og Gods, som han atter solgte, efter at han 1917 var blevet Driftsleder paa Statens Ejendomme Faurholm og Trollesminde. Umiddelbart efter at M. overtog Overberg, blev han Formand for Horns Herreds Landboforening, et Hverv han opgav 1917. I de faa Aar, M. har været Driftsleder paa Statens Gaarde, er disse undergaaet betydelige Ændringer; der er opført nye moderne Hejselader, Korntørringsanlæg m. m., Gaardene er blevet Hjemsted for forskellige Maskinprøver, Forsøg med Fjerkræ o. s. v. Som Medlem af det Nyhedsudvalg, der sorterer under Statens Redskabsudvalg, har M. været Dommer ved en Række Prøver med Landbrugets Redskaber og Maskiner. — Gift 1895 Kristine Lund.

A. C.

Litt.: J. C. B. la Cour i „Dsk. Gaarde“ IV 1907.

Madsen, Hans Peter (15/1 1835—17/6 1919), Apoteker. F. i Kbh. Forældre: Apoteker Anders M. og Marthe Cathrine Spoterup.

Lærte 1850—54 Farmaci i Aalborg og var derefter Medhjælper i Nyborg, blev Cand. pharm. 1857. Var en kort Tid Medhjælper i Aarhus, rejste 1858—61 i Tyskland, Frankrig og England for saavel praktisk som teoretisk at lære Udlandets farmaceutiske Forhold at

kende. Blev ved Hjemkomsten Medhjælper paa Vesterbro Apotek, som han 1864 overtog efter sin Fader. I denne Virksomhed nedlagde M. et meget betydeligt Arbejde. Ved omhyggelig at følge sit Fags videnskabelige og praktiske Udvikling i Udlandet og altid straks at indføre det nye og brugbare fæstnede han i de mange Aar sit Apoteks Anseelse og sin førende Stilling. Med myndig Haand ledede han personlig som

Landets ældste Apoteker sin betydelige Virksomhed. M. fungerede 1888—93 som Assessor i det kgl. Sundhedskollegium; var 1867—90 Formand for Kbh.s Apotekerforening og 1872—91 Vice-Formand i Danmarks Apotekerforening. Han har været delegeret ved farm. Kongresser i St. Petersborg 1874, i London 1881 og i Bryssel 1884, alle 3 Steder som Vicepræsident. Han indtog fremdeles talrige Tillidshverv indenfor Farmacien. I mange Aar tog han virksom Del i Velgørenhedsarbejdet paa Vesterbro. Blandt hans videnskabelige Afhandlinger kan nævnes: „Om Alkymi og Farmaci“ (1857—58), „Iatrokemi og Farmaci“ (1869), „Sur la solubilité des calculs urinaires dans les solutions de benzoate de lithium et de borocitrate de magnesium“ (1879), „Investigations on Succus Glycyrrhizae“ (1881), „Sur l'action comparée des différents acotinines“ (1884), „Steriliserede og eksakte Morfininjectioner“ (1900), „Nogle Iagttagelser over Lysets Indvirkning paa Lægemedlerne gennem forskelligt farvede Glas“ (1900), „Haltbare Apomorfinlösninger“ (1907), „Om Værdien og Sammensætningen af nogle Lægemedler og Arkana“ (1909), „Standardisation af Lægemedler“ (1909), „Undersøgelse af Kinabark og dens galenske Præparater“ (1912) samt en Række mindre Meddelelser. D. i Kbh. — Gift 1864 Fanny Elise Marie Christine Høst, d. 1920.

M. N. R.

Litt.: Nekrologer i „Politiken“ og „Berl. Tid.“ 18/6 1919 og i „Farmaceutisk Tid.“ s. A.

Madsen, Hans (d. ca. 1562), Præst i Svanninge ved Faaborg, kendt for sin Optræden under Grevens Fejde. 1535 var han blevet grebet af Lybækkerne og pint, fordi han ikke vilde røbe, hvor Jakob Hardenberg havde skjult sine Kostbarheder, men medens han sad indespærret i Odense Provstegaard, fik han Lejlighed til at opsnappe den Felttogsplan, som de fjendtlige Anfærere aftalte mod Johan Rantzau, og kort efter lykkedes det ham at undslippe; efter store Lidelser ankom han til den kongelige Hær i Assens, og ved sine Meddelelser skal han have bidraget til Sejren ved Øksnebjerg 11/6 1535. Til sin Død vedblev han at være Præst i Svanninge og Provst i Salling Herred.

H. M.

Litt.: „Dsk. Mag.“ IV 1750; „Saml. t. Fyns Hist. og Top.“ I 1861; Paludan-Müller: „Grevens Fejde“ 1853—54.

Madsen, Jacob, d. 1586, se Aarhus.

Madsen, Karl Johan Vilhelm (f. 22/3 1855), Kunsthistoriker, Museumsdirektør. F. i Kbh. Forældre: Dyremaleren A. P. M. (s. d.) og Malerinden Sofie Thorsøe. Tidlig moderløs opdroges han hos Bedstemoderen, f. Faxøe, kom paa Sorø Akademi, tog Realeksamen, kom 1872 paa Kunstakademiet, arbejdede under Kyhn, og opholdt sig 1876—79 i

Paris som Elev ved École des beaux arts under Gérôme. Som Maler har M. vist et afgjort Talent, hans farvekræse, impressionistiske Landskabsbilleder og Stilleben er i Besiddelse af betydelig Kunstværdi, og M. hørte til Foregangsmændene for den realistiske Kunst og var en af de første af Skagensmalerne. 1889 lagde han dog Penslen bort for at

arbejde med Kunsthistorien. Som ivrig Samler havde M. skaffet sig ualmindelige Kundskaber paa en Række da kun lidet dyrkede Omraader — orientalsk Kunst- og Kunstindustri, Bogkunst — og havde ved den stadige System med sine særlige Interesser uddannet sig som en enestaaende Kender af bestemte Kunstgrupper — f. Eks. det gamle hollandske Maleri. Det var dog ikke saa meget de højest betydelige Studier paa disse Omraader — „Japansk Malerkunst“ (1885), „Hollandsk Malerkunst“ (1891), „Studier fra Sverige“ (1892), „Billeder af Rembrandt og hans Elever“ (1911) — der, skønt de vel i Længden vil være de bedste Garanter for hans europæiske Ry, har betinget hans enestaaende Position herhjemme. Den beror vel mest paa hans følelsesfulde Fortolkning af nogle af vore store Mestre („J. Th. Lumbye“ 1895, „Wilh. Marstrand“ 1905, „P. C. Skovgaard og hans Sønner“ 1918) — og paa hans faste og klare Førerskab for hele den Gruppe af Malere, som han i Tid tilhører, og for hvilke han i Aviser og Tidsskrifter var en djærv og energisk Talsmand; Tiden har givet ham Ret, og de Talenter, han gjorde opmærksom paa (Ancker, Philipsen, Zahrtmann, Ring, Jerndorff) har beholdt den Plads, han straks gav dem. 1895 blev han ansat som Assistent, 1900 som Inspektør ved Statens Museum for Kunst, og da han 1911 endelig indtog Direktørpladsen der, paabegyndte han en Omordning, som har faaet den største Betydning; efter en dybtgaaende og kritisk Undersøgelse af hele Statens Bestand af udenlandske og danske Malerier lykkedes det ham at faa Midler til en Ombygning af Museet, hvor de af M. nydannede Samlinger fik deres Plads under stærkt forbedrede Vilkaar. 1918 blev M. Æresdoktor i Lund. Ved sin utrættelige Flid og mangeartede Videns, sin eminente Kendskab til og Sans for visse Perioders Kunstfrembringelser og Teknik og ved sin fortrinlige, klare og sprudlende Pen er det lykkedes M. at indtage Pladsen som vort Lands i Udlandet mest anerkendte, i Indlandet mest betydelige Kunsthistoriker. — Gift 1) 1880 Johanne Henriette Møller, d. 1881. 2) 1883 Thora Juliane Nielsen. O. A.

Litt.: Selvbibliografi i „Indbudning til filosofie doktorspromotion vid Lunds Univ. 250 årsfest“ 1918; Alfr. Bramsen i „Politiken“ 17/9 1898; C. A. B. i „Berl. Tid.“ 10/8 1911; Fbg. i „Nationaltid.“ 11/8 s. A.; „Politiken“ 11/8 s. A.; Gust. Philipsen i „Ill. Tid.“ 20/8 s. A. og i „Ord och Bild“ Aug. 1922; „Verden og vi“ 2/10 1917; Sv. Leopold: „Tres Talenter“ 1918.

Madsen, Mogens (28/9 1827—6/3 1811), Biskop, Historiker. F. i Helsingborg. Forældre: Borger Mads Pedersen og Kirsten Poulsdatter. Efter Skolegang i Helsingborg, Landskrona og Kbh. begyndte han 19 Aar gl. sin Løbebane som Skolemester i Landskrona. 1550 blev han Sognepræst i det nærliggende Otterup. 1552—56 var han som Hovmester for en ung Adelsmand i Udlandet og kunde bl. a. en Tid studere i Wittenberg. Efter Hjemkomsten havde han forskellige gejstlige og pædagogiske Stillinger, indtil han 1589 blev Biskop i Lund, hvilken Stilling han beklædte til sin Død. M. M. var en dygtig Ungdomslærer og Teolog af Melanctons Skole, men navnlig mindes han som Historiker. Han forfattede kirkehistoriske Skrifter og en dansk Kongekronike („Regum Danicæ series“), der viser Tiløb til historisk Kritik. Hans Arbejder blev benyttet af Arild Huitfeldt. D. i Lund. — Gift 1) 1564 Helle Henningsdatter, d. 1579. 2) 1581 Karin Clemensdatter, d. 1598.

H. Js.

Litt.: Cavallin: „Lunds stifts herdaminne“ I 1854; „Monumenta hist. Dan.“ II 2 1887.

Madsen, Oscar Johannes (3/11 1866—9/7 1902), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Kontorchef Anders Martin M. og Caroline Løffler. Blev Student 1884 og studerede en- tre Aars Tid romansk Filologi, men blev saa Journalist og Forfatter. Han sluttede sig til Studentersamfundet, hvis uundværlige Huspoet han blev. Var Ven med Stuckenberg, Johs. Jørgensen og Sophus Clausen; udgav sammen med Brødrene Rode et lille Blad „Piraterne“ og blev sammen med Ove Rode „København“s første Redaktør (1889—90). Han skrev siden efterhaanden i „Berlingske“, Ferslews Blade, „Dannebrog“, „Vort Land“ og „Forposten“, var ved sin Død Forsikringsagent. 1887 brød han med Brandesianismens „Kuld af Epigoner“ med Digtet „Mellem Slagene“, som han offentliggjorde i „Morgenbladet“; men han vendte snart tilbage igen. Som Forfatter debuterede han 1887 med „Nogle Noveller“. Af hans mange Romaner og Fortællinger maa særlig fremhæves „Glade Ungdom“ (1892), der har tidstypisk Interesse for Firserne. Sammen med Robert Henriques har han under Pseudonymet Swift & Co. skrevet „Ved højen Mast“ (1892), „Tjenestefolk“ (1892) og „Studen-

tens glade Liv" (1893). Mere Interesse har hans dramatiske Digting „Den flyvende Hollænder" (1893) ved den personlige Varme i Skildringen af den fredløse Mand. 1897 opførtes „Grønsfolk" paa Dagmar-teatret. Som Digter fremtraadte han først med „Den vilde Vin" (1891), der efterfulgtes af „Decemberdrømme" (1892) og „De røde Æbler" (1903). M. var et hurtigt Hovede, en splittet Natur, paa een Gang Sentimentalist og kynisk Spotter, uden samlende Midtpunkt i sin Personlighed. Hans Digting har en vis færdig, intelligent Form, men den er fuld af Reminiscenser, især fra Drachmann, den mangler Kærne. Endelig maa M. nævnes som Oversætter af Zola, Maupassant, Balzac m. fl. D. i Kbh. — Gift 1891 Skuespillerinden Marie Lincke.

O. F.

Litt.: Erindringer i „Dannebrog" 9/2, 20/2, 12/3, 24/3 1894; Johs. Dam i „Tiden" 20/3 1897; Hauch-Fausbøll: „Studerterne fra 1884" 1910; Johs. Jørgensen: „Den røde Stjerne" 1916, S. 153; C. Muusmann: „Halvfemsernes glade Kbh." 1921, S. 30; Nekrologer i „København" 7/7 1902, „Politiken" 8/7 s. A. og „Middagsposten" (af Johs. Hansen) 7/7 s. A.

Madsen, Peder (26/8 1843—7/8 1911), Teolog. F. paa Tovstrup ved Holstebro. Forældre: Gaardejer, Sognefoged Mads Jensen og Mette Kirstine Pedersdatter. Blev Student 1862, Cand. theol. 1866 og var derefter i nogle Aar en meget søgt Manuduktør. 1872 begav han sig med offentlig Understøttelse paa en Studierejse til Udlandet og besøgte Tyskland, Italien, Schweiz og Frankrig; derimod naaede

han ikke til England, thi 1874 tog H. N. Clausen Afsked fra Universitetet, og samme Efteraar blev det overdraget M. at holde Forelæsninger over Dogmatik og nytestamentlig Eksegese; 1875 udnævntes han til Professor, og i denne Stilling virkede han til 1909, da han efterfulgte Skat Rørdam som Sjællands Biskop. Under sin 35aarige Universitetsvirksomhed udøvede M. en overordenlig stor Indflydelse paa de teologiske Studenter og derigennem paa den danske Præstestand. Han var en ypperlig Lærer, der forstod klart og koncist at lægge Stoffet til Rette for Studenterne; paa Baggrund af flere af hans daværende Kolleger virkede hans Undervisning ogsaa i Begyndelsen yderst frisdindet, og endnu 1894 vakte det betydelig Opmærksomhed, at han i en Tale ved Universitetets Reformationsfest havde hævdet den gammeltestamentlige Kritiks videnskabelige Berettigelse og forsvaret den som forenelig med Aabenbaringstroen. I Virkeligheden var han dog paa alle væsentlige Punkter fuldstændig

ortodoks, og hans dogmatiske Tænkning byggede overalt paa bibelske Udsagn og den lutherske Kirkes Bekendelsesskrifter; i hans senere Aar følte derfor adskillige unge, at hans Fremstilling af Tros læren ikke ydede dem tilstrækkelig Hjælp til at løse den kristne Livsankuelser vanskelige Problemer, og at de paa mange Punkter maatte tænke anderledes om Spørgsmaalene end han; men alle maatte dog nære den største Højagtelse for hans fromme kristelige Personlighed og hans noble og retlinede Karakter. For overmaade mange teologiske Studenter og Præster var han en skattet Raadgiver og faderlig Ven, og gennem en lang Aarrække holdt han og hans Hustru regelmæssige Aftensammenkomster for de studerende, hvor man drøftede videnskabelige og praktisk-kirkelige Emner. Hans videnskabelige Produktion blev ikke særlig stor. 1879 erhvervede han den teologiske Doktorgrad ved en Afhandling om „De kristnes aandelige Præstedømme", og beslægtede Emner behandles i hans tre Universitetsprogrammer: „Det kirkelige Embede, en dogmatisk Undersøgelse" (1890), „Embedets og Menighedens Samvirken i det kirkelige Arbejde" (1894) og „Ordinationens Betydning indenfor den lutherske Kirkeafdeling" (1904); han har endvidere udgivet en Fortolkning til Johannes' Aabenbaring (1887; 2. Udg. 1896), og efter hans Død udkom „Den kristelige Tros lære" (besørget ved L. Bergmann). I det praktisk-kirkelige Arbejde tog han ivrig Del. 1879—81 var han Medarbejder paa den nye Perikoperække, 1884—86 Medlem af det kirkelige Raad og 1904—07 af „det kirkelige Udvalg". 1880—94 sad han i Udvalget for den danske Mission i Amerika, 1880 indvalgtes han i Bestyrelsen for Kbh.s indre Mission, for hvilken han 1899 blev Formand, og Søndagsskolesagen viste han ligeledes bestandig stor Interesse. I flere Aar var han Formand for „Bethesdamøderne" og gav der ofte meget vægtige Indlæg i Forhandlingen; særlig bekendt er hans Tale i 1896, da Vilh. Beck havde udtalt sit: „Paa Knæ for Bibelen, Professorer!" Endelig fortjener ogsaa et Par Smaaskrifter Omtale i denne Sammenhæng, nemlig: „Bornholmerne eller den saakaldte lutherske Missionsforening" (1886) og „Om det foreslaede Tillæg til vor Gudstjeneste" (1887). D. paa Vedbygaard ved Rudsvedby. — Gift 1881 Charlotte Storck, d. 1917.

H. M.

Litt.: Selvbibliografi i „Levnedsbeskrivelser af de ved Universitetets 400aarstfest promoverede Doktorer" 1879; A. S. Poulsen i „Ill. Tid." 30/12 1900; „Nationaltid." og „Kristelig Dagbl." 14/10 1909; Marie Rørdam: „Tilbageblik paa et langt Liv" 1911; R. Barner: „Minder" s. A.; Blauenfeldt: „Indre Missions Hist." 1912; Elvius: „Studerterne fra 1862" s. A.; M. Pontoppidan: „Dsk. Kirkeliv i Mands Minde" 1916; „Berl. Tid." 8/7 1919; Nekrologer i „Berl. Tid." 8/8 1911, „Nationaltid." 7/8 og (af H. M. Penger) 8/8 s. A., „Politiken" (af N. Blædel) 8/8 s. A., „For Kirke

og Kultur" s. A. (af Th. Lomholt Thomsen), „Ill. Tid.“ ¹³/₈ s. A. og „Kristeligt Dagbl.“ ⁶/₈ (af Th. Lomholt Thomsen), ¹⁴/₈ (af C. J. Holt) og ¹⁵/₈ s. A.

Madsen, Thorvald Johannes Marius (f. ¹⁸/₂ 1870), Læge. F. i Kbh. Forældre: Generalmajor V. H. O. M. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1886, Cand. med. 1893. Samtidig med at han indtil 1897 uddannede sig ved Hospitaller, arbejdede han fra 1894 som Assistent ved den ny oprettede serumterapeutiske Afdeling af Universitetets Laboratorium for alm. Patologi og havde en virksom Del i denne

Afdelings Udvidelse til Statens Seruminstitut (1902), hvis Direktør han blev. Paa hans Initiativ blev dette til et centralt bakteriologisk og serologisk Institut for hele Landet. 1896 blev M. Dr. med. („Experimentelle Undersøgelser over Difterigiften“). Under talrige Studieophold i Udlandet, især hos Ehrlich og ved Institut Pasteur, kastede han sig navnlig over Immunitetsforskningen, og hans videnskabelige Arbejde har i Virkeligheden fulgt en bestemt Retningslinie: Anvendelsen af fysisk-kemiske Maalemetoder i Immunitetslæren. Hans første Arbejde udførtes i Føring med Arrhenius; senere har han og hans talrige Elever fortsat Forskningerne om Toksin og Antitoksin, Lovene for Antigeners og Antistoffers Spaltning, Antitoksinets Resorption m. m. M.s fortræffelige Ledelse af Seruminstittuttet har haft enorm Betydning for Bekæmpelsen af Infektionssygdommene her i Landet, han har ladet Instittuttet optage og gennemarbejde alle de moderne Metoder (Wassermanns Reaktion, Kighoste- og Meningitisdiagnostik m. m.), der har været Brug for, og han og hans Medarbejdere har ydet Institutioner og Læger den mest forslaaende og virksomme Hjælp. Herhjemme har M. haft en Mængde Tillidshverv og har ikke mindst som Sundhedsstyrelsens Konsulent i Epidemivæsen og Bakteriologi gjort et stort Arbejde. Seruminstittuttets Fremstilling af de terapeutiske Sera udvidedes betydelig under Verdenskrigen, og der eksporteredes især en Mængde Anti-Tetanus Serum. M.s (og Instittuttets) Position er ogsaa i Udlandet meget høj, og han har været benyttet stærkt som epidemiologisk Ekspert for „Røde Kors“ og Folkenes Forbund og gjort talrige Rejser til Krigsfangelejre og epidemihærgede Egne, er Medlem af Folkenes Forbunds Epidemikommission og dets permanente Sundhedskommission. — Gift 1906 Emilie (Misse) Gad.

F. L.

Litt.: Mødrene Slægt i Groshenhing: „Slægten Jespersen fra Skanderborg“ 1919, S. 21; Hu-

stru i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, S. 223; Selvbiografi i Univ. Progr. Nov. 1897; „Bogen om Studenterne fra 1886“ 1911.

Madsen, Vilhelm Herman Oluf (¹¹/₄ 1844 —¹⁴/₆ 1917), Officer. F. i Kbh. Forældre: Overfyrværker Jeppe M. og Johanne Christine Becker. Blev Landkadet 1859, Sekondløjtnant i Infanteriet 1861, var Elev paa den militære Højskole 1863—68, deltog i Krigen 1864, blev Premierløjtnant i Fodfolket 1867, i Artilleriet 1868, Kaptajn 1879, Oberstløjtnant 1889, Oberst og Direktør for Artilleriets tekniske Tjeneste 1895, Chef for Fæstningsartilleriregimentet 1898, gik u. f. N. 1900 for at virke som Repræsentant for de Kruppske Fabrikker, hvilken Stilling han opgav, da han ved Systemskiftet Juli 1901 udnævntes til Krigsminister. Afgik som saadan Jan. 1905 (Generalmajor 1903), Afsked 1914. Baade som Matematiker og som Artilleritekniker efterlader han sig et smukt Eftermæle, navnlig ved sin rige og mangesidige Begavelse, sin klare og fyldige Undervisning, sin store Arbejdsevne og sin Gave til koncist og enkelt at give sine Tanker Udtryk. Han blev allerede 1868 Lærer i Matematik ved Officersskolen, virkede uafbrudt sst. som Lærer i forskellige Fag som Matematik, Krigsbygningskunst, Artilleri og Vaabenlære lige til 1896 og var 1908—14 Lærer i Ballistik. Blev 1881 Medlem af Kommissionen til Indførelse af en ny Geværmodel og viste bl. a. sin Interesse for Haandvaabenfabrikationen ved Moderniseringen af Gevær 1867 og ved Indførelsen af Gevær 1889. Som Vaabenkonstruktør vil hans Navn især være knyttet til Opfindelsen og Konstruktionen af det danske Rekylggevær, der ubetinget indtager en fremragende Plads mellem de lette Maskingeværssystemer. Blandt Resultaterne af hans artilleritekniske Virksomhed bør fremhæves Konstruktionen i 70'erne af den 11" Bagladekanon, 1870 Fremstillingen af Afstandsmaaleren med vertikal Basis, der endnu med nogle Ændringer anvendes ved Kystbefæstningen, samt Omforandringen af den gamle 30 & Forladekanon til den 19 cm Haubits og endelig Feltartilleriets Forsyning med Spadebremse. Som Chef for den Danske Gradmaaling indlagde han sig stor Fortjeneste bl. a. ved Udgivelsen af den nye Række Publikationer 1908—16, ligesom han har udgivet en Række Haandbøger i Matematik og talrige Afhandlinger i „Militært Tidsskrift“ og „Matematisk do.“. Nærede bestandig en stor og uegennyttig Interesse for Forsvarssagen, der væsentlig er rejst og ledet ved hans Initiativ og Handlekraft. Ligesom

han 1887 havde foretrukket at forblive i den danske Hær fremfor at modtage den rigt lønede Post, der bød ham som artilleristisk Leder af de Kruppske Fabrikker, saaledes gav han 1901 Afkald paa den indbringende Stilling som Krupps Repræsentant i Danmark for i Stedet at overtage Posten som Krigsminister. Var fra 1905 Formand for de samvirkende danske Forsvarsbrødresekskaber, 1908—10 for Danmarks Samfundet og 1906—14 for Kbh.s Skytteforening, ligesom han indtil 1910 var Formand for Overbestyrelsen for Foreningen af Officerer udenfor aktiv Tjeneste. Medlem af Geografisk Selskabs Bestyrelse fra 1914 og af den permanente Jordmaalingskommission, samt af Burmeister & Wains Maskin- og Skibsbyggeri. Han var Folketingsmand for Kbh. 7. Kreds 1909—10 og udgav 1910 „Forholdstalsvalg i Enmandskredse“. Som Politiker og Minister havde han sikkert intet højere Ønske end at gavne sit Land og værne om Hærens Interesser. Han fik gennemført vigtige Reformersom f. Eks. Anskaffelse af nyt Feltskyts, de Værnepligtiges Fælleshusholdning og en haardt tiltrængt Forbedring af Underofficerernes Kaar, men i Officerskorpset mentes almindeligt, at den Maade, hvorpaa han virkede for Underofficersstandens beretigede Interesser, bragte ham i en Stilling til Officererne, der ikke altid var til Gavn for den fælles Sag. Som det sagdes engang om hans Virksomhed som Minister „stod hans Forstaaelse af det levende Værns Betydning ikke paa Højde med hans Forstaaelse af Befæstningens og Materiellets“. Det blev da ogsaa hans Bygning 1902 af bombe-sikre Rum i Vestenceinten og af Batterier 1904 paa Saltholmen, der, i Forbindelse med manglende Støtte fra Officerskorpset, bevirkede hans Afgang som Minister. Var en rigt begavet, initiativrig Personlighed, en fremragende Artilleriofficer, hvis Opfindelser og Ideer bragte Artilleriets Udvikling frem paa mange Omraader. Karakteristisk for M. var en vis Sky for rent personlig at træde op og direkte virke for sine Anskelser, sine Maal, samt hans Vanskelighed ved at finde Medarbejdere paa de mange Felter, hvorover hans store Viden og mange Interesser strakte sig. D. i Kbh. — Gift 1868 Albertine Henriette Petersen, d. 1919.

K. C. R.

Litt.: Hustrus Slægt i Grohshennig: „Slægtten Jespersen fra Skanderborg“ 1919, S. 21; „Politiken“ 24/7 1901 og 7-8/1 1905; „Hver 8. Dag“ 25/10 1903; „Vort Forsvar“ 1905, Nr. 630; Anders Nielsen: „For og nu“ 1906, S. 72 ff.; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 15.10/6 1917; „Nationaltid.“ 15/6 s. A., „Politiken“ 10/6 s. A., „Garderbil.“ s. A., „Dsk. Artilleri-Tidsskr.“ s. A., „Nyt Tidsskr. f. Mat.“ s. A., „Tidsskr. f. Opmaalng.“ s. A., „Underofficersbl.“ s. A. og „Dsk. Mil. Mag.“ s. A.

Madsen, Victor Christian (f. 2/3 1865), Geolog. F. i Kbh. Forældre: Oberst Emil M.

(s. d.) og Marie Ernestine Laurentze Gamél. Blev Student 1882, Cand. polyt. 1887, fik 1892

Univ. Guldmedaille for Afhandlingen: „Kritisk Vurdering af de til de forskellige Tider fremsatte Teorier om Oprindelsen af de paa Gange forekommende Mineraller og Bjergarter“ og 1895 den filosofiske Doktorgrad ved det geologiske Arbejde „Istidens Foraminiferer i Danmark og Holsten“. 1887 var han kst. Inspektør og Tegner ved Bryggeriet Gamle Carlsberg, og efter at have søgt videre Uddannelse ved et Par andre Bryggerier blev han ansat som Bryggerikemiker paa førstnævnte Sted. 1889 blev han Assistent ved den nylig oprettede Institution „Danmarks geologiske Undersøgelse“, hvor han 1892 blev Statsgeolog. 1896—1904 overdroges det ham at holde Forelæsninger ved Universitetet over stratigrafisk Geologi og Palæontologi. 1901 blev han Medlem af Kommissionen for „Danmarks geologiske Undersøgelse“, og da denne Institution i 1913 blev permanent, blev han Direktør for den. Foruden kortvarige Studierejser i Skandinavien, England, Belgien, Holland, Schweiz og Italien har han i Vinteren 1891—92 studeret Geologi i Berlin og 1895—96 i München. Som Geolog har han i Embeds Medfør kortlagt og udgivet en Del, særlig fynske geologiske Kortblade. I sine øvrige Skrifter har han særlig behandlet Emner vedrørende Danmarks kvartære Aflejringer, hvis Inddeling og Tidsfølge særlig har været Genstand for hans Studium. Foruden hans Doktordisputats kan her nævnes hans Undersøgelser af den glaciære, isdæmmede Sø ved Stenstrup paa Fyn, Undersøgelser over Cyprinalerets Stratigrafi og Forsøg paa at udrede de forskellige Istidernes Moræner ved Hjælp af Stentællinger. Endvidere kan nævnes et Arbejde over Juraforsteninger fra Østgrønland og (sammen med Ethel Skeat) et om Jura-, Neocom- og Gault-Blokke fra Danmark. Foruden som Geolog er han bekendt ved sin Virksomhed i „Udvalget for folkelig Universitetsundervisning“, hvori han siden 1904 er Sekretær og hvor han i en Aarrække har virket som Lærer; hans klare og populære Fremstilling har i høj Grad medvirket til at vække den Interesse for Geologi, der er opstaaet i store Kredse af Befolkningen i Løbet af de sidste 10—15 Aar. — Gift 1897 Ingeborg Foss Fogh.

V. N.

Litt.: Selvbioграфи i Univ. Progr. Novb. 1896; Univ. Aarb. 1891—92, S. 1081; „Studerterne fra 1882“ 1907.

Madsen, Svend Viggo (f. 5/3 1883), Maler. F. i Lyngby. Forældre: Museumsdirektør

Karl M. (s. d.) og Thora Juliane Nielsen. Uddannedes af Zahrtmann i Kunsternes

Studieskole 1902—05 og ved Studieophold i Paris 1905 og 1908; har senere foretaget Rejser til England, Tyskland, Holland, Belgien og Rusland. Fra 1902 var han J. Skovgaards Medhjælper i Viborg Domkirke og desuden ved dennes Arbejder i Kirken i Saksogade, Kbh., og Hirschsprungs Museum. Han har udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1904, 1922, den Frie Udstilling som Gæst 1906, som Parthaver 1908—14, Udstillingen i Grønningen 1915—16, 1921, Kunsternes Efteraarsudstilling 1907—09, 1914—15 og den danske Udstilling hos Liljevalch i Stockholm 1920, ved hvis Ordning han medvirkede. M.s Produktion bestaar af Landskaber, Blomsterbilleder, nogle Portrætter (Maleren Carl Holsøe) og Børnebilleder, hvortil kommer Altertavler (Kirke paa Færøerne, Ikast og Lundtofte Kirker) og Kirkedekorationer (Herning, Østerjølby, Zions Kirke i Kbh.). Desuden var han 1917—19 Direktør for den af Ingeniør Rump startede, paa de store Forhold under Krigstiden baserede „Dansk Kunsthandel“. Arbejder findes i Aalborg, Maribo og Randers Museer. — Gift 1909 Ragnhild Olsen.

S. S.

Litt.: „Tilskueren“ Dec. 1906, S. 953—54 (af Johs. Mielche); Karl Madsen: „Viborg Domkirke“ 1909, S. 28; Katalog til „Exhibition of contemporary Scandinavian art“ N. York 1912; (Georg Saxild og J. Skovgaard): „Joakim Skovgaards Billeder i Viborg Domkirke“ 1915, S. 74, 94; „Politiken“ 4/6 1919; „B. T.“ 4/6 1919; „Zahrtmann-Mindebog“ udg. af F. Henriksen 1919; „Berl. Tid.“ 12/10 1920; „Ekstrabl.“ 22/2 1921.

Madsen-Mygdal, Aage (9/4 1872—9/10 1922), Landbrugskonsulent. F. i Mygdal ved Hjørring. Forældre: Landstingsmand, Statsrevisor N. P. M.-M. (s. d.)

og Hustru. Tog Landbrugseksamen 1895 og blev Assistent ved Tystofte Forsøgsstation; han tog derefter udvidet Kursus i Planteavl med Eksamen 1898. 1898—99 var han Assistent ved Vester Hasing Forsøgsstation og 1900—12 Konsulent i Planteavl for De samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift. M.-M. var Banebrøder som Landboforeningskonsulent i Planteavl; med Energi og Dygtighed agiterede han for Ukrudtets Bekæmpelse, Anvendelse af rent og ægte Sædefrø, Brug af Kunstgødning m. m., og han øvede som Konsulent

en ikke ringe Indflydelse paa det fynske Planteavlsarbejde. 1912 købte han Gaarden „Rabenslyst“ ved Nyborg, der en Aarrække blev drevet med Dygtighed. Sygdom tvang ham imidlertid til at opgive al privat og offentlig Virksomhed, hvilket navnlig i fynske Landbokredse blev meget beklaget. M.-M. har skrevet aarlige Beretninger om lokale Markforsøg paa Fyn samt adskillige Artikler — ofte polemiske — i Fagpressen; sammen med P. Christensen har han skrevet „Undersøgelser vedrørende Torstofbestemmelse i Roer“ (1912); sammen med F. Kølpin Ravn „Forsøg over Bekæmpelse af Plantesygdomme“ (1906); han var Medarbejder ved „Landbrugets Ordbog“. D. i Kbh. — Ugift. A. C.

Litt.: „Fyns Stifts Landbrugstid.“ 2/3 1912; Nekrolog i „København“ 10/10 1922.

Madsen-Mygdal, Johannes (f. 30/3 1874), Handelsmand. F. i Mygdal ved Hjørring. Forældre: Landstingsmand, Statsrevisor N. P. M.-M. (s. d.) og Hustru. M.-M.s Livsgerning er udelukkende faldet indenfor Det Østasiatiske Kompagni og de til dette vidtomspændende Kompagni knyttede Foretagender. Tidlig kom han i Kompagniets Tjeneste, og kort Tid efter sin Ansættelse sendtes han til Øst-

asien, hvor han forblev i nogle Aar. Efter at være vendt tilbage til Kompagniets Hovedkontor i Kbh. udnævntes han inden længe (1909) til Direktør i Kompagniet. I denne Egenskab drog han noget senere til London som Leder af Ø. K.s 1911 dør oprettede Afdeling, i hvilken han virkede, til Afdelingen 1919 ophævedes, hvorefter han atter vendte tilbage til Kbh.; her er hans Virke siden faldet indenfor Kompagniets Handelsafdeling. Efter London-Afdelingens Ophævelse varetoges Ø. K.s Interesser i England af The United Baltic Corporation Ltd., af hvis Bestyrelse M.-M. er Medlem. Han er desuden Bestyrelsesmedlem i en Række Aktieselskaber, hvoraf kan nævnes: Østasiatisk Industri og Plantage Kompagni, Nørresundby Portland Cementfabrik, Det sønderjydske Kompagni, Stettiner Oelwerke, The Baltic Cotton Company, Hambros Bank of Northern Commerce m. fl. M.-M. nyder Anseelse som en betydelig kommerciel Dygtighed og karakteriseres som en personlig elskværdig Mand. — Gift 1918 Alice Gudrun Vorbeck. C. T.

Litt.: C. Svelstrup: „D. Ø. K. 1897—1909“ 1910.

Madsen-Mygdal, Niels Peter (12/7 1835—19/10 1913), Politiker. F. paa Gjøl. Forældre: Gaardejer, Sognefoged Mads Jensen Mariager og Ane Sophie Christensdatter. Navne-

forandring ⁵/₁₂ 1895. Tog Skolelærereksamen 1855, var Hjælpe lærer i Skallerup, 1858—62

Lærer i Bagterp, 1862—1902 i Mygdal, begge ved Hjørring. 1865—76 var han Sogneraadformand. Politisk var han oprindeligt nationalliberal, vakte efter 1866 især af Berg, hvis trofaste Tilhænger han siden blev. 1882 valgtes han til Landstinget i 7. Kreds og genvalgtes til

sin Død. Han blev efterhaanden en af Venstres Førere i Tinget, kom 1892 i Finansudvalget, Sekretær fra 1902, var Ordfører i adskillige vigtige Sager, især økonomiske og blev efter Forliget og Thomas Niensens Død Venstrereformpartiets Finanslovdorfer. 1895 blev han Statsrevisor, 1902 1. Viceformand. Efter Systemskiftet var han blandt de mest forhandlingsvillige overfor Højre og havde en Hoveddel i Skatteforliget 1903. Han stod efter Bergs Død efterhaanden J. C. Christensen nær og støttede kraftig hans Politik; han fulgte ham 1905 og angreb stærkt de radikale. Som Medlem af Forsvarskommissionen 1902 var han Hovedforfatteren af Venstres Betænkning; han gik Febr. 1909 skarpt mod Neergaards Forslag om de fremskudte Forter og støttede ved Valget s. A. J. C. Christensen. Kort efter skete et Omslag; som det synes, af Uvillie mod den foreløbige Bevarelse af Fæstningen gik han Sept. s. A. imod Forsvarsløvene, traadte i næste Samling ud af Venstre, genvalgtes ikke til Finansudvalget eller som Viceformand 1910 og faldt som Statsrevisor 1912. Et Par Aar stod han udenfor Grupperne, gik Marts 1913 ind i det radikale Venstre og valgtes af dette Okt. s. A. til Finansudvalget. 1912 udgav han sine „Politiske Oplevelser“, der i en noget tung Form giver interessante historiske Oplysninger, prægede af M.-M.s Bitterhed mod J. C. Christensen. Som Foredragsholder og praktisk Journalist virkede han gennem mange Aar. — M.-M. er i typisk Grad „Manden fra 49“; hans rolige, brede, vægtige Taler mindede om de nationalliberales, de store Rets-spørgsmaal spillede en Hovedrolle i hans Politik; her var han stejl, kunde i Enkelt-heder være bøjelig. Som Berg vendt mod „Akkorden“ manglede han Førerens Festi- vitas og Livsfylde, J. C. Christensens Blik for Politikens Magtspørgsmaal. Hans Ven- delboskikkelse staa som en Retskæmpers, hugget i Sten. D. i Tarm. — Gift 1859 Ane Kirstine Jakobsen, d. 1902. P. E.

Litt.: Ovenn. Erindringer; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901 —03; „Aalborg Amtstid.“ ⁶/₁₀ 1909; Martin: „Hvorledes jeg blev Politiker“ 1912; „Tilskueren“ 1913; R. K. Bertelsen: „Anders Nielsen“ 1915, S. 83; Thomas Larsen: „En Gennembrudstid“ II 1922, S.

416 f.; Nekrologer i „Politken“ (af C. C. Clausen) ²⁰/₁₀ 1913, „Vendsyssel Tid.“ ²⁰/₃₁/₁₀ s. A., „Randers Venstrebl.“ ²²/₁₀ s. A., „Sorø Amtstid.“ ²⁰/₁₀ s. A., „Aalborg Amtstid.“ ²⁰/₁₀ s. A., „Vendsyssel Folkebl.“ ²⁰/₁₀ s. A., „Tiden“ ²⁴/₁₀ s. A., „Højskolebl.“ s. A. og af Fr. Bajer i „Dsk. interparl. Grupper Aarb.“ III 1914.

Madsen-Mygdal, Thomas (f. ²⁴/₁₂ 1876), Landøkonom, Politiker. F. i Mygdal ved Hjørring. Forældre: Landstingsmand, Statsrevisor N. P. M.-M. (s. d.) og Hustru. Var ved Landbrugsarbejde til sit 16. Aar; kom derefter til Jelling Seminarium, hvorfra han 1896 tog Skolelærereksamen. 1896—99 var han Lærer i Folkeskolen, Vinteren 1899—1900 paa Dalum Landbrugsskole; derefter studerede han paa Landbohøjskolen, hvorfra han 1902 tog Landbrugseksamen med Udmærkelse. 1903—07 var han Konsulent i Planteavl for Foreningen af jyske Landboforeninger; 1907 blev han kaldt til Dalum Landbrugsskole som Lærer, i hvilken Stilling han allerede havde virket i Vinteren 1902—03. Efter Jørg. Petersens Død blev han Forstander for Skolen (fra ¹/₁₀ 1908) og virkede i denne Stilling, til han Maj 1920 blev Landbrugsminister i Ministeriet Neergaard. M.-M. har fra sin tidligste Ungdom i sjælden Grad forstaaet at gøre sig gældende og skaffe sig Respekt og Tillid. Som ung Konsulent i Jylland var han med til at indarbejde den Planteavlsvirksomhed, der fremdeles er i Udvikling og har været til stor Gavn for Halvøen; M.-M. grundlagde allerede her en Popularitet blandt jyske Landmænd, som ikke har været uden Betydning for hans senere Virksomhed. Efter at han var blevet Landbrugsskoleforstander, blev han snart en af Landbrugslærernes ledende Mænd og var Formand for Foreningen af danske Landbrugslærere 1915—20. Af den store Offentlighed blev M.-M. særlig kendt for sin Virksomhed indenfor Landbrugsorganisationerne; han kom tidlig til at indtage ledende Hverv indenfor de fynske Landboforeninger, blev Formand for Odense Eksportslagteri o. s. v. Han var den drivende Kraft ved Oprettelsen af Landbrugsraadet, for hvilket han var ledende Præsident 1919—20. Han var Formand for De samvirkende danske Landboforeninger 1918—20. I Krigs-aarene blev M.-M. i vid Udstrækning benyttet som Landbrugets Repræsentant ved de mangfoldige Forhandlinger, der førtes mellem Regeringen og de forskellige Erhverv, Nævn o. s. v., ligesom han nogle Gange var i England for at træffe Aftaler angaaende vore Eksportforhold. 1916 forpagtede han Avlsgaarden Sandholt paa Fyn. 1920 købte han Hovedgaarden Edelgave paa

Sjælland. M.-M. har ved sin sjældne Begavelse og Flid erhvervet sig en grundig Indsigt i alle landøkonomiske Spørgsmaal; hans rolige og myndige Optræden samt klare og ypperlige Fremstillingsevne gør, at han er en udmærket Lærer og en Foredragsholder, som høres. Han, der en Tid stod de radikale nær, rettede en kraftig Opposition mod flere Foranstaltninger, der iværksattes af Indenrigsminister Ove Rode under Ministeriet Zahle, og han kom til at staa noget skarpt over for de radikale Ledere af Husmandsbægelsen; dette har senere i nogen Maade vanskeliggjort hans faglige Reformarbejde. Indenfor Ministeriet har han iøvrig været Talsmand for en kraftig Politik i Tilslutning til Landbovenstre. Siden 1920 har han været Medlem af Landstinget. M.-M. var Hovedredaktør af „Landbrugets Ordbog“, der udkom 1909—14. Foruden en Række Afhandlinger i Tidsskrifter og Beretninger har M.-M. skrevet en kortfattet „Vejledning i Vandafledning“ (1913), „Mergling og Kalkning“ (1911) og „Lucernedyrkning“ (1906). — Gift 1907 Marie Deichmann. A. C.

Litt.: „De 1000 Hjem“ 17/8 1912; „Dagens Nyh.“ 4/1 1919; „Fyns Tid.“ 8-7/5 1920; „Ugeskr. f. Landmænd“ 13/5 s. A.; „Andelsbl.“ s. A.; „Fyns Stifts Landbrugstid.“ s. A.; „Vort Landbrug“ s. A.; „Berl. Tid.“ 14/6 og 13/9 1921.

Madsen-Stensgaard, Niels Kristian (f. 28/10 1850), Sanglærer. F. paa Stensgaarden ved Odense. Forældre: Sognefoged Mads M. (S.)

og Gertrud Hansdatter. Uddannedes paa Jelling Seminarium, var en kort Tid (1870) Musiklærer paa Gjedved Seminarium, tog for at søge videre Uddannelse til Kbh., hvor han havde Gebauer, J. Malling og G. Matthison-Hansen til Lærere. Blev 1874 Sanglærer ved Frbg.

Kommuneskoler og var 1880—1903 Organist ved de Classenske Boliger. Foruden ved sin Gerning som Sanglærer, i hvilken han virkede ivrig for den Chevé'ske Metode, har M.-S. gjort sit Navn kendt ved en Række Publikationer af Skolesangbøger, især saadanne af folkelig Art, ved hvilke han har bidraget til at bringe et Udvalg af den bedste Sanglitteratur ud i de bredere Lag af Befolkningen. M.-S. er Forfatter til en Lærebog i Musikkens Teori (1887) og var sammen med L. Nielsen Redaktør af „Tidsskrift for Kirke-, Skole- og Folkesang“ (1880—83). Han er optraadt som Komponist med Kompositioner for Sang (aandelige Sange, liturgisk Musik, Fædrelandssange, Sange for bl. Stemmer etc.) og er ligeledes Autor til Musikken til Zakarias Nielsens Folkelivsbillede „Nye Tider“ (1885). — Gift

1875 Marie Jensine Caroline Petersen Enoch. E. A.

Litt.: „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ 25/10 1920; „Folkeskolen“ s. A.; Lyngø: „Dsk. Komponister“ 1917.

Madsen-Vorgod, Niels (f. 29/7 1861), Skolemand. F. i Fjølsterang ved Herning. Forældre: Husmand Søren Christian Madsen og Ane Nielsen. Fik som ganske ung Vinterlærer- og Højskoleuddannelse og virkede i nogle Aar som Vinterlærer og Friskolelærer, tog 1889 Lærereksamen fra Silkeborg, blev først Lærer i Sparkær, senere i Moesgaard 1893—1913 og kom saa til sin Fødeby. M.-V. har deltaget meget i det offentlige Liv og i sin Egn gjort et stort Arbejde i Sogneraad, Sygekasse, Brugsforeninger, Plantningsforeninger, Værgeraad m. m. Han er politisk interesseret, har været Formand for Fjends Herreds socialdemokratiske Forening og var sit Partis Kandidat ved Folketingsvalgene i Kellerup (1906) og i Skern (1918 og 20). 1901—22 har han uafbrudt været Landsbylærer-Repræsentant i Hovedbestyrelsen for Danmarks Lærerforening, hvor han bl. a. har gjort et solidt Arbejde i de forskellige Hjælpekasser og i Kampen mod Afskedigelsesparagraffen i Loven af 1908 („Paragraf 8“). Han er en flittig Skribent. Foruden en Række Dagbladsartikler i jyske Aviser har han skrevet Læse- og Regnebøger for Landsbyskolen. 1917—19 redigerede han Børnebladet „Vor Ven“. I det store geografiske Værk „Lande og Folk“ har han behandlet „Syrien og Palæstina“, og i Haandbogen „Holger Danske“ har han skrevet „Fra Bibelhistoriens Egne“ og „Danmarks Kirkehistorie“. M.-V. er en idealistisk Natur, men besidder tillige praktisk Sans og Forhandlingsevne, selv om hans jyske Stejlnhed ogsaa gør sig gældende nu og da. — Gift 1893 Ellen Dorothea Hansen. K. K.

Litt.: „Lærerne og Samfundet“ II 1913; „Viborg Amts Socialdemokrat“ 29/10 1918; „Folkeskolen“ 1909, Nr. 49; „Aftoldsdagbl.“ 1918, Nr. 245; „Folkevennen“ 30/10 1918.

Madvig, Johan Nicolai (7/8 1804—12/12 1886), klassisk Filolog, Politiker. F. i Svanke. Forældre: By-skriver Poul Anthoni M. og Margrethe Benedicte Kofod. Kom 1817 i Frederiksborg Skole, blev Student 1820, tog filologisk Eksamen 1825 og Magistergraden 1826 med Afhandlingen „Emendationes in Cicconis libros de legibus“

et Academica". S. A. konstitueredes han som Lærer ved Universitetet, udnævntes 1828 til Lektor i Filologien, disputerede s. A. for Doktorgraden („De Q. Asconii Pediani in Ciceronis orationes commentariis“) og udnævntes 1829 til Professor extraordinarius, en Stilling, hvormed han fra 1832 forbandt Stillingen som Universitetsbibliotekar. Som Universitetslærer gav M. sig fra først af næsten udelukkende af med den latinske Filologi, saa vel i sine Forelæsninger og Øvelser som i sine Universitetsprogrammer, af hvilke han var forpligtet til at skrive tre om Aaret; de behandlede dels tekstkritiske Spørgsmaal, dels de reale Sider af Oldtidslivet, og blev udgivet under Titlen „Opuscula academica“ i to Bind (1834 og 1842, ny Udg. 1887). Den Forfatter, han i disse Aar mest beskæftigede sig med, var Cicero, af hvem han udgav flere Skrifter, først og fremmest „De finibus“ (1839, 3. Udg. 1876), forsynet baade med tekstkritisk Apparat og med udførlig Kommentar. Endvidere udgav han 1841 en latinsk Sproglære og 1846 en græsk; begge betegnede i Forhold til de tidligere eksisterende et stort Fremskridt og blev oplagt adskillige Gange og oversat til mangfoldige Sprog. Ved Siden af sin strengt videnskabelige Virksomhed deltog M. i Redaktionen af „Maanedsskrift for Litteratur“ (1829—38), hvortil han ogsaa selv leverede adskillige Bidrag, og i Forberedelserne til den lærde Skoles Omdannelse, hvilket medførte hans Udnævnelse til Undervisningsinspektør (1848); samtidig opgav han Stillingen som Universitetsbibliotekar. I det politiske Liv kom han s. A. til at spille en Rolle, foranlediget ved en Artikel i „Fædrelandet“, hvori han skarpt protesterede mod Forfatningsreskriptet af 29/1 1848. Han valgtes paa Bornholm til Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling og indtraadte s. A. i Novemberministeriet som Kultusminister. Han sluttede sig nærmest til det national-liberale Parti, men indtog i flere Spørgsmaal en Særstilling; navnlig holdt han principielt paa en Løsning af det slesvigholstenske Spørgsmaal ved en Deling af Slesvig. Som Minister gennemførte han iøvrig den forberedte Reform af Undervisningen ved de lærde Skoler og ved Universitetet. Medlem af Folketinget var han 1849—53, af Landstinget 1853—74; Præsident for Rigsraadet var han 1856—63. Da han udtraadte af Ministeriet (Decb. 1851), overtog han igen sine tidligere Embeder, som Professor (nu ordinarius) og som Undervisningsinspektør. Hans videnskabelige Virksomhed samlede sig nu i en Aarrække om Livius, hvis romerske Historie han behandlede tekstkritisk i sine „Emendationes Livianæ“ (1860, 2. Udg. 1877), hvortil sluttede sig Tekstudgaven af Livius, som han udarbejdede i Forening med J. L. Ussing

(1861 ff.). Sine tekstkritiske Notitser til en stor Mængde græske og latinske Forfattere udgav han samlede i 3 Bind „Adversaria critica“ (1871—84), og en Del spredte Afhandlinger, til Dels fra ældre Universitetsprogrammer, offentliggjorde han som „Kleine philologische Schriften“ (1875). Sin Virksomhed som Undervisningsinspektør fortsatte han til 1874, som Universitetsprofessor trods tiltagende Øjensvaghed til 1879. Frukten af sine aarelange Studier af det romerske Statsliv udgav han i „Den romerske Stats Forfatning og Forvaltning“ (2 Bind; 1881—82). Han blev Præsident for Videnskaberne Selskab 1867, og Dr. juris h. c. 1879. — M.s Betydning som Filolog ligger væsentlig i den Klarhed, hvormed han fatter og opstiller Problemerne, og den Forsigtighed og Ædruelighed, hvormed han søger at løse dem. Disse Egenskaber viser sig navnlig i hans tekstkritiske Arbejder, hvor han ikke alene er blandt de første, der har indset Nødvendigheden af en metodisk Fremfærd, men ogsaa har et klart Blik for Fejlene i Overleveringen og — i ethvert Tilfælde for de Forfatteres Vedkommende, hvis Sprogbrug han var mest fortrolig med — er i Stand til med Sikkerhed at angive, hvorledes Fejlene bør rettes. Hans latinske og græske Sproglære har ved deres klare Anordning og Fremstilling gjort Epoke, og hans almindelige sprogløse Betragtninger udmærker sig ved Ukunstlethed og Nøgtternhed. I sin Skildring af Oldtidslivet, navnlig det romerske, indskrænker han sig til at fremstille det, der med Sikkerhed kan vides, og nærer stor Sky for at udfylde Billedet ad Hypotesens Vej. Som Politiker var han maadeholden og forsigtig og i Besiddelse af en streng Retsfølelse, der drev ham til at tage Afstand fra alle yderliggaaende Standpunkter, men han havde ikke Energi til med Udholdenhed at gøre sit eget Standpunkt gældende. D. i Kbh. — Gift 1829 Elisabeth Agathe Helene Jensine Bjerring, d. 1880. H. R.

Litt.: Slægt i Bidstrup: „Stamt. over de bornholmske Familier Müller, M. og Sode“ 1884 og „Stamt. over Familien Koefoed fra Koefoedgaard“ 1887, i Hauch-Fausbøll: „Slægtthaandbogen“ og i „Bornh. Saml.“ XII 1918; Selvbiografi i „Solennia Academica“ ved Formøllingsfesten 1828 og „Levnedbeskrivelser af de ved Kbh.s Unvers. 400aarsfest promoverede Doktorer“ 1879; „Livserindringer“ 1887 med Supplementet 1917 samt i „Hist. Tidsskr.“ V 4—5 1883—85; „Nord. Telegraph“ 1/2 1848; „Fædrelandet“ 14/3 1856; „Ill. Tid.“ 9/10 1859; „Berl. Tid.“ 11/2 og 14/2 1860; „Fædrelandet“ 11/2 og 13/2 s. A.; N.—n.: „Skizzer af Landstingets Medl. i Rigsd. 14. Sess.“ 1863; Zodiacus: „Parlamentariske Stjernebill.“ 1875; H. Gemzøe i „Vor Ungdom“ 1879; Vilh. Møller i „Nutlden“ 1879; „Dagbl.“ 80/4 1884; L. Daee i „Vidar“ I 1887; J. L. Ussing i „Overs. over Vidsk. Selsk. Fhdl.“ 1887; Fru Helberg: „Et Liv“ II 1891, S. 339 ff.; Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892—1916; C. C. Clausen: „Vore store Mænd“ 1897; J. L. Helberg i „Det ny Aarh.“ I 2 1904; Lefolli i „Højskolebl.“ s. A.; R. Besthorn i „Nationaltid.“ 7/8 s. A.; O. Slesbye i „Tilskueren“ s. A.; H. Wulff i „Vort Forsvar“ 1907; A. B.

Drachmann: „Udv. Afhdl.“ 1912; A. Frils og P. Munch: „J. L. Heiberg og A. F. Krieger“ 1914—15; Vilh. Andersen: „Goethe“ 1915—16; Wad: „Fra Fyns Fortid“ II 1916; A. F. Kriegers Dagb. 1920 ff; Breve I „Udv. af Breve til P. Hjort“ 1869 og „Dsk. Studier“ 1907; Nekrologer I „Ill. Tid.“ ¹⁹/₁₂ 1886, „Nutiden“ s. A., „Berliner Philol. Wochenschr.“ 1887 (af M. C. Gertz), „Wochenschr. f. klass. Philol.“ s. A. (af M. J. Goldschmidt), „Biograph. Jahrbuch f. Altertumskunde“ 1886 (af J. L. Heiberg), „Sitzungsberichte d. philos.-philol. u. hist. Cl. d. kgl. bay. Ak. d. Wiss.“ 1887 I, „Nord. Tidskr. f. Filol.“ 1887—88 (af O. Slesbye), „Revue historique“ 1887 (af Joh. Steenstrup), „Ny sv. Tidskr.“ 1887, „Tilskueren“ s. A. (af V. Pingel), „Politiken“ ¹⁸/₁₂ 1886 (af M. C. Gertz), „Morgenbl.“ ¹⁴/₁₂ s. A., „Nationaltid.“ ¹³/₁₂ s. A., „Dagbl.“ ¹³/₁₂ og (af J. L. Ussing) ¹⁸/₁₂ s. A. og „Berl. Tid.“ ¹³/₁₂ s. A.; Ligtale af J. Paull s. A.

Madvig, Johan Nikolai Agathon (²⁷/₂ 1833—²⁷/₀ 1919), Retskyndig. F. i Kbh. Forældre: Professor J. N. M. (s. d.) og Hu-

stru. Blev Student 1850, Cand. juris 1857, s. A. Assistent i det slesvigske Ministerium, slesvigske Cand. juris 1861, s. A. Kancellist, 1863—64 Fuldmægtig i det nævnte Ministerium, 1865 Revisionsassistent i Lands-tinget, arbejdede samtidig for Inkorporationskommissionen og for

Indenrigs- og Justitsministeriet med forskellige Sager af slesvigske Karakter, 1867—68 Sekretær ved Teaterkommissionen, 1871—72 Udgiver af Lov- og Ministerialtidende, 1872 Assessor i Kbh.s Kriminal- og Politiret, 1879 i den kgl. Landsover- samt Hof- og Stadsret, 1885 tillige Næstformand for Sø- og Handelsretten, Formand smst. 1891 til 1905, da han paa en hensynsløs Maade afskedigedes af Justitsminister Alberti. I sine yngre Aar indtog M. en fremtrædende Plads i Studenterverdenen, bl. a. som Formand for akademisk Skytteforening og Senior i Studenterforeningen, ledende Senior ved Indvielsen af Foreningens nye Bygning 1863; hele Livet igennem var han optaget af filantropiske Gøremaal, saaledes bl. a. Næstformand for Kbh.s Understøttelsesforening 1874—86, virkede for Ædruelighedens Fremme o. l. Formand for Søfartskommissionen 1897—1902, for Aktielovkommissionen 1901—02 og for Erstatningskommissionen i Anledning af Gentofte Jernbaneulykken 1897—98. Som Dommer indtog M. en Førsterangsplads; med udmærkede juridiske Evner forbandt han en levende Retfærdighedsans; med stor Upartiskhed og Skarpsindighed ledede han Sø- og Handelsretten, almindelig paaskønnet saavel af Parter og Sagførere som af Handels- og Sømandsstanden, trods visse ydre Særheder og en ikke ringe Omstændelighed og Vidtløftighed, der ogsaa afsatte Spor i Formene af hans Domme. For litterær Virk-

somhed var M. ikke anlagt. Foruden et juridisk Arbejde „Realregister til Domsamlingerne i civile Sager for Aarene 1877—1886“ (I 1889, II 1891) udgav han sin Faders „Livserindringer“ (1887) med dertil hørende „Supplementet“ (1917). I sidstnævnte Værk meddelte han samtidig meget summarisk sine egne „Livserindringer“, der dog ikke har synderlig Betydning eller Interesse og tillige hist og her røber en mærkelig Naivitet. D. i Kbh. — Gift 1867 Caroline Jürgensen, d. 1896. Fz. D.

Litt.: Slægt se J. N. M.; erindringer I ovennævnte „Supplementet“ med nye „Supplementet“ 1918; H. C. A. Lund: „Studenterforeningens Hist. 1820—70“ II 1898 passim; „Dannebrog“ og „Vort Land“ ²⁷/₂ 1903; „Politiken“ ²¹/₃ 1905; Nekrologer i „Ugeskr. f. Retsv.“ 1919 B., S. 225 (af M.-P.), „Berl. Tid.“ ²⁸/₀ 1919, „Politiken“ s. D., „Dsk. Søfartstid.“ s. D. og „Ill. Tid.“ ⁸/₁₀ s. A.

Mægaard, Hans Viggo (f. ¹⁴/₄ 1868), Politiker. F. paa Mægaard ved Allinge. Forældre: Gaardejer Hans Edvard M. og Anine Mærengine Karoline Koefoed. Var paa Næsgaard Landbrugsskole 1886—88 og overtog Fødegården 1896, har en Del Tillidshverv indenfor Øens Landbrug. Han blev Sekondløjtnant 1890, Kompagnichef i Bornholms Væbning 1901, Kaptajn 1910. 1899—1907 var han Sogneraadformand og er Medlem af Amsraadet fra 1907. Han stillede sig til Folketinget i Rønne 1909 som Tilhænger af J. C. Christensens Forsvarsordning, valgtes 1910 og gik ind i Venstrereformpartiet, var 1911—12 Ordfører for Værnepligtsloven og 1912—13 for Loven om kommunal Beskatning paa Frbg. Han faldt ved Valget 1913, men valgtes Juli 1914 til Landstinget og er siden genvalgt. M. er en saglig velfunderet og stilfærdig Mand, der efterhaanden har faaet flere Opgaver for sit Parti; han var 1917—18 Ordfører for Lov om Præstegaardskonsulenter, 1919—20 for Lov om Nedlæggelse af Landbefæstningen og 1920—21 for Lov om Motorkøretøjer. Specielt nyder han Partiets Anseelse i militære Sager; han var Medlem af Militærkommissionen af 1919 og en af Fædrene til Venstres Forsvarsforslag, hvis Ordfører han var i Landstinget. 1922 valgtes han til Statsrevisor. — Gift 1896 Michela Christine Jensen. P. E.

Litt.: „Tillæg til Stamt. over Familien Tøxværd“ 1898, S. 14; „Bornholms Tid.“ ²⁶/₂, ⁷/₅ og ²⁸/₂ 1909, ¹³/₇ 1914; „Bornholms Avis“ ¹⁴/₇ 1914; „Næsgaardsbogen“ 1916, S. 224.

Magdahl-Nielsen, Johannes (egl. Nielsen, Magdahl Johannes) (f. ⁵/₂ 1862), Arkitekt. F. i Rærup ved Nymindegab. Forældre: Brønderiejer Morten Nielsen og Elise Jakobsen. Uddannedes som Møllebyggervend

og gennemgik Teknisk Skole i Aarhus, hvorfra han kom paa Kunstakademiet 1885. Fik 1892 Afgang som Arkitekt. Blev Hans J. Holms trofaste Elev og hans Medarbejder i

mange Aar, var saaledes hans Konduktør ved Restaureringen af Vor Frelsers Kirke paa Kristianshavn 1892—94 og ved Opførelsen af det Kgl. Bibliotek 1900—06. Af hans selvstændige Arbejder kan nævnes: et Alderdomshjem, en

Skole m. m. i Svendborg og Landsbiblioteket i Reykjavik. 1912 udnævntes han til kgl. Bygningsinspektør og har som saadan opført mange Posthuse, Toldbygninger o. s. v. paa Sjælland, Lolland og Falster ligesom en Tilbygning til Frederiksborg lærde Skole. M.-N. har ikke noget udpræget Fysiognomi som Kunstner; den stærke Paavirkning fra den Holm'ske Skole synes i de senere Aar at være blevet noget fortrængt af mere moderne Anskuelse. — Gift 1893 Anna Birgitte Jørgensen. C. L.

Litt.: „Berl. Tid.“ $\frac{1}{2}$ 1922; „Politiken“ $\frac{1}{2}$ s. A.

Magius, Albert Vilhelm Riber v. (f. 7/3 1869), Raadmand, Politiker. F. paa Elvedgaard ved Bogense. Forældre: Forpagter, senere Kasserer Friedrich (Frits) Julius Ernst v. M. og Elise Bolette Marie Riber. Blev Postekspedient under Overpostmesterembedet 1893, Chef for Arméfæltposten 1905, Postkontrolør 1909 og Postmester ved Omkarteringspostkontoret 1918. Han var nogle

Aar Formand for Foreningen 4. Lønningsklasse og kæmpede for Indførelse af regelmæssige Alderstillæg. Han har altid interesseret sig for politiske og kommunale Spørgsmaal, bl. a. Forholdstalsvalgmaaden, om hvilken han har skrevet en Del; han var den første, der (1906) rejste Kravet om dens Anvendelse ogsaa til Magistraten (gennemført 1917). 1909—17 var han Medlem af Borgerrepræsentationen og beskæftigede sig særlig med den almindelige Økonomi samt Lønnings- og Pensionsspørgsmaal, var 1912—17 Medlem af Budgetudvalget, 1911—12 Forsamlingens 2. Viceformand. 1917 overgik han til Magistraten som Raadmand ved 5. Afdeling. Til Folketinget har M. stillet sig 1903 og 1906 i Kbh.s 1. Kreds, 1909 og 10 i Aalborg og 1913 i Kbh.s 5. Kreds; han er ivrig Højremand. Er en kundskabsrig og grundig Mand med en vis Slagfærdighed i Debatten. Han sysler med Postvæsenets Statistik og er

Lærer ved Instruktionskursuset i Postgeografi, hvori han har udgivet en Lærebog (1917). — Gift 1899 Johanne Margrethe Helene Allese de Fine Bunkeflod. P. E.

Litt.: Slægt 1 „Stamt. over Familien M.“ 1882, Hauch-Fausbøll: „Slægtbaandbogen“ og samme: „Haandbog over den ikke-naturaliserede Adel“ 1917; „Aarb. f. d. dsk. Postv.“ 1912; „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ $\frac{7}{8}$ 1919; „Nationaltid.“ $\frac{24}{12}$ 1919.

Maglekilde-Petersen, se Petersen, Carl.

Magnus den Gode (1024— $\frac{25}{10}$ 1047), Konge. F. i Norge. Forældre: Kong Olav den Hellige og Alfhild. Fulgte sin Fader paa Flugten til Garderige 1028, hjemkaldtes og hylledes som norsk Konge 1035. 1042 efter Hardeknuds Død blev han ogsaa Konge i Danmark, men maatte her kæmpe om Magten med sin Jarl Svend Estridsen. Sejrede over Venderne paa Lyrskov Hede 1043. D. paa et Skib under et Tog til Danmark. — Ugift. H. Js.

Litt.: G. L. Baden i „Østs Arkiv“ 1826; P. A. Munch: „Det norske Folks Hist.“ I—II 1851—55 og 1 „Nord. Univ.-Tidskr.“ 1858; Worsaae i „Ann. f. nord. Oldk.“ 1852; Fr. Barfod i „Bill. af Nordens Hist.“ 1874; Ræder: „Danm. under Svend Estridsen og hans Søner“ 1871; H. Olrik: „Konge og Præstestand“ I 1892; Joh. Steenstrup: „Venderne og de Danske“ 1900; Hertzberg og Bugge: „Norges Hist.“ II 1 1915; V. la Cour: „Danevirke“ 2. Opl. 1917, S. 172 ff.

Magnus Nielsen (ca. 1106— $\frac{3}{8}$ 1134), Kongesøn. Forældre: Kong Niels (s. d.) og Dronning Margrethe Fredkulla (s. d.) af Sverige. Af svensk Herkomst paa mødrene Side lykkedes det ham at blive anerkendt som Vestgoternes Konge. I Danmark var Knud Lavard (s. d.) hans Medbejler til Tronen, og derfor snigmyrdede han ham (i en Skov ved Ringsted) $\frac{7}{1}$ 1131. Nu fulgte den Borgerkrig, som endte med Slaget ved Fotevig, hvor M. N. selv faldt. — Gift ca. 1127 Richiza af Polen. H. Js.

Litt.: H. Olrik: „Konge og Præstestand“ I 1892 og „Knud Lavard“ 1888; V. la Cour: „Danevirke“ 2. Opl. 1917, S. 197 ff. Se iverig Knud Lavard og Niels.

Magnus, Herman Rudolph Sofus Julius (2/3 1824— $\frac{17}{12}$ 1920), Læge. F. i Slagelse. Forældre: Bogtrykker, Redaktør Peter M. og Sophie David. Blev Student 1844, Cand. med. 1853, var Underlæge i Hæren 1849—50, Koleralæge 1853. 1854 blev han Læge i Hobro, hvor han praktiserede i 50 Aar; 1871 blev han Distriktslæge og Læge ved Sygehuset. M. var en fortræffelig og meget virksom Embedslæge og Praktiker, der havde særlig Interesse for Fødselshjælp. Han stiftede Distriktslægeforeningen 1882 og var dens Formand til 1906, senere dens Æresmedlem. Sammen med Distriktslæge Sophus Møller udgav han de meget nyttige Vejledninger

„Haandbog for Distriktslæger“ (1886, 2. Udg. 1900) og „Haandbog for Læger“ (1898), begge med senere Tillæg. M. bevarede til sit sidste Leveaar en usædvanlig Aands- og Legemskraft. 1920 gik han i Spidsen for Genforeningstoget i Kbh., og i sine sidste Aar udarbejdede han efter Hukommelsen sin Bog: „En gammel Læges Liv og Oplevelser“ (1920), der indeholder livlige Skildringer fra hans Lægevirksomhed og Deltagelse i Trearskrigen. D. i Kbh. — Gift 1855 Anna Cathrine Marie Garben, d. 1902.

F. L.
 Litt.: Ovenn. Erindringer; „Ill. Tid.“ ^{21/2} 1904: Nekrologer i „Ugeskrift f. Læger“ 1920, „Hospitaltid.“ s. A., „Politiken“ ^{18/12} s. A. og „Berl. Tid.“ s. D.

Magnus-Petersen, se Petersen, Magnus.

Magnusen, Finn, se Magnússon, Finnur.

Magnussen, Christian Carl Emil (f. ^{24/3} 1860), Forsikringsdirektør. F. paa Vestmandø ved Island. Forældre: isl. Faktor Christian M. og Petra

Andrea Nielsen. Fik sin Uddannelse i Firmaet Aug. Borgen og var 1891—97 Associé i dette, blev 1897 Direktør for det nystiftede „Nordisk Brandforsikring“, hvilken Stilling han endnu har. Har ved sin noble Forretningsførelse og elskværdige Karakter

skabt dette Selskabs ansete Position. Er Bestyrelsesmedlem i „Nordisk Genforsikring“ og i „Haand i Haand“. Har bl. a. skrevet en Lærebog i Brandforsikring som Del af Chr. Thorsens (s. d.) „Forsikringslæren i Hovedtræk“ (1914—15). — Gift 1899 Gudrun Hermine Thaning.

V. E. G.
 Litt.: Hustru i „Stamt. over Familien Thaning“ 1895, S. 9; „Dsk. Forsikrings-Tid.“ 1920; „Assurandøren“ s. A.

Magnussen, Eugen Leopold Claudi (^{29/6} 1849—^{8/7} 1919), Ingeniør. F. i Aalborg. Forældre: Overlærer Julius M. og Johanne Claudi. Blev Student

1868 og tog Eksamen i Ingeniørfagene 1875, blev s. A. Underingeniør hos den europæiske Donaukommissions Overingeniør i Rumænien med Bolig i Sulina og beklædte denne Stilling, til han selv 1908 blev Overingeniør ved Kommissionen og Leder af

dennes tekniske Arbejder. Tvungen af de urolige Forhold maatte han 1917 forlade sin Stilling, men vendte n. A. tilbage til Sulina og genoptog sit Arbejde. Til Løsningen af Kommissionens store Opgave: at ud-

dybe Donaufloden til 7—8 m.s Dybde, sikre dens Indløb fra Sortehavet og i det hele gøre den sejlbår for store Skibe op indtil Braila, har M. bidraget væsentlig ved sin betydelige Arbejdsdygtighed og Evne til at lede de tekniske Arbejder. Han sad inde med et usædvanligt Sprogtalet, der ogsaa kom ham til Gode under Arbejdet. D. paa et Skib paa Donau ovenfor Sulina. — Gift 1884 Caroline Steenberg.

M. C. H.
 Litt.: Nekrolog i „Ingeniøren“ ^{20/8} 1919 (af G—e).

Magnussen, Johannes Julius Claudi (^{11/6} 1848—^{23/5} 1906), Oversætter. F. i Aalborg. Forældre: Overlærer Julius M. og Johanne Claudi. Blev Student

1869, tilbragte 5 Aar i Kina, først ansat i Store Nordiske Telegrafskab, siden i det kinesiske Toldvæsen. Han maatte dog af Helbredshensyn vende tilbage til Danmark, hvor han tog 2. Eksamen og begyndte pædagogisk og litterær Virksomhed.

1881—83 var han Realskolebestyrer i Lemvig, underviste iøvrig især i Engelsk, tog 1889 Magisterkonferens i dette Fag („Samuel Richardson, et Afsnit af Romanens Historie“, trykt 1891) og udgav til Brug for Undervisningen heri (i Samarbejde med Ad. Hansen) en Række meget anvendte Hjælpe-midler, Læsebog, Læsestykker og Digtsamling, Versioner og Grammatik; var desuden Medarbejder ved A. Larsen og Brynildsens Ordbøger og selv Forfatter af en mindre Dansk-engelsk Ordbog (1902). Tidlig havde M. ved Siden heraf begyndt litterær Virksomhed, dels som Musik anmelder ved „Ude og hjemme“ og 1884—85 (med O. Borchsenius) som Medredaktør af „Hjemme og ude“, dels allerede fra 1878 som en smagfuld og meget skattet Oversætter. Fra hans Haand foreligger paa Dansk foruden talrige lettere Romaner Værker af Goethe („Clavigo“) og Schiller (Tragedier), Shelley og Tackeray, Fr. Reuter og Paul Heyse, Georg Ebers og Paul Lindau. D. i Kbh. — Gift 1877 Hedvig Charlotte Cathrine Sommer.

V. B.
 Litt.: „Politiken“ ^{28/1} 1920; Nekrologer i „Politiken“ ^{24/5} 1906 (af Carl Ewald), „Ill. Tid.“ ^{3/6} s. A. og „Ekstrabl.“ ^{29/5} s. A.

Magnussen, Julius Eugène Ove (f. ^{23/4} 1882), Forfatter. F. i Lemvig. Forældre: Oversætteren Johannes M. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1900 og gik saa et Par Aar rundt ved de forskellige Fakulteter: Medicin, Jura, Æstetik, Nationaløkonomi, inden han valgte Journalistiken og Forfattervirksomheden. Var Medarbejder ved „Ekstrabladet“, „Riget“ og „Politiken“ (1912—19). Debuterede som Forfatter med Københav-

nerfortællingen „Smaa Verdensakser“ (1904), der efterfulgtes af „Lirekasse“ (1904), en Satire i halvt dramatisk Form paa Fru Blicher-Clausen, og „Mikkel“ (1907), en Historie om en lille Dreng. Som Skuespilforfatter begyndte M. med at skrive Farcer og Revolver- og Folkekomedier, sammen med Paul Sarauw bl. a. „En slem Dreng“. — „Dovenskab“, til Dagmar-

teatret, indleder Rækken af hans Skuespil: „Hvo som elsker sin Fader“ (1911), „Hans eneste Kone“ (1913), „Skyldig eller uskyldig“ (1914), „Betty“ (1915) og endelig „Mellemakt. Dramatiske Optrin“ (1918). Som Dramatiker har M. en behændig Haand. Handlingen falder let og selvfølgelig. Personerne bevæger sig naturlig og frit. Desværre plettes Lystspilten af en tyk Mandfolkesentimentalitet. Hans Skuespil hører nøje sammen med Aarene før Krigen; det københavnske Publikum fandt Behag i disse Skuespil, det saa jo her sig selv paa Scenen, hørte sin egen Jargon. Det er forstaaeligt at Verdenskrigen i hvert Fald for en Tid standsede M. Med sin Bog „Guds Smil“ (1920) og Fortsættelsen „Guds Dag“ (1921), hvor han har bekendt sig som troende Spiritist, har han brudt med sit tidligere Forfatterskab og indledet en ny Periode. — Gift 1906 Inger Heckscher.

O. F.

Litt.: Heckscher: „Stammtafel Koppel“ 1883 med Till. 1909; Erindringer i „Politiken“ 14/9 1912; „Journalisten“ 15/9 1911; „Masken“ 17/9 1911 og 19/1 1913; „Bogvennen“ 1914; „Teatret“ 1915; „Dsk. Dramatikere“ 1916; Leopold: „Tres Talenter“ 1918; „Berl. Tid.“ og „Soc.-Dem.“ 28/1 1920; „Berl. Tid.“ 5/11 1921; „Ekstrabl.“ 22/4 1922; „Politiken“ 23/4 s. A.

Magnússon, Árni (¹³/₁₁ 1663—⁷/₁ 1730), Haandskriftsamler. F. paa Kvinnabrekka, Island. Forældre: Sognepræst, Sysselemand Magnús Jónsson og Guðrún Ketilsdóttir. Blev Student 1683 i Kbh. og tog 1685 teologisk Attestats. 1684 var han blevet Amanuensis hos den kgl. Antikvar Thomas Bartholin (s. d.), og efter dennes Død tog Lexikografen Mathias Molh (s. d.) sig af ham, gav ham et

Hjem i sit Hus og skaffede ham 1697 Ansettelse i Gehejmearkivet; 1701 blev han tillige Professor ved Universitetet, fra 1721 i Historie og Geografi, og overtog desuden 1721 Posten som Underbibliotekar ved Universitetsbiblioteket. Som Universitetslærer satte han næppe Spor; det er tvivlsomt, om

han overhovedet i Virkeligheden holdt den Forelæsning, han avtererede enslydende Aar efter Aar. Heller ikke som Forfatter gjorde han, der var lidet produktiv anlagt af Naturen og desuden langsom til at fatte Beslutning, nogen større Indsats; Udgivelsen af et Par latinske Kildeskrifter til Danmarks Middelalderhistorie er hans væsentligste litterære Ballast. Alligevel er der faa, som har udrettet mere for det videnskabelige Studium af det gamle Nordens, i Særdeleshed Islands Historie, Sprog og Litteratur end han i Kraft af den eminete Samlerbegavelse, der var ham i Kodet baaren. Navnlig 1702—12, da han var paa Island som Medlem af den kgl. Landkommission, der bl. a. havde Udarbejdelse af en Jordebog til Opgave, var hans Høst saa stor og betydningsfuld, at saa godt som alt, hvad der fandtes af Pergamentshaandskrifter paa Øen, ved en strengt metodisk Eftersøgning kom i hans Eje og derved reddedes for Efterverdenen. Vel truedes hans Skatte under Kbh.s Ildebrand 1728 med Undergang, da han først i sidste Øjeblik kunde bestemme sig til at flytte; men hvad der faktisk gik tabt ved denne Lejlighed, berører dog, som nyere Undersøgelser har vist, ikke Kærnen, og den arnamagnæanske Samling, der efter hans Død ved testamentarisk Bestemmelse indlemmedes som en særlig Del i Universitetsbiblioteket, er vedvarende Hovedhjørnестenen under oldnorsk-oldislandsk Filologi. Selv kendte A. M. sine Haandskrifter til Bunds, og som han energisk fulgte hvert enkeltts Historie tilbage i Tiden, havde han et kritisk Syn paa dets Indhold og dets Værdi som historisk Kilde. Mundtlig eller i Breve gav han gerne andre Del i sit Kundskabsvæld, og en nærbeslægtet kritisk Begavelse som Høns Gram, der ogsaa personlig stod ham nær, har sikkert hos ham fundet Bestyrkelse for de kritiske Principper, med hvilke han skulde gøre Epoke i dansk Historieforskning. D. i Kbh. — Gift 1708 Mette Fischer. C. S. P.

Litt.: Pontén: „Dissertatio legatum Arna. Magn. historiar septentr. causa factum“ 1802; J. Olafsen og Werlauff i „Nord. Tidskr. f. Oldk.“ III 1836; „Sturlunga Saga“ I 1878; A. D. Jørgensen: „De ask. Rigsarkiver“ 1884; „Saml. af Bestemmelser vedk. det A. M. Legat“ 1892; Kålund i „Katalog over den Arnamagn. Haandskriftsaml.“ II 1894; Breve i „Dsk. Saml.“ III 1867—68; „Ark. f. nord. Filol.“ XXVIII 1912 og I Kålund; „A. M. Brevveksling med Torfæus“ 1916 og „A. M. Embdsskrivelser o. a. offentlige Aktstykker“ s. A.

Magnússon, Finnur (²⁷/₈ 1781—²⁴/₁₂ 1847), Oldgransker. F. paa Skálholt, Island. Forældre: Godsforvalter Magnús Ólafsson og Ragnheið Finnsdóttir. Rejste 1797 til Kbh. for at studere Jura men vendte snart tilbage til Island, hvor han i en Række Aar ernærede sig som Sagfører. 1812 kom han igen til Kbh., understøttedes af Johan Bü-

low til Sanderumgaard og ansattes 1823 i Gehejmearkivet, hvor han 1829 avancerede

til Gehejmearkivar, en Stilling, han beklædte til sin Død. Sammen med Rask stiftede han 1816 det islandske litterære Selskab og sammen med C. C. Rafn 1826 det kgl. nordiske Oldskriftsselskab. Med stor Meddelelseslyst forbandt han Lethed i at producere, og talrige

Skrifter og Afhandlinger saa Lyset fra hans Haand. Særlig samlede hans Interesser sig om Mytologi, Arkæologi og Runeforskning. 1821—23 udkom hans vellykkede Oversættelse af den ældre Edda og 1824—26 hans Fremstilling af Eddalæren, der anlægger en langt ud over alle rimelige Grænser gaende fysisk Mytefortolkning og sammenligner den gamle nordiske Gudelære med Alverdens Religioner. Blandt hans historisk-antikvariske Arbejder indtager det i Forening med Rafn udgivne Kildeskift „Grønlands historiske Mindesmærker“ (1838—42) en første Plads som et Værk, der altid vil bevare sin Værdi. Mindst heldig var M. som Runolog; hans altid usikre Sprogfølelse og altfor store Fantasifuldhed træder her i særlig Grad grelt frem. Overordentlig Opsigt vakte hans Læsning af Runamoindskriften, en Læsning, der foreløbig bekendtgjordes 1834, og som 1841 udførlig begrundedes i det voluminøse Værk „Runamo og Runerne“, og dog var de formentlige Runetegn, som Worsaae 1844 uigendriveligt slog fast, intet andet end naturlige Revner og Ridser. Ansvarer falder dog ikke alene paa M. men i ligesaa høj Grad paa Geologen Forchhammer, der med ubegribelig Halsstarrighed fastholdt, at Ridserne var frembragte ved Kunst. Som Menneske var M. en beskedent, velvillig og yderst hjælpsom Mand, hvad hans righoldige Brevveksling, der opbevares i Rigsarkivet, nok som bærer Vidne om. D. i Kbh. — Gift 1821 Barbara Dorothea Frydensberg, d. 1886. C. S. P.

Litt.: Erslew: „Udsigt over F. M.s Levned og Skrifter“ 1894; H. C. Andersen: „Mit Livs Eventyr“ 1855, S. 250; N. M. Petersen: „Saml. Afhdl.“ III 1872; A. D. Jørgensen: „De dsk. Rigsarkiver“ 1884; Joh. Steenstrup: „Historieskrivningen i Danm. i 19. Aarh.“ 1889; porkellson: „Saga Jörundar hundadagakongs“ 1892; Wad: „Fra Fyns Fortid“ I—III 1916—21; Breve i „Dsk. Saml.“ VI 1870—71, „Briefwechsel der Gebrüder Grimm mit nordischen Gelehrten“ 1885 og „Personalh. Tidsskr.“ V 5 1908; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 1847, Nr. 302 og „Ny Følgeskrift“ VII s. A. Sørgetale af C. P. Pram s. A.

Mahaut, Léonie Emilien (f. ^{21/5} 1875), Fægtelærer. F. i Merméval, Département de l'Eure, Frankrig. Forældre: Rentier Edmond-Nicolas M. og Louise Beaudouin. Tog fra sit 15. Aar Undervisning i Vaabenbrug

hos Louis Mérignac, traadte som attenaarig ind i den militære Fægteskole i Joinville-le-Pont, hvorfra han tre Aar efter afgik som Nr. 1 af 120 Elever. Han deltog i den store internationale Turnering i Paris 1897, hvor han opnaaede 3., og i den nationale Turnering i Vincennes 1898, hvor han fik 1. Pris. N. A. drog M. til Danmark, hvor han i Kbh. oprettede en Fægteskole, og da han viste sig som en fremragende Lærer, blev Skolen hurtigt meget anset og meget besøgt. I talrige Kampe med fremmede Berømtheder, saasom Gianese, Galante, Rue, Lamotte, Kirchhoffer o. a. har M. vist sig som en fin og sikker Fægter. I den internationale Turnering i Frankfurt am Main 1910 naaede han op mellem de otte bedste af 84 Deltagere, men da han blev saaret i den ene Arm, kunde han ikke deltage i de sidste afgørende Kampe. — Gift 1) i Frankrig. 2) 1912 Oda Rasmussen. F. K.

Litt.: „Dansk Fægteforbund 1907—17“ 1917, S. 15—16.

le Maire, Chrétien Frédéric Emile (^{23/11} 1814—^{7/4} 1912), Grosserer, Bankier. Brodersøn af Louis I. M. (s. d.). F. i Kbh. Forældre: Kunstmaler, Tegnelærer, Graver Daniel Frédéric le M. og Marguerite Henriette Wilhelmine van Helsdingen. Kom 14 Aar gl. i Lære hos Joseph Hambro, der var Indehaver af Datidens største danske Bankierfirma. Efter at Hambro 1840 havde bosat sig i London, blev M. først Leder af den gamle Hambro'ske Forretning i Kbh., som han sammen med Wilh. Smidt 1848 overtog for egen Regning (Firma: Smidt & le M.). Da de store Privatbanker dengang endnu ikke eksisterede, spillede Privatbankiererne en betydelig Rolle for Pengemarkedet, og blandt de førende Bankierhuse var Smidt & le Maire, der bl. a. medvirkede ved Optagelsen af Statslaan. Da le M.s Kompagnon, W. Smidt, døde, 1884, likvideredes Firmaet efter en forud truffet Bestemmelse, og le M. traadte dermed ud af det aktive Forretningsliv. le M., der blev en meget formuende Mand, var meget godgørende (han oprettede bl. a. et Legat paa 320.000 Kr.), personlig var han nøjsom og levede helst stille og ubemærket og undgik helst offentlige Hverv. 1849 var han dog blevet Medlem af Grosserer-Societetets Komite, hvori han havde Sæde til 1881, fra 1873 som Næstfor-

mand. Han var Medstifter af Privatbanken, af Burmeister & Wain og af Handelsbanken, i hvis Bankraad han havde Sæde, og til hvilken en Del af Smidt & le M.s Forretning overførtes, da Firmaet 1884 likviderede, medens en anden Del overtoges af Willh. Smidts Søn, Claus L. Smidt. le M. skildres som en jernfjellig, kundskabsrig og faglig indsigtfuld Mand, hvis anerkendte Diskretion og Samvillighedsfuldhed forenet med stor Sikkerhed og Ro i ydre Optræden skaffede ham almindelig Tillid. Han karakteriseres som en fornem Skikkelse af engelsk Tilsnit af den gamle Skole. Hans Firma var ikke blot konservativt med Hensyn til Forretningsgang og -princip, men ogsaa i det rent ydre. Ved sin Død var le M. Kbh.s ældste Grosserer, og med ham gik et interessant Stykke Fortid af det københavnske Forretningstilv i Graven. D. i Kbh. — Gift 1847 Louise Frederikke Johanne Krogh, d. 1872. C. T.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausboll: „Slægthaandbogen“; Schovelin: „Privatbanken“ 1907; Nekrologer i „Politiken“ 8/4 1912, „Berl. Tid.“ 9/4 s. A. og „Børsen“ 10/4 s. A.

le Maire, Abraham Louis (^{25/1} 1836—^{12/12} 1913), Officer, Kartograf. F. i Kbh. Forældre: Fuldmægtig i Admiralitetet David Chrétien

l. M. og Louise Müller. Kom 17 Aar gl. paa den militære Højskoles Artilleri-afdeling og blev 1857 Sekondløjtnant i Artilleriet. Efter yderligere Uddannelse blev han 1860 Premierløjtnant, ansattes 1861 i Generalstabens topografiske Afdeling, blev 1863 Adjutant ved Overkommandoen og deltog som saadan i Krigen 1864,

var derefter Adjutant ved 2. Generalkommando og vendte n. A. tilbage til Generalstabens topografiske Afdeling, hvor han forblev under hele Resten af sin Tjenestetid undtagen 1868—70, da han var Kompagnichef ved Fæslingsartilleriet. 1882 blev han Oberstløjtnant og Chef for Generalstabens topografiske Afdeling, 1888 Oberst, faldt 1901 for Aldersgrænsen og gik af med Titel af Generalmajor. — Om end l. M. som dygtig og alsidig uddannet Militær, som Mand af den gamle Skole og med udpræget Sans for Orden og Nøjagtighed gjorde Fyldest, hvor han end forfærdede Tjeneste, er det dog særlig i sin Virksomhed ved den topografiske Afdeling, han er blevet kendt, en Stilling, hvortil han foruden ved sin Uddannelse ogsaa var kvalificeret ved sin Dygtighed i og Interesse for Tegning, Fotografering og andre Grene af Teknikken. Hans Navn er knyttet til de fortrinlige Kort, som den danske Generalstab har Æren af at have fremstillet. Efter at Opmaalingen af

Danmark var afsluttet under l. M.s Ledelse og Maalebordene i 1:20,000 udgivne, begyndte han Arbejdet forfra med en ny, mere tilfredsstillende Opmaaling af den sjællandske Øgruppe, den Del af Landet, som tidligst var bearbejdet. Derpaa iværksatte han Opmaaling og Korttegning af Færøerne efter samme Princip som det øvrige Land, og det lykkedes ham at fremstille Kortene saaledes, at de hører til de nøjagtigste og smukkeste Kort over et Bjergland. I Slutningen af sin Tjenestetid forberedte han Opmaalingen af Island. Bedre kendt af den store Offentlighed er dog de fortrinlige Oversigtskort over hele Danmark i 1:100,000. — Ved Siden af denne store Virksomhed blev der lagt Beslag paa l. M. i flere andre Øjemed, af hvilke her først og fremmest skal nævnes hans Arbejde som Formand i „Kommissionen for Danmarks geologiske Undersøgelse“, hvortil han beskikkedes af Ministeriet 1895. Denne Institution, der var oprettet 1888, havde under den tidligere Chef, J. F. Johnstrups Svagthed og ved hans Død lidt noget ved Usikkerhed i Ledelse og Arbejdsvilkaar, men efter l. M.s Tiltrædelse bragtes der hurtigt i Sagerne, og en planmæssig Udarbejdelse og Udgivelse af de geologiske Kort og Institutionens andre Arbejder kom snart i Gang. Skønt l. M. ikke var Geolog og aldrig gav sig ud for at være det, medbragte han dog til sin nye Stilling just saadanne Egenskaber, først og fremmest sine Evner og Erfaringer som Topograf og Tegner, der var af største Betydning for det geologiske Kortarbejde og for den smukke Fremstilling af Skrifterne og dertil hørende Tavler. Om end han som den gamle, strengt skoledede Militær af og til kunde forsøge anvendt en vis militærisk Disciplin, skete det dog paa en saa elskværdig, ja næsten kammeratlig Maade, at der stedse bevaredes det bedste Forhold mellem ham og Personalet. — l. M. var desuden Lærer i Tegning ved Officersskolen (1876—85) og havde flere Tillidshverv. Til den dygtige Bestridelse af dem bidrog ikke blot hans Interesse for kulturelle Opgaver, men ogsaa en medfødt chevaleresque Optræden, der tydelig nok skyldtes hans franske Oprindelse. D. i Kbh. — Gift 1865 Thora Vinentine Amalie Wittusen. V. N.

Litt.: Slægt se Émile l. M.; Victor Madsen i „Dann. geol. Unders.“ IV 1 1 1914; Nekrologer i „Militært Tidsskr.“ 1914, „Dsk. Artilleritidsskr.“ s. A., „Beretning om Soldaterhjem i Kbh.“ 1913—14, „Ill. Tid.“ 18/11 1914 (af Victor Madsen) og „Berl. Tid.“ 12/12 1913.

Malberg, Henrik Martin Marinus (f. 1/2 1873), Skuespiller. F. i Aarhus. Forældre: Vognmand Peter Broch M. og Kathrine Marie Schejby. Debuterede paa Aarhus gamle Teater 1/4 1896, var derefter knyttet bl. a. til Povl Friis', Albert Helsingreens og Jens Walthers Provinsselskaber, engageredes

1903 til Aarhus Teater og kom paa Olaf Poulsens Foranledning 1905 til at aflægge

Prøve paa det Kgl. Teater. Prøven førte til et Engagement, men dette fik han løst igen for at kunne modtage Ansættelse ved Martinius Nielsens Dagmar-teater. Her virkede han nu fra 1905 til 1910, blev 1910 selv Direktør i Provinserne; vendte i Aarene 1912—

14 tilbage til Dagmar-teatret, var derpaa 1914—17 ved Alexandra-teatret for fra 1/7 1917 endelig at blive Skuespiller ved det Kgl. Teater. Til hans mere fremtrædende Roller hører Sanison i „Samson og Dalila“, Fragtmand Henschel i Hauptmanns Skuespil, Isidor Lechat i „Forretning er Forretning“, „Den pantsatte Bondedreng“ og „Jeppe paa Bjerget“. Disse Roller angiver hans Fremstillingsevners Rækkevidde. Hans Talent viser i Retning baade af den brede Karakterfremstilling, den bitre, haanske Satire og den kolorerede Komædie. Skønt han ikke stammer fra Bønder, har han dog et særligt Greb paa at fremstille landlege Skikkelser. Han er en Skuespiller, i hvis Fremstillinger en ivrig Stræben altid fornemmes, og som besidder naturligt Lune, ædruelig lagtlagelsesevne og Sans for Helhedsvirkning. Med Jeppe paa Bjerget vandt han en hel Position, som det vil blive hans Sag nærmere at befæste og underbygge. — M. har sammen med Orla Bock skrevet Lystspillet „Bolettes Bryllupsfærd“, der spillede 1914 paa Folke-teatret og senere er opført i Tyskland, og sammen med Axel Frische „Gamle Postgaard“, opført paa Sønderbros Teater 1915. — Gift 1906 Anna Augusta Hansenmeyer.

C. Bs.

Litt.: „Publikum“ 1907—08, Nr. 6; „Ill. Tid.“ 5/2 1911; „Tivoli-Souvenirs“ 1914; „Dsk. Dramatikere“ 1916; „Verden og vi“ 28/2 1917; „Teatret“ Dec. 1917; Chr. Rimestad i „Politiken“ 31/8 1921; „Ekstrabl.“ 31/8 og 2/8 s. A.; „Berl. Tid.“ 29/12 s. A.

Mallet, Paul Henri (20/8 1730—8/2 1807), Historiker. F. i Genf. Forældre: Jean Gabriel M. og Jeanne Marguerite de Masson. Tilhørte en gammel Familie, men Forældrene var fattige, og han kunde ikke fuldføre en juridisk Uddannelse. Kun 22 Aar gl. kom han til Kbh. som Docent i fransk Litteratur efter La Beaumelle. Hans Forelæsninger gav ham ikke meget at bestille. En

Tid var han Lærer for Christian VII (blev afløst af en anden Schweizer, Reverdil), men

var iøvrig optaget af et flittigt Forfatter-skab, navnlig i historisk Retning og helt igennem med Anvendelse af hans franske Modersmaal. Han studerede flittig dansk Historie, udgav et Par Skrifter om de gamle Nordboers Kultur og Mytologi og derefer (1758—77) Hovedværket „Histoire du Danemarck“ i 3 Bd. „Dette Værk er et respektabelt Arbejde“ (Pal-Müller). Det gav et meget paalideligt Billede af Danmarks Historie. M. er en livlig og populær Fortæller med Sans for det kulturhistoriske. 1760 forlod han Danmark og tog Ophold i sin Fødeby, hvor han blev historisk Professor og fortsatte sit Forfatterskab. D. i Genf. — Gift Jeanne Marie Du Pan. H. Js.

Litt.: Slægt i Gallfe: „Notices généalogiques sur les familles genevoises“ 1830; Sismond: „Vie et écrits de P. H. M.“ 1807; Haag: „La France protestante“ VII 1857; Sayous: „Le dix-huitième siècle à l'étranger“ 1861; Holbergs Epistler ved Chr. Bruun I 1865; C. Paludan-Müller i „Hist. Tidsskr.“ V 4 1883—84; A. Frils: „Bernstorffske Pap.“ I—II 1904—07; Bobé: „Reventl. Pap.“ VII 1906, S. 491; Breve i „Extrait du Bulletin de la Société de l'histoire et d'archéologie de Genève“ I 1894.

Malling, Jørgen Henrik (31/10 1836—12/7 1905), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Kreditorforeningsdirektør Ludvig Theodor M. og Frederikke Næve. Var oprindelig bestemt for Handelsvejen og fik først Undervisning i Musik i sit 21. Aar (Violin, Klaver, senere Teori hos Gebauer og Gade). Førte en omflakkende Tilværelse, væsentlig for at gøre Propaganda for den Chevéske Metode, som han havde lært at

kende under et Ophold i Paris, hvor han var paa det Ancker'ske Legat. Holdt saaledes Foredrag og Kursus baade i Kbh. og Provinserne, tog til St. Petersburg (hvor han stiftede Bekendtskab med Rubinstein), var 1869 tilbage i Danmark, hvor han en Overgang var ansat som Organist i Svendborg (1869—72), rejste til Sverige, besøgte Stockholm og var 1877—79 ansat som Sanginspektør ved Folkeskolen (Norrköping), levede senere i Wien (1872), Klagenfurt, München (1882), hvor han læste over Teori og Æstetik ved Universitetet, og i Zürich. 1901 atter i Danmark, levede i Kbh. og var Lærer ved Matthison-Hansens Konservatorium. Hans Arbejde for Indførelsen af den Chevéske Metode har bl. a. ogsaa givet sig litterært Udtryk, idet han har skrevet adskillige Piecer desangaaende, ligesom han har bearbejdet Emile Chevés: „Elementær Musiklære“ (1863). Som Komponist vakte M. fra første Færd stærk Opmærksomhed; allerede hans Op. 2: „8 Melodier til skotske Folkesange“ viser ham som en fint skolet Musiker. Hans senere Værker skuffede ikke

de Forventninger, man maatte stille til ham; de vidner alle om en selvstændig skabende Tonebegavelse, hvis Særpræg: en varm, inderligt følt Melodik og Harmonik, til Tider nærmer sig den Gade'ske Skrivemaade, ja i dramatisk Anlæg endogsaa synes at overgaa denne. Af hans Kompositioner maa nævnes hans Operaer („Lisenta“, „Frithiof“), det dramatiske Digt „Küwala“, Korværket „Tonernas Seger“, Kantaten til Skolesangstævnet i Aalborg 1903, en Strygekvartet og en Klavertrio, Klaversonater; hertil kommer flere Hefter Klaverstykker, Sange for enkelt Stemme og for Kor, Skolesangbøger, Sangbøger for Chevésamfundet etc. D. i Lyngby. — Gift 1) 1862 Cathrine Schou. Ægteskabet opløst; hun d. 1909. 2) 1894 Malerinden Jenny Amalie Gustave Wandel.

E. A.
Litt.: Slægt se Ove M.; „Neue Musikzeitung“ 1896, Nr. 6; A. Allin i „Organistbl.“ Dec. 1912 og Maj—Juni 1913; „Wilhelm Matthison-Hansen 1888—1913“ 1913; Lyng: „Dsk. Komponister ved 20. Aarh.s Beg.“ 1917; Nekrologer af Ch. Kjerulf i „Politiken“ 18/7 1905 og af Aarsbo i „Højskolebl.“ s. A.; Ligtale af Sev. Sørensen (Widding) s. A.

Malling, Ingrid Mathilda (f. 29/1 1864), Forfatterinde. F. paa Oskarsfarm, Skaane. Forældre: Godsejer Frans Oskar Kruse og Mathilda Borgström. Blev Student 1883 i Stockholm og opholdt sig derefter et Aar i Schweiz. Her begyndte hun at studere fransk Romankunst, især Goncourt, Flaubert og Maupassant, og under Indtryk af disse Forfattere og paavirket af Georg Brandes, hvis Forelæs-

ninger over Zola hun hørte under et Ophold i Kbh. (1885—86), begyndte hun selv at skrive. Et Par smaa Romaner, især „Bertha Funcke“ (1885), vakte en Storm af Forargelse, der gjorde hende tavs i 6 Aar. Hun flyttede til Kbh., og ved sit Giftermaal 1890 syntes hun helt at skulle glide ud af de litterære Kredse. I Stilhed fortsatte hun imidlertid sine Studier af franske og engelske Forfattere, og uden at tænke paa Offentliggørelse, kun med Tanken paa sit Hjem, skrev hun „En Roman om Førstekonsulen“ (1894) og forærede sin Mand Manuskriptet paa hans Fødselsdag. Han lod den udgive paa Privatbekostning. N. A. blev den oversat og fremkom i Danmark, hvor den slog an og skaffede hende et Navn som Forfatterinde. Siden har hun regelmæssig hvert Aar udsendt en Bog. Af den lange Række Romaner maa nævnes: „Gouvernørens Frue“ (1895), „Munkeboda“ (1897), „Gryende Dag“ (1902), „Marie Stuart“ (1907), „Manden, Hustruen og Lord Byron“ (1912), „Ebba Stjerne, Eva Skytte og de andre“ (1914), „Marieholm og Munkeboda“ (1918), „Erik

Stjernes Idyl“ (1921). — Den lidt sværmeriske Helledyrkelse, der gjorde sig gældende allerede i „Førstekonsulen“, har gjort Fru M. særlig yndet blandt unge Piger, men hendes Betydning gaar videre. I de historiske og psykologiske Romaner viser hun sig som en fin Skildrer af svundne Tider og Personligheder, idet hun forbinder mangfoldig historisk Viden med en personlig Indsats af Livserfaring og kunstnerisk Smag. — Gift 1890 Grosserer Peter M., d. 1913.

O. F.

Litt.: Mands Slægt se Ove M.; Erindringer 1 „Uppfostran ooh inflytande 1864—85“ 1920; „Kvinnernes Blad“ 24/6 1905; Vald. Vedel 1, „Ill. Tid.“ 26/6 1909; „Nationaltid.“ 14/1 1914; „Dsk. Dramatikere“ 1916; „Berl. Tid.“ 21/6 1919.

Malling, Otto Valdemar (1/6 1851—5/10 1915), Komponist. F. i Kbh. Forældre: Krediforeningsdirektør Ludvig Theodor M. og Frederikke Næve. Blev Student 1866, gennemgik 1869—71 Konservatoriet for at skole de udprægede Evner for Musik, han fra den tidligste Ungdom havde vist sig i Besiddelse af. 1871—84 var han Dirigent i Studentersangforeningen; var 1874 Medstifter af Koncertforeningen og Dirigent der indtil Foreningens Opløsning 1893; Organist ved St. Petri Kirke 1878—91, ved Helligaandskirken 1891—1900, da han overtog Pladsen som Organist ved Frue Kirke efter Hartmann, i hvilken Stilling han virkede til sin Død. Lærer ved Konservatoriet fra 1885 (Leder siden 1899), hvor han underviste i Harmonilære, Kontrapunkt, Kompositionslære, Instrumentation og Orgel (overtog Gades Timer efter dennes Død). Han beklædte en Aarrække en Del betydningsfulde Poster som Bestyrelsesmedlem i Musikinstitutioner (bl. a. i Bestyrelsen for det Ancker'ske Legat, for Samfundet til Udgivelse af danske Musik). — M. førte Traditionerne fra den Gade-Hartmann'ske Periode videre i sin Kompositionsvirksomhed og skabte et betydeligt Antal Værker (over 90) paa denne den klassiske danske Toneproduktions Grundlag. I Form og Anlæg minder hans Værker meget om de to store Mesters, i deres teknisk fortrinlige Sats, deres friske Fantasi og deres bløde, smidige, melodiose Linjer; medens Gade modtog Paavirkninger fra Tyskland, er M.'s Musik under Indflydelse fra samtidig fransk Tonekunst, hvorom hans lette, gratiøse, til Tider næsten galante Stil, hans fine Klangsans og hans ofte interessante, noget slørede Harmonik vidner. En Paavirkning fra Hartmann er samtidig umiskendelig. Hans Værker spænder over store Parter af Kompositionsfelterne; foruden Klaverstykker, Sange, baade for een Stem-

me og for Mand Skor (i Tilknytning til Virksomheden i Studentersangforeningen), religiøse Sange og Salmemelodier, har han komponeret en Symfoni, Kammermusik, Korværker (bl. a. en Række Kantater, ved hvilke han fortsætter Hartmanns geniale Kantatekomposition), en Klaverkoncert, en Violinkoncert, Balletten „Askepot“ (Op. 90). Den Virksomhed, der stod hans Hjerter nærest, var Virksomheden som Organist, i hvilken han saa den smukkeste Form for Musikerens Anvendelse af sine Evner; for Orgelet, der var hans Hovedinstrument og paa hvilket han aandfuldt og til Tider dybt inspireret forstod at underbygge Gudstjenesternes tekstlige og liturgiske Indhold, skrev han en lang Række Compositioner („Aus dem Leben Christi“, „Jomfru Maria“, Præludier og Postludier (for Kirkearets Festdage), „Requiem“, „Die sieben Worte des Erlösers am Kreuze“, „Der Tod und die Auferstehung“, „Paulus“), der alle bærer Præg af hans nære Kendskab til dette Instruments mest kræse Behandlingsmaade. En omfattende Virksomhed udfoldede M. som Lærer og Leder ved Konservatoriet, hvor et stort Antal af vore nulevende Musikere nød hans eminente, af en streng akademisk Aand prægede Undervisning. Til Brug for Undervisningen her skrev han sin „Instrumentationslære“ (1897). D. i Kbh. — Gift 1876 Ida Vilhelmine Bargum, d. 1904.

E. A.

Litt.: Slægt se Ove M.; Ax. Sørensen: „Studentersangforeningen 1839—89“ 1889; Hammerich: „Kbh.s Musikkonservatorium 1867—92“ 1892; J. Fabricius i „Ill. Tid.“ ^{22/10} 1893; Elvius: „Studenterne fra 1866“ 1916; Lyngø: „Dsk. Komponister ved 20. Aarh.s Beg.“ 1917; Hetsch: „Musikkonservatoriet 1867—1917“ 1917; Nekrologer i „Nationaltid.“ ^{5/10} 1915 (af A. H.) og ^{9/10} s. A. (af G. Hetsch), „Berl. Tid.“ ^{5/10} (af A. Toft), „Politiken“ ^{9/10} s. A. (af Ch. Kjerulf) og „Organistbladet“ Nov.—Dec. s. A. (af A. Allin).

Malling, Ove (^{10/12} 1747—^{17/11} 1829), historisk Forfatter, Embedsmand. F. paa Taarupgaard ved Viborg. Forældre: Godsejer

Peder Pedersen M. og Charlotte Hylleborg Storm. Blev Student 1763, studerede Teologi efter Faderens Ønske og tog Eksamen 1766, var derefter Huslærer i Jylland og siden Hovmester for unge Adelsmænd i Kbh. Han læste paa egen Haand Historie og Sprog, navnlig

Modersmaalet, og kom i Forbindelse med de Kredse, der paa denne Tid arbejdede for Danskens Fremme. Foranlediget af Guldberg udgav han 1777 sin berømte Bog „Store og gode Handlinger af Danske, Norske og Holstenere“. Skrevet i et klart og rent, malende dansk Sprog og gennemtrængt af Fædrelandskærlighed, om end præget af

Oplysningstidens Systematiseren, har denne Bog gennem mere end et halvt Aarhundrede betydet overmaade meget for dansk Nationalfølelses Vækst; den kom i nye Oplag 1777, 1783, 1794, 1804, 1810, 1834 og 1885. M.s øvrige Forfatterskab er ubetydeligt, og Videnskabsmand var han ikke; derimod gjorde han en vældig Indsats som Embedsmand. 1777—1809 var han ansat i det veldindisk-guineiske Rente- og Generalloldkammerkancelli, og før og efter bestred han en Række andre Hverv og sad i Kommissioner, hvis Resultater han prægede med sit klare Hoved og sin livlige Pen og som ofte var af stor Rækkevidde. Han var bl. a. Medlem af Handels-, Told- og Finanskommissionen af 1787, Direktør for Kbh.s Fatigvæsen 1799—1815, Præsident for Landhusholdningsselskabet 1783—1802, Medlem af Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler 1805—29, Chef for Rigsbanken 1813—18, Chef for det Kgl. Bibliotek 1823—29, Gehejmestatsminister 1824—29. Myndig, elskværdig, arbejdsdygtig, opfyldt af Almensans var M. en af de ædleste Typer paa Oplysningstidens Embedsmænd. D. i Kbh. — Gift 1781 Christiane Beck, d. 1834. P. E.

Litt.: Slægt hos Lengnick samt i Giersing: „Stamt. over Efterk. af P. P. Malling“ 1884 og „Stamt. over Efterk. af B. Hagen og A. M. Cöllner“ s. A.; Optegnelser i „Hist. Tidsskr.“ II 4 1852 og „Gemt og glemt“ III 1916; G. L. Baden: „O. M.s vigtigste Levnetomstændigheder“ 1837; Høst: „Erindringer“ 1835, S. 155; J. P. Mynster: „Medd. om mit Levnet“ 1854, S. 203, 240; Werlauff i „Hist. Tidsskr.“ IV 4 1874 og „Erindringer af mit Liv“ („Mem. o. Br.“ XIII) 1910; C. Paludan-Müller i „Hist. Tidsskr.“ V 4 1883, S. 144; M. Rubin: „1807—14“ 1892 og „Frederik VI.s Tid“ 1895; Schovelln: „Fra den dsk. Handels Empire“ II 1900, S. 294 f.; E. Holm: „Dann.-Norge under Christian VII“ III 2 1909; Wad: „Fra Fyns Fortid“ I og III 1916—21; Hertel: „Det kgl. Landhusholdningsselskabs Hist.“ I 1920; Breve i „Af efterladte Breve til J. P. Mynster“ 1862, „Udv. af Breve til P. Hjort“ 1867 og „Breve til og fra Ingemann“ 1879; Sørgetaler af Engels-toft, Mynster og Fogtman; Nekrologer i „Ny landok. Tid.“ 1829, Molbechs „Nord. Tidsskr.“ s. A. og af P. E. Müller i „Dsk. Litt. Tid.“ s. A.

Malling, Peder (^{22/12} 1781—^{3/5} 1865), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Gehejmestatsminister Ove M. (s. d.) og Hustru. Uddannedes til Arkitekt dels paa Akademiet (lille Guldmedaille 1801), dels privat af C. F. Hansen, til hvem han stede var nøje knyttet, og hvis Konduktor han var baade i Altona og ved Kristiansborgs og Raadhusests Opførelse. 1809 blev han Kbh.s Stadsbygmester efter Meyn, hvem han havde assisteret. Med offentlig Støtte var han 1811—15 i Italien, blev derefter agreeret og 1818 Akademimedlem; blev desuden efter sin Hjemkomst Arkitekt for Søetaten. Skønt hans Virksomhed, ikke mindst som Stads-

bygmester, har været overordentlig omfattende, er hans Navn dog især knyttet til to Bygninger: Universitetet (1831—36) og Sorø Akademi (færdigt 1828), af hvilke det sidste er en for Tiden saare karakteristisk Bygning, det første et ejendommeligt og virkningsfuldt Værk. M. har desuden udført Gravmælet over Tordenskjold inde i Holmens Kirkes Kapel. M.s Forhold til sin Samtid var ikke det bedste; Høien kritiserede stærkt Universitetet, og da M. vilde have overdraget Udsmykningen af dettes Indre til C. F. Høyer, der var hans Ven, medførte dette en Konflikt med Akademiet, som havde ubehagelige Følger for M. Af Betydning for dansk Kunst blev det, at Venskabet med M. drog Hetsch til Danmark. D. i Kbh. — Ugift. O. A.

Litt.: Slægt se Ove M.; „Dsk. Ugeskrift“ 1835, Nr. 187; „Dagen“ s. A., Nr. 218, 255; Engelstoft og Werlauff: „Kbh.s Universitets-Bygnings Hist.“ 1836; H. N. Clausen: „Opt. om mit Levned og min Tids Hist.“ I 1877, S. 191 f.; Fr. Schiøtt, Heinrich Hansen og Carl Petersen i „Arkitekten“ 1916; Carl V. Petersen sst. 1917; H. Hansen: „Bygningskommissionens Hist.“ 1906.

Malling, Jens Vilhelm ($\frac{3}{4}$ 1846— $10\frac{1}{5}$ 1912), Præst, Forfatter. F. i Ringsted. Forældre: Snedker, Organist Christian M. og Anne

Marie Jørgensen. Tog Lærereksamen 1865 og var 1867—74 Lærer i Velterslev mellem Ringsted og Næstved. I den Fritid, hans Lærergerning skænkede ham, læste han til Studentereksamen, som han tog 1871; Cand. theol. blev han 1876, kun de to sidste Aar af sin Læsetid

var han fri for Lærergerning. 1876 blev han Kapellan i Helsing og to Aar efter i Hillerød, hvor Sognepræsten C. Hostrup fik stor Indflydelse paa ham. 1881—86 var han Sognepræst for Ørslevkloster og Ørum, men sin egentlige Præstegerning fik han i Odder som Præst for Valgmenigheden der fra 1886 til sin Død. Her samlede han en stor Vennekreds om sin Forkyndelse, der i fremtrædende Grad bar Paalidelighedens Præg. M. var først og fremmest Præst, men ogsaa paa en Række andre Felter inden for det grundtvigske Aandslivs Omraade blev der gjort Brug af hans Evner. Fra sin Ungdom af var han stærkt interesseret i Skole-spørgsmaal, talte tid ved Skolemøder og redigerede med stor Dygtighed i en Aarrække Friskolebladet „Bønnen“. M. var en meget yndet Foredragsholder og Oplæser og havde en udstrakt Foredragsvirksomhed, saa der kun var faa Egne i Landet, hvor hans Røst ikke lød. Ogsaa en anselig Række Fortællinger og Skuespil fik M. Tid til at skrive, og en Del af dem vandt ogsaa Yndest, et Par Skuespil: „Formaaende Venner“ (1892)

og „I Sommerferien“ (1894) gik med Held over Scenen paa Dagmartheatret, men de hører alligevel ikke til den blivende Litteratur. M. har givet en udmærket Oversættelse af Rousseaus „Emil“ (1897), og hans litteraturhistoriske Udgiverarbejde: „Fra Holberg til Richardt“ (1900) vandt meget stor Udbredelse. — M. besad en Arbejdslyst og Arbejdsevne, som ikke er almindelig, han kunde til Tider, trods sine spredte Arbejdsfelter, yde det betydelige; for Frihed i Kirke og Skole var han en ivrig og uforfærdet Talsmand, og hans store Vennekreds Landet over priste ham for hans Vennesælhed og hans lyse, glade Livssyn. D. i Odder. — Gift 1876 Sofie Johanne Conradine Holm. F. N.

Litt.: „Søndagsbladet“ 1906; Hauch-Fausbøll: „Studerterne fra 1871“ 1912; Elbek: „V. M.“ 1918; Nekrologer i „Højskolebladet“ 1912 Nr. 20 og 22 (af A. Kr. Dolleris og V. Brücker), „Bønnen“ 1912, S. 154—56 (af A. Kr. Dolleris og Jens Bertelsen), „De 1000 Hjem“ $\frac{19}{5}$ s. A., „Berl. Tid.“ $\frac{10}{5}$ s. A. og „Aarhus Amtstid.“ $\frac{10}{5}$, $\frac{19}{5}$, $\frac{18}{5}$ og $\frac{18}{5}$ s. A.

Malling, William (f. $\frac{23}{11}$ 1859), Grosserer, Forsikringsmand. F. i Hamborg. Forældre: Grosserer William Theodor M. (s. d.) og Hustru. Efter at have frekventeret Nirnheims Realskole i Hamborg og derfra taget „æctaarig-frivillig“ Eksamen i 1875 fik M. sin første Uddannelse i Handelens Praksis hos Hans Broge i Aarhus og var derefter successive ansat i Firmaerne Gorrissen & Co., H. Pontoppidan & Co., begge i Hamborg, Westenholz Brothers, London, og Oscar Prior, Kbh. 1886 løste han Grossererborgerskab i Kbh., og 1900 indtraadte han i Assurance-Firmaet Aug. Borgen, hvis Encindehaver han er siden 1905. Det er en ikke helt ringe Række Tillidshverv, M. efterhaanden har faaet overdraget — navnlig indenfor de forskellige Forsikringsorganisationer. Han er saaledes fra 1900 Medlem af Bestyrelserne for Dansk Tarifforening, Dansk Ulykkesforsikrings-Forbund (1916), Dansk Automobilforbund (1916) og Foreningen af anerkendte Ansvarsforsikringsselskaber for Motorkøretøjer (1919). Til 1919 var han Medlem af Forsikringsforeningens Hovedbestyrelse, og fra s. A. er han Medlem af Assurandør-Societetets Komité. M. var 1899 Medstifter af Foreningen af Korn- og Foderstofhandlere paa Kbh.s Børs, og fra 1912 er han Formand for Foreningen af Repræsentanter for udenlandske Firmaer. 1920 valgte han ind i Grosserer-Societetets Komité. Endelig kan nævnes, at M. fra 1916 er Medlem af Translatørekseksamenkommissionen (Engelsk). Han er høj

Frimurer. En elskværdig, noget impulsiv Personlighed. — Gift 1882 Dora Margaret Hedley.

C. T.
Litt.: „Berl. Tid.“ 22/11 1919; „Assurandøren“ 15/11 s. A.

Malling, William Theodor (7/5 1830—28/2 1913), Grosserer. F. i Stege. Forældre: Købmand Lars Terpager M. og Anna Regina

Elisabeth Schmith. Uddannedes ved Handelen i Kbh. og Leith, fik 1850 Ansættelse i det kendte Firma H. Pontoppidan & Co. i Hamborg, blev Medindehaver 1856 og mistede ved dette Firmas Vanskeligheder under den store Pengekrise 1857 sine Penge. 1879 rejste han

til Kbh., hvor han drev Grossererforretning i Kornbranchen. Han var en flittig, meget paapasselig og nøgtern Forretningsmand, der samlede sig en betydelig Formue, og som fik overdraget mange Tillidshverv, var en Aarrække Medlem af Sø- og Handelsretten og af Grosserersocietetets Komité. M. hørte til den Kreds, der var knyttet til Privatbanken, og var Formand for dennes Bankraad 1901—06 og Medlem af mange store Aktieselskabers Bestyrelser. D. i Kbh. — Gift 1858 Christine Antoinette Bendixen, d. 1881.

A. R.
Litt.: Schovelin: „Privatbanken 1857—1907“ 1907; Nekrologer I „Berl. Tid.“ 28/2 1913 og „Politiken“ 1/3 s. A.

Malling Hansen, Hans Rasmus Johan (5/6 1835—27/9 1890), Døvstummeopædagog. F. i Hunseby, Lolland. Forældre: Lærer Johan

Frederik Hansen og Juliane Cathrine Madsen. Kom efter Faderens tidlige Død i Huset hos Lærer Rasmus Malling i Hunseby, der efter Konfirmationen satte ham i Malerlære. Grev F. M. Knuth (s. d.) havde imidlertid faaet Interesse for den opvakte Dreng og hjalp ham til at stu-

dere. 1854 tog han Lærereksamen, 1858 blev han Student og n. A. Lærer ved det kgl. Døvstummeinstitut og begyndte dermed sin egentlige Livsgering. Han opgav de teologiske Studier og overtog 1862 først en Lærer-, senere Lederstillingen ved Døvstummeinstitutet i Slesvig; men allerede 2 Aar efter blev han forjaget og fuldendte n. A. sit Embedsstudium. 1865 blev han Cand. theol. og fik s. A. Udnævnelse som Præst og Forstander for det kgl. Døvstummeinstitut i Kbh. Han gennemførte Deling af Eleverne, saa de uegentlige, aandsløve døvstumme, der kunde undervises efter

Talemotoden, sendtes til de Kellerske Anstalter, medens de egentlige døvstumme, der maatte undervises efter Tegnmotoden, kom til Døvstummeanstalterne, og han gav Stødet til, at der oprettedes Døvstummeskoler i Fredericia og i Nyborg. M. H. var et Opfindertalent. Ved at syse med Haandalfabetet opfandt han 1870 Skrivekuglen, som dog ikke stod sig i Konkurrencen med de amerikanske Skrivemaskiner. Han indførte et nyt Bospisningsreglement og udfandt i den Anledning — gennem Malling og Vejning af Børnene — at der er Perioder i Børns Højde- og Tykkelsesvækst. Hans Skrifter herom („Fragmenter“) skaffede ham europæisk Berømmelse; hans betydeligste Værk er „Perioder i Børns Vækst og Solens Varme“ (1886). I hans efterladte Papirer er der adskilligt endnu ikke udnyttet videnskabeligt Stof. D. i Kbh. — Gift 1) 1865 Cathrine Georgia Heiberg, d. 1876. 2) 1880 Anna Cathrine Marie Steenstrup, d. 1897.

K. K.
Litt.: G. F. Heiberg: „Slægten Heiberg“ 1907; „Nord. Tidsskr. f. Blinde-, Døvstumme- og Idiotanstalter“ 1872; „Ill. Tid.“ 30/10 1870, 8/12 1872 og 10/1 1876; „Tidsskr. f. Døvstumskolan“ II 1881 og XI 1890; „Nutiden“ 1886; Johs. Jørgensen i Goos: „Det kgl. dsk. Døvstummeinst.“ 1907; H. Holst: „Opfindernes Liv“ I 1914; Nekrologer I „Politiken“ 28/9 1890, „Berl. Tid.“ og „Dagbl.“ 29/9 s. A. og I „Ill. Tid.“ 12/10 s. A.

Malmfred (—1130—), Dronning. F. i Rusland. Forældre: Fyrst Mtsislav (Harald) og Christine af Sverige. Hendes Moder var Margrethe Fredkulla (s. d.), en Søster til hende gift med Knud Lavard. Gift selv ca. 1120 med Kong Sigurd Jorsalfarer af Norge; forskudt af ham ægtede hun ca. 1132 Erik Emune (s. d.), der 1134 blev Danmarks Konge.

H. Js.
Litt.: P. A. Munch: „Det norske Folks Hist.“ II 1855; H. Olrik: „Knud Lavard“ 1888; Ellen Jørgensen og Johanne Skovgaard: „Dsk. Dronninger“ 1910, se lovrig Erik Emune.

Malmqvist, Carl Julius (10/6 1819—4/8 1859), Musiker. F. i Kbh. Forældre: Skomager-svend Magnus Peder M. og Marie Juliane Lilliendahl. Blev Spillemand i Hæren 1834.

Hans Navn er især knyttet til Sangforeningen „Odeon“, hvor han 1851—55 var Dirigent. Han komponerede en Del Mandskvartetter, hvoraf navnlig „Kong Valdemars vilde Jagt“, „Sømandens Farvel“ og „Sang paa Sundet“ er kendt. Var under Krigen 1848—50 Dirigent i Officerssangforeningen. Foruden de nævnte Kvartetter foreligger fra hans Haand endvidere en Del Sange for een Stemme og en Række Arrangementer og Kompositioner af Teatermusik („Huldrebakken“, „Mer end Perler og Guld“, „Hyldemor“, „Den graa

Paletot“) samt et Brudstykke af en Symfoni (opført i Tivoli). Trak sig paa Grund af Sygdom tilbage fra Hæren 1856. D. i Kbh. — Gift 1851 Hedeveg Olivia Jørgensen. E. A.

Litt.: „Sangforeningen Odeon 1851—1901“ 1901.

Malthe Bruun, se Bruun, Malthe.

Mandelberg, Johan Edvard (^{22/1} 1730—^{8/3} 1786), Maler. F. paa Søen mellem Stockholm og Lifland. Faderen var en svensk

Maler, og da M. baade viste Anlæg og Interesse for Malerkunsten, lærte han af Faderen og fik, da denne 1747 døde, Støtte af svenske Mæcener, saa han 1752 kunde drage til Paris, hvor han fandt Arbejde i selveste Bouchers Atelier og sluttede Venskab med sine allerede da

berømmelige Landsmænd Alex Roslin og Magnus Arbien. Ved den sidste Hjælp fik han fra 1754 en Understøttelse fra den danske Konge, kunde rejse til Italien og kom endelig 1758 sammen med Wiedewelt, med hvem han havde sluttet et varmt Venskab, til Kbh., hvor han 1759 agreeeredes ved Akademiet og samtidig optoges som dets Medlem; han blev „kgl. Hof-, Historie- og Bataillmaler“ og 1763 Professor ved Akademiet, senere opnaaede han ogsaa en Aarpenge fra Kongens Kasse. M. fandt straks ved sin Ankomst rigelig Beskæftigelse her i Landet; Byggearbejderne paa Fredensborg og Kristiansborg krævede en Dekorationsmalers Bistand, og mange Bestillinger paa Plafondmalerier, Vægklædninger og Dørstykker tilfaldt ham; saa stærkt anvendtes han, at hans Elever fra Akademiet ofte maatte kaldes til Hjælp. 1759 malede han en „Ulysses og Cerces (Circe)“ til Hoffet, 1761 en „Neptunus“ til den store Sals Loft paa Kronborg, indtil 1768 Billederne under Kuplen i Kuppelsalen paa Fredensborg (Scener fra Iliaden). 1772 fik han Dørstykker med Blomster betalt fra samme Slot, og ham var det ligeledes, hvem det tilfaldt at udføre Tegningerne til den af Struensee paatænkte Publikation „Amusements du Prince Royal“. Men efterhaanden blev hans Arbejder mere og mere af rent dekorativ Art, som Indretninger af Værelser for Kongehusets Medlemmer. Et Felt, han selv dyrkede med Iver, Bataillmaleriet, har ikke vundet ham særlige Laurbær. M. hørte ikke til de store Kunstnere, hans selvstændige Arbejder har ikke fremragende Værdi; men en Kunstner kan ikke upaavirket have arbejdet under Boucher, han har stundom Held med sine Kompositioner, kan lægge megen Ynde og Gratie i sine Arbejder, især i de mindst alvorlig tagne, og hans Palet har Glans og Harmoni. Som Lærer maa

han have været betydelig, baade Abildgaard og Clemens var hans Elever. D. i Kbh. — Gift 1) 1771 Hedeveg Sørensen, d. før 1774. 2) 1781 Anna Margrethe Meyer, d. 1823.

O. A.

Litt.: „Alm. dsk. Bibl.“ 1778 Febr.; Ramdohr: „Reise nach Dänemark“ 1792; Thiele: „Kunstakademiet og Heststatuen“ 1800, S. 125 og 143; F. J. Møller: „Wiedewelt“ 1877 og „Fredensborg“ 1880; „Ude og Hjemme“ 1878; Oppermann: „Kunsten i Danmark under Frederik V og Christian VII“ 1906; Nekrolog 1 „Minerva“ 1786.

Mander, Karel van (ca. 1610—begr. ^{9/4} 1670), Maler. F. i Delft. Forældre: Maler, Tapetvæver Karel v. M. og Cornelia Roose Wijckx. Faderen havde 1616 sluttet Kontrakt med Christian IV om Leveringen af de Tæpeter med Fremstillinger fra Kongens Liv, som skulde smykke Ridder salen paa Frederiksborg. Da han døde, resterede endnu en Del af Betalingen, hvorfor

Enken med sine Børn drog til Kbh. Allerede fra 1630 træffes M. som Miniaturmaler, og i de følgende Aar faar han ofte Betaling for fyrstelige og adelige Portrætter; ved den udvalgte Prins' Bryllup tilfaldt det ham at komponere og give Udkast til Balletten; kort derefter sendtes han til Udlandet paa Kongens Bekostning, til Holland, hvor han i det mindste har besøgt Rembrandts Atelier, og til Italien, hvor Caravaggio og hans Skole med dens kraftige Naturalisme paavirkede ham stærkt. De Billeder, som han da efter sin Hjemkomst malede, viser storslaaede Fremskridt; f. Eks. det store kraftig karakteriserede og monumentalt komponerede Maleri af Christian IV (Valdemars Slot), hvis Hovedtype gik til Grunde med Kristiansborg 1794. Ogsaa den udvalgte Prins gjorde Brug af M. 1642 var han paa Nykøbing Slot og malede der det store Dobbeltportræt af Prinsen og Prinsessen, hvorved han dog ikke glemte at anbringe sig selv i en hofmandsmæssig Stilling. Corfitz Ulfeldt var ham saare gunstig stemt og anvendte ham meget som Maler, og han var Leonora Christinas Lærer i Tegning gennem mange Aar. Hans Forhold til den Ulfeld'ske Kreds synes noget at have skadet hans Stilling, i hvert Fald træder Svogeren Abraham Wuchters en Tid mere frem; men M. var dog stadig stærkt beskæftiget baade med Portrætmaling for Adel og det mægtige Borger skab, med Arbejde paa Slottene og med alle mulige smaa Opgaver af kunstnerisk Art, saaledes maatte han give Tegning til nogle af Frederik III's Guldmønter. En Verdensmand og Elsker af Kunstsager og Rariteter, en rigt begavet og sprudlende Natur, som M. var, kunde naturligvis heller

ikke leve længe i Kbh., før Frederik III, der selv elskede og passioneret samlede paa Mærkværdigheder, atter fik Forbindelsen knyttet; snart blev M. anvendt ved Kongens Kunstskammer og udnævntes før sin Død til dets Inspektør. M.s Begavelse og hans gode Kaar gjorde ham til en søgt Omgangsfælle for de højeste Kredse, de fremmede Gesandter omtaler ham, hans Kunst og personlige Begavelse i de mest smigrende Udtryk, og der findes mere end en Udtalelse for, at han egentlig egnede sig for de største Formaal. Gennem en lang Aarrække anvendtes hans Hus af Hoffet som Stedet, hvor fornemme Fremmede og Gesandter blev indkvarterede. Hovedsagen i hans Virksomhed var og blev dog hans Malerkunst, og herigennem har han sikret sig et Navn for Eftertiden. Af hans Arbejder skal nævnes: Portrættet af Anders Bording (1645; Gaunø), det store Dobbeltportræt af to Borgerfolk (Ravnholt), „Den angrende Petrus“ og „Prins Svends Lig findes“ (Kunstmuseet), begge mærkelige, stemningsmættede og dygtig udførte store Malerier, hans Familiebillede og det Gamborgske Familiebillede samt det tartariske Gesandtskab (1655), foruden en stor Række delvis fortrinlige Portrætter paa Frederiksborg. Som Maler er M. vort Lands første betydelige Kunstner; han besad en overordentlig stor teknisk Kunnen, og hans noget tunge, men tilforladelige og virkelighedstro Portrætgen-givelse har stor Værdi; overfor Wuchters' glansfulde og mere beaandede, men ofte ogsaa mere anstrengte Kunst virker M.s Portrætter borgerligere og hverdagsagtigere, men mere kraftig og haandgribelig. D. i Kbh. — Gift Marie, d. 1680. O. A.

Litt.: Burman Becker i „Kronijk van het Hist. Geneetschap te Utrecht“ 1856 og „Carl van M. og Talerne paa Frederiksborg Slot“ 1859; „Dsk. Saml.“ V 1869 og II 1 1871; Birket-Smith; „Leonora Christina's Hist.“ I 1879, S. 112; Nagler: „Monogramlisten“ III 1863; „Personah. Tidskr.“ II 3 1888; F. R. Friis: „Bidrag til dsk. Kunsthist.“ 1890—1901, S. 76—86; Beckett: „Frederiksborg“ II 1914; Bobé: „Karel v. M.s Gaard“ 1919; Bokkenheuser: „Kristianshavn“ 1910, S. 70 ff.

Mandix, Jacob (¹⁸/₁ 1758—²²/₅ 1831), Nationaløkonom. F. i Kbh. Forældre: Generalauditor Mauritz M. og Lucie Marie Ursin. Blev Student 1774 og tog 1777—90 teologisk, juridisk og filologisk Embedseksamen, hvorefter han paa et Rejestipendium studerede Statsvidenskab i Göttingen 1781—83, og fortsatte sin Uddannelse paa videre Rejser i Udlandet (Frankrig, England og Holland). Han kom ind paa Embedsstigen, blev 1783 Auskultant i Rentekammeret og naaede trinvis opad, var en Tid Chef for fynske og jyske Landvæsenkontor, siden for Tabelkontoret, var 1801—04 Amtmand paa Bornholm, blev 1804 Kommittet i Rentekammeret og blev endelig 1822 Deputeret i samme. 1830 tog han Afsked fra sine Embeder og bosatte sig i Sorø. Ved Siden af sin Embedsvirksomhed

udførte han et ikke ringe litterært Arbejde, først ved Afhandlinger i Maanedsskriftet „Minerva“ (i Aarene efter 1785); siden udgav han 1800 sin „Haandbog over den danske Landvæsenret“ (i 2 Bd.) og 1820 Haandbogen: „Om det danske Kammervæsen“, der giver indgaaende Oplysning om Skatter og Afgifter. 1830 udsendtes Afhandlingen: „Danmarks Tilstand for o. 60 Aar siden, sammenlignet med den nuværende“, et værdifuldt Bidrag til det 18. Aarh.s økonomiske Historie. M.s Embedsvirksomhed karakteriseres som redegørelse og samvittighedsfuld og hans litterære Arbejder som grundige, om end lidet aandsfulde. D. i Sorø. — Gift 1789 Margaretha Elisabeth Hvistendahl, d. 1816. E. C.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Mandix og Hvistendahl); Rahbek: „Erindringer af mit Liv“ II 1825, S. 103; Fr. Thaarup: „Beskrivelse over Bornholms Amt“ 1839, S. 18 f., 94, 171; Breve i „Breve til og fra B. S. Ingemann“ 1879; Nekrologer i „Dsk. Litt. Tid.“ 1831 (af Sviger sønnen B. S. Ingemann) og „Dagen“ s. A., Nr. 137 (af Fr. Thaarup).

Mangor, Anna Marie (¹²/₆ 1781—¹⁶/₅ 1865), Kogebogsforfatterinde. F. i Kbh. Forældre: Assessor i Hof- og Stadsretten Andreas Bang og Anna Sibylle Terkelsen. Blev Enke 1812 med tre smaa Døtre og maatte kæmpe sig frem gennem trange Kaar: for at tjene til Brødet kom hun bl. a. ind paa Forfatterskab og udgav nogle Fortællinger for Børn samt Hverdagshistorien „Tante Kusine“ (1852). Sit Ry har hun imidlertid vundet som Kogebogsforfatterinde. Gennem Aarene noterede hun Opskrifter for Husholdningen, der blev kendt i en snævrere Kreds; hendes Venner bevægede hende meget mod hendes Ønske til at lade dem trykke, og 1837 kom „Køgebog for smaa Husholdninger“, 1841 en Fortsættelse hertil, endelig 1842 „Syltebog for smaa Husholdninger“. Disse Kogebøger hviler paa aarelang Erfaring, alle Opskrifter er omhyggelig gennemprøvede, og hele Fremstillingen præges af en solid Borgerlighed, som har gjort Madam M.s Navn til en Fane. Hendes Bøger har naaet en sjælden Udbredelse, Kogebogen kom 1910 i 40. Oplag. Fortsættelsen 1901 i 29. Oplag og Syltebogen i 1910 i 34. Oplag; først i det sidste Tiaar synes de fortrængt bl. a. af Krig og Rationering. Personlig var Madam M. en elskelig og hjælpsom Dame, der var afholdt af sin store Vennekreds. D. i Kbh. — Gift 1800 Grosserer Valentin Nicolai M., d. 1812, Søn af C. E. M. (s. d.). P. E.

Litt.: Slægt i Hundrup: „Stamt. over O. Bangs Efterk.“ 1875; „Nordstjernen“ ¹¹/₈ 1895; „Kvindens og Samfundet“ ⁹/₁₁ 1900; V. Bergsøe: „Studenterleben og Studieliv“ 1903; Steenstrup: „Den dsk. Kvindes Hist.“ 1917.

Mangor, Christian Elovius (^{16/1} 1739—^{17/3} 1801), Læge. F. i Gentofte. Forældre: Sognepræst Christian Siegfried M. og Anna Gertrud Wienecken. Blev Student 1756, Cand. med. 1764. Med stor Flid studerede han Obstetrik hos Berger og var en af hans mest lovende Elever. 1764 blev han Hospitalsmedikus i Kristiansand, 1767 Landfysikus i Viborg, 1776 i Næstved og 1783 Stadsfysikus i Kbh., 1795 tillige Sekretær i Collegium medicum. M. var en begavet, alsidig og ikke mindst for sin Godhed mod Fattigfolk højt anset Læge og en interesseret Embedsmand, hvem „Almenvellet“ laa stærkt paa Hjerte. I Viborg fik han 1773 stiftet „Viborg Samler“, og i Kbh. var han meget virksom for Fattigvæsenets Reform m. m. 1764 var han blevet Dr. med. („De exploratione obstetricia“), og 1779 skrev han en meget benyttet: „Kort Underretning om Frugtsommeliges og Barselkoners Levemaade og Pleje“. Der findes iøvrigt fra hans Haand flere mindre Afhandlinger og Meddelelser, men af de større Arbejder, han havde planlagt, fik han intet fuldført, dertil var han for urolig og vel ogsaa for travlt beskæftiget. Han var en højt vurderet Læge og havde flere af Tidens fremragende Mænd til Klienter. D. i Kbh. — Gift 1768 Marie Elisabeth Klagenberg, d. 1823. *F. L.*

Litt.: J. H. Bärens i „Skand. Litt.selsk.s Skr.“ 1806 I og „Penia“ I s. A.; V. Ingerslev: „Danm. Læger og Lægevesen“ II 1873; „Saml. til jysk Historie og Topografi“ III 4 1904; E. Ingerslev: „Matthias Saxtorph og hans Samtid“ 1913; „Viborg Stiftstid.“ ^{2/1} 1923; Nekrologer i „Badens Univ. Journal“ 1801, „Den dsk. Tilskuer“ (af Rahbek) og „Lærde Tidender“ s. A.

Manicus, Theodor Emil (^{9/5} 1823—^{10/1} 1904), Journalist. F. i Thorshavn. Forældre: Overlæge, senere

Redaktør Claus M. og Christiane Rosine Juncker. Opdroges tysk, blev Student og Doktor i Kiel og ansattes 1850 ved den lærde Skole i Haderslev, 1853 ved Domsolen i Slesvig, hvor han 1855 blev Konrektor. Fra 1860 var han Korrespondent til „Berlingske Tidende“, og da han 1864 afskedigedes fra sin Skolegerning af Preusserne, knyttedes han fast til Bladet som udenrigspolitisk Medarbejder; han var Redaktør af Bladet 1873—96 og vedblev at skrive i det til sin Død. Han havde grundige historiske Kundskaber og skabte Rammerne for „Berlingske Tidende“s solide Udenrigsrubrik; især nærede han Interesse for nationale Kampe, ikke mindst den dansk-tyske og skrev i „Dansk Maanedsskrift“ en Række historisk-politiske Artikler. I indre politisk Henseende var han ret neutral og bestemte ikke personlig Bladets

Kurs i Provisorietiden. For Kunst og Litteratur havde han levende Interesse; alt i alt var han en taktfuld, rolig og kultiveret Journalist, der egnede sig fortrinlig for det officielle Blad. D. i Kbh. — Gift 1852 Cecilie Wilhelmine Gandil, d. 1881. *P. E.*

Litt.: Slægt i F. Balle: „Stamt. over Familien Balle“ 1883; Erindringer i „Ill. Tid.“ ^{17/3} 1903; „Nutiden“ ^{19/12} 1880; J. Hoeck i „Ill. Tid.“ ^{17/5} 1903; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ^{16/5} og ^{21/5} 1904, „Politiken“ ^{17/5} s. A. og „Ill. Tid.“ ^{22/5} s. A.

Mannheimer, Jacob Herman (^{25/10} 1835—^{1/3} 1890), Handelsmand, Kommunalpolitiker. F. i Kbh. Forældre: Silke- og Klædekræmmer Heymann M. og Adelheid Bing. Kom i Købmandslære i London og etablerede sig i en ung Alder i Kbh. sammen med J. Halberstadt; efter Krisearene 1857 blev Firmaet en blomstrende og højt anset Købmandsforretning, der ophørte efter M.s Død. M. var en konservativ Mand med stor Almsans og havde fra sit Ophold i England bevaret et frisindet Syn paa mange Forhold. Hans Energi og Initiativ, parret med Ærlighed og Idealisme, skaffede ham en Række Tillidshverv; 1880—90 var han Borgerrepræsentant, var fra 1887 Ordfører i Budgetudvalget og nød stor Anseelse i Forsamlingen. Fremdeles var han Medlem af Sø- og Handelsretten og af Privatbankens Bankraad, og han var Stifter af Selskabet for billige Kaffe- og Spisehuse, der var et Led i hans Kamp mod Drikkeri og daarlige Beværtninger, men som efterhaanden bukkede under i Konkurrencen. Politisk var M. Højremand, hørte 1881 til den Side af Partiet, der virkede for Christoffer Hages (s. d.) Valg. ^{1/3} af sin store Formue testamenterede han til et Legat, der bærer hans og Hustruens Navn. D. i Kbh. — Gift 1875 Ida Fischel, d. 1901. *P. E.*

Litt.: Slægt i H. Bing: „Bing og Grøndahl 1853—1903“ 1903, S. 91; Schovelln: „Privatbanken 1857—1907“ 1907; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ^{1/3} 1890, „Politiken“ ^{2/3} s. A., „København“ ^{2/3} s. A. og „Ill. Tid.“ ^{16/5} s. A.

Manniche, Arner Ludvig Valdemar (f. ^{10/2} 1867), Ornitolog, Grønlandsrejsende. F. i Gundsømagle ved Roskilde. Forældre: Saldmagermester Ludvig Salomon M. og Malene Johansen. Tog Lærereksamen 1890, var Lærer i Roskilde 1896—1906 og deltog derefter 1906—08 som Ornitolog i Danmarksekspeditionen til Grønlands Nordøstkyst. Han bosatte sig derpaa i Kbh. som zoo-

logisk Konservator, men besøgte atter 1919 de samme Egne som Leder af en Ekspedition, udsendt af Aktieselskabet Østgrønlandsk Kompagni, i hvis Bestyrelse han har Sæde. M. har som Jæger og Friluftszoolog færdedes overmaade meget i Naturen, saavel her hjemme som i det øvrige Skandinavien, paa Island, Færøerne og Grønland; han er, navnlig med Hensyn til Biologien, en udmærket Kender af den nordiske Fugle verden; det Materiale, han hjembragte fra Danmarksekspeditionen, og som han (1910) beskrev i „The terrestrial mammals and birds of North-east Greenland“, hører baade ved sin Righoldighed og sin fortræffelige Præparering til det bedste, vort Museum ejer fra Grønland. Sine Oplevelser paa Ekspeditionen har han iøvrig gengivet i „Midnatssol og Mørketid“ (1909), ligesom han til forskellige populære Tidsskrifter har skrevet talrige Artikler, mest af biologisk Indhold. — Gift 1894 Karen Bang. R. H. S.

Litt.: Ovenn. Erlindringer.

Mansa, Frederik Vilhelm (29/1 1794—1/10 1879), Læge, Medicinalhistoriker. F. paa Maricnlyst. Forældre: Gartner J. L. M. (s. d.)

og Louise Toxværd. Blev Student 1812 og tog kirurgisk Eksamen 1818. Efter i 3 Aar at have været Kandidat paa Frederiks Hospital nedsatte han sig 1822 og blev 1825 Bataillonskirurg. Han kom snart ind paa medicinsk-historiske Studier, hvortil han havde usædvanlige

Evner. 1831 blev han Dr. med. i Halle for et Arbejde: „De epidemiis maxime memorabilibus, quae in Dania grassatae etc.“ Det var i det hele den ældre Epidemiologi, der interesserede ham, og hans Afhandling om Pesten i Helsingør og Kbh. 1710 og 11 og hans „Samlinger til den danske Medicinalhistorie“ (1833—35), som han udgav sammen med Herholdt, er især betydningsfulde. M. blev ogsaa en meget anset Praktiker, og 1834—45 ledede han J. P. Langgaards (s. d.) ortopediske Institut paa Tuborg. Som Militærlæge avancerede han hurtig og var 1845—64 Flaadens Stabslæge. Hans litterære Virksomhed var meget omfattende; ogsaa om praktisk Medicin skrev han meget i de forskellige Tidsskrifter, af hvilke han var Medudgiver. Desuden skyldes Oversættelsen af Chelius' Kirurgi og flere af Wests Værker hans flittige Pen. Han var Medlem af Komiteen for de skandinaviske Naturforsker møder og 1846—74 Medlem af Sundhedskollegiet. M.s Arbejdskraft synes at have været udtømmelig, næsten 80 Aar gammel fuldendte han 1873 sit Hovedværk: „Bidrag til Folkesygdommenes og

Sundhedsplejens Historie i Danmark fra de ældste Tider til Begyndelsen af 18. Aarh.“; det indeholder et uhyre Stof og vidner om et kolossalt Arbejde. M. var vor lærdeste Medicinalhistoriker, men han næstede til lige den største Interesse for al Æstetik; og navnlig var han meget musikinteresseret og selv udøvende Musiker. Han omtales som en sjælden human og afholdt Mand, elsket af sine Patienter og en faderlig Støtte for mange yngre af sin Slægt. D. i Kbh. — Gift 1824 Vilhelmine Bech, d. 1851. F. L.

Litt.: Mødrene Slægt se J. L. M.; Clausade: „Voyage à Copenhague“ 1845; „Sandags-Posten“ 1869, Nr. 310; L. C. Nielsen: „F. V. Hegel“ 1909; Nekrologer I, „Ill. Tid.“ 12/10 1879 (af Fr. Bartod), „Hospitaletid.“ s. A. og „Bibl. f. Læger“ s. A.

Mansa, Harald Hoff (f. 3/2 1872), Maskingenieur. F. i Randers. Forældre: Boghandler Harald Ferdinand M. og Anna Marie Dorthea Hoff. Stod i Maskinlære i Randers 1888—93, men besøgte om Vinteren Teknisk Skole i Kbh., hvorfra han fik Afgangseksamen som Maskinkonstruktør 1893. Med Stipendium fra Indenrigsministeriet foretog han 1893—94 en Studierejse til England og Skotland og blev

efter sin Hjemkomst ansat hos A/S Tuxen & Hammerich ved Firmaets Fabrik i Nakskov. 1899 gik han over til A/S Atlas i Kbh. som Konstruktionschef. Fra 1917 har han været Direktør for samme Firma. Saa godt som alle de af Firmaet leverede Dampmaskiner og Kølemaskiner er konstruerede af M., og flere Hundrede Kraftanlæg her og i Udlandet er udførte under hans personlige Ledelse. Han har gjort en Række smukke Opfindelser paa Dampteknikkens Omraade, hvoraf særlig en Ventilstyring for Dampmaskiner bør fremhæves. Hans sjældne tekniske Dygtighed og vindende Personlighed har skaffet ham flere Tillidshverv. Fra 1910 har han saaledes været Medlem af Bestyrelsen for Det tekniske Selskab og af Selskabets Skoleudvalg og fra 1912 Censor ved Polyteknisk Læreanstalt. — Gift 1899 Antonia Vilhelmine Jessen. M. C. H.

Litt.: „Mansas Ventilstyring“ i Schrøder: „Maskinlære“ II 1916, S. 267.

Mansa, Jacob Henrik (9/8 1797—5/6 1885), Officer, Kartograf. F. i Hillerød. Forældre: Gartner J. L. M. (s. d.) og Louise Toxværd. Blev Landkadet 1810, Sekondløjtnant 1815, Premierløjtnant 1824, kar. Kaptajn 1831, Afsked 1842. Var Lærer i Skrivning ved Landkadetakademiet 1831—42, meldte sig til Tjeneste under Krigen 1848—50 og ansattes som Leder af Overkommandoens topografiske Arbejder, fik Majors Kar. 1849, Oberstløjtnants 1851, Afskedspatent som Oberst

1869. Da det første litografiske Etablissement her i Landet, oprettel 1815, overgik i Statens Eje 1820 som „Det kgl. Stenrykkeri“, knyttedes M. til denne Institution, kendt som han allerede var for sine sjældne Anlæg for Tegning og Kalligrafi. Man kan ikke skrive Litografiens Historie i Danmark, uden at M. maa nævnes blandt dens selvstændigste, tidligste og

omhyggeligste Udøvere, men størst Betydning for Landet fik han, da han 1837 begyndte sine kendte, store Kortarbejder. Der krævedes et uhyre Arbejde, sjældne naturlige Anlæg og en enestaaende Energi for paa Grundlag af de da eksisterende kartografiske Arbejder at reducere Smaakortene til den af M. anvendte Maalestok (1:60000) og derefter at samle dem til ét Kort, der er saa anskueligt, smagfuldt og rettelig fordelt m. H. t. medtagne Terrængenlande og benyttede Signaturer som det, M. har fremstillet af hele Danmark. Med Rette skreves i en Nekrolog over ham, at „kun den, der nogenlunde gør sig klart, hvilke Vanskeligheder Kartografen har at overvinde, vil tilfulde fatte, hvor sjælden en Ihærdighed og hvor usædvanligt et Blik for topografiske Forhold der har været nødvendige for at udføre et for en enkelt Mand saa kæmpemæssigt Arbejde“. Han var en elskværdig og betydelig Personlighed, en varm Fædrelandsven, en Mand, der, skønt konservativ anlagt, dog evnede, selv i en høj Alder, at stille sig sympatisk overfor Samfundets rivende sociale Udvikling. D. i Kbh. — Gift 1824 Louise Rebecca Thalbitzer, d. 1870. K. C. R.

Litt.: Mødrene Slægt se J. L. M.: Elivus og Ilort-Lorenzen: „Dsk. patr. Slægter“ 1891, S. 329; „Ill. Tid.“ 14/6 1878; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 6/6 1885.

Mansa, Johan Ludvig (14/1 1741 el. 1742—13/1 1820), Slotsgartner. F. i Zweibrücken, hvor Faderen var Slotsgartner. Kom til Danmark ca. 1762 og fik Beskæftigelse i Frederiksborg Have, var siden en Tid Gartner paa Fuglsang. 1784 blev han Slotsforvalter og Gartner paa Marienlyst, hvis Have han omlagde i engelsk Stil, senere (1794) ved Frederiksborg Slots- have og sluttelig, fra 1799 ved Fredensborg

Slotshave. M. var en kyndig Pomolog, men hans Navn er dog i højere Grad knyttet til Landskabsgartneriet. Han levede i en Tid, hvor man fra den stive franske Stil gik over til den mere landskabelige frie engelske Stil, og M. var en Tilhænger af denne sidste.

Han udgav 1798 et Billedværk paa 23 kolorerede Tavler betitlet: „Udkast til Hauge-Anlæg i den engelske Smag samt Anvisning til at inddele og beplante smaae Parterier“; — dette Værk er ogsaa udkommet med tysk og med fransk Tekst. Endvidere har han forfattet en „Kathechismus eller Grundregler for nyttige Havevæksters Dyrkning i Danmark“ (1787), en Bog som uden Tvivl har haft sin store Betydning for Havebrugets Fremme blandt Menigmand i den Tidsperiode; den opnaede 5 Udgaver, de to sidste (1834 og 1843) besørgedes ved hans Søn Johan Ludvig M. (10/2 1802—10/10 1886), som var Herregaardsgartner, senere Skovrider og Forpagter. En anden Søn, Christian Ludvig M. (10/8 1792—10/8 1833) var Faderens Efterfølger som Gartner og Slotsforvalter paa Fredensborg. D. i Fredensborg. — Gift 1) 1772 Anne Christine Voigt. 2) 1791 Louise Toxværd, d. 1853. A. L.

Litt.: Hustrus Slægt i „Stamt. over Familien Toxwerdt“ 1896; L. C. Nielsen: „F. V. Hegel“ 1909; Bruun og Lange: „Danm. Havebrug og Gartneri til 1919“ 1920; „Gartner-Tid.“ 1908, S. 127 og 1921, S. 101; „Havekunst“ 1921, S. 75; L. Pedersen: „Kronborg Have“ 1920, S. 126 ff.

Manthey, Johan Georg Ludvig (3/6 1769—21/1 1842), Apoteker, Kemiker. F. i Glückstadt. Forældre: Pastor Ludwig M. og Sophia Dorothea Hermes. Blev Student 1785 og begyndte at studere Medicin; senere kaslade han sig over Studiet af Kemi og blev Lektor heri 1788 ved det kirurgiske Akademi, men tog først 1790 farmaceutisk-kemisk Eksamen. Efter en Udenlandsrejse med Understøttelse af det Cappel-

ske Legat overtog han Løveapoteket i Kbh. og drev det til 1805. 1795 udnævntes han til overordentlig Professor i Kemi ved Universitetet uden Løn og uden nogen Udsigt til Forfremmelse. S. A. blev han paa ny Lektor i Kemi ved det kirurgiske Akademi og n. A. Administrator ved den kgl. Porcelænsfabrik, en Stilling han beholdt til 1812. 1805—11 var han tillige Bestyrer af de Ørholmske Fabrikker. 1812 trak han sig helt tilbage til sin Landejendom Falkensten ved Slagelse. Hans Lærervirksomhed i Kemi har ikke sat væsentlige Spor i denne Videnskabs Historie i Danmark, og hans Bestyrelsestid var ikke nogen gunstig Periode for Porcelænsfabrikken. Derimod fik hans Interesse for H. C. Ørsted, der bestyrede Løveapoteket under M.s Udenlandsrejse 1800, stor Betydning for Ørsted i de for hans Udvikling saa vigtige Udgomsaar. D. i Kbh. — Gift 1) 1791 Augusta Günther, d. 1806. 2) 1808 Anna Pauline v. Hollen, d. 1855. M. C. H.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og „Pers. Tidsskr.“ VI 3 1912; Ingerslev:

„Danmarks Læger og Lægevesen“ II 1873, S. 500; Rawert: „Danmarks Industrielle Forhold“ 1849, S. 313 ff.; E. Dam: „Eksamensvidnesbyrd for flere bekendte Farmaceuter“ i „Pers. Tidsskr.“ IV 1 1898; „Breve fra og til H. C. Ørsted“ I 1870; J. P. Mynster: „Meddelelser om mit Levnet“ 2. Opl. 1884, S. 31, 129; R. Jørgensen: „Loveapoteket i Kbh.“ 1908; Karl Madsen: „Porcelænsfabrikken i forrige Aarh.“ 1893; „Pers. Tidsskr.“ VI 4 1913; „Corresp. de H. C. Ørsted avec divers savants“ II 1920.

Mantzius, Johan Frederik (^{20/1} 1834—^{14/6} 1890), Skolemand. F. i Kbh. Forældre: Major Carl Johan Peter M. og Mette Marie Fogh. Blev Student 1854,

opgav 1858 paa Grund af Astma sit teologiske Studium, virkede i ti Aar i Birkerød som Huslærer for Pastor Begtrup og en Del fremmede Børn, oprettede ^{14/4} 1868 Skolehjemmet Godthaab, der skulde ligne et Hjem med mange Børn. Uden frem-

mede Forbilleder opvoksende heraf Landets første private Kostskole, Birkerød K. M.s pædagogiske Ideer var den grundtvigske Friskoles. Undervisningen sigtede ikke mod Eksamen, men indrettedes efter hvert Individets Evner og Trang. M. vandt hurtigt Ry som Opdrager, Skolen voksede stærkt, og Arbejdsplanen maatte omdannes efter Latinskolens, men med Hovedvægten paa den individuelle Opdragelse. M. var selv en genial Lærer, og som Personlighed virkede han mægtig og myndig paa sine Omgivelser, skønt han næsten altid var syg. Økonomi havde han ingen Sans for, og han efterlod Skolen i ret ubetrygget Stand. D. i Birkerød. — Gift 1868 Elisabeth Møllerup, d. 1899.

J. C. K.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægtshaandbogen“; „Til Minde om J. M.“ ved L. Koefoed, 1893; „Meddelelser om Latin- og Realskolen i Birkerød“ 1891, 1893 og 1918; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ^{21/6} 1890 (af Karl Mantzius) og „Højskoleblad“ s. A. (af H. Begtrup).

Mantzius, Karl (^{20/5} 1860—^{17/5} 1921), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Skuespiller Kristian M. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1878,

begyndte at studere romansk Filologi og fortsatte Studierne i Paris, men lidt efter lidt vendtes hans Hu mod Skuespilkunsten, og han gav sig til at følge Gots og Delaunays Undervisning paa Konservatoriet. Allerede som Elev i Mari-boes Skole havde M. betraadt Scenen ved Forestillinger paa Hofteatret, ogsaa i Studenterforeningen havde han spillet Komædie. Naar saa hertil kom hans kendte Navn, forstaaes det, at han engageredes som Skuespiller ved det Kgl. Teater uden formelt at

debutere; og paa Sæsonens Aabningsaften ^{1/6} 1883 optraadte han første Gang som Jeronimus i „Erasmus Montanus“. Ved det Kgl. Teater forblev han indtil 1889 for saa i Sæsonen 1889—90 sammen med Riis-Knudsen og Julius Lehmann at lede Dagmar-teatret, hvorpaa han vendte tilbage til det Kgl. Teater. Her forblev han som Skuespiller til 1912, var Teatrets Direktør 1909—13 og optraadte senere som Gæst, dels i Provinserne, Sverige, Finland og Norge, dels paa det Kgl. Teater. Han optraadte sidste Gang her som Petermann i „Det gamle Hjem“ ^{28/4} 1921. Han oversatte forskellige fremmede Skuespil og skrev — foruden Memoirebindet „Min Far og jeg“ (1919) — det store Værk „Skuespilkunsten Historie“ i 6 Bind. Det Bind, der omhandler „Engelske Teaterforhold i Shakespeare-Tiden“, skaffede ham 1901 til Trods for den manglende Embedseksamen den filosofiske Doktorgrad ved Kbh.s Universitet. Efter hans Død udkom (1922) en Fremstilling af det 19. Aarh.s Skuespilkunst. Som Skuespiller vandt M. baade i klassiske og moderne Roller Autoritet, mindre dog ved fantasifuld Udarbejdelse af Helheden end ved klar og intelligent Forstaaelse af Hovedpunkterne. Han løste med Held saadanne Opgaver som Orgon og „Den Gerrige“ hos Molière, Polonius i „Hamlet“, Rosiflengius, Stygotius, Jeronimus hos Holberg. Svagere var hans store Shakespearepræstationer: Kong Lear, Richard III, Marcus Antonius og Shylock. Ej heller Bisp Nicolas i „Kongsemnerne“ formaede han at hæve op over en ret fantasiløs Almindelighed. Men i saadanne moderne Roller som Grev Trolle i „Den gamle Præst“, Levin i „Indenfor Murene“, Relling i „Vildanden“, Berent i „En Fallit“ befæstede han en Gang for alle sin Position som en moderne Skuespiller af høj Rang med en kølig Intelligens i Replikken, medens en skærende Ironi ofte belyste Skikkelsen og gav den dybt Perspektiv. D. i Kbh. — Gift 1) 1884 Sofie Kirstine Elisabeth Rosenberg. Ægteskabet opløst. 2) 1902 Sarah Beckelt. Ægteskabet opløst; hun siden gift Ludvig Elsass (s. d.). 3) 1919 Wanda Mathiesen.

C. Bs.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægtshaandbogen“; Erlindringer i „Min Far og jeg“ 1919; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; Sv. Lange i „Ill. Tid.“ ^{11/11} 1900; „Nationaltid.“ ^{28/10} og ^{30/10} 1901; G. Esmann i „Teatret“ I 1901—02; „Hver 8. Dag.“ ^{30/10} 1904; C. Behrens: „Dsk. Scenekunst. Karl M.“ 1909; „Masken“ ^{21/1} og ^{12/5} 1912; Johs. Dam: „K. M. i Billeder og Tekst“ 1912; Fristrup: „Scenens Navne“ 1913; „Berl. Tid.“ ^{23/8} 1917; Leopold: „Tres Talenter“ 1918; Chr. Rimestad i „Politikken“ ^{20/2} 1920; Edith Rode i „Berl. Tid.“ ^{10/2} s. A.; H. Lind i „København“ ^{20/2} s. A.; Krohg: „Kampen for Tilværelsen“ III 1921; Nekrologer i „Politikken“ ^{18/5} 1921 (af Chr. Rimestad), „Nationaltid.“ ^{17/5} og (af Henn. Berger) ^{22/5} s. A.; „Teatret“ s. A. (af Edv. Brandes o. fl.), „Ekstrabl.“ (af F. O.) ^{17/5} s. A. og „Berl. Tid.“ ^{17/5} s. A. (af Jul. Clausen, Olaf Poulsen, Johs. Poulsen, Fru Hennings, Johs. Nielsen, Poul Nielsen, Anna Bloch, Vilh. Andersen).

Mantzius, Kristian Andreas Leopold (¹/₁₁ 1819—⁵/₆ 1879), Skuespiller. F. i Viborg. Forældre: Major Carl Johan Peter M. og

Melle Marie Fogh. Blev Student 1837, begyndte at studere Teologi, men opgav Studiet for at gaa til Scenen. Et Minde om hans teologiske Tid findes i den Oversættelse af Bauers Lærebog i hebraiske Oldsager, han udgav 1842, s. A. han debuterede paa det Kgl. Teater som „Eras-

mus Montanus“, i hvilken Rolle han opnaede en vis Anerkendelse. Sin egentlige kunstneriske Sejr i disse Aar vandt M. dog ikke paa det Kgl. Teater, men ved Studenteropførelsen paa Hofteatret af „Genboerne“ ²⁰/₂ 1844, da han spillede Løjtnant v. Buddinge, hans erklærede Glansrolle, som Ikke-Antagelsen af Hostrups Vaudeville-Komedie paa det Kgl. Teater foreløbig hindrede ham i at komme til at udføre her. Han tog 1844 sin Afsked som „Prøveskuespiller“, rejste til Kria, i hvor han optraadte i enkelte Roller, lod sig engagere ved H. V. Langes Provinssselskab og kom 1846 til at udføre nogle Gæsteroller paa det Kgl. Teater, hvor han ved Sommerforestillingerne s. A. omsider fik sit Ønske om at spille Løjtnant v. Buddinge opfyldt. Dette førte 1848 til hans faste Engagement som kgl. Skuespiller. Han var nu knyttet til Teatret i en halv Snes Aar, ikke uden at hans voldsomme Gemyt og paastaelige Karakter bragte ham i adskillige Konflikter med Kolleger og Direktion. Misfornøjet med de herskende Forhold lod han sig 1858 engagere til Folketeatret, hvis indskrænkede Privilegium dog hindrede ham i at spille Holbergske Roller, og fra Sæsonen 1860—61 vendte M. atter tilbage til det Kgl. Teater, hvor han snart indblandedes i nye Konflikter, indtil et Sammenstød, der ligesom de tidligere, bevægede M. til at optræde med skarpe, nu ikke længer anonyme journalistiske Angreb paa Direktionen, endte med, at han suspenderedes og afskedigedes uden Pension ¹⁷/₄ 1871. Sagen blev gjort til Genstand for en Forespørgsel i Folketinget af J. A. Hansen til Kultusminister Hall, og M. udgav en bidende Pjece „Bernier-Linde-Hall contra Mantzius“ — han havde tidligere (1862) udtømt sin Vredes Skaaler over Clemens Petersen i sin Satire „Clemens Petersen paa Rejse og i Théâtre Français“. Efter Afskedigelsen, der vakte stor Opsigt, blev M. en ivrig Oplæser Landet over — i Kbh. samlede han dels i Kasinos mindre Sal, dels paa Universitetet Søndag Aften store Skarer til sine glimrende Fortolkninger af dansk og fremmed Litteratur (især Holberg, Shakespeare, H. C. Andersen, Mark Twain).

Men da Bernier og Linde var gaaet af, kom han 1877—78 tilbage som Gæst til sin gamle Scene under de nye Omgivelser, hvor han som Per Degn, Jacob von Thyboe og især som Falstaff fejrede store Triumfer. Sidste Gang inden sin uventede Død optraadte han ²⁷/₂ 1879 paa Kasino i Titelrollen i L'Arronges Lystspil „Doktor Staal“. Et skarpt og frodigt Lune udmærkede M. som Skuespiller — hans Kunstnernatur er især knyttet til saadanne Holberg-Roller som Jeronimus i „Pernilles korte Frøkenstand“, Erasmus Montanus, Corfitz, Jacob Skomager, Jacob von Thyboe, til Grønholdt og Løjtnant v. Buddinge hos Hostrup, Daniel Hertz i „De unges Forbund“. Han kastede sig med farceagtig Overgivenhed ud i sine Roller, strejfede ofte Karikaturen, dvælede i Replikkerne, understregede dem, der for ham var de afgørende og centrale, men tog mindre Hensyn til den store Helhedsopfattelse. Han var en af de vittigste, forvandlingsrigeste og mindst traditionsbundne Skuespillere, vi har ejet herhjemme — selv paa Katedret som Oplæser kunde han illudere, men et ubehersket Temperament hindrede ham i den rolige Forbliven paa en og samme Scene. D. i Kbh. — Gift 1859 Anna Margrethe Petrea Jørgensen, d. 1911. C. Bs.

Litt.: Slægt se Karl M.; ovenn. Pjece 1871; Overskou: „Den dsk. Skueplads“ V—VII 1864—76; E. Brandes: „Dsk. Skuespilkunst“ 1880; Jubeludg. af Holbergs Komedier III 1888; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ II—III 1889—96; Schandorph: „Oplevelser“ I 1889 og i „Skuespillerforeningens Julebog“ 1893; Hostrup: „Erindringer fra min Barndom og Ungdom“ 1891; O. Zinck i „Skuespillerforeningens Julebog“ 1893 og „Fra mit Studenter- og Teaterliv“ 1906, s. 68 ff.; O. Borchsenius: „Hjemlige Interierer“ 1894 (fra 1880); Axel Sørensen i „Studentertid“ 1894, s. 33 og 45; Abrahams: „Minder fra min Studentertid“ 1896, H. C. A. Lund: „Studentereforeningens Hist.“ II 1898; Blanc: „Kria. Teaters Hist.“ 1899; Joh. Luise Helberg: „Et Liv“ 3. Udg. II 1913, S. 157 f. (fra 1891); „Fra Holbæk Amt“ 1911; Frstrup: „Scenens Navne“ 1913; R. Neiliendam i „Teatret“ 1915 og 1916, „Folketeatrets Hist. 1857—1908“ 1919 og „Det kgl. Teaters Hist.“ II 1922; Karl M.: „Min Far og jeg“ 1919; „Politiken“ ⁴/₁₁ 1919; Breve i „Breve fra og til Hertz“ 1895, „Breve fra og til Hostrup“ 1897 og R. Neiliendam: „Breve fra dsk. Skuespillere og Skuespillerinder“ 1912; Nekrologer i „Ede og Hjemme“ 1879 (af Schandorph), „Ill. Tid.“ ¹⁵/₆ s. A. (af C. Thrane, „Nutiden“ s. A. (af V. M.), „Berl. Tid.“ ⁹/₆ s. A. og „Dagbl.“ ¹⁰/₆ s. A.

Marcher, Louise, se Sahlgreen.

Marer, Johannes Jens Carl (³/₄ 1861—²/₀ 1922), Skuespiller, Skriftefæst. F. i Kbh. Forældre: Skræddermester Christian Harald Anton M. og Marie Louise Madsen. Blev Student 1879, Cand. phil. 1880, studerede en kort Tid Medicin, men drog sig mod Scenen; han var Søstersøn af Skuespiller Frederik Madsen (s. d.). Han debuterede 1883 paa Kasino, var 1884—87 ved Folketea-

tret, 1891—98 ved Dagmar-teatret og 1900—02 Scenestruktør ved Aarhus Teater. Paa Scenen var han intelligent og tør, besad stor Maskeringsevne, men naaede ikke frem i første Række. Han var belæst og vidende, omgikkes Tidens litterære Skønaander som Bang og Nansen og dyrkede Journalistik ved „Nationaltidende“ 1888—91; en Samling Artikler udkom 1889 under Tillen „Verdens syv Underværker“ af Poul Fasting. Endvidere skrev han nogle Teaterstykker (bl. a. „Den gamle Historie“, der antoges paa det Kgl. Teater) og udfoldede en betydelig Virksomhed som Oversætter; han har oversat og bearbejdet over 50 Skuespil og adskillige Romaner, bl. a. af Molière, Mérimée, Dumas fils, Daudet, Maupassant, Bellman, Hallström og Mathilda Malling. Mest kendt blev han dog som Skriftekspert; han dyrkede fra før 1890 Grafologien, oversatte Crépieux-Jamin: „Grafologien“ (1890) og udgav 1899: „Grafologi og Hypnotisme“. Mere end den egentlige Grafologi interesserede den videnskabelige Skriftekspertise ham, og ved sin eksakte Melode blev han en Autoritet herhjemme paa dette Omraade, saa at han i mange Aar benyttedes af Domstolene. Han boede fra 1910 i en gammel Skovriderbolig ved Langaa. D. her. — Gift 1) 1892 Kirstine Margrethe Jungersen; Ægteskabet opløst; hun d. 1918. 2) 1910 Sofie Nissen.

P. E.

Litt.: 1. Hustru i Krenchel: „Stamt. over Slægten Meyer“ 1892, S. 7; Erindringer i „Magasinet“ 21/2 1922 og „Ill. Tid.“ 3/2 1916; „Studenterne fra 1873“ 1904; R. Nøllendam: „Folketretens Hist. 1857—1908“ 1919; Nekrologer i „Politiken“ 3/2 og 5/2 1922, „Berl. Tid.“ 4/2 s. A., „Dagens Nyh.“ s. D. og „København“ s. D.

Margrete Fredkulla (d. 4/11 1117), Dronning. Fader: Kong Inge Stenkilsen af Sverige. Blev som et Fredspan (deraf Tilnavnet) 1101 taget til Ægte af den norske Kong Magnus Barfod (d. 1102), ægtede siden den danske Kong Niels (s. d.) kort efter dennes Tronbestigelse (1104). Fik et godt Eftermæle.

H. Js.

Litt.: Sægt 1 „Sveriges Historia“ II 1905, S. 101; H. Olrik: „Knud Lavard“ 1888 og „Konge og Præstestand“ I 1892—95 og 1905; A. D. Jørgensen: „Bidrag til Nordens Hist. i Middelalderen“ 1871; „Norsk hist. Tidsskr.“ III 1 1890, S. 273 f.; Ellen Jørgensen og Johanne Skovgaard: „Dsk. Dronninger“ 1910.

Margrete Sambiria (Sprænghest) (d. Dec. 1282), Dronning. Forældre: Fyrst Sambor af Østpommern og Mechtilde af Mecklenborg. Ægtede 1248 den senere Kong Christoffer I (s. d.). Som Enkedronning (fra 1259) styrede hun Riget for sin umyndige Søn Erik (Klipning) (Sejren ved Næstved over Fyrst Jarimær, Nederlaget paa Lohede). D. i Rostock.

H. Js.

Litt.: „Scriptores rerum Prussicarum“ I 1861; „Jahrb. des Vereln f. mecklb. Gesch.“ s. A.; C. Paludan-Müller i „Vidensk. Selsk. Skr., Hist.-fil. Afd.“ V 4 1874; J. Kornerup i „Aarb. f. nord. Oldk.“ 1877 og H. Petersen sst. 1881; Ellen

Jørgensen og Johanne Skovgaard: „Dsk. Dronninger“ 1910. Jfr. Christoffer I og Erik Klipping.

Margrete (1353—^{28/10} 1412), Dronning. Forældre: Kong Valdemar Atterdag (s. d.) og Helvig af Sønderjylland. Blev 6 Aar gl. trolovet, 10 Aar gl. (1363) gift med Kong Haakon VI af Norge, den svenske Magnus Smeks Søn (d. 1380). Som Opdragerinde fik den lille BARNEDRONNING Märete Ulfdsdatter, hvis Moder var den hellige Birgitte. 1375 valgtes hendes 5-årige Søn, Oluf, til Konge af Danmark. Det var

M., der kom til at styre i hans Navn, og hun gjorde det med mandhaftig Fasthed og med en stærkt udviklet Eyne til kvindelig List. De skaanske Slotte vandt hun tilbage fra Hansestæderne, og de holstenske Herrer i Sønderjylland fik hun til at aflægge Lensed. Gennem sit indre Styre vilde hun fremme Landefred, Orden og Kronens Magt. Hun støttede sig til Kirken og holdt Adelen i Tønde. Efter Olufs Død (1387) blev hun anerkendt som baade Danmarks og Norges regerende Dronning („Frue og Husbond“); iøvrig sørgede hun snarest mulig for en Efterfølger af sin Søn (Erik af Pommern). Efter Sejren over Albrecht af Mecklenborg paa Falen (1389) blev hun ogsaa Sveriges Herskerinde. Men de Regler, Kalmarmødet 1397 gav for det forenede Nordens Styre, tilfredsstillende hende næppe. Hun var ikke i mindste Maade „Skandinav“ efter moderne Begreb. Hun vilde helst styre alle tre Lande med danske og tyske Embedsmænd. Som for hendes Fader, hvis Værk hun fortsatte, var ogsaa for hende Maalet alene det kraftige, fredbringende Kongedømme. Alt i alt maa M. opfattes som et stort politisk Talent og en fremragende Karakter. D. paa Flensborg Fjord. — Gift se ovenfor.

H. Js.

Litt.: Kr. Erlev: „Dronning M.“ 1882 og 1 „Aarb. for nord. Oldk. o. Hist.“ 1889 og 1891; Rytberg i „Vitterhets Akad. Hdl.“ N. F. II 1 1886 og 1 „Hist. tidskrift“ 1890—91; Kr. Erlev sst.; Taranger: „Kalmarunionensbrevet“ 1898; Vaupell: „Dronning M.“ 1897; A. D. Jørgensen i „Vort Forsvar“ s. A.; A. Fabricius: „Dronning M.“ 1898; Mary Hill: „Margaret of Denmark“ s. A.; „Ord och Bild“ 1907; „Fra Arkiv og Museum“ III 1908; Ellen Jørgensen og Johanne Skovgaard: „Dsk. Dronninger“ 1910; Agnes Branting: „Das goldene Gewand der Königin M.“ 1911; Johanne Skovgaard: „Dronning M.“ 1912.

Maria Feodorovna, se Dagmar.

Mariager, Peter (^{28/7} 1827—^{3/10} 1894), Forfatter, Journalist. F. i Nyborg. Forældre: Sekretær, Proviantforvalter Frederik Christian M. og Anine Christine Bondrop. Blev Student 1848, dyrkede naturvidenskabelige, æstetiske og kunstneriske Interesser, men kunde ikke samle sig om noget bestemt Studium. Han oversatte talrige franske Roma-

ner og populærvidenskabelige Værker (af Brehm, Flammarion m. fl.) og virkede fra 1859 til sin Død som æstetisk Medarbejder og Teateranmelder ved „Berlingske Tidende“. Endvidere var han Redaktør af „Høsegaarden“ 1881—82 og af „Maanedsskrift for Høseavl“ 1882—88. Mest Anerkendelse vandt han for sine antikke Fortællinger, „Fra Hellas“ (1881), „Den sidste Lamia“ (1884), „Magthaveren paa Rhodos“ (1886), „Dronningen af Kyrene“ (1890) og „Et Bryllup i Katakomberne“ (1893), hvori han med sin poetisk Kunst og paa Grundlag af omhyggelige Studier giver Skildringer af Oldtidslivet, navnlig det græske. Efter hans Død udkom den ufuldendte Fortælling „Sparta“. D. i Kbh. — Gift 1863 Larssigne Larsen, d. 1899.

H. R.
Litt.: „Nutiden“ 1884; Zak. Nielsen: „Minder“ II 1911; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 9/10 1894, „Politiken“ s. D. (af P. N.), „Ill. Tid.“ 14/10 s. A. (af F. v. Jessen) og „Dannebrog“ 9/10 s. A.

Caroline Charlotte Mariane (¹⁰/₁ 1821—¹/₆ 1876), Kronprinsesse. F. i Meklenborg. Forældre: Storhertug Georg Frederik Carl Joseph af Meklenborg-Strelitz og Marie Vilhelmine af Hessen-Kassel. Blev 1840 forlovet med Kronprins Frederik (VII) og viedes til ham i Neu-Sirelitz Juni 1841. Marts 1841—April 1842 havde hun Christian Winther til Lærer i Dansk; han blev afskediget efter Sigende, fordi han havde

overrakt hende et Kærlighedsdigt. M. besad baade Forstand og indtagende Ynde, men hendes Nerver var svage, og Ægteskabet med den ubeherskede Kronprins blev ikke lykkeligt. M. rejste 1844 hjem til sit Fædreland, og 1846 opløstes Ægteskabet. D. i Meklenborg. — Gift se ovenfor.

P. E.
Litt.: Bardenheh: „Livserindringer“ 1890; N. Bøgh: „Chr. Winther“ II—III 1900—01; Bodenhoff: „Hosliv under trende Konger“ 1913; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 7/6 1876.

Mariboe, Carl Rudolph Ferdinand (¹⁷/₁₁ 1800—²⁰/₂ 1860), Skolemand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Moses Levin M. og Rose Henriques. Ønskede at gaa den studerende Vej og forberedte sig til at tage Studentereksamen, men maatte paa Grund af en tiltagende Øjensvaghed afbryde Læsningen, gik til Handelen og blev Grosserer. — Imidlertid fortog Svagheden sig, og M. kastede sig over Studiet af fremmede Sprog. Han blev Translatør i Engelsk, Tysk og Fransk 1828 og s. A. Lærer ved Borgerdydskolen i

Kbh. 1831—41 var han tillige Lærer i Engelsk ved den kgl. militære Højskole. Engelsk blev nu hans Hovedfag. 1832 tog han til England og satte sig ind i de engelske Sprogundervisnings-Metoder, som han blev en virksomfuld Talsmand for her i Landet. Allerede 1831 havde han faaet Bevilling til at oprette en Skole, der traadte ud i Livet 1832; det blev den første højere Realskole i Kbh. — den berømte „M.s Skole“ —, som hurtigt vandt Anseelse. Fra sin Skole dimiterede han især mange Elever til Land- og Søkadet-akademiet. Han udgav en Del meget anvendte Lærebøger, der som hans Metodik fik stor Betydning for Undervisningen, og gennem sine Oversættelser og Udvalg af engelske Forfattere skabte han en ikke ringe Interesse for det engelske Sprog. 1856 overdrog han sin Skole til G. F. F. Rung og Neue, og Staten hædrede ham da med at give ham en Pension paa 1200 Rdl. D. i Kbh. — Gift 1) 1824 Frederikke Wessely, d. 1852. 2) 1854 Susa (Susette) Augusta Dalgas, d. 1889. K. K.

Litt.: Hustrus Slægt se C. Dalgas; Abrahams: „Minder fra min Barndom og tidlige Ungdom“ 1895; H. P. Langkilde i „Vor Ungdom“ 1922; Nekrologer i „Fædrelandet“ 1860, N. 44, „Flyveposten“ s. A., Nr. 45 og „Dagbl.“ s. A., Nr. 46.

Mariboe, Carl (f. ¹⁰/₃ 1859), Havebrugsredaktør. F. i Kbh. Forældre: Skolemanden Carl M. (s. d.) og Hustru. Uddannede sig i praktisk Havebrug, tog 1880 Havebrugseksamen og var umiddelbart derefter Assistent paa Thurebyholm i to Aar. Dernæst rejste han i Udlandet (England) i to Aar, hvor han bl. a. arbejdede i Th. Rivers store Frugtgartneri. Han var Medhjælper hos Bøgh, Horsens, og etablerede sig 1884 som Planteskoleejer i Fredericia. Her virkede han, til han 1900 flyttede til Kbh. for at tiltræde Redaktionen af „Haven“, hvilket Blad han stadig leder, fra 1910 sammen med N. P. Jensen (Vonge); han har herigennem haft en betydelig og gavnlig Indflydelse paa Havebrugets Udvikling her i Landet. En Tid var han Forsøgsleder ved Dansk Frøavlsskaps og Markfrøkontoret og er fra 1915 havebrugskyndig Assistent under Administrationen af Statens Forsøgsvirksomhed; virker tillige som Sekretær for de samvirkende danske Haveselskaber. Hans Samvittighedsfuldhed og Nøjagtighed gør ham særlig egnet til at

røgte alle disse forskellige Hverv. Medstifter af Foreningen „Skolehaven“, hvis Sekretær han er, og har paa anden Maade taget livlig Del i Foreningslivet indenfor Faget. M. har skrevet nogle smaa Havebøger for den mindre Havedyrker og 1920—21 udgivet en stor Haandbog i Havedyrkning: „Dansk Havebog“ I—III (ialt 1225 S.). Endvidere har han forfattet „Fortegnelse over Dansk Havebrugslitteratur 1546—1908“ (1909) og i „Danmarks Havebrug og Gartneri“ forfattet Afsnittet om Handelsplanteskolerne samt skrevet Artikler i Dag- og Fagblade. — Gift 1891 Anna Elisabeth Behrend. A. L.

Litt.: „Aftenposten“ 19/7 1907.

Marie Amélie Françoise Hélène (¹³/₁ 1865 —³/₁₂ 1909), Prinsesse. F. i Ham ved Richmond. Forældre: Hertug Robert af Chartres

og Prinsesse Françoise af Joinville. Kom 1871 til Frankrig, viedes 1885 i Eu til Prins Valdemar af Danmark og tog Bopli i det gule Palais i Kbh., fødte sin Mand 4 Sønner og en Datter. Prinsesse M., der bevarede sin katolske Tro, var en usædvanlig forstandig, usnobbet og hjertevarm Dame, der i Begyndelsen vakte nogen Friktion ved det danske Hof, men efterhaanden vandt en fast Position i Borgerskabets Hjerte. Hun tog ivrig Del i Velgørenhedsarbejde, viste offentlige Institutioner som Brandkorpsen og l. sin Interesse, var ikke fremmed for politiske Intriger (det vestindiske Øsalg 1902), besad kunstneriske Amalørevener. Hendes tidlige Død vakte usædvanlig ægte Sorg. D. i Kbh. — Gift se ovenfor.

P. E.

Litt.: Th. Berg: „Prinsesse M.“ 1910; Johs. Hoeck: „M., Prinsesse af Danmark“ s. A.; Mimi Carstensen: „Vort Kongehus“ 1913; Breve i Bernh. Huldermann: „Albert Ballin“ 1922; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ⁴/₁₂ 1909, „Politiken“ ²⁻⁷/₁₂ s. A. og „Ill. Tid.“ ¹²/₁₂ s. A.

Marie Sophie Frederikke (²⁸/₁₀ 1767—²¹/₃ 1852), Dronning. F. i Hanau. Forældre: Landgrev Carl af Hessen-Kassel og Louise af Danmark. Viedes ³¹/₇

1790 til Kronprinsregenten, den senere Frederik VI, og holdt ¹⁴/₀ s. A. et pragtfuldt Indtog i Kbh. Under Kongens Ophold paa Wienerkongressen 1814—15 var hun Danmarks Regentinde. Siden førte hun en stille, tilbagetrukket Tilværelse. Hun var svagelig og

levede som Enkedronning (fra 1839) endnu mere stille. Hun var strengt religiøs, meget godgørende og nærde litterære og histori-

ske Interesser. D. paa Amalienborg. — Gift se ovenfor.

H. Js.

Litt.: „Dsk. Saml.“ II 1866—67; Martensen: „Af mit Levnet“ 1883; „Kommandør Paludans Erindringer“ 1908 („Mem. o. Br.“ IX); „Fra Hoffet og Byen“ 1906 (sst. III); Steenstrup: „Den dsk. Kvinde“ I 1917; Breve I „Dsk. Saml.“ VI 1870—71. Iøvrig se Frederik VI.

Markdanner, Caspar (1533—²²/₉ 1618), Lensmand. Forældre ubekendte, men Sagnet gør ham til Søn af Christian III og en Skomagerdatter og vil sætte hans Navn (som uledt af „Danmark“) i Forbindelse hermed. Han opdroges i hvert Fald under velstillede Forhold og nød god Undervisning. Sin Ungdom og første Manddom, over 25 Aar, tilbragte han i Udlandet. Hans Færd gik gennem mange Riger; han var Diplomat og Soldat, kom i kejserlig Tjeneste, hvor han 1571 blev adlet, og tjente sidst i Brunsvig og hos Hertug Adolf af Gottorp. 1574 vendte han efter Opfordring af Peder Oxen hjem til Danmark. Han beklædte her Hofstillinger, indtil han 1585 blev Lensmand paa Koldinghus, hvor han sad indtil 1617. Han fik ogsaa norske Len, og Kongen tilskødte ham 1577 Søgaard paa Fyn, som han udvidede ved Mageskifter, og hvor han 1596 opførte en ny Hovedbygning. D. her. — Gift 1592 Sophie Hansdatter Oldeland, d. 1639.

H. Js.

Litt.: Slægt i Adelsaarbogen 1903; Hustru sst. 1907; „Dsk. Mag.“ V 1751; Bendz: „Efterrettn. om Rønninge og Rolfsted Sogne“ 1820; Østs Arkiv I 1824; Fyhn: „Efterrettn. om Kolding“ 1848; Bricka og Gjellerup: „Den dsk. Adel“ 1874—75; Saml. t. jysk. Hist. o. Top.“ VI 1876 og II 2 1889—90; Ellassen: „Kolding Bys Hist.“ 1910; „Dsk. Herregaaarde ved 1920“ (Rønningesogaard).

Markmann, Frederik Joakim August (f. ¹³/₁₀ 1848), Boldspilagitor. F. i Kbh. Forældre: Kornhandler Frederik M. og Bolette Poulsen. Blev Student

1866, Cand. juris 1872, Assistent i Finansministeriet, Fuldmægtig sst. 1889, Amtsforvalter i Holstebro 1892, i Vejle 1913—21. Fra sin Ungdom har M. haft en særlig Interesse for Boldspil og har, indtil han som Amtsforvalter rejste fra Kbh., arbejdet med megen Energi og med Held paa at fremme denne Idræt, fordi han ansaa det for en god Sag, der trængte til at støttes. Under Mærket F. M. skrev han talrige Artikler om Kricket og Fodbold bl. a. i „Tidsskrift for Sport“ 1884—88. Han var Formand for Københavns Boldklub i Fiserne og Formand for Dansk Boldspil Union fra 1889 til ind i Halvfemserne. Ogsaa paa andet Omraade har M.

været Foregangsmand, idet han var Medstifter af og Formand for Fiskerianstalten „Frøjk“ ved Holstebro 1897, anlagt som første Forsøg paa en rationel Opdrætning af Ørredfisk til Eksport, særlig af Portionsørred. — Ugift. F. K.

Litt.: Elvius: „Studenterne fra 1866“ 1906 og 1916; „Kbh.s Boldklub i 25 Aar“ 1901.

Marmillod, Jean Rodolphe François (d. 27/10 1786), Ingeniør. F. i Schweiz. Havde været beskæftiget ved Landevejsarbejder i Frankrig i 14 Aar, da Frederik V lod ham indkalde til Danmark 1764 for at sætte ham i Spidsen for Anlægget af nye Hovedlandeveje som Overvejsinspektør med to Landsmænd, Baudin og de Sorbet som Medhjælpere. Da Vejforetagendet krævede flere Penge, end der var Raad til, blev M. afskediget 1766 og Arbejdet overdraget til General H. W. v. Huth (s. d.), der mente at kunne udføre det billigere og uden Udlændinges Hjælp. Kort Tid efter blev M. dog paa ny ansat for et Tidsrum af 7 Aar og som Medlem af Overbygningsskommissionen, der fik overdraget Ledelsen af Vejarbejdet. Kongen havde givet ham et mundtligt Løfte om Fornylse af Ansættelsen efter de 7 Aars Forløb, men da Bestillingen udeblev, tog han sin Afsked 1775 og rejste til Frankrig, hvor han døde som Vejinspektør i Grenoble. De vigtigste af de af ham udførte Arbejder er Hovedlandevejen til Hillerød og Størstedelen af Landevejen til Roskilde. D. i Grenoble. — Gift 1) 1749 Henriette Walthoe; Ægteskabet opløst. 2) 1771 Charlotte Henriette van Dockum, d. 1831. M. C. H.

Litt.: E. Holm: „Daam.-Norges Hlst. under Frederik V“ II 1898, S. 223; A. Frlls: „Bernstorffske Papirer“ I—III 1904—13; C. Bruun: „København“ III 1901, S. 307, 311 f.

Marott, Conrad Emil (f. 29/8 1856), Politiker. F. i Storehedinge. Forældre: Bogbindermester Frederik Christian Clement M. og Christine Haagenzen. Slægten var oprindelig fransk huguenotisk. Udlærtes som Typograf og sluttede sig i Kbh. til den begyndende Socialisme under Pio, blev Soldat i Aarhus, hvor han siden arbejdede og tog levende Del i den faglige Bevægelse, var Medstifter af Arbejdsmændenes

Forbund og Formand for Demokratiske Samfund, ligesom han i Forening bl. a. med Harald Jensen (s. d.) agiterede ivrig blandt Landarbejderne. 1885 blev han Jensens Medredaktør ved „Demokraten“, kom 1888 ierfra til „Horsens Arbejderblad“, 1896 til „Fyns Social-Demokrat“. Han optraadte under Agitationen med revolutionær Voldsomhed og fik flere Domme. 1890 stillede han sig til Folketinget i Skanderborg, 1892 Aarhus, 1895 i Horsens, 1898 og 1901 i

Redaktionen sluttet 28/1 1922.

Odense og valgtes her 1903, genvalgt til 1920. Han var Medlem af Finansudvalget 1906—20, tog iøvrig væsentlig Del i Forhandlingen om Jordspørgsmaal, var 1914—18 Ordfører for flere Lovforslag om Bygge- laan og Selveje og gjorde et betydeligt Arbejde i Kommissionen ang. Len og Stamhuse, i hvilken Sag han 1918—19 var sit Partis Ordfører i Tinget. 1913 og 1914 forelagde han Lov om Værn for Dyr, som endelig 1916 gennemførtes af Regeringen. Af Odense Byraad var han Medlem 1903—20 og medvirkede bl. a. til Omdannelsen af Kongens Have og Opførelsen af et nyt Alderdomshjem. Han vandt Anseelse som en baade temperamentsfuld og maadeholden Realpolitiker, og hans Stilling i og udenfor Partiet var stærk. Under Genfor- eningsdebatten tog han Stade mod Socialdemokratiets Krav om Forlig med Tyskland i Grænsespørgsmaalet; han, der var Medlem af det sønderjyske Udvalg, tog 17/11 1919 i Tinget Ordet for Flensborgs Tilslutning, agiterede i Flensborg for denne og nægtede efter Afstemningen i 2. Zone at tiltræde Partiets Opraab. Han maatte derefter fratræde sin Redaktørpost, og da han 27/3 1920 sammen med Moesgaard-Kjeldsen (s. d.) slog Fødderne fra Ministeriet Zahle ved at slutte sig til Oppositionens Krav om Valg, indtraadte fuldstændigt Brud. M. eksklude- redes og faldt ved Valget 1920, og hans For- søg paa senere at danne et frit socialdemo- kratisk Parti er mislykkedes. Fra 1920 redigerer han Ugebladet „Folket“. 1922 fik han en Biografteaterbevilling. Partiet har slettet ham af sin Politiks Annaler; andre har hyldet den gamle Revolutionstaler og Idealist, der satte sin Position som Indsats og tabte. — Gift 1888 Fanny Ida Elisabeth Rasmussen. P. E. Litt.: Erindringer i „Arbejderens Almanak“ for 1918; C. C. Clausen: „Odense“ 1900; C. E. Jensen og Borgbjerg: „Socialdemokratiets Aarhus.“ II 1904, S. 369; „Soc.-Dem.“ 7/5 1906, 8/5 1913 og 28/8 1916; „Fyns Soc.-Dem.“ 7-8/5 1913; „Tiden“ 18/6 s. A.; „Demokraten“ 22/8 1916; „Hver 8. Dag“ 29/7 1921; „Berl. Tid.“ 14/1 og 20/3 1920; Frejlif Olsen: „En københavnsk Journalist“ 1922; „Po- litikken“ 7/12 s. A. og 11/1 1923; „Slesvig delt“ 1922.

Marschall, Andreas (15/11 1783—9/2 1842), Pianofortefabrikant. F. i Tirnau, Ungarn (nu Tsjekkoslovakiet). Kom 1810 til Kbh. fra Tyskland, hvor han havde arbejdet som Snedkersvend hos forskellige Pianofortefa- brikanter. I Kbh. fik han Arbejde hos Instru- mentmager P. Chr. Ul- dahl, men allerede 1812 etablerede han sig som Pianofortefabrikant, og det varede ikke længe, førend hans Instrumen- ter vandt Indpas og Anseelse, takket være de- res omhyggelige Udførelse. 1825—26 knyttede han til sin Fabrik et Varmlufts-Tørreri med

Ventilation, hvorved det Træ, han anvendte til sine Instrumenter, kunde opnaa den fornødne Tørhed. Af hans Pianofter var det navnlig de taffelformede, der vandt et Navn, og mange af hans Instrumenter er i Brug den Dag i Dag. Forholdsvist tidlig nedbrødes han af Sygdom; Forretningen opløstes ved hans Død. D. paa Sindssygeanstalten i Slesvig. — Gift 1815 Anna Marie Bagger, d. 1844. G. N.

Litt.: C. Nyrop: „Bilag til den dsk. Industris Hist.“ 1873, S. 329 ff.

Marselis, Gabriel (d. ca. 1665), Handelsmand, Godsejer. F. i Amsterdam. Forældre: Købmand Gabriel M. og Anna Lermite. Blev Leder af et stort Handelshus i Amsterdam, traadte i livlig Forretningsforbindelse med den danske Regering og omtales 1638 første Gang som Christian IV's Resident og Faktor i den nævnte By. Han ydede Hoffet i Kbh. store Leverancer og Pengelaan og gjorde

det økonomisk afhængigt af sig. Baade politisk og materiel støttede han Danmark under Krigen 1643—45. Han var nær knyttet til Corfitz Ulfeldt og Hannibal Sehested, men alligevel maatte Frederik III's Regering opretholde Forbindelsen med ham. Hans økonomiske Hjælp var særlig uundværlig under Kampene med Karl Gustav, og til Vederlag overlod man ham 1661 Aarhusgaard (tidligere Havreballegaard, senere Marselisborg) samt Kalundborg Amt, endvidere Moen som Pant. Fra tidligere Tid var han Ejer eller Forpagter af flere Bjergværker i Norge. 1665 blev han adlet. Han har ikke efterladt sig noget godt Ry. Han var en haardhændet, ikke helt ærlig Forretningsmand, kun betænkt paa Øjeblikkets Fordel. — Gift 1635 Isabella van der Straaten, d. 1652. H. Js.

Litt.: Slægt ved E. Haugsted i „Aarbog f. Aarhus Stift“ 1915 og Andrup i „Dsk. Herregaaarde ved 1920“ (Vilhelmsborg); Paludan: „Beskrivelse over Moen“ I 1822—24; „Budstikken“ red. af J. C. Berg o. fl. VI 1825, S. 706; Fridericia: „Danm. ydre polit. Hist.“ II 1881 og „Adelsv. sidste Dage“ 1894, S. 8 og 110 f.; H. Sørensen i „Marselisborg Kostskoles Progr.“ 1899; Lindbæk: „Statskollegiets Hist.“ I 1903—04, S. 241 ff.

Marselis, Selius (¹⁵/₁₂ 1600—²⁰/₃ 1663), Købmand, Postdirektør. F. i Amsterdam. Forældre: Købmand Gabriel M. og Anna Lermite. Var som ung paa en 11-aarig Udenlandsrejse og gæstede bl. a. Ostindien. Baade hans Fader og hans Broder Gabriel (s. d.) var nær knyttet til Danmark, og han kom selv i Forbindelse med den dansk-norske Regering. Baade Christian IV og Frederik III ydede han store Leverancer og Laan, ligesom Broderen ofte paa en mindre redeelig Maade. 1645 bosatte han sig i Kria., hvor

han ved Hannibal Sehesteds Velvillie blev udstyret med Særrettigheder, der som Forretningsmand gav ham en meget heldig Stilling overfor Konkurrenter; saaledes havde han Skattefrihed og Religionsfrihed. Det er iøvrig sandsynligt, at han har bidraget til den norske Bjergværksdrifts Opkomst; 1657 blev han Bergamtsraad. 1653 fik han overdraget Direktionen og Inspektionen over det norske Postvæsen. Sammen med Broderen ydede han den danske Regering økonomisk Hjælp under Svenskekrigen 1657—60 og foretog en Rejse til Holland for at skaffe Penge og Officerer. Under Stormen paa Kbh. 1659 førte han en Deling hollandske Matroser. D. i Kbh. — Gift 1634 Anna van der Straaten, d. 1654. H. Js.

Litt.: Slægt se Gabriel M.: Universitetsprogram 1663; „Det Thronhjemske Selskabs Skrifter“ III 1765, S. 319 ff.; „Budstikken“ red. af J. C. Berg o. fl. VI 1825, S. 706; M. Birkeland i „Smaaskr. tilegnede A. F. Krieger“ 1887; Daae: „Det gl. Kria.“ 2. Udg. 1891; Berrum: „Norges Posthistorie 1647—1719“ 1901.

Marstrand, Nicolai Jacob (⁵/₈ 1770—¹²/₇ 1829), Mekaniker. F. ved Kvikne Kobberværk, Østerdalen, Norge. Forældre: Bergskriver Even Nicolai M. og Magdalene Elisabeth Schnitler. Kom til Danmark i 20aarsalderen og fik efter en Tid at have drevet forskelligartet Virksomhed Ansættelse som Assistent ved Frederiksværk. 1802—10 havde han offentlig Understøttelse for at studere Mekanik, foretog bl. a., efter at han 1806 havde bosat sig i Kbh., en Rejse til England, der afbrødes af Krigen 1807. En af ham opfunden Dejgælttemaskine fik ham til at søge Bevilling til Anlæggelse af et Bageri 1810. Ved Siden af drev han stadig sin mekaniske Virksomhed. Han byggede Spindemaskiner, udførte musikalske Instrumenter, opfandt 1812 en Oliepresse, 1813 opnaaede han Eneret paa en Hestegang, 1827 fremstillede han en Maskine til Kopiering af Billedhuggerarbejder, og n. A. fremkom han med en Forbedring af den hydrauliske Presse. 1809 havde han faaet Tilsynet med Døvstummeinstituttets Værksteder, 1813 blev han Bestyrer af Værkstederne i Forbedringshuset. Han var en alsidig begavet, livlig og interesseret Mand, ogsaa paa det kunstneriske Omraade, især Musikken, men kun i ringe Grad praktisk anlagt. Hans Enke fortsatte Bagerivirksomheden. D. i Kbh. — Gift 1807 Petra Othilia Smith, d. 1847. G. N.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Troels Marstrand: „Slægt M.“ 1885 og 1915, „Pers. Tidsskr.“ VI 6 1915, i Vilh. Marstrand: „Slægter. I. Marstrand“ 1915 og hos Lengnick (Plum, Smith og Moldenhawer); Chr. Møller: „Om Brød og Brødbagning“ 1821; Rawert

„Danm. industrielle Forhold“ 1849; C. Nyrop: „Bidrag til den dsk. Industris Hist.“ 1873; „Pers. Tidsskr.“ II 2 1887; Brev i Østs Arkliv 1835.

Marstrand, Jacob Nicolai (f. ¹⁰/₈ 1848), Borgmester. F. i Kbh. Forældre: Værktøjsfabrikant Theodor M. og Anna Henriette Mathilde Janssen. Brodersøn af Troels og Wilh. M. (s. d.). Tog Præliminæreksamen 1865 og blev Bagersvend 1866. 1874—1904 drev han det kendte Bageri paa Købmagergade, der 1904—08 var forpagtet til hans Søn og derefter blev A/S. Han var fra Ungdommen grundtvigsk

paavirket, stod Mænd som Ernst Trier, Ludv. Schrøder og Falkenstjerne nær, var Medarbejder ved sidstnævntes „Tidens Strøm“ og udgav fire velskrevne Smaaebøger om Franklin, Falkenstjerne, Tietgen og Stephenson (1887—1920). Han blev en af de ledende indenfor det københavnske Venstre, var 1883 Medstifter af den liberale Vælgerforening og i ti Aar dens Næstformand, valgtes 1893 til Borgerrepræsentationen sammen med de to første Socialdemokrater og blev 1900 Raadmand. Efter Borups Død 1903 var han et Par Maaneder konstitueret som Borgmester i 2. Afd. og valgtes Dec. s. A. efter Øllgaard til Borgmester i 4. Afd. Han fungerede som saadan til 1917, da han, efter at Socialdemokraterne havde faaet absolut Majoritet, ikke ønskede at modtage Genvalg. Han har i sin Egenskab af Borgerrepræsentant, Raadmand og Borgmester bl. a. deltaget i Forelagernes og Fælleddernes Udnyttelse, Blaagaardsplads' Udlæggelse, Kongens Nytorvs Regulering, Anlægget af Amagerboulevard, Strandboulevard, Vigerslev Allé og Tagensvej, Indlemmelsesarbejderne, Indførelse af W. C., store Udvidelser og Nybygninger af Gas-, Vand- og Elektricitetsværker, Sporvejenes Ordning og Overtagelse 1911, Baneforholdenes Nyordning osv. Under Krigen var han Medlem af den overordentlige Kommission, og efter sin Fratræden gør han et stort Arbejde i Overskyldraadet. — M. er Praktiker og Idealist, en myndig og selv-sikker Personlighed, arbejdsdygtig og repræsentativ. Hans ydre og indre Soliditet gav ham Relief som Borgerskabets Tillidsmand; som Administrator kunde han til Tider støde an ved sin fornemme Nonchalance. — Gift 1) 1875 Marie Elisabeth Neergaard, d. 1914. 2) 1915 Margrethe Lønborg Jensen.

P. E.

Litt.: Slægt se Jacob M.: Adelsaarbogen 1915, S. 344; A. Hvass i „Politiken“ ⁹/₁₂ 1903; „III. Tid.“ ²²/₂ s. A.; „Berl. Tid.“ ⁹/₈ 1918; „Politiken“ ¹⁰/₈ s. A.; Joh. Borup i „Højskolebl.“ ⁹/₈ s. A.

Marstrand, Oswald Julius (¹⁴/₇ 1812—⁵/₄ 1849), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Meka-

niker Jacob M. (s. d.) og Hustru. Blev Sekondløjtnant 1830, Premierløjtnant 1840, Kaptajn løjtnant 1849.

Efter at have gennemgaaet den militære Højskole beskæftigede han sig i fremtrædende Grad med Navigationsundervisning, først ved den i Preussen nyoprettede Navigations-skole, som dannede det første Grundlag for Uddannelsen af den senere preussiske Marines Officerspersonel, og senere som mangeaarig Matematik- og Navigationslærer ved vort Søkadetakademi for endelig, umiddelbart før sin Død at forlade Marinen og modtage Udnævnelsen til Navigationsdirektør. M. skildres af sine Samtidige som en udpræget sandhedskærlig, noget sværmerisk Natur; han fandt sin Død, da Linieskibet „Christian VIII“, hvori han gjorde frivillig Tjeneste som Trediekommanderende, sprang i Luften efter den ulykkelige Af-fære ved Eckernførde ⁵/₄ 1849. I Datidens indviede Marinekredse var det en ikke ualmindelig Formodning, at det var ham, som havde sat Ild til Krudtmagasinet, for at det nye stolte Linieskib ikke skulde falde i Fjendehaand. I hvert Fald forblev han ombord i Skibet og sprang i Luften med det, skønt han efter Sigende kunde være bleven reddet. — Ugift.

V. G.

Litt.: Slægt se Jacob M.; „Den dsk.-tyske Krig 1848—50“ II 1870; „Pers. Tidsskr.“ II 1 1886; Nekrologer i Selterss Nekrol. Saml. II 1852 og „Berl. Tid.“ 1849, Nr. 95 og 116.

Marstrand, Troels Caspar Daniel (¹²/₅ 1815—²³/₈ 1889), Bagermester, Mølleejer, Brygger. F. i Kbh. Forældre: Mekaniker Jacob M. (s. d.) og Hustru.

Var en kort Tid paa et Kontor i Skelskør og lærte Bageriet i Køge, hvorefter han 1835 rejste til Udlandet. Efter sin Hjemkomst to Aar senere ansattes han paa Politikontoret i Helsingør, men overtog 1839 Moderens Bageri. Denne Virksomhed udvidede han, navnlig ved Tilvirkning af Rugbrød og Skibsbrød, og oprettede 1850 en Dampmølle. 1857 købte han Vodroffgaards Mølle, hvortil han 1865 knyttede et Ølbryggeri. M.s Virksomhedstrang fandt ogsaa andre Omraader. Han var 1847—51 Oldermann i Bagerlavet, 1857 var han Medlem af det af Industriforeningen nedsatte Udvalg, der virkede for Næringsfrihedens Indførelse, 1857—63 sad han i Borgerrepræsentationen. Fra 1865 rev han sig af Helbredshensyn oftere løs fra Arbejdet og foretog

flere Rejser. Han følte sig stærkt tiltrukket af den grundtvigske Bevægelse og kom navnlig i livlig Forbindelse med Højskolerne i Askov og Vallekilde. Han har i sin 1885 udgivne Bog „Slægten Marstrand“ (ny Udgave 1915) givet en livlig og fængslende Skildring af Forældrenes Hjem og sit eget Liv. D. i Kbh. — Gift 1) 1845 Caroline Emilie Carlsen, d. 1859. 2) 1880 Sophie Emilie Eggertsen, f. Jansen Tiaden, d. 1902. G. N. *Litt.:* Slægt se Jacob M.; Nekrolog 1 „Morgenbl.“ 27/8 1889.

Marstrand, Wilhelm Nicolai (²⁴/₁₂ 1810—²⁵/₃ 1873), Historiemaler. F. i Kbh. Forældre: Mekaniker Jacob M. (s. d.) og Hustru.

Udgaet fra et til Tider ret velstillet Hjem, hvor aandelige Interesser havde Betydning, havde han ikke nødig at kæmpe for Anerkendelse af sit umiskendelige kunstneriske Talent; allerede 1826 forlod han Metroplitanskolen for at blive Lærling i Eckersbergs Malerstue, og de

følgende Aar gennemgik han i roligt Tempo Akademiet, konkurrerede vel 1833 og 1835 uden Held til Guldmedaillen som Historiemaler, men havde dog formaat i Genrebilleder og Portrætter at lægge saa megen solid Dygtighed for Dagen og vise saa stort Lune og Frigjorthed, at han vakte sjælden Opmærksomhed i kunstneriske Kredse, erholdt en særlig varm anbefaling fra Akademiet til Fonden ad usus publicos og kunde med dettes Hjælp i Aug. 1836 drage til Italien. Til 1840 opholdt han sig i Rom, levede derpaa et Aar ivrigt arbejdende i München og vendte over Paris tilbage til Kbh., hvor hans hjemsendte Billeder i den Grad havde befæstet hans Ry, at han, efter Thorvaldsens Forslag, ikke blot havde faaet Udstillingsmedaillen for „Oktoberfesten“, men endog derpaa var agreeret ved Akademiet. Sin Medlemsopgave „Scene af det danske Folkeliv“ løste han ikke i den Aand, hvori den var stillet, men indsendte det berømte Billede af Erasmus Montanus' Disput med Per Degn (1843) og blev enstemmig antaget som Medlem. Stærkt beskæftiget og vurderet herhjemme, havde han allerede 1845 samlet Midler til en ny Italiensrejse, paa hvilken Tur han ogsaa besøgte Amsterdam og Paris og udstrakte Farten til Sicilien og Ischia. Den anden Romerrejse var fuldendt 1848. Efter Rørbyes Død blev M. Professor ved Akademiet 1849. De to følgende Aar rejste han i Dalarnne, 1853 blev han valgt til Akademiets Direktør, en Post han, bortset fra 1857—63, beklædte til sin Død. 1853—54 opholdt han sig i Venezia, 1861 besøgte han Paris, 1862 London, og endelig paa ny Rom 1869. — I sin Manddoms og

Alderdoms Aar stod M. som Landets mest fejrede Kunstner. Det var Figurmaleriet, han hovedsagelig vidste sine Kræfter. Allerede i sin Akademitid havde han malet en Række morsomme og humorfyldte Smaabilleder fra Livet i Kbh. — „Flyttedags-scene“ (1831), „Gadescene fra Hundedagene“ (1833), „Auktionsscene“ (1835), Arbejder som umiskendeligt røbede Kunstnerens Lune og Karakteriseringsevne og som skable ham stor Popularitet; den samme Evne til naturlig at gruppere og træffende individualisere en Række Personer findes i en Del Gruppebilleder, som han paa den Tid udførte, det Waagepetersenske Familiebillede (1836, Kunstmuseet) og „De unge Læger“ (1836) og „Musikalsk Aftenselskab hos Waagepetersens“ (1834, begge Frederiksborg). Rejsen til Italien gav hans allerede da fortræffelige Form nyt Indhold; hans ungdommelige luende Begejstring for Sydboernes Livfuldhed og hans kunstneriske Skønhedsglæde overfor deres plastiske Bevægelser og fuldendte Legemsform parredes med en halvt rørt betaget, halvt drilsk spottende Følelse for deres uforbeholdne Optræden og naive Naturlighed. Ved Siden af de Billeder, der blot skildrer det ydre, for Nordboen usædvanlige Syn, saasom Malerierne af Fangerne, der spiller Kort med deres frie Venner, af den muntre St. Antoniusfest (1838), hvor Dyrene velsignes, af den straalende, farverige Oktoberfest (1839) eller af det bevægede Liv paa „Moccoliaftenen“, har han malet mange smaa Malerier fra Livet i Italien, Billeder med en varmfølt Forstaaelse af Modellernes Livsvilkaar og Levcsæt, Arbejder, der vel nok har deres rigere Betydning end de større. Hjemme i Danmark vedblev M. at male italienske Motiver, arbejdende snart efter lette Skitser og Tegninger, snart helt ud af Hovedet, og her fik han Lejlighed til at drage Sammenligning mellem dansk og italiensk Almueiv, hvad der havde den Virkning, at han kom til at overdrive det yndige og det smægtende i sine Italienskildringer. Flere af Billederne fra den anden Romerrejse er ubehagelige i deres sødlige Opfattelse („Osteriscenen“ (1849)), andre som Skitsen til Ischiabilledet (1847) er straalende Prøver paa hans Kunst. I Traad med hans Italienbilleder falder hans store svenske Folkelivskildring „Kirkefærd paa Siljansøen“ (1851) med dens straalende Farver. Som ovenfor omtalt manglede M. Mod til at tage den danske Almuens Liv op til kunstnerisk Behandling, og han var længe en Modstander af Høyens Ideer herom. Fra Digtningens Verden hentede han da sine Motiver fra Holberg (Erasmus, Barselstuen (1846), Jeppe i Baronens Seng og ved Taflet, „Den politiske Kandestøber“ (1852), „Det lykkelige Skibbrud“ (1859)) og fra Cervantes, hvis Don Quichote og Sancho har givet ham Stof

til utallige Kompositioner. I 50'erne sker der imidlertid en Ændring i M.s Kunst, maaske fordi han da som sat Familiefader bliver alvorligere, maaske fordi han gennem Veneziaopholdet paavirktes mere af den store Stil, nok er det, i hans Arbejder spores flere og flere Drag, der tyder paa Genremalerens Udvikling til Historiemaler. „Besøget“ (1857), den unge Mands Frierbesøg, har baade Finfølelse og Monumentalitet; n. A. maler han Altertavlen til Faaborg Kirke „Kristus i Emaus“, et storladent og alvorligt følt Værk; i 60'erne arbejdede han med Udsmykningen af Christian IV.s Kapel i Roskilde med de store Væg billeder „Kongens Dom over Christoffer Rosenkrantz“ og det højtpopulære „Christian IV paa „Trefoldigheden““; de var færdige 1866. Tre Aar efter fremkom det mægtige Lærred „Den store Nadver“, Kongesønnen, der byder de fattige, Krøblingene, Børnene og Lazaronerne til Bryllupsmaaltidet, et Arbejde, som baade hvad Komposition og hvad Følelsen angaar staar højt, og som vidner om, hvor meget M. har lært i Veroneses By. Ved samme Tid arbejdede M. med Planerne for Udsmykningen af Universitetets Festsal; kun eet Billede fik han udført, Hovedbilledet „Universitetets Stiftelse“, et roligt, gediegent og monumentalt Maleri. Men nu begynde Kræfterne at ebbe ud; Sukkersyge havde længe plaget ham; 1871 ramtes han af et apoplektisk Anfald, og selv om han kom over dette, var hans Arbejdsevne svækket. Hans Skaberevne led ingen Brist; de sidste af hans Kompositioner „Det betroede Pund“ til Nationalbanken og det uforlignelig skønne, ophøjede og dybtfølte Altertavleudkast „Den vantro Thomas“ hører til hans mest sublimе Arbejder. Foruden som Genre- og Historiemaler har M. virket som Portrætmaler; hans menneskelige Forstaelse og hans Dannelse saavel som hans fremragende Karakteriseringsevne har paa dette Felt ladet ham skabe fortrinlige Arbejder. J. F. Schouws Billede udførtes i Rom 1840, senere malede han 1851 H. C. Ørsted (Frederiksborg), 1859 Ingemann og 1862 Grundtvig; paa Frederiksborg hænger ogsaa bl. a. det værdige og monumentale Billede af Fru Heiberg (1859) og et levende lille Billede af Chr. Winther. 1869 malede han det ypperlig karakteriserede Billede af Højen. En Række Malerier af hans nærmeste Familie staar ofte paa Grænsen af Genremaleriet, og de hører til hans mest fremragende Værker. Endelig maa det omtales, at M. vel nok er vort Lands ypperligste Tegner, hans faste karakteristiske Linie formaede netop saa koncist eller saa flygtig, som det nu var ønskeligt, at udtrykke Mesterens lunerige Fantasier. — Skønt M. næsten ingen Elever har efterladt sig, har han faaet en fast og urokkelig Position i vor Kunst. Ikke saaledes, at han er Teknikeren par excellence; hele Livet

kæmpede han med sin Penselføring og eksperimenterede med Farvelæggelsen; hans Naturalisme er heller ikke paafaldende, altfor meget er malet ud af Hovedet; hans Fortrin laa heller ikke i det koloristiske, hvortil utvivlsomt en Øjensygdom bidrog, og dog stod han rent haandværksmæssig ikke tilbage for ret mange af sine danske Samtidige; men ingen anden Kunstner herhjemme har besiddet en rigere Fantasi, et mere sprudlende Lune, en suverænere Opfattelse af Medmenneskenes Smaaskrøbelighed og af hele den menneskelige Komædie, og dertil en mere ægte Følelse for sine Medmennesker. Hans Rigdom paa Menneskelighed er hans Storhed som Kunstner. D. i Kbh. — Gift 1850 Margrethe Christine Weidemann, d. 1867. O. A.

Litt.: Slægt se Jacob M.; J. L. Ussing i „Danm. Ill. Alm.“ for 1857 og i „Ill. Tid.“ ¹/₁₀ 1865; J. Lange: „Nutids-Kunst“ 1873, I „Ude og Hjemme“ 1881 og „Billedkunst“ 1884; J. N. I „Ude og Hjemme“ 1881; „Personalh. Tidsskr.“ II 1 1886; J. L. Heiberg: „Et Liv“ 1891—92; Sig. Müller i „Højskolebl.“ 1892 og „Nyere dsk. Malerkunst“ 1884; „Ord och Bild“ III 1894; N. V. Dorph i „Pollitiken“ ¹⁸/₉ 1898; Edv. Lehmann i „Dsk. Tidsskr.“ s. A.; „Kunstforeningens M.-Udstilling“ s. A.; P. Johansen i „Kunst“ 1902; Karl Madsen: „V. M.“ 1905, I „Ill. Tid.“ ¹¹/₁₂ 1910 og „Dsk. Julealbum“ 1922; F. Hendriksen i „Tilskueren“ 1905; N. L. I „Pollitiken“ ²⁴/₁₂ 1910; Zahrtmann i „Riget“ ²⁴/₁₂ s. A.; V. Rosenstand i „Ill. Tid.“ ¹¹/₁₂ s. A.; L. Gurliitt i „Gads dsk. Mag.“ 1910—11; „V. M. 60 Autotypier“ 1913; „V. M. 60 Tegninger“ 1914; Karl Gjellerup: „Der Dichter und Denker“ I 1921; M. Pontoppidan: „Minder og Oplevelser“ 1922; Breve I „V. M.“ ved Raffenberg 1880; „Museum“ 1894 II, „Kunst“ 1901; Nekrolog I „Berl. Tid.“ ²⁵/₃ 1873.

Marstrand, Vilhelm Nikolaj (f. ⁴/₁₀ 1884). Ingeniør. F. i Kbh. Forældre: Maskinfabrikant, Direktør Poul Frederik M. og Thyra Valgerda Burmeister.

Sønneson af Wilh. M. (s. d.). Blev Student 1901 og tog Eksamen som Bygningsingeniør 1907. Efter at have aftjent sin Værnepligt var han et Aars Tid Assistent hos Alfred Lütken (s. d.) ved Vandløbsregulering og Kloakarbejder i Glostrup; samtidig assisterede han G. Garde (s. d.) ved Genopførelsen af Det danske Kulkompagnis nedbrændte Silo i Frihavnen. 1908—09 var han Ingeniør hos Alfr. Lütken ved Projektering og Udstikning af Langelandsbanen; 1909—13 assisterede han Driftsdirektør Fritz Kier (s. d.) og Johs. Stensballe (s. d.) ved Projektering af den nordvestfynske Jernbane, Roebaner ved Assens Sukkerfabrik, Forlængelse af Kertemindebanen m. m. N. A. hjalp han Ingeniør Møller-Holst ved Projekteringen af den elektriske Aarhus—Randers Bane. Sammen med H. A. Hammerich (s. d.) udarbejdede han Forslag til en Perron- og Godsbanegaard i Mølleengen ved Aarhus. Sepere

har han navnlig virket som raadgivende Ingeniør. En Række Afhandlinger over tekniske Emner foreligger fra hans Haand, ligesom han ogsaa har beskæftiget sig med personalhistoriske Arbejder og skrevet „Slægter I. Stamtavle Marstrand 1770—1914“ (1915). M. har slaet kraftigt til Lyd for en stærk Hensyntagen til det arkitektoniske ved Projekteringen af Ingeniørarbejder. 1922 udgav han „Arsenalet i Piræus“. Fra 1922 fungerer han som Redaktør af „Ingeniøren“.

— Gift 1914 Mette Fauerholdt. M. C. H. Litt.: Slægt se Jacob M.

Marsvin, Ellen ($\frac{1}{2}$ 1572— $\frac{11}{11}$ 1649), Adelsdame. F. paa Landskrona Slot. Forældre: Rigsraad Jørgen M. og Karen Ottesdatter Gyldenstjerne. 1615 blev hendes Datter, Kirstine Munk, gift med Christian IV. Som Svigermoder til Kongen fik den ærgerrige, foretagssomme Kvinde nye, store Muligheder. Hun opdrog sin Datters og Kongens Børn og bestyrede de Penge, deres Fader gav dem. Hun

drev ivrig Landbrug og Studeavl og naaede at blive stor Godsejer med 7600 Td. Htk. Mellem hendes Gaarde var Ulfeldtsholm ved Nyborg (nu Holckenhavn), som hun ombyggede helt og kaldte Ellensborg. 1620—39 havde hun Dalum Kloster i Forlening. Men til Afbræk for hende viste Ægteskabet mellem Christian IV og Kirstine Munk sig ikke holdbart. I den nærmeste Tid efter den faktiske Skilsmisse 1630 var E. M.s Forhold til Kongen dog ret venskabeligt, men senere blev det meget spændt, og sammen med sin Datters Børn og Svigersønner søgte hun at hævde hendes Sag overfor Kongens Vrede. D. paa Ellensborg. — Gift 1) 1589 Ludvig Munk, d. 1602. 2) 1607 Knud Rud, d. 1611.

H. Js.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i Adelsaarbogen 1904, I „Saml. t. jysk Top. og Hist.“ VIII 1880—81, 342 ff. og I „Dsk. Herregaarde ved 1920“ (Hol-lufgaard); Vedel Simonsen: „Bidrag til Rugaards Hist.“ 1843—44; C. Th. Engelstoft i „Hist. Tidsskr.“ III 1 1878—59; Birket-Smith: „Leonora Christina Hist.“ 1879—81; Mackeprang og Norvin: „Holckenhavn“ 1911; „Dsk. Herregaarde ved 1920“ (Norlund og Holckenhavn).

Martensen, Hans Lassen ($\frac{19}{8}$ 1808— $\frac{3}{2}$ 1884), Biskop. F. i Flensborg. Forældre: Skibsfører, nautisk Forfatter Hans Andersen M. og Anna Marie Truelsén. Blev Student 1827 og Cand. theol. 1832. Allerede som Skolediscipel fik han gennem Læsning af et af Steffens' Skrifter „en Anelse om, at der maatte kunne gives en Verdens- og Livsanskuelse, i hvilken alt, hvad der i Tilværelsen har Betydning, Natur og Aand, Natur og Historie, Poesi, Kunst, Filosofi følger sig harmonisk sammen til et Aandens Tempel, i hvilket Kristendommen er det altbe-

herskende og altforklarende Midtpunkt“, og dette blev senere den ledende Grundtanke i hele hans Livsgerning; som Student følte han sig navnlig tiltalt af H. N. Clausen og Filosofen Sibbern, og udenfor Universitetet modtog han Paavirkning baade fra Grundtvig og Mynster; i Begyndelsen betød Grundtvig sikkert mest for hans Udvikling, og lige

til Bruddet 1863 vedblev han at finde den ejendommelige Profetskikkelse „tiltrækkende, ja fængslende“; men efterhaanden som hans teologiske og kirkelige Anskuelser udformedes, blev det mere og mere Mynster, som han følte sig staaende i Gæld til. M. havde imidlertid ogsaa meget tidlig Opmærksomheden rettet mod Udlandets Teologi, og dennes Førstemand lærte han ved Schleiermachers Besøg i Kbh. 1833 personlig at kende. Efter at have vundet Universitetets Guldmedaille fik han 1834 Rejsestipendium og drog straks til Berlin, hvor han studerede under Marheinecke og Steffens og navnlig fordybede sig i Hegels Skrifter; han oplevede ogsaa her en religiøs Krise, som han selv betragtede som en naturlig — og gavnlig — Reaktiøn mod den overvejende intellektuelle Beskæftigelse, der hidtil helt havde optaget hans Interesser. Fra Berlin drog han til Heidelberg, hvor han især studerede middelalderlig Fromhed (Dante og Mester Eckart); en videre Station paa Rejsen var München, hvor navnlig den katolske spekulative Dogmatiker Fr. Baader fik stor Indflydelse paa ham og hjalp ham til at finde sit eget teologiske Grundsyn, at Troen paa en guddommelig Aabenbaring maa danne Udgangspunktet for spekulativ kristelig Tænkning („credo ut intelligam“); og endelig kom han til Wien, hvor han stod i et fortroligt Forhold til Digteren Lenau og fortrinsvis plejede æstetiske Interesser, samt til Paris, hvor han sluttede et livsværigt Venskab med den hegelianske Æstetiker J. L. Heiberg. Efter sin Hjemkomst udviklede han sit ovennævnte dogmatiske Program i en Afhandling: „De autonomia conscientia sui humanæ“ (1837; oversat paa Dansk af L. V. Petersen, 1841) for hvilken han erhvervede Licentiatgraden, og n. A. (1838) ansattes han som Lektor i Teologi ved Universitetet. Hans Forelæsninger over Moralfilosofi og Filosofiens Historie blev i Begyndelsen modtagne med en enstaaende Begejstring og Tilslutning hos Studenterne; en Paavisning af Enheden mellem Kirkelæren og Højdepunktet af menneskelig Erkendelse imødekom netop den religiøse og den intellektuelle Trang hos vide Kredse i Datiden. I nogle Aar var M.s øko-

nomiske Forhold ikke gode, idet han vel 1840 var blevet Professor extraordinarius, men først 1850 fik et ordinært Professorat; for at bøde herpaa og tillige for at han kunde faa praktisk gejstlig Virksomhed ved Siden af den rent intellektuelle Lærergering, blev han 1845 ordineret som Hofprædikant hos Christian VIII. 1840 havde det teologiske Fakultet i Kiel tildelt ham Doktorgraden, hvorfor han dedicerede det sit Skrift „Mester Eckart, et Bidrag til at oplyse Middelalderens Mystik“ (1840), og i de følgende Aar kom der fra hans Haand endnu et Par mindre Skrifter („Grundrids til Moralfilosofiens System“, 1841, og „Den kristelige Daab, betragtet med Hensyn paa det baptistiske Spørgsmaal“, 1843); men i det første Decennium af hans Universitetsvirksomhed var det dog særlig Arbejdet paa „Den kristelige Dogmatik“, der optog ham; dette hans Hovedværk udkom 1849 og fandt en efter danske Forhold mægtig Udbredelse; M. selv kom til at besørge tre nye (men uændrede) Udgaver (1850, 1865 og 1883), og 1904 kom en femte (besørget ved A. Th. Jørgensen); desuden blev det oversat til Svensk, Tysk, Engelsk og Fransk. Fremstillingen er sjælden smuk og aandfuld, og den repræsenterer en kristelig Livsanskuelse, der er i Stand til at indoptage de forskellige Ytringsformer for højere Aandsliv; men den spekulative Grundbetragtning, der paa-viser, hvorledes hvert enkelt Led af Kirkelæren med tankemæssig Nødvendighed fremgaar af den kristelige Sandheds side, var ingenlunde uangribelig, og der blev da ogsaa snart rettet heftige Angreb derimod, især Rasmus Nielsen hævdede med stor Skarphed, at M. havde misforstaaet baade Troens og Erkendelsens Væsen. Kritikken søgte M. at imødegaa i „Dogmatiske Oplysninger“ (1850). Efter Krigen blev han udnævnt til Biskop i Slesvig, men forinden Ordinationen fik han Betænkelighed ved at medvirke ved Gennemførelse af Sprogskriptet af 1851 og bad sig fritaget for Embedet. Efter Mynsters Død herskede der som Følge af de politiske Forhold Uenighed om, hvem der skulde være hans Efterfølger; Kongen holdt bestemt paa H. N. Clausen, men Ørsted satte igennem, at det blev M. Kort efter kom S. Kierkegaards heftige Angreb paa ham og den officielle Kristendom i „Fædrelandet“ og „Øjeblikkene“; M. svarede med et enkelt Indlæg i „Berlingske Tidende“, men indlod sig iøvrig ikke paa yderligere Polemik. Som Biskop var han myndig og holdt strengt paa den folkekirkelige Orden; sammen med de øvrige Biskopper deltog han 1868 i en offentlig Protest mod Valgmenighedsloven. Han interesserede sig ogsaa stærkt for Forfatningsspørgsmaal, havde Sæde i begge de to Kirkekommissioner (1853 og 1868) og udgav et Par Smaaskrifter: „Den danske Kirkes Forfatningsspørgs-

maal“ (1851), og: „Den danske Kirkes Forfatningsspørgsmaal paa ny betragtet“ (1867); i det hele tog han i en Række Indlæg („I Anledning af Pastor Grundtvigs Oplysninger om Alterbogsdaaben“ 1856; „Et Gensvar i Striden om Alterbogsdaaben“, 1857; „Til Forsvar mod den saakaldte Grundtvigianisme“, 1863; „Om Tro og Viden“, 1867; „Katholicisme og Protestantisme“, 1874) livlig Del i Datidens Forhandlinger om kirkelige og teologiske Spørgsmaal, og han vedblev at være en højt skattet Prædikant, af hvem ikke mindre end 8 Bd. Prædikener, 3 Bd. Ordinationstaler og talrige kirkelige Lejlighedstaler foreligger trykt. Ved Siden af sin omfattende praktiske Virksomhed fik han ogsaa Lejlighed til at syse med mere videnskabelige Arbejder, og 1871—78 udkom hans 3 Bind store Fremstilling af „Den christelige Ethik“; i rent videnskabelig Henseende staaer dette Arbejde næppe paa Højde med Dogmatikken, men dets populære og opbyggelige Karakter har gjort det til det mest skattede og bedst kendte af alle hans Værker; den „almindelige“ Del udkom 1884 i 5. Oplag, den „specielle“ 1879 i 3. I sine sidste Aar beskæftigede han sig især med teosofiske Studier („Jacob Böhme“, 1881) og med at skrive sine Livserindringer („Af mit Levned“ I—III, 1882—83); fra 15/4 1884 — 30aarsdagen for hans Udnævnelse til Biskop — havde han faaet sin Afsked bevillet, men han døde forinden i Kbh. — Gift 1) 1838 Helene Mathilde Hess, d. 1847. 2) 1848 Virginie Henriette Constance Bidoulac, d. 1904.

H. M.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. ved Reformfesten 1838; „Af mit Levnet“ 1882—83; Bibliografi i „Mindre Skrifter og Taler af M.“ 1885; Josepha Martensen, „H. L. M.“ 1918; „Ill. Tid.“ 4/2 1860; D. G. Monrad; „Politiske Breve“ 14—18 1878; G. Fich i „Teol. Tidsskr.“ 1880; W. Krogh; „Biskop M. og Frederik VII.“ 1883; V. Birke-dal; „Noter til H. M.s Tekst om Grundtvig“ 1883 og „Personlige Oplevelser“ 1890—91; W. Hjort; „Biskop M. og de dsk. Sprogskripter“ 1883; „Nogle Bemærk. i Anl. af W. Hjorts Skrift“ 1884; O. Borchsenius i „Ude og Hjemme“ 1884; P. Madsen i „Teol. Tidsskr.“ 1884; „Neue evang. Kirchenzeitung“ 1884; A. P. Lunddahl i „Teol. Tidsskr.“ 1888; O. Pfeleiderer; „Entwickelung der protest. Theologie“ 1891; J. L. Heiberg; „Et Liv“ 1891—92; V. Nannestad; „H. L. M.“ 1897; Fr. H. R. v. Frank; „Gesch. u. Kritik der neueren Theologie“ 1898; L. Koch; „Fra Grundtvigianismens o. d. i. Miss. Tid.“ 1898; Schwanenfügel; „J. P. Mynster“ 1900—01; A. Th. Jørgensen i 5. Udg. af M.s Dogmatik 1904; Rich. Petersen; „Spredte Blade“ 1906; Vilh. Bang i „Nationaltid.“ 2/2, 17/2, 24/2 1907; Chr. Garbo i „Teol. Tidsskr.“ 1908; „Nationaltid.“ 23/2 1908; L. C. Nielsen; „Hegel“ 1909; Bærner; „Minder“ II 1911; M. Rørdam; „Tilbageblik“ 1911; J. Schepelern i „Nationaltid.“ 6/2 og 13/2 1911; „J. L. Heiberg og A. F. Krøjer“ 1914—15; Vilh. Andersen; „Goethe“ 1915; „Otto Møller og Skat Rørdam“ 1915—16; Henn. Jensen i „Bornh. Saml.“ 1918 og „København“ 13/2 1922; Breve i „Breve til og fra F. C. Sibbern“ 1866 I, „Breve til og fra H. C. Ørsted“ II 1870, „Breve til og fra B. S. Ingemann“ 1879, F. L. Mynster og Schepelern; „O. Laubs Levned“ 1885—86, „Nogle Breve til Brammer“ i „Teol. Tidsskr.“ 1886—87, „Briefwechsel zwischen H. L. M. und Dorner“ 1888,

H. F. Rørdam: „Peter Rørdam“ III 1895 og Joseph Martensen: „H. L. M.“ 1918; Nekrologer i „Dahlem“ 1884, „Allg. ev.-luth. Kirchenzeit.“ s. A., „Berl. Tid.“ 4/2 og 13/2 s. A., „Dagbl.“ 5/2 s. A. og „Ved M.s. Jordefærd“ s. A.

Martensen, Julius (²²/12 1839—²⁹/12 1910), Litteraturhistoriker. F. i Kbh. Forældre: Biskop H. L. M. (s. d.) og Helene Mathilde

Hess. Blev Student 1858, Cand. juris 1868, var derefter Assistent i Statsanstalten for Livsforsikring og fra 1874 til 1906 ved det Kgl. Bibliotek. 1873 offentliggjorde han i „Historisk Tidsskrift“ en Afhandling om Erik Klipping og Marsk Stig i Middelalderens Annaler

og Viser, der endnu hævder sig som den bedste Udredning af dette udviklede og interessante Stof. Mest kendt er han blevet ved sine Arbejder om Holberg. 1892 skrev han i „Nationaltidendes“ Kronik en Opsats om „Den Vægelsindede“, som efterfulgtes af en Række Afhandlinger om andre af Komedierne i Tidsskriftet „Museum“. De vakte alle betydelig og berettiget Opsigt ved de mange ny og overraskende Synspunkter, de bragte for Dagen; ingensinde før var Komedieteksterne gjorde til Genstand for en saa indtrængende og skarpsindig kritisk Granskning med det Maal for Øje at finde den ældste og oprindeligste Tekst. Helt naturligt opfordrede da den for Holberg saa varmt interesserede Forlægger Ernst Bojesen M. til at besørge en ny Udgave af Komedierne, og 1897 begyndte denne, der fremtraadte i et overordentlig smagfuldt typografisk Udstyr, at udkomme; 1909 afsluttedes den med 13. Bd. indeholdende Navnebog og Bidrag til et Glossar. Som Udgave kan Værket, der overalt modsat Liebenbergs Redaktion lagde det ældste Tryk til Grund, ikke siges fri for store og til Tider irriterende Vilkaarligheder; alligevel er det et Arbejde, ingen, der beskæftiger sig med Holberg, kommer udenom, og mangfoldige af de anlagte Betragtninger er slaaende rigtige, baade hvad Helhedsopfattelse og Enkeltheder angaar. D. i Kbh. — Ugift. C. S. P.

Litt.: V. Dahlerup i „Dannebrog“ ¹⁹/11 1897 og ²¹/2 1910; Josepha Martensen: „H. L. Martensen“ 1918, S. 40 ff.; Nekrologer i „Riget“ ²¹/12 1910 (af Carl S. Petersen), „Nationaltid.“ ²⁰/12 s. A. og „Politiken“ ²¹/12 s. A.

Martensen-Larsen, Hans (f. ²/0 1867), Præst. F. i Kbh. Forældre: Højesteretsassessor Erhard Florian Larsen (s. d.) og Anna Marie Martensen. Datterens af H. L. Martensen (s. d.). Blev Student 1884, Cand. theol. 1890 og foretog derefter med offentlig Understøttelse en Studierejse til Udlandet 1890—93; 1891 deltog han i Konkurrencen om det gammeltestamentlige Professorat, og efter sin Hjemkomst levede han som

Manuduktør og Lærer i Kbh., indtil han 1895 blev Sognepræst i Vejlbj ved Aarhus.

1896 vandt han den teologiske Licentiatgrad for en Afhandling om „Den bibelske Monotheismes Særstilling i Religionshistorien“; 1904 forflyttedes han til St. Pauls Kirke i Kbh., og 1915 blev han Domprovst i Roskilde. I sin Ungdom beskæftigede han sig især med Studiet af Religionshistorien og udgav (foruden sin Disputats) „Krishna, et Stykke sammenlignende Religionshistorie“ (1894) samt et Par Skrifter om bibelske Emner („Om den gammeltestamentlige Aabenbaring“, 1897; „Historiske Oplysninger om den hellige Skrift“, 1898); senere kom „Jesus i Religionshistorien“ (1911). Samtidig optog Problemet om Naturvidenskabens Forhold til Kristendommen ham levende; 1896 kom et Skrift om „Naturvidenskabens Gæld til Kristendommen“, og i flere Aar kastede han sig med stor Iver over Studiet af Astronomi og forsøgte i et Par meget læste Arbejder („Stjerneuniverset og vor Tro“, 1913; „Stjernehimlens store Problemer“, 1915) at vise, hvilken religiøs Værdi Tanken om det uendelige Univers kan faa; sidst har han i „Spiritismens Blændværk og Sjæledybets Gaader“ (I—II 1922) leveret en meget indgaaende Behandling af spiritistiske og andre okkulte Fænomener. Stor Opsigt vakte i sin Tid „Tvivl og Tro“ (1909. 3. Opl. 1920; oversat til Svensk og Tysk), hvori han gør Rede for de Tankevanskeligheder, den moderne Videnskab skabte for hans Kristendomssyn, og for hvorledes han til sidst fandt Fred; og et lignende Indblik i hans eget Sjæleliv faar man gennem „Broder og Søster“ (1920) og „Jairi Datter“ (1920), Tanker og Overvejelser i Anledning af to haabefulde Børns Død. 1902—04 var han Redaktør og 1908—11 Medredaktør af „Kirkeligt Centrum“s Blad „Kirken og Hjemmet“, og i et lille Skrift: „Folkekirken — Folkets Kirke“ (1919) har han kæmpet for Folkekirken's Bevarelse; han var Medlem af „Det kirkelige Udvalg“ 1904—07. — Gift 1892 Astrid Mundt. H. M.

Litt.: Slægt se Larsen, Florian; Hustrus Slægt hos Lengnick; Selvbografi i Univ. Progr. Novb. 1896; selvbibliografisk Stof i ovenn. „Tvivl og Tro“, is. S. 68—185, „Jairi Datter“ og „Broder og Søster“ samt „Studentehjemmets Julebog“ 1909; Univ. Aarb. 1891—92, S. 980 f.; Bondo: „Biskop B. J. Fogs Levnede“ 1897, S. 192—201; „Kristl. Dagbl.“ ²⁷/10 1909 og ²⁰/11 1922; „Studenterne fra 1884“ 1909; „København“ ⁹/12 1911; „Otto Møller og Skat Rørdam“ II 1916, S. 265, 267, 270; Josepha Martensen: „H. L. Martensen“ 1918, S. 37 ff., 231 f.; Luplau Janssen i „Nationaltid.“ ²⁰/4 1922; P. D. Koch i „Kristl. Dagbl.“ ¹⁷/6 s. A.; „Politiken“ ⁷/12 og ⁸/12 s. A.

Martfelt, Christian (⁶/5 1728—⁸/2 1790), Nationaløkonom. F. i Odense. Forældre:

Borgmester August M. og Elisabeth Marie Bendixen. Blev Student 1748, tog Filosofikum 1749. Efter at hans Interesse for Statsvidenskaben var blevet vakt ved Sneedorffs Forelæsninger over Montesquieu, foretog han 1761—68 talrige Rejser i Ind- og Udland og deltog efter sin Hjemkomst i Stiftelsen af det Kgl. Landhusholdningsselskab (1769). Han blev Selskabets første, energiske og indsigtfulde Sekretær og udførte igennem de 18 Aar, hvori han beklædte Stillingen, et betydeligt baade litterært og praktisk Arbejde til Landbrugets Fremme. 1773 kom han tillige ind i Statsadministrationen, men hans liberale Anskuelser medførte Gnidning, og det Skrift, han udarbejdede om Kornhandelsforordningen af 1735 og som var færdigtrykt 1774, fremkom ikke før efter Guldbergs Fald 11 Aar senere. I dette Skrift, hvori han lægger en betydelig økonomisk Indsigt for Dagen, gør han sig til Talsmand for ret frisindede handelspolitiske Anskuelser og har derved utvivlsomt øvet Indflydelse paa den mere frisindede Retning, den økonomiske Lovgivning fik fra og med Toldrullen af 1797. D. i Kbh. — Ugift. E. C.

Litt.: Fr. Barfod I, „Tidsskr. f. Landek.“ IV 3 1869; Blagaard: „Den dsk. Nationaløkonomi I 18. Aarh.“ 1902, S. 90 ff.; E. Holm: „Danm.—Norge under Christian VII“ I—II 1902—06; Glgas: „Katalog over det Kgl. Bibls. Haandskr.“ II 1906; H. Hertel: „Det kgl. Landhusholdningsselskabs Hist.“ I 1920, S. 28 ff.

Martin, John (f. $1\frac{1}{2}$ 1879), Boghandler. F. paa Jægerspris. Forældre: Bygningskonstruktør Johannes Poulin Clausen og Margrethe Bærentz. Var oprindelig Indehaver af

Fiskeeksportfirmaet John Clausen & Co., redigerede Maanedstidende „Hjemmets Noveller“ 1904—07 og studerede Bladvirksomhed i London 1907—08. Under dette Ophold fik han Impulserne til den Virksomhed, han efter sin

Hjemkomst 1908 begyndte under Navnet M.s Forlag, og hvis Formaal var at sprede oversat Romanlitteratur i meget store Oplag (10—20000 Eksemplarer) og derfor til en særlig billig Pris. Det lykkedes M. i Løbet af kort Tid at indarbejde sine Serier „Halvkrones“- og „Standard-Udgaver“, og han har i Aarenes Løb stadig forbedret ikke blot Udstyrelsen af sine Forlagsartikler, men ogsaa den litterære Standard og tilført vor Litteratur en Række fremragende udenlandske Værker i Oversættelse, saaledes især Jack Londons og R. L. Stevensons Romaner o. m. a. I Serien „Junior Bøger“ er udkommet talrige bekendte Børnebøger, og endelig har han i de senere Aar ogsaa optaget den oplysende Litteratur i

Serier som „Socialt Bibliotek“ og „Populærvidenskabeligt Bibliotek“, det sidste især af naturvidenskabeligt Indhold. M. undgik i Begyndelsen ikke Modstand fra Boghandler-Kredse, bl. a. fordi Salget af hans Bøger til dels foregik udenfor den organiserede Boghandel; men han har utvivlsomt Fortjenesten af at have brudt nye Baner for Bogsalget og bragt adskillig værdifuld Litteratur ud i Befolkningslag, der hidtil ikke købte Bøger. Hans Virksomhed har da ogsaa sat kendelige Spor indenfor de billige Bøgers Omraade overhovedet. M. var 1910 Forretningsfører for Dagbladet „Riget“ og er fra 1920 Medlem af Den danske Boghandlerforenings litterære Tilsynsudvalg samt fra 1921 af Forlæggerraadets Forretningsudvalg. — Gift 1902 Ingeborg Husum. S. D.

Litt.: Peter Nansen 1 „Tilskueren“ 1910; „Dagens Nyh.“ $\frac{3}{4}$ 1922.

Martin-Hansen, Carl (f. $\frac{3}{7}$ 1877), Billedhugger. F. i Kolding. Forældre: Snedkermester Peter Hansen og Anna Maria Wilhelmine Gregersen. Besøgte Teknisk Skole og gjorde Svendestykke som Snedker og Billedskærer. Blev Elev af Kunstakademiet, hvorfra han tog Afgang 1902. Uddannet under Th. Steins og V. Bissens Vejledning. Har gentagne Gange opholdt sig i Udlandet (Paris, England, Ægypten) og var 1910 paa det Anker'ske Legat i Italien. Har bistaat Aarsleff med Restaureringen af Dronning Margrethes Sarkofag i Roskilde Domkirke. For den kgl. Porcelænsfabrik har M. udført en Del Smaaskulptur (Danske Folketypen i Nationaldragter, Genius bærende en Skaal) samt Genfremstillinger af Arbejder fra Fabrikens første Periode. Han har ogsaa dyrket andre Grene af Kunstindustrien (BroncekandeLabre). Hovedværker er Carl Plougs Bautasten, Prinsesse Maries Monument paa Langelinie (1912, med Bistand af Arkitekt Brummer), 6 Relieffer til Kommuneskolen i Nyboder (1918) og J. Th. Lundbyes Statue ved Generalkonsul Johan Hansens Malerisamling. Han har modeleret ikke faa Buster, bl. a. Portrætter af P. Skau (Skamlingsbanken) og Morten Esken. Hans Skulptur mangler i nogen Grad Ynde, men vidner om en ikke ringe Kunnen og alvorlig Stræben. — Gift 1902 Frederikke Emilie Rosenberg-Jørgensen.

I. M. O.

Litt.: „Vort Land“ og „Politiken“ $\frac{19}{5}$ 1910; „Ill. Tid.“ $\frac{3}{4}$ s. A.; „Dagens Nyh.“ $\frac{3}{5}$ 1911; „Politiken“ $\frac{28}{11}$ s. A.; „The Studio“ Juni 1911 og Novb. 1914; „Berl. Tid.“ $\frac{14}{5}$ 1912 (af Ch. A. Been); „Ugens Tilsk.“ $\frac{19}{5}$ s. A.; „Skonvirk.“ 1916, Hefte 9, 11, 12, 1917, Hefte 2 og 1921, Hefte 2.

Martini, Ferdinand (²⁴/₃ 1734—²¹/₃ 1794), Kirurg. F. i Rendsborg. Forældre: Amtskirurg Peter M. og Clara Magdalene Waltermann. Kom til Kbh. 1753 og uddannede sig ved Amfiteatret og hos Heuermann, var ansat i Militæretaten og tog kirurg. Eksamen 1764. Derefter ansattes han som Kirurg i Varde og skrev herfra og senere en Del kirurgiske Arbejder, især om Hjernetilfælde. 1768 tog han en Stilling som Kirurg paa Løvenborg Gods paa Sjælland, og her begyndte han en i Formen voldsom Kritik af Landboforholdene og Godsejerne. 1769 blev han atter Militærlæge, udgav 1770 et eksperimentalt Arbejde om „Die Empfindlichkeit der Sehnen“ og 1780—84 et stort Skrift om Hovedlæsioner. Han kastede sig med Voldsomhed ind i Striden mellem Medicinere og Kirurger paa de sidstes Side, men vendte sig senere mod Callisen. I 80'erne drejede hans litterære Virksomhed sig atter om Landboreformer. M. var en hensynsløs Polemiker, men utvivlsomt en ideelt anlagt Mand og en dygtig Kirurg. D. i Kbh. — Ugift.

F. L.

Litt.: Nyerup: „Langebekiana“ 1794; Ingerslev: „Danm. Læger og Lægevesen“ 1873; E. Holm: „Kampen om Landboreformerne“ 1888; Norrie: „Georg Heuermann“ 1891 og „Kirurgisk Akademiets Hist.“ 1896.

Masius, Hector Gotfred (¹⁸/₃ 1653—²⁰/₃ 1709), Teolog. F. i Schlagsdorf, Meklenborg. Forældre: Sognepræst Nicolai M. og Elisabeth Bremer. Efter

Skolegang i Lübeck og Studier i Giessen kom M. 1670 paa et længere Besøg hos sin Morbroder Hofpræst Johan Bremer i Kbh.; han drog imidlertid atter til tyske og hollandske Universiteter, indtil han under et nyt Besøg 1682 blev udnævnt til dansk Lega-

tionspræst i Paris; 1682 vendte han tilbage til Kbh. som Hofprædikant og teologisk Professor, og 1687 blev han Dr. theol. Medens han i Frankrig var optraadt som de Reformertes Beskytter og Ven, udsendte han kort efter sin Tilbagekomst til Kbh. et heftigt Stridsskrift („Interesse principum circa religionem evangelicam“ 1687), i hvilken han søgte at vise, at Calvinisterne hyldede Læren om Folkets Souverænitet, og derfor var farlige for den absolutte Kongemagt. Da flere udenlandske reformerte Teologer herimod gjorde gældende, at tidligere danske Konger — f. Eks. Frederik II — havde dømt mildere om Calvinismen, blev det for at imødegaa disse Beskyldninger overdraget M. og Fr. Rostgaard paa Grundlag af Kildestudier i Arkiverne at udarbejde en dansk Kirkehistorie. Der blev imidlertid intet af dette Værk, men M. vedblev i forskellige Skrifter („Das treue Lutherthum“ 1690; „Epi-

stola ad Bart. Botsaccum“ 1691) at angribe de Reformerte, der imidlertid havde faaet en ypperlig Talsmand i Prof. Chr. Thomasius i Halle; Striden blev ført med stor Bitterhed og resulterede herhjemme bl. a. i et Forbud mod, at unge Adelsmænd, der drog udenlands, maatte opholde sig ved calvinistiske Universiteter. M. har efterladt sig en Række Disputatser (udgivne efter hans Død af S. Lintrup, Hamborg 1719) og digtede ligeledes flere Salmer; han uødvede i Samtiden en betydelig Indflydelse, ikke mindst fordi mange unge Mænd, baade adelige og borgerlige, fik deres Opdragelse og Uddannelse i hans Hus. Ved sine Ægteskaber erhvervede han sig store Rigdomme, bl. a. Herregaarden Ravnstrup, og 1712 blev hans Børn adlede under Navnet „von der Maase“. D. paa Ravnstrup ved Ringsted. — Gift 1) 1692 Birgitte Magdalene Engherg, d. 1694. 2) 1695 Anna Cathrine Reimer, f. Drøge, d. 1705. H. M.

Litt.: Slægt hos Lengnick, 1 Bobé: „Reventlow'ske Pap.“ VII 1906 og Adelsaarbogen 1913; „Vernünftige und christliche Thomasische Gedanken“ II 1724; Gigas: „Briefe S. Pufendorfs an Chr. Thomasius“ 1897, S. 35 ff.; „Kirkehist. Saml.“ V 4 1907—09; Norvin i „Dsk. Herregaarde ved 1920“ (Ravnstrup); Koch: „Gesch. des Kirchenleids“ 3. Aufl. V 1870; Krogh: „De dsk. Majorater“ 1868.

Massmann, Nicolaus Heinrich (¹⁰/₃ 1766—²⁰/₁₀ 1816), Præst. F. i Heiligenhafen, Holsten. Forældre: Senator, Købmand Joachim M. og Catharina Schlichting. Blev Student i Kiel

1785 og tog 1789 teologisk Eksamen i Glückstadt, hvorefter han kom til Kbh. og blev Huslærer hos A. P. Bernstorff. 1792 udnævntes han til Sognepræst ved Frederiks tyske Kirke paa Kristianshavn, og i denne Stilling virkede han til sin Død. Hans Navn er særlig knyttet til de M.ske Søndagsskoler, som han fik oprettet 1800, oprindeligt med det Formaal at uddanne Haandværkslærlinge i Regning og Skrivning; snart oprettedes der imidlertid ogsaa en Afdeling for Svende, og efterhaanden optoges nye Fag: Sang, Tegning, Geografi, Fædrelandshistorie og Geometri. Senere omfattede Undervisningen: Regning, Skrivning, Dansk og Tegning, og i de første hundrede Aar undervistes i disse Skoler 21,358 Lærlinge foruden talrige Svende og Mestre. Undervisningen suspenderedes foreløbig 1920, men Selskabet bestaar som Understøttelsesselskab for Pagelever. D. i Kbh. — Gift 1793 Dorothea (Doris) Elsabe v. Essen, d. 1851. H. M.

Litt.: N. C. L. Abrahams: „Medd. af mit Liv“ 1876; Nyrop: „Bidrag t. dsk. Haandværker-Underv. Hist.“ 1893 og „De M.ske Søndagsskoler“ 1900; Nekrolog i „Kbh.s Skilderi“ 1816, Nr. 88.

Mathiasen, Karl (¹⁹/₃ 1860—1920), Fabrikant. F. i Aalborg. Forældre: Arbejdsmand Anders Christian M. og Kirsten Maria Villadsen. Kom 6 Aar gl.

til Thisted, rejste som Dreng med Faderen til Amerika og fik Bolig i Perth Amboy, New Jersey. Her lærte han Pottemageri og kom senere ind paa Fabrikation af arkitektonisk Terrakotta. Efter et to Aars Ophold i Boston kom han tilbage til Perth Amboy og begyndte 1888 sammen med en Svoger en lille Fabrik her. Efter at den 1893 var brændt, hævdes Kompagniskabet; s. A. indtraadte M.s anden Svoger E. V. Eskesen (s. d.) som Bogholder og fik stor Betydning for Forretningens Opblomstring; der er nu fire Fabrikker, hvor flere Sønner af M. er ansat. D. i ?. — Gift 1885 Forfatterinden Metthea Caroline Eskesen. P. E.

Litt.: K. Michaëlis og Just Dahlerup: „Danske Foregangsmænd i Amerika“ 1911.

Mathiesen, Aage Henrik (f. ²²/₅ 1868), Arkitekt. F. i Aarhus. Forældre: Bygningsinspektør i Kbh. Rasmus Langeland M. og Elisa Petrea Kabell. Kom i Tømrerlære og gik paa Kunstakademiet 1884—95, da han fik Afgang. En Tid var han Bygningskonduktør hos Arkitekterne Storch og Nyrop; senere opførte han en Del Privathuse i Kbh. og har bl. a. arbejdet en Del sammen med U. Plesner (s. d.). Han var

i 15 Aar Medarbejder ved Nationalmuseets 2. Afdeling og har udført en Mængde Opmaalarbejder for dette. I højere Grad end paa det kunstneriske Omraade har han dog indlagt sig Fortjeneste ved sit Arbejde for Udviklingen af Motorkørselen i Danmark som Medstifter af og mangeaarig Formand for „Forenede danske Motorejere“, Landets største Sammenslutning paa dette Omraade. — Gift 1890 Mathilde Amalie Westergaard. C. L.

Litt.: „Politiken“ ²²/₆ 1918; K. Bokkenheuser: „I gamle længst —“ 1919.

Mathiesen, Hans Lauritz (²⁵/₈ 1829—¹³/₃ 1884), Handelsgartner. F. i Julianehaab, Grønland. Forældre: Kolonibestyrer Jens Mathias M. og Elisabeth Emilia Dreyer. Kom 1843 i Lære paa Sorgenfri under Gartner Rønne, derefter var han Elev paa Rosenborg og paa Bregentved under Bünger; herfra tog han 1848 Gartnereksamen. 1849 blev han Gartner paa Gyldensten, Fyn, og 1854 købte han en 1,4 ha stor Ejendom ved Korsør, hvilken efterhaanden blev udvidet

meget betydelig, saa at Arealet 1879 omfattede ca. 13 ha. 1871 foretog han en Rejse til Belgien og Frankrig og besøgte disse Landes større Planteskoler; hans derigennem indhøstede Erfaringer og de der foretagne Indkøb af større Sortimentter af Frugttræer dannede Grundlaget for en af Planteskolens større Udvidelser. I længere Tid havde han Sæde i Korsør Byraad. M. har gjort sig fortjent af det danske Havebrug ved at indføre mange nye Frugttræer og Rosensorter, og han kan betegnes som en af Banebryderne paa Planteskoleomraadet her i Landet. D. i Korsør. — Gift 1856 Kezia Richards, d. 1907. A. L.

Litt.: Bruun og Lange: „Danm. Havebrug og Gartneri“ 1920; Nekrolog i „Korsør Avis“ ¹³/₃ 1884.

Mathiesen, Lars (døbt ³⁰/₉ 1770(?)—²⁹/₃ 1852), Traktør. F. i Holtug, Stevns (?). Forældre (?): Husmand Mathis Nielsen og Anne Andersdatter. Tjente i Magleby Præstegaard, Stevns, kom til Kbh. og oprettede 1801 et Traktørsted i Allégade 7, der efterhaanden vandt stor Søgning. M. var en ejendommeligt, djævt og gemlyllig Personlighed, hvis grovkornede Skæmt skaffede ham Frisprog hos mange af Tidens literære Størrelser, som søgte hans Beværtning, bl. a. Rahbek og Oehlenschläger. Hans Ejendom købtes 1914 af Lorry Feilberg (s. d.), der inddrog den under sit Etablissement. D. paa Frbg. — Gift 1) Inger Elisabeth Steenberg, d. 1817. 2) 1818 Hanne Petra Hansen d. 1871. P. E.

Litt.: Petersen: „Gl. Minder fra Frbg. og Vesterbro“ 1866, S. 81 ff.; „Nær og Fjern“ ²⁹/₇ 1874; Davidsen: „Fra det gl. Kongens Kbh.“ I 1880, S. 326 ff., II 1881, S. 22 ff.; K. Bokkenheuser: „Vejen gaar min Tro“ 2. Opl. 1919, S. 107 ff. og „Frederiksberg“ 2. Opl. s. A., S. 139.

Mathiesen, Mathias Cornelius (¹¹/₁₁ 1853—¹⁷/₂ 1915), Journalist. F. i Vraaby, Rømø. Forældre: Lærer Hans Cornelius M. og Anna Hansen. Gik paa Seminarium i Tønder, var et Aar Privatlærer i Ballum og kom 1875 til den danske Realskole i Haderslev, hvor hans Danskhed først ret vaagnede. 1881 lukkede Myndighederne Skolen, og sammen med J. Jessen (s. d.) blev M. afskediget. Begge blev Journalister; M. ansattes 1882

ved „Dannevirke“, blev n. A. juridisk ansvarshavende, 1891 Redaktør og Leder. Da Ejeren Dyrsløge Bjørnshauge sidst i 90'erne begyndte at lede Bladets Kurs i tysk Retning, fratraadte M. 1899 og blev 1900 Redaktør af „Modersmaalet“; da dette 1903 købte „Dannevirke“ efter den Wildenradt-Krabbe'ske Periode, var M. et Aar Redaktør af begge Blade, indtil han paa Grund af Svagelighed fratraadte 1904, men vedblev at lede Søndagsbladet. M., hvis Virksomhed indbragte ham to Fængselsophold og talrige Bøder, var en utrættelig, alvorlig og i sønderjyske Forhold udmærket bevandret Journalist af den konservative Retspolitikertype. Han var en øvet Foredragsholder, og hans usvigelige Retsind skaffede ham mange Tilidshverv; navnlig var han fra 1902 Sekretær for Jernfondet. Ved Verdenskrigens Udbrud blev han, skønt dødsy, fængslet af Myndighederne og brutalt transporteret til Dänholm, hvor han sad fangen $31/7$ — $22/8$. D. i Haderslev. — Gift 1887 Karen Andresen.

P. E.

Litt.: Erindringer 1 „Samvirke“ $19/3$ 1913; „Sønderjyden“ 1900; „Dannevirke“ $1/1$ 1912; „Folkelæssning“ $23/8$ s. A.; Lausten-Thomsen og Nic. Svendsen: „Haabets Mænd“ 1923; „Dänholm“ 1923; Dahl og Linvald: „Sønderjylland“ II 1919, S. 70, 72; Nekrologer 1 „Berl. Tid.“ $18/2$ 1915, „Dannevirke“ s. D., „Ribe Stiftstid.“ s. D., „Vort Land“ s. D., „Nationaltid.“ s. D.; „Vejle Amts Folkebl.“ $26/2$ s. A. og „Tiden“ $1/3$ s. A.

Mattat, Charles Louis Franciscus ($12/5$ 1791— $2/5$ 1852), Handskefabrikant. F. i Grenoble, hvor Faderen var Handskefabrikant. Var oplært i Handskemageriet og kom hertil Danmark 1811, indkaldt af Købmand O. C. Kellermann, der i Randers havde anlagt Garveri og Handskefabrik. Da Kellermann forlod Danmark nogle Aar senere, overtog M. Fabrikken, der under hans Ledelse voksede stærkt, væsentlig støttet af indkaldte franske Handskemagere. „Randers Handsker“ blev en meget betydende Industri, de fandt Afsætning baade i Ind- og Udland, ligesom M. oparbejdede en omfattende Eksport til England af hvidgarvede Skind. 1848 overdrog han Fabrikken til sine Sønner, C. og P. M., hvis Arvinger afhændede den 1893. Forretningen trives endnu under Firmanavnet „Randers Handskefabrik“. Selv flyttede M. til Kbh. D. i Kbh. — Gift Charlotte Louise Klæstrup, d. 1832. G. N.

Litt.: Rawert: „Danm. Industrielle Forhold“ 1849; Adolf Bauer: „Jydske Haandværkere og Fabrikanter“ 1893, S. 47—56; Krak: „Danm. ældste Forretninger“ 1915.

Matthiesen, Claus Petersen (f. $14/9$ 1841), Pomolog. F. i Ulkebølskov, Als. Forældre: Gaardejer Peter Petersen M. og Marie Mar-

grethe Sørensen. Hans Lyst stod til Gartnerfaget, men Faderen, som mente, dette vilde være en brødløs Vej, satte ham i Manufakturhandlerlære, hvilken Drengen dog snart forlod. Han valgte saa Lærervejen, blev 1859 Elev paa Skaarup, hvor han bl. a. havde E. Rostrup til Lærer, tog 1862 Skolelærereksamen og fik straks Ansættelse ved Skolen paa Augustenborg, hvorfra han 1865 blev forjaget af de tyske Myndigheder. Han havde derpaa nogle Stillinger her i Landet, til han 1870 blev Lærer i Gundsømagle ved Roskilde; her virkede han til 1902. M. dyrkede ved Siden af sin Lærervirksomhed ivrig Botanikken og Havebruget og navnlig da Pomologien, som han omfatter med glødende Kærlighed, og hvori han har tilegnet sig en dybtgaaende Viden baade paa det praktiske og det teoretiske Omraade. Som Anerkendelse for sin Virken paa Pomologiens Omraade er han blevet Eresmedlem af danske og udenlandske Haveselskaber. Mens han var ansat i Gundsømagle, udvidede og beplantede han Skolehaven, saa at den til sidst omfattede $1\frac{1}{2}$ Td. Land og rummede en Samling af 1200 Æble- og 600 Pæretræer. Han har leveret en overordentlig Mængde Beskrivelser af Frugter baade i danske og udenlandske Havebrugsblade. Endvidere har han skrevet: „Nogle skadelige Insekter i Frugthaven“ (1897) og „Anvisning til Nedplukning, Opbevaring og Anvendelse af Frugt“ (1902). Hans Hovedværk er „Dansk Frugt“ (1913), hvori han har givet Skildringer af et stort Antal af de i Danmark opstaaede Frugtsorter, navnlig Æbler. — Gift 1870 Caroline Mathilde Oehlerich, d. 1909. A. L.

Litt.: „Haven“ 1911; „Gartner Tid.“ 1911, S. 217 og 1921, S. 173; „Holbæk Amts øk. Selskab“ 1912; C. Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913.

Matthiesen, Oscar Adam Otto William (f. $3/7$ 1861), Maler. F. i Slesvig By. Forældre: Branddirektør, kgl. Husfoged Johan Peter M. og Angélique von Staffeldt. Kom i Malerlære, dimitteredes af J. F. Busch til Kunstakademiet, hvis Skoler han besøgte Apr. 1878 til sin Afgang Marts 1884, og fortsatte sine Studier i Krøyers Skole og ved flere Aars Ophold i Paris. 1893 var han dansk Kommissær ved Verdensudstillingen i Chicago, gennemrejste Nordamerika og hjembragte fra Yellowstone Nationalpark en Række Akvareller. I „Stjærner

og Striber" (1893) meddelte han sine Rejseindtryk. Han udstillede paa Charlottenborg Forsaarsstilling med Mellemrum 1883—1908. Med sine tidligste Arbejder indtræder M. i Marstrands, Carl Blochs og Rosenstands historiske Genre („Griffenfeldt i Fængslet paa Munkholm“, tilkendt Akademiets mindre Guldmedaille Okt. 1884; „Holberg overværer en Prøve paa Erasmus Montanus“, der vandt en Præmie paa 1000 Kr. i Konkurrencen om Universitetets Festsal 1891), men søger snart efter over i en Monumentalstil, der lagde an paa det imponerende og buldrende („Franske Karreheste ved Seinen“) og de store Dimensioner (det vældige Lærred „Skaanske Dragonofficerer rider i Bad“, „Valkyriefrise“) og ofte mødtes af skarp Kritik („Leda med Svanen“) eller næsten eenstemmig Fordømmelse fra kunstkundiges Side (Udsmykningen af Mineralogisk Museum). Af andre Arbejder nævnes Fresker og Relieffer i Palais Carnolés, Menton, og den endnu ufærdige Kæmpefreske med talrige Portrætter af den grundlovgivende Rigsdag paa Kristiansborg. Foruden ved sine Arbejder har M. stedse vakt stort Gny om sit Navn ved store Separatudstillinger i Kbh. (Friue Udstilling 1908, Charlottenborg 1920) og de største Byer i Rusland (1908—09), Sverige og Tyskland og sidst, da han 1919 ved talrige Avisartikler og ved at starte „de 100 Unges“ og „de 100 ældre Kunstneres“ Adresser til Regering og Rigsdag rejste et Stormløb paa Kunstakademiet, hvilket førte til Nedsættelse af en Kommission til Nyordning af dettes Forfatning og Skøler og til, at han selv valgtes ind i Akademiraadet 1922. Paa Grund af sine ihærdige Studier over Freskotechnik (bl. a. paa flere Rejser til Italien) tilkaldtes han 1898—99 af den preussiske Regering som Lærer heri ved Kunstakademiet og Kunstindustrimuseet i Berlin og modtog 1901—03 dansk Statsunderstøttelse til Undersøgelser sammen med Prof. Jul. Petersen (offentliggjorte i „Rigsdagstidende“ 1903—04 Tillæg B.). Endvidere udgav han 1918 „Italiens Al-Fresco-Kunst“, der især er viet hans Forbillede som Kunstnerpersonlighed, Michelangelo. Endvidere har hans Interesse for Kunstundervisning resulteret i et Par Værker om den første Tegneundervisning. Aalborg Museum ejer et Billede af ham. — Gift 1) 1887 Camilla Larsen, d. 1906. 2) 1907 Anka Mann. S. S.

Litt.: V. Wanscher 1 „Dsk. Tidsskr.“ 1906, S. 432; Erich Erichsen sst. S. 644; „Ill. Tid.“ 2/8 1903 (af Helmer Lind), 10/10 1908 (af A. H. von Kohl) og 11/12 1911; „Kunstakad. Aarberetn.“ 1912—13, S. 20; „Nationaltid.“ 17/10 1908, 30/10 1915, 17/11 og 20/11 1920 (af Th. Faaborg), 29/1 s. A.; „Ekstrabl.“ 21/12 1919 og 0/4 1922; „Politiken“ 23/11, 27/11 1919, 10/11 1920 (af K. P.), 27/11 1921 og 0/4 1922; „Hovedstaden“ 5/12 1919 (af Johs. Kragh); „Soc.-Dem.“ 18/11 1920; „Berl. Tid.“ 9/1, 21/11, 20/11, 29/11 og 24/11 (af Th. Oppermann) 1920 og 27/11 1921; „København“ 26/12 1919, 25/11 og 30/11 1920 (af Rikard Magnussen); „Vore Herrer“ 13/10 1921 (af Emil Aars); „Dagens Nyh.“ 2/2 1920.

Matthiessen, Hugo Albert (f. 10/12 1881), Historiker. F. i Fredericia. Forældre: Malermester Amandus M. og Dagmar Winther. Blev Student 1901, Mag. art. i Historie 1906, 1910 ansat ved Nationalmuseets 2. Afdeling, Assistent sst. 1911, Underinspektør 1914. Han har i Museets Tjeneste gennemgaaet og gennemfotograferet alle Landets gamle Byer, og hans egne Studier har drejet sig om samme Emne.

M., der i sin Fortællemaade er tydelig Elev af Troels-Lund, har udgivet Bøgerne „Bodel og Galfugl“ (1910), „Fredericia 1650—1760“ (1911), „Natten. Studie i gammelt Byliv“ (1914), „Gamle Gader. Studier i Navnernes Kulturhistorie“ (1917), „De Kagsrøgne. Et Blad af Prostitutionens Historie“ (1919) og „Torv og Hærstræde“ (1922). Endvidere har han i en Række Afhandlinger i „Vejle Amts Aarbøger“ givet Bidrag til Fredericias Historie, skrevet Indledningen til „Gamle københavnske Skille og Bomærker“ (1919), i „Fra Arkiv og Museum“ behandlet „Stodderkongen“ (1913), i „Nordisk Tidsskrift for Strafferet“ det kommunale Fængselsvæsen for 1660 (1916), ligesom han i Dan. Bruun: „Danmark“ har leveret Afsnittet „Om Danmarks Købstæder“ (1919). Endelig foreligger bl. a. en Række Specialafhandlinger i „Arkitekten“. M. er som Forfatter baade livfuld og grundig; han besidder megen Evne til at leve sig ind i en Tid, og de dystre Træk af Bylivet, han som Regel skildrer, giver hans Bøger en ejendommelig Tusmørkestemning. — Gift 1913 Ellen Reitzel. P. E.

Litt.: „Hlst. Tidsskr.“ VIII 3 1910—12, S. 203 ff.; Bror Schnitger 1 „Svenska dagbladet“ 17/3 1920.

Matthisen, Søren (Juli 1653—1740), Regnebogsforfatter. F. i Kbh. Fader: Klokker Mathias Sørensen. Blev 1697 Klokker ved Trinitatis Kirke; er berømt som Regnebogsforfatter, i hvilken Egenskab hans Navn endnu er almindelig kendt og nævnes i daglig Tale („efter S. M.s Regnebog“). Han udgav flere Regnebøger; den største, der skaffede ham Berømmelsen, hedder „Compendium arithmeticum eller Vejviser, hvorved man paa korteste og netteste Maade kan ledsages til Regnekunstens rette Brug“ (1680). Dens Fortrin var to: Stoffet var righoldigt, og det var forskelligartet. Der var en Mængde praktiske Opgaver, men tillige geometriske og algebraiske. Noget egentligt pædagogisk Fremskridt betød Regnebogen ikke, men den fik vid Udbredelse, og der udkom en halv Snes Udgaver, somme endog besørget ved Universitetets Professorer. Senere Regnebogsforfattere holdt sig saa nær op til M.s Bøger, at man uden Over-

drivelse kan sige, at hans Principper har holdt sig langt ind i det 19. Aarh. — S. M. blev en rig Mand og ivrig for at øge sin Formue, og han tog det ikke saa nøje med Midlerne. Han havde Indtægterne fra Fremmedbesøgene paa Rundetaarn, men der klagedes over, at han forsøgte at føre Tilsyn med de besøgende, som bevirkede Forstyrrelser ved det astronomiske Observatorium. 1728 brændte hans Gaard, og som Grundsten til sit nye Hus benyttede han 11 af de 13 Runestene, der den Gang stod om Trinitatis Kirke. S. M. var Stamfader til en talrig Efterslægt, deriblandt Kejserinde Auguste Victoria. D. i Kbh. — Gift Marie Banner. K. K.

Litt.: Slægt hos Lengnick; R. Nyerup: „Kbh. Univ. Annaler“ 1805, S. 261; R. Rask i „Antikvar. Annaler“ III 1820, S. 84; Joak. Larsen: „Bidrag til d. dsk. Folkeundervisn. og Folkeskoles Hist. 1536—1784“ 1916; Tengnagel Jørgensen i „Personalh. Tidsskr.“ VII 5 1920.

Matthison-Hansen, Aage (f. $20/3$ 1864), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Kantor Viggo Stenersen M.-H. og Hanne Marie Wiuff.

Broderson af G. M.-H. (s. d.). Har undervist i Sprog, er fra 1898 ansat ved Kommunens Folkebibliotek, hvor han 1910 blev Læsesalsassistent. Foretog 1905—06 en Rejse til Kina, hvis Sprog og Litteratur han allerede var fortrolig med gennem sine Studier. Efter 1882 at have

udsendt nogle „Smaafortællinger“ fik han 1890 sin egentlige Debut som Digter med „Blaalys“. Af den og de følgende Digtsamlinger foretog Michaëlis et Udvalg („Udvalgte Digte“ 1909). Senere er kommet: „Slyngrose“ (1915), „Paradisblomster“ (1920) og „Mellem Paaske og Pintse“ (1922). Det smukkeste naar M.-H. i nogle smaa Naturdigte, der anslaa almen menneskelige Stemninger, og i sine Portrætdigte („Miniaturer“). Hans Stræben efter at fortælle Lyrikken til Draabeform har dog ofte mere Karakteren af en Fortyndning end en Fortætning. Hans Grundstemning er Vemodet og den deraf fødte Længsel: „at elske er at længes mod en større Morgenrøde“. M.-H. er Nyromantiker. Hans aandsbeslægtede indenfor den ældre Poesi er Schack Staffeldt, af hvis Digte han har foretaget et Udvalg (1902); han har dog ikke dennes brændende Begejstring og „mystisk-dybe“ Sværmeri. Han hører nærmest sammen med Michaëlis, hvem han har hyldet som sin Mester. En særlig Fortjeneste har M.-H. indlagt sig ved sine nænsomme og fine Gendigtninger og Fortolkninger af kinesisk Poesi: „Vandliljerne“ (1903) og „Lien Hua“ (1919). Endelig maa nævnes hans historiske Drama i kinesisk Stil „Oprørerne fra Kien-Chow“ (1917). — Gift 1909 Rosa Thorsøe. O. F.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; S. Michaëlis i „Studenterbll.“ Jan. 1895; Alg. Ruhe i „Ord och Bild“ 1896 og Aug. 1901; Thor Lange i „Dannebrog“ $3/3$ 1896 og „Vort Land“ $20/1$ 1907; „Nationaltid.“ $20/3$ 1896 og $16/2$ 1907; Kosterka i „Moderne Revue“ Maj 1899; Brausewetter i „Rhein.-Westphal. Zeit.“ $9/12$ 1900; „Verdensspejlet“ $3/2$ 1907; „Politiken“ $1/4$ 1907, $1/11$ 1909 og (af Chr. Rimestad) $20/1$ 1919; „København“ $3/3$ 1910 (af V. Rørdam), $10/1$ 1919 (af Har. Nielsen) og $29/1$ 1922 (af H. Lind); „Dagen“ $20/3$ 1914 (af D. Sprengel); „Loll.-Falst. Folketid.“ $11/11$ 1915; „Maanedsmag.“ Okt. 1917 (Interview); „Aftonbladet“ $1/3$ 1918 (af Ossian-nielsen); „Berl. Tid.“ $20/12$ 1919 og $28/12$ 1920; Ahlmann: „Det dsk. Parnas“ 1920, S. 81; „Ringkøbing Amts Avis“ $21/1$ 1922.

Matthison-Hansen, Johan Gottfred ($1/11$ 1832— $19/10$ 1909), Komponist, Orgelvirtuos. F. i Roskilde. Forældre: Domorganist Hans

M.-H. (s. d.) og Christiane Petrea Stenersen. Var Elev i Klaver og Teori af Barth og af sin Fader, blev Student 1850, studerede Jura, men opgav det 1855 for helt at hellige sig Musikgerningen, genoptog sine musikalske Studier, ved hvilke han især kastede sig over Orgelspillet, og naaede i Lobet af kortere Tid en fremragende Position blandt vore Orgelkunstnere. Hans Debut som Orgelspiller fandt Sted i Malmø 1856; senere gav han talrige Koncerter rundt i danske Provinsbyer (1874—77), i Udlandets Byer, saaledes 1877 i Hannover, 1878 i Thomaskirken i Leipzig og 1884 ved Musikfesten i Weimar, og ikke mindst i den danske Hovedstad, hvor han 1859 blev Organist ved Frederiks tyske Kirke, 1871 ved Johannes Kirken og 1881 ved Trinitatis Kirke. Især blev hans Orgelforedrag (siden 1883) i sidstnævnte Kirke berømte og dannede efterhaanden en fast Institution i Byen, som M.-H. dog — efter næsten 20 Aars Forløb — af Helbredshensyn maatte opgive. Til Konservatoriet knyttedes han som Lærer i Orgel 1868, som Lærer i Klaver 1884 og var siden 1900 (efter Windyrs Død) Medlem af Direktionen. Foruden sin omfattende Gerning ved Konservatoriet og som Organist og Orgelspiller fik M.-H. Tid til en ret omfattende Musikproduktion. Foruden Klaverkompositioner og en Del Kammermusik (Klavertrio, Sonate for Violin og Klaver, Sonate og Novelletter for Violoncel og Pianoforte) skrev han en Koncert for Orgel (Op. 15), Koncertstykker (Op. 19), Jubelfantasi (ved Faderens Jubilæum 1882), Sorgemarsch over Gade — alt for Orgel; endvidere Orgelstykker til kirkelige Højtideligheder og en Del aandelige Sange. M.-H. var Orgelvirtuos i Ordets bedste Forstand; hans kræse Smag, hans høje Kultur som Musiker, hans akademiske Dannelselse gjorde, at hans Virtuosi-

tet blev stillet i Kunstens Tjeneste, aldrig til dens Fornedrelse; ved sine Orgelforedrag i Trinitatis Kirke bragte han de lødigste Orgelkompositioner frem for sine Bysbørns Øren, fra de Bach'ske til de Cesar Franck'ske Mesterværker, altid i den mest omhyggelige og mest soignerede Udførelse. Som Komponist repræsenterede han en mere moderne Retning i datidig dansk Musik. Medens Gade stod paa Leipzigskolens (Mendelssohns og Schumanns) Grund, var M.-H. paavirket fra Weimarskolen (han havde spillet for Liszt og kendte denne personlig, ligesom han var en af de første ivrige Wagnerianere herhjemme), og i sin frodige og meget værdifulde Komposition lod han ofte denne Skoles dristigere og mere moderne Tonefølger faa Indpas. D. i Kbh. — Gift 1866 Helga Marie Müller, d. 1919. E. A.

Litt.: Slægt se Aage M.-H.; „Urania, Musik-Zeitschr.“ 1878, Nr. 7; H. Ploug i „Ill. Tid.“ ²/₁₁ 1902; Will. Behrend sst. ¹/₂ 1906; A. Hammerlich i „Organistbl.“ Jull 1913; Lyngø: „Dsk. Komponister i 20. Aarhs. Beg.“ 1917; Gunnar Hauch: „Breve fra Grieg“ 1922; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ²/₄ ¹/₁₀ 1909 (af G. Hetsch), „Nationaltid.“ ¹/₅ ¹/₁₀ s. A. (af A. H.) og „Politiken“ s. D. (af Ch. K.).

Matthison-Hansen, Hans (⁹/₂ 1807—7/1 1890), Komponist, Orgelkunstner. F. i Sønderhulvig ved Flensborg. Forældre: Skibskaptajn Hans Hansen og Hedevig Petersen.

Var oprindelig bestemt for Malerkunsten, da han fra Barn af viste udprægede Anlæg for Formning og Tegning. Blev i Konfirmationsalderen bragt til Eckersbergs i Kbh. for at uddannes af denne, men slog under sit Ophold i

Eckersbergs Hus, og medens han endnu gik paa Akademiet, om og valgte Musikerevjen. Allerede i sine yngste Aar havde han ogsaa for Tonekunsten vist sikre Evner, og ved den ivrige Musikdyrken i Kbh., baade hos Eckersberg og i de øvrige toneangivende musikalske Hjem, blev han sig kaldet som Musiker bevidst, — stærkt understøttet af Weyse, hvem han forelagde nogle af sine Kompositioner, og som straks raadede ham til at fortsætte den dermed betraadte Bane. Efter faa Aars Studier under Weyses Ledelse blev han 1832 paa sin Lærers varme anbefaling Domorganist i Roskilde, hvor han virkede til sin Død. Ved en Række Koncertrejser gjorde M.-H. sit Navn kendt i Udlandet (Norge, Sverige, Tyskland, England, hvor han koncentrerede i Westminster og i Krystalpaladset, hvor ellers de store Hændelkoncerter afholdes), men ogsaa hans Landsmænd nød godt af hans fremragende Orgelkunst, idet han en Aarrække hvert Aar koncentrerede i Domkirken og herved vandt sig Navn som en af Landets betydeligste

Orgelspillere. Ved disse sine Koncerter gjorde han bl. a. et stort Arbejde for at gøre de Bach'ske Orgelværker kendt i Danmark. Det er iøvrig ved sine frie Fantasier, at han især har gjort sit Navn som Orgelkunstner viden om berømt. Ved Gudstjenesten, ved Koncerter eller i stille Stunder i Domkirken, blot med faa Tilhørere, hvor Konceptionen ikke hemmedes af Arbejdet med at fæstne Tonetankerne til Papiret og med at forme og udpensle Motiverne og deres Bearbejdelse i fagmæssig set korrekte og stærkt reflekterede Tonekomplekser, fik hans Fantasi friest Løb og hans Inspiration rigest Fylde. M.-H.s Kompositioner omfatter mest Kirkemusik; af ikke kirkelige Kompositioner findes der fra hans Haand en Del Kammermusik og forskellige Sange. De kirkelige Kompositioner omfatter Oratorier og Kantater (skrevet til Paaskehøjtiderne i Slotskirken) og yderligere Korværkerne „Martin Luther“, „Vater unser“, „Ved Dødens Komme“, Davidske Salmer, Motetter, endvidere en Del aandelige Sange og Salmemelodier, „Kyrie eleison“ for Solostemme og Orgel m. m. For sit specielle Instrument Orgelet skrev han et stort Antal Kompositioner: 6 Symfonier, 6 Fantasier, en Koncertallegro, den østrigske Nationalhymne og den engelske Nationalhymne med Introduktion og Variationer, Præludier og Postludier, Sørgemarscher etc. Størst Popularitet nød af disse Værker Koncertallegroen og den af Fantasierne, der er bygget over Folkevisen: „Dronning Dagmar ligger i Ribe syg“. M.-H.s Stil er 1830'ernes letflydende og meget melodiose Tonestil, ikke overvejende kontrapunktisk, om end denne Teknik ofte anvendes i uhyre sindrige Tonekombinationer; hertil præget af et meget dybtgaaende Kendskab til Orgelets hele raffinerede Spillemaade og Klangvirkninger, der paa den smukkeste Maade sætter sit Mærke paa hans vægtige og dygtige Produktion for dette Instrument. D. i Roskilde. — Gift 1) 1829 Christiane Petrea Stenersen. Ægteskabet opløst; hun d. 1881. 2) 1841 Theresia Georgine Elisabeth Qvistgaard, d. 1890. E. A.

Litt.: Slægt se Aage M.-H.; „Urania, Musik-Zeitschr.“ 1878, Nr. 7; A. Hammerlich i „Ill. Tid.“ ²⁰/₁ 1882; Ch. Kjerulf i „Nutiden“ s. A.; „Ude og Hjemme“ s. A.; W. Behrend i „Ill. Tid.“ ³/₂ 1907; Brev i „Breve til og fra Inermann“ 1879; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ¹/₂ ¹/₁₀ 1890, „Danmark“ 1891 (af A. Hammerlich), „Danskeren“ s. A. (af H. Nutzhorn), „Urania, Musik-Zeitschr.“ 1890, Nr. 3, „Musikbl.“ s. A., „Berl. Tid.“ ⁸/₁ s. A. og „Roskilde Avts“ ⁸/₁ s. A.; Ligtaale af Gude s. A.

Matthison-Hansen, Waage Weyse (²⁷/₁₂ 1841—²³/₆ 1911), Organist. F. i Roskilde. Forældre: Domorganist Hans M.-H. (s. d.) og Theresia Georgine Elisabeth Qvistgaard. Blev Elev af Faderen og af Avg. Winding og 1863 Organist i Holstebro, men kom allerede n. A. som Organist til Nykøbing F.,

hvor han virkede, til han 1877 blev Vikar hos Faderen ved Roskilde Domkirke. Ved

Faderens Død 1890 blev han hans Efterfølger som Domorganist. M.-H. virkede foruden som Organist ogsaa som Komponist, men næppe i saa afgjort kirkelig Retning som Faderen og Broderen Gottfred M.-H. Hans Kompositioner omfatter Klaverstykker og Sange, Kammermusik og Kor-

værker. Mest kendt er hans Albumsblade for Klaver, Skizzerne, de lyriske Stemminger, „Fra Valdemar Atterdags Tid“ og „Gennem Skoven“ for samme Instrument; endvidere de to Klavertrioer og Fantasiestykkerne for Violin og Klaver. Sangene er skrevet til en Række Tekster af Carl Ploug, Chr. Winther, Blicher, Winkel Horn og Gandrup; en fremtrædende Plads indtager hans Skolekantate skrevet til Aarsfesten i den lærde Skole i Roskilde. D. i Roskilde.

— Gift 1866 Anna Frederikke Friis. E. A.

Litt.: Slægt se Aage M.-H.; Nekrologer 1 „Politiken“ ^{25/6} 1911 og „Berl. Tid.“ ^{24/6} s. A.

Matzen, Henning (^{27/12} 1840—^{18/7} 1910), Retslærd, Politiker. F. i Rebbjærgskov, Sattrup Sogn, Angel. Forældre: Væver Marquard

Nikolaj M. og Anna Hansen. Kun ved Understøttelse af sin ældre Halvbroder, Matz M. (s. d.), lykkedes det den begavede og jernflittige Dreng at slaa ind paa den studerende Vej. 1859 blev M. Student fra Flensborg, studerede først Filologi, senere Retsvidenskab, Cand.

juris 1864, 1867 Universitetets Guldmedaille for en retshistorisk Afhandling, udgivet 1869 i noget udvidet Skikkelse under Titel „Den danske Panterets Historie indtil Chr. V.s Lov“, hilst med fuld Anerkendelse overalt — Siemann, Konrad Maurer, Aubert —, formelt og reelt vistnok M.s ypperste Værk. Ved Professor C. G. Holcks pludselige Død 1868 indstillede det juridiske Fakultet enstemmig M. til at blive hans Efterfølger, og efter 1869—70 at have foretaget en allerede planlagt videnskabelig Udenlandsrejse udnævntes han 1870 til Prof. ord. ved Universitetet, Dr. juris honoris causa 1879, Referendarius consistorii 1879—90, Udgiver af Universitetets „Aarbog“ 1893—1905, ekstrordinær Assessor i Højesteret 1880, Medlem af det kirkelige Raad 1883—96. I Ungdommens Ærgerrighed og Entusiasme har M. vistnok drømt om at gøre Revo. i Retsvidenskabens Verden; det skete imidlertid ikke, han naaede ikke helt at indfri de rig-

Løfter, hans Prisskrift havde givet; kun med Støtte af udmærkede Evner, en ualmindelig Hukommelse og en næsten ubegribelig Arbejdskraft har M. samtidig kunnet tjene to saa strenge Herrer som Videnskaben og Politikken. Hverken den fine Begrebsanalyse eller retsvidenskabelige Erkendelsesteori er M.s Sag, men ofte rammer han Hovedet paa Sømmet i Kraft af sin friske og klare Tanke, sit sunde Judicium og medfødte bon sens, saaledes f. Eks. i sine formue- og sørelige Arbejder, „Forelæsninger over den danske Tingsret“ (1882, 2. Udg. 1884, nyt Optryk 1891), „Den nordiske Tingsret. Indledning og første Afdeling“ („Nordisk Retsencyklopædi“ II 1880) og „Om Søpanterrettigheder“ (Forhandlingsemne ved 4. nord. Juristmøde 1881). Som Statsretslærer — og Politiker — stillede M. det monarkiske Princip overfor det parlamentariske; som to fuldstændig frit- og ligestillede Magter skulde Konge og Folk kunne forhandle og komme til Enighed; det var Ledemotivet baade i hans opsigtsvækkende Brochurer „Grundloven og Folkets Selvstyrelse“ (1873) og „Til Gensvar“ (1874) og i hans „Den danske Statsforfatningsret“ (I 1888, II 1881, III 1883, 4. Udg. I 1910, II 1908, III 1909), bugnende af Stof som alle M.s Lærebøger og med værdifulde Enkeltheder, men bred og ikke altid tilstrækkelig affilet; i sin skæbnesvangre Teori om Omfanget af Kongens Ret til at udstede foreløbige Finanslove drog M. den yderste Konsekvens af sit Udgangspunkt. Til 2. nord. Juristmøde bidrog M. med Forhandlingsemnet „Om Statskassens Ansvar for Embedsmænds Forseelser“ (1875), og i „Om de udnævnte Landstingsmænds Stilling i Tilfælde af Landstings Opløsning“ (1902), „Til Gensvar“ (1902) og „Landstingsopløsning og udnævnte Landstingsmænd. Et Tilsvaer“ (1903) fastholdt han i Polemik med Holstein-Ledreborg, Ernst Møller o. a. sin alt i sin Statsret udviklede benægtende Besvarelse af det i sidstnævnte Skrifter omhandlede Spørgsmaal. Medens M.s Forelæsninger over Statsforvaltningsretten ikke foreligger trykt i deres Helhed, udgav han sammen med senere Overretsassessor J. Timm den grundige og meget benyttede „Haandbog i den danske Kirkeret“ (1891), hvortil sluttede sig den omfangsrige Afhandling „Hvad forstaas ved den evangelisk-lutherske Kirke?“ i „Teologisk Tidsskrift“ V og VI Bd. (1905). Et mægtigt Materiale indsamlede og bearbejdede M. i sit voluminøse Festskrift i Anledning af Universitetets 400-Aars Jubilæum „Kbh.s Universitets Retshistorie“ (I—II, 1879), der efterfulgtes af „Danske Kongers Haandfæstninger“ (Univ. Progr. 1889), „Om Bevisreglerne i den ældste danske Proces“ (Univ. Progr. 1893), „Forelæsninger over den danske Retshistorie“ (I—VI 1893—97) og forskellige Afhandlinger i „Historisk Tidsskrift“, Arbejder, der ikke und-

gik Kritik fra Repræsentanterne for den moderne kildekritiske Historieforskning. Paa den mellemfolkelige Rets Omraade vandt M. et europæisk Navn, 1892 Associé, 1895 Medlem af „Institut de droit international“, dansk delegeret i de internationale Privatretskonferencer i Haag, 1899 Medlem af den permanente Domstol sammesteds; ved Domstolens første Sammentræden 1902 angaaende en Tvistighed mellem Nordamerika og Mejico præsiderede M. til megen Ære saavel for ham selv som for Danmark, 1909 Opmand i den svensk-norske Rengræsnings-sag, 1909 korresponderende Medlem af Académie des sciences morales et politiques. Af M.s folkeretlige Skrifter — „Forelæsninger over den positive Folkeret“ (1900) o. a. — er navnlig hans Indlæg i det nordslesvigske Optantspørgsmaal af stort Værd, saaledes hans Bidrag til Franz v. Jessens „Haandbog i det nordslesvigske Spørgsmaals Historie“ (1901, fransk Udg. 1906), Bøgerne „Die Nordschleswigsche Optantenfrage“ (1904), „Das Indigenatrecht im Wiener Frieden“ (1906), Aftandlinger i „Sønderjyske Aarbøger“ og andetsteds. Ogsaa i legislativ Sysse tog M. virksom Del, Medlem saaledes af Sølvkommissionen af 1883, i hvilken Egenskab han forfattede Udkastet til Registreringsloven af 1/4 1892, og af den dansk-islandske Kommission af 1907. 1879 fik M. Sæde i Landstinget, hvor han som Estrups tro Mand hurtig svang sig op til Fører og baade saglig og politisk udøvede en meget betydelig Indflydelse. Mægtig Energi nedlagde M. i Arbejdet for en systematisk Organisation af Højrepartiet, ved Udformningen af Partiets Program, Stiftelsen af Foreninger, Blade o. s. v.; ligesaa forhadet hans Navn som Provisoriernes Fader var i Venstre, lige saa populær var han i Højre, hvis mest veltalende, slagfærdige og aldrig trættede Folketaler han var. Han var konservativ af Temperament og Forudsættninger; hans stærke Fremhæven af Kongemagtens Rolle er sikkert ikke uden Forbindelse med gammel sønderjysk Folkeopfattelse. Efter det politiske Forlig 1894 traadte M. mere i Baggrunden — 1894—1902 Lands-tingets Formand — men sine politiske Ideer og Overbevisning blev han tro til det sidste. Medlem 1910 af Rigsretten i Sagen mod J. C. Christensen og Sigurd Berg. Den politiske Kamptid undlod ikke at sætte sine Spor i Modstandernes Bedømmelse af M.s Karakter og Betydning. Hans — og hans Forældres — danske Sindelag blev saaledes paa den uretfærdigste Maade draget i Tvivl; ligesaa usandfærdig var den gængse Paastand om, at han til Fordel for sin Agitation og hele politiske Virke forsøgte sin Universitetsgerning. Han var en pædagogisk Begavelse; hans skriftlige Øvelser fortrinlige; som Eksaminator var han en af Fakultetets bedste; hjælpsom og vennelsel overfor de stu-

derende, af et muntert og fornøjeligt Lune; af alle sine Fakultetskolleger uden Hensyn til politisk Trosbænkelse var han højt skattet som den uegennyttige, uselviske og umisundelige Personlighed, han var. D. i Ronneby, Sverige. — Gift 1907 Helga Nicoline Bryde, tidligere gift Albeck og Vidalin. Fz. D.

Litt.: Selvbioграф i „Levnedsbeskrivelser af de ved Kbh. Universitets Firehundredaarsfest promoverede Doktorer og Licentiatier“ 1879, S. 143—45; H. Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882, S. 438—41; Junius i „Politiken“ 14/1 1885; A. Falkman i „Nutiden“ IX 1885, S. 275—76; Fridericia i „Politiken“ 2/12 1889; Franz v. Jessen i „Ill. Tid.“ 21/12 1902; Andreas Buntzen sst. 20/11 1904; Frantz Dahl sst. 7/8 1909; „Illustrierte Zeitung“ 28/7 1910; „The society of 17th January 1908“ I 1911, S. 8—10; C. A. Broberg: „Professor M. 1882 og 1884“ 1884; J. Cl. Pingel: „Folkets Retsbevidsthed og den M.ske Fortolkning af Grundloven“ 1890; A. D. Jørgensen: „En Redegørelse“ 1901, S. 35—36 og passim; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03, S. 620—24; Erik Henriksen: „Mændene fra Forfatningskampen“ II 1914, S. 62—101; Niels Lassen: „Erindringer“ I 1918, S. 92—97, S. 231; Thomas Larsen: „En Gennembrudstid“ II 1922, S. 428—31; „Vort Land“ 1/12 1910; Nekrologer af B. i „Politiken“ 19/7 1910, af Poul Johs. Jørgensen i „Ugeskr. f. Retsv.“ 1910 B. S. 161—62, af C. Goos i „Tidskr. for Retsvidenskab“ XXIII 1910, S. 371—85, af samme i „Annuaire de l'Institut de Droit international“ XXIV 1911, S. 424—41, af Joh. Stp. i „Hist. Tidsskr.“ VIII 3 1910, S. 79—80, af Boutroux i „Séances et travaux de l'Académie des sciences morales et politiques. 70 année. Nouv. série tome 74“ 1910, S. 492—93; af R. D. i „Nouvelle Revue historique de droit français et étranger“ XXXIV 1910, S. 862—63, af Einar Hansen i „Vor Fremtid“ III 1910, S. 537—44, af Jul. Schovelin i „Ill. Tid.“ 24/7 1910, af Ingvald Kieler i „Fædrelandet“ 28/7 1910 og af P. G. C. Jensen og H. Wulff i „Nationaltid.“ 19/7 s. A.

Matzen, Matz (31/5 1830—3/12 1907), Skolemand. F. i Rebbjærskov, Satrup Sogn, Angel. Forældre: Kaadner Henning M. og Anna Hansen. Halvbroder til H. M. (s. d.). Kom 1847 til Skaarup, blev 1848 Seminarist, 1850 Degn i Havetofte, 1855 i Bøl, begge i Angel, 1859 Lærer i Kbh., kom 1864 tilbage til Hertugdømmet som Lærer i Flensborg, men blev s. A. afskediget, derpaa igen Lærer i Kbh., 1869—97 Inspektør ved forskellige københavnske Kommuneskoler (sidst Friskolen i Ryesgade). I denne Stilling var han en human og dygtig Leder og indtog i det hele en fremtrædende Plads i den københavnske Skoleverden. Ogsaa som Skolebogsforfatter vandt han et godt Navn, baade ved sine Regnebøger og sine danske Læsebøger. Efter en pædagogisk Rejse udgav han 1875 en Beretning om tysk Købstadskolevæsen. Hans betydeligste Arbejde, „Modersmaalets Sprogler“ (1893), havde det Uheld at komme samtidig med Kr. Mikkelsens Haandbog, og selv om enkelte Partier i M.s Bog godt kan staa Maal

med Mikkelsens, er denne dog saa meget fyldigere, at M.s ikke ret har kunnet gøre sig gældende. Efter sin Afsked fra Skolegeringen 1897 trak M. sig tilbage til Fredensborg, hvor han d. — Gift 1877 Ida Jeanette Dall.

M. K.

Litt.: „Vor Ungdom“ 1894, S. 467; Nekrologer 1 „Folkeskølen“ 1907, S. 544, „Ill. Tid.“ ¹⁶/₁₂ s. A., „Berl. Tid.“ ⁶/₁₂ s. A. og „Nationaltid.“ ⁵/₁₂ s. A.

Mau, Jens Christian Edvard Theodor (¹⁰/₁₀ 1808—⁹/₆ 1885), Præst. F. i Odense. Forældre: Apoteker Carl Heinrich M. og Juliane Marie Feveile. Blev Student 1827 og Cand. theol. 1831. Efter et Par Aars Virksomhed som Huslærer hos Grev E. Bernstorff, i hvilken Stilling han tilbragte Vinteren 1832—33 i Lauenborg, blev han 1834 af Grev Holstein-Holsteinborg indstillet til Embedet som Sognepræst

for Haarslev og Tingjellinge, hvilket han da ogsaa fik. 1850 forflyttedes han til Skjellerup og Ellinge paa Fyn og 1863 til Farum og Værløse, hvorfra han 1880 tog Afsked. Han var en meget flittig og nidkær Sjælesørger i sit Sogn, men havde desuden Tid til at foretage lange Rejser og tale ved „gudelige Forsamlinger“ og til at deltage i det politiske Liv, 1852—53 som Landstingsmand fra Odense og Svendborg Amter; ogsaa de nordiske Kirkemøder i Kbh., Lund og Kristiania deltog han i, og 1860 foranledigede han afholdt et stort Missionsmøde i Nyborg. Blandt hans litterære Arbejder maanævnes flere Prædikensamlinger, hvoraf „Evangelisk kristelig Postil“ (1843) er den mest kendte; i mange Aar redigerede han dernæst „Kristelig Samler“ (VII—XVII, 1844—54) og „Ny kristelig Samler“ (I—XIII, 1855—67), hvori han fra dansk og udenlandsk Litteratur optog Bidrag af højst forskellig Art og Værdi. 1845 udgav han „Kristelige Betragtninger til hver Dag i Aaret efter F. Arndts Morgenklänge aus Gottes Wort“ og 1847 „400 Fortællinger for Skolen og Livet“, der begge opnaaede mange Oplag; 1868 kom en ny Andagtsbog: „Aandeligt Skatkammer“. Ogsaa Ordsprog gav han sig af med at samle og udgive („Dansk Ordsprogsskat“ I—II, 1879), men dertil manglede han dog de fornødne videnskabelige Forudsætninger; hans opbyggelige Samlinger har derimod udøvet en betydelig Indflydelse især i Folkets brede Lag. D. i Kbh. — Gift 1835 Adolphine Steensen, d. 1892.

H. M.

Litt.: Hustru i Lengnick: Vinc. Steensen og Adelsaarbogen 1920, S. 507; Selvbiografi i „Kirkeh. Saml.“ IV 6 1899—1901; Birkedal: „Personl. Oplev.“ II 1891; Pauline Petersen: „Erindringer“ 1919 („Mem. o. Br.“ XXXI).

Mechtildte (d. 1288), Dronning. Forældre: Grev Adolf IV af Holsten og Heilwig af Lippe. Hun ægtede 1237 den senere Kong Abel, dengang Hertug af Sønderjylland. Han droges ved dette Ægteskab over mod Holsten, og der blev skabt Grundlag for en holstenisk Indflydelse i Sønderjylland. M. beklædte med Abel Danmarks Trone 1250—52. Hun kæmpede siden for sine Sønners Arverettigheder til Sønderjylland og ægtede for at finde Støtte 1261 Birger Jarl i Sverige (d. 1266). D. i Kiel.

H. J.s.

Litt.: Ellen Jørgensen og Johanne Skovgaard: „Dsk. Dronninger“ 1910; jfr. løvrigt Aelg.

Meden, Max (f. ¹⁵/₆ 1882), Billedhugger. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Lauritz M. og Alvilde Caroline Winther. Blev Student 1900, Cand. juris 1907, Assistent i Kbh.s Magistrat s. A., Fuldmægtig sst. 1912 og dimitteredes af Sophus Vermehren til Kunstakademiet, hvis Aftenskole han besøgte 10 Semester 1906—12. M. har foretaget Studierejser, tildels paa Akademistipendier, til Paris 1910 (kortere Studieophold ved Académie Julien) og Italien 1912, 1913, 1920, og han har udstillet paa Kunstneres Efteraarsudstilling 1914, 1916—19, hos Liljevalch i Stockholm 1919 og paa den Frie Udstilling som Gæst siden 1920. Hans Evne er Fremstilling af moderne Mennesker — deres Fremtoning. I en Række Portræthoveder (En Ingeniør; En ung Videnskabsmand; Skuespiller Poul Reumert) har han stræbt at fastholde og generalisere Typen. I andre Arbejder (Buste af Bibliotekar Carl S. Petersen (Kunstmuseet); Dobbelbuste) søger han at gengive Individualiteten i dens for Samtiden karakteristiske Særpræg eller (Statuetten „Dame i Motorragt“; Statuen „Dame med Hund“) at afvinde moderne Klædedragt plastisk Værdi og i en Art Genrebilledmotiv at give et karakteristisk Billede af sin Samtid. Æstetisk set viser denne hans Evne sig som Sans for Formmassens Udstrækning i Rummet o: dens Fylde og for dens Virksomhed i Rummet o: dens Leddelen sig i Enkeltformer og Bevægelsen mellem disse indbyrdes. Han karakteriserer sine Modeller ved den Aktivitet, han lægger i Formmassernes Komposition. — Gift 1909 Rosalie (Ros) Christine Paula Berg.

S. S.

Litt.: L. Vesten: „Slægten Winter fra Tislund i Sønderjylland“ 1911, S. 134—35; „Hovedstaden“ ¹³/₁₁ 1916 og ⁸/₆ 1917 (af Johs. Kragh); „Aarhus Amtstid.“ ⁷/₈ 1920; „Aarhusposten“ ⁶/₈, ⁶/₈ s. A.; „Ill. Tid.“ ²⁷/₈ 1921 (af S. S.).

Mehren, August Ferdinand Michael van (⁶/₄ 1822—¹⁴/₁₁ 1907), Orientalist. F. i Hel-

singør. Forældre: Købmand Johann Friedrich v. M. og Claudine Amalia Liebmann.

Blev Student 1838, studerede først klassisk Filologi, derefter de semitiske Sprog under Vejledning af D. G. Monrad, der da var Privatdocent i Faget. Uddannede sig yderligere i Arabisk hos Fleischer i Leipzig (1843—44) og i gammeltestamentlig

Eksege og Persisk hos Olshausen i Kiel og tog derpaa Doktorgraden 1845. Efter en Studierejse til Leipzig blev han Docent ved Kbh.s Universitet 1849, Lektor 1851 og Professor i semitisk østerlandsk Filologi 1854—98. Vinteren 1867—68 opholdt han sig i Ægypten. Arabisk Filologi og Filosofi blev hans Speciale. Hans Tekstudgaver af arabiske Forfattere er fortrinlige i Kraft af hans Grundighed og skarpe kritiske Sans. Fortrinsvis søgte M. sit Arbejde indenfor hidtil uudforskede Omraader, som arabisk Retorik og Filosofi. Han var en ypperlig Repræsentant for den Fleischer'ske Skoles bedste Egenskaber: grundig Viden og dybtgaaende grammatisk Forstaelse. — Blandt M.s Hovedværker kan som det første fremhæves „Die Rhetorik der Araber“ (1853). Indgaaende Studier af de arabiske Geografer affødte derefter den indholdsrige „Fremstilling af de islamitiske Folks alm. geografiske Kundskaber“ („Ann. f. nord. Oldk. og Hist.“ 1857) og den første Tekstudgave af Geografen Sjemseddin ed-Dimisji's Kosmografi (St. Petersb. 1866) med fransk Overs. „Manuel de la cosmographie du moyen âge“ (Kbh. 1874). Efter et Ophold i Ægypten Vinteren 1867—68 udgav han et Par mindre Afhandlinger om Kairo's Moskeer og Gravmæler (Univ. Festskrift 1870). Med særlig Forkærlighed optog han Studiet af arabisk Religionshistorie og Filosofi, specielt af den store arabiske Filosof Avicenna og dennes Forhold til græsk Filosofi. Om Avicenna skrev han en Række Afhandlinger i det danske Vidsk. Selsk. Oversigter (1881—86) og i den belgiske Lærde Harlez's Tidsskrift „Muséon“. Af forskellige af Avicennas hidtil ukendte og udgivne mindre Skrifter besørgede han Pragtudgaven „Traité mystiques d'Abou Ali al-Hosain Sinâ ou d'Avicenne“ (Leiden 1889—94), indeholdende fransk Forklaring til Tekstudgaven. Som dygtig Numismatiker tydede M. en Del sjældne orientalske Mønter i Nationalmuseets Møntkabinet. D. i Fredensborg. — Gift 1849 Johanne Sophie Charlotte Justine Daue, d. 1866.

F. de F.

Litt.: Medrene Slægt 1 „Dsk. Tidsskr.“ 1900, S. 622; „Berl. Tid.“ 3/4 1902; J. Ø. 1 „Vort Land“ 3/4 s. A.; „Dannebrog“ 3/4 s. A.; Nekrolog 1 „Bulletin de l'Acad. Impér. des sciences de St. Pétersb.“ VI 2 1908.

Meibom, Marcus (1621—ca. 1710), Polyhistor. F. i Tønning. Studerede bl. a. i Holland og skaffede sig tidlig omfattende Kundskaber især i Filologi og Matematik, ligesom han dyrkede Studiet af Oldtidens Musik, om hvilken han skrev et Værk (1652), tilegnet den svenske Dronning Christine, som s. A. kaldte ham til Stockholm og gav ham Ansættelse ved det kgl. Bibliotek. Ved en Hofkoncert sang han en græsk Arie, men blev leet ud, og i Raseri herover gav han Dronningens Livlæge Bourdelot en Ørefigen, hvorfor han 1653 maatte forlade Sverige. Han slog sig ned i Kbh., vandt særlig gennem Joachim Gersdorff (s. d.) Indpas ved Hoffet, saa at han blev kgl. Bibliotekar (den første Overbibliotekar ved det Kgl. Bibliotek) og 1655 tillige Raad i det tyske Kancelli. M. var dog ikke tilfreds med disse Stillinger, indbildsk som han var, og 1663 blev han Forvalter ved Øresundstolden, men heller ikke her fandt han sig til Rette, og 1668 drog han til Holland, hvor han først en Tid var Professor ved Gymnasiet i Amsterdam og senere levede som Korrektor under meget smaa Forhold. Han var en sprænglært Mand, men en Særling, hvis stejle Væsen virkede frastødende. Han tumlede med mange fantastiske Planer, som han tilbød at fremsætte mod høj Betaling, f. Eks. om en Metode til Uddybning af Rhinens Løb, et Mittel mod epidemiske Sygdomme, o. s. v., og han forfattede en Række latinske Værker, der vidner om hans polyhistoriske Viden. D. i Holland. — Gift.

S. D.

Litt.: Møller: „Cimbria litt.“ III 1745; Suhms „Nye Samlinger“ III 1794, S. 122 ff.; „Kbh.s Skilderie“ 30/9, 1823; Werlauff: „Efterretn. om det st. kgl. Bibliotek“ 2. Udg. 1844, S. 41 ff.

Meidell, Frederik Vilhelm Berg (15/7 1833 —1/2 1913), Krigshistoriker. F. i Helsingør. Forældre: Kaptajn Franz Henrik M. og Ida Bernhardine Adelaide Liebman. Blev Landkadet 1847, Sekondløjtnant i Infanteriet 1852, deltog med Hæder i Krigen 1864 (særlig Kampen paa Als), kar. Premierløjtnant s. A., tog sin Afsked 1865. Blev Kaptajn i Fodfolkets Forstærkning 1870, Afsked 1895. Efter sin Afsked 1865 var han en Tid Medarbejder ved „Fædrelandet“, men toges snart fangen af sine store krigshistoriske Interesser, der 1884 gav sig et betydningsfuldt og vægtigt Udslag i hans kendte Skrift: „Fra Enevældens Dæmring i Danmark“. Med et skarpt og uhildet Blik og stor Grundighed i Udarbejdelsen forbandt han en betydelig Evne til fængslende Fremstilling af det behandlede Stof; udarbejdede saaledes 2. Del af

„Bille-Ættens Historie“ (1888), „Træfningen ved Vidsjø 1612“ (1886), „Militarismen i Danmark, belyst i historiske Skildringer“ (1892) og „Fra Brydningstiden. Kadetbilleder 1847—50“ (1884). Under Pseudonymet Vilh. Berg udgav han 1883 „Smaa Bidrag til Fredericias Kultur- og ældste Historie“, ligesom han har skrevet forskellige Afhandlinger i „Museum“ og „Samlinger til jydsk Hist. og Topografi“. M. var en mangesidig Begavelse, drev saaledes sproglige Studier og opfandt i 70'erne et ildfast Stof til Brandsikring af Værdigemmer. En fordringsløs, stilfærdig og brav Mand, der ganske gik op i sine Studier; en modig Kæmper for, hvad han holdt for Sandhed og Ret. D. i Kbh. — Gift 1861 Johanne Hansine Geelmuyden, d. 1910. K. C. R.

Litt.: Slægt i Gloersen: „Slægten M.“ 1900—03, Krog Steffens: „Norske Slægter“ 1915 og „Dsk. Tidsskr.“ 1900 („En skansk-dansk Familiehistorie“); Nekrolog i „Politiken“ $\frac{2}{2}$ 1913.

Meier, Frederik Julius ($\frac{5}{2}$ 1835— $\frac{0}{11}$ 1898), Kunsthistoriker. F. i Kbh. Forældre: Gymnaslæreren Johan Frederik M. og Sophie Frederikke Bauer. Tog 1845 Adgangseksamen til Landkadetakademiet, men afskedigedes 1851, da han ikke bestod en Oprykningssprøve. Han maatte nu ernære sig møjsommeligt ved Undervisning, samtidig med, at han arbejdede sig frem gennem Eksaminer. Først Skolelærereksamen fra Ranum 1856, efter hvilken han fik Stilling som Lærer og Inspektør ved Aalborg Borgerskoles Pigeafdeling, derpaa Studentereksamen 1861, hvorefter han i nogle Aar var Lærer ved københavnske Kommuneskoler, og endelig Magisterkonferens i Historie 1872. 1877 tog han Doktorgraden med „Efterretninger om Billedhuggeren Johannes Wiedewelt og om Kunstakademiet paa hans Tid“. Ved største Sparommelighed skaffede han sig Raad til talrige Udenlandsrejser, til Dels til Fods, til Tyskland, Østrig, Schweiz, Frankrig, Italien og England, fra hvilke han hjemsendte Rejseskildringer, især til „Nationaltidende“. Han er Forfatter til en Mængde Artikler om historiske, kultur- og kunsthistoriske Emner til Blade og Tidsskrifter og til en Række Værker om det 18. Aarh.s Kunstforhold hos os (foruden Disputatsen: „Efterretninger om Fredensborg Slot“ (1880), „Der Bildhauer Diderik Gercken“ (1883), „Marmorkirken fra 1749 til 1772“ (1883), „Frederiksberg Slot, dets ældste Historie“ (1896)), ligesom han medvirkede ved Brickas og Salmonsens Leksika. Som Forsker var han uden Selvstændighed og Personlighed. Hans Arbejder har kun Betydning som Arkivstu-

dier, flittige Materialekompilationer. D. i Kbh. — Ugift. S. S.

Litt.: Selvbibliografi i U. v. Progr. Novb. 1877; „Nationaltid.“ $\frac{6}{12}$ 1896; Nekrologer i „Berl. Tidende“ $\frac{7}{11}$ 1898 (af P. Brock) og „Politiken“ $\frac{8}{11}$ s. A. (af A. F.).

Meier, Herman ($\frac{12}{2}$ 1631— $\frac{31}{1}$ 1685), Krigssekretær. F. i Rostock. Forældre: Gottorpsk Raad og Staller i Eiderstedt, Dr. jur. Herman M. og Ursula v. Gehren. Gik i Gymnasium i Hamborg, studerede i Königsberg, Rostock og Helmstedt, kom 1657 til Danmark og fik Bestalling som Krigssekretær 1660. Efter Christian V.s Tronbestigelse fik han større og større Indflydelse paa hele Ledelsen af Hærens Anliggender. Ved Kongens Bestræbelser for at udvikle og udvide Krigsmagten tilfaldt Hovedparten af Arbejdet M. Han blev Generalauditor og Medlem af Krigskollegiet 1674, Krigsraad med Sæde og Stemme i Krigsraadet 1676, var med Hæren under Ekspeditionen til Rügen 1677 og s. A. udsendt for at forhandle med de svenske Autoriteter om Fangernes Udveksling. Han spillede en stor Rolle under Feltoget 1678, men fratraadte sin Stilling som Sekretær i Krigskollegiet, samtidig med at Fr. Arenstorff suspenderedes fra Overkommandoen. Blev Deputeret i Admiralitets- og Komm.kollegiet 1679, var 1682 Envoyé extraordinaire til Sverige for at modarbejde den gottorpske Indflydelse, Deputeret i det nyoprettede Generalkommissariat for Hær og Flaade 1683 og Chef for Feltkommissariatet i Holsten. Han fratraadte paa Grund af Svagelighed og blev Amtmand over det slesvigske Domkapitels Gods 1684. M. var en overmaade dygtig, indsigtsfuld og arbejdsdygtig Mand med et stort Administrationstalent. Da han med al sin Uddannelse maatte mangle dybere militære Kundskaber, var hans stigende Indflydelse paa Krigsførelsen næppe altid af det gode. Nogen ubestikkeligt Karakter var han næppe, men sligt var jo ret almindeligt i den Tid. D. i Kiel. — Gift 1664 Christine Madsdatter. K. C. R.

Litt.: Jahn I „Milit. Repert.“ II 4 1846; „Personalh. Tidsskr.“ II 5 1890; C. J. v. Arenstorff: „Generalerne Fr. og C. Arenstorff“ 1889; Rockstroh: „Den nationale Hær“ 1909—16 og i „Hist. Tidsskr.“ VIII 4 1912; Universitetsprogram 1685.

Meincke, Henrik Caspar (f. $\frac{24}{2}$ 1874), Læge, Idrætsmand, Journalist. F. paa Gammelgaard ved Ryde, Lolland. Forældre: Forpagter, Cand. juris Carl Jørgen M. og Michæla Johanne Bartholin (senere gift Victor Haderup, s. d.). Blev Student 1892, Cand. med. 1902, var Kandidat paa forskellige af Kommunens Hospitaler til 1907, samtidig Reservelæge i Marinen, studerede Hudsygdomme i Berlin 1907—08, var Assistent paa

Frederiks Hospitals, senere Rigshospitalets Poliklinik for Hrd- og Kønssygdomme 1908—11, drev privat Praksis sammen med E. Ehlers fra 1909, blev kommunal Venerolog 1913. Efter at have spillet en Del Cricket og Fodbold i Skolen blev M. 1888 Medlem af Kbh.s Boldklub, hvor han navnlig lagde sig efter Fodbold, og allerede 1891 blev han sat til venstre Fløj paa Klubbens I Hold og bestred med Hæder denne Plads i 10 Aar. 1897 spillede han for Dansk Boldspil Union i Hamborg, 1898 og 1900 stred han mod Queens Parc, da denne berømte skotske Klub gav os de første Timer i britisk Fodbold. 1895—1910 var han den hyppigst anvendte Fodbolddommer. Ogsaa Tennis og Bandy har M. spillet, men særlig har han gjort sig kendt som Kunstskejteløber, Elev af ældre Løbere af den norske Skole, navnlig Harald Fritsche og til Dels Nordmanden Axel Poulsen, senere Svenskeren Lagergren. 1909 og 1912 vandt han Dansk Idræts Forbunds Mesterskab. 1896—1922 var han under Mærket Henry fast Sportsanmelder ved de Ferslewske Blade. Desuden har han skrevet Artikler i „Idrætten“, „Sportsbladet“ og forskellige Ugeblade og er Forfatter til Af-snittet Vintersport i „Idrætsbogen“. Medlem af Bestyrelsen for Kbh.s Skøjteløberforening og Dansk Bandy Union. — Gift 1) 1909 Thora Antoinette Ida Frederikke Halberg, d. 1911. 2) 1918 Elisabeth Marie Walter. F. K.

Litt.: Erindringer i „Nationaltid.“ 19/5 1918; „Sportsbladet“ Febr. 1909 og 8/2 1912; „Sport“ 11/3 1906; Dahlberg og Plum: „Metropolitanskolen“ 1916; Grandjean: „Studerne fra 1892“ 1917; „Nationaltid.“ 1/1 1922; „Ekstrabl.“ 29/1 s. A.

Meinert, Frederik Vilhelm August (3/3 1833—19/1 1912), Entomolog. F. i Kbh. Forældre:

Grosserer Nicolaj Jonathan M. og Maren Kirstine Noe. Blev Student 1850 og studerede derefter Teologi, idet han dog samtidig var en ivrig Insektsamler og tidlig knyttedes til Zoologisk Museum, hvor Schiødt ved sin imponerende Personlighed kom til at øve en betydelig Indflydelse paa ham. 1857 afsluttede

han sit Embedsstudium, men kom fremtidig til udelukkende at beskæftige sig med Zoologien. 1863 blev han Dr. phil. ved en Afhandling om „Ørentvistenes Anatomi“, 1870 ansattes han som Assistent ved Museets Leddyrafdelling, 1883—85 holdt han Forelæsninger i Zoologi paa Landbohøjskolen, og 1885—1909 var han som Schiødtes Efterfølger Inspector ved Museet. Han er Forfatter til en lang Række Afhandlinger, af hvilke adskillige, og ingenlunde de ringeste, vidner om den store Betydning, et Studieophold 1868—69 hos Leydig i Tübingen

havde for ham; blandt disse kan, foruden Disputatsen, nævnes Undersøgelseerne over „De danske Myrers Naturhistorie“, over de levendefødende Gallemyglarier, over „De eucephale Myggelarver“ — et anseligt, smukt illustreret Værk — samt adskillige mindre Arbejder, f. Eks. om Myreløvens Anatomi og om forskellige Larver. Af rent anatomisk Art er Undersøgelseerne af Skolopenderhovedet, af Fluernes Munddele samt af Sideorganerne hos Skarabælarverne; blandt disse er de to sidstnævnte dog blevet mødt med skarp og næppe ubegrundet Kritik. Ogsaa som rent systematisk Zoolog har M. været virksom; han har saaledes bearbejdet de i Museet beroende Tusindben og Vandkalvelarver, udarbejdet Fortegnelser over vore isopode, amphipode og dekapode Krebsdyr samt givet en fyldig Bearbejdelse af de paa „Ingolf“-Ekspeditionen fundne Havedderkopper; endelig har han, i Samarbejde med Schiødt, publiceret en af talrige Tavler ledsaget Beskrivelse af Krebsdyrgruppen Cymolhoæ. M.s Arbejder er langtfra alle lige værdifulde, ofte, navnlig i senere Tid, overvurderede han sine Evner og optog til Undersøgelse Emner, overfor hvilke hans noget forældede Undersøgelsesteknik ikke slog til; paa den anden Side var han en Mand, der selv i sine sidste Aar nærrede en glødende Begejstring for Videnskaben og dennes Fremskridt; ikke mindst af den Grund fik han Betydning for de unge, hvem han altid gerne rakte en hjælpssom Haand. Han var en dygtig Samler, hvem f. Eks. Schiødt skylder meget Materiale, og fra talrige Rejser, saavel her hjemme som i Udlandet, f. Eks. i Algier og Tunis 1868—69 og i Venezuela 1891—92, har han hjemført til Museet værdifulde Indsamlinger. Studiet af Entomologien her hjemme ydede han en virksom Støtte gennem Udgivelsen af det smukke, lille Tidsskrift „Entomologiske Meddelelser“, hvis 5 første Bind udkom under hans Redaktion og næppe uden økonomisk Støtte fra hans Side. D. i Kbh. — Gift 1874 Nanna Henriette Anna Elisabeth Krarup. R. H. S.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Ellert Jacobsen), i Heering: „Famillebogen“ 1912, Vahl: „Stægtbog over Chr. Nielsens Atkom“ II 13 1894, S. 31 og Chr. Krarup: „Stamt. over Efterkommerne af Chr. Krarup“ 1915; Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1863; Gosch: „Danm. zool. Litt.“ II—III 1873—78; Wesenberg-Lund i „Ill. Tid.“ 9/3 1903; „Dannebrog“ 2/3 s. A.; A. Bøving i „Politiken“ 3/3 s. A.; Svend Dahl: „Bibl. zool. Danica 1876—1906“ 1910; Nekrologer i Univ. Progr. Novb. 1912 (af Jungersen), „Politiken“ 21/1 s. A. og „Berl. Tid.“ 24/1 s. A.

Meisling, Aage Alvild (f. 20/10 1867), Læge. F. i Kbh. Forældre: Anlægsgartner Peter Christian Hjarup M. og Mathilde Frederikke Bræmer. Sønesøn af S. M. (s. d.). Blev Student 1886, Cand. med. 1892. Studerede Oftalmologi, var efter en fyldig Hospitalsuddannelse Assistent paa Poliklinikkens Øjenafdeling 1896—97 og ved Øjenklinikken i Havne-

gade 1897—1904. 1899 blev han Dr. med. (om Synsfeltsundersøgelser), var 1904—06

klinisk Assistent hos Professoren i Oftalmologi. M. har udført adskillige skarpsindige Undersøgelser paa sit specielle Omraade, har angivet en Tavle til Prøve af Synet hos mindre Børn, et Hæmoglobinometer, og navnlig har et Apparat til Blanding af Farver og Undersøgelse af Farveblindhed (præsenteret ved den internationale oftalmologiske Kongres i Luzern 1904) vist sig nyttigt. Ligeledes har han udført en Række Undersøgelser af kolloide Stoffers Lysfølsomhed og Lyssensibilisering med forskellige Stoffer. 1901 blev han bistaende Læge ved Karantænen. Er fra 1921 Borgerrepræsentant i Kbh. (Socialdemokratiet). — Gift 1) 1898 Johanne Magdalene Jürs; Ægteskabet opløst, hun d. 1919. 2) 1921 Valborg Julie Nielsen. F. L.

Litt.: 1. Hustru i Hfort-Lorenzen: „Legatstamt. for Muus', Bruuns og Wels' Legat“ 3. Udg. 1910; Selvbioografi i Univ. Progr. Novb. 1900; „Studentterne fra 1886“ 1911; „Soc.-Dem.“ 3/3 1921.

Meisling, Simon Sørensen (9/10 1787—9/4 1856), Skolemand, Oversætter. F. i Kbh. Forældre: Vildthandler Simon Sørensen M. og

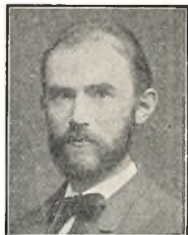
Elise Christine Øckenholdt. Blev Student 1803, Cand. theol. 1807, blev Adjunkt i Helsingør 1808, Dr. phil. 1809 (med en Afhandling om de græske Rhapsoder), Adjunkt ved Metropolitan-skolen 1812, Overlærer 1819, Rektor i Slagelse 1822, i Helsingør 1826, tog sin Afsked 1839 og

flyttede til Kbh. Han var en streng Skolemand, under hvis skarpe Spot den unge H. C. Andersen, der boede i hans Hus i Helsingør, døjede meget. Betydelig Fortjeneste indlagde han sig ved sine Oversættelser af Digterværker, navnlig fra Oldtiden, saaledes Vergils Bucolica (1817), Bion (1821), Moschos (1824), Vergils Æneide (1824—26), Theokrit og Musaios (1825), Anakreon (1826), Ovids Metamorfoser (1831), Martial (1832) samt „Digte fra Oldtiden“ (1827—32). I Forbindelse hermed stod hans „Undersøgelser om det heroiske Versemaals Skæbne“ (1816). Desuden har han oversat poetiske Værker af Gozzi (1821 og 1825) og af Goethe (1832—33) og udgivet en spansk Grammatik (1841). Pseudonymt udgav han Dramaet „Munkelist“ (1812). D. i Kbh. — Gift 1812 Inger Cathrine Hiarup, d. 1854. H. R.

Litt.: H. C. Andersen: „Mit Livs Eventyr“ 1855, S. 58 ff.; Dahlberg og Plum: „Metropolitanskolen“ 1918; Nekrologer i „Flyve-Posten“ 1856,

Nr. 82, „Fædrelandet“ s. A., Nr. 87, „Københavnsposten“ s. A., Nr. 92 og „Dagbl.“ s. A., Nr. 97.

Mejborg, Reinhold Frederik Severin (28/3 1845—18/6 1898), Kulturhistoriker. F. i Kerteminde. Forældre: Maler Christopher Rudolph M. og Emilie Frederikke Juliane Sophie Wander. Kunstnerisk Interesse tog han i Arv efter Faderen, og det var Hensigten, at han skulde uddannes i Udlandet til Arkitekt; men af Helbredshensyn maatte han nøjes med Skolelærereksamen (Jelling 1864). I de følgende Aar

drev han saa Lærervirksomhed, længst og sidst i Hjørring (1867—72) med Tegning og Naturhistorie som Fag. Sine Ferier benyttede han til Selvstudium, tegnede saaledes i Zoologisk Museum og kom derved i nærmere Berøring med Naturforskerne, hvad der gav ham Lyst til videre Uddannelse. Han opgav da sin Stilling for i Kbh. at studere sine Fag, særlig Tegning paa Kunstakademiet, medens han om Sommeren virkede som Tegner, først paa geologisk Omraade for Professorerne J. F. Johnstrup og Jap. Steenstrup, senere paa arkæologisk for F. Sehested, Broholm. Ad disse Omveje naaede han ind mod den kulturhistoriske Opgave, der blev hans Livsværk, Studiet af gammel dansk Bygningskunst. M.s første Arbejder 1879 om Kbh.s Slot og Universitetets Bygninger er Rekonstruktionstegninger med ganske underordnet Tekst; men allerede i det næste: „Borgerlige Huse“ (1881) er han ved Arkivstudier naaet til et saadant Herredømme over Stoffet, at han kan give en værdifuld Afhandling. 1882 kom „Billeder af Livet ved Christian V.s Hof“, 1885 „Skiftende Stilarter“ og 1888 „Gamle danske Hjem“. Fra da af var hans Virksomhed viet Bondekulturen: „Landsbyskomageren Jonas Stolts Optegnelser“ (1890), „Bygningsskikke i Slesvig“ (1891) og endelig det ufuldførte Hovedværk: „Danske Bøndergaarde“, af hvilket kun 2 Hefter udkom (1897). Et apoplektisk Anfald lammede ved den Tid hans Arbejdsevne og medførte Døden. M.s Værker, der nød rigelig Understøttelse fra Stat og Carlsbergfond, har haft stor Betydning for Vækkelse af den kulturhistoriske Interesse herhjemme. Udstyret er oftest omhyggeligt og smagfuldt, Sproget klart og let læseligt for Almeheden, og de indeholder for Videnskaben et uundværligt Kildemateriale, om der end maaske maa rejses Tvivl om visse af de Slutninger, han drager, særlig hvor Emnet i de sidste Arbejder bliver mere ompændende. D. i Kbh. — Gift 1896 Anna Petersen. Th. Th.

Litt.: „Hist. Tidsskr.“ VI 4 og 6 1892—97; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 20/6 1898 (af A. Th. Jer-

gensen), „Schriften des Vereins f. schlesw.-holst. Kirchengesch.“ II 1 1900 og „Hist. Tidskr.“ VII 1 1897—99.

Mejer, Johannes (Okt. 1606—Juni 1674), Kartograf. F. i Husum. Forældre: Diakon Johannes M. og Elisabeth Jüngling. Da Faderen døde 1617 og Moderen sad i trange Kaar med en stor Børneflokk, kom M. i Huset hos Morbroderen, Herredsfoged Jüngling i Krop. Senere kom han til Kbh., hvor hans Farbroder Bernt M. var tysk Præst; her lagde han sig efter Matematik og Astrologi.

Efter Kejserkrigens Slutning 1629 synes han at have taget fast Ophold i Husum, hvor han fortsatte sine Studier med det Formaal at blive, hvad man i Datiden forstod ved „Matematiker“. Fra 1640 og vistnok aarlig lige til sin Død udgav han en Almanak. 1636 begyndte han paa sin kartografiske Virksomhed ved at udarbejde Kort over Marskegnene omkring Husum, og for den gottorpske Hertug kortlagde han 1640—41 Aabenraa Amt og Sliestrømmen med dens Sildehegn. 1642 overdrog Christian IV ham at kortlægge Halvøens Vestkyst fra Varde til Glückstadt, en Opgave, der senere udstraktes til at omfatte hele Slesvig og Holsten, og som løstes 1642—48. 1647 udnævntes han til kgl. Matematiker, og 1650 indleverede han til Frederik III et smukt Oversigtskort over Danmark (findes endnu i det Kgl. Bibliotek, reproduceret i J. Knudsen: „Søkortdirektør J. Sørensen“, 1918). 1652 udgav han sammen med Brødrene C. og J. Danckwerth det store Folioværk „Landesbeschreibung der zwei Herzogthümer Schleswig und Holstein“, hvori 37 af M.s Kort er optaget i Kobberstik, de eneste af hans kartografiske Arbejder, der nogen Sinde blev trykt, og som først 150 Aar senere blev afløst af bedre. 1654—55 kortlagde han Jylland, 1655—58 udarbejdedes „Skaanebogen“, og samtidig planlagde han et stort nordisk Atlas i 7 Bd., hvortil han 1657 udgav en trykt Kortfortegnelse; men Karl Gustav-Krigen standsede hans Planer. Efter 1660 levede han i Husum i trange Kaar, og hans kartografiske Virksomhed sygnede hen. Hovedmassen af M.s Kort opbevares endnu i vore Samlinger; de er for deres Tid gode, især i Betragtning af den Hurtighed, hvormed han arbejdede, men er dog meget uøjagtige i Enkelthederne. Derimod er hans „historiske“ Kort over Helgoland m. m. ganske værdiløse. D. i Husum. — Ugift.

J. K.

Litt.: Ratjen I „Volksbuch f. d. Jahr 1846“; „Dsk. Mag.“ IV 5 1884; E. Erslev I „Geogr. Tidskr.“ VIII 1885—86; P. Lauridsen I „Hist. Tidskr.“ VI 1 1888.

Melbye, Daniel Herman Anton (¹³/₂ 1818—¹⁰/₁ 1875), Marinemaler. F. i Kbh. Forældre: kgl. Toldbetjent Jakob Buntzen M. og Anna Marie (Clara) Christine Løchte, adopt. Carstensen. Vilde som ganske ung være Sømand, men viste tidlig Interesse for saavel Tegning som Musik. Besøgte fra 1838, men kun ganske kort Tid, Kunstakademiet. Kom under Pærvirkning af Eckersberg og udstillede 1840 et Par Søbillede. Var paa Togt i Østersøen med Korvetten „Flora“, derpaa med Linieskibet „Christian VIII“ i Nordseen. Fik 1843 den Neuhausenske Præmie og 1846 Udstillingsmedaillen for „Eddystone Fyrtaarn“ og rejste 1847 til Paris, hvor han boede en Snes Aar; var med den franske Ekspedition til Konstantinopel og modtog store Bestillinger bl. a. af Napoleon III og Sultanen. Blev 1858 Medlem af Akademiet. Efter et appolektisk Anfald nedbrødes hans Helbred; sine sidste Aar henlevede han dels i Hamborg, hvis Kunsthalle ejer flere af hans Hovedværker, dels i Kbh. Hans Kunst er uden nationalt Særpræg; hans ofte dramatisk opfattede Marinebilleder, hvor Havets Bevægelse er virksomhedsfuldt gengivet, er virtuøsmæssig malte, men uden betydelig kunstnerisk Kvalitet. Skattede er hans Kuldegninger fra de senere Aar og hans aandfulde Pennebetegninger. Kunstmuseet ejer „En Episode af Søslaget i Køge Bugt“ (1855). D. i Paris. — Gift 1857 Alice Dupré, d. 1913. I. M. O.

Litt.: Slægt I C. C. Melbye: „Stamt. over Familien M.“ 1882; „Ill. Tid.“ ¹/₂ 1860 (af E. Bøgh); „Søndags-Posten“ 1871, Nr. 403; Wellbach: „Kunst og Æstetik“ 1870; Sig. Müller: „Nyere dsk. Malerkunst“ 1883 og I „Højskolehl.“ 1892; E. Bøgh I „Aaret rundt“ I 1889; A. Abrahams: „Minder fra mine Forældres Hus“ 1894; „Nationaltid.“ ¹³/₂ 1918; Nekrologer I „Kunst Chronik“ 1875, „Fædrelandet“ s. A., Nr. 10 og af E. Bøgh I „Dit og Dat“ s. A.

Melbye, Anton Christian Cornelius (f. ¹⁴/₁₀ 1861), Forfatter, Teaterdirektør. F. i Kbh. Forældre: Varemægler Carl Julius M. og Karen Marie Antoinette Christensen. Blev Student 1879, Cand. phil. 1880, blev 1882 knyttet til „Dagsavisen“, kom senere til „Den ny Tid“, „Morgenbladet“ og „Politiken“ og var i omtrent 15 Aar Rigsdagsreferent til Vestres Provinspresse. Samtidig dyrkede han Viser, er stadig en Mester i den tilspidsede, aktuelle Kuplet med satirisk Pointe og ejer Evnen til at variere Døgnets Begivenheder indenfor Visestrofen. 1885 skrev han sam-

men med Johs. Buntzen sin første Revy til Frederiksberg Morskabsteater, og fra 1889—1920 har han i Samarbejde med Ch. Kjerulf, Johs. Dam og især Axel Henriques skrevet den aarlige Sommerrevy dels til nævnte Teater, dels til Tivoli og Nørrebro Teater. Desuden har han virket som Bearbejder og Oversætter af henvend 50 Stykker til de københavnske Privatteatre, under tiden med Medarbejdere som Faber-Daugaard, Fr. Ricard og Vald. Koppel. 1911 blev han Meddirektør ved Nørrebro Teater, 1920 Eneledersk. M. hører til „Blækspruttens“ ivrigste Medarbejdere, og i dette yndede humoristiske Aarsskrift mærkes altid hans Vid og spydige Aktualitetssans i adskillige Viser. Han har ofte haft Lejlighed til baade i Vers og Prosa at turnere en politisk Spottegløse, som har haft Virkning udover Øjeblikket. — Gift 1901 Forfatterinden Ella Hancke.

C. Bs.

Litt.: Slægt se Anton M. (f. 1818); „København“ 29/1 1890; „Journalisten“ 1/8 1911; „Dsk. Dramatikere“ 1916; N. J. Berendsen: „Af en gl. Journalists Erlindringer“ 1918, S. 219 ff.; Muusmann: „Halvfemsernes glade Kbh.“ 1921, S. 57 ff. og 80; „Politiken“ 14-15/10 1921; Frejllf Olsen: „En københavnsk Journalist“ 1922, S. 120, 123, 139.

Melbye, Mads (18/4 1817—31/1 1879), Præst. F. i Middelfart. Forældre: Sognepræst Thor M. og Caroline Christine Fridericia Maaløe.

Blev Student 1835 og Cand. theol. 1840; virkede dernæst nogle Aar som Huslærer i Kiel, paa Hindsgavl og i Flensborg, indtil han 1844 blev personel Kapellan i Vejlø og Vester-Egesborg; men allerede 1845 kaldte Besidderen af Hindsgavl ham til Sognepræst i Asperup

og Rorslev, i hvilket Embede han forblev til sin Død. Allerede som Student sluttede han sig til den grundtvigske Kreds og var en nær Ven af C. J. Brandt; den nære Forbindelse mellem det kirkelige og det nationale, som var fremherskende indenfor denne Retning, tiltalte ham i høj Grad, da han under sit Ophold i Kiel og Flensborg havde lært at paaskønne, hvad der var dansk. I politisk Henseende var han Demokrat og sluttede sig til Venstre; Menighedens Hengivenhed vandt han ved sin jævne og ligefremme Færd. Hans mest bekendte Arbejde er „Fortællinger af Kirkehistorien“ I—II (1857—60), der i sin Tid var meget skattede indenfor Folkets brede Lag og 1877—78 kom i 3. Udg. D. i Asperup. — Gift 1845 Elisabeth Antoinette Louise Hansen, d. 1903.

H. M.

Litt.: Slægt se Anton M. (f. 1818) og H. Maaløe: „Slægtregister over Familien Maaløe“ 1884; M. M. i „Dsk. Kirketid.“ 1857; L. Schrøder: „M. M.“ 1879 og „Ludv. Helveg“ 1884; Birkekal: „Personl. Oplev.“ II 1890; Morten Eskesen:

„Ludv. C. Müllers Saga“ 1907; „Tiden“ 1917; „Højskolebl.“ s. A.; Brøt 1 „J. A. Hansens efterl. Pap.“ 1878—79; Nekrolog i „Højskolebl.“ 1879 af L. Schrøder.

Melbye, Knud Frederik Vilhelm Hannibal (14/5 1824—9/10 1882), Marinemaler. F. i Helsingør. Forældre: kgl. Toldbetjent Jakob

Buntzen M. og Anna Marie (Clara) Christine Løchte, adopt. Carstensen. Kom som ung i Handelslære i London, men vendte hurtig tilbage til Kbh. for at uddanne sig til Marinemaler under Broderens Vejledning. Efter at have besøgt Kunstakademiet 1844—45 og tegnet Perspektiv under C. Dahl udstillede han 1847 „En Lodsbaad i uroligt Vejr“, der købtes af Staten. Han deltog i „Valkyrien“s Togt til Island og opholdt sig længere Tid i Düsseldorf, Paris og England; fra 1867 boede han i Danmark; blev 1871 Medlem af Akademiet. Flere af hans Billeder, der alle har et vist europæisk Tilsnit og en lidt konventionel Galeritone, findes i engelske Privatsamlinger. Hans Kunst er mindre fantasifuld end Broderens og har et noget mere afdæmpet Præg. Hans Hovedværk er „Udsigt over Københavns Red“. D. i Roskilde. — Gift 1854 Nanny Hedvig Christiane Matthison-Hansen, d. 1915.

I. M. O.
Litt.: Sig. Müller: „Nyere dsk. Malerkunst“ 1883; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 7/10 1882, „IV Tid.“ 15/10 s. A. og af L. D. I „Ny Ill. Tid.“ s. A.

Melchior, Carl Henriques (f. 9/8 1855), Idrætsmand. F. i Kbh. Forældre: Handelsmand M. G. M. (s. d.) og Hustru. Tog 1. Del af Artium, gik i Skole i England, vendte hjem efter et Ophold i Vevey i Schweiz, var 1 1/2 Aar hos Adler Wulff & Meyer i Aarhus og kom derefter paa sin Faders Kontor i Kbh. I Forretningsojemed besøgte han 1880 Vestindien og Nordamerika, tog 1882 Borgerskab som Grosserer og blev 1883 Associé i Firmaet sammen med Faderen og dennes Broder Moses M. (s. d.) og efter den sidstes Død 1912 Eneleder af det store og ansete Handelshus. Atter drog han til Amerika 1899, og oprettede med Sæde i New York et nyt Handelshus: M., Armstrong og Dessau, der driver Handel paa Vestindien og Skandinavien. I England havde M. lært at kende og beundre den legemlige og sjælelige Opdragelse, der gennem Idrætterne gives den engelske Ungdom, og ved sin Hjemkomst kastede han sig med Energi ind i det begyndende danske Idrætsliv; hans Interesser var ikke begrænsede

I. M. O.
Litt.: Sig. Müller: „Nyere dsk. Malerkunst“ 1883; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 7/10 1882, „IV Tid.“ 15/10 s. A. og af L. D. I „Ny Ill. Tid.“ s. A.

Melchior, Carl Henriques (f. 9/8 1855), Idrætsmand. F. i Kbh. Forældre: Handelsmand M. G. M. (s. d.) og Hustru. Tog 1. Del af Artium, gik i Skole i England, vendte hjem efter et Ophold i Vevey i Schweiz, var 1 1/2 Aar hos Adler Wulff & Meyer i Aarhus og kom derefter paa sin Faders Kontor i Kbh. I Forretningsojemed besøgte han 1880 Vestindien og Nordamerika, tog 1882 Borgerskab som Grosserer og blev 1883 Associé i Firmaet sammen med Faderen og dennes Broder Moses M. (s. d.) og efter den sidstes Død 1912 Eneleder af det store og ansete Handelshus. Atter drog han til Amerika 1899, og oprettede med Sæde i New York et nyt Handelshus: M., Armstrong og Dessau, der driver Handel paa Vestindien og Skandinavien. I England havde M. lært at kende og beundre den legemlige og sjælelige Opdragelse, der gennem Idrætterne gives den engelske Ungdom, og ved sin Hjemkomst kastede han sig med Energi ind i det begyndende danske Idrætsliv; hans Interesser var ikke begrænsede

I. M. O.
Litt.: Sig. Müller: „Nyere dsk. Malerkunst“ 1883; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 7/10 1882, „IV Tid.“ 15/10 s. A. og af L. D. I „Ny Ill. Tid.“ s. A.

Melchior, Carl Henriques (f. 9/8 1855), Idrætsmand. F. i Kbh. Forældre: Handelsmand M. G. M. (s. d.) og Hustru. Tog 1. Del af Artium, gik i Skole i England, vendte hjem efter et Ophold i Vevey i Schweiz, var 1 1/2 Aar hos Adler Wulff & Meyer i Aarhus og kom derefter paa sin Faders Kontor i Kbh. I Forretningsojemed besøgte han 1880 Vestindien og Nordamerika, tog 1882 Borgerskab som Grosserer og blev 1883 Associé i Firmaet sammen med Faderen og dennes Broder Moses M. (s. d.) og efter den sidstes Død 1912 Eneleder af det store og ansete Handelshus. Atter drog han til Amerika 1899, og oprettede med Sæde i New York et nyt Handelshus: M., Armstrong og Dessau, der driver Handel paa Vestindien og Skandinavien. I England havde M. lært at kende og beundre den legemlige og sjælelige Opdragelse, der gennem Idrætterne gives den engelske Ungdom, og ved sin Hjemkomst kastede han sig med Energi ind i det begyndende danske Idrætsliv; hans Interesser var ikke begrænsede

til en enkelt Idrætsgren, men spændte over Boldspil, Roning, Sejlads, Skøjteløb, Ridning, Jagt og Fiskeri. Han blev 1880 Medlem af Bestyrelsen og 1885 Formand for Kbh.s Roklub, 1892 for Kbh.s Skøjteløberforening, lod som saadan Pavillonen ved Peblingesøen opføre og indførte 1895 Bandysspillet i Danmark, 1898 Medlem af Komiteen og Kasserer for Idrætsfesten i Kbh., Medlem af Komiteen til Bevarende af Kastelstrænet som Park og fra 1897 Kasserer i Udvalget for danske Skolebørns Fælleslege. M. blev hurtig en anset Mand, og hans administrative Dygtighed og repræsentative Egenskaber førte ham tidlig ind i Ledelsen af Foreninger og Aktieselskaber. Allerede 1880 var han Medslifter af og i Bestyrelsen for Foreningen til unge Handelsmænds Uddannelse. 1884 blev han Medlem af Bestyrelsen for de private Assurandører, senere Medlem af Repræsentantskabet for Forsikringselskabet Mundus og Dansk Folkeforsikring, Medstifter af A/S Koncertpalæet, 1894 Medlem af og 1898 Formand for Em. Z. Svitzers Bjergningsentreprise, i Bestyrelsen for Nordisk Skibserederforening og Formand for den danske Afdeling af denne Forening. Endvidere Repræsentant for det mosaiske Trossamfund og Formand for Repræsentanterne, og han har helliget denne Virksomhed megen Tid og særlig Interesse. — M. er Danmarks Idrætsmæcen, idet han fremfor nogen anden med rund Haand har ydet Sporten pekuniær Støtte gennem et Tidsrum af 40 Aar fra de første trange Tider til Nutiden. Allerede i 80'erne afholdt han største Delen af Udgifterne ved de skandinaviske Kaproninger i Stockholm og senere i Holbæk, og siden da har han utallige Gange ydet Idrætsmændene og mange andre Hjælp til Rejser, til Modtagelse af Gæster, til Anskaffelse af Materiel, til Banecanlæg o. l. Paa sin Ejendom Henriksholm i Vedbæk anlagde han en fortræffelig Boldbane, hvor Egnens Ungdom sammen med hans unge Søner under Læreres Vejledning kunde øve Krikket og andre Boldspil, og for faa Aar siden skænkede han Kommunen dér et Stykke Jord, flere Tdr. Land stort, til Anlæg af en kommunal Boldbane. Sammen med sin Hustru har han udgivet „Familie-minder“ (1915). — Gift 1887 Clara Raphael.

F. K.

Litt.: Slægt 1 A. Heckscher og J. Fischer: „Stamt. M.“ 1920, E Henriques: „Stamt. Henriques“ 1903, S. 13 og 1 ovenn. „Familieminder“: „Idræt“ 14/2 1895 og 20/2 1898; „Dsk. Handelstid.“ 19/4 1901; „Ekstrabl.“ 0/6 1905; „Auto-Cycken“ 22/11 1906; „Idrætsbogen“ II 1908—09, Boldspil S. 108, 110; „København“ 12/1 1911.

Melchior, Hans Bøchman (14/5 1773—11/6 1831), Skolemand, Zoolog. F. i Grenaa. Forældre: Sognepræst Johan Henrik M. og Anne Marie Olrog. Blev Student 1790 fra Herlufsholm, hvor han 1797 ansattes som

Hører, 1801 Dr. phil. ved en latinsk Afhandling om Fordele og Ulemper ved offentlig og privat Opdragelse og udnævntes endelig 1820 til Overlærer ved Skolen. Han roses som en fortræffelig Pædagog og var i en lang Aarrække i Virkeligheden den, der styrede Skolen. Med stor Interesse omfattede han Herlufsholms Historie og udsendte 1822 „Historisk Efterretning om den frie adelige Skole Herlufsholm“, et læseværdigt Arbejde, der 1865 oplevede en ny Udgave. Kendt er ligeledes det efter hans Død udgivne zoologiske Arbejde: „Den danske Stats og Norges Pattedyr“ (1834), der giver en fyldig og af mange selvstændige lagttagelser ledsaget Fremstilling af vor Pattedyrfauna. D. paa Herlufsholm. — Ugift.

R. H. S.
Litt.: Slægt hos Lengnick (Olrog); F. C. Sibbern: „Til Minde om H. B. M.“ 1834; Forord til ovenn. „Den dsk. Stats og Norges Pattedyr“ 1834; Leth og Wad: „Medd. om Dimitterede fra Herlufsholm“ 1875—82; Fr. Krebs 1 „For Idé og Virkelighed“ 1873; Gosch: „Den dsk. zool. Litt.“ II—III 1873—78; Nekrologer i „Dagen“ 1831, Nr. 224, 235, 291 og i Oehlenschläger: „Prometheus“ III 1833.

Melchior, Moritz Gerson (22/6 1816—10/6 1884), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Gerson M. og Birgitte Israel. Uddannedes i Faderens Forretning, Moses & Søn G. M., og optoges efter 1840 at have løst Grossererborgerskab i Firmaet. Fra Faderens Død 1845 var han Eneindehaver, indtil Broderen Moses M. (s. d.) 1850 indtraadte som Associé. M.s Dygtighed gjorde sig hurtig gældende i det allerede da betydelige og ansete Handelshus, der yderligere udvikledes og grundfæstedes under hans og Broderens Ledelse, og som navnlig indlagde sig Fortjeneste ved gennem dets egne Skibe at vedligeholde en regelmæssig Forbindelse mellem Kbh. og Dansk Vestindien; en meget stor Del af Handelen paa St. Croix, hvor Firmaet ejede Plantager, gik igennem det M.ske Handelshus. M. kom i Aarens Løb til at spille en meget betydelig Rolle indenfor den københavnske Handelsverden. Fra 1849 til sin Død var han Medlem af Grosserer-Societets Komité — fra 1873 var han Komitéens Formand. Hans opdrægede Ro og Besindighed i Opræden gjorde ham særlig skikket til at beklæde denne Post. 1862—83 var han Medlem af Sø- og Handelsretten, og 1857 var han med til at stifte Privatbanken, i hvis Bestyrelse han havde Sæde til sin Død.

Han var desuden Medlem af Bestyrelsen for Store Nordiske Telegrafelskab og Kommitteret i Bestyrelsen for De private Assurandører. 1866—74 var M. Medlem af Landstinget, men egentlig Politiker var han ikke — han savnede Veltalenhedens Gave og Hurtighed i Debatten —, og han trak sig derfor tilbage i Erkendelsen af, at han kunde udrette mere for Handelens Interesser udenfor end i Rigsdagen. 1851—69 var han et virksomt og indflydelsesrigt Medlem af Kbh.s Borgerrepræsentation, hvor han særlig kom til at øve Indflydelse paa Havnens Udvidelse og Forbedring — han havde Sæde i Havneraadet til sin Død — og paa Politiets Reorganisation. M. skildres som en i høj Grad sympatetisk Personlighed, der var gennemtrængt af sand Humanitet, og som skønt ikke uden Selvfølelse dog var overmaade beskedent, hensynsfuld og elskværdig. Han var meget godgørende og stærkt interesseret i Kunst og Litteratur. Det M.ske Hjem var overordenlig gæstfrit og var i en Aarrække Samlingsstedet for Hovedstadens Skønaander. Sin Plads i Litteraturen har det faaet ved at yde et virkeligt Hjem for H. C. Andersen, der døde paa M.s Landsted „Røllighed“. D. i Kbh. — Gift 1846 Dorothea Henriques, d. 1885. C. T.

Litt.: Slægt se Carl. H. M.: „M. G. M. 1816—84“ 1885; „H. C. Andersens sidste Leveaar“ 1906 („Mem. o. Br.“ V); Schovelln: „Privatbanken 1857—1907“ 1907; „Berl. Tid.“ 21/6 1916; „Ill. Tid.“ 22/6 s. A.; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 20/9 1884 (af C. St. A. Bille), „Berl. Tid.“ 20/9 s. A. og „Nuttiden“ s. A.

Melchior, Moses (28/1 1825—25/11 1912), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Gerson M. og Birgitte Israel. Kom som ganske ung i Lære hos Jacob Holm & Sønner og knyttedes 1847 til det af Faderen og Bedstefaderen i Forening grundlagte Firma: Moses & Søn G. M., der var et af Datidens betydeligste danske Handelshuse. 1850 løste han Grosse-

rerborgerskab, blev sammen med Broderen M. G. M. (s. d.), der allerede 1840 var indtraadt i det fædrene Firma, Medindehaver af dette, som han i Forening med Broderen i de følgende Aar yderligere grundfæstede og udvidede. Der grundlagdes en Forretning i Melbourne, hvor M. opholdt sig 1853—55 og i skandinaviske Produkter fik oparbejdet en betydelig Omsætning, der dog senere ophørte, da Australien selv blev et Landbrugsland. Med Vestindien, som M. gentagne Gange besøgte, havde Firmaet en meget betydelig Omsætning, der besøgedes ved Husets egne Sejlskibe, som først, da det Vestindiske Kompagni dannedes, afløstes af dettes Dampskibe. M. var Typen paa den

solide Købmand, der havde lært sit Fag grundigt og paa en Tid, da Købmandsskab betød ihærdigt Arbejde fra tidlig Morgen til sildig Aften. Han fik ved sin Død det enstemmige Eftermæle, at han var en af den danske Handelsstands nobleste og mest ansete Skikkelser. Hans store Arbejdsevne og uheldede Syn paa Ting og Forhold bragte ham i Aarenes Løb talrige Tillidshverv. 1883—1905 var han Medlem af Sø- og Handelsretten, 1885—1904 Medlem af Grosserer-Societetets Komité og 1869—84 Medlem af Borgerrepræsentationen; desuden nedlagde han et stort Arbejde i talrige Kommissioner vedrørende Handel og Søfart. Selvfølgelig var han Medlem af adskillige Selskabsbestyrelser, saaledes bl. a. af Bestyrelserne for „Store Nordiske“, Plantageselskabet Dansk Vestindien, 4. Søforsikringsselskab o. fl. Hans Interesse for filantropiske Foretagender var meget stor; Kbh.s Understøttelsesforening, det mosaiske Sygeplejeselskab, Hjemmet for arbejdsføre blinde Kvinder, Fængselshjælpen og flere andre lignende Institutioner nød paa forskellig Maade godt af denne hans varme Interesse. Ogsaa rent privat var han meget godgørende og ydede altid sin Hjælp paa sin og taktfuld Maade. D. i Kbh. — Ugift. C. T.

Litt.: Slægt se Carl H. M.: Erindringer i „Mit Hjem“ I 1911; „Politiken“ 10/8 1900; „Ill. Tid.“ 22/1 1905; E. Kraft: „Brogede Blade“ s. A.; „Før og nu“ IV 1918; „Tidsskr. f. jød. Hist. o. Litt.“ I 1917—19; Nekrologer i „Børsen“ 27/11 1912; „Berl. Tid.“ 20/11 s. A.; „Politiken“ 27/11 s. A. og „Ill. Tid.“ 1/12 s. A.

Melchior, Nathan Gerson (2/8 1811—30/1 1872), Læge. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Gerson M. og Birgitte Israel. Blev Student 1828, tog kirurgisk Eksamen 1834, medicinsk 1835. Under en Udenlandsrejse begyndte han Studiet af Øjensygdomme, interesserede sig især for Skelen, hvorom hans Iccentiatafhandling (1839) handler, ligesom hans Disputats (1841) omhandler Operationer derfor. Han dyrkede stadig dette Studium paa adskillige Udenlandsrejser og praktiserede mest som Øjenlæge. 1850 var han Overlæge ved et Lasaret i Kbh., og han har stor Fortjeneste af sin energiske Optræden mod „den ægyptiske Øjensygdom“, der bredte sig efter Krigen. Iøvrig interesserede M. sig varmt for Blindsagen, blev 1857 Medlem af Blindeinstituttets Bestyrelse og 1868 Institutets Læge. D. i Kbh. — Gift 1) 1841 Dorothea (Thea) Bloch, d. 1845. 2) 1846 Sophie Bloch, d. 1894. F. L.

Litt.: Slægt se Carl H. M.: Selvbograft i Univ. Progr. ved Reformationsfesten 1839; Nekrolog i „Ugeskr. f. Læger“ 1872.

Meldahl, Carl Eduard (f. 2/3 1835), Officer. F. i Kbh. Forældre: Jernstøber Henrich Joa-

chim M. og Benedicte Louise Hansen. Blev Landkadet 1848, Sekondløjtnant i Infanteriet 1853, Elev ved den militære Højskole 1855,

Generalstabsaspirant 1859 og stod ved Generalstabens i forskellige Tjenestestillinger til 1874. Blev Kaptajn (fra Sekondløjtnant) 1863, deltog i Krigen 1864 (Forsvaret af Dybbøl som Adjutant ved Overkommandoen, Kampen

paa Als som Souschef ved 1. Division). Var 1867—71 ansat ved Gradmaalingen; 1879 blev han Oberst og Chef for 8. Bataillon, 1885 Stabschef ved 2. Generalkommando, 1888 Chef for 8. Regiment, 1890 Generalmajor og Chef for 2. sjæll. Brigade, 1895 Generalinspektør for Fodfolket, 1901 Generalløjtnant og komm. General i 2. Generalkommandodistrikt; Afsked 1905. Under sin topografiske Tjeneste gjorde han sig særdeles fordelagtig kendt ved sine nøjagtige Maalinger og var ligeledes en dygtig topografisk Medarbejder ved Udarbejdelsen af „Statistisk Tabelværk“ (saaledes et Kort over Hartkornets Fordeling i Danmark 1872). Hans utrættelige Energi og sjældne Nidkærlighed i den militære Tjeneste, hans skarpe Blik for alle Sider af Fodfolktjenesten, hans Evne til at vække de Undergivnes Handlekraft og Tjenesteiver gav hans Virksomhed i Hæren sin store Betydning og skaffede ham en lang Række Tillidshverv som f. Eks. Formand i Tjenestereglements-komm. af 1893 og i Kommissionen af $\frac{25}{100}$ 1900 til Overvejelse af Forandringer i Fodfolksudrustningen og Ordningen af Fodfolkets Train. M.s personlige Fordringsløshed, hans med Velvilje parrede Alvor, hans urokkelige Retfærdighedsfølelse, rolige og ægte humane Bedømmelse af de mange, hvis Skæbne afhæng af ham, fik megen Betydning indenfor hans Virkekreds og gjorde ham i en sjælden Grad højagtet og respekteret. — Gift 1857 Anine Poulina Hahn, d. 1904. K. C. R.

Litt.: „Generalstaben 1808—1908“ 1908; „Nationaltid.“ $\frac{1}{10}$ 1915; „Ill. Tid.“ $\frac{1}{11}$ 1902.

Meldahl, Ferdinand ($\frac{16}{3}$ 1827— $\frac{3}{2}$ 1908), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Jernstøber Heinrich Joachim M. og Benedicte Louise Hansen. Begyndte som Former i Faderens Værksted 1840, kom n. A. i Murerlære, blev Svend 1844 og begyndte s. A. paa Kunstakademiet, arbejdede endnu 2 Aar som Svend, men gik efterhaanden over til mere kunstnerisk Virksomhed. 1847 rejste han i Tyskland og studerede Schinkel og op-

førte 1848 sin første Bygning, Herregaarden „Øya“ i Skaane, efter en Skitse af Herholdt, samtidig med at han deltog som frivillig i Felttoget i Slesvig. 1848 og 49 vandt han Akademiets to Sølvmedailler og 1851 og 53 den lille og den store Guldmedaille. Tillige havde han rejst meget, i Spanien 1850 med Heinr. Hansen, i Frankrig, England og Belgien 1851, og nu efter at have faaet den store Guldmedaille rejste han paa Akademiets Stipendium 1854—56 i største Delen af Europa, Lilleasien, Syrien og Nordafrika. Efter Hjemkomsten blev han Medlem af Akademiet 1858; samtidig opførte han Blindeninstituttet i Kbh., og dermed begyndte den store Række af betydelige Byggearbejder, som han gennemførte i sit lange Liv; de største er Raadhuset i Fredericia, Tinghusene i Aalborg og Randers, Navigationsskolen i Kbh., den kgl. Mønt (sammen med Fenger), Aandsvageanstalten ved Gl. Bakkegaard, Herregaardene Frijsenborg, Pederstrup m. fl. og i Skaane Ortofta, Stubbarp og (sammen med Alb. Jensen) Trolleholm og Trolleås o. m. a. Hans Hovedarbejder er dog Genopbygningen af Frederiksborg Slot og Fuldførelsen af Marmorkirken, den sidste i Forening med Alb. Jensen. 1860—1902 var han kgl. Bygningsinspektør og restaurerede eller ombyggede i den Tid de fleste kgl. Slotte. Han har desuden medvirket ved forskellige større Byggeføretagender, saaledes Toldboden, Gammelholms Bebyggelse, Anlægget af Langelinie og Frihavnen, Bebyggelsen ved Søtorvet m. m. Han var Statens Raadgiver i Bygningssager. 1864 blev han efter Hetsch Professor i Bygningskunst ved Akademiets og virkede som saadan til 1905. 1873—90 og 1899—1902 var han tillige Akademiets Direktør. I denne lange Tid administrerede han Akademiet med stor Dygtighed og Myndighed, tog sig ivrig af Undervisningen, forøgede Biblioteket, ansatte Docenter i Lærefagene o. s. v. Medens han 1873—90 var Formand for Udstillingskomitéen, fik han opført den nuværende Udstillingsbygning ved Charlottenborg. Fra 1866 var han i 27 Aar Medlem af Kbh.s Borgerrepræsentation, i en lang Aarrække til sin Død Formand for Thorvaldsens Museums Bestyrelse og Medlem af en Mængde andre kunstneriske eller tekniske Raad og Kommissioner. Foruden alt dette fik han Tid til at skrive og udgive en Række større Værker, „Frederikskirken i Kbh.“ (1896), „Denkmåler der Renaissance in Dänemark“ (1888), „Kunstakademiets og Udstillingsfondens Historie“ (1904, sammen med P. Johansen), et stort Værk om Venedig og flere andre Bøger; skrev tillige et Utal af polemiske eller belærende Artikler i Blade og Tidsskrifter. Han var Medlem af en Række udenlandske Akademier og blev ofte kaldt til Udlandet som Dommer og Raadgiver i arkitektoniske Spørgsmaal. Forøvrig foretog han hvert Aar større eller mindre Udenlands-

rejser. 1892 blev han Kammerherre, hvad ingen dansk Arkitekt før eller senere har opnaet. — Kunstnerisk var M. nærmest Elev af Hetsch og Bindesbøll og den senere Klasicisme. Han dyrkede kun Studiet af den store Stil i Arkitekturen, navnlig den italienske Højrenæssance, men havde ikke selv kunstnerisk Evne nok til at danne nogen Skole og faa de unge med sig. Hans smukkeste Arbejde, Blindeinstituttet, viser skønt stærkt paavirket af Bindesbøll og Herholdt baade selvstændig Smag og Talent; men i hans senere Bygninger mærkedes den kunstneriske Personlighed mindre, og de unge sluttede sig til den Bevægelse, som var begyndt under Herholdt og fortsattes af Holm og Nyrop for Studiet af ældre dansk Bygningskunst, som M. ikke havde noget til overs for og ikke forstod. Efterhaanden som Aarene gik, kom han derfor til at staa i et stadig skarpe Modsetsningsforhold til den opvoksende Generation af Arkitekter, den Holm—Nyropske Skole, et Forhold som baade i og udenfor Akademiet førte til heftige Kampe. Saaledes lagde M. hele sin Indflydelse i Vægtskaalen for at hindre Opførelsen af Kbh.s Raadhus efter Nyrops Tegninger 1891, hvad der som bekendt ikke lykkedes ham; senere maatte han lide den Tort at se Nyrop valgt til Professor ved Akademiet ved hans Fratrøden 1905. Nu, saa mange Aar efter hans Død, ser man klarere paa M. Selv om han led Nederlag i sin Kunst, kan Eftertiden dog glæde sig over hans Arbejde paa mange Omraader, Udformningen af Gammelholm-Kvarteret, Langelinie og Søtorvet og ikke mindst Frederiksborg Slot; ingen dalevende Arkitekt kunde have udført dette store Restaureringsarbejde bedre. D. i Kbh. — Gift 1860 Caroline Amalie Ræder, d. 1906. C. L.

Litt.: Hustrus Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægt-haandbogen“; „Nutiden“ 1879; „Ill. Tid.“ ^{8/10} 1880; Alb. Jensen i „Arkitekten“ 1901—02; P. Johansen i „Ill. Tid.“ ^{12/4} 1903; „Ill. Tid.“ ^{17/3} 1907; Chr. V. Nielsen ast. ^{10/2} 1908; Axelline Lund: „Spredte Erindringer“ 1917; Nekrologer i „Arkitekten“ 1908 (af Mørk-Hansen), „Ill. Tid.“ ^{9/2} s. A., „Politiken“ ^{4/2} s. A., „Nationaltid.“ ^{2/2} s. A. og „Gads dsk. Mag.“ s. A. (af Carl Drummer).

Melsted, Bogi Thorarensen (f. ^{4/5} 1860), Historiker. F. paa Klosterhølar ved Grimsnes, Island. Forældre: Provst Jón M. og Steinn Thorarensen. Blev Student 1882, Mag. art. i Historie 1890, var 1893—1903 Assistent i Rigsarkivet og arnamagnæansk Stipendiat 1896—1912. Han har taget livlig Del i islandsk litterært Arbejde, var 1894—1904 og 1905—11 Næstformand

for det islandske litterære Selskabs Kbh.-Afdeling og er fra 1912 Formand for det

islandske Litteratursamfund i Kbh., hvis Hovedstifter han var. Hans Studier gaar i Retning af islandsk Historie, hvor han er en af Nutidens kyndigste; han arbejder paa et stort Værk herom, „Islendinga saga“, hvoraf 3 Bd. er udkommet 1903—20, og har iøvrig udgivet flere mindre Arbejder over samme Emne. 1912—14 udkom „Ferðir, siglingar og samgöngur milli Islands og annara landa“, endvidere foreligger fra hans Haand bl. a. en islandsk Antologi (1891) og en Række Afhandlinger. Ved Siden af sin videnskabelige Virksomhed er M. praktisk Politiker og Kulturarbejder og har været virksom paa talrige Omraader. 1892—93 var han Allingsmand for Arnessyssel, og 1899 stiftedes Hjemmestyrepartiet delvis som Følge af M.s Skrift om Forfatningen „Önnur uppgjöf Islendinga“ (1898). Han stod derefter dette Parti nær uden dog at være udpræget Partimand. 1894 oprettede han et Legat til Fremme af Bøndernes Anskaffelse af Vogne; han havde siden 1886 agiteret for Anlæggelse af Køreveje paa Island. — Ugift. P. E.

Litt.: Matth. Jochumsson i „Öðinn“ Marts 1908; H. Hermansson i „Islandica“ VI 1913; Thoroddsen: „Lysing Islands“ III—IV 1919 ff.

Mengs, Ismael (1688 (i Aarets første Halvdel)—^{20/12} 1764), Miniaturmaler. F. i Kbh. Familien stammer fra Lausitz. Hans Forældre, der vistnok var af jødisk Æt, blev fordrevet til Hamburg og flyttede derfra til Kbh. M. var Elev af B. Coffre, rejste 1709 til Lübeck, hvor han fik Paul Heineken til Lærer, uddannede sig til Miniaturmaler og lærte at male med Emaillfarver. 1712 rejste han til Hamburg og opholdt sig 1713 i Schwerin i Hofsets Tjeneste. 25 Aar gl. kom han i Forbindelse med August den Stærke og slog sig ned i Dresden, hvor han senere blev Professor ved Akademiet og levede til sin Død. Foretog en Rejse til Italien. M. var en udpræget Elsker af Musik og spillede selv paa Fløjte. Som ivrig Tilhænger af Rousseau lod han sine Børn, af hvilke Maleren Anton Raphael M. vandt Verdensberømmelse, opdrage efter dennes Principper. M.s Billeder er meget detaillerede udførte og konventionelt opfattede. Hovedværker: „Diogenes“ (Grünes Gewölbe, Dresden), Selvpportræt og Portræt af August den Stærke. D. i Dresden. — Gift 1720 Charlotte Bormann. I. M. O.

Litt.: „Zeitschr. f. bild. Kunst“ N. F. V 1894, S. 1, 82, 160 (af Karl Woermann); F. J. Meier: „Wiedewelt“ 1877 og „Frederiksberg“ 1896.

Mentz, August (f. ^{5/12} 1867), Botaniker. F. i Gilleleje. Forældre: Købmand Rudolph

Wilhelm Theodor M. og Philippa Bech. Blev Student 1887, tog Magisterkonferens 1894 og blev Dr. phil. 1912.

Var først nogle Aar Lærer ved forskellige københavnske Skoler, blev 1899 udnævnt til Botaniker ved det danske Hedeselskabs Mose- og Engvæsen, fra 1911 tillige Leder af Hedeselskabets moseindustrielle Afdeling i Viborg. M. vandt 1894 Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om Vegetationen paa lynchbevoksede Arealer i Danmark, hvilken gav Anledning til flere senere Afhandlinger. Hans Hovedarbejde er hans Doktordisputats „Studier over danske Mosers recente Vegetation“. Tillige har han skrevet Afhandlinger om Plantevæksten paa kultiverede Eng- og Mosearealer samt om Marsken. Han har beskæftiget sig ivrig med Naturfredningsspørgsmaal og er Medlem af Udvalget for Naturfredning. Over Moseindustri har han skrevet flere betydningsfulde Afhandlinger, især i „Hedeselskabets Tidsskrift“. Har af populære Fremstillinger udgivet „Danske Græsser“ (1902), „Billeder af Nordens Flora“ (2. Udg. 1917—19) og „Planteverdenen i Menneskets Tjeneste“ (1906) (de to sidste med Ostenfeld). M. er vor Autoritet paa Tørvevosernes Omraade, og han har navnlig i Krigsaarene udfoldet en energisk og fortjensfuld Virksomhed med Hensyn til Forcering af Tørveproduktionen. — Gift 1902 Elna Clara Johanne Herrild.

H. J.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1912; Univ. Aarb. 1893—94, S. 515; C. Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913; Nyrop: „Det dsk. Hedeselskab“ 1916; „Berl. Tid.“ 4/12 1917; „Studenterne fra 1887“ 1912; Aakjær: „Artikler og Taler“ 1921, S. 474.

Mertins, Carl August Victor (f. 20/7 1853), Tømremester. F. paa Frbg. Forældre: Tømremester Carl August M. og Caroline Gjerløf. Kom i Tømrelære 1867, blev Svend 1872 og Tømreformand 1874, tog Afgangseksamen fra Teknisk Skole og fik derefter en noget videregaaende Uddannelse paa Kunstakademiet. Han har været Tegner og Bygningsskonduktør for forskellige Arkitekter og blev Tømremester 1881,

har udført større Tømrerarbejder for Hæren og Orlogsværftet samt til forskellige større offentlige og private Bygninger. Han har 1910 gjort en 1911 patenteret Opfindelse til Anbringelse af Trægulve direkte paa Jernbeton. 1897 blev han Medlem af Haandværkerbankens Repræsentantskab samt af

Arbejdsgiverforeningens og Haandværkerforeningens Repræsentantskab, han var Medlem af Overskatteraadet for Frbg. 1904—13 og Medlem af Bestyrelsen for Kbh.s Tømmerlaug 1903—21, er Medlem af Kirkesynet for Frbg. — Gift 1890 Anna Karoline Smidt.

G. H.

Litt.: „Dsk. Arkitektforenings Tidsskr.“ 28/10 1911; „Dsk. Patent N. 14951 7/8 1911“; C. A. Clemmensen: „Haandværkerbanken og dens Mænd 1867—1917“ 1917, S. 94.

Messerschmidt, John (f. 15/8 1855), Fabrikant. F. i Kbh. Forældre: Fabrikejer Emil M. og Françoise Veronique Bølling. Tog Præliminæreksamen 1870, blev Exam. polyt. 1871 og indtraadte i Garverifirmaet Emil M.s Søner 1880. Da dette Firmas Fabrik brændte 1907, solgtes den egentlige Fabriksvirksomhed til A/S M. J. Ballins Søner, og samtidig indtraadte M. i dette Selskabs Bestyrelse. Han var Medlem af Bestyrelsen for Garverforeningen i Danmark 1888—1916 og dens Formand 1904—16, blev Medlem af Industriforeningens Repræsentantskab 1893 og var Medlem af samme Forenings Bestyrelse 1908—11 og fra 1916; endvidere Medlem af Foreningens Legatudvalg samt Foredrags- og Undervisningsudvalg. Som Medlem af sidstnævnte Udvalg har M. udført et stort Arbejde for Industriforeningens Aftenskole for Haandværkere og mindre Industridrivende, inden denne Skole overgik til Teknologisk Institut. Som Formand for Udvalget til Præmieringen af den mindre Industri (1911—21) har han gjort et stort og uegennyttigt Arbejde ved Undersøgelse af de mange Virksomheder, der søgte Støtte hos dette Udvalg. Han har været Medlem af Bestyrelsen for Kbh.s Læderhandlerforening fra dens Stiftelse 1886 til 1920, derefter Æresmedlem. Han medvirkede iøvrig ved Oprettelsen af Fagskolen for Haandværkere og mindre Industridrivende (Teknologisk Institut) og har haft Sæde i dennes Bestyrelse fra 1909. 1921 blev han Formand for Kbh.s Understøttelsesforening. — Gift 1) 1881 Caroline Evers, d. 1904. 2) 1905 Anne Bothilde Hansen.

G. H.

Litt.: „Ill. Tid.“ 9/10 1898; Krak: „Danm. ældste Forretn.“ 1915.

Meursius, Johannes (0/2 1579—20/6 1639), Filolog, Historiker. F. i Loosduinen ved Haag, Nederlandene. Fader: Sognepræst Jacob Corneliszoon van Meurs. Var et Vidunder af Lærdom i det 17. Aarh.s vidtløftige og broget mangfoldige Stil. I sit 12. Aar var han Student, og inden sit 20. kunde han se tilbage paa en rig filologisk Forfattervirksomhed; 1625 udtalte han, at han havde

oversat og kommenteret saa mange græske Forfattere som Hollands øvrige Lærde i 100

Aar. Langt ned mod det 19. Aarh. var hans filologisk-antikvariske Arbejder i Brug som udlømmelige Stofsamlinger, men er nu for bestandig lagte paa Hylde. Fra sin Stilling som Professor i Historie og Græsk ved Universitetet i Leiden kaldedes han 1624 paa Foranledning af Holger Rosenkrantz til Lærer i Historie ved det nyoprettede Akademi i Sorø og udnævntes samtidig til kgl. Historiograf. Hans i smagfuldt Latin affattede Værker om dansk Historie er uden selvstændigt Værd; han var ikke det danske Sprog mægtlig og indskrænkede sig derfor væsentligst til at omskrive tidligere Historiografers latinske Fremstillinger. Naar hans Navn endnu mindes, skyldes det de kritiske Noter, som Hans Gram føjede til Florentinerudgaven 1746 af hans Danmarkshistorie. D. i Sorø. — Gift 1612 Anna Catharina van Bilderbeek, der overlevede ham.

C. S. P.

Litt.: Meursius: „Athenæ Batavæ“ 1625, S. 191; Paludan-Müller 1 „Hist. Tidsskr.“ V 4 1883 —84; H. F. Rørdam: „Hist. Saml. og Studier“ I 1891; E. G. Tauber: „Sorø Akademis Forf. 1623—65“ 1827.

Meybusch, Anton (ca. 1645—¹/₅ 1702), Medaillør. F. i Tyskland. Kom som ung til Stockholm, lærte som Guldsmed og lagde sig efter Medaillørkunsten. 1667 rejste han til Kbh. og udførte nogle mindre betydelige Medailler for Frederik III, drog nogle Aar efter tilbage til Stockholm, søgte gennem Magnus Gabriel de la Gardie Forbindelse med Kongehuset og fik 1674 Ansættelse der; søgte senere yderligere Uddannelse i Paris, hvor han skal have faaet Tittlen Medaillør du roi de France. I Slutningen af 80'erne levede han

at i Stockholm, fra 1690 i Kbh., hvor han 1692 fik Ansættelse ved Hoffet og 1000 Rdl. aarlig paa Kongens Kammerregnskab. Han pousserede Portrætter af Kongen, skar i Stene, tog Aftryk af gamle Medaillestempler til Kunstkamret og udførte en Række fortrinlige Medailler i Anledning af Begivenheder i Kongehusets Liv eller i Rigets Historie (Møntforbedringen 1693, Tropperens Transport til Irland, Dronningen af Sveriges Bilager). Hans kraftig accentuerede, dybe og koncise Stempler er fortræffeligt Arbejde, og han hører til de betydeligste af Kunstnerne ved Christian V's Hof.

D. i Kbh. — Gift 1) 1685 Marguerite Romer. 2) ca. 1690 Anna Catharina Warberg, d. 1731. O. A.

Litt.: „Personalb. Tidsskr.“ II 4 1889; Meier: „Frederiksborg“ 1896; Aug. Hahr: „Konst och konstnärer vid de la Gardies Hof“ 1905, S. 71; „Hist. Medd. om Kbh.“ VI 1917—18.

Meyer, Adolph Frederik Charles (f. ¹¹/₆ 1858), Politiker, Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Trætøjshandler Ludvig Rudolph M. og Jensine Knudsen.

Gik i de forenede Kirkeskoler, blev Symaskinearbejder, Svend 1876. 17 Aar gl. overrakte han L. Pio (s. d.) et Hyldestdigt, blev 18 Aar gl. Sekretær i Smedenes og Maskinarbejdernes Fagforening og 1878 Forretningsfører i det nystiftede Socialdemokratisk Forbund. Efter en Rejse til Tyskland blev han s. A. Stukktør og arbejdede paa den kgl. Porcelænsfabrik, men kom ind paa Journalistik og var fra 1884 ansat ved „Social-Demokraten“, hvor han bl. a. skrev om Varietéer (Mærker: Mac, A. C. M., Phosphorus). Som Agitator ejer M. ypperlige Belingelser for at slaa an i Hovedstaden, en stemningsbaaren Veltalenhed, et muntert og letroret Sind og et kraftigt og vindende Ydre af artistisk Tilsnit. Han blev Socialdemokratiets Lyriker og Lykkebaron, mere storstadspræget end Peter Sabroe, han vandt hurtigt stor Popularitet i Kbh., opstilledes til Folketinget i 8. Kreds 1887, 1890 og 1892, valgtes 1895 i 13. Kreds og er siden genvalgt. Han har ikke spillet nogen fremskudt Rolle i Tinget, men dyrket sine Interesser Sport, Teatervæsen og Ædruelighed; han har været Partiets Ordfører i Sager som Automobillov, Børns Tobaksrygning, Beværterlov, Forlystelsesskat (hvor han 1920 medvirkede til at slaa „Idrætsskatten“ ned) og var 1915—17 Flertallets Ordfører for Naturfredningsloven. Udenfor Tinget har han været Foregangsmand i Sport og Friluftsliv, han stiftede 1888 Kbh.s Atletklub og er Atletsportens Fader herhjemme, medvirkede 1894 til Stiftelsen af Arbejdernes Cykle Klub, tog 1895 Initiativet til Arbejdernes Idrætsklub og var 1905 Medstifter af „De unges Idræt“. 1910 organiserede han de saakaldte vandrende Sangere. For Børns og Unges Velfærd nærer han alvorlig Interesse; han var den, der begyndte det Arbejde, som Marius Jensen (s. d.) fortsatte i Børnenes Kontor. Endelig er han Forfatter; han har udgivet en Række Digtsamlinger, et Par Skuespil (bl. a. „Sypiger“, 1899, opført paa Arbejdernes Teater) og nogle Kolportageromaner; navnlig Digtene viser en let formende Haand og Øre for Arbejdets Rytme og Øjeblikkets Stemninger. I

„Ildrætsbogen“ (1909), som han redigerede, skrev han om Vægløftning; 1916 udgav han en lille Biografi af P. Knudsen. M. ledede 1917—19 Thaliateateret paa Frbg. og fik 1922 en Biografteaterbevilling. — Gift 1883 Dagmar Kathinka Frederikke Rantzau. P. E.

Litt.: Frejllf Olsen: „Dsk. Socialister“ 1892; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; Borgbjerg og C. E. Jensen: „Socialdemokratiets Aarh. i Danm.“ 1902—04, S. 388; „Journalisten“ 15/6 1908 og 1/11 1909; „Soc.-Dem.“ 28/9 1909 og 9/4 1920; Frederik Humlebæk: „Anno 1911“ 1912, S. 25 ff.; „Politiken“ 11/6 og 18/6 1918; „Ekstrabl.“ 17/9 1921; Wiinblad og Aising Andersen: „Det dsk. Socialdemokrati“ I 1921, S. 152 og II s. A., S. 338, 340.

Meyer, Albert (28/10 1839—20/5 1921), Sanger, Sanglærer, Sangdirigent. F. i Sorø. Forældre: Blikkenslagermester Matthias M. og

Sophie Bauer. Uddannedes opr. i Faderens Profession, men opgav denne og kastede sig 1859 over Sangstudier, blev Tenor i det Kgl. Teaters Kor og fik H. Rung til Vejleder i sin sangtekniske Uddannelse. Ved en Række Koncertoptrædender samt ved Udførelsen af

en Del Smaapartier paa Teatret gjorde han sit Navn kendt, og han stod lige over for sin egentlige Debut ved Operaen (Max i „Jægerbruden“), da Krigen kaldte ham i Felten 1864. Ved Krigens Slutning foretog han en Studierejse til Milano, hvor han fik Undervisning af Lamperti, og efter Hjemkomsten herfra virkede han ved Folkeeatret, senere i Operetterne (Offenbach, Massé o. a.) paa Kasino, indtil han 1873 besluttede sig til helt og holdent at drive Sangundervisning, paa hvilket Felt han allerede tidligere baade privat og ved Skolerne havde virket. Han skrev „Teoretisk-praktisk Sangskole“, der bl. a. i en Aarrække blev anvendt ved Konservatoriet, og efter en ny Studierejse (Berlin, Leipzig, Brüssel, Paris) aabnede han 1876 et Sangkonservatorium i Kbh., der blev besøgt af et betydeligt Antal Elever. Dette Konservatorium gik ind, da M. 1882 blev ansat som Kantor ved Synagogen (indtil 1915). For Sangforeningen „Arion“ var han Dirigent i 30 Aar. Fra M.s Haand foreligger foruden den nævnte Sangskole endnu en Del sangpædagogiske Arbejder (Vejledninger, Øvelser etc.) og desuden enkelte Kompositioner, saaledes Korværket „Sommerfulgen“ for Mandskor, Klaver og Strygere samt nogle Melodier i den Samling af Synagokekorets Melodier, som M. samlede, og som 1892 blev udgivet af Synagogeformandenskabets D. i Kbh. — Gift 1881 Camilla Oelttinger. E. A.

Litt.: Jos. Fischer: „Slægten Levin-Fridericia“ 1916; A. Sclæder: „Sangforeningen Arion“ 1899; Ch. Kjerulf: „Grøn Ungdom“ 1915; „Natio-

naltid.“ 28/10 1919; Nekrologer I „Nationaltid.“ og „Politiken“ 21/6 1921 og I „København“ 1/6 s. A.

Meyer, Axel Julius (22/11 1846—17/6 1914), Fabrikant. F. i Kbh. Forældre: Fabrikant J. E. M. (s. d.) og Hustru. Gik i Borgerdydskolen i Kbh., uddannedes derefter som Maler og Lakerer i Faderens Virksomhed og tog samtidig Undervisning i Sprog, Kemi og Tegning. Efter Faderens Død (1873) bestyrede han sammen med Broderen Emil M. (s. d.) Virksomheden for sin Moder, indtil han 1882

sammen med Broderen blev Indehaver af Firmaet, som Brødrene dygtig har ført videre. M.s store Arbejdsævn og Interesse gjorde, at han i stor Udstrækning blev draget ind i det offentlige Liv. 1874 blev han valgt ind i Industriforeningens Forevisningsudvalg og blev 1882 Medlem af denne Forenings Repræsentantskab og 1888 af dens Bestyrelse, af hvilken han var Medlem til 1897. Han var Medlem af Komitéen for den nordiske Udstilling 1888 og tog navnlig Del i Ordningen af den danske Industriafdeling. Han var Medstifter af Rejseslippedieforeningen (1882) og Formand for den 1885—94. 1882 valgtes han til Delegeret i Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk og blev 1889 Formand for denne Organisation, hvilken Post han beklædte til sin Død. Som Formand for Fællesrepræsentationen arbejdede han meget for at skaffe Industrien Indflydelse her i Landet, og det kan nævnes, at det væsentlig skyldes ham, at Næringslovskommissionen blev nedsat 1890. 1895, da der nedsattes en parlamentarisk Toldkommission, foranledigede M., at Fællesrepræsentationen og Foreningen „Det nationale Arbejde“ nedsatte et fagligt Toldudvalg til Støtte for den danske Industris Toldinteresser. M. var endvidere Medlem af Borgerrepræsentationen i Kbh. 1889—97. 1895 blev han Medlem af Eksportforeningens Bestyrelse, 1896 af Komitéen for Danmarks Deltagelse i Udstillingen i Stockholm m. v. 1899 udttraadte han af Firmaet for helt at hellige sig sine mange offentlige Hverv, Firmaets Fabrikation af Voksdug ophørte samtidig med, at Lakvarefabrikationen overgik til A/S Carl Lunds Fabrikker, og Firmaet fik herefter Navnet Emil M. M. var endvidere Medlem af en Række velgørende Foreninger og af Tivolis Bestyrelse 1894—1914. D. i Kbh. — Gift 1877 Fanny Johanne Jensen, d. 1920.

G. H.

Litt.: „Søndags-Posten“ 8/7 1888; Carl Muusmann: „Udstillingsportrætter“ s. A.; „Haandværkerbl.“ 1889; „Ill. Tid.“ 8/10 1898; „Berl. Tid.“ „Politiken“ og „København“ 23/7 1914; Nekrologer I „Berl. Tid.“ 17/6 s. A.; „Politiken“ 18/6 s. A. og „Tidskr. f. Industri“ s. A.

Meyer, David Amsel (¹⁹/₈ 1755—³⁰/₈ 1813), Handels- og Finansmand. F. i Kbh. Forældre: Købmand Amsel Jacob M. (Hausen) og Brendl M. Hans Opdragelse var mangelfuld, men han havde godt Handelstalent, begyndte tidlig som selvstændig Købmand og blev trods konfessionelle Vanskeligheder Grosserer 1780. Hans Forretning blomstrede i „den glimrende Handelsperiode“ med Støtte

fra internationale jødiske Slægtsforbindelser. 1793 grundede han med en Neve Huset M. & Trier. Trods Rigdom levede han meget nøjsomt; født i smaa Kaar som han var, bevarede han altid en stærk Uvillie mod Ødselhed. Samtidig var han ivrig for det almene bedste og kom fra 1799 i Forbindelse med Finansminister Schimmelmann. For at underbygge Finanser og Pengevæsen og for at modvirke Luksus foreslog han 1806, at der skulde paalægges en Skat paa 5 % af alt Sølvtoj i Landet. 1808 kaldtes han første Gang til Frederik VI personlig, der paa denne Tid drev sit „Kabinettsregimente“ og gerne lyttede til personlige Yndlinge. M. blev stærkt medvirkende ved de forskellige Krigsforanstaltninger som Udførselsforbud, Antiluksuslove og Formueskatter. 1811 kunde han iværksætte en stor Plan til Opretholdelse af de danske Penge-sedlers Kurs. Der blev af Regeringen overdraget ham store Beløb til den Opgave, at han skulde være den eneste Forhandler af Hamburger-Banco, hvorved det skulde kontrolleres, at der ikke blev indkøbt mere af den fremmede Valuta, end der var virkelig Brug for. Imidlertid trivedes private Bancoforretninger bag M.s Ryg, og allerede 1812 viste Systemet sig fuldstændig forfæjlet, hvorfor det blev ophævet i Sept. s. A. Men Kongen anerkendte dog M.s gode Villie ved at udnævne ham til Hofraad. — M. var velmenende, men med sin Mangel paa Almendannelse og teoretisk Ballast gnedne han sig ikke til at være Statsmand. Som Jøden, der under de vanskelige Krigsforhold var Regeringens finansielle Raadgiver, undgik han ikke at blive lagt for Had og at fremme den antisemitiske Stemning, der gav sig Udslag i „den litterære Jødefejde“. Baade Samtid og Eftertid har været tilbøjelig til at overvurdere hans Betydning. „Om D. A. M. havde været eller ikke været, vilde sikkert ingen Betydning have faaet for de afgørende Faser i hin Tids Udvikling“ (M. Rubin). D. i Kbh. — Gift 1776 Jochebed M., d. 1843.

H. Js.

Litt.: Slægt ved Jos. Fischer i „Tidsskr. f. jød. Hist. og Litt.“ I 1917—19; Nathanson: „Hofraad D. A. M.s Levnet“ 1816 og „Bers-Operationerne og Coursens Gang“ 1857; A. S. Ørsted:

„Af mit Livs og min Tids Hist.“ IV 1857; M. Rubin: „1807—14“ 1892 og „Frederik VI.s Tid“ 1895; H. Cohn: „Friskolen for Drengborn af den mos. Tro“ 1905; Nekrolog i „Penla“ 1815.

Meyer, Edvard (⁶/₈ 1813—⁴/₈ 1880), Journalist. F. i Kbh. Forældre: Handelsmand Meyer Mathiassen og Frederikke Salomon. Var af fattig Slægt, kom i Drejrlære i Køge, blev 1831 Svend, 1837 Mester i Kalundborg. Her udgav han „Kalundborg Ugeblad“, senere „Sjællandsposten“, men kom i Strid med Borgerskabet og rejste 1841 til Slagelse, 1842 forarmet til Kbh. Her begyndte han igen at udgive Blade, 1843—45 „Friskytten“, et humoristisk Ugeblad og fra 1845 Dagbladet „Flyveposten“. M. var ganske uvidende, naiv og forfængelig, men han havde en fin Næse, for hvad det brede Publikum vilde finde i sin Avis, Føljetoner, Bynyt osv., og under Dyr-tiden 1847 vandt han stor Popularitet ved at virke for Udførselsforbud for Korn. Hans Blad, der ofte optraadte mod de national-liberale, havde tidlig 3000 Holdere, til sidst 10.000. „Dagbladet“s Stiftelse 1851 paaførte ham en haard Konkurrence, det komiske i hans Væsen og Skrivemaade traadte mere og mere frem, 1852 solgte han sit Blad og rejste til Paris, hvor han gjorde Forsøg paa at blive fransk Forfatter, men herved blot tilsatte den betydelige Formue, han havde bragt med. 1856 vendte han hjem, var Fotograf, siden Traadhandler, udgav Maanedsskriftet „Folket“ 1858—67 og skrev Romaner; døde i Fattigdom i Kbh. — Gift 1834 Hanne Engell, d. 1885.

P. E.
Litt.: Erindringer i „Løse Blade af en Journalists Dagbog“ 1855; F. Dreier: „M. Goldschmidt“ 1852; „Folket“ ¹⁵/₁₁ og ¹⁵/₁₂ 1859; J. Michaelsen: „Fra min Samtid“ I 1890, S. 67 ff.; J. Davidsen i „Avisen“ ¹/₁₂ 1889, ¹/₁ og ²/₁ 1890; C. E. Jensen og Borgbjerg: „Socialdemokratiets Aarh.“ II 1904, S. 90 ff.; F. Møller: „Fars gamle Minder“ 1914, S. 89 ff.; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ²/₈ 1880 og „Nær og Fjern“ ¹⁵/₈ s. A.

Meyer, Emil Laurids (²/₅ 1856—²/₁ 1913), Bankmand, Nationaløkonom. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Meyer Jacob M. og Rebecca Levysohn. Blev Student 1872, kom i praktisk Vekselerervirksomhed og læste samtidig til statsvidenskabelig Eksamen, som han tog 1878. Han ansattes n. A. i Nationalbanken, hvor han 1888 avancerede til Kontorchef, dog kun paa Grund af Nationalbankdirektør Moritz Levys (s.d.) stærke Ønske derom og Evne til

at overvinde en af politiske og konfessionelle Grunde fremkaldt Modstand; men ved Levys Død 1892 spærredes M. ude fra den Direkterpost i Banken, han først naaede 1912. Forinden havde han 1908—10 efter Bankkatastrofen ledet Afviklingen af Grundejerbanken og 1910—12 været Direktør for Statshypotekbanken, men i alle de mange Aar fra 1888 til 1908 var M. Kontorchef i Nationalbanken. Her ligger da hans Livs praktiske Hovedvirksomhed; ifølge Sagens Natur lidet udadvendt, men derfor ikke mindre betydningsfuld. Hans mangeaarige praktiske Virke, hans store teoretiske Viden, der stadig holdtes frisk, og hans fænomenale Hukommelse gav ham i Aarenes Løb en stedse stigende Myndighed i Banken og gav hans Dom om økonomiske Tildragelser i Samtiden en stadig større Autoritet. Men da han endelig 1912 blev Nationalbankdirektør, var han en dødsmærket Mand, og under eget Navn kom han saaledes ikke til at virke i første Plan. Hans Afhandlinger om økonomiske Forhold og Pengevæsen, om Værditeori og om Børsteknik og vel især hans Oversigt over Nationaløkonomiens Teori i Hages Haandbog i Handelsvidenskab, 2. og 3. Udg. er da alene om at bære hans Navn til Efterverdenen. Sin Viden og Kunnen naaede han aldrig at faa nedlagt i et større Værk, og de spredte Afhandlinger formaar næppe helt at gengive Billedet af denne dybt redelige og kloge Mand, der i Stilhed gjorde et Arbejde, bedre end de fleste. D. i Kbh. — Gift 1888 Johanna Laura Friedländer. E. C.

Litt.: Slægt i Jos. Fischer: „Stamtavlen Eichel“ 1904; Rubow: „Nationalbankens Hist. 1878—1908“ 1920; Nekrologer i „Politiken“ ^{4/1} 1913 (af C. C. Clausen), „Riget“ ^{4/1} s. A., „Vort Land“ ^{4/1} s. A. (af L. V. Blæck), „Berl. Tid.“ ^{3/1} s. A., „Nationaltid.“ ^{1/1} s. A. (af Jul. Schovelln), „Nationaløk. Tidsskr.“ s. A. (af M. Koefoed) og „Tilskueren“ s. A. (af Carl Thalbitzer).

Meyer, Emil Georg (f. ^{4/11} 1856), Fabrikant. F. i Kbh. Forældre: Fabrikant J. E. M. (s. d.) og Hustru. Gik i Borgerdydskolen, kom 1872 i Handelsløre og foretog 1876 en Uddannelsesrejse til Udlandet, bl. a. Amerika. Efter sin Hjemkomst arbejdede han i den af hans Moder efter Faderens Død fortsatte Virksomhed, og 1882 overtog han Firmaet sammen med sin Broder, Axel M. (s. d.). M. var

Medstifter af Rejsestipendieforeningen for Haandværk og Industri (1882) og dens Sekretær 1882—93; han gjorde et stort Arbejde for denne Forenings Virksomhed ved den nordiske Udstilling 1888 i Kbh. (Fremmedbureauet, Fagmøder m. v.). 1894—95 var han Formand for Foreningen. Han var

Generalkommissær for Danmarks Deltagelse i Udstillingen i Chicago 1893 og forestod Udgivelsen af den store og fortræffelige Beretning om Udstillingen. 1887—96 var han Revisor i Industriforeningen i Kbh. og var Medlem af denne Forenings Industriudvalg 1896—1904, Formand for Udvalget 1904—10 og tillige Formand for Industriforeningens Undervisningsudvalg 1904—11. Hans store Interesse for dansk Industri og Haandværks Dygtiggørelse gjorde ham til en af de bærende Kræfter indenfor Rejsestipendieforeningen, hvor han virkede for Vekselvirkning mellem Ind- og Udland. I de Aar, M. var Formand for Industriforeningens Undervisningsudvalg, overtog han selv personlig Ledelsen af Udvalgets Aftenundervisning og gjorde her et stort og uegennyttigt Arbejde. Indenfor sit Fag har han ogsaa udfoldet en meget betydelig Virksomhed. Paa hans Initiativ stiftedes saaledes 1906 Foreningen af Arbejdsgivere i Linoleumsbranchen, for hvilken han siden har været Formand. — Gift 1882 Julie Angelica Magnus Petersen, d. 1922. G. H.

Litt.: „Morgenbl.“ ^{20/4} 1888; „Søndags-Posten“ s. A. Nr. 1283.

Meyer, Ernst (egentlig Ahron) (^{11/5} 1797 —^{31/1} 1861), Genremaler. F. i Altona. Forældre: Mægler Salomon M. og Brendle M. Søsterson af D. A. M. (s. d.). Gik i Skole i Altona, kom til Kbh., hvor først Slægtninge og senere Grosserer M. L. Nathanson tog sig af den fattige Dreng. Besøgte Lorentzens Malerskole og arbejdede paa Kunstakademiet under Eckersbergs Vejledning. Konkurrerede uden Held

om den mindre Guldmédaille og rejste derefter til München, hvor han følte sig nær knyttet til Maleren Cornelius' Kreds og malede en Del Billeder med Motiver fra tysk Digtning. Med Ungdomsvennen H. V. Bissen fulgtes han til Italien, hvor han forblev næsten hele Resten af sit Liv. Først her i Syden kommer hans Kunstnerpersonlighed til Udvikling. Som Skildrer af italiensk Folkeliv viser han vel for stor Tilbøjelighed til at idealisere, og i sine Billeder med fortællende Indhold („En romersk Gadeskriver“), hvilke han ofte gentog flere Gange, kan den maleriske Behandling lide af en vis Tørhed, dog kan hans Smaaudier virke forbausende friskt („En gammel neapolitansk Fisker“), og hans utallige Akvareller og Tegninger, af hvilke Kobberstiksamlingen ejer et rigt Udvalg, gnistrer af Liv og Lune. I sine Skildringer af Italienerinden som Moder viser M. sig fra en saare indtagende Side. I sine senere Aar led han meget af Sygdom og maatte 1841—43 rejse til Bade-

stedet Gräfenberg, hvorfra han 1843 vendte hjem og straks optoges som Medlem af Akademiet. 1844 rejste M. atter tilbage til Rom, til det sidste pint af store legemlige Lidelser, som dog ikke formaaede at kue hans Sinds Munterhed og Glæden ved at deltage i den daværende Kunstnerkolonis Sammenkomster. Et af hans smukkeste Billeder er „Landgangen paa Capri“. D. i Rom. — Ugift. I. M. O.

Litt.: „Dsk. Album for Litt. og Kunst“ 1845, S. 74—76; Wellbach: „Kunst og Æstetik“ 1870; Nekrologer i „Fædrelandet“ 1⁶/₂ 1861 og „Ill. Tid.“ 2⁴/₂ s. A.

Meyer, Ernst Sally (f. 11/7 1870), Grosse-
rer, Bankdirektør. F. i Kbh. Forældre: Gros-
serer Louis M. (s. d.) og Hustru. Blev Stud-
dent 1888 og fik derefter en alsidig praktisk

merkantil Uddannelse, først i Faderens Firma Beckett & M., senere i Firmaer i Hamborg og London. Ved sin Hjemkomst fra Uddannelsesopholdet i Udlandet ansattes han paa ny hos Beckett & M., hvor han 1895 blev Prokurist og

1906 Deltager i Firmaet. Saa hurtigt vandt han et godt Navn i vor Forretningsverden, at han allerede et Aar efter sin Indtrædelse i Firmaet valgtes til Formand i Foreningen af Kolonial-Grossister i Kbh., og siden har hans Stands- og Fagfæller i udstrakt Omfang vist ham deres Tillid ved at vælge ham til stadig mere fremskudte Poster indenfor deres Organisationer. Han sidder saaledes i flere Aktieselskabsbestyrelser og Bedømmelses- og Voldgiftsudvalg, var 1916—21 Medlem af Sø- og Handelsretten og blev menigt Medlem af Grosserer-Societetets Komité 1918, Komitéens 2. Viceformand 1920 og dens Formand 1922. I Foraaret 1922 var han Medlem af den sagkyndige Delegation til Genuakonferencen. For Almenheden er M.s Navn blevet særlig kendt gennem hans Tilknytning til Begivenhederne i Sommeren 1922 indenfor den københavnske Bankverden. 1920 var han blevet Medlem af Nationalbankens Repræsentantskab, og da den 9/7 1922 udsendte officielle Erklæring om Landmandsbankens Forhold viste sig ude af Stand til at fremskaffe den tilsigtede Ro om Banken, bevægede man i Aug. s. A. M. til at modtage Valg til en ledigbleven Plads i Landmandsbankens Direktion, idet man haabede ved M.s anerkendte Dygtighed og store Anseelse som forsigtig og erfaren Forretningsmand at kunne afværge den truende Katastrofe. Som bekendt lykkedes det dog ikke at hindre Sammenbrudet, og hele Bankens Direktion maatte træde tilbage, men da M. selvsagt ikke havde noget Ansvar for Bankens omstridte Regnskab for

1921, lykkedes det at bevare ham som Di-
rektør, efter at Bankens Rekonstruktion
havde fundet Sted ved Statens, National-
bankens og de store Erhvervsforetagenders
Hjælp. — Efter mange samstemmende Vid-
nesbyrd præges M.s hele Færd som Køb-
mand af megen Nøgtternhed, Forsigtighed
og sund Dømmekraft; han siges at være i
Besiddelse af stor Arbejds- og Forhand-
lingsevne, og da han personlig er meget
elskværdig, er Samarbejdet med ham let.
— Gift 1896 Johanne Tryde. C. T.

Litt.: Slægt i A. Heckscher og Jos. Fischer:
„Stamtavlen Melchior“ 1920; Hustrus Slægt hos
Lengnick, i F. A. Tryde: „Stamt. over Familien
Tryde“ 1878 og E. C. Tryde: „Samlinger til
Tryde-Stægtens Historie“ 1912; L. F. la Cour:
„Studerterne fra 1888“ 1913; „Berl. Tid.“ og „Po-
litiken“ 1/4 1922; „Berl. Tid.“ 19/8 s. A.

Meyer, Frederik Valdemar (f. 21/11 1859),
Ingeniør. F. i Kbh. Forældre: Grosserer
Meyer Jacob M. og Rebecca Levysohn. Blev
Student 1877 og Cand.

polyt. i Ingeniørfaget 1883. Som ung Kandi-
dat var han beskæftiget hos Entreprenørerne for
Bro- og Jernbaneanlæg-
get ved Masned Sund,
dernæst 1884—85 som
Assistent hos Kommuneingeniøren paa Frbg.
og 1886—89 som Inge-
niørassistent i Kbh.s

Kommune. Under en Rejse til Amerika 1889
—93 var han den meste Tid beskæftiget ved
Kloak- og Vandværksanlæg i Buenos Aires.
Efter sin Hjemkomst var han en Tid Inge-
niørassistent hos Stadsingeniøren i Kbh. og
derefter Ingeniør ved Kbh.s Belysningsvæ-
sen 1894—1900. 1900 gik han over til Kbh.s
Vej- og Kloakanlæg, hvor han blev Afde-
lingsingeniør 1905. M. har projekteret
mange af Kommunens Ingeniørarbejder og
ved sin store tekniske Dygtighed og prak-
tiske Syn paa Tingene været en fortrinlig
Leder ved Udførelsen af disse. Han har ud-
arbejdet Forslag til en Byggelov for Kbh.
Ved Siden af denne betydelige praktiske
Virksomhed har han faaet Tid til at ved-
ligeholde og pøje sin Interesse for Viden-
skaben; i en lang Aarrække (fra 1897) har
han været censor i Bygningsstatik ved po-
lyteknisk Eksamen. — Gift 1909 Thyra
Nielsen. M. C. H.

Litt.: Slægt se Emil M. (d. 1913); „Berl. Tid.“
21/11 1919; „Polyteknikeren“ s. A.

Meyer, Fritz (30/10 1806—21/4 1877), Indu-
stridrivende. F. i Aalborg. Forældre: Blik-
kenslager Friederich Wilhelm M. og Jo-
hanne Marie Wulff. Tilhørte en fra Ham-
borg indvandret dygtig Slægt, der i over
100 Aar havde drevet Blikkenslageri i Tysk-
land, fik sin faglige Uddannelse i Hamborg
og blev Svend 1829, hvorefter han rejste
paa sin Profession i Tyskland. 1835 kom

han til Kbh. og etablerede her et Blikkenslageri og Lakereri. Allerede paa Udstillingen i Kbh. 1836 vandt hans Arbejder Anerkendelse, og 1843 udnævntes han til Hofblikkenslager og var Oldermann for Blikkenslagerlauget 2 Gange, 1842—46 og 1865—72. Han var Medstifter af Industriforeningen i Kbh. (1838), af Teknisk Institut (1843) og af den

nye Haandværkerskole (1868), endvidere Medlem af Industriforeningens Repræsentantskab 1838—66 og Formand for Haandværkerforeningen 1845—47, var tillige i Bestyrelsen for Hjorths Haandværkerstiftelse og for Teknisk Selskab (1843—56). Hans Virksomhed fortsattes af Sønnen Torben M. (1848—1911), ledes nu af Sønnesønnen Torben M. (f. 1879). D. i Kbh. — Gift 1835 Therese Charlotte Wilhelmine Zincke, d. 1869. G. H.

Litt.: Rawert: „Industrien i de danske Provinser“ 1820; Nyrop: „Industriforeningen“ 1888, „Bidrag t. dsk. Haandværkerundervisn. Hist.“ 1893 og „Bidrag t. vor Haandværkerstands Hist. før 1857“ 1914; Bauer: „Haandværkerforeningen“ 1890; „Tidsskr. f. Kunstindustri“ 1895.

Meyer, Jørgen Ernst (17/5 1802—11/9 1873), Voksdugs- og Lakervarefabrikant. F. paa Charlottenlund, Langeland. Forældre: Informator, Cand. phil. Frederik M. og Adamine Juliane Christine Tode.

Kom som 20aarig Svend til Kbh., fik Arbejde i den Hambroe'ske Malerforretning og gik samtidig paa Kunstakademiet for at dygtiggøre sig i sit Fag. 1834 etablerede han sig som Malermester. Han optog

Fabrikationen af Voksdug, hvilket dengang var noget ukendt her i Landet. 1838 fik han Patent paa Tilvirkning af vandtætte Tøjer, og da denne Fabrikation var vel startet, begyndte han paa Tilvirkning af lakerede Blikvarer og lagde herved Grunden til Lakervareindustrien her i Landet. M. var Medstifter af Industriforeningen (1838) og Medlem af denne Forenings Repræsentantskab 1838—40. Han var livlig interesseret i alt Industrien vedrørende, men hans Interesser gik ogsaa i andre Retninger; han var saaledes meget virksom ved Indsamlingen til Opførelsen af St. Johanneskirken (1856—61) og interesserede sig ogsaa for Brandvæsenet. Hans Enke fortsatte Virksomheden ved sine Sønners Hjælp (Axel M. og Emil M., s. d.), indtil disse 1882 indtraadte som ansvarlige Indehavere af Forretningen. D. i Kbh. — Gift 1845 Johanne Noline Schneider, d. 1897. G. H.

Litt.: Nekrologer i „Berl. Tid.“ 12/9 1873 og „Ill. Tid.“ 15/2 1874.

Meyer, Jacob Frederik (9/12 1849—13/8 1905), Ingeniør. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Meyer Jacob M. og Rebecca Levvysohn. Blev Student 1867 og Cand. polyt. i Ingeniørfaget 1875. Gik s. A. i Kbh.s Kommunes Tjeneste, 1875 som Ingeniørassistent, 1876 som Opsigtsfører og 1877—83 som Fuldmægtig ved Kbh.s Brolægnings- og Vejvæsen. Efter at have været konstitueret et Aars Tid som Vandinspektør vendte han tilbage til Brolægningsvæsenet som Inspektør 1886—97. 1897 skete der en Omlægning af den paagældende Afdeling, og M. blev nu Direktør for Kbh.s Vej- og Kloakanlæg. I denne Stilling døde han kort før det Tidspunkt (1/9 1905), fra hvilket han havde taget sin Afsked. M., der ved mange Studierejser i Udlandet dygtiggjorde sig til sin Gerning, har i betydelig Grad bidraget til Fremme af den kommunale Hygiejne. Et Regulativ for Spildevandsledninger skyldes ham, og han er Forfatter til adskillige Artikler om Behandling af Dag- og Natrenovationen. 1887—88 blev der paa hans Initiativ foretaget en Række Forbrændingsforsøg med Dagrenovation. D. i Kbh. — Gift 1884 Agnes Louise Bing. M. C. H.

Litt.: Slægt se Emil M. og E. Henriques: „Stamtavlen Henriques“ 1903; Hustrus Slægt se Anton Bing; Nekrologer i „Maanedsskr. f. Sundhedspleje“ 1905, S. 209—10 (af A. B.), „Ingeniøren“ s. A., S. 215 (af O. Didrichsen), „Berl. Tid.“ 14/8 s. A. og „Politiken“ 15/8 s. A.

Meyer, Johann Heinrich Elias (7/1 1766—23/4 1839), Forsikringsmatematiker. F. i Brunsvig. Forældre: Klosterforvalter ved Abbediet Gandersheim Johann Christian M. og Cathrine Wilhelmine Philippine Bode. Uddannet i Tyskland blev han 1791 Dr. phil. i Kiel, 1796 Adjunkt sst. og 1797 ansat i Rentekammeret i Kbh. Foruden sin Embedsgering her, som han udførte med stor Dygtighed og Arbejdskraft, lagde han et stort Arbejde i en Niveauhævning af det matematik-tekniske Grundlag for de danske Forsørgelses- og Understøttelsesselskaber. Desværre blev hans tidsmæssige Reformforslag for Enkekassen ikke fulgt. Hans „Allgemeine Anleitung zur Berechnung der Leibrenten und Antworthschaften“ I—II (1823) er et dygtigt, om end ikke særlig originalt Arbejde. Han var klar over Manglerne ved Dødelighedstavlerne

uden dog at komme med Reformforslag. D. i Kbh. — Gift 1798 Anna Christiana Augusta Schlüter, d. 1836. P. H.

Litt.: Slægt i Elvius og Hlort-Lorenzen: „Dsk. patr. Slægter“ 1891; „De statsgaranterede dsk. Livsforsikringsanstalter“ 1892; Nekrolog i „Neuer Nekrolog der Deutschen“ XVII 1841.

Meyer, Johan Anton (¹²/₄ 1799—¹⁷/₁₁ 1875), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Premierløjtnant i Søetaten Jacob M. og Eleonora Henningette Gether. Blev Sekondløjtnant 1820, Premierløjtnant 1827, Kapajn 1840, Kapajn 1847, Kommandørkapajn 1852, Orlogskapajn 1858, Afsked 1864, kar. Kommandør 1869. Efter i 7 Aar at have været ved Opmaalingen af de danske Farvande og i 2 à 3

Aar været Krydstoldinspektør havde M. en Række Orlogskommandoer, bl. a. som Chef for Vagtskibet paa Elben, hvor han 1842 ydede virksom Hjælp ved den store Brand i Hamborg. Under Krigen 1848—49 fik han Kommandoen over Fregatten „Gefion“, med hvilken han under Paludans Ledelse deltog i den ulykkelige Eckernfærdeaffære. Medens Linieskibet „Christian VIII“ som bekendt sprang i Luften, maatte „Gefion“ overgive sig, og M. maatte gaa i Fangenskab. Hans Forhold blev senere gjort til Genstand for retslig Undersøgelse, der endte med Frikendelse, og M.s senere Karriere i Marinen (han var Flaadeinspektør 1860—62) vidner da ogsaa om, at man ikke tillagde ham nogen som helst Skyld i den ulykkelige Affære. M. var af alle anset som en mandig og rolig Officer, der i Farens Øjeblik bevarede den fuldstændigste Fatning og derved vandt sine Undergivnes Tillid og Hengivenhed. D. i Kbh. — Gift 1831 Karen Cæcilie Hall, d. 1870. V. G.

Litt.: Hustrus Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægt-haandbogen“; „Tidsskr. f. Søvesen“ 1876 og 1896; Nekrolog i „Berl. Tid.“ ¹⁰/₁₁ 1875.

Meyer, Johanne Marie Abrahamine (¹/₇ 1838—⁴/₂ 1915), Journalist. F. i Aalborg. Forældre: Toldassistent Lauritz Petersen og Sophie Frederikke Lundberg. Boede efter sit Giftermaal en halv Snes Aar i Nyborg, hvor Manden var Detailhandler, senere i Kbh. Hendes egne Børn døde som smaa, men hun opdrog adskillige Plejebørn, søgte i det hele med sin varme Menneskelighed og le-

vende Virkelyst ud mod filantropiske Opgaver og kom fra midt i 1880'erne ind i en

stor og vidtrækkende Gerning. Hun blev Journalist ved „Social-Demokraten“ 1885 og var senere ogsaa Medarbejder ved flere andre Blade. For den 1886 stiftede Kvindelig Fremskridtsforening var hun Formand i nogle Aar, og dens Blad „Hvad vi vil“ redigerede hun 1888—95; hun maa overhovedet regnes for en af de første virksomme Agitatører for Kvindevalgret herhjemme. Hun holdt fra 1885 over 1000 Foredrag dels herom, dels om en Række andre sociale og filantropiske Emner, Afholdssag, Sundhedsspørgsmaal (stiftede sammen med Fru Johanne Ottosen Sundhedsforeningen 1898), moralske Problemer, Fredssag, Dyrebeskyttelse osv., og hun var Bestyrelsesmedlem eller Repræsentant i en Række Foreninger med tilsvarende Formaal. Hun udgav „Borgerlig Vielse og Brudertualet“ (1895), „Barnet og det seksuelle Spørgsmaal“ (1906) og „Kønsmoral og friere Form for Ægteskabet“ (1910), hvor hun forfægtede ret vide Frihedsideal. Hun nærmede sig i sine senere Aar mere og mere positiv Religion. D. i Kbh. — Gift 1858 Grosserer Emil Lauritz M. Ægteskabet opløst 1901; han d. 1917. P. E.

Litt.: „Journalisten“ ¹⁶/₁₀ 1908; Nekrologer i „Politiken“ og „Soc.-Dem.“ ⁶/₂ 1915, „Højskolebladet“ ¹⁰/₂ s. A. (af Vald. Bennike), „Sundhedsbl.“ Marts s. A., „Journalisten“ ¹³/₂ s. A. og „Kvindevalgret“ Marts—April s. A. (bl. a. af Elina Munch).

Meyer, Johannes Siegfried (f. ²⁸/₃ 1884), Skuespiller. F. i Skodsborg. Forældre: Spritfabrikant Christen Hansen M. og Olga Julie Klamke. Blev Student 1904, Cand. phil. 1905, gik derefter til Scenen og debuterede ²⁴/₁₀ 1905 paa Dagmar-teatret som Unge Stranget i „Dansen paa Koldinghus“ og var derefter 1905—07 ansat ved denne Scene, kom 1907 til Folketeatret, hvor han blev til 1916 og i dette Tidsrum løste en Række anselige Opgaver, var 1916—18 knyttet til Det ny Teater og engageredes saa atter til Dagmar-teatret. Blandt M.s Roller maa særlig fremhæves Advokat Berent i „En Fallit“, Scapin i „Scapins Skalkestykker“, Putkræmmeren i „Bolettes Bryllupsfærd“, Godsejer Woller i „Moderate Løjer“, gamle Barning i „Fred paa Jorden“, Cyrano i „Cyrano de Bergerac“, Dr. Sumner i „Boomerangen“, Fripeau i „Stormløbet“ og Den Anden i „Advent“. Han ejer et sikkert Karakteriseringslune og en djærv og kraftig Fantasi, kan saavel røre ved Enfold som skræmme ved Uhygge, medens den heltemæssige Position lykkes ham mindre; er i det hele en interessant Skuespiller med mange Udviklingsmuligheder baade i klassisk Komedie og moderne

Skuespil. Ogsaa som Scenesætter har han ikke uden Held forsøgt sig — bl. a. af Shaws „Mennesket spaar“ paa Dagmar-teatret. — Gift 1) Dagny Heckscher; Ægteskabet opløst 1909. 2) 1917 Harriet Kirstine Rasch, f. Brinkmann; Ægteskabet opløst.

C. Bs.

Litt.: „Vore Damer“ ¹/₁ og ²/₈ 1916; „Pressens Mag.“ ¹/₁ 1918; Olga Ott i „Teatret“ s. A.; R. Neffendam; „Folketeatrets Hist. 1857—1908“ 1919; „Politiken“ ²/₄ 1921.

Meyer, Karl Martin (f. ⁹/₁₁ 1862), Kemiker. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Meyer Jacob M. og Rebecca Levysohn. Blev Student 1879 og Cand. polyt. 1884. I sidstnævnte Aar blev han Assistent ved Gl. Carlsberg Bryggeri. 1885 var han paa Studierejse i Tyskland og England; efter sin Hjemkomst bestyrede han Chr. Hansens Oste-løbefabrik, Kbh., 1886

—87. Han studerede derefter Trikotagefabrikation og var Bestyrer af en Trikotagefabrik i Göteborg for et dansk Firma 1887

—88. I de følgende Aar gik han over i Bryggeriindustrien, dels som Ingeniør paa Ringnes Bryggeri i Kria, dels som Forstander for Tuborg Fabrikkernes Laboratorium, indtil han 1890 sammen med Chr. Dellefsen oprettede „Dellefsen og M.s Laboratorium“ i Kbh., som han var Medejer af til 1914. Under Verdenskrigen varetog han et vigtigt Hverv som Industriraadets og Grosserer-Societetets sagkyndige ved Udstedelsen af de ved Krigen nødvendiggjorte Udførselscertifikater. M.s store tekniske Viden og Indsigt har ført ham ind i en anseelig Række andre offentlige Hverv. Han har bl. a. været Medlem af Patentkommissionen fra 1894, Dommer ved Udstillingerne i Malmø 1896 og Stockholm 1897, Tilsynsførende ved Statsprøveanstaltens Lerlaboratorium fra 1901 til 1909, da Statsprøveanstalten overtoges af Staten, Medlem af Industriraadet fra 1911, Censor ved polyteknisk Eksamen fra 1914 samt Medlem af en Række Bestyrelser for industrielle og andre Selskaber. Ogsaa hans litterære Produktion, f. Eks. „Varekundskab. Med særligt Henblik paa Kolonialhandlere“ (1898), „M.s Vareleksikon“ (3. Udg. 1918), „De forenede Bryggerier 1891—1916“ (1916), „Karl M.s Konversationsleksikon“ (1920—21) og mange Tidsskriftsartikler vidner om en i vor Tid sjælden Alsidighed i teknisk og almen Viden. — Gift 1888 Elise Fürstenberg.

M. C. H.

Litt.: Slægt se Emil M.; Hustru i E. Henriques; „Stamtavlen Henriques“ 1903; „Politiken“ ⁹/₁₁ 1922; „Nationaltid.“ s. D.

Meyer, Kirstine (f. ¹²/₁₀ 1861), Fysiker. F. i Skærbæk, Nordslesvig. Forældre: Farver

Niels Janniksen Bjerrum og Christiane Degn. Kom 18 Aar gl. til Kbh., hvor hun i Huset

hos sin Broder, Øjenlægen Jannik Bjerrum (s. d.) fik Næring for sine aandelige Interesser. Blev Student 1885, tog Magisterkonferens i Fysik 1892, fik 1899 Vid. Selskabs Guldmedaille for en Afhandling „Om overensstemmende Tilstande hos Stofferne“ (offentliggjort paa Dansk og Tysk) og tog 1909 Doktorgraden med en Afhandling om Temperaturbegrebets Udvikling gennem Tiderne (senere udkommet paa Tysk). Den Forening af fysisk og historisk Interesse, som gav sig Udtryk i dette Skrift, har sat rig Frugt i hendes Arbejder over Ole Rømer og H. C. Ørsted. Paa Grundlag af omfattende og indtrængende Studier har Fru M. bl. a. paavist Rømers Fortjenester af Termometrets Udvikling, kastet nyt Lys over hans Opdagelse af Lysets Hastighed og for første Gang gjort historisk Rede for Ørstedes Opdagelse af Elektromagnetismen. Hun har udgivet Rømers Haandskrift „Adversaria“ (sammen med Thyra Eibe 1910), „Ole Rømers Opdagelse af Lysets Tøven“ (1915) og Jubilæumsudgaven af H. C. Ørstedes naturvidenskabelige Skrifter med to store Afhandlinger om Ørstedes Virksomhed, værdifulde baade ved deres Oplysning og ved den rolige, velafvejede og klart sammenfattende Fremstilling, der ogsaa prægede Fru M.s smukke Mindetaler over Rømer og Ørsted. Fru M. indtager tillige en anset Stilling i den pædagogiske Verden; hun har virket med Iver for at lede Fysikundervisningen i eksperimental Retning, og gennem en Række Hverv har hun deltaget i Tilsyn m. m. baade ved Kommunalærer- og Faglærerindeuddannelsen og ved den højere og lavere Skoleundervisning. Fru M. har endvidere skrevet „Lille Naturlære“ (1899) og den udmærkede lille Bog „Radium og de radioaktive Stoffer“ (1904) samt en Del mindre Artikler i „Fysisk Tidsskrift“, som hun redigerede 1902—13. — Gift 1885 Mag. scient. Adolph Constantin M., d. 1896. H. H.

Litt.: Selvbiografi i Untv. Progr. Okt. 1909; Agnes Petersen i „Vore Damer“ ²¹/₁₀ 1920; Thora Daugaard i „Tidens Kvinder“ ¹⁵/₈ s. A.; H. Holst i „Politiken“ ²³/₈ 1921; „Politiken“ ⁹/₁₀ s. A.; „Berl. Tid.“ s. D.

Meyer, Leopold (¹/₂ 1852—²³/₆ 1918), Læge. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Meyer Jacob M. og Rebecca Levysohn. Blev Student 1870, Cand. med. 1875. Under Howitz, hos hvem han var Assistent 1876—77, og ved Fødselsstiftelsen, hvor han var Kandidat og Assistent 1878—80 og senere Underakkouchør 1885—87, uddannede M. sig som Gynækolog og Fødselshjælper. Reservekirurg. ved

Kommunehospitalet var han 1882—84. Desuden studerede han læge i Udlandet, var saaledes 1 Aar paa Studieophold ved de betydeligste Fødselsstiftelser i Europa og Nordamerika. 1880 disputerede han („Uterinsygdomme som Sterilitetsaarsag“). Allerede 1882 optraadte M. som Privatdocent, 1897 blev han Professor i Fødselsvidenskab og Overakkou-

chør. Skønt oprindelig ikke udstyret med operativ Deksteritet, blev han dog en betydelig Kapacitet som Akkouchør og ledede Stiftelsen (og senere Rigshospitalets 2. Fødselsafdeling) med stor Dygtighed og Fasthed. Lydhør overfor alle Fremskridt, men kritisk og i Besiddelse af en ualmindelig Energi, erhvervede han sig en meget stor Erfaring og sjældent Kundskabsfyldte. Som Lærer var han samvittighedsfuld, men fordrøede meget. Hans litterære Produktion er betydelig; der er næppe det Felt indenfor Obstetrikken, til hvilket han ikke har ydet Bidrag. Hans første større Arbejde var: „Det normale Svangerskab, Fødsel og Barselseng“ (1882, 3. Udg. 1899), endvidere „Menstruationsprocessen og dens sygelige Afvigelser“ (1890, overs. paa Tysk); 1897 udgav han sammen med Howitz en Gynækologi (2. Udg. 1901) og 1906 1. Del af sin store Lærebog i Fødselsvidenskab: Svangerskabets Patologi, 1914—15 2. Del: Fødsels- og Barselsengens Patologi. M.s Bøger udmærker sig alle ved en klar Fremstilling. Sammen med Howitz stiftede han Foreningen for Gynækologi og Obstetrik, og for Jordemoderstanden og dens Kaar interesserede han sig ogsaa varmt. Hans Navn var meget anset i Udlandet, og han var Medlem af adskillige udenlandske videnskabelige Selskaber. Hans Interesse saavel for det daglige Arbejde som for Videnskaben og hans Jernflid forblev usvækket til hans Død. D. i Kbh. — Gift 1884 Emma Josefine Bendix, d. 1907. F. L.

Litt.: Slægt se Emil M. i: Selvbioграф i Univ. Progr. Novbr. 1880; „Søndags-Posten“ 11/3 1894; Nekrologer i Univ. Progr. Novbr. 1918, „Ugeskr. f. Læger“ s. A. (af S. A. Gammeltoft), „Hospitalsid.“ s. A. (af V. Albeck), „Ill. Tid.“ 2/6 s. A. (af J. P. Hartmann), „Berl. Tid.“ 24/3 s. A. (af E. Hauch), „Politiken“ s. D. (af V. Meisen) og „Tidskr. f. Jordemødre“ s. A. (af E. Hauch).

Meyer, Louis (f. 1/3 1843), Grosserer. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Alfred Jacob M. og Sophie Melchior. Fik sin købmandsmæssige Uddannelse i det gamle Handelshus Moses & Søn, G. Melchior og stiftede 1866 sammen med H. L. Beckett Firmaet Beckett & M., hvis Seniorchef han endnu er. Med Dygtighed og Energi optoges først Handelen med Sukker, og Forretningen fik snart et betydeligt Omfang. Forholdene foran-

drede sig imidlertid saaledes for Sukkerhandelen — den opblomstrende hjemlige Sukkerindustri magtede efterhaanden at dække Landets Forbrug —, at der maatte tænkes paa Optagelsen af andre Brancher, og Valget faldt paa Kaffehandelen, der siden har været en Hovedvirksomhed for Firmaet. For M.s Initiativ var dette dog ikke nok; 1884 optoges saaledes Importen af kunstig Gødning, men denne Del af Virksomheden udskiltes senere og sammensluttedes med Dansk Svolvsyre- og Superfosfatfabrikker. Endvidere optoges Fabrikationen af Melassefoder, ligesom man drev oversøisk Import og Eksport o. s. v. M., der vel nærmest kan karakteriseres som en i god Forstand gammeldags Købmand, har utvivlsomt været meget initiativrig, forretningsdygtig og arbejdsom. Han nyder da ogsaa megen Anseelse i Handels- og Børsverdenen og er af sine Standsfæller hædret med adskillige Tillidshverv. Han er saaledes Næstformand for Kbh.s Bedømmelses- og Voldgiftsudvalg for Kaffehandelen, er Formand i Administrationen for Præmie-selskabet for den mosaiske Ungdoms Anbringelse til Kunstner eller Haandværker og Formand i Bestyrelsen for A/S De danske Spritfabrikker. Han var desuden 1905—11 Medlem af Bestyrelsen for Kbh.s Dampmøller og af Grosserer-Societetets Komité 1910—18 osv. Under Titel: „Bedstefaders Rejse til Amerika“ (1916) har M. skrevet nogle Erindringer. — Gift 1867 Thea Marie Johanne Friedländer, d. 1908. C. T.

Litt.: Slægt se Ernst M. (f. 1870); ovenn. Erindringer; „Berl. Tid.“ 5/3 1913; „Børsen“ 9/3 1913 og 9/3 1916; „Dsk. Byerhverv“ 1904—11.

Meyer, Ludvig Beatus (3/1 1780—23/7 1854), Leksikograf. F. paa Abbediet Gandersheim, Brunsvig. Forældre: Klosterforvalter ved Abbediet Gandersheim Johann Christian M. og Cathrine Wilhelmine Philippine Bode. Studerede Jura i Kiel 1799—1801 og virkede som Lærer en kort Tid i Stockholm; derefter i Kbh., bl. a. som Hovmester i Grev Schimmelmanns Familie. Han opnaaede 1810 dansk Borgerret og samtidig Ansættelse som Fuldmægtig i Finanskollegiets Sekretariat (1816—21 Kontorchef sst.). Siden levede han som privat Sproglærer i Kbh. At hans Navn stadig mindes, beror væsentlig paa det 1838 udgivne „Kortfattet Leksikon over fremmede, i det danske Skrift- og Omgangs-

sprog forekommende Ord", et Værk, der under Navn af M.s Fremmedordbog (udg. af Prof. F. P. J. Dahl; 7. Udg. 1898—1902 ved F. C. B., B. T. og J. P. F. D. Dahl) har naaet betydelig Udbredelse og Paaskønnelse. D. i V.-Velling ved Langaa. — Gift 1812 Frederikke Louise Charlotte Platou, d. 1853. V. B.

Litt.: Slægt se J. H. E. M.; Forord til M.s Fremmedordbog 6. Udg. 1884.

Meyer, Peder Mandrup ($\frac{1}{2}$ 1841— $\frac{12}{4}$ 1919), Orgelspiller, Kantor. F. paa St. Thomas. Forældre: Læge Jørgen Scheel M. og Halvordine Elise Tuxen.

Havde allerede før Studentereksamen (1859) bestemt sig for Musikken og læste endnu som Skoleelev Musikteori hos Gebauer; paabegyndte tidlig de praktiske Musikstudier i Orgel, Klaver (Rée) og Violoncel. Fra 1861—63 Elev i Orgel af Gade, hvis Vi-

kar han samtidig var. Krigen 1864 afbrød hans Studier. Ved Hjemkomsten fra Felten gav han (1865) en Koncert i Slotskirken, ved hvilken han høstede megen Anerkendelse for sit kultiverede og teknisk fortrinlige Orgelspil. Virkede senere som Lærer i Musik i Kbh. og var i en lang Aarrække Censor ved Konservatoriets Organisteksamener; fra 1874 beklædte han det meget omfattende Embede som Kantor ved Frbg. Kirke. M., der skal have været en dygtig Kontrapunktiker, fremkom kun med meget faa Kompositioner (et Par Hefter Klaverstykker, Kompositioner for 3st. Damekor (utrykt)); hans Betydning for dansk Musik ligger i de udmærkede Smaaskrifter af orgelpædagogisk Art, som udgaves i Aarene omkring Aarhundredeskiftet samt i de indtil den seneste Tid endnu hyppig anvendte Studier for Orgel-Pedal (Pedal-Etuder). M. røber sig i disse Arbejder som en eminent Repræsentant for den ældre „klassiske“ Orgelteknik, der forsøger i lige Grad at fordele de tekniske Vanskeligheder paa begge Fødders Funktion, hvor den nyere Teknik i udstrakt Omfang ved en vidtdeven „Koblingspraksis“ lader en enkelt Fod i længere Perioder behandle Pedaltangenterne. D. i Kbh. — Gift 1884 Marie Caroline Klenz. E. A.

Litt.: Nekrolog 1 „Berl. Tid.“ $\frac{13}{4}$ 1919.

Meyer, Ove (Ovidius) Gjerløv (1742— $\frac{4}{11}$ 1790), Forfatter. F. i Frederikshald (?). Forældre: Rektor, senere Sognepræst Edvard Offensen M. og Helene. Blev Student i Kria. 1762 efter at have været Skolekammerat med Wessel, tog derefter teologisk Attestats og 1771 juridisk Embedseksamen. 1778 forlod han Kbh. for at blive Byfoged i Tønsberg, fra 1790 tillige Lagmand; var fra 1789

ogsaa Assessor i Overhofretten i Kria. — Allerede 1771 fremtraadte M., for Offentligheden med en Brochure for Oprettelsen af et norsk Universitet og viste sig heri som begejstret norsk Patriot. N. A. kaldte Modtagelsen af Johan Nordal Bruns „Zarine“ ham atter frem: „Betænkning over Recensionen af Zarine“. Det blev Indledningen til de senere Kampe mellem Nordmændene og Ewaldianerne. Samtidig fik nu M. de selskabelige Sammenkomster af de norske Studenter paa Niels Juels Vinstue fastere organiseret i Form af en Klub: Det norske Selskab. I en Tale (1774) i Anledning af en Slags Rekonstruktion af Selskabet fastslog han dets Program, der var blevet mere og mere litterært: ved aarlige Præmier skulde det fremkalde nye Værker i Poesi og Veltalenhed. M.s eget Digt „Den ringe Stands Fordele“, der fremkom i den første af de „Poetiske Samlinger“, som Selskabet udgav (1778), har ingen poetisk Værdi. Det er som den egentlige Stifter af Norske Selskab, at M. endnu huskes i Litteraturhistorien. D. i Kria. — Gift 1779 Susanne Frederikke Hansen, d. 1785. O. F.

Litt.: Slægt i Bernhoff: „Stamt. over Familien Bernhoff“ 1885, S. 174; J. H. Wessels Digte udg. af Levin 1862; S. A. Lindbæk: „Det norske Selskabs Kreds“ 1913; Bokkenheuser: „Der gaar Sagn om Borgtapeter“ 1917.

Meyer, Otto Henrik (f. $\frac{12}{5}$ 1864), Snedkermester. F. i Kbh. Forældre: Glarmester, Grosserer Meyer Jacob M. og Augusta Kalkar. Fik sin første Uddannelse i Snedkerfaget hos Snedkermester Mørch, hvor han stod i Lære i 5 Aar, hvorefter han arbejdede andre 5 Aar i Udlandet paa forskellige større Værksteder i Hamborg, Berlin, Brüssel, Paris og London og efter sin Hjemkomst etablerede sig i Kbh. 1889. Med haandværksmæssig Dygtighed forenede han Sans for Arbejdets kunstneriske Udformning, og han blev snart en Foregangsmand indenfor sit Fag, da Bevægelsen i Aarene efter Udstillingen 1888 gik ud paa at knytte kunstnerisk Medvirking til forskellige af Haandværks- og Industrifagene. Til sin egen Virksomhed benyttede M. i udstrakt Grad kunstnerisk Hjælp, navnlig har en Kunstner som Johan Rohde ofte leveret Tegninger til de fra M.s Værksteder udgaede Arbejder. Indenfor Forening for Kunsthaandværk, især ved de af denne Forening arrangerede Udstillinger i Ind- og Udland, har M. været en ledende og initiativrig Kraft. — Gift 1898 Carla Josephine Wulff. G. N.

Litt.: Slægt i Jos. Fischer: „Simon Isac Kalkar og hans Slægt“ 1917; „Skeuivirke“ III s. A., S. 177—92.

Meyer, Raphael Ludvig (f. $\frac{20}{3}$ 1869), Biblioteksmand. F. i Kbh. Forældre: Lotterikollektør Ludvig Raphael M. og Dina Kalisch. Blev Student 1887,

Cand. mag. i Tysk 1893 og senere Translatør i samme Sprog; underviste ved Borgerdydskolen og Frk. Adlers Skole og var 1897—99 Assistent ved Universitetsbiblioteket, hvorefter han 1899—1902 opholdt sig i Rom for med Carlsbergfondets Under-

støttelse at afskrive Pavebreve. Hjemkommen havde han en Tid et Vikariat ved Universitetsbiblioteket, til han 1903 afløste V. Grundtvig (s. d.) som Leder af Landbohøjskolen Bibliotek. Dette har efterhaanden naaet et meget betydeligt Omfang og er under M.s Ægide bleven benyttet i højere Grad end noget andet af vore Fagbiblioteker; 1921 opførtes efter en af ham udarbejdet Plan en stor Tilbygning. Af hans litterære Virksomhed, der omfatter bande Skolebøger, talrige Oversættelser fra Dansk til Tysk og forskellige litteraturhistoriske og sproglige Arbejder, fremhæves: „Einführung in das ältere Neuhochdeutsche“ (1894), „Jiddisch“ (1918), „Den gamle danske Dødedans“ (1896), „Gerbertsagnet“ (1902), „Kierkegaardske Papirer“ (1904), en Bog om Goethes „Götz“ (1895) og hans Fuldførelse af P. Hansens Bog om Goethe (1906). Han har fremdeles siden 1917 redigeret Lanøbohøjskolen „Aarsskrift“. Mest kendt er dog M. blevet ved sit omfattende organisatoriske Arbejde indenfor Embedsstanden, saavel blandt hans egentlige Fagfæller (Formand for Bibliotekarforeningen 1908—15) som blandt de akademiske Embedsmænd overhovedet (Formand for Foreningen af Tjenestemænd ved Universitetet, Landbohøjskolen m. v. fra 1913, Sekretær i Forretningsudvalget for Danske Statsembedsmænds Samraad fra 1919 til 1922). M. røgter disse Tillidshverv med Energi og — i god Overensstemmelse med hans sociale Anskuelse — med en usvigelig Overbevisning om Sammenholdets Betydning og om Nødvendigheden af at forbedre Embedsstandens Kaar. — Gift 1895 Betty Rosa Jacobsen. S. D.

Litt.: „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; Brammer: „Studenterne fra 1887“ 1912; „Tidskr. f. jød. Hist. og Litt.“ I 1917—19, S. 336; „Dansk Biblioteksforenings Aarskrift“ II 1919; „Berl. Tid.“ $\frac{20}{3}$ 1919; Aage Sachs i „Ministeriernes Maanedblad“ Jan. 1923.

Meyer, Sophus Julius Christian (f. $\frac{27}{6}$ 1846), Læge. F. i Vejle. Forældre: Oberst Christian Vilhelm M. og Dorteia Christine Øllgaard. Blev Student 1866, Cand. med. 1872. 1876—77 studerede han Kirurgi og Obstetrik i Udlandet, var derefter $1\frac{1}{2}$ Aar

klinisk Assistent ved Fødselsstiftelsen, 1878—80 Reservekirurg paa Frederiks Hospital og 1880—83 Underakouchør ved Fødselsstiftelsen. 1881 havde M. disputeret („Om Resektion af Coxitis“). Han traadte nu ind i Hæren, blev Korpslæge 1884 og avancerede efterhaanden til Stabslæge (1908). 1913 tog han sin Afsked og blev fast Sessionslæge. Har M. ikke naaet den Position, man maatte synes, at hans Kundskaber og Uddannelse berettigede ham til, skylder hans Stand ham dog megen Tak for hans dygtige Røgt af de talrige Tillidshverv, han har faaet i Tidens Løb. Han har bl. a. været Formand for Lægeforeningen for Kbh. og Omegn 1896—1902, for den alm. danske Lægeforening 1901—07, for Militærlægeforeningen, for Censorkollegiet ved medicinsk Eksamen, for Jordemoderforeningen m. m. og fungerende Formand for Bestyrelsen for Det røde Kors 1914—17. — Gift 1884 Ellen Cecilie Josepha Sandholm.

F. L.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1882; Elvlius: „Studenterne fra 1866“ 1916.

Meyer, Deodatus Fredericus Sextus ($\frac{11}{5}$ 1834— $\frac{2}{7}$ 1921), Ingeniør- og Brandofficer. F. paa Frbg. Forældre: Told- og Konsumtionsinspektør Christian Frederik M. og Maren Fries. Blev Sekondløjtnant i Infanteriet 1852, gennemgik den kgl. militære Højskole 1857—61 og blev Sekondløjtnant i Ingeniørkorpset, deltog i Befæstningsanlægene ved Danevirke og i Fredericias Forsvar 1864, blev Premierløjtnant 1867 og Kaptajn 1872. Kort før Kristiansborg Slots Brand Okt. 1884 traadte M. udenfor Nummer og blev Brandinspektør i Kbh. Slotsbranden havde tydeliggjort Brandvæsenets mangelfulde Organisation og Materiel, og M. løste nu i de følgende Aar paa dygtig Maade den vanskelige Opgave at bringe Kbh.s Brandvæsen paa Højde med Tiden. Efter en Studierejse til Tyskland og Frankrig stillede han Forslag til Reform, som vedtoges 1889. Nyt Materiel, deriblandt Redningsstiger og Redningsnet, anskaffedes, en ny Hovedstation blev taget i Brug 1892, og de forskellige Bydele fik hver sin lokale Station. M. vedblev at virke med største Iver og Interesse for Brandvæsenets Udvikling, indtil han tog sin Afsked 1909. Som Medlem af Brandkommissionen gav han Udcast til Love, som senere fik Gyldighed. 1892 fik han Afskedspatent fra Hæren som

Oberst. D. i Kbh. — Gift 1866 Anna Emilie Levinson, d. 1922. *M. C. H.*

Litt.: Tychsen: „Fortifikations-Etaterne og Ingeniørkorpset 1864—1893“ 1893; Nekrolog i „Nationaltid.“ ⁴/₇ 1921.

Meyer, Hans Wilhelm (²⁵/₁₀ 1824—³/₀ 1895), Læge. F. i Fredericia. Forældre: Overlæge i Hæren Heinrich Christian M.

og Henriette Cathrine Horneman. Blev Student 1843 og 4 Aar efter Cand. med. Han opholdt sig hos Faderen i Glückstadt 1848 ved Oprørets Udbrud, Faderen sluttede sig til Insurgenterne, og M. gjorde under Krigen Tjeneste ved flere af disses Lasaretter. 1851—53 stude-

rede han i Udlandet, væsentlig intern Medicin, men da han 1853 i Kbh. af Fenger søgtes ansat som Reservemedicus ved Frederiks Hospital, maatte han opgive det paa Grund af den mest energiske Protest fra akademiske Kredse af nationale Grunde. Ved sin store Dygtighed, Samvittighedsfuldhed og Hjælpsomhed fik han efterhaanden en betydelig Lægepraksis; han skrev ogsaa flere dygtige videnskabelige Arbejder, men drev iøvrig som Autodidakt ivrige Studier i Ørets Sygdomme. M.s Navn er i særlig Grad knyttet til den nu saa velkendte Lidelse: adenoide Vegetationer i Næse-Svælgrummet og disses Følger. 1868 gav han i „Hospitalstidende“ en ypperlig Meddelelse om Sygdommen, senere paa Engelsk, udførligst 1873 paa Tysk. Dette Arbejde er saa fuldstændigt, at der senere kun har været meget lidt at tilføje, og det anses over alt for klassisk. Det har haft den mest eminent praktiske Betydning og har reddet talrige Menneskers Hørelse m. m. Efterhaanden høstede M. da ogsaa den fortjente Aerkendelse baade her og i Udlandet, blev bl. a. Æresdoktor ved Halles Universitet og Æresmedlem af flere lærde Selskaber. Senere har han uddybet Emnet, har iøvrig kun skrevet faa, men fortræffelige Afhandlinger, bl. a. Otiatriens Historie i Schwartzes „Handbuch der Ohrenheilkunde“. Stor Betydning har han haft som Lærer for mange yngre Otologer. Iøvrig omfattede M.s Interesser de fleste Naturfag, Astronomi, Musik, Litteratur og Sprog. 1898 rejstes — dog ikke uden Protest — et Monument for ham paa Strandboulevarden i Kbh. ved Bidrag fra Ind- og Udland. D. i Venedig. — Gift 1870 Catherine (Kate) Jane Emerson, f. Baronesse de Bretton, d. 1900. *F. L.*

Litt.: „Forhandl. paa det offentlige Studentermøde“ ¹/₂ 1855; K. Norregaard: „W. M. og hans Opdagelse“ 1896 og i „Ugeskr. f. Læger“ 1919; „Ill. Tid.“ ⁶/₁₁ 1898; „Hospitalstid.“ Febr. 1914 (af H. V. C. Meyer) og 1919 (af E. Schmiegelow); „Ugeskr. f. Læger“ 1914 (af H. Mygind); „Berl. Tid.“ ⁷/₄ s. A.; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ⁴/₆ 1895,

„Poltiken“ ⁵/₀ s. A.; „Ill. Tid.“ ⁷/₇ s. A. (af Jul. Petersen), „Hospitalstid.“ s. A.; „Ugeskr. f. Læger“ s. A. (af E. Schmiegelow) og „Bibl. f. Læger“ „Hist. Medd. om Kbh.“ I 1907—08; H. Hansen: „Bygningskommissionens Hist.“ 1906.

Meyn, Peter (døbt ¹¹/₄ 1749—¹¹/₄ 1808), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Snedkermeister Anton (Anthoni) Christian M. og Helene Klefts. Besøgte Kunstakademiet og vandt 1766 de to Sølvmedailler, 1767 den mindre og n. A. den store Guldmedaille. Han var dengang kun 19 Aar og har vel følt Trang til videre Uddannelse, thi han gav sig ind under praktisk Vejledning hos Harsdorff. Han var Konduktør ved Frederik V's Kapel ved Roskilde Domkirke til 1777, da han rejste udenlands paa Stipendium. Han kom hjem 1782, blev Medlem af Akademiet og n. A. 2. Professor i Bygningskunsten, blev Stadsbygmester i Kbh. 1789 efter Rosenberg med Bolig i Prinsens Palæ og var 1797—99 Akademiets Direktør. Hans eneste kendte Arbejder er Bygningen for den første Nationalbank (muligvis bygget sammen med Harsdorff; fuldført 1786), som laa sammenbygget med Børsen mellem denne og den røde Kancellibygning, men nedbrødes 1870, det kirurgiske Akademi i Bredgade (1787) og Gitteret mellem Rosenborg Have og Kronprinsessegade. Den nedbrudte Nationalbank, der præges stærkt af M.s Stil, synes at have været et smukt og fast Hus; den har haft nogen Lighed med Kirurgisk Akademi, som maa regnes for en af Kbh.s skønneste og kraftigst virkende Bygninger med sin smukke Sandstens Gesims og Søjleportal. Ligeledes vidner det smukke Gitter i Kronprinsessegade afbrudt af de smaa Butiksbygninger og med den monumentale Port paa Hjørnet af Gothersgade om M.s sjældne Smag, Talent og Bygningskultur; han maa vistnok siges at have været en af vore højest begavede Arkitekter. Desværre synes han i den senere Tid af sit Liv udelukkende at have levet for sin Embedsvirksomhed som Stadsbygmester. D. i Kbh. — Gift 1) 1783 Mette Marie Jensen, d. 1785. 2) 1786 Charlotte Amalie Avemann, d. 1830. *C. L.*

Litt.: Ramdøhr: „Reise nach Dänemark“ I 1792, S. 166; Nverup: „Kbh.s Beskrivelse“ 1800; Collin: „For Historie og Statistik“ II 1825, S. 288; „Dsk. Sæml.“ I 1865—69; Bruun: „København“ III 1901; Opnermann: „Kunsten i Danmark under Frederik V og Christian VII“ 1906; „Hist. Medd. om Kbh.“ I 1907—08; H. Hansen: „Bygningskommissionens Hist.“ 1906.

Meza, Christian Julius de (¹⁴/₁ 1792—¹⁶/₀ 1865), Officer. F. i Helsingør. Forældre: Læge Christian Jacob Theophilus de M. og Anna Henriette Lund. Var 1799—1804 Elev paa „Bernstorffsminde“, blev Artillerikadet 1804, deltog som Stykjunger i Kbh.s For-

svar 1807, blev Sekondløjtnant 1810, Premierløjtnant 1811 og Lærer ved Artilleriinstituttet i Danmarkshistorie og Militærgeografi, var Adjoint ved Generalstaben 1813—16, Lærer ved Artilleriinstituttet 1816—30 og derefter ved den militære Højskole til 1842. Blev Stabskaptajn 1826, Major 1842, Formand i Kommissionen ang. nye Haandskydevaaben 1846

—47. Ved Krigens Udbrud 1848 blev han højstkommanderende Artilleriofficer ved Arméen, s. A. Oberstløjtnant. Deltog med Udmærkelse i Kampen ved Bov, Slesvig og i Sundeved. Dec. 1848 blev han Oberst og Kommandør for 6. Infanteribrigade (Sundeved 1849); s. A. Højstkommanderende paa Als. Han førte Avangarden under Udfaldet fra Fredericia og blev efter Slaget Generalmajor og Chef for Artilleribrigaden, overtog under Istedslaget Kommandoen over Schleppegrells Division og førte den med sin vante Koldblodighed og Dygtighed. 1856—58 var han Generalinspektør for Artilleriet, var desuden Præsæs i Krigsministeriets raadgivende Komité og Formand i Befæstningskommissionen 1855. Han blev kommanderende General i 2. Generalkommandodistrikt 1858, Generalløjtnant og kommanderende General i 1. do. 1861 og var ved Krigens Udbrud Overgeneral over den aktive Armé. M. havde i Befæstningskommissionen kæmpet for at give Danevirkestillingen fuld Modstandskraft og vidste, at den ikke egnede sig for et Vinterfelttog. Der fandtes ikke Opholdsrum for Soldaterne, Bestykningen var utilstrækkelig, Furage og Levnedsmidler ligeledes. M. var klar over, at Stillingen var uholdbar mod Overmagten, og Krigsraadet gav ham — paa 1 Stemme nær — Medhold i Nødvendigheden af dens Rømning. Denne Forholdsregel vakte uhyre Forfærdelse og Forbitrelse i hele Landet, M. faldt som et Offer for Folkestemningen og fjernes fra Kommandoen. Utvivlsomt var han for gammel og affældig til sin høje Post, hans Evner og Interesser vel ogsaa for svækkede til, at en Hærs Vc og Vel burde betros i en skrøbelig Oldings Hænder, men Fejlen derfor var ikke hans alene; de fleste har i en senere Tid erkendt, at Beslutningen om at forlade Danevirke ikke blot var hans klare Ret efter den Instruks, Regeringen i sin Tid havde givet ham, men ogsaa en nødvendig Pligt. M. var en meget begavet og alsidig kundskabsrig Mand, en selvstændig og rank Karakter. Hans kendte Ejendommeligheder, navnlig en ikke ringe Forfængelighed og Egoisme, var af den Art, der, naar Kernen er af lodigt Metal, ikke gør noget Skaar i

et Folks Bedømmelse af dem, der leder des Skæbne. D. i Kbh. — Gift 1821 Elisabeth Birgitte Tscherning, d. 1861. K. C. R.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Hustrus Slægt sst.; Erindringer i „Personalh. Tidsskr.“ VI 3 1912; „Den dsk.-tyske Krig, udg. af Generalstaben“ 1867—87; J. Norregård: „Tre Hovedpersoner og Hovedbegivenheder i 64“ 1884; „Vort Forsvar“ 1889, Nr. 212 A., 1891, Nr. 281—82 og 1903, Nr. 600; C. F. v. Holten: „Erindringer“ 1889; „Den dsk.-tyske Krig 1864 udg. af Generalstaben“ 1890—92; Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892—1916; „Personalh. Tidsskr.“ III 6 1897; „Det ny Aarh.“ 1903—04; Liljefalk og N. P. Jensen i „Gads dsk. Mag.“ 1906—08; Pontoppidan: „General de M. i 64“ 1907; „Af Eleonora Ch. Tschernings efterl. Pap.“ 1908; D. Bruun i „Gads dsk. Mag.“ 1913—14; A. Friis: „D. G. Monrad i 64“ 1914; N. P. Jensen i „Vort Land“ 14/4 1914; „Nationaltid.“ 11/2 1916; V. la Cour: „Stemningen og Standpunkter under Krigene 1864“ 1917; „Vor Fortid“ 1918; „A. F. Kriegers Dagbøger“ III 1921; „Breve i „Ill. Tid.“ 13/8 1882 og „Danebrog“ III 1883; Nekrologer i „Dagbl.“ 18/8 1865, „Fædrelandet“ s. D. og 23/8 s. A. og „Dsk. milit. Tidsskr.“ s. A. Jfr. Monrad.

Michael (Klausen eller Nielsen), Digter. Om ham vides intet andet, end at han 1492 medvirkede ved Stiftelsen af et Mariæ Alter og et Mariæ Psalters Broderskab ved St. Albani Kirke i Odense, hvor han var Præst. Efter Opfordring af Kong Hans' Dronning Christine bearbejdede han 1496 den franske Dominikanermunk Alain de Roches latinske Prosaskrift om Jomfru Marias Rosenkrantz i danske Vers; sammen med to andre Digle af M. („Om Skabelsen“, „Om Menneskens Levned“) tryktes de 1514—15 i Kbh. af Kanniken Poul Ræff. Som Digter viser M. ikke alene hjertevarm religiøs Følelse, men ogsaa Evne til at forme Sproget og lægge poetisk Stemning i sine Vers. C. S. P.

Litt.: „Hr. Michaels Rimværker“ udg. af C. Molbech 1836; „Aarsberetn. fra det store kgl. Bibl.“ I 1865—70, S. 220 ff.; Laur. Nielsen: „Dsk. Bibliografi 1482—1500“ 1919, S. 81 ff.; Brøndum-Nielsen: „Sproglig Forfatterbestemmelse“ 1914.

Michaëllis (Stangeland), Katharina (Karin) Marie Bech (f. 20/3 1872), Forfatterinde. F. i Randers. Forældre: Telegrafist Jacob Brøndum og Nielsine Petrine Bech. Hendes Liv har været broget og rigt paa Modsætninger, altid har hun været paa Rejser, først som ung og fattig Kunstner Europa igennem paa 3. Klasse, senere lærte hun London og Washington at kende indenfor Diplomatiets Kreds. Under den store Krig slakkede hun om i Centraleuropa, snart som Gæst hos rige Grever, snart intem Ven med pjaltede Kommuniste. Siden sin Debutbog „Højt Spil“ (1898) har hun aarlig udsendt en eller flere Romaner eller Noveller. Af hendes omfattende Skribentvirksomhed kan særlig nævnes: „Barnet“ og „Lilleorm“ (1902), „Gyda“ (1904), første Del af en ufuldendt Trilogi, „Ghettoens Blomst“ (1907), „Betty Rosa“ (1908), „Den farlige Alder“ (1910), „Glæ-

dens Skole" (1914), „Don Juan — efter Døden" (1919), „Lille unge Kone" (1921) og endelig „Mette Trap og hendes Unger" (1922). Hendes Skuespil „En Mors Øjne", bygget over en smuk Idé, blev opført paa Dagmartheatret 1915—16 uden rigtig at slaa an paa Scenen. Det var med „Den farlige Alder", at Fru M. blev bekendt. Hovedpersonen, Elsie Lindtner, er ment som et typisk Billede af den 40-aarige Kvinde, Interessen samler sig om Skildringen af den erotiske Krise, Nerverne. Bogen er en psykofysiologisk Studie i kunstnerisk Form. Ved sin „Dristighed" vakte den stor Sensation, blev straks oversat til Hovedsprogene og har, særlig i Tyskland, fremkaldt en hel lille Litteratur. Hovedindtrykket af Bogen er vel nok det dolorose, men Figuren er skildret ikke uden Ironi. Sit mest smittende Lunc udfolder Fru M. i sine Skildringer af unge Piger og Børn, hvor hendes Sprog, der ved sin Følsomhed kan blive til Unatur, er ukunstlet og varmt. Som moderne Kvindepsykolog hører hun i Litteraturen sammen med Agnes Henningsen og Edith Rode. Hendes Bøger er i Udlandet kommet i store Oplag. — Gift 1) 1895 Sophus M. (s. d.). Ægteskabet opløst 1911. 2) 1912 Dr. phil. Professor Charles Emil Stangeland. O. F.

Litt.: „Tidens Krav" 14/7 1897; Th. Bredsdorff 1 „Dsk. Tidsskr." 1903, S. 360; P. Levin 1 „Politiken" 18/10 1903 og „Tilskueren" 1910 II, S. 464; „Kvindernes Blad" 15/3 1905; H. Kienzl 1 „Blaubuch" 1910, Nr. 47; O. M. Fontana 1 „Hilff" s. A. Nr. 2; „Wie die Frauen wirklich sind" 1911; Th. Wallner-Thurm: „Offener Brief an K. M." s. A.; Ruhland: „Protest gegen Das gefährliche Alter" s. A.; „Politiken" 19/11 1916; Leopold: „Tres Talenter" 1918; P. C. V. H. 1 „Politiken" 31/10 1922; Rlmestad 1 „Det ny Aarh." 1905—06 I, S. 330; „Vore Damer" 30/11 1922.

Michaëlis, **Sophus** August Berthel (f. 14/5 1865), Forfatter. F. i Odense. Forældre: Skræddermester Johan August M. og Hede-
vig Greve. Faderen var

tysk, Moderen havde spansk Blod i sin Afstamning. Hun døde, da M. kun var halvandet Aar gammel, men Mindet om hende dukker op allerede i hans første „Digte" („Liv"); hun blev det inderst bevægende i hans Poesi: „Drømmepulsen", Længselen. Gustav Lotze (s. d.) hjalp M. frem. Hans Studier og Uddannelse er helt bestemt af Kunst og Litteratur, han blev Student 1884, studerede romansk Filologi og blev 1891 Cand. mag. Som ung Student modtog han foruden af Brandes, som han altid har hyl-
det som sin Mester, stærke Impulser af Julius Lange, i hvis kunsthistoriske Øvelser han deltog. Her lærte han „at se". Hans senere Skildringer i poetisk Form af Kunstværker er en Fortsættelse af Øvelserne hos Lange. Ogsaa Musikken fik stor Betydning

for ham. Han har senere skrevet to Operatekster: „Aucassin og Nicolette" (1896, til en Opera af Enna) og „Et Bryllup i Katakomberne" (1909, til en Opera af Høeberg). Sine Studier har han udvidet paa talrige Rejser: Italien, Grækenland og Ægypten (1903—04) og Jordomrejse (1909—10). Det er den alsidige kunstneriske Uddannelse, Blikket for Sammenhængen mellem Kunstnerne, der er karakteristisk for M. I sine unge Dage som Journalist skrev han baade om Litteratur og Teater, Musik og Skulptur (æstetisk Redaktør af „Tidens Krav" 1896—98 og Redaktør af „Kunst" 1900—06). — Som Formand for Forfatterforeningen (fra 1915) har han været initiativrig og energisk, ikke blot hvad de rent faglige Spørgsmaal angaar, men ogsaa med Hensyn til mere ideelle Opgaver („Hamlet"-Opførelserne paa Kronborg 1916 og det nordiske Forfatterstævne i Kbh. 1919). Han er endvidere Medlem af forskellige Bestyrelser og Legatudvalg. — M. debuterede 1889 med en Samling „Digte". Den efterfulgtes af „Solblomster" (1893), „Sirener" (1898) med en stor Gruppe Baudelaire-Oversættelser, „Livets Fest" (1900), heri hans bekendteste Kunstdigte, „Palmerne" (1904) med Rejsedigtene fra Ægypten, „Blaa-regn" (1913) med japanske og kinesiske Digte og „Romersk Foraar" (1921). Formelt viser M.s Digtning en stor Udvikling i Retning af en friere Sprogbehandling. Som Helhed naar han det virtuøsmæssige, selv om hans Digtning aldrig helt kommer ud over tvungne Ordstillinger og Rim og plettes af Metaforer, der kan have et mærkelig uorganisk, konstrueret Præg. Hans Ordvalg undgaar heller ikke den Fare, der truer al Forfinelse: det præcise. Den første Digtsamling har sin Interesse ved at anslaa M.s Hovedmotiver. I „Evangelium" bekender han sig som Soldyrker, og i „Guld" tegner sig i Solnedgangen de første vage Omrids af Drømmelandet. I den anden Digtsamling spilles Solblomst-Motivet helt igennem og naar sit Højdepunkt i „Livets Fest", hvor det yderligere udvides ved at optage i sig sin Mod-sætning („Mulmet", „Sorg"), der giver det større menneskeligt Indhold, især i Digtet „Morgen". Digtet om Hendrikje Stoffels viser en lignende Inderliggørelse i Forhold til de første mere virtuøst sagte Kunstdigte som „Colloconi". Hans Drømme om „en paradisisk Kyst, en Have midt i Havet" faar sit fulde Udtryk i „Palmerne" og senere i „Atlantis" i „Romersk Foraar". De store Rejsedigte fra Ægypten, Japan og Kina er ogsaa gennemtrængt af hans Evighedslængsler og Meditationer. Den mere intime, men ogsaa menneskelig rigere Tone faar sine smukkeste Udtryk i „Romersk Foraar". — Som Prosaforfatter viste M. efter et Par Ungdomsbøger („Synd" 1891 og „Vanemennesker" 1892) en ejendommelig Evne til at angive forskellige Stilfarver, saaledes „Aucaa-

sin og Nicolette" med gammel-franske, „Giovanna" med italienske Motiver og „Dødedansen" med farverige Renaissancebilleder. Interessantest er „Æbelø" (1895) med nordisk Sprogtone. Det gamle Kærlighedsmotiv, Traaen, er her skildret moderne-symbolistisk. Det er en Sansernes og Nervernes Romantik. I den sidste Periode har han givet sig i Kast med store episke Opgaver: „Den evige Søvn" (1912), der skildrer Napoleons-felttoget i Rusland, „Hellenere og Barbar" (1914) og „Himmelskibet" (1921), en moderne Utopi, Atlantis-Motivet i Romanform. For Teatret begyndte M. at skrive 1906. Kun „Revolutions-Bryllup" har formaaet at hævede sig paa Scenen. Det er ogsaa opført paa de fleste europæiske Theatre. — Grundpræget i al M.s Digtning er Skønhedsdyrkelsen, baade Beruselsen og Fordybelsen. Han har her tilføjet Digtningen store, især maleriske Værdier. „Hellenere og Barbar" viser dog hans Begrænsning. Han har været for meget i Berøring med Kunst, for lidt med Tingene. Hans Sprog magter ikke det nøgne. Han er Eksotiker, ikke Hellenist. Hans Meditationer og historiske Perspektiver har en lignende Grundmangel, de er for abstrakte og almindelige, mangler fast Voksested i Personligheden. Han fornemmer ikke Evigheden, fordi han svælger i „Evhigheder" og Aarhundreder i Stedet for intens at tegne sig Nuet. M.s Digtning faar sin fornemste Værdi ved Forfatterens mangfoldige Kultur og ved sit Præg af bevidst craftsmanship. — Gift 1) 1895 Katharina (Karin) Marie Bech Brøndum (s. d.). Ægteskabet opløst 1911. 2) 1911 Astrid Nyström. Ægteskabet opløst. 3) 1921 Louise Peschardt.

Litt.: „Tidens Krav" 14/7 1897; C. E. Jensen: „Vore Dages Digtere" 1898; Chr. Rimestad: „Digtere i Forhør" 1906, 1 „Politiken" 10/6 1919 og 9/4 1921, 1 „Hver 8. Dag" 18/6 1922 og 1 „Fra Stuckenbergs til Seedorff" s. A.: Hauch-Fausball: „Studenterne fra 1884" 1909; „København" 29/1 1911; „Bogvennen" 1913; „Dsk. Dramatikere" 1916; Leopold: „Tres Talenter" 1918; Vilh. Andersen: „Goethe" II 1916; Ahlmann: „Det dsk. Parnas" 1921; O. Gøtsmar i Skovrup: „Nordisk Digtning" I 1920, S. 115; „Gyldendals Juleavis" 1921; „Berl. Tid." 19/7 s. A.; „Nationaltid." 13/4 1922; H. Kehler i „Kronik og Kritik" s. A.

Michaelsen, Joseph (f. 1826—13/4 1908), Postmand, Forfatter. F. i Næstved. Forældre: Købmand Jehuda M. og Rebecca Levin.

Blev Student 1845, slog straks ind paa journalistisk Virksomhed og virkede bl. a. ved „Fædrelandet" og „Flyveposten". Ansattes 1853, efter at være blevet Cand. polit., i Finansministeriet, men opgav ikke derfor Journalistikken og var desuden Redaktør af forskellige Tidsskrifter, saaledes „I Hjemmet", „Hjemme og ude" og en kort Tid 1863 af Dagbladet „Danmark".

1859 ansattes han i Generaldirektoratet for Postvæsenet, hvor han 1866 blev Fuldmægtig. S. A. han ansattes i Poststyrelsen, fremsatte han i en Pjece, der dog først fremkom i Trykken 1868 og da ad diplomatisk Vej blev tilstillet de forskellige europæiske Stater, Forslag om Transitportoens Afskaffelse, men først paa Postkongressen i Bern 1874 blev denne Reform gennemført og da paa Grundlag af et 1868 af den preussiske Geheime-Oberpostrath v. Stephan affattet Forslag. M. regnes dog almindeligvis som den egentlige Ophavsmand til Verdenspostforeningen. Den officielle Anerkendelse herfor fik han 1906 ved Tildelingen af Fortjenstmedaillen i Guld, ligesom hans Marmorbuste opstilledes paa Frederiksborg og en Medaille med hans Navn blev indstiftet som et særligt Udmærkelsestegn ved Postvæsenets Fagprøve for Embedsklassen. 1876 blev han Postmester i Slagelse, men afskedigedes tre Aar senere og henlevede Resten af sit Liv i Kbh., stadig beskæftiget med Journalistik, der, navnlig efter 1864, var af politisk Art, samt med Oversættelser og Bearbejdelser. M. var en udmærket Stilist, og hans Virksomhed bragte ham i Forbindelse med mange af Tidens fremragende Personer. Hans Erindringer „Fra min Samtid" (1890—93), der nu er det eneste i større Kredse kendte af hans Arbejder, er derfor et værdifuldt Memoireværk og giver bl. a. interessante Bidrag til Blixen-Fineckes og Ministeriet Rottwitts Historie. 1871 var M. Medstifter af Landmandsbanken. D. i Kbh. — Gift 1854 Louise Dorothea Frederikke Hammer, d. 1909.

H. H.-N.
Litt.: „Det kgl. dsk. Postvæsen" 1904, S. 123—24; „Hver 8. Dag" 9/2 1905; F. v. Jessen 1 „Ill. Tid." 18/11 1900; „Dsk. Postbl." 1907, S. 68, 120, 329; E. P. Kannik: „Suum Culoue" 1907; Schovelin: „Landmandsbanken" 1921; Nekrologer i „Nationaltid." og „Berl. Tid." 13/4 1908; „Politiken" 14/4 s. A.; „Dsk. Postbl." s. A., S. 112, 125; „Middagsposten" 14/4 s. A. og „Vort Land" s. D.

Michelbecker, Gysbert Wigand (17/1 1636—25/4 1692), Handelsmand. F. i Marburg. Forældre: Raadmand Erich M. og Elisabeth v. Salzbudden. Stod i Lære

hos de københavnske Vinhandlere Johan Lehn og Johan Edinger og grundede 1662 selv en betydelig Vinhandel i Kbh. 1682 udnævntes han til kgl. Kældermeester. 1687 byggede han en stor Gaard med tiliggende Lejhuse, hvor nu Prinsens Palæ ligger.

Regeringen paaskønnede den gode Borgers Byggevirksomhed, gav ham 20 Aars Skattefrihed og et Handelsprivilegium. Gaden (officielt Ny Vestergade) blev længe derefter kaldt for Wigandsgade. Den tyskfødte M. stod i allerforreste Række mellem Kbh.s

anselige Borgere. Han var en af Stadens 32 Mænd og Meddirektør for Vandleddningen. Samtidig blomstrede hans private Forretninger, og han regnedes 1691 for en af Kbh.s største Skibsredere. — Gift 1663 Anna Ludvig, d. 1724. H. Js.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Michelbecker og Ludwigs); Glessing: „Jubellærere“ III 1786, S. 413; „Hist. Tidsskr.“ II 1841, S. 118.

Michelsen, Andreas Ludvig Jacob (³¹/₅ 1801—¹¹/₂ 1881), Historiker, Politiker. F. i Sotrup, Sundeved. Forældre: Sognepræst Frants M. og Johanne Henriette

v. Born. Tog juridisk Eksamen fra Gottorp 1823, studerede i Tyskland og Frankrig, blev Dr. juris i Berlin og kom 1826 til Kbh. for at studere. Han var dansktalende og omgikkes mange af Tidens fremragende Mænd, især Molbech, han kastede sig

over Hertugdømmernes Historie og skrev flere Afhandlinger derom. 1829 blev han Dahlmanss Efterfølger som Professor i Historie i Kiel og virkede her for sin Videnskab gennem Udgivelse af Aktstykker og Stiftelsen af Foreningen for slesvig-holstensklauenborgsk Historie 1833. Politisk støttede han Augustenborgernes Arvekrav og var en af Lornsens (s. d.) Bagmænd. 1842 blev han Professor i Stats- og Folkeret i Jena, var 1862—63 Bestyrer af det germanske Museum i Nürnberg og boede siden i Hertugdømmerne. Han stillede sig 1848 til Raadighed for den provisoriske Oprørsregering og sendtes af den til Berlin, og han var 1848—49 Medlem af Nationalforsamlingen, hvor han tilhørte Gagerns Parti, men han følte sig tidlig skuffet af Frihedsbevægelsen. Augustenborgernes Nederlag overfor Preussen i 1864 gik ham nær til Hjerte; han levede sine sidste Aar i Slesvig By optaget af historiske Studier, udgav bl. a. H. N. A. Jensens slesvig-holstenske Kirkehistorie. D. i Slesvig. — Gift 1840 Komtesse Ernestine Sophie Frederikke Brockdorff, d. 1872. P. E.

Litt.: Liepmann: „Von Kieler Professoren“ 1916; „Leipzigzer Ill. Zeit.“ 1864; Nekrologer i „Zeitschr. des Vereins f. thür. Gesch.“ 1881 (af G. Richter), „Zeitschr. f. schlesw.-holst.-lauben. Gesch.“ 1882 (af Carstens), „Sitzungsberichte der Akad. der Wissenschaften in München“ 1881 (af Giesebrecht) og „Kieler Zeitung“ ¹⁴/₂ s. A.; Ligtale af H. Ziese s. A.

Michelsen, Carl Adolph (³¹/₁ 1842—²⁰/₅ 1911), Sproglærer. F. i Thisted. Forældre: Provst Marcus Christian Vilhelm M. og Marie Amalie Hansen. Blev Student 1860 og Cand. phil. 1862, virkede derefter i en lang Aarrække som Lærer bl. a. i Dansk og Fransk ved københavnske Undervisningsanstalter (Mariboes og Slomanns Skoler, Efterslægten, Borgerdydskolen i Helgolandsgade, Frøken Zahle, Kursus Athene). Han

blev Sekondløjtnant i Reserven 1867, Løjtnant i Forstærkningen 1872, afgik 1880. M. var kendt som en ualmindelig dygtig og livlig Lærer, hvis pædagogiske Erfaringer kom større Kredse til gode gennem en Række længe meget anvendte og paaskønnede Hjælpe midler for Franskundervisningen. Blandt disse kan nævnes: „Fransk for Begyndere“ (2. Udg. 1891), „Fransk for Mellemlasser“ (1890), „Franske Stiløvelser“ I—II (1880—92), „Tre franske Noveller“ (1879), „Franske Læsestykker“ (1897) og „Historiske Læsestykker“ I—II (1896—97). 1904 besørgede han 2. Udg. af Sicks fransk-danske Haandordbog. D. i Kbh. — Gift 1) 1879 Henriette Hastrup, d. 1902. 2) 1903 Therese Henriette Stamer. V. B.

Litt.: Schandorph: „Oplevelser“ I 1889, S. 211, 241; „Soransk Tidsskr.“ IV 1901—06, S. 107; Ch. Kjerulf: „Grøn Ungdom“ 1915, S. 108; Nekrologer i „Politiken“ ²¹/₅ og ²²/₅ 1911; „Berl. Tid.“ ²²/₅ s. A. og Program for Borgerdydskolen i Helgolandsgade 1910—11, S. 7.

Michelsen, Carl (³⁰/₀ 1853—¹⁴/₁₂ 1921), Juvelerer. F. i Kbh. Forældre: Hofjuvelerer Anton M. og Ida Johanne Cecilie Margrethe Hansen. Brodersøn af Gustav M. (s. d.). Blev Student 1872. Det var Faderens Hensigt, at han sammen med en Broder skulde overtage Virksomheden, men da Broderen døde 1876, gik hele Virksomheden efter Faderens Død n. A. over til M., der som Forretningsmand var uddannet hos G. A. Gedalia & Co. og Istel freres i Paris. Under M.s Ledelse udvidedes Virksomheden stærkt, og en Række store Arbejder, udførte med dygtig kunstnerisk Hjælp, udgik fra hans Værksted, bl. a. i Anledning af Christian IX.s og Dronning Louises Guldbryllup og Kronprins Frederiks og Kronprinsesse Louises Sølvbryllup. Paa Udstillinger, bl. a. i Malmø 1881, Kbh. 1888, Chicago 1893, Paris 1900 osv. hævdede hans Etablisement sig som et af de første i Danmark. 1878 var han blevet Ordensjuvelerer og 1880 Hofjuvelerer. Men ved Siden af sin Virksomhed som udøvende Guldsmed var M. meget virksom i Arbejdet for dansk Industri og Kunsthåndværk. Han var 1881 blevet Medlem af Industriforeningens Repræsentantskab, 1889 Medlem af dens Bestyrelse og endelig 1890 dens Formand (fra 1913 Æresmedlem), og i disse Egenskaber blev han en stærkt benyttet Kraft ved Tilrettelæggelsen af Danmarks Deltagelse i de før nævnte Udstillinger. Ogsaa indenfor

Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk og i Det tekniske Selskabs Skole var han i mange Aar en af de ledende, men særlig virksom var han for Oprettelsen af Det danske Kunstindustrimuseum, hvis første Formand han blev. Han havde Sæde i en Række Kommissioner, bl. a. Næringslovkommissionen og Rosenborg Revisionskommission, og han var Formand for Skodsborg og Omegns Kommunalforening. M. var i Besiddelse af en betydelig Arbejdskraft, udprægede repræsentative Egenskaber og en sjælden Forhandlingsevne, der ofte lod ham overvinde Vanskeligheder, som andre gik udenom. D. i Kbh. — Gift 1880 Ellen Margrethe Ulrich.

G. N.

Litt.: Slægt i E. Nystrom: „Guldsmed Anton M.“ 1909; Hustrus Slægt i C. H. J. Ulrich: „Stamt. over Familien Ulrich“ 1878, N. C. Th. Jessen: „Medd. om Slægten Jessen“ 1885 og Hauch-Pausball: „Slægthaandbogen“ S. 1129; Erindringer i „T. f. Ind.“ 1913, S. 209 ff.; „Industrikongressen“ s. A. og „Metropolitansamfundets Aarskr.“ 1918; C. Nyrop: „Medd. om dsk. Guldsmedekunst“ 1885; „Søndags-Posten“ ¹/₇; 1888; C. Muusmann: „Udstillingsportrætter“ 1888; „Ill. Tid.“ ⁹/₁₀ 1898; „Det dsk. Kunstindustrimuseum i de første 25 Aar“ 1920, S. 9; T. E. Lundbye i „Dagbl. f. Ind. o. Haandv.“ ²¹/₁₂ 1921, ²⁰/₁ 1922 ff.; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ¹⁴/₁₂ 1921 (af J. Møller-Jensen), „Nationaltid.“ ¹⁵/₁₂ s. A., „Politiken“ s. D. (af V. K.), „Skonvirke“ s. A. (af Georg Nygaard), „Tidsskr. f. Ind.“ ¹/₁ 1922 (af Har. Bng) og „Guldsmedeb.“ ¹/₁ s. A.

Michelsen, Gustav Michael (²⁵/₂ 1800—²⁹/₆ 1846), Veterinær, landøkonomisk Forfatter. F. i Martofte, Fyn. Forældre: Dyrslæge, Smedemester Peder M. og Mette Nielsdatter. Gik i Odense Latinskole, lærte Smedehaandværket hos Faderen og bestyrede i to Aar dennes Smedeværksted, blev Smedesvend 1821 (i Kbh.), studerede derefter paa Veterinærskolen, besøgte 1824 Kunstakademiets Modelskole og tog 1825

Dyrslægeeksamen. Paa den senere Christian VIII.s Anbefaling fik han kgl. Rejsestipendium og ledsagede Stutterikommissionen paa dens Rejser i Jylland og Hertugdømmerne, studerede derpaa Husdyrbrug og Landøkonomi i Tyskland (i Göttingen hos Blumenbach og Stromeyer og ved Landvæsensakademiet i Möglin under Thaer), sidstnævnte Sted navnlig Faareavl, der paa den Tid spillede en stor Rolle ogsaa i Danmark. Senere besøgte han forskellige Stutterier i Tyskland og Ungarn og blev 1828 ansat som inspektionshavende Dyrslæge ved de kgl. Gaarde i Jylland og Sjælland. 1830 overtog han Ledelsen af de store Schæferier paa Lerchenborg Gods. M. har udfoldet en ikke ringe Virksomhed paa det landøkonomiske Omraade, han var en meget flittig Skribent, og der foreligger ikke saa faa Arbejder især vedrørende Heste- og Faareavl fra hans

Haand. Ogsaa fremmede Arbejder oversatte og bearbejdede han. 1832 vandt han Landhusholdningsselskabets Hovedpræmie for et hippologisk Arbejde (Præmiering), han har skrevet om Væddeløb og Stutterier, indført Guénons „nye og sikre Kendetegn paa at vælge de bedste Malkekøer“ (1846), behandlet Spørgsmaalet om Mejerikøernes fordelagtigste Pleje om Vinteren, oversat nogle af J. Liebig's kemiske Breve etc. 1836—37 holdt han offentlige Foredrag om Hesteavl etc., var i nogle Aar Stutterikommissær og fra 1837 Lærer ved Veterinærskolen (i Schæferivæsen, Hesteavl, Hestehold og en Tid tillige i Beslaglære). Han var et lyst Hoved og en begavet Mand, der dog hyppig — paa Grund af manglende Grundighed — blev stærkt kritiseret. Hans Ledelse af Schæferierne var vistnok ikke heldig, og hans Ideer vedrørende Indkrydsning af Fuldblod i den jyske Hesteavl blev ligeledes og med Rette stærkt kritiseret af J. V. Neergaard (s. d.). Et Par landøkonomiske Tidsskrifter, han udgav (1833—34 og 1846), havde kun korte Levetider. D. i Kbh. — Gift 1845 Murdochine Nicoline Brinck, d. 1892.

L. Ba.

Litt.: Slægt se Carl M.; „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908.

Michelsen, Jacob (²⁴/₁ 1845—¹⁰/₂ 1899), sønderjysk Politiker. F. i Aabenraa. Forældre: Skibsreder Mads M. og Marie Jensen. Kom paa Landbohøjskolen i Kbh., optruede efter 1864 for Danmark, gik paa den danske Officersskole og var 1867—68 Løjtnant i Nyborg. Han vendte derefter tilbage til Sønderjylland, købte en Gaard i Skodsborg og overtog senere Svigerfaderens Gaard i Kolstrup ved Kristiansfeld. Midt i 80'erne blev han preussisk Undersaat. Fra 1887 til sin Død var han Formand for Foreningen til det danske Sprogs Bevarelse i Nordslav, havde flere andre Tillidshverv indenfor den danske Bevægelse og gjorde ved sin besindige og stillfærdige Trofasthed sine Landsmænd store Tjenester. Han var tillige en dygtig Landmand og var 1897—99 Formand for Aabenraa Amts Landboforening. D. i Kolstrup. — Gift 1870 Karen Møller. P. E.

Litt.: Nekrologer i „Heimdal“ ¹⁷/₂ 1899, „Nordslav. Søndbl.“ s. A. og af M. Andresen i „Sprogforeningens Almanak“ 1900.

Michelsen, Ove Wilhelm (²⁸/₆ 1800—²⁰/₄ 1880), Søofficer, Marineminister. F. i Tønning. Forældre: Raadmand, Stadssekretær Christopher Friedrich M. og Margrethe Christine Wallhorn. Blev Sekondløjtnant 1818, Premierløjtnant 1825, Kaptajn 1834, Kaptajn 1842, Kommandørkaptajn 1850,

Kommandør 1852. Dec. 1854—Dec. 1859 var han Marineminister i Ministerierne Bang,

Andræ og Hall og Maj 1857—Juli 1858 tillige Udenrigsminister ad interim i sidstnævntes Ministerium. Ved sin Afgang som Minister udnævntes han til karakteriseret Kontreadmiral. 1855—58 var han Folketingsmand for Fredericia. Allerede paa et tidligt Tidspunkt af sin

Officersløbebane var M. slaaet ind paa det teoretiske Studium af de maritim-tekniske Fag, særlig Søartilleri, som paa det Tidspunkt var meget forsømt herhjemme. Hans Grundighed og rolige Personlighed bragte ham hurtigt frem i betroede Stillinger, og kun 35 Aar gl. udnævntes han til Tøjmaster og Chef for Flaadens Artillerikorps. Som Lærer i Søartilleri for de vordende Søofficerer fungerede han i 24 Aar, lige til han blev Marineminister; han efterlod sig en i mange senere Aar benyttet Lærebog i Søartilleri. Som Minister fik han ikke Lejlighed til at sætte sig varigt Spor i Marinen; han gennemførte Organisationsloven af 1856, men den var, paa Grund af de Reduktioner, den medførte, ikke egnet til at vække Begejstring. Han mindedes derimod som den arbejdsomme, grundige, baade op og nedefter velliggende Mand. D. i Kbh. — Gift 1) 1822 Nicoline Christine Sigbjørn, adopt. Wleugel, d. 1844. 2) 1856 Marie Duntzfeld, d. 1871. V. G.

Litt.: 1. Hustrus Slægt hos Lengnick (Lützen), 2. Hustrus se William Duntzfelt; Barfod: „Dsk. Rigsdagskalender“ 1856; „A. F. Kriegers Dagbøger“ 1 1920, S. 205, 222, 226, 228, 239 ff., 246 f., 318, 331 og 11 1921, S. 24; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 24/4 1880 og „Tidsskr. f. Sov.“ 1882.

Michelsen, Poul Ulrich (f. ¹¹/₁₀ 1881), Juvelerer. F. i Kbh. Forældre: Hofjuvelerer Carl M. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1900,

gik den militære Vej, blev Sekondløjtnant i Fodfolket 1904, Premierløjtnant s. A., Kapitajn 1917, men samtidig uddannede han sig baade merkantill og haandværksmæssig for at kunne overtage Faderens Virksomhed. 1908—09 var han ansat i Landmandsbanken, 1909—11

uddannede han sig paa Königliche Zeichen-academie i Hanau og i Firmaer i Hanau og Bremen og aflagde sidstnævnte Aar Svendep prøve som Sølvsmed, hvorefter han 1914 indtraadte som Medindehaver af Firmaet A. Michelsen. Efter Faderens Død blev han Ordensjuvelerer. M. har som Guldsmed fortsat den af Faderen betraadte Vej og i ud-

strakt Grad benyttet kunstnerisk Medhjælp i Virksomheden. Hans varme Interesse for dansk Kunsthaandværk har ført ham frem til Formandspladsen i Forening for Kunsthaandværk, ligesom han er Medlem af Kunstindustrimuseets Bestyrelse. Han er Formand for Fællesrepræsentationen for danske Guldsmede, og for Kbh.s Guldsmedeforening og Skodsborg og Omegns Kommunalforening, Medlem af Rosenborg Revisions-Kommission og af Komiteen for udenlandske Udstillinger. M. har udgivet „21. Bataillons Historie 1788—1918“ (1918). — Gift 1911 Margarete Eisenach. G. N.

Litt.: Slægt se Carl M.

Middelboe, Bernhard Ulrik (f. ³¹/₃ 1850), Reproduktionstekniker. F. i Ribe. Forældre: Toldkasserer Christian M. og Caroline Christiane Giørtz. Kom efter Konfirmationen med sine Forældre til Kbh.,

hvor han kom i Lære hos en Murmester. Han lærte at tegne hos C. V. Nielsen og kom ind paa Kunstakademiet, hvorfra han fik Afgangsbevis som Maler 1876. N. A. vandt han den Neuhauseuske Præmie for sit Billede „Scene af Ewalds Liv“ (Præsten Schönheyder oplæser Bønnen for den døende Diger) og rejste s. A. til Paris, hvor han arbejdede i Bonnats Atelier. Samtidig med, at han dyrkede kunstnerisk Virksomhed, drev han i en halv Snes Aar en af hans Hustru arvet Gaard i Skaane. Med Støtte af det Raben-Levetzsauske Fond rejste han 1890 paa ny til Paris for at studere mekanisk Reproduktion (Zinkstøtning). Efter et Aars Forløb kom han hjem og anlagde en Reproduktionsanstalt. 1899—1912 var han

Direktør for „Dansk Reproduktionsanstalt“, men begyndte sidstnævnte Aar en selvstændig Virksomhed, der har vundet god Fremgang. M. har ved sin kunstneriske Uddannelse haft sjældne Betingelser for Ledelsen af denne Virksomhed, hvori to af hans Sønner deltog. Den samvittighedsfulde og dygtige Udførelse af de Arbejder, der betros M., har, ikke mindst indenfor Kunstneres Kredse, skabt Tillid til Virksomheden. Et af de største Arbejder, der er udgaaet fra M.s Anstalt, er Klicheerne til Willumsen-Bogen (1921). — Gift 1880 Hilda Horn-dahl. G. N.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og B. Middelboe: „Stamt. over Familien M.“ 1885 og 1891; „Berl. Tid.“ ³¹/₃ 1920.

Middelboe, Christian Giørtz (⁹/₃ 1857—³/₃ 1920), Søofficer, Marineminister. F. i Ribe. Forældre: Toldkasserer Christian M. og Caroline Christiane Giørtz. Blev Sekondløjtnant 1872, Premierløjtnant 1873, Kapitajn 1885, Kommandør 1899, Kontreadmiral 1911,

afgik 1914, var Marineminister i Sehesteds Ministerium April 1900—Juli 1901. Viste sig straks i sine første Officersaar som et lyst, kvikt Hoved, frodig paa nye Idéer paa det maritimilitære Omraade, i Besiddelse af en ikke almindelig Fremstillings-evne og ikke forknytt for i Skrift og Tale at fremsætte sine Anskuelser, selv om de ikke altid var underbygget af

den rette teoretiske Grundighed. Han blev tidlig benyttet i betroede Stillinger, særlig ved Torpedovæsenet, af hvis hurtige Udvikling herbjemme han sikkert indlagde sig Fortjeneste — selv om hans Virksomhed blev overvurderet af mange. Han forbigik ved Avancement til Kaptajn nogle ansete Formænd, hvad der vakte en Del Uvillie imod ham, skønt han selv var ganske uskyldig deri. I nogle Aar beklædte han Vagerinspektørstillingen og senere en Række Chefposter i Flaadens Skibe. Han var her i sit rette Element, thi med sit djærve, ligefremme Friluftsvæsen, sit praktiske Sømandsblik og sin elskværdige Karakter forstod han i sjælden Grad at vinde sine Undergivnes Tillid og Hengivenhed. I sine sidste Officersaar var han Chef for den flydende Defension ved Kbh. Af hans Minister-virksomhed havde hverken han eller Marinen Tilfredsstillelse, vel navnlig paa Grund af hele Ministeriets svage Stilling. Foruden i Marinen mødte man M. i flere andre Virksomheder; han var saaledes i en Aarrække Leder af Bortfjernelsen af Vrag fra Jyllands Vestkyst, 1910—14 Medlem af Sø- og Handelsretten, 1914—16 Formand for Spejderkorpsets Bestyrelse, og endelig skrev han jævnlig Artikler af fagligt Indhold i „Tidskrift for Søvæsen“ og Skildringer fra Søen i Ugeblade og i Udvalget for Folkeoplysningens Fremmes Skrifter. Kort før sin Død udgav han sine Livserindringer (1918—19), som imidlertid ikke frembød stort af Almeninteresse. D. i Kbh. — Gift 1878 Hedvig Therese Lund.

V. G.

Litt.: Slægt se Bernhard M.; ovenn. Erindringer; „Ill. Tid.“ 6/6 1900; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 4/8 1920 (af A. Th. Topsøe-Jensen), „København“ 4/8 s. A. og „Politiken“ 4/8 s. A.

Middelboe, Nils (f. 6/10 1887), Fodboldspiller. F. i Brunby, Malmøhuslän. Forældre: Reproduktionstekniker Bernhard M. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1905, Cand. juris 1913, drog s. A. til London, hvor han tog Ansættelse i British Bank of Northern Commerce. Han blev Medlem af Kbh.s Boldklub 1898, rykkede 1903 op paa 1. Fodboldhold og spillede uafbrudt der til 1913. I London spillede han som Amatør for Chelsea F. C. og havde sin Debut i I Division

15/11 1913 mod Derby County som Anfører og venstre Halfback. Har spillet uafbrudt for Chelsea siden og fra 1915—16 som Anfører for I Hold under dets Deltagelse i London Combination. Har spillet for English Wanderer og som Anfører for et udvalgt London Hold mod Arsenal F. C. 1916, og 14 Gange har han været paa dansk udvalgt Hold mod fremmede. Som Bandyspiller kæmpede M. paa det udvalgte danske Hold ved Nordiska Spelen i Stockholm 1909—10, endelig har han udmærket sig som Løber og holder siden 1911 dansk Rekord i Trespring med 13,67 m. Han har skrevet en Række Artikler i „Dagens Nyheter“ om svensk Fodboldspil, om halfback Spil i „Deutsches Fussballjahrbuch“ 1913, „Iagttagelser fra engelsk I League Fodbold“ i „Idrættens“ Julenummer 1913 o. a. Som Fodboldspiller har M. haft en straalende Løbebane. Sammen med sine Brødre, Christian og Ejnar, dannede han i mange Aar en Trio, der var Rygraden i Kbh.s Boldklubs I Hold. Ogsaa som Bandyspiller var han ypperlig. — Gift 1917 Margaret Ada Comins.

F. K.

Litt.: Slægt se Bernhard M.; „Politiken“ 11/4 1911 og 4/6 1916; „København“ 10/6 1914; „Ekstra-bl.“ 17/4 1915; „Football Star“ 23/11 1913; „Pears-sons Weekly“ 14/3 1914; „Athletic News“ 13/3 1916.

Mikkell, se Michael.

Mikkelsen(-Løth), Aksel (f. 14/8 .1849), Sløjd-Pædagog. F. i Hjørring. Forældre: Former Jørgen M. og Ane Margrethe Løth. Uddannedes som Mekaniker, var 1872—83 Jernstøber og Maskinfabrikant i Vester Brønderslev, hvor han fik Interesse for Ungdommens tekniske Uddannelse og indrettede sit Værksted som en Haandværkerskole. Han ordnede her en Række fremadskridende Øvelser for sine Elever, først i Jern og senere i Træ og kom herved ind paa Sløjd. Efter en Studierejse til Sverige, hvor han studerede Sløjdlæreruddannelsen, var han 1883—85 Leder af Teknisk Skole i Næstved; derefter blev han Leder af Dansk Sløjdforenings Kursus og Forstander for Dansk Sløjdlærerskole i Kbh. 1907—18 var han Sløjdsinspektør og Tilsynsførende ved Sløjdundervisningen i de offentlige Skoler, fra 1914 tillige ved de militære Afdelingers Undervisning i Sløjd og Husflid. — M. har Æren for, at Sløjden i de Aar kom til at spille saa betydelig en Rolle i den offentlige

Skole, og det er hans Tanker og Metoder, der har præget og endnu præger Sløjdundervisningen. Han har udarbejdet en Række Modeller og har først og fremmest ivret for at indføre gode og sunde Arbejdsstillinger. Fra flere Sider har hans System mødt en ikke ringe Modstand; men med baade Varme og Stejlhed har han forsvaret sine Principper, der efterhaanden blev de raadende. Han har udgivet en betydelig Række Bøger og Pjecer: „Hvad er Sløjd“ (1886), „Hvordan arbejder Sløjdskolene“ (1886), „Sløjdlære“ (1894), „Arbejdsstillinger“ (1896), de to sidste omfangsrige og grundlæggende Værker, endvidere flere Samlinger Modeltegninger, „Behandlingen af forsømte og forbyrdske Børn“ (1905), „Fysiksløjdens Systemer og Værktøjer“ (1912), „25 Aar Sløjdundervisning i danske Børneskoler“ (1908) o. fl. Han redigerede Tidsskriftet „Oprageren“ 1891—92. 1917 skrev han „Forslag til Oprettelse af en Kuranstalt for Behandling af overanstrengte og Rekonvalescenter“ og har siden virket meget for en saadan Anstalt, som især skulde hjælpe Etaternes Kontorpersonale til Sundhed og stærke Nerver. M. har selv købt en Grund ved Korsør og stillet den til Raadighed for et Udvalg af landskendte Mænd, der arbejder paa at realisere Forslaget, der er fremlagt i ovennævnte Pjece. — Gift 1873 Maren Nielsen. K. K.

Litt.: „Aarsb. fra dsk. Sløjdforening“ 1887; „Oprageren“ 1892, S. 97 ff.; „Næstved Tid.“ 21/2 1892; „Medd. fra dsk. Sløjdforening“ IV 1908, S. 53 ff.; „Ill. Tid.“ 15/8 1909; „Folkeskolen“ 1918; „Medd. fra dsk. Sløjdlærerforening“ s. A.; „Nationaltid.“ 19/8 1919; „Politiken“ 14/8 s. A.; „Dsk. Skolesløjd“ s. A.

Mikkelsen, Ejnar (f. 23/12 1880), Koffardikaptajn, Polarforsker, Forfatter. F. i Vester Brønderslev. Forældre: Sløjdsinspektør Aksel M. (s. d.) og Hustru.

Tog Styrmandseksamen 1899. Hans Hu stod allerede dengang til aktiv Polarforskning, og denne Lyst fik han snart tilfredsstillet, idet han 1900 kættog i Amdrups fortrinlig gennemførte Baadfarer langs den frygtede og ikke tidligere berejste Blassevilles Kyst paa Grønlands Østkyst. Hjemkommen herfra drog han straks ud paa nye arktiske Foretagender, først 1901—02 som Kartograf paa den Baldwin-Zieglerse Ekspedition til arktisk Amerika og derefter 1906—07 som Leder af en Ekspedition til Farvandet Nord for Alaska, paa hvilken Isen skruede hans Skib ned. Sine egentlige arktiske Laurbær har M. dog høstet paa Alabama-Ekspeditionen til Grønlands Østkyst 1909—12, en Ekspedition, som han selv startede og ledede for at løfte Resten af det Slør, der endnu

hvilede over Mylius-Erichsens, Høeg-Hagens og Brønlands sidste tragiske Rejse. Skønt M. mistede sit Skib (Alabama) og sammen med sin trofaste Ledsager Iversen til sidst stod, berøvet saa at sige alle Civilisationens Hjælpemidler, paa Østgrønlands barske Kyst, gennemførte han med ukueligt Mod og Udholdenhed sit Forehavende og dukkede en skønne Dag lyslevende op i Norge, efter at selv de indsigtsfuldeste Arktikere havde opgivet næsten ethvert Haab om hans Redning. Denne hans Rejse, en af den arktiske Histories eventyrlige Afsnit, har han skildret med fængslende Friskhed i sin i London 1913 udgivne Bog: „Lost in the arctic“. Han har senere udgivet flere livlige Fortællinger fra Nordamerikas Ødemarker („Norden for Lov og Ret“, „John Dale“ o. fl.). I de senere Aar er M. slaaet ind paa Journalistik, særlig som rejsende Korrespondent. — Gift 1) 1913 Naja Marie Heiberg Holm, d. 1918. 2) 1919 Ella Holm-Jensen. V. G.

Litt.: 1. Hustrus Slægt i G. F. Helberg: „Slægten Helberg“ 1907; Erindringer i „Ill. Tid.“ 19/7 1916 og i ovenn. Bøger; „Medd. om Grønland“ XXVII 1902 og XLI 1913; „Politiken“ 2/8 1912; „Ill. Tid.“ 4/8 s. A.; „Berl. Tid.“ 24/7 1913; „Gylvendals Juleavis“ 1921.

Mikkelsen, Hans (d. 20/12 1532), Borgmester. Var Søn af en Borger i Malmø, mulig Guldsmed, nævnes fra 1502 som rig Købmand med Ejendomme baade i Kbh. og Malmø, fra 1503 som Raadmand og fra 1508 som Borgmester i Malmø, hvor han repræsenterede en borgerlig Strømning mod Adel og Præsteskab. Ca. 1517 traadte han i Forbindelse med Christian II og Sigbrit, og snart efter forlenedes han, skønt ikke adelig, med Børringe Kloster i Skaane. 1520 sluttede han og tre andre danske Købmænd en Overenskomst med Stockholms Borgmestre og Raad om et nordisk Handelsforbund, rettet mod Hanseaterne. Han blev betragtet som Hovedforfatter af Christian II.s Landslove, hvad der viser den Stilling, han havde. 1523 fulgte han Kongen i Landflygtighed. Den forsigtige og praktiske M. blev Christian II.s tro Hjelper under hans urolige Omlakken og styrede hans fortvivlede Pengeforhold. Han gik over til Lutherdommen i Wittenberg og førte Tilsyn med en Oversættelse af det ny Testamente paa Dansk. Selv oversatte han Pauli Breve og andre Stykker. 1531 drog han med Christian II til Norge. Da Kongen blev ført til Kbh. paa det falske Lejde, rejste M. tilbage til Holland. D. i Harderwijk i Geldern. — Gift Elsebeth, der overlevede ham.

H. Js.

Litt.: „Dsk. Mag.“ III 1 1842; Allen: „Breve og Aktstykker til Christiern II's og Frederik I's Hist.“ I 1854; „Aarsberetn. fra det store Kgl. Bibl.“ I 1864—69; Allen: „De tre nord. Rigers Hist.“ II og IV 1865—70; Isbe: g. „Bidrag till Malmø stads historia“ II a 1897; „Kirkeh. Saml.“ V 3 1905; Brøndum-Nielsen: „Sprøglig Forfatterbestemmelse“ 1914; Breve i Ekoldal: „Christiern II's Arkiv“ 1835—42.

Mikkelsen, Hans (ca. 1538—¹³/₁₂ 1601), Skolemand. F. i Randers. Henimod 1560 træffes han som Lærer for Brødrene Arild og Jacob Huitfeldt og ledsagede 1562 disse og et Par andre unge Adelsmænd paa en Studierejse til Udlandet. 1565 kom han hjem, og ikke længe efter blev han af Birgitte Gjøe antaget til Rektor for Herlufsholm. Han blev sin Tids mest ansete Skolemand, tog 1566 Magistergraden, fik et Kanonikat i Roskilde, udnævntes 1571 til at være Præst for Herlufsholm samtidig med Lærergerningen. 1580 forlod han Herlufsholm og blev Hofpræst. 1583 fik han desuden det Hverv at opdrage Rigets vordende Konge, Christian (IV). Han blev sikkert en udmærket Fyrstelærer. Han vænnede sin Elev til praktisk Sans, opøvede hans Evne til lagttagelse og til et naturligt skriftligt Udtryk. Christian IV fik under hans Vejledning Interesse for Musik, gode Kundskaber i Matematik, Tegning og Latin. I 11 Aar beklædte M. sin vigtige Opdragerstilling. Han havde vundet den unge Konges Yndest og Tillid, og 1597 blev han kaldet til Forstander for Sorø Skole og Klostergoods. D. i Sorø. — Gift Lisbeth Munthe, der overlevede ham.

H. Js.

Litt.: Molbech 1 „Hist. Tidsskr.“ II 3 1850; H. F. Rørdam 1 „Ny kirkeh. Saml.“ VI 1872—73 og „Arild Huitfeldt“ 1896; Wad: „Rektorerne paa Herlufsholm“ 1878; Troels-Lund: „Christian IV's Skib paa Skanderborg Sø“ I 1893, S. 128 ff.; Breve 1 „Breve til og fra Christopher Gøje og Birgitte Belle“ 1898—99.

Mikkelsen, Kristian Mathias (f. ²²/₁₁ 1845), Skolemand, Grammatiker. F. i Kbh. Forældre: Restauratør Søren Michelsen og Karen Nielsen. Blev Student

1864, fik Accessit 1871, blev Cand. philol. 1872, studerede i München 1873, Lærer ved københavnske Latinskoler. 1876 blev han ansat ved Roskilde Katedralskole, hvor han virkede til 1917, fra 1892 som Overlærer. Oprindeligt havde M. særlig studeret de

gamle Sprog, og hans første Arbejder falder i den klassiske Filologi. Senere har han ogsaa skrevet om pædagogiske Spørgsmaal og udgivet en tysk Begynderbog, men af størst Betydning er hans Arbejder om Modersmaalet. 1890 vandt han en af Kultusministeriet udsat Pris for en dansk Sproglære, og 1894 udgav han „Dansk Sproglære med sproghistoriske Tillæg“ og en Række forkortede Udgaver af denne Haandbog til Undervisningsbrug; 1911 udkom en meget forøget Udgave af Haandbogens betydeligste Afsnit: „Dansk Ordføjningslære med sproghistoriske Tillæg. Haandbog for viderekomne og Lærere“. I disse Væker er for første Gang taget et virkelig stort Skridt fremad fra Høysgaards Syntaks. Dels er nemlig den

danske Ordføjnings historiske Udvikling, som Høysgaard af gode Grunde havde ladet ligge, oplyst ved en stor Mængde Eksempler fra ældre danske Skrifter, ligesom en Sammenligning med Oldnorsk ofte er foretaget. Dels er den moderne Sprogbrug, som den har udviklet sig efter Høysgaards Tid, helt igennem draget frem og belyst baade ved litterære Citater og ved Sætninger af det talte Sprog. Trods den noget uoverskuelige Ordning af Stoffet, især i den første Haandbog, og trods nogle utvivlsomt fejlagtige og ikke faa tvivlsomme Synsmaader maa Arbejdet regnes for et af de betydeligste, der er fremkommet. Mindre tilfredsstillende er Formlæren, hvor Afhængigheden af klassisk Grammatik gør sig stærkt gældende, og især Lydlæren, som allerede ved sin Fremkomst paa væsentlige Punkter var forældet. — Gift 1878 Hansine Vilhelmine Nissen. M. K.

Litt.: Univ. Aarb. 1864—71 II, S. 518; Progr. f. Borgerdydsk. 1 Kbh. 1875; „Vor Ungdom“ 1894, S. 559; „Arkiv f. nord. filol.“ XI 1895, S. 180; „Roskilde Dagbl.“ ²²/₁₁ 1915; „Roskilde Tidende“ ²⁰/₁₁ 1920.

Millinge, William Hansen (⁶/₁₂ 1853—⁵/₁₂ 1921), Ingeniør. F. i Kbh. Forældre: kgl. Lakkaj Rasmus Hansen M. og Anne Margrethe Hansen. Tog polyteknisk Adgangseksamen

1871 og Eksamen som Kemiker 1877. Under det meste af sin Studietid var han Assistent i Polyteknisk Lærestalts kemiske Laboratorium, men kort efter Eksamen, gik han over til Sukkerindustrien, som han derefter helligede sig helt.

1877 blev han Kemiker ved Fællessukkerkogerierne paa Sct. Croix og var Bestyrer for disse 1878—85. Derefter blev han knyttet til A/S De danske Sukkerfabrikker, 1885—94 som Bestyrer af Fabrikernes Raffinaderi i Kbh., 1894—97 som teknisk Underdirektør og derefter som Selskabets tekniske Direktør til 1912. Han vedblev at staa i nær Forbindelse med Selskabet og traadte ind i dets Bestyrelse 1916. Fra 1915 var han tillige Medlem af Bestyrelsen for Sct. Croix' Sukkerfabrikker. I nært Samarbejde med G. A. Hagemann har han i væsentlig Grad bidraget til den danske Sukkerfabrikations Udvikling og har en ikke ringe Del i Æren for denne Fabrikations høje Standpunkt. D. i Charlottenlund. — Gift 1) 1882 Annie Roebuck Knuthsen Behagen, d. 1884. 2) 1887 Elizabeth Herbert Armstrong, d. 1903.

M. C. H.

Litt.: P. Drachmann og L. Estrup: „De dsk. Sukkerfabrikker 1872—1922“ 1922; Nekrologer i „Børl. Tid.“ ⁶/₁₂ 1921 og „Ingeniøren“ ²⁴/₁₂ s. A. (af P. Dorph Broager).

Milo, Hans Christian Andreas (¹⁰/₁ 1819—¹¹/₁₂ 1881), Boghandler. F. i Odense. Foræl-

dre: Boghandler Johan M. og Dorothea Larsen. Oplærtes i den 1748 af en indvandret

Tysker Johan Friderich M. i Odense begyndte Forretning, der oprindelig var et Bogbinderi, men senere udvidet til ogsaa at omfatte Boghandel og Forlag. M. repræsenterer den fjerde Generation i det Dynasti, som drev denne efterhaanden meget omfattende Virksomhed, og

da han 1860 var blevet Medejer af den, fortsatte han den ikke blot i det fra Fædrene nedarvede Spor, men udvidede den betydelig. Allerede under hans Fader var der til Boghandelen blevet knyttet et Bogtrykkeri og Udgivelsen af den 1868 ophørte „Fyns Avis“; M. lagde særlig Vægt paa Forlaget (forøgede det bl. a. med Helvegs „Nordisk Maanedsskrift for folkelig og kristelig Oplysning“ og med en Række Forfattere indenfor Grundtvigske Kredse), og 1870 ombyggede han Firmaets gamle Forretningsejendom i Vestergade for at indrette en stor moderne Boglade. Han blev efterhaanden en meget velstaaende Mand, og da han nærede Interesse for Landbrug, købte han 1857 Ny Højstrupgaard i Bolbro, som han solgte 1866, og 1865 Godset Hesbjerg i Ubberud Sogn med den tilgrænsende Skov Øghaven. Han opførte her 1870—73 en Hovedbygning i hollandsk Renæssancestil og store Ladebygninger. I sin Fødeby var han en anset Mand og havde fra 1875 til sin Død Sæde i Byraadet. Ved Boghandelens 125 Aars Jubilæum 1873 stiftede han 5 Legater, væsentlig til Gavn for sine Bysbørn. Forretningen fortsattes efter hans Død indtil 1922 af hans Broder søn Carl Christian M. (f. 31/10 1851), der 1891 var Medstifter af og siden mangeaarig Formand for Den danske Provinsboghandlerforening. D. i Odense. — Gift 1860 Anna Edel Olivia Fahnøe, d. 1918. S. D.

Litt.: Slægt 1 „Mindeblade om den M.ske Boghandel“ 1873; „Nord. Boghandlertid.“ 11. 12/6 1873, 9/6 og 10/6 1898; Engelstoft: „Odense Bys Hist.“ 2. Udg. 1880; C. B. Loreck: „Zur 150 jähr. Jubelfeier des Hauses M.“ 1898; „Börsenblatt“ 19/6 s. A.; C. Nyrop: „Ved det M.ske Jubilæum“ s. A.; „Adressebog for den dsk. Bogn.“ 1898 og 1900; „De dsk. Byerhverv“ 1904—11; C. C. Clausen: „Odense“ 1900; Dollerls: „Dnm. Bogn. 1837—92“ 1912 og „Den dsk. Provinsboghandels Hist.“ 1916; „Dsk. Herregaarde ved 1920“ (Hesbjerg); „Sore Amtstid.“ 26/10 1922; Nekrologer 1 „Nord. Boghandlertid.“ 13/12 1881 og 1 „Til Minde om H. C. A. M.“ 1881.

Milthers, Poul Christian Vilhelm Madsen (f. 14/6 1865), Geolog. F. paa Fastergaard ved Skern. Forældre: Gaardejer Mads Milthersen og Kirstine Madsdatter. Tog Præliminærexamen 1885 og var to Aar Elev paa Askov, tog derefter 1888 Adgangseksamen til Polyteknisk Læreanstalt og blev Cand. polyt. 1894. 1890—94 og 1895—1904 var han Assi-

stent ved „Danmarks geologiske Undersøgelser“ og blev derefter Statsgeolog. Som saadan har han været beskæftiget med geologiske Kortlægningsarbejder navnlig paa Sjælland, Bornholm og i Jylland, men desuden har han behandlet mere specielle geologiske Emner, særlig vedrørende Danmarks Kvartær, og indenfor dette igen har han foretaget værdifulde Studier over de forskellige Bevægelsesveje for Indlandsisen, væsentlig støttede paa Undersøgelser over de skandinaviske Ledeblokkes Udbredelse. Disse Studier har han givet videre Omfang ved Undersøgelser i Rusland, Tyskland, Holland, England, Norge og Sverige. Siden 1911 har han været knyttet til den landøkonomiske Afdeling af „Danmarks geologiske Undersøgelser“ og har der især forestaaet Undersøgelsen af Mergeløjer og andre for Landbrug og Industri nyttige Jord- og Stenarter; saaledes har han som geologisk Konsulent været knyttet til det under Verdenskrigen oprettede Brændselsnævn og har i denne Egenskab undersøgt og tilset Statens Brunkulsbrud. Dels fra sit Ophold paa Askov, dels ved sine Familieforbindelser er han nær knyttet til vore Højskolekredse og har siden 1913 været Formand for Kbh.s Højskoleforening. Han har udgivet et Par personallistoriske Arbejder. — Gift 1895 Valborg Høgsbro. V. N.

Litt.: Slægt 1 V. Bendtsen og Vilh. Milthers: „Slægten fra Fastergaard“ 1906 og V. Milthers: „Sofus Høgsbros Slægt“ 1909.

Milton Jensen, Carl (f. 10/6 1855), Maler. F. i Slagelse. Forældre: Malermester Christian Vilhelm Jensen og Vivika Marie Kruse. Fik sin første Undervisning af Faderen, der var Dekorationsmaler, kom 1873 til Kbh. for at uddannes i samme Fag, arbejdede en Tid som Terrakottamaler hos G. Hesse og besøgte Teknisk Skole. Dimitteredes af J. Th. Hansen og var Elev af Akademiet 1874—80, men tog ikke Af-

gang. Han har udstillet paa Charlottenborg fra 1879 og haft Særdstillinger bl. a. i Kbh. 1916, Aarhus 1917, 1919 og 1920 samt i Randers 1922. 1892 fik han den Sødringske Opmuntringspræmie for „Solskinsdag i Udspringstiden“. Han har boet lang Tid i Randers, hvor han har udført flere dekorative Arbejder (bl. a. Vægmalier i forskellige Skoler), senere i Aarhus. Som Landskabsmaler har han da ogsaa hovedsagelig dyrket jyske Motiver; har udført en Række

Tegninger til Galschiøt: „Danmark i Skilddringer og Billeder“. — Gift 1) 1884 Caroline Albertine Jensen, d. 1887. 2) 1889 Mette Marie Ankerstjerne. I. M. O.

Litt.: „Aarhus Amtstid.“ 2/12 1906, 1/4 og 12/4 1917.

Miskow, Johan Meyer (f. 20/10 1862), antropologisk Forfatter. F. i Kerteminde. Forældre: Manufakturhandler Julius Larsen M. og Magdalene Meyer. Blev Student 1883, Cand. phil. 1884, studerede Medicin og tog lægevidenskabelig Forberedelseseksamen 1887, studerede derefter Naturhistorie og Geografi, virkede som Huslærer paa forskellige Herregaarde, som Time- og Vakancelærer ved Real- og Landsbyskoler

og i de sidste femten Aar som Musiklærer i Brovst (i Thy) og i Aabybro. Var fra 1908—12 Medhjælper ved „Antropologisk Komité“. M.s svagelige Helbred (Lungeblødninger) har stærkt hemmet hans Virksomhed. Hans Hovedinteresse er de omrejsende Zigøjnerfamilier, som endnu træffes hist og her i Landet. Han kender dem alle personligt og har arbejdet mellem dem som Lærer og Missionær. Sin Viden vedrørende danske Zigøjneres Sprog og Personalia har han nedlagt i flere Smaaartikler: „Rejsende“ („Da. Studier“ 1904), „Mere om Romanier“ (sst. 1909), „Sindier og Romanier“ („Loll.-Falst. hist. Aarb.“ 1920), „Gypsies in Denmark“ („Journal of the Gypsy Lore Society“ 1911), „Rebekka Demeter“ (sst. Vol. VII Part 4), „Teltzigøjnere“ („Verden og Vi“ 14/2 1919) samt i utrykte Samlinger i Dansk Folke-minde-samling. — Ugift. H. G. N.

Litt.: Ottesen: „Studerterne fra 1883“ 1908.

Miskow, Sextus (f. 3/2 1857), Komponist. F. i Nyborg. Forældre: Manufakturhandler Julius Larsen M. og Magdalene Meyer. Var oprindelig bestemt for Officersvejen, men blev trods dette i en ung Alder uddannet i Musik, dels som Elev af Schjørring og Neupert samt af Thorvald Hansen (Instrumentation), dels som Elev paa Konservatoriet (1876—78), dels endelig som Elev i Sang hos C. Helsted. Han debuterede 1879 paa det Kgl. Teater som Jacob i Méhuls „Josef og hans Brødre“, opholdt sig med Statsunderstøttelse 1885—86 i Wien for yderligere at studere Sangkunsten (hos Faistenberger) og virkede senere i Kbh. som Tonekunstner, som Sånglærer og en Overgang ligeledes som Musikantmelder bl. a. ved

„Berlingske Tidende“ 1903—14. M. er Komponist til en Sonate for Violin og Klaver, Fantasistykker for Klarinet og Klaver, Korværker, Klaverstykker, en Andante religioso: „Fader vor“ for Strygeinstrumenter med Harpe, endvidere til dramatisk Musik: „Snehvide“ (sammen med Danning), „Rejsen til Slaraffenland“, „Fyrstøjet“, „Ridder Karl af Rise“, „Den skønne Marseillanerinde“ m. m. Størst Betydning har han imidlertid erhvervet sig ved sin Romancekomposition. Som Komponist til en overordentlig stor Mængde folkelige Romancer er hans Navn skattet i vide Krese, og adskillige af hans Sange er gaaet over i Folkebevidstheden som hørende hjemme i det danske folkelige Repertoire, saaledes den meget yndefulde „Den Spillemand snapped“ Fiolen fra Væg“, i hvilken den Drachmannske Tone er udløst og videreført i Musikken paa ypperlig Vis, endvidere flere af Sangene i Sangcyklen „Spanske Nætter“, den lille Sang „Skriv hjem til Mo'r“ etc. — Gift 1890 Gudrun Langkilde. E. A.

Litt.: Hustrus Slægt I C. V. Langkilde: „Stamt. over Familien Langkilde“ 1889; Erindringer I „Verden og Vi“ 10/11 1917 og „Musik“ 1919; Lyngbe: „Dsk. Komponister ved 20. Aarhus Beg.“ 1917.

Modeweg, Johan Carl (20/3 1782—20/8 1849), Klædefabrikant. F. i Kbh. Forældre: Urmarker Tobias M. og Marie Sørensdatter. Faderen var indvandret fra Tyskland. Etablerede sig i Begyndelsen af 19. Aarh. i Kbh. som Urtekræmmer, men maatte paa Grund af de daarligere Tider ophøre med Forretningen. 1810 oprettede han et Dugværksted i Bredgade i Kbh., hvilket efterhaanden gik over til en Fabrikvirksomhed, saaledes at M. 1831 sammen med J. Th. Suhr købte Brede ved Lyngby, hvor der blev startet en ny Klædefabrik. 1832 flyttedes Virksomheden fra Kbh. ud til Lyngby. M. var den første, der her i Landet brugte Maskinvæve og Valsevalkemøller, og Virksomheden, som han stadig forbedrede, tog et saudant Opsving, at der beskæftigedes 170 Arbejdere og produceredes 50.000 Alen Klæde pr. Aar, hvilket var overordentlig meget efter Datidens Forhold. Efter M.s Død overtoges Brede Klædefabrik af hans Søn, Julius Emil M. (20/7 1813—11/2 1869), hvorefter Firmaet fik Navnet J. C. M. & Søn. Efter J. E. M.s Død fortsatte hans Enke Virksomheden til 1872, hvorefter Firmaet overtoges af William Salomonsen (d. 1900), blev Aktieselskab 1895. D. i Brede. — Gift 1) 1805 Marie Magdalene Lovise Bock, d. 1843. 2) 1844 Petrine Nicoline Tangen, d. 1880. G. H.

Litt.: Rawert: „Danm. Industrielle Forh.“ 1849; Nyrop: „Det Suhr'ske Hus“ 1899; „Dsk. Byerhverv“ 1904—11; Krak: „Danm. ældste Forr.“

1915; Nekrologer i Selmer: „Nekrol. Saml.“ II 1852.

Moe, Carl Julius (f. ²²/₅ 1848), Præst. F. i Roskilde. Forældre: Sognepræst Frederik Olaus M. og Emma Dianora Techt. Blev

Student 1866 og Cand. theol. 1872. Efter et Aars Lærervirksomhed blev han 1873 personel Kapellan i Stenstrup og Lund, 1877 Sognepræst i Harboøre og forflyttedes 1885 til Skanderup, hvorfra han 1922 tog sin Afsked. M. har bestandig følt sig nøje knyttet til „Kirkelig Forening

for Indre Mission i Danmark“, i hvis Bestyrelse han fra 1909 har haft Sæde, fra 1915 som Formand, og han er en af Retningens skarpeste og mest udprægede Forkyndere, der har svært ved at anerkende Kristendomsopfattelser, som afviger fra den, han selv hylder. I 90'erne stod der stort Gny om hans Navn i Anledning af en Ligprædiken, han ²⁷/₁₁ 1893 havde holdt over 26 Fiskere fra Harboøre, som i en Stormnat var druknede i Vesterhavet. Talen følte nemlig af adskillige i det store Ligfølge som stødende „ved sin Haardhed og Kulde og ved sin Mangel paa Udtryk af hjertelig Medfølelse med de ulykkelige og sørgende“ — det hed i den bl. a., at adskillige af de druknede ikke havde haft noget Samfund med Jesus og derfor maatte gaa evigt fortabt — og i Pressen rejste der sig en Storm af Indignation med stærke Krav om, at Ministeriet skulde skride ind overfor M. For at relfærdiggøre sig lod han da sin Tale trykke, men glemte beklageligvis et Par af de særlig anstødelige Afsnit, i hvilken Anledning han fra Biskop Balslev modtog en temmelig skarp Irettesættelse, der paa Ministeriets Foranstaltning blev offentliggjort. M. svarede da med en Redegørelse i „Berlingske Tidende“ og fik fra 2336 Lægmand en Tillidsadresse, og dermed døde Striden hen. Senere har M. som Indre Missions Formand flere Gange vakt Opmærksomhed ved skarpe Angreb paa den moderne Teologi, Grundtvigianismen og den kristelig-socialt Bevægelse. Foruden nogle Smaaskrifter og Artikler i „Den Indre Missions Tidende“ har han udgivet en Prædikensamling: „Naaden og Sandheden“ (1891, 2. Opl. 1898). — Gift 1874 Thalia Frederikke Michelsen, d. 1916.

H. M.

Litt.: „Dagbl.“ ⁸/₁₂, ¹²/₁₂ (bl. a. F. D. Th. Engelstoft), ¹³/₁₂ og ¹⁹/₁₂ 1893; „Indre Miss. Tid.“ ²¹/₁₂ s. A. og ¹⁰/₆ 1894; „Nationaltid.“ ¹⁹/₁₀ og ²³/₁₀ 1894; L. Nyegaard: „Evangeliet med Evangelietts Alvor“ s. A.; „Berl. Tid.“ ¹²/₁₀ og ¹³/₁₀ 1896; Johs. Clausen: „Sognepræst M. i Skanderup og hans Domme“ 1898; „Frit Vidnesbyrd“ ¹⁸/₃ s. A.; V. Beck: „Erindringer“ 1900, S. 181; „De 1000 Hjem“ ⁹/₁, 1902; Elvius: „Studenterne fra 1866“ 1906 og 1916; „Kolding Folkebl.“ ¹⁹/₃, ¹⁴/₃, ¹⁹/₂ og ²⁷/₃ 1908; „Ribe Stiftstid.“ ¹⁸/₃ s. A.; „Kolding Avts“ ²²/₃, ²⁴/₃, ²⁷/₃ og ²/₃ s. A.; Blauenfeldt: „Den

Indre Miss. Hist.“ 1912; Ludwigs i „Dsk. Kirketid.“ 1915; „Nationaltid.“ ¹⁹/₆ 1918; Fibiger: „Ebenezer“ 1921; „Berl. Tid.“ ¹⁹/₁₁ 1922.

Moe, Louis Maria Niels Peder Halling (f. ²⁰/₄ 1859), Tegner, Raderer. F. paa Hovet ved Arendal. Forældre: Tandlerge Halvor Georg Theodor M. og

Hansine Constance Halling. Kom 16 Aar gl. til Kbh. (dansk Indfødsret 1919), besøgte fra Jan. 1876 Kunstakademiets Forberedelsesklasse og gik alle dets Klasser igennem uden dog at tage Afgang. Han besøgte 1883 Kunsternes Studieskole (L. Tuxen), arbejdede en Tid under C. Peters og debuterede som Udstiller ved en Decemberudstilling 1881. Han har siden udstillet paa Charlottenborg, havde egne Udstillinger 1904 i Kunstindustrimuseet, Marts 1914 og Novb. 1919 hos Tryde, endvidere bl. a. Udstillinger i Amsterdam, Kria. og Stockholm. Han har hovedsagelig virket som Tegner og Raderer og har illustreret „Oldemoder“ (Eddaen), Winkel Horns Oversættelse af Saxo, Wesels „Kærlighed uden Strømper“, Emma Krafts „Mellem Trolde“ m. m. Han har skrevet „Langt, langt bort i Skove“ (1904) og „Den blaa Fugl“ (1912). Han har raderet ca. 85 Blade („Bjergeventyr“, „Ørneborgen“) og udført ca. 25 Litografier. M. er en original og fantasifuld Tegner, der rader over megen Humor og som særlig i sine Illustrationer til Børnebøger har forstaaet at gøre det overnaturlige og fantastiske anskueligt. — Gift 1897 Inger Møller.

J. M. O.

Litt.: „Politiken“ og „Dannebrog“ ²/₃ 1904; „Berl. Tid.“ ⁹/₃ s. A.; „Ill. Tid.“ ¹⁸/₃ s. A.; „Dsk. Ungdom“ ⁶/₁₀ 1907; „Berl. Tid.“ ²⁰/₄ 1919; „Aarhus Stiftstid.“ ²⁰/₄ 1919.

Moesgaard-Kjeldsen, Christen (f. ²⁰/₁₀ 1869), Landmand, Politiker. F. i Vejlbj ved Aarhus. Forældre: Gaardejer Laurs Jacobsen Kjeldsen og Karen Christensen (M.). Ud-

gaaet fra et Bjørnbaksk Hjem bestemte han at blive Landmand, skønt Faderen ønskede, han skulde studere, var Apr. —Aug. 1888 paa Tune Landboskole og blev 1890 Landbrugskandidat. 1891—92 var han i Brasilien for at lede Indførelse af Erstatningsdrift, var 1893—94 Lærer ved Dalum Landbrugsskole og blev 1894 Krediforeningens Bestyrer af Lidsø og Bindernæs ved Rødby; disse Gaarde købte han 1896, ejede desuden 1901—16 Vennersminde. Fra ret ringe Kaar og med stort personligt Arbejde har M.-K. i høj Grad udvidet og forbedret Driften af disse Ejendomme, hvor

særlige Forhold gør sig gældende; over 1100 Tdr. Land er lærlagt, drænet og kultiveret, forsynet med Veje og Roebaner. M.-K.s Energi og praktiske Sans skaffede ham efterhaanden mange Tillidshverv, 1906—13 var han Medlem af Rødby Byraad og medvirkede her til betydelige Arbejder, han har været Formand for Sukkerroedyrkerforeningen, Bestyrelsesmedlem i flere landøkonomiske Foreninger, indtog en ledende Stilling i Bevægelsen for Rødby—Femern-Ruten osv. Han gav Stødet til, at Forsøgslaboratoriet anlagde sine Forsøg paa mere praktisk Maade, og 1902 foranledigede han de Rentabilitetsforsøgsforsøg, som han et Par Aar ledede sammen med Har. Goldschmidt (s. d.) og J. A. Lemming (s. d.). Politisk sluttede M.-K. sig til det radikale Venstre, opstilledes 1909 og 1910 i Fredensborgkredsen og valgtes 1913, 1915 og 1918. Han tog Del i talrige Forhandlinger om økonomiske og sociale Sager, var 1913—14, 1915—16 og 1916—17 Ordfører for Ejendomsskyldlovsforslag, 1913—14 for Forslag til Lov om Statsbanernes Styrelse, 1915—16 om Indkomstskat, 1916—17 og 1917—18 om Fæstegodsets Overgang til Selveje; 1915—16 var han Formand for Lønningsudvalget. Som Formand for Ernæringsraadet fra 1917 spillede han en betydelig Rolle under Krigstidens Rationeringer. Som overbevist Frihandelsmand var han imidlertid imod at fortsætte disse udover det strengt nødvendige, og han kom herved efterhaanden i Modsætning til sit Partis af Ove Rode (s. d.) prægede Taktik. April 1919 søgte han forgæves at paavirke Indenrigsministeren efter sit Ønske, nægtede i Aug. s. A. at lade sig genopstille og førte Novb. altes Forhandlinger med Rode. Hertil kom Uoverensstemmelser i det sønderjyske Spørgsmaal; ¹¹/₃ 1920 udtalte han sig i Folketinget for Flensborgs Indlemmelse og stemte i Partimødet mod den radikale Udtalelse herom. ²⁷/₃ s. A. krævede han samtidig med Marøtt (s. d.) Folketinget fornyet og blev derfor ³⁰/₃ ekskluderet af Partiet. Kort efter gjorde han Rede for sit Standpunkt i Pjeecen „Mod Tvang for Frihed“. M.-K. er en selvstændig, selfmade mand af ubureaukratisk Tilsnit. — Gift 1) Amalie Colberg. Ægteskabet opløst. 2) 1907 Anna Marie Hahn.

P. E.

Litt.: Erindringer 1 „Tune Elevs Aarskrift“ 1916 og ovenn. Pjece; „Nordsjæll. Venstrebl.“ ²⁹/₁₁ 1908, ²⁷/₅ 1909, ¹⁸/₅ 1913, ²⁰/₄ 1918, ³⁰/₃, ³¹/₃, ⁴/₄, ⁸/₄, ¹¹/₄, ¹⁷/₄ og ²⁴/₄ 1920; Tuxen og Krarup; „Landbrugets Udvikling i Danm.“ VI 1912; „Løll. Falst. Venstrebl.“ ¹⁸/₁₀ 1919; „Politiken“ og „Nationaltid.“ ²⁰/₁₀ s. A.; „B. T.“ ²⁸/₄ 1920; „Nationaltid.“ ¹⁷/₄ s. A.; Palle Rosenkrantz i „Dsk. Hærregarde ved 1920“ (Lidsø); „Verden og vi“ ¹⁰/₃ 1921; „Slesvig delt“ 1922.

Mogensen, Hans (1825—³⁰/₁₁ 1895), Oversætter. F. i Kbh. Var 1858—67 Professor ved Universitetet i sin Fødeby, var derefter Sognepræst i Stege og i Lyngby-Genarup-Gødeløf i Skaane og fra 1879 til sin Død Biskop i

Trondhjem. Som Præst i Skaane kom M. i Forbindelse med adskillige af Tidens litterære og historisk interesserede Adelsmænd, og efter Opfordring af Rigsraad Bjørn Andersen til Stenalt gav han, der havde erhvervet sig en betydelig Sprogfærdighed under sine Ungdomsrejser i Tyskland og Frankrig, sig i Lag med Oversættelsen af den franske Statsmand Philip de Commines' Memoirer fra Ludvig XI.s og Karl VIII.s Tid. Oversættelsen forblev længe liggende utrykt; 1843 henledte Molbech Opmærksomheden paa den, og 1913—19 blev den udgivet af Poul Nørlund for „Det danske Sprog- og Litteraturselskab“. Som Sprogværk indtager denne Oversættelse en høj Rang i det 16. Aarh.s danske Litteratur, et værdigt Sidestykke til And. Sørensen Vedels berømtelige Fordanskning af Saxo. D. i Trondhjem. — Gift Boel Eriksdatter, der overlevede ham.

C. S. P.

Litt.: „Dsk. Mag.“ VI 1752; Daae: „Trondhjem Stifts gejstlige Hist.“ 1863; Rørdam: „Kbh. Univ. Hist.“ II 1869—72; ovenn. Udgave af Commines ved Nørlund III 1917—19.

Mogensen, Thomas (⁷/₁₀ 1874—¹⁰/₁₁ 1918), Landboforeningssekretær. F. i Vinterslev ved Hadsten. Forældre: Gaardejer Søren Thomasen M. og Ane Kirstine Thomasen. Lærte praktisk Landbrug i sit Hjem og kom efter at have været paa Højskole og Landbrugsskole til Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen 1898.

S. A. var han en kort Tid Regnskabsfører paa Rødbjerggaard og Helgenæs ved Nakskov, 1898—1901 Lærer ved Emdrupborg Højskole, 1901—03 Lærer og Bogholder ved Ludeland Landbrugsskole, 1904—06 Lærer paa Dalum Landbrugsskole, var 1906—18 Redaktør af „Fyns Stifts Landbrugslidende“ og fra 1909 Sekretær for De samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift. Han var desuden Sekretær for Fyns Mejeri-forening, Foreningen til den lette Hesteavl's Fremme i Fyns Stift, Dalum Landbrugsskoles Legat og Dalum Venner samt Forretningsfører for Forsikringsforeningen for Avlstyre i Fyns Stift. Han var Medudgiver af Tabeller til Brug for Kontrolassistenter og „Regnskabsbog for Landbruget“ og Medlem af Bestyrelsen i Foreningen af danske landøkonomiske Tidsskrifter. — M. yndede ikke at træde i Forgrunden, men han var en punktlig Kontormand og udfyldte sit Kald med Samvittighedsfuldhed; han var derfor ogsaa de ledende Mænd indenfor Foreningerne en god Sløtte, paa hvis Arbejde og solide Omdømme de kunde stole. D. i Odense. — Gift 1907 Anne Margrete Møller.

A. C.

Litt.: Nekrologer i „Fyns Stifts Landbrugstid.“ 23/11 1918. „Ugeskr. f. Landm.“ s. A., S. 643. „Andelsbl.“ s. A., „Mælkeritid.“ s. A. og „Vort Landbrug“ s. A.

Molbech, Christian (8/10 1783—23/11 1857), Historiker, Litteraturhistoriker, Sprogmand. F. i Sorø. Forældre: Professor ved Sorø Akademi Johan Christian M. og Louise Philippa Frederike Tübel. Blev Student 1802, begyndte at studere Jura, men opgav det, efter 1805 at være blevet Amanuensis ved det Kgl. Bibliotek, for helt at vie sig til litterære Studier. Med Grundtvig sværmede han for Nordens Oldtid, men

brød offentlig med ham efter Fremkomsten af „Verdenskrøniken“ (1812); en Tid var han hyppig og kærkommen Gæst paa Bakkehuset uden dog i Længden med sit noget sygelige Sind at kunne fastholde Kamma Rahbeks Venskab. Som Forfatter fangede han først Læseverdenens Opmærksomhed med sine „Ungdomsvandring i mit Fødeland“ (1811), en Blanding af historisk Beskrivelse og følsom Naturbegejstring, og viste sig som lovende Historiker i den med værdig Holdning fortalte „Historie om Ditmarskerkrigen“ (1813). 1814 grundlagde han Maanedsskriftet „Athene“, som han holdt i Gang til 1817 og i den store litterære Fejde gjorde til Partiorgan for Oehlenschläger mod Baggesen. Efter som Aarene gik, voksede hans Produktionstrang, navnlig efter at han 1829 forenede Stillingen som Professor ved Universitetet i Litteraturhistorie med Biblioteksgærringen, trods et formentlig svælgeligt Helbred og antog, til Skade for Stilens Læselighed og Undersøgelsens Grundighed, en næsten svimlende Højde; der var Tider, da han publicerede over 1000 Sider aarligt. Store Dele af denne Produktion er uhjælpelig hjemfaldet til Glemselen; det gælder hans „Forelæsninger over Historiens Filosofi“ (2 Bd. 1840—41), hans „Fortællinger og Skildringer af den danske Historie“ (2 Bd. 1837—40), i hvilke han særlig havde den store Almenhed for Øie, hans „Forelæsninger over den videnskabelige Kulturs og Litteraturens Historie i den gamle Verden, særdeles i Orienten“ (1831) og hans „Forelæsninger over den danske Poesi“ (2 Bd. 1831—32). Naar han alligevel indtager og altid vil indtage en fremtrædende og ærefuld Stilling i dansk Aandslivs Historie, er det i Kraft af den Overbevisningens Varme og Udholdenhed, hvormed han paa sproglige og rent historiske Omraader viste nye Veje for Forskningen og selv betraadte dem med Værker, der fremmede Studierne og til Dels endnu er uundværlige. Paa en Tid, da Rask samlede Sprogmandenes Opmærksomhed

om Islandsk og den gamle islandske Litteratur, fremdrog M. halvt i Trods de gammel-danske Sprogmindesmærker („Den danske Rimkrønike“ 1825; „Henrik Harpestrængs danske Lægebog“ 1826; „Den ældste danske Bibeloversættelse“ 1828; „Hr. Michaels danske Rimværker“ 1836); han fremhævede de danske Dialekters Betydning for Kendskabet til det danske Sprogs historiske Udvikling og udgav 1833—41 sit „Dansk Dialektlexikon“, der endnu ikke har fundet en Afløser, medens hans „Dansk Glossarium eller Ordbog over forældede danske Ord fra 13.—16. Aarh.“ (2 Bd. 1853—66) er overflødiggjort af Kalkar; 1828—33 udkom „Dansk Ordbog“ (ny Udg. 1854—59), hans betydeligste sproglige Arbejde og den Dag i Dag værdig Beundring. Som M. paa Sprogstudiets Omraade var i Pagt med Fremtiden, saaledes ogsaa paa Historieforskningens. Idelig indskærpede han, at man ikke over Oldtiden maatte glemme Danmarks nyere Historie; han understregede, at et Lands Historie ikke udelukkende var Kongernes Historie, men i ligesaa høj Grad det store navnløse Folks, og betonedede, at den skulde ses ikke blot indefra men ogsaa med europæisk Udgangspunkt; han var ivrig for at fremhjelpe de topografiske og personalhistoriske Studier som uundværlige Sider af den almindelige Historie. Heller ikke som Menneske var M. ubetydelig, trods det vrantne, irritable Væsen, der var en Fabel for Samtiden, og som gav sig et typisk litterært Udslag i hans haardhændede Kritik af Ingemanns og Hauchs historiske Romaner; at han desuagtet forstod at samle vidt forskellige Mænd til virksomt Samarbejde, viste han, da han 1839 stiftede den danske historiske Forening og overtog Redaktionen af dens Tidsskrift; det er M., der staar som den overlegent rolige Bedømmer af Naturernes Forskellighed, da Grundtvig ønsker det gamle Venskabsforhold genoplivet, og man læser ikke Brevene veklede mellem M. og Sønnen, uden at faa sin største Sympati hos den gamles Personlighed. — Til det Kgl. Bibliotek var M. knyttet hele sit Liv; han var paa dette Felt en kyndig Mand, hvad hans i sin Tid meget ansete Afhandling „Om offentlige Biblioteker“ (1829) noksom bærer Vidne om, og forestod i mange Aar med megen Dygtighed Bogkøbet. D. i Kbh. — Gift 1820 Johanne Christine Langberg, d. 1879. C. S. P.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slæghthaandbogen“ og „Personalh. Tidsskr.“ VI 6 1915; Dagbog i „Personalh. Tidsskr.“ IV 4 1901; J. K. Høst: „Erindringer“ 1835, S. 111; „Svea“ 1831; Werlauff: „Ilist. Optegn. om det kgl. Bibl.“ 2. Udg. 1844; P. L. Møller: „Krit. Skizzer“ II 1847; C. Paludan-Müller i „For Litteratur og Kritik“ VI 1848; H. C. Andersen: „Mit Livs Eventyr“ 1855; Overskou: „D. dsk. Skueplade“ V og VII 1864 og 1876; Arntzen: „Baggesen og Oehlenschläger“ 1870—78; „Ill. Tid.“ 7/10 1883; Steenstrup: „Historiskekrivningen i Danm. i 19. Aarh.“ 1889; J. L. Heiberg: „Et Liv“ 1891—92; N. Bøgh:

„Chr. Winther“ 1893—1901; E. Brandes i „Poltikken“ 22/4 1901; „Tilskueren“ 1901; „Dsk. Tidsskr.“ 1905; „Hist. tidsskr. f. Skåneland“ 1905; Ekedahl; „M. d. äldre och Sverige“ 1906; Verner Dahlerup i „Dsk. Studter“ 1907; „Euphorion“ s. A.; L. C. Nielsen; „F. V. Hegel“ 1909; „Dsk. Studier“ 1910; Werlauff; „Erindringer fra mit Liv“ 1910 („Mem. og Br.“ XIII); Forord til „Ordbog over d. dsk. Sprog“ I 1919; Troels-Lund; „Bakkehus og Solbjerg“ I 1920; Raunkjær i „Tilskueren“ 1920 I; O. C. Molbech i „København“ 9/9 s. A.; Rubow; „Dsk. litt. Kritik I 19. Aarh.“ 1921; Galster; „Ingemanns historiske Romaner og Digte“ 1922; Breve i Samlinger af Breve til J. P. Mynster (1862), P. Hjort (1867), C. C. Rafn (1869), H. C. Ørsted (1870), H. C. Andersen (1877), Ingemann (1879), Chr. Winther (1880), Jac. Grimm (1885), endvidere i „Saml. t. jysk H. O. T.“ 1866—67 og 1905; „Ur Es. Tegners papper“ 1882; C. K. F. Molbech; „C. M. og K. M. Rahbek“ 1883, Birker Smith; „Til Belysning af litt. Personer og Forhold“ 1884, L. Schrøder; „C. M. og N. F. S. Grundtvig“ 1888; „Tilskueren“ 1891; „Tidsskr. f. Søvesen“ 1901; „Vor Ungdom“ 1901; „Pers. Tidsskr.“ IV 5 1902; „Samlaren“ 1904; „Den dsk. Højskole“ 1904; „Julebogen“ 1907; O. C. Molbech; „C. M. og hans Søn C. K. F. M.“ 1908, Reumert; „En Race-Slægt“ 1917 og „Das Autogramm“ Juli 1922; Nekrolog i „Nord. Univ. Tidsskr.“ 1858.

Molbech, Christian Knud Frederik (20/7 1821—20/5 1888), Digter. F. i Kbh. Forældre: Professor Chr. M. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1839 og begyndte at studere Teologi, men hans kunstneriske Interesser sejrede, og han opgav Teologien for Æstetikken og Litteraturhistorien. Han tog ivrig Del i Tidens Studenterliv, og sammen med C. Ploug og H. Brøchner, hans nære Ven, skrev han „Johan

Ludvig Heiberg, en apokalyptisk Komædie i 4 Akter af Adam Howitz“ (1842), rettet mod Heiberg og dennes Kritik af den politiske Liberalisme. 1853 modtog han den udsatte Stilling som Professor i dansk og nordisk Litteratur ved Kiels Universitet; da Situationen tilspidsedes, fik han 1864 sin Afsked af Forbundscommissærerne, fordi han havde talt Danskhedens Sag. Efter i nogle Aar at have været Medarbejder ved „Dagbladet“ blev han 1871 efter Hauch Censor ved det Kgl. Teater, en Stilling han beklædte, til han 1881 tog sin Afsked, haardt trængt af den radikale Opposition. 1879 blev han Dr. phil. h. c. Sine sidste Aar levede han tilbage trukket, beskæftiget med den svundne Tid. Fra disse Aar stammer hans Udgaver af Faderens Brevvekslinger med Kamma Rahbek og Grundtvig. M.s. Debutbog „Billeder af Jesu Liv“, som han udgav i sit Rusaar 1840, skaffede ham straks Anerkendelse. Men Tiden passerede ham og lod ham tilbage. Hans Begavelse er udpræget lyrisk. Det viser sig ogsaa i hans Teaterstykker: de romantiske Skuespil „Klintekongens Brud“ og „Venusbjørget“ (1845) og Digter- eller Kunstnerdramerne „Dante“ (1852), „Ambrosius“ (1878)

og „Opad“ (1881). Det er ikke den oprindelige Ambrosius, han har skildret; han har spejlet sig selv, fundet sit eget Billede i den historiske Figur. Som Lyriker har han ydet sit bedste, især Digtsamlingen „Dæmring“ (1851). M. aabenbarer intet nyt om Sorgen og Efteraaret, om Taaren og Længslen og Stilheden, men han taler smukt og rent. Han har Stil, en kunstnerisk Form, der hviler paa Iagttagelsen af den lyriske Retoriks Regler, sikkert og fint beregnet, undertiden helt statelig. Han er Skønskriver, den typiske Epigon. Hans Digtning er bestemt ved Guldalderens Digtere, især Oehlenschläger og Chr. Winther. Hans litterære Hovedbedrift er i Virkeligheden Dante-Oversættelsen (1851—63), og som sandan betragtede han den ogsaa selv. Tiden stillede ham overfor en Slægt, der brød med hans Idealer. I sine kritiske Artikler, samlet i „Fra Danadernes Kar“ (1873), bekæmpede han den ny Retning i Litteraturen af et ærligt Hjerte. Hvor han brugte sin personlige Magtindflydelse til at spærre den ny Litteratur ude, fik han Modstandens haandgribelig at føle, saaledes ved den Modtagelse, hans Skuespil „Farnaos Ring“ (1879) fik paa det Kgl. Teater. D. i Kbh. — Gift 1841 Mathilde Krabbe, d. 1909. O. F.

Litt.: Slægt se C. M.; Hustrus Slægt se Christopher Krabbe; Selvbioografi i „Levnedsbeskrivelser af de ved Kbh.s Univ.s 400aarstest promoverede Doktorer“ 1879; Erindringer i „Vor Ungdom“ 1902; Overskou: „Den dsk. Skueplads“ V 1864 og VII 1876; Borchsenius: „Fra Fyrerne“ 1878—80 og „Hjemlige Interiører“ 1894; S. Heegaard i „Ill. Tid.“ 2/2 1879; „Nutiden“ 1881; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; N. Bøgh; „Chr. Winther“ 1893—1901; G. B. i „Poltikken“ 14/1 1901; E. v. d. Recke i „Berl. Tid.“ 19/1 s. A.; Mar. Kristensen i „Dsk. Tidsskr.“ s. A.; L. C. Nielsen; „F. V. Hegel“ 1909; „Fru Heiberg og A. F. Krieger“ 1914—15; Rubow; „Dsk. litt. Kritik I 19. Aarh.“ 1921; Har. Nielsen i M.s. „Udvalgte Digte“ s. A.; Jul. Clausen i „Berl. Tid.“ 19/1 s. A.; R. Nellenand; „Det kgl. Teaters Hist.“ II 1922; Breve i „Danskere“ III 1890; H. Brøchner og C. K. F. M. 1902; „Ill. Tid.“ 9/5 1903; O. C. Molbech; „Chr. M. og hans Søn C. K. F. M.“ 1908 og „Bøzen om Frolich“ I 1921; Nekrologer i „Dagbl.“ 22/5 1888 og (af E. v. d. Recke) 22/5 s. A.; „Berl. Tid.“ 22/5 s. A. og (af Nic. Bøgh) 20/5 s. A.; „Morgenbl.“ 21/5 og 27/5 s. A. og „Poltikken“ 22/5 s. A.; „Ill. Tid.“ 27/5 s. A. (af N. M.) og „Danmark“ 1889 (af P. Hansen).

Molbech, Oluf Christian (f. 7/12 1860), Forfatter. F. i Kiel. Forældre: Forfatteren C. K. F. M. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1879. Cand. phil. 1880, studerede Statsvidenskab og blev Løjtnant, løsev sig fra det æstetiske Milieu, hvori han var opvokset, ved at rejse til Nordamerika 1888 og arbejdede her i 11 Aar ved Tømmerindustri, samtidig med at han havde rig Lejlighed til at lære de gamle indianske Egne og Nybygger-

livet der at kende. Hjemkommen søgte han, bl. a. i Tyskland, at skabe sig en Eksistens i samme Forretningsbranche, men maatte opgive det og har siden drevet litterært Arbejde, er fra 1905 ansat i J. Jørgensen & Co.s Bogtrykkeri. Han har udgivet en Række Værker, dels af personalhistorisk Art („General Langbergs Hændelser“ 1902, „C. F. Tietgens Erindringer og Optegnelser“ 1904, „Chr. M. og hans Søn C. K. F. M.“ 1908), dels Udgiverarbejde (Oehlenschlägers udvalgte Digte 1922), dels æstetisk-etnografisk. I „Skoven hævnør“ (1904), „Over Havet“ (s. A.), „Den gule By“ (1905), „Pocahontas“ (s. A.) og „Høg over Høg“ (1908) giver han i novellistisk Form ædruelige og instruktive Billeder af Livet i Nybyggerne, byggede paa Selvoplevelse. Med „Indianerliv. Et dømt Folks Saga“ (1911), „Skovens Helle“ (1912) og „Kampen om Prærien“ (1915) optog han en paa omfattende Studier hvilende Skildring af Indianernes Undergang; en samlet Fremstilling af den europæiske Kolonisering i Nordamerika under Tillen „Pelsværkshandelen i Nordamerika“ er det paa Grund af Bogmarkedets Begrænsning og fejlslagne Forsøg paa at opnaa Støtte (bl. a. den Loubat'ske Pris) ikke lykkedes ham at fuldføre. — Gift 1890 Aasta Christiane Schack.

F. **P. E.**
Litt.: Slægt se C. M.; mødrene Slægt se C. K. F. M.; „Ilørup i Skrift og Tale“ i 1902, S. 189; „Aftenposten“ 23/2 1904; L. Schrøder i „Istøskolebl.“ s. A., S. 1653; „Nationaltid.“ 1/11 s. A.; Vald. Rørdam i „Samfundet“ 2/11 s. A. og 24/3 1905; Ludv. Holsteln i „Politiken“ 12/11 1904; M. J. i „Sørø Amtstid.“ 12/11 s. A.; P. Levin i „Det ny Aarh.“ Jan. 1905 og „Politiken“ 2/4 s. A.; C. E. i „Soc.-Dem.“ 20/11 s. A.; R. G. B. i „Dagens Nyheter“ 28/11 1904; C. D. W. i „Vårt Land“ 3/2 1905; Villads Christensen i „Nord. Tidsskr.“ 1915; „Geogr. Tidsskr.“ 1916; Borchsenius i „Sørø Amtstid.“ 20/11 1922.

Moldenhauer, Peter Wilhelm (24/3 1800—27/9 1864), Legatstifter. F. i Kbh. Forældre: Juveler Maxilian Wilhelm Ivan M. og Elisabeth Larsen. Uddannedes som Guldsmed og havde Forretning i Kbh., rejste iøvrigt rundt i Europa paa Fagets Vegne og forhandlede Perler og Diamanter. Han var ivrig Musikamatør, dyrkede især Kammermusik og spillede Bratsch og Sekondvioln, ligesom hans Omgang væsentlig var Musikere. Før sin Død testamenterede han af sin Formue 10,000 Kr. til det kgl. Kapels Enkekasse og Resten, 143,000 Kr., til Oprettelse af et Musikkonserveratorium, og 1867 traadte da „Kbh.s Musikkonserveratorium“ ud i Livet, ledet af Gade, Hartmann og Paulli, som M. havde bestemt. D. i Kbh. — Ugift.

P. E.
Litt.: A. Hammerleht: „Kbh.s Musikkonserveratorium 1867—1892“ 1892.

Moldenhauer, Daniel Gotthilf (11/12 1753 el. 54—21/11 1823), Biblioteksmand, Teolog. F. i Königsbjerg. Forældre: Prof. theol. Johann Heinrich Daniel M. og Lydia Charlotte Trummer. Blev Student 1773, studerede i Göttingen klassisk Filologi og Teologi og tilegnede sig omfattende Kundskaber; blandt hans Lærere var Filologen Heyne og Kirkehistorikeren Walch, og navnlig Heyne fik afgørende Betydning for ham og blev hans Forbillede ogsaa som Embedsmand. 1776 blev han teologisk Repetent, n. A. kaldte A. P. Bernstorff ham paa Heynes Anbefaling til Professor i Kiel, hvor han i 5 Aar holdt talrige Forelæsninger over Teologi, orientalsk og klassisk Filologi, indtil han 1782 med Statsunderstøttelse begav sig paa en stor Rejse til Tyskland, Holland, England, Frankrig, Spanien og Italien med det Formaal at finde nyt Stof til den græske Bibeltekst. Han besøgte mange lærde og arbejdede flittig i Bibliotekerne, hvor han ikke blot gjorde talrige Optegnelser, bl. a. til Tempelherrenes og Inkvisitionens Historie, men ogsaa, især i parisiske Klosterbiblioteker, tilegnede sig Haandskrifter og Breve, der var af særlig Interesse for hans Studier, — en Trafik, han sikkert, om end i mindre Grad, ogsaa har drevet paa den Rejse, han 1786—87 foretog til Spanien i en hemmelig diplomatisk Mission. Kun en ringe Del af det indsamlede Stof fik M. bearbejdet: hans Tid blev snart helt optaget af en omfattende Embedsgjerning, 1783 var han blevet Professor i Teologi i Kbh.; hans paa Latin holdte Forelæsninger viste stor Veltalenhed, men hans afblegede, rationalistiske Standpunkt vandt liden Anklang, og 1805 tog han sin Afsked. 1790 blev han Medlem af Kommissionen for Universitetet og de lærde Skoler, 1805 af Universitetsdirektionen, og stod særlig i disse Stillinger i et nært Forhold til Hertug Frederik Christian af Augustenborg, der trods personlig Aversion mød M. dog benyttede ham meget som Raadgiver i Universitets- og Skolespørgsmaal. M.s væsentligste Indsats er knyttet til Embedet som Overbibliotekar ved det Kgl. Bibliotek. Han overtog denne Stilling 1788 og beholdt den til sin Død, medens han allerede 1817 opgav sine øvrige Embeder. Som Biblioteksmand var han en første Rangs Kraft, og Bibliotekets Udvikling blev i hans Periode usædvanlig glimrende. Ikke blot forstod han at forøge dets Samlinger ad mangfoldige Veje og paa gunstige Vilkaar, men han gennemførte ogsaa 1793, at Biblioteket blev offentlig tilgængeligt. I det hele var hans Hovedinteresse at tjene Videnskabens rent praktiske Tarr; derfor brød han sig lidet om smukt udstyrede og indbundne Bøger, medens han lagde stærk Vægt paa at forsyne Biblioteket med nyere videnskabelig Litteratur af størst mulig Brugsværdi. Hans Bogkøb krævede store Pengemidler, men ogsaa disse forstod han

at opnaa: 1804 forhøjedes Annuet fra 3000 til 4500 Rdl., og samtidig likvideredes 20.000 Rdl., som han havde modtaget i Forskud. Blandt de største samlede Erhvervelser var Suhms og Hielmstiernes Biblioteker samt Uldalls og Kalls Haandskriftsamlinger, desuden købtes en Mængde Samlinger og Enkeltværker paa de talrige Bogauktioner omkring Aarhundredskiftet og hos udenlandske Boghandlere. Fremdeles lod M. hele Biblioteket omordne efter et videnskabeligt System og paabezundte 1816 Udarbejdelsen af et systematisk Katalog over den udenlandske Afdeling, hvoraf Halvdelen var færdigt ved hans Død. Hans store Interesse for Haandskrifterne gav sig dels Udslag i, at han 1809 fremsatte en aldrig udført Plan til et stort Udgiverarbejde, et „Museum“, hvor de skulde publiceres i Uddrag og Bearbejdelser, dels i, at han skænkede sin egen store Haandskriftsamling og de bedste Dele af sin Bogsamling til Indlemmelse i Biblioteket (en Del 1820, Resten ved hans Død). M. tilhørte den Bernstorffske Kreds, og hans hele Aandsform saavel som hans Sprog var altid lysk. Hans hurtige Karrière og store Indflydelse i Samtiden skyldes ikke alene usædvanlig Energi og administrative Evner, men ogsaa en Ærgerrighed og Herskesyge, der var især nægt megen Forføngelighed (H. N. Clausen sammenligner ham med en kalkunsk Hane) og Ømtaalelighed overfor Kritik. Til hans Karakters uheldige Sider hører ogsaa en Mangel paa Sandfærdighed, med hvilken hans allfor store Nærsonhed som Haandskriftsamler er beslægtet. D. i Kbh. — Gift 1787 Margrethe Christine Eitzen, d. 1823.

S. D.

Litt.: Sægt hos Lengnek og i Hauch-Fausbøll: „Slægtshaandbogen“; Rahbek: „Erindringer“ III 1825, S. 376 f.; C. Molbech: „M. som Bibliothekar“ (i „Skand. Litteraturselsk. Skrifter“ XX 1824); Steffens: „Was ich erlebte“ V 1842, S. 17—24; Werlauff: „Hist. Efterretn. om det store Kgl. Bibl.“ 2. Udg. 1841; Mynster: „Medd. om mit Levned“ 1854, S. 201 f.; „Udv. af L. Engelstofts Skrifter“ III 1862; Thiele: „Af mit Livs Aarboer“ 1873, III S. 189 ff.; E. Glæsg: „Soanlen omkr.“ 1789—1904 og I „Hist. Tidsskr.“ VIII 1 1907 og 2 1910; Chr. Bruun: „Erindringer fra det gl. kgl. Bibl.“ 1906; Schulz: „Briefwechsel Friedrich Christians“ 1908; „Friedrich Christian, Herzog zu Schl.-Holst.“ 1910 og „Aus dem Briefwechsel Friedrich Christians“ 1913; Werlauff: „Erindringer af mit Liv“ („Mem. og Br.“ XIII) 1910; „Hist. Tidsskr.“ IX 1 1919; Ada Adler: „D. G. M. og hans Haandskriftsamling“ 1917; Nekrolog (af P. E. Miller) i „Dsk. Litteraturlidende“ 1823, I „Fædrelandsdsk Nekrolog for 1823“ 1842 og (af P. A. Heiberg) i „Revue encyclop.“ XX.

Moldenhawer, Johannes (14/7 1829—22/3 1908), Blindenædagog. F. i Kbh. Forældre: Inspektør ved det Kgl. Bibliotek Carl Edvard M. og Maria Elisabeth Brockhausen. Sønneson af D. G. M. (s. d.). Blev Student 1847 og gav sig derefter til at studere Filologi, mens han samtidig var Sproglærer. Pædagogikken optog ham meget; han kom paa en Studierejse og skrev efter sin Hjemkomst

„Besøg i nogle Idiotanstalter paa en Rejse i Tyskland og Schweiz i Sommeren 1854“ og (i „Dansk Maanedsskrift“ 1855) „Om Blindeinstituttet i Lausanne“. Med offentlig Understøttelse berejste han i de to følgende Aar det meste af Europa for at studere Blinde- og Idiotanstalter. Allerede 1856 blev han Lærer ved vort Blindeinstitut og helligede sig derefter Blindsagen. Han lagde Læseplanen og forberedte Overgangen fra det ældre Blindeinstitut til det nye, der toges i Brug Novb. s. A., og blev dets Forstander og Førstelærer fra første Dag til 1905. M. gik fuldstændig op i dette Arbejde, blev en Foregangsmand paa sit Omraade og skrev en Række Afhandlinger i danske og udenlandske Tidsskrifter. Af hans mere selvstændige Arbejder kan nævnes „Fremstilling af Blindeforholdene i Danmark“ (1879) og „Det kgl. Blindeinstituts Historie med en Oversigt over Blindesagens Udvikling i Danmark 1811—83“ (1883). I Forening med Joh. Keller (s. d.) udgav han „Nordisk Tidsskrift for Blinde-, Døvstumme- og Idiotskolen“ 1867—84. Han var meget anset i Udlandet, hvor han ofte repræsenterede Danmark paa Kongresser. D. i Kbh. — Gift 1858 Ovine Hauch, d. 1909. K. K.

Litt.: Sægt se D. G. M.; Hauch-Fausbøll: „Slægtshaandbogen“ S. 348; „Næstved Tid.“ 3/2 1892; „Ill. Tid.“ 23/7 1899 og 24/7 1904; J. Moldenhawer: „Det kgl. Blindeinstituts Hist.“ 1905; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 23/3 1908 og (af J. Plesner) i „Nyt Tidsskr. f. Abnormvæsenet“ X s. A.

Moldenhawer, August Daniel Wilhelm (12/7 1831—10/3 1917), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Inspektør ved det Kgl. Bibliotek Carl Edvard M. og Maria Elisabeth Brockhausen. Sønneson af D. G. M. (s. d.). Blev Student 1848, Cand. polit. 1852, var derefter Assistent i Finansministeriet og fra 1857 til sin Død Administrator for det Schimmelmans'ske Fideikommis i Nordfjælland. M. syslede tidlig med socialøkonomiske Spørgsmaal og indgav 1853 et Forslag til Finansminister Spøncek om en Grundværdistigningsskat. Det byggede paa Stuart Mills Tanke, at den fremtidige Jordrente burde overgaa til Staten, medens M. ikke, som 18 Aar senere Henry George, vilde lade den allerede skabte Jordrente tilfalde Folket. 1855 konkurrerede M. til et statsvidenskabeligt Professorat i Kbh. og udgav Konkurrencenskriftet „En historisk og kritisk Fremstilling af de forskellige Teorier om Jord-

rente". Han vedblev at interessere sig for dette Problem, deltog 1900 i Diskussionen om Værdstigning og søgte som Administrator at praktisere sine Ideer, bl. a. ved Jordfæste. Han var iøvrig en kyndig og energisk Administrator med usædvanlig Arbejdskraft. Som skønlitterær Forfatter har han udgivet „Fem Digte“ (1850), Dramaet „Kong Saul“ (1851) og en Samling Digte og Improvisationer „Til Afsked“ (1906). Politisk var han ivrig Højremand og rettede under Grundlovskampen Juni 1914 en Opfordring til Landstingets Høre om at forlade Salen ved den afgørende Afstemning, en Tanke, der blev til Virkelighed. D. i Kbh. — Gift 1858 Johanne Adame Hauch, d. 1911. P. E.

Litt.: Slægt se D. G. M.; Hauch-Pausbøll; „Sjæthaaandbøren“ S. 348; A. C. P. Linde: „Meddelelser ang. Kbh. Univ.“ 1860, S. 275—77; „Nationalok. Tidsskr.“ 1900; „Vort Land“ 9/8 1914; „Politiken“ 9/8 s. A.; Kellhau: „Grundrentelæren“ 1916, S. 190; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 17/8 1917; „Politiken“ s. D. og (af S. Berthelsen) i „Ret“ Juni 1917.

Moldt, Johannes Christian August (8/8 1835—12/8 1906), Journalist. F. i Vesterlund ved Nordborg, Als. Forældre: Skipper Hans Christian M. og Anna Maria Schnack. Blev Skriver paa Nordborg Amtsstue, Fuldmægtig sst. 1856. Preusserne afsatte ham 1864, men han havde vundet Befolkningens Tillid og benyttedes af sine Landsmænd til talrige Hverv, var saaledes Formand for Nordborg Sparekasse og Kreds-

kasserer for Sønderborg Kreds. Han blev en af Danskhedens Ledere paa Als, agiterede ivrig ved Valgene og indlagde sig betydelige Fortjenester af den fælles Sag. 1875 blev han Pingels Efterfølger som Redaktør af „Dybbølposten“ og gjorde her i 30 Aar et stort Arbejde; trods sin Takt og Besindighed undgik han dog ikke flere Bøde- og Fængselsstraffe. Han besøgte en lille lyrisk Aare; havde iøvrig først i 70'erne udgivet „Hvorfor jeg er bleven Dansk“, en Skildring af Hjemmetyskeriet under Pseudonymet Matz Matzen. 1888 blev han Kasserer for den nystiftede Vælgerforening. Fra 1879 havde han en dansk Boghandel i Sønderborg. D. i Sønderborg. — Gift 1881 Frederikke Jakobine Holænder, d. 1917. P. E.

Litt.: „Ill. Tid.“ 4/5 1890; „Nord. Boghandlertid.“ 17/11 1904; „Sønderjyden“ Novb. 1905; Nekrologer i „Helmdal“ 18/8, 14/8, 18/8 og 17/8 1906; „Højskolebl.“ (af P. Andresen) 22/1 1907; „Sprogforeningens Almanak“ 1908 (af Nils Nissen) og „Nord. Boghandlertid.“ 20/8 1906.

Moller, Johannes (27/2 1661—20/10 1725), Litteraturhistoriker. F. i Flensborg. Forældre: Sognepræst Ole Møller og Christine Brekling. Blev Student 1676 i Kiel og var derefter paa Studierejse i Leipzig, Hamborg

og Kbh. En akademisk Grad erhvervede han aldrig; til Præst ansaa han sig ikke for dygtig nok, men følte sig tilfreds med Stillingen som Hører ved Skolen i sin Fødeby (1685; fra 1701 til sin Død Rektor). M. var i Besiddelse af en uhyre Lærdom og en ligesaa overordentlig Flid; hans Interesser samlede sig fornemmelig om hans Hjemstavn, Hertugdømmernes Litteraturhistorie, og i 40 Aar samlede han Stof til det Skrift, der skulde blive hans Livs Hovedværk og et af den danske Litteraturs ypperste bibliografiske Arbejder: „Cimbria litterata“, efter hans Død udgivet af Sønnen O. H. M. (s. d.), med Fortale af Hans Gram (1745 i 3 Bd.). Med en Udførlighed uden Lige og et Hav af litterære Henvisninger behandler M. i tre parallelle Rækker de Forfattere, der er fødte eller har virket, om end kun i kort Tid, i Landet mellem Kongea og Elben, i Nord medtagende Ribe og Kolding, mod Syd Hamborg og Lübeck. Man skal vanskelig forgæves raadsørge denne Bog om noget, bibliografisk eller personalhistorisk, der ligger indenfor dens Rammer. D. i Flensborg. — Gift 1700 Anna Stricker, d. 1770. C. S. P.

Litt.: Slægt i O. H. Møller: „Letzter Ehrengedächtniss“ 1771; „Cimbria litterata“ I 1745; „Dän. Bibl.“ VII 1745; „Staatsbürgerl. Mag.“ V 1825; Brasch: „Flensborg Latinskoles Hist.“ 1861; Jensen og Michelsen: „Schlesw.-Holst. Kirchengesch.“ IV 1879.

Moller, Olaus Henrik (8/5 1715—5/1 1796), Personalhistoriker. F. i Flensborg. Forældre: Rektor Johannes M. (s. d.) og Hustru. Studerede 1734—37 i Jena (boede hos Professor J. G. Walch) og var 1738—42 Lærer i Kbh., hvor han dyrkede historiske Studier, bl. a. under Vejledning af Hans Gram, 1742 overdroges det ham at fuldføre og udgive Faderens Værk „Cimbria litterata“, der forelaa 1745; samtidig overtog han Videreførelsen af Harboes og Langebeks „Dänische Bibliothek“, hvoraf han 1743—47 udgav 6 Bd. 1744—50 var han Professor i Litterærhistorie ved Kbh.s Universitet, 1750—95 Rektor ved Latinskolen i Flensborg, som han med Dygtighed reformerede. Han samlede hele sit Liv med genealogiske Studier, især over Hertugdømmernes Personalhistorie og har efterladt en lang Række trykte og utrykte Genealogier, bl. a. over Slægten Ahlefeldts Historie (1771), ikke altid lige paalidelige. En af ham 1744 bebudet slesvig-holstenisk Præstehistorie blev aldrig fuldendt. 1775 udkom en Afhandling om Fransiskanerordenen i Danmark. Hans utrykte Samlinger findes bl. a. i det Kgl. Bibliotek og Rigsarkivet. D. i Flensborg. — Gift 1745 Anna Catharina Esmarch, d. 1794. P. E.

Litt.: Slægt se Johannes M.: Brasch: „Flensborg Latinskole II. 1861; „Illst. Tidskr.“ VIII 6 1917, S. 243, 262 f.

Mollerup, Peter Johannes (f. $\frac{9}{12}$ 1872), Matematiker. F. i Nyborg. Forældre: Organist Carl Frederik M. og Cecilie Geleff. Blev Student 1891 og 1896 Mag. scient. i Matematik. Foruden Jul. Petersen og Zeuthen fik især C. Juel Betydning for hans videre Udvikling, og denne satte sig 1903 Spor i hans Doktorafhandling „Studier over den plane Geometris Axiomer“. 1906 opholdt han sig paa Studierejse

i Karlsruhe og Göttingen. Han var tidlig kommet ind paa Lærergerning og blev 1900 knyttet til Polyteknisk Læreanstalt som Lærer ved det matematiske Forberedelseskursus. 1915 blev han Docent i Matematik ved Universitetet, hvilket efter de gældende Forhold betød, at han overtog det ene af de toaarige alternerende Matematikkurser ved Polyteknisk Læreanstalt (efter P. C. V. Hansen). Dette reguleredes 1916 ved hans Udnævnelse til Professor i Matematik ved Polyteknisk Læreanstalt. 1917 blev han Formand for Matematisk Forening. Foruden enkelte elementære Lærebøger og mange mindre Afhandlinger med meget forskelligartede Emner, ofte af aksiomatisk Natur, har han sammen med Harald Bohr udgivet en Lærebog i Matematik for det polytekniske Studium, hvori der lægges mere Vægt end hidtil paa en eksakt Fremstilling. — Gift 1897 Anna Essemann.

P. H.

Litt.: Selvbioografi i Univ. Progr. Novb. 1903; „Studerterne fra 1891“ 1916; „Berl. Tid.“ $\frac{2}{12}$ 1922.

Mollerup, Arthur William Julius ($\frac{10}{9}$ 1846 — $\frac{23}{4}$ 1917), Historiker. F. i Kbh. Forældre: Cand. juris Thomas Joachim Andreas M. og Anna Joachimine Marie Mathealine Kieler. Blev Student 1866, Magister i Historie 1872, studerede i Stockholm og var 1874 — 75 Sekretær ved det danske Konsulat i Rom. Han levede derefter i Kbh. af Undervisning og litterært Arbejde, var fra 1876 Medarbejder ved „Regesta Danica“,

udgav med Erslev „Frederik I's danske Registranter“ (1879) og „Danske Kancelliregistranter 1535—50“ (1881—82) og var Medredaktør af „Nordisk Konversationsleksikon“ 3. Udg. fra 4. Bd. (1887 ff.). 1880 blev han Dr. phil. med Afhandlingen „Danmarks Forhold til Litland 1346—1561“, skrev iøvrig en Del Afhandlinger om 16. Aarh.s Historie og udgav 1893 det forlignelsesfulde bio-

grafisk-historiske Værk „Bille-Ættens Historie“ I (1893). Imidlertid var M. kommet ind paa Museumsgerning, var 1882—84 Assistent ved Rosenborg, 1893—96 ved Nationalmuseets 2. Afdeling, hvis Direktør han blev efter Henry Petersen 1896; 1898 blev han endvidere Direktør for Rosenborg og Formand i Bestyrelsen for Frederiksborgmuseet. M., hvis videnskabelige og litterære Evner var utvivlsomme, egnede sig mindre til Administrator; hans økonomiske Forhold havde fra tidlig Tid nodet ham til at paatage sig for meget Arbejde, bl. a. ved Undervisning (Lærer ved Officersskolen 1892—97), han evnede mindre og mindre at overkomme alt (maatte saaledes fratænde som Medarbejder ved „Dansk biografisk Leksikon“), og hans Afsnit af „Danmarks Riges Historie“ (III 2 1898—1905) over Tiden 1536—88 præges baade i Helhed og Enkeltheder heraf. 1910 konstateredes det, at han som Frederiksborgmuseets Formand havde overtrukket dets Konto hos Carlsbergfonden med over 60.000 Kr., hans afskedigedes fra sine Stilling og idømtes Dec. s. A. 1 Aars Forbedringshus for Underslæb. Senere syslede han med Studier over 17.—18. Aarh.s danske Kulturhistorie og udgav en interessant Bog „Vildskud“ (1917) om viborgsk Byliv. D. i Klampenborg. — Gift 1879 Caroline Susanne Ewald Rothe.

P. E.

Litt.: Slægt 1 „Stamt. over Slægten Paludan-Müller“ 1895 og Duurloo: „Bidrag til Oplysning om Thomas Jørgensens Slægt“ 1890; Elvius og Hiort-Lorenzen: „Dsk. patri. Slægter“ 1891, S. 277; Selvbioografi i Univ. Progr. Novb. 1880; Orlrik: „Statens Lærerskole“ 1906; J. P. Jacobsen i „Tidskræner“ 1907, S. 302; „Nationaltid.“ $\frac{17}{12}$ 1910; Dahlberg og Plum: „Metropolitanskolen“ 1915; „Hist. Tidskr.“ VIII 6 1917; J. Lindbæk i „Berl. Tid.“ $\frac{24}{4}$ s. A.; Nekrolog af A. Linvald i „Politiken“ $\frac{29}{4}$ s. A.

Mols, Niels Petersen (egtl. Pedersen) ($\frac{27}{3}$ 1859— $\frac{25}{10}$ 1921), Maler. F. i Grumstrup ved Skanderborg. Forældre: Husmand Peder Nielsen og Ane Karlsdatter. Tjente fra 8 Aars Alderen som Voglerdreng, kom 15 Aar gl. i Malerlære i Aarhus, blev Svend og dimitteredes af Teknisk Skole her til Kunstakademiet, som han besøgte Okt. 1880—April 1884 samtidig med, at han ernærede sig ved sit Haandværk. Med

Støtte fra Akademiet rejste han 1889 til Holland, Belgien og Paris, 1890 til Italien paa dets store Stipendium, og 1907 fik han Anckers Legat. Han udstillede paa Charlottenborg Foraarsudstilling 1884—1922 (1906 tillige en Barnebuste) og paa de fleste store Udstillinger af dansk Kunst i Ind- og Udland, hvilket indbragte ham en Række Medailler. Akademiet tilføjede ham Aarsmedaillen 1. Gang 1893 for „Medens Redningsbua-

den er ude" (Randers Museum), 2. Gang 1894 for „Regnvejrr", hvorved han blev Medlem af dets Plenarforsamling, og Neuhausens Præmie 1895 for „Billedhugger Professor Saabye i sit Atelier". 1909—17 var han Medlem af Akademiraadet. M. begyndte som Figurmaler (Genrebilledet „Hos Bedsteforældrene"), men fandt hurtigt sit særlige Felt, Landskabs- og Dyr-maleriet. Han slog igennem 1887 med „Roeoptagning" (Kunstmuseet). Stærkt — som „Realisme" — virkede i Brydningsaarene dengang den djærve, ligefremme Sanddrueh, hvormed de to hvide Stude i det triste Graavejr var malede og tilmed i stor Maalestok, — denne Kærlighed, dette fortrøelige Kendskab til Dyrene, som helt og fuldt var den jyske Bondes —, og man beundrede den følsomt formende Pensebehandling og de fine Graavejr-stoner. M.s. fleste Billeder er Køer i det flade vestjyske Landskab med den lave Horizont, græssende paa Marken, søgende sammen med Ryggen mod den piskende Regn eller drevne i Flokke, helst i Graavejr eller Regn, undertiden i Aften sol — i de senere Aar oftest fra Ribegnen og Fanø (Billeder af Kreaturfærger). Hertil kommer enkelte Portrætter (Stiftamtmand Regenburg, Frederiksborg) og større figurrige Billeder („Redningsbaaden kommer til Stranden", Ribe Stiftsmuseum). Blev Størstedelen af hans Produktion end flittigt, solidt Haandværk, viser dog enkelte Ting hans friske, oprindelige Evne, at han inderst var en følsom Lyriker (Aftenstemning-Skitser; „Efteraarstræk, Vildgæs og tamme Gæs", Hirschsprung; Moderens Portræt). Og nogle faa Kostudier i dekomponerende impressionistisk Teknik hører koloristisk og i Karakteristisk af Dyrenes Former til vort Dyr-maleris bedste. Arbejder ejer de fleste Provinsmuseer og Museerne i Lübeck og Göteborg. D. i Kbh. — Gift 1898 Gerda Krarup. S. S.

Litt.: Hustrus Slægt i N. P. Krarup: „Stamt. over Familien Krarup" 4. Udg. 1915; „Nord. Tidsskrift" 1888 S. 103—04 (af Karl Madsen); „Nationaltid." 4/2 1908; „Ill. Tid." 16/2 1908 (af H. L.); „Berl. Tid." 20/3 1919 (af K—r); „Zahrtmann. Mindebog" udg. af F. Hendriksen 1919; „Politiken" 27/3 s. A.; Nekrologer i „Berl. Tid." 25/10 (af K—r) og 28/10 1921 (af Vilgo Johansen), „Politiken" og „Aftenposten" 25/10 s. A. og „København" 30/10 s. A. (af Mathilde Muus).

Moltesen, Eva Elisabeth (f. 17/12 1871), Forfatterinde. F. i Jorois, Finland. Forældre: Apoteker, Magister Frans Algoth Hällström og Olga Elisabeth Nyman. Blev Student i Helsingfors 1890. Magister sst. i Naturfagene med Zoologi som Hovedfag 1894, var Lærerinde ved Nord-Savolaks' Folkehøjskole 1892—97 med Afbrydelser 1893—94 for at tage Magistergraden og 1896—97 for at gøre en Studierejse i Danmark, bl. a. til Askov, hvor hun traf sin senere Mand. 1896—98 var hun Redaktør af det finske Højskoleblad „Kunsanopisto". Efter sit Giftermaal er hun bosat i Danmark, hvor hun er

Translatør i Svensk og Finsk. Hun har udgivet flere sproglige eller litterære Arbejder til Oplysning om Finland, 1905 en finsk-dansk og dansk-finsk Ordbog, 1908 „Fra Kalevalas Lunde", en kyndig og fint forstaaende Genfortælling af Finlands Nationalepos forsynet med en instruktiv Indledning, endelig 1920 „Det finske Finland", en Fremstilling af de finsk-talendes Kultur og Aandsarbejde i Finland. Paa Finsk har hun udgivet „Nutidens Danmark" (1910) og „Fortællinger fra Kalevala" (s. A.), en finsk Bearbejdelse af „Fra Kalevalas Lunde" til Skolebrug, gennemset af Juhani Aho, Kaarle Krohn og O. Tudeer. Fru M. har nu og da undervist paa Statens Lærerskole og ved Frk. Zahles Skole og skrevet en Del Tidsskriftartikler o. l., hun interesserer sig for praktisk Filantropi. Er en baade vidende og klog Dame med menneskelig Forstaaelse; i en Ordveksel med Frk. N. Zahle i „Dansk Tidsskrift" 1903 om Ægteskabet hævdede hun saaledes ud fra sit kristne Ståde paa smukkeste Maade Livets og Hjertets Ret. — Gift 1898 Historikeren Laust Jevsen M. (s. d.). P. E.

Litt.: H. F. Følberg i „Højskolebl." 15/3 1908; A. Olrik i „Bæk. Studier" s. A.; H. Olrik i „Tiden" 17/1 1913.

Moltesen, Laust Jevsen (f. 18/11 1865), Historiker, Politiker. F. i Raahede ved Hvidding, Sønderjylland. Forældre: Gaardejer Peter M. og Bodil Lauritzen. Blev Student 1883, Cand. theol. 1888, dyrkede fra Begyndelsen af kulturhistoriske Studier og sluttede sig til den grundtvigske Retning, redigerede sammen med J. H. Mønrad „Dansk Kirketidende" 1890—95, foretog 1890 en Studierejse til Hamborg og Nederlandene og udgav 1893 den livlig skrevne „Frederik Brekling", som han selv havde tænkt sig som teologisk Disputats. 1894—95 arbejdede han med offentlig Støtte som den første Dansker i Vatikanets Arkiv og blev 1896 Dr. phil. paa den ud fra det her fundne Materiale skrevne „De avignonske Pavers Forhold til Danmark", ligesom han 1904 udgav 1. Bd. af „Acta pontificum Danica". Af historiske Arbejder har han iøvrigt udgivet „Det kristne Munkevæsen" (1901) og skrevet om den oldkristelige og middelalderlige latinske Litteratur i Jul. Clausens „Illustreret Verdenslitteraturhistorie" I (1901) samt behandlet Renæssancens og Reformationens Historie i „Folkens Hi-

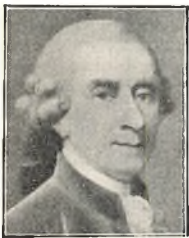

storie" IV (1909). 1898—1906 udgav han „Dansk Tidsskrift" (1898—1900 sammen med J. Appel) og var 1906—08 Gulmanns Medredaktør af „Gads danske Magasin". Han har udfoldet omfattende Lærervirksomhed, var 1896—99 Lærer ved Askov, 1899—1913 ved Frk. Zahles Skole, 1903—14 ved Statens Lærerhøjskole, ligesom han i mange Aar gjorde et stort Arbejde for Folkeuniversitetet. 1913 blev han Statens Tilsynsførende ved Folkehøjskoler og Landbrugsskoler. I Politik traadte han frem, da han 1909 valgtes i Vinderup; hans Læremestre var Berg, Høgsbro og Bojsen, og han tog bestemt Stæde mod Radikalismen i Politik og Kultur, sluttede sig til Venstre og var med sin Viden og Kløgt og sine livlige Taleevner Partiet til megen Nytte, var 1909—10 Ordfører for Ligbrændingsloven, 1910—11 og 1911—12 for Menighedsraadsloven, 1911—12 for Loven om Forfatter- og Kunstnerret, 1912—13 for Præstelønningsloven, 1913—15 Partiets Ordfører for Lov om Kirkers Styre, 1916—17 for Vaalseloven, 1917—18 for den københavnske Skolelov. Han trak sig tilbage ved Valget 1918, men valgtes 1920 i Holstebro og var 1921—22 Ordfører for Kirkelovene. Han er Formand for den danske interparlamentariske Gruppe og var 1920 og 1921 Medlem af den danske Delegation til Folkernes Forbund i Genève. M. er en livfuld Lærer, en selvstændig og skarptskaaen Karakter, Individualist, præget af grundtvigsk Frisind i moderne social Aand; i Dagens Politik synes det til Tider at være faldet ham vanskeligt at passe sin Personlighed ind i Partirammer, og hans Position er derfor maaske ikke blevet saa solid som ventet. — Gift 1898 Eva Elisabeth Hällström (s. d.). P. E.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1896; Karlsson i „Svensk hist. tidskr." 1897; Mackeprang i „Hist. Tidsskr." VII 1 1897—99; Ottesen: „Studenterne fra 1883" 1908; „Skive Folkeblad" 2¹/₂ 1909 og 2⁷/₄, 3¹/₆, 13¹/₈ og 18¹/₈ 1910; F. Nørgaard i „Højskolebl." 81¹/₁, 1913; H. Olrik i „Tiden" 17¹/₁ s. A.; „Holstebro Dagbl." 15¹/₄, 17¹/₄, 22¹/₄ og 25¹/₄ 1920; „Politiken" 22¹/₄ 1922.

Moltke, Adam Gotlob, Lensgreve (10/11 1710—25/6 1792), Hof- og Statsmand. F. paa Riesenow, Meklenborg. Forældre: Oberstløjtnant Joachim M. og

Magdalene Sophie v. Cothmann. Faderen og to Farbrødre havde været i dansk Tjeneste; selv kom han allerede som Barn til Danmark og blev 1722 Page hos Kronprins Christian (VI). Hans Løbebane var derefter knyttet til det danske Hof, og han kom al-

drig til at foretage omfattende Studier eller Rejser. 1730 blev han Kammerpage hos den 7-aarige Prins Frederik (V), 1735 Kammerjunker og 1743 Hofmarskal hos denne, hvis faderlige Ven han blev. Med lempelig Haand søgte han at holde den degenererede

Fyrstes Udskejelser indenfor taalelige Grænser, og hans Myndling lønede ham for hans Omsorg med grænseløs Tillid og Hengivenhed. Efter Frederik V's Tronbestigelse 1746 blev M. som Kongens intime Raadgiver og Ven den mægtigste Mand i Landet. Han blev straks Overhofmarskal og fik som Gave Bregentved, der tillige med flere Godser 1750 ophøjedes til et Lensgrevskab. Formelt beklædte M. gennem det meste af Frederik V's Regeringstid kun en ren Hofstilling, først 1763 blev han Medlem af Statsraadet efter 1762 at være udnævnt til Medlem af Overskattedirektionen. Det tør siges, at M. i det hele benyttede sin store Magt med forstandigt Maadehold og til Landets Gavn. Ikke mindst er hans Navn blevet knyttet til den gryende Landboreformbevægelse gennem den kgl. Kundgørelse af 21³/₁ 1755, hvorved Folk blev opfordret til at udarbejde Afhandlinger om økonomiske Spørgsmaal, som derefter skulde trykkes paa offentlig Bekostning. Hermed blev Stødet givet til den betydningsfulde offentlige Diskussion om Bondestandens Frigørelse. Selv var M. konservativ i rent social Henseende. Men som Godsejer i meget stor Stil var han stærkt interesseret i Landbrugets tekniske Fremgang og blev i sin private Virksomhed en Banebryder for baade Kobbeldriften, Hvedeavlens og Fællesskabets Ophævelse. — M. var ogsaa personlig knyttet til Handelen, især som Præsident i det asiatiske Kompagni 1750—71. Paa alle Omraader kunde han gribe ind, hvis han havde Lyst; han blev Præsident baade for det nyoprettede Kunstakademi (1754) og for det nyoprettede Frederiks Hospital (1756). Om hans Interesse for Kunst vidner iøvrig hans efterladte Malerisamling. Hvorvidt han indenfor Udenrigspolitikken, især under Krigen 1762, arbejdede ganske endrægtig sammen med Bernstorff, er nu omdisputeret. — M.s Magtstilling var forbi, da Frederik V døde 1766. Allerede s. A. afskedigedes han uden Pension fra sine vigtigste Embeder, blev ganske vist 1767 taget delvis til Naade igen, men fik saa sin endelige Afsked 1770 efter Struensees Fremtræden. — M. ejede ingen Evne til at skaffe sig Popularitet. Der blev i Folket skumlet stærkt over denne Hofsnog, der fra Page havde svunget sig til den højeste Rang. Her til bidrog meget den Sans for privat økonomisk Fordel, der utvivlsomt prægede ham. Helhedsbilledet af hans jævne, tørre og forsigtige Personlighed bliver dog tiltalende. Var han ganske sikkert ingen stor Mand, var han dog en dygtig Mand. Iøvrig har man Indtrykket af en historisk Skikkelse, der ikke blot ved sine ydre, men ogsaa ved sine indre Forudsætninger (f. Eks. ved Formen for sin Religiositet) staar Nutiden meget fjernt. D. paa Bregentved. — Gift 1) 1735 Christiane Frederikke Brüggemann, d. 1760. 2) 1760 Sophie Hedevig Raben, d. 1802.

Litt.: Slægt i Langhorn: „Hist. Efterretn. om de dsk. Møltker“ 1866, „Ill. Tid.“ 11/8 1878, Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, Bobé: „Reventlow'ske Pap.“ VIII 1917, „Geneal. Taschenbuch der gräfl. Häuser“ 1900 og 1914 og Adelsaarbogen 1921; sst. 1891, S. 86 og 1896, S. 336; Ilest: „Clio“ 1813; „Hist. Tidsskr.“ IV 2 og 4 1870—74; P. Vedel: „Den ældre Bernstorff's Ministerium“ 1882; L. Koch i „Museum“ 1890; E. Holm: „Danm.-Norges Hist. under Christian VI, Frederik V og Christian VII“ 1894—1912; Meldahl og Johansen: „Kunstakad. Hist.“ 1904; A. Frits: „Bernstorfferne og Danm.“ 1903 ff. og 1 „Hist. Tidsskr.“ IX 1 1920; Bobé: „Interiører fra Frederik V.s Hof“ 1909; Arup i „Hist. Tidsskr.“ VIII 4 1912 og IX 2 1921; Hans Jensen i „Hist. Aarb. f. Sorø Amt“ 1917; „Dsk. Herregaarde ved 1920“ (Bregentved og Dronninglund); Bobé, Graae og West: „Dsk. Len“ 1916; L. Pedersen: „Kronborg Have“ 1920; Breve i Gaspari: „Urkunden“ 1789 og A. Frits: „Bernstorff'ske Pap.“ 1904 ff.; Nekrolog i „Borger-Vennen“ 1794.

Moltke, Adam Wilhelm, Lensgreve (²⁶/₈ 1785—¹⁵/₂ 1864), Statsmand. F. paa Einsiedelsborg, Fyn. Forældre: Statsminister, Greve

J. G. M. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1801, Cand. juris 1805, 1809 Assessor i Højesteret, 1812 Deputeret i Rentekamret, 1816 Deputeret for Finanserne og Medlem af Direktionen for Statsgælden og den synkende Fond. 1818 arvede han Bregentved og blev 1831 Finansminister

og Gehejmestatsminister, 1845 Præsident for Rentekamret. Han ledede saaledes Finanserne i Frederik VI's sidste Aar og under hele Christian VIII's Regering, og den første Offentliggørelse af Budgettet skete under ham 1835. Den retsindige, noble og elskværdige Mand var høj anset, men indtog i Statsraadet ikke nogen fremskudt Plads overfor Ørsted og Stemann. De nye Tanker, der brød frem i 40'erne, stod han afventende, hverken helt uvillig eller forstaaende overfor, og i det socialt vigtige Fæstespørgsmaal var han afgjort konservativ, om end en human og afholdt Godsherre. Han afslog efter Christian VIII's Død at indtræde i Kommissionen til Udarbejdelse af en ny Forfatning og trak sig tilbage med sine Kolleger ²¹/₃ 1848. Da Bardenfleths Forsøg paa at danne Regering mislykkedes, paatog M. sig det paa indtrængende Anmodning fra flere Sider, og den høj anset Adelsmand reddede herved Landet for Kaos. I Martsministeriet var han Premier- og Finansminister, i Novemberministeriet Premierminister Novb. 1848—Juli 1851 og Udenrigsminister Novb. 1848—Aug. 1850, i Juliministeriet og Oktoberministeriet Juli 1851—Jan. 1852 Premierminister. Han var ikke nogen stærk Leder af sine Kabinetter, vilde som Regel mægle og holde tilbage, fulgte ret langt med paa Vejen mod Helstatspolitikken, men trængte tilbage ved dens Sejr med Bluhme 1852. Han skal have sagt til Kongen: „Skulde De igen have Brug

for mig, er jeg en M.“, afslog dog 1854 at danne Regering. Som Medlem af Landstinget (1849—60) og Rigsraadet (1854—61) indtog han i de følgende Aar et maadeholdent konstitutionelt Ståde, deltog 1855—56 i det J. A. Hansen'ske Kompromis i Fæstesagen, fordi han ønskede Landmændene samlet i eet Parti. D. i Kbh. — Gift 1) 1817 Komtesse Frederikke Louise Knuth, d. 1819. 2) 1823 Komtesse Marie Elisabeth Knuth, d. 1851. P. E.

Litt.: Slægt se A. G. M.; Adelsaarbogen 1919, S. 527 f.; H. E. Schack i „Ugebl. f. Pol. o. Litt.“ 1348, Nr. 26; „Nord. Telegr.“ 10/11 1848; Barfod: „Dsk. Rigsdagskal.“ 1856; „Folketal. f. Danm.“ II 1853; „Ill. Tid.“ 2/10 1859; Madvig: „Livserindringer“ 1887; Bardenfleth: „Livserindringer“ 1890; „Hist. Tidsskr.“ III 6 1867—69; Rubin: „Frederik VI.s Tid“ 1895; Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892—1916; A. F. Kriegers Dagbøger 1920 ff.; „Dsk. Herregaarde ved 1920“ (Bregentved); Breve i „Udv. af Breve fra P. Hjort“ 1869 og C. L. N. Mynster: „Nogle Blade af J. P. Mynsters Liv og Tid“ 1875; Ligtaler af Mynster og West.

Moltke, Bodil, se Ipsen, Bodil.

Moltke, Carl, Greve (¹⁵/₁₁ 1798—¹²/₄ 1866), Statsmand. F. i Kiel. Forældre: Greve Adam Gottlob Ditlev M. og Auguste v. Wiebel. Sønnens Søn af A. G.

M. (s. d.). Var af Fødsel og Opdragelse tysk, studerede i Hamborg og blev Cand. juris 1822 i Glückstadt, ansattes ved holsten-lauenborgske Overret, overtog 1826 Fædrengodset Nüttschau, blev 1828 Medlem af det slesvigholstenske Ridderskabs vedvarende Deputation, 1830 af Landretten og 1831 af Overretten. 1832 var han en af de „erfarne Mænd“, indtraadte 1834 i Statsstyrelsen som Deputeret i Rentekamret og Finanskollegiet og blev 1840 1. Deputeret i Rentekamret. Han vandt Christian VIII's Øre og udnævntes efter det aabne Brev 1846 til Præsident for det slesvigholsten-lauenborgske Kancelli. M. var en begavet, stærk og karakterfast Mand, der med Energi fulgte den Linie, han ansaa for den rette. Han var udpræget konge- og rigstro, nærmest absolutistisk, han vilde bevare Hertugdømmerne samlede og for at naa dette knytte Holsten tæt til Danmark („den danske Slesvigholstenisme“). For nationale Synspunkter havde han ikke Blik, og han stod lige stejlt mod den danske National-liberalisme og den tyske Slesvigholstenisme. Paa Christian VIII's Raad gjorde Frederik VII ham ²¹/₁ 1848 til Gehejmestatsminister, han udarbejdede Forfatningsreskriptet af ²⁹/₁ s. A., men afgik med de andre Ministre ²¹/₃ Sept. s. A. udnævntes han til Præsident for den ny Fællesregering i Hertugdømmerne, men Slesvigholstenerne nægtede at adlyde ham, og han maatte træde tilbage. I Juliministeriet 1851 blev han Minister uden

Portefølje, men afgik Okt. s. A. med Reedt; de tyske Magter krævede ved Aftalerne 1851—52 hans Genindtræden, og i Januarministeriet 1852—54 var han Minister for Slesvig; dannede med C. F. Hansen Kabinetlets højre Fløj. Han optraadte med Skarphed baade mod den danske og tyske nationale Bevægelse, opretholdt Tillischs angribelige Sprogreskripter og virkede ved sin loyale, men fantasiløse Bureaukratisme ikke til at mildne Modsætningerne eller fremme den danske Sag. Hans Statssyn bundede i den absolutistiske Helstatspolitik, der trængtes tilbage ved Ørstedes Fald; han afslog siden at tage Ministerpost, ogsaa overfor Christian IX og Hall 1863. Efter Monrads Fald Juli 1864 var han for svag til at modtage Kongens Opfordring til at danne den ny Regering, indtraadte i Kabinetlet Bluhme uden Portefølje, men fungerede næsten ikke og udtraadte i Juli 1865. D. paa Assiden, Lifland. — Gift 1824 Anna Malvina Simons, d. 1883. P. E.

Litt.: Slægt sø A. G. M.; „Flyveposten“ 22/12 —23/12 1853; „Ill. Tid.“ 27/11 1859; „Illst. Tidsskr.“ 111 5—6 1866—69 og VIII 5 1914—15; A. D. Jørgensen i „Smaaskr. Illegn. Krieger“ 1887 og „Senderj. Aarb.“ 1895; Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892—1916; A. F. Kriegers Dagbøger 1920 ff.

Moltke, Carl Poul Oscar, Greve (f. 2/1 1869), Diplomat. F. i Görz. Forældre: Greve Adam Henrik Carl M. og Komtesse Emma

Christine Capizucchi di Cassini. Blev Sekondløjtnant i Marinen 1889, Premierløjtnant 1894 og ledede s. A. en Opmaalings ekspedition til Sydvestgrønland, gjorde derefter Tjeneste i den franske Marine 1895—97, indtraadte i dansk udenrigsk Tjeneste som Volonør 1897 og tog sin

Afsked fra Flaaden 1901. Efter at have gjort Tjeneste som Legationssekretær i London 1898—1900 og i Berlin 1900—03 udnævntes han Marts 1903 til Chargé d'Affaires i Rom og blev Dec. 1908 Gesandt i Washington, Okt. 1912 efter J. H. Hegermann-Lindencrone i Berlin, hvor han siden med megen Dygtighed og Koncilians har varetaget danske Interesser i de vanskelige Aar under og efter Verdenskrigen. Saaledes deltog han 1921—22 i de langvarige og omfattende Forhandlinger, der resulterede i Traktaten af 10/1 1922 mellem Danmark og Tyskland om Ordningen af de som Følge af Overgangen til Danmark af Suveræniteten over Nord-slesvig opstaaede Spørgsmaal. Anses for at være en meget dygtig Diplomat og Forhandler, med et klart Judicium overfor Tingenes Realitet. — Gift 1907 Cornelia (Nina) van Rensselaer Thayer. F. de F.

Litt.: Slægt sø A. G. M.; „Politiken“ 4/9 1912 og 2/9 1921; „Berl. Tid.“ 14/12 1919.

Moltke (-Lystrup), Christian Carl Henrik, Greve (13/5 1833—21/12 1918), Politiker. F. i Kbh. Forældre: Greve A. W. M. (s. d.) og Komtesse Marie Elisabeth Knuth. Blev Student 1851, Cand. polit. 1856, var Gesandtskabsattaché i London 1856—59 og Legationssekretær i Wien 1859—61, men trak sig derefter ud af Diplomati for at styre sine Godser Lystrup (købt 1857), Jomfruens Egede (arvet 1895)

og Sorvad paa Djursland (købt 1872, solgt 1903). Han deltog i Krigen 1864 som Kavaleriløjtnant. Han var en dygtig Landmand og Kvægopdrætter (Lystrup-Slammen), og som praktisk Mand blev han ledende paa Præstøegnen, var 1871—95 Medlem af Amtsraudet, valgtes 1875 til Landstinget, trak sig tilbage 1886 og blev 1887 kongednævnt Landstingsmand, hvilken Post han opgav 1917. Han talte i disse 42 Aar kun eengang i Tinget, 1/4 1889, og meget kort, men bag Kulisserne var han en af Højres første Mænd, var fra tidlig Tid med Afbrydelser Medlem af Finansudvalget, sidste Gang 1910, og i mange Aar dets Formand, sidste Gang 1901. 1887—94 var han Formand for Tingets Højregruppe, derefter Næstformand. Han regnedes for en af de mere forligsvenlige i Regeringspartiet, tog Del i Forhandlingerne 1886—87 og 1888 („Grevens Lænestol“) og var en af Forligets Mænd 1894. 1893 blev han Kurator for Vallø og gjorde her efter Slotsbranden et stort Arbejde; fra 1909 var han Ordensskatmester. En fornem, racepræget, lidt tør Begavelse. D. paa Lystrup. — Gift 1865 Komtesse Caroline Amalie (Amy) Dannekjold-Samsøe, d. 1876. P. E.

Litt.: Slægt sø A. G. M.; Wulf: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Nationaltid.“ 13/6 1913; „Østj. Folkebl.“ 14/5 s. A.; „Berl. Tid.“ 4/10 1917; C. A. Jensen i „Dsk. Herreguarde ved 1920“ (Lystrup); Nekrologer i „Berl. Tid.“ 21/12 1918, „Politiken“ 22/12 s. A., „Østj. Folkeblad“ s. D., „Ill. Tid.“ 5/1 1919 og „Dsk. Adelsbl.“ s. A.

Moltke, Frederik (18/1 1754—4/7 1836), Statsminister. F. i Odense. Forældre: Generalmajor Johan Georg M. og Baronesse Elisabeth Jeanette Wolzogen. Brodersøn af A. G. M. (s. d.). Tog juridisk Eksamen 1775 og blev 1781 Amtmand over Bratsberg Amt i Norge, 1788 Stiftamtmand i Kristianssand, fik 1789 det højeste civile Embede i Norge som Stiftamtmand over Akershus Stift. M. blev ved sit Ægteskab knyttet til Norge og vandt Befolkningens Hjerter ved personlig Elskværdighed og dygtig Embedsførelse. Hans norske Periode var meget lykkelig for ham selv, skønt han foruroligedes noget ved den Sympati, der ytrede sig i Kria. for de franske revolutionære Ideer. M. følte sig personlig

stærkt knyttet til den bestaaende Statsordning og var en begejstret Beunderer af Kronprinsregenten. — 1795

blev han Deputeret i Generalloldkammeret samt Deputeret i Finanskollegiet og Medlem af Overskattedirektionen, 1796 tillige Medlem af Direktionen for Postpensionskassen. Okt. 1799 fik han den vigtige Stilling som Præsident i danske Kancelli.

Her fik han til Medarbejder Chr. Colbjørnsen, og et Sammenstød med ham, der formæde sig som et Opgør mellem Borgermanden og Aristokraten, medførte for M.s Vedkommende, at han blev flyttet tilbage til sin gamle Stilling i Generalloldkammeret. Som Tegn paa Kongens vedvarende Naade modtog han ogsaa efter denne Tid store Æresbevisninger og nye Embedsstillinger. 1811 blev han Direktør for Øresunds Toldkammer, 1813 Medlem af Direktionen for den alm. Enkekasse. 1810 var han blevet Gehejmestatsminister, men Udnævnelsen fik først virkelig Betydning, da Statsraadet April 1814 atter traadte i Funktion. Men allerede i Maj s. A. maatte han fratræde næsten alle sine Stillinger. M., hvem Norges Tab maatte gaa nær til Hjerter, havde nemlig i et ufor-sigtigt Brev ytret Sympati for Nordmændene. Hensynet til Sverige krævede da, at han traadte i Baggrunden, men allerede Sept. 1815 turde Kongen udnævne ham til Stiftamtmand i Aalborg; afgik 1824. M. var et Barn af det 18. Aarh., et følsomt Gemyt, let til at begejstres, gennem hele sit Liv virksom for Videnskab, Kunst og Oplysning. Kendt er hans Ungdoms Venskab med Johs. Ewald, der videde ham Oden „Til min M.“. D. paa Vallo. — Gift 1) 1786 Margrethe Løvenskjold, d. 1808. 2) 1811 Margrethe Sophie Hauch, d. 1829, tidligere gift Generallejtant A. L. Moltke.

H. Jn.

Litt.: Slægt se A. G. M.; Adelsaarbogen 1889, S. 299; „Hermoder“ 1795; „Minerva“ 1818 Febr.; Oehlenschläger: „Levnet“ II 1831, S. 307 og „Erindringer“ III 1851, S. 10—12; Høst: „Erindringer“ 1835, S. 62 ff.; „Ill. Tid.“ ^{20/1} 1868; „Hist. Tidsskr.“ IV 2 1870; Norsk „Hist. Tidsskr.“ II 1 1877 og III 1 1890; A. H. Nielsens: „Personalh. Not. om Embd. i Aalborg“ 1879—80; Rubin: „1807—14“ 1892, S. 567; Holm: „Danm.-Norges Hist. under Christian VII“ 1902—12; Bobé: „Ewalds Levnet og Meninger“ 1911; Breve I „Af Joh. v. Bülow's Pap.“ 1864; Nekrolog I „Neuer Nekrolog der Deutschen“ XV 1837.

Moltke, Frederik Georg Julius, Lensgreve (^{27/2} 1825—^{1/10} 1875), Politiker. F. i Kbh. Forældre: Lensgreve A. W. M. (s. d.) og Komtesse Marie Elisabeth Knuth. Blev Student 1842, Cand. phil. kort efter, studerede Jura, men tog ingen Eksamen, blev 1848 Volontør i Udenrigsministeriet og var 1850—55 Attaché i London, havde senere flere Missioner for Hoffet. 1851—64 boede han paa Thure-

byholm ved Haslev og arvede 1864 Bregentved, som hvis Styre han vandt Agtelse og Kærlighed; fra s. A. var han Kurator for Vallo og Vemmetofte. Han var 1864—66 Medlem af Rigsraadet, 1855—58 af Folketinget for Køge, 1858—61 for Fakse, 1866—75 af Landstinget. Han var oprindeligt national-liberal, siden Højre-mand, spillede en Rolle i Godejerforeningen,

men indtog ingen fremskudt Stilling i Politik, talte kun een Gang i Folketinget og to Gange i Landstinget. Alene i Kraft af sit Navn var han dog en af Godejernes første Mænd, nævnedes baade 1867 og 1870 som Minister og afslog 1874 en Opfordring fra Kongen til at danne Kabinetet efter Holstein. Juni 1875 blev han Udenrigsminister i Ministeriet Estrup, men blev saa Maaneder efter syg og døde. D. paa Bregentved. — Gift 1851 Caroline v. d. Maase, d. 1886.

P. E.

Litt.: Slægt se A. G. M.; Adelsaarbogen 1913, S. 395; „Dsk. Herregaarde ved 1920“ (Bregentved); „A. F. Kriegers Dargbøger“ IV 1921, S. 352, 375; Nekrologer I „Berl. Tid.“ ^{1/10} 1875, „Dagbl.“, „Dagens Nyh.“ og „Morgenbl.“ ^{2/10} s. A. og „Ill. Tid.“ ^{10/10} s. A.

Moltke, Frederik Christian, Lensgreve (f. ^{20/8} 1854), Landmand, Politiker. F. paa Thurebyholm ved Haslev. Forældre: Lensgreve Frederik M. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1873, Cand. phil. 1874, studerede paa Landbohøjskolen, arvede Bregentved 1875 og overtog selv dets Styre 1879. Han er en dygtig Landmand og Godejer, har altid stillet sig imødekommende overfor Foretagelse af Forsøg paa hans Ejendomme. Han ombyggede 1887—91 Bregentved og opførte 1878—79 en Bygning til M.s Malerisamling i Kbh. Han var Sogneraadsformand 1880—1921, Formand for Præsto Amts Landboforening 1886—1920, er Formand for de samvirkende Landboforeninger i Sjælland og fra 1911 Præsident i Landhusholdningsselskabet. 1887—1902 var han Præsident i den danske Fiskeriforening. 1894—1910 var han Medlem af Landstinget for 3. Kreds, talte aldrig og holdt sig i det hele tilbage, ansaas en Tid for at staa de frikonservative nær. Er en sympatisk, jævn og forsigtig Personlighed med samtlige og mæglende Evne. — Gift 1881 Magdalene (Magda) Regitze Anna Emilie Estrup.

P. E.
Litt.: Slægt se A. G. M.; Hustrus Slægt se H. F. J. Estrup; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; Chambellan: „Dsk. Jordrotter“ 1911; „Berl. Tid.“ ^{17/8} 1919; „Dsk. Herregaarde ved 1920“ (Bregentved).

Moltke, Frederik Josias Valdemar Otto, Greve (f. ¹⁰/₄ 1877), Officer. F. i Kbh. Forældre: fhv. østrigsk Major, Greve Adam

Henrik Carl M. og Sofie Magdalene (Magda) Raben-Levetzau. Blev Student 1896, Sekondløjtnant i Fodfolket 1898, i Rytteriet 1900, Premierløjtnant 1901, Ritmester 1913. Han har altid næret stor og levende Interesse for Sportens forskellige Grene, deltog saaledes liv-

lig i Hestevæddeløb, navnlig 1903—05, og er Medlem af Bestyrelsen for Sportsrideklubben og Kbh.s internationale Væddeløbsklub. Især lagde han sig dog efter den æronautiske Sport, deltog i mange Ballonopstigninger og blev 1910 Ballonfører. Han har skrevet talrige æronautiske Tidsskriftartikler, saaledes i „Militært Tidsskrift“, „Drageballonen Parseval-Siegfeld“ (1910) og „En dansk Ballonpark“ (1912). Er Stifter og Formand for A/S Dansk Ilt- og Brintfabrik, Medstifter af „Dansk Adelsforbund“ og Medlem af „Klubben's Bestyrelse. Er en meget elskværdig og mangesidig interesseret Personlighed, repræsentativ og vindende af Optræden. — Gift 1905 Komtesse Eleonore Mimi Holstein.

K. C. R.

Litt.: Slægt se A. G. M.; medrene Slægt i Adelsaarbogen 1896; Hustrus Slægt est. 1885.

Moltke, Harald Viggo, Greve (f. ¹⁴/₁₂ 1871), Maler, Polarrejsende. F. i Helsingør. Forældre: Greve, Fideikommissbesidder Oskar

Peter August M. og Karen Marie Jensen. Gennemgik Kunstakademiet 1889—93, udstillede fra 1894 paa Charlottenborg navnlig Portrætter, grønlandske Billeder og andre Figurbilleder, f. Eks. „Adam og Eva ved Abels Lig“, „Fremtrængende Civilisation“, „Moder med Barn“, „Knud

Rasmussen paa Indlandsisen“, „Danske Forskere i Melvillebugt“ o. s. v. Selvportræt paa Johan Hansens Samling. Afholder jævnlig Separatudstillinger. Han har deltaget i en Række arktiske Ekspeditioner som Maler og Observator, saaledes i K. J. V. Steenstrups Rejse til Disko i Grønland 1898, i Adam Paulsens 1. Nordlysekspektion til Island 1899—1900, i 2. Nordlysekspektion til Utsjoki i finsk Lapmarken 1900—1901, i den litterære Grønlandsekspektion under Mylius-Erichsen 1902—04 med Overvintring hos Polareskimoerne ved Kap York. Fra disse Rejser har han leveret en Række fortrinlige Billeder, som skildrer den arktiske Natur og Livet deri. Bl. a. skal nævnes hans Nordlys-

billeder, der var de første virkelig lignende Gengivelser af disse flygtige Fænomener, og som var offentlig udstillede 1901 og senere i Videnskabernes Selskab og i Académie française i Paris; endvidere hans Illustrationer til hans og Mylius-Erichsens Bog „Grønland“ (1902—04), omhandlende Opholdet hos Jordens nordligst boende Mennesker og til Knud Rasmussens paa Dansk, Tysk og Engelsk udkomne Bog „Nye Mennesker“ (1905). — Gift 1910 Komtesse Else M.

V. G.

Litt.: Slægt se A. G. M.; Erindringer i ovenn. „Grønland“ og „Julebogen“ 1919; „Meddelelser om Grønland“ XXIV 1921, „Politikken“ ⁴/₁₀ 1920 og ¹⁴/₁₂ 1921; „American Scandinavian Review“ Okt. 1921; „Politikken's“ Distriktsbl. ⁹/₁₂ 1921.

Moltke, Joachim Godske, Lensgreve (²⁷/₇ 1746—⁵/₁₀ 1818), Statsminister. F. i Kbh. Forældre: Lensgreve A. G. M. (s. d.) og

Christiane Frederikke Brüggmann. Blev 9 Aar gl. Løjtnant, 10 Aar gl. Kaptajn i Fodfolket, 14 Aar gl. Kaptajn i Garden. Men da Studier drog ham mere, sendte Faderen ham i 16-Aarsalderen paa en Udenlandsrejse til fremmede Universiteter, der varede i 5 Aar. Efter sin Hjemkomst blev han 1768 Kammerherre og samtidig Deputeret i Søetatens General-Kommissariatskollegium (fra 1770 i Admiralitets- og General-Kommissariatskollegiet). Afskediget under Struensee April 1771 fik han sit Embede igen Jan. 1772. Kort efter blev han Deputeret for Finanskollegiets danske Kammer, Direktør for Øresunds Toldkammer og Medlem af Overskattedirektionen. 1773 blev han 1. Deputeret i General-Toldkammeret, Deputeret i Finanskollegiet, Kommercekollegiet og Bjergværksdirektoriet. 1776 blev han 1. Deputeret for Finanskollegiet med Rentekammeret og Bjergværksdirektoriet samt Direktør for Fonden ad usus publicos. 1778 blev han Medlem af General-Vejkommissionen, 1780 Chef for det Kgl. Bibliotek. Endelig blev han April 1781 Statsminister. — M. tilhørte trods sin tyske Herkomst „det danske Parti“ indenfor Stormandskredsene. Han var personlig og politisk nær knyttet til Schack-Rathlouw og som denne en Modstander af de store Landboreformer. Han havde paa dette Omraade ganske arvet sin Faders Synspunkter. Han vilde nok de tekniske Fremskridt og gennemførte Forordningen af 1781 om Fællesskabets Ophævelse. Men saasnart det gjaldt en Ændring af det nedarvede sociale System, var han yderlig konservativ. Det var derfor et virkelig Systemskifte, da Chr. D. Reventlow 1784 afløste ham som Chef for Rentekammeret. — Tilbagetrukket fra Statsstyrelsens „Forretning-

ger" levede M. i de følgende 30 Aar som Godsejer og Godsadministrator. Ikke blot i Anskuelse, men ogsaa i Væsen og Optræden vedblev han at være en udpræget Skikkelse fra l'ancien régime. Lignende sin Fader i økonomisk Sans forstod han at samle sig Formue. Han var 1776 blevet Kurator for Vemmetofte Kloster og blev 1791 ogsaa Kurator for Vallø. 1781 havde han købt Einsiedelsborg paa Fyn, og 1792 arvede han Bregentved efter sin Fader. — Dec. 1813 udnævntes M. atter til Statsminister, og nidkær Patriot som han var, kom han i sine sidste Aar til at bidrage væsentlig til en bedre Ordning af Finansvæsenet efter den ødelæggende Krig. — M. var meget videnskabelig interesseret, dyrkede klassisk Filologi og skænkede sin Faders efterladte naturhistoriske Samling foruden et Legat for naturhistorisk Studium til Universitetet. D. i Kbh. — Gift 1783 Georgine Buchwald, d. 1808. H. Js.

Litt.: Slægt se A. G. M.; Adelsaarbogen 1913, S. 169; Rask: „Morskabsløsning“ I 3 1839; Høst: „Erindringer“ 1835, S. 124 f.; Steffens: „Was ich erlebte“ II 1840; Werlauff: „Det st. kgl. Bibl.“ 2. Udg. 1844; J. P. Mynster: „Blandede Skr.“ III 1853 og „Medd. om mit Levned“ 1854; Rubin: „Fred. VI.s Tid“ 1895; E. Holm: „Danm.-Norges Hist. under Christian VII“ 1902 ff.; „Fra Hoffet og Byen“ („Mem. og Br.“ III) 1906; Frils: „Bernstorff'ske Pap.“ III 1913; „Gemt og glemmt“ III 1916; „Dsk. Herregaarde ved 1920“ (Bregentved og Einsiedelsborg); Bobé, Graae og West: „Dsk. Len“ 1916; Nekrologer I „Den øk. Correspond.“ II 1818, „Dsk. Litt.-Tid.“ s. A., „Minerva“ 1819 og Universitetsprogram 1818.

Moltke, Adam Ludvig Joachim (¹⁰/₁₂ 1805 —²⁹/₈ 1872), Oversætter. F. i Aalborg. Forældre: Oberstløjtnant Andreas Georg Adam M. og Amalia Mariane (Christiane Oldenburg. Blev Student 1822, Cand. juris 1829, havde sin Embedsgerning i juridisk-administrative Stillinge, var saaledes fra 1838 Kopist i Justitskontoret under Lands- og Hof- samt Hof- og Stadsretten siden i Kbh.s Skifteret; 1849 blev han

Sekretær i Borgerrepræsentationen. 1840—47 var han Medredaktør af „Juridisk Ugeskrift“. — Mest kendt blev M. som en flittig Oversætter især fra Engelsk; han har saaledes indført Dickens og Marryat, ogsaa historiske og rejsebeskrivende Forfattere som Layard og Washington Irving, i den danske Litteratur. Mod Oversættelsernes Nøjagtighed er der dog rettet skarp Kritik. D. i Kbh. — Gift 1840 Luise Ernestine Bransen, d. 1878. V. B.

Litt.: Slægt se A. G. M.; F. C. Sørensen: „Litteratur og Makulatur“ 1872; P. N. Heering: „Familliebogen“ 1912.

Moltke, Otto Joachim, Greve (¹¹/₁₀ 1770—¹/₂ 1853), Statsmand. F. paa Amalienborg. Forældre: Lensgreve A. G. M. (s. d.) og So-

phie Hedevig Raben. Tog juridisk Eksamen 1788 og gjorde derefter en Rejse til Frankrig, hvor han blev Vidne til den store Revolutions Udbrud, 1798 blev han Amtmand over Bratsberg i Norge, 1800 Stiftamtmand i Kristiansands Stift. 1804—13 var han Direktør i Rentekammeret. 1813 fik han den vigtige og vanskelige Stilling som Præsident i det slesvig-holstenske Kancelli. Det blev her hans Opgave at modstaa den fremvoksende slesvig-holstenske Bevægelse, at afvise først Ridder-skabets Krav og siden dem, hvis Udgangspunkt var U. J. Lornsens Optræden. — M. erhvervede sig som Privatmand de to sjællandske Godser Espe (1810) og Bonderup (1825). 1824 udnævntes han til Gehejme-statsminister, men havde samme Efteraar det Uheld paa Jagten at dræbe en Bondekarl, og hans dybe Mismod herover hæmmede i de følgende Aar stærkt hans virksomme Deltagelse i Statsstyrelsen. Som ældste Statsminister udraabte han 1839 Christian VIII til Konge. ³⁰/₃ 1842 tog han sin Afsked baade som Kancellipræsident og som Statsminister. Som den gamle Tids Mand havde han selvfølgelig ikke under sin Virksomhed kunnet tilfredsstille de nye Bevægelser, der arbejdede sig frem. Han var „en god dansk Mand“ : en konge- og statstro Mand, men med alle hans Forudsætninger maatte hans Politik overfor Hertugdømmerne gøre sig skyldig i det, som en senere Tid har kaldt „Mangel paa Forstaaelse“, „Misgreb“ og „Forsømmelser“. D. paa Espe. — Gift 1) 1797 Christine Sophie Juul, d. 1810. 2) 1816 Sophie Henriette Marie v. Düring, d. 1853. H. Js.

Litt.: Slægt se A. G. M.; „Adelsaarbogen“ 1890, S. 279; „Nationaltid.“ ⁸/₁₁ 1895; A. D. Jørgensen I „Hist. Afdl.“ III 1898; Breve I „Zeitschr. f. schlesw.-holst. Gesch.“ 1904.

Moltke, Otto August Heinrich (³/₆ 1868—²³/₇ 1922), Officer. F. i Kbh. Forældre: Generalmajor Otto Heinrich Theodor Albert Frederik August M. og Louise Augusta Gottlieb. Blev Sekondløjtnant i Rytteriet 1889, forsat til Generalstaben 1900, Ritmester 1904, var Stabschef hos Generalinspektøren for Rytteriet 1907—11 og ved 1. Generalkommando 1914—21, da han udnævntes til Generalmajor og Chef for 2. Division. 1921 blev han Chef for Hærens Officerskole. En meget repræsentativ Personlighed, paa hvis betyd-

lige administrative Evner og store Arbejds-
evne der, baade fra militær og anden Side,
blev lagt stærkt Beslag. Han blev saa-
ledes 1918 Medlem af Kommissionen an-
gaende Ændring af den militære Retspleje
og 1919 tilforordnet Kommissionen til Un-
dersøgelse og Overvejelse af Hærens og
Flaadens fremtidige Ordning. 1909—21 var
han Redaktør af „Militært Tidsskrift“ og
1921—22 Formand for det krigsvidenskabe-
lige Selskab og for „Dansk Gymnastikfor-
bund“. D. i Kregome. — Gift 1895 Elisabeth
Marie Hansen. K. C. R.

Litt.: Slægt se A. G. M.; Nekrologer i „Berl.
Tid.“ og „Politiken“ 24/7 1922.

Moltke-Hvitfeldt, Gebhard Leon, Greve
(23/4 1829—28/11 1896), Diplomat. F. i Paris.
Forældre: Greve Adam Gottlob M.-H. og

Elisabeth Razumowska.
Blev Student 1846, be-
gyndte at studere Jura,
men indtraadte 20 Aar
gammel i Udenrigstjen-
esten under sin Onkel A.
W. Moltke (s. d.). 1853
—56 var han Legations-
sekretær i Wien, 1856—
60 Ministerresident i
Madrid og Lissabon og
sendtes derfra af Blixen-

Finecke til den vigtige Post som Gesandt i
Paris, hvor han blev til sin Død. M.-H. var
som ingen anden Typen paa en fornem Di-
plomat af den gamle Skole, en Grandseig-
neur i Tænke- og Væremåde, smuk og e-
legant, sprogkyndig, velbevaget og i Besid-
delse af den internationale Verdensmands
Erfaring og kølige Overlegenhed. Gennem
sine Familieforbindelser, Moderen af rus-
sisk Greveslægt, Hustruen af sachsisk, var
han nøje knyttet til den europæiske Høj-
adel, spillede en fremtrædende Rolle ved
Dronning Isabellas Hof og vandt sig en ud-
mærket Stilling i Paris baade ved Napoleon
III's Hof og under den republikanske Rege-
ring. Under Paris' Belejring 1870—71 holdt
han længst muligt ud paa sin Post, endog
efter at Kommunens Rædselsstyre var be-
gyndt, og forlod først Byen med sidste Tog,
der slap ud stærkt beskuet af Kommuni-
sterne. Saa nøje knyttet til det internatio-
nale Liv i Paris følte M.-H. sig, at han 1865
afslog Udenrigsministerstillingen i Ministe-
riet Frijs og ligeledes ved andre Lejligh-
heder viste, at han foretrak at forblive i Pa-
ris. Han følte vel ogsaa, at han bedst kunde
tjene sit Fædreland her. Ved sine ypperlige
Forbindelser i franske Regeringskredse for-
stod han at holde sin Regering fortrinlig
underrettet om fransk Politikk, og hans klart
affattede, velskrevne Depecher viser hans
Evne til at tænke politisk og finde det cen-
trale i et vanskeligt Spørgsmaal. Ved mere
end én Lejlighed fik hans Indberetninger om
de ledende franske Statsmænds Synspunk-

ter og hans klart gennemtænkte Overvejel-
ser afgørende Betydning for den danske Re-
gerings Handlemaade, saaledes i Spørgs-
maalet om Alliancetilbudet til Preussen,
April 1866. „Heller ikke var han bange for i
en given Situation at tage et selvstændigt
Initiativ eller udtale og begrunde sin Opfat-
telse overfor Regeringen hjemme“ (Frijs).
Uden at være nogen fremragende Personlig-
hed var M.-H. sit Land til stor Nytte paa
den Post, han i saa mange Aar beklædte.
„National i Roden af sit Hjerte havde han
dette Islæt af europæisk Tankegang, der
satte ham saa fuldstændig å son aise og
gjorde hans Dømmekraft saa fri i Omgan-
gen med franske i Almindelighed og fran-
ske Statsmænd i Særdeleshed; fra Thouve-
nel og Drouyn de Lhuys til Gambetta og
Hanotaux havde de allesammen Indtrykket
af en Mand, der helt fyldte sin Plads og
kunde have fyldt en større.“ („Biografisk
Leks.“). Trods sit internationale Tilsnit var
M.-H. alligevel en varmtfølede Patriot,
stærkt grebet af Ulykkerne i 1864, som han
gjorde sit for at afværge. 1876 arvede han
Stamhuset Moltkenborg, bestaaende af Gaar-
dene Anhof, Rygaard og Hovedsædet Glor-
rup, hvor han oftest tilbragte Sommeren
med sin Familie. D. i Paris. — Gift 1863
Komtesse Marie Seebach, d. 1902. F. de F.

Litt.: Slægt se A. G. M.; „Dannebrog“ 8/10
1894; Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892—
1916; „A. F. Kriegers Dagbøger“ 1920 ff.; „Dsk.
Herregaarde ved 1920“ (Glorup); Aage Friis: „Den
dsk. Regering og Nordsløviga Genforening med
Danmark“ i 1921, S. 36—37; Nekrologer i „Berl.
Tid.“ og „Nationaltid.“ 28/11 1896, „Ill. Tid.“ 13/12
s. A. og „Nord. Ugebl. f. kat. Kristne“ s. A.

Molt Wengel, se Wengel, Molt.

Monberg, Niels Christensen (f. 31/7 1856),
Ingeniør. F. i Storvorde ved Aalborg. For-
ældre: Murermester Christen M. og Ane
Margrethe Larsen. Ud-
dannede sig som Arki-
tekt paa Kunstakade-
miet 1874—80 og søgte
samtidig teknisk Uddan-
nelse. Gik allerede 1881
over i selvstændig En-
treprenørvirksomhed.
Dampfærehavnene ved
Oddsund og Havnean-
læg ved Rudkøbing og
Assens var hans første
Arbejder, derefter fulgte en Række store Ar-
bejder ved Kbh.s Havn, Middelgrundsfortet,
Tørdokanlæg paa Refshaleøen og i Helsing-
ør, Baneanlæg i Kbh., Jernbanebroen over
Mariager Fjord, Kloaktunneler under Kbh.s
Havn, Dampfærganlæg ved Gedser m. m.
Ogsaa i Udlandet har M. i Forening med
danske og fremmede Firmaer udført en an-
selig Række store Arbejder: Færge- og Hav-
neanlæg i Warnemünde, Petribrücke ved
Rostock, Havneanlæg ved Larasch i Ma-
rokko og store Brobygnings-, Skibsværfts-

og Havneanlæg i Rusland. Sammen med Saabye & Lerche byggede han Sct. Thomas' nye Havn. En Række Arbejder under Verdenskrigen og senere: Havnen ved Reykjavik. Udvikelsen af Kbh.s Frihavn, Kbh.s Sydhavn med 4 Tørdokke paa Sydhavnsværftet, Tørdokanlæg i Aalborg og Frederikshavn samt Skandinaviens største Tørdokanlæg paa Øresundsværftet i Landskrona skyldes ligeledes ham. I denne storstilede Virksomhed har M. gjort sig fortjent saavel ved Arbejdets Kvalitet som ved Indførelsen af mange ny Arbejdsmetoder; han har derigennem været Foregangsmand i dansk Ingeniørvirksomhed og hostet megen Ære deraf; 1897 fik han saaledes tilkendt Guldmédaille ved Udstillingen i Stockholm for „udmærket Konstruktion og Arbejde“ ved Anlæget af Tørdokkene paa Refshaleøen og i Helsingør. M. var i en Aarrække Medlem af Dansk Ingeniørforenings Bestyrelse, og hans store praktiske Erfaring har ført ham ind i Bestyrelserne for en Række Foreninger og Aktieselskaber. Marts—April 1920 var han Trafikminister i Ministeriet Liebe. — Gift 1883 Anthonia Sølling.

M. C. H.

Litt.: „Politiken“ 9/1 1911 og 9/12 1913; „Soc.-Dem.“ 28/2 1912; „Vort Land“ 18/1 1913; „Berl. Tid.“ 13/5 1914; „Ingeniøren“ 1/1 1922.

Monies, David (3/6 1812—29/3 1894), Maler. F. i Kbh. Forældre: Cigarfabrikant Salomon D. og Frederikke Soldin. Opvokset under den

strengeste Fattigdom og vant til at tjene til Livets Ophold ved Gadehandel, kom han allerede 1824 i Akademiets Skole, lærte hos J. L. Lund og vandt 1832 den store Sølvmedaille; med Akademiets Anbefaling opnaede han 1836 Rejsehjælp fra Fonden ad usus publicos; han var

allerede 1835 rejst til München, hvorfra han 1837 vendte hjem; 1847 blev han agreeret og 1848 Akademimedlem; 1867 havde han Anckers Legat. Han udstillede fra 1827 og arbejdede til sin sene Alderdom. Han var en meget yndet Portrætmaler, og af hans Arbejder er enkelte ypperlige, saasom Skuespillerportrætterne i det Kgl. Teaters Skuespillerfoyer og Galeriets udmærkede Billede af Lægen J. D. Herholdt fra 1832, andre jævnt gode. Han evnede at give Figurerne Udtryk og karakteriserede ofte godt. Farveholdningen er ikke altid behagelig, men fast og levende, hans Formgivning kan være svag og intetsigende. Han malede ogsaa Genrebilleder, ofte baade ved Indhold og i Farvetone prægede af Müncheneropholdet; de var da ret yndede, men har nu væsentlig topografisk eller kulturhistorisk Interesse. Hans „Episode af Soldaternes Hjemkomst 1849“

hænger paa Frederiksborg. D. i Kbh. — Gift 1837 Bolette Jacobsen, d. 1889. O. A.

Litt.: „Søndags-Posten“ 1875, Nr. 595; „Aaret rundt“ 1889, S. 123; „Dannebrog“ 22.23/4 1894; Nekrologer i „Avisen“ 29/4 s. A. og af Weibach i „Ill. Tid.“ 20/5 s. A.

Monrad, Christian Frederik (10/12 1815—1/6 1889), Skolemand, Journalist. F. i Grejs. Forældre: Sognepræst Hans Christian M. og Ferdinandine Henriette Gjertsen. Blev Student 1835, var Lærer i Kbh. 1838—42, opholdt sig 1842—46 i Provinsen, bl. a. Neksø, var fra 1846 atter i Kbh., blev 1851 Adjunkt i Flensborg, 1854 Kollaborator sst., bestyrede desuden en Pigeskole i Byen. 1864 afskedigedes han fra Latinskolen af Preusserne, men fortsatte sin egen Skolevirksomhed, til han 1881 blev Redaktør af det 1878 oprettede „Nordslesvigsk Søndagsblad“. Han deltog med utrættet Iver i Arbejdet for den danske Sag, var 1880 Medstifter af Sprogforeningen og dens første Sekretær, medvirkede 1869 ved Grundlæggelsen af „Flensborg Avis“ og overtog dens Redaktion, naar Johannsen og senere Jessen var fængslet eller bortrejst. Han var en udmærket Skolemand, der bl. a. havde Betydning for A. D. Jørgensen, en idealistisk og trofast Kæmper for sin Sag. D. i Flensborg. — Gift 1849 Anna Thorsen, d. 1905. P. E.

Litt.: Slægt i Glesing: „Jubil-Lærere“ III 1 1786, S. 197 ff., „Sønderj. Aarb.“ 1890, Mazar de la Garde: „Dav. Monrads Descendenter“ 1896, Vahl: „Chr. Nielsens Atkom“ II 16 1896, S. 133 f. og F. Nørgaard: „D. G. M.“ 1918, S. 1 ff.; „Bavnen“ 1916; „Tiden“ 1915; H. Rosendal i „Grønsevægten“ 1919; Nekrologer i „Flensborg Avis“ 9/6 1889, „Dagbl.“ 5/6 s. A. og (af H. P. Hanssen) i „Sønderj. Aarb.“ 1890.

Monrad, Ditlev Gothard (24/11 1811—29/3 1887), Biskop, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Fuldmægtig i Rentekamret Otto Sommer M. og Charlotte Frederikke Riis. Faderen, der var norsk, blev sindssyg, Hjemmet opløstes, og M. var fra 1819 i Huset hos fremmede i Præstø, Vordingborg og Pedersborg. Medfødt Hang til Melankoli og Drømmeri fremmedes af Ensomheden. Han viste glimrende Evner, blev hjulpet til Bogen og Student 1830. I Kbh. omgikkes han Mænd som Birkedal, Hall, Knuth og Fenger, dyrkede mere æstetiske og videnskabelige end politiske Interesser. Han studerede Teologi, men opgav det en Tid, da han kom bort fra Kristendommen, var i heftige indre Kampe, en Tid næsten sindssyg, vilde være Digter

og skrev et Par bibelske Skuespil, vendte tilbage til Kristentroen og blev Cand. theol. 1836. Han kastede sig nu over østerlandske Sprog, tog Magistergraden paa et Emne herfra 1838 (Dr. phil. 1854) og studerede videre i Paris 1838—39. Ved sin Forlovelse kom han samtidig ind i Kbh.s velhavende Borgerkredse; Drømmeren og Magisteren blev Verdensmand. Hjemkomsten kom han Dec. 1839 næsten som ved et Tilfælde ind i Politikk, holdt sin første glimrende Tale ved Studentermødet paa d'Angleterre og stod nu med eet Slag midt i Frihedsbevægelsen. 1839—42 udgav han fem „Flyvende politiske Blade“, hvori han krævede en Konstitution, 1840—41 var han Medredaktør af „Fædrelandet“, 1841—46 Borgerrepræsentant i Kbh., 1843—46 Redaktør af „Dansk Folkeblad“. Han stod endnu tvivlende overfor den alm. Valgret og ansaa Regulering gennem et kongevalgt Landsting for nødvendig, men hans Synspunkter var i Vækst. 1846 forlod han Kbh. og blev Præst i V. Ulslev, Lolland, s. A. Medlem af Stænderforsamlingen. Han fortsatte sin Skribentvirksomhed (skønt han skal have afgivet Løfte om at standse den) i „Fædrelandet“, og da Bevægelsen 1848 kom, var han en af dens første Mænd. Han var den, der først onfodredes til Indtræden i Martsministeriet (Kultusminister), og han blev dets egentlige Sjæl og stærkeste Nerve. I Forhold til Lehmann o. a. var han maadeholden, kølig overfor Ejderpolitikken, nærmest Helstatsmand, men politisk havde han nu kastet sig i Folkets Arme. Han skrev det første Udkast til Grundloven og paavirkede Valgloven, uden Census eller Klassevalg kaldte han paa den „folkelige Magt“. Som Tilhænger af Slesvigs Deling afgik han i Novb. 1848 og blev n. A. Biskop paa Lolland-Falster, for Grundloven kæmpede han i „Fædrelandet“ og ved personlig Paavirkning af Rigsdagsmændene; han har Hoveddelen i, at de konservative Modstrømninger ikke vandt frem, er overhovedet Junigrundlovens Fader. 1849 valgtes han til Folketinget i Nykøbing F. og repræsenterede Kredsen til 1865, bortset fra Tiden Máj—Okt. 1853. Under de følgende Aars Reaktion stod M. oprindelig mæglende, Helstaten havde hans Sympati, men han hævdede skarpt Rigsdagens Ret, og da Ørsted knyttede Helstat og Absolutisme sammen, var M. en af de voldsomste Modstandere. 1854 blev han derfor afskediget af Ministeriet; ejede 1854—65 Gaarden Hummeltofte ved Lyngby. I Mæglingsministeriet 1854 søgte M. uden Held Optagelse; hans stadige Rivalisering med Hall og Mistilliden til den blændende, udvejsrige Politiker skabte ham her som siden Nederlag. 1855 blev han Overskoledirektør og Departementschef i Kultusministeriet, 1858 Direktør i samme; han gennemførte store Reforme i Skolevæsenet. Máj 1859 overtog han selv Kultusministeriet under Hall, men

afgik med det øvrige Ministerium Dec. s. A. Han havde holdt sig tilbage i Oppositionen mod Grevinde Danner, og Kongen havde tænkt sig ham som Ministerchef; M. var ikke uvillig, men maatte resignere af Hensyn til Hall. Skuffet rejste han til Paris, modtog n. A. efter Rotwilts Fald Opfordringen til at danne Ministerium, men kunde ikke faa Hall med og maatte indtræde som Kultus- og Indenrigsminister under denne. Han gjorde i disse Stillinger et enestaaende sagligt og parlamentarisk Arbejde, hans Veltalenhed, uhyre Arbejdskraft og Evne til personlig Paavirkning stillede ham øverst blandt Lederne. Politisk nærmede han sig løvende Halls Ejderpolitik, men var stadig mistænkelig i store Kredse og maatte Sept. 1861 afgive Indenrigsministerposten til Lehmann. Efter Frederik VII's Død overtog M. Dannelsen af det ny Ministerium Dec. 1863, da Hall gik af. Han stod Christian IX's Anskuelse en Smule nærmere, Hall var nedbrudt og raadvild, M. folte sig som altid under Situationens Højtryk stærk og haabende, og det var usikkert, om Kongen overhovedet mere vilde regere med Hall. M. fik da Eneansvaret mod sit Partis Ønske, Dec. 1863—Juli 1864 var han Konsejlspræsident, Finansminister og Minister for Holsten og Lauenborg, Dec. 1863—Jan. 1864 og April—Juli 1864 Udenrigsminister. Hans Ministerium var stærkt, for saa vidt som han mere end tidligere Premierministre havde Ledelsen, men M. havde selv intet Program, og Navigeringen mellem Konge og Folk lykkedes ikke. Situationen efter Dannevirkes Rømning tog han med stort personligt Mod, men afskedigede ubesindig de Meza; da London-Konferencen krævede en Afgørelse, overlod M. Kongen at træffe den. Den blev Krig, og M. vilde nu Forsvar til det yderste, men afskedigedes Juli af Kongen og stemte mod Freden. Aandelig nedbrudt af Ulykken rejste han 1865 til Ny Zeeland og var der til 1869, blev saa Præst i Brøndbyøster ved Kbh. og optog sin politiske Skribentvirksomhed som Medarbejder ved „Berlingske Tidende“ og med sine „Politiske Drømmerier“. 1871 blev han paa ny Biskop paa Lolland-Falster og viste som før stor aandelig Myndighed og personligt Frisind; han stod Grundtvig nær i Livssyn, men ikke i Dogmatik. Han studerede grundigt Kirkefædrene og udgav flere opbyggelige Bøger, saaledes „Fra Bønnens Verden“ (1876), der blev stærkt læst. Politikken drog ham dog stadig; 1871 stillede han sig til Folketinget i Helsingør, 1872 i Roskilde, men faldt. Han var imod det forenede Venstres Krav om Folketingsparlamentarisme og imod Finanslovnægtelse, var 1874 et Øjeblik paa Tale som Minister, men vendte sig efterhaanden skarpt mod Ministeriet Estrup, korresponderede herom med Kultusminister Fischer og udgav 1874—82 19 politiske Breve. 1882

valgtes han i Middelfart, nærmest af det radikale Venstre og genvælgtes, til han 1886 nedlagde sit Mandat. Han talte imod baade Visnepolitik og provisoriske Love, han krævede Estrups Vigen for et Mistillidsvotum, men erklærede selv at ville stemme imod det. Han fik indbragt fem økonomisk-social Love, der skulde bane Vej til Forhandling, men mødte Lunkenhed til venstre, Uvillie til højre. Hans vide Syn paa Forfatningsorganernes Opgaver og indre Ligevægt meddelte sig ikke til de stridende; hans stadige Fremhævnelse af sin Alderdom særtegnede hans isolerede Stilling. Regeringens Optræden 1885 belegnede han som rent Grundlovsbrud og nedlagde opgivende sit Mandat. — M.s fremragende Evner som Biskop, Skolemand og Præst ufortalte er det som Politiker, han vil mindes. Han vandt aldrig Tillid, det delte og voldsomme i hans Personlighed brændmærkedes med Navne som Jesuit, Jakobiner, Mefistofeles, Kyniker, Spiller. Af Fødsel en Drømmer med vide Syner, af Skole en Tankens og Ordets Dialektiker, af Sind en Kampnatur, for hvem Strid var Liv og Magt det selvfølgelig Maal for Striden. Han har talt om „Magtens Vellyst“, og ingen kan slette Herskerglæden af hans Regnebræt. Men selve Magten var ham kun et Middel, og Maalet var Danmarks Vel. Her som overalt var Frasen ham fjern. Hans Vaaben var en storslaet, patetisk og ætsende Veltalenhed, dybere og mørkere end Lehmanns, og en hensynsløs Energi, svulmende af den stærke Livsfylde. Han havde Ret til Magten, for saa vidt hans usete Frodighed paa Ideer, hans robuste og nerve-dirrende Virkelyst først fik sin Valplads, naar Ansaret var hans; han havde det ikke, for saa vidt han manglede den store Statsmands Evne til at bie og bøjes. Enheden i denne mægtige Natur faar man først fat paa ved at drage hans Kristentro ind i Regnskabet. Han var Politiker og Kristendomsforkynder; de to Verdener holdt Ligevægt i hans som positiv og negativ Elektricitet; kom han for langt mod den ene, kaldte den anden. I denne Dobbeltthed samles hans gærende og boblende Sind, hans Stoltthed og hans Ydmyghed; gennem Skuffelsernes Korsgang mundede Kampen ud i hans Bekendelse: „Jeg har rørt og holder fast ved en Flig af Frelserens Naade“. D. i Nykøbing F. — Gift 1) 1840 Emilie Nathalie Lütthans, d. 1871. 2) 1875 Emmy Hage, f. Tutein, d. 1894, tidligere gift H. Hage (s. d.).

P. E.

Litt.: Slægt se C. F. M.; Selvbograft i Progr. ved Bispeveleen 1849; A. Friis: „D. G. M.s Deltagelse i Begivenhederne 1864“ 1914; „Nord og Syd“ 1848 og 1856; „Ill. Tid.“ 2/3 1860; Vindex: „Magister M. — Minister M.“ 1861; „Dsk. Skoletid.“ 1861; „Aftenbladet“ (Norge) 1/3 1864; „Samlereen f. Skolen og Læreren“ 1866; „Hist. Tidsskr.“ III 6 1867—69; J. A. Hansen: „Vor Forfatnings Hist.“ 1868—70; O. Lehmann: „Efterl. Skr.“ 1872—74; Herup 1 „Morgenbl.“ 20/7 1874;

Hegermann-Lindencrone: „Betragtninger i Anl. af M.a. polit. Breve“ 1875; Tscherning: „Efterl. Pap.“ 1876—78; Zodiaceus i „Nær og Fjern“ 9/10 1878; Th. Graae i „Nuttiden“ 1880 og „D. G. M.“ 1887; F. Oldenburg: „M. i den polit. Partikamp“ 1882; Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; „Føkebl.“ 1882—83; „Nationaltid.“ 5/4 1883; „Middelfart Avis“ 9/4 og 12/4 s. A.; „Dagens Nyh.“ 14/8 1886; A. F. Brandt: „M. som Vejleder i Kristendom“ 1887; Fru Helberg: „Et Liv“ 1890—91; Birkedal: „Personl. Erindr.“ 1890—91; Freudendal: „D. G. M.“ 1890; H. F. Rørdam: „Peter Rørdam“ 1891—95; Neergaard: „Under Junigrundloven“ 1892—1916 og i „Tilskueren“ 1914; Nic. Bøgh: „Chr. Winther“ 1893—1901; „Museum“ 1893 II; Nannestad: „Portrætter fra Kirken“ 1895; C. Th. Sørensen: „Danm. i 1864“ 1895; Andræ: „C. G. Andræ“ 1897—1909; R. Petersen: „Fr. Barfod“ 1897; G. Brandes: „Jul. Lange“ 1898; Godeke Nielsen: „Udv. Bladartikler“ 1899; Joak. Larsen: „Den dsk. Føkesk. 1818—98“ 1899; Andræ: „Andræ-Hall“ 1902; Høgebro: „Mit Forhold til Grundtvig, Tscherning og M.“ s. A.; Andræ: „Andræ og Fællesforfatn. af 2/10“ 1903; Blaumüller: „Skillederler“ s. A.; „Af O. Lehmanns Pap.“ s. A.; H. Koch i „Nyt Tidsskr.“ s. A.; Bergsøe: „Studentereben“ s. A., S. 73 ff.; „Vort Land“ 7/2—17/3 1904; P. Vedel i „Tilskueren“ 1904—05; H. Ploug: „C. Ploug“ I 1903; Orlrik: „Danm. Lærerehøjskole“ 1906; „Af E. C. Tschernings efterl. Pap.“ 1908; U. Birkedal i „Jysk Maanedsskr.“ 1911; H. Ploug i „Ugens Tilsk.“ s. A.; „Nationaltid.“ 19/11 s. A.; E. Henriksen i „Gads dsk. Mæz.“ 1911—12 og „Mændene fra 48“ 1911; F. Norgaard i „Højskolebl.“ s. A. og 1914 og „D. G. M.“ 1918; H. Rosendal i „Nordslav. Søndagsbl.“ 1911; „Hist. Tidsskr.“ VII 4—5 1912—15; P. Lauritsen: „D. G. M.“ 1913; Friis og Munch: „J. L. Helberg og A. F. Krieger“ 1914—15; „Ill. Tid.“ 2/2 1914; Rubin i „Hist. Tidsskr.“ VIII 5 1914; Lindbæk i „Nord. tidsskr.“ s. A.; „Gehelmerandine Andræ polit. Dagbøger“ 1914—16; „Otto Møller og Skat Rørdam“ 1915—16; „Dsk. Mng.“ VI 2 1916; la Cour: „Stemninger og Stændpunkter 1864“ 1917; „A. F. Kriegers Dagb.“ 1920 f.; „Breve fra Rigarkivar Birkeland“ 1920; Breve i „Breve fra og til H. C. Ørsted“ 1870; „Breve fra og til Chr. Winther“ 1880; „Af O. Lehmanns Pan.“ 1903; „Ill. Tid.“ 2/2 1914 og „Plovturen“ 1916; Nekrologer i „Politiken“ 20/3 1887 (af Th. Graae) og 5/4 s. A. (af Herup); „Dagbl.“ 20/3 s. A.; „Nationaltid.“ 28/3 s. A.; „Dagens Nyh.“ 20/3 s. A.; „Dagbl.“ (Norge) 20/3 s. A.; „Morgenbl.“ 20/3 s. A.; „Soro Amtstid.“ 20/3 s. A.; „Aarh. Amtstid.“ 20.20/3 s. A.; „Tidens Strøm“ s. A.; „Luth. Kirketid.“ s. A.; „Allg. ev. luth. Kirchenzeit.“ s. A. og (af Birkedal) i „Danmark“ 1888.

Monrad, Jørgen Herman (4/2 1818—18/10 1903), Præst. F. i Marvede. Forældre: Provst Laurits Vilhelm M. og Elisabeth Margrethe Friisenberg. Blev Student 1867, Cand. theol. 1873 og efter et Par Aars Virksomhed som Lærer i Kbh. og uordneret Medhjælper i Søborg 1875 Kapellan i Farum; derfra kom han 1878 som Sognepræst til Lem, 1883 til Køge, 1890 til Vartov Hospital og endelig 1894 til Frederikskirken i Kbh., hvor han virkede til sin Død. Allerede som Student havde han sluttet sig til den grundtvigske Retning, og senere blev han en af dennes ledende Mænd. Som Prædikant raadede han over en ikke ringe Veltalenhed og fremsatte altid sine Tanker klart og koncist. Endnu betydeligere

var han dog som Skribent; hans Stil kunde være bidende skarp, men bar dog som Regel tillige Præg af godmodig Humor; om Dagens brændende Spørgsmaal fremkom han jævnlig med Indlæg i de grundtvigske Tidsskrifter: „Budstikken“, „Højskolebladet“ og især „Dansk Kirketidende“, af hvilket han 1890 blev Medudgiver og fra 1895 Eneudgiver. Blandt hans Skrifter kan nævnes: „Polemiske Prædikener“ (1893), „Studier over grundtvigske Digte“ (1896) og „Dansk Kirkeliv i Halvfemserne“ (1901); desuden udgav han et Salmebogstillæg (1895), og efter hans Død udkom „Minder fra Frederikskirken. Udvalgte Prædikener“ (1903), „Morgenbøn i Frederikskirken“ (1903) og „Fastprædikener“ (1904). I teologisk Henseende var han udpræget konservativ og ortodoks, og Henvisning til Daabspagten spillede en stor Rolle baade i hans Forkyndelse og hans Forfatterskab; som Kirkepoliitiker derimod var han liberal; han har indført Begrebet „den taalssomme Folkekirke“ og mente, at denne som en borgerlig Indretning ogsaa burde have Plads for „Rationalister“; i sine sidste Aar kæmpede han med stor Energi for Indførelse af tvungent borgerligt Ægteskab. Derimod var han en ivrig Modstander af Regeringens Forslag om Menighedsraad og Kirkeligt Udvalg, fordi han deri saa Spiren til en Kirkeforfatning. Han var en af Stifterne af „Kirkeligt Samfund af 1898“. D. i Kbh. — Gift 1875 Louise Esther Brandt, d. 1917.

H. M.

Litt.: Slægt se C. F. M.; L. A. Hauch: „J. H. M.“ 1903; „Otto Møller og Skat Rørdam“ 1915—16; Stig Bredstrup i „Kirkeligt Samfunds Julebog“ 1921; H. Koch „Nationaltid.“ 29/1, 1923; Nekrologer i „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ 19/10 1903, „Højskolebl.“ 18/11 s. A. (af J. Fog Petersen), „Dnk. Tidsskr.“ s. A. (af L. Moltesen), „Dsk. Kirketid.“ 28/10 s. A. (af J. P. Bang) og „Ill. Tid.“ 25/10 s. A. (af Jungersen).

Monrad, Johan (1638—12/3 1709), Memoirerforfatter. F. i Middelfart. Forældre: Sognepræst, senere Biskop Erik M. og Margrethe Bang. Blev Student 1656, rejste udenlands og besøgte Tyskland, Nederlandene, Frankrig og Italien, senere ogsaa England. Blev i Anledning af sil Giftermaal 1682 med den unge og smukke Mette Sophie Krabbe optaget i Adelsstanden, udnævntes 1683 til Landsdommer i Fyen og blev 1688 Etatsraad. 1691 opgav han Landsdommerstillingen og flyttede til Skaane for bedre at kunne bestyre det Jordegods, han havde faaet med sin Hustru. Han har efterladt sig en Selvbiografi, der (skønt den ikke er stor i Omfang og intet beretter af større Betydning) maa regnes for en lille Perle i dansk Memoirelitteratur. Vidunderlig frisk er den lette, lidt nonchalante Stil, der har smukke Udtryk for levende Naturlæde og impressionistisk tegner en Række smaa henrivende Situationer. Bogen, der vakte Jul. Langes Vrede, fordi der intet Tankeindhold er i

den, men nok megen Selvglæde, er glimrende og fuldt retfærdig karakteriseret af G. Brandes i hans Festskrift „Ludvig Holberg“. D. i Skaane. — Gift 1682 Mette Sophie Krabbe, d. 1708.

C. S. P.

Litt.: Slægt se C. F. M.; Hustrus Slægt se Elsebe Krabbe; ovenn. Selvbiografi udg. af Burman Becker 1862 og S. Birket-Smith 1888; „Saml. t. Skånes Hist.“ 1870; G. Brandes: „Ludvig Holberg“ 1884, S. 50 ff.; „Ord og Bild.“ 1896; Jul. Lange: „Udvalgte Skr.“ I 1900.

Monrad, Johannes (f. 5/8 1876), Højskoleforstander. F. i Farum. Forældre: Sognepræst J. H. M. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1897 og Cand. theol. 1903, s. A. Lærer ved Ryslinge Folkehøjskole, 1917 Medforstander; købte Skolen 1922. Ved Siden af en omfattende Lærergerning i den store Skolevirksomhed i Ryslinge har M. ogsaa faaet Tid til at virke mere direkte uadtil; han har fra et udpræget grundtvigsk Standpunkt taget Del i kirkepolitiske Forhandlinger i Blade og Tidsskrifter og skrev 1911 „Grundtvigsk Kirkepolitik, belyst ved tre Stadier i Grundtvigs kirkepolitiske Udvikling“, han er Forfatter til en lille Bog om Vilh. Birkedal (1915) og er Redaktør af „Ryslingebogen“, det smukke Aarskrift, der aarlig bringer Bud fra Ryslinge-Kredsen. 1916—22 var M. Medlem af Bestyrelsen for Foreningen for Højskoler og Landbrugsskoler, og han har siden 1918 haft Sæde i Hovedbestyrelsen for „Kirkeligt Samfund af 1898“. — Gift 1907 Regitze Charlotte Jungersen. F. N.

Litt.: Slægt se C. F. M. og F. O. Jungersen.

Monrad, Karl Kristian Johannes (9/0 1850—1/11 1922), Justerdirektør. F. i Kbh. Forældre: Kollaborator C. F. M. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1870, tog polyteknisk Eksamen i Ingeniørfaget 1877 og var 1877—1910 Lærer ved Teknisk Selskabs Skole i Kbh. Fra denne Virksomhed stammer en meget brugt Lærebog i Ligevægtslære og Styrkelære (3. Udg. 1909). 1886 blev han Fuldmægtig og Ekspeditionssekretær i Kbh.s Magistrats 4. Afdeling og avancerede herfra 1894 til Justermesterstillingen i Kbh. 1907 blev han Formand for det Udvalg, der nedsattes af Staten til at forestaa Metersystemets Indførelse i Danmark og i Forbindelse hermed 1910 Medlem af det om Opbevaring af Rigsprototyper for Maal og Vægt nedsatte Udvalg. Det var naturligt, at den ved Meterloven af 1907 oprettede Stilling som Justerdirektør

tilfaldt ham. 1920 tog han sin Afsked fra sidstnævnte Stilling. M.s Navn vil varig være knyttet til Metersystemets Indførelse i Danmark. D. i Kbh. — Gift 1) 1880 Anna Jensen, d. 1882. 2) 1887 Thora Knudsen, d. 1919.

M. C. H.

Litt.: „Nationaltid.“ 8/8 1920; „Berl. Tid.“ 9/8 s. A.; Nekrolog i „Nationaltid.“ 6/11 1922.

Monrad, Svenn (f. 10/8 1867), Læge. F. i Helsingør. Forældre: Overlærer David M. og Anny Justine Unna. Brodersøn af J. H. M. (s. d.). Blev Student 1885, Cand. med. 1892. Efter en fyldig Uddannelse paa Hospitaler og Fødselsstiftelsen blev M. Reservelæge paa Dronning Louises Børnehospital 1897—1901, Dr. med. 1898 („Appendicitis hos Børn“). Han fik en meget stor Praksis som Pædiater og blev

1906 Overlæge ved Børnehospitalet og Docent i Pædiatri. I denne Stilling har han haft betydlig Indflydelse paa Pædiatrien i Danmark, og hans udmærkede Ledelse af Hospitalet og livlige og klare Fremstillingsform, der ogsaa i høj Grad præger den Række Forelæsninger, han har udgivet (3 Bd.), har gjort ham til en fortræffelig Lærer. M. har haft adskillige Tillidshverv indenfor sin Stand, været Medlem af Lægeforeningens Bestyrelse og dens Overvoldgiftsret og var 1914—16 Formand for Medicinsk Selskab. 1908 stiftede han Pædiatrisk Selskab og var dets Formand til 1913. Blev 1919 Konsulent for Sundhedsstyrelsen. — Gift 1899 Herta Elisabeth Black. F. L.

Litt.: Slægt se C. F. M.; Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1898; Hauch-Fausboll: „Studenterne fra 1885“ 1910.

Montalgu, René Magnon de (9/12 1661—14/2 1737), Skuespildirektør. F. i Frankrig, uvist hvor. Hed maaske oprindelig Magnon og var i Slægt med Pierre Corneille. Kom til Danmark 1686 som Aktør i den franske Hoftrup, hvori han tjente indtil 1721, fra ca. 1700 som Direktør. I Efteraaret 1721, da Hoftruppen afskedigedes, var Capion (s. d.) i Færd med at opføre et Skuespilhus i Lille Grønnegade; Truppen tyede hertil, og i Jan. 1722 aabnedes det nye Komediehus med franske Forestillinger. Men endnu samme Foraar opløstes Truppen, Aktørerne drog bort, kun M. blev tilbage. 1/7 s. A. androg han Kongen om at „indrete en Komedie i det danske Sprog“, 14/8 fik han Privilegium, og 23/8 aabnedes den første danske Skueplads, for hvilken Holberg skrev sine Komedier. M.s Hustru, født i Danmark af franske Forældre og oprindelig knyttet til Hoftruppen, var dens fornemste Aktrice. M. holdt fast ved Skuepladsen under dens vekslende Skæbne i de følgende Aar, fik

endelig 1728 en kongelig Subvention til dens Opretholdelse, men kort efter bragte Kbh.s Itdebrand Skuespillene til endeligt Ophør. Den danske Skueplads kom ikke mere paa Fode i M.s Tid, han fristede siden en kummerlig Tilværelse som Sprogmeister og døde i Fattigdom. M. var en fint dannet og aandfuld Mand, der skrev et ypperligt Fransk, men aldrig lærte at udtrykke sig ordentlig paa Dansk; han havde en ikke ringe lyrisk Evne, men var uden Særpræg som Digter; skrev især Leilighedsdigte og Hofpoesi. Han stod i nært Forhold til flere af sin Tids betydelige Mænd, bl. a. Poul Løvenørn (s. d.). D. i Kbh. — Gift Maria Magdalene la Croix, d. 1736. E. N.

Litt.: Hustrus Slægt ved Bobé i „Personalh. Tidsskr.“ VI 3 1912; Overskou: „D. dsk. Skueplads“ I 1854; „Dsk. Saml.“ II 1866—67; Blng I „Nord. tidsskr.“ 1900; E. Nystrom: „Den dsk. Komedies Oprindelse“ 1918; E. Brandes I „Politiken“ 19/8 1922; Breve i „Dsk. Saml.“ III 1867—68; „Personalh. Tidsskr.“ VI 3 1912 og „Dsk. Mag.“ VI 3 1922.

Morell, Catharina Marie, se Gjelstrup, Catharina Marie.

Moresco, Jacob Heinrich (2/5 1828—29/10 1906), Handelsmand. F. i Kbh. Forældre: Hoflandlæge Maximilian M. og Adelaide Italiaender. Etablerede 1856 en Detailforretning med Dame- og Børneoverskykker samt med Modepynt i Ejendommen Amagertorv 13. Hans sikre Smag, kloge Dispositioner, utrættelige Flid og udmærkede Evner som Forretningsmand skaffede hurtig Forretningen Ry og god Søgning. Virksomhedens Rammer udvidedes da 1864 til ogsaa at omfatte en gros Handel, og Detailhandelen opgaves senere helt. 1882 flyttedes Forretningen til Østergade 24, og den fik efterhaanden saadanne Dimensioner, at det hjemlige Marked blev for lille for den; Nabolandenes Marked maatte tages til Hjælp. M. oprettede derfor 1892 Aktiebolaget M. i Malmø og 1897 A/S M. i Kria. Hovedvirksomheden i Kbh. omdannedes 1900 til et A/S med en samlet Aktie- og Obligationskapital paa 4 Mill. Kr. og med M. som Bestyrelsens Formand. Som saadan fungerede han til sin Død. Den af ham saa beskedent begyndte Forretning var da arbejdet frem til at være den største i sin Art (Damekonfektion og Pelsværk) i Norden, og M. døde som en meget rig Mand. Dette forretningsmæssig straalende Resultat skyldtes vel først og fremmest M.s egen fremragende Dygtighed, men dog ogsaa delvis hans Medarbejdere, som han skal have haft en særlig Evne til at vælge. Foruden ved stor personlig Flid siges M. som Forretningsmand at have udmærket sig ved en

urokelig Ro; han var en Mand af faa Ord, dannede sig hurtigt sin Mening og kendte derefter ikke til Tvivl om dennes Rigtighed. Det er ikke i Modstrid hermed, naar han er blevet betegnet som meget selvbevidst og ikke lidt forfængelig. Han var for saa vidt en meget godgørende Mand, som han faktisk ofrede betydelige Summer paa nationale og velgørende Formaal, men ikke alle har villet erkende, at disse Summer var skænkede af en virkelig Hjerteltrang til at give og uden personlige Bihensyn. D. i Ordrup. — Ugift. C. T.

Litt.: J. H. Moresco: „Minder fra mit Liv og min Tid“ 1896; „Dsk. Byerhverv“ 1904—11; „Tidskr. f. jød. Hist. o. Litt.“ I 1917—19; Krak: „Danm. ældste Forr.“ 1915; J. Salomon: „Bidrag t. dsk.-jød. Hist. 1820—45“ 1918; Nekrologer i „Borsen“ ^{30/10} 1906 (af J. Werner), „Politiken“ ^{30/10} s. A. (af V. K.) og „Berl. Tid.“ ^{29/10} s. A.

Morsing, Christian Thorkelsen (1485—^{27/6} 1560), Universitetslærer. Var, som Tilnavnet siger, født paa Mors; Forældrenes Navn og Stand kendes ikke. Blev efter flereårige Udenlandsrejser Rektor ved Frue Skole i Kbh. og om ved 1520 Professor ved Universitetet. Da dette efter Reformationens Indførelse genoprettedes 1537, blev M. dets første Rektor, og som Barn af den akademiske Tradition øvede han betydelig Indflydelse under de nye Forhold. Hans Hovedfag var Medicinen, og hans Lærdom heri hørbemmes højlig af Samtiden; ogsaa med Matematik og Astronomi gav han sig af. I sit Forfatter-skab benyttede han sig af det latinske Sprog; paa Dansk udgav han en lille Bog om Pest og Lægedom derimod, der udkom 1546 og oplevede en Række Oplag. D. i Kbh. — Gift 1) Marine Lavridsdatter. 2) Elisabeth Nielsdatter, der overlevede ham. C. S. P.

Litt.: Rørdam: „Kbh. Univ. Hist.“ I 1868; Dahlberg og Plum: „Metropoltanskolen“ 1916.

Morsing, Peder Jensen (d. ^{21/6} 1658), Bogtrykker. Om hans Liv vides intet, før han 1652 blev Bogtrykker ved Akademiet i Sorø og 1654 i. Universitetsbogtrykker. Han var den første indfødte Dansker, der opnaede denne Stilling, og han viste stor Interesse for at knytte danske Arbejdere til det typografiske Fag og gøre dette uafhængigt af de strenge tyske Lavsskikke, hvilket bragte ham i Konflikt med hans tyske Svende og deres Fagfæller i Tyskland. 1657 fik han Privilegium paa Udgivelsen af danske og tyske Aviser og Almanaker, men allerede n. A. dræbtes han under Kbh.s Belejring af en svensk Kanonkugle. Han har udgivet en af de første Skriftprøvebøger, som kendes fra et dansk Trykkeri. D. i Kbh. — Gift Sophie, siden gift Henrik Clavsen Gøde. S. D.

Litt.: R. Nyerup i „Læsendes Aarbog“ 1800, S. 41; C. Nyron: „Bidrag til d. danske Boghandels Hist.“ I 1870; „Skand. Bogtrykkerhist.“ 1874, S. 70; Stolpe: „Dagspressen i Danmark“ I 1878, S. 177 ff.

Mortensen, Christian Casper (f. ^{0/5} 1839), Opfinder. F. i Vrejlev Sogn, Vendsyssel. Forældre: Landmand Morten Sørensen og Ane

Kirstine Christensen. Uddannedes som Mechaniker og opfandt 1870, medens han var bosiddende i Hjørring, en Metode til Skylleboring, som betød en overordentlig stor Besparelse af Tid og Penge i Forhold til de hidtil i Danmark almindeligt anvendte Boringsmeloder. Han fik 1871 dansk Ene-retsbevilling for 10 Aar, og der dannedes et Selskab, som udtog Patenter i en Række Lande. M.s Metode vandt vid Udbredelse baade herhjemme og i Udlandet; men, som det synes, for en stor Del paa Grund af en uheldig Erklæring fra det danske Indenrigsministerium, kunde Selskabet ikke hævde sine Rettigheder, og M. mistede saaledes Lønnen for sin Opfindelse. Han havde for at virke for denne opgivet sin Virksomhed som Maskinfabrikant, og bitter og skuffet maatte han nu begynde forfra paa bar Bund. Ved sin Energi og sit Snille kom han vel frem igen, og i 90'erne lykkedes det ham som Kompagnon af Firmaet M. & Galster at realisere sine Planer om billige Vandværksanlæg med Vinden som Drivkraft; men hverken dette eller hans Patenter angaaende Tørveproduktion o. a. bragte ham det ventede økonomiske Udbytte, og han følte sig dybt forurettet og miskendt. I Anerkendelse af M.s Fortjenester af Brøndboringen har Staten bevilget ham en aarlig Pension. — Gift 1867 Johanne Marie Christensen, d. 1877. H. H.

Litt.: M. Mortensen: „Et Regeringsovergreb og dets Følger“ 1902 og „Vinden som Drivkraft for Vandforsyningsanlæg“ 1903; „Ingenløren“ 1902; „Opfindernes Liv“ II 1915, S. 191 f.

Mortensen, Niels Carl Wilhelm (^{0/1} 1832—^{3/11} 1893), Musiklærer, Komponist. F. i Kerleminde. Forældre: Lærer Ludvig Dellef M. og Amalie Christiane Hansen. Kom 1849 paa Jonstrup Seminarium, hvor han 1851, s. A. han dimitteredes, fik Ansættelse som Lærer i Musik, Skrivning og Tegning, senere tillige som Inspektør. Allerede før sin Indtræden i Seminariet havde han dyrket Musikken — han var saaledes en Overgang konstitueret som Organist i sin Fødeby —, og ved sit musikpædagogiske Arbejde paa Jonstrup, der efterhaanden som Aarene gik, nedfældedes og fik sit Udtryk i en Række musikpædagogiske Publikationer, erhvervede han sig ret hurtigt et Navn Landet over som Musiklærer, især i Folkeskolens og Seminariernes pædagogiske Kredse. M. udgav ikke faa Samlin-

ger Sange, dels flerstemmige Sange for Mandskor, men ogsaa Skolesangbøger for Folkeskolen; til hans musikpædagogiske Virke knytter sig (foruden de kendte Samlinger af Skriveøvelser) den meget yndede, kortfattede Violinskole (1859), en Harmoniumskole (1878) og en Orgelskole (2. Opl. 1879). M. optraadte yderligere som Komponist til Romancer og Sange („Seks danske Sange“ 1854, „Romancer og Sange“ 1860, „Melodier til Vers af Chr. Winthers ABC“ 1865 m. m.) og til Plougs „Slaget ved Fredericia“, hvori en af hans mest yndede Melodier, „Nattens dæmrende Taager“, forekommer. Foruden sine Interesser paa den praktiske Musik og paa Skrivningens og Tegningens (M. fik 1856—57 offentlig Understøttelse til Uddannelse i dette sidstnævnte Fag) Omraade havde han et aabent Blik for Notebibliografiens Betydning og efterlod sig her bl. a. et stort Seddelkatalog over alle danske og i Danmark særlig kendte Sange. D. paa Jonstrup. — Gift 1853 Louise Marie Jensen, d. 1916. E. A.

Litt.: A. Petersen: „Den Jonstrupske Stat“ 1884; Znk. Nielsen: „Mindre“ 1905; A. Eschricht i „Gads dsk. Mag.“ Maj 1913; Stig Bredstrup: „Fra Jonstrup“ 1918, S. 78 ff.; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 7/11 1893.

Mortensen, Laurits Carl Nicolaj (f. 23/2 1861), Billedhugger, Porcelænsmaler. F. i Kbh. Forældre: Arbejdsmand Jens M. og Emma Larsine Christine Knudsen. Kom 1875 i Billedskærelære hos Hans Chr. Berg, var udlært 1880 og dimitteredes af Teknisk Selskabs Skole til Kunstakademiet, som han besøgte Okt. 1879 til sin Afgang Maj 1886. Han rejste 2 Maaneder i Tyskland, Østrig og Italien 1893,

var 6 Maaneder i Petrograd 1894—95 for ved den kejserlige Porcelænsfabrik dér at lære Porcelænsmalningsteknik og saa Verdensudstillingen i Paris 1900. Han har udstillet paa Charlottenborg Foraarsudstilling med Mellemrum siden 1886, Verdensudstillingen i Paris 1900 (Mention honorable); Porcelænsarbejder paa de nordiske Udstillinger i Kaiser Wilhelm-Museum, Krefeld, 1902, New York 1912 og den danske Udstilling i Kunstgewerbemuseum, Berlin, 1910. M. hørte som Underglasurmaler til de første Kræfter ved den kgl. Porcelænsfabrik (ansat 1887—1901) i de Aar, da den vandt Laurbær paa denne nye Teknik, og udførte tillige mindre Skulptur til Porcelæn for den (Portrætbest; Kunstmuseet) og senere for Bing & Grøndahl (Dyr, mindre Figurer). Hans Hovedværk er imidlertid en Række legemsstore Statuer af Atleter, de fleste i Bronze. Med „En Fodboldspiller“ (købt af Freunds Legat; Idrætsparken i Kbh.) vandt han Akademiets Aarsmedaille

1. Gang 1903, med „En Kapgænger i Start“ (Kunstmuseet) denne 2. Gang 1909, hvorved han blev Medlem af dets Plenarforsamling. Hertil kommer Buster (J. C. Christensen) og dekorative Arbejder i Glyptotekets nye Del (Lofter), Folkelingsalen paa Kristiansborg, Vor Frelser Kirke i Aalborg og Godthaabskirken paa Frbg. (Altrevæg). Nationalmuseet i Stockholm ejer „Før Vædekampen“, Landstinget „En drikende Gaas. Nøddetræ“. M. har taget virksom Del i Kunstnerlivet og i sine mange Hverv — især som Medlem af Akademiraadet siden 1911, af Charlottenborg-Udstillingens Komité 1917—20, af Akademikommisionen af 1920, i hvilken han repræsenterede Oppositionen imod Akademiet, og som Formand for Dansk Billedhugger-Samfund — vist sig at være en Kunstpolitiker af parlamentarisk Støbning. 1907 var han Medstifter af „Dansk Skulpturförening“. — Gift 1887 Ida Amalie Hafvermann. S. S.

Litt.: „Nationaltid.“ 10/2 1911; Arthur Hayden: „Royal Copenhagen Porcelain“ s. A.; „Før og nu“ 1920 S. 273, 278.

Mortensen, Claus, se Tøndebinder.

Mortensen, Frederik Vilhelm (f. 22/2 1865), Fiskeridirektør. F. i Odense. Forældre: De-taillist Jens M. og Ane Johanne Hansen.

Gik til Søs og tog Styrmandseksamen 1889; blev Reserveløjtnant i Marinen 1891 og var 1895—1903 Fører af Redningsdamperen „Vestkysten“, i hvilken Stilling han viste sig som en uforfærdet og resolut Mand med betydelige Chefs-Evner. Allerede 1893—95 havde han været knyttet til Fiskerikontrollen som Assistent, 1904—07 var han Fiskerikontrolør for Østifterne, og fra 1907 har han beklædt Posten som Fiskeriinspektør (fra 1917 Fiskeridirektør) og Regeringens Konsulent i Sager vedr. Saltvandsfiskeri. M. har her det ingeniørlunde lette Hverv at være Mellemlæddet mellem Ministeriet og Fiskeriets Udøvere, men han har stedse vidst at bevare begge Parters Tillid i Kraft af sin Sagkundskab, sin sunde Dømmekraft og besindige Optræden. Paa Fiskeriloven af 1917 havde han stor Indflydelse, ligesom han siden har haft det paa dens Gennemførelse i Praksis. M. er Formand for Aalegaardsnævnet, Medlem af Kommissionen for Havundersøgelser og udgiver den aarlige Fiskeriberetning, hvis Stof under hans Redaktion fremtræder mere overskueligt og klart, samt „Aarbog for Den danske Fiskerflaade“. — Gift 1893 Christiane Marie Sofie Hansen. S. D.

Litt.: „Politiken“ 19/2 1907; „Berl. Tid.“ 2/2 1921.

Mortensen, Hans (28/4 1825—12/11 1908), Botaniker. F. i Hesnæs, Falster. Forældre:

Fisker Morten Jensen Otte og Karen Jensdatter. Tog 1845

Skolelærereksamen paa Jonstrup Seminarium, gennemgik 1847—49 et Kursus ved Polyteknisk Læreanstalt og var derefter i nogle Aar Lærer ved den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard, et Par Aar Skolelærer paa Falster, blev endelig 1856 Lærer ved Jonstrup Seminarium,

hvor han virkede til 1896. Han har udgivet „Nordostsjællands Flora“ (1872) samt en Mængde Ekskursionsberetninger i „Botanisk Tidsskrift“. M. havde stærk Begejstring for Naturen, var letbevægelig, tillige lyrisk anlagt. Han var i en lang Aarrække et af Botanisk Forenings ivrigste Medlemmer, blev paa sine gamle Dage Æresmedlem af Foreningen. Han var en udpræget Florist og besad et Kendskab til Danmarks, specielt Nordsjællands, Planter som faa. D. i Kbh. — Gift 1854 Birthe Pedersdatter, d. 1904.

H. J.

Litt.: „Bot. Tidsskr.“ 1880—81; A. Petersen: „Den jonstrup'ske Stat“ 1884; „Sondagabl.“ 1905; C. Christensen: „Dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913; Bredstrup: „Fra Jonstrup“ 1918, S. 80 ff.; Nekrologer af E. Warming i „Bot. Tidsskr.“ 1909 og af C. H. O. i „Berl. Tid.“ 14/11 1908.

Mortensen, Hans Christian Cornelius (27/8 1856—7/6 1921), Ornitolog. F. i Jonstrup ved Ballerup. Forældre: Seminarielærer H. M.

(s. d.) og Hustru. Fattede allerede i Drengenaarene under Faderens Vejledning stor Interesse for Naturen og bestemte sig, efter 1874 at være blevet Student, snart til at studere Zoologi. Nogen Eksamen heri underkastede han sig dog ikke, idet hans Tid snart blev optaget

af Skolegerning; 1876—88 underviste han ved forskellige københavnske Skoler, og 1888—1919 var han knyttet til Viborg Katedralskole, først som Adjunkt og fra 1909 som Overlærer. Samtidig drev han med Held zoologisk-biologiske Studier, idet han 1887 opnaaede at faa et Arbejde om Danmarks Øgler prisbelønnet af Universitetet (Accessit) og 1896 af Videnskabernes Selskab fik en Præmie for en Undersøgelse over de danske Mus; desuden udgav han 1905 en lille, læseværdig Bog „Stæren, Myreløven og andre Skitser fra Dyrelivet“. Fremfor alt er hans Navn dog knyttet til hans 1899 paa-begyndte „Ringmærkning“ af Trækfugle. Selve Metoden, at give de ved Reden indfangede Fugle en Ring med Indskrift om Foden og derefter slippe dem løs, er i og for sig ikke ny; men M. har den ubestræ-

lige Fortjeneste at have drevet den i stor Stil og at have interesseret baade inden- og udenlandske Ornitologer dels for selv at optage Mærkningen — hvad der er sket i meget stor Udstrækning —, dels for at skaffe nøje Oplysninger om de Steder, hvor de mærkede Fugle er skudte. Af hans forskellige, i Aarenes Løb herom fremkomne Arbejder kan nævnes: „Fra Ringmærkningsstationen i Viborg“ („Dansk ornitol. Foren. Tidsskr.“ VI 1911—12) og „Mærkede Storke“ (sst. XIV, 1920—21). D. i Viborg. — Gift 1891 Ingeborg Cathrine Lemming. R. H. S.

Litt.: Frederiksborg Skoles Progr. 1896; Untv. Aarb. 1886—87, S. 123; Sv. Dahl: „Bibl. zool. Dan. 1876—1906“ 1910; C. Christensen: „Dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913; Nekrologer af B. P. i „Berl. Tid.“ 9/6 1921, af O. Helms i „Dsk. ornitol. Forenings Tidsskr.“ s. A. og i „Naturens Verden“ s. A. samt i „Dyrevennen“ s. A. og (af R. H. Stamm) i „Vidsk. Medd. fra Nat. Foren.“ 1922.

Mortensen, Karl Andreas (f. 18/2 1867), Skolemand, Litteraturhistoriker. F. i Bramdrup ved Kolding. Forældre: Gaardejer Morten Ladegaard Nielsen

og Mette Marie Hansen. Blev Student 1885 og tog 1894 Skoleembeds-eksamen med Dansk som Hovedfag, var Time- lærer og Manuduktør i Kbh., til han 1899 ansattes ved Odense Katedralskole, hvor han 1903 blev Adjunkt; 1918 udnævntes han til Rektor

ved Ribe Katedralskole, en Stilling han 1920 ombyttede med den tilsvarende i Haderslev. Tilskyndet af sin Lærer, J. Paludan (s. d.), kom M. tidlig ind paa Studier over den ældre danske Litteratur, særlig Poesien og dens metriske Virkemidler. 1896 fik han Universitetets Guldmedaille for sin Besvarelse af Prisopgaven i nordisk Filologi: Om Stavelsestilling som Princip for dansk Versbygning mellem Reformationen og Arbebo, og 1901 erhvervede han den filosofiske Doktorgrad med Afhandlingen: „Studier over ældre dansk Versbygning“; i Festskrift til Ludv. F. A. Wimmer 1909 deltog han med Afhandlingen: „Et Kapitel af dansk Versbygningens Historie i 17. Aarh.“, der væsentlig handler om Anders Arbebo. Nærmest med Skolens Tarv for Øje udgav han 1898 en „Nordisk Mytologi“ og 1902 en „Lærebog i den danske Litteraturs Historie“; de bringer noget nyt ind i vor Lærebogslitteratur ved at være Udtryk for Universitetsundervisningens og den moderne Videnskabs fra ældre Fremstillinger afvigende Syn paa Stoffet. Helt i Skolens Tjeneste staar hans med meget udførlig Kommentar forsynede „Litteraturudvalg for Gymnasiet“ (1909 ff.). I de senere Aar har M. beskæftiget sig med Holberg. 1914 skrev han i Tidsskriftet „Edda“ en grundig Undersøgelse af Holbergs endnu

da saa omstridte første Levnedsbrev, og i „Holberg Aarbog“ for 1922 har han ført et smukt Sandsynlighedsbevis for, at det er Holberg selv, der 1745 er Oversætter af sine tre latinske Levnedsbreve til Dansk. — Gift 1896 Botille Louise Vinff. C. S. P.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1901; Univ. Aarb. 1895—96, S. 203; Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1885“ 1910; „Berl. Tid.“ 1/6 1920.

Mortensen, Morten Larsen (25/2 1881—3/12 1911), Botaniker. F. i Baaring, Fyn. Forældre: Friskolelærer Peder M. og Anna Kathrine Marie Margrethe

Asmussen. Blev Student 1900, var 1903—04 Bestyrelsesmedlem i Studenteramfundet, blev Landbrugskandidat 1904 og Mag. scient. i Botanik 1906. 1904 blev han Sekretær i Komiteen for Danmarks topografisk-botaniske Undersøgelse og udrullede her et stort

Arbejde. Hans Hovedinteresse var dog Botanikkens Anvendelse i Landbrugets Tjeneste. 1906 blev han Assistent ved Lyngby Forsøgsstation, 1907 Assistent, senere Konsulent ved de samvirkende danske Landboforeningers plantepatologiske Forsøgsvirksomhed. M.s Arbejde var særlig koncentreret om Afsvampning af Saasæd, Sprøjtning af Kartofler, lys Pletsyge hos Havre og Angreb af Slimskimmel hos Kornsorterne. Trods sin tidlige Død fik han ved sin usædvanlige Energi udrettet et betydeligt Arbejde paa disse Omraader. Foruden Forsøgsberetninger har han skrevet Bidrag til „Praktisk Landbrug“, „Husmandens Haandbog“ og „Landbrugets Ordbog“ samt talrige Artikler i Landbrugspressen. D. i Lyngby. — Gift 1907 Christline Margrethe Andersen. H. J.

Litt.: C. Christensen: „Dok. bot. Litt. 1880—1911“ 1913; Nekrologer i „Politiken“ 1/12 1911, af Kølpin Ravn i „Ugeskr. f. Landm.“ 1911 og af samme i „Bot. Tidsskr.“ 1913.

Mortensen, Otto (f. 10/2 1855), Ingeniør. F. i Jonstrup ved Ballerup. Forældre: Komponisten Carl M. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1873, polyteknisk Eksaminand 1876 og tog polyteknisk Eksamen i Ingeniørfaget 1881. Var derefter til

1883 Ingeniørassistent ved Anlægget af Nakskov Sukkerfabrik og 1884 ledende Ingeniør ved Anlægget af Stege Sukkerfabrik. S. A. gik han over til Fakse Kalkbrud,

for hvilket han har været administrerende Direktør fra 1889 og fra s. A. for den til Kalkbruddet hørende Fakse Jernbane. 1887—90 var han tillige Baneingeniør ved den østsjællandske Jernbane. Hans Sagkundskab

som Kalkværksingeniør har været udnyttet i A/S De jydsk Kalkværker og i Aktiebolaget Gottlands Kalkværk. Han har desuden paa Grund af sin betydelige Erfaring og praktiske Sans beklædt en Række offentlige Hverv, navnlig i Fakse og Omegn; han har saaledes været Medlem af Hylleholt Sogneraad og Næstformand for dette Sogns Menighedsraad, Formand for Sparekassen for Fakse og Omegn, svensk-norsk Vicekonsul og fra 1905 svensk Vicekonsul i Fakse; han har ligeledes været Medlem af Centralbestyrelsen for Nationalforeningen til Tuberkulosens Bekæmpelse. — Gift 1892 Ellen Helvig Larsen. M. C. H.

Litt.: Hustrus Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægt-haandbogen“ S. 322.

Mortensen, Ole Theodor Jensen (f. 22/2 1868), Zoolog. F. i Harløse ved Hillerød. Forældre: Lærer Johannes Gottlieb M. og Petra Cathrine Jensen.

Blev Student 1885 og Cand. theol. 1890; kastede sig derefter over Zoologien, var 1894 Assistent ved det zoologiske Institut i Giessen, tog 1895 Magisterkonferens i Zoologi og disputerede 1897 med en Afhandling: „Systematiske Studier over Echinodermlarver“;

var 1895—97 Assistent ved Dansk biologisk Station, 1902—10 ved zoologisk Studiesamling, 1910—17 ved zoologisk Museum og ansattes endelig 1917 som Inspector ved Museet. Hans videnskabelige Arbejdsfelt er fremfor alt Echinodermerne, og en anelig Række omfangsrige og rigt illustrerede Skrifter, f. Eks. „Echinoidea“ I—II i „Ingolf“-Ekspeditionen (1903—07), „Echinoidea“ I fra Siam (1906), „West-Indian Echinoids“ (1910), „The development of Crinoids“ (1920) samt „Development and larval forms of Echinoderms“ (1921) har forlængst fastslaaet hans Ry som ledende Forsker paa dette Omraade; man har derfor ogsaa, saavel fra svensk som fra tysk og amerikansk Side overdraget ham til Bearbejdelse Materiale fra videnskabelige Ekspeditioner. Imidlertid har han desuden behandlet andre Dyregrupper; saaledes udkom 1912 i „Ingolf“-Ekspeditionen Bearbejdelsen af de nordiske Ribbegopler, der navnlig indeholder en mønsterværdig Monografi af den stærkt afvigende Form Tjalfiella; ligeledes kan nævnes „Undersøgelser over vor almindelige Rejes Biologi“ (1897). Som Forsker er M. ualmindelig alsidig; rent museumsmæssige, systematiske Studier veksler med Arbejde, som er udførte i biologiske Stationer eller i fri Natur. Samtidig er han en fortræffelig Samler, der ikke blot som faa er inde i dansk Havfauna, men som ogsaa paa forskellige lange

Undersøgelser — til Siam 1899—1900, til Vestindien 1905—06, til Stillehavs-Egne 1914—16 og til Ostindien 1921—22 — dels har skaffet sig selv et rigt Undersøgelsesmateriale, dels som ingen anden nulevende har forøget vort Museum ved størstedens Indsamlinger. Som utrættelig Talsmand for Oprettelsen af en biologisk Station for rent videnskabelige Undersøgelser har M. indlagt sig megen Fortjeneste, ihvorvel ingen af hans forskellige Planer endnu har mødt saa megen økonomisk Støtte, at de har kunnet realiseres. — Gift 1901 Valborg Blomberg.

R. H. S.
Litt.: Selvbibliografi i Untv. Progr. Novb. 1898; Hauch-Fausbøll; „Studenterne fra 1885“ 1910; Sv. Dahl: „Bibl. zool. Dan. 1876—1906“ 1910; C. Christensen: „Dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913; „København“ 22/2 1918; „Ekstrabl.“ s. D.: „Nationaltid.“ 4/1 1919; „Politiken“ og „Berl. Tid.“ 31/10 1922; Rejsebrevne bl. a. 1 „Nationaltid.“ 28/12 1914 og „Berl. Tid.“ 30/10 og 4/11 1922.

Morville, Niels Georg Christian (14/5 1817—10/3 1904), Hedeskovdyrker. F. i Kbh. Forældre: Amtsforsvalter Niels Christian M. og

Pauline Sophie Rasmussen. Blev Student 1835, Cand. juris 1841. Blev 1852 Overretsprokurator i Viborg og 1876 Justitssekretær ved Viborg Overret. Allerede 1853 begyndte han Tilplantningen af Margrethelund Krat ved Viborg; senere kom han i Forbindelse med E. Dalgas,

og under deres Færden i Skov og Hede opstod Tanken om at stifte et Selskab, der skulde have Hedens Frugtbargørelse til Formaal. Ved Hedeselskabets Stiftelse 1866 blev M. valgt til sammen med Dalgas og Mourier-Petersen at udgøre Bestyrelsen, og han vedblev at sidde i denne til sin Død. 1866 udsendte han et lille Skrift: „Om Træplantning i Hederne“. Foruden for Træplantning havde M. levende Interesse for Botanik og Arkæologi. D. i Viborg. — Gift 1858 Anna Louise Vilhelmine Schmiegelow, d. 1905.

J. H.

Litt.: Slægt hos Lengnick; L. Schröder: „Det dsk. Hedeselskab 1866—91“ 1891; „Hedeselsk. Tidsskr.“ April og Aug. 1894; C. Nyrop: „Det dsk. Hedeselskab 1866—1916“ 1916; „Dsk. Skovforøneligs Tidsskr.“ 1916; Nekrologer i „Hedeselsk. Tidsskr.“ 1904 og „Viborg Stiftstid.“ 10/3 s. A.; lævrig se Dalgas.

Morville, Poul Georg Christian (9/3 1861—10/11 1921), Forstmand. F. i Viborg. Forældre: Justitssekretær Georg M. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1879 og tog Forsøksamen 1884. S. A. blev han Assistent ved Hedeselskabet; 1887 blev han Skovrider og boede en Snes Aar i Skalmstrup Skovridergaard. Han fik efterhaanden en meget stor Virksomhed. Hans Tilsynsdistrikt omfattede 11000 ha Plantage, hvoriblandt Plantagerne: Dalgas, Morville og Liebe, som ejes af

Hedeselskabet, og han ledede Plantningsforeningerne i Viborg Amt. Hans Virksomhed har bl. a. sat sig Spor ved Oprettelsen af

ca. 200 Fredskovsplantager i Viborg Amt, hvoraf der ved hans Død var beplantet ca. 4500 ha, og i hans Medvirksomhed ved Oprettelsen af 7 nye Plantningsforeninger. 1902 overtog han Tilsynet med Hedeselskabets Plantningsvirksomhed i „Nordjydske Plantageadministration“, der omfattede Viborg, Aalborg, Hjørring, Thisted og en Del af Randers og Aarhus Amter samt Øerne. 1911 udgav han sammen med Skovriderne Johansen og Schröder „Anlæg og Behandling af levende Hegn, Læbælter og Smaaplantninger“. M. var stærkt nationalt interesseret og havde udpræget Sans for vore Oldtidsminder, hvilket førte til, at han blev Formand for Viborg Museums Bestyrelse. Hans lyse Sind og venlige Opræden gjorde ham velset overalt. D. i Kbh. — Gift 1890 Johanne Dorothea Kielsen.

J. H.

Litt.: Slægt se Georg M.; „Studenterne fra 1879“ 1904; C. Nyrop: „Det dsk. Hedeselsk. 1866—1916“ 1916; Nekrologer i „Hedeselsk. Tidsskr.“ 1921; „Berl. Tid.“ 21/11 s. A. og „Dsk. Jagttid.“ s. A.

Moth, Claus Frederik (f. 23/4 1861), Skolemand, Litteraturhistoriker. F. i Grindsted. Forældre: Sognepræst Frederik Peter Christian M. og Elisabeth Augusta Holm. Blev Student 1881 og tog 1888

Skoleembedsksammen med Græsk som Hovedfag, Latin og Historie som Bifag. Var nogle Aar Lærer i København og ansattes 1895 som Adjunkt ved Kolding Latin- og Realskole; 1920 blev han Lektor ved Haderslev høje Almenskole. Som Litteraturhistoriker har han sit Speciale i Middelalderens og Renæssancens latinske Litteratur, særlig Digtingen, et Omraade, han behersker gennem en vidtstrakt og indgaaende Læsning. Foruden en større Afhandling om Tysklands første laurbærkronede Digter Conrad Celtis Protucius, med hvilken han 1898 erhvervede den filosofiske Doktorgrad, har han udgivet „Præste- og munkefjendske Humanistdigte fra Renæssancetiden“ (1899), „Abailard og Heloise. Deres Livshistorie og Brevveksling“ (1905), „Vagantviserne. Træk af Middelalderens Studenterliv og Digting“ (1913) og „Aristotelesagnet eller Elskovs Magt. Et Bidrag til sammenlignende Novelleforskning“ (1916). Af denne Produktion maa maaske særlig

fremhæves Bogen om Vagantviserne, ogsaa fordi den bringer gode Oversættelser af disse friske og muntre Sange. — Gift 1895 Magdalene Hartvigsen.

C. S. P.
Litt.: Slægt hos Løngnick, i „Pers. Tidsskr.“ I 1 1880 og i „Familien Langs Stam.“ 1909; Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1899; „Studenterne fra 1881“ 1906; Steenstrup i „Hlst. Tidsskr.“ VIII 5 1914—15; „Tilskueren“ 1913 II; „Ill. Tid.“ 5/10 s. A.

Moth, Matthias (ca. 1647—¹⁹/₃ 1719), Ord-
 bogssamler. F. i Odense (?). Forældre: Læge
 Poul M. og Ida Burenees. Blev Student 1665
 og studerede Medicin hjemme og i Udlandet.
 Efter sin Hjemkomst slog han ind paa
 Embedsvejen, blev 1675 ansat i Kammer-
 kollegiet, 1676 i Kancelliet, hvor han 1688
 blev dansk Oversekretær m. m.; han fik 1679
 Ret til at føre adeligt Vaaben. Ved Siden af
 sine Embeder røgtede han en Mængde andre
 Hverv og gjorde det gennemgaaende med
 stor Dygtighed. I lang Tid styrede han saa-
 ledes Postvæsenet. Efter Christian V's Død
 fik han sin Afsked fra sine Embeder og le-
 vedte siden som Privatmand. — M. havde
 støttet Videnskabsmænd som Peder Syv,
 Peder Kylling og Arne Magnussen, og han
 havde trods sine mange Hverv ikke blot
 samlet sig et stort Bibliotek, men ogsaa
 faaet Tid til litterært Arbejde, saaledes Over-
 sættelse af Ovids „Forvandlinger“. Vigtigst
 er hans store danske Ordbog, som han be-
 gyndte at samle til 1680. Stoffet til den fik
 han kun for en ringe Del fra den trykte
 Litteratur, men langt mere fra det talte
 Sprog, hvorfra han ogsaa henter de fleste
 Eksempler. Især er Ordbogen rig paa Ord-
 sprog og gængse Talemaader. En Mængde
 Stof fik han indsendt fra Præster og Lærere
 rundt om i Rigerne, saaledes har han faaet
 en stor Del danske og norske Almuesord
 med, og i det hele er hans Ordbog en ud-
 tømmelig Kilde til Kendskab om Tidens
 Sprog, men ganske vist en Kilde, der maa
 benyttes med Varsomhed, da Dansk og
 Norsk, Almuemaal og Skriftsprog ikke holdes
 ude fra hinanden. Foruden en alfabe-
 tisk Stofsamling udarbejdede M. Ordbogen
 til trykfærdig Stand, og det meste af begge
 Udarbejdelser, 60 Foliobind, findes endnu
 i det Kgl. Bibliotek, skrevet med M.s egen
 Haand. D. i Kbh. — Gift 1676 Kirstine Aa-
 gaard, d. 1698.

M. K.
Litt.: Slægt se Fr. M.; „Nye dsk. Mag.“ V
 1827; „Dsk. Saml.“ III 1867—69; Bruun: „Fr.
 Rostgaard“ 1870—71; „Blandinger udg. af Uni-
 vers. Jubil. dsk. Samf.“ I 1881—87, S. 32; Olsen:
 „Det dsk. Postvæsen til 1711“ 1889; „Hlst. Tids-
 skr.“ VII 2 1899—1900; „Ordbog over det dsk.
 Sprog“ I 1919, S. XV.

Moth, Sophie Amalie (1654—¹⁷/₁ 1719),
 Frille. F. i Kbh. (?). Forældre: Læge Poul
 M. og Ida Burenees. Blev kun 16 Aar gl.
 Christian V's Elskerinde og vedblev at være
 det til Kongens Død. Hun anerkendtes offi-
 cielt efter Griffenfelds Fald, fik Samsø for-
 æret og udnævntes ²¹/₁₂ 1677 til „Grevinde af
 Samso“. Paa hendes Børn med Kongen, der

bar Tilnavnet Gyldenløve (s. d.), ødsledes
 endnu større Gunstbevisninger (fra Sønnen
 Christian stammer Slæg-
 tens Dannekjold-Samsøe).
 Hun gjorde naturligvis
 Livet tornefuldt for
 Dronningen, Charlotte
 Amalie. Politisk tilhørte
 hun den Hahnske Kam-
 marilla, og hun deltog i
 det Intrigespil, der spil-
 lede en saa stor Rolle
 under Christian V's Re-
 gering. D. paa Jomfruens
 Egede ved Præstø. — Ugift.

H. Js.

Litt.: Slægt se Fr. M.; Skaanlund: „Gylden-
 løves Laka!“ („Mem. o. Br.“ XVII) 1912; „Dsk.
 Herregaarde ved 1920“ (Jomfruens Egede); lov-
 rig se Christian V.

Mourier, Charles Ferdinand Léonard (¹/₁₂
 1800—²⁵/₆ 1880), Justitiarius, Politiker. F. i
 Kbh. Forældre: Direktør for asiatisk Kom-
 pagni René Pierre Fran-
 çois M. og Christiane
 Frederikke Fabricius
 Blev Student 1818, Cand.
 juris 1822, Volontør i
 Danske Kancelli og sam-
 tidig Privatsekretær hos
 A. S. Ørsted, i hvilken
 Egenskab han koncipe-
 rede Udkastet til Fore-
 stillingen om Stænder-
 anordningen ²⁹/₅ 1831.

1826 vandt han Universitetets Guldmedaille,
 blev 1831 surnummerør, 1832 virkelig Asses-
 sor i Overretten, 1852 Højesteretsassessor,
 1871 Justitiarius i Højesteret, 1879 Æres-
 doktor ved Kbh.s Universitet. Han var en
 samvittighedsfuld og retsindig Mand, hvis
 Betydning som Jurist helt ligger paa det
 praktiske Omraade. 1849 var han Medlem
 af Landbokommissionen, udarbejdede 1852
 Forslag til en Retsreform (trykt 1857) og var
 siden Medlem af Strafferetskommissionen.
 1849—52 repræsenterede han Kbh.s 6. Kreds
 i Folketinget, opstillet af den „Patriotiske
 Forening“, men 1851 indmeldt i 5. Juni-
 Foreningen. Han var sagkyndig i Fæste-
 spørgsmaalet og førte her voldsomme Kampe
 med Bondevennerne. 1849 afslog han Inden-
 rigsministerposten. 1854—66 var han konge-
 valgt Medlem af Rigsraadet og indtog et
 moderat Højre- og Helstatsstandpunkt, und-
 lod 1856 at stemme i Domænesagen og an-
 grebes derfor stærkt af de nationalliberale,
 men stemte 1863 for Fællesforfatningen.
 Under Grundlovsdebatten 1864 var det ham,
 der fremkaldte Ministeriet Bluhmes Tilsagn
 om ikke at gaa uden om Rigsraadet; han
 var 1865 Medlem af Fællesudvalget som
 eneste ministerielle og kæmpede for et kon-
 servativt Landsting. D. i Kbh. — Gift 1832
 Hanne (Johanne) Bertine Heineth, d. 1882.

P. E.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i Elvius og Hiort-Lorenzen; „Dsk. patr. Slægter“ 1891 og Fabricius; „Slægten Fabricius fra Faaborg“ 1913; Selvbioграф i „Levnedsbeskrivelser af de ved Kbh.s Univ.s 400aarfest promoverede Doktorer“ 1879; „Fædrelandet“ 3/12 1849; Neergaard: „Under Junggrundloven“ 1892—1916; „A. F. Krlegers Dagbøger“ I 1920, S. 23, 64, 94, III 1921, S. 198, 325; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 28/6 1880 og „Ill. Tid.“ 11/7 s. A.

Mourier-Petersen, Peter Paul Christian Ferdinand (9/7 1825—7/8 1898), Landmand, Politiker, Hedeskovdyrker. F. paa Engelholm ved Vejle. Forældre: Godsejer Christian Petersen og Annette Marie Østergaard, f. Mourier. Blev Student 1843, deltog frivilligt i Krigen og blev Cand. juris 1849. 1856 blev han Medejjer af Ry Nørreskov ved Silkeborg, og 1857 købte han Rugaard ved Grenaa, hvor han senere boede.

M.-P. blev snart optaget af offentlige Hverv som Medlem af Sogneraad, Amsraad og Rigsdag. 1861—66 repræsenterede han Æbeltoftkredsen i Folketinget, 1864—66 desuden i Rigsraadets Folketing. Han faldt ved Grundlovsvalget Juni 1866 for en Nej-Siger, men valgtes s. A. til Landstinget for 9. Kreds og havde Sæde der til sin Død. Da Hedeselskabet stiftedes 1866, blev M.-P. valgt til sammen med E. Dalgas og G. Morville at udgøre Bestyrelsen, og M.-P. blev dennes Formand, hvilket han vedblev at være til sin Død. Det var næppe særlig Interesse for Hedesagen, der førte M.-P. ind i Hedeselskabets Bestyrelse, men hans egen Trang til at være med til at virke for denne samfundsnyttige Sag ved Siden af hans Medborgeres Tillid til hans Retsindighed og administrative Evner. Under daglige Forhold var Dalgas den egentlige Leder af Selskabets Virksomhed, men efter hans Død 1894 fik M.-P. Lejlighed til at vise, at han var fuldt hjemme i alle Virksomhedens Grene. I Rigsdagen, hvor han tilhørte Højre, traadte han ikke stærkt frem, men nød megen Anseelse; han virkede særligt for landøkonomiske og kommunale Sager samt for Toldreformen og var her stemt for Beskyttelsestold for Landbruget. D. paa Rugaard. — Gift 1863 Alvida Dahl, d. 1911.

J. H.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Mourier), i Vahl; „Slægtebog over Chr. Nielsens Afkom“ II 12 1894 og Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; N.—n.: „Skizzer af Folketingets Medl. i Rigsd. 14. Sess.“ 1863; Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; Galschiøt: „Landbrug og Landmænd i Danm.“ 1888; Graae i „Personalh. Tidsskr.“ IV 4 1901; „Jysk Maanedsskr.“ 1911; „Hedeselsk. Tidsskr.“ 1912; Nyrop: „Det dsk. Hedeselsk. Hist. 1866—1916“ 1916; „Dsk. Skovforeningens Tidsskr.“ s. A.; „Dsk. Herregaarde ved 1920“ (Rugaard); Nekrologer i „Berl. Tid.“ 9/8 1898, „Grenaa Avis“ 9/8 s. A., „Ill. Tid.“ 11/8 s. A., Hedeselsk. Tidsskr.“ s. A. og „Ugeskr. f. Landm.“ s. A.

Muller (Müller), Jørgen Peter (f. 7/10 1866), Idrætsmand, Forfatter. F. i Adserballe, Als. Forældre: Sognepræst Georg Vilhelm Müller

og Ellen Nielsen Jacobsen. Blev Student 1884, Cand. phil. 1885, var Lejtnant ved Ingeniørregimentet 1888—89, i Argentina 1890, ansat i Recks Opvarmnings Co. 1891—1901, tog Hebraicum og Patristicum 1894, var Inspektør ved Vejlefyjds Sanatorium 1901—05, bosat i Klampenborg

1905—10, i Zürich 1910—11, i Sct. Moritz 1911—12, Direktør for The M. Institute i London fra Okt. 1912. Allerede i Slutningen af 80'erne og Begyndelsen af 90'erne var M. en meget kendt Mand, idet han med al sin Energi kastede sig ind i Idrætsbevægelsen og blev Foregangsmand ved Indførelsen af britisk Atletiksport i Danmark. Han studerede og fremførte den dadelfri Stil, korrekte Teknik og de anerkendte Træningsmetoder, foranledigede amatør-Konkurrencer afholdt, affattede og offentliggjorde de første opmuntrende og belærende Afhandlinger om Udøvelsen af disse Idrætter og fik Deltagerne til at anskaffe en praktisk Dragt. Personlig deltog han som første Mand i Sporten. I Gang, Løb, Hammer-, Diskos- og Spydkastning, Udspring, Kunst- og anden Svømming, Vandpolo og særlig Roning m. m. var han i Alm. et godt Stykke forud for sine Klubfæller og sine Modstandere, og talrige Rekorder bærer Vidnesbyrd om hans mange Sejre. For at naa disse Resultater gennemførte han sin Træning med den største Alvor, og hans Iagttagelser med Hensyn til, hvilken Levemaade og hvilke Øvelser der var mest formaalstjenlige for Sundheden og derved betingede den største Ydeevne, førte ham ind paa et Arbejde med bredere Basis: Virksomhed for større Sundhed og bedre Hygiejne i hele Verden. Over dette Emne har han holdt over 1200 Foredrag i næsten alle europæiske Stater og udgivet 7 Værker, oversat paa indtil 24 Sprog og trykt i langt over 1 Mill. Eksemplarer. I sin Kamp for ovennævnte Formaal har han taget stærkt til Orde imod den svenske Gymnastik i Skolerne, som han endog anser for skadelig, hvorfor han ønsker den erstattet med en anden fysisk Opdragelse, hovedsagelig bestaaende af Sportslege. M. har mere end nogen anden nulevende gjort Danmarks Navn kendt. Hans Navn nævnes fra Piccadilly til det fjerne Østen, og mange Mennesker hilser ham som Nutidens store Sundheds-Apostel. Af de utallige Lovprisninger af hans Arbejde skal her anføres en enkelt af Læge, Dr. James Swanson, Professor ved St. Mungos College, Glasgow Universitet: „M. has done more good for the health of the

people than any living person." M.s Bøger er følgende: „Mit System“ (1904, 8. Opl. 1921; svensk Udg. 1904; tysk 1904, 11. Opl. 1912; tsjekkisk 1905; fransk 1905, 6. Udg. 1911; engelsk 1905; hollandsk 1906; italiensk 1909; islandsk 1911), „Vink om Sundhedsrøgt og Idræt“ (1907), „Kønsmoral og Livslykke“ (1908), „The Fresh Air Book“ (1908), „My System for Ladies“ (1912), „My System for Children“ (1912), „My Breathing System“ (1914) og „My Army and Navy System“ (1915). — Gift 1896 Maria Cornelia Dumili Schönberg. F. K.

Litt.: J. P. M.: „Nogle Uddrag af den udenl. Presses Dom om „Mit System““ 1905; „Det ny Aarh.“ 1905—06 I, S. 45 ff.; Johs. Jørgensen I „Nationaltid.“ 1¹/₈ 1908; „Ekstrabl.“ 1¹/₈ s. A. og 2¹/₈ 1921; „Studenterne fra 1884“ 1909; „Nationaltid.“ 2¹/₁₀ 1911; „Politiken“ 3¹/₁₁ s. A. og 2²/₈ 1921; „Maanedsmag.“ 3¹/₂ 1912; „Berl. Tid.“ 1²/₈ 1913; „Verden og vi“ 2⁶/₁₂ 1913; E. Aabye I „Politiken“ 3¹/₁ 1916; Frejlif Olsen: „En københavnsk Journalist“ 1922.

Munch, Anna Elisabeth (f. 1¹/₈ 1876), Malerinde. F. i Kbh. Forældre: den norske Digter Andreas M. og Anna Maria Amalie

Norberg, Plejedatter af Mosterens Mand Lensgreve G. C. Raben. Uddannedes af Jul. Paulsen og paa Académie Julien i Paris af Jean Paul Laurens og Benjamin Constant, studerede Freskotechnik paa Akademiets Dekorations-skole et Semester 1909.

1892—93 rejste hun i Italien og Frankrig, 1897 i Bretagne og 1905—06 i Italien. Hun debuterede 1898 paa Charlottenborg Foraarsudstilling, der siden næsten aarlig har fremført Arbejder af hende ligesom ogsaa af og til Kunsternes Efteraarsudstilling, og hun har deltaget i den Friø Udstilling som Gæst 1902, den danske Udstilling i Kunstgewerbe-Museum, Berlin, 1910, Baltiska Udställningen, Malmö, 1914, Kvindelige Kunstners Udstilling 1920. Hun er især Figurmalerinde og stræber efter en dekorativ Stil, men bevæger sig iøvrig paa mange forskellige Omraader og i mange forskellige Slags Teknik: Kalkmalerier i Fyns Forsamlingshus (Folketyper), Graabroedrekloster og Ansgarkirkens Sakristi (alt i Odense), Vægmalier i Hørsholms Menighedshus (De kloge og de daarlige Jomfruer) og Odense Domhus (Den fortabte Søn), Portrætter og Billeder af Børn i det Frie i Tempera og Olie, Træsnit, Illustrationer (til Sophie Breum: „Kongebørn“, Tv. Thyregod: „Sagn om danske Mænd og Kvinder“), en enkelt Bronzestatuette, Relieffer til Gravmæler. Malerier i Ribe og Maribo Stiftsmuseer. — Ugift. S. S.

Litt.: Slægt I „Norske Slægter“ 1915, Thomsen: „Slægten Hofgaard i Norge“ 1911, S. 131 og Adelsaarbogen 1896, S. 335; „Hver 8. Dag“ 1¹/₈ 1914; „Kvinden og Samfundet“ 2¹/₁ 1921; „Fyns Stifts-

Redaktionen sluttet 4/6 23.

tid.“ 9/6 s. A.; „Vore Damer“ 2⁵/₈ s. A.; „Berl. Tid.“ 2⁶/₁₂ s. A., 1⁷/₁ 1923 og 2⁸/₁ s. A.; „Politiken“ 2²/₁ s. A.

Munch, Elna Elisabeth (f. 1¹/₈ 1871), Politiker. F. paa Petersværft ved Kallehave. Forældre: Skovrider C. A. N. Sarauw (s. d.)

og Betzy Wilhelmine Hansen. Blev Student 1891, Cand. mag. i Matematik 1896, var derefter Lærerinde, bl. a. 1900—18 ved Frk. Kruses Skole. 1899 udgav hun en „Naturlære til Skolebrug“. Politisk interesseret i radikal Retning var hun 1902—

03 Bestyrelsesmedlem i Studentersamfundet, var 1906 medvirkende til Stiftelsen af Kbh.s Kvindevalgretsforening, hvis Næstformand hun var 1907—15 og i hvis Tjeneste hun gjorde et stort Agitationsarbejde. Tillige var hun i mange Aar Formand for Forretningsudvalget for Landsforbundet for Kvinders Valgret og er fra 1915 Formand for Dansk Landsforbund for Kvinders Valgret, der støtter Arbejdet for Kvindevalgret i Udlandet. M. var sin Mands Medhjælper ved Redaktionen af „Det ny Aarhundred“ og i hans politiske Arbejde. 1917 blev hun Medlem af Kbh.s Borgerrepræsentation og valgtes 1918 paa den radikale Liste til Folketinget. I sin første Tale 2¹/₁₀ s. A. fremsatte hun Krav om Ligeløn for Kvinder, lige Adgang til Embeder og en ny Ægteskabslov; det første gennemførtes ved Lønningsloven 1919, det andet søgtes naaet ved Regeringsforslag 1918—20, hvis Ordfører E. M. var, og gennemførtes 1921 med Undtagelse af Præsteembeder. For Ægteskabslovsforslaget var E. M. 1919 Ordfører, 1921—22 sit Partis Ordfører for den stærkt reducerede Lov, der blev Resultatet. Hun har endvidere bl. a. været Ordfører i Skole- og Skatte spørgsmål; 1919 var hun teknisk Delegeret ved Arbejderkonferencen i Washington. E. M. er som Taler bred, logisk og kyndig. — Gift 1902 Minister Peter M. (s. d.). P. E.

Litt.: „Kvindevalgret“ Novb. 1915; „Studenterne fra 1891“ 1916; „Politiken“ 2²/₂ 1917; „Dagens Nyh.“ 1¹/₈ 1921.

Munch, Peter Rochegune (f. 2⁵/₇ 1870), Politiker, Historiker. F. i Redsted, Mors. Forældre: Gaardejer, senere Møller Chresten Møller M. og Johanne Mathilde Jacobsen. Blev Student 1889 og Cand. mag. i Historie 1895 med Danmark 1814—52 som Periode, disputerede 1900 med „Købstadsstyrelsen i Danmark 1619—1745“, hvortil knyttede sig en samtidig udgivet Fortsættelse 1745—1848. Han

var Lærer, bl. a. ved Frk. Kruses Skole og 1901—09 ved Statens Lærershøjskole, tog levende Del i Folkeuniversitetsvirksomheden, holdt Foredrag og skrev i „Berlingske Tidende“ og i „Politiken“. Han har bl. a. fuldført Carl Bruuns „København“ (1900) og Joh. Ottosens „Vor Historie“ (1904) samt udgivet en Række historiske Lærebøger, „Lærebog i Verdenshistorien“ (1907—08, sidste Udg. med Th. A. Müller 1916—19), „Historiske Perioder“ (1908—13) og „Lærebog i Samfundskundskab“ (1902, 8. Opl. 1917). I „Folkens Historie“ V—VII (1903—12) skrev han om Tiden fra 1660 til Nutiden (undtagen England) og i „Verdenskulturen“ VIII (1912) om Europas politiske Udvikling efter 1814. Med A. Friis har han udgivet Fru Heibergs Breve til Krieger og dennes Dagbøger; hans Studier over dansk politisk Historie i 19. Aarh. har iøvrig hidtil kun sat Frugt i et Par kortfattede Fremstillinger af Forfatningskampen. — M. var som Rus nærmest Højremand, kom i Kbh. ind i den radikale Bevægelse, medvirkede 1891 til Dannelsen af Partiet Centrum i Studenterforeningen og var Senior her 1894, Bestyrelsesmedlem i Studentersamfundet 1902—03. 1900—01 opholdt han sig i Frankrig og prægedes her afgørende af den moderne radikale eller rettere socialradikale Retning i Politik og Aandsliv. Efter Systemskiftet 1901 traadte han aktivt ind i dansk Politik, redigerede 1903—09 „Det ny Aarhundrede“ og skrev her politiske Oversigter, ligesom han i „Politiken“ behandlede europæisk Politik. Han stod paa Venstre-reformpartiets yderste Fløj, krævede stærkere og stærkere Nedsættelse af Militæruddgifterne og sociale Reforme og tog 1903 Del i Grundlæggelsen af det københavnske radikale Venstre, 1905 af „Folketingets Venstre“, hvor han blev Bestyrelsesmedlem. 1906 stillede han sig til Folketinget i Rudkøbing, valgtes her 1909 og er siden genvalgt. Okt. s. A. blev han Indenrigsminister i Ministeriet Zahle, gennemførte bl. a. Lov om midlertidig Omlægning af Valgkredsene, Nedsættelse af en Kommission ang. Sparekasser og Banker, om fast Voldgiftsret og om en Forligsmand, men afgik med Ministeriet Juli 1910. Han var sit Partis Ordfører i Grønlands-Debatten 1910—12 og ved Lov om Hjelpekasser 1912—13 og blev Juni 1913 Forsvarsminister i det andet Ministerium Zahle. Dette, hvis Hovedmaal var Skabelsen af en ny Forfatning, havde som fjernere Program ogsaa en Nedsættelse af de ved Forsvarslovene Sept. 1909 hjemlede Udgifter. Verdenskrigen stillede M., der havde været stærkt fremme i Agitationen herfor og ofte havde advaret mod at overdrive Ud sigten til og Færerne ved en Stormagskrig, overfor en ny Opgave. Ved dens Løsning havde han (Tale i Folketinget 1⁹/₃ 1915) tre Hensyn for Øje, Forholdene i Europa, det

faktisk bestaaende Militærvæsen og Samarbejde mellem Partierne, og han optraadte herudfra paa en Maade, der efter Krigen af Modstandere betegnedes som tilfredsstillende. Foreningen af hans egne militærpolitiske Synspunkter med Overkommandoens Krav og Oppositionens Opfattelse af det nødvendige var ofte vanskelig; og bl. a. overfor Tune-Stillingen Okt. 1915 og Sikringststyrkens Indskrænkning 1916—17 gik M. videre i Indrømmelser, end han mulig ønskede. 1917 gennemførtes Lov om civil Værnepligt, 1919 om Krigsretters Ophævelse. Marts 1920 afgik M. med det øvrige Ministerium; han var 1919 blevet Formand for Militærkommissionen og var sit Partis Ordfører under Forsvarsdebatten 1922 ligesom s. A. for Forslag om Nedsættelse af et udenrigspolitisk Udvalg. Han var 1919 Medlem af Delegationen til Fredskonferencen og 1920—21 til Folkenes Forbund. — M. er i Danmark den typiske Repræsentant for europæisk politisk Radikalisme, hjemme omplantet paa gammelt Bondevenstre og hørupsk Tradition, og han præges tydelig heraf i sin historiske Opfattelse. Optimistisk Tro paa de socialradikale Doktriner har gjort den teoretiske Linie i hans Politik fast; han er som Taler sikker, solid og urokkelig, som Menneske ligevægtig og sund. Den Bevægelse bort fra Liberalismen, som Krigen førte med sig, og de senere taktiske Vanskeligheder for hans Parti syntes en Tid at have stillet ham noget i Skygge for Ove Rode (s. d.). — Gift 1902 Elna Elisabeth Sarauw (s. d.). P. E.

Litt.: Selvbioografi i Univ. Progr. Novb. 1900; Erindringer i „Studenterbogen“ 1896; „Politiken“ 11¹/₈ 1900; C. V. Christensen i „Nord. tidskr.“ s. A.; A. Taranger i (Norsk) „Hist. Tidskr.“ s. A.; „Nationaltid.“ 22¹/₁₀ 1903; „Politiken“ 12¹/₆ 1906; „Langel. Folkebl.“ 2⁸/₆ og 3⁰/₆ s. A.; Rocketroh i „Berl. Tid.“ 2⁶/₆, 7¹/₆ og 11¹/₆ 1909; „Politiken“ 2⁸/₁₀ s. A.; „Ugens Tilsk.“ 6¹/₁₂ 1912; L. V. B. i „Nationaltid.“ 21¹/₆ 1913; „Politiken“ 22¹/₆ s. A.; „Studenterne fra 1889“ 1914; „Ill. Tid.“ 17¹/₁₀ 1915; „Fremtiden“ 1⁸/₇ 1920 (af Erik Scavenius, Kr. Tovborg-Jensen, P. Levin, Fr. Bajer, N. Møller, Bergstedt o. fl.); „Politiken“ 25¹/₇ s. A.; Fr. Poulsen i „Nationaltid.“ 7¹/₁ 1922; sst. 9¹/₈ s. A.; Militærkommissionens Beretning s. A.

Munch-Petersen, Hans Vilhelm (f. 20⁹/₃ 1869), Retslærd. F. i Kbh. Forældre: Medicinalhistorikeren Julius Petersen (s. d.) og Hustru. Blev Student 1886, Cand. juris 1891, vandt 1893 Universitetets Guldmedaille for en retsvidenskabelig Prisopgave, 1893—95 paa Studierejse i Udlandet, 1896 Assistent i Justitsministeriet, s. A. Dr. juris, 1899 Docent, 1901 Prof. ord. ved Universitetet, Referendarius consistorii 1920—21, Universitetets Administrator 1921, Udgiver af Universitetets Aarbog fra Aaret 1907 o. ff. Første Afsnit af M.-P.s

frugtbar Forfattervirksomhed havde i alt væsentligt Formueretten til Genstand, saaledes Disputatsen „Løftet og dets Causa“ (1896), Afhandlingen „Den saakaldte negative Kontraktinteresse“ („Tidsskr. f. Retsvid“ IV 1898) o. a., men efter hans Ansættelse ved Universitetet var det navnlig Processen, der lagde Beslag paa hans flittige Pen, samtidig dog med, at han litterært arbejdede for de da gennemførte Reformers i Undervisning og Eksamenstudium ved sin Begynderbog „Den borgerlige Ret i Hovedtræk“ (1901, 5. Udg. 1921 med Tillæg 1922) og sin praktiske Samling „Retstilfælde til Brug ved det juridiske Studium“ (I 1901, 3. Udg. 1922). Medens M.-P.s Værk „Den danske Civilproces i Hovedtræk“ (I 1906, II 1908, III 1915, IV 1911, 2. Udg. 1915) var bestemt til at afløse Nellesmanns og Deuntzers Fremstillinger af den da gældende Proces, virkede han med stor og usvækket Energi for en effektiv Indførelse af en moderne dansk Retsreform; Vidnesbyrd herom afgiver bl. a. hans Skrifter „Retsreformen med Hensyn til vor Strafferetspleje“ (1902), „Den nye Retspleje belyst i sine Grundtræk“ (1908), „Retspleje og Kultur“ (Univ.-progr. 1913), talrige Afhandlinger og Artikler i „Tilskueren“, „Det ny Aarhundrede“ og særlig „Ugeskrift for Retsvæsen“, hvis litterære Afdeling han redigerede 1906—20, og hans Udgaver af „Lov om Rettens Pleje“ (1908 og 1909). Da Retsreformen endelig 1916 var kommet frelst i Havn, var M.-P. som ingen anden rustet til den videnskabelige Behandling deraf, og allerede n. A. paa-begyndte han Udgivelsen af sit Hovedværk „Den danske Retspleje“ (I—V 1917—19. Med Tillæg og Sagregister 1919), hvortil knytter sig „Retsplejeloven af 11. April 1916 med senere Tillægsbestemmelser, Henvi-sninger og udførligt Sagregister“ (1919) og „Nævninger. En almenfattelig Oversigt“ (1919). Ligesom M.-P. baade med Mund og Pen stadig er optraadt som den aarvaagne og overbevisningstro Hævder af de i den nye Proceslovgivning nedlagte Principer, har han for med egne Øjne at iagttage dens Udførelse i Praxis fra 1919 modtaget Konstitutioner saavel i Kbh.s Byret som i Landsretterne og i Sø- og Handelsretten. I det politiske Liv er M.-P. ikke optraadt, men med et aabent Øje for de bestaaende sociale Brøst ønsker han en radikal Omformning af Lovgivningen i socialistisk Aand — „Den danske Lovgivning og den sociale Retfærdighed“ (1906), „Sociale Retfærdighedskrav i dansk Lovgivning“ (1907) o. a. —; hans sociale Interesser har desuden givet sig mere umiddelbart praktiske Udslag ved hans Virksomhed som Voldgiftsdommer i Tvistigheder mellem Arbejdere og Arbejdsgivere, ved Udarbejdelse af Lovforslag om gifte Kvinders Retsstilling o. m. a.; Formand for Overnævnet for Huslejesager for Kbh.

og Frbg. 1918—22, Medlem af forskellige Regeringskommissioner navnlig vedrørende Retsplejen og Universitetets Anliggender. Ved Universitetet indtager M.-P. allerede i Kraft af sine administrative Evner og Interesser en ledende Plads; Ombygningen af Referendarnavnet med „Administrator“ var det ydre Tegn paa den Vægt og Betydning, M.-P. har forstaaet at tillægge denne Stilling. I Besiddelse af en ualmindelig Arbejdskraft formaar M.-P. endnu at bestride en Række andre offentlige og private Hverv. — Gift 1899 Lina Johanna Mandl.

Fz. D.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1896; Univ. Aarb. 1892—93, S. 177 f.; Frantz Dahl i „Ill. Tid.“ 17/10 1901; „Bogen om Studenterne fra 1886“ 1911; „Akad. Ugebl.“ 1919; „Berl. Tid.“ 22/3 s. A. og 22/12 1922; „Politiken“ 26/8 1919.

Munch-Petersen, Jon Julius (f. 20/10 1873), Vandbygningsingeniør. F. i Kbh. Forældre: Medicinalhistorikeren Julius Petersen (s. d.) og Hustru. Blev Student 1891 og tog polyteknisk Eksamen i Ingeniørfagene 1897, var derefter en Tid i Smedelære hos P. W. Høst, Kbh., og beskæftiget med Opmaalingsarbejder ved Nymindegab. indtil han (1897) gik ind i Vandbygningsvæsenets Tjeneste, hvor han var assisterende Ingeniør til 1905 og derefter Ingeniørassistent til 1913, da han fik kgl. Udnævnelse som Ingeniør af 2. Grad. 1911 blev han knyttet til Polyteknisk Lærestanstalt som Hjælpedocent i Vandbygningsfagene. 1916 fik han kgl. Udnævnelse som Docent i samme Fag, og da han 1919 udnævntes til Professor med Kulturteknik som Speciale, forlod han Vandbygningsvæsenet. Han har projekteret og forestaaet Rekonstruktionen af 25 bornholmske Havne efter Stormfloden 1913. Planen for Udvidelsen af Rønne Havn og Projekteringen af Rødby Havn skyldes ligeledes M.-P., der desuden har ledet disse Arbejders Udførelse. Hans Forslag om Hvide Sande Kanals Rekonstruktion blev forelagt Rigsdagen og vedtaget af Folketinget (1915). Som Medlem af Komiteen for Fernern Ruten har han været en ivrig Talsmand for denne Plans Gennemførelse. Som Professor i Vandbygningsfagene tilkommer det ham særlig at organisere Undervisningen i Kulturteknik for Vandbygningsingeniører, og med sin store praktiske Erfaring erhvervet dels i Vandbygningsvæsenets Tjeneste, dels ved talrige Studierejser er han vel udrustet til denne Opgave. M.-P. har været meget virksom paa anden Maade, saaledes som Medlem af Vandafledningskommissionen for Kbh., af Taksationskommissionen vedrø-

rende Gade-, Vej- og Vandafløb i Kbh. og af Taksationskommissionen vedrørende Grundafstaaelse til Vandforsyningsanlæg. M.-P. forener stor faglig Dygtighed med Interesse for almenmenneskelige Forhold, navnlig er han stærkt musikinteresseret. — Gift 1911 Lektor Alfhild Valfrid Matilda Palmgren (s. d.).

M. C. H.

Litt.: Slægt se H. M.-P.; „Studenterne fra 1891“ 1916; „Politiken“ 24/0 1919; „Polytekniker“ 3/10 s. A.

Munch-Petersen, Alfhild Valfrid Matilda Palmgren (f. 3/0 1877), Filolog, Bibliotekar. F. i Stockholm. Forældre: Rektor Karl Ed-

vard Palmgren og Ida Pohl. Blev Student 1895 fil. Kand. 1901, fil. Lic. 1903 og Dr. phil. 1905 („Observations sur l'infinifit dans Agrippa d'Aubigné“); studerede desuden Sprog og sociale Forhold i Amerika og en Række europæiske Lande. 1896—1907 underviste hun ved Fa-

derens Skole i Stockholm og var Amanuensis ved det Kgl. Bibliotek dér fra 1905, til hun 1911 ved sit Giftermaal blev bosat i Danmark. 1907 havde hun paa en statsunderstøttet Studierejse lært de Forenede Staters Biblioteksvæsen at kende og i sin Bog „Bibliotek och folkuppfostran“ (1909, overs. til Dansk, Finsk, Islandsk og Hollandsk) givet en livfuld, begejstret Fremstilling af amerikansk Folke- og Børnebiblioteksarbejde. Hun stod i det hele som en af Bibliotekssagens Forgrundsskikkelser i sit Hjemland: var 1909—12 en ledende Kraft i Kommissionen om et stockholmsk Centralbibliotek, oprettede 1911 efter amerikansk Mønster et Børne- og Ungdomsbibliotek i Stockholm, var den første, der (1908—12) organiserede Bibliotekskursus og havde endelig en overvejende Indflydelse paa hele Nyordningen af det svenske Folkebiblioteksvæsen; 1909 overdroges det hende at give Forslag til en saadan, og hendes Betænkning af 1911 blev i det væsentlige fulgt, saa at der bl. a. blev givet Statstilskud til Studiekredsvirksomheden, der herved blomstrede stærkt og og centraliseredes mere end før. Efter sin Bosættelse i Danmark har Fru M.-P. faaet Sæde i Bestyrelsen for Kbh.s Kommunebiblioteker (fra 1918) og har iøvrigt energisk og veltalende virket for Udbredelse af Kendskabet til og Forstaaelsen af svensk Sprog og Litteratur, dels som Lærerinde (fra 1914) ved Statens Lærerhøjskole, dels (fra 1918) som Lektor i Svensk ved Universitetet; tillige er hun Medlem af Foreningen „Norden“s Bestyrelse og Formand for den herværende Svenska föreläsningssamfundet. Endelig er hun interesseret i Kvindesagen og sad 1914—16 i Dansk Kvindesamfunds

Fællesstyrelse. — Gift 1911 Professor J. M.-P. (s. d.).

S. D.

Litt.: „Library Journal“ Dec. 1908 og Marta 1913; „Svenska läraretidn.“ 19/8 1908; „Nord. tidsskr.“ 1909; „Idun“ 7/8 1909, 8/4 1910, 7/12 1911 og 1/12 1918; „Svenska Dagbl.“ 12/3 1909; „Göteborgs Handels- och Sjöfartstidn.“ 13/3 s. A.; „Dagny“ s. A.; „Nya dagl. Allehanda“ 8/2 s. A.; „Dagens Nyheter“ 4/2 s. A.; „Verdandi“ s. A.; „Folkbiblioteksbladet“ s. A. og 1911; „Berl. Tid.“ 12/7 1909 og 4/9 1921; „Social tidsskrift“ 1911; „Tidskr. f. svenska folkbildningsarbetet“ 1911 og 1917; „Kvinden og Samfundet“ 15/1 1912 og 1916; „Hver 8. Dag“ 3/8 1912; „Verden og Vi“ 2/2 s. A.; „Haandbog i Bibliotekskundskab“ 2. Udg. 1916, S. 192; „Ill. Tid.“ 10/4 s. A.; „Nationaltid.“ 12/10 1918; „Pressens Magazin“ Maj s. A.; „Vore Damer“ 23/6 s. A.; „Hus og Hjem“ 22/2 1923.

Munck, Ove Holger (f. 21/2 1873), Skibsbygningsingeniør. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Christian Henrik M. og Anna Anholm.

Blev Student 1890 og tog polyteknisk Eksamen i Ingeniørfaget 1896. Hans Virksomhed har udelukkende været helliget Skibsbygningskunsten. 1896—98 var han Ingeniør ved Burmeister & Wains Skibsbyggeri. Efter en kortere Tid at have været Ingeniør ved

„Flensburger Schiffbau Gesellschaft“, Flensburg, og Messrs. Short Bros., Pallion Shipyard, Sunderland, vendte han 1899 tilbage til Burmeister & Wain, hvor han 1907 avancerede til Underdirektør. 1908—09 var han tilsynsførende Ingeniør for Randers Havneudvalg ved Bygning af en Isbryder hos G. Seebeck A/G, Bremerhafnen. 1909—14 var han Overingeniør ved A/S Kjøbenhavns Flydedok og Skibsværft, for hvilket han derefter har været teknisk Direktør. M. nyder stor Anseelse blandt sine Fagfæller og har siden 1915 været Medlem af Dansk Ingeniørenings Bestyrelse. — Gift 1900 Inger Høffding.

M. C. H.

Litt.: Slægt I „Stamt. over Pastor Gerh. M. og Hustrus Descendenter“ 2. Udg. 1885, H. A. Møller; „Stamt. over Slægterne Stampe og Thestrup“ 1910, A. C. Fabricius og P. C. B. Bondesen; „Slægten Fabricius“ 1882 og Vahl; „Slægtbog over Chr. Nielsen's Afkom“ II 1 1886, S. 17; „Studenterne fra 1890“ 1915; „Berl. Tid.“ 20/2 1923.

Munck, Victor Emanuel (f. 10/0 1859), Regnskabschef, Kommunalpolitiker. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Niels Foss Møller M. og Serine Schjærring. Blev Student 1880, Cand. juris 1885 og n. A. Assistent i Postinspektoreraterne, 1887 i Generaldirektoratet, blev 1889 tillige Sekretær hos Generaldirektøren, 1894 Fuldmægtig, 1895 Chef for 2. Postrevisionskontor under Finansministeriet, 1912 konst. Overpostinspektør og 1916,

da Revisionen lagdes ind under General-direktoratet selv, Chef for Postvæsenets Regnskabsvæsen. Da M. udnævntes til Kontorchef, lededes Postvæsenets Revision efter ganske forældede Principper, og M. tog straks fat paa en Reformering, der tilsigtede en Ordning af Revisionen, saaledes at den ikke blot finder begaaede Fejl, men ogsaa er forebyggende. Mange Vanskeligheder og megen gammel Slendrian fik han at kæmpe med, men levende Interesse for sin Embeds-gerning, en ukuelig Arbejdslyst og Energi i Forbindelse med stærk og sejt Udholden-hed bragte efterhaanden hans Ide til Sejr, selv om det endelige Resultat først naaedes, da han 1916 blev Chef. 1912 sloges de to Postinspektorer sammen til et Overpost-inspektorat, og M. blev konstitueret i dette store Embede, som han bestyrede i fire Aar, da Embedet deltes i fire Postinspektorer. Siden 1895 har M. idelig færdedes paa Rejser, dels for at foretage Kasseundersøgelser, dels for som Overpostinspektør ved Selvsyn at dømme om forelagte Sager, og han har herved erhvervet sig et næsten enestaaende Personal- og Lokalkendskab. Foruden at bestride sine store Embeder har M. haft Tid til at tage aktiv Del i sin Hjemstedkommune Frbg.s Styrelse, idet han havde Sæde i dens Kommunalbestyrelse 1899—1913. De Sager, der her særlig havde hans Hjerte, var Skole-, Hospitals- og Fattigsager. — Gift 1888 Polly Schlichtkrull.

H. H.-N.

Litt.: Slægt se Ove M.; „Nationaltid.“ ^{3/1} 1899; „Aarb. f. d. dsk. Postvæsen“ 1913.

Munck, Frederik Vilhelm (^{10/1} 1833—^{5/5} 1913), Præst. F. i Kbh. Forældre: Vinhand-ler Hans Frederik Brygmann M. og Chri-stiane Frederikke Louise

Tolstrup. Blev Student 1850 og Cand. theol. 1858, n. A. Adjunkt ved Latinskolen i Flensborg og virkede 1862—64 til-lige som Kateket ved den frie danske Menig-hed der. Efter Krigen blev han afsat af Preus-serne og kom 1865 til Kbh. som Kateket ved

Vor Frelsers Kirke; 1869 blev han Præst ved Straffeanstalten paa Kristianshavn, hvorfra han 1875 forflyttedes til Herlufsholm; 1906 tog han sin Afsked. M. var navnlig kendt for sin Interesse for Sygekassesagen, idet han arbejdede for Samvirken og Sam-menslutning mellem Kasserne indbyrdes; 1887—1907 var han Formand for de for-enede sjællandske Sygekasser og 1896—1906 Redaktør af „Sygekassetidende“. Hans so-ciale Sans ytrede sig ogsaa gennem en Ræk-ke Smaaskrifter: „Om de fattiges Vilkaar paa Kristianshavn“ (1867), „Om Fattigdom-men i Kbh.“ (2. Opl. 1869), „Om Sygekasser paa Landet“ (1887), „David Livingstone, en

Levnedsskildring“ (I—II, 1887), „John Ho-ward, Fængslernes Reformator“ (1889), „Læ-gerne og Sygekasserne“ (1910) og „Vincent de Paul, et Tidssbillede fra Frankrig i det 17. Aarhundrede“ (1910). D. i Kbh. — Gift 1860 Marie Ludomilie Charlotte Fabricius, d. 1914.

H. M.

Litt.: Slægt se Ove M. og „Stamt. over Fami-lien Lang“ 1909; Erindringer i „Fængselspræs-ten Pastor V. M.s Optegnelser“ 1922 („Mem. o. Br.“ XXXVI); „Præste Avis“ ^{1/8} 1905; Nekrologer i „Sygekassetid.“ 1913 og (af Wittrup) i „Tidskr. f. Arbejderforsikring“ s. A.

Mundt, Caroline Emilie (^{22/8} 1842—^{25/10} 1922), Malerinde. F. i Sorø. Forældre: Lek-tor ved Sorø Akademi Carl Emil M. og Caro-line Amalie Jørgensen. Bestemte sig først i 30 Aars Alderen til at blive Kunstnerinde, gik paa Vilh. Kyhns Tegneskole og malede 2 Maaneder hos J. Roed. 1875—76 opholdt hun sig sam-men med Marie Luplau (s. d.), med hvem hun sluttede Venskab og Fællesskab for hele Li-vet, 8 Maaneder i München for at studere efter nøgen Model og 1882—84 ca. 2 Aar i Paris og Bretagne, hvor Uddannelsen fort-sattes under Collin og Courtois. Senere besøgte hun paa et Akademistipendium Paris 1891 og Italien og Schweiz 1912. M. udstil-lede flittig paa Charlottenborg Foraarsudstil-ling 1878—1923 og malede en Del Portrætter, nogle Landskaber. Hun blev kendt ved sine Genrebilleder af Smaabørns dagligdags Liv, især fra Asylere. Mange af dem er udbredte i Gengivelser. I 34 Aar holdt hun Tegne- og Maleskole sammen med Marie Luplau. Ran-ders Museum ejer „Efter Hjemkomsten“. D. i Kbh. — Ugift.

S. S.

Litt.: Slægt hos Lengnick; „Politiken“ ^{22/8} 1922; Nekrolog i „Berl. Tid.“ ^{27/10} s. A.

Munk, Iver (d. ^{9/2} 1539), Biskop. Foræl-dre: Herremanden Oluf M. og Ide Iversdat-ter Juel. Han, der havde to Søner med en holstensk Adelsdame, fulgte 1499 efter en Mor-broder (Hartvig Juel) som Biskop i Ribe. Først 1513 fik han pavelig Or-dination; ved sin første Messe derefter indviede han Biskop Lage Urne af Roskilde. Han spillede sammen med sin Broder Mogens M. en betydelig Rolle i den jyske Adels Opstand mod Christian II og maaske især ved Indkaldelsen af Frederik I. Han maatte slutte sig til Christian III 1534, fængsledes med de øvrige Biskopper 1536, men frigaves kort efter mod at tilsværge Kongen Trugskab. M. udfoldede som Biskop megen Nepotisme,

men har iøvrig faaet et forholdsvis hæderligt Eftermæle. D. i Ribe. — Ugift. H. Js.

Litt.: Slægt i Adelsaarbogen 1901 og „General og blogr. Arkiv“ 1840—41; Allen: „De tre nord. Rigers Hist.“ 1864—72; „Ny kirkeh. Saml.“ IV 1867—68; Klnch: „Ribe Bys Hist.“ I 1869; Hvass: „Personer og Familier af Navnet Hvass“ V 1890; O. Nielsen: „Skodborg og Vandfuld Herreder“ 1894.

Munk, Jens (3/8 1579—1628), Søfarer. F. paa Gaarden Barbo ved Arendal. Forældre: Lensmand Erik Nielsen M. og Anne Bartholomæusdatter. Var som født udenfor Ægteskab uadelig. Da Faderen paa Grund af Embedsforbrydelser blev afsat og fængslet 1586, kom M. et Par Aar til sin Faster i Aalborg, 12 Aar gl. sendtes han tilbage til Norge og gik nu til Søs. Et Aars Tid var han i Oporto for at lære Portugisisk, gik derefter til Brasilien og naaede Bahia, hvor han i lang Tid fristede Livet som Skomagerelev, Maler-medhjælper og Handelslærling. 1598 kom han hjem igen og var først i nogle Aar Skibsfører for forskellige Adelsmænd og gjorde Pejser paa Spania og Østersøen. 1605 fik han eget Skib at lade og lagde sig særlig efter Fangstrejser i Nordishavet, hvor hans Skib 1609 kom i Besæt af Isen ved Øen Kolgjev og blev Vrag. 1610 sendte Christian IV ham paa en Undersøelsesrejse til Novaja Semlja, 1611 udnævntes han til Kaptajn i Flaaden og deltog med Hæder i Kalmarskrigen. 1617 var han med til at stifte det første danske Hvalfangerselskab og hentede Hvalfangere fra Biscaya. 1619—20 gjorde han sit navnkundige Togt med 2 Skibe til Hudsonsbugten, hvis Indløb og østlige Del nylig var opdaget af Hudson, medens Vestkysten endnu var ukendt, saa der kunde være Tale om paa disse Kanter at finde en Nordvestpassage. Fra den vestlige Ende af Hudson-Strædet styrede M. tværs over Bugten i sydvestlig Retning; men da han fandt den videre Vej spærret for sig af den sammenhængende Kystlinie, gik han i Vinterkvarter i Churchill-Flodens Munding. Under Overvintringen omkom hele Mandskabet paa ham selv og 2 Mand nær af Kulde og Skrubug; men næste Sommer lykkedes det de overlevende 3 Mand at komme afsted med det mindste Fartøj og naa hjem igen. 1624 udgav han sin „Navigatio Septentrionalis“, hvori han skildrer Rejsen. Efter Hjemkomsten vedblev M. at staa i Kongens Tjeneste, 1623 og 24 laa han som Admiral i Nordhavet for at passe paa Russerne. Derefter deltog han i Kejserskrigen baade i Nord- og Østersøen, indtil han i Foraaret 1628 kom hjem dødsygg. D. i Kbh. — Gift 1) Cathrine Adriansdatter; Ægteskabet opløst. 2) Margrete Tagesdatter. J. K.

Litt.: Slægt i Adelsaarbogen 1905; R. Nyerup i „Riises Arkiv“ V 1821; J. C. Tuxen i „Folketal. f. Danm.“ 1857; O. Lütken i „Danebrog“ 1882; P. Lauridsen: „J. M.s Navigatio septentrionalis“ 1883; O. Nielsen: „Kbh.s Hist. og Beskr.“ IV 1885; H. D. Lind: „Christian IV. og hans Mænd“ 1889; C. C. Gosch: „Danish Arctic

Expeditions 1605—20“ II 1897; J. Knudsen: „Den dsk. Ishavsfarar J. M.“ 1902; Sof. Larsen i „Aarh. Handel og Søfart“ I 1919.

Munk, Kirsten (9/7 1598—10/4 1658), Christian IV's Hustru. Forældre: Lensmand Ludvig M. og Ellen Marsvin (s. d.). Hun stiftede Bekendtskab med Christian IV i sit 17. Aar. Marts 1615 anholdt Kongen hos hendes Moder om den unge Adelsdames Haand og blev i Aug. s. A. hemmelig viet til hende paa Lundegaard. Hun var statelig og smuk, ejede ydre Fortrin, der kunde tiltrække den for Kvinder saa svage Konge; hendes Temperament var fyrrigt og erotisk. Dronning blev hun ikke, men opnaaede at blive kaldt „Grevinde af Slesvig og Holsten“. Hun skænkede indtil 1628 Kongen 9 Børn (af hvilke 2 døde som smaa). Hun har en Tid haft megen Magt over Christian IV, men i Længden holdt Forholdet mellem de to lidenskabelige Naturer ikke. K. M. blev mistænkt for erotisk Forbindelse med den tyske Rhingreve Otto Ludwig, fra 10/11 1628 daterer Kongen Ophøret af det ægteskabelige Samliv med hende, og vistnok kun for at undgaa Skandale tog han sig Parniteten paa til en 1/6 1629 fødte Datter. Ogsaa andre Grunde bidrog til et endeligt Brud, og Jan. 1630 maatte K. M. flytte fra Hoffet til de to jyske Godser Boller og Rosenvold. Efter denne faktiske Skilsmisse forfulgte Kongen hende med Forhør angaaende hendes formentlige Utroskab og holdt hende endda et Par Gange fængslet. Bistand fandt hun hos sin Moder, sine Døtre og ikke mindst sine mægtige Svigersønner (især Corfitz Ulfeldt). Efter Christian IV's Død 1648 kunde hun nyde en Slags Oprejnsning, men kun kort. Svigersønnernes Fald 1651 bragte hende atter i Vanskeligheder, og hun maatte siden døje Chikanerier fra Hoffets Side. D. paa Boller. — Gift se ovenfor. H. Js.

Litt.: Slægt se Iver M.; „Saml. af adskillige nyttige og opbyggelige Materier“ III 1743; Falcks Samml. I 1821; „Nye dsk. Mag.“ V 1827; „Nord. Tidsskr.“ II 1828; Vilh. Møller i „Nyt ill. Ugebl.“ III 1873; „Saml. t. Fyrs Hist. o. Top.“ VII 1878; Birket-Smith: „Leonora Christianas Hist.“ I 1879—81; „Dsk. Mag.“ V 1 1887; P. Brock i „Ill. Tid.“ 4/1 1894; Kraus og Bering Lilsberg i „Gads dsk. Mag.“ 1908—09; „Dsk. Herregaarde ved 1920“ (bl. a. Holckenhavn og Boller). Iøvrig se Christian IV.

Muus, Carl (Augustin) **Høffding** (20/3 1796—27/6 1885), Bibliotekar, Forfatter. F. i Skjelby ved Næstved. Forældre: Proprietær Johannes Jacob M. og Drude Margrethe Hansen. Blev Student 1815 og Cand. theol. 1828. Allerede som Skoledreng havde han følt sig stærkt grebet af Grundtvigs Digte og kom som Student i nær Forbindelse med den grundtvigske Kreds; men Læsningen af F. L. Stolbergs Kirkehistorie vakte i hans

Sind Længsler efter Romerkirken. En Understøttelse fra Præsten Gunni Busck satte ham i Stand til at udarbejde en Oversættelse af Eusebius' Kirkehistorie (1832, 2. Opl. 1865); senere fulgte en dansk Gengivelse af nogle af de apostolske Fædre og Justinus Martyrs Apologier (1836). Det lykkedes ham da at opnaa offentlige Stipendier til en Udenlandsrejse, og

1836 drog han til Berlin, hvor han imidlertid ikke følte sig tiltalt af den berømte protestantiske Kirkehistoriker Neander; derimod virkede de katolske Kredse i München dragende paa ham, og 1839 gik han dér over til Romerkirken og fik ved denne Lejlighed det nye Navn Augustin. Han opnaaede derefter en Stilling ved Universitetsbiblioteket i Würzburg, og her forblev han til 1870, da han vendte tilbage til Kbh. for i sine sidste Aar udelukkende at ofre sig for sine litterære Arbejder; han fuldførte her en Oversættelse af Theodoret's Kirkehistorie med Tillæg og Ekskurser (I—V 1876—81), og Forordet til sidste Bind udkom 1882 særskilt som „Aabent Brev til Kristne i Landet“. Det er et Forsvarsskrift for Katolicismen, men det udmærker sig fordelagtigt ved milde Domme over anderledes tænkende. D. i Kbh. — Gift 1840 Methea Christine Møller, d. 1878.

H. M.

Litt.: Ovenn. aabne Brev 1882; L. Schrøder i „Nord. Maanedsskr. f. folk. og kristelig Oplysn.“ II 1882; „Nord. Ugebl. f. kat. Kristne“ 1910; Brev i H. Bech: „Gunnit Busck“ 2. Udg. 1878, S. 399; Nekrolog i „Nord. Ugebl. f. kat. Kristne“ 1885.

Muus, Mathilde (f. $\frac{1}{2}$ 1852), Forfatterinde. F. i Aarhus. Forældre: Oberst Ludvig Frederik Brock og Marie Hildach. Skulde

opr. studere Musik, men blev ved huslig Gerning, var ti Aar hos Baron Rosenkrantz, Balskov og styrede sin Faders Hus i andre ti, senere sit eget uden dog nogen Sinde egentlig at have lært Husførelse. Fra tidlig Tid samlede hun Opskrifter og eksperimenterede med dem, og fra først i 90erne meddelte hun af sin Viden i „Nationaltidende“, fra 1903 i „København“, hvor hun endnu virker, stadig under Mærket „Fru Constantin“. Af denne journalistiske Produktion er efterhaanden fremgaaet flere Kogebøger, „Husholdnings- og Kogebog“ (1902; 9. Opl. 1920, ialt ca. 50.000 Eksp.), „Gæster i Hjemmet“ (1903; 4. Opl. 1919), „Smaaapigernes Kogebog“ (1906), „Fiskeretter“ (1915), „Pebersvendenes Kogebog“

(1916), „Øjeblikkets Syltebog“ (1917) og „Mellemretter“ (1919). Fru M. har et usædvanligt Greb paa at meddele en Opskrift i en praktisk og sproglig tiltalende Form, og ved sin stadige Fremhæven af de huslige Dyders Værdi har hun utvivlsomt, ikke mindst i de Bourgeoisikredse, hun selv tilhører, bidraget til at højne Respekten for Husmoderens Gerning. Som skønlitterær Forfatterinde er hun fremtraadt med „Stilfærdige Kærlighedshistorier“ (1915) og Skuespillet „Flygtningen“ (1921), der hidtil kun er opført i en af hende selv ikke godkendt Bearbejdelse. — Gift 1888 Oberst Gerhard Christof M., Broder til Niels M. (s. d.). P. E.

Litt.: Ægtefælles Slægt se Niels M.; Erindringer i „Ill. Tid.“ $\frac{14}{12}$ 1919 og „København“ $\frac{12}{9}$ 1920; „Jyllandsposten“ $\frac{21}{12}$ 1902; „Berl. Tid.“ $\frac{14}{6}$ s. A.; „Dannebrog“ $\frac{21}{5}$ s. A.; „Kvindernes Blad“ $\frac{11}{1}$ 1905; „Odense Avis“ $\frac{4}{8}$ 1907; „Urd“ $\frac{28}{8}$ 1909; „Underofficersbl.“ $\frac{1}{12}$ 1910; „Union“ (Prag) $\frac{21}{7}$ 1914; „Hver 8. Dag“ $\frac{22}{8}$ 1915; „Politiken“ $\frac{6}{11}$ 1921; „Berl. Tid.“ $\frac{5}{11}$ og $\frac{8}{11}$ s. A.; „København“ $\frac{14}{2}$ 1922.

Muus, Niels Rothenborg (f. $\frac{23}{5}$ 1866), Læge. F. i Jægersborg. Forældre: Oberstløjtnant Lauritz Ludvig Hach M. og Anna Louise Elisabeth Synnestvedt. Blev Student 1884 og Cand. med. 1891, studerede Anatomi i Udlandet, var Professor anatomie 1894—96, beskæftigede sig senere væsentlig med Fødselsvidenskab og Kirurgi og var Underakkuchør ved Fødselsstiftelsen 1901—04. 1900 havde han disputeret („De saakaldte embryonale Blandingssvulster, et Bidrag til Nyresvulsternes Patologi“) og deltog 1906 i Konkurrencen om en Overkirurgstilling ved Frederiks Hospital. 1907 blev han efter Sundhedskollegiets Fratræden Statens Konsulent i Medicinalsager og var 1909—11 Formand i Sundhedsstyrelsen. 1911 afskedigedes han fra denne Post og gik efter et Studieophold i Udlandet atter over til praktisk Lægevirksomhed og blev Sygehushæge i Maribo 1913, hvor hans betydelige Dygtighed har skabt ham en stor kirurgisk Virksomhed. — Gift 1900 Agathe Rambusch.

F. L.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, Hiort-Lorenzen: „Lars M.s samlede Descendens“ 1878, samme: „Legatstamt. for M. og Bruuns Legat“ 3. Udg. 1910 samt i Elvius og Hiort-Lorenzen: „Dsk. patr. Slægter“ I 1891; Hustrus Slægt i P. Ellskov: „Stamt. over Slægten Ellskov“ 1869, S. 3; Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1900; „Studenterne fra 1884“ 1909; Univ. Aarb. 1906—07, S. 754 ff.; „Ugeskr. f. Læger“ 1912.

Muus, Oskar Hakon Valdemar Bruun ($\frac{24}{11}$ 1847— $\frac{12}{12}$ 1918), Handelsmand, Minister. F. i Odense. Forældre: Konsul, Køb-

mand Elias Bendz M. og Marie Christine Bruun. Gik paa Sorø Akademi og gennemgik en grundig Handelsuddannelse med længere Ophold i England, Belgien og Tyskland og indtraadte derpaa i Faderens Forretning, der oprindeligt grundlagt i Kerteminde 1829, senere var blevet etableret ogsaa i Odense (1841) og i Kbh. (1857) — de to

førstnævnte Steder under Firma Elias B. M., det sidstnævnte Sted under Firma B. M. & Co. 1879 flyttede M. til Kbh., løste Grossererborgerskab og optoges 1886 som Associé i den fædrene tredelte Forretning. I Kbh. vandt M. hurtig Anseelse som en af de dygtigste Kornhandlere og fik ved sin Flid og sin betydelige Indsigt en solid Position indenfor Handelsverdenen. 1888—1910 var han Medlem af Grosserer-Societetets Komité, 1890—1910 sad han som Medlem af Havneraadet og gjorde her et dygtigt Arbejde for Frihavnen; 1904—10 varetog han det betydningsfulde Hverv som Formand for Kbh.s Bedømmelses- og Voldgiftsudvalg for Kornhandelen og for Foderstofhandelen. Desuden var han Bestyrelsesmedlem i en Del kommercielle Selskaber. De fleste af sine Hverv nedlagde han, da han 1910 indtraadte som Handelsminister i Ministeriet Berntsen, men han vedblev dog at være Medlem af Bestyrelsen for Foreningen til unge Handelsmænds Uddannelse, som han særlig interesserede sig for, ligesom han beholdt Hvervet som Medlem af Bestyrelsen for dansk Selskab for international Søret. Som Handelsminister kom M. ikke til at gøre sig rigtig gældende; han var ikke Politiker, var desuden allerede en ældre Mand, da han indtraadte i Ministeriet, og hans Helbred var vaklende; det lykkedes ham derfor ikke i sin 3aarige Ministertid at yde den faglige Indsats til Gavn for Danmarks Handel, som han sikkert havde tænkt sig at skulle yde, da han overtog Portefeuillen. Personlig var M. en yderst jævn og elskværdig Mand, retsindig og nobel i Tanke og Handling. M. var 1889—95 Medlem af Kbh.s Borgerrepræsentation. D. i Kbh. — Gift 1872 Helene Louise Hermandine Guldborg, d. 1891.

C. T.

Litt.: Slægt se Niels M.; Erindringer i „Mit Hjem“ I 1911; Krak: „Dann. sødste Forr.“ 1915; „Berl. Tid.“ og „Politiken“ 5/7 1910; „Politiken“ 23/11 1917; Nekrologer i „Børsen“ 12/12 1918, „Nationaltid.“ 12/12 s. A. og (af Jul. Schovelin) i „Berl. Tid.“ 12/12 s. A.

Muusmann, Carl Quistgaard (f. 9/6 1863), Journalist, Forfatter. F. i Slesvig By. Forældre: Adjunkt Morten Quistgaard M. og Marie Sophie Frederikke de Linde. Blev Student 1882, studerede først Jura, men op-

gav det for Journalistik og Skribentvirksomhed, var 1884—96 ansat ved „Avisen“, ved „Vort Land“ fra 1896 og endelig fra 1919 ved „Nationaltidende“. Som Forfatter har han indenfor Prosaskildringens vide Overdrev særlig opdyrket et Par Felter: Artist- og Kriminalromanen og den lettere historiske Roman. Især maa nævnes en lang og broget Række Bøger med Emner fra Gøgler- og Cirkusverdenen: „Tretten Trumfer“ (1899), „Den flyvende Cirkus“ (1906), „Wolffings Kæmpemanageri“ (1914), „Generalguvernøren“ (1918) og „Gøglervognen“ (1919), endvidere en Række Skildringer, hvor de mere celebre Personer fra Verdenskrigens Arena optræder: „Fra Sedan til Verdun“ (1916), „Den russiske Czarfamilies Tragedie“ (1917), „So sprach der Kaiser“ (1918), „Hohenzollernes sidste Dage“ (1919). Det er Publikumsbøger, sammenskrevet med et vist Sving, til Underholdning og Spænding, ofte med passende Tilsætning af det følsomme („Snehvide“ 1901). Sine Erindringer og Oplevelser har M. skildret i „Firnernes glade København“ (1920) og Fortsættelsen „Halvfemsernes glade København“ (1921). Ogsaa her danner den gamle Cirkusbygning Udgangspunkt og Centrum for Skildringen af Kbh.s forskellige Forlystelsesetablisementer og „kendte“ Mænd („Hellig Hansen“). Bøgerne har saaledes nogen tidshistorisk Interesse. — Ugift.

O. F.

Litt.: Erindringer se ovenfor; mødrene Slægt i Hostrup-Schultz: „Helsingers Embeds- og Bestillingamænd“ 1906, S. 173; „Dannebrog“ 18/10 1894; „Journalisten“ 1911; „Studenterne fra 1882“ 1907; Forfatterforeningens Festskrift 1919, S. 237; „Berl. Tid.“ 24/11 1921; „Dagens Nyheder“ 4/12 1922; „Politiken“ 9/6 1913.

Muxoll, Frederik Christian Georg (29/11 1804 — 11/11 1880), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Assistent i Nationalbanken Anton M. og Sophie Sægaard. Blev Sekondløjtnant 1824, Premierløjtnant 1833, Kapitajn 1841, Orlogskaptajn (Kommandør) 1858, Afsked 1869. Hans Virksomhed gav ikke Anledning til særlig Opmærksomhed, før han 1864 blev Chef for den danske Eskadre i Østersøens vestlige Del og som saadan havde sin Del af Ansvaret for Tabet af Als. Efter Krigen blev Marinens, men ikke Hærens Andel i Affæren paadømt af en Krigsret, som 1867 idømte M. 1 Maanedes Fæstningsarrest, hvilken Straf dog blev nedsat med Halvdelen, an-

tagelig i Erkendelse af det ubillige i, at Ansvaret lagdes alene paa Marinen. M. var en tavs og indesluttet Personlighed, som neppe egnede sig til at samarbejde med Hærens Myndigheder. D. i Kbh. — Gift 1828 Marie Sophie Lund, d. 1883. V. G.

Litt.: „Tidsskr. f. Søvesen“ 1865—68; „Berl. Tid.“ 23/1 1867; O. Lütken: „Søkrigsbegivenhederne i 1864“ 1896; Nekrolog i „Tidsskr. f. Søvesen“ 1882.

Mygdal, Elna (f. 2/6 1868), Kunsthaandarbejderske. F. i Nørre Snede. Forældre: Sognepræst Jes M. og Charlotte Thorkilsen.

Uddannedes som Broderitegner og Lærerinde i Frihaandstegning paa Tegne- og Kunstindustriskolen for Kvinder, lærte Kunstvævning i John Leunings Våfsskole i Norrköping, hvorfra hun fik Afgangsbrev 1895. Hun modtog Sølvmedaille for Tegningerne til Jaquardvæveri

i Stockholm 1897, Bronzemedaille Paris 1900, besøgte derefter Kunstakademiet i Kbh. og tog Afgangsbrev som Maler 1904. Er ansat som Underinspektør ved Dansk Folkemuseum siden 1/4 1919. Frk. M. har ved Siden af sin Lærergerning udfoldet en flittig Virksomhed som Forfatter af Artikler og Afhandlinger om Kunstvævning, Hvidsøm og Broderi, af hvilke flere har været optaget i udenlandske Tidsskrifter. Som Bedømmer af Tekstilkunst og kvindelige Haandarbejder nyder hun en ubestridt Autoritet. Blandt hendes kunstneriske Arbejder kan nævnes en Messehagel til Herlufsholm 1915. Af hendes talrige Artikler, som maa søges i „Tidsskrift for Kunstindustri“, „Tidsskrift for Industri“, „Skønvirke“, „Architekten“ o. fl., fremhæves en Afhandling „Af Dækkeøjets Historie“ („Tidsskr. f. Ind.“ 1913). — Ugift. G. N.

Litt.: „København“ 19/10 1913; „Nationaltid.“ 4/3 1914 og 10/11 1915; „Berl. Tid.“ 14/9 1916; „Politiken“ 14/9 1916; Jan Six 1 „Oud Holland“ 1915; „Vore Damer“ 21/6 og 19/7 1917.

Mygge, Laurits Johannes (f. 7/1 1850), Læge. F. i Kbh. Forældre: Bagermester Carl August M. og Marie Frederikke Hansen.

Blev Student 1868 og fik 1873 Akkessit for Universitetets Prisopgave, blev Cand. med. 1875 og Dr. med. 1879 med et dygtigt Arbejde om „Ægteskaber mellem Blodbeslægtede med specielt Hensyn til Døvsuhedens Ætiologi“. 1880—82 var han Reservemedicus ved Kom-

munehospital, blev 1884 Medstifter af Poliklinikken og Leder af dens medicinske Af-

deling til 1892, var Læge ved Straffeanstalten paa Kristianshavn 1886—92. 1892—98 var han Overlæge paa Kommunehospitalets 3. Afdeling. M.s Interesse for Lægevirksomhed og Videnskab har været meget dyb og omfattende. Af hans Afhandlinger har de, der drejede sig om meteorologiske Faktorerers Forhold til Sygdommes Opstaaen o. s. v. og om Blærebetændelserne, dog givet Anledning til en Del Kritik. M. har Æren af at være den første danske Læge, der interesserede sig virksomt for Røntgenundersøgelser, han arbejdede de første Aar selv meget dermed og fik lagt Grunden til Kommunehospitalets Røntgenanstalt. 1899 udgav han: „Røntgenstraalernes Anvendelse i Medicinen“, 1915 „Straalebehandling af Kræft“ og 1917 „Sjælebehandling indenfor Lægevidenskaben i Fortid og Nutid“. 1887—94 var han Medudgiver og Redaktør af „Medicinsk Aarsskrift“. — Gift 1882 Julie Mathilde Caroline Goldschmidt. F. L.

Litt.: Selvbibliografi i „Lævnedsskildringer af de ved Univ. 400aarsfest promoverede Doktorer“ 1879; Univ. Progr. April 1873, S. 68 f.

Mygind, Holger Peter Theodor (f. 5/1 1855), Læge. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Jørgen Hansen M. og Anne Johanne Christiane Gade. Blev Student 1873, Cand. med. 1880, uddannede sig efter foregaaende Hospitalstjeneste som Øre-, Næse- og Halsspecialist hos Wilhelm Meyer, ved hvis Klinik han var Assistent 1884—89. 1883 disputerede han („Om Jodoformens Anvendelse til Saarbehandling“).

M. har haft en meget stor Virksomhed i sin Specialitet og har desuden haft mange Hverv dels i Relation til denne, dels af kollegial Natur. Var 1896—1901 Medlem af Kbh.s Lægeforenings Bestyrelse, Læge ved Statens Institut for Taledilende 1898—1905, Stifter af Nordisk oto-laryngologisk Forening 1911 og dens Formand til 1914, senere dens Æresmedlem. Redaktør af „Ugeskrift f. Læger“ 1907—12. 1898—1923 var han Leder af Kommunehospitalets Otologiske Klinik og efterfulgtes her af sin Søn Sidney Holger M. (f. 1884). Under Verdenskrigen har M. paa flere Maader været virksom i d. røde Kors' Tjeneste overfor Krigsfanger. Han har skrevet en Mængde kasuistiske Meddelelser og Afhandlinger i Fagskrifter, af hans større Arbejder omhandler flere Døvsuheden, særlig i Danmark. Desuden har han udgivet en fortræffelig „Fremstilling af de øvre Luftvejrs Sygdomme“ (1900) og et Arbejde om hygiejniske Forhold i Pompeji. Han er Ejer af en stor pompejansk Samling. — Gift 1882 Annie Elisabeth Nash. F. L.

Litt.: Slægt 1 „Stamt. over Familien M.“ 1901; Selvbograft i Univ. Progr. Novb. 1883; „Politiken“ $\frac{1}{2}$ og $\frac{3}{4}$, 1923; „Berl. Tid.“ $\frac{3}{4}$ s. A.; „Nationaltid.“ $\frac{17}{4}$ s. A.; J. Møller 1 „Ill. Tid.“ $\frac{14}{4}$ s. A.

Mülertz, Carl Albert (f. $\frac{8}{6}$ 1862), Ingeniør, Brandofficer. F. i Kbh. Forældre: Skibsfører Andreas M. og Jensine Noline (Lina) Holmsted. Tog Adgangs-eksamen til Polyteknisk Lærestanstalt 1878, aftjente derefter sin Værnepligt og blev Sekondløjtnant i Ingeniørregimentet, hvor han gjorde Tjeneste i nogle Aar. Senere vendte han tilbage til Polyteknisk Lærestanstalt og afsluttede sine Studier 1892

med Eksamen i Ingeniørfagene. Aaret før havde han assisteret ved Projektering og Udstikning af Havnebanen i Lemvig. Efter sin Eksamen blev han assisterende Ingeniør hos Stadsingeniøren i Kbh. og forblev i denne Stilling indtil 1910. Samtidig havde han gjort Tjeneste i Kbh.s Brandvæsen, hvor han allerede 1892 var bleven Fuldmægtig i Reservekorpset og 1895—1909 var Fuldmægtig i Brandvæsenet, 1909 blev han Vicebrandchef og 1916 Brandchef. Myndig og korrekt Optræden parret med en elskværdig og jovial Karakter gør ham vel skikket som Chef for Brandkorpset. — Ugift. M. C. H.

Litt.: Slægt 1 Hauch-Fausbøll: „Slægten M.“ 1914.

Mylius-Erichsen, Ludvig ($\frac{15}{1}$ 1872—ca. $\frac{25}{11}$ 1907), Journalist, Forfatter, Grønlandsrejsende. F. i Viborg. Forældre: Politibetjent

Peter Henrik Erichsen og Karoline Marie Antoniesen. Blev Student 1895, Cand. phil. 1896, blev Journalist og var afvælsende knyttet til „Dannebrog“ og „Politiken“. 1900 blev han Sekretær i Turistforeningen, deltog iøvrig i Tidens litterære Liv og var Medredaktør af

Tidsskrifterne „Ungt Blod“ og „Vagten“. I Aarene 1898—1905 udgav han Skuespillet „Tatere“ samt en Række Fortællinger og Skildringer fra jysk Natur og Folkeliv: „Vestjyder“ (1900), „Den jyske Hede“ (1901—03), „Strandingshistorier“ (1901), „Nye Strandingshistorier“ (1905). I Vinteren 1896, da han som Journalist deltog i den russiske — men dansk byggede — Isbryder „Nadeschnij“s Prøvetog til den finske Bugt og ved denne Lejlighed levede sammen med en kendt Grønlandsforsker, vaagnede der hos ham en stærk Lyst til paa nært Hold at lære Grønland og det friske Zigeunerliv,

som Grønlandsrejsende fører, at kende. Denne Trang lod sig ikke dæmpe, og da han senere kom i Forbindelse med den ligesaa entusiastiske Knud Rasmussen (s. d.), lykkedes det ham 1902 med meget smaa Midler at starte den litterære Grønlandsekspedition, hvori Harald Moltke (s. d.) deltog som tredje og den grønlandske Kateket Jørgen Brønlund (s. d.) som fjerde Medlem. Ekspeditionen berejste en stor Del af den koloniserede Vestkyst af Grønland og vakte ikke udelt Begejstring hos de danske Embedsmænd, thi baade M.-E. og Rasmussen var stærkt optaget af moderne Frigørelsesidéer, som de ikke lagde Skjul paa overfor Grønlænderne. Trods mange Spaadomme i modsat Retning lykkedes det Ekspeditionen at forcere den isfyldte og ikke tidligere undersøgte Melvillebugt og at naa Kap York, hvor den tilbragte en haard men saare interessant Vinter hos de hedenske Polar-eskimoer, som paa ægte Eskimovis delte deres sparsomme Fødevarer med de fremmede Rejsende, der var blottede for de fleste Subsistensmidler. Ekspeditionen naaede velbehøden hjem 1904 og havde lagt Grunden til den senere Kolonisation af Kap York-distriktet samt genoprettet den tidligere, i Tidernes Løb hændte Forbindelse mellem Kap Yorkeskimoerne og vore nordligste Handelssteder. 1904 udgav M.-E. Digtsamlingen „Isblink“ og 1906, sammen med Moltke, „Grønland“. Denne M.-E.s første Grønlandsfærd ansporede ham til Fortsættelse, og 1906 gik han i Spidsen for en stor Skibsekspedition, Danmarksekspeditionen, til den nordligste Del af NØ Grønland, hvor der endnu henlaa en ikke undersøgt Kyststrækning mellem Hertugen af Orléans' nordligste Punkt og Peary's Vendepunkt tæt Øst for Grønlands Nordspids. At lukke dette Hul og erhverve Landet for Danmark var Ekspeditionens Opgave, og det skal siges til M.-E.s Ære, at naar den blev løst saa smukt, som Tilfældet var, skyldtes det hans ukuelige Energi og den udmærkede Stab af Medarbejdere, han havde samlet omkring sig. Han selv, Høeg-Hagen og Grønlænderen Brønlund satte Livet til under Forsøget paa at naa Ekspeditionens Overvintringssted ved Danmarkshavn, efter at det, under de utroligste Savn og Strabadser, var lykkedes dem at løse den kartografiske Opgave, som M.-E. havde sat sig. D. i Isen ved Lamberts Land. — Gift 1898 Marie Sofie Berthine Lesse.

V. G.

Litt.: Erlindringer se ovenfor; „Hver 8. Dag“ $\frac{20}{11}$ 1904; Bredsdorff 1 „Dsk. Tidsskr.“ 1905, S. 624; „Politiken“ $\frac{1}{10}$ 1909; Achton Frilss: „Danmark-Ekspeditionen“ s. A.; „København“ $\frac{15}{1}$ 1911; „Medd. fra Grønland“ XLI 1913; G. Brandes: „Saml. Skr.“ XV 1905; „Ill. Tid.“ $\frac{28}{11}$ 1917; „Lagerbote“ I 1918; Aakjær: „Artikler og Taler“ 1919, S. 137; Ahlmann: „Det dsk. Parnas“ 1921; Cortsen: „Studenterne fra 1895“ 1921; Nekrologer 1 „Politiken“ $\frac{18}{8}$ 1908 (af H. Kaarsberg) og 1 „Varden“ s. A. (af Johs. Dam).

Müller, Adam August (¹⁶/₈ 1811—¹⁶/₃ 1844), Maler. F. i Kbh. Forældre: Biskop P. E. M. (s. d.) og Hustru. Skulde studere, men hans

Interesse for Tegning og Maling førte ham ind paa Kunstnervejen; allerede 1821 havde han begyndt at besøge Akademiet, 1825 kom han i Eckersbergs Malerstue, og fra 1829 udstillede han. Efter et forgæves Forsøg paa 1833 at vinde den lille Guldmédaille rejste han n. A. til

Sydtyskland, hvad der bragte ham den Udvikling, at han 1835 fik den lille og, efter en Norgesrejse, 1837 den store Guldmédaille. Om det store Stipendium maatte han 1839 konkurrere med Eddelien, men fik, besejret, Beløbet til Rejsen udredet af Finanserne og af Akademiet; selvfølgelig gik Rejsen til Italien; særlig gjorde Firenze og Rafaels Ungdomsarbejder betydeligt Indtryk paa ham. Hjemvendt aigreedes han 1842, men Medlemsarbejdet blev ikke fuldendt. 1844 fik han Udstillingsmedaillen. M. har udført en Del Portrætter, holdningsfulde og fornemt virkende, men uden betydelig psykologisk Kraft. Paa Kunstmuseet hænger C. F. Hetsch og H. L. Fröhlich (1837), paa Frederiksborg Andreas Kiærulff (1836). Hans væsentligste Indsats er som Historiemaler. Det store Billede „Luther paa Rigsdagen i Worms“ (1838; nu i Helligaandskirken i Kbh.; Skitsen hos Hirschsprung) blev bestilt af Kunstforeningen. „Fremstillingen i Templet“ er Altertavle i Vraaby Kirke, og „Kristus velsigner de fire Evangelister“, et typisk Arbejde fra Italiensrejsen, hænger paa Thorvaldsens Museum. Som Kunstner hører M. ikke til de største herhjemme, men hans klare og rene Farver, hans ideelle Stræben virker sympatetisk. Hans Fortrin er Opfattelsens sjælelige Sarthed, Arbejdernes intellektuelle Præg og hans ikke ringe billedskabende Evne. Svagelig af Helbred døde han af Brystsygge i Kbh. — Ugift.

O. A.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll og Hiort-Lorenzen: „Patr. Slægter“ II 1911, O. M. Giersing: „Stamt. over Efterk. af B. Hagen og A. M. Cøllner“ 1884, Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, „Nordslesv. Søndagsbl.“ 1909 og Soph. Müller i „Mindeblade over vore kære Forældre og Bedsteforældre“ 1909; „Journal f. Litt. og Kunst“ 1844, S. 177 ff.; „Dsk. Pantheon“ 1842—51; N. L. Høyen: „Skrifter“ I 1871; Brev i „Ill. Tid.“ ²²/₇ 1877.

Müller, Caroline Frederikke, se Walter, C. F.

Müller, Frederik (Fritz) Adam (²⁸/₅ 1725—²⁷/₂ 1795), Kobberstiksamlar. F. paa Boller ved Horsens. Forældre: Forvalter Peter M. og Aurelia Anchersen. Blev Student 1743, Hofskriver 1758 og Stempelpapirforvalter 1765. M.s Navn er bevaret i Forbindelse med den store Samling af Kobberstik, han

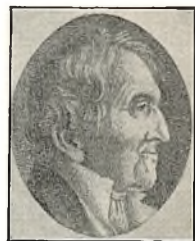
efterlod sig, og som efter hans Død erhvervedes af det Kgl. Bibliotek, hvor den opbevares under Navn af „M.s Pinakotek“. De ca. 4500 Kobberstik, der væsentlig henhører til dansk Historie i videste Forstand, og hvoriblandt findes mange sjældne Portrætstik, er systematisk ordnede i 26 store Foliobind. Han forfattede selv en udførlig Katalog over dem, medens hans Søn 1796 udgav en Oversigt over Samlingen. Sin særlige Sagkundskab paa Kobberstikomraadet fik M. desuden Brug for som Medlem af den Kommission, der 1783—90 foretog den systematiske Ordning af de ca. 76,000 Kobberstik, der dengang fandtes i det Kgl. Bibliotek, men som nu danner Stammen i Kobberstiksamlingen. Ogsaa for Numismatik interesserede han sig. D. i Kbh. — Gift 1763 Marthe Sophie Garboe, d. 1780.

S. D.

Litt.: Slægt se Adam M.; Werlauff: „Efterretn. om det st. Kgl. Bibl.“ 2. Udg. 1844; F. J. Meyer: „Wiedewelt“ 1877; Carl S. Petersen i „Haandbog i Bibliotekskundskab“ 2. Udg. 1916; Nekrolog i Badens Univ.-Journal 1795, S. 47 f.

Müller, Frantz Heinrich (¹⁷/₁₁ 1732—⁴/₃ 1820), Kemiker, Apoteker, Porcelænsfabrikant. F. i Kbh. Forældre: Materialforvalter ved Holmen Frantz Hen-

rich M. og Øllegaard Christiane Ehlers. Blev 1746 Lærling paa Kong Salomons Apotek, hvis Provisor, den som Kemiker og Mineralog kendte J. D. Cappel, fik stor Betydning for hans Uddannelse. 1753 fik han en Stilling paa Bragnæs (Drammen), men kom allerede n. A. tilbage og var i 3 Aar knyttet til Kong Salomons Apotek. Efter en Studierejse til Sverige, hvor han i Upsala bl. a. hørte Linné, fik han Plads paa det ny oprettede Frederiks Hospitals Apotek, hvis Indehaver var Cappel. Medens han var her, vandt han gennem de offentlige Forelæsninger, han med sin Principals Tilladelse holdt i Apotekets Laboratorium, Navn som Mineralog. 1760 fik han Haab om en selvstændig Stilling som Guardein ved den nye Mønt, og for at dygtiggøre sig hertil foretog han en Rejse til Hamborg og Bjergværkerne i Harz. Ved sin Hjemkomst blev han Guardein, gjorde efterhaanden tillige Tjeneste som Møntmester og fortsatte iøvrig sine Forelæsninger over Mineralogi og Kemi; men 1766 ophævedes Mønten, og M. fik Bevilling som Materialist og Laborant en gros, forpagtede senere Vajsenhus-Apoteket og maatte derfor

1773 underkaste sig den pharmaceutiske Eksamen. 1785 købte han Kristianshavns Apotek, som han drev til 1795, da han solgte det. Imidlertid havde han længe eksperimenteret for at fremstille Porcelæn, og endelig fandt han paa Bornholm Ler, der egnede sig til Fabrikation af haardtbrændt Porcelæn. Efter mange Vanskeligheder lykkedes det ham at faa Fabrikken grundlagt, idet Enkedronning Juliane Maries Kabinetsekretær, Konferensraad Holm (senere Holmskjold, s. d.), kom ham til Hjælp og fik Hoffet interesseret for Sagen. 1775 blev Aktieselskabet dannet, og en Ejendom paa Købmagergade erhvervedes som Fabrikationssted. ¹³/₃ 1775 fik Selskabet Privilegium for 50 Aar. Under megen Modgang begyndte Virksomheden, men M. arbejdede ihærdigt, og han havde i Modelmesteren A. C. Luplau fundet en dygtig Medhjælper. 1779 overtoges Fabrikken af Staten, og M. blev Inspektør. 1794, da Fabrikkens Direktionsforhold ændredes, blev M. kunstforstandig (o: teknisk) Administrator, en Stilling han bevarede til 1801, da han blev Meddirektør. Dette var han til sin Død, men virkede nu nærmest som Fabrikkens Konsulent, der kun tilkaldtes ved særlige Lejligheder. Det er som Stifter af den Kgl. Porcelænsfabrik, M.s Navn vil blive bevaret. Han var en rastløs og flittig Arbejder, kyndig paa mange Felter, en myndig og selvfølede Mand, der trods megen Modstand naaede frem. For ham var Porcelænsfabrikationen i første Række baseret paa kemisk Indsigt, i anden Række kom den kunstneriske Medhjælp. Ikke desto mindre har Frembringelserne fra den M.ske Periode, det saakaldte "Juliane Marie-Porcelæn", hævdet sig som det bedste af ældre dansk Kunstindustri, det hører, som Karl Madsen siger, til "det danske Kunsthaandværks yderst faa frydefulde Fortidsminder". D. i Hillerød. — Gift 1) 1764 Anna Dorthea Berger, d. 1779. 2) 1780 Anna Katrine Holm, d. 1822.

G. N.
Litt.: Rawert: „Danm. Industr. Forhold“ 1849; Ingerslev: „Danm. Læger og Lægevesen“ II 1873; C. Nyrop: „Den dsk. Porcelænsfabrikations Tilbliven“ 1878, I „Personalh. Tidsskr.“ IV 4 1901 og I „Fra Arkiv og Museum“ 1909; Karl Madsen: „Den kgl. Porcelænsfabrik i forrige Aarhundrede“ 1893; „Tidsskr. f. Kunstind.“ s. A.; V. Bergsøe: „D. forblistede Dreng“ 1898; E. Dam I „Personalh. Tidsskr.“ IV 1 1898; samme: „Christianshavns Apotek“ 1907 og „Kong Salomons Apotek“ 1908.

Müller, Hans Christian Diderik (⁵/₀ 1835—²⁴/₂ 1902), Politiker, Præst. F. i Odense. Forældre: Kasserer Hans M. og Marie Margrethe Lütken. Blev Student 1854, Cand. theol. 1859, var nogle Aar Lærer i Kbh. og blev 1875 Sognepræst i Bregninge, Taasinge, 1882 i Ledøje-Smørum og 1886 i Herfølge (hvor til Sædder var Anneks til 1893). 1859 studerede han i Tyskland og Schweiz kirkelige Forfatningsforhold, fik fra 1866 offentlig Støtte til kirkeretligt Studium og udgav 1868

—71 et ufuldendt Værk om Stat og Kirke i Danmark. Her som ellers hævder han Folkekirkens Uafhængighed af Staten. Han bevarede stor Interesse for kirkeretlige og kirkeorganisations Spørgsmaal, var 1896 Medstifter af og en Tid Næstformand i Præsteforeningen, vandt 1893 en Højesterets sag om et i sin Tid meget omtalt Naadensaarsspørgsmaal. Som Politiker stillede han sig til Folketinget mod Høgsbro i Brobyværk 1866, valgtes 1869 i Middelfart og sluttede sig til Mellempartiet, tog livlig Del i Behandlingen bl. a. af Kirke-, Skole- og Fæstesager. Han faldt med mange andre af sit Parti 1872, stillede sig forgæves 1873 i Middelfart, siden som afgjort Højremand mod Hørup i Køge 1887, mod Alberti sammesteds 1898; sidstnævnte Aar fik han en Del Socialiststemmer. Han har udgivet nyttige Haandbøger over Valgene 1848—94 (1867 og 1894) og over Ministerierne 1848—66 (1867); hans store politisk-historiske Arkiv skænkedes efter hans Død til Aarhus Statsbibliotek. Til det sidste tog han ivrig Del i Højres Arbejde, fulgte en Tid Scavenius. Han var en sejt, kundskabsrig og utrættelig Agitator, hvis Form, der kunde være skarp nok, manglede Klarhed og Flugt. D. i Herfølge. — Gift 1) 1870 Cornelia Marie Noline Frimodt, d. 1888. 2) 1891 Ida Juliane Jacobine Bull, d. 1901. P. E.

Litt.: Mødrene Slægt hos Lengnick; I. Hustrus Slægt se Rudolf Frimodt; „Pennetegninger af Folketingets Medl.“ 1870; Nekrologer i „Østsj. Folkebl.“ ²⁵/₁ 1902, „Østsj. Avis“ ²⁵/₁, ²⁷/₁ og ²/₁ s. A., „Vort Land“ ²⁵/₂ s. A. og „Aftenposten“ ²⁵/₂ s. A.

Müller, Henrik (¹⁶/₃ 1609—²/₃ 1692), Rentemester. F. i Itzehoe. Forældre: Købmand Heinrich M. og Cathrine Lorenzen. Optræder sammen med den unge Chr. Rantzau paa Breitenburg, ansattes 1630 hos Statholder i Kbh. Frands Rantzau, blev 1632 Kongens Kammerskriver, 1641 Tolder i Kbh. Samtidig var han Handelsmand, især Leverandør til Holmen, og Industridrivende. Han drog ved store Besvigelser Fordel af sin offentlige Stilling sin private Forretning. Men han var Regeringen uundværlig ved sine Pengemidler, paa een Gang dens Leverandør og dens Laangiver, ikke mindst under Krigene 1657—60. Til Gengæld fik han Embeder, især det som Rentemester, Handelsprivilegier, Bjergværker i Norge og store Stykker af Krongodset i Danmark samt blev 1674 adlet. Men baade

som Godsejer og Industridrivende ramte Uheldet ham i det lange Løb. Hans Velstand brast som en Boble. Tilmeldt dømtes han 1680 til Erstatning for sine Besvigelser mod Kronen. H. M.s Løbebane og Skæbne afspejler Tidens primitive Økonomi og Sammenblanden af privat og offentlig Forretning. D. paa Lønborggaard ved Skern. — Gift 1633 Sophie Hansdatter, d. 1669. *H. Js.*

Litt.: Slægt hos Lengnick og i „Adelsaarbogen“ 1905; „Saml. t. det norske Folks Sprog o. Hist.“ III og V 1835—38; „Kirkeh. Saml.“ III 5 1884—86; „Personalh. Tidsskr.“ VI 1885; Fridericia: „Adelsældens sidste Dage“ 1894; Fr. Meidell i „Museum“ 1894 II; „Statskollegiets Hist.“ 1903—10; Christiansen i „Hist. Tidsskr.“ VII 4 1902—04 og „Dsk. Statshusholdn. Hist.“ 1908—22; C. Neergaard i „Dsk. Herregaarde ved 1920“ (Ledreborg); J. P. Jensen i „Sorø Amtstid.“ 1911 s. A.; Nekrologer i M. Henriksen Tistorphs Ligprædikener IV 1706 og Universitetsprogram 1692.

Müller, J. P., se Muller, J. P.

Müller, Carl Ludvig (9/6 1809—9/6 1891), Numismatiker, Museumsmand. F. i Kbh. Forældre: Biskop P. E. M. (s. d.) og Hustru.

Blev Student 1826, teologisk Kandidat 1832, fik Universitetets Guldmedaille 1834 for en Afhandling om det hebraiske Sprogs Udvikling, blev Lic. theol. 1836 med en Afhandling om Opfattelsen af Kristi Opstandelse og Himmelfart i de første Aarhundreder, studerede

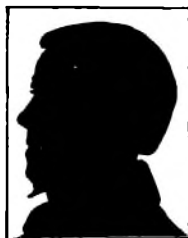
paa en Udenlandsrejse (1837—39) dels Museer, dels Arabisk. Gennemgik og ordnede Thorvaldsens Samlinger, efter at de var kommet til Kbh. Fik 1841 Ansættelse ved den kgl. Mønt- og Medaillesamling, fra 1842 som Inspektør. Blev Inspektør ved Thorvaldsens Museum 1848, Dr. phil. 1855 med en Afhandling om den makedoniske Konge Filip II's Mønter, Direktør for Møntsamlingen 1865, for Antiksamlingen 1866. Foruden de nævnte Arbejder udgav han en Beskrivelse af Thorvaldsens Museum paa Dansk og paa Fransk (1847—50) og de omfattende Værker „Numismatique d'Alexandre le Grand“ (1855), hvori Doktordisputatsen var indarbejdet, og „Numismatique de l'ancienne Afrique“ (1860—62, med Supplement 1874) samt en Del mindre Arbejder i „Videnskabernes Selskabs Skrifter“, deriblandt om den thrakiske Konge Lysimachos' Mønter, om Hermesstatven og om Hagekorset. Navnlig hans numismatiske Arbejder, der røber omfattende Lærdom og Skarpsindighed og udmærker sig ved Nøjagtighed og Ædruelighed, er grundlæggende paa deres Omraade og skaffede ham Ry over hele Europa. Paa Museet, hvor ved hans Ansættelse Antiksamlingen skiltes ud fra de øvrige Samlinger, indlagde han sig stor Fortjeneste ved Omordning og Forøgelse af

Samlingerne. D. i Kbh. — Gift 1839 Eleonore Frederikke Vilhelmine (Minna) Georgine Levetzau, d. 1865. *H. R.*

Litt.: Slægt se Adam M.; Hustrus Slægt i Adelsaarbogen 1890, S. 332; Selvbibliografi i „Acta solennia“ ved Univ. Reformations-Jubelfest 1836 og i Indbydelsesskrift til Reformationsfesten 1855; C. W. Bruun i „Nord. Universitetstidsskr.“ IV 1858; Breve i „Breve til H. C. Andersen“ 1877; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 18/6 1891 (af Vilh. Bergsøe), „Museum“ s. A., S. 233 (af Chr. Blinckenberg), „Zeltschr. f. Numismatik“ s. A., „Revue numismatique“ 1891 (af Chr. Jørgensen) og „Berl. Tid.“ 7/6 s. A.

Müller, Ludvig Christian (12/5 1806—5/6 1851), Seminarieforstander, Præst. F. i Kbh. Forældre: Divisionskirurg Hans Christian M. og Jacobine Catharina Steinfass. Voksende

op i et velhavende, men tarveligt Hjem, hvor Faderen tog sig meget af den livlige Dreng og gennem sin fængslende Fortællen i Mørknings-timerne vakte hans Sans for Historie og Lysten til at fortælle. Blev Student 1822 og kastede sig med stor Iver over Sprogstudiet, naaede især vidt i Hebraisk, Syrisk og Islandsk. Gennem Jac. Chr. Lindberg kom han i Forbindelse med Grundtvig, der fik stor Indflydelse paa ham, men M. blev dog en meget selvstændig Discipel. Efter 1837 at have taget teologisk Embedseksamen underviste og manudicerede han. Han foretog en Islandsrejse og skrev 1830 en islandsk Grammatik, 1834 fulgte en hebraisk, og 1835 udgav han en Samling angelsachsiske Tekster med Ordbog. 1837 udgav han en islandsk Læsebog med tilhørende Ordforklaring. I disse Aar holdt han en Række Forelæsninger over Historie, Islandsk og Angelsaksisk, og 1836 begyndte han Udgivelsen af en Danmarkshistorie (til Reformationen), der kom i flere Oplag. Den udmærker sig ved grundig Benyttelse af Kilderne og ved en Fremstilling, der fastslaar hans betydelige Fortællerevner, og blev en baade læst og højt skattet Bog. 1837 blev han Kapellan ved Ribe Domkirke og kort efter Lærer i Hebraisk ved Ribe Latinskole. 5 Aar senere blev han Sognepræst for Snedsted og Nørhaa og Forstander og Førstelærer ved Seminariet i Snedsted, og da dette 1848 flyttedes til Ranum, fulgte han med som Forstander og Sognepræst for Bjørns-holm og Malle. M. var en udmærket Prædikant, selv dybt grebet af Kristendommen. Hans Sprog havde Fynd og Kraft, hans Tale var rig paa Billeder og slaaende Sammenligninger. Som Lærer vandt han stor Berømmelse. Han havde Evne til at vække og anspore sine Elever, og han forstod at indvie dem i den Kunst at fortælle og under-vise. Han paavirkede sine Elever stærkt, og

mange af dem arbejdede som Lærere i hans Aand og kom til at betyde meget som Folkeopdrager. — M. skrev i sine Forstanderaar „Den bibelske Historie“ i to Bind (1848—51), en Bog, der fik en enestaaende Anvendelse og blev Forbilledet for de følgende Aartiens Bibelhistorier til Skolebrug. Imidlertid følte han sig trykket af Dobbeltstillingen som Præst og Forstander og sine daarlige økonomiske Forhold. 1850 blev han Præst i Starup og Gram ved Haderslev, men døde kort efter i Hammelev Præstegaard. — Gift 1835 Hanne Henriette Hjorth, d. 1898.

K. K.

Litt.: Om Slægt se M. Eskesen: „L. Chr. M.s Saga“ 1907; Th. Fenger: „L. Chr. M.s Eftermæle“ 1851; H. Lund: „Borgerdydskolen i Kbh.“ 1887, S. 231; H. Begtrup: „Chr. Berg“ 1896; Kvolsgaard: „Seminarierne i Snedsted og Ranum“ 1898; Joak. Larsen: „Bidrag t. d. dsk. Folkeskoles Hist. 1818—98“ 1899; M. Eskesen: „Paa Rejse“ 1904, I „Højskolebl.“ 1906, „Sprogforen. Alm.“ 1907 og „L. Chr. M.s Saga“ 1907; „Lærerne og Samfundet“ I og IV 1913—14; J. Nissen: „Ti Levnedsløb“ 1919; Hauch: „To Seminarieforstandere“ 1920; Brev i H. F. Rørdam: „Peter Rørdam“ II 1892; Nekrolog i „Dsk. Kirketid.“ 1851 (af Th. Fenger).

Müller, Carl Philip Friedemann Maximilian (²²/₁₀ 1808—²⁹/₁₀ 1884), Officer. F. i Fredericia. Forældre: Kaptajn Christian

Vilhelm Carl M. og Helene Strickenbach. Blev Landkadet 1822, Sekondløjtnant i Infanteriet 1825, Premierløjtnant 1834, Kaptajn 1846, Kompagnichef ved 4. Liniebataillon ved Krigens Udbrud 1848, deltog med Udmærkelse i Kampen ved Bov og Slaget ved Slesvig.

Under Katastrofen i Flensborg hørte han til dem, der ikke tabte Hovedet, men gjorde alt for at redde Situationen. Ogsaa under Kampene ved Nybøl, Dybbøl og i Sundeved April 1849 fik M. som Kompagnichef ved 1. Forstærkningsbataillon Lejlighed til at vise, med hvilken overlegen Dygtighed han førte sit Kompagni i Ilden, og under Slaget ved Isted — Bajonetangrebet paa Katbæk Skov — kom hans glimrende Førerenskaber det Hele til gode. Han blev Major 1853 og 1854 Kommandør for 1. Liniebataillon, Københavnerne, som han kommanderede i 9 Aar, og blandt hvem hans Navn blev Indbegrebet af Pligtfølelse og alt, hvad der indgyder Tillid og Respekt. Oberstløjtnant 1857 og Decb. 1863 Kommandør for 7. Infanteribrigade — 1. og 11. Regiment, — der under Krigen 1864 ved Sankelemark kastede Glans over Tilbagetoget fra Danevirke. „Gamle Max“, som han kaldtes af sine Folk, bidrog her mægtigt til at løfte Stemningen i Hæren og Folket. Ogsaa ved Vejle ⁸/₃ s. A. førte han sin Brigade med Udmærkelse og gik først tilbage, da han fik

Ordre dertil. Kar. Generalmajor 1866, General 1867 og Chef for 1. sjæll. Brigade, Afsked 1879. Var en streng, men retfærdig Foresat, en ægte Soldaternatur, handlekraftig og snarraadig, naar det gjaldt. D. i Kbh. — Gift 1852 Emilie Thorsen, d. 1907.

K. C. R.

Litt.: „Søndags-Posten“ 1868, Nr. 236; „Skandinav. Folkemag.“ 1870; „Danebrog“ IV 1848; „Den dsk.-tyske Krig 1864“ 1890—92; A. Larsen: „Dsk.-norske Heltehist. 1814—64“ 1896; „Vort Forsvar“ ²⁹/₄ 1888 og 1903—04 passim; „Nationaltid.“ ⁴/₁₁ 1908 og ⁹/₂ 1914; V. Stilling: „Dsk. Livregiment til Fods“ 1913; C. H. Rørdam: „Svundne Dage“ II 1916; Hermann: „Oversee“ 1904; „Milit. Tidsskr.“ 1910; „Ill. Tid.“ ¹/₂ s. A.; Nekrologer i „Nutiden“ 1884 (af C. H. Rørdam), „Ill. Tid.“ ⁹/₁₁ s. A. (af O. Vauppel), „Vort Forsvar“ s. A. (af samme), „Højskolebl.“ s. A. (af J. Skytte) og „Berl. Tid.“ ²²/₁₀ s. A.

Müller, Hakon Einar Maximilian (f. ¹⁸/₅ 1866), Operasanger. F. i Aarhus. Forældre: Amtsvejsinspektør Hans Jochum M. og Eva Marie Emilie Knudsen.

Blev Student 1884, studerede Teologi, senere Kunsthistorie, men viede til Slut Sangen alle sine Kræfter, fik Uddannelse hos Algot Lange og debuterede 1892 paa det Kgl. Teater som Hunding i „Valkyrien“. Efter yderligere Sangstudier i Udlandet, hos Garso i Bremen og hos Tørsleff i Leipzig samt hos Cosima Wagner i Bayreuth, engageredes han 1898 til det Kgl. Teater. I en lang Aarrække har han hørt til Operaens førende Kræfter og med sin særpregede Opfattelse af de forskellige Partier, sin musikalske Kultur og sin Stemmes ejendommelige Timbre vundet sig en Position i Publikums Bevidsthed. Den fyldige Rolleliste, der afmærker hans Kunsterbane paa Teatret, røber M.s alsidige og frodige Gemyt, der fra det patetiske og højdramatiske formaar at svinge over i det komiske, næsten burleske: Hagen i „Ragnarok“, Hunding i „Valkyrien“, Gurnemanz i „Parsifal“, Marke i „Tristan og Isolde“, Daland i „Den flyvende Hollænder“, Pagner i „Mestersangerne“, Landgreven i „Tannhäuser“, Sulpice i „Regimentets Datter“, Marquis'en af Monconfour i „Kongen har sagt det“, Leporello i „Don Juan“, Bartholo i „Figaros Bryllup“, Don Alfonso i „Cosi fan tutte“, Bartholo i „Barberen i Sevilla“ etc. Uden Tvivl er M. med den største Interesse gaaet op i de Wagnerske Partier; det er dog snarest i de mindre seriøse Roller, at han har ydet sit bedste, især er Bartholosskikkelsen lykkedes for ham i ganske særlig Grad. M.s dramatiske Evner er foruden ved selve Rolleudførelserne ogsaa kommet Teatret til gode ved Iscenesættelser, saaledes ved Nyindstillingerne af „Fidelio“ og „Carmen“. M. er

en Mand af alsidige Interesser og indebærer en Række Tillidshverv af forskellig Natur; han er saaledes bl. a. Formand for Operens private Pensionsfond (som han selv har stiftet). — Gift 1897 Theodora Ullert.

E. A.

Litt.: Slægt i „Stamt. over N. J. Knudsens Slægt“ 1868; Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1884“ 1910.

Müller, Otto Frederik (²/₃ 1730—²⁰/₁₂ 1784), Naturforsker. F. i Kbh. Forældre: Hofprompeter Joachim Nicolaus M. og Margrethe Henriette Udsen. En Morbroder, Hører ved Ribe Skole, og andre tog sig af den læselystne Dreng, og han blev Student 1748. Han studerede Teologi og senere Jura; blev 1760 juridisk Kandidat, havde samtidig med Studiet givet Undervisning og var 1753 blevet Huslærer hos Grevinde Schulin paa Frederiksdal.

Hans Interesse for Plante- og Dyrelivet fik rig Næring paa dette Sted, hvor han paa-begyndte en Række af de Undersøgelser, der senere skulde gøre ham berømt. 1764 udsendte han „Fauna insectorum Fridrichsdalina“, hvori han opregner de ved Frederiksdal fundne Insekter, hvoriblandt mange nye; kort efter blev han den unge Greves Ledsager paa en lang Rejse, hvor han stiftede Bekendtskab med talrige Lærde. Noget efter Hjemkomsten udgav han „Flora Fridrichsdalina“ (1767), der beskriver Planteverdenen sst. Han traadte derefter i Statens Tjeneste, blev 1769 Kancelliraad, 1771 Arkivsekretær i det norske Kammer, men kunde allerede 1773, efter et rigt Giftermaal, opgive sin Stilling og udelukkende hellige sig sine Studier. Ogsaa i anden Henseende blev dette Ægteskab af Betydning for ham; gennem sin Hustru blev han Ejer af en Gaard ved Drøbak i Norge og tilbragte 1773—78 betydelig Tid med ved Hjælp af Skraber at samle Havdyr i Kristianiafjord; 1775 foretog han desuden en længere Rejse gennem øvre Telemarken til Kristiansand og tilbage. Som videnskabelig Forfatter var han meget virksom, foruden talrige smaa Tidsskriftartikler udgav han 1771 „Von Würmern des süßen und salzigen Wassers“, hvor han behandler alle ham bekendte Børsteorme, og 1773 „Vermium terrestrium et fluviatilium historia“, der indeholder vigtige Bidrag til Kundskaben om Annelider, Indvoldsorme, Bløddyr, ja selv Infusordyr. Yderligere fremkom 1781 „Hydrachnæ“, en Monografi af de danske Vandmidler, samt 1785 „Entomostraca“, af hvilke navnlig sidstnævnte, hvor han beskriver over 5 Gange saa mange Arter, som hidtil kendtes, og desuden klart skelner mellem de forskel-

lige Grupper, maa betegnes som epokegørende. Værdifuldt for sin Tid var ogsaa det Aaret efter hans Død udsendte Værk „Animalcula infusoria“; det var dengang den fuldstændigste Beskrivelse af adskillige under dette Navn forenede mikroskopiske Væsener. I de senere Aar var M. kendelig meget optaget af et stort Værk „Zoologia Danica“, der skulde udgives paa Statens Bekostning som et zoologisk Sidestykke til „Flora Danica“ og efterhaanden give Afbildninger af alle danske Dyr. I den Anledning udgav han først 1776 „Zoologia Danicæ Prodromus“, et foreløbigt Arbejde, i hvilket alle hidtil kendte danske og norske Dyr opregnes og kort beskrives; derefter udkom af selve Værket 1777 og 1780 2 Bd. i Folio, hvert med 40 Tavler, stukne af M.s Broder. Efter hans Død udsendtes endnu 2 Hæfter 1789 og 1806 af Abildgaard, bistaaet af andre, men herefter opgaves Værket helt; Plannen var i Virkeligheden ogsaa uigennemførlig. M. er ubestridelig Danmarks største Zoolog i 18. Aarh.; hans Arbejder har i høj Grad fremmet Kundskaben om vor hjemlige Dyreverden og tydelig vist Samtiden, ogsaa i Udlandet, hvor meget der endnu lod sig udrette paa adskillige hidtil lidet paaagtede Omraader. Som Botaniker var M. mindre betydelig; de 5 af ham udgivne Hæfter af „Flora Danica“ vandt ikke særligt Bifald. D. i Kbh. — Gift 1773 Anne Carlsen, d. 1787.

R. H. S.

Litt.: Selmers Akad. Tid. II 1834, S. 74; Gsch: „Danm. zool. Litt.“ I og III 1870—78; Molbech: „Videnskabernes Selsk. Hist.“ 1843; Henriksen I „Entomol. Medd.“ 1923; L. Hanssen: „Tale til Erindring af O. F. M.“ 1787.

Müller, Otto Frederik (³¹/₆ 1807—²¹/₄ 1882), Retskyndig. F. i Kbh. Forældre: Biskop P. E. M. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1824, Cand. juris 1830, 1831 Volontær i det danske Kancelli, fik 1832 Universitetets Guldmedaille for en retsvidenskabelig Prisaafhandling, s. A. Auditor, 1836 Kancellist, 1839 Overauditor, 1846 Assessor i den kgl. Lands-Over- samt Hof- og Stadsret, 1860—78 Assessor i Højesteret. 1841—60 Bogholder og Kasserer ved Sjællands Stifts gejstlige Enkekasse. Medlem af Industriforeningens Repræsentantskab 1842—47, af Borgerrepræsentationen 1842—49, af Folketinget 1855—60. I dansk Lovgivnings og Retslitteraturs Historie indtager M. Pladsen som 19. Aarh.s kyndigste Kender af Næringslovgivningen; ved sin Haandbog „Om Laugsvæsen og Bevillinger til Næringsbrug efter den danske Lovgivning“ (1840), sin Andel i Betænkningerne af 1844 og 1847 henholdsvis om Handels- og Haandværkslaugene og paa anden Vis skaffede han sig

et saadant Navn, at det 1855 blev ham overdraget at udarbejde et Forslag til Næringslov, hvilket ogsaa blev Grundlaget for den endnu gældende Næringslov af ^{29/12} 1857; M.s „Udkast“ blev efter Indenrigsministeriets Foranstaltning udgivne 1857, hans „Forklaring og Anmærkninger“ til Loven 1858. Udgaet fra et højt kultiveret Hjem svigtede han ej heller sin kunstelskende og litterære Slægts Traditioner. Sammen med sin Broder Ludv. M. (s. d.) udgav han Kratzenstein-Stub's Tegninger (1.—3. Lev. 1844—45), til H. Trier's Samling af „Kulturhistoriske Personligheder“ bidrog han med en Skildring af Albrecht Dürer (1879). Baade i juridiske og andre Tidsskrifter samt i Dagspressen tog M. ofte til Orde; endnu læseværdigt er hans Skrift „Om det juridiske Studium og den juridiske Eksamen ved Københavns Universitet“ (1867); i „Hist. Tidsskr.“ III 6 (1867—69) og IV 2 (1870—72) gav han en Fremstilling af Martsdagene 1848 i Kbh. Som Politiker stod han oprindeligt det nationalliberale Parti nær, men fjernede sig efterhaanden derfra. Han var Medlem af Augustforeningens Repræsentantskab, udsendte Piecen „Det Hall-Monradske Ministerium efter den 15. Nov. 1863“ (1.—4. Opl. 1864); om sin bekendte Interpellation af Hall paa Valgdagen ^{30/5} 1865 offentliggjorde M. ligeledes en Brochure. Aaret før sin Død udgav M. et Mindeskrift om sin afdøde ældste Søn Emil (1881). M. var en Mand af betydelige Evner, besjælet af en sjælden Liberalitet og Trofasthed; hans Væsen var alvorligt og venligt med et Drag af Tungesind; han var dybt religiøs, men ikke kirkelig ortodoks, i sine senere Aar med Hældning til de af A. C. Larsen forfægtede Standpunkter. D. i Kbh. — Gift 1842 Charlotte Sophie Lange, d. 1859. Fz. D.

Litt.: Slægt se Adam M.; Hustrus Slægt hos Lengnick (C. M. Lange); Selters Akad. Tid. I og III 1833—35; Barfod; „Dsk. Rigsdagskal.“ 1856; M. Reinhardt; „Familleindringer“ II 1889; ovenn. Bog om Emil M.; C. Nyrop; „Bidrag til vor Haandværksstands Historie i Tiden før 1857“ 1914, S. 313—25 og passim; „A. F. Kriegers Dagb.“ 1920 ff.; Nekrolog i „Berl. Tid.“ ^{22/4} 1882.

Müller, Peter Erasmus (^{20/5} 1776—^{4/0} 1834), Biskop, Historiker, Sprogmand. F. i Kbh. Forældre: Kobberstiksamlere F. A. Müller (s. d.) og Hustru. Blev Student 1792, teol. Kand. 1795 og Magister 1797. Efter en Udenlandsrejse begyndte han at holde Forelæsninger og blev 1801 teol. Professor og 1803 Dr. theol. Redaktør af „Lærde Efterretninger“ 1805—11 og af „Dansk Litteraturtidende“ 1811—30. Som teologisk Lærer havde han ikke stor Betydning; hverken hans Forelæsninger eller hans

Skrifter til de studerendes Brug (deriblandt den første danske Apologetik 1810) vidner om betydelige Evner eller fast Standpunkt. 1830 blev han Sjællands Biskop efter Münster, men magtede ikke denne, unægtelig dengang overmaade vanskelig, Stilling. Men var han inden for Teologien, efter Peder Hjorts Udtryk, „en fin og utilfredsstillende Erasmus“, saa var han paa andre Omraader „en fast og sikker Petrus“. — Som Historiker har han gjort et meget stort og grundlæggende Arbejde. Han var en af dem, der kraftigst hævdede den islandske Litteraturs Betydning for Studiet af Nordens ældre Historie. Allerede 1811 blev hans Skrift om det islandske Sprogs Vigtighed prisbelønnet af Selskabet for Norges Vel, og faa Aar efter grundlagde han Studiet af Sagalitteraturen ved sit „Sagabibliotek“ (I—III, 1817—20), hvor han baade gav almindelige Synsmaader for Bedømmelsen af de islandske historiske (og mytiske) Fortællinger og en klar og ret fyldig Redegørelse for hver enkelt Sagas Indhold og Ejendommelighed. I Fortsættelse heraf udgav han „Undersøgelse om Kilderne til Snorros Heimskringla og disses Troværdighed“ (1820—23). Selv om meget er blevet bedre oplyst i de hundrede Aar, som er gaaet siden da, maa M.s Skarpsindighed anerkendes, og dette gælder ikke mindre hans to Værker „Om Kilderne til Saxos 9 første Bøger og deres Troværdighed“ (1823), som egentlig først ved Axel Olriks Bøger om Saksens Kilder fik en virkelig Fortsættelse, og „Kritiske Bemærkninger om Saxos Histories 10.—16. Bog“ (1830). Et udmærket Arbejde er hans latinske Udgave af Saxo, som Velschow fuldendte (1839). — Som Sprogmand optog M. de synonymiske Studier, som Sporon og L. Heiberg havde begyndt, og udgav „Dansk Synonymik eller Forklaring af eenstyedige danske Ord“ (1829). Som mangleaarig Kritiker af dansk Litteratur i sine Tidsskrifter stod han med et Kendskab til dansk Digtetekunst, som hans Forægnere ikke havde kunnet eje, og derved uddybes Behandlingen af Ordene i høj Grad. Især forøges hans Behandlings Værd dog ved, at han særlig tager sine Eksempler fra dagligdags Tale, først i anden Række fra Litteraturen, og at han ofte behandler flere Rækker betydningsbeslægtede Ord lige efter hinanden, saa at den ene Artikel kaster nyt Lys over den anden. Hans efterladte Samlinger til en udvidet Udgave blev dygtigt indarbejdede i en saadan (1853) af F. P. J. Dahl. D. i Kbh. — Gift 1805 Louise Augusta Stub, d. 1852.

M. K.

Litt.: Slægt se Adam M.; Selvbilografi i Bispevelesesakt 1830; Jens Møller: „Nyt teol. Bibl.“ XV 1828; Rudelbach i „Evangelische Kirchenzeit.“ ^{9/7} s. A.; H. N. Clausen; „Optegnelser om mit Levned og min Tids Hist.“ 1877; „Dsk. Kirketid.“ 1885; Steenstrup: „Historiekrivn. i Danm.“ 19. Aarh. 1889; „Nationaltid.“ ^{10/11} 1906; Werlauff: „Erindringer“ („Mem. og Br.“ XIII) 1910; Breve i „Briefv. der Gebr. Grimm

mit nord. Gel." 1885 og „Pers. Tidsskr." V 6 1909; Nekrologer i Molbechs „Nord. Tidsskr." IV 1836, Selmers „Akad. Tid." II 1834, Mynster: „Kirkelige Lejlighedstaler" II 1854 og „Neuer Nekrolog der Deutschen" XII 1834.

Müller, Peter Erasmus (f. ^{25/10} 1840), Forstmand, Zoolog. F. i Kbh. Forældre: Numismatikeren Ludvig M. (s. d.) og Hustru.

Tog Præliminæreksamen 1856, lærte et Par Aar praktisk Landvæsen, kom til Landbohøjskolen og tog 1861 Landbrugs-eksamen, blev Student 1863, tog 1867 Forsteksamen og s. A. Filosofikum. Ved Siden af havde han dyrket zoologiske Studier og vandt 1866 Universitetets Pris-

medaille for en Afhandling, der i noget udvidet Form blev trykt i „Naturhistorisk Tidsskrift" 1867 under Titelen: „Danmarks Cladocera". Senere tryktes i samme Tidsskrift en Afhandling om „Bidrag til Cladocerernes Forplantningshistorie", og i et fransk Tidsskrift blev 1870 trykt en Afhandling om Cladocererne i de store schweiziske Søer. 1868 rejste M. til Udlandet, fik i Schweiz Meddelelse om, at der var tilstaaet ham et Stipendium til Uddannelse af en ung Forstmand, der efter Uddannelsen tænkes knyttet til Landbohøjskolens Skovbrugsundervisning. Han tog da til Forstakademiet i Hohenheim, berejste Sydtyssklands Skovogne, tog derefter atter til Schweiz og til Italien og anvendte et længere Ophold i Nepal til Undersøgelse af Golfens Dyreliv, hvilket gav ham Materiale til en Doktor-disputats. 1869 var han i Frankrig, en Tid ved Forstakademiet i Nancy, men forøvrig beskæftiget med forstlige, plantegeografiske og nationalekonomiske Studier. 1870 fortsattes Rejsen gennem Belgien og Tyskland til Forstakademierne i Aschaffenburg, Münden og Tharand, indtil den fransk-tyske Krig nødvendiggjorde Hjemrejsen. 1871 tog han Doktorgraden, og 1873 ansattes han som Lærer i Skovbrug ved Landbohøjskolen. Til Trods for, at han var eneste Lærer i Skovbrugsfagene, og derfor maatte docere saavel de Fag, der hviler paa Naturvidenskaben, som de Fag, der er af økonomisk og historisk Beskaffenhed, fik han dog Tid til omfattende Studier, navnlig vedrørende Skovjorden; paa den ene Side dens Evne til at producere Træer af de forskellige Arter og paa den anden Side den træproducerende Evnes Afhængighed af kemiske og fysiske Forhold og af Dyrelivet i Jordbunden. Da M. manglede et Sted, hvor han kunde publicere Resultaterne af sine Studier, stiftede han „Tidsskrift for Skovbrug", der udkom med 12 Bd. og bragte fra M.s Haand dels hans „Studier over Skovjord" (1879 og 84),

der er oversat baade paa Tysk og Fransk, dels Arbejder over Skovbrugets Statistik (1881) og om Bjergfyrrer (1886—89), hvis naturlige Forekomst i Schweiz og Frankrig blev undersøgt paa Rejser. Desuden publicerede han større og mindre Arbejder i flere andre Tidsskrifter. 1882 blev M. Overførster for II Inspektion, o: en Del af Statsskovene paa Øerne, og 1883 blev han tillige Overinspektør for Sorø Akademis Skove. M. har altid forstaaet at skaffe sig Medarbejdere, som dels ligefrem har arbejdet sammen med ham, dels efter hans Opfordring selvstændig har udført Arbejder af Betydning for Faget. C. F. A. Tuxen udførte de kemiske Undersøgelser, som var nødvendige ved M.s Jordbundsstudier, W. Gyldenfeldt var en Tid Medudgiver af „Tidsskrift for Skovbrug" og paatog sig Udgivelsen af C. D. F. Reventlows Værk: „Forslag til en forbedret Skovdrift". C. Bloch udgav sammen med M. den tidligere Skovbrugslærer J. F. Hansens Forelæsninger: „Et Afsnit af Læren om Skovbrugets Økonomi". A. Oppermann skrev efter M.s Tilskyndelse: „Bidrag til det danske Skovbrugs Historie 1786—1886", og efter at M. var gaaet af fra Skovbrugsundervisningen, og Oppermann var blevet ansat som Assistent ved denne, var han behjælpelig med at tilvejebringe autograferede Gen- givelser af M.s Forelæsninger, dels over Skovdyrkningslære og dels over Skovbrugs- historie. 1901 omorganiseredes „Statens forstlige Forsøgsvæsen", og Oppermann blev Forsøgsleder, M. Formand for en Tilsyns- kommission. Han tog nu paa ny fat paa Jordbundsstudier, dels i Bøgeskoven, sammen med Fr. Weis, dels paa Hederne i Jylland sammen med K. Rørdam og forskellige Forstmænd. Resultaterne findes offentliggjorte i „Det forstlige Forsøgsvæsen i Danmark", navnlig i Bd. III, men forøvrig fortsætter M. trods sin høje Alder stadig Arbejdet paa dette Omraade, medens han 1911 opgav sin Stilling som Overførster og 1920 Stillingen som Overinspektør for Sorø Skove. — Gift 1874 Augusta Sophie Thiele.

J. H.

Litt.: Slægt se Adam M.; Hustrus Slægt 1 Hauch-Fausbell: „Slægthaandbogen"; Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1872; Univ. Progr. April 1866, S. 199; Gosch: „Den dsk. zool. Litt." II—III 1873—78; Fr. Weis i „Politiken" 1/8 1907; „Nationaltid." s. D.; „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908" 1908; Sv. Dahl: „Bibl. zool. Dan. 1876—1906" 1910; „Vore Herrer" 28/11 1920; „Politiken" 28/11 s. A.; „Naturens Verden" s. A.

Müller, Sigurd Hjorth (^{21/12} 1844—¹² 1918), Skolemand, Forfatter, Kunst- og Litteraturhistoriker. F. i Snedstved Thisted. Forældre: Præst, Seminarieførstander Ludvig Chr. M. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1863 og begyndte at studere Medicin. 1867 tog Maleren Thorald Læssøe ham imidlertid med paa en 8 Maaneders Rejse til Italien. Efter denne kastede han sig over Æstetik-

ken og tog Magisterkonferens 1872, hvorpaa han virkede som Lærer ved københavnske

Skoler og 1886—1901 som Rektor ved Kolding Latin- og Realskole. Begejstret Kærlighed til det gode og det skønne og personlig Noblesse gjorde M. til en frisindet Humanist og en virkelysten Mand med vidtspændende Interesser. Han besad pædagogisk

Evne, hans Felt blev den populære Meddelelse. Som Forfatter debuterede han 1867 med „Digte“, udgav 1874 „Tre Fortællinger“, af hvilke „Sarons Rose“ vakte megen Opmærksomhed, og leverede Bidrag til periodiske Publikationer. Han oversatte Mosaikos, Theokrit, Euripides og Holbergs latinske Epigrammer og blev en flittig populær Skribent — udsendte en lang Række Skolebøger, af hvilke „Haandbog i den danske Litteratur“ (1880), „Kortfattet dansk Litteraturhistorie“ (1881) og „Grundtræk af den nordiske Mytologi“ (1883) kom i mange Oplag. Som Skolemand blev han lidt af en Banebryder ved sine frisindede Reformers. I den senere Del af hans Liv lagde hans kunsthistoriske Interesser mere og mere Beslag paa hans Virken. Dels var han Medarbejder ved Blade og Tidsskrifter, ved Salmonsens og Bricks Leksika, dels skrev han bl. a. „Thorvaldsen“ (1893) og den meget udbredte „Nordens Billedkunst“ (1905). Han var Kunstentusiast, om end ikke original i sit Syn paa Kunst, saa dog altid selvstændig, frisk og modtagelig. Han udtrykte sig i almindelige Vendinger, men i et livligt Sprog, der stedse varmes af hans Glæde ved og Hengivenhed for Kunsten, og han snakkede frit fra Leveren, lagde ikke Fingrene imellem, naar noget ikke huede ham, som da han f. E. slog Bøgebjergs Grundtvig-Monument ihjel. Radérkunsten interesserede ham levende, og han ejede en stor Samling af danske Raderinger. D. i Kbh. — Gift 1874 Marie Louise Biering, d. 1908. S. S.

Litt.: Om Slægt se Morten Eskesen: „L. C. Müllers Saga“ 1907; Hustrus Slægt i I. Barfod: „Den falsterske Gejstlighedens Hist.“ I 1851; „Vor Ungdom“ 1901, S. 463 ff. (af Georg Bruun); „Bogvennen“ 7/11 1917 (af Henning Brøchner); P. Læssøe Müller i „Højskolebl.“ 1920; „Berl. Tid.“ 10/5 1920; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 3/12 1918 (af Kai Flor) og 10/12 s. A. (af Elna Borch); „Ugens Tilskuer“ 16/12 s. A. (af H. N.), „Politiken“ 4/12 s. A. (af C. C. Clausen) og „Kolding Folkebl.“ 3/12 s. A.

Müller, Sophus Otto (f. 24/5 1846), Arkæolog. F. i Kbh. Forældre: Numismatikeren Ludvig M. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1864 og tog 1871 filologisk-historisk Embedseksamen. Gennem Hjemmet havde han nær Tilknytning til Arkæologien og Samlingerne i Prinsens Palæ. Fra Faderens Felt, den klassiske Oldtid, vendte han snart sin

Interesse mod den hjemlige Arkæologi, hvor Worsaae da havde brudt nye Baner. Efter et Par Afhandlinger paa dette Omraade 1874 og 1876 tog han paa Studierejse og ansattes ved sin Hjemkomst 1878 som Assistent i Museet for de nordiske Oldsager, hvor han, til han 1921 trak sig tilbage, har virket uafbrudt, fra 1887 som Inspektør og fra Museumsforholdenes

Omordning 1892 som Direktør, for Nationalmuseets I. Afdeling, der da kom til at omfatte den danske Samlings forhistoriske Del, Antiksamlingen og etnografisk Samling. 1880 tog han Doktorgraden med en banebrydende Afhandling om „Dyreornamentiken i Norden“. Bortset fra mindre Strejftog ind paa den historiske Arkæologis Omraade falder M.s Virksomhed indenfor Danmarks forhistoriske Kultur, hvis Forhold til den klassiske han stadig har aabent Øje for. I Danmarks Arkæologi har han en Førstilling jævnsides med Worsaae; den finere kronologiske Sondring, denne havde paabegyndt, førte M. videre for alle 3 Hovedperioder, og med Kraft hævder han de vundne Resultater overfor Angreb fra udenlandske og hjemlige Arkæologer. 1888—95 udkom „Ordning af Danmarks Oldsager“, der i et Billedatlas med kortfattet dansk og fransk Tekst klargør, hvad der er naaet, og 1897 gav han i „Vor Oldtid“ en klar, paa en Gang videnskabelig og populær Fremstilling af Danmarks Arkæologi. Begge Værker er endnu det uundværlige Grundlag for det arkæologiske Studium, om de end nu, ikke mindst gennem deres Forfatters videre Resultater, stærkt trænger til en Fornyeelse. Som Modstykke til „Vor Oldtid“ fremkom 1904 „De forhistoriske Tider i Europa“ (i „Verdenskulturen“ II). Af M.s sidste Værk: „Oldtidens Kunst i Danmark“ er Stenalderen (1918) og Bronzealderen (1921) udkomne. Ind mellem disse særligt udgivne Værker ligger en lang Række Arbejder, i „Aarb. f. nord. Oldkyndighed“, hvor ikke mange Aargange savner hans Navn, og i „Nordiske Fortidsminder“. Det ordnende og sammenfattende præger M.s Produktion; om blotte Fundbeskrivelser vil man forgæves lede; Bevisførelse og Resultater fremstattes i en kort og knap Stil, men fortættet i hver ny Afhandling; et Citat i en Fodnote træder oftest i Stedet for Drøftelse af tidligere fremsatte Teorier. Et betydeligt Arbejde har M. nedlagt i det topografiske Studium af Mindesmærkerne, der bl. a. har sat sine Spor i „Vej og Bygd i Sten- og Bronzealderen“ (1894), „Danevirke“ (1903), „Vendsyssel-Studier“ (1912) og i en Række Kort i Museet. Her som overall høster han først og frem-

mest sin Viden af Sagerne, Mindesmærkerne, Terrænet; Bøgerne kommer i anden Række. Som en af Hovedfaktorerne ved Samlingernes Forening 1892 under Nationalmuseet har M. stædt med Varme kæmpet for Enhedens Bevaring, saaledes i „Nationalmuseet 100 Aar efter Grundlæggelsen“ (1907). Under hans Direktion omordnedes de ham underlagte Samlinger efter moderne Principper og forsynedes med vejledende Etiketter, og Undersøgelserne i Marken førtes ind i det eksakte System, der har været Betingelsen for de nu vundne, rige Resultater. Der foranstaltedes et nøjere Samarbejde med Naturvidenskaberne; et Resultat heraf er bl. a. „Affaldsdynger fra Stenalderen i Danmark“ (1900). Samtidig havde han som Sekretær i Oldskriftselskabet 1881—1920 den virkelige Ledelse af dette Selskab og redigerede dets Aarbøger. En moderne Tjenestemandstype var M. ikke og ønskede sikkert heller ikke at være det; som Embedsmand af den gamle Skole satte han sig sine Maal og forfulgte, hvad han ansaa for det rette, med fast og sikker Haand uden Sidehensyn, naaede det derfor ogsaa oftest indtil det Øjeblik, da en ny Tidsaand dukkede op, som han ikke forstod og ikke anerkendte. — Gift 1880 Karen Linde.

Th. Th.

Litt.: Slægt se Adam M.; Selvbograft i Univ. Progr. Novb. 1880; H. A. Kjør i „Nord. tidskr.“ 1916; „Berl. Tid.“ 23/5 s. A.; „Politik.“ 24/5 s. A.; „Politik.“ og „Nationaltid.“ 27/1 1921.

Müller, Tage Christian (2/10 1780—2/10 1849), Biskop. F. i Kbh. Forældre: Skræddermester Wilhelm M. og Frederikke Dorothea Rasmussen. Blev Student 1795 og Cand. theol. 1799; de følgende Aar levede han af Undervisning i Kbh., og 1805 vandt han Universitetets Guldmedaille for en filosofisk Afhandling. 1806 blev han Sognepræst i Nørre Snede og Ejstrup, 1810 forflyttedes han til Køng paa

Sjælland, 1830 til Stege, hvor han tillige blev Provst, og endelig 1833 blev han Biskop i Ribe. I Datiden var han navnlig kendt for sin „Udvikling af den kristelige Religions Troslærdomme for oplyste, men ulærde Kristne“ (1829; 2. Opl. 1832), og som Biskop øvede han stor Indflydelse. Han var myndig og streng, men formaade at anerkende Standpunkter, der var vidt forskellige fra hans eget; og de, der lærte ham nærmere at kende, satte stor Pris paa ham; han havde stærkt Hang til Tungsind, som han hele sit Liv maatte kæmpe imod. Han var flere Gange (1842, 44, 46 og 48) kongevalgt Medlem af Stænderforsamlingen i Viborg og sluttede sig her til de Konservative; han var ligeledes kongevalgt Medlem af den grundlovgivende Rigsdag, men Sygdom nødte

ham til at forlade denne, forinden Forhandlingerne var endte. D. i Ribe. — Gift 1806 Henriette Louise Rasmussen, d. 1857.

H. M.

Litt.: Selvbograft i Bispvevlisesprogram 1833; J. Daugaard: „Til Minde om T. M.“ 1849; V. Birkedal: „Personl. Oplevelser“ II 1890; Breve i „Efterl. Breve til J. P. Myunster“ 1862 og H. Lund: „Borgerdydskolen“ 1887, S. 76; Nekrologer i „Dsk. Kirketid.“ 1849 og Selmers Nekrol. Saml. II 1852.

Müller, Theodor Alfred (f. 30/6 1865), Historiker. F. i Hjørring. Forældre: Overlærer Carl Vilhelm Theodor Emil M. og Annette Sophie Georgine Buhl. Blev Student 1884, Cand. mag. (Historie) 1892, Lærer ved Skt. Jørgens Gymnasium (Henrik Madsens Skole) i Kbh., Lektor 1919. Vigtigste Arbejder: folkløristiske Studier i „Dania“: „En folkløristisk Methode og Theori“ (1893), „Studier fra Læsø“ (1895);

„Studier i danske Folkeviser“ (1900), religionshistoriske Anmeldelser sst., bl. a. af Lehmanns „Zarathustra“ og Vodskovs „Sjæledyrkelse og Naturdyrkelse“, „Troen paa Aander og Guder“ („Stud. Samf. Smaaskr.“ 1897); i „Folkens Historie“ I (1907): Indledning om Kulturens Oprindelse og den gamle Orients Historie i Ægypten og Vestasien; „Palæstina som babylonisk Kulturprovins“ („Religionshist. Smaaskrifter“ 1913); om Primitivitet hos Homer („Vor Tid“ 1915); „Holbergportrætter“ (1918) og Afhandlinger i „Holberg Aarbøger“. — Allerede i Skoletiden vaagnede M.s Interesse for den gamle Orients Liv og Kultur. For at vinde virkelig Indsigt i denne skaffede han sig ogsaa grundigt Kendskab til den moderne Orient, nulevende vilde Folks Liv og fremfor alt Religionshistorie. Omfattende Studier gav ham alsidig og dybtgaaende kulturhistorisk Viden. Opvækst blandt Landboere og primitive Mennesker har støttet et medfødt Instinkt for Indlevelse i primitive Folks Tænken og Færden og gav ham Evnen til at skildre andre Tiders og Steders Kulturliv i anskuelige Billeder. Det selvoplevede synes overalt at danne Hovedudgangspunktet for hans Vurdering af det menneskelige, og hans Interesse er i første Række Forstaaelsen af Livet (materielt og aandeligt), Kulturens og Ideernes Udvikling. En nøgtern, redelig sund Sans væbner ham mod moderne Forsknings hyppige Fejl at lægge for meget ind i Oldtidskulturens Samfundsformer og Forhold. Kritisk afdækker han danske Folkeviser og homeriske Sange for senere paalagt Romantik og viser os dem som de Genspejlinger af Fortids Liv og Tænken, de virkelig er. Samme livsnære Forstaaelse af primitiv Tankegang præger

hans Syn paa de religiøse Forestillingers Oprindelse og Udvikling fra Aander til Guder. I „Folkenes Historie“ giver han en klar, helt gennemsigtig Vurdering af den ældste Kulturudvikling fra Stenalder til de første „Kulturriger“ med talrige oplysende Paralleller fra Nutidens vilde Folk, og han har Æren af at være den første, der paa Dansk giver en samlet, videnskabelig underbygget Fremstilling af den gamle semitiske Orient, levendegjort ved en Mængde anskueliggørende ypperlige Billeder. Faa har som M. Evnen til at læse en Personligheds Aand og Karakter ud af Portrættet, og i Bogen om Holbergportrætter anvender han den historisk-kildekritiske Metode for derved at udskille Førstehaandsbillederne som de bedste Kilder. Stærkt særpræget i sin Aandsform har M. sin egen Plads i dansk Videnskab (Vodskov er ham underlegen i Tankens Stringens og Nøgternhed). Nærmest staar han den engelske antropologiske Skole med dens Studium af nulevende vilde Folk. — Ugift.

F. de F.

Litt.: Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1884“ 1910.

Müller, Christoph Wilhelm Andreas (døbt ³⁰/₁₁ 1733—²⁴/₂ 1816), Miniaturmaler. F. i Brunsvig. Forældre: Kabinetssmaler Johann

Alexander M. og Louise Sophia Busch. Opdroges af sin Morbroder Maleariinspektøren og Portrætmaleren L. W. Busch. Det var formentlig i Haab om at skaffe sig en Fremtid ved Dronning Juliane Maries Bistand, at han kom til Danmark; man antager, han er identisk med

den Andreas Møller, som 1755 indkom i Akademiets Skole; men først hen i 60'erne kan hans Arbejder paavises. 1762 raderede han et Portræt af Lor. Spengler, fra 1763 har han leveret Arbejder som Miniaturmaler og fik s. A. Bestalling som Hofminiaturskildrer. Regeringsskiftet og C. Høyers Tilbagekomst forandrede betydelig hans Stilling, og skønt hans Arbejder nu naaede deres Højdepunkt, blev han ikke meget benyttet. 1772 blev han agreeret, 1773 Medlem af Akademiet, 1783 søgte han forgæves et Professorat, men Jens Juel blev foretrukket; indtil 1815 var han Akademiets Bibliotekar. Han vides at have malet Oliemalerier (1805: Kronprinsessen i Juels Maner) og at have udført nogle Raderinger, især for Grev Moltke; ogsaa sit Selvportræt. Hans Betydning er dog som Miniaturmaler. Optraget i den ældre Stil med dens forsigtige Stipling har han udført en Del nøje gennemarbejdede og pinlig detailede Billeder. Teknikken kan gøre Billederne stive og tørre; men stundom viser hans halvfær-

dige Arbejder, som Caroline Mathilde paa Frederiksborg, en Ynde og Finhed, der stiller dem højt; ogsaa naar han maalede sin Protektice, kunde hans Arbejder være af betydelig Værd (Frederiksborg, Hohenzollern Museet i Berlin). Paa Charlottenborg hænger hans Medlemsarbejder, Portrættet af Wiedewelt og Als. D. i Kbh. — Gift 1) Frederikke Cathrine Trauben, d. 1764. 2) 1764 Bodil Marie Jensen, d. 1817. O. A.

Litt.: „Kbh. nyeste Skilderi“ 1805, Sp. 781 og 1815, Sp. 443; F. J. Meier: „Wiedewelt“ 1877 og „Fredensborg“ 1880; Lemberger: „Die Bildnis-Miniatur in Skandinavien“ II 1912.

Mynster, Carl Jacob Niels Sylvester (³⁰/₄ 1837—¹⁹/₄ 1903), Personalhistoriker. F. i Roskilde. Forældre: Amtsforvalter Niels Olaus M. og Sara Hansen. Blev Student 1855, Cand. med. 1863, var i Paris 1863—64 og 1864—65, deltog i Krigen 1864 som Underlæge, var 1866—67 i Tyskland, Frankrig og England og nedsatte sig som praktiserende Læge i Kbh. 1867; nogle Aar før sin Død maatte han opgave sin Praksis paa Grund af Sygelighed. M. drev overordentlig grundige personalhistoriske Studier, og hans ualmindelige kritiske Sans, store Flid og minutløse Nøjagtighed gjorde ham til en af de solideste Personalhistorikere herhjemme. Af hans omfattende Samlinger til Lægers, Apotekeres og Juristers Historie er intet udgivet. Han var 1887 Medstifter af „Genealogisk Institut“. D. i Kbh. — Gift 1875 Harriet Caroline Robinson, d. 1891. P. E.

Litt.: Slægt hos Lengnick og i Schwänenflügel: „J. P. Mynster“ 1900; Nekrolog i „Berl. Tid.“ ¹⁸/₄ 1903.

Mynster, Frederik Ludvig (²/₁₂ 1811—²³/₁₂ 1885), Litterat. F. i Kbh. Forældre: Lægen O. H. M. (s. d.) og Hustru. Tog efter i en Del Aar at have været ved Landvæsenet 1835 dansk-juridisk Eksamen, og var derefter Godsforvalter paa forskellige sjællandske Herresæder, indtil han selv købte sig Gaarden Emilsminde i Nærheden af Slagelse, hvor han levede Resten af sine Dage stærkt optaget af litterær Virksomhed. En betydelig Mængde af Luthers Skrifter har han oversat paa Dansk, endvidere Herders „Cid“ (1865), Tennysons „Kystdrømme og Aylmersfield“ (1877), „Maria Tudor“ (1881) og „Majdronningen“ (1883), Schellings „Clara“ (1882) og meget andet. Mest kendt er maaske hans metriske Gengivelse af Ossians Digte (1849—50; 2.

Udg. 1876), der vakte bl. a. H. C. Ørstedes og F. C. Sibberns Interesse. D. paa Emilsminds. — Gift 1843 Caroline Birgitte Kirstine Hasle, d. 1880. C. S. P.

Litt.: Slægt se C. M.; Hustrus Slægt i C. A. P. Hasle: „Familien Hasles Stamt.“ 1911; Brev i F. L. Mynster: „Biskop Laubs Levned“ I 1885; Nekrolog i „Dagbl.“ 27/12 s. A.

Mynster, Jacob Peter (9/11 1775—30/1 1854), Biskop. F. i Kbh. Forældre: Inspektør ved Frederiks Hospital Christian Gutzon Peter

M. og Frederikke Nicoline Christiane Ring. Opdroges af Stedfaderen Lægen F. L. Bang (s. d.), en streng Pietist, hvis Opdragergerning var temmelig planløs; han dimitterede selv 1790 Sønnen til Universitetet og bestemte, at han skulde studere Teologi, „fordi — som M.

selv siger — jeg blev anset som for dum til at indlade mig i det svære medicinske Studium“. Af Pligtfølelse, men uden Interesse for Studiet gennemførte M. da dette, saaledes at han 1794 tog teologisk Embeds-eksamen; kort efter blev han Huslærer for Grev A. W. Moltke (s. d.) paa Bregentved; han havde her megen Tid til sin Raadighed, studerede ivrig Kant, Hegel og Schelling, og 1798 fik han Universitetets Guldmedaille for en Afhandling om „Fordelene og Manglerne saa vel ved den offentlige som ved den private Opdragelse“. 1801 skaffede Grev Moltke ham Præstekald i Spjellerup og Smerup. I Begyndelsen maatte han kæmpe mod et meget stærkt Tungsind, idet han følte sig ulykkelig over at skulle prædike Kristus uden selv at eje virkelig Kristentro. Men en Dag i Sommeren 1803, da han sad og læste i Jacobis Skrift om Spinoza, oplevede han et religiøst Gennembrud, som førte ham til „ganske uden Forbehold“ at hengive sig i Guds faderlige Haand og i en urokkelig Tro paa den historiske Kristus. Og da han havde taget denne Beslutning, nedsteg i hans Sjæl den Fred, som overgaar al Forstand. I den følgende Tid fik han ogsaa sin Selvtillid styrket ved Kamma Rahbeks Besøg i Spjellerup og den livlige Brevveksling, som han førte med hende; han begyndte nu paa litterær Virksomhed, skrev i Rahbeks „Minerva“ mod Biskop Boisens Forslag til en ny (rationalistisk) Liturgi og udgav 1809 sin første Prædikensamling; ved Roskilde Landemode oplæste han 1810 en Afhandling: „Om den Kunst at prædike“. 1811 søgte han Embedet som 1. Kapellan ved Frue Kirke i Kbh., fordi han længtes efter en større Virksomhed i Hovedstaden, og snart efter at han havde faaet denne Stilling, lykkedes det ham at samle en stor Menighed om sin Prædikestol, deriblandt adskillige af de be-

tydeligste Personer i Datiden og mange teologiske Studenter og Kandidater. I sin Forkyndelse søgte han at overvinde Rationalismen paa samme Maade, som han selv var kommet ud over den; han appellerede til Samvittigheden hos sine Tilhørere og stræbte at føre dem fra Betragtningen af Jesus som Læreren og Forbilledet til Troen paa ham som Frelseren og Forsoneren; med særlig Styrke fremhævede han den enkelte Liv i Bønnen og Hengivelse i Guds Villie. I den følgende Tid fik han ogsaa overdraget en Række Hverv, der var et betydningsfuldt Vidnesbyrd om den Agtelse, han nød. 1812 blev han saaledes Docent i Psykologi ved Pastoralseminariet og dettes Meddirektør; 1814 besøgede han en ny Oversættelse af Luthers lille Katekismus og fik Sæde i det nyoprettede Bibelselskabs Bestyrelse; 1815 fik han Sæde i Kommissionen til en revideret Oversættelse af det ny Testamente, og 1817 blev han endog Medlem af Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler; 1826 blev han Hofprædikant og 1828 kgl. Konfessionarius. Samtidig fortsatte han sin litterære Virksomhed; 1823 udgav han en Aargang Prædikener i 2 Bd., 1825 oversatte han en Del af sine tidligere videnskabelige Arbejder paa Tysk („Kleine theologische Schriften“), og 1833 udsendte han sine „Betragtninger over de kristelige Troslærdomme“, et Skrift, som i Datiden fik en overordentlig stor Betydning og i M.s Levetid udkom i tre store Oplag. I disse Aar rasede Striden om „Kirkens Genmæle“; M., der allerede tidligere havde næret Bitterhed mod Grundtvig, var nu alt andet end tiltalt af hans „zelotiske Iver“ og udgav en mod ham rettet Prædiken: „Om den kristelige Visdom“, hvorpaa Grundtvig svarede med en Prædiken: „Om den kristelige Kamp“. 1830 døde Biskop Münter, og mange ventede allerede dengang, at M. skulde blive hans Efterfølger; det blev dog P. E. Müller (s. d.), men ved dennes Død 1834 var M. selvskreven til Embedet, og Sept. s. A. blev han udnævnt. Bispestillingen voldte ham dog mange Sorger, fordi han var udpræget konservativ og havde meget svært ved at se det berettigede i de Ønsker om Ændringer i det bestaaende, som med de frihedsvenlige Strømninger ogsaa begyndte at røre sig paa Kirkelivets Omraade. Til Grundtvig og hans Kreds vedblev han at staa i et meget spændt Forhold; da Grundtvig 1838 androg om at faa Tilladelse til at holde Konfirmation og Altergang i Fredrikskirken, blev dette nægtet af Kancelliet, i Henhold til en meget skarp og haanlig Betænkning fra M.; og naar han n. A. tilraadede at ansætte Grundtvig som Præst ved Vartov, var det kun for at undgaa større Uro. De gudelige Forsamlinger var M. heller ingen Ven af, og han ønskede en gammel Forordning af 1741 anvendt mod dem, saaledes at man kun til-

lod Møder af faa Personer og i Prædikantens Hjemsogn, medens omrejsende Talere skulde fængsles og mulkeres; overfor Baptisterne var han ligeledes meget streng og forlangte, at Børnene mod Forældrenes Ønske tvangsmæssig skulde døbes af Statskirkeske Præster, men dette Krav lod sig dog ikke gennemføre. Et Omraade, hvor M. forsøgte en Reform, var det liturgiske, idet han 1839 udgav et Udkast til en ny Alterbog og et nyt Kirkeritual; men dette blev angrebet fra mange Sider, ikke mindst af Grundtvig, der især var utilfreds med, at Spørgsmaalene om Forsagelse og Tro ikke skulde rettes til Barnet selv, og der kom ikke noget ud deraf. Ønsket om en ny Salmebog var ogsaa brændende i Datiden; men for at holde Grundtvigs Salmer ude fra Gudstjenesten samlede M. et lille „Tillæg til den evangelisk-christelige Psalmebog“, som blev autoriseret 1845; men forinden havde Kbh.s Præstekonvent nedsat en Komité til at udarbejde en helt ny Salmebog og andraget Kancelliet om, at „Tillægget“ maatte stilles i Bero for ikke at træde hindrende i Vejen for den nye — et Skridt, hvorover M. følte sig meget ilde berørt. Ogsaa paa flere andre Omraader havde han Anledning til at klage over Præsternes Opsætsighed, og paa Grund af det stærke Modsatningsforhold, han saaledes kom til at staa i overfor de forskellige kirkelige Retninger og Personligheder, blev han efter sin Død Genstand for en meget uretfærdig Bedømmelse, ikke blot fra Grundtvigianernes og S. Kierkegaards Side men ogsaa af mange andre. Nutildags erkendes det dog, at hans Virksomhed har været af overordentlig stor Betydning, og at han — til Trods for sin Begrænsning paa adskillige Omraader — alligevel er en af den danske Kirkes mest fremragende og fortjenstfulde Personligheder. D. i Kbh. — Gift 1815 Marie Frederikke Francisca (Fanny) Münter, d. 1871.

H. M.

Litt.: Slægt se C. M.; Hustrus Slægt se B. Münter, d. 1793; Selvbiografi i Acta Solennia ved Kroningsfesten 1815 og i Biøpevielsespr. 1834; Erindringer i „Medd. om mit Liv“ 1854; Ørsted: „Af mit Livs og min Tids Hist.“ III 1856; J. A. Hansen: „Polit. Skildringer af afdøde dsk. Mænd“ I 1854; J. Paludan-Müller i „Nyt teologisk Tidsskr.“ s. A.; Martensen: „Til Erindring om J. P. M.“ 1855 og „Af mit Levned“ 1882—83; S. Kierkegaard: „Øjeblikket“ 1854—55; J. Paludan-Müller: „Kierkegaards Angreb paa M.s. Eftermæle“ 1855; Rudelbach i „Evang. Ugeskr.“ 1861 og „Zeitschr. f. d. ges. luth. Theol. u. Kirche“ 1862; „Af efterladte Breve til J. P. M.“ s. A.; O. Waage: „J. P. M. og de filos. Bevægelser paa hans Tid i Danm.“ 1867; „Dagbl.“ 8/11 1875; B. J. Fog i „Kristelig Kal.“ s. A.; C. L. N. Mynster: „Nogle Blade af J. P. M.s Liv og Tid“ s. A. og „Nogle Erindr. og Bemærk. om M.“ 1877; L. Schrøder i „Nord. månedsskr.“ 1875; Borchsenius: „Litterære Feuilletoner“ 1880; Otto Møller: „Til Forstaaelse og Bedømmelse af Nutidens Fritænkeri“ 1881; F. V. Andersen: „Til Forsvar for J. P. M.s Eftermæle“ s. A.; C. J. Brandt i „Dsk. Kirketid.“ 1882; „Kirkeh. Saml.“ III 4 1882; L. Koch: „Den dsk. Kirkes Hist. 1817—54“ 1883; Birkedal: „Personl. Oplevelser“ 1890—

91; Bøgh: „Chr. Winther“ 1893—1901; S. Koch i „For Kirke og Kultur“ V 1898; H. Rosendal i „Kirkeh. Saml.“ IV 6 1900; Schwanenflügel: „J. P. M.“ 1900; „J. P. M.“ 1904 og I „Ill. Tid.“ 2/1 s. A.; V. Brücker i „Højskolebl.“ 1900; Teisen i „Frit Vidnesbyrd“ 8/12 1901; Rosendal i „Den dsk. Højskole“ 1904; V. Bang i „Nationaltid.“ 13/1—27/1 1907; Fru Heiberg: „Et Liv“ 1913 I, S. 272 (fra 1891); „Otto Møller og Skat Rørdam“ 1915—16; F. Horstmann i „Kirken og Hjemmet“ s. A.; M. Pontoppidan: „Dsk. Kirkeliv i Mandts Minde“ 1916; Reumert: „En Race-Slægt“ 1917; M. Neliendam: „Bastholm“ 1922; Breve i „Breve fra J. P. M.“ 1860; „Breve fra og til J. L. Heiberg“ 1862; „Af efterladte Breve til J. P. M.“ s. A.; „Breve til og fra Sibbern“ 1866; „Udvalg af Breve til P. Hjort“ 1867; „Breve fra og til H. C. Ørsted“ 1870; „Mindeblade om Oehlenschläger“ 1879; „Om K. M. Rahbeks Brevvekslinger“ 1881; „Ude og Hjemme“ 1880; „Ur E. Tegners papper“ 1882; „Teol. Tidsskr.“ 1886—87; „Kirkeh. Saml.“ IV 4 1895—97 og Heide: „Fra Frederiksberg Have til Bakkehuset“ 1918; Nekrologer i „Ill. Nyhedsbl.“ 1854 og „Nyt teol. Tidsskr.“ s. A. — jfr. løvrig Grundtvig og Kierkegaard.

Mynster, Christian Ludvig Nicolai (^{10/3} 1820—^{10/12} 1883), Litterat. F. i Kbh. Forældre: Biskop J. P. M. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1836 og sluttede Venskab bl. a. med Hostrup, Kr. Mantzius og B. J. Fog. tog 1843 teologisk Embedseksamen og var efter en Udenlandsrejse en Tid Lærer ved Realskolen i Maribo, derefter i Næstved. Senere tog han til Kbh., syslende med Lærergerning og stilfærdig tilbagetrukket levende i Minderne fra Litteraturens Glansperiode i Aarhundredets Begyndelse. Til Belysning af denne Tid har han udgivet en Række værdifulde Stofsamlinger („Breve fra J. P. Mynster“ 1860; „Af efterladte Breve til J. P. Mynster“ 1862; „Nogle Blade af J. P. Mynsters Liv og Tid“ 1875; „Breve fra og til F. C. Sibbern“ 1866; „Mindeblade om Oehlenschläger og hans Kreds hjemme og ude“ 1879) og skrevet Bøgerne: „Nogle Erindringer og Bemærkninger om J. P. Mynster“ (1877), „Fra den ældre Tid“ (1882; omhandlende Tieck, Oehlenschläger, Fr. Münter) og „Meddelelser fra Fr. Münters og Frederikke Münters Ungdom“ (1883). D. i Kbh. — Ugift.

C. S. P.

Litt.: Slægt se C. M.; Fortale til Ludv. M.: „Har S. Kierkegaard fremstillet de kristelige Idealer — er dette Sandhed?“ 1884; Hostrup: „Erindringer fra min Barndom og Ungdom“ 1891. S. 69, 107, 197; S. B. Thrige i „Museum“ s. A.; Breve i „Breve fra og til C. Hostrup“ 1897; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 17/12 1883 og „Dagbl.“ 18/12 s. A.

Mynster, Ole Hieronymus (^{13/8} 1772—^{13/10} 1818), Læge. F. i Kbh. Forældre: Inspektør ved Frederiks Hospital Christian Gutzon Peter M. og Frederikke Noline Christiane Ring. Opdroges af Stedfaderen Lægen F. L. Bang (s. d.), blev Student 1788, beskæftigede

sig foruden med Medicin meget med Kemi og fik 1794 Universitetets Gulmedaille for et kemisk Arbejde. Han

kom snart i Forbindelse med Samtidens aandelig interesserede Ungdom, blev Medstifter og Redaktør af „Fysisk, økonomisk og medikokirurgisk Bibliothek“ og kom senere til at høre til Bakkehusets Kreds. 1796 blev han Kandidat, 1797 Dr. med., rejste derefter flere Aar i Udlandet, blev ved sin Hjemkomst Reservemedikus ved Frederiks Hospital og Adjunkt ved Fakultetet 1800. Allerede 1802 blev han Overlæge. 1805 ekstraordinær og 1817 ordinær Professor. M. arbejdede noget med elektriske Undersøgelser og fik Videnskabernes Selskabs Sølvmedaille, men noget større medicinsk Arbejde naaede han ikke at faa fuldført, af en Farmakologi udkom kun 1. Del. Han var en afholdt og samvittighedsfuld Overlæge og en dygtig klinisk Lærer. D. i Kbh. — Gift 1812 Ane Christine Hansen, f. Liebenberg, d. 1833.

F. L.

Litt.: Slægt se C. M. og Lengnick: Liebenberg; Selvbioграфи i Program ved Doktorpromotionen 1797; Steffens: „Was ich erlebte“ 1840—44; Oehlenschläger: „Erindringer“ 1850—51; J. P. Mynster: „Medd. om mit Liv“ 1854; „For Idé og Virkelighed“ 1873; Ingerslev: „Danm. Læger og Lægevæsen“ s. A.; Steenstrup: „Historieskrivningen i Danm. 1 19. Aarh.“ 1889; Reumert: „En Race-slægt“ 1917; Nekrologer i „Dsk. Litt. Tid.“ 1818, „Dsk. Minerva“ s. A., „Tilskueren“ s. A. og „Blb. f. Læger“ 1821. Jvfr. løvrig Oehlenschläger.

Münter, Balthasar (²⁴/₃ 1735—⁵/₁₀ 1793), Præst. F. i Lübeck. Forældre: Købmand Lorenz M. og Christine Kayser. Kom 1754

som Student til Jena, hvor han allerede 1757 blev Docent under det filosofiske Fakultet. Hans Hu stod til fortsat akademisk Virksomhed, men 1760 fik han af Hertugen af Gotha Tilbud om en Stilling som Hofdiakon og Præst ved Vajsenhuset, og dette mente han ikke at kunne afslaa. 1763 avancerede han til Superintendent i Tonna, men kort efter (1765) valgtes han til Andenpræst ved St. Petri Kirke i Kbh.; under et Besøg i Lübeck havde han nemlig prædiket dér, og nogle Tilhørere fra Kbh. fandt saa stort Behag i ham, at de satte hans Valg igennem; 1766 blev han Sognepræst ved Kirken og virkede i denne Stilling til sin Død. Hans Prædikener gjaldt i Samtiden som Forbilleder for gejstlig Talekunst; der foreligger ialt 16 Bd. trykte, og af disse blev de 5 oversat paa Dansk; han var end-

videre meget anset som Salmedigter. I hans Hjem samledes en Kreds af betydelige tyske Familier, og man var dér velbekendt med Forberedelserne til Hofrevolutionen 1772, ligesom M. ogsaa var Medvidder i Kronprinsens Planer 1784. Mest kendt er han dog blevet ved sin Sjælesørgervirksomhed for Struensee i Fængslet; selv mente han, at det var lykkedes at gøre den dødsdømte til en troende Kristen, og de Samtaler, som han havde ført med ham, udgav han under Titlen „Bekehrungsgeschichte des Grafen Struensee“; i den følgende Tid vandt dette Skrift stor Yndest og blev optrykt paa ikke mindre end 6 forskellige Sprog. D. i Kbh. — Gift 1760 Magdalene Ernestine Sophia Friedriche v. Wangenheim, d. 1808. H. M.

Litt.: Slægt hos Lengnick, i „Vierteljahrscr. f. Heraldik“ 1884, Elvius og Hiort-Lorenzen: „Dsk. patr. Slægter“ 1891, B. Münter: „Familien M.s Stamt.“ 1901 og Hauch-Fausbøll: „Slægt-haandbogen“; Fr. Münter: „B. M.s Leben und Charakter“ 1795; J. P. Mynster: „Blandede Skr.“ III 1854; „Dsk. Saml.“ III 1867—68; „Hist. Tidskr.“ IV 2 1870—72; C. L. N. Mynster: „Medd. fra Fred. og Frederikke M.s Ungdom“ 1883; Bobé: „Reventlow'ske Pap.“ II 1896, S. 236, III s. A., S. 391 og V 1902, S. 250; samme: „Friederike Brun“ 1910; M. Neliendam: „Bastholm“ 1922; Brev i „Bernstorff'ske Pap.“ II 1907; Nekrolog af Fallesen i „Mag. f. Religionslærere“ II 1794.

Münter, Balthasar (¹⁴/₂ 1794—²⁶/₂ 1867), Præst. F. i Kbh. Forældre: Biskop Fr. M. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1814, Cand.

theol. 1817. Efter en Udenlandsrejse blev han 1823 anden residerende Kapellan ved Holmens Kirke i Kbh., og ved denne Kirke virkede han Resten af sit Liv, fra 1835 som residerende Kapellan, fra 1849 som Sognepræst og Holmens Provst; 1828 blev han tillige Hofprædikant, 1861 kgl. Konfessionarius, og fra 1837 var han Lærer ved Pastoralseminariet. Han blev i Datiden anset for en af Hovedstadens betydeligste Prædikanter, men virkede især ved sin tilforladelige og dybt kristelige Personlighed. 1836 erhvervede han den teologiske Doktorgrad; foruden enkelte Prædikener og Lejlighedstaler udgav han „Kristelig Andagtsbog til Brug i Orlogs- og Koffardifarten“ (1857). D. i Kbh. — Gift 1829 Ida Marie Louise v. Schmidt-Phiseldeck, d. 1867. H. M.

Litt.: Slægt se Balthasar M., d. 1793; Hustrus Slægt i Hauch-Fausbøll: „Haandbog over den ikke-naturaliserede Adel“ 1917; Selvbioграфи i Acta Solennia 1836; Warburg: „Til Minde om B. M.“ 1867; Ligtale af Fog; Nekrolog i „Ill. Tid.“ ¹⁰/₃ 1867.

Münter, Alexander Herman Jakob Balthasar (f. ²⁴/₁₂ 1837), Søofficer. F. i Kbh. Forældre: Kgl. Raadmand Carl Vilhelm Theodor M. og Ingeborg Kathrine Oppen. Blev

Løjtnant 1856, Premierløjtnant 1868. Efter at have faaet teknisk Uddannelse herhjemme, i England og Skotland blev han 1869 Underdirektør ved Orlogsværftet og forblev i denne Stilling til 1873, da han overtog Direktørstillingen ved det nystiftede Kockums Jernskibs- og Maskinbyggeri i Malmø.

Han ledede dette Værft til 1883 og var samtidig dansk Konsul i Malmø 1879—86, da han gik til Østen som Verdensfirmaet Armstrong og Whitworth's (Newcastle) Repræsentant i Kina og Japan. Denne Stilling varetog han med fremragende Dygtighed og skabte sig en anset Stilling som de kinesiske og japanske Regeringers Raadgiver i militærtekniske Spørgsmaal. Han har beskrevet sit Liv, navnlig i Østen, i det saare fængslende Værk: „Nogle Erindringer af B. M.“ (1915). 1898 vendte han tilbage til Danmark og er her Formand i Foreningen til Søfartens Fremme, foruden at han er i Bestyrelsen for flere filantropiske Virksomheder. 1888 blev han kar. Kaptajn og 1899 kar. Kommandør. Er endnu i sin høje Alderdom den samme aandsfriske, begavede, livlige Verdensmand som altid. — Gift 1865 Forfatterinden Johanne Elisabeth Johnson, d. 1921. V. G.

Litt.: Slægt se Balthasar M., d. 1793; Bldstrup: „Stamt. over Familien Koefoed“ 1886; ovenn. Erindringer.

Münter, Friedrich Christian Carl Hinrich (^{14/10} 1761—^{0/4} 1830), Biskop, Kirkehistoriker, Arkæolog. F. i Gotha. Forældre: Præst Balthasar M. (s. d.) og Hustru. Kom med Faderen til Kbh. 1765, blev Student 1778, dyrkede navnlig Arkæologi og Poesi (oversatte Ewalds „Balders Død“ paa Tysk 1780), tog teologisk Eksamen 1781, opholdt sig 1781—83 i Göttingen, hvor han studerede Arkæologi og Kirkehistorie, blev Dr. phil. i Fulda 1784, Dr. theol. i Kbh. 1790. Han var i Kbh. 1783—84, derpaa i Italien 1784—87. Efter sin Hjemkomst blev han Professor extraordinarius i Teologi 1788, ordinarius 1790. Han havde allerede 1784 udgivet en Bog om Hierarkiets Fremgang under Innocents III; en Frugt af hans Ophold i Italien blev hans „Efterretninger om begge Siciljerne“ (1788—90). Han udgav derefter talrige kirkehistoriske og arkæologiske Bøger og Afhandlinger paa Dansk, Tysk og Latin, saaledes „Haandbog i den ældste kristelige Kirkes Dogmehistorie“ (1801—04), „Den danske Reformations Hi-

storie“ (1802) og „Betragtninger over den naturlige Teologi“ (1805). Hans kirkehistoriske Arbejder bestaar for en stor Del af spredte Notitser; han fremstiller Kendsgerningerne fra et væsentlig rationalistisk Synspunkt. Nogen Overraskelse vakte den lærde Professors Udmærkelse til Sjøllands Biskop 1808; han manglede baade biskoppelig Værdighed og Evne til at forstaa det menige Folks Tankegang, og heller ikke som Prædikant var han fremragende. Dog var hans kirkelige Lejlighedstaler ofte af stor Virkning, og han udviste stor Nidkærlighed i sit Embede. Han gav Stødet til nye Oversættelser af det Nye Testamente og Katekismen. Sin videnskabelige Virksomhed fortsatte han ogsaa som Biskop; af hans Værker kan nævnes „Antiquarische Abhandlung“ (1816), „Religion der Karthager“ (1816, 2. Udg. 1821), „Undersøgelser om de danske Riddorderens Oprindelse“ (1822), „Kirchengeschichte von Dänemark und Norwegen“ (1823—33), „Sinbilder und Kunstvorstellungen der alten Christen“ (1825), „Der Stein der Weisen“ (om Kristi Fødselsaar) (1827), „Primordia ecclesie Africanæ“ (1829). Hans talrige arkæologiske Afhandlinger er for en stor Del trykte i Videnskabernes Selskabs Skrifter. Af Oldsager, især Mønter, havde han erhvervet sig en meget betydelig Samling. D. i Kbh. — Gift 1791 Maria Elisabeth Krohn, d. 1842. H. R.

Litt.: Slægt se Balthasar M., d. 1793; Selvbio-gra-f i Universitetsprogr. ved Formællingen 1790 og Bispveivelsen 1808 samt i „Pers. Tidsskr.“ IV 3 1900; Dagbog i „Goethe-Jahrbuch“ 1897; Collin: „Fremragende dsk. Frimurere“ 1872; A. D. Jørgensen: „Georg Zoëga“ 1881; C. J. Brandt i „Dsk. Kirketid.“ 1879; C. L. N. Mynster: „Fra den ældre Tid“ 1882 og „Medd. fra Fred. og Frederikke M.s Ungdom“ 1883; „Euphorion“ 1898; „Kirkeh. Saml.“ V 1 1902; Fossey: „Manuel d'assyriologie“ I 1904; Howardy i „Dsk. Tidsskr.“ 1906, S. 350; Vilh. Bang i „Nationaltid.“ ^{14/10}—^{28/10} 1906; Bobé: „Friederike Brun“ 1910 og „Reventlow'ske Pap.“ VI 1913, S. 502; M. Neilendam: „Bastholm“ 1922; Breve i „Af efterl. Breve til J. P. Mynster“ 1862, „Udvalg af Breve til P. Hjort“ 1869, „Breve til og fra Ingemann“ 1879 og „Das Autogramm“ Juli 1922; Mindetaler af H. N. Clausen og J. Møller; Nekrologer i „Dsk. Litt. Tid.“ 1830 (af P. E. Müller), „Nyt teol. Bibl.“ s. A. (af J. Møller), „Tidsskr. f. Kirke og Teol.“ 1833 (af J. P. Mynster) og „Kopenhagener Børsenhalle“ s. A. (af Fr. Thaarup).

Münter, Herman Balthasar Theodor (^{2/0} 1845—^{2/2} 1903), Kirurg. F. i Karrebæk. Forældre: Præst Frederik M. og Christine Marie Juliane Uldall. Blev Student 1864, Cand. med. 1871. Efter at have været Læge paa Udvandrer-skib og i Marinen samt Kandidat ved Kommunehospitalet rejste han til Buffalo 1875 og fik snart en udbredt Praksis, navnlig som Kirurg. Han blev Overkirurg dér ved General Hospital 1882 og 1888

Professor i klinisk Kirurgi ved Niagara Universitetet, senere Professor ved Buffalo-Universitetet og Overkirurg ved the Sisters of Charity Hosp. og det tyske Diakonisseshospital. 1897 blev han Dr. med. ved Kbh.s Universitet („Appendicitis og dens kirurgiske Behandling“) uden mundtligt Forsvar. M. var en dristig og dygtig Kirurg, der nød megen Anseelse og behandlede Præsident Mac Kinley efter Attentatet 1901. I amerikanske og danske Fagskrifter har han skrevet en Del, især om operativ Kirurgi. D. i Buffalo. — Gift 1) 1878 Minnie Booker Hoyt, d. 1882. 2) 1887 Harriet Martin Buell. F. L. Litt.: Slægt se Balthasar M., d. 1793; mødrene Slægt i F. Uldall: „Stamt. over Familien Uldall“ 1892; Selvbioграф i Univ. Progr. Novb. 1897.

Møhl Hansen, Karl Kristian (f. $20\frac{1}{2}$ 1876), Maler. F. i Ibsker, Bornholm. Forældre: Provst Laurits Christian Hansen og Maria Charlotte Møhl. Stod tre Aar i Malerlære, besøgte ganske kort Tid Kunstakademiet og var Elev af Zahrtmanns Studieskole. Han arbejdede en Tid under stærk Indflydelse af Brødrene Skovgaard og Willumsen, foretog 1904 som nygift en længere Rejse til Italien og paavirkedes stærkt af

oldkristelig Kunst. Tidlig kom han i Forbindelse med den Bindedøll-Konstantin Hansenske Broderiforretning, for hvilken han har tegnet en Række særprægede Udkast til Broderier. 1909 foranstaltede Kunstindustri-museet en retrospektiv Udstilling af hans dekorative Arbejder (Tekstil, Bogkunst, Gravmæler), og 1923 afholdt han en retrospektiv Udstilling af sine Malerier, Tegninger og dekorative Arbejder. Han udstillede første Gang paa Charlottenborg 1899 og paa den Frie 1901. Hans Landskaber (fra Tisvilde, Strandmøllen og Dyrehaven) er tunge og monotone i Farven, men faste i Kompositionen og af stor dekorativ Virkning. Kunstmuseet ejer „Strandmølle-Søen“ (1906). — Gift 1903 Gerda Ragnhild Octavius Hansen. I. M. O.

Litt.: Slægt i Bondesen og Fabricius: „Slægten Fabricius“ 1884; Hustrus Slægt se A. N. Hansen; „Skønvirke“ VII 1921, Hefte 1 (af I. Munk Olsen); „Berl. Tid.“ $1\frac{1}{2}$, 1923; Oppermann sst. $2\frac{1}{2}$ s. A.; K. P. I „Politiken“ $2\frac{1}{2}$ s. A.

Møldrup, Jens Valdemar (f. $26\frac{1}{2}$ 1867), Højesteretsadvokat, Kommunalmand. F. i Aarslev. Forældre: Godsforvalter Jens M. og Elise Margrethe Lauritzen. Blev Student 1886, Cand. juris 1891, Overretssagfører 1894, Højesteretsadvokat 1902. Blandt sine Fagfæller indtager M. en fremtrædende Plads ved sit skarpe og klare Hoved og juridiske Stringens. Et stort Klientel har kaaret ham til Raadgiver, i en Række Aktieselskabers Bestyrelse har han Sæde. M.s leven-

de Sans for offentlige Anliggender førte ham ind i Frbg. Kommunalbestyrelse 1899—1909.

Dér tog han navnlig Del i Drøftelsen af alle sociale Spørgsmaal, var saaledes i flere Aar et virksomt Medlem af Udvalget for Alderdomsunderstøttelse. Sine filantropiske Interesser har M. ogsaa plejet som Medlem af, fra 1922 Formand for Bestyrelsen af De samvirkende Menighedsplejer i Kbh. Som Eksekutor i Proprietær C. L. Ibsens Bo bistod han ved Oprettelsen af „P. C. Ibsen's Sønners Legat“ og har som Legatets Forretningsfører og Medlem af dets Bestyrelse ført Testamentets Bestemmelser ud i Livet og i mangt og meget præget den Retning, i hvilken der arbejdes og virkes. — Gift 1895 Margrete Falk-Jensen. Fz. D.

Litt.: Hustrus Slægt se P. G. C. Jensen; „Bogen om Studenterne fra 1886“ 1911; „Politiken“ $7\frac{1}{11}$ 1912.

Mølgaard, Johannes (f. $5\frac{1}{6}$ 1854), Billedhugger. F. i Tønder. Forældre: Gæstgiver Jens Andersen M. og Ida Ingeborg Petersen. Var oprindelig Fotograf, besøgte 1876—79 Kunstakademiet i Berlin og senere Modelskolen i Kbh., debuterede som Udstiller paa Charlottenborg 1882. 1885 var han i Sverige og 1901—02 i Chicago, hvor han udførte to Kolossalfigurer til Udstillingen. Han har modeleret en

Buste af Borgmester Richtsen, der i Bronze er opstillet paa Torvet i Tønder, og udført en Model til et Mindesmærke for Fritz Reuter. Paa Frederiksborg findes hans Buste af Joseph Michaelsen i Marmor (1905) samt Originalafstøbninger af hans Buster af H. A. Krüger (1906) og Johannes C. E. Clausen (1907). Som Portrætbilledhugger viser M. Evne til at karakterisere. Mindre betydende er hans Statuetter („En Arbejder“). — Gift 1901 Maren Marie Nielsine Christensen. I. M. O.

Litt.: Erlindringer I „Ill. Tid.“ $1\frac{1}{2}$, 1918; „Nationaltid.“ $2\frac{1}{7}$ 1909; „Berl. Tid.“ $2\frac{1}{7}$ s. A.

Møller, Niels Frederik Axel (f. $1\frac{1}{2}$ 1873), Retslærd, Politiker. F. i Nysted. Forældre: Sognepræst Hans Ludvig M. og Marie Nielsine Elisabeth Nielsen. Blev Student 1891, Cand. juris 1899, s. A. Herredsføremagtig, 1903 Assistent i So- og Handelsretten, konstitueret Assessor i Kbh.s Kriminal- og Politiret 1907 og 1909, i den kgl. Lands-Over- samt Hof- og Stadsret 1910, studerede i England, Frankrig og Belgien 1911—12, Dr. juris 1914,

s. A. Docent, 1916 Prof. ord. ved Universitetet. Som juridisk Forfatter optraadte M. først

efter at have vejet og prøvet de retslige Spørgsmaal paa det levende Retslivs Vægtskaal; sin teoretiske Uddannelse søgte han ikke i Tyskland, men i England; han er en udpræget praktisk Natur, sikker og bestemt, ingen Kompromissluger. Præget af M.s praktiske Indsigt og

Retsopfattelse er navnlig hans Doktordisputats „Erstatningsansvaret ved Skibssammenstød. Første Del. Erstatningsreglerne“ (1914), hvis 2. Del (1915) omhandler „International Privatret og Proces“. 1922 foranstaltede han 2. Udgave af L. A. Grundtvigs „Kort Fremstilling af den danske Søret“. Som Politiker tilhører M. det konservative Folkeparti. Han deltog 1916 i Agitationen mod Salget af de dansk-vestindiske Øer og repræsenterede 1918—20 Lyngbykredsen i Folketinget, hvor han 1918 var en af sit Partis Ordførere i Spørgsmaalet Island—Danmark, i 1920 i Spørgsmaalet om Danmarks Tiltræden af Folkens Forbund, og hvor han iøvrigt baade som Ordfører og paa anden Maade deltog i Behandlingen af en Række Sager baade af national og juridisk Natur. 1921 valgte det juridiske Fakultet ham til Medlem af det kirkelige Udvalg. — Gift 1905 Anna Dortha Jørgensen. Fz. D.

Litt.: Slægt se P. M. Lange: „Stamt. over Familien M.“ 1880, „Stamt. over Familien Sidenius“ 1890 og „Vejle Amts Aarvog“ 1912; mødrene Slægt i Hundrup: „Stamt. over Familierne Perch, Holm og Hundrup“ 1876 og „Stamt. over Matth. Nielsens Desc.“ 1875 samt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Selvbilograf i Univ. Progr. Novb. 1914; „Studenterne fra 1891“ 1916; Frantz Dahl i „Sorener-Bladet“ I 1916, S. 27—28; „Akad. Ugebl.“ ^{24/5} og ^{29/11} 1916; „Soc.-Dem.“ ^{27/6} s. A.; „Berl. Tid.“ ^{14/1} 1923.

Møller, Christen Christensen (^{4/2} 1810—^{22/0} 1890), Filantrop, Skoleforstander. F. i Storvorde ved Aalborg. Forældre: Fæstehusmand,

Møllebygger Christen Poulsen M. og Mette Christensen. Besøgte Snedsted Seminarium 1829—31, tog Lærereksamen og blev derefter Lærer ved Anders Stephansens Pigeinstitut i Aalborg, som han overtog 1833, da Stephansen blev Forstander for Holsteinsminde. 1836 blev

M. udnævnt til Leder af den nyoprettede Opdragelsesanstalt Flakkebjerg, og han viede derefter sit Livs Arbejde til forsømte, forældreløse og „moralsk fordærvede“ Børn. I Begyndelsen levede han i Fattigdom og Nød. Han indsaad da, at han maatte samle

de fleste Kræfter om Landbruget, hvis han vilde holde Anstalten oppe. Skolevirksomheden blev henlagt til Vintertiden, mens M. og Drengene i Foraar, Sommer og Efteraar arbejdede i Mark, Stald og Have. Hans Anstrengelser kronedes med Held. Han drev Gaarden op til at være et Mønsterbrug, og hans Anseelse voksede, saa han valgtes til Medlem af den grundlovgivende Rigsdag og var i 30 Aar Landvæsenkommissær. Som Opdrager var han betydelig. Sædelig Alvor og faderlig Mildhed var parret med praktisk Sans og ægte dansk Lune. Han kunde være haard ved sine Drengene, naar de havde forset sig; men han tabte aldrig Interessen for dem, og efterhaanden forstod de alle, at han kun vilde deres Vel. Han var en Virkelighedens Mand med praktisk Greb paa Livet og en djærv Natur, altid rede til i Pjecer og Aarsberetninger at forsvare sig mod de Angreb, der jævnlig fremkom. Som Regel havde Eleverne langt mere Frihed hos M. end paa tilsvarende tyske Anstalter, og de ældre Elever blev paa Prøve sendt ud at tjene om Sommeren hos Omegnens Bønder. De skulde opdrages „ikke blot for og ved Folket, men tillige i dette“. M. var Banebryder paa sit Omraade; han sejrede, og „Gamle M.“ nævnes med Ære blandt vore hjemlige Filantroper. 1848 skrev han „Om forlattede Børns Opdragelse“, der blev prisbelønnet af „Pestalozziskabet i Kbh.“ D. paa Flakkebjerg. — Gift 1) 1833 Anna Henriette M., d. 1849, 2) 1850 Charlotte Sophie Mygdal, d. 1873. K. K.

Litt.: Beretning om Festen paa Flakkebjerg 1846, 1861 og 1886; Aarsberetninger fra Flakkebjerg 1855—90; „Hindholm“ XII 1877; „Nutiden“ 1886; A. Hey: „C. C. M.“ 1891; „Berl. Tid.“ ^{28/3} 1892; Joak. Larsen: „Bidrag t. d. dsk. Folkeskoles Hist. 1818—98“ 1899; „Lærerne og Samf.“ I og IV 1913—14; Nekrologer i „Ill. Tid.“ ^{5/10} 1890 (af Zak. Nielsen), „Danskeren“ 1891 (af A. Hey), „Danmark“ s. A., „Berl. Tid.“ ^{28/0} 1890 og „Nationaltid.“ s. D.

Møller (Müller), Carl Christian (^{2/0} 1823—^{19/12} 1893), Musikdirigent, Komponist. F. i Kbh. Forældre: Tømrer, Musiker Peter Müller og Anne Kirstine Salomon. Af tysk Slægt, fra Dreng af bestemt for Musikken, kom ganske ung ind i militære Musikkorps. Da Lumbyes Orkester oprettedes, blev han Medlem af det, deltog 1849—50 i Krigen, hvor han bl. a. var med ved Isted. Faa Aar efter blev han Orkesterdirigent, og da Folketeatret aabnedes 1857, knyttedes han som Musikdirigent til det og virkede der til 1864, senere igen 1875—85. Samtidig (1875) var han begyndt at dirigere i Harmoniorkestret i Tivoli, til hvilken Dirigentpost hans Navn var knyttet lige til Dødsaaet 1893. M. er Autor til hen-

ved 300 Kompositioner. Som naturligt er for et Medlem af det Lumbye'ske Orkester og en Dirigent i Tivoli paa hin Tid, er Støtstedelen af disse Kompositioner Danse og Marcher, saaledes Polkaer („Augusta Polka“, „Dorothea Polka“, „Fanfan Polka“, „Telefon Polka“), Mazurkaer, Valse („Euterpe Vals“), Galopper („Niniche Galop“, „Cliquot Galop“, „Figaro Galop“, „Kunstnerkarneval Galop“), „Fakkeldans“, „Kong Christian IX's Revue March“. Mest kendt af disse Kompositioner er vel „Aarhus Tappentreg“, hvis elektriserende Toner endnu den Dag i Dag aldrig forfølger deres Virkning. Som Teaterdirigent fangedes hans Interesse selvsagt af Lystpilmusikken, og fra hans Haand foreligger ikke saa faa Teaterkompositioner: „Sivertsens Døtre“, „Fastelavngildet“, „Kalifen paa Æventyr“, „Esmeralda“, „Brud og Pavekrone“, „Far Jean“, endvidere Musikken til Bournonvilles Ballet: „Fra Sibirien til Moskov“ og Væverdansen af samme Balletdigters „Arcona“. Til Folketeatret komponerede han: „Gamle Minder komponerede til Folketeaterets 20 Aars Fødselsdag“. Foruden nogle Romancer og Sange har M. desuden komponeret 3 Symfonier for Harmonimusik, — hans betydeligste Arbejder (1866—88). Fra sin Virksomhed som Harmoniorkestrets Dirigent, ja vel allerede fra sin Virksomhed i den pureste Ungdom ved Militærmusikken, havde M. det nøjeste Kendskab til Blæseinstrumenternes Behandling, deres Klangfarve og specielle Ydeevne og var herigenem ganske klar over, hvilke Virkemidler han raadede over. Med megen Overlegenhed kunde han derfor give sig i Lag med et Arbejde som de nævnte tre Symfonier, der var noget ganske nyt indenfor dansk Musik. Det bør fremhæves, at disse Symfonier — det gælder dog særlig Symfoni Nr. 2 — ikke alene tilfredsstillede med Hensyn til den rent harmoni-orkestrale Virkning, som man paa Forhaand kunde vente det hos en Komponist med saa megen Fortrolighed til dette Orkesterapparat, men ogsaa udmærkede sig ved en koncis og oversigtlig Form og et lødigt Indhold. D. i Kbh. — Gift 1850 Francisca Charlotte Marie Trechmann, d. 1893.

E. A.

Litt.: „Søndags-Posten“ 19/1 1877; Clemmensen: „Tivoli 1843—1918“ 1918; R. Nøllendam: „Folketeatret 1857—1908“ 1919; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 19/12 1893.

Møller, Carl Emanuel (3/4 1844—3/6 1898), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Klædehandler Carl Adolph M. og Maren Birgithe Schmidt. Blev Student 1863, men tog aldrig nogen afsluttende Eksamen. Han gik op i Studenterforeningslivet, var her det oplivende og underholdende Element ved Soldene og paa Turene. Han fremtraadte først som Forfatter med Farcen „Naar Katten er ude —“ (1869). Fra Studenterforeningen overgik

flere af hans Komedier til Folketeatrets Repertoire; især „De Forlovede“ (1870) opnaaede mange Opførelser. Det blev Indledning til en lang Række Lystspil og Operetter, originale og Lokaliseringer, som han til Dels skrev i Kompagni med sin Ven og Skolekammerat Villiam Faber (s. d.). Senere kastede han sig over Prosaforællingen. 1884 kom hans største Prosaarbejde „Paa Farten, københavnske Billeder i Blendramme“. Blandt hans mange Romaner og Noveller maa især nævnes Serien af københavnske Spidsborgerbilleder „Mørupperne“ (sluttet 1894) og „Ny paa Egnen“ (1887), der indleder hans Skildringer af Landet. M. har sin Svagheit i den kunstneriske Formen, Manglen paa Stil. Han er en god lagttager, og hans Bøger faar derved kulturhistorisk Interesse. Hans Speciale er det brede københavnske Borgerkab, og i Opfattelsen af dets Dagligliv og Smaaavgheder viser han et ægte københavnsk Lune. Af sin efterladte Formue bestemte han 20.000 Kr. til Oprettelsen af et Legat for Forfattere under tredive Aar, fortrinvis „Humorister“. D. i Kbh. — Ugift.

O. F.

Litt.: Erindringer i „Fra Studenterdagene“ 1895; „Avisen“ 15/12 1889; „København“ 2/6 1890; „Literatur-Tid.“ 1893—94, Nr. 1; Axel Sørensen: „Studentersangforeningens Hist.“ 1889; Muusmann i „Vort Land“ 18/3 1912 og „Halvvejsrøernes glade Kbh.“ 1921; Bokkenheuser: „Studeret vi kaldes“ 1920; Nekrologer i „Vort Land“ 4/5, 11/5 og 12/5 1898, „Politiken“ 4/5 s. A., „Dannebrog“ 4/6 og 11/5 s. A. og (af Vilh. Østergaard) i „Ill. Tid.“ 16/5 s. A.

Møller, Carl Johan Anton (f. 7/6 1873), Glarmester. F. i Kbh. Forældre: Skomager Carl M. og Albertine Ejbjerg. Kom i Glarmesterlære og blev Svend 1893, etablerede sig 1899 og har som Mester foretaget flere Rejser i Europa særlig med det Formaal at studere Glas-maleri og Glasmosaik, som er blevet hans Specialitet. I Samarbejde med forskellige Kunstnere har han udført en Række større dekorative Arbejder, bl. hvilke kan fremhæves Genforeningsruden til Kristiansborg og Arbejder i Brorsonskirken, Kirken paa Vesterbros Torv, Lutherkirken, Kirkerne i Silkeborg, Skern o. fl. St. For sin Udsmykning af Kongeværelset paa Aarhusudstillingen 1909 modtog han Sølvmedaille, af andre Opmuntninger, der er blevet ham til Del som Anerkendelse for hans dygtige Arbejde, kan nævnes den Dalhoff'ske Præmie. — Gift 1) 1897

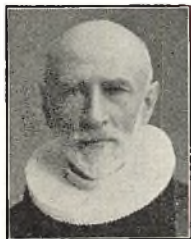

Marie Clausen, Ægteskabet opløst 1908. 2)
1914 Margrethe Guldager. G. N.

Litt.: „Skønvirke“ 1922.

Møller, Catharine, se Frydendahl, Catharine.

Møller, Christen Vilhelm Victor (f. ²⁰/₅ 1845), Biskop. F. i Kbh. Forældre: Sognepræst Henrik Christopher Hegelund M. og Jensine Caroline Emilie Lytken. Blev Student 1863, Cand. theol. 1868, ordineredes n. A. som personel Kapellan i Ringsted, kom 1874 til St. Pauls Kirke i Kbh., først som residerende Kapellan, fra 1883 som Sognepræst; 1891 forflyttedes han til Gamborg og derfra 1896 til St. Peders Kirke i

Slagelse, hvor han 1904 tillige blev Provst; 1905 udnævntes han til Biskop i Aalborg, fra hvilken Stilling han 1915 tog Afsked. M. har særlig interesseret sig for Religionsundervisningen, som han ønskede skulde have en større Plads indenfor den højere Skole, og væsentlig beregnet paa Elever derfra begyndte han 1877 at holde Børnegudstjeneste i Bethesda. 1883 blev han Censor ved Lærereksamen, n. A. Eksaminator og beklædte denne Stilling, til en ny Ordning med Seminarieloven af 1894 traadte i Kraft. Som Hjælpemidler ved Undervisningen har han skrevet tre Bibelhistorier („Lærebog i Bibelhistorie for Elementærskolen“ (7. Opl. 1913); „Bibelhistorie for Folkeskolen“ (1892) og „Bibelhistorie for Seminarier og højere Skoler“ (1891)); til Vejledning for Lægfolk har han forklaret forskellige bibelske Skrifter („Guds oprindelige Aabenbaring, en Fortolkning for læge Kristine til 1. Mosebogs tre første Kapitler“ (1892), „Salomos Højsang“ (1896), historiske og opbyggelige Oplysninger til Lindbergs Oversættelse af Den gamle Pagts Salmer (1911) og „Vor Herres Jesu Kristi Opstandelse og Himmelfarts Historie uddraget af de fire Evangelier“ (1918)). Endvidere har han udgivet forskellige Prædikener og opbyggelige Skrifter (deriblandt: „Ved Professor R. Nielsens Jordefærd“ (1884), „Minder om Børnegudstjenesten i Bethesda“ (1889), „Har Forsagelsens Ord Ret til at lyde i Menighedens Bekjendelse?“), og 1879—83 redigerede han „Sødemanden“. Han er endelig Forfatter til forskellige Smaafortællinger og Eventyr samt til den skattede Børnebog „Tudesøren og Kammerater“. Allerede som Student kom han i Berøring med den grundtvigske Bevægelse, som han siden har tilhørt, dog uden at være nogen udpræget Partimand. — Gift 1870 Henriette Marie Groth. H. M.

Litt.: „Sorø Amtstid.“ ⁷/₁₁ 1905 og ²⁰/₁₀ 1915; „Aalborg Amtstid.“ ²⁸/₆ 1915; „Kirken og Hjemmet“ ²¹/₁₁ s. A.

Møller, Hans Christian (²³/₁₀ 1834—¹⁰/₁₂ 1907), Prædikant, religiøs Forfatter. F. i Neksø. Forældre: Arbejdsmand Hans Peter M. og Karen Kirstine Jensen. Kom i Smedelære og arbejdede i Rønne, fik 1858 Plads som Værksmed paa et Stenbrud i Ibsker Sogn. Da P. C. Trandberg (s. d.) 1863 brød med Folkekirken, blev M. revet med af det frikirkelige Røre paa Bornholm, og fra oprindelig at være

Trandbergs Medarbejder blev han efterhaanden Bevægelsens egentlige Leder. En Tid stod han i nær Forbindelse med Grunnet (s. d.), der 1864 meddelte ham Ordination, som han dog ikke benyttede, og under hans Ophold i Kbh. gik der efter hans eget Udsagn „et stort evangelisk Lys op i hans Sjæl“ især ved Paavirkning fra en Skomager Andersen. I nogle Aar fortsatte han i Allinge og Rønne sit Haandværk, men den religiøse Virksomhed optog ham efterhaanden saa stærkt, at han til sidst fuldstændig opgav dette for helt at kunne ofre sig for Gerningen som Prædikant og religiøs Forfatter. 1868 stiftedes (indenfor Folkekirken) „Bornholms Forening til Evangeliets Fremme“ og 1869 „Luthersk Missionsforening til Evangeliets Fremme i Danmark“, som fik Afdelinger flere Steder i Landet, bl. a. i Kbh., hvor den har Missionshuse i Nansensgade og Sundbyerne. Større Betydning end som Prædikant fik dog M. ved sit Forfatterskab; 1865 paabegyndte han Udgivelse af Bladet „Budskab fra Naadens Rige“ og 1875 af „Kristelig Børnetidende“, og hans talrige Traktater og mindre Afhandlinger, hvoriblandt adskillige ere Oversættelser fra Svensk, fandt stor Udbredelse; en Samling af Svenskeren Rosenius' Smaaskrifter udgav han 1867—79 i 4 Bd. under Titlen: „Hemmeligheder i Lov og Evangelium“; som for denne hans Læremester var ogsaa Læren om Naaden „uden Vilkaar“ et Hovedpunkt i hans Forkyndelse. D. i Rønne. — Gift 1858 Kirstine Jensen, d. 1911. H. M.

Litt.: L. Koch: „En gl. Præste Erlindringer“ 1896, S. 111 ff.; „Luthersk Missionsforening“ 1868—1918“ 1922; Nekrologer i „Budskab fra Naadens Rige“ Jan. 1908, „Bornholms Avis“ ¹⁸/₁₂ 1907 og „Bornholms Tid.“ ¹⁰/₁₂ og ²⁰/₁₂ s. A.

Møller, Niels Henrik Ejler (f. ³⁰/₈ 1871), Seminarieforstander. F. i Ringsted. Forældre: Biskop Christen M. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1890, Cand. phil. 1891, besluttede sig derefter til at gaa Lærervejen, tog Skolelærereksamen 1893 og var Lærer ved Mulernes Legatskole i Odense 1893—1905. Her kastede han sig især over historiske Studier og Historieundervisning og skrev en Række Lærebøger for Mellem- og Realskoler og Seminarier, der slog an og kom i

mange Oplag. Desuden forsøgte han sig med „Kios-Johannes“ (1903) og „Barikadedren- gen“ (1904) som historisk Romanforfatter for Ungdommen. Disse Bøger er skrevet i et friskt og klart Sprog og røber Sans for, hvad større Drengene ynder at læse. M., der i nogle Aar var Lærer i Historie ved Odense Seminarium, blev dets Forstander 1905, valgte

Dansk og Undervisningsteknik som Hovedfag og har paa disse Omraader naaet store Resultater. Han er den fødte Lærer, frisk, humørfyldt, inspirerende. Han ejer en betydelig Evne til at vejlede de unge og faa dem til at tilegne sig en bestemt Teknik. Ogsaa udenfor Seminariet har hans Undervisningsteknik fejret Triumfer, især blandt Dansk-lærere; han har holdt Foredrag med Demonstrationer trindt om og 1915 udgivet Pjecen „Om Oplæsning“, der er en livfuld Undervisningsvejledning for Lærere i Dansk. Under hans Ledelse har Odense Seminarium vundet Anerkendelse i vidt forskellige Lejre. Siden 1908 er M. tillige Forstander for Odense Forskolelærerindeseminarium. M. har ikke ganske opgivet Forfattervirksomheden, bl. a. har han skrevet to Skuespil „Da de kom hjem“ (1918) og „Hjemmets Aand“ (1920), begge opført paa Odense Teater. — Gift 1894 Margrethe Jørgensen. K. K.

Litt.: „Lærerne og Samfundet“ I og IV 1913—14; „Studerterne fra 1890“ 1915; „København“ 20/8 1921.

Møller, Eline (Eli) (f. 9/12 1863), Læge. F. i Sejling ved Silkeborg. Forældre: Sognepræst Frederik Ditlev M. og Jutta Kunigunde

Bojsen (s. d.). Var Lærerinde ved Vældegaard Kvindeskole, blev Student 1887 og Cand. med. 1895. Efter Uddannelse ved flere Hospitaler, ved Fødselsstiftelsen og i Udlandet blev hun Reserverkirurg paa Frederiks Hospital (og Righospitalet) 1907—10, Dr. med. 1906 (om partus

præmaturus artif.). Hun oprettede derpaa en kirurgisk-gynækologisk Privatklínik, og hendes solide Dygtighed og tillidvækkende Væsen har skaffet hende en stor Virksomhed. Fra 1911 har hun været Medlem af Kbh.s Lægeforenings Bestyrelse, ligeledes i Bestyrelsen for Foreningen til Kønssygdommes Bekæmpelse. — Gift 1913 Overlæge Alfred Theodor Helsted.

F. L.

Litt.: *Modrene Slægt* se Fr. E. Bolsen; *Selvbiografi i Unlv. Progr. Novb.* 1906; „Verden og vi“ 29/11 1912; „Politikken“ 17/10 1920; „Nationaltid.“ 29/8 1922.

Møller, Erik (f. 7/1 1879), Historiker. F. i Gylling ved Odder. Forældre: Sognepræst Otto M. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1899, Cand. mag. med Historie som Hovedfag 1908, opholdt sig Eftersomeren og Efteraaret s. A. i London, hvor han hørte Forelæsninger over Nationaløkonomi og historisk Geografi paa London School of Economics og samtidig i Public Record Office

gjorde Studier til Oplysning af Begivenhederne 1807. Sine Resultater fremlagde han i en Afhandling i „Historisk Tidsskrift“ (1912), hvor han forsvarede den danske Politik overfor Canning. Han studerede i London iøvrig moderne engelsk Historie, især Toldreform-Bevægelse og Imperialisme, var 1912 paa ny i London samt i Berlin, fulgte Valgene i Tyskland og Home Rule-Forslaget i London. En Frugt heraf er Bogen „Engelsk Politik. Fire Hovedlinier“ (1916). 1914—22 var han Lærer ved Østersøgades Gymnasium; var iøvrig mere og mere kommet ind paa Journalistik, var 1910—13 udenrigsk Medarbejder ved „København“, skrev under Krigen en Tid Artikler i „Illustreret Tidende“ om dens Gang (21 Hæfter 1914—15), var Medarbejder ved „Ugens Tilskuer“ og fra 1916 „Times“ Korrespondent i Kbh. 1921 overtog han Stillingen som udenrigspolitisk Redaktør ved „Berlingske Tidende“. Han har iøvrig udgivet „Fredsbudet 1914“ (1915) og i Gyldendals Verdenshistorie 6. Bd. skrevet om Stormagtspolitikken 1815—1907. 1920—21 holdt han Eksaminatorier og Forelæsninger i Historie ved Universitetet. — M., der har sin Slægts konservative Synspunkter, er blandt moderne danske Historikere tydeligst formet efter engelsk Forbillede, i sin Forskning og sin Stil nøgtern og lidt tung. Som udenrigspolitisk Skribent er han lige fjern fra sin Forgænger Dr. Besthorns (s. d.) kausserende Maner som fra den moraliserende og propagerende Form; hans Artikler giver sondrende Overblik, der falder godt i Traad med „Berlingske“s Traditioner paa dette Felt. — Gift 1912 Oversætterinden Aslaug Mikkelsen. P. E.

Litt.: *Slægt I* C. V. Langkilde: „Stamt. over Familien Langkilde“ 1889 og „Familien Langs Stamt.“ 1909; Horsens Skoles Progr. 1910, S. 35.

Møller, Ernst Johannes (19/8 1860—19/10 1916), Retsforsker. F. i Middelfart. Forældre: Købmand Peter Hansen M. og Caroline Vilhelmine Christensen. Blev Student 1877, Cand. juris 1883, Overretssagfører 1887, Dr. juris 1892, Højesteretssagfører 1900, 1908 praktisk Docent ved Universitetet, 1907 Formand for Stærkstrømsnævnet efter L. 19/4 1907. Medens M. som Sagfører ikke naaede

frem i første Plan, har han ved sit Forfatter-
skab vundet Plads som en af sit Slægtleds
betydeligste og ejendommeligste
Retstænkere.

Først efter aarelangt Ar-
bejde med og Iagttagelse af det praktiske Rets-
liv betraadte han Skri-
bentbanen med Afhand-
lingen „Bemærkninger
om Panterettens Begreb
(efter dansk og norsk
Ret)” i „Tidsskr. f. Rets-
videnskab” IV (1891), en

Forløber for hans tankevækkende Disputats
„Dækningsadgang eller Fordringsret. Et Ind-
læg i den standende Strid om Panterettens
accessoriske Natur med særligt Hensyn til
Stridens Betydning for særskilte Retsafgø-
relser efter dansk og norsk Ret” (1892), der
efterfulgtes af hans vistnok betydeligste Ar-
bejde „Forudsætninger. Bidrag til Belysning
af Principerne for Retshandlers Afhængig-
hed af Fyldestgørelsen af Parternes Forud-
sætninger. Paa Grundlag af dansk (og norsk)
Formueret inter vivos (med særligt Hensyn
til dansk Praksis)” (1894) og „Tinglysning.
Bidrag til Fastsættelse og Vurdering af Ho-
vedprinciperne i det danske (og norske)
Tinglysningssystem. (Med Sideblik til dansk
Skibsregistreringslov)” (1897) og en Række
større og mindre Opsatser i „Tidsskrift for
Retsvidenskab”, „Ugeskrift for Retsvæsen”,
„Tilskueren”, „Det ny Aarhundrede” o. a.
Paa 8. nord. Juristmøde i Stockholm frem-
lagde M. som Forhandlingsemne Afhand-
lingen „Godtroenhedserhvervelser med Hen-
syn til fast Ejendom” (1896). M.s praktisk-
pædagogiske Virksomhed og Syn afødte Ar-
tiklen „En juridisk Eksamensreform” („Til-
skueren” 1903) og „Konkret Retsundervis-
ning. Formaal, Karakter og Betydning for
konkrete Opgaver og som Uddannelse til
praktisk Retstænkning (særlig til Vejledning
for studerende)” (1912). En Plads for sig
selv i M.s Produktion indtager „Nævninger.
Et almenforstaaeligt Omrids” (1892) og sær-
lig det skarpt polemiske „Landstingsopløs-
ning. Statsretlige Synspunkter” (1902), der
fremkaldte Prof. H. Matzens Tilsvær „Lands-
tingsopløsning og udnævnte Landstings-
mænd” (1903). Det var navnlig Spørgsmaa-
let om den rette Metode for Retsgransk-
ningen, med hvilket M. uafladelig syslede.
I Modsætning til den abstrakt-konstruktive
Metode vilde han gennem en Række Enkelt-
undersøgelser sprede nyt Lys over Rets-
forholdenes Væsen; sin egen Metode be-
tegnede han som almenmenneskelig, real-
listisk og konsekvensvurderende. Med samme
Tankens Energi og Lidenskabs grublede
M. over Livets højeste Problemer og gav
Raad ikke alene om Sprogets Røgt, men
ogsaa om det indre Sjælelivs Pleje. Han ved-
kendte sig aldrig officielt sin Identitet med

„stud. jur. Per Sprogvidl”, den pseudonyme
Forfatter af „Dansk Sprogavl. Tanker og
Fantasier” (1901), men slog stadig til Lyd
for de i denne originale Bog fremsatte Syns-
punkter. I sit Skrift „Oldmester og hans Bog
— „Kristendom” for Kristus. En Redegø-
relse og en Gengivelse” (1909) behandlede
M. Lao-Tse i Belysning af Kwang-Tse og —
modsætningsvis — af Konfucius. Ufuldendt
blev „Inderstyre. Veje og Midler for Herre-
dømmet over de indre Kræfter og for sjæle-
ligt Fremarbejde” (I 1914), et for M.s Livs-
stræben og Levevisdom særlig karakteristisk
Værk. M. var i sin Levetid en ennsom Skik-
kelse, læst og forstaaet af forholdsvis faa,
heller ingen Søndagstænkere eller Søndags-
skribenter; en mandig, altid stræbende Aand.
D. i Kbh. — Gift 1888 Alexandra Tonietta
Harriet Richardt. Fz. D.

Litt.: Selvbioografi i Univ. Progr. Nov. 1892;
Frantz Dahl: „Juridiske Profiler” 1920, S. 71—
76; Nekrologer af H. Munch-Petersen i „Ugeskr.
f. Retsvæsen” 1916 B., S. 217—18, af Frantz Dahl
i „Tidsskr. f. Retsvidenskab” XXX 1917, S. 259
—62, af Jul. Lassen i Univ. Progr. Nov. 1917, S.
210—12, i „Mindeblade om E. M.” 1917 samt i
„Politiken” og „Berl. Tid.” ^{20/10} 1916.

Møller, Frederik Anton Christian (21/11
1837—^{22/10} 1919), Veterinær. Forældre: Gaard-
ejer Carl Ludvig M. og Dorthea Sophie Aa-
gaard. F. i Hundslev ved
Kerteminde. Bestyrede
en Tid lang sin afdøde
Faders lille Gaard, stu-
derede derefter Veteri-
nærvidenskab og tog
Dyrlægeeksamen 1863.
Han deltog som Dyr-
læge i Krigen 1864 og
praktiserede efter den-
nes Ophør i en Række
Aar i Kerteminde og
Rynkeby; foretog 1881 en Udenlandsrejse
til Tyskland, Schweiz, Holland, Belgien og
England for at studere Kødkontrol og blev
1879 ansat som Dyrlæge ved det nyaabnede
Kvægtorv i Kbh. 1883 udnævntes han til
Overdyrlæge, afgik 1905. M. var den første
danske Dyrlæge, der udelukkende beskæf-
tignede sig med Kødkontrol, og det skyldes
navnlig hans Arbejde og Initiativ, at den
moderne Kødkontrol blev indført her i Lan-
det. Talrige Veterinærelever og Dyrlæger
har han undervist i dette Fag. Hans litte-
rære Produktion er ringe. 1882 udgav han:
„Offentlige Slagtehus- og Kødkontrol”, og i
„Tidsskrift for Veterinærer” findes enkelte
Bidrag fra hans Haand. I en længere Aar-
række var han Censor ved Veterinæreksa-
men. D. i Fredensborg. — Gift 1865 Grethe
Eleonora Brandt. L. Ba.

Litt.: Nekrolog i „Maanedsskr. f. Dyrlæger”
1919—20.

Møller, Frederik (f. ^{20/11} 1854), Andels-
mand. F. paa Mandstal, Them Sogn ved
Silkeborg. Forældre: Gaardejer Jens Linde

M. og Johanne Petrine Jørgensen. Kom paa Apoteket i Silkeborg, men forlod det paa

Grund af Sygdom. 17 Aar gl. kom han paa Jelling Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1874. I en lang Aarrække virkede han derefter som Lærer, bl. a. et Par Aar som Privatlærer i Haastrup ved Fredericia og senere som Folkeskolelærer i Lindet ved Vejle. Herfra

blev han snart kendt i videre Kredse paa Grund af sin Interesse for Hønsæavl; han var blandt de første, som optog Arbejdet for en rationel, økonomisk Hønsæavl, og navnlig blev hans energiske Virke for en Reform af vor Æghandel grundlæggende. Allerede 1895 var han blevet Formand for Dansk Andels Ægekspport, og hans vidtforgreneede Arbejde for dette Foretagende foranledigede ham til 1898 at søge sin Afsked som Lærer, og fra da af har han helt helliget sig Arbejdet for Andelssagen. M.s agitatoriske Evner har utvivlsomt bidraget overmaade meget til de senere Aartiers mægtige Forøgelse i Ægomsætningen, og den Reform af Æghandelen (Oprettelsen af Æggekrede), som han med Held arbejdede paa at faa gennemført, har bidraget meget til at give vor Ægekspport nye og varige Muligheder og har vundet Anerkendelse saa vel hos Producenter som hos Eksportører. Foruden gennem Ægeksporten er M. knyttet til Andelssagen som Medlem af Andelsudvalgets Forretningsudvalg, og han er desuden Medlem af Landbrugsraadet, af Statens Husdyrbrugsudvalg m. m. — Gift 1879 Anania Karoline Bentzen.

C. T.

Litt.: H. Hertel: „Andelsbevægelsen i Danmark“ 1917; „Andelsbl.“ 4/4 1904; „Lærerne og Samfundet“ I 1913; Dansk Andels Ægeksports Jubilæumsskrift 1920.

Møller, Jacob Christian Johan Hendrik Gundelach (7/8 1797—9/5 1845), Kirurg. F. i Aarhus. Forældre: Overtoldbetjent, senere

Kasserer Steen Daniel Brochmann M. og Ane Sofie Constantine Mertz. Blev Student 1815 og tog kirurgisk Eksamen 1821, var derefter Kandidat og Reservekirurg paa Frederiks Hospital og fik 1824 Universitetets Guldmedaille. 1828—31 studerede han i Udlandet, navnlig hos Dupuytren i Paris, og udnævntes allerede 1830 til Overkirurg ved Frederiks Hospital efter Withusen, blev n. A. Prof. extr. ved Kirurgisk Akademi og atter n. A. Direktør derfor.

1840 blev han Professor i det medicinske Fakultet. Han fik stor Betydning for Hospi-

talet og for Kirurgiens Studium i Landet, indførte en grundig klinisk Undervisning, Eksamination i kirurgisk Klinik til Eksamen og daglig Journalføring paa Hospitalet. Hans litterære Virksomhed var ikke betydningsfuld; en kirurgisk Aarbog, som han udgav 1832, fremkaldte en hvas, personlig men ikke helt ufortjent anonym Kritik (Bendz, M. Djørup, Sommer), og hans Svar afvæbnede ikke Modstanderne. Desværre fortsattes Forsøget ikke, og hans senere Produktion var væsentlig af kasuistisk Art. Derimod fik han stor Betydning som en Lærer, der opdrog sine Elever til en grundig og omfattende Undersøgelse og nøjagtig Diagnostik. M. var i høj Grad paaskønnet af Elever og Publikum ogsaa for sin noble og liberale Fremtræden. Han efterlod en større Sum til Legater for studerende og Stuekoner paa Hospitalet. D. i Kbh. — Gift 1837 Anna Poulaine Christiane Høyer, d. 1839. F. L.

Litt.: P. L. Møller i „Dsk. Pantheon“ VIII 1842—51; „Maanedsskr. f. Litt.“ IX 1833; „Ugeskr. f. Læger“ II 1—3 1844—45; „Bibl. f. Læger“ XVIII 1833.

Møller, Holger Christian Valdemar (f. 20/6 1854), Ingeniør, Borgmester. F. i Kbh. Forældre: Tømrer Jens Theodor M. og Johanne Marie Nyholm. Tog polyteknisk Adgangseksamen 1871 og Eksamen i Ingeniørfaget 1877, var i de første Aar efter

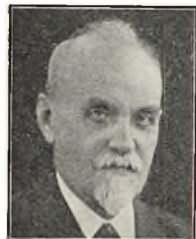
Eksamen Ingeniørassistent ved Arbejder paa Kbh.s Søforer og derefter 1879—81 ved Kryolithbruddet ved Ivgit i Grønland. Efter sin Tilbagekomst blev han ansat i Kbh.s Havnevæsen, hvor han var Ingeniørassistent til 1884. N. A. foretog han en Studierejse til Nordamerika og blev derefter ansat som Havnebygmester i Kbh. Denne Stilling beklædte han til 1914, da han blev udnævnt til Havnedirektør. 1917 blev han Borgmester for Kbh.s Magistrats 4. Afdeling (teknisk Borgmester). M.s offentlige Virksomhed har været usædvanlig omfattende. Som Havnebygmester var han i mange Aar Sjælen i alle større Foretagender ved Havnen. Ombygningen af Langebro og Knippelsbro skete efter de af M. udkaastede Planer, og baade ved Projekteringen og Udførelsen af Frihavsanlægget var han i forreste Række. Ordningen af Havneforholdene Nord for Frihavnen og Syd for Langebro er ligeledes sket under hans Ledelse. I en 1917 af Havnebestyrelsen offentliggjort Plan har M. endogsaa trukket Linierne op for Havnens Udvidelser langt ud i Fremtiden. M. har dernæst udfoldet en betydelig byadministrativ Virksomhed. Som Borgerrepræsentant i Kbh. 1896—1902 og 1903—17 har han ydet et overordentligt vær-

difuldt Arbejde navnlig i tekniske Sager; han har tilhørt det konservative Parti, har altid holdt sig til rene saglige Linier og derved vundet de andre Partiers Sympati. Som Borgmester har han fortsat og udvidet denne for Kbh.s Kommune saa værdifulde Virksomhed. M. er stærkt interesseret for Ungdommens Idræt; 1896—1915 var han Formand for Kbh.s Gymnastikforening og 1899—1920 for Dansk Gymnastik Forbund. Ved det nordiske Gymnastikstævne 1919 hyldedes han fra alle Sider som den danske Gymnastiks Høvding. Hans tekniske Dygtighed og tiltalende Personlighed har ført ham ind i en lang Række Tillidshverv. Bl. a. var han 1903—13 Formand for Teknisk Forening og 1913—16 for Dansk Ingeniørforening. Som Sagkyndig har han været Medlem af en Række Vandbygningskommissioner her i Landet og i Norge og Sverige. — Gift 1886 Agnes Johanne Christiane Nyholm.

M. C. H.

Litt.: „Teknisk Forenings Tidsskr.“ 1910, S. 205—08 (af J. T. L.) og 1913, S. 101 (af R. Helweg); „Idrætten“ 1916; „Ingeniøren“ $\frac{1}{8}$ 1916 (af G. Schenweller, Carl Becker, Eug. S. Schmidt og A. G. V. Petersen); „Berl. Tid.“ $\frac{3}{6}$ 1917 og $\frac{18}{6}$ 1919; „Politiken“ $\frac{18}{6}$ og $\frac{19}{6}$ 1919.

Møller, Hans Larsen (f. $\frac{8}{3}$ 1861), Historiker, Skolemand, Politiker. F. i Gylling ved Odder. Forældre: Forpagter Niels Theodor M. og Petrea Frederikke Løllesgaard. Brodersøn af Otto M. (s. d.). Blev Student 1879, var 1880—81 Huslærer hos H. F. Rørdam og blev 1886 Cand. mag. i Historie. Paa en Rejse til Wernigerode 1887 samlede han Stof til sin Disputats „Christian VI og Grev Stolberg-Wernigerode“ (1889), et grundigt og modent Arbejde.

Han virkede som Lærer, var 1881—89 ved Borgerdydskolen i Kbh. og blev 1888 Bestyrer for de da oprettede Brock'ske Handelskoler, hvad han var til 1911, samtidig med at han 1891—1902 var Forstander for Handels-Aftenskolen. Ved Købmandskolens Oprettelse 1902 blev han tilsynsførende der indtil 1912. 1899—1920 var han endvidere Undervisningsinspektør for de statsunderstøttede Handelsskoler og er fra 1920 Direktør for Handelsskoleundervisningen. M. er en udmærket og interesseret Lærer, maaske mindre for voksne end for Børn, han har som Handelsskolemand bragt de ydre Rammer i god Orden, gennemført Fællesplaner i de eetaarige Skoler og Aftenskolerne rundt i Landet og skaffet Lærerne højere Løn. Han har udgivet en Række Lærebøger, saaledes „Ledetraad i Handelens Historie“ (3. Udg. 1918), „Samfundslære for Gymnasiet“ (2. Udg. s. A.) og „Lærebog i Historien for Gymnasiet“ (1914—15). — Paavirkninger fra Grundtvig,

Otto Møller og Heegaard har præget M. aandelig; politisk var han fra først af konservativ, deltog i Studenterelevslivet i Firserne som mæglende mellem gammelt og nyt. Forsvarssagen og Sønderjylland har især hans Hjerte. 1903 valgte han til Folketinget som Højres Kandidat i Kbh.s 2. Kreds og genvalgte til 1910, repræsenterede derefter Odense 2. Kreds 1911—13. Han tog især Del i Debatten om Skolesager og forfægtede bl. a. Privatskolens Sag, var en af Højres Ordførere under Alberti-Debatten Okt. 1908. 1909 stemte han for Forsvarslovene og var derefter Formand for den større Højregruppe. 1919—20 tog han i Genforenings-spørgsmaalet Stilling mod Flensborgs Indlemmelse. M. er en sejt Debattør, et logisk Hoved, selvstændig og skarp i sine Meninger, lidenskabelig i sine Sympatier, men med megen Retfærdighedssans; bag den folkelig-nationale Tone ligger en usentimental Realisme, der kan virke som Kulde. — Gift 1888 Mariane Louise Elisabeth Nieuwenhuis.

P. E.

Litt.: Slægt sø Erik M.; Hustrus Slægt sø Hauch-Fausbøll og Hiert-Lorenzen; „Patr. Slægter“ III 1915; Selvbilografi i Univ. Progr. Novb. 1889; Erlindringer 1 „Studenterbogen“ 1896; E. Holm 1 „Hist. Tidsskr.“ VI 2 1889—90; „Nationaltid.“ $\frac{27}{6}$ 1903; „Fyns Stiftstid.“ $\frac{20}{6}$ 1911; „Otto M. og Skat Rørdam“ II 1916; „Berl. Tid.“ $\frac{7}{4}$ 1921.

Møller, Hans Peter ($\frac{8}{3}$ 1802— $\frac{0}{6}$ 1859), Pianofortefabrikant. F. i Kbh. Forældre: Værtshusholder Peter Nicolai M. og Karen Christensen. Blev tidlig forældreløs og kom i Huset hos en Slægtning, derefter i Lære hos Pianofortefabrikant Uldahl; da han var musikalsk, blev han ret hurtig Pianostemmer, og senere opfandt han en Cylinderlyre, som han 1836 fik Patent paa, samt 1839 en særegen Stemmegaffel, den saakaldte Orthoakkord. Ved Siden af sin Virksomhed som Instrumentmager drev han kort Tid en Mel- og Grynforretning, der havde været hans Svigerfaders. M. traadte senere i Forbindelse med Pianofortefabrikant C. C. Hornung (s. d.) i Slagelse, og da Hornung 1851 trak sig tilbage, overtog M. Hornungs store Virksomhed og førte den videre under Navnet Hornung & M. 1850 blev han Hofpianoforteinstrumentmager og deltog i Udstillingen i Kbh. 1852 og i Paris 1855. Firmaet fortsattes af M.s to Sønner, Frederik Albert August M. ($\frac{10}{4}$ 1839— $\frac{22}{12}$ 1917) og Conrad Christian M. (f. $\frac{19}{8}$ 1843). D. i Kbh. — Gift 1) 1829 Johanne Marie Elisabeth Gebauer, d. 1830. 2) 1836 Maren Nicoline Randbøll, d. 1871.

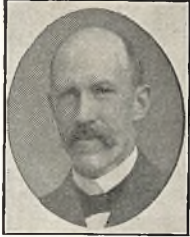
G. H.

Litt.: Se C. C. Hornung; endvidere Carl Møller: „Fra Studenterdagene“ 1895; Ida Møller: „Mors

gamle Minder" 1906; Conr. Møller: „Nogle Erindringer om H. P. M." 1913.

Møller, Hans-Jacob ($\frac{29}{4}$ 1855— $\frac{12}{3}$ 1916), Apoteker. F. paa Gammelgaard, Als. Forældre: Godsejer Hans Tellus M. og Laura

Cornelia Hansen. Gik paa Sorø Akademi, lærte Farmaci i Kbh. 1871—73 og blev Cand. pharm. 1876. Han fortsatte Studiet et Aars Tid i Landbohøjskolens kemiske Laboratorium under Prof. Barfred, hos hvem han 1878 et halvt Aar var konstitueret Assistent, studerede 1879—

81 Kemi og Farmakognosci i Berlin (O. Liebreich), Strasbourg (F. A. Flückiger) og Paris. 1882 blev han Bestyrer af Nørrebro Apotek i Kbh., 1904 selv Indehaver af dette Apotek. 1889 indvalgtes han i en Kommission til Udarbejdelse af en ny Farmacopoe, som traadte i Kraft 1893. Denne Farmacopoe-Kommission blev gjort permanent, og M. forblev Medlem af den til sin Død. Han udførte her et stort og værdifuldt Arbejde, særlig vedrørende Farmacopoeens galenske Præparater, deres rationelle Fremstilling og deres Undersøgelse, hvorom Farmacopoeen af 1907 bærer Vidne. Hans Arbejde her ligesom iøvrig overalt, hvor han paatog sig et Arbejde, blev udført med overordentlig Flid og minutøs Nøjagtighed og Paalidelighed. 1909—16 var M. Næstformand i Apotekerforeningen; i en lang Aarrække var han Censor ved de farmacæutiske Eksaminer. Ved forskellige Lejligheder var han Regeringens Repræsentant ved faglige Konferencer i Udlandet, saaledes bl. a. 1902 ved den internationale Farmacopoe-Konference i Bryssel, 1913 ved den 11. internationale farmacæutiske Kongres i Haag, Aaret før sin Død blev han Næstformand i Sundhedsstyrelsens Apotekerraad; man nærede store Forventninger til hans Ledelse af dette Embede; hans store Indsigt i faglige Spørgsmaal, hans alsidige Kundskaber, administrative Evner og store personlige Redelighed maatte her være fortræffelige Egenskaber. M. har offentliggjort en Del videnskabelige Arbejder, saaledes om Opium, farvede Glas, internationale Farvebestemmelser og Lignum nephriticum. 1881 udgav han Pjecen „Nogle Bemærkninger om den nuværende farmacæutiske Uddannelse i Danmark og Udlandet, samt et Forslag til en forbedret Uddannelse af Farmaceuter i Danmark" (1881), 1882 Bogen „Kortfattet praktisk Vejledning til Undersøgelsen af patologisk Urin og Urinkonkrementer". Hans Slægtsinteresse ytrede sig gennem hans Slægtsbog „Apoteker, Assessor pharm. Jacob Møller og hans Slægt" (1889). D. i Kbh. —

Redaktionen sluttet $\frac{4}{6}$ 23.

Gift 1887 Frederikke (Frida) Christiane Heiberg. M. N. R.

Litt.: Slægt i H. J. Møller: „Jacob M. og hans Slægt" 1889, Hauch-Fausbøll og Hiort-Lorenzen: „Patr. Slægter" III 1915 og G. F. Heiberg; „Slægten Heiberg" 1907; Nekrologer i „Berl. Tid." $\frac{13}{8}$ 1916, „Arkiv f. Farm. og Kemi" s. A. og „Farm. Tidsskr." s. A.

Møller, Martin Thomas Hermann (f. $\frac{13}{1}$ 1850), Sprogforsker. F. i Hjerpsted, Tønder Amt. Forældre: Sognepræst Jens Georg Marius M. og Komtesse Ida Margaretha Knuth. Blev Student 1867 og studerede klassisk Filologi og Historie i Kiel, Leipzig (hos G. Curtius), München og Berlin, men førtes derefter, bl. a. af Interesse for Frisisk, som han kendte fra sin Hjemstavn, ind paa germansk Filologi, hvilket Fag han 1874—75 studerede i Breslau. Efter 1875 at have taget Doktorgraden i Leipzig virkede han 1878—83 som Docent i Kiel, men ansattes saa ved Kbh.s Universitet først som Docent, siden (1888—1921) som ordnær Professor i tysk Sprog og Litteratur. Han har forfattet en Række, mest mindre, paa Tysk udgivne Arbejder, alle prægede af streng Metode, fremragende Lærdom og sjælden Skarpsindighed. De vedrører dels germansk Filologi (ordhistoriske Studier over ganz, gegen, fron-, dann und wann; litterære Studier som: „Das altenglische Volksepos" (1883), „Zur althochdeutschen Alliterationspoesie" (1888)), dels sammenlignende Sprogvidenskab („Die Palatalreihe der indogerm. Grundsprache im Germanischen, Diss. Lpz." 1875). Indenfor det sidste Omraade har M. i en Aarrække intensivt syslet med det vanskelige Problem om et oprindeligt Slægtskab mellem indoeuropæiske og semitiske Sprog. De hidtil fremlagte, meget omfattende Studier („Semitisch und Indogerm. nisch" 1906, „Vergleichende Wörterbuch" 1911, o. fl.) har trods megen Skepsis vakt almindelig Anerkendelse som det første virkelige metodiske og systematiske Forsøg. — Gift 1884 Sophie Elisabeth Juliane Mylord.

V. B.
Litt.: Mødrene Slægt i Adelsaarbogen 1910; A. Hinrichsen: „Das litt. Deutschland" 1887, S. 408; „Zeitschr. der Gesellsch. f. d. Gesch. der Herzogtümer" XXVI 1896; Sarauw i „Tidsskr. f. Filologi" 1907—08; L. v. Kohl i „Hovedstaden" $\frac{29}{4}$ 1913; „Berl. Tid." og „Nationaltid." $\frac{13}{1}$ 1920; „Akad. Ugebl." s. A.; „Berl. Tid." $\frac{17}{12}$ 1921.

Møller, Holger ($\frac{1}{2}$ 1861— $\frac{0}{3}$ 1917), Musikamatør. F. paa Eliasminde ved Otterup, Fyn. Forældre: Stamhusbesidder Holger Elias M. og Thora Carita Naurine Nue. Studerede Ingeniørvidenskab og blev Cand. polyt. 1884. Fra sin pureste Ungdom var han lidenskabelig Musikdyrker og kastede sig efter endt Eksamen ivrig over Violinspillet,

i hvilket Anton Svendsen var hans Lærer. Han drev sine Studier saa vidt, at han 1885

blev Medlem af Nerudakvartetten og endogsaa 1889—95 var Violinist i det kgl. Kapel. Efter at have arvet Østrupgaard 1895 vedblev han at dyrke Musikken, spillede ved Nerudakvartetens Koncerter og samlede en stor Kreds af Musikdykere i sit Hjem. Han besad iøvrig en lang Række offentlige Tillidshverv, var saaledes 1910

—16 Medlem af Odense Amtsraad. D. i Kbh. — Gift 1886 Marie Rørdam. E. A.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og Jos. Fischer: „Simon Isaac Kalkar og hans Slægt“ 1917; Chambellan: „Dsk. Jorddrotter“ 1911; Nekrologer i „Ill. Tid.“ 18/8 1917 og „Fyns Stiftstid.“ 7/8 s. A.

Møller, Erik Høyer, se Høyer Møller.

Møller, Ida Christina (f. 2/7 1872), Opera-sangerinde. F. i Hull. Forældre: Kontorchef i D. F. D. S. Charles M. og Emily Watson.

Uddannedes i Sang af Fru Keller, debuterede 28/11 1894 som Nattens Dronning i „Trylleføljeten“ og fik faa Aar efter (1896) fast Ansættelse ved det Kgl. Teater, til hvilket hun har været knyttet lige siden, med Udnættelse af Treaaret 1910—13, hvor hun var engageret til Dagmar-

teatret i den Liebman-Heroldske Periode. Gentagne Gange søgte Frk. M. til Udlandet (Devilliers i Paris) for at søge videre Uddannelse for sin Stemme, og ved sine naturlige Anlæg og sin store Flid vandt hun paa forholdsvis kort Tid frem i allerforreste Række blandt vore syngende Kunstnere, baade ved Teatret og i Koncertsalene, hvor hun ofte har optraadt, saaledes f. Eks. med afgjort Held og med usvigelig Stilsans i det klassiske Repertoire, der dyrkes i Cæciliaforeningen. Ogsaa Udlandets Byer har hun besøgt, saaledes Göteborg, Kristiania og Bergen, ligeledes den danske Provins. Det er dog først og fremmest til det Kgl. Teater, hendes Navn er knyttet. Hun hører til de Kunstnerinder, Teatret i Arenes Løb har fundet mest Anvendelse for, og har i lange Tider nydt en endog ualmindelig Publikumsgunst. Hendes intonationssikre, bøjelige Sopran, hvis Timbre er lys og klar som Klokkeringel, hendes nydelige Apparition og sikre Sceneoptræden i Forbindelse med en uomtvistelig musikalsk Begavelse har fuldt ud berettiget denne Position. Hendes Anlæg for en skælmisk og underfundig Fremstilling har skaffet hende en Række af de mest kendte

af de kaade og livsglade dramatisk-musikalske Roller, og især de Mozart'ske Skikkelser er blevet udformet af hende med lykkelig Haand; en vis Evne for Indfølelse ogsaa i Partier af mere rørende og af mere lyrisk Anstrøg, hvor Klassicismens halvt ubevidste, barnlige naive Følemaade er afløst af den moderne Operas stærkere bevidste og subjektive Kunst, har sat Frk. M. i Stand til ogsaa i denne Genre at yde det helt ud fortræffelige. Hendes Roller er: Vilhelmine („Ungdom og Galskab“), Lakmé, Zerlina („Don Juan“), Susanne („Figaros Bryllup“), Anna („Hans Heiling“), Aase („Drot og Marsk“), Feltmarskalinden („Rosenkavaleren“), Mimi („Bohème“), Blonde („Bortførelsen fra Seraillet“), Kirsten („Liden Kirsten“), Micaela („Carmen“), Javotte („Kongen har sagt det“), Euridice („Orfeus og Euridice“), Philine („Mignon“), Nemea („Konge for en Dag“), Zerline („Fra Diavolo“), Martha („Evangelieemanden“) og endelig Partiet i „Skatten — eller staa ikke paa Lur“ — de fire sidste Roller tilhører Dagmar-teaterperioden. Frk. M. udnævntes 1907 til kgl. Kammersangerinde. — Ugift.

E. A.
Litt.: Max Müller i „Teatret“ 1919; „Berl. Tid.“ 23/11 s. A.; „Politiken“ 28/11 s. A.

Møller, Johan Christian (13/6 1835—25/1 1902), Læge. F. i Kbh. Forældre: Portrætmaler Johan Frederik M. og Emilie Albertine Martens. Blev Student 1853 og Cand. med. 1860, Underlæge i Hæren 1862, var 1864 konstitueret Overlæge og blev efter jævnt Avancement 1885 som Stabslæge Chef for Lægekorpset, 1898 Generallæge. M. var en usædvanlig pligtopfyldende, grundig og rettænkende Mand og derfor med Rette højt agtet i sin Stand, og mange Forbedringer ved Hærens Lægevæsen med Hensyn til Administration, Materiel, Undervisning osv. skyldes ham; men navnlig har hans Forbedring af Hospitalsforholdene haft meget stor Betydning. De fleste Garnisonsbyer skaffede han nye Sygehuse, ved Kbh.s Garnisonshospital fik han indført Specialklinikker og Laboratorium, han fik bygget et fortræffeligt Epidemihospital for Hær og Flaade og rejste gentagne Gange Spørgsmaalet om et helt nyt Garnisonshospital. Ogsaa udenfor Militæretaten var M. virksom, var Udgiver af „Den civile Medicinallovgivning“ (1873—89), Dekanatssekretær i Sundhedskollegiet flere Aar og fra 1885 Medlem af Kollegiet. 1894 blev han Dr. med. h. c. D. i Gentofte. — Gift 1877 Christiane Frederikke Octavia Steenberg.

F. L.

Litt.: Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1894; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 26/4 1902, „Ill. Tid.“ 4/5 s. A., „Militærlægen“ s. A. og „Ugeskr. f. Læger“ s. A.

Møller, Jens Peter (5/10 1783—20/9 1854), Landskabsmaler, Restaurator. F. i Faaborg. Forældre: Pottemager Peder Larsen M. og

og Jacobine Due. Opdroges hos en Slægning i Eckernførde, kom i Malerlære og som Svend til Kbh. 1803, besøgte Akademiet under Abildgaard og Lorentzen. Han lagde sig efter at male Landskaber (1810: Sorgenfri Have med Christian VIII) og opnaaede en fleraarig Under-

derstøttelse af Fonden ad usus publicos, væsentligst for at han kunde lære Malerirestaurering. Over Bruxelles rejste han 1810 til Paris, hvor han i flere Aar boede sammen med Vennen Eckersberg, rejste derpaa hjem over Schweiz 1813, agreeeredes ved Akademiet og blev 1815 Medlem. 1814 blev han Restaurator ved Malerisamlingen og fik 1841 Tilsynet med de forskellige Slotssamlinger. 1814—18 var han Lærer i Tegning ved Søkadetakademiet. Fik 1842 Medaillen „ingenio et arti“; fra 1834 var han Inspektør ved den Moltke'ske Samling; han beklædte jævnlig Posten som Akademiets Kasserer. Da hans Restaureringsarbejder i Almindelighed unddrager sig Nutidens Kritik, maa hans Position bero paa hans Landskaber, Prospekter, hvor han nøje arrangerede og forbedrede det forefundne Motiv. Smukke i Farven, men altfor konventionelle i Behandlingen er hans tidligere Billeder, som dog stundom kan røbe hans nære Forhold til Eckersberg; men han synes ingenlunde som denne at have haft Udbytte af Pariseropholdet. Hans senere Arbejder, især med jyske Motiver, er mere realistiske og væsentligt bedre. Malerier paa Kunstmuseet og paa Vemmetofte. D. i Kbh. — Gift 1814 Anna Cathrine Margrethe Haase, d. 1877.

O. A.

Litt.: „Kbh.s nyeste Skilderi“ 1810, Sp. 839 og 1815, Sp. 442; Wellbach: „Maleren Eckersbergs Levned“ 1872, S. 35 ff.

Møller, Jens Peter Thomsen (f. 24/5 1859), Landmand. F. i Løvel ved Viborg. Forældre: Gaardejer Peter Thomsen M. og Johanne

Jensen. Var paa Skals Højskole 1879 og ejede 1884—1916 Lindbjerggaard ved Løvel. Hans betydeligste landøkonomiske Indsats falder indenfor Andelsorganisationerne. Han har været med til at organisere fra Begyndelsen, først som Stifter af Viborg Amts

Mejeriforening, hvis Formand han har været siden 1906, senere som Medstifter af De samvirkende jyske Mejeriforeninger, Formand fra 1906. Formand for Rødding Andelsmejeri 1889—1914, nogle Aar i Begyndelsen af Aarhundredet Konsulent i Kvægavl for Viborg Amts landøkonomiske Forening, i Bestyrelsen for danske Mejeriforeningers Fællesorganisation og Mejeriernes Fællesindkøb. Endvidere er M. Formand for Mejeristatistik-Udvalget og Bestyrelsesmedlem i Andelsbanken. M. er Medudgiver af „Praktisk Landbrug“, Haandbog for danske Landmænd. Han stillede sig i Løvel 1895 som forligsvenlig mod Anders Nielsen. — Gift 1) 1884 Ane Marie Pedersen, d. 1902. 2) 1903 Anna Sophie Alexandra Christensen. A. C.

Litt.: „Andelsbl.“ 1919, S. 395; Bertelsen: „Anders Nielsen“ 1915, S. 42 ff.

Møller, Jacob (døbt 15/9 1776—9/7 1839), Apoteker. F. i Svendborg. Forældre: Møller Jeppe Eggertsen og Gertrud Nicolaisdatter.

Knap 4 Aar gammel mistede han sine Forældre, 7 Aar gl. blev han optaget i Vajsenhuset i Kbh., 1789 Elev paa Nyborg Apotek, kom 1797 til Kbh., først paa Kristianshavns Apotek, senere Løveapotek. 1799 bestod han farmaceutisk Eksamen, købte 1802 Vesterbro

Apotek, men solgte det igen 1805. S. A. fik han Bevilling som Apoteker paa kgl. Frederiks Hospitals Apotek og virkede her i mange Aar med stor Iver og Dygtighed; han holdt sit Apotek i fortreffelig Stand og altid velforsynet med udsøgte Varer. Samtidig syslede han med kemiske og litterære Arbejder; udgav 1823 „Forsøg til en farmaceutisk Haandbog for Begyndere“. Han efterlod sig desuden ved sin Død en Del Manuskript, som han ikke havde naaet at faa udgivet. Med Direktionen for Hospitalet laa M. i stadig Strid, væsentlig om den urimelig høje Rabat, Hospitalet forlangte, og som M. med stor Haardnakkethed søgte at faa nedsat. Striden varede ved, til M. 1832 trak sig tilbage fra Apoteket. 1834 blev han Assessor pharmacæ. M. havde skaffet sig en efter Datidens Forhold meget stor og kostbar Bogsamling paa 2330 Bd., som han testamenterede til Universitetsbiblioteket. Han var en meget samvittighedsfuld, interesseret og kyndig Apoteker, der nød stor Anseelse indenfor sit Fag. D. i Kbh. — Gift 1805 Amalia Christiane Crone, d. 1853. M. N. R.

Litt.: Slægt se Hans Jacob M.; S. M. Triel: „Nogle Bidrag til den dsk. Pharmacis og det dsk. Apotekervæsens Hist.“ i Bilag til „Ark. f. Pharmaci“ XXXVI 1879; C. Nyrop: „Det kgl. Frederiks Hospitals Apoteker“ 1917.

Møller, Jens (10/3 1779—26/11 1833), Teolog, Historiker. F. i Karrebæk. Forældre:

Sognepræst Jochum Christian M. og Christiane Birgitte Beeske. Blev Student 1797 og Cand. theol. 1800. Han havde valgt det teologiske Studium, mere efter Slægtnings Tilskyndelse end efter eget Ønske, og medens han 1800—02 var Huslærer, besvarede han først Universitetets æstetiske Prisopgave, for hvilken han dog kun opnaaede Accessit; men n. a.

(1802) vandt han Guldmedaillen for en filologisk Afhandling, og som Adjunkt i Slagelse (1802—08) fik han 1806 Videnskaberne Selskabs Guldmedaille for et Skrift om Misbrugen af den saakaldte pragmatiske Historie. 1808 udnævntes han til ekstraordinær Professor i Teologi, 1813 blev han Ordinarius, i hvilken Stilling han virkede til sin Død. Hans Hovedfag var Kirkehistorie, og hans Forelæsninger var livlige og krydrede med fornøjelige Anekdoter, men nogen større Indflydelse som Docent har han næppe øvet. Derimod fik han Betydning ved sine litterære Arbejder, først og fremmest som Udgiver af „Teologisk Bibliotek“ og „Nyt teologisk Bibliotek“ (40 Bd. 1811—32), i hvilket han optog Oversættelser og Bearbejdelser af tyske Skrifter ved Siden af originale Afhandlinger; adskillige af disse stammede fra hans egen Pen, men han optog med stort Frisind ogsaa Bidrag, som han personlig ikke sympatiserede med; i det hele var han en Fredens Mand, og til den Strid, som i Datiden stod om Grundtvigs Person og Anskuelse, mærker man i dette Tidsskrift kun lidt. Selv betegnede han sig som bibelsk Teolog eller „rationel Supernaturalist“ og søgte at mægle mellem de forskellige Standpunkter. Sammen med L. Engelstoft udgav han 1814—17 „Historisk Kalender“ (I—III), og hans „Teologiske Bibliotek“ fortsattes 1832—34 med „Tidsskrift for Kirke og Teologi“ I—IV; i disse og andre lignende Samlerværker offentliggjorde han talrige Biograsfer af betydelige Kirkemænd som Balle, C. Bastholm, N. Hemmingsen, J. Brochmand, H. Svane og E. Pontoppidan; ogsaa Personligheder fra Profanhistorien har han behandlet, og i flere Tilfælde har hans Skildringer stadig Værdi; men de tegner ofte et altfor lyst Billede af Forholdene, idet M. enten vilde rehabilitere Mænd, om hvilke der tidligere var fældet ubillige Domme, eller i det hele fremstille Fædrelandets Historie i det bedst mulige Lys, hvorfor han altid gaar meget let hen over de Skyggesider, som faktisk findes. Udsprunget af apologetisk Interesse er ogsaa de detaljerede, hyppigt fra Geheimearkivet hentede Oplysninger om Christian VI, som findes i de tre sidste Bind af „Mne-

mosyne eller Samling af fædrelandske Minder og Skildringer“ I—IV, som han 1830—33 udgav; trods megen Kritikløshed og Uøjagtighed i Enkeltheder har de som Materialsamling haft stor Betydning for den senere Forskning. 1830—33 redigerede M. „Dansk Litteraturtidende“, og han optraadte ogsaa selv som Digter. Han var endvidere Medlem af den 1815 nedsatte Kommission til Revision af den nytestamentlige Oversættelse, og i Forening med R. Møller oversatte han 1828—30 de poetiske og profetiske Skrifter i det gamle Testamente. D. i Kbh. — Gift 1) 1803 Abel Sophie Lund, d. 1823. 2) 1825 Sophie Christine Kellermann, d. 1890.

H. M.

Litt.: Slægt hos Lengnick (Stampe) og i H. A. Møller: „Slægterne Stampe og Thestrup“ 1910; Selvbiografi i Univ. Progr. 1813; Optegnelser i „Kirkeh. Saml.“ IV 4 1895—97; Slagelse lærde Skoles Progr. 1835; „Intelligenzblatt“ 1834 April; „Skitrnr“ 1836, S. 91; Fr. Hammerich: „Et Levnedsløb“ 1882; Steenstrup: „Historiskrivningen i Danm. i 19. Aarh.“ 1889; M. Neliendam: „Bastholm“ 1922; Breve i „Breve t. o. f. Ingemann“ 1879 og „Kirkeh. Saml.“ V 3—4 1906—08; Nekrologer i „Litt. Tid.“ 1834 (af Rasm. Møller), „Dagen“ 1833, Nr. 284—85 og 289 (af Fr. Thaarup) og „Overs. over Vidsk. Selsk. Fhdl.“ 1832—36.

Møller, Jens (²⁰/₈ 1786—¹²/₀ 1863), Præst. F. i Kbh. Forældre: Købmand Erik M. og Louise Lauridsdatter. Blev Student 1802 og Cand. theol. 1807. Efter mange Aars Virksomhed (1813—21) som Kapellan i Skive blev han 1821 Sognepræst for Grinderslev og Grønning ved Skive, hvortil 1824 Tise Sogn yderligere føjedes; 1834 blev han tillige Provst for Salling og Fjends Herreder, fra 1842—51 var han Medlem af Viborg Amtsråd, 1844 og 1846 kongevalgt Medlem af den jyske Stænderforsamling. I Nutiden kendes hans Navn kun fra hans berømte Haandbog for Præster. 1820 udgav han „Haandbog for Præsten som gejstlig og verdslig Embedsmand“; den havde mange baade formelle og reelle Mangler og fik en ublid Behandling af Kritikerne; men den afhjalp et stort Savn hos yngre Præster og blev derfor meget benyttet; 1834 og 1842—43 udkom nye Udgaver, og til den sidste, som var i 2 Bd., føjedes 1851—57 et 3. og 4. Efter M.s Død udgav hans Søn E. Høyer M. (s. d.) 1867 og 1879 Bogen i omarbejdet Skikkelse. 1835 paabegyndte han „Forsøg til en økonomisk-statistisk Beskrivelse over Danmarks gejstlige Embeder“, som det imidlertid ikke lykkedes ham at faa fuldendt (indtil 1844 udkom 8 Hefter). D. i Grinderslev. — Gift 1816 Cecilie Giessing Leth, d. 1873.

H. M.

Litt.: Slægt i H. A. Møller: „Familierne Stampe og Thestrup“ 1910 og Bondesen og Fabri-

cius: „Slægten Fabricius“ 1884; „Dagbl.“ 1859, Nr. 187; E. Høyer Møller: „Den gl. Præstegaard“ 1896.

Møller, Johan, se **Møller**.

Møller, Johannes Ludvig Heinrich (⁶/₁₀ 1814—³¹/₁₀ 1885), Miniaturmaler. F. i Lübeck. Forældre: Blikkenslager Peter Asmus

M. og Johanna Dorothea Vetter. Kom i Malerlære; da han paa Grund af Sygelighed og Spinkelhed havde Vanskelighed ved at blive i sine Pladser, fik han Tegneundervisning i Altona, rejste 1836 med Stipendium til Akademiet i Kbh.; her uddannedes han i Tegning,

men malede for sig selv baade i Olie og i Miniatur. Fra 1837 udstillede han, og hans Miniaturarbejder vakte Prins Christian (VIII)s Interesse. Efter en Rejse gennem Jylland, Norge og Sverige, hvor han malede en Del store Oliemalerier, fik han 1839 Lejlighed til at male Kongen og blev stærkt sysselsat af ham; han malede ogsaa Thorvaldsen. Med privat Støtte fra Kongen rejste han 1840 til Paris, var n. A. i Kbh., hvor han udnævntes til Hofminiaturmaler, vendte 1842 tilbage til Paris, hvor han blev Elev af Paul Delaroché, hvor den danske Konges Støtte aabnede ham mange Døre, og hvor han 1844 modtog Guldmedaille paa Salonen. Efter et Besøg i Lübeck (Faderens Portræt; nu paa Windsor) kom han atter til Kbh., blev agreeret ved Akademiet, fik Naturalisationspatent og blev derefter optaget som Akademimedlem. Efter et nyt Besøg i Paris 1845 boede han i Kbh. til Kongens Død, drog derefter til Stockholm (1848—50), til London (1850—59) og til St. Petersborg (1859—61), hvor han udførte et stort Miniaturgruppebillede af Storfyrsterne og blev Akademimedlem. Sine sidste Aar tilbragte han i England. Han har malet et stort Antal Miniaturbilleder af kongelige Personer og fremstaaende Mænd og var højt anset. Hans Teknik er meget fremragende, og Billederne kan ofte have noget af Oliemaleriets Karakter; det vides, at M. eksperimenterede meget med S sammensætningen af Farvernes Bindemiddel. For saa vidt oplevede Miniaturkunsten netop i hans Tid en Renaissance, da Arbejder paa store Elfenbensplader kom paa Mode, og M. stod ved sin tekniske Dygtighed, sin solide Uddannelse og sit fornemme Maadehold blandt de bedste Mestre i Europa. Paa Rosenborg og Fredensborg findes Arbejder af ham. D. i London. — Gift 1841 Eline Sofie Schou, d. 1878. O. A.

Litt.: Hustrus Slægt i Tauber og Nielsen: „Embeds- og Bestillingsmænd i Aalborg“ 1879—80, S. 214 og Lengnick: C. H. Winther; Lemberger: „Die Bildnis-Miniatur in Skandinavien“ II 1912.

Møller, Julie Amalie (¹/₁ 1843—²¹/₇ 1907), Skuespillerinde. F. i Viborg. Forældre: Konsumptionsbetjent Martin Bondesen og Gjertrud Marie Wammen.

Debuterede paa Kasino ¹³/₅ 1864 i „Lotte“ og blev efterhaanden en af Privatteatrenes mest yndede komiske Karakter-skuespillerinder. Hendes Virksomhed omfatter de daværende tre Privat-teatre i Kbh.: Kasino (1864—83), Dagmar-teatret (1883—84) og Folketeatret (1884—92 og 1893—1906), ved hvilken sidste Scene hun forblev til sin Død. Her kom hun ogsaa til at yde det ypperste i sin Kunst. Ved smaa Midler skable hun en Række naturtro Figurer, saaledes Morgiane i „Aladdin“, den gamle Frøken i „De gamle Juleaften“, Hofdament i „Livets Dal“, Bedstemoderen i „Ole Lukøje“ og i „Store Klaus og Lille Klaus“, Madam Olsen i „Lynggaard & Co.“, Stine i „Første Violin“. Ogsaa Nille i „Jeppe paa Bjerget“ spillede hun, som hun i det hele var en meget anvendt og yndet Kraft ved det Teater, hvor hendes Kunst fik Lejlighed til at udfolde sig frodigst og lykkeligst, og hvor hun traf et Ensemble, til hvis Helhedsvirkning hun ydede sin bedste Indsats. Hendes to Børn, Fru Petrine Sonne og Valdemar M., tilhører begge Scenen, den første det Ny Teater, den anden det Kgl. Teater. D. i Kbh. — Gift 1869 Sagfører Hans Carsten Werchmeister M., d. 1891. C. B.

Litt.: Jens Pedersen i „Hjemmet“ ¹⁰/₂ 1905; „Hver 8. Dag“ ²⁹/₁₀ s. A. og ²⁵/₃ 1906; Houmark i „København“ ⁹/₃ s. A.; R. Nøllendam: „Folke-teatret 1857—1908“ 1919; Nekrologer i „København“ ²³/₇ 1907 (af C. H.), „Politiken“ s. D. (af P. Fjeldgaard), „Nationaltid.“ ²²/₇ s. A. (af H. F.) og „Ill. Tid.“ ²⁹/₇ s. A.

Møller, Lars Martin Julius (f. ⁸/₁₀ 1868), Retskyndig. F. i Kbh. Forældre: Snekermester Lars Martin M. og Sophie Dorothea Scheffmann. Blev Student 1886, Cand. juris 1892, s. A. Sagførerfuldmægtig, 1896 Assistent i Justitsministeriet, 1906 Fuldmægtig sst., s. A. Assessor i Kbh.s Kriminal- og Politiret, 1912—15 tillige Næstformand i Sø- og Handelsretten, 1916 Assessor i den kgl. Lands-Over- samt Hof- og Stadsret, 1919 Dommer i Østre Landsret, 1923 i Højesteret, 1914 Censorsuppleant, 1919—23 fast Censor ved de juridiske Eksaminer. Som Jurist udmærker M. sig ved stor Klarhed og megen bon sens; mild og human af Tankegang har han altid med rummelig Forstaaelse behandlet de Eksistenser og Men-skeskæbner, han navnlig som Kriminal-

dommer har mødt, og ikke mindst i sit Virke i Sø- og Handelsretten arbejdede han for den Forbindelse mellem Retten og Livet, der for ham staaer som Idealet. Sine Erfaringer fra Praksis har M. nedlagt i forskellige Smaaafhandlinger, saaledes f. Eks. „Om Betleri og Almisse“ (1910). — Gift 1917 Else Marie Bloch. Fz. D.

Litt.: „Bogen om Studenterne fra 1886“ 1911; „Politiken“ 22/2 1923.

Møller, Jørgen Thorvald (f. 1/2 1873), Skakspiller. F. i Otterup, Fyn. Forældre: Læge Niels Georg M. og Harriet Nicoline Johnsen.

Blev Student 1891, Cand. juris 1898 og var nogle Aar Sagførerfuldmægtig i Provinsen, indtil han 1903 blev Kasserer og Ekspeditionssekretær i Østifternes Hypotekforening i Kbh. 16 Aar gl. havde M. lært at spille Skak, og som Student drev han Spillet med stor Iver i Kbh.s Skakforening. Sammen med A. C. Rosendahl var han Danmarks Repræsentant ved den første nordiske Skakturering i Stockholm 1897 og fik 2. Præmie. Senere har han deltaget i mange Turneringer og erobret et stort Antal Præmier, saaledes 1. Præmie ved den nordiske Turnering 1899 i Kbh. og 1901 i Göteborg, hvor han tillige vandt den af den svenske Konge udsatte Sølvpokal. Ogsaa i internationale Turneringer har han spillet, bl. a. i Stockholm 1906, hvor han erhvervede international Mestertitel som Skakspiller, i Kbh. 1907 og i Göteborg 1920. M. indtager saaledes en smuk Position i dansk Skakliv og maa sammen med sin Studenterkammerat Joh. Giersing (s. d.) regnes blandt vore bedste Spillere. Han er Redaktør af „Skakbladet“ og af „Nationaltidende“s Skakafdeling og var 1904—13 Medlem af Bestyrelsen for Kbh.s Skakforening, 1907—10 for Nordisk Skakforbund. — Gift 1) 1907 Roma Magnussen, d. 1914. 2) 1915 Karen Ziirsen. S. D.

Litt.: Slægt se Holger M.; „Studenterne fra 1891“ 1916; „Politiken“ 1/2 1923.

Møller, Knud (f. 11/12 1874), Pianofabrikant. F. i Kbh. Forældre: Hofpianofabrikant Frederik Albert August M. og Ida Alvine Schmidt. Sønneson af H. P. M. (s. d.). Blev Student 1892, Cand. phil. 1893 og stod samtidig i Snekkerlære hos Severin & Andreas Jensen, hvor han blev udlært 1895; han blev derefter uddannet i Pianofaget hos A/S Hornung & Møller, hvorefter han 1895 rejste til Udlandet. Efter sin Hjemkomst 1901 indtraadte han

i A/S Hornung & Møller og blev Direktør for dette Selskab 1907. Han blev Medlem af Dansk Pianofabrikantforenings Bestyrelse 1906 og har siden 1911 i sin Egenskab af Formand for denne Forening været den danske Pianoindustri ivrige Talsmand. M. er endvidere Medlem af Arbejdsgiverforeningens Repræsentantskab, af Industrifagenes Fælleskommission, af Industriraadet, af Bestyrelsen for Dansk Koncertforening m. m. — Gift 1905 Gerda Lunn. G. H.

Litt.: Se H. P. Møller; Hustrus Slægt se Villars Lunn; „Studenterne fra 1892“ 1917.

Møller, Lars Peter Silas Mathæus (grøn. Ark'aluk) (f. 9/1 1842), Bogtrykker. F. ved Godthaab, Grønland. Forældre: Tømrer Peter Emil M. og Anna Karen Elisabeth Lyngge. Farfaderen var dansk, Farmoderen Grønlænderinde. Efter endt Skoletid skulde han være Jæger og Fanger, men Rink (s. d.), der til Grønland havde medbragt en Bogtrykpresse, fik ham til at lære sig selv at betjene denne, og samtidig øvede han sig i Tegning og Litografi. Sin Uddannelse fortsatte han i Danmark 1861—62, og han satte og trykte det Blad, som Rink fra 1861 udgav i Godthaab under Navnet „Atuagagdluutit“, og som indeholdt underholdende og belærende Stof for Grønlænderne. M. tegnede og litograferede ogsaa en Del delvis farvelagte Billeder til Bladet, og efterhaanden udvikledes hans medfødte Evner for Tegning, saa at han kunde præstere virkelig gode Billeder, f. Eks. Portrætter af Prins Valdemar og et Par Tegninger i Nordenskiöld's Bog om hans Ekspedition ind paa Indlandsisen 1883, paa hvilken Rejse M. var med som Korrespondent til Bladet. Dette udgaar stadig og har i den lange Aarrække, M. har udgivet og redigeret det, bidraget meget til at vække og vedligeholde Grønlændernes Læselyst og øge deres Kundskaber, og han har selv skrevet mange Bidrag, baade originale og oversatte. Ved Bogtrykkeriet, der 1911 blev forsynet med en Hurtigpresse, arbejder nu under hans Ledelse 3 faste Medhjælpere. M. har ofte ledsaget Inspektørerne paa deres Rejser og været dem og alle de Polarfarere, der har gæstet Godthaab, til stor Nytte ved sit udstrakte Kendskab til grønlandske Personer og Forhold og ved sin store Sprogfærdighed, og alle anerkender hans Hjælpssomhed saavel som hans hurtige Nemme og sikre Hukommelse. — Gift 1867 Louise Malene Kristiane Rasmussen. S. D.

Litt.: E. Bluhme: „Fra et Ophold i Grønland 1863—64“ 1865; A. E. Nordenskiöld: „Den andra Dicksonska expeditionen till Grönland“ 1885; Signe Rink: „Kajakmænd“ 1896; „Det grøn. Selsk. Aarskrift“ 1916 (af L. Bobé og O. Bendixen);

„Medd. om Grønland“ LX 1921; P. Vibæk 1 „Bogens Verden“ 1922, S. 6; L. Bobé o. fl.: „Grønland“ II 1921.

Møller, Nicolaus ($3\frac{1}{2}$ 1733— $5\frac{1}{2}$ 1806), Bogtrykker. F. i Viborg. Forældre: Bogtrykker Andreas Madsen M. og Hedevig Fortmann. Oplærtes hos Stefaderen, Bogtrykker C. G. Glasing i Kbh., hvis Trykkeri han fra 1753 bestyrede og senere overtog. Efterhaanden arbejdede han det frem til Byens største, og samtidige Forfattere tilkender ham „et hæderfuldt Navn blandt Europas Typografer“; 1765 blev han da ogsaa Hofbogtrykker. Ved Kbh.s Brand 1795 gik hans Trykkeri op i Luerne, men to Aar efter købte han F. W. Thieles og virkede siden sammen med sin Søn Ernst Andreas Hartvig M., der 1789 blev Hofbogtrykker og 1800 Universitetstrykker. Ogsaa Trykningen af Pengesedlerne var betroet M. D. i Kbh. — Gift 1758 Catharina Wendelia Berling, d. 1794. S. D. *Litt.*: Hustrus Slægt se Carl Berling; Nyrop: „Bidrag til d. dsk. Boghandels Hist.“ I—II 1870; „Skand. Bogtrykker-Tid.“ Aarg. 5 1874; „Bogvennen“ 1894, S. 37.

Møller, Niels Laurids (f. $11\frac{1}{2}$ 1859), Forfatter. F. i Svendborg. Forældre: Skibsfører Lauritz M. og Louise Frederikke Nielsen.

Blev Student 1881, Cand. juris 1887 og s. A. Assistent i Statsanstalten for Livsforsikring, hvor han forblev, til han afgik som Kontorchef 1922. Ved Siden af denne Gerning har M. gjort Verdenslitteraturen til sit Studium og erhvervet sig en Fortrolighed især med græsk og engelsk

Litteratur og Historie, der har skaffet ham almindelig Anerkendelse indenfor de faglærde. Hans litteraturhistoriske og historiske Arbejder findes spredt i forskellige Tidsskrifter og i „Folkens Historie“ og „Verdenshistorien i Skildringer og Livsbilleder“. Et Udvalg af Tidsskriftartikler udkom under Titlen „Nattevagter“ (1923). Som Lærer i Verdenslitteraturhistorie har han virket i en Aarrække ved Statens Lærerhøjskole. En Frugt af hans Litteraturstudium er ogsaa hans Oversættelser, fra Græsk især Aiskylos („Agamemnon“ og „Perserne“), Sofokles („Antigone“) og Prøver af Lyrikerne, fra Engelsk bl. a. Shakespeare, Browning og Swinburne. For „Det danske Sprog- og Litteraturselskab“, af hvilket han er Medlem, har han udgivet „En Ræffue Bog“ (1915). — M.s originale Forfatterskab består af et Par Prosaer: „Hændelser“ (1890) og „Koglerier“ (1895) og de to Digtsamlinger „Efteraar“ (1888) og „Røster“ (1897), der først 1920 blev suppleret med „Egelunden“, hvori er optaget Digte fra hele hans Forfatterskabs Tid. Hovedinteressen samler sig om Poesien, der ved sin Vægtighed betegner en Indsats i den samtidige Lyrik, der paa

Grund af lettere tilgængelige Egenskaber har vundet videre Udbredelse, end der er blevet M.s til Del. Stemningen i den første Digtsamling med Digte som „Timon“, „Prometheus“, „Il Crepusculo“, „Sibilla Persica“ og „Søgang“ er bittert Mismod over personlige Tab og Skuffelser, der rejser sig til en Anklage mod Tiden for dens Slaphed og til en altomfattende Menneskeforagt. Som en mægtig Udløsning af alt det, disse Digte rummer, fremtræder Digtet „Havrøster“ i den anden Samling. Det er Kulminationen af M.s Havlyrik og Pessimisme. — Men ud af denne Brændingsalarm hæver sig i Digtet „Kalypsos Ø“ en dybt alvorlig, men behersket Mandsrøst. Det er Skildringen af Odysseus paa Kalypsos Leje med Havet drønende udenfor Hallen. Odysseus' Ord, der falder strengt og fast, bliver en Hymne til Villien og Tanken, Mandens Vid og Snille, der sejrrikt hæver sig over Naturen. Sidesstykket hertil danner „Annabella“, Skildringer af den unge Kvinde i Urtegaarden med det nære Havs Lokkeleg i sine Ører og dets salte Vand i sit lange Haar. Det er en ydmyg, tænksof Kvindes Bekendelse om Kærlighedens evige Lykke i Erindringen. De to Digte er Grundpillerne i M.s Menneskeskildring. De intimeste Vidnesbyrd om Finheden i hans Menneskeforstaaelse giver hans Portrætdigte, især Digtet til Høffding (1903) og Mindedigtet ved Vennen J. P. Jacobsens Død. I en Række rent lyriske Digte har M. givet Udtryk for sin Trøst og Lykkefølelse ved Aandens Arbejde, Digte, der har Senhøstens og Septembers skære, visdomsklare Stemning og Farve. I Fabeldigtet „Ørnen og Skarnbassen“ har han paa en lykkelig Maade forenet Klassicisme og dansk Bonde-lune, der ogsaa kommer frem i flere af Prosa-fortællingerne. M.s Digtning er det interessanteste og dristigste Forsøg i moderne Tid paa at udvide Grænserne for dansk Lyrik ved personlig Tilegnelse af græsk Aand og Forestillingsliv med engelsk Poesi som Mellemed for den kunstneriske Form og Stil. Swinburne er en saadan Midler for Ungdomslyrikken, medens Brownings lyriske Monodramer har udløst M.s mest egenartede Digtning. Det er vel ikke altid, denne Proces er lykkedes. Sproget er ofte blevet tungt og „vanskeligt“, og Lærdommen er inddraget i Digtningen uden at omsmeltes til Poesi som i Universitetskantaten. Hertil kommer en overdreven Benyttelse af gamle Ord og Former, der af det levende Sprog-lemme øjeblikkelig udskilles som uorganiske og døde. Hvor Sammensmeltningen er lykkedes, har M. frembragt Digte, der er væsentlige ved deres menneskelige Oprindelighed og Finhed og ved deres kunstneriske Form, frembragt under højt intellektuelt Pres, og som aabner Veje til Fornylse af moderne dansk Lyrik. — Gift 1890 Jenny Christiane Augusta Müller, d. 1919. O. F.

Litt.: C. E. Jensen: „Vore Dages Digtere“ 1898; Vilh. Andersen: „Litteraturbilleder“ 1903; Har. Nielsen i „Dsk. Tidsskr.“ 1904, S. 106 og „Vej og St“ 1916; O. Gølsmar: „Nogle Digterprofiler“ 1906 og i Skovrup: „Hovedtræk af nordisk Digtning“ I 1920; „Studenterne fra 1881“ 1906; „Ill. Tid.“ 20/6 1909; J. P. Jacobsen sat. 4/12 s. A.; Vald. Vedel i „Tilskueren“ s. A.; „Bogvennen“ 1913; „Politiken“ 12/12 1919; Georg Christensen i „Nord. Tidsskr.“ 1920; Rimestad: „Fra Stuckenbergs til Seedorfs“ 1922.

Møller, O. H., se **Møller, O. H.**

Møller, Lars Otto (20/2 1831—13/1 1915), Præst. F. i Taarup ved Hjarbæk Fjord. Forældre: Sognepræst Hans Larsen M. og Sidse Marie Lang. Blev Student 1852, Cand. theol. 1858 og 1860 Kapellan hos Faderen, der da var Sognepræst i Gylling, og dér kom hele M.s Præstegerning til at falde, idet han efter Faderens Død 1870 blev hans Efterfølger og virkede i dette Embede lige til sin Død. Han førte her et

ualmindelig stille og tilbagetrukket Liv; man sagde, at han aldrig kom udenfor Sognets Enemærker; men mange Præster og kristne Lægfolk har aflagt Besøg i Gylling Præstegaard og hentet aandelig Berigelse gennem Samtaler med M. Endnu større Indflydelse har han dog sikkert øvet ved de talrige større og mindre Skrifter, som han i Aarenes Løb udsendte. Han følte sig bestandig som en Discipel af Grundtvig, om end han paa selvstændig Maade søgte at udforme Mesterens Tanker og jævnlig benyttede Lejligheden til at sige sine Meningsfæller Sandheden, naar han fandt, at deres Standpunkt i et eller andet Spørgsmaal var forkasteligt. I „Smaabidrag til at oplyse den kirkelige Anskuelses Berettigelse“ (1866), „Det faldne Menneskes Gjenfødelse og Fornyelse ved Daab og Nadver“ (1870; 2. Opl. 1872), „Det gjenoprejste Menneskes Tjeneste i Ordets Forkyndelse og Bekjendelse“ (1877), „Lyst Syn og Bibelstorm“ (1887) og „Guds sanddrue, forstaaelige og evige Ord“ (1896) har han søgt at forsvare eller berigtige specielt grundtvigske Anskuelser; hans dogmatiske Hovedværk er „Gjenløsningen eller Jesu Christi Liv, Død og Opstandelse til Verdens Frelse, forsøgt fremstillet i Sammenhæng“ (1884), hvori han — ligesom i det dermed sammenhørende: „Om vcr Frelse fra det onde“ (1888) — rettede en skarp Kritik mod den kirkelige Forsoningslære. Han har ogsaa forfattet flere eksegetiske Skrifter („Den evangeliske Historie eller Herrens Liv paa Jorden“ (1879; 2. Opl. 1892), „Om Forstaaelsen af nogle Bibelord“ (1886), „Forsøg til en kort Forklaring over St. Johannes' Aabenbaring“ (1889)), der dog kun i ringe Grad bringer en virkelig historisk Forklaring af de bibelske Tekster, men

snarere indeholder M.s ejendommelige Tanker derom; en Række temmelig forskellige Spørgsmaal har han behandlet i „Den kristelige Vished eller Troens fulde Forvisning“ (1892), „Noget om Determinisme og Frihed“ (1893), „Nogle Støttepunkter under Bedømmelsen af det gamle Testamente“ (1893), „Vor Frelses Dødsdag. En Under søgelse“ (1899), „Om Død og evigt Liv. Nogle Aftentanker“ (1903), „Den faste Grundvold“ (1905), „Om Sakramentordenes Betydning og Form“ (1906); og som en meget skarp Polemiker viser han sig i „Til Forstaaelse og Bedømmelse af Nutidens Fritænkeri“ (1881) og „Imod Kristendomsforfalskning, en Indsigelse“ (1907), det sidste rettet imod den moderne Teologi. Hans Evner som Prædikant lærer man at kende gennem forskellige Prædikensamlinger f. Eks. „Den hellige Nadver, belyst fra forskelligt Synspunkt“ (1872) og „Over Herrens Bord“ (1883), der begge indeholder en Række Skærtorsdagsprædikener, „Jomfru Maria“ (1879), syv Prædikener paa Maria Bebudelsesdag, samt „Fra Gylling Kirke, en Aargang Prædikener“ (1899); hans Interesse for Skolespørgsmaal gav sig ligeledes Udtryk gennem en Række Skrifter („Skolegjerning, 3 Foredrag ved given Lejlighed“ (1872), „Gudstjeneste i Skolen“ (1873), „Til Alvor i Skole og Folkeliv“ (1876), „Den danske Højskole i Sorø, betragtet som en dansk Velfærdssag“ (1878) m. fl.), og lejlighedsvis har han ogsaa udtalt sig om politiske Spørgsmaal („Politik og Kristendom“ (1873), „Om Flertalsregimente, nogle kun for Kristne forstaaelige Overvejelser“ (1883)). Med sin Ungdomsven Biskop Skat Rørdam drøftede M. gennem en lang Aarrække i Breve saa at sige alle Tidens Spørgsmaal af større kirkelig Interesse; efter begges Død er Brevvekslingen udgivet af H. Skat Rørdam. D. i Gylling. — Gift 1868 Johanne Frederikke Holm. **H. M.**

Litt.: Slægt se Erik M.; Birkedal: „Personl. Oplev.“ II 1890; Begtrup: „Den dsk. Højskole“ I 1900—01, „Højskolebl.“ 1910, 1916 og 1917; „Søndagsbl.“ 12/3 1911; A. Højmark i „Højskolebl.“ s. A.; „Bavnen“ s. A.; „Riget“ 20/2 s. A.; Marle Rørdam: „Tilbageblik paa et langt Liv“ s. A.; „O. M. og Skat Rørdam“ 1916—17; Morten Larsen i „Bavnen“ 1916; P. S. I „Kirke-Tid.“ s. A.; H. Lützhøft i „Kirken og Hjemmet“ s. A.; Ole Jensen: „O. M.s Liv og Grundtanker“ s. A.; Aage Møller i „Kirke-Tid.“ 1917; Høfding i „Tilskueren“ 1918; Th. Møller: „Svundet“ 1921; Nekrologer i „Højskolebl.“ 1915 (af J. Appel, Begtrup, Morten Larsen, Th. Bredsdorff, V. Brückner, J. P. Bang, Jak. Knudsen o. fl.), „Dsk. Kirke-tid.“ s. A. (af J. P. Bang, Otto Jensen o. fl.), „Berl. Tid.“ 12/1 s. A., „Aarhus Amtstid.“ 15/2 s. A., „Kolding Folkebl.“ 15/1 s. A. (af N. Joh. Laursen), „Horsens Folkebl.“ 15/1 og 16/1 s. A. og „Sorø Amtstid.“ 14/1 og 23/1 s. A.

Møller, Otto Martin (25/10 1860—25/5 1898), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Urtekræmmer Martin M. og Theodora Adelaide Eugenia Walter. Fra hans Virksomhed som Translator (fra 1891) og Sproglerer i Kbh. stammer nogle Haandbøger og Lærebøger i

Spansk, Portugisisk og Tysk. Som Forfatter forsøgte M. sig først som Lyriker: „Udvalgte

Vers af tidligere trykte Digte“ (1881), der efterfulgtes af „Til dem derovre“ (1882) og „Efterklang“ (1883). Han er ogsaa Forfatter af et Par dramatiske Situationer efter 80'ernes Mønster: „Hun vil ikke gifte sig“ (1886) og „Sommergæster“ (1895).

Mest har han dog skrevet Fortællinger og Romaner: „Nina“ (1883), en psykologisk Skildring, „Reformatoren fra Galilæa“, hans mest kendte Bog, „Forlovede Eksistenser“ (1885), „Fortællinger og Skitser“ (1887), „Unge Ægtefolk“ (1889), „Lys over Landet“ (1892) og en populær-videnskabelig Roman „Guld og Ære“ (1895), hvori han har udmalet Følgerne af, at det lykkes den moderne Videnskab at fremstille Guld. Fra 1896 er „Af Elskovs Naade“ og „Enkefruens Kat“, fra 1897 „Overmennesker“ og „Folkets Røst“, og endelig fra 1898 „Millionærens Pilgrimsfærd“. M. har ved sine Bøger vundet sig en stor Læsekreds ikke blot i Danmark; gennem Oversættelser er han kendt i Sverige, Tyskland og Holland. D. i Kbh. — Gift 1887 Ida Nathalia Hansen.

O. F.

Litt.: Nekrologer i „Politiken“ og „Dannebrog“ 27/6 1898.

Møller, Peder Ludvig (^{18/4} 1814—^{0/12} 1865), Forfatter. F. i Aalborg. Forældre: Købmand Erich M. og Georgine Sophie Magdalene

Kanneworff. Blev Student 1832, fulgte medicinske, senere teologiske Forelæsninger samtidig med at han studerede Æstetik, hans Hovedinteresse. 1841 vandt han Universitetets Guldmedaille for en Prisopgave om fransk Poesi og haabede herved at have styrket sine Udsig-

ter til en Universitets-Karriere. Fra Efteraaret 1842 stammer Bekendtskabet med Goldschmidt, for hvem M. ved sin overlegne, mere alsidige Dannelse og ætsende Ironi fik overordentlig Betydning som Stimulerer og Egger. Goldschmidt har skildret deres Ven-skab i Romanen „Hjemløs“, hvor Schiøtt er M., og givet et ligeledes poetisk omdigtet Billede af ham i sine „Livserindringer“. M. blev den betydeligste Bidragyder til Goldschmidts „Corsaren“, indtil Sammenstødet med Kierkegaard, fremkaldt ved M.s overfladiske Artikel „Et Besøg i Sorø“ („Gæa“ 1845), fik ham til at opgive det hele. Kierkegaards offentlige Stempling af M. som Medarbejder ved „Corsaren“ tilintetgjorde M.s

Forhaabninger om at blive Oehlenschlägers Efterfølger som Professor i Æstetik, og dette i Forbindelse med uopklarede private Forhold jog ham i Landflygtighed (1846). Han rejste til Tyskland, og under Krigen levede han i Berlin, hvor han i „Nordischer Telegraph“ og flere Aviser forsvarede Danmarks Sag. Fra 1851 boede han i Paris, indtil han døde paa et Hospital i Rouen alene, aandelig nedbrudt og i yderste Elen-dighed. M. troede først, at han var Digter. Debuterede i „Nordisk Ugeskrift“ (1837) med et Digt i Anledning af sin elskede Lærer, Rasks Død. Sine Ungdomsdigte samlede han i „Lyriske Digte“ (1840), der blev efterfulgt af „Ballader og Sange“ (1847) og „Løvfald“ (1855). Som det ofte er Tilfældet med kritiske Begavelser, mangler han skabende Oprindelighed. Hans betydeligste Digt er „Arion“, ellers er han bedst i de litterære Digte om Holberg, Ewald, Oehlenschläger, Grundtvig, Byrons Skygge o. s. v., en Række Karakteristikker i Versform. Hans litterære Betydning ligger i hans Kritik. Han begyndte som Litteraturanmelder i „Berlingske Tidende“ (1840—41) og som Medarbejder ved de Carstensenske Fcretagender „Portefeul-len“, „Figaro“ og „Nye Intelligensblade“ (1842), af hvilket sidste han var anonym Redaktør. Blev 1843 Redaktør af det polemisk-æstetiske Blad „Arena“ og udgav 1845—47 en æstetisk Aarbog „Gæa“. Fra samme Tidsrum stammer hans Udgave af Wessel (1845—47) og Blichers Noveller (1846—47) og Digte (1847). Sit kritiske Forfatterskab samlede han i de to Bd. „Kritiske Skitser“ (1847), der fra de senere Aar maa suppleres med „Det nyere Lystspil i Frankrig og Danmark“ (1858), som for anden Gang skaffede ham Universitetets Guldmedaille, og „Adam Oehlenschläger. Et Erindringsblad“ fra 1861, hans smukkeste litterære Bedrift, udgivet efter hans Død af Liebenberg (1876). Hans Udgangspunkt er Heiberg, men under Indflydelse af nyere fransk Kritik, især Sainte-Beuve, gaar han udover Heiberg, mod hvis filosofisk-kritiske System han leverede det første ødelæggende Slag. Ved at anlægge en historisk og forfatterpsykologisk Betragtningssmaaede peger han frem mod Brandes, indvarsler en ny „Litteraturgren“: „den psykologisk-biografiske Kritik“. M. er 40'ernes interessanteste kritiske Begavelse, en skarp, kølig Intelligens. Hans Betydning er mindre positivt opbyggende: Fremdragelsen af Oehlenschläger, Forstaaelsen af Aarestrup og Blicher, end negativt opryddende Angrebet paa Heiberg og hans Skole i Poesien. Hans Forfatterskab mangler Koncentration og Sammenhæng, mangler klart formuleret Ide, taber sig i en Række ofte udmærkede Tilløb. Faren ved hans subjektiv-poetiske Læsemaade træder grelt frem ved det skæve i hans Personlighed, hans Kritik er partisk, har ofte Karakteren af „Aktions-

indlæg", saaledes Artiklerne om Tegnér, Molbech og Ploug. Paa Heiberg saa han sig blind. Over hans Forfatterskab er der noget „suspekt“. Paa Grund af det ufuldbaarne i hans Personlighed blev det ham nægtet at øve den væsentlige Indflydelse, som hans Begavelse ellers havde bestemt ham til. D. i Rouen. — Ugift. O. F.

Litt.: Sturzenbecker: „Hinsidan Sundet“ 1846; „Nord og Syd“ I 1848; „Figaro“ 24/12 1865; „Dsk. Rigstid.“ 1866, Nr. 68 ff.; R. Watt: „Figaro“ 1867, Nr. 83; Vilh. Møller I „Efterklang“ 1868; Goldschmidt: „Livs-Erindringer og Resultater“ 1877; Borchsenius: „Fra 40'erne“ 1878—80; Schandorph: „Oplevelser“ I 1889, S. 194; „Avisen“ 1/1 1890; N: Bøgh: „Chr. Winther“ 1893—1901; „Dannebrog“ 16. 17/6 1894; A. Buntzen: „Kritikeren P. L. M.“ 1896; „Carit Etlars Minder“ 1896; Sv. Leopold I „Berl. Tid.“ 18/3 1913; Rubow: „Dsk. litt. Kritik I 19. Aarh.“ 1921; Brev i „Breve til H. C. Andersen“ 1877.

Møller, Peder Christensen (f. 28/2 1877), Violinvirtuos. F. i Brønderslev. Forældre: Musikdirektør Christian M. og Marie Louise

Steen. Viste allerede i Barnealderen afgjorte Evner for Violinspillet, uddannedes paa Hornemans Konservatorium, hvor han havde Hilmer til Lærer i Violinspil, Horneman i Klaverspil og Rosenberg i Teori. Efter Studieaarene herhjemme (1889—95) rejste han til Paris, hvor

han fortsatte Arbejdet paa sin Uddannelse hos Bertheliet og hos Marsick. I 10 Aar var han Koncertmester ved Concerts symphoniques du jardin d'acclimatation i Paris, indtil han 1910 blev ansat i det kgl. Kapel her i Kbh. Allerede 1914 traadte han ud af Kapellet igen og blev Lærer i Violinspil ved Konservatoriet, hvor han virkede til 1918. S. A. udnævntes han til kgl. Kammermusikus. M. er en af vor Tids betydeligste Violinspillere. Han besidder en blændende Teknik, en ædelt baaren Tone, et temperamentsfuldt Musikersind og evner paa mere end almindelig Maade at trænge ind til Hovedtankerne i de store Instrumentalkomponisters Værker og belyse, fortolke og levendegøre disse gennem sin eminente Kunst. — Gift 1899 Eugenie Lense. E. A.

Litt.: Erindringer I „Hver 8. Dag“ 29/10 1920; „Politiken“ 18/6 1887; „København“ 1/6 1910; G. Hetsch I „Masken“ 10/12 1911 og 2/6 1916; „Nationaltid.“ 12/11 1921.

Møller, Peder Rasmussen (f. 16/11 1848), Forfatter. F. paa Lindholm, Vester Skerninge, Fyn. Forældre: Gaardejer Rasmus Pedersen M. og Karen Dorothea Pedersen. Gik i Almueskole, kom fra sit 13. Aar under stærk Indflydelse af Mads Hansen (s. d.). Maatte paa Grund af Faderens Svagelighed tidlig bestyre Fødegården, som han overtog 1874 og drev til 1908. Han har taget ivrig Del i det politiske og sociale Arbejde for at oplyse og dygtiggøre Bondestanden

og bl. a. beklædt en Række offentlige Tilidshverv. Han begyndte tidlig at skrive Vers og Fortællinger, indtil han under Tilskyndelse af Mads Hansen prøvede sig med Dilettantkomedier til dennes Sangforening. Herfra gjorde han Springet til Dagmar-teatret med „Under Hammeren“ (1883), der blev efterfulgt af en lang Række Arbejder, hvoraf flere er blevet

opført paa københavnske Scener: „Fri Vilje“ (1885), „En Skærsild“ (1887), „Isen brydes“ (1891), „Ved Midsommertid“ (1895), „Dramatiske Smaating“ (1896), „Ude af Kurs“ (1898) og „Mellem Landsbyfolk“ (1911). Samme Milieu og Personer, Hjemegnen og dens Bondetyper, har han ogsaa skildret i sine Fortællinger og Romaner: „Fra det brede Lag“ (1893), „Mellem levende Hegn“ (1901) og „Sejr og Thora“ (1902), hvor han i Sejr har tegnet den ny Fremskridtsbonde. Sine Digte har han samlet i „Hvor Ageren grønnes“ (1916). I „Mads Hansen, en Levnedstegning“ har han givet et Billede af sin Lærer og Ven, og endelig har han givet Bidrag til sin Fødeegns og sin egen Historie i „Slægt efter Slægt“ (1918). Udgaet af Bondestanden og med den som Emne for sit Forfatterskab tilhører han, uden selv at være Lærer, den saakaldte Skolelærerlitteratur. Han hører til det yngre Slægtled af Bondeforfattere mellem det første Kuld og det store Gennembrud i den moderne Litteratur af Hjemstavnsdigtningen, der afgørende løfter Bondelitteraturen op over Dilettantismen og gør den til Kunst. — Gift 1871 Marie Vilhelmine Brandt, d. 1922. O. F.

Litt.: Hustrus Slægt i H. V. Købke: „Stamt. over Familien Bredsdorff“ 1888; ovenn. Erindringer; „Nutiden“ 1886; M. Jepsen: „Tre folkelæse Foredrag“ 1910; „Lærerne og Samfundet“ I 1913; „Dsk. Dramatikere“ 1916; „Bavnen“ 1918; Kristensen-Randers i Ollerup Højskoles Aarskrift for 1922.

Møller, Poul Martin (21/3 1794—13/3 1838), Digter, Filosof. F. i Uldum ved Vejle. Forældre: Biskop Rasmus M. (s. d.) og Bodil

Maria Thaulow. Forlod Jylland 1802, da Faderen blev forflyttet til Lolland; hans Naturindtryk er derfor i det væsentlige ødanske. Til sit 13. Aar undervistes han af Faderen, kom 1810 i Nykøbing Skole, hvor han blev Kammerat med Chr. Winther, hvis Moder Faderen ægtede 1811. Blev Student 1812 og kom i de følgende Aar til at danne Centrum i en Kreds af Studenter, bl. a. Peder Hjort og J. M. Thiele. Til M.s Omgangsfæller og Venner hørte

Ingemann, Heiberg og Hauch. I „En dansk Students Eventyr“ har han givet Billedet af sin Tids Studenter, Munterheden og Oplagtheden til enhver lystig Spas, Samtalerne om almen-menneskelige og æstetiske Spørgsmaal. 1816 tog han teologisk Attestats, var derefter et Aars Tid paa Espegaard hos Grev Moltke som Huslærer, og vendte 1818 tilbage til Kbh., tidsnok til at blive inddraget i og levere et Par kraftige Bidrag til den Baggesen-Oehlenschlägerske Fejde („Forsøg til et Himmelbrev i Grundtvigs nye historied“ (1819). Pludselig brød han saa ud af det hele, forlod Danmark Novb. 1819 som Skibspræst paa en Kinafarer. Rejsen har han skildret i sine „Optegnelser paa Rejsen til Kina“. Grundene til Rejsen var forskellige, især en Trang til i Ensomheden at samle sig efter Ungdomsaarens vekslende Indtryk og den store Kærlighedssorg, han havde oplevet, da han forstod, at Margrethe Bloch, Rektordatteren fra Nykøbing, ikke vilde binde sig til ham. Om Dyden og Varigheden af denne Skuffelse vidner Produktionen fra disse Aar: „Til Laura“, „Torbisten og Fluen“, „Eyvind Skaldaspiller“, „Den gamle Elsker“, „Den Eenbenede“ og endelig „Romance“, skrevet efter Hjemkomsten. Paa Rejsen vandt M. Klarhed over sig selv, genvandt sin Sundhed og Harmoni, om end Lystigheden var borte. Ved Hjemkomsten meldte han sig ind i den nylig stiftede Studenterforening. Her oplæste han 1824 Brudstykker af sin Novelle og holdt n. A. sit Foredrag „Om Lediggjængerens Indflydelse paa deres Samtid“. Til Foreningen skrev han ogsaa sine klassiske Studenterdigte. Sin Embedseksamen vilde han ikke benytte, men gik over til Skolen (Adjunkt ved Metropolitanskolen 1822—26) og begyndte at studere Filologi, der altid havde haft hans Kærlighed. Studiet af Homer havde hans Hovedinteresse; allerede 1816 var udkommet hans Oversættelse af 9. Sang af Odysseen, og som det væsentligste Udbytte af hans filologiske Studier forelaa 1825 de 6 Bøger af Odysseen trykt. Oversættelsen har Karakteren af en Genskabelse, M. havde fundet sin egen Jydskhed bekræftet og styrket i Homers Simpelt og Oprindelig. Under Paavirkning af Sibbern var M. begyndt at vende sig bort fra Filologien mod Studiet af Filosofiens Historie, som stadig tog mere og mere af hans Tid og Interesse, indtil han 1826 med Udsigt til Universitetsansættelse i Filosofi afbrød sin filologiske Eksamen, af hvilken han havde taget den skriftlige Del. Aug. 1826 udnævntes han til Lektor i Filosofi ved Kria. Universitet, 1828 blev han Professor, og endelig 1830 kaldtes han som Sibberns Kollega tilbage til Kbh. Hans første Hustrus kraftige, sunde Oprindelighed havde betaget ham stærkt; hendes Død kastede ham ud i en alvorlig

Sjælekrise. Han følte sig i disse Aar i stadig højere Grad som ensom i Tiden, fremmed for hans nye Ideer og den begyndende politiske Bevægelse. For at skaffe sine Børn en Moder giftede han sig igen. Hans sidste Aar er præget af en større Harmoni, indtil Sygdommen lidt efter lidt nedbrød hans Kræfter. Han døde i Troen paa „en fortsat virksom Tilværelse efter dette Liv“. Hans „Efterladte Skrifter“ i 6 Bd. blev først udgivet af Chr. Winther (1839), et Udvalg heraf udkom 1873 under Medvirkning af F. L. Liebenberg, og endelig har Vilh. Andersen paa Grundlag af fornyet Gennemgang af Manuskripterne foretaget et nyt Udvalg (1895). M.s Forfatterskab er paa alle Punkter et Forfatterskab af Fragmenter, kun delvis offentliggjort i hans Levetid og derfor næppe af den Indflydelse, som det ellers vilde have haft. Det aforistiske hænger sammen med en vis Magelighed hos ham, men ligger dybere: kun i Skabelsesøjeblikket har Tanken og Billedet i dybeste Forstand Sandhed for ham. Siden, i det egentlige kunstneriske, afsluttende Arbejde, kommer der allerede et Element af „Affektation“. Skønt stadig i „skabende Selvkræftighed“ er han kun lidet skrivende. Det er M.s Indsats i dansk Litteratur at have indvarslet det realistiske Gennembrud, der finder Sted i 20'ernes Digtning. „Glæde over Danmark“, skrevet paa Manila 1820, staar som Indledning til en Litteraturperiode og til M.s Skildringer af Danmark og sin Samtid: „Scener i Rosenborg Have“, „Statistisk Skildring af Lægdsgaarden i Ølsebymagle“ og „En dansk Students Eventyr“. Der skulde for M. — som senere for Johs. V. Jensen — en Udrejse til, før han opdagede Skønheden i Danmark og erkendte sin Race og sin Nationalitet. I en hel anden Stil og Stemning er de faa Digte fra 30'erne: det meget betydelige „Et Blad af Dødens Dagbog“, Ahasverus-Fragmenterne og „Revue“. De slutter sig til engelsk og fransk Romantisme; af Byron havde M. oversat „Drømmen“. Endelig i „Kunstneren mellem Oprørerne“, hans sidste Digt, har han tegnet sin ideale Aandstype i Goethes Lignelse, men i en Kunstform, der indenfor Klassicismens Streghed bevarer de friske Aftryk og Digterens Individualitet og Nationalitet. Hans Digtningens Særkende er Anskuelighed og Følelsens Almenfyldighed. Ordene slutter tæt om Tingene, svinger ikke ud i Lyrik. Hans Menneskeskildringer naar lige højt ved Karakterstikkens Skarphed og det levende Billede. Hans Poesi er „haandgribelig“. Hertil svarer i Metrikken en Forkærlighed for vægtige, kraftfulde Rytmer. Opygningen er fast, et Udtryk for den personlig gennemlevede Følelse og Refleksion. — Det bærende i hans Digtning: Menneskestudiet, er ogsaa det centrale i hans filosofiske Forfatterskab, der foruden nogle Forelæsnings-

rækker bestaar af de mere personlige Fragmenter om „Affektation“ og „Menneskets Udødelighed“ og Aforismerne, paabegyndt paa Kinarejsen som „et Surrogat for Samtaler“ og fortsat gennem hele hans Liv. Som Filosof bevarer han Sammenhængen indenfor det 19. Aarh.s danske Filosofi, idet han fortsætter Sibbern og forbereder Kierkegaard, hans beundrende Elev, ved sit Brud med Hegels spekulative Filosofi og Kravet om „personlig Sandhed“. Sit originaleste har M. ydet som psykologisk Iagttagelse, især Undersøgelserne af de forskellige Former for „Affektation“, hvorved han forstaar alt det, der ikke har sin Rod i Personligheden. I Tilslutning til hans Filosofi maa ses hans kritiske Forfatterskab, Recensionerne fra 30'erne, især Anmeldelsen af Fru Gyllembourgs „Ekstremerne“. Svarende til Begrebet „Affektation“ opererer han i sin Æstetik med Begrebet derivativ Kunst som Mod-sætning til en Kunst, der umiddelbart fremgaar af Livet. Hans Kritik fremtræder paa en Baggrund af hele hans Livsanskuelse. Som Aandstype synes M. at have forenet nogle af sin Nations bedste Egenskaber: Humoren, ikke blot som folkeligt Lune i flere af Ungdomsdigtene, der derved er blevet alles Eje, men som Resultatet af Selvtugt, en Humor der er erhvervet gennem personlige Skuffelser og avet gennem Tænkning; endvidere Respekten for menneskelige Værdier, den dybe Sans for Sammenhæng og Ærlighed i Personligheden. Han har forbilledlig Betydning ved at vise, hvad Typen kan udvides til gennem Tilegnelse af fremmed Kultur, han var „vidt forrejst“, havde fundet Næring for sin brede Menneskelighed hos Homer og havde loddet Dybderne i sit Sind med Byron. D. i Kria. — Gift 1) 1827 Betty Berg, d. 1834. 2) 1836 Eline v. Bülow, d. 1876.

Litt.: Slægt se Axel M.; 1. Hustrus Slægt hos Løngnick (Lange, Rødkilde), i N. Hedin: „Stamt. over Slægten Berg“ 1918 og „Fra Svendborg Amt“ 1915; 2. Hustrus Slægt se Bernhard v. Bülow; F. C. Olsen: „P. M. M.s Levned“ 1843; „Nær og Fjern“ 1874; Arentzen: „Baggesen og Oehlenschläger“ 1870—78; P. Hansen i P. M.: „Poesi og Prosa“ 1891; Fru Helberg: „Et Liv“ 1891—92; F. Renning: „P. M. M.“ 1893 og 1911; N. Bøgh: „Chr. Winther“ 1893—1901; Vilh. Andersen: „P. M.“ 1894 og 1904; H. Rosendal i „Høj-skolebl.“ 1894; P. Heegaard i „For Kirke og Kultur“ 1895; Schorn: „Da Voldene stod“ 1905. S. 261 ff.; L. Daae i „Hist. S. udg. af den norske hist. Kildeskriftkommission“ III 1908; Mar. Schneider i „Fædrelandet“ V 1910; Vilh. Andersen: „Goethe“ I 1915; „Fra Svendborg Amt“ 1915, S. 38 ff.; „Hjem og Skole“ 1920; Ahlmann: „Det dsk. Parnas“ 1920; E. Nyrop i „Borups Højskole“ 1/10 1922; Breve i „Breve fra og til Helberg“ 1862; „Breve til og fra Sibbern“ 1866 og „Nogle Blade af J. P. Mynsters Liv og Tid“ 1875.

Møller, Rasmus (28/9 1763—9/11 1842), Teolog, Oversætter. F. i Stoustrup ved Fredericia. Forældre: Gaardejer Niels M. og Catharina Bang. Blev Student 1781, tog 1784 filologisk Embedseksamen og 1786 teologisk Attestats; 1790 tog han Magistergraden og

kaldedes 1791 til Sognepræst i Uldum ved Vejle; 1796 forflyttedes han til Jelling og 1802 til Købelev ved Nakskov; 1831 udnævntes han, der ved Salvingsfesten 1815 havde erhvervet den teologiske Doktorgrad, til Biskop over Lolland-Falster. Som Præst og som Biskop vandt M. sin Samtids Højagtelse og Hengivenhed ved sit jævne, barnlig fromme og til-lidindgydende Væsen; i praktiske Forhold var han noget nær et hjælpeløst Barn, og sit egentlige Liv levede han i Studerekamret med Biblen og de latinske Klassikere. Særlig med Skolelærerstanden for Øje udgav han Forklaringer over Evangelierne og Apostelbrevene; med Tanken henvendt ogsaa paa Menigmand skrev han Vejledninger til Bibelstudium og leverede sammen med J. Møller (s. d.) Oversættelsen af det gamle Testaments poetiske og profetiske Skrifter. Side om Side hermed gik hans Fordanskning af Klassikerne: Sallust, en Del af Ciceros Taler og fremfor alt Livius, der udkom 1800—18 og er hans i Omfang største literære Arbejde. D. i Maribo. — Gift 1) 1791 Bodil Maria Thaulow, d. 1810. 2) 1811 Johanne Dorothea Winther, f. Borchsenius, d. 1830. C. S. P.

Litt.: Slægt se Axel M.; Selvbibliografi i Univ. Progr. ved Salvingsfesten 1815 og i Progr. ved Bispeveilelsen 1831; Jens Møller: „Nyt teol. Bibl.“ XIX 1820; P. Ross: „Skildringer af R. M.s private Liv“ 1871; „Biskop Brammers Ungdoms-liv“ 1884; N. Bøgh: „Chr. Winther“ I 1893; Breve i Horsens Skoles Progr. 1844. „Af efterl. Breve til J. P. Mynster“ 1862 og Birket Smth: „Til Belysning af litt. Personer og Forhold“ 1884; Nekrologer i „Sørgetaler over R. M.“ 1842 og Nykøbing Skoles Progr. 1843. Iøvrigt se Poul M. og Chr. Winther.

Møller, Rogert Conradin (6/12 1844—26/8 1918), Kreditforeningsdirektør. F. i Hørsholm. Forældre: Købmand Jacob M. og Mariane Cathrine Schultz. Gennemgik Hærens Elevskole og var først Guide i Generalstaben, men hans usædvanlige Evner som Bygningstegner førte ham snart over i civil Virksomhed, og skønt han ikke havde nogen speciel Uddannelse som Arkitekt, blev han i nogle Aar ret stærkt benyttet som saadan ved Opførelsen af Beboelseshuse i Kbh. Denne hans Arkitektvirksomhed bragte ham i Berøring med Østifternes Kreditforening, hvis ledende Mænd forstod at vurdere hans praktiske Sans og hans Energi og fik ham fast knyttet til Foreningen — først som Taksations-

mand, senere som Medlem af Repræsentantskabet og sluttelig fra 1906 som bygningskyndig Direktør. I denne sidste Egenskab tog han bl. a. særlig virksom Del i Kreditforeningens Henflyttelse 1913—14 til dens store nye Bygning i Gyldenløvesgade. M., der var en flittig og paapassende, nobel og rettænkende Mand, vandt sig saa vel i som udenfor Kreditforeningen megen Anseelse; hans velvillige, ligevægtige og muntre Væsen hvervede ham Venner, hvor han færdedes. 1892—98 var han Medlem af Kbh.s Borgerrepræsentation, og hans indgaende Kendskab til Bygnings-, Grundejer- og Hypotekforhold kom her den konservative Gruppe, som han tilhørte, til god Nytte, særlig ved Arbejdet i Udvalgene. M. var Formand i Repræsentantskabet for Kbh.s Grundejeres Renholdningsselskab. D. i Kbh. — Gift 1) 1869 Emilie Witt, d. 1894. 2) 1896 Sofie Cathinka Knuppert.

C. T.

Litt.: Nekrologer i „Børsen“ 27/8 1918, „Politiken“ 27/8 s. A., „Berl. Tid.“ 29/8 s. A., „Dsk. Arkitektforen. Tidsskr.“ s. A. og „Dsk. Grundejerbl.“ s. A.

Møller, Viggo Valdemar (14/2 1852—8/0 1910), Kynolog. F. i Elling ved Frederikshavn. Forældre: Sognepræst Niels Peter M.

og Anna Johanne Rosine Storch. Opdroges under smaa Kaar og blev tidlig henvist til at hjælpe sig selv; han uddannede sig først til Gartner, men under Paavirkning af den ypperlige Jæger, Godsejer Christiansen (Rask) fik han Sans for Skovbrug, Hundedressur og Jagt. Efter

et Studieophold ved Landbohøjskolen blev han 1886 Forstkandidat, flyttede efter fire Aars Skovridervirksomhed (Stamhuset Engestofte og Ulriksdal) til Kbh. og udfoldede nu en ret betydelig Forfattervirksomhed. Han udgav Bøger om „Hønschunden“ (1882), „Fjervildtjagten“ (1885), „Hunden og Hunderacerne“ (1887), „Haarvildtjagten“ (1890), „Jagthusholdningen“ (1894), „Om Hundes Avl og Røgt“ (1903), „Danske Vildarter“ (1909), Bøger, der som Regel er prægede af et grundigt Studium og en ret selvstændig Tænkning og udviklet Logik, selv om de ikke alle staar paa samme Højde og en enkelt endog er ret svag. M. har udøvet en betydelig Indflydelse baade overfor vor Jagtpleje og vore Hundes Forædling og Dressur; navnlig paa sidstnævnte Omraade maa hans Arbejde betegnes som banebrydende. Flere af hans Bøger er udkommet i 2—3 Udgaver. 1891 startede han Maanedsskriftet „Hunden“, der endnu udkommer og ejes af „Dansk Kennelklub“ (stiftet 1897), som M. var Sekretær i og Medstifter af. I „Hunden“ findes talrige, delvis udførlige Artikler af

M.; mange vidner om hans grundige Viden, men mange er ogsaa prægede af hans selv-sikre og skarpe Pen, hvorved han skabte sig mange bitre Fjender. Et godt og nyttigt Arbejde har M. udført ved Redaktionen af „Dansk Hundestambog“ (1890 ff.), der er et nyttigt og uundværligt Hjælpe middel for alle Hundeopdrættere. D. i Kbh. — Ugift.

L. Ba.

Litt.: „Dsk. Kennelklubs Jubilæumsfestskrift“ 1922; Nekrologer i „Dsk. Jagttid.“ 1910 og „Hunden“ s. A.

Møller, Frederik Vilhelm (8/10 1846—23/8 1904), Forfatter. F. i Humlebæk. Forældre: Købmand Frederik Vilhelm M. og Karen Marie Holm. Blev Student 1865 og studerede

en Tid Jura og Statsvidenskab, men opgav det for helt at ofre sig for sine journalistiske og litterære Interesser. I 60'erne færdedes han i en Kreds af Studenter som H. Schwanenflügel, W. Bloch og N. Bøgh, men i 70'erne sluttede

han sig til Brandes, og hans Stuer bag Helligaandskirken blev Mødestedet for den ny Tids Digtere, bl. a. Drachmann, Jacobsen og Schandorph. 1893 ansattes han som Censor for Privatteatrene i Kbh., fra 1895 ogsaa for Varieteerne. M. begyndte med som Udgiver at fremdrage en Række delvis oversete Digtere, Ilia Fibiger (1867), Carl Bagger (1868) og et Udvalg af glemte danske Digtere fra 1867 „Genklang“. Senere udgav han efter Jacobsens Død dennes „Samlede Skrifter“ (1888), „Darwin, hans Liv og Lære“ (1893), hvori en Afhandling af ham selv om Darwin, og sammen med E. Brandes „Digte og Udkast“ (1886). Endelig startede han 1893 et fortjenstfuldt Værk „Verdenslitteraturens Perler“, hvoraf kun 2 Bd. udkom. Hans Arbejde i Journalismens og Tidsskriftslitteraturens Tjeneste strækker sig gennem hele hans Liv. Hans væsentligste Bidrag er her „Nyt dansk Maanedsskrift“ (1872—74), der blev Organ for den ny Livsankuelse og Kunst. Jacobsen og Drachmann debuterede her; foruden M. selv leverede bl. a. Brandes og Høffding Bidrag. M.s Tidsskrift blev afløst af Brødrene Brandes' „Det nittende Aarhundrede“. Efter nogle korte Eksperimenter overtog han 1877 Redaktionen af Richard Kaufmanns Ugeblad „Nutiden“. Heri skrev han i Tiden til 1890 en Mængde Artikler af litterær og populærvidenskabelig Art. Det skyldes hans Arbejde, at „Juleroser“ har faaet litterær Betydning. — Som Oversætter har han udfoldet en stor og mangesidet Virksomhed. Størst Betydning har hans Oversættelser af Turgenjev, der begyndte 1872 med „Smaa Fortællinger“ og „Rudin“, 1873 „Helena“ og „Foraarsbølger“, og fort-

sattes til 1891 med „Af en Jægers Dagbog“. Det er gennem hans Oversættelser, at russisk Litteratur kom til at øve sin Indflydelse paa dansk moderne Digtning, der betød et værdifuldt Supplement til den ensidig franske Paavirkning. Ved sin Prosakunst i Oversættelserne har M. faaet en Betydning for moderne lyrisk Prosa, der kan følges fra Drachmann til Knut Hamsun, en Betydning, der ikke er mindre end Thor Langes for moderne Lyrik. — Blandt 70'ernes Mænd er M. den typiske Litterat, lydhør overfor nye Talenter indenfor Poesien, Jacobsen, Drachmann og senere Herman Bang, uegennyttig som Oversætter, Udgiver og Redaktør, utrættelig i sine Bestræbelser for at sprede Lys over Land, en nobel og fintdannet Personlighed. D. i Hornbæk. — Gift 1) 1872 Agnes Albertine Jensen. Ægteskabet opløst. 2) 1897 Augusta Julie Petersen, f. Dons, d. 1910.

O. F.

Litt.: Schandorph: „Oplevelser“ 1889—98; „København“ ^{30/3} 1890; „Breve fra J. F. Jacobsen“ ved E. Brandes 1899; „Det ny Aarh.“ II 1 1904 —05, S. 408 ff.; „Tilskueren“ 1904, S. 841 ff., 947 ff.; „Studenterne fra 1865“ 1915; „Dagens Nyh.“ ^{27/3} 1918; Nekrologer i „Dannebrog“ ^{24/3} 1904 (af O. Borchsenius), „Ill. Tid.“ ^{28/3} s. A. (af samme), „Tilskueren“ s. A. og „Politiken“ ^{24/3} og ^{30/3} s. A.

Møller-Holst, Erhard (^{22/3}; 1825—^{22/12} 1889), Landøkonom. F. i Nyborg. Forældre: Adjunkt, senere Sognepræst Christian M.-H. og

Elise Marie Borch. blev Student 1843 og valgte Teologien til Studium. En Række Sygdomsaar tvang ham til at opgive Studierne, og paa Grundlag af de naturvidenskabelige Sysler, der havde optaget ham stærkt i Ungdomsaarene, begyndte han sin landøkonomiske Virksomhed.

1850 tog han Landmaalereksamen, og de følgende Aar berejste han Tyskland, Belgien, Norditalien og Schweiz samt England og Frankrig. Hans Studier omfattede især Dræning og Engvanding, og de Kundskaber, han erhvervede sig i disse Aar, frugtbar gjorde ham senere i sin 20-aarige Virksomhed paa dette Omraade. Med Støtte fra forskellig Side begyndte han 1855 Udgivelsen af „Ugeskrift for Landmænd“, efter at han igen havde rejst et Aarstid i Udlandet. Den varme Interesse, M.-H. lige siden sin Ungdom havde næret for Plantekulturen, gav sig Udslag i Oprettelsen af „Dansk Frøkontrol“ 1871. M.-H. vilde bringe sunde rationelle Principper ind i Frøhandelen, han begyndte ganske smaat og maatte kæmpe mod megen Modstand og Chikane, men efterhaanden gik det op baade for Landmænd og Frøhandlere, hvilken Nytte de kunde have af en saadan Kontrol, og Virksomheden udvidedes stadig. Sit officielle Stempel fik den

ved det Tilskud, der siden 1883 er tilstaaet den paa Finansloven. M.-H. var den egentlige Stifter af den 1876 oprettede „Forening for indenlandsk Frøavl“, der senere kaldtes „Foreningen til Kulturplanternes Forbedring“. Han tog ogsaa Initiativet til Oprettelsen af „Fond til Landmænds Uddannelse“ 1869. Foruden sit Arbejde ved „Ugeskrift for Landmænd“, som han redigerede alene 1855—64 og fra 1865 med J. V. T. Hertel som Medredaktør, har M.-H. haft megen anden litterær Virksomhed. Sammen med J. V. T. Hertel udgav han „Dansk Landbo-tidende“ 1866—74, „Vejledning i Dræning“ 1857 og „Vejledning i Rørlægning“ 1871; desuden besøgede han forskellige Oversættelser af landøkonomiske Skrifter. Hans største Værk er dog den Landbrugs-Ordbog, der udkom 1877—83. Drivfjederen i M.-H.s arbejdsomme Liv var en aldrig svækket Interesse for Landbruget; jævn og beskeden gjorde ham sit Arbejde, der har faaet saa stor Betydning for det danske Landbrug. D. i Kbh. — Gift 1) 1857 Gjertrud Johanne M.-H., d. 1865. 2) 1867 Else Marie Winther, d. 1921. A. C.

Litt.: Slægt i Bidstrup: „Stamt. over Familien Koefoed fra Koefoedgaard“ 1887 og P. G. K. Borch: „Stamt. over den jyske Slægt Borch“ 1905; „Bot. Tidsskr.“ XII 1880—81; „Landbrugsbladet“ 1881; Galechlæt: „Landbrug og Landmænd i Danm.“ 1888; „Ugeskr. f. Landm.“ 1910, S. 503; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ^{23/12} 1889; „Ugeskr. f. Landm.“ 1890; „Tidsskr. f. Landok.“ s. A.; „Vort Landbrug“ s. A.; „Landmandsblade“ s. A.; „Tidsskr. f. Landm.“ s. A.; „Wiener Landwirtschaftl. Zeit.“ s. A.; „Niedersächs. Dorfzeit.“ s. A. og „Medd. fra bot. Foren.“ s. A.

Møller Jensen, Jens (f. ^{23/3} 1869), Maler, Haandværkerlærer. F. i Haarby ved Skanderborg. Forældre: Lærer Jens Karl Kristian Jensen og Marie Andersen. Modtog Undervisning i Kunstakademiets Modelskole, som han forlod uden at tage Afgang. Et Stipendium fra Akademiet gav ham Lejlighed til at studere Freskotechnik i Italien. Da Nyrop byggede Kbh.s Raadhus, overdrog han M. J. Ledelsen og Udførelsen af Raadhusets Kalkdekorationer, et Arbejde, der vandt megen Paaskønnelse og skaffede dets Ophavsmand mange lignende Arbejder til offentlige og private Bygninger rundt om i Landet. Men desuden har M. J. virket som Arkitekt og givet Tegning til Huse, Møbler, Smedearbejder m. m. Som Stifter og Leder af en Dekorations-skole fra 1901, siden 1912 „Skolen for dansk Kunsthaandværk“, har han haft en stadig voksende Indflydelse paa Haandværkerundervisningen herhjemme. Saavel i Tale som Skrift („Tegneundervisningen, Haandværkerundervisningen og den nye Tid“, i

Pjecer, Tidsskrifter og Dagblade) har han virket for en mere praktisk anlagt Undervisning, imod aandløs Stilkopiering, for Arbejdet i det virkelige Materiale, og han har som Stifter og Leder af „Model-Bohave“ (1915—23) søgt at føre sine kunstneriske Idéer ud i Virkeligheden. Som Formand for „Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse“ 1906—10 gennemførte han bl. a. et interessant Eksperiment ved Opmalingen i brogede Farver af de gamle Huse paa Graabrødretorv. Sine kunstneriske Synspunkter, der har inderlig Følgning med ældre dansk Almuekunst og tilstræber at give Arbejdet et nationalt Præg, forfægtar han med Energi og Dygtighed. — Gift 1899 Sigrid Vold. G. N.

Litt.: F. Beckett: „Kbh.s Raadhus“ 1908, S. 105; N. V. Dorph 1 „Poltikken“ 24/8 1913; „Berl. Tid.“ 25/8 s. A.; „For Ind. og Haandv.“ 7/1 1915; „Nationaltid.“ 21/8 1916; „Berl. Tid.“ 23/8 1919; G. N. 1 „Ekstrabl.“ 8/6 1921; „Skønvirke“ s. A.; „Berl. Tid.“ 19/1 1922; „København“ 28/6 og 29/6 s. A.; „Poltikken“ 9/7 s. A.

Møller-Lund, Ludvig Christian (f. 24/7 1864), Filantrop. F. i Skallerup ved Hjørring. Forældre: Lærer Lars M.-L. og Caroline Willadsen. Uddannedes til Lærer paa Ranum og Kbh.s Seminarier, tog Lærereksamen 1886, var i nogle Aar Huslærer og kom derefter til Kbh.s Skolevæsen, hvor han ansattes 1891. 1915 blev han Forstander for Kbh.s Kommunes Internat,

hvor skulkende Dreng

i Alderen 9—14 Aar midlertidig interneres. — M.-L. har især knyttet sit Navn til det Arbejde, der almindeligvis betegnes Børnesagen. Arbejdet til Fremme for vanskelige og uheldig stillede Børn. Han er en af „Børnehjælpsdagen“s Fædre, var i nogle Aar Formand for dens Forretningsudvalg og udførte her et Arbejde, der vandt Anerkendelse. Han kom fra første Færd med i Værgeraadenes praktiske Arbejde og var en Tid Formand for Værgeraadforeningen; han var her ivrig for en Revision af Værgeraadsløven, som han har behandlet i sin Pjece „Børnesagen og Værgeraadsløven“ (1918), hvor han kræver Juristerne placeret paa en anden Maade i Børnesagsarbejdet, saa de pædagogiske Synsmaader kan blive mere raadende, og stiller Forslag om forebyggende Børneforsorg. — M.-L. er et godt Hoved; han taler let og gerne og har betydelige polemiske Evner; men hans alt for stærkt udviklede Tilbøjelighed for Frasen har ofte svækket baade hans mundtlige og skriftlige Agitation, der iøvrig synes baaret af en varm Interesse for Samfundets Stedbørn. Som Internatsforstander hører han i udpræget Grad til de humane Pædagoger. Han er tillige stærkt politisk interesseret, er

bl. a. Medstifter af Det radikale Venstre, i hvis Hovedbestyrelse han har haft Sæde; nu tilhører han Socialdemokratiet. Uden egentlig Skoleinteresse har han i nogen Tid spillet en Rolle i københavnske Lærerforeninger, for hvilke han 1914—21 redigerede Medlemsbladet „Kbh.s Kommuneskole“. — Gift 1897 Cecilie Mentz. K. K.

Litt.: „Børnesagens Tid.“ 1915; „Nationaltid.“ 14/4 s. A.; „Kbh.s Kommuneskole“ 4/1 1922.

Møller Lund, Niels, se **Lund, Niels M.**

Møller Nørgaard, Jens (f. 25/12 1872), Landbrugsskoleforstander. F. i Nørre Vraa, Vendsyssel. Forældre: Gaardejer Niels Jensen N. og Inger Marie Mogensen. Uddannedes ved praktisk Landbrug og kom paa Landbohøjskolen, hvor han tog Landbrugseksamen 1899. Han blev derefter Lærer og Medejer af Vraa Folkehøjskole og driver det til Skolen hørende Landbrug. Han er Formand for Hjørring Amts landøkonomiske Selskab fra 1913 samt Medlem af Bestyrelserne i Foreningen af jyske Landboforeninger og De samvirkende danske Landboforeninger. M. er en beskeden og tilbageholdende Mand, som ikke gør sig meget bemærket ved de store landøkonomiske Forsamlinger, men Arbejdsfællerne værdsætter hans sikre Omdomme og solide, retskafne Karakter. — Gift 1900 Astrid Terkelsen. A. C.

Litt.: „Festskrift ved Vraa Højskoles 50 Aars Jubilæum“ 1922.

Møllgaard, Holger Christian (f. 20/5 1885), Fysiolog. F. i Vissenbjerg, Fyn. Forældre: Pastor Eske Hansen M. og Regitse Charlotte Skeel. Blev Student 1903, Cand. med. 1910, var 1905—11 Assistent ved Universitetets fysiologiske Laboratorium og blev 1911 efter Konkurrence Professor i Fysiologi ved Landbohøjskolen samt Forstander for Forsøgslaboratoriets dyrefysiologiske Afdeling. 1910 vandt han Videnskabernes Selskabs Guldmedaille med et betydningsfuldt, fysiologisk Arbejde: „Studier over det respiratoriske Nervesystem hos Hvirveldyrene“ („Vid. Selsk. Skr.“ 1910). En Række andre fysiologiske Arbejder af M. findes offentliggjorte i „Hospitalstidende“ (1909, 1910), „Skandinavisches Archiv“ (1908), „Anatomische Heften“ (1911), „Anatomischer Anzeiger“ (1911), „Tidsskrift for Landøkonomi“ (1913, 1914, 1917), „Maanedsskrift for Dyrslæger“ etc. M. er en grun-

dig og paalidelig Forsker og Lærer, en helstøbt Personlighed, i Besiddelse af betydelig Arbejdsevne, Energi og kritisk Sans. Under hans Ledelse er den dyrefysiologiske Afdeling udvidet stærkt, saaledes at den nu er fuldt ud moderne udrustet til Løsning af de betydningsfulde Opgaver af videnskabelig og praktisk Natur, som M. straks tog fat paa. En Lærebog i Fysiologi udsendte M. 1915. Et overordentlig stort og betydningsfuldt Arbejde udfoldede han i Krigsaarene og de nærmest paafølgende Aar som Ernæringsraadets Generalsekretær (1917—19), som Formand for Statens Brødkornsadministration (1917—21) og som den danske Ernæringskommissær for det slesvigske Omraade under Commission internationale (1920). — Gift 1914 Else Bruun. L. Ba.

Litt.: *Mødrene Slægt i Adelsaarbogen* 1901; „*Politiken*“ 23/10 1917 og 27/1 1918.

Møllmann, Bernhard (2/0 1702—25/7 1778), Historiker, Biblioteksmand. F. i Flensborg. Forældre: Carsten M. og Gesine Paulsen.

Efter Studieophold ved forskellige tyske Universiteter og efter forgæves Forsøg paa at blive Præst i Flensborg kom han 1731 til Kbh. og blev af Hans Gram ansat ved det Kgl. Bibliotek, hvor han 1748 efterfulgte Gram som (Over)bibliotekar, efter at han 1742 havde taget Magister-

graden og den juridiske Doktorgrad. 1749 indlemmedes den værdifulde Gottorpske Samling i Biblioteket, men iøvrig hører de 30 Aar, i hvilke M. styrede det, i det hele til de mørke Perioder i dets Historie. Ikke blot synes han at have savnet den fornødne Autoritet overfor Regeringen, men han forsømte desuden ganske at købe paa de mange betydningsfulde Bogauktioner, der fandt Sted, bortset fra Grams og Niels Foss'. Ogsaa Bibliotekets indre Orden forfaldt, og modsat sin Forgænger holdt han det næsten afspærret for Benyttelse. Hans Uvirksomhed udvikledes i hans senere Aar til Sløvhed overfor alle Embedspligter, ogsaa dem, der fulgte med det Professorat, han fra 1754 beklædte i Geografi og Historie. Heller ikke litterært fik han udrettet synderlig meget; han udgav 1755 F. L. Nordens Ægyptiske Rejse, I. Del af en Verdenshistorie (1760), et Skrift om tysk Lensret (1740) og en Del akademiske Lejlighedsskrifter. D. i Kbh. — Ugift. S. D.

Litt.: Büschings „*Nachrichten von dem Zustande der Wissenschaften*“ II 1753, S. 165 ff.; Subm: „*Samlede Skrifter*“ X 1793, S. 43 ff.; Nyerup: „*Brev til J. F. W. Schlegel*“ 1787; Werlauff: „*Hist. Efterretn. om det st. kgl. Bibl.*“ 2. Udg. 1844; C. Paludan-Müller i „*Hist. Tidskr.*“ V 4 1883—84, S. 121.

Mølsted, Christian Ferdinand Andreas (f. 15/10 1862), Marinemaler. F. i Dragør. Foræl-

dre: Fisker Andreas Adolf Nikolaj M. og Ane Hans-Nielsdatter. Dimitteredes af Teknisk Selskabs Skole til Akademiet, som han frekventerede fra Okt. 1880 til sin Afgang Jan. 1885. Ved Velynderes Hjælp kom han paa Togt med Fregatten „Jylland“ Sommeren 1880 og til Paris og London 1882. Han debuterede paa Decem-berudstillingen 1884, har været fast Deltager i Charlottenborg Foraarsudstilling siden 1885 og har vundet Ekstrapræmier i Neuhausens Konkurs 1889 med „Skibe i Havnen“ og 1899 med „Stille Vejr i Sundet. Fregatten Jylland“. 1903 havde han en retrospectiv Udstilling i „Foreningen for national Kunst“. Selv om almindelige Søstykke, en Del Landskaber og Genrebilleder udgør Størsteparten af M.s Produktion, staar han dog først og fremmest som en historisk Marine- og Bataillemaler i den gammeldags, underholdende Genre. Hans ofte store og figurrige Lærreder giver populære Skildringer af Episoder i vor Flaades Historie („Peder Bredals Skibe ises ud af Nyborg Fjord“, „Om Bord i Fregatten „Niels Juel“ under Slaget ved Helgoland den 9. Maj 1864“, „Peder Willemoes' Død i Søtræfningen ved Sjællands Odde 1808“). Arbejder i Aalborg Museum og paa Frederiksborg. — Gift 1891 Ingine Dorothea Svendsen. S. S.

Litt.: „*Berl. Tld.*“ 29/8 1898, 11/4 1901 og 29/9 1903; „*Vort Land*“ 29/9 s. A.; „*Samfundet*“ 29/9 s. A.; „*Dagens Nyh.*“ 29/9 s. A.; „*Aftenposten*“ 9/8 1909.

Mønsted, Otto (23/11 1838—4/9 1916), Fabrikant. F. paa Lyngsbækgaard ved Æbeltoft. Forældre: Proprietær Niels Secher M. og Charlote Amalie Dorothea Møller. Kom i Handelslære i Grenaa og blev efter Lærtiden Handelsbetjent i Roskilde. 1865 etablerede han sig som Købmand i Aarhus med en gros Forretning i Smør, Korn og Foderstoffer, 1870 anlagde han en Dampmølle, og 1876 grundlagde han under Firmanavnet „The Danish Preserved Butter Company“ en Forretning med Smør i hermetisk Pakning til Eksport. Ved sit Ægteskab med Datteren af den fremstaende Aarhuskøbmand Hans Broge (s. d.) havde han styrket sin Stilling i betydelig Grad. Samtidig med Ledelsen af sin store Forretningsvirksomhed syslede han med Fremstilling af det saakaldte Kunstsmør, Margarinen, et Surrogat for Natursmørret, der i Begyndelsen havde mange

Fordomme at bekæmpe. Gennem langvarige og kostbare Eksperimenter lykkedes det M. at naa saa langt frem, at han 1883 anlagde den første danske Margarinefabrik i Aarhus. Det første Aar satte M. alt hvad han havde tjent paa sine øvrige Forretninger til i den nye Virksomhed. Folk vilde ikke spise Margarinen, skønt det var konstateret, at dens Næringsværdi stod paa samme Højde som Smørrets, men hertil bidrog ogsaa den Omstændighed, at der i de første Aar blev anvendt animalske Raastoffer. Først ved den senere Overgang til overvejende at anvende vegetabiliske Raastoffer skete ogsaa en Forandring i Folks Opfattelse af Margarinen. Det lykkedes efterhaanden M. til Trods for Modgang og Vanskeligheder lidt efter lidt at fremme Afsætningen af Margarine. I Begyndelsen produceredes der ca. 2 Mill. kg Margarine om Aaret, hvilken Produktion ved Aarhusredskiftet var naaet op til at udgøre 16 Mill. kg aarlig. Efter at M. havde vundet et godt Marked i England, grundlagde han 1888 en Margarinefabrik ved Manchester, hvilket Anlæg efterfulgtes af en anden og større Margarinefabrik i Southhall ved London. Han ledede til Trods for Forretningernes mægtige Udvikling selv sin Fabrik i Aarhus, indtil han 1898 flyttede til Kbh., og først 1909, da Alderen gjorde sig gældende, omdannedes Margarinefabriken i Aarhus til et Aktieselskab, for hvis Bestyrelse M. var Formand. — M. deltog ikke meget i det offentlige Liv — kun var han Medlem af Aarhus Byraad 1885—91. Til Trods for at han efterhaanden havde erhvervet sig en Formue, der efter danske Forhold var enorm, og som kunde have sat ham i Stand til at skabe sig en dominerende Position i vort lille Samfund, brød han sig ikke om at trænge sin egen Person frem. Han elskede det personlige Initiativ og Vovemod og gav selv et glimrende Eksempel derpaa. Hans Navn er uløselig knyttet til Udviklingen af den danske Margarineindustri, og som Industrimand maa han regnes blandt de betydeligste, vort Land har fostret. D. i Kbh. — Gift 1870 Anne Sofie Broge.

G. H.

Litt.: Slægt 1 V. A. Secher: „Medd. om Slægten Secher“ 1885; Hustrus Slægt se Hans Broge: „Dsk. Byerhverv“ 1904—11; „Dansk Jul“ 1918; C. C. Clausen: „Aarhus“ 1899; Nekrologer i „Berl. Tid.“ $\frac{1}{2}$ og $\frac{1}{3}$ 1916, „Politiken“ $\frac{1}{2}$ s. A., „Jyllandsposten“ $\frac{1}{2}$ s. A., „Aarhus Stiftstid.“ $\frac{1}{2}$ og $\frac{1}{3}$ s. A., „Finanstid.“ s. A., „Tidsskr. f. Industri“ s. A. (af P. Drachmann) og „Ill. Tid.“ $\frac{1}{2}$ s. A.

Mønsted, Peder Mørk (f. $\frac{10}{12}$ 1859), Maler. F. i Balle Mølle ved Grenaa. Forældre: Fotograf, Klasselotterikollektor Otto Christian M. og Thora Johanne Petrea Jørgensen. Fik som Dreng Undervisning i Prins Ferdinands Tegneskole i Aarhus og besøgte 1876—79 Kunstakademiet i Kbh., men tog ikke Afgang. Han tilbragte Sommene i Jylland, hvor han stiftede Bekendtskab med

Andreas Fritz og paavirkedes af dennes realistiske og populære Kunst. Han debuterede som Udstiller ved en Decemberudstilling 1874. Som Kong Georgs Gæst var han med Korvetten „St. Thomas“ i Middelhavet, har iøvrig opholdt sig længere Tid i Italien (Capri). I sine Billeder har M. ofte opnaaet en ganske forbløffende Illusionsvirkning. I besnærende naturalistisk Gengivelse af nyfalden Sne og Skovinteriorer med stillestaende Vand omkranset af frodig Vegetation har han næppe sin Lige, men hans Kunst er uden dybere Indhold. Han er en af de faa danske Kunstnere, hvis Billeder ogsaa er stærkt efterspurgt i Udlandet. — Gift 1889 Elna Mathilde Margrethe Sommer.

I. M. O.

Litt.: Slægt 1 O. Jørgensen: „Slægten Jørgensen fra Følle“ 1918 og 1 „Thomas Fischers mandlige Descendenter“ 1888; „Politiken“ $\frac{1}{2}$ 1887; E. Schiodte 1 „Ill. Tid.“ $\frac{1}{2}$ 1894; „Hver 8. Dag“ $\frac{3}{10}$ 1909; „Nationaltid.“ $\frac{4}{9}$ og $\frac{9}{12}$ 1919; „B. T.“ $\frac{14}{10}$ 1922; „København“ $\frac{17}{10}$ s. A.

Mønter, Jørgen, se Kock.

Mørch, Jens Wilken ($\frac{5}{9}$ 1841— $\frac{14}{2}$ 1917), Postmand, Samler. Forældre: Universitetsgartner O. J. N. M. (s. d.) og Hustru. Indtraadte i Postvæsenet 1856, blev Assistent i Generaldirektoratet 1860, Postskriver 1866, Postekspedient 1870 og gjorde 1876 ved H. G. Petersens (s. d.) Udnævnelse til Overpostmester det store Spring til Overpostkontrolør og Chef for Kbh.s Brevpostkontor, blev Overpostmester 1905, afgik 1912. Deltog som Løjtnant i Felttoget 1864. Ved sin personlige store Elskværdighed og ved den gammeltdags patriarkalske Maade, hvorpaa M. i den lange Tid ledede Brevpostkontoret, erhvervede han sig en næsten enestaaende Popularitet saavel blandt Publikum som i det gennem Aarene hurtig voksende Personale, en Popularitet, der ikke mindskedes i de forholdsvis faa Aar, han som Overpostmester ledede hele det københavnske Postvæsen, til Trods for at M., der i hele sit Naturel var overordentlig konservativ, ikke formaade at forlige sig med det stærkt stigende Tempo og dets Hjælpe midler, Telefon, Cykler o. s. fr., ligesom for ham den gamle Gaard paa Købmagergade var og blev det danske Postvæsens Centrum. — M. var Samleren i dennes bedste og fineste Skikkelse. Længe for nogen anden tænkte paa at samle, hvad der endnu var at redde fra

det danske Postvæsens tidligere Dage, havde M. med stor Ihærdighed tilvejebragt den smukke Samling, der nu danner Grundstammen i „Dansk Postmuseum“. M. virkede dog ikke blot som Samler af postale Sager, men tilvejebragte ogsaa i Aarens Løb en stor og smuk Samling af Kobbermønter og en næsten fuldstændig Samling af Kbh.s Vejvisere, som han ved sin Død skænkede Kbh.s Raadhusbibliotek. D. i Kbh. — Gift 1872 Johanne Frederikke Sophie Fick, d. 1881.

H. H.-N.

Litt.: Slægt I F. E. Hundrup: „Stamtavle over Familien M.“ 1872; „Ill. Tid.“ 9/8 1912; Nekrologer I „Aarbog for det dsk. Postvæsen“ 1918 (af L. Brøge), „Ill. Tid.“ 4/8 1917, „Dagbl.“ 14/8 s. A.; „Nationaltid.“ og „Berl. Tid.“ 1/8 s. A. og „Dsk. Adel og Borgerstand“ s. A.

Mørch, Otto Andreas Lowson (17/6 1828—25/1 1878), Konkylolog. F. i Lund. Forældre: Universitetsgartner O. J. N. M. (s. d.) og Hustru. Gik i Latinskole, men blev, navnlig som Følge af en Øjensygdom, aldrig Student. Allerede

som Dreng havde han samlet Naturalier, især Konkyliler; herved gjorde han Bekendtskab med H. H. Beck (s. d.), der var ansat ved Christian VIII's private Konkyliesamling, og blev

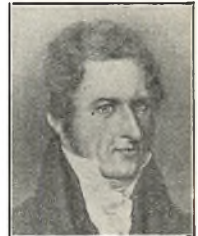
hans Amanuensis. Dette skaffede ham Adgang baade til en anselig Samling og et kostbart Bibliotek, som han med stor Flid benyttede. Om nogen dybere personlig Paa-virkning fra den utvivlsomt kundskabsrige Becks Side blev dog aldrig Tale; dertil var de to Mennesker for forskellige; det var derfor sikkert med Glæde, at M. 1847 modtog et Tilbud fra Steenstrup, hvis Forelæsninger han interesseret havde fulgt, om en Stilling ved Universitetsmuseet. Skønt hans Løn her næsten hele Livet igennem var meget beskedne, udførte han dog et meget betydningsfuldt Arbejde, nemlig Revisionen og Sammenstillingen i én Samling af det kgl. Museums, Christian VIII's og Universitetsmuseets Konkyliesamlinger; hertil kom Bestemmelsen af Nyerhvervelserne, bl. a. Galathea-Ekspeditionens Samlinger. Ogsaa med fossile Mollusker kom han til at beskæftige sig, idet han for Mineralogisk Museum f. Eks. bestemte de danske Tertiarforsteninger. Som Forsker udmærkede M. sig ved et ualmindelig skarpt Blik for systematiske Ejendommeligheder; dernæst havde han, ikke mindst ved sine hyppige Besøg i udenlandske Museer, erhvervet sig et grundigt Kendskab til de næsten tallose Former af Konkyliler; endelig var han vel bevandret i Litteraturen; ganske naturlig var hans Navn derfor kendt langt ud over Landets Grænser, og ofte blev han anmodet om at yde sin Bistand ved Ordningen af Samlinger. Han er

Forfatter til et større Antal Afhandlinger, der dog gerne er af ret ringe Omfang og specielt Indhold; nævnes kan Fortegnelserne over de i Danmark, paa Island og Færøerne, i Grønland samt i de tidligere øst- og vestindiske Kolonier levende Mollusker, endelig Afhandlingen om Ormesneglene samt den i Forbindelse hermed foretagne Undersøgelse af de i det ydre om disse Dyr mindende Rørorme eller Serpulaer. Det store sammenfattende Værk over Molluskerne, til hvilket han hele Livet igennem gjorde Studier, og i hvilket han utvivlsomt vilde have gennemført talrige systematiske Forbedringer, lykkedes det ham derimod ikke at faa gennemført. M. var en stille, indsluttet, noget sær Natur; hans altid skrøbelige Helbred forværredes stærkt i de senere Aar, og i Nizza, hvorhen gode Venner havde sendt ham, bukkede han under for Brystsyege. — Ugift.

R. H. S.

Litt.: Slægt se J. W. M.; Gosch: „Danm. zool. Litt.“ III 1878; J. Collin: „Konkylologen M.“ s. A.; Sv. Dahl: „Bibl. zool. Dan.“ 1910; Nekrolog af J. Collin I „Ill. Tid.“ 29/6 1878.

Mørch, Otto Josias Nicolai (17/7 1799—25/7 1842), botanisk Gartner. F. i Aalborg. Forældre: Sognepræst Andreas Lowson M. og Else Dorothea Lorentzen. Fik vist nok sin første Uddannelse paa Bygholm, lærte senere paa Rosensborg, hvor han 1820 tog Gartner-Eksamen. Han var dernæst Mestersvend i Botanisk Have og tog dør 1823 Eksamen i Botanik og botanisk Have-dyrkning. Han rejste i Udlandet (Holland) og blev 1826 Gartner ved den botaniske Have i Lund. April 1829 blev han Gartner ved Botanisk Have i Kbh., og s. A. fik han Sæde i Eksaminationskommissionen. 1831 rejste han til England og 1835 til Tyskland. Han forestod sammen med R. Rothe Anlægget af Haveselskabets Have og var ogsaa med til at udkaste Plan til og lede Anlægget af Forstbotanisk Have. Han var Medstifter af Selskabet til Havedyrkningens Fremme og var Medredaktør af den af dette Selskab udgivne „Have-Tidende“. Ogsaa paa anden Maade virkede han for Gartnerstandens Organisation, ligesom han nærede Interesse for de unge Gartneres Oplæring. Han skrev forskellige Smaaskrifter, bl. a. om Mistbænke og Mistbedes Anlæg og Behandling (1841) foruden talrige Smaa-Artikler i danske og tyske Havebrugsblade. D. i Kbh. — Gift 1826 Dorothea Juliane Sjøbeck, d. 1880. A. L.

Litt.: Slægt se J. W. M.; „Tidskr. f. Havevæsen“ VIII 1873—74, S. 197; „Gartneretid.“ 1908, S. 142.

Mørck, Frederik Adolph (25/7 1815—10/8 1873), Portrætsamler. F. i Kbh. Forældre: Skræddermester Hans Christian M. og Anne

Jacobine Engelstad. Kom 1829 paa Kronborg Amtstuekontor, blev 1834 Skriver i Danske

Kancelli og Haandskriver hos Stemann, 1846 Kancellist i Ordenskapitlet, 1860 Fuldmægtig, 1863 Kasserer. Hans Betydning ligger deri, at han tilvejebragte en overordentlig stor Samling grafiske Portrætter af Danske, Norske og Holstenere; den solgtes efter hans Død, men Katalogen derover har betydelig Interesse som Supplement til Strunks Portræffortegnelse. D. i Kbh. — Gift 1870 Emilie Lovise Bergskov, d. 1898. O. A.

Litt.: „Fortegnelse over den Boet efter afdøde Justitsraad F. A. M. tilhørende betydelige Samling Portrætter“ 1874.

Mørk Hansen, Mourits (²⁹/₈ 1815—¹⁸/₈ 1895), Præst. F. i Todbjerg ved Aarhus. Forældre: Sognepræst Christian Erhardt H. og Anne Marie Mørch. Blev Student 1835 og Cand. theol. 1840, opholdt sig i de følgende 4 Aar i Kbh. beskæftiget med litterær Virksomhed; i Tilslutning til et tysk Værk af Marheinecke udgav han saaledes „Lærebog i den kristelige Tro og Levned for tænkende Kristne“ (1842), og han

deltog i en Konkurrence om en populær Fremstilling af Kirkehistorien; han fik vel ikke Prisen, men hans Arbejde udkom 1843 og vandt ikke ringe Udbredelse; s. A. udgav han ogsaa en „Kortfattet Lærebog i Verdenshistorien“, der kom i 6 Oplag, og 1851 udsendte han en mindre Lærebog i Kirkehistorie, der en Tid lang benyttedes ved Seminarieundervisningen og naaede 4 Oplag. Imidlertid havde han faaet gejstlig Virksomhed, idet han 1844 var bleven personel Kapellan og 1846 Kateket i Nykøbing F. Han deltog med Iver i det politiske Røre 1848 og blev valgt til Medlem af den grundlovgivende Forsamling; ligeledes havde han stærke nationale Interesser og blev 1850 Sognepræst i Felsted mellem Aabenraa og Flensborg; af sine Embedsbrødre valgtes han 1859 og 1860 til Medlem af Stænderforsamlingen, og sammen med Pastor C. L. Nielsen paabegyndte han 1863—64 „Kirkelig Statistik for Slesvig“, som det dog ikke lykkedes ham at faa fuldendt. Under Krigen led han meget af Preusserne, maatte flere Gange i Fængsel, og 1864 blev han afskediget. Medens han ventede paa nyt Embede, udarbejdede han en Postil og en større Afhandling om „Den danske Bonde Laurids Skaut“, og 1865 lod han sig vælge til Medlem af Rigsraadets

Folketing; da han imidlertid 1866 blev kaldet til Sognepræst for Vonsild og Dalby, opgav han at søge Genvalg til Rigsdagen og ofrede sig helt for sit Sogn og den sønderjyske Sag; for at vække sine Landsmænds Kærlighed til denne offentliggjorde han flere Smaaskrifter („Den danske Sag i Sønderjylland, forhandlet i Berlin 1885“ og „Om det tyske Skolesprog i det dansk talende Sønderjylland“ (1890), og han var meget ivrig for at faa oprettet Efterskolen i Hejls. D. i Vonsild. — Gift 1846 Charlotte Dorothea Frederikke Gotholdine Levinsen, d. 1882.

H. M.

Litt.: Hustru i „Familien Levinsen“ 1861; Erindringer i „Slesvigske Tilstande og Stemminger under Besættelsen 1864“ 1865 og „Museum“ 1899 I; Karl Hede i „Kolding Avis“ ¹⁹/₈—²³/₈ 1885; V. Bang i „Nuitiden“ ²⁷/₈ s. A.; „Dagbl.“ ²⁷/₈ 1888; H. Kau: „Stiftsprovst M. H. og den danske Sag i Sønderjylland“ 1899; „Bavnen“ 1916; „Berl. Tid.“ ²²/₈ 1917; Nekrologer i „Kolding Avis“ ¹⁹/₈ og ²⁴/₈ 1895; „Flensborg Avis“ ²⁰/₈ og ²¹/₈ s. A.; „Nordslesv. Søndbl.“ s. A. og „Ill. Tid.“ ²²/₈ s. A.

Mørk-Hansen, Volmer Johannes (f. ²³/₇ 1856), Arkitekt. F. i Felsted ved Aabenraa. Forældre: Præsten M. M. H. (s. d.) og Hustru. Uddannedes som Murer, blev Elev paa Kunstakademiet 1874 og fik Afgang 1883; arbejdede derpaa som Tegner hos Hans J. Holm og som Konduktor ved Opførelsen af Helligkorskirken paa Nørrebro i Kbh. under H. B. Storck. 1891 vandt han Akademiets lille Guldmédaille, hvorpaa han rejste i Østrig og Italien. Han har været Assistent ved Kunstakademiet under M. Nyrop 1899—1911. Hans væsentligste Arbejder er Apotekerne i Frederikshavn, Børgense og Roskilde, Raadhustorvet i Roskilde med dets Springvand, Schultz' Stiftelse i Roskilde og Skovgaard i Vendsyssel. Sammen med Carl Brummer fik han en Præmie i Konkurrencen om Kristiansborg Slots Genopbygning. M.-H. følger i sine Arbejder nøje den Holm—Nyropske Skole, men er ikke selv i Besiddelse af større kunstnerisk Personlighed. — Ugift. C. L.

Litt.: Mødrene Slægt i „Familien Levinsen“ 1861; „Arkitekten“ ²²/₄ og ³⁰/₈ 1905; „Ill. Tid.“ ²²/₁₀ s. A.

Mørkeberg, Adam Wilhelm (f. ²⁵/₈ 1863), Veterinær. F. i Spjellerup ved Fakse. Forældre: Forpagter Christian Wilhelm M. og Caroline Seidenfaden. Tog Dyrlægeeksamen 1884, var 1886—90 Reservedyrlæge i Hæren, blev Student 1888 og Cand. med. 1895. Han valgtes derpaa Veterinærkirurgien som Speciale og blev 1896 Lektor i Veterinærlægevidenskab ved Landbohøjskolen (Fag: Kirurgi), 1903 Professor. Kort Tid efter sin Embedstiltrædelse udgav han det længe sav-

nede 2. Supplementsbind til H. V. Stockfleths Haandbog i Veterinærkirurgien (1900), omhandlende Lamheder i Lemmernes Nerver og Fodens Sygdomme, et Værk, der er bygget op paa Stockfleths udmærkede Iagttagelser og B. Bangs Optegnelser, men i flere Henseender er et ret selvstændigt Arbejde af M., som senere har offentliggjort (navnlig i „Maanedsskrift for Dyr-

læger“) en Række betydningsfulde Arbejder vedrørende Veterinærkirurgien. Endelig har M. 1922 paabegyndt Udgivelsen af en stort anlagt Veterinærkirurgi (I. Hovedets Sygdomme), der efter Begyndelsen at dømmes sikkert vil blive en fortrinlig dansk Haandbog i dette Fag. M. er en initiativrig og kundskabsrig Kirurg, der er meget anset herhjemme og i Udlandet, en afholdt og dygtig Lærer, der med Held har forbedret Undervisningen i Kirurgi og Operationslære ved Veterinærskolen, og hans Uddannelse er ret alsidig, ligesom hans Interesser spænder over vide Omraader. For Dyrlægernes Foreningsliv har han ydet et godt Arbejde i de Aar, han var Formand for Den danske Dyr lægeforening (1908—12 og 1915—17). Han er Medlem af Det veterinære Sundhedsraad og har Sæde i A/S Det danske Mælkekompanis Bestyrelse. — Gift 1895 Johanne Louise M.

L. Ba.

Litt.: „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; la Cour: „Studerne fra 1888“ 1913; „Skand. Veterinær-Tidskr.“ XI 1921; „Maanedsskr. f. Dyr læger“ XXXIII 1921—22.

Mørkeberg, Peter August (f. ²¹/₁₁ 1861), Veterinær. F. paa Kristiansminde ved Præstø. Forældre: Forpagter Christian Wilhelm M. og Caroline Seidenfaden.

Tog Dyr lægeeksamen 1881, praktiserede derefter et Par Aar i Køge og var 1883—86 Assistent ved Landbohøjskolen ambulatoriske Klinik. Han paabegyndte derefter Specialstudier vedrørende Husdyrbrug, foretog en Række Studierejser i Ind- og Ud-

landet og blev 1889 Statskonsulent, hvorved der tildeltes ham den Opgave at lede den røde danske Kvægraces og Svineavlens Udvikling her i Landet. Paa dette Omraade har han udført et stort og gavnligt Arbejde. Foruden talrige vejledende Foredrag og gode Artikler om ovennævnte Emner, har han ved et aarelangt og meget anerkendelsesværdigt Arbejde samlet Stoffet til Stambog over Tyre af rød dansk Mælkerace I—XXIV og til Stambog over Svin af Landrace I—IX. Forskellige Afhandlinger har han endvidere offentliggjort i „Ugeskr. f. Land-

mænd“ og „Tidsskr. f. Landøkonomi“. Af hans Arbejder skal nævnes „Om Svineavlens Ledelse i Danmark“ (1901) og et populært Arbejde om Tuberkulosen hos Husdyrene (1893). — Gift 1889 Gunilla Malmquist.

L. Ba.

Litt.: „Fyns Stifts patr. Selskab“ 1910; „Maanedsskr. f. Dyr l.“ XXVI 1914—15; „Ugeskr. f. Landm.“ 1921.

Møsting, Johan Sigismund v. (²/₁₁ 1759—¹⁰/₆ 1843), Statsmand. F. paa Nygaard (nu Marienborg), Møen. Forældre: Amtmand Frederik Christian v. M. og Elisabeth Cathrine Schack. Blev juridisk Kandidat 1781, og hans fornemme Herkomst og betydelige Begavelse skaffede ham derefter en hurtig og straalende Løbebane; han blev ansat i Rentekammeret 1782, Amtmand i Haderslev østre Amt 1789, Præsident i

tyske Kancelli 1804, midlertidig i danske Kancelli 1809—10, Overdirektør ved Rigsbanken Jan.—Dec. 1813. Fra Dec. 1813 var han „Finansminister“ og Præsident i Rentekammeret, og i Sammenhæng hermed kom han til at beklæde flere andre Stillinger. Fra alle disse Embeder afskedigedes han ²/₃ 1831. Derimod vedblev han at være Medlem af Gehejme-statsraadet, i hvilket han var indtrædt April 1814, indtil Febr. 1842. 1838—43 var han Chef for det Kgl. Bibliotek. M. havde sin Hovedvirksomhed som Leder af Statens Finanser 1813—31. Hans Opgave var her meget vanskelig. Han skulde fremfor alt genrejse Grundlaget for den offentlige Økonomi efter Bankerotten 1813. Stor Energi og Omsigt satte han ind herpaa, værnede med Kraft om Nationalbankens Stilling, saaledes at Inflationen virkelig blev bragt til Ophør, og de danske Penge atter fik en nogenlunde normal Kurs. Det er M.s uvisnelige Fortjeneste at have ledet den Politik, der igen stabiliserede Danmarks Bank- og Pengevæsen. Men i andre Henseender er der rettet Bebrejdelser mod hans Finansledelse: han ryddede ikke op i det forvirrede Skuffesystem og fik ikke indskrænket det uheldige Gratifikationssystem. Man maa dog huske, hvilke Vanskeligheder der fulgte med Landbrugs-krisen. Statslaan paa Statslaan maatte optages og naturligvis ikke paa de gunstigste Vilkaar. Kravene til Statskassen steg under den almindelige Fattigdom. Under de daværende sociale Magtforhold formaede M. ikke at afvise dem, der dengang tyngede haardst paa Staten i svære Tider, nemlig især Hoffet og dets Forbindelser. Han var ingen Reformernes Mand, men under Landbrugs-krisen var der i det hele hverken Penge eller Mod til Reform. M.s personlige Indflydelse paa Frederik VI var altid meget betydelig. Under Forhandlingerne om Stænderforfatningen gjorde han sig med visnøkk

afgørende Vægt til Talsmand for Fæstebøndernes Valgret. D. i Kbh. — Gift 1785 Cecilie Christiane v. Krogh, d. 1850.

H. Js.

Litt.: Mødrene Slægt hos Lengnick (Schack); Hustrus Slægt se Carl v. Krogh; „Mnemosyne“ II 1831; „Schilderungen u. Begebnisse eines Vielerlesten“ II 1833; Werlauff; „Efterretn. om det store kgl. Bibl.“ 2. Udg. 1844; „Hist. Tidsskr.“ IV 4 1873—74; „Medd. fra Gehelmark.“ 1886—88;

Nachtegall, Vivat Victorius Fredericus Franciscus (Franz) (³/₁₀ 1777—¹²/₅ 1847), Gymnastikpædagog. F. i Kbh. Forældre:

Skræddermester Conrad N. og Cathrine Castler. Blev Student 1794, studerede Teologi, men afbrød paa Grund af økonomiske Omstændigheder sine Studier efter ca. 3 Aars Forløb. Alleerede som Student havde han faaet Interesse for Legemsøvelser og havde taget Undervisning i

Fægtning og Voltigering, Datidens Gymnastik, nu oprettede han 1798 et gymnastisk Selskab, blev Lærer ved Christianis og Schouboes Skoler og aabnede 1799 et gymnastisk Institut, hvor Undervisningen væsentlig var beregnet paa Børn. Øvelsesforraadet blev nu hovedsagelig hentet fra Guts Muths' „Gymnastik für die Jugend“ (1793). N. forstod at vække Opmærksomhed for sit Arbejde. Kronprinsen, den senere Frederik VI, sammen med mange af Datidens kendte Mænd, ydede ham virksom Støtte, og 1804 oprettedes det militære Gymnastikinstitut, nuværende Hærens Gymnastikskole, med N. som Chef. Kort efter rejste N. udenlands med den Hensigt at besøge Tyskland, Rusland, Italien og Frankrig, ved Hjemkomsten fortsatte han sit Arbejde for at fremme Gymnastikkens Udbredelse i selve Folket, og det gymnastiske Lærerinstitut til Uddannelse af civile Lærere oprettedes 1808 og bestod, dog kun delvis selvstændigt, til 1816. Thi Tiderne var nu trange, 1815 blev saaledes det militære Institut af økonomiske Grunde indskrænket i sin Virksomhed, N. blev afskediget, men vedblev dog at fungere som ulønnet Overinspektør. 1821 udnævntes han til Direktør for Gymnastikken. Efter Skoleloven af 1814 skulde denne være obligatorisk Fag i Skolen, men denne Lov havde paa dette Omraade af forskellige Grunde ikke haft den tilsigtede Virkning; da paa-bød Kongen 1828, at Gymnastikken skulde indføres ved alle Skoler, og nu gik det fremad med dens Udbredelse. Ogsaa for Kvindegymnastikken havde N. Interesse; 1838 oprettedes der saaledes ved Gymnastikinstituttet en Afdeling for den kvindelige Ungdom, og denne Afdeling blev n. A. til en Normalskole for Kvinder, hvor der uddan-

J. G. Rist: „Lebenserinnerungen“ III 1888; Rubin: „1807—14“ 1892 og „Frederik VI's Tid“ 1895; A. Frils I „Hist. Tidsskr.“ VII 6 1905—06; Breve I „Udv. af Breve til P. Hjort“ 1867 og I Schulz; „Briefwechsel des Herzogs Friedrich Christian“ 1908; Nekrologer I „Overs. over Vidsk. Selsk. Fhdl.“ 1844 (af H. C. Ørsted), Thaarup: „Fædrelandsk Nekrolog“ for 1843, „Berl. Tid.“ 1843, Nr. 250, 255 og 258 og I C. J. Boye: „Julegave“ s. A.

nedes Gymnastiklærerinder. 1842 trak N. sig tilbage som Leder af Gymnastikinstituttet, men vedblev at fungere som Gymnastikdirektør til sin Død. — N. er den danske Gymnastiks Fader. Med betydelig Klogskab og Energi fremmede han Gymnastikken baade i Hæren og i Folket, og med stort Fremsyn skabte han Faget en fast, levedygtig Organisation, hvorpaa andre kunde arbejde videre. Hans Arbejde støttedes af en betydelig litterær Produktion, Reglementer, Lærebøger o. a., der bærer Vidnesbyrd om, at han ogsaa var en omhyggelig Pædagog. D. i Kbh. — Gift 1) 1803 Sophie Winkel-Horn, d. 1832. 2) 1840 Petrea Susanne Resch, d. 1881.

F. K.

Litt.: Jahn I „Nyt Mag. f. militær Videnskabelighed“ 1828; L. Engelstoft: „Udvalgte Skrifter“ III 1862, S. 419; Joak. Larsen I „Vor Ungdom“ 1895; „En københavnsk Grosserers Ungdomserindringer“ 1910 („Mem. og Br.“ XII); J. Lindhard I „Akademisk Gymnastik“ 1917—19; „Hist. Medd. om Kbh.“ VIII 1922; Nekrolog I „Militært Repertorium“ 1847.

Nagel, Adolf Ferdinand Wilhelm (f. ¹⁰/₁ 1856), Læge. F. i Højer. Forældre: Apoteker, Konsul Herman Peter Eduard N. og Johanna Maria Theodora Wulff. Blev Student 1873, tog Filosofikum i Kbh., men studerede iøvrig ved tyske Universiteter og fik medicinsk Embedseksamen i Strasbourg 1879, blev Dr. med. 1878. Han gjorde Tjeneste som Underlæge i Hæren i Danmark, og efter at have praktiseret i sin Fødeby i 4 Aar rejste han til Berlin for at uddanne sig i Obstetrik og Gynækologi. Han blev her Assistent hos nogle af Tidens mest fremragende Fagmænd som Martin og senere Gusserow ved Universitetsklinikken, studerede ogsaa i England og Frankrig og ansattes 1894 som I. Assistent ved Charitéens Fødeklinik og samtidig som Medlem af den medicinske Eksamenkommission. 1892 havde han habiliteret sig som Privatdocent, og 1896 blev han ekstraordinær Professor ved Universitetet. N. har udfoldet en stor Virksomhed som Lærer, Fødselshjælper og Operatør og har ved Siden af udført en Mængde videnskabelige Arbejder baade fra det anatomiske og det praktiske Omraade af sit Fag. De mindre Arbejder er

skabernes Akademis Skrifter og tyske medicinske Tidsskrifter; de større i de betydelige Haandbøger i Anatomi (Bardleben) og Gynækologi (Veit), ved hvilke han har været en skattet Medarbejder. Han har ogsaa selvstændig udgivet en „Operative Geburtshilfe“ (1902) og en „Lehrbuch d. Gynæcologie“ (1904). Sit danske Sind har N., sine Familietraditioner tro, stadig bevaret. — Gift 1883 Inez Theodora Nathalie Kierulff. F. L.

Litt.: Slægt i Hlort-Lorenzen: „Lars Muus' samlede Descendens“ 1878; Hustrus Slægt i Klitgaard: „Kjærløse Studier“ 1914—18; „Soransk Tidsskr.“ IV 1901—05, S. 170.

Nalbandian, Inga Henriette Lucinde (f. ^{25/7} 1879), Forfatterinde. F. i Vedbæk. Forældre: Zoologen Jonas Collin (s. d.) og Hustru. Var 1895 paa Testrup Højskole, traf siden i Schweiz sin senere Mand, der var Armenier og gjorde et stort Arbejde for sit nødste Folk. I Lausanne var han Direktør for et Institut, der opdrog unge Armeniere, og 1909 blev han Lektor ved det armeniske Nationalgymnasium i Konstantinopel. Verdenskrigen bragte de tungeste Ulykker over hans Landsmænd, og Livet i Konstantinopel blev efterhaanden uudholdeligt; 1916 maatte to af Fru N.s Børn sendes ene gennem Europa til Danmark, og s. A. døde hendes Mand. Fru N. havde allerede som ung skrevet Digte (under Pseudonymet Niels Ellinger), hvoraf en Samling udkom 1905 med Titel „Bølge-sang“. 1913 og 1915 udgav hun de to Bøger om Børn „Børn“ og „Barndom“, en Moders fine og kloge lagttagelser og Ræsonnementer. Efter sin Hjemkomst til Danmark udgav hun 1917—18 tre Bøger om Armeniernes Tragedie, „Den store Jammer“, „De Hjemsogte“ og „Den hvide Mark“, hvortil 1918 sluttede sig „Balkan-Noveller“. De giver i novellistisk Form dybt alvorlige, af en tung og vemodig Stemning baarne Skildringer af Tyrkernes og Tyskernes Forsyndelser mod Armenien og dets Folk. En ny Digtsamling „Dønninger“ (1919) viser stor formel og reel Udvikling siden 1905 og Paavirkning af orientalsk og slavisk Lyrik („Soldaterhustruens Sange“ osv.). 1922 slog Fru N. sig ned i Genève som Korrespondent til „Berlingske Tidende“ og to andre skandinaviske Blade. Fin Slægtskultur og megen formende Evne har hos Fru N. under de knugende Oplevelser sat Blomst i en Række Folke-billeder af megen litterær og historisk Interesse. — Gift 1904 Dr. phil. Paul Mardiros N., d. 1916. P. E.

Litt.: Slægt se Edv. Collin; mødrene Slægt se Fr. G. Knudtzon; „Ill. Tid.“ ^{7/10} 1917; G. Brandes i „Politiken“ ^{22/8} s. A.; Lilly Gad i „Gads dsk. Mag.“ Novb. s. A.; „Kvinden og Samfun-

det“ ^{30/5} s. A.; Ellen Key i Forord til den svenske Udg. af „Børn“ 1918.

Nansen, Betty Anna Maria (f. ^{19/3} 1873). Skuespillerinde, Teaterdirektør. F. i Kbh. Forældre: Teaterdirektør Frederik Müller og Maria Petersen (senere gift Skuespiller Johs. Ring, s. d.). Debuterede paa Kasino ^{27/8} 1893 som Dora i „Dora“, udførte endvidere i samme Sæson Magda i „Hjemmet“ og vakte straks Opmærksomhed ved udpræget sceniske Evner. Efter den følgende Sæson af Helbredshensyn at have opholdt sig i Syden vendte hun tilbage til Kasino, hvor hun i Sæsonen 1895—96 bl. a. udførte Cyprienne i „Lad os skilles“ og Marguerite Gautier i „Kameliamodellen“. Fra 1896 blev hun engageret til det Kgl. Teater, hvor hun optraadte første Gang ^{16/9} s. A. som Frk. Bernick i „Samfundets Støtter“. I de tre Sæsoner, Fru N. nu var knyttet til det Kgl. Teater, fik hun især som Bøvdild i „Vølund Smed“ Lejlighed til at vise en ny temperamentsfuld Side af sit Talent. 1899 engageredes hun til Dagmar-teatret, hvor hendes første Rolle ^{8/9} blev Titelrollen i „Zaza“. Her tilfaldt der hende indtil 1903 saadanne Opgaver som Tora Parsberg, Agnes Jordan, Helene Bording i „Under Loven“, Lili i „Primadonna“, Regina i „Esther“ og Rose i „Udenfor Loven“, idet hun befæstede sit Ry som en moderne Skuespillerinde, der med fint Instinkt kunde skildre baade en Kvindes Desillusionering og hendes Sejrsfølelse. — 1903 blev Fru N. Meddirektør ved Folketeatret, men opgav denne Virksomhed 1905. Blandt hendes Roller i dette Tidsrum var Ninnon, Markgrevindinden i „Livets Dal“, Josefine i „Overmagt“, Clara Sang i „Over Evne“. I de følgende Aar gav hun Gæstespil i Skandinavien og Rusland samt paa Folketeatret, vendte 1907 tilbage til det Kgl. Teater, som hun dog paa ny forlod 1910. Nye Gæstespil bl. a. paa Dagmar-teatret, Turnéer og en Amerikarejse optog Aarene 1910—16, hvorpaa hun 1917 købte Alexandrateatret, det tidligere Morskabsteater i Frederiksberg Allé, som hun omdøbte til Betty Nansenteatret, og hvor hun under adskillige Vanskeligheder har søgt at skabe en moderne Skuespilscene. Især hendes Ibsen- og Bjørnson-Forestillinger har her vakt Interesse. — Blandt Fru N.s Roller maa i første Række fremdeles nævnes Agnete i Amalie Skrams Skuespil, Ibsen-Roller som Rebekka i „Rosmersholm“, Hilde i „Bygmester Solness“, Hedda Gabler og Nora i „Et Dukkehjem“. Endvidere Ragna i „Daglannet“, Maja i „Fru Majas Hævn“, Elisabeth i „Maria Stuart“, Lady Macbeth, Alaine i „Revolutionsbryllup“, Oli-

via i „Helligtrekongers Aften“, Bertha i „En Digters Kærlighed“, Ovidia i „Kærlighedens Øjne“ og den saa meget omstridte Gertrud i Hjalmar Söderbergs Skuespil, efter hvis Opførelse paa Folketeatret 1907 Fru N. polemiserede mod Publikums Holdning, et Følelsesudbrud, der længe blev taget hende meget ilde op. Hun har som Kunstnerinde altid været en ihærdig stræbende Personlighed, følelsesfuld og storliniet i sit Spil, der omfatter baade Lidenskabets stormfulde Udbrud og den inderlige, stille Smerte. — Gift 1896 Forfatteren Peter N. (s. d.). Ægteskabet opløst; han d. 1918.

C. Bs.

Litt.: Mands Slægt se Peter N.; P. Levin i „Studentertid.“ 8/12 1896; Sv. Lange i „Ill. Tid.“ 28/12 1902; Soph. Michaëlis i „Teatret“ 1 1901—02; „Dannebrog“ 28/2 1903 ff.; „Politiken“ 18/8 s. A.; „Scen. Konst“ 1905; H. Bang: „Masker og Mennesker“ 1910; „Masken“ 22/10 1910 og 28/11 1913; „Teatret“ Novb. 1912 og Aug. 1913; Leopold: „Tres Talenter“ 1918; Houmark i „Politiken“ 17/6 s. A.; R. Nøllendam: „Folketeatrets Hist.“ 1857—1908“ 1919; A. W. i „Politiken“ 28/8 1921; „Berl. Tid.“ 23/11 1921 og 4/6 1922; „Politiken“ 16/1, 14/7 og 17/7 1922.

Nansen, Hans (28/11 1898—12/11 1867), Borgmester, Præsident. F. i Flensborg. Forældre: Borger Evert N. og Maren Pedersdatter. Gik i tysk Skrive- og Regneskole, opdroges til Handelen og kom som ganske ung paa Handelsrejser, navnlig til Nordrusland. Efter at have været herovre som Regeringens Sendemand 1619 kom han i Tjeneste hos den dygtige københavnske Købmand og Borgmester

Mikkel Vibe, 1621 ansattes han i det islandske Kompagni, i hvilket han blev Partner, og hvor han tjente sig frem til stor Velstand og Anseelse. 1639 blev han Raadmand, 1644 Borgmester i Kbh. Han gav i sin Person det ypperste Udtryk for Tidens københavnske Borgerskab; „hans smukke, kraftige Skikkelse mindede om en hollandsk Patriciers“, han var energisk, verdensklø, kundskabsrig, veltalende og havde ogsaa Pennen i sin Magt (udgav 1633 en folkelig „Kosmografi“, der blev meget læst). Han gjorde desuden et godt Indtryk ved sin Beskedenhed, var „indtaget og stille“. Han var Deputeret ved Stændermøderne 1648 og 1650, men traadte dog først for Alvor frem som Politiker ved Krigsudbrudet i Aug. 1658. Han ledede de Forhandlinger med Frederik III, der resulterede i Kbh.s Ud nævnelse til „fri Rigsstad“. I Belejringens Tid 1658—59 viste han Mod og Fasthed, var Borgernes Fører og Kongens Tillidsmand. Paa Rigsdagen 1660 blev han Frederik III's vigtigste Hjelper. 9/10 vandt han ved sin Veltalende Borgerstanden for Arveregeringen. 9/10 havde han det berømte Møde paa Højbro med Adelens Fører Otte

Krag, hvem han truede med Borgernes væbnede Magt. Han var meget virksom ved de afgørende Forhandlinger 14—17/10, hvorved Adelsvælden blev endelig knækket og Bansen brudt for den kongelige Enevælde. Han blev derefter belønnet med store Udmærkelser af Frederik III: fra Borgmester rykkede han frem til at blive Præsident i Kbh., blev desuden Assessor i Statskollegiet og 4/3 1661 Medlem af Højesteret, 1667 Overinspektør for Handel og Søfart. — N. har som faa grebet ind i vort Lands Historie. Hans Politisk var som hans Person helt igennem borgerlig: han vilde Adelen til Livs og med Kongedømmets Bistand hævde sin Stands og sin Bys Værdighed og Rettigheder. D. i Kbh. — Gift 1626 Sophie Hansdatter, d. 1674.

H. Js.

Litt.: Slægt ved Bobé i „Personalh. Tidsskr.“ III 1 1892, i A. D. Jørgensen: „Griffenfeld“ I 1893, S. 488, „Norske Slægter“ 1912 og Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“; Fr. Hammerich i „Hist. Tidsskr.“ III 1 1858 og „H. N.s Levnet“ s. A.; O. Nielsen: „Kbh.s Beskrivelse“ III 1881; „Nordsløv. Søndagsbl.“ 1887; Fridericia: „Adelsvældens sidste Dage“ 1894; „Aktstykker og Oplysninger til Statskollegiets Hist.“ I—II 1903—10; Fr. Barfoed: „De borgerlige Rigsdagsmænd 1660“ ved L. F. la Cour 1920; Nekrolog i Univ. Progr. 1667 og Ligrædiken af Fleischler.

Nansen, Peter (20/1 1861—31/7 1918), Forfatter. F. i Kbh. Forældre: Sognepræst Ferdinand Peter Nicolai N. og Johanne Henriette Buchheister.

Tilbragte Barndommen i Aalborg og paa Herlufsholm, indtil Faderen 1873 forflyttedes til Næstved. Blev Student 1879 og begyndte at studere Statsvidenskab, men opgav det snart for sine litterære Interesser. Som Sønnensøn af M. L. Nathanson (s. d.)

var det naturligt, at han begyndte sin Journalistvirksomhed ved „Berlingske Tidende“ (1880), senere gik han over til „Nationaltidende“ (1883). Samtidig redigerede han sammen med Skuespiller Poul Nielsen et lille Teaterblad og skrev Smaating i Venner Herman Bangs „Vor Tid“. Tidlig havde han sluttet sig til den radikale Retning, var Medstifter af „Academicum“, hvorfra senere „Studentersamfundet“ fremgik, han blev derfor ved „Politiken“s Stiftelse knyttet til den som Medarbejder (1884—95). En Artiklerække „Lægekongressens Heroer“ udgav han 1884 i Bogform. 1889—90 var han Redaktør af Maanedsskriftet „Af Dagens Krønike“. Sin Pressevirksomhed afbrød han, da Jacob Hegel 1895 fik ham til at paatage sig den litterære Ledelse af Gylendalske Boghandel. Ved Sammenslutningen med Nordisk Forlag 1903 blev han Direktør, indtil han 1916 trak sig tilbage. Som Forfatter debuterede N. med nogle Prosa-

skitser „Unge Mennesker“ og en Enakter „Kammerater“ (1884), der fortsattes med „Korte Veje“, hvori bl. a. En Bryllupsaften. De markerer N.s litterære Udgangspunkt: Herman Bang og 80'ernes Litteratur. Men endnu var hans Betydning større som Journalist end som Forfatter. Hans Artikler var i sig selv smaa Kunstværker, franske ved Formens kauserende Elegance, men københavnske ved Blandingen af persiferende Ondskab og Elskværdighed. Hans mere betydelige Forfatterskab begyndte med „Et Hjem“ (1891), et københavnsk Billede af en ægteskabelig „Trekant“, og „Fra Rusaaet“ (1892), der i en Række Breve til og fra en Provsinsstudent giver en typisk Skildring af Perioden, dens Brydning mellem gammelt og nyt. De følgende Bøger ordner sig som en Slags Kærlighedens Trilogi: „Julies Dagbog“ (1893), en smuk Ungpige-Analyse, „Maria“ (1894), hvor den samme Kvindetype genfindes paa et mere erfarent Udviklingsstrin, og endelig „Guds Fred“ (1895), Idyllen, den søde Hvile i Barndomsrindringerne. Det alvorligere Efterspil hertil er „Judiths Ægteskab“ (1898), hvor Kvindeskikkelsen er blevet dybere og større i Linierne. Efter en lang Pause kom 1915 „Brødrene Menthe“ og fra de sidste Aar „Livets Lyst“ og „Eventyr om smaa og store“ (1917), „Portrætter“ og „Hendes Elskede“ (1918). N.s Milieu er 80'ernes Kbh.; han ligger i Kølvanet af 70'ernes kraftige Gennembrud, forargende de konservative ved sin litterære Immoralisme og sine Uartigheder. Hans fornemste Egenskab er hans Stil, en afklaret, kølig, men fintmærkende, stemningsbevæget Prosa. Udover sit eget Forfatterskab har han faaet Betydning for Litteraturen som Forlægger. Hans Klogskab og psykologiske Sans gav ham en betydelig Overlegenhed og en Smidighed, der gjorde ham det muligt at forene de skarpe Modsetninger i Tidens Litteratur. Den store Nuancerigdom i den moderne Litteratur fik gode Vilkaar og Vækstmuligheder under ham. D. i Mariager. — Gift 1) 1887 Skuespillerinde Louise Frederiksen Brock. Ægteskabet opløst 1893; hun d. 1900. 2) 1896 Skuespillerinde Betty Müller (s. d.). Ægteskabet opløst.

O. F.

Litt.: Sløgt i Jos. Fischer: „Simon Lazarus og hans Efterk.“ 1911; Erindringer i „Politiken“ 28/1, 11/2, 20/2, 26/2, 8/3, 8/3, 9/3, 25/3, 20/3, 8/4, 10/4, 30/4, 2/5, 17/6, 18/6, 12/8, 12/8 og 17/8 1917; „Tyvo Aar i den gl. Gaard“ 1916 og „Portrætter“ 1918; „Politiken“ 30/12 1895; Th. Graae i „København“ 2/1 1896; „Revue des deux mondes“ 1897 V; C. E. Jensen: „Vore Dages Digttere“ 1898; G. Brandes: „Saml. Skr.“ XIII 1903; H. J. Christensen: „Dsk. Digttere“ 1904; Rimestad: „Digttere i Forher“ 1906; Chr. Hage i „Bogormen“ 1908; G. Bargum i „Børsenblatt“ 17/11 s. A.; P. Levin i „Det ny Aarh.“ s. A.; L. C. Nielsen i „Ill. Tid.“ 25/10 s. A.; O. Rode i „Samtiden“ s. A.; „Middagsposten“ 23/10 s. A.; „Nationaltid.“ 24/10 s. A.; „Folkelæsning“ 8/11 s. A.; „Politiken“ 28/10 s. A. (af C. C. A. Windings, Sv. Lange), 27/10 og 28/10 (af P. Nansen); sst. 4/10 1909; M. Jepsen: „P. N.“ 1912; Johs. V. Jensen i „Aar-

bog“ 1916; „Plovsuren“ s. A.; Soph. Claussen i „Politiken“ 12/5 s. A.; „P. N. Forlæggeren. Hyldest og Hilsen fra Digttere og Videnskabsmænd“ s. A.; Ch. Kjerulf: „Gift og hjemfaren“ 1917; C. Roos i „Ugens Tilskuer“ s. A.; Sv. Leopold: „Tres Talenter“ 1918; P. Levin i „Aarbog for Bogvenner“ s. A.; Krogvig: „Bøger og Mennesker“ 1919; Johs. Marer i „Politiken“ 20/12 1921; Bokkenheuser i „Hver 8. Dag“ 9/8 1922; Nekrologer i „Politiken“ 1/8 1918 (af Sv. Lange, G. Brandes, Rimestad, Rovsing, Fr. Hegel, Lis Jacobsen o. fl.), 2/8 s. A. (af G. Brandes) og 8/8 s. A., „Berl. Tid.“ 1/8 (af C. Gulmann), 2/8 s. A. (af E. Bojesen) og 9/8 s. A. (af P. Levin), „København“ 1/8 s. A. (af H. N.), „Nationaltid.“ 1/8 s. A., „Dsk. Boghandertid.“ 8/8 s. A. (af Lybecker), „Teatret“ s. A. (af S. Michaëlis), „Tilskueren“ s. A. (af L. C. Nielsen), „Vor Tid“ s. A. (af O. Rung) og „Ord och Bild“ 1919 (af Chr. Rimestad).

Nathansen, Henri (f. 17/7 1868), Forfatter. F. i Hjørring. Forældre: Grosserer Herman N. og Henriette Mendel. Blev Student 1886, følte sig allerede som Dreng draget mod Teatret, vilde en Overgang være Skuespiller, men bestemte sig alligevel for et Embedsstudium. Efter 1892 at være blevet Cand. juris var han en kortere Tid Fuldmægtig hos Straffedommeren paa Frbg. og praktiserede derefter 1897—1902 som Overretssagfører i Kbh., indtil han igen blev stillet overfor Valget mellem Juraen og Kunsten og valgte det sidste. Han begyndte som Forfatter med nogle Noveller og en større Roman: „Sommernat“ (1899), „Den forbudne Frugt“ (1901) og „Floden“ (1902), gik saa over til at skrive for Scenen og skrev i en Række Aar specielt for det Kgl. Teater, til hvilket han var intimt knyttet som Sceneinstruktør 1909—11. Sin Debut som Dramatiker fik han med „Mor har Ret“ (1904), der efterfulgtes af „Den gode Borger“ (1907). Han kæmpede vel her endnu med Resterne af sin Novelleteknik og det lidt blege, fint nuancerede i Psykologien, men med „Daniel Hertz“ (1908) skabte han et helstøbt Skuespil, sikkert og klart i den dramatiske Opbygning og for Hovedpersonens Vedkommende kraftigt og indtrængende i den psykologiske Karakteristik. Efter „Danas Have“ (1908, opført paa Dagmar-teatret 1910) og et symbolsk Kunstnerdrama „Drømmen“ (1911) greb han i „Indenfor Murene“ (1912) igen tilbage til det jødiske Milieu, behandlet i en folkekommediagtig, men overlegen sikker Stil. Senere er kommet „Affæren“ (1913) og det betydelige, noget vanskelige Drama „Dr. Wahl“ (1915). Med sin sidste Bog, den bredt anlagte Romancyklus „Af Hugo Davids Liv“ (1917) er han atter vendt tilbage til Romanen. Som Tidsbillede kan den sammenstilles med Johs. Jørgensens „Mit Livs Legende“, kun med fingerede Navne som et Skjul over Indiskretioner.

Interessantest som psykologisk Analyse, her liggende i Fortsættelse af Goldschmidts „En Jøde“ og „Hjemløs“. Den store Roman og „Daniel Hertz“ betegner hans Indsats: det jødiske Milieu og Jødetyperne, Skildringen af Racebrydningen og Brydningerne mellem de forskellige Generationer, især den Spaltning og Rodløshed i Sindet, som fremkommer ved Modsætningen mellem Kærligheden til det gamle, Familien, Slægten, Stammen og Dragningen mod „de andre“, Villien til det nye. — Gift 1899 Johanne Kirstine Henrika Jørgensen. O. F.

Litt.: Slægt 1 „Tidskr. f. jød. Hist. o. Litt.“ I 1917—19, S. 320 ff.; sst. S. 382; Erlindringer 1 „Det ny Aarh.“ 1906—07; Rimstad: „Digtere i Forhør“ 1906; „Hver 8. Dag“ 29/3 1909; „Studenterne 1886“ 1911; Normann 1 „København“ 22/10 1914; Sv. Lange 1 „Politiken“ 1/3 1917; Lilly Gad 1 „Gads dsk. Mag.“ 1916—17, S. 497; „Berl. Tid.“ 17/7 1918; Leopold: „Tres Talenter“ 1918.

Nathansen, Johan Ludvig (5/4 1870—23/4 1922), Idrætsfører. F. i Kbh. Forældre: Redaktionssekretær, senere Redaktør ved „Berlingske Tidende“ Moritz N. og Augusta Salmonsén. Blev Student 1887, Cand. juris 1892 og fem Aar senere Overretssagfører. Som Student var han aktiv Idrætsmand, idet han gjorde Gymnastik, fægtede, spillede Tennis m. m., og samtidig søgte han som Journalist at

interessere „Berlingske Tidende“s Læsere for Idræt, men snart kaldtes han til andet Arbejde, hvorved han fik afgørende Betydning for Idrættens Udvikling og Vilkaar, idet han inddrog sig i Idræts-Administrationen. Han blev saaledes Medlem af Dansk Gymnastikforbunds Bestyrelse 1901, Formand for Dansk Atletik Forbund 1902, Næstformand i Dansk Idræts Forbund og Formand for Rekordudvalget 1905, Stifter af og første Formand for Dansk Svømme- og Livredningsforbund og Medstifter af Dansk Fægte Forbund 1907, Formand for D. I. F. 1909, og da Kbh.s Idrætspark skulde anlægges, overtog han 1911 Formandspladsen i Parkens Bestyrelse, gennemførte Anlægget og var til sin Død Leder af Parkens Administration. Fremdeles valgtes N. 1911 til Næstformand for den Olympiske Komité, 1912 stiftede han Dansk Skøjte Union, var 1913—14 Formand for den danske Komité for de Baltiske Lege og 1918 Præsident for „De nordiske Rigs-Idræts-Forbunds Komité“. Trods dette sit store og i mange Henseender brydsomme og besværlige Arbejde havde N. aldrig travlt. Han var altid den rolige, venlige og kloge Mand, der som Regel havde god Tid til at tale med Folk og give et godt Raad, og ved sit store, uegennyttige Arbejde i Idrættens Tjeneste viste han sig som den

gode Borger, der gennem Tiderne erhvervede sig sine Medborgeres Taknemmelighed og manges Venskab. D. i Kbh. — Gift 1) Ingeborg Heine. Ægteskabet opløst. 2) 1909 Ebba Elna Christine Schwanenflügel, f. Bollé. F. K.

Litt.: Slægt se Henri N.; „Idrætten“ 4/11 1909; G. Brammer: „Studenterne fra 1887“ 1912; „Vort Land“ 13/6 s. A.; „Politiken“ s. D.; „Riget“ s. D.; „B. T.“ 20/12 1917; „Politiken“ 18/8 1918; „Vore Herrer“ 13/6 s. A.; „Berl. Tid.“ 6/4 1920; Nekrologer 1 „Politiken“ 23/4 1922 (af E. Aabye) og „Berl. Tid.“ s. D. (af A. Dlemmer).

Nathanson, Mendel Levin (20/11 1780—9/10 1868), Handelsmand, nationaløkonomisk Forfatter, Redaktør. F. i Altona. Forældre: Købmand Levin Nathan og Hitzelia Meyer. Kom som Dreng til Kbh. og blev ansat i Morfadereus Forretning A. J. Meyer & Søn, hvor Morbroderen D. A. Meyer (s. d.) tog sig af ham og skaffede ham en fortrinlig Uddannelse. 1798 etablerede han sig selv som Manufakturhandler en gros, viste stor Dygtighed og rejste gen- tagende til England for udenom det sædvanlige Mellemed Hamborg at skaffe sig Forbindelse med Leverandørerne. Handelskrisen ramte ham hardt, men han rejste sig hurtig og blev 1806 Kompagnon i Firmaet Meyer og Trier, samlede sig en stor Formue, men gik fallit 1820 og maatte 1831 ophæve Firmaet. Meget tidlig begyndte N. et overordentlig betydningsfuldt Arbejde for at højne Jødernes Stilling herhjemme, 1803 oprettede han et Mel- og Brødselskab, 1805 fik han stiftet den mosaiske Drengeskole, der reformerede de hidtil elendige Undervisningsforhold, 1806 fik han ophævet Kødafgiften og indført fast Ligning til Samfundets Udgifter, 1810 stiftedes Karolineskolen, og Begravelsesvæsenet omordnede. 1813—15 deltog N. i den litterære Jødefejde og havde ved sine Forbindelser bl. a. med Ørsted stor Del i Anordningen af 20/3 1814, der gav Jøderne Ligeberettigelse. Gennem disse og andre Foranstaltninger virkede N. til at sikre sine Trosfællers stærke Position her hjemme; han øgede personlig deres Anseelse ved sin Godgørelighed og sit aabne Hus for Digtere og Kunstnere. De senere Aar var dog en Skuffelse for ham (ny Jødefejde 1819), og han lod flere af sine Børn døbe. — Bl. a. ved sine engelske Rejser fik N. Interesse for Økonomi, og fra 1813 udgav han en Del Skrifter om finansielle Emner, bl. a. „Historisk-statistisk Fremstilling af Danmarks National- og Statshusholdning fra Frederik IV's Tid til Nutiden“ (1836) og „Børsoperationerne og Kursens Gang“ (1857); hans Værker er tunge og overlæssede, men viser Kundskaber og praktisk

Sans og kan benyttes endnu. Hans Arbejde her gjorde ham 1838 til Redaktør af „Berlingske Tidende“, som han ledede til 1858 og igen 1865—66; han satte dets Holdertal op fra 1.000 til 8.000, lod det fra 1844 udgaa to Gange daglig og gjorde det overhovedet til et moderne Blad. Den vanskelige Stilling overfor Regeringen bestred han med Kløgt og virkede stiltfærdig for Pressens og Landets Frihed. Han var i det hele en nobel og solid Personlighed, afholdt af alle for sin joviale Ligevægt. D. i Kbh. — Gift 1799 Esther Herfurth, d. 1849. P. E.

Litt.: Slægt I Jos. Fischer: „Simon Lazarus og hans Efterk.“ 1911; C. N. David i „Maanedsskr. f. Litt.“ 1832—33; G. Slesbye: „M. L. N.“ 1845; A. S. Ørsted: „Af mit Liva og min Tids Hist.“ 1851—57; „Ill. Tid.“ ^{18/1} 1861; Bille: „Tyve Aars Journalistik“ II 1876. S. 435 og i „Danmark“ 1887; „Museum“ 1890, 1894 og 1895; Rubin: „1807—14“ 1892 og „Frederik VI's Tid“ 1895; Hannover: „C. W. Eckersberg“ 1898; Jul. Clausen og M. Bruhn i „Berlingske Tidende 1749—1899“ 1899; Bournonville: „Spredte Minder“ 1905; Cohn: „Friskskolen for Drengene af mosalsk Tro“ s. A.; Salomon og Fischer: „Mindeskrift i Anl. af 100-årsdagen for Anordn. af ^{20/3} 1814“ 1914; H. Kyrre: „Henrik Hertz“ 1916; „Tidskr. f. jød. Hist. o. Litt.“ I 1917—19; Salomon: „Bidrag t. dsk.-jødisk Hist. 1820—45“ 1918; Brøve I „Udv. af Brøve til P. Hjort“ 1869 og „Brøve til og fra H. Hertz“ 1895; Nekrolog i „Berl. Tid.“ ^{7/10} og ^{12/10} 1868.

Naur, Albert Emil August Schleppegrell (f. ^{13/10} 1889), Maler. F. i Kbh. Forældre: Billetkasserer Albert Torvald N. og Auguste Büll. Blev Student 1908,

Cand. phil. 1909, studerede Jura, men opgav denne for Maleriet 1911 og uddannede sig i Paris Vintrene 1912—13 og 1913—14. N. har udstillet paa Kunstnernes Efteraarsudstilling 1912—15, Grønningens Udstilling siden 1915, den danske Udstilling hos Liljevalch i Stockholm 1919 og paa egne Udstilling 1918, 1920, 1922. Krigstidens Gæring bragte ham frem i Kamplinien, især hans Figurkompositioner („Ved Havet“ 1916; „Drømmebilleder“ 1917) og Billeder af Enkeltfigur („Dameportræt“, Kunstmu-seeet; Selvportræt 1914). Det dominerende Element var i de første og i en Række Landskaber Farven — stærke Kulører over store Flader, i løs og fri Behandling —, i de sidste plastisk Form, forenklet til størst mulig Simpelhed og Alvor. Som en af de første herhjemme greb N. 1919 med „Sovende Model“ fra det moderne Maleris teoretiserende Fantasi tilbage til Naturalismen og drog samme Efteraar til Paris, hvor han tegnede Modelcroquis. Siden har han energisk arbejdet sig frem til stadig større Fasthed og Gennemførelse, idet han i Enkeltfigurer (Portræt af Ella Ungermann; Portrætter Grønningen 1922) har fortsat sine tidligere Bestræbelser paa naturalistisk Grundlag og endvidere i Landskaber og Blomsterbilleder

(„Grøftbuket“, Aalborg Museum) søgt Tilknnytning til Fynboernes sorgløse Opfattelse, deres Farvers lyst-i-lyst og deres sobre Behandling af Olie og Akvarel. Derved har han hidtil naaet utvungen Naturlighed og vindinge Elegance, men derimod ikke Personlighed. Arbejder i Kobberstiksamlingen og Maribo Museum. — Gift 1) 1914 Karen Sofie Ludvigsen. Ægteskabet opløst 1918. 2) 1918 Skuespillerinden Ella Christoffersen Ungermann (s. d.), d. 1921. 3) 1923 Grethe Strøyberg. S. S.

Litt.: „Politiken“ ^{18/12} og ^{30/12} 1914, ^{9/6} 1915 (af Ernst Goldschmidt), ^{29/2} 1920 og ^{30/2} 1922; „Klingen“ Febr. 1918; „Vor Tid“ Marts 1918 (af Poul Henningsen); „Ill. Tid.“ ^{4/6} 1919 (af S. S.); „Vore Herrer“ ^{1/5} 1919 og ^{28/10} 1920; „Kunstmuseets Aarskrift“ 1919; „Ekstrabl.“ ^{16/2} 1922; „Berl. Tid.“ ^{23/2} 1920, ^{31/1} 1921, ^{15/2}, ^{20/2} og ^{31/10} 1922; „B. T.“ ^{25/2} 1920 og ^{20/2} 1922 (af Chr. Houmark); „Tilskueren“ Nov. 1922 (af Leo Swane); Dalberg og Plum: „Metropolitanskolen“ 1916; „Nationaltid.“ ^{4/11} 1922.

Naylor, John William (^{24/6} 1812—^{9/11} 1859), Filefabrikant F. paa Raavad. Forældre: Filefabrikant Thomas N. og Sophie Magdalene Raasløff. Udlærtes som Filehugger, rejste derefter til England, hvor han opholdt sig 1837—40 og arbejdede i Faget, især i Sheffield. Han viste sig som en overordentlig dygtig Fagmand, hvis elegante Arbejde forbavsende Englænderne. 1847 overtog han sammen med en Broder Faderens Fabrik i Kbh. og drev den til sin Død. Han var en ansat og almen interesseret Mand, der tog Del i Industriforeningens Ledelse og fra 1855 var Borgerrepræsentant i Kbh. D. i Kbh. — Ugift.

P. E.

Litt.: Rawert: „Dann. Industrielle Forhold“ 1850; Nyrop: „Industriforeningen i Kbh.“ 1888; samme i „Aftenposten“ ^{3/1} 1898; „Dsk. Byerhverv“ I 1904—11; Nekrolog i „Ill. Tid.“ ^{29/1} 1860.

Nebelong, Johan Henrik (^{20/7} 1817—^{1/3} 1871), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Skomagermester Johan Hendrik N. og Anna Kristine Schreyber. Kom paa Hetschs Tegneskole og begyndte allerede som Barn paa Kunstakademiet, fik 1839 den Neuhausenske Præmie og Akademiets store Sølvmedaille. 1840 kaldtes han til Norge for at lede Kria. Slots indre Udsmykning, byggede en Del deroppe, rejste 1842 paa den norske Regerings Stipendium i Tyskland, kom atter tilbage og genoptog sin Byggevirksomhed. Han opførte bl. a. Toldbodpakhuset i Kria. og „Oscarshal“. 1853 kom han tilbage til Danmark, blev

Medlem af Akademiet 1855 og to Aar efter Bygningsinspektør i Kbh.s 1. Distrikt. Hans betydeligste Arbejder er Spisesalen paa Skodsborg, Vesterbrogade 94 og Sindssygehospitalet i Vordingborg. I Norge byggede han Bergens Museum. Hans betydningsfuldste Virksomhed ligger som Lærer paa Akademiet 1853—71. D. i Kbh. — Gift 1843 Christiane Palmine Wunderlich, d. 1919.

C. L.

Litt.: Slægt 1 Vahl: „Borgmester Chr. Nielsens Afkom“ XII 1895; A. Collett: „Gamle Kristianiabilleder“ 1893 og 1909; „Bergens Museums Aarbog“ 1893.

Nebelong, Johan Henrik (f. $\frac{9}{11}$ 1847), Orgelspiller, Musikpædagog. F. i Kbh. Forældre: Arkitekt N. S. N. (s. d.) og Constance Horn. Var Elev af Vilh. Holm (Violin), Thielemann (Klaver) og Barth (Teori), uddannede sig paa Orgel og blev 1864 Organist ved Straffeanstalten paa Kristianshavn. Orgelet tog i lange Tider hans meste Interesse; 1867 debuterede han som Koncertspiller paa dette Instrument i

Domkirken i Lund, og i Aarenes Løb gav han flere Hundrede Koncerter i Kbh. og Provinsen; kendt i vide Kredse var især hans Frikoncerter og Folkekoncerter til lave Adgangspriser i Trinitatis Kirke (1876 og 77) og i Johanneskirken (1892 og 93). Ved denne Kirke var N. 1881 blevet Organist, 1891 desuden Kantor sst., en Dobbeltstilling N. beholdt lige til 1922. Den store Indsigt i Orgelsager, som han havde vundet ved sin energiske Optræden som Orgelspiller og ved sin Virksomhed i Folkekirkens Tjeneste, skaffede ham 1878 Stillingen som Kultusministeriets Konsulent paa dette Omraade. Med Aarene er ogsaa N.s varme Interesse for Spørgsmaal af rent musikpædagogisk Art kommet til sin Ret. Efter Sannes Død 1896 blev N. Sanginspektør — han havde allerede i en Aarrække været Sanglærer ved københavnske Skoler — og samtidig Leder af Musikundervisningen ved Statens Lærerhøjskole. I begge Embeder har han med megen Dygtighed taget fat paa at uddybe og grundfæste Musikens Stilling i Skolerne, baade i de lærde og i Folkeskolen. Paa Lærerhøjskolen fik han oprettet længere Kursus — foruden de alt bestaaende ganske korte — for Folkeskolens Lærere, hvor Fagene Orgel og Harmonilære blev ivrig dyrkede, — Kursus, der var af den allerstørste Betydning for en heldig Løsning af de Opgaver, Lærerne havde at løfte paa Skolesangens og Kirkesangens Omraade. Ogsaa uden for Lærerhøjskolen har N.s pædagogiske Interesser givet sig Udslag, idet han 1896 oprettede „Kbh.s Organistskole“,

fra hvilken en Række af vore kendte Kirkesmusikere er udgaaet. Som Komponist er N. optraadt med en Del aandelige Sange, 7 Psalmer (Op. 11), Klaverstykker og Fædrelandssange („Som en Valkyrie du staar“). — N.s hele ejendommelige Personlighed, hans hjertevarme og medfølende Sind, hans stærke Interesse for og Kærlighed til Musikken, hans dybe Forstaelse af og Tro paa dens pædagogiske Betydning, har saa helt og fuldt præget det Arbejde, han har gjort for Tonekunsten og for Tonekunstnerne paa dansk Omraade. Et af de Felter, hvor hans varmfølende Personlighed paa den smukkeste Maade har givet sig til Kende er Arbejdet, han har udført for Kollegerne, Organisterne. 1885 stiftede han „Pensionsfonden for danske Organisters Enker“, og i en lang Aarrække har han trolig kæmpet for Forbedringer i de danske Organisters Kaar, ikke mindst gennem den Forening af Kirkemusikere (mest af Provinsorganister), han 1885 fik oprettet, „Dansk Organistforening“, hvis Æresmedlem han er. — Gift 1) 1868 Hermine Sophie Levy, d. 1881. 2) 1882 Mathilde Augusta Christine Frisenette. E. A.

Litte.: Slægt se J. H. N., d. 1871; „Søndagsposten“ $\frac{2}{4}$ 1876; H. Olrik: „Dann. Lærerhøjskole 1856—1906“ 1906; „Organistbl.“ Novb. 1913 og Okt. 1914 (af A. Allin); „Lærerne og Samf.“ IV 1914; „Berl. Tid.“ $\frac{9}{11}$ 1922.

Nebelong, Niels Sigfred ($\frac{14}{10}$ 1806— $\frac{9}{10}$ 1871), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Skomagermester Johan Hendrik N. og Anna Kristine Schreyber. Besøgte Hetschs Tegneskole og kom derfra paa Kunstakademiet; fik 1828 den store Sølvmedaille og 1833 og 1837 de to Guldmedailler. 1839 studerede han i et Aar Arkitektur i Paris under Labrouche og rejste derefter i 3 Aar i Italien og Grækenland. 1843—45 restaurerede han Ribe Domkirke og byggede den lærde Skole i Kolding, inden han atter kom tilbage til Kbh. 1855 blev han Medlem af Akademiet og ansattes 1863 som Stadsbygmester i Kbh. Han byggede en Række Kirker, Raadhuse, Herregaarde o. s. v. omkring i Landet; men hans betydeligste Arbejde er Restaureringen af Viborg Domkirke, for hvilket Arbejde Samtiden og Eftertiden i mange Aar nærede stor Beundring, men som Nutiden, hvad det arkitektoniske angaar, kun kan se paa med Sorg. N. hørte til den Række af Arkitekter, som førte Arkitekturen fra Klassicismen til Dyrkelsen af romanske og gotiske Motiver; men han evnede ikke at tilføre den hensygnende Kunst ny Kraft. D. i Kbh. — Gift 1) 1832 Anna Marie Christine Eriksen, d. 1832. 2) 1843 Constance Horn, d. 1901. C. L.

Litt.: Slægt se J. H. N., d. 1871; Høyen i „Dsk. Mindesmærker“ I 1869; J. Kornerup i „Kirkehist. Saml.“ IV 4 1895, S. 597 ff.

Neble, Sophus Martinus Frederik (f. ¹⁵/₁₂ 1858), Journalist. F. i Stubbekøbing. Forældre: Skræddermester Martin Hans Jørgen N. og Karen Poulsen. Lærte Bogtrykkeri ved „Stubbekøbing Avis“ og var derefter Mejerielever paa Havlykkegaard ved Bandholm, rejste 1883 til Amerika og var først Landarbejder, begyndte saa at skrive i „Den danske Pioner“ i Omaha, ansattes ved den som Typograf 1885, blev s. A.

Faktor og Medredaktør, 1886 Chefredaktør og 1887 Ejer. Fra en ringe Begyndelse og med store økonomiske Vanskeligheder har N. siden oparbejdet dette oprindelig lidet ansatte Revolverblad til et af de ledende blandt Amerikas Danskere. Det er nu udbredt over hele Nordamerika i ca. 50.000 Eksemplarer. N.s uhyre Arbejdskraft og Njæmsomhed, hans trofaste Fastholden af sit engang valgte Partistade, det demokratiske, og hans sjældne Evne til personlig at komme i Kontakt med sin Læsekreds har gjort Udslaget. Han er en af de mest kendte Dansk-Amerikanere og har haft adskillige Tillidshverv, var 1908, 1912 og 1916 Presidential Elector for Nebraska, 1908, 1913 og 1915—19 Oberst ved Guvernørens Stab, er Medlem af det offentlige Velfærdsraad og Formand for County-Kommissionen. Han er Ejer af The N. Farm, en af Nebraskas mest kendte Mønstergaarde. — Gift 1) 1883 Christine Larsen, d. 1900. 2) 1901 Olivia Hansen.

P. E.

Litt.: Erindringer i „Journalisten“ Maj 1906; Cavling: „Fra Amerika“ II 1897, S. 185; „Journalisten“ Sept.—Okt. 1905 og ¹⁵/₁ 1914; „Misteltenen“ (Omaha) 1913.

Neergaard, Carl (de) (²/₃ 1800—²/₈ 1850), Godsejer, Politiker. F. paa Ringstedkloster. Forældre: Godsejer Peter Johansen (de) N.

og Elisabeth Jacobine Vilhelmine Mourier. Blev Student 1819, tog anden Eksamen 1820, gik derefter af Helbredshensyn til Landvæsenet. Han var 1821—26 Forpagter af Fuglskov og Prier-skov paa Lolland, 1826—30 Ejer af Nørhund og Torstedlund i Aalborg Amt, overtog 1830

ved Arv Gunderslevholm og Kastrup samt Antvorskovs og Gyldenholms Skove paa Sjælland, ialt 1200 Tdr. Hrk. og næsten 4000 Tdr. Land Skov. Han udnyttede med Dygtighed den økonomiske Opgangstid til at forbedre sine Ejendomme, samtidig med

at han forholdt sig patriarkalsk overfor sine Bønder. 1833 var han Medstifter af Sorø Amts landøkonomiske Selskab. 1834 valgtes han til Roskilde Stænderforsamling, hvor han, som den idealistiske og retsindige Natur han var, blev en af Sædegaardsejernes bedste Mænd. Han tog i 40'erne bestemt Afstand fra Bondevennernes Politik og viste et skarpt Blik for de svagere Sider ved den nye Agitation og ved den daværende Bondestand. Som Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling (valgt i Slagelse mod C. Alberti) var han Formand for Finansudvalget og Medlem af Grundlovsudvalget. Han var Modstander af den almindelige Valgret og protesterede mod Grundloven i dens endelige Form. Han var Medlem af den store Landbokommission og blev 1849 Landslingsmand. D. i Ems. — Gift 1832 Elisabeth Arnoldine de Fine Mourier, d. 1883. H. Js.

Litt.: Slægt hos Lengnick, I A. Tellmann: „Stamt. over Familien N.“ 1846, Adelsaarbogen 1915 og J. Wedell-Neergaard: „Svenstrup“ 1921; Hustrus Slægt se C. F. L. Mourier; Fr. Barfod: „Den grundlovgivende Rigsforsamlings Hist.“ 1849 og „Dsk. Rigsdagskalender“ 1856; O. F. Koch: „C. de N.“ 1894; J. P. Jensen: „Sjællandske Bønder“ 1919; „Dsk. Herregaarde ved 1920“ forsk. Steder; Brev i „Udv. af Breve til P. Hjort“ 1869.

Neergaard, Carl Peter (f. ⁵/₇ 1869), Arkæolog. F. i Kbh. Forældre: Oberst Emil N. og Olivia Dichmann. Sønsøn af Veterinæren J. V. N. (s. d.). Blev Student 1886, kastede sig straks over arkæologisk-historiske Studier og antoges 1887 som Medhjælper ved Oldnordisk Museum. 1888 kom hans første Afhandling, der beskæftigede sig med Ravsmykkerne i Stenalderen; den efterfulgtes 1889—90 af „Bidrag til Danmarks Klosterhistorie“ og 1890 „Grundlæggelsen af Maribo Kloster“. Med dem gjorde han en første Begyndelse til en videnskabelig, paa et omfattende Kildemateriale hvilende Fremstilling af Klosterhistorien til Aføsning af Daugaards længst forældede og i flere Henseender lidet dybtgaaende Bog fra 1830. Det videre Arbejde hermed lagdes imidlertid til Side, da han 1892 ved Museernes Omordning blev Assistent ved Nationalmuseets 1. Afdeling (de forhistoriske Tidsafsnit). S. A. offentliggjorde han en Afhandling om Jernalderen, der indeholdt nye Synspunkter og udsøndrede nye Tidsgrupper; til samme Periode, som i særlig Grad har haft hans Interesse, er han senere for en enkelt Landsdels Vedkommende vendt tilbage i den 1916 paabegyndte Skildring af Sønderjyllands Jernalder. Andre Afsnit af Oldtiden har han behandlet i „Nogle Depotfund fra Bronzealderen“ (1897), „Thinghøje og Thingdysser“ (1902) og „Haag-Fundet. En Affaldsdynge fra en Metalstøbers Hytte, fra den yngre Bronzealder“ (1908). Sammen med Sophus Müller foretog han den arkæologiske Undersøgelse af Danevirke, og i det 1903 udkomne Værk om dette Oldtidsminde

har han affattet Beskrivelsen af Hovedvolden fra Hollingsted til Slien. I Afhandlingen „Thomas Bartholin og Oldforskningen i Danmark i det 17. Aarh.“ har han 1916 leveret Bidrag til den danske Arkæologiske Historie og som Medarbejder ved Traps Danmark, 3. og 4. Udg., givet amts- og sognevis Oplysninger om Landets Fortidsmindermærker samt Meddelelser om Klostrenes Historie og om gamle Huse i Købstæderne. 1897 var han blevet Inspektør ved Nationalmuseet, og 1921 blev han Leder af dets forhistoriske Afdeling; s. A. blev han Sekretær i Oldskriftsselskabet. Som han er en udmærket Museumsmand, har han i det hele virket „med en Erfaring i Undersøgelsens Kunst, hvorover der sjælden raades, med en Iagttagelseevne og en Villie til videnskabelig konsekvent Gennemførelse af Arbejdet, som faa besidder“ (S. Müller). Det var ham, der sammen med G. F. L. Sarauw (s. d.) foretog Størsteparten af de Undersøgelser, hvorpaa det monumentale Værk om Stenalderens Aalfaldsdynger (1900) hviler, og det var ligeledes hans siden 1909 gennem en Aarrække fortsatte Undersøgelser paa forskellige Steder i Landet, der førte til den endelige Erkendelse af, at Bronzealderfolket som daglige Redskaber benyttede Værktøj af Sten. — Ugift. C. S. P.

Litt.: Slægt se Carl (de) N., d. 1850; „Bogen om Studenterne fra 1886“ 1911; Soph. Müller i „Aarb. f. nord. Oldkynd.“ 1919, S. 35—36.

Neergaard, Holger Flach (de) (f. ^{20/1}1868), Industridrivende, Politiker. F. i Gøteborg. Forældre: Godsejer Peter Poul Ferdin-

nand (de) N. og Wendela Christina Sophia Augusta Hillevid Flach. Blev Student 1885, studerede først Jura, derefter Polyteknik, blev Cand. polyt. 1891, var 1891—92 Ingeniør paa Bornholm, 1893 Assistent ved Kbh.s Havnevesen og indtraadte 1894 som Meddirektør i

Firmaet Ludvigsen & Hermann, Maskinfabrik og Jernstøberi, Kbh. Han har endvidere været en af de ledende indenfor Badeanstalten „København“ og taget Del i fagligt Foreringsarbejde, var 1901—02 Medlem af Arbejdsgiverforeningens Hovedbestyrelse. 1898—1913 Bestyrelsesmedlem i Foreningen af Fabrikanter i Jernindustrien og 1907—16 i Ingeniørforeningen. Fra sin Ungdom interesserede han sig for Politik og studerede den teoretisk, var i Provisorieaarene Modstander af Estrup og var siden Talsmand for en borgerlig Alliance. Han stod den borgerlige Bevægelse i Kbh. omkring 1900 nær og medvirkede 1900 til Stiftelsen af „Samfundet“. Hans Opstilling til Landstinget ved Suppleringsvalg 1903 hindredes af inopportune

Højrekredse, men 1910 valgtes han til Folketinget i Slagelse som Fælleskandidat for Højre og Venstre, sluttede sig i Tinget som Broderen Wenzel N. (s. d.) til den moderate Højregruppe og gav adskillige vægtige Bidrag til Debatten, var Gruppens Ordfører ved Lov om Valg af Byrådsformænd (1910—11), Partiets ved Lov om Arbejdstid s. A., kæmpede 1912 for hel Lukning af Hvide Sande. Overfor Medlemmer af den større Højregruppe som Schovelin stod han ret skarpt. Hans Stilling som storindustrielt, valgt delvis af Bønder, var vanskelig; 1912 gik han mod Forfatningsudkastet og faldt n. A., da Venstre opstillede Kandidat mod ham. — Gift 1891 Louise Hedemann. P. E.

Litt.: Slægt se Carl (de) N., d. 1850; Hustrus Slægt se Hans Hedemann; „Dsk. Byerhverv“ II 1904—11; Hauch-Pausbøll: „Studenterne fra 1885“ 1910; „Sorø Amtstid.“ ^{28/4} og ^{18/5} s. A.; „Slagselseposten“ ^{30/4} og ^{16/4} 1913.

Neergaard, Joachim Bruun (de) (^{27/4}1877—^{31/10}1920), Komponist. F. paa Stubberup ved Borup. Forældre: Fideikommisbesidder

Vilhelm Peter Christian Bruun (de) N. og Sophie Louise Bardenfleth. Blev Student 1895, Cand. juris 1901, men viede i det store og hele Musikken sine Kræfter, var Elev af Tekla Gähler og Ove Christensen (1895—1908) i Klaver, studerede Teori hos Orla Rosenhoff og Instrumentation hos Joh. Svendsen, der nærrede en varm Interesse for ham. Han debuterede som Komponist med Opførelsen 1906 af Variationer for Orkester (Op. 4) i Tivolis Koncertsal, som Pianist s. A. med en Klaveraften, som Dirigent 1910 med en Orkesterkoncert i Koncertpalæet. I Berlin dirigerede han 1914. N. levede den sidste Tid af sit Liv i Sorø, hvor han virkede ivrig for Musiklivet og endog saa havde faaet samlet et Amatørorkester, som han ledede. For Orkester skrev han foruden de nævnte Variationer en Concertouverture (Op. 5) med Folkevisetemaet „Jeg gik mig ud en Sommerdag“ (opført i Dansk Koncertforening 1908, præmieret i den Amerik'ske Konkurrence), en Symfoni (H Moll, Op. 8), opført 1912 i Kbh., 1914 i Berlin, endvidere Variationer over et svensk Folkevisetema (Op. 12, Berlin og Kbh. 1914), Impromptu for Orkester (Op. 7) over Tonerne G-A-D-E, en Violinsonate i B Dur (Op. 2), spillet ved hans Debut-Klaveraften; en Strygekvartet (Op. 6) er komponeret 1908 og opført 1913, hans Klaverkvintet, der især har gjort Lykke, stammer fra 1911—12 og opførtes ligeledes første Gang 1913. Hertil kommer en Capriccio for Fløjte, Vals-Intermezzo, Klaverstykker m. m. — N. levede ret tilbagetrukket, var ikke i Besiddelse af

noget Embede inden for Musikverdenen og forblev paa det nærmeste ukendt for det store Publikum. Hans Værker er et prægnant Udtryk for en talentfuld og velskolet Musikers Satskunst, ofte sikkert udformede, fortrinlig instrumenterede, og er vel nærmest at henføre til den Tschaikowsky'ske og Johan Svendsen'ske Stilretning. Sammen med den sidstnævnte af disse Komponister skrev N. Musikken til Dramaet „Attila“. D. i Sorø. — Ugift. E. A.

Litt.: Slægt se Carl (de) N., d. 1850; mødrene Slægt i Adelsaarbogen 1891; Lyngø: „Dsk. Kompositioner ved 20. Aarh.s Beg.“ 1917; Cortaen: „Studenterne fra 1895“ 1921; Nekrologer i „Berl. Tid.“ og „Politiken“ 1/11 1920.

Neergaard, Jens Veibel (3/7 1776—23/1 1864), Veterinær. F. i Haarlev ved Storehedinge. Forældre: Kromand, Møller, senere Forpagter Sigvard

Thomas Petersen N. og Petrea Sophie Staal. Blev Student 1794, studerede Jura og blev Volontær i Rentekammeret, men fattede en brændende Lyst til Veterinærvidenskab og kastede sig med stor Iver over den efter at have taget dansk-juridisk Eks-

amen 1797. I P. C. Abildgaard (s. d.) fandt han en faderlig Beskytter og ansattes snart som Hjælpelærer ved Veterinærskolen. Særlig den komparative Anatomi og Hestens Eksterior havde hans Interesse, og heri uddannede han sig meget grundig. 1801 blev han 2. Lærer ved Skolen; Abildgaard var imidlertid s. A. død, og der opstod snart et dødeligt Fjendskab mellem ham og den nye Forstander Erik Viborg (s. d.); N. maatte derfor fratræde sin Stilling 1803 og forlod dermed Skolen for stedse. S. A. rejste han til Tyskland, tog her Lægeeksamen 1804 og s. A. den medicinske Doktorgrad i Göttingen. Han fortsatte her Studiet af sine Yndlingsfag, navnlig under J. F. Blumenbach, holdt Forelæsninger ved Universitetet og indrettede sig en Stald til Behandling af syge Dyr. En ham tilbudt Professorpost i Veterinærmedicin afslog han. 1805 rejste han til Berlin, hvor han blev modtaget med aabne Arme. Ogsaa her ønskede man at knytte ham til Veterinærskolen som Lærer, men ogsaa dette afslog han. 1806 kom han atter til Kbh. for at opnaa en Forlængelse af sit Rejsestipendium. Han planlagde offentlige Forelæsninger i Anatomi og Fysiologi; men hans mægtige Fjender synes at have arbejdet virksomt og heldigt for at faa ham bort, og i Vrede forlod han atter Danmark og rejste til Hamborg. Han førte nu i nogle Aar en ret romantisk og bohèmeagtig Tilværelse i Tyskland, hans Pengemidler slap op, han blev alvorlig syg, led stor Nød og flere Skuffelser. 1808 rejste

han igen til Kbh. for at gøre frivillig Krigstjeneste, blev Kornet, gennemgik Kavaleriskolen og holdt samtidig Forelæsninger for Officerer. 1809 blev han Overkrigskommisær og fast Medlem af Remontekommissionen; sidstnævnte Virksomhed ophørte dog allerede to Aar efter, vel sagtens fordi N. med sin sædvanlige Frimodighed klagede over Formandens Uduelighed og urigtige Embedsførelse. Han fik sin Afsked og opnaaede ikke senere noget Embede. Han gik nu til Landvæsenet og købte 1813 en Parcel af Store Antvorskov. 1812—13 holdt han offentlige (fysiologiske) Foredrag i Kbh. I Aarene efter 1823 var han knyttet til Landhusholdningsselskabet, navnlig for paa dettes Vegne at foretage forskellige Undersøgelser; en af disse skaffede ham en Proce og en høj Bøde paa Halsen. Nu foretog han atter en Udenlandsrejse, hjemvendt 1824 tog han Ophold i Kbh., da han — paa Grund af Gæld — havde maattet sælge sin Gaard. De store Skuffelser og den ikke ringe Modgang, han hidtil havde mødt, formaaede dog ikke at knække hans Energi; og hans Tilværelse syntes nu at forme sig lykkeligere. I Aarene efter 1824 udfoldede han en ret betydelig Skribentvirksomhed, udsendte bl. a. en stor Række betydningsfulde Skrifter om Danmarks Hesteavl, der vakte stor Opmærksomhed. Han kritiserede overmaade skarpt og med Rette de gængse Avlsprincipper, hvilket skaffede ham mange Fjender — men ogsaa Venner. Hans Skrifter indeholdt dog ikke alene Kritik; men anviste Veje, der burde følges. I det hele taget viser han sig som en grundig og initiativrig Hippolog, hvis banebrydende Ideer Eftertiden har anerkendt. Ogsaa paa Kvægavlens Omraade har hans Arbejder været betydningsfulde. 1835 bosatte han sig paa Frbg. og fortsatte her sin Skribentvirksomhed, 1837 udgav han en udmærket Bog om Hestens Eksterior, 1837—38 flere Arbejder om kriminelle Forbrydere (Ole Kollerød o. a.), 1839 om Omdannelse af Hovedstadens Straffeanstalter og et 2 Binds Værk (1848) om Napoleon. 1850 udsendte han en større Bog om Menneskets Temperament og senere forskellige Smaaskrifter, ofte af polemisk Natur. En større Bog, „Mit Livs vigtigere Tildragelser“, udgav han 1844. De sidste Aar tilbragte han i Roskilde. — N. var paa sit specielle Omraade, Husdyrbrug, navnlig Hesteavl en fremragende Dygtighed, og hans Viden her var betydelig. Havde hans Liv formet sig paa en anden Maade, og havde man knyttet ham til Veterinærskolen som Lærer i disse Fag, da havde han sikkert helt kunnet udvikle de sjældne Evner, han havde, og i en Tid, der vistnok med Rette betegnes som den danske Veterinærskoles „Dekadenceperiode“ (1822—44), kastet Glans over den. Dette vilde da sikkert ogsaa have betydet, at hans banebry-

dende Ideer, tidligere end det skete, havde vundet Samtidens Anerkendelse, og været til Held for vort Husdyrbrugs, specielt Hesteavlens Udvikling. Forholdene førte imidlertid med sig, at Viborgs Slægt kom til at dominere ved Veterinærskolen til Skade for dennes Ry. N. vandt først Sejrr for sine Ideer efter at have overvundet en kraftig Modstand, der vistnok ofte havde en personlig Karakter; han var sikkert vanskelig at samarbejde med, Modgangen har haft en uheldig Indflydelse paa hans koleriske Temperament, og ikke altid er hans Arbejder prægede af den Selvkritik, som er ønskelig hos en Forfatter; men han var en absolut redelig og uegennyttig Mand med en brændende Kærlighed til sit Fag, en sjælden Personlighed, som det er velgørende at stifte Bekendtskab med. Hans Fædrelandskærlighed og Frisind førte ham ogsaa ind paa Politik. 1834 blev han valgt til Stænderdeputeret — et Valg, han dog s. A. maatte frasige sig. Hele sin Formue (11250 Rdl.) skænkede han til et Legat til Fordel for Veterinærer, der agter at uddanne sig til Lærere ved Veterinærskolen eller ved Stutterivæsenet. D. i Roskilde. — Gift 1) 1813 Marie Louise Etiennette Justine Fumars, Ægteskabet opløst s. A.; hun d. 1859. 2) 1817 Lorentze Petrea Lassen, d. 1838.

Litt.: Slægt se Carl (de) N., d. 1850; I. Hustrus Slægt se Lengnick: Mourier; selvbiografiske Meddelelser i „Mit tjaarlige Forhold til det kgl. Landhusholdningsselskab“ 1835; „Aarsagen til min Udtrædelse af Stænderforsamlingen“ s. A., „Mit Livs vigtigere Tildragelser“ 1844, „Lønnen for min næsten 60aarige gavnlige Virken i Statens Interesse“ 1852 og „Tidskr. f. Veterinærer“ XII 1864; B. Bang: „P. C. Abildgaard“ i „Maanedsskr. f. Dyrl.“ 1901; L. Bahr: „E. Viborg og Veterinærskolen under hans Forstanderskab“ sst. 1902; „Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1858—1908“ 1908; Hertel: „Det kgl. dsk. Landhusholdningsselskabs Hist.“ 1919—20.

Neergaard, Johan Valdemar (¹⁸/₇ 1810—⁹/₇ 1879), Officer. F. paa Gissfeld. Forældre: Godsforvalter Johan Henrik N. og

Christine Marie Buch. Blev Landkadet 1826, Sekondløjtnant 1830, Premierløjtnant 1835, Kaptajn og Stabschef ved 3. Brigade 1848. Han deltog med Udmærkelse i Felttogene 1848—49, blev kar. Major efter Fredericiaslaget, førte 4. Bataillon 1850 (Isted og Mysunde). Efter Kriegen blev han Stabschef ved det holstenske Forbundskontingent, 1853 Oberstløjtnant og Chef for 3. Jægerkorps, Oberst 1860 og Kommandør for 9. Brigade, deltog som saadan i Kampene ved Danevirke, førte under Tilbægetoget 3. Division til Fredericia og overtog i Marts atter sin Brigade. Blev Generalmajor 1865 og s. A. Krigsminister, arbejdede for at hindre Rigsdagens Plan

om en Reduktion af Hæren, foranledigede nedsat en blandet Kommission til Fremsettelse af nye Hær- og Forsvarsforslag og haabede derved at kunne skabe et brugbart Grundlag for en endelig Hærlov. Da hans Forhandlinger med Rigsdagen ikke lod til at føre til noget Resultat, fratraadte han Ministeriet 1866 og sattes à la suite i Hæren. General og Chef for 2. sjæll. Brigade 1867; traadte udenfor Nr. 1877. Var en fremragende dygtig Infanteriofficer, der ved sine glimrende Evner til at tilpasse Tidens ny Fægtningsformer for det danske Infanteri forstod at gøre sin Afdeling (3. Jægerkorps, nuv. 19. Bataillon) til en Mønsterafdeling. Han udgav 1863: „Mit Forpostsystem“, der medførte en gennemgribende Ændring i Forposttjenesten herhjemme. Han var Formand for de danske Skytteforeninger. Som Politiker manglede han, med al sin Sagkundskab og Nidkærlighed for at fremme det Heles Vel, dog den bøjelige Smidighed, der kræves til med Held at kunne forhandle med politiske Modstandere. D. i Kbh. — Gift 1849 Anne Hermantine Marie Spethmann, d. 1917. K. C. R.

Litt.: Slægt se Carl (de) N., d. 1850; Bille: „Tyve Aars Journalistik“ III 1877; „A. F. Kriegers Dagb.“ III 1921, S. 346, 348, 351 f., 357, 359 f., 364, 366, 368, 380 f.; IV s. A., S. 9, 11.

Neergaard, Niels Thomasius (f. ²⁷/₆ 1854), Politiker, Historiker. F. i Ugilt ved Hjørring. Forældre: Sognepræst Peder N. og Julie Erasmie Christiane Eibe. Af jysk og fynsk Bondeslægt, Faderen nationalliberal Politiker. Blev Student 1872, studerede Teologi, Religionshistorie og østerlandske Sprog, men samlede sig 1879 om en Magisterkonferens i Historie. Var fra ung Venstremand og tog Del i de liberale Rørelser i Studenteforeningen. Efter Eksamen rejste han til Berlin, overværede her Rigsdagsdebatterne om Bismarcks Toldreform og blev grebet af en Interesse for Told- og Skattespørgsmaal, det økonomiske Samfundslivs rent saglige Side, som ikke siden har forladt ham. Han tog 1881 statsvidenskabelig Eksamen og rejste 1882 til England og Frankrig, hvor han fulgte Dagens Politik og navnlig paavirkedes stærkt af Gladstones Personlighed og engelsk Parlamentarisme. Hjemkommen blev han s. A. Assistent i Statsanstalten, syslede iøvrig med Planer om at komme ind i Politik, holdt 1883 sin første politiske Tale (sammen med K. M. Klausen) og ledede 1886 Demonstrationen for Berg. Han tog Del i Studentersamfundets Stiftelse, virkede som Foredragsholder og skrev oplysende Smaaskrifter („Will. Gladstone“ 1886, „R. Cobden“ 1889) og blev endelig 1884 Redaktør

af det ny Tidsskrift „Tilskueren“. Politisk stod han Berg nærmest; var afgjort antiministeriel og færdedes i københavnske liberale Kredse uden dog helt at slutte sig til dem. 1885 maatte han tage sin Afsked i Statsanstalten. 1887 valgte han til Folkeetinget i Nakskov, faldt igen 1890. Han blev straks Ordfører for et Par sociale Love og udtrykte under Smørdebatten sin Glæde over, at et økonomisk Spørgsmaal kunde sætte saa dybe Spor; han fik hurtigt Navn som en sjælden kundskabsrig og grundig Politiker, nærmede sig taktisk Bojsen og tog Afstand fra Berg. Han støttede Bojsen saglig ved Gennemførelsen af de sociale Love 1890—92, skønt han principielt var Modstander af hans Alderdomsforsørgelsesforslag. 1892 valgte han til Folketingsmand for Hørningkredsen og overtog Dec. s. A. Redaktionen af „Aarhus Amtstidende“, medens han opgav „Tilskueren“. Den stærke, noget tørre Saglighed i N.s Politik, der mødte beslægtede Toner hos de bjørnbakke Bønder, i Forbindelse med Bojsens personlige Paavirkning drev ham nu mod Forliget; mens han endnu 1892 ikke ventede en normal Finanslov uden Ministerskifte og endnu adskilligt senere i Højre gik for mindre fredsvillig end Bojsen, var han i de afgørende Dage 1894 en af Lederne og efter Forliget dets mest logiske Forkæmper. Modstandernes Sejr lod ham i de følgende Aar træde noget tilbage; han var en af sin Gruppens Ordførere i Finanssager (Medlem af Finansudvalget fra 1892) og tog 1895 og 1900 Del i Bestræbelserne for at skabe en frihandelsvenlig Toldlov. 1898 havde han ombyttet Hørning (Hornslet) med Æbeltoft, fratraadte 1897 Redaktionen og var 1897—1908 Direktør for Nordisk Livsforsikrings Aktieselskab og 1898—1908 for Nordisk Ulykkesforsikrings Aktieselskab. Han, der efter Bojsens Udtræden 1901 var sin Gruppens Fører, støttede Ministeriet Deuntzer, efter hvis Dannelselse hans Stjerne var i Opgang. Allerede 1903 foreslog han J. C. Christensen Samarbejde, men fik Afslag; nye Forhandlinger sidst i 1905 bristede ligeledes, men Splittelsen i Venstre 1905 og Valget 1906 nærmede efterhaanden Grupperne til hinanden, og fra 1907 var Samarbejdet i Gang. N. var Vilh. Lassens (Hjælper ved Gennemførelsen af Toldloven (jfr. Hey), og da Lassen døde 1908, blev han Finansminister, efter Alberti-Katastrofen s. A. Konsejlspræsident og Forsvarsminister. N., der ud fra Bondevenne- og Bjørnbak-Traditioner stod Forsvarssagen fjernere end sin gamle Fører Berg, havde i Aarene om 1905 udtalt sig med større Skepsis om den end J. C. Christensen; overbevist af Sagkundskaben gik han som Minister videre end han og foreslog Febr. 1909 en Række fremskudte Forter. Mod J. C. Christensen kunde han dog ikke gennemføre Forslaget, han blev

Fører for den mindre Venstregruppe, men afgik Aug. s. A. og blev Finansminister under Holstein-Ledreborg. Efter Zahles Afgang Juli 1910 tiltraadte han i samme Egenkab under Klaus Berntsen. Han var utvivlsomt Hovedmanden for dennes Grundlovsforslag 1912, der gennemførtes i noget ændret Form 1915, og stod under Debatten ogsaa her til venstre for J. C. Christensen. Afgaaet 1913 var han under Ministeriet Zahle Venstres Finansordfører, fuldførte iøvrig i disse Aar sit nedennævnte historiske Værk. Ved Forhandlingen $\frac{5}{8}$ 1914 fraaadede han oprindelig Minespærringen af Bæltet og advarede skarpt mod et Brud med Vestmagterne. Novb. 1918 indtraadte han i det politiske Udvalg, var Foraaret 1919 Medlem af Delegationen til Paris og stod helt paa Oktober-Resolutionens Grund, fulgte siden den almindelige Glidebevægelse mod Flensborg og udtalte $\frac{20}{8}$ 1920 et levende Haab om dets Indlemmelse. Han forhandlede med Kongen i Dagene før og efter Zahles Afskedigelse, modtog dog ikke nogen direkte Opfordring til at danne Regering før efter Valgene April s. A. Som Stats- og Finansminister fra $\frac{3}{5}$ s. A. har han været henvist til et Samarbejde med de konservative, der næppe falder i Traad med hans tidligere Politik (Samling til Venstre) og som har forvoldt store Vanskeligheder. Idet han ser Opretholdelsen af en borgerlig Blok som Forudsætning for Samfundets Stabilitet og samtidig ud fra sine traditionelle Frihandelsteorier ønsker Krigstidens Restriktioner hævede, har han maattet gøre Indrømmelser til begge Sider, der ikke altid har tilfredsstillet; den haarde Nødvendighed for Sparsommelighed gør yderligere Styret upopulært. 1922 førte Landmandsbankens Sammenbrud til en for N. personlig vanskelig Situation, idet man bebrejdede ham, at han ikke i Sept. fremtvang en fuldt aaben Opgørelse af Tabene. — Som Historiker er N.s absolutte Hovedværk „Under Junigrundloven“, udkommet i 2 Bd. 1892—1916. Bygget paa omfattende trykt og utrykt Stof, der var voksende under Udarbejdelsen, giver han her en i dansk Litteratur enestaaende Fremstilling af et Tidsrums politiske Historie, for tæt samlet om Rigsdagen, for lidet følsom for Landets og Folkets almindelige Rørelser og præget af N.s noget dystre Saglighed, men i sin rolige Bredde, sin sikkert afvejende Retfærdighed og sin vægtige Mandighed et Monument i dansk Historie, som det vil være let at pynte paa, tungt at efterligne og fortsætte. Som Forfatter til dette Værk var N. selvskreven til efter A. D. Jørgensens Død at fuldføre hans Bind af „Danmarks Riges Historie“ (Tiden 1852—64, 1900). — I N.s aandelige Stamtræ spores Nationalliberalismen i Embedskulturen, de brede parlamentariske Linier og de engelske Sympatier; Bondevennerne (Tscher-

ning) og Bjørnbakkerne har givet hans Tro paa Folket, Bonden, en solid Underbygning, gennem Liberalismen lærte han Arbejderne at kende, og hans Hjerte og menneskelige Forstaaelse har gjort ham til en human Politiker i Ordets bedste Forstand. Fantasi og Tankens høje Flugt var ham nægtet, nogen aandelig Samfølelse med Folket ogsaa; med sin nøgterne Fornemhed har han maaske saa meget bedre i forskellige Perioder kunnet samarbejde med Mænd som Bojsen, J. C. Christensen og Klaus Berntsen og 1920 kunnet løftes paa Skjold af en folkelig-national Bølge af ret forskelligartet Udspring. Som Politiker var han altid tung, reel; nøgen fast Udviklingslinie kan ikke spores saa lidt som Spillerens Spring. De raske, stærke Afgørelser var aldrig hans Sag, og hans Politikk har lidt derunder, men han ejer betydelig passiv Energi, og hans store personlige Anseelse er trods det sidste Aars Stormløb fast og urokkelig. — Gift 1) 1883 Dagmar Jensine Cecilie Lind. Ægteskabet opløst. 2) 1903 Betty Monrad. P. E.

Litt.: Om Slægt se Adelsaarbogen 1915, S. 337; G. A. Hagemann i „Nakskov Tid.“ ¹⁹/₁ 1887; „Aarhus Amtstid.“ ¹¹/₄ og ¹¹/₁₂ 1892; Th. Graae: „Moderne Profiler“ 1892 og 1 „Ekstrabl.“ ⁹/₁₁ 1907; C. St. A. Bille i „Hist. Tidsskr.“ VI 4 1892—94; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; E. Brandes i „Politikken“ ¹⁷/₃ 1903 og ¹¹/₁₀ 1908; Anders Nielsen: „Venstrereformpartiet og det forhandlende Venstres Valggruppe“ 1906; E. Henrichsen i „Tilskueren“ 1907 og „Mændene fra Forfatningskampen“ II 1914; P. Munch i „Det ny Aarh.“ 1908; „Folkelæsning“ ²²/₈ 1909; Martin: „Hvorledes jeg blev Politiker“ 1912; Arnskov i „Tilskueren“ 1914; J. Appel i „Tiden“ ⁸/₁₂ 1916; „Berl. Tid.“ og „Politikken“ ²⁸/₁₀ 1916; Linvald i „Politikken“ ²⁸/₁₂ 1917; Rubin i „Tilskueren“ s. A.; A. Frils i „Hist. Tidsskr.“ IX 1 1918; C. C. Clausen i „Politikken“ ³/₅ 1920; Povl Engelstoft i „Sorø Amtstid.“ ¹⁹/₁₂ 1921; Kehler: „Kronik og Kritik“ s. A.; „Militærkommissionens Beretning“ Is. II 1922, S. 187; Qvist i „Fyens Tid.“ ¹/₈ 1922; J. C. Christensen sst. ¹/₄ 1923; J. V. Christensen i „København“ ⁴/₄ s. A.; F. Bojsen i „Møens Dagbl.“ ⁶/₄ s. A.; „Randers Dagbl.“ „Roskilde Dagbl.“ „Ribe Amtstid.“ og „Vejle Amts Folkebl.“ ³/₄ s. A.; „Berl. Tid.“ „Sorø Amtstid.“ „Ringsted Folkebl.“ og „Æbeltoft Venstrebl.“ ⁴/₄ s. A.; „Soc.-Dem.“ „Aarhus Amtstid.“ „Vendsyssel Venstreblad“ og „Aalborg Stiftstid.“ ⁶/₄ s. A.; „Æbeltoft Avis“ ⁶/₄ s. A.

Neergaard, Vilhelm (de) (¹²/₄ 1858—²⁹/₁₂ 1912), Forstmand. F. paa Petersværf ved Kallehave. Forældre: Kgl. Skovrider Johan

Thomas (de) N. og Vilhelmine Margrethe Ulrich. Tog Forsteksamen 1880, var 1882 og 1883 Assistent hos Skovrider Holck, Vallø, og assisterede derefter en Tid ved Planlægningen af Sorø Akademi Skove. 1884 afsluttede han sin Militærtjeneste som Sekondløjtnant. 1884—88

var han Skovrider paa Boller Distrikt under Frijsborg, fra 1888 til sin Død Skovrider

Redaktionen sluttet ¹/₇ 23.

ved Vemmetoftø Klosters Skov. Fra 1896 førte han Statstilsynet med de private Skove i Præstø og Sorø Amter. N. var levende interesseret for Uddannelsen af Skovfogeder. Paa de Distrikter, som han bestyrede, var der altid unge Mennesker til Uddannelse, som N. underviste saavel i Skoven som i Stuen. Til Hjælp ved denne Undervisning udgav han 1895 „Skovbruget fremstillet med særligt Hensyn til Skovfogeder“. Da Landbrugsministeriet 1905 oprettede „Kommissionen for Skovfogedelevens Uddannelse“, var N. selvskrevet til at indtræde i den. Ved de aarlige „Skovfogedprøver“ overtog han Faget „Opmaaling og Regnskab“, og af den af Kommissionen udgivne „Lærebog for Skovfogeder“ har han skrevet den Del, der svarer til det Fag, som var hans særlige Omraade. D. paa Vemmetoftø. — Gift 1891 Ida Sophie Jacobine Biørn.

J. H.

Litt.: Slægt se Carl (de) N., d. 1850; Hustrus Slægt i Carstensen: „Stamt. over Efterkommerne af G. F. Ulrich“ 1897 og Hauch-Fausbøll: „Slægt-haandbogen“, S. 1121; Nekrologer i „Østsjæll. Folkebl.“ ²⁰/₁₂ 1912 (af C. V. Frytz) i „Tidskr. f. Skovvæsen“ XXV 1913.

Neergaard, Wenzel Carl Peter Frederik Flach (de) (⁹/₁ 1864—¹¹/₄ 1919), Politiker. F. paa Sofienborg ved Hillerød. Forældre: Godsejer Peter Poul Ferdinand (de) N. og Wendela Christina Sophia Augusta Lillelev Flach. Blev Student 1883, Cand. phil. 1884, Løjtnant 1888, var nogle Aar Forpagter af Skovsbo paa Fyn, overtog 1892 Fædregaarden Faarevejle paa Langeland. Han var en dygtig Landmand,

der bl. a. foretog store Inddæmnings- og Tørlægningsarbejder; opgav 1916 Gaarden og overtog Seinhus ved Storehedinge, som han havde købt 1911. 1902—18 var han Medlem af Svendborg Amtsråd. Han stillede sig til Folketinget i Nyborg 1901 som udpræget Højremand og søgte 1903 Valg i Svendborg, nærmede sig Aarene efter Systemskiftet den Side af Højre, der ønskede Samarbejde med Venstre og borgerlig Samling. Ved Partiets Delegeretmøde 1905 var han en af Førerne for denne Retning, der i Øjeblikket havde Chancer for Sejrr, men han slog om og nærmede sig de frikonservative. Han stillede sig igen i Svendborg 1906 som vistnok den eneste Højremand, der aabent tilbød Valgretsforlig mod Garantier, valgte efter en hidsig Kampagne og holdt siden Kredsen med smaa Majoriteter, til han 1918 trak sig tilbage. Han var en af de frikonservatives faa Repræsentanter i Folketinget, tilhørte efter 1909 den større Højregruppe, gik 1915 ind i det konservative Folkeparti, men traadte ud ved Rottbøll-Affæren 1918.

Han tog Del i økonomiske og sociale Debatter, stemte 1909 for Forsvarslovene og vilde 1913 et Landsting, der repræsenterede Skatteyderne. 1915 var hans Kredens en af de faa, hvor der ikke var Fredsvalg, idet Venstre opstillede en Kandidat. Under Krigen var han virksomt Medlem af flere vigtige Nævn. — N. var et godt Hoved, sprudlende og lunefuld. Han havde ikke lidt af Junke-rens Arrogance, men megen bon sens og praktisk Greb paa Livet. Baade ved Stilling, Evner og som Estrups Svigersøn havde han gode Kort paa Haanden; naar de ikke udnyttedes mere, skyldtes det i adskillige Aar delvis daarligt Helbred, mere dog Paradoksmagerens Sidespring og en noget afvisende personlig Optræden. D. paa Seinhus. — Gift 1) 1887 Jacobine Adamine Jeanina Estrup. Ægteskabet opløst 1914. 2) 1916 Julie Vikea Wiggers Møhl, f. Kiær. P. E.

Litt.: Slægt se Carl (de) N., d. 1850; I. Hustrus Slægt se Hector Estrup; Chr. Ottosen: „Studenterne fra 1883“ 1908; „Svendborg Amtstid.“ 4/5 og 5/5 1909; „Verden og vi“ 23/4 1913; Nekrologer i „Svendborg Amtstid.“ 11/4 1919 og (af Ager Karstensen) 14/4 s. A., „Politiken“ 12/4 s. A., „Berl. Tid.“ 12/4 s. A. (bl. a. af Johan Knudsen) og „Dsk. Adelsblad“ s. A.

Neiendam, Carl Johan Ludvig (f. 23/5 1858), Hotelejer. F. i Kbh. Forældre: Melhandler Johannes N. og Julie Aminde. Kom

1872 i Lære hos Restauratør Vincent paa Gammelholm i de senere Wittmacks Lokaler (fra 1875 Indehaver af d'Angleterre), var 1875 et halvt Aar i det kgl. Køkken og 1875—79 hos Vincent paa d'Angleterre. Derefter arbejdede han et halvt Aar i Hotel St. Petersburg i Berlin, aab-

nede 1880 en Restaurant paa Østergade 26 og overtog 1882 Restaurant Français, Lille Kongensgade 1 over à Porta. 1888 overtog han Basaren i Tivoli, som han havde til 1905, en Tid havde han Restaurationen ved Væddeløbene ved Eremitagen, endelig købte han 1892 Hotel Fønix, som han ombyggede og moderniserede og ejede til 1913; 1902 fik han Prædikat af Hofhotelejer. Han var i 25 Aar Kasserer for Hotelvært- og Restauratørforeningen i Kbh. og er nu dens Æresmedlem. Udmærket hjulpet af sin Hustru besad N. et godt Greb paa at lede en første Klasses Restaurant og var navnlig kendt for sin Evne til at sætte en Menu sammen. Han har gjort et stort Arbejde for Brevdue- og Fjerkræsaagen. — Gift 1880 Vilhelmine Andreadse Gjødesen, d. 1911. P. E.

Litt.: Erindringer i „Vore Herrer“ 12/5 1919; „Reform“ 8/5 1896; „Skand. Kellnerforenings Ugebl.“ 25/5 1898 og 8/5 1905; „Vort Land“ 19/11 1904; „Duevennen“ 22/5 1923.

Neiendam, Ebba Kaja Jonna (f. 6/5 1872), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Teaterhistorikeren Edgar Collin (s. d.) og Hustru.

Kom paa det Kgl. Teaters Elevskole og optraadte 1. Gang 1/8 1891 som 1. Pige i „Barselstuen“, modtog n. A. Engagement ved Dagmar-teatret, hvor hun blev til 1898, var derpaa 1899

—1900 ved Folketeatret, 1900—02 ved Kasino, for saa at vende tilbage til det Kgl. Teater, hvor hun siden er blevet, idet hendes Engagement ved Dagmar-teatret i Foraaret 1922 kun var et pludseligt Udslag af hendes og hendes Mands Misstemning over Systemskiftet paa det Kgl. Teater ved Johannes Nielsens Afgang. Fru N. viste allerede ved de tre Privat-teatre, hvor hun som ung virkede, et frejdigt og slagfærdigt komisk Talent, der ikke veg tilbage for dristig karikerende Maskering, men ogsaa i enkelte Roller Evne til alvorlig Karakteristik af moderne Kvindetyper, ligesom en god Sangstemme gjorde hende selvsikret til flere Partier i Operetterne. Men først paa det Kgl. Teater fik hun sin rette Plads. Her modnedes hendes Talent, og her vandt hun et stort Repertoire ved sit robuste og barokke Lune, der i Holbergeske Magdeloner og Perniller, fremfor alt i Geske i „Den politiske Kandestøber“, i Ridefogdens Kone i „Jeppe paa Bjerget“, i Marthe i „Jean de France“, i Magdelone i „Henrik og Pernille“, aabenbarede sig i sin umiddelbare Styrke. Blandt hendes mange andre Komedieroller kan nævnes Toinon i „Den indbildt Syge“, Madam Voltsubito i „Recensenten og Dyret“, Madam Smidt i „Genboerne“ og Madam Rust i „Sparekassen“. For at vise hendes kunstneriske Alsiddighed, der har været Teatret til saa megen Gavn gennem 20 Aar, skal af hendes store Repertoire yderligere nævnes Fru Krans i „Eventyr paa Fodrejsen“, Madam Sommer i „Et Eventyr i Rosengborge Have“, Jfr. Æbeltoft i „Gulddaasen“, Karen i „Elverhøj“, Martha i Gounods „Faust“, Jacinta i „Den sorte Domino“, Magdalone i Carl Nielsens „Maskerade“, nogle af de Operapartier, hvor hendes medfødte musikalske Evne har været Teatret til Nytte. Fru N. indtager en særpræget Plads ved det Kgl. Teater, og hun har formaaget at føje nye farverige Træk til den traditionelle Opfattelse af de klassiske Komedieroller. — Gift 1897 Skuespiller Nicolai N. (s. d.). C. Bs.

Litt.: Slægt se Edgar Collin; P. Levin i „Teatret“ Sept. 1916; „Vore Damer“ 26/5 s. A.; R. Neiendam: „Folketeatrets Hist. 1857—1908“ 1919; „Berl. Tid.“ 21/5 1922.

Neiendam, Nicolai Anders (f. 21/5 1865), Skuespiller, Sceneinstruktør. F. i Kbh. Forældre: Slagtermester Nicolai Anton Adolph N. og Dorteia Marie Andersen. Slægten indvandret ca. 1700 fra Nieuwendam ved Amsterdam. Besøgte det Kgl. Teaters Elevskole,

optraadte første Gang $\frac{1}{9}$ 1893 som En Fisker i „Væringerne i Miklagaard“, fik sin egentlige Debut $\frac{19}{11}$ 1893 som Prinsen af Godthaab i „Kærlighed ved Hoffet“, men forlod det Kgl. Teater 1895 for at modtage Engagement ved Dagmar-teatret. Her, hvor han blev til 1899, da han vendte tilbage til det Kgl. Teater, fæstnede allerede de væsentligste Træk i hans kunstneriske Fysiognomi. Han fik et betydeligt Repertoire — blandt hans Fremstillinger kan især nævnes Nils Lykke i „Fru Inger til Østråt“ og Osvald i „Gengangere“ — i hvilket han viste Evne til fast gennemført Karakteristik og Paavirkning af moderne tysk Skuespil-kunst (Kainz), men ingen lyrisk Charmé. Paa det Kgl. Teater under Will. Blochs Instruksion afslebtes hans Evner og førtes i sikrere Spor. Han skabte en ny Erasmus Montanus, idet han med Lune og Virkning tegnede ham som Bondestudenten. Rollen smeltede i den Grad sammen med N.s Individualitet, at Træk af den senere ligesom optoges i andre af hans Roller, hvad der ikke var til Held for disse. Efter Emil Poulsens Afgang fik N. et stort og alsidigt Repertoire. Han udførte Hamlet (1910), der var en dygtig opfattet og vel tilrettelagt Præstation, fremdeles med vekslende Held Leontes i „Et Vintereventyr“, Macbeth, Richard III, Don Carlos, Edgar i „Kong Lear“, Michel Angelo i „Correggio“, Tartuffe, Arnolphe i „Fruentimmerskolen“, Oberst Stahl i „Tordenskjold“, Ulfeld i „Dina“, Christian IV i „Elverhøj“, Bygmester Solness, Eilert Løvborg i „Hedda Gabler“, Hjalmar Ekdal i „Vildanden“, Göran Persson i „Erik XIV“, endvidere Stig Hvide i „Svend Dyrings Hus“, Mortimer i „Marie Stuart“, Lauge i „Erik og Abel“ og en Række moderne Roller som Tange i „Den gode Borger“, Maurice i „Skyldig — Ikke skyldig“, Daniel i „Daniel Hertz“, Lægen i „Indenfor Murene“, Provst Hall i „Naar den ny Vin blomstrer“, Kasper i „Pan“, Paul Lange og Pastor Jensen i „Den gamle Præst“, for blot at fremdrage enkelte Roller af hans omfangsrige Repertoire. Han har stedse været en ualmindelig flittig og ihærdig stræbende Kunstner, der altid satte sig store Maal, og selv om de ikke altid naaedes, har hans Betydning for Teatret i en vanskelig Periode, hvor det klassiske ved Ledelsens Forsømmelighed havde tabt sin Prestige, været uomtvistelig. Desuden har han som Lærer paa Elevskolen siden 1909 og som Sceneinstruktør siden 1915 øvet en betydelig Indflydelse paa Teatrets Virksomhed. Hans Iscenesættelse af Holbergs Komedier, f. Eks. „Jean de France“, „Det lykkelige Skibbrud“

og „Den Stundesløse“ — har ført de Blochske Ideer videre, og hans Iscenesættelse af „Tordenskjold“ medvirkede til, at Oehlenschläger omsider kunde notere en Sejr. I den sidste Tid synes N. at holde sig mere tilbage som udøvende Kunstner og at ofre Sceneinstruksionen sine Kræfter. — Gift 1897 Skuespillerinde Jonna Collin (s. d.). C. Bs. Litt.: „Hver 8. Dag“ $\frac{1}{5}$ 1910; Vilh. Saxtorph i „Dok. Aand“ I 1912; „Masken“ $\frac{19}{10}$ 1913; „Berl. Tid.“ $\frac{21}{8}$ 1918 og $\frac{7}{5}$ 1922; J. M. i „Politikken“ $\frac{1}{9}$ 1918; „Verden og vi“ $\frac{13}{12}$ s. A.; Gerda Christophersen: „Memoirer“ 1919; „Nationaltid.“ $\frac{9}{6}$ 1922; Sven Lange i „Politiken“ $\frac{9}{10}$ s. A.

Neiendam, Robert Johannes (f. $\frac{24}{3}$ 1880), Skuespiller, Teaterhistoriker. F. i Kbh. Forældre: Slagtermester Nicolai Anton Adolph N. og Dorthea Marie Andersen. Læste med Herm. Bang, optraadte

1. Gang paa Folketeatret $\frac{29}{11}$ 1899 som Hans Olsen i „Over Evne“ II, var ved Kasino 1900—05, paa ny ved Folke-teatret 1905—11, ved det Ny Teater 1911—14, gæsterede derefter bl. a. i Aarhus og Odense og var 1917—19 ved Betty Nansen-Teatret. Af hans Roller kan nævnes Violinisten i „Trilby“, Anarkisten i „Lynggaard & Co.“, Pabst i „Dønvig Præstegaard“, Politinspektøren i „Lovens Arm“, Hjalmar Ekdal i „Vildanden“, Higgins i „Pygmalion“, Tartuffe, Jean de France, Steensgaard i „De unges Forbund“. Skønt N. har vist et ikke ringe Talent som Karakterskuespiller, er hans Betydning dog ulige større som Teaterhistoriker. I en Alder af 11 Aar begyndte han at studere Overskous Teaterhistorie, og disse Studier har han siden udvidet og fortsat med usædvanlig Iver og Arbejdslyst, saa at han nu sidder inde med et omfattende Kendskab til trykte og utrykte Kilder paa dette Omraade. Han debuterede som Forfatter med en Artikel i „Historisk Tidsskrift“ om Christian VII som Skuespiller (1910); 1911—12 udgav han to Bind „Breve fra danske Skuespillere og Skuespillerinder“, en Samling værdifulde Dokumenter med yderst righoldige Noter. Den Begynderusikkerhed, der for det første Binds Vedkommende fremkaldte nogen Kritik, har han senere overvundet. 1914 kom „Det danske Teaters Vilkaar i Nordslesvig 1864—1914“, et Emne, hans Udvisning af Sønderjylland 1907 lagde ham nær, 1915 „Scenen drager“, hvori han bl. a. gav en helt ny, sympatisk Fremstilling af Grevinde Danner; 1915—16 udgav han Overskous Erindringer (2 Bd.) med en Efter-skrift, 1917 gav han i „Johanne Luise Heiberg“ en skarp og selvstændig Analyse af den store Skuespillerinde, hvis Hovedtræk sandsynligvis vil blive staaende, 1918 kom „En Danserinde“ (Augusta Nielsen), 1919

„Omkring Teatret“ og „Folketeatrets Historie 1857—1908“, 1920 „Michael Wiehe og Frederik Høedt“, 1922 „Det kgl. Hofteater“. Endvidere har han forskellige Steder, bl. a. i „Politiken“ skrevet om scenisk Kunst og holdt en Række Foredrag og Oplæsninger Landet over. Han har været et ivrigt Medlem af Selskabet for Dansk Teaterhistorie og havde Hovedæren for Teatermuseets Overflytning til det gamle Hofteater 1922. Den Hovedopgave, han længe havde haft for Øje, at fortsætte Overskous Teaterhistorie, ansaa han sig efterhaanden for kvalificeret til at løse, og 1921—22 kom de to første Bind af „Det Kgl. Teaters Historie 1874—1922“, der er beregnet til 8 Bind. Med sine Repertoirelister, Skuespilreferater og omfattende Noteapparat vil den blive en Hovedkilde til vort Slægtleds Teaterhistorie, videnskabelig bedre underbygget end Overskous Værk og langt friskere skrevet. Maa-ske kan man hos N. spore Scenekunstneren og den selv lærte i en vis sproglig Gestus og i stærkt akcentuerede Domme; som Forfatter aftvinger han dog absolut Respekt ved sin maalbevidste Sejghed i Arbejde, sin Grundighed og sin energiske og friske Karakteriseringssevne, og hans Produktion bæres af Historikerens Agtelse for Sandheden og Idealistsens Tro paa den ædle sceniske Kunsts Mission. — Gift 1907 Skuespillerinde Sigrind Andersen (s. d.).

P. E.

Litt.: Carl S. Petersen og E. Nystrøm 1 „Hist. Tidsskr.“ III 4 1910—12; K. Fabricius 1 „Riget“ 2°/₃ 1912; Jul. Clausen 1 „Berl. Tid.“ 2°/₁₁ s. A., 2°/₁₂ 1921 og 2°/₁₁ 1922; Fr. Bull 1 (Norsk) „Hist. Tidsskr.“ V 1 1912, S. 473 ff.; Fristrup; „Scenens Navne“ 1913; E. Brandes 1 „Politiken“ 2°/₁₁ 1913 og 1°/₁₁ 1921; Sv. Gundel 1 „Jyllandsposten“ 1°/₁₂ 1914; F. v. Jessen 1 „Berl. Tid.“ 2°/₃ s. A.; Sv. Lange 1 „Politiken“ 2°/₆ 1915; „Masken“ 1°/₁₁ 1917; „Jyllandsposten“ 2°/₁₀ 1918; R. Neilendam: „Folketeatrets Hist. 1857—1908“ 1919; G. Brandes: „Saml. Skr.“ 2. Udg. I s. A.; P. C. V. H. 1 „Politiken“ 2°/₁₂ 1920; Borchsenius 1 „Nationaltid.“ 2°/₁₁ 1921; „Vore Herrer“ 1°/₁₁ 1922; „Politiken“ 2°/₁₂ s. A.; Rob. Schmidt est. 7°/₁₂ s. A.

Neilendam, Sigrind Marie Elisabeth (f. 31/5 1873), Skuespillerinde. F. i Gedved ved Horsens. Forældre: Højskoleforstander Johan Henrik Andersen og Sofie Rasmussen. Kom som 17aarig ind paa det Kgl. Teaters Elevskole og debuterede 1/6 1891 som Anne Kandestøbers i „Barselstuen“. Hun blev nogle Aar ved Teatret, men forlod det utilfreds over sin ringe Virksomhed. Derimod fik hun 1896 Lejlighed til paa

Dagmarteatret som Gæst at udføre Johanne i Leth-Hansens anonyme Skuespil „Ungdomsleg“ og vakte i denne Rolle alle teaterkyndiges Opmærksomhed ved den friske Oprindelighed i Opfattelsen af det unge jyske Pigebar. Alligevel trak hun sig helt tilbage fra Scenen, indtil Dorph-Petersen efter hendes Lærer

Will. Blochs Raad 1900 engagerede hende ved Folketeatret, og her fik hendes djarve Lune og Evne til Karakterfremstilling Udtryk i en Række Roller som Wulfdine i „Thummelumsen“, Trine i „Tvillinger“, Madam Hansen i „Gerhard Ramm“, Moderen i „Jægermesterinden“, Lensgrevinden i „Den bestøvede Kat“, Madam Faurholt i „Sind“ og Ane i „Geografi og Kærlighed“. Fra 2/7 1911 blev Fru N. paa ny knyttet til det Kgl. Teater, hvor hun siden er forblevet og indtager en anset og paaskønnet Stilling. Hendes Talent har under de nye kunstneriske Omgivelser vundet i Modenhed og Fylde, og hun har evnet at fremstille saa forskelligartede Modertyper som gamle Fru Levin i „Indenfor Murene“, Aase i „Peer Gynt“ og Morgiane i „Aladdin“, snart med rig Følelsesfuldhed, snart med naiv Jævnhed. Til disse Roller slutter sig hendes robuste Nille i „Jeppe paa Bjerget“, hendes indskrænkede Nille i „Erasmus Montanus“, Madam Smidt i „Affæren“, hvor Konens almueagtige Væsen var nøje præciseret. Fremdeles Gamle Ane i „Foraar og Efteraar“, Moster Mille i „Per og Lise“, Præstefruen i „I rette Øjeblik“, Madam Rar i „Aprilsnarrene“, en i Holdning og Væsen illuderende Gunild i „Mester Gert Westphaler“, et Par udmærkede Magdelone-Typer i „Kilderejsen“ og „Den Stundesløse“ samt Husjomfruen Drastrup i „Det gamle Hjem“ og Tante To i „Skærmysler“. Fru N. er gennem Aarene naaet til en saftig Bredde i sin Komik og ejer desuden en human Opfattelse af det uendeligt smaa i Tilværelsen, som ofte gennemstrømmer hendes Kunst paa en saadan Maade, at Tilskueren samtidig baade føler sig rørt og opbygget. — Gift 1907 Teaterhistorikeren, Skuespiller Robert N. (s. d.).

C. Bs.

Litt.: Jens Pedersen 1 „Publikum“ 1906; H. Moritz 1 „København“ 9/10 1910; „Masken“ 2°/₁₀ 1911; E. Gad 1 „Politiken“ 2°/₆ 1915; Reumert 1 „Teatret“ Sept. 1916; J. C. 1 „Berl. Tid.“ 2°/₁₈ s. A.; Chr. R. 1 „København“ 14/6 s. A.; H. F. 1 „Nationaltid.“ 1/6 s. A.; „Politiken“ 1°/₉ 1918; R. Neilendam: „Folketeatrets Hist. 1857—1908“ 1919; Sv. Leopold 1 „Verden og vi“ 2°/₁₃ s. A.; Levin 1 „Berl. Tid.“ 10/12 1921; „Berl. Tid.“ 4/12 1922; „B. T.“ 2°/₁₂ s. A.; „Politiken“ 7/12 s. A.; Rob. Schmidt 1 „Berl. Tid.“ 27/6 1923.

Neilendam, Valdemar Carl (f. 23/8 1870), Maler. F. i Kbh. Forældre: Slagtermester Nicolai Anton Adolph N. og Dorteia Marie Andersen. Uddannedes i Malerfaget i Schweiz og dimitteredes til Kunstakademiet fra Teknisk Skole; Elev af Akademiet 1891—95 og af Zahrtmann, hvem han stod nær. Fra 1906 har han udstillet paa Charlottenburg. Modtog den Neuhausenske Præmie 1911 for „H. C. Andersen tager Afsked med sin Moder“ (Kunst-

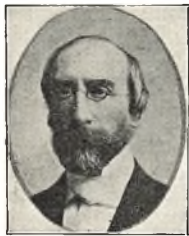

museet), 1915 for „Johan Herman Wessel i Snak med Torvefolkene paa Ulfeldts Plads“, samt den Serdin Hansen'ske Præmie 1910 for „Venner ved Johannes Ewalds Grav“, 1920 for „Marie Grubbe og Holberg i Borrehuset paa Falster“. 1907 var han paa Akademiets Stipendium i Paris, Belgien og Holland. Han har næsten udelukkende dyrket det historiske Genremaleri og fortrinsvis skildret Scener fra vore Guldalderdigteres Liv, i Særdeleshed de Digtere, der blev miskendte af deres Samtid, og hvor et vist tragisk Moment spiller ind. N. er altid gaaet til sin Opgave med den dybeste Alvor, og man sporer i hans Billeder en sjælden Indlevelse i Motivet. Hans Billeders Farveholdning er tung og Tegningen ret usikker, og man mærker ofte, at det har kostet ham en haard Kamp at gøre sig til Herre over Stoffet. — Ugift. I. M. O.

Litt.: „Berl. Tid.“ 12/4 1911 og 11/4 1915.

Nellemann, Johannes Magnus Valdemar (1/11 1831—29/8 1906), Retslærd, Politiker. F. i Kbh. Forældre: Hospitalsforstander Georg

Mogens N. og Poulina Louise Poulsen. Blev Student 1849, Cand. juris 1855, foretog 1856—58 en videnskabelig Udenlandsrejse, blev 1858 Lektor, 1859 Prof. ved Universitetet, 1865—71 Referendarius consistorii, 1870 ekstraordinær Assessor i Højesteret, 1871 Regensprovst, 1874

—75 Universitetets Rektor, 1875—94 Justitsminister og Minister for Island i Ministeriet Estrup, 1894—96 samme Stilling i Reedtz-Thotts Kabinet, 1896 kgl. Direktør i Nationalbanken, Dr. juris h. c. i Uppsala 1877, Medlem af Videnskabernes Selskab 1883. 1873—96 Formand for Handelsbankens Bestyrelsesraad, 1886 Medlem af Direktionen for det Classenske Fideikommiss. I sine første Studieaar havde N. ogsaa givet sig af med filosofiske Studier, navnlig af Hegel, men han var for positiv og konkret Aand til varig at indspindes i Spekulationens Tryllet; det blev ikke den spekulative Retsfilosof F. C. Bornemann, men Retshistorikeren J. E. Larsen, der øvede stærkest Tiltrækning paa ham. I dansk Retsvidenskabs Historie staar N. som J. E. Larsens direkte Arvtager, men det blev hovedsagelig Larsens Værk som processuel Forfatter, ikke som Retshistoriker, N. kom til at fortsætte; Omstændighederne medførte, at N. maatte ofre sine væsentligste Kræfter paa den videnskabelige Bearbejdelse af Processen, ikke af Retshistorien, den af de juridiske Discipliner, der ejede hans egentlige Kærlighed. Medens N.s Forelæsninger over den danske Retshistorie aldrig blev trykte — N.

mente selv, at han manglede tilstrækkelig filologisk Kundskab til at blive den „ideale“ Retshistoriker —, offentliggjorde han af retshistoriske Arbejder Afhandlingen „Retshistoriske Bemærkninger om kirkelig Vielse som Betingelse for lovligt Ægteskab i Danmark“ („Historisk Tidsskr.“ V 1 1879 og 3 1881—82) og „Ægteskabsskilmisse ved kongelig Bevilling“ (1882); i en vis Forbindelse hermed kan nævnes Betænkningen „Om Valøe Stifts og Vemmetofte Klosters Retsforhold til Staten“ (1872, nyt Optryk 1909), „Nogle juridiske Bemærkninger i Anledning af P. A. Heibergs Skilmissesag“ („Nord. tidsskr.“ 1883) og „Anders Sandøe Ørstedes Betydning for den danske og norske Retsvidenskabs Udvikling“ (1885. Almindelig Indledning og Ørstedes Indflydelse paa Procesrettens Udvikling). Som Processualist udgør N.s Navn det tredje Led i en Kæde, hvis to første Led er Navnene Ørsted og J. E. Larsen. Han naaede ikke at yde en fuldstændig trykt Fremstilling af hele det danske Processystem, men de af ham udgivne Værker, „Civilprocessens almindelige Del“ (1868, 3. Udg. 1887), „Den ordinære civile Processmaade“ (1864, 4. Udg. 1892), „Læren om Eksekution og Auktion“ (1871, 2. Udg. 1884; heraf „Læren om Eksekution“ 3. Udg. 1896) og „Læren om Auktion i omarbejdet Fremstilling“ (1894, 2. Udg. 1898) beherskede indtil Fremkomsten af Deutzer's Civilproces 1901 og Munch-Petersens Arbejder Teori og Praxis. Det blev N.s videnskabelig set næsten tragiske Skæbne, at han, der var en overbeviset og næsten fanatisk Tilhænger af moderne processuelle Retsprincipper, i sine Hovedværker maatte indskrænke sig til at hælde ny Vin paa det gamle Systems Læderflasker. Paa sin Studierejse havde N. faaet et uforglemmeligt Indtryk af den engelske Procesmaade, og han blev sin Ungdoms Idealer om Offentlighed og Mundtlighed i Retsplejen tro til det sidste. 1868 var N. blevet Medlem af Proceskommissionen og havde som saadant udarbejdet Udkastene vedrørende Civilprocessen og Retsorganisationen; i Afhandlinger i „Ugeskrift for Retsvæsen“, i Bogen „Om mundtlig Rettergang i civile Sager. En Oversigt over Grundsætningerne i de vigtigste fremmede Proceslove og Reformforslag“ (1874), paa det første og andet nordiske Juristmøde (1872 og 1875) og andensteds slog han kraftig til Lyd for Gennemførelsen af de Reforme, han aldrig selv kom til at opleve, i den sidst citerede Bog ikke uden en vis Bitterhed overfor den juridiske Konservatisme; som Justitsminister nedsatte han Proceskommissionen af 1892. Trods den politiske Kampetid lykkedes det N. som Minister at gennemføre en Række betydningsfulde Love; selv var han Hovedforfatter af Konkursloven af 29/8 1872 — jfr. hans to Universitetsprogrammer „Bidrag til Fortolkningen

af Konkurslovens fjerde Kapitel" (1874 og 1875, samlede til en Bog og udg. 1879), af Auktionsloven af $\frac{7}{8}$ 1891 o. a., ligesom Lov af $\frac{7}{8}$ 1899 om Formuesforholdet mellem Ægtefæller var hans og Deuntzers Værk. Han var varm Ven af Samarbejdet mellem de nordiske Jurister, i det hele, ogsaa i sin Ministertid, levende interesseret af Retsvidenskabens Udvikling. Han var Medudgiver af F. C. Bornemanns Samlede Skrifter (I—V. 1863—68), af C. G. Holcks Statsforfatningsret (I—II 1869) og Statsforvaltningsret (1870) og tog bl. a. Initiativet til Udgivelsen af V. A. Secher's Samling af Kongens Rettertingsdomme. 1870 blev N. Orla Lehmanns Efterfølger i Landstinget og begyndte dermed sit politiske Liv. Som Landstingsmand og Minister var N. det saglige Arbejdes Mand, men det blev hans Skæbne at blive en af Forgrundsfigurerne i den bitre Forfatningsstrid og at staa som det Estrupske Systems juridiske Garant, „Ministeriets juridiske Samvittighed“, som Estrup selv en Gang kaldte ham, „Kabinetets statsretlige Tanke og politiske Pen“ (M. P. Friis). Ham skyldes bl. a. Forestillingen til Kongen om den foreløbige Bevilgningsslov af 1877; Brochuren „Den foreløbige Bevilgningsslov af 12te April 1877. Af en gammel Jurist“ (1877. Oprindeligt trykt i „Berlingske Tidende“) hidrører fra N.s øvede Pen, og han tog senere i „Berlingske Tidende“ til Genmæle mod den af Madvig forfægtede Nej-Teori. Men ligesom N. oprindeligt havde tilhørt Landstingets Mellemparti, var han ikke inderst nogen kampglad Natur, trods han ikke veg tilbage for til det yderste at benytte den provisoriske Lovgivning til Støtte for den Politik, Ministeriets Chef gennemførte; han havde stadig Føling med sine politiske Modstandere og var indenfor Regeringen en Hovedmand i de Forhandlinger, der resulterede i Forliget af 1894. N. ejede en ualmindelig sikker og klar Hjerne — et saa klart Hoved som Niels Lassen taler beundrende om hans „fænomenale Klarhed“ —, klar i sin Vurdering baade af sine Medmennesker og sig selv, jævn, hjælpsom og uforfængelig, paa sin Vis en Taler af Rang, men uden de store Fagter, uden Lyrik eller Patos. Han besad den fremragende Fagmands og Aandsarbejders aristokratiske Ringagt for Dilettanteriet og Inkompetencen. I et Brev til Hans Kaarsberg betegner han sig selv som en „ivrig Modstander af al Slags Læg-Kluderi, baade Kvaksalveri i Medicinen, Vinkelskriveri i Juristeriet og Ignoranter i Politiken“, og siger, at han allevegne søger „Power to the competent and not to the man“. Han har i disse Ord tegnet et sanddru Billede af sig selv og sit aandelige Standpunkt. D. i Kbh. — Gift 1861 Louise Poulaine Poulsen, d. 1918.

Fz. D.

Litt.: Slægt hos Lengnick og i Hauch-Faustbøll: „Slægthaandbogen“; H. Sylow i „Ill. Tid.“

$\frac{27}{8}$ 1878; Wulff: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; F. v. Jessen i „Ill. Tid.“ $\frac{29}{8}$ 1895; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Regensen“ 1908; E. Henriksen: „Mændene fra Forfatningskampen“ I 1913; Niels Lassen: „Erindringer“ I 1918, S. 223—28; Hans Kaarsberg: „Memolrer“ 1921, S. 258 f.; Nekrologer i „Ill. Tid.“ $\frac{29}{8}$ 1906 (af Frantz Dahl), „Hist. Tidsskr.“ VIII 1 1907—08, S. 85 (af Joh. Steenstrup), „Ugeskr. f. Retstv.“ s. A. B, S. 200, „Tilskueren“ s. A. (af E. Henriksen), „Berl. Tid.“ $\frac{27}{8}$ og $\frac{31}{8}$ s. A., „Politiken“ $\frac{27}{8}$ s. A., „Dannebrog“ s. D., „København“ s. D., „Nationaltid.“ s. D., „Vort Land“ $\frac{27}{8}$, $\frac{28}{8}$ og $\frac{31}{8}$ s. A. (bl. a. af Bahnsen og S. Skouboe).

Nellemann, Sopher Scavenius ($\frac{18}{12}$ 1833— $\frac{16}{3}$ 1915), Højesteretsadvokat. F. i Aarhus. Forældre: Landvæsenkommisær Laurits N. og Anna Lorenza Hyp-hoff. Blev Student 1853, Cand. juris 1859, Overretsprøveprokurator 1864, Overretsprokurator 1866, Højesteretsadvokat 1868. 1872—78 Medlem af Frbg. Kommunalbestyrelse, 1881—87 af Kbh.s Borgerrepræsentation. Sammen med A. Klubien (s. d.)

og F. Asmussen (s. d.) hørte N. til sit Slægts leds mest fremragende Advokater; omhyggelig og solid var hans Procedure, uden oratoriske Prydblomster. Som juridisk Raadgiver var N. meget søgt, ikke mindst af Godsejerstanden og Landbrugets Mænd, men han varetog iøvrig alle sine Klienters Sag, ogsaa de ubemidlede, med samme Iver; selv nærede han en levende Interesse for Land- og Skovvæsen og for Hedesagen; paa sine egne Ejendomme, saaledes paa sin Fædrenegaard Allingskovgaard, anlagde han omfattende Plantninger. N. var i det hele en dygtig Administrator og Forretningsmand. Han var Medeksekutor i Grevinde Danners Bo, blev 1874 Formand for Bestyrelsen for „Frederik VII's Stiftelse for hjælpeløse og forladte Pigebørn, især af Almuen“ og for „Frederik VII's Stiftelse for fattige Fruentimmer af Arbejdsklassen“ og virkede som saadan med stor Myndighed og Energi. Et betydeligt Arbejde nedlagde N. for Sagførerstandens Sammenslutning og Organisation i det hele; han var Medlem af Bestyrelsen for den københavnske Sagførerforening af 1868 og „Den almindelige Sagførerforening“ af 1871, og Sammenslutningen af disse to Foreninger til den nu bestaaende Fællesforening af 1886, „Den danske Sagførerforening“, skyldes N.s ihærdige og utrættede Virke, Formand for Foreningen 1886—90. Dansk i Sind og Skind var N.; det sønderjyske Spørgsmaal var hans Hjertesag; han stod i forreste Linie af dem i Moderlandet, der støttede Sønderjyderne i deres Kamp for Sprog og Nationalitet, var saaledes bl. a. Formand for „To Løver“. I sin Ungdom havde N. spillet en fremtrædende Rolle i

Studentforeningen — Senior 1855, ledende Senior 1859—62, — og han bevarede stedse Føling med Studenterverdenen. I Litteraturen optraadte N. med Brochuren „Nogle Bemærkninger til Forsvar for „Rolf Krake“'s Chef“ (1867) og Afhandlingen „Nogle Bemærkninger om Konkursloven“ i „Ugeskrift for Retsvæsen“ 1872. Han var en selvstændig og retlinet Personlighed, vistnok ikke uden Kanter, men en Mand baade af Karakter og Hjerte. D. i Kbh. — Gift 1865 Laura Augusta Boye, d. 1903.

Fz. D.

Litt.: Nekrologer af Knud Petersen i „Ugesk. f. Retsvæsen“ 1915 B S. 145—49, F. Asmussen i „Berl. Tid.“ 19/3 s. A., sst. 17/3 og 20/3 s. A., af — i „Politiken“ 17/3 s. A., i „Dagens Nyheder“ 17/3 s. A., „København“ 17/3 s. A., „Hedeselsk. Tidsskr.“ s. A. og „Assurandøren“ s. A.

Neruda, Franz Xaver Victor (³/₁₂ 1843—²⁰/₃ 1915), Violoncellist, Komponist. F. i Brünn, Bøhmen. Forældre: Domorganist Joseph N. og Francisca Märta. Fik fra sit 5. Aar Undervisning af Faderen i Violinspil, lagde sig siden efter Violoncellen. Ogsaa her og i Kompositions lære var Faderen hans Informator. Paa en af de mange Koncertrejser, Familien foretog, naaede N. ogsaa til Kbh. (1862 og 63),

hvor han 1864 tog Ansættelse i det kgl. Kapel. I det lange Løb følte han sig imidlertid i nogen Grad træt af sit Arbejde her, og efter et Koncertbesøg i England, hvor han fik de samfundsmæssig og rent musikalsk saa meget større Forhold tæt ind paa Livet, tog han med Engagement herovre 1876, men allerede n. A. opgav han ogsaa her sin Stilling og levede en Overgang afvekslende i London, Brünn og Kbh. Med Aarene faldt han dog til Ro i den danske Hovedstad, og 1892 overtog han Dirigentposten i Musikforeningen efter Emil Hartmann (s. d.), en Stilling han beholdt til sin Død. Kbh. blev saaledes hans egentlige Virkefelt; gentagne Gange havde han fordelagtige Tilbud om Engagement fra europæiske Storbyer, men hans Hjerte hang for meget ved Kbh. N. udfoldede en ret virksom Gerning som skabende Musiker; han er Komponist til Orkesterværker („Aus dem Böhmerwald“, Op. 42), Violoncelstykker („Koncertstykker for Violoncel og Orkester“, Op. 40 og 59), Klaverstykker (Sonate, Op. 19), „Syv mindre Klaverstykker i Kammermusikstil for 4 Hænder“, Op. 29, „Albumbblätter“, Op. 36, Klaverstykker Op. 30 (de Slovakiske Marcher), Etuder, Op. 55), Violinmusik („Ballade for Violin og Orkester“, Op. 43), Orgelsager („Tema med Variationer“, Op. 62), Kammermusik (Kvartetter, 15 Hefter Musik for Violoncel, Violin og Kla-

ver) og Sange. Hans Betydning for dansk Musik og dansk Musikliv ligger imidlertid i Gerningen som udøvende Musiker: som Kammermusikspiller og Dirigent. Allerede straks ved sin Ankomst til Kbh. kom N. til at spille en endogsaa ganske særegen Rolle i dansk Musikliv ved sit energiske og utrættelige Arbejde for Kammermusikken. Sammen med Tofte, Schjørring, Holm og Winding begyndte han en Række Soiréer for Kammermusik og fik 1868 stiftet Kammermusikforeningen, som endnu bestaar, og som paa saa udmærket Maade har varetaget sin Opgave. Det helt ud kunstnerisk afklarede Kvartetspil naaede N. sammen med Anton Svendsen (s. d.), Nic. Hansen (s. d.) (senere Holger Møller, s. d.) og Chr. Pedersen („N.kvartetten“). Som Violoncellist ydede han det sublime, baade i Sæmmentil og som Solospiller, — ikke i Retning af Virtuositet, Behændighed og Aandrighed, men i Henseende til ærlig, ægte og dybt indfølt Musikerfortolkning af Tonekunstens klassiske Værker. Det samme kan siges om hans Optræden som Dirigent, hvor han yderligere viste sig i Besiddelse af en sjælden Evne til at gribe Kernen i et Orkesterværk og trække de store, brede Linier i Kompositionen op med mesterlig Haand. Selv de danske Værker, der dog maatte ligge hans Musikertemperament noget fjernere, evnede han at fortolke paa nænsom Vis, og dansk Musik staar i Taknemlighedsgæld til N. for den Maade, paa hvilken han varetog dens Interesser i Musikforeningen. I en lang Aarrække var N. endvidere en meget søgt Klaverpædagog; om end han ikke selv kunde siges at være nogen fremragende Pianospiller, nævnes han dog som en af de dygtigste Lærere og Informatorer i sin Tid paa dette Instrument. N.s Betydning for dansk Musikultur har saaledes været omfattende og indgaaende. Ved sit intense Arbejde som udøvende Musiker, støttet af den fine, noble og elskelige Personlighed, han ejede, og af den i alle Maader loyale Fremfærd inden for dansk Musik, han lagde for Dagen, naaede han at faa gjort en Indsats i dansk Tonekunst, i dansk Aandskultur, som det kun har været faa beskaaret, og hvis Virkninger er at mærke til nyeste Tider. D. i Kbh. — Gift 1) 1869 Balletdanserinde Ludovica Camilla Cetti. Ægteskabet opløst. 2) 1892 Dagmar Holm.

E. A.

Litt.: 2. Hustrus Slægt i J. G. E. Holm: „Jac. Holms Efterkommere“ 1916; Anton Svendsen i „Ugeskr. f. Teater og Musik“ i 1880; „Nutiden“ 1887; „Svensk Musiktid.“ 1891, 1895, 1897, 1907, 1910 og 1911; A. Hammerich: „Kammermusikforeningen 1868—93“ 1893 og „Kammermusikforeningen 1868—1918“ 1918; G. Hetsch i „Ill. Tid.“ 29/11 1903; H. Ploug i „Tilskueren“ 1904; W. Schorn: „Fra gamle Skuffer“ 1906; G. Skjerne i „Ill. Tid.“ 7/12 1913; A. Svendsen i „Musik“ 1/12 1918; Nekrologer i „Berl. Tid.“ 20/3 1915 (af A. Tofte), „Politiken“ 21/3 s. A. (af Ch. Kjerulf), „Ill. Tid.“ 22/3 s. A. (af G. Skjerne) og „Ord och Bild“ s. A. (af samme).

Nervø, Alfred Christian (^{10/10} 1879—^{11/8} 1921), Flyver, Journalist. F. i Kbh. Forældre: Restauratør Anders Carl Nielsen og Johanne Marie Nielsen.

Navneforandring 1903. Tog Præliminæreksamen og kom paa Kontor, debuterede som Journalist i „Verdensspejlet“ og blev Novb. 1905 ansat ved „Politiken“ som Automobil- og Luftsportsmedarbejder. Han overværede Ellehammers første Fly-

vørsøg, var fra 1906 Bilist og deltog i en Række inden- og udenlandske Løb. 1909 lærte han at flyve i Frankrig og foretog ^{3/8} 1910 den første Flyvning over Kbh., trak sig dog snart efter tilbage fra Luftsporten, var Okt. 1910 „Politiken“s Korrespondent i Lissabon, 1910—11 i Paris, arrangerede 1913—16 en Mængde Sportskonkurrencer, især for „Politiken“, bl. a. det danske Motor-Grandprix (Skagensløbet) 1913—15, Vandcykleløb, Distancesvømning, Skøjteløb, Boksekampe osv., var Redaktør af „Politiken“s Motor-Tidende og Formand for Dansk Motor-Klub. Han udgav „Krigen i Luften“ (1915) og de livlige fortalte Erindringer „Ti Aar bag Rattet“ (2 Bd. 1917—18), skrev endvidere en Mængde Artikler i forskellige Blade om Motorforhold og Sport samt om Film. N., der i sine senere Aar hævmedes stærkt af et svagt Helbred (Tuberkulose), var en jævn og beskedne Mand med usædvanligt sportsligt Vovemod og sejt Udholdenhed; gennem sin personlige Indsats og sin Journalistik har han betydet meget for Bilsportens Udvikling her hjemme. D. i Kbh. — Gift 1911 Jenny Flemine Ruff.

P. E.

Litt.: Ovenn. Erindringer; „Politiken“ ^{4/8} 1910; Joha. V. Jensen aet. ^{10/8} s. A. og ^{10/12} 1917; V. Koppel i „Journalisten“ ^{10/6} s. A.; Jens Ervø: „A. N.“ s. A.; Nekrologer i „Politiken“ ^{12/8} 1921 og „Journalisten“ ^{24/8} s. A.

Neuhaus, Jens Siegfred (f. ^{8/3} 1879), Maler. F. i Vejle. Forældre: Rebslagermester Søren Peter N. og Marie Margrethe Erik-

sine Erichsen. Tog Præliminæreksamen 1894 og var efter nogle Aars Kontorvirksomhed Elev af Kunstakademiet 1899—1904; besøgte Zahrtmanns Skole 1906—08. Han har undervist i Tegning ved Randers tekniske Skole, og ansattes 1916 som Tegnerlærer ved Sorø Akademi. Han har malet flere fint opfattede Portrætter, men har dog ydet sit bedste som Landskabsmaler. I Skildringen af fordringsløse, slutte-

de Motiver fra Alfvej, ofte med store stille Trær og en øde Vej langs et Skovbryn i sølvdiset Efteraarbelysning, forstaaer N. at give sin Forkærlighed for Graaalyset billedmæssigt Udtryk. Hans Farvesyn er meget besægtet med V. Hammershøis, men mindre nuanceret, og hans Tegning er ret tung. Hovedværker: „Portræt af min Hustru“ (1912), „Portræt af en Præst“ (1913, Randers Museum), „Ulstrup Mølle“ (1920, Ribe Stiftsmus.). Han debuterede som Udstiller paa Charlottenborg 1908 og har udstillet hos Winkel og Magnussen 1913, 1907 og 1918. — Gift 1908 Christine Louise Beckmann.

I. M. O.

Litt.: Carl V. Petersen i „Tilskueren“ Maj 1913, S. 509 ff.; „Ord och Bild“ 1914, Hefte 3; Sorø Akademis Progr. 1921—22; „København“ ^{27/11} 1922; „Berl. Tid.“ ^{28/11} s. A.

Neuhausen (Neuhaus), Jens (døbt ^{22/7} 1774—^{20/1} 1816), Legatstifter. F. i Kbh. Forældre: Slagter Jens Neuhaus og Sidse Maria

Pedersdatter. Blev forældreløs 1782, opdroges i Vajsenhuset, kom i Malerlære, gjorde Mesterstykke 1801 og besøgte samtidig Akademiet, hvor han avancerede fra nederste Klasse Marts 1790 og 1803 vandt baade den mindre og den store Sølvmedaille i Modelskolen.

Sin Formue og sine Samlinger af Bøger, Malerier, Kobbere og Tegninger, deriblandt mange af J. Wiedewelt, skænkede han ved Testamente af ^{10/8} 1812 til Akademiet til Oprettelse af et Legat. For dette er siden 1838 hvert andet Aar blevet afholdt de N.ske Konkurs i Arkitektur, Billedhuggerkunst og forskellige Grene af Malerkunsten. I sit Syn paa Haandværkerundervisning var N. ret moderne og indgav 1815 et Forslag til Kancelliet om Reform af Mesterstykkevæsenet. D. i Kbh. — Ugift.

S. S.

Litt.: „Det skandinaviske Litteraturselskabs Skrifter“ 1812, S. 281; „Kbh.s Adressecomptoirs Efterretn.“ ^{29/1} 1816; „Collegial-Tid.“ ^{17/3} 1816, S. 143 ff.; „Statstid.“ ^{3/4} 1816; F. J. Møller: „Wiedewelt“ 1877, S. 231 ff.; F. Meldahl og P. Johansen: „Det kgl. Akademi for de skønne Kunster 1700—1904“ 1904, S. 184 f., 237 ff.; R. Berg: „Malerlavet“ 1902, S. 66 ff.

Neumann, Johan Carl (^{14/8} 1833—^{10/12} 1891), Marinemaler. F. i Kbh. Forældre:

Regnskabsfører ved Ingeniørkorpset Johan Christian N. og Sofie Frederikke Lund. Kom i Malerlære, besøgte fra 1847 Akademiet, lagde sig efter Marinemaleriet og udstillede fra 1850, vandt 1859 og 1867 den Neuhausen'ske Præmie, fik sidstnævnte Aar Ud-

stillingsmedaillen, blev 1869 Akademimedlem og modtog 1873 Anckers Legat. 1864 deltog han i Krigen. 1862—63, 1867 og 1873—74 var han i Udlandet. I en Række Billeder fra hjemlige Egne som fra Orienten lagde han gode tekniske Egenskaber for Dagen; men farvemæssig set var han ret ukræsen, og hans Arbejder kan være tørre Prospektgengivelser. Kunstmuseet ejer flere af hans Billeder. Som Maler af søkrigshistoriske Begivenheder var N. ikke altid lige heldig. (Billeder paa Frederiksborg). D. i Kbh. — Ugift. O. A.

Litt.: Weillbach: „Kunst og Æstetik“ 1870, S. 196; „Vidsk. Selsk. Overs.“ 1882, S. 36; S. Müller: „Nyere dak. Malerkunst“ 1884; Nekrologer 1 „Ill. Tid.“ 27/12 1891, „Danskeren“ 1892 (af S. Constantin-Hansen), „Politiken“ 17/12 1891 og „Berl. Tid.“ 17/12 og 22/12 s. A.

Neumann, Sophus Elias (18/6 1846—3/3 1912), Skuespiller. F. i Kbh. Forældre: Bogholder, Kasserer Jacob Theodor N. og Marie Sophie Olsen. Aflagde næsten som Skole-dreng Prøve for Høedt, der fandt ham alt for ung, og i nogle Aar forberedte han sig nu for Teatret, indtil Kinos daværende Direktør H. P. Holst antog ham som Elev og lod ham gøre Kortjeneste. Sin Debut fik han 26/12 1863, da han

under Chr. Schmidts Sygdom dublerede ham som Coquillet i „Det gode Sindelag“, og allerede den følgende Dag spillede han Peter Ravn i „En Spurv i Tranedans“. Han blev nu fast engageret, men forlod Kasino allerede med Udgangen af Sæsonen 1864—65 for at tage ud i Provinsen. Han spillede om Sommeren paa Alhambras Teater, var atter ved Kasino 1866—67, men gik saa til Folketeatret, hvor han under H. V. Langes og Høedts Instruktion udviklede sig som komisk Fremstiller. Atter droges han dog tilbage til sin gamle Scene, hvor han blev fra 1872 til 1884, da han fulgte Th. Andersen til Dagmar-teatret, men herfra brød han atter op n. A. for paa ny at lade sig knytte til Kasino, medens hans gamle Direktør beskyldte ham for Kontraktbrud. Sæsonens første Aften stod N.s Navn paa begge Teatres Plakater. 1889 blev han, da Riis-Knudsen overtog Dagmar-teatret, atter engageret til denne Scene, der nu skænkede ham en Række værdifulde Opgaver, indtil han under Martinus Nielsens Dobbeldirektorat 1905 paa ny søgte ud til Kasino, hvor han virkede, indtil han 1910 gav Gæsteroller paa Dagmar-teatret. N. var en af Kbh.s populæreste komiske Skuespillere, der for Eftertiden vilde have været endnu betydeligere, hvis det Kgl. Teater rettidigt havde sikret sig ham som Ad. Rosenkildes Efterfølger. Han har spillet ca. 800 Roller, især udmærket sig som den

narrede Taabe i Operetterne, bl. a. Fyrst Auran i „Lykkebarnet“ og Kejseren i „Kejserens nye Klæder“. Fremdeles maa nævnes Majoren i „Nitouche“ og blandt hans Komedieroller især Argan i „Den indbildt syge“, Isidor i „César Girodods Testamente“, Grøn i „Grøns Fødselsdag“, Ekscellencen i „Flotte Fyre“. Han evnede at fremstille baade den tomhjærnedede Fjottethed, den elskelige Alderdom og den rørende Tilfredshed med lidt, men ogsaa Skurkagtigheder — f. Eks. Politimesteren i „De forviste“ — kunde han gengive med hensynslos Kraft. Han var i det hele en alsidig Kunstner med en Forvandlingsevne, der er blevet sjælden paa vore Scener, og en barok Komik, der nu synes at tilhøre Historien. Selv skrev han et Par Smaastykker — bl. a. „En Guldbryllupsaften“ — og nogle Digte og Fortællinger, nærmest af sentimental Art. D. i Kbh. — Gift 1) 1875 Hansine Sophie Alvide Petersen, d. 1899. 2) 1900 Sigfride Petersen.

C. Bs.

Litt.: Erindringer 1 „Dannebrog“ 24/6 1892; „Søndags-Posten“ 7/10 1894; „Ill. Tid.“ 5/6 1903; Edg. Høyer 1 „Teatret“ V 1905—06; „Dannebrog“ 18/6 1906; „Masken“ 29/10 1911; Fristrup: „Scenens Navne“ 1913; R. Nøllendam: „Folketeatrets Hist. 1857—1908“ 1919; Nekrologer 1 „Politiken“ 5/3 1912 (af E. B.), „Masken“ 17/3 s. A. (af Palle Rosenkrantz), „Riget“ 5/3 s. A. (bl. a. af Alb. Gnutzmann), „Sorø Amtstid.“ 5/3 s. A. (af O. Borchsenius) og „Ill. Tid.“ 10/3 s. A. (af P. Levin).

Neupert, Carl Frederik Edmund (1/6 1842—22/6 1888), Klavervirtuos, Klaverpædagog, Komponist. F. i Kria. Forældre: Musiklærer, Musikhandler Hermann Wilhelm N. og Caroline Friderike Wiedmayer. Var Elev af Faderen, studerede senere i Berlin hos Kullak og Kiel, optraadte i en ung Alder som Klaverspiller i tyske Byer og blev Lærer ved det Stern'ske Konservatorium. Paa en Koncertturné spillede han i Kbh. (1868) og vakte uhyre Begejstring blandt Byens Musikkapaciteter, bl. a. hos Gade, der fik ham til at overtage Læreren i Klaverspil ved Konservatoriet efter Anton Rée. N. opgav dog ikke hermed sine Koncertrejser, men besøgte baade Norge, Sverige og Tyskland, og 1880 fik han et saa smigrende Tilbud fra Anton og Nic. Rubinstein om en Lærerenpost ved Konservatoriet i Moskva, at han forlod Kbh. for at tjene den russiske Musik. Allerede 1881 drev Længselen ham dog til Kria., men Opholdet her blev ikke det, han havde ventet, og i Løbet af kort Tid forlod han sin Fødeby og drog til Amerika, hvor han levede Resten af sit Liv som Koncertgiver og Lærer (Boston og New York), højt agtet og dybt beundret inden for begge disse to Felter. — Fruden som udøvende Musiker har N. ogsaa virket

som Komponist. Hans Værker omfatter mest pædagogiske Ting, der dog imidlertid ofte dækker det rent studiemæssige under en højt udviklet kompositorisk Form, saaledes især de „Poetiske Etuder“ Op. 25 og Koncertetuderne Op. 17. Vel kendt er en Række mindre Kompositioner, der ligesom ovennævnte alle er for Klaver, og som ved deres hele Anlæg røber den rutinerede Praktiker paa dette Instrument: Albumblade, Skitser, Intermezzi, Danse, Karakterstykker, Miniaturer, Improvisationer, Transskriptioner, endvidere Festpolonaisen Op. 31, der er dediceret Fr. Neruda (s. d.), og Variationerne Op. 14 over et Originaltema. Mest kendt er maaske dog nok hans tekniske Værker, Oktavetuderne, de „Daglige Øvelser“ og Pedalstudierne, der alle tre tidligere tilhørte den fremadstræbende Pianists uundgaelige Studiemateriale. — N.s Klaverspil var præget af en rytmisk Fasthed og af en Kraft i Anslaget, der til Tider grænsede til det robuste. Som Kammermusikspiller var han en Overgang stærkt i Ilden og meget skattet for sin Rutine og sin sikre Fremtræden. Hans Teknik, der i udpræget Grad byggede paa den energiske Anspændelse af Finger- og Armmuskler, er nu fuldstændig forladt af den yngre Skole af Klaverspillere. D. i New York. — Gift 1870 Hilda Elisabeth Bergh. E. A.

Litt.: „Ny Ill. Tid.“ 1881; „Nord. Musikk-Tid.“ 1881; Hammerich: „Kbh.s Musikkonservatorium 1867—92“ 1892; Miskow I „Musik“ 1919; G. Hauch: „Breve fra Grieg“ 1922; Nekrologer I „Nord. Musik-Tid.“ 1888 og 1890 og „Sv. Musiktid.“ 1888.

Neye, Johannes Edvard (f. 9/4 1857), Fabrikant. F. i Kbh. Forældre: Snedkermester Lauritz Eduard N.

sen Høed. Oplærtes i Galanterivarebranchen og grundlagde 1881 en selvstændig Forretning paa dette Omraade i Kbh. Den fik hurtigt et betydeligt Omfang, og N. lagde sig særlig efter alle Slags Læderartikler; 1891 fuldførtes denne Udvikling, idet Forretningen forandredes til kun at omfatte Lædervarer og Rejseartikler, og paa dette Felt er den siden blevet absolut førende herhjemme. N. raader ikke blot over en egen Fabrik (grundlagt 1891), men har ogsaa fra 1912 fortrinlige Forretningslokaler i en stor Ejendom, han har ladet opføre i Vimmelskafte, ligesom han har oprettet 2 Filialer i Kbh. og efterhaanden har etableret Filialudsalg i alle større Provinsbyer. En Søn deltager nu i Firmaets Ledelse, medens en anden bestyrer en af Filialerne. Med sejt Energi og stor Forretningsdygtighed har N. arbejdet sig frem til den dominerende Stilling, han nu indtager i Lædervarebranchen.

I det offentlige Liv har N. ikke deltaget. — Gift 1) 1884 Marie Susanne Bendixen, d. 1891. 2) 1894 Christiane Bendixen. S. D. Litt.: „Berl. Tid.“ 9/4 1917.

Nicolaisen, Karl Kristian (f. 29/3 1883), litterær Kritiker. F. i Raasted ved Holstebro. Forældre: Gaardejer Jens Bjerg N. og Christiane Christensen. Togs

Lærereksamen 1906 og har fra 1907 haft Ansættelse ved det kommunale Skolevæsen i Aalborg, væsentligst som Lærer i Dansk ved Mellem- og Realskolen. Er fra 1920 Censor i skriftlig Dansk ved Real- og Pigeskoleeksamen. Ved Siden af sin Skolegerning har N. med stor Iver dyrket nyere dansk Litteratur og litterær Kritik. Ikke blot har han som Oplæser og Foredragsholder ofte behandlet Emner fra vor moderne Litteratur, men han er ogsaa en meget læst Kritiker, der siden 1908 har skrevet talrige Artikler og Boganmeldelser i Dagblade som „Nordjylland“, „Aalborg Venstreblad“, „Vendsyssel Tidende“ o. fl. og i Tidsskrifter som „Illustreret Tidende“, „Tilskueren“, „Vor Tid“, „Bogvennen“ og „Bogens Verden“. Tillige har han i en Række Bøger behandlet flere af vore moderne Forfattere: Jeppe Aakjær (1913), Johannes V. Jensen (1914), Johan Skjoldborg (1918), Andersen Nexø (1919, overs. til Tysk 1922). I disse Bøger, der rummer baade Biografi og Karakteristik, viser han Evne til et jævnt og smukt Sprog at udtrykke sin Beundring for Digterne og gennem en Række velvalgte Citater vække andres Interesse for dem. Ogsaa ved sin Anmeldervirksomhed har N. bidraget meget til at vejlede det store Publikum i litterær Henseende og skaffet sig en god Position. I Aalborg har han stiftet og i flere Aar ledet „de litterære Aftener“, ved hvilke mange af vore mest fremragende Forfattere har medvirket med Foredrag og Oplæsninger. — Gift 1915 Elna Jensen. S. D.

Litt.: „Politiken“ 17/11 1913, 26/1 1915 og 9/8 1916; „Aarhus Amtstid.“ 2/11 1913; „Hovedstaden“ 26/10 1913; „Tilskueren“ Dec. 1913 og Jan. 1920; „Sjældsens Dagbladet“ 27/1 1914; „Aalborg Amtstid.“ 29/11 1919 og „Silkeborg Venstrebl.“ 10/1 1920.

Niebuhr, Carsten (17/3 1733—20/4 1815), Opdagelsesrejsende. F. i Lüdingworth, Hannover. Fader: Marskbonde Berthold N. Forældrene døde tidlig, og N. maatte i 4 Aar arbejde paa en Slægtnings Gaard. 1755—57 studerede han ved Gymnasiet i Hamborg og uddannedes som Landmaaler ved Universitetet i Göttingen. 1758 modtog han gennem Orientalisten J. D. Michaëlis Opfordring til som Geograf at deltage i en Ekspedition til Sydarabien, som Michaëlis havde foreslaaet J. H. E. Bernstorff at udsende. Den danske

Filolog F. Chr. van Haven (1727—63), der studerede hos Michaëlis i Göttingen, udsaaes til Ekspeditionens Leder, de øvrige Deltagere var Svenskeren P. Forsskål (s. d.), Lægen Chr. C. Cramer og Maleren Georg W. Baurenfeind. N. modtog nu dansk Statsunderstøttelse og forberedte sig til Rejsen ved ivrige Studier navnlig i Astronomi. 1760 kom han til Kbh. og ud-

nævntes til Løjtnant i Ingeniørkorpset. Bernstorff fik stor Tillid til N. og overdrog ham Ekspeditionens Regnskabsvæsen. Den danske „arabiske Ekspedition“ afrejste $7/1$ 1761 paa Orlogsskibet „Grønland“ til Dardanelerne, besøgte Konstantinopel og tog derfra med et Handelsskib til Alexandria. Efter at have foretaget vigtige arkæologiske, geografiske, fysiske og botaniske Undersøgelser i Nedreægypten og paa Sinaihalvøen forlod Ekspeditionen Ægypten Sept. 1762 og landede $29/12$ i Sydarabien i Loheia, hvorfra den straks rejste videre over Land til Mokka. Deltagernes Sundhed var allerede nu nedbrudt af det uvante Klima. Van Haven døde Maj 1763 i Mokka, og Forsskål, der med største Energi havde indsamlet et stort, hidtil ukendt botanisk Materiale, døde i Juni paa Vejen til Jemens Hovedstad San'â. N. blev derefter Ekspeditionens Leder, og det lykkedes ham at bevare sit Helbred ved strengt gennemført orientalsk Levesæt. I de følgende 8 Maaneder gennemforskede han store Strækninger af det for Europa hidtil ukendte Jemen. $23/8$ forlod han Mokka for at sejle til Bombay. Undervejs døde Baurenfeind og kort efter Ankomsten ogsaa Cramer i Bombay Febr. 1764. N. var nu ene tilbage og saa svækket, at han næsten opgav Haabet om at naa hjem. Ved Bombay undersøgte han de vældige Huletempler paa Elefanta-Øen og rejste efter 14 Maaneders Ophold over Maskat i Oman, Bender Busjir og Sjiras til Ruinbyen Persepolis, hvor han under store fysiske Anstrengelser aftegnede de vigtigste Mindesmærker og Indskrifter. Over Busjir og Basra gik Rejsen Nov. 1765 til Bagdad, Mosul, Aleppo og Kypern, derfra igen over Jaffa, Jerusalem til Damaskus. Gennem Lilleasien, over Konstantinopel og til Lands gennem Europa naaede N. Kbh. i Nov. 1767. Han modtoges med stor Udmærkelse og hædredes fra alle Sider baade i den fornemme og den lærde Verden. — Om sin Rejse udgav N. „Beschreibung von Arabien“ (1772, hollandsk og fransk Overs. 1774) og „Reisebeschreibung nach Arabien und andern umliegenden Ländern“ (2 Bd. 1774—78, fransk Overs. 1776—80). 3. Bd. hertil om hans Rejser i Palæstina og Syrien blev først udgivet 1837 af Gloyer og Olshausen. End-

videre udgav N. Forsskåls efterladte botaniske Arbejder, bl. a. „Flora Ægyptiaco-Arabica“ (1775). Ved van Havens og Forsskåls tidlige Død naaedes ikke Ekspeditionens filologiske Øjemed, derimod var N.s astronomiske Længdebestemmelser beundringsværdig nøjagtige og bidrog til at berigtige Kortet over Middelhavet og Levanten. Desværre dristede han sig først til at offentliggøre dem 1800 i Astronomen F. X. Zach's „Monatschrift“ og vandt stor videnskabelig Anerkendelse, særlig fra fransk Side. N. var en fremragende videnskabelig Rejseforsker, i Besiddelse af et skarpt Blik for hvad der af det nye og ukendte, han mødte, havde størst videnskabelig Betydning. I sit Fag var han blandt de første i Tiden, og da han selv maatte tage Ledelsen for Togtet, „udfoldede han en Samlerflid, en Troskab og Mangesidethed i Iagttagelsen og en Nøjagtighed i Beskrivelsen, der altid vil sikre hans Skrifter en høj Rang i den geografiske Rejselitteratur“ (Biogr. Lex.). Geografen Karl Ritter kalder hans Rejse „den fuldstændigste og besindigste, som nogen Sinde er blevet udført af Europæere i Jemen“, og hans iagttagelser og Kort har endnu deres store Betydning. Englænderen Palgrave, der 1862—63 gennemrejste den nordlige Del af Arabien, dedicerede sit Værk til Erindringen om N. som den, „der først aabnede Arabien for Europa“. Hans Afskrifter af Kileindskrifterne i Persepolis var uovertruffet nøjagtige, og han gjorde det derved muligt for Grotefend og Rask at give Grundlaget for deres Tydning og derigennem for Afsløringen af den gamle babyloniske og assyriske Kultur. — 1773 paatænkte N. en ny Rejse til Nordafrika, men giftede sig og opgav alle Rejseplaner. Træt af sin militære Stilling søgte og fik han 1778 Embedet som Landskriver i Sønderditmarsken og levede Resten af sin Tid i Meldorf. I flere Aar opgav han al litterær Syssel, men begyndte 1784 igen at offentliggøre Afhandlinger om orientalske Forhold, f. Eks. „Det tyrkiske Riges politiske og militære Forfatning“ (1790, overs. fra „Deutsches Museum“, 1788). D. i Meldorf. — Gift 1773 Christiane Sophie Blumenberg, d. 1807. F. de F.

Litt.: B. G. Niebuhr: „C. N.s Leben“ 1817; „Lebensnachrichten über B. G. N.“ 1838—39; „Neues Staatsb. Mag.“ IX 1840; W. B. Harris: „A Journey through the Yemen“ 1893; Frlis: „Bernstorffs Pap.“ I 1904; „Politiken“ $23/11$ 1911; C. Christensen: „Naturforskeren Pehr Forsskål“ 1918.

Niels (d. $25/8$ 1134), Konge. Fader: Kong Svend Estridsen (s. d.). Blev Konge efter Erik Ejegods Død 1104. Han skildres som en passiv Natur, en jævn, gerrig Storbonde, der stillede sig afvisende overfor den nye Tid, som begyndte at bryde frem med hans Brodersøn Knud Lavard. Da denne var blevet myrdet af N.s Søn Magnus 1131, udbrød den Borgerkrig, som blev afgjort i Slaget

ved Fotevig, hvorefter N. blev dræbt af Slesvig Bys Borgere. — Gift 1) ca. 1105 Margrethe Fredkulla (s. d.), d. 1117. 2) Ulfhild Haakonssdatter (s. d.), d. ca. 1138. H. Js.

Litt.: Røder: „Danmark under Svend Estridsen og hans Sønner“ 1871; A. D. Jørgensen: „Den nord. Kirkes Grundlæggelse“ 1874—78; H. Øirik: „Knud Lavard“ 1888 og „Konge og Præstestand“ 1892 og 1905; Steenstrup 1, „Hist. Tidsskr.“ VI 4 1892—94.

Niels, Munk. Nævnes i den med Originalen samtidige plattyske Oversættelse af Rimkrøniken som Bogens Forfatter; i den danske Originaltekst betegner han sig uden Navns Nævnelse som Munk i Sorø Kloster, og i Følge Lyschander skal han være død 1481, hvilket sidste stemmer vel med, at Krøniken efter nyere Undersøgelser maa antages oprindelig at have sluttet med Aaret 1478. Som Kilde følger Broder N. først og fremmest den kort efter 1340 affattede „Jyske Krønike“; poetisk naar han højest, hvor han ved mindst, og bedst er han i de ræsonnerende Betragtninger. Bogen, der er udg. af C. Molbech 1825, af C. J. Brandt 1858 (moderniseret Retskrivning) og Holger Nielsen 1895—1911 (efter et Hdskr. i Stockholm), blev første Gang trykt 1495 og udkom som yndet Folkelæsning i Udgave efter Udgave endnu et Stykke ind i det 17. Aarh.; i det 19. fornyede navnlig N. F. S. Grundtvig Interessen for Bogen, men hans Anskuelse af dens Tilblivelse har ikke holdt Stik.

C. S. P.

Litt.: Paludan: „Danm. Litt. i Middelald.“ 1896; Rosenbergs: „Nordboernes Aandsliv“ II 1880; Erslev 1, „Hist. Tidsskr.“ V 3 1881—82, S. 365; N. F. S. Grundtvig i „Danevirke“ I 1816 og „Nyt Aftenblad“ 1826 Nr. 13 ff.; Reimer Hansen 1 „Jahrb. f. niederdeutsche Sprachforsch.“ XXV—XXVII 1899—1901 og 1 „Zeltschr. f. Schlesw.-Holst. Gesch.“ XXIX 1899; Laur. Nielsen 1 „Nord. tidsskr. f. bok- & biblioteksv.“ I 1914 og „Dsk. Bibliograf“ 1482—1550“ 1919.

Nielsen, Amanda Jensine (f. $16\frac{1}{2}$ 1866), Visesangerske. F. i Kbh. Forældre: Arbejdsmand Jens N. (Nilsson) og Jensine Jensen.

Hadde Sangstemme og et vist Talent som Ingenue, hun rejste et Par Aar som Skuespillerinde i Provinsen, optraadte sidst i 80'erne og først i 90'erne som Visesangerske hos Rantzau i „Kisten“, siden hos Kehlet paa Frbg. Holger Drachmann lærte hende at kende, mens hun sang

hos Rantzau, og der indlededes et Kærligheds- og Venskabsforhold mellem dem, der blev af stor Betydning for Digterens Produktion og havde en gavnlig Indflydelse paa ham personlig. Midt i 90'erne boede de nogle Aar sammen i Hamborg, hvor hun optraadte. „Tyrkisk Rokoko“ (1888), „Sangesnes Bog“ (1889), „Forskrevet“ (1890), „Vølund Smed“ (1894) og „Renæssance“ (s. A.)

staar under Indtrykket af A. N., „Edith“, som Drachmann kaldte hende i „Forskrevet“. Med „Brav Karl“ (1897), „Gurre“ (1899) og „Den hellige Ild“ (s. A.) tager han Afsked med hende. De mødtes siden et Par Gange tilfældig; sidst i 90'erne giftede A. N. sig, hun overværede Festforestillingen i det Kgl. Teater ved Drachmann-Festen 1906, og han rejste derefter til Hamborg og saa hende sidste Gang. — Gift Bager, Konditor, senere Bookmaker Bernhard Gerlach, d. 1911. P. E.

Litt.: „Hver 8. Dag“ $12\frac{1}{11}$ 1899; „Politiken“ $11\frac{1}{10}$ 1906 og (af Kjerulf) $30\frac{1}{10}$ og $9\frac{1}{10}$ 1916; Vedel: „Drachmann“ 1909, S. 85 ff.; Muusmann: „90'ernes glade Kbh.“ 1921, S. 19.

Nielsen, Anders (f. $11\frac{1}{6}$ 1859), Landmand, Andelsmand. F. paa Jægergaarden, Ry ved Silkeborg. Forældre: Gaardejer Niels N. og Maren Andersdatter. Uddannedes i Landbrugets Praksis, kom paa Højskole og derefter paa Landbohøjskolen, hvor han tog Landbrugseksamen 1879. 1879—82 var han Lærer ved Karise Højskole, uddannedes 1880—81 i praktisk Mejeribrug under Professor Segelcke, navnlig paa Geddesdal hos H. Valentiner. 1881—82 var han privat Mejerikonulent hos Professor Segelcke; 1882 overtog han Svejstrup Østergaard ved Alken, som han fremdeles er Ejer af. Det viste sig hurtigt, at N. var i Besiddelse af Førerevner, allerede 1885 blev han Formand for Skanderborg Landboforening, en Tillidspost, han beklædte til 1908. Han slog straks til Lyd for Fællesindkøb af Foderstoffer, Præmiering af Samlinger af eget Tillæg og 1887 for Oprettelsen af et Andels-svinelageri. Af den lange Række Tillidshverv N. er eller har været Indehaver af kan nævnes: Næstformand i Foreningen af jyske Landboforeninger 1909—14, Formand for samme 1916—18, Medlem af Bestyrelsen for Det kgl. danske Landhusholdningsselskab 1894—1915 og af Statens Planteavlssudvalg 1903—14, Medlem af Erhvervenes Fællesudvalg 1918, Formand for De samvirkende danske Landboforeninger 1917—19, Næstformand i det staaende Landbrugsudvalg 1918 og Præsident i Landbrugsraadet af 1919. Som Politiker stillede han sig 1898 i Horsens Landkreds som det forhandlende Venstres Kandidat mod P. Th. Nielsen og valgtes 1908 som Venstrereformand i Sæby, faldt 1909 paa Grund af Splittelsen paa Forsvarssagen. Det er dog Andelsbevægelsen, der har lagt størst Beslag paa N.s Tid og Kræfter. Han var Formand for Danske Mejeriers Smørmærkeforening „Lurmærket“ 1900—14, for De danske Mejeriers Fællesindkøb og Maskinfabrik 1901—10, for De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation 1912—

14 og for Dansk Andels-Gødningsforretning 1901—18, Formand i Bestyrelsen for Den danske Andelsbank fra 1914, Medlem af Direktionen indtil 1920; Medlem af Kontrol-direktionen for Andels-Anstalten „Tryg“ fra 1912; Formand for jysk Andels Foderstof-forretning fra 1898 og for Dansk Andels Cementfabrik fra 1911; Direktør for Genforsikrings-selskabet „Nerva“ fra 1919 og Formand for Andelsudvalget fra 1909, Medlem af Bestyrelsen for Det internationale Andels-forbund i London fra 1910 og for Foreningen af danske landøkonomiske Tidsskrifter 1905—16. — N. besidder Evner, Energi, Initiativrigdom og Handlekraft ud over det almindelige. Han udfører indenfor Andelsvirksomheden et mægtigt Arbejde, der allerede har baaret rige Frugter og vil sikre ham en fremskudt Plads indenfor Andelssagens og det danske Landbrugs Historie. At Lurmærket blev obligatorisk ved Lov $^{30}/_3$ 1906, skyldes for en stor Del N.s Arbejde for denne Sag. N. viger ikke tilbage for Vanskelighederne, der for ham kun er til for at overvindes; Modgang synes at fremme hans Energi. Hans Iver, agitatoriske Evner, store Talegaver og fremragende Organisations-talent har hidtil formaet at bane Vej, selv om der er mødt store Vanskeligheder. N. er Redaktør af „Andelsbladet“, Udgiver af „Lommebog for Landmænd“ fra 1899 og har desuden skrevet talrige Artikler i Fagpres-sen. — Gift 1882 Ane Kirstine Pedersen.

A. C.

Litt.: „Andelsbl.“ 1907, S. 247, 1916, S. 179, 1919, S. 425—447 og 1922; „Soc.-Dem.“ $^{10}/_3$ 1916; „Vort Landbrug“ $^{13}/_{10}$ 1916; „Ugeskr. f. Landm.“ 1919, S. 325; „Fyns Stifts Landbrugstid.“ 1919, S. 280; H. Hertel: „Andelsbevægelsen i Danmark“ 1917; „Politiken“ $^{11}/_4$ 1919.

Nielsen, Anders ($^{30}/_5$ 1862— $^{13}/_6$ 1914), Poli-tiker. F. i Tapdrup ved Viborg. Forældre: Husmand Niels Johansen og Else Marie Jensdatter. Voksende op ved strengt Arbejde i Hjemmet og som Tjenestdreng og overtog 1888 Fødehuset, hvortil hørte ca. 20 Tdr. Land delvis af Faderen opdyrket Hede. Først i 80'erne begyndte han at skrive i „Viborg Stifts Folke-blad“, efterhaanden og-sna om Politik; hans

Artikler vakte Opmærksomhed og gik med Tiden over i hele den Berg'ske Presse i Jyl-land. N., der som Gardist i Kbh. omgikkes grundtvigske Kredse, var ivrig Venstre-mand af Bergs Støbning og deltog fra 1885 oftere i Møder sammen med denne. 1890 opstillede Modstandere af Thorups (s. d.) Forhand-lingspolitik ham i Løvelkredsen, han valgtes uventet og blev siden genvalgt til sin Død. Han vandt Bergs Tillid, og efter hans Død kom han sammen med J. C. Christen-

sen frem i første Række blandt Forhand-lingsmodstanderne. 1892 blev han Medlem af Finansudvalget, 1895 dets Sekretær og s. A. Medlem af Venstre-reformpartiets Bestyrelse. Han havde ypperlige politiske Evner, naaede ikke Vilh. Lassen i Argumen-tets og Sprogets Originalitet eller J. C. Christensen i taktisk Mesterskab, men han havde mere af Bergs Bredder og Rodfæstethed end de to, og han udviklede efterhaanden en oratorisk Færdighed og en Evne til knap og velunderbygget Bevisførelse, der gjorde ham til en frygtet Agitator i hans voldsomme Kamp mod Forliget og dets Mænd. 1897—1906 var han Redaktør af „Randers Venstreblad“ og førte her og i flere Pjecer (bl. a. „Uroen i Venstre“ 1904) et veltalende For-svar for Venstres Politik. Efter Systemskif-tet blev han Formand for Finansudvalget (1901—08 og 1909—10), Statsrevisor (1901—08), 1. Viceformand i Folketinget (1905—08) og Formand for Venstre-reformpartiet (1902—08). Som Husmand var han fra Begyndel-sen en varm Tilhænger af den kommunale Valgretsudvidelse og kæmpede 1903—08 for den; efter Venstre-reformpartiets Spræng-ning 1905 var han en af de radikales far-ligste Modstandere, medens han optog et mere og mere nært Samarbejde med de tid-ligere moderate. Juli 1908 blev han Land-brugsminister som den første Husmand i Regeringen og overgik Okt. s. A. i Ministeriet Neergaard. Han tog Afstand fra dennes For-slag om fremskudte Forter 1909, indgav Maj s. A. sin Demission, men vedblev at fungere, indtraadte Aug. s. A. i Ministeriet Holstein og afgik med dette Okt. s. A. Juli 1910 var han en af Partiets tre udpegede Konejls-præsidenter, indtraadte som Landbrugsmini-ster under Berntsen og afgik med denne Juni 1913. Han fik Navn som en udmærket Landbrugsminister, uden Del som han var i Højskole- eller Landbrugsskoleundervis-ning; han forstod at forhandle med Organi-sationerne og satte ofte sin Villie igennem overfor Kontorerne. I N.s aabne, lidt vold-somme Temperament var der noget ujysk, der gjorde ham velegnet som J. C. Christen-sens Sekundant; de store Retsspørgsmaal understregede han altid skarpt, men havde samtidig levende Sans for, at et Parti maa holde sammen; han var ikke egentlig For-handlingspolitiker, men forstod i saglige Spørgsmaal at se bort fra Personen. Hans umiddelbare retoriske Gaver var større end Christensens og hans Evne til at skabe Fynd-ord ikke almindelig. Han naaede sine Resul-tater gennem stor Flid og Tilpasningsevne, og som nogen typisk Husmandsrepræsen-tant stod han ikke i sine senere Aar. D. i Kbh. — Gift 1885 Ane Petrea Adolphine Lyngholm.

P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; A. Nielsen: „Uro-en i Venstre“ 1904, „Den polit. Situation“ 1905, „Venstre-reformpartiet og det fhd. Venstres Valg-

gruppe" 1906 og „Før og Nu" s. A.; Martin: „Hvorledes jeg blev Politiker" 1912; N. P. Madssen Mygdal: „Polit. Oplevelser" 1912; A. Bing i „Ugeskr. f. Landm." 1913; „Vort Landbrug" s. A.; „Tiden" $\frac{5}{10}$ s. A.; Arnskov i „Tilskueren" 1914; R. K. Bertelsen; „A. N." 1915; „Viborg Stifts Folkebl." $\frac{21}{7}$, 1920; Nekrologer i „Tiden" $\frac{19}{6}$ 1914, „Viborg Stifts Folkebl." $\frac{14}{6}$, $\frac{15}{6}$, $\frac{16}{6}$, $\frac{18}{6}$ og $\frac{19}{6}$ s. A., „Randers Venstrebl." $\frac{15}{6}$, $\frac{16}{6}$ og $\frac{17}{6}$ s. A., „Nationaltid." $\frac{14}{6}$ s. A., „Politiken" $\frac{14}{6}$ s. A. og „Vort Land" $\frac{14}{6}$ s. A. (af L. V. Birck).

Nielsen, Anna Helene Dorothea ($\frac{4}{9}$ 1803 — $\frac{20}{7}$, 1856), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Sejl- og Kompasmager Peter Christian Brenøe og Olave Frederikke Caroline Leth. Paa Forslag af Syngemester L. Zinck

gik hun under en økonomisk Katastrofe for hendes før velstillede Forældre til Scenen og debuterede $\frac{10}{2}$ 1821 paa det Kgl. Teater som Dyveke i Samsøes Sørge-
 spil, forberedt til den

ne Rolle af Madam Rosing. Hun ejede ualmindelig gode ydre Betingelser for Teatret. Der var over hendes Skikkelse en egen poetisk Ynde, og hendes blaa Øjne ejede et sværmerisk Udtryk. Da hun som 3. Debut udførte Sophie i „Erik og Abel", viste hun, at Oehlenschläger i hende havde vundet den ideale Heltinde. Zinck havde uddannet hendes Stemme, og ved hendes Teaterbanes Begyndelse tilfaldt der hende derfor en Række betydningsfulde Opgaver i Syngespillet, hvor hendes romantiske Begejstring og bevægede Foredrag smeltede sammen til betydningsfuld Helhed. Saaledes Agathe i „Jægerbruden", Anna i „Den hvide Dame", Adelaide i „Røverborgen", Rosina i „Barbereren i Sevilla" og Donna Elvira i „Don Juan". I Dramaet fornyede hun de Oehlenschläger'ske Heltinder — hun blev Valborg i „Axel og Valborg", Helga i „Stærkodder", Marie i „Væringerne i Melagaard". Hun ejede Evne til at udtrykke den rene og skære Kvindelighed, som er disse Oehlenschläger'ske Skikkelers herskende Ejendommelighed. Men hun udvidede efterhaanden sit kunstneriske Omraade — hun blev den tragiske Moder, mest betagende fremstillet som Griffenfeldts Moder i „Prinsessen af Taranto", fremdeles Fru Helvig i „Svend Dyrrings Hus" og Dronningen i „Hamlet". Hun veg heller ikke tilbage fra at levendegøre mere sammensatte og omdisputable Personligheder, thi hun stivnede ikke i en tilvant traditionel Form, men ydede til det sidste ogsaa sin Indsats i sin Samtids moderne Skuespil — f. Eks. baade hos Hertz, Hauch, Dumas og Bayard. Samtidens Vidnesbyrd stemmer overens om, at Fru N. var en højt begavet og rigt udrustet Kunstnerinde, der paa mere end ét Omraade kunde gøre sin

store Rivalinde Fru Heiberg Rangen stridig. Da hun efter flere Aars tiltagende Svaghed døde, efterlod hun et stort Savn. Hendes sidste Rolle $\frac{31}{5}$ 1856 var Grevinden i „Kongens Læge". D. i Fredensborg. — Gift 1) 1823 Koncertmester Frederik Thorkildsen Wexschall (s. d.). Ægteskabet opløst 1831; han d. 1845. 2) 1834 Skuespiller N. P. N. (s. d.), d. 1860. C. Bs.

Litt.: Selvbioografi i „Tilskueren" 1902; „Dsk. Pantheon" XIV 1842—51; Klerkegaard: „Stadler paa Livets Vej" 1845; Overskou: „Den dsk. Skueplads" IV—VI 1862—76; Bournonville: „Mit Teaterliv" II—III 1865—78; J. Davidsen i „Nutiden" 1888; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads" 1889—96; J. Luise Heiberg: „Et Liv" 1891—92; N. Bøgh: „Chr. Winther" 1893—1901; Julie Sødring: „Erindringer" 1894—95; O. Zinck i „Ill. Tid." $\frac{6}{9}$ 1903; R. Nøllendam: „Brev fra dsk. Skuespillere og Skuespillerinder" 1912; Joh. Steenstrup: „Den dsk. Kvinde" II 1917; K. Mantzhus: „Min Far og jeg" 1919; Brev i „Jule-Kalender" 1887 og ovenn. Værk ved Nøllendam.

Nielsen, Anne Maria Carl (f. $\frac{21}{6}$ 1863), Billedhuggerinde. F. paa Tygesminde ved Kolding. Forældre: Gaardejer Povl Julius Brodersen og Frederikke

Johanne Kirstine Gylling. Besøgte 16 Aar gl. Magnussens Snittekole i Slesvig, modelerede som ganske ung Dyr og blev 1882 sendt til Kbh. for at uddannes videre, dels paa Tegneskolen for Kvinder, dels paa Saabyes Atelier. Hun udstillede første Gang 1884,

modtog 1887 den Neuhausens'ske Præmie for „Tor paa Fiskeri", 1907 for „Arbejderske" og vakte 1889 megen Opmærksomhed med Arbejdet „Faderen rider hjem med den druknede Søns Lig" (udført til Guldmedaillekonkurrencen, men vandt ikke Prisen). 1890—91 var hun i Paris og 1903 i Konstantinopel og Athen. Medlem af Akademiets Plenarforsamling 1908, af Akademiraadet 1912—14. Hovedværker: Rytterstatue af Grevinde Ahlefeldt-Laurvig, Ung Bakkus („som Opposition mod den graa triste Litteratur"), af hvilken et Eksempel i Albertina i Dresden, Colleyhund (tilh. Fru Mendelssohn-Bartholdy), Bronzedørene til Ribe Domkirke (1904), Gengivelser efter arkaisk Dyreskulptur fra Akropolis (Glyptoteket i Kbh.), Ryttermindesmærket over Christian IX (fuldført i Gips og under Støbning), To Kalve og Havfrue (Kunstmuseet), Rytterfigur af Dronning Margrethe. Om end stærkt paavirket af Renæssancens store Billedhuggere (Donatello) bærer hendes Kunst mere Vidne om en oprindelig og djærv Kunstnerpersonlighed, der elsker Formens monumentale Fasted og den sikre Gennemarbejdelse af alle væsentlige Enkeltheder. Med Rette regnes Fru N. blandt vort Lands allerbetydeligste Kunstnere. — Gift 1891 Komponisten Carl N. (s. d.). I. M. O.

Litt.: Nic. Lützhøft I „Kunst“ 1900—01; Soph. Michaëlis sst. 1905—06; „Mittellungen aus den sächsischen Kunstsammlungen“ I 1910 (af G. Treu); Elna Borch I „Kvinden og Samfundet“ 1912; „Politiken“ 7/4 1919 (af H. Qulstgaard); „Berl. Tid.“ 9/4 s. A. (af Th. Oppermann); sst. 22/4 s. A. (af P. V. J. Klitt); sst. 4/6 s. A. (af H. Qulstgaard); „B. T.“ 9/4 s. A. (af G. H.-L.); „Berl. Tid.“ 17/4 1922 og 18/4 1923; Kineton Parkes: „Sculpture of to-day“ II 1921, S. 289, 291 ff.

Nielsen, Anton Lauritz (⁵/₃ 1827—⁶/₃ 1897), Højskolemand, Forfatter. F. i Sneslev ved Fuglebjerg. Forældre: Skolelærer Lars N.

og Frederikke Olsen. Blev Seminarist fra Jonstrup 1848, var en Tid Huslærer og blev 1850 indkaldt til Soldatertjeneste, men kom ikke med i Krigen. 1850—68 var han Landsbyskolelærer (først i Roneshøj ved Slagelse, senere i Munkebjergby ved Sorø). Gennem Ernst Trier

i Vallekilde lærte han Folkehøjskolen at kende, og paa Mads Hansens (s. d.) Opfordring overtog han 1868 Forstanderpladsen paa den nyoprettede Højskole i Vester Skerninge i Sydfyn. 1882 flyttedes Højskolen til Nabsognet Ollerup, men allerede 1884 solgte N. den, bosatte sig nogle Aar i Kbh., men flyttede snart tilbage til Højskolens Nærhed og tilbragte sine sidste Aar i Øster Skerninge paa en lille Gaard, han havde købt. N. kan ikke regnes blandt de betydeligste Højskolemand, men blev dog sammen med Mads Hansen Banebryder for Højskolesagen i Sydfyn. Som Forfatter har han sin største Betydning. I det digterisk set matte Tiaar, 1860—70, da Romantikens Tidsalder er ved at udrinde, og Realismen endnu ikke er brudt frem, begyndte en folkelig Digtning, som kræse Æstetikere lidt foragtelig kalder Skolelærerlitteraturen, et Navn, der oprindeligt blev brugt, fordi mange af denne Digtningens Begyndere og Fortsættere var Skolelærere. N. er denne Digtningens Skaber. 1861—63 udkom 3 Bd.: „Fra Landet“ med djærve og friske Virkelighedsbilleder af Bønders og Smaaakaars-folks Liv i Vestsjælland, en realistisk folkelig Digtning, inden den literære Realisme brød frem. Disse Skildringer vandt stor Yndest og megen Udbredelse. N. skrev senere en stor Mængde Fortællinger (bl. a. „Tre Fortællinger“ 1864, „Bondeliv“ I—III 1867—69), men der var ikke Vækst i hans Forfatterkab, hans senere Arbejder ejer ikke de tidligeres Friskhed. Et Par Smaa-historier: „Om Hans, der kom paa Folkehøjskolen“ (1867) og „Om Karen, der kom paa Højskolen“ (1868), fik mange Læsere, men her som i andre af N.s Bøger træder Tendensen alt for tydeligt frem. — 1873 foretog N. for det Ancker'ske Legat en Rejse til Italien. Den og andre Rejser skildrede han

i livlige Rejsebeskrivelser. Mod Slutningen af sit Liv gav han i en Række Bøger Afsnit af sine Livserindringer: „Landsbyliv i Trediveerne“ (1894), „Seminarieliv i Fyrreerne“ (1894), „Højskoleliv i Tredserne“ (1896) og „Skolemesterliv“ (1897). De giver gode og fornøjelige Bidrag til deres Tids Kulturhistorie. D. i Øster Skerninge. — Gift 1857 Inger Elisabeth Getzsche; Separation 1883; hun d. 1895. F. N.

Litt.: Hustrus Slægt se Johs. Getzsche; Erindringer I „Hlst. Maanedsskr.“ 1887, ovenn. Bøger og „Sørø Amtstid.“ 26/1—27/4 og 29/12 1892; „Ill. Folkebl.“ 1871, Nr. 169; „Søndags-Posten“ 1873, Nr. 486; „Husvennen“ VI 1879; A. Petersen: „Den jonstrupske Stat“ 1884; Broberg: „En Protest“ 1895; Lohmann I „Nordallev. Søndagsbl.“ 1903; Zak. Nielsen: „Minder“ 1905—11; „Lærerne og Samfundet“ I 1913; Mar. Kristensen: I Skovrup; „Nordisk Digtning i Nyttiden“ I 1920; Hans Jensen I Antvorskov Højskoles Aarskr. 1922; Breve i Ollerup Elevforenings Festskr. 1919; Nekrologer I „Højskolebl.“ 1897 (af Lohmann), „Nordallev. Søndagsbl.“ s. A., „Ill. Tid.“ 21/8 s. A. og „Fyns Tid.“ 9/8 og 18/8 s. A.

Nielsen, Asta Sophie Amalie (f. ¹¹/₆ 1881), Filmsskuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Arbejdsmand Jens Christian N. og Ida Frederikke Petersen.

Tog som ung Undervisning hos P. Jerndorff, kom ind paa det Kgl. Teaters Elevskole, blev Elev af Em. Larsen og var ved Dagmarteatret 1902—05, deltog 1905—06 i „de ottes“ Turné til Norge og Sverige, rejste derpaa med P. Fjeldstrups Selskab og blev

1908 engageret ved Det Ny Teater, hvor hun var i to Sæsoner uden dog at gøre sig videre bemærket. Hun opgav nu den talende Kunst for den stumme og blev efter at have udført sin første Filmrolle i Urban Gads „Afrunden“ (1910) meget populær. Hun bosatte sig nu i Tyskland, fortsatte sin Virksomhed i Filmens Tjeneste og blev hurtigt et af Genrens største Navne med europæisk Berømmelse. Paa alle Biografteatre i Mellemuropa saas en Tid „die Asta“ i „Afrunden“. I sin Skikkelse, i sin bevægelige Mimik, i sine udtryksfulde Øjne ejer Fru N. ganske særlige Evner for Filmen, medens hun tidligere, som Skuespillerinde hævmedes af sin ru, næsten hæse Stemme. Blandt hendes Roller i Filmen kan nævnes Elena Fontana i „Barnet kalder“, Den lille Engel, Vajsenhusbarnet, Ivgittut, Margit i „Brødrene“, Pigen uden Fædreland og Suffragetten. Ogsaa i Pantomimen har hun forsøgt sig og i den sidste Tid tænkt paa at opgive Filmen for Scenen. — Gift 1) 1912 Forfatteren Peter Urban Gad; Ægteskabet opløst 1917. 2) 1920 Reserveløjtnant Freddy Wingårdh; Ægteskabet opløst. 3) 1923 Skuespiller Grigorij Chmara. C. B.

Litt.: 1. Mands Slægt se G. E. C. Gad; „Masksen“ 19/11 1910, 27/10 1912 og 4/8 1913; „Politiken“

¹²/₆ 1912, ³⁰/₁₂ 1920 og ²⁶/₁₂ 1922; A. Langsted: „A. N.“ 1917; „B. T.“ ¹¹/₆ 1918; P. Diaz: „A. N.“ 1919; „Nationaltid.“ ²⁷/₁ 1921; „B. T.“ ⁶/₄ 1923.

Nielsen, Augusta, se Afzelius, Augusta.

Nielsen, Axel Eduard Hjorth (f. ³⁰/₁₂ 1880), Nationaløkonom. F. i Kbh. Forældre: Klaverfabrikant Jens Anthon Edvard N. og Nanna Emilie Rønne. Blev Student 1898, Cand. mag. i Statsvidenskab 1903, vandt Universitetets Guldmedaille 1905, blev Dr. polit. 1908, var paa Studierejse i Udlandet 1908—10 og 1912, Underbibliotekar ved det Kgl. Bibliotek 1910, Professor i Statsvidenskab 1911. Som disse

Data antyder, har N. maaltbevidst arbejdet sig frem ad den videnskabelige Bane, til han i en ung Alder naaede Professoratet i Statsvidenskab efter W. Scharlings Død. Af hans ikke omfattende Produktion er Doktorafhandlingen om den faldende Rigsdalerværdi i Danmark 1671—1726 og Undersøgelsen over den tyske Kameralvidenskabs Opstaaen i det 17. Aarh. („Vidsk. Selsk. Skr.“ 1911) prægede af baade Evne og Villie til at trænge til Bunds i et vanskeligt historisk Stof. I det lille Skrift: „Forholdet mellem Nationaløkonomiens Teori og Politik“ (1912) viser N. stor Belæstthed, og Behandlingen af Problemerne er overmaade skarp-sindig. Han har desuden beskæftiget sig med moderne Penge- og Bankvæsen, udgav 1923 1. Del af en „Bankpolitik“ og rettede under Verdenskrigen en til Tider ret skarp Kritik mod Nationalbankens Guld- og Diskontopolitik; 1922 blev han Medlem af Nationalbankens Repræsentantskab. Iøvrig var N. Medlem af Den overordentlige Kommission af 1914 og gjorde baade her og i sin Egenskab af Formand for Kaffævnævnet af 1917 en betydelig Indsats af praktisk-økonomisk Art. — Gift 1916 Else Adolphine Petra Müller. Ægteskabet opløst 1922.

E. C.

Litt.: Slægt se H. Hjorth-Nielsen; Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1908; Univ. Aarb. 1904—05, S. 189 og 1911—12, S. 481 ff.; „Berl. Tid.“ ⁸/₁₀ 1922; Otto Himmelstrup i „Sorø Amtstid.“ ¹²/₄ 1923; „Nationaløk. Tidsskr.“ s. A.

Nielsen, Bentine Henriette Marie (f. ²⁷/₁ 1834), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Viktualiehandler Anders N. og Marie Dorothea Munck. Fik Undervisning af Th. Overskou med Scenen for Øje og debuterede paa det Kgl. Teater ²/₉ 1852 som Inger i „En Episode“, men, med de Erfaringer, hendes Debut havde skænket hende, besluttede hun at lære mere og at uddanne sig videre. Hun blev nu Elev af Høedt og optraadte paa ny ²⁸/₁₀ 1855 i Titelrollen i Samsøes „Dyveke“. Hun vakte i det hele Sympati, havde et indtagende Ydre og lagde Følelse og In-

derlighed i sin Replik. Men hendes Teaterbane blev ingen Dans paa Roser — hun, der havde nydt Heibergs Protektion, fandt ikke Naade hos Efterfølgerne, og da H. Christensen var bleven Direktør, stod Frk. N. paa Proskriptionslisten. Naar hun dog ikke afskedigedes, synes Grunden nærmest at have været den, at man alligevel ikke kunde undvære hende.

Hun spillede nu en Række nye Kvinderoller, hun var f. Eks. Leonora hos Holberg, Rosa i „Rosa og Rosita“, Mathilde i „De nygifte“, Mathilde i „En Skavank“, men gik snart over til Karakterrollerne og til det ældre Fag. I „Søstrene paa Kinnekullen“ var hun Ulrikke, hun udførte Fru Tjelde i „En Fallit“, Christine i „Arbejderliv“ og Gehejmraadinden i „Ambrosius“. Der var altid megen Alvor i hendes Kunst, hun virkede vederhæftig paa Scenen; de Menesker, hun fremstillede, var levende Væsener af Kød og Blod. Men hendes Repertoire var stedse begrænset, og dette var sikkert den egentlige Grund til, at hun med Udgangen af Sæsonen 1891—92 tog sin Afsked. Hendes sidste Optræden havde allerede fundet Sted ²⁸/₅ som Fru Friis i „I Ravnekrogen“. — Ugift. C. Bs.

Litt. Overskou: „Den dsk. Skueplads“ V—VI 1876, C. Thrane i „Ill. Tid.“ ²/₈ 1875; ast. ⁷/₂ 1904; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; R. Nøllendam: „Det kgl. Theaters Hst. 1874—1922“ I—II 1921—22.

Nielsen, Carl August (f. ⁹/₆ 1865), Komponist. F. i Nørre Lyndelse, Fyn. Forældre: Malermester, Musiker Niels Jørgensen og Maren Kirstine Johansen. Kom i Købmandslære, men Lysten til Musikken drev ham kort efter derfra, han blev ansat ved Militærmusikken i Odense og kom 1883 paa Konservatoriet i Kbh., hvor han fik Tofte til Lærer i Violin, Matthison-Hansen i Klaver og Gade og Rosenhoff i Teori og Komposition. 1889—1905 var han Violonist i det kgl. Kapel og blev efter Johan Svendsen Teatrets Kapelmester 1908, en Stilling han dog allerede 1914 opgav. Efter Otto Mallings Død 1915 blev han Lærer og Direktionsmedlem ved Konservatoriet. Siden 1915 er han Musikforeningens Dirigent. — N. har alle Dage haft sit Hjerte ved Kompositionen, langt mere end ved den reproduktive Musik. Han er ikke blot den største, men ogsaa den mest særprægede Komponist, dansk Musik i lange Tider har

ejet. Hans Fremkomst betegner det afgørende Brud med 19. Aarh.s Tonekunst i Danmark og markerer ny Epoke i dansk Musikhistorie. Fra dansk Toneromantik leder hans Musik over i dansk Tonerealisme, fra den Gade—Hartmann'ske Musiksfære til de nyeste Tidens musikalske Idékreds. I de første af hans Værker mærkes endnu Sporene fra det toniske Milieu, han er vokset op i (Suite for Strygeorkester 1888), men allerede Strygekvartetten i Gmoll viser ret tydelig Modstanden mod det overleverede, det traditionsmæssige Tonesprog, og lader skimte Trækkene i den karakteristiske Kunstnerprofil, der senere skulde blive ham egen, og som tog fastere og fastere Form gennem den lange Række af Kompositioner, der til Dato foreligger fra hans Haand: Kammermusikken (Strygekvartetterne i Fmoll, Op. 5, Esdur, Op. 14, Strygekvintet i Gdur), hvoraf især Fmoll Kvartetten er blevet populær (paa Grund af dens Indrømmelser til Publikum), Violinsonaterne (Adur, Op. 9, Gmoll), Klaverstykkerne (5 Klaverstykker, Op. 3, Symfonisk Suite, Op. 8, Chaconne), Sangene (J. P. Jacobsen, Ludv. Holstein), Obostykkerne (Op. 2), Kantaterne (Studentersamfundet, Universitetet, Landsudstillingen, Børsen). Skarpest tegnet staar hans Musikerfysiognomi i Orkesterværkerne og i Korværkerne (Symfonierne i Gmoll, Op. 7, „De fire Temperamenter“, Op. 16, „Sinfonia espansiva“, „Det Udslukkelige“, Korværkerne „Hymnus amoris“, Op. 12 og „Søvn“, Op. 18). Fra den blødere og blidere Toneføring i de ældste af disse Værker (og i Helios-Ouverturen) har N.s Stil udviklet sig til den skarpt mejslede, koncise og klare og samtidig stejle, af ubønhørlig Logik i Stemmeføringen prægede Udtryksform, der for hans Samtid — og vel ogsaa for Eftertiden — staar som det rette Kriterium paa hans Kunst. Denne hans Stil er iøvrig stærkt differentieret — nu og da tilmed paa virket af ældre Tidens Musik — og kan daarlign klassificeres; bedst kan den karakteriseres ved at iagttage de enkelte Momenter i dens Sammensætning: formalt set de klare Dispositioner, den næsten klassiske Formsans, der præger den; rytmisk set dens prægnante, korte, næsten stakaandede Metrer; orkestralt betraget dens indtil det absurde Udnyttelse af Instrumenterne, der er saa konsekvent gennemført, at Menneskestemmerne („Sinfonia espansiva“) maa tages med i Instrumentationen for at dække Klangbehovet; harmonisk set dens Dristighed, der sommetider slaar over i Atonalitet og som i Samklangsforholdet ofte afføder Harmonier, der i Virilitet, ja til Tider i „Haardhed“, overstiger, hvad nyere Musik ellers opviser; dertil den mesterlige Kontrapunktik, hvor Stemmerne i Tonevævet synes næsten skinsygt at vaage over deres Selvstændighed, og endelig Melodiføringen, der er fri

for alt Føleri, hyppig grænsende til det asketiske, altid aandende en ren Glæde over Intervalforholdet som saadant, over den enkelte og pure Tonefølge i sig selv. — For Teatret skrev N., foruden en Del Scenemusik („Snefrid“, „Ulvens Søn“, „Tove“, „Willemoes“, „Hr. Oluf“, „Hagbart og Signe“, „Aladdin“, „Moderen“), Operaerne „Saul og David“ (E. Christiansen, Kgl. Teater 1902) og „Maskarade“ (Vilh. Andersen, Kgl. Teater 1906), den første i en storladen, helt oratoriemæssig Stil, den sidste i en Tonebarok, dansk Musik ikke kan opvise Magen til. Medens N.s lige nævnte Tonekunst i det store og hele (her kan ogsaa medtages Violinkoncerten) har Føling baade med dansk og fremmed Musik, vender en bestemt Side af hans Virksomhed som Sangkomponist saa afgjort indad mod Danmark, nemlig hans Komposition af Fædrelandssange og Viser. Hvor Romantikken slog sig til Taals med den martialske „Kong Christian“ og den følsomme „Der er et yndigt Land“, sætter N. ind med virkelighedsnære og realistiske Sange som „Du danske Mand“, „Fædreland“, „Havet omkring Danmark“ (af „Willemoes“) etc. Sammen med Laub har han dyrket Visen („En Snes danske Viser“). Hvor Laub mere præges af dansk Folkevisestil, har N. nærmest anslaaet den tyske Liederstil fra Schultz' Tid, men denne Liederstil har dog det Drag af dansk Tonefølelse over sig, der saa ubetinget henvender sig til N.s Landsmænd. — N. har ret langsomt banet sig Vej frem i sin Samtids Bevidsthed. Den romantiske Musiks Epigontid trykkede ham i lange Tider, og først i Begyndelsen af 20. Aarh. stod det klart for enhver, at han var en ny Tids, en ny dansk Musiks Fører. Den megen Medgang og den stærke Indflydelse, han paa det senere har faaet paa dansk Musikliv (foruden rent kunstnerisk at have dannet „Skole“ har N. ogsaa praktisk stærk Føling med Nutidens Musik: Konservatoriet, Musikforeningen, Det Anckerske Legat, Samf. til Udgivelse af dansk Musik etc.), har maaske ikke altid været lige heldig for en sund Trivsel af dansk Tonekunst. Som Kunstner vil hans Samtid stedse betragte ham som en af de største, dansk Musik har fostret. — Gift 1891 Billedhuggerinden Anne Maria Brodersen (s. d.). E. A.

Litt.: „Hver 8. Dag“ 1897; H. Ploug i „Ill. Tid.“ ²⁰/₁₁ 1902; „Dsk. Tidsskr.“ 1903, S. 64; R. Bergh i „Tilskueren“ s. A.; „Masken“ ²⁷/₆ 1915; O. E. Ravn i „Ugens Tilskuer“ VI s. A.; Lyngø, „Dsk. Komponister i 20. Aarh.s Beg.“ 1917; Seligmann i „Samtiden“ 1919; „Berl. Tid.“ ⁷/₁ 1922; „Politiken“ ²⁵/₁ s. A.; „Nationaltid.“ ³/₄ 1923.

Nielsen, Caroline Louise Sophie Amalia (¹⁹/₆ 1797—⁸/₆ 1869), Skuespillerinde. F. i Mecklenborg. Forældre: Skuespiller Ernst Walter og Hustru. Forældrene var Medlemmer af det Franckske tyske Skuespillerselskab, der gav Forestillinger i Odense og senere i Somme-

ren 1814 paa Hofteatret i Kbh. Blandt Personalet lagde man især Mærke til den unge

Caroline Walter, som havde en frisk Sangstemme og et nydeligt scenisk Udvortes. Det Kgl. Teater antog hende som Elev, hun kom hurtigt til at tale korrekt Dansk, skønt en Smule Accent stadig kunde mærkes. Af Kapelmester Kunzen fik hun Undervisning i Sang, og alle-rede ^{21/10} 1815 debuterede hun i Titelpartiet i Schultz' Opera „Aline“, gjorde Lykke og blev fast ansat. Hun vandt Publikums Yndest ved sin indtagende Personlighed, ved den Sympati, hvormed hun forstod at præge sine sceniske Skikkelser, ved sit smukke og varme Blik. Men da hendes Stemme tidlig mistede sin Charme, og hendes dramatiske Evne mere beroede paa hendes ungdommelige Ynde end paa et stærkt og ejendommeligt kunstnerisk Temperament, fik hun allerde sin Afsked 1833. D. i Kbh. — Gift 1) 1821 Skuespiller Hans Bull Rind (s. d.), d. 1821. 2) 1823 Skuespiller N. P. N. (s. d.), Ægteskabet opløst 1831; han d. 1860.

C. B.

Litt.: Overskou: „Den dsk. Skueplads“ IV—V 1862—64; „Personalh. Tidskr.“ IV 1 1898; Abrahams: „Medd. af mit Liv“ 1876, S. 73; R. Nøtten-dam: „Breve fra dsk. Skuespillere og Skuespil-lerinder“ II 1912, S. 195; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96.

Nielsen, Charles Viggo (f. ^{8/12} 1872), Forretningsmand, Jurist. F. i Kbh. Forældre: Sadelmagermester Christian Ludvig N. og Wilhelmine Agerøe. Tog Præliminæreksamen

1887 og fik Ansættelse først i Bankierfirmaet Aug. Lunn & Co. (1887—90), siden hos Levin & Sønner (1890—94) og drog saa til Udlandet, hvor han opholdt sig til 1898 — først i Graz („Styria Werke“), dernæst i Magdeburg („Pan-

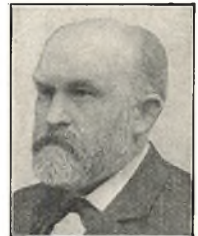
ther Werke“) og endelig i Paris („Société La Française“). Efter sin Hjemkomst etablerede han sig i Kbh. som Grosserer i Motor- og Cyklebranchen, drev Forretningen op til et ikke ubetydeligt Omfang, men likviderede den 1910. Hans Interesse for boglige Sysler drev ham til at fatte Beslutning om at ville være Jurist, og med en for hans Alder ret usædvanlig Energi kastede han sig over Læsningen, tog 41 Aar gl. Studentereksamen 1913, blev Cand. juris 1917 og Landsretssagfører 1920. N., der er en meget flittig, energisk og rettænkende Mand med idealistiske Anskuelser i flere Retninger, har særlig gjort sit Navn kendt gennem sin

betydelige Indsats i den af Krigsaarenes for-tvilede Boligforhold fremkaldte Lejerbe-vægelse. Han var 1917—21 Formand for de samvirkende Lejerforeninger og 1919—22 Medlem af Overnævnet for Huslejesager for Kbh. og Frbg. Sin i nogle Aar afbrudte Forbindelse med Motor- og Cyklebranchen op-tog han igen 1917, da han blev — og siden har været — Sekretær og juridisk Konsulent for Automobil- og Cyklegrosserer-For-eningen. N. er Georgeist og var 1913—14 Formand for Henry George Foreningens Kbh.skreds. Han har udfoldet en ret omfat-tende Publicistvirksomhed. Han udsendte 1912 „Vore Nabolandes Aktieret“, 1917 „Haandbog i Aktieret“, 1920 „Dansk Hand-eldsleksikon“ og 1922 „Konkurrenzverbote“. Han har desuden i Hages Haandbog 4. Udg. skrevet Afsnittene om Handelslære og Vek-selret samt forskellige Artikler i „Salmon-sens Leksikon“, i „Ugeskrift for Retsvæsen“ og i udenlandske Tidsskrifter. — Gift 1902 Ettan Sophie Maegaard. C. T.

Litt.: Hustrus mødrene Slægt 1 „Mouritz Trap Frils' Forfædre og Efterslægt“ 1911; „Ugeskr. f. Retstv.“ 1920, S. 368.

Nielsen, Morten Christian (^{24/7} 1835—^{15/12} 1891), Højskolemand, Filantrop. F. i Skib-sted ved Hadsund. Forældre: Snedker Niels

Knudsen og Johanne Mortensdatter. Tog 1856 Lærereksamen, var 1856—58 Lærer ved Garni-sonsskolen i Altona og knyttedes 1858 til Hind-holm Højskole, der var oprettet og lededes af Forstanderen for Op-dragelsesanstalten Hol-steinsminde A. Stephan-sen (s. d.). N. deltog i

Krigen 1864 som Løjtnant, var med ved Mysunde og blev taget til Fange ved Dybbøl ^{18/4}. Efter Hjemkomsten fortsatte han sin Gerning paa Hindholm, som han købte 1867. Under N.s Ledelse voksede den til at blive en af Landets største, enkelte Aar var den besøgt af op imod 200 Elever. Da Ste-phansen døde 1870, blev N. tillige Leder af Holsteinsminde til 1879, da L. Budde over-tog Stillingen. — Gennem sin Højskoleger-ning og sin Foredragsvirksomhed uden for Skolen fik N. megen Betydning navnlig for den sjællandske Bondestand, fra hvilken han fik sine fleste Elever. Han lagde mere Vægt paa Kundskabsfagene end Kold, hans Skole var kristelig set ikke grundt-vigsk præget, men han optraadte aldrig som L. Bjørnbak som Angriber af den grundt-vigske Retning. Han satte sig som Maal: „at bibringe de unge saa meget som mulig af klar og levende Kundskab, vække deres Tænkeevne og Dømmekraft“. N. var et stærkt bevæget aandeligt Menneske af gam-meldags Kristentro, stolende paa Guds For-

syn, hvilket hans Breve fra Krigsaarene giver det smukkeste Vidnesbyrd om, en Mand med varm Følelse for Fædrelandets Forhold og for sine Medmennesker. Som Taler og Lærer var han betydelig. Gennem sine Foredrag om kristelige, historiske og sociale Spørgsmaal talte han mere til Villien end til Følelsen, og hans egen Energi og Kækhed virkede smittende. Politisk stod han navnlig i Forsvarsspørgsmaalet paa Højres Side og stillede sig 1887 uden Held til Valg i Fuglebjerg. Hans Deltagelse i Politik skadede hans Skole, saa Elevantallet daledede betydelig. Fra 1863—80 udgav N. Maanedsskriftet „Hindholm“, hvis Afhandlinger vidner om hans mangeartede Interesser. Fra Engelsk oversatte han Amerikaneren W. E. Channings Bog: „Om Dannelse og Selvopdragelse“ (1866). 1887 udnævntes han til Kaptajn. D. paa Hindholm. — Gift 1863 Laura Vilhelmine Marie Stallknecht, d. 1906.

Litt.: Erindringer I „Hindholm“ IX—X 1873—74; „Dagbl.“ 6-8/3 1887; L. C. Nielsen: „Chr. N.; en dansk Højskolemand“ I 1900; „Sorø Amtstid.“ 2/7 1902; „Højskolebl.“ 1914, S. 873 ff.; „Sydsjæll. Venstrebl.“ 24/12 1919; Chr. Christensen: „Min Livsførelse og Virksomhed“ 1918; L. P. Jensen: „Hindholm. Halvtredsaaarige Erindringer“ I „Aar-bog f. Hist. Samf. f. Sorø Amt“ 1921; Brev I J. P. Jensen: „Den sjæll. Bønde H. P. Andersen“ 1919; Nekrologer I „Næstved Avis“ 18/12 og 24/12 1891 og „Højskolebl.“ 1892, S. 321 ff.

Nielsen, Christen (15/6 1838—13/8 1895), Journalist. F. i Horne ved Hjørring. Forældre: Husmand Niels Christensen og Birthe

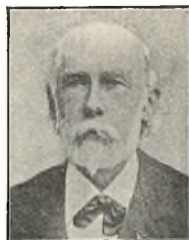
Larsdatter. Kom i Handelslære, tog Præliminæksamen og 1862 dansk juridisk Eksamen, blev derefter ansat paa Kjær Herreds Kontor i Nørresundby og blev 1872 Underretssagfører. Han skrev Artikler i „Nordjyllands Folkeblad“ og blev dets Redaktør 1874. Marts

1877 overtog han „Jyllandsposten“ og ledede den til sin Død. Han var en dygtig og energisk Bladmand, der bragte Bladet stærkt i Vejret og som Foregangsmand bl. a. i Efterretningsvæsenet fik stor Betydning for Provinspressen. Efter engelsk Mønster lejede han en Telegrafledning fra Kbh. visse Timer om Natten og lod sig de sidste Nyheder telegrafere. Politisk var han Højremand, paavirket af Ploug, kunde være skarp i sin Polemik og hævdede ofte Særstandpunkter. Han stod indenfor Regeringen Ingerslev nærmest, angreb Agrarerne heftig, men gik 1894 helt med Forliget; hans Selvstændighed skaffede ham en Del Uvener i Højre. Efter hans Død overtog Sønnen Søren Wittrup N. (f. 25/7 1867) Redaktionen, blev Ejer 1910 og fører Bladet videre efter lignende Principper. D. i Aarhus. —

Gift 1865 Ane Helene Mathilde Wittrup, d. 1910.

Litt.: C. C. Clausen: „Aarhus“ 1899, S. 62; Nekrologer i „Jyllandsposten“ 14/8, 18/8 og 22/8 1895, „Aarhus Stiftstid.“ 13/8 s. A., „Aarhus Amtstid.“ 13/8 s. A. og „Nationaltid.“ 14/8 s. A.

Nielsen, Christian Vilhelm (28/8 1833—27/4 1910), Arkitekt. F. i Kbh. Forældre: Snedkermester, Billedskærer Peter Christian N.

og Ane Kristine Sørensen. Uddannedes hos Hetsch, gik samtidig paa Kunstakademiet og fik 1855 den store Sølvmedaille. 1856 og 1873 rejste han i Udlandet. Hans betydeligste Byggearbejder er Kokkedal og Smidstrup i Nordsjælland og Ejendommen Sct. Annæ Plads

17. Det er dog ikke som Bygmester, men som Lærer i Perspektivtegning, han har gjort sig kendt. 1862—90 var han Lærer paa Akademiets Perspektivskole og fra 1890 Docent ved samme. Han nedlagde sin store Viden om Perspektiven i forskellige Værker, bl. a. „Linearperspektiven“ (1869; 2. Udg. 1884), „Fra Perspektivens Enemærker“ (1893), „Praktisk Perspektiv“ (1894) og „Perspektivens Historie“ (1895 ff.), hvilke Arbejder gjorde hans Navn kendt ved Udlandets Tegneskoler. Han drev tillige kunsthistoriske Studier, har udgivet en Del mindre Afhandlinger om forskellige Tidens Kunst og Kunstnere og skrev lige til sin Død Artikler i „Arkitekten“ om Arkitekturhistorie. N. var en flittig Fremstiller af smaa Akvareller med arkitektoniske Motiver, behandlede med en vis sirlig Tørhed, som han fra 1869 udstillede paa de aarlige Charlottenborgudstillinger. D. i Kbh. — Gift 1861 Caroline Jacobine Sørensen, d. 1878.

Litt.: Erindringer I „Ill. Tid.“ 27/3, 3/4 og 17/4 1904 og „Arkitekten“ s. A.; E. Schlødt I „Ill. Tid.“ 2/6 1901; „Arkitekten“ 1901—02; Nekrologer i „Arkitekten“ 1910, „Berl. Tid.“ 27/4 s. A. og (af N. L.) i „Politiken“ 28/4 s. A.

Nielsen (egl. Frederichsen), **Peter Edvard** Emil (17/4 1824—9/4 1899), Officer, Skytteforeningsagitator. F. i Odense. Forældre: Snedkermester Frederich N. og Ane Marie Petersen. Traadte som frivillig ind i Hæren 1848, blev som Sekondløjtnant saaret i Slaget ved Fredericia, deltog ogsaa ved Isted, hvor han blev udnævnt til Premierløjtnant, blev Kaptajn 1864, afgik fra Linien 1879, blev Kaptajn i Forstærkningen 1881, afskediget 1886, fik 1889 Oberstløjtnants Karakter. N. er en

af Skyttesagens ivrigste Forkæmpere herhjemme. Allerede mellem Krigene havde han i Nordslesvig samlet et stort Antal Medlemmer under en lignende Organisation som den, der senere blev indført over hele Landet. Efter Tabet af Slesvig blev han forsat til Nyborg, hvor han med fornyet Iver optog Arbejdet i Skyttesagens Tjeneste, og det var navnlig i denne Del af Landet, Svendborg Amt, han virkede, men hans Virksomhed her blev ogsaa gjort frugtbringende for de andre Dele af Landet. N. var Entusiast og Idealisten, der undfangede Ideerne, medens andre gav dem praktisk Form. 1865 blev han Medlem af den nye Centralkomité, og s. A. stiftede han Svendborg Amts Skytteforening, hvis Sekretær og egentlige Leder han blev i de følgende Aar. Foreningen omfattede kort efter sin Stiftelse hele Amtet, undtagen Langeland og Ærø, inddelt i 34 Skyttekredse med ialt 3223 aktive og passive Medlemmer. Foruden Skydning øvedes ogsaa Eksercits og senere i enkelte Kredse ogsaa Hugning, Bajonætfægtning og Gymnastik, og S. A. S. blev et Eksempel til Efterfølgelse for de andre Kredse Landet over. N. gjorde ogsaa et stort Arbejde for den frivillige Selvbeskatning. D. i Kbh. — Ugift.

F. K.

Litt.: Erlindringer i „Vort Forsvar“ 1892; sst. ^{23/7} 1899 ff. og 1906; „Næstved Avls“ ^{9/1} 1892; „Nyborg Avls“ ^{19/1} 1895; „Skyttesagen i Danmark gennem 50 Aar“ 1911, S. 132 ff.; „Mil. Tid.“ 1911; H. R. Egebjerg; „Svendborg Amts Skytteforening i 50 Aar“ 1915; Nekrologer i „Berl. Tid.“ ^{1/1} 1899 og „Mil. Tid.“ s. A.

Nielsen, Ejnar (egl. Einar) August (f. ^{9/7} 1872), Maler. F. i Kbh. Forældre: Kgl. Hof-Skomager Frederik N. og Eva Amalie Jespersen. Kom i Malerlære, blev Svend med Sølvmedaille 1892 og var Akademiets Elev Febr. 1890—Jan. 1893. Derpaa gik han en Vinter hos Zahrtmann. I følgende Udstillinger har N. deltaget: Charlottenborg Foraarsudstilling 1893, 1898—1904, 1908, 1912—15, 1919, 1921,

Kunstnernes Efteraarsudstilling 1911, 1914—15, Verdensudstillingen i Paris 1900 (Bronzemedaille), de danske Udstillinger i Kunstgewerbe-Museum, Berlin 1910, Brighton 1912 og hos Liljevalch, Stockholm, 1919, den internationale Udstilling i Rom 1911, den skandinaviske i New York 1912 og den baltiske i Malmø 1914. Hans Udenlandsrejser er: Paris 1900—01, Italien 1902, Ophold i Italien og Paris 1905—11 kun afbrudt af Sommerbesøg i Gjern ved Silkeborg (store Akademistipendier 1908 og 1909), Spanien 1916 for Anckers Legat 1915 og mindre Rejser til Norge, Sverige og England. Af Akademiet har han modtaget Aars-

medaillen 1. Gang 1903 for „Den Svangre“ (Museet i Gøteborg), 2. Gang 1908 for „En læsende Blind“, Thorvaldsens Medaille 1913 for „Min Moder“ og Eibeschutz' Legatpræmie 1914 for „Job“. Han blev Medlem af Akademiraadet 1917, udtraadte Marts 1920, men ansattes som Professor Okt. s. A. N. er den mest udprægede Repræsentant i dansk Maleri for Ny-Romantikken i 90'erne (som hos os indledes af Willumsen), den Bevægelse, der — vendende sig mod det foregaaende Decenniums Naturalisme og Stræben efter Objektivitet — af Kunsten tilvædede Udtryk for personlig Opfattelse af Tilværelsen, i den saa et Mittel til Personligheds-Udløsning. Samtidig søgte Bevægelsen som bærende kunstnerisk Udtryksform en monumental, dekorativ Stilisering, der da fremstod mere som Resultat af Overvejelse og bevidste Bestræbelser end af spontan Vækst. N. skød Mennesket radikalt i Forgrunden o: han koncentrerer alt i sit Værk om Mennesket, alt, selv Naturen, underordner sig dette ene, og alt eksisterer kun gennem hans særpræget betonedede Opfattelse — det hele bliver den Syntese, den Sandhed i Tilværelsen, som han har vundet som den forløsende i Kampen for sin Personlighed. Denne hans Livsopfattelse er en Pessimisme, ensidig og helstøbt, der ruger over tunge Emner som Dødens Gru („Krøblingen og Døden“, Thielska Galleriet, Stockholm), dens knugende Alvor („— og i hans Øjne saa jeg Døden“, Kunstmuseet) og Tilværelsens ubarmhertige Haardhed mod Menneskene („Den syge Pige“, Kunstmuseet; „Job“). Men denne Pessimisme er positiv, er bragt i Harmoni, i Ligevægt og derfor blevet en Livsfølelse af religiøs Værdi. I N.s Værker lever og aander den dybe Medfølelse for Menneskene som det hans Personlighed bærende („Mennesker lytte til Klokkerne, der ringe Dagen ned“). Lidelsens inderste Væsen er ikke Ve, men Kærlighed („Den Blinde“, Hirschsprungs Samling; „Mand og Kvinde“, Kunstmuseet) og Ophøjelse („Portrætgruppe“; „Den Svangre“). Og han er Kunstner i Kraft af sin aandelige Personlighed, ikke af et specifikt artistisk Talent. Ved sin Myndighed naar den at tiltvinge sig Udtryk under den rent ydre Kamp paa Lærredet. Thi hans væsentligste Medium er trods alt ikke hans stærkt fremtrædende, stilerede Linieføring, men den kærlighedsfulde, af Mildhed og Medfølelse baarne Gennearbejdelse af Enkeltformerne og disses plastiske Virkning. Hans Billeder er i Grunden Modelmaleri, idet deres Helheder vel er afvejede til Komposition, men dog summarisk Sammenstilling. Ligesom de nævnte Arbejder er N.s Portrætter (Ellen Key, Stockholms Nationalmuseum; Enkefru F., Ateneum, Helsingfors) store Galeribilleder. I Mellemstunder har han tillige malt mindre Studier og Skitser af Landskaber

(Bretagne, Lapland, Spanien), af Interiører med Figurer (Bretagne, Lapland) og Blomster. Hans stejle Særprægethed i baade Indhold og Udtryksform har vakt stærk Modstand, men ogsaa gjort Beundringen dybere hos de forstaaende. — Gift 1) 1901 Marie Thaarup; Ægteskabet opløst. 2) 1906 Elin Esther Marcus. S. S.

Litt.: „Ill. Tid.“ ²⁹/₁₀ 1901 (af F. Beckett); „Ord och Bild“ XII 1903 (af Karl Wählin), XXIX 1920 S. 8 (af Klas Fähræus); „Zeltschr. f. bildende Kunst“ Jahrg. 38 1903 S. 305 f. (af Emil Hannover); „Politiken“ ³⁰/₄ og ¹⁴/₅ 1908 (af Jens Thils), ¹³/₁₀ 1920 og ⁹/₇ 1922; „Kunstbl.“ 1909—10 (af Carl V. Petersen); Biografi i Kat. til „Exhibition of contemporary Scandinavian art. N. York 1912“; „Berl. Tid.“ ²²/₁₀ 1918, ¹¹/₄ 1919 (af Th. Oppermann), ¹⁶/₁₀ 1920; „Ill. Tid.“ ⁴/₅ 1919 (af S. S.); „Zahrtmann. Mindebog“ udg. af F. Hendriksen 1919; Sv. Leopold I „Verden og vi“ ¹⁸/₅ 1919; V. Henningsen I „Kirken“ 1919; „Soc.-Dem.“ ²⁹/₃ og ¹³/₁₀ 1920; „Aftenposten“ ³¹/₁₀ 1920; „Nationaltid.“ ¹⁷/₁₀ 1920; Jens Thils I „Nord. Kunst“ s. A., S. 144 ff., 156 f.

Nielsen, Emma, se Thomsen, Emma.

Nielsen, Frederik Carl Christian (f. ²¹/₅ 1851), Telegrafembedsmand. F. i Kbh. Forældre: Høker Rasmus N. og Sophie Andersen.

Blev Student 1869, kom n. A. i Store Nordiske Telegrafskabs Tjeneste og blev sendt til Kina og Japan. 1878 vendte han tilbage og blev Sekretær hos Selskabets Direktion. 1883 blev han Kontorchef i London, 1891 blev den vigtige Stilling som Driftsbestyrer for Selskabets Station i London og som dets Repræsentant i England betroet ham; i denne Stilling forblev han, til han 1915 tog sin Afsked. Foruden at have været en særdeles dygtig Mand i sin Embedsstilling har han vist stærk Interesse navnlig for det danske Menighedsliv i London; han er saaledes Formand for den danske Menigheds Kirkeraad og Værge for den danske Kirke i Poplar; desuden er han Formand for Scandinavian Benevolent Society i London og sidder i Komiteen for Studiet af skandinaviske Sprog ved Londons Universitet. — Gift 1879 Antoinette Caroline Manicus. M. C. H.

Litt.: Erindringer i „Erindringer og Fortællinger fra Store Nordiske“ 1919; „Det Store Nord. Telegrafskab 1869—94“ 1894; Ax. Sørensen: „Studenterne fra 1869“ 1894; Har. Faber: „Danske og Norske i London“ 1915; Dalberg og Plum: „Metropolitanskolen“ 1916.

Nielsen, Friederich Carl Emil (²⁸/₁ 1769—²⁰/₁₂ 1851), Veterinær. F. paa Augustenborg. Forældre: Stutmester Nicolai N. og Friderike Henriette Wagrien. Moderen Datter af Hertug Frederik Carl af Pløen. Blev Student 1787 og tog Dyrlægeeksamen 1790, ansattes ved Frederiksborg Stutteriet, hvor hans Fader var Stutmester; efter dennes Død 1798 blev han selv Stutmester der. N. foretog flere

Udenlandsrejser (Tyskland, Polen, Moldau etc.) for at studere Stutterivæsen og Hippologi og for — sammen med Svogeren Erik Viborg (s. d.) — at indkøbe vilde Heste til Stutteriet. N. har bl.a. skrevet nogle Beretninger om udenlandske Stutteriforhold og om Frugtbarheden paa Frederiksborg Stutteriet. Han siges at have været en dygtig Stutterierimand, Anskuelserne herom er dog ret delte. Hans Ledelse af Frederiksborg Stutteriet blev stærkt kritiseret, og dette var vistnok Grunden til, at han 1833 søgte og fik sin Afsked, hvorefter han bosatte sig ved Værløse. D. i Kbh. — Gift 1794 Petrine Sophie Lakier, d. 1846. L. Ba.

Litt.: E. Collin: „H. C. Andersen og det Colinske Hus“ 1882, S. 560.

Nielsen, Frederik Ferdinand (f. ²¹/₁₀ 1868), Afholdsmænd, Politiker. F. i Odstrup, Odsherred. Forældre: Gaardejer Niels Christensen og Louise Mortensdatter. Var Landvæsenselev paa Frydendal 1885—86 og paa Blagaard Seminarium 1889—90, overtog Fødegaarden 1894, var 1901 Medredaktør af „Randers Venstreblad“, 1896—1909 Redaktør af det frisindede Højskoleblad „Dansk Folketidende“.

Han blev Afholdsmænd 1888 og blev efterhaanden en af Sagens mest fremtrædende Mænd, Medlem af Bestyrelsen for Dansk Afholdsselskabs Landsforbund 1903, dets Formand 1921, Redaktør af Afholdsbladet „Folkevennen“ 1900. 1913 var han den danske Stats Repræsentant ved Antialkohol kongressen i Milano, 1919 ved den nordiske Afholdskongres i Helsingfors. 1897 udgav han Pjecen „En Kulturstrøm“, 1904 med M. Balle „Danmarks Afholdsforenings Jubilæumsskrift“. Han er som Afholdsmænd rolig og besindig, absolut Forbudstilhænger. Han har siden 1890 virket som Foredragsholder og havde 1914 holdt over 2500 Foredrag. Som Politiker sluttede han sig 1905 til det radikale Venstre, stillede sig 1906 og 1909 til Folketinget i Fakse, valgtes 1910 i Viborg og genvalgtes til 1920. Han var 1915—20 Sekretær i Tinget, tog 1910—12 og 1918—20 Del i Forhandlingen om Beværterloven, til sidst som Ordfører, var tillige Ordfører for Loven om Aarhus Banegaard 1914—16 og Formand for Udvalgene om Margarine lov 1915—16, Automobillov 1916—18 og Valglov 1919—20. 1918—20 sad han i det radikale Folketingsvenstres Bestyrelse. — Gift 1894 Maja Jørgensen. P. E.

Litt.: Erindringer i „Tanker og Minder udg. af Afholdatalernes Forbund“ 1904; „Skive Folkebl.“ 18/3 1910 og 27/3 1913; Bertelsen: „Viborgkredsens Folketingmænd“ 1918, S. 54 f.; A. Schmidt: „Afholdssagens Verdenshist.“ IV 1914, S. 259 ff.

Nielsen, Fredrik Kristian (30/10 1846—24/3 1907), Kirkehistoriker. F. i Aalborg. Forældre: Købmand Lauritz N. og Andrea Wølf-

ferdt. Blev Student 1863 og Cand. theol. 1870, var derefter Manuduktør og Lærer og foretog 1871 en Studierejse til tyske Universiteter. 1873 blev han Kateket ved Vor Frelzers Kirke i Kbh., hvor P. A. Fenger dengang var Sognepræst, og Samarbejdet med denne virkede i høj Grad berige-

gende og befrugtende paa N. Ved Siden af Præstegerningen fortsatte han sine Studier, der efterhaanden samlede sig om Romerkirken i nyere Tid; herom holdt han 1876 Forelæsninger paa Universitetet (udgivne under Titlen: „Romerkirken i det XIX Hundredeaar“ 1, 1876; 2. Udg. 1895—98; 2. Del kom 1881), og 1877 udnævntes han til Professor i Teologi med Kirkehistorie som Hovedfag; efter en Snes Aars Virksomhed i denne Stilling blev han 1900 Biskop i Aalborg og forflyttedes 1905 til Aarhus. Som Universitetslærer samlede han altid store Skarer om sig; hans Forelæsninger var livlige og fængslende, og med sin ypperlige Hukommelse beherskede han et meget stort Stof af Enkeltheder fra vidt forskellige Omraader; derimod havde han mindre Forstaaelse for de store Principper, der bestemmer den historiske Udvikling, og gjorde som Regel ikke noget Forsøg paa at forstaa den organiske Sammenhæng mellem de enkelte Begivenheder. Disse Ejendommeligheder præger ogsaa hans kirkehistoriske Lærebøger, den udførlige „Haandbog i Kirkens Historie“ I—II (1885—92, 2. Udg. 1893—98) omfattende Oldtid og Middelalder; den noget mindre: „Kirkehistorie“ (1900 ff.), som han selv kun naaede at føre frem til ca. 1700 (fortsættes af Vald. Ammundsen) samt den korte: „Ledetraad i Kirkens Historie“ I—II (1887; 5. Udg. 1905). 1879 blev han Dr. theol. for en Afhandling om Tertullians Etik. 1874 skrev han et Lejlighedsskrift „Om Udgaverne af Luthers „Traubüchlein“ og 1878 „Aktstykker til Gudstjenestens og Liturgiens Historie“. Han var endvidere stærkt interesseret i at udbrede kristelig og kirkelig Oplysning blandt dannede Lægfolk, og derfor redigerede han 1886—96 10 Bind „Smaaskrifter til Oplysning for Kristne“, af hvilke han selv udarbejdede adskillige („Hofpræst Støcker og den kristelig-sociale Bevægelse, i Berlin“ 1886; „Frelsens Hær“ 1887; „Char-

les Kingsley“ 1888; „John Wesley“ 1891 o. fl.); et større Arbejde af samme Art er „Statskirke og Frikirke, en historisk Skildring“ (1883), og et almenoplysende Formaal havde ogsaa det store „Kirkeleksikon for Norden“, hvis Udgivelse han paabegyndte 1896, men som endnu ikke er afsluttet. Hans stærkt polemiske Natur førte ham ind i mange litterære Fejder; stærkest stod Striden om hans Skrift „Frimureriet i Norden“ (1882); overfor Kritikken især fra H. Scharlings Side søgte han at forsvare Grundtvig, som han bestandig følte sig staaende i Discipelforhold til („De nye Salmer“ 1891; „Luther og Grundtvig“ 1891; „Professor Caspari og Grundtvig“ 1893), og de romersk-katolske Angreb paa Luther imødegik han i „Om Luthers Person“ (1893); blandt hans øvrige Stridsskrifter kan nævnes: „Den moderne Jødedom“ (1878), „Den konfessionsløse Skole“ (1880), og „Kristendom og Politik“ (1885). Han havde tidlig drevet Journalistik; 1872—82 var han „Dagbladet“s teologiske Medarbejder, og et Udvalg af sine Artikler deri udgav han 1884 under Titlen: „Karakteristikker og Kritikker“; 1873—82 var han Medredaktør af „Dansk Kirketiden- de“, og i sin Ungdom fremtraadte han ogsaa som Skolebogsforfatter („Lærebog i Verdenshistorien til Brug for Realskoler og Pigeskoler“ I—IV 1875—76; I—III i 2. Opl. 1888—89; IV i 3. Opl. 1896). Endelig tog han med stor Iver Del i praktisk-kirkeligt Arbejde. 1880—94 var han Medlem af Udvalget for den danske Mission i Amerika, 1893—1900 af det kirkelige Raad; 1904 blev han Medlem af det kirkelige Udvalg og dettes Underudvalg for Kirkeforfatningssagen. Han sad ogsaa i den Komité, der udgav „Psalmebog for Kirke og Hjem“; forinden (1880) havde han besørgt Udgivelsen af „P. A. Fengers Kirkepsalmebog“ og „Nyt Tillæg til P. A. Fengers Tillæg“, og sammen med daværende Provst (senere Biskop) Skat Rørdam udformede han et Forslag til en revideret Liturgi for Daab og Nadver. D. i Aarhus. — Gift 1874 Cathrine Marie Magdalene Groth.

H. M.

Litt.: Slægt i J. H. Nielsen: „Stamt. over Efterk. af Chr. Nielsen i Hjørring“ 1908; Selvbiografi i „Levnedbeskrivelser af de ved Kbh.s Univ. 400aarfest promoverede Doktorer“ 1879; „Ill. Tid.“ 1/4 1900; „Nationaltid.“ 18/3 s. A.; „Politiken“ 18/3 s. A.; „Frit Vidnebyrd“ 18/1 1901; G. Brandes I „Det ny Aarh.“ I 1904, S. 707 f.; „Nationaltid.“ 10/3 s. A.; „Vendsyssel Tid.“ 23/5 og 28/11 1905; J. C. Kall o. fl.: „Biskop F. N.“ 1911—12; A. Th. Jørgensen i „Berl. Tid.“ 23/1 1912; „Otto Møller og Skat Rørdam“ 1915—16; Nekrologer i „Nationaltid.“ 26/3 1907, „Berl. Tid.“ 23/3 s. A., „Vort Land“ 27/3 s. A., „Aalborg Stiftstid.“ 26/3 s. A., „Aarhus Stiftstid.“ 25/3 og 2/4 s. A., „Ribe Stiftstid.“ 25/3 s. A. (af G. Koch), „Norsk teol. Tidsskr.“ s. A., „Ill. Tid.“ 7/4 s. A. og „Gads dsk. Mag.“ 1906—07 (af L. Moitesen).

Nielsen, Henrik Godske Bartholomæus (17/12 1826—19/4 1899), Journalist. F. paa Lindersvold ved Præsto. Forældre: Godsforval-

ter Christian N. og Frederikke Sølline Thomasine Dall. Blev Student 1846, tog 2. Eksamen 1848, studerede

Æstetik og Kameralvidenskab, kom ind paa Journalistik, skrev i „Københavnsposten“, „Fædrelandet“ og „Middagsposten“ og var Nov. 1851 sammen med Skolekammeraten Bille (s. d.) Medstifter af „Dagbladet“. 1855 købte han

„Dannevirke“ i Haderslev af P. C. Koch (s. d.) og udgav det 1856—64, til det blev forbudt af Preusserne; han havde betydelig Indflydelse i Haderslev, var en Modstander af Grundtvigianerne og Rødding Højskole. 1860 valgtes han til Stænderdeputeret for Haderslev og Kristiansfeld og mødte 1863 i Flensborg. 1864 solgte han Bladet til R. Hiort-Lorenzen (s. d.), tog til Kbh. og var 1865—82 Prokurist i Firmaet Drewsen og Sønner (Ørholm og Nymølle Papirfabrikker), hvis Indehaver Chr. Drewsen (s. d.) var hans Svigerfader. Han dyrkede stadig nu og da Journalistik, var Topsøes Medarbejder paa Brevene fra en Mand uden Mening, og da han 1882 var udtraadt af Firmaet, skrev han til Stadighed i „Dagbladet“, enkelte Gange i „Avisen“, i sine sidste Aar i „Nationaltidende“, med hvilket Blad saavel som med „Berlingske Tidende“ han havde politisk Tilsyn i den Reedtz-Thott'ske Periode. N. var en særdeles begavede Journalist, en skarp og vittig Pen, hvis Angreb paa Venstres Mænd ofte bed haardt. Han havde nær Forbindelse med mange af Periodens kendte Personligheder, bl. a. Grev Frijs og Jules Hansen og var inde i Tidens politiske Historie. Nogle „Udvalgte Bladartikler“ udkom 1899. D. i Kbh. — Gift 1857 Ophelia Drewsen, d. 1900.

P. E.

Litt.: Hustrus Slægt se Chr. Drewsen; Schandorph: „Oplevelser“ II 1898, S. 171; „Soransk Tidsskr.“ IV 1901—05, S. 64; G. Brandes: „Et Tlaar“ 1907, S. 188; „Vort Land“ ²/₁₁, ⁸/₁₁ og ¹⁶/₁₁ 1907; „Politiken“ ⁷/₁₁ s. A.; Vilh. Andersen: „Vilh. Topsøe“ 1922, S. 62, 85; Lauridsen I, „Hist. Tidsskr.“ IX 2 1922, S. 256 ff.; Nekrologer i „Dagbl.“ ²/₄ 1899, „Vort Land“ s. D. og „Politiken“ s. D.

Nielsen, Niels Peter Grønvald (f. ²³/₁₂ 1857), Højskoleforstander. F. paa Krumstrup Mølle, Ryslinge Sogn. Forældre: Møller Niels Pedersen og Christiane Nielsdatter Faber. Hjælper i sine første Ungdoms-

aar til i Møllen (Faderen købte 1862 Egebjerg Mølle ved Svendborg). Hans Hjem var stærkt præget af det kraftige aandelige Røre, der navnlig udgik fra Ryslinge Valgmenighed, og

han fik et blivende Indtryk heraf. Stor Lærelyst førte ham til Vejstrup og Askov Højskoler, og uden at tage nogen Eksamen fik han et rigt Fond af Kundskaber, som han øgede ved længere Ophold bl. a. i Norge og England. 1883—85 var han Lærer ved Falkenstjernes Højskole i Kbh., men overtog 1886 Vestbirk Højskole, og her fandt han sin Livsgerning; siden 1886 har den været søgt af henimod 7000 Elever. N. har skrevet et Par Fortællinger: „Fra en fynsk Landsby“ (1883), „De udviklede“ (1885), har udgivet flere Samlinger Foredrag, en Bog om Gladstone (1910), „Breve til mine Elever“ (1917), „Talt og skrevet“ (1918). Han har i sjælden Grad Evne til at tale til Ungdommen; sit omfattende Kendskab til nordisk Historie og Litteratur og til engelsk Aandsliv forstærker han at levendegøre, og altid bærer hans Tale Præg af hans poetiske Sans. — Gift 1886 Kristine Hansen.

F. N.

Litt.: Erindringer i „Julehilsen fra Vestbirk Højskole“ 1909, 1911, 1912, 1913, 1915, 1917 og 1918; „Lærerne og Samf.“ I 1913; „Folkelæsnings“ ¹⁶/₈ 1903; „Højskolebl.“ 1917.

Nielsen, Hans (¹/₆ 1841—⁷/₁₂ 1908), Tobaksfabrikant. F. i Odense. Forældre: Tjenestekarl Niels Mikkelsen og Else Kirstine Graae. Moderen giftede sig med Sømand Hans N. Kom i Lære hos Tobaksfabrikant A. Jensen, Odense, og oprettede 1868 selv en Tobaksfabrik i Brogade sst. Hertugdømmernes Overgang til Tyskland havde ved denne Tid øget Chancen for dansk Tobaksindustri, der hidtil havde været hemmet af tysk Konkurrence, og N. forstod at udnytte Konjunkturerne. Han begyndte med seks Drengene, fik 1869 en Svend og en Lærling, anskaffede 1871 to Spindeborde og købte Ejendommen 1872. 1880 købte han yderligere en Sidegrund og udvidede Fabrikken; nye Udvidelser fulgte 1882 og 1886, og 1887—88 opførtes en helt ny stor Fabrikbygning. 1902 optog han sin Søn J. F. A. N. (f. 1871) som Kompagnon; efter N.s Død overtog denne Forretningen, indtil han 1920 blev Direktør i Fællesforeningen, hvorefter Fabrikken 1923 overtoges af N. Rasmussen. N. var en solid og anset Forretningsmand, 1894—1900 Medlem af Byrådet, i Stilhed meget godgørende. D. i Odense. — Gift 1) 1869 Nielsigne Caroline Vilhelmine Jørgensen, d. 1895. 2) 1896 Anna Dorthea Hansen.

P. E.

Litt.: „Dæk. Byerhverv“ 1904—11; „Danm. Søfart, Handel og Industri“ 1914 ff.; „Ill. Tid.“ ¹⁰/₁₂ 1911; Krak: „Danm. ældste Forretn.“ 1915; Nekrolog I „Fyns Stiftstid.“ ⁷/₁₂ 1908.

Nielsen, Hans Andreas (f. ²⁷/₁₀ 1850), Læge, Hygiejniker. F. i Skærbæk ved Tønder. Forældre: Postekspeditor, Kroejer Tho-

bias N. og Christiane Charlotte Sofie Godskesen. Blev Student 1870, Cand. med. 1877,

var 1878—85 Læge i Sønder sø paa Fyn. Alle-rede her drev han bakteriologiske og hygiejniske Studier og fortsatte disse med Iver, efter at han 1885 var flyttet til Kbh. 1887 blev han Kredslæge, 1890 disputerede han (om Bakterierne i Drikkevand), blev Privatdocent 1891

og midlertidig Docent i Hygiejne ved Universitetet 1873, Censor ved medicinsk Eksamen 1900. N. har i de mange Aar, siden han blev Kredslæge, arbejdet med usvækket Interesse og Dygtighed for Kbh.s Vandforsyning og gennem talrige fortræffelige Kontrolundersøgelser, gennem Kritik og Indstillinger, Vejledning af Fagfolk og Publikum i Tidsskrifter og Dagspressen bidraget umaadelig til Byens udmærkede Vandforsyning og Afløbets Forbedring. Iøvrig har han beskæftiget sig med Hygiejnens forskellige Sider: Epidemiologi, Bolighygiejne, Forgiftninger, foruden med dens Historie og leveret talrige Arbejder herom i Stads-lægens Aarsberetninger og forskellige Tidsskrifter. Ogsaa med antropologiske Undersøgelser har N. beskæftiget sig og i „Aar-bøger for nord. Oldk. og Historie“ 1906, 1911 og 1916 meddelt Resultaterne af en lang Række — endnu ikke afsluttede — minutiøse Undersøgelser af Knogler fra den nordiske Oldtid (af Oldnordisk Museums Samlinger), der foruden interessante antropologiske Oplysninger ogsaa har givet Bidrag til Kundskaben om Oldtidens Sygdomme. — Gift 1878 Emma Sofie Cathrine Bertelsen.

F. L.

Litt.: Selvbio-gra-f i Univ. Progr. Novb. 1890; Leth og Wad: „Medd. om dimmitterede fra Her-lufsholm“ 1875—87.

Nielsen, Hans Christen (f. ²⁵/₁₁ 1874), Mønt-mester. F. i Kbh. Forældre: Manufaktur-handler Christian Hendrik N. og Christine Anna Sørine Rasmussen. Blev Student 1892 og tog polyteknisk Eksamen for Kemikere 1897. 1898—1901 assisterede han Statsprøveanstalten ved Undersøgelser angaaende Restavrering af Freskomalerierne i Thorvaldsens Museum og ved Undersøgelser vedrørende Konservingsmidler

for Træ og Metaller. 1901—04 var han efterhaanden Driftsbestyrer for Ifø Kalk- og Kaolinbrug, Ingeniør ved Axel-torp Kaolinbrug, begge i Sverige, og Ingeniør ved Dansk Afvulkaniserings A/S. Derefter blev han ansat

som Møntfuldmægtig og Proberkontrolør ved den kgl. Mønt i Kbh., hvor han 1919 afløste V. B. Poulsen som Møntmester. I denne Stilling har han projekteret en ny kgl. Mønt, hvis Opførelse blev vedtaget ved Lov 1921, og som bliver gjort færdig 1923. N. har udfoldet en livlig litterær Virksomhed, navnlig over tekniske og naturvidenskabelige Emner. Hans Sprog er let flydende, hans Skrivemaade livlig og underholdende og hans Kundskabsomraade betydeligt. — Gift 1) 1901 Anna Marie Bosse, d. 1919. 2) 1920 Luise Sophie v. Killinger. M. C. H.

Litt.: „Studenterne fra 1892“ 1917; „Nationaltid.“ ²⁵/₁ 1919; „Berl. Tid.“ ²⁷/₁ s. A.

Nielsen, Johanne (Hanne) Ane Margrethe (¹¹/₉ 1829—¹⁵/₉ 1903), Smør- og Oste-producent. F. i Øverød ved Holte. Forældre:

Gaardejer Jacob Didrik-sen og Ane Christine Andersen. Kastede sig efter sit Ægteskab med Iver over Tilvirkningen af forskellige Ostersorter og var sin Mands Mælkeforpagter paa Havarthigaard ved Søllerød fra 1853 til sin Død. 1865 opholdt hun sig i Skaane og foretog 1867 en længere Rejse til Norge, 1869 var hun i England for at studere Fabrikationen af Chester- og Cheddarost; Tilbage-rej-sen lagde hun over Holland, hvor hun lærte den hollandske Metode til Behandling af Smør og Ost. 1872 rejste hun til Schweiz og derefter til Paris stadig for at studere Ostetilvirkning. Hjem-rej-sen gik over Holsten, hvor hun opholdt sig en Tid ved et af de bedste holstenske Mejerier. 1874 besøgte hun atter Frankrig, og endelig var hun til Stede ved Landmands-møderne i Stockholm 1886, i Trondhjem 1887 og ved Udstillingen i London 1888. De omfattende Studierejser i Udlandet var i Reglen plan- og tilrettelagte af Prof. Th. R. Segelcke, der i Mejeribrugets Morgen har givet Fru N. mange nyttige Vink. Resultatet af hendes Iver og Dygtighed udeblev heller ikke; hun hjembragte en Mængde Præmier og Medailler fra Mejeriudstillinger i Ind- og Udland, hvorved hun kastede Glans over sit Navn og bidrog til at vække Interessen for Mejerivirksomhed her i Landet. Fru N. ejede en sjælden Energi og Villiekraft, optraadte med en noget indesluttet Sikkerhed og Selvfølelse, der ryddede Vanskeligheder af Vejen, som vilde have standset en mere bly Natur, og skaffede sig derved Respekt og Position baade i Hjemmet, hvor hun havde talrige Elever, og overalt hvor hun færdedes i Ind- og Udland. D. paa Havarthigaard. — Gift 1848 Gaardejer Hans N., d. 1902. A. C.

Litt.: „Ugeskr. f. Landm.“ 1876 I og 1890 II; Galschlot: „Landbrug og Landmænd i Danm.“ 1888; „Husmoderens Blad“ ¹/₈ 1896; B. Bøggild: „Mælkerbruget i Danm.“ 1916, S. 21; H. Appel i

G. Ellbrecht: „Dsk. Mejerler“ IV 1918, S. 262; Nekrologer i „Ugeskr. f. Landm.“ 1903 og „Ill. Tid.“ 28/6 s. A.

Nielsen, Hans (f. 16/4 1869), Journalist, Politiker. F. i Balslev ved Middelfart. Forældre: Teglværksarbejder Niels N. og Maren Jensen.

Gik i Almueskole, var Hyrdecreng, kom i Møllerlære og blev saa Arbejdsmand ved Jernstøberi i Odense. Han blev 1896 Avisbud ved „Fyns Social-Demokrat“, derefter Inkassator, Korrekturlæser og endelig Medarbejder, virkede ved Bladet til 1903, da han blev Fælleskorrespondent i Kbh. til de socialdemokratiske Provsblade; denne Stilling fraaadt han, da han 1918 blev Redaktør af Socialdemokratiets Formiddagsblad „Klokken 5“. Han stillede sig til Folketinget i Nyborg 1901 og 1903, erobrede 1906 Horsenskredden fra Dr. Fraenkel og er siden genvalgt her. Han er en rask Agitator med et slagfærdigt Lune; som gammel Journalist er han vel bevandret i Rigsdagspolitikken Mekanik. 1912 var han Partiets Ordfører for Forslaget om Statens Overtagelse af Sukkerfabrikkerne, 1917 for Skibsfartsloven, 1918 for Forslaget om en Kommission ang. Statsmonopoler, 1919 for Nationalbankens Oktroj, 1921 for Udenrigstjenesten og 1922 for Tobaksafgifterne; han har endvidere været Medlem af flere Kommissioner. 1914—17 var han Medlem af Kbh.s Borgerrepræsentation. — Gift 2) Christine Gundestrup.

Litt.: „Journalisten“ 1/11 1908; „Soc.-Dem.“ 2/6 1909, 9/5 1913 og 16/4 1919; Alsing Andersen og Winblad: „Det dsk. Socialdemokratis Hist.“ I 1921, S. 167 f.; „Fyns Soc.-Dem.“ 1/10 1921.

Nielsen, Harald Charles Christian Anton (f. 20/4 1879), Forfatter. F. i Kbh. Blev Student 1898, studerede Litteraturhistorie og tog 1905 Magisterkonferens i Æstetik. Han har siden levet som man of letters, udfoldet en stor kritisk Virksomhed i Aviser (is. „København“) og Tidsskrifter, bl. a. var han 1902 Redaktionssekretær ved „Illustreret Tidende“, i flere Aar Medarbejder ved „Tilskueren“ og 1910—20 Redaktør af „Ugens Tilskuer“. — Sin første Samling Kritikker offentliggjorde han under Titlen „Moderne Litteratur“ (1904); de to næste Bøger viser hans aktuelle Tendens i Renkultur, „Systemet Politiken“ (1907), og hans Interesse for almindelig kulturelle og nationale Spørgsmaal, „Forsvar og Demokrati“ (1908). Med

denne sidste havde han meldt sig som værnepligtig i Dagens Debat og Politik, og gennem hele Serien „Af Tidens Træk“ kan man følge, hvorledes Moralisten efterhaanden tager Livet af Kritikerne: „Af Tidens Træk“ (1909), „En moderne Reaktionen“ (1911), „Typiske Tilfælde“ (1917), „Jøden, Filisternen og Holsteneren“ (1917), „Tegn og Geringer“ (1919), „Moderne Ægteskab“ (1919), „I Lys af Ægteskabsloven“ (1920) og „Usurpatoren“ (1922). Ind imellem disse er kommet et Bind æstetiske Afhandlinger „Vej og Sti“ (1916) og „Svensk og Dansk“ (1912). Under Udarbejdelse er en Bog om Holberg. — N.s Interesse har ført ham til Samtidens Litteratur, her følte han Spørgsmaalene brænde under sig, og her fandt han Svarene, der havde Betydning for ham. Hans kritiske Metode er ham i sidste Instans blot et Middel til Fremstilling af en Samfundsofattelse og Uddybelse af en Livsanskuelse. Han er ofte betegnet som en Strømvender, men med Urette. Afhandlingen om „Realisme“ (1904) indvarsler ikke nogen ny Litteratur, men viser Forfatterens Forstaaelse af en Del af de Nydannelser, der satte Tiden i Gæring omkring Aarhundredskiftet. Som sympatisk-forstaaende Kritiker tilhører han 90'ernes Litteratur, her arbejder han supplerende med paa Litteraturen, f. Eks. ved Artiklerne om „Einar Elkær“, Helge Rode og Jakob Knudsen. Hans Kritik er blevet goldere med Aarene, Georg Brandes har redet i hvert Fald en af Danmarks unge som en Mare, N. selv. Ved sin Uafhængighedstrang og stejle Kraft har han haft samfundsmoralsk Betydning. Hvor hans Kritik fremtræder rent, vil den altid være af Betydning til Forstaaelse af Tiden. Med en paa en Gang varsom og fast Haand afdækker han i alvorlige og kyndige Undersøgelser Tidens sjælelige Problemer. — Gift 1) Nanna Lønborg. Ægteskabet opløst. 2) 1914 Johanne Luise Hauch.

Litt.: 2) Hustrus Slægt se A. G. Ø. Hauch; Selvbioграфи i „Nationaltid.“ 8/12 1915; Erindringer i „Ill. Tid.“ 28/6 1909; „Det ny Aarh.“ I 2 1904, S. 251 og 702; „Nationaltid.“ 12/6 s. A.; V. Rørdam i „Samfundet“ 6/4 ff. s. A.; Sven Lange i „Politiken“ 12/6 1906; „Nationaltid.“ 1/3 1907; Fr. Bøök i „Sv. dagbl.“ 8/7 1909; Erik Henriksen i „København“ 22/5 1909; „Ugens Tilskuer“ 1910—20, is. 13/12 1913; „Dybbølposten“ 14-16/7 1911; „Hovedstaden“ 27/1 1913; „Bogvennen“ Marts 1916; Gustavson i „Ord och Bild“ s. A.; Johs. Nordentoft: „Hovedstadens Hist.“ s. A., S. 10; S. Gundel i „Jyllandsposten“ 14/6 s. A.; „Berl. Tid.“ 28/11 s. A.; Ingv. Kieler i „Fædrelandet“ 12/4, 22/4, 23/6, 7/10 og 11/11 1917; V. Rørdam i „Ribe Stiftstid.“ 18/6 1917; „Verden og vi“ 9/2 s. A.; Carl Gad i „Gads dsk. Mag.“ Okt. s. A.; Kjer Petersen i „Hovedstaden“ 24-26/3 s. A.; H. N. selv sst. 27/3 og 11/4 s. A.; „Studium“ s. A.; Leopold: „Tres Talenter“ 1918; Helge Rode i „Berl. Tid.“ 18/1 s. A.; C. Roos i „Berl. Tid.“ 22/1 s. A.; „Folkelæsning“ 8/3 s. A.; Mar. Kristensen i „Højskolebl.“ s. A.; C. J. Hambro i „Morgenbl.“ 7/3 s. A.; „Ribe Stiftstid.“ 29/6 1919; V. Rørdam i „Litteraturen“ 1921; Fred. Poulsen i „Nationaltid.“ 7/1 og 11/1 1922; V. la Cour og H. N. selv sst. 10/1 s. A.; Amby i „Den ny Tid.“ 12/3 1922; Helge Rode i „Berl. Tid.“ 16/11 s. A.

Nielsen, Henrik (f. $\frac{5}{5}$ 1890), Maler. F. i Kbh. Forældre: Murerformand Hans N. og Ane Christensen. Kom i Malerlære 1905, dimitteredes af Teknisk Selskabs Skole til Akademiet, som han besøgte 1908—12. N. har udstillet paa Kunstnernes Efteraarsudstilling 1913, 1915—16, Charlottenborg Foraarsudstilling siden 1913 og har af Akademiet modtaget 1920 Aarsmedaillen 1. Gang for „Portræt“ og

Zach. Jacobsens Legat, for hvilket han rejste i Italien og til Paris, og 1921 samme Medaille 2. Gang for „Ruinen“, hvorved han blev Medlem af Akademiets nu ophævede Plenarforsamling. N., der i overvejende Grad er Figurmaler, henledte særlig Opmærksomheden paa sig ved nogle Billeder med nøgne Drengene („Nøgne Drengene, der vasker sig“ 1917; „Peberfuglen“, „To Drengene“ 1919), i hvilke han kæmpede for Herredømmet over Komposition, Form og Farve. 1920 forlod han foregaaende Aars noget tunge, men solide Soberhed til Bedste for en mere flydende, behændigere Malemaade og en varmere Farveholdning, ligesom han helt hengav sig til den ved Detaillerne og undertiden ved brogede Farver virkende Fortælling, der er et fremherskende Træk hos ham (Helfigurportrætter, Interiører og Motiver, der falder ind under eller er beslægtede med Genremaleriet). Hermed vandt han betydelig Popularitet. Arbejder i Aalborg, Maribo, Randers og Ribe Museer. — Ugift.

S. S.

Litt.: „Politiken“ $\frac{8}{4}$ 1917 og $\frac{11}{4}$ 1920 (af Knud Pontoppidan); „Berl. Tid.“ $\frac{10}{5}$ 1917 og $\frac{19}{4}$ 1920, $\frac{22}{4}$ (af Th. Oppermann) og $\frac{30}{10}$ s. A.; „Ill. Tid.“ $\frac{3}{4}$ 1921 (af S. S.).

Nielsen, Holger Louis (f. $\frac{18}{12}$ 1866), Idrætsmand. F. i Kbh. Forældre: Musiker Vilhelm N. og Frederikke Jensen. Gennemgik Hærens Elevskole 1881—84, Hærens Gymnastikskole 1886—88, var Lærer ved Sorø Akademi 1889—91, Lærer og senere Inspektør ved Ordrup Gymnasium 1891—1914, blev Løjtnant 1891, Kaptajn i Artilleriet 1910, under Krigen Chef for Kbh.s

Luftforsvarskompagni,

Idrætsinspektør i Gentofte 1920. N. er en alsidig Idrætsmand; hans Virksomhed spænder over Vaabenøvelser, Gymnastik, fri Idræt, Roning og Svømning. I de olympiske Lege 1896 blev han Nr. 2 i Sabelfægtning og Nr. 2 i Pistolskydning, han var idrætslig Leder ved den danske Deltagelse i samme

Lege 10 Aar senere og førte da det danske Gymnastikhold, der opnaede 1. Kl. Præmie. Efter det første Besøg i Athen indførte han aarlige „olympiske Lege“ for Børnene ved sin Skole, og to Aar efter indbød han til det 1. danske Idrætsstævne for Skoledisciple (1898), hvortil der mødte 8 Skoler. Ledelsen af disse Stævner, hvoraf der er afholdt 7, gik fra nu af over til Dansk Gymnastikforbund. N.s Interesse for fri Idræt stammer fra „Feltgymnastikken“ paa Hærens Gymnastikskole: Spring over Vandgrav, Passering af Palissader. Ogsaa som Svømmer har N. været Foregangsmand. Han og J. P. Muller var i sin Tid et beundret Kunstsømmerpar. 1910 stiftede han Dansk Svømme- og Livredningsforbund, der bl. a. aarlig afholder Kursus for Lærere i Faget. N. er siden 1899 Formand for Dansk Gymnastikforbunds Udvalg for Skolegymnastik og Idræt, fra 1910 Formand for Dansk Svømme- og Livredningsforbund, fra 1913 Næstformand i Dansk Gymnastikforbund. Han har skrevet: „Svøm!“ (1907), „Gymnastikfesten i Prag 1900“, „Skolegymnastik“ og „Haandbold: Love og Vejledning“ (1906), „Haandbold“ (1923). — Gift 1) 1892 Julie Johanne Klæbel. Ægteskabet opløst 1903. 2) 1907 Thyra Marie Dam.

F. K.

Litt.: „Dsk. Fodsports-Tid.“ $\frac{15}{8}$ 1897; „Berl. Tid.“ $\frac{17}{12}$ 1918; „B. T.“ $\frac{18}{12}$ s. A.

Nielsen, Jens Christian ($\frac{25}{3}$ 1881— $\frac{15}{5}$ 1918), Entomolog. F. i Hillerød. Forældre: Sygehushæge Rasmus Thorvald N. og Johanne Jacobine Hansson. Blev Student 1899, Cand. juris 1905, var Sagsførerfuldmægtig til 1910, da han blev Assistent i

Skattedepartementet, hvor han 1917 steg til Fuldmægtig; 1913—16 var han yderligere ansat i Landsoverskatteraadet. Samtidig var han imidlertid, saavel som Student som senere hen, da hans Stilling levned ham adskillig Fritid, vedblevet at dyrke den Interesse for Insekter, han allerede i sin Skoletid havde lagt for Dagen; i Aarenes Løb satte dette Frugt i en anselig Række større og mindre Afhandlinger. Disse udmærker sig navnlig ved deres Indhold af biologiske lagtagelser; han viste sig paa dette Felt som en ganske ualmindelig begavet Forsker. Blandt hans tidligere Arbejder kan nævnes de biologiske Studier over Gravehvepse (1901) og over enlige Bier (1902); desuden, i „Danmarks Fauna“ Gravehvepse og Gedehamse (1907); senere var det dog navnlig Fluerne, der optog ham, og inden for hvilke han fandt sig det Speciale, de snyltende Fluere, der særlig har gjort ham kendt. I Aarenes Løb tiltrak

hans Arbejder sig baade Opmærksomhed og Paaskønnelse; en Undersøgelse over de saakaldte Marvpletter skaffede ham saaledes Videnskabernes Selskabs Sølvmedaille, og 1909 fik han Tilladelse til at disputere for Doktorgraden ved sit Arbejde „Entoparasitiske Muscidelarver hos Arthropoder“; endelig var det paatænkt at faa ham knyttet til Landbohøjskolen som praktisk Entomolog. D. i Kbh. — Gift 1914 Tadea Stamm. R. H. S.

Litt.: Selvbioografi i Univ. Progr. Novb. 1909; C. Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913; Dahl: „Bibl. zool. Dan. 1876—1906“ 1910; Nekrologer af J. P. Kryger i „Entomol. Medd.“ 1919, af samme i „Politiken“ 27/5 1918, af R. H. Stamm i „Vid. Medd. naturh. Foren.“ 1919, af Lundbeck i „Naturens Verden“ 1918, endvidere i „Flora og Fauna“ s. A. og „Ministerlærnes Maanedssblad“ s. A.

Nielsen, Jacob Christian Frederik (⁸/₁₀ 1841—⁸/₁₀ 1894), Bogtrykker. F. i Kbh. Forældre: Musiklærer i Artilleriet Søren Vilhelm N. og Bertha Johanne Dorthea N. Lærte hos Bogtrykker Louis Klein og arbejdede her bl. a. sammen med Chr. Sørensen (s. d.) ved den af ham opfundne Sættmaskine. 1871—72 rejste han med Stipendium i Udlandet for at studere andre Opfindelser paa dette Omraade, men

han vedblev at betragte Sørensens Maskine som den bedste og viste senere stor Interesse for den, uden at det dog lykkedes ham at bringe den synderlig til praktisk Anvendelse. 1874 oprettede han sammen med sin senere Svoger P. G. Lydiche et lille Trykkeri, der hurtig voksede og allerede n. A. flyttedes til Industribygningen, hvor det stadig findes. Naar N. og Lydiches Trykkeri i Løbet af saa kort Tid blev et af Byens største og mest ansete, beroede det ikke blot paa, at der dengang var stærk Trang til et nyt Trykkeri i Kbh., men ogsaa paa Lederens Evner og særlig paa N.s store personlige Energi og faglige Dygtighed. Han var en ualmindelig virkelysten Mand, altid optaget af at udvikle sin Forretning teknisk saa vel som merkantilt, og derhos en myndig Chef for sit store Personale. N. var stærkt interesseret i Bogtrykkerfagets Organisation; han var 1875 Medstifter af Bogtrykkerforeningen, Medlem af dens Voldgiftsret, og tog 1893 Initiativet til Udgivelsen af „Dansk Bogtrykkertidende“, som han redigerede. D. i Kbh. — Gift 1876 Camilla Lorenze Lydiche, d. 1912. S. D.

Litt.: „Skand. Bogtrykkertid.“ 1873, S. 121 ff.; Nekrologer i „Haandværkerbl.“ 1894, „Bogvennen“ s. A., S. 32—34, „Dansk Bogtrykkertid.“ Maj s. A. og Maj 1895, „Nord. Boghandlertid.“ 1894 og „Ill. Tid.“ (af Jul. Schløtt) 20/6 s. A.

Nielsen, Jacob (²⁸/₁₂ 1830—⁴/₃ 1901), Forfatter. F. i Lindum ved Hobro. Forældre: Husmand, Træskomand Niels Christensen

og Ane Kirstine Jacobsdatter. Følte tidlig Lyst til Læsning og kom 19 Aar gl. til Rarum Seminarium, hvis Forstander den Gang var L. C. Müller; han var her sammen med Chr. Berg. 1851 fik han Lærereksamen. I tre Aar var han Huslærer, derefter Lærer i Hvilksom ved Hobro, fra 1859 i Vorde ved Viborg og fra 1866 i Sjelle Vest for Aarhus. 1894

tog han sin Afsked og flyttede til Aarhus. 1867 kom hans første Bog „Jydsk Bondeliv“, ligesom alle hans senere Bøger under Navneskjulet Knud Skytte; 1871 og 1874 fulgte to ny Samlinger: „Jydsk Bondeliv“. Senere kom „Rydde-Lars“ (1875), „Landsbyfolk“ (1877), „Fra Østjylland, tre Fortællinger“ (1881), „Før og nu, Virkelighedsbilleder fra Landet“ (1885) o. fl. N. henter sit Stof fra Landsbyforhold i Jylland, navnlig Midtjylland. Han kender sit Felt og er en omhyggelig og redelig Fortæller, men nogen egentlig digterisk Skaberevne ejer han ikke. Især i Jylland vandt han mange Læsere. D. i Aarhus. — Gift 1857 Cathrine Marie Holm Monrad, d. 1919. F. N.

Litt.: Mads Hansen i „Husvennen“ VI 1879, S. 97; Begtrup: „Chr. Berg“ 1896; Zak. Nielsen: „Minder“ II 1911; „Lærerne og Samfundet“ 1913 —14; Nekrologer i „Aarhus Amtstid.“ 8/8 og 11/3 1901.

Nielsen, Johannes (Jais) Knud Ove (f. ²³/₁₀ 1885), Maler, Keramik. F. i Kbh. Forældre: Grosserer Knud N. og Ane Ottosen. Var i Malerlære i Kbh. 1900—05 og fik efter forberedende Undervisning paa det tekniske Selskabs Skole under Holger Grønvold sin kunstneriske Uddannelse i Kunstnernes Studieskole hos Zahrtmann og Johan Rohde 1907—09 og ved Studieophold i Paris i Aarene 1911—

13. Hans Udstillingsvirksomhed er følgende: Kunstnernes Efteraarsudstilling 1907—09, 1914—19, 1921—22, De Trettens Udstilling 1909—10, Charlottenborg 1916, den Frie Udstilling siden 1917 (Medlem 1920), Særudstilling af Keramik og Akvareldukast i Kunstindustrimuseet 1918, den danske Udstilling hos Liljevalch i Stockholm 1919. N. er et lethaandet Talent med kompositorisk Færdighed og Anlæg for iøjnefaldende dekorative Virkninger. Da den saakaldte moderne Kunst skyllede ind over Danmark i Krigstiden, gav han sig over til Kubismen og dyrkede den undertiden teoretisk som et Spil af Planer, der følger eller modvir-

ker hverandre i Kraft af deres indbyrdes Forskydninger op og ned, ud og ind og af deres Farve („Linedanserinde“ 1917; „En Maler“ 1918), men oftere tillempt som et Middel for sin Naturs Tilbøjelighed til den genreagtige, halvt humoristiske Skildring („Moderne Dans“ 1917; „Billardspillere“ s. A.). Det sidste kulminerede i det legemstore „Frederik VII giver Grevinde Danner Gavebrevet paa Jægerspris Slot“ (1918). Da Strømkætringen indtraf efter Krigen, drog han til Italien 1920 og kopierede Giotto, hvorefter han omformede sin Kubisme til en dekorativ Stil med Eftertrykket paa Konturenes lineære Virkning og med næsten udelukkende Benyttelse af bibelske Motiver (Vægmalierne: „Brylluppet i Kana“, Efterårsudstillingen 1921). Han benytter meget Pastel og Akvarel og har i en Del „Apostelhoveder“ skabt en Type, som — ændret — fik sit djærveste Udtryk i Keramikmasken „Pontius Pilatus“ (1921). 1915 kastede han sig med Iver over Keramikken og frembragte ved at tilføre sin egen dekorative Stil Paavirkning fra gamle Bondefabrikkers Teknik og naive Billeddekoration en karakteristisk Keramik, glaseret Ler- og Stentøj (Smaafigurer, Fade, Skaale, Krukker, især udførte hos G. Eifrig (Valby), Kähler (Næstved) og den kgl. Porcelænsfabrik), der straks vandt Smaugautoriteternes Begejstring og erhvervedes af mange Kunstindustrimuseer (Kbh., Kria., Bergen, Trondhjem, Göteborg). Malerier i Museerne i Kria. og Bergen; „Foreningen for Nutidskunst“ gav 1919 til Kunstmuseet: „Silhuetklipper“. — Gift 1921 Malerinden Vilhelmine (Ville) Oppenheim. S. S.

Litt.: „Dagsposten“, Trondhjem, 18/4 1918 (af Hans Dedekam); „Vor Tid“ Maj 1918 (af S. Danneklold-Samsøe) og Dec. s. A., S. 915 (af Leo Swane); „Berl. Tid.“ 16/12 1918 (af Th. Oppermann); „Politiken“ 14/2 1915, 1/12 1918, 20/12 s. A., 18/11 1919 (af Oluf Thomsen); 19/12 og 19/12 1920, 17/2 1923; „B. T.“ 13/12 1918, 21/11 1921; „Ill. Tid.“ 8/12 1918 (af Johan Plesner og S. S.); S. S.: „Ny Horisont“ 1918; Carl Jul. Salomonsen: „De nyeste Kunstretninger og smitsomme Sindslidelser“ 1919, S. 11 f.; „Moderne Kunst og Sinds sygdom. Svar til Professor Salomonsen“ 1919, S. 23—26 (af Oluf Thomsen); „Architekten“ XXI 1919 (af Axel E. Jørgensen); „Ord och Bild“ 1920, S. 13 (af Klas Fähræus) „Politiken“ 4/7 1923 (af Jens Thils).

Nielsen, Jens (f. 20/6 1860), Landbrugsskoleforstander. F. i Rørth ved Odder. Forældre: Bolsmand Niels Jensen og Grethe Pedersdatter. Kom som ung i Gartnerlære og blev efter endt Uddannelse Bestyrer for et Gartneri i Aarhus. Han var derpaa 2 Vintre paa Askov Højskole og blev senere Lærer paa Æbeltoft Højskole. 1890 kom han til Klank Husmandsskole, som han købte 1895. Her virkede han sammen med

sin Hustru, til han 1910 flyttede til Borris Landbrugsskole, der 1918 overtoges af hans Sviger søn H. K. Rosager (s. d.). N. har haft Evne til at knytte sine Elever til sig med stærke Baand, og mange tyske Husmænd ser med Glæde tilbage til den Tid, da de sad paa Skolebænk hos ham. N. har med godt Resultat beskæftiget sig en Del med Planteforædling; i de senere Aar har han navnlig været virksom for at fremme Bogføring i Landbruget. — Gift 1887 Gotfrida Karoline Marie Kristiane Eriksen. A. C.

Litt.: „Husmandshjemmet“ 1912, S. 158; „Aftenposten“ 15/3 1909; Fr. Nørgaard i „Højskolebl.“ 1910; „Borris Elevforenings Aarskr.“ 1912 ff.

Nielsen, Carl Johannes (f. 14/6 1870), Skuespiller, Direktør. F. paa Hindholm. Forældre: Højskoleforstander Chr. N. (s. d.) og Hustru. Blev Student 1890, Cand. phil. 1891, studerede Teologi, senere Æstetik og Psykologi, men følte sig hurtigt draget mod Scenen, kom ind paa det Kgl. Teaters Elevskole, og fik, efter at have udført enkelte Smaaroller, en Debut Marts 1897 som Arv i „Maskerade“.

Han blev nu engageret som Skuespiller ved Folketeatret, hvor han var 1897—99 og som Sang i „Over Evne“ havde et kunstnerisk Gennembrud. Der var bjørnsonsk Idealisme over denne Fremstilling, som han ikke senere overtraf. Han vendte 1899 tilbage til det Kgl. Teater som Sceneinstruktør og Inspektør og virkede her til 1904 uden at optræde som Skuespiller, idet han nærmest uddannede sig under William Blochs Overledelse. 1904 gik han tilbage til Folketeatret, hvor han som Sceneinstruktør og Skuespiller virkede 1904—08, da han blev Teatrets Direktør indtil 1912 og derpaa Direktør ved Dagmar-teatret 1912—14. Hans Teaterledelse paa Folketeatret viste hans Begrænsning — en udpræget Interesse for det Skuespil, hvis Personer er Bønder og Smaafolk. N. havde som Teaterleder just sin Styrke i Begrænsningen, og det samme gjaldt om ham som Skuespiller i disse Aar. Han udfoldede større Fantasi end ellers som Møllmark i Gustav Wieds Skuespil „Byens Stolthed“ og spillede med en egen tung Stivindethed Anders Hjarmsted i Jakob Knudsens og Sven Langes Dramatisering af „Sind“. Nævnes blandt hans Roller maa ogsaa Skuespilleren i Sven Langes Skuespil „Samson og Dalila“, Lille Billy i „Trilby“, Rodolphe i „Frie Fugle“, Heymann i „Lynggaard & Co.“, Professor Borneman i „Karen Borneman“, Rosmer i „Rosmersholm“. Paa Dagmar-teatret ledede han Scenesættelsen af flere moderne Skuespil, for derpaa at tiltræde Direktørstillin-

gen ved det Kgl. Teater $\frac{1}{7}$ 1914. Inden han fik indledet sin første Sæson, udbød Verdenskrigen, og den Omvæltning i hele Livets Gang, denne Katastrofe ogsaa fremkaldte i neutrale Lande, kom til at sætte sit Præg paa det Kgl. Teater i de Aar indtil $\frac{30}{6}$ 1922, N. ledede det. De Forventninger, man havde knyttet til ham, blev dog af mange Grunde ikke indfrie. Det opdagedes hurtigt, at han noget savnede Blik for, hvor sammensat en Organisation det Kgl. Teater med dets tre Kunstarter er. Hans Interessesfære kunde have været mere omfattende, hans Smidighed og diplomatiske Evne større. En vis Ensidighed i Repertoirevalget gjorde sig ogsaa undertiden gældende („Ungen“, „Taarnet“, „Vort Hjerte“, „Troense“). Hans Teaterledelse var sikkert medvirkende Aarsag til Sparekommissionens Indgreb. Ogsaa paa det Kgl. Teater udførte N. ikke faa Roller, uden dog i kunstnerisk Henseende at naa paa Højde med det, han havde ydet paa Folketeatret, og iscenesatte flere Forestillinger i samme haarde Stil og tunge Tempo, der kendtes fra de to andre Teatre, som han havde ledet. Efter sin Afgang fra det Kgl. Teater udførte han paa en stor Turné gennem Landet og senere paa Betty Nansenteatret Sang i „Over Evne“ og modtog sammen med Oda N. (s. d.) en Biografteaterbevilling i Kbh. — Gift 1899 Forfatterinden Nathalie Louise Henriksen.

C. Bs.

Litt.: Herm. Bang i „Teatret“ 1904—05; Leo Tscherning i „Vort Land“ $\frac{30}{6}$ 1907; H. Lind i „Masken“ $\frac{14}{6}$ 1911; sst. $\frac{19}{6}$ 1912 og $\frac{12}{10}$ 1913; Fristrup: „Scenens Navne“ 1913; Normann i „København“ $\frac{16-17}{6}$ 1914; „Studenterne fra 1890“ 1915; „Den dsk. Skueplads“ Hist. 1722—1900“ 1917; „Verden og vi“ $\frac{29}{6}$ 1918 og $\frac{30}{6}$ 1919; „Politiken“ $\frac{11}{4}$ s. A.; R. Neltendam: „Folketeatrets Hist. 1857—1908“ 1919; „Teatret“ 1919; „Ill. Tid.“ $\frac{12}{6}$ 1920; „Politiken“ og „København“ $\frac{14}{6}$ s. A.; „Nationaltid.“ $\frac{13}{6}$ s. A.; Rob. Schmidt i „Politiken“ $\frac{23}{6}$ 1921; sst. $\frac{20}{10}$ s. A.; „Berl. Tid.“ $\frac{1}{6}$ 1922; „Soc.-Dem.“ $\frac{12}{6}$ s. A.

Nielsen, Julius ($\frac{12}{4}$ 1848— $\frac{16}{4}$ 1920), Forretningsmand, Politiker. F. i Ribe. Forældre: Skræddermester Peter N. og Elise N.

Uddannedes ved Handel i Ribe, Haderslev og Flensborg, blev 1868 Filialbestyrer i Vojens og etablerede sig selv her 1872 med en Forretning i Korn, Tømmer og Smør, der efterhaanden ved N.s fremragende Evner som Handelsmand udviklede sig stærkt. Navnlig for Udviklingen af Nordslesvigs Smørproduktion fik N. Betydning; han opkøbte Smørret i Haderslev Amt og fik 1905 dannet den første Smørekøbsforening. Ogsaa nationalt blev N., skønt ikke født Sønderjyde, en af sine samtidige Tillidsmænd, han var Medlem af Flensborg Handelskammer og fra

1900 af Haderslev Kredsraad, hvor han trods det tyske Flertal fik megen Indflydelse. Paa hans Forslag grundedes 1902 Jernfondet, der skulde danne en Reserve i vanskelige Tider; det naaede indtil Krigen op paa en Størrelse af 80.000 Kr. Ogsaa den danske Presse nød godt af hans Arbejde. Efter Gustav Johannsens Død valgtes han Marts 1902 til hans Efterfølger i Landdagen, genvalgtes 1903, men vilde 1908 ikke forny Mandatet. Han stod i Landdagen som ellers mest knyttet til H. P. Hanssen, virkede ved sin rolige og solide Saglighed styrkende for den danske Sag. Under Genforeningsdebatten støttede han H. P. Hanssen og sin Svigerens H. V. Clausen (s. d.). 1887 købte han Damager ved Haderslev, hvor han d. — Gift 1871 Marie Kjerstine Roose. P. E.

Litt.: N. Petersen i „Vor Fremtid“ I 1907—08; Nekrologer i „Hejmdal“ $\frac{10}{4}$, $\frac{17}{4}$ og $\frac{22}{4}$ 1920, „Nationaltid.“ $\frac{10}{4}$ s. A., „Politiken“ $\frac{17}{4}$ s. A. og „Højskolebl.“ $\frac{14}{6}$ s. A.

Nielsen, Jørgen (f. $\frac{10}{3}$ 1858), Friskolelærer, Forfatter. F. i Søllinge ved Odense. Forældre: Gaardejer Niels Jørgensen og Johanne Knudsdatter. Var i sin Ungdom i nogle

Vintre Elev paa Askov og Testrup Højskoler, var et Par Aar Hjælpeleer ved Friskolen i Gylling og i Skibølund, senere et Aars Tid Lærer paa Falster og blev 1889 Friskolelærer i Nørre Lyndelse paa Fyn, hvor han endnu virker. Fra sin Barndom og Ungdom var N. fortrolig med Friskolen og den grundtvigske Retning i det hele, opvokset som han er i Birkedals Menighedskreds, og ud fra sin Ungdoms Paavirkning voksede han, saa han staa dybt rodfæstet i den grundtvigske Retning. Ud herfra er N. en varm Forkæmper for den fri Skoles Ret og Værd og en ivrig Talsmand for de grundtvigske Frihedskrav. Fra sin Ungdom af var han stærkt historisk interesseret, og navnlig til den grundtvigske Retnings Historie har han samlet meget Stof og ydet værdifulde Bidrag i Bøger, Blade og Tidsskrifter. 1902 udkom hans første Bog om E. G. Geijer; med særlig Forkærlighed har han valgt at skrive Levnedsskildringer af Mænd, der paavirkede af den grundtvigske Retning fik Lejlighed til at virke for de grundtvigske Frihedskrav paa Tinge: om Sofus Høgsbro og Harald Holm (i „Den danske Højskole“), om Anders Tang (1907) og N. J. Termandsen (1915). — Ugift.

F. N. Litt.: H. Orlrik i „Lærerne og Samfundet“ I 1913; „Højskolebl.“ $\frac{3}{1}$ 1914; „Bavnen“ $\frac{7}{1}$ s. A.; Aarskr. for Ollerup Elevforening 1915; „Fyns Tid.“ $\frac{16}{6}$ 1923.

Nielsen, Knud Christian Julius ($\frac{29}{6}$ 1845— $\frac{12}{6}$ 1909), Søofficer, Skibsbygningstek-

niker. F. i Kbh. Forældre: Manufakturhandler Bernt N. og Emilie Erdemüthe Esche. Deltog som Kadet i Kampen ved Helgoland, blev Løjtnant 1866, gennemgik Hærens Officersskole og blev 1874 fung. og i 1876 fast Underdirektør ved Orlogsværftet. 1883 blev han Direktør og forestod til 1895 med stor Dygtighed og med et hurtigt, praktisk Blik

den moderne Udvikling af Marinens Materiel; var samtidig Statsbanernes maritimtekniske Konsulent og forestod Konstruktionen af vore første større Dampfærger. 1895 forlod han Marinen med Kommandørs Karakter og overtog Ledelsen af A/S Burmeister & Wain, som paa det Tidspunkt ved Direktør Halleys Død og pekuniære Vanskeligheder ved Bygningen af Kejserskibet „Standart“ befandt sig i en prækar Stilling. N. bragte med sit skarpe, kyndige Blik og store Handledygtighed Værftet paa ret Køl, men fandt i Længden ikke fuld Paaskønnelse, idet man mente, at det skortede noget paa den økonomiske Sans. 1908 trak han sig tilbage og tog med vanlig Energi fat paa ny Virksomhed. Var i en Aarrække Borgerrepræsentant og Medlem af Havneraadet. D. i Leith. — Gift 1872 Theodora Christiane Sophie Nielsen. V. G.

Litt.: Slægt i A. Krog: „Stamt. over Familien N.“ 1917; „Aktieselskabet Burmeister & Wain 1846—1906“ 1906; „Ill. Tid.“ 14/4 1907; Nekrologer i „Politiken“ 14/6 1909 og „Tidsskr. f. Søværnen“ 1910.

Nielsen, Knud Waldemar (f. 7/1 1887), Opfinder. F. i Egebjerg Sogn, Odsherred. Forældre: Arbejdsmand Hans Christian N. og Elise Amalie Nielsen.

Kom i Smedelære, drev senere Entreprenørvirksomhed og syslede tilige med forskellige tekniske Problemer. Særlig interesserede han sig for Fremstilling af Sprængstoffer. Skønt han ikke havde nogen Kemikeruddannelse, lykkedes det ham ved ukuelig

Energi og Mod til at udføre farlige Forsøg at opfinde et nyt Sprængstof — Aërolit —, der med Hensyn til Farefrihed, Sprængevne og Billighed i Fremstillingen frembød betydelige Fordele. Til Sagens Fremme fik han bl. a. kemisk Medhjælp af Professor i Kemi Julius Petersen, og 1915 oprettedes ved Jyderup en Fabrik for dette danske Sprængstof. — Gift 1913 Johanne Jensine Kathrine Christensen.

Litt.: „Nationaltid.“ 27/6 1915.

H. H.

Nielsen, Kai (f. 20/11 1882), Billedhugger. F. i Svendborg. Forældre: Urmager Christen N. og Ane Marie Sofie Knudsen. Kom i Malerlære 1897, blev Svend 1901 og drog til Kbh., hvor han tog Arbejde i Professionen og gik paa Akademiet om Aftenen Okt. 1902—Apr. 1906. 1912 besøgte han dettes Dekorationsskole 1 Semester under J. Skovgaard. Han debuterede paa Foreningen af 18. Nov.s Efteraarsudstilling 1903 og har fremført sine Arbejder paa Udstillingen ved Charlottenborg 1904—07, den Frie Udstilling 1908—11 (Medlem 1910), Kunstnernes Efteraarsudstilling 1907—09, 1914, „Ung dansk Kunst“ 1910, „Grønningen“ 1915 og en Række Særudstillinger i Kunstforeningen (1916, 1922), Dansk Kunsthandel (1918, 1919), til hvilken han var fast knyttet ved Kontrakt, og den Frie (1920); han var repræsenteret paa de danske Udstillinger i Kunstgewerbe-Museum, Berlin, 1910, Brighton 1912 og hos Liljevalch, Stockholm 1919, paa den internationale Udstilling i Rom 1911. N. tilhører den yngste Generation i dansk Billedhuggerkunst, om hvis Indsats, den enkeltes og som Helhed, man først i de seneste Aar begynder at kunne skønne. Han slog igennem med Kalkstensstatuen „Nøgen“ (1908; Kunstmuseet) og Bindebøll-Busten (1910; ved Kunstindustri-museet), som han huggede paa Stedet. I Mennesket N. og i den Verden, han ser om sig, hersker Kraften og den myldrende Frodighed, et Kaos af Naturdrifter, hvis Karakter er en Forening af Styrke og menneskelig Følelsesrigdom, men et Kaos, hvis Vrimmel og Mangfoldighed stadig vejer sig ligevægtig, stadig bliver afklaret: en Leven, en strømmende Udvikling, ubekymret og ureflekteret, men intuitivt maalbevidst. I Kunstneren N. fremtræder dette Komplex, denne Livsindstilling som en stadig vældende Idérighed og genial, instinktlede sikker Bevidsthed om Kunstværkets æstetiske Lovbundethed. Tilsammen en Forening af Evner, der vil føre ham vidt, hvis han naar frem til Fordybelse. Hans Kunst bliver da en fantasifuld Leg med Symboler paa Frodighed og Driftsliv. Enten er det fede Koner gjorde med en Formfyldte og plastisk Vægt, der strutter af Humør („Fornem Dame, der gnider sin Hofte med Kamferspiritus“), eller „putti“, enkeltvis i Statuetter eller mange i Arbejder, der bygger sig overskuelig og logisk klart op af en Vrimmel af Former („Vandmoderen“, Glyptoteket; Udsmykningen af Blaagaards Plads). Eller ogsaa behandler han Motiver med symbolsk Betydning som Ymerbrønden i Faaborg, „Leda med Svanen“, „Eva fristes

af Slangen“, „Venus med Æblet“ og det slumrende, vaagnende Driftsliv hos den unge Pige (i Enkeltstatuer og -statuetter: „To Smaa-piger“, „Dovendyret“). Som en af de virksomste i den kunstnerisk samtidige Generation har han bidraget til i sit Værk at genskabe, ved sin personlige Paavirkning at genoplive Forstaaelsen for Skulpturens arkitektoniske Struktur hos os og Sansen for Materialet — for hans Vedkommende særlig Stenen. I smaa Opsatser har han fastslaaet sin Opfattelse af Skulptur, Grundregler for denne Kunststarts Systematik („Tilskueren“ Juli 1915, „Kunst og Kultur“ 1920; se ogsaa Rejsefantasier i „Tilskueren“ Nov. 1915, 1917). En Række Buster (Bokseren Dick Nelson og Maleren Larsen Stevns, Kunstmuseet; Borgmester P. Knudsen, Kbh.s Raadhus) viser hans Blik for Kraniets Bygning og et Ansigts i plastisk Henseende afgørende Punkter tillige med hans selvraadige Portræt-karakteristik (Statuen af Mads Rasmussen, Faaborg Museum). Endvidere har han modeleret Statuetter og Smaa-grupper for Bing & Grøndahl (bl. a. et Skakspil, Borddekorationen „Venus' Fødsel“) og Kähler, Næstved. Arbejder findes foruden nævnte Steder i Museet i Odense, Kunstmuseet i Kristiania og Nationalmuseet i Stockholm. Valget til Akademiets Plenarforsamling 1918 afslug han at modtage. — Gift 1) 1907 Ketty Rask. Ægteskabet opløst. 2) 1915 Janna Holm. S. S.

Litt.: „Gads dsk. Magasin“ Apr. 1908 (af V. Wanschler); „Hver 8. Dag“ 24/10 1909; „Tilskueren“ Juni 1910 (af Chr. Engelstoft); „Kunstmbl.“ 1909—10, S. 46 f. (af V. Wanschler); „Johs. V. Jensen I“, „Politiken“ 28/2 1910; „Faaborg Folketid.“ 6/7, 18/7—28/7 og 9. 28/8 1913 (af Carl Petersen, Birkholm o. fl.); „Faaborg Avis“ 25/6, 4/7, 28/8 s. A.; „Hovedstaden“ 21/10 1915; „Ill. Tid.“ 2/8 1916 og 8/8 s. A. (af Chr. Engelstoft); „Vore Herrer“ 29/6 1916; „Forskønnelsen“ 1916, S. 51 f. (af A. Barfoed) og 1919, S. 1 ff.; „Nationaltid.“ 27/2 1917; „Kunstmus. Aarskr.“ 1917, 1921; „Skønvirke“ 1918 (af Aage Marcus), 1919 (af Johs. Kragh), 1920, S. 113 ff. (af Victor P. Christensen); „Vor Tid“ Marts 1918, S. 210 ff. (af Poul Henning-sen); „B. T.“ 22/1 1919, 4/8 s. A.; „Berl. Tid.“ 12/5 1919 (af Th. Oppermann); „Kunst og Kultur“ 1920 (af Victor P. Christensen); „Ord och Bild“ 1920, S. 11 f. (af Klas Fähræus) og 1921 (af Johs. Kragh); Kineton Parkes, „Sculpture of to-day“ 1921 II, S. 293, 297 f.; „Nationaltid.“ 15/4 1922; „Politiken“ 8/2 s. A. og 23/1 1923; Dagens Nyh.“ 28/4 1922; „Berl. Tid.“ 28/2 1920 og 11/1 1923; „Art et décoration“ Novb. 1921.

Nielsen, Kay Rasmus (f. 12/2 1886), Tegner. F. i Kbh. Forældre: Skuespiller Martinus N. (s. d.) og Hustru (s. d.). Besøgte Johan Rohdes Skole og havde L. Find til Lærer, var siden Elev af Académie Julian i Paris. Han opholdt sig i Paris 1904—11 og i London 1911—16, bor nu i Bakkebølle ved Vordingborg. Han afholdt Udstillinger i Dow-

deswell Gallery Somren 1912 og i Leicester Galleries Efteraaret 1913, har illustreret „The Book of Death“ (1913), „In Powder and Crinoline“ (1913), „East of the Sun, west of the Moon“ (1914) (fransk Udgave: „Anciens contes du nord“ 1915, første Del af „1001 Nat“ i Arthur Christensens Overs. (endnu ikke udkommet). Han har endvidere komponeret flere Teaterdekorationer, bl. a. til „Aladdin“ og „Scaramouche“ (det Kgl. Teater 1922). I sine Illustrationer viser N. sig meget afhængig af engelske Forbilleder (Beardsley eller snarere hans mindre oprindelige Epigoner). Hans Streg er villet raffineret; fra Rokokoens Vignetkunst, Japanernes Kakémonoer og indiske Miniaturer henter han Ingredienserne til sine Tegnninger, hvori intet er Natur; naar han som i „Scaramouche“ illustrerer en Tekst, der er konform med hans Fantasi, opnaar han kunstneriske Resultater, der ganske vist er meget søgte, men af en ejendommelig for-tærende og eksotisk Sødme. — Ugift. I. M. O.

Litt.: „Queen“ 8/7 1912 og 20/11 1913; „Observer“ 7/7 1912 og 28/11 1913; „Evening Standard“ 9/7 1912; „Daily Telegraph“ 11/7 1912 og 2/12 1913; „Onlooker“ 13/7 1912; „Sketch“ 24/7 1912; „Studio“ Sept. 1912 og 15/11 1913; „Ill. London News“ 7/6 1913, Jule-Nr. 1913 og 1922; „Birmingham Post“ 28/11 1913; Birnbaum: „Introductions, painters, sculptors and graphic artists“ 1919.

Nielsen, Kristian Brünnich (f. 25/11 1872), Palæontolog. F. i Kbh. Forældre: Arkivar Oluf N. (s. d.) og Sophie Brünnich. Blev Student 1891, Cand. med. 1898 og nedsatte sig som praktiserende Læge i Sundby 1902. 1908 blev han Korps-læge i Hæren og 1913 Overlæge. — Ved Siden af sin Lægepraksis har han drevet palæontologiske Studier og har især kastet sig med Iver over Indsamling og Studiet af Forsteningerne i vore Kridtstaflejringer. Ved særlig at studere Udbredelsen af de talrige Arter af Brachiopoder i Skrivekridtet og „det nyere Kridt“ er han naaet til en mere detaljeret Inddeling af de til disse Dannelser hørende Aflejringer, og ved systematisk at undersøge lidet kendte og helt nye Arter af andre Grupper arbejder han paa at underbygge mere moderne Anskuelser om „det nyere Kridt“s Forhold til Skrivekridtet og Tertiæret end dem, der hidtil har været gængse herhjemme. Hans Anskuelser, der dokumenteres af et omhyggelig behandlet Materiale af Forsteninger, har trods deres store Sandsynlighed endnu ikke naaet almen Anerkendelse. 1914 erhvervede han den filosofiske Doktorgrad ved Afhandlingen „Crinoiderne i Danmarks Kridtstaflejringer“. — Gift 1902 Else Margrethe Didriksen. V. N.

Litt.: Mødrene Slægt se J. Brønneiche: „Stamt. over Familierne Brønnich m. f.“ 1910; Selvbiografi i Univ. Progr. 1914; „Studenterne fra 1891“ 1916.

Nielsen, Lars Christian (f. $\frac{30}{9}$ 1849), Opfinder. F. i Holmstrup ved Slagelse. Forældre: Husmand, Skrædder Niels Larsen og Maren Jensdatter. Kom i Lære paa en Maskinfabrik ved Slagelse, hvor hans betydelige tekniske Evner tidlig gjorde sig gældende, og ved stor Flid og Nøjsomhed blev han i Stand til at erhverve gode teoretiske Kundskaber, bl. a. gennem Vinterophold i Kbh. efter Læretiden

og Studium ved det tekniske Institut her. 25 Aar gammel blev han Konstruktor ved Maglekilde Maskinfabrik i Roskilde; her opfandt han den 1878 patenterede kontinuerlig virkende Centrifuge, som efter at han havde udviklet den videre, og Burmeister & Wain havde overtaget Fabrikationen, fandt vid Udbredelse baade i Danmark og Udlandet. Gennem Forsøg med Centrifugen kom N. ind paa Konstruktion af fintmærkende Dynamometre til Maaling af Maskiners Ydelse eller Forbrug under Gangen. Da de danske Mejerier ved en Lov om Pasteurisering blev stillet overfor Krav, som vanskelig kunde opfyldes, fremstillede N. under Forsøg, han for Forsøgslaboratoriet udførte sammen med Beregner P. V. F. Petersen-Langmack, nye, langt hurtigere virkende Pasteuriseringsapparater. For disse fik han Guldmedaille ved en international Konkurrence i Rusland; de fik dog kun ringe Udbredelse, da der snart fremkom fuldkomnere Typer. Han har desuden med mere eller mindre Held beskæftiget sig med mange andre tekniske Problemer. 1882 var han flyttet til Kbh., hvor han en Tid var Medindehaver af en Maskinfabrik. Baade i Roskilde og Kbh. var han Lærer ved Teknisk Skole. — Gift 1874 Petrine Ulricka Nielsen.

H. H.

Litt.: „Søndags-Posten“ $\frac{10}{7}$ 1887; „Opfinderens Liv“ II 1915; „Mælkeritid.“ $\frac{14}{2}$ 1918.

Nielsen, Lauritz Christian (f. $\frac{27}{10}$ 1871), Forfatter. F. paa Holsteinsminde ved Fuglebjerg. Forældre: Højskoleforstander Christian N. (s. d.) og Hustru. Gik paa Sorø Akademi, kom som 16aarig til Søs, begyndte at læse til Kadeteksamen, men maatte opgve det. Blev trods økonomisk vanskelige Kaar Student 1894 og var derefter i to Aar Huslærer, indtil han kom til Kbh. og

redigerede „De unges Bog til Drachmann“ (1896). Siden har han ikke forladt Litteraturen. Han var Medarbejder ved, senere Redaktør af „Illustreret Tidende“ (1899—1900), stiftede i Forbindelse med Johs. V. Jensen, Stuckenborg og Ludvig Holstein „Tidspunktet“ (1902) og var Medredaktør af „Riget“ (1910—11). — Han debuterede med tre fortællende Digte „Tre Mænd“ (1897) og n. A. en Digtsamling „Mit Land“. Senere er kommet: „Vaardigte“ (1901), „Rejsen til Rom“ (1904), „Vandringer“ (1905), „I Sand og Sten“ (1907), „Hanne“ (1909), til Tegninger af L. Find, ligeledes nogle Vers til Billeder „Exners Billedbog“ (1912), „Broget Høst“ (1913). Af disse Bøger har han selv samlet et righoldigt Udvalg „Udvalgte Digte“ (1918). Fra de senere Aar er „Sangene til Sara“ (1919), „Sange mod Solnedgang“ (1920) og „I Regnbuens Tegn“ (1922). Som Prosaforfatter begyndte han med „Drenge til Orlogs“ (1899), der efterfulgtes af „De onde Aar“ (1902), en Skildring af 90'ernes Ungdom med samme Tidspræg som „Einar Elvær“. Om det personlige Venskabsforhold mellem N. og Johs. V. Jensen bærer flere af deres Digte Vidnesbyrd. Hans bedste Smaafortællinger er samlet i „Historier“ (1907). Endvidere har han udgivet „Chr. Nielsen, en dansk Højskolemand“ (1900) og skrevet Minde-skriftet „Frederik Hegel“ (1909). — N. er først og fremmest Lyriker. I sin Ungdom er han Morgenens og Solens Digter, med et Vandresind, der ogsaa gør ham til Blæstens Ven. Hans Farver og Toner er rene danske. Danmark lever i hans Digte i en egen „Klarhedens kølige Glød“. Med Aarene bliver Tonen dybere og personligere. Han benytter oftest statelige Rytmer, der i Forbindelse med Fasthed i Opbygning og Billeder giver Digten Karakteren af at være mejslet i Sprogets Marmor. Han har hævet Kantaten i moderne Poesi til høj Kunst. — Gift 1) 1899 Margrethe Dorph-Petersen. Ægteskabet opløst. 2) 1916 Kirsten Edel Friis. O. F.

Litt.: 1. Hustrus Slægt se H. Dorph-Petersen; 2. Hustrus Slægt i Hiort-Lorenzen: „De Fredericia-Bruuners Slægtetog“ 2. Udg. 1880, S. 31 og 1 „Mouritz Trap Friis' Forældre og Efterlægt“ 1911; Selvbiografi i „Bogvennen“ 1915; Erindringer i „Ill. Tid.“ $\frac{20}{9}$ 1909; Th. Bredsdorff i „Dsk. Tidsskrift“ 1905, S. 625; Chr. Rimestad: „Digtere i Forher“ 1906 og 1 „Politiken“ $\frac{7}{1}$ 1907; „Ugens Tilskuer“ $\frac{24}{2}$ 1911; „Sidste Nyt, Sorø“ 1913; Borup i „Højskolebl.“ 1918; Leopold i „Verden og vi“ $\frac{18}{7}$ 1919; Ahlmann: „Det dsk. Parnas“ 1920; C. C. Lassen i Skovrup: „Nordisk Digtning i Nytiden“ I 1920; „Berl. Tid.“ $\frac{20}{10}$ 1921 og $\frac{24}{2}$ 1922; „Politiken“ $\frac{27}{10}$ 1921.

Nielsen, Lauritz Martin (f. $\frac{30}{4}$ 1881), Biblioteksmand. F. i Kbh. Forældre: Smedemester Hans Morten N. og Karen Hansine Hansen. Blev Student 1897, Cand. phil. 1898 og blev 1906 Assistent, 1910 Underbibliotekar ved det Kgl. Bibliotek. N. er her knyttet til den danske Afdeling og har gjort

Studiet af den ældre danske Bogtrykkerkunst til sit Speciale; efterhaanden er han bleven

vor første Autoritet indenfor dansk Inkunabelforskning. Med Anvendelse af den af Proctor grundlagte typologiske Metode har han undersøgt vor ældste Litteratur; han har kunnet paavise, hvor overordentlig ufuldstændig den er os overleveret, og bestemme adskillige hidtil usikre

Tryk. N.s grundige og nøjagtige Arbejdsmaade egner sig fortrinligt for et saadant eksakt Studium, og de Resultater, han har naaet, har vakt megen Opmærksomhed ogsaa i Udlandet; ganske særlig Anerkendelse har hans store Værk „Dansk Bibliografi 1482—1550“ (1919) naaet. Han har desuden, delvis som Forstudier hertil, offentliggjort en Række Afhandlinger især i „Nord. tidskrift för bok- och biblioteksväsen“, og han forbereder som Fortsættelse deraf et Værk „Boghistoriske Studier til dansk Bibliografi 1550—1600“ (antaget til Forsvar for Doktorgraden 1923). N. har ikke blot hentet sit Stof i vore hjemlige Samlinger, men ogsaa foretaget talrige udbytterige Rejser til udenlandske Biblioteker for at opspore gamle danske Tryk. 1922 blev han Sekretær i Videnskaberne Selskabs Kommission til Registrering af Danica i Udlandet. — Gift 1) 1911 Kamma Brinkmann, d. 1911. 2) 1915 Elise Henriette Bræstrup.

S. D.

Litt.: 2. Hustrus Slægt se Cosmus Bræstrup; Isak Collijn i „Nord. tidskr. f. bok- och bibl.-väsen“ VI 1919; K. Hæbler i „Zentralblatt für Bibliothekswesen“ s. A.

Nielsen, Louis (f. 8/3 1865), Officer. F. i Korsør. Forældre: Postmester Niels Christian N. og Dorothea Salomon. Blev Sekondløjtnant i Fodfolket 1885, var paa Officersskolens Stabsafdeling 1897—99, forsattes til Generalstaben 1901. Blev som Oberstløjtnant 1913 Stabschef hos Kommandanten i Kbh.; Oberst og Regimentschef 1915 og Chef for Generalstabens taktiske Afdeling 1917. 1919 blev

han Generalmajor og Chef for Generalstaben, hvilken sidste Stilling han fratraadte 1922, hvorefter han overtog Kommandoen over 3. Division. Han var altid betragtet som en samvittighedsfuld og utrættelig Arbejdskraft, en Mand, der ved sine betydelige og solide Evner og sin Jernflid var særlig egnet til at bestride de høje og betydningsfulde Poster, han saa tidlig naaede. En al-

Redaktionen slutter 1/2 23.

vorlig og maalbevidst Personlighed, der i Følelsen af sin Stillings Ansvær har vist sig at være beredt paa at tage Konsekvenserne af sin Opfattelse af, hvad der bedst tjener til Hærens Vel. Da Loven af 1922 om Hærens Ordning blev vedtaget i en Form, som han betragtede som forfejlet og uhensigtsmæssig, gav han sin Mening derom tilkende og betænkte sig ikke paa at sætte sin Stilling som Generalstabens Chef ind derpaa. — Gift 1889 Anny Jordan. K. C. R.

Litt.: „Højeesteretatid.“ 1922, S. 42 ff.; „Berl. Tid.“ 27/1 s. A.

Nielsen, Carl Henrik Ludolf (f. 20/1 1876), Komponist. F. i Nørre Tvede ved Næstved. Forældre: Gaardejer Hans N. og Mette Kirstine N. Kom 16 Aar gl. til Kbh., var Elev i Violin af Tofte og Holm, i Klaver af Orth, i Teori af Bondesen, uddannedes paa Konservatoriet og blev Bratschist (senere Solo-Bratschist) i Joachim Andersens Orkester, hvor han virkede en halv Snes Aar, den sidste Tid ogsaa som Dirigentvikar. Var en Overgang

Medlem af Bjørvig-Kvartetten og dirigerede en Aarrække Amatørorkestret „Euphrosyne“. Var i Leipzig 1903—04, i Tyskland, Østrig og Italien paa Anckers Legat 1907. — N. har udfoldet en baade kvantitativt og kvalitativt set betydelig Komponistvirksomhed, der spænder lige fra Symfonien og den symfoniske Digtning til Smaasange og Klaververvelletter. Af hans Orkesterværker (tre Symfonier, de symfoniske Digtninge „Regnar Lodbrog“ 1902, „Sommernatstemning“, „Danmark“, Orkester-Suiten „Fra Bjergene“ 1907, „Echo og Narkissos“, den prisbelønnede Concertouverture) har især Symfoni Nr. 2 (E-dur) 1910 og Nr. 3 (C-dur) 1914 vakt Opmærksomhed (Nr. 2, Op. 19, er udgivet i firhændigt Klaverudtog af Samf. til Udg. af dansk Musik); de indeholder ogsaa uden Tvivl Momenter af blivende Værd i dansk Musik. Det samme gælder hans Kammermusik og Korværker („Babelstaarinet“ 1915). I Operaen „Isbella“ (P. A. Rosenberg, Kgl. Teater 1915) har N. vist sig i Besiddelse af ypperlig Begavelse i Henseende til musikdramatisk Tonekomposition, der yderligere har nedfældet sig i Operaerne: „Lola“ og „Uhret“ og Balletten „Lackschmi“. Ca. 80 Sange til Tekster af danske Digtere, Aarestrup, Stuckenberg, Gyrithe Lemche, L. C. Nielsen, Paulli, Josias Bille, Seedorff, har i høj Grad været bestemmede for hans Position; mest kendt er vel den graciøse og kapriciøse „Sommerregn“. N.s Stil er meget vekslende. Hans fyldige Produktion har givet Plads for saavel den enkle, stærkt melodiest prægede Linie som

for den mere konstruktive, vanskeligere tilgængelige Tonesats. — Gift 1907 Ellen Anna Paul-Petersen. E. A.

Litt.: „Nationaltid.“ 18/0 1915; Lyng: „Dsk. Komponister ved 20. Aarh.s Beg.“ 1917; G. Hetsch i „Nordens Musik“ 1920.

Nielsen, Ludvig Valdemar (f. 22/4 1857), Læge. F. i Kbh. Forældre: Politispektor Just Peter N. og Cathrine Frederikke Krieger. Blev Student 1875,

Cand. med. 1883. Efter en grundig almen og speciel Uddannelse her og i Udlandet, bl. a. som Reservelæge paa Kommnehospitalets 4. Afdeling og Vestre Hospital 1888—95 har han praktiseret som Specialist i Hud- og Kønssygdomme i Kbh. 1891 blev

han Leder af Poliklinikken, dermatologisk-venerologisk Afdeling og forblev i denne Stilling til 1918. Han har her udført et stort Arbejde som Læge og Privatdocent for talrige Studerende, hvem hans rige Erfaring, klare Fremstillingsevne og Grundighed er kommet til Gode. 1892 disputerede han (Bidrag til Kundskaaben om Psoriasis); i forkortet Form er Disputatsen optaget i „The new Sydenham Society“s Monografier (Vol. CXLIII), og senere har han leveret adskillige litterære Bidrag til danske og fremmede Fagtidsskrifter fra sit Speciale ligesom til „Dansk dermatologisk Selskab“, af hvilket han er Medstifter. Siden 1903 har han været Overlæge ved Frbg. Hospitals Afdeling for Hud- og Kønssygdomme. — Gift 1) 1884 Anna Christine Betty Stockmarr. Ægteskabet opløst 1907. 2) 1907 Harriet Knudtzon. F. L.

Litt.: 2. Hustrus Slægt se Fr. G. Knudtzon; Selvbibliografi i Univ. Progr. Novb. 1892; „Ill. Tid.“ 10/2 1918.

Nielsen, Michael Cosmus Bornemann (f. 8/11 1847), Præst, Politiker. F. i Langebæk ved Kallehave. Forældre: Provst Carl N. og

Eleonore Jacobine Amalie Holm. Blev Student 1866, var ved Landvæsenet paa Oremandsgaard og Oregard 1869—71, blev Cand. theol. 1875, Kapellan i Kallehave s. A., Sognepræst i Elling og Tolne i Vendsyssel 1880 og samlede her en stor Menighed om sin grundtvigske

Forkyndelse. 1884 blev han Provst, flyttedes 1887 til Nysted, 1897 til Vemmelev ved Slagelse, hvor han 1905 blev Provst, afgik 1909. Politisk var han tidlig Venstremand uden Gruppepræg, imod Visnepolitik og Københavns Befæstning, stillede sig 1890 i

Slagelse paa dette Program og valgtes 1892 i Bogense som det forhandlende Venstres Kandidat, genvalgtes 1895. Han stod ved Forligsforhandlingerne paa højre Fløj af sin Gruppe, gjorde sig iøvrig bemærket som en rolig, saglig, lidt tør Debattør, der vandt Sympati til flere Sider. Han havde Ordførerskaber for Lov om urigtig Varebetegnelse (1893—94) og om Afgift af personlige Apoteker (1893—95); iøvrig interesserede han sig væsentlig for Skolesager (han var 1895—99 og er fra 1909 Censor ved Skolelærer-eksamen) og kom her flere Gange i Modsætning til sin Gruppe, saaledes paa Seminarieloven 1893—94 til Holm og Berntsen, ang. Højskolerne 1895—96 til Berntsen og s. A. paa Skoleloven til Lohmann. Han følte sig efterhaanden lidt hjemløs i Gruppen og afslog at lade sig genvælge 1898. 1906 afslog han at stille sig i Slagelse; nærmede sig i de følgende Aar mere og mere de radikale og tog 1909 bestemt Standpunkt mod Kbh.s Befæstning, stillede sig s. A. som radikal Løsgænger i Rudsvedby og indtraadte Okt. som Kultusminister i Ministeriet Zahle. Han viste Lærerne sin Interesse ved at op hæve „Mundkurvcirkulæret“ af 1885; overfor de kirkelige Love, der strandede i Landstinget, stillede han sig ret neutralt, men gennemførte efter Strandingen Bestemmelserne om Præstevalg, selvejende Kirker m. m. administrativt. Han stillede sig i Frederikshavn 1910 uden Held og afgik Juli s. A. med det samlede Ministerium, afslog at stille sig paa ny i Frederikshavn 1913, blev 1911 Præst ved Harboe'ske Enkefruekloster i Kbh., 1914 Medlem af Bestyrelsen for Blindeinstituttet og s. A. Formand i Bestyrelsen for den sjællandske Aandsvageanstalt. N. var en afholdt Præst, er en fortræffelig Embedsmand, klog, nøgtern, myndig. — Gift 1876 Ane Emilie Karoline Teisen. P. E.

Litt.: Slægt i Hundrup: „Math. N.s Descendenter“ 1875, i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“ og C. H. Langebæk: „Slægten fra Langebæk Præstegaard“ 1919—21; Rejsbreve 1 „Sorø Amtstid.“ 10/0—20/10 1905; „Sorø Amtstid.“ 7/12 1889, 17/1 1890, 18/1 s. A., 7/1 1895, 11/8 1901, 17/5, 27/10, 7/12 og 12/12 1909, 7/11 1917; Hans Jensen i „Fyns Tid.“ 10/1 1892; „Slagelseposten“ 17/1 1890; „Folkbl.“ 16/7 1892; „Dannebrog“ 28/10 1909; S. Bertheisen i „Kalundborg Dagbl.“ 30/10 s. A.; „Folkeskolen“ 4/11 s. A.; „Politiken“ 28/10 s. A.; 23/12 1912 og 8/11 1917; „Vendsyssel Folkbl.“ 4/5 1910; Elvius: „Studerterne fra 1866“ 1916; Thomas Larsen: „En Gennembrudstid“ I 1917, S. 132.

Nielsen, Niels Marlus August (f. 18/8 1875), Veterinær. F. i Kertinge ved Kerteminde. Forældre: Skræddermester Anders N. og Mette Marie Hansen. Tog Dyrlægeeksamen 1895, var Assistent ved Landbohøjskolen 1895—98, Reservedyrlæge i Hæren 1898—1900, Korpsdyrlæge (Gardehusarregimentet) 1900—08, er fra 1908 Overdyrlæge i Hæren og var 1908—20 samtidig Lærer ved Underdyrlægeskolen. Fra 1907 er han Lærer i „Hestens Bygning og Liv“ ved Rideskolen.

Han har endvidere fungeret som Lærer ved Landbohøjskolen, 1904 i Beslaglære, 1913—

14 i Anatomi og 1914, 1915 og 1916 i „Hus-pattedyrenes Bygning og Liv“. 1920—22 var han konstitueret som Lektor i veterinær Retslære ved Højskolen og som Politidyr læge i Kbh.; 1923 fik han Ansættelse i disse Stillinger og opgav samtidig sin private Dyrlæge-

praksis. N. har skrevet en Række fagvidenskabelige Artikler i „Maanedsskrift for Dyrlæger“ (Bd. 14, 17, 18, 21, 23, 24, 25 og 32), bl. a. „Skimmelvegetation i Kindhulen hos en Hest“, „Histologiske Undersøgelser af tilbageholdte Testes hos Klaphingsten“ (prisbelønnet Arbejde), „Udbredelsen af smitsomme Sygdomme i den danske Hærs Hestebestand i Aarene 1871—1910“, „Om Mavebristning hos Hesten“; endvidere „Grundtræk af Hestens Bygning“ (1917), udg. af Krigsministeriet, og „Den nye Lov om Voldgift i Tvistigheder angaaende Handel med Husdyr“ (1922). N. er fra 1918 Formand for Den danske Dyrlægeforenings faste Voldgiftsret, fra 1921 Formand for den danske Veterinærskoles Jubilæumsfond, Censor ved Veterinæreksamen 1900—20. Han har foretaget en Studierejse til Veterinærskolerne i Berlin, Dresden og München (1909). — Gift 1901 Agnes Jespersen.

L. Ba.

Litt.: Hustrus Slægt i M. Groshennig: „Slægtten Jespersen fra Skanderborg“ 1919.

Nielsen, Martinus (Martinius) Valdemar (f. ²³/₁ 1859), Skuespiller, Teaterdirektør. F. i Kbh. Forældre: Lysestøber Christian N. og Kirsten Marie Petersen.

Broderson af Filosofen Rasmus N. (s. d.). Blev Student 1878, Cand. phil. 1879, optraadte første Gang paa Kasino ⁷/₉ 1880 som Balder i „I fremmed Jordbund“ og fik sin egentlige Debut ⁶/₁₁ s. A. som Aage i „Mester og Lærling“, virkede ved dette Teater

til 1884, var derpaa 1884—86 ved Dagmarteatret, 1886—89 ved det Kgl. Teater, hvor han bl. a. udførte Kongen i „Axel og Valborg“, 1889—94 ved Dagmarteatret, 1894—97 ved Folketeatret, hvorefter han overtog Ledelsen af Dagmarteatret. Han var denne Scenes Direktør til 1909, til 1905 i Forening med Riis-Knudsen (s. d.), og samtidig Kasinos Leder 1902—05. Derefter har han udført Gæstroller bl. a. paa Betty Nansens Teatret og paa Kasino. Han har altid haft ligesaa begejstrede Tilhængere som

svorne Modstandere. Han er som Fremstiller intelligent og kløgtig, men har kun sjælden den rette Sans for Ordenes Valeurer og Klangfarve. Han har i sit Spil altid savnet Fantasi og Følelse, hvad der har bevirket, at Opgaver i den store Stil som Hamlet, Fiesco, Romeo, Brand, Stockmann, Uriel Acosta, Ferdinand i „Kabale og Kærlighed“ ikke er lykkedes ham, og at han kun delvis har kunnet gøre Fyldest som Cyrano de Bergerac. Ej heller som Karl Moor fængede han, og som Ambrosius svigtede Lyrikken ham. Derimod var der i hans Petrucchio i „Troid kan tæmmes“ et vist hidsigt Temperament, der illuderede, og som Paul Lange i „Paul Lange og Tora Parsberg“ havde han forenet Verdensmandens Holdning og Statsmandens Ubesluttsomhed til en Menneskeskildring af betydelig Værdi. Blandt hans vellykkede Fremstillinger er ogsaa Herman Vandel i Gjellerups Sørgespil, Oscar Strande i sammes „Wuthorn“, og især Kean, hvor hans Tilbøjelighed til Poseren faldt sammen med enkelte af Rolens Karaktertræk. Blandt hans seneste Roller paa Kasino er Grev i „Gurli“, den gamle Duval i „Kameliamaden“ og Selby i „Et Sølvbryllup“. Strid har der ofte staaet om hans Navn, og man erindrer endnu de „blege Ansigters“ Udpubning af hans Hamlet i Okt. 1902 paa Dagmarteatret. Som Direktør har han haft uomtvistelige Fortjenester af dette Teater, baade støttet unge nordiske Dramatikere ved at opføre deres Arbejder og optaget et interessant Udvalg af ny udenlandsk Dramatik paa sit Repertoire. Men Dobbeldirektoratet 1902—05 oversteget langt hans Kræfter og blev skæbnesvangert for den rolige kunstneriske Virksomhed paa Dagmarteatret. — Under eet er N. en af de faa Personligheder i vort nyere Teaterliv, men han har til Skade for sin Position ikke altid i rette Tid indset sin kunstneriske Begrænsning. — Gift 1884 Skuespillerinden Oda Petersen, f. Larssen (s. d.).

C. Bs.

Litt.: Kay Sperling: „Dsk. Skuespilkunst og M. N.“ 1902; Olaf Fonss, Ch. Kjerulf og Aumont i „Politiken“ ⁶/₁₁ 1905; O. B. i „Dannebrog“ ⁵/₁₁ s. A.; „Ill. Tid.“ ⁵/₁₁ s. A.; „Teatret“ 1905—06; „Publikum“ 1910—11 Nr. 18; Fristrup: „Scenens Navne“ 1913; „Politiken“ ²³/₁ 1919; R. Neidendam: „Folketeatrets Hist.“ 1857—1908“ 1919; „Politiken“s Distriktsbl. Frbg. ⁹/₁₁ 1920; Krohg: „Kampen for Tilværelsen“ III 1921; „Politiken“ ⁶/₈ 1922; „Magasinet“ ¹/₁₀ s. A.; „Hver 8. Dag“ ²⁰/₁₀ s. A.

Nielsen, Mathilde Jacobine Augusta (f. ²⁰/₁₀ 1858), Skuespillerinde. F. i Kbh. Forældre: Bogholder, Kasserer Jacob Theodor Neumann og Marie Sophie Olsen. Debuterede ²⁷/₈ 1884 paa Kasino som Glarmester-Ane i „Fastelavnsgildet“. Blandt hendes andre Roller i denne første Periode af hendes Teaterliv maa fremhæves den ene Datter i „De gode Herrer“, 1889—92 var hun derpaa engageret ved Dagmarteatret og vandt her

en Position som komisk Fremstillende ved sin Udførelse af Tante Lene i „Fælles Sag“.

Frøken Knudstrup i „Et Sølvbryllup“, der var en slagfærdig Fremstilling af en mandhaftig Kvindesagskvinde, og Guldborg i „Den Kærlighed, den Kærlighed“. Efter 1892—94 at have været knyttet til Folke-teatret vendte Fru N. 1894 tilbage til Dagmar-teatret, hvor hun virkede i 20 Aar og skabte nogle af sine mest vellykkede, baade komiske og rørende Roller. I første Række den sure og skinhellige Clementine i „César Girodotts Testamente“, Tante Cramer i „Tante Cramers Testamente“ og Moderen i „Familien Jensen“. Siden 1914 har hun tilhørt Det ny Teater og har forøget sit Repertoire med saa forskelligartede Roller som den gamle Frue i „Dunungen“, Moer Ingeborg i „Husmandstøsen“ og Rullekonen Fru Madsen i „Rullen gaar“.

Et bredt og kraftigt Lune ejer hun jævnsides en oprigtig Følelse, og disse Egenskaber har bestemt hendes rige Repertoire gennem 40 Aars Teatervirksomhed og sikret hende Publikumets Sympati. — Gift 1886 Forretningsfører Olaf Frederik Kirsten N., d. 1902.

C. Bs.

Litt.: „Nationaltid.“ 23/6 1908; „København“ 21/8 1909; „Teatret“ s. A.; R. Nøllendam: „Folke-teatrets Hist. 1857—1908“ 1919; „Hver 8. Dag“ 11/12 1920.

Nielsen, Michael (8/12 1776—11/2 1846), Skolemand. F. i Sønder Vilstrup ved Kolding. Forældre: Gaardejer Niels Michelsen

og Karen Hansdatter. Blev Student 1801 og begyndte at studere Teologi, men maatte efter faa Aars Forløb opgive Studiet paa Grund af en Nervalidelse, og fordi økonomiske Forhold tvang ham til at give Undervisning ved forskellige Kursus og Institutter. Han fik stor

Interesse for Undervisning (især i Latin og Græsk) og vandt Anseelse som en ualmindelig Lærerbegavelse. 1811 blev han Medbestyrer af den københavnske Borgerdydskole, 1813 Enebestyrer. Kort efter begyndte denne Skoles Glansperiode; den naaede til at have ca. 300 Elever og regnedes i en Aarrække for Landets største og bedste højere Skole. Undervisningsinspektionen betegnede N. som en fremragende Lærer og Skoleleder, og han fik en aarlig Understøttelse samt Ret til Pension af Statens Midler. 1836 blev han af det filosofiske Fakultet opfordret til at disputere for Doktor-

graden, men fulgte ikke Opfordringen. Ud over nogle Skoleprogrammer foreligger der intet skriftligt fra hans Haand. Skønt han forstod at samle en Stab af dygtige Lærere ved sin Skole, medførte hans strenge Opdragelsesprincipper, at Elevtallet i Aarenes Løb gik stærkt tilbage. 1838 fik han en Medbestyrer, 1844 opgav han Kampen og trak sig tilbage. — Dommene over N. er meget forskellige. Mange Elever og Lærere følte sig frastødt af hans Strenghed; de kaldte ham despotisk, vilkaarlig og partisk. Orla Lehmann betegnede hans Opdragelseskunst som „mere avende end opelskende, mere respektindgydende end sjælfuld“. Andre priser i stærke Udtalelser hans Undervisning, hans Individualitet, moralske Kraft og skarpe Blik og den Kærlighed, der skinnede gennem hans Strenghed, og som vandt ham Disciplenes Ærefrygt og inderlige Hengivenhed. D. i Kbh. — Gift 1818 Dorothea Elise Gede, d. 1887. K. K.

Litt.: Progr. fra Odense Skole ved Rektorindsættelsen 1843; Orla Lehmann: „Efterl. Skr.“ I 1872; N. C. L. Abrahams: „Medd. af mit Liv“ 1876; C. Otto: „Af mit Liv“ 1879; Lørdk: „75 Aar“ 1885; H. Lund: „Borgerdydskolen“ 1887; Schandorph: „Oplevelser“ I 1889, S. 67; Liebenberg: „Nogle Optegn. om mit Levned“ 1894; Nekrolog i „Berl. Tid.“ 1846, Nr. 37 og 39; Ligtaler af B. Münter og Scharling s. A.

Nielsen, Niels Jørgen (f. 21/11 1862), landøkonomisk Forsøgsleder. F. i Skovsbo ved Assens. Forældre: Gaardejer Peder Christian N. og Maren Nielsen.

Var ved praktisk Landbrug, 1885—86 Elev paa Ryslinge Højskole, 1886—87 og 88 paa Askov, tog Landbrugs-eksamen 1891. 1892—94 var han Medhjælper paa Tystofte Forsøgsstation hos den kendte Forsøgsmand P. Nielsen og 1894—1906 Medhjælper hos Fr. Hansen paa Askov Forsøgsstation, hvor han navnlig arbejdede med Sandjordsforsøg. 1905 fik han overdraget „Studsgaard“ ved Herning til Forsøgsarbejde, og paa faa Aar skabte han af en raa Sandmark i en nøgen og barsk Egn en veldreven Gaard. N. nyder ikke alene Anseelse for sin Virksomhed som Forsøgsmand og for sin solide Indsats i det landøkonomiske Oplysningsarbejde, men den haandsnilde og praktiske Mand har ogsaa gjort betydelig Nytte ved at vække Interesse for Omhyggelighed, Omtanke og Glæde ved Udførelsen af de manuelle Arbejder og Sans for Orden i Bedriften. — Gift 1895 Martha Madsen. A. C.

Litt.: „Dok. Landbrug“ 1906, S. 663; „Vort Landbrug“ 1920, S. 358.

Nielsen, Nicolai Peter (28/6 1795—13/3 1860), Skuespiller. F. paa Frederiksborg. Forældre: Stutmester F. C. E. N. (s. d.) og Hustru. Kom efter en grundig Undervis-

ning 1808 ind paa Landkadetakademiet i Kbh., blev 1811 Sekondløjtnant. Hans poetiske og musikalske Anlæg gjorde sig imidlertid mere og mere gældende, han deklamerede Oehlenschlägers, spillede paa Valdhorn og optraadte ved Officerernes Dilettantforestillinger. Da han 1820 var blevet Premierløjtnant, amodede han det Kgl. Teaters Direktion om en

Debut, udtraadte s. A. af Hæren og optraadte første Gang $\frac{12}{10}$ som Axel i „Axel og Valborg“. Han vandt straks almindelig Bevaagenhed — en nordisk Helt af Oehlenschlägersk Aand var opstaaet paa Scenen. Hans anden Debut var Figaro i „Barberen i Sevilla“, og fra Rolle til Rolle indarbejdede han nu sin Position ved det Kgl. Theater, 1824 fik han Stipendium til en Udenlandsrejse og studerede sin Kunst i Tyskland og Paris. Hans senere Teaterbane bragte ham Sejre i Kunsten og Skuffelser indenfor hans embedsmæssige Virksomhed som Sceneinstruktør. Især var det ham en Torn i Øjet, at J. L. Heiberg, der havde skildret ham som Skuespilleren i „En Sjel efter Døden“, 1848 blev Direktør. Heiberg ønskede hans Afgang som Sceneinstruktør. Gang paa Gang indgav nu N., der følte sig svækket af Sygdom, sin Afskedsbegæring, der især motiveredes ved Pensionshensyn; den bevilgedes ham 1854. Hans Afskedsforestilling fandt Sted $\frac{1}{10}$ 1855 paa Hofteatret, idet Heiberg paa en smaalig Maade hindrede, at den gaves paa det Kgl. Theater. Den følgende Direktion Dorph-Christensen engagerede ham nu som Gæst med aftenligt Honorar, senere med en bestemt Aarsgæge jævnsides Pensionen, og han viste sin kunstneriske Udholdenhed ved yderligere i disse Aar at optræde som Gæst baade i Stockholm og Finland (1856 og 1858). Men dette var kun en Opblussen af hans gamle Kraft. $\frac{24}{2}$ 1860 optraadte han sidste Gang som Marquis de Rouillé i „Kamp og Sejr“. — Som Skuespiller var N. vort Teaters enestaaende Naturbegavelse. Han ejede ogsaa i Livet sine Heltes Frejdighed og Friskhed, og der findes baade private og offentlige Vidnesbyrd fra Folk, der først har truffet ham i 60 Aarsalderen, om den indtagende og pompøse Kraft i hans personlige Væsen. Som Helt og Elsker var han Teatrets Støtte og Publikums Yndling, men i de store Karakterroller som Macbeth eller Hakon Jarl kunde han for sin Samtid ikke erstatte Ryge. Hans Felt udvidede sig imidlertid til Lystspillet, til det franske Konversationsstykke, hvor de, der f. Eks. havde set ham som Marquis de la Seiglière i „Slottet i Poitou“ eller som Bolingbroke i „Et Glas

Vand“, ikke senere glemte hans fine Karakteristik. Men som han kunde være den fine franske Marquis, evnede han ogsaa at fremstille den Overskoueske Søulk. Han var en Mand med mange Talenter, en øvet Selskabstaler i Vennekredsen, en begavet Musikdilettant, han oversatte Skuespil og komponerede. Men for Eftertiden staar han dog først og fremmest som den store Skuespiller, der talte et mandigt og skønt Dansk og i sin Person var Legemliggørelsen af den unge Oehlenschlägerske Helt. Som saadan er N. gaaet over i Historien. D. i Kbh. — Gift 1) 1823 Skuespillerinden Caroline Rind, f. Walter (s. d.). Ægteskabet opløst 1831, hun d. 1869. 2) 1834 Skuespillerinden Anna Wexschall, f. Brenøe (s. d.), d. 1856. C. B.

Litt.: „Dsk. Pantheon“ XII 1843; Bournonville: „Mit Teaterliv“ II 1865; Overskou: „Den dsk. Skueplads“ IV—VII 1862—76; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; J. L. Heiberg: „Et Liv“ 1891—92; N. Bøgh: „Chr. Winther“ 1893—1901; R. Nøllendam: „Breve fra dsk. Skuespillere og Skuespillerinder“ II 1912; samme i „Teatret“ 1916; Mantzius: „Min Far og jeg“ 1919; Breve hos Nøllendam, I „At J. Collins Papirer“ 1871, „Breve til H. C. Andersen“ 1877, „Breve fra og til Hertz“ 1895 og Liebenberg: „Nogle Optegnelser om mit Levned“ 1894 S. 75; Nekrologer I „Berl. Tid.“ 1861, Nr. 194—96 og „Ill. Tid.“ $\frac{18}{10}$ 1860.

Nielsen, Niels Peder ($\frac{11}{10}$ 1865— $\frac{15}{11}$ 1908), landøkonomisk Forsøgsleder. F. i Gørlev ved Slagelse. Forældre: Husmand, Skræddermester Jørgen Peder N. og Karen Marie Jensdatter. Blev adopteret af Morbroderen, Gaardejer Jens Jensen ved Slagelse, hvor han tilbragte sin Ungdom. Efter Ophold paa Høj- og Landbrugsskole tog han Landbrugseksamen 1891.

Han var derefter nogle Aar Lærer ved Ladelund Landbrugsskole; tog udvidet Eksamen i Planteavl 1897. S. A. blev han Assistent hos P. Nielsen, Tystofte, men hans Tilrædelse fandt dog først Sted efter P. Nielsens Død. 1899 fik han fast Ansættelse som Forsøgsleder og Bestyrer af Stationen. N.s Interesse samlede sig særlig om Forædling af Landbrugets Kulturplanter, og han opnaaede udmærkede Resultater ved Forædling af Hvede, Byg og Havre. Han var en skarpsindig og stærkt interesseret Forsøgsmand, selvstændig og original i sin Opfattelse af de foreliggende Opgaver. D. i Tystofte. — Gift 1893 Karen Marie Hansen. A. C.

Litt.: C. Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913; Nekrologer I „Ugeskr. f. Landm.“ 1908 (af H. C. Larsen), „Beretning fra Statens Planteavludvalg“ 1908—09, S. 54, „Vort Landbrug“ 1908 (af K. Hansen), „Fremis Aarboeg“ 1908—09 (af W. Johannsen) og „Højskolebl.“ 1908 (af H. Skovmand).

Nielsen, Niels (f. $\frac{2}{12}$ 1865), Matematiker. F. i Ørslev mellem Assens og Middelfart.

Forældre: Husmand Peter N. og Juliane Hansen. Gik i Realskole i Odense til 1883,

tog polyteknisk Adgangsksamen 1884 og blev Student 1885. 1891 tog han Magisterkonferens med Matematik som Hovedfag og 1895 Doktorgraden („Om en Klasse bestemte Integraler og nogle dermed definerede semiperiodiske Funktioner“). Han virkede fra 1887 som

Matematiklærer, fra 1900 ved Polyteknisk Læreanstalts Forberedelseskursus, var Medlem af Undervisningsinspektionen for de lærde Skoler fra 1903 til dens Ophævelse 1906, blev 1907 Docent i Matematik ved Universitetet og 1909 Professor. Han er Medlem af Repræsentantskaberne for Nordisk Livsforsikrings-Aktieselskab af 1897 og for Nordisk Ulykkesforsikrings-Aktieselskab af 1898 og ved Universitetet af Patronatskomiteen for franske og danske Studenter. Som videnskabelig Forfatter er N. ualmindelig produktiv. Stoffet, der overvejende er af funktionsteoretisk Art, er dels spredt i Tidsskrifter o. l., dels findes det i større Bøger. Han har saaledes omkring 1905 forfattet en Række Monografer over forskellige specielle analytiske Funktioner (Cylinder-Funktioner, Gamma-Funktioner, Integrallogaritme, metafæriske Funktioner) og 1909 en Lærebog om uendelige Rækker og en i Funktionsteori (1911 oversat til Tysk); senere Arbejder staar i Forbindelse med de Bernoulli'ske Tal og Fermats Sætning. Desuden har han udarbejdet et System af elementære Lærebøger i Matematik for Skolen og Haandbøgerne „Matematikken i Danmark 1801—1908“ (1910) og „Matematikken i Danmark 1528—1801“ (1912). Hans Produktion er undertiden blevet angrebet, enkelte Gange endog i skarpe Former (f. Eks. af Landau). Ved en retfærdig Bedømmelse af hans Betydning for den danske Matematiks Udvikling maa man dog herved tage Hensyn til ikke alene Omfanget af hans Produktion, som bunder i en stor Flid og Arbejdskraft forbundet med en særlig Anskuelsesevne for Formelsprogets Omskrivninger, men ogsaa til de Forhold, under hvilke han kom frem. Zeuthen var Geometer, og Julius Petersens Evner var ret fremmede for den Weierstrassiske Skoles stigende Krav til eksakte Former i Analysen. Mens i Sverige Mittag-Leffler havde bragt Analysen i Niveau med de førende Landes, havde de unge danske Matematikere omkring 1890 gennemgaaende ret begrænsede Kundskaber paa dette Omraade. Her arbejdede N. sig, væsentlig ved egen Kraft, frem, og naar den følgende Generation af unge Matematikere (f. Eks. Ette, O. A.

Smith, Harald Bohr, Nørlund) havde en langt højere liggende Udgangslinie for deres analytiske Studier end den forrige, skyldes dette N. og hans Arbejde. — Gift 1888 Ebba Benzon-Hansen. P. H.

Litt.: Selvbiografi i Univ. Progr. Novb. 1895; Univ. Aarb. 1908—09, S. 485; N. Nielsen: „Matematikken i Danmark 1801—1908“ 1910; Hauch-Fausbøll: „Studenterne fra 1885“ 1910.

Nielsen, Niels (f. $1\frac{1}{3}$ 1874), Landmand. F. i Farringløse ved Ringsled. Forældre: Gaard-ejer Frederik N. og Karen Marie Sørensen.

Var 1891—92 Elev paa Rødkilde Højskole, hvorefter han lærte Landvæsen paa Falster. Allerede forinden var hans Interesse vakt for Husdyrbruget, og efter at han 1902 havde overtaget sin Fødegaard, har han udviklet Kvægbesætningen til at være en af de bedste i Midt-

sjælland, ligesom han har sit Markbrug i god Orden; men han er ikke alene den dygtige Praktiker, den intelligente og oplyste Bonde; han tager paa forskellig Maade Del i det offentlige Liv og har en anseelig Række Tillidshverv; i en Aarrække har han været Medlem af Udvalget for Kvægavlen indenfor De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift. 1916 valgtes han til Næstformand i samme Forening og 1920 til Medlem af Formandskabet for De samvirkende danske Landboforeninger. Udover de lokale faglige Hverv som Formand for det stedlige Mejeri o. a. kan nævnes, at han 1907 valgtes ind i Sogneraadet og straks blev dets Formand, var 1910—22 Amtsraads-medlem. — Gift 1902 Anna Jensen. A. C. Litt.: „Aftenposten“ $29/11$ 1916; „Vort Landbrug“ 1916, S. 523, 1920, S. 253; „Ugeskr. f. Landm.“ 1920, S. 312; „Fyns Stifts Landbrugs-tid.“ s. A.

Nielsen, Oda Laurenze Helmine (f. $7/8$ 1851), Skuespillerinde. F. paa et Skib i Libau Havn. Forældre: Kaptajn, Konsul Jens Larsen og Caresia Møller.

Debuterede paa Kasino $1\frac{1}{3}$ 1870 som Thora i „Et enfoldigt Pige-barn“, blev engageret for den følgende Sæson, men forlod saa Scenen for at gifte sig og fulgte i Sommeren 1871 sin Mand til Paris. Først efter omtrent 10 Aars Forløb, da hun var blevet Enke, genoptraadte hun paa Kasino i Jan. 1881. Hun udførte her Dora og Frou-Frou, idet hendes Studier af moderne fransk Skuespilkunst prægede Stilen i hendes Spil, der virkede ved teatralisk Effekt. Fra Sæsonen 1881—82 blev hun knyttet til det

Kgl. Teater, hvor hendes første Optræden fandt Sted $\frac{8}{10}$ som Anne i „Syvsoverdag“. I de to Sæsoner, hun nu var ved Teatret, udførte hun bl. a. Hertuginde af Septmont i „Den Fremmede“ og Jeanne i „Hvor man keder sig“ og fik derved Lejlighed til at vise sit Talents Rækkevide. 1883 vendte hun tilbage til Kasino, fulgte 1884 Theodor Andersen til Dagmar-teatret, hvorfra hun 1886 paany kom til det Kgl. Teater. Hun havde da udført Nitouche og besejret hele Kbh. ved skælmsk Ynde, Lune og pointeret Kupletsang, men samtidig som Florizel i „Et Besøg“ vist en Kvindes dybe Fortvivlelse. Blandt hendes Roller paa det Kgl. Teater i de Aar, hun virkede her, indtil hun 1902 efter eget Ønske fik sin Afsked, fordi hun — som det kuriøst hed: „ikke passede i Ensemblet“ — maa nævnes Scheitan Emisusin i „Ved Bosphorus“, Frk. Hackendorff i „Damernes Ven“, Rita i „Lille Eyolf“, en af hendes betydeligste og ægteste Præstationer, gribende ved Smertens dybe Tone og Oplevelsens Stykke. Fremdeles Vaudeville- og Sangspilroller som Christine i „Et Eventyr i Rosenborghave“, Birgitte i „Kinafarerne“, Johanne og senere Fru Krans i „Eventyr paa Fodrejsen“, Sophie i „Nej“. Det var et stort Tab for Teatret at miste hende. Hun optraadte straks efter sin Bortgang som Gæst paa Kasino, senere paa Folketeatret, og blev derpaa engageret ved Dagmar-teatret, foretog 1906 en Turné i Nordamerika, vendte tilbage til Dagmar-teatret og styrede det i Efteraaret 1909 en kort Tid som Stedfortræder for sin Mand, men maatte opgive Ledelsen. Hun tog nu paa en omfattende Provinsturné, udførte i de følgende Aar Gæsteroller og ydede 1917—20 Betty Nansenteteatret sin værdifulde Støtte. Stadig fortsætter hun utrættelig og virksom sine Vise-foredrag, der har udstrakt hendes Popularitet til Børnens Kreds. 1922 fik hun en Biografteaterbevilling i Forening med Johannes N. (s. d.). Blandt Fru N.s Roller i den sidste Snes Aar maa fremhæves Hertuginde i „Hvor man keder sig“, Madame Sans-Gêne, Caroline Hansen i „Tante Cramers Testament“, Fernanda Petersen i „Gadens Børn“, Rose i „Rose Bernd“, Ragnhild i „Dronning Margrete“, Baronessen i „Triplepatte“, Lolotte i „Modellen“, Jeanne Doré i „Moderen“, Fru Dag i „Daglannet“ og Grevinde Danner i „Hos Grevinden“, den største Sejr i hendes sidste Teatervirksomhed. Ogsaa i Norge, Sverige og Finland er hun optraadt med Held. Hendes Popularitet er ubegrænset. Et stort oprindeligt og udviklingsrigt Talent er Fru N., som blot burde have haft rolige Udviklingsaar indenfor et Teaters faste Ramme — det Kgl. Teater har ikke rettidigt forstaaet, hvad en saadan Kunstnerinde betød. Den Udvikling, hun kunstnerisk har gennemlevet, er i Virkeligheden ægestaaende i dansk Teater, hendes

Repertoire spænder videre end nogen samtidig nordisk Skuespillerindes: fra Nitouche til Rita, fra Christine til Florizel, fra Papagena i „Tryllefløjten“ til Rose Bernd. — Gift 1) 1871 Kontorchef i Store nordiske Telegrafelskab Jens Petersen, d. 1880. 2) 1884 Skuespiller Martinus N. (s. d.). C. Bs.

Litt.: Erindringer i „Politiken“s Distriktabl. Frbg. $\frac{13}{12}$ 1919; Vilh. Møller i „Ugeskr. f. Teater og Musik“ $\frac{3}{2}$ og $\frac{10}{2}$ 1881; samme i „Nuttiden“ s. A.; Edv. Fredin i „Ur Dagens krønika“ 1885; „Ill. Tid.“ $\frac{2}{5}$ 1886; Otto Larssen i „Af Dagens Krønike“ I 1889; P. Hansen: „Den dsk. Skueplads“ 1889—96; „Dannebrog“ $\frac{8}{5}$ 1895; Karin Michaëlis i „Teatret“ 1902—03; „Ill. Tid.“ $\frac{25}{5}$ 1902; „Hver 8. Dag“ $\frac{24}{11}$ 1907; Borchsenius i „Sorø Amtstid.“ $\frac{10}{5}$ 1910; „Masken“ $\frac{9}{7}$ 1911; Frstrup: „Scenens Navne“ 1913; „Den dsk. Skueplads“ Hist. 1722—1900“ 1917; „Verden og vi“ $\frac{11}{4}$ 1919; „Tidens Kvinder“ $\frac{8}{5}$ 1920; „Nationaltid.“ $\frac{10}{5}$ s. A.; „Musik“ s. A.; Borchsenius, R. Neilendam, Sv. Lange o. fl. i „Teatret“ s. A.; Axel Kjerulf i „Politiken“ $\frac{11}{5}$ s. A.; „Masken“ Aug. 1922; „Berl. Tid.“ $\frac{5}{8}$ s. A.; „Berl. Tid.“, „Soc.-Dem.“, „Politiken“ og „Nationaltid.“ $\frac{8}{8}$ s. A.; Dunreicher i „København“ $\frac{7}{8}$ s. A.; øst. $\frac{80}{11}$ s. A.

Nielsen, Oluf August ($\frac{24}{4}$ 1838— $\frac{5}{1}$ 1896), Historiker. F. paa Endrupholm ved Bramminge. Forældre: Proprietær, senere Branddirektør August Carl Nicolai N. og Henriette Georgine Meyer. Brodersøns Søn af F. C. E. N. (s. d.). Blev Student 1857, begyndte at studere Teologi, men opgav det for nordisk Oldhistorie, tog 1863 Magisterkonferens i nordiske Sprog og blev s. A. Assistent i Kongeriget's Arkiv. Han havde allerede i flere Aar drevet topografiske Studier, ogsaa i Marken; nu fik han Arbejde med Stednavne for Generalstaben og var fra 1864 Medarbejder ved Registret til „Scriptores rerum Danicarum“ (1878), hvad der yderligere førte ham ind i Studiet af Middelalderens Danmark. Han blev Dr. phil. 1867 med „Bidrag til Oplysning om Sogneinddelingen i Danmark“; 1869 ansattes han som Raadstuearkivar i Kbh. og var fra 1885 tillige Overbestyrer ved Kommunens Folkebiblioteker der. Han var en overordentlig flittig Forfatter og har dels i Afhandlinger (bl. a. i det af ham 1865 grundede „Danske Samlinger“), dels i Bogform udgivet en lang Række historiske Efterretninger om vestjyske Herreder: Skadst, V. Horne, Slavs, Malt, Gørding, Skodborg-Vandfuld, Hjermginding, endvidere Diplomsamlinger for Ribe (1869), Ducholm (1872), Esrom (1880—81), Kbh. („Kbh.s Diplomatarium“ 8 Bd. 1872—87) og Harsyssel (1893), endelig Kong Valdemars Jordebog (1873), „Gamle jyske Tingsvidner“ (1882) og „Olddanske Personnavne“ (1883). Hans Udgifterarbejde bygger paa flittigt Studium, men kan bære Præg af hans forcerede Produktion og vil ikke nu

findes fuldt paa Højde med moderne Principper; hans topografiske Skildringer er rigeholdige Materialsamlinger. Sit vægtigste Værk leverede han med „Kbh.s Historie og Beskrivelse“ (6 Bd. 1877—92), der gaar til 1730 og stadig er en Hovedkilde; i en Diskussion med A. D. Jørgensen paaviste han det ældste Havn som agerdyrkende Landsby. Til sidstnævnte Bog knytter sig nogle mindre Værker om københavnske Forhold. N. var en yderst arbejdsom og ædruelig Forsker med en levende Samfølelse med Land og Folk og skarp Iagttagelsesevne overfor middelalderlige Fænomener. D. i Kbh. — Gift 1) 1865 Sofie Brünnich, d. 1878. 2) 1879 Mathilde Margrethe Agathe Grüner. P. E.

Litt.: 1. Hustrus Slægt i J. Bränniche: „Stamt. over Familierne Brünnich m. fl.“ 1910; Selvbio-grafi i Univ. Progr. Novb. 1867; Helse i „Hist. Tidsskr.“ V 2 1880—81; Hans Jensen: „L. Bjørnbak“ 1919, S. 141; Nekrologer i „Saml. t. Jysk Hist. o. Top.“ III 1 1896 (af Helse), „Politiken“ 7/1 s. A., „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ 6/1 s. A.

Nielsen, Niels Otto (^{14/1} 1880—ca. ^{10/11} 1919), Landbrugskonsulent. F. i Aarhus. Forældre: Fabrikdirektør Niels Martin N. og Emilie Louise Olsen. Voksede op i Riga og lærte Russisk lige saa godt som sit Modersmaal. Som 20-aarig ung Mand kom han til Danmark for at lære praktisk Landbrug, og 1903 tog han Landbrugseksamen ved Landbohøjskolen. Han rejste atter til Rusland og var 1903—04 ved praktisk

Landbrug i Kurland, 1904—05 Forvalter og 1905—14 Godsinspektør i Podolien, 1914—15 Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Landbrugskonsulent i Rusland og 1915—19 Statskonsulent. Verdenskrigen og de deraf flydende Uroligheder gjorde, at N. flere Gange maatte flygte, men først i Jan. 1919 vendte han tilbage til Danmark. Da Forholdene hen paa Sommeren syntes at klare sig noget, rejste han til Riga for at genoptage sin Gerning, men dræbtes sammen med sin Hustru ved Byens Bombardement i Novb. N. var udmærket inde i russiske Forhold, en fin og nobel Personlighed, der omfattede sin Virksomhed med Interesse og Pligtfølelse. — Gift 1906 Else Kessler. A. C.

Litt.: „Vort Landbrug“ 1915; Nekrologer i „Ugeskr. f. Landm.“ 1919, „Vort Landbrug“ s. A., „Andelsbl.“ s. A., „Fyns Stifts Landbrugs-tid.“ s. A. og „Vor Frøavl“ s. A.

Nielsen, Peter (^{28/1} 1829—^{30/1} 1897), landøkonomisk Forsøgsleder. F. i Ørby, Vonsbæk Sogn, Sønderjylland. Forældre: Husmand Morten Nielsen Klelund og Anne Marie Thuesen. Blev ti Aar gammel Vogterdreng og var efter Konfirmationen nogle Aar Tjenestekarl. Han nærrede et brændende Ønske om at blive Præst, men medens han 1852—54 aftjente sin Værnepligt i Kbh., kom

han i Forbindelse med det kgl. danske Landhusholdningsselskab; Selskabets ene Præsident, J. Collin, tog sig af N. og vejledede ham med Læsning, saa at han begyndte et ordnet Studium af Historie og Naturfagene. Efter Soldatertiden tog N. Plads som Staldkarl i Haderslev, men alt, hvad han havde set og lært i Kbh., havde kun yderligere ansporet ham til at studere. Dog

maatte han opgive at blive Præst, men flittig og økonomisk som han var, havde han opsparet sig en lille Kapital, og ved Hjælp heraf samt ved et Laan af en Slægtning tog han 1857 Skolelæreeksamen i Jelling. S. A. fik han Plads paa Flakkebjerg Opdragelsesanstalt; 2 Aar senere konstitueredes han som Lærer i Ørsløv ved Selskør og ansattes i dette Embede 1859. Her virkede han i 27 Aar og studerede samtidig Kemi, Fysik og Botanik; senere begyndte Kulturplanternes Vilkaar at interessere ham. I Løbet af nogle Aar var hans Skoleold omdannet til en Forsøgsmark. Det var fra først af Græsmarkerens Forbedring, der interesserede ham, senere Kampen mod Ukrudt og Plantesygdomme. 1882 antoges han som Landhusholdningsselskabets Konsulent i Plantekultur, 1886 opgav han Lærergerningen for helt at hellige sig Forsøgsvirksomheden. Kravene til Forsøg voksede stadig, Skoleolden blev for lille, og 1886 flyttede N. til en mindre Fæstegaard under Borreby, og her oprettedes saaledes Tystofte Forsøgsstation. N. fik Overledelsen over de senere oprettede Forsøgsstationer i Askov, Lyngby og V. Hassing, men blev boende i Tystofte til sin Død. N. var blandt de første, der udarbejdede rationelle Metoder for Dyrkningsforsøg; han indførte Anvendelsen af Fællesparceller og smaa Forsøgsstykker og krævede streng Ensartethed m. H. t. Jordbund, Bearbejdning, Gødning og Besaaning indenfor samme Forsøgsrække og for Forsøgsrækker, der skulde sammenlignes indbyrdes. — N. var en dybt religiøs Natur, en flittig og samvittighedsfuld Arbejder, hvis Virken betød et Gennembrud for Landbrugets Plantekultur i Danmark. Som landøkonomisk Forfatter har han — kundskabsrig og præget af solid Erfaring, som han var — spredt en Mængde positiv Viden og en Mangfoldighed af sunde Tanker og Betragtninger ud over Landet. D. i Tystofte. — Gift 1860 Fredrikke Marie Louise Rønne. A. C.

Litt.: Andresen: „Statskonsulent P. Nielsen, Tystofte“ 1907 og 1917; Zak. Nielsen: „Minder“ II 1911; C. Christensen: „Den dsk. bot. Litt. 1880—1911“ 1913; „Ugeskr. f. Landm.“ 1920; Nekrologer i „Tidsskr. f. Landok.“ 1898 (af K. Hansen), „Højskolebl.“ 1897 (af P. Andresen og K. Rønne), „Nordsl. Søndagsbl.“ s. A., „Ill. Tid.“ 17/10 s. A. og „Vort Landbrug“ s. A.

Nielsen, Peter Thomasen (¹/₇ 1863—²⁵/₁₁ 1916), Politiker. F. i Haarby ved Skanderborg. Forældre: Gaardejer Niels Pedersen og Maren Cathrine Andersdatter. Udgaaet fra et bjørnbaksk Hjem

paavirkedes han grundtvigsk paa Klank og Askov Højskoler, overtog 1883 en Gaard i Haarby og blev kendt som en dygtig Landmand, især Kvægopdrætter, men havde ikke deltaget i Politik eller

Kommunestyre, da han 1898 valgtes til Folketinget i Horsens Landkreds som Venstreformpartiets Kandidat mod Anders Nielsen, Svejstrup (s. d.). Med sejr Grundighed satte han sig ind i Sagerne og blev efterhaanden meget vidende; han var ikke just Storpolitikkers Mand, men blev som Bonderepræsentant en af de mest konsekvente og maalbevidste i Rigsdagen. Indenfor det jyske Landbrug fik han adskillige Tillidsposter (Næstformand for Skanderborg Andelssvineslagteri og i Foreningen af jyske Landboforening 1914, Medlem af samme Forenings Udvalg for Husdyravl og -brug m. m.) og med den Blanding af to Hoveddrag i de jyske Bønders Aandshistorie, bjørnbaksk og grundtvigsk, som han repræsenterede, blev han i stigende Grad et Enhedsmærke især indenfor midtjyske Gaardmandskredse. Paa Rigsdagen vandt han sine Sporer ved 1901—02 at sætte Mindretallets Krav igennem paa Husdyrloven og hindre Opdrætningens Monopolisering, Jan.—Okt. 1905 og fra 1906 var han Medlem af Finansudvalget og 1907—13 Ordfører for flere Budgetter, is. Landbrugsministeriets og Trafikministeriets. 1905—06 tog han Del i Debatten om Kødkontrol, var 1909—10 en af Hovedmodstanderne mod Masnedø-Broen, 1909—11 Ordfører for Lov om Statsbanetakster, 1911—12 for den ny Husdyrlov og 1911—13 for Hvide Sande-Loven. Den Stilling som Bonderepræsentant, han understregede i disse Sager saavel som i sin Modstand mod Statens kostbare Lokomotivkøb, slog han yderligere fast under Krigen. Som Medlem af den overordentlige Kommission og i talrige Debatter i Rigsdagen og paa Møder rejste han overfor Ove Rode Landbrugets Krav paa Medbestemmelse om de regulerende Foranstaltninger og var en til Tider ensidig Talsmand for det betrængte Erhverv. Han udfoldede en sejt og ufortrøden, næsten monoman, Veltalenhed i disse Sager, og det lykkedes ham at præge flere af Afgørelserne angaaende Korn og Flæsk. 1908 blev han Hypotekbankdirektør; døde opslidt af Arbejde. Uden at have kunnet erhverve sig større Tilhæng udenfor sine Standsfællers Kreds staar N. sammen med Mænd som Pin-

strup i den Gruppe af Landbopolitikere, der med størst Trofasthed har forfægtet deres Vælgeres Sag. D. i Kbh. — Gift 1894 Ellen Andersen. P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Tiden“ ¹⁹/₃ og ¹²/₆ 1913; „Sørø Amtstid.“ ¹¹/₁ 1915; Brev i „Skanderborg Amts Av.“ ⁸/₁₂ 1916; Nekrologer i „Andelsbl.“ (bl. a. af Pinstrup) ¹/₁₂ 1916, „Berl. Tid.“ ²⁸/₁₁ s. A. (bl. a. af N. Neergaard og P. Nørgaard), „Politiken“ ²⁶/₁₁ s. A. (af C. C. Clausen), „Skanderborg Amts Avls.“ ²⁵/₁₁, ²⁷/₁₀, ¹/₁₂ og ⁴/₁₂ s. A., „Horsens Folkebl.“ ²⁵/₁₁, ²/₁₁ —²⁹/₁₁ s. A., „Ringkøbing Amts Avls.“ ²⁹/₁₁ s. A. (af Tovborg-Jensen), „Vort Landbrug“ ³⁰/₁₁ s. A., „Tiden“ ¹/₁₂ s. A. (af J. C. Christensen), „Ugeskr. f. Landm.“ s. A. og „Hedeselsk. Tidsskr.“; P. M. Larsen: „Tale ved P. Th. N.s Bisættelse“ s. A.

Nielsen, Poul Søren (f. ¹¹/₁₂ 1862), Skuespiller, Instruktør. F. i Kbh. Forældre: Møbelhandler Jens N. og Ane Kirstine Olsen. Blev Student 1879 og havde allerede som Elev i Mariboos Skole ved Skolens Forestillinger paa Hofteatret vist Evner for Scenen. Han bestemte sig derfor hurtigt til at gaa til Teatret og debuterede paa det Kgl. Teater 1883 som Lejetjener Jeppesen i Leth-Hansens Lystspil „I sidste

Øjeblik“. I de 25 Aar, han var virksom som Skuespiller, fik N. Lejlighed til at vise Talent bade i komiske Roller og i Karakterroller af alvorligt Præg. Yderpunkterne af hans Evers Rækkevidde er saadanne Roller som Skoledrengen Hans Mortensen i „Aprilsnarrene“ (1888) og den unge Elsker Finn Hals i Gunnar Heibergs „Kong Midas“ (1890). Blandt hans Roller møder man endvidere Holberg'ske Opgaver som Peer i „Jacob von Thyboe“, Værten i „Den ellefte Juni“, Jacob i „Erasmus Montanus“, danske Komedieroller som Balthasar i „Syvsoverdag“, August i „Sparekassen“, Bjørn i „Elverhøj“, Valdemar Nystrøm i „Den kære Familie“. Hos Ibsen har han været Tesman i „Hedda Gabler“ og Lundestad i „De unges Forbund“, og en af hans sidste Roller var Narren i „Kong Lear“, hvor han vakte Opmærksomhed ved smerteblandet Humor. Han blev i den Menneskealder, han var aktiv Skuespiller, en Repræsentant for den Bloch'ske Skoles Klarhed og Intelligens. Som Instruktør har han virket videre i Mesterens Aand og faaet Betydning for Teatret ved en Række omhyggelige og fint afstemte Scenestættelser. 1922—23 var han Direktør for Skuespillet. Selv har han skrevet tre Lystspil til det Kgl. Teater: „Unge Folk“ (1892), „Det gamle Færgested“ (1902) og „Landlov“ (1905), desuden „Sommervarme“ (1912) til Folketeatret. — Gift 1) 1888 Skuespillerinden Emma Lange (s. d.). Ægteskabet opløst; hun d. 1910. 2) 1910 Ellaowitz, f. Kramp, d. 1920. C. Bs.

Litt.: P. Hansen: „Den dsk. Skueplade“ 1889—96; Gulmann i „Teatret“ 1903—04; H. Lind i „Ill. Tid.“ ¹⁵/₁ 1905; „Nationaltid.“ ¹⁵/₁₀ 1908; „Dsk. Dramatikere“ 1916; „Den dsk. Skueplads“ Hist. 1722—1900“ 1917; Krohg: „Kampen for Tilværelsen“ III 1921; „Politiken“ ¹¹/₄ og ¹⁰/₁₂ 1922; „Berl. Tid.“ og „B. T.“ ¹¹/₁₂ s. A.

Nielsen, Rasmus (¹/₇ 1809—³⁰/₆ 1884), Filosof. F. i Roerslev ved Middelfart. Forældre: Husmand Niels Berthelsen og Anna Catarina Rasmusdatter. Blev som Dreng taget i Huset hos Sognepræsten E. F. Thorup, som selv underviste ham og siden satte ham i Skole i Viborg. Han blev Student 1832, Cand. theol. 1837, Lic. theol. 1840 ved Afhandlingen „De speculativa historiae sacrae tractandæ methodo“, virkede ved

Universitetet som Privatdocent i Teologi og 1841—83 som Professor i Filosofi. Han begyndte som Tilhænger af Hegel og skrev som saadan baade teologiske og logiske Skrifter (1841—45), men under Kierkegaards Indflydelse opgav han Hegels spekulative Forsøning af Tro og Viden og opfattede det religiøse som Paradokset i Modsætning til Viden (Skrifterne „Evangelietroen og den moderne Bevidsthed“ 1849, „Skæbne og Forsyn“ 1853, „Om personlig Sandhed og sand Personlighed“ 1854 og et Par Stridsskrifter mod Martensen). Han brød ikke med Hegels dialektiske Metode, men indvandt, at dens Identifikation af det objektive og det subjektive tilintetgør Virkelighedens Betydning. I Modsætning dertil hævdede N. Ideens Subjektivitet og Erfaringens Nødvendighed for Begrebernes rette Udvikling. Ad denne Vej kom han til at erstatte Hegels objektive „Ideens Logik“ med en Grundideernes Logik. Først kastede han sig ivrig over Studiet af Matematik og Naturvidenskab og skrev et Par Skrifter om Matematik (1857—59), der bragte ham i Strid med A. Steen. Han udviklede derefter sin egen Filosofi i sine Forelæsninger over Propædeutik (1860 ff.) og det ufuldendte Hovedværk „Grundideernes Logik“ (I—II 1864—66). Hans Standpunkt til Spørgsmaalet om Forholdet mellem Tro og Viden — at disse som to absolut uensartede Principer kan forenes indenfor samme Bevidsthed, fordi Troen er Livets Sag og har sin Rod i Villien, medens Viden er Teoriens Sag og støtter sig til det objektive og derfor aldrig kan begribe Villien og Troen — fremkaldte 1860'ernes store Strid om dette Forhold. N. skrev der bl. a. mod Martensen „Om den gode Villie som Magt i Videnskaben“ (1867). Hertil slutter sig Kristianiaforelæsningerne „Om Hindringer og Betingelser for det aandelige Liv i Nutiden“ (1868), „Religionsfilosofi“ (1869), „Natur og

Aand, et Bidrag til en med Fysikken stemmende Naturfilosofi“ (1873), „Almindelig Videnskabslære i Grundtræk“ (1880) og en Mængde populære Skrifter, bl. a. „Om Betingelserne for en kraftig Villie“ (1874), „Folkelige Foredrag“ (1875), „Adam Oehlenschläger“ (1879). Han var Medstifter af Tidsskriftet „For Idé og Virkelighed“ (1869—73), ligesom han deltog ivrig i den Grundtvigske Bevægelse som Taler og Skribent, fordi hans Kritik af Teologien havde ført ham til at betone det umiddelbare i Troen, det barnlige og folkelige i Religionen. Han var en glimrende Taler og en skarpsindig Tænkter, der var blandt de første i Reaktionen mod Hegel. Men meget modtagelig, som han var for Impulser fra andre, blev han aldrig helt færdig med Udviklingen af sit eget og saa sig i Længden overfløjet af de yngre, som mere resolut brød med „Dialektikken“. Størst Betydning har hans Løsning af Spørgsmaalet om Tro og Viden, fordi den i Virkeligheden bag sin spekulative Maske skjuler Overgangen til en rent psykologisk Behandling af dette Spørgsmaal og derved foregriber noget væsentligt i vore Dages Debat derom. D. i Kbh. — Gift 1837 Edle Margrethe Nielsen, d. 1893.

J. C. K.

Litt.: Selvbioografi i Univ. Progr. ved Kronings- og Salvingsfesten 1840; Cl. Petersen i „Ill. Tid.“ ²¹/₁ 1864; Algreen-Ussing i „Folketal. f. Danm.“ 1865; Rud. Schmidt i „Norsk Folkebl.“ 1867; „Fædrelandet“ ⁹/₉ og ¹⁶/₉ 1865 og „Mag. für Litt.“ 1885; G. Brandes: „Dualismen i vor nyeste Filosofi“ 1866; „Saml. Skr.“ III 1839 (fra 1889) og „Løved“ I 1905; „Fremtidens Nytaarsgave“ 1868; Fred. Petersen i „Luth. Kirketid.“ 1869; V. Brückner i „Tidens Strøm“ 1884; L. Schrøder i „Højskolebl.“ 1885; Arentzen: „Fra ældre og yngre Dage“ 1886; Schandorph: „Oplevelser“ I 1889, S. 135 ff.; Birkedal: „Personl. Opl.“ II 1890; Ronning: „Fire fynske Bønderøssener“ 1898; Magd. Thoresen i „Forfatterbogen“ 1898; Chr. Møller i „Dsk. Kirketid.“ 1899; „Vor Ungdom“ 1902; P. A. Rosenberg: „R. N.“ 1903 og i „Dannebrog“ ³/₇ 1909; V. Klein og P. A. Roenbergs: „Mindeskrift over R. N.“ s. A.; Carl Koch i „Højskolebl.“ s. A.; „Vort Land“ ⁴/₇ s. A.; E. Asmussen: „Entwickelungsgang und Grundproblem der Philosophie R. N.s.“ 1911; „Otto Møller og Skat Rørdam“ 1915—16; Berendsen: „En gl. Journalists Erindringer“ 1918; Aall: „Filosofien i Norden“ 1919; „Breve fra Rigssarkivar Birkeland“ 1920; Breve i „Breve til og fra Ingemann“ 1879; Nekrologer i „Nutiden“ 1884 (af Høffding), „Ill. Tid.“ ¹⁹/₁₀ s. A. (af Kroman), „Rheinl. Blätter f. Erziehung und Unterricht“ s. A. (af samme), „Dagbladet“ ²/₁₀ s. A. (af Cl. W.), „Nationaltid.“ ¹/₁₀ s. A., „Berl. Tid.“ ²/₁₀ s. A., „Morgenbl.“ ¹/₁₀ s. A. og „Politiken“ ²/₁₀ s. A. (af G. B.) og ³/₁₀ s. A.

Nielsen, Poul Christian Frederik Theodor (¹⁰/₅ 1852—²/₈ 1921), Ingeniør. F. i Nykøbing, M. Forældre: Provst Frederik N. og Thomine Elisabeth N. Tog polyteknisk Adgangseksamen 1869 og Eksamen i Ingeniørfaget 1876, var et Aars Tid efter Eksamen Tegner ved Smith & Myginds Maskinfabrik i Kbh. og derefter Lærer i Matematik og Maskinlære til 1887 ved Navigationsskolen i Kbh. I denne Stilling udarbejdede han et fuldstændigt Sæt Lærebøger til Maskinist-

eksamens 1. og 2. Del. I sidstnævnte Aar rejste han til Syd-Amerika, hvor hele hans

senere Virksomhed faldt. 1891—92 var han Ingeniør hos Rio City Improvements Co. i Rio Janeiro, i al den øvrige Tid virkede han i Buenos Aires, som Ingeniør ved Jernbaneudstikning, Havneanlæg, Vand- og Kloakvæsen, Udtørningsarbejder o. l., fra 1900 udelukkende som Ingeniør ved Great Southern Railway. N. havde udmærkede matematiske Anlæg og forstod at anvende dem i sine Beregninger, hvorom mange tekniske Artikler i „Ingeniøren“ og udenlandske Tidsskrifter vidner. Med sin beskedne og elskværdige Karakter forbandt han Kærlighed til sit gamle Fædreland og samlede mange Danske i sit gæstfri Hjem i Buenos Aires. D. i Buenos Aires. — Gift 1880 Sara Minona Hedeveg Stennese.

M. C. H.

Litt.: Nekrolog af I. 1 „Ingeniøren“ 1921, S. 570.

Nielsen, Thomas (^{13/11} 1838—^{27/3} 1895), Politiker. F. i Sønder Lem ved Ringkøbing. Forældre: Gaardejer Niels Jørgensen og

Mette Kirstine Thomasdatter. Prægedes fra Barn af en streng og karrig Opdragelse, blev 1855 uden Fordannelse Omgangsskolelærer i Torsted, derefter Biskolelærer i Dejbjerg, kom saa paa Jelling og tog Skolelærereksamen 1860. Han blev derefter Lærer i Øster Bording

ved Silkeborg, hvor han kom i Forbindelse med Hostrup. Han var national Venstremand, begyndte at skrive i „Silkeborg Avis“ og blev 1862 dens Redaktør, s. A. Lærer i Birk ved Herning, hvor han var til 1877. 1867—70 ledede han desuden Hammerum Højskole; fra 1877 boede han i Herning, hvor han til 1883 drev en Realskole. 1865 antoges han som Redaktør af det nystiftede „Vejle Amts Folkeblad“, men maatte træde for sin Lærerstillings Skyld, blev 1869 paa ny Medudgiver, fra 1882 Enecejer. Han stillede sig 1864 til Rigsraadets Folketing i Herning, 1866 til Folketinget i Kolding mod Berg, hvis Stemme for Junigrundloven han misbilligede, valgtes endelig i Vejle 1869 og genvalgte til 1887 med Modkandidater som Jens Jørgensen, Frederik Hammerich, J. C. F. Eckardt, Frits Holst og Luc. Kofod. Han gik ind i det forenede Venstre og var i Begyndelsen en af Højres voldsomste Modstandere, 1873 Tilhænger af Finanslovnægtelsen. Som ikke faa andre af de senere

moderate Politikere dreves han over i Forhandlingen af sin levende Interesse for Smaakaarsfolk og for sociale og demokratiske Reforme, han blev efterhaanden mere og mere forsigtig, 1877 var han og Dinesen virksomme for Forliget ^{8/11}, han stod senere sammen med Limfjordspolitikerne (Gl. Avlsgaard) og ombyttede 1887 Folketinget med Landstinget, fordi han mente dér bedre at kunne drive en Mæglerpolitik. Han var Venstres Leder i dette Ting efter Hasles Død og var ivrig medvirkende til Forliget 1894, døde faa Dage før Forligsmændenes Nederlag 1895. N. var en sammensat og særpræget Natur. Af Ydre og Indre typisk Almuesmand besad han stor aandelig Perfektibilitet, skarp Iagttagelsessevne, pædagogisk Blik og rig menneskelig Forstaaelse. Han var med sin Ven Dinesen en Mester i Takikken i det smaa og blev som han ikke altid troet, men han bundede langt dybere i Folket end Dinesen. Hans Politik var i overvejende Grad rettet mod det praktiske Arbejde, og hans Villie og Evne til at bistaa Vælgere og Klassefæller rakte usædvanlig vidt. Udslag af hans Iver for de smaa var hans Tilskyndelse til Nedsættelsen af Arbejderkommissionen 1875 og Stiftelsen af den jyske Husmandskreditforening. Hans Type kan paavises endnu indenfor det gamle moderate Venstre. D. i Kbh. — Gift 1862 Margrete Petersen, d. 1884. P. E.

Litt.: *Zodiacus* 1 „Nær og Fjern“ ^{13/2} 1876; *Wulff*: „Den dsk. Rigsdag“ 1882; „Jelling Seminarium 1841—91“ 1891; *Hostrup*: „Senere Livsereindringer“ 1893; *Lars Dinesen* 1 „Vejle Amts Folkebl.“ Jul 1913; *Chr. Søndergaard* og *A. Andersen* sst. *Jubilæums-Nr.* 1915; sst. ^{13/5} 1923; *Kriegers Daeb.* V 1923, S. 200, 220, 284; *Nekrologer* 1 „Herning Folkebl.“ ^{27.29/3} 1895, ^{30/3} s. A. (af *Erich Erichsen*) og ^{3.4/4} s. A., „Aalborg Stiftstid.“ ^{2/4} s. A. (af *Elmquist*), „Sorø Amtstid.“ ^{27/3} s. A., „Vejle Amts Folkebl.“ ^{27/3} s. A., „Ill. Tid.“ ^{7/4} s. A. (af *F. v. Jessen*) og „*Politken*“ ^{28/3} s. A.

Nielsen, Thora, se **Schwartz-Nielsen, Thora**.

Nielsen, Valdemar Theodor (f. ^{15/6} 1869), Sejlsportsmand. F. i Horsens. Forældre: Koffardikaptajn Jacob Karl Christian N. og Hansine Hansen. I fire Slægtled har N.s Forfædre faret til Søs, og da han var Barn, tog Faderen ham med paa lange Rejser. Selv har han som Jungmand sejlet et Aar. Han forlod imidlertid Søn, blev Bagermester, og som Bestyrer og fra 1903 Indehaver af det store Lorentsen'ske Bageri i Kbh. kunde han pleje sin Lyst til at sejle. Han blev Medlem af Kbh.s Amatør- og Sejlklub og snart denne Forenings Sejladschef. Ogsaa blev han Medlem af Kongelig dansk Yacht Klub og har siden 1907 siddet i Bestyrelsen her. Faa

har som N. Evner til at sejle en Baad. Lang Erfaring og medfødte Anlæg har gjort ham til en af vore allerypperste Sejlsportsmænd. Særlig har han deltaget i Kampene om En Tonner Pokalen, Kattégats- og Øresundspokalen, men ogsaa fra mange andre Sejladsere, baade her, i Kiel, Kria. og Stockholm har han hjemført Præmier, over 150 Pokaler, Kander o. l. foruden at han har hjemsejlet mange Præmier for andre. Af andre Idrætter dyrker N. med megen Iver Jagten i vore Farvande. 1914 foretog han selv tredje endog en Rejse til Afrika medførende egen Motorbaad til Sejlads paa Gambiafloden til Jagt efter Flodheste, Krokodiller, Fugle o. a. Blandt Sportsfæller er N. meget afholdt. — Ugift.

F. K.

Litt.: „Vort Land“ 20/8 1911; „Kgl. Dansk Y.-K. Jubilæumsskrift 1866—1916“ 1916.

Nielsen, Carl Victor Emil (22/2 1855—20/11 1918), Astronom. F. i Nyborg. Forældre: Kommandersergent, Overgraver Carl Christian N. og Bothilla Margrethe Caroline Noodt. Var oprindelig Landskabsmaler, indtraadte i Telegrafvæsenet 1874 og blev Overtelografist og Chef for Statstelegrafens Udleveringskontor 1907. Han var et alsidigt begavet Menneske, dyrkede bl. a. Musik. For Offentligheden

er han kendt som en af de danske Amatørastronomers Pionerer ved Siden af Torvald Köhl og Pastor Th. Hansen i Præste (s. d.). Hans 1888 oprettede Privatobservatorium ved Hjørnet af H. C. Ørstedesvej og Aaboulevarden var Maalet for mange astronomiinteresseredes Aftenvandringer, og 1897 afløstes dette af Urania-Observatoriet paa Dronn. Olgasvej, udstyret med en stor fotografisk Refraktor. N. har særlig udført Maaneobservationer og fotografiske Arbejder, men hans største Betydning ligger i den utrættelige Virksomhed for gennem Observatoriet at udbrede Interessen for Astronomi blandt Publikum. Bl. a. organiserede han Besøg af Skoleelever. Flere yngre danske Astronomer, f. Eks. Hertzsprung, Lau og Luplau Janssen har fundet den første Tumbleplads for deres Evner som praktiske Observatorer paa Urania-Observatoriet. Den sidste er efter N.s Død Observatoriets Leder. D. i Kbh. — Gift 1886 Christine Kragh, d. 1921.

P. H.

Litt.: Nekrologer i „Nationaltid.“ 27/11 1918, „Nord. astr. Tidsskr.“ s. A. og „Naturens Verden“ 1919.

Nielsen, Vilhelm Henrik (f. 14/11 1869), Husmandspolitiker. F. i Kerteminde. Forældre: Kæmner Anders Rudolph N. og Vilhelmine Adolphine Worsøe. Tog dansk juridisk Eksamen 1892 og nedsatte sig 1896

som Sagfører i Kbh., hvilken Virksomhed han drev til 1906; opholdt sig 1904—06 i Udlandet. Gennem Studiet af sociale Spørgsmaal og ud fra egen Interesse som Ejer af et lille Jordbrug fik han Blikket op for Betydningen af en økonomisk Organisation af Husmændene, og han har gennem Aarene viet denne Sag et omfattende Arbejde. Han deltog 1906 i Stiftelsen af de samvirkende sjællandske Husmandsforeninger og blev deres juridiske Konsulent, s. A. i Dannelsen af den største af de Udstykningsforeninger, som Jordloven af 1904 kaldte frem, den sjællandsk-fynske, 1921 i den tilsvarende Forening for de sønderjyske Landsdele. 1907 fik han Husmandshypotekforeningen dannet og 1908 Husmandsbrandkassen, hvis Direktør han er. Især som Leder af Udstykningsforeningen har han gjort et stort og uegennyttigt Arbejde; 1906—14 udstykkedes 79 Ejendomme paa 10.500 Tdr. Land til en Pris af 7 Mill. Kr., og heraf opstod 261 Husmandsbrug. Med sit klare Hoved, sin nøjterne bon sens, sine organisatoriske Evner og sin til Tider hensynsløse Energi har N. betydet meget for Husmandsstandens økonomiske Konsolidering; han har ogsaa været benyttet paa talrige andre Felter, var 1915 Medstifter af „Bedre Byggeskik“ og under Krigen Medlem af flere af Regeringen nedsatte Udvalg og Komitéer. — Gift 1896 Ellen Hørup.

P. E.

Litt.: „Husmanden“ 17/8 1907 og 10/11 1919; „Nordj. Venstrebl.“ 10/7, 10/7, 22/7, 5/8, 8/8 og 7/8 1910; Boldsen: „Nutidens og Fremtidens Husmandsbrug“ 1916; „Fyns Venstrebl.“ 14/11 1919; „Politiken“ 14/11 s. A.

Nielsen, Jens Peter Zakarias (5/6 1844—11/11 1922), Forfatter. F. i Øster Stilling ved Slagelse. Forældre: Smed Niels Henrik Rasmussen og Olavia Mathea Storm. Kom 1860 paa Jonstrup Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1863. Et Aars Tid var han Huslærer paa Charlottendal ved Slagelse, blev derpaa Lærer i Nejlinge i Nordsjælland og 1868 i Herstedvester. Sin Skolegerning røgtede han med største Iver og Samvittighedsfuldhed. Navnlig under Paavirkning af Hostrup var han blevet stærkt draget af grundtvigsk Aandsliv og virkede ogsaa uden for Skolen meget for Folkeoplysning og Vækkelse; han holdt Foredrag og arbejdede ivrig for Skyttesagen. 1877—86 sad han i Bestyrelsen for

Danmarks Lærerforening. Allerede tidlig havde N. begyndt at bruge sin Pen. Som Lærer i Herstedvester besøgte han tit Kaa-lund (s. d.) i Vridsløselille og Chr. Richardt (s. d.) i Tune. De fik begge Betydning for ham, ikke mindst den første, der gjorde ham den Vennetjeneste at vise ham, hvor meget i hans Digte der var Efterklang af andres. 1871 kom hans første Bog, Digtsamlingen „Sange og Smaadigte“, men den vakte ikke større Opmærksomhed. Heller ikke hans følgende to Bøger: „Tre Fortællinger“ (1876) og „To Landsbyhistorier“ (1878) førte ham ud over Skolelærerlitteraturens Emnekreds og Fortællekunst. Men med „Nye Tider“ (1881) vandt han sig et Navn. Han skildrer her Brydningen mellem det gamle og ny, Kampen mellem Højre og Venstre og det Røre, det ny i Folkelivet, Højskolebevægelsen og Skyttesagen bringer til en afsides liggende By. N. forstaar disse Brydninger, og med dyb Ærbødighed for det gamle, skildret i Lystrups smukke og faste Sikkelse, forener han Samfølelse med den kristelige og nationale Vækkelse. Bogen er baade smukt fortalt og fast bygget, og med den slaar N. igennem. 1884 opgav han sin Lærervirksomhed, dels paa Grund af svækket Hørelse, dels for at hellige sig Forfatterskabet, og bosatte sig først i Kbh. senere i Charlottenlund. Nu kom en Række Bøger, der viste, at N. stadig var i Vækst og Udvikling: „Maagen“ (1889), „Gærende Kræfter“ (1891), „Kulsviere“ (1893), „Mystisk“ (1897), „Den store Magt“ (1898). „Maagen“ er N.s mest yndede Bog (1922 trykt i over 90.000 Eksp.). Den præges af en idealistisk, kristelig Livsbetragtning af et lyst og venligt Livssyn. „Den store Magt“ er en Problem-Roman, hvor Skilsmisse-spørgsmaalet drøftes, uden at Tendensen tynger den kunstneriske Form. Her som anden Steds i N.s Bøger hævdes Pligten som en gældende Livslov, som maa følges, selv om det, der i Øjeblikket anses for Livslykke, maa forlades. Ogsaa efter Aarhundredskiftet kom der en Række Bøger: bl. a. „Kilderne“ (1900), „Klokkespil“ (1902), „Mands Vilje“ (1909), „Provsten i Højelse“ (1915) og saa sent som 1920 „Baaringgaard“, men i sine tidligere Værker naaede N. sit Højdepunkt, og hans Forfatterskab traadte nu noget i Skygge for Jakob Knudsen, der havde større Urkraft og mere Oprindelighed som Digter. For Scenen har N. skrevet bl. a. „Selvstyre“ og „Ellen Vaage“. I en Række Aar redigerede han „Søndagsbladet“. Sine Erindringer har han fortalt i 2 Bd. „Minder“ (1905—11). — N. hører til vore mest læste Forfattere, indtil 1922 er hans Bøger trykte i 384.000 Eksp. Han er især de jævne Hjemts Digter. Oprindeligt laa det nær at jævnstille ham med Anton Nielsen og Skolelærerlitteraturens andre Mænd, men skønt han i meget bevarede Slægtskab med

dem, naar han baade i omfattende Menneskeforstaelse og kunstnerisk Form og Sluttethed langt højere end de. Han arbejdede efterhaanden Almanakhistorien op til at blive Litteratur. Fra et strengt kunstnerisk Standpunkt kan der rejses visse Indvendinger mod N.s Bøger, han tænkte da heller ikke først og fremmest paa at virke kunstnerisk, de etiske Værdier traadte altid i Forgrunden for ham, men saa megen Smag har han for det gode og skønne, at han kun sjælden syndede mod det æstetiske. D. i Charlottenlund. — Gift 1) 1865 Egerta Johanne Hoffmann, d. 1887. 2) 1888 Henriette Nielsigne Christensen. F. N.

Litt.: Erindringer 1 ovenn. „Minder“, „Sørø Amtstid.“ 24/12 1892 og 2/1 1915 og „Ill. Tid.“ 15/4 1900 og 20/9 1909; „København“ 21/7 1890; „Næstved Tid.“ 18/1 1892; A. J. Eriksbolm 1 „Højskolebladet“ 1896; J. Brochmann 1 „For Kirke og Kultur“ 1899; Mads Jepsen: „Tre folkelige Forfattere“ 1910; „Lærerne og Samfundet“ 1913—14; „Bogvennen“ 1914; K. F.-M. 1 „Politiken“ 8/6 s. A.; Mar. Kristensen 1 „Højskolebl.“ s. A.; J. V. Christensen 1 „Ringsted Folketid.“ 4/6 s. A.; sst. 8/6 s. A.; H. H. 1 „Sørø Amtstid.“ 4/6 s. A.; „Vort Land“ 4/6 s. A.; Karl Christensen: „Z. N.“ 1915; „Dsk. Dramatikere“ 1916; „Verden og vi“ 17/5 1918; Mar. Kristensen 1 Skovrup: „Nord. Digtning i Nylden“ i 1920; Ahlmann: „Fra det dsk. Parnas“ s. A.; „Ill. Tid.“ 8/6 1919 og 20/12 1921; „Sørø Amtstid.“ 24/10—27/10 1922 og 27/8 1923; Budde Lund 1 „Vestbirk Højskoles Aarsberetn.“ 1922; Nekrologer 1 „Berl. Tid.“ 11/11 1922 (af Jul. Cl.) og 18/11 (af P. Levin), „Politiken“ 12/11 s. A. (af P. C. V. H.), „Sørø Amtstid.“ 11/11 s. A., (af Chr. Jensen) 14/11 s. A. og (af Rø. Nielsen) sst. 16/11 s. A.; „Ill. Tid.“ 20/11 s. A., „Højskolebl.“ 8/12 s. A. (af Bredstrup), „Ringsted Folketid.“ 11/11 s. A., „Modersmaalet“ 18/11 s. A. (af Erich Erichsen), „Flensborg Avis“ 14/11 s. A., „Nordsjæll. Venstrebl.“ 15/11 s. A., „Dybbøl-Posten“ 14/11 s. A. (af Peder R. Møller), „Svendborg Avis“ 14/11 s. A. (af Hans Henriksen), „Højmdal“ 15/11 s. A. (af E. Skovrup), „Folkeskolen“ 16/11 s. A. (af H. A. Svane) og „B. T.“ 18/11 s. A. (af Chr. Houmark).

Nielsen-Svinning, Hans Christian (f. 21/2 1869), Højskoleforstander. F. i Svinninge ved Nykøbing S. Forældre: Gaardejer Niels Jensen og Ane Olsdatter. Tog Lærereksamen fra Gedved 1894, købte 1897 Hadsten Ungdomsskole, der havde Anerkendelse som Højskole; han rejste ny Bygninger, og i Aarenes Løb blev Hadsten Højskole en stærkt besøgt Skole. Paa Grund af svigtende Helbred opgav N.-S. sin Gerning her 1907 og flyttede til Herregaarden Stubbergaard, som han ejede 1904—10. 1911—18 var han Forstander for Fyns Stifts Husmandsskole, men købte 1918 Kerteminde Højskole, som han har udvidet, og hvor han endnu virker. N.-S. har med stor Energi og megen agitatorisk Evne arbejdet paa forskellige Felter uden for sin Skolevirksomhed; ved fire Valg (1906, 1909, 1910, 1911) har han været det radikale Venstres Kandidat i

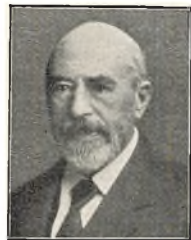
den nu nedlagte Veringekreds og har været Medlem af det radikale Venstres Hovedbestyrelse. Men navnlig Afholdssagen har N.-S. viet mange af sine Kræfter, han har i en Aarrække siddet i Hovedbestyrelsen for Danmarks Afholdsforening, har været Formand for Forbudsunionen, har været Medredaktør og Medudgiver af forskellige Afholdsblade: „Folkevennen“, Afholdsdagbladet „Reform“ m. fl. N.-S. har desuden haft en omfattende Foredragsvirksomhed; indtil 1917 havde han holdt ca. 2300 Foredrag uden for Skolen og ca. 100 Vælgermøder. — Gift 1897 Karen Sofie Jensen.

F. N.

Litt.: Erindringer i „Tanker og Minder. Udg. af Afholdstalerne Forbund“ 1904, „Fyns Venstrebl.“ 18/1 1911; A. Schmidt: „Afholdsbevægelsens Verdenshist.“ IV 1914; Aarsberetning fra Kertemilnde Højskole for 1922.

Nieuwenhuis, Peder Nicolaas (f. 13/10 1842), Officer. F. i Amsterdam. Forældre: Assessor i Provinsialretten, Dr. jur. Coenrad Jacobus

Nicolaas N. og Augusta Nyegaard. Var hollandsk Søkadet 1856—59 og rejste 1859 til Danmark, hvorfra Slægten var, var Elev paa den militære Højskole 1861—66, blev Sekondløjtnant à la suite i Artilleriet 1864, deltog i Krigen 1864 (Fredericias Forsvar) og blev Premierløjtnant 1867.

Var Adjutant ved Generalstaben 1873—76, blev Kaptajn i Artilleriet 1879, Oberstløjtnant 1889, Oberst 1894, Generalmajor i Forstærkningen og Chef for Kbh.s Væbning 1905, Afsked 1910. Han var Lærer ved Officerskolen i Krigskunst 1881—93, i Krigshistorie 1884—93. Han har udfoldet en meget stor litterær Virksomhed, saavel i krigshistorisk og anden militær Retning som ved sit Arbejde for Forsvarssvagen (f. Eks. den 1880 udkomne anonyme Pjece: „Slaget ved Lyngby“). Foruden sine Lærebøger for Officerskolen (i Militærgeografi, Terrænlære, Hærorrdning, Generalstabstjeneste m. m.) har han skrevet en lang Række Artikler i Blade og Tidsskrifter om historiske, personalhistoriske, taktiske og tekniske Emner. 1871 fik han saaledes Guldmedaille for en Prisopgave i „Norsk mil. Tidsskrift“ om Panserspørgsmaalet og Befæstningen af Drøbakund, Præmie 1871—72 for sin Afhandling „Angrebet paa Paris“ i Krigsministeriets Konkurrenceforedrag, og 1878 for Krigsministeriets Prisopgave „Feltartilleriet i 1866 og 1870“. Blandt N.s Værker i de senere Aar bør fremhæves: „Den russiske Hærs Ledelse under Krigen 1904—05“ (1912), „Krigsproblemet, belyst ved den danske Hærs Ledelse i de sidste Aarhundreder“ (1913), „Krigsledelsen i en konstitutionel Stat“ (1917), „Den danske Hærs Udvikling siden 1864“

(1918). Er en mangesidig begavet og interesseret Personlighed, hvis solide og omfattende Kundskaber, overordentlige Personalkendskab og store Arbejdsevne har været til megen Nytte for de Institutioner, der har haft ham som Medarbejder, og han har altid været en dygtig, trofast og uforfærdet Talsmand for Hærens og Landsforsvarets Interesser. Ogsaa efter sin Udtræden af Hæren er N. vedblevet at følge med paa de militære Omraader, og det bør fremhæves, at han under vanskelige Tidsforhold har hævdet sig som en uafhængig, uforfærdet, efter Objektivitet stræbende Fremstiller af Begivenhederne i Verdenskrigen. Han er Translator i Hollandsk. — Gift 1866 Louise Bagger, d. 1910.

K. C. R.

Litt.: Slægt i Hauch-Fausbøll: „Slægthaandbogen“, Hauch-Fausbøll og Hjørt-Lorenzen: „Patriciske Slægter“ III 1915, J. D. Domela Nieuwenhuis Nyegaard: „Stamtafel van het geslacht Nyegaard-N.“ 1909 og 1, „Stamt. for Familien Jersin“ 1875; Hustrus Slægt i „Stamt. over Familien Seidelin“ 1877, S. 37; Erindringer i „Ill. Tid.“ 29/8 1909; N. P. Jensen: „Livserindringer“ 1915—16; „Generalstaben 1808—1908“ 1908; N. Nielsen: „Matematikken i Dann. 1801—1908“ 1910; „Nationaltid.“ 13/10 1917; „Berl. Tid.“ 12/10 1922; „Nationaltid.“ 13/10 s. A.; „Aarhus Stiftstid.“ 13/10 s. A.; A. P. Tuxen: „Det krigsvidenskabelige Selskab 1871—1921“ 1921.

Nimb, Louise Sofie Thora (31/10 1843—3/5 1903), Restauratrice, Kogebogsforfatterinde. F. i Holstebro. Forældre: Grosserer Aron

Abraham Gunst og Zerina Dellevie. Med sin Mand overtog hun 1861 Ledelsen af Nyholte Kro, kom derefter til Kbh. og forestod en Række store Restauranter, Studenterforeningens, Rigsdagens, Tivolis Divan 2, Industriforeningens, den adelige Klubs, Casinos, Vædeløbsbanens osv. Hun havde en forbavsende Evne til at gøre en Kafé hyggelig, og i Kogekunsten udmærkede hun sig ved Opfindsomhed og fin Smag, ligesom hendes Intelligens og Hjertevarme skaffede hende personlig en stor Vennekreds. 1889 udgav hun „Kogebog for større og mindre Husholdninger“ (3. Udg. 1900), der dog mest egnede sig for større Køkkener; fremdeles kom en Syltebog (1896), „Menuer“ (1897), „Menu-Ordbog“ (1899), „Kogebog for Sukkersygepatienter“ (1900, 2. Udg. 1915), „Karen“, en Bog om Trofasthed i Husgerning (1894, 3. Opl. 1900), „Anvendelse af Grønt til Vegetarianermiddage“ (1896, 2. Opl. 1903), endelig en Bog om Tomater (1900), hvilken Frugt hun var en af de første herhjemme, der anvendte. Sine Døtre Henriette N. (13/10 1863—29/8 1919) og Serina Emilie N. (f. 4/7 1865) gav hun en fortræffelig Opdragelse, og de fortsatte efter Forældrenes Død Ledelsen af de forskellige Restauranter; 1909 overflyttedes Forretningen i Tivoli til

Basarbygningen, men overgik 1913 til et A/S. Henriette N. udgav 1918 en Kogebog med indskrænknet Smør-, Fedt- og Kødforbrug. Som Værtinde for mange af Litteraturens og Kunstens Mænd, bl. a. Herman Bang, gjorde hun sig afholdt ved Forstand og Hjerte. L. N. d. i Kbh. — Gift 1861 Restauratør Vilhelm Christoffer N., d. 1900. P. E.

Litt.: „Husmoderens Blad“ 1896, S. 265; „Nationaltid.“ ⁴/₅ 1903; Herm. Bang 1 „København“ ⁶/₅ s. A.; Emma Gad 1 „Politiken“ ¹⁵/₆ 1915; „Nationaltid.“ ²⁹/₈ 1919; Houmark 1 „Politiken“ ³⁰/₈ s. A. og ⁸/₇ 1920; „Ill. Tid.“ ²/₁₆ 1919.

Niss, Thorvald Simeon (⁷/₅ 1842—¹¹/₅ 1905), Landskabsmaler. F. i Assens. Forældre: Malermester Niels Frederik N. og Barbara Kirstine Ploug-Hempel.

Kom i Malerlære, blev Svend 1860, kom til Kbh. og besøgte Akademiet med Afbrudelser til 1874; arbejdede fra 1863—77 paa Kgl. Porcelænsfabrik, deltog 1864 i Kri-gen som frivillig i Aar-øes Korps. Foruden sit Arbejde paa Fabrikken og som Dekorationsma-ler var N. beskæftiget med at uddanne sig som Landskabsmaler, og under Baches Paa- virkning og i Kontakt med Førerne for den nyere Landskabskunst herhjemme naaede han snart at give sin Opfattelse saa kunst- nerisk tilfredsstillende Udtryk, at han fik Udstillingsmedaillen (1883), Rejsestipendiet (1885—86), blev Akademiraadsmedlem (1887) og 1892 opnaaede det Anckerske Legat. N. har blandt vore Landskabsmalere indtaget en fremragende Plads. Da han først havde lagt de ældre Tidens Pillenhed i Kunsten til Side, vandt han ved sin kraftige og djærve Teknik, ved sin mandige, stundom maaske endog vel dramatiske Opfattelse af Moti- verne og ved sin usminkede Gengivelse stor Paaskønnelse. Med stort Temperament og dog ikke uden Finfølelse fortolkede han Efteraarets haarde Forgængelighedstøner eller Havets kolde Voldsomhed. Ogsaa som Raderer har han virket. D. i Hillerød. — Gift 1) 1872 Caroline Kirstine Christensen, d. 1876. 2) 1881 Constance Ludovica Andrea Møller, d. 1905. O. A.

Litt.: *Mødrene Slægt 1 „Stamt. over den Hempt- ske Familie i Danmark“ 1833; „Ill. Tid.“ ¹/₁₀ 1882, ¹⁴/₆ 1892 og (af O. Bache) ²/₁ 1912; Sig. Müller: „Nyere dsk. Malerkunst“ 1884; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910; „Berl. Tid.“ ⁴/₂ 1914; Nekrologer 1 „Nationaltid.“ ¹²/₅ 1905 og „Ill. Tid.“ ²/₁₅ s. A.*

Nissen, Carl Adolf (⁷/₁₁ 1839—¹¹/₄ 1905), Sprogmand. F. i Kbh. Forældre: Bestyrer af St. Petri Realskole Ivar N. og Anna Christine Wentzel. Blev Student 1857, Cand. juris 1864; begyndte allerede som Student at undervise i Engelsk og især Tysk. Han blev en søgt og anset Tysklærer, bl. a. ved Søofficersskolen, Efterslægtens Realskole og

Borgerdydskolen i Kbh.; erhvervede 1884 Doktorgraden ved en Afhandling om mid- delnedertysk Syntaks.

Mest kendt blev han for sine fortrinlige og stadig benyttede Hjælpemidler ved Tyskundervisningen: Lærebøger, Handelskorrespondance, Grammatik (1891) samt Tysk-dansk Ordbog (1898—1904), den sidste udg. sammen med F. Mohr. D. i Kbh. — Gift 1872 Bolette Catharina Petersen, d. 1893. V. B.

Litt.: Selvbografi 1 Univ. Progr. Novb. 1885; Nekrologer 1 „Berl. Tid.“ ¹²/₄ 1905 og „Politiken“ ¹³/₄ s. A.

Nissen (-Søndergaard), Hans (¹⁸/₁₂ 1788—¹⁸/₅ 1857), sønderjysk Fører. F. i Hammelev ved Haderslev. Forældre: Gaardejer Jørgen N. og Kirstine Hansdatter.

Overtog Fædre-gaarden 1814 og blev s. A. Sandemand. Han arbejdede sig op gennem trange Kaar ved sin Energi og Dygtighed som Landmand, og herigennem og ved sin usvilgelige Retssans og sin karakterfaste Overbevisning vandt han udbredt Anseelse i den danske Befolkning paa Egnen og blev en af Førerne for den vaagende nationale Rejsning. Han var af gammel Bondetype, fuldtro Kongetjener, og mistænksom baade overfor Embedsmændene og overfor Liberalismen i 30'erne og 40'erne, men fast og stejl i sin nationale Bevidsthed og sin Kamp for det danske Sprogs Ret. 1843 var han Medstifter af den slesvigske Forening og dens Formand til 1846; sammen med L. Skau søgte han to Gange i 1843 Audiens hos Christian VIII og vandt hans Øre ved sine djærve Ord om Embedsmændenes Overgreb og Fordrejelser. 1844 var han Medstifter af Rødding Højskole og købte selv tredie den Gaard, hvor den indrettedes. En faamælt, bestemt Mand, en ejendommelig Blanding af Haardhed og Mildhed. D. i Hammelev. — Gift 1) 1814 Elisabeth Cathrine Jensdatter Thoree, d. 1815. 2) 1822 Mette Magdalene Pedersdatter Bonde, d. 1902. P. E.

Litt.: L. Skau: „H. N.“ 2. Udg. 1866; Rugaard: „Fremragende dsk. Bønder“ 1871; K. Hede 1 „Nordsl. Søndagsbl.“ 1875; P. Lauridsen: „Da Sønderjylland vaagnede“ IV 1916.

Nissen, Hans Christian (f. ²⁰/₃ 1851), Læge, Generalkonsul. F. i Kbh. Forældre: Instrumentmager Julius N. og Marie Johanne Müller. Blev Student 1869, rejste 1870 til England for at studere Fabrikation af elektriske Kabler og rejste derfra s. A. som Elektrotekniker til Kina. Opholdt sig som Assistent

i Store Nordiske Telegrafskab i Hongkong, Shanghai, Nagasaki og Wladiwostock til 1874. Virkede derefter en Tid som Telegrafingeniør i Kbh., men maatte opgive sit Arbejde paa Grund af en Knælidelse, studerede Medicin og blev Cand. med.

1882. Efter endt Hospitalstjeneste ved Kommunehospitalet og Frederiks Hospital var N. Korpslæge ved det genoprettede Kongens Livjægerkorps 1885—88. For at søge Helbredelse for en ondartet Blodforgiftning rejste han til Algier, kom sig hurtigt, tog fransk medicinsk Eksamen og nedsatte sig som Læge i Kvarteret Mustapha supérieur i Byen Alger. N. udnævntes 1891 til dansk Vicekonsul, 1899 Konsul og 1911 Generalkonsul. Med stor Interesse har N. dyrket entomologiske Studier (Lepidopterer) og har foretaget talrige Studierejser i det indre Algier og i Sahara. I franske, tyske og engelske Tidsskrifter har han beskrevet sine Fund af hidtil ukendte Lepidopterer. Gjorde siden 1915 frivillig Tjeneste som Læge ved det Røde Kors, der lod mange saarede føre til Algier. — Gift 1882 Else Maria Martha Burow, d. 1915. F. de F.

Litt.: Axel Sørensen: „Studenterne fra 1869“ 1894.

Nissen, Helge (f. $\frac{5}{6}$ 1871), Operasanger. F. paa Rydhauge ved Holstebro. Forældre: Forpagter Frederik Emil N. og Anna Frederikke Larsen. Blev Student 1888, Cand. phil. 1889 og debuterede, efter en Studietid bl. a. hos L. Rosenfeld, 1897 paa det Kgl. Teater som Meffistofeles i „Faust“. Han har i Aarenes Løb vundet en førende Stilling i vort Opera- og Koncertliv ved sin prægtige Stemme (Basbaryton), sin fine musikalske Kultur og sine vidtomsplændende dramatiske Evner. Han viste straks en endogsaa ualmindelig dramatisk-sanglig Begavelse, og de Løfter, han gav, er i alle Maader blevet indfrie, ikke alene for Partier i samme „dæmoniske“ Genre som Debutrollen (f. Eks. Scarpia i „Tosca“, Sebastiano i „Dalen“), men ogsaa i Roller i et fjernere Milieu som f. Eks. den klassiske Operas komisk, listig og underfundig syngende og agerende Personer: Leporello i „Don Juan“, Bartholo i „Barberen“, Greven i „Figaros Bryllup“ o. l. eller de danske Operaers Baspartier med Henrik i Carl Nielsens „Maskarade“ i forreste Række. N.s ejendommeligeste Indsats er hans Wagnerpartier. I Wotan i „Niebelungens Ring“ ned-

lagde han Summen af hele sit fint differentierede Talent og gav Skikkelsen — foruden en rent sanglig mesterlig Udførelse — en Myndighed og Ro parret med Æmhed og Varme, som vel enkelte tyske Wagnersangere før ham havde formaaet at forlene den med, men som han, ved saa helt og fuldt at optage den og gøre den til ét med sig selv, naaede at bibringe noget nyt og noget afklaret, ja næsten idealiseret. For videre Kredse staar hans Hans Sachs vistnok som noget af det ædleste og smukkeste, han har præsteret; denne Skikkelse — hvis rent sanglige Indstudering alene er en Kæmpepræstation — er i høj Grad lykkedes for ham. N. er vel overhovedet i Øjeblikket den eneste af vore Operasangere, der i sit Tankeliv helt og holdent rummer disse Skikkelser i fast og hel Støbning og formaar at give dem sanglig-dramatisk Kød og Blod. — N. har længe været en af de mest benyttede Kunstnere ved Operaen; i alle Genrer glider han let og selvfølgelig ind: som Tonio i „Bajadser“, Landgreven i „Tannhäuser“, Kongen i „Lohengrin“, Gurnemanz i „Parsifal“, Greven i „Eugen Onegin“, Colline i „Bohème“ osv. Ogsaa som Instruktør ved Operaen og som Leder af Operaskolen har han tjent Teatret ved sin rige Begavelse. Udenfor Scenen er han kendt som Studentersangernes fortræffelige Solist (Amerikaturneén 1911) og som eminent „Glunt“-Fortolker (sammen med Henrik Dahl). Paa Udlandets Scener har han optraadt flere Gange, saaledes paa Covent Garden og i Stockholm. Kgl. Kammeranger 1909. — Gift 1) 1902 Kamma Emmy Bügel Berner. Ægteskabet opløst 1908; hun siden gift Kammeradvokat Vagn Aagesen (s. d.). 2) Octavia Rye. Ægteskabet opløst. 3) 1917 Gudrun Houlberg. E. A.

Litt.: 1. Hustrus Slægt ved Hauch-Fausbøll i J. V. Christensen: „Ringsted Kloster 1815—1915“ 1916; 2. Hustrus Slægt i Barfod: „Familien Rye“ 1882; F. Henriques, E. Agerholm og G. Hetsch i „Teatret“ 1911; „Rejsen til Amerika“ 1912; L. F. la Cour: „Studenterne fra 1888“ 1913; „Politikken“ 1915; Houmark 1, „B. T.“ s. D.; „Hver 8. Dag“ 20/10 s. A.; „Nationaltid.“ 10/4 1922.

Nissen, Niels Frederik (f. $\frac{21}{6}$ 1869), Ingeniør. F. paa Rydhauge ved Holstebro. Forældre: Forpagter Frederik Emil N. og Anna Frederikke Larsen. Blev Student 1887 og Cand. polyt. (Kemiker) 1892. Uddannede sig n. A. i Bryggerivæsen paa en Rejse i Tyskland, rejste derefter til Nord Amerika og var 1893—98 Bryggeritekniker hos S. Liebmans Sons Brewing Comp. i New York. Han vendte nu tilbage til Kbh. og stiftede sammen med M. Ib Nyeboe (s. d.) Ingeniørfirmaet „Nyeboe & N.“, der har været Foregangsmand paa mange tekniske Omraader, navnlig ved Indførelsen af

Denne bog er udgivet af Danskernes Historie Online, som er en del af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

Danskernes Historie Online
Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

nye Typer af Bryggermaskiner og Indfy-
ringsapparater til Dampkedler. N. blev 1910
Leder af Firmaets Filial i Mannheim og tog
derefter fast Ophold i Tyskland med Bolig
i Heidelberg. 1915 blev han Encindehaver af
Forretningen i Tyskland og traadte ud af
Firmafællesskabet med Nyboe. Han har ved
energisk Arbejde skaffet sit Firma, hvis Spe-
cialitet er Indfyngsapparater til Kedel-
anlæg, en førende Stilling i Tyskland, hvil-
ket bl. a. har givet sig Udtryk i, at han er
valgt til Formand for det tyske „Feuerungs-
verband“. N., der er en dygtig Ingeniør med
vaagent Øje for tekniske Fremskridt, har
selv gennem en Række Opfindelser udviklet
Indfyngsapparaterne og særlig affasset
dem efter de nye Brændselsforhold under
og efter Verdenskrigen. — Gift 1894 Ellen
Høffding.

M. C. H.

Litt.: Brammer: „Studenterne fra 1887“ 1912.

Nissen, Nis (f. $\frac{5}{8}$ 1862), sønderjysk Fører.
F. i Nordborg, Als. Forældre: Gaardejer Pe-
ter N. og Synned Klyhn. Var paa Ryslinge

Højskole 1879—80, paa
Lynby Landbrugsskole
1884, overtog s. A. Fæ-
dregaarden og drev den,
til han 1913 overdrog
den til Sønnen. Han er
en dygtig Landmand,
gjorde sin Gaard til Egnens
bedste og opdrættede
en ofte præmieret
rød Malkekvegrace, har

iøvrigt Kundskaber paa
mange forskellige Omraader og har ved sin
noble, stilfærdige og solide Personlighed
vundet en sjælden stor Anseelse mellem sine
Landsmænd i snævrere og videre Forstand.
En Række Tillidshverv viser dette: 1890—96
var han Sekretær i Als Nørreherreds Land-
boforening, fra 1897 Medlem af Sønderborg
Provstisynode, fra 1903 af Synodaludvalget,
fra 1896 Bestyrelsesmedlem i Nordborg
Sparekasse og fra 1899 dens Forretnings-
fører. 1896 fulgte han efter sin Ungdoms-
ven og nære Meningsfælle H. P. Hanssen
som Sekretær i Nordslesvigske Vælgerfor-
ening og gjorde i denne Egenskab indtil 1910
et overordentlig fortjenstfuldt Arbejde. I
Nordborg har han stiftet en Foredragsfor-
ening og Læsekreds, og han var Formand
for den ældste Kontrolforening i Nordsles-
vig. Han har skrevet adskillige Artikler i
Blade, Tidsskrifter og Almanakker. Efter
Krigen blev han Medlem af Vælgerforenin-
gens Aktionsudvalg og af det kirkelige Ud-
valg 1918—19, sidder nu i Sønderborg Amts
Skoledirektion og Provstiudvalget for Søn-
derborg Provsti. Ved sin kloge og rolige Per-
sonlighed har han været et udmærket Mel-
lemled mellem Sønderjyderne og de danske
Embedsmænd i en ofte vanskelig Overgangs-
tid. — Gift 1884 Maren Petersen Sarsgaard.

P. E.

Litt.: J. P. Mosegaard i „Søndagsbl.“ $\frac{4}{8}$ 1910;
„Heimdal“ $\frac{4}{8}$ 1922; „Dybbølposten“ $\frac{5}{8}$ s. A.;
„Aftenposten“ $\frac{6}{8}$ s. A.

Nissen, Nis Christian (f. $\frac{9}{4}$ 1878), sønder-
jysk Politiker. F. i Viby, Als. Forældre:
Gaardejer Hans N. og Eline Christiansen.
Var paa Brahetrolle-
borg Højskole og paa
Askov, siden paa Dalum
Landbrugsskole, styrede
fra 1896 et Par Aar
Gaarden for sin Moder
og overtog den selv 1905
efter at have været tysk
Dragon i tre Aar. Han
er et klart og hurtigt
Hoved og har dyrket
adskillige Interesser,

studeret dansk Litteratur og Historie, Astro-
nomi og Matematik. Han holdt sin første
politiske Tale 1899, var Medlem af Kom-
munerepræsentationen i Viby 1905—11, kom
under Valgagationen 1907 frem i første
Række, blev s. A. Medlem af Vælgerforenin-
gens Tilsynsraad og valgtes 1908 efter H. P.
Hanssen til Medlem af den preussiske Land-
dag, 1913 til Medlem af Sønderborg Kreds-
dag. Som Politiker har han altid staaet H. P.
Hanssen nær, han er en agitatorisk Bega-
velse, sejt og slagfærdig i Debatten. Han del-
tog i Krigen 1914—18 og vandt Jernkorset;
under Genforeningsarbejdet sluttede han sig
helt til Aabenraa-Programmet, og det var
hans Udcast til Resolutionen mod Tredie-
Zone-Afstemningen der vedtoges af Vælger-
foreningen $\frac{3}{6}$ 1919. S. A. var han Medlem
af Delegationen til Paris. — Ugift. P. E.

Litt.: „Vor Fremtid.“ II 1908—09; „Sønder-
jyden“ 1908, Nr. 2—3; H. V. Clausen i „Poli-
tiken“ $\frac{18}{6}$ s. A.; „Dsk. Ungdom“ $\frac{4}{7}$ s. A.; „Dsk.
Folkestyre“ $\frac{5}{2}$ 1913; A. Grau i „Sønden Aa“ s.
A., Nr. 1; „Politiken“ $\frac{4}{6}$ s. A.; „Gads dek.
Mag.“ Dec. 1918; „Berl. Tid.“ $\frac{3}{2}$ 1919; H. P.
Hanssen: „Grønsepergemaal“ 1920; A. Frits i
„Tilskueren“ Maj 1921; „Heimdal“ $\frac{21}{3}$ s. A.

Nissen, Nicolaus Wilhelm Lorentz ($\frac{26}{6}$
1850— $\frac{1}{11}$ 1897), Forsvarsen. F. i Haders-
lev. Forældre: Købmand Jev Lorenz N. og
Sophie de Wolff. Af-
tjente sin Værnepligt i
Danmark og udvistes fra
Slesvig efter sin Hjem-
komst til Haderslev 1869,
opholdt sig i Udlandet
1871—76 og tog 1876
Grossererborgerskab i
Kbh., hvor han drev en
udstrakt en gros Forret-
ning i Kløver-, Græs- og
Roefrø. I de politiske
Brydningstider herhjemme vandt han med
sin varme Patriotisme mere og mere den
Overbevisning, at, naar Ordningen af Dan-
marks Forsvar ikke kunde opnaas ad par-
lamentarisk Vej, maatte Frivilligheden og
hver enkelt Statsborgers Offervillighed træde
til. Han udarbejdede saa, i Samraad med en

Kreds af andre begejstrede Fædrelandsvenner, Planerne for en frivillig Selvbeskatning i stor Stil. Selv valget han til at staa i Spidsen for Foretagendet, og $29/3$ 1885 udsendtes det store Opraab til det danske Folk i 350.000 Eksemplarer. Den smukke og storladne Tanke slog mægtig an, og allerede $27/3$ 1886 kunde han gøre det første Spadestik til Kbh.s permanente Landbefæstning: Gardnerhøjfortet, der rejstes udelukkende ved frivillige Bidrag. Ogsaa paa anden Vis har N. vist sig som Foregangsmanden med det vide Udsyn, der maalte med større Maal, end vi er vant til herhjemme: Planen om at anlægge en Frihavn fra Kalkbrænderihavnen ind til Langelinie var hans. Til Gavn for sin By virkede han ogsaa ved Kbh.s Bespisningsselskab, Understøttelsesforeningen og Oplysningsbureauet for Trængende. Var Medlem af Kbh.s Skytteforenings Bestyrelse og af Grüners Handelsakademis Komité. D. i Kbh. — Gift 1877 Hedvig Augusta Louise Müller.

K. C. R.

Litt.: Rambusch: „Vort Værn“ 1885; „Nattolantid.“ $19/10$ 1918; „Politikken“ $10/6$ 1919.

Nissen Dall, Iver ($24/12$ 1851— $28/7$ 1907), Mejerimand. F. paa Naalkærgaard, Jels Sogn, Sønderjylland. Forældre: Gaardejer Nis Iversen Dall og Mette Marie Dall. Uddannedes i praktisk Landbrug og tog et Kursus paa Aagaard Landbrugsskole ved Flensborg, kom derefter paa Landbohøjskolen, hvorfra han tog Landbrugseksamen 1874.

lære praktisk Mejerbrug under Segelckes Vejledning, blev 1875

Mejeriassistent i Salling og underviste samtidig paa Søgaard Højskole. 1877 overtog han sin Svigerfaders Gaard Bastrup ved Vamdrup, som han ejede til 1904. Han oprettede et Fællesmejeri i Vamdrup, var Formand for Kolding Herreds Landboforening og Formand i Sogneraadet. 1889 Statskonsulent i Mejeribrug for Fyn og Sydjylland. 1898 blev Affattelsen af „Mejeridrift-Statistikken“ overdraget ham, og da dette Arbejde 1903 knyttedes til Smørpris-Statistikken og henlagdes under et Kontor for Mejeristatistik, blev N. Leder heraf. 1903—06 var han midlertidig Mejerikonsulent for Landhusholdningsselskabet. N. praktiserede i Andelsmejeriernes første vanskelige Aar. Han var en begavet, elskværdig og jovial Mand med god praktisk Forstaaelse, der øvede stor Indflydelse ved de mange Møder og Udstillinger, han deltog i. D. i Fredericia. — Gift 1877 Caroline Høryck. A. C.

Litt.: H. Appel i G. Ellbrecht: „Dak. Mejerier“ IV 1918, S. 308; Nekrologer i „Ugeskr. f. Landm.“ 1907, S. 462; „Mækeritid.“ 1907, S. 620 og „Tidskr. f. Landøk.“ s. A., S. 489.

Nobel, Emilius Ferdinand ($5/6$ 1810— $5/6$ 1892), Tobaksfabrikant. F. i Assens. Forældre: Købmand, Tobaksfabrikant Bendix Christian N. og Maren Cathrine Grundet (Grunnet). Kom efter nogle lykkelige Barndomsaar i det velstillede Købmandshjem ved Faderens Død (1818) i Huset hos en Slægting i Roskilde og efter Konfirmationen i Tobaksspindarlære i Svendborg.

25 Aar gammel tog han Borgerskab som Tobaksfabrikant i Nykøbing F., hvor han fra en ganske lille Begyndelse oparbejdede en stedse voksende Virksomhed. Dette skyldtes dels hans driftige og dygtige Arbejde, dels hans venlige og beskedne Optræden, der gjorde Samarbejdet mellem ham og hans Forretningsforbindelser og Arbejdere let og naturligt. N. tog livlig Del i det kommunale Liv i Byen og var meget virksom ved det folkelige Genembrud omkring 1848. Da hans over hele Skandinavien voksende Virksomhed gjorde et mere centralt beliggende Opholdssted ønskeligt, købte han en Fabrik i Kbh. og flyttede dertil 1854. Han blev her snart anerkendt i alle Krese baade paa Grund af den store og voksende Forretning og paa Grund af sit humane og hjælpsomme Sindelag; han tog som ældre mindre Del i det offentlige Liv, men var dog Medstifter af Landmandsbanken og i mange Aar Medlem af Diakonissstiftelsens Bestyrelse. Efterhaanden trak han sig mere tilbage til sine Landejendomme ved Vedbæk og Kallehave. D. i Kbh. — Gift 1836 Laura Kristine Baagø, P. P. S.

Litt.: Slægt i P. B. Grandjean: „Nobel'ske Slægtbøger“ 1913 og I. Barfod: „Stamt. over den Svendborg'ske Familie Graae“ 1882; Krak: „Dann. ældste Forretn.“ 1915; Nekrologer i „Loll.-Falst. Stiftstid.“ $8/6$ og $10/6$ 1892, „Dagbl.“ $11/6$ og $10/6$ s. A. og Mørk Hansen: „Til Minde om E. F. N.“ 1894.

Nobel, Ove Kruse ($12/8$ 1868— $25/6$ 1916). Ingeniør. F. i Grenaa. Forældre: Købmand Frederik Carl Emilius N. og Amdiline Christiane Kruse. Blev Student 1886 og tog Eksamen for Ingeniører 1893, var en Tid ansat i Ludvig Lunds mekaniske Etablissement, Kbh., men blev 1893 ansat hos Stadsingeniøren i Kbh. Her virkede han til sin Død, fra 1904 som Afdelingsingeniør. I denne Stilling forestod han mange kommunale Arbejder i Kbh., f. Eks. Opførelsen af Flæskehallen og flere Kommuneskoler; han ledede ogsaa Udførelsen

af den store Kloakplan og beskrev den (1903) i „Kbh.s nyere Kloakanlæg“. Udenfor sin Embedsstilling havde han Lejlighed til paa mange Maader at bruge sine rige Evner som Ingeniør. Sammen med Ingeniør Svend Koch (s. d.) forestod han Ingeniørarbejderne ved Rigshospitalet og fik højeste Præmie i Konkurrencen om en Folke- og Idrætspark i Kbh. Han var Medlem af en Række Bedømmelseskomiteer (Afvandingsplan for Gentofte (1907), Vej- og Bebyggelsesplan for Marselisborg ved Aarhus (1908) og for flere jyske Byer, f. Eks. Randers og Aalborg) samt Medlem af flere Overlandvæsenkommissioner angaaende Kloakanlæg i en Række danske Byer. Ogsaa udenfor Landets Grænser blev hans sjældne Evner udnyttede, Kria. Kommune afsøgte ham saaledes Betænkning over en Afvandingsplan for nævnte By. D. i Kbh. — Gift 1897 Ida Adolfinne Caroline Louise Camilla Bagger.

M. C. H.

Litt.: Slægt se E. F. N.; Hustrus Slægt hos Lengnick (Jens Bagger); „Studenterne fra 1886“ 1911; Nekrologer i „Berl. Tid.“ og „Politiken“ 27/6 1916, „Ingeniøren“ 1/7 s. A. (af J. J. Volgt), „Forskønnelsen“ s. A., „Arkitekten“ s. A. og „Maanedsskr. f. Sundhedspleje“ s. A.

Nohr, Laurits Vilhelm (f. 18/5 1857), Ingeniør. F. paa Billesborg ved Køge. Forældre: Forpagter Adam Vilhelm N. og Johanne Charlotte Tack. Blev Student 1876 og tog polyteknisk Eksamen i Ingeniørfaget 1882.

—83 var han Ingeniør hos Entreprenørfirmaet Blom & Hvidt ved Bygningen af Masedundbroen; var derefter Ingeniørassistent ved den jyske Kystsikringskommission og ved Kbh.s Havnevæsen, indtil han 1885 blev Ingeniørassistent ved Kbh.s Brolægning- og Vejvæsen. Denne Stilling forlod han 1890 for at drive privat Ingeniørforetning sammen med Ingeniør H. Paulli; men samtidig assisterede han Stadsingeniøren i Kbh. ved Arbejder vedrørende Byens Kloaksystem. 1895 gik han paa ny ind i Kommunens Tjeneste, indtil 1897 som Viceinspektør ved Vandværket og derefter som Afdelingsingeniør under Vej- og Kloakanlæggene. Denne Stilling fratraadte han 1922. N. er en dygtig Ingeniør, paa hvis Indsigts og Erfaring der ofte har været lagt Beslag fra det offentlige Side; saaledes var han Medlem af Bedømmelseskomiteen ved en 1907 afholdt Konkurrence over en Afvandingsplan for Gentofte Kommune, og han har været Censor ved polyteknisk Eksamen i en længere Aarrække. — Gift 1885 Ida Edle Louise Kornerup.

M. C. H.

Litt.: Hustrus Slægt i Hundrup; „Stamt. over Familien Borch m. fl.“ 2. Udg. 1886; „Politiken“ 1/6 1922.

Norby, Søren (d. Marts 1530), Søkriger. Forældre: Anders N. og Hustru af Slægten Bøistrup. Af fynsk Lavadel. Gjorde sig allerede under Kong Hans kendt som en dygtig og tapper Søkriger, men har navnlig gjort sit Navn uødeligt ved den Hengivenhed, Udholdenhed og Tapperhed, hvormed han tjente Christian II og hans Sag. Han fik 1518 Gulland som Len og beherskede herfra i 8 Aar Østersøen, hvor Svenske og Hansestæderne fik hans Foretagsomhed og Sømandsdygtighed at føle. 1519 indtog han Øland og holdt 1520 Stockholm inde-sluttet fra Søsiden under Christian II's Kroning og Blodbadet, som han forøvrig var imod. Under de paafølgende Krigsaar og Christian II's Landflygtighed kæmpede han ene imod hele Skandinavien og Hansestæderne, og endnu 1525 rejste han den af Johan Rantzau atter dæmpede Bondeopstand i Skaane. 1526 maatte han give tabt for Overmagten, men undslap selv i Tide til Lifland, hvor han søgte at formaa den senere Tzar Vasilius til Angreb paa Christian II's Fjende Gustav Vasa. Forsøget mislykkedes, N. maatte flygte 1528 og mødtes derefter med sin landflygtige Herre i Belgien. Senere tog han Tjeneste under Karl V og faldt under Belejringen af Firenze, hvor han ligger begravet. Var ugift, men efterlod sig nogle Børn født udenfor Ægteskab.

V. G.

Litt.: Slægt i Adelsaarbogen 1906; Moderens Slægt sst. 1890; Hofman: „Dsk. Adelsmænd“ II 1778; Ekdahl: „Christian II's Arkiv“ I 1835—42; Allen I „Dsk. Folkekal.“ 1842, „Breve og Aktst.“ I 1854 og „De tre nord. Rigers Hist.“ I—V 1864—72; „Saml. t. jysk Hist. o. Top.“ III 1870 —71; Thelsen I „Hist. Arkiv“ 1870 I; H. Olrik I „Hist. Tidsskr.“ VII 4 1903; „Personhist. tidsskr.“ VI 1904; „Dsk. Mag.“ V 6 1905.

Norcross, John Nicholas (23/4 1688—2/12 1758), Statsfange. F. under aaben Himmel ved Liverpool. Forældre: Major George N. og Hustru af Rigby'ernes Slægt. Tilhø-

rende en jakobitisk Familie flakkede han omkring som Eventyrer paa Søen, kom 1716 i svensk Tjeneste som Kaperkaptajn, toges 1718 til Fange af Tordenskjold, men undveg og kunde s. A. gøre et dumdrigt Forsøg paa at bortføre Kronprins Christian (VI) til Skaane. 1719 dømedes han til Døden i Sverige for Sørøveri, men undslap til Frankrig, flakke- de om i Europa og tog Del i Tidens politiske Intrigespil. Da han første Gang efter 1718 kom i den danske Konges Magt (1724), lod denne ham naadig slippe, men anden Gang (1727) blev han som en for Kongehuset farlig Person holdt fast og var fra nu af til sin Død dansk Statsfange i Kastellet.

I de 15 Aar til 1742 sad han lænket i et grusomt, snævert Fangebur, hvor det var hans eneste Morskab at tømme og lege med nogle Mus, men hvor iøvrig Folk frit kunde gaa til ham og se ham. D. i Kastellet. — Gift 1717 Catharina Petronella Brock. *H. Js.*

Litt.: C. P. Rothe: „J. N.s Levnet“ 1756; Riis-see Arkiv 1828; Rich. Petersen: „Minder fra Øresundskysten“ 1891; E. Holm: „Danm.-Norges Hist. 1720—1814“ I 1891; W. Berg: „Från den stora ofredens dagar“ 1900; Fjølstrup I „Gads dsk. Mag.“ 1915; „Under Dannebrog“ 1917; Sprinchorn: „J. N.“ 1920.

Nordby, Jeppe Poulsen (f. ^{25/9} 1850), Politiker. F. i Stødov, Helgenæs. Forældre: Møller Poul Jeppesen og Ane Johanne Christensdatter. Var 1865—66 paa Gedved Højskole, 1870—71 paa Lyngby Landbrugsskole, ejede 1877—1908 Fejruggaard paa Helgenæs, fra 1883 Lysløkken sst. Som Landmand var han Pioner for Mejerbrug, oprettede det første Fællesmejeri paa Egnen 1879, indlagde Damp-

maskiner og Centrifuge 1885 og solgte det 1889 til Andelsmejeri. Han er en selvstændig og ensom Natur med stærke religiøse Sympatier; han er en af de faa Højremænd paa sin Egn, men valgtes dog af sine Sognefæller 1877—83 og 1895—1904 til Formand for Sogneraadet. Han stillede sig til Folketinget i Æbeltoft 1890, 1892 og 1898, valgtes

Sept. 1901 til Landstinget i 9. Kreds ved et Suppleringsvalg, hvor nogle Venstremænd stemte paa ham. I Landstinget var han som eneste egentlige Højregaardmand ret isoleret og indtog ud fra sine religiøse og etiske Anskuelse ofte Særstandpunkter, stemte 1902, 1904 og 1906 mod Lotterilove, var 1903—04 mod tvungent borgerligt Ægteskab og hævdede 1903 og 1909 Kirkens Ret til at præge sin Forfatning. Han var Ordfører for Automobilloven 1908 og gik her imod Højres Byfløj, var i Beværterspørgsmaalet præget af sit Afholdsstandpunkt, stod i Tyendelovsagen 1913 sammen med Rottbøll. Han stemte mod Grundloven 1915, og dels Forliget om denne, dels det vestindiske Spørgsmaal foranledigede, at han 1916 udtraadte af det konservative Folkeparti; han stod derefter det unge Højre nær og dannede 1918 en Valgruppe med la Cour og Juel. Maj—Okt. 1918 var han Medlem af Finansudvalget, 1902—04 Sekretær i Tinget. 1915 og 1917 stemte han imod den saakaldte Mundkurvlov, ^{23/10} 1918 mod Rigsdagsbeslutningen i det sønderjyske Spørgsmaal. Han havde 1906 stillet sig til Folketinget i Vonsild og 1913 i Kolding; 1918 landstingsvalgtes han af Tingets intransigente Højregruppe, men udgik ved Valget Sept. 1920. — Gift 1875 Nielsine Jensen.

P. E.

Litt.: Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03; „Det unge Højre“ ^{1/5} 1915; „Hovedstaden“ ^{1/10} 1916; „Aarhus Stiftstid.“ ^{24/9} 1920; „Berl. Tid.“ og „Nationaltid.“ ^{25/9} s. A.

RETTELSER OG TILFØJELSER

(Herunder er kun opført egentlige Fejl og Forglemmelser, ikke senere indtraadte Begivenheder).

I. BIND

- 4¹. L. 29 f. o.: efter „begyndte han“ tilf.: „sammen med H. Ussing“.
- 5². L. 34 f. o.: efter „1875;“ tilf.: „Stamt. over Familien Dahlerup“ 4. Udg. 1913;“
- 16¹. L. 1 f. o.: „²²/₈ 1901 i Alfred Toftts Lystspil „Attester““ erstattes med „²²/₈ 1901 som Dorthe i „Thumme-lumsen“.“
- 42². L. 30 f. o.: efter „Aarbøger.“ tilf.: „Under Krigen Redaktør af „Heim-dal“.“
- 49¹. L. 12 f. o.: efter „Frederikke“ tilf.: „Mariane“.
- 49¹. L. 39 f. o.: efter „Litt.“ tilf.: „Slægt i Fr. Lange: „P. R. Langes Efterk.“ 1888.“
- 49². L. 3 f. n.: efter „1913“ tilf.: „Fr. Bajer: „Nordens, særlig Danmarks Neutrali-tet under Krimkrigen“ 1914; Birke-dal: „Personl. Oplev.“ I—II 1890—91; Schovelin: „Privatbanken“ 1907; „Dan-mark“ 1894; „Ill. Tid.“ ¹⁴/₂ 1875 og ¹²/₂ 1893; „Politiken“ ³/₂ 1893; „Den dsk. Gradmaaling“ 1916.
- 97². L. 32 f. n.: efter: „¹⁴/₇ s. A.“ tilf.: „; Johs. Jørgensen: „Det usyrede Brød“ 1918.“
- 102². L. 17 f. o.: efter: „1914“ tilf.: „; „Fra Himmerland og Kjær Herred“ I 1912“.
- 105¹. L. 21 f. o.: efter „1918“ tilf.: „; Mi-chaelson: „Fra min Samtid“ I 1890; Josepha Martensen: „H. L. Marten-sen“ 1918.“
- 120². L. 10 f. o.: efter „1872“ tilf.: „og i Hedin: „Slægten Berg“ 1918.“
- 129¹. L. 21 f. n.: efter „s. A.;“ tilf.: „Mi-chaelson: „Fra min Samtid“ II 1893; „Fædrelandet“ ⁷/₁ 1868; Hendriksen: „Mennesker og Oplevelser“ 1910.“
- 140². L. 17 f. n.: efter „1914“ tilf.: „F. Boj-sen: „Af Møens Historie IV 1918“.
- 141². L. 7 f. n.: „1911“, l.: „1912“.
- 181². L. 30 f. n.: „B.-“, l.: „B.“
- 185². L. 31 f. o.: efter „1888;“ tilf.: „Sorø Amtstid.“ ⁵/₁ 1892;“
- 190¹. L. 8—9 f. n.: „Danske Selskabs Skole (1900)“ udgaar.
- 193². L. 18 f. n.: foran: „Christiane“ ind-skydes: „Pouline“.
- 244². L. 1 f. o.: „¹³/₂“, l.: „¹³/₁“.
- 271¹. L. 24 f. n.: „Løvenhjem“, l.: „Løwen-hjelm“.
- 271². L. 6 f. o.: „1835“, l.: „1834“.
- 285¹. L. 7 f. o.: efter: „1881“ tilf.: „D. i Kbh.“
- 294². L. 26—27 f. o.: Linierne skal lyde: „Gift 1) 1813 Johanne Christine Mar-grethe Birgitte Nielsen, f. Fabroe (Favreux). Ægteskabet opløst 1839; hun d. 1854. 2) 1845 Jacobine Gade, d. 1894.“
- 298¹. L. 3 f. o.: efter „Litt.“ tilf.: „Hustruers Slægt i „Fort. over de Personer, der er beslægtede med M. J. B. Linne-mann“ 1890, S. 4“.
- 306¹. L. 25 f. n.: „1908“, l.: „1909“.
- 330¹. L. 7 f. n.: efter „1918“ tilf.: „; Vilh. Andersen i „Nationaltid.“ ¹⁸/₁₀ 1917“.
- 396². L. 4 f. n.: efter: „Povl“ tilf.: „Peter“.
- 422¹. L. 12 f. o.: „Ehrencron-“, l.: „Ehren-cron“.
- 437¹. L. 26 f. o.: „1917“, l.: „1913“.
- 437². L. 28 f. n.: Linien skal lyde: „Erhard-Hansen, se Hansen, Doris og Erhard.“
- 443¹. L. 15 f. n.: „²³/₆“, l.: „²⁸/₄“.
- 443². L. 6 f. o.: „1718“, l.: „1717“.
- 446¹. L. 4 f. o.: „²/₁₂ 1916“, l.: „¹⁹/₁₂ 1915“.
- 464¹. L. 14 f. o.: „(1919)“, l.: „(1920)“.
- 464². L. 5 f. n.: „Kieler Blätter 1819 I“ er-stattes af „Jubelprædiken 1818.“
- 472². L. 23 f. o.: efter: „væsentlige“ tilf.: „D. i Charlottenlund.“
- 475². L. 24 f. n.: „Axel“, l.: „Aksel“.
- 483². L. 22 f. n.: efter: „Hospital“ tilf.: „1900.“
- 487². L. 16 f. o.: „1871“, l.: „1874“.
- 491¹. L. 12 f. n.: „Alfred“ udgaar.
- 494². L. 4 f. n.: Linien skal lyde: „Gift 1) 1759 Anna Sophie Hald, d. 1801. 2) Elisabeth Marie Jacobsen, d. 1822.“
- 495². L. 7 f. o.: „Hermani“, l.: „Hermanne“.
- 496¹. L. 13 f. o.: „Fléron“, l.: „Fleron“.
- 498¹. L. 34 f. n.: efter: „Hester“ tilf.: „; d. 1913“.
- 499¹. L. 17 f. n.: „Brorson-Kirkens“, l.: „Si-meons-Kirkens“.
- 499¹. L. 1 f. n.: „Marke -“, l.: „Maske -“.
- 507¹. L. 17 f. o.: „⁹/₇“, l.: „¹⁹/₇“.
- 507¹. L. 18 f. n.: „D. i Kbh.“, l.: „D. paa Herlufsholm.“
- 520¹. L. 13 f. n.: efter: „Frederiksen“ tilf.: „(opr. Friderichsen)“.
- 521¹. L. 14 f. o.: efter: „Frederiksen“ tilf.: „(opr. Friderichsen)“.
- 523². L. 13 f. o.: efter: „S. 34.“ tilf.: „; „Na-tionaltid.“ ³⁰/₁₀ 1917“.

- 531². L. 14 f. o.: efter: „Trolle“ tilf.: „ , d. 1918“.
- 533². L. 11 f. o.: „et Par“, l.: „seks“.
- 537². L. 24 f. o.: „Løves“, l.: „Løwes“.
- 537². L. 16 f. n.: „Alderdomshjem“, l.: „Hjælpeforening“.
- 543¹. L. 1 f. n.: „Veckersdatter“, l.: „Unkersdatter“.
- 543². L. 5 f. o.: efter „1874—77“ tilf.: „ ; Wad: „Fra Fyens Fortid“ I 1916, S. 43.“
- 563¹. L. 17 f. n.: efter: „1893;“ tilf.: „Schovelin: „Privatbanken“ 1907 og „Landmandsbanken“ 1921.“
- 570². L. 25 f. o.: „Gunderslevkloster“, l.: „Grinderslevkloster“.
- 571². L. 18 f. o.: „de“ udgaar.
- 583². L. 13 f. o.: efter: „Litt.“ tilf.: „ „Dsk. Musikertid.“ Febr. 1912.“
- 583². L. 22 f. n.: „53“, l.: „52“.
- 583². L. 15 f. n.: „1853“, l.: „1852“.
- 583². L. 3 f. n.: efter: „1910;“ tilf.: „Almuevennen“ ²/₂ 1852“
- 584². L. 21 f. o.: „1893“, l.: „1894“.
- 584². L. 22 f. o.: „1894“, l.: „1895“.
- 585¹. L. 6 f. o.: „Studerterne fra 1893“ 1918“ udgaar.
- 586¹. L. 11 f. n.: „Ved“, l.: „Med“.
- 593². L. 30 f. n.: „13“, l.: „14“.
- 595¹. L. 2 f. o.: efter: „Smith“, l.: „tidligere gift Torgood.“
- 596¹. L. 25 f. o.: efter: „Museum.“ tilf.: „D. i Kbh.“
- 598². L. 17 f. o.: efter: „Farmakologi“ tilf.: „ , fra 1900 i Medicin.“
- 600¹. L. 7 f. o.: „Hansen“, l.: „Holst“.
- 612¹. L. 29 f. n.: „de“ udgaar.
- 614¹. L. 11 f. o.: „Nim“, l.: „Ning“.
- 621². L. 23 f. n.: efter: „Johan“ tilf.: „Peter Samuel“.
- 627¹. L. 23 f. o.: „17“, l.: „15“.
- 627². L. 31 f. o.: „E.-G.“, l.: „G.-E.“
- 627². L. 17 f. n.: efter: „1906;“ tilf.: „Frantz Dahl i „Berl. Tid.“ ²⁹/₁₂ 1914;“
- 628². L. 32 f. n.: „1771“, l.: „1772“.
- 631². L. 31 f. n.: „Forstander“, l.: „Lærer“.
- 636². L. 18 f. n.: efter: „1906“ tilf.: „E. Bøgh: „Min første Forfatteretid“ 1897.“
- 639². L. 17 f. o.: „Bestalling“, l.: „Beskikkelse“.
- 640². L. 23 f. n.: „1875“, l.: „1878“.
- 659¹. L. 16 f. o.: „1759“, l.: „1756“.
- 661¹. L. 25 f. o.: „—1903“, l.: „—Febr. 1903“.
- 661¹. L. 26 f. o.: „1903“, l.: „sin Død.“
- 665². L. 26 f. n.: „Adils“, l.: „Aditi.“
- 666². L. 19 f. n.: „Maribo“, l.: „Maribo Amt“.
- 667². L. 33 f. n.: „Patriotisme“ og „Sørensen“ udgør 1. Del af „Humoristiske Noveller“, „Let Sind og Letsind“ 2. Del.
- 667². L. 16 f. n.: „Bd.“, l.: „Hæfter“.
- 667². L. 8 f. n.: „ „Dsk. Komponister 1875“, l.: „ „Weyses Minde“ 1916.“
- 672². L. 16 f. n.: „Scharr og“, l.: „Schnorr von.“
- 679². L. 27 f. o.: „Jørgensen“, l.: „Jørgensdatter“.
- 681¹. L. 2 f. o.: efter: „1898“, l.: „Jos. Michaelsen i „Middagsposten“ ¹⁴/₄ 1908; sst. ¹⁰/₁₁/₁₁ s. A.;“
- 683². L. 20 f. n.: „Gaardmand“, l.: „Væver“.
- 683². L. 19 f. n.: „Hansen“, l.: „Madsdatter“.
- 687². L. 7 f. n.: „Universitetet“, l.: „Kursus for Lærere og Lærerinder.“
- 691². L. 32 f. n.: „1872“, l.: „1878“.

II. BIND

- 2². L. 12 f. o.: „Ugift“, l.: „Gift“.
- 6². L. 27 f. n.: „1875“, l.: „1876“.
- 7¹. L. 21 f. n.: „1908“, l.: „1906“.
- 13¹. L. 35 f. o.: efter „1918“ tilf.: „ ; Th. Oppermann: „Kunsten i Danm. under Frederik V og Christian VII“ 1906“.
- 19². L. 17 f. o.: „stort“ udg.
- 21¹. L. 10 f. n.: „P. G.“, l.: „O. L.“
- 27². L. 23 f. n.: „Odense“, l.: „Middelfart“.
- 31¹. L. 30 f. n.: „alene“, l.: „allerede“.
- 44². L. 29 f. o.: „Pastor“, l.: „Provst“.
- 46¹. L. 24 f. o.: „Politimester“, l.: „Byfoged“.
- 52¹. L. 3 f. n.: efter: „1903;“ tilf.: „C. v. Tiedemann: „Aus sieben Jahrzehnten“ 1905;“
- 59². L. 11 f. n.: „Kaptajn“, l.: „Oberstløjtnant“.
- 60¹. L. 26 f. n.: „v.“ udgaar.
- 61¹. L. 11 f. o.: „Sognepræst“, l.: „Præst“.
- 62¹. L. 22 f. o.: „Sognepræst“, l.: „Præst“.
- 67². L. 32 f. o.: „v.“ udgaar.
- 68². L. 2 f. n.: efter „Henrik“, l.: „Jacob Christian Amalius Otto.“
- 77². L. 3 f. n.: efter: „1875“ tilf.: „ ; Bobé: „Reventlowske Pap.“ VIII 1917, S. 396.“
- 79¹. L. 12 f. o.: „v.“ udgaar.
- 79¹. L. 18 f. o.: „de“ udgaar.
- 81¹. L. 17 f. o.: „1869“, l.: „1871“.
- 82¹. L. 15 f. o.: „von“ udgaar.
- 83². L. 33 f. o.: efter: „Landhusholdningselskab“ tilf.: „ , fra 1919 Kontorchef.“
- 87¹. L. 20 f. n.: „ved Universitetet“ udgaar.
- 97². L. 3 f. n.: efter: „1894;“ tilf.: „Bobé: „Reventlowske Pap.“ VII 1906, S. 468;“
- 100¹. L. 36 f. n.: „Bestalling“, l.: „Beskikkelse“.
- 109². L. 3 f. n.: „analytisk“, l.: „annalistisk“.
- 114¹. L. 4 f. n.: efter: „Filantrop.“ tilf.: „F. i Kbh.“

- 115². L. 6 f. n.: „v.“ udgaar.
- 116². L. 2 f. n.: „Christine“, l.: „Christiane“.
- 117². L. 26 f. n.: „1618“, l.: „1628“.
- 118². L. 6 f. o.: „²¹/₁₀“, l.: „²¹/₁₂“.
- 121¹. L. 26—27 f. o.: „har han stiftet og er selv endnu Sjælen i“ erstattes af: „er han Sjælen i.“
- 125¹. L. 7 f. o.: efter: „1902;“ tilf.: „Schovelin: „Helsingør Skibsværft“ 1907;“
- 127¹. L. 22 f. o.: „Fjeldsted“, l.: „Fjelsted“.
- 131². L. 17 f. o.: efter: „241;“ tilf.: „Olsen: „Postvæsenet i Danm. 1711—1808“ 1903;“
- 138². L. 26 f. n.: „„Adelsblad““, l.: „„Adel og Borgerstand.““
- 141¹. L. 32 f. n.: „Sø- og Handelsretten“, l.: „Hof- og Stadsretten.“
- 141¹. L. 18 f. n.: efter: „1916;“ tilf.: „„Hist. Tidsskr.“ IX I 1919.“
- 155². L. 21 f. n.: „1898“, l.: „1908“.
- 156¹. L. 29 f. o.: „Sokrates“, l.: „Isokrates“.
- 156². L. 1 f. n.: „1919“, l.: „1907“.
- 157². L. 24 f. n.: „theol.“, l.: „philol.“
- 166². L. 26 f. o.: „1895“, l.: „1905“.
- 167¹. L. 21 f. o.: efter: „1879;“ tilf.: „Hother Ploug: „Carl Ploug“ I 1905;“
- 172¹. L. 28 f. o.: „s. A.“, l.: „1911“.
- 172². L. 23 f. n.: efter: „Kaptajn“ tilf.: „ , 1886 Oberstløjtnant.“
- 174². L. 8 f. o.: efter: „1913;“ tilf.: „Mands Slægt i A. Linnemann og A. Smith: „Fortegn. over de Personer, der er beslægtede med M. J. B. Linnemann“ 1890;“
- 180¹. L. 29 f. o.: „Gilbert“, l.: „Silbert“.
- 181¹. L. 6 f. o.: „Provst Jens Møller og Cecilie Giessing Leth“ erstattes af: „Provst Jens Møller (s. d.) og Hustru.“
- 188¹. L. 12 f. n.: „⁹/₈“, l.: „³⁰/₈“.
- 194¹. L. 20 f. n.: efter: „Herred“ tilf.: „ , Sjælland“.
- 198¹. L. 11 f. n.: „²⁵/₂“, l.: „²⁵/₇“.
- 205². L. 27 f. n.: efter: „Møller“ tilf.: „ , d. 1908.“
- 206². L. 28 f. o.: „paralytica“, l.: „paretica“.
- 207¹. L. 19 f. o.: „Lone“, l.: „Lona“.
- 213¹. L. 1 f. o.: „Louis“, l.: „Leopold“.
- 213¹. L. 3 f. o.: foran: „Skrivelærer“ tilf.: „Amtstuefuldmægtig.“
- 215¹. L. 6 f. o.: foran: „kgl.“ tilf.: „kst.“
- 215¹. L. 16 f. n.: „Landmand“, l.: „Husmand“.
- 220². L. 7 f. n.: efter: „Marie“ tilf.: „Cathrine“.
- 226¹. L. 8 f. n.: efter: „1921“ tilf.: „og „Ny-købing Dagbl.“ ⁸/₉ 1908.“
- 233¹. L. 6 f. o.: „Mathilde“ erstattes af: „Anna Mathilde Jacobine Marie.“
- 234¹. L. 32 f. n.: „—17“, l.: „—16“.
- 235². L. 20 f. o.: „Formand for“, l.: „Bestyrelsesmedlem i.“
- 236². L. 4 f. o.: „1842“, l.: „1840“.
- 236². L. 10 f. n.: efter: „Eggertsen“ tilf.: „ , d. 1916.“
- 236². L. 8 f. n.: efter: „1911;“ tilf.: „1. Hustrus Slægt i E. P. Pontoppidan: „Slægten Pontoppidan“ 1905; Bransager og Rosenkrantz: „Den dsk. Regering og Rigsdag“ 1901—03.“
- 237². L. 7 f. o.: efter: „1911;“ tilf.: „Vejle Amts Folkebl.“ Jub.-Nr. 1915;“
- 239¹. L. 19 f. o.: „Engel“, l.: „Engelhardt“.
- 247¹. L. 19 f. n.: „Drejer“, l.: „Dreyer“.
- 254². L. 26 f. n.: „Kæmner“, l.: „Kæmmerér“.
- 257¹. L. 35 f. n.: „Kæmner“, l.: „Kæmmerér“.
- 266². L. 29 f. n.: „—15“, l.: „—14“.
- 268¹. L. 8 f. o.: „Godsejer“, l.: „Proprietær“.
- 270². L. 15 f. o.: efter: „Hakon“ tilf.: „Valdemar“.
- 271². L. 10 f. n.: „1863“, l.: „1683“.
- 272². L. 25 f. n.: „lerne“, l.: „inde“.
- 272². L. 5 f. n.: „fine“, l.: „fint“.
- 277². L. 6 f. o.: „Landmænd“, l.: „Landsmænd“.
- 281². L. 3 f. o.: „Lochle“, l.: „Locele“.
- 284¹. L. 26 f. n.: „1888“, l.: „1890“.
- 284¹. L. 25 f. n.: foran: „Beate“ tilf.: „Joa-chimine“.
- 285¹. L. 8 f. o.: „1871“, l.: „1871—72“.
- 290². L. 8 f. n.: „Docent“, l.: „Lærer“.
- 292¹. L. 6 f. o.: efter: „Litt.“ tilf.: „Slægt i Harbo: „Slægten Ravn“ 1918;“
- 292¹. L. 6 f. o.: „Om Slægt“ udgaar.
- 297¹. L. 6—7 f. o.: „udnævntes“, l.: „konstitueredes“.
- 297¹. L. 7 f. o.: „til“, l.: „som“.
- 301¹. L. 25 f. n.: „Fabricius“, l.: „Fabritius“.
- 301¹. L. 12 f. n.: „Fabricius“, l.: „Fabritius“.
- 302². L. 21 f. n.: „Onkel“, l.: „Svoger“.
- 306¹. L. 24 f. n.: „udnævntes“, l.: „konstitueredes“.
- 306¹. L. 24 f. n.: „til“, l.: „som“.
- 307². L. 1 f. n.: „Birck“, l.: „Brock“.
- 309². L. 28 f. o.: efter: „betegnede“ tilf.: „ , om ikke reelt, saa taktisk,“
- 311². L. 22 f. n.: efter: „1891;“ tilf.: „N. P. Jensen: „Livserindringer“ 1915—16;“
- 325². L. 7 f. n.: „25“, l.: „23“.
- 331¹. L. 5 f. o.: „;“, l.: „“
- 331¹. L. 8 f. o.: efter: „1907“ tilf.: „og i Fischer og Hauch-Fausbøll: „Familien Philipsen i Pilestræde“ 1920.“
- 342². L. 13 f. n.: „Gjeldskov“, l.: „Gjeldskov“.
- 343¹. L. 5 f. o.: „Flindrupgaarden“, l.: „Flinterupgaarden“.
- 348¹. L. 3 f. o.: „1902“ udgaar.
- 348¹. L. 22 f. n.: „Madsen“, l.: „Mygind“.
- 353². L. 17 f. n.: efter: „1881“ tilf.: „Baronesse“.
- 358¹. L. 29 f. o.: „1874“ erstattes af: „1) 1897 Agnete K. Ægteskabet opløst. 2)“

- 358¹. L. 11 f. n.: „S.“, l.: „F.“
360². L. 22 f. n.: efter: „Gift“ tilf.: „1)“.
360². L. 22 f. n.: efter: „Bruhn“ tilf.: „ , d. 1918. 2) 1919 Eva Louise Mogensen.“
369¹. L. 13 f. n.: „Sneslev“, l.: „Snedsted“.
374². L. 19 f. o.: „Komtesse“, l.: „Baronesse“.
376¹. L. 5 f. n.: efter: „Litt.“ tilf.: „Slægt i „Den dsk.-no. Gren af Familien Rye“ 1882;“
384². L. 27—28 f. n.: „d. 1917“ udgaar.
385¹. L. 3—4 f. o.: „Olufsen“ udgaar.
399². L. 11—12 f. o.: „og i Samarbejde med Grundtvig“ udgaar.
399². L. 15 f. o.: „Forstander“, l.: „Medforstander“.
399². L. 31 f. n.: „Vurdering og“ udgaar.
399². L. 24 f. n.: „sine“, l.: „sen“.
400¹. L. 2 f. n.: efter: „Petersen“ tilf.: „ , d. 1895.“
414². L. 16 f. o.: efter: „1875;“ l.: „Abrahams: „Medd. af mit Liv“ 1876, S. 142 ff;“
416¹. L. 9 f. n.: efter: „1915;“ l.: „„Sorø Amtstid.“^{20/1} 1915;“
423². L. 30 f. n.: efter: „Litt.“ tilf.: „C. A. Clemmensen: „Haandværkerbanken“ 1917;“
428¹. Billedet under Lange, Carl forestiller Professor C. M. Reisz.
437¹. L. 13 f. o.: „Heyses“, l.: „Heises“.
437¹. L. 20 f. n.: „Nørdøstjællandske“, l.: „Nordøstjællandske“
445¹. L. 21 f. n.: „Tingret“, l.: „Tingsret“.
460². L. 27 f. o.: „2“, l.: „3“.
465¹. L. 17 f. o.: „Berthelsen“, l.: „Bertelsen“.
471². L. 12 f. o.: efter: „Litt.“ tilf.: „Erindringer i „Erindringer og Fortællinger fra Store nordiske Telegrafelskab“ 1919;“
486¹. L. 24 f. n.: efter: „Otto“ tilf.: „ , Baron“.
486¹. L. 20 f. n.: „von“ udgaar.
488². L. 12 f. o.: efter: „Litt.“ tilf.: „Sorø Amtstid.“^{1/4} 1892;“
488². L. 5 f. n.: efter: „Litt.“ tilf.: „Slægt i „Stamt. over Familien Frisch“ 1872;“
494¹. L. 32 f. n.: efter: „Litt.“ tilf.: „Slægt i Fischer: „Simon Lazarus og hans Efterkommere“ 1911.“
495¹. L. 27 f. o.: efter: „Litt.“ tilf.: „Slægt se Frederik L.;“
495². L. 22 f. n.: efter: „Litt.“ tilf.: „Slægt se Frederik L.;“
496¹. L. 23 f. n.: „Georg“, l.: „Georg“.
501². L. 12 f. n.: „1873“, l.: „1878“.
503¹. L. 13 f. n.: efter: „1822,“ tilf.: „Magister 1828.“
503¹. L. 12 f. n.: „straks“, l.: „1822“.
510². L. 11 f. o.: „v.“ udgaar.
522². L. 6 f. o.: „i Kbh.“, l.: „paa Oringe.“
- 524². L. 24 f. o.: „9“, l.: „7“.
524². L. 24 f. o.: „10.“, l.: „5., 6. og 10.“
526¹. L. 4 f. o.: efter: „Litt.“ tilf.: „Hustrus Slægt i Hauch-Fausbøll: „Haandbog over den ikke-naturaliserede Adel“ 1917;“
526². L. 1 f. o.: „Thanning“, l.: „Thaning“.
527¹. L. 23 f. n.: „Thanning“, l.: „Thaning“.
537². L. 24 f. o.: „de“ udgaar.
537². L. 3 f. n.: „1921“, l.: „1920“.
545¹. L. 19 f. o.: efter: „Opbyggelsesskrift.“ tilf.: „Adlet 1780.“
547². L. 25 f. n.: efter: „Fønss“ tilf.: „ , d. 1921.“
549². L. 13 f. n.: efter: „1907;“ tilf.: „Sig. Müller i „Berl. Tid.“^{25/6} 1916.“
550¹. L. 16 f. o.: „Mexiko“, l.: „Amerika“.
572¹. L. 10 f. o.: „merkelig“, l.: „mærkelig“.
573¹. L. 17 f. o.: „udnævntes han til“, l.: „konstitueredes han som.“
577². L. 15 f. n.: „Vizentine“, l.: „Vinzentine“.
579². L. 18 f. o.: „1851“, l.: „1848“.
584². L. 6 f. o.: „Kammersvæsen“, l.: „Kammervæsen“.
587². L. 7 f. o.: „Kathechismus“, l.: „Have-Kathechismus“.
589². L. 15 f. o.: „Hertz“, l.: „Heire“.
591². L. 11 f. n.: „1910“, l.: „1920“.
592². L. 7 f. o.: „Dansk“, l.: „Illustreret“.
603¹. L. 1 f. o.: foran: „1920“, l.: „^{31/7}“.
610². L. 2 f. n.: „Michael van“, l.: „Michael van.“
619¹. L. 16 f. n.: efter: „1902“ tilf.: „ ; N. P. Jensen: „Livserindringer“ II 1916.“
621¹. L. 30 f. o.: „1917—19“, l.: „1917 ff.“
623¹. L. 7 f. o.: efter: „Litt.“ tilf.: „Om Slægt se „Politiken“^{19/12} 1913.“
624². L. 4 f. o.: efter: „1905;“ tilf.: „Salomon og Fischer: „Mindeskrift i Anl. af 100 Aarsdagen for Anordn. af ^{20/3} 1814“ 1914; Salomon: „Bidrag t. dsk.-jød. Hist. 1820—45“ 1918;“
625¹. L. 6 f. o.: „ledet“, l.: „deltaget i.“
645¹. L. 27 f. n.: efter: „Biskop“ tilf.: „C. F.“
648¹. L. 28 f. o.: efter: „1917“ tilf.: „ , „Fra Fyens Fortid“ III 1916.“
663². L. 11 f. o.: „Erindr.“, l.: „Oplev.“
664¹. L. 14 f. n.: „Landsdommer“, l.: „Landkommissær“.
664¹. L. 13 f. n.: „Landsdommerstillingen“, l.: „Landkommissærstillingen“.
666¹. L. 20—22 f. n.: Linierne skal lyde: „var 6 Maaneder i Petrograd 1894—95 for at lære den derværende kejserlige Porcelænsfabrik den danske Porcelænsmalningsteknik.“
671². L. 4 f. o.: „Danekjold“, l.: „Danne-skjold“.
672¹. L. 13 f. o.: „Engel -“, l.: „Engels -“

